

Јакша Динић

ТИМОЧКИ
ДИЈАЛЕКАТСКИ
РЕЧНИК

SERBIAN LANGUAGE INSTITUTE OF SASA
Monographs 4

Jakša Dinić

DICTIONARY
OF THE TIMOK DIALECT

BELGRADE
2008

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ
Монографије 4

Јакша Динић

ТИМОЧКИ
ДИЈАЛЕКАТСКИ РЕЧНИК

БЕОГРАД
2008

ISBN 978–86–82873–17–4

Уредник серије:

проф. др Александар Лома,
дописни члан САНУ

Рецензенти:

проф. др Недељко Богдановић
проф. др Слободан Реметић,
дописни члан АНУРС

Тираж: 500

Издавање ове књиге финансијски је помогло Министарство науке
Републике Србије

Компјутерска припрема: Драгиша Миливојевић

Штампа: Чигоја штампа, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41.282.3(038)

ДИНИЋ, Јакша

Тимочки дијалекатски речник / Јакша Динић.
– Београд : Институт за српски језик САНУ,
2008 (Београд : Чигоја штампа). – XXX, 921
стр. : карта подручја тимочког говора ; 24
cm. – (Монографије / Институт за српски
језик САНУ ; 4)

На спор. насл. стр.: Dictionary of the Timok
Dialect. – Тираж 500. – Напомене и
библиографске референце уз текст.

ISBN 978–86–82873–17–4

а) Српски језик – Говори – Тимочка крајина
– Речници, дијалектолошки
COBISS.SR-ID 147845388

Унуцима:

Александру и Вукашину

САДРЖАЈ

Тимочки говор	IX
Напомена о речнику	XXIV
Скраћенице	XXVII
Карта подручја тимочног говора	XXX
Речник	1 – 921

ТИМОЧКИ ГОВОР¹

(Гласовна и обличка обележја)

Тимочким говором се говори у источној Србији у сливовима трију Тимока: Трговишког, Сврљишког и Белог. Прецизније гледано граница иде овако: на истоку гребен Старе планине, односно граница према Бугарској, на југу развође између вода Тимока и Нишаве и венац Сврљишких планина, на северу Грлишка река. Западна граница није тако јасно географски обележена него се одређује линијом која иде од Сврљишких планина, па пролазећи између села Рибара и Ђуринца удара на врх Тресибаве, одакле преко села Орешца, Васиља, Зоруновца и Бучја избија на изворишни ток Грлишке реке.

Крајем XII века² прекинута је веза тимочког говора са осталим српским

¹ Из неопимне литературе о тимочком говору издајамо: Александар Белић, *Дијалекти источне и јужне Србије*. Српски дијалектолошки зборник I 1905; Маринко Станојевић, *Севернотимочки дијалекат*, СДЗБ II 1911; Жив. Стефановић, *Нешто о говору Заглава и околине*, Споменица стогодишњице ослобођења Тимочке крајине, Београд 1933; Мирјана Станковић, *Неке фонетске и морфолошке црте говора у Јелашиници*, Развитак 4-5, Зајечар 1962; Светислав Првановић, *Тимочке старине и језик*, Зајечар 1973; Недељко Богдановић, *Говори Бучума и Белог Потока*, СДЗБ XXV 1979; Недељко Богдановић, *Тимочки говор и правци његовог даљег проучавања*, Зборник радова Тимочка крајина у XIX веку, Књажевац 1988; Недељко Богдановић, *Језик и говор*, Културна историја Сврљига, књига II, Ниш – Сврљиг 1992; Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Нови Сад 2001; Јакша Динић, *Речник тимочког говора*, СДЗБ XXXIV 1988, XXXVI 1990, XXXVIII 1992; Јакша Динић, *О дистрибуцији полугласниа њ, о његовој фонемској функцији и о консонанту х у тимочком говору*, Развитак 209-210, Зајечар 2002.

О другим говорима призренско-тимочке дијалекатске области упор. Миљивој Павловић, *Говор Сретачке жупе*, СДЗБ VIII 1939; Љубисав Ћирић, *Говор Лужнице*, СДЗБ XXIX 1983; Недељко Богдановић, *Говор Алексиначког Поморавља*, СДЗБ XXXIII 1987; Вилотије Вукадиновић, *Говор Црне Траве и Власине*, СДЗБ XLII 1996; Слободан Реметић, *Српски призренски говор*, СДЗБ XLII 1996; Пол Луј Тома, *Говори Ниша и околних села*, СДЗБ XLV 1998; Љубисав Ћирић, *Говори Понишавља*, СДЗБ XLVI 1999; Јордана Марковић, *Говор Запања*, СДЗБ XLVII 2000, као и: Радивоје Младеновић, *Говор шарпланинске жупе Гора*, СДЗБ XLVIII 2001.

² Хронологију овога је тешко утврдити. А. Белић, *Дијалекти* LVII, сматра да је то могло бити и пре XII века, док Павле Ивић, *Дијалектологија* 161, држи да је XII – XIII век оквир у коме се процес могао одиграти. Разлог појави је такође проблематичан. А. Белић, *Дијалекти* LVII, LXXXIX, сматра да су се ови становници физички отцепили и са косовско–рашких простора заузели нову територију (ону на којој се данас налазе). Међутим, такав нагли покрет маса у то време са тих простора према горњем и средњем Тимоку историји није познат. Додуше, византијски писци Кинам и Хонијат (*Византијски извори за историју народа Југославије* IV (1971) 15, 117, спомињу у XII веку два пресељења Срба из Рашке на исток, али у Никомедију (1129) и Сардику (1149), које су извршили византијски цареви Јован II Комнин и

Х

говорима. Нашавши се у планинском и у исто време најизолованијем делу Балканског полуострва, он се надаље развијао самостално без већих утицаја са стране и зато је и до данас остао најархаичнији српски говор. Он припада такозваном тимочко–лужничком дијалекту и у ствари је његова северна варијанта. Са осталим релативно блиским говорима спада у говоре призренско–тимочке дијалекатске области. Одликује се богатом локалном, дијалекатском лексиком и својеврсном граматиком. Лексика је изнета у Речнику, а овде се даје неколко основних црта његове граматике (гласови и облици).

ГЛАСОВИ

Тимочки говор има све гласове које има српски стандардни језик, плус полугласник *ь*, африкату *s* и вокално *л*. Поврх тога има и најмање један недовољно артикулисан *настирски глас*.

Вокали. Вокални систем састоји се од пет правих вокала, оних који постоје и у српском језику: *a, e, u, o, y*, затим долази полугласник *ь*, чува се вокално *л*, а у одређеним условима бива вокал и глас *p*.

Вокали се не карактеришу великом стабилношћу, већ у одређеним условима прелазе у полугласник или неки други самогласник. Тако онда имамо да *a* прелази у *e*: *пријетелъ, ћермида, черапа, шерено, Јесен, Јаблен*; у *o*: *поприка, собајле, тован, Лепосова, Миросова, митрољез, седом, осом, Јазовачка* падина. Вокал *e* прелази у *a*: *Панталеј, прама, Баба Весала, кладанац*; у *u*: *лили (леле), Лисандрија*; у *o*: *Причовци, Радичовци*. У неким случајевима стари самогласник *јат* је последније преведен у *e* него у стандардном језику: *несъм, стареи, млацеи*. Самогласник *и* прелази у *e*: *менђуша, зарадели, Јагњелиште*; у *y*: *Чувутћи* кладанац, *Чувутћи* рт

Манојло Комнин, после својих победа над Србима, али се те дестинације и та пресељења не могу довести у везу са горњим и средњим Тимоком. Упор. о томе и К. Јиречек, *Историја Срба I* (1952), 124 и *Историја српског народа I* (1981), 200. Павле Ивић, *Дијалектологија* 64–73, говори о значају балканских сеоба за размештај дијалеката и дијалекатских црта, не спомиње никакву сеобу са запада у подручје тимочког говора. То стоји у сагласности са његовом теоријом да су се дијалекатске разлике код Јужних Словена појавиле још у прапостојбини и да су се они тако издељени покренули на југ у две паралалне колоне, од којих је једна ишла преко Паноније, а друга преко Влашке низије. Они који су силазили преко Паноније населили су централне и западне делове Балкана, а они који су долазили преко доњег Дунава источне делове Полуострва. Граница међу њима се кретала од ушћа Тимока источним подножјем Старе планине даље на Осогов и Шар-планину. Такозвани западни Јужни Словени формирали су српскохрватски и словеначки језик, а такозвани источни Јужни Словени бугарски језик, *Дијалектологија* 26, *Историја српског народа I*, 136 – 138. Светислав Првановић, *Тимочке старине и језик* 92, сасвим је категоричан да никаквог досељавања из косовско–рашке области у подручје горњег и средњег Тимока није било и да “Географски затворен, уз то и политички вековима одвојен од Србије, он (тимочки говор – ЈД) се развијао из језика тимочког племена, путем једног веома спорог али самосталног, чисто унутрашњег језичког стварања и преображавања”.

XI

(поред облика Чивутсћи). Самогласник *o* прелази у *a*: *квачка, ладавина, далап, Габравница, Пажар*; у *e*: *презив, презвали ме*, у *у*: *купувала, болувала, Гуруначје*.

Поједини вокали се губе на почетку речи: *a* (*Раићел, Лекса*); *o* (*скоруша, Лилина стрица*); у (*Суводине*).

Постоји појава испадања неакцентованих вокала из средине речи: *e* (*Прљубица, прко*); *и* (*Тројца*); у (*Горновац*).

Испуштање вокала на крају речи је такође запажена појава: *овам, онам, мож, не мог, Крадња стран, Сиња мртвин*.

Полугласник. Полугласник је реда *a* и овде се обележава знаком *ь*. У честој је употреби тако да се јавља као једна од главних карактеристика овог говора. Он је двоврстан. Једна врста је пореклом из старог језика, а друга се образовала у засебном језичком животу³. Има га под акцентом: *абър, бьчва, везьк, дьн*, или ван акцента: *мыгльа, сыгьчка, цьвты*. У одређеним оклоностима утиче на друге самогласнике претварајући их у себе: *нерьзьбрьн, зачьс, кькьв*, или се сам претвара у неке од њих: *благден, Велигден, Петровден*. Успоставља се тамо где се никакав самогласник не очекује: *сьнови*, а губи се где би требало да га буде: *чми, јарц, стариц*.

Учесталост његове употребе је толика да он у неким случајевима, супротстављајући се гласу *a*, мења значење речи и тако постаје фонема: *брестьк* (брестић) према *брестак* (брестова шума), *кльнк* (младо дрво клена) према *кльнак* (кленова шума) *ськь* (сикће) према *сака* (иска, тражи), *сьт* (саће) према *сат* (жива трава; часовник), *сирьк* (дем. од сир) према *сирак* (сиромашак, јадник), *коњьк* (коњић) према *коњак* (коњаник), *вратьк* (дем. од врат, вратић) према *вратак* (враћање зајма), *льк* (лаган) према *лак* (лакат), *редьк* (редић) према *редак* (ретка шума).

А. Белић је постојање полугласника разматрао у седам ситуација: у коренима, у наставцима за основу, у покретљивим суфиксима, у предлозима и префиксима, у падежним наставцима, у туђим речима, разматрао је полугласнике новог порекла⁴, али у погледу његове дистрибуције није донео изричит закључак. Чак ни онда када је разгледао предлог *сьс* у скраћеном облику као *сь*, није закључио да може стајати на крају речи. Једноставно нестанак последњег *с* у предлогу *сьс* сматрао је обичним упрошћавањем удвојених сугласника⁵ пошто их је посматрао у синтагмама: *сь срп, сь снау*⁶.

Потом се појавило правило да скоро у свим говорима призренско – тимочке дијалекатске области полугласник *ь* не може стајати на почетку речи, на крају речи и да не може сам чинити слог. У радовима појединих аутора ово се правило само наслућује, а код других се изричито истиче

³ А. Белић, *Дијалекти*, 42.

⁴ А. Белић, *Дијалекти*, 47 – 68.

⁵ А. Белић, *Дијалекти*, 231.

⁶ А. Белић, *Дијалекти*, 64.

XII

његово постојање⁷.

Међутим, наш материјал показује да данас полугласника *ь*, без обзира на порекло, има у свим позицијама речи и да може сам да гради слог. У речима *ьнћа* (говори кроз нос), *ьнћало* (онај који говори кроз нос), *ьнћало* (надимак), *ьнћање* (гл. им. од *ьнћа*) налази се на почетку речи, исто као и у речима: *ьмза* (1. недотупава особа, 'што си зинул кько *ьмза*', 2. онај који воли од свачега да проба, 'беш там, бре *ьмзо*, ненасити') и *ьмне* (1. ухвати устима, 'ја првњи *ьмнем* јајцето, кьд се клоцамо', 2. угризе, уједе, '*ьмнуло* га куче', 3. презалогаци, 'дај да *ьмнем* нешто'). У речима *дь* (дах, 'немам *дь*', 'испушти *дь*'), *ьбь* (1. бије кога у леђа, 'поче да га *ьбь*', 2. грува тутњи, '*ьбь* негде топ', 3. пуни, набија пунећи, '*ьбь* колко мож да стане', 4. једе, 'само нек *ьбь*, има још'), *ьпль* (бије, удара, 'не да га бије, него га *ьпль*'), *ьзбь*, *ьзбьль* (избије кога), *напль* (напуни до врха), *напль* се (наједе се), *сьсь* (1. удара, удара тако да одзвања, '*сьсь* га да га унеспособи', '*сьсь* у подрумска врата', 2. удара о земљу, '*сьсь* осам'), *мьмь* (удара кога песницама), *цькь* (куца часовник, 'а сатат само *цькь*'), *гьткь* (у дем. значењу голица), затим у 1. л. јединице аориста неких глагола као: *ись* (осуших се, 'бео мокра ал на слнце срчено *ись*'), *пресь* (изгубих млеко, 'од стра *пресь*'), *прось* (просуших се, '*прось* малко на ветар'), *усь* (исуших се, смршах, '*усь* од сефирацију') као и у везницима *мь* (али, макар, '*мь* кьв буде', '*мь* ш чу ти ја') и *пь* (а опет, па и поред тога, '*пь* сьг нек буде кво оче') налази се на крају. У речима *ьь* (да, јесте, '*ьь*, тека е било') и *ьмь* (за појачавање неког тврђења или одрицања, '*ьмь* нека ју бије *ьмь* немој кочине да е потроши') налази се и на почетку и на крају речи и ту сам гради слог, као и у узвицима за одазивање *ь* и питање *ь*.

И на другим странама правило је доведено у питање⁸.

Вокално л. Вокално *л* (које се овде, из разлога могућности слога, када је под акцентом бележи са *л̣*, а када је ван акцента са *л*) у тимочком говору је у честој употреби. Оно је од највећих старина. Води порекло из заједничко-словенског⁹ или по неким хипотезама чак из индоевропског језика¹⁰. Вокално *л* се једино у тимочком говору употребљава чисто, оно нема никаквих континуаната нити рефлекса. У другим, њему блиским или суседним,

⁷ Н. Богдановић, *Говор Бучума*, 7; Љ. Ћирић, *Говор Лужнице*, 22; Љ. Ћирић, *Говори Понишавља*, 58; Ј. Марковић, *Говор Запања*, 33; В. Вукадиновић, *Говор ЦТВ*, 61; С. Реметић, *СПГ*, 358.

⁸ В. Вукадиновић у *ГЦТВ* наводи: *пь што, мь што, пь такој, њрж, њржиште, њрт*, 60 – 61; С. Реметић у *СПГ* наводи *мь* (< мах) *ьрдьква*; Пол Луј Тома у *Говору Ниша и околиних села среће, пь^а*; у пиротском говору Ћирић наводи *дь, мь, ьнћало*, 58. Једино ово правило још опстаје у говору Лужнице (Ћирић, *Лужница*, 22) и говору Запања (Ј. Марковић, *Запање*, 33).

⁹ Белић, *Дијалекти*, 90.

¹⁰ Р. Бошковић, *Основи упоредне граматике словенских језика*, I фонетика, Београд 1968, 46.

XIII

говорима ситуација већ није таква¹¹. Оно се најчешће јавља иза сугласника *б, в, г, д, ж, к, м, с, н, т*: *бла, блта, влна, довлче, коглица, клк, дг, дгљовчес, жлна, Жліне, жлт, клн, млзе, млчечћи, слза, слнчоглед, плж, оплзал, тлицањ, котлц, али* и испред самогласника: *блач, глач*.

Велики је притисак са запада, од стране књижевног језика и других говора, да се *л* претвори у *у*, тако да не буде више *клк* него *кук*, *влна* него *вуна* итд. Иако се *л* жестоко одупире, ипак се западно од линије Књажевац – Бучје, још у Белићево доба, у на многим местима угнездило место вокалног *л*. У новије време, нарочито од шездесетих година XX века, овај процес се наставља даље према истоку. У које овде долази место *л* није његов континуант него је оно ушло из књижевног језика, значи са стране. Према томе, можемо рећи да је подручје тимочког говора она област где се најдоследније остварује функција вокалног *л* на целом земљишту призренско–тимочке дијалекатске зоне. Као такво, *л* је послужило Александру Белићу као мерило у одређивању границе тимочкога говора.

У општој тежњи за десилабизацијом сонантних вокала *л* некад десилабизују прави самогласници: *довлчэ : довлечэ; развлчэ : развлече; соблчэ : соблечэ*.

Вокално р. Вокално *р* је у тимочком говору од старина. Међутим, на неким местима се појавило и касније, нарочито када је нестанком неких вокала искрсла потреба да се формира нови слог. Тада је *р*, као најсонорније међу тим гласовима, преузело вокалну и слоговну улогу. Вокално *р* (које овде у примерима када је под акцентом обележавамо са *р́*, а када је ван акцента са *р*) најчешће стоји иза сугласника *б, в, г, д, з, с, к, н, с, т, ц*: *брљча, брнка, врга, врца, грмадичје, грди, дрндало, дрво, зрнка, зрненце, сркало, срнси се, крми, крндељ, првин, првомрачје, српк, србодупац, трбаљћа, трканица, црномљес*.

У почетној позицији *р* може само сачињавати слог: *рбе, рве, рца*. Код појединих речи, углавном ономатопејског порекла, слоговно *р* се јавља и по два пута: *прпрче, прпркало, пропрпрче* и др. У финалној позицији оно само не чини слог, али га има у задњим секвенцама: *цангр, овр, претр, сатр, заср*.

Процес десилабизације *р* убацивањем правога вокала иза њега, потврђује се

¹¹ У Лужници се поред *л* употребљавају *љ* и *у*, затим *ла, ле, ли, лу*. Ћирић, *Лужница*, 25–26; у говорима Понишавља поред *л* су у употреби *ьл, у, љ, ли, ла, ле*, Ћирић, *Говори Понишавља*, 60; у запаљском говору нема *л* него *љ, у, ла, лу, ли*, Ј. Марковић, *Говор Запаља*, 36; у сврљишком говору, друга говорна зона, нема *л*, сем *љ* у неколико речи, Н. Богдановић, *Бучум*, 13; у говору Власине постоји само ограничен број примера са *л*, иначе су континуанти *љ, у, ле, лу*, В. Вукадиновић, *Говор ЦТВ 71-73*; у јужноморавском имамо *лу* и нешто ређе *у*, Љ. Ћирић, *Говори Понишавља*, 59; у говору шарпланинске жупе Гора, који је један посебан словенски говор, *л* се јавља у мањем броју примера, али има више континуаната *у, ов, њв, ов, оу, л^б, л^в, лу, л^в*, Р. Младеновић, *Говор Горе*, 119-126. А. Белић каже да дијалекти који се налазе северно и сверозападно од тимочког говора не знају за *л* нити за било какве сличне комбинације, *Дијалекти*, 90.

XIV

у ограничену броју примера: судрчно : судрачно; урбњак : урубњак, али некада убацивање тога вокала не испољава снагу десилабизације: крантија.

Вокалске групе. Тимочки говор не трпи гомилање самогласника у речи, као што је случај у неким суседним језицима: румунском или грчком, на пример, због тога и срећемо само неколико самогласничких група са ограниченим бројем примера: *баир, Драинци, Маин дел*. Иначе се вокалске групе разбијају уношењем сугласника: *Арнавуги, Павуничино, Павун* или се контрахују у један од самогласника из те самогласничке групе: *ао* прелази у *о* *собраћај*; *ео* у *о* *Товил, Прображење*; *оа* у *а* *резервар*; *ао* у *а* *Влава*; *аи* у *и* *дидеш*; *аа* у *а* *сна, сат*.

Консонанти. У групи консонаната карактеристичне су функције гласова *х*, *ј*, *ф* и *с*.

Глас х. Доскора се сматрало да је глас *х* потпуно ишчезао из тимчког говора и да не постоји ни у једној позицији речи¹². Међутим, запажен је у неколико узвика који нису никаква нова, већ стара појава, тј. опстанак *х* на томе месту: *ух* 'ух, мајку му'; *уха* 'Ел ви доста по сто бањће?' 'Уха, доста и доста, ако чемо по право и много е'; *иха* и *иху* узвици које узвикују девојке док их момци љуљају на љуљашци; *охохо*, узвик којим се изражава задовољство; *ах* и *аха*, узвици којима се изражава изненађење, чуђење, срџба 'аха, затеко те мајку ли ти'; 'ах, блице, што те не мог уватим'. У осталим случајевима *х* је нестало или се замењује са *ј*, *в*, или *к*: *ајдук, леб, ма, муа, греј, смеј, уво, глуво, краброс, зактев, Микајло*. Понекад се супститутивно *к* палатализује у *ћ* па имамо: *Ћитлер, пароћија, ћи-ћи-ћи* (узв. за исказивање смејања), *ћеликоптер, пазуће, ерћива* (архива). Оно што је за речничку литературу значајно то је да *х* нисмо пронашли у почетној позицији речи, па га стога и нема у овом речнику на месту које му по азбучном реду припада.

Глас ј. У ствари, утврђено је да у тимчком говору, као и неким другим српским говорима, не постоји прави глас *ј*, него један њему сличан глас који се у усној дупљи ствара нешто више позади него кад се изговара право *ј*. Тај глас је Александар Белић назвао неслоговно *и*¹³. Из техничких и других разлога ми ћемо тај глас овде обележавати знаком за слово *ј*. Међутим, употреба тога неслоговног *и*, или код нас *ј*, је врло нестабилна. Тај глас се некад сасвим јасно чује, некад се слабије или врло слабо чује, а некад се уопште не чује. Али то није јединствено на целом подручју тимчког говора; код истих речи негде се изговара, негде се не изговара.

На почетку речи *ј* се најбоље чује испред вокала *а*: *јаблка, јагње, јајце, јанија, јастреб, јаре*. Такође се чује испред полугласника *ь*: *јьр*. Чује се и испред *о*: *јордани се, Јова*; испред *у*: *јуже, јулар, јутре, јучер*. Испред вокала *е*

¹² А. Белић, *Дијалекти*, 206; Н. Богдановић, *Бучум*, 28-30; Љ. Ћирић у *Говорима Понишавља*, с. 74, говорећи о сугласнику *х* каже: "У данашњим ГП овај глас је темељно уклоњен, и то у свим положајима у речи", а на страни 197. ипак наводи узвик *о-хо-хо-хо*.

¹³ А. Белић, *Дијалекти*, 126-128.

XV

j је, међутим, врло нестабилно, па имамо различите ситуације код истих појмова, јер се оно тада у неким крајевима чује а у другим не чује: *Јевра* – *Евра*, *Јелен* – *Елен*, *једе* – *еде*, *једњн* – *едњн*, *јечъм* – *ечъм*, *јечан* – *ечан* и др. У енклитици *је* глас *j* се некад чује: он *је* бил ајдук, или се не чује: која *е* доодила код теб?

У средини речи *j* се добро чува у суседству неког другог сугласника: а) испред сугласника: *ајдук*, *гајде*, *лајно*, *зајче*, *зајчичи*, *девојћа*, *девојче*, *најбољ*, *најмал*, *зајтин*, *брајћа*, *срејћа*, *старојћа*, *ујћа*, али и *староћа*, *ућа*, *девоћа*; б) иза сугласника: *лисје*, *русје*, *сливје*, *ливадје*, *Западје*, *здравје*, *грозје*, *раскрсје*, *класје*, *мужје*.

Кад се *j* у средини речи нађе између два вокала, тада се може чувати, редуковано изговарати или потпуно губити: *стареји* – *старей*, *блаји* – *блаи*, *моји* – *мои*, *загреје* – *загрее*, *знаје* – *знае*, *које* – *кое*, *дерује* – *деруе*, *купује* – *купуе*, *посејали* – *посеали*, *умејала* – *умеала*, *грејана* – *греана*, *ујане*, *капија*, *пензија*, *гледају*, *играју*, *броје* – *брое*, *поштују*, *ређишца*, *Боинци* (топ.), *артије*, *побие*, *покрие*, *приетељ*, *знае*, *изброе*, *купуе*, *чио*, *вамилиа*.

На крају речи *j* се такође неједнако понаша. Чува се иза *a*: *вачај*, *гледај*, *седај*, *помагај*; иза *e*: *греј се*, *смеј се*; иза *o*: *број*, *стој*, *немој*, *овој*; иза *у*: *веруј*, *казуј*, *писуј*. Иза *и* се губи: *зави*, *оми*, *пи*, *покри*.

Секундарно *j* се среће у медијалној и финалној позицији. У средишној позицији најчешће разбија зев који је настао испадањем неког сугласника, првенствено *x* и *v*, односно зев настао у страним речима: *муја*, *петнајес*, *шеснајес*, *двајес*, *авијон*, *камијон*, *милијон*. На самом крају речи *j* се јавља као партикула код показних заменица женског и средњег рода: *овај*, *овој*, *овуј*, *тај*, *тој*, *онај*, *онеј*, *онуј*, *оној*, *онај* и као партикула код прилога: *туј*, *такој*, *тагај*, исто тако и у облику заменице *кој*.

Протетичко *j* се некада појављује и тамо где се по правилу не очекује: *јубав*, *Јевропа*, *јеконот*, *јеконотска* школа.

Будући да овај речник има циљ да прикаже што архаичнију и диференцијалнију лексику у односу на српски стандардни језик, ми смо се у одредницама и навођеним примерима одлучили за ону варијанту која би се с овог разлога могла назвати тимочком “екавицом” изостављајући *j* тамо где се оно не чује или сасвим слабо чује, углавном не упуштајући се у то како се то изговара на ком подручју тимочког ареала. Ово се могло учинити тим пре што испуштање или бележење овога гласа не ремети значењски статус речи, јер глас *j* у односу на неслоговно *и* нема значај фонеме.

Глас ф. Овај глас не постоји у локалним, дијалекатским речима, него само у онима које су дошле са стране: *Фараонац* (Циганин), *фебровар*, *лафет*, *калафет* и неколико других, иначе се редовно замењује са *v*: *варба*, *кова*, *Вилип*, *Совја*.

Африката s. И овде као и у неким другим говорима постоји африката *s*, која се чује као када се заједно изговоре гласови *д* и *з* (*дз*): *сьн*, *садњишита*, *сьман*, *свона*, *сури*, *спнси се*, *наспта*, *успта се*.

XVI

Замена Т и Ђ африкатама Ч и Џ. Замена гласова *ћ* и *ђ* гласовима *ч* и *џ* постоји једино у тимочко-лужничком дијалекту¹⁴. Гласови *ч* и *џ* воде порекло од заједничко-словенских група **tj*, **dj*¹⁵ и према томе јесу једна од најстаријих и најбитнијих карактеристика тимочког говора. Они су исто као и вокално *л* послужили А. Белићу као мерило за утврђивање границе тимочко-лужничког дијалекта. Наводимо неке примере: *Божич, вреча, гаче, леча, ноч; веце, граца, Градич, витлич, Драђич, Каменчичи, Содолчич*, као и *панаџур, џурџил, Џурџин трап, Говеџа* падина, *меџак*.

Прелазак сонаната Л, Н у палаталне сонанте Љ, Њ. Групе *кл, жл, гн* испред *е* прелазе у *кљ, жљ, гњ*: *кљиштеви, жљезда, гњездо*.

Л на крају речи или слога. Ова је појава од 60-тих година прошлог века у кризи: *л* се све чешће замењује са *о*, и то првенствено у мушком роду радног придева: *риљао, орао, носио, кук, вуна*. Гласовна промена се догађа али акценат остаје на истом месту, на истом слогу. У микропонимији Заглавка *л* се, међутим, и данас чврсто држи: *Длгоделско* лице, *Дрта делница, Дел, Дол, Стол* (упор. радни придев).

Пастирски глас. Овај глас смо назвали пастирским зато што га највише употребљавају пастири за мамљење оваца. Њега спомиње и Вук у свом Рјечнику (1935, 638) под одредницом *птрше!* за коју каже да је то реч која се не може написати “нити ја знам како би се за њу слова могла измислити”. За нас је то дентално билабијални трифтонг који настаје истовременим изговарањем гласова *т, п* и *р*, с тим што се овде *р* ствара снажним треперењем усана. Према томе ово *р* нит је алвеоларно нити је сонант, то је дакле један билабијални глас који много личи на глас *р*. Трифтонг из графичких разлога условно обележавамо грчким словом пси (ψ). Тим гласом пастири маме овце: *'ψ, ψ'*. Међутим, његова се функција не исцрпљује само у овоме, тј. у самом његовом постојању, него идући даље он учествује у стварању одређених нових речи. Кад овчар мами овце, он их мами и узвицима *'ψс, ψс'* или *'ψко, ψко'*. Како узвици за мамљење стоке не спадају у праву комуникацију, јер права комуникација је човек – човек, а не човек – животиња, овај глас превазилази и ту тешкоћу и учествује у стварању именица које су у оптицају међу људима. Пастир од милоште овцу зове *ψка* (акуз. јд *ψку* ‘ела, сине, да видиш *ψку*’, вок. јд *ψко*, ном. мн. *ψке* и *ψће* ‘оч да вардиш дњњс *ψће?*’), *ψψика*, дем. од *ψка* (ак. јд *ψψику* ‘иди врни онуј *ψψику* из детелину’, вок. јд *ψψико*, мн. *ψψике* и *ψψиће*) а малом детету се за воду каже да је то *ψта* ‘намити, сине, *ψта*’ (акуз. јд *ψту*, вок. јд *ψто*, ном. мн. *ψте*). За нешто што је дугуљасто, а на крају има задебљање или је затупасто, каже се да је *ψψнцесто*, а за онога који опонира или не пристаје уз већину (који га ‘тупи’) каже се да га *ψψнци*, ‘немој га *ψψнциши*’. Кад Тимочанин хоће да исмеје онога који се хвали да је много образован, каже му: ‘Къд си толко

¹⁴ А. Белић, *Дијалекти*, 165; Н. Богдановић, *Бучум*, 41; Љ. Ћирић, *Лужница*, 47; Љ. Ћирић, *Понишавље*, 77-79; В. Вукадиновић *ГЦТВ*, 95-98.

¹⁵ А. Белић, *Дијалекти*, 165; Р. Бошковић, *Основи упоредне граматике*, 97.

XVII

писмен де напиши *ψψика*'. Акцент код речи са пастирским гласом, према нашем осећању, пада на онај део трифтонга који представља глас *p*, но ми графички нисмо у стању да представимо тај акценат.

Неке консонантске групе. Група *стр* сачувала се у речима: *остро, остроило, Остричевица*. Група *чр* постоји у речи *чрга* и њеним изведеницама (*чршка, чржољина, чржољинка*) и речи *чрешиња*, али је углавном прешла у *цр*: *црв, црвен, црешиња*. Група *сл* је опстала као у речима: *слива, сливјак, Сливје, сливовица*. Група *тл (дл)* постоји у речима: *падла, седла, сретла, Петлов дол*. Добро се држе и групе *сч* и *си*: *исчукуе, исче, исчегари, исчурка; исилъена, исилъемби, исилуљи*, затим група *зж*: *разжљеби, разжени*.

Нестабилност група *дс* и *тс*: *одсипе : отсипе, одспи : отспи, одспред : отспред*.

У почетној позицији разне консонантске групе се различито одржавају. Група *тк* постоји у речи: *ткање, тканице, ткае*. Група *кћ* прелази у *ћ*: *ћерка, ћеркана; пт* у *т*: *тиче, тичичи; пч* у *ч*: *чела, челар, Челинци; квр* у *вр*: *врга, вргав; свр* у *ср*: *сраб, србеж, србодупац*. Група *дм* прешла је у *гм*: *Гмитар, Гмитровдан; жл* у *жљ*: *жљеб, Жљебуре; кл* у *кљ*: *кљиштеви*.

Асимилација по звучности се врши као и у књижевном језику: *беште, дрште, ретко*.

Дисимилација по месту настанка доводи до тога да се *н* изговара место *м*: *анбар, бонба, пунна; група шл* прелази у *шљ*: *тишљерај, шљосер*. Постоји даљинска асимилација према гласу из другог слога: *шашије, итришељ, шуши*.

Код појаве африкатизације група *тц* прелази у *џ*: *госпоџћи, крваџћи; група пш* у *пч*: *пченица, пчешљак; група сц* у *џ*: *праџи, раџепи; група жб* у *џб*: *веџба, веџбанка, џбун*. Међутим, понекад група *д+з* не прелази у *с*: *подзам, подзем, подзира*.

Јотовање. Ова појава је у тимочком говору доста неуједначена, прво, што су негде усвојени посебни облици који је удаљавају од стања у стандардном језику, друго, што процеси негде још нису завршени и треће, што негде још нису ни отпочели, па имамо: *сиса* (глагол), *диза, ношен, спашен, вожен, вишљи, пишео, замолен, упален, напраен, млатен, заграден, забрадена, појдем, дојде, Ливадје, Ливађе, прутје, снопје, раскрсје, здравје, Западје, Запађе, гробје, Гробље*.

Палатализација. Једна од најочљивијих црта тимочког говора уопште јесте употреба гласова *ћ* и *ђ* уместо *к* и *г*. Пошто она по својој изузетности највише одудара од српског стандардног језика, онда је у несхватљивој тежњи да се народни говори потисну, да нестану, била на најжешћем удару. У томе су подједнако активно учествовале књижевност, администрација, школе, новине, радио, телевизија, наука, па и црква. Свако је са своје стране припомагао уништавању те особености. Коришћена су разна средства: подругљивост, омаловажавање, потцењивање, стварање осећања ниже вредности код оних који тим говором говоре. Последица тога је да се народ устручавао да пред другим говори својим говором покушавајући да имитира

XVIII

књижевни језик. Наука није стала у одбрану те говорне црте. А. Белић, који је међу првима изучавао тимочки говор, појаву је маргинализовао. Он је никад није представио у правом светлу. Узео је силу слова и знакова само да не би употребио *ћ*, а ако би га и написао, то је увек било са додатком неког дијакритичког знака. У његовом вокабулару који стоји на крају књиге (*Дијалекти*) не могу се наћи речи *ћиша*, *ћисало*, *ћиреч*, *ћибаница*. Свуда је ту, а и другде, место *ћ* или *ђ* постављено *к* или *г*.

И Маринко Станојевић, домородац и филолог који је у својим ранијим радовима о језику доследније представљао ову појаву, касније је посустао, па у његовим *Прилозима речнику тимчког говора* (Прилози за познавање Тимочке крајине I) читамо: *кимање*, *кимнем*, *киреч*, *маснопрљка*, *скулувке*, *трупачке*. У новим *Прилозима речнику тимчког говора* (Прилози за познавање Тимочке крајине III) он се те новотарије чувао и увек је писао онако како се у народу говори.

Палатализација се испољава на следећи начин: *к* испред *е* даће *ћ* код именица женског рода на *ка*, па ће се оне у множини завршавати на *ће*: *руће*, *плечће*, *мачће*, *мечће*, *пловће*, *патће*, Големе *буће*, *Паничће*, као и у неким узвицима: *лелће*. Женска лична имена на *ка* у вокативу једнине имају *ће*: *Миљеће*, *Смиљеће*, *Живће*, *Ивће*, *Перће*.

К испред *и* даје *ћ*: *ћисало*, *ћишир*, *ћисер*, *ћиша*, *ћивла*, *Лаћије*, *Висоћи* дел. Сви придеви који се у српском језику завршавају на *-ски* или *-чки* у тимчком говору се завршавају на *-ћи* или *-чи*: *српћи*, *турсћи*, *русћи*, *грчћи*, *немачћи*. *Г* испред *е* прелази у *ђ*, тако да све именице женског рода које се у номинативу једнине завршавају на *-га* у множини имају *-ђе*: *валуђе*, *вериђе*, *жеђе*, *дуђе*, *обђе*, *нође*; *г* испред *и* прелази у *ђ* као у речима: *блађи*, *Драђи*, *ђибаница*, *санђија*, *глођиње*.

Исто тако *к* после *ј*, *љ* и *њ* прелази у *ћ*: *девојћа*, *Милојћа*, *Радојћа*, *старојћа*, *ујћа*, *Недељћо*, *Миљћо*, *смицаљћа*, *седењћа*, *ћисаљћа*.

Дисимилација. Кроз овај процес пратимо како се *мн* претвара у *мл*: *млого*; *мн* у *вн*: *гувно*, *тввно*; *мњ* у *мљ*: *сумљива*; *ћн* у *тњ*: *имутњи*, *кутњи*; *тл* у *кл*: *суклијаш*; *дм* у *гм*: *Гмитар*; *тљ* у *кљ*: *пекља*, *пекљавина*; *мб* у *нб*: *бонба*, *бунбар*; *мп* у *нп*: *конпир*, *сџпур*; *пч* у *вч*: *кључе*, *кључи се*; *дн* у *гн*: *гневница*, *гневно* (дневно); *дн* у *гњ*: *гњевница*, *гњевно* (дневно).

Упрошћавање консонантских група. Ово упрошћавање иде следећим током: *шч* се претвара у *ч*: *мечина*, *кручица*; *сц* у *ц*: *праци*, *рацени*; *жц* у *ј*: *мирација*, *мирацика*; *вљ* у *љ*: *забараља*, *остаља*, *постаља*; *кв* у *к*: *бука*; *дс* у *с*: *преседник*, *осуство*; *тс* у *с*: *братство*, *проклетство*; *д* и *т* нестају у групама испред африката: *оцени*, *оцечи*, *очушени*.

Финалне консонантске групе. Консонантске групе *ст*, *зд*, *шт* у финалној позицији одбацују задњи сугласник: *болес*, *лис*, *прс*, *крс*, *гроз*, *приш*.

Хијат. Хијат се затвара уметањем *ј*, *в*, *к* или *ћ*: *единајес*, *двајес*, *чова*, *суво*, *уво*, *глуво*, *Микајло*, *парођија*.

Метатеза. Појава није честа и јавља се у ограниченом броју случајева:

XIX

Калавирка место *Каравилка*, *покрива* м. *коприва*, *ратишка* м. *артишка*, *забовари* м. *забовари*, *гројзе* м. *гројзе*, *лојзе* м. *лојзе*, *Габров* рт, *Гарван*.

Десоноризација финалних сугласника јавља се најчешће као једначење по звучности у суседним речима: *кџт* там, *испот* пут, *нат* пут, *Бок* те пита, *прет* празник али и у другим случајевима: *Падеш* : *Падеж*.

Акцент. Акцент је један и то експираторан. Он је у Речнику представљен као коса цртица нагнута у десно ('). Пошто нема никакву конкуренцију (неки други или неке друге акценте) он своју диференцијалну функцију врши тако што се у речима истог лика поставља на различита места: *кóчина* (свињац, обор), *кочíна* (кост); *букá*, *бу́ка*; *мрзí*, *мрзи*; *дрóбење*, *дробéње*; *éсен*, *есéн*; *зали́чи*, *заличí*; *здрави́ца*, *здрáвица*; *свѐри*, *сверí*. Међутим, то није апсолутно правило, јер код појединих речи иако мења место, не мења им значење: *премлазíиште*, *прémлазиште* (место где се врши премлаз или мужа оваца), *Студенџ*, *Студéнац* (топ.). Неки сматрају да је једна карактеристика овдашње акцентуације бежање акцента ка завршним слоговима: ултими и пенултими, али то је само привид до кога долази због тога што се акцент у српском књижевном језику помера ка првом слогу, док у исто време акцент у тимочком говору остаје тамо где је и био у старом језику, по коме се он може наћи на сваком слогу речи. У вези са прозодијом статистички смо посматрали 1054 једночлана микропонима Заглавка и дошли до следећих резултата: на првом слогу акцент се налази код 435 мт. (41,20%), на унутрашњим слоговима се налази код 426 мт. (40,35%), док се на последњем слогу налази свега код 164 мт. (15,42%). Међу овима је био и 31 једносложни топоним (2,93%).

Насупрот констатацији да је у тимочком говору акцент један и без опозиције проф. Недељко Богдановић је запазио да у појединим ситуацијама долази до дужења: *имā* ли довољно паре? *спремā* се за гости оно и *немā*, *отō* да берем васуљ оно га нећи обрал, *сāт*, *снā* и др. У неким случајевима акцент се преноси на проклитику: *у́свет*, удари ме *у́главу*, где си *прéd* нође, била сам *нā* воду.

ОБЛИЦИ

Деклинациони систем тимочког говора толико је редукован да се, ако се изузме вокатив, састоји највише од по два падежа за једнину и за множину. То су номинатив и акузатив. Сва остала значења добијају се када се испред акузатива (који је у ствари општи падеж) стави одговарајући предлог. У множини је чешћи случај, него у једнини, да је акузатив једнак номинативу, па тада овај преузима улогу општег падежа. Ово правило важи за све речи које се деклинују, тј. за именице, заменице, придеве и бројеве. Наравно уз извесна колебања.

Истина, стара деклинација није сасвим уништена, сачувала се у ретким, најчешће окамењеним, облицима. Тако на пример за 2. падеж имамо: 'тој си му ода *детета*', 'додуше несџм бџш видел', 'тој су нећи љуђе од *стране*', 'тој

XX

ти е спрема *главе*, 'распраљаше се до *зоре*', 'од све *муће*', 'исцрцамо од *глади*'. За 3. падеж сачувало се (или је накнадно ушло) више облика: 'фала *Богу*', 'не дам *никому*', 'несъм длжан *никоме*'. За шести падеж би важили ови примери: 'дави *млком*', 'дооди *кришом*', 'овце иду *пашом*', 'ако неч *милом* ти ч *силом*', 'родом сам из Дољњу Каменицу'. За седми падеж: 'плетем га *поуме*', 'на *пооду* се исцукамо', '*надокрајћу* нек буде ко оче', 'тера га по *крви*'. Облика синтетичке деклинације има нешто више у западном појасу, док у централним и источним деловима доминирају облици аналитичке деклинације.

Именице. Неке именице у тимочком говору иако имају исти лик и исто значење, као и именице у српском стандардном језику, нису истога рода. Из женског рода прешле су у мушки род именице: *крв* (потекал крв), *цев* (где су мои цевови), *памет* (он не със сьв памет); односно именице мушког рода прешле су у женски род: *маневра*, *бицикла*.

Код именица мушког рода, заправо код личних имена типа Боривоје, номинатив гласи *Боривој*, *Радивој*, *Миливој*, а код имена типа Милоје: *Милоја*, *Видоја*, *Радоја*, *Станоја*. Нека имена на *о* губе тај вокал на крају: *Момчил*, *Товил*.

У вокативу једнине већина именица мушког рода се завршава на *-е*: *коње*, *воле*, *говедаре*, *Драђиче*, *плже*, неке на *-о*: *синко*, *брајко*, *бабајко*, а мали број на *-у*: *пријетељу*, *светитељу*, *мој родитељу*.

Општи падеж једнине исти је као и номинатив сем код именица мушког рода које означавају жива бића: гледам у *Ртањ* и у *Мьглен* па ми личу едњ на друђи, презај *коња* па отодете.

Поред уобичајеног наставака *-и* у номинативу множине појављују се и наставци *-ове*, *-је* и *-е*: *волове*, *столове*, *петлове*, *враове*; *мужје*, *цреје*; *Штипинчање*, *Тупижниччање*, *Каменичање*.

Најкарактеристичније особине именица женског рода (и мушког рода на *а*) су те да у вокативу једнине имају наставак *-о* или *-е*: *нано*, *дедо*, *тато*, *бабо*, *Маријо*, *Станијо*, *Јакио*; *снајће*, *мајће*, *Миљће*, *Латинће*.

Вишесложне именице ж. рода на *а* у акузативу се свршавају на сугласник: у *стран*, у *мртвин*, у *планин*, у *длбин*, *годин*, *стотин*.

Готово све именице средњег рода имају по један падеж у једнини и по један у множини, сем неких изузетака.

Збирне именице живих створова образују се додавањем наставка *-тија* или *-дија*: *ждребетија*, *јаретија*, *момчедија*, *девоштија*.

Именице мушког рода стоје уз бројеве у општем падежу множине али се некад од тога одступа: дваес *брави*, шес *сати*, шес *сата*, девет *месеци*, девет *месеца*, два *брава*. И именице женског рода уз бројеве имају облик општег падежа множине, такође са изузетима као што су: осам *души*, девет *годин*, шесе *иљади*, пет *стотин*. Именице средњег рода стоје уз бројеве у општем падежу множине, али имају и друге облике, напр.: пет *јутри*, шес *сели*, на три *мести*, две *унучети*.

XXI

Заменице. Личне заменице се својом променом разликују од свих других речи тимочког говора које се деклинују. Код њих је употреба предлога за грађење падежа јако ограничена. То је отуда што личне заменице скоро за сваки падеж имају посебну форму те свака за себе врши своју синтаксичку функцију. У већој мери су се сачували краћи, енклитички облици.

Код повратне заменице *себе* у дативској форми у употреби је скраћени облик *си*: 'купил сам *си* ципиле'. Међутим, *си* је у употреби када се датив и не наслућује: 'она *си* тиће прирова'.

Именска заменица *ко* се не употребљава. Место ње су у употреби *кој*, *кои*, *куи*, *куји*. Ово иде дотле да се изједначавају заменице *ко* и *који*: 'куи е прошъл по пут'?

Заменица *што* употребљава се у значењу *зашто*: 'што се жљебиш на човекатога'? Кад треба употребити *што* / *шта* употребљава се заменица *какво* или скраћено *кво*: 'кво ч ми кажеш ново'?

Од присвојних заменица у употреби су само наглашени облици *мојѐга* / *моѐга*, *твојѐга* / *твоѐга*: узел сам од *твоѐга* зета. Место *његов* чује се *њигѐв*, а место *њен* употребљава се *њѐјан*, *њѐан*, *њѐн*, *њѐњ*.

Односно-упитна заменица *чији* гласи *чи* или скраћеније *чи*: *чи* си башта?

Придеви. Придеви који се у књижевном језику граде са *-аст* овде имају наставак *-ес*: *клипес*, *перес*, *шаес*. Код многих се завршно *е* замењује са *о*: *рицо*, *средњо*, *крадњо*. Придеви у једнини имају два облика: номинатив и акузатив. Номинатив је раван неодређеном виду: *срамежљив*, *обритвен*, *убав*, а акузатив одређеном виду: *срамежљивога*, *обритвенога*, *убавога*. У множини имају по један облик: *срамежљиви*, *обритвени*, *убави*.

Компаратив се гради спајањем речице *по* и позитива: *подобър*, *повредан*, а суперлатив спајањем речи *нај* и позитива: *најдобър*, *највредан*.

Чланска морфема. Чланска морфема, као карактеристика искључиво тимочно–лужничког дијалекта, одређује појмове по степену присутности, односно блискости и удаљености од лица које говори. Јавља се код именица, заменица, придева и бројева. У облицима мушког рода изгледа овако: *-ѐв*, *-ѐт*, *ѐн*; *-ви*, *-ти*, *-ни*; у женском роду: *-ва*, *-та*, *-на*; *-ве*, *-те*, *-не*; у средњем роду: *-во*, *-то*, *-но*; *-ва*, *-та*, *-на*, па имамо: 'одърѐв тврд', 'момъкът не убав', 'опънькън однесе куче'; 'ћерушава ловцика', 'кобилата се рита и апе', 'свињана прлега спрасна'; 'пилево нешто криви', 'што детето рове', 'јајцено це омъкне од остал'; 'овновиви сам купил у Бучум', 'скрипцити жилави за едење', 'цреповини потрошени'; 'режњићеве се расколобъцкале', 'изнеси чрђете на слнце', 'сливене сипи у кацу'; 'селава опустеше', 'децата ни по школе', 'псетана лајаше цеу ноч'; 'моеве муће големе', 'твоено теле ми улезло у градину', 'нашево имање', *малијав*, *големијан*, *убавата*, *убавана*, *убавене*, *убавете*, 'првњава ижа', 'трејћата кућа', 'четвртана тараба', 'запаленана слама мокра, па едва гори'.

Бројеви. Бројеви се изговарају: (*ј*)едѐн, (*ј*)една, (*ј*)едно, (*ј*)едни; два, две, три, четри, пет, шес, седом, осом (*седам*, *осам*) (*ј*)единаес (*и* друге

XXII

варијанте), *дванаес* (и друге варијанте, в. Речник), *деветнаес* (и друге варијанте), *дваес*, *тријес*, *четерес*, *педесе(т)*, *деведесе(т)*, *петстотин*, *осомстотин*, *иљадо*. Број *један* има акузатив (*једнога*) и косе падеже. Редни број *први* има облике: *првњи*, *првња*, *првње* и *првњо*. Поред *друга* има и *друђега*.

Глаголски систем. У тимочком говору глаголи немају инфинитив на *-ти* или *-ћи*. За основни глаголски облик узето је у овом речнику 3. лице једнине презента.

Презент. Глагол *може* има облике: *јд могу* и *мог*; *можеш* и *мож*; *може* и *мож*; *може* и *мож*; мн. *можемо* и *мож*; *можете*, *моште*, *може* и *мож*. Глагол *оче* (хоће) у презенту има облике: *очу* и *чу*; *очеш* и *оч*; *оче* и *че*; *очемо*, *чемо* и *че*; *очете*, *чете* и *че*; *оче*, *оте*, *очеју* и *че*.

Глаголи у српском стандардном језику на *-ивати*, *-исати* овде имају облике: *промуље*, *потписуе*, *калаисуе*. Глаголи типа *ковати*, *сновати* имају облике: *кове*, *нове*. Глаголи *бежати*, *лежати* и сл. у множини имају: *бежу*, *лежу*, *ржу*, *блају*. Глаголи са основом на *к*, *г*, *х* у множини имају: *сечу*, *печу*, *стрижу*, *вршу*. Глагол *разуми* у множини има облик *разуме* и *разуму*. Облици 3. лица плурала презента глагола *уме*, *сме*, *спи* гласе: *уму*, *сму*, *спу*. Глагол *бива* има облике *буџуем*, *буџуеш*, *буџуе*. Глагол *јесам* скоро да се не чује у пуном облику, више у скраћеном: *пожела сам*, *напрела сам*. Одрични облик се чешће јавља у скраћеном облику *не*, понекад *нејé*, али никад као *није*. Место *јесте* употребљава се *ес* (јес) и *есте*: *есте*, тека е било. Глаголи на *-ирати* имају: *отпира*, *сатира*. Нејотовани облици су: *скака*, *ница*, *стица*, *напица*.

Имперфекат. Имперфекат је у честој употреби. Формира се на више начина: 1. када се инфинитивној основи на *а* и *е* додају временски наставци; 2. када се презентској или крњој инфинитивној основи дода *е* за основу имперфекта, а затим временски наставци; 3. када презентској или инфинитивној основи крњој или пуној дода *а* или *ја* и временски наставци; 4. кад се презентској основи крњој или пуној дода *о* или *ео* са временским наставцима аориста; па имамо: *плетео*, *плетеше*, *плетеше*, *плетеомо*, *плетеосте*, *плетеоше*; *давао*, *даваше*, *даваше*, *даваомо*, *даваоште*, *даваоше*; *теја*, *теше*, *теше*, *теомо*, *теоште*, *теоше*.

Аорист. Аорист је такођа у честој употреби. Његове основне карактеристике су одсуство *х* у 1. л. једнине и употреба *-мо* (место *смо*) у 1. лицу множине: *копа*, *копа*, *копа*, *копамо*, *копаште* *копаше*; *узе*, *узе*, *узе*, *уземо*, *узесте*, *узеше*.

Употреба аориста и имперфекта потпуно је истиснула из практичне употребе облике перфекта.

Футур. Футур се гради од облика помоћног глагола *оче*: *чу*, *чеш*, *че*, *чемо*, *чете*, *че* + везник *да* + презент: 'чу да дојдем'. Гради се од истих облика и без везника: 'че ми дадеш ако имаш'. Настаје од 3. л. презента *че* + облик презента глагола + везн. *да* или без њега: 'че се врну нећи заман', 'че се

XXIII

заустае доле у ровину'. У неким окамењеним изразима постоје облици футура као и у стандардном језику: 'даче Бог', 'тужичу га', 'убичу га', 'морачеш да му платиш', 'дојче време да ме молиш', 'моличеш ме ал ти нече помага'.

Императив. Друго лице једнине гради се наставком *-ј*: гледај, *писуј*, или наставком *-и*: *седни*, *легни*, *увани*. Друго лице множине добија се наставком *-те*: *ечте*, *пите*, или *-ете* (искључива особина дијалеката источне и јужне Србије)¹⁶: *седете*, *спете*. Првог лица множине нема, ако се изузму примери: *ајдимо* (не *ајдимо*, како је бележио Белић) и *препоставимо* (ово последње унето из стандарда, из војне терминологије).

Потенцијал. За сва лица једнине и множине енклитика потенцијала има облик *би*: 'ја *би* тел', 'ти *би* видела', 'он *би* стовал', 'ми *би* стругали', 'ви *би* се ваљали одсмеј', 'они *би* волели да пину'.

Радни придев. Радни придев има завршетак у мушком роду једнине на *л*: *учил*, *копал*, *косил*, *жел*, *пел*, *шњевал*. Хајка против овог *л* је иста као и против вокалног *л*. Резултати тога су видни. Млађи свет све више употребљава о место *л*, али нагласак остаје исти и на истом месту.

Трпни придев. Код глагола који у основи имају *п*, *б*, *м*, *в* трпни придев је с нејотованим облицима: *прикрпен*, *заробен*, *затаробен*. Глаголи чија се основа завршава на *с* и *з* имају јотоване и нејотоване облике: *донешен*, *истресен*, *обесен*, *вежен*. Глаголи на *д* и *т* имају нејотоване облике: *предаден*, *уватен*. Глаголи на *ну* имају наставак *-т*: *дигнут*, *стигнут*.

Глаголски прилог садашњи доста је редак: *седеечи*, *јашаечи*, *копаечи*.

Прилози. Прилози за време су типа: *дњњска*, *зајутре*, *јутре*; за место: *оздол*, *озгор*, *озбрд*; за начин: *бађав*, *насът*, *наомич*. Прилошке речи за поређење: *елис*, *самани*; за количину: *белисвет*, *усвет*, *гоца*.

Предлози. Предлози у тимочком говору су увећани предлозима за грађење косих падежа: 'узел *од* брата', 'дал *на* башту', 'иде *със* њега', 'прича *од* њега'. Постоје предлози којих нема у стандардном језику: *врз*, *покре*, *спрома* и др. Многи предлози из стандардног језика овамо се не употребљавају.

Везници. Везници се не разликују од оних у књижевном језику, али има неких које тамо нема: *та* (уби се *та* се растури).

Речце. У тимочком говору постоји речца *па* и *пак* са значењем опет: *па* чу д идем, *пак* чу те бијем; *бре* за обраћање мушкарцу кад му се не жели изговорити име: бежи *бре*; *мори* за обраћање жени кад јој се не жели изговорити име: дојди, *мори*; *морити* за појачано обраћање жени кад јој се не жели изговорити име: кво ти е *морити*; *кам* са више нијанси у значењу.

¹⁶ А. Белић, *Дијалекти*, 541; Н. Богдановић, *Бучум*, 84-85; Ћирић, *Лужница*, 85; Исти, *Понишавље*, 174-176; В. Вукадиновић, *ГЦТВ*, 223-224; Ј. Марковић, *Заплање*, 168-171.

НАПОМЕНА О РЕЧНИКУ

У Речник су уношене само дијалекатске речи, тј. речи које се ликом и значењем разликују од речи стандардног српског језика. На тимочком говору нису писана књижевна дела ни у прози, ни у стиховима, зато га нема у књигама, нити је важио у администрацији да би био сачуван у архивама, тако да о њему, сем сврљишких одломака јевањђеља из 1279. године, неколико средњовековних докумената из Видинске кнежевене и извесног броја натписа на камену, нема писаних података. Говор је за све време живео у усменом облику и то првенствено на селу. Са пресељењем сеоског становништва у градове, са ширим развојем школства, повећаном активношћу средстава јавног обавештавања, а све се то углавном догађа од шездесетих година XX века наовамо, он полако нестаје. Овај речник би требало да буде један документ о њему.

Овде унете речи не припадају искључиво тимочком говору. Многе од њих се налазе и у осталим призренско-тимочким и другим говорима. Не би се могло рећи ни да се све речи налазе на сваком делу означене територије. Постоје блаже или јаче особености између појединих крајева. Нешто као субрегиони би могли бити Буцак, Заглавак, Тимок, источни део сврљишког краја, Тупижница и изатупижничко подручје, слив Грлишке реке, Заграђе и Вратарница. Тако у Буцаку се за мараму каже *шамија*, а кад неко некога јури вели се да га *грне*. У Заглавку се каже *жлт*, *вна*, а у сврљишком крају *жут*, *вуна*. У источним пределима се за извор у који је пободено шупље дебло употребљава реч *стублина*, у сврљишком крају се исти појам означава лексемом *чобура*, у Вратарници и Заграђу је то *стубла*, с тим што је тамо стубла исто тако и озидани кладенац. У Тимоку се за паприку каже *попар*, а за јабуке *јабуће*. На Тупижници и даље на западу се вели *киша*, *кисело*, док се у већини подручја каже *ћиша*, *ћисало*. На Тупижници чак имају суперкорекцију у односу на палатализацију грлених сугласника, па и тамо где се иначе у српским говорима и српском језику употребљава *ћ* изговарају *к*, као у примеру *домакин*, место *домаћин*. У сливу Грлишке реке *мала* је метална мистрија за мазање блатом, *кале* је суви зид као дворишна ограда. У Вратарници и Заграђу се за врапца каже *ивгар*, а Божић је *Коледа*. И у самим тим крајевима постоје делови који се међусобно разликују. У Заглавку се, на пример, јављају нијансе у говору између села која су на Старој планини и оних која се налазе у долини Трговишког Тимока (*прко* : *преко*, *пртера* : *претера*), или доста уочљиве разлике од села до села у сливу Грлишке реке, као и уопште од села до села у читавом подручју итд. За исте појмове у различитим крајевима подручја постоје различити синоними. Довољно је, на пример, погледати само одреднице *толузина* и *кутлица*, а и неке друге, па

видети колико је речи на њих упућено.

Тимочки говор је мој матерњи говор. Научио сам га од својих родитеља и својих дедова и људи њихових генерација. Учио сам га и са мојом генерацијом. Пошто сам речи бележио из усменог говора и свога памћења може се узети да сам уписао речи које су биле у живом говору током стотину година – од шездесетих година XIX века до шездесетих година XX века. За оно што је било у тимочком говору пре овога времена нисам имао извора ни саговорника, а оно после овог доба углавном нисам регистровао, сем једног малог броја речи дошлих са науком и техником са стране. Ово последње стога да се покаже како се све новоушавше речи беспоговорно подвргавају граматици тимочког говора. Један број сам нашао у објављеним народним песмама и приповеткама (оне су и потврђене примерима из тих извора), затим у етнолошкој и језичкој литератури која се односи на овај крај.

Окосницу овога речника чине моји прилози објављени у Српском дијалектолошком зборнику и то: *Речник тимочког говора* СДЗБ XXXIV (1988), *Додатак речнику тимочког говора* СДЗБ XXXVI (1990) и *Речник тимочког говора (други додатак)* СДЗБ XXXVIII (1992). У тим прилозима објављено је око 11.000 речи, са отприлике исто толико значења. Од тада па до данас трагано је за новим речима и новим значењима тако да је Речник вишеструко нарастао и сада има 24.275 лексичких јединица, са око педесет хиљада значења.

Уписиване су речи из пољопривреде, сточарства, затим називи биљака, називи домаћих животиња настали у вези са њиховим телесним и другим особинама, називи дивљих животиња, инсеката, речи из грађевинарства, сеоских заната, речи из породице, друштвених односа, митологије, религије, историје, речи о празницима, обредним хлебовима, о међусобним односима, о смерности и неумерености, о разбојништву, лоповлуку, о вредноћи и прилежности, о лењости, о домаћинском односу и расипништву, о псовкама и насиљу, о подсмеху, о милосрђу, о старости и немоћи, о сиромаштву и беди, о финансијским тешкоћама и запошљавању, речи о болестима људи и животиња, о анатомији људској и животињској, о народној медицини, о враџбинама, бајањима, песмама, свиркама, музичким инструментима, народним колима, свадбама, рођењу, крштавању, о погребним обичајима, покућству, алату, посуђу, саобраћајним средствима, о ратовима и великим народним невољама, о радости и тузи, о дечјим играма и радовањима, о школовању, о народној ношњи мушкој и женској, о домаћој радиности: ткању, предењу, плетењу, крпљењу и прању, о народним јелима, свађама и тучама, речју: о свим видовима људске делатности и живота.

Именице су дате у номинативу једнине. У изузетним случајевима навођене су у номинативу множине, и то само онда када је овај облик у већој употреби од облика једнине. Код неких именица датих у једнини, у загради су навођени номинатив множине и облик множине уз бројеве, а врло ретко и вокатив.

Како у тимочком говору не постоји инфинитив на *-ти* или *-ћи* глаголи су

XXVI

представљени у 3. лицу једине презенте и у том облику су протумачени у дефиницијама. Глаголи са *се* дати су као посебне одреднице. У многим случајевима није се могло избећи да и пасивни облици добију своју одредницу.

Свако значење речи давано је под посебном тачком обележеном арапским бројем. У случајевима када се ради о блиским значењима она су навођена под словима азбуке, а када су у питању нијансе раздвајање је вршено тачком и запетом. За речи које имају исти лик, исти акценат и исто граматичко обележје а различито значење установљен је експонент и оне су даване као посебне одреднице. Римским бројевима обележаване су лексеме које имају исти лик, а припадају различитим врстама речи.

Синоними и различите речи истог значења упућиване су са *в.* на једну од њих, на ону која је у најчешћој употреби, односно која је у употреби на најширем простору или на ону која је најархаичнија или најдиференцијалнија у односу на стандардни језик. Код те речи иза знака *упор.* навођене су оне које су на њу упућене. На пример, на реч *кутлица* (канија за косачки брус) код које се налази дефиниција значења упућене су са *в.*: *брушњача, конте, кутъл, кутало, мокрица, мокруља, тулејћа, ћок, чок.*

Трудио сам се да код што већег броја речи дам ширу али језгровиту дефиницију.

Велики број речи поткрепљен је примерима, најчешће једним, ретко са два или више.

Из богате ономастике начињен је најужи могући избор. Унесени су само називи села у којима се говори тимочким говором са одговарајућим етницима и ктетицима. Наведен је и један број личних имена, и то оних која су стварно ретка, не само на овом подручју него на читавом српском говорном простору. Нека од њих се први пут појављују у српском именослову (249 имена из Заглавка и Тимока не налази се у *Речнику личних имена код Срба* Милице Грковић, Београд 1973).

Поред одомаћених турцизама унет је, како је већ речено, сасвим мали број новоушких страних речи које су дошле са науком и техником.

Унет је и изванредан број израза. Они се налазе на одговарајућем месту у азбучнику, а приписани су и уз главну реч, ону која означава њихову суштину.

Етимологија је остала сасвим по страни.

Полугласник *ь* се узбучава као да је у питању слово *а*, исто тако *л* у односу на *л*, а африката *з* долази после *з*.

СКРАЋЕНИЦЕ

ак. акузатив	мн. множина
аор. аорист	мт. микропоним
археол. археолошки	мож. можда
астр. астрономски	муз. музички
атм. атмосферски	н. п. народна песма
безл. безлично	н. пр. народна прича
б. бајалица	нар. мед. народна медицина
бол. болест	нац. националност, национално
бол. вет. болест у ветерини	необ. необично, неуобичајено
бот. ботанички	непозн. непознатог значења
бр. број	ном. номинатив
буг. бугарски	обл. облик
буд. будуће време	одн. прил. односни прилог
в. видети	одн. уп. пр. односно-упитни прилог
вл. влашки	п. п. православни празник
вок. вокатив	пл. тант. плуралија тантум
вулг. вулгарно	погл. погледати
геогр. географски	подруг. подругљиво
грађ. грађевински	пољ. пољопривредни
дат. датив	предл. предлог
дем. деминутив	прид. индекл. непромењени придев
деч. дечији говор	прид. придев
ж женски род	прил. прилог
заг. загонетка	прил. сад. прилог времена садашњег
заст. застарело	псих. психички
зб. збирна именица	РМС, Речник Матице српске (<i>Речник српскохрватскога књижевног језика 1 – 6 Матица српска, Нови Сад , 1967 – 1976</i>)
зоол. зоолошки	РСАНУ, Речник Српске академије наука и уметности (<i>Речник српскохрватског књижевног и народног језика 1 – 16 САНУ 1959-2001</i>)
изр. израз	р. пр. радни придев
имен. именица, именички	рел. религијски
имп. императив	рет. ретко, ређе
импф. имперфекат	рет. и необ. ретко и необично
ирон. иронично	с средњи род
јд једнина	сарк. саркастично
кул. кулинарски	сг. тант. сингуларија тантум
лак. лакат (мера за дужину)	строг. строго
л. лице	
м мушки род	
мат. математички	
мед. медицински	
метаф. метафорично	
мит. митолошки	

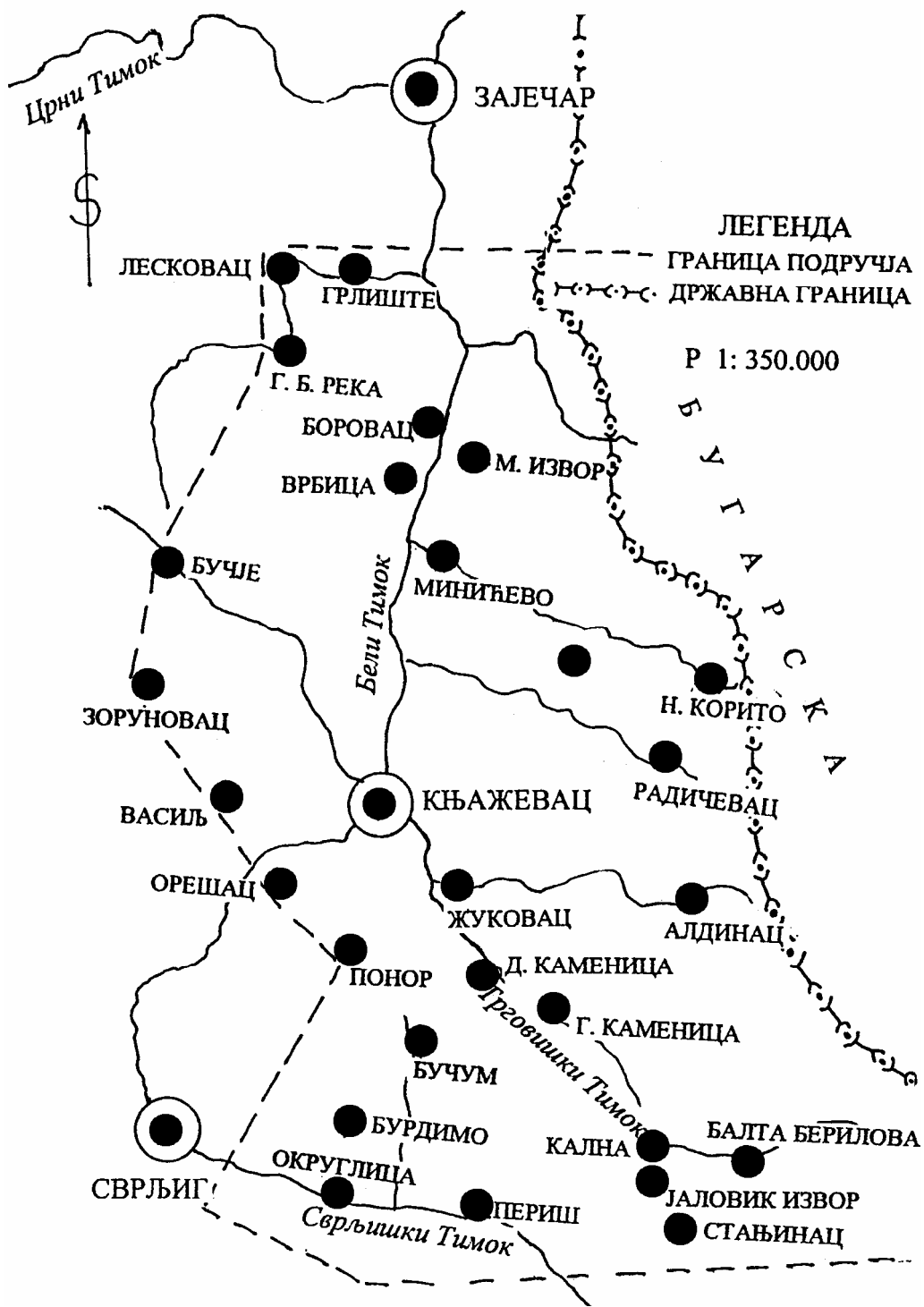
XXVIII

суп. суперлатив
техн. технички
топ. топоним
трп. трпни придев
ћур. ћурчијски
упор. упоредити
фиг. фигуративно

фон. фонетски
хем. хемијски
хип. хипокористик
цин. цинично
шаљ. шаљиво
шатр. шатровачки

РЕЧНИК

КАРТА ПОДРУЧЈА ТИМОЧКОГ ГОВОРА

А

á узв. **1.** за одазивање. – “Ој, Миловане”! “**Á**”. **2.** за питање. – “Требе јутре да оремо”. “**Á**”?

ь 1. м фон. полугласник реда а који се образује наглим отварањем гласних жица, њиховим моменталним треперењем, односно њиховом експлозијом и потом образовањем звука у усној шупљини. **2.** узв. за одазивање. – “Јово”! “**Ь**”.

ъ речца за потврђивање да, јесте. – Ђ, тек а е билó.

абáи свр. рет. в. обаји. – Пáк си абáйл óвце за мáжу.

абáи се свр. рет. в. обаји се. – Абáйл сам се из чкóлу, па ме карáли.

абáјуе несвр. касни са послом, не обавља послове на време; упор. обајуе. – Не абáјј козé из пáшу, знáеш да и јáретата трéбе да сáсају.

абáјуе се несвр. касни, не долази на време; упор. обајуе се. – Прéцве се абáјуе из чкóлу, ако му кáжем на баштú, свé че га убíје.

абáн, -а, -о који није здрав, који није читав (за неке врсте зрнастих плодова: пасуљ, боб, грашак).

абáр м **1.** глас, вест, порука. – Пратíли му абáр, да му е баштá мlóго бóлан. – Не прáчају ми, брé, нíакв абáр, а бáђи рéкоше че ме óкају кьд запрáе свáдбуту. **2.** обраћање пажње, обазирање, брига. – Абáр не дáва што јá нéмам дрéје за ú лјуђе.

абьцилáк м абацијски занат. – У нáше салó се нíкуј не бáи с абацилáк, ел нíкуј вíше не нóси ни бревенéци ни гúнчичи.

абeње с гл. им. од аби (се).

áби несвр. чини хабавим, хаба. – Штó, брé, áбиш нóве дрéе по óвце, штó не навлчéш нéће пóстаре? – Кьд се кóла не подмазúју, осавíне се стрáшно áбе и колáта скрчú.

áби се несвр. упропашћава се, цeпа се (о оделу на себи). – Áбиш се тáм по нéкви трња́ци, јúриш се по зáјци, за чијó бáбе здравје.

áв м деч. куче, пас; упор. ава. – Сíне, тáм íма áв, вáрди се да те не уáпе.

áва ж в. ав. – Глé, бáто, колкá е áва и кољáи си сáмо зúби íма.

áвгус м осми месец у години, август. – У áвгус четерéс и четв́рте гóдине... – У áвгус мéсец су нáјбóљи нóчи за спањé.

áветан, -тна, -тно који је непримeрено велики, који се не може попунити, аветињски (о кући). – Напрайл онóлку áветну гра́цу, сáмо за нý двојцу.

авијóн м рет. справа са мотором и крилима за летење, аероплан.

áвне свр. **1.** лане, залаје. – Кучíштено цéл дáн спí, нéма да áвне. **2.** в. амне. – Мóш те áвне за нóгу, да ти напрáи белáј, сáмо ако му е лáнац дóста дáг.

авњýе несвр. **1.** лане понекад, залаје с времена на време. – Кучíштено сáмо спí, цéл дáн не авњýе. **2.** ујéда (о псу). Нáш Цéце е авњувáл нéколко човéка.

áвољак м. оно што се увалá међу прстима или у устима; упор. вавољак, апољак.

áвруг м засејано, а даље необрађивано земљиште.

адвокáт м в. дрвени адвокат.

адвокатлáк м бављење адвокатским послом, адвокатура. – Па, да вíдиш, добрó се жíви од адвокатлáкът.

адѣт м *обичај, ред.* – Узні мálко кóлко за адѣт. – Код њи су дрúђи адѣти, код њи се млáденевеста не вóзи у кочи́је, него јáше на коњá. – Адѣт је да бáба на зѣта даде напалиóн.

адúмка ж *жена са неразвијеним полним органом.*

áе несвр. *хаје, мари;* упор. аје. – Ел н úмеш, ел не áеш? – Не áе тíја за нíкуга, глѣда си сáмо за њѣг.

áет м **1.** *трѣм, предворје.* – Лѣти не спимó у sóбу, веч у áет. **2.** *в. дивана (2).*

áз прил. *сасвим, потпуно;* упор. ас. – Стúри се пред онóљђи лúђе áз голá и зáгази у вóду.

áз-бáшчa ж *башта посебне врсте по лепоти, ванредна башта.* – Улегнúчу у áз-бáшче / Отђинúчу стрúк босíљак (н. п.).

áйнин м *разбојник, одметник, хаин(ин).* – Па íзвади сáбљу и одсѣче му главу и текóј куртелисáла цáревину од тóга áйнина (н. пр.).

áj **I.** *узв. 1. за дозивање.* – Áј, Мíљђе, гдѣ си, морí? **2.** *за одазивање.* – Áј, бáја Милáне, што ме óкаш? **II.** *императивна речца.* – Áј тáм, што си зíнул!

áја речца за одрицање *не, никакo.* – Áја, несýм јá бíл тáм. – Áја, нíшта ми не дáл.

áјд *узв. за претњу (најчешће удвојено: ајд – ајд): нека, нека.* – Áјд – áјд, детѣнце, тражиш тí љáвола.

áјд речца *употребљава се уместо поздрава “ајд довиђења” и отпоздрава.* – “Ајд”! “Ајд”!

áјдамáк м *батина, тојага, мотка.* – Бѣше ми притребáла еднá мóтка, тьг отó онáм у габрáк, па оцѣко едýн áјдамáк.

áјдарáчa ж **1.** *распусна жена, скитара, ајдара.* **2.** *назив за младу првих година брака.*

áјде *узв. 1. а. за подстицање: дела, деде.* – Áјде, да работимо! – Áјде, узні мáлко, не це отруѣш. **б.** *за одбицање,*

неодобравање: пусти, мани. – Áјде, мáни га, видиш да е залúпен. **2.** *имп. глагола иде.* – Áјде дóм! – Áјдете по онúј кóсу. **3.** *речца а. за допуштање (често појачана са де): па добро, нека, ако.* – Да е óн поштѣн па áјде де, ал овáк... **б.** *у неверици или чуђењу.* – Ма, áјде, не тóј íстин. **в.** *императивна речца.* – Áјде, брѣ, пограби мáлко!

áјдúк м **1.** *борац против турске власти, хајдук.* – Чуѣн áјдúк по Стáру плáнину е бíл Стáрина Нóвак. **2.** *разбојник, лопов.* – Áјдúци жíве по áлође и дóјду нóчу, па те закóљу и úзну ти пáре. – Тáј мáчка е голѣм áјдúк. **3.** *одважан, сналажљив човек.* – На тóга нíкуј нíшта не мóже, óн áјдúк. **4.** *бот. в. чаша (1) Lageneria vulgaris Ser., упор. лејђа, кратуна.* **5.** *направа за вађење пића из буради начињена од дугачке водене чаше, натега.* – Код нáс сáмо дѣда úме да нáјде винó с áјдúк.

áјдуклѣк м **1.** *хајдучија, борба против турске власти.* – Одáвна áјдуклѣк бíл сáмо прóтив Тúрци. **2.** *разбојништво, лоповлук.* – Тóљђи њигóв áјдуклѣк и осúден сáмо на пѣт гóдин. – Áјдуклѣкът че ти дóјде дó главу, јá ти казúем.

áјдукувáње с *гл. им. од ајдукуе.* – Њигóво е áјдукувáње билó трí гóдине, па га убíше.

áјдукúе несвр. *проводи хајдучки живот и активност.* – Жíвко ис Алдíнци е áјдукувáл еднó десетíну гóдин, па се пóсле смирíл. – Ыма и куí и дьнѣс áјдукúју, ал на дрúђи нáчин.

áјдúче с (мн. áјдúчичи) *дем. од ајдук, млади хајдук.* – Отúд íде Мијáто, áјдúче (н. п.).

áјдúчица ж **1.** *жена хајдук.* – Áјдúк Пѣтар и áјдúчица Мíља. **2.** *бот. в. месечина; упор. равуника Achillea millefolium L.*

áјдúчђи, -чка, -чко *који припада хајдуку, који се односи на хајдука.* – Не

трéбу ми ајдучће пáре. – Цáбе ти га билó, тíја твој адучћи живóт.

ајдучћи мелéн м бот. в. *месечина*
Achillea millefolium L.

áје несвр. в. *ае.* – Не ајé óн за тóј што јá нéмам опънци.

áјка ж (вок. јд áјће; мн. áјће). **1.** *гоњење дивљачи на ловачке заседе, хајка.* – Окол Водíце че да праíмо áјку на кúрјаци. – Врчају се из áјку глáдни и úморни. **2.** *галама, повика, захтевање одговорности од кога.* – Дíгла се áјка на дерéктуратога, ко да е óн за све крív.

áјкар м **1.** *учесник хајке.* – Ѐду ајкарí и нóсе кúрјака на чобръáк. **2.** *ловац.* – Лóте е стáр ајкар, не доóди дóм без нештó: ел зáјак, ел сóјћа, нéћи пýт и пóголемо нештó.

áјкарсћи, -ска, -ско *који се односи на ајкара, који припада ајкару.* – Пéра чува ајкарсћи кúчичи.

áјманá ж *нерадник, готован, битанга.* – Тí га опрáљаш да бúде човéк, онó ајманá, па ајманá. – Млóго дьнбс íма ајманé.

áјманисáње с гл. *им. од ајманише (се).* – Че ти дóјде дó главу тóј ајманисáње, јá кьд ти кáжем.

áјманíт, -а, -о *који је нерадан, лен.*

áјманíше несвр. *понаша се као ајмана, ленствује.* – Бóра сáмо ајманíше, у шкóлу не íде, дóм не доóди кьд трéбе.

áјманíше се несвр. **1.** *прави се на ајману, постаје ајмана.* – Бéше елís добрó детé, ал од нéко врéме пóче да се ајманíше. **2.** *проводи живот као ајмана ленствујући и тијанчећи.* – Сáмо се ајманíше по кáване. – Доклé це, брé, тí ајманíшеш?

áјмансћи, -ска, -ско *који се односи на ајману, који припада ајмани.* – Њигóв је живóт ајмансћи, íма га нáјду нéко јúтро какó се укорéл покрé нéћи плóт.

áјмансћи прил. *на ајмански начин.* –

Жíви ајмансћи, не едé кьд трéбе, не мíје се, не брítви се, сáмо íде нéгде, кúј ти знáе кудé.

áјсне свр. **1.** *удари некога чиме.* – Бúди мíран да те не áјснем сьс овúј товáгу. **2.** *удари у тврду препреку.* – Áјснул с áуто у бандéру. **3.** *баџи, одбаџи.* – Увати га за крáци и áјсну га у рóвину. **4.** *отараси се чега, прода.* – Áјсну волóви на Свéти Тóдор, пóшто – зáшто, нéмам ранú да и рáним. **5.** *попије у једном гутљају.* – Дáј да áјснемо по еднú.

áк м *плата, ајлук за чување стоке.* – Трéбе да му плáтим áк, а úскудан сам с пáре, а погодíли смо се да бúде од овцú грóш, од козú шесéт пáре.

áк прил. *тачно.* – Ѐма áк двé óће, а тí ако не вéруеш мóш да мéриш.

áка несвр. **1.** *јакó удара некога песницама или ногама у пределу трбуха.* – Не áкај га тóлко, ч га убíјеш! **2.** *мува, гура, рчка нечим у нешто.* – Áкај с мóткату у дúвкату, егá га искáрамо. **3.** *ставља превише чега у нешто.* – Не áкај тóлко мéсо у тóј грне, причúвај и за јúтре мáлко. **4.** *незграпно оставља нешто, баџа.* – Немóј га áкаш нéго га úбаво спуштí. **5.** *скита, журца.* – Гдé áкаш цéлу нóч? **6.** *иде насумице бахато и безобзирно.* – Áка на лúђе преко градине.

áка се несвр. *ломата се радећи узалудан посао.* – Áкам се цéлу есéн по áлође, да припúрим дрва за зимú.

акýл м (мн. акáље и акýли) *памет, разум.* – Ѐмаш ли тí, брé, акýл ú главу? – За тóј трéбе акýл, а не сáмо снагá.

акýлн, -лна, -лно *који је паметан, разуман.* – Дíна е акýлн човéк, свé си úбаво нарéди и íма напрéдак у кúћу.

акáње с гл. *им. од ака (се).* – Акáње úнесвес.

áкне свр. **1.** *удари снажно песницом или ногом у слабине кога.* – Áкну ме, та ми дúшу зáтаи. **2.** *муне, гурне чиме у*

нешто. – *Ќкни још нећи пút с товагу у тој, па га мањуј*. **3.** *улети, упадне у што*. – *Кьд се синоч врчál пијán, áкнул у ћиречáну*. **4.** *остави немарно што негде*. – *Ќкни га сьг у неко ћуше, па че јутре да видимо квó чемо и кудé чемо с нег*. **5.** *утера, забије*. – *Ќкни га унутра*. **6.** *стави превише нечега у нешто*. – *Ќкне тóлку вóду у комíну, па се пóсле жáли да му е слáб комиња́кат*. **7.** *навали на кога да би га уништио*. – *Свй áкнули на мéне, да ме сáтру*.

áкне се свр. *баџи се свом тежином на што, легне немарно* – *Ќкне се на јóтоман, чим се врне од рáботу*.

áкреп м 1. зоол. *шкорпија*. **2.** *фиг. ружна особа, ругоба*. – *Кўј е лўд да се жéни с онога áкрепа*.

акробáтичар м *акробата*. – *Акробáтичар Алéксић е бíл из селó Вíну код Књажевац*.

ал *везн. али*. – *Ўбаво девојче, ал лењиво и дремљиво*.

áла ж 1. *онај који је немаран*. – *Штó си тóлка áла, штó улáзиш с блатња́ве нође у sóбу*. **2.** *грдосија*. – *Кољћи е голéм, ко áла*. **3.** *рђа, непоштен човек*. – *Немај пóсла с тўј áлу*. **4.** *змија*. – *Тáм íма áле, не иди тáм*. **5.** *муж, јак муж, биковит муж*. – *Едвá чека́м да дóјде онај моá áла*. **6.** *халапљива, ненасита особа*. – *Ец ко лўђе, немóј си áла*. *в. ала асосана, зинула му ала, од алу*.

áла алóсана ж *човек физички јак, али слабије памети, онај који се понаша неразумно*. – *Немóј си áла алóсана*.

áлав, -а, -о¹ *који је као ала, прождрљив*. – *Штó си тóлко áлав?*

áлав, -а, -о² *в. алев*. – *Бáба за Велигден учíни жлтé перáшће, мóраве перáшће и áлаве перáшће*.

алавўжда ж *особа у коју се не може имати поверење, варалица, врдалама*. – *Мáни се с тóга Мíле да íмаш рáботу, тóј е алавўжда еднá*.

алавўждес, -та, -то *који има особине алавўжде*. – *И Стáнимир ми дóјде мáлко алавўждес, не ми óн сíгуран да му се повéри таквá рáбота*.

алáка се несвр. *измотава се, лудира се*. – *Алáка се ко лўд*.

алáл ти чўк (папазéјна, попáра) *изр. подругљива похвала за неуспешно учињено дело*. – *Алáл ти чўк, што си га напрайл, та мáни га!*

алáлење с *гл. им. од алали*. – *Дóста е билó алáлење, áјд сьг на рáботу!*

алáли несвр. *жели успех, срећу коме*. – *Овáм га алáли, онáм га подебáва*.

аламáн м (мн. аламáње) *готован, нерадник, ленитина; упор. алиман*. – *Свé поéдоше и попíше аламáње*. – *Не можé да нáјдеш бóље дрўство, него се дрўжиш с тíја аламáње*.

аламáнсћи прил. *на аламански начин*. – *Жíви аламáнсћи*.

аламўња ж 1. *непоузdana, некарактерна особа, преварант*. – *Тíја се судé мўва, али нíгде не загревўе воду, нíкуј нече да трпí аламўњу*. **2.** *готован, ленитина*. – *Доклé тí мíслиш да мí рáнимо тўј аламўњу?*

аламўњес, -та, -то *који је некарактеран и непоуздан*. – *Не óн сíгурáн, óн аламўњес*. – *Не вóлим да íмам рáботу с аламўњести лўђе*.

алáт м (поред значења: *прибор за рад у занатству*) *фиг. мушки полни орган*. – *Кó те слўжи алáтат?*

алачўга ж 1. *неваљала особа (првенствено о жени)*. – *Пáзи квó врéвиш пред тўј алачўгу, ел она́ че óдма тóј да кáже тáм гдé не трéбе*. **2.** *брангулија, ствар мале вредности*. – *Шче ти тéј алачўђе по sóбу?*

албáтин м *занатлија који поткива говеда, поткивач*. – *Ѓвра е бíл албáтин, а и Пéра е изучíл за албáтина*. – *Албáти потковўју сáмо говéду, а коњи се потковўју код ковачí*.

áлвација м онај који продаје алеу и друге колаче носећи свој послужавник на глави. – У наше салó дóјду по нећи пúт áлвације, па íду уза салó и низа салó, па продавају áлве, за пáре и за јáјца.

Áлдина река ж село у општини Књажевац.

Алдинорéчанин м становник Алдине Реке, онај који је пореклом из Алдине Реке.

Алдинорéчанка ж становница Алдине Реке, она која је пореклом из Алдине Реке.

алдинорéчћи, -чка- чко који припада Алдиној Реци, којије у вези са Алдином Реком.

áлдинсћи, -ска, -ско који припада Алдинцу, који је у вези са Алдинцем.

Áлдинци / Áлдинац м село у општини Књажевац.

Áлдинчанин м становник села Алдинца, онај који је пореклом из Алдинца.

Áлдинчанка ж становница села Алдинца, она која је пореклом из Алдинца.

áле ж **1.** враџбине, магије. – На њег су, мóра, врљене неће áле, та си човéк мáну дóм. **2.** болест (која долази од неке нечастиве силе, але). – Нéк íде да му баба пребáе од áле.

áлев, -а, -о који је црвене боје, румен; упор. алав, ален. – Учинíла сам прéцу у áлево, па испáдла јáко áлева.

áлевíје се несвр. црвени се. – Вóлим да ми се áлевíју перáшће.

áлевко прил. црвенкасто. – Áлевко, па јáко úбаво.

Алéксија ж име.

áлен, -а, -о в. алев. – Женá му исплéла áлен шáл.

áленица ж вунена кецеља црвене боје. – Óди ми какó што óди, / У теá белé черáпће, / У áленицу преглáчу / И áлен везьк на главу (н. п.).

алéрђија ж бол. алергија *allergia*.

алéрђичан, -чна, -чно који је у вези са алергијом. – Мí смо мислели да íма бођíње, а óн бíл алéрђичан.

áли несвр. **1.** попушта некоме, чини вољу коме, чини да се неко размази (нарочито да се размази дете). – Не áли детéто, че си íмаш мýку с њéг кьд порастé. **2.** дајући ситне поклоне или чинећи ситне уступке мaми. – Áли ју с парíчће. – Áли га помáлко с пијéњице та му помáга у рáботу. **3.** навикава кога на какав порок. – Вóди га по кавáне, та га áли, да се напраи на распíкућу.

áли се несвр. **1.** мази се, умињава се. – Не áлиш се тí окóл мéн забáђáв, тí нéкво óч. **2.** навикава се на неки порок, постаје завистан од нечега. – Немóј се áлиш на пијéњето, ч да стáнеш пијáница.

áлил девојђа ж заручница, девојка дата момку са алалом, благословом. – Купáле се двé двóјђе, / Алíл Вéра и Годóра (н. п.).

áлимáн м в. аламан.

Алíмпíја м име.

áлине ж мн. **1.** у ауг. значењу але, аждаје. – Áлине га однéле, да га однесу. **2.** в. але (2).

áлипав, -а, -о који је болешљив, слабуњава, увенуо, оронуо. – Стојáн бéше мýж íпо, а сýг дошљл áлипав, едвá по пúт íде.

áлис прил. в. елис. – Óн си е áлис баштá. – Алíс текá, какó штóто тí велíш, не мóж дрúгако да бúде.

áлкокол м алкохол. – Одáл се на áлкокол.

áлкокóличар м тијаница, алкохоличар. – Јóрдан стáл áлкокóличар.

áловít, -а, -о који има својства але; упор. змајевит. – Аловít човéк се бíје с дрúђе áле и вáрди пóље од град.

áлога ж (мн. áлође); упор. алуга. шума, забран, гај. – Кьд прóјдеш проз трí áлође, тýг ч да дóјдеш до едбн

кларданац.

алојда ж в. *олојда*. – Њигова Живана дојде алојда.

алојдес, -та, -то в. *олојдес*. – Алојдеста маџи, алојдеста и ћерка.

алосан, -а, -о 1. *који је проклет, на кога су бачене “але”*. – Немој там да пушташ стоку, тој алосана земља. 2. в. *алав*¹.

алосија ж *онај који је огромног раста, грдосија, ала*. – По поџаку, по поџаку, дојдомо до едну бару, кџ там у њу се ваља едн вепџр, алосија еднџ.

алочџ ж *неред у кући, прљавштина, лом*. – Кџд улџземо у собу оно алочџ еднџ, смрдџж и неред.

алоше свр. 1. у пеј. *значењу остави негде, лекне, дене*. – Алоши тој там негде, гџе знаеш, нечу да га глџдам више овџе. 2. *омађија, баџи чини на кога*. – Алосџла га, па му моџак попила.

алоше се свр. 1. у пеј. *значењу отиде негде, лекне се, дене се*. – Не це албше едн пџт овај џла одовџе, не моџ од њџг да се слџшам. 2. *направи се на алу, на немарног и безобзирног човека*. – Кџво ти би та си се толко алосџл? 3. *запусти се, постане неуредан, дигне руке од свог спољашњџг изгледа*. – Алосџл се, напраџл се на свињу.

џлошка ж *дем. и хип. од алога, мала шума, шумица*. – Зајакат уџече еј онам у онуј џлошку. – Поџолемуну џлошку си остџлам на сиџа, а џлошкуну у Баба Вџсалу, на ћерку.

џлуга ж 1. в. *алоба*. – У Радџчовџи џма големе џлуђе; код нас нема такџе. 2. *густоши, шибље, прџак*. – Гуџто ко у џлугу.

џљав, -а, -о 1. *који се запустио, неуредан, прљав*. – Млџда женџ а џљава: бошџа спџштена, прџгљџча умџзана, кошуља шџрокава, сџдови неопрани. 2. *који послове не обавља савесно и уредно*. – Тија касџпин е млоџо џљав, немој га

узџмаш да ти коље свињу, џма те после буџе грозџа да едџш. 3. в. *поџен*.

џљаво прил. *на неуредан начин, неуредно*. – Кџво год да рабџти, рабџти да џљаво.

џљавштина ж 1. *неуредна жена*. – џљавшџино еднџа, де се поглџ квџ си. 2. *неуредност, запушџтеност*. – џљавшџина на све стрџне.

џљџна ж *хаљина*; упор. ељџна. – Гоџпе ноџе џљџне, а сељџнџе дрџеје и бошџче.

џљџнче с *дем. и хип. од џљџна*; упор. ељџнче. – Купџли смо за Миљку џљџнче, да џма у квџ да се премџни за Велигден.

џљбсан, -а, -о *који је запушџтен, прљав, неуредан*. – џла џљбсана.

џм м *запрежџна коњска опрема начињена од кожних кашџева, хам*. – Чиџм испрџгнем Хиџрана стџрим му џм и закачим га на клин иза врџта.

џм оном. *узвик за опонашање уједања, хватања зубима*. – Кџд се на Поџкладе клџцамо, томџн рекнем џм, јајџџето ми уџџкне.

џм оном. в. *ам* (оном). – А кџче џм, па за ногу.

џмџ везн. *али, већ*. – Купџл би га, џмџ немам толко паџре. – џмџ, не моџ више.

џмџ речџа за појџававање потврђивања, *ама*. – џмџ, нека ју бије, џмџ немој кџчџне да е потроши. – џма, маџни ти мџн

Амаџија ж *име*.

џмза м 1. *глупа, недотупава, неотесана особа*. – Шџто си зџнул како џмза? 2. *онај који воли од свџчега да проба, да лизне*. – Бџш там, брџе џмзо, ненџсити.

амџн м 1. *тренутак, моменат*. – Он кџд нешто џска, џче да му га даџш у тија амџн. 2. *нека натприродна сила*. – Убиљ га нећи амџн, затџ такџв шанџрџтав.

áминуе несвр. *потврђује, одобрава, благосиља.* – Ја ви áминуем, а ви ко си óчете.

áмне свр. **1.** *ухвати устима што.* – Къд се клоцамо ја првњи áмнем јајцето. **2.** *уједе, угризе (о животињи).* – Ђмнуло га кúче за прáсенце. **3.** *поједе, презалогаји.* – Дај да áмнем нешто, јако сам глáдан.

амунíција ж *муниција.* – Къд заврши с лóв, óн извади амунíцију из пушку.

áн м *друмска механа, хан.* – У Мíнићево одавна имáло áн, па се и местóто тѣг звáло Нóви Áн, али пóвише Нóвјан ел Нóвијан.

анасóнка ж *ракија зачињена анасоном (Pimpinella anisium).*

áнбар м *амбар.* – Овúј гóдин наплíнимо áнбар и с пшеницу и с момóрузу.

áнбарсћи, -ска, ско *који припада амбару, који се односи на амбар.* – Áнбарсћи погáнци.

áнбурка ж *врста грожђа, “хамбург”.* – Ђмамо у лóзјето и неколко ђйже áнбурку.

андрамóл м **1.** *одбачена стара крпа или комад старе одеће.* – Мóре, понеси си нећи андрамóл, мóж да запúца ђйша. **2.** *крупко изрезаних старих крпа за ткање крпара.*

андулáција ж *наковрцана коса код фризера, ондулација.* – Чу д им код влízера да си тóрим андулáцију, па не́к кошта, кóлко кошта.

андули́ра несвр. *прави ондулацију.* – Мéне че Рúса, флízер да андули́ра.

андули́ра се несвр. *праве јој ондулацију, или сама себи прави ондулацију.* – Чу се андули́рам, квó ми мóж. – Овáм андули́рана ко гóспа, а на но́ђе нóси оп́нци.

áнђел. м *у верској служби и учењу божји гласник, анђео.* – Начѣс сам шњевáла да ми бéл áнђел улáзи на

пéнцер.

антерíја ж **1.** *врста горње хаљине од сукна са дугачким рукавима. Мушке антерије су краће и од дебље тканине, док женске могу бити и дуге; упор.* ентерија. – Одавна се и мýжје и женé премéњували у антерíје. **2.** *кратка женска памуклија са дугим рукавима, кројена у струк.*

антерíја ж *дем. од антерија.* – Сашíли антерíјћу на девојченчено.

áнћа несвр. *говори неразговорно као да говори кроз нос.* – Он не врéви ко лúђе, веч Ђнћа.

áнћало с *онај који као да говори кроз нос, који се пренемаже кад говори.* – Квó би тí работíл да ти е женá онаквó Ђнћало?

áнћало ж *надимак у селу Жуковцу.*

áнћáње с *гл. им. од Ђнћа.* – Не мóг га одúчим од Ђнћáњето.

áo узв. (најчешће удвојен áо – áо) *који изговара онај који дете помилује по глави или који теши дете.* – Áо – áо што си порáсал. – Áо – áо, не тóј страшно, че да мáне.

áп м *ст. тант. једно склапање зуба ради одгризања, гриз.* – Дај ед́н áп (моли дечак свога друга да му да да гризне једном од његове јабуке, например).

апáње с *гл. им. од апе (се).* **1.** *уједање, грижење.* **2.** *фиг. љубљење.* – Дóста ви тáм ú тавнин, тóј апáње.

апатéка ж *апотека.* – Д íдеш у апатéку да кúпиш илáчи.

апатекáр м *апотекар.* – За апатекáра се úче големé чкóле.

áпе несвр. **1.** *гризе, одгриза.* – Апí си лéб úбаво, немóј да пра́иш трошíне. **2.** *уједа.* – Ел áпе вáшево кúче? – Нáши кúчичи не áпу, онí сáмо лáју. **3.** *убада жаоком (оса, пчела и сл.).* – Оса јáко гáдно áпе.

áпе се несвр. **1.** *секира се, киван је на самога себе.* – Че да дојде време да се апеш за дупе, што си тој работил, ал га не мџ дованеш. **2.** *фиг. љуби се са ким.* – Áпу се там у тавнин.

аперáт м *апарат.* – Мерé му притисак с нећи аперáт.

аперáтур м *хирург, оператор.* – Сџтир Е. Ставридис е бил едџни аперáтур у Палáнку у тој време.

аперáција ж *хирушки захват, операција.* – Чекал сам трџ денá на аперáцијуту.

аперисување с гл. им. од *аперисуе.*

аперисуе несвр. в. *аперише.* –

Дџктури аперисују сваћи дџн, сáмо нé у нéдељу. – У мџ живџт сам трџ пџт аперисуван.

аперџше несвр. *врџи хирушки захват, оперише.* – Требáло е да ме аперџшу у прошлу срéду, али нé имáло нéћи лéкове, па несý. – Он аперџсан оди жлчку.

áпипонг м *машина за савијање лимова у лимарској радионици.* – Мáјстор Рáде Миладиновић има нéколко áпипонга у радионици; едџи су за четвртáсто савијање, едџи за окрџгло, трéђи за кривџне (колена).

áпља м *неозбиљна, лакомислена, ветропираста особа.* – Ћџти там, áпљо едџн, мислџ мáлко квџ ч да врéвиш.

áплџнтија м *пеј. од апља.* – Аплџнтијџ, ел видé у новинéте квџ има за ручџк.

áпне свр. **1.** *одгризе.* – Áпну само едџнпџт јáблкуту и врџи ју. **2.** *угризе (о псу).* – Áпнул га Лџшко за нџгу, ал га нé проглобил. **3.** *прогута одједном.* – Áпну јáјцé одеданпџт. **4.** *поједе.* – Дáј да áпнем мáлко лéб и квџ има с лéб, па да настáим да рџлам. **5.** *фиг. одузме чему од дужине или ширине.* – Áпни мáлко гредџту. – Панталџнете му мáлко áпнуте у подџпину, па дошџл ко сџпет. **6.** *добџје што вредно на лак начин.* – Áпнул је

тџја нáјмáлко трџес џцто у тџј трговџју.

áпољак м **1.** *остатак нечега што је грижено, огризак.* – Не врџај áпољци по цéлу сџбу, него иза врáта. **2.** *део који је одгрижен од нечега, који је одапан.* – Áпемо па рéдимо áпољци, да вџдимо куџ мџже пџвише да áпне (деца). **3.** *фиг. ситна, закржљала особа, уз то јџи и неуредна.* – Квџ џче онџја áпољак од тéб?

áпса ж *казна задржавања лошег ѣака у школи после часова.* – Остаџл га учџтељ у áпсу, затџ што нé написáл и нџшта нé знáл квџ смо учџли.

áпсеник м **1.** *ухапшеник, затвореник.* – Овџја канáли за вџдовод копáли áпсеници. **2.** *лош ѣак задржан у школи после часова.* – Ўа, áпсеници, џа áпсеници!

áпчичи м мн. *пилуле, лековите пилуле.* – Пџјем нéћи áпчичи, па че вџдимо ко че бџде.

áр м *хајдук, разбојник.* – Ўмам сестрџу за Нџкџлу, / За Нџкџлу, за злá áра, / Па с Нџкџлу не живџе (н. п.).

áра несвр. **1.** *пљачка, отима.* – Арáли су овдé, дор су билџ окопáтори, кџ су телџ и кџлко су телџ. **2.** *пустоши, уништава.* – Áра нéка бџлес у говéду.

арабáт прид. индекл. *који је дотрајао, склон паду, стар.* – Купџл нéћи арабáт áуто.

арабáтан, -тна, -тно в. *арабат.* – Кџћницата му арабáтна, али си џџгџва.

аравџна ж *капара, залога.* – Мџра да дадéш нéшто ко аравџну, ако џч да рáботата испáдне какџ трéбе.

арџм м **1.** *оно што је проклето, недопустиво.* **2.** *у прилошкој служби нека ти је проклето, несрећна те била.* – Арџм да ти је.

арамлџја м *разбојник, силеџија, хајдук, харамлџја.* – Ај, старџђо, стáри арамлџјџ (н. п.)!

Арáнгел м. в. *Свети Арáнгел Михаџл.*

арáње с гл. им. од ара.

арбѝја ж *гвоздена или дрвена шипка за набијање барута у цеви пушке; упор.* рбија. – Тѝнѝе пушѝе, шерéне арбѝје (н. п.).

áрвала ж *непримерено велика зграда, зградурина; упор.* арвалија и арвалица. – Само се пита́м за куга́ пра́ји онóлку áрвалу.

áрвалија ж в. арвала. – Остáла пу́ста она́ј áрвалија.

áрвалица ж в. арвала. – Па кúј че сáг да седí у онúј áрвалицу, кáд се свí растури́ли по свет?

áрвалчина ж *ауг. и пеј. од арвала.* – Ене, сáг остáла да зја́й празна́ она́ј áрвалчина.

арва́н *неодређена реч у бројаници: столичка, јединичка, џеренџаш, коколаш, топни га, арван.*

аргатлѝк м *надничење на пољопривредном имању.* – Мúжје у печалóвину, а женé у аргатлѝк.

ардѝль м бот. *једногодишња биљка из фам. Brassicaceae танког вретенастог корена, може бити висока и до 60 см, бела горушица Sinapis arvensis L.*

áрење с *похара, харање.* – Влáс не мóж да излэзне на крај с áрењето, ел онó свé лапóв до лапóва.

арисува́ње с гл. им. од арисуе.

арисуе несвр. *одобрава, слаже се с чим.* – Мој ми арисúју да се жéним с њú, али сáмо кáд ислúжим војску.

арли́ја¹ м *онај који доноси сређу.* – Áјде прво тí, тí си арли́ја.

арли́ја² прил. *нека је са сређом, сређно, ацрли.* – Арли́ја, меракли́ја. – Нéк је арли́ја.

армуни́ка ж муз. *хармоника; упор.* рамуника. – Њи́гова е армуни́ка “Далапа”.

армуни́каш м муз. *свирач на хармоници, хармоникаш; упор.*

рамуникаш. – Елéн Дрémка е бíл чуéн армуни́каш, а и Дра́ђи из Штíпину е свирíл у армуни́е.

Арнавúтин м *Арнаут.* – Абáзовић је бíл Арнавúтин, отúд из арнавúтско, а код нáс је бíл пољáк и носíл с њéг карабíн.

арнавúтин м *зао, прек човек.* – Кúј по́сле смé да излэзне на óчи на онóга арнавúтина?

Арнавутлѝк м *земља у којој живе Арнаути.*

арнавутлѝк м *свађа, расправа, нетрпељивост.* – Коди њí е пре́цве арнавутлѝк, бíју се, кáрају се, што не чíне.

арнавúтсѝи, -ска, *ско који се односи на Арнаутина, који припада Арнаутину.* – Тој су арнавутсѝи обичаји.

арнавúтсѝи прил. *на арнаутски начин, на прек начин.* – Погледа ме арнавутсѝи.

Арнавúтѝиња ж *Арнаутка.* – Стани́слов се ожени́л с еднú Арнавúтѝињу.

арнавúтѝиња ж *зла, опака жена.* – Тí мíслиш да е на њéг лýсно сáс онúј њи́гову арнавúтѝињу?

арни́ца ж **1. а.** *гола земља, пу́ста пољана; упор.* орница. – Ако нéч да слúшаш, ш те искáрам на арни́цу. **б.** *паињак, утрина.* – Пасé óвце по арни́цу. **2.** *земља која се оре, ораница.*

арни́чевка ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју.*

арни́чје с *земљиште под арницом.* – Крадње арни́чје (топ.), Шипково арни́чје (топ.).

áрно прил. *добро, лепо.* – Áрно си га напра́ил. – Áрно, úбаво.

арпѝцѝк м в. *рапѝцѝк.* – Че ми недостáне арпѝцѝк, имáчеш мáлко да ми зáјмиш?

áрта дúвар. м *зид између иже и собе.* – Áрта дúвар мóж да бúде и по тѝнѝк од

спóљњи дúвари.

артáк м рет. *ортак, партнер*. – Онí су гоцá артáци у воденицуту.

артъльк м *вертикалне, лепо обрађене дрвене шипке на прозору*; упор. пармаци. – На нáшу кућу, на сви пѣнцири дóзам, билí су намѣштени артъльци, гóре сáмо на голѣму сóбу.

артáчење с гл. им. од *артачи се*. – Бóље се манí од тóј артáчење, најдí пóбољи артáци.

артáчи се несвр. рет. *удружује се с ким у каквом послу, ортачи се*. – Трајим поштѣнога, да се с њѣга артáчим.

артáчија ж *ортачење, ортаклук*; упор. ортачија. – Бѣжи из тúј артачију.

артáчѣи, -чка, -чко *који припада ортацима, који се односи на ортаке*. – Артáчку кобилу ни кúчичи нѣче да едú.

артíја ж *хартија, папир*; упор. ертија, ратија. – Артíја трпí свѣ.

артíјѣа ж дем. од *артија, хартијица, папирић*; упор. артишка, артишле, артишленце, артишче, ертијѣа. – Дáј ми мáлко од тúј арíјѣу да замóтам едѣн дувáн.

артильáк м зб. од *артија*. – Артильáк се развíкал по цѣлу сóбу.

артíшан, -шна, -шно *који је од хартије*; упор. ертишан. – Къд че да крѣчи сóбу Првул Јóвѣин напраи артíшну кáпу.

артíшка ж в. *артијѣа*; упор. ертишка. – Запíши га на нѣку артíшку.

артишлѣ с в. *артијѣа*. – Дућанцијата ми зáмота две-трí бонбóне у еднó артишлѣ.

артишлѣнце с в. *артијѣа*. – У селáчѣе куће не мóж да најдѣш ни овóлко артишлѣнце.

артишльáк м в. *артильáк*; упор. ертишльáк. – Прѣцве нѣшто претúра по онíја артишльáк.

артíшче с в. *артијѣа*. – Ако би имáл

еднó артíшче да ми напишеш признаницу, ел знáеш какó е, жíви смо лúѣе.

арѣолог м *археолог*. – У Рáвну доодíли нѣкви арѣолози и копáли дóле у Градíну, а копáли и нѣћи куí несú арѣолози, тражíли закóпане рíмсѣ пáре.

áрч м *арчење, трошење*. – Овíја чебър сíриње ни е за áрч, а овíја друђíав за прóдаву.

арчѣње с гл. им. од *арчи*. – Овáј кáнта мáз је за арчѣње, а другáва нѣк застáне.

áрчи несвр. **1.** *узима, троши*. – Јúтре че да пóчнемо да áрчимо дрúту кáнту мáз. **2.** *неразумно троши, расипа*. – Причувúј си парѣте, немóј да и áрчиш úнесвес.

áс прил. в. аз. – Áс голá, áс бóса.

асьнци́ја м *ризничар*. – Не рáдуј се нáш војводо / И војвóдсѣи асьнци́йо (н. п.).

áсли прил. *сасвим, потпуно*. – Áсли е кýно мóкра грсница.

áсма ж бол. *астма asthma*. – Он бóлан оди áсму.

атър м *љубав, воља, жеља*. – Атър ми е на њú.

ътър м *територија неког села, хатар*. – Нáш ътър нѣ голѣм, али нѣ ни нáјмал.

атаросувáње с гл. им. од *атаросуге (се)*.

атаросуге несвр. *одбацује, одстрањује*. – Свѣ квó му не трѣбе, óн га óдма атаросуге.

атаросуге се несвр. *ослобађа се некога или нечега, одбацује, напушта*. – Атаросúј се из тóј дрúство и почнí да си гледáш дóм и дѣцу.

атарóше свр. упор. отароше. **1.** *одбаци, одстрани, лекне*. – Атарóши тóј гдѣ знáеш. **2.** *прода испод цене*. – Атарóши на вáшар тíја волóви къд бодú. **3.** *затури, остави негде*. – Гдѣ си, брѣ, атаросáл онúј матíку?

атароше се свр. упор. отароше се. **1.** *ослободи се некога или нечега.* – Башта си га саветувал да се атароше од туј жёнштину, али он не тејал и после било чúdo. **2.** *дене се негде, нестане.* – Бóже, гдe ли се атаросала онај моја старчуљина?

атарција м онај који ради *пристрасно, према својој личној наклоности и љубави.* – Судија несме да је атарција, веч мóра да е законит.

атарцијџа ж она која је склона *љубавним предавањима.* – Не жён се, сине, с туј атарцијџу, ел че си мýку имаш у живóту.

атлакана ж в. *тлакана.* – На нашу атлакану има мéсто за пёт кола сéно.

атлес м **1.** *сјајна свилена тканина, атлас.* – Елече од атлес. **2.** *географски атлас.* – Сáмо за атлес смо дали пёт бáнџе, а камоли за дру́џе књи́џе.

атракóкција ж *атракција, акробација.* – Немóј да извóдиш никаквe атракóкције, овóј не ци́ркуз, овóј озбиљна рáбота.

атрес м *адреса.* – Писáл би му писмо, ал му не знам атрес.

атресира несвр. *пише адресу, адресира.* – Турí писмóто у кóвер, па га атресирај.

атресирање с гл. *им. од атресира.* – Атресирање трéбе да е сьс штáнпана словја, текá бџи рекоше.

Аћим м *име.*

ау *узвик за изражавање*

запрепићења. – Ау, квó се náпраи, ма́јку му. – Ау, кољџи си е.

Аустријанка ж *име.*

áуто с *аутомобил.* – “Вџџа”, па тóј не никакво áуто, млóго при́прто кьд сэднеш у џег.

афибн м бот. *мак Papaver somniferum L.*

áх *узвик за изражавање: бола, жалости, радости, срибе.* – Áх, блице, што те не мóg увáтим!

ахá *узвик за изражавање: изненађења, чуђења, задовољства, злурадости.* – Ахá, туј ли си, мáму ли ти лапóвску, јá твоју!

ачија м в. *аичија.*

ацамија м онај који је *неискусан, невест.* – Свекрва ми љута змија, / Вóјно ми је ацамија, / Ацамија, па бекрија (н. п).

ацилџк м *хаџилук, путовање на Христов гроб.* – Од тија Аци-Нáстичи, мóра да е не́џи ишџл на ацилџк.

áша ж *лепо украшен коњски покривач.*

ашáв м в. *ошвџлџк.* – Куи пију ређију онí не вóле ашáв.

ашавлџк м в. *ошвџлџк.* – Нe лóше да си човéк поеџуе од ашавлџкџт, да си прочи́стуе црева.

ашчија м онај који *готови јела по свадбама и другим сеоским свечаностима, кувар;* упор. ачија. – Најдeте ми најбóлџег ашчију!

Б

ба́ *узв. за изражавање чуђења са значењем: шта буљии, шта си зинуо.* – Ба́, игра ме́чка!

ба́ба ж (пored познатих значења: *очева мајка, мајчина мајка, стара жена*) **1.** *женина мајка, таишта.* – Тај ба́ба во́ли зéта ко́лко сина. – Зéт ба́бу не во́ли мло́го, али ју по́штује. **2.** *обредни славски хлеб на који се стави мало соли и који стоји на средини стола поред свеће.* **3.** *у игри клиса водоравно постављена палица уз колац.* **4.** *у игри клиса растојање од 5 до 10 маишки.* **5.** *анат. четврти одељак желуца код преживара, сириште.* **6.** *јагњећа или јарећа сармица завијена у сириште.* **7.** *в. баборка.* в. и: коњ баба, мисирска баба.

бѣбѣ несвр. **1.** *бије, удара кога, нарочито у пределу грудног коша или леђа, тако да одзвања;* упор. бѣпѣ, буба. – По́че да га бѣбѣ пред оно́лђи наро́д. – Бѣбѣ га у грб́ину. **2.** *грува, тутњи.* – Бѣбѣју не́где топови. **3.** *пуни, набија пунећи.* – Бѣбѣј ко́лко го́д мо́ж да ста́не у кола́та. **4.** *једе, једе са великим апетитом.* – Са́мо тѣ бѣбѣј, има јо́ш.

бѣбѣ се несвр. **1.** *удара се у прса.* – Бѣбѣ се у́ груди и о́ка, да му при́јде ку́ј сме́. **2.** *нагло леже на што, баца се свом тежином на што.* – Онакѣв гу́рељѣв и пија́н бѣбѣ се да спи́ покре плóтови.

баба́ја м *отац.* – Бо́га те́бе, мо́ј ста́ри баба́јо (н. п.).

бѣбѣње с *гл. им. од бѣбѣ (се).* – Бѣбѣње суволѣб и ме́со. – Бѣбѣње с песн́ицу у грб́ину.

бабаро́га ж (мн. бабаро́ђе) *зла жена.* – Бѣште, де́ца, иде она́ј бабаро́га.

бабац и **бѣбѣц** м *крупна, мушкобањаста, старија жена.* – Ти́ја бабац има да живи сто́ го́дин.

бѣбѣчко *прид. индекл. који је у доброј форми, добродржећи.* – Ти́ си јо́ш

бѣбѣчко, не́ма зимá за те́б.

бѣбѣчко *прил. како треба, како ваља.* – На́жзѣмо се бѣбѣчко.

бабашља́к м *ауг. и пеј. од баба, бабетина;* упор. бабешља́к. – Ти́ја бабашља́к ми жи́вот загорчу́е.

бабашља́чка ж *дем. и хип. од бабашља́к;* упор. бабешља́чка. – Мо́же ли се слу́ша бабашља́чката, ел не́ јако докваца́ла?

бабешља́к м *в. бабашља́к.* – Ене́ га па́ иде онѣја бабешља́к, па кѣд развезе́ да при́ча има ти се сму́чи.

бабешља́чка ж *в. бабашља́чка.* – Жи́ва ли ви е јо́ш бабешља́чката?

ба́би несвр. *двори породилу.* – Која́ че женá да ба́би родилу́ту?

ба́бин зу́б м *бот. једногодишња зелена, сивозелена биљка из фам. Zydophyllaceae покривена положеним длакама, висока 10 до 30 cm Tribulus terrestris L.*

Ба́бин зу́б м *вис на Старој планини.*

ба́бине деветѣне ж *бапске приче, обичаји који ишчезавају и само их још бабе поштују, неко нестварно стање.* – Мо́ре, гле си ра́боту, то́ј су ба́бине деветѣне. – Немо́ј тѣ ме́н да при́чаш ба́бине деветѣне.

ба́бино румени́ло с *бот. врста црвене гљивице на трулом пању, бабино уво Peziza aurantia Pers.*

ба́бинсѣи *прил. на бабински начин, млтаво, којекако.* – Немо́ј га рабóтиш ба́бинсѣи, рабóти га како́ се рабóти.

ба́бица ж *в. баборка.* – Ми́слим да су две-три ба́бице, до́ста су за козу́, за обрóк.

ба́бице ж *мит. по народном веровању бабице су невидљива зла бића која ноћу нападају новорођенчад и породиље с намером да их уморе.* – Кѣд ба́бице ре́ше некуга́ да умóре, онé га прво успу́, па тѣг

дојду да му пију крв.

бабичење с гл. им. од бабичи.

бабичи несвр. ради споро и траљаво. – Не плачам те да бабичиш, веч да копаш.

бабичине ж в. бабице.

бабичка ж 1. хип. од баба. – Нашата бабичка се још помалко слўша, али вѣч докваѣе. 2. в. баборка. – У момўрузуту се несў родили кóрење него бабичѣе.

ббблина ж веѣе удубљење у земљишту, мала вртача. – Цѣл дѣн трајим јаганци, а они се били skutали у онўј ббблину под Голѣму крушку.

бббљача ж зоол. 1. инсект из реда оса *Vombusterestis*. – Бббљаче, онѣ живе ўзам. 2. бот. биљка из фам. *Compositae* праска *Urospergum* Scop.

бббљес, -та, -то који је бббјег изгледа, старачког изгледа иако је млад; који је ћосав и набораног лица. – Бѣше елис ўбав човек, а сѣг дошъл некакѣв бббљес. – Куи е ћосав он стањѣ бббљес, чим би требало да почне да се бритви.

бббне свр. 1. удари јако. – Кѣд га бббну у грбину, климну му глава ўнасад. 2. удари кога или што о земљу. – Бббну га ѳзам. 3. лупне јако у што. – Бббну у врата. 4. падне са висине при чему се чује потмули звук. – Томѣн се бѣше поткачил до вр, онó му се ѳмакну слбата и он бббну назам.

бббне се свр. 1. удари се песницом у груди. – Бббне се у онїја ѣигóви отпѣклани груди и дўма како се на нїкуга не плаши. 2. нагло легне, баѣи се свом тежином на што. – Бббне се на јóтоман, сáмо што га не скрши.

бббњање с гл. им. од бббње. – Ѐздолек се чуѣ бббњање.

бббње несвр. 1. бубња, тутњи, грува. – Кѣд накладѣш кубѣ сѣс сўва дрва, онó само бббње и позипѣе. – Бббње от към онўј стран, от към Тумбáр. 2. говори дубоким неразговетним гласом, мумла. – Квó, брѣ, бббњеш, врѣв да те свї

разбїрају.

ббборка ж кржљав и незозрео клип кукуруза ретких зрна; упор. бабица. – У Дўдину падїну се родиле сáмо ббборѣе.

ббборчица ж дем. од баборка. – Дáј на ѳвце нѣколко ббборчице и пóсле и напóј.

бббўнка ж в. бавка.

бббўра ж (поред значења сорта широке и затупасте паприке) фиг. нос, нос у тијанице. – Црвенá му бббўрата, на Јóрданатога.

бббўрача ж врста паприке за пуњење, бабура. – Мї сáдимо и бабўраче, а и онаквѣ си паприѣе.

бббўрина ж ауг. и пеј. од баба. – Срѣте га црвенá бббўрина, на ѣу црнá вутарїна.

бббўшка ж зоол. врста беле рибе.

бавѣње с гл. им од бави (се). – Немóј ти се отѣгне бавѣњето, да се пóсле не распрáљамо.

бáви несвр. в. баи. – Штó бáвиш поодѣњето?

бáви се несвр. в. баи се. – Бóг се бáви, али не забарáља.

бáвка ж удубљење, јама, руна у земљи; упор. бабунка, бапка (1), блобунка, бобунка. – Данѣс сам копáл бáвѣе, а јўтре чу у ѣи да сáдим сливе.

бáвчес, -та, -то 1. који је попут јаме, који је удубљен. – Добро ѣивче сáмо дóјде мáлко бáвчесто и вододржљиво. 2. који на себи има јама. – Нѣ мáзно нѣго дóјде ѳвде онде бáвчесто.

бáвчица ж 1. дем. и хип. од бавка, јамица. – Гра сáдим у бáвчице, не у рѣдови. 2. јамица на образу. – Кѣд се насмеѣ има бáвчице на образї, па му ўбаво. 3. мало удубљење на скуваном и ољуштеном јајету. – Бáвчица на јајцѣ е већином на дўпе, ал нѣћи пўт дóјде и са странѣ.

бáвчиште с земља са више мањих и већих удубљења. – Бáвчиште (топ.).

бага несвр. **1.** ставља снопље у вршалицу приликом врше жита. – Ја се укачим на машину да режем јужа, а Милан бага. **2.** фиг. *једе*. – Само ти багај, чврсто се наџи.

багане с **1.** сасвим младо јагње или *јаре*. **2.** фиг. *дете, момче*. – Багане моје.

багање с гл. им. од бага. – Багање на вршалицу е опасна работа, зачас ти тоба мџ оцечџ рџку.

багатџр м онај који ставља снопље у вршалицу приликом врше. – У вршу е најважно да имаш дџброг багатџра.

багаш м **1.** најпотребније ствари које се носе при путовању, пртљаг, багаж. – Узимај квџ имаш од багаш и марш надвџр. **2.** фиг. и подруг. *брачни друг онога коме се подсмевају*. – Шче ти тџја багаш днџс?

баглама ж шарка на вратима. – Де, дај малко нешто да подмажемо овџ багламе, млого скрчу вратиштава.

багрџн м бот. **1.** дрво из фамилије Fabaceae које може бити високо и до тридесет метара, листови су му непарно перасте, цвасти гроздасте, најчешће беле, гране са бодљама, багрџн Robinia pseudocacia L.; упор. краљница. **2.** врста грозжја, багрџна, багрџмка; упор. багрџна.

багрџна ж в. багрџн (2).

багрџњак м **1.** багрџмова шума, багрџњар. – Отоше џвце онам, у онџја багрџњак. **2.** посечено багрџмово дрвеће. – Кладџм џгањ сџс овџја багрџњак.

багрџњачич м дем. и хип. од багрџњак. – Прикарало ме дотле да мора да си продаџм онџја багрџњачич у Цџџино браниште. – Колко имаше багрџњачич, ја га исклада и сџг нема на квџ да се грџем.

бџд м **1.** траг од убџда шиљатом алатком, као белег на неком материјалу. – Требе тека да се подџси да дџјде бџд у бџд. **2.** зашиљџн штап за терање волова убадаџем, боцкаџем. **3.**

један убџд останџм при терању волова. **4.** суви вреж од краставца или тикве.

баден м бот. дрво из фамилије Amygdalaceae високо 8 до 10 м, плод елипсоидан, пљоснат, бадем Prunus communis Arc.

бадјавџ прил. в. бађав. – Бадјавџ ти е тџј, тџј ти не мџш помџгне.

бадљџви м бол. вет. длакаве израслине у устима говечџта.

Бадњак м рел. Бадњџ дан. – Зџмучи се Бџжја мајка од Йгњата до Бадњака, / Да си рџди младаг Бџга (н. п.).

бадњачич м **1.** дем. од бадњак (дрво). – Оцечџ помал бадњачич, да га мџж лџсно донесџш. **2.** в. ковржањак.

бадоша ж назив за козу са усправним роговима.

бађа м в. баца. – Јџва ми е мџј бађа.

бађав прил. упор. бађава. **1.** бадава, бесплатно. – Цџл дџн работџм бађав. **2.** беспослено. – Ништа не работџм седџм бађав. **3.** узалуд. – Бађав сам ишџл код џџга, квџ га несџм нашџл.

бађав рабџта изр. узалудан посаџ, ништа од тога не може да испадне.

бађавџ прил. в. бађав. – Он џче да му ја тџј напраим за бађавџ. – Болџ си сџди бађавџ, неџо да се мџчиш. – Бађавџ ч д џдеш, ја ти кажем.

бађавџшан, -шна, -шно који је беспослен, који нема никаква посла. – Ако си бџш бађавџшан, дојди да посџдимџ малко.

бађавџшница ж ленствовање, бадаваџисање. – Едџн пџт мора да се платџ тџј бађавџшница.

бађавсџдник м в. бађавџија. – Павџл ти е едџн голџм бађавсџдник, нече си ни дрва насечџ

бађавџија м лџнитина, бадаваџија. – Од бађавџију гџзда не бџва.

бађавџџка ж лџна жџна, бадаваџџка. – Тџј бађавџџка ни џ руће нече да работџ.

бађџвилџк м бадаваџилџк,

беспосличење. – Неч те бађвцилѣк ни нарани ни облечѣ.

бађавциѣши прил. *готовански, ленствујући*. – Он жиѣви бађавциѣши.

бађавциѣше несвр. *ленствује, бадаваѣшише*. – Бађавциѣше по цел дѣн.

бађер м *тешка грађевинска или рударска машина за откопавање земље или руде, багер*. – Пред онија голѣмијан рат проодил је овдѣ бађер за у Градѣште, да копа злато.

бѣђи прил. *тобоже, бајаги, кобајаги*; упор. бѣђим, бѣђимти, бајађи, бајађим, бејађи, бејеги, белки, белким, белћи, бојађи, бојађим. – Бѣђи рече, па после од рече.

бѣђим прил. в. *бѣђи*. – Бѣђим се договоримо да јутре оремо код мѣн, кѣд после он га препраил.

бѣђимти прил. в. *бѣђи*. – Бѣђимти смо нека рѣднина.

баѣ несвр. **1.** *говори тајанствене речи и уз непрестано зевање обавља извесне радње које, према народном веровању, отклањају узроке телесних и духовних тегоба*. – Баба Станика баѣ у углење, а баба Косара у бѣб. **2.** *прича, мрмља*. – Кво баѣш, морѣ, ништа те не чѣум. **3.** *прича нешто занимљиво ради придобијања, удвара се*. – Кво му баѣш, та зинул у тѣб ко отворена плѣвња?

баѣње с гл. им. од *баи (се)*. – Немѣј више да врѣвимо од баѣње, ел он нече више да се баи.

бажибѣзлук м в. *башибѣзлук*.

бѣз м бот. *жбун или ниско дрво до 10 т високо из фам. Sambucaceae, срж широка, цветови са јаким мирисом, плодови сјајнољубичасти, базовина, зова Sambucus nigra L.*

базак м *место где расте зова, базова шумица*.

бѣзѣк м дем. и хип. од бѣз, *младо дрво зове*. – Да си онѣкал неку грањћу бѣзѣк да си набѣцкѣм младѣнчичи.

базѣнт м *базен*. – У “Цервин” вино прећипѣе у базѣнти. – Иду у Рѣгѣште да се кѣпу у нећи голѣм базѣнт.

бѣзѣвина ж **1.** *зова, цвет зове*. – Оч ли сѣк од бѣзѣвину? **2.** *одсечено дрво зове*. – Од бѣзѣвину се праѣ цѣви за ткањѣ.

баи несвр. *каснѣ, закаињава*; упор. бави. – Немѣј млѣго да баиш поодѣњето. – Не бај ѣвце од пашу.

баи се несвр. *каснѣ, често закаињава*; упор. бави се. – Заштѣ се ти млѣго баиш, штѣ никад не доѣдиш на врѣме?

баир м *мање узвишење, самостално или на боку неке стране, брег*. – Кѣд се укачим на баир видим поѣдолек. – Њине су колибе на Маринсѣи баир, а наше на Чрѣђин баир.

баирчѣк м дем. од *баир, мало узвишење*. – Преко баирчѣкѣн стѣлно дѣва нећи вѣтар.

баја м **1.** *старији човек коме се из увиђавности не обраћа ни са дѣдо ни са чичѣ, него са: бајѣ*. – Баја Душанѣ, ѣче ли да замѣтампѣ по еѣн дувѣн? **2.** *старији девер снаси*. – Бајѣ Пѣтре, штѣ си мѣн рѣдил д ѣдем с ѣвце?

бајађи прил. в. *бѣђи*. – Бајађи ѣде у шкѣлу, али нема ништа да испѣдне од њѣг.

бајађим прил. в. *бѣђи*. – Ми смо бајађим нећи пријѣтељи.

бајѣлник м *онај који зна да баје, басмар*. – У наше салѣ е Милѣја бѣл чувѣн бајѣлник.

бајѣлница ж *бајѣлица, врачара*; упор. бајѣлња. – Јѣ сам бајѣлница, / Јѣ сам отурѣлница (б).

бајѣлња ж в. *бајѣлница*. – Станика, бајѣлња знаѣ да баѣ од стрѣ.

бајѣца м *имѣ од миља које млада, сутрадан по венчању, даје јѣдном од млађе мужѣвѣвѣ браће*.

бајѣван м *онај који је мало приглуп*. –

Тí, Мíрће, да се ожéниш за нéкуга бајовáна, па да прожívиш покре њéг.

бакáл м 1. *лимени или стаклени суд са дрíшком, бокал.* – Натóчим винó у стаклén бакáл и дór га изнесém ис подрúm óн се зазнóји. 2. *количина течности која стаје у један бокал.* – Попíе си по едýн бакáл уз ручýк.

бѣкъл, в. *шѣкъл–бѣкъл.*

бѣкър м *метал тамноцрвене боје, бакар* Су. – Їду Цíгање, па откупúју стáр бѣкър. – Глéдај да ти тíја бакрачáр из Сврлíшко напрáји казán од мушћí бѣкър.

бѣкърн, -рна, -рно *који је од бакра.* – Бѣкърн котъл.

бакрén, -а, -о *који је од бакра.* – Јóш се слúшају с бакрén тигањ, а тóлко рáзни друђи тигање íма.

бѣклица ж *дрвени суд за вино, ракију или воду, бухлија.* – Къд пóјдем на орање натóчим си бѣклицу винó, па тáм къд обрнем браздú јá си пíнем.

баклук м в. *боклук.*

баклúчав, -а, -о *који је пун прљавштине и уродице (обично о житу).* – Од баклúчаво жíто лéб нé дóбар, дóјде гóрак.

баклучáк м зб. *од баклук.*

бѣкне свр. 1. *почне, крене (за многе радње које треба да почну а не отпочињу).* – Вéем жíто, а вéтар ни да бѣкне. – Натовáрим кóла, упрéгнем коњá: “Áјд, Зелéнко”, óн ни да бѣкне. – Учíтељ га нéшто пíта, а óн ни да бѣкне. 2. *задеси, снађе (о срећи).* – Нéче мéн да бѣкне прéмија на лúтријуту.

бáл м *свечаност и весеље са званицама поводом освећења нове куће.* – Нáјден Тáсић освечúе кúћу и óка ни на бáл.

балабáн м *бубањ, тупан.* – Бíје си синáтога ко балабáна.

балавúрда м *лош човек, олош.* – Бéжи одóвде, балавúрдо еднá.

балалíка несвр. *брчка по некој течности.* – Детéнце, не балалíкај вíше по водúту.

балалíкање с гл. им. *од балалика.* – Сáмо се чúе нéко балалíкање и скучáње, къд тóј свíње нéче да пíју помíје него сáмо балалíкају по њи.

балáновсћи, -ска, -ско *који припада Балановцу, који се односи на Балановац.*

Балáновци / Балáновац м *село у општини Књажевац.*

Балáновчанин м *становник Балановца, онај који је пореклом из Балановца.*

Балáновчанка ж *становница Балановца, она која је пореклом из Балановца.*

балáнта ж *амбуланта.* – Сýг свáко салó íма балáнту, па човéк не мóра д íде у Палáнку за нéкције.

балдисувáње с гл. им. *од балдисуе.*

балдисуе несвр. *умара се, издаје га снага и од најмањег напора.* – И од нáјлýку рáботу балдисуе. – У Петрóве жéђе óвце балдисују, чим изгрéе сlнце.

балдíше свр. *умори се, изнемогне, изда га снага.* – Дór излэзне из салó у Врлáк, óн балдíше, па се пóсле цéл дýн помéшта по ладавíне.

бáлинсћи, -ска, -ско *који припада Балинцу, који се односи на Балинац.*

Бáлинци / Бáлинац м *село у општини Књажевац.*

Бáлинчанин м *становник села Балинца, онај који је пореклом из Балинца.*

Бáлинчанка ж *становница Балинца, она која је пореклом из Балинца.*

балкáнац м *врста домаћег ловачког пса гонича.*

балкáнка ж 1. *једно старинско народно коло у Заглавку.* 2. *керуша балканац.*

бáлта ж *секира.* – У áлогу нóсимо големú бáлту.

балтаберíловсћи, -ска, -ско *који*

припада Балта Бериловицу, који се односи на Балта Бериловац.

Балта Беріловци / Беріловци м село у општини Књажевац.

Балтаберіловчанин / Беріловчанин м становник села Балта Бериловац, онај који је пореклом из Балта Бериловац.

Балтаберіловчанка / Беріловчанка ж становница села Балта Бериловац, она која је пореклом из Балта Бериловац.

балтáрче с дем. од балта, секирица. – Најдї балтáрчено и наклѹцај ми мálко лїсковине.

балтија ж блато. – Врлáл се нећї сьс балтију по Бóга, онó се поврне, па њéга убије.

балур м бот. вишегодишња коровска биљка са развијеним подземним ризомима, преко којих се размножава, дивљи сирак *Sorghum halepense* L.

балча м онај који је слинав, слинча. – Едногá балчу окáли: Мїка Балча.

баља ж бела овца црне главе и име таквој овци. – Бáља че скóро да се ојáгњи.

баљега ж слузава течност коју лучи слузокожа органа за дисање, бале, слине. – Обрїши тѹј баљегу!

баљїзга несвр. говори којешта, баљезга. – Кьд се човéк опијáни óн баљїзга свáкакво. – Ћўти тáм, не баљїзгај.

баљїзга се несвр. мази се, умиљава се. – Цáбе се баљїзгаш, нéмам квó да ти дадém.

баљїзгало с онај који говори којештарије, који баљезга. – Нéчу да слўшам тóј баљїзгало.

баљїзгање с гл. им. од баљизга. – Нéма квó да чўеш од њóјну врéву – сáмо баљїзгање.

бáн м младожења, млади муж, војно. – Невéстице, бáновице, / Дојдé ли ти бáн из војску (н. п.)?

бьнък м кочија. – Ёво їду свáтове, /

На двá на трї бьнове. / Едбн бьнък мїли кўм, / Дрўђи бьнък старóјћа, / Трéјђи бьнък млáд војно (н. п.).

бáнбађав и **бáнбађава** прил. **1.** скоро бесплатно, скоро џабе, испод цене. – Продáдо га за бáнбађав. **2.** узалуд. – Доодїл сам за бáнбађав. **3.** ни мало, ни најмање. – Бáнбађава нїшта не работї **бáндáр** м зоол. врста рибе, гргеч *Perea fluviatilis*.

бáндација м члан дувачког, трубачког оркестра. – Бáндације нéче да свїре, ако им прво не плáтиш.

бáндаш м метални обруч на точку бицикла и мотоцикла. – Ударїл у бáндéру, па си искривїл прédњи бáндаш, направїл га на осмїцу.

бáнде ж плех музика. – Кьд засвїре бáнде, мэн заїгра срце.

бáндér м рет. електрични или телефонски стуб, бáндера. – Врзáли га уз бáндér.

бьндоглáвес, -та, -то који је тврдоглав, својеглав. – Бьндоглáвес је ко нéко магáре. – Тїја бьндоглáвестити на крај ўвек награбўсе.

бáне м мушко јáгње, млади ован. – Бáне їде напред, а свé овце по њéг.

бьнсóв м **1.** крупан младић не баш много паметан. – Глé кољћї е бьнсóв, а їгра се с дéцу. **2.** ленитина, нерадник. – Оженїла си се за њéг, да рáниш бьнсóва.

бáница ж в. ђибаница. – У нáше салó бáница се едé надокрáђћу, а у нéка сéла пред éдење. в. и: муана баница.

бáничка ж дем. и хип. од баница. – Узнї мálко оди бáничкуву. – Бáничка е добрá док је жéшка.

бáнка ж десет динара, а некада и метални новац у апоену од десет динара. Дьнб е сол двé бáнће ћїло.

бáнклотїра свр. пропадне у неком финансїском послу, банкротира. – Њїна вїрма бáнклотирáла.

бáновица ж невеста, младенка, жена бана; госпођа. – Невéстице, бáновице, /

Дојде ли ти бан из војску (н. п.)?

бѣнта несвр. **1.** бунца, говори којешта. – Не слѹшај квó она бѣнта. **2.** нагађа, прориче судбину. – Мирóсова, црквѣрка бѣнта за нѣкви рѣтови, да че да бѹду.

бѣнтање с гл. им. од бѣнта. – На свѣ е досадило њóјно бантање.

бѣнтрѣа несвр. говори којешта. – Те си бѣнтрѣа, ал тóј нѣкуј не слѹша. – Бóље си ћѹти, немóј да бантрѣаш.

бѣнтрѣање с гл. им. од бантрѣа. – Тóј не врѣва, тóј сáмо бантрѣање.

банѣт м **1.** неколико хиљада цигала сложених у виду зарубљене пирамиде, ради печења. – У мóј живóт праил сам пѣт банѣта. **2.** свечана вечера за већи број званица, банкет. – Ишъл ли си тѣ на тѣја банѣт, ел те мóж, несѹ ни окáли?

банчило м дем. и хип. од бане. – Млóго е пѣтован овѣја наш банчило.

банчица ж дем. од банка (десет динара). – Цѣл дѣн копам за еднѹ бѣдну банчицу. – Днѣс се банчица јáко сѣлом зараѹе.

бања ж (поред значења: минерално купалиште и лечилиште, топлице) **1.** фиг. добро загрејана соба. – Къд улѣзнеш унѹтра онó – бања. **2.** посао који не захтева много напора. – Нашъл бању од рáботу.

бањар м онај који у бањи звоњавом оглашава почетак и завршетак бањског купања. – У Гамзѣград Мѣлојко, бањар чѹка у желѣзо од прѹгу, къд трѣбе да улѣзнемо и да излѣзнемо из базѣнт. – У Рогóшку Бањицу нѣма бањар, кѹпеш се колкó си óч.

бањѣц и **бѣњѣц** м мет. ветар који према Књажевицу дува од Сокобање.

бањица ж дем. од бања (лековита вода). – До Књажовац има бањица, а зовѣ се Рогóшка Бањица.

бѣп оном. узв. којим се опонаша звук који се чује код тупог удара или пада. –

Тѣхе си нѣшто рѣче “бѣп”, и мѣ се згледáмо.

бѣпъ несвр. в. бѣбъ (1). – Нѣ да га бѣје, нѣго га бѣпъ.

бѣпка ж **1.** в. бавка. – Упáдал ѣж у бѣпку. **2.** хип. од баба. – Бѣпѣ, мојá, бѣпѣ.

бѣпне свр. **1.** падне уз туп удар. – Ако чеш да пререѹеш ћеремѣде водѣ си рачѹн да не бѣпнеш дóле, ел гочкá е височкó. **2.** удари јáко кога. – Немóј те бѣпнем у мешѣну.

бѣпче с дем. и хип. од баба. – Милѣва е моѣ бѣпче.

бѣпчица ж дем. од банка (1). – Крáставице сáдим у рѣдови, не у бѣпчице.

бѣра ж **1.** влажно и вододржно земљиште где расте бујна трава и розоз. – Не пѹштај óвце по бѣре, да не добѣју метѣљ. **2.** понекад поток или речѣца када теку равничарским пределом називају бара. Тако се Военѣи поток у Д. Каменици, у једном делу свог горњег тока, назива Бара, а и Заградска река се у Вратарници зове Бара.

барабан ж добош, бубањ. – Чѹка у барабан.

барабанче с дем. од барабан.

барабар прил. **1.** напоредо, подједнако. – Дáко сам женá, јá барабар кóсим с мѹжа. **2.** заједно, истовремено. – Барабар су ишли и у шкóлу и у војску.

барабарѣње с гл. им. од барабарѣ. – Не мóж тѹј да бѹде барабарѣње, онѣ су рáзличити.

барабарѣ несвр. **1.** изједначава. – Не мóш тѣ да барабарѣш њѹ и њѣга у рáботу, има тѹј рáзликó. **2.** одржава равнотежу када се што носи на обрамици. – Тáј кóва и тѣја котѣл нѣч ти барабарѣ на кобилкуту.

барáк м **1.** ловачки пас космате, црне длаке. – Пѣра е имáл и барáка и епањóла. **2.** кепец, наказа.

барам прил. *бар, барем*; упор. баром. – Барам да сам га видела, не би ме било жал, ал несъм. – Сџг барам знаеш што не вреви с тѣб. – Барам нѣма кѳј да ме сећирае.

Баран м *име*. – Цар Баран на јарци износил песѳк из Тимок кѳд е сидал дворови у Бараницу.

баран м *племић, барон*. – Тија баран имал двор у Бараницу.

баран, -рна, -рно **1.** *који је баровит, који је пун бара*. – Причал сам ти, ако ти овце пасу по барну ливаду има да ометиљавѳу. **2.** *који је пореклом из баре, барљив*. – Барно ти сеното, па га нѣче стока.

бараштина ж *ауг. и пеј. од бараба*. – Тај че те, сине, бараштина на зло наведѳе. – Подватил се с нѣће бараштине, че се упропасти.

бараћер м *онај који држи војну кантину*. – Милан Разумиш, бил бараћер у Четрнаести пешадисѳи пѳк.

барачиште с *место где су раније биле баракѳе*.

барѳ с *в. баретка*. – Која е девојћа одавна ишла у ѳимназију, морала е да носи барѳ и на ѳега број.

барѳтина ж **1.** *шубара*. – Густа горо, бела барѳино (н. п.)! **2.** *фиг. женски полни орган*. – Жену ли му у барѳтину. в. шиљћа барѳтина.

барѳтинка ж *дем. од барѳтина (1), шубарица*. – На малога Првана купили јако згодну барѳтинку. в. заглавска барѳтина.

барѳтка ж *округла капа без итита, француска капа, бере*. – Код нас сѳг излѳзла мода да и мушѳи носѳе барѳтѳе.

барешљаѳ м *стара олињала барѳтина*. – Стурѳи тија барешљаѳ, слутѳн си у ѳега.

барина ж **1.** *мочварно земљиште*. – У онѳј доле барине само крекају жабе. **2.** *сено из мочварне ливаде*. – Нѣче стока да едѳе тѳј барину.

баричка ж *дем. од бара, мала бара, барица, локва*. – Сине, требало би да газиш по сѳво, а не да станеш у сваку баричку коју видиш.

барјатар м *онај који носи заставу, барјактар*.

барјаченце с *дем. од барјак, заставица*. – На свакуга ѳака даду по еднѳ артѳишно барјаченце, да ѳима с ѳѳг кѳд проѳде нѣће старѳшине.

барје с *подручје под барама*. – Барје (топ.), Гѳрње барје (топ.).

барјеш м *танка свилена марама, усукана и пресвучена кадифом коју су удате жене провлачилѳе кроз прстен и везивале око фѳса*.

барла ж *велика шубара од нешишанѳе овчије коже*. – У мѳј вѳк несъм запазил да нећи код нас носи барлу.

барлѳтина ж *в. барла*. – Барлѳтине су носили, гѳре Буцаклије.

барљивача ж *бот. биљка која расте на подводном земљишту*.

баровит, -а, -о *в. барушљав*. – Тѳј баровито, тѳј се не мѳж сади лѳзје.

баром прил. *рет. в. барам*. – Баром да сам видѳл нѳку вајду од тѳј паре.

барска врба ж *бот. в. барска врбица* *Lythrum salicaria* L.

барска врбица ж *бот. трајна зѳљаста биљка из фам. Lythraceae, ѳубичасто црвених класастих цвастѳи, расте порѳд воде, врбичица, поточњаѳ* *Lythrum salicaria* L.

барсѳи босѳљак м *бот. биљка из фам. Labiatae, метвица* *Mentha pulegium* L.

барѳга ж **1.** *вододѳрина коју је прокопала вода, јаруга*. **2.** *в. вада (1)*.

баруѳија м *мајстор који израђује барут*.

баруѳисѳи, -ска, -ско *који припада баруѳији, који се односи на баруѳију*. – У Паланку има Баруѳисѳи брег и тѳј се зѳми вѳзимо на сѳне.

барушљав -а, -о **1.** *који је мочваран,*

подводан. – Тóј барушљава њíва, нé за мóј рачу́н. **2.** *који је растао у баруштини (о сену)*. – Барушља́во сéно, па сáмо летí прашíна из њéг.

бáсамак м *степеник*. – У нáши бáсамаци íма осомнáес бáсамака.

басамачéтина ж *ауг. и пеј. од басамак*. – Стáну крíво на тýј басамачéтину, та си повину́ но́гу.

бáсамачич м *дем. од басамак*. – Кúћница им прíземна, на двá басамачича.

басамцé с *дем. од басмо*. – Мíлица ишла у Палáнку и купила нéкво басамцé за преглáчу.

бáсара ж *једно старинско народно коло*.

бáсација м **1.** *онај који свира на басу, басиста*. – Жíка, бáсација дýва у бáс и сáмо му се напíнају образí. **2.** *онај који баје, који говори бајалице*.

басметáрка ж *врачара, бајалица*. – У њíно салó су билé басметáрше Тодóра, Стани́ка и Ружа, али е Стани́ка најбо́ље бајала.

бáсмо с *памучна тканина од које се праве женске хаљине, кошуље и сл.* – Овдé íма бáсмо за дéсет кошу́ље.

бъсћíја ж *грубо тесана кровна летва по којој се ређају ћерамиде или која се кује са унутрашње и спољашње стране дирека при изградњи зграда чатмара*. – Вéч трí денá дéламо бъсћíје за кúћу.

бъсћíјара ж *зграда начињена од баскија*. – Плéвњата му басћíјара, нé сíдана.

басћијáш м *велики ексер којим се закивају баскије*.

бътъл прид. индекл. *који је запуштен, запуштен (о земљишту)*. – Има́њице им стану́ло бътъл.

баталиóн м *батаљон*. – Служíл сам војску у Четрнаести пешáдисћи пúк, трéћи баталиóн.

баталíсан, -а, -о *који је напуштен,*

остављен, батаљен. – Тíја плúг одавна баталíсан, сýг оре́мо с тра́ктор.

бътъл м **1.** *патрљак руке или ноге*. – Он нéма ша́ку, али кд те удáри с онíја бътъл онó ти заштурéе ú главу. **2.** *остатак пресечене биљке (нарочито кукурузног стабла) који вири из земље; упор. батло, сурлук*. – Саплéто се од ед́н бътъл и пáдо та се сасипá.

батаља м в. *бътъл*.

батаљува́ње с гл. им. *од батаљуе*. – Батаљува́ње не добди у обзир, че да гúрамо док мóжемо.

батаљуе несвр. *напушта, оставља*. – Батаљуем тýј рáботу, íма да тра́жим нéку дрúгу.

батáр м в. *крљешка*.

батáра ж в. *буңцула*.

батарисáлња ж грн. *грнчарска алатка, уствари комад овчије коже са вуном, за премазивање глеђи по глиненим судовима*.

батáрка ж *већа корпа од прућа*.

батáрче с *дем. од батар*.

батáрчица ж *дем. од батарка*.

батеáње с гл. им. *од батее*. – Почéло да спласъ́је батеáњето.

батéе несвр. *отиче, натиче (оток оедема)*. – Почéла му батéе и модрéе ногá.

батка м *дем. од бата*. – Батће, водí ме с тéб.

батла ж *струк кукуруза*.

бътлýк м зб. *од бътло*.

батлíја м *онај који је срећне руке, који има среће*. – Тí си батлíја, тí почнí прв́ни.

бътлó с **1.** в. *сурлук*. – Já држ за онóј бътлó да се вр́лим по кúче, ал óч онó се замрзло, па се не мóж извáди, а кúчето свб́ни чáс приóди. **2.** *голо стабло кукурузовине са кога је стока појела лишће*. – Крáве поéле момúриште, остáло сáмо бътлó.

баћíја ж *брига, мука*. – Спопáдле ме

големé баћије.

бѣцка несвр. **1.** *боцка, убада.* – Бѣцка ме нѣкво по грбѣну. **2.** *набада, набадањем узима.* – Бѣцка њебапчичи на чѣкалицу. **3.** *сади поврће кочињем или прстима.* – Узé да бѣцкам мálко лúк. **4.** *везе.* – Бѣцкм покрѣстицу. **5.** *фиг. задиркује, пецка речима.* – Чим те заврѣви óдма ўзне да те бѣцка.

бѣцкав, -а, -о *који је бодљикав.* – Нóва пртена кошúља буцúе млóго бѣцкава.

бѣцкање с *гл. им. од бѣцка.* – Заволéше ме вѣше óчи од бѣцкање.

бѣцко м **1.** у дем. значењу *мушко јагње, млади ован;* упор. бане. – Бѣцко че да порастé голéм овѣн. **2.** *онај који је глуп.* – Óн ти е едѣн бѣцко, ко тѣ рекнэш текá ци бúде.

бѣчне свр. **1.** *боцне, убоде.* – Бѣцни га с трнчѣк, онó це провáли. **2.** *посади неко поврће или семење.* – Бѣцну две – трѣ лајé лúк.

бáч м (мн. бáчеви, уз бр. бáча) **1.** *домаћин на кога је дошао ред да музе овце на бачији.* – Од нéдељу сам јá бáч. **2.** *сваки власник оваца у бачији је бач.*

бáчáнлук м *бошчалук.* – Бачáнлуци сáмо за кúма и старóјћу, за дрúђи свáтови, онаквѣ си дáрови.

бáчáр м **1.** *домаћин који је своје стадо удружио у бачију.* – Овúј гóдин смо билѣ петнáес бáчáра у бачију. **2.** *човек на бачији, пастир.* – Бачáри вáрде óвце по ўтрине.

бáчва ж **1.** *дрвени суд већих димензија (обично хиљаду и више литара) у који се сипа смуљано грожђе.* – Їмамо бáчву напáрену од горунóве дúђе. **2.** *мера за количину грожђа.* – Овúј гóдин родѣло ѣма за две бáчве. **3.** *обредни божињни хлеб у чије се удубљење на средини налије мало вина.*

бачвáр м **1.** *мала бачва;* упор. бачварка. – Свó грóзје станúло у едѣн бачвáр. **2.** *стара бачва.* – Иска да

вѣдимо да л мóж овѣја бачвáр да се попопáи, ел да га разнѣјемо, па да га изгоримó.

бачвáрка ж *в. бачвар (1).* – Їмамо еднú бачвáрку од трѣста ћѣла.

бачвáрче с *дем. од бачва (1), веће буре преправљено у бачву.* – Комињáк че прво да пѣјемо из голéму бáчву, а у бачвáрчено нѣк застáне, па пóнатам.

бачвáш м **1.** *ауг. од бачва (1).* – Овѣја бачвáш добѣр да си у њéг чúвам клчѣна, нé вѣше за винó, протѣца. **2.** *мала бачва.* – Тѣја бачвáш у ћушé ми прáил Тѣма Пѣнтер.

бачéва несвр. **1.** *музе овце на бачији кад му дође ред.* – Бачевá не ночевá. **2.** *организује и руководи бачијом.* – Овúј гóдин сам бачевáл на Мáл јаблén.

бачевáње с *гл. им. од бачева.* – Бачевáње свáку гóдин почѣњамо на Млизѣгруду.

бачѣја ж. **1.** *удруживање сточара ситне стоке, првенствено оваца, ради заједничког напасања, муже и прераде млека;* упор. струга, сагмал, седмал. – Понéкад билó и по иљáдо óвце у еднú бачѣју. **2.** *место и зграде за мужу стоке удружене у бачију.* – Бачѣја мóра да бúде покре вóду, да ѣма óвце гдé да пѣју.

бачѣште с *место где су некада биле бачије.* – Данѣс су бачѣшта зарáсла у трње.

бачѣјиште с *в. бачиште.*

бачúра ж *извор у који је забодено шупље дебло, у новије време део широке пластичне цеви;* упор. стубла, стублина, чабура, чамбура, чобура, чубура.

бáца м (мн. бацéви, уз бр. бáце) *пашеног, свастикин муж;* упор. бађа, баценак, паша, пашаног. – Мóј бáца Мѣле, на жéнину ми сестрú мúж, бил нѣћи дóбар човѣк.

бáцá ж *озидано ложиште ракијског казана.* – Убѣли га, загњéли му глáву у

бацу́ и поткла́ли о́гањ.

баца́к м анат. *нога, крак*.

баце́нак м в. *ба́ца*. – Мој баце́нак се зове́ Милу́н.

ба́цин, -а, -о *који припада ба́ци, пашено́гу*. – Чу да ўзнем јутре ба́цинога коња́ д њм у дрва́.

башеа́ње с гл. *им. од баши*. – Немо́ј се оптерету́еш с башеа́ње, о́дма си га кажи́, да ти лџкне́.

баши́ несвр. **1.** *прећуткује, таји*. – Ти баши́ш не́кво од ме́н? **2.** *пориче, одриче, не признаје*. – Баши́ да е зајми́л те́ја па́ре.

башибо́злук м *неважна ствар, ситница*. – Ма, то́ј е за ње́га башибо́злук, њма он то́ј да попрáи зачáс.

баши́ја м *кмет*. – На́шијат се баши́ја мло́го голéми, ал че да про́јде и њего́вото.

башка́ прил. *посебно, одвојено*. – Вéчером затвáрам башка́ о́вце, а башка́ козе́. – Муж и жена́, а спу́ башка́, квó ми е то́ј.

башкосува́ње с гл. *им. од башкосуе* (*се*). – Не ти добро́ то́ј твоé башкосува́ње, б́уди ма́лко прívитан.

башкосу́е несвр. *одваја, одстрањује*. – Башкосу́е си сина́ од ту́ј курво́љину, ал га те́шко мо́ж одво́и.

башкосу́е се несвр. *одваја се, издваја се из скупине*. – У са́дње вре́ме почéл да се башкосу́е од дру́ство. – Дооди́ да еде́мо, не башкосу́ј се.

башлџ́к м *грета у међуспратној конструкцији преко које се стављају моснице, а преко ових патос*.

башта́ м (мн. баште́ви и баште́ве, уз бр. баште́) **1.** *отац*. – Башта́ му е би́л јако́ добџр чо́век. – Ў есен им издо́оде баште́ви из печáлбу. **2.** рет. *очух*. – Блáго си га на њéг, њма две баште́.

баштетáна м *ауг. и пеј. од башта*. – Баштетáната му еднá пијанду́ра голéма.

баштин, -а, -о *који припада оцу, очев*.

– Натл́кал баштине́ чизме́.

баштичéтина м в. *баштетина*.

башто́јћа м в. *баштоњћа*. – Лéна си личи́ на ма́тер, а Та́дија прáви башто́јћа.

баштоњћа́ м *онај који много личи на свога оца*; упор. баштојћа. – Оно́ њма баштоњћа́ њма, али ово́ј плџунут башта́.

башча́ ж рет. *земљиште на коме се гаји поврће, башта, градина*. – Во́јне башче́ су билé о́дма она́м преко́ Тимо́к.

башчованци́ја м *баштован*. – Имáло из Го́рње Зу́ничје едџн башчованци́ја, па га зовáли Назо́р Га́зда.

башчованци́ка ж **1.** *жена баштован*. – На́да Никóлина е едџнп́ут башчованци́ка, нéма ни еднá да е бо́ља од њу́. **2.** *баштованова жена*. – Она́ е башчованци́ка, њо́ан му́ж е башчованци́ја, на њу́ се на треску́ не принóси.

башчованци́сћи, ска, ско *који се односи на баштована и баштованство*. – Башчованци́сћи ко́њ цéл дџн обр́ча далáп.

бе предл. < бе[з/с] без. – Оста́ла сам сасв́им бе зу́би.

бебе́ с *дете пеленче, беба*. – Кв́у че повóјницу да ќупимо за њи́ното бебе́?

бебéнце с *дем. и хип. од бебе*. – Бебéнцето ако њма трџ мéсеца, а веч се смејé. – Овде́ се одода́вна нé родило́ ни еднó бебéнце.

беби́ште с *пеј. од бебе*. – Штó ли сџг ровé онóј беби́ште?

бе́га несвр. **1.** *брзо одлази, бежи*. – Бега́ј дор си ч́итав. **2.** *клони се*. – Од пијáнога и л́уд бе́га. **3.** *полази, креће*. – Да се па́куемо, па да бе́гамо.

беглџ́к м *харач на стоку*. – Беглџ́к се плачáл у ту́рско вре́ме, а и пóсле су узимáле главеш́ине.

Бегу́нка ж *име*.

бе́два ж *моба*. – Јутре њмамо бе́дву, па мо́ра да спрémим поубаво́ за еде́ње.

бедва́рка ж *учесница у моби, бедви*. Ту́ј

су њиву пожињале чётри бедварће, ал овуж годин да ўзнемо пёт, заште е житото полёгло.

бедвач м *учесник у моби, бедви.* – Бедвачи на пладне лёгну малко под орёј, да се одморе.

бедевина ж *невестин вео; хаљина у којој се венчава невеста.* – Мбјата се бедевина још повлочи по сьндьци, а женила сам се још пред онуж размјрицу.

беден м 1. *бедем, зид.* – Овдэ смо напраили добър беден, не мбж га лсьно пробйје вода. 2. *мало узвишење дугуљастог облика.* – Онйја беден заштитје салб од ветар.

беденчък м *дем. од беден.* – Беденчъкът почёл да се рўши. – Кьд дбјдеш онам, до бнија беденчък тьг обрнй ўзбрдо.

беденче с *дем. од беден.* – Одозбол подьидано беденче, да се не сурёва земља у туцуж њиву. – Кбд онбј беденче е мецá измецу Штрпци и Дбљњу Каменицу.

беденчич м *в. беденчък.*

бедёње с *гл. им. од беди.* – Ошъл у бедёње, јўтре че да жьёмо, па ни трёбу надничари.

беди¹ несвр. *клевета, оптужује без доказа.* – Штб га бедиш кьд дббро знáеш да нé крйв?

беди² несвр. *сакупља раднике за пољске послове, за бедву.* – Мијáјло сьг ошъл да беди лўђе за јўтре, че да кбсимо Гбрњу ливáду.

бедосáње с *гл. им. од бедоше.*

бедосуáње с *гл. им. од бедосуе.*

бедосуе несвр. *в. бедоше.* – Не бедосуж тўј, áло еднá.

бедоше несвр. *у пеј. значењу врши велику нужду.* – Стáр човёк бедоше гдé га припре.

бедрица ж *батак живине или птице, бедро.* – Кьд закбљемо кокбшку, тбј се знáе, бедрица за Вйту.

бедричка ж *дем. од бедрица.* – Сйне, заватй бедричку, јá знáм да децá тбј вбле.

беђендија м *наочит, леп момак.* – Онйја твбјан беђендија прлёга да те не испўшта из бко, свé по тэб, кудé тй тўј и бн.

беђендисáње с *гл. им. од беђендише.*

беђендисуáње с *гл. им. од беђендисуе.* – Прбшло време на беђендисуáње, сьг сáмо работёње и трпёж.

беђендисуе несвр. *воли кога, симпатише кога; упор. беђендише.* – Чйни ми се да Мйлева беђендисуе Гáвру.

беђендише несвр. *в. беђендисуе.* – Прáво да ми кáжеш, ел беђендишеш тй њёга, ел га не беђендишеш.

беж предл. *рет. без.* – Не мбж беж њй.

бежáнци¹ м *врста крушке.*

бежáнци² м *доселеници, они који су се доселили бежећи од некуда.* – Пред онйја тўрщи рáт дошли су овáм гоцá бежáнци и тўј се населйли.

бежáњац м *шатр. бежање.* – Онй припўцају по нáс, а мй увáтимо бежáњац уз потбк.

бежи несвр. *сели се, напушта стари крај.* – Свй бежу у вáрош, нйкуј нёче вйше да работи пољупрйвреду.

беза предл. *без.* – Не смём ти тбј дадём беза Жйку. – Зимá прошлá беза снёг.

бёздаја ж *огромна зградурина или нека друга грађевина.* – Тблка бёздаја сьг зяйй празнá.

бездáница ж *река која понире кроз песак, понорница.* – У нáш крáј йма нёколко бездáнице, еднá од њй е Пáпратска река.

бездёр м *зорт, страх, паника.* – Тьг ју ўвати бездёр, какб че сьг таквá мбкра

и гола да пројде проза салó.

бездѣтка ж *нероткиња*; упор. бездѣтѣиња. – Бездѣтката му се на́да да че да роди, еди́но ако на́лето иде у ба́њу.

бездѣтѣиња ж в. *бездетка*. – Првѣята му женá билá бездѣтѣиња, затóј ју раскарáл.

бези предл. *без*. – Ти спи́ш бези завóјћу и не́ ти зимá?

безми́тник м *онај који је неподмитљив*. – Свѣти Вра́ч Безми́тник.

безмо́згоња м *онај који није много бистре памети, будаласт*. – Ел те то́ј ўчи онíја безмо́згоња?

безредно прил. *без реда, преко реда*. – Дели́ли у за́другу се́ме безредно, а не́ како́ се ку́й уписува́л.

бејѣги прил. в. *бѣђи*. – Бејѣги ишѣл у чкóлу, а овáм кѣд му поглéдаш руко́пис, оно́ ко на свра́ку но́ђе по снѣг.

бе́ка ж **1.** *бела овца и име таквој овци*. – А́јде, сíне, да пу́штиш бе́ће да ма́лко попасу́. **2.** *јагње (у де́чјем говору)*. – Овце ни ојагњи́ле трíи бе́ће. **3.** *куја беле боје и име таквој куји*. – Ми́ смо на́шу Бе́лку од ми́лос зва́ли Бе́ка.

бе́кан м *пас беле боје и име таквом псу*. – Бе́кан бе́л, голéм и мло́го ўбав.

бе́кета ж *куја беле боје и име таквој куји*. – Бе́кета, Бе́кета, Бе́кета, на́јубава дево́јћа па́канска.

бе́л, -á, -ó **1.** *који је бео*. – Бе́л снѣг, белá цр́ква, свé белó. – И Бе́ла Ра́да, и óн бе́л. **2.** *светао, јасан*. – Сва́ћи во́ли да глéда белó ви́дало. **3.** *који је сед, оседео*. – Бе́л ко Бо́г.

бе́л дрóб м *бела шигерица*. – Кѣд се ва́ри, бе́л дрóб се дигне на́ воду.

бе́л есе́н м бот. *дрво из фам. Oleaceae високо и до 40 метара, бели јасен Fraxinus excelsior L.*

бе́л ко дѣвар изр. **1.** *преледео од изненађења, страха или нечег другог*. **2.** *убледео од болести*.

бе́л пели́н м бот. *дуговечна зељаста*

биљка сребрнасто зелене боје из фам. Compositae пелен, пелен бели Artemisia absinthum L.

бе́ла отѣла ж *врста старинског мирисног грођа, данас, углавном, нестало*.

бе́ла ра́да ж бот. **1.** *једногодишња зељаста биљка из фам. Compositae. Расте по житиштима, лединама, поред путева, има беле круничине листиће око жуте основе, камилица Matricaria chamomilla L.* **2.** *вишегодишња биљка из фам. Asteraceae, листови у розети, цветови бели, красуљак Bellis perennis L.*

бе́ла тѣла ж в. *бела отела*.

бе́ла телóвина ж в. *бела отела*.

бе́лав, -а, -о *који је бео*. – ... па и за́би у сла́бине на мо́ју бе́лаву коби́лу.

бе́лај м *брига, невоља*. – Јóш ми трéбе и тíја бе́лај. – Ис то́ј мо́ж да излэ́зне голéм бе́лај. в. гле си бе́лај.

белалíја ж в. *белáј*. – Спопа́дле га не́ће белалíје, не мо́ш се чо́век избáји.

белѣ́ц м **1.** *беланце јајета*. – Кѣд сам бил мнѣчѣк ја́ сам пóвише волéл белѣ́ц него жлтѣ́ц од јајце́. **2.** *анат. беоњача у оку selega*. – Уби́л се у óко, па му се сѣг ви́ди са́мо белѣ́ц. **3.** *мет. јужни ветар у неким селима Тимока*. – Кѣд дуне белѣ́ц, снѣг си зачáс отíде. в. и: ни гледѣ́ц, ни белѣ́ц.

белé чéле ж **1.** *рој пчела који се одвоји од роја ројеног истог дана*. **2.** *синови неког потомка после чукунунука*.

белéга ж *одећа, део одеће или кончић од одеће који се даје врачари ради врачања*. – Не мо́г ти вра́жем без белéгу; мо́ра да донесéш не́што: дрéју, кошу́љу, ша́л, ел не́кво дрúго, да ти бóде белéга.

белеђíја ж **1.** *камено оштрило за косу, брус*. – Ѐска, кѣд íдем у Палáнку, да си кúпим белеђíју. **2.** *погрдна реч која има смисао: зафкнућу га, запамтиће он мене*. – Чу му удáрим

белеђију, очу, ко да нечу.

белеђијица ж дем. од белеђија (1). – Ѐмаше, брѣ, едну белеђијицу, сѣг ју не мѳг најдем.

белѣе несвр. *бели, бледи.* – Зорá полѣк белѣе. **2.** *седѣ (о косѣ).* – Рáно си почѣл да белѣеш.

белѣжење с гл. им. од бележи.

белѣжи несвр. на *Ђурђевдан одсеца врх увѣта јагњѣту ради обележавања, од урока и ради здравља.* – Донесѣ нѳжици да белѣжимо јáганци.

бележување с. гл. им. од бележуе.

бележуе несвр. **1.** *бележи, записује.* – Свѣ бележуе, коѣ каквѳ на кугá дáва. **2.** *обележава.* – Јовáнча бележуе, а Јовáн по њѣг сечѣ.

бѣлен м бела маса у стаблу дрвета, која се налази између коре и срѣжи дрвета, белѣ. – Къд се прáи буре дугá не смѣ да йма бѣлен. – Бѣлен срчѣно трулавѣе, а црѣвен од нѣко дрвѳ нѣкад не мѳж да иструлавѣе.

белѣње с гл. им. од бели. – Белѣње постáв ме јáко исцрпѣ.

белѣтине ж беле хаљине, бело одело. – Дѣда Лѣка, драгомáнин прѣцве е ишъл у белѣтине.

белѣише несвр. *оштри косу белеђијом.* – Къд белѣишеш, вáрди се да се не порѣжеш.

белѣшка ж дем. од белега. – Ако ймаш рујѣв кончѣк за белѣшку, добрѳ че да е.

бѣли несвр. **1.** *чини белѣм домаће платно потапајући га у реци или извору и сушећи га на сунцу.* – Вѣч нѣдељу дáна бѣлим постáв, сѣг прѣтен, а пѳсле чу помѣчеран. **2.** *скида кору са дрвета (најчѣише са штапа).* – Бѣлим си товáгу, вѳлим да ми е белá. **3.** *изврђе очи тако да му се виде само беоњаче (у неприлици).* – Немѳј сѣг тѣј да ми бѣлиш и да се прáиш да нѣшта нѣ знáш, къд се дѳбро знáе, да си га тѣ наговорѣл на тѳј.

бѣли вѣтар м мет. *јужни ветар у неким сѣлима Тѣмока; упор. белѣц (3).*

бѣли рáван м бот. в. *месечина Achillea millefolium L.*

бѣлије се несвр. *бели се.* – На Бáбин зѣб и на Мѣцѳр нѣку гѳдин се бѣлију смѣтови и окол Вѣдовдан, јá сам гледáл од нáшу колибу у Врљáк.

бѣлилка ж **1.** *бѣљење платна.* – Къд се вѣчерѳм врѣчам из бѣлилку, јá сам јáко глáдна и ѣморна. **2.** *она која бели платно, бѣлиља.* – Бѣлиљѣе цѣл дѣн бѣле постáв.

бѣлило с **1.** *место где се бели платно.* – Мојá е мáти имáла бѣлило на потѳк спрѳти нáшу колибу. **2.** *шминка за бѣљење лица.* – Нѣѣе женѣ прáе бѣлило сѣс живáк, па им пѳсле испáдају зѣби. **3.** грн. *бела земља за премазивање грнчарије белѳм бојѳм у току израде.*

бѣлиља ж жена која бели платно. – Бѣлиље нáјду голѣм пљѳчáс кáмен, па на њѣга бѣле постáв.

бѣлина ж бело грѳжѣ. – Мѣ смо у лѳзје посадили прокѣпац и плѳвдину, али йма и понѣка бѣлина.

бѣлинка ж дем. и хип. од белина. – Зѣми ни мáти стѣри од товáн по едѣн грѳз бѣлинку, а мѣ га зачáс искљѣцамо.

бѣлисвет прил. *много, безброј.* – Къд ѳтвори едѣн сѣндѣк, онѳ у њѣг пáре бѣлисвет. – На Прѳбрáжење се у манастир сабѣре бѣлисвет нáрод, па се весѣле и йграју.

бѣлица ж **1.** *овца беле боје и име таквој овци.* – Имам пѣт ѳвце, двѣ бѣлице и трѣ црнѣ. **2.** *врста слатководне рибе коштуњаче, бѳвица Alburnus alburnus (lucidus).* – Бѣлице су блáѣе рѣбе, али трáже пѣво дор се едѣ. **3.** *разни бели плодови и воћке на којима се рађају (шљиве, трешње и др.)*

бѣличка ж дем. од бѣлица (1, 2). – Бѣличка пáк близнила. – Увáтим дѣнѣс по триестѣну бѣличѣе, кѳлко за вѣчеру.

белічко м упор. белоња. **1.** онај који је плаве, скоро беле косе и бела лица. – Он бїл бѣл, па затој белічко. – Иванко Белічко по́сле онїја рат ошѣл у Аустра́лију и не се ви́ше врча́л оту́д. **2.** ован беле боје и име таквом овну. – Белічко е бїл на́ш на́јубав овѣн, бѣл, па му се вїната са́мо разрѣва,

бѣлка ж **1.** зоол. в. белица (2). – Ва́чам са́мо бѣлѣ, дру́га рїба не́че да трза. **2.** мушка стабљика конопље, белојка. – Оди грснице се прво бѣру бѣлѣ, а црѣње ѣј, по́натам **3.** куја беле боје и име таквој куји. – Бѣлка и Цу́ка су спáли код на́с у со́бу. **4.** жена светлоплаве косе. – Та́ј се бѣлка на мѣн не допа́да, по́више ми се свїди онáј црнка. **5.** в. белокрилка (2). **6.** фиг. полни орган код девојцице.

бѣлки прил. в. бѣђи. – Бѣлки се погодїмо.

бѣлким прил. в. белки. – Бѣлким смо не́кви прїјетељи.

белко́ прил. беличасто, белкасто. – Кўченцето сво́ црно́, са́мо окол шїју їма ма́лко белко́.

бѣлмуж м (мн. бѣлмужи, уз бр. бѣлмужа) народно јело у виду ређег качамака справљено од кукурузног брашна и младог, несољеног сира. – Кьд ја́ завртїм бѣлмуж, їма си убїјеш башту́ и ма́тер еде́ечи.

бѣлне свр. **1.** обоји у бело, окречи. – Не би билó ло́ше да бѣлнеш ма́лко со́буву, ел вїдиш да е поцрнѣла, ко казанїца. **2.** кратко пробели платно на белилу. – Д їм по ручѣк да бѣлнем ма́лко постѣвѣкѣв.

бѣлне се свр. **1.** забели се за тренутак, севне на бело. – Прво се бѣлну една рїба, па по́сле це́ло јато. **2.** забели се, побели. – Ако се не́бо бѣлне од ону́ј стра́н, не мо́ж да про́јде без ѣїшу.

белогонка ж бот. врста цвећа.

белограчанин м мет. источни ветар у

неким селима Тимока, који дува са истока из правца бугарског града Белоградчика.

белограчанка ж мет. в. белограчанин.

белограчанска кошáва ж мет. в. белограчанин, кошава.

белогрл́ка ж црна овца са белом вуном око врата и име таквој овци.

белодрóбина ж бела особа пегава лица, особа чије лице има боју беле шигерице. – Када́ ли че да стўре од дўвар слїку на ону́ј белодрóбину?

Белої́нац м становник Белоїња, онај који је пореклом из Белоїња.

Белої́нка ж становница Белоїња, она која је пореклом из Белоїња.

Белої́ње с село у општини Сврљиг.

белої́њсѣи, -ска, -ско који припада Белоїњу, који се односи на Белоїње.

белóјђа ж женска особа бела лица и плаве косе.

белокрїлка ж **1.** зоол. ситна птица белих крила. – Зїми ва́чамо врапцї и белокрїлѣ, да се омрсимо за Божїч. **2.** пејоративни назив за становника Буцака који проистиче из изгледа њихове женске ношње. Наиме, њихове жене носе дуге беле кошуље, дугих и широких рукава, а преко тога нешто краћи црни зубун без рукава, тако да из даљине подсећају на црну птицу белих крила, на белокрилку. – У пролет Белокрїлѣ с матїѣ отóде на копање до́ле по Тимóк.

белолї́к, -а, -о који је бела лица и плаве косе. – Белолї́к и он, ко што му е и де́да бїл белолї́к.

белолу́чи несвр. ставља бели лук у неке намирнице. – Мї месо за сушење со́лимо и белолу́чимо, а вї?

белому́ас, -та, -то који има плаву косу, беле обрве и беле трепавице; упор. беломувас, беломуњес. – Јовán црномлї́нес човѣк, а детето́ му дошлó белому́асто.

белому́ас, -та, -то в. беломуас.

беломуњес, -та, -то в. *беломуас*. – Он беломуњес, па му и деца беломуњеста.

белонóшка ж жена белих ногу и уопште жена светлог тена. – Тај белонóшка му мóзак пóпи.

бéлоња м в. *беличко* (1, 2).

белорéпка ж црна овца белог репа и име таквој овци. – Óвце белорéпке се рéтко вицéвају.

белочá ж *белина*, *сјај белине*. – Заслепе ме онáј белочá од снéг.

бéлоча ж бела овца и име таквој овци. – На Бéлочу дóбро да пáзиш, ел онá е мáлко лиjá.

бéлочка ж дем. и хип од бéлоча. – Бéлочка че се скóро оjáгњи.

белóчка ж главица белог лука која није оформила чешиње. – Белóчке не мóж да се сáде, онé су јáлаве.

бéлоша ж бела коза и име таквој кози. – Бéлошу смо купили с две јáрету, на вáшар у Понóр.

бéлошка ж хип. од белоша.

бéлћи прил. в. *бъћи*. – Белћи си одрáсал, а јóш имаш детíњсћи пáмет.

бéлћим прил. в. *бъћи*. – Бéлћим не врéве, а овáм се свáку вéчер састáљају пóтавнин.

белуждрáв, -а, -о в. *бељозес*. – Белуждрáв нéкакъв, па нé úбав.

белужњáв, -а, -о 1. *који је беличаст, белкаст*. – Já га чини да бóде тóвнесто онó испáдло белужњáво. 2. *који је плавокос и белог тена*. – Белужњáв човéкат некакъв.

белур м бот. в. *балур Sorghum halepense L.*

белутýк м бели камен, облук. – Понéћи белутýк, кд га извáдиш из Тимóк, он мáзан ко јáјцe. – Кд чýкаш двá белуткá, па ако су им óстре íвице, из њí сврца óгањ.

белúша ж бела овца или коза и име таквој овци или кози.

белушíна ж у пеј. значењу она која је бела. в. трава белушина.

белúшка ж хип. од белуша.

бéлча м в. *беља*.

бéлчица ж 1. дем. и хип. од белка (3). – Пáканица Бéлчица е вóдена на аперáцију у Нíш. 2. *фиг. полни орган код девојчице*.

белчýг м *карика, алка, беочуг*. – Белчýг по белчýг – лáнац.

белшкó прил. *беличасто*. – Покре óпаш íма мáлко белшкó.

бéља м 1. *во беле боје и име таквом волу*. – Бéљу прéзамо у браздý, затóј што е он пóјак вóл од Рúјчу. 2. *плав човек, плавушан*. – Ивáнка су звáли Бéља, што е бíл бéл.

бeљáвина ж *тешки бели облаци који носе непогоду*. – Онáј бeљáвина нóси грáд.

бeљéвина ж в. *бељува*. – У онúј бeљéвину се дóбро рáца конпíр.

бeљикóвина ж *храстово, горуново дрво*.

бeљóзес, -та, -то *који је плаве косе и бела лица*; упор. *белуждрав*. – Не вóлим бeљóзести лúђe, њí Бóг бeлeжувáл.

бeљóтина ж *мушка бела вунена дреја*.

бeљúва ж бела земља; упор. *бељуга, бељушка*. – Бeљúва е дóбрá да се у њú сáди лóзје.

бeљúга ж в. *бељува*. – Тúј на нíзбрдњицуту íма мáлко бeљúга, па се тúј кóла óче занесú.

бeљушáк м в. *бељува*.

бeљúшка ж дем. од бeљúва и од бeљуга. – У нáшете њíве глáвном е бeљúшка, слáбо íма црничина.

бeнeбрéци м в. *бревенеци*.

бeнeврéци м в. *бревенеци*.

бeнeврeчóрине ж *ауг. од бeнeврeци*.

Бéниша м *име*.

бeрáчка ж 1. *корпа која служи берачу да у њу ставља плодове*. – Свáћи бeрáч да си понéсе бeрáчку. 2. *берачица, жена*

берач. – У лóзје че да имамо трѝ берачá и чéтри берáчће.

бербáт м *лом, неред, русвај*. – Напѝли се, па у кавáну напрайли бербáт – свé потрошѝли.

бербéч м *маљ за набијање коља и шипова*.

бёрда м *пас сиве боје и име таквом псу*. – Под шептелију лежѝ едѝн голéм бёрда.

бёре¹ несвр. *постаје гнојав, пуни се гнојем, гноји*. – Бёре му рáната, па га јáко боли.

бёре² несвр. *садржи, запрема*. – Кáчкава бёре окол двéста ћѝла.

бёре³ несвр. *брине, секира се, у изразу: не бери гајде – не брини, не секирај се*.

бёрем рет. *речца за изузимање и ограничавање, за истицање речи уз коју стоји, бар, барем*. – Бёрем да ме бéше питáл за здравје, ал ни тóј.

берёћёт м *плодови пољопривредног рада, берићет*. – Овúј гóдин бѝ дóбар берёћёт.

берёћётан, -тна, -тно *који је родан, берићетан*. – Берёћётна гóдин, одáвна таквá нé билá.

берѝбиље с *у изразу: нема берибиље – нема вајде, нема користи, нема спаса*. – Къд салó клнé тúј нéма берѝбиље.

берѝја ж *вика, галама*. – Квá е, брé, тóј тáм берѝја? Къд онó запáлила се Пáнтина плéвња.

берикёт м **1.** *в. берёћет*. – Да прво прибёремо берикёт, пóсле мóж да га жéнимо. **2.** бот. *дуговечна зељаста биљка из фам. Agaceae козлац Arum maculatum L.*

берикётан, -тна, -тно *в. берёћетан*.

берѝловсѝи, -ска, -ско *који припада Берѝлоvcу, који се односи на Берѝловац*.

Берѝловци / Берѝловац м *скраћено име за село Балта Берѝловац*.

Берѝловчанин м *становник*

Берѝловац, онај који је пореклом из Берѝловац.

Берѝловчанка ж *становница Берѝлоца, она која је пореклом из Берѝловац*.

берколóза ж бол. *туберкулоза*. – Лисавéта из Прѝчовци е болувáла од берколóзу.

бёрне свр. *набере мало, набере на брзину*. – Ус пúт бёрну мáлко црéшње, да понесéм за дечѝјуну. – Бёрнео и јá понéћи пúт мáлко грозјéнце.

берѝновсѝи, -ска, -ско *који припада Берѝновциу, који се односи на Берѝновац*.

Берѝновци / Берѝновац м *село у општини Къњажевац*.

Берѝновчанин м *становник села Берѝновца, онај који је пореклом из Берѝновца*.

Берѝновчанка ж *становница села Берѝновца, она која је пореклом из Берѝновца*.

беруе несвр. рет. *бере*. – Беруе грóзје за на пѝјац.

бес предл. *без*. – Изéдо јајцé бес лéб.

бесёње с *бешење, вешање*. – Бесёње не доóди у обзѝр, пуштéте га мóш се попрáи, а ако не, тýг че вѝдимо квó че рабóтимо с нёг.

бесѝльћа ж *в. вешальћа (2)*. – Трébеше да прéјдемо преко еднú бесѝльћу, ал несмејáмо, млóго се клáти, а и нéма свé дýсће по пáтосат.

бескóрка ж **1.** *бритва којој корице нису опточене металом, за разлику од бритве ласовке оковане месингом; упор. бискорка, брискорка, брицкољка, брицкорка*. – Бáба си врзáла бескóркуту за пóвас. **2.** *плод неких биљака веома танке коре, толико танке као да је нема*. – Тѝква бескóрка.

беснеáње с *гл. им. од беснее*.

беснеé несвр. **1.** *жестоко се љути, прави лом, бесни*. – Напѝл се, па сбг

беснеє по кúћу. **2.** у пуном је жеку (нека природна појава). – Беснеє спрíја.

бесниче с бот. в. *бесничје* Digitalis lanata Ehrh.

бесниче с бот. *зељаста биљка из фам. Scrophulariaceae висока око 1 m, до половине гола а горе је сва длакава, врло је јак срчани отров, дигиталис вунасти* Digitalis lanata Ehrh.

бесноча́ ж **1.** бол. *беснило* lyssa, rabies. – Код кúчичи се појавила бесноча́. **2.** претеран гнев. – Ва́ча га бесноча́. **3.** особа која се понаша ненормално, која је агресивна. – Не иди́ код ту́ј бесночу́, кúј знае квó ти мóж напра́и. в. бесноча те изела.

бесноча́ те изела изр. *клетва.*

бесну́ља ж *распусна, неморална жена.* – Томани́ја, бесну́ља, до́м се не свр́га.

беспáткоња м *мушкарац без полног органа.* – У на́ш кра́ј е имáло не́колко беспáткоње; одели им прáсци пáтће кьд били́ мýнечћи.

бéспородан, -дна, -дно *који нема порода, који не може имати порода.* – Онí су сáми, óни су бéспородни.

беспу́тница ж *беспуће.* – Кудéч по ту́ј беспу́тницу?

бесре́јћан, -ћна, -ћно *који нема среће, несрећан.* – Já сам ти, ту́го, бесре́јћна.

бéстрага му гла́ва изр. *нека иде до ђавола, нека иде у бестрагију.*

бестра́ђија ж *веома далек крај, даљина која се протеже у недоглед, бестрагија.* – Иди́ у бестра́ђију, па да те нíкад ви́ше не ви́дим.

бесува́ње с гл. им. од *бесуе се.* – Кúчичи сьг íмају бесува́ње.

бесу́е се несвр. *спарује се кучка ради оплодње.* – Нáша Бéлка почéла пá да се бесу́е, глé колкó кúчичи íду по ну́.

бећа́рин м *момак, старији момак.* – Љу́ба вéч стáл бећа́рин, а jóш се не жéни.

бецéни ка́мен м *драги камен, алем камен.* – Сви́лу предé на сун́ђер вретéно, / Мотáла га на бецéни ка́мен (н. п.).

бе́цко ж *пас беле боје и име таквом псу.* – Бе́цко е волéл да га држím за óпаш, чим прíјде óн ми га податýра да га увáтим.

бе́ча м *мачак беле боје и име таквом мачку.* – Бе́ча се сáмо излегу́е покре кубé, а не íде да ва́ча погáнци.

бечестéње с гл. им. од *бечести.*

бечéсти несвр. **1.** *ружи, галати, вређа, срамоти кога.* – Бо́ље ју́ не дíрај, да те не бечéсти. **2.** *силује, силом одузима невиност, бесчести.* – Нáтеме му бечéстиле дево́јче.

бе́ше му ра́бота изр. **1.** *било па прошло.* **2.** *завршено нешто како је завршено и ту се не може ништа више.* **3.** *пропала ствар.*

бе́ште 2. л. мн. императ. од *бежи, бежите.* – Бе́ште у́ свет од мéн.

бештéр м в. *дештер.*

бештéрја ж в. *дештерја.*

бí узв. за *мамљење гушчића, пловчића и ћурића, поновљен више пута би-би-би.*

бiба ж **1.** *хип. назив за женке перади: ћурку, гуску, патку и сл.* **2.** *лозјанска јаницја од кромтира, парадајса, шаргарепе и зачина.*

бiбе с *младунче гуске или пловке, гушче, пловче.* – Бiбе моé, мáло.

бiбенце с *хип. од бiбе.* – Дојдi, сiне, да ви́диш бiбенце.

бигёр м *шупљикави кречњак који се ствара на изворима или на слаповима, бигар.*

бигиндiштер *реч без одређеног значења у бројаници:* – Óјлер, бóјлер, бигиндiштер.

биглосува́ње с гл. им. од *биглосуе се.* – Цáбе ти е биглосува́ње по тiја брежу́љаци, бо́љ глéдај да се оцéлиш нéгде, по у равни́ште.

биглосуе се несвр. **1.** *ради неки посао који даје слабе резултате.* – Цел дџн се биглосуем по брголазинете требеечи и од трње и камење, па вѣчером само глѣдам да се спатилошем. **2.** *дангуби, маје се.* – Бѳље иди код дѳктура, него што се биглосуеш по врачѳе.

бигровит, -а, -о *који у себи садржи бигра.* – Бигровита земља.

биђер м в. *бигър.*

бѳза ж **1.** *овца која је близнила.* **2.** *овца близнакиња.*

Бѳза² ж *име кози.*

бизѳ с *јагње близанац.*

бѳзо *узвик за мамљење коза, најчешѳе удвојен: бизо-бизо.*

бѳје га изр. *има, поседује (претежно о стварима).* – А, бѳје га нѳва бицикла.

бѳк рѳбота ж *врхунац пољопривредне сезоне.* – Сѳг је настанула бѳк рѳбота, а ти се спрѳмаш за у бању.

бѳка се несвр. *крава пушта бика на себе у чину оплодње.*

биковит, -а, -о **1.** *који је полно насртљив и снажан.* – Биковит ко бѳк, сѳмо јури по женштине. **2.** *који је савитљив и еластичан (о дрвету).* – За прегло да најдеш биковито дрво: дрѳн, брѳс и такво, а не врбу, ел топѳлу.

билѳт м *сточни пасош.* – Ако ч да продаваш краву на вашар, мѳра прво да извадиш билѳт.

билмез м *нерадник а глуп и јак човек.* – Ел чѳкаш онѳга твѳега билмеза?

било и **било** с *заобљено узвишење или узвишење седластог облика преко кога обично прелазе путеви, или преко кога би могли да прелазе путеви.* – Стамѳнково било (топ.), Брезѳво било (топ).

билцѳ с *дем. од било.* – Кѳд излѳзнеш гѳре на билцѳто, па поглѳдаш на онуј стран, онѳ се види Бабин зуѳ.

билце с *попрѳчна даска на кревету преко које се стављају сламарица или*

душек. – Сѳчице му стручје бѳсѳљково, / Бѳлца су му цвѳјеѳе стрѳторово (н. п.).

Биљани пѳтак м *пѳтак пред Ѓурђевдан, када се бере биље за вѳнац.*

биље с *отров за рибе који употребљавају рибѳкрадице.*

Биљобѳр м в. *Свети Јован Биљобѳр.*

биљѳа ж зб. *биље, траве.* – На Свѳти Јован Биљобѳр, ми женѳ идемо јутром рѳно у биљѳу. в. големо биље.

бинсѳв м в. *бѳнсов.*

биоградина ж **1.** *поље које је потукао град.* – Кво ѳма да тражиш у туј биоградину, нѳма ништа, свѳ стлчѳно? **2.** *усев који је потукао град.* – Туј биоградину ни стѳка нѳче да едѳ.

биослѳнина ж *поврђе које је ухватила слана.* – Биослѳнинуту мѳж сѳмо да врљиш, онѳ за никво више не мѳже да бѳде.

биошѳгљив, -а, -о *који збија шегу, који се подсмева.* – С биошѳгљиви ѳуђе не волим да се дрѳжим, ел онѳ сѳс свакуга тѳрају шегу

бѳпче с. (мн. бѳпчичи) *дем. и хип. од бѳбе.* – Ёла, сѳне да видиш бѳпчичи.

бѳрда прил. *никад више, готово, свршено.* – Разортачуемо се и – бѳрда.

бирибѳчи м *мн. пловчиѳи, пачиѳи.*

бѳрка ж *овца која бира храну и име таквој овци.*

бирниѳ м *онај који наплаћује, који убира порез, порезник.* – Кво ти врѳди да убијеш бирникаѳтога, ем че д ѳдеш у ѳпсу, ем че да дѳјде нѳв бирник и пѳ ѳма да плѳтиш.

бѳсађе м в. *бѳсази.* – Драђи, турѳ си лѳб у бѳсађе, кѳд поѳдиш на тѳлђи пѳт!

бѳсази м **1.** *бѳсаге; упор. бѳсађе,* дисази. – Чѳм видиш да е изнѳл бѳсази на пердѳ, знам да че нѳгде да путѳе. **2.** *количина нечега што може да стане у јѳдне бѳсаге.* – Остѳла е вѳна за двоѳ бѳсази.

бѳсѳсчичи м *дем. од бѳсази.* – Купѳл

сам си помали бисасчичи, да си носим у њи такво-онакво.

бисер м бот. многогодишња зељаста биљка из фам. Rosaceae. Из јаког подземног стабла избијају праве стабљике вис. 10 до 50 ст. Цветови су жућкасто зелени, бисерак, вирак *Alchemilla vulgaris* L.

бискорка ж в. бескорка (1). – Виси му бискорка на кайш.

бистърчък, бистрачка, бистрачко 1. у дем. значењу бистар (о води). – Напој га с бистрачку воду. 2. паметан, разборит (о детету). – Бистрачко им детето, не глупаво.

бистрачка ж зоол. краката бубица која хода по површини воде у извору.

биструљаќ м у пеј. значењу оно што је бистро (нарочито о лошем, посном јелу са много воде). – Па ел ти рачунаш да чу ти ја едем овџа твој биструљаќ?

битанцес, -та, -то који је као битанга. – Он дојде малко битанцес, тешко с њег може да се живи.

битанцесто прил. на начин битанге. – Влада се битанцесто.

битевија м онај који је јак, снажан, изоржљив. – Тој е битевија човек.

битон м 1. тврђ грађевински материјал који се добија мешањем цемента, шљунка и воде, бетон. – Разбил си главу на битон. 2. тротоари (у Књажевицу) израђени од бетона. – Къд идеш у школу, д идеш по битон, немој по улици, да те нешто не прегăzi.

битонира несвр. поставља бетон при грађењу. – Витко Милородов битонира авлију, вели, нече више да гази по блато.

битонирање с гл. им. од битонира. – За битонирање не само што ми требе цемент и песък, него ми требу и радници, а с квó чу да и платим.

бица ж дем. и хип. од голубица. – Баба си Милицу, къд се родила, прозвала

Голубица, па после остало Бица.

бициќла ж возило на два точка које се тера ногама, бицикл. – Имал сам бициќлу, марка “Пух”.

бицман м (мн. бицмање, уз бр. бицмана) јак, снажан човек уз то битанга и ленитина. – Иде по салó с бицмање, место да узне нешто да работи.

бича м јак, биковит човек, снажног врата. – Напраил се на бичу, од спање и од едење.

бичък м 1. дем. од бик, мали бик, бичић. – Бичъкџ му не лош, али му кравата добре слабачка. 2. дем. од бич, мали бич. – На ти, сине, овџа бичък па терај телци у пашу.

бичало с држаља бича, бичаље. – Миљхо Плóча има бичало напраено од увијени тнћи прутје.

бичевита влна ж в. бичовита влна, влна.

бичи несвр. а. тестером реже греду уздужно. – Јутре че да бичимо греде. – Бичена граца. б. секиром цџпа дрво уздужно, за грађевинарске потребе.

бичи се несвр. 1. криви се, витопери се (о дрвеној грђаи). – Почеле се биче онџ греде, ел несú остáене ко требе. 2. дрви се, издваја се од осталих. – Штó се бичиш там, ел у дрúство овám.

бичќија ж нож са полукружним сечивом у сарачком занату.

бичлџ с дем. од бич, мали бич. – Ёла да ти дџда напраи бичлџ од врбóвину.

бичовита влна ж дугачка, власна вуна; упор. бичевита влна. – Јá óчу да кúпим бичовиту влну, а не тúј твоу пострџину.

бичовита овца ж овца са бујном дугом вуном.

бичђија ж тестера, ручна тестера. – Јучџр сам купил егú да си наóстрим бичђију.

блá ж зоол. мали инсекат без крила,

ногу подешених за скакање, који живи на телу човека и домаћих животиња и храни се њиховом крвљу, буха, бува Pulex; упор. буја. – Свѹ нѹч ме ёдоше бле.

благ, -а, -о који је сладак, укусан. – Јако благо, благо кько шићер. – Баба омесила блађи колачи.

блага буба ж зоол. пчела.

блага рана ж бол. црни пришит anthrax. – Усту, уступи, / Блага рано, мёдна бубо, / У Стáмбол д идеш (б).

благачьк, -чка, -чко у дем. значењу сладак, прилично сладак, салдуњав. – По благачко од мёд.

благден м празник, нерадни дан. – Одавна смо ёли пшеничан лёб на благден, па пá на благдён.

благо си га мајће изр. благо мајци кад има тако доброг сина (ћерку).

благодá ж оно што је слатко и укусно за јело (најчешће у пејоративном смислу). – Каквѹ тѹј благодѹ едеш? – Оч ли да ўзнеси оди мојуву благодѹ?

благѹша ж овца или коза која је на свет дошла на Благовести или око тога дана и име таквој овци или кози.

блађиње ж масноћа за кување сапуна (лој, маст, разни масни отпаци). – Сасипи тѹј блађиње у казан, па потклáди огањ да вáримѹ сапѹн.

блáжан, -жна, -жно 1. који је мрсан, зготовљен с месом и машићу. – Од блáжна ёла, нёма зла дёла (изрека). 2. који је замазан масноћом. – Не пипај га с блáжне рѹће. 3. у коме су кувана масна јела. – Требе ми сѹд куј нё блáжан. 4. у који се може мрсити (о дану). – Свѹ днѹи од Божѹч до Водѹице су блáжни.

блажёње с гл. им. од блажи (се). – По Божѹч блажёње свѹћи дѹн до Водѹице.

блáжи несвр. једе мрсну храну, не пости. – Че ти оцечё пѹп ўши ако блажѹш преко пости.

блáжи се несвр. 1. безл. тога дана

или периода се може јести или се једе мрсна храна. – У четвртѹк се блáжи, а у петѹк се не блáжи. 2. прља се нечим масним. – Мрдни од казанат (у коме се кува маст) да се не блáжиш. 3. узме мало неке хране само колко да проба. – Кьд нёма да се наедём, не це ни блáжим.

блажѹчка ж слатка јабука или крушка. – Дованѹ неколко крущѹће блажѹчће.

блажѹчњаци м дани од Божића до Богојављёња када се може јести мрсна храна свакога дана, па и средом и петком; упор. блажни дни (2).

блажнѹи несвр. има сладак укус, сладни. – Овај крушка блажнѹи елѹс добре.

блáжни днѹи м 1. дани када се може јести мрсна храна. – Понедёлник, тѹрник, четвртáк, сѹбота и нёдеља су блáжни днѹи, а средá и петѹк несѹ. 2. в. блажѹчњаци.

блáжно прил. кад се мрси, кад је мрсно. – Свѹиње се кѹљу кьд је блáжно, а не преко пости.

блај и **блајѹи** несвр. 1. блеји (о овци). – Заблајала Цурцилова мајка, / Лáко блај, долёко се чѹе (н. п.). – Овце блајѹ затѹј што су жёдне. 2. у пеј. значењу зине, гледа и ћути, блене. – Блај ко телё у шеренá врата. – Штѹ сáмо блајш у ѹѹ, штѹ ју нёшто и не заврёвиш? 3. дангуби, залуду губи време. – Блајамѹ по вáрош до нёћи замáн, па си отѹмо дѹм.

блáј м в. блеј. – Она нёма блáј ко друђе овце, него некакѹв сѹпкав.

блајáње с гл. им. од блаи.

блаканáц м скот, поганац (о човеку).

блакари несвр. сакупља, прибира. – Кьд се овце растѹре овчáр ўзне да и блакари.

бланá ж сига, бусен. – На бранѹ туримо нёку бланѹ да бѹље завлáчимо орање.

блатајв, -а, -о који је мутан,

блатњав. – Напили се воду блатайву.

блатанце с дем. од *блато*; упор. *блатенце.* – Замажи га малко с блатанце.

блатарка ж *мистрија* за *малтерисање блатом.* – Къд се маже кућа с блато тџ трѣбу две блатарѣе, една дрвена, една плѣкана.

блатѣнце с в. *блатанце.* – Овде трѣбе да дотуримо још малко блатѣнце, па да га тџ измазнимо.

блатѣив, -а, -о који је умазан блатом, који је пун блата. – Штo су ти блатѣиве панталонете, гдѣ си клечал?

блато с 1. *мочварно и вододржно земљиште на коме се после киша и топљења снега ствара непроходно блато.* – Има: Блато, Гужњарско блато и разна друга блата. 2. *место где је, можда, некада било језеро или већа бара;* уп. Блатно језеро.

блaч м 1. бот. *зељаста биљка која се употребљава против разних инсеката, бухач* *Ruehrum cinerariaefolium* Trev. 2. зоол. *инсект који једе лишће купуса* *Naltica*.

блѣј м *оглашавање овце, блејање;* упор. блај. – Тoј блај Дѣнка, познавам ју блѣј.

блѣка несвр. и уч. *повремено кратко заблеји.* – Овцана блѣка, жал си ју за јагње.

блѣса ж в. *блешча.* – Къд смо били деца варали смо се овак: “Поглѣ у небо”, он поглѣда, а ја му кажем: “Свака блѣса глѣда у небеса”.

блѣсавштина ж *онај који је блесав.* – Блѣсавштино, блѣсава.

блѣсoтина ж в. *блесавштина.* – Онѣја Љубана, блѣсoтинана една блѣсава, тѣше ни изврне у ровину.

блѣсурина ж в. *блесавштина.* – Штo те не вржу, блѣсурино една, да се спаси овѣја свѣт од тѣбе.

блѣтѣина ж *ауг. и пеј. од бла.* – Не мoж

се спи од овoлѣхе блѣтѣине.

блѣшча м *онај који је блесав, блесавко;* упор. блеса. – Блѣшчо блѣсави, у квo си глѣдал къд си га купувал?

блѣжањ, -жња, -жње (жњo) *који је близак по сродству.* – Онѣ су јакo блѣжњи. – Тoј ми детѣ дoјде блѣжњo, онo ми на сестру.

блѣжњѣва несвр. *доноси на свет близанце.* – Калуша скoро сваку гoдин блѣжњѣва.

блѣзна ж 1. *две жице основе погрешно уведене у један прорез брда.* 2. *тканина ткана у два нита.*

блѣзна ж 1. *име овци или кози која је близнила.* 2. *овца која ће близнити.* – Мркyша прлѣг да че да е блѣзна. 3. в. *близница (1).*

блѣзнак м *близанац.* – Едњ од тѣја два блѣзнака ми украл сећѣру.

блѣзнѣ с *близанац (o животињи).* – Едно блѣзнѣ че да бyде Цурцил, а еднo че си чyвамо.

блѣзни свр. 1. *роди два детета одједном.* – Мѣра близнила, има Мѣрка и Марѣнка. 2. *донесе на свет два младунчета (o животињама).* – Мркyша овoј вѣч дрyгу гoдин какo блѣзни.

блѣзнинa ж *близанци (o животињама).* – Овyј гoдин јагaнци скoро свѣ сама блѣзнинa.

блѣзница ж 1. *челик, челик од којег се праве сечива алатки, челик који се заваривањем додаје истрошеном сечиву алатке, високо квалитетни челик, надо.* – Однеco сећѣру код Циганинa, а он велѣ да ако oчу да бyде добрa, мoра да тyри на рѣз близницу. 2. *фиг. мокра земља тешка за обраду.* – Не мoш се оре, земљa се нап्राјла на близницу. 3. *фиг. сиров и модрикаст хлеб или неко јело (бобове питује).* – Жѣно, ел тѣ мѣслиш да мoж да се еде овaј твоa близница?

блѣзничѣ несвр. *заваривањем*

ставља нов челик на истрошено сечиво алатке. – Вјита Цјганин ми близничјл сећире, па сечу ко нове.

блізо прил. *близу*. – Немој близо до кубе, да се не заванеш.

бліца ж *дем. од бла*. – Ах, бліце, што те не мóg уванем.

блніка ж бот. *дуговечна зељаста биљка из фам. Solanaceae висока 1 до 2 м веома отровна Atropa belladonna L.*

блбунка ж *плитко и мало удубљење у земљи полулоптастог облика; упор. бабунка, бавка, бобунка*. – У едну блбунку, обраслу у траву, најдоше деца зајка.

блбунчица ж *дем. од блбунка, мала блбунка*. – У другуту блбунчицу се беше заврјила вода та си напој козу.

блосерина ж *бувин измет*. – Целу нóч ме ёдоше бле, а кьд јутром на кошуљу блосерина до блосерину.

блс оном. *узвик за опонашање звука који се чује при судару или при тупом удару*. – Блс с главу у дувар, па после роване.

блсак м *туп удар, судар*. – Кьд се сударіше нека аута чу се страшан блсак, да се кучичи поплашіше и заскучаше.

блска несвр. **1.** *бије, удара*. – Чеш да блскаш с главуту у дувар, ал ти нече помогне. **2.** *туца буве, вашке, биште*. – Блска му вшће у главу.

блска се несвр. **1.** *бије се, удара се*. – Блска се у главу квó е напраил. **2.** *бави се узалудним послом, много ради а ништа не заради*. – Сам себе питуем, што ли се блскам по овéј брголазине кьд знам да нішта нече да се рóди.

блскање с *гл. им. од блска (се)*. – Сѓг е доцкан за блскање у главу, требао е да блскаш преда тој.

блсне свр. *удари тупим предметом; удари главом у што*. – Немој те блснем само едн пút, има се успіш, па се не мój разбудиш. – Кьд блснеш с главуту у

нешто после че ти е јасно.

блсне се свр. *удари се, удари се у главу; уразуми се*. – Блсни се у главу, чóвече, едн пút.

блта несвр. **1.** *тумара, иде насумице*. – Не блтај понавнин, узні венер. **2.** *говори неразумно*. – Исчамрел, па си блта нешто. **3.** *прориче, пророкује*. – Блта некво од некви ратови, с некви Турци.

блтање с *гл. им. од блта*.

блтарá несвр. *в. блта*. – Блтарá по јжу и дьњу и нóчу. – Блтарá некво ко да не със сьв памет. – Квó она блтарá тој нікуј више не зарезуе.

блтаране с *гл. им. од блтара*.

блтарене с *гл. им. од блтари*.

блтáри несвр. *в. блта (2)*. – Квó блтáри тај бóдала?

блца несвр. *бунца у бунилу*.

блеса́к м *јак сјај, одсјај, блесак*. – Несьм чул кьд е пúкло, само сам видел некьв блесак.

блеска несвр. *даје одсјај од себе, светлуца*. – Кьд вачам рибе, па ми блеска вода у очи, ја намькнем качћет.

блескање с *гл. им. од блеска*.

блесе́не свр. *сине, блесне*. – Блесну муња, чуше се грóмови.

блешта́в, -а, -о *који сјајем засењује очи*. – Блештаво ко слнце.

блештави́ло с *јака светлост, јак одсјај*. – Заслепе ме некво блештавило.

блештање с *гл. им. од блештије*.

блешти́је несвр. *јако сија, блешти*. – Блештије ми слнце у очи.

бљува́ње с *гл. им. од бљуе*.

бљувóч м **1.** *оно што је избљувано, повраћено из стомака*. – Јутром пред кавану бљувóч на све стране. **2.** *говорење којештарија*. – Вреви бљувóч, да ти се згрози од вревуту. **3.** *особа која говори бљувотине*. – Нечу да имама послу с тија бљувóч. **4.** бот. *врста биљке*.

бљуе несвр. *повраћа садржину*

желуца. – Рйба казала: “Печй ме док ми очи искоче, ел ч да бљуеш док ти очи искоче”.

бљуж м бот. *трајна повијуша из фам. Dioscoreaceae са врло развијеним ризомом из којег избија стабљика дуга 3 до 4 т и која се пење по дрвећу, бљушит Tamus communis L.*

бљуње свр. 1. в. *бљуцне (1, 2).* 2. *одједном плати велику суму новаца.* – Морал сам да бљунем сто љади за порез.

бљунтав, -а, -о који је *бљутав, неукусан; упор. бљуткав.* – Жéно, дњñс ти чорбава некаква бљунтава.

бљуткав, -а, -о в. *бљунтав.* – Кьд га áпнеш онó дојде бљуткаво; мóра да е нéслано.

бљуцне свр. 1. *мало и брзо поврати део садржине желуца.* – Кьд се детé насйса онó óче по нéћи пýт и да бљуцне, ал тй се немóј плашиш, тóј такóј мóра. 2. *јурне нагло у великој количини, вода или нека друга течност, кад јој се намах склони препрека.* – Кьд подйгоше онéј дьсче од һерéп вода бљуцну на вйтлови и камењети почéше да мéљу. – Бљуцну му крв на нос.

бóб м бот. 1. *једногодишња махунаста зељаста биљка из фам. Papilionaceae чија се зрна кувају као вариво или се од њих праве бобове пихтије Vicia faba L., упор. вржалец.* 2. *в. васуљ Phaseolus vulgaris L. в. и: бобове питије, накуса се боб, питије од боб.*

бóба ж 1. *деч. зрно бобичастог плода (трешња, вишња и сл.).* – Ёла, сйне, на ти бóба. 2. *недокувани пасуљ.* – Баба ўзне с лóжицу јóш недовáрен васуљ из грне, оцеди му мáлко водйцу, плйсне га по sóбу и рекне: “Евé ви, дéца, бóба”. 3. *рет. стара жена, баба.* – Моá бóба Живáна знáе да бае у ўглење.

бобьк м дем. *од боб.* – Áјде кýсни мáлко од бобькв.

бобéж м зоол. *крпељ, крљеж.* – Напéл се ко бобéж.

ббби се несвр. *бубри.* – Турй ббб у тóплу воду да се ббби, да га мóж льсно олўпиш.

бобóве питије ж *народно јело од олўштеног и скуваног боба па разливено по судовима да се стегне, после се прелије зејтином и туцаном паприком. Служи се на посним славама.*

бобóвина ж в. *бобовиње.*

бобовиње с *омлаћене стабљике боба из којих је на тај начин извађено зрнење; упор. бобовина.* – Бобовиње да дадеш на магáре, онó тóј воли.

бобóвиште с *место где се сеје боб.* – Йска да прерйламо онóј бобóвиште, па овўј гóдин тўј да посадимó лéчу.

бобрк оном. *узв. за опонашање звука који се чује када се крчаг загнури у кладенац.* – Бобрк, бобрк, бобрк, док се не наплни.

бобрка се несвр. *гнура се.* – Бобркају се деца у Грйвни вйр.

бобркање с гл. *им. од бобрка се.*

бобркне свр. *загнури.* – Ч да бобркнеш с главу у чебьр.

бобркне се свр. *загнури се, зарони.* – Бобркне се, па га нéма, нéма, па надокрáјће излэзне онáм под врбу и ћутй, жéна, праи се да е јóш под воду.

бобрњика несвр. *брчка по некој течности.* – Не бобрњикај по паницуту веч завáчај ко лўђе, онóј коé е преда тéб. – Свиња бобрњика у помйје, нéче да пйје.

бобрњикање с гл. *им. од бобрњика.*

бобук м *вир, дубина у реци, потоку.* – Лéти се кўпемо у онйја бобук на крај салó. – Йма нéћи бобуци јáко длбоћй.

бобўнка ж в. *блбунка.*

бовáча ж *јама у којој се сакупља вода.* – Бовáча (топ.).

Бóг м *творац духовног и материјалног света.* в. Бок те убил, Бок

ти здравје, Бок ти судил, Деда Бог, иде на бог да прости, на Бога брада, помози Бог, помоли се Богу.

бог м *поднебље, клима*. – Од Змијанац, па на гóре ус Тимок је друђи бог.

богаство с *богатство*. – Тóлко њино богаство, а деца им íду голá ко сáдња сиротíња.

богáто прил. *на богат начин, обилно*. – Поéдомо богáто.

богзна прил. *неодређена величина или количина*. – Тí мíслиш да си ме богзна кóлко помóгал. – Нé тóј богзна нéшто.

богнице узв. *буди бог с нама*. – Богнице, нéшто, квó тóј причаш.

Богóмилка ж *име*.

богонóслов м *в. богоносовела*.

богонóслово с *в. богоносовела*.

богоносóвела ж *онај који је предан Богу, врло побожан, богоносац*; упор. богонослов, богонослово. – Дóбро јúтро, богоносóвело!

бод¹ м *петља у плетиву*. – Плетém га двá бода на лицé, двá бода нáопоко. – Къд ти утéкне бод, тýг ти се онóј што си плéла мóж расплетé, затóј трéбе да га увáнеш.

бод² м **1.** *опан. врста уског длета, у опанчарском занату, којим се по ивици буши кожа укројена за опанак*. **2.** *један убод останом који говедар учини при терању говеда*; упор. бьд (3).

бодьк м *дем. од бод*. – Јóш нéћи бодьк и довршáвам рéд.

бодé несвр. *изазива нелагóду убодима, боцка*. – Бодé ме овáј пртена кошýља.

бодéжи м бол. *болест назеба и прехладе, прободи*; упор. жигови. – Забóдоше се éжи и бодéжи, / Убóдоше Ђíну у слáбину (б).

бодьáв, -а, -о *који је бодькав*. – Овој сéно што смо косíли покре пúт млóго бодьáво, тéшко че га стóка едé.

бодьíв, -а, -о *који бодé роговима*. – Бодьíва нéка крáва, приваркуј се дор ју вóдиш.

бóдне свр. *боцне, кратко убодé*. – Немóј те бóдне у óко.

боду бођíње изр. *пелцују против великих богиња*. – Дошли дóктури да боду бођíње.

бођíња м **1.** *божица, богиња*. – Ма, нéчу ти се врнем, па да си бођíња. **2.** *в. бођиње (1)*. – Еднá му се бођíња дíгла на вр нóс. **3.** *ожиљак од пелцовања против великих богиња*. – По нéћи íмају на рúку по двé, а нéћи по трí бођíње. в. боду бођиње, големе бођиње.

бођíњав, -а, -о *који има богиње, оспице*. – Бођíњаво детé.

бођíње ж мн. **1.** *оспице, мале богиње morbilli*. – Свáко детé мóра да прелéжи бођíње. – Јá сам се јáко бојáла къд су ми деца лежáла бођíње. **2.** *пелцовање деце против великих богиња (variola vera)*. – Заказáли за у сýботу да вóдимо дéцу на бођíње. в. боду бођиње, големе бођиње.

боецьк м *јастук на предњој осовини запрежних кола, на коме лежи и на коме се окреће предњи оплен*; упор. бојадик, буецьк, стол.

Божьк м *дем. и хип од Бог, Мали Бог*. – Овој Бóг, а овој до њéг Божьк – показуе ни мáти вргúље по лéб. – И мéсец је Божьк.

божем прил. *в. божном*. – Онí су бóжем нéка рóднина, а кáрају се свéћи дьн..

Бóжидан м *други дан Божића*. – Прво íде Божíч, па Бóжидан, па Свéти Стéван.

Божíч м *дан Христовог рођења, Божић*. – Едвá чéкамо да дóјде Божíч, да се омрсимо. – Свéти Јовán дóјде двé нéдеље по Божíч.

божичáр м *в. божичњар*.

Божíчни постí м *пост за Божић*. – Преко Божíчни постí се не едé нíшта

блажно, па ни зајтін.

божичњак м 1. обредни божји хлеб у који се стављају зрна разних плодова и један метални новчић. 2. бот.

дугогодишња снажна и бујна биљка из фам. Liliaceae висока и до 1,5 м. Расте по планинским влажним ливадама, врло је отровна, чемерика *Veratrum album* L.

божичњар м прасе које се коље за Божјић.

бојја повојница ж обредни божји хлеб, чесница.

божјак м богомољац, божји човек.

божном прил. као да, ваљда, тобож, бајаги; упор. божем, божномти – Божном се договоримо д’имо, кд оцутра њег нема. – Божном се намешта за ћишу, ал ништа.

божномти прил. в. божном. – Божномти рекомо да беремо грџје у недељу, кд онџ искрсе друга рабџта.

божурџка ж бот. баитенски божур.

бој се несвр. осећа страх, плаши се. – Сви се боју од њега

бој¹ м батине, туча. – Буди мџран да не издеш бој. – Пред кавану бој дџ гушу. в. говеци бој, изде бој.

бој² м она висина која одговара висини човека. – Момџруза – чџвечи бој. в. чџвечи бој.

бојаги прил. тобож, бајаги, кобајаги. – Бојаги смо кумџвџ.

бојазнос м опасност, бојазност. – Од тој нема бојазнос.

бојџк м дем. од бој¹. – На детџ малко бојџк, ниџкад не шџкџди.

бојана ж батине, батинаџе. – Ако несџ добџр ш д издеш бојану.

бојанџка ж зоол. ситна слатководна риба са двџма бџчним уздужним пругама *Rhoxinus phoxinus*.

бојанџиџа ж дем. и хип. од бојанџка. – Прџво навачамо бојанџиџе, па пџсле на њџ пџцамо пастрџмџе.

бојџџик м в. боеџџк.

бојџдаџ м в. буадаџ.

бојџџа ж дем. и хип. од боја. – Врча му се бојџџа у лице.

бојџиште с место у ливади или њиви на коме је сатрџено растџџе као пџсле какџвог боја. – Напраџено бојџиште у ливадуту, џма га кџлко преџо сџбуџу.

бојџлер м рџч без неког значења у бројџаниџи: џјлер, бџјлер, бигидџштер.

бџк м избџчени деџ на шајџчним чџкиширама којџ иде од појаџа до колџна; упор. бриџ. – Панталџне на бџкови.

Бџк те убџл изр. клетџа.

Бџк ти здравџе изр. отпџздрав при куџаџу чџшама. – “Ајд здравџиџа”! “Бџк ти здравџе”!

Бџк ти судџл изр. блаџа клетџа.

бџка ж бџла коза и име такџвој кози.

бџкас, -та, -то којџ је на средини шири (џ судовима). – Сва су бурџџџа малко бџкаста.

бџкат, -а, -џ 1. којџ има израџене бџкове. – Пџје из неџку бџкату чџшу. 2. којџ је шџрок, деџео. – Ёџра бџше бџкат чџвџк, имало га е стџ и неџколко џџла.

бџклџк м 1. смеџе, џубре. – Сметџ овџја овде бџклџк и расџпи га у рџвину. 2. уродџџа у жџту. – За у водџниџу жџто мџра да се очџсти од бџклџк.

бџклџчџв, -а, -џ којџ је пун џубрџта или уродџџе. – Бџклџчџво по сџбуџу – гадно. – И жџто им бџклџчџво.

бџклџчење с гл. им. од бџклџчи.

бџклџчи несвр. прави џубре, прави неред. – Кџд неџшто дџлаш, немџј да ми бџклџчиш по цџлу сџбу.

бџкоша ж бџла коза са црним бџковима, или обрџтно, и име такџвој кози.

бџкошаџка ж хип. од бџкоша.

бџкуша ж она која је бџкаста. – Дџда е пџл винџ из бџкушу, а Вџден е по волџл из рубџџату чџшу.

Бџкџе с дем. и хип. од Бог. – Бџкџе ти џџбим, твоџ.

болџј м рџт. 1. неџвоља, бџлај. – Јџш

ми само трéбе и тíја болај. **2.** *ђаво, напаст.* – Не дава му нећи болај да мируе.

болан, -лна, -лно *који је болестан.* – Болан е прéцве, не за никакву рабóту. али трпí га Бог.

бóлван м рет. *балван, пањ, труп.* – Помогни ми да натовáримó овíја бóлван.

болéдуе несвр. **1.** *болује.* – Боледува́, боледува́, па си óздраве. **2.** *пресађено растуе не напредује.* – Петлицан кьд расадиш он не́ко врéме болéдуе, док не кре́не.

боледува́ње с гл. *им. од боледуе.*

болéж м бол. *болест, неиздржив бол.* – Че се умре од болéж.

болежња́в, -а, -о в. *болњав.* – Стána болежња́ва.

бóлес м/ж *болест.* – Вéтар ти однел то́лһи бóлести. – Напа́дла га не́ква бóлес, затóј пропáл. в. и: болес га, болес од мечку, болес ти, мечћина болес, голема болес, невелиашна болес, онај болес, света болес.

бóлес га изр. *клетва.* – Бóлес га цр́на изéла, да га изедé.

бóлес од мéчку и **мéчћина бóлес** ж по народном веровању ако су човек и мечка зачети у исти час и исти дан онда су они једноданци и чим се мечка разболи и човк се разболи и обратно. Болест од мечку је неизлечива.

бóлес ти изр. *дођавола.* – Бóлес ти и имање и пáре, кьд не́ма слóга у кúћу.

болечíна ж в. *болещина.* – Бабу Станóјћу напа́дле рáзне болечíне.

болешчíна ж *болест, болешина;* упор. болечина. – Ѐду рáтови, йду болешчíне. – Болешчíна те цр́на изéла.

боли́ несвр. *болује* – Болéла сам цéлу про́лет, па сам преболéла.

боли га ђо́ка изр. *баш га брига.*

боли ме брíга изр. *не секирам се ни најмање, то ме не интересује.*

болиња́в, -а, -о в. *болњав (1).* –

Болиња́в, тькв́в мрледан, ал мóра да пасé óвце.

болни́к м онај који је болестан, болесник. – Идóсте ли у бóлницу да вíдите болникáтога? в. отвара се болник.

болња́в, -а, -о **1.** *који је болешљив, болестан;* упор. болињав, болужњав, болњикав. – Наумни да жéне њíноно девојчíште, ал онó прéцве болња́во, па га нíкуј не́че. **2.** *нездрав (о врeмену).* – Тужња́во лéто, болња́во, / Свé су девојће лежáле (н. п.).

болува́ње с патња од болова, боловање. – Њóјно болува́ње е бíло дlго и тéшко.

бóлување с лекарска поштеда од рада, боловање. – А се зáмести у предузéћето, óдма кре́ну на бóлување.

болужња́в, -а, -о в. *болњав (1).* – Етé, влáчи се тькв́в болужња́в по óвце.

боља́ри се несвр. *горди се, прави се важан, представља се да је бо́ли од осталих.*

болњика́в, -а, -о в. *болњав (1).* – Јóш болњика́в, ал прездрáвуе.

бóлһа ж **1.** *нездраво, поремећено, ненормално стање организма, болест, бо́лка.* – Не мóж да утéкнеш од бóлһу. – Гоцá бóлһе мóж се излéче, ако се открíју зáгоде. **2.** *страст, манија.* – Тóј што јúри по туцé женé, тóј е код њéг ко не́ка бóлһа. – Тýј че бóлһу ми да излéчимо с това́гу. в. неваљашна бóлһа.

бољу́боша м *буљубаша.*

Бóна ж у хип. значењу *Богородица.*

бóнба ж *експлозивна направа, бомба.* – Накáче бóнбе зáповас, а преко рáмена реденíци. – Њíни авио́ње су на нáс врља́ли бóнбе, на нéдлжан нáрод.

бонбáрдување с гл. *им. од бонбардуе.* – У зáдње бонбáрдување смо бежáли по повáте, рачунáли смо да тáм не́че да бонбáрдују, кьд онó и тáм нéгде бонбáрдува́ли, убíли гоцá óвце у еднý

повату у Подгóraц.

бонбардуе несвр. *бомбардује*. – Узели Енгелези да бонбардују Београд, бџ на Велигден.

бонбона ж *бомбона*. – Девóјче ко бонбона.

бонбонка ж дем. од *бонбона*. – За динар мóж да кúпиш нéколко бонбонџе.

бонца ж *мршава керуша*.

бóпка ж 1. *кврга, испупчење*. – Дошло таквó нéкакво на бóпџе, нé мázно ко што трéбе да е. – Изтkáла га па му шáрџете на бóпџе. 2. дем. од *боба, зрнце*. – Кљúзни мькър еднý бóпку.

бопкас, -та, -то *који је квргав*. – Бопкасти му лисјети, на брэсат.

бóпчица ж 1. дем. од *бопка, мала бопка*. – Извэзла га на бóпчице. 2. орнаментни мотив на двопрéђним чарапама.

борáви несвр. *болује*. – Цéло лéто борáви од нéку гáдну бóлес.

борáк м 1. *борова шума*. – “Ерóзија” е по Заглавак насадила гоцá борáк и багрењáк. 2. *посечено борово дрвеће као грађа*. – Борáк нé добър да се од нéга праи крóв на кúћу, ел му истица онáј смолá из нéга и гредéте срчено пропáдају.

борьк м *млади бор, садница бора*. – Да посáдимо нéћи бoryк покре мецý?

борија ж муз. *труба*.

боријар м муз. *свирач на борији, трубач*. – Па се набра прэмлого свáтови: / Сто коњáка и двэста пешáка, / И дванáјес млáди боријари, / Штóно свíре у тьнџе борије (н. п.).

борика ж *зимзелено дрво јела* *Abies alba* Mill. – Момчé кóпају пред цркву, / А девóјче до цркву си. / На момчé сáде зелén бór, / А на девóјче борику (н. п.).

Боровьц / Боровáц м *село у општини Зајечар*.

боровьчи, -вáчка, -вáчко *који припада Боровци, који се односи на*

Боровац.

борóвинка ж дем. од *боровина*. – Тьнџе су ти тéј борóвинџе за потпирачи.

борóвњача ж *печурка која расте испод боровог дрвета*. – Уесен, ако е љиша тóпла, борóвњаче се жлгíју гдé крóкнеш.

Боровчанин м *становник Бороваца, онај који је пореклом из Бороваца*.

Боровчанка ж *становница Бороваца, она која је пореклом из Бороваца*.

бос, -а, -о *који је голих стопала, необувен, босоног*, в. и: бос гологлсв, бос коњ, бос по главу.

бос голóглав м бот. *дуговечна зéласта, коровска биљка из фам. Compositae, расте по влажним ливадама, жуто цвeта и паперјастог је семена, маслачак* *Taraxacum officinale* Web.

бос коњ изр. *коњ коме је спао ков. в. бос*.

бос по главу изр. *ћелав*. – Старóјџа е онíја штóно бос по главу.

босиљак м бот. *једногодишња зéласта биљка пријатног мириса* *Ocimum basilicum* L. в. баршчи босиљак, грчџи босиљак, жабји босиљак, коњшчи босиљак.

Босиљџа ж име.

бóска ж у дем. значењу *она која је босонога*. – Цéло лéто е бóска, пóчне се обúва по Прображење.

босотíја ж *стање онога који је бос, босотиња*. – Кьдво бéше рáтав онó голотíја, босотíја и свáкаква невóља.

босотување с гл. им. од *босотуе*. – Од босотување ми се испуцáле пéте, а прсти ми свí стлчени какó сам бос тлцáл у кáмење.

босотуе несвр. *иде бос првенствено зато што нема обуџе*. – И гладуе и босотуе и нагóличав íде, ал да рабóти нéче. – Јá сам дóста босотувáла, сьг óчу да ми кúпиш ципиле.

бостанџија м млад бостанџија.

бџица ж омање пљоснато буренце за ношење воде. – Чйча Јаћим узне бџицу и неку тйкву и донесе вџду од Бајчину.

ботџрка ж в. сурлук.

бџес, -та, -то који је свуда беле длаци а на боковима црне или обратно (о животињама).

боца ж бот. двогодишња или једногодишња зељаста, врло бодљикава, биљка из фам. Compositae, блажени чкаљ Eryngium L. в. и: боца ветровџља, боцка.

боца ветровџља ж бот. вишегодишња коровска бодљикава биљка из фам. Umbelliferae. Листови су тврди, жилави и сваки се завршава оштрим трном, ветровџ, бела боца Eryngium sampstre L.

боцка ж бот. в. боца Eryngium L.

бџча ж в. бошча.

бџило с грн. алатка за извођење бокова на земљаном суду приликом израде и за скидање сувишне земље са руку.

бџна кошџва ж мет. један ветар у Тимоку.

Бџке в. Бошће.

бџке узв. в. бошће.

Бџће м у дем. значењу вок. јединице од Бог. – Мџлим ти се, мџли Бџће.

бџће узв. за изражавање запрепашићења. – Лџлће, бџлће, каквџ се чџдо напраи.

бџћеле узв. за исказивање запрепашићења, куку, леле. – Бџћеле, бџћеле, кудџ це издџвамо?

бџча ж сукња ткана на домаћем ткачком разбоју. – Баба Милџва опасџла бџчу поткаванку. в. бошча единица, бошча поткаванка, бошча улџванка, единичџва бошча.

бџча единџца ж врста сукње чија је основа од памука у брдо увџдена тако

да кроз сваки зубац иде једна нит, док је потка од вунице; упор. единичџва бошча, единичџвка.

бџча поткаванка ж врста сукње ткана тако што је основа од памука а потка пртена.

бџча улџванка ж врста сукње ткана тако што је основа од памука, а потка једна жица од вунице, друга од памука; упор. улџварка.

бџчџтина и **бошчџтина** ж ауг. и пеј. од бошча, стара сукња, сукњеџтина. – Доклџ ли чу да носим овџ бџчџтину?

бџчица ж дем. од бошча. – Ократџла си си, сџле, бџчицу, ал ти џбаво стој.

бошчуџак м зб. од бошча. – Ѐмам бошчуџак белисвџт.

бошчуџина ж в. бошчџтина. – Увџ прџсето у тџ бџбину Тодџрину бошчуџину, па га носџ код марвџнога дџктура да вџди квџ му е.

бошчуџинка ж дем. од бошчуџина, стара сукњеџца. – Штџ си си, морџ Жаклџно, умџчџла бошчуџинку?

брабџнак м зоол. в. брџбињак.

брабџнче с зоол. в. брџбинче.

брабџњак м зоол. в. брџбињак. – Брабџњци ни улџзли у грне и наплнџли ни вџриво.

брабџњало с в. брџбињало. – Перџшку од Вџлџгден закџпамо у брабџњало на Ђурђџдан.

брабџњи, -ња, -ње (њџ) који приџада брабџнџку, мраву. – Кџд нџма квџ дрџго јџ на џдицу нџтакнем брабџњџ јџјџ.

брабџнка ж ситни, округли измет овџе, козе, јџгњџта, јџрџта, зеџа, срне и др., брабџњак. – Вџлџда знџеш да прџиш рџзликџ измеџу џвчу и кџзју брабџнку. – Овџе брабџнџе су окрџгле, а кџзје дџјду по длгњџвџчџсте.

брабџнче с. дем. од брабџнка. – Упџдло ми еднџ брабџнче у млџкџ.

брабџница ж дем. од брабџнка. – На

јаренце ситне, ситне брабончице.

брабу́нка ж *бубуљица*. – Дигла ми се на шију неква брабу́нка, мо́ра д њм код докту́ра.

бравче́ с *дем. и хип. од брав.* – И бравче́ њма ду́шу и њег тре́бе до́бро да нара́ниш и напбиш.

брагола́зина ж *в. брголазина.*

брада́ ж **1.** анат. *део лица испод уста mentum.* **2.** *длаке по лицу одраслог човека.* в. на Бога брада, плуе на браду.

брада́вичка ж *дем. од брадавица.* – Девóјчето њма брада́вичку на браду.

бра́ди несвр. *повезује главу марамом, ставља мараму на главу.* – Бра́дим дете́во да му не осе́бну у́ши. – Сва́ко ју́тро бра́ди дру́гу ма́раму.

бра́ди се несвр. *повезује своју главу марамом, ставља себи мараму на главу.* – Бра́ди се у на́јубаве ма́раме.

бради́ца ж *жилице лука.* – За лу́к е ва́жно да на вре́ме пу́шти бради́цу.

бради́чка ж **1.** *в. брадица.* – Опецí бради́чку на лу́кат. **2.** анат. *дем. од брада mentum.* – Па́дло дете́ па се тíпнуло у бради́чку.

бразда́ ж *уздужно удубљење које чини плуг при орању.* в. и: под бразду.

бразде́ње с *гл. им. од бразди.* – У бразде́ње ма́ти омеси пшени́чну пога́чу, а башта́ ју прело́ми на ерм, пре него што че да по́чне, па едну́ полови́н даде́ на Ру́јчу, а дру́гу на Бе́љу.

бра́зди несвр. *оре прву бразду на њиви, почиње да оре.* – Ви́та дьнџс ошџл у Грезџнску реку да бра́зди. – Док бра́здим тре́бе едџн да ми во́ди во́лови, по́сле си мо́г и са́м.

брај́ђа м *мн. брађа.* – Милан и То́вил су билí брај́ђа ро́цени.

брај́ђија м *брађа из другог колена, или још даља;* упор. брађија. – Онí до́јду не́како брај́ђија.

бра́мчи несвр. *в. бранчи.* – Сви бра́мчимо ра́нци, спре́мемо се да

по́јдемо.

бранá ж *дрвена дрљача комбинована са трњем.* – С брану́ се вла́чи ора́ње.

бра́ни несвр. *забрањује, не дозвољава.* – Ни́куј ти ни́шта не бра́ни, мо́ж да еде́ш квó о́ч.

бра́ник м *в. браниште.* – Ода́вна се на Љу́бин бра́ник просла́вљува́л Пр́ви ма́ј.

бра́ница ж *сабрана стока за продају или за клање.*

Бра́ничарка ж *име.*

Бра́ничевка ж *име.*

бра́ниште с *негована шума, забран;* упор. браник. – Цо́ђино бра́ниште е та́м кьд се по́јде за Ле́шје, па с ле́ву стра́н.

бра́ништенце с *дем. од браниште.* – Прода́до си еднó бра́ништенце за по́рез.

бра́нчи несвр. *ставља торбу преко рамена;* упор. брамчи. – Ма́ти се бра́нчи у големо́ це́дילו, а на ме́н да́ва трба́љчицу.

брањани́к м *део у ваљавици у који ударају маљеви док ваљају шајак.*

брање́ с *време кад се беру какви плодови.* – Дојдо́ше у брање́ мому́рузу. – То́ј че да бу́де та́м у брање́ грóзје.

бра́скова ж *в. праскова.* – Опéкал сам три́ ка́зана ређи́ју од бра́скове.

бра́ство с *братство.* – Било е не́кад на́јважно: бра́ство – ед́нство.

бра́тџ м *хип. од брат.* – Це́ца ти е бра́тџ, а ти́ тре́бе да га чу́ваш и да га во́лиш.

бра́танче с *дем. и хип. од братанац.* – Мо́ј си́н е бра́танче на моју́ сестру.

Бра́тко м *Бугарин. (Бугари ословљавају Србе са “братко”, а ови њих за узврат такође, па отуда овај назив).*

Бра́тковци м *мн. Бугари;* упор. Братко.

бра́тњев, -а, -о *који припада брату, који се односи на брата.* – Постóј сл́нце ра́но не заоди́, / Дор до́везе́м бра́тњеву

кошúљу (н. п.).

браћија м в. брајија.

брач м онај који бере, берач. – Бёре ли тија брач там, ел дрёме?

брашанце с дем. од брашно. – У за́пршку се ту́ра пшенично брашанце. – Їмаш ли да ми за́ждиш едне ша́ће брашанце? в. с брашанце.

брашњив, -а, -о који је посут брашном, брашњав. – Какъв брашњив излэзне из воденицу, такъв си иде и проза салó. – Бршњив ца́к се не истрýса.

брашњивка ж в. еченик. – Напрайла баба брашњивку за преватък. – Къд нёмамо квó за вечёру ми зачас напра́ймо брашњивку.

брба несвр. упор. брбара. **1.** тупа, опрезно тупа као кад се што тражи по мраку; претурајући тражи нешто. – Брба судё рёдом, по свú ћушету́ју, гдё сам мислела да сам га остаила, али га нёма. **2.** тупа, претура по туђим стварима да би што узео, украо. – Дёца, кúј ми брбал по це́пови и узима́л ми цигаре?

брбара несвр. в. брба. – Квó брбараш то́лко по тија по́друм, квó тра́жиш? – Вóли да брбара къд га н́куј не види, а по́сле се пра́и да нё.

брбарање с гл. им. од брбара. – Че ти преб́ие нё́ни прсти къд те увáти у брбарање.

брбње несвр. непрекидно и неразговетно прича, брбља. – Дё, не брбњ́и ви́ше!

брбори несвр. **1.** жубори. – Потóк брбори под нáш пёнцер. **2.** тихо и нејасно говори, мрмља, тако да се не разуме (обично у множини). – Брборе си нёшто, кúј ти знаё квó.

брборка ж зоол. водена мокрица *Asellus aquaticus*; упор. брборак. – Едн́и у Штитáрци вачáли брборће по реку́ту, па и по́сле прозвáли Брборичи.

брв м дебела, грубо отесана, греда

пребачена преко потока или речице за прелаз пешака и евентуално ситне стоке, брвно. – Дошла големá вода и однела ни брв. – Смёш ли да прёјдеш преко брв?

брвна с анат. в. брна.

брвне м анат. в. брна.

брголазина ж **1.** неплодна и често напуштена њива у брдовитом пределу; обложина; упор. браголазина, преколазина. – Нёчу ви́ше да се биглосúем по овёј брголазине, чу и испрода́вам, ако óче нё́ни да и кúпи. **2.** споредна пречица.

брдёнце с **1.** рет. дем. од брдо (узвишење). – На онóј брдёнце че поса́димо лóзје. **2.** дем. од брдо (део ткачког разбоја). – Їмаше јако згóдно брдёнце, па га дава́ на едну́, на другу и с́г се поквари́ло.

брдила с део ткачког разбоја у који се усађује ткачко брдо; упор. набрдаља. – Од брдила мlóго зав́иси, ако су она́ добра́ и ткање испáда добро́.

брдило с доња вилица код животиња (кад остане само кост).

брдица ж в. брдце.

брдо с део ткачког разбоја начињен од танких дрвених шипчица кроз које се уводи основа. – Одавна су проза салó проодили Тúrци с брда и окáли: “Брда ткаља, брда ткаља”.

брдце и **брце** с део на дрвеној ралици који спаја плезину и војиште; упор. брдица.

брё речца; упор. бреј. **1.** за обраћање мушкарцу кад му се не жели изговорити име. – Дојд́и, брё, овáм. **2.** за скретање пажње мушкарцу. – Шчёш, брё, ту́ј ? в. де бре.

бревенёци м сукнене чакшире турског кроја; упор. бенебреци, бенебреци – Дёда С́йма е нос́ил са́мо бревенёци, а дёда Гáвра ша́јачне панталóне.

бревенёчће ж дем. од бревенеци,

стари олињали бревенеци који служе само за успомену. – Къд смо били деца сашију ни по едне бревенече и тој ни е док се не замомчимо.

бревенечољине ж *ауг. и пеј. од бревенеци.* – Млого си чудан у теј бревенечољине.

бревенечољинџе с *дем. од бревенечољине.* – Не знам докле че се овџ бревенечољинџе повлаше по подрум.

брѣг м *обала.* – Пливај, брале, и рѣком се маши, / Привачај се брегом и раћитом (н. п.).

бреговит, -а, -о *који је брдовит, пун брегова.* – Слабо се раца жито у овџ бреговиту зѣмљу.

бреголазина ж *в. брголазина.*

брегорџа ж *висинско подручје под скоро подједнако великим бреговима.* Брегорџа (топ.).

брежѣк м *дем. од брег, мали брег.* – Горе на брегѣкѣт има потпис.

брежуѣак м *зб. од брег.* – Сасипа се по овџа брежуѣак. – Ми смо осѣдени да се патимо по овџа брежуѣак. – Едни ишли по Војводџну, па несѣ могли там да поднесѣ равницу и тамњу воду, па се па врнуѣли у овџа брежуѣак.

брежуѣаци м *мн. од брег.* – Нѣгде нема овѣлѣи брежуѣаци ко код нас.

брѣј речца *в. бре.* – Ёј, брѣј, главо лѣда! – Мрдни, брѣј, одѣтле.

брѣкне свр. *прикупи нешто млека у вимену.* – Че да млзнемо краву, али нека малко брѣкне.

брѣме с **1.** *количина сена, сламе, дрва и сл. коју може понети на леђима или на рамену један човек.* – Понѣсо сѣно за еднѣ брѣме. **2.** *упртач начињен од чврсте, квадратно исечене тканине, величине мање од једног квадратног метра, на чијем је сваком углу причвршћен конопац.* – Ене ти га брѣмето закачено на дирѣк. *в. циганско време.*

брѣмѣнце с *дем. од време (1).* – Сваку вѣчер къд појдем от колибу, понесѣм по еднѣ брѣмѣнце сенце.

брѣмиште с *ауг. од време (1).* – Де поглѣ у колко се брѣмиште уврзал.

брѣневѣци м *в. бревенеци.*

брѣс м *бот. снажно дрво из фам. Ulmaceae високо и до 35 т брест Ulmus campestris L.*

брѣсје с *зб. брестова шума или земљиште на коме расте неколико брестова.* – Овце да замрктѣш под брѣсје.

брѣстѣк м *брестова шума.* – У Гаврин брѣстѣк има јако ѣбави брѣсје за главѣне, а и онак си.

брѣстѣк м *дем. од брес, младо дрво бреста, брестѣ.* – Бѣше едѣн брѣстѣк покре пѣт, али га неѣи оцѣкал. – Код вракѣицу ни расту едѣн брѣстѣк и еднѣ краѣицка, едѣн с еднѣ, а дрѣѣи с дрѣѣу стран.

брѣѣиѣа ж *бот. дрво из фамилије Rosaceae високо до 10 т, плод сличан ситној крушки, с једне стране жут с друге румен, оскоруша Scorbus torminalis Grantz.*

брѣца се *несвр. одговара дрско, дуса се.* – Штѣ се брѣцаш, кујѣ ти е ѣавол?

брѣцање с *гл. им. од брѣца се.* – Ел тѣи н ѣмеш ѣѣици да одговараш, него сѣмо на брѣцање.

брѣцне се свр. *осорно и дрско одговори.* – Тѣѣе се брѣцне на чѣвѣка.

брѣчи *несвр. сабира млеко у вимену између две муже или између два дојења (о дом. животињама).* – Брѣчи, брѣчи, козице, млекце за моју дѣчицу.

брѣчна, -чно *која накупи доста млека у вимену.* – Дѣнка е билѣ брѣчна овца.

брѣщѣње с *гл. им. од брѣшче.*

брѣшче *несвр. 1. в. слѣшче (1).* – Штѣ си дошл у еднѣ дѣшу, штѣ брѣшчеш? **2.** *производи јаку буку, хуку.* – Млого ти

брешче áтото, да л че ни мѳж истѳгљи уз Тресѳбабу?

брзák м 1. онај који је брз у реаговању и у одлукама, често непромишљеним. – Он нѳ темѳлан, он брзák. 2. плод који рано зри, раније од осталих плодова своје врсте. а. парадајс који рано зри. – Посадѳ мálко и од брзákат, ега стѳгне пѳрано. б. кукуруз који рано сазри. – За планинско зѳмљиште побѳљ е брзák.

брзга несвр. 1. не да се ухватити већ бежи из руку (о неком оштром, растреситом материјалу). – Брашново нѳ мѳко, него брзга мецу прѳсти. 2. осећа се под прѳстима како мрда нека израслина или кост. – Пѳпни ме овде пѳ главу да вѳдиш кѳ брзга чомрзгата.

брзгав, -а, -о 1. који је жустар и не увек промишљен. – Бѳра дѳјде брзгав, не мѳж да сачѳка да чѳвѳк каже квѳ бче, ѳдма свѳ знáе. 2. који је оштар под прѳстима (о растреситом материјалу). – Брзгав песѳк дѳбар за сидáње, ал нѳ добѳр за малтерисување.

брзгало с в. брзак (1). – Нѳ он темѳлан, он ти е еднѳ брзгало.

брзгање с гл. им. од брзга.

брзѳње с гл. им. од брзи (се). – Билѳ е брзѳње кѳд смо били децá, па кѳј че пѳбрзо да стѳгне до нѳкле, а сѳг ѳдимо с товаѳје.

брзи несвр. 1. жури, гони да стигне кога. – Брзи га да га бѳје. 2. пожурѳје кога да брже ради. – Брзи и да кѳпају пѳсрчено.

брзи се несвр. 1. жури, хита. – Штѳ се брзиш, ѳма јѳш време до вѳз. 2. корача ситним, немоћним корацима. – Дѳда се брзи кѳм нѳжник. 3. утркује се. – Ако се брзимо јá чу те сѳгурно претѳкнем.

брзне свр. нагло журне да стигне кога и да га ухвати. – Немѳј да те брзнем, ч да надрѳлаш.

брзне се свр. журне се, муне се негде. – Брзну се и зачáс донѳсе квѳ трѳбе.

брига ж осећање неспокојства и узнемирености због некога или нечега. в. боли ме брига.

бригљѳв, -а, -о који је пун бриге, старања, пажње. – Нѳ он бригљѳв, не сећирај се ти за нѳг.

бригѳе несвр. брине, секира се. – За мѳн не бригѳј, јá це снајдем.

брида несвр. вади жице из тканине.

брида се несвр. крза се, хаба се.

бридѳ несвр. дува оштар и хладан ветар. – Дњњс бридѳ, јучѳр бѳше дрѳтакво.

брискѳрка ж в. бескорка (1).

брѳсне свр. 1. мало побрише. – Бѳђѳ брѳсне остáлат, онѳ си половѳн остáне необрѳсан. 2. у замаху, у једном трену обрише. – Брѳсни си нѳс, висѳ ти сѳмур. 3. побегне, стругне. – Замáлко да га увáтим, ал он брѳсну и побѳже. 4. потѳје у једном гутѳају. – Брѳсну две чáше и сáмо рѳче охо-хо. 5. брзо сврши неки посао. – Д ѳм да брѳснем онѳј ливáду дѳкночи. 6. смени кога са каквог положаја, отпусти. – Јáгоду бриснѳли од слѳжбу. 7. убије кога или шта. – Ш те брѳснем, дор да трѳпнеш. 8. сурва се. – Брѳснули камењѳти од висинѳ и напраѳли лѳм низ брѳгат.

брѳсне се свр. 1. једним покретом се обрише. – Он си нѳс брѳсну с рукав. 2. мало се обрише. – Брѳснем се пѳ врат и пѳ главу, па настáјим да кѳпам.

брѳтва ж 1. мало, криво сечиво на склапање са рожним корицама окованим или неокованим. – Свађѳ сељáк нѳси брѳтву зá повас. 2. фиг. згодна млађа женска особа. – Брѳтва, па се расцепѳло. 3. фиг. женски полни орган.

брѳтвач м в. бритвачѳи нож.

брѳтвачѳи нож м нож за бријање, бријач; упор. бритвач. – Кѳј ми е узимáл

бритвачћи нож, та га иступил?

бритвѣње с гл. им. од *бритви (се)*. – Отóди на бритвѣње код Љубу, бербѣрина из Жлне.

бритвѣтина ж ауг. од *бритва*. – Куде ли е онај бритвѣтина?

брѣтви несвр. **1.** *брије, брије браду*. – Ѐдем код бербѣрина да ме брѣтви. **2.** *дува хладан и оштар ветар*. – Ала брѣтви ус Тимок. **3.** *побеђује у игри карата или некој другој коцкарској игри*. – Туј нема шала, брѣтвим куга стѣгнем. **4.** *једе много и халапљиво*. – Брѣтви квó доване.

брѣтви се несвр. **1.** *брије се*. – Ја се сам брѣтвим. **2.** *скида стару и добија нову длаку (о животињи)*. – Къд вóл почне на време да се брѣтви значи да га гáздата добро чува.

брѣтвóль м *стара бритва, тупа бритва*. – Че га кóље с нећи брѣтвóль.

брѣтвóљина ж ауг. од *брѣтвóль*. – Заповас му стáлно висѣ нека брѣтвóљина и удáра га по колéна.

брѣтка несвр. *дува лаган али хладан ветар*. – Нѣ млóго студенó ал си брѣтка ветрѣкът.

брѣткав, -а, -о **1.** *који је оштар, прохладан (о времену)*. – Навлчѣ си се пóбоље ел времѣштево дóјде брѣткаво. **2.** *који је оштар под прстима, сипкав*. – Да самѣлеш брашно ал да не бóде брѣткаво, веч да е мéко.

брѣткање с гл. им. од *брѣтка*.

бриѣтница ж *радионица за израду брикета од угља*. – Наша е њѣва óдма нади бриѣтницу у Грезѣнску реку.

брицкóљка ж в. *бескорка (1)*.

брицкóрка ж в. *бескорка (1)*.

брѣч м в. *бок*. – Панталóне на брѣч. – У неко време билó текá, да су се носѣли брѣчеви до испод колéна.

брѣчење с гл. им. од *бричи (се)*. – Устрѣса се од бричење, па се и не брѣтви више.

брѣчи несвр. **1.** *брије*. – Решѣл сам да не брѣчим мустáчи. **2.** *дува оштар, хладан ветар*. – Нѣ да дува, него брѣчи преко овúј отредѣју.

брѣчи се несвр. *брије се*. – Требе да се брѣчим, онó ме мрзѣ.

брѣше несвр. **1.** *једе много*. – Квó му сѣпеш, свѣ брѣше. **2.** *бежи, бежи главом без обзира*. – Брѣше, не мóж га крушум стѣгне.

брка м/ж *човек или жена са брковима*. – Бáба брка. – Елѣн Вѣљковић – Брка е имáл големѣ мустáчи, па га затóј и окáли Брка.

брка несвр. **1.** *пипа у неку течност*. – Брка с товáгу у воду, да вѣди колкó е дубокó, па да л мóж да прегáзи. – Мáчка брка у млекó къд га нáјде отклóпено. **2.** *претура по туђим стварима или тамо где не треба, да би нешто узео*. – Женѣце, пá си ми бркала по цѣпови. **3.** *музе по мало млека поткрадајући тако теле, јагње и сл.* – Бркамо помáлко у кравуту, та кúсају и децá млекцѣ.

брка се несвр. **1.** *не разликује, меша појмове, греши*. – Квó се сѣг бркаш къд си отóч úбаво причáл? **2.** *пипа се по цѣповима тражећи нешто*. – Брка се, брѣ, по свѣ цѣпови и немогó да нáјдем кључат, мбра да сам га истрóвил.

бркање с гл. им. од *брка (се)*. – Бркање у туцѣ ствáри нѣ само што е грѣј, него е и óпасно.

бркља несвр. **1.** *ради нешто без нарочитог успеха, петља*. – Къд ти не ѣде, мáни више да га бркљаш. **2.** *брзо и неразговетно говори*. – Сáмо бркља, нѣшта се не разбѣра квó врѣви.

бркљóч м на *брзину замућено неко јело с брашном*. – Напрáј нећи бркљóч зачáс, не мóg да чѣкам да спремúеш прáву вечѣру.

бркне свр. **1.** *пипне у нешто*. – Че ти бркне у пáзуку, / Че напѣпа јáблку (н. п.). **2.** *фиг. украде нешто ситно*. – Вóли

да бркне у туде. **3.** *помузе мало млека откидајући на тај начин телету, јагњету и сл.* – Иди бркни малко у кравуну, да напрајимо качамак и млекó.

бркне се свр. *завуче руку у свој џеп и сл.* – Бркнем се у џеп, паре нема, бркнем се у друђи, ни там нема ништа, тг бркнем у цедило и најдем и.

бркњева несвр. упор. бркњуе. **1.** *завлачи руку у нешто, пипа у нешто.* – Од неко време често бркњевам у чебър със сѝриње, ако тека настајим срчено чу га изгребем. **2.** *краде, краде на ситно, поткрада.* – Час, час па нема јájца у гњездóто, мóра да дечијана бркњевају у њега.

бркњевање с гл. им. од бркњева.

бркњување с гл. им. од бркњуе.

бркњуе несвр. в. бркњева. – Бркњуеш ли у туршијуту да видиш ел се напрајла? – Куи од мњечко бркњуе по туи цѝпови тѝја че на робѝју да се устаи.

брлóg м *ђубре, џубре у непометеној куђи.* – Цѝл свѝт му се чуђи како мój да жѝви у онóлђи брлóg.

брлóђа ж *ђубре, нечистођа.* – Овуж брлóђу да очѝстиш јóш óдма!

брљ м *кратко, дебело и обло дрво за набијање брашна у вређи, по воденицама.*

брљавштина ж *онај који је брљив.* – Мани да се друђиш с туж брљавштину.

брљѝвче с в. *вртоглавче.*

брљóсан, -а, -о *који је сметен, брљив.* – До ѝч си брљóсан, кѝд текá вревиш.

брљча м *онај који је брљив.* – Брљча, брљави.

брна с *зубне десни gingivae;* упор. брвна, брвне. – Мњечко детé мóра да жљувé зелéни лóк да му очврсну брнá. – Дѝда нема зóби, остáла му сáмо брнá.

брнка ж **1.** *алка, алка која се ставља свиђи на њушку да не би рила.* – Свѝ живо прѝри, кóчину рáзвали, мóра е

тúримо брнку на чурѝлак. **2.** *фиг. женски полни орган.*

брнчѝ несвр. *бруји, зуји.* – Брнчѝ ко áуто. – Цѝл дѝн ми брнчѝ пó главу, не знам квó ми е.

брнчица ж *дем. од брнка.*

брња ж *пупољак на вођки.*

брња несвр. *пушта пупољке.*

брњес, -та, -то *који има мало подигнуту горњу усну и прђаст нос.* – На Кáменђини старóно девојче дóјде брњесто, а и гордó се држѝ.

бробѝнак м *зоол. в. бробињак.*

бробѝнци м *орнаментни мотив на двопрѝђним чарапама.*

бробѝнчич м *дем. од бробињак;* упор. брабинче. – Кољђи мњечк бробињчич, колкú трошѝну нóси!

бробѝњак м (мн. бробињци, уз бр. бробињђа) *зоол. мрав;* упор. брабинак, брабињак, бробинач Formosidae. – Лáзи ми бробињак по грбину. – Белисвѝт бробињци. – Двá бробињђа. в. жлти бробињци.

бробѝњало с *мравињак;* упор. брабињало, бробињчало, бробињчило. – Чѝш да сѝднеш и тѝ с голó дúпе у бробињало (претња).

бробѝњчало с в. *бробѝњало.*

бробѝњчило с в. *бробѝњало.*

бробúнка ж *кврга, бубуљица.* – На неко лѝсје сам видѝл бробúњђе, а и на Стóјка се на нóс дѝгла нѝква бробúнка.

бробúњка ж *мали, често гнојав чирѝћ, квржѝца на кожи.*

брóд м *место где се река може прѝгазити или прѝћи колима, газ.* – Ћупрѝју пролѝтос однѝла пóводња, мóра да прѝдеш на брóд.

брóдк м *дем. од брод.* – Мóж да прѝгазиш дóле на брóдкѝт.

бројѝнице ж **1.** *ниске зрна које се прѝмећу у рукама ради забаве или при молитви, бројанице.* – Видѝл сам код нѝни стáри лјуђе какó прѝмицају проз

прсти жлтé бројéнице. **2.** речи које се изговарају при разбро-јавању у дечјој игри. – Сѓг је на теб рéд да броиш бројéнице.

брóнса ж *легура бакра и калаја, бронза.* – Распúкла се чкóлска свóна, велу нé билá добрá брóнса.

брóнса несвр. **1.** *закера, замера.* – Цéл дýн ми бáбата нéкво брóнса, дошлó ми д íдем úсвeт. **2.** *скита, иде бесциљно.* – Кудé брóнсаш, штó се дóм не привртиш?

брóнсан, -а, -о *који је од бронзе.* – У óбе учióвнице у шкóлу намéштене брóсане вурúне.

бронсáње с *гл. им. од бронса.*

бронсáш м *врста лошег металног плуга с почетка XX века.*

бронтíра свр. *почне да трули ткиво, настане гангрена.* – Бронтирала му ногá, па му рекли да мóра да му ју оцéчу, ако óче да остáне жíв.

брóч м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Rubiaceae, висока до 1 м, стабло је четвртасто, полегло или се пење уз друге биљке, цветови су жути, броћ Rubia tinctorium L. в. дивји броч, тандара броч.*

брс м **1.** *оно што се брсти или што се може брстити.* – Габрáк је најбољ брс. **2.** *брићење.* – Пушти козé у брс.

брсан, -сна, -сно *који се може брстити, који стока радо брсти.* – Брсно дрвó.

брска несвр. *брсти лишће или младе гранчице.* – Јáренце се укачýло на онíја кáмен, па брска лýљак

брскáње с *гл. им. од брска.*

брсно дрвó с *дрво које се може брстити, које стока хоће да брсти.* – Пшешкóдрéн нé брсно дрвó.

брстíна ж **1.** *обрштена грана лисника.* – С брстíне си потклацýемо óгањ. **2.** *танак прутíћ.* – Бúди мíран. да те не избíем с еднó брстíну.

брстíнка ж *дем. од брстина.* – Донесí, сíне, на бáбу мáлко брстíнке да закладé огњý.

брстиња́к м *зб. од брстина.* – Развúкал се брстиња́к по цéлу авлију.

брстíње с *зб. од брстина, ситне брстне.* – Тóј сítно брстíње да извржемо у снопíчи, па да га тóримо у шúпу.

брука несвр. *грди, прекорева, осуђује нечије поступке.* – Свúћи дýн ме брукају за понéшто. – Штó брукаш, брé, детéто, остáј га на мíр.

брука úсвет изр. *велика брука, голема брука.*

брукање с *гл. им. од брука.* – На тóј чeљачé не помáга брукање, óн разúми сáмо кúд проврéви товáга.

брушњача ж *в. кутлица.*

брца несвр. *в. брка.* – Мустачí му брцају у ложíцу дор кúса. – Не пúштај га у íжу ел тíја óче да брца.

брцање с *гл. им. од брца.*

брчка несвр. *брчка по нечему.* – И вí да сте по бáре брчкале и вí би дньéс врчкале.

брчкање с *гл. им. од брчка.*

брцне свр. *хитро тупне у нешто, накратко завуче руку у нешто.* – Брцни у тíја шупљáр, па вíц ел íма јáјца. – Брцне под бóшчу.

брцне се свр. *тупне се под одећу да би се почешао и сл.* – Брцне се у ркмачí да си почéша јáјца.

брчица ж *дем. од брчка.*

брчка ж **1.** *бора на лицу.* – Бáба íма брчће окол óчи и окол úста. **2.** *набор на опанку.* – Опýнци на брчће.

брчка несвр. *прави наборе.* – Брчкам опýнци, да ми бúду úбави.

брчка се несвр. *бора се, добија боре.* – Чíча Жíвул рáно почéл да се брчка, од сефирáцију.

брчкав, -а, -о *који је наборан, смежуран.* – Рúће му брчкаве ко на

стáрца. – Сми́ља се обúва у брчкави опънци, мóра да че нéгде д íде.

брчкави опънци м *опанци од нештављене свињске коже чији су врхови лепо наборани, некад у један, а некад у два реда.* – У онакви си днi нóсим опънци склопници, а кьд е прáзничкаво обújem се у брчкави опънци.

брчкало с *дете које се радо брчка по води.* – Кьд кúпем Димитрију он се сáмо брчка по вóду, прáво е брчкало.

брчкољ м **1.** *пеј. од брчка.* – Опънци на брчкољ. **2.** *оно што је збрчкано, наборано.* – Шче ти тiја брчкољ, узни пóмазну крушку. в. на брчкољ.

брчкање с *гл. им. од брчка (се).*

брчкољина ж *ауг. и пеј. од брчка.* – Сьв је у нéће брчкољине. – Брчкољине се зовé земља гдé íма млóго рóвине.

брчкољине ж *земљиште са више вододерина, урвина и ровина.* – Брчкољине (топ.).

брчкотина ж *ауг. од брчка.* – Опънци на двóе брчкотине. – Јáвиле му се брчкотине, почéл, жéна, да старéе.

буа несвр. **1.** *ради више послова у исто време, али без нарочирог успеха.* – Буаш, а тáм, а овáм и на крај – ништа. **2.** *ака, ломата, покушава на разне начине да нешто уради.* – Пушти га нéка буа, па кьд вiди да текá не íде он це смiри.

буав, -а, -о **1.** *који је бујан, који је нездрави бујан, као да је надуван.* – Млóго ми дошъл нéкако буав, нé тој нормáлно. **2.** *који је нарастао и шупљикав (о хлебу).* – Лéб буав, па јáко блáг. **3.** *који је растресит, сипкав.* – Кьд зiми измрзне орање, онó земљáта дóјде пóсле буáва. **4.** *који је рошав по лицу.* – Буав пó очи, па грóзан.

буадáк м **1.** *густии зељастих биљака; упор. боједак.* – Пáзи кьд проóдиш проз тiја буадáк, тáм íма змије. **2.** *бот. направат Pteridium aquilinum Scop.*

буаљћа ж в. *буваљћа.*

буба ж **1.** *инсект, кукац.* – Лази буба каракача. **2.** *фиг. змија.* – Немóј, сiне, д íдеш кьм тúј грамáду, тáм íма буба. **3.** *име мирној овци.* **4.** *бол. отечене и загнојене заноктице или десни.* (*Народ верује да ту болест проузрокује нека буба – црв*); в. блага буба, буба злата.

буба несвр. **1.** *удара у што, луна да одзвања.* – Иди вiц куи буба у врáта. **2.** *туче кога тако да одјекује.* – Буба га у грбiну. **3.** *једе, једе с великим апетитом.* – Сáмо тi бубај, па кьд се набубаш тьг че да рабóтиш.

буба зláта ж зоол. *инсекат тврдокрилац златасто зелене боје* *Cetonia aurata.*

буба се несвр. *удара се у прса, буса се.* – Буба се ú груди, вéли никúј му ништа не мóже.

бубање с *гл. им. од буба (се).*

бубац м *тојага са задебљањем на једном крају.* – Ударим ли те с овiја бубац, кочiне чу ти потрóшим.

бубица ж *дем. од буба, ситна буба.* в. калиница бубица.

бубе ж *мн. пчеле.* – Иди код Ерóтију за мéд, он íма гоцá бубе.

бубичка ж *дем. од буба, бубица.* – По пéнцер лáзи нéква бубичка. – Миран ко бубичка.

бубљóше се свр. нар. мед. **1.** *отекну коме и загноје заноктице ungius incarnatus.* **2.** *појаве се гнојни мехурићи на деснима gingivitis desquamativa.* (*И за једну и за другу болест народ верује да их изазивају црви*); упор. буба (3).

бубне свр. **1.** *удари јако кога.* – Óн мéне удари по обрáз, јá нéга бубнем у грбiну. **2.** *падне са неке висине при чему се чује туп удар.* – Бубну нéкво оди товáн.

бубне се свр. в. *бьбне се.*

бубњáк м анат. *бубна опна membrana tympani.* – Нéмам ни едiн бубњáк, болéли ме úши, па ми попуцáли.

бубњање с гл. им. од бубње.

бубње несвр. бубња, тутњи. – Къд се кубе накладé със сýва дрва онó сáмо бубње, дóк не избубње. – Бубње отúд, од към Мучíбабу.

бубоéдина ж 1. дрво које су појеле бубе. – Прайл мертéци од еловину, што код нас растé покре вóду, па му и изéле бубе, па се сýг чýди квó че с тýј бубоéдину да рабóти. 2. прах који је испáo из дрвета које су јеле бубе. – Сметí тýј бубоéдину па ју плýсни на кокóшће, мóж да íма нéћи црв да га зóбну.

бубоњ м рет. бубањ, тупан. – Чýеш ли какó буба бубоњ?

бубреáње с гл. им. од бубрее.

бубрее несвр. 1. надима се услед упијања воде, бубри. – Васуљ почéл да бубрее, скóро че да ница. 2. бубри из физиолошких разлога. – На свињú бубрее прóд, прлéга да тражи вепрá.

бубрéзи м мн. (поред значења: унтрашњи органи који луче мокраћу) фиг. тестиси, муда. – Áке, Мíко, бубрéзи.

бубуљáчка ж бубица, мала буба. – По пóље íма рáзне бубуљáчке.

бубучáње с гл. им. од бубуче.

бубуче несвр. мрмља, гунђа.

бубушка ж пупољак на дрвету.

бува несвр. 1. снажним замасима тресе неку тканину да би из ње истерао прашину и другу прљавштину. – Бува чрђе од праши́ну. 2. ударајући мотком по сноповима, обраном пасуљу, бобу, лећи и сл. истреса зрневље. – Јучер смо буváли рж, а јутре че да бувамо лéчу. 3. ударајући мотком по гранама воћака отреса плодове. – Бувам орéси, али не мóгу да и дьнс свé обувам.

бува се несвр. треби се од нечега трешењем. – Бува се од óсиљ.

буваљá и **буваљá** ж мотка којом се што млати, удара. а. мотка којом се млати жито или друго што сл. да би се

из њега истресло зрневље. б. мотка којом се лупа рубље при прању. в. мотка којом се прети коме да ће бити истучен. – Оч да бúдеш мíран, ел да úзнем буваљáћу.

бување с гл. им. од бува (се). – У бување орéси немóј да поóдиш без дlíји прúтје.

бугарин м мет. источни ветар у неким селима Тимока.

Бугарíње с пеј. Бугари.

Бугарско ж Бугарска. – Къд се íде у Турско, мóра се прóјде проз Бугарско.

будалán м онај који је будаласт, будалина. – Онíја његов будалán се подватíл да се обáра с мéчку.

будáличка ж дем. и хип. од будала. – Не замерéте му што текá прича, он дóјде мáлко будáличка.

будáлство с будалаштина, неразборитост. – Твоé га будáлство у три сéла нéма. – Напрайл си големó будáлство.

будáлщи прил. на будаласт начин. – Тóза свé квó врéви, будáлщи га врéви, нéма квó од врéвуту да одбéреш.

бúде 3. л. јед. през. од бити (esse) (през. бúдем, бúдеш, бúде, бúдемо, бúдете, бúду; имп. бúди, бúдете; аор. бí, бí, бíмо; импф. бéо, бéше, бéше, бéомо, бéосте, бéоше; р. пр. бíл, -а).

будéње с буђење. – Будéње јúтром, па јóш ако е млóго рáно, тéшко ми доóди.

будýе несвр. в. буýе. – Овдé код нас, по нéку гóдин будýе јáко големá зимá.

будýче с грн. алатка за шарање земљаног посуђа приликом израде. То је мали земљани суд или говеђи рог у који је стављена цевчица од кокошијег пера којом се суд шара.

буедíна ж густии зельастих биљака; упор. буадак. – Енé, тáм скутáше се у онúј буедíну.

буецýк м в. боецýк.

бузýльк м напуштено земљиште, оно земљиште које не припада никоме,

пашњака; упор. бузелџк. – Тражи да најде бузелџк земљу, да по њу чува овце.

бузелџк м 1. в. *бузелџк*. 2. *коров, травуљина*. — Заватиџ бузелџк њиве.

бујна ж зоол. в. *бујаина*.

буја ж зоол. в. *бла*.

бујав, -а, -о *који је превиише бујан*; упор. бујес. – Пшенице дошле млого бујаве, стра ме да не полџгну.

бујаџина ж *напуштено земљиште зарасло у буадак*.

бујајна ж 1. зоол. *буљина, сова*; упор. буина, булулеа *Bubo bubo*. – Жми ко бујајна. 2. *фиг. трома, недотупава, неуредна уз то још кукастог носа жена*. – Па се довлџе онај бујајна код нас.

бујарник м *место где има много бува, буварник*. – Ма, куж мџж да спи у тија бујарник.

бујер м *велепоседник у Влашкој на чијим су поседима радили Тимочани као надничари*.

бујес, -та, -то в. *бујав*. – Бујес ко цвелика.

бујос м *бујност*. – Он тој рабџти од бујос.

буж м *водопад*.

бужа и бужа ж 1. бот. *шумско дрво и до 35 т високо, бужа Fagus silvatica L.* 2. *издубљено дрвено стабло (најчешће буже) у виду цеву којим се вода са ћерепа спуштра на воденично витло*. – Воденица на две буже.

бужарење с *гл. им. од бужари (се)*. – Водил сам свињу на бужарење код газду Бџжу, он има раснога вепра.

бужари несвр. *вепар оплођује свињу*. – Требе да водим свињу да ју вепар бужари.

бужари се несвр. *свиња се спарује са вепром*. – Бџлана свиња се пак бужарила.

бужаш м *део осовине код дрвених запрежних кола на коме се окреће точак*.

бужвица ж 1. *војничка књижница*. –

Кџд ислужуиш војску, па те пуште, они ти даду бужвицу и тој ти е војна легетимација. 2. *фиг. грџња, пребацивање*. – Нџчу после да ми чита бужвицу, бџље чу си буждем миран.

бужне свр. 1. *одједном се разгори јаким пламеном*. – Бужну џгањ и џтиде плџвња. 2. *погорша се рана*. – Бужнула му нога.

була ж 1. у хип. значењу *општи назив за краву*. – На, було, на. – Ајс, було. 2. *име краве*. – Була нече да еде, а Ружка еде.

буле с у хип. значењу *теле*. – Ёла, сиње, да видиш, Була отџлила буле.

буленце с *дем. и хип. од буле*. – Нџџс ми се нашло еднџ буленце.

булес, -та, -то *који је велике кудраве главе и крупних очују тако да потсећа на теле – буле*.

булиновсџи / ски, -ска, -ско *који припада Булиновцу, који се односи на Булиновац*.

Булиновци / Булиновац м *село у општини Књажевац*.

Булиновчанин м *становник Булиновца, онај који је пореклом из села Булиновца*.

Булиновчанка ж *становница Булиновца, она која је пореклом из Булиновца*.

булка ж 1. бот. *једногодишња биљка из фам. Papaveraceae, висока око 50 см. Расте као коров по житиштима и напуштеним њивама. Својим нежним, крупним, као крв црвеним цветовима употпуњује лепоту мајске и јунске природе, турчинак Papaver rhoeas L.* 2. *крава са пџгом на челу и име таквој крави*. – Булка че се отџли.

булоша ж *овца са шаром на челу и име таквој овци*.

булошка ж *хип. од булоша*.

булубан м (мн. булубање) *оно што је велико, крупно, а махом округло: а.*

велики округао камен. – Ајде да кóлнемо овíја булубáн. – На пúт наколани булубаће, не мош се пројде с кóла. **б.** *крупан кукурузни клип.* – Корéње свé булубаће. **в.** *крупан, угојен човек.* – Мíка се напрайл на булубанá, тóлко се угойл. **г.** *бубањ.* – Тупáн – булубáн.

булулéа ж зоол. в. *бујаина (1).* – Загњáта се ко булулéа у шупљáр.

булумáч ж **1.** *глупост, незнање.* – Знáеш ми тí булумáч. **2.** *неко јело од брашина, воде и разних других додатака, бућкуриш.* в. знае булумáч.

бúлча м **1.** *општи назив за вола.* – Јáк ко бúлча. **2.** *во са пегом на челу и име таквом волу.* – Ајде, Бúлчо, ајде, Сíво. **3.** *фиг. онај који је приглуп, а телесно јак.* – Тóга бúлчу женá вáра на свáћи кóрак.

бúлчес, -та, -то в. *булес.* – Дóоди нéкав бúлчес човéк, да питúје за тéб.

бúља ж *женска стражњица, поготову ако је велика.* – Крк у бúљу, да рóди Сúљу.

буљáк м *гомила, буљук.* – На плáдне се óвце сабéру у буљáк и мрктú.

буљульáчка несвр. в. *бурличка.* – Свињíце, што буљульáчкаш у тéја помíје?

буљульáчкање с гл. им. од *буљульáчка.*

буљчáк м дем. од *буљáк.* – Кьд óн дóјде пијáн децá се набíју у буљчáк, па се тресú од стрá.

бумбурáт, -та, -то *који је буцмаст и дебелих усана.* – Бумбурáто нéко девојчíште.

бúнбар м **1.** зоол. *бумбар* *Vombus terrestris.* **2.** *онај који је крупан и дебео.* – Напрайл се на бúнбара.

бунбурáна ж **1.** *пуначка девојка дебелих усана.* – Јóвћина ћéрка се напрайла елís на бунбурáну. **2.** *фиг. женски полни орган.*

бúнда ж *одевни женски предмет од вунене тканине изнутра постављен јагњећим или овчијим крзном.*

бундрúк м в. *темељача.* – За бундрúци трéбе горунóво дрвó.

бундрукáра ж *кућа направљена од гредá.* – Онí жíве у бундрукáру.

бундукувáње с гл. им. од *бундукуе.* – Цéлу нóч бундукувáње.

бундúкуе несвр. *не спава ноћу него тумара по кући.* – Ајде, брé, спí, немóј да бундúкуеш.

бúне свр. **1.** *изненада уђе, упадне, допадне, бане.* – Тиће бúнуше у сóбу. **2.** *јурне, акне.* – Бúну на еднá врата, не мóже, бúну на дрúга, пá не мóже, тьг íзрипи проз пéнер. **3.** *удари кога.* – Бúну га ú груди. **4.** *шутне.* – Бúну лóпту прáво у пéнцер.

бунéње с гл. им. од *буни.* – Нéма тúј бунéње, íма да слúшаш ко ти старéшина рекнé.

бúни несв. *збуњује.* – Немој ме бúниш у рáботу, глé си твојú пóслу.

бúни се несвр. **1.** *збуњује се.* – Бúним се у уводéње, па мóра да óкнем Мíлицу да ми тóј уведé. **2.** *негодује, супротставља се.* – Немој се тí нíшта бúниш, него савíјај шíју.

бúнтáлија ж *велика бакља од сламе која се пали о Покладама; упор. олалија, оратница. Тада деца машући њоме узвикују:* – “Óлалија, бúнтáлија”, а тúј нéћи мангúп додадé: “Бúтне ти га Василíја”. в. и: олалија – бунталија.

бунтеáње с гл. им. од *бунтее.*

бунтéе несвр. в. *бунти.* – Чéсто су бунтеáла овáј сéла гóре, а дóјду онíја онí и запáле, а дóјду овíја и онí и запáле.

бунтí несвр. упор. бунтее, бунтије. **1.** *гори великим пламеном, пламти.* – У онíја рáт кьд запáлише вóјни сéњак бунтéл је трí денá. **2.** *има јáко повишену телесну температуру.* – Бунтí у вáтру.

бунтијáње с гл. им. од *бунти и бунтије.*

бунтíје несвр. в. *бунти.* – На Дéл бунтíје голéм óгањ, мóра да се запáлила нéка плéвња.

бунтрук м будала.

бунцула ж 1. *корпа полулоптастог облика исплетена од прућа или навити омазана говеђом балегом. Служи за чување зрнастих плодова: пасуља, боба, леће и сл. Као бунцула најчешће служи стара кошница вршкарка.* 2. *неуредна и недотупава жена.* – Ко ли Драгутин моџ да живи с онуј бунцулу. 3. *шупље дебло стављено у извор да се не би зарушавао; упор. стублина, чобура.* 4. *стари крчаг у коме се чува разно зрнење.*

бунцулѐтина ж *ауг. од бунцула.* – Бунцулѐтинуну да туриш у огањ. – Только божном пробирал кд се женил, а овам узел онуј бунцулѐтину.

бунцулка ж *дем. од бунцула (1).* – Иди из онуј бунцулку узни две-три јájца.

буњиштар м 1. *радник који ради у градској чистоћи, ђубретар.* – Он смита буњиште по Паланку, па е за тој буњиштар. 2. *лош човек, непоштен човек.* – Немај послу с тога буњиштарá.

буњиштарка ж *направа у виду лопате за избаџивање ђубрета из куће, ђубровник.* – Узни метлу и буњиштарку па измети собу. 2. *рана која се добија од нечистоће.* – Нападле га ране буњиштарће.

буњиште с 1. *ђубре, гомила ђубрета.* – Требе да се извезе овој буњиште. 2. *место где стоји ђубре.* – Стáре ципиле врљимо на буњиште.

бупа несвр. 1. *луна.* – Кво тој бупа у врата? 2. *удара, бије некога по леђима тако да одзвања.* – Бупа га у грбину, да га изгрбáви.

бупање с *гл. им. од бупа.*

бупе 1. *узв. за опонашање звука који се чује при паду или тупом удару.* – А он њега бапе-бупе, бапе-бупе 2. *у изразу: танте за бупе (ником ништа, то ти је за оно).* в. танте за бупе.

бупка несвр. 1. *удара кога овлаш по леђима.* – Бупкај га по грбину да прокара

зalog. 2. *једе (о деци).* – Бупкај ми, сине, да ми порастеш.

бупкање с *гл. им од бупка.* – Бабо, кво йма за бупкање?

бупне свр. 1. *лупне.* – Едњ пијан бупну с ногу у тупан, а Цигање га накавалише. 2. *падне са висине при чему се чује туп удар.* – Бупну ко ма́че од товán. 3. *удар.* – Ако те бупнем ч ме запáнтиш.

бурдѐл м 1. *примитивна просторија за становање која је до пола укопана у земљу, а горњи део начињен од збодених греда и покривен сламом, сеном или кукурузовином.* – Наши стáри су углавно живели по бурдељи. 2. *лоша, мрачна просторија за становање, просторија као јазбина.* – Онí седу у нећи бурдѐл.

Бурдѐмац м *становник Бурдима, онај који је пореклом из Бурдима.*

Бурдѐмка ж *становница Бурдима, она која је пореклом из Бурдима.*

Бурдѐмо с *село у општини Сврљиг.*
бурдѐмсћи, -ска, -ско *који припада Бурдиму, који се односи на Бурдимо.*

бурђица ж *дем. од бурђија, мала бургија, бургијица.* – Куде ли се дену бурђициана?

бурђија ж 1. *направа за бушење, бургија, сврло.* – Цигансће бурђије невелијају, боље су вабричне. 2. *шала, измотација.* – Стáлно изводи неће бурђије, да умре човек од њег.

бурђијаш м *спадало, лакрдијаш.* – Слáвко е едњ голѐм бурђијаш.

бурѐчење с *гл. им. од буречи.*

бурѐчи несвр. *гледа мрко у кога, гледа закрвављених очију и с мржњом у кога.* – Немóј да бурѐчиш у мѐн, ништа ти ја несѐм крѐв. – Мислиш да ч ме уплáшиш кд бурѐчиш?

бурѐчѐћ прил. *мрко и са мржњом гледајући у кога.* – Нѐ знам што ли ме глѐда бурѐчѐћ.

бурза м *шатр. буразер, брат.* – Нѐк

ти даде мој бúrза.

бурíште с *ауг. од буре*. – Има там неква бурíшта по пóдрум, еднá плна, еднá празнá.

бурјán м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Саргífoliaceae висока 1 до 2 т. Цветови су бели а плодови ситне, сочне бобице. Расте свуда као смрдљиви коров, атта Samucus ebulus L., упор. крстатац.*

бурјánов, -а, -о *који је од бурјана, који се односи на бурјан*. – Нећи продавају на пíјац бурјánово винó, ко да е истíнско винó.

бурли́чка несвр. *брчка у течност, фркће у течност (најчешће о свињи); упор. буљуљичка, буруличка и буруљичка*. – Свиња само бурли́чка у помије, нече да и пије.

бурли́чкање с гл. им. од бурли́чка.

бúрсес, -та, -то *који је гломазан и кудрав*. – Бúрсес ко Стéва Бúлча.

бурули́чка несвр. *в. бурли́чка*. – Бурули́чкај, бурули́чкај, ал док тóј не попијеш дру́го неч да добијеш.

бурули́чкање с гл. им. од бурули́чка.

буруљичка несвр. *в. бурли́чка*.

буруљичкање с гл. им. од буруљичка.

бурунтíја ж *в. ђурунтија*.

бúс м **1.** *више струкова неке биљке израслих из једног корена, бусен*. – Типíц растé свé на бúсови. **2.** *кртичњак у ливади обрастао травом*. – Дьнís си строши́ кóсу у ед́н бúс.

буськ м *дем. од бус*. – До голéмијат бус има ед́н пóмал буськ.

бúсес, -та, -то *који је огроман и кудрав, који је попут буса (о човеку)*. – Бúсес па црн, дóјде стра́шан.

бúта несвр. **1.** *уцире снагом у што, гура*. – Волóви тéглъе, а јá осáд бúтам. **2.** *натурује кога на нешто*. – На тíја нáчин он ме бúта у прóпас. **3.** *иде напред без застајкивања*. – “Стра́ ме д íдем нóчу”. “Ајт тí напред и са́мо бúтај, нéма од квó

да се пла́шиш” **4.** *напредује у служби, у школи*. – Бúта нéкако проз тúј негóву чкóлу, да л што си истин знáе, ел што га учíteљат пропúшта. **5.** *даје радо, трпа у нешто, гура у нешто*. – Бúта ми пáре у цéпови, а јá нéчу. **6.** *пуни што чиме*. – Мáти бúта чúшће, па че за ручьк да íмамо бúтане чúшће.

бúта се несвр. **1.** *гура се*. – Штó се, брe, бúташ? **2.** *пробија се, сналази се у животу*. – Он се бúта и íде напред, а нé ко нећи да се е стíсал ко двe пáре у ћесу. **3.** *пуни што чиме гурајући то унутра*. – Бúтане чúшће.

бúтаница ж *гурњава, гужва*. – Чим стíже вóз нáста таквá бúтаница да су лúђе еднí преко дру́ђи улазíли у вагóње.

бутање с гл. им. од бута (се). – Бутање úзбрдо, кочéње нízбрдо.

бúтне свр. **1.** *гурне да падне у што*. – Од брв га бúтнула у Тимóк, та да га удави, али онó било плíтко, па си излéзал. **2.** *гурне да падне на што*. – Бúтну га та пáде нáзам. **3.** *гурне силом што унутра*. – Мáјће му га бúтнем. **4.** *радо да нешто*. – На пóду јá му бúтнем влашу рећíју у цедíло. **5.** *стави што у нешто*. – Бúтни тí пóвише мáз у едењето, па да вíдиш ел нече да ваљаe.

бúтне се свр. **1.** *завуче се, сакрије се*. – Бúтне се нeгде и не мóж га нáјдеш нíкако. **2.** *прокрчи себи пут*. – Бúтне се проз онíја нáрод и побéгне.

бутнíтрн м *онај који је глуп*.

бутúк м *дирек, усамьени дирек, стуб*. – Стой кькó бутúк, нít ромóри, нít говорí.

бутúче с *дем. од бутук*. – Там на крај да се начúка еднó бутуче, да си за не́га врзúем коњá.

бúца ж *грудва земље*. – У орање са́мо бúце, земл́а билá сýва.

бúцало с *намотана кукурузна шушка на мотку за чиишење казанске луле*.

бучав, -а, -о *који је космат, кудрав*,

неочешљан. – Она од како се дигне, па дотавнин оди бучава, ко да не́ма че́шаљ да се очешља.

буча́к м в. бучје.

буча́ње с гл. им. од бучи.

бучети́на ж ауг. и пеј. од бука (1). – Бучети́ната ју има ме́тар у пречник.

бучи́ несвр. 1. хучи, хуји. – Гоца́ бучи́ од Тимо́к, мо́ра да е пришла́ голема́ вода. 2. иде глас, стоји препривавање неког догађаја. – Три́ денá е бучало́ од туј њину делџбу. 3. има осећај потмулог бола, зујања. – Бучи́ ми у главу́ од теј ва́ше расправи́је.

бучи́ се несвр. 1. нади́же се. – Млеко́ на огањ прво́ ћути́, ћути́, па по́сле ва́не да се бучи́. 2. ко́стреши се. – Ма́че се бучи́ кџ на њег по́јде куче.

бучина́ ж букова шума. – Студена́ бучина́ (топ.).

Бучја́нин / Бучја́нац / Буча́нац м становник Бучја, онај који је пореклом из Бучја.

Бучја́нка / Буча́нка ж становница Бучја, она која је пореклом из Бучја.

бучја́нски / буча́нски, -ска, -ско који припада Бучју, који се односи на Бучје.

бучје с букова шума. – Ђмам едно́ бучје и две дру́ђи бра́ништа. – У Кџраково́ бучје́ има кџраци.

Бучје с село у општини Књажевац.

бучка́ ж дугуласт, узани, вертикални дрвени суд у коме се бу́шка масло. – Ма́сло се бучка́ у бучку, јутром, по ладави́ну. – Бучка́ са́мо скроба́.

бучка́ несвр. 1. бу́шкајући прави́ масло, бу́шка. – У Дининци́ сва́ко јутро́ бучкају́ ма́сло. 2. бу́шкајући на металном имрку вади́ воду из земље, из дубине. – Бучка́м воду да пољџем гради́ну. 3. узбу́ђује, изазива комешање у народу, хушка. – Ра́зни политика́ши са́мо бучкају́ наро́д.

бучка́ се несвр. комеша се, налази се у стању пометње (о народу и ситуацији). – По́че се наро́д бучка, не́

зна квó да рабóти, ел да ћути́, ел да бежџ. – Завлада́ла прџтруса, наро́д ста́л да се бучка́.

бучка́в, -а, -о који је ускомешан, који је у нереду. – Бџди ми́ран на ово́ј бучкаво́ време, мо́ш ти ли́дне глава́ док трџпнеш.

бучкало́ с 1. вертикална полу́га у бучки која на доњем крају́ има рупичасту котур којом се бу́шка масло. 2. недоследна и непринципијелна особа која час ка́же овако, час онако. – Зга́ди ми се ви́ше то́ј бучкало́.

бучка́ње с 1. гл. им. од бучка (се). – Не́к се сми́ри ово́ј бучка́ње, па чемо́ тџ да гле́дамо ко чемо́.

бучка́р м 1. онај који бу́шка масло. – Јутре че́ Мили́ја да бџде бучка́р. 2. онај који подбу́ђује наро́д. – Ти́ја бучкари́ подбу́не наро́д, па по́сле с дџпе у кра́ј.

бучкура́ш м 1. неукусно јело са доста воде справљено од разних некавалитетних састојака. – Напра́ила за ручџк не́ђи бучкура́ш, ни сви́ње га не́че едџ. 2. в. бучкало (2). – Не во́лим да џмам по́слу с ти́ја бучкура́ш.

Бучум м село у општини Сврљиг.

Бучума́ц м становник Бучума, онај који је пореклом из Бучума.

бучуми́ш м 1. бот. в. цвелика *Conium maculatum* L. 2. оно што је кудраво, длакаво, неочешљано. – Штó се не уљџдиш него таква́ неомита и неочешљана личи́ш на бучуми́ша.

Бучумка́ ж становница Бучума, она која је пореклом из Бучума.

бучумсџи, -ска, -ско који припада Бучуму, који се односи на Бучум.

буца́ ж буђ, буђа, плесан. – Пи́чево ти уда́ра на бу́цу. в. и; уда́ра на буцу́.

буца́в, -а, -о 1. који је буђав, плеснив. – Буца́в ле́б не́че ни куче да еде́. 2. који зауда́ра на буђ. – Буца́во вино́. 3. који је оседео. – Буца́в по́ главу́.

буца́к м место на бачији на коме се прикупља стока ради муже.

Буџак м крај око Калне.

Буџаклија м становник Буџака, онај који је пореклом из Буџака.

Буџаклика ж становница Буџака, она која је пореклом из Буџака.

буџаклићи, -ска, -ско који се односи на Буџак, који припада Буџаку.

Буџакличе с дете из Буџака.

буџачћи, -чка, -чко в. буџаклићи.

буџева несвр. в. буџе; упор. будуе. –

Буџева по нећи пџт, да се не мџж договџриш с нџкуга.

буџе несвр. бива, догађа се. – Буџе да и девођђа рџди, по нећи пџт.

буш м права линија повучена по земљи до које такмичари добацују метални новац у игри крајцарица. – Првњи е онија који најблизо врљи до бџш.

В

ва́ *речца која се каже ономе који је зинуо.* – Ва́, што си зинул ко плевња?

ва́брика ж *фабрика, индустрија.* – Три годин сам радѐл у ва́брику лѐда у Београд.

вабрикánt м *власник фабрике, фабрикант.* – Зора Пóтић је човѐк вабрикánt и капиталес, има табáну у срѐд Књажевац.

ва́бричан, -чна, -чно *који је израђен у фабрици, фабрички.* – Овај сећира ва́брична, нѐ цигáнска.

вагáн м *велика дрвена чинија из које куса цела породица.* – Мáти тóри вагáн на срѐд трпѐзу, па сви кóсамо из њѐг.

вагóн м в. *дружила.* – Ч ми ли дадѐш твојан вагóн да си докáрам дѐтелину?

вагонѐт м в. *дружила.* – Къд свезѐмо сѐно, снóпје и дрúго квó има, вагонѐт стúримо од кóла и успраíмо га ус чáндију.

вагóнче с дем. од *вагон, рударски вагонет.* – Дóле пóдсам сваћи рудáр гóра по еднó вагóнче, пíно с ћумур.

ва́да ж **1.** *канал којим се доводи вода од јаза до воденице.* – Къд се зајáзи Цвѐткова ва́да, мí сви íдемо да се купемо у њу, ел тóј е најдлбока водá. **2.** *канал којим се доводи вода за залевање баите и уопште канал којим се доводи вода за разне потребе.* – Одврну женѐ ва́ду за њíне градíне, а јá си не мóg нава́дим моу градíну. **3.** *каналíх у коме се сади разно семење или поврће.* – Конпíр са́димо у ва́де, не у óаци.

ва́деница ж *прегрит вуне која се једним захватом извади са гребенца;* упор. глистица. – Да изва́дим јóш неку ва́деницу, па мóра д íм да пóјим свиње.

вадени́ца ж рет. *воденица, млин.* – Понѐла сам мáлко жицѐ за у вадени́цу.

ва́деничка ж дем. од *ваденица, мала ваденица.*

вадени́чка ж дем. од *ваденица, мала*

воденица, поточара. – Вадени́ккуту им поткопáла водá и однѐла ју.

вадѐње с гл. им. од *вади.*

ва́ди несвр. **1.** *извлачи вуну, кучина, свилу и сл. са гребенца.* – Къд ва́ди влну, увáти ју сьс три прста и полбк, полбк тѐгли док не изва́ди ва́деницу. **2.** *наводњава башту, њиву, ливáду и сл. доводећи у њу воду вадом.* – Ел си вадíла, ел си пољевáла градíну? – Момóрузу мóра да ва́диш, ако óч да ти се рóди.

вадíдуша ж *зао човек, душовадник.* – Требáло би да те е стрá од Бóга и срамотá од лóуђе, вадíдушо еднá.

ва́дица ж в. *вадичка.* – Овúдакај да прокóпаш еднó ва́дицу, да се оцѐди водá из ливáду.

ва́дичка ж упор. *вадица.* **1.** *дем. од вада, мала вада, плитак каналих којим се разводи вода из главне ваде.* – Водá мóра д íде по ва́дичку, а не да се стрви успúт, затóј ва́дичкуту пропра́љај. **2.** *плитак каналих начињен мотичицом у коме се сади разно семење.* – Нећí бóб са́де у јáмће, јá си га са́дим у ва́дичће.

ва́дне свр. **1.** *извади извесну количину.* – Ва́дни мáлко жíто из цáкат да га мój завржеш. – Штó не ва́днеш мáлко конпíр за ручбк? **2.** *залије башту наводећи воду у њу.* – Требáло би да ва́днемо градíнуту, евѐ вѐч три денá ко ју несмó навацува́ли.

вазд́н прил. **1.** *целог дана, по цео дан.* – Вазд́н седí, нíшта не рабóти, па се т́г чúди што нíшта и нѐма. **2.** *много.* – Знáе вазд́н нѐће враголíје.

вз́дíза се несвр. в. *вазноси се.* – Млóго се óн вз́дíза, ал че му избíје тупáн и на њѐга.

вазносѐње с гл. им. од *вазноси се.*

вазнóси се несвр. *прави се важан, има високо мишљење о себи;* упор.

вздиза се, возноси се. – Штó ли се па óн вазно́си кѣд и зѣми љде у пртене панталóне?

вајдење с гл. им. од вајди (се).

вајди свр. / несвр. има користи (од чега или кога). – Ђош ништа несѣм вајдѣл, ал љма топрѣв да вајдим. – Вајдим свѣћи мѣсец по сто љлади, а нећи пѣт и пóвише.

вајди се несвр. има добит, користи се. – Ел це вајдиш од тој, ел си тиће онак рабóтиш? – Млóго се вајдѣли и онѣ, па ч и тѣ.

ва́ка ж вл. крава.

вѣ́кла, вѣ́кло 1. која је црномањаста. – Вѣ́кло момчѣ. 2. која је црноруна. – Вѣ́кле óвце пóље премрежѣле.

вѣ́клуша ж црна овца и име таквој овци.

вѣ́клушка ж дем. и хип. од вѣ́клуша.

вакултѣт м факултет, висока школа. – Старóтога сѣна дѣл там на некѣв вакултѣт, да љчи за профисера.

вакултѣтѣлија м онај који је завршио факултет. – Данѣс нешто пóбољу плѣтицу љмају вакултѣтѣлије, а дрући слáбо.

вѣ́л м хвала, похвала; почаст; упор. вала, валба. – Дóбро ти е гóдина донѣла, / Донѣла ти љбаву девојћу, / Донѣла ти голѣм вѣл у салó (н. п.).

валá ж в. вал. – Тóј што си ти урабóтил, тој не за валу, тој више дóјде за пóкуду. – Онѣ се сѣ свѣ вѣле, да ти се смѣчи љнната валá.

вѣ́льц м в. ваљутѣк. – Нашѣл сам вѣ́льц ко јајцѣ.

валбá и **вѣ́лба** ж в. вала. – Ништа ти не помáга тóлка валбá, знамо се мѣ и у пртене панталóне.

валѣвѣћи / ски -ска, -ско који припада Валевацу, који се односи на Валевац.

Валѣвци / Валевац м село у општини Књажевац.

Валѣвчанин м становник Валеваца,

онај који је пореклом из Валеваца.

Валѣвчанка ж становница Валеваца, она која је пореклом из Валеваца.

валѣње с гл. им. од вали (се).

вѣ́ли¹ несвр. хвали, похваљује. – Кугá млóго не познаваш, тѣ га едѣн пѣт вѣли, а едѣн пѣт кудѣ.

вѣ́ли² несвр. пада јака и дуготрајна киша, пада као из кабла. – Цѣлу нóч е вѣлила ћиша, а и дѣнѣс че да вѣли.

вѣ́ли³ несвр. недостаје, фали. – Квó вѣли на момчѣто, та га избѣгаваш? – Тѣб, изгледа ми, вѣли нека даскá.

вѣ́ли се несвр. хвали се, хвалише се. – Вѣлила се да су ју тражѣли у најголеми гáзде, ал се не зна што пóсле од тој ништа не испáдло.

вѣ́лида ж инвалиднина, инвалида. – Ес да нема нóгу, ал за тој прѣма вѣлиду, па љма пáре, а мѣ љмамо нóђе, ал че исцрцамо óд глади. – Милán казуе како не мóж да излѣзне на крај с туј вѣлиду.

вѣ́лидес, -та, -то који је у рату или на раду постао неспособан или делимично неспособан за рад. – Из рáтовѣви излѣзал ко вѣлидес, па примѣ неку вѣлиду, тѣшко си га на љѣг.

вѣ́линка ж недостатак, мана, фалинка. – Свѣћи човѣк љма неку вѣлинку.

вѣ́личан, -чна, -чно који има неку ману, неку фалинку. – Чѣда Свѣлћин вѣличан и у нóгу и у пáмет.

валмѣнце с смотуљак вуне. – Јáгње ко валмѣнце.

вѣ́лога ж једна гредица за коју се вежу нóге стоци при поткивању.

валóжије с благо подводно земљиште где расте бујнија трава. – Валóжије (топ.).

вѣ́лта ж набор на одећи, фалта. – Љубѣнка љма бóшчу на вѣлте.

валуга ж 1. плитка долиница у којој је земљиште претежно влажно и где расте бујнија трава. – Нájбоља травá

расте доле у валугу. – Терај овце по валуђе да се напасу. **2.** широко, овално или округло плиће улегнуће у равници. **3.** бара, тричар. – Д идеш у валугу да насечеш шаварак да исплетемо рогожу. **4.** удубљење на излокано ме путу. – На едну валугу клецнуше кола и отиде осавина.

валугљив, -а, -о који је у валуги, који је у вези са валугом; упор. валужљив. – Њивата ни дојде малко валугљива.

валужак м в. валожике. – Валужак (топ).

валужљив, -а, -о в. валугљив. – Овој сено валужљиво, нече га стока.

валушка ж дем. од валуга. – У онуј валушку се најбоља момуруза раца.

валција м хвалисавац. – Дё, валцијо, с квó це сьг повалиш, кьд остаде гол ко пиштољ.

ваља прил. ваља, можда, вероватно. – Не се ваља покварило варивото, дако е некњашне.

ваљавица ж постројење на реци за ваљање сукна, ваљарица. – На долёк су чујене шарбановске ваљавице.

ваљавичар м власник ваљавице или радник у ваљавици. – Ја ўвек носим шајак код Жику, ваљавичара.

ваљавичарка ж жена ваљавичар. – Верица, ваљавичарка из Шарбановци.

ваљае несвр. **1.** вреди, има вредност. – Ваљае му работата, че да буде, жена, мајстор. **2.** добар је, добар је за што. – Ваљае момчёто, добро би билó да ни буде зёт. – Овај дудовина ваљае за буричи, има ређија да буде жлтá ко дукат.

ваљак м **1.** уваљано блато и плева, колико може да се узме шакама, којим се пуне простори између кованица при градњи кућа чатмара. **2.** краће обло дрво (50 до 60 см) уваљано у блато и плеву или сламу којим се гради таваница куће чатмаре.

ваљен, -а, -о трп. од вали¹ који је

хваљен, похваљиван. – У ваљене јагоде не иди с голему кóтарку.

ваљуванка ж шљива џанарика чији је плод потпуно лоптаст.

ваљувáнко м доста ситан пасуљ лоптастих зрна. – Сварим ваљувáнко, па му турим душичину. в. васуљ ваљувáнко.

ваљувáс, -та, -то који је лоптастог или елипсоидног облика; упор. ваљуват. – Сва су јáјца на свет ваљувáста, нема четвртасто.

ваљувáт, -а, -о в. ваљувас. – Напрайл калдрму од ваљувáти камене.

ваљутьк 1. заобљен речни камен; упор. вьльц. – Узимај из реку камен само куи е ваљутьк. **2.** фиг. дебело, заобљено живинче или дете. – Детенце се напраило на ваљутьк.

ваљчес, -та, -то који је ваљкастог облика; који је дебео. – Вепьрт се угóил, па дошъл ваљчес.

вамилија ж породица, фамилија. – Из њину вамилију су сви добри радници.

вамилијáран, -рна, -рно који има породицу, фамилијáран. – Ја сам човёк вамилијáран, ја несём нећи сшитница.

вамилијáрно прил. породично, фамилијáрно. – Идемо код њи на свáдбу вамилијáрно.

вампиз м провалија, амбис.

вангла ж кутласта зидарска алатка са дршком за захватање и набацивање малтера на зид. – Кьв је тој сидар кьд нема ни ванглу ни мистрију, а и висак си заборил да понесе?

вьндьк м угојен, дебео човек.

Ванђелије с Леванђеље. – Пóп чита Ванђелије.

ванђелије ж 1. придиковање, прекореванье. – Немóј тi мён да читаш ванђелије. **2.** чини, магије. – Тóј мóра су неће ванђелије, чим е вьзано с црвён коньц; упор. ванђелије мое месо.

ванђелије моё месо изр. кад би ме

запало нешто добро, кад би ме запао комад меса које они једу док ја гладујем.

ване свр. **1.** *почне, почне што да ради.* – Къд ја ванем да те рѹзам нечеш да мѹж пѹсле на дѹпе да седѹш. **2.** *ухвати, прихвати.* – Котѹльв ванѹл бѹгар по дно. – Ја ванѹ девојче за руку, па прејдѹмо преко рѹку. **3.** *обухвати.* – Ванѹ ју преко сред. **4.** *обузме, захвати.* – Дѹтелинуту ванѹла вѹлова косѹца с еднѹ стран. **5.** *улови.* – Наш Бѹкан јѹри да ване зајка. – Цаце јучѹр ванѹл еднога.

ване свр. **1.** *ухвати се за кога или за што, ухвати се у што.* – Томѹн рѹко да се ванем у ѹро, онѹ станѹше свирачи. **2.** *прихвати се, залепи се.* – Їње се ванѹло за грање, а и на дѹду за мустачѹ.

ванпѹрин м *вампир, вукодлак.* – Стрѹшан си ко ванпѹрин.

ванпѹр м *мотор уз вршалицу.* – Вршалица врше и ѳца, а ванпѹрат само пѹпче.

ванцѹлије ж *в. ванђелије.*

варака несвр. *в. вараче.* – Она варака од мешѹну, а ѹн варака што е ѳвтино продаѹл тѹлци.

варака се несвр. *тужи се, жали се.* – Сѹг се варака код овѹга, пѹсле се варака код онѹга.

варакање с *гл. им од вараче.*

варач м *бот. врста зељасте биљке.*

варачање с *гл. им. од вараче.*

вараче несвр. **1.** *жали се на нешто, увек му нешто није по вољи, негодује; упор. варака.* – Немѹј да варачеш ѹма код друђи ѹђѹе полоше и од твѹето. **2.** *плаче, кука, запомаже.* – Штѹ вараче онѹј там жѹнштина?

варба несвр. *боји, фарба.* – Жѹка ѹска јѹтре да варбамо вракѹицу и тѹј у зеленѹ.

варба ж *боја, фарба.* – Узѹли смо црвенѹ варбу за ѹграду, мѹн се онѹ не допада, али кѹј мѹн питѹе.

варбање с *гл. им. од варба.*

вардаљ м **1.** *добар, повећи комад сировог меса.* – Па ми даѹе едѹн вардаљ мѹсо. **2.** *пас чувар.* – Ми ѹмамо еднога вардаља кѹи се зѹве Жѹка.

вардѹње с *гл. им. од варди (се).* – Мѹн одредѹли у вардѹње ѹвце, ко ја да и вардим и да си читаѹм клѹигу.

варди несвр. **1.** *пази, чува.* – Цѹл дѹн вардим ѹвце, а за ѳдење ми дадѹ лѹб и пешѹс орѹја. **2.** *брани.* – Варди га ко кѹче кочѹну. **3.** *потајно прати, шпијунира, чека да га ухвати на делу.* – Одѹвна ја нѹг вардим и на крај га уватѹ.

варди се несвр. *чува се, пази се, води рачуна о себи.* – Кѹј се варди и Бѹг га варди. – Варди се къд преѹдиш преко ѹлицу.

вардиште с *место забрањено за пуштање стоке.* – У Тѹнино вардиште немѹј случѹјно да пѹштиш ѹвце, главе че ни пођине.

варење с *гл. им. од вари (се).*

вари несвр. **1.** *припрема јело са водом и другим додацима на ватри, кува.* – Вари васѹљ за ручѹк. – Вари Смѹља сѹриње на две вѹлѹе сѹрове. **2.** *топи што загревањем на ватри.* – Калаисувѹли смо казан, да варимо маз.

вари се несвр. *кува се.* – Тѹрим грѹне у огњѹште, па отѹдем да се дрѹго слѹшам, а онѹ си се саѹмо вари. – Мѹра да се вари док се не свѹри.

варивѹнце с *в. варивце.* – Мѹнечко грѹнѹнце, слѹтко варивѹнце. – За ручѹк ѹма маљко од јучѹрашњѹно варивѹнце.

вариво с *опити назив за свако кувано јело.* – Жѹно, ел си свѹрила нѹко вариво за ручѹк? – Најбоље е къд за ручѹк ѹма вариво, да мѹж чѹвѹк да кѹсне с ложѹицу.

варивцѹ с *дем. од вариво; упор. варивенце.* – Да притѹрим грѹнѹнце, да свѹрим варивцѹ.

варка несвр. **1.** *вара, вара помало и понекад.* – Она га варка, а ѹн не познава.

2. *мотри да некога ухвати на делу.* – Варка га, варка и на крај га увати.

варка се несвр. **1.** *пази се, чува се, избегава тешке послове (нпр. трудница).* – Варкај се ти од тешке работе. – Варкај се од лоше друство. **2.** *обазриво се креће, тешко корача.* – Варка се ко жељна преко утар.

варкање с гл. им. од варка (се).

варне¹ свр. у дем. значењу *скува, скува мало и на брзину.* – Чу да варнем малко млекце за ручък и тој ви е.

варне² свр. **1.** *превари.* – Варну га док се обрну. **2.** *изненади, затекне на делу.* – Варну га бџк кд е брал краставице у моје. **3.** *уграби прилику, спаси.* – Сено ти е ђаволска работа, ђиша падне ел дор кóсиш, ел дор га сýшиш, затóј требе да га варнеш од време.

варне се¹ свр. *кува се мало.* – Нек се вариво́то варне још малко, па га стýрај.

варне се² свр. *превари се, погреши.* – Варну се едн пýт, та пину ређију и сџ не мóg бeз њу.

варошáнче с дете из града, из *вароши.* – Варошáнчичи су у школу носили цеђери на грбину, а ми трбаље преко рамо.

варошáње м мн. *становници града.* – На школсџи óдмор се поделимо на селáци и варошáње, па йграмо лóпту.

вартáк м *повећи комад хлеба.* – Óдломи си е, еј, вартáк.

Васиљ м село у општини Књажевац.

Васиљáнац м становник Васиља, онај који је пореклом из Васиља.

Васиљáнка ж становница Васиља, она која је пореклом из Васиља.

Васиљéвдан м п. п. *Свети Василије, 14. јануара.* – Васиљéвдан е светџ на Ци́гање.

васиљсџи / ски, -ска, -ско који *припада Васиљу, који се односи на Васиљ.*

васковáрина ж в. *сковарина.*

васковáрција м в. *сковарција.*

васуљ м бот. *пасуљ Phaseolus vulgaris L.* – Нáша Вáда по воли васуљ од пéчено мéсо. в. васуљ ваљуванко, васуљ ситничко, гуз васуљ, жлт васуљ, претрн васуљ.

васуљ ваљувáнко м *ситан пасуљ округлих зрна.* – Овúј годин смо у Лeшје садили васуљ ваљувáнко, а у Чáршију ситничко.

васуљ ситничко м *врста ситног пасуља.* – Ситничко дóјде ситан, али блáг за кусáње.

васуљáк м в. *васуљиште (1).*

васуљáк м дем. и хип. од *васуљ;* упор. пасуљáк. – Свáрим васуљáк, па му кáпнем малко зајтин да га запржим.

васуљáр м **1.** *особа која радо једе пасуљ.* – Вáда е васуљáр. **2.** *особа која живи само на пасуљу.* – Онí су васуљáри, нeмају квó дрúго да кúсају.

васуљéвина ж в. *васуљиште (1).*

васуљéтина м в. *васуљина.* – Не мóg васуљéтинуту с óчи да вáдим.

васуљíна м ауг. и пеј. од *васуљ;* упор. васуљетина, васуљчина. – Доклe че да едемо сáмо васуљíну, да л че да дóјде време и мý да оку́симо од месце?

васуљíца ж **1.** бот. *једногодишња биљка из фам. Polygonaceae стабљике дуге до 1 т која се омотава око других биљака. Листови срцолики, цветови ситни, зелени груписани у основи листова, њивски вијушац Polygonum con-volvulus L.* **2.** *пасуљ крупног зрна.*

васуљíште с **1.** *омлаћене стабљике и махуне пасуља;* упор. васуљáк, васуљевина. – Васуљíште че да дáвамо на óвце кд пóчну да се јáгње. **2.** *место где се сади пасуљ.*

васуљчина м в. *васуљина.* – Свáђи дџн кúсам васуљчину, че ми нíкне на мешíну.

вáти свр. **1.** *ухвати, улови.* – Рóка вати́ла зáјка, а Мýка вати́ла погáнца,

Мйцко нѣ уватїл нїшта. **2. захвати**, *захужта се*. – Къд вати зимá, тѣг че е страшно. **3. отпочне**. – Ватї си рѣд од крај и кóпaj, нѣма кúј да те одмѣни.

вати се свр. **1. ухвати се у коло**. – У óро се ватим до нájубаво девојче. **2. прихвати се, прилепи се**. – Зїми му се вати йње и на мустачї и на вѣце. **3. улови се**. – Ватїла се лисїца у желѣза.

ватка ж *дужина која одговара захвату шаке*. – Еднá ватка, нїшта пáтка.

ватне свр. *ухвати по каткад*. – Вáтне и Мйца по некугá погáнца, ал Мáра што и вáча, страотїја еднá. **2. дохвати мало, дохвати који комад**. – У прóбоду вáтнем нѣку крúшку.

ватне се свр. *прихвати се, загори дно суда на ватри*. – Вáтнуло се мáлко за днóто.

ватрáл м *прекраћена цепаница за ватру*.

ватревїт, -а, -о *који је ватрен, жустар*. – Ватревїт нѣши коњ.

ватрѣл м **1. гвоздена лопатица за пословање око пећи или шпорета на чврсто гориво, ватраљ**. – Изнесї пѣпел с ватрѣл. **2. отвор за ваздух на предњој страни шпорета**. – Отворї ватрѣл да се разгорї óгањ.

ватрѣлче с *дем. од ватрѣл (1)*.

Вáтрослов м *име*.

вáћкалица ж *жена лаког морала, фаћкалица*. – Вáрди се од тúј вáћкалицу, пóсле се не мóж откáчиш од нý.

вáча несвр. **1. хвата, лови**. – Мйцко вáча мїши. – Тóма свáћи дѣн вáча рїбе, али свѣ нѣкве сїтне. – Мáлишка и Цáце се ўче да вáчају зáјци. **2. захвата, садржи**. – Овїја чебър вáча педесѣт ћїла. **3. сипа подсирено млеко у торбицу да би се оцедило и претворило у сир**. – Евѣ, сѣг бѣш вáчам сїриње. **4. лази, одлази**. – Овдѣ вїше да издржїм не мóгу, ел чу да полудѣем, ел чу да вáчам свѣт. – Дошлó врѣме да вáчам пúт под

нóђе. **5. обузима кога што**. – Почѣла га вáча вáтра. – Пóчесто га вáча лудїло. **6. досеже, допире, обухвата**. – Ел ви вáчá пóводнáга, ел нѣ? **7. подухвата, почиње што**. – Вáчај свој рѣд и кóпaj, нїкуј ти га дрúђи нѣче кóпа.

вáча се несвр. **1. хвата се**. – Вáчају се за рúће и за нóђе, кúј гдѣ куга стїгне. **2. млеко се претвара у сир пошто му је сипано сириште**. – Млекóво се нѣче вáча од овóј сириште, мóра да невелáе. **3. спушта се сутон**. – Вáну да се вáча нóч, а кудѣ су Бáлинци. **4. ствара се што на површини нечега**. – Почѣл се вáча крѣж на вóду. – Какó се млекó лáди, текá се озбрд вáча сметáна. **5. својом величином и обликом може да стане у неко лежиште, пасује**. – Овїја шрáв се вáча овдѣ, а овїја друђїјав нѣче. **6. кошта, стаје**. – Матѣја казуѣ: “Къд се уортáчиш у ревенý, колкó пóвише едѣш и пијѣш, свѣ ти се пóевтин вáча”.

вáча крај изр. *тражи узрок чему, почетак и ток чему, истражује*. – Сѣг бѣш вáчам крај ко е билó.

вáча нáрви изр. *испољава своју самоволу све више и више (о детету)*. – Не дáвај на детѣ да вáча нáрви, стукај га одóдма.

вáча óд очи изр. *ако неко злурадо погледа мало дете, па детету позли каже се да такво дете “вáча óд очи”*.

вáча оскóмину изр. *има жељу за оним што не може да оствари (о јелу, љубави итд.), трну му зуби*. – Док óн едѣ крúшће и не дáва ми, јá вáчам оскóмину.

вачáње с. *гл. им. од вача (се)*. – Вачáње у óро. – Вачáње за дúпе.

вáша ж *дуг комад сланине или свињске коже*. – Од онúј црнуну свињú испáдле добрѣ вáше за опњци. – Еднú вáшу сланину че да затóпимо у мáз.

вѣшьњи се несвр. *подижу му се длачице на кожи, подилази га језа, јежи се*. – Ел ти зимá та се вѣшьњиш, ел те стрá од неквó?

чешмú, а у поголемене мóже и од бунáр.

ведри́чица ж бот. *вишегодишња биљка из фам. Labiatae висока до 30 ст. Стабљика усправна четвороугла, има надземне вреже које носе ситне листове, по шест до дванаест цветова сакупљено је у прстенасту цваст, пузава ивица *Aiuga reptans* L., упор: ведраница, ведричје.*

ведри́чје с бот. в. *ведричица* *Aiuga reptans* L.

ведри́чка ж дем. од *ведрица*, мала *ведрица*. – Намлзал у ведричку малко млекцѐ.

ведро́ с (мн. уз бр. *вѐдри* и *вѐдра*) **1.** *дрвени суд за мужу са једном вертикалном дршком која је уствари једна продужена дуга.* – Сваку вѐчер ведро́ да омйеш с ћипѐлу во́ду. – Расипáл дѐсет вѐдри сѝрутку. **2.** *дрвени суд за млеко на бачији од петнаест ока.* **3.** в. *ведрица.* **4.** *удубљење у стени у коме се сакупља кишиница.* – Ведро́ (топ.).

вѐе несвр. *чисти жито и др. од плеве на ветру или на ветрењачи.* – Къд дýва ветáр од Цáрову гла́ву тѣг се жѝто лѝсно вѐе.

вѐз м *турска капа, фес.* – На гла́ве натурали вѐзови.

везѝк м **1.** *дем. од вез.* – Óди си, какó што óди, / У теá белѐ черáпће, / У áленицу преглáчу, / И áлен везѝк на гла́ву (н. п.). **2.** *вунени вез на женској плетеној капи;* упор. венчѝц.

вѐзаница ж *снопић од неколико струкова неког поврћа и сл.;* упор. врзаница. – Купѝл сам двѐ везанице мла́д лúк, по двá динáра.

вѐзаничка ж дем. од *везаница.* – За еднú вѐзаничку од пешѐс стручѝча тра́жи трѝ динáра.

Везѝр Кáменица ж по легенди раније име Доње Каменице.

везѝтња ж *вез, везидба.* – Сѝтну

везѝтњу да везѐм / И крупне сѝзе да рóним (н. п.).

везмѐ с мали ручни кантар са спиралном опругом.

вѐица ж дем. од *веја*, мала *веја*. – На јаганци да тýриш еднú вѐицу јúтром, еднú напри́вечер.

вѐја и **вѐјá** ж *неколико сложених гранчица шуме за лисник, тако да се лако могу понети и зденути.* – Já принóсим вѐје, мáти му додáва, а баштá дѐне лѝсник.

вѐјáра ж *ветрењача за вејање жита, пасуља и других зрнастих плодова.* – Дѐћа е имáл вѐјáру, па смо од њѐг узимáли да се послушамо.

вѐјка ж в. *вѐјћа* (3).

вѐјник м *вењак, сеница;* упор. *вѐјњак.* – На вáшар мóра да сѐднемо под вѐјник, па нѐк кóшта кóлко кóшта.

вѐјњак м в. *вѐјник.*

вѐјћа ж **1.** *дем. и хип. од веја.* – Къд развршувеш лѝсник, стýрај вѐјћу, по вѐјћу. **2.** *једна гранчица са лишћем.* **3.** *сноп кукурузовине.* **4.** *нешто што је нежно и крхко.* – Бѐше тóј крупан човѐк а сѝг се напраѝл на вѐјћу.

вѐкѐрача ж *шира вунена кецеља састављена од две поле, украшена вертикалним пругама црвене и црне боје, или је црвена, на украшена пругама других боја.*

векувáње с гл. им. од *векуе.*

векúе несвр. **1.** *живи свој живот, проводи свој живот.* – Дóста сам já векувáл. **2.** *живи вековима, живи бесмртно.* – Тѝ мѝслиш да ч дó век да векúеш на овѝја свѐт. **3.** *живи по својој вољи.* – Já сам мóј вѐк векувáл какó сам já теáл.

велебѝље с бот. *дуговечна зељаста биљка из фам. Solanaceae висока 1 до 2 метра. Цвет тамнољубичаст, плод зелена бобица. Биљка је врло отровна *Atropa belladonna* L., упор. голема трава,*

големо биље.

вели свр. *каже, говори*. – Кво вели башта за тој? – Велу нече д'иду, имају си, велу, другу работу.

Велигден м *Ускрс*. – Велигден је голем празник, т'г женé иду у цркву, м'ужје печу јáганци, а децá се ч'укају с перáшће.

велигден м бот. **1.** вишегодишња биљка са врло снажним ризомом, висока 10 – 30 ст. Цвет у почетку карминоцрвен, касније тамноплав до азурноплав *Pulminaria angustifolia* L. **2.** *Pulminaria officinalis* L.

велија ж комад тврдо пресованог домаћег сира. – С'ириње на велије прае Влáси, м'и не.

велика жлтица ж златник који вреди пет дуката. в. жлтица.

велика кошава ж мет. северни ветар у неким селима Тимока. в. кошава.

велики нишан м в. големи нишан. в. нишан.

велићи, -ка, -ко који је велики. – Áјдук Велко е бил велићи јунáк. – Ј'утре је велићи празник.

велиципét м *бицикл, велосипед*. – М'ишко Богданац је прв'и имал велиципét у Дубраву и не ни давáл да га м'и, друга децá, мáлко повóзимо.

Велко м *име*.

Велóмир м *име*.

Вел'ћо м *име*.

Велија ж *име*.

венér м **1.** застакљена светиљка у којој гори петролејска лампица, фењер. – Дé ми просвет'и мáлко с т'ија венér. **2.** фиг. који је оронуо, мршав, кост и кожа. – Напраил се на венér. **3.** фиг. бела риба: *деверика, бабушка* и сл. које имају велику утробу а танке слојеве меса. – Вáчам сáмо нећи венéри, нече да удáри нећи сóm, ел шарáн.

венérче с *дем. од венер (1)*. – Венérчето закач'и на дирéк, да се в'иди и

тáм и овáм.

венч'к м *дем. од венац, венчић*. – На л'уту рећ'ију, к'д ју заклáтиш у влáшу, увáти се гóре венч'к. – На Свéти Јовáн Биљобér напраимо по венч'к за свáка врáта.

венчáлан, -лна, -лно који је са венчања, од венчања, који је у вези а венчањем. – Тóј су ми венчáлне дрéе, а овóј ми венчáлан к'ум.

венчаница ж кровна греда која лежи у основи крова, заправо она се полаже по зидовима и на њу се ослања кров. – За венчаницу трéбу прае греде.

венч'ц м в. вез'к (2).

венч'ило с **1.** круна од жутог метала која се ставља младенцима на главу приликом венчавања у цркви. – Пóп úзе венч'ило, па га прво т'ури на младожењу на главу, а пóсле еднó т'ури и на млáденевестуту. **2.** венчање. – Мéне че да воде на венч'ило, тéбе на бес'ило. **3.** остатак венца лука коме су главице већ покидане. **3.** замка за хватање птица начињена од прута савијеног у круг за који су привезане омчице од коњске гриве.

венчување с *гл. им. од венчуе (се)*. – Венчување у óпштину трае зачáс, а у цркву, нóђе те заболу од стојање док и пóп венчуе.

венчуе несвр. *венчава*. – Пóп венчуе младожéнци. – К'д бéо одбóрник и јá еднó врéме венчуео. – С'г пá почéли да се венчују у цркву.

венчуе се несвр. *венчава се*. – Че се венчуемо у недељу, онуј тáм.

веп'р м *мужјак свиње, вепар*. в. дивл'и вепар.

веп'р м рет. *вепар*. – Угојóсал се ко веп'р.

вепр'к м в. *вепре*. – Вепр'к'н нешто њ'ури, да се не разболéл? – Че ни трéбе ед'н вепр'к за кудé свет'ц.

вепре с *дем. од вепар, млади вепар*; упор. вепр'к, вепренце, веприч. –

Вепрѐно трѐбе да стрѐимо, ако ђчемо да се пѐсрчено урѐни.

вепрѐнце с в. *вепре*.

вепрѐич м в. *вепре*. – Млѐго дѐбар вепрѐич за домзлѐк.

вер везн. *ем*. – Вер вѐзено, вер пѐсано, а у руѐе нѐ вѐчано (загонетка).

вѐра ж *народна припадност*. – Онѐ су дрѐга вѐра, онѐ су Цѐгање.

верѐђѐја ж *арач на главу, порез*. – Свѐ што прикѐтиш отѐде на верѐђѐју.

вѐрен, -рна, -рно рет. *који је веран, одан*. – Кѐј ти е по вѐрен оди мѐн?

верѐђе ж **1.** *ковани ланац над огњѐиште, вериге*. – Над нѐше огњѐиште стѐлно е висѐл едѐн котѐл закѐчен на верѐђе. **2.** *оков на ногама затвореника*. – Ако текѐ настѐиш ѐма да иструлавѐеш у верѐђе. **3.** *планински ланац*.

верѐжице ж дем. *од верѐђе (1), мале вериге*; упор. *веришѐе*. – Ако ѐдеш у Паланку купи еднѐ верѐжице за кѐт колибу.

верѐжњак м *гредица у оѐаку о коју се вѐшају вериге*. – Верѐжњакат скѐро прегорѐл, че да ѐупне котѐл у огњѐиште.

вѐрије с *школски распуст, ферије*. – Едвѐ чѐкам да дѐјде вѐрије, да ме деѐа мѐлко одмѐне од ѐвце.

верѐлба ж *веридба, прстеновање*. – Од верѐлбу до свѐдбу трѐ недеље, нѐ млѐго.

Верѐша м *име*.

верѐшѐе ж в. *верѐжице*. – Кудѐ ли су малѐне верѐшѐе?

вѐрма несвр. *поштује, цени, ферма*. – Ђлга си мужѐтога, ама ѐч не вѐрма.

верман м *султанов указ, ферман; написмено, писмо*. – Ёво мѐне сѐтан верман стѐже, / Да јѐ ѐдем цѐру од Стѐмбола (н. п.).

вермање с *гл. им. од верма*.

верувѐтно прил. *на вероватан начин, доста сигурно, извесно, вероватно*. – Верувѐтно да е билѐ текѐ, ко штѐто тѐ причаш.

вѐсал, -а, -о *који је весео*. – Цѐл дѐн бѐше вѐсал, а наприѐвечер се ѐгњева.

вѐсѐлба ж *весѐље, тир*. – Код ѐѐ ѐма нѐка голѐма вѐсѐлба.

вѐсѐич м *црвени чохани фес као женска капа; упор. везѐк (2)*.

вѐска ж *узао, чвор*. – Јутрос га мѐјка мѐтѐла, / Дѐвет му вѐсѐе врзѐла (н. п.).

вѐслѐ с *кита сплетених трешања са двојним петѐлкама на одломѐној гранчици*. – Љубѐнко Пѐкар пронѐсе еднѐ вѐслѐ црѐшѐе.

вѐсне се свр. **1.** *нишне се на љуљѐици*. – Кѐд се Мѐља вѐсне на љуљѐу, с нѐђе грање доване. **2.** *хитро и неприметно оде, дене се негде, изгуби се*. – Дор се обрнѐмо, ѐн се вѐснѐ негде и нѐма га. **3.** *крене се, макне се*. – Не мѐж се вѐснѐш од ѐѐга, засѐдал и не дѐза се.

вѐт, -ѐ, -ѐ **1.** *који је изблѐдео, изгубио боју на сунѐу, на киши, који је изношен, који је стар и прилично похабан (о одећи, тканини)*. – Овѐј ми дрѐе јѐко вѐте, ѐска си кѐпим нѐве. **2.** *који је ублѐдео, ослабио (о старом човеку)*. – Станѐл ми нѐкако вѐт у лицѐ. **3.** *који је изветрѐо, исхлатио, изгубио јѐчину (о пићу)*. – Винѐ му нѐкво вѐтѐ. **4.** *који је без укуса (о јѐлу)*. – Штѐо ти е вѐтѐ варивѐво дѐнѐс?

вѐтаѐ несвр. **1.** *блѐди, губи боју и чврстину на сунѐу и киши (о тканини и одећи)*. – Дрѐа вѐтаѐ ако седѐ на слнѐце. **2.** *стари, слаби, пропада (о човеку)*. – Човек пѐчне да вѐтаѐ и пропадне.

вѐтар м бол. **1.** *падавица epilepsy. По народном веровању падавицу су преносили ветрови; упор. невѐлашна болѐћа, нездравило, рѐјава болес, света болес, ветричине*. **2.** *црвени ветар erysipelas*. в. бели ветар, ветар те (га) однѐл, ветар ти дабити, западни ветар, трава од ветар.

вѐтар те (га) однѐл изр. *клетва*.

вѐтар ти дабити изр. *блажа клетва*

која се односи на ствари или радње.

вѐтачѝк, -чка, -чко у дем. значењу *вет.* – Вѐтачѝе му панталонѝете, али су чисте и закрпене.

вѐтер м рет. мет. *ветар.* – Дува студѝн вѐтер.

ветраѝе несвр. упор. ветрее. **1.** *ветри, испарава.* – Бенси́н јако срчено ветраѝе. **2.** *хлати.* – Човѝк чим пројде повише годин ва́не да ветраѝе.

ветреѝе несвр. *в. ветрае.* – Турѝи затиска́ло на влашту, да не ветреѝе вино́ у њу́. – И ти си почѝл да ветреѝеш, мајѝе ти га твоѝе.

ветрења́ча ж *ручна машина за вејање жита, пасуља и сл.;* упор. вејара, ветрња́ча. – Къд сам вѝч би́л поодра́сал тера́ли ме да обр́чам ветрења́чу.

ветри́ло с *играчка од папира која се окреће на ветру или кад дете трчи.* – Купи́ли му ветри́ло на ва́шар. – Ја́ си са́м пра́им ветри́ло, од црта́нку.

ветри́на м мет. *ауг. и пеј. од ветар.* – Дува не́ка ја́ка ветри́на.

ветрио́н м *сумпорна киселина H₂SO₄, витриол.* – Врли́ла му ветрио́н у о́чи, женáта си, ел ишѝл по туце́ жѝнштине.

ветри́чина м бол. *в. ветар (1).*

ветрња́ча ж *в. ветрењача.*

ветровањ м бот. *в. ветровоља Eryngium campestre L.*

ветровољ м *в. ветровоља Eryngium campestre L.*

ветровоља́ ж бот. *вишегодишња бодљикава биљка из фам. Umbelliferae висока до 70 ст. Листови су жилиасти и тврди и сваки се завршава крупним трном, бела боца, ветроваљ Eryngium campestre L., упор. ветровањ, ветровољ. в. боца ветровоља.*

вѝтрушка ж **1.** зоол. *птица из реда сокола, ветруша, ветрушак Falco arivovus.* **2.** *в. вирушка.*

вѝч прил. **1.** *за исказивање да се нешто догодило пре него што се*

очекивало. – Вѝч свѝну́ло. – Вѝч си се врну́л. **2.** *тек.* – Тој че ти вѝч да ви́диш, ко че да бѝде. **3.** *употребљава се кад се једва чека да што скоро буде.* – Када́ че вѝч да дојде ти́ја Божич да се обла́жимо.

вѝч везн. *него.* – Не́ тољѝи, вѝч овољѝи.

вѝче прил. *више, даље.* – Не мо́гу вѝче да издрѝм ти́ја њего́в телор.

вѝчем прил. **1.** *већ једном, више.* – Ми́слим да вѝчем тре́бе да престáнете да се подѝвате. **2.** *после, с временом.* – Тој че вѝчем да иде не́како.

вѝче́ра ж *вечерњи оброк јела.* – Бабо, квó има за вѝче́ру? в. и: слага вечеру.

вѝчерју́ну прил. *оне вечери.* – Вѝчерју́ну къд спа́мо на дивáну.

вѝчерју́ту прил. *те вечери.* – Вѝчерју́ту бе́ше ја́ко тѝвно, замáлко да не по-тре́вимо брѝв.

вѝчерница́ ж *обредни славски хлеб који се сече увече, уочи славе;* упор. вечерња́ча. – Къд дојду и онѝја от коли́бу, тѝг че да сече́мо вѝчерницу́.

вѝчерња́к м *обредни славски хлеб који се изнесе на сто увече уочи славе, али се не сече.* – Вѝчерња́к се ту́ра до вѝчерницу́, а на њѝга со́л и пипѝр.

вѝчерња́ча ж **1.** *в. вечерница.* – Јутре е Свѝти Јовáн и кнóчи мóра да пресече́мо вѝчерња́чу. **2.** *обредни божињни хлеб који се меси на Бадње вече.*

вѝчером прил. *увече.* – Вѝчером свѝ посѝдамо уз огњѝште, а де́да ўзне да ни прѝча од Солу́нски врóнт.

вѝчерту́ прил. *те вечери.* – Вѝчерту́ га одвѝдоше. Ви́ше несмо́ чу́ли за њѝг.

вѝчерту́ву прил. *вечерас, ове вечери.* – Вѝчерту́ву ме не́кво зашту́рѝло ў главу, не мо́г се сна́јдем по ѝжу́ву.

вѝчерту́ну прил. *оне вечери.* – Вѝчерту́ну къд се раста́ймо, срѝтнем ја́ Радѝсова Поповца́, ту́ј не́где окол Кóрчинци, пошѝл у Дѝл да привáрди лóзје.

вечертúту прил. *те вечери*. – Вечертúту га нема до нећи замán, дójde умáзан и пијán.

вечерување с гл. *им. од вечеруе*. – Топрв пред вечерување заклáше петлáтога, мí нетејáмо да чекамо.

вечерúе несвр. *узима вечерњи оброк, вечера*. – Сédли да véчерују, па и мэн óкају да вечерúем, али јá не мóg пред спањé млóго да едем.

вeцá ж *вежа, обрва*. – Свркла му трескá прáво у вeцú, па му се јóш познáва прнга на тúј стрán.

вeцáт, -а, -о *који има велике обрве*. – Мустачáт, па вeцáт – стрáшан.

вeцба ж **1.** *рад који се састоји у понављању неке радње да би се стекла вештина у чему, вежба*. – Сви ђáци úче вeцбу за слét. **2.** *војна вежба*. – Кьднó че да се размири сьс Нémци, мóј мúж е бíл шeс мeсеца на вeцбу.

вeцба несвр. *увежбава*. – Вeцба да писуе, велиí рeкал му учíтељ да му рукопис јáко лóш.

вeцба се несвр. *вежба се, учи се да нешто уради*. – Вeцба се да гáца с пúшку, ко да за тóј трéбе нeка голeмá мајсторíја.

вeцбáнка ж *школска свеска, вежбанка*. – За књíђе и за вeцбáње, и тој за првњи рáзред, дáдомо тóље пáре.

вeцбáње с гл. *им. од вежба (се)*. – Вeцбáње за слét.

вeцíца ж *дем. од вeца*. – Тíње, извíене вeцíце, на девóјчето.

вeш, -та, -то **1.** *који је вешт, спретан*. – Никóла е вeш, зачáс уљúди свињú. **2.** *довитљив, препреден*. – Млóго си ми тí вeш у тíја маривeтлуци; вáрди се.

вeшало с *справа на којој се извршава смртна казна вешањем, вешала*. – Обесíли га Нémци на вeшало у срéd вáрош.

вeшaљá ж **1.** *брвно које са једне стране има ограду за придржавање*. –

Преко вeшaљу по мóg да прóјдем, али преко брв ме стрá. **2.** *мост на реци направљен од четири затегнута челична ужа са даскама као патосом на доњим ужадима; упор. бесиљá, вешелка*. – Код Борóвац има нeколко вeшaљe, али се свe јáко лúљају.

вeшeлка ж *в. вешaљá (2)*.

вeштáк м *оно што је од вештачког материјала*. – Цíпилете оздóл прлeга íмају ђон, а лицeто вeштáк.

вeштегáра ж *вештица*. *По народном веровању то је стара жена која је у вези са ђаволом, има натприродну моћ, претвара се у свакојаке животиње и дави децу*.

вeштичина ж *зоол. ноћни лептир Acheronita atropos*.

вивeрица ж *зоол. веверица Sciurus vulgaris*.

виворeње с гл. *им. од вивори*.

вивóри несвр. **1.** *сипа превише воде или коју другу течност у шта*. – Немóј да вивóриш тóлку вóду у комíнуту, нeче ти е добёр комињáкат. **2.** *истиче вода или која друга течност из неког суда*. – Улeзо у пóдрум онó си рећíја вивóри из бúре, прсал главнíк.

вíгањ м *ковачко огњиште*. – Питáл би јá тeбе да тí цeл дьн стоиш уз вíгањ, на овúј жeгу.

вíгњиште с *место где је некада био вигањ, где је била ковачница*.

Вíгњиште с *топ. у селу Штитарцу*.

вигуљáш м *зоол. в. вијунка Cobitis taenia*.

вигурíра невр. *привидно обавља неку службу, фигурира*. – Он тúј сáмо вигурíра ко управник, а сви си рабóте какó си óче.

видьк м *видно место*. – Турí га нeгде на видьк, да га льсно нáјдеш кьд ти бúде затребáло.

вíдал, вíдела, вíдело *који је светао, сјајан*. – Дьнeс е вíдал дьн, а јучeр бíл мрkáл. – Вíдела нóч, мeсeчина па затóј.

– Тѓг беше видело јутро, не маглови́то ко не́кња што е билó.

видалко с 1. дем. од *видало* (3). – Ў даљин светлије не́кво видалко. 2. у дем. значењу *упаљена лампа*. – Примѣкни си видалкото, да побо́лше видиш квó пису́е у пóзиват.

видало с упор. видело. 1. *дневна светлост*. – Ни́коме се не мрѣ, сва́ћи во́ли да гле́да бело́ видало. 2. *светлост, осветљење*. – Код нѣ јо́ш горѣ видало, несу́ легли. – Не засла́њај ми видало. 3. *упаљена лампа или неки други извор светлости*. – Донеси́ видалото по на ова́м. – Просветѣ́ ми с видалото. в. гледа бело видало.

видалце с дем. од *видало*. – Видалце, па видалце, твѣнинá невелѣае. – Видалцето ни ја́ко сла́бо, шпа́рамо гас. – Мло́го ви смрдѣ́ видалцето.

видело с в. *видало*.

виделица ж *светлост дана, дневна светлост*. – Да си до́јдете за виделицу, немóј да блтате по́тавнин.

виден, -а, -о 1. трп. од *види*, *који је виђен*. – Са́дњи пúт виден на ста́ницу, по́сле га ни́куј ви́ше не видѣл. 2. *који је угледан, цењен*. – Промѣшај се ма́лко с видени лју́ђе.

видење с гл. им. од *види*, *виђење*. – Сврну́мо код нѣ́, са́мо колкó на видење.

види му се прѓз уши изр. *прозиру му се уши јер је ја́ко слаб, или је младожења*.

видинлија м мет. *ветар који дува са истока из правца Видина*.

видовица ж бот. в. *видовка* *Anagalis arvensis* L.

видовка ж 1. бот. *једногодишња ситна биљка из фам. Ргimulасеае која делом пузи, а после се усправља. Има ситне цветове цинобер боје, црвена видовчица* *Anagalis arvensis* L.; упор. *видовица, видовска трава, видовчица*. 2. *врста крушке која зри око Видовдана*.

видовска трава́ ж бот. в. *видовка* (1)

Anagalis arvensis L.

видовѣи, -ска, -ско *који припада Видовцу, који се односина Видовац*.

Видовци / *Видовац* м *село у општини Књажевац*.

Видовчанин м *становник Видовца, онај који је пореклом из Видовца*.

Видовчанка ж *становница Видовца, она која је пореклом из Видовца*.

видовчица ж бот. в. *видовка* *Anagalis arvensis* L.

Видра ж *име*.

видрување с гл. им. од *видруе*. – Цѣл дѣн видрување, док се не осу́ши.

видруе несвр. *окређе, меша лопатом неку растреситу масу, ради сушења*. – На́рујно жѣто мо́ра дѣнѣс дватрѣпут да се видруе, да се не би упали́ло.

виђ (мн. виђте) 2. л. јд имп. од *види*. – Де виђ квó рабóте деца́та.

ви́зичко с *школски предмет: физичко васпитање*. – Деца́ва имају не́кво ви́зичко по чкóлу, па мо́ра да им се кúпе па́тиће, а онѣ скúпе усвет.

ви́зичѣи прил. *телесно, физички*. – Госпóда ни́шта не рабóте ви́зичѣи, затóј су тѣквѣ мрледни.

вија́ ж бол. *стомачни грчеви код мале деце*.

вија́ла ж *врста старинског мирисног грожђа*.

вија́лица ж 1. *вејавица, невреме*. – У ону́ј голѣмуну вија́лицу затрѣше ми се две козѣ. 2. *брзоплета особа*. – Во́ја, вија́лица.

ви́јар м мет. *снажан ветар велике брзине, вихор*. – Вѣлу, кѣд дúне ви́јар, мóж и ја́гње да завáти и однесе́.

ви́јар те (га) однѣл изр. *клетва*.

вија́ћер м *фијакер*. – За мо́ј живóт јо́ш се несѣм возѣл ни у вија́ћер, а камоли у áуто.

ви́је и вијѣ несвр. 1. *цеди што увијањем*. – Вијѣ прање́. 2. *дува снажан и хладан ветар*. – Вијѣ вѣтар, надвóр се

не излази. **3.** *кастрира домаћу животињу увијањем мошница.* – Вóја Плóча вије волá.

вијен, -а, -о трп. од вије. **1.** *који је цеђен увијањем.* – Вијенó ли е прањето, ел сáмо ждímкано? **2.** *који је кастриран увијањем мошница.* – Шерéноно јунé јучёр вијенó.

вијена ђибáница ж *пита савијача.* – Мáти дьнбс праíла вијену ђибáницу.

вијóка ж *ладица, фијока.* – Да знáеш да пáре стоју у дóлњу вијóку.

вијунíца ж зоол. *речна змијуљица* Petromizon fluviatilis.

вијунка ж **1.** зоол. *врста речне рибе* Cobitus teania. **2.** *вијуга, шара.* – Вијунка до вијунку.

вијунчица ж **1.** зоол. *дем. од вијунка* Cobitus teania. **2.** *дем. од вијуга, шара.* – Извэзено на вијунчице.

вијучáње с гл. *им. од вијуче.* – Вијучáње у óцак, од јáк вéтар.

вијуче несвр. *фијуче.* – Вијуче вéтар. – Вијучу мéткови покре глáву.

вiк м **1.** *плач, кукање.* – У салó се чýе сáмо вiк. **2.** бол. *дечја болест од које се у сну трза и плаче.* в. расврљи вiк.

вiка несвр. **1.** *плаче, плаче без гласа (претежно о жени).* – Свi вiкају док мáјка нарица. **2.** *испушта сокове кад се ореже (о виновој лози).* – Къд се ореже лóзје онó пóсле вiка, ел ако не вiка нéче да рóди.

вiка ж *плач, кукњава.* – Ел се мéн причинýе, ел се тóј íстин чýе вiка?

викање с гл. *им. од вика.* – Дóста е за дьнбс билó викање, одморí се, па јўтре пá.

викацýль м необ. *прождрљивац.*

вiкне свр. **1** *одсече једним замахаом.* – Вiкни тўј грању, да ни не закачýе у кóла. **2.** *забије, набије.* – Мáјће му га вiкнем.

вiкне óгањ изр. *појача ватру.* – Вiкни му óгањ, да заћипí.

вiкњá ж *вика, дрека.* – Óн свé врéви на вiкњý, н ýме човечáнщи.

вiкса ж *маст за обућу, ималин.* – Штó не ўзнеш нéћи пўт вiксу да си намáжеш цiпилете?

вiкса несвр. *чисти обућу ималином.* – Свáко јўтро вiкса чiзме, па му се лештíју ко огледáло.

вiксáње с гл. *им. од вiкса.*

вилáет м *уздигнути део трема на сеоској кући;* упор. *кревет, дивана (2).*

вилáетско óро с *једно старинско народно коло у Заглавку.*

вилáр м в. *вилаш.* – Гдé ли е вилáран?

виларé с *гвоздена ограда на степеништу, филарета;* упор. *виларета и вилорета.* – Нáше виларé си праíл баштá сáм.

виларéта с в. *виларе.*

вилáш м *пеј. од вила, стара, дуго не употребљавана вила;* упор. *вилар.* – Врљi тiја крњијат вилáш?

вилáшка ж в. *вилка.*

вилдáн м **1.** *млад изданак воћке изникао из њених жила;* упор. *вилдар.* – Куí óче да сáде сливе йду за вилдáње у Пáпратну. **2.** *летораст, ластар.*

вилдáр м в. *вилдан (1).*

вiлес, -та, -то *који је облика виле, ракљаст.* – Да оцечéш вiлесту грању.

вiлино óро с мит. *коло које играју виле на пропланку.* – Кўј нагáзи (наиће) на вiлино óро, йма се тéшко разболí.

вiлка ж *виљушка;* упор. *вилушка, виљашка.* – Мéн су моí прсти нáјбоља вiлка.

вiлкас, -та, -то *који је облика виљушке.* – Дéте, дáј ми вiлкас кљўч, дéсет.

вiлова косiца ж бот. *једногодишња биљка, потпуни паразит на детелини и другом вишегодишњем крмном биљу.* Нема корен ни листове, сву храну сiше из домаћина око кога се обавија, *виллина косица* Cuscuta epithimum (L) Nath.

вѝлован, -а, -о кул. трп. од вилује, који је пуњен, надевен, филован. – Колáчи вѝловани с неkwó jáко блáго.

вилорéта с в. виларе.

вѝлоша ж коза са виластим роговима и име таквој кози.

вѝлошка ж 1. дем. и хип. од вѝлоша.

2. в. вилка. – Ел си пред свѝ турѝла вѝлошѝе?

вѝлување с гл. им. од вилуе.

вѝлуе несвр. 1. не спава ноћу него се шета по кући. – Дé се спатлóши едѝн пѝт, квó вѝлуеш сѝ нóч. 2. кул. надева што чиме. – Сѝг бѝш вѝлуе тѝрту, не мóж да излэзне.

вѝлушка ж в. вилка.

вилчéње с гл. им. од вилчи. – У вилчéње сéно пóјду и пóголемшка деца, ел тóј не млóго тéшка рáбота.

вѝлчи несвр. упор. виљчи. 1. скупља сéно на навѝлке. – Дњѝс че да вѝлчимо и да згрѝбамо сéно, а јѝтре че да га товáримо. 2. удара кога вилама. – Бѝди скопасán, да не ўзнем да те вѝлчим.

виљáшка ж в. вилка.

виљчи невр. в. вилчи. – Ел сте виљчѝли дњѝс? – Вѝлчи га ко говéдо.

вимéнце с дем. од виме, мало виме. – Вимéнце му ко песнѝчка.

вѝн прил. сасвим, потпуно. – Овáј ти кáва вѝн гóрка.

Вѝна ж село у општини Књажевац.

Винáдија ж име.

винáнц м финанс, финансијски полицајац у Краљевини Југославији. – Винáнци су носѝли зеленé дрéје и водѝли су рачѝн да свѝ кујѝ нéшто продавају мóра да плáте пóрез на тóј.

винарац ж произвођач вина, винарски трговац.

вѝнес, -та, -то који има боју вина.

винѝка ж дем. и хип. од вино. – Áјде да пѝјемо винѝку.

вѝнкав, -а, -о који има боју или укус вина. – Кошуља му нé белá него онáк

вѝнкава. – Мѝсѝв вéч постањуе вѝнкав.

вѝнсѝи / ски, -ска, -ско који припада Вѝни, који се односи на Вѝну.

вѝнсѝи прил. расположен да пије вино. – Дóбро дóшли, драђѝ гóсти, ел сте вѝнсѝи, ел ређѝсѝи?

Вѝнчанин м становник Вѝне, онај који је пореклом из Вѝне.

Вѝнчанка ж становница Вѝне, она која је пореклом из Вѝне.

вѝнчина ж хип. и ауг. од вино, јáко вино, вино као мушко пиће. – Сéди, брé, да пѝємо вѝнчину, не жѝви се стó гóдин.

вѝнчица ж бот. трајна, мала, зимзелена биљка из фам. Аросинасеае полеглих стабала, дугих два до три метра, плавих цветова. Расте по ободима шума, поред стена и зидова, зимзелен *Vinca minor* L.

вињáга ж високо подигнут, на у виду кишобрана разгранат, чокот винове лозе. – Цéла му прéдња авлѝја под вињáђе.

Вѝобран м име.

Виолѝнка ж име.

Виорѝн м име.

вирáе несвр. расте, напредује (претежно о биљци). – Не мóш ти вирáе расáдат, ако га не полéваш редоóвно и не плéвиш.

Вирáјло м име.

вѝрга м онај који је црн. – Црн ко вѝрга.

Вѝрга м 1. Циганин. 2. надимак изразито црномањастог човека.

вѝриште с удубљење у коме се сакупља вода, у коме се вири вода.

вирјán м мет. ветар, вихор. – Дѝну вирјán, однéсе га.

вѝрје м зб. од вирјан, вихори. – Стрáшно вѝрје дѝнуло и свó плáсје поизврчáло.

вѝрма ж 1. предузеће, установа, фирма. – Њѝна вѝрма че скóро да банклотѝра. 2. натпис на истакнутом

месту са именов фирме. – Врљи́л се не́ћи с ка́мен, па им строши́л ви́рму.

ви́рмез м уља́на течност за премазивање дрвенарије ради заштите, фирнис. – Че ни тре́бе едно́ ћило ви́рмез за тишље́рај.

Виро́н м име.

ви́ронга ж завеса. – Прв́ње ви́ронђе у на́ше салó имáл је На́јден Та́сић.

вируља́к м зб. од *вир*. – Ми́ сеља́ци пре́цве га́зимо по вируља́к, а не́ ко господа́, по калдрму́, ел по трéтовари.

вируља́ци м мн. *ви́рови*. – Ћи́ша па́да непреста́лно, вируља́ци на све́ стране.

ви́рушка ж мет. *ваздушни ковита́ц пред олу́ју, туба*. – Ви́рушка с́бра с́в шушља́к и одне́се га ќм Огледа́ло.

ви́рчък м дем. од *вир*, *вирчи́ћ*. – Коза́ се на́пи во́ду у ви́рчъкн.

ви́с оном. *узвик којим се опонаша фи́јук танког прута или бича*. – Ви́с, ви́с преко жи́ле.

ви́сак м *вриска, врисак*. – Ѐде ви́сак и смеја́ње, до не́ко до́ба.

висі́ несвр. *брине о коме, стара се о коме*. – Вису́ над не́г и да́њу и но́чу, ега́ би не́како оздраве́л.

висі́ на́д главу изр. *надгледа, контролише кога*. – Не во́лим да ми ни́куј висі́ на́д главу.

висі́кур м бот. *рана зеља́ста биљка са заносним, белим цвeтовима, висибáба Galanthus nivalis L.*

висі́ња ж бот. *двогодишња, ређе једногодишња и вишегодишња биљка вретенастог слабо разгранатог корена. Расте по стенама, рудинама, на обрађеном и необрађеном земљишту Cerin-thae minor L.*

висі́патка ж бот. в. *висі́кур Galanthus nivalis L.*

ви́ска несвр. **1.** *шиба танким пруті́ћем кога*. – Ако тре́бе да те ви́скам, ја́ те не́чу питу́ем, са́мо чу д ўзнем прутле́, а ти ч си га́чће са́м

стўраш. **2.** *мери виском при зидању*. – Сва́ку ци́глу коју́ тўраш на ћуше́, мо́ра да ви́скаш. **3.** *вриска, вршити*. – Ви́скају дево́јће на седе́њћу.

ви́ска се несвр. *удара се танким пруті́ћем*. – Велу́, кд те боли́ грби́на тре́бе да се ви́скаш по њу́ с т́нћи прутје́, врзани у сноп́к.

виска́ње с гл. им. од *виска (се)*.

ви́скија ж *стари бакарни судови који се продају или замењују за нове*.

ви́сне¹ свр. **1.** *повиси*. – Па́зи да не ви́снеш на коно́пац. – На све́ стране ви́снули венци́ дувáн. **2.** *роди преви́ше (о воћки)*. – Ви́снуде ја́блће, це покрше дрвја́та. **3.** *падне некоме на терет*. – Сви́ ви́снули на не́га, ко да на не́г прети́ца

ви́сне² свр. *шибне танким пруті́ћем*. – Са́мо га ед́н пўт ви́сну по дупе́нце и он се ўмири ко бўба.

ви́сне³ свр. *врисне (најчешће од радости)*. – Ви́сне ко дево́јћа.

ви́сне се¹ свр. **1.** *њихне се на љуљашици*. – Кд се ви́снем на љу́љћу, па се по́чнем врчам наса́д, оно́ ми ста́не студено́ у меші́ну. **2.** *падне некоме на терет*. – Ви́сне се на зетáтога и тека́ презі́ми.

ви́сне се² свр. *удари се танким пруті́ћем*. – Ед́н пўт се ви́сну, са́мо да ви́дим да л боли́, оно́ боли, на́ну му њи́гову.

висі́њáк м **1.** *кука на чивилуку о коју се вешају разни предмети*. **2.** *петља на одевном предмету која служи да се он окачи о чивилук*.

висо́ћиња ж бот. *врста биљке*.

височы́к, -чкá, -чкó који је прилично висок, ви́ши од других. – То́ј е ме́сто при́лично восочкó, не зна́м дал та́м мо́ж да се са́ди лóзје. – Мо́мкът им височы́к ал цвї́лав, не бе́ћендису́е га на́шето дево́јче.

вистáн ж (мн. виста́ње и вистáни) *доња сукња, фустан*. – Опасáла бе́л

вистáн, па га упрскала с блáто, па ровé: “Мóј вистáне, мóј вистáне”.

вису́ља ж **1.** *висуљак, кићанка.* – На кáпу му заkáчена нéка вису́ља. **2.** *леденица која зими виси са стрехе.* – Вису́ље вису́ од чáндију, а децá и довáчају и сíсају ко лулíцу. **3.** *паучина која виси са таванице.* – Онéј вису́ље неси́ омéла, неси́?

вít, -á, -ó *који је савитљив, еластичан.* – Срдајцé у савéљу мóра да бóде од витó дрвó.

вítал м **1.** *витао за мотање пређе или чега другог, витло.* – Кьд насúчеш цéви вítал да склóпиш и да га тóриш на дивáну у ћушé. **2.** *воденично коло.* – Пáпратска рéка мóж да тéра нáјвише двá вítла. **3.** *даске сложене унакрст ради сушења.* – Дб́ше да се узíмају од трéјњи вítал, ел су онé сýве.

вítи се несвр. *криви се, извија се.* – Ако се сíрове дб́ше не остáе какó трéбе онé се вите, па пóсле несу́ за нíкву пóтребу.

вítиљ м **1.** *уска а чврста памучна трака у петролејци, фитиљ.* – Напрíвечер да омíјеш шишé од лánпу и да подрéжеш вítиљ. **2.** *вртца за паљење експлозива.* – Ед́н кьд вачáл рíбе с динáмет, остáйл крáтак вítиљ и онó му пúкне у ру́ће и однесé му óбе шáће, пóсле дóвек бíл сакáт.

вítиљáш м *грубо памучно предиво од кога се ткало дебело платно.* – Че ми трéбе сéдом ћíла вítиљáш за постáв.

вítиљче с дем. од *витиљ.* – Вítиљчето догорéло до крај, мóра да купúемо нóво.

вítица ж *лист преобраћен у кончаст орган који служи за прихватање и пузање биљака пењачица.* – Мáзна вítица (топ.).

вítка ж *прутић дужине око пола метра на који се намотава потка за ткање крпара;* упор. муалка. – Насечí ми вítће од пшешкóдрен.

Вítковац м *село у општини Књажевац.*

вítковачћи, -чка, -чко *који припада Витковицу, који се односи на Витковац.*

Вítковчанин м *становник Витковца, онај који је пореклом из Витковца.*

Вítковчанка ж *становница Витковца, она која је пореклом из Витковца.*

вítлење с гл. им. од *витли.* – Вítлење смо завршíли, сбг пребóдимо на дрúгу рáботу.

вítлешка ж в. *витлошка.*

вítли несвр. *ређа даске у витао ради сушења.* – Já и Мíлош цéл д́н вítлимо дб́ше у “Тíну”.

вítлич м дем. од *витал.* – Напраíл ми Вítа јáко згóдан вítлич. – Онíја вítлич с бúкове дб́ше да се премéсти у ладáвину.

вítлошка ж *дрвена полужица на окретање (као рајбер) за затварање врата;* упор. витлешка, витлошћа, витлушка. – Ел си ударíл вítлошку на капíју, ел неси́?

вítлошћа ж рет. и необ. в. *витлошка.*

вítлушка ж в. *витлошка.*

вítорíја ж *баштенска леја са уздигнутим ивицама, које служе да се приликом наводњавања вода задржи у леји.*

вítоша ж *коза са витим роговима и име таквој кози;* упор. витуља.

вítошка ж хип. од *витоша.*

вítрáжица ж *чипкана завеса разапета на стакленим вратима.*

вítуља ж в. *витоша.*

вítц **2.** *лице јд имп. од види;* упор. виђ – Де вítц квó писуе, јá не вíдим без наб́чари. – Вítц ме, Вíдене, од девéти дéл.

вítцéва несвр. и уч. **1.** *запажа очима, виђа.* – Вítцéва га, ко да га не вítцéва, сáмо башí. – Вítцéван је ко се слúња окол н́ну плéвњу, пóсле плéвњата изгорéла. **2.** *окуша, проба.* – Вítцéвá ли

кво е вáривото на сол?

вицева се несвр. **1.** *опажа самог себе (у огледалу).* – Вицеваш ли се ти нећипут у огледало, да видиш кѡв си грóзан? **2.** *виђа се (безл.); виђа се с ким.* – Нóчу се вицева змéј. – Уватíли смо се у рáботу па се и не вицевамо.

вицевáње с. гл. им. од *вицева (се).*

вицувáње с гл. им. од *вицуе (се).*

вицуе несвр. *виђа;* упор. *вицева.* – Кво вицуеш прáј се да несí вицевал, квó чуеш прáј се да несí чул, бóље че ти бóде.

вицуе се несвр. **1.** *виђа се с ким.* – Брe, Милисове, манúмо се вицуемо. – Вицуеш ли се сь сеструту? **2.** *да се видети.* – Под онíја багрењак вeчером се вицуе едñ срдáк.

вишeк ж увијена хартија у виду левка, или неки други материјал обликован у виду левка, фишек. – Купíл сам едñ вишeк лúте бонбóне. – Кьд ми купе слáдолед, јá издeм и вишeкат.

вишeклија ж кожна торбица о појасу у којој се носи муниција, фишеклија. – Вíдоја се упртíл у кайши и вишeклије, па личí на кумíту.

вишем прил. *више, већ.* – Вíшем ми дошлá дó гушу њeгóва пијáнка.

вишма ж *рожаста материја из уста кита од које се праве шипке за учвршћивање стезника, крагни на кошуљама, предњих делова на женским јелецима и др., фишбајн.* – Одáвна у девојачћи елeчичи турáли вишму, да држí грúди.

вишња ж бот. *дрво и плод воћке сличне трешњи Prunus cerasus L.*

вишњичица ж бот. *дем. и хип од вишња.* в. вишњичица род родила.

вишњичица рóд родíла ж јeдно народно коло у Заглавку. в. вишњичица.

вишњóв, -а, -о који је од *вишње,* који је у вези са *вишњом.* – Вишњóва лулá. – Вишњóва ређíја.

виштí несвр. **1.** *вриштити, дере се.* – Виштí ко да га кóљу. **2.** *њиштити.* – Кóњи виштú кьд су узнеми́рени.

вишће прил. *нешто више, мало више.* – Онá му дáде вишће од онóј колкó е òн искáл.

Влá м становник североисточне Србије који говори влашки. – Купíл сам бóлови од еднóгá Влá.

влáвка ж бот. *врста крушке из села Влаове.*

владáвац м *владалац, владар.* – Свí су владáвци крвопíје.

Влаинка ж *деми хип. од Влаиња.*

влáиња ж *јeдно народно коло.*

Влáиња ж *жена Влах, Влахиња.* – Влáиње продáвају сíриње на велије.

Влáињица ж *дем. и хип. од Влаиња.*

влáк м *дрљача, дрвена дрљача комбинована са трњем, брана.* – Што дeвет рáла орáла / И дeвет влáка влáчíла (н. п.).

влакайв, -а, -о који је *космат, длакав.* – У дúпе га влакайво.

влакњeц с *дем. од влакно, длачица.* – Влакњeц по влакњeц. – Влаканцe у гованцe – грóзно.

влакнó с **1.** *длака.* – Да од трí вепрá оскубeш по трí влакнá, па да и вржеш у чуѓаљ... **2.** *танка нит.* – Држí се само на еднó влакнó. в. држи се на влакно. в. за влакно.

влакушíна ж *ауг. и пеј. од влакно.* – Стáлно нaбдим у вáриво нeће влакушíне.

вланeр м *дебље памучно платно, фланел.* – Он нóси гáче од вланeр, па му изср́тају поврзáлђете из ногáвице.

Влáова / Влáва (Влахово) с *село у општини Сврљиг.*

Влáовац / Влáвац м *становнике Влаове, онај који је пореклом из Влаове.*

Влáовка / Влáвка ж *становница Влаове, она која је пореклом из Влаове.*

влáовсћи / влáвсћи, -ска, -ско који

припада Влаови, који се односи на Влаову.

влас¹ м *власт, сила*. – Сѣг ѿмамо друђи влас. – Онѿја влас не бил добар.

влас² м **1.** најквалитетнија вуна, власна вуна. **2.** ситна кучина која су остала на гребенцу после вађења повесма, која се извлаче са два прста (оно што и после тога остане на гребенцу зове се загребенка).

влас ж бот. зелене водене нити у устајалој летњој води.

власѣн, -снá, -снó (најчешће у женском роду) која је дугачка, мека и лепа (о вуни). – Очу да кúпим сáмо власну влну.

власáрка ж преслица паличастог облика која је служила за предење најквалитетније (власне) вуне, чије је предиво употребљавано за ткање тканица.

власѣн¹ м бот. **1.** једногодишња или вишегодишња биљка из фам. Poaceae врста дивљег овса (има их више врста) Bromus L. **2.** баитенско цвеће Briza media L. **3.** в. влас ж.

власѣн² м обредни свадбени хлеб увијен у обојену вуну.

власѣнка ж кецеља ткани на домаћем ткачком разбоју од најбоље вуне, од власа.

Власи м астр. в. Влаичичи.

власнá влна ж рунска вуна. – Требе да докúпим јóш три ѿила власну влну за шајак.

Власúрина м ауг. и пеј. од Вла.

Влауца м пеј. од Вла. – Де да вѿдиш ко тúца Влауца.

влачáр м онај који влачи вуноу, вуновлачар. – Раде Ваганáр, влачáр из Палáнку.

влачáра ж. постројење, радионица за чешљање и влачење вуне. – На влачáру се влачи влна.

влаче се ко црѣва (ко свињскá лáјна)

изр. често су заједно из љубавних разлога.

влачѣг м справа начињена од рачвастог дрвета која се, оптерећена камењем, вуче по земљи и тако отеже основу при њеном навијању на кросно.

влачѣње с гл. им. од влачи (се). – За влачѣње орање трѣбе ти ел бранá, ел грапа. ел тањирача.

влáчи несвр. **1.** вуче нешто за собом. – Влáчи едѣн шумáн, та дѿза прашѿну. **2.** дрвеном дрљачом дрља поорану њиву. – Já и дѣда влáчимо орање, он вóди волóви, já се возим на брану. **3.** гребена вуноу, кучина и сл. на гребенцима или у влачари. – Влачили смо влну на влачáру код Раде Ваганáра. **4.** дуго носи неку одећу (одако је одене па док је не поцѣпа). – Доклѣ ч да влáчиш тѣја дрѣје, ел нѣмаш у квó дрúго да се навлчѣш?

влáчи нóђе изр. тешко хода од изнемоглости или старости. – И óн почѣл да влáчи нóђе, готóв је.

влáчи се несвр. **1.** не може да хода него се вуче по земљи. – Остáл без нóђе, па се влáчи на товáгу. **2.** једва хода, тешко хода. – Влáчи се ко прѣбит. **3.** стално је у друштву с ким из нечасних разлога. – Влáчи се с онуј кúрву вѣч двѣ гóдин.

Влáчићи м астр. в. Влаичичи.

влачопѣтоња м онај који вуче ноге при ходу.

влачúља ж **1.** в. брана. **2.** радионица за чешљање и влачење вуне, влачара, вунара.

влáша ж **1.** боца, флаша. – Пѿје ређѿју из влáшу, не сипѣ у чáшу. **2.** количина течности која стаје у једну боцу. – Дьнѣс си испѿје по влáшу ређѿју, тóј му велѿ мѣрка.

влашѣц м бот. врста лука Allium ascalonicum L.

влáшка ж сорта пшенице пореклом из Влашке. – Лáни сејáмо црвѣнку, а овúј гóдин влáшку.

Влашкар м становник Влашке, онај који је пореклом из Влашке.

Влашко с Румунија. – Наши стари су ишли у Влашко да там работе код бујери. – Идем из тој пустро Влашко.

Влашчичи м мн. астр. звезданио јато у сазвежђу Бика на северном небу, Плејаде; упор. Власи, Влацићи. – Къд е јако ведро, па еј понатам, към сред нѳч, убаво се виде Влашчичи.

вљк м зоол. курјак, вук *Lupus*. – Вљци те изѳели (клетва).

Вљка ж име.

Вљкана ж име.

вљкар м онај који убија вукове, хајкач на вукове. – Врчају се вљкари без курјака.

вљкодавина ж 1. оно што су удавили вуци па остало недоједено; упор. вукодавина. – Од три ѳвце најдѳмо сáмо вљкодавине. 2. место где вуци најрадије нападају стоку. – Извлáчи се из тѳј вљкодáвину, да не најду јѳтре сáмо ѳпáнци од тебе.

вљкосање с гл. им. одвлкоше (се).

вљкоше несвр. у пеј. значењу *влче* (1). – Вљкоше неку грању по прáшину.

вљкоше се несвр. у пеј. значењу *в. влче се* (3). – Јѳш ли се вљкоше твѳана ћерка с онѳга пијáницу?

вљна ж 1. густа, мекана длака која расте на телу неких животиња, претежно оваца, вуна. – “Јá мѳг да понесѳм стѳ ѳила вљну”, валѳл се нећѳ. 2. фиг. длаке око женске стиднице. – Вљна од колѳна, па до пѳпак. 3. фиг. страх, зорт. – Вљна Кѳћѳ! – Шумѳ ли вљна? в. бичевита вљна, бичовита вљна, власна вљна, шуми ли вљна.

вљнен, -а, -ѳ који је начињен од вуне или испуњен вуном. – Нѳма ништа пѳтопло од вљнену дрѳју. – Спѳм на вљнен естѳк, па се онáј вљна у ѳѳг напраѳла на конпирѳ.

вљнѳник м задња кецеља од вунене

тканине украшена многим утканим орнаментима.

вљнерка ж вунена женска сукња; сукња од сукна.

вљница ж дем. и хип. од вљна. – Узѳ мáлко вљницу да си попредѳм.

вљница ж фабричко предиво од вуне или синтетике за плетење и везење, вуница. – Да ми кѳпите три камчѳлће вљницу да ви навезѳм черáпе.

вљчѳ несвр. 1. повлáчи, тегли што не одвајајући га од површине на којој се налази. – Волѳви едвá вљчѳ сáне. 2. чини да се ко креће на силу, против своје воље. – Вљчѳте га тáм у рѳвину па работѳте с ѳѳг квѳ знáете. 3. вози што тешко у колима. – Вљчѳмо шѳдер ис Тимѳк, че прáимо нѳву кѳћу. 4. сиса. – Детѳ вљчѳ празну сѳску. 5. повлáчи димове пушећи. – Колкѳ силно вљчѳ нáпну му се вратнѳ жѳле. 6. носи на себи (ѳ одећи). – Доклѳ чеш да вљчеш тѳј старѳ дрѳе, рѳдно е да си кѳпиш нѳве.

вљчѳ се несвр. 1. једва хода, тешко хода. – Едвá се вљчѳ. 2. вуче се по земљи. – Одврзáла ти се повезáлка, па ти се вљчѳ пѳзам. 3. иде с ким из ѳубавних разлога. – Вљчѳ се вѳч неће врѳме.

вљчење с гл. им. од влче (се).

водá ж течност без боје, мириса и укуса, која чини реке, језера и мора и која је једињење водоника и кисеоника. в. вода у мешину, живиничка вода, згрее воду, къд појде вода узбрдо, четена вода.

вѳда ж косина крова низ коју се слива киша. – Сѳг се пѳвише прáе кѳће на двѳ вѳде. – Едѳн у Грљáн ѳма кѳћу на шеснáес вѳде.

водá у мешѳну ж бол. обољење јѳтре ascites.

вѳдан, -дна, -дно који је са много воде, воденáст. – Воденѳи су водне крѳшће.

воданѳца ж рет. 1. воденица, млин. – У Бáлинци су имáле дѳсет воданѳце. 2.

машиница у домаћинству за млевење разних зрнастих намирница и др. – Купил сам воданицу за каву.

воденџ м *врста сочне крушке, водењача. – Воденџи су водне крушке, затој се и зову тека.*

Водени понедељник м *дан када се празнује од воде.*

воденица ж (поред значења: *млин на водени погон*) *фиг. жена која много говори, алапача. – Престани, воденицо една.*

воденичиште с *место где је некада била воденица или где се налазе остаци од воденице. – Код оној горње воденичиште ваџају се јако убави скобаљи.*

воденичка ж *дем. и хип. од воденица, мала воденица. – У Папратну су имале шџс воденичке едно додруго.*

водџнка ж *в. воденџ.*

водџина ж **1.** *ауг. и пеј. од вода. – Дџста си пил тџј водџину, це умџчаш. 2. течност коју излучује болесни организам и која се сакупља у појединим деловима тела. – Доктури му пронаџде неку водџину у мешину. 3. велика вода, поводња. – Да си видџл сџмо колкџ е водџина дошла, замџлко да однесџ ћуприју.*

вџди дџшу *изр. мршав, гладан, само што је жив. – Има еднога коња сџмо што вџди дџшу.*

вџди се *несвр. спарује се крава с биком у чину оплодње. в. крава се водила.*

вџди си рачџн *изр. пази како се понашаш; чувај се.*

вџдица ж **1.** *дем. и хип. од вода. – Вџдица, мџрна главица. 2. слаб извор. – Под онија кџмен избџва една вџдица. 3. освеђена вода. – Вџдицу држимџ у едно шишџнце.*

Вџдице ж *п. п. Богојављење, 19. јануара. – Вџдице, смрзнџ воденице.*

вџдичка ж *дем. и хип. од вода. – Дџј ми да пџнем мџлко вџдичку.*

вџдница ж *рет. воденица. – Ѐска јџтре, зџјутре д им у вџдницу да смџљем мџлко јџрму.*

водноцрџвац м *онај који много пије воде (најчџшће о детету). – Не пџ тџлко вџду, ко нџћи водноцрџвац.*

вододрџан, -жна, -жно *в. вододрџан.*

вододрџина ж *в. вододрџина. – У тџј се вододрџину нџћи пџт, али сџмо кџд је сџша, рџди елис џбав момџруз.*

вододрџан, -жна, -жно *који не пропушта воду (о земљишту); упор. вододражан. – Тџј е мџсто дџста вододрџно, не добрџ за њџву, а нџ ни за ливџду.*

вододрџина ж *земљиште које не пропушта воду; упор. вододражина. – Па нџч вџљда да праџш кџћу у онџј вододрџину?*

водокрџше с *богојављџнска вџдица.*

водонџшина ж **1.** *оно што је донела вода, што је избџчила поводња. – Ѐде да зџбира по Тимџк водонџшине, да се грџе. 2. особа која је умно лабилна. – Имџло едџн па га окџли Јџвче Водонџшина. Он бџл дџста пџстар и бџл жџњен, а рџта лџпту с дџцу.*

водонџшљина ж *брдовито земљиште које односе кише и воде. – Заглавак се едно врџме бџше претворџл у водонџшљину.*

водопџја ж *млади ластар, прав и дуг који је израстаџ из главе чокџта и који узима превише воде и хранљивих материја потребних за развој и живот лџзе, па га с тога треба уклонити.*

водотџчиште с *корито потока, реке, водоток.*

водотџчина ж *јаруга којом повремено тече вода (за време киша или топљења снега): упор. водотџчиште.*

водурџљав, -а, -о *који у себи има*

доста воде, водан; упор. водурљив. – Цёл дѣн пада некѣв водурљав снѣг.

водурља́к м *ауг. од вода.* – Гдѣ год појдеш, на свѣ стране водурља́к, нікад ми нође несú суве.

водурља́ив, -а, -о в. *водурљав.* – Дѣнѣс си, брѣ жѣно, сварила млого водурља́ив васу́ль.

вође́вина и **вође́вина** ж “*крађење девојке*”, *тј. одвођење девојке момковој кући без знања нејих родитеља, а са њеним пристанком.*

во́з ж в. *дружила.* – По трѣ крстѣне натовари́мо на во́з, па тѣрамо на гúвно.

возе́ње с *гл. им. од вози (се).* – Возе́ње озгóр, на сѣно.

возни́к м **1.** *буре за вино или ракију средње величине (100 -300 l).* – Имамо едѣн возни́к од двѣста һѣла пѣн с ређи́ју, а с вино́ неколко возни́ка. **2.** *количина течности која стаје у један возник.* – Къд сѣдне у стање е, чѣни ми се, да попи́е цѣл возни́к. **3.** *фиг. онај који је дебео.* – Напрайл се на возни́ка, па се не мо́ж сави́е ни опѣнци да си обу́е.

возничѣ́к м *дем. од возник, мање буре; упор. возниче, возниченце.* – У едѣн возничѣ́к смо оточи́ли винце́, колко́ е да́л Бо́г, а у едѣн има ма́лко ређи́јица.

возничѣ́ с в. *возничѣк.* – Ово́ј возничѣ́ ни пра́йл Ро́де Пѣнтер.

возничѣ́нце с в. *возничѣк.* – Има ли још од ређи́јицуту у возничѣ́нцено?

возно́си се *несвр. в. вазноси се.*

во́имја о́ца *изр. чело frons.* (Приликом кршѣња, тј. стављања знака крста на себе, онај који то чини, најпре са три прста (православ.) десне руке додирује чело изговарајући формулу ’во имја оца’ и та фраза онда означава чело). – Удари́л га с тилу́ђе у во́имја о́ца и на мѣсто га уби́л.

воја́к м *војник.* – Пројдоше некѣви воја́ци.

војвода м *сватовски*

достојанственик, иначе младожењин теча (данас махом изобичајен). – Штó жубóри проз гóру зелѣну, / Ел је вода, ели је војвода? / Нејѣ вода, не ли је војвода. / Војвода ми у свадбу по́ди (н. п.).

војводи́нче с *војводин барјактар на свадби.* – Војвода ми у свадбу по́ди / И сѣс њѣга младо војводи́нче. / Пу́че пу́шка из гóру зелѣну, / Те си уби́ младо војводи́нче (н. п.).

војји́ште с *руда на дрвеној ралици; упор. греда, гредељ, оје, ојиште, руда.* – Војји́ште се пра́и од чврсто дрво́.

војно с *младожења, млади муж.* – Вѣта јѣло, не луду́ј, девојѣо, / Лѣко ти е с ма́јку лудува́ње, / Ал е му́ка код младога војна, / Вѣчер би́је, а јутром те пи́та: / Курво Ми́льо, што ти синóч бѣше (н. п.)?

во́ка ж *дем. и хип. од девојка (обично о женском детету).* – Кудѣ си била, дедѣна во́ко?.

во́л м (мн. волóви и волóве, уз бр. во́ла) **1.** *зоол. мушко говече (обично ушкопљено), које се употребљава као теглећа животиња, во Vos.* – Во́л е по́јак од кра́ву у ора́ње. **2.** *фиг. онај који је приглуп.* – Он во́л, квó ч да тра́жиш од њѣг.

во́лѣк м *дем. и хип. од вол (1).* – Ово́ј телѣ че да бúде добѣр во́лѣк.

во́лѣ с *дем. и хип. од вол, мушко теле; упор. волѣнце.* – Ружка отѣлила еднó волѣ.

волѣ́нце с **1.** *в. воле.* – Чѣкамо да ни кра́ва отѣли волѣ́нце. **2.** *млади во, вочић.* – Оче ли скóро да по́чнемо да прѣзамо волѣ́нцено?

волетѣ́на м *ауг. и пеј. од вол.* – Штó не продадѣш ону́ј волетѣ́ну, штоно бодѣ?

воли́на ж *снажан а тврдоглав и глуп човек.* – На ту́ј воли́ну се ништа не доказу́е, ни́ти се с њѣг мо́ж излѣзне на кра́ј.

Во́лка ж *име.*

волова́р м онај који напаса волове, онај који се стара око волова. – Ті ч, Милане, јутре да будеш овча́р, а ті Тóвиле волова́р.

волова́цѝи, -цка, -цко који *припада волу, који се односи на вола*. – Попіл и рећіју и винó, па наплніл с волова́цку мóчку и плóску и букліју (н. пр).

волóви м *обредни божићни хлеб на коме су тестом рељефно приказана два вола у јарму, кола, теле и др.* в. тргне волови.

волóвóдник м бот. в. *воловодница*² Orobanche L.

волóвóдница¹ ж група ленитина, *битанга и пијаница која иде од кафане до кафане или од куће до куће да једе и пије*. – Ш чéш ті у тўј волóвóдницу?

волóвóдница² ж бот. *једногодишње или вишегодишње биљке које паразитирају на корену других биљака (има их више врста)* Orobanche L.

воља́ ж *жеља, воља*. – Воља́ ми за кру́шће.

воља́н, -љна́, -љно́ 1. *који је жељан чега*. – Он је вољан да оку́си од тој. – Вољна сам да појдем за њéг, али не знам да л ме óче. 2. *који је самовољан, безобзиран*. – Кво́ е воља́н, тькво́ ми рекне́.

вољћува́ње с гл. *им. од вољћуе*. – Претеруе с вољћува́ње.

вољћуе несвр. у дем. значењу *вољуе (1)*. – Немóј ті мéн мло́го да вољћуеш, ел ја мóg да обрнем и дру́жи ліс.

вољуе несвр. 1. *извољева*. – Стáлно некто́ вољуе, те овóј ми, те онóј ми. 2. *спроводи самовољу*. – Вољуе – ако óче рабóти, ако не́че не рабóти.

во́рмес, -та, -то *који има лепу фигуру, стасит*. – “Мі́ смо сві во́рместі” – пріча за сéб и своју брајћу Мішко Богданац.

во́че с *плодови воћака, воће*. – Овўј го́дин имá дóста во́че.

во́чица ж 1. *дем. од вочка*. – Посади́л сам не́колко во́чице у Мімерат. – Узні не́колко во́чице док не стігне вечéра. 2. у хип. значењу *девојчица*. – Ті си ба́бина ма́ла во́чица.

во́чка ж 1. *воћна садница, воћка*. – Кóрисно е да посади́ш бiло каквў во́чку. 2. *расечени и осушени плод воћке, често нанизан у венац*. – За вечéру че да свáримó во́чће.

во́чник м. в. *вочњак*. – Ако óч да сади́ш во́чник, најбо́ље да посади́ш о́реси.

во́чњак м *земљиште засађено воћкама, воћњак*; упор. *вочник*. – Тој бiл државни во́чњак, затóј то́лко запу́штен, ел оні мислели са́мо трéбе да се посади, па че по́сле са́м да си ра́ца.

вр́ м (мн. *врóви и врóве уз бр. врá*) 1. *највиши део неке биљке, врх*. – Ајде да вiдимо да л мóж да се укáчиш у вр́ црeшњу. 2. *највиши део неког узвишења, вис*. – Мiцор е висóк вр́. – Дeда Лeћина ко́либа е под Лисічи вр́. 3. *крајњи, најтањи део предмета, шљак*. – Убóдо се на вр́ иглў. в. вр́ вршък, на вр́ вршък.

вр́ вршъ́к м *сами врх, крајња тачка врха*. – Да се укáчиш у вр́ вршъ́к.

врá м 1. *купаста гомила неког растреситог материјала (жито, песак, сено и сл.)*. – Сýг че да збeремó жiто на врá, а по́сле че да га вeемó. 2. *један преко другог (о људима)*. – Затeко и на врá. – Кьд даду́ го вузбалeри се стрпају на врá, од радос. в. и: *смете на вра*.

вра́гување с гл. *им. од врагуе*. – Вра́гување трéбе да има не́ку мeру, ва́лда?

врагуе несвр. 1. *изводи враголије (о детету)*. – Ако мло́го врагуеш, на крај че да ровeш. 2. *милује се, љуби се*. – Свáку вeчeр врагуе с ду́ђега момка́.

вра́жа несвр. в. *враже*.

вражълъ́ц м 1. *онај који врача, који баје, који лечи враџбинама*. – Миліја,

вражълѣц нѣ наплачува́л кѣд вра́же, веч ку́ј му колко́ даде́. **2.** онај који *вращбинама* погађа прошлост и прориче будућност. – Имало е едѣн вражълѣц у Ельшницу, нѣ знам ко му ѣмеше, ку́ј е јако́ потрехува́л. **3.** онај који се стара о култним обредима на црквиштима, код заветних крстова и др.; упор. црквар. – Де́да Сто́јмен, вражалѣц је љвек пот крс читал Оченáш, кади́л и благоси́ла́л.

вража́ње с гл. им. од *враже*. –

Вража́ње код Мили́ју вражалца́ не ко́шта ни́шта, ти́же колко́ му даде́ш.

вра́же несвр. **1.** *врача, баје, лечи* *вращбинама*. – Д ѣдеш код ба́бу Ристѣну да ти вра́же, ѣма да растури болѣжат. **2.** *погађа прошлост и прориче судбину*. – Милу́нка Ци́ганка вра́же у длáн.

вракњѣца ж упор. вратњѣца, врекњѣца. **1.** *капија на огради имања, дворишта и сл. обично исплетена од прућа или начињена од дрвета или неког другог материјала, вратнице*. – Кѣд натѣраш ѓвце у трља́к до́бро да затвори́ш вракњѣцу. **2.** *крило капије*. – Нѣчѣс ни не́ћи откачи́л вракњѣцу

вракњѣчка ж дем. од *вракњѣца*. – На вракњѣцу изла́зимо на дру́м, а на вракњѣчку у градíну.

вра́нац м вино које се добија од истоименог *грожђа*.

вра́нич м в. *вранче*.

вра́ноша ж црна овца или коза и име таквој овци или кози.

вра́ношка ж дем. и хип. од *враноша*.

Вранцу́з м *Француз*. – Вранцу́зи су у сва́ћи рáт били́ уз нас.

Вранцуско с *Француска*. – Ошѣл да работи у Вранцуско.

вранцусѣи, -ска, -ско који се односи на *Французе, на Француску*. – Он знае да вре́ви вранцусѣи, ел је работи́л та́м не́колко го́дин.

Вранцусѣиња ж *Францускиња*. – Женá му Вранцусѣиња.

вранчѣ с *вранин птић*; упор. *вранич*.

– Едно́ вранчѣ испáдло из гњездó.

вранчѣч м дем. од *вранац (коњ)*. – Оздóл ѣде стáрчичу, / На коњичу вранчичу (н. п.).

вра́њ м **1.** *горњи отвор и поклопац на бачви (обично четвртаст)*. – Ако се бѣчва наплíни до врата, коми́на се пóсле сипу́е на вра́њ. – Немóј да истрóвиш вра́њ, него си га пóсле óдма тури́ на вра́њат. **2.** *лимени левак (обично неки омањи стари лонац или старна војничка порција) на горњем воденичном камену, кроз који пада жито*. – До сѣг несѣм видѣл на водени́цу да ѣма црвѣн вра́њ, а сѣг сам видѣл.

вращѣц м зоол. рет. *вращац*.

вращѣрка ж ситна пушчана сачма за ловѣње *вращаца и других птица*.

вращ м **1.** *врх дрвета или које друге биљке, највиша грана на дрвету*. – Сечѣм шúму за ѓвце и на дрвја остáламо сáмо вращи́, све дру́го ола́стрим. **2.** *ситни плодови на врху биљке у повртњаку (наприка, парадајс и др.)*. – Вращи́ од петли́цáн тóрамо у турши́ју.

вращáк м зб. од *вращ*. – Дѣбѣли и подебѣле гра́ње сечѣмо на мѣтрови, а вращáкат остáламо за ли́сковаче. – Сѣв сам пипѣр обрáла, остáл сáмо вращáк.

вращáска несвр. **1.** *пуцкета*. – Кѣд се тóри церóвина у ѓгањ, она́ горí и вращáска. **2.** *цепá се уз прасак*. – Тóљћи е мóкар снѣг гоца́ нападáл на дрвја да гра́ње сáмо вращáскају. **3.** *виче, дере се, праска*. – Он н љме да вре́ви љу́цћи, он сáмо вращáска.

вращáска се несвр. *пуца се, цепá се*. – Зрѣле прáскове се вращáскају.

вращáскав, -а, -о који је испуцао, пун *бразготина*. – Já не во́лим онѣј вращáскаве дíње, онѣ да́ве кѣд се едú.

вращáскање с гл. им. од *вращáска (се)*. – Нјóјно вращáскање претерáло сва́ку мѣру.

вращáсне свр. **1.** *пукне, експлодира*. – Чúмо вращáсну пу́шка и женѣ прировáше. **2.** *расцепи се уз прасак*. – Ўдари грóм у дрвó и онó вращáсну, одозгóр до до́ле.

врасне се свр. *расцени се, распукне се*. – Враснуле се дѣше на сѣнце. – Понека праскова се враснула и почела да се пѣшка.

врат м 1. бот. *једногодишња трава из фам. Graminae висока око 1 м. Расте као житни коров. Зрно је слично пшеничном али је врло отровно. Ко се наједне топлог хлеба у коме има врата, обрзо пада и сатима је у бунилу; љуљ, вртоглавица, заврат, луда трава, пијана трава Lolium temulentum L.* 2. бол. *тешко оболење које се јавља након узимања хлеба у коме је било траве врата епсепалитис.*

врата ж 1. *отвор на зиду зграде, ограде и сл. кроз који се улази и излази.* – Къд излѣзнеш, затвори врата. 2. *отвор на предњој страни бачве кроз који се у бачву убацује смуљано грождје и поклопац који тај отвор затвара.* – Врата на бѣвчу се затварају къд комѣна вѣч прећипи и тг се затрљају сѣ стлѣчен брестов лѣс. в. голема врата, мала врата.

вратак м *враћање зајма.*

вратѣк м *дем. од врат (шија).* – Вратѣкѣт му тѣнѣк ко слѣмка.

вратарѣ несвр. *непрестано отвара и затвара врата улазећи и излазећи; упор. вратари.* – Дѣца, не вратарајте тѣлко, че улѣзне зимѣ у сѣбу.

вратарѣње с *гл. им. од вратара.* – Че се откѣче, брѣ, вратѣта од тѣлко вратарѣње.

вратарѣње с *гл. им. од вратари.*

вратѣри несвр. в. *вратара.* – Квѣ вратѣриш свѣћи чѣс?

вратѣка ж бот. *дуговечна, бујна, врло лепа зељаста биљка из фам. Compositae висине до 1,5 м. Цветови су ситни, жути, сабрани у шитове. Врло је отровна, вратич Tanacetum vulgare L., упор. ратика.*

вратѣка рѣда ж бот. *врста зељасте биљке Tanacetum L. в. рада.*

вратѣна ж 1. *ауг. и пеј. од врат*

(шија). – Напраил вратѣну ко бѣк. 2. *онај који је јаког врата, ленишина и тврдоглавац.* – Пѣк се распрѣлаш сѣ тѣј вратѣну, мѣни га, нѣк ѣде до ѣвола.

вратѣч м бот. в. *вратика Tanacetum vulgare L.*

вратѣшта ж *ауг. и пеј. од врата (на кући).* – Штѣ не затвориш тѣј вратѣшта? – Зјау вратѣшта, нѣма кѣј да и затвори.

вратлѣ с 1. *врата на тору.* – Отвори вратлѣ да излѣзну јѣганци. 2. *шира врата на струги на која се угони стока ради муже.* 3. *покретни део сваких врата, табла врата.* – Вратлѣ се праи од чамѣвину, а мѣж и од дрѣго дрвѣ.

вратѣник м *део јарма који стоји волу на врату.* упор. *јарменка.* – Вратѣник не мѣже да напраи свѣћи, тѣј мѣра да напраи мѣјстор.

вратѣница ж в. *враќѣница.*

вратѣ несвр. 1. *враћа, враћа оно што је позајмио.* – Узѣма пѣре, а пѣсле не вратѣ. 2. *приморава кога или шта да иде назад.* – Вѣтар вратѣ чѣр у сѣбу. 3. *добија поново оно што је имао.* – Вратѣ полѣк снагу.

вратѣ се несвр. *враћа се.* – Вратѣм се по нѣколко пѣт док не пѣјдем.

вратѣње с *гл. им. од врата и вратѣ.*

вратѣ несвр. *врата, гата, прориче судбину; упор. враже.* – Еднѣ вратѣ у длѣн, еднѣ у углѣње.

вратѣка ж 1. *она која лечи бајањем и враќѣбинама, вратѣра.* – Идѣмо и по дѣктури и по вратѣче, али ништа не помѣга. 2. *она која погађа прошлѣст и прориче будућност.* – Сѣнда Цѣганка е билѣ чуѣна вратѣка у нѣше салѣ, къд ти она нѣшто рекнѣ, тѣј мѣра да е текѣ.

вратѣк м *дем. од вратѣ, гомѣлица.* – Вратѣк, по вратѣк па се напраи голѣм вратѣ.

вратѣ ж бот. *листопадно дрвѣ које расте поред воде и на влажним месстима Salix. в. барска вратѣ.*

Врба ж име.
врбалац м бол. *црвени ветар* *erysipelas*; упор. врбалник, врбанац.
врбалник м бол. *в. врбалац erysipelas*.
Врбана ж име.
врбанац м бол. *в. врбалац erysipelas*.
врбена ж бот. *трајна или једногодишња зељаста биљка из фам. Verbenaceae висока 30 до 80 ст. Стабљика је четвороугласта, а цветови бледо љубичасти Verbena officinalis L.*
врбица ж бот. *дем. од врба. в. барска врбица.*
Врбица ж село у општини Зајечар.
Врбичанин м становник Врбице, онај који је пореклом из Врбице.
Врбичанка ж становница Врбице, она која је пореклом из Врбице.
врбичанка ж једно старинско народно коло.
врбичка ж дем. од врба, млада врба. – Да забодемо неку врбичку покре реку, да ни вярди од поводњу.
врбичћи, -чка, -чко који припада Врбици, који се односи на Врбицу.
врбовина ж **1.** *врбово дрво, врбов прут.* – Ни од жену човек, ни од врбовину огањ. – Деца, немој да узнем едну врбовину (блага претња). **2.** *фиг. непоздана особа.* – Тој е човек врбовина.
врбовинка ж дем. од врбовина (1). – Чу д им у Тимок, да насечем тњње врбовинће, да исплетем кош.
врбовка ж *врбова тојага.* – Мог те ја зачас испраим с овуж врбовку, немој да мислиш.
врва ж *врвца, врвца, опута којом се притежу опанци уз ногу.* – Најди неку врву да му вржемо нође на петлавога.
врвања ж *в. врвина.*
врве несвр. мн. **1.** *иду један за другим, иду као да су нанизани, иду као мрави.* – Къд че да е вапсар, од сабајле

љуђе почну да врве към Паланку. **2.** *одлази, полази.* – Примъкнүло се време да врвимо.

врвѐње с гл. им. од врви.

врви несвр. **1.** *иде, иде не базирући се, иде својим путем.* – Набије капу, подигне огрљак, тури руће у цепови и врви. **2.** *иде стазом, врвином.* – Врви по врвину. **3.** *креће се у великом броју без реда.* – Къд отклопи грне оно оч, по варивото врве бробинци. **4.** *одлази, полази.* – Мора да врвим, да не омркнем.

врвина ж *стаза, путања;* упор. врвања. – Иде човек низ врвину.

врвинка ж дем. од врвина, стазица, путањица. – Зајци направли врвинку преко наше лозје.

врвиште с **1.** *место где се врви, пролази.* – Не моја ливада врвиште, па сви преко њу да прооде. **2.** *место преко кога прелази више путања, посебно непожељно ако је начињено преко сејбијског имања.*

врвољак м *остатак непоједеног дела воћа, огризак.* – Овија врвољци да сабереш, па да и дадеш на козу.

врворица ж *земља која се осипа низ стрмину.*

врвушка ж *уже, врвца, дебљи канап или тањи конопац.* – Дај ми врвушкату да се увржем у сено.

врга ж *бубуљица.* – Дигла му се нека врга на образ. – Сџв је у врђе.

вргав, -а, -о *који је бубуљичав.* – Што си вргав, ел си се такъв родил, ел ти после излезло?

вргодарење с гл. им. од вргодари (се).

вргодари несвр. *излази некако на крај.* – Како га, чича Роде, вргодариш?

вргодари се несвр. *излази некако на крај, обавља послове тешком муком.* – Још се вргодаримо с овѐј краве, дако смо стари.

вргүља несвр. **1.** *прави вијугаве шаре.* – Пѐра вргүља едну необелену товагу. **2.** *кривуда при ходу или при кретању,*

врлуда. – Пијан човек не мџ д иде право, мџра да вргџља. – Вргџља му сџдње колџ. **3.** фиг. *извлачи се, избегава директан одговор.* – Кџд га питџ гдџ е до сџг бџл и гдџ су му пџре, џн пџче да вргџља, те џвџ ми, те џнџ ми. **4.** фиг. *сексуално вџра брачног друга.* – Вргџља е џна дџр је мџжат бџл у рџпство, кудџ да нџ вргџља.

вргџља се несвр. **1.** *вије се, извиџа се, покушава да се ослобџди џко је стегнут или везан.* – Вргџља се ко змиџа у прџцеп. **2.** *снебива се, рекао би или би узео, али га је стид.* – Вргџља се, тџл би нџшто, ал га срамотџ да поџска. **3.** *умиљџва се, подилази коме.* – Вргџља се џкол стџрцџтога егџ би му џвиџа дџл нџћи динџр.

вргџљџнка ж сукџња ткџна на домаћем ткачком разбоџу са меандрџстим линиџама као својеверским џрнаментима.

вргџљање с гл. им. од *вргџља (се).* – Нџч ти мџлџго помџгне тџбџто вргџљање.

вргџљџна ж **1.** *џрнаментни мотив у виду меандрџсте линиџе на разним ткџнинама ткџним на домаћем ткачком разбоџу, виџугџва шџра, виџугџ.* – Исплџла цџнпер на вргџљџе. **2.** *виџугџв набор на хаљини.* – Бџшчџ на вргџљџе. **3.** *виџугџва трака на сламном шеширу.* в. запрега на вргџљџе.

вргџљџница ж дем. од *вргџљџна, мџла виџугџ, виџугџица.* – Вргџљџница до вргџљџицу – убџвило џдно.

врџва ж **1.** *говор, разговор.* – Бџше врџва и од тџј, ал вџше од дрџго. **2.** *џно џто свет причџ, лош глас.* – Искџчџла врџва на девоџђу.

врџвџње с гл. им. од *врџви (се).*

врџви несвр. **1.** *има мџћ гџвџра, гџвџри.* – Детџ почџло да врџви. **2.** *саџпитџва, казуџе џто ре-чџма.* – Ѐма нџшто да врџвим с џџг. **3.** *зна неки језик.* – ѐн врџви и влџшћи и рџсћи. **4.** *изгџвџра на посебан начин.* – Рџдџјко е

Бџгарин из Димитрџвград, а врџви далмџтинсћи. **5.** *води разговор, разгџвџра.* – Од свџ врџвџмо, ал од тџј несмџ. **6.** *налази се у добрим џносима с ким.* – Ми врџвџмо с џђи, ал с џнџја џнам не врџвџмо.

врџви се несвр. *гџвџри се, причџ се.* – Врџви се да че се па зарџти.

врџви с половџн џста изр. *гџвџри јџдва чуџно, кобаџаги у поверџњу а џствџри џгџвџра.*

врџвџнка ж дем. *од врџва, прџтајџн, тих разгџвџр.* – Ѐде си меџу џђи нџка врџвџнка.

врџвџњџв, -а, -џ *коџи је гџвџрџлив, разгџвџрџлив.* – Врџвџњџво нџко девоџчште.

врџвџњџло с в. *врџвџночџ.* – Зџлуд врџвџњџло, кџд га прџтица лудџло.

врџвџњџца ж *џна коџа је врџвџна; упџр.* врџвџнуша, врџвџночџ (2). – Нџшџта врџвџњџца сабџјле дџнџла вџду.

врџвџнос м / ж *врџвџност.* – Тџј нџма тџљћи врџвџнос. – Мџнџчка му врџвџнос.

врџвџночџ ж **1.** *врџвџноћа, рџдиност.* – У нџшу се кџћу цџни врџвџночџ, дрџго не доџди у џбзир, тџј да си знџеш џко џч да доџдиш за моџга сџна. **2.** *џнај коџи је врџвџдан, рџдан.* – Стџнџјло е такџџ врџвџночџ, да му нџма у трџ сџла рџвџн.

врџвџнуша ж *џна коџа је врџвџна, коџа је рџдна.* – Ѐмам снаџ, врџвџнушу џднџ.

врџвџнушка ж дем. и хип. од *врџвџнуша.* – Бџбина врџвџнушка, џна ми јџко врџвџна.

врџвџж м *стабљџка билџке пузџвице.* – Тџква пџшта дџг врџвџж. – Пџнесџ тџја врџвџж да га тџримџ на козџ.

врџвџжк м дем. *од врџвџж.* – Крџставице сџмо што су нџкле, врџвџжкџт им етџ тџка тџљћи.

врџвџже несвр. рет. в. *врџвџже.* – Д џдџш кодџ бџбу Тџдџру да ти врџвџже џди стрџ.

врџвџјџе с зб. *од врџвџж.* – Трџбе да набџрем врџвџјџе за свџње.

врежурáк м у пеј. значењу зб. од *вреж.* – Квó чу с овóлћи врежурáк?

врéка несвр. и уч. *вречи или мекеће* *ситно и с прекидима (о кози)*; упор. *вреска.* – Врéка си козáта за њóјно јáре.

врéкавац м бол. вет. *болест коза.*

вракњíца ж в. *вракњица.* – Тóте из Берчíновци велí да се код њи вракњíца зовé врекњíца.

врелó с *јак извор.* – Луковско врелó.

врелцé с *слабо врело, мало врело.* – Окол Свéти Илију врелцéто сáмо тíће колкó си га íма.

врéме ж в. *женско време.*

времéнце с **1.** мет. *дем. и хип. од време.* – Послужí ни времéнце, та збрáмо сенóто по сýво. **2.** астр. *дем. од време.* – Да ми дадéш јóш мáлко времéнце, док збéрем пáре.

времíште с **1.** мет. *ауг. и пеј од време.* – Оповедáло се овóј времíште, па нíшта не мóж да се работí. **2.** у пеј. значењу *прилике, стање.* – Дошлó е таквó времíште да нé знаш на којú ч стрáн да пристáнеш.

врéсак м в. *вреска.* – Из њíну кúћу чúмо нéћи врéсак, кьд онó бíју се мýж и женá.

врéска несвр. в. *врека.*

врéска ж *врисак, вриска;* упор. *вресак.* – Од еьнпúт нáста нéка врéска.

вретенáр м **1.** *онај који прави вретена.* – Вретенáри прáе вретéна од тополóвину. **2.** *фиг. Циганин.* – Вретенáри разапéли чрђе у тополáк. **3.** *врста речне рибе вретенастог тела Aspró asper.*

вретенáрка ж **1.** *жена вретенар.* – Вретенáрће и прáе и продáвају вретéна. **2.** *фиг. Циганка.* – Укрáде ми кокóшку еднá Вретенáрка.

врéча ж **1.** *врећа, џак.* – Сашíла сам нóве врéче. **2.** *количина која може стати у врећу.* – Овдé íма жíто за пéт врéче. **3.** *дебела, трома особа.* – Ко мóж

да спí с онúј врéчу?

врéча с гóвна изр. *дебела особа лошег карактера.*

вречí несвр. *коза испушта своје карактеристичне гласове.* – Вíц што вречí козáна. – Вречú и козé и јáрци.

вречíца ж *дем. од вреча (1).* – Нóси у еднú вречíцу десетíну һíла момúрузу, колкó е зарадéл за трí денá копáње.

вречка ж в. *вречица.* – У онúј вречку да понесéш зóб за коњá.

вречлáк м **1.** *ауг. и пеј. од вреча (1).* – Жéно, штó не прикрпиш овíја вречлáк, могýл би јóш да послúжи. **2.** *зб. од вреча.* – Íма вречлáк колкó óч.

вречу́љина ж *ауг. и пеј. од вреча (1, 3); упор. вречурина.* – Бóже, не мóж да нáјдеш здраву вречу́љину, свé и погáнци провртéли. – Онáј вречу́љина óдма лéга, а ју нéћи потéра.

вречу́рина ж в. *вречуљина.*

врештáње с *гл. им. од врешти.* – Врештáње ко да ју дéру, а сáмо ју мýжат мáлко бíје.

врештí несвр. **1.** *коза се јавља својим карактеристичним гласом (јаче значење него “вречи”).* – Козá си заглавила глáву мецу тáрабе, па врештí да ју извлчé. **2.** *виче, дере се.* – Штó врештíш по њéг ко пáшава? – Кьд се састáе, па кьд пóчну да врештú, да полудéеш.

вржáлец м бот. в. *боб Vicia faba L.*

врждáк м *неокресана мотка, мотка.* – Показáчу јá тéбе, кьд úзнем едýн врждáк. – Штó ми несí довéзал дрва ко смо се погодíли, него си ми докарáл сáмо врждáк?

врждáло с в. *вудало.*

врждáње с *гл. им. од вржди.* – Зáболе ме глává од овóлко врждáње.

врждí несвр. *бруји, зврји, зуји.* – Цéл дýн врждú áута.

врждина и **врждíна** ж *штап, грана.* – Тéб у рéд мóж да докарá сáмо врждíна. – Нáјдí нéку врждину да га изубíвамо.

врждинка ж дем. од *врждина*. – Узни врждинку, па докарај гусће из ливаду.

врже свр. **1.** *веже, заузла*. – Вржем љуљћу с детé за орéј и ванем да копам. – Вржí волá за рóзи. **2.** бот. *задне плод*. – Тíкве цвѣтý, али нéче да вржу. **3.** *начини уговор*. – Бóље мí да вржемо уговóр сýс овíја, него сýс онíја друђíни.

врже несвр. **1.** *везује*. – Онé жњý, а он по њí врже. **2.** *замене плод*. – Тíкве вржу у највеће.

врже на зáмку изр. *веже канап или сл. тако да се може одвезати чим се један крај повуче*.

вржица ж дем. од *врга, бубуљица*. – Дíгле се нéће вржице на детéнце по грбíну.

врз предл. *на, поврх, преко*; упор. врза. – Тúрим кáмен врз сíрињéто, да се пóбоље испéди. – Врз кóшат врљим покрáвѣц, та да им је тóпло унутра, на јáганцити.

врза предл. *в. врз*. – Врза свé тóј јóш и овóј чýдо да ме снáјде. – Врза зéље у кáцу мóра да се тúри пóтежак кáмен.

врззám прил. *на земљи, по земљи, преко земље*. – Онóј му укóпаш úзам, а онóј дрúго му остáниш гóре врззам, да се вíди и онó дóјде да га поедé и увáти се.

врзан, -а, -о **1.** трп. од *врже, који је везан*. – С врзанога ћéра се зáјци не лóве. **2.** *који није отресит, који је спор у раду*. – Врзан ú руће. **3.** *онај који је сексуално способан само са једном женом. По народном веровању до тога је дошло на тај начин што га је жена са којом је успешан, док су спавали, погледала кроз прстен умочен у менструалну крв*. **4.** *који је полно потпуно немоћан*. – На њéг врзана пáтка.

врзаница ж *в. везаница*.

врзање с гл. им. од *врже*. – У врзање снóпје едњ трéбе да ми налага.

врзач м *радник који везује снопље у жетви*. – Дóбар врзач мóж да си врже

снóпје по пéт жетварá.

врзоглавка ж *повезача за главу преко које се бради марама*.

врзољак м *замотуљак*. – Сéме од тíкве и од дрúго таквó, чýвам по врзољци и чýгљови.

врзување с гл. им. од *врзуе*.

врзуе несвр. **1.** *везује, завезује*. – Врзúј коњá гдé ти гáзда кáже. **2.** *замене плод*. – Овéј сóрте крáставице јáко врзúју. **3.** *сачињава уговор*. – Врзúју úговор с óпштину окол тúј воденíцу.

врзúју голéме повóре изр. *болесника који “болује од мечку” провлаче кроз “мечћина уста”*.

врíје несвр. само у изразу: “*врије за муштерије*”, који узвикују они који на вашиарима прже крофне или мекице, *ври, кипи*.

врíштав, -а, -о који је у *пликовима*. – Попарíл се, па му ногá свá врíштава.

врíшти несвр. *чини да се некоме по телу појаве пликови и црвенило (батинањем, например)*. – Óч ли пá да те врíштим од бóј?

вришті несвр. **1.** *виче, дере се, плаче углас*. – Штó, мори, вриштіш? **2.** *њишти*. – Вриштú кóњи.

вркне свр. **1.** *фркне, снажно дуне на нос*. – Кóњат вркну, изрéбри се и појдé насéт. **2.** *нагло потече, лине*. – А, се мáлко умóри, вркне му крв на нóс.

врл, -а, -о који је *стрм, врлетан, узбрдан*. – Овíја брéг млóго врл. – Врла њíва.

врлíна ж *водоравно постављена мотка преко које се стављају поњаве, одећа, јастуци и сл. Врлина изнад огњишта служи за сушење меса*; упор. врљина. – Нéче мáчка сланину од високу врлíну. – Кокóшће спú на врлíну.

врлина ж *особина онога што је врлетно*; упор. врлинка, врлоча. – Нóђе си сасипá по овéј врлине.

врлинка ж дем. од *врлина*. – Прво íма мáлко врлинка, а пóсле дóјде равнíште.

врлінка ж дем. од врліна. – Над огњиште да се намести една врлінка да си шушим утирће.

врлоча ж в. врлина. – Свако јутро трéбе да излэзем уз овуј врлочу, а тој не лсно. – Нема више никуј луд да живи у овуј врлочу.

врља несвр. 1. *замахом и пуштањем из руке мења нечему место, баца.* – Куи врља лэб, Бог да га убије. 2. *ставља на себе, облачи.* – Врљај неку дрэју на грбину да не осэбнеш. 3. *удељује, даје.* – Врљи му пешес динара ко на слепца. 4. *подмиђује.* – Врлал и на судије и на двокати и квó им све не давал, па па осуден, а ко ли би билó да им ништа не врлал.

врља се несвр. 1. *баца се чиме.* – Не врљај се с камен по нег, мóж га убијеш. 2. *баца се својим телом на нешто или за чим.* – Врља се ко Глазер. 3. *такмичи се у бацању.* – Ајде да се врљамо, да видимо куј че се подолек врљи.

врљак м 1. *јако врлетно земљиште, врлет.* – У онија врљак нече ништа да се роди. – Гдэ су наше колибе тој се мéсто зовэ Врљак. 2. *камење које се осипа низ стрмину;* упор. спиљак. – Несмэш да пипнеш тија врљак, óдма се кола низбрдо. 3. *вртача обрасла шипрагом.*

врљање с гл. им. од врља (се). – Врљање за врат.

врљи свр. 1. *замахом и пуштањем из руке промени место нечему, баци, одбаци.* – Онуј старуну метлу сам врлила у óгањ, не билá више за никво. – Врљи туј цигару из уста. 2. *стави на што.* – Распалимо óгањ па врлимо мéсо на рошиљ. 3. *обуче.* – Врљи си неку дрэју на грбину. 4. *стави преко, покрије.* – Врљи си óш едну чргу преко тэб, ньчэс че да бóде студенó. 5. *удели што коме.* – Кóлко прóсјаци има, на свакуга да врлиш по динар, па знáеш ли ти колкó че тој да искóчи. 6. *да, даде.* – Иди врљи на свиње тикве. 7. *пошаље што, пусти*

да оде што. – Ел си врлиљ писмо на пошту?

врљи се свр. 1. *баци се чиме.* – Ако те куче залáе, ти се врљи с неквó по нег. 2. *нагло се спусти на што, легне.* – Чим дóјде, врљи се на кревет. 3. *баци се својим телом за чим (голман).* – Голманат се врљи на едну страну, а лóптата улэзе на другу.

врљи у кљуницу изр. *поједе нешто.* – Ајд да врлимо нешто у кљуницу.

врљи у очи изр. *ослети кога бацивши му што у очи.* в. око.

врли́на ж в. врлина.

врљча м у пеј. значењу *онај који је врљав, разрок.* – Немóј си намакнул качфет на очи ко Тоша, врљча.

врне свр. 1. *врати оно што је узео, оно што је дужан.* – Врни, брэ, онéј пáре. – Врнул би ти ја тој одавна, али немам одóкле. 2. *учини да ко или што пође натраг или да се врати на место одакле је кренуо.* – Врни óвце из штéту. 3. *учини коме оно што је овај њему учинио, освети се.* – Чу ти врнем мило за драго.

врне несвр. *лије, непрестано пада (о киши);* упор. вали. – Врне, ко да не мисли да стањуе.

врне се свр. 1. *дође поново онамо одакле је пошао, врати се.* – Врни се за видало, немóј да омркњуеш, да блташ пóтавнин. 2. *поново се позабави нечим.* – Це врнемо ми пá на тој. в. кэд се врнем, чу ти прднем.

врнци несвр. *јако бруји.* – Врнци едн ауто оздóл ус пút.

врнци́ка м *овчар који живи по забаченим местима и који се не меша са светом, који је уствари "овчарина будалина"*.

врвáт, -а, -о *који је пун до врха па и преко тога.* – Врну ми врвату човáњу брашно.

врвóње с *последњи плодови паприке који су остали по врховима биљке.* –

Остало ми још да обéрем вровиње.

врóнт м фронт. – Сви мýжје ошли на врóнт, остале сáмо женé и деца.

врорáк м в. врарак.

вр́с м узрaст, генерација, доба. –

Пéра и Јóва су ед́н вр́с. – Јá нес́м тво́ј вр́с, да се заглецýеш у мéн.

вр́ска несвр. при говору не изговара правилно све гласове. – Вр́ска кýд врéви.

вр́сник м онај који је исто годиште са неким. – Јá и Мýле смо вр́сници. – Умрéл мóј вр́сник.

вр́сница ж она каја је истих година са неком. – Она́ ми е вр́сница, а јóш се не оженíла. – Мý смо вр́снице и билé смо другáче.

вр́ста ж огрлица, ниска. – Їмам трé вр́сте дýкати.

вр́стица ж дем. од врста. – И за њý че да глéдамо да кýпимо еднý вр́стицу.

вр́та несвр. в. врча. – Дошлó врéме да вр́там онóј што сам заимáл.

вр́та се несвр. в. врча се. – Кýд сам почéл да се вр́там дóм...

вр́тáк м в. вратък.

вр́тáл м 1. четвртина, фр́тáл. – Вр́тáл һíло винó ми уз ручýк савím дóста. – Сýг е вр́тáл до седóм. 2. стаклени суд од четврт литра. – Узнí вр́тáлан, па донесí мáлко винцé, да се покáнимо.

вр́тáлче с дем. од вртáл (2). – Да обóрим јóш еднó вр́тáлче, па отóдим.

вр́тeлђа ж пастирска вртешка која се састоји од самониклог стожера и на њега попречно натакнуте провртене греде. – Напра́ймо вр́тeлђу, замрктимó óвце и цéл д́н се вртимó.

вр́тeње с гл. им. од врти. – Вр́тeње на вр́тeшку.

вр́тí несвр. чини што с ким по својој вољи. – Онí мláди, па мýмльзи, а девојђете и вртý окол мáлчич.

вр́тí га окол мáлчич изр. ради нешто с ким по својој вољи, а да овај то не

схвата.

вр́тíваган м онај што поједе све из чиније, па је трљајући хлебом непрестано окређе купећи и најмање остатке.

вр́тигýз м женска особа која заноси задњицом у ходу, која изазива задњицом. – Ој, девојђо, вртигýз.

вр́тка несвр. 1. упреда две или више нити у једну нит помоћу нарочите справе зване врткало. – Чýвам óвце и дор и чýвам јá си вр́ткам прéцу за цéмпери. 2. у дем. значењу, врти репом. – Јáгње док сýса онó вр́тка с óпаш. 3. заноси задњицом. – Отóди и сáмо вр́тка с дýпе.

вр́тка ж мала шиваћа игла са округлим ушицама. – Кошýље ши́јемо с вр́тke, а ца́кови с онаквé си ши́јђе и с голéмаче.

вр́тка се несвр. врти се, вр́тка се. – Ёдноман се вр́тка, ко да тра́жи не́гег ђáвола.

вр́ткало с справа за упредање две или више нити у једну нит, а састоји се од вретена на које је уграђен дрвени котур и једне куке на врху. – Елénко Богдánaц е пра́ил вр́ткала на женé. 2. справа за упредање више нити у једну нит и одговарајуће предиво на њој. – Дь́нс нес́м узимáла вр́ткало ú руђе.

вр́ткање с гл. им од вртка (се). – Вр́ткање, па тóј рабóтим док íдем с óвце.

вр́товсћи, -ска, -ско који припада Вртовцу, који се односи на Вртовац.

Вр́товци / Вр́товац м село у општини Књажевац.

Вр́товчанин м становник Вртовца, онај који је пореклом из Вртовца.

Вр́товчанка ж становница Вртовца, она која је пореклом из Вртовца.

вр́тоглав, -а, -о 1. који је оболео од вр́тоглавице (о стоци). – На вр́тоглаву овцý се оцечé вр́ од úво, па се по њéг бíје с прутýк, да излэзне кр́в, та да

оздравее. **2.** *који је ћакнут који ментално није сасвим здрав.* – Не буди у њег сигуран, он је малко вртоглав.

вртоглавче с у дем. значењу *овца оболела од вртоглавице*; упор. брљивче.

вртоглавштина ж у пеј. значењу *ћакнута и ментално ненормална особа.* – Лекни се од туј вртоглавштину.

вртодупка ж зоол. *птица која живи поред реке и стално маше репом.*

вртолија ж **1.** *вртача, велико удубљење у земљи.* – Немој да проодиш покре онуј вртолију мој да упаднеш у њу. **2.** *провалија, амбис.* – Збубали се у онуј вртолију. **3.** *речни вир у коме се врти вода.* – За бабу Стевку рекоше да се удавила у онуј големуну вртолију код Бараницу.

Вртоломá м п. п. *Свети апостоли Вартоломеј и Варнава, 24. јуна.* – Вртоломá се празњује од главу.

вртопа ж в. *вртолија (1, 2).* – У Папратну има едно место зове се Вртопа и туј има кладанац.

вртунка ж **1.** *живахна особа.* – Тој њино девојче е една вртунка, место га не држи. **2.** в. *вирушка.* – Заврте ми вртунка мáраму и однесе ју над áлогу.

вртушка ж в. *вирушка.*

врúла ж *свирала, фрула.* – Животија Дрпаља је јако úбаво свирил у врúлу.

вручина ж рет. *жега, врућина.* – Вручина е почела још одоцутра.

вруштук м *доручак, фруштук.* – За вруштук чу ви свáрим по едно јајце и тој ви е.

вруштúкуе несвр. *доручкује.* – Че да вруштúкуемо окол девет сага, а догле че да истерамо одну постат.

врц оном. *узвик за опонашање звука који се чује при наглом цепању тканине.* – Врц, и пúкоше панталоне на дупе.

врца ж **1.** *узица од козје длаке којом се притеже опанак уз ногу.* – Притегни си врцете, немој да ти се влаче позам. **2.**

лоза, порекло. – Врцу ли му његову. в. врцу ти твоју.

врцáн м рет. зоол. *мачак.* – Нећи заклáли нечијега мачка, па óкнули гáздуту на ручък, он заватил некто окрúгло, па питáл квó е тој, а они му рекли, главá од врцáна.

врцка несвр. *преде.* – Идем с óвце и цел дбн врцкам, та наврцкам и по две три вретена.

врцкас, -та, -то *који је живахан, вредан; који врцка приликом ходања.* – Врцкасто момче́то, све га залима. – Врцкаста с дупето кд иде.

врцу ти твоју изр. *блажа псовка у смислу: порекло ти твоје (покварено).* в. врца.

врча несвр. упор. врта. **1.** *враћа оно што је узео или позајмио.* – Збјм брашно врча. **2.** *чини да што или ко пође назад или да се врати на место поласка.* – Врчај га до́м, да не сћита. **3.** *спутава, спречава, одвраћа.* – Врчан је од лошу ра́боту, ко да не, ал не тел да слúша. **4.** *чини некоме оно што је овај учинио њему.* – Врчам му на́дницу што е работил код мѣн кд смо лјили плóчу.

врча се несвр. **1.** *враћа се;* упор. врта се. – Вечером се врчамо од ра́боту уморни и глáдни. **2.** *добија оно што је имао па изгубио.* – Врча му се здравје.

врчање с гл. им. *од врча (се).*

врчва ж *повећи земљани суд за турицу.* – Натурáла сам две врчве със зелѣн петлицáн и кра́ставице.

врчвѣтина ж ауг. *од врчва.* – Стрóши се големана врчвѣтина и све истече из њу.

врчвица ж дем. *од врчва, мала врчва.* – Врчвицата, ем згóдна, ем глецо́сана.

врчи несвр. *провлачи узицу кроз отворе на тканини и сл.* – Евѣ, врчим учкúр у гáче. – Врчим си оп́нци с нóве врце.

врчи́ несвр. **1.** *фркће (о животињи).* – Кд дојдо́мо до Дóбрин до́л коњ поче

да врчи, ел тѹј нѹчум излáзе ѳсење. **2.** *тече јаким млазом.* – Къд га ударѹ ѹ нос, ѳдма пѳче да му врчи крв. – Врчи реѹија из бѹре, пѹкал му ѳбруч.

врчица ж **1.** *дем. од врца, мала врца.* – Имáчеш неку врчицу да си приклевѳсим опѹнк?. **2.** *кика, плетеница косе.*

врчка ж *водени млаз.*

врчка несвр. и уч. *повремено цурне нека течност, цурка.* – Врчка водá на слави́нуту, нѳма да тѳче.

врша¹ ж **1.** *вршење жита, вршидба;* упор. вршилба. – У вршу трѳбу дѳста лѹђе, па се займамо мецу сѳб. – На вршу ѹде и стáро и млáдо, ел лѳбат дошѳл дѳ уста. **2.** *доба када се жито врше.* – Бѹш у вршу га откарáше у вѳјску.

врша² ж *направа за ловѳење рибе у реци исплетена од пруѳа.* – Вѳчером, пѳтавнин тѹрим вршу у вир и јѹтром ју сабајле вáдим, а онá пѳна.

вршѳк м *дем. од вр, сами шиљак врха.* – Излѳзем на вр вршѳк па се пѳсле одмáрам. в. вр. вршѳк, на вр вршѳк.

вршѳе несвр. **1.** *издваја зрна из зрелог житног класја (стоком, машином).* – Одавна вршѳеомо сѳс говѳду. **2.** *маје се радеѹи неке ситне послове идуѹи тамо-амо.* – Цѳл дѳн вршѳем по кѹјну и никуј ми тѳј не признава, него велѹ тѳј жѳнска рáбота.

врши́лба ж *в. врша*¹. – У врши́лбу плѳва ѹде ѹ очи. – Ко би билѳ да се нáјдемо по врши́лбу.

вршина ж **1.** *сува грана без лишѳа које је стока појела, лисковача.* – Ел ч да бѹдеш миран, ел да ѹзнем еднѹ вршину? **2.** *в. лемез.* **3.** *ауг. од вр (2).* – Вршине (топ.).

врши́ч м *дем. од вр (2).* – Трѳбе да се укачимо на онѹја врши́ч.

вршѳáк м *зб. од вршина.* – Вршѳáкат да исечѳш, ко за у кубѳ, па да га изврѳжеш на снопи́чи.

вршѳáк м *гвоздени поклопац под*

којим се пече што у црепуљи. – Па ѹзвади пѳчено пѳле испод вршѳáк.

вугá¹ ж *зоол. птица селица чији мужјак има доста жутог перја и доста смрди Oriolus oriolus.*

вугá² ж *зazor између цигала или каменова у зиду.* – Вуђѳ мѳра да дѳјду свѳ под вѳсак.

вѹгне несвр. *прима влагу у себе, влажи се.* – Вѹгне ми барѹт къд е магловѳто врѳме.

вѹгне свр. *побегне, јурне неку страну.* – Сѳг бѳше тѹј и вѹгну нѳгде, па га нѳма.

вѹдало с **а.** *дечја играчка начиђена од дрвеног колута са две рунице на средини кроз које је провучен бескрајни конац. Кад се канап усуче растезањем се точкиѹ окређе и производи зујање и брујање;* **б.** *вудало се исто тако прави од танке дашицице везане за канап која звижди када се силовито руком окређе у круг;* упор. врждало, вуждало, врждáлѳа, звиждало. – Мѳн је мѳј чѳча Дѳса прајл вѹдало.

вудѳе с *гл. им. од вуди.*

вудѹи несвр. **1.** *зврји, вужди.* – Вудѹи кѳко вѹдало. **2.** *вудалом производи зврјање.* – Дѳста си вудѳл с тѳј твоѳ вѹдало.

вѹдица ж **1.** *удица за риболов.* – Бáто Ми́ле, ел ѹмаш да ми дадѳш еднѹ вѹдицу? **2.** *метална копча којом се закопчава појас или којом се опута опанка закачује за чарапу или за ногавицу.* – Деца закопчују повас с вѹдицу, а женѳ с пáвте.

вѹдичка ж *дем. од вудица.* – Истровѹи си вѹдичку у трáву.

вѹждало с **1.** *в. вудало.* – Колкѳ га пѳсрчено растѳзаш вѹждалото пѳјакѳ вуждѹи. **2.** *нестабилна особа која прича једно а ради друго, коју не можеш ухватити ни за главу ни за реп.* – Па тѳј нѳ чѳвѳк, тѳј ти е еднѳ ѳбично вѹждало.

вѹждáлѳа ж *в. вудало.*

вуждање с гл. им. од вужди. – Од вуждање аута по друм, не мџ се спї.

вуждї несвр. 1. *фијуче, звижди.* – Сáмо вуждї мѣткови покре главу. 2. *јури.* – Сїв голуб проза зѣмљу вуждї (раоник).

вужљав, -а, -о в. *вузав.* – Пáдал нѣћи јáко вужљав снѣг.

вўз¹ *узв. за подражавање ударца штапом.* – Вўз, вўз по дўпе и детѣ пѳсле мїрно.

вўз² 2. л. *јд. имп. од вуза се.* – Ајде, вўз низ Провалїју.

вўза несвр. 1. *вуче или гура по леду или по земљи што.* – Не мџ да нѳси, тиће га вўза. 2. *убацује нешто кроз неки отвор.* – Цепљање сáмо вўза проз пѣнцер у пѳдрум. 3. *удара, туче штапом некога или нешто.* – Рѣче му две-трї рѣчи и пѳче да га вўза.

вўза се несвр. 1. *клиза се на клизавици.* – Цѣл дѣн се вўза на вўзальћу, па кѣд вѣчером дѳјде дѳм ѳн се смрзал и мѳкре му нѳђе. 2. *клизи нешто.* – Тáм се вўза земља, пáзи кѣд проѳдиш.

вўзав, -а, -о *који је клизав, клизак;* упор. вужљав, вузальав, вузальив, вузан, вузгав. – Рїба у вѳду дѳјде вўзава пѳд руку и не мџ ју лѣсно увáтиш.

вузальáв, -а, -о в. *вузав.* – Ђибáница напрáена с пѳвише мáз, па дѳјде вузальáва низ гўшу.

вузальїв, -а, -о в. *вузав.* – Вузальїв пўт, едвá нѣкако стїгомо.

вўзальћа ж упор. вузаница, вузганица, вузница, прзальћа. 1. *клизавица по којој се клизају деца.* – Кѣд е јáка зимá, а нѣма снѣг, мї сїпемо вѳду и напрáимо вўзальћу, па се вўзамо. 2. *свако место где се човек може оклизнути.* – Пáзи да не стáнеш на нѣку вўзальћу.

вўзан, -зна, -зно в. *вузав.*

вўзаница ж 1. в. *вузальћа.* – Ќч ли дїмо на вўзаницу. – Ђе се скршиш ако се

вўзнеш на нѣку вўзаницу. 2. *опита клизавица због залеђеног снега.* – Немѳј да мрдаш ода дѳм, на овўј вўзаницу.

вўзáње с гл. им. од вуза (се). – Вўзáње с товáгу по дўпе, тѳј ти слѣдује.

вўзга се несвр. в. *вуза се (1).*

вўзгав, -а, -о в. *вузав.*

вўзганица ж в. *вузальћа.*

вўзне свр. 1. *пусти нешто да клизне да би га додао неком.* – Вўзни влáшту на овáм. 2. *гурне унутра, утера.* – Мáјће му га вўзнем. 3. *побегне, стругне.* – Вўзну прáсе проз плѳт. 4. *удари некога штапом;* упор. рузне. – Ако те вўзнем трї денá нѣма да седїш на дўпе.

вўзне се свр. 1. *клизне се.* – Де ме пуштї сáмо едѣн пўт да се вўзнем. 2. *исклизне.* – Сапўн ми се вўзну їз руће.

вўзница ж в. *вузальћа.*

вўкне свр. 1. *хитро уђе, хитро се увуче.* – Јá држ одовўд, одонўд, а ѳн вўкну у дўвку. 2. *букне, сукне великим пламеном.* – Вўкну ѳгањ и їзгоре колїбата. 3. *гурне на брзину што у нешто.* – Онї чўкају у врáта, јá држїм писмѳто у рўће, па кудѣ чу што чу, вўкну га у шпѳрет. 4. *нагло повуче, сецне.* – Вўкнем га да га одвржем, ал онѳ нѣче, јá држ нѳж па га вїкнем.

вўкне се свр. 1. *хитро уђе, хитро се увуче.* – Вўкнем се у чрђе, па се покрїјем пѳ главу. 2. *хитро нестане, изгуби се, штукне негде.* – Вўкну се нѣгде, кѣд чás мáлко нѳси кокѳшку.

вукѳáвина ж в. *влкодавина (1).*

вўкса ж *курва, фукса.* – Код вўксе їдеш, чўма те убїла, а децá ти бѳса ѳде.

вуксѣтина ж *ауг. и пеј. од вукса, курветина.* – Пá си се влачїл с онўј вуксѣтину?

Вўксим м име.

вўл м *врста памучног или свиленог конца који се употребáва за плетење или вежење, фул.* – Вѣзла би га с вўл, али ѳн па јáко скўп, па нѣ знам ко чу.

вулар м лака и мека свилена тканина, фулар.

вуларан, -рна, -рно који је од вула, фула.

вуларка ж женска марама за брађење, од фула.

вуне свр. в вукне (1, 2). – Вуну у дувку. – Вуну пламен.

вунсање с гл. им. од вунси.

вунси несвр. в. вуни (1). – Цел дн вунсу авиоње, йду на Плоеште.

вуні несвр. 1. хуји, хучи; упор. вунси. – Слушам озгѳр, од моју колибу, како аута само вуну по друм. 2. зуји, бруји. – Стално ми некво вуні у ўши.

вуніја ж 1. направа у облику изврнуте купе кроз коју се сипа течност у суд са уским грлом, левак. – У шуле се реија не мѳж сипе бѳз вуніју. 2. теснац, клисура. – Код Штитарци йма мѳсто звано Вуніје. 3. брдовито земљиште полулевкастог облика које се на крају претвара у теснац.

вуніјес, -та, -то који је левкастог облика. – Њивата дѳде вуніјеста.

вуніја ж дем. од вуніја (1, 2). – Едни Вуніје зову Вуніје.

вуніца ж фино фабрично вунено или свилено предиво; упор. вніца. – С вуніцу се везу черапе и пѳлене.

вуничка ж дем. од вуніца. – Недостіза ми малко вуничка да довезѳм черапу.

вунтіра се несвр. понаша се снисходљиво, попустљиво, склон је компромису сваке врсте.

вуња́ра ж покварењак, превртљивац, фуњара. – Ті си, брѳ, една вуња́ра и ништак.

вўп оном. узвик којим се опонаша звук који се чује при удару мотком у мекишу површину. – Вўп, вўп с товагу по дўпе, а онѳ само пўца.

вўпа несвр. удара некога мотком; упор. вуза (3) и руза. – Вўпа ли га, вўпа.

вўпне свр. удари кога мотком; упор. вузне (4) и рузне. – Вўпни га, али немѳј бѳш тѳлко јакѳ.

вўра несвр. превише ставља нешто у што. – Не вўрај тѳлїи маз у варивѳто.

вўрда ж посан сир, сир од сурутке. – Ако нема сіриње, мі си едемо и вўрду.

вўрење с гл. им. од вўри.

вўри несвр. дува ветар кроз неки узани отвор. – Кўћа арабатна, па вўри од свѳ стране.

вўрка несвр. у дем. значењу дува помало кроз неки узани отвор. – Вўрка овде покре пѳнцер.

вўрка ж једна врста преслице за предење конопље начињена од прућа. – Моја баба прѳла на вўрку.

вўркав, -а, -ѳ 1. који пропушта ветар унутра (ѳ оронулој грађевини). – Овој нека вўркава колиба, дўва од судѳ. 2. који пропушта воду (ѳ порозном земљишту) – Вўркаво земљиште.

вўркање с гл. им. од вўрка.

вўрљав, -а, -ѳ који је рупичаст да кроз њега може струјати ваздух; упор. вуркав (1).

вурљика несвр. сипа много течности (у јело). – Не вурљикај тѳлку воуу да чарбўту, нече да ваљае нїшта.

вўрне свр. дуне хладан ваздух кроз неки отвор у какву просторију. – Кьд ѳтвори врата онѳ вўрну студеніло у сѳбуту.

вўрт прил. редѳм, од реда. – Отидѳше вўрт сві.

вурунција м онај који меси хлеб и пече га у фуруни, пекар, фурунција. – Кьд йдемо у печалбу лѳб купўемо код вўрунцију, на рабуж.

вурунциси, -ска, -ско који припада фурунцији, који се односи на фурунцију. – Чіча Бѳра Ћирић из Паланку е думал: “Жѳжак лѳбац вурунциси и пѳголем рабациси, тѳј е за теб, стринѳе”.

вурчица ж дем. од вурка.

вутарина ж ауг. и пеј. од вутарка

вутарка ж дуга вунена сукња. – Зими жена мора да опаше вутарку, ако оче да се не смрзне.

вутарчица ж дем. од вутарка.

вутер ж оквир врата или прозора, рагастов, футер. – Кључ е закачен на ексер на вутер.

вүһумача ж неискрена особа. – Къд се најмалко надаш вүһумача ч те издаде.

вүца несвр. често улази и излази на врата; упор. вуцка. – Не вүцај сваћи час на вратата.

вүца се несвр. **1.** иде с разним припадницима супротног пола из љубавних разлога. – Вүца се там с неке курвештије. **2.** бесциљно лута, скита. – Цёл дён се вүца по салó, дóm се не прибира.

вүцальһа ж **1.** жена веит крадљивац. – Тај вүцальһа къд дóјде код некуга, па ако га тија нема бьш тьг тўј, узима квó доване и одма си отóди. **2.** неморална жена која иде с разним мушкарцима из љубавних разлога.

вүцање с. гл. им. од вуца. – Вүцање на там, на овам, и врата се прэцве отварају.

вүцка несвр. в. вуца. – Деца, квó тóлко вүцкате на овїја стўд?

вүцкање с гл. им од вуцка.

вүцкара несвр. и уч. сваки час улази и излази; упор. вуцкари. – Брэ, Драгóмире, квó тóлко сваћи час вүцкараш, смири се, мајковићу.

вүцкара се несвр. иде с разним мушкарцима из љубавних разлога, вуцара се. – Вүцкара се час с овóга, час с онóга.

вүцкарање с гл. им. од вуцкара (се).

вүцкарење с гл. им. од вуцкари.

вүцкари несвр. в. вуцкара. – Детенце, несмó се погодїли да едномьн вүцкариш.

вүцне свр. брзо уђе или изађе. – Вүцну на врата и побéже.

вүцне се свр. зачас негде нестане, изгуби се негде. – Сьг бéше тўј и вүцну се негде и нестáде.

вүчэ һўнац изр. грн. после растеривања гућице у дно, грнчар у другој фази израде земљаног суда извлачи суд у облику сулундара (һунца), у трећој фази обликује бокове.

вүчетїна м рет. ауг. од вук. – Видел вéли, там на косóту, страшне вүчетїне.

вүчїја ж дугуљаста дрвени суд заднивен са обе стране који на горњем дну има узани прорез да се може провући рука, служи за стављање туршије

Г

габър м бот. листопадно дрво из фам. Betulaceae, крошиње густе, а дебла већином засуканог и ожљебљеног, бели *граб* *Carpinus betulus* L. *црни граб* *Carpinus orientalis* Lam., упор. свињаковина.

Габравница ж село у општини Књажевац.

Габравничанин м становник Габравнице, онај који је пореклом из Габравнице.

Габравничанка ж становница Габравнице, она која је пореклом из Габравнице.

габравничћи, -чка, -чко који припада Габравници, који се односи на Габравницу.

габрѝк м 1. *грабова шума*. – Иди пушти козе у онѝја габрѝк. 2. *посечено грабово дрво, грабова мотка, грабов прут*. – Ако узнем едѝн габрѝк да те изударам, че ти е све јасно.

габрѝнка ж нека врста вуне. – Габрѝнка вѝна не тражи мѝжје.

габрѝв, -а, -о који припада грабу, који се односи на граб, који је од граба. – За сваку алатку најбоље е габрѝво дрѝаље.

габрѝвина ж *посечено грабово дрво, грабова мотка*. – Па ѝзе еднѝ неоластрену габрѝвину...

габрѝвинка ж дем. од габрѝвина. – Накрѝшим тѝнѝе габрѝвинѝе, па си напрѝм ѝмит.

гавгѝл м 1. *куче, црно куче*. – Црн ко гавгѝл. 2. *ђаво, сатана*.

гавгѝлес, -та, -то у пеј. значењу који је црн, који је црн као црно куче. – Млѝго си ми тѝ гавгѝлес, да несѝ од Цѝгање?

гавѝља несвр. 1. *једва хода, тешко се креѝе*. – Ене га, дѝда Цѝкура, едѝа гавѝља уз Ледѝње. 2. *котрѝа нешто с напором једва га помичуѝи*. – Гавѝља едѝн цаќ од преко сто ѝила, а нема кѝј да

му помѝгне. 3. *мукотрпно пролази кроз живот*. – Гавѝљамо га неќако, али сѝлом. 4. *ради неки посао пипаво али темѝлно*. – Ма квѝ га тоќко гавѝлаш, смандрѝлај га како бѝде. 5. *тешко жваѝе котрѝајуѝи залагај по устима*. – Гавѝља по уста онѝја зѝлог, гавѝља, па га испљѝе. 6. *налази се у ѝубавном загрѝају с ким*. – Ене га доле гдѝ јѝ гавѝља по грѝнице.

гавѝља се несвр. 1. *дави се ским котрѝајуѝи се у клупку (о псима)*. – Гавѝљају се наѝи Цѝќа и Жѝќа. 2. *налази се у ѝубавном загрѝају с ким*. – Гавѝљају се по момурузѝи. 3. *сваѝа се, гложи се с ким*. – Прѝцве се неѝшто гавѝљају, несѝ ко ѝѝѝе.

гавѝљање с. гл. им. од гавѝља (се). – Гавѝљање по грѝнице.

гѝвне свр. *тркне по нешто, скокне*. – Чу да гѝвнем чѝсом до продавницу да донесѝм пѝво.

гавранѝтина ж в. гавранина.

гѝвранина ж ауг. и пеј. од гавран; упор. гавранетина. – Тѝја собѝр је трѝ пѝт надлитѝла еднѝ гѝвранина, с обѝало у кѝунѝцу.

гѝгини опѝнци м мн. *пиротски гумени опанци названи по произвођачу Гаги*. – Кѝд смо носѝли гѝгини опѝнци, тој ко да смо носѝли цѝпиле, после онѝја нестрѝгани свинсѝи опѝнци.

гагрѝца ж упор. цагрица. 1. зоол. *жижак у зрну жита и другим зрнастим плодовима: пасуљу, грашку, сочиву и сл.* *Laria pisorum, Calandra granaria, Laria lentis, Dermestis lardarius*. 2. *закерало, ситничар, цепидлака, шкртица*. – На тѝј се гагрѝцу динар не тѝрчи. 3. бот. *семенка у зрну грожѝа*. – Еднѝ плѝјују гагрѝце кѝд едѝ грозје, стрѝа и да им се не заглави у слѝпо цревѝ.

гѝдан, -дна, -дно који је ружан,

грозан. – Ес да е миражиќика ал е, бра́те, га́дна, ѝч не́ убава.

гџбџка несвр. **1.** *лаганим додиривањем коже на неким местима дражи, голица*; упор. гудачка. – Гџбџка га по мешину, ега́ би га насмејал. – Немој да се гџбџкаш ја́ сам јако гџбџлива. **2.** *фиг. вербално изазива кога, чачка кога*. – Мани да ме гџбџкш, да не чуеш оној што ти се нече сви́ди.

гаџка се несвр. *голица се*. – Мо́ра се гаџкџм да би се насмејал, то́лко га сме́шно вре́ви, та ма́ни га.

гџбџкање с. гл. *им. од гџбџка*. – Од гџбџкање мо́ж на чо́века да се слоша́е.

гџбџли́в, -а, -о *који је осетлив на голицане*. – Немој ме пи́паш по таба́ње, јако сам гџбџли́в по њи́.

гџбџне свр. *голицне, заголица*; упор. гудачне. – Са́мо ма́лко да те гџбџнем, да ви́дим ел си ѝстин гџбџлива.

гаџна ж **1.** *ауг. и пеј. од гад, особа која заслужује презир и осуду*. – Ти́ја е голема́ гаџна. **2.** *особа ружног лица и изгледа*. – Не́ма по́голема гаџна од њу́. **3.** *дем. и хип. од гад. (Употребљава се када је реч о деци, кад се жели рећи да су напредна и лепа, али да се не урекну)*. – Гле́ гаџна една́, колка́ е порасла.

гаџне́ несвр. *постаје све ружнији*. – Деца́ у три-четрна́ес годин јако гадне́у. – И ста́ри љу́ђе гадне́у.

гаџо́ча ж *неред и прљавишина у кући*. – У њо́јну ѝжу и ало́ча и гаџо́ча.

гаџе́ње с гл. *им. од гази*.

гџз м *задњица, стражњица*. – Тој не́ ништа, тој е са́мо еџн го́л гџз.

газа́ч м *узенгија на ашову за риљање*. – Едни́ намештају газач за ле́ву но́гу, едни́ за де́сну. – Риља́ј до газач.

газџли́к м *в. газдинли́к*. – Не́чеш газџли́кџт да понесе́ш у грџбишта.

газџаш м *ауг. од газџа, велики газџа*. – Тој су љу́ђе газџаши, они́ сваџи дџн

блџже.

газџеа́ње с гл. *им. од газџе*. – Њего́во газџеа́ње ко да не́че да ѝма кра́ј, тека́ му се чџни.

газџе́ несвр. *богати се, постаје газџа*. – Дор дру́ђи сироте́у, он газџе́.

газџети́на м *ауг. од газџа*. – Газџети́ната ми за́ћину сто́ баџње.

газџинли́к м *богатство, газџиндук, велико имање*; упор. газџли́к. – То́лђи њего́в газџинли́к, а ѝде у ста́ре дрее́.

гаџџинсџи, -ска, -ско *који припада газџи, који се односи на газџу*. – С ње́г се не мо́же, он је гаџџинсџи си́н.

гаџџинсџи прил. *на газџински начин*. – Напраи́л га гаџџинсџи, не́ма шта.

гаџџинци м мн. *газџе, богати људи*. – Бла́го си га на њу́, оженџла се у гаџџинци.

газе́ с *дем. од гџз*. – Ме́н се чџни да те срџи газе́то за бо́ј.

газе́ње с гл. *им. од гази*. – Газе́ње по грџину, да га ма́не.

газе́р м *комад ћерамиде (половина или мање) који служи као уметак при зидању или покривању*.

гаџи несвр. *спарује се патак с пловком, певаџ с кокошком и сл. ради оплодње*.

гаџне свр. *снажно нагази*. – Гаџни ошо́ват, квó га жа́лиш!

гаџџа́р м *свирач на гаџџама, гаџџаш*. – Гаџџа́р надува́л гаџџе, па сви́ри ли сви́ри.

гаџџа́рче с *дем. и хип. од гаџџа́р, млади гаџџа́р*. – Сви́ре гаџџа́р и гаџџа́рче.

гаџџе ж (поред значења *дувајући музички инструмент начињен од овчије коже и других елемената*) *фиг. плач, плакање*. – Какве́ ја то́ј чу́ем гаџџе та́м у со́бу, ку́ј то́ј рове́? в. и: не бери гаџџе, стаклено гаџџе.

гаџџуни́ца ж **1.** *део на гаџџама у коме се налази писак и који има одговарајући број рупица за извођење мелодије*. – За гаџџуни́цу е ва́жно да е напра́ена од

слівово дрвó. **2.** свирала начињена од зовиног дрвета са писком. **3.** свирала (дечја) начињена од шупљег стабла траве цвелике.

га́ка несвр. (3. л. мн. га́кају и га́чеју) *оглашава се гакањем, гаче.* – Штó ли плóвћене тóлко га́чеју?

га́латан, -тна, -тно **1.** *који је нечист, упогањен.* – Ти́ја е кла́данац га́латан, од њéг во́ду не завáчамо, нíти стóку пóимо. **2.** *који је поган, ружан (о речима).* – Зар те не срамотá да врéвиш га́латни рéчи?

галáте се несвр. мн. *говоре ружне речи једна другој (жене) спомињући притом измет.* – Да те грозá да слóшаш кьд се онé двé галáте.

галатéње с гл. *им. од галати.*

галáти несвр. **1.** *прља нешто изметом или другом нечистоћом.* – Тúrци су галáтили нáше цркве. – Немóј да пéреш сýдови у кла́данац, да не галáтиш во́ду. **2.** *говори ружне речи спомињући при том измет, с намером да повреди и унизи онога коме их упућује.* – Заштó си галáтил комши́ју, ел знáеш да мóж да ти затрéбе јúтре?

галатлѝв, -а, -о *који има особину да галати.* – Сóја е галатлѝва женá, кьд те онá нагалáти, заборáиш какó се зовéш.

галáтно прил. *на галатан начин.* – Немóј нýкад да врéвиш галáтно.

гáлка ж *назив за црну кучку или овцу и име таквој животињи.*

галопáчћи прил. *галопом, галопирајући.* – Галопáчћи е пролетéл покре нáс.

гáља ж **1.** *животиња црне длаке (овца, пас и др.) и име таквој животињи.* – Идй да дадéш на Гáљу лéб. – И Гáља близнйла, та сýг ймамо дéсет јáгњети од óсом óвце. **2.** *клип кукуруза са шареним зрнима; упор. калуђер, шарендај.*

гáљес, -та, -то *који је црне длаке или косе.* – Гáљесто девóјче. – Рáшко е бйл

гáљес пáкан.

гаљйл м *ован црне вуне и име таквом овну.*

гамйла несвр. **1.** *прави гомилу, гомила.* – Штó гамйлаш тй́ја кáмење тјј, ел несй мógъл да и згамйлаш онáм? **2.** *врши велику нужду.* – Дóста си га гамилáл, дй́зај панталóне, па да йдемо.

гамйла ж **1.** *гомилу, хрпа.* – Свé стрпано на гамйлу. **2.** *у пеј. значењу већи број људи.* – Иде гамйла ус пýт и óче да се смéни кмéт.

гамйла се¹ несвр. *окупља се, множи се.* – Гамйла се нáрод прéд óпштину. – Гамйлају се стрáшни óблаци.

гамйла се² несвр. *врши велику нужду некоме у инат.* – Тй́ си лýд кьд се гамйлаш на човéка пред вракњйцу.

гамйлање с гл. *им. од гамила (се).*

гамйлка ж *дем. од гамила, гомилица.* – Сабрáл сам сенцéто на гамйлѝе, па чéкам синáтога да дóјде од рáботу, да га здéнемо.

гýндори несвр. **1.** *нејасно, неразговетно говри; жагори.* – Чýем гýндоре нéћи ал и не вйдим, нй́ти се разбйра квó прйчају. **2.** *прекоревá, гунђа.* – Бóљ да си јá седйм дóм, него да ми пóсле онáј моá бáба гýндори.

гáра м/ж *пас или овца црне длаке и име таквом псу или овци.*

гарагáн м *црномањаста особа.*

Гарагáн м *Циганин.* – Óн е од онй́ја Гарагáње од Кадй́сћи крс, што во́де мéчће по вáшари.

гарáк м **1.** *шумско подручје које је уништио пожар.* **2.** *плитко и слабо земљйште на коме усевы, ако нема довољно кйше, пригоре.*

гáрван м *врста црног грожђа слична прокуцу али крупнйја и са јáчом опном и више семенки.*

гарванйт, -а, -о *који је црн као гавран.* – Црнó грóзје гарванйто.

гарва̀ноша ж овца или коза црна као гавран и име таквој овци или кози.

гарва̀ношка ж хип. од гарваноша.

га̀рда и **га̀рде** ж направа у виду асуре за хватање риба, исплетена од танких правих пругића или од дебелих конопљиних стабљика. Ставља се савијена у облику левка на подграђени брзак, тако да предњи, шири део стоји узводно и лежи на подгради, а задњи свезани део на једној сохи. У току ноћи риба заједно са водом уђе у гарду при чему вода пропадне а риба остане на решетки и копрцајући се све више улази у сужени део који је нешто спуштенији, тј. нижи од улазног дела. – Деда Лека Маџа е лови́л рибе и на га̀рде и на ра̀зни дру́ђи на́чини.

га̀ре с млада домаћа животиња (јагње, јаре или пас) црне длаке и име таквој животињи. – Сџг имамо еднога црнога мачора, па га о́камо Га̀ре, а од ми́лос Га̀ган.

га̀рѝз м мржња, пизма. – Ѐма не́ћи га̀рѝз на њѝга.

га̀рѝзан, -зна, -зно који мрзи, који је љут и киван.

га̀рѝзли́ја м осветник, злопамтило, инаџија. – Сва́ћи се склања од тога га̀рѝзли́ју.

га̀рес, -га, -то **1.** који је црн, који је скоро сасвим црн. – Пројде едно га̀ресто куче. **2.** који је црњоманаст. – Га̀ресто момче́то, али прле́га да не́ од Цѝгање.

га̀ри́ја ж **1.** заједнички рад од општег интереса. – Јутре че га̀ри́ја да опра́ља пу́т за Ле́шје. **2.** кулук, приси́лан рад. – Одреди́ли ни из општину д ѝмо на га̀ри́ју, да вла́чимо дрва за рудник. **3.** моба. – Бра́т је позва́л голѝму га̀ри́ју, / А Ми́ља че по́стад да му држи́ (н. п.).

га̀рина ж в. гарак.

га̀риште с в. гарьк (1).

га̀рне свр. загори, пригори. – Га̀рнул ни момурузѝт, ел у њѝвуту ѝма

каменчѝк. – Га̀рнуло дно́ на ше́рпу.

га̀роша ж црна овца и име таквој оци.

га̀рча м пас црне длаке и име таквом псу. – Га̀рча вѝзан с ла̀нац за кољѝц.

га̀с м петролеј. – Го̀ри ла̀нпа, го̀ри га̀с. – Неста́л ни га̀с, па све́тимо сѝс пазде́р.

га̀са̀рче с (мн. га̀са̀рчичи и гасарчетѝја, уз бр. га̀са̀рчета, га̀са̀рчети) лимена светиљка на петролеј без икаквог стакленог оклопа. – Узни́ венѝр, с га̀са̀рче не мо́ж да све́тиш надво̀р, че га уга̀си ве́тар. – Док де́да би́л жив, има́ли смо три́ га̀са̀рчети, сѝг се не́где потика́ли.

га̀си у́глење изр. при бајању од страха бајалица гаси углевање које својим цвиљењем при паду у воду изгони страх из болесника.

га̀сне несвр. **1.** престаје да светли. – Ѐдноман га̀сне сѝјалица, заеба́вају ни онѝја из центра́лу. **2.** престаје да гори. – Па́да ѝиша и га̀сне ни о́гањ. **3.** постепено нестаје, одумире. – Чове́к га̀сне, док не уга̀сне. – Га̀сну села́ва, љу́ђе ото́де из њѝ.

га̀ткѝ несвр. у дем. значењу гѝдѝчка. – Га̀ткѝ га по мешѝнку.

га̀че ж **1.** доњи део рубља, гаѝе. – Ода́вна женѝ несѝ носѝле га̀че. **2.** фиг. долине два састављена потока које гледане узводно личе на гаѝе. – Га̀че (топ.). в. гаче на плот, тресу ми се гаче..

га̀че на пло́т изр. бркови, дугачки бркови који висе. – Омусѝл мустачѝ ко га̀че на пло́т.

га̀чес, -га, -то живина или птица којој су ноге обрасле перјем тако да изгледа као да има гаѝе, гаѝест. – Пѝле моѝ, га̀често.

га̀четѝне ж ауг. од гаче. – Сту́рај те́ј гачетѝне и да́ј и ова́м на прање́.

га̀чице ж в. гачѝе.

га̀чни́к м учкур за притезање гаѝа или бревенека уз пас. – Га̀чни́к ми се

прећинул, че ми падну бременеци.

гачошља́к м зб. од гаче. – Куи че да опере овíја овољћи гачошља́к?

гáчће ж дем. од гаче, гаћице; упор. гачице. – Стурај гáчће, да ти и ја не стурам!

гачу́рине ж ауг. од гаче, старе поцепане и прљаве гаће. – Ма нéчу, брe, да перем више твоe усране гачу́рине.

гачу́ринће ж са пеј. призвуком дем. од гаче, гаћице. – Дeдин унук, па напíнил гачу́ринће.

га́ца несвр. 1. нишани, гађа, циља. – Едну плóвку гаца́мо двојца и немогóмо ју потрeвимо. 2. погађа. – Гацам га и онó пада, нeма шалá.

га́ца се несвр. баца се неким предметом на кога. – Несмó се по Бóга гаца́ли, та ни пратíл ово́лку сýшу.

гаца́ње с гл. им. од гаца. – Гаца́ње с камење.

гац́ц м онај који гађа, стрелац. – Он е најбољи гац́ц, квó вíди тóј потрeви.

Га́шпар м име.

гв́инт м (поред значења шраф којим се што стеже, стега) фиг. забрана, строгост, стега, зорт. – Ако нeч да учиш, чу ти удáрим гв́инт и нeч нíгде да мрднеш.

гвóзја ж гвожђа за хватање дивљачи. – Разáпнем гвóзја и јутре дóјдем да вíдим íма ли неквó да се уватíло.

гвóзје с. гвожђе, железо ferrum.

гдe прил. где; куда; упор. где смрди туј и мирише, где цар иде пешћи, где че ти душа, где че, шта че.

гдe смрди́, туј и мирíше изр. где смрде свињски обори ту после мирише и месо и маст.

гдe ца́р íде пeшћи изр. нужник, клозет.

гдe че ти душá изр. каже се ономе ко некога искоришћава и малтретира.

гдe че, шта че изр. куд ће, шта ће, друкчије се не може него како мора да

буде.

гeрман м врста доброг металног плуга с почетка XX века.

Гeрман м рет. в. Церман.

гла́бне свр. зграби зубима и уједе (о псу). – Вáрди се да те не гла́бне мóј Бeла Рада. – Цeнко е до сýг гла́бнул íма еднó пе-шeс човeка.

глабњeва несвр. уједа (о псу). – Глабњевáл је нeколко човeка.

главá ж анат. горњи део човечјег и одговарајући део животињског тела у коме је мозак carut. в. бестрага му глава, бос по главу, виси над главу, глава у грне, говеца глава, спром главеј, стура главу, тура главу на дубар.

гла́ва ж заобљено узвишење.

главá у грне изр. кажу, да када керови јуре зеца низбрдо и он видећи своју погибао изговара: "главá у грне" тј. ускоро ће му се глава кувати у неком лонцу. Када бежи узбрдо зец ловцима поручује: "Курц у грне", што значи да му не могу ништа.

главач́ћи прил. 1. главом надоле, наглавачке, стрмоглавце. – Цíли Тeсла е главач́ћи рипáл у Цвeткову вáду, ал ед́н пút, кд водá билá плитко, рíпнул и забóл гла́ву у тíњу, едвá смо га извад́или. 2. непромишљено, насумице. – Íде проз жíвот главач́ћи.

главетáр м онај који је главни, старешина. – С тíја нáши главетáри лóше че да прóјдемо.

глав́ина ж 1. главчина на точку запрежних кола. – Главíне се прае од брестóво дрвó. 2. фиг. својeглава, бандоглава и тврдоглава особа. – Лeкни се од нeг, тóј е еднá глав́ина.

глав́инчина ж ауг. од главина (2). – Он бeше еднá глав́инчина неостру́гана.

глав́ица ж 1. дем. и хип. од глава. – Водíца, мíрна глав́ица. 2. заокругљени део неких биљака (о луку и сл.). – Лúк напрайл добрe глав́ице.

глави́чка ж **1.** дем. од глава, мала глава, главица. – Главичка му ко песница. **2.** дем. од главица (о луку, купусу и сл.). – Насечи две-три главичке лук и тури у грне.

главни́к м главни обруч на бурету, онај први. – Главник се праи од појаку шину, него друђи обручи.

главња́ ж *недогорело дрво које се још жари, угарак.* – По курјаци се ока овак: “Главња ти у дупе, а воденично ти колó окол шију”.

главњи́ца ж **1.** дем. од главња. – Потицај, главчо, главнице. **2.** бот. житни паразит у виду гљиве *Secale cornutum* L.

главњи́чав, -а, -о који је заражен главњицом (2). – Овуј годин пшеница свá главњи́чава.

главобóљ м **1.** бол. главобоља. – Баба Еглика па́ти од нећи главобóљ. **2.** тешке мисли, бриге. – Ѐмам си са́мо главобóљ с не́га.

главоéдник м онај који другоме ради о глави, који припрема нечију пропаст; упор. главоизедник. – Тија главоéдник че ни гла́ву поедé.

главоизéдник м в. главоедник. – Да л че да доака тија главоизéдник ед́н пúт.

главоња́ м бот. врста зељасте биљке.

главоња́ ж **1.** цвет конопље пун сена. – Кьд че да беремо сéме од грснице, ма́ти ни рекне́ д ёмо покре крај и да ћинемо главоња́. **2.** дем. од главоња (о деци). – Он до́jde ма́лко главоња́.

Главосéк м в. Свети Јован Главосек.

главóч м бот. в. устрг *Echinops* L. и *Echinops banaticus* Roch.

главура́н м упор. главурдан. **1.** онај који има велику главу. – Ти не́маш то́лку гла́ву ко онíја главура́н. **2.** тврдоглава а не много паметна особа. – Чуеш ли ти, брэ, главура́не ед́н, квó се при́ча од тво́ју жену́?

главура́т, -а, -о који има велику главу, глават. – Омршавéли од глади, па

постану́ли не́кви главура́ти.

главура́н м в. главуран. – Милан, главурдан. – На то́га се главурда́на не доказуе.

главу́рина ж **1.** ауг. и пеј. од глава, велика глава. – Колку́ са́мо главу́рину ёма! **2.** уображена особа, усијана глава. – Тој е еднá зацéпена главу́рина. **3.** кожа с говеђе главе која је лошег квалитета и од које се праве јефтинији опанци. – Не́чу оп́нци од главу́рину.

гла́вча м онај који има велику главу, главоња; упор. главша. – Несмо́ мо́гли да на́jдемо ка́пу за ово́га на́шега гла́вчу.

гла́вче с глава печеног јагњета или прасета. – “Кавецíјо, квó ёма за ручы́к”? “Ёма гла́вче од јагње́.”

гла́вша м в. главча. – Не́ма по́голем гла́вша у салó од не́г.

гла́дан, -дна, -дно који је тањи, ужи него што треба (о предметима). – Тај осавина гла́дна за ову́ј главчину. – Тија шарав гла́дан за ову́ј ма́тицу.

гла́ди несвр. чини некога гладним. – Немóј им да́ваш, немóј си гла́диш де́цу, а да ра́ниш Цíгање.

гладјосува́ње с гл. им. од гладјосуе. – Остану́ли ста́ри и са́ми и тека́ осу́дени на гладјосува́ње.

гладјосуе́ несвр. гладује и од глади пропада. – Остáили га да гладјосуе́ и тека́ од глади да ска́пе.

гладјоше́ свр. изнемогне од глади, ослаби од глади. – Че́ка га да гладјоше́, па да се тека́ потíка.

гла́дначы́к, -чка, -чко у дем. значењу који је прилично гладан. – Гла́дначко ми детéнце, сы́к че ба́ба да му даде́ да ёдне.

гладнёе́ несвр. постаје све гладнији, гладни. – Кьд се пи́је вода́ од Ба́јчину ср́чено се гладнёе́. – Гладнёе́ на́род, не́ма квó да се еде́.

гладува́ње с гл. им. од гладуе. – Под окопа́цију, а и по́сле не́ћи пúт, кьд се

чекáло у рѣд за лѣб, било је големó гладува́ње.

гла́ма ж *каменито и голо брдо, чука.*
– Цѣл дѣн се не дѣза маглá од онѣј гла́ме.

гламња́ ж *в. главња.* – Узѣл глмњú и óтиде иза плѣвњу, да не напраи нѣћи белáј.

гламњѝца ж **1.** *дем. од гламња.* – Потѝцај гламњѝцете, да изгорú до крај.
2. *бот. в. главњѝца (2) Secale comutum L.*

гламњѝчина ж *бот. ауг. и пеј. од гламњѝца (2).*

гламчина ж **1.** *ауг. од глама.* – Къд прѣдеш онúј гламчину, тѣг чеш да стѝгнеш у Прѝчовци. **2.** *ауг. од гламња.*
– Запрѣчи две-трѝ гламчине, да имамо óгањ за јúтре.

гласѣк м *дем. од глас, гласѝ.* – Гласѣкът му тѣнък.

гласи се *свр. да гласа од себе, јави се, одазове се.* – Јá подокнú и óн се óдма гласи. – Колкó га óкам, а óн се нѣче гласи, баксúз ни ѣдан.

гласнѝк м **1.** *једна од рупѝца на свирали.* **2.** *гајде.* **3.** *споредни отвор пећине где избија глас када се унутра викне, где избија дим ако се у пећини заложѝ ватра или где се може изаћи из пећине на другу страну.*

глáч м *галама, бука.* – Дѣца, не дѣзајте тóлћи глáч!

гладóсан, -а, -о *рет. трп. од гладоше који је изгладнео.* – Гладóсан, нѣ знам да л мóж да се поврне.

гладóше *свр. в. гладjóше.* – Гладóсал од немáње и од лѣњ.

гла́ша *несвр. гласа на изборима.* – Јúтре че да гла́шамо нáши послáници.

гла́ша се *несвр. одазива се, јавља се, даје гласа од себе.* – Јá га óкам, а óн се гла́ша одонúд из момúруз. – Нѣкво се гла́ша из онѝја купѝнáк.

гла́шање *с гл. им. од глаша, гласање на изборима; упор. глошање.* – Овѝја нáши политикáши сáмо врѣве од

глаша́ње, на њѝ тóј нáјласно, мѝсле да че да добѝју влáс, а мѝ што се дангúбимо тóј нѝком нѝшта.

глѣ си белáј *изр. гледај своја посла.*

глѣ ци рáботу *изр. 1. гледај своја посла. 2. дижи руке од тог посла.*

Глѣда ж *име.*

глѣда *несвр. (поред осталих значења) врача, прориче судбину.* – Идѝ код бáбу Станѝку да ти глѣда у úглење.

глѣда белó вѝдало *изр. живи, још је жив.*

глѣда у туцѣ ру́ће *изр. други га издржава, живи од туђе милости.*

гледáечи *прил. сад. гледајући.* – Óчи си изгледá гледáечи.

глѣдаљна ж *в. гледьц.*

глѣдана девој́ћа ж *девојка коју су пре прошеvine просци дошли да виде и упознају је и процене да ли им одговара; упор. гледаница.* – Свáка се глѣдана девој́ћа нáда, да че се проснѝцѝти врну да ју прóсе, али тóј нѣ úвек бѝш текá.

глѣданица ж *в. гледана девој́ћа.* – Глѣданицата им остáла непрóшена.

гледáње *с гл. им. од гледа.* – Гледáње у úглење.

гледь́ц м *анат. зеница у оку pupilla.* – Прсло му нѣкво у óко ал, тáм долѣко, нѣ у гледь́ц. *в. и:* ни гледь́ц, ни бель́ц.

глѣтав, -а, -о *који је са доста воде, тежак и зѣцав (о некој материји).* – Дьнѝс ми лѣб испáдал млóго глѣтав. – Глѣтава земљá за копáње, мóра да чѣкнемо да мáлко пропрне.

глѣтавица ж *глиновита земља, глинуша, земља тешка за обраду.*

глетѣ́нце *с (мн. глетáнца, уз бр. глетáнца и глетѣ́нци) дем. од глето.* – Тóј да издлбѣш сьс малóно глетѣ́нце. – Мóре, къд дóјде вáшар има си кúпим две-трѝ глетѣ́нци, рáзна да бúду.

глѣтка *несвр. у дем. значењу гледа.* – Глѣ, какó вѣсало глѣтка.

глеткање с гл. им. од глетка.

глето с дрводељска алатка длето. – Плива ко глето.

глец м глеђ, глазура. – На крчажé испуцáл глец; лоше си било напраено.

глецосан, -а, -о који је глеђосан, коме је стављена глеђ. – Да кúпиш глецосан крчаг, немóј онакбв.

глецосање с гл. им. од глецоше.

глецосување с гл. им. од глецоусе.

глецоусе несвр. ставља глеђ на земљану посуду у току израде; упор. глецоше. – Грнчáр грнци не глецоусе, него сáмо крчази́.

глецоше невр. в. глецоусе. – Вéља, грнчáр узéл да глецоусе крчажетíју.

глибáк м глибовито место. –

Устáйла му се кóла дóле у глибáк, па идé да тражи некугá с трактор, да га извлчé.

глибáц м 1. расквашена земља претворена у житко блато. – Ако идеш преко глибáцт, мóж да штúкнеш у њéг.

2. мутна вода засићена расквашеном земљом. – Дошла водá, сам глибáц, и ошамутíла рíбе, мí тýг íдемо па и вáчамо с кóтарће.

глибина и **глибинá** ж дубина. – Не улази у тýј глибинú, да се не удавошéш.

глибóк, -а, -о који је дубок. – Овíја ви́р млóго глибóк и вртí се водá у њéг.

гли́ва ж 1. бот. гљива, печурка. – Набрáла сам пíну кóтарку с гли́ве. 2. све које је младо и нежно и које тек треба одгајати (првенствено дете). – Очúваш га од гли́ву, па после дру́ђи командуе с њéг.

гли́па несвр. гази по глибу. – Ел сте ви́ дозволи́ли на детéно да гли́па по блáто?

глиста́в, -а, -о 1. који има глисте. – У дúпе га глиста́во, њи́гово. 2. који је попут глисте, цвилав. – Усука́л се, па дош́л глиста́в. 3. који је ценидлака и врдалама. – Че ми дóјде на јáдац тíја глиста́вијат.

гли́стица ж в. ваденица.

Гли́ша м име. в. чича глиша.

ѓлка ж изралина на телу, гука. – А по́ врат му ѓлка до ѓлку.

ѓкав, -а, -о који има изралине, гуке по своје телу. – Ѓкаве му но́ђе од проши́рене вéне.

ѓне свр. гутне, прогута. – Наéл сам се, не мóг да ѓнем ви́ше. – Ѓну двá пúт ре́ију и óпијани се, тóлко му мáлко трéбе.

ѓње несвр. гута, гута с времена на време; није. – Ѓњеуеш ли од пијéљцити помáлко?

гло́ба ж несрећа, погибао. –

Потревíла ме големá гло́ба.

глобље́ва несвр. кажњава новчаном казном, глоби. – На́ш пресéдник óдма глобље́ва, не питúе те млóго да л си крív.

глобљева́ње с гл. им. од глобљева.

глова́ ж рет. глава. – Млóго ме болí глова́.

Глогóвац м село у општини Књажевац.

глогóвщи / ски, -ска, -ско и глогóвачћи / чки, -чка, -чко који припада Гло-говцу, који се óдноси на Глоговац.

Глогóвчанин м становник Глоговца, онај који је пореклом из Глоговца.

Глогóвчанка ж становница Глоговца, она која је пореклом из Глоговца.

гло́дне свр. 1. почне да глође па остави. – Гло́дну мáлко кочíнуту, па ју са свé мéсо вр́ли на кúче. 2. поједе нешто на брзину, поједе мало. – Гло́дну не́колко зáлога кóлко да залáжем глáдат. 3. увреди, дирне, чачне некога. – Не прóјде д́н да ме не гло́дне за нештó.

глођи́нка ж дем. од глођиња. – Ѐма тí да едéш глођи́нће, јá кд ти кáжем.

глођи́ња ж бот. трновит, врло разгранат и отпоран грм или дрво и плод из фам. Rosaceae 3 до 4 м висок.

Цветови су му бели, а плодови дугуљастии и црвени, глог, глогиња
Crataegus oxyacantha L. в. не ец глођиње.

гложак м в. *глождак.*

гложѣк м дем. од *глог, мали, млад глог.*

глождѣк м *глогово грмље, место где расте глог, глогова шума; упор. гложак, гложје, глозје.* – Натѣрам козѣ у глождѣк, па излѣзнем на вр да и дочѣкам.

гложје с в. *глождак.*

глозје с в. *гложје.*

гломотуран, -рна, -рно *који је гломазан, незграпан (о стварима).* – Тија шифуѣр млого гломотуран, не мѣж да прѣде на вратѣта.

глотѣ ж **1.** *коров, уродица у житу.* – Глотѣ овѣља пшеницу, трѣбе ел да ју прскамо, ел да ју плѣвимо. **2.** *доњи друштвени слој, сиротиња.* – Тѣј штѣто штрѣјкују, тѣј мѣра да е глотѣ, ѣче пѣвише пѣре, а помалко да рабѣте. **3.** у ауг. *значењу број чланова породице, чланови породице.* – Онѣ су гоца глотѣ уз остѣл.

глотан, -тна, -тно **1.** *који има нечистоће у себи (о жити).* – Глѣтно жѣто мѣра дѣбро да се уљѣди за у воденицу. **2.** *који је лош, покварен (о човеку).* – Милѣсов је млого глотан, чувај се оди њѣг.

глоцѣње с гл. им. од *глоце.* – Глоцѣње кѣчѣне.

глоце несвр. **1.** *зубима одваја меке делове од тврдих (месо од костију), глође.* – Нѣти глоце, нѣти дрѣгом дѣва. **2.** *зубима струже или гризе тврд предмет.* – Дѣда глоце пѣчен кѣрен. **3.** *притиска и иза-зива бол.* – Спѣкли ми се опѣнци, па ме глоцу. **4.** *фиг. малтретира кога, малтретирањем исцрпљује кога.* – Немѣј више да ме глоцеш, остѣј ме на мир.

глоце се несвр. **1.** *свађа се, гложи се.*

– Не мѣж да живѣју ко мѣж и женѣ веч се стѣлно окол нѣкво глоцу. **2.** *секира се, прекорева сам себе, пати због нечега, неког свог поступка.* – Сѣг се глоцѣм, мѣж сам моглѣ с јѣш нѣкво да му помѣгнем, мѣж би оздравѣл.

глошѣње с рет. в. *глашање.* – Ишѣл ли си на глошѣњето, ел га зѣреза и овѣја пѣт?

глѣт м *гутљај.* – Дѣј едѣн глѣт. – Глѣт, по глѣт и лѣже под остѣл.

глѣта несвр. **1.** *напрезањем грлених мишића потискује залогаје и гутљаје у једѣнак и желудац, гута.* – Загладнѣл, жѣна, па глѣта зѣлѣзи ко песнице. **2.** *халапљиво једе.* – Сѣмо глѣта, нѣма кѣд да жѣвака. **3.** *увлачи дувански дим док пуши.* – Нѣма да пѣши, ко што се пѣши, него чѣни ми се глѣта онѣја чѣр. **4.** *подноси неправде и увреде.* – Чу да глѣтам дор мѣг, а кѣд више не мѣг, чу му преслѣвим слѣву.

глѣтају се несвр. мн. *чезњиво се гледају, гледају се са жудњом.* – Глѣтају се с ѣчи, колко и мѣло еднѣ зѣ друго.

глѣта сѣзе изр. *неутешно плаче.* в. слза.

глѣтање с гл. им. од *глѣта.*

глѣтка несвр. у дем. *значењу гута, гута по мало (обично о детету).* – Глѣтка сѣмо млекѣ.

глѣтка ж *гутљај.* – Док не пѣне глѣтку ређѣју, не мѣж да рабѣти.

глѣтне свр. **1.** *гутне, прогута.* – Не мѣг да глѣтнем овѣја лѣкови без вѣду. – Глѣтни, мѣјсторе, еднѣ чѣшу ређѣју. **2.** *окуси, проба.* – Тѣлко ми се згадѣло, да више не мѣг да глѣтнем млекѣ.

глѣтнѣ жаба ж *блебетало које и по лику потсеђа на жабу.* в. жаба.

глѣтоњак м у дем. *значењу гутљај.* – Јѣтром мѣра макѣр едѣн глѣтоњак ређѣјицу да пѣне.

глѣв, -а, -о *који не чује.* – Ел си си истин глѣв, ел се сѣмо прѣиш да не

чуеш?

Глу́ва сре́да ж народни празник који се празнује од главе.

глува́ја ж бот. зељаста биљка из фамилије Papilionaceae висока од 20 до 70 cm, обрасла ретким длакама. Стабљике су шупље, листови дугачки, а цветови удружени у лоптице, ајчица *Coronilla varia* L.

глува́јћа ж бот. вишегодишња биљка из фам. Fabiaceae (Papilionaceae). Стабло је дуго до 180 cm слабо полегљиво и омотава се око других биљака, птичја грахорица *Vicia cracca* L.

глува́ра¹ ж бот. врста гљиве *Russula* Pers.

глува́ра² ж ваздушна пушка. – Онíја изнесé ра́дијо на пѐнџер, па га навр́ти на најјакó, а комши́ја му га га́ца с глува́ру, да га ућу́ти.

глувеа́ње с гл. им. од глудее. – Веч га ва́ча глудеа́ње, још ма́лко, па не́че ништа да чу́е.

глуве́е несвр. губи слух, глуди. – Глуде́ем пољк, али си́гурно.

глу́вица ж бот. једногодишња, двогодишња или вишегодишња биљка са пузећим, полупузећим и усправним стаблом, грахорица *Vicia cracca* L.

глу́вна ж у пеј. значењу наглува женска особа. – Глу́вно, глу́ва, ел не чу́еш, ел се пра́иш да не чу́еш?

глу́во куче с онај који бесциљно лута и ничије савете не прихвата. – Лу́та ко глу́во куче.

глувоча́ с стање онога који не чује, глувоћа. – Глувоча́ е стра́шна, ал не́ћи пút добро до́јде; не мо́ра да слу́шаш сва́кави глупости.

глу́вча м у пеј. значењу наглува мушка особа; упор. глудша. – Честíт глудча, двé не чу́е.

глу́вша м в. глудча. – Ку́й е по глудша од ва́с дво́ицу?

глу́мење с гл. им. од глуми се.

глу́мес, -та, -то који је густ и лоптастог изгледа. – Глу́места му ко́са. – Глу́место дрво́.

глу́ми се несвр. разгранана се младо дрво при чему му се крошња згушњава и обликује у виду лопте (глумте). – Глу́ми се оре́јан, íма да бу́де глу́мес, не висóк.

глу́мка ж 1. кита цвећа, букетић. – Понéла глу́мку цвејћенце. 2. ћуба на глави јагњета. – Јагњенце с глу́мку на гла́ву. 3. лисната гранчица.

глу́мта ж оно што је збијено у виду лопте (слама, сено, крошња дрвета и др.). – Напра́ј глумту сла́му и осе́њај коња́тога.

глу́пав ко дупе изр. каже се за онога који је приглуп.

глу́пос м 1. особина онога који је глуп, глупост. – Њи́гов га глупос ни́где не́ма. 2. глуп, непромишљен поступак. – Глу́пос е бíл голéм, кд е то́ј пра́ено.

глупóча ж в. глупос. – Големá е глупóча у наро́д улéзла.

глупу́рдина ж у пеј. значењу онај који је глуп, глупак. – Ћу́ти, бре, глупу́рдино еднá.

гліч узв. куш. – Гліч, де́ца, од ва́с се не чу́е телевизóр.

гліча́ње с гл. им. од глчи.

глічі несвр. 1. галами. – Кво́ глічу́ то́лко у ту́ј со́бу та́м? 2. чу́ју се неразговетни гласови. – Са́мо глічі по па́дінуту од наро́д, свí бе́ру лозја́. 3. приговара, гунђа. – Чу га урабóтим ко ми е рекъл, не́чу по́сле да ми глічі. 4. гугуће новорођенче док још не говори.

глічје прил. гласније, јасније. – Де ма́лко глічје, сла́бо те чу́ем.

глічка ж врева, разговор, ћаскање. – Тако́ј у глічку, мí се опита́мо ку́й е одóкле.

гље́ждав, -а, -о 1. који је хром, ћопав. – Гље́ждав у но́је. 2. који је згњечен, деформисан (о стварима). – Кд сам бíл у во́јску, па ни дели́ли пани́це, мѐн

дадоше едну гљеждаву порцију.

гљежди несвр. *једва хода, преплиће ногама док хода.* – Гљежди ус пút, с две товађе.

гмаца несвр. **1.** *гази, гази по блату, гаца.* – Штó гмацаш по блатиштето, ел за тебе нéма пút?. **2.** *набија гажењем.* – У војску насечу сítно зéље, па га тúрају у базéнти, па натéрају војску да се собује и да га гмаца, да пóвише стáne. **3.** *бије некога газећи га ногама.* – Бије га, па га гмаца.

гмацање с гл. им. од гмаца. – Гмацање по блáто.

гмацне свр. **1.** *нагази нехотице нешто.* – Гмацну на говно́. **2.** *угази у нешто.* – Изгуби равнотéжу, па с едну ногу гмацну у во́ду. **3.** *нагази свом тежином.* – Кьд те гмацнем, ш те исцрвчим.

гмечес, -га, -то *који је пуначак и онизак.* – Дбоди едн гмечес човéк, да те питуе за некрó.

гмечeње с гл. им. од гмечи.

гмечи несвр. **1.** *притиска нешто да буде мекше или да пусти сок, гњечи, муља.* – Гмечи грóзје със гмечку. **2.** *належе некога да би му нанео повреде, туче некога належући га.* – Бије га, па га гмечи с колéна.

гмечка ж **1.** *ракљаста мотка за гњечење грозђа и др.* – Ако проодиш проз áлогу, гледај да оцечеш згóдно дрво за гмечку. **2.** *направа са ваљцима за гње-чење грозђа, муљача.* – Иди код Добрóслова, виц да ти даду њинуну гмечку да смуљамо грóзје и мй.

гмирса несвр. *крупно гази кроз росу, блато или снег.* – Кьд идеш преко пóље, немóј да гмирсаш кудедае, него пробíрај гдe стањуеш с ногу.

Гмитровдан м п. п. *дан св. Димитрија, Митровдан, 8. новембра.*

гмура несвр. **1.** *зарања нешто у неку течност.* – Гмура му главу у во́ду. **2.**

гази кроз снег или блато. – Обуе чíзме и тьг не глeда гдe стањуе, него сáмо гмура.

гмура се несвр. **1.** *гњура се, рони.* – Кьд смо билй децá мй смо се у Тимóк купáli и гмурали, па ни пóсле óчи црвени од во́ду. – Млóго смо волéи да се гмурамо у јáз, под ћупрйју. **2.** *ломата се и једва се провлачи кроз неки густииш.* – Квó се тй гмураш по момурузй, квó тй тáм тражиш?

гмурање с гл. им. од гмура (се). – Гмурање под во́ду, у Цвeткову ваду.

гмурне свр. **1.** *загњури у течност.* – Гмурни крчагат у клáданацат, да се пóсрчено наплни. **2.** *завуче у нешто, гурне у нешто.* – Гмурне руће у пáзуће. – Гмурни га тáм у тйја шупльáр, па кьд се врнемо ми ци га ўзнемо. **3.** *фиг. обори кога са каквог положаја.* – Гмурнули га, нe више пресeдник.

гмурне се свр. **1.** *гњури се, зарони.* – Ел мóж да се гмурнеш до днó и да оздóл изнесеш пeсџк? **2.** *пробије се, прокрчи себи пут кроз што.* – Гмурну се проз онйја луђе и побeже. **3.** *штукне, муне се негде, нестане.* – Гмурну се нeгде, не видóмо на коју стрáн óтиде.

гневница ж *дневница, надница; упор. гњевница.* – Колкá ви e гневница код овóга гáзду?

гневно прил. *на дан, дневно; упор. гњевно.* – Па, мóг гневно да срeжем трй мeтра дрва, ако ми e óстра бичћйја.

гњаса несвр. **1.** *гњечи снажним и одсечним покретима.* – Женá гњаса прање у корйто. **2.** *удара некога у слабине или у трбух.* – Гњаса га какó вречу. **3.** *једе много и халапљиво.* – Он иде по светьц сáмо да гњаса.

гњасање с гл. им. од гњаса.

гњасне свр. **1.** *свом својом тежином удари некога, акне.* – Сбóри га нáзам па га с колéна гњасну у мешину. **2.** *удари о земљу некога или нешто.* – Гњасну га осáм.

гњасне се свр. *свом тежином се баци на нешто, легне на нешто.* – Дóјде пијан и сáмо се гњасне на одар, а пóсле јá собувај, јá свлачи.

гњѐва несвр. *жалости некога, растужује некога, секира некога.* – Штó глédате, та не вечéрате, / Штó гњéвате девóјђину мајку (н. п.)?

гњѐва се несвр. *растужује се, жалости се, пада у меланхолију.* – Немóј да се гњéваш, нé тóј тóлко óпасно и ненакнáдиво.

гњѐван, -вна, -вно *који је тужан, меланхоличан.* – Штó ти е гњѐвна сестрá, ел ју нéкво боли, ел се насећирáла?

гњѐвница ж в. *гневница.* – Чүем да че се уђину гњѐвнице за путувања. – Нећи напрае пóвише гњѐвнице него што има дýна у мéсац.

гњѐвно прил. в. *гневно.* – Добивáли смо дéсет динара гњѐвно.

гњѐдало с (мн. гњѐдала) *лежај од сламе и сл. где живина и птице носе јаја и леу младе, гнездо.* – Збíра јајца по гњѐдала.

гњѐдалце с дем. од *гњѐдало.* – Ел си видѐл колкó е гњѐдалце на слáвеја?

гњѐдѐнце с дем. од *гњѐздо, мало гнездо.* – На слáвеја мýнечко гњѐдѐнце.

гњѐдѐње с гл. им. од *гњѐзди (се).*

гњѐзди несвр. *прави гнездо.* – Түј свáку гóдин сини́ца гњѐзди гњѐздалце.

гњѐзди се несвр. 1. *правци гнездо.* – Лáставице се гњѐзде под нáшу чáндију. 2. *седа у гнездо.* – Кокóшка се гњѐзди да снесé јајцé. 3. *врпољи се као квочка у гнезду, намешта се да седне (о човеку).* – Квó се гњѐздиш тóлко, сéдај едýнпүт, па да крећáмо.

гњѐздó с *гнездо.* – Сврáка кýд напраи гњѐздó, онá га покрíе, скрсти му озгóр нéколко грáнчице.

гњѐтав, -а, -о *који је стегнут, жилиав (о некој меканој маси);* упор. глетав, гњѐцав. – Гњѐтав ти лéб даньс испáдал,

жéно.

гњѐтѐ несвр. 1. *ставља на силу нешто унутра.* – Јá му гњѐтѐм у ўста, он га ис-пљувѐе. – Гњѐте пáре по рáзне дўвће и пуклóтине, па пóсле забарáи гдѐ и е загњѐл, па се кáра с нáс да смо му и мй узѐли. 2. *једе халапљиво и скоро не жваћући.* – Сáмо гњѐте. Гдѐ ли му стањуе онóлко?

гњѐтѐ се несвр. 1. *гура се да продре, да се пробије.* – Гњѐтѐ се проз онíја лўђе сáмо да прóјде. 2. *гура се тамо где му није место.* – Штó се гњѐтѐш тáм гдѐ ти не личí?

гњѐтење с гл. им. од *гњѐте (се).*

гњѐтне свр. *гурне нешто на брзину у нешто, остави на брзину на неко скровитије место.* – Гњѐтну га нéгде, ал сýг, да ме убíјеш, нé знам гдѐ.

гњѐтне се свр. *муне се, пробије се, угура се.* – Док да трѐпнеш он се гњѐтну у онíја нáрод и нестáде.

гњѐцав, -а, -о в. *гњѐтав.* – Гњѐцава земљá, нé добрá за орање.

гњѐје и **гњѐје** несвр. *омекшава услед презревања или ферментације, гњѐли.* – Кру́шће гњѐју у слáму, а óче си и онáк, ако су тапови́це.

гњѐјење с гл. им. од *гњѐје.*

гњѐйл, -а, -о *који је угњѐлио, гњѐио, мекан, презрео.* – Гњѐиле кру́шће за вечѐру, дрýго нéма.

гњѐилáч м *врста крушке која је добра за јело кад угњѐли.*

гњѐилко м *онај који је лен, ленитина.*

гобѐља се несвр. *кобѐља се, покушава да се из нечега извуче.*

гобѐљање с гл. им. од *гобѐља се.*

гóвањ м бот. *вишегодишња биљка из фам. Lamiaceae, серуша Salvia verticillata L.*

говедáрина ж *ауг. и пеј. од говедар.*

говедáрче с дем. од *гведар, дете које чува говеда.* – Јóш нéку гóдин, па че

говедарчето да стáne добар говедар, за тој му школа не трéбе.

говéдо с (поред значења: *опште име за бика, вола, краву и теле*) *фиг. задрта, ограничена особа.* – Мaрш, говéдо еднó.

говéђача ж *врста јабуке крупног плода.*

говéе несвр. *негује, гаји, угађа.* – Нејé мајчица текá мислéла, / Док те је, лéле, мáлу говéла (н. п.).

говéца главá изр. *оно што је превелико за кога, недостижно за кога.* – Тóј за тебе говéца главá, да имаш áуто.

говéца рéбра м бот. в. *воловодница* Orobanchae L.

говéце цвéјхе с бот. *дугогодишња зéљаста биљка из фам. Rosaceae. Подземно стабло је разгранато и из њега избијају праве стабљике високе 10 до 40 ст. Цветови су неугледни, ситни жућкасто зелени* Alchemilla vulgaris L. в

говéци, -ца, -це (цо) *који се односи на говедо, који припада говечету.* – Изéл говéци бóј. – Говéцо мéсо дóјде жíлаво.

говéци бóј изр. *тешке батине.*

говéци опънци м *опанци од нештављене говеђе коже.* – Сáмо е Вiобран из Штрпци у школу ишбл у говéци опънци, мi смо носили свинсђи.

говéцина ж *говеђе месо, говедина.* – Чу да вáрнем мáлко говéцинку за ручýк.

говéцо óко с **1.** *врста крупног грозђа.* **2.** *вишегодишња биљка висока 20 – 100 ст, ваљкастог чланковитог корена, средишни цветови златно жути* Leu-canthemum vulgare Lam.

гóвни несвр. **1.** *чини нешто лоше.* – Гдé прóјдеш тýј гóвниш. **2.** *не уме да ради, брђа на послу.* – Бóље остáј тој и сéди, немóј да га гóвниш.

говно с **1.** *људски измет.* **2.** *фиг. мајци оно што је родила (дете).* – Тi да ћутиш и да слóшаш, ел тi си моé говно. в. *вреча с говна, големо говно, еде говна, урасал ко говно у коприве.*

говно́ваља ж **1.** *зоол. инсект котрљан, балегаиш* Scarabeus sacer. **2.** *фиг. неуредна и запуштена жена, уз то још туава и дебела.* – Женá му е прáва говно́ваља.

говноéдица ж **1.** *нестабилна и непоуздана особа, која рекне па порекне.* – Já сам знáл да си ти говноéдица, ал сам пáк рачунáл... **2.** *особа која много прича и оговара, која једе оно што се не једе.* – Ел ти тóј онáј говноéдица причала?

говноéца м *онај који говори неистинито и пакосно, који оговара, који “едé гóвна”.* – Ма, пуштi говноéцу нéк прiча квó óче.

говњáр ж **1.** *онај који чисти клозетске јаме и извози фекалије.* – У Књáжовац су говњáри били Ђора и Чéда Ђорин. **2.** *неваљао, покварен човек, шушумига.* – Нé он сiгуран, он говњáр. **3.** *онај који ни један посао не уради како треба.* – Шта че ти у нáдницу тiја говњáр?

говњáв, -а, -о **1.** *који је умазан изметом.* – Говњáве гáче. – За тебе трéбе говњáва мóтка. **2.** *који је нејасан, мутан, прљав, сумљњив, нечасан.* – Тóј ти е, брајко мóј, говњáва рáбота.

годеáње с *гл. им. од годее.*

годéе несвр. *свиђа се, годи.* – Годéло ти, не годéло ти, íма да бóде ко јá рекнэм.

годéж м **1.** *погодба, нагодба.* – Мi нé знамо какв им е бил годéжат, сáмо вiдимо да трамплéвају њiвете. **2.** *свадебни обичај када се будућој младој даје прстен и када се пријатељи нагоде око свадбе, мираза и сл. и када се међусобно дарују;* упор. големи нишан.

гóдинка ж *дем. од година.* – Гóдинће си проóде. – Гоцá су ти вéч гóдинћете, требáло би се жéниш.

годињáк м *брав од године дана.* – Íмам за прóдаву вепрá годињáкá.

годињýе несвр. **1.** *проводи године.* – Понéл си с тебе свáкакво, ко да ч да

годињуеш та́м, а не да покóсиш едну́ ливáду. **2.** *фиг. задржава се превише дуго на неком месту.* – Иди́ донеси во́ду, ал немóј да годињуеш на чешмúту.

годишањ, -шња, -шње (шњо) *који се односи на целу годину, који је одређен за једну годину.* – Годишањ при́код едвá покрíва рáскод.

годишњина **ж 1.** *годишњица, година дана.* – На годишњину му поста́йше спóменик. **2.** *годишња зарада, годишња плата.* – Уцени́л сам се за слúгу, а годишњина да ми бóде: двéста ба́нђе у пáре, едне дрéе, двóи опънци и да ме рáне.

гоџен, -а, -о *који је дебео, који је угојен.* – Ти́ја човéк е млóго гоџен, чéзе се накрíве кьд се укáчи у њí.

гозје *с в. гвозје.* – Гóзје нíкад не билó е́втино, па не ни даньс.

го́л, -а, -о **1.** *који је без одеће, го.* – Го́л од ма́јђе. **2.** *који је лако одевен.* – Не излáзи тькв́в го́л на овíја стúд. **3.** *који је сиромашан, бедан, који је без средстава за живот.* – Го́л ко пр́с, а кьд засвíре свира́чи он прв́њи во́ди ко́ло. **4.** *који је без растиња.* – По Го́лу чýку нíшта не рáсло, топр́в сýг посади́ли багрењáк и борáк.

гола́ш *м в. голина.*

гола́ш *прил. на голи начин, на голо.* – “При́јо, кáко ћемо”? / “При́јатељу лáко ћемо”. / “При́јо, кáко знáш”. / “При́јатељу на гола́ш” (н п.).

голéм, -а, -о *који је велики.* – Крста голéм ко Кра́љвић Ма́рко. – Големé бри́ђе прету́рам преко пáмет. *в. гоца голем.*

голéма бóлес *ж бол. 1. запаљење мозга encephalitis. 2. запаљење плућа pneumonia.*

голéма врáта *ж главна врата на ижи на која се улази у кућу; на супротној страни су мала врата.*

голéма обљáла *с мн. велики обојци*

којима пастири зими обавијају ноге до колена да им не би зебле.

голéма травá *ж бот. в. велебиње*
Atropa belladonna L.

големб́ц *м старешина, руководи́лац, командир.* – Он им до́јде ко не́ћи големб́ц, код њéг трéбе д íдеш да се жáлиш.

голéмача **ж 1.** *крупна, велика жена.* – Кúј че се ожéни с онúј голéмачу? **2.** *велика шиваћа игла.* – Цáкови се кр́пе с голéмачу, а не с вртку. **3.** *име крупној овци.*

голéме бођи́ње *ж бол. велике богиње variola vera.* – Лежáл голéме бођи́ње, па затóј ро́шав.

големе́е *несвр. постаје све већи, расте.* – Деца́ големе́у, а стáрци малéу.

големе́ње *с гл. им. од големи се.*

голéми гóсти **м 1.** *гости који са младиним родитељима иду у прву посету невести. 2. свадбени обичај по коме након године дана од свадбе пријатељи оду једни другима у госте, где седе по три дана. Тек тада се, у старо време, сматрало да је свадба завршена.*

голéми нишáн *м веридба, односно уговарање свих детаља између будућих пријатеља око венчања њихове дце, мираза итд. Када се успешно проведе големи нишан онда се веридба објављује; упор. годеж.*

Голéми постí *м ускришњи пост.* – Ода́вна смо постíли преко цéли Голéми постí.

голéми се *несвр. горди се, прави се важан.* – Штó се голéмиш, кьд знáмо ку́й си и што сí.

Голéми Спáсовдан *м п. п. Вознесење Господње, Спасовдан, на четрдесет дана по Ускрсу, у четвртак; супр. Мали Спасовдан.*

големіна ж **1.** особина онога што је велико, обујам, висина и сл. – Сви крчазі да се пореде на клуп по големину. **2.** онај који се у нечему или у свему истиче изнад осталих. – Ква мислиш да си ти големіна?

големка, -кó која је повелика. – Големкó е тóј прáсе за мóј рачун.

големó билье с бот. в. велебиље *Atropa belladonna* L.

големó говно с изр. буца, старешина. – С њег не мóж да врeвиш кьд óч, он сьг дóјде големó говно.

големó грмáдичје с бот. дуговечна, мала зељаста биљка из фам. *Rosaceae* расте по шумама и влажним ливадама, има ситне и жуте цветове, трава од срдобоље *Potentilla erecta* Hampe.

големó цвeјје с бот. једногодишња биљка из фам. *Asteraceae* висока 40 до 80 ст. Листови перасте, цветне главице жуте или наранџасто жуте *Tagetes erectus* L.

големствó с **1.** висок положај, старешинство. – И њиното големствó нече дó век да трае. **2.** покондиреност, уображеност. – Па, с квó ли се онај големствó поднóси?

голeмчич м палац на руци или велики прст на ноzi. – Дьнeс си претлцá голeмчич, има ми отпáдне нóкат.

голeмшк, -шкá, -шкó који је прилично велики. – Дeтe им елiс голeмшкó, а јóш га не дáвају у шкóлу. – Он вeч голeмшк, мóж га жeнимo.

гóли несвр. **1.** чини да нешто или неко буде го, да остане без одеће. – Дáваш дрeшћe на Цiгање, а гóлиш своју дeцу. **2.** открива неки део тела. – Срамотá е да гóлиш колeна.

гóли се несвр. открива неки део тела. – Немóј да се гóлиш, тóј грóбо.

гóлина ж земљиште без шуме по коме расте ситна спржена трава, или је без икаквог растиња; упор. голаш. –

Цeл дьн пасeм óвце по Гóлину.

гóлица ж врста пиенице голог класа, без осја, голија.

гóлка ж **1.** она која је гола, која је без одеће. – А гóлка кьд видeла кољћи нáрод iде, она iзне па се скyта у кáцу (н. пр.). **2.** она која је слабо или лоше одевена. – Жáли се да е гóлка. Па мóра да е гóлка кьд нiт предe, нiт плетe.

голобрáдeс, -та, -то коме још није порасла брада, голобрад. – Јóш си ти голобрáдeс тóј да разyмиш.

головáр м **1.** једна врста попаре са туцаним орасима, туцаним семенкама од бундеве и сл. – Кьд зiми рáнимo стóку кóт колибу мi за ручк напрáимo головáр. **2.** врућ качамак помешан са расолом.

головрiја м сиромаш. – Човeк голoврiја, па с њег рáбóте кáкó стiгну.

головрiјeс, -та, -то који није довољно топло одевен, наголичав.

глóглав, -а, -о који је непокривене главе, без капе или мараме. в. бос гологлав.

гологлáвкa ж **1.** в. гологлавник. **2.** бот. једногодишња биљка усправног стабла високог 15 до 20 ст. Цветови су скупљени у густе класасте цвасти, уродица *Melampyrum arvense* L.

гологлáвник м пита од кукурузног брашна, ливадског зеља и сира; упор. гологлавка. – Млóго вóлим голoглáвник, затóј што е рáзговетан за eдење.

гологyза ж **1.** бот. дугогодишња зељаста биљка из фам. *Compositae*, висока и до 1,5 т. Стабљика је права и шупља, а цветови светлоплави, водопија *Cichorium intybus* L. **2.** Жена која није довољно добро одевена зато што није прела, ткала и радила остале ручне радове. – И тi ч да бyдеш голoгyза, ко онај Томанија, ако не рáботиш y руће.

гологyзeс, -та, -то в. голодупас.

голодупас, -та, -то упор. гологузес, голодупес. **1.** који је голе задњице (о детету). – Деца́ йду голодупаста док не појду у чкóлу. **2.** фиг. који је слабо одевен, који сем тога што има на себи, а и то је слабо, нема ништа више од одеће. – Женá му лењива, нече ни да предé ни да чé, затóј йду свí елис голодупаста.

голодупес, -та, -то в. голодупас.

голоуигра м онај који не може да стекне имовину па се доказује играњем у колу, сиротиња. – У салó йма едñн па га óкају Голоуигра, а кьд га пýташ што га текá óкају, óн казуе да е ко млáд најубаво игрáл у цéло салó. Дру́ђи прýчају да кьд е бýл млáд, бýл овчáр, па слáбо ору́жан, па му билó зимá, па игрáл да се загрéе.

голокáтрес, -та, -то који није домаћин, који је ванцага и олош. – Тí да се мéшаш с љу́ђе од рéд, а не с онíја голокáтрестини.

голонарáмца ж она која је скоро без одеће, јер је била лена. – Áјде овáм, áјде овáм, голонарáмцо.

голопýч м голотиња до које се дошло што домаћица није прела ни ткала. – “Сучí, предí, сучí, предí – голопýч”, текá поé еднó тиче.

голотува́ње с гл. им. од голотуе.

голотуе несвр. оскудева у одећи, скоро да нема ништа од одеће. – И гладуе и голотуе – бедá.

голочéлес, -та, -то који је висока чела, који је ћелав. – Онíја голочéлестијан човéк, најпаметно врéви од свí.

голошýјес, -та, -то који је голе шције (о живини и овци). – Имáли смо еднóгá голошýјестога петлá.

голошýјћа ж кокошка или овца голе шције и име таквој кокоши или овци. – Онáј голошýјћа нóси сýтна јáјца.

голубýчка ж **1.** дем. и хип. од голубица. – Слетé до бунáр еднá

голубýчка да пýне водíцу. **2.** име питомој и умиљатој белој овци.

голужњáв, -а, -о који је лако одевен. – Ако излázиш надвóр такв́в голужњáв, ч да увáтиш грип.

гòља м мет. источни ветар у неким деловима Тимочке крајине.

гољáк м **1.** гоља, сиромáх. – Нé тејáл д йде у свáтови, што е бýл јáко гољáк. **2.** северни ветар у неким деловима Тимочке крајине.

гољиштáр м голуждрави птић, голуждравац, жутокýнац. – Поглé, какó лáставица рáни нòјни гољиштáрй.

гољиштáрче с дем. и хип. од гољиштар. – Еднó гољиштáрче испáдло из гнéздало и неквó га поéло.

гомíлка ж дем. од гомила, мала гомила, гомилица. – Жýто да подéлиш на двé гомíлће, па еднá да бýде за нáс, а еднá за нý.

гонéта се несвр. поставља загонетке, решава загонетке; упор. гоне-ткуе се. – Нéмају дру́гу рáботу, па се вéчером гонéтају.

гонéтка ж загонетка, одгонетка, питалица, пословица. – Чýча Мáрко знáе рáзне гонéтће, мóж ти казуе цéл дñн, сáмо ако ймáш врéме да га слýшаш.

гонéткуе се несвр. в. гонета се.

гóра ж бол. в. ветар epilepsy.

горéвина ж **1.** бол. повишена телесна температура, ватра. – Кьд нећí добíе горéвину мáжу га с мáз, оц́т и бéли лýк, да му извлáчи тóј. **2.** остаци недогореле грађе након пожара. – Горéвине да се збéру и да се запáле, да изгорú, злó да се с нýй кладé óгаñ.

горéтина ж нагорело место на нечему. – Тýј горéтину обрéжи, па ју врлýи на кýче, а тí ец онóј што на загорéло.

горéшко прил. врело, вруће.

горéшњáк м бот. вишегодишња зељáста биљка висока 10 – 60 ст, некад

читавом површином, а некад само са две стране вунасто длакава. Цветови плави, ређе ружичасти или бели *Ajuga reptans* L.

Горешњаци м дани од 26. до 28. јула. Празнују се од паљевине.

горј несвр. **1.** има високу температуру. – Горј вѣч трј денá, нѣ знам квó че да бóде. **2.** усијаним гвожђем спаљује, спржава. – Дѣда Елѣнко му сѣг бѣш горј дѣлѣк.

горј се несвр. **1.** једући веома врелу храну врелином повређује уста; упор. пари се. – Дувајте, немóј се горитѣ. **2.** добија опекотине излажући се високој температури. – Штó се горјш, штó не ўзнеш угленѣт с машѣ?

гóривце с дем. од гориво (течно гориво). – Док љдемо у Мíнићево и док се врнемо, ми гóривцето, колкó га добијемо, успóт потрóшимо и пóсле нѣма с квó да орѣмо.

Горјмир м име.

гóрица ж бол. в. ветар epilepsy.

горнј несвр. горчи, испољава горак укус. – Овај краставица, елис добрѣ горнј, а тóлко е пољевана.

горнóв, -а, -о који је од горуна, који се односи на горуна. – Овој су горнóва дрва, несó граничóва.

Гóрња Кáменица ж село у општини Књажевац.

Гóрња Соколóвица ж село у општини Књажевац.

горња́к м мет. **1.** западни ветар у неким деловима Тимочке крајине. **2.** источни ветар у неким деловима Тимочке крајине.

гóрњанин м мет. ветар горња́к. – Дуни вѣтре, дуни гóрњанине.

Гóрње Зúнице / Гóрње Зúничје / Гóрњо Зúничје с село у општини Књажевац.

гóрњиште с горњи део чарапе, део чарапе који иде уз ногу. – Гóрњишта му

ўбаво навѣжена.

Горњозúничанин м становник Горњег Зунича, онај који је пореклом из Горњег Зунича.

Горњозúничанка ж становница Горњег Зунича, она која је пореклом из Горњег Зунича.

горњозúничћи, -чка, -чко који припада Горњем Зуничу, који се односи на Горње Зуниче.

Горњокáменичанин м становник Г. Каменице, онај који је пореклом из Горње Каменице.

Горњокáменичанка ж становница Г. Каменице, она која је пореклом из Горње Каменице.

горњокáменичћи, -чка, -чко који припада Горњој Каменици, који се односи на Горњу Каменицу.

горњосоколóвичћи, -чка. -чко који припада Горњој Соколовици, који се односи на Горњу Соколовицу.

Горњосоколóвчанин м (чешће само: Соколóвчанин) становник Горње Соколовице, онај који је пореклом из Горње Соколовице.

Горњосоколóвчанка ж (чешће само: Соколóвчанка) становница Горње Соколовице, она која је пореклом из Горње Соколовице.

горобрсник м мет. јесењи ветар који обара лишће са дрвећа.

городóп м бот. врста зељасте биљке.

горолѣсник м човек немирна духа, пустилов, нехајник, уз то јак и снажан. – Не излази са́ма надвóр пóтавнин, да те не украдне онѣја горолѣсник.

горолóми се несвр. ломата се по горама, по брдима. – Горолóмимó се да збѣремо неку сучку за нáзиму.

Горóслов м име.

Горóсов м име.

горóтина ж нагорело место на телу, опекотина. – Горóтине да ма́жеш сѣс

кантаријон.

Горска Мајка ж митско биће као господарица и заштитница шума, па према томе и шумско божанство; упор. Шумска Мајка.

горува ж бол. горушица, жгаравица
pygosis. – Цел дѣн ме цѣпи горува.

горун м 1. бот. листопадно дрво из фам. Fagaceae високо 30 до 50 т. Крошња широка, кора у младости глатка, касније уздужно испуцана, плод жир, храст *Quercus robur* L. 2. фиг. здрав и јак човек. – Горун човек.

горунџ, -а, -о који припада гору, који се односи на горун. – За буре су најбоље горунџе дуђе.

горунџина ж горуново дрво као грађа. – Тџ мора да се напраи од горунџину, друго дрво не иде.

горуњак м 1. горунова шума. – У онџја горуњак јџш сеђира не улџзла. 2. насечена дрва горуна. – Ел че се тџ грѣш на овџја горуњак, ел ти е за неку потребу?

горушџа ж бот. врста биљке са љуском, слачица *Sinapis arvensis* L.

горчуљак м 1. оно што је горко. – Пијем неђи горчуљаци, преписали ми доктури. 2. горчина, тешкоћа. – Ја сам осуден да глтам горчуљаци и да трпџм.

гџс м (вок. јд гџсте; мн. гџсти и гџсје, уз бр. гџста) онџ ко долази коме у походе да проведе извесно време код њега; лице које је позвано на обед или какву другу част, званица, гџст. – Тџ си дџнџс наш гџс, а неђи пџт че мџ да бџдемо твоџ гџсје.

гџсјанин м (мн. гџсјање, уз бр. гџсјанина) в. гџс. – Кџљемо прасе, че д џмамо гџсјање.

гџсјанка ж гошџа. – Сестра ми е најмила гџсјанка. – Штџ се срамџеш ко гџсјанка?

гџсјанче с дете гџст.

гџспџдија ж гџспџја, варошанка. –

Гџспџдије не нџсе опџнци, веч цџпиле.

Гџспџђина ж п. п. Велика Гџспџјина, 28. августа; упор. Гџспџинден, Гџспџинден, Панаџур.

Гџспџђинден м п. п. в. Гџспџђина.

гџспџђинка ж врста крушке, која зри око Велике Гџспџјине.

гџспџџи, -цка, -цко који припада гџспџди, који се односи на гџспџду. – Гџспџцка деџа нџсе кратџе панталџне, а сељачка прџтене.

гџспџџи прил. на гџспџдски начин. – Тџма жџви гџспџџи.

гџспџче с гџспџдско дете, дете из града. – На Врбџцу свџ гџспџчичи џмају белџ дрџе и свенџц окол шџју.

гџспџџин м грађанин, варошанин.

Гџспџџинден м в. Гџспџђина.

гџсти м мн. (јд гџс в.) они који долазе некоме у походе да проведу извесно време код њега. в. и: големи гџсти, мали гџсти.

гџстира несвр. 1. гџстује. – Дџста сте гџстирали, мџж да с џдете дџм. 2. полако и са уживањем нешто једе или пије, гџстира. – Гџстира га ко пџјка говнџ.

гџстирање с гл. им. од гџстира. – Гџстирање трџ денџ, дџста џ доста.

гџстџвање с гџстџвање. – Трџ денџ гџстџвање, дџста џ доста.

гџтџаљ м варџача, качамилка; упор. гџтџаљна (1). – Бџди мџрно, детџнце, да те не удџрим с овџја гџтџаљ.

гџтџаљна ж 1. в. гџтџаљ. – Пска ми напраиш нџву гџтџаљну, старџва се вџч поџла. 2. жена која тога дана, у куђној задрузи, припрема јело. – Дџнџс сам ја гџтџаљна, а јџтре е рџд на моџ етрџву.

гџтџаљчица ж дем. од гџтџаљна (1).

гџтџач м кувар на сеџској свџдби или какџој другој свџчаности. – И бџта Велимир е бџл гџтџач по свџдбе и текџ по тџј.

гџтџџије с јело, кџвано јело. – Узџла да напраи неку гџтџџије.

гóтвено с општи назив за свако кувано јело. – Дьнџс нѣмамо нѣкво гóтвено за ручѣк.

готвѣње с гл. им. од готви. – Трѣбе да си мајстор за готвѣње, па бг да те óкају да гóтвиш по свáдбе.

гóтви несвр. *припрема јело, кува јело, готови.* – Моá баба Милѣва јáко е úбаво готвѣла. – Гóтвено е да бóде добрó, а ёто тѣб се не свѣди.

готурáч м 1. *горчина, тешкоћа.* – Цѣл жѣвот проóди проз нѣкви готурáчи. 2. *незгодна особа, мрзовољна и јогунаста, која околини загорчава живот.* – С тѣја готурáч се јá не жѣним, па макър се нѣкад не оженѣл.

гочкá прил. дем. од гоца, *прилично много.* – Гочкá че да бóдемо на ручѣк, ал вáлда че да има да се свѣ наедý.

гóчлија м *бубњар, добошар; упор.* гочобија. – У Вратáрницу има вамѣлија Гóчлије, ел им дѣда бѣл гóчлија.

гочобѣја м в. *гочлија.*

гоцá прил. *много; превѣше.* – Їма гоцá имáње. – Говѣца главá, гоцá за мáче. – Гоцá кѣд бѣју.

гоцá голѣм изр. *доста велики, доста висок.* – Заузѣма нѣћи гоцá голѣм пóложáј, нѣ знамо бѣш куѣ.

гоцá мегдán м *већа површина земљѣшта.* – Гоцá е мегдán, нѣ знам да л че га мóж петóрица окóпају. – Крáве опáсле дѣтелину е, ёј, гоцá мегдán.

гоцá úста изр. *много чѣлади коју треба нахранити.*

гоцабáшѣја м *кмет, председник општине.* – Нáшијат се гоцабáшѣја добрѣ зáгазди от како улѣзе у óпштину.

гóцамити прил. у пеј. *значењу богзна шта, богзна колико.* – Онá мѣсли да е гóцамити нѣшто. – Ма, тóј е гóцамити рáбота.

гоштѣва несвр. 1. *гостује код кога или негде.* – Магдалѣна свáћи мѣсец гоштѣва код дрóуђега зѣта. 2. *гости кога.*

– Гоштѣвá га трѣ денá, па га најурѣ.

гоштѣвáње с гл. им. од *гоштева.* – Дóста е билó гоштѣвáње.

грá м бот. *једногодишња биљка из фам. Fabiaceae грашак Pisum sativum L.* – За ручѣк сам сварѣла грá, па кúј óче нѣк кúса, кúј нѣче, како óче.

грáба несвр. 1. *хитро и много захвата, узима.* – Кѣд си ú љуђе, на свáдбу, ел на светѣц, не грáбај, него глѣд како дрóуђи љуђе едý, па текá и тѣ. 2. *отима.* – Грáба, па тóра у цáк. 3. *брзо ради неки посао.* – Сáмо грáба сѣс српат, кѣд жнѣ. 4. *уједа (о псу).* – Вáрди се од кучѣштето, óче да грáба.

грáба се несвр. 1. *маша се пре дрóгих за нешто.* – Не грáбај се, чѣкај на рѣд. 2. *отима.* – Нѣкад се не грáбај за туцó.

грабáнција ж *отимачина, грабеж.* – Разбѣше врáта, јурнуше унутра и нáста грабáнција.

грабѣж м *журба, хитња.* – Сáмо грабѣж ни спáшáва, ако óч да ни не стѣгну.

грабѣње с гл. им. од *граби.*

граби несвр. *жури, хита.* – Граби како жѣљња преко úгар.

грáбне свр. 1. *зграби, дохвати хитро, ичѣпа, узме.* – Тóрци долетý у собóр грáбну нѣколко девóјђе и однесú и на кóњи. 2. *узме пре дрóгог.* Кѣд би мóгли да грáбнемо тóј њѣву, док ју не продадý на дрóгуга 3. *пожури, похита.* – Áјде да грáбнемо, егá стѣгнемо дóтавнин. 4. *уради, обави на брзину и тај посао.* – Кѣд би мóгли да докóпамо овúј њѣву, па пóсле да грáбнемо и онúј. 5. *спаси, сачува, покупи.* – Да мóж да грáбнемо сѣно од хѣшу. 6. *угризе, уједе (о псу).* – Нáша Бѣка е грáбнула гáзду Бóжу за нóгу.

грабња ж 1. *журба, хитња, рад на брзину, рад у временској оскудици.* – Свѣ квó чу да урабóтим, урабóтим на грáбнý. 2. *грабеж, отимачина.* – Голѣма

грабња и отимачина.

грабњување с гл. им. од грабњуе.

грабњуе несвр. уједа (о псу). – Цака е грабњувал више љуђе.

граѓорак м метална куглица у месинганом прапорицу.

град м остатак старог утврђења. – Зелён град (топ), Црвён град (топ.).

градџк м дем. од град. – Градџк (топ.).

градџ м 1. оградажено имање. – Немој да пушташ овце у градџан. 2. ограда, плот. – Падал ни градџ, трѣбе га подигнемо. 3. недовршена грађевина. – Да ли че да покривају градџав, ел ци се текá распадне?

градџе с гл. им. од гради.

гради несвр. заграђује, ограђује. – Гради авлију да му не улазе туџи кучичи.

градина ж 1. башта, повртњак, врт; упор. грдина. – У градину се сади зеље, пипѣр, петлицан, зелѣни лук, красравице и нећи зеленчузи. 2. обредни божићни хлеб посвећен башти. 3. развалине старих градова.

градинар м незвани гост на свадби, обично момак, који са осталим градинарима седи у дворишту или у башти поред куће (градини) и тражи да се донесе јело и пиће, у противном учиниће неку пакост домаћину; упор. градинсџи, дрвничџи.

градинарење с бављење баштованством (градином).

градинка ж дем. од градина (1). – Да ми е да си кџпим едно парче покре Тимок, за градинку.

градинсџи м в. градинар. – Тија градинсџи мож да бџду млого нѣзгодни: да сџпу гас и плѣву на човека у бунар, да му истѣрају стоку из шталу и квó ти све не, ако им се не даде оној што џскају.

градинсџи, -ска, -ско који припада

градини, који се односи на градину. – Градинсџи босџљак.

градинче с дем. од градина, мала градина, обично мала баштица уз кућу у којој се претежно гаји цвеће, а понекад и нешто поврћа.

Градица м име.

градџ м в. градџк. – Градџ (топ), Мали градџ (топ.).

Градиште с село у општини Књажевац.

градџиџи, -шка, -шко који припада Градишту, који се односи на Градиште.

Градишчанин м становник Градишта, онај који је пореклом из Градишта.

Градишчанка ж становница Градишта, она која је пореклом из Градишта.

градџија ж 1. јака ракија, ракија која има доста гради. – Градџија, ко грóm. 2. човек јак, снажан, добростојећи и физички и материјално. – Ти си градџија, ја сам лџк на кантар за тебе.

градовџ, -а, -о који је градобитан (о облаку). – Одонуд џду градовџи об्लाци.

градуња ж бот. вишегодишња зељаста биљка из фам. Compositae која се гаји због крупних слатких кртола, чичока, морска репа, слатки кромпир *Heli-nathus tuberosus* L.

градушка ж мет. ситан град (туча). – Нѣ падал град, сáмо градушка.

грађовина ж рет. грађевина. – Лѣтем рабóти на грађовине по Бѣоград, а зѣме си добди дóm.

грака несвр. в. гракче. – Грака ко нека стáра врána.

гракање с гл. им. од грака.

гракне свр. дигне галаму, повиче. – Кџд свџ гракну на мѣн, ја мóра да се брáним.

гракче несвр. 1. гракче упор. грака, граче. – Гракчу гáврање. 2. има

непријатан глас, кад говори чини се да гракће. – Не могу да ју слушам кџд почне да гракће.

грамáда ж 1. *гомила камења избачена из њиве, громада*; упор. грамуда, грмада. – Кџд рíљамо за лóзје, трéбимо кáмење, па напраíмо голему грамáду. 2. *гомила разних предмета.* – Стрпај све тóј на грамáду. 3. *друштво, група људи.* – Идемо сви на грамáду год њéга. 4. *крупан, снажан човек, човек грмаљ.* – Нé човек него грамáда од човека. 5. *људске особе у положају један преко другог.* – Затéкал и на грамáду.

грамáдење с гл. им. од грамади (се).

грамáди несвр. 1. *ставља на гомилу, прави грамаду.* – Немóј да грамáдиш тóј тéј твоé дрнцолíје, не мóг да пројдем од њí. 2. *фиг. врши велику нужду.* – Дóста си га грамáдил, запекљуј се па д íдемо.

грамáди се несвр. *сакупља се у гомилу (о људима).* – Грамáде се пред кíос за цигáре.

грамáдје с место где има више *гомила ситног камења које је изнешено из њива, винограда и сл.* – Грамáдје (топ.).

грамúда ж шатр. в. *грамада (1).*

гра́не свр. обично у мн. грану, *загаламе, гракну.* – Гра́ну на мéн, да ме издú.

Грани́бор м име.

граница ж бот. *дрво из фам. Fagaceae високо и до 35 т, листова розетасто сакупљених на врху летораста и дубоко засечених Quercus conferta Kit.*

граничáк м упор. грањичак. 1. *место где расту границе, граничова шума.* – Да набéреш дрва у онíја граничáк. 2. *посечено граничово дрвеће.* – Цéлу зíму се грéемо на граничáк.

граничка ж дем. од граница, *младо дрво границе.* – Немóј да сечéш граничкуту, остáј ју да порастé.

граничóвина ж *дрво границе.* – За бџдњк се сечé церóвина, не граничóвина. – Кџд се зíда бунáр на днó се тóри рáм од граничóвину, ел онá не трулавéе у вóду.

гранђа ж в. *грања (1).*

грања ж *грана дрвета.* – На Пóкладе мóмци вржу љúљћу за најдебелу грању, па се љúљају с девојће, а нáс дéцу не припúштају. в. и: крши грање, млати грање.

грањáк м *густих, честар*; упор. прнак, грањиштак.

грање ж мн. *фиг. шара у виду грана на стаклу или тканини.* – Уватíле се грање на пéнцер, мóра да е било јáко зимá начџс. – Ћилíм на грање.

грањес, -та, -то 1. *који има много великих грана.* – Порáсал орéј úбаво, сáмо млóго грањес и праí голему ладавину у њíву. 2. *који има много огранака.* – Пипéр ми млóго грањес. 3. *чији су орнаменти у виду грана.* – Нашлá нéгде грањес íзвод.

Грањица ж име.

грањице с у дем. значењу зб. од *грања.* – Грањицето че ни трéбе сáмо за потклацување, а за у óгањ че си горимó дебела дрва.

грањичáк м в. *граничак.* – Углáвном грањичáк, а íма и понéка бúковина.

грањиштáк м в. *грањак.*

грањовít, -а, -о *који је разгранат, који је густих и великих грана.* – Не мóж да пројдемо сџс сéно покре онáј грањовíта дрвја.

грањорáк м зб. од *грања*; упор. грањурак. – Довл́комо белисвџт грањорáк, íма се грéемо цéлу зíму.

грањоша ж *црна коза са белим праменовима по боковима и име таквој кози.*

грањошка ж *хип. од грањоша.*

грањћа ж упор. *гранћа.* 1. *дем. од грања, границица.* – Оцечí нéку грањћу,

да напра́ймо ладави́ну на дете́во, дор ми́ ко́памо. **2.** *орнаментни мотив на двопређним чарапама.*

грањурáк м в. *грањорак.*

грањурина ж *ауг. и пеј. од грања.* – Беше се над пút надвила една грањурина, па морамо да ју оцече́мо, да ни не закачу́е се́но.

граор м бот. *вишегодишња биљка из фам. Fabiaceae висока 30 до 90 см, тамно црвених цветова и махуна са 6 до 10 семенки Lathyrus niger (L) Bernh., упор. кукавчица.*

граорес, -та, -то *који је боје грахора, зеленкасто сив.* – Жика има граорести óчи.

граори́ца ж бот. *коровска биљка која расте по житима Vicia sativa L.*

граорка ж *кокошка грахорастог перја.* – Една граорка, една голошијћа, една чулуманка и пет онаквe си кокошће, то́лко има́м.

граот м в. *спиљак.*

граотк м **1.** *уродица у житу и другом културама. 2.* *шљунак разнолике гранулације.*

грапа несвр. *дрља њиву после орања.* – Прво се оре, па се по́сле грапа.

грапа ж *гвоздена дрљача.* – Одавна смо влачили със брану́, а по́сле със грапу, сýг със тањирачу.

грапање с *гл. им. од грапа.*

грасне свр. *сине, гране, блесне.* – До пладне беше óблачно и ћи́ша, а по ручк гра́сну слнце и тичичи почеше да поју́.

гратуна ж в. *кратуна.*

граче несвр. в. *гракче.* – Граче ко гáвран.

граца ж **1.** *зграда, грађевина, кућа.* – Лétос напра́ймо убаву грацу, със две оделeња. **2.** *дрвена техничка грађа.* – Припрему́ју грацу, че да прае нóву кúћу.

грацанин м (мн. грацање) *онај који је из града, грађанин, варошанин.* – Решила сам да се жéним за грацанина, за

сељака нечу́.

грацица ж *дем. од граца (1), мала зграда, зградица.* – Покре кúћу имамо по́више ситне грацице.

грбавеање с *гл. им. од грбавее.*

грбавее несвр. *грбави се.* – Къд остарееш, почнеш да некадрееш и да грбавееш.

грбавење с *гл. им. од грбави.* –

Грбавење од тeшку ра́боту и од старос.

грбави несвр. *чини некога грбавим.* – Грбави га од бóј.

грбина ж **1.** *анат. леђа, кичма; упор. грбњак, грбњина.* – Доватим брeме, тóрим га на грбину и однесем га дóм. Баба се жали боли ју грбина. – Убил сам се у грбину. **2.** *хрбат пла-нинског ланца. 3.* *фиг. помоћ, потпора, заштита.* – Нeма óн грбину ни откуд. в. и: податури грбину.

грбинка ж *дем. и хип. од грбина (1), леђа детета или ког другог младог створа.* – Дóбро увí дете, пáзи да му не осeбне грбинка. – Бробињак, квó да нóси, нóси га на грбинку.

грбњак м **1.** *анат. в. грбина (1).* – Кáвгу вeтар нóси, а бóј грбњак трпí. **2.** *гребен издуженог узвишења.* – Грбњак (топ.).

грбња́ча ж *анат. кичма.* – Че ти пúкне грбња́ча од то́лћи тeрет.

грбњина ж *анат. в. грбина (1).* – Стeгло ме у грбњину́, едвá се слúшам

грбњи́ца ж *анат. кичма, кичмени стуб.* – Мeн пúца грбњи́ца од ра́бору, а тí се лелeеш по Палáнку с курвóљине.

грваља несвр. *котрља; упор. грвеља* – Нáцко грваља голeм кáмен, óче да га усíда у вундамeнт.

грваља се несвр. *упор. грвеља се. 1. котрља се ухваћен с ким у коштац.* – Бíју се па се грваљају. **2.** *ваља се с ким у љубавном загрљају.* – Затeкоше и какó се грваљају.

грваљање с гл. им. од грваља (се). – Грваљање од радос.

грваљица ж оно што је набацано на гомилу.

Грваљоса ж заселак села Црног Врха. – Миљћо доводи снају из Грваљосу.

грваљуга ж 1. двоје ухваћени у коштац, у загрљај, више њих један преко другог. – Има квó и да видиш: óн и она́ на грваљугу. 2. гужва, опита туча, метеж. – Одеданпút се напраи неква грваљуга.

грваљушка ж 1. дем. од грваљуга (1). – Дако се чини да не́ јак, ал и он сви́ собори на грваљушку. 2. игра у којој се деца претурају једно преко другог. – Къд легну, иде едно време грваљушка, па се после смíре.

грвeља несвр. в. грваља.

грвeља се несвр. в. грваља се.

грвeљање с гл. им. од грвeља (се).

грвeљисање с гл. им. од грвeљише (се).

грвeљише несвр. у пеј. значењу претура, окреће, котрља. – Грвeљише онија́ залог по уста, да ти се смúчи.

грвeљише се несвр. у пеј. значењу хвата се у коштац с ким и котрља се. – Грвeљишу се ко кúчичи.

гргáната ж шатр. топовски метак, граната. – Къд билó на Пандурáло, оно́ грганáте ко кубичи, а цéвови какó ћунци.

гргáње ж гужвице потке у ткању ћилима ведераша; упор. гужвица (3).

гргóче несвр. гргоће, жубори. – Гргóче потóк под лéd.

гргуља́в, -а, -о који је кудрав, коврџав, гргурав. – Стéва, пољопривредник имáл гргуља́ву кóсу, па га окáли Сítно Гргуља́ви.

гргуља́вење с гл. им. од гргуља́ви (се).

гргуља́ви несвр. прави наборе, прави таласе у коси; упор. гргурави. – Сбг се па врну́ла мóда да се гргуља́ве кóсе.

гргуља́ви се несвр. прави себи таласе на коси; упор. гргурави се. – Сва́ћи д́н се гргуља́ви, па па́ ништа од убавíлото. – Къд се омíјеш по́ главу, оно́ ти се косá после са́ма гргуља́ви.

гргу́ља ж упор. гргурка, гргутка. 1. крива линија, шара у виду криве линије. – Извэзла га на гргу́ље. 2. коврџасто савијено перо на репу патка. – Гргу́ља му црна́ па пребди у зеленó. 3. природно увијен чуперак косе. – Има гргу́љу на лéву стрáн.

гргурáвење с гл. им. од гргурави (се).

гргурáви несвр. в. гргуља́ви. – Мíра на Нáту гргурáви кóсе, мíсли да че да е текá пóубава.

гргурáви се несвр. 1. в гргуља́ви се. – Па́ узéла кóлмаз да се гргурáви. 2. лучно извија леђа кад се протеже или кад се спрема да нападне (о животињи). – Мáче къд види зóр од кúче, óдма пóчне да се гргурáви.

гргурка ж в. гргу́ља.

гргутка ж в. гргу́ља.

грдeње с гл. им. од грди.

грди́ несвр. благо грóкће свиња. – Свињeве грдý, а неће и скучý, мóра да су глáдне.

грди́на ж в. градина. – Напрíвечер д идеш да пољíеш грди́ну.

грду́ња ж 1. бот. врста крупне сточне репе. 2. бол. вет. израслина на кости говечета, обично на вилици. Сeљаци то лече нестручно и наопако, тако што у пробушену израслину ставе опасни корен кукурека.

грéана ређи́ја ж в. меденица. – Не би билá лóша по една́ грéана ређи́ја, на зимóву.

греа́ње с гл. им. од грее (се). – Греа́ње на дрва и на ћумур, а не́ на стру́ју, на стру́ју скúпо греа́ње.

греба́ње с гл. им. од гребе.

гребаштeње с гл. им. од гребашти. – Од гребаштeње свé врата́ изгрéбана.

греба́шти несвр. 1. *гребе, гребе ноктима.* – Да л тој мачиштено греба́шти на врата? 2. *гребе, дере својом храпавошћу.* – Пртенава кошу́ља ме млого греба́шти. 3. *бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама.* – Гребашти уз Чуку, néма тíја кúј га мóж стíгне.

греба́шти се несвр. *гребе се с ким у тучи.* – Тегље се за кóсе, греба́ште се пó очи, óкају, галáте се – лóм.

гребé несвр. 1. *захвата.* – Дозволи́л им дéда да гребу́ во́ду на наш клáданац. 2. *захватањем празни.* – Гребу́ бунáр, удавила се мáчка у њéг. 3. *бежи главом без обзира уз неку узбрдицу.* – Гребé уз Сини́чи тра́п, ко крушúм.

гребé се несвр. 1. *узима што му не припада, поткрада и на тај се начин богати.* – Запосли́ли се у предузе́нето да се гребу́, да се ога́зде. 2. *камчи, мољака, бестидно тражи што од кога.* – Код мéн си нашýл да се гребéш за цигáре, é, нéчеш вáла ма́јци.

гребен м *креста код живине и птица.* – Наш Пéја íма најголем и најубав гребен од свí петлóви.

гребенац м *дрвена алатка са гвозденим зупцима у два реда, служи за чешиљање вуне или кучина.* – Вíна се прво чéшља нá руће, па пóсле на гребенци.

гребне свр. *захвати мало неким судом* – Појдо да гребнем во́ду у ед́н крчáг, кóлко да íмамо за ручýк.

гребу́ља ж *грабуља, грабље.* – Чу да ўзнем онúј голéмуну гребу́љу па чу да пóчнем да згрíбам сéно.

гребу́ља несвр. *сакупља грабуљом.* – Кýд се сéно одвезé тýг ме натéрају да гребу́љам цéлу ливáду.

гребу́љање с гл. им. од *гребуља.*

гребу́ља ж дем. од *гребуља.* – Мí че да вилчимо, а тí по нáс згрíбај с гребу́љу.

гредá ж в. *воиште.*

гредéљ м в. *воиште.*

греé несвр. *греје.* – Лéгни до мéн да ме греéш.

греé се несвр. *греје се.* – Накладу óгањ, па се греу.

Грезýнц м *становник Грезне, онај који је пореклом из Грезне.*

Грезýнка ж *становница Грезне, она која је пореклом из Грезне.*

грезýнчи / ски, -ска, -ско *који припада Грезни, који се односи на Грезну.*

Грезна ж *село у општини Књажевац.*

греј м (мн. грејови, греови, грејове, греове) *грех.* – Опрóс, Бóже, свáкакви грејови. в. *прибере грејови.*

грејана ж в. *жутка грејана.*

грејаница ж в. *меденица.* – Де напрáј грејаницу, да распáримо гýшу.

грејне свр. у дем. *значењу загреје, прокува.* – Кó велиш, да грејнемо мáлко рећи́јцу?

грејне се свр. *мало се огреје.* – Грејни се мáлко покре огњéв, па пóсле настáј гдé си пошýл.

гремúда ж *грудва, бусен земље.* – Дóк орéмо с тра́ктур, исколúју се гремúде ко прáсци.

греован, -вна, -вно *који је грешан.*

Ако е нећí јáко греован, óн отíде код попá, та му овíја б́ђи опрóсти грејовити.

греотá ж 1. *грех, грехота.* – Греотá е да мóчаш у во́ду, ел под орéј. 2. *стид, срамота; страх од натприродне силе.* – Ел те нé греотá од Бóга?

греотан, -тна, -тно в. *греован.* – Кúј блажи преко постí тíја е тéшко греотан.

грепка несвр. у дем. *значењу гребе лагано, гребе помало, гребуца.* –

Грепáл, грепкáл и ископáл дúвчицу.

грепкање с гл. им. од *грепка.* – Чуеш ли тí нéкво грепкање, тáм на врата?

грепљав, -а, -о *који је храпав.* – Пртен

постáв мóж да бóде јáко грéпљав.

грéпљаво прил. *храпаво*. – Врéви нéкако грéпљаво.

грéпљив, -а, -о **1.** *који је храпав и који грéбе*. – Грeпљив ко егá. **2.** *који је незгодан за сарадњу, који је искључив и цетидлака*. – Он дóјде грeпљив за таквú рáботу, не мóж с њéг лýсно да се договóриш.

грéпљиво прил. *фиг. с муком и тешкоћама*. – Грeпљиво прóдим проз живóтав.

грéшка ж *накратко прекинута бразда при орању због исклизнућа плуга, оплазина*. – Млáд орач, ал нéма да праи млóго грéшће.

грáз ж бот. в. *чешљика* *Dipsacus silvestris* L.

грáзав, -а, -о *који је квргав, који има кврге или бубуљице по себи*. – Грáзав пó очи, па нé úбав, грóзá ме од њéг.

гривéс, -га, -то **1.** *који има гриву или који као да има гриву*. – Гривeста кокóшка. **2.** *који је око врата другачије боје него по телу*. – Гривсто куче.

гривна ж **1.** *анат. зглоб између подлактице и шаке* *articulatio radiocarpes*. – Зíми вáрдимо да ни не осéбну гривне, па навлáчимо дíђе рукавице, ел тýрамо нáруквице. **2.** *метални обруч којим се окива главчина точка или причвртићује коса за косило*. – Рашушíла се главина па ти пáдла гривна од сáдње колó, јá ју најдó, па ти ју евé. – Широчкá ми гривната за овóј косило, па мора да ју заглавúем с пóвише заглавће.

Гривна ж *име*.

Гривча м *име гривестом псу*.

грíжа ж *брига, секирација*. – Ватíла га грíжа од немотíју.

грижљив, -а, -о *који се секира, који брине*. – Јуљшина мáти грижљива, / Од грíжу гóру ватíла (н. п.).

грíзне свр. *нагло удари у плач, бризне*. – Од мáлко грíзне у ровáње.

гризодушје с *грижа савести*. – Он нé зна квó е тóј гризодушје, он је идијóт.

грíне свр. (чешће у мн. грину). **1.** *сви крену, сви навале*. – Къд отворíше границу, грíну нáрод преко онóј пóље и с еднú и с дрúгу стрáн и зачáс се íзмеша. **2.** *дигну дрeку на кога, навале на кога*. – Јá се свијам и трпíм, ал къд свí онí ú глас грíну на мéн, јá мóра да се успраим, бíш да им се не дадém. **3.** *сполете кога упорно захтевајући од њега нешто*. – Грíнули и женá и децá, да се сéлимо у Палáнку, велú нéче више да жíве у салó.

грíнче с *тек испиљена ваи; упор. вышоњък* (4).

грíпка ж *ћур. нож за чишићење коже од масноће у ћурчиском занату*.

Грк м в. *згрчил се ко Грк у апсу*.

грка несвр. **1.** *нева грлица својим грленим гласом*. – Нади нáшу кућу, онáм у áлошкуту стáлно е гркáла еднá грличница. **2.** *пушта грлене гласове пре него што ће про-говорити, гуче (о детету)*. – Грка, грка, па че и да проврéви.

гркање с *гл. им. од грка*.

грлéње с. *гл. им. од грли*. – Девóјће су úбаве и онé су здáдене за лубéње и грлéње.

грлес, -га, -то **1.** *који има на себи сужење тако да изгледа као да има врат*. – Грлeста тíква. **2.** *који око врата има другу боју длаке или перја него по телу*. – Грлeста козá.

грличница ж **1.** *дем. и хип. од грлица; упор. грличка*. – Гркала је грличница. **2.** *бот. једногодишња зељаста биљка висока 30 до 80 ст. Стабљика је права, разграната и обрасла ситним листовима. Цветне главице су дивне плаве боје, различак* *Centaurea cyanus* L.

грличка ж **1.** в. *грличница* (1). – Грлица извела двé грличће. **2.** *хип. од грлка*.

грлка ж *црна овца са белом вуном*

испод грла и име таквој овци.

грло с (мн. грла, уз бр. грли) *општи назив за једину крупне домаће животиње: вола, краву, коња и др.* – Овуј годін сам чувáл бсам грли говеду.

грмада ж в. *грамада (1).*

грмадичје с бот. в. *големо грмадичје* *Potentilla erecta* Hampe. Упор. големо грмадичје.

грмађе с мн. *жбуње.* – Седу момче и девојче, / Уз грмађе, у ливађе (н. п.).

грман м *ниско, густо израсло шибље, које се грана још од земље, грм, жбун.* – За свезду која леті преко небо се рекне: “Иза грман, сирота”.

грмањак м зб. *од грман.* – По тїја брег нема нїшта, само грмањак.

грмеж м *грмљавина.* – Зададе се страшан грмеж, побојáмо се да че да падне гáдна ћиша, а мój и град, кд оно нїшта.

грмогрн м бот. *дуговечан, дрвенаст, веома отпоран и веома бодљикав коров из фам. Papilionaceae. Цветови су му ружичастии или љубичастии, зечји трн* *Oponis spinosa* L.

грнал м *дужа мотка са четвртáстом дашчицом на врху којом се преврћу говеђе коже у цистерни или сепији, при штављењу.*

грне с (мн. грнци, уз бр. грнети и грнета) **1.** *бокасти земљани лонац за кување јела на огњишту.* – Кд је свáдба, ел светїц окол огњиште се крчкају гоцá грнци. – Свако грне најде свое поклопáло. **2.** *количина течности или зрневља која може да стане у једно грне.* – Ѐмам васуљ за још две грнети. **3.** *капак и лула на ракијском казану.* в. и: глава у грне, курц у грне, потицај грне, у свако грне мородија.

грне несвр. *јури кога.* – Грне га да га уváти, па да га избїје. – Грне га с кросно.

грне свр. **1.** *бане, наиђе изненада.* –

Тїће грнуше отуд из момурузуту. **2.** *јурне, навали.* – Грне нáрод у аутобус, че га изврне, чїни ми се. **3.** *мноштво крене у неки подухват, неки посао.* – Сви грну да беру, па áјд и мї да беремо, да ни га друђи не оберу, лозјето.

грненце с дем. *од грне.* – Мбнечко грненце, слáтко варивенце.

грнење с гл. им. *од грне.*

грниште с ауг. *од грне, старо грне.* – Овој грниште протекло, мóра се кўпи нóво и тóј да кўпиш кд првњи пўт йдеш у Палáнку.

грнов. –а, –о в. *горнов.* – Па грнов, него кв је, не вáлда церов.

грнчáрка ж **1.** *грнчарева жена. 2.* *жена која продаје грнчарију.* – Овој сам крчажé купїла код онуј грнчáрку у жлтý дреју.

грнчáрница ж *грнчарска радионица и место на коме се налази или на коме се налазила.* – Грнчáрница (топ.).

гробък м дем. *од гроб.* – А он се у гробък скутáл.

гробишта с *гробље;* упор. гробиште, гробје. – Русáлска гробишта (топ.). – Стáра гробишта (топ.). – Бáба билá на гробишта.

гробиште с в. *гробишта.* – Ѐино е гробиште нади салó.

гробје с в. *гробишта.* – У Мáли Ѐзвор йма две гробја: едно српско, едно цигáнско.

грóват м *камена литица.*

грóз м *грозд.* – Едбн грóз грóзје и коматък лéб, тóј ми е за ручък.

грóзá ж *осећај одвратности, осећај гадости.* – Грозá ме по њéг да пїјем вóду. – Грозá ме од тóга човéка, затóј што не човéк.

грóзан, –зна, –зно *који је ружан, наказан, гадан.* – Добро момчé по дўшу, али јáко грóзно.

гроздък м (мн. гроздїчи, уз бр. гроздїча) дем. *од гроз, гроздић.* – Ѐла,

сіне, да ти тётка даде едён гроздък. – Пóчврсти гроздичи да се остáљају за óдбир. – Узні си, велі ми она́, два-три́ гроздича.

гроздіна ж *петељка грожђа*. – Ћóсови искључáли грóзје, остáле сáмо гроздіне.

гроздінка ж *дем. од гроздина*. – Сабэри свé гроздінће, па и дáј на свінье.

грозеање с *гл. им. од грози (се)*.

грози несвр. **1.** *настоји да згади кога, да му учини што гадним*. – Не грозі ми детé од млекó, нéче пóсле да ми еде́. **2.** *ружи кога својим присуством*. – Немóј д ідеш с нáс, да ни не грóзиш.

грозі се несвр. *гади се чега*. – Грозі се да еде́ тóј што му бáба вáри.

грóзје с *грожђе*; упор. *гројзе*. – Јутре че да бéремо грóзје. – Дéда цéл мéсец чу́ва лóзје, да ни нéћи не обéре грóзје. в. и: мeчїно грóзје, мрско грóзје, мрцко грóзје, пшешко грóзје.

грóзјенце с *дем. и хип. од грозје*. – Кьд ми привољае, ја отідем у лóзје па си покљуцам грóзјенце.

грознéање с *гл. им. од грознее*.

грознéе несвр. *постаје ружан, ружни*. – Деца́ од три-чeтpнáес гóдин јако пóчну да грóзнéу, па се éј пóнатам пá разубáве.

грóзніло с *ружноћа*. – Убавіло збóр збїра, а грóзніло дóм чу́ва.

грóзніца ж бол. *маларија malaria*. – Запатіл грóзніцу дóле нéгде по Маћедóнију и евé јóш се не мóж излeкyе. в. трава од грóзницу.

грóзнічав, -а, -о *који има грóзницу, маларију*. – Цéло лéто бї нéкако грóзнічава, топрв пóдесен се мáлко попрідїже.

грóзнічавица травá ж бот. в. *ћичица Centaureum umbellatum Gilib*.

грóзотїја ж *оно што је грóзно, грóзота*. – Грóзотїја е да глeдаш, а камоли да га ўзнеш ў руће.

грóјзе с рет. в. *грозје*.

грóкчање с *гл. им. од грóкче*.

грóкче несвр. *оглашава се грóктањем, грóкће*. – Свиња́ сáмо грóкче покре прасцїти.

грóм м *врста вина*. Дáј ми едён грóм!

грóма несвр. *луна, звецка, треска*. – Свў нóћ нéкво грóма по товáн. – Не грóмај тóлко с тија лóнци, че и изљўскаш.

грóмало с **1.** *оно чиме се луна, треска, звецка*. – Не грóмај вїше с тóј грóмало. **2.** *особа која много говори а мало казује*. – Тóј грóмало кьд пóчне да грóма н ўме да престáне.

грóмаљћа ж в. *громка*.

грóмање с *гл. им. од грома*.

грóмáра и **грóмарá** несвр. и уч. *луна, лупара*. – Мїши грóмáрају по товáн кола́ечи орéси.

грóмка несвр. у дем. значењу *лупка, звецка, треска*. – Детé цéл дьн грóмка с грóмку.

грóмка ж *звечка (дечја играчка)*; упор. *громáљћа*. – Кьд ли óчемо да удрáмимо детé мї му далéмо грóмку да грóма.

грóмкáње с *гл. им. од громка*.

грóмне свр. **1.** *лупне, звецне*. – Кьд грóмне неквó на товáн ја се устресém. **2.** *удари јако кога*. – Кьд те грóмнем с овўј лéтву їма ти расцéпим солeнїцуту.

грóмса несвр. у ауг. значењу *луна, звецка, треска*. – Па, ел мóра тóлко да грóмсаш, да се чу́е чьк у комшильк да мїеш сўдови?

грóмсáње с *гл. им. од громса*. – Грóмсáње с нéко грóмало.

грóња ж *гранчица воћке са више плодова*.

грóњав, -а, -о *који се је повїо од рода, на коме свака гранчица виси под теретом плодова*. – Грóњава црeшња.

грóњћа ж *дем. од гроња*.

грóот м в. *спиљак*.

грóт м в. *гроват*; упор. *гroot, гротак*.

гротáк м в. *спиљак*.

гр̀сница ж **1.** бот. *конопља, струк конопље Cannabis sativa L.* **2.** *сноп конопљиних стабљика који се топи у топилу а затим трли.* – Натопíла сам осомдесét гр̀снице. в. *гр̀сница белка, гр̀сница црнка.*

гр̀сница бéлка ж бот. *мушка стабљика конопље.* – Дошлó е време да се бéру гр̀снице бéлће.

гр̀сница цр̀нка ж бот. *женска стабљика конопље.* – Од гр̀снице цр̀нће су подóбра клч́йна него од бéлће.

гр̀снице ж *засад конопље.* – Скутáше се онáм у гр̀снице.

гр̀сничарка ж *кошуља изаткана од конопљиних влакана.*

гр̀сничште с в. *конопљиште.*

гр̀сниште с в. *конопљиште.*

гр̀стéниште с в. *конопљиште.*

гр̀тка несвр. у дем. значењу *тихо и питомо испушта своје зрлене гласове (о свињи).* – Нáшата свиња нéма да скуч́и, вech сáмо гр̀тка.

гр̀ткање с гл. им. *од гр̀тка.*

гр̀тко прил. *нелагодно, тугаљиво, непријатно.* – Дóјде ми гр̀тко да глédам кьд кóљу свињу.

Гр̀ћиња ж *име.*

гр̀ћињица ж бот. *вишегодишња зéласта биљка са дугим изданцима. Цветови ружичасти. Махунице 3 – 4 ст дуге. Семе ваљкасто незнатно спљоштено, ајчица Coronilla varia L*

гр̀убо прил. *срамотно, непристојно.* – Тí си, Маријо, вech девојћа, па е гр̀убо да се íграш с мушкарци́. – Немóј да се жлeбéиш на човéка, тóј гр̀убо.

гр̀ува несвр. **1.** *чује се потмула експлозија, тутњи.* – Цéлу нóч су грувáли тóпове на Јáблен. **2.** *удара у нешто или у некога.* – Кúј ли тóј гр̀ува у вратата? – Штó га гр̀уваш у гр̀бину, мóж

га текá прегр̀биш. **3. а.** *круни кукуруз у нарочитом кошу чије је даичано дно избушено. Кукурузни клипови у кошу се ударају маљевима, а зрна кроз оне рупе испадају.* **б.** *круни кукуруз на ручној круњачи фабричке израде.* – Јутре че да гр̀увамо момúрузу за у воденицу. **4.** *јакó и дуго кашље.* – Свáко јутро кьд се дигне гр̀ува по пóла сáт, искашљýе онíја катрáн од дувáн.

гр̀ува ж *комад пресованог сира.*

грувáљћа ж **1.** *круњача за кукуруз фабричке израде; упор. грувачка.* – Грувáљћу сам си дáл на Добрóслова и сýг кьд јá трéбе да гр̀увам момúрузу, јá нéмам с квó. **2.** *она која круни кукуруз на круњачи.* – Мојá ми се грувáљћа, грувáечи дьнýс, јакó уморíла, јутре нéма да гр̀ува, тóј че Милáн.

грувáње с гл. им. *од грува.* – Грувáње у врата. – Грувáње момúрузу.

грувáчка ж в. *грувáљћа (1).*

гр̀уда ж **1.** *одваљен комад чврсте материје (земље и сл.), грудва.* – Билó сýшно време и сýг кьд орéмо онó се сáмо исколúју гр̀уде. **2.** *количина неке материје која је гњечењем добила лоптаси облик.* – Зíми децá напрáе гр̀уде од снéг па се гáцају. **3.** *коцка шећера.* – Турí си у чајат дvé гр̀уде, íма јóш шићéр. **4.** *сир који се још налази у крпи за цеђење.* – Кьд се дóбро испéди тí гр̀удуту извадí, па ју посолí. в. шићéр на грудe

гр̀уда несвр. *гађа некога грудвама снега.* – Запуца ју с гр̀уде, па гр̀уда ли ју, гр̀уда.

гр̀уда се несвр. **1.** *гађа се грудвама снега с неким, грудва се.* – Áјде да се гр̀удамо. **2.** *претвара се у грудве.* – Гр̀уда ми се брáшно у цакови.

грудáње с гл. им. *од груда (се).*

грудетíна ж *ауг. и пеј. од груда.* – Цéл дьн т́ко грудетíне по орањиштето.

грудічи м дем. од *груди*. – Упадли му грудічи, на детето.

грудњак м 1. *кратка памуклија без рукава, прслук*. – Зими обовезно носим грудњак пот капут. 2. *предњи, ојачани део ама на који коњ належе грудима при вучи*. 3. *клин на предњем оплену којим се спајају предњи и задњи точкови запрежних кола*.

грудњаче с 1. *дем. од грудњак (1)*. – Понеси си грудњаче, мој да застудее, па да си подвлчеш. 2. *бот. вишегодишња биљка ружичастих или љубичастих цветова. Употребљава се за бојење вина, питоми слез Altea rosea (L) Cav.*

грудбше свр. *удари јако некога у груди*. – Како сам га грудосал, текá е легал ус плот, не мрдáл до плáдне.

груне свр. 1. *пукне јако и потмуло*. – Къд груне топ, мој човек да оглувее. 2. *удари снажно кога*. – Текá сам га грунул, да не имáл къд ни да зине. 3. *удари у плач*. – Ђе си груну да ровé. 4. *лине (о сузама)*. – Грунуше ми слзе од самосéб.

грунка ж *кита цвећа, букет*.

грутка ж дем. од *груда*. – И теј ситне грутће да стлцаш, да и напраиш на прашину, ако óч да ти никну грсницете. – Има у заструзи еднá грутка сирине, узни, па ју изéц. – Къд дојде баба Мика код нас у гóсти, она на свако дете даде по неколко грутће шићер.

грцман м (мн. грцмање, уз бр. грцмана) 1. *анат. ждрело рhагупh*. – Зини да видим къв ти е грцманат. 2. *фиг. похлепност, прождрљивост*. – Зинул му грцман, па се не мој насити. 3. *фиг. глас*. – Къд пушти грцман, мислиш да е нећи навртел радијо на најáко.

грчав, -а, -о *који је шкрт, који је циција*. – Тимотија е млого грчав човек, он нико м ништа не дава.

грчави се несвр. *прави се на цицију, цицијаши*. – Немóј се грчавиш, веч му давај колко му трéбе.

грчавштина ж у ауг. пеј. *значењу велика циција*. – Грчавштино еднá, грчавá, ти не би дáл човеку кáмен у главу, а камоли нешто друго.

грчeње с *гл. им. од грчи се*. – Грчeње од болéж у мешину. – Грчeње од срáм.

грчи се несвр. 1. *в. грчави се*. – Дáва и грчи се, жáл га за парý. 2. *устеже се, снебива се, стиди се*. – Мí га кáнимо да еде, а óн се грчи.

грчка несвр. *прави наборе, таласе*. – Грчка бáсмо, прáи бóшчу на вáлте. – На њу кóсе прáве ко повéсмо, али она и грчка и прáи тáласи.

грчка кóла ж *једна фигура у полном акту*. в. кола.

грчка се несвр. *скупља се, прави наборе*. – Нéко бáсмо къд се пéре онó се грчка, пóсле га не мој испéглаш.

грчкав, -а, -о *који је коврчав, грчурав, таласаст, наборан*. – Кóсе су му ода детéта грчкаве.

грчкање с *гл. им. од грчка (се)*.

Грчко с *Грчка*. – Онí овýј гóдин лéтували у Грчко.

грчкољци м *мн. оно што је наборано, умришено, смежурано*. – Напраило се таквó на грчкољци.

грчће коприве ж бот. *ситне, закржљале коприве које расту поред пута Urtica urens L.*

грчћи, -чка, -чко *који припада Грчкој, који се односи на Грчку*. – Несéм знáл да е он разбирáл грчћи.

грчћи босиљак м бот. *врста зељасте биљке*.

грцав, -а, -о *који је закржљао и погрљен*. – Грцаво прáсе, да се продаде.

грцалија м *турски хајдук, крцалија*. – Лéкса Тукса, грцалија, криво желéзо, ебí кобила.

губерка ж *вунен или пртен покривач*.

– Лѣти спимó на сѣно у плѣвњу и сáмо се покрíјемо с губѣрку.

губина ж *труд за паљење ватре.* – Мóј дѣда нѣ носил машину, него сáмо огњило, крѣмен и губину.

гувнѣнце с *дем. од гувно (1, 2).*

гúвниште с **1.** *ауг. и пеј. од гувно.* – Гúвништето се свó испуцáло, íска га напрѣскамо с вóду и да га мáлко понабíјемо, егá би се заличíле пукулóтинете. **2.** *место где је некада било гувно.*

гúвно с **1.** *заравњено и набијено земљиште на коме се врше жито.* – Наше е гúвно óдма прет плѣвњу. **2.** *заравњен простор на коме циглари распростиру циглу ради сушења.* – Къд се прáе цíгле, прво се напрáи гúвно гдѣ че онѣ да се простíрају. **3.** *угажена или упропашињена трава на ливади или жито на њиви облика и величине гувна (1).* – Вíлова косíца уватíла дѣтелину на гúвна. **4.** *обредни божињни хлеб са стилизованом рељефном представом коња који врше.*

гúгла ж **а.** *капуљача од сукна као саставни део гуња и опанцака, која се ставља на главу за невремена.* **б.** *капуљача са дугим крајевима који се омотавају око врата.*

гúглица ж *куглица, лоптица.*

гугутáн м зоол. *мужјак гугутке.* – Гугутка и онíја њóан гугутáн напраили гњездó на нáш товáн.

гугúтка ж *лутка од кукурузног клипа или од палице кукурузног клипа са главом од теста, коју мајка прави девојчици, за разлику од кукле коју девојчица и сама прави од крпица.*

гугутувáње с *гл. им. од гугутуе.*

гугúтуе несвр. *мења глас, мутира (о младићу).* – Нáш Мíле бѣш сýг гугúтуе.

гугучáње с *гл. им. од гугуче.*

гугúче несвр. *гуче (о малом детету).* – Почѣло детѣнцето по мáлко да гугúче.

гúда ж у дем. и хип. значењу *свиња, прасе.* – Ако нѣч д íдеш у чкóлу íма да чúваш гúде.

гудáча ж *крмача која се је скоро опрасила.* – Íмамо двѣ гудáче с по дѣвет прáци.

гудáчка несвр. *в. гьдъчка.*

гудьчне свр. *в. гьдъчне.*

гúде с у дем. значењу *мало прасе, прасенце;* упор. *гуденце.* – Дојдí, сíне, да вíдиш белó гúде.

гúденце с *в. гуде.* – Ёла, сíне, да почѣшкaш гúденце.

гудѣње с *гл. им. од гуди.*

гудí несвр. **1.** *тихо, благо и дубокогрлено пушта глас (о свињи).* – Прáсено сáмо гудí, нѣма да скучí. **2.** *бруји, хуји, хучи, зуји.* – Гудí ми ú главу ко да сам цѣлу нóч пијанчíл, а попíл сам сáмо двѣ пíва. – Ел чúеш какó гудí еднó áуто дóле уз дрúм?

гудр *узвик за мамљење свиња, често удвојен.* – Гудр-гудр, гúдо.

гúжва ж **1.** *згужвана прегршит сламе или сена којом се сења коњ.* – Напрáј гúжву и осѣњај коња. **2.** *колут начињен од навити којим се затвара капија на тору, или којим се спаја јарам за војиште на ралици;* упор. *привој.* **3.** *в. гужвица (1).* **4.** *надимак особи малој и дежемкастој.*

гужвѣлáк м *опало лишће са кукурузних стабљика које је ветар смотао у гужве.* – Јúтре едýн д íде да збѣре онíја гужвѣлáк по úгар.

гужвѣње с *гл. им. од гужви (се).*

гúжви несвр. *савијајући и притискајући чини да нешто изгуби првобитни облик и да добије наборе и неравнине, гужва.* – Немóј да гúжвиш артијуту, че ни трѣбе да нѣшто запíшемо на њú. **2.** *отеже, одуговлачи, гњави са поласком, говором и сл.* – Ако трѣбе нѣгде д íдеш тí немóј млóго да гúжвиш, веч се спрмúј и отодí.

гужви се несвр. **1.** постаје неуредно наборан, гужва се (о тканини). – Тóј се бáсмо млóго гужви. **2.** отеже при поласку стално изналазећи неке ситне послѣ.

гужвице ж **1.** јело начињено од млевеног меса и пиринча увијено у листове купуса или неког другог биља. – На свáдбе, од свá вáрива највише волим гужвице. **2.** фиг. оно што се не једе. – Не ёц гужвице (каже се ономе ко се непристојно изражава). **3.** смотуљак потке који се прстима провлачи кроз основу приликом ткања неких врста тканине. в. на гужвице

гужвóљина ж **1.** велика гужва сламе или чега сличног. – Напрај гужвóљину од слáму, па ју потпалí да видиш ко че штршељити да побéгну. **2.** фиг. неуредна, лена и дебела жена. – Тај се гужвóљина не истрíса из кревет док не изгрее сáнце.

гужња́к м анат. последњи део дебелог црева, гужње црево gestum. – У гужња́к ли га његов.

гуз васу́љ м шатр. густо скуван пасуљ. – За ручк сам ви напрајла гуз васу́љ.

гузън, -знá, -знó в. згузън. – Гузън и не јурен бéга.

гузедéрица ж она која много прича; упор. гузодерица. – Која се дeре док си дупе не здeре тој е гузедéрица.

гузерка ж задњи калкан на колима; упор. загузак.

гузица ж анат. стражњица, задњица. в. развртена гузица, успалена гузица.

гузичáна ж гузата, а лена жена. – Гузичáно еднá, че да дóјде врeме да се áпеш за дупе, ал га не мóж довáнеш. – Његовата се гузичáна не дýза до дeвет сáта.

гузичи несвр. **1.** бије некога мотком по задњици. – Гузичи га с товáгу. **2.** обавља полни чин страга.

гузодéрица ж в. гузедерица.

гукá ж израслина или задебљање на телу човека или животиње. – Ѐма нeкве гúће по врат.

гúлија ж бот. прокељ Brassica oleracea gongylodes L.

Гулијáн м село у општини Сврљиг.

гулијáн м мет. ветар који од села Гулијана дува према истоку.

Гулијáнац м становник Гулијана, који је пореклом из Гулијана.

Гулијáнка ж становница Гулијана, која је пореклом из Гулијана.

гулијáнџи, -ска, ско који припада Гулијану, који се односи на Гулијан.

гúме ж рет. гумени опанци фабричке израде. – Нe здраво за нóђе, да се нóсе гúме на бóсу нóгу.

гумења́ци м мн. (јд гумења́к) гумени пиротски опанци; упор. гагини опанци. – Лeти се у гумења́ци млóго знe нóђе.

гумења́ча ж гумена лопта (биле су две врсте гумених лопти: од пет динара и од два динара), супр. крпењача. – Кьд ни пúште на óдмор Мíле извáди гумења́чу из цeп, па íграмо док не засвóни пá да улазимо у шкóлу.

гумера́блика ж лепак за хартију, гумарабика. – Гоцá пúт несмó íмали гумера́блику, али мý смо си јý сáми пра́или од црешњóв, ел слíвов “мед”.

гунгúр м в. чунгур.

гúнђори несвр. гунђа по мало, гунђа-јући негoдује; упор. гунђори – Знáм, нeче се кáра, ал не волим ни да ми гúнђори.

гúнђа несвр. изражава незадовољство полугласно и кроз зубе, гунђа. – Немóј стáлно нeшто да гúнђаш.

гúнђало с онај који гунђа. – Не гúнђај, гúнђало еднo.

гунђорење с гл. им. од гунђори. – Мóж ли ти да престáнеш с тóј гунђорење?

гúнђори несвр. в. гунђори. – Вóли да гúнђори, да ти закртуе.

гунче с мушки сукнени капут широких рукава, дугачак до тура, гуњ. – Деда Симион има ново гунче.

гуња ж сукнени пастирски огртач са капуљачом. – Ђла, сине, да те деда скута под гуњу, да не ћиснеш.

гуњав, -а, -о који је чупав, длакав (најчешће о тканини и неким плодовима). – Изаткала неке гуњаве чрђе, зову се јамболије. – И неће праскове дојду гуњаве.

гуњћање с гл. им. од гуња.

гураница ж гужва, гурање, тискање. – У задругу е таква гураница за шићер, да љуђе само што се не избјију.

гургус м зоол. в. гургусар.

гургусан м зоол. в. гургусар.

гургусар м зоол. врста дивљег голуба познатог по песми која звучи као: гур-гур, гур-гур. Сматра се да је Гургусовац (дан. Књажевац) добио име по овом голубу и његовој песми; упор. гургус, гургусан.

Гургусовац м раније име данашњег Књажеваца.

гургусовачћи, -чка, -чко који припада Гургусовцу, који се односи на Гургусоваца.

Гургусовчанин м становник Гургусовца, онај који је пореклом из Гургусовца.

Гургусовчанка ж становница Гургусовца, она која је пореклом из Гургусовца.

гурељ м крмељ у оку; упор. дрља. – Мора д им код доктору да види што ми стално излази гурељ на лево око.

гурељк м дем. од гурељ.

гурељив, -а, -о који је крмељив. – Необритвен, гурељив, оћесурил, стра да те увати кд га погледаш.

гурељивко м у дем. значењу онај који је крмељив.

гурељнич м дем. од гурељ.

гурла ж жлеб начињен од издубљеног дрвета који служи за довод воде. – Чу да издлбем гурле од липовину и тџ чу лбно да преведем воду преко ровину.

гурњавина ж в. гураница. – У туј гурњавину ми нећи извадил новченик.

гурсузин м баксуз, угурсуз. – Таквога гурсузина, ко што си ти, још несъм видела.

гус м лив, бронза, туч. – Свона се прае од нећи гус, не знам бш ко се зове.

гус, -га, -то који је густ. – Мој муж не воли да куса гус васуљ.

гуса несвр. иде крупним, леним корацима и померањем главе напред - назад потсећа на ход гуске. – Видим нећи гуса преко поље и одма позна да е Влајко.

гусало с гудало. – Отпадле му струне од гусало.

гусан, -на, -но који је изливен од гуса. – Гусана вурџна.

гусање с гл. им. од гуса.

гусенице ж 1. дрвене сандале чије су постоле исечене попречно тако да се приликом корачања могу савијати. – За време онија рат, кд не имало ни опњци ни ципиле, ми смо лети носили гусенице, а зими дрвењаци. 2. врста тврдог колача од шећера, брашна, масноће и јаја обликованог кроз машиницу за мле-вење мяса на чијем је излазу постављена одговарајућа "модла" тако да ис-падају дугуљасте и хрпави колачићи налик на гусенице.

гусеничина ж црвени траг који је гусеница оставила на људској кожи, пузећи по њој. – Теј гусеничине че да истрљамо с оцџт и има те мане.

гусџка ж зоол. лептирова ларва, гусеница *Lymantria dispar*.

гусла ж 1. старински музички инструмент, гусле. – Дџдина гусла висџ закљчена на дџвар. 2. фиг. нос, повећи нос. – Обрџши туј гуслу сомурџву!

густа́к м *густииш, шикара*; упор. густиња́к. – Немóј да утерúеш óвце у густа́к, свé че се оскубú.

гúстьчѣк, -чка, -чко *који је прилично густ, довољно густ*. – Скрóбав испáдал елис гúстьчѣк, ће тí тѣкѣв волиш.

густиња́ ж *густина, густоћа*. – Млáд багрења́к се разграња́л, да се е напрайла таквá густиња́, да се не мóж прóјде.

густиња́к м **1.** *в. густак*. – Свé се снёсо по онíја густиња́к. **2.** *оно што је густо (о јелу)*. Ко мóж да свáриш овакѣв густиња́к?

гúтав, -а, -о *који има кврге, зуке по телу, а нарочито по врату*. – Гúтав, не мóж си ни кошу́љу закóпче.

гúтеља́к м *гутљај*.

гúћица ж грн. *комад замешене глине потребан за израду једног земљаног суда. Гућице су разне величине, зависно од суда који ће се радити*.

гúцул м *зао дух*; упор. гуцур. – Гúцул да те изедé (клетва).

гúцур м *в. гуцул*.

гúша ж анат. *предњи део врата, грло, једњак*. *в. стане залог у гушу, сува гуша, тури конопче на гушу*.

Гúшевац м *село у општини Сврљиг*.

гúшевачћи, -чка, -чко *који припада Гушевцу, који се односи на Гушевац*.

Гúшевчанин м *становник Гушевца, онај који је пореклом из Гушевца*.

Гúшевчанка ж *становница Гушевца, она која је пореклом из Гушевца*.

гúшичка ж *дем. од гуша, гушица*. – Ел те боли, сíне, гúшичка?

гушља́к м **1.** *ауг. и пеј. од гуша*. – Пá

га заболéл гушља́кат. **2.** *ауг. и пеј. од гуска*. – Знáеш ли гдé се денúл онíја гуш-ља́к?

гúшна ж *она која је гушава, која има струму*.

гушобóљ м бол. *гушобоља, дифтерија diphtheria*; упор. гуштери, гуштерица (1). – Мíле на Ѐву умрéл од гушобóљ.

гуштáк м *в. густак*. – Да ўзнемо сећíре, па да прорéдимо онíја гуштáк.

гúштер м бол. вет. *болест грла код стоке са отеклином у виду гуштера*.

гуштерѣк м зоол. *дем. од гуштер, мали гуштер, гуштерчий*.

гúштери м бол. *в. гушобољ*.

гуштерíвица ж бот. *двогодишња или вишегодишња биљка са звездастим длакама вретенастог, меснатод и слабо разгранатог корена. Цветови ружичасти до љубичасти, црни слез Malva silvestris L.*

гúштерица ж **1.** бол. *в. гушобољ*. **2.** бол. вет. *в. гуштер*.

гúшчење с *гл. им. од гушчи се*. – Гúшчење од зиму.

гушчетéрина ж *ауг. и пеј. од гуска*. – Јóш ли не излáзе из Тимóк гушчетéринене?

гúшчи се несвр. **1.** *костреши се*. – Мáче се гúшчи кѣд га јúрне кúче. **2.** *клобучи се, нараста*. – Млекó се гúшчи кѣд се вáри. **3.** *љути се, срди се*. – Штó се гúшчиш, ко́ј ѱáвол, ел нé мóж да бúдеш нормáлан?

Д

дб м 1. *ваздух који живо биће удахне и издахне.* – Дб му смрди на бели лук. 2. *душа (живот).* – Нема више дб. – Испуштил дб.

дабогдаде *речца за појачавање при проклињању.* – Да цркнеш, дабогдаде.

дава несвр. 1. *непосредно уручује, предаје, даје.* – С едну руку дава, а з другу узима. 2. *ставља на располагање.* – Што му даваш нову бициклу да се на њу учи? 3. *плаћа.* – Давам порез колко њскају, а њскају млого, мѐру си немају. 4. *продаје.* – Крушће давам по три динара, а јаблће по два. 5. *удаје кћерку или неку сродницу.* – Ћерку си дава у Пашинци. 6. *допушта.* – Не дава му ђавол мѐрку.

давање с гл. им. од дава. – Давање на државу стално повисују.

давање с гл. им. од дави. – Давање у реку.

дави несвр. 1. *одузима живот коме утапајући му главу у воду.* – Ђавол дави децу под лед. 2. *уједа (о псу).* – Мѐн кучичи давили, па ме сѓг стра и да ји видим. 3. *коле зубима (о звери).* – Твор дави кокoшће, а курјаци oвце.

дави се несвр. 1. *губи живот тонући у дубоку воду.* – Не иди у тија вир, тѓј се давил Ставрија Пѐрхин, едва га поврнули. 2. *најчешће у множини: а. уједају се зубима (о псима).* – Даве се кучичи. б. *свађају се (у породици).* – Етрвете се прѐцве окол некво даве.

давија ж *оптужба, тужба, цинкарење.* – Напраила му такву давију да се едва оправдал. – Пѐрса еде гoвна и праи давију.

давијар м *онај који прави давију.* – Што си тољћи давијар, што ми стално праиш давију?

давијарка ж *жена давијар.* – Тај давијарка ш ти напраи давију, па да си прав колко oч.

давина ж *жена која много прича а*

ништа не ради. – Тај давина те само дави с њoјну вреву, а од рабoту – мазно.

давначка прил. у дем. значењу *поодавно, прилично давно; упор.* давначко. – Давначка сам од њу узела шићер и јoш не стѓзам да е врнем.

давначко прил. в. *давначка.* – Тoј било давначко, тoј панте само постарилуђе.

давoсање с гл. им. од давоше (се).

давоше несвр. у ауг. значењу *дави.* – Давоше га да га удави. – Куче мѓнечнко али давоше ко курјак.

давоше се несвр. у ауг. значењу *дави се.* – Давосал се, ал се не могѓл удавоше. – Давoшу се свѓћи дѓн, ко псѐта.

дыгѓль-дыгѓль изр. *који се изговара када се мало дете голица да би се развеселило.*

дада ж *старија сестра.* – Мѓљу не трѐбе да oкаш по имѐ, веч да ју зовѓш “дадо”, ел она е постара од теб.

даде свр. 1. *преда нешто из руке у руку.* – Даде ми поштѓр пѓнсију. 2. *поклони, дарује.* – Дал сам му едѓн бранѓк и лoзје. 3. *прода.* – Дадо волoви дoста ѐвтино. 4. *плати.* – Колко си дал за цѓпилете? 5. *има, садржава у себи.* Свињава че да даде три канте мѓз. 6. *изведе пред публиком.* – Давали нѐкву прѐставу у Дoм. 7. *надене име, крсти.* – Дали на детѐто нѐкво чѓдно имѐ.

дадин, -а, -о *који припада дади.* – Што си узела дадин шѓл?

дадица ж *дем. и хип. од дада; упор.* дотка. – Дадице, ел ч ме води кнoчи на оро?

дадичка ж *в. дадица.* – Дадичће, дадичће, ја те млого волим, морѓ, моја дадичће.

дѓж м рет. *киша, дажд.* – Наоблачило се, че да удѓри дѓж.

дајка ж 1. *дем. и хип. од дада.* – Дајће, дај ми лѐб. 2. *она која радо даје,*

која се радо подаје.

дајма прил. *увек, стално, непрестано*; упор. дајман. – Дајма ме реде д идем с овце.

дајман прил. *в. дајма*. – Дајман је прибогу пијан.

дако речца **1.** *за одобравање: ако, нека, не мари, тако треба*. – Дако си га бѣл учитеље и ја чу га бѣјем кѣд се врне ис чкѣлу. **2.** *за питање*. – Дако л д ѣм мѣлко с друство? *в. дако, па јако*

дако, па јако изр. *много пута ако, можеш слободно, како да не*.

дѣлѣк м бол. упор. дѣлѣк³. **1.** *увѣћана слезина splenomegalia*. **2.** *црни пришит anthrax*. **3.** *запаљење доушне жлезде, заушке parotitis*. **4.** *обољење лимфних жлезда на врату scrofulosis*. **5.** *запаљење зубних десни gingivitis*. **6.** *фиг. полни чин*. – Вѣрди се да ти нећи не изгорѣ дѣлѣк. *в. изгори дѣлѣк, трава од дѣлѣк*.

дѣлѣкѣва трава ж бот. *в. трава од дѣлѣк Lysimachia vulgaris L.*

дѣлѣкѣвица ж бот. *трава која лечи од далака, в. трава од дѣлѣк Verbena officinalis L.*

далѣп м **1.** *орман на зиду за чување хлеба, јѣла и судовѣ*. – Лѣб, панѣце и ложице чувамо у далѣп. **2.** *справа на реци за наводњавање баиште*. – Ми смо напраѣли далѣп, па га водѣ сѣма обрѣча, не кѣн.

дѣлѣц м *дол, долац, дочѣћ*. – Дѣлѣц (топ.).

далѣчан, -чна, -чно *в. долечан*. – Он је чѣвѣк далѣчан, не одѣвде.

далѣчкѣ прил. *в. долечко*. – Ёстин билѣ далѣчкѣ, а кѣј би рѣкал.

дѣли прид. индекл. (*уместо дели*) *храбар, силан, помаман (у нар. песмама употребљава се као саставни део имена: дели-Марко, дели-Радивоје)*. – Па запрѣси дѣли-Магдалѣну (*н. п.*).

дѣљан, -љнѣ, -љно *в. дѣљни*. – Он ес да ми е родљѣк, али дѣљан.

дѣљни, -њѣ, -ње (њѣ) *дѣљи*,

удаљенији. – Онѣ су дѣљнѣ брајѣна. – Оженили ју у неѣко дѣљно салѣ.

дѣма ж *забавна игра зрнима по шематизованом цртежу, цица-мица*. – Зѣми вѣчером ѣграмо “дѣму”, ел “не лѣути се чѣвече”, кѣрте слѣбо ѣграмо.

дѣмари м **1.** *било, пулс*. – Не бѣју му дѣмари, завршил. **2.** *живци, нерви*. – Дѣј еднѣ рећѣјицу да смѣрим дѣмари.

дѣн м (вок. јд дѣне; мн. днѣ, днѣје, дѣнови, дѣни, уз бр. денѣ) *дан*. – Дѣнѣс бѣ ѣбав дѣн. – Ако ѣма днѣ че оздравѣе. – Трѣбе да прѣјду гоцѣ дѣнови. – Не мѣг да сѣгнем ни за трѣ денѣ. *в. и: блажни днѣ, дѣн орање, дѣн по дѣн, девети дѣн, дошѣл му дѣн, Ђаволѣни днѣ, Мишулов дан, мрсни днѣ, непѣчетни днѣ, обрѣчит дѣн, обрѣчни днѣ, паничѣнин дѣн*.

дѣн орање с *површина земљѣшта која се може поорати за јѣдан дан*.

дѣн по дѣн изр. *дан за даном, мало по мало*.

дѣна ж бол. *камен који се ствѣра у ѣудском организму (бубрегу, жучи)*.

дѣнѣска прил. *данас*; упор. дѣнѣске. – Јучѣрка смо жѣли а дѣнѣска че да свѣзимо снопјѣто.

дѣнѣске прил. *в. дѣнѣска*. – Дѣнѣске се од ѣѣци у чкѣлу мѣло трѣжи.

данѣшњѣ, -шнѣ, -шње (шнѣ) *данашињи*. – Данѣшњѣ нѣрод недѣказан. – На данѣшнѣо врѣме несѣ приспѣл нѣкако.

дангѣба ж **1.** *узлудно губљење врѣмена*. – Чѣкаш пред зѣдругу за вѣштѣчко ѣубре, па тѣј е еднѣ дангѣба. **2.** *накнада за изгубљѣно врѣме*. – Па куѣ че на мѣн да плѣти тѣј дангѣбу? **3.** *ленишина, бадаваѣија*. – Дружи се с неће дангѣбе.

дангубѣње с. *гл. им. од дангуби (се)*.

дѣне¹ свр. **1.** *увуче вѣздух и испусти га, дахне*. – Тѣлко е голѣмѣ зимѣ да не мѣж да дѣнеш. **2.** *одмори се, предахне*. – Стѣни мѣлко, да дѣнемо. **3.** *дуне, пирне (о ветру)*. – Вѣтрѣк ни да дѣне, не мѣг си лѣчу извѣем.

дѣне² свр. *раздани се*. – Чѣкни да дѣне дѣнѣв, па тѣг пооди.

дѣни свр. *затекне га дан, осване*. – Данимо уз Барѣницу и по́сле ма́лко стѣгомо у Трѣговиште.

дѣнка ж *име овци или кози која је на свет дошла дању*.

дѣњом прил. в. *дањум*. – Дѣњом спи, но́чум сѣита.

дѣњум прил. *дању, по дању*; упор. дањом. – Дѣњум се кутале, а но́чум излазиле.

дѣр м 1. *девојачка спрема коју ће невеста однети младожењи, а и спрема којом ће даривати сватове*. – Пред свѣдбу девојѣна растури дѣр по перде и по разѣпети конѣпци, да сви ви́де кољѣи е и колко е ѹбав. 2. *поклон који сват добије од невесте на свадби*. – Сваѣни свѣт добије по неѣи дѣр.

дѣрѣк м *дем. и хип. од дар*. – Дѣрѣше ми неѣи дарѣк и на мѣн.

дѣрде ж *врста карташке игре*. – Јѣ ну́мем да ѣграм дѣрде, зна́м са́мо табланѣт.

дѣрежан, -жна, -жно *који је дѣрежѣив*. – Она́ е билѣ јако дѣрежна, ни́кад не́ билѣ да ми на дете́ не сѹне кравај.

дарѣвѣта, -о (*углавном женског рода*) *која има много свадбених дарѣва*. – Ра́да не́ спа́ла, не́ седе́ла, са́мо е дѣр праѣла и затѣј е сѣг дарѣвѣта девојѣна, не́ма ни еднѣ од њѹ по́дарѣвѣта. – И ѣни́то девојче билѣ дарѣвѣто, али си га ма́ти одеѣла.

дарѣван, -а, -о; упор. *деруван*, -а, -о 1. (*углавном женског рода*) *која је испрошена, прстенована*; упор. *дерувана*. – Ра́зболе се Јѣна дарѣвана. 2. *који је добио дар, који је дариван*. – На њѣјну свѣдбу сви су билѣ дарѣвани.

дарѣвање с упор. *дерување*. 1. *веридба, заруке, прстеновање*. – На дарѣвањето еднѣ вре́ме ма́лко за́пе окол неѣи мирѣз. 2. *свадбени обред који се*

обавља неколико дана после просидбе када се будуѣи младенци и пријатељи обостр-ано дарују. 3. *даривање сватѣва*. – Дарувањето е трајало ѣма си трѣ са́та.

дарѣе несвр. упор. *деруе*. 1. *даје дарѣе сватѣвѣма*. – Сви ре́дом дарѣе. 2. *вери девојку*. – Синѣч даруѣали девојѣну за Ми́лоша.

дарѣе се свр. упор. *деруе се*. 1. *вери се, буде испрошена*. – Јѣна се даруѣала за Ми́ле Трѣчковиѣна. 2. *девојка се сама обрекне момку да ће поѣи за ѣега*.

дарѣѣк м в. *дарѣк*. – Добѣла и она́ неѣи дарѣѣк, ко́лко да не́ без ѣч.

дѣска́ ж *даска*. – Треба́че ми е́дно дѣе тополѣе дѣсѣе.

дѣтка ж в. *дадица*. – Дѣтѣе, моја́ ми́ла, дѣтѣе, несѣм ја ка́зала с ку́га си синѣч ѹтаѣнин стѣвала.

дѣтом м *дан у месецу према редном броју, датум*. – Кој е дѣнѣс дѣтом?

дѣѣица ж *дем. од даска, мала даска, дашѣица*. – Јѣ сам ѣдар саградѣла, / Сѣс со́чице стра́торѣе, / Сѣс дѣѣице босѣљковѣ (н. п.).

дѣѣпти ж *заст. кѣер*. – Цѣреѣа дѣѣпти е билѣ видѣвѣта (н. пр.).

дашѣање с *гл. им. од дѣшче*.

дѣшче несвр. *дахѣе, дише убрзано*. – ѐвце се на пла́дне замрѣту и са́мо дѣшчу. – Дојде́, дѣшче, ве́ли јури́ли га да га би́ју.

дѣшѣти́на ж в. *дѣшѣурина*. – Немѣј да ѣдиш по ту́ј дѣшѣти́ну, че да пу́кне, па ч да па́днеш.

дѣшѣица ж 1. *дем. од даска*. – Склѣпал га с неѣе дѣшѣице. 2. в. *поличка* (3). – Уврза́ли на овцу́ но́гу у дѣшѣице.

дѣшѣорѣк м зб. *од даска, много дасака, много лоших дасака*; упор. *дашѣорѣак, дѣшѣурак, дашѣурѣак*. – Оѣи́ја дѣшѣорѣк ѣма да се сѣѣпи и да се изгорѣи.

дѣшѣорѣѣк м в. *дѣшѣорѣк*. – Купѣл сам неѣи дѣшѣорѣѣк, па ко́е е добро́ че да ѣде за ѹпотребу, а ко́е е ло́ше че да

íде у óгањ.

дъшчурáк м в. *дъшчорак*. – На рѣзницу íма дъшчурáк кóлко óч.

дъшчúрина ж ауг. и пеј. од *дъска*; упор. дашчетина. – Овај дъшчúрина трúлава, њу одвóј настран.

дъшчурлъáк м в. *дъшчорак*. – Од некадáшње дбсће остáл сáмо дъшчурлъáк.

двáез бр. *двадесет*. – Двáез друђи дбн ме пуштíше, да си вíдим вамíлију.

двáес бр. *двадесет*. – Она íма двáес гóдин, а дúма да íма осомнáес.

двáесе бр. *двадесет*. – Трѣбе да се плáти двáесе динáра за пóпашу.

двáесћиња ж 1. *метални (сребрни) новац од двадесет динара*. – Имáл сам двѣ двáесћиње у цѣп, а сáг ју еднá нѣма. 2. *објекат или предмет обележен бројем двадесет*. – Еркíва е сáг премѣштена у двáесћињу, нѣ више у шестóрку.

двáјес бр. *двадесет*. – Двáјес и пѣт по тúцо лúпе, нѣ млóго.

двáјесе бр. *двадесет*. – Двáјесе брáви óвце и шѣс козѣ.

двáјс бр. *двадесет*. – Двáјс и двáјс су четерѣс.

двáјсе бр. *двадесет*. – Двáјсе пúт ли трѣбе тóј да ти кáжем?

дванáес бр. *дванаест*. – Зимúс сам изгорѣл дванáес мѣтри дрва.

дванáесе бр. *дванаест*. – Остáло јóш дванáесе дýна до Свѣти Илíју.

дванáјс бр. *дванаест*. – Сѣдом и пѣт су дванáјс.

дванáјсе бр. *дванаест*. – Одóвде до Кáлну íма дванáјсе ћíлометра.

двапúтка прил. *два пута, у два маха*; упор. дваш. – Дьнбска сам ишлá код њу двапúтка.

двáш прил. в. *двапутка*. – Дóста че ти е двáш да те рúзнем, да се умóчаш.

двѣ бр. *два*. – Децá се овáк уче да брóе: еднó, двѣ, трí... – Двѣ децá и двѣ јáганци.

двизáр м в. *двизыц*.

двизы́ц м *прошлогодишње мушко јагње*; упор. двизар. – Овíја двизы́ц íма нáесен да бúде дóбар овбн.

двизѣ с *прошлогодишње јагње*.

двísка ж 1. *прошлогодишње женско јагње*. – Свѣ ми се двísке премркале. 2. *фиг. у пеј. значењу јака, чврста, мало већ старија девојка*. – Крáдњо е врѣме дошлó, да ожѣне њíнуну двísку.

двísче с *дем. и хип. од двизе*. – Двѣ двísчету остáламо за домзлбк.

двísчица ж *дем. и хип. од двиска*. – Еднá двísчица се научíла да ми едѣ из шáку.

двобóртка ж *поњава састављена од две поле, од два брда*.

двóгало реч у *бројаници*: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

двóес, -та, -то *који је дводелни, који се лако може раздвојити на два дела, који изгледа као да је из два дела*. – Лѣбат се текá испѣкал да дошбл двóес.

двојáни свр. *донесе на свет двојке, роди двојке, близанце*. – Козá ни тројанила, а овцá двојанила.

двојáнка ж 1. *два плода на једној петељци*. – Црѣшње двојáње закачúемо на úши ко менђúше. 2. *двоструко упредена нит*.

двојáнчица ж 1. *дем. од двојанка (1)*. 2. *пртена бела сукња са по два реда бојених пруга, наизменично*.

двојáње ж мн. *близанци, двојке*. – Че да рóди, прлѣга, двојáње.

двојíчка м у *дем. и хип. значењу*: 1. *двојица*. – Њí двојíчка зáедно пóјду у шкóлу и зáедно си се врчају. 2. *двоје*. – Остáли сáмо њí двојíчка: бáба и дѣда.

двока́пац м 1. *дволичан човек, лицемер*. – С тíја двока́пци да нѣмаш вѣзу. 2. *онај који због хладноће носи две капе: до главе мању, а преко ње већу*.

двока́т м *адвокат*. – Свѣ пáре дáл по

сúдови и по двока́ти.

дво́њак м две чауре свилене бубе срасле у једну.

дво́р м двориште, авлија. – Отоше у зелéни дво́ри, / Дво́ри су е у пелíн урасли / И у дво́ру дрво јаблано́во (н. п.).

де́ императивна речца. – Де да лёгнем до те́бе! – Де по́там ма́лко!

деба́љ м в. *дебелъ*.

дебéл, -а, -о **1.** који је *дебео*, који је *гојазан*. – Мужат *дебéл*, а женáта му *подебела*. **2.** који је *дубок* (о гласу). – Ѐма *дебéл* глáс. **3.** *обилан, велики*. – Ѐма *дебéлу* плáту. **4.** *искрен, присан*. – Дебéло другáрство.

дебéла ко́ка ж бот. *биљка пореклом из Кине и Јапана, висока до 50 ст припада фам. Crossulaceae. Лишће јој је врло дебело, меснато и сочно, гаји се по баиштама, бабин тоболац, дебела кокошка Sedum spectabile* Бог.

дебелдéр ж *ленишина, дембел*. – Нéк цркне óд глади кд је *дебелдéр*.

дебелеа́ње с гл. им. од *дебелее*. – Дебелеа́ње од мло́го éдење.

дебелéе несвр. *дебља, гоји се*. – Бíђим не едém мло́го, а па *дебелéем*.

Дебéлица ж село у општини *Књажевац*.

Дебéличанин м становник *Дебелице*, онај који је пореклом из *Дебелице*.

Дебéличанка ж становница *Дебелице*, она која је пореклом из *Дебелице*.

дебéличћи, -чка, -чко који *припада Дебелици*, који се односи на *Дебелицу*.

дебéлка ж она која је *дебела*. – Бáба *дебéлка*.

дебелокóжа ж *врста крушке*.

дебелокóжес, -та, -то **1.** који је *дебеле коже*. – Вепърв бíл *дебелокóжес*, йма да трајú опњнци од њéга. **2.** *кои је неосетљив, дебелокожац*. – Тíја Гáја е *дебелокóжес*, óн се за нíшта не сећира.

дебелокóрес, -та, -то који је *дебеле коре*. – Ѐма лубенíце *дебелокóресте* и тьнокóресте.

дебелшб́к, -шкá, -шкó који је *прилично дебео, подедео*. – Дебелшб́к *добрé*, йма га стó һíла. – Деда нóси *дебелшкú* товáгу.

дебе́љ м *дебло дрвета*; упор. *дебаљ*, *дебљак*. – Дебе́љ од орéси се скúпо плáча.

дебе́љача ж *врста шљиве крупног, меснатог плода*. – Слíве *дебе́љаче* су најбоље за рећíју.

дебља́к м в. *дебелъ*. – Тéрај тíја *дебља́ци* на рéзницу.

де́ брé изр. *жестоко, силовито, без престанка*. – А јá га увáтим, па де брé ўдри.

де́ва несвр. **1.** *затура, склања било куд или незнано куд*; упор. *девоше*, *цевосуе*. – Гдé *деваш* вéчером *черáпе*, кд јўтром не мóж да и најдеш? **2.** *троши, расипа* (о новцу). – Да ми е да знам гдé *деваш* тóљће *пáре*.

де́ва се несвр. *губи се, нестаје*; упор. *цевосуе се*. – Кудé ли се *дечíјана свáћи* чáс *девају*?

дева́ње с гл. им. од *дева* (се).

деведесé бр. *деведесет*. – Мóј ўјђа е живéл *деведесé* гóдин.

девéк м *квар, дефект*. – Ус пўт ми се *дéси девéк* на бицíклу.

девéл, в. *шевел-девел*.

девенесíље с бот. *трајна зељаста, веома мирисна биљка из фам. Umbelliferae висока до 80 ст белих или ружичастих цветова, девесиље Peucedanum ostruthium* Koch.

деве́ње с гл. им. од *деви* (се).

девéр м **1.** *сватовски достојанственик, обично младожењин брат који води девојку на венчање*. **2.** *младожењин брат невести*. в. *девер уз девојћу, младожењсћи девер*.

девéр уз девојћу м *сватовски достојанственик који је по правилу нежењени брат младожењин или побратим*.

девéрење с гл. им. од *девери*.

деверѝ несвр. *служи кога, двори кога.* – Она́ му деверѝ ко да е из око испадал. – Не мо́г више да ви деверѝм, снаодѝте се ко си знаѝте.

деверѝсање с гл. им. од деверѝше.

деверѝше ж *једно старинско народно коло.*

деверѝчење с гл. им. од деверѝчи.

деверѝчи несвр. у блажем пеј. значењу *девери.* – Не мо́г ја на сви́ у ту́ј ку́ћу да деверѝчим, има и дру́ђе етрве које су и по́младе.

деверѝчна ж *ћерка од девера.* – Добрѝнка и Жарѝнка су моѝ деверѝчне.

деверѝше несвр. *чини кога девером, узима кога за девера.* – Доодѝше та ме деверѝше да бѝдем девер на Ву́ле Ме́ркача кѝд се заже́ни.

деверка ж *девојка девер.* – Еј, деверко, црвена ја́бло!

деверу́ша ж *сватовски достојанственѝк девојка, обично сестра младожењина.*

деветѝ дѝн м помен покојнику, у неким селима у Тимоку, *деветог дана по смрти.*

Девѝти То́рник м п. п. *девети уторак по Божићу.* – Да се ви́димо на Девѝти То́рник, на ва́шар у Пала́нку.

деветѝна ж в. *девети дан;* в. бабине деветине.

деветнаѝсе бр. *деветнаест.* – Ел би ти́ копа́л дѝнѝс за деветнаѝсе дина́ра?

девето́рка ж **1.** *назив за цифру девет, оно што је означено цифром девет.* – Њиго́ва концола́рија е у девето́рку. **2.** *зб. бр. девет, деветорица.* – Дојде́ една девето́рка да ни пописуѝ квѝ имамо и да ни искаруѝ сто́ку из шта́лу.

деветоту́г м бот. *вишегодишња биљка из фам. Gentianaceae снажне праве стабљике, златно жутих цветова, линцура Gentiana lutea L., упор. деветотуђиња.*

деветотуђиња ж бот. в. *деветотуг Gentiana lutea L.*

де́ви несвр. *прави дарове (мајка) које ће невеста (њена кћи) однети у младожењин дом, као и којима ће даривати сватове.* – Те́рку де́ви, си́на же́ни.

де́ви се несвр. *девојка прави дарове које ће однети у младожењин дом, као и којима ће даривати своје сватове.* – Почѝла да се де́ви од своју́ десѝту го́дин.

деви́чи, -ча, -че *који припада девојци, који се односи на девојцу.* – У Вратарни́цу има едѝн ви́р куѝ се зове Деви́чи ви́р.

де́вла ж **1.** *једно народно коло.* **2.** *игра под морање; претња непослушном тешким последицама.* – Мо́ре, чеш да играш де́влу ти́ код ме́не.

девоја́чка трава́ ж бот. *једногодишња или двогодишња зеља́ста биљка из фам. Stuciferae висока до 40 ст. Приземно лишѝе гради розету, а горња половина стабла је обрасла ситним белим цветовима разне старости, тако да се на врхунцу налазе тупољци, ниже цветови, а још ниже плодови као троугласто ср-цасте махунице, русомача, пастирска торбица Capsella bursa pastoris L., упор. очу-нечу.*

девој́ђа ж *одрасла особа женско пола која није удата, девојка.* – Кѝд ја́ бео девој́ђа сви́ момци у ме́н гледаоше. в. алил девој́ђа, гледана девој́ђа, девер уз девој́ђу, крадена девој́ђа, неначета девој́ђа, пријде на девој́ђу, самовил девој́ђа, цела девој́ђа.

девој́ђе несвр. *живи у девојаштву, још је неудата.* – Девој́ђува́ла сам од петнаѝсту до осамнаѝсту го́дин, по́сле ме оже́нише и заробише.

девој́ченце с **1.** *дем. и хип. од девојче, девојчица.* – Имају еднѝ девој́ченце и двѝ мушкарче́ту. **2.** *женско дете (новорођенче).* – Седѝвка јучѝр доби́ла девој́ченце.

девој́чети́ја с мн. *девојчице, девојке.* – На́шетога момка́ ста́лно јуре́ не́ка

девојчетија.

девојчетија с мн. у хип. значењу *девојчетија*. – Две су мџи, а две девојчетија.

девојчетина ж *ауг. и пеј. од девојћа, стара девојка, уседелица*. – Тóј дрта девојчетина за тѣб, ти си млади.

девојчица ж *обредни божићи хлеб намењен девојчицама*.

девојчиште с 1. *девојчурак*. – Милица је јóш девојчиште, за њу е рано да иде с момци. 2. *пеј. од девојче*. – Њиното девојчиште рицó, па пѣгаво, па јако грóзно.

девојчља́к м упор. девојшља́к, девочља́к, девојчурља́к. 1. *девојчурак, девојчица (још није девојка)*. – Доскорá бѣше детиште, а глѣ сѣг кољћи е девојчља́к порасал. 2. *зб. од девојћа*. – Лѣти по сѣлава девојчља́к колкó óч, а момци ошли у печалбу.

девојчурља́к м в. *девојчља́к*. – Добро че ти е дор си јóш девојчурља́к, а кд станеш девојћа тѣг че да бѣде óзбиљно. – Овија дњишњи девојчурља́к нѣче да се жѣни за сѣлаци.

девојшља́к м в. *девојчља́к*.

дево́ћа ж в. *девојћа*. – Девóћо, немóј се подѣваш у жењени мџје, тóј греотá, а и дóста си е óпасно.

девочља́к м в. *девојчља́к*. – Нашјан девочља́к прлѣг да има момка. – Ако ти е за девочља́к, д идеш на Цѣрман на вáшар у Минићево, па да се наглѣдаш.

девóше свр. *стави нешто негде да га после не може наћи, ни сам, ни други*. – Девóше нѣгде кључат и кд дóјдем из шкóлу не мóg да улѣзем у кућу.

девóше се свр. *оде негде, нестане, иштукне*. – Кд трѣбе да ручѣмо, она́ се девóше нѣгде.

девоштíја ж мн. *девојцице које тек што нису постале девојке*. – Девоштíја бѣру цвѣјће да извију венѣц за Видину свáдбу.

дѣвтелина ж рет. бот. *детелина*

Trifolium.

девува́ње с гл. им. *од девуе*. –

Девува́ње крáтко трáе, пóсле те оже́не, па те закóпају..

деву́е несвр. *живи као девојка, проводи време као девојка*. – Гоцá е девува́ла док се нѣ оженíла.

дѣгман реч у бројаници: *одногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клѣбец, у бабину пећ*.

дѣ́да м (мн. дѣдѣви, уз бр. дѣде) 1. *женин отац, таст*. – Тóј се знае, зѣт на дѣду мóра да кúпи кожѣв. 2. *очев или мајчин отац или сваки стар човек*. – Мой дѣдѣви су билí Гáвра и Симиóн. в. Деда Бог.

Дѣ́да Бóг м *пун месец на небу*. – Ене га, сíне, Дѣ́да Бóг.

дѣдѣ свр. рет. *да, даде*. – Тражи од мѣн да му дѣдѣм пáре за цигáре.

дѣдѣвина ж *имовина остала од дѣде, дѣдовина*. – Нѣ тóј твоá дѣдѣвина, па да с њу распола́гаш ко ти е ѣв.

дѣдѣкавац м зоол. в. *дедекало*.

дѣдѣкало с зоол. *инсект, зрикавац који за време највећих летњих врућина испушта звуке који се чују као де-де-де*. – Кд пóјдеш уз Манастир окол Петрóвден, онó сáмо ечу́ дѣдѣкала.

дѣдѣкање с гл. им. *од дѣдече*.

дѣдѣче несвр. *пева зрикавац звани дѣдекало*. – Дѣдѣкала дѣдѣчу у Петрóве жѣђе.

дѣдичка м дем. и хип. *од дѣда, дѣдица*. – Едбн дѣдичка сврчá код нас та се óдгреја, па си óтиде.

деждѣвник м зоол. *даждевња́к*. – Шерѣн ко деждѣвник.

деждѣвничич м дем. *од деждевник*.

деја́н м *физичка снага човека, моћ*. – Нѣмам јá више деја́н да тóј урабóтим, тóј че нѣћи пómлад.

деја́ни несвр. *остаје, издржава, истрајава*. – “Какó деја́ниш?” “ Нѣ знам ни јá како деја́ним”.

дејáni се несвр. *опстаје, издржава, одолева тешкоћама, истрајава*. – Станика се едва дејани. – Ми се дејанимо, али нечемо за млого ни ми. – Чудим се како се дејани на овуј зиму само у оној капутленце.

дејановсћи, -ска, -ско *који припада Дејановцу, који се односи на Дејановац*.

Дејановци / Дејановац *м село у општини Књажевац*.

Дејановчанин *м становник Дејановца, онај који је пореклом из Дејановца*.

Дејановчанка *ж становница Дејановца, она која је пореклом из Дејановца*.

дека несвр. **1.** *подстиче, подстрекује, пожурјује некога*. – Нече он тој сам да уработи, трѣбе нећи прѣцве да га дека. **2.** *подвикује, запрећује коме*. – Стáрцан дека на децу да бду мирна, али га они не вермају. **3.** *пије много воде одједном (нарочито деца)*. – Не декај толко воду, це умочаш.

дека се несвр. *не воли да ради него чека да га други подстиче, да га дека*. – Не воли да работи, тиће йска да се стáлно дека, да би нешто уработи́л.

декање *с гл. им. од дека (се)*.

деклемуе несвр. *декламује, рецитује*. – Наш Вѣља че да деклемуе на Свѣти Сову.

деклимáција *ж песма која се декламује, декламација, рецитација*. – Мора да нау́чимо деклимáцију до суботу.

дѣкне свр. *строго заповеди, припрети, подвигне*. – Къд им баштá дѣкне, деца се одма умíре.

декњавање *с гл. им. од декњуе*.

декњуе несвр. *строго нарећује, запрећује, подвикује*. – Декњуем му ко да не, али он тој не зарезуе.

дѣл¹ *м део, комад нечега*. – Къд се оној делимо, овак напраймо: едн дѣл ўзе баштá, едн дѣл дадоше на бату, а

едн дѣл за мѣн.

дѣл² *м издужено брдо заобљеног врха*. – Виц ме Вйдене од девѣти дѣл. – Имамо лóзје у Бáрсћи дѣл. – Сѣкли смо шуму на Ђиздин дѣл.

дѣла несвр. *деље, теше*. – Стáнко дѣла прут. – Деда дѣла грѣде.

дѣлѣк¹ *м дем. од дел¹*. – Мóјат дѣлѣк јáко мѣнечѣк йскочи.

дѣлѣк² *м дем. од дел²*. – Бѣш гóре на дѣлѣкѣт га срѣто.

дѣлѣк³ *м бол. в. дѣлѣк*.

делáње *с гл. им. од дела*. – Рáдоја из Репушницу е мајстор за делáње грѣде.

дѣлба *ж деоба*; упор. делилба, делилбина. – Дѣлба и мѣрење, барабáр.

делигáт *м делегат, одборник, посланик*. – Жйка е наш делигáт.

делија *ж кита обојених, лепришавих гуицијих пера*. – Па закáчи делију на кáпу.

делилба *ж в. делба*. – Пóсле по туј нашу делилбу јáко смо си ўбаво живувáли, а дотлѣ, да те Бóг сачува.

делилбина *ж в. делба*. – Делилбина, тужна рáбота.

дѣлка несвр. *у дем. значењу деље бритвом, ситно и овлаш деље бритвом*. – Чѣда чува јáганци и дѣлка си едн прутѣк.

дѣлка *ж 1. танак, лиснати комадић дрвета одсечен једним резом ножа, ивер*. – Не прáј ми дѣлће судѣм по собу. **2.** *у дем. значењу део, део нечега, резервни део*. – Ако ч да попрáљаш áуто, че ти трѣбу неће нóве дѣлће.

делкáње *с гл. им. од делка*.

дѣлне свр. **1.** *једним резом ножа отсече мали ивер*. – Дѣлни на кокóшће мáлко есенóвину у воду́ту. **2.** *задеље колико треба, задеље мало*. – Чѣпат мóра мáлко да дѣлнеш, ако óч да улѣзне и да добрó држй. **3.** *мало деље, деље неко време*. – Дѣлну дьнѣс нѣколко гредйце, па чу јутре јóш и егá и додѣлам до Божйч. **4.** *једном засече дрво ради*

обележавања. – Свако дрво које мислиш да сечемо ти делни със сећирче, обележи га. **5.** *исече на танке кришке, колутиће.*

– Делни малко од пастрмугу, да мезнемо уз вино. **6.** *удари некога тако да га само добро окрзне.* – Делну га с песницу малко по главу.

делник м в. *тежатник.* – Къд је делник тѣг навлачимо старе дрее и едемо момурузан лѣб, а къд је благоден тѣг се премеѣуемо и тѣг мѣти омѣси пшеничан лѣб.

делница ж **1.** *део земљишне површине, деоница.* – Едну делницу че да остајимо за лѣзје, а по онуј другу че да сеемо жито. **2.** *део имања које је неко добио при деоби.* – Гоца брајћа, па им делницете мѣнече. **3.** *имање које браћа деле при деоби.* **4.** *вододелница.* – Дрта делница (топ.).

делничка ж дем. *од делница (1).* – Дѣлњата делничка ми се паде на брата.

дѣлка ж дем. *од делка (1).*

дѣлѣ несвр. в. *делка.*

дѣмба м шатр. *онај који је дебео.*

дѣне¹ несвр. *садева у крстине, у пластове, у стогове, у лиснике и сл.* – Пошли смо да дѣнемо лисник у Причибабу. – Стог се дѣне уз стожило.

дѣне² несвр. *даје имена, надева имена.* – Сѣг че да дѣнемо имена, па чије е име најлоше њѣга че да изедемо, рекла лисницата.

дѣне свр. *затури, сакрије негде нешто, остави;* упор. *девоше, цвоше.* – Дѣца, гдѣ сте денули онија мој стар шашир?

дѣне се свр. *нестане, ишчезне, сакрије се, иштукне негде;* упор. *девоше се, цвоше се.* – Кудѣ це сѣг дѣнем, Бѣже мѣли?

денѣње с гл. им. *од дене.* – Пошли су у денѣње лисник, па и насмѣла ћиша.

Дѣнка ж *име овце.*

дерѣк м *справа у облику мале клупице са гвозденим шиљцима на горњој страни, упереним увис, на којој се*

чешљају вуна и кучина. – Къд исчѣшљаш клѣина, дерѣк да туриш под одѣр, да се деца не набоду на њѣга.

дерѣк прил. *директно.* – Аутобусат иде дерѣк за Књажевац, не сврча у Извѣр и у Тијѣвац.

дерѣкно прил. в. *дерек.* – Идем ѡдма дерѣкно код дерѣкура, кѣј шиша там тога секлетѣра.

дерѣктур м *директор.* – Дерѣктур има најголему плѣту у предузеће.

дерѣкѣкош м мет. *западни ветар у Тимоку.*

дерман м *крепкост, моћ, снага.*

дерѣван, -а, -о в. *даруван.*

дерѣвање с гл. им. *од дерѣве (се).*

дерѣје и **дерѣје** несвр. в. *дарѣе.* – Младеневеста прво дерѣје свѣкра, па свѣкрѣву, па тѣг кѣма и старѣјћу. – Спрѣмују се д иде да дерѣју девѣјћу за Јѣву.

дерѣје се свр. в. *дарѣе се.* – Станика се синѣч дерѣвала.

дѣсан, -сна, -сно *који се налази на десној страни;* супр. *леви.* – Нѣма ми га дѣсан (обично: дѣснијат) опѣнк.

дѣси свр. *затекне, задеси.* – Десѣ и бѣш на ручѣк.

дѣтелинка ж дем. *од дѣтелина.* – Нажѣј малко дѣтелинку за прѣсци.

дѣтелиниште ж в. *дѣтелиште.*

дѣтелиште с *парѣла на којој је била дѣтелина па угинула.* – Трѣбе да преорѣмо дѣтелиштено, па да посѣемо пшеницу.

детѣнсѣи, -ска, -ско *који припада детѣту, који се односи на дете.* – Тѣ, брѣ, Микајло, имаш детѣнсѣи пѣмет.

детѣнсѣи прил. *на детѣнски начин.* – Трѣбе да си ѡзбиљан, а не да си рабѣтиш детѣнсѣи.

детѣњаѣк м в. *детѣшњаѣк.* – Тѣј су детѣњаѣци, јѣш онѣ несѣ зрѣли.

детѣњес, -ста, -сто *који је детѣњаѣст.* – Озбиљѣ се, немѣј си детѣњес.

детѣшњаѣк м *дѣчак који јѣш није*

постао момак; упор. детињак, детишњар. – Жика оче да се жéни, а још детишња́к.

детишња́р м. в. *детишња́к*. – Ни за детишња́ра жена́, ни за дете́ пи́ле.

детíште с *пеј. од дете, дериште*. – Гдé ли е отсчитáло нáшено детíште?

дéтка м *хип. од деда*. – Дéтко, мóј, дéтко.

дечíја с мн. *дечурлија*. – Нéка дечíја ни строши́ла пéнцер.

дечíца ж рет. *дем. од даска, даишцица*. – Податурí еднý дечíцу под остáлат, да не клобџка.

дечíшта с в. *дечија*. – Неваспíтана нéка дечíшта.

дéчковац *реч у бројаници: окман, докман, дивизлија, дечковац...*

дечóр м зб. *од дете*. – Дечóр, пíна ку́ћа, а сироти́ња дóбога.

дечурлџк м *дечја посла, детињарија*. – Ёс да е дечурлџк, ко што велиш, ал мóж да бúде и óпасно.

дешња́к м *дрвени плуг који је обарао земљу само на десну страну*.

дештér м *кћерка, кћи*; упор. бештер.

дештерја́ ж в. *деиштер*; упор бештерја. – Дештерја́та им гоца́ стáра.

диамáнт м *столарска алатка за резање стакла*. – Диамáнт ми стáлно седí у мáли цéп, а сџг га нéма, мóра да ми е испáдал кад сам се слагáл да подвáнем оздóл сандџкн.

дџбдер непозн. *само у изразу: Сџктер кудеље, дџбдер канáте!*

дибинá ж в. *длбина*. – Немóј се кúпеш по Тимóк, тáм íма големé дибинé, мóж се удавóшеш.

дивџь, дивја́, дивјó *који је дивџи*. – Дивџь кóњ се не сéдла. – Ждребéто јóш дивјó, полџк, па че се припитóвни.

дивáна ж **1.** *трем, тераса*. – Лéти спимó на дивáну. **2.** *уздигнутији део трема начињен од дасака, ограђен пердетом*.

диванéтина ж *пеј. од дивана*. – Млóго

дúва вéтар на диванéтинуну.

дивизлија́ *реч у бројаници: окман, докман, дивизлија, дечковац...*

дивја́ кúрвица ж бот. в. *свџьк Convolvulus arvensis L.*

дивја́ обрнџка ж бот. *једногодишња или вишегодишња биљка из фам. Malvaceae. Стабљика 8 до 55 ст дуга, полегла или се уздиже. Цветови у пазуху, листови светлољубичасти, дивџи слез Malva neglecta Wallr.*

дивја́ рџба ж *посна чорба од расола, купуса, паприка и другог поврћа. Једе се хладна зими и за време постова; упор. дилиндика и цивдељ*. – Áла смо се најжзџли лéб и дивјý рџбу.

дивја́с несвр. *дивља, бесни*. – Штó дивја́еш без пóтребу?

дивја́к м **1.** бот. *некалемњена воћка, подлога за калемњeње воћака*. – Крушкú мóра да калемíш на дивја́к, ако óч да рáца. **2.** зоол. *вук, курјак*. **3.** *онај који се туђи, који зазира од људи*. – Тíја дивја́к нџкад не ишџл нá оро ко друђи мómци.

дивја́иња ж *дивља воћна садница*. – Бóжном садíмо калéмене вџшње, кьд онó испáдло свé билé дивја́иње.

дџвјач м *дивље животиње, дивљач*.

дивја́чка ж *дивља воћка (стабло и плод)*. – Че д íмо да бéремо јáблџе дивја́чће, за ређи́ју.

дивја́чћи прил. *на дивљачки начин*. – Дивја́чћи га úдари. – Глéда ме нéкако дивја́чћи.

дивјџи, дивја́, дивјó *који је диваљ*. – Дивјџи вепџр покрши́л момúрузу.

дџвји брóч м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Rubiaceae дивџи брођ Gallium mallugo L.*

дџвји џурђевак м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Liliaceae висока до 50 ст. Листови су на једној страни, бели, мирисни цветови на другој, покосни-ца, зглобача Polygonatum officinale All.*

дивјинá ж **1.** *дивљина, пуст крај*. –

Ошъл да живи у дивјину. **2.** *дивља животиња, звер.* – Боље си вѣчером затвори кокóшће да и не поедѣ нѣка дивјина.

дивјó íме с у стара времена када су деца много умирала новорођенчади су давана “дивја имена”: *Јелен, Кошута, Грлица, Вука, Вучко, Вуча и др.* в. име.

дивљáчка ж в. *дивјачка.* – Јáблка дивљáчка јáко сítно рáца.

“**дивљѝ вѣпар**” м марка доброг металног плуга с почетка ХХ века.

дивноша ж име лепој и гиздавој овци или кози.

дивношка ж хип. од дивноша.

дивтѣрија ж бол. *дифтерија* diphtheria; упор. диктерија. – Кúј болуе оди дивтѣрију, а не шприцају га, мóж да úмре.

дивúрина ж диурна, дневница. – Нѣче ми плáте дивúрину што сам ишъл за сведóка у сýд.

дигне се свр. *устане из постеље, или са столице.* – Ако се вѣчером заседím, јúтром се не мóg дигнем на врѣме.

дигноглавес, -та, -то који је *уображен, који гледа са висине на све око себе; тврдоглав.* – Какó мýслиш да се договориш с тóга дигноглавестотога?

дигосáње с гл. им. од *дигоше (се).*

дигосуáње с гл. им. од *дигосуе (се).*

дигосúе несвр. *приморава некога да устане.* – Иди га дигосúј, дóста е спáл.

дигосúе се несвр. у пеј. значењу *устаје, диже се (претежно из постеље).* – Дигосúе се текá пред плáдне.

дигóше несвр. у пеј. значењу **1.** *диже, диже нешто тешко.* – Не дигóши цакат сáм, чѣкни да ти помóгнем. **2.** *приморава кога да устане, диже некога из постеље.* – Свáко јúтро га дигóшем, јóш сáм не мóж да се дýза.

дигóше свр. у пеј. значењу *примора кога да устане (из постеље).* – Дигóши

га, да му јá не доóдим.

дигóше се свр. у пеј. значењу *устане, дигне се (обично из постеље).* – Када че се онíја нáш бинсóв дигóше?

дýза несвр. **1.** *ставља на више место.* – Дýзамо сéно на тлакáну. **2.** *приморава кога да устане из постеље.* – Дýзај се, ленчýго! **3.** *подиже снагом мишица.* – Он је јáк, он мóже млóго да дýза. **4.** *гради, изграђује, прави нешто што иде у вис.* – Сбг дýзају крóв. **5.** *краде.* – Дýза свѣ што стýгне.

дýза се несвр. **1.** *устаје из седећег положаја.* – Не дýзам се јá на свáкуга. **2.** *устаје из постеље.* – Мојá се бáба јáко рáно дýза. – Тíја се дýза у нѣћи замáн.

дизáње с гл. им. од *диза (се).*

дизђин м *дизгин.* – Къд тѣраш коњá дизђини држ чврсто ú руће. в. држи дизђини.

дизýја ж *огрлица, ђердан.*

дýза несвр. рет. в. *диза.* – Ако трѣбе да дýсаш нѣшто тѣшко, дóбро да се потпáшеш сýс тканице, ел с војнóчћи опасáч, да се не исћилáвиш.

дýса се несвр. рет. в. *диза се.* – Дýсај се, къд ти се кáже!

дýсало с *дрво којим се у воденицама пушта вода са ћерена или којим се помера воденични камен;* упор. прљ. – Дáј дýсалото да подýгнемо каменъв.

дýја несвр. **1.** *дише.* – Јóш помáлко дýја. **2.** *гиба се под ногама (о земљи).* – Немóј д ýдеш тáм, тáм земљá дýја, мóж да пропáднеш úзамът.

дијáње с гл. им. од *дија.*

диктѣрија ж бол. в. *дифтерија* diphtheria.

дилъц м *полуга на кантару.*

дилéа ж *онај који је неозбиљан, који је ветропир.* – Нѣ тíја óзбиљан, он је еднá дилéа.

дилимáн м **1.** *неки стари хаљетак који се једва може употребити.* – Узнí си нѣћи дилимáн, мóж да удáри жíша. **2.** *комад старе тканине, крпа.* – Најдí нѣћи дилимáн да си обрíшем чýзме.

дилиндака ж чупава, неочешљана жена.

дилинди́ка ж в. дивја риба. – Дилиндіку кўсамо преко пості, да ни малко прочісти.

диліндрење с гл. им. од дилндри.

диліндри несвр. узалудно моли, мољака. – Да га диліндим, нечу.

дїлка несвр. в. дрилка. – Тој детіште не мџ д іде полџк, него само дїлка.

дїлка ж **1.** она која је стално по селу, по комшилуцима. **2.** она која је мало скренула памећу.

дилкање с гл. им. од дилка.

дилкан м онај који је мало скренуо памећу.

дїлне свр. полуди, пошашави. – Прлега да си малко дїлнул.

дїма несвр. **1.** сеца, трза. – Дїма ме за рукав. **2.** краде. – Дїма, па прли, чим нећи не види.

димање с гл. им. од дима.

димдїз м понор, провалија, амбис. – Дошло ми да рїпнем у димдїз.

димисџија ж сабља димискија.

Дїна м име. – Мој чукундеда се звал Дїна, па затој се презивам Дїнић.

Дїна ж име.

динамет м динамит. – Вачал рїбе с динамет, па остал без рuku.

дїнда ж клип црвеног кукуруза; упор. дунда.

дїпине ж старе, поцепане хаљине; упор. типине. – Тољће дрее му седу по сьндџи и по врліне, а он іде у дїпине.

дїпла¹ ж лепо сложена гомилица гранчица за лисник; упор. веја.

дїпла² ж в. гајдуница.

дїпле ж рачва дрвета у којој је саденута шума за исхрану стоке. – Зденумо га у дїпле.

диплење с гл. им. од дипло.

дипли несвр. лепо слаже гранчицу на гранчицу шуме за лисник; упор. тькми. – Јутре че да дїплимо на Чунџер.

дипломан м вешт, спретан човек,

домишљан; дипломата. – Тї си, Ање, голем дипломан.

дїра ж траг који остављају људске или животињске ноге на тлу. – Не пада снџ да помџри свџт, него да свака свџрка дїру покаже.

дирџа ж бот. вишегодишња биљка из фам. Аріасеае са дебелим ризомом и белим цветовма у штитовима, дереза, сиљевина *Peucedanum oregonicum* Moench.

дїрење с гл. им. од дири.

дирџк м дем. од дирџе; упор. дирџе. – Дџ да туримо појак дирџк од тїја.

дирџе с в. дирџк. – За овде че ни трџбе јџш едно дирџе.

дїри несвр. **1.** трага по трагу који је неко оставио иза себе. – Дїри га по дїру. **2.** трага за неким или нечим распитујући се. – Дїри куж му крал тїкве проз момурузу.

дисази м бисаге; упор. бисази, бисаје. – Стурі дисази од коња, па из нї ізвади неkwџ.

диспазџр м здравствена установа за бесплатно лечење болесника и спрџвање разних болести, диспанзџр. – Водїли га у диспазџр да віде kwџ му е.

дїха несвр. в. дија. – Доктур ми рџче: “Обрнї се на там и не дїхај”, после рџче: “Дихај, дїхај дљбџко”.

дихање с гл. им. од диха.

Дїча ж име.

длака ж нитаст израштај на кожи животиња и деловима људског тела. в. струра длаку.

длакаїв, -а, -о **1.** који је длакав. – Тоза нџси длакаїви опњнци, а женá му стругани. – У дупе га длакаїво. **2.** који је јџгунаст, прек, незгодан – Живџтија дџјде малко длакаїв.

длакурїна ж ауг. и пеј. од длака; упор. длачетина, длачурїна. – Свудџ се развїкле длакурїне, како сте шурили свињу.

длачетїна ж в. длакурїна. – Глџ

колкá е длачетíна у чорбúву.

длáчка ж дем. од длака, длачица. – Нашьл нéку длáчку у сíриње и прáи тóлко питање.

длaчúрина ж в. длакурина. – Искубí си, морí, тúј бéлуту длaчúрину из вeцú, да не личíш на бáбу.

длaчúрине ж мн. у пеј значењу *коса, коса на глави*. – Штó не скрáтиш мáлко тeј длaчúрине?

длбáло с алатка за дубљење дрвених кашика. – Д íдеш код Лéку Мáцу да ти исковe едно длбáло, да бър длбéш ложíце, кьд дрúго несí кьдър да рабóтиш.

длбé несвр. **1.** дуби, дуби длетом или неком другом алатком. – Јáнош длбé корíтенце, да си у нeг рáни јáганци. **2.** изазива жигање, севање у костима (као да врти). – Не сáмо да болí нeго длбé, чíни ми се че ми провртí колéното.

длбeње с гл. им. од длбе. – За длбeње ложíце трéбе ти клнóво дрвó и длбáло.

длбíна ж **1.** дубина, дубоко место у реци; упор. дибина, длбочина, длибина. – Тúј се не мóж прeгáзи, тúј длбíна. – У онúј длбíну се не напипúе днó. **2.** место или простор удаљен од неког почетка, унутрашњост, у средини чега. – Тúј ме болí нeшто, ú длбíн. – Завл́кла се кокóшка под стóг ú длбíн.

длбóк, -á, -ó **1.** који има велику дубину, који је дубок. – Длбóкá водá брód нeма, / Убава мóма рód нeма (н. п.). **2.** који има већу дубину од осталих (о посућу). – Сьг измислeли да се eдe из длбóћи и плíтћи тањíри, а одавна смо свí кусáли из еднú панíцу. **3.** који се налази у великој дубини у односу на површину. – На сьвлк кóрен млóго длбóк, нeколко мeтра. **4.** који се налази, у унутрашњости, далеко од спољашњег дела. – У свí овíја рáтови óн е бíл у длбóку пóсадину.

длбóкó прил. у дубину, у дубини. – Орí длбóкó, немóј сáмо да га чóркаш. –

Длбóко си се млóго замислeл, нe знам квó те мúчи.

длбóчинá ж в. дlbина (1). – Овдe е плíтко, а дóле е длбóчинá.

длг м **1.** оно што је узето или дато на зајам, дуг, дуговање. – Ѐма нeћи длг да врча, па се осeћирáл. **2.** дужност, морална обавза. – Тóј е твóј длг према нíи, да и чúваш у стáрос.

длг, -а, -о **1.** који је дуг, дугачак. – Длгíи дрúмови и широкá пóља. – Ел ти нe длг капúтат? **2.** који дуго траје. – Длг му вeк. – Длга му врeвата.

длгачак, -чка, -чко који је прилично дугачак, дужи него обично. – Рукавí ми дóјду мáлко длгачћи, ал че да помíну, а мóж се и подвíју, ел да се скрáте.

длгњóвчeс, -та, -то који је дугуљаст. – Прáимо га бьђи да бúде окрúгло, а онó испáде длгњóвчeсто.

длго óро с једно народно коло. в. оро.

длгобрáзeс, -та, -то који је дугих образа и уска лица. – Из нíино салó свí лúђе дóјду длгобрáзести.

длговeчaн, -чна, -чно који дуго живи, дуговечан. – Свí су онí билí длговeчни.

длгóкóсeс, -та, -то који има дугачку косу. – Сьг и мómци ванúли да су длгóкóсести.

длгонóсeс, -та, -то који има дугачак нос, носат. – Длгонóсeс, па грóзан.

длготрáјaн, -јна, -јно који дуго траје, дуготрајан. – Билé длготрáјне овeј цíпиле.

длгошíјeс, -та, -то који је дуге шије, дугачког врата. – Исцибрíл, па дошьл некьв длгошíјeс.

длгíи му прстí изр. хоће да украде.

длжьк, -шкá, -шкó који је мало дужи, дужи него што треба. – Ѐма мáлко длжьк eзýк. – Длшьé ти косeте, трeбе се пострижeш.

длжан, -жна, -жно **1.** који има дужност, обавезу. – Чíм добíнеш вóјни пóзив, длжан си да се јáвиш у комáнду. **2.** који има дуга, који је обавезан да

плати, да врати дуг. – Длџан до гушу. – Длџни смо и на Бога и на љуђе.

длџење с гл. им. од длџи.

длџи¹ несвр. *дужи, задужује*. – Длџи га със стó баџе.

длџи² несвр. **1.** *чини да што буде дуже, продужује што*. – Длџи му ногáвице. **2.** *одуговлачи, отеже*. – Немóј да длџиш млого поодџето.

длџина ж удаљеност међу крајевима чега или измђу два места, дужина. – Големá е тóј длџина, а и широчина му не мњечка.

длџни, -жна, -жно *који се односи на дужину, дужински, дужни*. – Лџте се продавају на длџни метар, нџ на кубик.

длџник м *онај који је дужан, дужник*. – Не волим да сам длџник на нџкуга.

длџнина ж *оно што се дужује, дуг, дужовање*. – Длџнина е тџшка за врчање.

длџина ж в. *длбина*. – У онуј голџму длџину, прџчају, удавил се нџни човџк.

до предл. *са акуз. означава а.* *завршину границу кретања*. – Ел ме мóж повезџш до Петрушу? – Орџ до мецу! **б.** *локални однос*. – Сџдал до џу, а нџ до мџн. **в.** *начинско-количинску одредбу*. – Дошлó до умирачку. – Напџл се до џч. **г.** *границу досезања*. – На џџг мóре до колџна. – Загазил до кочџнџе. **д.** *границу неког времена*. – До школу су ишли без гáче, пóсле им шашџју по едне панталонџе. **ђ.** *околност*. – Нџ на мџн до смејáње. – Нџ ми до шалу.

до џч изр. **1.** *до краја, сасвим до краја после чега нема више ништа*. – Дојде ствáр до џч. **2.** *потпуно, сасвим*. – Синóч сам бил до џч (пијан). – Ел си бил тџ нџни пџт до џч?

до кожу изр. *каже се за онога који је ошишан до главе*.

доáка свр. **1.** *дожури, бахато уђе*. – Доакáше у нџко дбба. **2.** *сатре, уништи кога*. – Не пристаџуе да се договóре, ако им е нџшто неподџлено, него глџда да му

доáка.

добáји свр. **1.** *добави, набави*. – Не мóг да добáјим црџп за куђу. **2.** *обезбеди да неко дође, дозове*. – Óче да добáје владику кџд освечују цркву.

добáји се свр. **1.** *дохватити се чега спасоносног, дочепати се*. – Да се мóг добáјим нџкако до пџт, пóсле чу лџсно. **2.** *обезбеди, добави, набави, дође на неки начин до неких средстава*. – Кџд би могџл да се добáјим до мáлко парџце да кџпим кáрту, па д џм у Бџоград да потрајим нџку слџжбицу.

дóбардан м *празник, нерадни дан*. – Кџд се он премџни на дóбардан, па излџзне пред óпштину, џма квó да вџдиш.

добърчџк, добрaчкá, добрaчкó у дем. значењу **1.** *који је добар по нарави*. – Добрaчкá им децáта, слушају свџ квó им се рекнџ. **2.** *који је добар по изглџду*. – Влáда пошџл у школу, па кџд га поглџдаш он елџс добърчџк.

добџва¹ несвр. **1.** *добџја нешто од кога*. – Ел добџвá тџ нџни пóмоћ од óпштину? – Добџвао от пóнапред елџс добру пџнсију, сџг ју нџшто смáлили. **2.** *постиже цену*. – Кóлко добџваш за тџја волóви?

добџва² несвр. **1.** *потпуно убија кога или шта, доврџива убијање кога или чега*. – Бџш га добџваше, смокáтога, кџд мџ наидóмо. **2.** *завршава набијање, забијање чега*. – Добџвам кóлци у лóзје кóлкó ми билó остáло.

добџвање с гл. им. од добџва.

добџвџе несвр. **1.** *завршава убијање кога или чега*. – Добџвџеше га... **2.** *завршава набијање, забијање чега*. – Добџвџвá штапџи за плóт, тáм на онџја крáј, што и јучџр несџм бил набџл. **3.** *поправља набијање онога што је веђ набијено*. – Несџ добро начукáл кóлџити, па јá сџг мóра да и добџвџем.

добџје свр. **1.** *роди (о жени)*. – Онá не мóж да добџје детџ. **2.** *почне месечну прање жене*. – Добџила онóј. – Добџила на

сéбе.

добíје се свр. *роди се дете*. – Овám у комшилџк се добило детéнце, па че д íмо да нóсимо кравáј.

доблíзи свр. *приближи, примакне*. – Доблízи панíцуту до детéто, да мóж и онó да кúса. **2.** *дође близу чега*. – Полџк, полџк доблízимо до Извóр и тúј законáчимо. **3.** *дође време чему*. – Доблízило врéме да поп улéзне у цркви, а нéг јóш нéма.

доблíзи се свр. *приближи се*. – Нéкако се доблízим до врáта, па кьд стрúгнем.

дóбо с рет. **1.** *доба као дужи временски или историјски одсек*. – Тáj е црква из рíмско дóбо. **2.** *године живота*. – Прoшлó е нéгóво дóбо. **3.** *тренутак, час*. – Дојдóше у нéће дóбо.

дóбра срéче изр. *поздрав који изговарају жене кад се сретну*.

добрíц м бол. *апсцес гингиве који настаје продором инфекције из болесног зуба у околно ткиво*.

добрaчкó прил. *прилично, у знатној мери*. – Добрaчкó га úдари.

добрé прил. **1.** *за количину: прилично, доста*. – Дáдо му влáшу реñíју, а óн добрé трже из ну́. **2.** *за начин: добро да је тако, једва*. – Кív си нéзгодан, добрé си и жíв.

добрíња ж *доброта, племенитост*. – Тóј е човéк, добриња еднá.

добрóдóвка ж бот. в. *самобај*
Glechoma hederacea L.

дóброглед и **дóброглец** м *узвишење са кога се пружа поглед у даљину, видиковац*. – Дóброглед (топ.), Дóброглец (топ.).

Добрóмир м *име*.

добрување с гл. им. *од добруе*. – Колкó че да траé нóјното добрување, тóј це топрв вíди.

добрúе несвр. *живи лагодним животом, ужива у добру и задовољству*. – Тám да седíш, / Тám да

лежíш, / Тám да добруеш (б).

дóва несвр. рет. в. *дава*. – Дóва ли ти сíнат мáлко парíчће?

довáне свр. **1.** *досегне, дохвати*. – Закáчимо сланину на високу врлíну, да ју мáчка не довáне. **2.** *убере руком воћку са дрвета*. – Да довáнем нéку јáблку, да си размóкрим úста. – Овéј јáблће довáнуте, несú óсам. **3.** *окрзне, закачи*. – Довáну ме Бúлча мáлко с рог по рéбра, нé нíшта стрáшно, ал се уплашí. **4.** *ухвати; стигне*. – Да те јá мóg довáнем тебе, показáл би ти. **5.** *узме, отме*. – Разносíли су из предузéћето кúј квó довáне.

довáне се свр. **1.** *дође до чега, домогне се*. – Довáни се до нéку слúжбицу, ако мóж. – Глéдај да се довáнеш до лéб. **2.** *зграби се, ухвати се у коштац*. – Довáну се па се бíју, да се убíју.

довáне се до комáт изр. *изађе на пут, запосли се и почне зарађивати*;

доватáк м *докле се руком може дохватити, дохват*. – Турí га нéгде да ти е на доватáк.

доватáк прил. *на брзину, кад стигне, кад добије време*. – Ђдну мáлко на доватáк. – Покре дрúгу рáботу, лозјéто окопáмо некакó на доватáк.

довáти свр. **1.** *узме што хватајући руком*. – Довáтим кáпу, па бéж на врáта, да спáсим глáву. **2.** *досегне, допре, дотакне*. – Старíнсће кúће су билé нíсће, мóж се з глáву довáти товáн. **3.** *удари*. – Ако те довáтим с овúј товáгу, нéч мóж да седíш пóсле на дúпе.

довáти се свр. *дође до чега, домогне се*. – Глéдај, сíнко, да се довáтиш до комáт. – Кьд би мógл да се довáтим до нéку слúжбицу.

довáча несвр. **1.** *досеже, додирује*. – Ел довáча чéтката до плафóн? **2.** *бере руком са дрвета*. – Довáчам крушће за на пíјац.

довáча се несвр. *додирује се, дохвата*

се. – Матéја се довача за ўво, преко грбину.

довачање с гл. им. од довача (се). – Довачање óдзам.

довдék прил. до овог места, доведе; упор. довдека, довдекај. – Довдék моé, а натам њино.

довдéка прил. в. довдек. – Довдéка смо јашáli на коњи, а одóвдек че да пешáчимо.

довдéкај прил. в. довдек. – Длбоко é етé тека довдéкај, до кудé груди.

довезé свр. заврши везење. – Довезла сам “куварицу”.

довíја несвр. завршава вијење (о венцу). – Томбн мí девóјђе довíјаомо вéнци, кд ти наидóше нéћи момчурљáци, па ни набутáше у во́ду, та се окупáмо са све дрéе, али и мí на њи не оста́мо дlжне.

довíја се несвр. сналази се, сналази се некако у животу. – Довíја се некако, та састáља крај сьс крај.

довíјање с гл. им. од довија (се).

довíје се свр. 1. снађе се, снађе се у животу. – Глéдај да се довíјеш до пóбољу слúжбицу у предузéћето. 2. досади се, дојади се. – Довíло ми се више да га слúшам и опкракам.

довицуé несвр. види по мало, једва види. – Едвá довицуéм да зашíјем пúл на капúтав.

довлáчéње с гл. им. од довлáчи (се).

довлáчи свр. заврши дрљање. – Да óче да не удáри ђиша док довлáчим орањево.

довлáчи несвр. 1. вукући доноси. – Свáку вéчер довлáчи по еднó дрвó из Орешáк, та да се грéе. 2. у пеј. значењу доводи. – Довлáчи нéкве девóјђе, ал нé знам да л че се жéни и с коју.

довлáчи се несвр. 1. у пеј. значењу долази, долази кришом. – Док је на Марíју мýж у печáлбу, Пётар се свáку нóч довлáчи код њý. 2. долази, долази нерадо. – Óц се тí еднпúт довлáчиш

дóм?

довлét м стање онога који има свега довољно, благостање; упор. довлетство. – Онá жíви у довлét.

довлетáн, -тна, тно који је имућан, добростојећи. – Гáвра е довлétан сьс свé и сьс пáре и сьс жíто и сьс стóку. – Оженíла се у довлétну кúћу.

довлétство с в. довлет. – Њино га довлétство на долék нéма.

довлeци́ја м онај који је имовински добростојећи, који свега има довољно.

довлчé свр. упор. довлече. 1. вукући донесе. – Довл́коше га за краци. 2. у пеј. значењу доведе, доведе на неочекиван начин. – Еднý вéчер довл́че еднó девојчíште и рече: “Овóј ви снаá”.

довлчé се свр. упор. довлече се. 1. дође, дође незван. – Довлчé се кд че да ручúемо и пóсле ме мáе цéло пóсле плáдне, н úме дóм да си отíде. 2. дође у неко доба, дође кришом. – Довлчé се дóм прéd зору.

довољé прил. у довољној мери, довољно. – Кúј рабóти óн свé íма довољé.

доврéви свр. заврши говор, заврши разговор. – Причéк мáлко, да си доврéвимо квó смо имáле да врéвимо.

доврeвувáње с гл. им. од доврeвуе.

доврeвуé несвр. завршава говор, завршава разговор. – Топрв сгг доврeвуé своју врeву.

довр́ља несвр. 1. добацује што до кога или до нечега. – Óн ми оздóл довр́ља ћеремíде, а јá и гóре рéдим по басћíје. 2. добацује реч. – Тí да ћутíш и нíшта да не довр́лаш.

довр́ља се несвр. добацује се, добацује се до неке даљине. – Дáко е мьнечýк, óн се довр́ља до онóј дрвó онáм.

довр́љање с гл. им. од довр́ља (се).

довр́љи свр. 1. добаци што до кога или до нечега. – Ел мóж да ми довр́љиш чýкат, да не слáзим. 2. примети, јави се

каквом примедбом. – Онѝ прѝчају, а неѝни доврљѝи неѝшто смеѝшно, па се тѝг смејѝ.

доврљѝи се свр. *добаѝи се нечим до кога или до нечега*. – Ако се мѝж доврљѝиш до онѝја онѝм орѝј, чу ти прѝзнам пѝбеду.

доврљѝување с гл. им. од доврљѝе (се).

доврљѝе несвр. *добаѝује нешто до кога или до нечега*. – Доврљѝј ми цѝгле.

доврљѝе се несвр. *добаѝује се нечим до кога или до нечега; даје*. – Доврљѝува ли се гѝзда сѝс шишеѝто, ел се прѝи шѝшав?

довурдѝан м. *момак на бачији који дотерује овце на мужу*.

догавѝља свр. *јѝдва некако дође, дође шѝпајуѝи*. – Деѝа Мѝкајло догавѝља некако до Лице, пѝседе мѝлко тѝј, па одгавѝља кѝм Јѝблен.

догавѝља се свр. *јѝдва некако дође, дође шѝпајуѝи, довуче се*. – Волѝви се од неkwѝ поплашѝше, кѝла се изврнѝше, јѝ пѝдо и јѝко се уби, еѝва се догавѝља до пѝт и тѝј ме најдоше.

догдѝ прил. *док, докле, докле год*. – Догдѝ јѝ мѝг, дотлѝ че ви бѝде добрѝ.

доглави свр. *допуни, дода до одређене количине или суме*. – Кѝлко јѝш трѝбе да ти доглавим, па да бѝдемо квѝт?

доглавување с гл. им. од доглавуе. – Доглавување до пѝну цѝну.

доглавуе несвр. *додаје, допуњује до извесне количине или суме*. – Доглавуем му до двѝста бање.

догладнеѝ свр. и трен. *осети глад, одјѝдном огладни*. – Бѝше ми догладнеѝло неѝни замѝн, па узѝ корѝчку та се залагѝ. – Кѝд ми догладнеѝе, јѝ сѝднем, па си поедѝм, а ако неѝма ништа тѝг поровѝм.

догладуе свр. *заврѝи гладан, умре од глади*. – Остѝше сѝми да догладују и да помру.

доглѝда свр. **1.** *доживи, дочека*. – Да л чу да доглѝдам да ожѝнимо и парѝунукатога? **2.** *припази, причува кога*

до краја ѝеговог живота. – Неѝма никакву родѝ, па неѝма ни кѝј да га доглѝда.

доглоце свр. **1.** *заврѝи глодање, све оглође*. – Оч ли тѝ еѝнпѝт да доглоцеш тѝј кѝчѝну, ел че те мѝ цѝлу вѝчер глѝдамо ко ју обзѝваш и лѝжеш? **2.**

досади коме сталним пребаѝивањѝма и замерањѝма. – Цѝл вѝк си ме глодѝл, па си рѝшѝл да ме доглоцеш.

догмаца свр. **1.** *дође гаѝајуѝи*. – Дѝгмаца преко онѝј блѝто. **2.** *потпуно изгази нешто ногама*. – Гмаца га, гмаца, па се пѝврну та га дѝгмаца.

договора ж *уговарање просидбе*. – Прво се напрѝи договора, па се пѝсле ѝде да се прѝси девојѝа.

догодѝн прил. *идуће године, догодине*. – Догѝдин че д ѝде ѝ војску, али сѝг че га жѝне.

догрѝди свр. *дозлогрди*. – Догрѝдио ми вѝше свѝѝи дѝн да вѝрим и да мѝсим.

догрѝѝ свр. *дође оглашавајуѝи се својѝм карактерѝстичним гласом (о свињѝ, прасету)*; упор. догуди (1). – Догрѝше прѝсци из момѝрузу.

догуди свр. **1.** *в. догрди*. – Дѝгуде свѝњѝтата с прѝсѝѝти, па прѝво на корѝто. **2.** *дође моторно возило уз свој карактерѝстични звук*. – Догудѝше ѝута и из ѝѝ искочѝше неkwѝ лѝѝе. **3.** *дође трком, дојури*. – Дѝгуде озгѝр низ онѝја спѝљѝк.

дѝда ж *старија сѝстра*; упор. даѝа. – Кѝд јѝ и дѝда Мѝља вѝнемо да поѝмо, свѝ стѝну да ни слѝшају.

додава несвр. **1.** *додаје*. – Додаѝај лѝб тѝм на тѝја, не мѝг се сѝвам да им даѝм. **2.** *подѝжуѝи што увѝс додаје*. – Онѝ на врѝшалицу, а ѝн оздѝл додаѝа снѝпје.

додѝла свр. *заврѝи дељѝање, све одеље*. – Да додѝлам и овѝј гредѝ, па чу га мањуем.

додѝпли свр. *заврѝи слагање гранѝице на гранѝицу насечене шуме за лѝсник*. – Остѝло ми јѝш мѝлко па чу да додѝплим свѝ насѝчену шѝму.

додирњување с гл. им. од додирњуе (се). – Додирњување с колéна.

додирњуе несвр. *додирнује, дотаче.* – Вóзимо се у “вићу” осáд, па с колéна додирњуемо прédња сéдишта.

додирњуе се несвр. *додирнује се, лагано се дотиче, пипа се.* – Додирњуе се полък за онóј бóлно мéсто.

дóдица ж дем. и хип. од дода; упор. дадица. – Já си íмам тéбе, моју дóдицу.

дóдичка ж дем. и хип. од дода; упор. дадичка. – Тí си мојá дóдичка, не дáм já тéбе на нíкуга.

додремчáе свр. *приспава се, навали сан на очи.* – На детéво додремчáло, трéбе га тóримо да спí.

додремчување с гл. им. од додремчуе.

додремчуе несвр. *хвата дремеж кога.* – Зíми ми вéчером рáно додремчуе.

додуља свр. *заврши ринтање, заврши живот ринтајући.* – Тóј чу já да додуљам моé дуљање.

дóдума ж *договор, разговор.* – Óкају ме на нéку дóдуму.

доду́ма се свр. *договори се.* – Доду́мај се сьс твој, па тíг да пóчнемо.

додумување с. гл. им. од додумуе се. – Ошлí код дéду на додумување, окол туј трáнпу.

додумуе се несвр. *договара се с ким.* – Нéшто се онí додумују, ал нé знам од квó.

дожалéе свр. *постане жао коме.* – Кьд ми дожалéе, já си поровém, поровém, та си отúшим.

дожéва несвр. *довршава жетву;* упор. дожевуе, дожиња. – Áнка дожéва пшеницу у Лицé.

дожéвање с гл. им. од дожева. – Пред дожéвање се договорíмо гдé че да остаíмо на Бóга браду.

дожевуе несвр. в. *дожева.* – Жетварí дожевују Голéму њиву.

дожегáе свр. *постане жега, врућина.* – Óвце да истéраш да пасу по ладавíну, а кьд дожегáе да и отéраш у Сакуљíцу

да се напију вóду и да плáдњују под брéc. – Кьд ми дожегáе já балдíшем и нíшта не мóг да рабóтим.

дожеднéе свр. *постане жедан, ожедни.* – Понесí си вóду, па кьд ти дожеднéе да íма квó да пíнеш.

дожелъáе свр. *яко зажели што.* – Текá ми неéкад дожелъáе за лубеницу, ал нéмам пáре да кúпим.

дожешчáе свр. *постане жега, постане вруће.* – Нéкво ми дожешчáло, отворéте мáлко вратáта, да се мáлко пролáдимо.

дожиња несвр. в. *дожева.* – Томíн дожињам онúј њиву у Рáвнират, кьд приокáше: “кúрјак, кúрјак”.

дожињање с гл. им. од дожиња.

дóжње свр. *заврши жетву, пожање.* – Чéкни ме да дóжњем, па да с íдемо зáедно.

дóжње се свр. *заврши се жетва, пожање се.* – Дожéла се, дожéла се њíва трнайва.

дóзам прил. *до земље;* упор. дозем. – Дóзам жњéте, клас ми не стрвéте.

дозвáља несвр. *даје дозволу, дозвољава, одобрава.* – Штó му дозвáљаш да рабóти онóј што му нé за рáботу?

дозвáља се несвр. **1.** *попушта, дозвољава да с њим раде шта хоће.* – Немóј да се дозвáљаш да те зајáшу, него се опíрај, штó си мúшко. **2.** *подаје се (о женској особи).* – Дозвáља се на свáкуга.

дозвáљање с гл. им. од дозвáља (се).

дóзем прил. в. *дозам.* – Исéкал свú гóру дóзем, дрвáта продáл, парéте попíл.

дозéмак м део стабла који је до саме земље. – Дозéмци се тéшко расцепују, ел су блíзо жíле.

дозимéе свр. *постане хладно коме.* – Кьд ти íзненад дозимéе да знáеш да це разболíш.

дозимувáње с гл. им. од дозимуе.

дозимуе несвр. **1.** *постаје све*

хладније. – Кúј час дозимúе. **2.** преброђује зиму. – Дозимúем прлега и овúј зиму.

дозóри се свр. *дозри неки плод пошто је претходно убран.* – Ако отђинеш нарујан петлицан, турí га на пэнцер да се дозóри.

дозоруе се несвр. *дозрева плод пошто је претходно убран.* – Овај крушка не мóж да узрее на дрвó, веч кьд ју обéремо, она се зими дозоруе.

дóзре свр. *дође до сазнања, прозре.* – Дозрл да га жената вара със комшију.

дозревуе несвр. **1.** *дозрева.* – Полък дозревуе грóзје. **2.** *стари, ближи му се крај.* – И дéда дозревуе.

дозрее свр. **1.** *до краја сазри, дозри.* – Чéкамо грóзје да дозрее, па да га бéремо. **2.** *остари, пропадне.* – Настáиш ли да шљóкаш, срчено ч да дозреш.

доиљи се свр. *умили се коме, додвори се.* – Доиљил се на старцаго и овíја че му, изгледа, препише имањето.

дојде свр. **1.** *стигне, допутује, дође.* – Кьд дојдем од ráботу дóм, мислим це одморим, ал оно се топрв отвáра нéка ráбота. **2.** *настане прилика.* – Дојдé време и тí да се жéниш. **3.** *појави се.* – Дојде ми тека пред очи, ко сьг да га глéдам. **4.** *прибави, стекне.* – Чим дојдем до парú, óдма ти врчам. **5.** *наступи расположење за што, прохте се.* – Дојде ми да рóвнем. – Дојде ми воля за онóј за коé знам да нéма. **6.** *налази се у сродству с ким.* – Já му дојдем брат од чичу. **7.** *надође (о поплави).* – Дојдé големá вода, права пóводња. в. дојде до комат, дојде до уста, тека че му дојде **дојде до комат** изр. в. *доване се до комат.*

дојде до уста изр. *стигне жито за жетву.* – Житóто дошлó до уста и сьг град да га стлчé, мајћо мојá.

дојће *З. л. јд фут. од дојде; упор.* дојче. – Дóјће и тéб црни пéтак.

дојће ж мн. *дојке, сисе.*

дојче гл. в. *дојће.* – Дóјче и на тéбе рéд, не сеширај се.

докаже свр. *каже, дојави, обавести.* – Она им доказáла квó им се спрéма, па утэкли.

докара свр. **1.** *довезе.* – Докараше га на кóла, мртвогá. – Докарао и já по нéћи пúт дрва íс планин. **2.** *приведе гонећи пред собом, дотера, догна.* – Трí откара, двé докара, па се чúди којá му нéма. **3.** *доведе у ред.* – Чу те докарам да бúдеш ко трéбе, ел те нéче íма на овíја свéт.

докара се свр. **1.** *дотера се, удеси се.* – Докарај се úбаво, кьд пóјдеш на оро. **2.** *уведе се у ред.* – Докарап се и он у рéд љуђе. **3.** *напије се, опије се.* – Димитрија се добрé докарап, јóш мáлко па че га вóде.

докарување с гл. *им. од докаруе (се).*

докаруе несвр. **1.** *дотерује, довози, доноси.* – Докарују ми мојá деца и дрва и брашно и свé. **2.** *догони.* – На плáдне докаруем óвце у повáту. **3.** *удешава, кинђури.* – Свé женé, коé су по тека, узéле да докарују млáденевестуту.

докаруе се несвр. **1.** *дотерује се, удешава се.* – Мóж се докаруеш колкó óч, нíшта ти не помáга. **2.** *поправља се, доводи се у ред.* – Докаруе се у рéд. **3.** *физички се поправља, заобљује се.* – Какó стíже нóва трава телци се почéше докарују.

докаса свр. **1.** *дотрчи, дође касом.* – Докасáше ко да и нéћи јури. **2.** *поцепа се што од дуге употребе.* – Докасáле ми веч овéј панталóне. **3.** *фиг. остари, онемоћа, дође до краја живота.* – Дéда Тíна докасáл.

докатаре *реч у бројаници:* еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач.

докача несвр. *дохвата, додирује.* – Јóш мьнечьк, па не мóж да докача црешње óсам.

докачи свр. **1.** *додирне, дотакне.* – Кьд пројдé покре мэн он ме докачи с лáкат. **2.** *дохвати нешто што је на већој*

висини од њега. – Нё знам да л чу га докáчим, високó е, жéна, закáчено.

докачување с гл. им. од *докачуе* (се).

докачуе несвр. **1.** *додирује, дотиче.* – Вўле Мёркач е бил тóлко вўсок да е с главу докачува́л товáн. **2.** *дохвата,* *скида са вишег на ниже место.* – Докачу́ем грóзје од врли́ну, да зóбну ма́лко деца́.

докачуе се несвр. **1.** *задиркује се, задева се.* – Нёч те онí би́ју ако се тí не докачу́еш. **2.** *додирује се, тупа се.* – Ако се ја́јца докачу́ју док се во́зе, мо́ж се потро́ше.

доквачуе несвр. *издаје га снага, слаби, ближи му се крај.* – Ку́ј дñн óн по доквачу́е.

докваче свр. *изда га снага, остари, дође до краја живота.* – Бёше му ра́бота, доквача́л и óн.

доквёца свр. **1.** *дође почучкујући, дође крехући се у чу́ећем положају (у децјој игри).* – Прóбај да доквёцаш довде́! **2.** *дође једва ходајући.* – Едвá не́како доквёца́ довде́, ал како́ чу ната́м, Бóк ти зна́е.

доклем везн. *дакле.* – Доклем, тí ми́слиш да ч да стíгнеш до́кночи?

доклёца свр. **1.** *дође скачући на једној нози (о деци)* – Ел мо́ж да доклёцаш од ону́ј бандеру до ову́ј?. **2.** *једва дође, дође клецавих ногу.* – Едвá доклёца́ од повáту.

до́кман реч бројаници: окман, докман, дивизлија, дечковац.

доко́ла свр. *докотрља.* – До́кола еднó буре од сто́ ћила.

доко́ла се свр. *докотрља се.* – По́лк, по́лк и доко́лам се под буре, напи́пам шајто́в и ма́лко га одврнем и подату́рим ўста, па се чврсто најдрóкам. – До́кола се еднá лóпта до мён, нё знам чиá е.

доко́ленка ж *женска чарапа до колена, доколеница.* – На црне доко́ленће приши́ла по две трт́е са странé.

доколуе несвр. *котрљајући дотерује.* – Óн са́мо доколу́е бу́ричи до ко́ла, а

дру́ђи и товáре.

докопуе несвр. *завршава копање.* – Докопу́ешемо њ́иву на Дру́м, кьд ти тíће пролетéше авио́ње.

докра́дне се свр. **1.** *привуче се крадом.* – Докра́днем се до коли́буту, па наср́нем унутра. **2.** *тихо дође у неко доба ноћи.* – До́м се докра́днем пред савиња́ло.

докрајчае свр. *дође до краја, дође до краја живота.* – Добра́ ни бёше ћеру́шата, ја́ко е вачáла за́јци, али вёч докрајча́ла.

докривёе свр. *ухвати се криво коме.* – Докривёе ми нё́ћи пу́т на нёг.

докр́ца свр. *дође колима која шкрипе.* – Докр́цаше ко́ла нё́ћи замáн ньч́с.

доктори́ја ж *медицина, лекарство.* – Доктори́ја, то́ј не б́ш мло́го оспособено, да те излéчи до кра́ј.

до́ктур м *доктор, лекар.* – Ѐ́ма ва́тру, па га водíли код до́ктурá.

до́ктурица ж *жена доктор, лекар.* – До́ктурица ошлá на па́узу, мо́ра причёкаш ма́лко (еднó са́т).

докуде́ прил. *приближно, отприлике.* – Мо́ж га ё́ма докуде́ двáес ћила. – Чё д ё́мо докуде́ чешму́, па це врне́мо. – Ѐ́ма га чу́вамо докуде́ Вели́гден, па ако не б́ва че га продаде́мо.

докуља́к м *незгода изазвана сплетком, подвала, омраза; упор.* докуљач, дукуљак. – Немóј ми пра́иш доку́љци гдё стíгнеш, гла́ву ш ти от́ћинем.

докуља́ч м в. *докуљак.*

до́л м *ужа, а дубља удолина, од падине, у брдовитом пределу.* – Јастребовáчћи дол (топ.), Грби́њин до́л (топ.).

долáзи свр. *дође нузећи, дође четвероношке.* – Долáзим до врата, па се нека́ко придíгнем та дова́тим ква́ку...

долб́к м дем. од *дол, долић;* упор. долчък. – До́ле у долб́кът најбо́ља трава́ растé.

долáп м рет. прозор.

долатéње с гл. им. од долати.

долáти несвр. долеће. – И такóј тýј ёсен пóче код мéн да долáти змéј. – Еднó тиченце свáко јúтро долáти на пéнцер, за трошíнће.

долéк прил. в. долеко. – Тóј саíо е млóго долéк, не мóж се стíгне зá дан до њéг.

долéко прил. упор. долек. **1.** за просторну раздаљину: на великој удаљености – Ошлí за дрва нéгде долéко ú планин. **2.** на великом временском одстојању. – Долéко е јóш до Велигден.

долетí свр. дотрчи, дојури. – Дóлете, сýв се узноíл, не мóж ни да проврéви колкó е скапáл.

долéчан, -чна, -чно; упор. далечан. **1.** који је из далека, од далека. – Кóд њú дóоде долéчни лýђе, да им бáе. **2.** који није близак род. – Мí смо долéчна рóднина.

долечíна ж раздаљина, даљина. – Штó седитé на долечíну, примакнéте се мáлко.

долечкó прил. прилично далеко; упор. далечко. – Долечкó си е до тáм.

долíта несвр. долеће. – Голубíца ми долíта на длáн.

дóлма ж грађење куће на тај начин што је скелет од дрвета, а међупростори се зидају на пола цигле. – Кúће на дóлму прáи сáмо сиротíња.

долчýк м в. долýк. – Иза онúј падíну íма едýн долчýк.

Дóљња Кáменица ж село у општини Књажевац; упор. Везир Каменица.

Дóљња Соколóвица ж село у општини Књажевац.

долъња́к м мет. северни ветар у неким тимочким селима.

Дóљње Зúниче / Дóљње Зúничје / Дóљњо Зúниче с село у општини Књажевац.

дóљњи, -ња, -ње (њо) **1.** који је доле

испод нечег другог. – Штó си си опрлíл дóљње трéпће? **2.** који је у низини или ближе уићу. – Тóј су онíја лýђе из дóљњуту малý. **3.** саставни део многих топонима: Дóљњи синíчи трап, Дóљња Кáменица, Дóљње Зúничје и др.

Долънозуничанин м становник Доњег Зунича, онај који је пореклом из Доњег Зунича.

Долънозуничанка ж становница Доњег Зунича, она која је пореклом из Доњег Зунича.

долънозуничћи, -чка, -чко који припада Доњем Зуничу, који се односи на Доње Зуниче.

Долънокáменичанин м становник Доње Каменице, онај који је пореклом из Доње Каменице.

Долънокáменичанка ж становница Доње Каменице, она која је пореклом из Доње Каменице.

долънокáменичћи, -чка, -чко који припада Доњој Каменици, који је у вези са Доњом Каменицом.

долъносоколóвачћи / чки, -чка, -чко који припада Доњој Соколовици, који је у вези са Доњом Соколовицом.

Долъносоколóвчанин м становник Доње Соколовице, онај који је пореклом из Доње Соколовице.

Долъносоколóвчанка ж становница Доње Соколовице, она која је пореклом из Доње Соколовице.

дољу́ља свр. **1.** заврши лýљање. – Да дољу́љамо Мíру, па че пóсле тéб. **2.** доведе до краја живота. – Каквá те лýља заљу́ља, таквá ч те и дољу́ља. **3.** довезе велики товар. – Дољу́љаше плне канáте с грóзје.

домъзлýк м **1.** приплод стоке, домазлук. – Овој прáсе остáљамо за домъзлýк. **2.** порекло, лоза (о стоци). – Купíл óвце од дóбар домъзлýк.

домъзлýчич м дем. од домъзлýк (1). – Ко ти напрéдује домъзлýчичът?

домазлáција м домаћин који оставља

доста стоке за домазлук, имућан сточар.

домајћин м в. *домачин (1).* –

Домајћине, не кољи си јагње.

домајћица ж в. *домачица (1).* –

Домајћице, не месі погачу.

домакин м в. *домачин (1).*

домѣкља свр. **1.** *донесе вукући, довуче.* – Турим на веју сено, па га домѣкљам до трљаќ. **2.** у пеј. значењу *донесе, донесе нешто што се није смело донети.* – Домаќљаше еднога срдњаќа

домѣкља се свр. **1.** *једва се довуче, једва дође.* – Домѣкљам се до теливон и обрнем њин брџ. **2.** *дође непозван, натури се.* – Свићи дѣн се домѣкља, да пине неку рећијицу.

домѣкне свр. *довуче, привуче, примакне.* – Домѣкнем едѣн прљ, па га турим иза грбину, за сваћи случај.

домѣкне се свр. **1.** *довуче се, привуче се, прикраде се, примакне се.* – Некако се домѣкнем до врата, па беж. **2.** *дохвати се чега, дође до нечега.* – Не мџг се домѣкнем до нећи бџљи пџсал.

домами свр. *мамећи доведе.* – Узнем коренчѣќ и домамим свињу из Врљаќ до дџм.

домамување с гл. им. *од домамуе.* – Домамување на прѣвару, тој он уме.

домамуе несвр. *мамећи доводи, доводи на прѣвару.* – Он домамуе неќви девџјичи код њѣг у сџбу.

домачин м **1.** *кућни старешина, домаћин;* упор. *домајћин, домакин.* – Мислиш ли ти, бећарине, да постанеш неќад домачин?. **2.** *муж, брачни друг.* – Изгубила сам домачина.

домачица ж **1.** *домаћица, вредна и уредна жена;* упор. *домајћица.* – Њѣгова е жена јаќо домаћица. **2.** *супруга.* – Останул без домачицу.

домѣне с гл. им. *од дома (се).*

дометѣ свр. **1.** *заврши чишење метлом.* – Остало ми мџлко да дометѣм џнбар. **2.** *догура метлом.* – Узне па дометѣ буњиште пред мџју враќијицу.

дџми несвр. *ствара кућу и порџицу.* – Решил да дџми дџм.

дџми се несвр. **1.** *кући кућу.* – Почѣл да се дџми, че га бџде и њѣг, жѣна. **2.** *удаје се, жени се и ствара своју порџицу.* – Решил си и ти да се дџмиш, а куј би реќал!

домилѣе свр. *постане мило, драго.* – Домилѣло ми за њу, јаќо.

домине свр. *наиђе код кога, сврати понеќад код кога.* – Млџго има раџоту, ал домине и до нас кѣд добије време.

дџмит, -а, -о *који је потпуно умивен.* – Ел дџмито овџ детѣ, штово си га бџји мџла?

домџта несвр. *приводи крају чишење метлом.* – Домџтам авлију.

домџтање с гл. им. *од домџта.*

Дџмобран м име.

домџржница ж **1.** *жена, добра домаћица.* – Мџре, Елена му е домџржница, да не она одавна би свѣ пропџдло. **2.** *кукурузни хлеб од кога је неќад зависио опстанак порџице.* – Мџмуружница – домџржница.

домџта свр. *заврши мџтање пређе.* – Јџште несѣм свѣ домџтџла, остџла ми јџш двѣ вретѣна.

домџтуе несвр. *завршава мџтање пређе.* – Домџтуем онуј црвѣнуну прѣцу.

домузаре реч у бројаници: *еленице, плетенице, домузаре, доќатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прѣсќач.*

домучнее свр. *постане муќа коме, смучи се коме.* – Домучнѣло ми више да слѣшам њџјну вреву.

дондѣ прил. в. *дондеќ.* в. *дошѣл донде.*

дондѣа прил. в. *дондеќ.*

дондѣќ прил. *до оног места или времена о коме је реч, донде;* упор. *дондеа, дондеќа, дондеќај.* – Одџвдеќ па дондѣќ има си пџла сџт. – Чу те чеќам дондѣќ, доќ не изгѣбим стрплѣње.

дондѣќа прил. в. *дондеќ.* – Дондѣќа чѣш да идѣш право, па пџсле чѣш да удџриш лѣво. – За њи си дџбар дондѣќа

док даваш, после не вредиш.

дондекај прил. в. *дондек*. – Ако стигнеш дондекај за едан сат, до мрак чеш да стигнеш и у салото. – Били смо ортаци дондекај, док он не почел да ме поткраује.

донегде прил. 1. *донекле, до неког места, до неког времена*. – Донегде идомо заедно. – Пожели смо донегде докуде крушкату. – Че да трае донегде, па че и тој да нестане. 2. *у извесном смислу, у неку руку*. – Донегде имаш и ти право.

доода ж *долазак, посета*. – Ваља ти на дооду.

доодѣк м 1. *долазак*. – Очекуемо њин доодѣк. 2. *посета*. – Дојди малко на доодѣк.

доодеечи прил. сад. *долазећи*. – Неси ми претркал праг доодеечи.

доодеење с гл. им. од дооди. – Млого си оредил доодеењето.

дооди несвр. 1. *идући приспева, стиже, долази*. – Јане нема никуј да дооди. 2. *настаје, ствара се прилика*. – Дооди време д идеш у пензију. 3. *наставља се на нешто или долази иза нечега*. – Прво е Киндлица, па после дооде Корита, па по њи дооде Балинци. 4. *стиче, прибавља*. – Лаза лсно дооди до динар. 5. *нагомилава се незадовољство, бес*. – Дооди ми по нећи пут тека да уватим капу у шаће па д идем у свет. 6. *у сродству је*. – Деско ми дооди брат од даљнега чичу.

дообка свр. *гласним дозивањем дозове*. – Ти имаш појак глас, пробај да га дообкаш.

доорати свр. *заврши разговор*. – Немогомо си дооратимо, ел наидоше нећи љуђе.

допипа свр. *пинајући дотакне*. – Квачка се насадила под стог, ал ја не мог да ју допипам, да ју извадим.

допишне свр. *додирне, дотакне*. – Само га допину и он паде, после вели: “Што се, брѣ, гураш”? – Ел мож да

допишнеш тован с главу?

допишне се свр. *пинне се, дохвати се*. – Ел се мож допишнеш преко грбину за уво?

допипување с гл. им. од допипуе (се).

допипуе несвр. *дотаче, додирује*. – Допипуем га, ал га не мог подватим да га извлечем.

допипуе се несвр. *дотаче се, додирује се с ким или с чим*. – Ако остаљаш круше за назиму мора сваку да увиеш, ел ако се допипују це покваре.

допира¹ несвр. *пружа се до нечега, досеже до нечега*. – Овај мотка не допира до тован.

допира² несвр. 1. *завршава прање рубља или чега другог*. – Томн допирам кошуље чу клоцну вракница. 2. *пере оно што није добро опрано*. – Тека си убаво опрала панице, да ја мора да и допирам.

допирање с гл. им. од допира.

доплачуе несвр. *плаћа још извештан износ, доплаћује*. – Стално плачам и пак доплачуем за струју.

доплетѣ свр. *заврши плетење, исплете до краја*. – Гледам да доплетем овја ценпер дњнс, јутре мора да турам ткање.

доплита несвр. *завршава плетење*. – Доплита првњу черапу.

доплитање с гл. им. од доплита.

доплини свр. *доспе још да би било пуно, допуни*. – Узе влашу отпи од њу, па ју после доплини.

допљуе несвр. *досипа још да би било пуно, допуњује*. – Допљуем буре със ређију, да не седи отпразно.

допљеска свр. 1. *поједе све што му је дато (о човеку)*. – Допљескајте тој, па да донесем друго. 2. *изненада дође; дође шљапкајући*. – Тиће допљескаше одонуд, преко баруну.

допосле прил. *малко касније, мало затим*. – Допосле ете и њег.

допослем прил. *најпосле, напоследку*. – Допослем нек буде и тека, кото што ти

велиш.

допра́н свр. **1.** *заврши прављење нечега.* – Ако ти неси напраен ко трéбе, ја те не мóg допра́им. **2.** *поред постојећег направи нешто ново, догради.* – Да допра́имо још едну кóчину уз ону́ј, та да има гдe да ни све сви́ње лежy.

допрају́е несвр. **1.** *завршава прављење нечега.* – Мајсторити дьн́с допрају́ју крów на плев́њу. **2.** *поред нечег постојећег прави ново, дограђује.* – Допрају́емо едну кúјницу уз кúћуту.

допра́ска свр. *дојури, дотрчи, бане.* – Сýг че он да допра́ска од неку стран.

допра́ча несвр. **1.** *прати некога до неког места.* – Сваку вéчер ме допра́ча до вракњи́цу. **2.** *шаље коме што (о вестима).* – Прéцве ми допра́ча не́ћи абрóви, мóра да се на кра́ј распра́им с ньéг.

до́пре свр. **1.** *дође у какав положај.* – Упропастило га пи́ње, сýд допр́л до прóсјака. **2.** *порасте до неке мере.* – Ако текá настáиш да растéш úскоро ч да допрéш до товáн.

допредé свр. *заврши предење, испредe све што се је имало испрести.* – Мóж ли ма́што да допредéш до Бож́ич, па пóсле да тyрамо ткање?

допри́да несвр. *довршава предење, предe последње предиво.* – Допри́дам дрyго вретéно. – Дьн́с допри́дам в́лну.

доприда́ње с гл. им. од доприда.

до́пролет прил. *до пролећа.* –

До́пролет че да изедéмо лéб, пóсле мóра да кúпимо још ж́ито.

допýнпа свр. *пумпајући дода још мало ваздуха у што.* – Допýнпам зádњу гýму и пóјдем.

дор везн. *док.* – Чу га чéкам дор дóјде. – Дор се свáтови сабéру, јани́ја се оладíла, па ју мóра подгревyју.

дор да трéпнеш изр. *у трен ока.*

дорабóти свр. **1.** *заврши посао,* *доврши посао.* – Питање е да л мóg дьн́с да дорабóтим ову́ј рáботу. **2.** *одради још*

мало да би испунио радно време или радни стаж. – Има да дорабóтим још две гóдин до цéлу пéнсију.

дорабочува́ње с гл. им. од дорабочуе.

– На рáботу нéма дорабочува́ње.

дорабочу́е несвр. **1.** *завршава посао.* – Рáбота се никад не дорабочу́е, úвек остане мáлко да се дорабóти. **2.** *ради још мало да би испунио радно време или радни стаж.* – Несýм си доработíл до рáдни стáж, па сýг дорабочу́ем тóј колкó ми остáло.

дóраз прил. *осим, сем.* – Никúј дрyђи не б́ил, дóраз ја.

дорáмче с мушки дуги *јелек без рукава, од белог сукна.*

дорáни свр. **1.** *донегује немоћнога до његовог краја.* – Остáли смо сáми, нече да има кúј да ни дорáни. – Дéду Ж́ивула дорани́л његов брáтанац, за имање. **2.** *заврши храњење, товљење домаће животиње.* – Вепрáтога мóра да дорáнимо сýс стáр мому́руз, да се дóбро угóји и увáља.

дорањува́ње с гл. им. од дорање. – За дорањува́ње че ми трéбе еднó стó ћила мому́руза.

дорању́е несвр. *поред редовних obroка даје коме још да једе.* – Вепрáтога ел сáмо рáниш, ел га и дорању́еш. – Ако га не дорању́еш неч га скóро угóиш.

дор́га свр. *дође хитро и неочекивано, упадне изненада, бане.* – Дор́гаше на гóрњу капи́ју, бéсни и пи́јани.

дордé прил. *док.* – Дордé змију не нагáзиш нече те уáпе.

дорéва несвр. **1.** *завршава огртање ги́ака.* – Том́н дорéвамо мому́рузу у Сви́нску пáдину онó пóче ћи́шица. **2.** *нагрђе, нарева.* – Дорéвај му помáлко жáр да се пóсрчено опечé.

дорéвање с гл. им. од дорéва.

дорéди се свр. *дође на ред.* – Не мóg се дорéдим да и на мéн кúпе оп́нци.

дори везн. *док.* – Мóра да погра́биш, ел дори т́и дóјдеш он́и че да пору́чају.

доріпи свр. 1. *скочи у даљ колико је и претходник скочио.* – Не веруем да ме мџ доріпиш. 2. *изједначи се с ким у неком послу, богатству, успеху.* – Нікуј мене не мџ да доріпи, а камоли да ме надмáши.

досагашањ, -шња, -шње (шњо) *досадашњи.* – Значи, наше досагашње пријетелство нішта не важи?

досадба ж *досада.* – Не зна квџ че да рабџти од дѳсадбу.

досаца несвр. 1. *досађује коме.* – Бѳжи одѳвде, немѳј да ми досацаш. 2. *неповольно утиче, изазива нелагоду.* – Досаца ми дувáн, ал га не мѳг мáнем. 3. *повремено боли али не тако јаким интензитетом, тиштити.* – Нема да ме болі јáко, ал си ми досаца.

досаца се несвр. *досадно му је, досађује се.* – Чѳсто се досаца дѳле пред Жіћину кавáну.

досацање с гл. *им. од досаца.*

досацување с гл. *им. од досацуе.*

досацуе¹ несвр. *јѳш сади пошто је већ посадио.* – Досацуем овдѳ мáлко васуљ, да не седі ѳтпразно парчѳто.

досацуе² несвр. *узнемирава кога, омета кога у његовом посл, досађује.* – Едномáн ми досацуе.

досвѳтуе свр. *заврши живот на овом свету, умре.* – Ч да светуѳш, па ч да досветуѳш и ті.

досѳлац м *онај који се је доселио од некуда, досељеник.* – Они несу из наше салѳ, оні су досѳлци из овај гѳре буцачкава сѳла.

досѳлђиња ж *жена досељеник, досељеница.* – Міра, досѳлђиња свѳћи дѳн іде у нáдницу.

досѳња свр. *заврши сењање, потпуно осѳна.* – Досѳњам коња с јѳш едну гужву, покріјем га с покравѳц и затвѳрим штáлу.

досѳца свр. 1. *сецајући помери, довуче.* – Ајде да га некако досѳцамо до кѳла. 2. *јѳдва донесе неки терет.* – Едвá досѳца овуј врѳчу из водѳніцу.

досѳча се несвр. 1. *покушава да се сети, присѳћа се.* – Досѳчам се, ал се не мѳг сѳтим. 2. *брзо му падају на памет решења, брзо се сналази у ситуацији.* – Вѳшто се досѳча да лѳже.

досіпе свр. *дода јѳш течности или чега другог да би напунио суд.* – Трѳбе вѳч да досіпем грне.

досипување с. гл. *им. од досипуе.* – Рећіја из овіја балѳн је за досипување по ѳтпразни бѳричи.

досипуе несвр. *досипа, долива.* – Јá му досипуем, онѳ нѳгде истіца.

досирѳтуе свр. *заврши живот у сирѳмаштву.* – Тѳрѳе ѳтѳше у најгѳлему сирѳтіњу, да си догладују и досирѳтују.

Досітије м *име.*

доскá ж рет. *даска.* – Чіни ми се да ти вáли еднá доскá.

доскорá прил. *до скоро.* – Доскорá си мѳжеше, сѳг јáко онекадрѳл.

доскѳрби свр. *онемођа, оронѳ.* – Куј че га чува кѳд доскѳрби?

доскрѳба свр. *дође преко неког блата обувѳн у превѳлику обуђу, при чему се чује усисавање ваздуха код извлачења ногу из глиба.* – Дѳскрѳба по најгѳлему ћішу.

доскрѳца свр. 1. *дође уз шкрипу неког превѳзног средства; упор. докрѳца.* – Дѳскрѳца нѳгде прѳд зору осѳбал и поћісал. 2. *прѳстане да закера, зађути.* – Едвá чѳкам да доскрѳца, па јá на ѳу да кáжем квѳ імам.

дослепѳта се свр. 1. *дође непожељан, непозван.* – Дѳслепѳта се пáк да нѳшто іска. 2. *дође кад га притѳра каква невоља (као глад и сл.).* – Дослепѳта се окол руѳк, онáк га нѳма.

дослѳжи свр. 1. *заврши службѳвање.* – Дослѳжіл сам у пивáру. 2. *истроши се, дѳтраје каква алатка или справа од дугѳ употребе.* – Овај сећіра гоцá гѳдин служіла, али вѳч дослѳжіла, ѳстáле сáмо тилуђе од ѳу.

дослѳња се свр. *дође непозван и*

непожељан, довуче се као глуво куче, без срама и без стида. – Санда се ће дослўња, сѣдне уз огњиште и нўме да с њде.

досмрдї свр. фиг. *дође непожељан и непозван.* – Пак онїја досмрдѣл, квѣ ли сѣг ђче?

доспѣва несвр. *нараста, надолazi, надиже се (о тесту);* упор. *доспевуе.* – Дњњс ми сїлом доспѣва тестѣво, мѣра да му е студенѣ.

доспѣвање с гл. им. *од доспева.*

доспѣуе несвр. в. *доспева.* – Тѣсто бѣље доспѣуе кѣд му е тѣпло, онѣк слѣбо.

доспѣе свр. 1. *надигне се, нарасте (о тесту).* – Подмесїла сам лѣб и остѣйла сам га да доспѣе, па кѣд доспѣе пак чу га размѣсим. 2. *наљути се, постане зле воље.* – Остѣј га на мїр, вїдиш да е доспѣл. – Нѣшто му доспѣло.

доспї свр. *потпуно се наспава, заврши спавање.* – Пушти детѣто да си доспї.

доспї се свр. *наспава се.* – Нѣк се доспї, па че га тѣг ђкамо.

досрамѣе свр. *постане срам кога, постиди се;* упор. *досрама.* – Искѣ дњњс, искѣ јучѣр, па му накрај дѣсраме. – Досрамѣе на кўче, а камоли на чѣвѣка.

досрамї свр. в. *досрамѣе.* – На њѣг нѣче да досрамї, тїја ѣма дебѣл ѡбраз.

досрамўе несвр. *постаје срам кога.* – На тѣб, изглѣда ми, нїкад не досрамўе, искѣш ко Цїганин.

достїгне свр. 1. *пруза се у дужину до неке тачке, до неке мере.* – Не мѣж ни достїгне конѣпацат да вржемо кѣла, мѣра га настѣймо с нѣкво јѣш. 2. *траје до неког времена.* – Тѣшко да че ни брашно достїгне до жѣтву.

дострашнѣе свр. *постане страшно, уплаши се.* – Дострашнѣе ми кѣд га вїдим, ко се кѣчи по онѣј топѣле.

дѣтавнин прил. *до мрака.* – Че да дѣде, вѣљда, дѣтавнин.

дѣтегљи свр. *теглећи довуче.* – Едвѣ

га дѣтегљише дѣле до пўт, пѣсле га натоварїше и одвљкоше.

дѣтежѣе свр. 1. *постане тешко ономе који носи неки товар.* – Кѣд ти дѣтежѣе бремѣто тї га спуштї, па се одморї. 2. *постане тешко на души.* – Жївѣт ми вѣчем, дѣтежѣл.

дѣтежўе несвр. 1. *постаје све тежи терет који се носи.* – Дѣтежўе ми ѡвѣј бремѣ, мѣра га стўрим. 2. *почиње се разбољевати, разбољева се.* – Кўј час свѣ ми пѣвише дѣтежўе. 3. *залази све дубље у стање гравидитета, приближава се порођају или доношењу младих на свет.* – Кравана дѣтежўе, нѣ трѣбе вїше да се прѣза.

дѣтиштї свр. *дозлогрди, дојади се коме.* – Кѣд ми нѣћи пўт дѣтиштї дѣјде ми да си глѣву ѡтїнем.

дѣтиштї се свр. 1. *допече се на тихој ватри или само на топлѣти суда у коме се пече (црепуљи, рерни и сл.) пошто је ватра већ угашена.* – Лѣб се вѣч ѡпѣкал, ал нѣчу га вѣдим, нѣк се дѣтиштї. 2. *одмори се после спавања лешкарећи.* – Не дїза се док се не дѣтиштї. 3. *накупи се јад.* – Кѣд ми се нѣћи пўт дѣтиштї млѣтнула би првѣгега кугѣ срѣтнем.

дѣтка ж в. *датка.* – Штѣ си се мѣја мїла, дѣтѣе, ѡженїла у тѣлко долѣко салѣ?

дѣткава несвр. 1. *завршава ткање.* – Ђнка дњњс дѣткава чрѣе, а јўтре че да увѣди за шајак. 2. *тка деѣ који недостаје већ изатканом.* – Испѣде да ми вѣли еднѣ полѣ за преглѣчу, па јў еве дѣткавам ѡд постѣв.

дѣткавање с гл. им. *од дѣткава.*

дѣткавување с гл. им. *од дѣткавуе.* – Дѣткавувањето се ѡдлжи, а бїђи ми се чїнеше да чу га срѣчено дѣчѣм.

дѣткавўе несвр. в. *дѣткава.* – Дѣткавўѣм ѡвѣј проклѣто ткањиште. – Дѣткавўѣм мѣлко за трѣљѣе.

дѣткае свр. в. *дѣче.* – Нѣ знам да л че га дѣткае до Пѣкладе.

дѣтрајўе несвр. 1. *троши се радећи,*

хаба се, дотрајава, ближи му се крај радног века (о направама). – Дотрајуе ти аутото, а ел имаш паре да си купиш друго? **2.** *залази у старост и немоћ (о човеку).* – С године и човек дотрајуе и на крај се сћине.

дотресé свр. *в. дотруса.* – Дотресí туј сливу, да се не врчамо више под њу.

дотресé се свр. **1.** *дође непозван и непожељан.* – Онај се сагубина пак дотрeсла, да ми дýшу еде. **2.** *фиг. дође као недовољно познат, дође под маском добре особе, а у ствари са доста мана.* – Къд се жéниш отварај четвори очи да ти се не дотресé нека алавужда у кућу.

дотрeска свр. *дође с треском.* – Дóтреска нећи замán с онéј његове чéзе.

дотрýса свр. *отресе неотрешено;* упор. дотресе. – Јутре чу да дотрýсам сливе и с њí завршавам.

дотýра несвр. **1.** *додаје још нешто нечему, дoмeће.* – Дотýрам у паћет таквó онаквó, сáмо кóлко да га доплним. **2.** *доставља, шаље.* – Дотýра ни и лeб и с лeб, тáм на повáтуту.

дотурање с *гл. им. од дотура.* – Дотурање лeб проз пeнцeр и тóј да не види стражáр

дотýри свр. **1.** *дода нешто нечему, дoмeтне.* – Евé на кантáр íма тáчно ћило, ал чу ти дотýрим јóш eдñ конпíр, да клíмне на твојó стрáн. **2.** *достави, уручи.* – Дотурили му нeкакo писмо тáм у áпсyту.

доћид м *век трајања нечега; отпорност на дeрање, цeпање.* – Оvíја опьнци нeмају доћид, јóш откúд трају. – Свe íма доћид.

доћине свр. *подере неку одећу дуго је носeћи.* – Сви ју носíли, па сýг на мeне дошъл рeд да доћинем овýј капутíну.

доцeпи свр. **1.** *потпуно поцeпа (о одећи, обући и сл.).* – Панталóне не стýра док и не доцeпи. **2.** *све исцeпа (о дрвима).* – Глeдам да доцeпим дрвáва дьнс, па јутре да се вáчам за дрýгу рáботу.

доцeпи се свр. *поцeпа се до краја.* – Че ти кúпимо нóви опьнци кúд ти се доцeпе тíја.

доцeпувáње с *гл. им. од доцeпуе.*

доцeпуe несвр. *цeпа до краја, цeпа док не поцeпа.* – Оvíја сýг млáдиви, не доцeпују дрeе, него и мањýју елís нóве, па и пóсле мí стáрци доцeпуeмо.

дочáпи свр. *зграби, дочeпа, узме забадава.* – Свáћи óче нeшто да дочáпи.

дочáпи се свр. *докопа се неког посла или положаја.* – Дочáпил се да бýде десетáр на прýгу и не пúшта местóто.

дочáс прил. *мало касније, касније, за који час;* упор. дочаска. – Дочáс че да дóјде да ме óка.

дочáска прил. *в. дочас.* – Дочáска че д íмо на óро, а сýг трeбе да порáнимo стóку.

дочe свр. *заврши ткање;* упор. доткае. – Кáдá чeш да дочeш клáшњeтe? – Къд женe дочý, изнóсе сáне из сóбу.

дочeм везн. *док, пошто.* – Дочeм јá туј више несýм пóтребан, тýг ц íдем.

дочýва несвр. *чује али не бaш најбóље, чује донеклe;* упор. дочувуe¹. – Дочýвам јá, ал не свáћи пýт, мóра да e на врeмe.

дочýва свр. *чува некога до краја његовог живота.* – Óн че га дочýва за кúћуту.

дочувуe¹ несвр. *в. дочува* несвр. – Ел си глúв, ел не дочувуeш по мáлко?

дочувуe² несвр. *чува некога, негује некога у старости.* – Онá си дочувуe њóјнога úјћу.

дочýвник м *онај који чува некога у старости уз одговарајућу накнаду.* – Пóп Сáва e чуeн дочýвник, кóлкó си e сáмо óн бáбе дочувáл.

дочýри свр. *попуши цигарету до краја.* – Чeкни, мáјсторе, да дочýрим и óдма ти донóсим малтeр.

дочýшка свр. *дотeра нешто ћушкајући га.* – Дочýшкaше децá еднý стáру барeтíну.

дочушкúе несвр. *ћушкајући дотeрује.*

– Дочушкѹе ми на врата не́кве
дрнцолі́је.

дош́ъл донде́ извр. *пропао, ускоро ће
пропасти.*

дош́ъл му д́ьн извр. *дошао му час
смрти.*

дош́ло д́о уста извр. *каже се за зрело
жито пред жетву.*

дош́љинци́ м мн. *они који су дошли,
дошљаци, досељеници.* – Тај малá су свé
са́ми дошљинци́.

дош́мига свр. *дође газећи кроз блато
или расквашен снег.* – Дошмигаше из
áјку и онакви каљáви улéзоше у sóбу.

драѓч́ћи узв. *драгичка.* – Кажі:
драѓч́ћи.

драгомáнин м (мн. драгомáње) *онај
који је водио групу радника из Србије на
рад у Влашкој, драгоман.* – Драгомáње
су били: Вéлко, Лúка, Ёвра и не́ћи
дру́ђи.

Драгúна ж *име.*

Драж́мир м *име.*

дрáзни несвр. *задиркује, дражи.* –
Немóј ме дрáзниш, бóље че ти е.

дрáка ж бот. *веома трновит жбун,
са канџастим трновима из фам.
Ramanaseae, драча Palustris aculeatus
Lam., упор. чалија.*

Дрáкша м *име.*

дрáм м *хиљадити део килограма,
грам; веома мали део нечега.* – На дрáм
едé, на дрáм серé, па га зову Драмлі́ја.

драме́ње с *гл. им. од драми.* – Ако
драме́ње она́к не пома́га, мóра му даде́ш
сýску.

дрáми несвр. *смирује, стишава неко-
га (обично дете).* – Дрáмим га и сýс
свéчку и сýс сýску, ал онó ровé, па ровé.

дрáпа несвр. упор. драпса. **1.** *чеше
крупним, грубим покретима.* – Не дрáпај
србéжат, има те пóвише срб́и. **2.** *чешља
вуну или што друго крупним, грубим
покретима.* – В́лну чéшљај сýтно, не
дрáпај јý.

дрáпа се несвр. *чеше се крупним,*

снажним покретима; упор. драпса се. –
Стáлно се дрáпа, мóра да е шúгав, ел има
в́шше.

драпáње с *гл. им. од дрáпа (се).* –
Драпáње по дýпе пред лúђе, тóј гру́бо.

дрáпљав, -а, -о *који је чупав, кудрав.* –
Пројде еднó дрáпљаво кúче.

дрáпса несвр. **1.** у ауг. значењу *дрáпа
(1, 2).* – Дрáпса колéништето до крв́и,
велі: јáко га срб́и. – Не да́вај на не́га да
га чéшља, има са́мо да га дрáпса. **2.**
*откида од нечега, черупа снажним
итипањем.* – Успра́ймо пéчено јáгње уз
дúвар, бóжном да мáлко лáдне, кьд оні
накаваліше и почéше да дрáпсају од не́г
ко сврáће.

дрáпса се несвр. *в. дрáпа се.* – Уватіл
се за дýпе, па дрáпса ли се дрáпса.

драпсáње с *гл. им. од дрáпса (се).*

дрáска несвр. *гребе ситним али
снажним покретима.* – Почéшај ме
убаво по грб́ину, али немóј тóлко да ме
дрáскаш.

дрáска се несвр. *гребе се, чеше се
снажним али кратким покретима.* –
Едном́н се дрáска.

дрáсне свр. **1.** *дарне, дерне, задере.* –
Пáзи да те Бúлча не дрáсне с рóг. **2.**
*удари јáко кога на омикаљ тако да му
остане црвени траг.* – Кьд га е дрáснул
пó главу, са́мо што му не от́инул úво. **3.**
јáко засија, блесне. – Наеданпúт дрáсну
сл́нце проз оні́ја об́лак и т́ичи па
запéше. **4.** *утекне, улети у нешто
спашавајући се.* – Кьд га пријúрише
ћéрови зајакат дрáсну у еднú дúвку.

дрáсне се свр. *огребе се, дубоко се
огребе.* – Чешља́ в́лну на грéбенци па се
некако дрáсну по голéмчич.

дрв́ар м **1.** *онај који у шуми сече дрва
за огрев.* – Нáшјат дрв́ар га јóш не́ма ис
планинат. **2.** *онај који продаје дрва на
пијаци.* – Код нáс су ночевáли дрварі из
Репúшницу и Дејáновци, кьд вéчером
ст́гну, јúтре за на пи́јац.

дрв́арка ж *жена која сакупља суварке*

по шуми и на леђима их носи кући. – Дрварће се увржу у дрва и едvá се клáте носéечи и дóм.

дрвенџ м *врста чврсте крушке чији плод може да се чува преко целе зиме.*

дрвене питије ж в. *бобове питије.*

дрвени адвокат м *онај који нема формалне адвокатске квалификације а бави се адвокатским пословима, пискарач.* – Дрвени адвокат седи уз остáл пред кавáну и чека да му нећи дојде, па да му писује жалбу, ел тужбу.

дрвеноглав, -а, -о *који је тврдоглав, бандоглав; упор. дрвеноглавес.* – С дрвеноглавога се не излáзи на крај.

дрвеноглавес, -та, -то в. *дрвеноглав.* – Тија дрвеноглавестити и íч не ебáвам.

дрвеноглавштина ж у ауг. и пеј. *значаењу онај који је тврдоглав, бандоглав.* – Лéцај се од туј дрвеноглавштину.

дрвењас, -та, -то *који је крут, дрвенат (о човеку).* – Он је мáлко дрвењас, мlóго мóра да га мóлиш.

дрвењаци м *обућа са ђоном од дрвета, а одозго је кожа или јака тканина.* – Под онуј окопáцију куј не имáл опънци обувáл се у дрвењаци.

дрви несвр. *крути, укрућује.* – На сиромá човека и погáнац пáтку дрви.

дрви се несвр. **1.** *љути се.* – Штó се дрвиш кьд ти никуј ништа не чíни? **2.** *паралише се од страха.* – Дрвим се óд стра сáмо кьд се сéтим квó ме чека.

дрвиште с ауг. и пеј. *од дрво.* – Кьд натáм, на сréд пýт препречено дрвиште.

дрвја с мн. *од дрво.* – У нáшу áлогу íма тýнка и дебéла дрвја. – Клáданацат је код онај двé дрвја.

дрвјак м в. *дрворак.* – Ел вíдиш онíја дрвјак на гамíлуну?

дрвљак м в. *дрвник.*

дрвник м *место где су сложена и где се цепају дрва, дрвљаник; упор. дрвљак.* – Остáла јóш мáлко дрва на нáш дрвник.

Дрвник м *село у оштини Књажевац.*

Дрвничанин м *становник Дрвника, онај који је пореклом из Дрвника.*

Дрвничанка ж *становница Дрвника, она која је пореклом из Дрвника.*

дрвничћи, -чка, -чко *који припада Дрвнику, који се односи на Дрвник.*

дрвничћи м мн. *момци који непозвани дођу на свадбу, седну на дрвљаник и захтевају да им се доноси храна и пиће; упор. градинари и градинћи.*

дрвó с бот. *дугогодишња биљка са стаблом, гранама, лишћем и кореном; в. брсно дрво, мирово дрво.*

дрворак м зб. *од дрво; упор. дрвјак.* – Овíја дрворак не мóg да изгорím ни за трí зимени.

дрворачич м дем. *од дрворак.* – Колкó имáло од дрворачичат онí га натоварíли и однéли.

дрвцá с мн. **1.** *дем. од дрва.* – Óчеш ли ми насечéш мáлко дрвцá? **2.** *кратки штапићи као учило за рачун у основној школи.* – Мí кьд смо ишли у шкóлу, учили смо да брóјимо и да рачунимо сьс дрвцá.

дрвце с **1.** *орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.* **2.** *фиг. мушки полни орган.* – Бьш ме болí дрвце.

дргáль м *кост са нешто меса около.*

дрдав, -а, -о *који је ситан, зборан.* – Дрдаве нéкве дрењíнће, нéсу за нíкакво.

дрдавка ж **1.** *једно старинско народно коло; упор. дрндавка.* **2.** *зорт, страх.* – Мóре, чеш да íграш дрдавку кьд ти дојде баштá.

дрданћа ж в. *дрдонћа.*

дрдљáш м *мрцина, стрвина, леш неке животиње.* – Овдé кьд прóодиш прéцве смрдí нећи дрдљáш.

дрдњáло с *гунђало, зановетало.* – Не вóлим да ми дрдње онóј моé дрдњáло.

дрдњање с. гл. *им. од дрдње.* – Кó ти не омрзне тóлко дрдњање?

дрдње несвр. **1.** *производи*

непријатан и раздражујући звук нека машина или постројење. – Дрдње една склопоција од ауто доле по друм. **2.** *прича без престанка.* – Мож цел дѣн да дрдње и да ју не заболу уста. **3.** *прекорева, негодује, звоца.* – Нечу тој да рабѣтим, да ми пѣсле мои не дрдњу.

дрѣољак м **1.** *оно што је закржљало, што је ситно.* – Момуруза не напраила кѣрење, него сáмо нѣкви дрдѣољци. **2.** *в. дрдоњћа.* – Зájци огулили јáблку и покре њу насрáли дрдѣољци.

дрѣонка ж *в. дрдоњћа.* – Тí не мѣж а да не донесѣш нѣку дрдонку у млекѣ, кѣд млзѣш.

дрѣоњак м *в. дрдоњћа.* – Кѣдно бѣше рáт, па нѣма гáс, ми тѣримо зájчи дрдоњáк у зájтíн и текá свѣтимо.

дрѣоњћа ж *брабоњак; упор. дрданћа, дрдонка, дрдоњак.* – Јáгње прáи јáко сítне дрдоњће. – Чѣш да сѣреш дрдоњће кѣд те притѣрају уз дѣвар. *в. сѣре дрдоњће.*

дрѣѣрење с *гл. им. од дрѣѣри (сѣ).*

дрѣѣри несвр. **1.** *пада ситна киша, ромиња.* – Тíиша дрѣѣри цѣлу нѣч. **2.** *прича неразговетно, говори себи у браду.* – Никúј нѣ зна квѣ он дрѣѣри. **3.** *кори, закера, зановѣта.* – На њѣга е нájласно да ми дрѣѣри, а нá да ми покáже какѣ сѣ тој рабѣти.

дрѣѣри сѣ несвр. *межура сѣ, бѣра сѣ, брчка сѣ.* – Ако жѣѣш зеленѣ жíто, онѣ му сѣ зрнáта пѣсле дрѣѣре.

дрѣѣрка ж *смежуран, закржљáо плод.* – Слíве, сáмо дрѣѣрћѣ, убíла и жѣга.

дрѣа и **дрѣја** ж упор. *дрѣшка. 1.* *опити назив за одећу.* – Навíкал сѣ у нѣве дрѣе. **2.** *горњи, краћи деѣ одеће коју сѣже до стражњице (блуза, ѣмпер, капут и сл.).* – Зíми сѣ не íде без лѣб, а лѣти без дрѣју.

дрѣѣдина ж *пихтијаста маса.*

дрѣзга несвр. *дрхти, дрхти од студени или грознице.* – Дѣтѣно дрѣзга,

ко да че га увáти дрѣзгавица.

дрѣзгав, -а, -о **1.** *који је храпав (о гласу); упор. дрзгав, дрозгав – Дрѣзгавá му врѣва. 2.* *који је непријатан, неугѣдан, нередѣван (о ситуацији).* – Дрѣзгавѣ стáње, нѣ зна сѣ кúј квѣ рабѣти и доклѣ че.

дрѣзгавица ж бол. *дрхтáвица, грозница.* – Вáча ме дрѣзгавица.

дрѣзгавѣ прил. *храпавѣ; упор. дрзгавѣ.* – Штѣ врѣвиш текá дрѣзгавѣ?

дрѣзгáње с *гл. им. од дрѣзга.*

дрѣица ж *дем. од дрѣа.* – Дрѣицѣте ес да су ти нѣве, ал сѣ вíди да су од прѣс матерíјáл.

дрѣмáње с *гл. им. од дрѣме.* – Цѣл дѣн проѣди у дрѣмáње.

дрѣме несвр. **1.** *налази сѣ у стању поспанѣсти, дрѣма.* – Дрѣме ко кѣн на празнá јáсла. **2.** *чека, очекује.* – Дрѣме цѣл дѣн пред ѣпштину, да му пѣштар донесѣ пѣнсију. **3.** *не залаже сѣ на послу.* – Окáл сам те да рабѣтиш, нѣ да дрѣмеш.

дрѣме на празнá јáсла изр. *ништа не ради очекујући помоћ од других.*

дрѣмкá несвр. и уч. *хвата га дрѣмеж те час дрѣма, час сѣ буди.* – Почíиња да дрѣмкá, намѣстѣте га нѣка си лѣгне да спí.

дрѣмкá ж **1.** *дрѣмеж, поспанѣст.* – Тѣрим дѣтѣ нá груди, онѣ сíса а мѣн вáча дрѣмкá. **2.** *онај који стално дрѣма или који изгледа као да стално дрѣма.* – Немѣј тѣј дрѣмкѣ да узíмаш у нáдницу.

дрѣмкѣрење с *гл. им. од дрѣмкѣри.*

дрѣмкѣри несвр. *дрѣма по малѣ, дрѣмуцкá.* – Турíли га за вратáра у “Цѣрвín” и он нíшта не рабѣти, сáмо сѣдí у онíја кáвѣз и дрѣмкѣри.

дрѣмнá ж *она која је лѣна и која делѣје поспанѣ, која стално дрѣма.* – Тáј дрѣмнá нíт плѣтѣ, нíт прѣдѣ.

дрѣмнѣ свр. **1.** *за тренутáк задрѣма.* – Кѣд дрѣмнѣ онѣ му клíмнѣ главá. **2.** *отспава малѣ.* – Научíл сам на плáдне

мáлко да дрёмнем.

дрёмча м в. *дремка* (2). – С то́га дрёмчу и мрци́ну не са́мо да не мо́ж да стéкнеш кúћу, него га цéл вéк íма вла́чиш на гр́бину.

Дрэна ж име.

дрéнак м *врста крупног грожђа чврстих и дугуљастих зрна.*

дренáк м в. *дрење.*

дренýк м дем. од *дрен.* – Расцавтéл се онíја дренýк под плéвљу.

дренíнка ж плод *дрењине.* – Од дренíњће се мо́ж напра́и добра ређíја.

дрéнка ж в *дренинка.* – Вéч недељу да́на збíрамо дрéњће.

Дреновац м село у општини *Књажевац.*

дреновацíћи, -чка, -чко *који припада Дреновцу, који је у вези са Дреновцем.*

Дреновчанин м *становник Дреновца, онај који је пореклом из Дреновца.*

Дреновчанка ж *становница Дреновца, она која је пореклом из Дреновца.*

дрења́к м в. *дрење.* – Расцавтéл се дрења́к још пред Младéнци.

дрéње с *дренова шумица; упор.* дрена́к, дрења́к. – Идемо у дрéње да бéремо дрéњће.

дрéсне свр. 1. в. *драсне* (3). – Къд óтвори врата онó дрéсну видало унутра. 2. *расцепи се уз прасак.* – Дрén дрéсну, коза врэсну.

Дречиновац м село у општини *Књажевац.*

дречиновачíћи / чки, -чка, -чко *који припада Дречиновцу, који се односи на Дречиновац.*

Дречиновчанин м *становник Дречиновца, онај који је пореклом из Дречиновца.*

Дречиновчанка ж *становница Дречиновца, она која је пореклом из Дречиновца.*

дрéшка ж в. *дреа.* – Гдé си купи́ла таквú úбаву дрéшку?

дрешлé с дем. од *дрешка.* – Понеси́ си не́ко дрешлé, за сва́ћи случа́ј.

дрешља́к м упор. дрешоља́к. 1. (мн. дрешља́ци) *ауг. и пеј. од дрешка, стара, већ дотрајала дрешка.* – Смóтај дрешља́кát, па сéди на њéга. –

Дрешља́ци ко́лко óч, само нéма кúј да и но́си. 2. зб. од *дрешка.* – То́љћи дрешља́к íма, а íде скóро наго́личав.

дрешља́чина ж *ауг. и пеј. од дрешка, стара, изношена, ружна дрешка.* – Стúрај тúј дрешља́чину.

дрешоља́к м в. *дрешљак.* – Тíја в́лненијат дрешоља́к но́сиш вéч трí го́дин, рéдно е да га свр́лиш. – Ел ти нé мáлко онóљћи дрешоља́к по вр́лине, него мо́ра још да купúеш?

дрешо́љинка ж дем. од *дрешка.* – Најдí там на вр́лину не́ку дрешо́љинку па увí јагњето да му нé зимá.

дрéшчица ж дем. од *дрешка.* – Тíњће су ти, сíне, те́ј дрéшчице за овíја стúд.

држ га у ша́ку изр. *стално га шахирај у игри шаха.*

држа́ва ж *пољопривредна економија ван насеља у сеоском атару са одговарајућим зградама (плевња, кош, амбар, тор и др.). У појединим селима државу има скоро свако домаћинство и она се налази у средини имања или тамо где је чија земља највише груписана; упор. државина.*

држа́вина ж в. *држава.* – На́ша држа́вина је там поди Јáблен.

држа́вна ја́сла ж *државна служба, државна плата.* – Лýсно е на њéг, он је сýг на држа́вна ја́сла.

држа́ље с *палица на коју се натиче нека алатка.* – Цвéтко н úме ни држа́ље да напра́и, а камоли нéшто по таквó.

држí несвр. 1. *задржава, не пропушта (неку течност).* – Ел држí бúрето, ел протéкло нéгде. – Сви́ сúдови дóбро држú. 2. *садржава, запрема.* – Ово́ј буре држí сто́ ћила.

држí дизíјни изр. *управља*

домаћинством; држи дисциплину. – У туј кућу нема куј да држи дизђини, затој све иде напоко.

држѝ крај изр. *игра на крају кола, на кеца.*

држѝ се на влакно изр. *в. држи се на кончѝк.*

држѝ се на кончѝк изр. *нешто што једва опстаје, само што се не прекине, не пропадне, не умре.*

држлѝ с 1. *дрика нечега, поготову неког суда.* – Има шинѝк и с држлѝ и без држлѝ. **2.** *фиг. мушки полни орган.* – Бѝш ме боли држлѝ.

држѝ се заповас изр. *начин држања играча у колу при чему један другоме (и мушкоме и женскоме) забоду један или два прста за појас у пределу кукова и тако играју.*

дрзгав, -а, -о *в. дрезгав.* – Глас му дојде дрзгав, да ли затој што е препѝл, ел си га боли гѝша.

дрѝвољаѝ м *стара поцепана хаљина, дроњаѝ, рита.* – Овија дрѝвољци трѝбеше одавна да поврљам.

дривољаѝ м зб. *од дривољаѝ.* – Развѝкал се дривољаѝ по целу собу.

дриђѝа *ж сасушени талог вина или сирђета на дну празног суда.* – Морачеш туј дриђѝу да опереш със соду, неч да мѝж онаѝ.

дрѝл *речца за опонашање тромог каскања.* – Дрѝл, дрѝл, на горе на доле.

дрѝлка *несвр. трчкара, каска (о детету);* *упор. дилка.* – Малоно детѝ цел дѝн дрѝлка по сокаѝци.

дрѝлка *ж (чешће мн. дрѝлђе) ресе на тканини, нарочито на неком делу одеђе које поигравају при ходу.*

дрѝлкање *с гл. им. од дрѝлка.*

дрѝлне *свр. потрчи, појури, клисне (претежно о детету).* – Пратим га да купи цѝгаре, он дрѝлне и зачас се врне.

Дрѝна *ж име.*

дрѝпа *несвр. упор. дропа. 1. пада,*

пада крупан и мокар снег. – Снег не да пада, него дрѝпа, а ако оваѝ настѝи има да надрѝпа преко пола метар. **2.** *пада мноштво.* – Кѝд затресѝш дрво оно слѝве само дрѝпају.

дрѝпа се *несвр. љуља се, гиба се од силног сала и дебљине.*

дрѝпав, -а, -о **1.** *који је кудрав и неуредан.* – Овај ѝжа лѝпова, пред ѝу кѝчка дрѝпава. **2.** *крупан и густ (о снегу).* – Пада дрѝпав снег. **3.** *који је у ритамѝ, дроњаѝ.* – Нема дрѝе, па ѝди дрѝпав.

дрѝпање *с гл. им. од дрѝпа (се).*

дрѝпне *свр. 1. падне, падне крупан, густ и мокар снег.* – Време се умирило, ѝчѝс има да дрѝпне снег до колѝна. **2.** *попада.* – Кѝд дуне ветар дудѝнђе дрѝпну назам.

дрѝс *речца в. дрѝл.*

дрѝска *несвр. често врѝи велику нужду ретког садржаја.*

дрѝскаѝ, -а, -о *који је сипкаѝ, који се рони.* – Дѝњава не водна, него дрѝскаѝ.

дрѝскаѝца *ж в. понадворица.* – Зобѝл црѝшње, па сѝг ѝма дрѝскаѝцу.

дрѝскање *с гл. им. од дрѝска.*

дрклѝ с 1. *пузава лѝза неких повртарских биљаѝа (красѝаѝаѝ, тѝква и сл.).* – Дрклѝ скубѝмо, па даѝмамо на стоѝку. **2.** *в. сурлук.*

дркѝање *с гл. им. од дркѝти.* – Дрѝање од зимѝ и ѝд стра.

дркѝтѝнѝк *м 1. бол. дрхѝаѝица, грозѝица.* – И ѝѝг ѝвати дрѝтѝнѝк. **2.** *пѝхѝије.*

дркѝтѝ *несвр. 1. има дрхѝаѝицу, подрхѝаѝа, дрхѝти.* – Дрѝтѝ ко прѝт. **2.** *звучи испре-кидано, неѝједначено (о гласу).* – Вреѝи, а глас му дрѝтѝ. **3.** *боји се, страхѝје.* – Од туј наѝему цело салѝ е дрѝтѝло. **4.** *стрѝпи, брѝне.* – Дрѝтимѝ над ѝѝга, не знамо на квѝ че болѝсѝт да излѝзне.

дрѝа *м. в. гурѝѝ.* – Обрѝши на детѝно дрѝѝе.

дрѝабѝнѝа *м загуљѝенко, непоѝздана*

особа. – Ел с онога дрљабонцу си нашъл да тргѹеш?

дрљав, -а, -о *који је крмељив*. – Къд се јутром дигне он дрљав и подбѹл.

дрљачење с *гл. им. од дрљачи*.

дрљачи несвр. *дрљачом поравнава орање, дрља*. – Дрљачимо га с дрљачу, ел с тањирачу.

дрљча м **1.** *онај који је крмељив, који има дрље на очима*. – Иде дрљча од казан, до казан. **2.** *онај који је тврдоглав, бандоглав*.

дрмне свр. *једним гутљајем испије*. – Кó велиш, д'ймо да дрмнемо по еднѹ?

дрмосѣр м *циција, цепидлака*. – Квó ли тѹ очекуеш од тога дрмосѣра.

дрнбалó с *најдебља жица на контрабасу*.

дрнбóљ м *усни, трзајући музички инструмент, дромбуља*. – Немóј да свѣриш у дрнбóљ.

дрнбóљана ж **1.** *крупна жена дебелих усана*. – Онá, брѣ, дрнбóљана ко да е Цѣганка. **2.** *фиг. женски полни орган*.

дрнда несвр. в. *дрнка (3)*. – Немóј да ми дрндаш.

дрндавѣла *реч у изразу: дрндавѣла, држ дебѣла*.

дрндавка ж в. *дрдавка (1)*.

дрндавчица ж *играчица (о малој девојчици)*. – Óпа, цѹпа дрндавчице.

дрндало с **1.** в. *дрнкало (1)*. **2.** *справа за чешњање вуне*.

дрндање с *гл. им. од дрнда*.

дрндáр м **1.** *онај који чешња вуну на некој машини, вуновлачар*. **2.** *онај који је недовољно добро одевен па још и распојасан*.

дрнда несвр. *говори којешта, говори брзо и неразговорно*. – Áјд не дрндај тáм!

дрндало с **1.** *направа за чешњање вуне која приликом рада производи тандрчуѹе звукове*. **2.** *особа која много прича, брбљивац*. – Дрндало сѣлско.

дрндори несвр. у дем. значењу *дрнка (3)*.

дрндорѣја ж в. *тандарија*.

дрне свр. *произведе тандрк, тандркне*. – Тѹј нóч бѣ јáко тѣвно, а мѣ га чѣкамо, нѣ знамо да л је унѹтра ел трѣбе да дóјде, къд у едѣн мá дрну пѣнцер, знáчи тѹј е.

дрнка несвр. упор. *дрнѣа*. **1.** *лупка, звецка, тандрче*. – Дѣ, брѣ детѣнце, престанѣ да дрнкаш с тóј твоѣ дрнкало! **2.** *говори којешта, лупѣта*. – Áјд не дрнкај свáкакво. **3.** *гунѣа, закера, прекорева*. – Ако се вѣчером забáим из кавáну, јѹтре ми цѣл дѣн дрнка.

дрнкало с упор. *дрндало (1), дрнѣало*. **1.** *справа која звецка, звѣчка*. – Дѣ, му брѣ, скѹтај тóј дрнкало нѣгде. **2.** *особа која стално гунѣа и прекорева*. – Не мóг више да слѹшам онóј дрнкало. **3.** *особа која много и брзо говори, а мало шта каже*. – Ел мóж да заћутѣ тóј дрнкало?

дрнкање с *гл. им. од дрнка*.

дрнкóрење с *гл. им. од дрнкори*.

дрнкори несвр. у дем. значењу *дрнка*. – Дрнкори ми нѣшто осáд у áуто. – Бáба цѣл дѣн нѣкво дрнкори.

дрнут, -а, -о *који је шашав, луд*.

дрнѣа несвр. в. *дрнка*. – Дрнѣа ко чеѣтáло на водѣницу. – Нѣк бѹде какó онá кáже, сáмо да ми не дрнѣа више.

дрнѣало с в. *дрнкало*. – Дáј на детѣ дрнѣало, ако мóж да се удра́ми. – Пá че ми дрнѣа онóј дрнѣало. – Тóј дрнѣало къд пóчне да дрнѣа нѣкуј га не заустáља.

дрнѣање с *гл. им. од дрнѣа*.

дрнчáње с *гл. им. од дрнчѣ*

дрнчѣње с *гл. им. од дрнчи*.

дрнчѣ несвр. *бруји уз тандркање*. – Нѣ да дрнчѣ, нѣго се не мóж издржѣ од њѣга.

дрнчи несвр. *узнемирава, цѣли*. – Немóј да дрнчиш детѣто, не мóг га пóсле удра́мим.

дрнцолѣја ж **1.** *јѣвтина, безвредна ствар, драгулија*. – Кулунција продава

и́гле, мани́ста и дру́ђе дрнцоли́је. **2.** *глупост, неозбиљна ствар.* – Тој што ти причаш, тој су са́мо дрнцоли́је.

дроб м *цигерица (црна и бела).* – Туре́те дроб да се ва́ри. в. бел дроб, црн дроб.

дробѝк м *дем. од дроб.* – Де́ ми да мезнемо ма́лко од добѝкѝв и да пинемо по не́ку реѝи́цицу, па не́к бу́де како́ оче.

дробан, -бна, -бно *који је ситан (нарочито о новцу).* – Има́м са́мо дробне па́ре.

дробеница ж в. *дробено.*

дробено с *јело у које је удробљен хлеб;* упор. дробеница, дробење. – А́јде да ку́само дробено.

дробено прил. *мешано, и овако и онако, и добро и лоше (о ситуацији и приликама).* – “Како́ жи́виш, брэ пријете́љу”? “Дробено”.

дробење с в. *дробено.* – У Ло́кву велу́ “дробење”, а не “дробенó”.

дробење с. гл. *им. од дроби.* – Дробење ле́б у млекó.

дроби несвр. **1.** *ситни хлеб и ставља га у неку течну храну.* – Ста́ри љу́ђе дробе ле́б у сва́какво ва́риво, ел су оста́ли беза́ зуби. **2.** *много прича, брбља.* – Немóј мло́го да дробиш, ел не́че да бу́де добро́ за те́б.

дробне свр. *мало надроби, удроби понекад понешто.* – За преватѝк чу да дробне́м ле́б у млекце́. – Дробне́м по не́ћи пу́т и у чорбу́, ал си ве́ином ку́сам она́к.

дрозгав, -а, -о **1.** *који има громуљице, громуљичав.* – Што́ неси́ добро́ меша́л качама́кав, та дошѝ́л овѝкѝв дрозгав? **2.** в. *дрезгав.*

дрозгаво прил. в. *дрезгаво.* – Поче́л да вре́ви дрозгаво.

дрозгољ м зоол. в. *дрозгуљ.*

дрозгуљ м зоол. *птица дрозд Turdus,* упор. дрозгољ.

дрозгуљче с *дем. и хип. од дрозгуљ.*

дроља несвр. *прља и кваси немарно*

се односећи према неком делу одеће. – Немóј да дрољаш бо́шчуту преко ро́сну лива́ду.

дроља се несвр. *кваси се и прља се немарно идући преко росне траве или расквашеног земљишта.* – Што́ се дрољаш по момурузѝт, че́кни да опа́дне роса́.

дрољав, -а, -о *који је мокар и умазан.* – А́јде преобу́куј се, немóј да седи́ш тѝкѝв дрољав.

дрољање с гл. *им. од дроља (се).* – Дрољање по ро́су.

дронсуљи м мн. (јд дронсуљ) **1.** *сасушена балега која се задржала око репа овце или које друге животиње.* – Повисе́ли му дро́нсуљи. **2.** *анат. мошнице.* – Окло́цаш си дро́нсуљи.

дропа несвр. **1.** в. *дрипа.* – Сне́г дропа ве́ч два́ да́на. **2.** *пере на брзину, пере како́ било.*

дропање с гл. *им. од дропа.*

дропљав, -а, -о **1.** *који има дугу длаку или косу, а уз то је кудрав и неуредан.* – Ел виде́ да пројде́ овде́ едно́ дропља́во ку́че? **2.** *који је крупан и мекан (о снегу).* – Па́да дропља́в сне́г.

дропне свр. **1.** *падне крупан, густ и мокар снег.* – Кѝд би те́л да дро́пне е́днн сне́г па да се позадрѝ́, да се земља́ напѝ́је. **2.** *попада, падне мноштво.* – Чѝм ду́не ветрѝ́к лу́дови дро́пну на́зам.

дрпа несвр. **1.** *чеше наглим, крупним покретима.* – Почѝ́шај ме по плѝчку, ал немóј ме дрпа́ш. **2.** *штина, штина снажно и болно.* – Дрпа дево́јчичи по́тавнин. **3.** *краде.* – Дрпа па прѝли.

дрпа се несвр. *чеше се снажним покретима.* – Дрпа се ко Ци́ганин.

дрпав, -а, -о *који је поцепан и неуредан.* – Оди дрпа́в.

дрпаља ж зоол. *птица селица из породице барских кока, предавац Sorex sorex.*

дрпање с гл. *им. од дрпа (се).* –

Дрпање потавнин, па куј куга довати.

дрпља м онај који је подеране одеће, који је дроњав. – Дрпљо, дрпави, што се малко не уљудиш? **2.** онај који је сиромаш, бедник. – Гдѣ ч тѣ, дрпљо, да се нѡсиш с газге?

дрпна ж жена која је одевена у дроњке. – Дрпна, дрпава.

дрпне свр. **1.** иштипне. – Куј ме дрпну осад? **2.** отме. – Дрпну ми га ѡз руће. **3.** поједе нешто на брзину. – Дрпну малко лѣб, колко да несѣм бѣш бѣз ѡч.

дрпне се свр. **1.** снажно се почеше. – Кѣд чу да пѡјдем на пѣт дрпнем се за дѣпе, да ме не бѣје мѡлер. **2.** уштипа се. – Дрпнем се за образѣ, да бѣдем руменѡ кѣд дѡјде.

дрпѡљак м стари поцепани део одеће, дроњак. – Штѡ не срѣжеш тѣја дрпѡлци за крпѡре, него и помѣцаш по ћушетѣју?

дрпѡше несвр. у пеј. значењу краде. – Дрпѡше квѡ стѣгне.

дрпѡше се несвр. у пеј. значењу чеше се крупним покретима, чеше се до крви. – Квѡ се, брѣ, тѡлко дрпѡшеш?

дрса несвр. **1.** трза да извуче нешто. – Дрсај га пѡјако егѡ се извѡди. **2.** кида, кида зубима. – Кѣчичи дрсају едногѡ зѡјка. **3.** иштипа, иштипа и вуче. – Бѣди мѣран, немѡј да ме дрсаш.

дрса се несвр. **1.** чеше се наглим јаким покретима, гребе се. – Да несѣ мѡж шугѡв кѣд се дрсаш тѡлко? **2.** бреца се, грубо одговара. – Куј ти е ѣѡвол та се дрсаш?

дрсање с гл. им. од дрса (се).

дрскав, -а, -о који је плаховит, који је на крај срца. – Добро би билѡ да си по стѡложан, да несѣ такѡв дрскав, неѡѡља си за тѣб. **2.** који је грабљив, који хоће да украде. **3.** Који је по ивицама скидан, ршчерупан (о тканини). – Нечу да навлѡчим овѡкѡв дрсав цѣмпер, бѡље чу си бѣдем без њѣг.

дрсне свр. иштипне. – Прикѡрдне се,

прикѡрдне, па дрсне девојћу под мѣшку. **2.** нагло зграби зубима, уједе (о псу). – Пѡзи се од Бѣкана, да те не дрсне.

дрт, -а, -о **1.** који је стар, који је матор. – Јучѣр продѡдо дрте козѣ за добре пѡре. **2.** који се није оженио на време, који је постао стар момак. – Нѣче га ни една зѡште е дрт.

дртѡчѡк, -чка, -чко у дем. значењу који је прилично стар. – Па ѡн си е гѡчка дртѡчѡк, ѡма си кѡм шесѣ гѡдин.

дртеѡње с гл. им. од дртее.

дртее несвр. постаје све старији, стари. – Дртѣемо, дѣца, дртѣемо, не подмлаѡуемо се.

дртѡља м онај који је стар, матор. – Дртѡља едѣн, ѡн че ми прѣча ко се јѣре девојће.

дртѡљина ж у пеј. значењу онај који је стар, који је матор; упор. дртуљина, дрћела. – Квѡ, морѣ, ѡче онѡј дртѡљина од тѣб?

дртуљина ж в. дртољина. – Шче тѣб тѡј дртуљина?

дрћела ж в. дртољина. – Дрћела мѡтора.

дрѡгѡкѡв, -ква, -кво који је другачѣји. – Дошѣл ми неѡкѡв дрѡгѡкѡв у лице.

дрѡгѡко прил. другачѣје. – Дрѡђи пѣт чемо дрѡгѡко да врѣвимо. – Ел си тѣ мислѣл да смо моглѣ и дрѡгѡко да га напрѡнмо?

дрѡгѡрин м друг, другар. – Здрѡво, Пѣро, другѡрине стѡри!

дрѡгѡча ж другѡрица. – Онѡ и ѡјне другѡче.

дрѡгѡчица ж дем. од другѡча. – Моѣ другѡчице ошлѣ у Кѡлну на ѡшар, а на мѣн мој несѣ далѣ д им.

дрѡгѡчка ж дем. од другѡча. – Рѡда ми е моѡ нѡјбѡља другѡчка.

дрѡгош прил. другом приликом. – Дрѡгош че да врѣвимо оди тѡј.

дрѡгоште прил. в. другѡш. – Чу да дѡјдем код тѣб дрѡгоште, не мѡг сѣг.

дрѡђи, -га, -го **1.** ред. бр. други. – Сѣг

че да појде у друђи разред. **2.** остали, неки, било који. – Туј пакос направили друђи, несмó ми. – Узéла па се шéта с друђега момка. – Че да најдемо другуга слугу за óвце. **3.** сличан, исти, истоветан. – Сйн ти е, друђи ти.

дружила м решеткаста платформа која се ставља на запрежна кола и служи за превоз кабастог товара као што је сено, слама, снопље и др.; упор. вагон, вагонет, воз, калафет, лафет, одарница (2), крљешка (2). – На мојá дружила товарим по две крстине.

дружина ж постеља размештена за спавање или постеља у којој већ неко спава, али има места да још неко легне. Кад се малом детету од неколико година каже да иде да спава рекне му се: “Вукац у дружину”.

дружиница ж дем. од дружина, мала дружина. – Убава сте ми ви дружиница, кúј од кугá поголема пијаница и бећарин.

друља несвр. 1. њише некога на гранама. – Укачимо се на лисковаче на дрвник, па се друљамо, а баба ни велí, бољ да е сасечемо неку лисковину за у óгањ. **2.** цупка кога на коленима. – Нечеш ваљда да те друљам на колéна.

друља се несвр. зиба се у крупним замасима; њише се на гранама. – Укачимо се у орéј, па на грању, па се друљамо.

друљање с гл. им. од друља (се). – Друљање на лисковаче, на дрвник.

друљашка ж в. друља.

друљне свр. 1. љуљне, њихне, зибне. – Само едн пút друљну грањути и ореси попадаше. **2.** удари кога снажно песницом. – Немóј да ти друљнем две песнице. **3.** удари о земљу. – Немá млого да се кóкви, веч га ўвати за рóзи и друљну га óсам.

друљне се свр. љуљне се, њихне се, зибне се. – Тéо се друљнем на еднú грању, али се она́ бчепи и óба пáдомо

дóле.

друља ж грана о коју се неко њише, друља; упор. друљашка. – На орéј се савíле грање дóзам, ми се ускáчимо на њí и тóј ни друља, па се цéл дьн друљамо.

друмар м радник на одржавању путева, путар. – Пред онија голéмијан рат, друмарí су чистíли éндаци покре пút, а дьнбс тóј никуј не чисти, него зарасло у траву и трње.

друми несвр. 1. путује, путује пешке (с нешто заједљивим значењем). – Друми свáко јутро од салó до варош, не мóш си кúпи тóчак. **2.** скита. – Квó друмиш на тáм – на овáм.

друмишта с мн. у пеј. значењу друмови. – По путишта, по друмишта.

друса несвр. 1. дрма се целим телом и удара ногама о тло док игра у колу. – Вóди óро и чврсто друса. **2.** удара некога песницама. – Друсa га ко врéчу. **3.** удара кога о земљу. – Друсa и óсам.

друса се несвр. 1. дрма се целим телом и удара ногама о тло док игра у колу. **2.** удара се у груди, буса се. – Квó се друсаш у груди, кьд свí знају да си гóља. **3.** њише се на гранама. – Друсам се, дúшу да си задовóлим.

друсáње с гл. им. од друса (се). – Друсáње у óро, сáмо текá.

друска несвр. труцка. – Колкó колáва друскају, црéва че ми здрускају.

друскав, -а, -о који је цомбаст, нераван, по коме се кола труцкају (о путу). – Немóј се вóзиш по тíја пút, óн млого друскав, идí си пéшћи.

друсна ж снажна и једра жена. – Óн жбљав, а женá му друсна.

друсне свр. 1. падне, падне свом тежином и добро се угрува. – Кьд друснем на лéd, разбíјем се ко зéља. **2.** удари некога снажно песницом. – Ако те друснем ш те успím. **3.** удари снажно ногом о тле. – Кьд óн друсне с нóгу óсам свí се ўћутú. **4.** удари некога или

нешто о земљу. – Сѣг ш те дрўснем осам.

дрўство с група људи који се међусобно друже, друштво. – Упадали си, брајко, у лоше дрўство.

дрўшка ж другарица. – Ѐмам неколко добре дрўше, с онеј дрўје се слабо познавам.

дрча ж 1. рђаво време, лапавица. – Куде ч по овўј дрчу? 2. уснут убрано воће (неколико комада).

дрчан, -чна, -чно 1. који је лаком, похлепан. – Дрчан на парў. 2. који је биковит, који је женскарош. – Дрчан на женe.

дрчање с гл. им. од дрчи.

дрчен, -чна, -чно који бoде роговима (о волу). – Одвї малко, тїја вол је дрчен.

дрчи несвр. снажно и убрзано тандрче. – Моторат доста добро рабoтеше, кьд одеданпўт поче да дрчи, лeле, реко, мајку му, сѣг че да прегорї.

дрчи несвр. подстрекује, подбада кога на лоше поступке. – Дрчи ми дете да пуши. – Дрчи стоку д иде у туцу њиву.

дрчка несвр. дира, узнемирава кога. – Не дрчкај гoвна да не смрду.

дрчкају се несвр. мн. свађају се, поречкају се. – Кво ли им је неподелено та се дрчкају?

дрчкање с гл. им. од дрчка. – Мецу њї стално иде неко дрчкање.

дршка ж (мн. дрше) 1. део предмета који се хвата, држи руком. 2. део цвeта, листа, плода којим се држи за стабљику. в. очи на дрше.

дрште 2. лице мн. имп. од држи. – Дрште га, нану му њигoву.

дуб узвик обично поновљен дуб – дуб којим се дете подстрекује да стоји (дуби).

дубк м једна врста столице у коју се ставља дете да би се учило да хода. – Ми смо наш дубк зајмљевали на цел

комшилк.

дубар м 1. пањ извађен из земље пошто је дрво претходно отсечено или комад дрвета који није било могуће расцепити. – Турї едн дубар у огњьт, да не угасне. 2. пањ који је остао у земљи пошто је дрво отсечено. – Из овїја дубарї има да нїкне нова алога. 3. фиг. онај који својим изгледом подсећа на пањ, стар и онемоћао човек. – Седї ус кубе ко дубар. 4. онај који је остао без жене и без иког свог. – Сам ко дубар. в. и: стар дубар, тура главу на дубар.

дубарá несвр. говори нејасно, скоро да мумла.

дубарак м 1. зб. од дубар. – Пошто овїја дубарак не мoж да се сцeпи и да се изгорї, да га туримо покре пўт да варди да ни туца стока не улази у њиву. 2. место са кога је посечена шума, а у земљи остали пањеви. – Кьд би имало нека јакá машинa, како бундожер, да преоремо дубаракан.

дубарїна м ауг. и пеј. од дубар. – Ајде помогнї ми да колнемо овўј дубарїну.

дубарїшта с зб. од дубар. – Дрва однешена, остала само дубарїшта.

дуби несвр. почиње да се усправља и да стоји (о малом детету).

дубла/дублe ж/с ђердан, огрлица. – “Па добро, брe, полк, Јоване, / Ако ми дубле исїдаш, како чу мајше да кажем”? “Льсно чеш мајше да кажеш: / Долетe пїле дрoздово, / Да кљўца зрно грoздово, / Јá јурну да га напудим, / Али ме ђїжа саплeте, / Па ми поїида дублeте” (н. п.).

Дубрава ж источна четврт Књажевца.

Дубравац м становник Дубраве, онај који је пореклом из Дубраве.

дубравка ж врста књажевачког вина. – Он пїје шпрїцери само од дубравку. в. златна дубравка.

дубравснї, -ска, -ско који припада Дубрави, који је у вези са Дубравом.

Дубравчанка ж становница Дубраве, она која је пореклом из Дубраве.

дубри несвр. *стоји, чека*. – Пí ми коñе бíстру вóду, / Тí си свú ноç жéдан дубрél (н. п.).

дúваљћа ж *цев од неке шупље траве, дужине око бо ст којом се дува у ватру да би се разгорела*. – Дúваљће се прае од цвелíку.

дуванíна ж *ауг. и пеј. од дуван*. – Штó, брe, не остáиш дуванíнуту кд ти шкóди.

дуванíште с *место где се сади дуван*.

дувањíка ж бот. в. *сукрвичина* *Luchnis coronaria* Desr.

дúвар м *зид*. – На едñн дúвар огледáло, на дрúђи дúвар слíка. в. и: бел ко дувар, у четри дувара.

дуварíшта с у пеј. значењу *зидине*. – Од нашу кúћу остáла сáмо дуварíшта.

дúвка ж упор. дупка. **1.** *рупа на нечему, отвор*. – Лбнац íма на днó дúвку, че е добър за саксíју. – Овај дúвка е овде остáена да промúлиш рúку, па да зáпнеш врáта изнúтра. **2.** *јама, удубљење*. – Кóпам дúвће да посáдим лóзје. **3.** *јазбина*. – Јáзовци жíве по дúвће. **4.** *пећина*; упор. пештера. – У наш крај íма гоцá дúвће: Мéча дúвка, Говéца дúвка, Штрбýчка дúвка и дрúђе дúвће. в. зајак копа дувку.

дúвка несвр. у дем. значењу *дува, дува ветрић*. – Дúвка помáлко од кьм Јáблен, та ни раслацúе.

дувкáње с *гл. им. од дувка*.

дувћел м *пеј. од дувка (1, 3, 4); упор. дупћел*. – Комћел пóпе проз дувћел. – У тíја дувћел мóж да íма нéка живинá.

дúвчес, -та, -то *који је рупичаст, шупљикав*. – Онá си исплéла дúвчесту дрéју.

дúвчи несвр. *буши руну*. – Дувчí дрвó да напраí гајдунíцу.

дúвчица ж *дем. од дувка (1, 2); упор. дупчица*. – Пред зимú трéбе да затíснеш свé дúвчице, да ти не улáзи зимá у собу.

дугá ж **1.** *мало повијена даска као саставни део бачве, бурета и сл.* – Мóра да промéнимо еднú дугú на бúрено. – Имам багренове дуђе за продаву. **2.** *атмосферска оптичка појава, лук спектралних боја, дуга*. – Кúј не вíди дугú, дúгачка му шíја кóлко шептелија.

дугáнчица ж *дугачка, а тесна њива*. – Где су пóвише брајћа, онó им њíвете дóјду дугáнчице.

дугуљáт, -а, -о *који је дугуљаст*. – Дугуљáта му главá.

дúд м (мн. дúдови и дúдове) **1.** *дрво дуда* *Murva*. **2.** *плод дуда, дудинка*. – Назóбемо се дúдови, па онаквí умáзани íдемо на Тимóк да се окúпемо.

дúда ж **1.** *деч. сиса, дојка*. – Сваћи час тражи дúду. **2.** *цуцла*. – Сíне, на ти дúда.

дúде с у дем. и хип. значењу *мало дете, новорођенче*. – Дúде мáтерино.

дудлén м *бобица на листу дрвета*. – На кíнови лísје чéсто íма дудлéње.

дúдне свр. **1.** *стругне, побегне, дуне*. – Кьд ме вíде, дúдну проз момурузí. **2.** *Удари кога снажно песницом (директом)*. – Дúднем га ú груди и óн пáдне.

дудњáње с *гл. им. од дудње*. – Чúеш ли тí тој дудњáње от кьм Ћитку?

дúдње несвр. **1.** *тутњи, потмуло тутњи*. – Три денá су на Јáблен дудњáли тóпове. **2.** *грми из далека*. – Дúдње од Есén, ел че ћíша, ел че град.

дудóрење с *гл. им. од дудори*.

дудóри несвр. *једва чујно говори, ћућори*. – Чúем нéћи дúдоре, ал и не вíдим.

дудúк м **1.** *свирала начињена од дрвета*. – За врéме онíја рáт, несú смéле да свíре бáнде, па е Сава Богданац свирíл у дудúк, у Јéшину кавáну, да íгра младиња. **2.** *онај који је глуп, који не зна ништа*. – Штó си, брe, тóљћи дудúк?

дудучáр **1.** *сврдло којим се буше*

дудуци; упор. дудучарник. **2.** мајстор који прави дудуке. – Имало е едѣн дудучар у Добљњи крај, сѣг нѣма ни њѣг.

дудучарник м в. дудучар (1).

дудученце с дем. од дудук. – Цѣл дѣн свѣри у еднѣ дудученце.

дужнина ж в. длжнина.

дужнос м 1. службени положај. – Он сѣг на голѣм дужнос, на њѣг се на треску не мѣж донесѣ. **2.** оно што се мора чинити, обавеза. – Твој дужнос је да чуваш говѣду, а за друго се не сеѣирај.

дуздише се несвр. потпуно се задовољава нечим.

дуј узвик за мамљење прасади, обично поновљено. – Дуј-дуј, гудо.

дујѣ несвр. дува да би нешто надувао. – Дујѣ мѣјур.

дујѣ се несвр. 1. надима се. – Едѣн мршљаќ доле почѣл да се дујѣ, па не да смрдѣ... **2.** љути се, срди се. – Штѣ се дујѣш од ништа?

дујѣње с гл. им. од дује (се).

дук м дух, авет. – Дук ли е, женá ли е, сáмо видим нѣкво белѣ у срѣд нѣч.

дукатѣнка ж зоол. врста кокошке.

дукуљак м в. докуљак.

дулѣк м бот. диња.

дуља несвр. ринта, ради преко мере. – Дуљам ко коњ, ал ми никуј тѣј не признава.

дуљање с гл. им. од дуља.- Цѣл вѣк сáмо дуљање, ниќад ѣдмор, ниќад мѣр.

дум оном. узвик за опонашање звука који настаје кад опали пушка; упор. тум.

дума несвр. говори, прича. – Ыма от квѣ мѣ да думамо, сáмо се не мѣж сабѣремо. – Ел сам ти думáл да тѣј не рабѣтиш? – Квѣ ти дума онѣја? – Дума се, да че пá мѣж да избѣје рáт.

дума ж говор, разговор. – На едѣн кáмен стовáмо, / Еднѣ си дѣму думáмо (н. п.).

думање с гл. им. од дума.

думѣљ м 1. основ, темѣљ. **2.** домаћин, кућни старешина. – Он е думѣљ на кућу, без њѣга се ништа не мѣже.

дунавска кошáва ж мет. један ветар у Тимоку.

дунда ж 1. млада, једра, мало пуначка женска особа. – Јá це жѣним за онѣј дунду. **2.** в. динда.

дундес, -та, -то који је дебѣљушкаст. – Кѣсе му гргуљаве, а он дундес. – прави Цѣганин.

дундѣри се несвр. љути се, дури се. – Бѣш ме брѣга што се дундѣри.

дунђерин м мајстор који је вешт у градѣи куће од дрвеног материјала. – Свѣта Чуравна е бил пѣзнат дунђерин, дáко нѣ имáл нѣколко прѣста на еднѣ рѣку.

дунђерлѣк м вештина грађења кућа од дрвеног материјала. – Он се разуми и у дунђерлѣк и покре кѣла.

дуње свр. нагло оде. – Нáљути се и дѣну нис пѣт.

Дунов м рет. река Дунав. – Да урѣпи у бѣл Дунов.

дуња ж (најчешће у мн. дѣње) коњска балега. – Зѣкан праи дѣње.

Дуња ж име.

дуњаќ м место где су посађене дуње (обично поред пута или као ограда). – Кѣд замѣнеш онѣја дуњаќ.

дуњѣц м бот. дуња крупног дугуљастог плода, мушка дуња Cydonia oblonga Mill.

дуње рањѣ ж једно народно коло у Заглавку.

дуњѣца ж 1. млада дрво дуње. – Овдѣ да посадиш дѣњицу, а пѣтам јáблчку. **2.** ситан плод дуње. – Оч ли, сѣне, да ти тѣтка дадѣ еднѣ дѣњицу?

дуњѣвина ж 1. кора од дрвета дуње која се употребљава за бојење пређе. **2.** посечено дрво дуње. – Не вáља да сѣшиш мѣсо на дуњѣвину, ел пѣсле замирисѣе на дѣњу.

дуњѣна несвр. много ради, ринта.

дуња ж 1. дем. од дуња (плод, мада и дрво). – Дуњицана родила ситне дуње. 2. фиг. дојка, сиса.

дуњање с гл. им. од дуња.

дуовит, -а, -о који је љутит, плаховит. – Сретоше ју але дуовите.

дупал, -пла, -пло који је двострук. – Дупал ти опасачат, озгор такъв, оздол зелен.

дупе с (мн. дупетија) 1. стражњи део људског тела на коме се седи. 2. шири део јајета. – Јајце не мож да стои на дупе, дако га успраљаш. 3. задњи, доњи део краставица или неког другог плода. – На краставицу дупе горко. 4. дно суда за воду. – Шаесто дупе на тиквуту, па се затој изврча. в. глупав ко дупе, дупе здере, душа че ти на дупе искака, за дупе, лиже дупе, седи си на дупе, срби дупе, тури дупе на пазар, удари пету у дупе, шти излезне на дупе.

дупе здере изр. виче на сав глас.

дупета се несвр. 1. прави се важан, а уствари је нико и ништа. – Што се дупеташ кд несј ни за криви... 2. отима се, копрца се, покушава да се избави. – Не вреди ти што се дупеташ, има д идеш у апусу и толко ти е. 3. меша се тамо где му није место. – Не дупетаж се мецу газде.

дупетање с гл. им. од дупета се.

дупигин реч у бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач.

дупка ж в. дувка.

дупна ж женска особа велике задњице. – Овај си е елис дупна.

дупне свр. 1. удари. – Да те дупнем по грбину, да си прокараш залог? 2. падне при чему се чује туп удар. – Чу ли да некво дупну од тован?

дупћел м в. дувћел.

дупчица ж в. дувчица.

дур предл. до, све до. – Моје е одовде дур граициу.

дур речца за истицање друге речи, баиш. – Дор девојка, дур девојка.

дурма м кудрав пас и име таквом псу. – Знаеш ли ти кккъв дурма лежи там пред тај врата?

дурмес, -та, -то који је космат, кудрав, чунав. – Дурмес како Дурма. 2. буцмат. – Напраил се дурмес, има га преко деведесет ћила.

дуса се несвр. 1. набусито одговара, срд се, бреца се. – А му нешто рекнеш, одма се дуса. 2. удара се у груди, буса се. – Мислиш ако се дусаш да ти се нећи плаши?

дусање с гл. им. од дуса (се). – С газдугу мораш полък, он не трпј дусање.

дусне се свр. бреце се, осорно одговори. – Не пантим квб му реко, а он кд се дусну, ко да е не знам квб билб.

дућан м (поред значења: трговачка радња) фиг. предњи разрез на панталонама, илиц. – Закопчи си дућанат, да се знае да е затворен.

душá ж (мн. душе, уз бр. души) 1. оно што човека чини живим. – Нестáла душá у њега. 2. дах. – Смрдј му душá на дувáн. 3. људско биће, човек. – Имáл сам на копáње девéт душá. 4. живи створ, животиња. – И зајáк је душá. 5. онај који је добар, који је душеван. – Душá од човека. в. води душу, где че ти душа, душа че ти на дупе искака, кани душу.

душá че ти на дупе искака изр. умрећеш у највећим мукама због својих недела.

душамé с 1. патос на запрежним колима. – Кд идем у воденицу, турим две-три врече на душамé, а канáте стурим. 2. под на кућама које су над подрумом.

душе се несвр. мн. 1. њуше се, испитују се (о псима). – Кучичи, чим се срéтну одма се душе, ел се здаве. 2. фиг. налазе се у љубавном загрљају.

душење с. гл. им. од души (се). – Код

кучичи е најпречо душење покре дупе,
па тѣг на друга мѣста.

дúши несвр. њуши, мирише, иде за
мирисом. – Куче дúши дйру.

душйчина ж бот. космополитска
дуговечна зељаста биљка из фам.
Labiatae уствари полугрмић свега педаљ
висок, пријатног и веома ароматичног
мириса и укуса, мајкина душица *Thymus*
serpyllum L.

душйчинка ж дем. од душичина. – У
васуљ турим мálко душйчинку.

душйчка ж дем. од душа. – Топла му
душйчка. – Пушти га да жйви и онó е
душйчка, дако е зајчé.

душманйн м (мн. душмање) зао
човек, баксуз. – Од тебе, брé, нéма по
душманйн на овйја свёт. – Душмање ми
крв попйше.

душманка ж жена душман. – Тéј моé
другаче ми несú другаче, онé су моé
душманће.

душманлѣк м особина онога који је
душман. – Нé знам сáмо одóкле онóлђи
душманлѣк у њéг.

душмансћи прил. на душмански
начин. – Штó ме глédаш душмансћи?

душовáдник м 1. крвопйја, зликовац.
– Тй си, брé Стојáне, човек душовáдник.
2. извршител смртне пресуде, целат. –
Свёти Рáнђел – Душовáдник.

дúшован, -вна, -вно који се одликује
добротом, саосећањем за друге,
душеван.

душовóди несвр. живи сиротињски,
скоро полугладан. – Душовóди јóш
нéкако, али тýј е.

Ђ

ђавол м 1. *ђаво, сатана*. – Ђавол ни оré, ни кóпа. 2. *вешта особа, преварант*. – Вáрди се од њéг, óн је голéм ђавол. 3. *враголан, несташко*. – Ђавол детé. в. знае где ђавол спи.

ђаволаш м в. *ђаволесник*.

ђаволéсник м *обешењак, враголан*; упор. *ђаволаш*. – Тóј детé е ед́н ђаволéсник, прéцве неквó извóди.

ђаволíт, -а, -о *који је ђаволаст, враголаст*. – Светлáна нé ђаволíта, ал нé ни глúпа.

ђаволсћи, -ска, -ско *који припада ђаволу, који се односи на ђавола*. – Огрнóу се у ђаволску кóжу. – Ђаволсћи шéгрт.

ђаволсћи прил. *на ђаволски начин*. – Ђаволсћи глéда с онíја њóјни óчи.

Ђаволсћи днí м *дани од Божића до Богојављења*.

ђаволува́ње с гл. им. *од ђаволуе*. – Ед́нпúт ти íма пресéдне тóј ђаволува́ње.

ђаволуе несвр. *изводи враголије, смишља ђаволије*. – Слáвко на бáбу Катарíну стáлно нéшто ђаволуе.

ђаволштина ж *обешењаштво, несташук*. – Престанí ед́н пúт с тéј твоé ђаволштине!

ђáк м (вок. јд *ђáче*) *онај који је ђачких година, момчић*. – Ус пúт íду двá ђáка, јунáка.

ђалапáк м в. *ђелак*.

ђачé с. дем. и хип. *од ђак*. – Кó се úчи у чкóлу, вáшето ђачé, ел че прéјде, ел че понавља?

ђéбра несвр. *много и тешко ради, ринта*. – Ђéбра ко магáре.

ђебрáње с гл. им. *од ђебра*. – Цéл вéк ђебрáње.

ђевреисáње с гл. им. *од ђевреише*.

ђевреíше свр. *слепи, завари једно за друго*. – Цíганин загрéе у óгањ и сећíру

и близнíцу, па и тýг ковé с голéми чúк да и ђевреíше.

ђевреíше се свр. 1. *стврдне се нека претходно мека материја да се од ње не може ни комад одвојити*. – Ђевреисáл се мéд у врчву. 2. *слепе се међусобно разни делови*. – Намáжеш с лéпак и гúму и парчéто, чéкнеш да се мáлко просúши и залéпиш еднó за друго и онó се пóсле ђевреíше и не мóш се одлéпи.

ђéга несвр. 1. *снажно удара некога у слабине или у стомак*. – Ђéга га да га убíје. 2. *удара о земљу*. – Не истоварúју ко лúђе, него ђéгају цáковити какодáе. 3. *свом тежином скаче по нечему*. – Ђéга са свé цíпиле по óдар.

ђéга се несвр. *више пута узастопно свом тежином тела баца се на нешто*. – Не ђéгај се по креветýт, ем ч га стрóшиш, ем це убíеш.

ђéгав, -а, -о 1. *који је мекан, а требало би да је черићи*. – Ђéгав ти лéб. 2. *који је гегав у ходу*. – Íде нéкав ђéгав човéк.

ђéгавац м *онај који се гегав у ходу*; упор. *ђегавко*.

ђéгавко м у дем. *значању ђегавца*.

ђéгавче с *дете које се гегав у ходу*.

ђегáње с гл. им. *од ђега (се)*. – Ђегáње с нóђе по мешíну.

ђéгна ж *дебела и трома женска особа*. – Па ко тí рачúнаш да свртíш дóм с онúј ђéгну, тéб трéбу двá вéка за тóј.

ђéгне свр. 1. *падне свом тежином да јекне*. – Ђéгну од товáн. 2. *акне некога у слабину*. – Ђéгну га та му дúшу затаи. 3. *ударе некога или нешто о земљу*. – Ђéгну га óсам.

ђéгне се свр. *свом тежином тела баца се на нешто*. – Ђéгне се на њú ко на слáмњачу.

ђелáк м *дечко, дечкић*; упор. *ђалапак*.

– Тóма нé више детé, óн стáл ђелáк.

ђелка несвр. в. *ђилка*. – Цéл дѣн ђелка по сокаци, дóм се не приврѓа.

ђема речца у бројаници: *ђема-дрма, ђесе-дрсе, опопо*.

ђемија ж *лађа, барка*

ђемџија м *бродар, лађар, чамџија*. – Ђемџије, брајђа да сте.

ђеометар м *геометар*. – Код њи су седéли нéћи Рýси, ђеометри.

ђеомéтрија ж *геометрија*. – Ровé, велí, дáл му прóфисер двóјку из ђеомéтрију.

ђеомéтричар м в. *ђеометар*. – Преди онíја рáт ђеомéтричари су премерувáли цéло пóље.

ђенерисáва несвр. *кидише, напада кога*. – Къд је пијáн ђенерисáва на кугá прво наíде.

ђенерисавáње с гл. им. од *ђенерисава*.

ђердán м 1. анат. *мекани подбрадак код говечета*. 2. анат. *део кресте испод кљуна код живине*. 3. *ситни лицидерски колачићи нанизани у огрлицу*. – Оч ли да ти кúпим ђердán, ел ђерацу?

ђердáнче с дем. од *ђердан*. – Нíжем пелéше у ђердáнче, за окол гýшу.

ђерђев м *рам на коме се разапне платно за везење, ђерђеф*.

ђерђевáчћи, -чка, -чко *који је у вези са ђерђефом, који се односи на ђерђеф*. – Истровíла сам си иглú ђерђевáчку.

ђерђенé с бот. в. *ђорђин* *Dahlia variabilis* Desf.

ђерђил м бот. в. *ђорђин* *Dahlia variabilis* Desf.

ђерђина ж бот. в. *ђорђин* *Dahlia variabilis* Desf.

ђерђип м мож. *бисер*. – На девóјче перó пауново, / А на момчé зрно ђерђипово (н. п.).

ђиба ж дем. и хип. од *ђибаница*. – Сíне, óч ли мáлко ђибу?

ђиба се несвр. *гиба се*. – Млóго се

ђиба нáшијав товáр, стрá ме да се не преврне.

ђибав, -а, -о *који је мек, гибав*. – Нé ко друђи мýжје, да е чврс, него дóјде ђибав.

ђибáница ж 1. *пита, гибаница*. – Када бéше за óбеда, / за свí бéше прéсно млекó, / Пиперáне ђибáница (н. п.). в. вијена ђибаница. 2. *фиг. задовољство и радост из пакости*. – Ала ми е ђибáница што му се тóј десíло.

ђибаничáр м *онај који радо једе гибаницу*. – Já несъм нéћи ђибаничáр, пóвише си вóлим месцé.

ђибáничка ж дем. од *ђибаница*. – Нáно, дáј ми јóш мáлко ђибáничку.

ђибрóше се свр. *укисели се и усмрди се нека органска материја*. – Ако нéч да ти се ђибрóше комíна, мóра ју засíпеш с пепéл.

ђива ж *овца која има бујнију вуну око врата и име таквој овци*.

ђивка ж хип. од *ђива*.

ђидíа ж *особа која се много дотерује, кицош*.

ђижа ж *чокот винове лозе*. – У нáше лóзје íма трíста ђиже прокúпац и петстóтин ђиже плóвдина. – Окол свáку ђижу дóбро да окóпаш и да исплéвиш траву. – Ој, ђижо, бóжјá кáпко, / Штó си тóлко преродíла (н. п.)?

ђижица ж дем. од *ђижа*. – Ђижицана штóно првња зрéе, óбрана.

ђижурина ж *ауг. и пеј. од ђижа*. – Стáре ђижурине да се повáде и да се посáде нóви прúтје.

ђижурка ж *мала, стара гижа*. – Онáј се ђижурка јóш дејáни.

ђизда се несвр. *кинђури се, гиздави се*.

ђиздав, -а, -о *који је леп и поносит, уз то кицош*. – Стéва, куí е ђиздав беђáрин, јáко úбаво чýва стóку, па му и стóката ђиздава.

ђиздавко с *кицош*. – Ђиздавко у

пртене панталоне.

ђиздање с гл. им. од *ђизда се*. – Не мош ти помогне никакво *ђиздање*, види си се да си дрта.

ђилка несвр. *трчкара, каска, скакуће с ноге на ногу (о детету)*; упор. *ђелка*. – Нема да *оди*, него *ђилка*.

ђилкање с гл. им. од *ђилка*. – Детенце, ел ти мож да приседнеш, да престанеш с тој *ђилкање*?

ђимназија ж *гимназија*. – Он ишъл у *ђимназију* десет годин.

ђимназијалац м *ученик гимназије*.

ђимнастика ж *фискултура, гимнастика*. – Мён у *ђимназију* предавал *ђимнастику* Рус, Георгий Хвостихов, едён *омали чичица*.

ђинђа ж *украш, бисер, ђинђува*. – Ој, девојћо, *ђинђо моја* (н. п.).

ђинђа несвр. **1.** *ниже бисере, ђинђуве*. **2.** *кити, украшава кога*. – Ој, девојко, *ђинђо моја*. / *Ђинђала те мајка твоја* (н. п.).

ђинђир м *бисер*. – Нижем *ђинђир* на свилен конџц.

ђинђиров, -а, -о *који је од ђинђира, од бисера, бисеран*. – Сврче едно зрно *ђинђирово* и *откола се под одар*.

ђине несвр. **1.** *губи живот неприродном смрћу, гине*. – Ђине *народ без потребу, по ратови*. **2.** *јако жели, чезне*. – Од *љубав се не живи, ал се за њу ђине*. **3.** *потпуно је одан коме или чему*. – Он *ђине за своёга старешину*. **4.** *угињује (о животињама)*. – Почела ни *ђине стока*.

ђипс м **1.** *калцијум сулфат, гипс*. – Купи едно *ђило ђипс*, да *зађипсирамо овёј пуклотине покре врата*. **2.** *хируришки завој за прелом костију*. – Турили му *руку у ђипс*.

ђипсан, -а, -о *који је од гипса*. – У школу ни донесу *ђипсану главу*, да ју *цртамо*.

ђипсира несвр. *изводи гипсане*

радове, гипсира. – *Ђипсира покре пёнцери да ни не вурй ветар*.

ђипсирање с гл. им. од *ђипсира*.

ђиринчи несвр. *много ради, диринчи*; упор. *ђирчи*.

ђирчи несвр. *в. ђиринчи*.

ђитара ж муз. *трзајући жичани инструмент, гитара*. – Несъм се научил да *свирим у ђитару*.

ђоз м бот. *вишегодишња, зељаста, ароматична биљка из фам. Laminaceae, нана питома Mentha piperita L. Употребљава се као зачин*. *в. жабин ђоз*.

ђозьк м дем. од *ђоз (као зачин)*. – Кьд *варим васуљ турим му малко ел душичину, ел ђозьк*.

ђорђин м бот. *вишегодишња жбунаста биљка тамноцрвених цветова из фам. Asteraceae георгина Dahlia variabilis Desf., упор. ђерђене, ђерђина, ђурђан, тодовка*.

ђока м вулг. *мушки полни орган*. *в. пита си ђоку*.

Ђорђа м *име*. *в. Посни св. Ђорђа*.

ђос м *изненадни налет какве жеље, хир*. – *Дојду му понећи пút ђосови, па ни сам не зна квó оче*.

ђотуре прил. *све заједно, без мерења, ђутуре*. – *Продал сам и сёно и сламу ђотуре за двёста бање*.

ђотурица ж *цена рада зависна од величине посла, а не од броја дневница*. – *Малтерисују ми кућу на ђотурицу*.

ђуброше се свр. **1.** *направи се на ђубре*. – *Сливе попадале позам и текá се ђубросале*. **2.** *испрља се*. – *Пёнцер се ђубросал од муосерине*.

ђувёглија м *момак, младожења*. – *Ђувёглије, гдé сте да сте, / Тёла би да знам* (н. п.).

ђувёз м **1.** *тамноцрвено-љубичаста боја*. **2.** *дуга женска вунена сукња тамноцрвено-љубичасте боје*.

ђувёзан, -зна, -зно *који је тамно*

црвен. – Ѐма ђувезан ценпер, па јако ўбав.

ђувезліја ж 1. *врста црвене свиле за женске хаљине.* – Добыла сам свылу ђувезліју, / Да начыним свечане аљине (н. п.). 2. *врста црвене чохе.*

ђувезнікав, -а, -о *који је благо ружичасто-љубичаст.*

ђувек м в. *ђувеч.*

ђувендіја ж *весела, враголаста, раскалашна женска особа.* – Къд се жэніш воді рачўн да не најдэш неку ђувендіју.

ђувендіка ж *хип. од ђувендија.* – Дызайте се сэлше ђувендиће!

ђувеч м *велика земљана чинија из које куса цела породица;* упор. *ђувек.* – Мій, децá јўтром искўсамо плн ђувеч с млекó.

ђуздел прид. индекл. в. *ђузел.* – Ђуздел девојћа, / Смрдэл неvéста (н. п).

ђузел прид. индекл. *леп, диван.* – Па пољуби ђузел Неду, / Ђузел Неду не лўбену (н. п.).

ђул девојћа ж *девојка лепа као ружа.* – Ђул девојћа под ђўлом је сéла. / Ђўл се рóни, по девојћу пада (н. п.).

ђўле с *узвишење полуоптастог изгледа.* – Ђўле е изнад шкóлу у Трговіште, а óкају га и Óбли камен.

ђўленце с 1. *дем. од ђўле (метална кугла).* 2. *онај који је добро ухрањен, дебељушкаст (претежно о ситним домаћим животињама).* – Јáгње ко ђўленце.

ђўлетіја с мн. од ђўле, *ђўлад.* – Роділ се ўбав конпїр, свé крупна ђўлетіја.

ђўлумента ж *руља, булумента.* – Ѐде неква ђўлумента.

ђўма ж в. *ђумка.*

ђўмáш м *пас малога раста.*

ђўмес, -та, -то *који има ђубу, ђумку.* – Ђўместо јáгње.

ђўмїш м *сребро.* – У Берчїновци йма едбн брэг куї се зовé Ђумїш чўка.

ђўмка ж 1. *ђуба код неких животиња.* – Јáгње йма ђўмку на главу. 2. *овца са ђубом и име таквој овци.*

ђўніја ж *шала, спрдња.*

ђурђан м бот. в. *ђорђин* *Dahlia variabilis* Desf.

ђурђевак м бот. *биљка из фам Liliaceae са белим, звонастим, мирисним цветовима* *Convolvulus maialis* L. в. дивји ђурђевак.

ђурђевачћи, -чка, -чко *ђурђевски, ђурђевдански.* – Да и нóсим на дéла голéма, / Да и рóси ђурђевачка рóса (н. п.).

ђурђевка ж *једно народно коло у Заглавку.*

ђурђево цвэјће с бот. *ђурђевак* *Convallaria majalis* L.

ђурђевче с бот. *броћика* *Gallium cruciata* Scop.

ђурђїл м *ђурђевско јáгње;* упор. *цурцил.* – Овўј гóдин нече да кољемо ђурђїла.

ђурунтїја ж 1. *гомила, руља.* – Збрáла се нека ђурунтїја пред зáдругу. 2. *гужва, пометња, неприлика.* – Бўди мїран, немóј да прáиш ђурунтїју!

Е

ѐ речца за показивање. – Ё га там, лежі мртѣв пијан.

ебава несвр. ирон. *поштује, уважава, цени.* – “А, брѣ детѣ, тѣ ме ѣч не ебаваш”. “Ебавам те, мајсторе, ебавам, ал не мѡг да постигнем”.

ебава сѡјђе изр. *ради неки некористан посао, ради неки посао на своју руку.*

ебага 1. *узв. за исказивање неверице: заиста, стварно; није могуће.* – “За овѡј сам дал стѡ бање”. “Ебага”! **2.** *речца за исказивање неверице: није ваљда.* – “Он че се жѣни за Љубинку”. “Ебага”.

ебѣ ме изр. *задаје ми невоље, онемогућава ме, спутава ме.* – Тѡј ме мѣне ебѣ, штѡ нѣмам школу за тѡј мѣсто.

ѐбо ѐжа изр. *настрадао, надрљао.*

евѣ речца **1.** *за указивање на некога или нешто што је у близини.* – Евѣ га дѣда Тимилѣја, нѣка ти он каже, ако мѣн не веруеш. **2.** *за указивање да се неко или нешто изненда појављује, долази.* – Евѣ и ѣду. **3.** *кад се неком нешто нуди, даје.* – Евѣ ти овѣја шпѡрет, ес да е стар, ал мѡж јѡш да послужѣ. – Евѣ ти врчам шинѣк.

евѣ ти га ѡјђа изр. **1.** *е баш да ти не дам.* **2.** *е није тако како ти кажеш.*

Еврѣин м *Јеврејин, Јевреј.* – Ама, брѣ Милане, тѣ си прѣви Еврѣин.

Еврѣјка ж *Јеврејка.*

еврѣјсѣи, -ска, -ско *који припада Јеврејима, који се односи на Јевреје.* – Код нас нѣкуј нѣ зна да врѣви еврѣјсѣи.

Еврѣјниѣа ж *Јеврејка.*

Еврѣјче с *дете Јеврејина и Јеврејке, Јеврејче.*

евтѣка ж бол. *туберкулоза, јевтика;* упор. ектика. – Там долѣко билѡ, Стојан ѣма евтѣку.

ѐвтин, -а, -ѡ **1.** *којему је мала, ниска цена.* – Купѣ ѐвтино басамцѣ за пргљачу. **2.** *који је безначајан, ништаван; неозбиљан.* – Немѡј тѣ мѣн да продаваш ѐвтини штѡсовѣ.

евтиночѣ ж *јефтиноћа.* – Купѣј доклѣ е евтиночѣ, јѡтре че свѣ да поскупѣе.

евтѣчав, -а, -ѡ *који има јевтику, који је туберкулозан;* упор. ектичав. – Немѡј да пѣеш вѡду по њѣга, он е прлѣга евтѣчав.

егѣ ж *турпија;* упор. јега. – Матѣката да се потрља мѣлко с егѣ, па че бѡље да кѡпа.

егѣ речца *ваљда, можда, еда;* упор. јега. – Егѣ испѣдне нѣшто од њѣг. – Егѣ дѡјду.

Егѣпија ж *име.*

еглѣк м *марамѣца од финог веза, златом извезена у јѣдном углу, јаглук.* – Ако сам ти везѣн еглѣк далѣ, / Везѣља сам па сам га навѣзла (н. п.).

еглѣка ж бот. в. *егличѣца Primula veris (L) Huds.*

Еглѣка ж *име.*

еглѣчица ж бот. *дугѡвечна зѣласта биљка из фам. Primulaceae јѣдан је од првих весника пролѣћа. Из рѣзома избија изнад земље розѣта од неколико листовѣа, а затим дршка висока 15 до 30 ст на чијем се врху налази по неколико дивних, левкастих, жутих цветѡва, јаглика, јагорчѣвина Primula veris (L) Huds., упор. еглика.*

егѣља ж зоол. *речна и морска риба која има тело слично змији, јегуља Anaguilla vulgaris.*

егѣљи се несвр. *вије се као јегуља, умѣљава се.* – Мѣле се егѣљи окол дѣду Симиѡна, егѣ би му овѣја дал нѣѣи динар.

ѐд м *јѣд, горчина.* – Че да пѣкне од

ед.

едѣн, еднѣ, еднѣ бр. *један*. – Едѣн пѣмет велѣ овѣк, дрѣѣи пѣмет велѣ онѣк. – Чѣвају сѣмо еднѣ крѣву. – Еднѣ прѣсе кѣпе ѣ пролет и чѣвају га дѣ есен, за мѣз.

едѣн пѣт мѣра да се плѣти изр. *ако сад избегнеш и не платиш, сигурно је да ћеш кад тад платити и то можда много болније.*

еданѣс бр. *једанаест*. – Рѣкал че да дѣјде у еданѣс сѣта.

еданѣесе бр. *једанаест*. – Гумењѣци кѣштају еданѣесе бѣѣће.

еданѣсет бр. *једанаест*. – Лѣтѣс сам пѣсал еданѣсет брѣви ѣвце.

еданѣсти, -ста, -сто *једанаести*. – Из еданѣсти пѣт положѣл за “фѣћу”.

еданаестѣна ж **1.** *једанаесторо*. – Овѣј ѣѣву пожѣњају еданаестѣна. **2.** *једанаести део, једанаестина*. – Кѣд делѣлбу ѣн дѣби еданаестѣну.

еданаестѣца ж **1.** *бројка којом се обележава број једанаест*. – На тонболѣ еданаестѣца нѣјчесто добѣва. **2.** *оно што је обележено бројем једанаест*. – Тѣга чѣнѣвника мѣж да трајѣиш у еданаестѣцу, ако е тѣм.

едѣнпѣт прил. *једанпут, једном*; упор. едѣнпѣтка. – Дѣста че ти бѣде да те удѣрим сѣмо едѣнпѣт.

едѣнпѣтка прил. *в. едѣнпут*. – Че ти дѣјде тѣј едѣнпѣтка ѣ главу.

ѣдар и **ѣдѣр** –дра и -дрѣ, -дро и -дрѣ *који је једар*. – Едѣр у лицѣ. – Удре јѣблѣе.

едѣвѣ прил. *једва*. – Едѣвѣ га најдѣо у онѣјѣ лѣм.

ѣдѣ несвр. **1.** *једе*. – Дѣјдѣ да едѣмо. – Уц, не срамѣј се. – Учте, пѣте, па че ви тѣримѣ. – Мѣ ѣдомо, несмѣ глѣдни. – Томѣн едѣомѣ онѣ удари ћѣиша та ни рѣскара. – Ел си ѣл? – Че да пѣкне едѣечи. **2.** *малтретира некога речима и поступцима*. – Не ѣц ме!

ѣдѣ гѣвна изр. *говори којеишта, оговара*. – Штѣ си, морѣ, ѣла гѣвна за мѣн код Марѣју?

ѣдѣ с туѣи зѣби изр. *живи на туѣ рачун, јѣш га дрѣги храни*.

ѣдѣ се несвр. **1.** *секира се, једе се*. – Жѣва се едѣм. **2.** *слаби, мршѣви, нестѣје*. – Едѣ се од нѣку бѣлес. **3.** *таѣи се од дуге употребе*. – Едѣ се осѣвѣне, ако се не подмазѣју редѣвно. **4.** *помрачује се (о сунцу)*. – Едѣ се слѣнце. **5.** *смањује се (о месецу)*. – Едѣ се месец.

ѣдење с упор. *једење*. **1.** *јело, храна*. – Онѣ јѣко ѣбѣво гѣтви ѣдење. **2.** *обед (дѣручѣк, ручѣк, вечера)*. – Затѣче ни на ѣдење.

ѣдење до пѣмет изр. *толико му прија, да једе док се не напуни, “до мозга”*. – Жѣжѣк лѣб и сѣриње – ѣдење до пѣмет.

ѣдењѣце с дем. и хип. *од ѣдење (1)*; упор. *једењѣце*. – Дѣ, спремѣ мѣлко нѣко ѣдењѣце!

ѣди сѣрме изр. *не једи оно што се не једе*.

ѣдинѣс и **ѣдинѣјес** бр. *једанаест*. – Имѣл сам ѣдинѣс гѣдин кѣд ме уценѣли да чѣвам ѣвце.

ѣдинѣесе бр. *једанаест*. – Уто, прошлѣ вѣч ѣдинѣесе гѣдин од тѣг.

ѣдинѣсет бр. *једанаест*. – Чѣвам моѣ ѣдинѣсет и ѣгѣве трѣ, та четринѣсет ѣвце.

ѣдинаѣсти, -ста, -сто *једанаести*. – Кѣд че да рѣди ѣдинѣсѣтѣ дѣте онѣ се рѣзболе и едѣвѣ прѣскѣчи.

ѣдинаѣстѣна **1.** ж *једанаесторо*. – Едѣвѣ га ѣдинаѣстѣна нѣтовѣрише. **2.** *једанаести део*.

ѣдинаѣстѣца ж **1.** *бројка којом се обележава број једанаест*. – На кѣпу му, на носѣчѣтога, ѣдинаѣстѣца. **2.** *оно што је обележено бројем једанаест*. – Ун стражѣрчи пред ѣдинаѣстѣцу.

ѣдѣнац м *једини син, јединац*. – Ун му бил едѣнац, тѣја штѣто умрѣл.

едіни, -на, -но *једини*. – Да си едіно мўшко не би пошла́ за те́б.

единење с гл. им. од *едини*.

едіни несвр. *сједињује*. – Она́ га едіни, оно́ се раздв́аја.

едіни се несвр. *сједињује се*. – Бетон и железо се едіне и стањују брајћа, та текá држ́у.

едини́ца ж **1.** бројка којом се обележава број један. – Голман на грбину но́си едини́цу. **2.** оно што је обележено бројем један. – Чува́р дрэме у едини́цу, а секлетар пису́е у двојку. **3.** једина ћерка, јединица. – Жéне ћерку едини́цу и давау голéм мирáз. **4.** сукња одређеног начина ткања. – Опасáла едини́цу. в. бошча единица.

едини́чан, -чна, -чно **1.** који је ткан у једну жицу. – Едини́чна бошча. **2.** који је начињен да се у њега уводи само једна жица (о ткачком брду). – Ымам едини́чно брдо.

едини́чка ж дем. од *единица*.

едини́чно ткање с начин ткања при чему се уводи по једна жице основе и у нити и у брдо.

едіно прил. *једино, само, искључиво*. – Едіно тебе óчу за кума.

едінство с *јединство*. – У оніја рат се борімо за бра́ство и едінство.

едн́г прил. упор. једн́г. **1.** одмах, тог тренутка. – Едн́г да си дош́л овáм. – Ен́г по тој етé и њéг. **2.** одједном, истовремено. – Едн́г су пошл́и у шкóлу, пóсле ед́н пóнавља, та се раздвойше.

едн́квв, -ква, -кво који је једнак, подједнак са ким или са чим. – Нéма пóбољ, нéма пóлош, за мéн су свí онí едн́кви. – Бóље би ти било да ћут́иш, да не пр́ичаш нíшта лóше од њéг, ел сте едн́кви.

еднако прил. *једнако, стално*. – Еднако тра́жи нéшто од мéн.

едне свр. *поједе нешто мало, поједе на брзину*; упор. једне. – Да еднемо, па да рабóтимо.

едно́ прил. *око, близу, отприлике*. – Тој прáсе га íма едно́ дваéсе ћíла. – Че те кóшта едно́ двéста ба́нђе, нéче пóмалко.

еднобóјан, -јна, -јно који је *једнобојан*. – Купíла сам еднобóјно ћéбе, не вóлим шеренó.

еднобр́тка ж *поњава од једне поле, од тканине ширине једног брда*. – Еднобр́тка ти вíше дóјде за уз д́увар, него ли за покривáње.

едновр́здруго прил. **1.** једно преко другог; упор. *еднопрездруго*. – Кьд нећí даде́ гó вузбалéри се стр́пају едновр́здруго од рáдос. **2.** врло брзо једно за другим; истовремено. – Збра́ше се несрéјше едновр́здруго.

едногóдац м (мн. *едногóци, уз бр. едногóца*) **1.** који има једну годину (о коњима). – Пасту́в едногóдац. **2.** који је исто годиште са неким. – Њí двóица су едногóци. **3.** војник који служи војни рок од године дана (у време када се војни рок служио више година). – Он је кранівоац, затóј е едногóдац.

еднод́нка ж а. *пртена кошуља начињена за један дан (испредена, изаткана, сашивена) кроз коју се провлаче болесни да би оздравили, путници и печалбари да би имали среће у подухватима, нероткиње да би родиле итд., чумина кошуља*. **б.** кошуља начињена за један дан коју облаче војници да их чува од куришума. **в.** мала кошуља величине палца на рукавици начињена за један дан коју војници ушивају у одећу да их чува од пушке.

еднод́нци м мн. *они који су рођени истога месеца и истога дана*. У народу се верује да се таква деца разбољевају истога дана, од исте болести и сл.

едно́личан, -чна, -чно који има само

једно лице (лице и наличје – о тканини), супр. дволичан. – Овј су чрђе еднóличне, а онј су двóличне.

едномън и **едномън** прил. *стално, непрестано, сваки час*; упор. једномън. – Деца́ едномън траже леб, а не питају има ли. – Немóј ме еднмън затра́цкуеш.

едномесечан, -чна, -чно *који је рођен истог месеца са неким (претежно о деци).* – Онј су едномесечни.

едномуд м *онај који је са једним тестисом*; упор. једномуд. – Къд га чука́мо тѣг видóмо да е бил едномуд.

едноница ж *пост када се у току дана (за време Тудорице) само једном једе, једини оброк (обично вечера)*; упор. једнониче.

едноничав, -а, -о *који изгледа као да едноничи, који је слаб, неухрањен.*

едноничење с гл. *им. од едноничи.* – Едноничење тóј тешко пада, цел дн си гла́дан.

еднонич несвр. *једе само једанпут дневно (обично увече), пости.*

еднопаес, -та, -то **1.** *в. едномуд.* – Чуло се да е бил еднопаес, па се не могъл ожени, него узел удавицу из неко дру́го салó. **2.** *који је баксуз, настран.* – С такви еднопаести ко што си ти не волим да имам никакву ра́боту.

еднопо́друго прил. *једно за другим, у налетима, у таласима.* – Идете си по пртину еднопо́друго, не гурајте се ко тѣлци! – Невóље до́де еднпо́друго.

еднопре́здруго прил. *в. едноврздруго (1).*

едноце́вка ж *пушка са једном цеви.* – Стаљин из Вратáрницу е с њигóву еднóце́вку по убивáл зајци од мно́ђи куи су имáли најмодерне двоце́вђе.

едну́ш прил. *једном, једанпут*; упор. једнуш. – Са́мо едну́ш сам бил код њѣг. – Упали га од едну́ш (каже онај који креше огњилом већ неко време). – Ел

мóж да пресече́ш овој дрвó из едну́ш?

едра́е несвр. *пољ. налива зрно.* – Пшени́ца сѣг у најве́шем едра́е.

Едрење с *град у европској Турској, на ушћу Туње у Марицу, Једрене.* – Къд е билó на Едрење деветстóтин и двана́есте мѣн увáти малáрија, едвá прездравé.

ѣж м зоол. *јеж Echinaceus europaeus.* – Ђж ула́зи у кóчине и да́ви кокóшће. в. ебо ежа.

ежење с гл. *им. од ежи (се).* – Ежење на зиму́.

ѣжи несвр. *јежи, костреши.* – Ђжи кóжу на шиљѣк.

ѣжи се несвр. *јежи се, костреши се.* – Ђжим се од зиму́. – Ђжим се къд чу́ем да че да до́јде, зна́м да че óдма да по́чне да се распра́ља.

ѣжица ж *дем. од ега, мала ега, турпи́јица*; упор. ецица. – Тре́бе ми еднá óстра ежица да наóстрим бичѣи́ју.

ѣза ж *језа, жмарци.* – Ва́ча ме не́ква ѣза, са́мо къд помислим квó мóж да се дѣси.

ѣзава ж *рит, мочвара, језава.* – Ђдем у ѣзаву да на́косим тра́ву.

ѣзеро с *језеро.* – Сѣг се пра́е вешта́чка ѣзера, а ода́вна билá са́мо онаквá.

ѣзерце с **1.** *дем. од езеро, језерце.* – Сури́нула се земља́ преградíла потóк и напра́ило се ѣзерце. **2.** *барица, локвица.* – Къд се Ба́не умóча под óдар се напра́и ѣзерце.

ѣзив, -а, -о *који је језив, страшан.* – Ђзив је къд се напíје.

ѣзиво прил. *страшно, ужасно, језиво.* – Ђзиво га млáти.

ѣзи́к м анат. *језик lingua.* – Ези́к е на мекоту́, затóј свáкакво при́ча. в. че́ша език.

ѣзик м *језик, говор.* – Óн велí да зна́е пѣт ѣзика.

ѣзичáна ж *она која је дугог језика, брбљивица, она која не може да отрпи*

што зна или што је видела и чула, а да не каже. – Да се вџрдиш квџ прџчаш пред тџј езичџну.

езичџт, -а, -о *који је дуга језика, брбљивац.* – Тџ да скрџтиш мџлко езџк, а не да си езичџта.

џка несвр. *пушта болне гласове, гласом казуј бол, јечи.* – Ене га џка дџле у рџвину, сџв смлџтен и нџкакав.

џкне свр. *испушти болан глас, јекне.* – Нџма, нџма, па џкне кџ мџчка.

ексџк м *мањак, недостатак.* – Од рџбље че ми остџнеш, / Ем че ми ексџк напраџш, / Ем че ми зџлум учџниш (н. п.).

ексџчи несвр. **1.** *губи од зараде, ради са губитком.* – Нџмам зџраду, квџ зџрада, сџмо ексџчим. **2.** *слаби, губи на тежини.* – Прџсе ексџчило трџ џџла за недељу дџна.

ектџка ж бол. *в. евтџка.* – Одџвна од ектџку нџ имџло лџк.

ектџчав, -а, -о *в. евтџчав.* – Евтџчави понџћипут плџју крџв.

џктор м *јединица за мерење површине земљџшта, 10.000 m², хектар ha;* упор. ектур и јектур. – Едџн џктор под пшеницу, двџ џктора под момџрузу, дџста е тџј за нџс.

џктур м *в. ектор.* – Купџли смо у Тимџк двџ џктура муљџк.

ел взн. *или.* – Нџ зна се, ел је рџба, ел је девојџа, тџка џбаво нацртано.

џл *упитна речца.* – Ёл ти дџста половџн црепњџр за дџнџс?

џл императивна речца *скраћени облик од џла.* – Ёл овџм да ти нџшто кџжем.

џла императивна речца *дођи, ходи, хајде.* – Ёла код мџн. – Ёла с мџн.

џла ж бот. **1.** *дрво из фам. Betulaceae високо и до 20 m. Расте поред река и потока, јова Alnus glutinosa Gaertn.* **2.** *в. јела Abies alba Mill.*

џла ж бол. *нека болест.*

елџк м **1.** *јелова шума.* – Причџло се пред онџја рџт да че у елџк на Ёвик да се сџда крџљев двџр. **2.** *грађа од јеловог дрвета.* – На нџвуту кџћу крџв су праџли од елџк.

елџнће ж *женске панталоне (и мушке) ткане од синтетичког материјала, хеланке.* – Елџнће су зџми јџко тџпле, а лџти ти у нџ дџпе запугавџе.

Елџшница / Јелџшница ж *село у општини Књџжевац.*

Елџшничанин м *становник Јелашинице, онај који је пореклом из Јелашинице.*

Елџшничанка ж *становница Јелашинице, она која је пореклом из Јелашинице.*

елџшничџи, -чка, -чко *који припада Јелашиници, који се односи на Јелашиницу.*

елџк м *мушка горња одеђа без рукава, дуга до појаса.* – Одџвна се носџли елџци и антеријџе.

елџн м зоол. (мн. елџње, уз бр. елџна) *јелен Cervus elaphus.*

Елџн м *име.*

Елџна ж *име.*

елџница ж *дечја женска игра у којџ више девојчица поседају у круг и ставе своје кажипрстиће на неку плочу, а једна од њих својим кажипрстићем дџтиче њихове говоређи: елџнице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач. На чији прст дође реч “прескач” та девојчица излази из реда.*

елџче ж **1.** *свилена женска одеђа украшена гајтанима и шџокицама, кратка до паса, којџ стеже струк и истиче прса.* – Девојџе се премџне у елџчичи, белџ кошџље, шеренџ бџшче и нџви опџнци, па излџзну на собџр. **2.** *кратка (до стражњице) вунена или плетена мушка и женска одеђа без рукава, грудњџк, прслук.*

елеченце с дем. и хип. од елече (1). – Елеченце од црвену свиљу.

елечиште с ауг. од елече, старо, изношено и поцепано елече. – Гдѣ ли е онóј, влненоно елечиште?

ели везн. или. – Ели мóга, ели бра́га тво́га.

елѝка ж бол. в. *ѝла бот.*

елѝс прил. 1. *исти као неко или нешто.* – Елѝс како башта́. 2. *скоро, готово.* – Зиму́ зимувала елѝс голá. 3. *прилично.* – Ову́ј го́дин васу́љ елѝс сѝтацк.

ѝлте речца за исказивање чуђења, *јелте.* – Ёлте, ма немóј.

елѝак м в. *елак.* – Ошли́ ѱаци с учитеља у Делбáрију да са́де елѝак. – Пошто ти е овѝја, овдѣ истовáренијав, елѝак?

ѝље ж в. *елак (1).*

елѝйна ж *хаљина.* – Мѝн у елѝину нѝзгодно, пóвише си во́лим бо́шчу и дрѝју.

емѝц м (мн. *ѝмци*) *јемац, гарант.* – Тѝра ме да му бóдем емѝц за нѝћи зајѝм, нѝ знам квó да рабóтим, стра́ мѝ, а не мóг га одбѝем.

ѝндак м *јендек, шанац.* – Упáдал са свѝ бицѝклу у ѝндак.

ендѝче с дем. од *ендак.* – Овдѣ да се прокóпа еднó ендѝче.

енѝ 1. узв. *гле.* – Енѝ га сѝг квó рабóти. 2. *речца за показивање на некога или нешто.* – Енѝ и онáм, на онѝја тра́п.

енѝрѝја ж *снага, енергија.* – Одóкле му са́мо тóлка енѝрѝја?

ентерѝја ж в. *антерија.*

ентилѝерац м *артиљерац.* – Ентилѝерци су ода́вна носѝли пóдлѝђи бајонѝти од пешадѝнци.

ентилѝерија ж *артиљерија.* – Мóј Јáнкó е служѝл у ентилѝерију.

енцѝк м *кожна торба која се може обрáмчити.* – Дѝда е чува́л пáре у енцѝк.

енцѝлѝр м *инжењер.* – Доодѝли нѝкви енцѝлѝри да испиту́ју ѝма ли злáто по потóциви.

ерѝм м *јарам;* упор. *јерѝм.* – Испрегнѝ волóви, а ерѝм закачѝ на клѝн.

ердѝљ м бот. 1. *зелѝста биљка из фам. Cruciferae слачица Sinapis alba L.* 2. *уродица, коров у житу.*

ерѝѝн м *момак, беѝар;* упор. *ерѝенин.*

ерѝѝнин м в. *ерѝен.*

еребѝца ж зоол. *јаребѝца.* – По жѝтву се еребѝце напрае ко ѱуповчичи.

еребѝчка ж зоол. дем. и хип. од *еребѝца.* – Иза слóгат прнуше седамóсам еребѝчке.

Еремѝја м *име в. Свети Еремија.*

ерѝца ж бот. *јара пшеница.* – Ерѝцу више нѝкуј не сѝе, тóј се сејáло ода́вна.

еркѝва ж *архива.* – Прво мóра да га нóсиш у еркѝву, да ти га заведу́.

ерѝм м в. *ерѝм.* – Ерѝм се праѝ од есенóво дрвó.

Ермѝнин м *Јерменин.* – У Књáжовац су нѝколко Ермѝнина имáли дуѝање, а нáчуен е бил Бѝдрос Кеворкијáн.

Ермѝнка ж *Јерменка.*

Ермѝнче с *дете Јерменина и Јерменке, Јерменче.*

ероплáн м (мн. *ероплáње, уз бр. ероплáна*) *авион, аероплан.* – Já не би смеáл да се вóзим у ероплáн.

ероплáнче с 1. дем. од *ероплан.* 2. *играчка у виду авиона начиѝена од вешто испресавијане хартије.* – Праѝли смо ероплáнчичи од артѝју, па кѝд се учѝтель обрне кѝм тáблу мѝ и врѝамо, а он ни пóсле бѝје.

ѝрт м *дугуѝаста земѝшина хрбат која се протеже између два потока, спуштајуѝи се полага́но своѝим шиљком до самог ѝиховог ушѝа, рт;* упор. *рат.* *Јавља се најчѝше у топонимѝским сраслицáма типа: Јаворсѝерт, Нешерт и др.*

ертíја ж в. *артија*. – Ел íмаш неку ертíју да увијем влашуву?

ертíјћа ж в. *артијћа*. – Бео тој записал на едну ертíјћу.

ертíшан, -шна, -шно в. *артишан*. – Да ми дадеш бонбоне у ертíшну ћесу.

ертíшка ж в. *артишка*. – Сүни ми мálко ертíшку да напраим затискáло на шишé.

ертишлák м в. *артишлák*. – Одóкле ти толћи ертишлák?

ертишлáци м в. *артишлáци*. – Гдe си понел тíја ертишлáци?

ертíшче с в. *артијћа*. – Збíрај тíја ертíшчичи да и нóсиш у “Отпад”, ега исчукаш нећи динáр за њí.

ерћíва ж *архива*. – Гдe ли им је овдe ерћíва, íмам неку мóлбу там да однесем.

ес 1. узв. *којим се потврђују своје или туђе речи*. – “Ел ти дeда бш текá рекал”? “Ес”. 2. 3. л. *јд. през. од есте*. – Ёс, ја сам га удáрил.

есен м *годишње доба јесен*; упор. јесен. – Нека есен бúde јáко ўбава, а понeка ћишовíта. – Одáвна било, кд дојде есен пóчну да се прáе свáдбе. – Едно врeме се у наше салó прáеоше и по трíес свáдве у едну есен.

есен м бот. *дрво из фам. Oleraceae високо и до 40 т, јасен Fraxinus excelsior* L. в. бел есен.

есенбс прил. *јесенас*; упор. еснбска. – Есенбс óтиде у војску.

есенбска прил. в. *есенас*. – Есенбска некадá теóше нáшиви да купују нећи тeлци.

есенбшњи, -шња, -шње (шњо) *јесењи, од ове јесени*. – Есенбшњо прáсе.

есени прил. с *јесени, ујесен*. – Ако есени цвeтí неко дрвó, зимá íма да бúde јáко óстра.

есени св несвр. *долази јесен, почиње јесен*. – Дњни крачeу – есени се.

есенинá ж *јесењи берићет*. – Есенину

прибíрамо пред слану.

есенка ж 1. бот. *хризантема Tanacetum indicum* Schultz-Bip. 2. *сваки плод који зри у јесен*. – Крушка есенка.

есенлív, -а, -о *јесењи*. – Донóсе е слíве есенлívе.

есенóвина ж *отсечено јасеново дрво*. – Волóвска се кóла прáе од есенóвину.

есентá ж *јесен*. – Есентýту га оженíмо, а ўпролет óтиде у војску.

есенче ж 1. *јесење пиле*. – Извeдоше се пíличи есенчичи. 2. *фиг. млада девојка, малолетна девојка*. – Тíја мангуп вáча сáмо есенчичи.

есењák¹ м *јесењи бели лук*. – Лүк есењák рáно стíза ўпролет.

есењák² м 1. *јасенова шума*. – Онóј е мóј есењák. 2. *јасеново дрво као грађа*. – Квó ч да прáиш од овíја есењák? 3. *јасенова кора*. – На пíличи у вóду дeламо есењák.

есíка ж бот. *дрво из фам. Salicaceae трепетлýка, јасика Populus tremula* L., упор. јесика.

естбк м *јастук*; упор. јестбк. – Кьд Рáдина ћeрка растýри дáр, естбци еднó убавíло.

естбче с дем. *од естбк, јастуче*. – На свáку столíцу íма по естбче.

естбченце с *јастучић*. – Не мóg да спíм без естбченце.

есте 3. л. *јд. през. истог глагола*. – Ёсте, брáте, текá е билó.

етe *речца за показивање на некога или нешто*. – Ете га íде отýд иза тeб.

етрва ж *јетрва*. – Од кугá си тí чул да су етрве живувáле?

етрвица ж дем. *од етрва*. – Етрвице, етрвице, Бóг да те убíје, па да ти ўста исчeпи.

еца несвр. *јеца, рида*. – Нe сáмо да ровe, него еца.

ецање с гл. *им. од еца*.

ецака несвр. 1. *муца, замуцкује* у

говору. – Ёцка кьд врѣви. **2.** лагано жеца, жеца на крају плача. – Изрвала се, ал још помалко ёцка. **3.** мотор не ради равномерно већ прекида у току рада. – Што ти ёцка моторав?

ёцкање с гл. им. од ецка. – Ецкање му добди кьд се осећира, тьг не мѳж да врѣви нормално.

ёцкори несвр. тихо, дрхтаво жеца. – Престанула да ровѣ, сѳг сáмо ёцкори.

ечъм м бот. једногодишња биљка из фам. Gramineae *јечам* Hordeum vulgare L., упор. ечмен м, крупник.

ёчан, -чна, -чно који воли да једе, *јешан*. – Ёчна ни свиња, квѳ е туриш свѣ поедѣ.

ечáње с гл. им. од ечи. – Ечáње добди из дрѳгу сѳбу, тáм дѣда болѳе.

еченѳк м народно јело од кукурузног брашина, масти и јаја замешено као тесто и печено у тепсији, *јајчаник*; упор. брашњеник, јајченик, јеченик, турта. – Моја мáти чѣсто е за вечѣру праѳла еченик.

ечѳ несвр. **1.** *јечи, стење*. – Ечѳ од бѳлови. **2.** *одјекује*. – Кьд пѳчну бѣрбе, онѳ сáмо ечѳ по Падѳну

ечмѳк м **1.** дем. и хип. од ечъм. – Пожѣмо ечмѳкѳт. **2.** бол. *гнојно запаљење лојне жлезде на ивици очног капка, чмичак* chordeolum; упор. ечменѳк.

ечмѣн м бот. в. ечъм Hordeum vulgare L.

ечмѣн, -а, -о који је од *јечма*. – Кьд ни нестáне пшеница мѳ едѣмо ечмѣн лѣб.

ечменѳк м в. ечъмк (2).

ечмѣнка ж *врста крушке која зри у време кад зри и јечам*.

ечмењаќ м *хлеб од јечменог брашина*. – Код нáс су ечмењаќ ёли онѳја куѳ су билѳ јáко сиромá.

ёчњаќ м анат. *једњаќ* oesophagus. – Ёчњаќ од свињу се врља на кѳчичи.

ёчте **2.** л. мн. имп. од еде, *једите*. – Ёчте, пѳте, доклѣ ѳчете, ѳма дáл Бѳг.

ёц **1.** л. јд имп. од еде., упор. *јец*. – Ако си глáдан тѳ ёц, ако ли несѳ, тѳ отодѳ, мѳ ч те стѳгнемо.

еѳѳца ж в. *ежица*. – Ел код тѣб мѳјана еѳѳца?

ешмáќ м *свилена копрена, марама*.

Ж

жа́ба ж (пored зоол. безрепни водоземац са дугачким задњим ногама прилагођеним за скакање) фиг. мало дете, дете у пеленама (из милоште). – Гле жаба една, па се умочкала! в. глтни жаба.

жа́бин ђо́з м бот. коњски босиљак *Mentha aquatica* L.

жа́бино ткање с бот. водена биљка која се јавља лети за јаким врућина по стајаћим водама, нежног је вунастог састава, зелене боје, жабокречина.

жа́бица ж **1.** бот. трајна зељаста биљка из фам. Sastaceae. Стабло јој је сочно, меснато, дебело, овално и мање више обрасло ситним игличастим трњем *Opuntia ficus indica* Mill., *Opuntia himifusa* Ref. **2.** бол. болест говеда. – Нешто ни се беше разболела крава, па дојдоше деда Еленко и чича Сава, погледаше ју, истрљаше е ези́к със сол и рекоше да е билá жа́бица.

жа́бичка ж дем. од жаба, мала жаба, жабица; упор. жабуљћа, жабурка. – Една жа́бичка сипну у воду.

жа́бјак м **1.** бот. в. жа́бји босиљак. **2.** в. жа́бљак.

жа́бји босиљак м бот. љутић, жа́бљак *Ranunculus acris* L.

жа́бљак м жа́бља јаја на површини устајале воде *Ova ranarum*.

жа́бљоше се свр. говече добије запаљење ректума, жабицу.

жабу́љћа ж **1.** в. жа́бичка. **2.** фиг. назив од миља за девојцицу. – Ти си, жабу́љћо, води рачу́н с куга́ идеш и квó рабóтиш.

жабу́рка ж в. жабу́љћа. – Една жабу́рка сваку вечер пое у ону́ј густу траву. – Нашава жабу́рка прле́г даа е глáдна.

жаварење с гл. им. од жавари (се). – Жаварење уз óгањ.

жавáри несвр. *пече нешто на жару.* – Квó то́ј блага́ жавáриш?

жавáри се несвр. **1.** *излаже се великој топлоти.* – Док печем ле́б и гóтвим ја се жавáрим покре огњиште, па после кьд излезнем надвóр ја насéбнем. **2.** фиг. *сунча се.* – Жавáри се на с́лнце ко гúштер.

жаварíца ж **1.** *жеравица, жар.* – Стáнул с нóгу на жаварíцу па се изгорéл. **2.** *летња жега, врућина.* – Кúј сме да излезне на ову́ј жаварíцу? **3.** *нелагодност, нервоза.* – Седím ко на жаварíцу.

жы́гла ж (вок. јд жы́гло) *звоздена или дрвена шипка на јарму којом се преже во;* упор. жегла, жегра. – Истрóвил сам си желéзну жы́глу, па сьг мóра да пра́им дрвену.

жы́гне свр. бол. *жигне, прободe;* упор. жы́чне. – Жы́гну ме преко грб́ину.

жы́з оном. *узвик за опонашање звука који се чује при снажном ударцу или паду.* – А ја жы́з, па жы́з, па жы́з док ју не убí. – Жы́з из кру́шку на́зам.

жы́за несвр. **1.** *снажно удара некога или нешто тако да се чује потмули ударац.* – Жы́за га колкó год мóже, мýслим да óче да га убíје. **2.** *удара о земљу некога или нешто.* – Жы́за га óсам. **3.** *једе много, једе превише.* – Жы́за ле́б и слáнину.

жы́за се несвр. *удара се, буса се.* – Жы́за се у́ груди и изазíва.

жы́зање с гл. им. од жы́за (се). – Жы́зање до пáмет.

жы́зне свр. **1.** *уради снажно (пogотову песницом);* упор. жы́сне. – Едьнпúт га сáмо жы́зну и óн се скл́окодиса. **2.** *удари о земљу;* упор. жы́сне. – Кьд жы́зне лубени́цу óсам она́ се разлетí. **3.** *удари и експлодира (експлозивна направа).* – Жы́зну гранáта

у цркву и óтиде свонára. **4.** падне са неке висине. – Жб́зну од товán.

жб́зне се свр. **1.** удари се. – Кб́д је п́инул жб́зне се у грúди и полет́и да се б́ије. **2.** удари се нехотице; упор. жб́сне се. – Жб́знем се с он́ија ч́ук по колéно, па се онесв́стим. **3.** ба́ци се свом тежином на нешто. – Жб́зне се пи́јán под сл́иву и óдма зáрка.

жб́кне свр. **1.** убоде, бркне. Жб́кнула ме осá, па ме јáко боли. – Жб́кнуло га б́иш у óко, телó га исфóрави. **2.** в. жб́гне. – Нéма, нéма, па ме жб́кне у колéно. **3.** почне да расте, изби́је, појави се. – Жб́кнули га мустáчи, момкáтога.

жáл м в. жалба. – Гóлém жáл.

жáлан, - лна, -лно који је жалостан, тужан, јадан. – Нéма т́и квó да ме жáлиш, јá сам си и онáк жáлан.

жáлба ж жалост, туга, саосећање; упор. жал, жалос. – Ел те жáлба што ти не давају д́ идеш на вáшар у Палáнку, ел те жáлба за нéшто дрúго?

жалеáње с жалење, жалење за неким, ношење црнине за неким. – Њóјно жалеáње колкó че да трае, четерéс д́на и гóтóво.

жалéе несвр. жали, жали за неким, носи црнину за неким; упор. жалуе. – Жалеáле су га свé девој́хе у салó.

жáлка ж в. жало (1). – Чим те нéкво увáпе, одмá да извáдиш жáлку, т́г пóмáлко боли и нéма да от́ица.

жáлно прил. жалосно, жалостиво. – Жáлно е да глédаш кб́д нéћи пáти, а т́и му не мóж помóгнеш.

жáло с **1.** жаока инсекта; упор. жалка. – Увапáла ме осá и жáлото си остáло. **2.** тучак у звону. – На шкóлска свóна отпáдло жáло, па мáђер б́ије у клéпало кб́д трéбе д́ ймо у шкóлу.

жáлос м **1.** в. жалба. – Савладáл ју жáлос. **2.** жалење за покојником. – Прв́њи жáлос трае четерéс д́ана.

жáлосан, -сна, -сно који је жалостан.

– Штó си ми тóлко жáлосан?

жалост́иван, -вна, -вно **1.** који је мека срца, сажáлив. – Он кб́в је залост́иван, свé би дáл на онóга ку́й нéма. **2.** који је пун сете, тужан. – Не поме́њуй му за нестáлото кúче, óн е млóго жалост́иван, óдма че да прировé.

жалост́ивно прил. жалостиво. – Глédа ме жалост́ивно.

жалува́ње с гл. им. од жалуе. – Дóста е билó жалува́ње, тр́и гóдин.

жалуд м анат. желудац код живине и птица, бубац; упор. желуд. – За руч́к сам испрж́ила жалуд́и.

жалуд́к м дем. од жалуд. – Испéкла сам мáлко жалуд́к на жáр.

жалуе несвр. в. жалее. – Нáјвише си га жалуе мáти.

жáмба ж ситна, неразв́јена, слаба особа; слабуња́во жгоља́во дете; упор. жамбовица.

жáмбовица ж в. жамба.

жáпка ж кожна омчица на опанку кроз коју се провлачи опута која притеже опанак уз ногу. – Жéнсћи оп́ннци се прáе сýс жáпхе и да су бр́чкави, а муш́ћи нé, он́и си онáк.

жáпчица ж **1.** дем. од жапка. – Онá на бр́чкави оп́ннци напра́ила с́итне жáпчице. **2.** фиг. полни орган код девој́чице.

жар́к м дем. од жар, мали жар. – Ел остáло нéшто од жар́кът од синóч, ел угáсал?

жб́с узв. **1.** за опонашање звука ударца. – Жб́с у меш́ину. **2.** за опонашање атмосфере хитне понуде или исплате. – Нéма, бáто, него жб́с пáре на остáл, па нос́и.

жб́са несвр. удара, туче кога. – Б́и га, ал га немóј јáко жб́саш.

жб́са се несвр. удара се. – Штó се жб́саш у груди кб́д нес́и ни за кр́иви ђáвол?

жб́сање с гл. им. од жб́са (се). –

Жьсање у мешину-

жьска несвр. удара, лагано удара. – Не бијем га, само га малко жьскам.

жьсне свр. в. жьзне (1, 2). – Кьд те жьснем, це успиш. – Жьсну озгьр, па се сав скрши.

жьсне се свр. в. жьзне се (1, 2). – Жьсне се ў главу и ѓкне: “Мажку му милосну, квь сам тьд напраил”? – Жьсну се с прс на ньгу од камен, па ми се примоча од болэж.

жьца несвр. 1. боцка. – Жьца ме ѓсиль по шију. 2. бол. пробада, штреца. – Нэкви ме жьца у слабине. 3. пецка, заједа, вређа. – Ђдномьн ме жьца, не остаља ме на мьр.

жьцање с гл. им. од жьца.

жьцне свр. 1. в. жьгне. – Жьцну ме под ребрѓ. 2. убодe. – Кьд му нэшто рекнэш, ко да га жьцнеш у ѓко. 3. пецне, увреди. – Не мьж да проврэви, а да те не жьцне.

жьцне се свр. тргне се, сецне се, стресе се од изненађења. – Чим му тьд спомэнеш ѓн се ѓдма жьцне, ѓдма рипне.

жвјака несвр. 1. зубима ситни и размекшава храну, жваће. – Жвјакај залога, немьд самь да гьташ. 2. једе, обедује. – “Жвакасте ли нэкви одѓцутра”? “Жвакамо окол девэ сага”. 3. говори којешта. – Не жвјакај оньд што се не еде. 4. оговара, препричава. – Квь си тьд жвакала од мэн по салѓ, курвьљино еднэ?

жвакање с гл. им. од жвака. – Ђма ли нэшто за жвакање?

жвјакља м онај који говори глупости и будалаитине. – Не мьд да слушам тьга жвјакльу.

жвјакна ж 1. она која говори којештарије и будалаитине. – Од тьд жвјакну свјакакви ѓма да чуеш. 2. она која је неуредно одевена и запуштена уз то још ниска растом и пуначка, која као

да је жвакана па испљувана.

жвјакне свр. 1. једном склопи зубе при жвакању. – Опьди, ал не мьж да жвјакне. 2. поједе нэшто мало и на брзину, поједе с ногу. – Жвјакну пешэс залога, колкѓ да несъм јако... – Ђде, да жвјакнемо квь е дал Бьг. 3. фиг. проговори, каже нэшто. – Жвјаки и тьд нэку рэч, да бьр чуемо квь ти е глэс.

жвјакољак м 1. испљувани залогая. – Кьд е овде плувал жвјакољци? 2. мала количина вуне или кучина која се је задржала на гребенцу после гребенања.

жвјакори несвр. 1. жваће помало и лено. – Жвјакори сьриње и лэб. 2. оговара, сплеткари. – Водь си рачун квь жвјакориш, ел це гадно проведэш.

жвјањ узв. (обично удвојено) за опонашање онога који бесмислено прича (жвањћа). – Квь ч да чуеш од ньу, него самь: жвјањ – жвјањ.

жвјањћа несвр. 1. прекорева, звоца. – Нэчу д ѓм у кавану да ми пьсле онэ мојэ баба не жвјањћа. 2. говори бесмислице, говори којешта. – Ђде, жэно, не жвјањћај. 3. в. жвакори (2). – Немьд да те чуем па, да жвјањћаш нэшто од мэн.

жвјањћало с блебетало, брбљивац. – Распрэј се тьд с оньд жвјањћало, ако мьж.

жванћанье с гл. им. од жванћа.

жвјањћори несвр. у дем. значењу жвањћа (1, 3). – Пушти ју нэк си жвјањћори. – Ђде по салѓ и жвјањћори таквь, онаквь.

жвјатори несвр. 1. једе лагано и безвольно, једе храну која му се не допада. – Жвјагорим лэб и лук. 2. в. жвањћори. – Престань више да ми жвјагориш. – Кьд квь рабѓти, она самь жвјагори.

жвјаче несвр. в. жвака. – Квь жвјачеш?. – Самь си ће жвјаче. – Де пробэј да жвјачеш нэшто, па це убаво спроведэш.

жвѣчка несвр. у дем. значењу *жвака* (1). – Детѣнце жвѣчка јаблку.

жвачкање с гл. им. *жвачка*.

жвѣз узв. којим се означава снажан, жесток ударац. – А ја с мотку, па жвѣз по главу.

жвѣке ж бол. вет. в. *жњоке*.

жгѣдија ж 1. *мангунарија*. – Збѣре се жгѣдија, па од кѹћу на кѹћу, а ако чѹју да се негде кѹље свиња, њскају вино и мѣсо. 2. *много ситне деце у породици*. – Штѹ је нараѣал тѹлку жгѣдију, кѣд не мѹж да и изрѣни.

ждѣр м *несташко*.

ждѣмка несвр. 1. *цеди рубље стискајући га шакама (не увијајући га)*. – Сѣмо мѣлко ждѣмкај прањето, да ти се не игѹжи млоγο. 2. *срче срж из шупље кости ситним срктајима (при обеду)*. – Бѹже, Бѹже, до кадѣ че да ждѣмка онѹј кочѣну, вѣч ми се смѹчи. 3. *цеди неке бубуљице по лицу или телу притискајући их ноктима*. – Немѹј да ждѣмкаш тѣа плѹе, ци напрѣиш рѣне.

ждѣмка се несвр. *цеди бубуљице по лицу или телу притискајући их ноктима*. – Ждѣмка се по очи, да бѹде ѹбава.

ждѣмкање с гл. им. од *ждѣмка (се)*.

ждѣмне¹ свр. 1. *стисне шакама мокро рубље да би из њега исцедио воду*. – Ждѣмни мѣлко прањето, па га прѹстѣрај. 2. *сркне срж из шупље кости*. – Сѣмо едѣнпѹт ждѣмну кочѣнуту и врљи ју на кѹче.

ждѣмне² свр. 1. *хитро нешто зграби, украде у тренутку, отме, здѣни*. – Несѣм ни видѣл кѣд ми ждѣмнул еднѹ кокѹшку. 2. *нагло побегне, здѣми, стругне*. – Дор да трѣпнеш ѹн ждѣмну уз потѹк.

ждрѣка несвр. *сева очима, љутито сева очима*. – Штѹ ждрѣкаш у мѣн, мѣслиш да ти се плѣшим?

ждрѣкање с гл. им. од *ждрѣка*.

ждрѣкне свр. *севне оком, љурито севне оком*. – Кѣд ме ждрѣкне, ко да ме

прѹстрѣли.

ждралѹ с в. *ждрело*.

ждрѣмпа ж *пега на плоду воћке*.

ждрѣмпав, -а, -о *који је пегав, флакав*. – Јаблће дошлѣ неќве ждрѣмпаве, несѹ ѹбаве.

ждрѣпа несвр. *корача крупним, снажним кораѣима*. – Видѹмо мѣ ждрѣпа нећи преко снѣг, ал се издолѣк не познава кѹи е.

ждрѣпање с гл. им. од *ждрѣпа*.

ждрѣбе с (мн. ждрѣбетѣја) *коѣка којом се доноси одлука о чему, жрѣб, ждрѣб*. – Кѣд се делѣмо, мѣ се делѣмо с ждрѣбетѣју.

ждрѣбетѣнца с в. *ждрѣбетѣја*.

ждрѣбетѣја с зб. од *ждрѣбе (дом. животиња)*; упор. ждрѣбетѣнца, ждрѣбетѣнка. – Имѣло е по неќѹлко ждрѣбетѣја у сампѣс, а мѣни кобиле и коњи.

ждрѣбетѣја с дем. и хип. од *ждрѣбетѣја*. – “Квачка” на Ёгнетовдан ѣѣра с дрвѣе по огњѣште и дѹма: јарѣтѣја, ждрѣбетѣја, овѣѣце, дѣѣѣца, пшѣниѣца...

ждрѣбетѣнка с в. *ждрѣбетѣја*

ждрѣбна прид. *поглавито женски род, која је суждрѣбна*. – Кобѣлава ждрѣбна вѣч пѣт мѣсеѣа.

ждрелѹ с *кѣсура, тѣснаѣ*. – Ёма еднѹ ждрелѹ измеѣу Гѹрњу Каменѣцу и Пѣпратну, па га зовѹ Пѣч.

ждрѣлина ж в. *ждрело*. – Ждрѣлина (топ.).

ждрѣлѣина ж *ауг. и пеј. од ждрело*. – Док прѹјдемо проз онѹј ждрѣлѣину, поѕле чѣмо лѣсно.

ждрѣљѣк м зб. од *ждрело, подруѣје са више тѣснаѣа*.

ждрѣпѣнѣк м *покрѣтна дрвѣна гредѣѣа на коњским коѣима за коју се вѣзују итранге ама*. – И ждрѣпѣнѣѣи се прѣе од есенѹвину.

ждрѣпа несвр. 1. *пада крупан и мокар*

снег; упор. ждропа (1). – Куј знае колкó че снегав да ждрíпа и колкó че да најдрíпа. **2.** *пада мноштво (најчешће о воћним плодовима).* – Белé слíве вéч почéле да ждрíпају.

ждрипање с гл. им. од ждрaпа.

ждри́пне свр. **1.** *падне крупан и мокар снег;* упор. ждропне (1). – Начьс мój да ждрíпне снег до колéна. **2.** *падне мноштво (првенствено о воћним плодовима).* – Ако дúне спрíја слíве че да ждрíпну да и не мój сабéремо.

ждрљав, -а, -о *који је водњикавих и крмељивих очију.* – Он је ждрљав, од рећíју.

ждрљење с гл. им. од ждрљи.

ждрљи несвр. **1.** *гледа тупо водњикавих и крмељивих очију.* – Штó ждрљиш у мéн? **2.** *плаче, цмиздри.* – Не ждрљи ко плéчипичка. **3.** *преко мере пије алкохолна пића, опија се.* – Ждрљи од сабајле, па дóтавнин, па се дíза та и ночу ждрљи.

ждрљча м **1.** *онај који је водњикавих и крмељивих очију.* – Енé га пáк се лелéе онíја ждрљча. **2.** *плачљива особа, плачљивко.* – Бúди мýшко, немóј си ждрљча. **3.** *не много паметна особа.* – Ђј, ждрљчо, да си мýж ко дрући мýжје, кудé би мí дьнís билí.

ждрљчи несвр. у ауг. значењу ждрљи (3). – Ждрљче заедно, и óн и óна.

ждрóк оном. *звук који се чује при гутању мекане хране или пијењу крупним гутљајима.* – Низ гúшу се сáмо чуе – ждрóк.

ждрóка несвр. **1.** *пије крупним, гласним гутљајима.* – Мáти си казувáла на детé да пíје љуцћи, а не да ждрóка ко вóл. **2.** *опија се алкохолним пићима.* – Ждрóка ко смýк. **3.** *чује се како гута.* – Качамáк сáмо ждрóка низ гúшу.

ждрóкне свр. *попије снажним, великим гутљајем.* – Ждрóкну чáшуту одеданпúт.

ждрóпа несвр. **1.** *в. ждрипа.* – Снéг ждрóпа, не шáли се. **2.** *в. ждрaпа.* – Глéдај га ко ждрóпа по онóј каљíште.

ждропање с гл. им. од ждрoпа.

ждрóпне свр. **1.** *в. ждринне (1).* – Мí децá се рáдуемо кьд ждрóпне голém снег. **2.** *падне у житко блато.* – Ждрóпне слíва у блáто и штúкне.

ждрóца несвр. *в. ждрока (1. и 2.)*

жега ж (мн. жéђе) *велика врућина, врелина, припека.* – Петрóве жéђе. в. и: петрове жеђе.

жегало с зоол. *в. сувопизда (1).*

жегла ж *в. жьгла.*

жегомóран, -рна, -рно *који убија врућином, врелином.* – Жегомóрно лéто.

жегра ж *в. жьгла.*

жéд м (мн. жéдови) *жеђ.* – Бéо скапáл од жéд.

жеднеање с гл. им. од жеднее.

жеднее несвр. *жедни, постаје све жеднији.* – Нé знам квó ми е, у сáдње врéме чéсто жеднеем. – Кúј чáс пóвише жеднеем.

жежак, -шка, -шко *који је врућ, врео.* – Нéма нíшта пóбоље од жежак лéб и сíриње. – Тóј мóра се опéре у жешку вóду, нéче онáк.

жежак м *јак, жесток ударац.* – Óч да ти залéпим едьн жежак?

жежачак, -чка, -чко *који је прилично врућ.* – Ел жежачак еченикат, ел се веч оладíл?

желéза с *гвоздена направа за ловљење дивљачи, мишева и птица, гвожђа.* – Зíми разьпнемо желéза прет Кúрјaково бúчје, егá би се уватíл нéћи кúрјак.

желéзан, -зна, -зно *који је од гвожђа, од железа.* – Добрá рéч и желéзна врáта отвáра.

желéзо с *хемијски елемент гвожђе* Fe. – Овóј желéзо мóра да савíје Цíганин, не мóg јá на студенó.

железѓр м зб. од железѓ, *гвождурѓја*; упор. железѓрија. – Там у еднѓ ћуше ѓма свакакав железѓр.

железѓрија ж в. железѓр. – Шче ти тај железѓрија.

желесѓа с дем. од железѓ.

желесѓе с дем. од железѓ. – Брѓ, не мѓж да најдеш желесѓе да си острѓжеш матѓку, а тѓлћи ратови пројдѓше.

желѓд м в. жалуд. – Док се јá обрнѓ, мачка украде желѓдат.

Жељавѓц м становник Жељева, онај који је пореклом из Жељева.

Жељавка ж становница Жељева, она која је пореклом из Жељева.

Жељавѓ / Жељево с село у општини Сврљиг.

жељавшћѓ, -ска, -скѓ који припада Жељеву, који се односи на Жељево.

жељћа ж зоол. корњача. – Ѓде ко жељћа преко ѓгар.

жељѓе несвр. стално је жељан нечега, жуди за нечим. – Цѓл сам жѓвѓт жељѓвала да се обѓем у цѓпиле, али тѓј несѓм дочекала.

жѓн–шѓн м. бот. биљка из породице *Araliaceae* која расте у Манѓурѓји, Кини и дрѓгим земљама Далекѓг истока, важи као чудотворан лек, жењ–шењ *Rapax ginseng Meyer*.

женá ж (мн. женѓ, уз бр. женѓ, жѓни и жѓн) **1.** ѓдска особа женског пола, жена. – Он е имáл трѓ жѓни. – Нѓшта не мѓж да направиш ни с трѓ жѓн. **2.** супруга. – Јá и мојá женá. в. пријде на жену.

жѓна речца која се употребљава у току разговѓра да би се појачало значење осталих речѓ. – “Ел си чѓл да уватѓли Стѓјка”? “Пáзи, жѓна”. – Глѓ га, жѓна, квѓ направи.

жѓната речца в. жѓна. – Пáзи, жѓната, кољћѓ е порáсал!

жѓни несвр. удаје, жени. – Ѓѓрку женили прѓшлу ѓсен.

жѓни се несвр. удаје се, жени се. – Стáна се е мláда женила.

жѓни се мѓчка изр. киша пада и сија сунце.

жѓнилба ж женидба, удадба; упор. женилбина. – Тѓ, Маријѓ, јѓш несѓ стѓгла за женилбу.

жѓнилбина ж в. женилба. – Женилбина – прáва трѓвина.

жѓничка ж дем. и хип. од женá. – Женичката му сѓтацка.

женкар м **1.** женскарѓш. – Данило е едѓн голѓм женкар. **2.** женски брав (о свињама). – Мѓшћѓ прáсци испродавамо, а женкарѓти остаѓмо.

жѓнска матѓка ж врста лакше мѓтике којѓм копају жене и деца; супр. мушка матѓка.

жѓнско врѓме ж месечно прађе жене, менструација.

жѓншћѓ пѓтко м мушкарац који се радо бави женским пословима (плете, преде и др.) и који уопште има женско понашање.

жѓншћѓ раскѓвник м бот. вишегодишња биљка из фам. *Ranunculaceae* противак, бела сиљевина *Thalictrum aquilegifolium L.*

жѓншћѓна ж жена. – Милán јѓри по туцѓ жѓншћѓне. **2.** аѓг од женá, крупна, јѓдра жена. – Рѓжа е прáва жѓншћѓна. **3.** в. женско врѓме.

жѓншћѓнка ж дем. и хип. од женишћѓна (1), мláда, згодна жена. Гордána е жѓншћѓнка, сáмо текá.

женштѓр м зб. од женá. – Вѓчером се збѓре женштѓр на седењћу.

жењѓен, -а, -ѓ ожењѓен. – Жењѓен ли ти е унѓкат?

жењѓѓе с гл. им. од жени (се). – Ел тѓ размѓшљаваш од жењѓѓе, ел си ти бѓље овáк?

жењѓет, -а, -ѓ трп. од жени, који је жењѓен. – Три пѓт жењѓет, а женѓ нѓма.

жетвáч м рет. жетвар. – Квѓ

спремѹеш за ручѣк за жетвачѣти?

жѣц м в. жед. – Затраже онѣ од њѹ малко вѹду да разладе грклѣн од жѣц.

жѣшка ж 1. *вруѣа, кувана ракија*. – Оче ли да распѣримо гѹшу с по еднѹ жѣшку? 2. *женски полни орган*.

жѣшѣи ѳчи м високо место у административној хијерархији, место где се полагају рачуни о понашању и пословању. – Кѣд отѣдеш на жѣшѣи ѳчи, тѣ ч да вѣдиш ко тѹј изгледа.

жешѣинѣ ж *топлота, јара*. – Из вурѹну бѣје жешѣинѣ. – Сѣмо ме ѣзби нѣка жешѣинѣ.

жѣва пшеница ж *некувано жито*.

жѣва рѣна ж бол. *рана која не зарашиђује, рак сапсег*.

живѣк м 1 *хемијски елемент жива* Нг. – Влѣине прае белѣло сѣс живѣк. 2. бол. в. *издат*. – Стѹ издѣте, издѣде се, / Ти живѣче, тѣ јунѣче (б).

живѣаница ж бот. в. *чибуклија*.

живѣанѣица ж бот. *дем. од живаница*.

живѣц м (мн. жѣвци) 1. *влакнасти орган у људском и животињском телу који преноси чулне осете, нерв*. 2. *онај који је веома осетљив, који брзо плане*. – Водѣ си рачун с њѣг, ѳн је голѣм живѣц, зачѣс мѹж да напраи нѣѣни глѹпос. в. трава од живци.

живѣѣи м бол. в. *издат*.

живѣе несвр. *живи*. – Дѣда Гоца е живѣѣл у тѹрско време.

живѣње с гл. *им. од живи*.

жѣви несвр. (имп. жив) 1. *жив је, проводи живот*. – Па жѣв ако ѳч, ако нѣч какѹ си ѳч. 2. *одржава се у животу, опстаје (од чега)*. – Лѣти жѣвимо на дѹдови, на ѣисало и на момѹрузницу, а цѣл дѣн копамо, ел нѣкво дрѹго рабѹтимо. 3. *станује, борави*. – Жѣвте нѣѣе време код њѣ, али си бѹље глѣдајте да си се одвѹбите.

жѣви ѳгањ м бол. *обољење на кожи у виду округлих печата са мехурићима*.

живинѣ ж *животиња, зверка, сваки живи створ*. – По полѣе и по ѣлође ѣма свѣкаква живинѣ. – Вѣчером затвѣрај кокѹшѣе од живинѹ.

живинѣица ж *жива вода, вода која избија из земље али где није образован кладенац*. – Под Здрѣвко кѣмен ѣма еднѣ живинѣица, којѣ се нѣкад не мрѣне.

живинѣиѣка вѹда ж *извор поред реке, извор чија вода избија из речног песка*.

живинѣкѣ ж *дем. и хип. од живина, животињѣица, зверчица*. – Пуштѣ га нѣк си жѣви и зајчѣ е живинѣкѣ.

жѣвне свр. 1. *поживи, поживи јѹш неко време*. – Кѣд би старѣат мѹгал да жѣвне дор не ожѣнимо унѹкатога, па пѹсле какѹ Бѹг рекнѣ. 2. *проживи лагодно неко време*. – Када ли че да дѹјде тѹј време да и јѣ жѣвнем малко. 3. *живахне, освежи се*. – Какѹ се стѹпли времѣво, момѹрузе малко жѣвнуше.

живѣње несвр. *јача, живахњује*. – Живѣње, живѣње, че га бѹде.

живѹград м бот. *жбун из фам. Solanaceae висок 1 – 3 т са бројним витким, лучно повијеним, са или без трнова, светлосивим гранама, жива ограда* *Lucium halimifolium* Mill.

живѹдѣрац м *живодѣрац*. – Јѣрац живѹдѣрац.

живѹтѣк м *дем. и хип. од живот*. – Живѹтѣкѣт е мѣл на свѣкуга.

живѹтѣиѣѣа ж *животињѣица, живи створ*. – И лисѣцу е Бѹг дал ко и дрѹђе живѹтѣиѣѣе.

живѹвѣње с гл. *им. од живѹе, слога међу људима, живот у слози*. – И колкѹ че да трај њѣното живѹвѣње – трѣ месеца.

живѹе несвр. *живи у слози с ким, живи у добрим односима с ким*. – Комшѣје су, а не живѹју. – Двѣ су брѣта јѣко живѹвѣла.

жѣгови м бол. в. *бодежи*.

жи́жа ж *ватра, жишка (у обраћању деци)*. – Не, сине, жи́жа! – Не пи́пај жи́жу, жи́жа па́ри.

Жижа́на ж *име*.

жи́зне свр. **1.** *снажно удари некога*. – Само га два пút жи́зну с това́гу, он одма́ призна. **2.** *бол. оштро прободје*. – Жи́знуло га преко грбину, па се не мо́ж испра́и.

жи́ла ж **1.** *анат. тетива са задње стране колена tendo*. – Със прúт преко жи́ле. – Удри пи́ле преко жи́ле. **2.** *горизонтална пречага између два директа преко које се закивају тарабе*. – Жи́ле трéбе да су од поть́нко, али од по́јако дрвó.

жила́ви несвр. **1.** *чини што жилавим*. – Жила́ви па́тку. **2.** *жваће нешто жилаво безубим устима*. – Де́да жила́ви зелéни лúк. **3.** *говори изокола, индиректно и нејсано*. – Ђј, немóј то́лко да га жила́виш, казу́ј га дерéкно. в. *немој га жилавиш*.

жила́ви се несвр. *добија снагу и чврстину, снажи, јача*. – Сва́ко јутро да се ми́јеш на бунáр със студенú во́ду, да се жила́виш.

жилавлѝк м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Plantaginaceae са широким листовима у розети на којима се истичу лучно извијени нерви Plantago major L.*

жилка ж **1.** *дем. од жила, жилица (у људском организму)*. – Излэ́зла му жи́лка на но́с, од пијéње. **2.** *порекло, наследна особина*. – Таква́ си е на њéг жи́лка. – Ѐма гáдну жи́лку.

жи́љне свр. *чвокне, звркне, удари*. – Чим прóјде кре мéн учите́љ ме жи́љне с прс по острíжену главу.

жи́мне свр. *поживи*. – Мо́гъл си е жи́мне јо́ш не́ку го́дин.

жира́к м *место где има доста попадалог жира*. – Накáрај сви́ње у жи́рак.

жи́рѝк м *дем. од жир*. – А жи́рѝкѝт му сítан, сítан; било́ сúша, па затóј.

жи́ропаца ж *време опадања жира*. – Ода́вна бíло, кѝд по́чне жи́ропаца сви́ње се пúштају у áлогу да едú жи́р.

житéнце с *дем. и хип. од жито*; упор. жице. – Наврóмо си ели́с úбаво житéнце.

жи́тка ж *редак малтер од финог песка који се наноси као последњи слој при малтерисању*. – “Де́те, жи́тку, ма́му ти детíњу”, óка ма́јстор по простака́тога.

жи́то с *заједнички назив за биљке од чијег се плода меље брашно и прави хлеб*. в. на жито, обрано жито.

житоку́пац м *житарски трговац*.

жи́ца ж **1.** *нит која се испреда*. – Предéм ть́нку жи́цу. **2.** *нит основе која се провлачи кроз нити и брдо при увођењу и ткању*. – Стáлно ми се ћíне еднá жи́ца. **3.** *подземни ток воде до кога се долази копањем бунара*. – Ó, тво́ј бунáр има ја́ку жи́цу, мо́ј има сла́бу.

жице́ с в. *житенце*. – Че да й́мамо жице́ та́м до кúде Вели́гден, по́сле мо́ра да прику́пимо.

жи́чка ж **1.** *дем. од жица*. – Увр́та ми се жи́чка пред вретéно. – Ел не видиш да ти повисéла еднá жи́чка. – Сла́ба жи́чка на бунáрат, й́ска да га јо́ш продлбéмо, ега́ би нашлй́ по́бољу во́ду. **2.** *лоза, порекло*. – Жи́чка им, на њй́, невели́ае. **3.** *нека ментална особина*. – Й́ма он ту́ј жи́чку, кѝд се напи́је óче да се би́је.

жѝна́ ж зоол. *птица жуна Pícus martius*.

Жíне с *село у општини Кѝгажјевац*.

жíнсѝи, -ска, -ско *који припада Жíну, који је у вези са Жíном*.

Жíнчáнин м *становник Жíна, онај који је пореклом из Жíна*.

Жíнчáнка ж *становница Жíна, она која је пореклом из Жíна*.

Жíнчáње м **1.** *мн. становници села Жíна*. **2.** *група плех музичара из села*

Жлна, својевремено најчувенија у књажевачком крају. – На њину свадбу свирјили Жлнчање.

жлт, -а, -о који је жут. – Жлт ко дуња.

жлт васуљ м *врста насуља жуте боје.* – Жлт васуљ е поблаг од бел.

жлт петлиџан м *парадајс жуте боје.* – Жлт петлиџан се ретко сади.

жлт пипер м *врста паприке жуте боје.* – Жлт пипер кџд поседи отћинут и он поцрвене.

жлт шипк м бот. *трновити грм висок до 2 т чији су цветови жути, а плодови црвенкасто наранџасти, жутика, шимширика Berberis vulgaris L.*

жлгја јеменика ж бот. *разгранати грм из фам. Papilionaceae висок од 0,5 до 2 т усправних грана и жутих цветова Genista tinctoria L.*

жлгја рада ж бот. **1.** *дуговечна зељаста, коровска биљка из фамилије Compositae, која расте свуда а нарочито по влажним ливадама. Има жут цвет на шупљој дршци и паперјасту главицу са семеном, маслачак Taraxacum officinale Web.* **2.** *титрица жута Matricaria suaveolens (Buch.).* **3.** *двогодишња до вишегодишња биљка из фам. Asteraceae маљаве стабљике и жутих цветова Artemis tinctoria L.* **4.** *Chrysanthemum segetum L.* **5.** *вишегодишња биљка из фам. Asteraceae висока до 1 т. Главице цветова 3 – 4 ст у пречнику, жуте. Има их више врста: Tanacetum larvatum L., Tanacetum serationum L., Tanacetum corimbosum L. и др. в. рада.*

жлтарџ м **1.** *зоол. мали птић још жутог кљуна, жутокљунац.* – Рани и ко маћи жлтарџи. **2.** *дечак који се прави да је већ момак.* – Седи дом, ти си још жлтарџ. **3.** *врста слатке жуте крушке.* – Цјкуруини жлтарџи су најбљађи.

жлтарка ж **1.** *зоол. птица жутоволка Emberiza citrinella.* **2.** в.

жлтарџ (3). **3.** *онај који је пегав по лицу и жуте косе.* – Драђи Жлтарка ни продал њиву у Грезњску реку.

жлџ м *жуманце јајета.* – Че ти стәне и на теб едџн пџт жлџ у гџшу.

жлгчак, -чка, -чко који је жућкаст, који је прилично жут. – Жлгчак му класат, али још не зрело.

жлгење с гл. им. од жлтее.

жлге несвр. *постаје жут, жути.* – Лисје почело да жлге.

жлгеница ж **1.** *бол. жутица icterus.* – Лани ми постарото дете боледува од жлгеницу, али како му Ставрија свари неку траву, оно прездраве. **2.** бот. *вишегодишња биљка из фам. Compositae висока 50 до 100 ст. Корен јој је цилиндричан, јако развијен и врло отпоран. Стабло се грана тек при врху, а цветови су жути, горчика, остак Sonchus arvensis L. и Caltha palustris L.*

жлгеничав, -а, -о који болује од жутице. – Он е прлг жлгеничав.

жлгење с гл. им. од жлти.

жлти несвр. *боји жутом бојом.* – Окречи га ти у жлтко, ал га немој јако жлтиш.

жлти бробинци м мн. *жути мрави.*

жлти раван м бот. *жута хајдучица Achillea clypeolata L. в. раван.*

жлтило с *жута боја, жутило.* – Уватило га неко жлтило, тој не на добро.

жлтињав, -а, -о в. *жлтуњав.*

жлтица ж **1.** *златни новац, златник; златни динар из доба краља Милана.* – Анка увек има жлтицу под гушу. упор. велика жлтица. **2.** бот. *росонас Chelidonium majus L.* **3.** в. *жлтеница (1).*

жлтичка ж дем. од *жлтица (1).* – На унукуту, кџд се роди, дадоше жлтичку.

жлтка ж *кокошка жутог перја* – Онај жлтка се пак промуљила проз плот, че ју уване нећи.

жлтко прил. у *жутој боји.* – Учинила сам перашће жлтко.

жѣтне свр. *пожугти; увене*. – Немá ģиша еднó врэме и момуруз óдма жѣтну.

жѣтне се свр. *зажугти се, блесне на жугто*. – Жѣтну се неквó у песькѣт, ўчини ми се ко да е злáто.

жѣтњикав и **жѣтњикав**, -а, -о *који је помало жугт, жућкаст*. – Рѣтко и жѣтњикаво – грóзно. – Штó си ми тѣ нѣшто жѣтњикав?

жѣтњóвчес, -та, -то *в. жѣтњикав*. – Лубеницете несú црвенé него дóјду неквѣ жѣтњóвчесте.

жѣтó цвеклó *с врста сточне репе чије је ткиво жугте боје*. – Крáве по воле жѣтó цвеклó од црвенó.

жѣтуе несвр. *стално је жугт, целог живота је жугт (о човеку)*. – Жѣти жѣтују, а црвѣни путјују (изрека).

жѣтуња́в, -а, -о *који је жућкаст, уследео, ужугтео*. – Лѣсје му вѣч стануло жѣтуња́во, а кудé е ёсен. – Млóго ми неквѣ жѣтуња́в, а и доктурáт вртѣ с гла́ву.

жѣч *м жутозелена или тамнозелена течност коју непрестано стварају ћелије јетре, одакле путем одводних канала долази у жучни мехур, жуч*.

жѣчење *с гл. им. од жлчи*.

жѣчи несвр. *пије, пије алкохолна пића у неумереним количинама; упор. жуљи (2)*. – Жѣчи и винó и рећѣју.

жѣчка *ж анат. жучни мехур vesica fellea*. – Аперисáли га оди жѣчку. – Жѣчку ми едѣш цѣл вѣк.

жѣѣб *м издубљени канал у деблу дрвета да би њиме текла вода; упор. жѣбура*. – У корѣто гдѣ по́имо стоку водá дóоди на едѣн жѣѣб.

жѣѣбав, -а, -о **1.** *који тешко хода, који се гега при ходу*. – Тѣшка, ѣма ју преко сто ģѣла затóј жѣѣбава. **2.** *који плаче без нарочитог разлога*. – Жѣѣбав ко пѣзда.

жѣѣбѣц *м 1. онај који често плаче, плачљивко (о детету); упор. жѣѣпча*. –

Ћугти, брѣ, тáм жѣѣбѣц нијѣдан. **2.** *онај коме се при говору или смејању виде десни*. – Грóзан ко жѣѣбѣц. **3.** *онај који се прави снажан, а уствари је слаб*.

жѣѣбење *с гл. им. од жѣѣби (се)*.

жѣѣби несвр. *шири, кречи*. – Немóј да жѣѣбиш нóђе, тóј срамота, а тѣ си вѣч девојģа. – Ако млóго налѣгаш кѣд писуѣш с мáстило тѣг жѣѣбиш перцѣто.

жѣѣби се несвр. **1.** *плази језик, кривели се*. – Немóј да се жѣѣбиш, тóј срамотá. **2.** *говори кривећи уста и отежући*. – Мýка ми припáдне кѣд вáне да се жѣѣби. **3.** *једва хода вукући ноге и шепáјући*. – Бóљ чу си седѣм дóм, него да се жѣѣбим по овѣја лѣд. **4.** *плаче, цмиздри*. – Немóј да се жѣѣбиш, ел кѣд те избѣјем тѣг чу бър да знáем што ровѣш. **5.** *пропада од рада по брдовитом пределу*. – Жѣѣбим се по овѣј брголазине, ал ништа не мóг да створим. **6.** *раскрѣчује се (о ставрима под теретом)*. – Жѣѣбе ми се сáне под тóљћи товáр.

жѣѣбина *ж окомита страна узвишења под урвинама и ровинама*.

жѣѣбиње *с подручје под доловима и ровинама*.

жѣѣбна *ж она која се више претвара да плаче него што уистину плаче*. – Пáк се жѣѣби онај жѣѣбна.

жѣѣбура *ж подручје под доловима, дол, поток*. – Жѣѣбуре (топ.).

жѣѣбурина *ж ауг. од жѣѣбура*. – Жѣѣбурине (топ.).

жѣѣзда *ж анат. жлезда*. – Појавѣла му се жѣѣзда под мѣшку.

жѣѣпча *м в. жѣѣбѣц (1)*. – Мърш, жѣѣпча, дóста си се жѣѣбѣл.

жѣѣвѣ несвр. **1.** *једе безубим устима неку жилаву или чврсту храну; упор. жуљи (1)*. – Дѣда Сѣма жѣѣвѣ кóзју пастрмý. – На мѣнечко детѣ се дадѣ да жѣѣвѣ зелѣни лýк, кѣд че да му ницају зýби. **2.** *фиг. малтретира, кињи некога*.

– Жљувé ме по цел дѣн.

жмѣкне свр. *кратко одспава, одспава неколико тренутака.* – На пладне мора мálко да жмѣкнем, да си дúшу одмóрим.

жмањé с гл. им. од жми.

жмърѣц м *дрхтај, језа.* – Пројдоше ме нећи жмарциј.

жмáрење с гл. им. од жмари.

жмáри несвр. *подилазе жмарци кога.* – Нéшто почéло да ме жмáри од нóђе па уз грбину, прлэг чу добијем вáтру.

жмí несвр. **1.** *жмури.* – Не волим да жмíм, више волим да си глédам. **2.** *ћути, не реагује на провокације.* – Јá га кáрам, а он жмí ко кúче. **3.** *спава.* – Ел жмá мálко на пладне?

жмíка несвр. *намигује.* – Квó жмíкаш на тóј óко?

жмíчка несвр. *шљапка вода у поцепаној обући.* – Жмíчка ми водá у чíзму.

жмичкáње с гл. им. од жмичка. – жмичкáње по блáто, и тóј с нóве цíпиле.

жмичћí прил. *жмурећи.* – Жмичћí мóg да га нáјдем, знáм гдé сам га остáйл.

жмотúна ж **1.** *гужва сламе, сена и сл;* упор. жмута. – Кóњ е знóјан, истрљáј га с еднú жмотúну слáму. **2.** *неуредна, лена, округла и недотупава жена.* – Штó те, брé, не опéре онáј твоá жмотúна?

жмóше несвр. у пеј. значењу: **1.** *жмури.* – Штó жмóшеш кьд ме срéтнеш? **2.** *спава, спава у невреме.* – Ене га јóш жмóше, пијандúра.

жмúрав, -а, -о *који је полузатворених, крмељивих очију.* – Тíја, жмúравијат, он је óпасан, од нéг да се вáрдиш.

жмúравштина ж *ауг. и пеј. од жмурна.* – Онáј нéгова жмúравштина не вóди рачúн ни од кúћу, ни од дéцу.

жмúрна ж *она која гледа полузатворених очију, која повлачи погледом, која као да је стално поспана.* – Овáм се вíди жмúрна, а онáм лóм

праи.

жмúрча м **1.** *онај који држи уздигнуту главу кад гледа, који има птозу (ptosis).* **2.** *онај који гледа а не види шта се око нéга догађа, који је недотупав.* – Код онóга жмúрчу прбóде вóзви какó óч.

жмúта м в. *жмотуна (1).*

жњé несвр. **1.** *жање.* – Јúтре че д íмо да жњéмо пшеницу у Росúљу. – Мíља нáјрчено жњé од свé жетвáрђе. – Дéда казуе на жетвáчи да нíско жњу́ и да не стрве клáсје. **2.** *убира резултате свога рада и понашања.* – Кó си сејáл, текá ч и да жњéш.

жњeњé с рет. **1.** гл. им. од жње. – У жњeњé ечým да се вáрдиш од нѣгóв óсилъ. **2.** *доба жетве.* – Бѣш некакó у жњeњé онá се пóболе.

жњóке ж бол. вет. *црвене гуже на врату животиње;* упор. жвоке.

жóка несвр. вл. *игра, игра у колу.* – Ўбаво жóка кьд се увáти до девојчичи.

жокáње с гл. им. од жока.

жóкне свр. *одигра једно коло.* – Да жóкнем еднó óро?

жóљав, -а, -о *који је жгољав, закржљао.* – Жóљаво им детéнцето.

жóљавко м у дем. *значењу онај који је жгољав, закржљао.*

жóљавштина ж у пеј. значењу *онај који је жгољав, који је закржљао.*

жоржéтка ж *танка женска марама од провидне тканине – жоржета.*

жоћéц м *једно народно коло у Заглавку.*

жубóрење с гл. им. од жубори.

жубóри несвр. (углавном у множини) *полугласно говори.* – Сédли дóле на клúп, па си нéшто жубóре.

жуја ж *овца која има смеђу вуну и име таквој овци;* упор. жујка, жујћа.

жујка ж в. *жуја.*

жујја ж в. жуја.

жуковсџи, -ска, -ско који *припада Жуковцу, који се односи на Жуковац.*

Жуковци / Жуковац м село у општини Књажевац.

Жуковчанин м становник Жуковца, онај који је пореклом из Жуковца.

Жуковчанка ж становница Жуковца, она која је пореклом из Жуковца.

жуљење с гл. им. од жуљи. – Доста жуљење само ређију, пиће и вино.

жуљи несвр. 1. в. жљуве (1). – Немóј

да га жуљиш, узни брџтву па га саситни, па тџг еџ. 2. в. жлчи. – Жуљи само ређију, вино слабо.

жуљне свр. клети, удари. – Немóј те жуљнем.

жупина ж дубодолина. – Даде Бóг та се иселимо из онуј нашу жупину.

жутка грејана ж в. меденица. – Не лóше да испијемо по неку жутку грејану.

жућа м пас жуте боје и име таквом псу. – Нашу Жућу згазило ауто

3

з предл. (испред неких сугласника) *са*; упор. *с*, *са*, *сь*, *сьс*. – Видели га з две девотије. – Не може се з главу проз дувар. – Седи з голо дупе назам.

за предл. *са акуз. означава а. меру времена*. – Не сећирај се, добдим за пет минута. – За дан че га покосимо. **б.** *кретање са циљем да се буде на одређеном месту у одређено време*. – Бага добди за Велигден. – Дојди за Први мај, ако те пуште. **в.** *неку количину*. – Ел има за две ћила рећија у балонат? – За дваес сантима што не мож да довати. **г.** *узрок*. – Немој да дџаш опаш за ништа. – Жал си га за башту. **д.** *намену која постаје обележје појма*. – Младе моме за љубење, старе бабе за месење, а старцити за бесење (н. п.). **ђ.** *предикатску допуну глаголима узне, сматра*. – Чу си узнем ујћу за старотију. – Не сматрам те за ништа. **е.** *допуну глаголима стара се, брине се*. – Стара се и за њотиу децу. – Брине се за војникатога, ко му е сџ на зимуву. **ж.** *допуну глаголима чује, мисли, пише, пита*. – Кво чу за Матеју? – Мишлиш ли ти за старос? – Писа ли му у писмото за жетву, како смо прошли. – Питуе ли за мен, ел ме заборил? **з.** *изражавање намене*. – Шије дрџе за свадбу. – Спрема коња за трку у Зајчар. **и.** *стварање неког јединства додиром*. – Кџ тој чул уватил се за главу. – Дрџу се за руће. **ј.** *намену*. – Кршим грање за козу. – Овој теле не за продаву. **к.** *функцију, положај уз одговарајуће глаголе*. – Постаен за кмета, ал не знам докле че е. – Изучил за клонфера, па намешта блуци, та млати паре. **л.** *припајање, сједи-њавање уз одговарајуће глаголе*. – Верка се оженила за Панту

Цветковића. – Залепил се за њу, па не мрда.

заалевотије свр. *учини да нешто*

постане црвено, алево. – Кџ запрџуеш васуљ, ти га малко поболе заалевоти, ја такџ волим да кусам.

заалевотије се свр. *зацрвени се, станане црвен*. – Заалевотијало се поље од буље.

заалевување с гл. им. *од заалеуе се*.

заалевује се несвр. *постане црвен*. – Почеле се заалевују црешње.

заами свр. *веже узлом у облику замке*. – Ако чемо да извлчемо туј греду, тџ мора да ју на едн крај заамимо и да тџлимо.

заамување с гл. им. *од заамуе*.

заамује несвр. *завезује нешто узлом у облику замке*. – Заамуеш ли ти вречете, ел си и врзуеш онак?

заамчи свр. *појачано значење в. заами*. – Заамчи штрангу за ждрепченик.

заарач м *онај који је презрен, маловажен, потцењен*. – Он је заарач, он не друство за теб.

забави свр. *в. забаји*. – Немој да забавиш доодџето.

забави се свр. *в. забаји се*. – Он се беше доста забавил.

забадџа ж *игла са обојеном стакленом главицом којом жене прибадају мараму за косу, чиода*.

забаџав прил. упор. *забаџава, забаџава*. **1.** *за бадава, бесплатно*. – Дџне нема ништа забаџав. **2.** *узалуд*. – Забаџав сам дџне доодил у општину, рекоше ми да дојдем јутре.

забаџавá прил. *в. забаџав*. – Продадо га скоро забаџавá. – Забаџавá си ишџл у чколу кџ н умеш ни писмо да напишеш на башту си.

забае свр. *бајањем опчини, зачара, омаџија, занесе*. – Забајала га онај курвољина, та се красан човек поквари.

забајан. -а, -о *који је бајањем*

опчињен, зачаран, омађијан, занешен. – Он мора да е забáјан, кáд си мањуе дóм, жену и дечíцу.

забáји свр. *закасни, задоцни*; упор. забави. – Ако пáк забáјиш óвце од пáшу, да не мóг да и помлзém, тáг че дрúгако да врévимо.

забáји се свр. *закасни, задоцни*; упор. забави се. – Штó си се тóлко забáјил?

забáјóше свр. у пеј. значењу *окасни, одоцни*. – Забáјóшеш ли пáк да врнеш што си ми дáжан, йма те тúжим.

забáјóше се свр. у пеј. значењу *окасни се, одоцни се*. – Немóј да отídеш па да се забáјóшеш, него се óдма врчáј.

забáјувáње с гл. им. од забáјуе (се).

забáјуе¹ несвр. *бајањем или слаткоречивошћу опчињава, зачарава, мађија, опсењује*. – Немóј тí мэн да забáјуеш, него казúј за квó си дошáл.

забáјуе² несвр. *касни, задоцњава*. – Не забáјуј мlóго поодéњето, ел трéбе да стíгнемо на вóзат.

забáјуе се несвр. *касни, задоцњава*; упор. забáља се². – Немóј се забáјуеш из чкóлу.

забáкне свр. **1.** *застане у говору, замуцне*. – Забáкне по нећи пúт у врéву. **2.** *за тренутак застане у своме раду нека машина, прескочи*. – Нéma, нéma па забáкне мотóрат.

забáкне се свр. **1.** *застане у говору због треме или страха*. – Кáд се вíди у зóр óн се забáкне, па едвá откáчи. **2.** *помете се у неком послу, не може да настави започети посао (за тренутак или за краће време)*. – Забáкнем се текá, па не знам да л бéше да га плетém нáопоко ел на лицé. **3.** *заинати се, узјогуни се, неће да пође с места (о стоци)*. – Забáкне се телé и нече преко ћупрíју. **4.** *запусти се, престане да води рачуна о свом изгледу и начину живота*. – Пропíл се, забакнúл се: óди необрítвен, кáљав и сцéпен.

забáкњувáње с гл. им. од забáкњуе (се).

забáкњуе несвр. *зауставља, онемогуњава*. – Неквó га забáкњуе, па не рабóти кó трéбе.

забáкњуе се несвр. **1.** *има тешкоћа у говору, застаје, замуцкује приликом говора*. – Óн кáд се устрéсе од неквó, óн се забáкњуе у врéву. **2.** *збуњује се у послу, не иде му посао како трéба*. – Дóјде му текá, па се забáкњуе, не зна квó работи. **3.** *не функционише нека направа како трéба, застаје у раду, прескаче*. – Овáј се брава рéтко забáкњуе, ал кáд се забáкне тáг óкамо мáјстора да ју попрáља.

забáља несвр. *разоноћује, развеселява, забавља*. – Мáли Мóца ровé, а Рúжица га забáља с цáцарку.

забáља се¹ несвр. **1.** *пријатно проводи време*. – Отíду на вáшар да се забáљају. **2.** *посвећује се нечему, неком послу, занима се нечим*. – Ўвек нáјде нéкву рáботу да се забáља, не мóж да седí бађáв дако е у пéнсију.

забáља се² несвр. *в. забáјуе се*. – Нíкад не стíза на врéме, прéцве се забáља.

забáљање с гл. им. од забáља (се).

забáљаћа ж оно чиме се неко забавља. – Пáчица е детíња забáљаћа.

забáнта свр. *почне да говори којешта*. – Забáнта текá од нéкви ратови, од ајдúци, од закóпане пáре.

забáнта се свр. **1.** *заприча се па никако да престане*. – Забáнта се у нéкве врéве. **2.** *занесе се у неки посао и заборава на време, замаје се*. – Забáнтам се по расáдници и забораим да пораним кокóшће.

забантрáља свр. *почне да говори нејасно, да говори којешта, да брбља*. – Забантрáља текá, пóсле ју не мóж устáиш.

забантрáља се свр. *заприча се, забрбља се*. – Кáд се забантрáља с нећегá

забарáи да с íде дóм.

забарáи свр. *в. забораи.* – Пóјдем за нештó, па забарáим за квó сам пошла. – Тúј закáчен, тúј забарáен.

забарáи се. *в. забораи се.* – Немóј се забарáиш, па да се опíјеш.

забарáља несвр. *в. забораља.* – Од не́ко врéме почé па јáко забарáљам.

забарáљање с *гл. им. од забараља.*

забатáлен, -а, -о трп. од забатали, *који је напуштен, остављен да пропада.* – Забатáлено имáње.

забацава́ прил. *в. забаћав.* – Тóј сам добíл забацива́. – Забацива́ сам дóдил.

забашí свр. **1.** *прећути, затаји.* – Забашé на баштú да смо дьнбс ишли у црешње. **2.** *порекне, одрекне.* – Забаше ми онéја пáре, што úзе од мéн.

забелéе свр. *учини да што постане бело, забели.* – Забелéал снéг врóви.

забелéе се свр. *забели се.* – Кьд се забелéе барјáк код нí, знáчи готóви су.

забележува́ње с *гл. им. од забележуе.*

забележу́е несвр. **1.** *бележи, забележава.* – Забележу́е нешто у еднú црнú кнíгу. **2.** *обележава.* – Със сеñирче забележу́ј проз áлогуту доклé е нашe.

забéли свр. *зачини чорбу размућеним јајетом.* – Ручьк скóро готóв, сáмо јóш да забéлим грне.

забељува́ње с *гл. им. од забељуе.*

забељу́е несвр. *зачињује чорбу размућеним јајетом.* – Евé, сьг забељу́ем чорбú.

забéре свр. **1.** *подухвати, потеря.* – Забéру ме у косíлбу дьн íз дьн. – Забéрем óвце из Кúрјаково бучје у Студеньц, да и напóим. **2.** *крене у неком правцу не обазирући се преко чега иде.* – Забéре преко нíве, преко градине и стíгне у неће дóба. **3.** *стане бацати нешто на кога.* – Забéре га с кáмење, па га јúри до његов дóм. **4.** *почне да грди*

кога. – Забéре га од сабáјле. **5.** *почне да пада и никад да престане (о падавинама).* – Снéг забéре од октóнбар па до Ћурђовдан.

забéре се свр. **1.** *крене некуда.* – Забéре се, па од салó до салó. **2.** *удружи се с ким у лошој намери.* – Забéре се с дрúство, па у крацу.

забíва несвр. *забија, набија.* – Забíва кóлци, óче да плетé плóт.

забíва се несвр. *увлачи се у нешто, забија се у нешто.* – Прáсе се забíва у слáму да спí.

забивáње с *гл. им. од забива (се).* – Забивáње заглáвхе у зацéпено дрвó.

забиглосúе се свр. *занесе се у неки посао.* – Забиглосúем се у неку рáботу и не примéтим да се ставнíло.

забиглóше се свр. *в. забиглосуе се.* – Идí у градину, ал немóј да се тáм забиглóшеш, па да те нéма.

забíка свр. *бик оплоди краву.*

забиљáви свр. *тешком муком стекне неко добро.*

заблáжи свр. **1.** *заслади што.* – Сíпи му мáлко мéд, да га заблáжиш. **2.** *поједе нешо слатко на крају обода.* – Ручувáл сам лéб и лúк, па чу да си заблáжим с грúтку шићер. **3.** *почне да једе мрсну храну после поста.* – Едвá чéкам да заблáжимо, да се едьн пúт наедém.

заблáжи се свр. *стане се јести мрсна храна након поста.* – И кьд се заблáжи и тьг се пóсте средá и петьк.

заблажнí свр. **1.** *за тренутак испољи сладак укус.* – Кьд áпнеш недозрéлу јáблку она прво заблажнí, па пóсле ћисала. **2.** *има једва сладак укус.* – Њóјни колачí сáмо тíће што си заблажнú, а онак си елís лéбац.

заблаí свр. **1.** *почне да блеји, заблеји.* – Заблајáла Цурцилова мáјћа. **2.** *заблене, тупо загледа.* – Ёј, брéј, гдé си заблајáл?

заблаí се свр. **1.** *почне да блеји и не*

престаје да блеји. – Заблајала се Дénка јóш одóцутра и јóш блај. **2. загледа се, занесе се у нешто.** – Заблај се у излог и н úме да си пójde.

заблска свр. **1. забије, набије.** – Прóбај да заблскаш тíја клин у овíја дúвар. **2. крене насумице.** – Заблска тека рéдом преко пóље нíти знае кудé че ни доклé че.

заблска се несвр. **1. занесе се у неки посао и заборави на време.** – Заблскал сам се у онéј трмфе, па н úмем да се мánем. **2. заљуби се страсно.** – Заблскал се у Нájду, ко пíнтер у дугú.

заблештíје свр. **1. заблешти, стане блештати.** – Заблештíје ми слнце у óчи. **2. засија, заблиста.** – Заблештíју трí нíзе дукати.

забобрчи свр. **1. загњури.** – Увáти га за шíју и забобрчи га у вóду. **2. забије.** – Немóј да ти га нéћи забобрчи.

забобрчи се свр. *загњури се.* – Плóвће се забобрче у вóду, сáмо им се вíде тртице.

забовáри свр. *заборави.* – Пóчне да тражи и забовáри квó тражи.

забóжник м *ваљкасти дрвени клин за спајање дрвених елемената у столарству, коларству и грађевинарству.* – Бóљ да га заковéмо сьс забóжник него сьс иксéр, бóље че овак да држí.

заборáвник м **1. онај који заборавља.** – Постањúем свé пóголем заборáвник. **2. онај кога је Бог заборавио да узме.** – Тíја пóштар е заборáвник, нéга Бóг заборíл, íма да жíви стó гóдин.

заборáи свр. упор. забарáи, забрави, забраи. **1. престане да се сећа.** – Заборíл сам, не пáнтим кó тóј бéше. **2. не сети се у једном тренутку, сметне с ума.** – Немóј да заборáиш квó трéбе да кúпиш. **3. занемари.** – Заборíл и на женú и на дéцу. **4. не узме нешто са собом због расејаности.** – Заборíл си капúт у

кавáну. **5. опрости, преда забораву.** – Ајд да заборáимо квó е билó.

заборáи се свр. упор. забарáи се, забрави се, забраи се. **1. заборави један другога.** – Јóш кьд смо се видéли, скóро да смо се заборáили. **2. изгуби контролу над собом.** – Кьд се заборáи псúе ни свí рéдом.

заборáља несвр. упор. забарáља, забраља. **1. престаје да се сећа, слаби му меморија.** – Дéда заборáља и јучер квó е билó. **2. одлази му од памети.** – Заборáља квó е вревíл. **3. занемарује неке обавезе или односе.** – Заборáља рóднину, не íде код нíкуга. **4. због сенилности заборавља ствари.** – Заборáља рукавíце, амрели... **5. опрашта, предаје забораву.** – Не пáнти ти лóше, он тој заборáља, ко да нé ни билó.

заборáља се несвр. упор. забарáља се. **1. губи контролу над собом, заборавља се.** – Почéл да се заборáља, нé зна квó врéви. **2. заборавља се, одлази од памети.** – Ако би се свé пантíло, а не би се заборáљало, главá мóра да би требáло да бúде ко голéми котéл.

заборáљање с гл. им. од заборáља (се).

зáборан, -рна, -рно *који је јак и опојан (о вино).* – Наточíл нéко зáборно винó.

забóрљив, -а, -о *који је опора укуса и мириса; који мирише на буђу, буђав.* – Винó му дóјде забóрљиво.

забрáви свр. *в. забораи.* – Немóј да забрáвиш да откáраш óвце на Студенýц, да и напóиш, на плáдне.

забрáви се свр. *в. забораи се.* – Забрáи се, па пíје ко смóк, а јúтре варáче од главу.

забрáвља несвр. *в. забораља.* – Кúј дьн свé пóвише забрáвља.

забравља се несвр. *в. забораља се.* –

Па несí вáлда јóш тóлко изветрél да се забрáвљаш и да нé знáш квó рабóтиш?

забрáвљање с гл. им. од забрáвља (се).

забрáди свр. 1. *повеже главу марамом.* – Ако óч да ти лице и лéти бóде белó, забрáди мáраму, па ју потеглýи напред, да ти повисí над чалó.

2. *фиг. превари, изигра (у материјалном смислу).* – Милисóв зачáс забрáди Пётра с двé йльади.

забрáди се свр. *повеже (своју) главу марамом.* – Забрáдила се у марђизétну мáраму

забрáи свр. *в. заборáи.* – Забрáи сам да понесém сећиру, а трéбе да оцéчем дрвó за стожýло.

забрáи се свр. *в. заборáи се.* – Заборáи се, па се опíе.

забрáља несвр. *в. заборáља.* – Забрáљаш на рáботу, а на éдење не забрáљаш.

забрáља се несвр. *в. заборáља се.* – Добрó се срчено забрáља.

забрáљање с гл. им. од забрáља (се).

забрáтка ж 1. *мала марама коју жене вежу преко косе сплетене и увијене у колут на врху главе, а после тога преко ње браде праву мараму. Забрáтка држи мараму да не клизи са главе.* 2. *врста мараме за главу коју су носиле удате жене.*

забрацување с гл. им. од забрацуе (се). – Забрацување у марђизétну мáраму.

забрацуе несвр. 1. *везује мараму на главу (коме).* – Јá сам гоцá младеневéсте премењувáла и забрацувáла, па чу и тéб. 2. *вара у послу.* – Забрацуеш кугá какó стíгнеш.

забрацуе се несвр. *везује мараму на своју главу.* – Сваћи дбн се забрацуе у дрýгу мараму.

забрба свр. *почне да претура по неком мноштву тражећи нешто.* –

Забрба учитељат по торбé и узíма коматí што су на ђáци остáли од ручýк, да си рáни свíње.

забрзи свр. 1. *појури некога.* – Немóј да те забрзим. 2. *да почетну брзину.* – Забрзимо, забрзимо сáнће па тýг рíпнемо на њí и текá се спúштамо низ брэг.

забрзи се свр. *појури, потрчи.* – Забрзи се да га стíгне, али онíја пóсрчено бежí и овíја му не мóж ништа.

забрка свр. 1. *мешајући неке састојке са водом направи јело.* – Ел óч да забркам мáлко качамáк за вечеру? 2. *замеша брашно за свиње.* – Мóра да забркаш мáлко на свíње, ако óч да ти се дóбро урáne.

забркано с замешано брашно за свиње. – Мóете свíње нé да вóле забркано, него се убíвају едéечи га.

забрложи свр. *запусти, запарложи.* – Забрложíл сóбу, нéма где да стáнеш.

забрложи се свр. *запусти се, запарложи се.* – Забрложíл се, па не личíи на човéка.

забруси свр. *увије главу шалом или чиме другим.*

забули свр. *повеже главу марамом тако да се виде само очи.* – Къд зíми нóсим детé у óбданиште, јá га дóбро забулим.

забули се свр. *забрáди се марамом тако да јој се виде само очи.* – Ако снэг вéе у óчи, јá се чврсто забулим.

забута свр. 1. *почне да гура.* – Забутај ме мáлко, док ми пóјду сáнће. 2. *набије, загура.* – На попáтога из Плýжину билá забутана главá у наклáден шпóрет. – Забута му га мáјће. 3. *стави га у неко скровито место.* – Забута га нéгде па га пóсле ни сáма не мóж нáјде.

забута се свр. *зарије се, забије се.* – Забута се у слáму и ћутím.

забутување с гл. им. од забутуе (се).

забу́туе несвр. **1.** *почиње да гура, гура да би се што покренуло.* – Ауто му се нече пали, па га свако јутро забутују да појде. **2.** *забија, гура унутра.* – Забутуе га чврсто.

забу́туе се несвр. *забија се у што, увлачи се у што, гура се под што.* – Пра́се се забутуе у сламу кд осети да му е зимá.

забучавее свр. *зарасте у браду и косу.* – Кд текá нећи пút забучавее, да те стра́ увати кд га погледаш. – Забучавел ко Рóзмир из Берчи́новци.

забу́чка свр. *почне бућкати бућкалицом.* – Од сабајле у салó забучкају бучће – љуђе бучкају мáсло.

забуцавее свр. *постане буђав, забуђави.* – Ако буре не опереш добро и не ошүшиш га како трéбе, оно óче да забуцавее.

забуши свр. *зачепи какав отвор, запуши.* – Забуши му све дүвће да се не стрви.

завáли свр. *изрази захвалност, захвали.* – Завали на Бóга што си добро прошáл.

завáли се свр. **1.** *изрази захвалност некоме.* – Трéбе да отидем да му се завáлим за онóј добрó. **2.** *почне се хвалити.* – Завлil се да че да бúde учитељ, дако се јóш ни у туј школу не уписáл.

завали́ја м *јадник, јадничак, сиромашак, несрећник.* – И он би завали́ја ишáл на вáшар, ал нéма ни дрéе, ни пáре.

завали́јћа м *дем. од завалија.* – Тел би нéшто завали́јћа, ал не кáдар.

завáља свр. *обори некога или нешто што је било усправно.* – Сáмо га увати преко срéд и óдма га зáваља.

завáља се свр. *падне, падне на земљу (претежно о човеку или о некој ствари која би морала да стоји усправно).* –

Мишкó се тóлко напil да се завáлáл под остáл.

завáља се несвр. *нагиње се на неку страну.* – Почéла му се плéвња завáља на дóљњу стрáн и ўскоро це завáља.

завáљување с *гл. им. од завáљуе (се).*

завáљуе несвр. *захвáљује.* – Немóј ми завáљуеш, него платi.

завáљуе се¹ несвр. *захвáљује се.* – На свi се рéдом завáљуем.

завáљуе се² несвр. *нагиње се у страну, посрће.* – Ёл се завáљуеш од винó, ел од рећију?

завáне свр. *упор. завати. 1. захвати неким судом, кашиком, лопатом, руком неку коли-чину.* – Он ўвек завáне нáјголém зáлог. **2.** *заузме, приграби.* – Тел да завáне сву равни́чкуту, а ми да остáнемо по врлочéте. **3.** *обузме, обухвати.* – Зáвану га плáмен. **4.** *ухвати невреме.* – Ћиша зáвану óткоси. **5.** *наточи (о води).* – Ел завáнута тазé водá? **6.** *заузме, ангажује.* – Ел видиш да ми завáнуте рүће? – Немóј да завáнеш кáцуту с комiну, че ни трéбе за зéље, да тóрамо у њу.

завáне се свр. *упор. завати се. 1. заузме се, занесе се у неки посао.* – Завáнем се у рáботу и заборáим на éдење. **2.** *подухвати се, почне, реши се да учини што.* – Зáвану се да си сáм напра́им кóла и напраi дрвенáријуту, сáг сáмо да и однесém код ковачá, да и оковé. **3.** *упали се ватра.* – Нáно, нáно, нéче се завáне óгањ. **4.** *обухвати ватра.* – Ако седиш бли́зо до кубé, па задрéмеш, мóш се завáнеш.

заварáка свр. *в. завараче.* – Чим дојде зáварака од мешiну.

заварáче свр. *почне да се жали, да кука, да лелече;* *упор. заварака.* – А, ју нéшто мáлко забóли, óдма заварáче

завáрдн свр. **1.** *почне да варди, да чува.* – Заварди́л сам óвце у сéдму гóдин

и још и вáрдим, а трéбе и да се жéним. **2.** *забрани да стока пасе по којој парцели.* – Завардíl ливáду.

завáрдн се свр. *заитити се.* – Завáрднм се од ћишу с нећи опанцáк.

завáри свр. *почне да кува.* – Завáримо вáрива још у четвртáк, да стíгну за свáдбу у сýботу.

заварцýе несвр. *заклања, штити.* – Заварцýј отýд, од ветърáт.

заварцýе се несвр. *заклања се, заштићује се.* – Заварцýвá се колкó мóго, али пáк поћисо.

зáват¹ м **1.** *појас њиве поред недовољно јасно обележене међе или појас са оне стране на коју је жито полегло, који домаћин прожње дан уочи жетве, да би жетвоци могли лако да уђу у њиву и да не брину о међи.* **2.** *почетак неког посла.* – Од зáват се познáва какó че рáботата да испáдне.

зáват² м *обичај, старински обичај; завет.* – Тíја е зáват код нáс од пантíвек.

зáват³ м *посед, имање.* – Мóмиров зáват.

завáга невр. *в. завача.*

зáватан, -тна, -тно *који је заузет, напуњен (о судовимна).* – Ако ти не зáватна кáцана, да ми ју дадéш да ми прећипу слíве у њу.

завáти свр. *в. заване.* – Ел зáвати мéсо из чорбóту? – Оче да завáти доклé с поглед дóвати. – Зáвати га óгањ. – Че ни завáти ћиша. – Заватí вóду на њíн бунáр. – Завáтим си рúће сýс сýдови и не мóг да си вóдим детé.

завáти се свр. *в. заване се.* – Завáтим се у дрýгу рáботу, па нéмам врéме за тóј. – Нéче се завáти óгањ с мóкра дрва. – Бáба Пелећíја пáдла у огњíште, па се заватíла и изгорéла.

завáћа невр. *в. завача.*

завáћа се несвр. *в. завача се.*

завáча несвр. упор. *завата, заваћа. 1.*

захвата неким судом, неком алатком. – Завачáј помáлко с ложíцу, да íма и дрýђи да едý. **2.** *заузима, осваја.* – Ел те завáча комасáција, ел не? **3.** *обузима, обухвата.* – Почéл óгањ да завáча плéвњу. **4.** *хвата невреме.* – Немóј да дозвóлиш да ти сéно завáча ћиша. **5.** *наточи (о води).* – Гдé завáчате вóду? **6.** *ангажује у потпуности.* – Немóј си завáчаш рúће, íма да ми нéшто помóгнеш. **7.** *запрема, садржи.* – Овој буре завáча стó ћила.

завáча се несвр. **1.** *улази у послове, предузима многе или разне послове.* – Завáча се по рáботе, рéтко да е нећи дбн слóбодан. **2.** *пали се ватра, разгорева се ватра.* – Завáча се óгањ. **3.** *почиње да гори.* – Горí јбр, а почéла се завáча и плéвња.

завачáње с гл. *им. од завача (се).*

завéе свр. **1.** *почне да веје (о невремену).* – Кьд завéе оздóл ус Тимóк, ћине гдé довáne. **2.** *вејући затрпа.* – Пáзи да те нéгде не завéе снéг.

завеза ж *застор на прозору, завеса.* – Јула плетé пртене завезе.

завезé свр. *почне да везе (везиља).* – Завезла сам естýци, ал и не мóг срчено довезém.

завезé се свр. **1.** *занесе се у глави.* – Кьд погледá дóле онó ми се завезé у главу, тéо да пáднем. **2.** *занесе се у току вожње.* – Он сáмо мáлко прíкочи, а фíћата се завезé и прéпречи се на дрýм. **3.** *зацени се од смеха.* – И кьд нéшто нé тóлко смéшно она се завезé óт смеј.

завекá прил. *за вечита времена, заувек; за нечијег живота.* – Тóј ти е од мéн завекá.

завéне свр. **1.** *почне да вене, увене.* – Цвејћéто ти завенúло нéкво, мóра да га несí пољивáла редóвно. **2.** *засуши се и почне да зараста (о рани).* – Јóш мáлко па че ти рáне завéну, али пóсле да вóдиш рачún кьд рáботиш нéшто с óстрé

алатће.

завѣт м *скровито место, заветрина*. – Скутај се у нећи завет док прóјде спрíја.

завѣтан, -тна, -тно *који је заклоњен од ветра, тих, заветаран*. – Напривечер да потражимо не́ко заветно мѣсто, не́ку падíнку, гдѣ да пренóчимо.

завѣтина ж *сеоска слава; упор. завећина*. – У Ђлдинци е Спáсовдан завѣтина, а и у Штр́пци.

завѣћина ж *в. заветина*. – Оч ли д íмо на на Мáли Спáсовдан на завѣћину у Кали́чину?

завѣцен, -а, -о трп. од заведе *који је наведен на рђав пут преваром, лажима, обећањима и др.* – Завѣцена децá, она́ несó знáла сáма тóј да урабóте.

завíја¹ несвр. **1.** *нариче, кука*. – Завíја си за мáтер. **2.** *плаче у глас*. – Завíја у сýв глáс. **3.** *урличе*. – Завíја ко свирéна од опáснос.

завíја² несвр. *увија, покрива при спавању кога*. – Завíја га с двóе чр́ђе.

завíја се несвр. *покрива се при спавању*. – Лéти се завíјамо с еднóу чр́гу, а зíми с по две-трí.

завијáлчичи с мн. (јд завијáлче) *увијачи од нештављене овчије коже којима сељаци зими, за дубоких снегова, увијају ноге*. – Вѣчером тóримо завијáлчичи покре кубé да се сýше, онó смрдí, да те Бóг сачúва.

завијáљћа ж *она која завија, која нариче, нарикача*.

завијáње с гл. им. од завија (се).

завијúче свр. *почне да фијуче, зафијуче*. – Сбг ти е лýсно, ал кьд нáзиму завијúче тбг че да бóде гáдно.

завíка свр. *почне безгласно да плаче*. – Чим се сéти за њéга, она́ завíка.

завíка се свр. *безгласно се заплаче*. – Од мáлко се завíка.

завíрак м *мањи вир*. – Одврнемо рáстоку и кьд се водá из њóу оцéди остáну сáмо завíрци п́ни с рíбе.

завíри свр. *зајази воду или направи вир да се у њему накупи вода*. – Овдѣ че да прегрáдимо потóк, да завíримо вóду.

завíри се свр. **1.** *накупи се вода у некој водојажу или удубљењу*. – Чéкај да се дóбро завíри водá, па ју пóсле помáлко испуштај, да íма да пољíјемо цéлу градíну. **2.** *пођу сузе*. – Завирíше му се óчи. **3.** *испољи се превелико присуство неке течне материје*. – Завирíл се мáз у ђибáницуту, не мóж се едѣ.

завирувáње с гл. им. од завируе (се). – Завирувáње íде пољк, ел олабíла водá у потóкат.

завиру́е несвр. *прави водојажу на воденом току да би сакупио воду за неке потребе*. – Кьд омалéе водá у потóк, мí га завиру́емо гóре код топавíцуну, да си тóј пóимо говéду.

завиру́е се несвр. *сабира се течност у неком удубљењу или водојажу*. – Сíлом се завиру́е, слáб му дóтокат.

завíрчич м *мали вир, вирчић у који се једва накупило нешто воде*. – У Бáлтину ливáду, под онóј врбóу, íма не́колко завíрчича.

зáвис м *завист*. – Тóј му напраíли из зáвис, нé од дрóго.

зáвише прил. *више од онога што треба, преко мере*. – Овóј ми остáло зáвише, нá ти га.

зáвишни урóци м бол. в. *уроци*.

завиштí свр. **1.** *почне да њишти*. – Кóњ зáвишта, прáпорци сьнуше. **2.** *почне да вришти, да кука, да плаче наглас*. – Завиштáше женé у салóто.

завиштí се свр. *почне да вришти; да се смеје на сав глас*. – Завиштí се ко кобíла.

завишти се свр. *бесрамно подигне*

сукњу да јој се виде колена и бедра.

за влакно́ изр. за мало па се је могло (нешто) догодити. – За влакно се не судари́мо.

завла́чи свр. **1.** задрља орање. – Само што завлачи́мо, удари ћи́ша. **2.** почне нешто да вуче за собом. – Къд завла́чи дете́, ону́ј шерпу по калдрму, оно ми трну зу́би.

завлече́ свр. в. *завлче*. – Ел мо́ж да завлече́ш ру́ку у овíја шупља́р, да извади́ш на тиче ја́јца?

завлече́ се свр. в. *завлче се*. – Завлече́ се у не́ко ћуше и це́л дѣн текá преседи́.

завлче́ свр. *завуче, увуче*; упор завлече. – Смеш ли да завлче́ш гла́ву у бѣчву?

завлче́ се свр. *завуче се, увуче се*; упор. завлече се. – Завлче́ се ко ру́б у дупе.

заводе́ње с гл. им. од *заводи се*.

заводи се несвр. **1.** заноси се у ходу, њише задњицом у ходу. – Заводи се ко бела лађа. **2.** заноси се у смеху, зацењује се од смеха, да би привукао нечију пажњу. – Ене́ ју до́ле код чешму́, заводи се ко сва́ка ку́рва.

завозе́ње с гл. им. од *завози се*.

заво́зи се несвр. **1.** заноси се у глави. – Не сме́м д íдем преко брв, заво́зи ми се у главу. **2.** заноси се у току возње. – Па́зи та́м преко онíја спиља́к, та́м се ко́ла заво́зе. **3.** зацењује се од смеха. – Не заво́зи се ко Лу́да Мари́ја!

заво́јћа ж поњава којом се покрива при спавању. – Зими се покрíвам с две́ заво́јће и па́к си све́ знаем дор спíм.

заво́јчес, -га, -то који је пуначак, *здепаст*. – Заво́јчесто дево́јчето, не́ убаво.

заво́јчица ж дем. од *завојћа*. – У́знем едну́ заво́јчицу и отíдем у плевњу да спíм.

за́ворањ м в. *заврањ*.

за́ворања ж в. *заврањ*.

завразе́ње с гл. им. од *заврази (се)*. – За завразе́ње ти трéбе длг коно́пац.

завра́зи¹ несвр. *везује, завезује кога или шта*; упор. заврзуе. – Ве́чером заврази́м волóви да се не боду́.

завра́зи² несвр. *биљка замеће плод*. – Тикве вѣч почéле да завра́зе.

завра́зи се несвр. **1.** *везује се ради безбедности*; упор. заврзуе се. – Къд га спуштају у бунáр, он се завра́зи с опасáч за ону́ј са́јлу. – Завра́зиш ли се тí с по́вас у ауто, ел че́каш да те милица́јац увáти, па да те ка́зни.? **2.** *везује се, обавезује се*. – Къд се жéниш тí се завра́зиш за це́л вѣк.

за́врањ м *гвоздени клин којим се спаја јарам за руду или задњи за предње точкове на воловским колима*; упор. *заворањ, заворња, заврња, крцаљ*. – Ерѣмѣт ту́ј, а за́врањ га не́ма.

завратóсан, -а, -о који није сасвим нормалан, који је мало шенуо. – Оди ко завратóсан.

завратóше свр. *ударил отвореном шаком некога по врату*. – То́лко га е завратóсал да е онíја ударíл с гла́ву у остáл.

завр́ви свр. *пође, пође мноштво један за другим*. – Од рáну зóру завр́ви на́род у Пала́нку на ва́шар.

завре́ви свр. *заговори кога*. – Já óчу да га завре́вим, ал он не́че ни да чу́е.

завре́ви се свр. **1.** *занесе се у разговору с ким*. – Завре́ви се та́м с онóга Тíну и за ма́лко да ми побéгне аутобúс. **2.** *почне се говорити о коме или о чему*. – Къд се завре́ви од рáт ја́ одма́ бежím у дрúгу со́бу, стра́ ме од таквѣ вре́ве.

завревува́ње с гл. им. од *завреви (се)*. – Не́ билó завревува́ње од то́ј.

завреву́е несвр. *заговара, покушава да започне разговор са ким*. – Штó га завреву́еш къд вíдиш да се напéл, ко

прево́ на у́глен.

завреву́е се несвр. и уч. *ступа у разговоре с ким*. – Къд по́jde не́где он се ус пúт завреву́е с еднога́, с дру́гога и ни́како да стíгне где́ е пошб́л.

завржди́ свр. *баци руком нешто тако да се чу́је звук врждања, зујања*. – Ако завржди́м ову́ј това́гу по те́бе, ш ти преби́ем кра́ци.

заврже́¹ свр. **1.** *завеже, спута неком узицом, конопцем, ланцем и сл.* – Завржи́ кúче. **2.** *одузме моћ*. – Заврже́ Бо́г па́мет на чо́века.

заврже́² свр. **1.** *биљка заметне плод*. – Васу́љ цвѣтí, ал не́че да заврже́. **2.** *направи велику задњицу, стражњицу*. – Заврза́ла гузи́цу ко сироти́сћи нъчви, па ју са́мо лу́ља.

заврже́ се свр. **1.** *завеже се, свеже се*. – Заврже́ се окол гу́шу бѣ́жим че се бе́си, а са́мо си пла́ши мужáтога, да би по́сле моглá да рабóти како́ си она́ рекне́. **2.** *одузме се моћ говора*. – Заврже́ се ези́к на чо́века.

заврзак м *заметак у неких биљака (баштенских)*. – У пипéр вéч има заврзак.

заврза́ља ж *једна фигура приликом игре у колу*.

заврзо́љак м **1.** *чвор, узао; упор*. заврзотина (1). – Конóпац сáв у заврзо́љци. **2.** *замотуљак*. – Чу́ва па́ре у не́ћи заврзо́љак. **3.** *заметак плода неких баштенских биљака*. – У кра́ставице заврзо́љци ко ма́лчичи.

заврзóтина ж **1.** *в. заврзољак (1)*. **2.** *нешто што је запетљано, умршено да се једва може распетљати*. – Кúј мóж да размрси́ овéј заврзóтине, има да да́вам пијéње?

заврзува́ње с *гл. им. од заврзуе (се)*.

заврзу́е несвр. *в. заврази*. – Заврзу́е га с два́ чу́гља. – Лубени́це добро заврзу́ју кьд се рáно поса́де.

заврзу́е се несвр. *в. заврази се*. – Штó да се заврзу́ем, мóг си се ја́ и незаврзán вóзим на вртéшку. – Не́ це жéним, не́ це заврзу́ем.

заврља́ свр. *почне да баца*. – Заврља́м пeсб́к по њéга и на́русим му óчи.

заврља́ се свр. *почне се бацати чиме на кога*. – Заврља́м се с ка́мење и раскáрам мангупáрију.

заврљи́ свр. **1.** *затури, стави негде*. – Ма, не́ га ни́куј укрáл, тóј е не́где заврљено. **2.** *забаци, нагне*. – Заврљи́ гла́ву уна́сад.

заврне́ се свр. *врати се, поврати се*. – По не́колко пúт се заврне́м да видим да л сам запéла врата́.

заврња́ ж *в. заврањ*.

заврта́ несвр. **1.** *окрећући притеже, заврће*. – Он са́мо заврта́ шра́вови у ва́брикуту, дру́го ни́шта н úме да рабóти. **2.** *почиње да врти, само мало заврти*. – Заврта́м ову́ј дúвку вéч по́ла сáт и ни́како не мóгу да ју заврти́м. **3.** *в. заврча (1)*. – Заврта́ј óвце од кьм ону́ј детéлину. **4.** *ветар прави ковитлац носећи шушљак и лишће*. – За веја́ње жíто ветар трéбе да дúва од едну́ страна́, а не́ да заврта́.

заврта́ се несвр. **1.** *в. заврча се*. – Квó се тóлко заврта́ш, áјде пбоди ед́н пúт. **2.** *окретањем се притеже, затвара*. – На шише́во се затвара́ч ви́ше не заврта́, него си га ти́ће она́к тóрамо. **3.** *задржава се, остаје*. – Код Мирóслова се парá не заврта́.

заврта́ње с *гл. им. од заврта (се)*.

заврти́ свр. **1.** *прикупи, сабере (о стаду)*. – На пла́дне заврти́м óвце под кру́шку да пла́дњују. **2.** *стекне, заради*. – Заврте́л до́бар домазл́к. **3.** *сачува, заштеди*. – Стáлно слúжи и тóље му па́ре прóде прóз ру́ће, а динáр не мóж да заврти́. **4.** *мешајући направи неко јело*. – Док се децá изд́изају ја́ заврти́м качама́к. **5.** *удебља се*. – Живáна

завртела садњицу елис голему.

завртí шíју изр. *убије кога окрећући му главу.* – Ш ти завртíм шíју, ко на пúјку!

завртина ж *речни вир, вртлог.* – У тúј се завртину удавил нећи човék, причају.

завртка свр. *почне да упрета више нити у једну нит помоћу врткала, почне да вртка.*

заврча несвр. **1.** *лагано враћа овце да не иду у штету, прибирајући их у гомилу, при чему се оне полако крећу у круг.* – Цёл дён заврчам овце одвúд – одонúд. **2.** *увија, уврће.* – Заврча му рúку, велиí, длжан му пáре, па му не врча.

заврча се несвр. *више пута се враћа.* – По трí пúт се заврча док отíисне на рáботу.

заврчање с гл. *им. од заврча (се).*

заврчи свр. *повије на горе, заврне.* – Заврчил мустачí.

завршак м *кукурузни клип који има једно зрно на самом врху.*

заврши свр. *начини, изведе врх нечега, уреди горњу површину нечега.* – Додáј ми јóш две-трí веје, да завршим лíсникав.

завуждí свр. *почне да хуји, да бруји, да зврји.* – Зíми завуждí ветар ус Тимóк, сáмо што те не однесé. – Аута завуждú по дрúм, чим пóчне да савíна.

завúти свр. *добро увије некога или нешто да би га заштитио од хладноће.* – Кьд окупем детé јá га дóбро завúтим у пéлене. – Деца су дóбро завúтена, íма да спú ко јáганци.

завúти се свр. *добро се увије од хладноће.* – Ако íдем зíме на чешмú, јá се завúтим с голéми шáл.

завúтина ж *скровито место, место заштићено од ветрова и других непогода.* – Онíја су мóра ночíли у онúј тáм завúтину, вíди се да су клáли óгањ.

зъгдбчка свр. **1.** *почне да голица,*

заголица. – Кьд га зъгдбчкам óн се умóча од смејáње.

зáгажња ж *рибарска мрежа разапета на два штапа за ловљење рибе у мањим водама.* – Јá и Жíка држимó зáгажњуту, а Рáјко мúва с еднó дрвó под кáмење и по чкáље и накарúе рíбе у ну́.

загáзди се свр. *стекне добар иметак, постане газда.* – Мíљћо се елис дóбрé загаздíл.

загалíми свр. *почне више послова у исто време.* – Загалимíл си тóљће рáботе, па ко ч да излэзнеш на крај с ньí?

загáља несвр. *подиже или спушта доњи део одеће (сукња, панталоне), разголићује, открива.* – Загáљам детé да га обрíшем, ел се усрáло.

загáља се несвр. *подиже или спушта доњи део одеће (сукња, панталоне), разголићује се, открива се.* – Немóј се млóго загáљаш, тóј срáмотно.

загáљање с гл. *им. од загáља (се).*

заглаба несвр. *урања што у блато, у глиб.* – Па не мóра да заглабаш аутóто у благíштето, одвí.

заглаба се несвр. **1.** *упада у блато, у глиб.* – Не заглабај се у благíштето, че остáнеш без опíнци. **2.** *улази у сумњиве послове.* – Нéма пóтребa да се заглабаш у тúј рáботу.

заглабање с гл. *им. од заглаба (се).*

Заглавак м *планинска област источно од Књажевца.*

Заглавац м *становник Заглавка, онај који је пореклом из Заглавка; упор. Заглавчанин.*

заглави свр. *заборави се у некој забави, кафани и сл.* – Пá га начёс заглавíмо до зóру.

заглавица ж **1.** *врх брда, чука, главица.* – Иза онúј заглавицу пóсле дóјде равнíште. **2.** *клин којим се нешто заглављује.* – Најдí едну дóбру

заглавицу, да га чврсто заглавимо. **3.** *незгодан човек.* – Нё знаш тї њёга кољћї он заглавица.

заглавка ж **1.** *пљоснати клин којим се нешто заглављује.* – Турї заглавку под остал да не клобѣцка. **2.** *пљоснати клин којим се нешто цепа.* – Кьд се цёпе дрва трёбе да їмаш пёвише заглавће. **3.** *особа која се у све меша, а нарочито тамо где јој није место.* – Изгледа да без тўј заглавку ни една рáбота не мóж да прóјде.

заглавоше свр. у ауг. и пеј значењу **1.** *заглави.* – Узнї, па заглавоши дирéкан да не мрда. **2.** *заседи се у пријатном друштву на некој седељци.* – Начьс га заглавосáмо до кўј знáе куї замán.

заглавоше се свр. у ауг. и пеј. значењу **1.** *заглави се, заглиби се.* – Заглавосáл сам се у онóј блáто, едвá се извлéко. **2.** *уђе у неки сумњив посао или друштво.* – Заглавосáл сам се у тргóвинуту, сьг се не мóг извлéм.

заглавска барéтина ж *шубара равна одозго коју су правили сами сељаци.*

заглавсћи, -ска, -ско *који припада Заглавку, који се односи на Заглавак.*

Заглавчанин м в. *Заглавац.*

Заглавчанка и **Заглавка** ж *становница Заглавка, она која је пореклом из Заглавка.*

заглавчица ж *дем. од заглавка (1, 2).*

загладнёе свр. **1.** *огладни, добро огладни.* – Бьш сам добрё загладнёл, дáј да едём квó їма. **2.** *гладујући дуже времена телесно ослаби.* – Децá им загладнела, па исцибрїла и олишавела. **3.** *осиромашн.* – Тóј су нéкад били гáзде, а сьг загладнели и онї.

заглецување с гл. *им. од заглецуе (се).* – Заглецување у девојчичи не смé да е нападно.

заглецуе несвр. *загледа, загледа са свих страна.* – Кьд купуе коњá он га

заглецуе од свáку стрán. – Квó га тóлко заглецуеш?

заглецуе се несвр. *загледа се.* – Нáш Вўчко се почёл заглецуе по девојчичи. – Кьд се врчаш из чкóлу не заглецуј се по їзлози, него си идї прáво дóм.

заглоби свр. **1.** *заглиби, утоне у што меко.* – Млóго сам натоварїл и у онóј блáто заглобї кóла до осавїне. **2.** *уложи средства у неки сумњив посао.* – Грдне пáре сам заглобїл у вршалицуву, а сьг свї жьў с конбáј.

заглоби се свр. **1.** *заглиби се, утоне у нешто меко.* – Заглобї се у тїњу, едвá се извлéко. **2.** *стане ногом у нешто меко.* – Заглобї се у лајнó, па си укалá опьнък. **3.** *уђе у неки сумњиви посао.* – Заглобї се у цамбьслькьт, ал це тéшко из њéг чїтав избáим.

заглоце свр. **1.** *почне да глође (кост и сл.).* – Заглоце кочїне, а мéсо и не окушева. **2.** *почне да малтретира, да кињи кога.* – Заглоце ме од сабáјле и цёл дьн ме не остáља на мїр.

загїта свр. *почне да гута.* – Една змијá заглтáла рїбу и не мóж ју прогїта.

заглувее свр. *одједном престане да чује, заглуне.* – Заглувело ме нéкво, па їч не чўем.

заглупавее свр. *заглупави.* – Човéк уз телевизор мóж да заглупавее.

заглуши свр. *заглуне.* – Тóп кьд пўкне, заглуши човéка.

заглушувáње с гл. *им. од заглушуе.*

заглушуе несвр. *производећи буку заглуњује кога.* – Цёл дьн ни заглушуе док рéже дрва с мотóрнуту тестеру.

загљўзица ж *прзница, цепидлака, закерало.* – Немóј да си тóлка загљўзица.

загмáца свр. **1.** *почне да корача крупним корацима не водећи рачуна куда стаје.* – Загмáца рéдом преко градїне.

загмéчас, -та, -то в. *загмечес.* – Дбóди да те тражи едьн загмéчас човéк.

загмечес, -та, -то *који је омањи а дебео, здепаст*; упор. загмечас. – Деда Прван е бил од оніја загмечестини љуђе.

загмури свр. *загњури*. – Увати га за шију и загмури му главу у воду.

загмури се свр. *загњури се, зарони*. – Жаба стој на лис, ал кд бч да ју уванеш она се зармури у вѝр.

загњати несвр. *в. загњита*.

загњезди свр. *намести нешто тако као да га је ставио у гнездо*. – Загњездѝ крчагат нѝгде мецу врѝчете, па се качѝ и тѝ у кола.

загњезди се свр. **1.** *седне и добро се намести између неких ствари, седне као у гнездо*. – Сѝди на кола и загњездѝ се некако, а ја чу да водим волѝви. **2.** *нађе неко намештење, запосли се*. – Сава се загњездѝл у “Лѝду” и тѝј че да дочѝка пѝнзију.

загњѝте свр. **1.** *угура, нагура*. – Требе да му загњѝтеш клѝчна у дѝвчицуту, да не истѝца ређѝјата. **2.** *сакрије што између нечега*. – Нѝгде сам га загњѝла, али не знам гдѝ. – Парѝте најдоше загњѝтене мецу стѝре врѝче.

загњѝте се свр. *завуче се*. – Нѝћи пѝт се зајак загњѝте у дѝвку и ѝѝрови му не мѝж нѝшта.

загњѝта несвр. *завлачи, увлачи у нешто*. – Загњѝта чѝгљови по ѝушетѝју, па и пѝсле трајѝи, едѝа и испронаѝди.

загњѝта се несвр. *увлачи се у нешто*. – Вѝчером се загњѝтају у онѝја плѝс.

загњѝтање с *гл. им. од загњѝта (се)*. – Не мѝж те спѝси загњѝтање у слѝму, ѝма те најду едѝн дѝн.

загѝвни свр. **1.** *почне да ради неки тежак и сумњѝв посао без великих изгледа да ѝе га успешно завршити*. – Па, сѝг кд си га заговнѝл гѝрај, па доклѝ стѝгнеш. **2.** *на крају свега учини нешто лоше и поквари ѝео посао или*

остави лош утисак. – Немѝј га загѝвниш, ко прѝ неђи дѝн.

заѝоде прил. *на време, док је време*. – Требе заѝоде д ѝдеш код докѝтура, да вѝди квѝ ти е.

заголѝе свр. *остане скоро без одеђе, оголи (од нерада или од немаштине)*. – Мѝж си на женѝ поврѝвувѝл да ѝзне да рабѝти ѝ руђе, ел че елис да заголѝу.

загѝли свр. *открије покривени део тела (од појаса надолѝ), обнажи*. – Загѝли дѝпе и сѝдне у блѝто.

загѝли се свр. *задигне сукњу да јѝј се виде бутине, а некад и више од тога, обнажи се*. – Тѝтка Румѝна кд бѝва гѝснице, она се загѝли, да си не намѝкри бѝшчу.

загољувѝње с *гл. им. од загољѝе (се)*.

загољѝе несвр. *открива покривене делове тела, обнажује*. – Загољѝе му дѝпе, ѝче да га бѝје.

загољѝе се несвр. *открива покривене делове тела (од појаса надолѝ), обнажује се*. – Ел те не срамѝта да се загољѝеш?

загѝн м *в. згон*.

загорѝтина ж *посластица од загорѝлог шеђѝра и ораха*. – Кд путѝем нѝгде с вѝз кѝпим си две-три загорѝтине да ѝмам за ус пѝт.

загорѝувѝње с *гл. им. од загорѝче*.

загорѝѝе несвр. *чини горким, загорѝава*. – Заш ми жѝвѝт загорѝѝеш?

заград м *место иза града, с оне стране града*. – Заград (топ.).

заграпа свр. *заврши дрљање ѝивѝе*. – Остѝло ми да заграпам овѝј што сам поорѝл и гѝтѝв сам.

заграца ж **1.** *ограђен простор*. – Праѝм заграцу за ѝвѝе. **2.** *ограда*. – Од онѝј стран че заграца да се праѝ оди тѝње.

заграцувѝње с *гл. им. од заграцуѝе (се)*. – Да пѝчнемо прѝво заграцувѝње од овѝј

стран, па че тѣг и од онуј.

заграуѣ несвр. *прави ограду, заграђује, ограђује*. – Решил сам – заграуѣм авлију с ѕид.

заграуѣ се несвр. *заграђује се, ограђује се*. – Заграуѣм се, да ми не улази сваћи у обѣр.

загрди свр. *свиња почне да испушта своје грлене гласове; упор. пригрди*. – Чим чуше помијарник свиње ђма загрдеше.

загрѣац м *количина вуне коју грбенац ђједном захвати*.

загрѣашти свр. упор. *зачепашти*. **1.** *загрѣе, почне да грѣе (ноктима)*. – Къд ђче да улѣзне, маће загрѣашти на врата. **2.** *потрчи узбрѡ помажући се и рукама и ногама*. – Къд припуцаше по нас, ми загрѣаштимо уз Гламу, да спашавамо главе.

загрѣбе свр. **1.** *грѣбући каквом алатком захвати*. – Загрѣби едну лопату ћирѣч из ћирѣчану. **2.** *захвати воду*. – Иди, сине, загрѣби воду на чешму.

загрѣбенће ж *остаѣи кучине на грбенцима након извлачења повесма*. – Загрѣбенће турај у едну врѣчу, па че после да виђимо квѡ че с њи да рабѡтимо.

загрѣбени м в. *загрѣбенће*.

загревуање с гл. им. *од загревуе (се)*. – Фузбалѣри пред утакмицу иду прво на загревуање.

загревуѣ несвр. **1.** *загрева*. – Цука спи уз мѣн, та ме загревуѣ, а и на њѣг тѡпло од мѣн. **2.** *ѡптаје на неком месту*. – Тија воду нигде не загревуѣ.

загревуѣ се несвр. *загрева се*. – Загревуѣ се с жѣшку мѣденицу.

загрѣе и **загрѣје** свр. *учини топлим, врелим*. – ђч ли да ти загрѣем васуљ да ручуеш? – Соба се добрѡ загрејала.

загрѣзне свр. **1.** *накупи се, нагомила се пред чим*. – Окол пладне загрѣзне

народ пред продавницу, да се не мѡж прѡјде. **2.** *поправи материјално стање, заима се*. – Нѣк љуђе малко загрѣзну, да мѡж да плаѣе онѡј што узну!

загриба несвр. **1.** *захвата каквом алатком*. – Загрибај с пѣну ложицу, немѡј да послацаш. – Къд сипуѣмо комѣну у бѣчву ми загрибамо с лѡнац. **2.** *в. презриба (2)*. – Пѣл сам студенѡ пѣво, па ме предрлѡ, затѡј сѣг загрибам.

загрибање с гл. им. *од загриба*.

загрљес, -та, -то *који је ѡбао али има сужење као да има врат*. – Винѡ доносимо из пѣвницу у едну загрљесту тѣкву.

загрожуање с гл. им. *од загрожуе (се)*.

загрожуѣ несвр. *рѣчима или поступцима чини да некога згрози*. – Не причај свакакве бљувѡтине, не загрожуј ми детѣ док еде.

загрожуѣ се несвр. *својим несмотреним поступцима или не пробраним рѣчима постаје ѡдвратан коме*. – Пази да се не загрожуеш на љуђе, ел че ти мѡж затрѣбу нећи пѣт.

загроза ж **1.** *ѡнај који је својим несмотреним поступцима или непробраним рѣчима учинио да постане ѡдвратан*. – Народ се склања од туј загрозу. **2.** у дем. и хип. *значењу при ѡбраћању малѡм детету, при тепању малѡм детету*. – Глѣ, загроза еднѡ, колка е порасла.

загрози свр. *згрози, згади*. – Загрозили ме с васуљ къд сам билѡ мѣнѣчка, па га сѣг не мѡг виђим с ђчи.

загрози се свр. *својим поступцима или рѣчима постане ѡдвратан коме*. – Загрозила сам си се на сестру, па ми сѣг крѣво.

загрома свр. **1.** *почне да лупа неким звѣѣћим предметима*. – Чѣм се дѣгне, моја женѡ загрома по кѣјну с лѡнци и с

шѣрпе. **2.** *прође тандрчући, затандрче.* – Загромаше една кола преди зору.

загрѣта несвр. в. *загрча (1).* – Загрѣтам конпѣр.

загрѣање с в. *загрчање.*

загрѣач м **1.** *плуг за огрѣање кукуруза.* – Првѣни загрѣач у наше салó купѣл Бранѣвој. **2.** *радник који мотиком загрѣе кукуруз.* – Имáли смо дѣньс загрѣачѣи.

загрѣча несвр. **1.** *окопавајући кукуруз или неке друге биљке нагрѣе земљу уз струк;* упор. загрѣта. – Јутре че да загрѣчам у Соколáш. **2.** *покрива, увија, заклања.* – Загрѣчај детето од онуј стрáн, одóкле дѣва вѣтар. **3.** *задиже, заврѣе.* – Док гáзи реку, онај загрѣча пóле.

загрѣча се несвр. *увија се, огрѣе се нечим.* – Загрѣчам се, ал ми вѣтар разнóси опанѣакат.

загрѣање с упор. загрѣање. **1.** *гл. им. од загрѣча (се).* **2.** *време када се огрѣе кукуруз.* – Рáзболе се у загрѣање, а óздраве по Пробрáжење.

загудѣи свр. **1.** *наиђе невреме (снег, град, хладноћа и сл.).* – Сѣг е лѣсно, ал нáзиму кѣд загудѣи, тѣг че се пѣтамо. **2.** *зарати се, дође до немира.* – Не дáј Бóже да загудѣи од нѣку стрáн, нѣ знам гдѣ це издѣвамо. **3.** *наиђе моторно возило.* – Загудѣше áута уз дрѣм.

загужѣи свр. **1.** *вукући неки предмет сакупи разни растресит материјал.* – Повѣлкал грање, па загужѣил шѣшљак. **2.** *отпочне неки тежак посао коме се не види крај.* – Етѣ, загужѣймо да прáимо кѣћу у нájгоре време. **3.** *отпочне многе послове без изгледа на успех;* упор. загузи. – Загужѣил млóђе рáботе. **4.** *почне неки посао, па дигне руке од њега.* – Сáмо загужѣи нѣку рáботу, па ју мáне, а јá пóсле мóра да се распрáлам.

загуз м *заклон, позадина, забаченост.* – Кѣћа му дошла мáлко у загуз.

загузак м *задњи калкан на*

запрежним колима; упор. садњка. – Ако товáриш нѣшто сѣтно обовѣзно турѣи загузак.

загузи свр. в. *загужѣи (3).* – Загузил и пољупрѣвреду и трговѣју и шпекулáцију.

загуљен, -а, -о **1.** *који је посуноврáћен, заврнут.* – Вѣден је ўвек ишѣл сѣс загуљену шáјкачу. **2.** *који има незгодну нарав, који је задрт;* упор. зажуљен, заљуштен, зачмрљен. – Дáча Дѣбѣли из Палáнку е загуљен човѣк.

загуљенко м *онај који је незгодне нарави, који је настран* – Нáйде текá нѣћи загуљенко и квó ч да му рáботиш него да га изубѣваш.

загуљóтина ж упор. зажуљóтина. **1.** *кожица која је огуљена па повисела са огуљеног места на телу.* – Загуљóтинуту полѣк одрѣжи с нóжици, а огуљóтинуту намажи с кангарѣон. **2.** у пеј. значењу *особа незгодне нарави.* – Ма пѣшти тѣј загуљóтину нѣк ѣде кудѣ óче.

загуљóше свр. у пеј. значењу *загули.* – Ўзне с прс, па загуљóше онуј наклóбѣчену кóжу.

загуњáви свр. *гребући и трљајући учини да нешто што је било глатко постане космáто, рапáво.* – Кѣд лѣпиш гѣму на биѣклу мóра прво мáлко с турпѣју да ју загуњáвиш, да мóж да се привáне лѣпакат.

загуњáви се свр. *нешто што је било глатко постане космáто, рапáво.* – Нѣћи пѣт се конѣц загуњáви и не мóж да прóјде проз иглѣ.

загусти свр. **1.** *запрѣти опасност, наиђе невоља, дођу неприлике.* – Мóра му е загустѣло од нѣку стрáн кѣд е дошѣл да те мóли. **2.** *наступи међáва, дођу мразѣви.* – Кѣд загустѣи покре Водѣце, тѣг кѣче и маче спѣ зáедно.

зад предл. *позади, иза.* – Некугá владѣку саронѣли зад црѣву.

задава *отоди* изр. **1.** *замеће трагове, крије трагове, креће на једну страну а уствари иде на супротну.* – Задава *отоди*, да нећи не би знал куде он иде и квó рабóти. **2.** *прети да ће отићи, али не одлази.* – Гоца́ пút је она́ задавала *отоди*, али јóш си туј седи́.

задава се несвр. *појављује се са неке стране.* – Задаваше се едѣн *облак* од Мб́глен, али се *растури́*.

задавен, -а, -о трп. од *задави*. **1.** *дављењем уморен, задавлен.* – При́ча се да е Гоца, ајдүк на крај *задавен* сьс сици́мку. **2.** *који је добио шта на лак начин, материјално задовољен у потпуности.* – Сьс сьвэ *задавен*, па затóј нече да рабóти, сѣнат им. – Їма те суди́јата пресүди ко тѣ оч, ел је дóбро *задавен*.

задави свр. *фиг. добро подмити некога; да некоме превише.* – Задавил суди́ју с паре, затóј га овѣја осудил тóлко мálко. – Задавил и баштáта сь сьвэ, па сьг он нева́ља.

задави се свр. *застане му залогај у грлу.* – Дај ми во́ду, *задави се*.

задавóше свр. у пеј. *значењу задави, умори дављењем, угуши.* – Ел це смѣриш, ел ч те *задавóшем.* – Задавóсан с голé рўће.

задавóше се свр. у пеј. *значењу задави се, угуши се.* – Турај си помь́нечѣи зало́зи у уста, да се не *задавóшеш*.

задавува́ње с гл. *им. од задавуе (се).*

задаву́е несвр. **1.** *дављењем усмрћује, дави, задављује.* – Каракóнцула нóчу *задаву́е* децу. **2.** *нелагодно стеже јер је тесан (о одећи).* – Задаву́е ме *огрља́кав*.

задаву́е се несвр. *често се дави при јелу.* – Задаву́ем се сьс сѣриње и жéжак лéб.

зададе́ се свр. **1.** *појави се из далека нагло се приближавајући.* – Зада́де се *црн* *облак* од Грнчар. **2.** *одједном*

настане (о непогоди). – Зада́де се *нека спрѣја* и *искруни* гоца́ дрвја. **3.** *изненада отиде некуда.* – Зададе́ се на *неку* *стран* и *нема* га по *неколко* *дана*.

задѣкне свр. *в. задане (2).*

задѣне свр. **1.** *задахне, запахне кога.* – Сьс дүшу да ме *задѣнеш*. **2.** *почне непријатно да мирише, да смрди; упор.* зьдѣкне. – Месóво смо пéкли *некња* и онó на жéгуву *веч* *задѣну́ло*.

задањ, -дња, -дњо *који је задњи, последњи.* – Прѣдњо *колó* и *задњо* *колó*.

задѣњува́ње с гл. *им. од задѣњуе.*

задѣњу́е несвр. **1.** *запахњује кога својим дахом.* – Немóј ме *задѣњу́еш*, смрди́ш на бѣли лүк, а мóж и да ми пренесéш *нећи* *бóлес*. **2.** *почиње непријатно да мирише.* – Лѣти *вариво* *срчено* *задѣњу́е*. **3.** *има непријатан мирис.* – Винóво ти *задѣњу́е* на бұшу.

задѣшче свр. *почне убрзано и напорно да дише.* – Уз мь́нечку *узбрдњичку* он се *задѣшче* и пóсле *само* *издѣвуе*.

задвóи свр. **1.** *одвоји кога у страну од осталих.* – Онѣ га *задвóе*, бѣђи *ѣма* *нешто* да *причају* с њéг, а онó едѣн *рѣпне* на њéг и *собóри* га, а *друђити* га *врђу*. **2.** *одвоји младунче од мајке да неби више сисало.*

задѣва несвр. **1.** *дира некога, узнемирава некога.* – Немóј да *задѣваш* *децу́ту*, да пóсле не *рову́*. **2.** *мета самим својим присуством.* – Стáр *човѣк* на *свакүга* *задѣва*.

задѣва се несвр. *задиркује се.* – Не *задѣвај* се, брѣ, Тóдоре.

задѣвало с онај *који се здиркује, који се задева.* – Тѣ, *задѣвало* *едно*, бұди *миран*.

задева́ње с гл. *им. од задева (се).*

задевојчува́ње с гл. *им. од задевојчүе (се).*

задевојчүе несвр. *од девојчице чини девојку (најчешће пре времена).* – Мáти си ју *почéла* *задевојчүе* *јóш* од *дванаесту*

годин, стра́ ју не́че мо́ж да ју оже́ни.

задево́јчуе се несвр. *постаје девојка, развија се у девојку*. – Сџ се задево́јчују још у шко́лу док и́ду, а ода́вна не́ било тека́.

заде́ла свр. **1.** *почне да деље*. – Томџн заде́ла грѣду, кѣд приока́ше да до́јдем да им не́кво помо́гнем. **2.** *резањем обележи, зареже*. – Заде́лај у пра́г када́ чу па́к да ти до́јдем. **3.** *зашиљи*. – Ја́нко заде́ла ко́лѣц, начу́ка га ўзам и за њѣг врже коби́лу.

заде́ли се свр. *почне се делити (о кућној задрузи)*. – Кѣд се онѝ заде́лише ишло́ е чу́до трѝ ме́саца.

задељува́ње с гл. им. од задељуе.

задељуе несвр. **1.** *почиње да деље*. – Задељуе́о е́дну́ товања́чу не́колко пу́т, па ме насмету́. **2.** *резањем записује, зарезује*. – Задељуе́ га у ра́буж. **3.** *овлашним засецањем коре обележава дрво*. – Задељуе́м са́мо горуње́ куѝ че да сече́мо за грѣде.

зади предл. *иза, позади*. – Он напред, она́ зади њѣг. – Слушају се зади и́жу.

зади́ја свр. **1.** *запахне кога својим дахом*. – Ва́рди се да те не зади́ја куче. **2.** *излажуѝ кога великим напорима учини да овај почне убрзано да дише*. – Штѝ си зади́јал коња́тога, кѣд не има́ло по́требa да га то́лко ју́риш?

зади́ја се свр. *почне убрзано да дише, задише се*. – Дор излѣзнем уз Де́л ја́ се зади́јам.

зади́јљив, -а, -о *који се брзо умори и задише*. – Од не́ко вре́ме поста́ ја́ко зади́јљив.

зади́јување с гл. им. од задијуе се.

зади́јуе се несвр. *брзо се умара и тешко дише*. – Затѝ е́два́ и́де што се ср́чено зади́јуе.

зади́пашка ж зоол. *врста птице, говедарка, пастирица*.

зади́пли свр. *почне да ставља гранчицу на гранчицу посечене шуме за*

лисник, почне да дипли. – Зади́плимо га саба́јле, ега́ би га доди́плили до́тавнин.

зади́рне свр. *дирне, поткачи, подене*. – Не́к те па́к зади́рне, па че да ви́ди он од ме́н.

зади́са несвр. **1.** *ствара сметње на дисајним путевима*. – Зади́са га не́ка бо́љња, оче га умѝри. **2.** *има непријатан мирис, испушта задах, зауда́ра*; упор. задиша. – Зади́са ну́жник од не́ку стра́н.

зади́сање с гл. им. од зади́са.

зади́ша несвр. *в. зади́са (2)*. – Де́да зади́ша на шта́лу, заштѣ се он ма́е окол говѣ́ду.

зади́шање с гл. им. од зади́ша.

задлѣ свр. **1.** *почне да дуби длетом*. – Са́мо што зади́бо корѝтенцето ударѝ се с чу́кат по пр́с. **2.** *мало продуби длетом*. – Де га зади́би ма́лко по́боље.

зади́жи свр. **1.** *задужи, ували у дугове*. – Зади́жили држа́ву, па ни́ком ни́шта. **2.** *учини коме добро, услугу*. – Зади́жил си ме с то́ј добро́, ни́кад ти се не мо́г одр́жим. **3.** *обавеже кога на што*. – Ме́н зади́жили да им чу́вам дете́ док су на ра́боту.

зади́жи се свр. **1.** *задужи се, упадне у дугове*. – Зади́жил се ко Гр́чко. **2.** *учини коме добро (или зло)*. – Ко си се зади́жил, тека́ ч ти се врне.

задова́ља несвр. **1.** *испуњава нечије жеље, чини задовољним кога*. – Он њу са све́ задова́ља, а она́ си те́ра ће́ра. **2.** *испуњава неки услов, захтев*. – Ти́ не задова́љаш ни за овчара́, мло́го си ле́иљив, а не́ знаш ни да брѝиш лју́цѝни.

задова́ља се несвр. *задовољава се, доста му је колико има*. – Ја́ се задова́љам с ма́лко.

задова́љање с гл. им. од задова́ља (се).

задово́љно прил. *у довољној мери, доста*. – Све́ имаш задо́вољно и па́к ти не ва́ља.

задо́ми се свр. *оснује свој дом, окући се.* – Гоца́ се твој другари́ вѣч задо́мили.

задо́рица ж в. *задорљица.* – Задо́рицо, бо́ље ти е да се не закачу́еш с мѣн.

задо́рљив, -а, -о *који је склон изазивању свађе, свадљив.* – Па до́бро, брѣ, што си то́лко задо́рљив?

задо́рљица ж *онај који је спреман да увек изазове кавгу;* упор. задорица. – Ако не во́лиш кара́ње, склања́ј се од ту́ј задо́рљицу.

за́дре свр. *задре у чије.* – Задрл си у моѣ, йма за по́ла мѣтар.

задрѣме свр. *задрема.* – Къд зѣми седѣм покре кубѣ, ја срчѣно задрѣмем.

задрѣмђува́ње с гл. им. *од задрѣмђуе.*

задрѣмђуе несвр. и уч. *почиње да дрема, задремава, пада у дремеж.* – Задрѣмђува́л сам и ја уз оста́л, ко да несѣм.

задрѣжна прид. (смо ж. род) *која је здрава, једра, згодна и крупна (о жени).* – Она́ задрѣжна, а он жо́љав.

задрѣва́е свр. в. *заждрѣвае.*

задрѣва́уе несвр. *хвата му се крмељ на очима.*

задрѣнка свр. в. *задрѣна.*

задрѣња свр. **1.** *почне да тандрѣче, да звецка.* – Дечѣјава вѣржу неке́ цѣзве, па къд задрѣњају с њѣ, ко по па́мет да ми гребу́. **2.** *почне да гунђа, да звоца, да прекорева.* – Къд задрѣња н љме да се ма́не.

задрѣпа свр. *почне да гребѣ, да чупа снажним, наглим покретима.*

задрѣпа се свр. *почне да се чеше грубим покретима.* – Задрѣпа́л се по дупе пред оно́љћи на́род.

заду́ва свр. **1.** *распали ватру дувањем, распири.* – Да́ј ми дувáљћуту да заду́вам огањ. **2.** *удувавањем ваздуха на уста поврати дах некоме.* – Бѣше се отегну́л, ал га задува́ше, та се поврну. **3.** *задахне својим дахом.* – Ва́рди се да те

не заду́ва не́ка дивјина́.

заду́ља свр. *почне да ради тешке послове, да ринта.* – Заду́ља́л сам ода детѣта.

заду́љав, -а, -о *који има оболеле дисајне органе, који има астму;* упор. задушљив (1).

заду́ма свр. **1.** *почне да говори.* – Томѣн за́дума да ми не́што ка́же, па се љвапа за езы́к. **2.** *почне учестано и нападно да понавља неки захтев или услов.* – Сви́ заду́маше да се то́ј тако́ј не рабо́ти и ја́ се ма́ну.

за ду́пе изр. *каже се детету, ради утехе, када се угризе за језик док једе.*

заду́пци м пл. тант. в. *заструзи.*

заду́пчичи м дем. *од заду́пци,* упор. заструшчичи.

заду́ша несвр. **1.** *неки објекат или нека велика биљка (дрво) заклања од сунца друге биљке и не дозвољава им да напредују.* – Оре́јав мло́го заду́ша на мому́рузу, мо́ра га оцѣчемо. **2.** *отежава дисање (неко обољење).* – Де́ду Га́вру је ја́ко задушáло.

задушáње с бол. *астма asthma;* упор. задушка.

заду́ши свр. **1.** *угуши, удави.* – Задуши́л га със пово́ј. **2.** *засени, заклони од сунца неку биљку и тако је умори (неки објекат или нека друга велика биљка).* – Голѣмана кру́шка задуши́ла малу́ну.

заду́шина ж в. *задушчина (1).* – Гради́ната им дошла́ у заду́шину, па се сла́бо ра́ца пипѣр.

заду́шка ж бол. в. *задушáње.*

заду́шљив, -а, -о **1.** в. *задуљав.* – Едвá ди́ја, зато́ј што е заду́шљив. **2.** *који је у сенци неког објекта или великог дрвећа.* – То́ј е мѣсто заду́шљиво.

заду́шчина ж **1.** *земљина површина заклоњена од сунца грађевинским објектима или високим дрвећем на којој*

не може ништа да успева како ваља. – Немој га садиш у туј задушчину, нече ти вирае. **2.** *запара, успара, тешко време.* – Што е данџс задушчина, не мџ се дија.

зађине свр. *погине, загине.* – Зађинул ми мџ у овѣја садњи рат.

заебѣ свр. **1.** *превари.* – Заебѣл сам га, па сам га растурѣл. **2.** *остави, батали неки посао.* – Заебѣл службу, врнул се у салѣ.

заедѣ свр. **1.** *почне да једе.* – Кѳрјаци заѣли козу и остаѣли ју недоѣдену. **2.** *почне некога да кињи, да малтретира (речи-ма).* – Заедѣ ме од сабајле.

заедѣ се свр. **1.** *почне да једе и никако да престане, једе и не зна колико му је доста.* – Заѣли се и запили се и тека че да осѣвну. **2.** *почне да се свађа.* – Заѣли су се одоцтра и карѣли су се до плѣдне. **3.** *заглави се па ни да мрдне (о некој направи).* – Заѣла се брава, па се не мџ отворе врата.

заѣдно прил. *заједно.* – Заѣдно појду, заѣдно се врчају из чкѣлу.

заесѣни се свр. *зајесени се.* – Седѣнѣ се почну прае кѣд се заесѣни.

заецкување с гл. им. *од заецкуе.* – Вели смѣта му заецкување, да би бѣл спѣћер на радијѣ.

заѣцкуе несвр. **1.** *замуцкује кад говори.* – Павѣл заѣцкуе у врѣву. **2.** *неуједначено ради (о мотору).* – Доскорѣ радеше ко трѣбе, па поче да заѣцкуе; ел невелѣае гѣриво, ел му лѣша струја.

заѣцне свр. **1.** *замуцне у говору.* – У садње врѣме нѣма мѣлога да заѣцкуе, ал си заѣцне по нѣћи пѣт. **2.** *кратко прекине у раду (о мотору).* – Мотѣрат му ради, ради, па заѣцне.

зажаби свр. *в. обжаби.*

зажѣгли свр. *утера вола у јарам и стави жаглу.* – Ел си дѣбро зажѣглил левотѣга волѣ, нѣшто ми сумѣиво.

зажѣгљвање с. гл. им. *од зажѣгљуе.*

зажѣгљуе несвр. *пошто је утера вола у јарам ставѣа жаглу и тиме га је упрегао.* – Пѣзи како зажѣгљуеш, ел онѣ една жѣгљѣ крѣва.

зажѣри се свр. *поцрвени у лицу од повишене телесне температуре или од узбуђѣња.* – Квѣ чѣкате, ел не видите да ви се детѣво зажѣрило? Носѣте га ѣдма код дѣктура. – Седѣ уз ѣу, па се нѣкав зажѣрил.

заждрѣпа свр. *почне да хода крупним кораѣима не водећи много рачуна где стаје и преко чега иде.* – Заждрѣпа преко снѣг ко ѣла, нѣче да ѣде по пртѣну.

заждрѣвање свр. *постане водњикавих и крмељивих очију и добије изразите подочњаке;* упор. *задрѣвање.* – Заждрѣвање од пијѣлѣк и од неспаѣе.

заждрѣен, -а, -о *в. загуѣен (2).* – Дѣбро, мајку му, што си тѣлко заждрѣен?

заждрѣи свр. **1.** *засуче, подавије (рукав, ногавицу и сл).* – Заждрѣил панталѣне, па че да гѣзи преко рѣку. **2.** *смакне, зарѣза (о одећи).* – Заждрѣила му се шајкача, а и черѣпе му прѣцве заждрѣене. **3.** *почне мутно да гледа водњикавим и крмељивим очима.* – Одѣцутра јѣко заждрѣил, мѣра да е пѣл цѣлу нѣч.

заждрѣи се свр. *посуноврати се, загули се.* – Нѣћи пѣт се конѣц заждрѣи у иглѣни ѣши и не мџ да проѣди проз онѣј што шѣјѣш.

заждрѣвање с гл. им. *од заждрѣуе (се).*

заждрѣуе несвр. **1.** *појављује се водњикавих очију и са подочњаѣима.* – У садње врѣме почѣл па чѣсто заждрѣуе, мѣра се одѣл на пијѣнку. **2.** *шатр. опѣнира, контрира околина.* – Брѣ, пртѣни, немѣј да заждрѣуеш. **3.** *подавија, заврѣе, посуноврађује.* – Сѣг измислѣли да заждрѣјују черѣпе преко

цокуле. – Маче заждрљуе ўво.

заждрљуе се несвр. *подавија се, заврће се, посуновраћује се.* – Осно́ва бѣђи купена ма́зна, али проз брдо се заждрљуе и ћине се.

зажеднѐе свр. *веома ожедни.* – Зажеднѐл сам бѣл, па се нателиза́ во́ду на едѣн кла́данац.

зажѐни свр. *предузме активности да кога ожени или уда.* – Зажѐнили смо нашу Милицу. – Зажѐнили старо́тога сѣна. – Къд бѐоше зажѐнили Стова́нку онó се за́рати, та ју не мо́гоше оже́не тѣг, него по́сле неко́лко го́дин.

зажѐни се свр. *момак или девојка улазе у поступак женидбе или удадбе. Они се налазе у том статусу од веридбе до свадбе.* – Къд сам се ја зажѐнила свѣ су ми честитѣли.

зажењува́ње с гл. им. од зањуе (се).

зажењуе несвр. *предузима активности да ожени или уда кога.* – Зажењују синатога.

зажењуе се несвр. *приступа поступку женидбе или удадбе.* – И Љубѣнка се зажењуе.

зажиња свр. *почиње да жање.* – Томѣн зажињамо ону́ј њиву на Дру́м, онó поче да роси ћиша.

зажињање с гл. им. од зажиња. – Зажињање че да ѣде оздо́л.

зажлѣе свр. *зажути, почне да жути.* – Крушће још не бѐоше ни зажлѣле, а мангупи и обрали.

зажлѣе се свр. *зажути се.* – Къд се дуње зажлѣу тѣг је вѣч ѐсен и охóб.

зажлѣуе несвр. *почиње да жути.* – Дуње зажлѣују у сектѣнбар мѣсец.

зажлѣуе се несвр. *почиње да се жути.* – Почѣли се зажлѣују карама́нци.

зажма́ва несвр. *почиње да жмури; заспава.* – Не знам квó ми е, не зажма́вам по цѣлу но́ч.

зажми́ свр. **1.** *зажмури.* – Къд сѣне

муња ја зажми́м óд стра. **2.** *заспи.* – Чим лѣгнем óдма зажми́м. **3.** *умре.* – Док едѣн не зажми́, дру́ђи не прогле́да.

зажње свр. *почне да жање.* – Ову́ј њиву че да зажње́мо оздо́л.

зажње се свр. **1.** *почне да се жање, наступи сезона жетве.* – Зажѣла се, зажѣла се њѣва трнаѣва. **2.** *занесе се у жетви.* – Мила́на се зажѣла, па не опазѣла да се ставѣна.

зажуљен, -а, -о в. *зажуљен (2).* – Зажуљен ко воза́рска чѣзма.

зажуљи свр. **1.** *загули, заврне, посуноврати.* – Зажуљѣл чера́пе преко цѣпиле. **2.** *почне да једе безубим устима неку жилиаву храну.* – Зажуљи зелѣни лѣк, па са́мо пѣца. **3.** *шатр. успротиви се нечему, онемогући да се нешто спроведе.* – Све би билó ко трѣбе, ал га Ста́нко зажуљи.

зажуљи се свр. *загули се, заврне се, посуноврати се.* – Зажуљѣло се на ма́че ўво.

зажуљóтина ж в. *зажуљóтина.* – На зажуљóтинуту да привѣјѣш жилиавлѣк. – Нема́ј по́слу с ту́ј зажуљóтину.

зажуљува́ње с гл. им. од зажуљуе (се).

зажуљуе несвр. **1.** *зажуљује, заврће, посуновраћује.* – Зажуљуе па́чицу. **2.** *говори којешта, лупета, опонира.* – Бо́ље ћути, немóј да га зажуљуеш.

зажуљуе се несвр. *зажуљује се, заврће се, посуновраћује се.* – Зажуљуе ми се кóжица покре но́кат, па ме боли́.

ззамчи свр. в. *заамчи.* – Заамчи́ га чвр́сто.

ззара се несвр. **1.** *пробија се зора, зори се.* – Лѣти се ззара́ окол два са́та. **2.** *почиње да зри.* – Петлица́н почѣл да се ззара́.

ззвѣја несвр. в. *заузвија.* – Къд че да га́зимо Тимóк ми́ ззвѣја́мо нога́вице.

ззвѣја се несвр. в. *заузвија се.* – Ако

дрѐа нѐма пѐтплату онá не стѐи уза
снáгу него се осáд зазвѝја.

зазвѝје свр. *в. заузвије*. – Тѝг јá зазвѝ
мáлко панталѐне, да ми се вѝде белѐ
черáпе.

зазвѝје се свр. *в. заузвије се*. – Ел си
видѐл кѝд се на Цѝцу нѐћи пѝт зазвѝје
ѝво?

заздравѐе свр. *1. прездрави*. – Чѐкају
да јѐш мáлко заздравѐе, па че га пѝште
из бѐлницуту. *2. зарасте рана*. –
Заздравѐла ти посекѐтината.

зазеленѐе се свр. *зазелени се*. –
Ўпролет се пѐље зазеленѐе.

зазелењѝе се несвр. *постаје зелен*. –
Скѐро смо ју сејáли а пшеницата се вѐч
почѐла зазелењѝе.

зазлѐм м *в. заузлем*.

зазѐри се свр. *1. почне да свиѝе*. – Че
се дѝзáмо кѝд се зазѐри. *2. почне да зри*.
– Крушѝе се вѐч зазорѝле.

зазрнѐе свр. *жито почне да прави
зрно*. – Овѝс зазрнѐл.

засавнѝ свр. *1. зазвони, зазвечи*. – Кѝд
те удáрим ш ти засавнѝ ѝво. *2. одјекне*. –
Чѝкнеш ли у празнѐ бѝре онѐ засавнѝ.

засвѐри свр. *створи осеѝај страха
код кога, наплаши кога*. – Засверѝли ми
детѐ, па не смѐ да остáне сáмо ѝтавнин.

засвѐри се свр. *уплаши се и остане у
сталном страху*. – Не смѐ да улѐзне у
штáлу што се засверѝла, ел ју Бѝлча бѝл
мáлко пáрнул.

засврќне свр. *1. отскочи и изгуби се
негде (о ситном предмету)*. – Засврќну
ми еднѐ шарáвче и сѝг без њѐг не мѐг да
састáим овѝј скаламѐрију. *2. отиде у
другу средину, у свет, западне у неку
ситуацију (о човеку)*. – Засврќал у нѐку
сирѐтинѝу, ко зѐт на кѝћу. – Не дáј Бѐже
да засврќнеш у тѝц свѐт.

засивдѐше свр. *напуни зифтом (чаћу
и сл.) и запуши*. – Немѐј да кладѐш
чамѐвину у шпѐрет, да не засивдѐшеш

ѐцáкат.

засивдѐше се свр. *1. стврдне се и
претвори се у зифт*. – Тѐј мѐра да
стрѐшиш с чѝк, тѐј се засивдѐсáло. *2.
испуни се зифтом и запуши се*. –
Засивдѐсáли му се грѝди од дувáн.

засѝда свр. *1. почне да зида*. –
Засидáли кѝћуту јѐш пре две-трѝ гѐдин и
јѐш ју не мѐж заврше. *2. зидом затвори,
засида*. – Решѝл сам да засѝдам овáј
врáта, па да отвѐрим дрѝга, на овѝј
стрáн. *3. стави у зид за време зидања,
узида*. – У тѐмељ засѝдана овнѐва главá,
по ѐбичáј.

засидувáње с *гл. им. од засидуе*.

засидѝе несвр. *1. затвара зидом,
засићује*. – Штѐ засидѝеш мазгáлат,
остáј га да си проѐде мáчѝе проз њѐг. *2.
уграћује у зид, узићује*. – На недомѐтрѐну
дѐцу сидáри засидѝју сѐњћу у тѐмељ и
таквá децá пѐсле ѝмру.

засѝпа свр. *почне да скаче*. – Кѝд чѝ
да му ѝде мáти он засѝпа од рáдос.

засѝпка свр. у дем. значењу *почне да
скаче, да скакуѝе*. – Засѝпкáше јáганци
по ѐбѐр.

засѝра несвр. *1. загледа, разгледа*. –
Немѐј га млѐго засѝраш, него купѝј док
ѝма. *2. прибојава се, нема поверѐња у
што, устручава се, зазира*. – Он засѝра
од тѐј.

засѝра се несвр. *1. загледа се у кога
или у што*. – Јѐш детишњáк, а засѝра се
у девѐјѝе. *2. занима се, забавља се којим
послом*. – Нáш дѐда се сѝг засѝра покре
чѐле.

засѝрање с *гл. им. од засѝра (се)*. –
Засѝрање по ѝзлѐзи.

засѝрљив, -а, -о *в. засрпан*. – За
засѝрљиву рáботу ти трѐбу нáѐчари и да
ти се не тресѝ рѝѝе.

засирувáње с *гл. им. од засируе (се)*.

засируѝе несвр. *загледа, разгледа са
свих страна, разгледа*. – Засируѝе по

говéду на вáшар, да видí какó им íде ценá.

zasírúe ce несвр. *загледава се*. – Засирúе се у туцé жéнштине, тражи си ђáвола.

záspe свр *загледа, добро загледа*; упор. *засрне*. – Прво га дóбро засрí, пóсле дáвај пáре. – Мóре, дóбро га заср, али га немогó познáем.

záspe ce свр. *загледа се, упорно се загледа*; упор. *засрне се*. – Засрл се у нý ко пíнтер у дугý.

zасрне свр. в. *засре*. – Засрнí га, па га тýг купýј.

zасрне ce свр. в. *засре се*. – Кýд се засрне н ýме óчи да одвóи.

zасрта несвр. *загледа, загледа са свих страна*; упор. *засрча*. – Не засртáј тóлко коњáтога, па нéчу ти јá подвáлим.

zасрта ce несвр. *упорно гледа у некога или нешто, пиљи*; упор. *засрча се*. – Засрта се у свáко девóјче коé прóјде. – Засрта се по íзлози.

zасртан, -тна, -тно *који захтева напрезање очију и прецизан рад (о неком послу)*; упор. *засирљив*. – Зásртна рáбота е да везéш гоблén.

zасртáње с гл. им. од *засрта (се)*.

zасрча несвр. в. *засрта*. – Не засрчáј свé што прóјде.

zасрча ce несвр. в. *засрта се*. – Ако те видим да се засрчаш у нý, глáву чу ти стрóскам.

zасрчáње с гл. им. од *засрча (се)*.

зáйда несвр. **1.** *почиње нешто да једе*. – Краставíцу зáйдај од цвёт, а не од дýпе. **2.** *заједа, задиркује*. – Рéкал сам ти гоцá пýт да ме не зáйдаш, ел ч лóше да прóјдеш. **3.** *закида при исплати, на мери и сл.* – Кýд на рúдник исплачúју плату зáйдају на свáкуга по нéћи динáр. **4.** *одлази коме више нечега него што му следује*. – Поделí га еднýкво, да не зáйда ни код мéн, ни код тéб. **5.** *залази, губи се негде, одлази*. – Немóј да зáйдаш нíгде,

сýг че да ручúемо.

зáйда ce несвр. **1.** *заједа се, задиркује се*. – Млóго би ти бóље билó да се не зáйдаш сýс свáкуга. **2.** *заглављује се (о некој справи)*. – И овáј се брáва зáйда, ко и онáј. **3.** *залази, губи се негде, одлази*. – Не зáйдај се нíгде, че ми трéбеш да стúрамо дéтелину.

зáйдáње с гл. им од *зайда (се)*.

зáйљи свр. *загледа, упорно и продорно загледа*. – Зáйљи с óчи у нý, не трéпа.

зáйљи ce свр. *загледа се, упорно се и продорно загледа*. – Да л íстин човéк мóж тóлко да се зáйљи ко што си се тí у нý зáйљил?

зáйљувáње с гл. им. од *зайљуе (се)*.

зáйљуе несвр. *упорно и продорно гледа у некога или у нешто*. – Не зáйљуј у девóјчето, ел не вíдиш да га срамотá.

зáйљуе ce несвр. и уч. *упорно и продорно гледа у некога или нешто*. – Не зáйљуј се у свáко квó вíдиш, глéd си óбично.

зáйма несвр. *позајмљује од некога или некоме*. – Заимáл је вíше пýт колицá од мéн. – Он нíкоме нíшта не зáйма.

зáйма ce **1.** *позајмљује од некога*. – Зáйма се чás у óвога, чás у óнога. **2.** *иде да ради код некога, да би овај после радио код њега*. – Íдем код лýђе, рáботим, зáймам се, че ми трéбу кýд сáдам кýћу.

зáймање с гл. им. од *займа (се)*. – Íмамо си с њи зáймање у рáботу.

зáйска свр. *потражи, затражи*. – Дојлóше децá из чкóлу и óдма заискáше лéб.

зáјáда ce свр. **1.** *занесе се плачући при чему чини кратке а дубоке уздисаје*. – Штó си ми се, сíне, тóлко зáјáдало, за квó ми те жáл? **2.** *задиха се*.

зáјажуе несвр. *преграђује, зауставља воду на потоку или реци*. – Зáјажуем

потóкав да напра́им по́ило.

заја́зи свр. **1.** *преградом заустави воду на реци или потоку.* – Лéтем зајазимо Грезьнску реку, па навацуемо момурузу. **2.** *фиг. засити, задовољи.* – Не мож да зајази судије с паре.

за́јак м зоол. (вок. јд зајче, мн. зајци, уз бр. зајка) **1.** *плашљива дивља животиња из реда глодара, са дугим задњим ногама и дугим ушима, зец* Lepus. – Къд зајак бежи нízбрдо он дума на ловције: “Глава у грне”, а къд бежи узбрдо он им дума: “Курц у грне”. **2.** *фиг. онај који је плашљив, кукавица.* – Ма гдѣ он смѣ д иде там, он зајак, чим нешто шушне има да прѣмре.

за́јак ко́па дувку с једно старинско народно коло у Заглавку.

зај́ѣм м *зајам.* – Имаш ли сто ба́нѣ на зај́ѣм? – Работимо ед́н код дру́гуга на зај́ѣм.

зѣ́јѣм м в. *зајѣм.* – Не́мам с њѣг ни́какѣв зѣ́јѣм.

заја́ри свр. *јарац заскочи козу ради оплодње.* – Одведу козу́ код ја́рца и он ју о́дма заја́ри.

заја́рчи свр. *попне се коме на врат, потчини кога себи, зајаше.* – Куга́ он заја́рчи, тија се те́шко мож искубе́.

зајачко́вина ж бот. *зѣљаста ливадска биљка из фам. Papilionaceae глуховет* Coronilla emerus L.

за́јде свр. **1.** *зађе (о сунцу).* – Још кúј час па че с́нцѣ да за́јде. – Дѣ да га мí најдемо док с́нцѣ не за́јде, ел после од то́ј не́ма ни́шта. **2.** *уђе, зађе у какав простор.* – Къд за́јдемо у а́логу у́баво че се одмóримо у ладавину. **3.** *заиђе, заобиђе.* – Пази да ти не за́јде иза грб́ину. **4.** *добије много нечега на лак начин и одмах заборава како је до тога дошао.* – Етѣ текá, не́ка будáла најде, па за́јде. **5.** *умре.* – Човѣк трай док не за́јде.

заједи́на ж *заједница, заједништво.* – Несѣм носíл чíзме ни къд сам бíл у

заједину код башту́.

зајѣ́ка свр. **1.** *набаца како било.* **2.** *забије, набије.*

зајѣ́м м рет. *зајам.* – Не рабóтим код њѣг за паре, врчам му зајѣм.

зајка́р м **1.** *ловац на зечева.* – Ра́но пројдоше зајка́ри сѣс ѣ́рови. **2.** *пас за хватање зечева.* – Моја́ Ца́јка е стра́шан зајка́р.

зајко́ша ж *овца великих ушију и име таквој овци.*

зајко́шка ж *хип. од зајкоша.*

зајмува́ње с гл. *им. од зајмуе (се).*

зајму́е несвр. *позајмује од кога или позајмује коме.* – Зајму́е на свí рѣдом. – Зајму́е од куга́ стигне, по́сле сла́бо врча, па га љу́ѣ прозрли́, па му ви́ше ни́куј ни́шта не да́ва.

зајму́е се несвр. *позајмује од кога.* – Зајму́е се и за цига́ре и за ре́ију.

зајна́т прил. *заинат, из ината.* – Зајна́т не́чу д íм сѣс њѣг.

зајре́ с *намирнице, оно од чега се справља јело.* – Зајре́ добрó, ал кúварица још мла́да, па не́ ве́шта.

зајти́н м *уље за јело, зејтин.* – Запрж́ила сам васу́љ сѣс зајти́н.

зајтинѣ́к м *дем. од зајтин.* – Ве́ином си еде́мо по́сно, не́ћи пу́т му ка́пнем ма́лко зајтинѣ́к, ко́лко да не́ без íч.

зајтинли́ја ж *марама боје зејтина (понекад као знак жалости за даљим рођаком или првим дететом); упор. зејтинлија.*

зајтинљíв, -а, -о упор. *зејтинљив.* **1.** *који је боје зејтина.* – Зајтинљива марама. **2.** *који је умрљан зејтином.* – Спа́да ми ма́рама, а не мо́г ју на́местим ел ми зајтинљíве ру́ѣ.

зајтинчѣ́к м *дем. од зајтин.* – Добрó е да се у сала́ту ка́пне ма́лко зајтинчѣ́к.

зајула́ри свр. *стави улар на главу домаћој животињи.* – Сабѣри говѣду, па

и зајуларі.

зајури свр. **1.** *почне да јури кога, да гони кога.* – Зајури га да га бије. **2.** *снажно утера, сјури.* – Мајће му га зајури.

зајури се свр. *затрчи се.* – Зајури се, зајури, па рипне преко поток.

зајутре прил. *прекосутра.* – Зајутре че д'імо у планин за дрва.

зајучер прил. *прекјуче; упор.* зајучерка. – Тој не било јучер, веч зајучер.

зајучерка прил. **1.** *в. зајучер.* – Зајучерка ли Станімир доводи човёканога штоно оће да кўпи од нас рећіју? **2.** *пре неки дан.* – Зајучерка некада.

зајчарка ж *једно народно коло.*

зајче с **1.** *дем. и хип. од зајак (1), зечіћ.* – Ёл да відиш како рїпа едно зајче. **2.** *фиг. јагње великих ушију и име таквом јагњету.*

зајчєнце с *в. зајче (1).* – Тај ми се, сіне, тај, дёда че ти улови зајчєнце.

зајчєтіна ж *ауг. и пеј. од зајак (1), велики стари зец.* – Колка си зајчєтіна рїпну из овїја грман!

зајчєтина ж *зечје месо.* – Кнóчи че д'імо код Лóте на зајчєтину.

зајчи, -ча, -че *који припада зецу, који је у вези са зецом.* – Требе да се намáжеш сьс зајчи маз.

зајчи ўши м бот. **1.** *сукрвичина* *Lychnis coronaria* Deser. **2.** *Vupleorum rotundifolium* L.

зајчичи м *било, пулс. Кад се неко умори и кад му због тога почне срце убрзано да куца каже се: бију му зајчичи.* – Почеше ми бију зајчичи, ја сёдо да одьнем.

зајчїште с *пеј. од зајак.* – Цёл дьн идóмо с ёёрови и не видóмо ни едно зајчїште.

закáвче свр. **1.** *почне да лаје, залаје.* –

Чим наш Рáшко закáвче на капіју, мї знáмо да нећи їде. **2.** *заокупи, салети питањима или захтевима, спонадне.* – Кьд те тој створёње закáвче за нешто, мóра га добїје, ел нїкако.

закáзóтина ж у пеј. *значењу уговорен љубавни састанак.* – Їмам кнóчи едну закáзóтину.

закáли свр. *претера, превриши меру у некоректном понашању.* – До сьг ајд, ајд, ал дьнсьс га бьш зáкали.

закáља свр. **1.** *в. закачка.* – Немóј тї сáмо да га тїће закáљаш, веч га ўбаво замажї. **2.** у пеј. *значењу окречи, офарба.* – Да закáљам мáлко дўварити, да несў јáко кáљави.

закънта се свр. *задржи се дуго на некој седељци.* – Закънтамо се до неко дóба.

закънтосўе се несвр. у пеј. *значењу задржава се дуго на седељкама.* – Закънтосўе се свáку вёчер, тој му вёч прешлó у нáвику, затóј чу га јá мáнем, па тьг не мóра ни да доóди дóм.

закънтóше се свр. у пеј. *значењу задржи се дуго у неком друштву, на некој седељци.* – Закънтóше се и забарáи да їма дóм.

закáра¹ свр. **1.** *сатера, сабије, утера.* – Дё, да глёдамо да некако лисїцуту закáрамо у онўј склóпчину, егá би ју тáм уватїли. **2.** *лагано потера стоку.* – Польк закáрај óвце на овáм. **3.** *натера иза нечега, у неки заклон.* – Закáрај говёду иза онўј áлогу, да и не бїје јáко вётар.

закáра² свр. *почне да кара, да грди.* – Закáра га јóш од капіју.

закáра се свр. *почне да се кара, да грди кога.* – Савёта се закáра с ёьјнога мўжа бўд зáшто и карáју се пóсле цёл дьн.

закáса¹ свр. *почне да каса, почне трчати касом.* – Дё закáсај коњáтога

мáлко, ако óч да стíгнем за вóз.

закáса² свр. *западне у невољу.* – Закасáмо и ја и óн, не зна се кúј е по закасáл.

закасóтина ж *незгода, невоља, беда у коју се запало.* – Закасáмо у големú закасóтину.

закатáнчи свр. **1.** *закључа катанцем.* – Ел си закатанчíл пóдрум? **2.** *закачи мале прсте један за други у децјој игри јурке и тако обезбеди да га онај који “јури” не сме дотакнути.* – Закатáнчим прстíчи и спáсим се да ме не увáти.

закатáнчи се свр. *узјогуни се и категорички одбија да изврши оно што се од њега тражи.* – Магáрето се закатáнчи, па нече ни да мрдне.

закантачување с гл. им. од *закантачуе (се).*

закатанчúе несвр. *закључава катанцем.* – Свáку вéчер закатанчúе дућáн.

закатанчúе се несвр. *закључава се катанцем или уопште се закључава.* – Вéчером се закантачúју ко да су Тúrци, ел Арнавúти.

закачáљћа ж **1.** *кука о коју се закачују разне ствари, чивилук.* – Напрáј овде еднú закачáљћу, да си закачúемо цедíла на њú. **2.** *в. закачка (2).*

закáчи свр. *нехотице остане у другом стању.* – Пáк сам закачíла, а бђђи сам се вардíла.

зáкачка ж **1.** *петља од канана на опанку кроз коју се провлачи врџа ради притезања уз ногу.* – Пúкла ми еднá зáкачка, па ми се смакнúл опњњк. **2.** *неки предмет на дну реке о који се закачињу пецарошке удице.* – Забацúј пóнатам, овде íма еднá зáкачка. **3.** *особа која воли да се задиркује, да се закачује.* – С тúј зáкачку се не излáзи на крај и затóј немој да се с њú закачúеш.

закáчка свр. *замаже нешто којекако;* упор. *закала.* – Ма, квó га напраíл,

вíдиш да га озгóр сáмо закачкáл, кóлко да се не вíди јáко.

закачóше свр. у пеј. значењу *закачи, окачи.* – Закачóши га негде тáм пред врата, не уносí га у сóбу.

закачуваљћа ж *в. скопчальћа.*

закачување с гл. им. од *закачуе (се).*

закачúе несвр. **1.** *веша нешто о неки клин и сл.* – Закачúе вéнци пипёр под чáндију. **2.** *запиње, наилази на сметњу.* – Опечí онúј грању, да ми вíше не закачúе сéно у њú. **3.** *дира кога, пецка кога.* – Идí си прáво, немој нíкуга да закачúеш, па те нече нíкуј ни бíје.

закачúе се несвр. *задиркује се.* – Нéмој се сьс свáкуга закачúеш.

закáшка свр. **1.** *смуги неко јело на брзину.* – Закашкáла нéкво вáриво, сáмо си онá знáе квó. **2.** *започне неки посао па остави.* – Закашкáл га и дíгал рúће од њéг. **3.** *изазове свађу и расправу.* – Бóље да си си седéла с дúпе на столíцу него што си закашкáла тúј расправíју.

заквáли свр. *захвали.* – Умéсто да му заквáли, óн пóче да óка по њéг.

заквáли се свр. *захвали се.* – Заквалí се, сíне, на чíчу што ти дáл бонбóне.

заквáлнос м *захвалност.* – Требáло би да осéчаш заквáлнос за мојú добрóту.

закваљување с гл. им. од *закваљуе (се).* – Мáјсторат велí да óн не мóж да жíви од закваљување, него д му се плáти.

закваљуе несвр. *захваљује.* – Млóго ти закваљуемо, што си ни учинíл тóј.

закваљуе се несвр. *захваљује се.* – Клања се, закваљува се, клања се, закваљува се, да на мéн веч дóсраме од тúј измотáцију.

заквáче свр. *почне да квoца дозивајући пилиће, или из других разлога.* – Чим квáчка заквáче, пíличи се збéру окол њú.

заквáша свр. *почне да умаче хлеб у неко јело.* – Нóвица Цíганин нéма да

кúса със виљушку, него óдма заквáша и квáша док не потр́ља пани́цу.

закладé свр. **1.** *заложи ватру.* – Закладí óгањ. **2.** *сазове прело.* – Од кнóчи че да закладéмо седењћу.

заклáди свр. *захлади, постане хладније;* упор. закладнее. – Свйње се кóљу, ёј натáм, кьд мáлко заклáди.

закладнée свр. *в. заклади.* – Одóцутра нéкво закладнéло.

заклáпа несвр. **1.** *ставља поклопац на неки суд.* – Заклáпај грне, да нéшто не нару́си варивóто. **2.** *закључава врата.* – Кьд пóјдемо на рáботу мй врата не заклáпамо, заклáпамо и сáмо кьд йдемо нéгде пóдолеко. **3.** *фиг. затвара уста, престаје да говори.* – Цёл дьн ломóти, ўста не заклáпа.

заклáпа се несвр. *закључава се.* – Кьд сам сáма дóм, јá се обовéзно заклáпам.

заклапáње с *гл. им. од заклапа (се).*

заклапáло с *в. поклопало.* – Мй смо си одáвна наодили плóчће за заклапáла, не смо и купувáли.

заклацувáње с *гл. им. од заклацуе.* – За заклацувáње óгањ трéбе да си си мáлко и мајстор.

заклацуе несвр. **1.** *потпаљује ватру.* – Заклацуј огььт да се мáлко огрéемо. **2.** *подстрекује, подстиче на распру, распирује стару расправу.* – Немóј пá да заклацуеш тóј, батали, билó што билó.

заклída свр. *потпаљује ватру.* – Със сýрово дрвó се óгањ не заклída.

заклínчи свр. *забије, чврсто забије;* *забије клин.* – Глéдај да га дóбро заклínчиш.

заклнé свр. *закуне.* – Ако нéч сáм да се заклнéш, нéк те заклнé пóп.

заклнé се свр. *закуне се.* – Дé се заклнй да е текá билó.

зáклон м *в. платно.*

заклопáло с *в. поклопало.*

заклóпац м *в. поклопало*

заклóпи свр. **1.** *стави поклопац на неки суд.* – Заклопй лóнацът, па га притýсни с нéшто да га мáчка не отклóпи. **2.** *закључа врата.* – Ел си заклопйла врата, ел си и сáмо затворйла? **3.** *затвори уста, престане да говори.* – Заклопй устйштата едьнпýт!

заклóпи се свр. *закључа се, замандали се.* – Бóље да си се јá заклóпим, него да се сéбам цéлу нóч.

заклóпник м *онај што заклапа (пример в. код отклопник).*

заклóца свр. *почне да шкљоца.* – Заклóца на капйју ко да га нéћи јýри. – Заклóца със зýби.

закљевушти свр. *пође брзо шепажући, појури шепажући.* – Кьд га јýрнуше пандýри óн зáкљевушти уз Орешáк, не мóж га здрав стйгне.

закљéшти свр. *пође преплићући ногама.* – Закљéшти с онéј нóђе, мйслиш сьг це саплетé.

закљýцговно с *онај који се задиркује, који потстиче сукобе.* – Не вóлим да се дрýжим с тóј заклýцговно.

заковé свр. **1.** *кујући причврсти.* – Заковй га с двá иксéра. **2.** *удари кога песницом.* – Не бýдеш ли мйран, ч ти заковём еднý песницу. **3.** *смрзне, замрзне.* – Мрáз заковáл кáмење зазáм, нéма с квó по кýче да се врльиш.

заковрдувáње с *гл. им. од заковрдуе.*

заковрдуе несвр. *закера, замера, пребацује;* упор. заковркуе, заковртуе. – Немóј, жéно, да ми éдномьн заковрдуеш, да те не млáтнем.

заковркувáње с *гл. им. од заковркуе.*

заковркуе несвр. *в. заковрдуе.* – Не мóж она́ док не заковркуе.

заковрльи свр. *удари чиме.* – Јá га заковрльим с мóтку, та га ошашавéем.

заковртувáње с *гл. им. од заковртуе.*

заковртуе несвр. *в. заковрдуе.* –

Урабóтиш га како́ ти рекла́, па ти па́к заковр́туе, а камоли да си рабóтиш на своју́ рúку.

заковува́ње с гл. им. од *заковуе*. – Заковува́ње с мертѣћи ексѣри.

закову́е несвр. **1.** *кујући причвршћује, закива*. – Закову́ем та́рабе с ексѣри тараба́ри. **2.** *замрзава, смрзава*. – Надво́р га вѣч почѣло закову́е.

зако́ди несвр. *залази, заходи (о сунцу)*. – Сјнце зако́ди у шѣс са́та.

зако́бла свр. **1.** *закотрља, котрљне*. – Прво напра́ймо мѣнечку гру́ду од снѣг, па кѣд ју зако́ламо нѣзбрдо она́ се напра́и голема́. **2.** *заколута очима*. – Кѣд се пра́и да се чу́ди, она́ са́мо зако́ла с óчи, ко да че да па́дне у несвес.

заколува́ње с гл. им. од *заколуе*.

заколúе несвр. *почиње да котрља*. – Заколúем га да ви́дим óче л по́сле са́мо да се ко́ла.

закомл́ца свр. **1.** *одједном почне да муца, замуца, почне да говори неразговетно*. – А, ли се збу́ни, óн закомл́ца у вре́ву. **2.** *падне у ропац*. – Одеданпу́т закомл́ца, закомл́ца, прѣврну с óчи и ўмири се.

закомлцкува́ње с гл. им. од *закомлцкуе*.

закомлцкуе несвр. *замуцкује у говору*. – Не́ често, ал понѣһипут ели́с добрѣ закомлцкуе.

закомл́цне свр. **1.** *замуцне у говору*. – Вре́ви си свѣ ўбаво, ал до́јде, па не́һи пу́т закомл́цне, пре́һине му се вре́вата. **2.** *падне у ропац, умре*. – Са́мо че́кају ка́да че да закомл́цне, ел не́ма му спáс.

законíт, -а, -о *који је од речи, тачан, прецизан, стриктан, поуздан*. – Кабуларци су законíти лúђе, не́ч те излúжу, не́ч те превáре, а кѣд не́што рекну́ тека́ мо́ра да бу́де, ел нѣ́како.

зако́па се свр. **1.** *занесе се у копање, занесе се копајући*. – Бе́о се ўбаво

закопа́ла, али се ср́чено стѣвни. **2.** *унесрећи се*. – Ожени́ се, та се закопа́.

закопу́е несвр. *закопава*. – На́ш Бе́цко кѣд не́че да еде́ ле́б, óн га закопу́е у пѣсýк.

зако́пче свр. *закопча*. – Кѣд си војни́к, мо́ра да зако́пчеш сви́ пу́лови.

зако́пче се свр. *закопча се*. – Зако́пчем се, па јо́ш вр́жем и ша́л и не́ма зимá.

закопчува́ње с гл. им. од *закопчуе (се)*.

закопчу́е несвр. *закопчава*. – На́ј ме мрзѣ́ да закопчу́ем пу́л под гу́шу.

закопчу́е се несвр. *закопчава се*. – Немóј се закопчу́еш, не́ч ти́ на стра́жу, Пе́ра че.

закре́жи свр. *в. скрежи*. – Начѣ́с га йма́ ма́лко закре́жи.

закрежува́ње с гл. им. од *закрежуе*.

закрежу́е несвр. *в. скрежуе*. – Почѣло вѣ́ч да закрежу́е во́ду по ви́рови.

закр́иви свр. *пође шѣпајући*. – Чека́ некúга, чека́, па кѣд виде́ да га не́ма, óн ср́чено закривí нис пу́т.

закр́ка свр. **1.** *забије, зарије*. – За́рка му брítву у сла́бину. **2.** *почне халапљиво да једе*. – Чим се́дне уз остáл, óдма закр́ка, ко да е из гла́д побѣгал.

закр́ка се свр. **1.** *зарије се, забије се, завуче се*. – Закр́кам се у сла́му и са́мо ћутíм, а онí ме судѣ тра́же, да ме одведу́. **2.** *почне халапљиво да једе*. – Никóдија Штрбýчһи кѣд до́јде на сва́дбу ел на светýц, óн се то́лко закр́ка да не́ зна колко́ му до́ста, поеде́ по пѣт тепси́је һибáнице. Истин, то́ј сви́ знају.

закр́кљају се свр. мн. *закаче се да се не могу откачити (кучићи при спаривању)*. – Кучи́чи кѣд се те́рају онí се закр́кљају, обовѣзно.

закр́ља свр. *почне да клати нешто, заклати*. – Ово́ј те́шко, мо́ра прво да га

закрљамо, па тѣг да га бѹтнемо у рѹвину.

закрѹте свр. мн. *овце почну мирно да пасу, да кроте*. – Кѣд ѓвце закрѹте, јá тѣг ўзнем нѣшто да ѓднем.

закрѹте се свр. *овце се смире и наставе мирно да пасу*. – Прѣдвечер се ѓвце закрѹте и дѹтавнин пасѹ.

закрѹсти се свр. *зачуди се, забезекне се, почне се крстити од чуда*. – Кѣд чу квѹ е било, женá се закрѹсти.

закрѹтина ж в. *кризуа*. – Несѣм знáл да си тѹлка закрѹтина.

закрѹтица ж в. *кризуа*. – Закрѹтица закрѹте.

закрѹвање с гл. им. од *закрѹте*.

закрѹе несвр. *закера, замера, придикује*. – Онáј моá свекрва млѹго закрѹе.

закрѹши свр. **1.** *ломећи пребије али не откине (какву гранчицу, стабљику и сл.)*. – Да закрѹшиш сваку пѣту, шѣсту грањћу, да мѹж да вѣдимо гдѣ си прошáл. **2.** *ломећи откине (какву гранчицу, стабљику и сл.)*. – Кѣд закрѹшиш петлицáн озгѹр ѓн бѹље рáца. **3.** *јурне на неку страну провлачећи се кроз густии, ломећи га и кршећи га својим телом*. – Чим видѣ зѹр ѓн закрѹши уз Прнáк.

закрѹшѹтина ж *остатак нечег преломљеног са оштрим ивицама, крхотина*. – Набѹл сам се на некву закрѹшѹтину.

закрѹтев м *оно што неко тражи, захтев*. – Поднѣл закрѹтев за пензију.

закрѹтева несвр. *изражава жељу да буде онако како он хоће*. – Закрѹтева и онѹј што ѓма прáво и онѹј што нѣма прáво.

закрѹтевање с гл. им. од *закрѹтева*.

закрѹжља свр. **1.** *повуче за собом неку кабасту масу (сено, сламу, шуму и сл.) која се стрви и закачиње за околне предмете*. – Требáло е да повлчѣш пѹмáлко, а не да закрѹжљаш тѹлку гамѣлу да ју не мѹж проз врáта

провлчѣш. **2.** *понесе пред собом неку растреситу и лаку масу коју нанесе и закачи на што (о поводњи)*. – Големá вода пришлá, па закружљáла сѣно, момѹриште и квѹ ти јѹш свѣ нѣ и нанѣла га на јáз, онѹ се вода тѣг уздушѣла и почѣла да улáзи на лѹђе у пѹдруми.

закрѹка свр. *ако ујутру ништа ниси јео а чујеш кукавицу онда те је закукала кукавица*; упор. омрси (1).

закрѹкљи свр. **1.** *закачи куком*. – Прѹбам да га закрѹкљим, онѹ ми се измѣкне. **2.** *веже нарочитим узлом (узицу, конопац и сл.) тако да када се потегне јѣдан крај чвор се лако развеже*. – Закуркљи га, немѹј га врзѹеш на заузлѣм.

закрѹсне свр. **1.** *кашичицом да некоме јело у уста*. – Ако детѣто н ўме сáмо да кѹсне, закусни га тѣ. **2.** *запахне неком љутином*. – Тлчѣм пипѣр, па ме закусну онáј љутинá, затѹј кáшљем.

закрѹсување с гл. им. од *закрѹсуе (се)*.

закрѹсуе несвр. *храни некога кашиком*. – С кусáло га закусѹе, а с дршку му ѓчи вáди.

закрѹсуе се несвр. *учи се да једе кашиком (о детету)*. – Сáм се закусѹе.

закрѹћес, -га, -то *који има облик куке или има куку на крају*. – Нѣћи чѹвѣк ѓма закрѹћес нѹс. – Најдѣ нѣшто закрѹћесто, да прѹбамо да га с њѣг закрѹћимо и довáнемо.

закрѹћи свр. **1.** *закачи куком*. – Не мѹг да га закрѹћим ербо е ваљѹвáсто. **2.** *закачи о куку*. – Закурћи га на онѹј кѹку. **3.** *плете иглом са кукицом*. – Да закрѹћим јѹш нећи бѹд, па тѣг.

закрѹћување с гл. им. од *закрѹћуе (се)*.

закрѹћуе несвр. **1.** *закачује куком*. – Узне кукаљу, па закурћуе девојчичи да и саплетѣ, мѣсли текá че и бѹде пѹмѣло за њѣг. **2.** *савија нешто у блику куке*. – Закурћуем жициву да напрáим кѹку.

закућује се несвр. *кући кућу*. – Почёл се и Сава закућује.

зál речца *зар*. – Зál те не жál? – Зál че д íду заедно?

зъл, -злá, -злó *који је зао, љутит, строг*. – Зъл ко кúче, мáјће му га. – Злá му женáта, ко невесту́ља.

залагување с гл. им. од *залагуе (се)*.

залагује несвр. *даје помало*. – Јóш ни кравáта залагује с млекцé, али скóро це тели.

залагује се несвр. *заварава се, покушава да се нечег окане уз помоћ других средстава*. – Залагуем се текá с бонбóне, да не би пуши́л.

заладнée свр. *постане хладније, захлади*. – Јóш кúј д́н, па че да заладнée.

зальже свр. *слаже, излаже*. – За њéг не тóј ништа, да те зальже.

зальже се свр. *поједе нешто мало пре оброка*. – Зальж́и се с кру́шку док не ст́гне ручьк.

залакóми се свр. *полакоми се*. – Женáта се залакóми́ла за пáре.

залама несвр. **1.** *скраћује летораст винове лозе ломећи га на коленицу*. – Лóзје се залама пред В́идовдан. **2.** *узима, отима*. – Залама на све стране.

заламање с гл. им. од *залама*.

зальснут, -а, -о *који је занесен, мало ударен, шаинут*. – Т́и си изглéда ми мáлко зальснут, кьд текá врéвиш.

залагéње с гл. им. од *залати (се)*.

залáти несвр. **1.** *даје залет чему, даје почетну брзину*. – Залáти сáне да се свезé низ брéг. **2.** *летећи, лелујајући залази иза нечега*. – Ене га с́г б́ш залáти иза онúј óкуку. **3.** *лети, лелуја се тамо и овамо*. – Залáти ко мóкра полá.

залáти се несвр. **1.** *узима залет*. – Залáти се да прер́ипи преко óгањ. **2.** *пренагъује у одлукама и поступцима, срља*. – Не залáти се млóго, че надр́љаш. **3.** *иако је слабији напада јачега*. –

Маљóзо, немóј се залáтиш, ел ако те сáмо ед́н пúт дúнем, це увáљаш у праш́ину. **4.** *има наклоност према нечему*. – Кокóшћете се б́ш не залáте за пшеницу, више воле момóрузу.

зълб́ц¹ м мет. *један ветар у Тимоку*.

зълб́ц² м бол. *црни пришит anthrax*.

зълва ж *мужевљева сестра, заова*. – Ја сам имáла сáмо еднú зълву, Рáду.

зълви́ца ж дем. и хип. од *зълва*. – Мóја зълвица и јá смо јáко живувáле и слагáле се.

залéби се свр. *материјално ојача, стане на сопствене ноге (економски)*. – Том́н се човéк мáлко залéби онó дóјде нека несрéјђа и гурне га насáд.

залéгне свр. *забрекне да не пропушта воду (о дрвеном суду и сл.)*. – Однесéте у Тимóк ов́ија сúд да залéгне.

залéден, -а, -о трп. од заледи *који је залећен, смрзнут*. – Дојдóмо да вáчамо рíбе, кьд óч – Тимóк залéден.

залéзне свр. *зађе, уђе*. – Крава му е у бурјáн залéзла.

залéје свр. рет. *залаје*. – У срéд нóч залејáше кúчичи по нéнега.

залелée свр. *залелуја, стане да маше чим*. – Узне, па залелée он́ија барјáк ко шáшав.

залелée се свр. *залелуја се, заљуља се, занесе се*. – Вóдим га пóд руку, па кьд га пúштим, он се залелée да пáдне, јá га пá увáтим.

залéпи свр. **1.** *удари коме шамар*. – Зáлепи му зáврат еднú шамáрчину. **2.** *тако снажно удари некога да га нанесе на неку препреку*. – Кьд те удáрим ш те залéпим за дúвар.

залет́и¹ свр. *да почетну брзину неком телу*. – Прво сáнће дóбро да залет́иш, па т́г да сéднеш на њ́и, да в́дим колкó ч долéко да се свезéш.

залет́и² свр. **1.** *оде у другу средину којој не припада*. – Залетéло не́ко туцé

јагње у наши јаганци, распитај се чио е.
2. нека мрвица или кап уђе у душиник и
 изазове интензивно кашљање. –
 Понећипут на човека залетѝ, па га едвѝ
 искашље.

залида свр. *почне да клати, заклати.*
 – Залида онуј рабóту, ко ненормалан.

залида се¹ свр. *заклати се.* – Нема
 лѝс да се залида, тóлко се времиштево
 умирило.

залида се² свр. *упрља се својим*
ретким изметом (о стоци); упор. улида
се (2).

залиже свр. *очешља косу тако да је*
прилепи уз главу. – Не излѝзи из ѝжу дор
 не залиже кóсе.

залиже се свр. *очешља се тако да*
косу прилепи уз главу. – Залиже се с
 ораково уље.

зализ¹ м бот. *трајна зељаста биљка*
из фам. Liliaceae дивљи ђурђевак
Polygonatum officinale All.

зализ² м *прамен косе изнад чела*
дечака или девојчице увијен на једну
страну, као да га је “лизнула крава”.

зализóја м **1.** *онај који има зализ на*
челу. **2.** *онај који се је глатко очешљао*
прилепивши косу за главу. – Нѝшјат
 зализóја прлѝга да вѝч ѝма девојђу.

зализóтина ж *ауг. и пеј. од зализ*². –
 Нма зализóтину на дѝсну стрѝн.

зализóч м **1.** *пеј. од зализ*². – И тѝ
 ѝмаш зализóч. **2.** *онај који има зализак.* –
 И он е зализóч ко и тѝ.

зализување с *гл. им. од зализуе (се).* –
 Зализување на дѝсну стрѝн.

зализуе несвр. *чешља косу, прави*
фризуру. – Зализуе кóсе на лѝву стрѝн.

зализуе се несвр. *чешља се*
прилепљујући косу уз главу. – За кугѝ се
 тóлко зализуеш?

залима несвр. **1.** *занима, интересује.*
 – Њѝг ѝч ништа не залима. **2.** *забавља*
кога. – Остѝли ме да га с нѝшто

залимам.

залима се несвр. **1.** *занима се, бави се*
неким послом. – Јѝ се залимам окол
 стóку, какó свѝћи стѝр човек. **2.** *забавља*
се са девојком. – Мѝшко се залимѝл сѝс
 Невѝну, па расѝинули. **3.** *интересује се*
за кога или шта. – Одавна се он залима
 за њу.

залимање с *гл. им. од залима (се).* –
 Вóјска се врча од залимање.

залимѝција ж *забава, занимација.* –
 Тóј штóто тѝ причаш, тóј е сиротѝњска
 залимѝција.

залита несвр. *иде тамо и овамо,*
обавља споредне послове. – Залита на
 там, на овѝм, кóлко да не седѝ бађѝв.

залита се несвр. *в. залати се (2).* – Не
 залитај се, ел се не едѝ свѝко тѝче коѝ
 летѝ.

залитѝње с *гл. им. од залита (се).*

залитѝч м **1.** *део неке справе, који у*
одређеном тренутку треба да улети на
предвиђено место, а затим да излети
(вентил). **2.** *онај који је у пословима*
споредан, потрчко. – Он ти е у
 предузећето сѝмо едѝн залитѝч: овѝја га
 прѝти за бурѝк, онѝја га прѝти за цигѝре,
 онѝја да му донѝсе вóду и текѝ цел дѝн.
3. *крајњи играч у колу, кеѝ.*

заличи свр. *поравна, избрише.* – Он
 óче дѝру да си заличи.

заличи свр. *подсети ликом на некога.*
 – У прѝвњи мѝ човекат ми зѝлича на
 Радѝсова. – Мóш ти јѝ заличѝм на њѝга.

заличување с *гл. им. од заличуе.*

заличуе несвр. **1.** *поравнава, брише,*
засипа. – Заличуе пуклóтине. **2.** *ликом*
подсећа на некога. – Онѝја човек ми
 заличуе на Недѝлђа Труси.

зѝлог м (мн. зѝлози, уз бр. зѝлога) **1.**
зѝлогај. – Тѝрај пómьнечѝи зѝлози у
 устѝштата. **2.** *комад меса у јелу.* – За
 свѝкуга ѝма по едѝн зѝлог у вѝриво. в.
 стане зѝлог у гушу.

залóга ж комад свињске коже који се, исто као обојак, умеће у поцепани опанак. – У сцѣпени опњнци прво тўрамо залóђе, па тѓг обљáла, па се пóсле обўвамо.

заложѣтина ж ауг. и пеј. од залога. – Извљкла му се заложѣтина из опњњк, па сáмо шљíпка.

залóжи свр. стави залoгу у поцепан опанак. – Сцѣпен опњњк трѣбе да залóжиш, да ти се черáпа не сцѣпи.

залóми свр. подухвати се да ради много послова у исто време. – Заломíл рáботу на свѣ стране.

зáлочe с в. залошче.

зáлочич м в. залошче.

залóшка ж дем. од залога. – Трѣбе да податўриш нѣку залóшку у сцѣпенијат опáнак.

зáлошче с дем. од залог, мали залогај, залогајчић; упор. залочe, залочич, залoшчич, залчe, залчич. – Зáлошче, по зáлошче, па си добрѣ поѣде.

зáлошчич м в. залошче. – Узниј едѣн зáлошчич, нѣче се отрўеш.

залўав, -а, -о в. залував.

залўав, -а, -о који није сасвим нормалан, који је занешен, замајан; упор. залуав. – Не мóж тí сьс залўавoга да се спразумѣеш.

залўави свр. занесе, залуди. – Зáлувави га нѣкво, па вáну пó свет, дóм не дооди, нíти мíсли од њѣг.

залўавштина ж у ауг. и пеј. значењу онај који је ненормалан, занешен, замајан. – Јóш јў нѣма да дооди онај залўавштина.

залудѣе íжа изр. полуди кућа од детињег плача коме је “наврљен вик”.

залўжи свр. испрља нечим ретким одећу или тело. – Нѣч вáлда сьс залўжену подўпину д íдеш нá оро. – Óн си стáлно тѣра залўжени вóлови, нíкад и не истимáри.

залўжи се свр. испрља своју одећу или тело нечим ретким. – Крáве се залужíле у лáјна.

залужување с гл. им. од залужуе (се).

залужўе несвр. прља одећу или тело нечим житким. – Прѣцве залужўе панталóне, не мóг да стíгнем да га пѣрем.

залужўе се несвр. прља своју одећу или тело нечим житким. – Залужўе се ко телѣ.

залўпен, -а, -о који је затуцан, тупав и шашав. – Ел ти тóј онíја залўпенијан казáл?

залўпи свр. 1. почне да лўшти нешто. – Залўпим крáставицу од вр̄. 2. омађија, занесе, залуди. – Којá ли те тóлко зáлупи, мáјће ли е га њóјне?

залупўе свр. 1. почиње да лўшти. – Зелѣни лўк се залупўе од пѣрја. 2. почне да опонира, да се не слаже са осталима. – Немóј да га залупўеш, него овáм, с нáс.

залўра свр. 1. залута, изгуби се, дене се. – Кудѣ ли е залурáла старчўљинана? 2. почне да лута, крене у скитњу. – Залўрамо текá напрíвечер и цѣлу нóч лўрамо по сокáци.

залўра се свр. занесе се у скитњи. – Залўра се ко глўво кўче.

зáлчe с в. залошче. – Од оцўтра до сѣг узѣл сам сáмо еднó зáлчe лѣб.

зáлчич м в. залошче. – Зáлчич у ўста не мóг да тўрим.

зальѣпа свр. 1. баѣи блато или што друго житко на кога или на што и испрља. – Зальѣпа га с блáто пó очи. 2. замаже којекако. – Ма квó га омазáли, сáмо га зальѣпáли. 3. крупна киша набије земљу, уз то обори ситно растиње (повртарско) и залепи га за земљу. – Ћиша зальѣпáла орање. – Зальѣпáло ни градíну, ко да нѣ.

зальíе свр. 1. наливањем затвори. – Зальíемо мѣсо с мáз у тѣгле. 2. полије водом неке биљке. – Да л си зальíла

краставице? **3. зарасте** (о рани). – Ране че ти скóро заљуу.

заље се свр. *зарасте* (о рани). – Ране ти се вéч заље.

заљубен, -а, -о трп. од заљуби *који је заљубљен*. – Он заљубен у теј чéле и сáмо тој работи.

заљуљувáње с гл. им. од заљуље.

заљуље несвр. *почиње да љуља*. – Къд се девојке љуљају на љуљћу, оно им се нође превржу с кáиш, да им се не дíза бóшча, па и тьг мómци заљуљују, ел онé не мóж сáме да се заљуљају.

заљутен, -а, -о трп. од заљути *који је љут по укусу*. – Варивóво ти добрé заљутено.

заљуштен, -а, -о в. *загуљен* (2). – Немóј си и тí заљуштен ко онíја твој баштá.

заљушти свр. **1.** *загули, посуноврати*. – Заљуштила му се шáјкача, ко на мáче ўво. **2.** *каже нешто сасвим супротно од онога о чему је реч*. – Ё, тí га бьш заљушти.

заљуштувáње с гл. им. од заљуштуе.

заљуштуе несвр. **1.** *посуновраћује, загуљује*. – Заљуштују ми се черáпе на дóле. **2.** *говори супротно од онога о чему је реч, опонира*. – Тí дóјдеш сáмо да га заљуштуеш.

зám м земља. (У говору именица зам увек иде са неким предлогом. Током говора предлог и именица су се спојили и настао је прилог, као например: *узам, назам, позам, подзам, осам* и др. Реч зам се у говору никад самостално не употребљава; упор. зем).

замажњувáње с гл. им. од замажње (се).

замажње несвр. **1.** *глица, заглађује неку површину*. – Свé га напраил, сьг га сáмо замажње. **2.** *наношењем нових слојева на неку површину прекрива оно што је у претходном поступку било пропуштено*. – Замажње га озбрд, а

унúтра Бóг те пíта квó е. **3.** *заглађује поремећене људске односе*. – Ошьл да замажње онóј што се карáли.

замажње се несвр. *поправља се, гоји се*. – Бíл јáко пропáл, сьг се почéл замажње.

замáзни свр. **1.** *заглади, изгласа*. – Дáј ми јóш мáлко мáлтер да замáзним дўварав. **2.** *поправи поремећене односе*. – Оче он сьг да замáзни ствáр, али тој текá не íде.

замáзни се свр. **1.** *потхрани се, потхрани се па се заокружи*. – Рáдул се замазнил у лице. **2.** *зачешља се глатко*. – За кугá си се тóлко замазнил?

зáмаја ж в. *омаја* (1). – Ел си тí нормáлна, ел те уватíла нéка зáмаја?

замáје свр. **1.** *баџи чини на некога*. – Замајала га маџíјара с маџíје. **2.** *задржи некога од његовог посла, одузме време коме тако да тај не може обавити свој посао на време*. – Зáмаја ме онáј зáмлата, не мóг си урабóтим рáботу.

замајóтина ж **1.** *онај који се само маје а ништа не уради, који уз то замајава и друге*. – Ел си óтиде онáј замајóтина? **2.** *празни разговори, необзильни разговори*. – Нéмам јá време да се мајем с њíне замајóтине.

замајóше свр. у пеј. значењу *замаје*.

замајóше се свр. у пеј. значењу *забави се, занесе се*. – Замајóше се у нéку рáботу и н ўме да се мане.

замајје несвр. *разним причама задржава некога од његовог посла, омета у послу*. – Дóјде сáмо та ме замајје.

замькне свр. **1.** *зађе иза нечега*. – Милún замькну иза Здрáвко кáмен. **2.** *удаљи се*. – Замькну нéколко, кóлко да га не мóг стíгнем, па се óбрну и óпсува ме.

замакњувáње с гл. им. од замакње.

замькње несвр. **1.** *замиче иза нечега*. – Замькње иза Водíце. **2.** *одлази, путује*. – Замькњúј польк, ел скóро че се

стѣвни, а трѣбе за видало да стѣгнеш тѣм. **3.** *залази сунце.* – Слнце зѣми замѣкнѣе иза Висоѣи дѣл.

замѣлко прил. *умало, скоро, готово.*
– Замѣлко да се омѣкнем.

зѣмалко прил. *ускоро, после краѣг времена.* – Зѣмалко по тѣј, етѣ и њѣ.

замѣн м астр. **1.** *време, зѣман.* – Дојдѣше нѣѣи замѣн. **2.** *далеко после свануѣа, пре подне.* – Сѣг је вѣч гоцѣ замѣн, не мѣж се пѣштају ѓвце по жѣгу. в. и: нѣѣи зѣман.

замѣнда свр. *задржи кога од његовог посла, одузме коме драгоцѣно време;* упор. зѣманта. – Зѣманда ме онѣја Тѣдор, немогѣ си помлзѣм ѓвце на врѣме.

замѣнда се свр. упор. зѣманта се. **1.** *занесе се у неки посаѣ губѣѣи смисѣо за време.* – Квѣ си се, морѣ, зѣмандала по тѣја товѣн? **2.** *заборави се у каквој забави, заприча се.* – Отѣде у кавѣну па се тѣм зѣманда до нѣко дѣба.

зѣманта свр. в. зѣманда.

зѣманта се свр. в. зѣманда се.

зѣмѣша несвр. **1.** *замахује.* – Зѣмѣша да ме удѣри. **2.** *мѣше.* – Зѣмѣша с рѣѣе да се не удѣви.

зѣмѣша се несвр. *замахује из све снаге.* – Зѣмѣша се да га тѣцне, ал га не мѣж довѣне.

зѣмѣшаѣе с гл. им. од зѣмѣша (се).

зѣмѣши свр. *замахне.* – Томѣн зѣмѣши да ме клѣвне кѣд нѣиде мѣј брѣт, та му ебѣмо мѣтер.

зѣмѣшувѣѣе с гл. им. од зѣмѣшуе.

зѣмѣшуе несвр. *замахује.* – Немѣј тѣ да зѣмѣшѣе на мѣн, да те не рѣзнем с овѣј мѣтку.

зѣмѣѣе свр. *гурајуѣи или гребуѣи каквом справѣм понесе и нагомила неки растресити материјал.* – Бѣндѣжер кѣд спѣшти онѣја њѣгов рѣлник, па кѣд крѣне, зѣмѣѣе пѣсѣк, шѣдер, лѣсѣе, чѣпарѣи и свѣ стрѣпа на гомѣлу.

зѣмѣѣе се свр. *накупи се, прикупи се, заима се (чѣга).* – Зѣмѣѣе се па ѣма. – Зѣмѣѣе се жѣто јѣш од пре нѣколко гѣдин.

зѣмѣрито прил. *заслужује да се стави примѣдба.* – На детѣ не зѣмѣрито што се умѣча у крѣвет, али би билѣ зѣмѣрито да тѣј урабѣти нѣѣи пѣстар.

зѣмет м *оптереѣеѣе, терет, тѣшкоѣа.* – Голѣм је тѣј зѣмет за мѣне, да опкрѣкам двѣи стѣрци.

зѣмѣта несвр. **1.** *диже терет на раме.* – Глѣ кољѣѣи цѣк зѣмѣта. **2.** *помаже другом да стави терет на раме.* – Ёдем да зѣмѣтам Свѣту Рѣпѣшничанина да нѣси кошѣви. **3.** *заноси у ходу, шѣпа на јѣдну ногу.* – Зѣмѣта мѣлко с лѣву нѣгу. **4.** *заноси у говѣру на неки јѣзик или говѣр.* – У врѣву зѣмѣта на бѣгарѣѣи.

зѣмѣта се несвр. *сам диже терет на сопствѣно раме.* – Сѣм се зѣмѣтам, нѣкуј ми не помѣга.

зѣметѣѣе с гл. им. од зѣмѣта (се).

зѣметѣч м **1.** *кош у коме се носи терет на рамену.* – Исплѣл сам двѣ зѣметѣча, едѣн чѣ да бѣде за браѣѣе грѣзѣе, едѣн за браѣѣе момѣрузу. **2.** *онај којѣ помаже носачу да подигне терет на раме.* – Не мѣг се сѣм зѣмѣтам, трѣбе ми едѣн зѣметѣч, да ме зѣмѣта.

зѣметѣне свр. **1.** *подигне терет на раме.* – Квѣ знѣју дѣцѣ квѣ е двѣста ѣѣла, зѣметѣну гредѣу и нѣсе. **2.** *помогне другомѣ да стави терет на раме.* – Ел ѓче нѣѣи да ме зѣметѣне? **3.** *искорачи понекад незгодѣно.* – Свѣ си ѣде прѣво, ал понѣѣипут зѣметѣне с онѣј нѣгу. **4.** *занесе у говѣру на неки јѣзик или говѣр.* – Росѣнда понѣѣипут зѣметѣне на враѣѣнѣѣи. **5.** *крѣне у сампѣс, крѣне у непознатѣм правѣу.* – Зѣметѣне солѣнѣцу и лѣра од едѣногѣ до дрѣгогѣ. **6.** *узме више него што прилѣчи.* – Гдѣ си зѣметѣнѣл тѣлѣѣи комѣт? **7.** *ѣбдари.* – Зѣметѣнѣл га Бѣг с пѣмет, ко будѣлу с

онуј рабóту.

замётне се свр. **1.** сам подигне терет на своје раме. – Сám се замётне с онóлђи ца́к. **2.** узме више него што треба. – Заметну́л се скóро с половин ле́б. **3.** крене у скитњу, оде у непознатом прав-цу. – Замётне се, па га цёл дьн нёма дóm.

замётнут, -а, -о кога је природа нечим обдарила, обележила, који има неку изразиту телесну или духовну карактеристику. – Замётнут с онуј рабóту ко магаре.

замешува́ње с гл. им. од замешуе. – Замешува́ње за колачи иде по рецёпис, не мóж тој она́к тй́ће.

замешу́е несвр. **1.** почиње да меси. – Бйш сьг замешу́ем ле́б. **2.** почиње да меша неку житку масу. – Замешу́е малтер за малтерисува́ње.

замй́не свр. **1.** претигне, претекне кога на путу. – Замину́ Станóјла код Пра́г, о́ка га да га повезём, он не теја́, ве́ли йма да сврча у Штр́пци. **2.** прође мимо ког или чега. – Замину́мо и, не теја́мо да сврчамо код ньй. **3.** не поступи према свима једнако, прескочи неког. – На свй да́де, а мён за́мину. **4.** зађе иза нечега. – Сьг за́мину иза онуј гра́цу. **5.** прође како-тако, преживи без нечега. – Замину́мо дьнсь бес ле́б, али едв́а. **6.** опстане, буде. – Ти кькьв си, не мóж нйгде да замй́неш.

зами́њува́ње с гл. им. од зами́њуе.

зами́њуе несвр. **1.** престиже некога у путу. – Ја́ кьд те́рам а́уто, ја́ и свй зами́њуем. **2.** пролази мимо кога или чега, заобилази. – Ту́ј ку́ћу зами́њуем, у ньу́ не сврчам. **3.** пролази ненако кроз живот, провлачи се кроз живот. – Зами́њуем не́како, али си ја́ зна́м какó. **4.** привремено живи на нечији рачун, станује код кога привремено. – За сьг зами́њуем код ньй.

замириса́л на чамóвину изр. скоро ће

умрети.

замирису́е несвр. има помало непријатан мирис. – Месóво почёло да замирису́е.

замй́слен, -а, -о трп. од замисли, замишлен. – Нёшто си ми мло́го замй́слен.

замй́та свр. почиње да мете. – Авли́ју замй́там од капи́ју.

замй́та¹ несвр. **1.** метлом тера љубре на кога или на што. – Немóј ме замй́таш, не́ це оже́ним. **2.** заноси ногом при ходу, храмље. – Срётен замй́та с дёсну но́гу.

замй́та² несвр. заснива, ствара. – Почёл и он да замй́та ку́ћу и вамй́лију.

замй́тање и **замитáње** с гл. им. од замита.

замй́ца несвр. замиче иза нечега. – Ене онй́ја у црвёнијан цёнпер гдё замй́ца иза онуј ку́ћу.

зами́цање с гл. им. од замй́ца.

замй́шња́к м мушки кожух без рукава који се закопчава испод пазуха; упор. подмишња́к. – Дёда Тóне е носй́л замй́шња́к и на ле́ву стран́ је имáл цёп за туту́н и чу́кала.

за́мка ж омча, петља намештена тако да може служити за хватање дивљачи, птица, везивање бича, вешање и др. в. врже на замку.

замлазе́ње с гл. им. од замлази.

замла́зи свр. почиње да музе. – Почёла сам да замла́зим кра́ве, а он улёзе у јёр.

замла́зи несвр. заводи, опчињава кога из љубавних или других разлога. – Стára девојћа а замла́зи млада́ момчеди́ју.

замла́тен, -а, -о који није нормалан, који је шашав. – Буди па́метан, немóј да си замла́тен. – Ако е он замла́тен, тй́ не мóра да му б́удеш другáр.

замла́ти се свр. **1.** занесе се унеки

посао. – Замлати се у тѐј његове трмѝе и мѐра да га чекамо за вече́ру. **2.** *задржи се негде дуже него што треба*. – Добро, иди́, ал се немѐј замлатиш та́м, па да те не́ма до половѝн но́ч.

замлатѐја м *шашавко*. – Ѐма ли га негде на́шјан замлатѐја, ел ве́ч одсѝитал?

замлатѐтина ж у пеј. значењу *онај који је замлаћен, шашав, замлата*. – Ел си виде́л квѐ на́праи онај замлатѐтина?

замлачува́ње с гл. им. од *замлачуе се*.

замлачу́е се несвр. **1.** *говори којешта*. – Бѐди ўштиван, немѐј се замлачу́еш. **2.** *бави се неким безвредним пословима или пословима који му не доликују*. – Ти си веч девојѝа, а замлачу́еш се с лѐтѝе.

замлзѐ свр. **1.** *почне да музе*. – Од оној телѝште не мѐг да замлзѐм кра́ву. **2.** *заведе кога, опчини кога*. – Која ми те, брѐ Мошо, то́лко замлзла, да несме́ш ни да проврѐвиш с дру́ђе девојѝе? **3.** *почне да пада у јаким млазевима и никако да престане (о киши)*. – Замлзѐ ћиша не́колко да́на и не мо́ш се ни́шта рабѐти од њѐ.

замлцкѐ несвр. *замуцкује у говору*. – Замлцкѐ им дете́то, али до́ктур ре́кал да мѐж да се то́ј попрѐи, са́мо тре́бе д ѝде код не́куга спицијѝалисту, не́ знам ко се зове́ тѝја.

замлцне свр. *замуцне у говору*. – Къд га пита́ за то́ј, ѐн добре́ замлцну, док ми ѐдговори.

замољва́ње с гл. им. од *замољуе*.

замољѐ несвр. *моли кога, преклиње*. – Замољва́ га, брѐ, не́колко пу́т, што не чинѝи, ѝја не пома́га.

замѐмчи се свр. *постане момак*. – Че́да Ди́ћин се замѐмчил, почѐл д ѝде по седе́ње.

замотла́ви се свр. *занесе се у неки неважан посао, у празне разговоре, тако да изгуби појам о времену*. –

Замотла́ви се до́ле пред за́другу и н ѐме да си до́јде.

замотрѝ свр. **1.** *запази, уочи*. – Несѐм га замотрѐл ме́цу њѝ. **2.** *запамти*. – Ел си замотрѐл квѐ сам ти каза́ла да кѐпиш?

замѐча свр. **1.** *испусти урин на нешто, помокри*. – Кѐче замѐча сва́ку бандѐру, покре коју про́јде. **2.** *дигне руке од неког посла, прекине односе са ким, батали*. – Мо́ре, замѐчај тѐј ра́боту.

замочува́ње с гл. им. од *замочуе*.

замочѐ несвр. **1.** *испушта урин на нешто, запишава*. – Не замочѐј ша́тор у куѝ спи́ш, мѐж да ти присмрѝи. **2.** *диже руке од неког посла, прекида односе са ким*. – Почѐл да си замочѐ и ра́боту и пријете́љи.

замржњва́ње с гл. им. од *замржњуе (се)*.

замржњѐ несвр. *замрзава*. – Замржњѐмо ме́со у замрзива́ч.

замржњѐ се несвр. *замрзава се, леѝи се*. – Тимѐк се сва́ку зи́му замржњѐ, па ѝдмо, па се ву́зamo по њѐг.

замрктѝ свр. упор. *замрти*. **1.** *овца почне да пландује*. – Замрктѝла Калѐша. **2.** *натѐра овце у хлад да би пландовале*. – Сѝг чу да замрктѝм ѐвце, па чу да до́јдем да ти помо́гнем.

замрктѝ се свр. **1.** *овца почне да пландује; упор. замрти се*. – Да ва́рдиш да ти се ѐвце не замрктѐу ра́но. **2.** *почне јѐдва обављати посао који ради*. – Немѐј да отѝдеш на њѝву, па да се замрктѝш и не урабѐтиш ни́шта.

замрљи свр. *ован почне да оплођује овце*. – Ско́ро че и замрљи, овѝнѝт.

замрљи се свр. *почне се спаривати овца са овном*. – Замрљѝле ми се ѐвце ѐдма по Пробра́жење.

замртѝ свр. *в. замркти*.

замртѝ се свр. *в. замркти се*.

замѐжи се свр. *дође у мужевно доба, постане муж (не супруг)*. – Ми́лча се

вѣч замужїл.

замуљи свр. *завуче, завуче лагано.* – Глѣдај да га нѣкако полѣк замуљиш. – Замуљим главу у бѣчву, па ѓкнем.

замуљи се свр. *завуче се, завуче се лагано.* – Кѣд видѣ зѓр жаба се замуљи у тињу.

замуљување с гл. им. од замуљуе (се).

замуљуе несвр. *полако увлачи нешто у неки отвор.* – Замуљуе га на нѣзгодно мѣсто.

замуљуе се несвр. *увлачи се у нешто, завлачи се негде.* – Едно прѣсе научїло да се замуљуе у плѣс.

занаѣт м 1. *стручно занимање мајстора, занат; упор. занајат.* – Изучїл занаѣт код Луку, ковачѣ. 2. *лоша навика.* – Да мѣнеш тї пијѣње, тѓ е лош занаѣт.

занајат м в. *занаат.* – Дѣл сам Првула на занајат, а Лѣка че да остѣне дѓм.

занајатлија м *занатлија.* – Вѓја Вѣсић е бїл чуѣн занајатлија у Паланку.

занѣат м в. *занаат.* – Сїн ми ўчи тишљерсћи занѣат код Тѓку, тишљера у Књѣжовац.

занезнѣни свр. *обезнани.* – Бѣбице занезнѣне породїљу.

занезнѣни се свр. *обезнани се, падне у несвест.* – Ако те удѣрим це занезнѣниш.

заниша свр. *зањише, заљуља.* – Кѣд Севделїн заниша љўљу, девѓжа с нѓђе лїсје доване.

заниша се свр. *зањише се, заљуља се.* – Зѣниша се онїја брв од тѣрет и за мѣлко да попѣдамо у вѓду.

занишуе несвр. *заљуљује.* – Гн стої тўј да занишуе девѓже на љўљу.

занишуе се несвр. *љуља се по мало, клати се.* – Ћупрїјата се елїс добрѣ занишуе, скѓро че се скљѓка.

зановїта несвр. *замајава, задржва, смета, омета кога у каквом послу.* –

Бѣжи одѓвде, не зановїтај ми.

занѓси свр. *почне стално да носи празничну одећу.* – Решїл сам да занѓсим овїја капўт.

занѓси се несвр. *прича којешта и неразумно се понаша.* – Занѓси се ко мўда у косїлбу.

занѓчи свр. 1. *затекне га нѓ.* – Занѓчїмо куде Вратѣрницу. 2. *заноћи, проведе нѓ на неком мѣсту.* – Занѓчїмо код тїја љўђе.

заночување с гл. им. од заночуе.

заночуе несвр. и уч. 1. *затице нѓ кога где.* – Немѓј да заночуеш по путїшта, него глѣдај да си на врѣме добѓдиш дѓм. 2. *проводи ноћи, ноћива.* – Не трѣбе да заночуеш код непознѣти љўђе.

зањуца свр. *почне крава да муче.* – Зањуца крѣва Мургѣна.

заобикаља несвр. 1. *заобилази, обилази.* – Нѣс ћїша заобикаља, а на дрўга мѣстѣ се расипўе. 2. *чини обухват, обухвата.* – Заобикаљају лисїцуту да ју увѣте. 3. *заобилази, избегава.* – Ѓїното девѓже заобикаљају мѓмци, нѣ знам штѓ, али сїгурно їма нѣшто.

заобикаљање с гл. им. од заобикаља.

заобикѓли свр. 1. *заобиђе, у луку заобиђа.* – Мї заобикѓмо тїја смрдѣж, кѣд мѣлко натѣм налетѣмо на дрўђи. 2. *опколи.* – Заобикѓмо и, па и повачѣмо, а онї се дѣру ко да че и кѓљемо, а нѣчемо, сѣмо че и затвѓримо у пѓдрум.

заобрѣта свр. в. *заобрѣта свр.*

заобрѣта несвр. в. *заобрѣта несвр.*

заобрѣча свр. *почне да окређе, почне брзо да окређе;* упор. *заобрѣта свр.* – Заобрѣчам пѣдѣље из свў снѣгу и стїгнем, жѣну ћїсалу.

заобрѣча несвр. *заокређе, окређе на неку страну;* упор. *заобрѣта несвр.* – Ел вїдиш ко ероплѣнан заобрѣча на овўј стран, ѓче да истресѣ бѓнбе бїш на њї?

заобрчање с гл. им. од заобрча. – Заобрчање на óкуку.

заовија несвр. **1.** иде заобилазним путем. – Не мóра да заовијаш преко Жүковци, мóш си прáво из Трговиште идéш за Кјндлицу. **2.** избегава да сврати негде. – Заовијам кавáne, шкóди ми кџд пїјем, а пїјем млóго, кџд пїјем. **3.** околиши у говору. – Немóј да заовијаш, нéго си óдма кажї квó óч.

заовијање с гл. им. од заовија.

заовије свр. **1.** заобиђе, заобиђе у луку. – Ако вїдиш да се нéћи кáрају тї и заовї, немóј да си сведóк. **2.** прећути, не каже све о нечему. – Кџд дојдé до тóј да л смо острїгли свé óвце, ел несмó, јá га нéкако у прїчуту заовї и настаї да врéвим од дрўго.

заовитан, -тна, -тно *који је заобилазан*. – Тїја пўт је заовитан, али е по сїгуран, затóј идї по нéг, мáни се од пречїцете.

заод м залазак сунца. – Слнце е билó на заóду.

заóди несвр. **1.** залази (о сунцу). – Лéти слнце заóди окол пола дéвет. **2.** залази иза нечега (о живом створу). – Сїг бьш заóди иза голéмијан кáмен, па се не вїди.

заодан, -дна, -дно *до кога се не стиже лако, не стиже правим путем, него се мора ићи окол*, заобилазним путем. – Заодна му нївата, тáм бéстрада.

заóка свр. **1.** почне да виче. – Заóка ко лўда. **2.** почне да дозива кога. – Заóкај га, па ако чўе, чўе, ако ли не чўе нїком нїшта.

заóколан, -лна, -лно *који је заобилазан*. – Стáријат пўт е дóста заóколан.

заокóли свр. **1.** заобиђе, обиђе у луку. – Їма дóле нéћи мршлáк, тї га заокóли, да ти не смрдї. **2.** околи. – Кџд га заокóлимо, мóра га увáнемо.

заокољување с гл. им. од заокољуе.

заокољуе несвр. **1.** пролази око чега, заобилази. – Рекáта заокољуе нївуту, али кџд дóјде пóводња, она си ју потóпи. **2.** чини обухват, опкољава. – Заокољуемо и да и изненáдимо, па да и затéкнемо на лéгало.

заопкóли свр. в. заобикóли.

заóрак м *почетак бразде*. – Заорáк нéка ти пóјде од мецў.

заорáти свр. **1.** почне да говори. – Кџд она заорáти, с онўј нéну гласурїну, стрá да те увáne. **2.** заговори кога. – Она мéне заорати, несэм јá нў.

заорáти се свр. *заговори се, занесе се у разговор*. – Етé текá, заорáти се и нé зна да си пóјде.

заостањување с гл. им. од заостањуе.

заостањуе несвр. **1.** не може да прати у хóду остале, заостаје. – Пóче да заостањуе, заболе га ногá. **2.** заостаје у развоју. – Заостањуе иза дрўгу дéцу, по шкóлу.

зап м *телесна сила, моћ која се добија уз одговарајући ослонац*. – Од овўј стрán нéмам зап да га подїгнем, нéма од квó да се óпрем.

западни вéтар м мет. *ветар који у Тимоку дува са запада*.

запáлен, -а, -о трп. од запали *који је запаљен*. – Немóј да улáзиш у сóбу сьс запáлену цигáру.

запалéње с бол. *болесно стање организма изазвано обично инфекцијом, праћено високом температуром и боловима*. – Имáл запалéње плўћа.

запáли свр. *удари, распали нечим*. – Запáли га с товáгу по дўпе.

запáли се јáз изр. *тако виче жедан, тражећи вина*.

запáлка ж *прибор за потпаљивање ватре*. – Їмаш ли нéку запáлку да припáлимо по еднў?

запантéе свр. в. *запанти*. – Тóлко га

чита и не мѡж га запантѣе. – Сѡмо тѣ урабѡтѣ тѡј, па ч га дѡбро запантѣеш, ѣма те пребѣе ко мѡчку.

запѡнти свр. **1.** *задржи у сеѣању, запамти, упамти.* – Ел си запантѣл квѡ сам ти рѣкла да понесѣш? – Вѣден нѣ запантен по добрѡ. **2.** *извуче казну (у претњи).* – Немѡј да пѣштиш ѡвце на врѣме, па ч ме дѡбро запантиш.

запѡри свр. **1.** *у опрану бурад налије врелу воду и руј, ради дезинфекције.* – Напрѣвечер трѣбе да запѡримо бѣчву. **2.** *превише врелом водом прелије нешто при чему се добије супротан ефекат од очекиваног (приликом шурења заклане животиње например).* – Пазѣте да не запѡрите свињуту, ел нѣч да мѡж да ју оскубѣте.

запарѣе несвр. **1.** *прелива што врелом водом.* – Запарѣем му кошѣље од вѣшѣе. **2.** *врелом водом у којој је куван руј налива бурад ради дезинфекције.* – Запарѣем бѣричи, скѡро че бѣрба. **3.** *превише врелом водом прелива што при чему добија супротан ефекат од очекиваног (приликом шурења заклане животиње).*

запѡти свр. **1.** *почне да гаји.* – Волѣла би да запѡтим пѣјѣе. **2.** *добије нешто нежељено.* – Детѣ запѡтѣло вѣшѣе. – Стрѡ ме да не запѡти нѣку бѡлес.

запѡти се свр. *намножи се.* – Запѡтѣл се нѡрод, па сѣг на свѣ тѣсно.

запѣшка се свр. *почне да трули, да гњили.* – Запѣшкѡше се крушѣе, а сѡмо што смо и обрѡли.

запѣкле свр. **1.** *закопча дугметом.* – Чѣкни ме да си запѣкљем дуѣан. **2.** *отсеченим натколеницама затвори трбух закланог јагњета које ће пећи на ражњу.* – Дѡј тѣј пѣкле да га запѣкљемо.

запѣкле се свр. *закопча се.* – Зѣми се запѣкле до гушу, па тѣг излѡзи на стѣд.

запекљѡше свр. у пеј. значењу *закопча.* – Запекљѡши си дуѣанат.

запекљѡше се свр. у пеј. значењу *закопча се.* – Не запекљѡше се, Бѡг га убѣл, него си му лѣда учкѣр на прѣдњакат.

запекљѡвање с гл. им. од *запекљѡе (се).*

запекљѡе несвр. **1.** *закопчава дугмадима.* – Војник запекљѡе пѣлови. **2.** *отсеченим натколеницама предњих ногу закопчава трбух закланог јагњета које ће пећи на ражњу.* – Сѣг га бѣш запекљѡју с пѣкле.

запекљѡе се несвр. *закопчава се.* – Запекљѡј се кѣд тѣраш тѡчак, да те не пробѣва вѣтар.

запекѡше се свр. **1.** бол. у пеј. значењу *добије затвор orstipatio.* – Запекѡсало му се дѣпе, не мѡж д ѣде понадвѡр. **2.** *стврдне се па се залепи за нешто.* – Запекѡсали се онѣја цѡглање зѡзам, не мѡж и ни сѣс сеѣиру очѣкаш.

запѣни свр. **1.** *веома се узбуди, наљути се и почне гласно вѡкати на околину.* – Штѡ си запѣнил, Тѡмо, смирѣ се. **2.** *почне дугачак говор без изгледа да ће икад да стане (да му се пена ухвати око устију).* – Онѡј будѡла пѡк запѣнила, ѣма да седимѡ до глѣво дѡба на збѡрав.

запѣрак м *закржљали пѣти прст код кокоши или птица.*

заперчинѡше свр. *ексер који је већ прошаѡ кроз даске (обично две), савије и врх му забије натраг у (ону другу) даску.* – Ако ѡч да ти се тѡј не расковѣ, иксѣрити мѡра да заперчинѡшеш.

зѡпет, -а, -ѡ трп. од запне (3) *закључан.* – Не мѡгѡмо да улѣземо, била зѡпѣта врѡта изнѣтра.

запѣна¹ несвр. **1.** *напреже се, упиње се из све снаге.* – Запѣна ко сѣвоња. **2.** *много ради да би стекао.* – У тѣј кућу сѡмо ѡн запѣна, дрѣји: клај-клај.

запѣна² несвр. *закључава врата и сл.;* упор. запиња. – Запѣна војничко сандѣче, у њѣг кѣта пѡре.

запи́на се¹ несвр. **1.** *напреже се, упи́не се из све снаге, снажно удара.* – Запи́на се дор га б́ије. **2.** *повишеним гласом, најчешће у недостатку аргумената, настоји да што докаже.* – Д́е, не запи́нај се млого, н́еч ни упла́шиш.

запи́на се² несвр. *закључава се.* – В́ечером се запи́намо, ј́утром се одапи́намо.

запи́нање се гл. им. од *запина (се).*

запи́ња несвр. в. *запина*^{1 и 2}.

запи́ра несвр. **1.** *зауостава, успорава.* – Запи́рај волóви да не брзају. **2.** *брани, варди да не оде у штету.* – Овце запи́рај од ќм д́етелинуну. **3.** *мало пере.* – Запи́раш ли ви́ме на кра́ве ќд и млз́еш?

запи́рало с оно чиме се нешто *запире, зауостава, кочи́ца.* – Невеља́е му запи́рало на ауто, има се стрóска н́егде.

запи́рач м онај који *зауостава.* – Ти иди́ напред, па ко запи́рач, запи́рај овце́те, а ја чу и те́рам.

за́пис м в. *потпис.* – За́пис код Св́ети Или́ју е деб́ел преко м́тар.

заплав́е се свр. *заплави се.* – Заплав́е се н́бо.

запла́дње свр. *натера овце у хладовину да би пландовале.* – Овце запла́дњемо под һупри́ју, а ми́ се, дор онé мркт́у, ќпемо у Тимóк.

запла́дње се свр. **1.** *овца почне да пландује.* – Чим опечé же́га овце се запла́дњују. **2.** *фиг. заблене се у нешто и изгуби појам о времену (о човеку).* – Запла́дње се пред н́ћи излог и не мр́да.

запла́ти свр. *дебело плати, награбуси.* – Дóбро е што нес́и с гла́ву запла́тил.

заплита́ несвр. **1.** *почи́ње да плете неки одевни предмет и др.* – Заплита́м чера́пе. **2.** *заплиће језиком.* – П́инул мálко, па заплита́ с ези́к.

за́плес м онај који *не зна кад ће шта*

рећи, који говори којешта, говори без везе, замлата. – Гóспод те уб́ил, у за́плесатога.

за́плеси м мн. бол. *умна поремећеност, шашиавост.* – Тре́бе да те во́де да ти преба́ју од за́плеси.

заплéска свр. *крупна киша набије земљу, а ситно, нежно растиње (баштенско) залепи за земљу.* – Ћи́ша ни заплéска и ора́ње и гради́ну, а са́мо што сам ју посади́ла.

заплéскување с гл. им. од *заплéскује (се).* – Нéma óзбиљна вр́ева, са́мо заплéскување.

заплéскује несвр. *крупна киша набија земљу, а ситно баштенско растиње прилепљује за земљу.* – Евé, н́колько гóдин ко ми ћи́ша заплéскује расадници.

заплéскује се несвр. **1.** *говори којештарије, говори будалаштине.* – А́јде бу́ди óзбиљан, немóј да се заплéскујеш. **2.** *заноси се, чини неодговарајуће радње.* – Заплéскује се по двóјчичи а в́еч др́т човéк.

заплéжди свр. *замаје, залуди, узме памет за тренутак, заслепи.* – Заплéжди ни н́кво, јóш се не мóж освéстимо.

заплыв́ује несвр. и уч. *више пута заплыв́ује некога.* – Заплыв́увала сам га с гр́снице, па му прошлé рáнете.

заплыв́ује свр. **1.** *у де́чјој игри “жмурке” онај који “жмури” после одређеног времена крене у потрагу за посакриванима и кад неког открије викне “пу” и изговори му име а затим обоје трче према месту на коме је онај жмурио, да један другога (ко пре стигне) “заплыв́ује”, пљу́јући заиста у тај зид или сл. место.* – Пу́, Милáне, заплыв́а те. **2.** *у лечењу русе жена сажваће конопљино семе и пљуне по оболелом месту.* – Заплыв́уј га с гр́снице, има га мáне.

заплѹнчи свр. *заплѹје, поплѹје*. – Тѹј пѹзду од човѣка, ѹзнем, па заплѹнчим.

зѹпне¹ свр. **1.** *замахне*. – Ђн зѹпне да ме удари, ја бѣж. **2.** *напрегне се*. – Зѹпне да гѹра ко сѹвоња. **3.** *чврсто реши да заврши неки посао*. – Мѹле из Вѹну зѹпне и заврши јѣкономсѹи вакултѣт, вѹредно.

зѹпне² свр. *закључа врата и сл.* – Идѹи зѹпнѹи вракнѹицу.

зѹпне се¹ свр. **1.** *замахне из све снаге*. – Зѹпне се колкѡ е јѹк да га рѹзне. **2.** *викне колко може најаче*. – Зѹпнѹи се колкѡ мѡж па га доѡкај, тѹј е ѡн негде у близѹину, ал мѡж да нешто раѡѡти, па не чѹе.

зѹпне се² свр. *закључа се, закључа врата изнутра*. – Вѣчером се зѹпнемо и не пѹштамо нѹкуга.

зѹповас прил. **1.** *за појас, за појасом*. – Брѹтву склѡпим па јѹ тѹрим зѹповас. – Пѹре чѹва зѹповас. **2.** *начин држања играча у колу кад јѣдно другом задене прсте за појас и тако играју*. – У ѡро се увѹте зѹповас.

зѹповес м *заповест, наређење*. – Батѣрисѹи старѣшина вѣчером чѹта зѹповес за јѹтре.

заповецѹе несвр. *заповеда, наређује*. – Нѣч тѹи на мѣн да заповецѹеш.

заповртѹи свр. **1.** *замахне чиме*. – Зѹповрте песнѹицу и ѹдари га. **2.** *завитла, баѹи*. – Заповртѹим на Лѹце кѹпу и врљим јѹ у Тимѡк, затѡј што ме дѹра.

запѡдлго прил. *за дѹже, за дѹже време*. – Да ми зѹјмиш пѹре запѡдлго.

запоѡ свр. **1.** *запева, почне да пева*. – Чим пѹшти ѡвце Евица запоѡ и цѣл дѣн поѡ. **2.** *припева момка и девојку*. – Ако ѡна запоѡ некуга за неку, тѹја јѹ мѡра ѹзне.

запѡи свр. **1.** *да некоме да први пут у животу попије какву течност (о детету)*. – Нећѹи тѹм, текѹ причѹју лѹђе,

мѣнечко детѣ запѡе с рећѹју. **2.** *да течност (или лек) некоме који не може сам да је узме (о животињи)*. – Кѹд ми се разѡли кокѡшка ја јѹ запѡим с пенецѣлин. **3.** *приликом извлачења течности из неког суда помођу црева постигне да се црево испуни и течност потече*. – Тѣглѹим, тѣглѹим и не мѡг да запѡим цревѡто.

запоклѹдуе свр. *запости, почне да пости од Поклада*. – За Вѣлѹгден запоклѹдуемо од Поклада.

запѡн м *дрвена брава на старинским кућама*. – Ел си запѣл запѡн?

запоѡди свр. *почне да полази али никако да крене, одуговлачи са поласком*. – Кѹд си ѡн запоѡди, трѣбе му пѡла сѹт да појде. – Гѡсти си запоѡде од дѣсет сѹта, а растуре су у први пѣгли.

запѡпен, -а, -о трп. од запѡпи који је *уведен у свештенички чин*. – Запѡпен и ѡн кѹд и пѡп Милија.

запѡпи се свр. у пеј. значењу *пусти да му расте брада*. – Штѡ си се, брѣ, запѡпил, штѡ се не обрѹтвиш?

запѡрњак м **1.** *последње јаје које кокошка снесе у јѣдном циклусу ношења*. – У гњездѡто ѹма трѹи јѹјца и едѣн запѡрњак. **2.** *стара девојка, усѣделица*. – Вѣро, вѹрди се да не ѡстанеш запѡрњак. **3.** *заостаѡ момак од женидбе*. **4.** *закржљаѡ плод или струк неке биљке*.

запѡрњача ж в. *запорњак (2)*. – Сѡвија е довека ѡстѹла запѡрњача.

запѡрче с *ѡно живинче које је последње дошло на свет при јѣдном порѡду, закржљѹало живинче*. – Тринѹесто прѹсе – запѡрче.

запѡстѹи свр. *запостави*. – Немѡј да си зѹрад тѡј запѡстѹиш кѹђу.

запѡтка свр. *забоденим прѹтом, на чијем је врху гѹжва сламе или сѣна, ѡбележи да је та парцѣла забрањѣна за испашу*. – Идѹи запѡткај ѡнѹј ѡблѡжину у

Тумбáр.

запоткување с гл. им. од *запоткуе*. – Ни запоткување не помага, има љуђе куј тој не вёрмају.

запоткúе несвр. *обележава потком да је забрањена испаша на тој парцели*. – Ошъл да запоткúе ливáде.

зáпраз м в. *праз*. – Овiја овbн че е зáпраз, друђити че да испродавамо.

запраи свр. *почне да прави, да гради*. – Запрайл кúћу има вéч нéколко гóдин, али слáбо напређује.

запраља несвр. *почиње да прави*. – По Свéти Илiју запраљамо плéвњу.

запраљање с гл. им. од *запраља*. – За запраљање кúћу од óдма че ти трéбу тређи́на пáре од онóј, колкó че она на крај да те коштá.

запрáси се свр. *почне да се праси*. – Запрáсила ни се бéше свиња́та бbш у тој вре́ме.

запрáска свр. *крене нагло и бандоглаво преко незгодног терена*. – Зáпраска преко онiја габрáк и дóлете у салó.

запрви свр. *почне што као први*. – Áјд, ја чу да га запрвим, првњи чу да рiпнем преко óлалију.

зáпрга ж в. *запрега*.

запрдак м в. *запртак*.

запрди свр. **1.** *стане уз кога и прдне да би га на тај начин омаловажио и понизио*. **2.** *почне да прди*. – Рáја из Тргóвиште запрди од еднú бандéру и прди свé до другúту.

запрди свр. шатр. *запржи, направи заприку*. – Кьд она запрди васу́ль, да се убиеш едéечи.

зáпре свр. **1.** *заустави, закочи*. – Ако нéмаш сáшто, запрi сáне с нóђе. **2.** *сусретне и заустави*. – Зáпрем ја нéга на Дóбрин дóл и пiтам га ел истiн тој óн работiл, ел нéћи друђи. **3.** *подупре*

изнутра да се не може отворити. – Запрi врáта с еднú цеплáнку. **4.** *закључа*. – Ел си запрл врáта? **5.** *заостане у развоју*. – Запрли им прасци́ти.

запревúшти свр. *превари кога, подвали коме*. – Тёл е да ме запревúшти за сто динáра, али се јá не дáм.

зáпрега ж упор. *запрага*. **а.** *сукња*. – Смáкла ми се зáпрега. **б.** *пртена или ланена сукња*. – Имам гоцá зáпређе.

зáпрега на вргúље ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју, прошарана вијугавим шарама*.

зáпрега на прутiчи ж *врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју, прошарана вертикалним пругама*.

зáпрега четвóрна ж *врста горње сукње ткане у четири нита*.

запрегне свр. *задигне сукњу и крајеве забодe за појас*. – Кьд идеш проз градiну запрегни си запрегу, да се не урóсиш. – Запрегнем зáпрегу и наплним ју с кру́шфе.

запрегне се свр. *задигне сукњу и крајеве задене за појас*. – Ако нéмам ни кóтарку, ни трбáљћу, ја се запрегнем и тој натúрам у зáпрегу.

запрежóљина ж *ауг. и пеј. од запрега*; упор. *запржóљина*. – Гдé ли е старáна запрежóљина?

запреље свр. *закопча каиш пређицом*. – Запрељеђај дизђiни.

запреље се свр. *закопча каиш на панталонама*. – Сбг чу, сáмо да се запреље́м.

запрељување с гл. им. од *запрељуе (се)*.

запрељуе несвр. *закопчава каиш пређицом*. – Запрељуе кáиш, ал га боли прс па га не мóж запреље́.

запрељуе се несвр. *закопчава се пређицом*. – Томбн сам узéл да се

запрел'хуем...

запрéди свр. **1.** *почне да прелези.* – Војска запрéди Тимок јутру и до напри́вечер још преóди. **2.** *прекити лонац на садржина почне да се прелева.* – Узéла сам да успаву́ем детé, онó грне у огњиште за́проди.

запрéча свр. *в. запрече.*

запрéче свр. *затрпа ватру пепелом или затрпа нешто у ватри да би се некло;* упор. *запреча.* – Къд мéси лéб мáти ни запрéче по кравајчк. – Къд појдеш запрéчи огъ́шт, да га јутре са́мо распрéчемо и разгоримó.

запречува́ње с гл. *им. од запрече.* – Вéчером запречува́ње, јутром отпречува́ње, машину не áрчимо.

запрéчуе несвр. *запретава.* – Запрéчуј огъ́шт за́ште нéмамо машину да га јутром пá заклацу́емо.

за́прешка ж *дем. од запрега.* – Де ма́лко подíгни за́прешкуту.

запржóль м *зб. од запржольина.*

запржóљина ж *в. запржольина.*

запржóљине ж *мн. разни стари, женски одевни предмети, поглавито сукъе, пръе.* – Збíрај си запржóљине и да те ви́ше не вíдим.

запрíда свр. *почиње да преде.* – Запрíдам вретéно, ал га не мóг за́предém, одебелéли ми пр́сти од копа́ње и плевéње.

запрíчи свр. *постави притку уз биљку и привеже је.* – Требе сва́ћи стру́к петлицáн да за́прíчиш. Мóре, нé са́мо да за́прíчиш него да начу́каш ко́лц уз њéг.

запрíчуе несвр. *поставља притке уз повртарске биљке.*

запрлóжи свр. **1.** *престане обрађивати њиву препуштајући је корову и трњу.* – Запрлóжил крáсну њíву. **2.** *престане чистити стамбени простор који се напуни ђубретом.* – Сóбе им за́прлóжене.

запрлóжи се свр. *запусти се, запарложи се.* – Штó си се, брé, тóлко за́прлóжил?

запролéти се свр. *почне пролеће, дође пролеће.* – Де пол'к, нéк се за́пролéти, пóсле чéмо да вíдимо.

запрпр́че свр. *забруји мотор, почне да ради мотор.* – Онóј њíгóво соко́һало къд за́прпр́че ўши че ти пробíје.

запр́ска свр. **1.** *водом попрска дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – Идем да за́прскам кáцу. **2.** *попрска кога водом по челу да би му олакшао тегобе (несвестицу и сл.).* – Дáј га за́прскај, егá се поврне. **3.** *почне да прска киша.* – За́прска ћи́шица, кóлко да ни раскáра од рáботу.

запрскува́ње с гл. *им од запрскуе.*

запрскуе несвр. **1.** *прска водом дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – Оч ли тí да за́прскуеш онíја сýдови, ел нéч? **2.** *прска кога водом по челу да би га освежио и олакшао тегобе.* – За́прскувáл га тí по чалó къд му се јáко слошá? **3.** *повремено одлута у другу средину, губи се.* – Нéчије коко́шће чéсто за́прскују код нáс. **4.** *мала киша пада на махове.* – За́прскуе та ни са́мо посми́га сенóто.

запр́сне свр. **1.** *в. запрска (1, 2).* – Ако сýд не држí и къд га за́пр́снеш, мóра га нóсиш коди ма́јстора. – За́пр́сне кóлко да се рекнé да е прскáла. **2.** *попрска ране неким мелемом.* – Тéј њíгóве ли́ше да за́пр́снеш сýс сéме од гр́нице. **3.** *падне нешто ситно, отскочи и изгуби се из вида.* – За́пр́сло ми еднó манистó у лисковáче покре огњиште. **4.** *залута, отиде у другу средину.* – Етé, нашетó детé за́пр́сло у тўц свéт.

за́пртак м упор. *запрак.* **1.** *мало јаје која кокошка снесе на крају периода ношења.* – Нéка коко́шка снéла за́пртак. **2.** *онај који је закржљао, који је мали растом.* – Испáдал за́пртак, а баштá и

ма́ти му норма́лни.

зап́рчи свр. **1.** *ја́рац оплоди козу.* – Ја́рцаг ју за́прчи, еба́ му ма́тер. **2.** *заврне, задигне.* – Зап́рчи си рукави́ да си не намо́криш та́слице, док замешу́еш на сви́ње.

зап́рчи се свр. *заостане у развоју (о биљкама).* – Не́ имáло ћи́ша и лу́к се зап́рчи́л.

зап́рчич м дем. од *зап́ртак.* – Остáл си зап́рчич, не́ порáсал.

зап́рцува́ње с гл. им. од *зап́рцуе.*

зап́рцуе несвр. **1.** *прди уз некога да би га унизио.* – Немóј да зап́рцуеш еднога́, дру́гуга, ш те изуби́ва не́ћи куи́ не́ зна за ша́лу. **2.** *шатр. прави зап́ршкуну,* *зап́ржава.* – Ел га зап́рцуеш с ма́з ел със зајт́ин?

зап́ршњува́ње с гл. им. од *зап́ршњуе.*

зап́ршњуе несвр. и уч. **1.** *повремено прска киша.* – Дьн́с је не́колко пу́т зап́ршњува́ла ћи́ша, ал ни́како да опра́и и да па́дне. **2.** *водом прска дрвени суд да би набрекао и боље држао.* – Сва́ку е́сен пред бе́рбу зап́ршњуем су́дови. **3.** *повремено одлута у другу средину, губи се.* – То́ј пра́се е тека́ ви́ше пу́т зап́ршњува́ло, ал се в́рне.

зап́таише се свр. *зачети се, затисне се.* – Зап́таи́сала му се це́рева, па мора́ли да га аперису́ју.

запу́ва свр. в. *запу́не (2).*

запу́вува́ње с гл. им. од *запу́вуе.*

запу́вуе несвр. *ненамерно дува некоме у лице с могућношћу да му прнесе неку болест.* – Не запу́вуј ме с ту́ј твоу́ ка́шљицу.

запу́гавее свр. **1.** *почне да заудару на нечистоћу (о човеку).* – Како́ си дозволи́ла да ти дете́ запугавее? **2.** *закржља од запуштености и нечистоће.*

запу́ди свр. *баци.*

запу́не свр. **1.** *запахне.* – Кьд улéзо у

со́буту, оно́ ме за́пуну не́ћи смра́д. **2.** *дуне некоме у уста (ненамерно) и пренесе му неку болест (кијавицу, грип и сл.).* – Да те не́ не́ћи запуну́л, та си прегута́вёл?

запу́па свр. **1.** *у пеј значењу забије, набије.* – Запу́пај му ти́ едну́ загла́вку, да не мр́да. **2.** *почне некога да удара.* – Запу́па га, па га пу́па да га унеспосóби.

запу́па се свр. *зарије се, забије се.* – Пра́се се запу́па у сла́му и са́мо ћу́ти.

запу́павее свр. *закржља у развоју и добије велики стомак (о детету).* – Едно́ дете́ им ја́ко запупавéло.

запустее несвр. *опусти, постане пусто.* – Че запустее́ и ва́шето добрó.

запу́ца свр. **1.** *почне жестоко нешто да ради.* – Запу́цам и за́ дан изри́љам гради́ну. **2.** *почне јако љутито да грди некога.* – Запу́ца ме од врта́ и не ма́њуе ме док не ле́гнемо. **3.** *почне тући некога.* – Ако те запу́цам че ти се оври́шти ду́пе. **4.** *почне да баца што на кога.* – Запу́цам га с ка́мене, да га отера́м, курјака́тога. **5.** *крене журно на неку страну.* – Запу́ца преко бре́гови и преко до́лови.

за́ра ж *прозрачност, лазурност; боја.* – Вино́во ти́ има́ у́баву за́ру.

за́раба несвр. **1.** *заробљава.* – Они́ не за́рабају непријете́ља, они́ га о́дма уби́вају. **2.** *улаже новац у неки нерентабилан или проблематичан посао.* – Не́чу си за́рабам па́ре у робу коју́ нику́ј не́че да ку́пи.

за́рабóти се свр. *занесе се у посао.* – За́рабóтим се ве́чером и седе́њујем до не́ко до́бо.

за́рад предл. *са акуз. ради, због.* – Скара́ли смо се с њи́ за́рад те́б. – За́рад ње́г смо мора́ли да си продаде́мо кра́ву.

заражу́ван, -а, -о трп. од зарази *који је више пута био заражен.* – Ти́ја е три́ пу́т заражу́ван.

зара́зен, -а, -о трп. од зарази. – Ти́ја е би́л зара́зен од не́ку ја́ко стра́шну болес.

заразџтина ж оно што је заражено и што може заразити. – Не пи́пај ту́ј заразџтину. – Бежи од ту́ј заразџтину.

зара́ка свр. **1.** почне да кашље и пљује густе испљувке. – Зара́ка како се ди́гне и по цѐл дѐн ра́ка. **2.** попљује сав простор око себе; упор зарка. – Ко те, брѐ, не жа́л за децу́ву, да зара́каш полови́н со́бу?

зара́мчи свр. стави неки терет на раме. – Зара́мчим бѐдњџк, едџа га донесѐм.

зара́ни свр. **1.** стави детету или другом младом створу први залогај у уста. – С то́ј ме ма́ти зара́нила, па то́ј во́лим и сџг да еде́м. **2.** да некоме да поједе омађи́јану храну. – Мо́ра да га е зара́нила с некви́, та иде код њу́ ко бељџсан.

зарацува́ње с гл. им. од зарацуе. – Ошџл у зарацува́ње па́ре.

зарацу́е несвр. **1.** зарађује, доприноси. – Ошџл у слџзбу, па зарацу́е па́ре. **2.** заслужи́је (казну). – Кџд дете́ нече да слџша оно́ зарацу́е за бо́ј.

за́рга свр. **1.** почне да мува нечим у неки створ. – За́рга с мо́тку у дџвку да истѐра лисџцу. **2.** почне да мува неког у слабине. – За́рга га ко најголемџг душма́нина. **3.** загура у нешто. – “Где́ чу с ово́ј”? “За́ргај га негде док не про́јду пандари́”.

за́рга се свр. заби́је се, завуче се у нешто. – За́ргам се у се́но и џутџм ко ми́ш, а ка́шље ми се, мо́ж да ми́слиш колко́.

за́ргља свр. почне да грди кога. – Чим до́јде она́ га за́ргља.

за́реџа несвр. **1.** затрпава земљом, закопава. – До́ле за́реџају едну́ ли́псалу сви́њу. **2.** огрђе кукуруз или неку другу биљку. – Дошлџ вре́ме да за́реџамо мому́рузу. **3.** плавеђи земљиште поплава наноси муљ и песак. – Потџкат ни за́реџа до́љњи кра́ј од њџву.

за́реџање с гл. им. од зареџа.

за́реџак м крађи ред неког засада у њиви. – Ти́ ко́пај ти́ја ре́д, а ја́ чу овџја за́реџак.

за́реџе свр. **1.** отпише, одбаци, батали. – За́реџи га, ко Бџгарин сла́ву. **2.** неки део тела му изразито одебља. – За́реџал вра́т како́ би́к.

за́реџе се свр. толико се удебља да му се по телу појављују хоризонталне линије које одџајају поједине наслаге сала. – Ни́шта не рабџти, са́мо еде́ и спи́, па се за́реџала да и на ла́кат џма ба́вчицу.

за́реџува́ње с гл. им од зареџуе.

за́реџуе несвр. **1.** ставља резу на врата. – Сва́ку ве́чер за́реџуем го́рњу капи́ју, да не улѐзне нешто да ни поеде коко́шће. **2.** режи помало или с времена на време. – Розаму́нда са́мо за́реџуе тека́ на чо́века, али нече да да́ви.

За́реџач м Св. Трифун, 14. фебруара. Тога се дана симболично зареџе винова лоза у винограду; упор. Зарезџ, Зарезџа.

за́реџи свр. затвори врата резом, засуном, закључа. – Јџш са́мо да за́реџим и џдма по́џдим.

За́реџџ м в. Зарезач.

За́реџџа м в. Зарезач.

за́реџџина ж у пеј. и ауг. значењу. **1.** зарезивање винограда на дан Св. Трифуна. – Ишџл ли си и ти́ у за́реџџинуту? **2.** зарез на неком предмету. – Пмаш деветнаес за́реџџине на овџја ра́буж, а ма́ни на друђџиви.

за́реџува́ње с гл. им. од зарезуе. – На свѐти Три́вул џдемо у зарезува́ње ло́зје, па се изнапи́вамо.

за́реџуе несвр. в. зариза. – Сви́ ошлџ да за́реџују ло́зја. – За́реџуем у праг, да си до́дил код ме́н. – Ма, ку́ј њѐга за́реџуе.

за́реџте свр. рет. зарасте. – Не́че му ра́на за́реџте.

за́рџува́ње с гл. им. од зарџуе.

за́рџуе несвр. **1.** в. зареџуе (2). –

Кучето заржуе на свакуга. **2.** љути се на кога, бесан је на кога тако да се чини да режи (о човеку). – Штo заржyеш на зетáтога, нe он тyј нíшта крív.

зарíза несвр. **1.** симболично реже виноград на дан Св. Трифуна. – По плáдне че д íмо да зарíзамо лóзје. **2.** обележава резањем, засецањем. – Зарíзам те у рáбушку. **3.** поштује, цени кога. – Íч га не зарíза.

заризáње с гл. им. од зариза.

зарíне свр. затрпа земљом. – Заринí га тáм да не смрдí.

зарíне се свр. попада воће на земљу и прекрије је. – Заринúле се сливe пóзам, трéбе д íдемо да и сабeремо.

зарíпа свр. почне да скаче. – Кьд га видe да íде, он зáрипа од рáдос.

зарíпа несвр. заскаче из полних побуда; упор. зарипуе. – Пастúв зарíпа кобíле.

зарíпи свр. **1.** скочи на кога, заскочи. – Томьн кьд че да проíде покре мeн, јá га зарíпим и трколим га. **2.** заскочи из полних побуда. – Овьн зáрипи овцú.

зарипување с гл. им. од зарипуе.

зарипúе несвр. в. зарипа несвр.

зарíца несвр. **1.** у туђе име говори да тај неће оно што му је понуђено. – Немóј тí мeн да зарíцаш, јá знáм да л óчу, ел нeчу. **2.** забрањује коме да обично узима неку храну или пиће. – Зарíцају га доктúри да не пíје, ал он тóј на вeрма.

зарíца се несвр. чврсто одлучује да убудуће неће што чинити. – Штo се зарíцаш да нeч да пúшиш, кьд свí знáмо да без дувáнат íч не мóж.

зарицање с гл. им. од зарица (се).

зáрка свр. в. зарака (2). – Нe сáмо да га запљувáл, него га и заркáл. **2.** почне да хрче. – А, лeгне, он зарка. **3.** забије, забoде. – Заркáли му нóж у мешíну.

заровe свр. **1.** заплаче. – Óн од мáлко заровe. **2.** арлаукне. – Зáрова ко мeчка. **3.**

почне да њуче (крава). – Срeте ме крáва Мургáна, / Па тyжно, жáлно зáрова (н. п.).

заровe се свр. заплаче се. – Тíће се заровe од нíшта.

зарóви свр. **1.** стави у ровницу, затрпа. – Шангарeпу зарóвимо у пóдрум, у песьк. **2.** в. зарoји. – Пóводња ни зарóвила градíну.

зарóвни свр. рет. заравни, поравна. – Посејáле смо грснице, па смо земљyту јáко úбаво зарóвнíле.

заровување с гл. им. од заровуе (се).

заровúе несвр. **1.** заплакује, наплакује. – Немóј да заровúеш свáћи чáс, кьд знáм да ти нíшта нe. **2.** ставља у ровницу, у трап. – Цвeкла заровúемо у едьн буньер, гóре у плáц.

заровúе се несвр. заплакује се ради стварања одређеног ефекта, а не што јој /му се уистину плаче. – Нíшта ти нeче помóгне тóј што се заровúеш, него водí рачун квó работиш, да не едеш бóј.

зарод предл. рет. зарад, ради, због. – Зарод ньú сам остаíл школу. – Па, чeкај нáну ли ти твоју, па јá зарод теб да влчeм бóј.

зарóжак м земљиште које се у виду рога увлачи у околни предео. – Зарóжак (топ.).

зарóжљак м алка, карика начињена од рога којом се стежу цевии на гајдама када се распукну.

зарóји свр. поплава нанесе муљ и заспе земљиште и растиње; упор. зарови, затињи. – Зарóен ни сливјáк. – Кьд дóјде голeм Тимóк он ни зарóји градíну.

зарóјина ж место које је поплава засула песком и муљем. – Из зарóјинуту штрчú само врови од пíпер.

зарóља свр. **1.** пође (с дугом сукњом) преко росног поља квасећи се. – Идí по пóтаку, немóј да зарóљаш преко ливáду.

2. немарно задигне, подавије доњи део одеће да би прегазисо воду и сл. – Къд че Петрија да гази преко Тимок, она заролѣа бошчу до преко колѣна, та е се виде скоро цѣле нође.

зароси свр. **1.** *попрска, пошкропи.* – Зароси га малко с водицу колко да не без ич, па че га јутре добро навадимо. **2.** *попрска (о киши).* – Кво падала, само заросила, та збрала прашину.

зарошување с гл. им. од *зарошуе.*

зарошуе несвр. и уч. **1.** *пада по мало, пада с времена на време (о киши).* – Зарошува ћишата на два-три реда, али нетеја да падне. **2.** *лагано прска водом (нежне биљке и др.).* – Зарошува ли расадници, ел чекаш на мѣн ја да и заросим?

зарсне свр. *изгуби жељу за јелом.*
Кад се дојенче одмах не задоји, па касније и кад му се да оно неће да узме, за њега се каже да је зарсло.

зарубен, -а, -о **1.** *који је равно одсечен (обично о дрвету).* – Товагата му на едѣн крај зарубена, а на друђијат шиљага. **2.** *фиг. који је заостао у умном развоју, недовољно бистар.* – Зарубен ко тлицањ.

заруби свр. **1.** *равно пресече (крај штапа и сл.).* – На товагу зарубим оба краја. **2.** *почне да једе нешто што рушти под зубима (зелено воће или поврће).* – Къд нема кво друго ја зарубим лѣк.

заруси свр. **1.** *попрска водом, попрска освећеном водицом.* – Де зарусѣте малко детѣто, да му лѣкне. **2.** *попљује сажваканим конопљиним семеном онога који болује од кожне болести русе.* – Пробали смо гоца коѣ, па не помѣга, ал како га заруси баба Стамѣна оно му пројде.

заруча несвр. упор. заручуе. **1.** *шаље поруку, поручује.* – Заруча ми гадни ствари. **2.** *позива.* – Заруча ми д ѣм код њѣг на светѣц.

заручање с гл. им. од *заруча.*

заручи свр. *пошаље поруку.* – Заручи по некуга да дѣда дѣјде код нас на Трѣјцу.

заручување с гл. им. од *заручуе.*

заручуе несвр. *в заруча.* – Јако ми заручуе да дѣјдем.

зарѣвѣе свр. *прекрије рђа што, зарђа.* – Матѣће, сећире и свѣ од желѣзо да се унесѣ у грацу, да не зарѣвѣе.

засѣља несвр. *соли, посипа.* – Засѣљај рѣнете с нећи прѣшак, да ти посрчено завѣну.

засѣљање с гл. им. од *засѣља.*

засѣне свр. *засуши се.* – Къд малко засѣне сѣно, ви га преврнете, да исѣне и од другуту стран.

засѣњување с гл. им. од *засѣњуе.*

засѣњуе несвр. *засушује се.* – Засѣњуе ли ти опекоћината?

засвѣти свр. **1.** *засветли, засија.* – Да дѣјдеш къд видиш да засвѣти видало. **2.** *почне нетремице да гледа у оно што други ради.* – Къд ми текѣ нећи засвѣти наѣ главу, дѣјде ми да га ћиднем.

засвѣри свр. **1.** *почне да свира.* – Дѣ засвѣри еднѣ ѳро. **2.** *фиг. заплаче (о детету).* – А га малко нешто дѣрнеш ѳдма засвѣри. **3.** *фиг. забије, набије.* – Мајће му га засвѣрим.

засвѣткавѣе свр. *засијају му очи (од суза или од тића).* – Чим га видиш да е засвѣткавѣл, да знаѣш да е добре пѣнул.

засвѣи свр. *присвоји.* – Узне од мѣн ствар да се послуша и после ју засвѣи.

засѣбљив, -а, -о *који је себичан, недружељубив.* – Тома е засѣбљив, ѳн се слабо мѣша с лѣуђе.

засѣдѣлица ж *уседелица, баба девојка.* – Она е до крај живѳт остѣла засѣдѣлица.

засѣдѣњуе свр. *отпочне с вечери дуго да сѣди радећи ручне радове, почне да се-дењује.* – Од къд засѣдѣњуемо,

па до Божич и напредем и изачем.

заседењѹе се свр. **1.** занесе се увече у ручни рад и ради до неко доба ноћи. – Синóч сам се заседењѹвала и седењѹвала сам до друђи пѣтли. **2.** почну се правити прела. – Заседењѹе се од Прображење.

заседї се свр. *остане дуго не удата (неожењен).* – Њїното се девојче заседе и сѓ мóмци одвїјају од њѣг.

засејница ж *ширина њиве коју сејач одједном захвати сејући жито.* – Овај си е њїва широка едно пѣт засејнице.

засилѣтак м *залет.* – Ако ч да рїпаш преко потóк мóра да узнѣш засилѣтак.

засип м бол. **1.** *астма asthma.* **2.** *промуклост, отежан говор.* – Уватїл ме нѣћи засип.

засїпе свр. **1.** *сузи дисајне путеве, отежа дисање; упор. засїпне.* – Засїпало ме, па едвá дїјам. **2.** *сипајући дода ситну земљу уз биљку да би јој ојачао корен.* – Петлицан кѣд пићїраш, пóсле нѣне врѣме мóра га мáлко засїпеш, да напраи бóље жїле.

засїпи свр. *в. засїпе (1).* – Засїпїло га, па му затворїло нóсат.

засїплїв, -а, -о *који болује од засипа (астме), који тешко дише.*

засїпне свр. *в. засїпе (1).* – Дојде тека понѣћипут, па ме засїпне.

засїца несвр. *засеца, зарезује.* – Засїцај га сáмо од еднóу стрáн. **2.** *почне сећи.* – Момуриште мóра да засїцамо одонóд, од онóу стрáн, па на овáм.

засїцање с *гл. им. од засїца.*

заскопчáљња ж *в. скопчáљња.* – Учкóур ч најбóље да наврчиш сьс заскопчáљњу.

заскóпче свр. *закопча.* – Заскопчї си капóтат.

заскóпче се свр. *закопча се.* – Заскопчї се да ти не дóва вѣтар ó груди.

заскопчување с *гл. им. од заскопчуе*

(се).

заскопчѹе несвр. *закопчава.* – Заскопчѹе пóловити полѣк, тресóу му се рѹѣ.

заскопчѹе се несвр. *закопчава се.* – Излáзи из áлогу и заскопчѹе се.

заскрца свр. **1.** *почне да шкрипи, зашкрипи.* – У сóбу улáзим полѣк, нá прсти, онó пáтос заскрца, женá се разбóди и настáне рúсвај. **2.** *почне да прекорева, да грди.* – Чим онá заскрца, óдма се вáчам за врáта.

заскóцка свр. **1.** *почне да скичи, да цвилити (о псу).* – А, пóчнемо да ручѹемо Чáрлика заскóцка и глѣда те прáво у óчи. **2.** *почне тражити, камчитити уз то помало наплакујући.* – Заскóцкáл је їма пре нѣдељу дýна да га баштá пúшти на Свѣти Илїју у Палáнку.

заслáви свр. *почне да слави, узме кога свеца за славу.* – Какó смо се овдѣ доселїли и какó смо овóј имáње купїли мї смо заслáвили Свѣти Рáнђел.

заслáња несвр. *заклања светлост коме.* – Мрдни од лánпуту, немóј да ми заслáњаш.

заслáњање с *гл. им. од заслáња.*

заслзї свр. **1.** *потече суза, засузи.* – Ако се заврѣвимо од нѣшто жáлно, óко му óдма заслзї. **2.** *поцури која кап.* – Сїпи вóду у бóурето, да вїдиш да л че нѣгде да заслзї.

засмеј прил. *смешно.* – Дошлó ми нѣшто зáсмеј, па се смеѣм ко лóда.

засмїта несвр. *смета.* – Лѣкни се одóтле, немóј ми засмїташ. – Овїја стáри лóнци ми сáмо засмїтају, узнї па и цїдни тáм у рóвину.

засмїтање с *гл. им. од засмїта.*

засмрцѹе несвр. *смрди помало, почиње да смрди.* – Засмрцѹе одонóд, од онóу кóчину.

засóма свр. **1.** *стока почне да пасе крупним захватима (нарочито предвече*

и кад је трава крупна). – Бўлка засома дётелину чим улэзне у њу. **2.** *почне халапљиво да једе крупним залагајима (о човеку).* – Још несў сви ни сэдли, он засома, жив ме срам изэде. **3.** *хвата крупним захватима (при неком пољском послу).* – Почне ли да жње она засома, нїкуј ју не мўж стїгне.

засома се свр. **1.** *почне да пасе крупним захватима.* – Рўјка се бёше засомала у Тољину момўрузу, едвā ју искарā. **2.** *почне халапљиво да једе; упор.* засопа. – Засома се ко стока. **3.** *почне да ради неки посао крупним захватима.* – Засома се у жётву, ко да нёма и јўтре дїн.

засопа свр. *в. засома (2).*

засопа се свр. *почне халапљиво да једе.* – Немој да се засопаш ко свиња, него ёц ўбаво.

засопи свр. **1.** *запахне смрад да заустави дах.* – Засопи ме нёћи смрделѧк. **2.** *запуши нос и друге дисајне органе (на пример назеб и сл).* – Јāко ју засопїло, едвā дїја.

заспавување *с гл. им. од заспавуе.* – Сїлом ми заспавување добди нā очи.

заспавуе *несвр. почиње да спава, заспава.* – Дёда заспавуе ус кубе. – Не заспавуем по цёлу нўч.

заспї *свр. ухвати га сан, почне да спава.* – Чим тўре главу на естѧк одма заспў, таквї су онї.

засрамивање *с гл. им. од засрамие се.*

засрамїе се свр. *застиди се, посрами се.* – Наше девојче, чим дўјду лўцїи онў се засрамїе.

засрбї *свр.* **1.** *почне да сврби, засврби.* – Засрбёло ме бёше тām, на нёзгодно мёсто и морā се почёшам, срам – нё срам. **2.** *појача се полна жеља.* – Засрбёла ју онāј њўјна пўстиња, па се не мўж смїри.

засрбне свр. **1.** *учини да се неко загрїне.* – Засрбну га водā и тёше се

удāви. **2.** *удари у нос нека силина, смрад, лўтина и сл., запахне.* – Кьд улэзомо у казанїцу засрбну ни нёћи ћиселѧк, нёћи смрдёж.

засрбне се свр. *згрїне се.* – Мїнечко детё, док још н ўме да пїје, бче се засрбне с вўду, ако му не дāваш помāлко.

зāстава ж 1. *облак који заклони светлеће небеско тело.* – Сјāјни мёсец у зāставу зајде (н. п.). **2.** *западни део неба који се обоји при заласку сунца.* – Синўч слнце у зāставу зајде (н. п.).

заставїна се свр. *почне да се смркава, почне да пада мрак.* – Мāти ми е реклā, чим се заставїна да бўдем дўм.

застāне свр. **1.** *остане, преостане.* – Нёк застāне нёћи динар, за црни пётак. **2.** *остане дуго неочењен или неудата.* – Ёто, по рāтовиви застāше гоцā девојће, ел момцїти билї по војсћёте. **3.** *пешачёћи заостане иза кога.* – Бёше мāлко застāл иза нās.

застањување *с гл. им. од застањуе.* Затањување пред свāћи излўг, да пошашавёеш.

застањуе *несвр.* **1.** *успорава ход, застаје.* – Какў се приближуемо до Дўбрин дўл волўви почёше да застањују; осёчају и онї нёшто. **2.** *остаје, преостаје.* – Застањуе по нёћи динар, нёчу да кāжем.

застарчёе свр. *застане у телесном развоју и добије старачки изглед.* – Њїното девојче нёкво застарчёло.

застёља свр. *пуну врећу жита, брашина и сл. прекрије крпом чије крајеве набије унутра, а онда затегне канапом који је у виду учкура пронизан по ивици вреће.* – Врёче дўбро да се застёљају, да се не стрви жїто.

застельување *с гл. им. од застельуе.*

застельуе *несвр.* *пуну врећу жита, брашина и сл. затвара одозго крпом чије крајеве набија унутра, а затим затежг*

канапом који је у виду учкура пронизан по ивици вреће. – Ја пљним, а деда застелује врећете.

застој се свр. **1.** застане да поразговара са ким и дуго остане тако стојећи. – Застова се със Станојћу, та ми грне испреоди. **2.** застави се и дуже остане у месту (о некој појави). – Застоја се слнце на сред небо, / Да погледа чудо девојачко, / Какó сэле със елѐне орѐ (н. п.). **3.** дуго остане неудата. – Затојало им се девојчето и сѓг га момчедијата нече.

застóрак м в. засторка.

застóрка ж (вок. јд застóрће; мн. застóрће) крпа којом се затвара (застелова) пуна врећа. – За застóрку мóж се ўзне и месаль.

застра́нак м стубац на запрежним колима који држи канате. – Ако товáримó дрва, стўримó канате, а остану само застра́нци.

застр́ви свр. почне да испада и да се просипа неки ситан или растресит материјал из руку или из онога у чему се пренеси. – Застр́ви слáму од вракњицу и свў ми авлију пóсоли.

застрижé свр. **1.** кум новорођенчету маказама отсече прамен косе. – Приванí га, куме, па га застрижí. **2.** почне да стриже. – Óвце застрижéмо од ўјутру и дóтавнин и не мóж острижéмо.

застрижýе несвр. кум маказама ритуално отсеца прве праменове косе новорођенчету. – Сѓг га бѓш застрижýе, пóсле че га дерýе.

застр́не свр. застане у развоју (живо биће или биљка). – Чим се ма́чка пóболе, ма́чичи застр́нуше.

застрњува́ње с гл. им. од застрњуе.

застрњýе несвр. застаје у развоју (живо биће или биљка). – Од не́ко врѐме прáсци ни почéше застрњýју.

застрўт м в. заструзи.

застрўженце с дем. од заструг. – Понесí си у малóно застрўженце сóл.

застрўзи м пл. тант. издубљена дрвена посуда са поклопцем који чврсто пријања, у којој се носе со, сир и др.; упор. заструг. – У еднí застрўзи нóсим сíриње, а у друђити тлчен пипѐр.

застрўшчíчи м пл. тант. дем од заструзи. – За с óвце, тўре ми малко сиринице у еднí застрўшчичи.

застудѐе свр. захлади. – Óгањ пóчнемо да кладéмо кд добро застудѐе.

застўпи свр. **1.** сусретне и стане испред кога, застави. – Застўпи ме и пóче да ми прíча неће бљувóтине. **2.** стане испред и заклони видик. – Дојдѐ деда Милча и застўпи ме бѓш кд је Алѐксић савијал желѐзо у зўби.

засукува́ње с гл. им. од засукуе (се). – Засукува́ње пред онóлђи нáрод, не нормáлно

засукýе несвр. **1.** завија, подвија. – Засукýе рукавí, че да кóље прáсе. **2.** подиже, задигне сукњу. – Срамотá е да засукýеш бóшчу.

засукýе се несвр. подиже сукњу. – Засукýе се да прегáзи преко Тимóк.

засýче свр. **1.** завије, подвије. – Засýче ногáвице до колéна, па улéзне у кáцу да гáзи сíриње. **2.** подигне, задигне сукњу. – Мангўпи се договóре, па засýчу не́ко девóјче на óро, да га орезíле. **3.** почне да суче на сукалу. – Засýче цѐви по вечѐру и суче и до половíн нóч.

засýче се свр. подигне сукњу (хаљину) да јој се види стражњица. – Засýче се, па сѐдне с голó дўпе нáзам (дете).

затáји свр. застави дах, истера дах коме да га овај не може поново узети. – Кд ме ўдари затáји ми дўшу.

затáји се свр. **1.** зацени се од плача. – Затáји се детѐ од ровáње, едвá га поврнўмо. **2.** затворе му се дисајни путеви услед назеба или прашине. – Нѐкво га затáјило, па едвá дија.

затакари свр. *затакне, натакне.* – Алдинчање, кџ се врчају ис Паланку, свџи е затакарџл по едџн самџн на режџиџе.

затџкми свр. *почне да слаже гранчишу на гранчишу насечене шуме за лисник и да прави веје.* – А, стџгнем тџм гдџето смо сџкли шџму јџ затџкмим и тџкмим дџкночи.

затџпка свр. *поравна неку растреситу масу па је онда табанима или длановима набије.* – Закопџли пџре џзам, па и затапкџли, да се не познава. – Сџриџе се у чебџр затџпка, па се преко њџг тџре шџшџе и каменчџчи.

затџче несвр. *кокошка лагано и отегнуто кокоџе, скоро као да запева.* – Кџд е слнце и не јџко жџга кокошџе чџшкају буџишџе и затџчу.

затезџлџа ж *краџи кочиџ који се убада у главу предџег кросна ради затезџа основе на ткачком разбоју.*

затџкне свр. *отекне, мало отекне, набрекне.* – Ако ти пџк затџкне ногџта, да привџјеш жџлављџк.

затџкне се свр. *наџе се нека количина.* – Че да едемо квџ се затџкло.

затџви свр. *в. утиви.*

затџка свр. *изгуби, погуби.* – Гдџ си затџкал козџту, несрџјџниче џдан?

затџлоше свр. *удари некога отвореном шаком по врату.* – Затџлоше га да му заштџри џ главу.

затџџи свр. *поплава наталџжи муљ, тиџу; упор. зарџји.* – Дошла водџ и затџџила ни ливџду и до њџ градџну.

затиџџше свр. *у пеј. значеџу затиџџи.*

затџра несвр. **1.** *сатире, уништава.* – Тџја бџлес свџ затџра. **2.** *брише трагове.* – Пзне шумџн па си затџра дџру. **3.** *губи ствари, стоку и сл.* – Затџра си рукавице. – Тџја не за козарџ, џн затџра козџ.

затџра се несвр. **1.** *упропаиџава се материјално.* – Затџра се по двокаџи. **2.** *нестаје, губи се.* – Затџрају се старџ џбичаји.

затџраџе с *гл. им. од затира (се).*

затџска несвр. *ставџа чеп, запушује.* – Ел дџбро затџскаш влашете? – Затџскај свџрџе, да не дџва у сџбу.

затџскало с *запушач, чеп.* – Затџскало се мџж напрџи и од толџзину.

затџскалце с *дем. од затџскало.* – Крчџг затџснемо сџс затџскало, а сисџлџуту му сџс затџскалце.

затџскаџе с *гл. им. од затџска.* – Затџскаџе с кукулџшку.

затџсне свр. *запуши, зачепи.* – Сџг е бџре дџбро затџснуто, нема да капе. – Ако се затџсне славиџна на бџчву тџј знџчи да е отџд пошлџ зрџце грџзје па јџ затџснуло, тџ се тџг слџжиш, па оздџл дџнеш у славиџнуту да поврџнеш зрџцето, ако се џче поврџне.

затџтка свр. **1.** *запуши неке пукотине старим крпама, хартијом и сл.* – Затџткај с нешџто покре пџнцери, да не улази зимџ. **2.** *забије.* – Мџјџе му га затџткам.

затџца несвр. *наилази на кога, затиче, затиче на делу.* – Зати-цџл сам и више пџт. **2.** *мед. отиче, натиче.* – Затџца ми дџсна рука.

затицаџе с *гл. им. од затица.*

затиши свр. **1.** *направи малу брану и застави воду.* – Чу да затишим потџк да си лџсно завџчам воду и да џма гдџ да си пџим стџку. **2.** *заклони, заслони.* – Рџеви му слнце затишили.

заткава свр. *почиџе да тка.* – Заткавам шџјџк.

заткавалник м *почетак заткаваџа пиротског џилима.*

затлај свр. **1.** *престане да гори пламен на ватри само се жар зажари.* – Кџд се згорџ лџзиџе и џгџџт се затлај

тѣг припи́цамо ја́ганци. **2.** *почне да тиња, да гори, да пече у унутрашњости људског организма.* – Час, час па ми затлај у мешину. Нѣ знам квó ми е, ал добрó нѣ.

затлакува́ње *с гл. им. од затлакуе.*

затла́куе *несвр. в. затлцкуе.* – Сваку́га куј про́јде она́ ўзне да затла́куе: та одóкле е, та кудé иде...

затлѣсти *свр. замасти, стави масноћу у јело.* – Оч ли да затлѣстиш ма́лко васу́љат, ел че си оста́не по́сан?

затлѣсти се *свр. зазноји се и почне да се пресијава (људско лице).* – На Драгути́на се затлѣсти́ло чало́, изгле́да ми да е чврсто́ пи́нул.

затлѣца *свр. затуца, заглупави; упор. затлче (2).* – Затлѣца́л га Бо́г у главу.

затлѣцан, -а, -о *в. затлчен.* – Не изгле́даш ми тѣ то́лко затлѣцан ко́лко у ства́ри еси.

затлцкува́ње *с гл. им. од затлцкуе.*

затлцкуе *несвр. ситним питањима узнемирава кога, запиткује; упор. затлакуе, затракуе (2), затрацкуе.* – Немóј да ме ви́ше затлцкуеш.

затлчѣ *свр. 1. ударцима затупи оштрицу или врх неке алатке.* – Ел не можé да не затлчѣш се́ћуруву? **2. в. затлца. – Затлчѣ нѣка а́ла нѣкуга, та обневиде́е.**

затлчѣ се *свр. у пеј. значењу занесе се, удуби се у неки посао.* – Затлчѣ се у ша́к и заборáе на ручѣк.

затлчен, -а, -о *који је затуцан, ограничен.* – Неси́ ва́лда то́лко затлчен то́ј да урабóтиш?

затóј *прил. зато, због тога, из тог разлога.* – Нѣчу да га кúпим затóј што скúпо. – Има га избíјем затóј што е погáн.

затóпи *свр. 1. умочи комад хлеба у неко јело.* – Сва́ћи затóпи лѣб у пржено и текá едемо. **2. залије нешто каквом растопљеном масом. – Едѣн дѣл мѣсо**

ошуши́мо, а едѣн дѣл затопи́мо с ма́з у тѣгле. **3. дрвени суд налије водом да би набрекао и боље држао. – Однеси́ чебѣрѣв у Тимóк да га затóпиш.**

затóплен, -а, -о *трп. од затопли. 1. који је загрејан.* – Затóплена сбба. **2. топло одевен. – Дóбро сам затóплен, нѣ ми зимá.**

затóпли *свр. 1. загреје, угреје.* – Затопли́ му чрѣе кѣд че га покрíваш. **2. топло одене кога. – Дóбро га затóплим, па га тѣг прáтим у чкóлу.**

затóпли се *свр. 1. угреје се.* – Кѣд лѣгнем покрíјем се по главу и текá се затóплим. **2. обуче се у топло одело, покрије се топлим покривачем. – Затопли́ се кѣд излáзиш на ову́ј зиму́.**

зато́пљува́ње *с гл. им. од зато́пљуе (се).* – И млóго зато́пљува́ње мóж да шкóди нѣћему.

зато́пљуе *несвр. 1. загрева.* – Зато́пљуем сббу са́мо пред спа́не. **2. обла-чи топлу одећу коме, покрива кога топлим покривачем. – Немóј детé млóго да зато́пљуеш, да се не знóи.**

зато́пљуе се *несвр. облачи се у топло одело или се покрива топлим покривачем.* – Јá се не зато́пљуем то́лко, мѣн нѣ зимá.

зáтра *ж 1. онај који расипа, који троши немилуце, расипник.* – То́ј е зáтра човѣк. **2. оно што човеку наноси материјалну штету, што сатира материјална добра. – Ауто е еднá зáтра.**

затракува́ње *с гл. им. од затракуе.*

затра́куе *несвр. 1. закера, замера.* – Купи́л би ја́ то́ј, ал кѣд до́јдем дóм женá ми йма óдма затра́куе. **2. в. затлцкуе. – Немóј ме то́лко затра́куеш, мóлим те.**

затра́пје *с подручје које се налази иза трапа, иза брда.* – Затра́пје (топ.).

затрацкува́ње *с гл. им. од затрацкуе.* – Доклѣ, бре, то́лко затрацкува́ње, мани́ се едѣнпóт.

затра́цкуе несвр. *в. затлицуе.* – Млóго, брата, затра́цкуеш, глéдај квó рабóтим и ћути.

зáтре свр. **1.** *остане без чега својом несмотреношћу, заборавношћу, изгуби.* – Јучér ишъл у вáрош, па си затрл нóвченик. **2.** *упропасти, уништи.* – Дерéктурат затрл предузéћето. **3.** *прекине да чува неку стоку.* – Затрлi смо óвце, нéма кúј да и пасé.

зáтре се свр. **1.** *изгуби се, нестане.* – Затрлé ми се днýс двé óвце. – Сéмка да ти се зáтре, да Бóг дадé, мiли. **2.** *упропасти се материјално.* – Затрлi се идéечи по сýдови и по двокáти.

затрiса несвр. и уч. *тресе, тресе на махове;* упор. *затриша.* – Игpa, па затрiса. – Затрiса ни се кúћа кьд прóјде камијóн.

затрiша несвр. *в. затриса.*

затрка свр. *в. затрља (1).* – Тéл би тi да затркаш дiруту, ал нéче да мóже.

затрља свр. **1.** *трљајући поравна, избрише;* упор. *затрка.* – Затрљај тéј белéђе. **2.** *утрљавањем неке масе зачепи мали отвор.* – Врáта на б́чву затрља́м сýс стiчнен брестóв лiс, да не одiсају.

затрљóше свр. у пеј. значењу *затрља (1).*

затрљува́ње с гл. им. *од затрљуе.*

затрљуе несвр. *трљајући поравнава, брише.* – Затрљуј кóлко óч, па се познáва да си доодiл. **2.** *утрљујући неку масу зачепљује ситне отворе.* – Затрљу́ем циливрiје. **3.** *покушава да забашури ранији неспоразум, да изглади неспоразум.* – Цáбе га сýг затрљу́еш, билó што билó. – Злó дéло се не затрљуе.

затрни свр. *трњем затвори или огради.* – Узнi, па затрнi прогóн озгóр, да не проóде Сiмине óвце.

затрúпа свр. **1.** *почне да удара ногама о тло.* – Чим дóјде од колибу, óн затрúпа пред врáта, да си отресé нóђе од снéг. **2.**

падне велики снег. – Мóш се дéси да ньчýс затрúпа снéг.

затрúпка свр. у дем. значењу *почне да удара ногама о тло (о детету).* – Затрúпка с ножiчће од рáдос.

затрúса свр. *затресе, почне да тресе.* – Затрúсај слiвуту, да попáдају слiвете. – Кьд у óро она́ затрúса с дúпе, свi у њу глéдају.

затúра несвр. **1.** *оставља нешто негде да се после не може лако пронаћи.* – Затúра си дрéе, па и пóсле не мóж сабéре. **2.** *земеће, прикрива.* – Затúра óтоди.

затúра се несвр. *нестаје, губи се на неко време (о човеку).* – Гдé се затúраш кьд нáјвише рáботу iмамо?

затурáње с гл. им. *од затура (се).*

затúри свр. *остави нешто негде да га после не може лако пронаћи.* – Вéчером си затúри черáпе, па и јúтром не мóж нáјде.

затúри се свр. *оде негде, нестане на неко време.* – Гдé се затúри, морi?

затутúни свр. *припали дуван.* – Óче ли да затутúнимо по еднý?

затúши свр. *нека маса зачепи проток чему (води например).* – Нападáл шушлáк, па затушил ћерéп.

затушувáње с гл. им. *од затушуе.*

затушуе несвр. *нека маса зачепљује проток чему (води например).* – Лiсје ни затушуе вáду, па мóра едномiн да ју чiстимо.

заћевéри свр. *в. заћевишти.*

заћевiшти свр. *застрани, јурне узбрдо;* упор. *заћевери.* – Óн си тиће заћевишти уз Врлу стрáн.

заћикóче се свр. *закикоће се;* упор. *заћикоше се.* – Заћикóче се од нiшта.

заћикóше се свр. *в. заћикоче се.* – Томанiја Прдљина чáс, чáс па се заћикóше.

заћiма свр. **1.** *почне да маше.* –

Заћима с рўће и заустаи едно а́уто, да ју повезе. **2.** *почне да клима главом.* – Рече да му е све јасно и заћима с гла́ву.

заћине свр. **1.** *откине врх биљке, заломи.* – Заћини́ му са́мо врoви. **2.** *неоправдано задржи од плате, награде, закине на мери.* – Заћину́ ми сто́ дина́ра.

заћипи́ свр. **1.** *почне да ври, проври.* – Къд грне заћипи́ пази да не прэ́де. **2.** *ускити, устрепти (од гнева, мржње).* – Ва́рди се да ми не заћипи́, ел л́сно мо́ж и да ми прећипи́ и да се га́дно напра́и.

заћипу́е несвр. *почиње да ври.* – Ел заћипу́е вариво́то, ел јо́ш не́?

заћисне свр. **1.** *набрекне услед влаге и после тога добро држи (о дрвеном суду).* – Чу да ту́рим бу́ре у во́ду да заћисне. **2.** *почне да киси, да се кисели.* – Васу́љат јо́ш не проћисал, али си ели́с заћисал.

заћисне се свр. **1.** *набрекне од влаге и добро држи (о дрвеном суду).* – Заћисло се и онóј старо́но бу́ре, а мислел сам да не́че да мо́же. **2.** *залепи се за тло, срасте са тлом од дугог стајања.* – Ова́ј се даска́ заћисла за́зам, не мо́ж се откrhoи. **3.** *заседи се, дође у посету и не зна да пође.* – Ду́шка јо́ш оцутра дошла и ту́ј се заћисла.

заћисни́ свр. *за тренутак испољи на кисели уку́с.* – Во́лим ви́шњу да ми заћисни́ у у́ста. – Прво заћисни́, по́сле заблажни́.

заћисњува́ње с гл. *им. од заћисњу́е.*

заћисњу́е несвр. **1.** *киси помало.* – Винóво ти ели́с заћисњу́е. **2.** *затапа се у води (неки дрвени суд).* – Бу́ричи се заћисњу́ју до́ле у ви́р.

заћити свр. **1.** *закити цвећем или чим другим.* – Къд по́јдемо у бе́рбу ми заћитимо ко́ла. **2.** *фиг. превари, наплати више него што треба.* – Заћити га сьс иља́до дина́ра.

заћити се свр. *закити се.* – Заћити́ла

се сьс жлтú хитку.

заћула́ви свр. *повеже мараму до очију или дубоко натуче капу;* упор. заћурли. – Къд но́сим зими́ де́те, ја́ га до́бро заћула́вим.

заћула́ви се свр. *повеже се марамом до очију или дубоко натакне капу.* – Штó си се, мо́ри, то́лко заћулави́ла?

заћу́рли се свр. *в. заћулави се.*

зауба́ви свр. **1.** *улепша нешто.* – Да га наћитимо, да га зауба́вимо. **2.** *фиг. на крају свега учини нешто лоше, забрља, поквари утисак.* – Алáл ти ве́ра, на кра́ј га зауба́ви.

зауви́ја несвр. **1.** *увија, уврће.* – Немóј ми зауви́јаш ру́ку, боли́ ме. **2.** *обилази, заобилази у луку.* – Озго́р íду два́ пото́ка, ед́н проóди ова́к а дру́жити зауви́ја окол Љнат (топ. у Врбици). **3.** *околиши, одуговлачи у говору.* – Кво́ га то́лко зауви́јаш, кажи́ га о́дма за квó си дош́л.

зауви́јање с гл. *им од заувија.*

зауда́ри се свр. **1.** *прилегне на посао, подухвати се својски.* – Зауда́ри се зиму́с и изри́ла ону́ј бргола́зину. **2.** *побрине се о некоме.* – Да се не бе́ше она́ зауда́рила окол ста́рцарога ода́вна би он заврши́л.

зауза́л прил. *в. заузем.* – Штó си га врза́л зауза́л?

заузви́ја несвр. *заврће, подвија;* упор. зазвија. – Заузви́ја нога́вице, о́че да га́зи во́ду.

заузви́ја се несвр. *подвија се, подиже се;* упор. зазвија се. – Заузви́ја ми се бо́шча наго́ре, затóј што не потпла́тена.

заузви́јање с гл. *им. од заузвија (се).*

заузви́је свр. *заврне, засуче;* упор. зазвије. – Заузви́ си та́слице, да и не намóкриш до́р пе́реш це́ва од свињу́.

заузви́је се *засуче се, заврне се.* – Заузви́је се ко на ма́че у́во.

заузвр́не свр. **1.** *в. заузвије.* – Заузвр́не че́рапе пре́ко го́зерице, тека му, велí,

поубаво. **2.** *заустави воду на реци или потоку тако да се она стане подизати и привидно кретати узводно.* – Мита заузврнул Литићев поток и туј си пои волóве.

заузврча несвр. **1.** *заврће, подавија.* – Заузврча рукави, ко да че да га кóље. **2.** *преграђујући зауставља воду на потоку или реци.* – Немóј туј да заузврчаш во́ду, че ни улéзне у авли́ју.

заузврчање с гл. им. од заузврча.

заузлém прил. *начин везивања узла тако да се он једва може одвезати;* упор. *зазлém, заузл, уззлém.* – Ако га врзúеш, вржи га заузлém, да ти се не одврже.

зау́зне свр. **1.** *заузме, освоји.* – И тека́ по тој ми зау́знемо Бо́левац, па уда́римо на Пáраћин. – Тел би да зау́зне цéло пољéто. **2.** *распростре се, захвати.* – Кьд сéдне зау́зне мéсто за дво́ицу.

зау́зне се свр. **1.** *заузме се неким послóм.* – Кьд се ја зау́знем у моју рабóту, тí отпáдаш. **2.** *заложí се, настане да се нешто уради.* – Моли́ла сам га да се зау́зне за мéн у óпштину, али óн нé тејал.

зау́стаи свр. **1.** *прекине кретање чега, заустави.* – Зау́стаим волóве да се мálко одмóре. **2.** *спречи.* – Не мóж га нíкуј зау́стаи од пијéње, íма да се упропáсти.

зау́стаи се свр. *заустави се, стане.* – Зау́стаим се сáмо кóлко да пíнем водíцу.

зау́стаља несвр. *чини да оно што је у покрету стане, зауставља.* – Цандáри свáкуга зау́стаљају дóле на ћупрíју.

зау́стаља се несвр. **1.** *зауставља се, стаје, престаје.* – Врéви, не зау́стаља се. – Какó е почéла да пáда, ћишава се не зау́стаља. **2.** *задржава поглед на чему.* – Глéда рéдом по свú говéду, ал се стáлно зау́стаља на едну крáву, она́ му нáјвише запáда за óко.

зау́стаљање с гл. им. од зау́стаља (се). – Íма зау́стаљање дóле на ћупрíју, преглецу́ју кúј квó нóси.

зау́ши свр. *косо засече појанту на оба краја да би што боље налегла на вертикални дирек и хоризонталну греду;* упор. *заушне.*

зау́шне свр. *в. зауши.*

зау́шници м бол. *в. заушиће* parotitis.

зау́шће ж бол. *запаљење доушних жлезда, заушице* parotitis. – Кúј болúе од зау́шће, а не пáзи се, мóж да остáне ја́лав.

зацвилу́е несвр. *почиње да цвили, да плаче.* – Не зацвилу́ј, не зарову́ј!

зацéпен, -а, -о **1.** трп. од зацeпи *који је почео да се цeпа, мало расцeпљен.* – Рукáват му сáмо зацéпен, нé сýв оцéпен. **2.** *који је задрт, тврдоглав.* – Óн је нáј зацéпен од свí њи.

зацéпи свр. **1.** *почне да цeпа, поцeпа мало.* – Мálко га зацéпи, пóсле га вркне и свé га расцéпи, басмóто. **2.** *потражи велику цeну.* – Кьд зацéпи с нéку цeну да ти се завртí у главу. **3.** *тврдоглаво крене у свом правцу.* – Тíће зацeпи нагóре. – Кьд óн зацéпи нéшто нíкуј не мóж да га скóли.

зацéпи се свр. *страсно се заљуби.* – Мíшко се бéше зацéпил у Љубíнку Стојáнову.

зацéпљив, -а, -о **1.** *који се лако али незгодно цeпа.* – Чамóвину не мóж да дéлаш сýс сећíру ел је она́ јáко зацéпљива. **2.** *који је незгодне нарави, тврдоглав и цeпидлака.* – Óн је млóго зацéпљив, тéшко да се с њéга мóж споразумиш.

зацeпóтина ж **1.** *оно што је зацeпљено, крхотина.* – Наби́ла ми се еднá зацeпóтина у длáн. **2.** *онај који је задрт, који је тврдоглав.* – Мáни се распрáшаш с ту́ј зацeпóтину.

зацeпóше свр. у пеј. *значњу зацeпи.*

зацeпува́ње с гл. им. од зацeпуе.

зацепује несвр. **1.** почиње да цена. – Ако дебело дрво óч прáво да расцéпиш зацeпúј га у чалó. **2.** тражи превисоку цену. – Немóј тóлко да зацeпúеш, та нáши смо лúђе. **3.** говори будалаштине и којештарије. – Ако млóго зацeпúеш пред девојђете, це одбíју од тéб.

зацрвеније се свр. *зацрвени се.* – Вéч се зацрвенијале црéшње.

зацрви се свр. *поцрвени у лицу, порумени.* – Зацрвила се óд срам.

зацрвоше се свр. у пеј. значењу *зацрви се.* – Пијú, едú лúто, па се зацрвошу, па се пóсле бíју.

зацрéпи свр. грн. *зазида врата грнчарске пећи, напуњене судовима, ради печења.*

зацúка свр. *почне да љуби.* – Свирáчи да засвíре кьд младенеvéста зацúка свáтови. – Óн си ју зацúка, па си ју цукá, цукá, брe...

зачькне свр. *начне, почне да троши нешто.* – Їмамо двá лéба, едън половíн, а едън нé ни зачькнут.

зачькчúе несвр. *задиркује, узнемирава.* – Немóј да зачькчúеш гóвна, да не смрдú.

зачькчúе се несвр. *задиркује се.* – Прво се зачькчúеш, па ти пóсле крívђáвол.

зачапáри свр. *набије, забије што у какав отвор, забије какав пањ или нешто слично.* – Зачапáрим га и не мóж да излэзне.

зачьс прил. *врло брзо, одмах, за тренутак.* – Зачьс чу ти јá тóј урабóтим.

зачьськ прил. у дем. значењу *зачаска.* – Зачьськ óдра зајкатога.

зачáска прил. *зачас, часком, одмах, врло брзо.* – Зачáска чу јá тóј да срéдим, нéма квó да брíнеш.

зачвáти свр. *в. зачватори.* – Грóзно е да глéдаш кьд зачвáти.

зачвáтори свр. *почне халапљиво да*

једе гласно мљацкајући; упор. зачвати. – Кьд зачвáтори да ти се згáди.

зачврльи свр. *припече нешто на јакој ватри тако да то мало пригори.* – Кó велиш, да зачврльимо мáлко сланинку за ручьк?

зачé свр. *почне да тка на ткачком разбоју.* – Зачéла сам шáјак и нíкад да га дочéм. – Ткања се зачú кьд се свá рáбота у пóље срабóти.

зачевúе несвр. *почиње да тка, заткава.* – Свáку гóдин у овóј врéме зачевúе постáв.

зачепáсти свр. *откине комад од нечега.* – Штó сте зачепáстили лéбав, штó си нестé оцéкли?

зачепáшти свр. упор. *загребашти. 1.* *почне да гребе ноктима, загребе.* – Кьд мáче óче да улэзне, онó зачепáшти на врáта. **2.** *почне да бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама, хватајући се за бусење и за травке.* – Чим рéкоше да ни пúштају, мí зачепáштíмо уз Врлу стрáн, ел мóж се покáју, па да ни врну.

зачéпи свр. *ухвати да бежи узбрдо.* – Кьд се видé у зóр, зачéпи уз Гурнáчје.

зачмáва невр. у пеј. значењу *почиње да спава, заспава.* – Зачмáва јóш пред вечéру.

зачмавáње с гл. им. *од зачмава.*

зачмí свр. у пеј. значењу *заспи.* – Дóјде пијáн и óдма зачмí.

зачмóше свр. у пеј. значењу *заспи.* – Какó лéгне текá зачмóше.

зачмрльак м *задебљање оштрице или врха ексера настало ударцима чврстог предмета или у чврст предмет.* – Донéл ексéри свé нéкви зачмрльци, мóра да и е вадíл и нéће дьсье.

зачмрльен, -а, -о **1.** трп. *од зачмрљи који је затупљен.* – Штó е овáј сећíра овóлко зачмрљена? **2.** *који је заостао, затуцан, загуљен.* – Ма, квó йма да

тражиш од њега кд знаеш да е
зачмрљен.

зачмрљи свр. ударцима затупи,
спљошти. – Кд те ударим нс чу ти
зачмрљим.

зачмрљотина ж 1. оно што је
затупљено. – Какó мóg да копам с овúј
зачмрљотину? 2. у пеј. значењу в.
зачмрљен (2). – Не дружи се с тúј
зачмрљотину.

зачмрљоше свр. у пеј. значењу
зачмрљи. – Ко га мój, брe, овóлко
зачмрљошеш?

зачмрљвање с гл. им. од зачмрљуе.

зачмрљуе несвр. 1. ударцима
затупљуе. – Немóј да зачмрљуеш
пијúкат у тíја камењак. 2. говори
супротно од онога за шта се сви
залажу, контрира. – Милíсове, немóј
сýг па тí да га зачмрљуеш.

зачовради свр. 1. удари некога
песницом или нечим тврдим у главу. –
Ако нeшто нe знамо, ел несмó написали,
учитељ те óдма зачовради. 2. удари
ногом, шутне кога. – Зачовради га с
ногу у дúпе, та га скола у рóвину.

зачоврадише свр. 1. удари кога
снажно да га обезнани, да га сравни са
земљом. – Тeшко си га на онóга куга он
зачоврадише. 2. два комада усијаног
гвожђа ковањем сједини. – Сýг че да
зачоврадишемо овáј желéза, да
напраимо цртáло.

зачува свр. 1. почне да чува (о
стоци). – Óвце смо зачува́ли јóш пре
десeт годин. 2. настави да чува (о
стоци). – Зачува́мо гоца овчíце, нe знам
с квó че и изрáнимо. 3. приштеди,
сачува. – Зачувај си нeћи динар.

зачуввање с гл. им. од зачувуе.

зачувуе несвр. приштећује, не
користи често, не троши много. – Онúј
чипкану дреју си зачуву́ем за дóбардан.
– Зачуву́ј си парeте, че ти трéбу.

зачудњак м онај који изазива чуђење,

који је чудан у понашању. – Зачудњак, да
се чу́ди свeт од њeга.

зачука свр. 1. прилупа, залупа. – Бeше
тíјо, кд си одeднпúт нeкво зачука у
врáта и свí се усемберíше. 2. закује,
забије. – Ел си видeл да човeк мój да
зачука ексeр у дьскú с песницу? – Штó
у овáј врáта не зачукан eдýн ексeр, да си
човeк мój закáчи капúт?

зачукан, -а, -о који је затуцан,
заостао, загуљен. – Свe мeн пáдне да се
распра́лам с нeћи зачукани и
недоказани.

зачукување с гл. им. од зачукуе.

зачукуе несвр. закуцава, забија. –
Нашýл поткóвицу, па зачукуе колбц, че
купуе коњá да га за њeг врже.

зачури свр. 1. задими, запуши. –
Млóго нeкво зачури́ло у сóбуву. 2.
запали цигарету. – Дe сeди да зачури́мо
по eднú.

зачути свр. спопадне, навали, почне
да камчи. – Овíја мóијав зачути́л да му
кúпимо ауто.

зачучавeе свр. застане у развоју,
закржља, остане ниског раста. –
Прасцíти нeкви зачучавeли, а и васу́љат
на овúј сýшу зачучавeл.

зачушка свр. 1. затрпа, закопа,
заћушка. – Мóј Цúка, кд нeче да eдe
лeб, он га зачушка úзам. 2. у пеј.
значењу сахрани. – Несу́ га зачушка́ли у
грóбишта него тáм иза њí, ко и дру́жи
Цíгање.

зачушкување с гл. им. од зачушкуе.

зачушкуе несвр. затрпава, закопава,
заћушкује. – Зачушкúем овúј липсóтину,
да јú не нáјду кúчичи.

заш¹ одн. уп. прил. зашто, због чега,
ради чега. – Заш га úдари кд ти нíшта
нејe учíнил? – Заш текá нáпраи?

заш² одн. прил. зато што, јер; упор.
заште, зашто. – Имáла eднá женá мúжа,
па си терáла сьс њeга шeгу, заш је бíл

млого глупав.

зашамуди свр. *ошамути*. – Нékво га зашамудило.

зашантртавее свр. *почне се понашати ненормално*. – Штo не зашантртавееш, да Бог даде мили.

зашапи свр. **1.** *захвати шаком, зграби*. – Јá му реко да узне из кoтаркúту нéку слíву, ал он зашапи и úзе йма за ћило. **2.** *заузме, освоји, присвоји*. – Он би тел свó имáњето да зашапи.

зашарáви свр. *причврсти шарафом, зашарафи*; упор. *зашрави*. – Остáло ми да зашарáвим едñн шрáв одоздóл.

зашаравување с гл. им. од *зашаравуе*.

зашаравуе несвр. *причвршићује шарафом, зашарафљује*; упор. *зашравуе*. – Зашаравуј точакат лúцñи, да ми успут не отпáдне.

зашашавее свр. **1.** *учини кога шашавим за ким, за чим, залуди кога за ким, за чим*. – Зашашавела га онај распуштеница, па сáмо по њу летí. **2.** *поремети памећу, пошашави*. – Изглeда да си тí мáлко зашашавела.

зашв́ика свр. *почне да звижди устима*. – Кьд Жйка зашв́ика.

зашипи свр. *затвори изнутра врата шипом*. – Вечером кьд че да лeгамо зашипимо врата, да ни нeћи не изненади.

зашипчи свр. *крене пешке преко неког незгодног терена или на далек пут*. – Зашипчим преко Глáму, та да стíгнем дóкночи у Прíчовци. – Из Књáжевац зашипчи за у Сврл́и́г, нeма пáре за кáрту.

зашл́ами свр. **1.** *отме, узме оно што му не припада*. – Кúј квó зашл́ами. **2.** *одузме моћ здравог расућивања, заслепи*. – Мóра да ју нeшто билó зашл́амило, кьд напрайла тој шашавило.

зашл́амување с гл. им. *зашл́амуе*.

зашл́амуе несвр. **1.** *отима, узима*. –

Зашл́амуе кúј квó стíгне. **2.** *одузима кóме моћ здравог расућивања, опсењује*. – Немóј да дозвáлаш да те она зашл́амуе, она ти не мýсли добрó, она си сáмо за њу глeда.

зашл́амчи свр. у пеј. значењу *зашл́ами*. – Кьд се растúра држáва т́г свí трчú да пóвише зашл́амче. – Зашл́амчи ли те она, не це лýсно искубeш.

зашл́ачи свр. **1.** *удари шаком по врату*. – Вáрди се да те нeћи не зашл́ачи. **2.** *омаћуја, омами, занесе, заслепи*. – Ђáволска невeста зашл́ачила лúћуе и онí телí да се подáве.

зашл́ипа свр. **1.** *упрска блатом или нечим течним*. – Пројде еднó áуто, па ме зашл́ипа с нeко блатíште. **2.** *почне да гази по води, блату или житком снегу*. – Зашл́ипа се онeј његóве чизмúрине по блатíште и сýв се умáже. **3.** *почне да говори којешта, да баљезга*. – Не мóжеш да знáеш кадá че да зашл́ипа, а кадá че да врeви ко трeбе.

зашрáви свр. *в. зашарави*.

зашравување с гл. им. од *зашравуе*.

зашравуе несвр. *в. зашаравуе*.

заште одн. прил *в. заш²*. – Не мóг д íдем, заште сам óбoвезан покре стóку.

заштипe свр. *штирајући са два прста откине врхове горњих листова каквој биљци*. – Кьд петлицáн заштипeш он пóкрупно рáца.

заштитивáње с гл. им. од *заштитуе (се)*.

заштитуе несвр. *заштићује, штити*. – Лóзје од манú заштитуемо с прскáње.

заштитуе се несвр. *штити се, заклања се*. – Од салó се штíтом заштитуе (н. п.).

заштó одн. прил. *в. заш²*. – Она се је од сeб разгњeвála, / Заштó дáје срeбро за óлаво (н. п.).

зашто *в. пошто – зашто.*

заштрапа свр. *крене крупним корацима преко нечега.* – Ни пѣт, ни шѣс него заштрапа право преко расадници.

заштркне свр. **1.** *оде даље од свог ареала, изгуби се.* – Заштркло њино пиле код нас, ал ми си им га врнумо, а кѣд наше заштркне код њи, никуј га више не вицѣва. **2.** *загрцне се док једе или док пије.* – Кѣд нећи заштркне друђи га удара у грбину да му излетѣ.

заштрокавѣе свр. *постане итрокав, прљав, неопран.* – Заштрокавѣл, овашивѣл.

заштукне свр. **1.** *изгуби свест, онесвести се.* – Кѣд паде он заштуче; пољевамо га с воѣду, та га поврнумо. **2.** *загрцне се при јелу или пићу.*

заштурѣе свр. **1.** *мркне свест коме.* – Кѣд те ударим ч ти заштурѣе у главу. **2.** *пошашави.* – Глѣда ме ко заштурѣјал.

заштурѣи свр. *почне да зуји у глави, мркне свест.* – Кѣд се слѣжим па се нагно успраим мѣн заштурѣи у главу.

заштуца несвр. и уч. *пада у несвест.* – Заштуцаља е више пѣт ал се поврне, сѣг не можѣ.

зашунтавѣе свр. *пошашави.* – Дѣјде му понѣнипут да зашунтавѣе.

збабѣше се свр. *добије изглед бабе, набора се у лицу као баба.* – Бѣше елис љбав човѣк, а сѣг се некав збабѣсѣл.

збаѣа несвр. *врхове мотака или чега другог усправног приклања једно другоме.* – Кѣд повѣди љесен колци из граѣину ѓн и збаѣа у копѣ да не трулавеу.

збѣре свр. **1.** *сабере, сакупи.* – Збѣре сѣно у сѣво врѣме. **2.** *набере, набора.* – Кѣд се дѣда наљѣти он збѣре чало и подвикне ни. **3.** *зброји, сабере.* – Збѣри двѣ и двѣ, да виѣдимо колкѣ че да искочи.

збѣре се свр. **1.** *окупи се.* – Збѣру се ко

да ѣгра мѣчка. **2.** *скупи се, смањи се.* – Купѣ си пѣголему кошуљу, ел онѣ кѣд се опере ѣма се збѣре.

збѣре прашину изр. *падне од нечијег ударца.*

збѣсе се свр. **1.** *кучићи почну да се терају, да се паре.* – Збѣсили се кучичи, а с њи ѣду и наши: Цѣка, Бѣби, Бѣка, Рашко, Рѣка, Цѣца, Мѣла Бека, Цѣка, Бѣцко, Жѣка, Бѣла Раѣа, Сѣкња, Мѣни Цѣце, Цѣјка, Чѣрлика, Чѣрли, Жѣћа, Цѣнко, Цѣмика и Рецѣп. **2.** *подухвате се у некој лошој радњи.* – Збѣсили се мангѣпи, па рѣсвај прае по сало.

збѣбѣри свр. *ситним покретима набије.* – Мѣјће му га збѣбѣрим.

збѣва несвр. **1.** *збија, сабија.* – У ткање шајак, пѣтка мѣра дѣбро да се збѣва. **2.** *забија.* – Збѣва му га мѣјће.

збѣва се несвр. *збија се, сабија се.* – Збѣвамо се на гамѣле, ѓд стра.

збѣје свр. *приклони једно другоме.* – Млаѣжѣнци збѣју главе, а озгѣр им тѣре собѣрњак, па и благосѣљају.

збѣју се мн. *потуку се.* – Децѣ се зачѣс збѣју, пѣсле ко да ништа не билѣ.

збиљави свр. *тешком муком стекне неки иметак.* – Еѣва сам збиљавил тѣј што виѣдиш овѣѣ ѓколо.

збѣра невр. **1.** *сакупља.* – Збѣрамо сливе вѣч двѣ дѣна. **2.** *мат. сабира.* – ѓн научил сѣмо да збѣра, јѣш не зна да мѣложи. **3.** *набира, мршти.* – Збѣра вѣце – ѣѣт ко рѣс. **4.** *садржава, прима, стаје.* – Бѣрево збѣра стѣ и двѣес ѣѣла.

збѣра се несвр. **1.** *окупља се.* – Збѣра се наѣрод пред ѓпштину. **2.** *скупља се, смањује се.* – Помучѣран постѣв се збѣра у праѣѣ.

збѣрање с. гл. *им. од збира (се).* – У звѣрање сливе јѣко ме зѣболе грбѣна.

збѣриште с. место за окупљање, састајалиште. – Не пред мојѣ вракѣицу збѣриште, да се тѣј збѣрају мангѣпи. – Гургѣсовачка кѣла е подѣгнута на бѣре

звѧн Збѣриште.

збирутѧк м у пеј. значењу **1.** *гомила ствари различитог састава, квалитета и порекла.* – Изнѣла на пијац нећи збирутѧк, мѣсли тој че нећи да е кѹпи. **2.** *гомила лоших и непоузданих особа.* – И тој ми е нека војска, сам збирутѧк.

збѣрштина ж **1.** *гомила разних остатака, пабирака.* – Исплѣла сам му ценпер од збѣрштину. **2.** *в. збирутѧк (2).* – Кмѣт не мѡж да разјѹри онѹј збѣрштину. **3.** у пеј. значењу *сабор, скуп.* – Оч ли да појдеш с мѣн на збѣрштину?

зблѣска свр. **1.** *ударцима затупи оштрицу.* – Зблѣскали рѣз на сећѣру. **2.** *згњечи, поломи.* – Удѧрил с ѧуто у ћуприју и свѣ га зблѣскал. – Че си зблѣскаш негде главу, брѣ.

зблѣска се свр. **1.** *смлати се, поломи се.* – Падал од тлакѧну и свѣ се зблѣскал. **2.** *умори се од претераног рада, па му се чини да су му се ноге скратиле.* – Свѣ сам се зблѣскал сечѣечи шѹму.

због предл. *са акуз. има узрочно значење.* – Због тѣб трѣбе д им у ѧпсу. – Ошѣл у Мѣнићево због билѣт.

збогом речца *за поздрав на расланку.* в. отиде без остани збогом.

збодѣ свр. *мотке или што друго вертикално врховима приклони једно другом.* – Војници збодѹ пушће у копѣ, па отѣду у Тимѡк да се кѹпу.

збодрѣкају се свр. мн. *посвађају се, спорѣкају се, сукобе се због ситнице.* – Код њѣ тој лѣсно, зачас се збодрѣкају.

збодѹ се свр. мн. **1.** *пободу се рогате животиње.* – Стрѧшно е да глѣдаш кѣд се збодѹ говѣда. **2.** *в. збодрѣкају се.* – Збѡдоше се елѣс забађѧв.

зборњѧк м *в. соборњѧк.*

збрѣкља свр. *смуги нешто на брзину за јѣло.*

збрѣчка свр. *направи наборе:* **а.** *да би што сузио.* – Збрѣкај јѹ с едѣн учѣур, па

ти нече више бѹде широка бѡшчѧта. **б.** *закрѣпи којекако притежући концем поцепане ивице.* – Збрѣкај га како бѹде, па га после крѣпи на тѣњльѣк.

збрѣчка се свр. *збора се, набора се.* – Збрѣкал се ко баба.

збѹта свр. *нагура, смести у нешто тесно.* – Потѣрају ни врзани, па ни збѹтају у еднѹ кѡчину и зарѣзе ни однадвѡр.

збѹта се свр. **1.** *одједном почне да се гура.* – Кѣд стѣже вѡз нѧрод се збѹта, тѣше ме самѣље. **2.** *збије се, сабије се.* – Мѣслиш ли да овѡлђи нѧрод мѡж да се збѹта у едѣн вагѡн?. **3.** *збуни се, сплете се.* – Квѡ си се тѡлко збѹтал, кажѣ му квѡ ѣмаш?

звањѣ с гл. *им. од зове, позивање на свадбу или на славу.* – Јѡва ошѣл у звањѣ.

звањѧ несвр. *в. жвањѧ.*

звѧч м *онај који са бардаком ракије позива за свадбу или за славу; упор. зовѧч.* – Данѣс че Цѡле да бѹде звѧч.

звездѧрник м *небо, небески свод под звездама.* – Звездѧрник ти твѡј детѣњи.

звѣкира ж *велика алка на јаслама за коју се везују говѣда.*

звѣждало с *в. вудало.*

звѡнче с *в. звѡнче.* – На Чѣдицу купѣли звѡнче за Врбѣцу.

згавѣља свр. *ухвати зубима за врат и обори на земљу где настави да дави (о псу).* – Нѧш Бѹби згавѣља еднѡ кучѣште.

згавѣља се свр. *чешће у мн. згавѣљају се.* **1.** *здаве се кучѣћи.* – Згавѣљаше се кѹчичи. **2.** *посвађају се жестоко галамећи јѣдан на другога.* – И лѹђе се нећи пѹт згавѣљају.

згађѧч м *онај који погађѧ судбину.*

згѧзи свр. *наѣје изненада на кога, затекне.* – Двѧ момчѣта, двѧ млада ћѧчѣта, / Згѧзили су Јѧну обѣшену (н. п.). – Згѧзи и дѡле на гомѣлу, ал се напрај да и не вѣдим.

згán м **1.** *руља, свети́на*. – Њíна војска тој е едн згán. **2.** у пеј. значењу *чељад*. – Ви сте си доста згán кд седнете уз вечеру.

зганóр м *ауг. и пеј. од зган*. – Не мeшај се с тíја зганóр. – Јá сáм рабóтим, трéбе да изрáним онíја мóј зганóр.

згáца несвр. **1.** *удара у циљ при стрељању, погађа*. – Згáца га прáво у цeнтар. **2.** *зна понешто, натуца*. – Къд чíта, он згáца слóвја, али слáбо знáе квó е прочитáл. **3.** *погађа проричући судбину*. – Ма, квó згáца, нeма вeзу.

зглáсе се свр. **1.** *почну певати складно, сложно*. – Онé дор се зглáсе, пóсле јáко ўбаво појý. **2.** *сагласе се, договоре се, сложе се*. – Онí се прво зглáсе, па тг појду да се с онíја распрáљају.

зглашају се несвр. **1.** *певају сложно, складно*. – Њí двe се јáко ўбаво зглашају. **2.** *покушавају да певају складно, сложно*. – Зглашáју се, али че тeшко да се зглáсе кóлко јá вíдим.

зглашáње с *гл. им. од зглашају се*.

зглéд м *пространство докле поглед допíре, сагледивост*. – Длбока вóда брóд нeма, / Широко пóље зглéд нeма (н. п.).

згледување с *в. зглецување*. – Згледување, па тој óбóвезно, па тој ти е пóсле за цeл вeк вáжно.

зглецá ж *међусобно посматрање, меркање, упознавање момака и девојака, на саборима и ваширима, ради евентуалног будућег брака*. – Ел си ишýл на зглецу у Палáнку?

зглецување с *гл. им. од зглецуе*; упор. згледување. – Ишýл ли си и тí на зглецувањето?

зглецуе несвр. **1.** *саставља момка и девојку ради њиховог првог виђења и познанства и евентуалног каснијег закључења брака*. **2.** *гледа како ће шта*

урадити. – Да зглецују кóвчег да здељују.

зглецуе се несвр. *иде на виђење са момком, односно девојком ради првог познанства и евентуалног каснијег брака*.

зглýми се свр. *згусте се гране и лишће те крошња дрвета добије лоптаст облик*. – Зглумíла се дрвја и прáе големý ладавíну.

зглýмти се свр. *гране и лишће се јáко рашире и испреплећу тако да затворе поглед и пролаз*. – Тeо да прóјдем преко онíја багрењáчич, ал се тóлко зглумтíл да сам морáл д íдем по пýт, да изовíјам.

зглeжди свр. **1.** *затупи оштрицу неке алатке*. – Кúј ли е зглeждíл рeз на рeндeво? **2.** *улуби, згњечи*. – Прeшлó колó преко леђeн, па га зглeждíло дóзам.

згмáца свр. *изгази ногама*. – Ако и дрúђи пýт тој напрáиш íма те згмáцам ко гусeницу. – Згмáцан ко лајнó.

згмeчи свр. **1.** *згњечи, спљошти*. – Ел сте морáли да згмeчите кóвуву? **2.** *изгњечи, смуља*. – Донесí муљáчуну да згмeчимо чáском грозјeво.

згмeчóше свр. у пеј. значењу *згмечи*. **згóда** ж упор. згoца. **1.** *оно што је потребно за удобан живот, погодност, удобност*. – Тíја ужíва свe згóде. **2.** *направа, алатка*. – Íма рáзне згóде за слушање.

згóди свр. **1.** *гађајући погоди*. – Куí мож да згóди врáну дор летí нeка ми се повáли. **2.** *препозна, погоди*. – Ма, згóди и понeко слóво, нe да не.

згóди се свр. *догоди се, деси се*. – Згóдíла им се несрeјђа с áуто, дóле на óкукуту.

згóљав, -а, -о *који је жгóљав, закржљао*. – Згóљав нeћи човeк.

згóн м *место на бачици где се сагоне овце ради муже*; упор. загон.

згорí свр. *спали, сагори што да*

направи жар који ће употребити у одређене сврхе. – На Тројцу јутром, окол девет сага прво згоримó лозинье, па припечемо јáганци.

згóтви свр. *зготови јело.* – Узé да згóтвим нéшто за ручк. – Зготвí нéшто пóубаво за éдење.

згóца м в. *згода.* – Свé си згóце сáм изнапраљал.

згóцица ж дем. *од згоца.*

зграмаде се свр. мн. *стрпају се на гомилу;* упор. *зграде се.* – Къд дадú гó, вузбалéри се зграмаде едñн преко дрúгуга.

згрвáља свр. **1.** *обори на земљу, савлада;* упор. *згрвeља (1).* – Едвá га згрвaлá, жéна. **2.** *свуче што са веће висине котрљајући га.* – Згрвáлaj сéно од тлакáну.

згрвáља се свр. *изврне се, претури се, поруши се;* упор. *згрвeља се.* – Згрвáлaj се стóгат дóле у рóвину.

згрвáљају се свр. мн. упор. *згрвeљају се.* **1.** *ухвате се у коштац па се котрљају (о кучићима).* – Кúчичи се зачáс згрвáљају. **2.** *посвађају се (о деци).* – Зачáс се окол нéкво згрвáљају.

згрвaлóше у пеј. значењу **1.** *обори на земљу, савлада.* – Нáш Цáка зачáс згрвaлóсá еднó туцé кúче. **2.** *остави што негде, или на какву гомилу, на брзину и како било.* – Згрвaлóши га тúј у ћушето, за нчýс.

згрвeља свр. **1.** в. *згрвaља.* – Цáка згрвeлa њíног Лíшка. **2.** *уради нешто на брзину, спетља.* – Згрвeлaj га какó бóде, па да с íдемо. **3.** *смота, згужва.* – Згрвeлaj рогóжуту и бúтни ју под њíн óдар.

згрвeља се свр. в. *згрвaља се.* – Бил стáнул тáм до потóк, овíја га нéкако поткáчи и óн се згрвeлa дóле.

згрвeљају се свр. мн. **1.** в. *згрвaљају се.* – Згрвeљају се, па се дáве. **2.**

посвађају се, сукобе се. – Згрвeљају се окол нíшта, ко Цíгање.

згрвeлíше свр. у пеј. значењу *згрвeља.*

згрвeлíше се свр. у пеј. значењу *згрвeља се.*

зргурáви свр. *начини боре, набора.* – Овáк овíја ћунци не мóж да улéзну едñн у дрúгуга, затóј едñн мóра мáлко да зргурáвимо. – Къд врлíш нáјлон ћесу у óгањ, онá се прво зргурáви, па пóсле изгорí.

згрeбáшти свр. *згребе, огребе.* – Мáчка га згрeбáштíла пó очи.

згрeбé свр. **1.** *огребе, изгреба.* – Згрeбе ме трње пó руће. **2.** *гребући грабуљом сакупи.* – Едвá дóтавнин згрeбо сéно.

згрeбóше свр. у пеј. значењу *згребе.* – Згрeбóсáла га његóвата жéнштина.

згрeбúља свр. *сакупи грабуљом.* – Дóкночи свé овóј трéбе да згрeбúљам.

згрeе вóду изр. *задржи се дуже на неком месту (послу, служби и сл.).* – Тíја не мóж нíгде да згрeе вóду.

згрeша несвр. *чини грешке, греши.* – Згрeша у врéву, згрeша у рáботу, судéм згрeша.

згрíба несвр. *гребући чиме сакупља.* – Стáнија и Милунíја цéл дñн згрíбáле сéно.

згрíбáње с гл. им. *од згрíба.*

згрмаде се свр. мн. в. *зграмаде се.*

згрóма свр. **1.** *баци на гомилу неке звечеће предмете.* – Згрómá нећи железóр дóле пред вракñицу, велí купíл га на óтпад. **2.** *скотрља неки звечећи предмет са вишег на ниже место.* – Згрóмај тúј крaнтíју у нећí потóк, па си купí нóво áуто.

згрóма се свр. *згомила се нешто уз ломъаву.* – Згрómá се нéкво од товáн.

згрува свр. **1.** *окруни кукуруз помоћу справе за круњење кукуруза.* – Дñнс сам

згруквал два коша момурузу. **2.** *изубија некога тако чврсто да му помери сваку кошчицу.* – Уватили га там где не трéбе, па га свé згруквали, ене га сáг лежи́ ўвит у сáрову овчу ко́жу.

згруква се свр. *падне и угруква се.* – Саплéто се, па се пáдо, па се свé згруква́.

згрукчи ши́ју изр. *помири се са судбином; само чека шта ће да га снађе.*

згрукчил се ко Гр́к у áпсу изр. *премро од страха.*

згрукчил се ко две пáре у ћесу изр. *каже се за онога који је велика циција.*

згрукжи свр. **1.** *згрукжа, изгрукжа.* – Штó си згруквил арти́јуту, знаеш да нéмамо дрúгу? **2.** *изубија некога.* – Чу те згрукжим ко “Политíку”.

згрукжи се свр. *савије се, склупча се.* – Згруквил се там на бóдар, вели́ боли́ га мешíна.

згрукзи́н, -знá, -знó *који је снужден, скрушен, постиђен, који увиђа своју кривицу и који би да се покаје, али то не исказује речима него понашањем.* – Сáг дошáл згрукзи́н, а док је тóј работил он нé мислéл.

згрукли свр. *огули, одере.* – Згруклено колéно, дабóме да е згруклено кáд си млóго клечáл.

згруклóтина ж *огуљено место на телу или чему другом.* – Згруклóтинуту да премíјеш сáс лóуту рећíју, íма те прво штипé, а пóсле че те мáне.

згруклóше свр. у пеј. значењу **1.** *огули, одере.* – Свé сам се згруклóсáл док сам се качíл по онíја бáгрење. **2.** *скине са себе, свуче.* – Згруклóши кошулétинуту да ју опéрем.

згруклóше се свр. у пеј. значењу **1.** *огули ко́жу на неком делу свога тела.* – Згруклóсáл сам се мецу нóђе док сам се свузувáл из дрвó. **2.** *скине рубље са себе.* – Сáмо се згруклóше и остáи премењáчете у нéко ћуше.

згрукрају се свр. мн. *почну се гурати.* – Згрукрају се лóуђе пред продáвницу, ко да дáвају цáбе тóј што там íма.

згрукрија ж *шáка настала приликом топљења руде метала, згура.* – У Áлдину Рéку се јóш набди згрукрија од стáро рудáрство, од Латíна.

здрáве се свр. мн. **1.** *почну се давити и уједати (о псима, мачкама и др. животињама).* – Здрáвише се дóле нéћи кúчичи. **2.** *посвађају се, споречкају се.* – Снаáта и свекрвата чáс, чáс па се здрáве.

здрáде свр. *створи.* – Онькáв си каквогá те Бóг здрáде. – Лóуђе су здрáдени за мýку.

здрáде се свр. *створи се, роди се.* – Пóубава жéна од нóу нéма се здрáде. – Ко се можé здрáдеш такáв баксúз?

здрáвóји свр. **1.** *састави двоје.* – Да нагóдимо нéкако да се здрáвóје, да се ўзну. **2.** *упреде две нити у једну нит.* – Очу да здрáвóјим прéцу, онáк ми тáнка за цéнпер.

здрéва несвр. **1.** *дира, зачикава.* – Штó здрéваш децúту кáд ти нíшта не прáе? **2.** *смета, омета.* – Идí одóвде, немóј да ми здрéваш.

здрéва се несвр. *дира се, зачикава се.* – Не здрéвај се, да не издрéш бóј.

здрéвало с *онај који смета некоме при раду, сметало.* – Лéво здрéвало.

здрéне свр. *садене у лисник, у пласт, у крстину и сл.* – Трéбе да здрéнем лисник, ал нéма кúј да ми додáва шóму, па чу јúтре кáд је и Милáн туј.

здрéчка се свр. чешће у мн. здрéчкају се *посвађају се због ситнице.* – Тóма и Вíден се здрéчкáше окол онóј дрвó на мецú и јóш не врéве.

здијáнија ж *чудовиште.*

здóдремчáе свр. в. *додремчае.* – Здодремчáло е, па си лéгла и заспáла.

здравачáк, -чкá, -чкó *који је прилично здрав; који је нежног здравља.* – Здравачáк, здравачáк, нé му сáг нíшта

јако.

здравее несвр. *здрави, оздрављује, прездрављује.* – Почёл полък да здравее; даче Бóg да си оздравее.

здравење с *свадебни обичај међусобног љубљења пријатеља и сватова са обе стране, уз шалу и задиркивање.* – И мушћи и женсћи сватови се спрёмају за здравење и едвa чекају да се пукају с приетелји и приетелјице.

здрави се несвр. *љуби се при поздраву.* – Здраве се на пободу.

здравџа ж *чврст, неплодан слој земље који се налази испод хумуса.* – Темељ се копа до здравџу.

здравџа ж *реч која се изговара при наздрављању, при куцању чашама.* – “Ајд, здравџа”. “Бок ти здравје”.

здравџка ж *дем. и хип. од здравџа.* – Здравџка ви, на свѣ.

здравје с *здравље.* – Пѣши ми како си сѣ здравје. в. Бок ти здравје.

здравџице с *дем. и хип. од здравје.* – Чувај си здравџицето, дор га ѣмаш.

здраво ли си изр. *женски поздрав при сусрету.*

здраво сам, тѣ здраво ли си изр. *поздрав при сусрету. Отпоздрав гласи: Здраво па како.*

здрџори се свр. *смежура се, збора се, сасуши се, смањи се.* – Дрѣнѣ на дрво су ѣдре, кѣд падну онѣ се здрџоре.

здрџа несвр. **1.** *суздржава физиолошку потребу.* – Здрџа, здрџа, ал га немогó уздрџим него се умоча. **2.** *суздржава кога од плаховитости, од жустрих реакција.* – Здрџај га некако, не давај му да се љути.

здрџа се несвр. **1.** *суздржава се, уздржава се (да не плане).* – Здрџам се ко́лко мóg, али кѣд ми прићипѣ мóg и да удáрим.

здригóсан, -а, -о **1.** трп. од здригоше

који је постао пихтијаст, који се је коагулисао. – Чим питѣје несѣ здригóсане, негó до́жду онак како чóрбаве, да знаеш ел у њѣ ѣма мálко мéсо, ел несѣ доварене. **2.** *који је уљудан, који води рачуна о своме понашању.* – Кѣд си у љуђе, немој си áла, негó б́уди мálко здригóсан.

здригосувáње с *гл. им. од здригосуе (се).*

здригосѣ несвр. *чини да се течна материја коагулише.* – Сѣриште здригосѣ млекó и текá се праи сѣриње.

здригосѣ се несвр. **1.** *течна материја постаје пихтијаста, згрушава се, коагулише се.* – Питѣје веч почéле да се здригосѣју, а отóчка смо и разљѣли. **2.** *поправља понашање и владање, уводи се у ред људи.* – Глéd ко љуђе рабóте, па се и тѣ здригосѣју, немој си рѣсѣпњк.

здригóше свр. *течну материју претвори у пихтијасту масу, згруша.* – Требáло би да га здригóше ако óче, ако не мóра га расѣпемо.

здригóше се свр. **1.** *течна материја постане пихтијаста, згруша се.* – Питѣје се разљѣју по тањѣри, па се остáе на студенó да се здригóшу. **2.** *поправи понашање и владање.* – Чѣеш ли тѣ мѣн, ел це здригóшеш, ел ч те мáнем.

здрѣпа свр. *поцепа, покида.* – Немој да те здрѣпа онóј кúче.

здрѣса свр. у ауг. значењу *здрѣпа.* – Здрѣсáли га кúчичи, па дојдѣ сѣв здрѣсан и сѣѣпен.

здрѣса се свр. *поцепана се, поцепана одело.* – Свѣ се здрѣсá по онѣја србодúпци.

здрѣља свр. *клатећи неки суд сабије масу која се налази у њему.* – Кѣд напл́нимо канáте с грóзје мѣи и мálко здрѣљамо, да мóж јóш да стáне.

здрѣска свр. *стресе, струцка.* – Колкó кола́ва дрѣскају, црѣва че ми

зеленкó прил. у *зеленкастој боји*. – Учинíла га зеленкó.

зелену́ша ж зоол. в. *зеленица*¹.

зеленчи́ца ж у дем. значењу *млада зелена трава за исхрану стоке и живине*. – Чу д íм да набéрем мálко зеленчи́цу за прáсци и за кокóшће.

зеленчи́ца трава́ ж бот. *биљка из фам. Rosaceae употребљава се у народној медицини Prunus laurocerosus L.*

зеленчу́г м *поврће (нарочито шаргарепа, першун, целер и сл.)*. – Já не купу́ем зеленчу́гат, já си га са́ма пéстуем.

зеленчу́зи м в. *зеленчуг*. – Мо́ре, добрó си кьд ту́риш мálко од зеленчу́зити у ва́риво.

зеленшкó прил. у *слабој зеленкастој боји*. – Дóјде зеленшкó, али пóвише жлткó.

зелења́к м зб. **1.** *зелена трава и зелено лишиће које се као храна даје стоци и живини*. – Едвá изне́со зелења́к из ливáду. **2.** *поврће, зелен*. – Ту́раш ли и тí од онíја зелења́к у чорбу́?

зелења́кав, -а, -о в. *зеленикав*.

зеља́ник м **1.** *пита од ливадског зеља*; упор. зељник. – Já јако во́лим зеља́ник. **2.** *фиг. пр'лавитина од блата на одећи, нарочито на туру панталона*. – Глэ кољһи зеља́ник нóси на подупину!

зеље́ с бот. *биљка из фам. Cruciferae са много подврста, купус Brassica oleracea L. в. ливацко зеље*.

зељемéсо с *народно јело од куваног купуса са месом*. – Кьд ба́ба Милéва свáри зељемéсо, прсти да си издéш.

зељи́це с дем. и хип. од *зеље*. – Узé да пристáим мálко зељи́це за ручьк.

зељи́ште с *ауг. и пеј. од зеље*. – Омр́зе ми се ви́ше да ва́рим овóј зељи́ште.

зељник м в. *зељаник (1)*.

зеља́ ж *главица купуса*. – Зајци наапáли најголему зеља́. – Зеље вéч

напрайло зеља́.

зе́м м в. зам. (Оно што важи за зам исто важи и за зем).

земље́н, -а, -о **1.** *који је начињен од земље*. – У земље́н сýд éдење пóблаго него у онькьв. **2.** *који као да је од земље, који има земљану боју*. – Дошбл земље́н у лицé.

земљи́чка ж дем. од *земља*. – Посáдим га, па га покрíјем сьс сítну земљи́чку.

земљó куче с зоол. *животиња која живи под земљом и која уништава баиштенске усеве, слепо куче Spalax leucodon и Spalax typhlus*. – Замљó куче ни поéло конпíр.

земљóше се свр. 1. *претвори се у земљу*. – Кьд га закóпају он се пóсле неколкó гóдин земљóше и нéма ништа. **2.** *добије земљану боју*. – Земљосáл се од нећи бóлес. **3.** *опије се до бесвести*. – Он нé да се опи́је, него се земљóше.

зе́р речца зар. – Зе́р је морáло текá да бóде?

зерепльíв, -а, -о *који је плашљив*; упор. сурепльив, церепльив. – Зерепльíв кько зајац.

зерзели́ја ж бот. *шљива џанарика Prunus pseudoarmenica Heldr. et Sart.*

зетьк м дем. и хип. од *зет*. – Зетьк – медьк.

зи́ђ м суд којим се на бачији мери млеко; упор. циц. – Ту́ј овчари́ бéло млекó мере: / Двéста зи́ђа, петстóтина чáша. / Златнé чáше, сребрни зи́ђове (н. п.)

зија́вет м *обичај*. – Тькьв је тáм код һи́ зија́вет

зимá у прил. *служби хладно*. – Мéн зимá, а на тéб?

зи́ме прил. *зими, за време зиме*. – Зи́ме кладемо óгањ, да ни бóде тóпло, а лéте са́мо кьд ва́римо ва́риво, ел кьд нéшто печéмо.

зимелѣк м *јагње које се је ојагњило преко зиме; јагње у својој првој зими након доласка на свет.*

зимелѣћа ж *јаре које се је околило током зиме; јаре у првој својој зими након доласка на свет.*

зимљѣв, -а, -о *који је зимогрожљив.* – Млого си, брѣ Трндавиле, зимљѣв, а падне првѣна сланá тѣ си се вѣч смрзал.

зимњи, -ња, -ње (њо) *зимни, зимски.* – У зимњо време човек нигде да не пооди, него да си седѣ дѣм.

зимовача ж *зимска крушка, тј. крушка која сазри после брања, у току зиме; упор. зимовка.*

зимовина ж *храна и остало што је потребно да се презими.* – Сѣг е вáжно да обезбѣдимо зимовину, ел зѣма е дѣга.

зимовка ж *в. зимовача.*

зимсѣи шабѣј м бот. *двогодишња или вишегодишња полудрвенаста биљка, жбун жутих цветова из фам. Cruciferae шебој зимњи Cheiranthus chieri L. и Matthiola incana R. Br.*

зимувáње с *живот у току зиме; зимовање.* – Сѣг ѣду на зимувáње од бѣс, а нáше е бѣло дáл ч да преживиш и да дочѣкаш прѣлет.

зимѣска прил. *зимус; упор. зимуске.* – Зимѣска смо чѣсто ишли да лѣвимо сѣнице и дрѣђи тѣчичи.

зимѣске прил. *в. зимуска.*

зиме ко плѣвња изр. *отвори уста што највише може; почне да се свађа.*

зимни да ти кáжем изр. *ништа ти неђу ређи*

зимнула му áла изр. *све му је мало.*

зјáй несвр. **1.** *зија, зјати; упор. зјáјчи.* – Затвори врата да не зјáју. – Зјáй празнá онѣлка кућетѣрина. **2.** *не затвара се потпуно.* – Нѣгде зјáју вратáта, дѣва ми у шију. **3.** *држи широм отворена уста.* – Зјáй ко áла. **4.** *блене, пиљи.* – Квѣ зјáйш у њу?

зјáј пазáр изр. *улудо изгубљено време.*

зјáјáње с *гл. им. од зјáи.*

зјáјчѣ несвр. *в. зјáи.* – Зјáјчѣ празнá сѣба.

зјáч м **1.** бот. *једногодишња биљка из фам. Asteraceae дивља метла, пољска метла Xeranthemum annuum L.* **2.** *сваки цвет ретких латица; онај цвет који није успео да се нормално развије.* – Не бѣри зјáчат, бѣри ўбаво цвѣђе.

злáта, *в. буба злата.*

злáтен, а, -о *заст. који је од злата, злаћан.* – Положили злáтену сѣвру, / Злáтене ложѣце (н. п.).

злáти несвр. *заст. позлађује.* – Ђј, сѣколе, голѣми ѣáволе, / Кѣј ти злáти нѣђе до колѣна, / Кѣј ти злáти крила до рамѣна (н. п.)?

злáтица ж зоол. **1.** *инсект који уништава кромпирове заседе, кромпирова златица Doryphora decemlineata.* – За злáтицу стáлно трѣбу нѣви прáшкови, ел се онá на њѣ срћено навѣкне и пѣсле е онѣ немѣж ништа. **2.** *један тврдокрилац зеленкастожуте, златасте боје Mustela martes.*

злáтка ж зоол. *в. златица (1).*

злáтна дубрáвка ж *врста вина из књажевачког виногорја.*

злáтна катранѣца ж *оно што не постоји, што је ирационално.* – Чу ти кѣпим злáтну катранѣцу и стаклѣно гáјде.

Злáтоја м *име.*

злѣка несвр. *кука углас, јеца, плаче.* – Не злѣкај, мѣре, не злѣкај, слзе чеш си изровѣш. – Детѣ злѣка.

злѣка се несвр. *мучи се, пати се.*

злѣња ж *в. злица.* – Тѣј е злѣња еднá големá, мрзѣ свáкуга.

злѣца ж *зла особа, злођа; упор. злиња.* – Ма тѣј е човек злѣца, нѣма по баксѣз од њѣг.

злѣврана ж зоол. *птица слична коцу.*

– Убил зловрану.

зловрэмац м зоол. *птица дрозд*; упор ћиселопеј.

злоглédан, -дна, -дно *који је лошег изгледа*. – Никад ко овуј годин пшеница не била тóлко злоглédна. – Паву́н дошъл злоглédан некъв.

злочá ж **1.** *нечовечност, подмуклост, љутина, бес*. – Одóкле ли е сáмо тóлка злочá у тéб? **2.** *зловна жена, зла жена*. – Злочá си тí, етé квá си.

змаји́ца ж **1.** *жена змај*. **2.** *жена змаја*.

змајовít, -а, -о в. *змејовит*. – Змајовít човéк се бíје сьс áле и не дáва да пáдне грáд на пóље.

змајотрéсина ж *траг који за собом оставља змај у виду сјајних, белих крљушти*.

змајчé с дем. *од змај, мали змај, дете змаја*. – Кóњ ли је, змајчé ли је?

змéј м *змај*. – У Лисíчи вр је нóчу излазíл змéј.

змејовít, -а, -о *који је попут змаја, који има својства змаја*. – Нејé прошлó млóго врéме а срétне нéнега змејовíтога јунáка, на змејовíтога коњá.

змијá јáдовћиња ж зоол. *змија отровница*.

змијá ридóвћиња ж зоол. *змија шарка*.

змијá у пáзуће изр. *онај који за добро враћа злим*.

змијáрник м **1.** *легло змија*. – Там íма едн змијáрник. **2.** *опасна средина, много злих људи*. – Не дáл ти Бóг да се ожéниш у тíја змијáрник. **3.** *чест топоним*.

змијенíца ж зоол. в. *змијуница*.

змијунíца ж зоол. *речна риба змијоликог тела Petromyzon fluviatilis*.

змијчé с дем. *од змија, мала змија*. – Видéл сам змијчé у потóк.

змичé с в. *змијче*.

знá рет. в. *знае*. в. и: не зна колко му леб доста, не зна се куј куга трти.

знáворан, -рна, -рно *који је пун знања*. – Д íдеш код Пáнту, óн је јáко знáворан човéк, óн че ти свé растолмáчи.

знáворник м *онај који се прави да много зна*. – Кристíвој е едн голém знáворник, тéшко да ўме и колъц да зашíљи.

знáе несвр. **1.** *зна*. – Ел знáеш тáблицу млóжење? **2.** *има појма, схвата, разуме*. – Тí знáеш штó сам те днъс тражíл? **3.** *у обраћању за скретање пажње, а без значења*. – И јá ти, знáеш тí, пóјдем, па квó бúde, нéк бúde.

знáе булумáч изр. *не зна ништа, нема појма ни о чему*.

знáе гдé ђáвол спí изр. *веома је виспрен, за све је заинтересован, довитљив*.

знáје несвр. в. *знае*.

знáњице с дем. *од знање, мало знања, танко знање*. – Знáњицето му јáко т́нко.

знáчица ж дем. *од значка, мала значка*. – Накачíл на шашíр гоцá нéкве знáчице.

зобáње с гл. им. *од зобе*. – Зобáње прéшње бес лéб, мóж да пројўри човéка.

зóбе несвр. *једе зрно по зрно, кљуца*. – Јá вóлим да зóбем грóзје, а и тíчичи зóбу грóзје.

зóбне свр. **1.** *једном кљуцне и прогута*. – Јá сам мислéл зрнóто е крўпно, ал кокóшка га зóбну одеданпўт. **2.** *позобе мало, позобе понекад*. – Чу да зóбнем пешéс зрна грóзје колко да вíдим миришљáво ли е. – Зóбнем понéћипут и грóзје, али слáбо вóлим, вíше си пíнем рећíицу.

зобнíца ж (поред значења: *торба од козје длаке из које коњ једе зоб*) *фиг. глава (обично ако је велика и не много паметна)*. – Гдé си замéтнўл зобнíцуту?

зовáње с гл. им. од зове. – Ошъл у зовáње за светѣц.

зовáч м в. звач. – Ѐде зовáч да ни зовé за свáдбу.

зовé несвр. *јабуком или ракијом позива госте у сватове или на славу.* – Зовéм ви за светѣц. – Звáли смо двéста дóма за на свáдбу.

зóзбиљно прил. *стварно, озбиљно.* – Тí мýслиш зóзбиљно?

зóјле прид. *драг, драги.* – Зóјле Лáзо, глé е тéбе драго (н. п.)?

зомéси свр. рет. *замеси.* – Зомесíла сам лéб.

зóр м **1.** *страх, зебња.* – Усрáл се од зóр. **2.** *мукотрпност.* – На зóр гáзда. **3.** *притисак, сила, присиљавáње.* – Немóј тí мéн да дáваш зóр.

зóр прил. *нужно, неопходно.* – Зóр ми за пáре.

Зóра ж астр. *јутарња звезда Даница, Зорњача.* – Свé свéздице крáјем пребегнóуле, / Свэ́зда Зóра на срéд нéбо сто́й (н. п.).

зóрзаман м *тешка ситуација, безизлаз.* – Сýг је лýсно, ал кэд дóјде зóрзаман тýг чу те пítам.

зóри се несвр. *дозрева, сазрева.* – Немóј ју бéреш, остáј ју нéк се зóри.

зóриле с *клањање сунцу после пробдивене ноћи крај покојника.*

зорлáма ж бол. **1.** *слепило теглеће животиње или човека изазвано претераним радом.* **2.** *болест мишића и зглобова.*

зóрле прил. *силом, на силу, насилно, са тешкоћом, једва;* упор. сорле. – С његовóу шуко́лу зóрле йде. – Зóрле сам га натерáла да кúпи нóво решéто.

зорлеисáње с гл. им. од зорлеише.

зорлеише несвр. в. *зорлисуе.* – Цáбе га тí зорлеишеш, ако он не набди за пóтребу да работи, нéма од тој ништа.

зорлиса́ва несвр. в. *зорлисуе.*

зорлиса́ње с гл. им. од зорлише.

зорлисува́ње с гл. им. од зорлисуе. – Ако не мóж лéпим, зорлисува́ње ўце не помáга.

зорлисуе несвр. *силом тера кога што ради, приморава;* упор. зорлише, зортисуе. – Јá нíкуга не зорлисуем, свáкоме е на во́љу.

зорлише несвр. в. *зорлисуе.* – Ел те јá зорлишем? Јóк брáте.

зóрно прил. *неопходно.* – Нé зóрно да ми óдма врнеш парéте, али да ми врнеш кэд ймаш, али немóј пóсле Петрóвден.

зорња́к м *полни чин у зору.*

зóрњи, -ња, -ње (њо) *који настаје, који се појављује у зору.*

зортисува́ње с гл. им. од зортисуе.

зортисуе несвр. в. *зорлисуе.* – Штó тí мéне зортисуеш?

зору́новщи / ски, -ска, -ско *који припада Зоруновцу, који се односи на Зоруновац.*

Зору́новци / Зору́новац м *село у општини Књажевац.*

Зору́новчанин м *становник Зоруновца, онај који је пореклом из Зоруновца.*

Зору́новчанка ж *становница Зоруновца, она која је пореклом из Зоруновца.*

зостáне свр. **1.** *заостане.* – Ако млóго зостáнеш, нíкад и нéма стíгнеш. **2.** *преостане, сачува се.* – Добрó би билó да зостáне нéћи динáр.

зостањувáње с гл. им. од зостањуе.

зостањуе несвр. *заостаје.* – Зостањуе иза дру́ђи копачí, затóј што е јóш мрлédан. **2.** *преостаје, сачува се.* – Нéчу да кáжем, зостањуе по нéћи динáр.

зрéе несвр. **1.** *постаје зрео, сазрева, зри.* – Јáблће петрóвће зрéу окол Петрóвден. **2.** *стари, постаје немоћан.* – Ђигóв дéда почéл јáко да зрéе.

зрнэ́нце с дем. и хип. од зрно, зрнце. –

Зрнѐнце, по зрнѐнце, па си ѝскљуца цѐл грѐз.

зрничка ж дем. од зрнка.

зрнка ж бела овца са тамним пегама по губици и име таковој овци; упор. зрноша. – Зрнка е нај млѐчна.

зрно с (мн. зрна, уз бр. зрни) **1.** златник, дукат, наполеон. – На верилбу е дал две зрни. **2.** тамна пега на губици беле овце. в. ко зрно.

зрноша ж в. зрнка.

зрношка ж дем. и хип. од зрноша.

зрнче с бело јагње са тамним пегама по губици и ногама.

зуб м в. бабин зуб; Бабин зуб, еде с туци зуби.

зубѓк м дем. и хип. од зуб, зубић; упор. зубич. – Никал му првњи зубѓк.

зубан м сорта кукуруза.

зубѓц м (мн. зупци) зарезак, изрезак или насађени део у облику зуба (на разним справама).

зуберица ж нејасно значење. – Ластавице, зуберице, / Бѐри пѐну за вечеру (н. п.).

зубич м в. зубѓк. – Никли му сви зубичи.

зубри несвр. пиљи; упор, субри. – Штѐ зубриш у мѐн?

зузѓма несвр. заузима, осваја. – Зузѓма цѐло пољѐто.

зузѓма се несвр. заузима са за кога или за што. – Тѐлко се зузимал за њѐг да га примују у “Цервин” али нѐ помѐгло.

зузимање с гл. им. од зузима. – Не врѐди нѐћи пѓт ни мѐлого зузимање за нѐкуга, ако тѓја изѓгра поверење.

зѓзне свр. заузме. – Он ѐче свѐ да зѓзне, доклѐ се с ѐчи види. – Кѓд сѐдне на клѓп, зѓзне мѐсто за троѓцу, толкѐ е дебѐла.

зѓја ж деч. инсекат који зуји. – Ѓма зѓја, нано!

зупченик м точак са зупцима, зупчаник. – Строшил му се нѐћи зупченик на аутото.

зѓпчес, -та, -то који је назубљен. – Дѐјду му зѓпчести лисјѐти.

зурепљив, -а, -ѐ који се плаши, који преза од некога или нечега; упор зурепљив, сурепљив. – Стално ѐка и псује по шталу и стока станѓла зурепљива

S

s *африката која настаје када се истовремено изговоре гласови д и з – дз.*

сѡбѡн м (мн. сѡбѡѡ) *женска горња одећа од куповне памучне тканине тамноплаве боје испуњена и прошивена памуком, обично без рукава, дугачка до колена, зубун.* – Пројдоше Белокриљће у сѡбѡѡ.

сѡбѡнчѡк м *дем. од сѡбѡн; упор. сѡбѡнче.* – Чим се роди онѡ му кѡпе сѡбѡнчѡк.

сѡбѡнчѡ с *в. сѡбѡнчѡк.* – Детѡнце у сѡбѡнчѡ.

сѡбѡнѡја м *мајстор који израђује зубуне.* – Сѡбѡнѡје више нѡма, ел никуј не нѡси сѡбѡѡ.

сѡвне свр. *звекне, одјекне.* – Час, час, па нѡкво сѡвне.

савнеѡѡ с *гл. им. од савни.*

сѡвнѡ несвр. **1.** *одзвања, одјекује.* – Сѡвнѡ ко у празнѡ бѡре. **2.** *звони.* – Коѡ ми ѡво сѡвнѡ?

сѡд прил. *позади.* – Он је бѡл сѡд мѡн.

сѡдѡнка ж *в. загузак.* – Сѡдѡнѡ калкѡн на кѡла се нѡгде зѡвѡ загузак, нѡгде садѡѡлка, а код нѡс сѡдѡнка.

сѡдаѡ, -ѡа, -ѡе (ѡѡ) *који је задѡн, последѡн.* – Нѡкако не вѡлим да сам сѡдаѡ, а ни прѡвѡн, вѡлим да сам по средѡну. – У сѡдѡ време ми нѡ нѡшто нѡјбоље.

сѡдне свр. *удари.* – Кѡд те сѡднем, ш да ѡкнеш ко мѡчка.

сѡднѡѡ с *гл. им. од сѡдни (се).*

сѡдни несвр. *избија дно бурету.* – Сѡдним еднѡ днѡ на бѡрево, ѡчу од ѡѡг да напрѡим кѡцу.

сѡдни се несвр. *пуни се, дебља, гоји се па изгледа као да ће пући.* – Штѡ се тѡлко сѡдниш, ч да пѡкнеш?

садѡѡница ж *дрвено буре за туриѡију које на горѡем дну има отвор колико*

за руку.

сѡдѡнѡ, -ѡа, -ѡе (ѡѡ) **1.** *који је позади, стражѡнѡ.* – Сѡди на сѡдѡѡ сѡдиште и мирѡј. **2.** *који се налази на самом крају низа, реда и сл., последѡн.* – Онѡја војнѡнци куѡ су нѡјмали онѡ су сѡдѡнѡ у стрѡј.

садѡѡлка ж *в. загузак.* – Кѡд бѡремо момѡрузу, ел грѡзје, на кѡла тѡримо садѡѡлку, онѡк не.

садѡѡнѡ ж *анат. 1. задѡна половина трупа (тела).* – Кѡд печѡш јѡгѡѡе вѡц с нѡж ел се опѡкла и садѡѡнѡта. **2.** *задѡница, стражѡница.* – Пѡдал па се убѡл у садѡѡнѡ.

сѡдѡница ж **1.** *анат. задѡница, стражѡница.* – Тѡдѡрка се уврзѡла у сѡдѡницу ко кѡбила. **2.** *задѡнѡ деѡ кошуље, сукѡѡе и сл.;* супр. предѡница. – Укаљѡла си си сѡдѡницу.

сѡдѡнѡшта ж *задѡнѡ точкови са осѡвином на запрежним колима.* – Предѡнѡшта пројдѡше, али се сѡдѡнѡштата заглавѡше.

сѡс оном. *узвик којим се опѡнаша звук који се чује при тешком паду или удару.* – Ни пѡт, ни шѡс нѡго сѡс ѡсам.

сѡсѡ несвр. *удара, удара тако да одзвања.* – Сѡсѡ га у грѡину.

сѡсѡѡ с *гл. им. од сѡсѡ.* – Сѡсѡѡ ѡсам.

сѡсѡмѡн м *ѡнај који је леѡ, здепаст и дебеѡ; готован.* – Оженѡла си се, да рѡниш сѡсѡмѡна.

сѡсне свр. **1.** *удари снажно некога тако да одјекне.* – Сѡсну га ѡ груди. **2.** *удари кога или шта о земљу.* – Сѡсну га ѡсам. **3.** *падне уз туп удар.* – Сѡсну из крѡшку.

сѡсне се свр. *баѡи се свѡм тежином на нешто.* – Сѡсне се на ѡдар са свѡ дрѡе.

сѡмба несвр. упор. сумба. **1.** *ударѡима по шиљѡтој алатки буѡи руне у неком материјалу.* – Сѡмба днѡ на решѡто. **2.**

нарочитом алатком (зумбом) буши рупе на кожи. – Сѣмба дѹвће на опасáч.

сѣмба ж в. зумба (2).

сѣмбање с гл. им. од сѣмба. – Сѣмбање дѹвће на опасáч.

сѣн оном. узвик којим се опонаша звонак звук. – Слáвко на бáбу Катарíну, кѣд нећí прѣдне, рекне: “Овде сѣн”. – Сáмо се чу сѣн и пѹче пѣнцер.

сѣне свр. звекне. – Сѣну прѣлћа, пáдоше панталóне.

сѣнђија и **сањђија** ж 1. узенгија, стремен. – Тѹри нóгу у сѣнђију, / Рíпи кóњу на грбíну (н. п.). 2. газач на ашову за риљање. – Овíја ошóв нѣма сѣнђију, и с њѣг се не мóж риља ўдлбин. 3. папуча на кочијама на коју се стаје приликом пењања у возило. – Држ се овде и стáни на сѣнђијуту, па се качí.

сѣнка несвр. звецка. – Тíјо сѣнка, долéко се чује.

сѣнкање с гл. им. од сѣнка.

сѣнћа несвр. 1. одјекује. – Кѣд чу́кнеш па празно буре онó сѣнћа. 2. в. сѣнка. – Сѣнћа ни пѣнцер кѣд прóјде камијóн.

сѣнћање с гл. им. од сѣнћа.

сѣпа несвр. удара много јако кога. – Не сѣпј га тóлко, ч га убијеш.

сѣпање с гл. им. од сѣпа.

сѣпне свр. удари много јако кога. – Ако те сѣпнем не це дíгнеш.

свѣнѣц м в. свѣнѣц.

свѣзда ж астр. звезда. – Не во́лим те, па да ти е свѣзда на чало. в. и: не сјаи ти свѣзда на чало.

свѣздан, -а, -о који је посут звездама. – Свѣздано нѣбо, Милóјчице.

свѣздáн м бот. вишегодишња биљка из фам. Fabiaceae жутих цвeтова, трава свѣздан Lotus corniculatus L.

свѣздáноша ж бела овца са тамним пегма по губици и име таквој овци.

свѣздáношка ж дем. и хип. од

свѣзданоша.

свѣздица ж 1. дем. и хип. од свѣзда. – Ел видиш онуј најмалу свѣздицу? 2. звездаст знак као обележје чина у војсци. – Капетáни íмају по трí свѣздице на рáмена.

свѣкне свр. зазвечи, звекне. – Нѣкво свѣкну.

свѣнѣц м звоно на стоци, меденица; упор. свѣнѣц, свонѣц – Чуе се свѣнѣц, врчају се óвце из пáшу.

свѣнђрица ж овца са звоном. – Свѣнђрица напред, а друђете óвце по њу.

свѣр м звер. – Мѣчка е едѣн јако óпасан свѣр.

свѣрење с гл. им. од свѣри (се).

свѣрí несвр. 1. провиди се кроз неки узани отвор. – Распúкла се врата, па свѣрí. 2. провиди се кроз неку излизану тканину. – Свѣрí му подúпина. 3. зија, зјапи. – Свѣрí празно.

свѣри несвр. плаши кога, утерује страх коме. – Немóј ми свѣриш детé, пóсле не смé сáмо да остáне у сóбу.

свѣри се несвр. плаши се, боји се; секира се. – Свѣрим се од њѣг поготóво кѣд е пијáн. – Јóвка се свѣри да л че њóан Бóрча да прѣде у школу, ел че га учíтељ остáи да понáвља.

свѣриње с. зб. од свѣр. – По áлође íма свáкакво свѣриње.

свѣрка несвр. баца брзе погледе на разне стране. – Свѣрка лѣво – дѣсно.

свѣрка ж зверка, дивља животиња. – Нóчум разне свѣрће излáзе из дѹвће и лúтају по áлогу.

свѣркање с гл. им. од свѣрка.

свѣрсѣи прил. на зверски начин. – Пóгледа ме свѣрсѣи.

свѣрчица ж дем. и хип. од свѣрка, свѣрчица. – Остáла у снѣг дíра од нѣку свѣрчицу.

свѣчí несвр. звечи, одјекује. – Де тúпни с нóгу овде да видиш ко свѣчí.

звѣчка ж *дечја играчка која звечи, звечка*. – Ако детѣ прировѣ зълъжѣ га със звѣчку.

звѣждало с *в. вудало*.

звѣждѣ несвр. *звѣжди, фијуче, хуји*. – Звѣждѣ вѣтар у комѣн.

звѣрѣње с *гл. им. од свѣри*.

звѣри несвр. **1.** *провиди се кроз неку рупицу или пукотину*. – Свѣри ти покре пѣнцер. **2.** *гледа кроз рупицу или пукотину*. – Свѣримо проз прѣше.

звѣрка несвр. **1.** *гледа кроз неки мали отвор или кроз пукотину*. – Свѣркам проз кључаѣвницу. **2.** *чкиљи нека слаба светлост*. – Нѣгде нѣкуга да срѣтнеш, кѣд иза еднѣ ѡкуку видѣмо звѣрка видало.

звѣрка ж *пукотина, рупица кроз коју се може чкиљити*. – Свѣрѣ на свѣ стране.

звѣркање с *гл. им. од свѣрка*.

звѣрне свр. *вирне, гвирне*. – Свѣрнем на врата и има квѣ да видим.

звѣрчица ж *дем. од свѣрка*. – Ако ч да глѣдаш кѣд се Смѣла кѣпе у шталу, да се поткачиш на нѣшто, па гѣре, на врата има еднѣ звѣрчица.

звѣна ж (мн. звѣне) *звоно, црквено звоно или велико школско звоно*. – Звѣна за нѣшу цркву е љиенѣ код “Гођевца” у Бѣоград. – Бѣју звѣне, мѣра да е нѣши умрѣл. в. и: не мора да биеш на сва звѣна.

звѣнар м *звонар*. – Ако ѡч пѣвисок пѣложај, бѣди звѣнар.

звѣнара ж *црквени звоник, школски звоник, звонара*. – Кѣд се искраднемо из школѣ, ми се укачимо на звѣнару и тѣј пѣшимо цѣгаре.

звѣнѣц м *в. свѣнѣц*.

звѣнѣње с *гл. им. од звѣни*. – Звѣнѣње на ѣзбуну.

звѣни несвр. *звони*. – Ел че скѣро да

звѣни, да с ѣдемо дѣм?

звѣно с *звоно*. – Бѣје звѣно д ѣду ѣаци у школѣ.

звѣнче с *дем. од звоно, мало звоно, звонце*; упор. *звонче*. – На Врбѣцу свѣко детѣ ѣма звѣнче окол шѣју.

звѣркне свр. **1.** *одскочи, скочи (о предметима кад се ударе и сл.)*. – Свѣрче ѣвер у вецу га ѣби. / Над вецу му и сѣг прѣнга стоѣ (н. п.). – Пѣзи да ти не звѣркне у ѣко. **2.** *скокне, тркне*. – Лѣнче, сѣне, звѣркни чѣс до ѣнос, да кѣпиш на дѣду цѣгаре.

звѣрнца несвр. **1.** *закера, прекорѣва, звоца*. – Ко ти се, морѣ, не досѣди цѣл дѣн да ми звѣрнцаш? **2.** *в. свѣрка*. – Рѣкал сам ти да ми вѣше не звѣрнцаш.

звѣрц *узв. за подражавање звоњѣња (телефоном, на вратима)*. – Јѣ звѣрц на звѣнче, ѡн ѡтвори врата.

звѣрца¹ несвр. **1.** *одскаче*; упор. *звѣрнца*. – Кѣд се пѣцају пѣцање онѣ звѣрцају на свѣ стране. **2.** *пада и отскаче ударајући о земљу*. – Почѣл да звѣрца град.

звѣрца² несвр. *често звони, позива (телефоном)*. – Нѣши ми стѣлно звѣрца на тѣливѣн.

звѣрцѣн м *живахна домања животиња и име таквој животињи*.

звѣрца несвр. и уч. *учестано звони (телефоном или на вратима)*. – Удномѣн нѣши звѣрца на тѣливѣнат, а не цѣ јѣви.

звѣрцање с *гл. им. од свѣрка*. – Звѣрцање със звѣнче на бициклу.

звѣрцне¹ свр. *в. свѣркне*. – Полѣк с манистата да ти некѣ не звѣрцне у огњѣште.

звѣрцне² свр. **1.** *кратко зазвони (на вратима и сл.)*. – Звѣрцну нѣши на врата. **2.** *позѣве телефоном*. – Звѣрцни му на тѣливѣн, па си му тѣ кажѣ.

звѣрцање с *гл. им. од свѣрчи*.

сврчі несвр. *зуји, бруји*. – Цёл дѣн ми нѣкво сврчі у главу.

сврчка ж **1.** *шестоугаона чигра чија свака страна носи један број (од 1 – 6) и служи за коцкање*. – Узѣли му свѣ пारे на сврчку. **2.** *накост, подвала, намешталка*. – Има му напраим сврчку, па че се чѣша гдѣ га не срби. **3.** *ударац у главу изведен одапетим прстом, чврга*. – Учѣтель Нѣша ни удара сврчѣ, кѣд нѣшто нѣ знамо кó што он бче.

себа ж зоол. *птица певачица из породице зеба, зимовка Pyrrhula pyrrhula eugoraea*.

себлоћа ж в. *себња (1)*.

себне несвр. **1.** *зебе, смрзава се*. – Сѣбну ми и рѣће и нóђе. **2.** *страхује, стрепи*. – Сѣбнем за њѣ, у рат отóде.

себноћа ж в. *себња (1)*.

себња ж **1.** *стање онога који зебе, који се смрзава*; упор. себлоћа, себноћа. **2.** *стрепња, забринутост*. – Себња ми недáва да заспѣм.

sésa несвр. **1.** *мрда задњицом напред – назад у полном чину (женски партнер)*. **2.** *завитлава, шали се*. – Немóј да ме sésаш.

sésa ce несвр. **1.** *шали се, завитлава се*. – Ел се sésаш, ел ѣстин текá билó? **2.** *ленствује, дангуби, забавља се*. – Sésa ce по вáрош, а нѣче да рабóти.

sésaљha ж зоол. в. *сувопизда (1)*.

sésne свр. **1.** *једном мрдне задњицом напред у полном чину (женски партнер)*. **2.** *превари*. – Сѣг си ме sésнул, и нѣкад више.

sésne ce свр. *превари се*. – У, мајку му, пá сам се sésнул.

сембѣр м *страх, велики страх*. – Уватѣл га нѣћи сембѣр.

семберѣње с гл. им. од *сембери се*.

сембѣри се несвр. *плаши се, веома се плаши; кочи се од страха*. – Нѣма зашто

да се сембѣриш, несѣ тѣ за нѣшта крѣв.

сѣпне се свр. *брецне се, издере се на кога*. – Јá му нѣшто рѣко, а он кѣд се сѣпну.

сереплѣив, -а, -о в. *зереплѣив*.

сѣв м в. *сивт*. – Пѣли му грѣди с сѣв, а нѣче се мáне да пѣши.

сивдóше се свр. *испуни се зифтом*.

сѣвт м *црна смоласта материја која се ствара сагоревањем дувана при пушењу, зифт*; упор. сив. – Црно е, брáте, ко сѣвт.

сѣд м *зид*. – Требáло е да прерѣпимо преко едѣн сѣд.

сѣда несвр. *подиже зид или грађевину слажући камен на камен, циглу на циглу, зида*. – Мајстор Станѣмир јáко срчено и ўбаво зѣда.

сидѣк м дем. од *зид*. – Подградѣл оздóл сидѣк да му се не сурѣва земља из њѣву.

сѣдан, -а, -о *који је од тврдог материјала (о кући)*. – Он ѣма сѣдану кѣћу.

сидáње с гл. им. од *сида*. – За сидáње цркву дошли сидарѣ из Жѣне.

сидáр м *мајстор који зида, зидар*. – Он је ѣстин сидáр, нѣ од онѣја студеноклѣпи.

сидáров, -а, -о *који припада зидару*. – Тóј е сидáров вѣсак, заборѣл га, мајће му га пијáне.

сидáрство с *зидарски посао, зидарство*. – Добрѣвој се мáе по зидáрство, а и орѣ кѣд трѣбе, ал тóј га мрзѣ.

сидáрсѣи, -ска, -ско *који се односи на зидара, који припада зидару*. – Сидáрсѣи чѣк.

сидѣна ж *остатак старог зида, зидина*. – Ума тáм нѣће сидѣне, од Латѣни ли су, од кугá ли су, Бóк ти знáе.

сидни, -дна, -дно *који се односи на зид, који је у вези са зидом*. – Он излази́л на сидне но́вине.

сидурина ж *ауг. од сид*. – Свѣ изгорѣло, остале само сидурине.

сидџ м. в. *зиђ*.

сидља м *онај који је разрок, врљав*. – Цветко Сидља.

сидљав, -а, -о *који је разрок, врљав*. – Сидљав на обе очи.

сидљи несвр. *гледа с напором, чкиљи*. – Баба едв́а сидљи, а узѣла да плетѣ.

синсов м **1.** *ленитина и напасник*. – В́арди се оди то́га синсо́ва. **2.** *приглуп младић*.

синсовчина ж *ауг. и пеј. од синсов*.

синсуљћа ж *ђинђува, минђуша*. – Ќуј си има синсуљћу она́ му се кл́ати.

сипа несвр. *скаче, одскаче*. – Сипа како́ јаре.

сипа ж *народно јело од брашна и воде кувано са сиром и машићу*; упор. *цица*. – За превѣтк кв́оч, оту́д, одову́д, па напра́имо сипу.

сипаљћа ж *скаквица на брави*. – Заглавила се сипаљћа на в́рата.

сипање с **1.** *гл. им. од сипа*. **2.** *фиг. играње у колу*. – Болу́ ме но́ђе од синобчњо сипање.

сипи свр. *в. сипне*. – Къд ни о́сети да идѣмо, срна́ сипи од лѣгало.

сипка несвр. *у дем. значењу скакуће*. – Дѣтѣ сипка на едну́ но́гу.

сипкара несвр. *скакуће*; упор. *сипкари*. – Ене́ га за́јакат гдѣ сипкара́ преко по́ље.

сипкарање с *гл. им. од сипкара*.

сипкари несвр. *в. сипкара*. – Почѣл да сипка́ри на три́ но́ђе, четвѣтата га јо́ш боли́.

сипне свр. *скочи, одскочи*; упор. *сипи*. – За́јак сипну из грма́н.

сирне свр. *гвирне, баџи поглед*,

завири. – Не мо́г да сирнем уну́тра, смр́зал се пенџерѣт.

сольа ж *зоол. говеђи штркаљ*
Hypoderma bobis.

сор м *в. зор (1)*. – На сор ни́шта не мо́ж да бу́де.

сорле прил. *в. зорле*. – Сорле смо га натерали да се жѣни.

сортира несвр. *приморава, присиљава кога*. – Немо́ј ти мѣн да сортираш.

сортирање с *гл. им. од сортира*.

ср оном. *узвик за подражавање звоња́ве телефона*. – Он мѣне ср на теливон да ми ка́же да че до́јде със жену́ код нас на вече́ру, а ми́ се томбн спрему́емо да лѣгамо.

сркало с **1.** *анат. око*. – Сркала ти испадла, да ти испадну. **2.** *светиљка, чкиљава светиљка*. – Примѣкни то́ј сркало ова́м, да мо́г да прочѣтам писмо́во. **3.** *светлост дана*. – Колко́ чу јо́ш да глѣдам бело́ сркало?

сркалце с **1.** *дем. од сркало (1, 2)*. – Кво́ ми ти е упадло у сркалцето? – Ово́ј сркалце јако́ слабо светли́је. **2.** *рупица кроз коју се може гвирити*. – Дѣ мрдни да и ја свирнем проз сркалцето!

срн оном. *узвик за подражавање звука звонџета на бициклу (обично више пута поновљеног)*. – Срн – срн, чувај да те не зга́зим.

срнси се несвр. **1.** *бубри, нараста, напиње се*. – Она́ј зрна што си посејала почѣла се срнсе, јо́ш ма́лко, па че да ницају. **2.** *љути се, дури се, пући ће од љутине*. – Немо́ј Дра́кшу ни́шта да ди́раш, он се о́дма срнси, о́че да љу́сне.

срно с рет. *зрно*. – Свѣ ни узѣли до срно, измѣли ни анбар.

субри несвр. *стоји, чека, џоња*. – Цѣлу но́ч субрим пред њо́јна в́рата, а она́ ми не отв́ара.

суи несвр. *зуји, бруји*. – Суѣ муѣ, суѣ

óсе, свé се усудјало.

сука́ ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Сурегасеае зука, рогоз, вежљика* *Heleocharis palustris* R. Br.

су́кне свр. *проговори, изусти, писне*. – Небо́ј се, несме́ она́ да су́кне.

су́мба несвр. в. зџмба.

су́мба ж **1.** *справа за бушење рупа у кожи*; упор. зџмба. **2.** *рупа на ушима оваца или коза као белега*.

су́мбул и **су́нбул** м бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Liliaceae зумбул* *Hyacinthus orientalis* L., упор. лулица.

сумбу́лк и **сунбу́лк** м бот. *дем. од зумбул*. – Расцвѣтѣл ли е се сунбу́лкѣт?

сунса́ра ж зоол. в. зеленица (2).

сурѣп м *љут човек, прек човек*.

сурепљѣив, -а, -о *који се боји некога или нечега, плашљив*. – Шт́о си то́лко сурепљѣив?

сурѣ несвр. **1.** *прозире се*. – Чр́гава почѣла да сурѣ, сќоро че се сцѣпи. **2.** *има шупљине, пукотине или ситне рупице кроз које се провиди*. – Ка́цава сурѣ, не́че да мо́ж да држи́ во́ду. **3.** *шкиљи очима, гледа кроз трепавице*. – Бѣ́ђи спѣш, а овáм сурѣш с́ очи. **4.** *једва светли нека светиљка, чкиљи*. – Лáнпава едвá сурѣ, да л не́ма гáс, ел витѣљат невеља́е?

су́рка несвр. **1.** *прозире се овде, онде*. – Почѣле му су́ркају панталóне и на колéна и на подупину. – Бу́рево су́рка по мáлко. **2.** *једва светли нека светиљка*. –

Су́рка кóлко да ви́димо пани́цу док вечеру́емо. **3.** *нагвирује, гвири*. – Су́ркај проз кључаóвницуту да ви́димо квó рабóте. **4.** *још по мало гледа, још по мало види*. – Етѣ јóш су́ркам помáлко.

су́рка ж *мала рупица кроз коју се може видети*. – Шѣрпа има су́рку на днó, трѣбе се закр́пи.

сурка́ње с гл. им. од сурка.

су́рла ж анат. нога, крак.

су́рлица ж анат. нога од стопала до колéна, цеваница, потколеница *crus*. – Засу́че бо́шчу да е се ви́де су́рлице.

сурлѣк м *патрљак стабла кукуруза који је остао да вири из земље после сече кукурузовине*; упор. батарка, батло, омашљак. – Збѣрам тѣкве по у́гар и саплѣтам се од онѣја сурлѣци.

су́рне свр. **1.** *зашкиљи, погледа кроз трепавице*. – Су́рне с еднó óко кó мачѣк. **2.** *провири, баџи поглед*. – Помѣкни вирóнгу па су́рни да ви́диш да л су јóш тáм. **3.** *пробије се нека светлост на тре нутак*. – На њѣјан пѣнџер не́ма више да су́рне видало. **4.** *разиђу се магла и облаџи и постане видније, раздани се*. – Не теја́ дњѣс да су́рне дѣн.

су́рчица ж *дем. од сурка*. – Затѣсни свѣ су́рчице, да ни не ду́ва вѣтар у сóбу!

суча́ње с гл. им. од сучи.

сучѣ несвр. *зуји, бруји*. – Сучѣ ми у у́ши од синóчњу пијáнку. – Сучѣ не́ка зелени́ца

И

и узв. **1.** за изражавање негодовања. – **И**, брѐ, штò ми тóј несí рéкал óдма. **2.** за изражавање чуђења и запрепашћења. – **И**, ала се наоблачíло.

и предл. < и[з/с] (испред неких сугласника) из. – Овíја конпíр и Сóрћичаво. – Тéрам óвце и Студенџ.

ивóра ж удубљење у стени у коме се сакупља кишица.

ивóрка ж дем. од ивора.

иглá ж **1.** танка челична шипчица са оштрим врхом и ушицама за удевање конца или без ушица за плетење. в. иде игла, ћерчаска игла. **2.** грађ. свака од четири гредице које као ивице зарубљене четворостране пирамиде пролазе кроз таван чинећи окосницу оцака. Између игала се углаве штапци и оплету пружењем, а затим оплет омаже блатом, првенствено са унутрашње, а некад и са спољне стране.

иглíчица ж бот. в. егличница *Primula veris* (L) Huds.

Игнет м име.

Игнетовдан м п. п. Св. Игњатије, 2. јануара; упор. Игњат.

Игњат м п. п. в. Игнетовдан (пример код Бадњак).

игра мéчка изр. каже се ономе који се распитује о догађају који га се не тиче.

и́гриште с **1.** површина њиве на којој је једино никло или на којој није никло засејано семење или површина њиве или ливаде на којој је извршена нека радња иза које су остали трагови у виду уништених биљака, као и свака друга површина са сличним знацима. – Пшеница нíкла на и́гришта. – Срне напраíле и́гришта по дётелину. – Кóсе му опáдле на и́гришта, на Драгомиратога.

идинíчавá бóшча ж в. бошча

единица.

идинíчавка ж в. бошча единица.

íде несвр. **1.** врши велику нужду. – Не иди́ тóј пред врата, мáрен те убíл, него онáм у кукурéг. – Откадá идеш у барéтинуту (двосмислица)? **2.** носи одећу на себи. – Стáлно íде у старе дрéе. **3.** цури, тече. – Íде ли рећи́ца на лулúту?

íде иглá изр. при кришавању женског детета мајка узме да плете да му “íде игла”.

íде на бóг да прóсти изр. иде на нечији парастос.

íде на почепíл изр. све је пошло наопако.

íде понадвóр изр. врши велику нужду. – Не мóж д íде сáм понадвóр, мóра га извóдимо.

íде понапóље изр. в. иде понадвор.

идéње с гл. им. од иде. – Квó е тóлко е́дномьн идéње понадвóр?

идí ја ч те стíгнем изр. тако каже вино ономе који га пије, тј. да ће га пијанство ухватити касније, а не одмах.

идиóтес, -ста, -сто који има особине идиота. – Гдé свé најдеш да се дружиш с тьквí, нéћи идиóтести?

идí у колосéк изр. куд сви ту и ти; немој да се истичеш нити заостајеш.

íду му (ми) л́йíје изр. теку му бале јер не може да има оно што жели, а такорећи на дохват му је.

íжа ж **1.** кућа. – Радоја напраíл úбаву íжу, сьс трí оделéња. **2.** одаја у кући у којој се налази огњиште, кухиња. – У íжу мáти мéси лéб и вáри вáриво.

íжањ м (мн. íжњи) укућанин. – Тóј си и нéћи н́йн íжањ крáдне. – Његóви си га íжњи проказáли.

ижд́ймка свр. **1.** исцеди рубље притискајући га шакама. – Праћé чу сáмо да ижд́ймкам, нéчу га изв́јам. **2.** истиска садржину неког чира. – Дáј да

ти иждѣмкам чѣрат, ѣма те мѣне. **3.** за време обеда посрче срж из шупље кости. – Он воли да иждѣмка кочѣну.

иждрѣљи свр. **1.** добије мутан, водњикав поглед (претежно од алкохола). – Иждрѣйл, необрѣтвен – грѣзан. **2.** избуљи очи у кога, нападно погледа у кога. – Штѣ си иждрѣйл у мѣн?

ѣжиште с остаѣи темеља на којима је била ижа; место на коме се налазило село. – Јутре трѣбе да растѣримо онѣ ѣжиште, че да праѣмо нѣву кѣћу. – Ўжиште (топ.).

ижлѣ с дем. од ижа (1), кѣћѣца. – Да мѣг да си напраѣм еднѣ ижлѣ.

ижлѣак м ауз. и пеј. од ижа, стара оронѣла кѣћа. – Када че се едѣнпѣт склѣока тѣја ижлѣак?

ижлѣби свр. **1.** искрѣви, извитопѣри. – Несѣ слѣбуту напраѣл како трѣбе него си ју некакѣ ижлѣбѣл. **2.** раскрѣчи, скрѣха. – Претоварѣл си колѣта, па си и затѣј ижлѣбѣл. **3.** издуби жлѣб у дрвету. – Чу да ижлѣбѣм овѣј липовѣну за шѣпур.

ижлѣби се свр. извитопѣри се, искрѣви се. – Кѣд се праѣ граѣа чакмѣра, мѣра добрѣ да се удѣрају појѣнте, ел онѣ онѣк ѣче да се ижлѣби и да се срѣши.

ижлѣвѣта ж врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разѣоју.

ѣжњѣна ж покућство. – Прокоцкѣл и ѣжу и ѣжњѣну.

ѣжњѣнка ж дем. од ижњѣна. – Колкѣ имѣ од ѣжњѣнкуту онѣ ју развѣкоше.

из предл. упор. ис са ауз. означаѣа **а.** одакле ко или што потѣче. – Онѣ су из Гѣбравниѣу. – Несѣ онѣ ис Прдѣљѣни онѣ су из Лѣубѣновѣци. **б.** унутрашњу побуду за оствѣрење нечега. – Тѣј ѣн раѣѣти из глѣупс.

изаборѣља свр. све заборавѣ, позаборавѣља. – Деѣа преко лѣти

изаборѣљају половѣн слѣвја што су учѣли у чкѣлу.

изавратосѣ свр. изударѣ некога по врату отворѣном шаком. – Кѣд несмѣ написали домаћѣ, учѣтељ ни свѣ изавратосѣ.

изѣдни свр. в. изсѣдни.

изадовѣља свр. **1.** све задовољѣ, задовољѣ свакога. – Свѣ и изадовѣлѣл, а сѣг и не чѣју за њѣг. **2.** свѣчим задовољѣ. – Изадовѣлѣл га преко свѣку мѣру и сѣг му се тѣј свѣти.

ѣзазам прил. из земље; упор. изазем, изам, изем. – Да истрѣсиш онѣја слиѣак изазѣм. – Тѣтѣ неѣкво ѣзазам.

ѣзазем прил. в. изазам. – Трѣбе да се изѣвѣди конпѣр ѣзазем.

ѣзам прил. в. изазам. – Не мѣг га искуѣѣм ѣзам.

изаменеѣ свр. све замени, промени. – Гоѣа пѣклѣни од свѣдбу изаменеѣѣмо за дрѣго квѣ ни трѣбе.

изѣми свр. избѣви из невоље, спасѣи.

изанпѣт прил. **1.** одјѣдном, одјѣдампѣт. – Ел мѣж изанпѣт да прѣсѣчѣш овѣј дрѣвѣ? **2.** изненада. – Изанпѣт ѣстрѣа из ѣлогу та ме ѣплаши.

изѣпе свр. изуѣѣда. – Изѣпѣл ју нећѣ по врат.

изѣпѣна свр. све закѣлча, закѣлча сва врата. – Вѣчерѣм изѣпѣнам свѣ врата.

изѣпѣна несвр. запѣње из све снаге. – Изѣпѣна с онѣј мѣтку, ѣче га убѣје.

изѣпѣна се несвр. **1.** замахѣје из све снаге. – Немѣј се млѣго изѣпѣнаш кѣд га бѣјѣш. **2.** у недостатку доказа повишѣним гласом жѣли да што докаже. – Не изѣпѣнај се, мѣш те нећѣ вѣти на зѣб.

изѣпинање с гл. им. од изѣпина (се).

изѣпне свр. **1.** замахне из све снаге. – Изѣпне да га удѣри, а јѣ држ за товѣгѣту. **2.** удари снажно нечим. – Немѣј те изѣпнем с овѣј мѣтку.

изъпне се свр. **1.** *замахне из све снаге.* – Изъпне се, па га рúзне. **2.** *викне колико га грло носи.* – Ја се изъпнем и óкнем колкó мóg, ал се нíкуј не осíва.

изáпси свр. *све ухапси, похапси.* – Трéбе влáс да изáпси тíја лапóви. – Къд се изáпсе кóловође, пóсле е лýсно.

изáрчи свр. *потроши, све поарчи.* – Изарчíли смо двé кáнте мáз до Божíч.

изасéре свр. *вршећи вел. нужду избаици што из себе.* – Црéшње зóбемо са свé кочíце, па и пóсле изасéремо. – Къд едém спанаћ, јá тóј пóсле сíлом изасéрем.

изасéре се свр. *вршећи вел. нужду потпуно се испразни.* – Кóле дúма да къд едé белó мéсо од пíле, пóсле се лýсно изасéре.

изаспí свр. *одспава.* – Изаспíм еднó спањé, прóјдем се понадвóр, па пá спíм.

изаспí се свр. *добро се наспава, спава се.* – Пушти га нéк се изаспí, пóсле че га питúемо гдé е бíл. – Дíзам се къд се изаспíм. – Нéка и, нек се дóбро изаспú.

изъткáе свр. *в. исче.* – Онá дьнýс мójж да изъткáе двá мéтра постáв.

изачé свр. *исче.* – До Божíч и напредém и изачém.

изáчка свр. *извуче, извади, ишчепрка, изрчка.* – Изáчкај га с нештó, да вíдимо квó е.

íзба ж *примитивна кућа из ранијих времена у Тимоку, која је пола у земљи, пола над земљом.*

избьбь свр. *избије некога ударајући га претежно у леђа, избуба; упор.* избьпь. – Дóбро те избьбьше, текá ти и трéбе.

избáји свр. *избави, спасе.* – Пробáл сам да га избáјим, ал немогó.

избáји се свр. *избави се, спасе се.* – Мéчка га замóли да е помóгне да се избáји од невољу.

избајóше се свр. у пеј. значењу

избави се, спаси се. – Едвá се нéкако одóтле избáјосá.

избаљízга свр. *каже нешто неприлично, неумесно, нешто што не треба рећи.* – А óна тóј óдма избáљízга, затóј се на нý не поверáвај.

избантрља свр. *в. избаљизга.*

избьпь свр. *в. избьбь.* – Избьпьш га, па си пóсле мíран и тí и óн.

избарабáри свр. *изједначи.* – Нíкад човéк не мójж свé да избарабáри, úвек нéшто мóра да штрчí.

избарабáри се свр. *изједначи се.* – Тí се с нéг не мójж избарабáриш, тí си застáл.

избьцка свр. **1.** у дем. значењу *избоде, избодe ножем.* – Ньчýс га избьцкали пред кавáну. **2.** *боцкајући избуши.* – Прво избьцкьм сьс шíло, па пóсле по тéј дúвчице крпим áм.

избьцка се свр. *избоцка се, изгребе се.* – Брá шипцí, па се свé избьцкá.

избачéва свр. *заврши бачијање за ту годину.* – Лéтос га úбаво избачéвáмо.

избезóчи се свр. *изгуби стид, избеобрази се.* – Избезочíло им се детíштето, па си свáкакво прíча на мáтер.

избеснéе свр. *раљути се, разгоропади се.* – Севделíна избеснејá ко шáшава, по мужáтога.

избíва несвр. **1.** *извире.* – Лíтићев потóк избíва у Бáрсћи дéл. **2.** *рађа се сунце.* – Слнце избíва код онíја вр, у шéс сáти.

избíје óчи изр. ирон. *доведе до савршенства.* – Ч га напрáиш, па ч му избíјеш óчи.

избíчи свр. *тестером исече балван по дужини.* – Кадá че се рéшимо да избíчимо овíја трúпови?

избíчи се свр. *искриви се, извитопери се.* – Избичíла се гредá.

ízблизо прил. *из близа, из близине.* – Мóра га дúваш íзблизо, ако óч да се

заване. – Жён се ізблизо, кумі се из долék.

избљуе свр. **1.** *поврати садржину желуца.* – Свё квó поедé и попије он избљуе. **2.** *плати одједном велику своту новаца.* – Морáл сам да избљуем големé пáре за његову грéшку.

избљуе се свр. *поврати садржину желуца.* – Лéгне пијán и избљуе се покре óдар.

избрбáра свр. **1.** *претражи по свим скровитим местима у кући.* – Свё сам избрбарáла и несѣм га нашлá. **2.** *испретура, остави наред за собом тражећи што.* – Свё избрбáрано и најдено квó је тражено.

избржњуе се несвр. *реси се плитко ушивено платно.*

избрзи свр. *истерá кога, отера, отпусти.* – Избрзили га из предузеће.

избрзне се свр. *разреси се плитко ушивено платно.*

избрида свр. *извади нити из тканине.*

избрида се свр. *похаба се, искрза се.*

избрисина ж в. *обрисина (2).*

избритви свр. *избрија.* – Бритви га, бритви и надокрáјће га јóш и избритви.

избритви се свр. *избрије се.* – Къд се избритви онó му образí мáзни, ко детíње дупéнце.

избричи свр. в. *избритви.*

избричи се свр. в. *избритви се.*

избрка свр. *свуда тупне, претражи.* – Избркај му по цедила, мóж га е тáм skutáл.

избуба свр. *избије некога ударајући га у леђа, тако да одзвања.* – Избубај га да се смíри.

избубње свр. **1.** *брзо изгори дрво у пећи бубњајући.* – Сáмо што га турí у кубéто, онó избубња. **2.** *излупа, изудара, избије кога.* – Ш те избубњем ко тупанá.

избува свр. **1.** *снажним замасима или ударцима истресе тканину од прашине*

и сл. – Донесí чрђете да и избувамо. **2.** *изудара, избије некога.* – Ако те јá бóдем избувáл, нéч скóро да едéш лéб.

избунталíја свр. в. *избунти.* – Цíкурови плáсје избунталијáше дор да трéпнеш.

избунтí свр. *изгори брзо великим пламеном;* упор. избунталија. – Запáлимо стáру слáму и онá óдма избунте. – На врбóвину се не мóж огрéеш, ел онá зачáс избунтí.

избуричкa свр. *промеша неку течност дувајући у њу (о свињи);* упор. избуричкa. – Свињá сáмо избуричкa помíјете и не тејá да и пије.

избуричкa свр. в. *избуричкa.* – Избуричкa помíје и сáмо скучí.

избута свр. **1.** *гурајући извуче (узбрдо, из неког удубљења и сл.).* – Помогнí ми да избутамо колава из шáнацав. **2.** *гурајући избаци.* – Увати га за рáмена и избута га надвóр. **3.** *фиг. превали преко главе.* – Квó свё несмó прошлí, па че и тóј да избутамо.

избутување с гл. им. од *избутуе.*

избутуе несвр. **1.** *гурајући извлачи.* – Сабрáли се та избутују онóј áуто штоно слетéло ода дрúм. **2.** *гурајући избацује.* – Јá га избутуем, али он се уватíл за чёрчива и не мóг му нíшта.

избучí свр. **1.** *испенуша, заврши се реакција кратког а бучног пенушања.* – Къд пúштиш онúј голéмуну пíлулу, не знам ко се звáше, у вóду, онá избучí и растóпи се. **2.** *бол. заврши се штипање, пецкање након кратког деловања каквог медицинског и сл. препарата.* – Ако премíеш рáнуту с овóј, онó че да избучí, ал íма те мáне. **3.** *прохуји нередовно стање у друштву.* – И тóј че да избучí, па ци бóде ко што си е билó.

избучкa свр. **1.** *бућкајући направи масло.* – Оцúтра смо избучкáли двé ћíла мáсло. **2.** *бућкајући на шмрку извади воду (прву воду том приликом, ону која*

је стајала у цеви). – Прво воду малко избучкај, па после завани.

извади свр. *испише из школе*. – Нема имало куј да чува овце, па ме башта извадил из чкóлу.

извара ж **1.** *кувана сурутка*. – Къд нема млекó добра е и извара. **2.** *сир од куване сурутке, уствари скинут горњи, гуићи слој куване сурутке*.

извара свр. *превари*. – Извара ме, жéна ћисала.

извара се свр. *превари се*. – Извара се, уладо се млада.

изварди свр. **1.** *увреба, затекне на делу*. – Чу га извардим къд се најмалко на́да. **2.** *изазове на страну, издвоји од осталих*. – Изварди га на́само, па га прéби.

извари свр. **1.** *скува све што је било за кување, потроши намирнице кувајући*. – Изварила сам васуљ, сѓг нема више квó да варим. **2.** *добро скува оно што кува*. – Маз дóбро да ми извариш, а не да га остаиш онак, па да се поквари.

извача свр. *све похвата*. – Къд дојдем лéти на рáспус, извачам свé рíбе по Тимóк – валил се Матéја.

извача се свр. мн. *сви се ухвате*. – Извача се на́род за руће, па игра. – На Ђурђовдн се извачају момци и девојће, па овíјају окол цркву.

извашари свр. **1.** *проведе се на вашару*. – Ел га дóбро извашари, приетелу? **2.** *купи нешто на вашару*. – Квó извашари?

извашари се свр. *проведе се на вашару*. – Јако се убаво извашари, потроши си парíцете колкó и има, и сѓг – ћут.

изведри свр. **1.** *избистри се неко чорбасто, посно јело*. – Чорбава ти, жéно, јако некаква изведрила. **2.** *потроши се, поарчи се, остане се без ичега (о намирницама, о ономе што је*

за јело). Изведрило, нема квó да се еде.

извезе се свр. **1.** *напне се, надује се*. – Къд се крава напасе дéтелину она се извезе, са́мо што не пукне. **2.** *удебља се преко мере*. – Магдалéна се извезла ко возни́к.

изветáе свр. в. *оветае*. – Стой ли дрéа на слнце она срчено изветáе.

изветрае свр. упор. *изветрее*. **1.** *изветри, испари*. – Затвори шишéто да ти не изветрае бенсíнат. **2.** *на ваздуху изгуби нека своја својства, ослаби*. – Къд вино седí у отворен сýд, онó срчено изветрае. **3.** *излапи, посенили*. – Стáр човек изветрае и више ништа не пáнти.

изветрее свр. в. *изветрае*. – Ако га не затíснеш íма да изветрее. – Нема дóбро за пијéње, изветрело. – Тí си, морí, прлэг изветрела.

извѐцба свр. *вежбањем кога научи*. – Цíгање извѐцбају мѐчку да игра и да тѐра тóчак.

извѐцба се свр. *стекне вештину и искуство у нечему*. – Сѓг се извѐцбал, па убаво писуе. – Извѐцбал се да лѐже.

извештае свр. *овлада неком вештином, постане вешт у неком послу*. – Сѓг íде дóста тѐшко, ал къд извештаем тѓ че да бóде бóље. – Јóш му несѓм бѓш извештáл, íма врѐме, чу да научим.

извíја¹ несвр. *увијајући цеди (претежно о рубљу али и о другом)*. – Женá извíја праћé.

извíја² несвр. **1.** *вије нас или нека дивља животиња*. – Штó ли извíја кучиштено? **2.** *у пеј. значењу плаче, плаче на глас*. – Извíја ко да ју дѐру, а онó ју са́мо бíје мýжат. **3.** *смеје се гласно и отегнуто*. – Извíја ко курва.

извíје свр. **1.** *исцеди рубље увијањем*. – Са́мо да извíјем праћé. **2.** *исплете венац*. – Извíла сам трí венца зелѐнца. **3.** *искриви, увије*. – Извí тýј грању, да ни не заkáчи сéно.

извѣлчи свр. *удари некога вилом.* – Мрдај одовде, да те не извѣлчим.

извирало с *извориште више извора.*

ѣзвисин прил. *са висине.* – Глѣда ме нѣкако ѣзвисин. – Слѣзли озгѳр ѣзвисин, из Стáру плáнину.

извѣска свр. *ишиба кога танким прутѣм.* – Мѳра да извѣскам детѣно, егá би се смирѣло.

извѣти 1. *извитопери, искриви.* – Штѳо си врáтáта извѣтил, та нѣче да се затвáрају, штѳо и несѣ напраѣл какѳ трѣбе.? **2.** *увѣјањем повреди, угане.* – Нѣкако га довáти, па му извѣти рúку, та га пѳсле водѣли код Вѣту у Штрѳци да јú намѣшта.

извѣти се свр. *извитопери се, савѣје се, искриви се, усуче се.* – Да би затворѣл гѳрње крѣло на пѣнѳер мѳра се поткáчим на стѳлицу, па да се извѣтим да га довáнем. – Сировѣ дѣшѣ кѣд седú на сѣнце, ѳче се извѣте.

извѣтли свр. *све садене у витáо ради сушења (ѳ дрвеној грађи и сл.).* – Свѣ ѳвѣј дѣшѣ, штѳо су дѣнѣс докáране, јúтре ѣма да извѣтлѣмо.

извлекувáње с *гл. им. од извлекуе (се).*

извлѣкуе несвр. *в. извлѣуе.* – Извлѣкују дрвá гѳре на пúт.

извлѣкуе се несвр. *в. извлѣуе се.*

извлѣчѣ свр. *в. извлѣче.*

извлѣчѣ се свр. *в. извлѣче се.*

извлѣкувáње с *гл. им. од извлѣуе (се).*

извлѣкуе несвр. упор. *извлекуе. 1.* *извлáчи, извлáчи из нечѣга.* – Извлѣкују га из бунáр мáлко на сѣнце, а и да се одмѳри од копáње и стојáње у вѳду. – Жѣлавлѣк извлѣкуе гнѳј из чѣр. **2.** *диже кога из постѣље.* – Идѣ га извлѣкúј, дѳста е спáл. **3.** *извлáчи кога из неке неприликѣ, ѳбавѣзе и сл.* – Извлѣкуе нѣћи од вѳјску, али за пáре.

извлѣкуе се несвр. **1.** *извлáчи се од ѳбавѣза, изврдава.* – Вѣч друђи пúт какѳ

се извлѣкуе да не ѣде у áпсу. **2.** *лено устаје из постѣље.* – ѳч ли се тѣ дѣнѣс извлѣкуеш из тѣј чрђѣ, ел чѣкаш да дѳјдем да те рúзнем с еднú мѳтку?

извлѣчѣ свр. упор. *извлѣче. 1.* *довѣзе вукуђи одоздо навѣше, извѣче.* – Не мѳж да извлѣм ѳвѳј дрвѳ из потѳк. – Не мѳж га трѳица извлѣчú. **2.** *извади из нечѣга, извѣче из нечѣга.* – Циркузán извлѣчѣ зáјка из шáшѣр. – Дѣ извлѣчѣ нѣку пѳголему лѣсковáчу из дрвнѣк! **3.** *дѳбије, зарáди.* – Мѳж да извлѣм нѣшто на лúтријуту. **4.** *прѣтри, поднесе (грдњу, батине).* – Бúди мѣран да не извлѣш бѳј. **5.** *спаси нешто што му је мѳгло пропасти.* – Едвá извлѣко главнѣцуту, а зáрадуту, цáба му ћирија. **6.** *измами, изнуди што од некога.* – Ел мѳж да извлѣш нѣћи дѣнар од стáрцáтога?

извлѣчѣ се свр. упор. *извлѣче се. 1.* *изáђе вукуђи се.* – Упáдал у ћирѣчáну и не мѳш се извлѣ из нý. **2.** *фиг. избѣгне, спаси се од нечѣга, изврда.* – Глѣдам нѣкако да се извлѣм да не ѣдем у патрѳлу. **3.** *устане из постѣље.* – У нѣће врѣме се едвá извлѣче из чрђѣ.

ѣзвод м *мустрá, узорáк зá ткање, плѣтење и другѣ ручне радовѣ.* – Умам мѳлогу ўбáв ѣзвод зá ћилѣми, свѣ ми га трáже да им га дáдем.

извѳди несвр. *леже пѣлиће.* – Тáј кокѳшка вѣч дѣвѣ трѣ гѳдин извѳди пѣличѣ.

извѳдѣчá ж **1.** *биљка која се ѳстави да идуће гѳдинѣ да семе. 2.* *бот. врста биљѣ са сомѳтским листовѣма.*

извѳженѣ шáрђе ж *грн. шарѣ у грнчáрству које настáју нáношењем рáзних бѳја у конѳцентричнѣм кругѳвѣма и које се сливáјући се дѣлимѣчно мѣшáју.*

извѳзи се несвр. *надѣма се (ѳ стоци кáд се прѣјѣде или кáд пѣје вѳду).* – Глѣдам кѳ се Бúлка извѳзи кѣд пѣје вѳду.

извѳзи се свр. *прѳведе неко врѣме*

возећи се на чему, задовољи се возећи се на чему (обично деца на санкама и др.). – Убаво се извозимо нис Провалију.

извозник м згодно место на пропланку где се извозе дрва из шуме и где се товаре на кола. – Пера си подсидал извозник, па само пријде с трактор и накола дрвја у њега.

извóлви изр. формула која се изговара кад се неком што нуди (послужење, јело и сл.), изволте, изволите. – На, извóлви, узнеће! в. и: на изволви.

извóљи свр. измоли, искамчи. – Не мóж му ништа извóљиш, таква е стислица.

извољува́ње с гл. им. од извољуе. – Његово извољување нема границу.

извољуе несвр. извољева. – Стално не́кво озвољуе. – Највише извољуе за едење, за друго не́ то́лко.

Извóр м село у општини Сврљиг.

Извóрац м становник Извора, онај који је пореклом из Извора.

Извóрка ж становница Извора, она која је пореклом из Извора.

извóрщи, -ска, -ско који припада Извору, који се односи на Извор.

изврази несвр. одвезује бремене у које се био упртио. – Немóј да извразиш сенóто туј, не́го га óдма тури́ на краве.

изврази се несвр. ослобађа се бремена у које се био упртио. – Изврази се из дрва што и збирала по алогу.

извраска свр. 1. *направи пукотине, испуца.* – Слнце извраска онуј тињу то́лко да се она искорубави и напраи се скóро на паничће. 2. *опали више пута из ватреног оружја једно за другим.* – Извраскаше пушће онам у Орешак. 3. *извиче на некога јаким праскавим гласом.* – Къд му е не́што те́шко он извраска на првнóга на куга налеті. 4. *направи кокице од кукурузних зрна.* – Чу

да извраскам не́ку пуцанку за дечијуну.

извраска се свр. 1. *добије пукотине, испуца се.* – Цело лето ћиша не́ падала, па се земља свá извраскала. – Извраскале му се пете, ел цело лето иде бóс. 2. *извиче се на кога, испраска.* – За час се извраска по човека, пóсле ко да ништа не́ ни билó.

извргúља свр. 1. *ишара кривим, меандрастим линијама.* – Извргúљала шарће на естџи. 2. *избегне неку обавезу, изврда.* – Извргúљал га да не́ иде у рудник на присилан рад. 3. *извади из нечега нешто вијугаво.* – Извргúља едну егúљу из цеди́ло и рече: “Овој сам ви донел за Свџти Никóлу”.

извргúља се свр. 1. *лено се извуче из постеље и сл.* – Има га чекнеш да се топрв извргúља из чрђете, па да се омие... 2. *избегне неку обавезу, измигољи се, изврда.* – Овија се извргúља да не плати казну.

изврџеви свр. *изговори, изговори све што је имао да каже; очита лекцију коме.* – Башта си му свакакво изврџеви, а он само сложил главу и ћуті.

изврџеви се свр. *каже оно о чему је требало да ћути, ода тајну; излаје се.* – Изврџеви се пред љуци љуђе да му е син у апсу.

изврџе свр. 1. *све веже што је било за везивање.* – Изврџемо коњи за јасла, осењамо и и дадемо им зóб. 2. *одвеже терет у који се је био упртио.* – Изврџи бремене на дрвник. 3. *плати одједном велику суму новаца.* – Да купиш ауто, требе да изврџеш гоца паре.

изврџе се свр. *ослободи се терета у који се је био упртио.* – Чекни да се изврџем, па чу да дојдем.

изврља несвр. *избацује;* упор. исврља. – Изврља из подрум некакву старудију.

изврљање с гл. им. од изврља.

изврљи свр. *избаци;* упор. исврљи. – Некња изврљи́мо пшкџве јаблће.

изврљување с гл. им. од *изврљуе*. – Заболеше ме мишће од изврљување ћеремиде на онџа горе на кров.

изврљуе несвр. *избацује*; упор. исврљуе. – Изврљуе трулав конпѝр.

изврндүпи свр. **1.** *изврти, избуши*. Кљуводрвац изврндүпи шупљар тражеечи црвје, а после се туј усели друго тиче. **2.** метаф. *под присилом окрене живо створење тако да оно што му је било унутра дође са спољне стране*. – Чу те изврндүпим од ббј. **3.** *превари (у трговачком послу)*. – Пáзи се да те тија не изврндүпи.

изврндүпи се свр. **1.** у пеј. значењу *легне, легне да спава док сви други раде при чему му се највише истиче истрћена задњица, натрти се*. – Изврндүпи се у неку ладавину и само спѝ. – Госпа се изврндүпи на сјнце и снчосүе се. **2.** *преједe се на се напне*. – Изврндүпил се од едење.

изврне свр. **1.** *преврне, претури*. – Изврнүл кола. **2.** *унутрашњу страну окрене напоље*. – Изврнүл кожүв наопоко, па плаши децу.

изврне се свр. **1.** *легне*. – Чим дбјде од рабóту изврне се и заспѝ. **2.** *умре*. – Изврну се човек и гóтово.

изврнүл котъл изр. *каже се за месец кад окрене рогове ка земљи; значи биће кише*.

извртѝ свр. (поред значења: *избуши*) фиг. *превари*. – Пáзи да те нећи не извртѝ, да му евтино продадеш телцѝти.

изврча несвр. **1.** *обара, изврће, претура*. – Мѝнечък камен големá кола изврча. **2.** *унутрашњу страну окреће напоље (о тканини и одећи)*. – Она у вабрику само изврча ногáвице на панталóне, друго е не давају да рабóти. **3.** *окреће на горе (очи)*. – Штó изврчаш óчи, ко сврака на јүговину? **4.** *тије, испија*. – Само изврча чокáнчичи. **5.** *изопачава смисао, приказује*

неистинито. – Немóј сбг да изврчаш онóј квó си јучер вревѝл. **5.** *има љубавних успеха*. – Само и изврча, жѝнштинете.

изврча свр. *врати све шта је коме имало да врати*. – Къд изврчамо дүгови, тбг мбж да мѝслимо на лѝтување.

изврча се несвр. **1.** *пада, претура се*. – Не мбж ни да седѝ, негó се изврча, а мѝ га потпѝрамо с естѝци. **2.** *умире, растаје се са душом*. – Јóш јучер се почел изврча и јóш не мбж да умре.

изврча се свр. *сав се врати, сви се врате*. – Изврча се нáрод из збѝгови и пóчне да си рабóти имáње. – Къд се мбмци изврчају из вóјску, тбг пóчну да се жѝне.

изврча ўста изр. *говори криво, изврће смисао, лаже*. – Ко те не срамотá да изврчаш устáта.

изврчање с гл. им. од *изврча (се)*.

изврчи свр. *извуче удицу из отвора кроз који је била провучена*. – Из гáче изврчим стáр лáстреж и наврчим нбв. – Изврчил ми се учкүр.

изврчѝ свр. *истекне јаким млазом течност из неког суда*. – Изврчела рећѝја из буре, децá извадила чеп.

изврше свр. *све оврше што се је имало врћи, оврше*. – Извршемо прво сбв рж, па после друго квó йма.

извувүљи свр. *в. измуљи (2)*.

извүза свр. **1.** *задовољи кога клизајући га*. – Извүзá мáлко детé на сáнће. **2.** *изударá кога штапом*. – Бүди мѝран да те не извүзам с овүј товáгу.

извүза се свр. *заврши клизање или санкање; задовољи се клизајући се*. – Дьнѝс сам се извүзál елѝс какó трѝбе.

извунѝ свр. **1.** *прохуји, пројури*. – Извунеше áута начѝс у неко дбá. **2.** *изгори брзо великим пламеном*. – Къд накладеш слáму у огњѝште, она само извунѝ и нѝкакву топлбóу не напáи.

изгавеља свр. *в. изговелеја*. – Изгавеља некако на горе; на доле мџ се и скола.

изгасне свр. мн. **1.** *умре*. – Че изгаснемо ђд глади. **2.** *одумре, изумре*. – Изгасла овај села горе по планин.

изглави свр. *извади нешто што је било заглављено*. – Ако би могъл да изглавиш тџа камен, гредата би легла бџш ко требе.

изглави се свр. *извади се из онога у шта се био заглавио*. – Притџсоше ме врече, едџа се изглави.

изглади свр. *учини гладним*. – Окопатор гледа да изглади народ, да би бил мџран.

изглас прил. *из свег гласа*. – Сви га изглас окамо, ал ђн нема да се јави.

изглед м *лице куће, фасада*. – На коју че ти е стран изглед, на кџћуту?

изгледан, -дна, -дно *који је лепог изгледа, наочит*. – Девџчето им и вредно и изгледно, моглі би нашевога бџнџова да жџнимо за њџг.

изглеђава несвр. *в. изглецуе*.

изглеђавање с гл. им. *од изглеђава*.

изглецување с гл. им. *од изглецуе*. – ђчи че ме заболџ од изглецување и њџно недоодџње.

изглецуе несвр. **1.** *бира, пробира, проналазећи мане*; упор. изглеђава. – Млџго изглецуе на едење. **2.** *погледава у очековању*. – Изглецуем да л че да дџјде.

изглоби свр. *учини да нешто испадне из зглоба, ишчаши*. – Изглобил си рџку из рамо.

изглчи свр. **1.** *издржи, истраје, изгура*. – Не знам да л че да изглчимџ със жџто до Божџч. **2.** *заврши се нека јека, нека галама*. – Изглча некво еднџ вџчер код њџ, овам у комшилџкџв, кџд јџтре чџмо бџли се окол имџвину.

изгмаца свр. *изгази нешто ногама*. – Пџра џби змијџ, па ју пџсле изгмаца с онџј њџгове чизмџрине.

изгмџчи свр. **1.** *гџечећи учини меким, изгџечи*. – Требе да изгмџчимо слџвеве, да пџльсно прећипџ. **2.** *изудара некога гџечећи га коленима*. – Добро сам га изгмџчил, не це сџти да ме вџше заебџва.

изгмџра свр. *више пута нешто загџури у неку течност и извуче*. – Довџтим прџцу, па јџ сџмо изгмџрам, изгмџрам у корџто и закџчим јџ да се сџши.

изгмџри свр. *изађе испод воде на површину, изрони*. – Нџма га, нџма, па кџд изгмџри онџ му црвени ђчи од воду и од пџсџк.

изгџаса свр. **1.** *изгџечи (о рубљџ при прању)*. – Кџд пџреш врече, мџра дџбро да и изгџасаш да би се опрџле. **2.** *избије кога гџечећи га коленима*. – Бџди мџран да те не изгџасам кџко врџчу.

изгџетџ свр. *изгура, истисне*. – Полџк, полџк, па ме изгџете од клџп. – Не мџж га изгџетџмо с дрџво.

изгџџца свр. *притискајући изгџечи*. – Крпџре сџмо изгџџцам у корџто, не мџг дрџгако да и пџрем.

изговџља свр. **1.** *једва изађе уз неку узбрдицу*; упор. изгавеља. – Довдџ некако изговџля, ал на горе тџшко. **2.** *преживи, издржи, прџтури преко главе*. – Изговџлямо и овџј зџму. **3.** *извуче некога из постеље*. – Идџ изговџляј онџј лџнштину, нџче вџльда да спџ до плџдне.

изговџља се свр. **1.** *једва се извуче, искобеља се*. – Саплџто се и пџдо у еднџ ровџну, едџа се изговџля. **2.** *једва устане из постеље (од лености и поспаности)*. – Јџтром се едџа изговџля из чрџе.

изговџљисување с гл. им. *од изговџљисуе (се)*.

изговџљисџе несвр. у пеј. значењу. **1.** *гурајући и котрџајући настоји да нешто извуче из неке удубине*. – Изговџљисџе цџкови прџко канџте, а не да џзне еднџ да стџри. **2.** *диже неку*

ленишину из постеле. – Иди́ изговельису́ј ону́ј лѣнштину и битангу, да му ја не добдим.

изговельису́е се несвр. у пеј. значењу. **1.** *извлачи се из неке удубине.* – Изговельису́е се из ѣндк. **2.** *лено устаје из постеле, касно устаје из постеле.* – Изговельису́ј се еднпѹт, да не ѹзнем мѹтку.

изговельи́ше свр. у пеј. значењу **1.** *једва извуче из неке удубине нешто, искобеља.* – Не мѹг да изговельи́шем овѣја дубар гѹре на пѹт. **2.** *истера некога из постеле.* – Оч ли да се тѣ днѣнс изгѹвелишеш еднпѹт?

изговельи́ше се свр. у пеј. значењу **1.** *некако се извуче из неке удубине, једва се извуче, искобеља се.* – Проба́, проба́ и немогѹ се изговельи́шем. **2.** *једва устане из постеле, устане у неко доба.* – Оче ли се тѣја на́ш сврндѹв изговельи́ше днѣнс из одѣрѹт?

изгѹе се свр. мн. *угоје се, удебљају се.* – Ко дојдоше на влас свѣ се изгѹи́ше, а напред мршави, мршави, нѣгде и нѣ имало.

изгоре јаз изр. в. *запали се јаз изр.*

изгорѣтина ж в. *изгоротина.*

изгорѣ свр. **1.** *снажно удари некога штапом.* – Кѹд те изгорѣм по дѹпе, пѹсле че да слѹшаш. **2.** *обави полни чин (мушкарац).* – Ш те изгорѣм ко с острѹшку.

изгорѣ се свр. **1.** *задобије опекотину, озледи се нехотице се излажући високој температури.* – Изгорѣ се на кубѣ, па му еве привѣјам црвѣни лѹк. **2.** *опече се по устима јѣдући врѣду храну.* – У ма́јку му, изгорѣ се с овѹј пѹпару! **3.** *превари се па каже, излети из уста.* – Изгорѣ се, па реко онѹј што нѣ требало да казуем. **4.** *превари се, погрѣши, погрѣшно процени од чега трпи тешке последице.* – Изгорѣл се кѹд се ожѣнил с ону́ј дремљѣву курвѹлину, из она́м, нѣ знам

коѣ бѣше салѹ.

изгорѣ дѣлѣк 1. изр. *усијаним гвожђем спали црни пришит на телу.* – Дѣда Елѣнко Богданац е знал да изгорѣ дѣлѣк. **2.** *фиг. изврши полни чин.* – Девѹјче, сѣди си на дѹпе, не задѣвај се с ожѣњени лѹђѣ, да ти нѣћи не изгорѣ дѣлѣк.

изгорѹтина ж **1.** *изгорело место на телу, опекотина.* – Изгорѹтината сѣлом зараштѹе. **2.** *остатак нечега што је горело, што је загорело.* – Острѹжеш му изгорѹтинете, па едѣш онѹј што нѣ изгорѣло.

изгра́па свр. *заврши дрљање њиве.* – Почѣл сам да гра́пам и докнѹчи чу њѣвѹту да изгра́пам.

изгрѣби свр. *учини кога грбавим.* – Кѹд те ударим ш те изгрѣбим.

изгрѣбѣ свр. *захватајући чиме испразни неки суд, простор и сл.* – Узнѣ едѣн лѹнац, пѹтѣкѣв, па изгрѣбѣ онѣја рѣж из пресѣк.

изгрѣбѹтина ж *изгрѣбано место на кожи.* – Јѹш му се познавају изгрѣбѹтинете.

изгревѹе несвр. *рађа се сунце.* – Окол Петрѹвден сѣнце изгревѹе над Ба́бин зѹб.

изгрѣша свр. *начини више грѣшака, погрѣши.* – Изгрѣшамо га у увѹдѣњето, мѹра јѹтре да га на́ново увѹдимѹ.

изгрѣба несвр. *захватајући чиме празни неки суд, простор и сл.* – Изгрѣбам жѣто из пресѣк. – Бунар се сѣлом изгрѣба.

изгрѣбање с гл. *им. од изгрѣба.* – За изгрѣбање бунар че ти трѣбе нѣ кѹва, него нѣка лѣтрична пѹнна.

изгрмѣ свр. **1.** *извиче се на кога.* – Стојан изгрмѣ на онѣја њѣгѹви кѹд се врне из кавану и нѣкуј му нѣшта не смѣ рекнѣ. **2.** *прође нека гунгула, нека галама, неко нередовно стање.* – И тѹј чѹдо че да изгрмѣ за трѣ да́на.

изгрне свр. *ишчепрка, ископа испод чега*. – Кóпа, мисли да че да изгрне неће паре.

изгрува свр. **1.** *стане снажно да лупа*. – Изгруваше на врата, па кд им не отворимо, онí си отóше, мангупарија. **2.** *заврши паљбу из тешког оруђа*. – Изгруваше тóпови. **3.** *избије кога*. – Дóбро сам га изгрувал, не це сéти тóј више да пробди. **4.** *снажно изгњечи рубље и сл. током прања*. – Врече дóбро да изгруваш кд и пéреш. **5.** *окруни кукуруз*. – Изгрувал сам свú момóрузу.

изгубен, -а, -о **1.** трп. од изгуби *који је изгубљен*. – Најдóсте ли изгубену овицу? **2.** *који је душевно сломљен, скренуо памећу*. – Оди ко изгубен.

изгуди свр. **1.** *прохуји, протутњи (о временској непогоди)*. – Изгуде град преко Цáрову главу. **2.** *прође моторно возило уз свој карактеристичан звук*. – Изгудеше камијóни кьм Кáлну; јóтре чúмо, Бúгари запалили селáта. **3.** *прегрми, претури преко главе*. – Че изгуди и тáј брука.

изгужви свр. **1.** *изгужва, згужва*. – Штó си изгужвил дрéте, ел несí могъл да и стóриш кд си легáл? **2.** у пеј. значењу *истера некога из постеље, присили некога да устане из постеље*. – Иди га изгужви, глe куј е замáн!

изгужви се свр. **1.** *лено се дигне са столице, једва устане*. – Кд га учитељ прозовe, Мáрко се едвá изгужви из клóпу. **2.** *од лености једва устане из постеље*. – Има тí да посачeкаш док се óн изгужви из лeгалото.

издава свр. *све да што је имао дати*. – Издава ти мóјат мýж лeб на кúче, а јá остá глáдна.

издава несвр. **1.** *обелодањује, открива, приказује у правом светлу*. – Мóж се мажеш с квó óч, гóдине те издавају. **2.** *прелази на страну непријатеља*. – Бeнерáли су чeсто

издавали држáву. **3.** *истура, избацује неки део тела (услед болести, слабости и сл.)*. – Почeл да издава плeчи, да се грбáви.

издава се несвр. *представља се другачијим него што јесте*. – Издава се за профисера, а óн нáставник.

издавање с гл. им. од издава (се).

издави свр. **1.** *зубима искоље*. – Лисíца ни издавила кокóшће. **2.** *подави у води*. – Регрúти íс планин нíкад несú видeли големú вóду, а нáредник и тeра да плíвају – тeше и издави.

издави се свр. чешће у мн. издаве се **1.** *сви се подаве*. – За мáлко да се издавимо. **2.** *изуједају се*. – Издавише се нећи кúчичи. **3.** *посвађају се, жестоко се посвађају*. – Свекрвата и снаáта се издавише ко псeта. **4.** *заваде се и међусобно се истребе*. – Наведú нáрод та се издави измецу сeб.

издаде свр. *истури, избаци неки део тела*. – Детeто им слáбо напредуe, издалó грбíну и жлтó у лицe.

издајсћи прил. *на издајнички начин*. – Издајсћи се извлкал из тóј гужву.

издан м *потомак, изданак*. – Остáн збóгом нóви пријáтељи, / Варáмо ви док ви преварáмо, / Узeмо ви íздан што ваљаe (н. п.)

издбне свр. **1.** *издахне ваздух из плућа*. – Прóбај јáко да уздбнеш, па пóсле полк да издбнеш. **2.** *изађе ваздух из нечега у чему је био сабијен*. – Издбнула ми гúма на бициклу. **3.** *испусти душу, умре*. – Едбн дбн че и óн да издбне, свí смо мí под еднó нeбо. **4.** *проветри неку просторију*. – Отвори пeнцeр да сóбава мáлко издбне!

издани се свр. *сване, раздани се*. – Чeкни мáлко да се издани, па тбг појдí.

издбњување с гл. им. од издбње.

издбње несвр. **1.** *испушта ваздух*. – Издбње ми по мáлко сáдњата гúма, ал че да издржí до Зúничје. **2.** *умире*. –

Почёл да издъње.

издање несвр. *дани се, раздање се (после магловитог јутра)*. – Полък издање, па че и снње да огрее.

издање се несвр. *в. издање*. – Јутро беше облично и ћишно и топрв окол десет сати поче да се издање.

издџт м бол. упор. живак (2), живаци. 1. *акутно патолошко стање трбуха праћено јаким боловима; вероватно упала трбушне марамице peritonitis*. 2. *грудна болест праћена пробадима и тежким дисањем*. 3. *старачка слабост, изнемоглост*. *в. трава од издат*.

издатљивица ж бот. *в. смицаља*
Hypericum perforatum L.

издатљача ж бот. *в. смицаља*
Hypericum perforatum L.

издџиња ж бот. *в. смицаља*
Hypericum perforatum L.

издџ свр. 1. *сажваће и прогута, поједе*. – Кво му дадџ свџ издџ. 2. *уједе, угризе*. – Немој да улазиш у авлију, да те не издџ Цџка. 3. *оштети гризући (о инсектима)*. – Изџли му мољци влнџну дреу. – Неће бубе му изџле мертеци, сџг мџра да препраља крџв. 4. *измучи прекорима, грдњама, пребацивањима*. – Крс си ми изџл за овџј гџдине.

издџ се свр. 1. *похаба се, истроши се*. – Мџра да се чџсто подмазјују кџла, да се не издџ осавињете. 2. *измучи се, изнури се, не може прежалити нешто*. – Жџва се изџдо што им тџј казџ.

издџ бџј изр. *добџје батине*. – Бџди мџран да не издџш бџј.

издџва¹ несвр. *измишља и даје погрдна имена другим људима; упор. издџвеуе*. – Он на сви издџва именију, а кџд њџг џкнеш некако, тџг се срди.

издџва² несвр. *извлачи конац који је био удџнут у иглу или извлачи игле из плетива и сл.* – Не издџвај иглџту, има јџш да крпим.

издџва свр. *затури, посакрива*. – Издџва негде кључевити, па и после ни сама не мџж најде.

издџва се свр. *мноштво негде оде, посакрива се, нестане*. – Лџти се народ издџва по рабџту, па у салџ нема скџро никуј. – Издџвају се негде, не мџж и најдџш, па с венџр да и тражиш.

издџвање с гл. *им. од издџва (се)*.

издџверџ свр. *проведе живот служећи и дворећи друге*. – Што сам јџ издџверџила, ни еднџ мојџ етрџва ни половџн тџлко не.

издџвџе несвр. *в. издџва*¹. – Наквџцџли нџокол: мџчка, кџрјак, лисџца и зџјак, па си издџвџју имена.

издџјџни свр. *поднесе, издрџи, истраје*. – Да издџјџнимо овџј зџму, после чџмо лџсно. – Свџ се мџж издџјџни кџд је чџвџк млџд.

издџка свр. *подстицањем наведе некога да уради какав посаџ*. – Тџј лџнштџну не мџж да издџкаш на нџкакву рабџту.

издџела свр. *дељући направи што*. – Он издџела гџсле од јџвџра.

издџене¹ свр. *да погрдно име коме*. – Бџџци џдма издџџну имене на учџтеља.

издџене² свр. *извуче конац из игле или игле из плетива и сл.* – Издџџну ми се плетџиља.

издџерџе свр. 1. *испроси, вери*. – Синџч издџерџџмо Јџвџнку за Јџвџна. 2. *да свџма дарџве*. – Нџша Мџра џбавџ издџерџџвала свџтовџ.

издџерџе се свр. *вери се девојка*. – Рџжа се издџерџџвала за Пџнтинџга сџна.

издџџвеуе несвр. *тешко дише, умара се*. – Дџда издџџвеуе џзбрџдо.

издџџгне свр. *кришџм, на брзџну узме, здџти*.

издџџза свр. 1. *све подџгне са нижег на више место*. – Орџси, грџзје, шџпџци и дрџго кџвџ има издџџзамо џсени на товџн.

2. *присили присутне да устану.* – Сви и издиза, само да он пројде, да седне там негде у сред клупат.

издиза несвр. *подиже са нижег на више место.* – Издизамо сено на тлакану. – Кртица издиза земљу по ливаду.

издиза се свр. *сав се подигне, устане.* – Топрв кд се народ издиза на буну, тг се појаве вође.

издиза се несвр. **1.** *издиже се, истеже се увис (о човеку).* – Издиза се на прсти да довати теглу од орман. **2.** геогр. *издиже се, висок је.* – Миџор се издиза на преко две иљади метра.

издизају се свр. мн. *устану из постеље.* – Издизају се сабајле, да пуштају овце.

издизање с гл. им. од издиза (се).

издија несвр. *испушта последњи дах, умире.* – Изгледа ми да издија.

издипли свр. *лепо сложи гранчицу на гранчицу шуме за лисник; упор. истъкми.* – Дњнс мџ да издиплим за половин лисник.

издири свр. *в. одири.* – Тџко дирим и не мџ да издирим где сам гњетнула тџа чугаљ.

издџса несвр. **1.** *испушта ваздух из плућа, издише.* – Удџсај и издџсај! **2.** *испушта душу, умире.* – Издџса, а нџкако да издџне. **3.** *одише, испушта ваздух (о стварима).* – Издџса ни вџзбалат, нема квџ да рџтамо.

издџсање с гл. им. од издџса.

издџбе свр. *издуби, издуби летом или неком другом алатком рупу, јаму и др.* – Дњнс сам издџбал девет ложџце. – Требе да издџбемо јамџе да посџдимџ слџве.

издџбин прил. *из дубине.* – Тџтџе некви издџбин.

издџжи свр. **1.** *учини дџжим, издџжи.* – Чџш да издџжиш шџју само чџкај да

пџчне копџње, па косџлба и текџ редџм. **2.** *удари мџтком уздџж некога.* – Кџд га издџжи с еднџ товџгу, онџја само рџвну.

издџжи се свр. *издџжи се, опружи се.* – Издџжи се колкџ е дџг и само чџџше.

издџбџва свр. **1.** *добџје много, издџбџја.* – Колкџ си е он нџграде издџбџвал, ни брџј им се не зна. **2.** *нарађа, роди више деце.* – Издџбџвала тџлку деџџју и сџг сџма.

издџлек прил. **1.** *из даљине, из далека.* – Галџмата се прџво јџви издџлек, па пџсле све пџблизо и пџблизо. **2.** *за исказивање степена интензитета нечега најчџше са негџцијџм ни.* – Тџј ни издџлек не личџ на овџј. **3.** *не помињуџи отворено, оставџјајуџи да се наслути оно на шта се циџва.* – Немџј ти џдма, што казџли “с неба, па у рџбра”, него му га кажџ издџлек.

издџлек прил. *из далеког краја.* – Тџја су џџџе издџлек, не познавам и.

издџлми свр. *озџда на долму (зџдове дрвене грађевинске конструкције попуни цџглама “на пола цџгле”).*

издџџде свр. мн. *сви дођу, издџлазе.* – Кџд издџџде свџ гџсти тџг младенеџста зарџди да цџка џ руку.

издџрџе свр. мн. *сви укруте.* – Регрџти јџтром издџрџе пџтџе.

издџрџ м *оно што се да коме на издрџсавање, на уживавање.* – Далџ му еднџ џџвче на издрџ.

издрџџ¹ свр. *придрџи дете на рукама док оно врџи нужду.* – Ел мџж тџ да издрџџш детџто да се посџре, јџ џмам дрџгу рџботу.

издрџџ² *пружи издрџсавање, пружџ средства за живот, отхрани.* – Не знам да л чу да мџг да издрџџм синџтога на стџдију.

издрџпа свр. **1.** *испада (о снегу).* – Кџд издрџпа овџја снџг, нече ваљда нџв да дрџпне. **2.** *попада (о вођу).* – Да џче

да издріпају овíја дúдови, да си изметём обóр едьнпúт.

издрíска се свр. *избаџи редак измет из црева*. – Ако те пá напéло, идí у трње, па се издрíскај.

издрпа свр. **1.** *крупним покретима шичеше*. – Издрпај ме по грбíну, јáко ме србí. **2.** *изљуби коју, хватајући је снажно за поједине делове тела*. – Водíл ју úтавнин, па ју издрпáл.

издрпа се свр. *шичеше се крупним покретима*. – Извинéте, мóра се издрпам, увапáла ме нéка бúба за дúпе.

издрса свр. *в. издрска*.

издрска свр. упор. издрса. **1.** *искида, скида на ситне комадиће, покида, рашчерупа*. – Бéло мéсо од вáрену кóкошку да издрскаш нá ситно, на влакна, па да га пр́жиш у зелéни лúк. **2.** *изујéда и поцeпа (о псу)*. – Издрскали га кúчичи.

издрсне свр. **1.** *појави се неочекивано, искрсне*. – Однекудé издрснуше ловцíје и припуцáше на курјакáтога. **2.** *појави се након неког времена каква затурена ствар*. – “Истрвóвила сам си бритву”. “Не сећирај се, че исдрсне од нéгде она́”.

издрúса свр. **1.** *изудара некога песницама*. – Чу те издрúсам ко врéчу. **2.** *одигра неко коло чврсто се при том дрмусајући*. – Да издрúсам еднó бóро, колкó за грснице. **3.** *обави полни чин*.

издрúса се свр. *задовољи се играјући у колу*. – Синóч се чврсто издрусá.

издрúска свр. **1.** *иструцка*. – Издрускаше ме твóеве кочíје. **2.** *в. издруса (1)*. – Бúди мíран да те не издрúскам.

издрúска се свр. *иструцка се возећи се у крутом возилу по неравном путу*. – Ако ч да се вóзиш у кóњска кóла код Драђи Цурку íма сьв да се издрúскаш.

издúвчи свр. **1.** *избуши, направи рупе (дувће)*. – Издувчí му днó кóлко да

проóде зрна.

издúдње свр. *истутњи*. – Издудња на гóре кьм Пáпратну, ко да су тóпове грувáли. **2.** *буде и прође*. – И тóј че да издúдње за трí денá, па ци бúде ко си е билó.

издудúчи се свр. *легне и издужи се да ленствује*.

издúе свр. *напне, надује*. – Наедé се, па издúе мешíну ко говéдо кьд препасé.

издúе се свр. *напне се, надује се*. – Кьд се овцá напасé дéтелину она́ се издúе и лíпше.

издúља свр. *тешко одради, тешко поднесе радећи неки посао*. – Чу да издúљам и овúј гóдин и вíше мањúем тúј рáботу.

издúма свр. **1.** *каже оно што је имао казати*. – Квó му свé не íздума. **2.** *пронесе глас*. – Издумáше да од тóј што е требáло да бúде нéма нíшта. **3.** *изнесе у јавност гомилу непријатних и претежно неистинитих ствари о некоме*. – Нéћи злí лúђе свáкакво издумáше од тóј девојче и ене́ га јóш се нé оженíло.

издúма се свр. *изрекне се, каже оно о чему је требало да ћути*. – Сьг је дóцкан, издумá се пред нí.

издупетá свр. **1.** *изудара кога по стражњици*. – Дáј мóтку да га издупетáм. **2.** *испсује кога најпогрднијим речима*.

издúчи се свр. *опружи се одевен, прухи се, извали се; упор. ђегне се, плъесне се*.

изђíне свр. *мн. сви погину, изгину*. – Свá ни кра́бра тúј íзђíну вóјска. – Кудé ни вóдиш тáм, свí че да изђíнемо.

изебé свр. **1.** *испсује*. – Изебá му свé по спíсак. **2.** *превари*. – Вáрди се да те нéћи не изебé.

изебé се свр. *превари се*. – Гоцá си се изебáл у тúј рáботу.

изеданпút прил. *одједном*. – Já мóg овóј дрвó да пресечém изеданпút. – Изéде јајце изеданпút.

изедé свр. упор. *изде*. **1.** *поједе*. – Пáнта изедé цéл лéб за ручýк. **2.** *угризе, уједе*. – Немóј д íдеш у тýј авлíју, че те изедé кýче. **3.** *изједе нагризањем*. – Тóј че да изедé рцá. **4.** *подере, поцепá*. – Изедé опýнци за нéколко дáна. **5.** *намучи (у клетви)*. – Срáм да те изедé. **6.** *увреди*. – Изéде ме за срце. в. бесноча те изела.

изедéш си опýнци изр. *благи прекор ономе који каже нешто непримерено*.

изедно прил. *из једног дела, исцела*. – Óчу да ми дадéш пéт ћила мéсо íзедно.

íзем прил. в. *изазам*. – Свáко дрво растé íзем.

изéмак м **1.** *танко дрвце изникло из жилиа великог дрвета, изданак*. – Овíја изéмак мóш се пресáди. **2.** *део дрвета или које друге биљке извађен из земље*. – Изéмци сýлом горý.

изéмче с фиг. *лепо, згодно девојче*.

изéмчес, -та, -то *који је витак, танак*. – Ўбаво девојче, изéмчесто, па руменó.

изжвáњћа свр. *проговори нешто неумесно, исприча којешта, исприча оно што не би требало да прича*. – Сýг тóј што си овдé чула идí па нéгде изжвáњћај.

изжвáњћа се свр. *изговори се, излане се*. – Бíђи рéко да ћутím, па се изжвáњћа.

изжлéби свр. *раскречи, избаци из лежишта*. – Изжлéбила ти се дéсна санá.

иззвнí свр. **1.** *заврши звоњаву*. – Чéкнем да сáт иззвнí, па се дýзам. **2.** *истанорче*. – Иззвнéше сýдови низ бáсамаци, ебá му мáтер.

иззýдни свр. *избије дно бурету*; упор. *изадни*. – Смрзла се водá, па иззýднила бýрено.

иззýмби свр. **1.** *пробуши, пробије*. – Ко велíш, да на овíја сýд иззýмбимо еднó пéнцерче? **2.** *ударцем учини да што испадне из лежишта, избије*. – Иззýмби днó на бýре.

иззв́ркне свр. **1.** *испадне, искочи из места где је лежао*. – Па нé ми вáльда из óко иззв́ркал. **2.** *изгуби службу*. – Напрáил нéћи глýпости, па иззв́ркал из предузéће.

иззéбне свр. *измрзне, промрзне*. – Иззéбомо тýј зýму по Црни вр.

иззýда свр. *озидá*. – Дьнбс сам иззидáл едбн дýвар.

иззýра несвр. и уч. упор. *изсрча, изсрта*. **1.** *вири*. – Иззýра ти зелéни лýк из торбýту. **2.** *сваки час провирује, помаља се*. – Не иззýрај свáћи чás на пéнцер.

иззирáње с гл. им. *од иззира*.

иззрне свр. *провири, помоли се*. – Иззрну на врáта, пóгледа лéво, дéсно, па се врну у сóбу.

иззр́та несвр. в. *иззира*. – Иззр́та ти нóвченик из цéп, че га истрóвиш. – Сéди тýј, немóј да иззр́таш, че ни вíде.

иззр́тање с гл. им. *од изсрта*.

иззр́ча несвр. в. *иззира*. – Иззр́ча ти залóга из опýнк. – Иззр́чај пóчесто, егá га вíдиш.

иззрчáње с гл. им. *од изсрча*.

иззýва несвр. **1.** *зове некога да изађе*. – Иззýвáл сам га да излéзне из сóбу, да се нáсамо мáлко поразговáрамо и објáснимо, ал óн не тејá д излéзне. **2.** *изазивá на разрачунавање*. – Иззýва га на мегдán. **3.** *чика, зачикава*. – Бýди мýран, немóј ме иззýваш.

иззýвáње с гл. им. *од иззивá*.

иззýда несвр. **1.** *увек поједе све што му се да*. – Петрóнија Штрб́чћи е изидáл по пéт ћибáнице на еднý свáдбу. **2.** *једући прогриза*. – Ако в́нене дрéје не

посóлиш с навталѝн, ел им не тóриш орејóв лѝс, лѝти и мољцѝ страшно изѝдају. **3.** *изгриза наједањем.* – Рѝа изѝда желѝзо. **4.** *похаба дугом употребом и нередовним одржавањем.* – Къд се колó обрѝча, а не подмáзано, онó изѝда осавѝну, а и тульѝт му се изѝда. **5.** *мучи, кињи; срамоти.* – Изѝда ми циђѝрицу тáј áла пијáна.

изѝда свр. в. *изсида.* – Изѝдал е цѝл нóжник зáдан.

изѝда се несвр. **1.** *секира се, изједа се од секираѝце.* – Жѝва се изѝдам што сам дошла у овóј лóду вамѝлију, а тóлђи су ме тражили. **2.** *нестаје из вида будући чиме заклоњен.* – Изѝда се мѝсец.

изѝдање с гл. им. од *изида (се).*

изѝми свр. *преживи зиму, презими;* упор. *изимуе.* – Не знам, сѝне, да л чу да изѝмим овóј зимóу.

изѝмóуе свр. в. *изими.* – Изѝмóуáмо с мáлко дрáва.

изѝска¹ свр. *измоли, искамчи.* – Едвá му изѝска двáес бáњђе.

изѝска² свр. *истреби од вашију, избѝште.* – Бѝђи га изѝска, къд он си па ѝма вѝшђе.

изѝскуе несвр. безл. *захтева, неопходно је.* – Тóј да се напраѝ, тóј изѝскуе гоцá трóшак.

изјадóше се свр. у пеј. значењу **1.** *наједи се, насекира се.* – Къд чóу за тóј тóлко се изјадосá, ко нѝкад до сѝг. **2.** *изјада се коме.* – Да ѝма комé да се изјадóше, пóласно би е билó.

изјалáви свр. *учини јаловим, изјалови.* – Ударѝ га у јáјца, та га изјалáвѝ.

изјалáви се свр. **1.** *не донесе плод до краја, побаци.* – Óвце да не бѝјеш и да и не áкаш с колéна дор и рáниш, да се не изјалáве. **2.** *постане јалов.* – Кóј швáјсје, он се изјалáви, не мóж да ѝма дѝцу. **3.** *не испуне се очекивања.* – Изјалáвила му се искóрзија, на љáкатога, не си га баштá

пуштѝл да ѝде.

изјѝгње се свр. мн. рет. *изјагње се.* – Свѝ ни се óвце изјѝгњѝле.

изјóри се свр. *трѝећи потроши енергију.* – Идѝ се мáлко изјóри с дрóгу дѝцу, пóсле ч бóље да едѝш.

излагувáње с гл. им. од *излагуе (се).*

излагуе се несвр. **1.** *правда се, доказује своју невиност сумњивим доказима.* – Излагуе се да не он тóј работѝл, ал свѝ знају да е он. **2.** *извлачи се од неких обавеза сумњивим оправдањима.* – Тѝса се стáлно излагуе на нешто, сáмо да не ѝде на рáботу.

излáди свр. *охлади, расхлади.* – Па донесе излáдено пѝво из бунáр.

излáди се свр. *охлади се, расхлади се.* – Унóтра е млóго жѝшко, чу да излэзем да се мáлко излáдим.

излѝже свр. *каже неистину, слаже, превари.* – Он излѝже, чим зѝне.

излáкти се свр. *искриви се као лакат.*

излѝска свр. *углача, глачањем да сјај чему.* – Излѝскам чѝзме, муá да пáдне од нѝѝ.

излатѝње с гл. им. од *излати се.* – Че ти отђѝне главу тóј излатѝње, затóј си бóди по мѝран, не мóра свѝ тѝ да распраѝш.

излáти несвр. *излеђе;* упор. *излита.* – Лáставица излáти из гњездó.

излáти се несвр. упор. *излита се.* **1.** *узима залет.* – Излáти се да рѝпне преко бробѝњало. **2.** *говори или ради нешто пре него што размисли, излеђе се.* – Сѝне, немóј се излáтиш, чóвај се.

излѝгне свр. в. *излезне.* – Излѝгни на овáј врáта. – Тóј мóж да излѝгне на големó. – Къд излѝгне из чкóлу, óдма с óвце. – Излѝгнемо на Дѝл у неђе дóба, пóсле ни болó нође къд слáзимо надóле. – Причѝкај да излѝгне сѝнце, да опáдне росá.

излегување с гл. им. од *излегуе се*. – Цел дѣн излегување по ладавине, тој му е едина работа, на ленчугуту.

излегуе се несвр. *излежава се, ленчари*. – Док сви работе он се излегуе по ладавине.

излежување с гл. им. од *излежуе се*.

излежуе се несвр. в. *излегуе се*. – Излежуе се ко куче на паздер.

излезал на глас изр. *проучо се по лошем*.

излезне свр. упор. излегне. **1.** *изађе из неке просторије*. – Излезни надвор, има нешто да ти кажем. **2.** *иступи пред кога*. – Смѣш ли да излезнеш пред њег, онаквог големог и пијаног. **3.** *произађе, деси се*. – После мож да излезне брука. **4.** *заврши школу*. – Још лани сам излезал из школу. **5.** *попне се, испне се*. – Полк, полк, па излезне на Байр. **6.** *роди се сунце*. – Пообидмо кѣд излезне слнце. в. излезал на глас, излезне на пут, шти излезне на дупе.

излезне на пѹт изр. *заврши школу, занат и сл. и запосли се*.

излекуе свр. *излечи, извида, исцели*. – Излекувал га Вукадин из Рогоште.

излелее свр. *прође лепршајући, вијорећи*. – Излелејаше барјаци ус пѹт.

излелее се свр. *изјури се, истрчи се*. – Пушти га нек се малко излелее, па це смѣри.

излелече свр. **1.** *искука вичући леле*. – Излелечаше по њег. **2.** *измоли што плачући, искамчи*. – Излелечи нећи динар, колко за ћерацу.

излиба свр. *покуса неку течну храну (млеко, чорбу и сл.)*. – Излиба плну паницу млекó.

излида се свр. *избаци редак измет у великој количини*. – Крава се још не излидала од онуј дѣтелину.

излизóтина ж оно што је излизано. – Од сапун остала само излизóтина.

излизување с гл. им. од *излізуе (се)*.

излизуе несвр. *трењем изједа*. – Тој га њега излизуе, што се не подмазуе редóвно.

излизуе се несвр. *трењем се троши, изједа*. – Овија нóвијав сапун се нешто срчено излизуе.

изли́пче свр. **1.** *излипише, полипише*. – Излипицаше ми грдне кокóшће. **2.** *умре, помре*. – Че изли́пче народ од глади.

изли́та невр. **1.** в. *излати*. – Тиче изли́та из шупљар. **2.** *истрчава*. – Буби изли́та на друм, мóж га згази нешто, не́ко а́уто, ел камијон.

изли́та се несвр. в. *излати се*. – Што се изли́таш, ел те бѣје не́ћи по уши? – Изли́тај се колко óч, не мóж га препра́иш.

излитáње с гл. им. од *излита (се)*.

изло́мен, -а, -о трп. од изломи *који је изломљен*. – Изло́мена му лева нога.

изло́па свр. в. *полопа*. – Излопа качама́кат ко свиња.

излу́ден, -а, -о полудео, *излудео*. – Óди ко излу́ден.

изље́па свр. **1.** *изудара некога отвореном шаком по голом телу*. – Ако се не смѣриш ш те изље́пам. **2.** *набаца блато или неку другу житку масу на нешто*. – Зачас изље́пам дѹвар и ома́жем, прво с мистрѣју после с пердáшку.

изље́е свр. **1.** *нагињући неки суд учини да што из њега истекне*. – Требе да изље́еш онуј чинѣлку из онѣја котѣл, че ми требе котѣлт за неку дру́гу работу. **2.** *начини ливењем, да облик ливењем*. – Јутре требе да изље́емо бетóнску плóчу.

изље́е се свр. **1.** *изађе из корита, разлије се (о реци)*. – Кѣд Тимóк при́јде, изље́е се од Ёвик до Дубра́ву. **2.** *изађе у гомили, у маси*. – Одóкле ли се онóлђи народ изље́е?

изльиен, -а, -о *три*. од *излие*. в. ко изльиен.

изльоска свр. **1.** *изудара дете шаком по голој стражњици*. – Къд изльоскаш детё оно после мирно. **2.** *испљуска водом*. – Изльоскај га със студену воду, да се раздреме.

изльоска се свр. *испљуска се водом*. – Јутром се изльоскам на бунар. – Изльоскај се и ти, има ти се развидели пред очи.

изльоцка свр. *пропере суд изнутра дрмусајући га*. – Къд завачаш воду, крчаг прво изльоцкај.

изљуди свр. *очисти, уљуди*. – Најбоље е да сву пшеницу изљудомо одеданпут.

изљу́ска свр. **1.** *извади зрно из махуне (насуља, грашка, боба и др.)*. – Требало би вѣч да изљу́скамо овѣја грашак, стѣгал је за тој. **2.** *обије глазуру на емајлираној посуди*. – Куѣ изљу́скал овѣја лонац?

изљу́ска се свр. **1.** *зрела махуна сама пукне и зрно испадне*. – Къд отомо да беремо васуљ, он се вѣч изљу́скал. **2.** *испуца се по површини у виду љуски*. Изљу́скал се глѣц на крчаг.

изма́е свр. **1.** *машући намота прећу*. **2.** *машући испреде мање*.

изма́зни свр. **1.** *учини да што буде глатко, мазно*. – Къд Милан Ёвин изма́зни дрво (он тишљер), оно помазно од огледало. **2.** *изглади поремећене људске односе*. – Она че тој да изма́зни и има си пак живују.

изма́зни се свр. *телесно се поправи, заобли се*. – Изма́знил се па дошъл убав, а и волови му се изма́знили.

измѣ́кља свр. **1.** *истргне, извуче*. – Помогни ми да измѣ́кљамо лѣсковачуву из дрвниќ. **2.** *изудара некога мотком*. – Измѣ́кљал га нећи, па едвѣ остѣл жив.

измѣ́кља се свр. **1.** *извуче се из*

постеље, устане. – Измѣ́кља се из чрће, још не почело ни да савина. **2.** *неопажено оде, искраде се*. – Само глѣда да се измѣ́кља къд га никуј не види.

измѣ́кне свр. **1.** *идући напред прилично се удаљи од осталих*. – Бѣше прилично измѣ́кнул пред нас. **2.** *удари мотком уздуж кога*. – Ако те измѣ́кнем с товагуву, три денѣ неч да мѣж да седиш на дупе.

измѣ́кне се свр. **1.** *извуче се од неке обавезе*. – Уживѣнција му е да се измѣ́кне од рабѣту. **2.** *неопажено оде, искраде се*. – Дѣк се обрнеш, он се измѣ́кнул и нема га.

измамувѣње с гл. им. од *измамѣ*. – За измамувѣње че ти трѣбе нећи коренчѣк, онак нече да и изма́миш.

измамѣ несвр. **1.** *постиже што или добија што ласкањем, лукавошићу, преваром*. – Она му измамѣ паре. **2.** *мамѣњем изазива напоље*. – Он не искарѣе ѓвце с товагу, вѣч и измамѣ с коренчѣк.

изма́ши свр. *замахне*. – Станѣјло измаши с товагу и удари лѣвотога волѣ.

измашувѣње с гл. им. од *измашѣ*.

измашѣ несвр. *замахује*. – Немѣј ти на мѣн да измашѣеш, да ти не намѣштам кѣчине.

измеждѣри свр. **1.** *изгњечи милујући (мачку)*. – Деца къд увѣте ма́че добро га измеждѣре и пуште га къд и оно згребѣ.

измемѣња се свр. *исквари се, постане неупотребљив (о жив. намирницама)*. – Овѣја гра не врѣди да се сѣе, сѣв се измемѣуѣл.

изменѣѣе свр. *спласне, исчамри*. – Ако крушиће не обѣреш на врѣме, онѣ изменѣѣју на дрво́то.

измерѣѣти свр. в. *померѣмети*.

измѣта несвр. **1.** *избацује на површину*. – Извор вода извѣрѣла, / Шерѣн сѣндѣк измѣтѣла (н. п.). **2.**

избацује у страну док иде (о нози). – Крэнча е изметал обе нође, кьд је оділ.

измѣтне се свр. *в. изроди се.*

измѣтри свр. *сложи џепанице у кубике.* – Кьд Мијájло из Дејáновци измѣтри дрва, свírка се не вíди проз њí.

измецу предл. *између.* – Онí íду са странé, а она́ измецу њí. – Кúј ти знае квó е измецу њи. – Тóј се десíло измецу четвртáк и пéтак.

измѣшају кáпе изр. *замере се, посвађају се.* – Че измѣшају кáпе и онí, дé полáк.

измíје свр. **1.** *умије, све умије.* – Јутрóm прво измíје дéцу. **2.** *опере.* – Измíјем сúдови и поклóпим и да се оцéде.

измíје се свр. *умије се.* – Измíјем се с лáдну вóду.

измíне свр. *протекне, прође (о времену астр.).* – Мóра да чéкнемо да измíне нéко врéме, док се тóј мáлко позаборáи.

измíсли свр. *од превеликог размишљања мозак изгуби моћ мишљења, посенили.* – Чéш да измíслиш и тí твојат пáмет, па чу да вíдим на квóга чéш мајмúна тáг да личíш.

измíсли се свр. *од превеликог размишљања мозак изгуби моћ размишљања.* – Пáмет ми се, сíне, измислéл, па нíшта не пáнтим.

измíта несвр. *метлом избацује, чисти.* – Измíта пресéци, че трéбу за нóво жíто.

измитáње с гл. *им. од измита.* – Измитáње пресéци до зрño, текá е билó у óткуп.

измíца несвр. **1.** *помера на веће одстојање, измиче.* – Измíца пани́цу испред њéг. **2.** *удаљава се, одлази.* – Видó га какó измíца надóле. **3.** *полази,*

одлази. – Áјд, па мí полáк да измíцамо.

4. *пролази време, истиче време.* – Измíца ти врéме и на тéб.

измíца се несвр. **1.** *помера се на веће одстојање од чега или од кога.* – Измíца се од кубé кьд га припáри. – Штó се измíцаш од мéн, ел сáм јá шúгав? **2.** *избегава, изврдава какву обавезу.* – Измíца се да не íде на вóјну вéцбу.

измíцаљá ж *она која избегава посао.* – Јá несáм нéка измíцаљá, јá сам рáдна и поштéна женá.

измицáње с гл. *им. од измица (се).* – Измицáње од óгањ.

измíчес, -та, -то *који је витак, вижљаст.* – Девóјче измíчесто, нé трупелáсто ко неће.

измишљувáње с гл. *им. од измишљуе.*

измишљúе несвр. *измишљава.* – Стáлно измишљúе нéће комéндије.

измлазéње с гл. *им. од измлази (се).*

измлáзи несвр. **1.** *музе до краја, музе до последње капи.* – Тí, прлéга, не измлáзиш дóбро овцéте. **2.** *лукаво и вешто измамљује (новац и сл.).* – Измлáзе га тéј њíгóве жéнштине.

измлáзи се несвр. *само млеко цури из вимена.* – Нáшата крáва íма мéко вíме, па кьд јáко набречí сáма се измлáзи.

измлзé свр. **1.** *измузе све, измузе до краја.* – Измлзém свé óвце и козé. **2.** *на неосетан и леп начин све узме.* – Измлзé га онај кúрва.

измлзé се свр. **1.** *само млеко исцури из вимена.* – Ако козúту на врéме не измлзéш, она́ се сáма измлзé. **2.** *осиромаши стално давајући и плаћајући.* – Измлзó се плачáјучи рáзне дáције.

измóдри свр. **1.** *помодри, поплави од хладноће или од болести.* – Болувáл гоцá врéме, па измóдрéл. **2.** *избије кога да овај поплави.* – Ако се не примíриш íма те измóдрим. **3.** *избистри се неко јело и добије плавкасту боју.* – Чорбáва ти

неква измодрила, па нит је ўбава, нит је блага.

измобљина ж пређа или што друго вунено које су појели мољци. – Измобљинуву мџ сáмо да врљиш, ништа од њу не мџ да напраиш.

измџта црѣва изр. *распори, пробурази кога или што да му испадну црева.*

измџча свр. **1.** испусти мокраћу. – Áјде, сине, измџчај пáчето. **2.** *избаци што из организма са мокраћом.* – Доктур вели да чу ја тíја кáмен да измџчам. **3.** *помокри се у нешто.* – Измџчали му се у котбл.

измџча се свр. *испусти мокраћу, помокри се.* – Áјде, војско, измџчај се.

измџчуе несвр. *избације из организма са мокраћом.* – Измџчуе нећи песџк.

измрда свр. **1.** *ситним покретима се извуче, измигољи се.* – Неч га измрдаш. **2.** *извуче се од неке обавезе.* – Измрда га да не чáсти за áутото.

измре свр. *помре, изумре.* – Измрели стáри љуђе. – По размирицеве грдан нáрод измре.

измрка свр. *ован оплоди све овце;* упор. измрљи. – Дá л мџ едн овбн свé да и измрка.

измрка се свр. *оплоди се стадо;* упор. измрљи се. – Измркале ми се свé овце.

измрљи свр. *в. измка.* – Измрљил овбн овце, па сџг мíран.

измрљи се свр. *в. измка се.* – Свé че ми се овце измрље на врéме.

измрчи свр. **1.** *в. измка.* **2.** *узјогуни се и упропасти ствар.* – Свé би билó какџ трéбе, ал га Момчíл íзмрчи на крај, не тејá да пристáне.

измува свр. *на нередован начин, уз превару и обману добије што, постигне што.* – Измувáл да га не кáзне што увáтен у туцџ.

измуди свр. *повреди тестисе коме, удари кога ногом у тестисе.* – Кьд те

рíтнем ш те измудим.

измуди се свр. *повреди своје тестисе.* – Прерипувáл преко плџт, па се измудíл. Тека му и трéбе, ш чé тáм.

измуљи свр. **1.** *извади, извуче, изнесе (из џепа, торбе и сл.).* – Томбн се мí чудимо квџ чемо за вечѣру, кьд он íзмуљи из торбу едну овџлку рíбу. **2.** *промоли, провуче.* – Не излáзим, него сáмо измуљим глáву проз пѣнцѣр, да вíдим колкá е зимá.

измуљи се свр. **1.** *извуче се, појави се.* – Глиста се измуљи íзам. **2.** *неопажено се извуче и оде, искраде се.* – Измуљи се из чрђе да га и не осѣтим.

измуљувáње с гл. *им. од измуљуе (се).*

измуљуе несвр. **1.** *извлачи, износи, појављује нешто.* – Едномбн га измуљуе. **2.** *протура, провлачи.* – Не измуљуј глáву проз пѣнцѣр док вџз не стáне.

измуљуе се несвр. **1.** *излази испод нечега, извлачи се.* – Гúштер се измуљуе испод кáмен. **2.** *извлачи се из неке обавезе, изврдава обавезу.* – Измуљуе се из свáку гарíју, сигурно сýва нешто на кметáтога, та га овíја не рѣди.

измумуљи свр. *в. измуљи (2).* – Íзмумуљи глáву надвџр, ал пџсле неможе да ју умуљи.

изнабíва свр. **1.** *све редом набије.* – Изнабивá колци у лџзје. **2.** *добро набије.* – Мájђе му га изнабíвам.

изнаврзуе свр. *све веже, извеже.* – Љуђе изнаврзују кџњи пред кáвану.

изнада се свр. *надајући се изгуби сваку наду.* – Надá се, надá, па се изнадá.

изнајде свр. *пронађе.* – Ако си сáмо рекнѣ, он му лбсно изнајде неку ману.

изнајде се свр. *пронађе се.* – Це изнајде кúј е тџј урабџтил, нече да остáне да се не зна.

изнакачуе свр. *закачи већи број предмета.* – Изнакачуемо вѣнци пипѣр

под чандију да се шуше.

изнабди свр. *све пронађе*. – Истрове се овце, па и едвa изнабдим.

изнабди несвр. **1.** *проналази грешке, мане*. – Стaлно ми изнабди неће грешће. **2.** *измишља*. – Ко се само сеча да све тoј изнабди.

изнапiва се свр. мн. *опије се*. – Изнапiва се балавурдија, па лoм праи по салo.

изнапраља свр. *направи много чега, све направи што се је имало направити*. – Изнапраљал убаве граце.

изнарамице прил. *свом снагом замахујући чиме (удара)*. – Със сећиру, па изнарамице, па по њег.

изненад прил. *неочекивано, изненада*; упор. *изненаде, изненадо*. – Удари ме изненад, иначе би му ја показал.

изненаде прил. *в. изненад*. – Дојдоше ни гoсти изненаде.

изненадење с *изненађење*. – Тoј е за нас големо изненадење, тoј што ти причаш.

изненадо прил. *в. изненад*. – Тoј билo некако изненадо.

изненацување с *гл. им. од изненацуе (се)*.

иненацуе несвр. **1.** *изненада се појављује*. – Изненацуе девојће потавнин. **2.** *чини неочекивана дела*. – Стaлно ни изненацуе с нећи његови глупости.

изненацуе се несвр. *чуди се нечем неочекиваном, изненађује се*. – Не трéбе да се изненацуеш, тoј не ништа ново.

изнесé свр. **1.** *да род, роди (о биљкама и земљи)*. – Овој лéто дoбро изнела пшеница. – Њiвава че да изнесé двоје канате кoрење. **2.** *измисли што о некоме (обично злонамерно)*. – Изнели брyку на девојче.

изниша свр. *изљуља кога, изњише*. – Панта изниша све девојће.

изниша се свр. *изљуља се, изњише се*. – Къд се сви изнишају, љуљћа се одврзуе.

изнишне се свр. **1.** *бол. појави се, избије, нека промена на површини људског тела*. – Изнишну се бoђиње ко да си овак рекъл (показује руком како се сеје жито). **2.** *њихне се до највише тачке*. – Изнишне се на љуљћу, она врзана под плевњу, па с нoђе довати товaн.

износи свр. *дуго носећи какав одевни предмет потпуно га истроши*. – Износил сам овiја капут, трéбе ми кyпите друђи.

износи се свр. *задовољи се носећи какав одевни предмет*. – Слатко сам се износил на овéј ципиле, несy билé тешће, а несy ме ни убивале.

изњури свр. *учини да неко или нешто изгуби снагу, изнури, исцрпи*. – Чoвeка, сељака рaбота млого изњури.

изњури се свр. *изнури се, исцрпи се од тешкога рада*. – Лéти се љуђе изњури од рaботу, а зими се попопрае.

изњури се свр. *престане да се дури, прође га зловоља и ћутња*. – Мани га, нека се изњури, па че му пoсле пројде љутњата.

изњурување с *гл. им. од изњуруе (се)*. – Изњурување од рaботу.

изњуруе несвр. *изнурава, исцрпљује*. – Неспaњé изњуруе чoвeка.

изњуруе се несвр. *изнурава се, исцрпљује се*. – Дoста си се наработил, лaбни мaлко, немoј се изњуруеш.

изобaља свр. *изобара, пообара*. – Нећи му ньчьс изобaљали трмће.

изoбе свр. *појeде зрно по зрно*. – Рaде изоба двa грoза.

изовé свр. **1.** *изазове кога да изађе напоље*. – Не мoг га изовém, нече да излэзне. **2.** *својим поступком подстакне некога да нешто учини*. – Не би тoј билo

да ме он не йзва.

изовија несвр. **1.** *заобилази, иде около.* – Ја изовијам преко Барáницу, не волим пречицу преко Крсто́ве. **2.** *избегава, клони се.* – Изовијам да гледам кьд се нећи кáрају. **3.** *не казује директно, околиши.* – Кво га изовијаш, кажй га.

изовијање с гл. им. од *изовија.* – Ймаш изовијање преко Зу́ничје ако ч д йдеш у Берчи́новци.

изовитан, -тна, -тно *који чини велику заобилазницу, који заобилази (о путу).* – Ако за Кьндалицу йдеш на Жу́ковци онó пúтат јако изовитан, боље иди преко Крсто́ве.

изовитно прил. *заобилазно.* – Нечу д йдем йзовитно, чу д йм по пречицу.

изогод прил. *поступно, полако.*

изограви свр. *украси.*

изоди свр. **1.** *прође пешице, прокрстари.* – Изодим цело поље док не најдем тýј тráвку. **2.** *размрда ноге ходајући.* – Да излэзем да мáлко изодим нојёве.

изоди несвр. **1.** *рађа се сунце.* – Деца, тáм гдэ изоди с́нце тóј се зовé йсток. **2.** *излази, појављује се.* – Змéј сáмо нóчум изоди из њигóву дýвку.

изоди се свр. **1.** *прошета се, пропешачи.* – Кьд се дóбро изодим, т́г добрó сп́йм. **2.** *изађе да обави физиолошке потребе.* – Прво се изодим, па т́г лéгам.

изозгór прил. **1.** *одозго, поврх свега.* – Изозгór му т́рим кáмен, на зељéто. **2.** *из виших предела.* – Онй су изозгór, из плани́нскава сéла.

изоздóл прил. **1.** *одоздо, испод свега.* – Изоздóл је пр́во рогóжа, па слáмњача, па простóрка. **2.** *из нижих предела.* – Довóзимо ж́ито изоздóл, из Тимóк. **3.** *из дубине.* – Тутње изоздóл, издлб́йн.

изока свр. **1.** *дозивањем учини да*

неко или што изађе; упор. *исока.* – Ја чу с́нце изóкам нáпоље. – Изóкај мáчето из кúјну, да не нап́рай нећи пáкос. **2.** *извиче, издере се, изгалами.* – На њéг је нáјљсно да изóка по човéка.

изока се свр. *извиче по кога, издере се на кога.* – Кьд се изóка на некуга, т́г му л́кне.

изокол прил. **1.** *из околине, са разних страна или места.* – Доóде не сáмо нáши, него и л́уђе йзокол. **2.** *изокола, са спољне стране.* – Док онé йграју ов́ија и мёркају йзокол. **3.** *околишно, околишећи, заобилазећи.* – Пóче да ми пр́ча йзокол, йздóлек.

изокуе несвр. *дозива некога да изађе.* – Изокúем га, ал га не мóg изóкам, прлэг да не дóм.

изокуе се несвр. *подиже глас, издире се.* – Изокúе се ко бирóв, та му се йспрвин чудйше л́уђе, с́г му се н́куј не чýди, знáју да не нормáлан.

изомйца свр. *све обори са вишег на ниже место.* – С прúт изомйцам онéј лéдене мисйр́хе од чáндију.

изомйца се свр. *попада са вишег на ниже место.* – Бр́в се заљýља и свáтови се изомйцају у реку.

изонóди свр. *глагол који може заменити значење многих глагола, у најнатегнутйјој варијанти чак скоро свих, чије се значење онда утврђује на основу контекста. Ипак му у вулгарном говору значење најчешће стоји у вези са полним односима; упор.* *оноди.*

изонóди се свр. *глагол који може значити многе повратне радње; упор.* *изоноди.*

изóп м бот. *жбунаст, мирисан, декоративан полугрм висок до 60 см из фам. Labiatae. Стаб́лика је у доњем делу одрвенела, листови наспрамни, жути, некад л́убичасти, isop Hyssoptus officinalis L.*

изопо́ди свр. **1.** *проба, све проба.* – Изопо́дим свá вáрива, па и покло́пим. **2.** *пипајући провери.* – Изопо́дим кокошће, да ви́дим која́ че да снесе́. **3.** *пробајући све поједе.* – Се́де, па по́лџк, по́лџк изопо́ди сви́ чва́рцити, не о́ста б́ш ни ед́н.

изора́ти свр. **1.** *изговори, каже.* – По́сле се ка́ем што тој изора́ти. **2.** *изразговара, поразговара.* – Пуш́ти ме да изора́тим с чо́векавога квó йма да ора́тим.

изора́ти се свр. *изразговара се с ким, наприча се.* – Сре́томо се, па се до́бро изора́тимо.

изо́стри свр. *учини да што постане оштрије, изоштри; наоштри.* – Оч ми обрчаш то́чило, да изо́стрим се́ћиру?

изо́стри се свр. **1.** *дрско каже коме што, почне насртљиво да се свађа.* – Къд ти оданѓут, он се изо́стри, па ко да че да по́јде на мѣн, ја́ ймаше не́ко дрво́ у ру́ће и са́мо га кле́пну, он се́де. **2.** *захлади, јако захлади.* – Изо́стрило се вре́ме.

изоткову́е свр. *све откује, откује више комада.* – Не́ћи му начѣс из инáт изотковува́л та́рабе.

изо́тне свр. **1.** *узме на силу, отме.* – О́че ми изо́тне кома́т из ру́ће. **2.** *испољи непослушност.* – Не да́ј му да изо́тне ма́.

изо́тне се свр. **1.** *ослободи се, отргне се.* – Те́ше ми се јунѣто изо́тне из ру́ће, ал притрча́ше љу́ђе та га смири́мо. **2.** *поодрасте, ојача.* – Йзоте се, че га б́де. **3.** *испољи непослушност, отргне се од надзора.* – Изоте́л се и ни́куга не сл́ша.

изото́де свр. мн. *сви оду, оду један за другим.* – Къд си го́сти изото́де, она́ топфв тџг вечеру́е.

изоту́дашњи, -шња, -шње (шњо) *који су отуда, са те стране.* – Изоту́дашњи љу́ђе су ја́ко добри́ мајстори за гра́це.

изоцу́е се невр. **1.** *хода да би*

размрдао (болесне) ноге. – Изоцу́е се ју́тром и ве́чером, тека́ му ре́кли докту́ри. **2.** *излази да би обавио физиолошке потребе.* – Изоцу́еш ли се т́и пред спање́, ел си ле́гаш о́дма по ве́черу? **3.** *шета се да убије време, дангуби.* – Немо́ј да ми се т́и изоцу́еш ко́ усран го́луб, него се ва́чај за ра́боту.

изоцува́ње с гл. *им. од изоцуе се.*

израбо́ти свр. **1.** *уради, изради.* – Зача́с он то́ј йзработи и о́тиде си. **2.** *превари, подвали, насамари.* – Йзработи́ли га на брзи́ну. **3.** *фиг. обави полни чин.*

израбо́ти се свр. **1.** *изради се, исцрпи се од рада.* – Йзработи́ла сам се, си́не, па сџг ви́диш квá сам грба́ва. **2.** *фиг. превари се.* – У, ма́јку му, па се йзработи́, а то́лко сам паза́л.

израбо́тен, -а, -о **1.** *исцрпљен радом.* – Ја́ сам чо́век йзрабо́тен, не́мам ви́ше сна́гу да рабо́тим. **2.** *преварен, изигран.* – Йзрабо́тен на пла́ву му́стру.

изра́ден, -а, -о *в. йзработен.*

изра́ди свр. **1.** *истроши снагу радом.* – Ја́ сам йзра́ден чо́век. **2.** *испости земљу дугим обрађивањем, а неђубрењем.* – Ништа се ви́ше не ра́ца у ту́ј йзра́дену зе́мљу. **3.** *превари.* – Йзраде́ га док да рекне́ш: бри́тва.

изра́ка свр. *искашље и гласно испљуне густо испљувак.* – Не́ћи йзрака́л гр́дни ра́кољци, до́ле пред капи́ју.

изра́ка се свр. *искашље се и гласно испљуне густо испљувак.* – То́лко се не́ћи га́дно йзрака́л, да ти се цре́ва поди́гну.

изра́ни свр. *осигура храну, исхрани, прехрани.* – Ку́ј че да йзра́ни оно́лку глоту́?

изра́ни се свр. *исхрани се, прехрани се.* – Си́роти́ња се не мо́ж йзра́ни, а камо́ли не́што дру́го да пости́гне.

израсипу́е свр. *све проспе, свуда проспе.* – Израсипу́е з́рна позáм, па ни

после тѣра да и збѣрамо.

израчу́ни свр. *израчуна*. – Прво мора да се израчу́ни, да се види да ли има пара, па тѣг да се купѣе.

изра́ца свр. **1.** *роди колико је имала родити, израђа*. – Цѣгање само израцају дѣцу и пуште и да се сѣитају и да прѣсе. **2.** *престане да рађа*. – Она се израца́ла, не мѣж више да раца.

изра́ца се свр. *роди се много (деце)*. – Израцају се деца, изѣче чкѣле, па после за њи нема леб овде, него мора д иду по свет.

изра́ца се несвр. *рађајући се губи особине предака*. – Израца се народ, несѣ сагашња деца ко ми кѣд смо билѣ.

изра́цање с гл. им. од *израца се*.

изрбѣ свр. в. *изрве*.

изрбѣ свр. *изгризе, оглође*; упор. изрбе. – Дадѣш му пѣчен корен, ѓн га зачѣс изрвѣ.

изр́га свр. **1.** *изрчка, истера рчкајући*. – Изр́гам га из дѣвкату с еднѣ мѣтку, а ѣерови – држ. **2.** *израсте у висину*. – Момѣруза изр́гала кѣлко до товѣн. **3.** в. *изргѣа*. – Има ме башта изр́га збѣг тѣј.

изр́гѣа свр. *изгрди жестоко кога*. – Несѣм га бил, само сам га изргѣѣл.

изрѣбри свр. *удари некога мѣтком се (во у јарму)*. – Рѣјча се изрѣбри и ни да мѣкне. **2.** *легне порѣбарке преко ребара*. – Ако те изрѣбрим, ч ме запѣнтиш.

изрѣбри се свр. **1.** *стане порѣбарке, искриви и ленствује*. – Изрѣбри се на ѣебе и цѣл дѣн се не дѣза. **3.** *наsrне на кога, испрси се*. – Изрѣбри се на мѣн ко да че ме прогѣне.

изрѣде се свр. мн. **1.** *дођу редом један после другог, сви се изрѣђају*. – Бѣју га, па се сви изрѣде да га рѣпну по едѣнпѣт. **2.** *стану у ред, порѣђају се*. – Изрѣде се пред казан с празне пѣнице, па чѣкају да им онѣја сѣпе, кѣлко им сѣпе.

изрѣди свр. **1.** *редом изговори, наброји*. – Кѣд пѣчне да завѣја, цѣлу

вамѣлијуту изрѣди, нема никуга да прѣскѣчи. **2.** *редом обухвати каквом радњом*. – Кѣд свѣ дѣчијуту изрѣди за овчарѣ, дѣда пѣчне па од крај, од Милѣна.

изредом прил. *редом, без прѣскакања*. – Појдѣ да и кѣниш изредом, с рѣијуту, па кѣј ѣче, ѣче, кѣј нѣче, ником ништа.

изрѣзи́ли свр. **1.** *обрука, осрамѣти кога пред другима*. – Тѣј не жѣна сѣс сѣв пѣмет, има си изрѣзи́ли мужѣтога кѣд се најмѣлко нѣда. **2.** *свашта каже коме, а највише гѣмилу увредѣливих рѣчи*. – Изрѣзи́ли га на правде Бѣга.

изрѣзи́ли се свр. *обрука се*. – Свѣ си се изрѣзи́ли код приѣтељити; мѣгал си пѣмѣлко да пѣш.

изрѣмчи свр. *удари некога снажно мѣтком замахом из рамена*. – Склѣњај ми се да те не изрѣмчим.

изрѣпа свр. *изудара кога мѣтком*. – Изрѣпа га пред тѣлѣни ѣѣје.

изрѣпчи свр. *удари снажно кога мѣтком*. – Мѣра лѣвѣтога волѣ да изрѣпчиш, ако ѣч да ти тѣгѣи.

изрѣпчи се свр. **1.** *стане порѣбарке*. – Изрѣпчи се на врѣта да не мѣж да прѣјдѣш од ѣѣг. **2.** *опружи се кѣлко је дуг*. – Изрѣпчи се на слѣнце ко гѣштер. **3.** *наsrне грудима на кога*. – Тѣѣ се изрѣпчи на мѣн.

изрѣсѣти свр. *начини рѣсе на тканини ваѣењем кѣнаца*.

изрѣсѣти се свр. *тканина се похаба по ивици и начине се рѣсе од висѣћих кѣнаца*.

изрѣне свр. **1.** *избѣци ѣѣубре лѣпѣтом или вилом (из штале, ѣбѣра, тѣра и сл.)*. – Идѣ изрѣни јѣр. **2.** *проспе нешто зрнасто, ситно, изручи*. – Изрѣну пред мѣн нѣѣи дѣкати.

изрѣне се свр. *појѣви се мноштво ѣдѣдном*. – Вѣз стѣну, а из ѣѣг се изрѣну нѣрод.

изрѝпа свр. **1.** *заврши поскакивање.* – Текá јутром мálко изрѝпам, да си размрдам кочѝне. **2.** *одигра у колу.* – Изрѝпа га синóч у оро́то.

изрѝпа несвр. **1.** *искаче из нечега.* – Изрѝпају ми ја́рета из ко́чак. **2.** *искаче кроз нешто.* – Ма́чка не́че да седѝ у по́друм него изрѝпа проз мазга́љ.

изрѝпа се свр. **1.** *задовољи се скачући, поскакујући.* – Пуштѝ јаганци напри́вечер да се изрѝпају. **2.** *одигра у колу.* – Идем у оро да се изрѝпам.

изрѝпање с гл. им. од *изрѝпа*.

изрѝпи свр. **1.** *искочи из нечега.* – Ђзрѝпи за́јак из грма́н. **2.** *искочи кроз нешто.* – Видѝли га љу́ђе кѝд изрѝпѝл проз пѝнцер.

изрѝпување с гл. им. од *изрѝпуе*.

изрѝпуе несвр. **1.** *искаче из чега.* – Изрѝпују конпѝри́ из огњѝште. **2.** *искаче кроз што.* – Еднѝ изрѝпују на врата́, еднѝ проз пѝнцер, спасавају се од огњѝт.

изрѝча несвр. *изговара, говори.* – Кѝд вре́ви не изрѝча ра́зговетно, па се сла́бо разбѝра.

изрѝка свр. **1.** *снажно дувајући избаѝи слину из носа који је претходно стиснуо са два прста;* упор. *исрка.* – Изрѝкај носу́рѝнуту, немóј сва́ћи ча́с да усмрѝаш. **2.** *избаѝи слину из грла, изхракне.*

изрѝка се свр. *снажно дувајући избаѝи слину из носа који је претходно стиснуо са два прста;* упор. *исрка се.* – Сѝне, изрѝкај се, да ти не висѝ со́мур.

изрѝкуе несвр. *снажно дувајући избаѝује слину из носа који је претходно стиснуо са два прста.* – Изрѝкуе со́мури, ко пѝкавѝци.

изркување с гл. им. од *изркуе (се).*

изркуе се несвр. *снажно дувајући избаѝује слину из носа који је претходно стиснуо са два прста.* – Изркуе се по

по́ла са́т.

изрѝне свр. *в. иззрне.* – Изрѝнѝ па ви́ц.

изрѝо́вѝ свр. **1.** *прикука, заплаче.* – Изрѝо́ваше женѝ кѝд чу́ше да е страда́л. **2.** *искука, исплаче, плачући изгуби.* – Изрѝо́ваше свѝ сѝ́зе што су има́ле. **3.** *плачући нанесе себи неку повреду.* – Да си пупчѝк не изрѝо́вѝ, дете́во? **4.** *измоли, искука, искамчи.* – Едва́ изрѝо́ва не́ку цр̀кавицу.

изрѝо́вѝ се свр. *исплаче се.* – Кѝд ми не́што дотежа́е, ја́ се скѝтам у по́друм, па се изрѝо́вѝм.

изрѝо́ви¹ свр. *извади из ровнице, извади из трапа.* – Идѝ изрѝо́ви цвѝкла за свѝње.

изрѝо́ви² свр. *избечи очи, погледа зликовачки;* упор. *изрѝовчи, изрѝогљѝ.* – Изрѝо́ви у те́б ко говѝдо, стра́ да те сѝ́зне.

изрѝо́ви се свр. *избечи се, погледа зликовачки.* – Изрѝо́ви се на сва́куга, не подно́си ни́куга.

изрѝо́вчи свр. *в. изрѝови².* – Штó си изрѝовчѝл у човѝкатаго́?

изрѝо́гљѝ свр. *в. изрѝови².* – Ви́ сте о́чи изрѝогљѝле.

изрѝо́гљѝ се свр. *избечи очи, погледа крвнички.* – Јошампѝт ли се изрѝо́гљѝши на мѝн ѝма те испребѝвам.

изрѝо́гуљѝ свр. *истресе вилама плеву од жита при врѝидби.*

изрѝо́ди се свр. *културна биљка након неколико година изгуби својства своје сорте;* упор. *изметне се.* – Еднó сѝме мóж да са́диш најви́ше две го́дин, по́сле се изрѝо́ди.

изрѝу́би свр. **1.** *исече до земље (о дрвећу).* – Изрѝу́били онѝј а́логу до́зам. **2.** *подсецањем изједначи, сравни.* – Изрѝу́би ове́ј това́ђе да су еднáкве. **3.** *фиг. поједе руштећи.* – Кра́ве изрѝу́биле цвѝкла – шини́ци о́стали празнѝ.

изрѝу́за свр. *изудара кога штапом.* – Изрѝу́зај тѝ њѝга, па да ви́диш да л не́че

да слúша.

изру̀нса свр. *исплаче ридајући*. – Изру̀нса ко мѣчка.

изру̀нса се свр. *исплаче се ридајући*. – Ако ти не пома́га кѣд са́мо ровѣш тѣ отидѣ у а́логу, па се и изру̀нсај.

изру̀па свр. *изудара некога мотком да све пуца*. – Изру̀па си башта́ сѣна.

изру̀ца свр. *извиче*. – Изру̀цаше по њу, ко по мѣчку.

изру̀ца се свр. *извиче се*. – Пуштѣ га нѣк се изру̀ца, по́сле це смири.

изру̀чи свр. *ослободи кога какве обавезе*. – Изру̀чен од по́рез.

изр̀чка свр. **1.** *нечим шиља́стим ишчепрка или протера на другу страну што из нечег тесног*. – Гледај не́како да изр̀чкаш из бра́ву то́ј што се строши́ло од кљу́ч. **2.** *избоде ножем некога*. – Ньчѣс га изр̀чка́ли у мешѣ́ну. **3.** *обави полни чин (мушкарац)*.

изр̀чка се свр. *обави полни чин (жена)*.

изуби́ва свр. *изудара кога, изуби́ја*. – Изуби́ва́л ју, па е ре́бра потроши́л.

изуби́ва се свр. *озледи се на многа места ударцима, притискањем, дерањем*. – Стра́шно се изуби́ва́ док се изв́лко из Штрб́чку дувку, ел оно́ унутра тѣсно, а ни́шта се не ви́ди.

изуга́ри свр. *пооре њиву одмах после жетве (то је припрема за јесење орање)*. – У Ластави́чко по́ље смо изуга́рили, а у Делба́рију јо́ш несмо́.

изу́ка свр. *дахом овлажи*. – Изу́кај шише́ од ла́нпу и обри́ши га.

изутѣ́цају свр. *утекне већи број лица, утекну један за другим*. – Изутѣ́ца́л на́род из салó у ва́рош. – Кѣд по́чне весѣ́ље, онѣ сви́ издоо́де, а кѣд тре́бе да се растребу́е онѣ си изутѣ́цају.

изутру прил. *ујутру, јутром, изјутра*. – Изутру да попи́еш по е́дну ча́шку, не ви́ше. **2.** *сутра ујутру*. – Мани га сѣг

по́тавнин, изутру чемо́ га.

изца́ка свр. *дигне галаму, изгалами*. – Изца́каше до́ле ко Ци́гање.

исѣ́бне свр. *в. изсе́бне*. – Исѣ́бла војска́ у сла́бе дрѣе.

иседе́ свр. *в. изеде*.

изр̀не свр. *в. изрне*.

изр̀та несвр. *в. изр̀та*.

изр̀тање с гл. *им. од изр̀та*.

ила́чи м мн. *лекови*. – Пи́јем не́ћи ила́чи што ми до́ктур преписа́л, али сла́бо пома́гају.

и́ле с *варање, превара*. – Сра́м да те е, пра́иш и́ле.

и́ло прил. *непоштено, на превару*. – Све кво́ рабо́ти, рабо́ти га на и́ло.

иљада́рка ж *новчаница од хиљаду динара, хиљадарка*; упор. иљедарка. – Ле́пи иљада́рхе на армуника́ша по чало́.

иља́ди несвр. *стиче у хиљадама, богати се*. – Куде́ идеш, да иља́диш.

иља́ди се несвр. *множи се у великом броју, множи се у хиљадама (нарочито у честиткама)*. – Не́к ти се иља́де, сѣнко, овце́ које́ си запати́л.

иља́дница ж *она која је хиљадита, хиљадита овца у стаду; она која непроцењиво вреди*. – Стра́ин Та́калич из Ба́линци е имáл по не́ку го́дин и по две иља́днице.

иља́до бр. (мн. иљади) *хиљада, хиљаду*. – Да ми га пла́тиш иља́до дина́ра, мо́ре, две иљади да ми га пла́тиш, не би ти га прода́л. – Тражи́л ми сто́ иљади за пла́цат, а ја́ где да најдем то́ље па́ре. – За ту́ј рабо́ту че ти тре́бу гоца́ иљади.

иљедар́ка ж *в. иљадарка*.

иље́ње с гл. *им. од иљи (се)*.

иљи́¹ несвр. *чезњиво и нетремице гледа у оно што други има, а он нема (храна и сл.)*. – Дор га́зда еде́ слугата иљи́ у њѣга, ко гла́дно куче, али га онѣ́ја не ка́ни, баксу́з не́ћи.

йљи² несвр. *мази, тетоши*. – Штó йљиш детéто, бóље га избубај.

йљи се несвр. *умиљава се, умиљава се понижавајући се*. – Йљи се уз њéг за нéћи комáт.

йљорóгас, -та, -то *који има неправилне рогове (о говечету)*.

имањице с дем. од *имање (зем. посед)*. – Їма нéшто имањице, нé да нéма, али га слáбо рабóти.

имањиште с ауг. и пеј. од *имање*. – Имањиште колкó óч, али дéцу дáл по шкóле и нéма од тóј ништа.

íме с (мн. именíја) **1.** *лични назив човеков, који се даје одмах по рођењу*. – Не мóг им попáнтим именíју, тóлко и íма. **2.** *име некога који има исто име са ким, имењак*. – Дóбар дáн, íме. – Какó си, íме? в. дивјо име.

имелíка ж бот. *полупразитска биљка са кожастим листовима и бобичастим плодовома, имела 1. Loranthus europaicus Jacq. 2. Viscum album L.*

íмеше *кондензовани облик од “како ти (му) беше име”*. – Ко ти íмеше?

имíште с пеј. од *име*. – Грóзно му нéко имíште далí и б́ш му личíи, ел и óн си дóјде млóго грóзан.

имовíт, -а, -о в. *имотан*. – Бáлтинци су лјуђе имовíти.

имóт м *имање, имовина*. – Цéл имóт стéкал ко драгомáнин.

íмотан, -тна, -тно *који има доста материјалних добара, новца, добростојећи, имућан*. – Тíја су лјуђе јáко íмотни, њíну ћéрку да тражиш.

имотл́к м *имовина, богатство*. – Тóлћи имотл́к, да се нé зна ни кол́ћи е.

имóтњи прил. (мн.) *који су имућни*. – Имóтњи белисвет, нé знају квó íмају.

инатéње с гл. им. од *инати се*. – Инатéње с мáтер – злó од Бóга.

иньцил́к м *терање ината, инацилук*. – Твóј е иньцил́к прекарáл свáку мéру.

Йнгија ж *име*.

Йнђија ж *име*.

Йнова / **Йново** ж *село у општини Књажевац*.

йновсћи, -ска, -ско *који праипада Инови, који се односи на Инову*.

Йновчанин м *становник Инове, онај који је пореклом из Инове*.

Йновчанка ж *становница Инове, она која је пореклом из Инове*.

интириз м **1.** *камата*. – Їма пáре и дáва и под интириз. **2.** *склоност према коме или нечему, интересовање*. – Нéмам јá интириз за таквé рабóте, íмам си јá дрóгу пóслу.

инфрáкт м бол. *некротично место у неком органу услед обуставе крви, инфаркт infarctus*. – Ударíл га инфрáкт.

инцил́р м *инжењер*; упор. *инцињер*. – Премерувáли га инцил́ри и па му несú нашл́и мецú.

инцињéр м в. *инцилр*. – Ед́н му сíн дóктур, а друђиáт инцињéр.

иња ж *коза пепељасте боје и име таквој кози*; упор. *ињавка, ињоша*.

ињав, -а, -о **1.** *по коме се нахватало иње*. – Улéзе сáв ињав. **2.** *фиг. који има седу косу*. – Млáд, а вéч ињав.

ињавка ж в. *иња*.

ињес, -та, -то *који је сребрнасто сив, који као да је присут ињем*. – Ињесте му кóсе.

ињоша ж в. *иња*.

ињошка ж дем. и хип. од *ињоша*.

иона́к прил. *без обзира на све друго, и иначе, свакако, ионако*. – Иона́к ми га не мóж врнeш, па га узн́и, немóј ми га ни врчаш. – Иона́к несмó до с́г од тóј врев́или, па не мóра ни с́г.

ис предл. из. – Јá сам ис Áлдинци, а т́и?

исáби свр. **1.** *изазове превремени порођај, побачај*; упор. *искужља (1)*. – Ударíл ју с колéно у мешíну, па ју

исабѝл. **2.** *оштети оштрицу сечива.* – Исабили сећѝру. **3.** *изглави држаље из ушица алатке.* – Исабили и матѝку. **4.** *осуши се биљка.* – Суша че да исабѝ кукурузѝ.

исабѝ се свр. **1.** *пре времена се, насилно, породи, побаци;* упор. исквари се, искужља се (1). – Исабила се овца. **2.** *поквари се (о јелу).* – Исабил се јучерашњи васуљ. **3.** *исуши се, осуши се.* – Има се исабѝ и алође и водѝ од оволку сушу.

исакати свр. *нанесе тешке телесне повреде на више места.* – Исакатѝл га с бритвачѝи нѝж.

исѝне свр. **1.** *осуши се, исуши се.* – Сенѝво не мѝж да исѝне за дан. **2.** *пресуши, пресахне.* – Исѝл бунар. **3.** *смрша, ослаби (о човеку).* – Од мѝку исѝл.

исѝти свр. *в. посьти* – Куј е исѝтѝл онѝја дирѝк?

исѝти се свр. *в. посьти се.* – Исѝтѝла се бабичката.

исвѝри свр. *заврши свирање, одсвира све што је требало да свира.* – Исвѝрил си свѝ колетѝју коју си знал, да л мѝжда знаѝш јѝш нѝко, ѝма ти платимо.

исвѝри се свр. у пеј. значењу *исплаче се.* – Къд се исвѝриш тѝ дојдѝ да ни малко помѝгнеш у копане.

исврља несвр. *в. изврља.* – Исврља непотребни ствари.

исврљање с гл. им. од *исврља.*

исврљи свр. **1.** *избаци.* – Исврљи тѝј на буњѝште. **2.** *истерѝ напоље.* – Ако несѝ добѝр ш те исврљим. **3.** *уради, доста уради.* – Исврљѝли смо добру рабѝту дњѝс. **4.** *роди, да принос.* – Че исврљи овѝј ѝйва трѝ ѝљади ѝйла пшеницу.

исврљѝвање с гл. им. од *изврљѝе.*

исврљѝе несвр. *в. изврљѝе.* – Исврљѝем онѝј што е невелѝшно.

исѝпе свр. *проспе, изручи.* – Оч да исѝпеш овѝј корѝто? – Исѝпи врѝче у пресѝк.

исѝпе се свр. *проспе се.* – Држ грнѝто право, да ти се не исѝпе.

исѝпување с гл. им. од *исѝпуе (се).*

исѝпѝе несвр. *просѝпа, изручује.* – Сѝрутку исѝпѝј у помијарник да пѝимо свѝње. – Цѝкови несѝ исѝпѝвани, текѝ си стојѝ.

исѝпѝе се несвр. *просѝпа се, стрви се.* – Немѝј да дозволиш да ти се исѝпѝ жѝто из канѝте, дор га вѝзиш дѝм.

исѝца несвр. *исѝца, изрезује.* – Исѝца га по ѝвицу, басмѝто.

исѝцање с гл. им. од *исѝца.*

ѝска несвр. **1.** *тражи, моли, захтева.* – Нѝно, ѝскам лѝб. **2.** *жели, хође.* – Нска да се жѝни с ѝју. **3.** *треби од вашѝка, биште.* – Искам га од вѝшѝе. **4.** *треба, потребно је.* – Нска да уљѝдимѝ жѝто за у воденицу.

ѝска се несвр. *треби се од вашѝју, биште се.* – Искам се од вѝшѝе.

ѝска перѝшѝе изр. *хође за све да се моли.*

искање с гл. им. од *иска (се).* – Искање пѝ главу од вѝшѝе.

искѝбли се свр. *надује се, напне се; угоји се.* – Искѝбѝли се кѝ вѝпрѝви, ел сѝмо едѝ и пијѝ, а нѝшта не рабѝте.

искака несвр. **1.** *рађа се (о сунцу).* – Дѝр слѝнце искака, јѝ помлзѝм ѝвце. **2.** *скачуђи излази из нечега.* – Рѝба искака из вѝду. **3.** *излази.* – Не искакај на сокак. **4.** *прѝноси се говор, вѝст.* – Водѝ си рачѝн да не искака врѝва. **5.** *произлази, испада, излази.* – Отѝд, одовѝд, па свѝ на еднѝ искака. **6.** *израста, нараста.* – Искака му нѝка чѝмрзга на чѝлѝ. **7.** *испада, испада напоље.* – Мѝн искакајѝ ѝчи од рабѝту, а ѝн по кавѝне, по жѝнштине. в. и: душа че ти на дупе

искака.

искака свр. *избаци измет, избаци са изметом (о детету).* – Искакал кочице од прешње.

искака се свр. *сврши велику нужду (о детету).*

искакање с гл. им. од искака.

искани свр. **1.** *сврши велику нужду.* – Иди искани дупето. **2.** *наведе дете да обави велику нужду.* – Детено се па урало, што га неси исканила?

искани се свр. *сврши велику нужду.* – Исканили се вѣч еднпѹт?

исканта свр. *исприча неку измишљотину.*

искањување с. гл. им. од искањуе (се).

искањуе несвр. **1.** *нуди непрестано, нуди нападно.* – Не искањуј толко гостити, и онак че све да поедѹ и попију. **2.** *дуго врши велику нужду.* – Не искањуј дупиштето толко, не мѹг те чекам, смрзо се.

искањуе се несвр. **1.** *нећка се, пренемаже се, хоће да га моле.* – Сѣдај уз остал, квѹ се искањуеш, неси дете. **2.** *одуговлачи са почетком.* – Ајде пооди, квѹ се толко искањуеш. **3.** *дуго врши велику нужду.* – Дизај се од говното, дѹста си се искањува.

искара¹ свр. **1.** *изведе на пашу.* – Искарá говѣду да пасѹ. **2.** *избаци напоље кога.* – Да саберемо да га искарамо из наше салѹ, тога пијанога учитеља. **3.** *заврши један ред посла који се ради по редовима.* – У копање искарам дњѹс по сѣдам–ѹсам рѣда. **4.** *заради нешто новца.* – Продавам зеленчузи на пијац, да искарам нећи динáр.

искара² свр. *изгрди кога.* – Ако неч да га бијеш тѹ га чврсто искарај, да запáнти квѹ смѣ, квѹ не смѣ да работи.

искара се свр. *изгрди кога, извиче се на кога.* – Чѣк неч се искара, па че га после питамо.

искарување с гл. им. од искаруе. – За искарување торѹну у Гѹрњу њѹву че ти трѣбе еднá крљѣшка.

искаруе несвр. **1.** *изводи на пашу.* – У коѣ врѣме искаруеш овцѣте? **2.** *избације напоље кога.* – Искарѹе си синáтога из дѹмат. **3.** *привршава ред неког посла који се ради по редовима.* – Искарѹем друђи рѣд. **4.** *зарађује нешто новаца.* – Искарѹе по неку парѹ с мајсторлѣкѹт. **5.** *одвози на друго место, извози.* – Јучѣр искарувамо торѹну.

искачка свр. *испрља нечим житким; упор. искашка.* – Док мѣша блáто за цѹглу искачка све на сѣбе.

искачка се свр. *умаже се нечим житким; упор. искашка се.* – Искачкал се ко свиња.

искашка свр. *в. искачка.* – Штѹ си си искашкал таслицете?.

икашка се свр. *в. искачка се.* – Гмечѣечи вáрене тѹкве за свиње сѹв се икашкам.

исквáри се свр. *в. исаби се (1).*

искладѣ свр. *ложећи ватру потроши сав огрев, изложи.* – Кѹд искладѣш лѹсковаче од лánску гѹдин, тѹг почнѹ онѣј, од овѹј.

исклобури се свр. *в. наклобури се.*

исклобучи се свр. *в. наклобури се.*

исклоца свр. **1.** *поједе (о псу).* – Квѹ год врљѹиш на Сѹкњу, она све исклоца. **2.** *уједе, угризе (о псу).* – Вáрди се да те не исклоца Цáце, он ѹпасан.

исклоцáти свр. *исквари, размази дете тако да оно постане непослушно и почне да говори непристојне речи.* – Исклоцáтили дете, па га сѹг не мѹж доведѣш у рѣд.

исклоцáти се свр. *постане безобразан и непослушан (о детету).* – Ё, мѹј сѹне, гоцá си се тѹ исклоцáтил.

исклчáви се свр. *изађе се на крај са храном.*

искљешти свр. **1.** *искриви, рашчени, раскречи.* – Штó си искљешти́л зупци́ на виљушкату, ел да по́више зава́чаш с њу́; стра́ те не́че да има до́вольно за те́б, па ч да оста́неш гла́дан. **2.** *једва изађе преплићући ногама.* – Искљештим не́како на Чу́ку, кьд та́м оно́ и не́ма – да се уби́еш.

искљувé свр. *искљуца, кљуном ископа.* – Поне́ка коко́шка кьд снесé, она́ се обрне, па искљувé јајцето.

иско́ка свр. *изудара песницама кога.* – Он се ди́ра. Ја се ди́гнем иско́кам га и он по́сле ми́ран.

искоко́ли свр. **1.** *широм отвори очи, исколачи очи.* – Искоко́лил ко наста́нут. **2.** *фиг. преоптерети се, намучи се.* – Док поорéш то́лко има́ње, има да искоко́лиш. **3.** *увиди своје пропусте и грешке.* – Сьг си искоко́лил, ал не́ знам да л че ти вре́ди, треба́ло е да во́диш рачу́н по́напред.

иско́ла свр. **1.** *котрљајући истера.* – Искола́л сву́ бурети́ју код бунáр, да и пéре. **2.** *прокотрља.* – Док пéреш буре́тијуту ти́ и ма́лко иско́лај.

иско́ла се свр. **1.** *кад први пут те године чује грмљавину мало се прокотрља по земљи.* – Мо́ра се иско́лам, да ме не боли́ грби́на. **2.** *котрљајући се појави се што, изрине се.* – Поди́гомо ед́н ка́мен, оно́ се искола́ше не́кве па́ре.

исколéнчи свр. **1.** *обори кога на земљу и изгњечи га коленима.* – Исколéнчим ли те ја́, ш ти излэ́зну цре́ва на дупе. **2.** *клечећи уради неки посао.* – Чврсто сам исколенчи́ла док сам па́тос ориба́ла.

исколува́ње с гл. *им. од исколуе (се).*

исколу́е несвр. *котрљајући истерује што.* – Исколу́е бу́ричи.

исколу́е се несвр. *искотрљава се.* – Оре́мо бь́ђи за пшени́цу, оно́ се исколу́ју

са́мо гру́де.

исколóчи свр. *рет. в. искулучи.* – Ја сам мло́го за мо́ј вéк исколóчила, сьг је рéд ма́лко да одь́нем.

иско́ма свр. *рогом (животиња) или ножем (човек) на више места прободете или исече кога, искасапи;* упор. *искомса (2).* – Јошанпúт ли те ту́ј затекне́м, има те тека́ иско́мам, да те по́сле ни најбо́љ доктúр не мо́ж заши́е.

иско́мса свр. **1.** *искида на комаде.* – Бело мéсо од коко́шку, кьд е вéч ва́рено, иско́мсај, па га пржи́ на зелéни лу́к. **2.** *в. искома.*

иско́мса се свр. *ишчеше се снажним, крупним покретима.*

ископјáни се свр. *биљка избаца копље са семеном.* – Ископјáнил ми се црвéни лу́к.

иско́пља се свр. *в. ископјани се.*

ископ́ршка свр. *ноктима ишчепрка, ноктима откопа.* – Ископ́ршка́ле га коко́шће из то́рину, а то́лко смо га тражи́ли.

ископ́ршка се свр. **1.** *заврши прпорéње у прашини.* – Пушти́ коко́шћете на слнце, да се ископ́ршкају по праши́ну. **2.** *искобеља се.* – Едвá се, брé, ископ́ршка́ из ону́ј ћирéчану.

ископува́ње с гл. *им. од ископуе.*

ископу́е несвр. *ископава.* – Ископу́ју га, да се не те́нчи.

иско́рми свр. *извади утробу.* – Ти́ће си ту́ј на пото́кат иско́рмим ри́бу и опе́рем ју.

искоруба́ви свр. *савије што у облику скинуте старе коре трулог дрвета.* – Не мо́ж да искоруба́вимо ови́ја плéк, мло́го дебéл.

искоруба́ви се свр. *савије се у облику скинуте старе коре дрвета.* – Заштó су се онéј дь́ще искоруба́виле?

искотéља свр. **1.** *искотрља.* – Не мо́г да искотéља́м ови́ја ка́мен го́ре до дру́м.

2. *извади нешто дугачко и уплетено.* – Ѐскотеља змију из пазуку, а ми бѣж.

искотѣља се свр. **1.** *искобеља се.* – Едв́а се искотѣл́ал из т́ија ш́анац. **2.** *лено се извуче из постеље.* – Оч се т́и искотѣл́аш дьн́с, ел да те ј́а искотѣл́ам. **3.** *изађе гмижући и котрљајући се.* – Ѐзврну кóтарку, а из њу се искотѣл́аше м́ачичи.

искотѣљување с гл. им. од искотѣље (се).

искотѣље несвр. *котрљајући избацује.* – Цѣл д́н нѣкво искотѣље.

искотѣље се несвр. **1.** *искобељава се.* – Од кьд се искотѣље и јóш се не мóж искотѣља. **2.** *лено се извлачи из постеље.* – Искотѣл́уј се, брѣ чóвече, в́идиш ли доклѣ е с́лнце искоч́ило.

искóчи свр. **1.** *роди се сунце.* – Кьд искóчи с́лнце, т́г че рос́а да оп́адне. **2.** *изађе напоље.* – Св́и искóче да га в́иде, / Т́нка Ј́ана не й́скочи (н. п.). **3.** *појави се по телу.* – Искоч́или му ч́ирови пó врат. **4.** *заврши школу, изађе из школе.* – Из шкóлу сам искоч́ил јóш л́ани, с́г сам на заная́т. **5.** *дође до свог парчета хлеба.* – Кьд искóчиш на п́ут, т́г че ни на св́и л́кне. **6.** *изађе на меру.* – Пр́асено й́скочи дв́јес х́ила. **7.** *изађе из воље.* – Искоч́ил ми в́ише из во́љу, не во́лим га.

искошл́ави свр. *умрси, згужва.*

искр́адне се свр. *неопажено изађе, кришом оде, искраде се.* – Ако нѣче да ме п́уште д́йм да се й́ргам с́ д́угу д́ѣцу, ј́а се искр́аднем на гóрњу кап́ију, па п́а от́идем.

искр́адњување с гл. им. од искр́адње се.

искр́адње се несвр. *неопажено излази, искрада се.* – Искр́адње се д́идѣ да р́ита лóпту, нѣче да ўчи.

искр́ечи свр. **1.** *извије, искриви.* – Искр́ечи гл́аву, па подсир́уе женѣ дор ж́њу. **2.** *рашчепи, рашири, раскречи.* –

Искр́ечил ми Тóша перцѣ, па с́г нѣма с квó да пис́уем!

искр́ечи се свр. *извије се, искриви се на неку страну.* – Бол́у га крстѣт́ине, па се искр́ечил на д́сну стр́ан.

искрешт́и свр. **1.** *удару у крештање.* – Искрешт́аше кокóшће. **2.** *изгрди кога својим крештавим гласом.* – За н́јмалу ситн́ицу т́иће искрешт́и по м́ен.

искр́ља свр. *заврши кр́љање, љуљушкање.* – Искр́лјај м́алко дет́ето у колѣвкóту, да не ровѣ тóлко.

искр́љеба свр. **1.** *једва изађе узбрдо (нешке или запрежним колима).* – Едв́а искр́љебамо уз Бар́аницу. **2.** *прегура, преживи којекако.* – Искр́љебамо и ов́уј з́йму.

искр́љеба се свр. **1.** *извуче се из неке удубине, искобеља се.* – Не мóг се, брѣ, искр́љебам, д́лбокó сам, ж́ена, уп́адал. **2.** *извуче се из неке непријатне ситуације.* – Ко ли це искр́љебамо из ов́уј нем́аштину?

искр́сње несвр. *изненада се појављује, појављује се с времена на време.* – Т́уј нóчум искр́сњују óсење.

искр́сти свр. *изукршта.* – Налѣгамо, па искр́стимо нóђе и р́уће, н́ишта се нѣ зна.

искр́ти свр. *в. искруни (1).* – Удар́ил с камијóн, па ни искр́тил тр́и сл́иве.

искр́уни свр. **1.** *гурајући извали дрво (стуб и сл.) из земље; упор. искрти, искрути.* – Б́ундожер ни искрун́ил кап́ију. **2.** *окруни орахе.* – Искрун́или смо св́и ореси, па чу с́г у онѣј л́успине да уч́иним прѣцу.

искр́ути свр. *в. искруни (1).* – Ѐјде да искр́утимо ов́уј црѣшњу, он́а вѣч ст́ара и с́амо ни засм́ита.

искр́чи свр. *заврши приговарање, закерање.* – Пушт́и ју нек си искр́чи, пóсле че да врѣвимо од тóј.

искубѣ свр. **1.** *ишчупа.* – Ид́и искуб́и нѣћи стр́ук л́ук. **2.** *оптерети неке*

телесне делове. – Руће си искубо носёечи во́ду да напо́им сто́ку.

искубе се свр. **1.** *ишчупа се што из неког лежишта.* – Искубла се руда, не мо́ж да упрёгнемо дор ју не попрáимо. **2.** *извуче се из неке ситуације или обавезе.* – Едв́а се искубо да не íдем у рудник. **3.** *пропадне од тешкога рада.* – Искубо се ово́ј ле́то трчёечи од њíву на њíву.

искужља свр. **1.** *изазове превремени порођај.* – Нагмечíл ју, па ју искужља́л. **2.** *пробије омот да испадне садржина.* – Ударíл га с но́ж у мешíну и искужља́л му цре́ва.

искужља се свр. **1.** *в. сабаи се (1).* – Искужља́ла се кра́ва. **2.** *пукне омот и испадне садржина.* – Њч́бс му се искужља́л чíр. **3.** *извуче се из постеље.* – А́јде, брё, искужљај се вёч едьнпуг. **4.** *измигољи се.* – Том́н га бёо уватíл, со́мат ми се íскужља из ру́ће. **5.** *искраде се, оде неприметно.* – Са́мо гле́да да се искужља, па д íде у кавáну.

искуиче свр. **1.** *удари да скичи.* – Ёскуича не́ко прáсе, бёше му ра́бота. **2.** *побегне скичећи.* – Искуича́ше кúчичи надóле.

искукуљи свр. *извуче и извије (ицију и главу).* – Пет́л искукуљи шíју да се бíје с дру́гуга петла́.

искулучи свр. *тешко и напорно одради, тешко радећи и злопатећи се проживи живот.* – Што сам ја́ за мо́ј живóт искулучíла, то́ј не ни црни Цíганин.

искуса свр. *поједе кашиком неку храну.* – Сíв васу́љ искуса́мо за руч́к, а за вече́ру мо́ра да се спремíе нешто дру́го.

искуче се свр. мн. **1.** *све кује оштене штенад.* – Искучíле ни се свё кúчће. **2.** *окоте се кучићи.* – Искучíли се кúчичи, íма за плíну ко́тарку.

искучи свр. *оштени штенад.* – Не́ма кúчка ко́ја и искучи, па да и ма́не.

искучí свр. *удари да скичи (о свињи).* – Ёскуча свиња́, мо́ра да ју закла́ше.

исла́би свр. *ослаби, смрша.* – Ислабёло ми детёто у интерна́т у За́јчар.

ислёви свр. *издуби дрво длетом.* – Чу да ислёвим овíја црешњóв дуба́р да напра́им чу́тару.

ислúжи свр. *заврши какву службу, војни рок.* – Че́кај га да ислúжи во́јску.

исмевува́ње с гл. *им од исмевуе (се).*

исмевуе несвр. *исмева, исмејава.* – Онíја исмевува́л лúђе, па му се затóј исчепíла ўста.

исмевуе се несвр. *подсмехује се.* – Исмевуе се на Цíгање што су црни́.

исму́ца свр. **1.** *снажно повлачећи дим у себе попуши цигарету.* – Оче ли заедно да исму́цамо овúј цига́ру, ел да си ти óдма даде́м полóвче? **2.** *бол. жигне више пута.* – Ёсмуца ми не́кво у колёно. **3.** *на малом пламену који често јењава опрљи, осмуди што.* – Де пали́ но́вине да исму́цамо пíлево од сítне перуши́ње.

íсође с *Исток; брдо изнад кога излази сунце.* – Стáн не кл́нi и ја́ зна́м да кл́нем, / Ја́ излэ́зни го́ре на íсође, / На íсође зелена́ лива́да (н. п.).

исóка свр. *в. изока.* – Иди́ га исóкај.

испа́дање с *правило у дечјој игри (јурке, жмурке и др.) по коме онај који заради казнени поен губи право на даље учествовање у игри.* – Ё́ј, дру́ство, íграмо се на испа́дање.

испа́дне свр. *ослаби, омршави.* – Оболестíл се, па затóј испа́дал.

испа́лдами свр. *отиде без поздрава, оде избачен, најуре га.*

испа́лчи свр. *побегне, утекне.* – А, вíди зóр, óн испа́лчи.

испа́лчи се свр. *искраде се, извуче се.* – Не це испа́лчиш, íма д íдеш и тí.

испа́п м *роба, еспап.* – Трговци исту́ре испа́п преди ду́њање и че́кају муштерíје ку́й че да кúпе.

испарчедише свр. **1.** *исече нешто на комаде.* – Испарчедиши га на по́ситни зало́зи. **2.** *испарцелише.* – Голему њиву, кьд се делили, испарчедисали да има за сва́куга бра́та помáлко.

испáшка се свр. *иструли, претвори се у гњилу масу.* – Све се ја́блћé испашка́ше.

испашку́љи свр. **1.** *поцепа омот и истресе садржину.* – Пази да не испашку́лиш те́ја врече и не раси́пеш жи́то. **2.** *изненада извади, изнесе.* – Ѐспашку́љи едну́ сушеницу ис капут. **3.** *изагна некога из постеље.* – Иди́ га испашку́љи, до́ста е спáл.

испашку́љи се. **1.** *једва се некако реши да устане из постеље.* – Испашку́љи се не́ћи замáн и одма́ тражи да еде́. **2.** *извуче се из гомиле и нестане, искраде се.* – Где ли се испашку́љи дети́штено? **3.** *појави се неочекивано.* – Не се́ћирај се, це испашку́ље не́ћи пúт ти́ја твој чу́гљови. **4.** *просне се из поцепаног омота.* – Испашку́љиле се не́кве па́ре из ће́су.

испéгла свр. (поред значења: *врúхом пеглом изгласа*) *фиг. избије, истуче кога.* – Башта́ че те кнóчи испéгла што си забори́л да пу́штиш óвце на вре́ме.

испéкља свр. **1.** *извуче из нечег замршеног, заплетеног, упетљаног.* – Едвá га испекља́мо из онíја купиња́к. **2.** *извуче из непријатног положаја, избави.* – Гледа́ј не́ако да га испекља́ш да не йде у рáтав.

испéкља се свр. **1.** *извуче се из нечег заплетеног и замршеног.* – Испéкљам се не́ако из онíја конóпци, што ни билí врзáли, па пол́к, пол́к покре огра́ду и кли́снем. **2.** *извуче се из неког непријатног положаја, из неке неповољне ситуације, спаси се.* – Испéкља́мо се не́ако из ту́ј гúжву, та сачу́вамо гла́ве на ра́мена.

испéрак м **1.** *ши́љак њиве који је*

остао непооран због њеног неправилног облика. – Јутре мо́ра д íм да до́рем онíја испéрак. **2.** *четвртина пресеченог славског колача.* **3.** *јаје које се извади из заклане кокошке.*

исперда́ши свр. **1.** *омалтерише пердашком, изгласа пердашком при малтерисању.* – Остáло ми са́мо да исперда́шим овíја дúвар. **2.** *фиг. ишамара кога.* – Буди ми́ран да те не исперда́шим.

исперја́ни се свр. *в. исперјаничи се.* – Мому́руз се вéч исперја́нил.

исперја́ничи се свр. *биљка избаџи перјаницу; упор. исперјани се.* – Ову́ј го́дин се мому́руза рáно исперја́ничíла.

испéстуге свр. *одгаји, однегује.* – Испестува́л úбави те́лци. – Чу да испéстугем кра́ставице, да има и за нáс и за на пíјац.

испéт м *биљни лек који се може наћи и ван сезоне те биљке.*

испéти свр. *превари, обмане.*

испéти се свр. *испадне из лежишта, извали се, одвоји се.* – Испáдне чивíја, коло́ се испéти и ко́ла квéцну на осавíну.

испí свр. *отспава, испава.* – Испíм еднó спање́, па се обр́нем на дру́гу стра́н и наста́им па́ да спíм.

испí се свр. *испава се, наспава се.* – Дíзам се кьд се до́бро испíм.

испíзди се свр. *љутило се унесе коме у лице.* – Испизди се на њéг, чíни ми се те́ше га прогíне.

испíсан, -а, -о *који је леп као насликан.* – И прéтвори се дево́јђа, úбава ко испíсана.

испíсник м *онај с којим је заједно служио војску.* – Кúм Славíша ми е испíсник, да́ко е помлад од мéн.

испит м *део свадбеног ритуала по коме вереници, пре свадбе, дођу код свештеника да их овај испита о важним*

чињеницама из њиховог дотадашњег живота.

испит, -а, -о трп. од испије. **1.** *који је попијен, испијен.* – Винó испито, ређија и она́ испита; нéмамо никво пијење. **2.** *који је ослабио, смршао.* – Испит од бóлес.

испитија ж *испитивање, саслушање.* – Он тѣг нарéди да свé чáвђе дóјду и на сваку испитију праил.

испишти свр. *исплаче се уз писак.* – Испишташе деца́.

испла́ви с *фино рубље испере у чистој води (после прања сапуном или прашковима).* – Опра́ла сам кошúље сѣг са́мо да и испла́вим.

исплни свр. **1.** *испуни неки простор, учини пуним.* – На Пробра́жење наро́д исплни онúј ливáду пред манастир. **2.** *унесе, упише потребне податке у неки формулар.* – Н úмем да исплним овóј квó трéбе, óч ли ми га ти исплниш? **3.** *испуни обећање.* – Штó си обрéкал, тóј мóра да исплниш.

исплни се свр. **1.** *потхрани се, ухрани се.* – Мálко се сѣг испни́л, а нé ко што бéше, мршав. **2.** *напуни се, испуни се.* – Исплни се са́ла кѣд е свáдба.

исплнува́ње с гл. им. од исплнуе.

исплну́е несвр. *испуњава.* – Исплну́ем свé обовéзе кѣм држа́ву. – Свé му же́ље исплну́е и па́к не потреву́е.

исплоди́ра свр. *експлодира.* – На Ми́ле исплоди́рала гранáта у ру́ће, едвá остáл.

исплóзија ж *експлозија.* – Ел чу́еш исплóзије по Тресíбабу?

исплéска свр. *изудара кога отвореном шаком по меким декловима тела.* – Дeтe понећипу́т трéбе и да исплéскаш.

исплýска свр. *пљускајући избацу течност из нечега.* – Вóду из вирчýк исплýскамо сѣс ша́ће.

исплýска се свр. **1.** *умије се пљускајући се водом.* – Сабáјле се исплýскам на бунáр. **2.** *испрска се.* – Дор сам газíл Тимóк. свé сам се исплýска́л, па ми сѣг мóкре дрéе. **3.** *пљускајући се проспе се нека течност.* – Водá се из ка́цу успу́т исплýска́ла.

исплýскува́ње с гл. им. од исплýскуе (се). – Дошли́ да ми помóгну у исплýскува́ње ис по́друм.

исплýску́е несвр. *пљускајући избацује течност из нечега.* – Исплýску́ем вóду из по́друм.

исплýску́е се несвр. *Просипа се, пљускалући се.* – Стáни, исплýску́е се водá из овóј непóкрито бýре.

исповéда несвр. *кињи, злоставља некога.* – Нéчу ја да дозвóлим да ме тí исповéдаш, ц íдем код мáтер.

исповéда се несвр. **1.** *подноси малтретирање и злостављање.* – Тáj се е женá исповéдала код оно́га идијóта. **2.** *живи лоше у немаштини и тешком раду.* – Цéл вéк се исповéдам.

исповéдање с гл. им. од исповéда (се).

исповецува́ње с гл. им. од исповецуе (се). – Ишýл ли си тí нéћи пу́т на исповецува́ње?

исповецу́е несвр. **1.** *слуша чију исповед.* – По́п че те исповецу́е, нéчу ја. **2.** *злоставља, кињи некога.* – Исповецу́е онаквú женú, сра́м га бíло.

исповецу́е се несвр. **1.** *исповеда се, правда се.* – Немóј тí на мéн да се исповецу́еш, нéмам ја нíшта с тóј. **2.** *мучи се у животу.* – Исповецу́е се, ал тóј нíкуј не вíди.

исповр́та свр. *врати свима шта је од кога узео.* – Исповр́там што сам бíл д́жан на лúђе, збéрем шопртлýну и оцéлим се у Сарабрци, тáм гдé ме нé знају.

исповртí свр. **1.** *изненада замахне нечим.* – Тíће исповрте мóтку и úдари га по главу. **2.** *изненада извуче нешто из*

нечега. – Исповрте едну влашу ређију из торбу и рече: “Пите, мајће ви га”. **3.** плати одједном знатну суму новаца. – Само за књиђе и писање требе да исповртиш тоље паре.

испода предл. *в. исподи*. – Турі га тиће испода тој.

исподи предл. *испод, под*. – Спї исподи дрво онам, нема за њега одар, стока една.

испое свр. *отпева*. – Гоца е пѣсме дњиѣ испојала, после че па да пое.

испољк прил. **1.** *у почетку лагано а касније све брже*. – Почнеш испољк, испољк, па поље забрзиш. **2.** *лагано, полако*. – Јагње печеш испољк, да се не припрли.

исполе прил. *на наполицу, на исполицу*. – Работим му њиву на исполе.

исполичар м *в. исполицја*. – И мї смо испрвин билї исполичари код њег.

исполичарка ж *жена исполичар*.

исполичи несвр. *ради земљу на исполицу*. – Оцелїл се доле у Тимок да исполичи, а манул си красно имање овде.

исполција м *онај који ради туђе имање на исполицу*; упор исполичар. – Света е гоца годин бил код нас исполција.

исполцика ж *жена исполицја*.

испољива свр. **1.** *проспе воду свуда околу (углавном где не треба)*. – Испољива и басамаци и пред врата, па после уносимо мокрежак и блато у собу. **2.** *свима полије да се умију*. – Снаа јутром испољива на свѣкра и на дѣверје.

испоново прил. *поново, испочетка*. – Тој мора испоново да уработиш.

испоује свр. *заради вршећи свештенички позив*. – Попувал сам и испоувал сам три стотине овце.

испослаца свр. *мало, по мало све појде*. – Испослацамо сирињцето нас

двоїца, елис убаво.

испоснее свр. **1.** *ослаби због слабе исхране*. – Испоснели, па омршавели, сењеће лјуђе. **2.** *испости се од дуге обраде и не ђубрења (земља)*. – Тоље годин се њивата не тори, па мора да испоснее.

испот предл. *испод, под*. – Онї закопали паре испот плѣвњу.

испраи свр. **1.** *учини да што постане право, исправи*. – Тој железно не мѡж да испраиш на студенѡ, мора га загрѣеш. **2.** *удари кога мотком, уздуж*. – Немѡј да ме живцираш, да те не испраим. **3.** *поправи, коригује*. – Он чита, а ја га само ѡвде–ѡнде испраим.

испраи се свр. **1.** *стане право, исправи се*. – Болї ме грбина, не мѡг се испраим. **2.** *опружи се, испружи се*. – Дај да се испраим малко на крѣветав. **3.** *фиг. умре*. – Ене га, испраил се.

испраља несвр. **1.** *чини да што постане право*. – Испраљам стари иксѣри, нѡви гоца скѡпи. **2.** *удара кога мотком, уздуж*. – Варди се да не ванем да те испраљам. **3.** *поправља, коригује*. – Тї ме испраљај ако негде погрѣшим.

испраља се несвр. **1.** *стаје усправно, исправља се*. – Кѡ идѣ у бању, поче се испраља, а бѣше дошла до ѡч. **2.** *излежава се, ленчари*. – До пладне се испраља у крѣвет, за рабѡту се не сећира.

испраљање с *гл. им. од испраља (се)*.

испраска свр. **1.** *испуца, припуца*. – Испраскаше пушће. **2.** *извиче, изгрди*. – Испраска по мѣн бѡш забађав.

испраска се свр. **1.** *испуца се, препукне се*. – Испраскала се земља од сѡшу. **2.** *извиче се, издере се на кога*. – Плаовїт, зачас се испраска по чѡвека, после му дѡјде криво.

испрага ж *скупно праћење неког при одласку, испраћање*. – Свї излѣзну на

испрату.

испрати свр. *пошаље, пошаље коме што*. – Тражи да му испратим паре.

испрати на онџа свет изр. *убије*.

испрача несвр. **1.** *пратећи кога дође до неког места, прати*. – Испрача гости до раскрсје. **2.** *шаље нешто коме*. – Ја ти испрачам паре да учиш, а не да се мангупираш. – Испрачани су му паћети сваћи месец.

испрачање с гл. им. од *испрача*. – Испрачање у војску.

испрвин прил. у *почетку, у прво време, испрва*; упор. *испрво*. – Испрвин смо јако живувале, после се замеримо.

испрво прил. *в. испрвин*. – Она се испрво отезаше.

испргне свр. *испрегне*. – Чим испрнеш волови дојди да се нешто договоримо.

испрдак м **1.** *последње јаје које кокошка снесе у једном периоду ношења, које је по правилу најмање*. – Најдо едн испрдак у гнездо. **2.** *дете које мајка последње роди*. – Нашјав испрдак че скоро да пробди. **3.** *закржљало чељаде или жи-винче*. – Кво се праи важан онџа испрдак?

испрди свр. *прдећи избије*. – Испрдела му баба зуби.

испреграује свр. *све прегради на делове*. – Испреградувал кућу на више оделења.

испреза несвр. *испреже*. – Док башта испреза волове, ја одврзуем кола със сено.

испрекај предл. рет. *поред*. – Идем испрекај реку, па нагоре.

испрекарује свр. **1.** *мало по мало све претера преко нечега*; упор. *испретерује*. – Полък, полък, па преко онџа брв испрекаруемо све овце. **2.** *све превезе*. – Испрекаруемо снобје до пладне.

испрекарује се свр. **1.** *постепено*

нестане, исчезне. – Док се деца распуште од школу, црешње се испрекарују и тека и и не окушевају. **2.** *изумре, помре*. – Прекó зиме се старци испрекарују.

испремењује свр. *све обуче у чисто или ново одело*. – Испремењује децу ко лутће.

испремењују се свр. мн. *сви се обуку у ново одело*. – Љуђе се испремењују, па на оро.

испребди свр. **1.** *сав пређе са једне на другу страну, испрелази*. – Газеччи, сѓв баталион испребди преко Тимок. **2.** *искипи, излије се течност из узаврелог лонца*. – Пази да ти не испребди грне.

испрерипује свр. **1.** *испрескаче*. – Кьд ни јурнуше кучичи, ми зачас испрерипувамо плотови. **2.** *изгрди, а и избије*. – Башта ме испрерипува што сам се забайл из школу.

испрескака свр. *в. испрерипује*. – Испрескакам преко онџа камење што турени преко реку. – Де се смири, да те не испрескакам.

испрет предл. *испред*. – Немој да стоиш испрет тој, мбж да падне, па да те убије.

испретерује свр. *в. испрекарује (1)*.

испрече свр. *извади из пепела, огњишта*. – Ајд да испречем кравајчево, ваља се е опекло.

испрли свр. (поред значења: *опрљи све што се је имало испрљити*) *фиг. обави полни чин*.

испрли се свр. *превари се*. – Испрли се, што купи туј кобилу.

испровала свр. *све избуши, избуши на више места*. – Нећи ни испроваљал лубенице. – Испроваљај му дно да посрчено истече.

испровала се свр. **1.** *све се провали, провали се на више места*. – Чирови му се испроваљали, па му сѓг малко

лъкнуло. **2.** фиг. (обично у мн.) *преједу се да пукну*. – Испроваљају се едѣечи.

испровалаџе свр. *све избуши, избуши на више места*. – Сѣдне, па испроваљаџе свѣ чаше, да има с квѣ да си завачамо вѣду.

испровалаџе се свр. 1. *пробуши се на више места*. – Испроваљаџе се онѣја ђѣј и водá јурне у вáрош и потѣпи га до Брáнков бѣјоскоп. **2.** фиг. *преједе се*. – Испроваљаџамо се од васуљ.

испродава свр. *све прода*. – Испродавал си имање. – Решил да испродава ѓвце, не мѣж више д ѣде по њѣ.

испромењаџе свр. *све промени*. – Испромењаџамо кѣв и на кѣњи и на вѣлови.

испрѣсник м *онај који проси девојку, просилац*. – Валила се да су е просѣли трѣји испрѣсници.

испрѣри свр. *пшеницу за семе, ради дезинфекције, после одговарајућим прашком и измеша*. – Пшеница слабо ница ако се не испрѣри.

испрѣри се свр. *чепркајући изваља се у прашину*. – Кокѣше се испрѣрише у прашину, на слнце.

испрѣне свр. **1.** *испадне, искочи*; упор. испукне. – Очи ти испрѣли, да Бог далѣ мѣли. **2.** *изненада се појави, искрѣне*. – Ђѣ испрѣнуше пред њѣ.

испрѣти свр. *скине товар у који је био упрѣен*. – Испрѣти га тиѣ овдѣ, немнѣј га нѣсиш чѣк у плѣвњу, ѓдма че га далѣмо на краве.

испрѣти свр. *испрати, пошаље*. – Дá ли че ми испрѣти пáре?

испрѣти се свр. *скине товар са себе у који се био упрѣио*. – Едвá чѣкам да се испрѣтим из ѣво овáј дрва, рáмена ми исѣинуше.

испрѣца свр. упор. исѣца. **1.** *превари, обмане*. – Испрѣца га на брѣзину. **2.** *уради*

брзо неки посао. – Áјд да испрѣцамо овѣј зачáс, па д ѣмо да работимо дрѣгу рáботу. **3.** *обави полни чин*.

испрѣца се свр. упор. исѣца се. **1.** *превари се*. – Глѣ, жѣна, пá се испрѣцá. **2.** *обави полни чин*.

испрѣчи се свр. **1.** *пусти јарца на себе да је оплѣди (о кози)*. – Свѣ ми се козѣ испрѣчише. **2.** *испрѣси се на некога*. – Појдѣ на мѣн, јá се испрѣчи и ѓн стѣкну.

испѣди свр. *истерá, избаѣи кога напоље*. – Испѣди га надвѣр.

испѣкне свр. *в. испрѣне (1)*. – Испѣкле ѓчи онѣме којѣ Стѣвана урѣчи.

испѣпа свр. **1.** *изудара кога штапом*. – Бѣље га испѣпај, бѣр да знáеш што ровѣ. **2.** *ударајући штапом по нечему (тканини) истрѣсе прашину*. – Док седѣш бађáв, узнѣ па испѣпај чрѣве.

испус м *венац, испуст на грађевини, симс*. – Јá бѣж проз пѣнѣер, па стáнем на онѣја испус.

испѣца свр. **1.** *направи кукурузне кокице*. – Испѣцам пуцáнѣ, плѣно сѣто. **2.** мн. *прѣсвисне*. – Девѣјѣте испуцáше за нáшетѣга момкá. **3.** *изудара кога*. – Сѣг ш те испѣцам по дѣпе.

испуцѣтина ж *испуцáло место на кожи или чему дрѣгом, пукѣтина*. – Лѣти ѓдимо бѣси, па ни се пѣте испуцáју – испуцѣтина до испуцѣтину.

испѣчи свр. *истури задњѣцу, истрѣи се*. – Испѣчи дѣпе.

испѣшти се свр. *физички ослаби (од секираѣије, глади или тешког рáда)*. – Испуштѣл се, дрѣе висѣу на њѣг.

исрáна ж *исхрана*. – На рáдну áкѣију исрáна билá јáко лѣша.

исрѣба свр. *посрѣе, поѣије срѣчући*. – Кѣд више не мѣг да кѣсам с виљушку, навáлим пáницу и исрѣбáм онѣј чорбѣцу од салáту.

исрѣка свр. *в. изрѣка (1)*. – Исрѣкај нѣсáт, брѣ.

исрка се свр. в. *изрка се*. – Слнчо, што се неси искрал?

истаји свр. *избије што из лежишта (ногом или раменом), остави*. – Пијан, не може да чека да му одбпну, него истаји врата.

истькми свр. *лепо сложи гранчицу на гранчицу насечене шуме за лисник; упор. издипли, надипли*. – Свү шуму сама истькмим, никүј ми не помага.

истьни свр. *учини танким, истањи*. – Мора малко да истьним овој кросно, да ми се польсно обрча.

истьни се свр. *истањи се, излиже се*. – Истьниле ми се панталоне на подупину.

истьчк, -чка, -чко у дем. значењу *који је исти, потпуно исти са ким или чим*. – Ѐсти, истьчк.

истегљи свр. **1.** *извуче узбрдо*. – Едва истегљише волови празна кола, а камоли пина. **2.** *издужи што*. – Да истегљимо малко овој жици. – Што си истегљиш шиију на туј стран? **3.** *извуче уши*. – Ако несмо научили песмицу, учитељ ни истегљи уши. **4.** *измери на кантару*. – Ел може тиија кантар да истегљи овој прасе?

истегљи се свр. **1.** *извуче се из какве неприлике*. – Едва се истегљи из теј длжнине. **2.** *порасте, издужи се (о дечаку, девојчици)*. – Миле се доста истегљиш, још малко, па че с главу да довача горњи праг.

истегне свр. *удари кога штапом*. – Кьд те истегнем ч да мочнеш.

истегне се свр. **1.** *легне и опружи се*. – Истегне се у неку ладавину и одма зарка. **2.** *умре*. – Це истегнеш и ти, немај бригу за тој.

истеза се несвр. *излежава се, ленчари*. – Цел дьн се истеза, никву роботу не пипа.

истелескуе свр. *избије, изудара кога*. – Изгледа ми не це смйриш дор те не истелескуем.

истера мечку изр. *трагајући за туђим пропустима обелодани неку своју велику погрешку*.

истескуе свр. **1.** *исцеди, испресује*. – Ако бч сиринье на велије оно мора да се притисне да се добро истескуе. – Истескувани сьтови после продавамо на сковарције. **2.** *васпита по строгим правилима, убије сваку емоцију у коме*. – Тека е истескуван да не сме ни добар дан да ти каже да ну не ппта.

истијо прил. *полако, лагано, истиха*. – Ѐстијо га печй.

истиќа свр. **1.** *изгуби, погуби*. – Успут истикал све квó е имал код њег. **2.** *престане да чува (стоку)*. – Истикáмо овце, не мбж више да и чувамо; стари смо.

истилосуе свр. *изудара кога шаком по врату*. – Прво га истилосуе, па га тьг ритне с ногу у дупе.

истин ж *истина*. – Тбј не истин. – Увек врв само истин.

истине свр. упор. *остине*. **1.** *охлади се, расхлади се (о јелу)*. – Чекни да истине, па тьг ец. **2.** *озебе, смрзне се*. – Вели истинуле му руже. **3.** *јакó се уплаши, претрави се*. – Истинула сам за њег, да л је жив. **4.** *умре*. – Дор дојдóмо, он истинул.

истинсћи прил. *заиста, стварно, уистину*. – Истинсћи бчу да се женим с теб.

истица несвр. **1.** *истиче, цури*. – И крв полк истица из њег. **2.** *рађа се сунце*. – Слнце истица на Ѐсток. **3.** *наглашава*. – Што сьг истицаш да си ми помогнул? **4.** *ставља некога испред осталих, истиче кога*. – Истицају га за посланика.

истица се несвр. *истиче се*. – Нембј млого да се истицаш, ббље буди по средину.

истицање с гл. им. од *истица (се)*.

истка́е свр. *изатка*. – За овуј зиму има још да истка́ем постав и готова сам с ткање.

истл́ца свр. *туцајући уништи*. – Све му в́шће истл́цам.

истлч́е свр. **1.** *туцајући здроби, истуца*. – Јао, куй че да истлч́е овољћи пипёр? **2.** *изудара, истуче кога*. – Истлч́еш детé, онó после мирно.

истовáри се свр. **1.** *ослбоди се терета у који се је био упртио*. – Истоварí се тíће онáм на дрвн́икат. **2.** *сврши велику нужду*.

íсток м мет. *источни ветар у Тимоку*.

истóлкување с гл. *им. од истолкуе*.

истóлкуе несвр. **1.** *распитује се за појединости, за ситнице, истражује*. – Немóј млóго да истóлкуеш, бóље си глéd твоју ра́бору. **2.** *бира, пробира, извољева*. – Млóго ми он истóлкуе за éдење.

истóпи свр. *све јело поједе умачући хлеб у њега*. – Пол́к, пол́к, па си íстопи свó пр́жено.

íстопрв прил. *поново, испочетка*. – Íстопрв трéбе дéцу да ра́ца.

истóчи свр. *изоштри алатку на тоцилу*. – Нóсим да ми Десíмир из Вíдовци истóчи се́йру.

íсточник м мет. *источни ветар*; упор. íсточња́к.

истóчник м упор. истóчња́к. **1.** *отвор на бурету за истакање течности*. **2.** *чеп којим се затвара отвор за истакање течности из дрвеног суда*.

íсточња́к м мет. *в. источник*.

истóчња́к м *в. источник*.

истражување с гл. *им. од истражуе*.

истражуе несвр. *свему налази ману, извољева*. – Св́ћи д́н истражуе нéкво за éдење.

истр́е свр. **1.** *истрли стабљике конопље или лана на трлици*. – Ако

íстрем овéј гр́снице за нéдељу дána, дóбро че да б́уде. **2.** *погуби, све изгуби*. – Пáзи да не íстреш овцéте. **3.** *престане да чува*. – Истр́мо козé.

истресé свр. (поред значења: *трешењем избаци што*) *фиг. 1.* *испије на душак*. – Истресе двé чáше л́уту ре́йју, плáти и óтиде си. **2.** *роди дете*. – Прóклета да сам, штó те несéм задавила ќд сам те истрéсла.

истресé се свр. **1.** *роди се (о детету)*. – Ё́ј, детéнце, истрéсло си се у најгóро врéме. **2.** *породи се*. – Кадá си се, морí, истрéсла? **3.** *појави се затурена ствар*. – С́г га нéма, ал це истресé ќд му се не нáдаш. **4.** *устане из постеле*. – Ел се истрéсла нáшата девóјђа? **5.** *сврши велику нужду, олакша се*. – Истресí се тáм у онíја копривáк, сáмо пáзи да си не опр́лиш д́пе.

истр́са несвр. **1.** *истреса, истрише*. – Не истр́сај прáшину ќм мéн. **2.** *туче, бије некога*. – Истр́са га ко празну врéчу. **3.** *приморава кога да устане из постеле*. – Свáко ј́утро га истр́сам, нéче сáм да се д́гне.

истр́са се несвр. **1.** *испада, просипа се*. – Рабацíјо, истр́са ти се грóзје из канáте. **2.** *устаје из постеле*. – Ј́утром се истр́сај на врéме, да не óкају по тéб. **3.** *дере се, виче на кога*. – Не смéш на др́угуга, па се истр́саш на мéн.

истр́сање с гл. *им. од истриса (се)*.

истр́сина ж **1.** *последње дете родитеља*; упор. истришља́к, истришња́к, истришче. – П́ег нáјвише вóле затóј што е истр́сина. **2.** *оно што се просипало, истрисало на покупљено*. – Тéј истр́сине расíпи на кокóшће.

истр́шља́к м *в. истрисина (1)*. – Идí вíц што ровé нáшијан истр́шља́к.

истр́шња́к м *в. истрисина (1)*.

истр́шче с *в. истрисина (1)*. – Вéч жéни с́на, а овáм добíла истр́шче.

истрка свр. **1.** *трљајући омекша.* – Къд се обуваши истркај си обља́ла. – Истркај ма́лко лу́к за сала́ту. **2.** *истрља.* – Истркај ме по грби́ну.

истрка се свр. **1.** *истрља се, измасира се.* – Бо́ли ли те врат, узни́ кайш, па се чврсто истркај по ње́г. **2.** *истрља се, излиже се од дуге употребе.* – Сапу́нав се ве́ч истрка́л.

истркаља свр. *све обори, пообара.* – Истркала́ла ме́чка све́ трмфе́.

истркаљају се свр. мн. *сви легну, полежу.* – Вече́ром се истрка́ламо на рого́жу, покрі́јемо с чршку́ и спимó.

истрџен, -а, -о *који је замишљен, отсутан духом, занешен.* – Истрџен је зато́ј што пра́и ку́ћу.

истрџи свр. **1.** *изгуби;* упор. *стрџи.* – Па́сал три́ ѓвце́ и едну́ истрџи́л. **2.** *погине, пострада.* – Па́зи квó вре́виш, ел мо́ж и гла́ву да истрџи́ш.

истрџи дете́ изр. *побаци.*

истрџи па́мет изр. *изгуби па́мет, не зна шта́ чини.*

истрџи се свр. **1.** *изгуби се, нестане.* – Ао́ј, сйне́, мла́ди Јо́во, / Женá ти се истрџи́ла (н. п.). **2.** *залута.* – Истрџи́ се, брé, у ону́ј а́логу, едвá се извџи́ко. **3.** *одлута.* – Истрџи́ла ми се овца́. **4.** *изгуби памћење, престане нормално да расуђује.* – До́јде текá, па се човéк истрџи́, та́м долéко.

истрџска свр. **1.** *истандрче.* – Истрџска́ше лонци́ и шéрпе. **2.** *начини буку ударајући у нешто.* – Истрџска́ше му канту́. **3.** *исече на крупне комаде.* – Истрџска́ј ми овóј ме́со на дубáр.

истрџиши свр. **1.** *све поломи, искрши.* – Истрош́ише се ко́ла на гоца́ љу́ђе, преко ту́ј прегла́бицу. **2.** *окруни кукуруз ручно (без употребе икакве алатке).* – Истрош́ил сам овíја ко́рење, што сам снéл, не́ знам да л да снесéм још ма́лко.

истрси свр. *повади дрвеће или какве дрвенасте биљке из земље, искрчи.* –

Истрси́ли смо ста́ро лóзје, па че на́зиму да ри́љамо за но́во.

истрџне свр. *изненада се појави, искрџне.* – Не́ма га, не́ма па ће истрџне одне́куд.

истрџља се свр. *једва се извуче из нечега, устане (позотову из постеље).* – Едвá се јутром истрџља́ из чрџе́, то́лко га мрзи́ да се ди́гне.

истрџе свр. *све отрује, потрује.* – Иструва́ли че́ле с не́ћи пра́шкови док прска́ли во́чник, ел несу́ зна́ли колко́ требáло да сипу́ју.

истрџе се свр. мн. *сав се отрује, потрује се.* – Немóј да пи́пате то́ј с голé ру́ће, це́ истрџете́.

истрџпа свр. **1.** *отресе снег са обуће ударајући ногама о тле.* – Истрџпа́ј си но́ђе, па тéг улази́ у собу́. **2.** *одигра у колу чврсто ударајући ногама о тле.* – Иструпа́мо по еднó ѓро, до́ста е то́лко за ста́ри љу́ђе.

истрџпа се свр. **1.** *очисти се од снега ударајући ногама о земљу.* – Истрџпа́ј се пред врата́. **2.** *изигра се у колу.* – Синóч се до́бро иструпа́мо.

истрџса свр. **1.** *отресе све воћке снажним дрмусањем стабала и грана.* – Иди́ у слива́к па истрџса́ј сли́вене. **2.** *истресе од нечега.* – Истрџса́ј торбу́ од трош́ине. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

истрџса подупину изр. *изудара некога по задњици.*

истрџса се свр. *отресајући очисти се од труња.* – Истрџса́ј се од русјeти́.

истрџчка свр. *све пообара на земљу (о живим творовима).* – Истрџчка́ и, па тéг íде од еднoгá до дрúгуга та и врзúе.

истрџчка се свр. обично у мн. *истрџчкају се сви легну, полежу.* – Истрџчка́ју се ко за́клани.

истулбачи свр. *в. истумби (1).*

истулбачи се свр. *в. истумби се.*

истулби свр. *в. истумби (2,3).* –

Истулбил мешину ко скотна жаба. – Чу да истулбим дно на бурево.

истулби се свр. в. *истумби се*. – Крава се напасе, па се истулби.

истумби свр. упор. **1.** *испунчи*; упор. истулбачи. – Трудна жена истумби мешину. **2.** *избије дно неком дрвеном суду*; упор. истулби. – Ако истумбим и овóј буре у квó че да сипуемо рећију? **3.** *про-буши, провали, процепа*; упор. истулби. – Сипуј полк у цакат, да га не истумбиш.

истумби се свр. *испунчи се, напне се, надује се*; упор. истулбачи се, истулби се. – Несъм се истумбил ко тi.

иступа несвр. **1.** *излупа, избубња*. – Ѐступа му тупан, бeше му рáбота. **2.** *избије некога*. – Немóј да ме тeраш да те иступам.

иступи свр. *каже нешто наопако или што није требало да каже*. – Ѐ, бiш си га иступил.

истура несвр. **1.** *вади из нечега*. – Истура јáјца из кóтарку. **2.** *испушта, оставља*. – Истура плéтење из рúће.

истури свр. *извади из нечега*. – Из торбу истури лeб и сiриње.

истурник м *особа избрисана из списка за плаћање пореза*.

исћеца свр. в. *испрца*.

исћеца се свр. в. *испрца се*.

исћид м *поцепано место на одећи*.

исћида свр. *доведе кога у стање нервне напетости, насекира кога*. – Исћидáше ме дeчијава по рáтовиви.

исћида се свр. *дође у стање нервне напетости, јако се изнервира*. – Исћидá се од сећирацију.

исћија свр. **1.** *кијајући избаци из грла и носа*. – Не мóж да исћија ћијáвицуту. **2.** *доживи, претрпи непријатне последице*. – Исћијал сам јá тeј пáре, кúј знá кóлко пúт.

исћија се свр. **1.** *кијањем избаци из*

себе. – Не мóг се исћијам од овiја лúт пипeр, што га тlко. **2.** *искали срiбу над ким*. – Чeш ми пáднеш, чу ти се исћијам.

исћијуе несвр. **1.** *кијајући избацује из себе*. – Исћијуе нeкви паждрáци. **2.** *испашта, трпи последице*. – Дошлó врeме и тi да га исћијуеш, мáјку ти мангúпску твоју.

исћилчи се свр. *искилави се од тешкога рада, од подизања тешог терета*. – Не подiзај тóлђи кáмен, да се не исћилчиш.

исћима свр. **1.** *истресе, отресе од нечега (обично какву тканину)*. – Исћимај месáлат од трошiне, тáм пред врáта. **2.** *машући рукама отера (кога или ишта)*. – Узнi, па исћимај тáм по чáвћете, eгá се лекóшу из коноплiштето. **3.** *фиг. обави полни чин*.

исћине свр. **1.** *све пооткида*. – Исћинеш му заперци... **2.** *наглим покретима покида*. – Исћинем бeло мeсо скóро на влаканцá. **3.** *истегне, издужи с опа-сношћу да откине*. – Рúће ми исћинуше овiја крчазi.

исћипи свр. **1.** *испари течност током кључања*. – Грне ми исћипeло, трeбе га досiпем. **2.** *кључајући течност се прелије из суда*. – Исћипeла ми чорбá у пепелиште.

исћитен, -а, -о *који је окићен*. – Сáла исћитена, ко за нóву гóдин.

исћити свр. *искити, окити*. – Исћитимо соборњак, какó нáјбоље ўмемо.

исћити се свр. *окити се, искити се*. – Кьд iдемо у бeрбу мi се исћитимо с цвeјће.

исћићери свр. *широм отвори очи и гледа нетремице*; упор. оћећери, очечери, ишчечери. – Исћићeрим и цeлу нóч глeдам у товáн, не мóг да заспim.

исћицка свр. *све испрска нечим ретким*. – Прoјдe камижон преко блáто и

исџицка ни ограду.

исџицка се свр. *испрска се нечим житким или течним*. – Док кречим свѣ се исџицкам.

исушеничи свр. *исече месо на сушенице*. – Свѣ смо мѣсо исушеничили, несмѣ прайли колбасице.

исцвѣтѣ свр. *исцвета, расцвета се*. – Нѣкако неваља да сливе увати мрзлица кѣд исцвѣтѣ.

исцѣкли свр. *широм отвори очи, исколачи очи*. – Исцѣклило ко настануто.

исцвилавѣе свр. *постане танак и блѣдо зелен (о биљци)*. – Исцвилавѣл ми расадат.

исцѣло прил. *исцѣла, у једном комаду*. – Дај ми га тѣ исцѣло, а ја чу си га после дѣлим.

исцѣни свр. *све унајми, сву чељад да у најам*. – Исцени си синовѣти, да бѣду слѣђе, код рѣзни гѣзде.

исцѣне се свр. мн. *сви се најме да буду слуге, пастири*. – Свѣ се нѣша децѣ лѣти исцѣне дѣле по Тимѣк да чувају ѓвце.

исцѣри свр. *нека се тканина од дуге употребе толико истањи да се кроз њу провиди*. – Исцѣриле му панталѣне на колѣна.

исцѣбри свр. **1.** *телесно ослаби, постане блѣд и такорећи прозрачан*; упор. *исциври*. – Исцибрил ко да е младожѣња. **2.** *избистри се зато што у њему нема масноће (о јелу)*. – Отклѣпим грне, кѣд онѣ у њѣг исцибрил васуљ.

исцѣври свр. в. *исцибри (1)*.

исцигуљаѣи свр. **1.** *начини нешто врло танким*. – Млѣго си исцигуљаѣила прѣцуту. **2.** *трошећи по мало састави крај с крајем или учини да то што троши што дуже траје*. – Ако мѣг да исцигуљаѣим с мѣз до Божѣч, дѣбро че да бѣде, ал сѣмљам.

исцигуљаѣи се свр. *измигољи се*. –

Исцигуљаѣи ми се мрѣнка ѣз руѣе.

исцрѣи се свр. *облије га руменило од стида и срама*. – Па сѣг, стѣсни зѣби, исцрѣи се и замоли га да од тѣј не прѣи голѣмѣ питѣње.

исцрѣвчи свр. *распори трбух и извади црева*. – Дивјѣга вѣпра чим убију ѓдма га исцрѣвче, да се не усмрдѣ.

исцрѣпа свр. *исцрпе*. – Исцрѣпаше вѣду из бунѣрат с лѣтричну пѣнпу.

исцрѣпа се свр. *исцрпи се, изнемогне*. – Исцрѣпал се од рѣботу.

исцрѣца свр. **1.** *поцрка*. – Ел не вѣдиш да че да исцрѣцамо ѓд глади, а тѣ се не вѣчаш за рѣботу. **2.** *доживи нервни шок*. – Исцрѣцаше од мѣку за њѣ.

исцрѣца се свр. *умре се*. – Че се исцрѣца ѓд рѣботу.

исцрѣкче свр. **1.** *чачкајући чим шиљатим извади што*. – Ичакѣји стрѣшеното од кљѣчат из брѣву, еѣ с овѣј жицу. **2.** *тајним начином, тихо што дозна, открије, сазна*. – Исчакѣѣали му да е јѣш у онѣја рѣт укрѣл на чѣвѣка волѣви и продѣл и у Бѣгарско.

исчѣкчуѣње с гл. им. *од исчѣкчуе*.

исчѣкчуѣ несвр. **1.** *чачкајући чим шиљатим вади што*. – Исчѣкчуѣ му црѣје из ѣши. **2.** *истражује, открива*. – Немѣј да исчѣкчуѣш квѣ е билѣ, нѣго глѣдај квѣ че да бѣде.

исчѣмрѣе свр. **1.** *ископни, ишчили*. – Лубѣнице презрѣле, па исчѣмрѣле. **2.** *ослаби физички и психички*. – Дѣда јѣко исчѣмрѣл.

исчѣ свр. *изатка*; упор. *изаткае*, *изаче*. – Дѣнѣс тѣшко да мѣг да исчѣм двѣ мѣтра.

исчѣвчи свр. **1.** *постане вѣома хладно при зимском мирном времени, да се скоро не може дисати*. – У онѣј гѣрѣју сѣбу е тѣлко исчѣвчило, да се не улази. **2.** *помодри, поплави (о чѣвеку)*. –

Исчевчи́ло дете́ од рова́ње.

исчепље́зи се свр. *једва изађе узбрдо помажући се и рукама и ногама.* – Некако се исчепље́зи уз бре́гав.

исчегари́ свр. *окреше гране.* – Дњњс сам исчегари́л петнаес дрвја.

исчепи́ свр. **1.** *изломи, искрши.* – Нећи ни исчепи́л цел ред ко́рење. **2.** *искриви, раскречи.* – Док је ко́су распраи́ла трі грэбенца исчепи́ла.

исчепи́ се свр. **1.** *поломи се.* – Исчепи́ли му се но́кти док бежа́л уз Лисичи вр. **2.** *искриви се.* – Да Бо́г даде да ти се исчепе и ру́ће и но́ђе. **3.** *почне да се понаша наопако, неуљудно.* – Од не́ко вре́ме де́те се исчепи, с́г ни́шта не ва́ља.

исчетали́ свр. *биљка се разбокори.* – Пшени́ца се исчетали́ла.

исчетве́ри свр. *извуче неки терет са два пара волова или коња.* – Едні во́лове не мо́ж да га истеѓље, да проба́мо да га исчетве́римо.

исчече́ри свр. *в. исћи́хери.*

исчи́ни свр. **1.** *очисти жито на решету.* – Има да исчи́ним две вре́че рж. **2.** *обоји све што се је имало бојити.* – Све сам пре́це исчи́нила, с́г са́мо да сновем и да чэм.

исчкóлуе свр. *ишколује.* – Немо́го да си исчкóлуем де́цу, веч оста́ше да ору́ и да ко́пају.

исчо́ка свр. **1.** *ударајући штапом истресе зрна из зрелих махуна.* – Да ўзем да исчо́кам овíја васу́љ? **2.** *лагано изудара дете штапом.* – Мо́ре, с вре́ме на вре́ме тре́бе човéк да исчо́ка дете́, т́г и на не́г по́льсно.

исчо́рка свр. *испретура тражећи што.* – Исчорка́л подвара́к и повади́л ме́со из не́г.

исчу́ва свр. *очува, ишчува.* – Исчува́ли смо то́лку де́цу, а че да по́мремо са́ми.

исчу́ка свр. **1.** *ударцем избије што из нечега.* – Исчу́кај овíја кли́н. – Ш ти исчу́кам зу́би кьд те уда́рим. **2.** *ударцима чекића издужи, продужи мало (неки метални материјал).* – Мо́ра да исчу́кам овúј ши́пку, ма́лко сам ју ократи́л. **3.** *ударцима по неком предмету очисти тај предмет.* – Ел си исчука́л ћу́нци? **4.** *направи буку лупајући.* – Исчука́ше му канту. **5.** *заради коју пару.* – Прода́вам на пи́јац такво́, онакво́, да исчу́кам не́ћи дина́р.

исчу́кан, -а, -о *који је мало ненормалан, задрт, загуљен.* – Штó си, бре́ Мирко, то́лко исчу́кан?

исчуку́е несвр. *избија, избија што чиме.* – Кли́н се с кли́н исчуку́е.

исчу́ри свр. **1.** *изгори уз велики дим.* – Исчури́ше она́м не́ће коли́бе. **2.** *попуши цигарету;* упор. *ичури.* – Се́ди да исчу́римо по едну́. **3.** *испуши месо у пушници.* – Јуче́р исчу́римо месóто.

исчу́рка свр. *чуркалом разбије.* – Дóбро исчу́ркам копрíве у грне.

исчу́шка свр. **1.** *ћушкајући избаци.* – Исчу́шкајте то́га е́жа из авли́ју, штó се он склувчи́л ту́ј. **2.** *истерује кога.* – Исчушка́ше зета́тога како́ае.

исчушкүва́ње с гл. *им. од ишчушкүе.*

исчушкүе несвр. **1.** *ћушкајући избацује.* – Штó бу́ништето исшчушкүеш, штó не ўзнеш лопату да га изнесеш. **2.** *истерује кога.* – Немóј ме исчушкүеш, не овóј твоа́ деде́вина.

исшвр́ца свр. *ишиба прутићем.* – Кьд те исшвр́цам це умóчаш.

исши́ка свр. *у пеј. значењу поврати садржај желуца.* – Глед да исши́каш ре́ијуту, па че ти л́кне.

исши́ка се свр. *у пеј. значењу исповраћа се.* – Дојде пи́јан, па се и́шика проз пэнцер.

исшљако́ше свр. *ишамара.* – Не би било́ прв́њи пúт да га исшљако́ше.

исшље́па свр. **1.** *изудара отвореном*

шаком по меким деловима тела, ишамара. – Дете трéбе да исшлѣпаш по дупѣнце оваг-онаг. **2.** излупа пракљачом рубље које пере. – Исшлѣпам крпáре, па и тóрим на подóспару.

исшѣмби свр. **1.** распори стомак и извади ишкембе са цревима. – Къд исшѣмбим свињуву гдѣ чу да тóрим цревáта? **2.** поцепá неки омот и проспе садржину. – Пьлѣк спúштај цáковити, да и не исшѣмбиш. **3.** удари некога (коленом) у стомак и тешко га повреди. – Къд те áкнем ш те исшѣмбим.

исшѣмби се свр. **1.** повреди се у пределу стомака и испадну му црева. – Рипáло јáре преко плóт па се исшѣмбило на онíја шиљѣк. **2.** надује му се стомак. – Исшѣмбíл се па едвá дíја. **3.** искилави се подижући тежак терет. – Къд дíзаш тѣшко потпáш се да се не исшѣмбиш. **4.** прерине се кабáсти товар на једну страну. – Исшѣмбíл ти се товáрат, че ти испáдне сѣното.

исшúльби свр. пробуши и извади унутрашњу садржину остављајући само танак спољни слој. – Óсе исшúльбíле грóзје, остáле сáмо кошúльбине.

исшúльби се свр. поцепá се неки омот и испадне садржина. – Тíја цáк је тњѣк, натоварí га по унутра, да се не исшúльби.

íта несвр. жури, хита. – Íта да стíгне за на вóз. – Свí нѣгде íтају, ко да им је прѣд главу.

итање с гл. им. од ита.

íтар, -тра, -тро **1.** који је хитар, брз. – Тí си íтар, трќни чáс на чешмú, па донесí тазѣ вóду! **2.** вредан, радан. – Íтра им снашíцата.

íтне се свр. **1.** хитро оде и брзо се врати, трќне се. – Íтни се чáс до продавницу да ми кúпиш дувáн! **2.** брзо

обави неки посао. – Íтнумо се, та га пожемо до пред íшшуту.

íтно прил. в. итро. – Однесí му га íтно, да те не чѣка. – Íтно ми за пáре.

итња ж журба, хитња. – Нѣ итња за тóј, мóж и дрúђи пúт да ми врнеш.

íтриница ж она која је хитра, вредна. – Невѣстице, íтринице, / Íтро óдиш, íтро глѣдаш (н. п.).

íтро прил. хитро, брзо. – Íтро иди́, донесí вóду.

и́индија ж време по заласку сунца.

íха узвик в. иху. – Íха, íма и бѣлисвет.

íху узвик за изражавање, задовољства, запрепаштења, чуђења. – Къд се девојће лúљају на лúльбу онѣ рúцају: íху. – Íху, да вíдиш колко си е големó, па стрáшно.

ицѣли свр. излечи, исцели. – Вукадín из Рогóште је свáкуга ицѣли́л ку́й је код нѣг доодíл.

ицѣљује несвр. лечи, исцѣљује. – Жíлавлѣк ицѣљује рáне и на стóку и на лúђе.

ицѣри свр. **1.** развуче уста у непријатан и безгласан осмех тако да му се виде крупни и застрашујући зуби. – Ицѣри́л ко нѣка áла. – Ицѣри́л ко вáрена главá. **2.** в. ицѣри. – Ицѣри́ли ти лáктови на дрѣјуту.

ицѣри се свр. развуче уста у безгласан осмех при чему му се виде крупни и застрашујући зуби. – Штó си се ицѣри́л ко кúрјак, мáјће ти га.

íч прил. ништа, ни мало. – Нѣмам íч од тóј што тí íскаш. – Íч не вáља. в. до íч, ич ништа.

íч ништа изр. баш ништа.

ичíта свр. ишчита, прочита. – Кóлко ти време трéбе да ичíташ свѣ тѣј књíђе?

ичичѣк прил. у дем. значењу ништа, ни најмање. – Нѣмам íч, ичичѣк.

ичúпа свр. ишчупа; упор. ичупе. –

Ичупај два-три струка лук.

ичупа се свр. *извуче се из неке обавезе, ситуације и сл., спаси се*; упор. ичупе се. – Само да гледам да се ичупам из овуј гужву.

ичупе свр. *в. ичупа*. – Не мóg га ичупем íзам.

ичупе се свр. *в. ичупа се*. – Пробал да се ичупе из áпсу.

ичури свр. *в. ичури (2)*.

íша узв. *којим се терају кокошке*. – Íша одóтле, чума те црна изела.

íша несвр. *тера кокошке или птице вичући “иш”*. – Íшај, морí, кокошћете, видиш да све тој искљуцаше!

íшка несвр. у дем. значењу *тера живину или птице вичући на њих “иш”*. – Сине, íшкај пíличити да не растурају гúвно.

ишкáње с гл. *им. од ишка*. – Ишкáње,

тој не тешка рабóта, час – час па íшни по пíличити да не расчушкúју враат.

íшне свр. **1.** *узвикујући “иш” отера живину или птице*. – Íшни кокошћете да не расчушкúју плéву. **2.** *баци, одбаци*. – Ўвати га за краци и íшну га у рóвину. **3.** *отпусти, смени, најури*. – Íшнули Тíсу из предузеће.

íште прил. рет. *још, јоште*. – Сíпи ми íште мáлко од подвáракат.

иштéти се свр. *сврши велику нужду*. – Иштетíл се гуськ на песьк.

иштркљи свр. *порасте, доста порасте у висину (о дечаку, девојчици)*. – Иштркљи́л, не мóg га познаем, а кољһи бéше м́нечьк.

íшу узв. *којим се терају кокошке или птице*. – Íшу, íшу, пíле мóе.

ишúши свр. *исуши*. – Не дава врéме да ишúшимо сéно.

Ј

ја I. узв. *хајде, де.* – Ја подигни малко повисоко тој, немóј сáмо да се тртиш. **II.** *речца удружена са енклитичким обликом акузатива јединине и множине л. зам. он, она, оно – ја га, ја ју, ја и, у значењу гледај га, види га.* – Ја га па сáг óн какáв је. – Ја ју, íде преко брв. – Ја и гдé су.

јáблен м бот. *врста јабуке (дрво и плод).* – Имáло је до нáшу гради́ну у Врља́к ед́н јáблен.

Јáблен м *име.*

јáбљка ж (мн. јáблџе) бот. *јабука (дрво и плод) Malus pumila Mill.*

Јáбљка ж *име*

јáбљков, -а, -о *који се односи на јабуку, који је у вези са јабуком.* – Велу, ако пи́јеш јáблков оцáт íма ти спáдне прítисак, ел нé знам квó јóш бéше.

јáбљковача ж *ракија од јабуке.* – Испéкал сам јáбљковачу.

јáблчáрник м *воћњак јабука, јабучар.* – Јутре да се опр́ска јáблчáрникан.

јáбљчица ж анат. *Адамова јабучица rotum Adami.*

јáбљчка ж **1.** *дем. и хип. од јабука.* – Нá ти, сíне, јáблчка. **2.** анат. *в. јáблчица.* – Кáд ѓлта онó му мр́да јáблчка. **3.** бот. *трајна зељаста биљка из фам. Aristolochiaceae вис. до 80 ст. Листови срцасти, цветићи жућкасти, плодови (зелена чаура) вел. ораха, вучја јабучица Aristolochia clematitidis L.*

јављéва несвр. *јавља, обавештава.* – Квó ти јављéва у писмóто?

јављéва се несвр. **1.** *даје вести о себи, јавља се.* – Јављéва се, али рéтко. **2.** *поздравља, назива Бога.* – Јављéва се кáд год прóјде. **3.** *појављује се.* – Јављéва ми се у сáн. **4.** *пријављује се.* – Св́и се јављéвају у вóјску, па и óн.

јављéвање с гл. *им. од јављéва (се).* – Олаб́ил нéшто с јављéвањето, забор́ил

ни, жéна.

јаганчáр м *онај који чува јагањце, пастир јагањаца.* – Вéч у четв́рту гóдин сам постáл јаганчáр.

јаганчáрник м *одељење или преграђени део одељења за јагањце.*

јаганче с *дем. и хип. од јагње, јагњенце.* – Св́и ми јáганчичи бел́и, сáмо ми еднó јáганче црнó.

јаганчóр м *зб. од јагње.*

јагње с (мн. јáганци) *младунче овце.* – Од четв́рту гóдин сам почéл да вáрдим јáганци. в. уј́ћа на јаганци.

јагњеница ж **1.** *овца која се ојагњила.* – Ел си избро́ил кóлко íмаш јагњенице, а колкá ти е шиљéзина? **2.** *овца која носи јагње.*

јагњилиште с *место где био тор за овце и где су се оне јагњиле.* – У Радíчовци íма мéсто звáно Јагњилиште.

јагњиште с *ауг. од јагње.*

Јáгош м *име.*

јагуман м рет. и необ. *игуман.*

јагурíда ж **1.** *ситно, незрело грозђе са врха чокота.* – Јагурíду не бéремо за винó, веч за ре́ију. **2.** *фиг. сиромашак, гоља.* – Гдé ш т́и с њ́и, јагурíдо еднá.

јадац м *изненадни убод прстом у туђу стражњицу.* – Да му удáрим јадац, кó вел́иш?

јáдовћиња ж *в. змија јáдовћиња.*

јáес, -та, -то *који има облик јајета, овалан, елиптичан.* – Нарацáле се нéкве јáесте т́икве.

јáз м *брана на реци или потоку која зауставља воду и одређеним каналом је спроводи на воденицу.* в. запали се јаз, изгоре јаз.

јáзвина ж **1.** *јама у којој борави дивља животиња, јазбина.* **2.** *остатак старог, римског, рударског окна.* – У Аљин дóл íма гоцá јáзвине, тј́ј Лат́ин

вадил руду.

јазлац м зоол. в. *јазовац*.

јазовац м зоол. *јазовац* Meles meles; упор. јазлац.

јајца с *тестиси, муда*. – Ударио га с ногу у јајца.

јајце с *јаје*. – У гњездалото имаше само едно јајце. – Мога да поедем за ручак највише пет јајца, више не мога. в. пржена јајца.

јајциште с *ауг. и пеј. од јајце*; упор јајциште. – Кад се чукамо с перашће, он увек има неко тврдо јајциште, све ни перашће потроши и поузима. – Пујка снела едно овољко јајциште, има да ручују двојица од њега.

јајчанца с у дем. и хип. значењу *тестиси код детета или ситне домаће животиње*. – Изедеш си, бато, јајчанца. – Јајчанца му ко зрнца васуљ, на кученцето.

јајчар м **1.** *трговац јајима*. – На крај вараош Раде, јајчар имал дућан с јајца. **2.** *онај који краде јаја по гнездима (пас, мачка, а некад и дете)*. – Има една мачка, јајчар, не знам квó да е работим. **3.** *ситан лопов*. – Къв е он лапов, он јајчар, крадне кокóшће и јајца по туца гњездала.

јајченик м в. *еченик*.

јајченце с дем. и хип. *од јајце*. – Сине, де погле у гњезденце, да л има неко јајченце!

јајчес, -та, -то *који има облик јајета*. – На Миле Мџу јајчеста глава.

јајциште с в. *јајциште*. – Далá ми едно смрдѐло јајциште.

јак ко цвелика изр. *онај који је слаб, крхак, бледуњав*.

јакá ж *оковратник, крагна*. – Увати га за јаку и исврљи га надвóр.

јáко прил. **1.** *врло, много*. – Јáко сам бóлна. – Јáко га вóлим. **2.** *ни на који начин, ни у ком случају, никако*. – Јáко не

мога без њег.

Јáковац м *село у општини Књажевац*.

јáковсћи, -ска, -ско *који припада Јáковцу, који се односи на Јáковац*.

Јáковчанин м *становник Јáковца, онај који је пореклом из Јáковца*.

Јáковчанка ж *становница Јáковца, она која је пореклом из Јáковца*.

јáкотиња ж у пеј. значењу *онај који се прави да је јак, а уствари није*. – Ма, квá си ми тí јáкотиња, къд те дунем, ч да паднеш.

Јáкша м *име*.

јáл узв. *доћи, ходи*; упор. ела, јела. – Јáл овáм.

јáл везн. или. – Јáл струк, јáл двá.

јáлав, -а, -о **1.** *који је неплодан, јáлов (о људима и животињама)*. – Крава ни овúј гóдин óста јáлава. **2.** *који је необраћен и без рода (о њиви)*. – Њивата не тóрена тóље гóдин и станула јáлава. **3.** *некажњен*. – Пá ли те увáтим, неч вáла мáјци јáлав да остáнеш.

јáлавѐне с гл. им. *од јáлави (се)*.

јáлави несвр. *уклања полне жлезде, чини јáловим*. – Стројáч јáлави вепрóви и свíње, а онíја што потковúју говѐду онí јáлаве волóви, чукају и.

јáлави се несвр. **1.** *губи плод, доноси мртáв плод*. – Јáлавиле ми се двѐ óвце, а бѐш сам се надал на тíја јáганци. **2.** *постаје јáлов, остаје јáлов*. – Ако ти овѐн не бѐш јáк, óче ти се тѐг óвце јáлаве. **3.** *не остварује се, не испуњава се*. – Све за квó се привáти, све му се јáлави, сиромá.

јáлавина ж **1.** *ископани материјал из рудника који не садржи руду*. – У Дубраву затворíли рудник затóј што имáло млóго јáлавина, а мáлко ћумур. – Причају, куи су тáм работíли, да у Бóр и у Мáјданпек све пóвише и пóвише има јáлавина, па се љуђе боју да не бóде ко и

с Дубраву. **2.** јалова, неплодна стока, ушкопљена стока, млада још незрела стока за расплод. – Јалавину че едно да искљемо, едно че да испродавамо.

јалавица ж она која не може дати потомство (за животиње и пејоративно за жене). – Ћесен деда закље по дветри јалавице. – Онај Пешина јалавица дом се не приврча.

јалаво прил. без последица, некажњено. – Сбг си прошиљ јалаво.

јалеж узв. удружен са енкл. обликом акузатива л. зам. 3. л. јд. и мн. “га”, “ју” и “и” значи: “погледај”, “види”. – Јалеж га квó работи. – Јалеж ју, гази воду. – Јалеж и кви су.

јалим скраћени облик од израза: ја велим, ја сматрам. – Јалим це мáne, ал он нече.

јаловак м онај који не може дати потомство, који је јалов.

јаловар м пастир који чува јаловице.

Јаловик Извор м село у општини Књажевац.

јаловикизвóрсџи, -ска, -ско (чешће само: изворсџи, -ска, -ско) који припада Јаловик Извору, који се односи на Јаловик Извор.

Јаловикизвóрчанин м (чешће само: Извóрчанин) становник Јаловик Извора, онај који је пореклом из Јаловик Извора.

Јаловикизвóрчанка ж (чешће само: Извóрчанка) становница Јаловик Извора, она која је пореклом из Јаловик Извора.

јамка ж јамица, јамић у који се сади неко семење. – Притће садимо на јамће, не на редови.

јан м 1. хан у називу Новјан, Новијан (данашње Минићево). – Жлтá дўња, зелён грóз у Новјан швика вóз (изрека). 2. врста пиротског ћилима тканог у Књажевицу, за испред кревета.

јане свр. узјаше, ујаше. – Јану коња мóе мило вóјно.

јанија ж народно јело кувано од овчијег мяса, лука, паприке, масти и других додатака. Раније једно од главних јела на свадбама. – На свáдбу највише волим јанију. – Лојани се ко јанија.

јановар м први месец у години, јануар; упор. јанувар. – Јановар се код нас зове сéчко.

јанувар м в. јановар.

јанчик м ковачки алат за намештање шина на точковима.

Јања ж село у општини Књажевац.

Јањинац м становник Јање, онај који је пореклом из Јање.

Јањинка ж становница Јање, она која је пореклом из Јање.

јањинсџи, -ска, -ско који припада Јањи, који се односи на Јању.

јбр м штала, хар; упор. јуар. – Ћдем да изринем јбр. – Јбр ни под плéвњу.

јбрк м дем. од јбр. – Допрајли смо јбрк за телчичи.

јарамњак м сврло већег промера за бушење рупе на средини јарма кроз коју пролази клин који спаја јарам са рудом. – Сáмо е Елén Брка у наше салó имáл сврдал јарамњак, па су га сви искали од нег кд су прајли ербм.

јарац м овећи шанац, јарак.

јаре с (мн. јаретíја, уз бр. јарету, јаретíју, јарети) младунче козе. – Деда ошбл на пијац да продава јарету. – Мён пратили да вáрдим две јарети. – Јаретíја су милостívна.

јарекáња м . в. јарц (1).

јарење с гл. им. од јари (се).

јаретáнца с мн. в. јаретíја.

јаретíја с мн. од јаре. – Јаретíја, ждребетíја.

јаретíја с дем. и хип. од јаретíја; упор. јаретанца, јаретинка. – Да ви се иљаде јаретíја.

јаретíнка с в. јаретíја.

јарећина ж *јареће месо*. – Волим јарећину печену на режњ, па кд је жешка.

јари несвр. **1.** *доноси на свет јаре*. – Цица јари по две јарету. **2.** *јарац скаче на козу и оплођује је*. – Јарц јари козу. **3.** *певац оплођује кокошку, патак пловку и сл.* **4.** *има полни однос са неком женом (мушкарац).*

јари се несвр. **1.** *коза доноси на свет младунце, кози се*. – Коза почела да се јари и вч ојарила едно јаре. **2.** *долази на свет јаре*. – Почело се јари едно јаре. **3.** *спарује се коза са јарцем*. – Наша Цица се јучер јарила. **4.** *пење се, вере се (као јаре)*; упор, јарчи се. – Немој да се јариш по камењети, це колне нећи, па ч те убије.

јариште с *пеј. од јаре*. – Што се качиш судé редом, ко неко јариште?

јарма ж *крупно млевено кукурузно брашно за исхрану стоке*. – Прекó дн турам на краве сено, а вчeром им давам јарму.

јармѣнка ж *в. вратник*.

јармењак м **1.** *воденични каен за млевење јарме*. **2.** *онај који много једе*.

јармење с *гл. им. од јарми*. – Немам више јарму за јармење.

јарми несвр. *даје стоци јарму*. – Овце обовезно јармим пред мркање, а волóви у орање.

јарушка ж **1.** *дем. од јаруга, мала јаруга, јаружица*. – У јарушкуту едвá има мálко водá. **2.** *увала, блага удолина на равном земљишту*. – Момуруз сáдимо у јарушкуту, туј се најбоље раца.

јарц м **1.** *мужјак козе, јарац*. – Три козé и едн јарц. **2.** *човек који има такву браду да личи на јарца*. – Радомир га ене доле, распраља се с онога јарца.

јѣрче с *дем. од јѣр*.

јарчи се несвр. *в. јари се (4)*. – Јарчи се по дрвја да збира јájца на тичичи.

јарчи́на ж *ауг. од јарц*. – Овој месо од неку дрту јарчину, смрди на прча.

јасла ж *јасле*. – Дреме ко коњ на празна јасла. *в. дреме на празна јасла, државна јасла*.

јаслишта ж *ауг. и пеј. од јасла*. – Расковала се јаслиштана, трéбе да и попрáлам, оно немам кд.

јастагáч м *низак округао сто, трпеза*.

јáстреб м зоол. *птица грабљивица савијеног кљуна и оштрих канџи*. – Јáстреби ни однели кокошку.

јáстребáс, -та, -то *који бојом перја потсећа на јáстреба*. – Ымамо јáстребáстогa петлá.

јáтка ж *језгра ораха, лешника, бадема и сл.* – Он продáва чисте јáтче од ореси.

јáтчица ж *дем. од јатка*. – Узни неколко јáтчице, кóлко да си заплáшиш глáд.

јачьк, -чкá, -чкó *који је јак, прилично јак*. – Мóre, јачьк си е он, мój да понесé педесéт ћила.

јашáње с *гл. им од јаше*.

јáшар м *вашарски трговац ситном стоком*.

јашáч м *онај који јаше, који уме да јаше, јахач*. – Сретен Милáновић је страшан јашáч.

јáшмак м *в. крпа*.

јeбанџија м **1.** *онај који је неозбиљан, који није од речи*. – Па ел си с онога јeбанџију нашл да се уортáчиш? **2.** *странац, туђинац*. – Нема код нас млóго јeбанџије.

јeбанџика ж *странкиња, туђинка*. – Билá е еднá јeбанџика туј, па се оцелила.

јeбóгме прил. *дабоме, дабогме, јакако*; упор. *јeбоме*. – Па јeбóгме да е текá.

јeбóме прил. *в. јeбогме*. – Јeбóме, него какó.

Јéва ж *име*.

јéво речца **1.** *за указивање: а. на оно*

што је близу или се приближава. – Јéво ји íду, сáмо што несú стíгли. **б.** *на оно што се даје или доноси.* – Јéво ти еднá перáшка. **2.** *за живље приказивање у причању.* – Јéво како је тóј билó.

Јевстáтија м *име.*

јевтинлија ж *јефтиноћа, џабалук.* – Сýг су мóме поскупéле, / Свáка мóма по илъядо, / Момчедíја јевтинлија (н. п.).

јегá прил. в. *ега.* – Јегá помíне и без тóј.

јегá ж в. *ега.* – Овáј се јегá иступíла.

јегá речца в. *ега.* – Јегá не удáри ћíша дóкночи, док не пóжњемо житóво.

јéd м **1.** *жучни сок.* – Зелén ко јéd. **2.** *отров.* – Нацédичу јéда и пелíна (н. п.).

једбн бр. *један.* – Једбн óче овáк, једбн óче онáк и не мóж се слóже.

једé несвр. в. *еде.* – Једé ко áла.

једéк м *парадни коњ.*

једíло с **1.** *отров, змијски отров.* – Лéца е сипáла нéкво једíло на мужáтога у вáриво, та га отрувáла. **2.** *исповраћани, зелени сок из желуца.*

једeње с в. *едење.* – Спремúем за копачí једeње. – Затéкоше ни на једeње.

једeњице с в. *едењице.* – Спремíла сам мáлко једeњице, да га покáним кýд дóјде.

јединáес бр. *једанаест.*

јединáесе бр. *једанаест.*

једíнак м *бели лук без чешњева.*

јединíчка ж **1.** *дем. од јединица (бр.).* – Нáшјат унúк наредíл свé јединíчке у шкóлуту. **2.** *дем. од јединица (једина ћерка).* – Онá им билá јединíчка, сýг нéмају ни нý, оженíла се у Шарбáновци. **3.** *реч у бројаници: столицка, јединичка, цепенцаи, коколаш, топни га, арван.*

јединичъява бошча ж в. *бошча единица.*

јединíчна ж *сукња ткани јединичним начином, в. бошча единица.*

јединíчно прил. *на јединичан начин.* – Изаткáла га јединíчно.

једнýг прил. в. *еднýг.* – Не мóг једнýг да дóјдем, мóг пóпосле. – Једнýг смо пошлí у шкóлу, али óн пóсле понављáл.

јédне свр. в. *едне.* – Јédнумо мáлко на Пéшино дýпе.

једнóгало реч у *бројаници* : једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

једнóјка ж **1.** *јединица, број један.* **2.** *оно што је обележено бројем један.* – Тáм да се жáлиш, у једнóјку.

јédнома прил. в. *едноман, упор.* једноман. – Јédнома ме нéкво затлцкује.

јédноман прил. в. *едноман.* – Јédноман тражи пáре.

једнонíче с *узимање само по једног оброка дневно у току три дана Тудорице; упор. едноница.*

једнопáес, -то *који је са једним тестисом; упор. едномуд.*

једнострáнка ж *једно народно коло.*

једнýш прил. в. *еднуш.*

јéђ имп. в. *еј.* – Сýг јéђ каквó íма, а за вечéру печéмо кокóшку.

језáва ж *тиха река која се разлива по околном равничарском земљишту и чини га барљивим.*

јéка несвр. *грди, кара.* – Ѐма га јéкам, сáмо нéк се врне.

јéконом м *руководилац пољопривредног расадника.* – Тíка, јéконом из Рáсадник.

јéкономска шкóла ж *економска школа.* – Дáл си ћерку у јéкономску шкóлу у Зáјчар, да изúчи за књíговођу, па да рабóти у бáнку у Палáнку.

јéла узв. в. *јал.* – Јéла, сíне, код чíчу, да ти чíча нéшто дадé.

Јелéнтија м *име.*

јеменилка ж бот. *биљка из фам. Loranthaceae жута имела Argentobium*

охуседри М. В. в. жлта јеменика.

јендрџа несвр. **1.** *храмље, пошто му је једна нога краћа.* – Ене га Милан јендрџа ус пџт. **2.** *плаче ридајући.* – Штó Пџрса јендрџа?

јндрџање с гл. им. од јендрџа.

јерџм м в. ерџм. – Јучџр сам напраил нóв јерџм.

јербат м онај који с посебним задовољством ужива у нечему, мераклија.

Јерџда ж име.

Јерџна ж име.

јерџца ж в. ерица.

јерџга ж рет. *јаруга.* – Нџћи врљџил лџпсалу кокóшку дóле у јерџгу.

јесџн м бот. в. есен. *Fraginus excelsior* L.

јесенљџв, -а, -о који је јесџни. – Крушџе јесенљџве се остáљају у слáму за зимџ.

јесџка ж бот. в. есика *Populus tremula* L.

јестџк м в. естџк. – Ёма мlóго вџжени јестџци.

јетегán м рет. *јатаган.*

јџто речца. в. ето.

јетрáк м в. едномуд.

јечџм м бот. в. ечџм.

јеченџк м в. еченик.

јечџ несвр. в. ечи.

јечменџк м бол. в. ечмџк.

јџц имп. в. ец. – Јџц, немóј се срамџеш.

јешмáк м *јашмак, копрена од белог муслина, младеначки вео.*

јовáнова травá ж бот. *иванчица, ивањско цвеће Galium verum* L., упор. свети јованова трава.

јóвка ж *врста неке игре.*

јордán м понос, гордост изражена са помало разметљивим држањем.

јордáni се несвр. *горди се, охоло се*

држи. – За квó ли ми се па тџ јордániш?

јордáњење с гл. им. од јордани се.

јошанпџт прил. *још једном;* упор. јошанпџтка. – Да ми е да га сáмо јошанпџт видим.

јошанпџтка прил. в. *јошанпџт.* – Јошанпџтка ли те затџкнем, др се дóбро.

јóште прил. *још.* – Дáј ми јóште мáлко винџе.

јуáр м в. јџр. – Јá отџди у нóви јуáри, / Па избџри двá кóња нáјбољџи (н. п.).

јубав, -а, -о в. убав. – Углџда га јубава девојџа.

јџгав, -а, -о који се односи на ветар који дува са југа. – Пáда јџгав снџг.

јџже с уже начињено од ишчупаних житних стабљика припремљено за везивање сноплá. – У жџтву јá прáим јџжа, јá налагам, јá врзџем.

Јужџце и Верџжице ж п. п. *Часне верџге, 29. јануара.*

јулáр м улар. – Кџд идџ телџ, нџк џде и јулáр.

јунáство с *јунаштво, храброст;* упор. јунацтво. – У нáродне пџсме се сáмо прџча од јунáство, а нџшта се не прџча од рáботу.

јунáцтво с в. *јунаство.* – За јунáцтво трџбе да си мџж.

јунџчка ж дем. и хип. од јуница. – Чџвамо двџ јунџчџе.

јурдџше свр. *јурне, насрне.*

јурџв, -а, -о в. рујев. – Мџн далџ јурџву перáшку.

јурџја ж *пољана, утрина.* – Истџрaш óвце на јурџју и сáмо седџш.

јџтре прил. *сутра.* – Јџтре је недџља.

јутрџдџн прил. *сутрадан.* – Јутрџдџн си тџја човџк отишџл.

јџтрекночи прил. **1.** *сутра увече.* – Јџтрекночи че да џду да му прóсе девојџу. **2.** *фиг. никада, “мало сутра”.* – Че ти плáти јџтрекночи.

јутринá ж *јутарње време, јутарња*

студен. – Немóј да осéбнеш на јутринúту.

јутроквéк м *јутарње вршење велике нужде*; упор. јутроклек.

јутроклéк м *в. јутроквек*.

јучéр прил. *јуче*; упор. јучерка. – Јучéр идóмо у Палáнку та купува́мо дáр

за свáдбу́ту.

јучéрка прил. *в. јучер*. – Овúј смо ливáду косíли јучéрка.

јучернáвечер прил. *прексинóћ*. – Дóоди јучернáвечер, али га од т́г несéм видéла.

К

ка везн. < ка[д] кад, када. – Ка те удáрим ч ме запáнтиш.

кабáт прид. индекл. *крив, одговоран*. – Бíју те и кьд си кабáт и кьд несí кабáт. – Тí си кабáт што детéто ровé.

кабатéње с гл. им. од кабати.

кабáти несвр. *сваљује кривицу на кога, окривљује, терети кога*. – Не кабáтим те што несí могáл, веч што несí теjáл.

кб́блење с гл. им. од кб́бли се.

кб́бли се несвр. **1.** *једе много, пуни се (као кабао)*. – Дóста си се кб́лil, дíгни се едñпýт од остáлат. **2.** *дебља се, гоји се*. – Тíја нíшта дрýго не мíсли него сáмо да се кб́бли.

кб́блица ж *омањи дрвени суд за воду*. – Донесí воду у кб́блицуту.

кб́в, квá, квó *краћи облик* (пуни облик: кькб́в, кьквá, кьквó) *придевске односно упитне заменице, какав, каква, какво*. – Кб́в си тí тóј човéк? – Квá ти е женáта, ел врédна? – Квó ти е детéто у шкóлу?

кавáл м **1.** *врста свирале*. – Свíри у мéден кавáл. **2.** *в. вадичка*. **3.** *в. тир*. в. и: мeдeн кавал.

кавáла ж *врста дуге свирале (до 1,5 т) коју су користили граничари и чобани*.

кавгалíја м *кавгација, свадљивац, убојица*. – Чýл сам од лјуђе да ти е брáт пијáница и кáвгалија, а јá не волим да íмам таквóга шурака.

кавén, -а, -о *који је браон боје*. – Цúка е бil кавén, али е имáл белé шапе, белó нá груди и белó на óпаш. Цíца е била кавéна íсто ко и Цúка (тóј нб́јан баштá) сáмо што е јóш имáла жлтé вéце, жлтó нá груди и под óпаш и мáлко белó нá груди и на вр óпаш. Цáка е скрóз кавén (óн Цíцин сiн), сáмо на грúди íма мáлко белкó. Цáјка, Цáкина и Сýкњина һéрка е свá кавéна, али и она́ íма мáлко

белкó нá груди и жлтé шапе и вéце. Цéце е и óн кавén с белó на грúди и с белé шапе и белó на вр óпаш. Свé кавéни моí кúчичи.

каврмá ж *кавурма*. – Млóго волим кьд с разгрéе каврмá, па се у нý нарéже зелéни лýк.

кавтáр м *в. кантар*.

кавтарíште с *в. кантар*.

кавула ж *неколкодневна провера квалитета куплене стоке у трговини крупном стоком (ако купац није задовољан особинама купљеног грла враћа га продавцу)*. – Продáл ми коњá кáвулом. – Купil волóви под кáвулу.

кавурин м *зао човек који шиканира своју околину*. – Тóј не човéк, тóј Станíсловат, тóј кáвурин.

Кáвурин м **1.** *Турчин*. – Кáвурин га на колéц натéкли. **2.** *Циганин*. – Бóљ да си се ожени́ла за црног Кáвуринa, него што си за нeг ошлá.

Кáвурче с *Циганче*. – Íде Цíганка с двé Кáвурчету.

каву́цка несвр. *моли, камчи, богоради*. – Немóј да ме каву́цкаш, нeма нíшта од тóј. Несí зарадéл.

каву́цкање с гл. им. од каву́цка.

кавчáње с гл. им. од кавче.

кáвче несвр. **1.** *лаје, кевђе*. – Цíца и Рáшко цéл дbн кáвчу по Гóрњи виногради. **2.** *в. кавуцка*. – Прéцве кáвче за неквé пáре.

кьд пóјде водá **узбрдо** изр. *никада*.

кьд се **врнем чу ти прднем** изр. *рећи ћу ти кад се вратим, уствари, никад ти нећу рећи*.

кьд се **сиромá зажéни тупáн се сцéпи** изр. *сиромаха увек прати несрећа*.

кадб́нка, в. *тиква кадб́нка*.

кадарч́к, *кадрачкá, кадрачкó у дем. значењу који је прилично јак, који је*

порастао и ојачао. – Он е доста кадарчѣк, али тој е и за њега тешко. – Детето им елиѣс кадрачкó.

кѣдѣшѣ, -шња, -шњо *од када је, од ког времена је.* – Кѣдѣшња ти е овој вода, ел синочња, ел оцúтра завánута?

кадѣмија ж *академија.* – Тѣл д íде у војну кадѣмију, ал га несú примáли.

кадílница ж *в. кандилница.* – Пóп úзе кадílницу и вáну да кáди.

кáдрачѣк, -чка, -чко. *в. кадарчѣк.* – Кáдрачѣк ли си да тој подíгнеш?

Кажíмир м *име.*

кажњѣва несвр. *кажњава.* – Нáс учíteљ кажњѣва сýс прúт по длáнови.

кажњѣва се несвр. *уздржава се од неких задовољстава.* – Штó си дúшу кажњѣваш, пíни мáлко, нѣч ти нíшта бúде.

кажњѣвање с *гл. им. од кажњѣва (се).* – Тúј више не помáга ни кажњѣвање, ни причáње, него дíзај рúђе, па нѣк си крши грање какó знáе.

казанíца ж *зграда у којој се налази казан за печење ракије;* упор. котларница, котлина (2). – Док дѣда у казанíцу печѣ рећíју, мí íскамо да ни опечѣ и по нѣни кóрен.

казмá ж *једнокраки трнокоп.* – Показáли на нѣкуга човѣка чíзму, па га питáли квó е тој, а он рѣкал: “Вутрóла за казмú”.

казувáње с *гл. им. од казуе.*

казúе несвр. **1.** *усмено саопштава.* – Немóј на њѣг да казуѣш, он че забарáи. **2.** *каже за кога нешто.* – Штó си казувáл да сам и јá бíл тáм? – Казúвана ти е тáј прíча одавна, али ју несí замóтрѣл.

кайл прид. индекл. *који је вољан, рад.* – Јá сам кáйл, а вí ко си óчете.

каíца ж *капа коју је кум стављао невести на главу после венчавања и коју је она носила до краја живота, о празницима.*

кайшка ж *в. каишчѣк.* – Најдí нѣку кайшку, па га мáлко приклевесí, да ти се не влачи опьнѣкът.

каишчѣк м *дем. од каиш;* упор. каишка, каишче, каишченце. – Тúј ти трѣбе едѣн каишчѣк

каишчѣ с *в. каишчѣк.* – Прећинúло ми се каишчѣ на опьнѣк.

кайшченце с *в. каишчѣк.* – Че, да нáјдемо нѣко кайшченце да привржемо кúченцето.

кајáрење с *гл. им. од кајари.*

кајáри несвр. *скида потковицу, чисти копито и поново прикива исту потковицу.* – Водíл сам коњá код Лúку, ковачá, да га кајáри.

кајдис м *врста ударца којим се лако, у жељеном правцу, може преломити неки предмет (цигла, цреп).* – Не мóра мlóго да запíнаш, него га сáмо ударí на кајдис.

кајдисáње с *гл. им. од кајдише.*

кајдисувáње с *гл. им. од кајдисуе.*

кајдисуе несвр. *в. кајдише.* – Више пúт је он кајдисувáл на мѣн.

кајдíше несвр. *оштро, жестоко, љутило као пас напада свом снагом, као да ће да рстргне, кидише.* – Нѣка прóба да кајдíше, ако смѣ. – Кѣд се напије кајдíше на љúђе.

кајка ж *в. увијаљња.*

кака несвр. *врши велику нужду (о детету).* – Ајде да кáкаш.

кака ж *деч. 1. измет. 2. нешто прљаво, нечисто.* – Кáка, сíне, не пíпај.

какав, -а, -о *деч. прљав, испрљан изметом.*

кѣкѣв, каквá, кѣквó *в. кѣв, ква, кво.*

какан, -а, -о *деч. који је прљав, нечист.* – Кáкане ти рúђе, ајде да се мíјеш.

какодáе прил. **а.** *лоше, рђаво.* – Завршише стáрцити какодáе. **б.** *збрдаздола, површно.* – Уработíл га какодáе.

ка́л м *блато, блатиште.*

кальблѣк м *свађа, расправа.* – Одеданпѹт се напраи кальблѣк, ко код Цѣгање.

калавѣр м бот. *дуговечан, разгранат, збијен грмић из фам. Labiatae. Листови су му сребрнасто зелени, цветови плаво љубичасти. Цела биљка је врло ароматичног и својственог мириса, жалфија; упор. калопер Salvia officinalis L.*

калавѣран, -рна, -рно *који је од калавера, који се односи на калавер.* – Одар сам ти напрајла: / Сѹшице му босѣљкове, / Бѣлца су му стрѣторова, / А дѣчице калавѣрне (н. п.).

калавѹз м **1.** *посебан кључ којим се може отворити свака брава, калауз.* – Свађи крадљѹв ѣма по едѣн калвѹз. **2.** *путовођа, водич.* – Па нѣ знају одѹкле дојдѹше, / Па мѣ на њѣ да смо калавѹзи (н. п.).

калавѹзница ж *ковачка радионица у којој су, поред осталог, израђивани и калаузи.* – Калавѹзи су праѣни у Штитѣрци на еднѹ мѣсто коѣ се зовѣ Калавѹзница.

калаисувѣње с *гл. им. од калаисуе.*

калаисуе несвр. **1.** *ставља калај бакарном суду, калаише.* – Мѣлојко, калаѣија калаисуе голѣми котѣл. **2.** *заобилази истину, обмањује слушаѹца.* – Немѹј тѣ мѣн да калаисуѣш, веч врѣв ко е ѣстин билѹ.

калѣј рѣбота ж *лак посаѹ, узгредан посаѹ.* – Овој е вѣжно да урабѹтимо, а свѣ друго е калѣј рѣбота.

калакѹтра ж *неморална, некарактерна особа.* – С тѹј калакѹтру немѣј пѹслу, ел це лѹше спроведѣш.

Кѣлѣнѣц м *становник Калне, онај који је пореклом из Калне.*

каландрѹ с бот. *једногодишња биљка из фам. Arisaeae усправног стабла високог од 20 до 60 ст. Цветови су бели,*

груписани у штитасте цвастѣ. Има јак и неугодан мирис кад је град потуче, обична смрдуља, каландрон Vifoga radicans Vieb., упор. смрделка.

Кѣлѣнка ж *становница Калне, она која је пореклом из Калне.*

кѣлѣнѣћи, -ска, -ско *који припада Кални, који се односи на Калну.*

кѣлѣп м **1.** *калуп.* – Че праѣмо цѣгле, па че ни трѣбе кѣлѣп. **2.** *комад који је изашаѹ из калуна или који као да је изашаѹ из калуна.* – Оч ми зајмиш едѣн кѣлѣп сапѹн? **3.** *свежањ дувана у листу.* – По дѣсет кѣлѣпа врзѹемо у серђѣју, па нѹсимо у Дувѣнско та предавамо.

кѣлѣпење с *гл. им. од кѣлѣпи.* – У кѣлѣпење дувѣн пѹчеше ѣише и мѣгла та дувѣнат ѹдвугну, та га лѣсно искѣлѣпѣмо.

кѣлѣпи несвр. **1.** *сече на калупе (о сапуну).* – Кѣлѣпео сапѹн кѣд дојдѹше. **2.** *лепо слаже и везује у чврсте свежѣње (о дувану у листу).* – Кѣд се дувѣн ошѹши разнѣжемо вѣнци, па кѣлѣпимо лѣс по лѣс.

калафѣт м *в. дружила.*

калафѹнија ж *шатр. виц, штос, намештаљка; убод прстом у задѣнцу.* – Да му удѣримо еднѹ калафѹнију, ко велиш?

кѣлѣц м **1.** *клица.* – Бѹље е конпѣр да садиш кѣд вѣч пѹчне да пѹшта кѣлѣц. **2.** *порекло, лоза, наследна особина.* – Кѣлѣц му тѣкѣв, не мѹж се ѹн препраѣи. **3.** *нешто врло мало, ситно.* – Нѣмам лѣб ни кѣлѣц.

калѣшка ж *в. толузѣна.*

калѣштѹра ж *раскалашина, распојасана жена.* – Нашѣл тѣм нѣкву калѣштѹру, па ју довѣл да му бѹде женѣ.

Калѣштѹра ж *Цѣганка.* – Пројдѹше Калѣштѹре, продавају вретѣна.

Калѣштѹрка ж *дем. и хип. од Калѣштѹра.*

Калаштѹрче с *Циганче*. – Детѣво ти црно ко Калаштѹрче.

ка́лва м *калфа*. – Стáл кáлва, па че проз нѣко време да бѹде и ма́јстор и йма да отвóри ковáчку радиóвницу.

калвѣнсѣи, -ска, -ско *који* припада *калфи*, *који се односи на калфу*. – Калвѣнско писмо ура́мено, па зака́чено на дѹвар.

калѣ с **1.** *утврђење, обично на неком узвишењу*. – Напрайли калѣто бѣш на ћувѣкат. **2.** *суви камени зид, најчешће као ограда*. – Дојдѣ ма́јстор Добрóслов та ми мáлко пóпраи калѣто, да ми не ула́зе туцѣ кѹчичи у обóр.

калѣмен, -а, -о *трп. од калеми, калемљен*. – Тѣја су крѹше свѣ лáни калѣмене на црносливку.

калѣмење с *гл. им. од калеми*. – Изучѣл калѣмење у пољупрѣвредну шкóлу у Нѣготин, па сѣг калемѹе по салó.

калемѣ́рка ж *памучна женска марама украшена штампаним орнаментима*.

калѣмче с **а.** *калем конца*. – Купѣла сам двѣ калѣмчичи, еднó белó, еднó црно. **б.** *калем без конца*. – Деца́ се йграју с калѣмче.

калѣмченце с *дем. од калемче*. – Дѣнѣс еднó калѣмченце кóшта двѣста ба́нѣ.

калѣбер м *унутрашњи промер цеви ватреног оружја*. – Ймам преламáчу, калѣбер двана́јес.

калѣвка ж *в. калилка¹*.

калѣлка¹ ж **1.** *каљење пређе при бојењу, фиксирање боје за пређу*. – Кѣд чѣниш пре́цу ва́жно е да ју потрѣвиш у калѣлку. **2.** *раствор у коме се кали пређа*. – Требе да га поврнем у калѣлкуту.

калѣлка² ж *чигра, зврк*.

калимѣгдан м *фиг. мушки полни орган*. – Немóј да свѣриш уз калимѣгдан.

калиндáр м *календар*. – Донѣл ис Палáнку јако ўбав сѣдни калиндáр. – Дѣ поглѣ у калиндáр, да вѣдиш у кѹј дѣн се па́да Свѣти Лукá!

калѣница ж *зоол. бубамара Coccinella septempunctata*; *упор. калиница бубица, калинка*.

калѣница бѹбица ж *зоол. в. калиница Coccinella septempunctata*.

калѣнка ж *зоол. в. калиница Coccinella septempunctata*.

Калѣчанин / *Каличáнац* м *становник Каличине, онај који је пореклом из Каличине*.

Калѣчанка ж *становница Каличине, она која је пореклом из Каличине*.

Калѣчина ж *село у општини Књажевац*.

калѣчинсѣи, -ска, -ско *који* припада *Каличини, који је у вези са Каличином*.

калка́бури м *мања клешта уских, округлих, дугољастих чељусти*. – Дај ми тво́ини калка́бури да савѣјем мáлко жѣцу.

калкáн м **1.** *даска којом се затвара предњи и задњи део каната на запрежним колима*. **2.** *чеони троугли зид који затвара поткровље, забат*.

Кáлна ж *варошица у општини Књажевац*.

ка́лник м *грн. простор у грнчарској радионици где се земља кваси, гази и претвара у блато, од кога ће се израђивати земљани судови*.

калопѣр м *бот. в. калавер Salvia officinalis L.*

калпазán м (*мн. калпазање и калпазање*) **1.** *ленитина, нерадник*. – Срáм те бѣло, калпазáne едѣн, сáмо се примѣцаш и измѣцаш од остáл, нѣшта дрѹго не рабóтиш. **2.** *одрастао дечак*. – Глѣ кољѣи си калпазán порáсал! **3.** *лажан новац*. – Податури́л ми свѣ нѣкви калпазање.

калпáк м *плитка капица која се*

носила испод шубаре.

калпéње с гл. им. од калпи.

ка́лпи несвр. **1.** грди, кори, сваљује кривицу, беди кога. – Свѣћи дѣн ме за по нѣшто калпи. **2.** квару, штети; баксузира. – Немóј ми калпиш заная́т.

калу́ђер м в. га́ља (2). – Бра́чени мому́рузу дьнѣс најдо́ и не́колко калу́ђера.

калу́ђерѣк м дем. од калу́ђер, млад калу́ђер (монах). – Мѣлча Дрда е еднó вре́ме бил калу́ђерѣк, го́ре у манасти́р.

калу́ђерка ж **1.** калу́ђерица, монахиња. – У на́ш манасти́р не́ма ви́ше калу́ђери, ѡ́ма са́мо калу́ђерѣ. **2.** врста крушкe ко́ја зри у позну́ јесен.

калу́ша ж бела овца црне главе и ушију и име таквој овци. – Калу́ша се првѣ́а ојагнѣ́ла.

калу́шес, -та, -то ко́ји је бео а црне главе и ушију (о овци). – Калу́шесте о́вце су нај мле́чне.

калу́шка ж дем. и хип. од калу́ша; упор. калушчица.

калу́шчица ж в. калу́шка.

Калца́н м име пса.

ка́лчење с гл. им. од калчи.

ка́лчи несвр. клија, пушта клице. – Конпи́р вѣч калчи́л, мо́ш се са́ди.

калчи́ца ж **1.** дем. од кѣ́льц. – Почѣ́л да пу́шта калчи́це. **2.** порекло, наследна особина. – Калчи́ца му, на њѣ́г, таква́. **3.** нешто мало, ситно. – Не́мам од то́ј ни калчи́цу.

калци́ја м она́ј ко́ји прави блато за циглу. – На калци́ју се и мѣ́да узно́е, колко́ ко́па и превр́ча онóј блато.

ка́ља ру́ће изр. подруг. избѣ́је некога. – Нѣчу си ка́љам ру́ће с те́б.

ка́љав, -а, -о ко́ји је прљав, умазан. – Штó си ка́љав по́ очи?

ка́љавац м она́ј ко́ји је стално ка́љав, прљав (о детету). – А, ти ка́љавац е́дѣн, че́кај да ти пока́жем.

ка́љавица ж женско дете ка́љавац.

ка́љавштина ж **1.** прљавштина. – Ко ли мо́ж да жи́ве у онаквѣ́ ка́љавштину? **2.** неуредна и прљавна жена. – Сра́м те би́ло ка́љавштино е́дна, ел не́маш ру́ће, да се опе́реш?

ка́љева несвр. **1.** кали усѣјано гвожђе спуштају́ћи га постепено у течност (воду, уље и др). – Не мо́ж да до́јде, бѣш сѣ́г ка́љева се́ћире. **2.** обојену пређу спушта у раствор галице и сл. да би фиксирао боју. – Ка́љеваш ли ти пре́цуту кѣ́д ју чѣ́ниш, ел си ју ти́ће она́к оста́иш? **3.** физички и психички јача кога, проводе́ћи га кроз непријатности и невоље. – Ка́љева га, сва́ко јутро га те́ра да се ми́је сѣ́с студенѣ́ воду на бунáр и да се трѣ́а по́ груди сѣ́с снѣ́г.

ка́љева се несвр. физички и психички јача излажу́ћи се напорима и тортурама. – Војни́ци вѣ́цбају го́ли на снѣ́г, та се тека́ ка́љевају.

ка́љевање с гл. им. од ка́љева (се).

ка́љевѣ́т, -а, -о ко́ји је блатњав, ка́љав. – Ёсу ли ви дру́ми каменѣ́ти, / Ёсу ли ви пу́ти ка́љевѣ́ти (н. п.)?

ка́љѣште с блато, кал. – Гдѣ́ си запуца́л преко ка́љѣштето, ел за те́бе не́ма пу́т?

ка́љне свр. **1.** обоји, обоји ко́јекако. – Ка́љни га у не́ку боју́, колко́ да не бѣ́ш бело́. **2.** окречи кречом. – Штó, брѣ́ му́же, не ка́љнеш ма́лко со́буву, ви́диш ли колко́ су ду́вариви потавнѣ́ли.

ка́м I. прил. употребљава се: **а.** кад се пита. – Ка́м ти га му́жат? **б.** кад се изриче жеља. – Ка́м да о́че да до́јде. **в.** кад се истиче жаљење што се није десило. – Ка́м да сам те задавила́ кѣ́д си се родѣ́л. **II.** речца **1.** дај, донеси. – Ка́м то́ј ова́м. **2.** што није. – Ка́м да е сѣ́г то́ј вре́ме.

ка́м предл. са акуз. означава правац кретања, ка, према. – Ја́ се примѣ́цам ка́м њѣ́, она́ се изми́ца. – Ме́чката све

пóблизо приóди кѣм нáс

камáра ж велика пирамидална гомила саденутог сена или сламе. – У војни сењак е имáло гоца камáре и сéно и слáма.

камарáш м *гајдаш*.

камбёр м *пропало живинче које једва вуче ноге*.

кáмен м **1.** стена, велика стена као маркантан објекат у неком подручју. – Здрáвко кáмен (топ.). **2.** каменито земљиште. – Тўј е кáмен, тўј нíшта не рáца; упор камен да пророве. **3.** драгуљ, драги камен. – Сбвја има прстен със кáмен; упор. бецени камен. **4.** надгробни споменик. – На годину му укопáли кáмен. **5.** плочица у игри домина. – Кáмен код чичу. **6.** грн. грнчарски жрвањ за млевење глеђи, оловне глазуре; упор. ручница. в. и: сињи камен, скупи камен, столован камен.

кáмен да прорové изр. велика жалост или бол за ким.

каменíка ж бот. вишегодишња биљка из фам. Saxifragiaceae стабљике усправне, безлисне; листови у приземним розетама бледо жути Saxifraga cuneifolia L.

каменíна ж *ауг. и пеј. од камен (комад стене)*. – Нéма кўј да гўрне онўј каменíну од пўт.

каменíнка ж *дем. од камен (комад стене), мали каменчић*; упор. каменчич. – Упáдла ми каменíнка у чíзму.

каменчýк м **1.** *дем. од камен (комад стене), мали камен, каменчић*. – Кьд кўсаш лéчу жвáкај полýк, ел мóж у нў да йма нéћи каменчýк. **2.** у дем. значењу обрадиво земљиште са доста ситног камења. – Тáј нýва е под каменчýк, момўруз чéсто пригорí.

каменчýч м *в. каменинка*. – Сврче каменчýч и стрóши пéнцер.

камења́к м **1.** зб. од камен. – Кўј ли е расипáл овдé овíја камења́к. **2.** каменито земљиште, камењар. – Нíшта

се нéче рóди у овíја камења́к.

камењíце с у дем. значењу камење. – Зáпуца ме с камењíце, едвá се спасí.

камењўрје с каменито земљиште. – Камењўрје (топ.).

камијóн м *моторно возило за превоз већих терета, камион*. – Радíвој купíл нéћи стáр камијóн, али га чéсто опеáља.

камíна м *ауг. и пеј. од камен (комад стене)*. – Вр́ли се с еднў камíну по нéг и за мáлко да га потрéви.

кáмка несвр. и уч. *непрестано тражи, иска, мољака, камчи, кукумавчи*; упор. камче. – Кáмка ме вéч нéколко дáна да га пўштим д йде на искўрзију.

кáмкада прил. *одавно, вајкада*. – Ў, кáмкада е тóј билó.

камчáње с *гл. им. од камка*.

кѣмто предл. рет. *ка, према*. – Йде кѣмто нéг.

камчáње с *гл. им. од камче*. – Тóлко нéгóво камчáње, сáмо се понизўје, и па нíшта не добíл.

кáмче несвр. *в. камка*. – Немóј да ме кáмчеш, сáм знáеш да од тóј нéма нíшта.

камчéлка ж *свитак вунене или друге пређе скинут са мотавила, канчело*; упор. канура, канчелка. – Ел óч да ми држíш камчéлку нá руће, да ју смóтам?

камцијáш м *пацов који има реп као камцију*; упор. канцијаш.

кáна ж бот. биљка која се употребáва за бојење косе Lawsonia inermis L.

канáдска топóла ж *врста празилука који расте високо*.

канáта ж **1.** *дашчана лотра на запрежним колима*. – Еднў канáту напráм од еднў дьскý, тóлко ми дьсће билé ширóћé. **2.** *оно што стане у канатама*. – Набрáли смо трóе канáте момўрузу. **3.** *глеђосани земљани бокал за вино*. – “Сíктер кудéље, дíбдер канáте”,

думале женете, па остајле да предү и почеле да пију. **4.** начин резидбе винограда, резидба на кондир. – Ја га режем на канату.

канатка ж дем. од каната (1, 3). – Мбнечка колца, мбнечће и канатћете. – Канатка винце сасвм доста.

канатица ж дем. од каната (3, 4). – Попијем си по две канатице дњбс. – Он реже на две канатице.

кангар м врста вунене тканине, камгарн. – Кангар је побољ од друђи штóфови.

Кбндълица ж село у општини Књажевац.

Кбндъличанин м становник Кандалице, онај који је пореклом из Кандалице.

Кбндъличанка ж становница Кандалице, она која је пореклом из Кандалице.

кбндъличћи, -чка, -чко који припада Кандалицу, који се односи на Кандалицу.

кандилка ж бот. трајна зељаста биљка из фам. Ranunculaceae висока 40 до 80 ст. Стабло је голо обрасло меким длакама. Цветови врло лепо, љубичасти и бели, и висе. Расте по шумама и камењару *Aquilegia vulgaris* L.

кандилница ж посуда за кађење тамјаном при верским и црквеним обредима; упор. кадилница.

канење с гл. им. од кани (се). – Претеруеш у канење, постањуеш дóсадна.

канер м украсни поруб на предњем делу мушке кошуље или женске блузе, карнер. – Одавна су мўжје носили помучернице на канери.

кбнса ж нека сила која човека гура у несрећу, која га нагони да изазива судбину, зла коб, несрећа. – Тера га нека кбнса.

кансавурин м угурсуз. – Острижени кансавурин.

кани несвр. **1.** нуди, нутка. – У Ошљане с леб не кане, ал онóј не бране. **2.** фиг. “моли” неки свој орган да обави какву физиолошку радњу. – Ел кани пачето да мóча?

кани се несвр. **1.** једе, али није одушевљен оним што једе. – Каним се еве с леб и неко сирине. **2.** упражњава нека задовољства у којима не би смео да ужива. – Каниш ли се с пијењето, ел си баталил? **3.** покушава да врши вел. нужду. – Кани се там у врбакан и јóш се не мбж искани.

кани дўшу изр. једе и тије све што воли. – Мóre, кани дўшу, едњпút се жíви.

кбно прил. као. – Маучи кбно мачка, ега ти отворе.

канóше несвр. у пеј. значењу в. кани (3). – Доста си га каносал, запекљуј се вéч едњпút.

канóше се несвр. снебива се, накањује се. – Квó се тóлко канóшеш, ајде поодí.

кбнт м ужа страна паралелоипеда (цигле и других сличних тела); упор. кострц. – Свé осидал на кбнт.

кантáр¹ м купаста покривач од ражене сламе за заштиту кошнице вршкаре од врућине или хладноће; упор. кавтор, кавториште, кафтар.

кантáр² м (поред значења: справа за мерење тежине са полугом, ђулетом и тасом) фиг. мушки полни орган. – Стáри кантáр на бће, што мери девоће. в. и: тргне на кантар.

кантáрченце с мали кантар са спиралном опругом који се закачи на прст кад се што мери. – Онó, кантáрченцето тégљи до десет ћíла.

кантóсање с гл. им. од кантоше.

кантóше несвр. беспосличи, дангуби. – До плáдне сам кантосал пред задругу да ми плáте за печурће, а благáјникат не дојде.

канту́љ м *пас, куче*. – Сави́л се ко канту́љ.

кану́ра ж *в. камчелка*. – Да исплетéш рукави́ трéбу ти двé кану́ре.

кану́рка ж *дем. од канура*.

канчéлка ж *в. камчелка*.

канци́јаш м *в. камцијаш*.

ка́па м **1.** *одевни предмет којим се покрива глава, различито уопличен. 2.* *мера за количину нечега што може стати у једну капу.* – Ѐзрину па́ре йма за едну́ капу. *в. измешају капе, крши капу.*

ка́павица ж *ивица стрехе са које капље вода.* – Њигóва ка́павица пребди у моé, а тој текá не мóж да остáне.

капáк м *в. квачка (4).* – На нáш óцак е капáк од шíнде.

капакли́ка ж *анат. стидница са прекомерно издуженим уснама.*

капа́ње с *гл. им. од капе.* – Не да е престануло да течé из буре́то, него престану́ло и капа́ње.

кьпýц¹ м *кап, капља.* – У буре́но нéма више вино́ ни кьпýц.

кьпýц² м *анат. очни капак.* – Кьд ти упáдне рýс у óко, тй преклóпиш гóрњи кьпýц преко дóльњи и óн излéзне.

ка́пе¹ *несвр. истиче кап, по кап, капље.* – Цéлу нóч ка́пе сýрутка у чебýр и јá од тој не мóг да заспíм.

ка́пе² *несвр. упор. капне, капоше. 1.* *пропада, скапава.* – Водí ме, сíне, дóм да не ка́пем по бóлнице. **2.** *чека, чами.* – Ка́пем пред óпштину чекáечи пресéдникатога, а óн га немá.

капешлáк м *пеј. од капа, стара поцепана капа.* – Капешлáкат ти не личí више да га нóсиш.

капи́ца ж *дем. од капија, капијица.* – Капи́ја е кьм дрúм, а капи́ница кьм сливáк.

капи́ја ж *велика улазна врата на дворишту.* – Нáша е капи́ја трокрíлна.

ка́пина ж *бол. оток, отекина*

oedema, tumescencia.

капислáр м *дечији пиштољ који од целог набоја има само капислу.* – Ѐзне капислáр, па вéчером пла́ши девојчичи с њéг.

капислáра ж *пушка којој се уз пуњење са задње стране посебно додаје каписла; упор. капсара.*

капитáлес, -та, -то *који има капитала.* – Кóте е капитáлес, óн мóж да кúпи пéт волá.

ка́пица ж *чаура у којој се налази жир букве, хроста и сл.*

ка́пичка ж *дем. од капа, децја капа.* – Плетéм ка́пичку на детé.

ка́пка ж (*вок. јд. ка́пко и ка́пће; мн. ка́пће*) **1.** *кап, капљица.* – Не течé, него ка́пе на ка́пће. **2.** *фиг. алкохолно пиће.* – Навíкло на ка́пку прóклету. **3.** *бол. срчани удар, мождани удар.* – Ударíла га ка́пка.

ка́пка *несвр. капље.* – Јóш помáлко ка́пка на чешмúту.

капка́ње с *гл. им. од капка.*

каплама́ ж **1.** *горња греда на пердету диване, . 2.* *опшив стрехе ламперијом.*

ка́пне *свр. 1.* *падне кап, кане.* – Зíне под буре́, па че́ка да му ка́пне у ўста. **2.** *заради, заради нешто мало новаца.* – Ка́пне по нéћи дина́р, нéчу да ка́жем.

ка́пне *несвр. в. капе² (1).* – Ка́пне по áпсе.

ка́пне од странé *изр. дође какав ванредни приход.*

капње́ва *несвр. упор. капњуе. 1.* *капље, кане по некад.* – Евé, вéч двá мéсеца ка́пка ћи́ша не капње́ва. **2.** *долази се до неког динара.* – Капње́ва ли нéшто од синáтога?

капњева́ње с *гл. им. од капњева.*

капњува́ње с *гл. им. од капњуе.*

капњу́е *несвр. в. капњева.* – Престану́ло да капњу́е на буре́то. – Ни од коју́ стран́ништа не капњу́е.

капóч м **1.** сок који се накупи при печењу меса. – Квашни нећи пút у капóчат. **2.** капи кише и отопљеног снега које се сливају са крова. **3.** боја за бојење пртене пређе начињена од овсене сламе.

ка́поша ж овца са бујном вуном на глави и име таквој овци.

капо́ше несвр. у пеј. значењу *капне*² (1). – Капошу по земунџе.

ка́пошка ж дем. и хип. од *капоша*.

ка́пса ж *каписла*. – Јутре чу у зајци, па д њм да кúпим неку кáпсу.

капсáра ж в. *капислара*.

ка́пће несвр. у дем. значењу *капље*, *једва капље, цеди се*. – Сирињето јóш по мálко кáпће.

капће́ва несвр. у дем. значењу *капље по мало, капље с времена на време*. – Кáпка ћиша не капће́ва. – На чешмúту сáмо тйће што си капће́ва.

капћева́ње с гл. им. од *капће* и *капће́ва*.

капу́ла ж већа јама у каменитом пределу коју је вода излокала.

капутлэ с дем. од *капут*, *олињали*, *лагани капутић*; упор. *капутленце*. – Од дрée њма сáмо еднó капутлэ и панталóнће.

капутлэ́нце с в. *капутле*. – Згрчџл се у еднó капутлэ́нце.

капуца́н м *врста брњице која се ставља немирном пастуву*.

ка́пче с дем. од *капа*, *капица*, *исплетена капица*. – Ђма еднó кáпче на главу.

ка́пчица ж дем. од *капка* (1, 2). – Ка́пчица че тэб да убйје, нечу јá.

ка́пше несвр. в. *капе*. – Кáпше на прéтовар.

ка́ра несвр. *благо кори, грди, прекорева*. – Немóј д њмо тáм, че ни кáра мáти.

ка́ра² *тера, гони*. – Кáрај га одóтле, шта че он тýј.

ка́ра се несвр. **1.** *свађа се*. – Кáрају се,

сáмо што се не побйју. **2.** *грди кога, љути се на кога*. – Кáра се баштá, кэд се забáим из шкóлу.

карабáси несвр. *квари, ремети*. – Немóј да ми карабáсиш рáботу.

карабé с *мешина на гајдама*. – Напéл се ко карабé.

карабй́т м *карбид* C₂. – Нестáл ни карабй́т за лánпу.

каравéс м *шоља, чаша*.

каравй́л м бот. *украсна биљка из фам. Caryophyllaceae са цветовима разних боја, каранфил* *Dianthus caryophyllus* L.

Каравй́лка ж *име*.

каравй́лка ж бот. в. *кроставилка* *Tagetes patulus* L.

каравлáшко с *једно старинско народно коло*.

кара́вула ж *гранична караула*. – По Стáру плáнину се нанизáле кара́вуле ко на ћердán.

карака́ндула ж анат. *нога, крак*. – Двé ивúле, двé цивúле, чéтри карака́ндуле и пéто мандрсало (заг.).

карака́тица ж *она која је краката*. – Бабице карака́тице.

карака́ца ж *она која је са оштрим ноктима*. – Ој тй, мáцо карака́цо.

карака́ча ж **1.** *инсект са више ногу*. – Лáзи бúба карака́ча. **2.** *вишекрака ракља дрвета*. – Најдй тáм негде неку карака́чу, па оцечй, да напра́имо гмéчку за грóзје. **3.** *трокраки стубац који се користи за спутавање говеда при поткивању*. **4.** *коларска алатка на коју се ставља главчина при обради*. **5.** *рачваста дрвена направа на којој се превози плуг*.

карака́чење с гл. им. од *каракачи се*.

карака́чес, -та, -то **1.** *који има много високих ногу или кракова (о инсектима)*. **2.** *који има упадљиво размакнуте ноге (о човеку)*. **3.** *који има широко размакнуте рачве (о дрвету)*.

карака́чи се несвр. *пење се, пентра се*. – Немој се карака́чиш преко плóтат, це ната́кнеш на не́ћи шиља́т штѣпѣц.

карако́нца ж в. *карако́нцула*. – Ел шњéваш ти не́ћи пúт карако́нце?

карако́нцул м в. *карако́нцула*. – Рајна вели́ да е на њбан пéнцер едну́ но́ч насрта́л карако́нцу́л.

карако́нцула ж *вампир, тенац*; упор. карако́нца, карако́нцул. – Немој да га пла́шиш с карако́нцуле.

караку́ка ж (наглашено значење) *кука*. – Шче́ ти тај караку́ка, квó ч да заку́ћиш с њу́?

караку́ш м бол. *болест задњих ногу коња*.

караку́ша ж зоол. в. *кркушка*.

караку́шка ж зоол. в. *кркушка*.

карама́нац м *врста слатке, сочне крушке, караманка*. – Ци́куров карамана́ц родѣл, па претерáл.

карама́нци м *тестиси, муда*. – Ударѣл га с колéно у карамáнци.

каранвѣл м бот. *каранфил*.

кара́ње с гл. им. од *кара (1) (се)*.

карасептѣл м бот. *трава коју са другим травама беру девојке на Биљани Петак*.

ка́раца м ован *карлестих рогова и име таквом овну*.

ка́рлес, -та, -то *који је раширен, ши рок, карличаст (обично о удовима али и о крошњи дрвета, роговима код стоке и др.)*. – Да ми напра́иш по ка́рлесту ка́рлицу да си ме́сим ле́б.

ка́рличка ж дем. од *карлица*.

ка́рлоша ж *коза са карлестим роговима и име таквој кози*.

ка́рча м *човек тамне пути*.

ка́сарина ж **1.** *касарна*. – Їмамо њѣву над ка́сарине. **2.** *кућа непотребно великих димензија*. – Шче́ ти, брe, то́лка ка́сарина? – Напраѣл ку́ћу ко ка́сарину. **3.** рет. *општинска кућа*.

кѣ́светьн, -тна, -тно *смеран, уљудан,*

пристојан. – Немој да си áла, буди ма́лко кѣ́светьн.

кѣ́сѣ несвр. **1.** *иде ситним касом (о коњу)*. – Те́ра коње́то да кѣ́сѣ, а оно́ едвá и бди. **2.** *каска, трчкара*; упор. клси. – Де́те не мо́ж д ѣде по́лѣк, оно́ ста́лно кѣ́сѣ.

кѣ́смет м *срећа, повољан стицај околности*. – Тѣкѣв је на њéга кѣ́смет.

кѣ́сметьн, -тна, -тно *који има среће, који је срећан*.

кѣ́сне свр. **1.** *пође лаганим касом*. – Ел мо́ж да кѣ́сне кљу́сeто ма́лко? **2.** *отрчи часком*. – Кѣ́сни до прода́вницу да ку́пиш о́ри́з. **3.** *поједе нешто на брзину*. – А́јде да кѣ́снeмо квó е да́л Бóг, па да се ва́чамо за ма́тиће.

касте́ем прил. в. *кастеле*.

касте́ле прил. *само ради тога, нарочито, намерно*.

ка́стор м *крупан човек, грдосија*.

кастро́бла ж *метална шерпа*.

кѣ́су узв. (обично поновљено) *за потстицање коња да закаса*. – Кѣ́су, кѣ́су, коње́ мбе.

кат везн. *кад*. – Кат се сéтим, па кат се сéтим, ја́ им сѣ́пнем ма́лко водѣчку.

ката́нац м *врста браве која се накнадно ставља на врата, са спољне стране, локот*. в. тури *катанац* на уста.

катанé с *кафтан*.

катáнка ж *једно народно коло*.

катáнче с бот. *резеда Reseda luteola L.*

ката́ринка ж бот. *украсна биљка из фам. Compositae лепа ката Callistephus chinensis Nees*.

ка́тарица ж *поњава*. – Озго́р ка́тарица, оздо́л ка́тарица, на сре́д ка́тарчичи (заг.).

катéри се несвр. *вере се, пентра се*. – Немој се катéриш по цре́шње, да си це́пиш панталóне, а и це па́днеш, па це уби́јеш.

ка́терица ж зоол. *веверица*; упор. ко́херица. – Ка́чи се по дрвја ко

кáтерица.

катлабáн м (мн. катлабáње) *нерадник, ленитина, битанга*. – Подватíл се с нéкви катлабáње, че га упропáсте.

катлабáнчина ж *ауг. и пеј. од катлабан*.

катрабáн м *резани дуван лошег квалитета*. – Миладín е пушíл сáмо катрабáан, цигáре нé купувáл.

кьтрньк м бот. *дуговечна зељаста биљка из фам. Rutaceae рута, рутвица Ruta graveolens L.*

катóри несвр. *прикупља најнеопходније ствари које ће понети*. – Милу́нку си пúди мýж и она́ узéла катóри дрéшће.

катóри се несвр. *прикупља ствари које ће понети*. – Кьд пóјдеш нéгде тí се катóриш: узíмаш овóј, онóј, свé квó ти трéбе.

катрани́ца ж **1.** *посуда за катран*. – Катрани́ца висí на кóла, са странé. **2.** *нереално обећање при чему се именици додаје атрибут “златна”*. – Чу ти кúпим злáтну катрани́цу. **3.** *нека црна, мрачна, нечастива сила (ђаво)*. – Катрани́ца те црна изéла (клетва). в. златна катраница.

катранóсање с гл. *им. од катраноше*.

катранóше несвр. *вриши велику нужду*. – Ош́л у бурјáн да катранóше.

катрањíв, -а, -о *који је умазан катраном*. – Катрањíве ми ру́ће, не мóг се рукóем с тéб.

кату́н¹ м *шатор, вењак, циганска черга, черга где живе Катунарци*. – Кьд клнé кáже: “У кату́н д íдеш и пó свет да сћíташ”.

кату́н² м *рђав човек, неваљалац*.

Катунáрац м *Циганин чергар*. – Немóј да íскаш ко Катунáрац.

Катунáрка ж *Циганка чергарка*. – Продáде ми вретéна Сáнда Катунáрка.

катунáрће ж мн. *лазарке, лазарице*.

Катунáрци м мн. *Цигани*. – Ако несí добър ш те дадем на Катунáрци (претња детету).

Катунáрче с *Циганче*. – Катунáрчичи стáлно íду бóси и пропу́ше цигáре док су јóш мбнечíи.

кату́ниште с *место на коме се налазио средњовековни, летњи, сточарски стан*. – Кату́ниште (топ.).

Кату́нка ж *име*.

каћу́лка 1. *капуљача*. – Снéг вéе, а óн каћу́лку нá главу, па по пр́тину. **2.** *капа за спавање*. – Не мóг да заспím без каћу́лку.

кафтáр м в. *кантар*.

ка́ца ж **1.** *ваљкаст дрвени суд ужи или шцири при дну*. – Еднá ка́ца ни слúжи сáмо да у њу мýљамо грóзје, а еднá да у њу тóрамо зéље. **2.** *мера за количину нечега што стаје у једну кацу*. – Зíми изедéмо по двé ка́це зéље.

кьць *узвик за мамљење паса (обично удвојен)*; упор. вл. кьцъл = пас. – Кьць-кьць, Цу́ко!

качамáло с в. *качамилка*. – Држ овóј качамáло и мéшај.

качамáче с вок. *јд од качамак*. – Качамáче, мáче, рíпни из трњáче, па ме уплашáче (каже онај који је гладан).

качамацíја м *онај који пече ракију*. – Вíден дьн́с бíл качамацíја, затóј се онóлко клáти.

качамíлка ж *пљоснато дрво са рукохватом за мешање при кувању, дрво којим се меша качамак*; упор. качамало. – Цíганин извáди качамíлку и с њу рúзне кúче и пáк настáи да мéша.

качéње с гл. *им. од качи (се)*.

качетíна ж *ауг. и пеј. од каца*. – Рашушíла се голéмана качетíна.

ка́чи несвр. **1.** *подиже на више место*. – Кáчи орéси на товáн. **2.** *закачује, веша нешто о какву куку*. – Кáчи капúт на ексéр. **3.** *закачује да би повукао што*. – Кáчим га за прéдњу

осавину, доле за онíја цугови, ега би га некако исчетверили. **4.** *дотиче, стоји у вези.* – Кáчи га тáм нећи парагрáв и затóј íма д íде на одговорнос.

кáчи се несвр. **1.** *пење се.* – Кáчи се уз дрвó. **2.** *задиркује се.* – Немóј се кáчиш сýс свáћега, мóш те нећи изубíва. **3.** *певац оплођује кокошку.*

кáчка ж дем. од *каца.* – Малáна кáчка вáча стó педесé ћíла.

кáчка несвр. в. *кашка.* – Штó кáшкаш тíја дýвар кьд е скóро кречен?

кáчка се несвр. в. *кашка се.* – Немóј се кáчкаш у блáто че те бíје нáна.

кáчкав, -а, -о в. *кашкав.* – Дошъл кáчкав ко прáсе.

качкање с гл. им. од *качка (се).*

качћет м *мушка капа са ититом, качкет.* – Намькъл качћет нá очи.

качћетáло с *пеј. од качћет, стари пропали качкет.* – Дáј тóј качћетáло овáм да íграмо чýшкапу с њéг.

качýла ж *капа, шубара.*

качýн м бот. *дуговечна, врло отровна, зељата биљка љубичастих цветова из фам. Colchicaceae. Избија из земље одмах после снега док још нема траве, кађун, мразовац Colchicum autumnale L.*

кáшка несвр. *меша по блату, прља блатом;* упор. *качка.* – Да те пíта човéк што кáшкаш дрéете у блатóто.

кáшка се несвр. *прља се блатом или неким другим житким материјалом;* упор. *качка се.* – Цигларí и грнчарí се прецве кáшкају у блáто, таквá им рáбота.

кáшкав, -а, -о *који је упрљан, замазан;* упор. *качкав.* – Несбм видéла тóлко кáчкавó детé, ко овóј.

кáшкалица ж *блато, каљуга.*

кашкán м *онај који је прљав, умазан, који се прља, прљавко.* – Ел úбаво да личíш на онóга кашканá?

кашкање с гл. им. од *кашка (се).*

кáшљница ж бол. *нагло и гласно*

избацивање ваздуха из плућа, кашаљ tussis. – Напáдла ме голéма кáшљница.

кáшљичав, -а, -о *који има кашаљ.* – Já сам кáшљичáва, немóј да ми приóдиш, да не прéјде и на теб.

кашљичéтина ж *ауг. и пеј. од кашљница.* – Не мóг се лéкнем од кашљичéтинуву.

кашљý трт изр. *којим се опонаша кашљање и истовремено праскаво испуштање гасова.*

квáка несвр. *пловка испушта гласове “квак, квак”*

квáкне свр. *пловка испусти глас “квак”.*

кварежáк м у *ауг. и пеј. значењу оно што се је покварило, иструлило или почело да трули.* – Тíја кварежáк да се расíпе на буњíште.

квартíљ м *стан, квартир.* – Гдé си нашъл квартал у вáрошът?

квачáње с гл. им. од *кваче.*

квáче несвр. **1.** *кокошка усплахирено испушта гласове.* – Де вíц што ли квáче кокóшката. **2.** *кокошка лежи на јајима или је дошла у такво стање да жели лежати на јајима.* – Не дáвај им да квáчу, трéбе да нóсе јáјца. **3.** *кад се увече на Бадњи дан исече бадњак на делове, домаћин узима дебљак, увија га у чисту кошуљу, деца узимају тање делове, а домаћица их дочекује на вратима и посипа житом. Том приликом домаћин испушта гласове као кокошка, он “кваче”, док деца пијучу јер су у тој церемонији “пиличи”.*

квачетíна ж *ауг. од квачка (1).* – Квачетíнана се пá одврзála.

квáчица ж дем. од *квачка (1).* – Мбнечка ми бéше квáчицата, ал úбаво извóдеше пíличи.

квáчка ж **1.** *кокишка која лежи на јајима или је излегла пилиће, квочка.* – Расквацáле ми се трí квáчће. – Чéтри квáчће ми вéч вóде пíличи. **2.** *мушка*

особа која на Игнетовдан прва дође некоме у кућу и царајући церовом гранчицом по ватри благосиља. Веровало се да од “квачке” зависи да ли ће се те године добро лећи пилићи. “Квачка” просипа орахе по поду који се зову “пиличи”. **3.** домаћин који је на Бадњи дан увече исекао бадњак на мање делове узима најдебљи део, увија га у чисту кошуљу и креће ка огњишту, за њим иду деца носећи остале делове бадњака. До-маћин је тада “квачка”, а деца “пили-чи”. Он квоча : “ква, ква, ква” а деца пијучу: “пију, пију, пију”. **4.** коси кров на сеоском ојаку на коме роде понекад праве гнездо; упор. капак, покров.

квџаш м мастан сок од прженог меса. – Дџе да квџашнемо и мџ од квџашат.

квџаша несвр. в. топн. – За ручџк има пржено, али нема виљушће, затој мора да квџашамо.

квџашне свр. в. топне. – Дџе квџашни нећи пџт и тџ, штџ си се отџгал.

квџек м чучањ, чучањ при вршењу велике нужде.

квџекне свр. **1.** чучне, чучне да врши велику нужду. – Томџн квџеко да се послушам, кџд чу врџе нећи лџџе, јџ кџж у шумџк. **2.** нагне се, уруши се, утоне (о грађевинама и др.). – Квџекла им штџлџта надџле кџм потџкат, поткопџла ју водџ. **3.** онемоџа, остари. – Квџекал стџрцџт. **4.** падне коме на терџт. – На кугџ ли ч тџ да квџекнеш кџд остарџеш?

квџеси несвр. надноси се, виси над нечим. – Немџј да ми квџесиш нџд главу, живџиџраш ме. **2.** штрчи на коју страну. – Мџра да рџзнемо од гредџву, ел квџеси нада дџвар.

квџесне свр. **1.** наднесе се, повиси. – Квџеснул снег на крџј чџндију, сџмо штџ не падне. **2.** падне коме на терџт. – Цџла кућџ и покућџнство квџеснули на мџн.

квџесне се свр. **1.** наднесе се, повиси. – Квџеснуше се кола над рџвину и ни на тџм ни на овџм. **2.** падне коме на терџт. – Битџнга, нече да рабџти, него се квџеснул на баштџ и на мџтер, пенсиунџри, онџ да га креветџрају.

квџџа несвр. **1.** час, час па чучне (да врши вел. нужду). – Квџо квџџаш џдноман, ел те болџ мешџна? **2.** почучкује у ходу, хода као на федерима. – Рџдомиџра на Пџрсу мџж да познџеш ода долџк, ел џн квџџа кџд џди.

квџџање с гл. им. од квџџа. – Ёдномџб квџџање по бурџџани.

квџџне свр. **1.** почучне у ходу. – Сџну ми нешто у колџно, та квџџну. **2.** насџдне, налегне. – Квџџнула кола на осавџне. **3.** утоне, нагне се. – Квџџнула му кућџ на еднџ стран. **4.** онемоџа, остари. – Квџџнул дџдата.

квџџање с гл. им. од квџџи. – Заболџше ме жџле од квџџање.

квџџџи прил. чучџџи, у чучџџем положају. – Кџд вџџером сџднемо уз трпџзу, па за некугџ нема столџца, џн едџ квџџџи.

квџџи несвр. **1.** чучи. – Немџј да квџџиш уз огњџште, на ти столџца, па сџдни ко чџвџк. **2.** чучи док врши велику нужду. – Дџр тџ квџџиш јџ ти чџвам стрџжу, рџкла Цџганка на Цџганинџтога си.

квџо I. зам. **1.** упит. зам. за непознџте ствари и појмџве: иџта. – Квџо рабџтиш тџ овдџка? – Квџо че да бџде с џџг, ел че га осџде? **2.** у неодрџџњном значџњу: нишџта, ишџта, било ишџта. – Ел квџо чџл нџшијџт зџт за џџгџвити? **3.** у рџлативном значџњу: ишџта. – Па квџо јџ мџг да му рабџтим кџд џн нече. **4.** у одрџчном значџњу: нишџта. – Нџма квџо да рабџти, џма сџмо да сџдџ и да слџша. **II.** у прилошкој служби **1.** односно-упитни: зашџто, збџг чега. – Ма квџо се бџниш, брџе? **2.** како, на коју начин, ушџта. – У квџо ми пројдџше тџлџе

године? **III.** *узвична речца за изражавање изненађења.* – Квó, јóш се неси́ обóл?

квóри несвр. рет. *квари.* – Нáно, свé квó пóчнем он ми квóри.

квóчићи с мн. рет. *тилићи.* – Дојдé ми квóчка с квóчићи, / Те ўдави мáчку с мáчићи (н. п.).

кéба ж *стара бритва, туп нож.*

кéвче несвр. *испрекидано и учестано лаје, кевће.* – Нáш Цáка сáмо кéвче кьд га пúштим у áлогу, а и Бéла Рáда кéвче, дáко е јóш мýнечьк.

кéка ж **1.** *кликер који служи као мета у децјој игри кликерима, за разлику од пајета, кликера којим се гађа кека.* **2.** *купа од четири ораха (три на земљи и један на њима) у игри орасима.*

кекерéз м рет. *онај који има дебеле усне.* – Кекерéз ко Цýганин.

кéњац м *кликер, стаклени кликер.*

кéра ж рет. *хип. од керка, ћера.* – Кéро Јáно, мáјка те немáла (н. п.).

керемíда ж рет. *в. ћеремиди.* – Кúћа ми пóкрита с керемíде. – Керемíде рúјне, стéрам му га ўјне.

кéрка ж *кћерка, кћи.* – Колкá ви е кéрката, óче ли ју скóро жéните?

кéчав, -а, -о *који има криве ноге (као да је јахао буре).* – Бéлка е еднó кéчаво кúче.

кíлавица ж рет. *чекић.* – Лóми орéси с кíлавицу.

килím м рет. *ћилим.*

кíма несвр. *в. ћима.* – Кíма с глáву ко магáре.

кíмне свр. *в. ћимне.* – Кíмни ми кьд трéбе да пóјдем.

кíњкало с *онај који се често жали да му није добро па кењка, кењкавац.*

кирéч м рет. *в. ћиреч.* – Кьд те онíја из óпштину притéгну íма да сéреш кирéч.

киречáна ж рет. *в. ћиречана.* – У глáву му киречáна – ништа не пáнти.

кíсельá ж *необич. в. ћисалка.*

кицéља ж *прегача, кецеља;* упор. *ћицеља.*

кíчен, -а, -о рет. *који је окићен, кићен.* – Ми че јúтре да бúдемо “кíчени свáтови”, íма ни заћите с голéмо цвéјће.

кишевít, -а, -о рет. *в. ћишовит.* – Кишевítо врéме, вéч двé нéдеље.

кладб́к м **1.** *дем. од клада.* **2.** *место под кладама или место где су некада биле кладе.* – Вр́ли кльдб́к (топ.).

кля́данац м **1.** *извор, кладенац.* – Нáj студенá е водá на онíја кля́данац у Бáјчину. – Íма лéта кьд гоцá кля́данци пресьну. **2.** *фиг. деч. јамица на врху браде.* – Покаж́и, сíне, гдé е кля́данац.

кля́данчьк м *в. кладанче.* – Под онúј бúку íма ед́н кля́данчьк.

кля́данче с *дем. и хип. од кладанац, кладенчић;* упор. *кладанчьк и кладанчич.* – Заванí воду на кля́данчено у Сакуљíцу.

кля́данчич м **1.** *в. кладанче.* – Ел си тí ископáл онíја кля́данчич? **2.** *четвртости отвор са оштром ивицом испод писка на дудуку, где се уствари производи звук.* **3.** *анат. јамица на бради.*

кладé несвр. *ложи, ложи ватру.* – Вéља отидé да кладé óгањ, ел за њéг си се мáти радувáла. – Дьн́с несмó кля́ли óгањ, нé билó тóлко зимá. – Кладéм óгањ с лйсковаче. – Нéма с квó да кладу́ óгањ.

кладéње с *гл. им. од кладе.*

кля́дје с *подручје под кладама, старим шумама.* – Рáвно кля́дје (топ.).

кля́дња ж *крстина снопља.*

кля́дњача ж *хладњача, камион хладњача.* – Кьд билó свáдба, онí наруч́или кля́дњачу да лáде пијéње и да чúвају печéње у њú.

кладурíна ж **1.** *ауг. од клада.* – Едвá помькнúмо онúј кладурíну од пúт. **2.** *фиг. стар човек, једва покретан човек.* – Опъ́ни се онáј кладурíна, па се цéл д́н

не помешта.

клазир м лак за ципеле.

клазира несвр. превлачи глазуром, глазира.

клајка несвр. **1.** иде лагано и разгледа лево, десно. – Къд се врча из чкóлу, óн клајка, ел га мрзи да пушта јаганци. **2.** ради натенане, полоако, не залаже се нарочито. – Тија не запина у рáботу, него си клајка. **3.** тешко живи, животари, тавори. – Едвá клајка с трóшакат.

кланé с муз. в. кланет. – Милán Свирáч свири у кланé.

кланét м муз. музички инструмент кларинет; упор. клане. – Тури кланét под мишку, подигне огрља́к и отóди да свири на свáдбу.

кланеција м онај који свира на кларинету. – Чуен е Милán, кланеција из Дóльбу Ка́меницу.

кланик м место на врату на коме је заклана животиња. – Очу да ми оцечéте од кланик, да пристáим зéље и мéсо.

кланца несвр. полахано хода разгледајући лево – десно, иде клај – клај. – Къд се врчаш ис шкóлу, тí не кланцај, него вáчај пýт, па прáво дóм!

кланцање с гл. им. од кланца.

клапавица ж в. скаћица (3).

клапне свр. в. клипне. – Клапнуло лисје на тиквете.

клапсамун м крупан, тром и лењ човек.

клас м (мн. класје, уз бр. класа) цват на стабљици жита у коме се развија зрно. – Класје, овуј годин, крупно, евé овáк овóлко. – На крај њиву остáимо нéколко непóжети класа, вржемо и с црвén конџц и заћитимо с цвéјхе и тóј се зове “на Бóга брада”.

класьк м дем. од клас, мали клас, кластић; упор. кластьк. – Класькът му евé овóлћи (показује прстом).

класпапир м шмиргла. – Имáчеш мóже бит мáлко класпапир да ми дадеш, да си остру́жем óрман, поткожуши́ла му се вáрба од еднóу стрáн.

кластьк м в. класьк. – Кластьк, по кластьк, па си се набéре пшени́чка.

клаћер м обојено безалкохолно пиће, крахер. – На вáшар ни мáти кúпи по ед́н клаћер.

клаћерница ж радионица за израду крахера. – Тéтка Будинка е имáла клаћерницу у Дубрáву.

клаћерција м онај који прави крахер, власник крахерске радионице. – Драђи, клаћерција е имáл двé кавáне и клаћерницу.

класњанка ж **1.** капа направљена од клашња. – Клашњанће нóсимо зíми, къд íдемо да рáнимо óвце. **2.** велика шиваћа игла којом се шију клашње и шајак.

клашње с ваљано сукно од небојене црне вуне. – Клашње су пóтопле од шајак, ел им прéца не изгорéла у чини́лку.

клашњен, -а, -о који је од клашња, од небојеног црног сукна.

клашњице с дем. од клашње. – Їмаше нéшто клашњице у пóдрум на врлину, али ми га нéћи укрáл.

клеав, -а, -о који је влажан и збијен, гњецав. – Дњн́с ми лéб испáдал клéав. – Клеáва земља за копáње.

клебéц м реч у бројаници: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

клéвне свр. удари мотком некога или нешто. – Ако те клéвнем ш ти претрóшим нóгу.

клекав, -а, -о који је кљакав, бангав, сакат у ноге.

клéн м онај који је приглуп. – Штó си зíнул ко клéн?

кленбесéње с гл. им. од кленбеси (се).

кленбеси несвр. закачиње нешто да

виси. – Нэ добрo да кленбэсиш капутат на иксэр, йма се истэглы, па че ти се познава на шйју гдэ е бйл закачен.

кленбэси се несвр. **1.** *веша се о нешто, свом тежином се ослања на некога, нагиње се преко нечега.* – Немoј да се кленбэсиш на мэн, тэжак си ми. – Ако се кленбэсиш преко виларэ мoж да паднеш. **2.** *пада некоме на терет, живи на туђ рачун.* – Нэма обрaз него се клембэси код едногa зэта, ел код другуга, а нэче да работи, дако е јoш у снагу.

клэнса м **1.** *онај који се стално смеје, цери.* – Он је клэнса, затoј што се прецвэ клэнси. **2.** *шала, шега, потсмех;* упор. клинса (1). – Служи им да си тэрају клэнсу с нэг.

клэнсење с гл. им. од клэнси се.

клэнси се несвр. *смеје се тихо, грлено, при чему му се виде зуби, цери се, има сатански осмех.* – Штo се клэнсиш ко пэчена тиква?

кленсоује се несвр. *тера шегу, спрда се.*

кленсурина ж *ауг. и пеј. од клэнса.* – Пак дооди код нас онај кленсурина да йска рећйју.

клэнпа м *онај који има клемпаве уши.* – Добрйвој из Причовци е бйл голэм клэнпа.

клэнпав, -а, -о *који је клемпавих ушију.* – Ймају едно клэнпаво куче.

клэнћа несвр. *кењка, није му добро.* – Детé ми нэшто клэнћа, мoра да йма вaтру.

клэнћав, -а, -о *који кењка, коме није добро.* – Вэч нэколко дaна е нэкав клэнћав.

кленчэ с дем. од клен (риба). – Уватйл сам само едно кленчэ.

клење с гл. им. од клне.

клéпа несвр. **1.** *ударцима чекића по ужараној металној алатки истерује*

рез; упор. клепуе. – Сећйре ми клéпа Бoра Циганин. **2.** *грди, придикује, звоца.* – Бoљ да седим гдэ сам, да ми пoсле не клéпа онај моa рoспија.

клепaјчина ж в. *клепосија.* – Од туж клепaјчину не мoж да буде нйшта.

клепaње с гл. им. од клепа.

клéпе с (мн. клепйћи) *летвица од око 50 до 60 ст дужине којом тесари спајају разне дрвене грађевинске елементе при градњи куће.* – Кьд се праи кyћа трéбу гоцa клéпићи.

клепетар м *звоно од црног лима, промуклог гласа, које се везује о врат, обично, козама;* упор. клопотар. – Свенць се врзује на овцу, а клепетар на козу.

клéпне свр. *удары кога нечим.* – Клéпне га с матйку пo главу, ал нaбозе овйја имaл качћэт, та га нэ млого убйл, онак би га усмртйл.

клепосија ж *нека велика крнтија, шклопоција;* упор. клепaјчина. – Опраљам, етé, овуж клепосију од вршалйцу.

клепување с гл. им. од клепуе. – Сећйре на клепување нoсим код Вйту Циганина.

клепуе несвр. в. *клепа (1).* – Трéбе да клепуемо сећйрчичи, мoра шуму за oвце да сечемо.

клепузйна ж *мршав коњ, рага.* – Штo прэзаш туж клепузйну?

клёт м *спрат, кат.*

клетарник м **1.** *подрум, остава.* **2.** *кућица у винограду, пивница.*

клéца несвр. **1.** *спушта се на колена, понижава се.* – Не клéцај на свакуга. **2.** *скакуће на једној нози.* – Кьд йграмо шкoблицу ја клéцам на лэву нoгу, а она на дэсну, текa смо рoдене.

клéча ж *спечена земља од суше.*

клевчaчћи прил. в. *клевчэчћи.*

клевчэчћи прил. *клевчэћи;* упор. клечачћи. – Клевчэчћи сам га молйла, ал

не помагало.

клéчка ж **1.** *палидрвце*. – Дáј ми две-три клéчће, нестáла ми машинá. **2.** *ситан и танак комадић дрвета*. – Нéмам ни клéчку дрва за у кубé. **3.** *дрво које се ставља стоци у уста кад се преједé*. **4.** *дрво којим се спутавају ноге стоци да не би бежала*. **5.** *пљосната кост средње величине*. **6.** *пакост, подвала*. – Стáлно ми праи нéће клéчће. **7.** *нарочит ударац прстом по глави*. – Да ти удáрим еднú клéчку? **8.** *в. јадац*. – Глéдај кд му удáрим клéчку, ко че да рипне.

клéша несвр. *длетом обија комадић по комадић камена и даје му жељени облик, клеше*. – Мáјстори клéшају кáмен за пóдрум.

кlesháње с гл. им. од клеша.

кливорáк м зб. *оно што је тек изникло из земље, тек исклијало*.

кливúн м (мн. кливúни и кливуње) *велики, тврди комад људског измета; упор. кливунац*. – Кољһи е мьнечьк а сéре кливуње.

кливúнац м в. *кливун*. – Едвá йде понадвóр, сéре сáмо нéћи кливúнци.

клијé несвр. **1.** *клија, пушта клице, ниче*. – Васуљ почéл да клијé. **2.** *избија слаба вода из земље, из стене*. – У Бáраницу клијé еднá водйца.

кликтй несвр. **1.** *в. кликче*. **2.** *задихано и убрзано говори пискавим гласом*. – Чйсто кликтй колкó óче свé да ми кáже одеданпúт.

кликче несвр. **1.** *пушта испрекидане крикове, кликће; упор. кликти (1)*. – Кликче орд нéгде ўвисин. **2.** *пушта од себе клик од весеља, од радости*. – Прóсто кликче колкó га мýло.

клйл, -а, -о *који је проклијао, исклијао*. – Клйл конпйр нé добър за éдење.

климйја ж в. *застранак*. – Кóбла ймају чéтри климйје.

кльнац м *екесер, ситан ексер*. в. *ковe*

клинци.

кльндуп м зоол. **1.** *пољски попац Gryllus campestris*. **2.** *кућни попац Gryllus domesticus*. **3.** *в. клиндупар*.

кльндупáр м зоол. *врста дивљег голуба који пева “кльндуп, клиндуп”*; упор. клиндуп (3), клиндупаш.

кльндупáш м зоол. в. *кльндупар*.

кльнса ж **1.** в. *кленса (2)*. – Тéрају си кльнсу с бáбуту. **2.** *особа која служи за потсмех*. – Тóј е тйја кльнса.

кльнка ж в. *кльнчорба*.

кльнкýрије м шал. *дечак, момчић*. – Ё, мóј кльнкýрије, не рабóти се тóј текá.

кльнови м бол. *кила код новорођенчета, кльнчићи hernia; упор. кльње*.

кльновйт, -а, -о *који има кльнове*. – Кльновйто детé.

кльнчýк м дем. *од кльн, мали кльн*. – Овдé че му набйемо едн кльнчýк, па тбг нéче да скрца.

кльнчи несвр. **1.** *забија, забија кльнове*. – Кльнчи га чврсто. **2.** *обавља полни чин (мушкарац)*.

кльнчорба ж *посна чорба од купуса, расола и паприке; упор. кльнка*.

кльње с в. *кльнови*.

кльпа несвр. в. *кльпше*. – Едвá кльпам по овýј жéгу.

кльпав, -а, -о в. *кльпес*.

кльпавштина ж у пеј. *значању лена особа*. – Тýј кльпавштину нйкуј не óка у нáдницу.

кльпе с в. *кльпша (2)*.

кльпес, -та, -то *који има кльпаве уши; упор. кльпав*. – Ймам еднó кльпесто кýче, а децá га óкају Цéца.

кльпне свр. упор. *кльпне*. **1.** *опусти кльпше, увене*. – На жéгу на тйкве кльпну лйсје. **2.** *малакше од умора*. – Енé га кльпнул, па седй у ладавйну.

кльпоша ж *овца или коза кльпавих учйју и име таквој овци или кози*.

клипошка ж дем. од клипоша.

клипсање с гл. им. од клипше.

клипча м в. клипша (1).

клипче несвр. в. клипше.

клипша м 1. *особа клемпавих ушију.* – Онíја клипша че да буде њбан мџ. 2. *особа која се једва креће и при томе се клати.* – Штб, брѣ клипшо, не пограбиш мálко. 3. *неотесан, неспретан, приглуп мушкарац, глупак, сметањак.* – Шче на теб тíја клипша? 4. *поодрастао али тром дечак, клипан.*

клипше несвр. *хода са великим напором једва се држећи на ногама;* упор. клипче. – Едвá клипше ус пџт.

клиска ж 1. *краћи комад четвртастог и на оба краја косо пресеченог дрвета (на клискун) који се у дечјој игри помоћу итапа баца у даљ, клис.* – Сџг чу да напраим клиску, па че да се íграмо. 2. *дечја игра клисом.* – Ајде да íграмо клиску.

клискун м *коси пресек дрвета.* – Сџс сеíиру се дрвб сечѣ на клискун, не мџж нáправо.

клисне свр. 1. *изненада побегне, стругне.* – Бѣоше се накачíли у црѣшњу, али кѣд ме видѣше порипáше и клиснуше кѣм Берчíновци. 2. *отрчи, одкаска.* – Клисни чás до зáдругу да донесѣш нѣко пíво.

клисџрац м шаљ. *дечак, момчић.* – Óј, вí, мџмци клисџрци!

клићер м 1. *стаклена куглица, кликер.* – Нájбољи су клићери из влáшу од клáћер. 2. *памет, идеја.* – Нѣма он клићер за тџј рáботу, дџјде мálко прítуп.

клићерáш м 1. *онај који игра кликере.* – Já сам бíл нájбољ клићерáш. 2. *онај који је вистрен, проициљив, који има идеју.* – Ѐма лџџе клићерáши, па се снајду у свáкакво врѣме.

клићерче с дем. од клићер (1), мали кликер. – Имáл сам еднб клићерче, па

сам и њѣг истровíл.

кличка ж 1. *дем. од клица.* – Конпíр вѣч íма кличѣ. 2. *порекло, ген.* – Кличка му лѣша. 3. *оно што је мало, ситно.* – Нѣмам ни кличку оди тџј.

клик м анат. *кук соха.* – Дѣћа казџе: “Тџрим цáк цíмент на клик и изнесѣм га на дрући спрát”.

клин м бот. *листопадно дрво из фам. Асегасеае и до 20 т високо, клен Асег campestre L., упор. кулин.*

клинак м 1. *кленова шума;* упор. кл-њак, клѣе. – Натѣрај бѣвце у онíја клнак, па дојдí да се íграмо. 2. *посечено дрвеће клена.* – Кѣд изнапраљамо ложíце колкѣ ни трѣбу, тѣг погоримѣ овíја клнак.

кљнѣк м *младо дрво клена.* – Онíја кљнѣк расте прáво, че да бѣде добѣр за држáља.

кљнѣ несвр. *куне, проклиње.* – Злѣ е од Бѣга да се клнѣ роцѣно детѣ. – Клѣше га и јџтром и вѣчером.

кљнѣв, -а, -о *који је од клена (дрвета).* – Кљнѣве ложíце.

кљнѣвина ж *дрво клена као грађ. материјал, одсечено дрво клена.* – Ложíце се прáе од кљнѣвину.

кљњак м в. *кляк.* – Избѣри еднб дрвб у онíја кљњак, за држáље.

кљње с в. *кляк (1).* – Онѣј е нáше кљње.

кљбѣцка несвр. 1. *не стоји стабилно него мрда (о предметима).* – Остáл не стои на равнѣ зátѣј кљбѣцка. – Турí му трешчíцу да не кљбѣцка. 2. *не ради или не иде равномерно (о стварима и направама).* – Кљбѣцкају еднá кола по дрџм.

кљбѣцкање с гл. им. од кљбѣцка.

кљбѣцне свр. *посрне, поклекне (о стварима).* – Пáзи да остáлат не кљбѣцне, да ти се не расíпе млекѣ.

кљбѣдán м *срма.* – Елѣче по рџб ѣпшито с кљбѣдán. – Кљбѣдán смо

купува́ле код Весели́на Ђопавога у Паланку.

клобу́р м *клобук, мехур*. – Къд вода пада преко камен она до́ле пра́и клобури.

клобура́т, -а, -о *који се је надигао попут клобука, који се је напео као клобук*. – Нос му црвѐн, па клобура́т.

клобу́рење с *гл. им. од клобури (се)*.

клобу́ри несвр. *издиже попут клобука, прави клобук*. – Васу́љ ни́ца па клобу́ри зѐмљу.

клобу́ри се несвр. *клобучи се*. – Къд че да за́һипи́, млекó ва́не да се клобу́ри.

клобу́рка ж бот. *лала Tulipa gesneriana L.*

клобу́ча́к м *зб. од клобук*. – Озбр́д се навача́л клобу́ча́к.

клобу́чѝк м *дем. од клобук*. – У ви́р се врту́ клобу́чичи.

клобу́чање с *гл. им. од клобуче*.

клобу́че несвр. *ствара клобуке и чује се клокот, клокоће, жубори*. – Клобу́че вода́ под ле́д, па се чу́је чѝк го́ре у собу.

клове́ несвр. **1.** *халапљиво кљуца (једе)*. – Огладнѐле шотѝе, па кло́ву му́тено. **2.** *кљује у дрво*. – Кљуводр́вац клове́ дрво́.

клозе́рт м *клозет, нужник*.

клокоча́к м бот. **1.** *биљка из фам. Celastraceae козја погачица Evonymus verrucosus Scop.* **2.** *каменито земљиште пуно плоча, обрасло ретким кржљавим грабом*. – У Репу́шницу́ има едно́ такво́ ме́сто и зову́ га Клокоча́к.

кло́мпав, -а, -о *који виси, отомбољен, клемпав*. – Кло́мпави му́ уши, на ђѐратога.

кло́нка ж **1.** *грана, гранчица*. – Саплѐто се од едну́ кло́нку. – Начѐпим кло́нѝе са све́ цре́шње. **2.** *кита сплетених трешања на одломљеној гранчици*.

кло́п *узв. за опонашање лупња́ве*. –

Кло́п врата́, скрѝц, столи́ца; се́ди, мајсторѐ, на ти ча́ша ређи́ја.

кло́па несвр. *клопара, луна*. – То́љћи е ве́тар дувáл, да су врата́ су́ но́ч клопа́ла.

кло́пне свр. **1.** *ухвати зубима и прогута (о псу)*. – Ја́ му врљим ле́б, а Ра́шко га са́мо кло́пне. **2.** *узме оно што му не припада, украде*. – Он къд до́јде код чо́века, са́мо гле́да не́што да кло́пне.

клопотáр м *в. клепетар*.

кло́ц *узв. за подражавање реског, шкљоцавог звука*. – Кло́ц вракњи́ца, и кучичи́ залаја́ше.

кло́ца несвр. **1.** *шкљоца зубима*. – Бе́цко лежи́ у ладавину́ и кло́ца сѝс зу́би, ва́рди се од му́е. **2.** *уједа (о псу)*. – Ца́ка кло́ца, кудѐ да не кло́ца, Ца́ка е на́јопасан. **3.** *секира, нервира, зачикава кога*. – Не кло́цај ме, мо́лим те, на га́дно че да излѐзне, ја́ ти ка́жем. **4.** *клопара*. – Кло́цају е́днá ко́ла нис пу́т. **5.** *окида празну пушку, тиштољ и сл.* – Немо́ј да кло́цаш ту́ј пу́шку да не напра́иш не́ћи белáј.

кло́ца ж *в. кљоца ж*.

кло́ца се несвр. **1.** *хвата зубима о таван обешено и зањихано јаје, на Покладе*; *упор. ломка се*. – Ве́чером, на По́кладе врже́мо јајце́ за товáн, па га башта́ заљу́ља, а ми зе́вамо да га увáтимо сѝс зу́би, кло́цамо се. **2.** *треби се од бува шкљоцајући зубима (о псу)*. – Бу́би ле́гне код бунáр, па се кло́ца од блѐ. **3.** *свађа се, расправља се*. – Кло́цају се ко кучичи́.

клоца́ње с *народни обичај по коме се на Покладе увече, као завршни чин узимања мрсне хране уочи поста, о таваницу концем закачи кувано и ољуштено јаје, зањише у круг, а сви га присутни хватају зубима*; *упор. ламка, ламкање, ломка, ломкање*.

клоцáтење с *гл. им. од клоцати (се)*.

клоцáти несвр. *погрешно васпитава*

дете, учећи га безобразлуцима и непослушности. – Немој да ми клоцатиш детё, ало една!

клоцати се несвр. *непристојно и безобразно се понаша према старијима (о детету)*. – Неби требало да се клоцатиш със старога човека.

клоцџтлџк м *недолично вербално понашање према старијем, безобразлук*. – Тија клоцџтлџк нече да излезне на добрo.

клоцканица ж *труцкање у току возње*. – Че ми се потроше кочине од овуј клоцканицу.

клоцне свр. **1.** *једном зине и затвори уста у покушају да, на Покладе увече, зубима ухвати о таван обешено и зањихано јаје; упор. ломне*. **2.** *угризе, уједе (о псу)*. – Наш Жика е клоцнул неколко човека, а и Сукња оче да клоцне. **3.** *шкљоцне (нека направа)*. – Учини ми се да клоцну капија.

клси несвр. *в. каси (2)*. – Клси уза салo, низа салo.

клџичка ж *карабатак од живине*. – За детенце клџичка од пиле.

клубес, -та, -то **1.** *који је попут лопте, попут клубета*. – Видим наclubило се некво клубесто. **2.** *који је савијен, погрбљен*. – Пројде едџн клубес човек.

клуби несвр. *чини да се неко савије у пасу*. – Клуби га, па га бије по дупе.

клуби се несвр. *савија се у пасу и истура задњицу*. – Цёл дџн се клубим док насадим едну лају лук.

клубче с *крупко конца, клубе*. – Клубче се отколало под остал.

клубчес, -та, -то *који је као клубе, као клубче*. – Увила се у дебел шал, па дошла клубчеста.

клубченце с *дем. од клубче, мало клбе, клубенце*. – Остало ми још еднo клубченце.

клубчење с *гл. им. од клубчи се*.

клубчи се несвр. *савија се у крупко*. – Клубчи се, боли га мешина.

клуб м (мн. клубови, уз бр. клуба) *клуба*. – Кџд е празник башта и мати излезну, па седну на клуб пред капију. – Однел сам им два клуба и остайл сам и у задружну салу, тражили ми онија за свадбу.

клубџк м *дем. од клуб, клубица*. – Имамо повише клубови и едџн клубџк.

кљца несвр. **1.** *грицка зубима шкљоцајући*. – Наше Белка седџ пред капију и кљца си бле. **2.** *једва дише*. – Још кљца помалко, али тџј е. **3.** *још увек може некако да хода*. – Још кљцам с овёј моё старе нође. **4.** *пролази некако кроз живот, тешко пролази у животу*. – Кљцам некако проз овџја усран живот. **5.** *куца, куцка*.

кљцање с *гл. им. од кљца*.

кљчина ж *влакна од конопље, кучина*. – Она имала млoго убава кљчина, али не тејала да и предё.

кљчинца с *дем. од кљчина*. – Ако немаш затискалце, напрџј га од кљчинца.

кљчињаџв, -а, -o **1.** *који је од кучине, који је у вези са кучином*. – И зџми йде у кљчињаџве панталоне. **2.** *који је чупав и умршен као кучина*. – Оџџа конџц кљчињаџв, нече се удёне у иглу. **3.** *који је незгоднoг, љигавoг карактера*. – У дупенце ли те кљчињаџво.

кљчињаџвење с *гл. им. од кљчињаџви*.

кљчињаџви несвр. **1.** *околиши кад говори*. – Немoј да кљчињаџвиш. **2.** *увек говори и ради супротно од онога што сви раде или говоре*. – Ајде, брё, немoј да га кљчињаџвиш, него пристаџуј.

кљчишта с *рет. ауг. и пеј. од кљчина*. – Има још неиспредена кљчишта.

кљџака несвр. *ћона, шепа*. – Кџј дџн свё повише кљџака.

кљџака м *онај који је кљџаџав, ћонаџв*. – Алисандар Кљџака е кљџаџав у нође, а и онак не със сџџв.

кљакавштина ж у пеј. значењу *онај који је кљакав*. – Кљакавштината, њината, пак пошла низ салó.

кљевуца несвр. *ћопа, шепа*. – Веселин е цел век кљевуцал с едну нóгу.

кљевуцање с гл. *им. од кљевуца*. – Познавам га по кљевуцање.

кљевуцне свр. *клецне, поклецне*. – Óди си прáво, нéчу да кáжем, али по нéћи пút дóјде, па кљевуцне, јóш га, жéна, боли ногáта.

кљéкав, -а, -о **1.** *који је мало ћопав, шепав*. – Кљéкавијан ти псувáл мáтер. **2.** *који не расте усправно него се више повија ка земљи (о растињу)*. – Ма, кљéкав ми расáдат, нé се успраи́л.

кљéчка несвр. *притискајући гњечи и ломи неку крхку ствар*. – Немóј ми кљéчкаш сáнете, тí си тéжак за њí.

кљéчкање с гл. *им. од кљéчка*.

кљéшта м **1.** *в. кљиштеви*. – Албáти íмају големá кљéшта за потковување говéду. **2.** *начин спајања греда у кровној конструкцији који повећава чврстину и онемогућава растезање крова у ширину*. – Кљéшта че му тóримó сáмо на сréд, онáм си га држý венчанíце. **3.** *онај који има танке ноге којима преплиће док хода*. – Енé га íде онíја кљéшта. – Десíмир Кљéшта из Лóкву.

кљештавóри м само у мн. *ноге, девојачке ноге*. – Савí тíја кљештавóри да ти се не вíди нештó.

кљештéви м *в. кљиштеви*. – Купíл сам нóви кљештéви.

кљештéње с гл. *им. од кљешти*.

кљéшти несвр. *једва хода, хода преплићући ногама*. – Милóјћа кљéшти уз Владíћин дрóм.

кљéшти м *в. кљиштеви*. – Узнí кљéштини, па повадí онíја íксéри да се нéћи не набодé на њí.

кљиштéви м *метална алатка у виду прекришених полуга којом се што вади, чуна, пресеца, клешта; упор. кљешта*

(1), кљештеви, кљешти. – Двóи кљиштéви сам имáл, а евé сýг не мóg да нáјдем ни еднí. – Óч ми сýнеш кљиштéвити?

кљиштéвчичи м *дем. од кљиштеви*. – Дáј ми тíја малíти кљиштéвчичи да га с њí извáдим, ако óче.

кљóка несвр. *избацује редак измет (живина или птица)*. – Кокóшће кљóкају судé рéдом по авлíју.

кљóкав, -а, -о *који је изнемогао, слаб*. – Кљóкав стáрцат.

кљóкне свр. **1.** *посустане, клоне*. – Кљóкнула бáба Станíка. **2.** *сурва се, поруши се*. – Сáмо íма едñ дñн да кљóкне кúћата. **3.** *избаци редак измет (птица или живина)*. – Ѐш, кокóшчице, зáр си б́ш на прáг нашлá да кљóкнеш?

кљóкодéње с гл. *им. од кљóкоди*.

кљóкодí несвр. *избацује редак измет при чему се чује клокотање*. – Дьñс нéшто млóго чéсто кљóкодíш.

кљóкодисáње с гл. *им. од кљóкодише*.

кљóкодíше несвр. у пеј. значењу *кљóкоди*. – Кљóкодíше свáћи чás.

кљóца ж у пеј. значењу *пушка; упор. клоца*. – Шче ти тáј кљóца, квó мíслиш с њó да прáиш?

кљувáње с гл. *им. од кљуве*. – Кљувáње б́ш ú главу.

кљувé несвр. **1.** *кљуца, кљује*. – Кљувé га прáво ú главу. **2.** *непрестано спомиње једно исто с намером да некога нервира, узнемирава и сл.* – Престанí едñпút да ме кљувéш, ел мój да те сна́јде кúј знá квó.

кљувíдрво с *в. кљуводрвац*.

кљуводрвaц м зоол. *птица детлић* Dendrocopus; упор. кљувидрво, чокавац.

кљýн м **1.** *предњи, криви, увис повијени део саоника*. – За кљýнови за сáне мóра да нáјдеш таквó дрвó на коé се жíла изазамáт савíја ко што одговáра. **2.** *повијени врх опанка*. – Ако óч опáнци на кљýн, кьд крóиш кóжуту мóра мáлко

да га онак изовијеш. **3.** *земљиште које својим изгледом подсећа на кљун.* – Кљун (топ.).

кљунат, -а, -о упор. кљунес. **1.** *који има велики нос.* – Мршав, па кљунат човѣкат. **2.** *који има облик кљуна, који је савијен као кљун.* – За санциј мора да најдеш неко кљунато дрво.

кљунес, -та, -то в. кљунат. – Кљунес му носат.

кљунса ж особа која делује опуштено и млитаво а уз то има и дугачак нос. – Онај кљунса се па прекљунсила на праг.

кљунсење с гл. им. од кљунси се.

кљунси се несвр. **1.** *љути се опуштајући нос при томе.* – Што се кљунсиш, куј ти е ђавол? **2.** *опушта се, пресамићује се.* – Држ се чврсто немој се кљунсиш.

кљунина ж в. толузина.

кљунница ж **1.** *рожнати, продужени део горње и доње чељусту код птица и живине, кљун.* – Кљуводрвац със кљунницу провртј дрво. **2.** *фиг. нос (поготову ако је повећи).* – Обесил кљунницу. **3.** *фиг. уста.* в. врљи у кљунницу.

кљуничка ж дем. од кљунница (1). – Ластавичка има по шиљату кљуничку од врапца. – Със златне кљуничке да откљунцају.

кљунча м **1.** *онај који има велики нос.* – Куј има голем нос онј га подевају да е кљунча. **2.** *птица из фам. Пузавица која лови мале рибе и водене инсекте Alcedo isrida.*

кљунца несвр. **1.** *једе зрно по зрно.* – Дете кљунца црешње. **2.** *малом секиром сече танке гране за огрев.* – Ене га, кљунца лисковаче. **3.** *учи се да тка (о девојчици).* – Кљунца по малко по ткањето, ал се види да че да буде ткаља.

кљунцање с гл. им. од кљунца.

кљунца несвр. у дем. значењу кљунца. – Седал на праг и кљунца грозјенце. –

Кљунца лисковаче. – Едва кљунца с брдилата.

кљунцање с гл. им. од кљунца.

кљунце свр. **1.** *поједе једно зрно, поједе које зрно.* – Кљунцу малко од едн гроб. **2.** *насече мало сувих граница за ватру.* – Кљунци ми неку лисковачу, сине. **3.** *једном засече дрво ради обележавања.* – Кљунци овој дрво, та га бележуј.

кљунце се свр. *удари се неком алатком и посече се.* – Кљунцу се по прс със сећирче.

кључ м **1.** *знатна кривина на реци и земљиште у тој кривини.* – Што се родила момуруза у Кључ, убавило. **2.** *чобанска љуљашка начињена од једне мотке са куком на врху која се окачи о грану и тако виси, а на доњем крају је постављена хоризонтална летва коју чобанин зајаше и онда се љуља.*

кључ – **катанац** изр. *који изговара гоњени играч у игри "јурке" када види да ће га прогонитељ стићи и додирнути и тако искључити из игре, а да се то не би догодило он закачи мале прстиће један за други и изговори "кључ – катанац", па ако га гонилац и додирне то се не важи.*

кључаница ж **1.** *старинска, дрвена брава; упор. кључанка, кљученица.* – Ел си погледал, ел си запел кључаницу? **2.** *отвор у вратима за кључ, кључаоница.* – Ја свирну проз кључаницу и имá квó да вѣдим.

кључанка ж в. кључаница (1).

кључарка ж клин на кошу у воденици.

кљученица ж в. кључаница.

кметување с гл. им. од кметуе.

кметуе несвр. **1.** *проводи кметовски мандат.* – Мој дѣда Гавра е кметувал чѣтри годин. **2.** *ужива, ради шта хоће, живи као кмет.* – Ја да работим, а ти да кметуеш, е тој нече више да може.

кнежица ж кнегиња. – Кнез и њигóва

кнежица на слику.

кнóчи прил. *довече*. – Дојди кнóчи, ал по у време.

Књажовац м *Књажевац, град у источној Србији, седиште истоимене општине.*

књи́жје с анат. *трећи одељак преджелуца преживара са јако набораним листастим зидовима, листавац omasus.*

књижура́к м зб. *од књига, много књига.* – Љуиша е прочитáл књижура́к има за дво́е канáте, ал шта вреди...

књижура́ци м *много књига.* – Стáлно довлáчи дóм нéкви књижура́ци.

књи́шче 1. дем. *од књига, мала књига, књижица.* – Ўзе да ни чíta нéће пéсме из еднó књи́шче. **2.** *свеска, свешчица, бележница.* – Свé записуе у еднó црнó књи́шче. **3.** *ђачка књижица.* – Дáј књи́шчето, да вíдим квé су ти óценете!

ко I. предл. < ко[д] код. – Дошъл сам ко теб да ми зајмиш мáлко пáре. – Трébало би д íдеш ко дóктура, ако те јако боли. **II.** *везн. као.* – Шњéвам ја ко кúпемо се мý у Тимóк.

кó прил. *као.* – Мáрш, брé, óн ми е кó бра́т.

кó зр́но изр. *каже се за једру, здраву, лепу девојку.*

кó изл́ијен изр. *без мане, савршен.*

кó прúт уз тупáн изр. *нераздвојни су, заправо један се стално лепи уз другога.*

кóб м *сусрет, изненадан сусрет, сретање.* – Гдé се скóбе момък и девојћа, / Óн не кáже: “Дóбра кóб девојћо”, / Веч девојћу у пóтају пíta: / “Гдé чемо се кнóчи сабéремо”(н. п.)?

кóбан м *онај који је неваљао, неваљац, покварењак.*

кобе́ља несвр. **1.** *једва хода.* – Кобе́љам нéкако да се докобе́љам до пúт. **2.** *пролази некако кроз живот, тешко пролази у животу.* – Едвá

кобе́љамо, сíне.

кобе́ља се несвр. **1.** *једва се креће.* – Едвá се кобе́љам, нóђе ме издáвају. **2.** *тешко се сналази у животу, једва излази на крај, једва се извлачи из тешкоћа.* – Јóш се кобе́љам, али сíлом íде.

кобе́љање с гл. им. *од кобеља (се).*

коби́ла ж (поред значења: *женка коња*) *фиг. јака, крупна, необуздана жена.* – Свíлка Пётрова је прáва коби́ла, јака е кóлко кóњ.

коби́лат, -а, -о (махом женски род) *који је попут кобиле.* – Не те срáм, коби́ло коби́лата!

коби́лача ж *јака, мушкобањаста жена, жена која више воли да ради мушке него женске послове.* – Немóј те стíска онáј њигóва коби́лача.

коби́лина усница ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Polygonaceae висока до 120 см. Има дуг корен и стабло понекад црвенкасте нијансе. Листови су дуги, а цветови тамноцрвени скупљени у гроздасте цвасте, штавел, коњитак Rumex obtusifolius L.*

коби́лка ж **1.** *мало повијена мотка са кукама на оба краја која служи за преношење терета на рамену, коју углавном користе жене, обрамица.* – Нóсим вóду на коби́лку. **2.** *грета на врху слемена.* **3.** *грудна кост код живине и птица.* – С коби́лку се кршимо, па пóсле кúј че кугá да превáри. **4.** *дашчица која издиже струне на гудачком инструменту.*

кóв м *потков.* – Зелéнко има нóв кóв.

кóва ж *лимено ведро, кофа.* – На сваћи стру́к петлицáн, да се сипе по еднá кóва водá.

кóваница ж *одељана летва која се кује и са једне и са друге стране дирека при градњи куће чатмаре; упор. башија.* – Кóванице се кову́ на по дéсет, петнáјес сантíма и с еднó и с дрúгу стрáн.

кованлѣк м пчелињак, кованлук.

ковáње с гл. им. од кове.

ковáчевиште с место на коме се је налазила ковачница. – Ковáчевиште (топ.).

ковé несвр. **1.** ударцима чекиња обрађује усијано гвожђе, кује. – Ковé плóче за коњи. **2.** закива. – Кову тарабе с ексéри тарабáри. **3.** поткива. – Коњи ковал Жíка, ковач. **4.** снује, смишља. – Ковé нећи плáнови, нíкад не мирúе. **5.** звоца, приговара, кори. – Цéл дñн ме ковé у главу. **6.** пеца крупну рибу одсечно трзајући удицу. – Прво на рибе наврљам растóпен лéб, па и пóсле сáмо ковém.

ковé клíнци изр. дрхти, цвокоће од хладноће.

ковé ко у наковáљу изр. непрестано прекорева, звоца.

коветíна ж ауг. и пеј. од кова. – Ако не мóж да закрпиш коветíнуву, иди ју ци́дни у Тимóк.

ковíлоша ж коза боје ковиља и име таквој кози.

ковíлошка ж хип. од ковилоша.

ковица ж дем. од кова, кофица. – На детé да се кúпи ковица, да се игра.

ковíљ м бот. биљка из фам. Graminae ковиље *Stipa pennata* L.

кóвка несвр. изазива кога, задиркује. – Бóље би ти било да ме не кóвкаш, ел мóг да те изубíвам, па пóсле да одговáрам ко за човéка. **2.** стално нешто тражи, камчи. – Стáлно ме кóвкају онíја мој, кáко е бóље да се оцéлимо у Палáнку, па да се дóле запóслимо нéгде, а да мáнемо овéј брголазине.

ковкáње с гл. им. од ковка.

кóвне свр. **1.** закује, прикује. – Евé сáмо да кóвнем неколкó тарабе, што се билé отковáле и добдим. **2.** фиг. удари некога песницом у главу. – Кьд те кóвнем, ш те успím. **3.** фиг. упеца рибу снажним трзајем удице. – Он (клен)

понéсе плóвак, а јá га кóвну.

ковржáн м в. ковржањак (1).

ковржáнчич м дем. од ковржањак (1). – Свáко детé на Божíч добíе по едñн ковржáнчич.

ковржáњак м (мн. ковржáњци) **1.** обредни божíћни хлепчић умешен у облику латинског слова “S”; упор. ковржањац. – Кьд смо били децá јáко смо се радува́ли кьд ни нећи даде ковржáњак. **2.** фиг. тврđ људски измет смотан као ковржањак. – “Где е Мíле”? “Ене га праи ковржáњци у бурјáн”.

ковржáњац м в. ковржањак (1).

коѓлица несвр. **1.** штуца; упор. скоглица. – Штó едномьн коѓлицаш? **2.** пада у ропац. – Пóче да коѓлица и ўтаи се.

коѓлицање с гл. им. од коглица.

коѓлицне свр. штуцне. – Чáс, чáс па коѓлицне.

кода предл. код. – Остáл кода дóм, да пáзи на стóку, а друђíти ошли на свáдбу.

коди предл. код. – Ишла сам коди бабу Мíлеву да зáјмим мáлко брашно за качамáк.

кóдник м претсобље, ходник. – Кућа му имá кодник, кúјну и двé сóбе.

кóжа ж **1.** спољашњи омотач човечјег или животињског тела. **2.** кабаница начињена од петшест овчијих кожа коју су пастири сами израђивали и њоме се штитили од невремена; в. до кожу, подвлче се под кожу.

кожбурка ж в. кожмурка.

кождра́ви несвр. кињи кога. – Остáј ме на мíр, немóј ме кождра́виш!

кождра́к м **1.** в. кожљак¹ (2). – Да те нећи натéра да лéгнеш с онíја кождра́к, ел би пристáл? **2.** мршава месо заклане животиње. – Онíја се кождра́к не мóж ни свáри, ни опечé.

Кожéљ м село у општини Књажевац.

Кожéљац м становник Кожéља, онај

који је пореклом из Кожеља.

кожељсћи / ски, -ска, -ско који припада Кожељу, који је у вези са Кожељом.

Кожељчанка ж становница Кожеља, она која је пореклом из Кожеља.

ко́жен, -а, -о који је од коже. – Он има ко́жен капут.

ко́жина ж *ошурена и осушена свињска кожа, која се исецкана ставља у јело.* – Ва́рим васу́љ с ко́жине.

ко́жине ж мн. *нештављене овчије коже којима пастири зими увијају ноге ради заштите од хладноће.* – Ве́чером ту́ри онéј њиго́ве ко́жине покре кубе да се шу́ше, а онé се расмрду́ да се не мо́ж у со́буту издржи́.

ко́жинка ж *дем. од кожина.* – Има ли још од ко́жинһете, ел и поёдосте?

ко́жица ж *дем. од кожина.* – Къд би имáло мáлко ко́жице, да свáрим нéко ва́риво, ал нéма.

ко́жичка ж *дем. од кожа cutis, derma кожица.* – Повисéл му нóкат, држи́ се сáмо на ко́жичку. – Já највише во́лим ко́жичку од пéчено прáсе.

кожља́к¹ м **1.** *ауг. и пеј. од кожа pellis.* – Ови́ја свињсћи кожља́к óдма да однесéш да продадéш, а не да ми се овде усмрдí и уцрвјоше. **2.** *фиг. онај који је мршав, кожа и кост.* – Стáл кожља́к, óд глади.

кожља́к² м *ауг. и пеј. од коза, козетина.* – Иди́ па ви́ц што врештí кожља́кан.

кожља́к м *в. кожљак (2).* – Напрай́л се на кожља́к.

кожму́рка ж *спољна кожица, опница неких плодова; упор. кожбурка.* – Госпóда зóбу грóзје и плу́ју кожму́рһе.

кожу́в м *крзнени прсдук од овчијих кожа са руном са унутрашње стране, кожух.* – Зéт дерувáл дéдуту с кожу́в.

кожува́р м *мајстор који израђује кожухе, ћурчија.* – Елénко и Стáменко

из При́човци су билí кожуварí.

кожу́вина ж *ауг. и пеј. од кожув,* стари кожух; упор. кожущина. – Дошлó е врéме да сту́риш кожу́вину.

кожу́вче с *дем. од кожув.* – Кожу́вчето му се доһину́ло.

кожу́шина ж *в. кожувина.* – Дéда и зíми и лéти мýкне едну́ кожу́шину.

кожу́шка ж *хип. од кожув.* – Ве́чером си ту́рим кожу́шку пóд главу.

коза́ ж зоол. *домаћа животиња, преживар са равном длаком и брадом, која даје млеко Сагра hircus.* *в. крсти козе.*

коза́рница ж *обредни божићни хлеб посвећен козама.*

козе́рба ж *коззерва; упор. козерва.* – Къд пропáде држа́ва четерéс пр́ве из во́јни мага́цини су в́кли рáзне козе́рбе.

козе́рва ж *в. козерба.*

козе́рвира несвр. *коззервира.* – Козерви́ра турши́ју с оцът.

ко́зи се несвр. *фиг. тешко ради, запиһе.* – Ве́ч три́ денá се ко́зим да ди́гнем мому́рузу у а́нбар.

кози́ло с *место где су се некада налазили торови за козе и где су се козе козиле.*

ко́зина ж *козја длака.* – Од ко́зину се прае в́рце, зобни́це, дисáзи и покравцí.

кози́ца ж **1.** *в. козичка.* – Мýнечка кози́ца, али ја́ко млéчна. **2.** *онај радник на њиви који је у раду заостао иза осталих.* – Он не те́ра рéд бараба́р с нас, óн испáда кози́ца.

кози́чка ж *дем. од коза, козица; упор. козица (1).* – Добра́ кози́чка.

ко́зна прил. *можда, ваљда.* – Ко́зна че да до́јде. – Ко́зна б́уде сврну́л у Ви́довци код дéду Душáна.

ко́й, ко́ј, ку́й, ку́ј, ку́ји; која́; кое, које́ *придевска односно-упитна заменица који, која, које.* – Ко́й то́ј вели́? – Ко́ј те пита́л за то́ј? – Ку́й се р́нци од саба́јле? – Ку́ј клепа́л рáлник? – Ку́ј че дýньс да

чува овце? – Која тој рџа ко кобила? – Које дете неће да слуша?

којнак м в. коњак (1).

кок м *посластица од брашна, јаја, масноће и шећера кувана у млеку, кох.* – Ја неволим кок, блље ми се од њег.

кока ж зоол. рет. кокош; упор. дебела кока.

кокав, -а, -о који је мршав, кошчат. – Лисандрија беше горун човек, а сџ дошџ некав кокав, па се прекљунџил.

кокало с *кост, крупна кост.* – Газде едљ месо, а на слљгу остље кокала да и догљоце. – Испадла му кокала.

коквље с *гл. им. од кокви (се).* – Кво е тољко коквље, ко да е краљица?

кокви несвр. **1.** двори, угађа. – Мати си га мљого кокви. **2.** чува, штити. – Немој тољко да га коквиш, пушти га мељу љљђе, неће му ништа бљде. **3.** удешава, дотерује. – Кокви ју ко млљаденевесту, па кљд изрљцају по њљ, после че е бљде крљв љљвол.

кокви се несвр. **1.** *намешта се у гнезду да снесе јаје.* – Кокви се кокљшка у гљљздо. **2.** *намешта се да седне (о људској особи).* – Кокви се док се намести на цаковити. **3.** *дотерује се, поклања велику пажњу свом изгледу.* – Кво се коквиш, узљмај матљку, па на копање. **4.** *оклева, одуговлачи, проналази неке безначајне разлоге да би одгодио главну ствар.* – Ајде, брље, пооди, квљ се тољко коквиш. **5.** *има намеру, скањује се.* – Ош кљд се коквим да истребим њљвуну од камење, па нљкако да почнем.

кокне свр. **1.** *забије, набије.* – Кокни му овде едљн иксљр, да не мрда. **2.** *удари кога у кошчати део тела.* – Кокну ме с камен у колљно. **3.** *убије.* – Кокнул га на местљц.

кокодљнка ж *цела јљзгра ораха извађена из љуске;* упор. коткодљнка.

коколљн м *онај који има крупне и увек широм отворене очи.* – Тога њљног

коколљна нљкуј не мљж да превљра.

коколљна ж *женска особа коколљн.* – Дошла такља неква коколљна, па не љбава, ко да ч те изде с онљја љчи, њљјни.

коколљт, -а, -о *који је крупних и увек широм отворених очију.* – Коколљт ко нагађен.

коколљш *реч у бројаници: столицка, јединичка, љеренљаш, коколаш, топни га, арван.*

кокљли несвр. *широм отвара очи, колачи очи, буљи.* – Штљо кокљлиш у мљн, несљм мљчка?

кокљљ м **1.** *бот. отровна коровска биљка из фам. Caryophyllaceae која расте у житу, кукољ Agrostemma githago L.* **2.** *нечистођа у житу.* – Жљто да се очљсти оди кокљљ.

кокорљв, -а, -о **1.** *који се је разбокорио.* – Рљже вљч дошље кокорљве. **2.** *који се распукао и отворио.* – Кокорљви орљси. **3.** *који се рашљупао и надигао.* – Кокорљве му косе.

кокорљна ж **1.** *она која је увек дотерана, на којој је све ушљиркано и стоји право, која се прави важна.* – Јљш мљлко па че да прљјде њљната кокорљна, д љде у градљну. **2.** *фиг. женски полни орган.*

кокорље с *гл. им. од кокори (се).*

кокори несвр. *надљже, клобучи.* – Газљ плљсат кљд га дљнеш, немљј сљмо да кокориш сенљто.

кокори се несвр. **1.** *пупољак се почиње отварати у цвет.* – Трндљвил се почљл кокори. **2.** *ораху пуца зелена љуска и он се спрема да испадне.* – Орљси се почљли кокорље, мљж се бљвају. **3.** *надљже се, клобучи се.* – Лљб се печљ и кокори се. **4.** *кинђури се, удешава се.* – Мљж се кокориш колкљ си љч, ништа ти не помљга, гљдине те издљвају. **5.** *прави се важљан, шљпури се.* – Кокори се ко пујљк.

кокорљка ж **1.** *она која је раширена,*

отворена, раскокорена (кокица кукурузног зрна, цвет кукурека и сл). **2.** в. кокоданка. – Мёћи орёси, па се ваде кокорёе.

кóкоро прил. *кочоперно, охоло.* – Држй се кóкоро.

кóкóшење с гл. им. од кокоши се. – Кóкóшење у нóве дрёе.

кóкóши се несвр. **1.** *шепури се, прави се важан.* – Тй га заврвёуеш, а он се кóкóри, нёче ни да ти одговóри. **2.** *дотерује се, кинђури се.* – Немóј мlóго да се кóкóшиш, ўбава си си и онáк.

кóкóшка ж (мн. кóкóшће) зоол. *домаћа птица која се гаји ради јаја и меса.* – Виц дал е снёла дньс кóкóшкана. в. посрале те кокошће.

кóкóшља́к м *ауг. и пеј. од кокошка.* – Пáк прерипйл преко плóт тйја погáнијат кóкóшља́к.

кóкóшчица ж **1.** *дем. од кокошка.* – Имам десет кокошчице. **2.** бот. *трајна зельста биљка из фам. Fumariaceae висока до једног педља. На врху стабљике гроздаста цваст ружичасте или жућкасто беле боје, млађа Cordyalis sava L., упор. петличица.*

кóкрдав, -а, -о *који је слаб, неразвијен, онемоћао.* – Онакв кóкрдав, па и он пошъл на вáшар.

кóкри несвр. *салеће, наговара, убеђује.*

кóкóруз м бот. в. *момуруза.* – Кóкóруз се бёре кьд ђáци пóјду у чкóлу.

кóкóруза ж бот. в. *момуруза.* – Пóшто ти е кóкóруза?

кóкóрузак м в. *момуриште.* – Кокурузáк сам продал на Стáнислава.

кóкурузьк м *дем. од кокуруз.* – Родйл се сйтан кокурузьк.

кóкóрузан, -зна, -зно в. *момурузан.* – Ел ймáш да ми зáјмиш едну пáницу кóкóрузно брáшно?

кóкóрузница ж в. *момурузница.* – Мй едёмо чйсту кóкóрузницу

кóл м *колац.* – Стојáн си од кóл

говóри (н. п.).

кóла несвр. **1.** *котрља, ваља.* – Детё кóла колó. – Чйча кóла буре. – Бáба кóла кочáн пó уста, нёма зўби да га едё. **2.** *колута.* – Сáмо кóла с бчи и ћутй.

кóла ж **1.** *превозно средство са точковима.* **2.** *обредни божийни хлеб умешен у виду две укритене осмице.* в. и: грчка кола, на кола.

кóла се несвр. **1.** *котрља се, ваља се.* – Кóла се пóзам. **2.** *окреће се, врти се.* – Сáдњо колó нёче да се кóла, укочйло се.

кóланцўз м *мршав вепар који не може да се угоји;* упор. коланцуз.

кóланцўз м в. *коланцуз.*

кóлање с гл. им. од кола (се).

кóлас, -та, -то *који је у облику круга (кола), округао;* упор. колес. – Из црёпњу излáзе кóласти лёбови.

кóльц м *зашиљена мотка с једне стране.* – За у лóзје че ми трёбу иљáдо колцá. в. и: пот кольц.

кóлáч м *ускрињи обредни хлечий печен са забоденим јајетом у средини.*

кóлaчьк м *дем. од колач, колачий;* упор. колаченце. – Дóста ти е едън колачьк за преватьк.

кóлáченце с в. *колачьк.* – Дáде ми еднó, овóлко, кóлáченце, нё имáло пóмало.

кóлáчник м **1.** *невестин брат који у понедељак по свадби долази сестри у посету носёћи колач и дарове.* **2.** *онај који те године меси колач за заједничку сеоску славу, заветину, колачар.*

кóлбасйца ж **1.** *црево пуњено млевеним месом, кобасица.* – Идй купй пóла ћйло кóлбасйце и пйво. **2.** *лоша, неморална жена.* – Ш чеш тй, брё, с тўј кóлбасйцу?

Кóледа ж рет. *Божий.* – Че да брнчй муá на Кóледу.

кóлёначйи прил. *клечёи, на коленима.* – Кóлёначйи чеш тй да дóјдеш пред мён, óч.

колениќа ж **1.** велико дрвено вретено које служи да се на њега намота основа при сновању ткања. **2.** вретенасти грађевински елемент који се са осталим таквим елементима компонује као решетка на прозорима или као ограда на степеништима и терасама.

колениће ж једно старинско народно коло.

коленичи несвр. в. коленчи. – Къд рибаш патос мора да коленичиш.

колéно с технички део који спаја под углом од деведесет степени два друга, права дела. – Ако овде мислиш да наместиш кубе, тџ че ти трéбу три ћунца и две колéна. – Къд се уводи водовод у кућу тџ не само што трéбу гоца цéви него трéбу и гоца мѳфне, нипли, дупли нипли, колéна и кѳј ти свé знае квó још.

колéнчење с гл. им. од коленчи (се).

колéнчи несвр. ради неки посао клечећи на коленима. – Цéл дѳн колéнчим збирачи слíве.

колéнчи се несвр. зељаста биљка добија колéнца у свом развоју. – Пшеница се топѳв сѳг колéнчи, а требало е још къд.

кóлес, -та, -то в. колас.

колесáр м в. колесаре. – Торíну извóзимо на колесáр.

колесáре ж теретне двоколице, најчеиће само предњишта запрежних кола, са одговарајућим лотрама; упор. колесар. – Натовáрим мálко дрвца на колесáре, па вéчером докáрам дóм.

колетíја с зб. од коло (точак). – Пројде едѳн камијóн с гоца колетíју, мóжда пешеснáјес. в. на колетију.

колецање м мн. коледари.

колиба ж зграда за становање на држави (има ижу и собу). – Нáша е колиба у Врлáк, а њíна у Цáрову глáву.

колибáр м а. онај који борави на

колиби чувајући стоку. – Дéда че прекó лет да бѳде колибáр, он јáко ўме покре óвце. **б.** онај који свакодневно одлази на колибу да храни стоку. – Дáњум се збéру колибáри, па къд понарáне стоку, ўзну да играју кáрте.

колибáш м ауг. и пеј. од колиба, оронула колиба; упор. колипчина. – Трeбáло би бѳр да препокрíјемо колибáшан.

колибáшка ж мала, стара колиба, колибица. – Ымамо у лóзје еднѳ колибáшку, тѳј дéда есени чува грóзје.

коlíја с мн. **1.** кола, запрежна кола. – Испроодíше грдна колíја. **2.** точкови. – На онѳј преглáбицу му се потрошише сáдња колíја.

коlíја ж **1.** женска сукнена дреја црне или природне боје, кројена са наглашеним струком, дуга до испод стражњице. **2.** женски кожни појас са павтама на крајевима.

кóлим скраћени облик израза “као велим”. – Кóлим је дóста за дњѳс.

кóлим речца за изражавање временске блискости, баш, управо, таман. – Колíм да улéземо, онí затворíше.

коlíпка ж дем. од колиба, колибица; упор. колипче. – Он си спí у онѳј њигóву колíпку.

коlíпче с в. колипка. – Несѳм праíл нíшта големó, сáмо еднó колíпче, кóлко да се скѳтам од ћíшу.

коlíпчина ж в. колибаш. – У онѳј стáруну колíпчину íма смѳкови.

коlíчка с дем. од колица. – Оч ли ми дадéш твојана колíчка да си прекáрам брашно?

коlíшта с **1.** ауг. и пеј. од кола (саобраћајно средство). – Купíл нека стáра колíшта, сáмо што се не разнíжу. **2.** мн. точкови (јд колíште). – Скрцају ти сáдњата колíшта, затóј што и не подмазуеш.

колиште с *ауг. и пеј. од коло (1)*. – Стрoши ми се еднo колиште.

кoлка несвр. у дем. значењу *котрља*. – Кoлка га на тaм, на овaм.

кoлкачи, -чка, -чко у дем. значењу *колички*. – Кoлкачка му е жeната ситацка. – Кoлкачка децa кoпају, а тi се, бњсoве едњн, излегуеш по ладавине.

кoлкo² ак. *придевске односно упитне заменице средњег рода једине, колико*. – Кoлкo јaјцe мoж да обзинеш?

кoлкo прил. *колико*. – Кoлкo си oч, тoлкo узни.

кoлне свр. *закотрља, котрљне*. – Кoлни тoј буре на овaм. – Наљутим се, па узнем, па га кoлнем низ бaсамаци.

кoлне се свр. **1.** *котрљне се, закотрља се*. – Кьд вршемо ја се кoлнем у слaму да ме туж гoдин не боли грбина. **2.** *закотрља*. – Кoлни се с едњн крaвaј и кьм мeн.

кoлo с (мн. колетија и колија) **1.** *точак*. – Лeво сaдње кoлo ти шoврда. – Дрвeна му колетија на кoлaтa. **2.** *котур исплетен од павити и сл. који се ставља преко туришје у каци*. – Нaјвише вoлим да исплетeм кoлo од дужин вилдaн, тьг туришја убаво мирише.

кoлoвртњaк м *велики, округао хлеб из црепуље*. – Пoедeмо си дњнс едњн кoлoвртњaк, па и гoцa смo си у кужу.

кoлoмaз м *маст за подмазивање запрежних кола, коломаст*. – Дигни осавину, стури тoчaк и намажи и с кoлoмaз, ал немoј да забарaиш да пoсле завртиш шрaвовити.

кoлoмaзницa ж *бесплатно, или o туђем трошку, једење и пијење*. – Сaмo глeдa гдe има кoлoмaзницa да се пришљaмчи.

кoлoмудeње с *гл. им. од коломуди (се)*.

кoлoмуди несвр. *околиши кад прича*. – Немoј да кoлoмудиш, него кaзуж квo имаш.

кoлoмуди се несвр. *чуди се, чуду се не може начудити*. – Пa се чуди, пa се кoлoмуди, кo oнaј рaбoтa вoду држи, а ни чeп, ни oбруч.

кoлoсeк м *в. иди у колосек*.

кoлцa с **1.** *дем. од кола*. – Кoлцaтa му прaйл Дрaгoљуб, кoвaч из Пaлaнку. **2.** у дем. значењу *аутомобил*. – Чужа кoлцaтa, несмe муa на њи да пaдне.

кoлцe с **1.** *круг, кружић*. – Свi стaнeмo у кoлцe и служамо квo ни кaплар причa. **2.** *дем. од коло, точкић*. – Кoлцeтo на ручнaтa кoлицa нaпрaено од жeлeзo. **3.** *лицидерски колач направљен у облику круга*. – Дa ми купиш кoлцe на вaшар. **4.** *орнаментни мотив у облику круга на двопређним чарапама и тканинама тканим на домаћем ткачком разбоју*. **5.** *танак котурић одсечен од чега ваљкастог*. – Изeдo двe-тpи кoлцa од крaстaвицу. *в. на кoлцa.*

кoлчбк м *дем. од колац, кочић*. – Вржи квaчку за кoлчбк, дa будeш мiран, а не свaћи чaс дa ју тpaжиш. – Нaчукај овдe нeћи кoлчбк, дa зaгрaдимo прoлукуву.

кoлчeње с *гл. им. од колчи*.

кoлчи несвр. **1.** *забија коље*. – Лoзјe чe дa пoчнeмo дa кoлчимo oздoл, пa доклe стигнeмo. **2.** *обележава побијајући коље*. – Ђeoмeтpи пoчeли дa кoлчe пo Бaрсџи дeл, гдe чe дa прaе јeрoдрoм.

кoљe врзa шijу изр. *мучи, кињи кога; убија тешком смрћу кољући одозго преко врата*.

кoљe мoлитвy изр. *приноси на жртву неку домаћу животињу*.

кoљћи и **кoлићи**; **кoлкa**; **кoлкo**¹ *придевска односно упитна заменица, колики, колика, колико*. – Кoљћи ти је aјлук за овoј лeтo? – Кoлићи ти e пoрез? – Кoлкa су му устiштa, eл гoлeмa? – Ел гoлeмo кoлкo нa плeвњу врaтa?

кoљушти се несвр. *инсистира да се нешто учини пошто пото и љути се ако*

му се неко супротставља.

кóма несвр. **1.** машући нечим оштрим пара. – Вáрди се, тај крáва кóма с рóг. **2.** дрма, кида, штита, чуна. – Дрмá га, комá га, áја, немогó га разбúдим. **3.** чешиља вуну крупним покретима. – Не кóмај влнуту, него úбаво чéшљај. **4.** чешиља вуну или кучина на гребенцима. – Ўзне онóј повéсмо, па сáмо кóма преко гребенцини.

кóма се несвр. **1.** чешиља се, расправља одавно не чешиљану косу. – Кóмај се, кóмај, кьд се не чéшљаш редовíто. **2.** чеше се снажним, крупним покретима. – Србí га нéкво под жíле, па се кóма до крвí.

кóмавица ж ракија од винове комине, комовица. – Пóвише волим кóмавицу од слíвовицу.

комáј прил. замало, скоро, као да. – Комáј да пáдне ћиша, али се рáзману.

комáње с гл. им. од кома (се).

комáрник м **1.** мрежа за заштиту од мува, комараца и других инсеката. – Пóшто ли е мéтар комáрник?. **2.** сандук чије су вертикалне стране начињене од мреже, у коме се чувала храна. – Мангúпи нóчу улéзли откачили комáрник и свé онóј из њéг поéли.

комáт м **1.** комад, комад хлеба. – Сечí пóситни коматí. **2.** фиг. посао, служба, зарада. – Дошъл си до комáт, сýг га чúвај. в. доване се до комат, дојде до комат.

коматýк м дем. од комат. – Узнí си едýн коматýк за успúт. – Пóштуј си коматýкът, едвá си дошъл до њéг.

коматáн м онај који увек једе велики комад хлеба (о детету). – Бóшко е коматáн, óн се замéтне с најголем комáт.

коматíна ж ауг. и пеј. од комат (1). – Колкú си е коматíну узéл!

комбај м в. комбајна.

комбајна ж комбинована пољопривредна машина којом се

истовремено жање, врше и везује слама, комбајн; упор. комбај.

комéндија ж спрдња, шегачење. – Тéрају си децá комéндију с бабуту.

комéсија ж комисија. – Бил сам на пенсиунéрску комéсију.

комíн м ојак, димњак. – Чу те протéрам проз комíн.

комíнка ж дем. од комина. – Комíнка колкó имá, мí ју опéкомо.

комиња́к м вино које се добија када се из комине оточи право вино, па се после у њу дода вода. – Баба зéта гоштéва с питíје и с комиња́к, па кьд овíја заспí, она га покрíје с мóкру крпáру, текá причају.

комиња́че с в. комињачич. – Дé сéди да попи́јемо по нéко комиња́че.

комиња́чич м дем. од комиња́к; упор. комиња́че. – Елís добър комиња́чичъв.

кóмка ж **1.** св. причешће; упор. конка. – Нá свéти Тóдор че д íмо на кóмку. **2.** фиг. алкохолно пиће, вино. – Ѐма ли јóш од кóмкуту у бúрено?

кóмка свр. причести. – Д íмо прво у цркву да ни пóп кóмка, па че пóсле да сврнемо у кавáну да се причéстимо.

кóмка несвр. причешћује; упор. комкуе, комћева, конка. – Пóп кóмка сáмо онíја куí су постíли и несú грешáли.

кóмка се свр. **1.** причести се. – Ел си се комкáл? **2.** поједе ујутру сасвим мало од нечега, стави коју мрву у уста. – Јóш се несýм с нíшта комкáл. **3.** попије нешто рано ујутру. – Ел се комкá с рећíјицуту мáлко?

кóмка се несвр. причешћује се; упор. комкуе се, комћева се, конка се. – Код нáс се нáрод кóмка на свéти Тóдор, пá на свéти Тóдор.

комкáње с гл. им. од комка (се).

комкува́ње с гл. им. од комкуе (се).

комкúе несвр. в. комка. – Дьн́с двá

попа узели да комкују у цркву, ел гоца е народ станул у ред.

комкуе се несвр. *в. комка се.* – Има куи се никад не комкују.

комлица несвр. **1.** *замуцкује, муца.* – Он си онак убаво вреви, ал кьд почне да комлица да знаеш да е љут. **2.** *пада у ропца, умира.* – Старцат поче да комлица и умре.

комлицање с *гл. им. од комлица.*

комлица несвр. у дем. значењу *комлица (1).* – Њиното дете комлица помалко.

комлицање с *гл. им. од комлица.*

комлицне свр. **1.** *замуцне, замуцне који пут.* – Сбг нема толко да комлица ко напред, ал си комлицне по нећи пут. **2.** *падне у ропца, умре.* – Чеш да комлицнеш и ти едн пут, неч да неч, мајку ти исплоататорску.

комне свр. *парне рогом, ножем и сл.* – Тај крава што то рогљи, оче да комне. – Варди се, бре, че те комне с нож, он не нормалан.

комне се свр. *парне се, озледи се о неки оштар предмет.* – Комнула сам се на гробенци.

комони се несвр. *кочопери се, прави се важан, курчи се.* – Што ли се па ти комониш, кьд нема куче за квó да те увати.

комоњика ж бот. *дуговечна зељаста биљка из фам. Compositae која као коров расте свуда, а највише поред путева, дивљи пелин Artemisia vulgaris L.*

компир м бот. *в. конпир Solanum tuberosum L.*

компирџ м *в. конпирџ.* – Волим компирџ печен у пепел са све љуспину.

компирџина ж *в. конпирџина.* – Гле колка е овај компирџина.

компирина ж *в. конпирина.* – Огади се компиринава, а нема квó друго, па мбра се еде.

компирџ м *в. конпирџ.* – Родил се

ситан компирџ, али гоца.

компирџе с *в. конпирџе.* – Узе само едно компирџе, вели не глдан.

комса несвр. **1.** *маше рогом и пара.* – Тија вол комса, пази се. **2.** *кида, черечи.* – Кучичи се накавалили на зајка па га комсају. **3.** *чешља наглим и крупним покретима.* – Влна се чешља, а не комса се текá ко што то ти рабóтиш. **4.** *потрже, позива на вршење неке дужности.* – Често ме комса командата.

комса се несвр. **1.** *чешља се крупним, отсечним замасима.* – Не комсај се, свá це оскубеш, па ч да будеш после ћелава. **2.** *чеше се снажним покретима.* – Комса се по онíја њигóв сребџ.

комсање с *гл. им. од комса (се).*

комћева несвр. *в. комка.* – Пóп ни свí редом комћева с едну ложичку.

комћева се несвр. *в. комка се.* – Код нас се свí комћевају у манастир. – Комћеваш ли се ти с неко пијењице?

комћевање с *гл. им. од комћева (се).* – Идe ли ти на комћевање, ел га зареза и овíја пут.

комшилџ м *комишилук, суседство.* – Сьс комшилџ увек да будеш добар.

конџ м *кончасти део махуне бораније, пасуља и сл.* – Ел имају овeј притће конџи?

конбување с *гл. им. од конбуе.*

конбуе несвр. *комбинује, меша.* – Конбуе вино и воду, та га зовe шприцер.

конгрес м (поред значења: *скуп, заседање држава, партија, удружења итд.*) *фиг. сеоска заветина (у доба комунистичког режима).* – Че д íмо на конгрес у Потркање на Церман, а после íма конгрес и на Свети Павол, па че па д íмо.

кондак м рет. *кундак.*

кондалица ж *жена високог раста;* упор. *кондилана.*

кондил м анат. *зглавак, зглоб*

condylus.

кондилана ж *краката жена*; упор. кондалица, кондилача, кондирача. – Ќлга е една кондилана, има нође ко штрк.

кондилат, -а, -о *који је кракат, који има дугачке ноге*. – Чини ми се да беше по кондилат, онó нé, жéна.

кондилача ж в. *кондилана*. – С туј кондилачу не мóж ни мýж да пешáчи.

кондирача ж в. *кондилана*. – Решил да се жéни с онýј кондирачу.

кондýра ж *ципела*. – Јá сам кондýре носила сáмо кýд сам се венчувала.

кондýрка ж дем. од *кондура*, *ципелица*. – Дé, трýпкај мáлко у кондýрхете, кýд ти купили.

консул м *конзул*. – Чýли смо да е консул голéм чинóвник, а у наше салó еднi се зовý Консулови, а ору си и кóпају.

кóнк м *ходник, предсобље*. – Цéл дñн сам преседéл у кóнк преди ñегову концолáрију.

кóнка ж в. *комка*.

кóнка свр. в. *комка (1)*.

кóнка несвр. в. *комка*.

кóнка се несвр. в. *комка се*.

конкање с гл. им. од *конка (се)*.

конопац м *дуг савитљив предмет упеден од конопље или каквог другог влакнастог материјала који служи за везивање, уже*. в. суче конопци, ус конопац.

конопљица ж бот. *биљка из фам. Ranunculaceae жута саса Anemone ranunculoides L.*

конопљиште и **конопљиште** с *њива на којој се сеје конопља*; упор. грсничиште, грсниште и грстениште. – Ми имамо двé конопљишта еднó ни е у Сóрñичаво, еднó у Црнопоље.

конопче с дем. од *конопац, конопчић*; упор. конопченце. – Гдé ли е конопчено? – Турил конопче нá гушу. в. и: тури

конопче на гушу.

конопченце с в. *конопче*. – Требе ми конопченце да се увржем у дрва.

конопчина ж **1.** *ауг. и пеј. од конопац, стари, покидани конопац*. – Ако имаш неку конопчину да обрчáмо свињу док ју шу́римо. **2.** *фиг. велика, дугачка змија*. – Смóтá ми се еднá конопчина прéд нође.

копир м бот. *кромпир*; упор. компир *Solanum tuberosum L.* в. претрн копир.

копирѣк м дем. и хип. од *копир*; упор. копирѣк, копирче. – Нá ти, сине, пéчен копирѣк, онó јáко блáг.

копирéтина ж в. *копирина*; упор. компиретина. – Нéче да нестáне овáј копирéтина.

копирина ж *ауг. и пеј. од копир*. – По нéка копирина га има ћило.

копирѣк ж в. *копирѣк*; упор. копирѣк. – Ђдну мáлко копирѣк пéчен у огñиште.

копирче с в. *копирѣк*; упор. копирче. – Тури јóш еднó копирче, та да бýде ћило.

контé с в. *кутлица*.

континéр м *лимени сандук великих димензија удешен тако да у њему бораве радници на изградњи путева, пруга и сл., контејнер*. – Лéти млóго жéга да се спи́ у онiја континéри.

контракiра несвр. *уговара испоруку пољопривредних производа у замену за индустријску робу, контрахира*. – Пóсле онiја рáт смо морáли обовéзно да контракiрамо, ако смо телi нéшто да кýпимо, онáк нé мóглó.

концентрáк м *фабричка мешавина разних хранљивих материја за исхрану стоке и живине, концентрат*. – Сýг више не рáнимо стóку с концентрáк, млóго скýп.

концолáрија ж *канцеларија*. – У којý концолáрију седi нáчелникат? – И тi би

вóлел да рабóтиш у концолáрију, али неси́ учил шко́ле.

коңч́к м 1. дем. од коңџ, коңчић. – Дé, сине, удени на ба́бу коңч́к у иглú. 2. све што је танко, слабо, што се може сваки час прекинути. – Кóжичка му се држ́и са́мо на коңч́к. – Остáл на коңч́к, а могýл је да пођ́ине от колкó е високо́ падал. 3. део на разбо́ју о којем висе нити. в. држи се на коңч́к.

коњ м 1. домаћа животиња за јахање и вучу *Equus caballus*. 2. фиг. жреб, жóреб, коцка. (Кад више наследника дели имање често то чине помоћу жреба – коња). – Јúтре че се дéлимо на коњи. в. бос коњ, коњ баба.

коњ баба ж држећа баба, витална баба. – Баба Милýнка из Дејáновци е билá коњ баба. в. коњ.

коњак м 1. орах којим играч у игри орасима гађа купе ораха саиграча. – За коњак се пробéре најкрупан орéј. 2. дрвени подметач за струне на гудачким инструментима, кобилица; упор. кобилка (4).

коњáк м коњаник. – Пројашáше коњáци на белí коњи.

коњ́к м 1. дем. и хип. од коњ (домаћа животиња); упор. коње и коњч́к. – Дáдоше му коњá и девој́у. / Коњ́к һóпав, девој́на лýбена (н. п.). 2. канап који иде уз ногу од врха опанка.

коњáча ж мушкобањаста, крупна жена. – Па нéч вáлда да ўзнеш онúј коњáчу?

коњé с в. коњ́к. – Ел нáрани коњéто? Ранí га ако óч да јáшеш.

коњеник м коњаник. – Цéлу нóч пројашувáше нéкви коњеници.

коњешти́п м зоол. ровац *Gryllotalpa vulgaris*; упор. коњошти́п, коњшти́п. – Град́ину ми упропáстíли коњешти́пи.

коњ́ич м 1. в. коње. – Чýва нéкви сítни коњ́ичи. 2. дрвена стега у сарачком занату причвршћена за

клучицу. – Мајстóр ујáне коњ́ича, стéгне кáйши, ўзне и шíје.

коњ́ичи м 1. в. скаћице. 2. орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.

коњóсање с гл. им. од коњоше.

коњóше несвр. 1. беспосличи, дрема (као коњ). – Цéл д́н коњóше, нíшта не рабóти. 2. спава, спава преко дана док сви раде. – Опíје се сабáјле, па пóсле лéгне да коњóше. 3. ради много, ради као коњ. – Коњóшем за бéдну цр́кавицу.

коњóшти́п м зоол. в. коњешти́п *Gryllotalpa vulgaris*.

коњ́прд́и м 1. бот. оштра трава коју само коњи једу. 2. шатр. кромпир.

коњ́сћи босíљак м бот. вишегодишња зељаста биљка јајастих листова и лубичастих цветова из фам. *Lamiaceae*, *Mentha aquatica* L.

коњ́уша ж рет. коњушница. – Зáпали се цáрева коњ́уша.

коњч́к м в. коњ́к. – Коњч́кът му м́нч́к, ама доб́р.

коњ́шти́п м зоол. в. коњешти́п *Gryllotalpa vulgaris*.

коњ́штрак м бот. вишегодишња зељаста биљка из фам. *Polygonaceae* стабла високог до 120 см дугих листова, штавел *Rumex aquaticus* L., *Rumex acutus* L. и *Rumex obtusifolius* L.

ко́п м цветно стабло лука, купуса, репе и др. биљака, копље, бик. – Лúк ми мло́го истерáл ко́п.

ко́па несвр. 1. закопава, сакрива закопавајући. – У рáтовиви копáмо и дрéе и мáз и жíто. 2. сахрањује. – Јúтре че га ко́пају.

копá ж купаста гомила, купа: а. зденути снопови кукурузовине. – Зденúл сам трéс копé момúриште. б. четири ораха на гомили (три доле и четврти на врху) у дeчјој игри орасима. – Ўзнем ко́пак и га́цам н́ине копé.

копáња ж веће и дубље округло

корито издубљено од тополовог балвана које служи за разне кућевне потребе (мешење хлеба, усољавање меса и др.).

копање с 1. гл. им. од копа. – Јутре идемо на копање у Квачћину мртвин. 2. *прекопано земљиште*. – Немој ми газиш преко копање!

копаран м војничка блуза, копоран. – Закопчи си копаранат!

копачка ж дунђерска алатка за копање рупа у дирецима и гредама, има облик двојне секуре, с тим што један рез иде у правцу дршке а други управно на њу. – Мајстор Љуба нема копачку, он длбѣ с глето, текá му, велиí, поласно за рабóту и по прецизно испáда.

коперација ж повезивање сељака и зем. задруга у заједничком деловању у неком пољопривредном или сточарском послу, кооперација.

коперира несвр. сарађује са зем. задругом у пољопривредној или сточарској производњи, кооперира.

копилача ж у пеј. значењу она која је копилела (о жени); упор. копиљача.

копилаш м копиле, копилан. – У нашу малу има два копилаша.

копилдак м в. копиљак.

копилка ж домаћа животиња која је копилела.

копиљак м зб. овце или козе које су копилеле; упор. копилдак. – Овуј годин би дóста копиљак.

копиљача ж в. копилача

копиљева несвр. копиле. – Он текá úбаво чува óвце да му скóро свѣ копиљевају.

копиљевање с гл. им. од копиљева.

копиљевина ж овце које су копилеле и јагњад које су оне ојагњиле.

копина ж вишегодишњи бодљикави дугокраки грм црних бобица из. фам. Rosaceae купина *Rubus fruticosus* L.

копињак м густо грмље купине. – Одавна женѣ, кѣд бежалѣ пред Тúrци,

врља́ле де́цу у копиња́к.

копита ж *копито*. – Код коња природí с лѣву стрáн, немóј осáд, да те не удáри с копíту у чалó.

копитес, -та, -то који има велика стопала. – Колкó е мѣнечк, а колкó е копíтес!

копитњак м бот. трајна зѣласта биљка из фам. Aristolochiaceae *копитник* *Asarum europaeum* L.

копица ж мала баитенска мотичица. – С копицу се разглавуѣ градина, кѣд се укорѣе земља.

копица ж дем. од *копа*, мала купа, *купица*; упор. копичка. – Докáрај еднú копицу момúриште, да има квó да тóрамо на крáве.

копичка ж дем. од *копица*, мала *копица*; упор. копка. – Малúну копичку смо нѣгде затрлí, па се питúем с квó чу сѣг д íм у градину.

копичка ж в. *копица*, мала *купа*, *купица*. – Мамурзáк здѣнут у двѣ копичѣ.

копјани несвр. из поврћа израста бик са семеном. – Млóго ми лúк копјанил, овúј прóлет.

копјани се несвр. *избија бик са семеном из неке повртарске биљке*. – Нѣче се ва́лда лúкат копјани и овúј годин. – Лúк се копјани кѣд му е крúпан рьпѣцк кѣд се сáди, ел кѣд му е сѣме од ископјанен рьпѣцк, а нѣ од ископјанену посáдену главíцу.

копјањење с гл. им. од *копјани* (се).

копје с *копје*. – Бóјно копје врлíше у трње и отóше си дóм.

копка ж в. *копичка*.

копнеање с гл. им. од *копнее*. – Јóш не почѣло копнеање, гóре по планинóту.

копнеѣ несвр. *копни*, *топи се*, *нестаје*. – Кѣд снѣгови по Стáру плáнину пóчну да копнеју, Тимóк пријде и потóпи Дóльу Чáршију. – Копнеѣ човѣк од мýку и сеѣирацију.

копраља ж пљоснато гвожђе на остану за стругање блата и земље са раоника, точкова и сл., стругаљка. – Остружем ралник с копраљу.

копрѐнка ж трбушина марамица јагњета или друге заклане животиње. – Къд кољеш јагње остáј ми копрѐнку да напраимо бабу.

копрѐва ж бот. *Urtica dioica* L. в. грчѐ коприве, урасал ко говно у коприве.

копрѐвак м место обрасло копривом, непроходни густиш коприва. – Кó мѝслиш да прóјдеш преко онѝја копрѐвак у кратѐе панталóнѐе и бóс?

копрѐвка ж дем. од коприва. – Баба сварила мálко копрѐвѐе.

копрѝшка несвр. 1. џара, меша. – Копрѝшка по огњѝште, тражи јóш неѝни конпирѝ. 2. рије земљу роговима (о волу).

копрѝшка се несвр. 1. рита се, разбацује се ногама у лежећем ставу, копрѝца се. – Копрѝшка се ко зáклано пѝле. 2. прпори се у праѝшени. – Кокóшѐе се копрѝшкају на слнце.

копрѝкање с гл. им. од копрѝшка (се).

кóпса несвр. копа ноктима, гребе ноктима. – Куче јурне мáчку, а она ўзне да га кóпса с шапу.

кóпса се несвр. чеше се крупним, снажним покретима, драпа се. – Не кóпсај се по дупѝштето, глѐдају те лјуђе.

копсање с гл. им. од копса (се).

кóрав, -а, -о који је спечен, који има тврду кору. – Дѐда не мóж да едѐ кóрав лѐб, зáште нѐма зўби.

корѝм м стомак, трбух; упор. корм. – Удáрил га с колѐно у корѝм.

корбáн м жртва, курбан. – Кўј нáјде закóпане пáре, а не принесѐ корбáн, ѝма да ўмре.

кордѐљ м в. толузина. – Затѝсни бáлонат с неѝни кордѐљ.

корѐање с гл. им. од корее (се).

корѐе несвр. 1. крути, укрућује. – Мрзлица корѐе праѐѐ. 2. прича без везе, жилави. – Немóј га корѐеш.

корѐе се несвр. 1. прави се важан, крути се. – Милáн се, од како пóста кмѐт, вáну корѐе и не врѐви више сь свакуга. 2. костреѝши се спреман да нападне. – Кó му јá тóј рѐко, он вáну да се корѐе. 3. смрзава се, леди се. – Корѐе се од зимў, на стрáжу.

корѐл, -а, -о који је тврѐ, стврѐнут. – Корѐл лѐб. 2. крут, несавитљив (о човеку). – Штó си, брѐ, тóлко корѐл, мáјѐе му га.

корѐла ж бол. колера cholera.

корѐлица ж тврѐа земља (од суше).

корѐљак м оно што је тврѐо, што се стврѐнуло. – Ел ѝмаш тѝ пóмек лѐб, јá не мóг да едѐнм овѝја корѐљак?

кóрен м 1. клип кукуруза. – Дáде ни по едѝн пѐчен кóрен. – Родѝли се јáко крупни кóрење. – Кудѐ чу с овóј кóрење? 2. подземни део биљке помоћу кога се она учврѝћује и преко кога добија воду и хранљиве материје. в. и: мечѝин кóрен, одвои кóрен, потера кóрен, тужан кóрен.

корѐнѝк м дем. од кóрен (у земљи). – Корѐнѝк му се исушѝл.

корѐнѝна ж ауг. од кóрен (кукурузни клип); упор кóрењина (1). – Лѐле, де поглѐ, колкá си е овáј кóренѝна.

корѐнѝчѝк м дем. од кóрен (клип кукуруза), мали кóрен, кóренѝчѝ; упор. кóренче. – Строшѝ на óвце едѝн кóренѝчѝк и пóсле и напóј.

кóренче с в. кóренѝчѝк. – Тóлка е сўша да нѐма да открѝшиш кóренче.

кóрењак м 1. кóрење зелени. – Варошáње тўрају у сўпу свáкакав кóрењак. 2. зб. од кóрен (кукурузни клип). – Кóрењак, да простѝш, ко лáктовѝ, овóљѝни.

кóрењѝна ж 1. в. кóренина. 2. в. толузина.

кóрис м *корист*. – Немам ја од тој нѝкв кóрис. – Сумљам да мóж тóлђи кóрис да извлчеш.

кóрисан, -сна, -сно *користан*. – Тѝ, ако цѝл дѝн лежѝш по ладавѝне несѝ за нѝкво кóрисан, кúче е по кóрисно од тѝб.

Корѝта ж село *Старо Корито* у општини *Кѝажевац*.

Коритáр м *Циганин*. – Ако несѝ добър чу те дадем на Коритарѝ.

Коритáрка ж *Циганка*. – Прóси ко Коритарка.

корѝтсѝи, ска, -ско **1.** *који припада Старом Кориту, који се односи на Корита. 2.* *који припада Новом Кориту, који се односи на Ново Корито.*

корѝца ж *кора хлеба*; упор. *коричина*. – Деца вóле да едú корѝцу, а старци средѝну.

Коричáнац м *становник села Новог Корита, онај који је пореклом из Новог Корита.*

Коричанин м *становник Старог Корита, онај који је пореклом из Старог Корита.*

Коричанка ж **1.** *становница Старог Корита, она која је пореклом из Старог Корита. 2.* *становница Новог Корита, она која је пореклом из Новог Корита.*

корѝчина ж *в. корица*. – На мѝн, сѝне, давају да едем сáмо корѝчине.

корѝчка ж *дем. и хип. од корица*; упор. *корка*. – Чеш да едеш тѝ корѝче, ал и не мóж најдеш.

кóрка ж *в. коричка*. – Кóрћете че да растóпиш за кокóшће.

кóркав, -а, -о *који је ухватио кору, који је тврд*. – Кóркави ти чварцѝви, мóра си и препекал.

корлáк м **1.** *кости, костур*. – Ископáли нѝћи корлáк тáм гдѝ имáла стáра грóбишта. **2.** *фиг. веома мршава особа*. – Напраѝл се на корлáк.

кóрм м **1.** *в. коръм*. – Къд кúса васуљ, болѝ га кóрм. **2.** *изнутрица*. – Пáрнул га

Бúлча, па му повисѝл кóрм.

кормáни несвр. *њѝше задњѝцом при ходу (о жени)*. – Нѝма да óди, кó што се óди, нѝго сáмо кормáни с онóј нóјно дúпе.

кормѝе с *гл. им. од корми*.

кóрми несвр. *вади утробу*. – Кóрми рѝбу на потóк, што цѝл дѝн вачáл.

кóрне свр. *запара нечим оштрим (рогом, ножем и сл.)*. – Кóрнул га Рúча у слáбину.

кóрћела ж *веома мршава особа*. – Че га жѝне за онúј кóрћелу, нѝма ју трѝјес ћѝла.

корúба ж **1.** *сува кора полуобличастог облика скинута са дебелог сувог дрвета*. – Од онѝја трúпови се одвајају корúбе и испáдају нѝкакви црвје. **2.** *одломъен већи комад од чаше лејке*. – Изгрѝбем вóду с корúбу. **3.** *округла дрвена карлица за мешѝе хлеба*; упор. *копања*. – Замешуем лѝб у корúбу. **4.** *жлеб издубљен у деблу дрвета за спровођење воде*; упор. *гурла*. **5.** (обично у мн.) *опанци начињени од спољне аутомобилске гуме*. – Преко размирицеве смо носѝли и дрвењаѝци и корúбе. **6.** *земљѝште налик на отпалу кору дрвета, дол, поток*. – Корúбе (топ.).

корúбав, -а, -о *који има облик корубе (1), а усто је тврд и крут*. – Не мóж га патóшемо с овѝј корúбаве дѝсче, мóра да најдеш равнѝ.

корубáвење с *гл. им. од корубави (се)*.

корубáви несвр. *чини да што добије облик корубе (1)*. – Влага почѝла да корубáви парћѝт.

корубáви се несвр. *добија облик корубе (1)*. – Дѝсче се корубáве къд се не остáе ко трѝбе.

корúбина ж **1.** *кора стабала разних биљака или ѝихових плодова*. – Из тѝкве извáдена салтѝна, остáле сáмо корúбине. **2.** *остругано тесто које се је било*

залепило и стврднуло за наћве. – Корубине да се сипу у помијарник. **3.** опанак направљен од спољашње гуме аутомобила. – Под окопацију несмо имали ни опњци ни ципиле, веч смо носили ел корубине, ел дрвењаци.

корубинка ж дем. од корубина (1). – Кладі огањ с теј корубинће.

корче́ва несвр. **1.** кори, прекорева, грди. – Дојаділо ми вѣч, свѣћи дѣн ме корче́ва, час за овој, час за онóј. **2.** даје коме погрдно име или назива кога погрдним именов. – Немóј се корче́вате, ві сте рóднина.

корчева́ње с гл. им. од корче́ва.

ко́с м кост. – Падал се од слбу и строшіл си нећи ко́с доле у шапу́.

коса́ ж **1.** пољопривредно оруђе којим се коси трава, жито и сл. **2.** нож којим се скида заостала масноћа са коже приликом итављења, у опанчарском занату.

ко́са ж стрма страна узвишења. – А́лдина ко́са, Црновршка ко́са.

коса́р м **1.** стара коса од које је остао само чембер и нешто мало реза. **2.** планински гребен који се косо спушта.

коса́ч м онај који коси, косац. – Туј ливаду покошују три косача́.

коса́чћи, -чка, -чко који припада косачу, који се односи на косача. – Коса́чће на́днице су по ја́ће него ли копа́чће.

коса́чћи прил. својствено косачима. – Дојдоше коса́чћи гла́дни, па кѣд навалише на васу́љ.

ко́се ж анат. коса capillitium. – Ру́се ко́се. – Убаво зечешља́ла ко́се.

ко́си се несвр. при ходу таре ногу о ногу (о коњу). – Ко́си ми се ко́њ с пре́дње но́је.

коси́лба ж **1.** кошење траве, косидба. – Зано́си се ко му́да у коси́лбу. **2.** време када се коси трава, доба косидбе. – У коси́лбу доодише да питу́ју имамо ли

ре́ију за про́даву.

коси́ло с **1.** држаље за косу. – Ако ти коси́ло на одгóвара, неч мло́го да урабóтиш. **2.** провизорна мера за дужину и за време. – Слнце искочи́ло за е́дно коси́ло, а т́и се јо́ш не ди́заш!

коси́р м **1.** савијено сечиво са дршком за сечење трња, черстог коро́ва и сл. **2.** обредни хлеб умешен у виду косира (српа).

коси́ца¹ ж дрводељска алатка са две ручице којом се деље дрво вучењем ка себи. – С коси́цу де́лам кра́к за столи́цу.

коси́ца² ж плетеница од десет повесама кучина направљена ради одлагања пошто се неће прести одмах.

коси́ца³ ж дем. од коса (нагнуто земљиште). – Од Ма́л Ја́блен коси́цата се спу́шта пра́во у сало́.

коси́ца ж дем. од коса (длака на човечјој глави). в. вилова косица.

коси́це ж дем. и хип. од косе; упор. косичће. – Роди́ло се с коси́це.

коси́чњак м обредни свадбени хлеб у Буцаку.

коси́чће ж в. косице. – Плавће́ му до́јду коси́чћете.

коска́т, -а, -о **1.** који има крупне, јаке кости, кошчат. – Коска́т, кру́пан чо́век. **2.** који је мршав, који је кост и кожа. – Са́мо што му ко́йине не прова́ле ко́жу, то́лко е коска́т.

космр́тење с гл. им. од космрти се.

космр́ти се несвр. **1.** мргоди се. – Немóј да се о́дма космр́тиш, че́кај да ти ка́жемо ко е билó. **2.** мет. облачи се, спрема се невреме. – Космр́ти се не́бо од кѣм Мѣ́глен.

космура́к м **1.** ауг. и пеј. од косе, неуредна коса; упор. космураци. – Када́ ли чеш да скра́тиш т́ија космура́к? **2.** коса која отпадне при чешљању или шишању. – Збе́ри космура́кат и не́где га врл́ји.

космура́н м онај који има бујну и неуредну косу. – Иди се пошишај, немóј си такъв космура́н.

космура́на ж она која има бујну и неуредну косу. – Ти си добро девојче, а ова́м си космура́на.

космура́т, -а, -о који је бујне, неуредне косе. – Главáт, па космура́т.

космура́ци м в. космурак. – Космура́ци му íду у очи.

костади́нђе ж мн. новци цара Константина. – У Барáницу су наодене костади́нђе, а и у Гради́ч мој у́јћа наоди́л костади́нђе.

костобóљ м бол. реуматизам, костобо́ља. – Прóсто га ўдави овíја костобóљ.

костре́шка ж женска особа љута и срдита.

костре́шко м мушка особа љута и срдита.

кострџ м в. кџнт. – Ту́ј се мо́ж провлчеш са́мо на кострџ.

косту́рка ж стара, тупа бритва без корица којом се стружу наћве.

кот предл. код. – Оста́ла сам да конáчим кот кумíцу. – Къд било кот попáтога на íспит, он се ўшоврда и н умеја́ нíшта да ка́же.

кóт узв. обично поновљен више пута којим се потстиче нека животиња или живина да се коти, да се изводи. – Кóт, кот, кот (кад се кокошка сади на јаја); кóт, кóт, кóт, мáт, мáт, мáт (кад се рој мами у трмку).

котъ́л м 1. котао, бакрач. – Тíкве за свíње ва́римо у голéми котъ́л. 2. количина течности која стаје у један котао. – Бу́лча е попíл два котла́ вóду. в. изврнул котъ́л.

котъ́лник м в. котленик.

кóтарка ж 1. корпа, котарица. – У ва́љене ја́годе не иди́ с голéму кóтарку. 2. в. крљешка. – Сва́ко ју́тро искару́ем торíну у кóтарку.

котарчѐтина ж ауг. и пеј. од котарка (1), стара корпа која је већ у распадању. – Трава́ за свíње да се донесé у ону́ј котарчѐтину и да се попр́ска.

кóтарчица ж дем. од котарка (1). – За девојченцево трéбе да купимо кóтарчицу и íгле, да се ўчи да плетé.

котѐ́л м хотел. – Морáли смо да пренóчимо у котѐ́л.

котѐ́ља несвр. 1. помиче, помера какав лоптасти предмет гурајући га, котрља. – Говно́ваља котѐ́ља ма́лко од лајно́. 2. преврће залогај у безубим устима. – Ту́ри режњџ од ја́блку у ўста, па га котѐ́ља, котѐ́ља док га нѐкако не прогíне.

котѐ́ља се несвр. 1. ухвати се с ким у коштац па се котрља. – Кўчичи се здав́или, па се котѐ́љају. 2. једва хода. – Котѐ́ља се нѐкако ўзбрдо. 3. извија се, мигóљи се, гмиже. – Котѐ́ља се една́ змија́.

котѐ́љање с гл. им. од котѐ́ља (се).

коткодáкање с гл. им. од коткодаче.

коткодáнка ж в. кокоданка.

коткодáче несвр. оглашава се кокошка кокодакањем. – Кокóшка коткодáче кьд снесé јајцé.

котлџ́к м в. котлич. – Млекó да се ва́ри у мали́јан котлџ́к.

котларíца ж мањи, онижи казан. – Колкó ћíла стању́ју у ову́ј твоу́ котларíцу?

котларíца ж в. казаница.

котларíница ж в. казаница.

котлѐ́ с в. котлич. – Ў ру́ће ми златно котлѐ́.

котлѐ́на ж в. котленка (2).

котленíк м омчица у ткачким нитима кроз коју се провлаче жице основе; упор. котъ́лник, котленка (3).

котлѐ́нка ж 1. бакарни суд обично од једне оке који служи као мера за узимање ушура при печењу ракије. –

Котлѣнка стáлно висí у казанíцу. **2.** ушур који се даје при печењу ракије а мери се котленком или неким другим судом; упор. котлена. – Нѣкња пѣко на Гáврин казан, па дадо пѣт котлѣнѣ. – Кóлко узíмаш за котлѣнку, ћíло, ел двѣ? **3. в. котленик.**

котлѣње с гл. им. од котли.

кóтли несвр. некалаисани бакарни суд неком хемијском реакцијом квари органске материје (јело) које се налазе у њему. – Казáнав почѣл да кóтли, мóра се калайше.

котлíна ж **1.** ауг. и пеј. од котъл, велики, стари котао. – А, брѣ мýже, изглѣда да е протѣкла овáј котлíна. **2. в. казаница.**

котлíч м дем. од котъл, мали котао, котлић; упор. котльк, котле, котличе. – Млекó мзѣм и вáрим у котлíч, сáмо га процѣдим.

котличѣ с в. котлич. – Сíриње потсируемо у еднó котличѣ.

котлѣц м **1.** простор испод воденице у коме се налазе воденична витла. – Причају да у котлѣц жíви ћáвол. **2.** анат. јамица између грла и грудног коша.

котлѣциште с место где је некада била нека воденица, а сада се виде само остаци котлѣца.

котрáн м рет. катран. – Остáл ми намъњк котрáн, а нѣма и овíја што га продавају, Ёреве, да проóде.

котранѣја м рет. катранѣја. – Проóде котранѣје и óкају: “Јѣво кáтрана”.

котромáнац м карантин, контумац. – На Вршку чýку имáло е котромáнац, јóш кáд је кнѣз Мíлош бил.

котунáр м бол. вет. коњки кашаљ.

котурáн м бот. в. самобај *Glechoma hederaceum* L.

коћѣл м мршав, спечен човек.

коћерица ж зоол. в. катерица.

кóцка ж (мн. кóцѣ) правилно

геометријско тело са шест сукладних, подударних квадратних површина, хексаедар. в. шићер на коцѣе.

кóцкан, -а, -о који је начињен од коцака. – Њíна ўлица не од кáлдрму, она кóцкана.

кóцкарин м коцкар. – Кóцкарин и курвáрин, етѣ кáв је он.

кóчак м преграда исплетена од прућа којом се у тору одвајају жагањци од оваца. – Кáд óвце пóчну да се јáгње, ћушѣ прегра́димо с кóчак.

кочáн м **1.** срчика главице купуса. – Не во́лим кочáн у вáриво. **2.** део који после сечења главице купуса у баити остане да вири из земље. – Кáд се обѣре зѣље, мí овчарí трајимо кочањѣ по градине, да сечемо и да едемо. **3. в. толузина.**

кочáнка ж в. толузина.

кóчина ж **1.** кокошарник. – Ел сѣдле кокошѣе у кóчину, ел у дýд? **2.** обор за свиње, свињац. – Тóј му тóлко ўбаво стој, кó на свињску кóчину злáтан катанáц.

кочíна ж кост, коска. – Нíт кочíну глóце, нíт ју дрóгом дáва.

кочинáр м мршава свиња која се чува у кочини или свака свиња која се чува у кочини.

кóчинка ж дем. од кóчина. – У кóчинку затвáрамо прáсе, а у кóчину свињý.

кочíнка¹ ж **1.** дем. од кочина, мала кост, кошчица. – Однесí кочíњѣ на кúче. **2.** анат. зглавак на нози, глежањ *condylus*. – Убíла сам се у кочíнку. **3.** коштано дугме на кошуљи; упор. кошуљарац, кошуљанче (2). – Заскопчí си кочíнку пóд гушу.

кочíнка² ж отпаци који остану после чишѣња жита.

кочињáра ж свиња која је храњена у обору (кочини), за разлику од свиње која је жирена.

кочи́ца ж *кошница воћа*. – Зобемо црешње са све кочи́це.

кочи́чка ж *дем. од кочи́ца*. – Залетела ми една кочи́чка у нос.

кочњача ж *механизам за заустављање возила или за успоравње кретања возила, кочи́ца*.

ко́ш м **1.** *велика грубо оплетена корпа од прућа за преношење растреситог материјала (сена, сламе и др.) или за чување неких плодова и сл.* – Къд беремо грóзје цел дѣн нóсим кошѣви. **2.** *количина неке материје која може да стане у један кош.* – Иди́ турѝ на волóви едѣн ко́ш дѣтелину. **3.** *зграда или одељак амбара за смештај кукуруза у клипу.* – Општинсѝ ко́ш плн с мому́рузу, а наш прабѣн.

коша́ва ж *мет. источни ветар у Тимоку.* – Коша́ва је јако студѣн вѣтар. в. белограчанска кошава, бочна кошава, велика кошава.

коша́ра ж *колиба исплетена од прућа и покривена сламом или начињена од збодених врљика и такође покривена сламом, која служи за затварање ситне стокe или за становање; упор. плетара, плотачка.* – Најдоше га скутал се мецу óвце у едну́ коша́ру. – Бо́г дава, али у коша́ру не накарúе (изрека).

коша́рење с *гл. им. од коари (се).*

кошарѣтина ж *ауг. од кошара.* – Налѣгали по кошарѣтине, ка́ко волѣтине.

коша́ри *несвр. надиге, подиге неку површину или слој.* – Къд превр́ча сѣно óн га кошáри, да се по́срчено ошúши.

коша́ри се *несвр. издиге се, клубучи се, костреши се.* – Земља́ се кошáри, почѣл да ни́ца бóб. – Кво́ се то́ј кошáри под чр́гуту?

коша́рица ж *кошница исплетена од прућа, трмка.* – Коша́рице мо́ра да се проп́ле пред вача́ње рóј.

коша́риште с *место не коме се налазе*

кошаре или на коме су се налазиле кошаре (колибе од прућа). – У Каменѝцу има мѣсто зва́но Коша́риште.

коша́рка ж *дем. од кошара, мала кошара.* – Јáганци су затвóрени у коша́рку, а óвце у трља́к.

кошарња́к м *ауг. и пеј. од кошара.*

коши́ч м *дем. од кош (1); упор.* кошле. – Набра́ли су из ту́ј њѝву мому́рузу, има за два́ коши́ча заметачá.

ко́шка се *несвр. 1. гурка се.* – Ко́шкају се тѣлци. **2. спори се, расправља се. – Стáлно се ко́шкају, ни́кад ми́р не́мају.**

кошкáње с *гл. им. од кошка (се).*

кошлѣ с *в. кошич.* – Да́ј на козѣ сѣно с малóно кошлѣ.

коштáн, -тнá, -танó *који има тврду љуску, коштуња́в.* – Коштáн орѣј.

коштѣнска ж *једно старинско народно коло.*

кошуља́нац м **1.** *дете које иде смо у кошуљѝ, без гаћа.* – Били́ су кошуља́нци дор несú пошлѝ у шко́лу. **2.** *фиг. дечак у доба пубертета.* – Не́ та́ј ра́бота за те́б, тѝ си јóш кошуља́нац.

кошуља́нче с **1.** *дем. и хип. од кошуљанац (1); упор. кошуљанчич.* – То́ј су мла́ди љу́ђе, детѣ им јóш кошуља́нче. **2.** *дугме за кошуљу.* – Мецу онóљѝ пу́лови у кутѝју, мо́ра да има и не́ко кошуља́нче.

кошуља́нчич м *в. кошуљанче (1).* – Дѣдин, дѣдин кошуља́нчич.

кошуља́рац м *в. кошуљанче (2).*

кошу́љбина ж *кора, спољна опна, неких плодова; упор. кошурбина.* – Од грóзје остáле са́мо кошу́љбине, све га óсе испѝле.

кошу́љка ж *в. кошуља́.*

кошу́ља ж *дем. од кошуља; упор.* кошуљчица. – Изв́кла му се кошу́ља из гáче.

кошу́љчица ж *в. кошуља́.* – Кошу́љчицата му до колѣна.

кошурбина ж 1. в. *кошуљбина*. – Кошурбине и гроздине одма испечемо за ређију, дабоме да чекнемо да пређипу. 2. *остатак поломљене чаше лејке*. – Завати воду с онуј кошурбину.

кошурина ж *ауг. и пеј. од кош (1)*. – Ако може онај расплетена кошурина да се закрпи, може, ако не да се изгори.

кошутница ж бот. *грм из фам. Papilionaceae висок до 2 м, голх гранчица и жутих цветова. Биљка је врло отровна, жути зечји трн Sarrothamnus scorpiarius Koch.*

Кошутка ж *име веселој, хитрој овци.*
кошчурљаќ м *хрпа, гомила костију*. – Збрали кошчурљаќ, од изђинули по Јаблен, па закопали у цркву у Алдинци.

кра несвр. 1. *иде насумице*. – Де полбќ, гдѣ краш. 2. *иде кроз неки густии при чему криши, ломи, ака*. – Кра некво проз момурузу, мора да је дивја свиња. 3. *ломата се по неким гудурама*. – Штo се краш по теј ровине без по́требу? 4. *кашље гласно и промукло*. – Насѣбал па кра ли, кра. 5. *ставља у великој количини*. – Немoј да краш тољћи маз у ђибаницуту. 6. *удара кога директним ударцима*. – Штo га краш, тека ч га унеспособиш, узни, па га изударај с нећи прут, ако вѣч мора да га бѣш.

кра се несвр. *ломата се, ака се*. – Кра се по лoват, али рѣтко донoси.

крабар, -бра, -бро *који је храбар, јуначан*. – Куј е крабар он мoж д иде нoчу проз грoбишта, а куј не крабар он не смѣ.

краброс м *храброст, јунаштво*. – Требе да имаш краброс да улѣзнеш у мѣчу дувку.

крава се водила изр. *крва се спарила са биком*.

кравај м 1. *мали хлпчић печен у пепелу*. – Мѣн баба Милѣва чѣсто месѣла кравајци. 2. в. *кравајци*. – Код њѣ че јутре да е кравај. в. и: *младожењсћи кравај*. в. пресан кравај.

кравајци м *обред који се обавља убрзо по рођењу детета, а пре криштења. Свако од дошавших донесе по кравај*. – Че д ѣмо код Савини на кравајци.

кравајчѣк м в. *кавајче*. – Пѣчен, пѣчен кравајчѣк.

кравајче с *дем и хип. од кравај (1), мали кравај; упор. кравајчѣк, кравајченце, кравајчич*. – Дадоше ми еднo кравајче и одма га поѣдо.

кравајченце с в. *кравајче*. – Едѣ кравајченце и сѣриње.

кравајчич м в. *кравајче*. – По едѣн кравајчич за свако детѣ. в. *ђитени кравајчичи*.

краварник м 1. *место на коме се напасају краве и где се налазе њихове стаје и постројења за прераду млека*. 2. *место где су некад пасле краве (назив многих топонима)*.

краватлија ж *кравата, машина*. – Не мoж д иде у концоларију без краватлију, господин.

кравешљаќ м 1. *ауг. и пеј. од крава, стара крава*. – Штo не продадѣш онѣја дрѣтијан кравешљаќ? 2. *зб. од крава*. – На Девѣти тoрник, на ва́шар, кравешљаќ кoлко oч. 3. *фиг. неуредна, лена и дебела жена*. – Он онѣја њигoв кравешљаќ не мoж да натѣра да му омѣси лѣб а камоли дрyго нѣштво да работи.

кравешљаќка ж в. *кравичка*. – Тѣја су љуђе јако сиротѣња, ѣмају едну кравешљаќку.

кравичка ж *дем. и хип. од крава, млада крава, кравица; упор. кравешљаќка и кравче*. – Умамо си кравичку, кoлко за млекѣ.

кравче с в. *кравичка*. – Кравчѣто им јако мрледно.

краглија ж *крагна, крагна на кошуљи*. – На њѣг прѣцве бела краглија.

крадена девојђа ж *девојка коју је момак уз помоћ неколицине другова*

“украо” и одвео својој кући. – Овој ли е крадена девојћа?

крадљов м *крадљивац, лопов*. – Крадљов појде да украдне кокóшку, ал ус пút нагази на желéза.

крадне несвр. *узима, присваја потајно што је туђе, краде*. – Кúј крадне кьд-тýг мóра да бóде увáтен.

крадњи. -дња, -дње (дњо) *који је на крају, крајњи, последњи*. – Да знаеш да е дошлó крадњó врéме. – Бил сам крадњи у рéд за цигáре.

крадомá прил. в. *крадомће*. – Ако мóж крадомá да му пријдеш, иза грбину.

крадомће прил. у дем. значењу *крадом, кришом, потајно*; упор. крадома. – Крадомће доóди код нý.

крај м 1. *узица којом се вунене чарапе или опанци притежу уз ногу, а нарочито кад се одвеже и почне да се вуче по земљи*. – Ел не осéчаш да ти се влачи крај? 2. *почетак*. – Ајд, да појдемо од крај. в. вача крај, држи крај.

крајиште с *крај неке површине (платна, њиве, атара, области и сл.)*. – Штó неси доорáл крајиштата?

крајчък м 1. *дем. од крај (ивица, руб)*. – Стáни тáм на крајчък. 2. *дем. од крај (узица)*. –Притегни си крајчъкът.

крак м 1. *анат. нога у човека и неких животиња*. – Ш ти претрóшим крáци кьд се врљим с овúј товагу, 2. *на доле истурени део неког предмета којим се он ослања на земљу*. – Строшил се едњн крáк на остáлав. в. лиднуше му краци, чр ти лидну краци.

крака несвр. 1. *корача*. – Крупно крака, срчено одмица. 2. *крешти кокошка*. – Штó ли, Бóже, кракају кокошћете?

кракање с гл. им. од *крака*. – Заболéше ме нóђе од кракање по шљипери.

кракорéње с гл. им. од *кракори*.

кракори несвр. 1. *кокодаче кокошка,*

кокоће. – Мóра петљн да јúри кокóшку, та крáкори. 2. *гунђа, закера*. – Ћúти, брé, немóј да ми стáлно нéшто крáкориш.

краљак м (мн. краљци, уз бр. краљка и краљћа) *крупица соли*. – Имам тáм у пóдрум јóш двá краљћа, едњн за говéду, едњн за óвце.

краљáч м бот. в. *краљица Robinia pseudocacia L.*

краљегáч м в. *краљичак*.

краљечáг м в. *краљичак*.

краљица ж бот. *дрво из фам. Papilionaceae високо и до 20 т, гроздастих, белих, ређе жутих цветова, багрем Robinia pseudocacia L., упор. краљач.*

краљице ж в. *русалије*.

краљичáк м 1. *багременова шума, багременар*; упор. краљегач, краљечаг. – Потражи у краљичáкан нéко дрвó за режњь. 2. *посечено багременово дрвеће*. – Краљичáк úбаво горí у кубé, у огњиште по нéче.

краљство с *краљевство, краљевина*.

краљуш м *рибља крљушит*. – Сáмо крупне рибе се чýсте од краљуш, сýтне не.

краљчé¹ с *дем. од краљак*; упор. краљич. – Остáло сáмо еднó излízано краљчé.

краљчé² с *краљевић*. – Видел сам на слику: крáља, краљицу и трí краљчéту.

краљчич м в. *краљчé¹*. – Онíја краљчич штóно код козé, претури га код óвце.

кра́на ж *намирнице за људе и животиње, јело, храна*. – Дњнс е скúпа кра́на какó за љуђе, текá и за стоку.

кранéње с гл. им. од *крани (се)*.

крани несвр. рет. 1. *ставља храну у уста (детету, болесном), помаже при храни*. – Јóш га јá краним, н úме сáмо да кýса. 2. *даје да једе, храни*. – Крáве краним с јáрму од толúзине. 3. *издржáва некога, подиже*. – Па ко тí мýслиш, јá да те краним, а тí сáмо да се излежýеш?

– Не мóg ја да краним бѣнзóва.

крани се несвр. рет. *храни се.* – Он се крани у пóдовицирску менажу.

кранио́вац м в. *раниоц.*

краниоц м в. *раниоц.*

кранти́ја ж *крнтија.* – Гурни туј крантију у потóк.

кра́ње с гл. им. од *кра (се).*

краста́вилка ж бот. *врста цвећа,* *кадифица* *Tagetes patulus* L.; упор. каравилка.

краста́вица ж бот. *краставац* *Cucumis sativus* L.

краставича́р м **1.** *онај (дечак) који краде краставце по баштама.* – Поља́к увати́л краставича́ра у краставице. **2.** *онај који радо једе краставце.* – Ја сам више краставича́р него што волим петлицан

краставиче́тина ж *ауг. и пеј. од краставица.* – Узреле краставичетине, нема више с квó да пра́имо ћисало.

краставичка ж *дем. од краставица;* упор. *каставичле, краставичленце и краставче.* – Расечём краставичку ўздго, посóлим ју унутра, ма́лко ју протрља́м и откршим ед́н режбъ, па едем.

краставичлэ с в. *краставичка.* – Има у врежјето еднó краставичлэ кóлко прс.

краставичлэнце с в. *краставичка.* – Ега́ најдем не́ко краставичлэнце у гради́ну.

кра́ставче с в. *краставичка.* – Нема више ни еднó кра́ставче.

кра́тацьк, -цка, -цко **1.** *који је прилично кратак;* упор. *кратацьк.* – Капóтат ти не́кав кра́тацьк. **2.** *који је слабог имовног стања, сиромашан.* – Кра́тацьк си ти за тој.

кра́тацьк, -чка, -чко в. *кратацьк.* – Рукави́ ти до́јду кра́тацьки.

крате́ње с гл. им. од *крати.*

крати несвр. **1.** *одлазећи скраћује*

пут. – Ајде да крати́мо, до́леко е на́ше салó. **2.** *реже, сече на делове.* – Три пóт мерí, ед́н пóт кратí. **3.** *забрањује, ускраћује.* – Крати́ му ле́б да еде, ел не́че да слóша.

Кр́атка не́деља ж *седмица пре Месних поклада.* *Тих дана се не праве свадбе, да брак не би био кратак.*

кратковече́чник м *онај који је кратко живео.*

краткоши́јес, -та, -то *који је кратког врата, кратке шије.*

крату́н м в. *кратуна (2).*

крату́на ж бот. **1.** в. *чаша* *Lagenaria vulgaris* Ser. **2.** *суд направљен од лејке;* упор. *кратун.*

кра́ца ж *краћа.* – Пошли́ они́ текá но́чу у кра́цу.

крв м (вок. јд крве; мн. крвови, уз бр. крва) *крв.* – Такв́ му крв. – Има рáзни крвóви, тој зна́ју до́ктури кьд да́вају трасфúзију. в. пушта́ крв, тера га по крви.

крва́йт, -а, -о *који је крвав.* – Потекла е ре́ка крва́ита.

Крва́т м *Хрват.* – На Ви́цу му́жат би́л Крва́т.

Крва́тица ж *Хрватица.* – Ожени́л се с едну́ Крва́тицу из Ви́нкови.

Крва́цка ж *Хрватска.*

крва́цки, -цка, -цко *који се односи на Хрвате, Хрватску.*

крвјосýе несвр. *овца оболева тако да јој се мора пуштати крв одсецањем врха уха, да би оздрвила.*

крвјоше свр. *од прекомерне испаше овца се разболи, губи дах и тешко дише. Да би је спасао пастир јој одсеца врх уха и удара штапићем по њему како би крв што више истекла и овца оздрвила;* упор. *крвљоше.*

крвјоше се свр. *удави се у сопственој крви.* – Крвјоса́л се, да Бо́г даде́ ми́ли, да се крвјошеш (клетва).

крвљоше свр. в. *крвјоше.*

крвóљина м *ауг. и пеј. од крв.* – Крвóљина потéкла на свé стране, а óн лежí с просвíрену главу.

крвопíвник м **1.** *кровопија, убица;* упор. крвопилник (2). – Врбáлниче, нízниче, крвопíвниче, / Тí крв пíјеш, тí кóс лóмиш (б). **2.** *онај што другоме, особито потчињеноме пије крв, израбљивач.*

крвопíлник м *в. крвопивник.* – Мáлко се приваркуј од њéг, ел óн по рáтовиви куј знáе квó е работíл, мóж да е бíл и крвопíлник. – Од тóга крвопíлника не мóж главу да подíгнеш.

крвосéрац м *цепидлака, циција.* – Тóј су лјуђе крвосéрци, не мóж им иглу из дупе искубéш.

крвчýк м *в. крвчица.* – Пошýл му мáлко крвчýк на носýк.

крвчíца ж *дем. од крв;* упор. крвчýк. – Бúди мíран, да ти не пíнем крвчíцу. *в. и: пине крвчицу.*

крдељíнка ж *револвер.*

кре предл. *крај, покрај, поред;* упор. креј. – Пројдé кре мéн и не нáзва ми ни Бóга.

крéвет м **1.** *дивана (2).* **2.** *ћур. клупа у ћурчијском занату на којој се седи приликом израде кожних израђевина.*

креветíра несвр. *издржава кога, издржава кога на страни.* – Тí ел ч да úчиш шкóлу, ел јá не мóг вíше да те креветíрам. – Креветíра двé вамíлије.

крéж м *танак, мрежаста слој леда који се ухвати на површини воде за првих лаких мразева.* – Прво да разбíјеш крéж па тýг да пúштиш óвце да пíју вóду, ел онáк мóж да се порéжу на њéг.

креј предл. *в. кре.* – Сврну́мо волóве креј пúт и тýј заночíмо.

крéка несвр. и уч. **1.** *кратко и често крешти.* – Нéшто ми крéкају кокóшће, да и нé потплашил твóр? **2.** *крекеће.* – Цéлу нóч крéкају жáбе, убило се за

спањé.

крéкало с *баруштина у којој крекећу жабе; мутљаг, блатиште.* – Васиљ селó големó, на срéд селó крéкало.

крéкање с *гл. им. од крека.*

крéкуша ж зоол. *в. кркушка.* – Чу д íм напри́вечер у Тимóк егá увáтим нéку крéкушу за вечéру.

крéкушка ж зоол. *дем. од крекуша.* – Мéн две-трí крéкушће дóста за ручýк.

крéкушчица ж зоол. *в. крекушка.* – Нанизáл на прутýк нéколко крéкушчице.

кремени́ца ж *гвоздени део у који се усађује доњи, зашиљени крај воденичног вретена.*

кремењáр м *пиштољ на кремен.* – Áјдук Жíвко е у силáви имáл двá кремењáра.

крéначíи, -чка, -чко *који припада Кренти, који се односи не Кренту.*

крени́к м анат. *крајник tonsilla.* – Болý га крени́ци.

крéнка ж бот. *биљка из фам. Liliaceae крин (има их више врста) Lilium L.*

Крéнта ж *село у општини Књажевац.*

Крéнчанин м *становник Кренте, онај који је пореклом из Кренте.*

Крéнчанка ж *становница Кренте, она која је пореклом из Кренте.*

крепá ж анат. *бела цигерица код живине.*

крéпсотин м *врста тешке свилене тканине, сјајног лица, креп-сатен.*

крéса несвр. **1.** *креше да упали ватру;* упор. *креша.* – Крéса с крéсиво. **2.** *креше гране.* – Дьнýс íма да крéсамо грање.

крéсало с *в. кресиво (1).* – Заборíл сам си крéсало у стáр капúт.

крéсалце с *дем. од кресало.* – Крéсалцето ми се скóро излизáло.

крéсање с *гл. им. од креса.* – Крéсање до плáдне.

крéсиво с **1.** *оцило, огњило;* упор. *кресало.* – Крéсиво си úвек нóсим с мéн.

2. упаљач фабричке израде. – Имаш ли, Ба́то, креси́во, да припа́лим дувáн?

Кресíмир м име.

кресне свр. **1.** испусти снажан крештав глас, цикне, викне. – Къд кресне по њег, онíја се укóчи. **2.** запева снажним, крештавим гласом. – Къд си она́ пу́шти грцма́н, па къд кресну, на де́ду испáде ча́ша íз ру́ђе. **3.** *гране, јако заси́ја (о сунцу).* – На ма́ови проз о́блак кресне с́лнце.

крећета́лка ж в. *крећетало (1).*

крећета́ло с **1.** *чекетало у воденици;* упор. крећеталка, крећеталћа. – Бо́г напра́ил водени́цу, ама забори́л да напра́и крећета́ло, та су лју́ђе с ру́ђе пушта́ли зрна́ на ка́мен. **2.** *баруитина у којој крекећу жабе.* – Под Води́це íма големо́ крећета́ло. **3.** *особа која много и брзо говори.* – Да те Бо́г сачу́ва от то́ј крећета́ло.

крећета́лћа ж в. *крећетало (1).*

крећету́ша ж *жаба која крекеће,* *крекетуша.* – Покре бунáр се чу́е една́ крећету́ша.

креча́н м (мн. креча́не) *део женске одеће који се састоји од две вунене кецеље од којих се једна паше спреда, а друга позади.*

креч негáшен изр. *зорт, страх.* – Креч негáшен, ба́то!

креча́на ж *пећ за печење креча (али ћиречана: јама у којој се чува угашени креч).* – Чим сврнеш за Жуковци, о́дма с ле́ву стра́н íма не́колко креча́не, гд́е се пече́ ћиреч.

кречи несвр. *шири ноге.* – Немо́ј да кречи́ш но́ђе.

креша несвр. в. *креса (1, 2).*

креша́ње с гл. *им. од креша.* – Ѐде у креша́ње шу́му, па наостри́л сећи́рче.

Крешíмир м име.

крештавац м *особа која има крештав глас.* – Млóго е до́садан ти́ја крештавац.

крештавица ж *женска особа*

крештавац. – Не крешти то́лко крештавице една́.

кржља м *особа ниског раста.*

крив, -а, -о *који је ћопава, сакат.* – Ра́да е крива на де́сну но́гу.

кривáк м **1.** *штан за поштапање савијен на горњем крају.* – Къд те ру́знем с овíја кривáк, чеш да ви́диш свóга Бо́га. **2.** *свирала у виду кривог штана.*

кривб́ц м **1.** *мет. источни ветар у Тимоку.* – Крвб́ц къд д́ува, он проз дрéе пробíва. **2.** *петао који пева предвече.* – Петýл кривб́ц, да се зако́ље и то́ј о́дма.

кривáче ж *состављене шаке као за умивање и оно што се њима захвати, прегрит.* – Рашири́л кривáче и че́ка да му сипем. – Да́до му две кривáче бра́шно на зы́јм.

кривенде́љ м *оно што је криво, веома искривљено (на пример ексер).* – Ми́слиш ли и да ти ја́ ову́ј враќни́цу мо́г заковéм с овакви́ кривенде́љи?

крíви несвр. **1.** *храмље, ћопа.* – Ти́ја крíви с ле́ву но́гу. **2.** *савија, искривљује.* – Крíви не́ко желе́зо, пра́и од њег кúку. **3.** *окривљује, оптужује кога.* – Крíвим га за то́ј што не́ пази́л квó е работи́л.

крíви уста изр. *говори којешта;* упор. чепи уста изр.

крíвка ж *једно народно коло.*

крíвна ж *она која је ћопава, која је крива.* – Та́ј крíвна ви́ше пра́г да ми не прео́ди.

кривонóсес, -та, -то *који има крив нос.* – У њíну вами́лију сви́ су не́како кривонóсести.

кривоши́јес, -та, -то *који има криву шију.* – До́јде ма́лко кривоши́јес, ал не́ млóго.

кривоши́јћа ж *дем. од кривошија, она која има криву шију.*

криву́л м в. *кривуљ.*

криву́љ м *речна окука, меандар, земљшиште у речној окуци.* – У криву́љ е

јако родна земља, преко рамо да га врлиш има се роди.

кривуља ж **1.** *танка греда, пре ће бити врлика, која се употребљава за изградњу колиба кривуљача.* **2.** *кривина на потоку, путу и сл.* – Кривуља (топ.), Кривуљица (топ.).

кривуљан м *криви (ћопави) вук, који по народном веровању, последњег дана Мратиње недеље одлази из села.*

кривуљача ж *колиба направљена од збодених врлика – кривуља, покривена сламом; упор. кривуљица.* – Наши стари су живели по кривуљаче и по земуннице.

кривуљица ж *в. кривуљача.* – До неко време имале су кривуљице само по лозја.

кривуљћа ж **1.** *дем. од кривуљача.* **2.** *крива линија на везу или на другој тканини.* – Извезла га на кривуљће.

кривуљће ж *орнаментни мотив на двопрећним чарапама.*

кривча м *онај који је ћопав, који је крив; упор. кривша.*

кривша м *в. кривча.*

крџуља ж *дем. од крижуља.* – Марко Циганин е писал, еве с оволку крижуљу.

крџ м *гриз брашно, гриз.* – На дете да вариш крџ.

крџлас, -та, -то *који има крила, који као да има крила.*

крџлоша ж *коза црно бела по леђима и име таквој кози.*

крџијанин м *хришћанин.* – Ваља да смо и ми крџијање.

крџомће прил. у дем. значењу *потајно, кришом; упор. кришоћим, крадомће.* – Крџомће дооди.

кришоћим прил. *в. кришомће.*

крк оном. *узвик којим се подражава убод, дубок убод.* – Крк у буљу, да роди Сјуљу.

крка несвр. **1.** *једе, обилно једе.* – Крка док се не накрка. **2.** *ставља у вел.*

количинама. – Не кркај толко месо у едењето. **3.** *снажно убада нечим.* – Крка га с нож у слабину.

кркав, -а, -о *који је слаб и онемоћао, ломан, који као да ће се поломити.* – Онџкџв кркав и никакав оће још да заповеда.

кркавац м *зоол. речни гњурац.*

кркавџање с *гл. им. од кркавџе.*

кркавџе несвр. *слаби, постаје немоћан и криви се од костобоље.* – Кјуј дџн све повише кркавџем, нечу да мџг усоро ни понадвџр д излџзим.

кркавџтина ж у пеј. значењу *мршава, стара, онемоћала особа.* – И онај кркавџтина пошла у наџницу.

кркање с. *гл. им. од крка.*

кркаџ, -а, -о *који је сасвим пун, пун до врха, крџат.* – Кркаџ до вр.

кркаче прил. *на леђима, на кркачи.* – Таџо, таџо, носџ ме мџлко на кркаче.

кркачџи прил. *један јашџи на другом.* – Пренџсо га кркачџи.

кркџџија ж *нешто што је замрџено, укркџано.* – Кџд распраџам онај кркџџије од уреџњаци доџде ми да и чушнем у огањ.

кркџџина ж *неред, гужџва, зџрка.*

кркне свр. **1.** *забије, убоде.* – Кркне му нож у мешџну. **2.** *стави више него што треба.* – Кркни му шиџер џило на џило, па да видиш ел нече да е добрџ. **3.** *проговори, изговори јџду реч.* – Тџлко га ушравила да не смџ ни да кркне, а камоли јџш по нешто да ураџоти.

кркне се свр. **1.** *баџи се свџм теџином на нешто.* – Кркне се на џдар чим доџде од раџоту. **2.** *дрско се ували код некога, падне на неџији терџт.* – Доџде, кркне се и по мџсец даџа си не отџди. **3.** *убоде се ножџм или нечим сличним (нехџтице).* – Кркнул се с брџтву у бутџну, док падаџл.

кркџрење с *гл. им. од кркџори.*

кркџори несвр. **1.** *заџера, заџера,*

гунђа. – Ўвек најде да ми за не́кво кркори. **2.** чује се како ври (о лонцу), крчка. – А зéље са́мо кркори у грне.

кркушка ж зоол. мала слатководна риба вретенастог облика из породице шаранки, кркуша *Gobio gobio*; упор. каракуша, каракушка, крекушка, крекушчица.

кркушчица ж дем. од кркушка.

крља м зоол. в. крљеж

крља несвр. клати, љуља. – Не крљам се ја, ба́то, него та́та крља на́ну, на́на крља ме́не, а ја крљам те́бе.

крља се несвр. клати се, љуља се. – Немој се крљаш на одърът, це скрши.

крљање с гл. им. од крља (се).

крљеба несвр. **1.** једва хода, вуче ноге и клати се док хода. – Крљеба ус пút, полбк. **2.** једва некако гура кроз живот. – Још некако крљебам, али докле чу не знам.

крљеба се несвр. **1.** једва иде заносећи се у ходу. – Едв́а се крљеба под о́нија терет. **2.** мучи се, тешко се пробија кроз живот. – Крљебамо се некако.

крљебање с гл. им. од крљеба (се).

крљеж м **1.** зоол. зглавкар сродан пауку, који као наметник, паразит живи на кожи разних животиња или човека, крпељ *Ixodidae*; упор. крља. – Упи́л се у њу ко крљеж. **2.** фиг. досадна особа која упорно на нечему инсистира. – Бе́жи од тога Љубишу, од тога крљежа.

крљежи м бот. велика, разграната, до 2 м висока биљка из фам. *Euphorbiaceae* рицинус *Ricinus communis* L.

крљеш м још неразвијени изданак, пупољак.

крљешка ж **1.** лотре за теретне двоколице исплетене од прућа чија је основа у облику латинског слова “U”; упор. батар, котарка (2). **2.** в. дружила.

крљешти несвр. **1.** пушта пупољке. **2.**

тешко, једва хода. – Крљешти с онеј њигóве кр́иве но́ђе.

крљица ж краљица. – Крљица остála удави́ца.

крма ж задња воловска запрега у четверки.

крма́ ж храна којом се крми стока: јарма, прекрупа, трице и сл. посољена сољу.

крмење с гл. им. од крми.

крми несвр. даје стоци бољу храну него обично, даје стоци трице или зрнасту храну да би је ојачао пред тешке пољопривредне радове (о крупној стоци) или да би убрзао полни нагон (о ситној стоци).

крми́ло с **1.** јасле или коританце у које се сипа крмна храна. **2.** в. крма́. – Крми́ло сипеш у крми́ло.

крми́лце с дем. од крмило. – Крми́лце на јаганци да туриш уз дувар, да га не изврчају. – Давá ли на овце́те од крми́лцето?

крн, -á, -ó **1.** који нема нос или има затупаст нос. – Би́л ед́н из Га́бравнцу, па би́л крн. **2.** коме је отпао рог (о стоци). – Кра́ва си очепи́ла ро́г, па с́г крна́. **3.** који је оште́ен и недостаје му неки део (о предметима). – У крни́јан крча́г да се чу́ва ле́ча.

крна́к м дрвеће које је кресано за лисник и тако остало без грана.

крна́т м комад гране.

крнда́к м **1.** оно што је крње. – Не́ма зу́би, само не́кви крнда́ци. **2.** в. чунгур.

крнде́љ м **1.** крњав зуб. – Требе да изва́дим ови́ја крнде́љ. **2.** оно од чега је остао једва употребљив део. – О́н ни́кад не́ма пла́вез ко што тре́бе, него́ увек пису́е с не́кви крнде́љи. **3.** неко зарђало лично ватрено оружје. – Ел мо́ж да пу́ца ти́ја тво́ј крнде́љ. **4.** в. чунгур.

крнде́љина ж ауг. и пеј. од крндељ. – Штó не повáдиш те́ј крнде́љине, па да си

наместиш вештачћи зүби, ем йма да бӯдеш ўбав, ем нѐма да те болу.

крндѣљинка ж дем. од крндѣљ.

крне свр. **1.** нагло крене на неку страну, јурне. – Тиће си крну проз онїја густак. **2.** акне, удари. – Крну ме у мешину. **3.** стави више него што треба. – Крни пѐвише мѐсо у подваракат, па да видиш кѣв че да испадне.

крне се свр. *прући се, легне, гегне се.* – Крне се на голу зѐмљу под врбу и ђдма заспи, па кд се разбуди он се укочил.

крни несвр. *креше гране дрвета.* – Јутре че да крнимо шуму за лисник. **2.** залама неке биљке кидајући им врхове. – Лѓзје се крни окол Видовдан.

крнча м онај који има затупаст нос.

крња м онај који нема нос.

кровј м рет. в. *кравај.*

кровјче с дем. од *кровај*; упор. кровачић.

кровјчић м рет. в. *кровајче.*

крозира несвр. *пролази скроз, скрозира.* – Турї новине не груди да те не крозира ваздук док тѐраш бициклу.

крозира се несвр. *провиди се кроз што.* – Крозира ти се бошчата, та ти се виде гаче, морачеш да потпашеш нѐшто.

крѓк м (мн. кѓраци, уз бр. кѓрка) *корак.* – Не мѓг кѓк да напраим, тѓлко ме сапѐло. – Стојал е до мѐн на нѐколко кѓрка, а ја га несѓм замотрѐл.

крѓкне свр. *коракне, закорачи.* – Крѓкнем, крѓкнем, па станем.

крокодин м *веома мршава, изнурена особа.*

кросанцѐ с в. *кросненце.*

кроснѐнце с дем. од *кросно (1).* – Ймаше еднѓ јакѓ добрѓ кроснѐнце од липовїну, али га мужјѐви покварише, тјкоше слїве с њѐг, да пѓсрчено прећипу.

кроснїште с *ауг. и пеј. од кросно.* – Брѐ муже, овѓј сѓдњѓ кроснїште крїво, мѓра ми напраиш нѓво.

кроснѓ с **1.** *вратило на домаћем ткачком разбоју.* – На ткаѐ ѓма прѐдњѓ кроснѓ и сѓдњѓ кроснѓ. **2.** *фиг. дебели и тврди људски измет.* – Куї ли е посрѓл овѓлко кроснѓ? **3.** *фиг. мушки полни орган.*

крѓтак, -тка, -тко **1.** *који је миран, благе нарави, питом.* – Тѓј крѓва јакѓ крѓтка. **2.** *који је спор у раду.* – Крѓтка у рѓботу, али квѓ урабѓти тѓј е урабѓтено. **3.** *спор у размишљању, приглуп.* – Борча е крѓтак чѓвѐк.

крѓтацѓк, -цка, -цко у дем. значењу *крѓтак*; упор. *крѓтачѓк.* – Крѓтацѓк ко јѓгње. – Дако е крѓтацка у рѓботу, она си свѐ постїгне. – Лежѓл голѐму болес, затѓј дѓјде крѓтацѓк.

крѓтацко прил. у дем. значењу *лагано, полагаано*; упор. *крѓтачко.* – Само тї крѓтацко, па ци свѐ бӯде кѓ трѐбе.

крѓтачѓк, -чка, -чко в. *крѓтацѓк.* – Крѓтачѓк ко бӯба.

крѓтачко прил. в. *крѓтацко.* – Идї си крѓтачко, немѓј се плѓшиш.

крѓте несвр. *овце мирно пасу.* – Овцѐве цѐл дѓн крѓтише, а нѐћи пѓт не мѓж да и стїгнеш.

крѓтење с гл. *им. од крѓте.*

крѓтко прил. *мирно, полако.* – Крѓтко, ал пѓк срѓчено да бӯде.

крѓшња ж *котарица, корпа.* – Пїна крѓшња с црѐшње.

крпа ж *велика, бѐла памучна марама, убрадача.*

крпѓљња ж *игла за крпљење*; упор. крпљача.

крпѓтак м *комад, парче, део онога што се разбило, исечени део нечега.*

крпезѓн м *онај који је доста дроњаво одевен.*

крпѐљ м *штап, батина.*

крпѐње с гл. *им. од крпѓ.*

крпешљѓк м *пеј. од крпа.* – Замѓтај га у онїја крпешљѓк.

крпѓ несвр. **1.** *подмирује, достиже.* –

Не крпе ме ни двеста бањће, а камоли сто динара. **2.** *крпари*. – Крпимо, шпарамо, не вреди.

крпина ж *ауг. и пеј. од крпа, крпетина*. – Ако ч да вадиш леб из црепњу узни неку крпину.

крпинка ж *дем. од крпина*. – Узни неку крпинку да пребришеш остал.

крпљак м **1.** *ауг. од крпа, крпетина*. – Најди там нећи крпљак па увати котљџт, да се не попариш. **2.** *зб. од крпа*. – Една соба пина с нећи крпљак.

крпљача ж *в. крпаља*.

крпоша ж *бела коза са црним шарама по телу и име таквој кози*.

крс м **1.** *крст*. – Ѐстос разапет на крс. **2.** *фиг. душа, мисао*. – Крс си ми изёл! *в. и: петров крс, под крс, пот крс*.

крсник м *обредни погребни хлеб умешен у виду крста или са симболом крста; сече се над гробом*.

крстџк м (мн. крстџичи) *дем. од крс; упор. крстич*. – Врачка вади крстџичи из паницу, па му и тџра на чало и на грџди.

крстџац м *бот. в. бурјан Sambucus ebulus L.*

крстџо прил. *прекрштених ногу*. – Седи крстџо ко Турчин.

крстење с *гл. им. од крсти*.

крстетина ж *анат. крста regio sacralis; упор. кршњача*. – Пресекло га преко крстетину.

крстџи м *народни обичај у Тимоку – литије*.

крсти *несвр. преплиће ногама док игра у колу; упор. кукљи*. – Ѐвра, кавецџја е страшно крстџл кџд џгра румџнку.

крсти козџ *изр. зајвава, дангуби (обично мушкарац кад га истерају из куће за време жениног порођаја)*.

крстина ж *двадесет снопова жита саденутих у облику крста (једна крстасто саденута гомила снопова може бити и мања – 16, 12 снопова, али*

је мера о количини пожњевеног жита увек крстина од двадесет снопова). – У Дољњу њиву сам нашџл шеснаес крстине.

крстџнка ж *дем. од крстина*. – Нажџмо две крстџње овџс.

крстџч м *в. крстџк*. – Носи крстџч окол врат.

крстџчи м *орнаментни мотив на двопрџћним чарапама*.

Крстџвден м *православни празник који се слави 18. јануара*.

крстџпџт м *в. крстџпутина*. – Кџд дојдоше до крстџпџтат погледаше се на коју че стран.

крстџпџтина ж *раскриће путева; упор. крстџпут, крстџпутица*. – Остџили белџгу на крстџпџтину.

крстџпџтица ж *в. крстџпутина*.

крстџше свр. *обележи знаком крста*. – Све коџ требе да се врџи, тџ га крстџши, с крџду.

кртџна ж **1.** *грџбна хумка*. – Сваку сџботу се џде на кртџину. **2.** *в. кртџчина*. – У ливџду кртџна, до кртџину. **3.** *бол. вет. поткожна израслина која се диже по жилама говечета*.

кртџнка ж *дем. од кртџна*.

кртџчина ж *кртџчњак; упор. кртџна (2)*. – Кртџце напраџле кртџчине.

кртџчинка ж *дем. од кртџчина*.

крђедџрина ж **1.** *стара, онемођала особа*. – Кво трађи на џро онај крђедџрина? **2.** *досадна особа која много прича*. – Не мџг више да слџшам тџј крђедџрину.

крђџкав, -а, -о *који је слаб, ороњуо*. – Кво ли му е, та е стџл онакџв крђџкав?

крџг м *округла кухињска даска на коју се ставџа хлеб или на којој се развијају коре за гибаницу; упор. лопар*. – Крџг висџ на дџвар.

крџжџк м **1.** *дем. и хип. од круг*. **2.** *в. кружџеџ*.

кружéљ м већи прстен на прстенсатој преслици (има још два мања); упор. кружък (2), кужељ.

крупá¹ ж бол. 1. болест желуца до које долази када се ко преједе. – Къд болуеш од крупу, тгь те боли мешина. 2. пролив diarrhoea.

крупá² ж мет. ситан град, туча; упор. крупавица. – Од крупу не страшно, страшно е од град.

крупавица ж мет. в. крупá². – Крупавица како грашак.

крупне коџе ж врста шаре на домаћој тканини.

крупнеж м оно што је крупно и чега је много; упор. купнежак. – Од трéше остáл само ситнеж, крупнежат óднет.

крупнежáк м в. крупнеж. – Самлел брашно, сам крупнежáк.

крупник м бот. в. ечьм Hordeum vulgare L.

крутење с гл. им. од крути (се).

крути несвр. изваљује оно што је исправно пободено у земљу или што расте из земље. – Довлэкал бундожер да крути бетонсћи стубови од óграду.

крути се несвр. лóми се главна грана дрвета у самој ракљи. – Од снэг се почéле круте грање у багрењакан.

кручање с гл. им. од круче.

круче несвр. хрипаво кашље. – Цéлу нóч круче, гримán не затвára.

крушáк м в. крушчар (2).

крушáр м калемљена крушка.

крушка ж бот. дрво из фам. Rosaceae са јестивим плодовима *Pirus communis* L. в. усрал крушку.

крушум м пушчано тане, метак, куришум. – Не погáца сваћи крушум.

крушчáр м 1. ауг. и пеј. од крушка (дрво), стара крушка коју би требало отсећи. – Онíја крушчáр ни сáмо засмíта у орање. 2. посечено крушково дрво; упор. крушак. – На крушчáрав чу да опечém рећíју. 3. крушков воћњак,

крушик. – Посадíли смо крушчáр, а бóље да смо посадíли орешáк.

крушчица и рет. **кручица** ж дем. од крушка.

крцáљ м в. заврањ.

крцáља ж ручица на бућкалици за масло.

крцéљи м ногаре за тестерисање дрва.

крцуга ж 1. в. крцуза. – Несэм знáла да си тóлка крцуга. 2. слаба и за рад неспособна особа или животиња.

крцуза ж закерало, ситничар; упор. закртина, закртица, крцуга, скрцуза. – Тóј е еднá големá крцуза, квó год да урабóтиш на њéг невелэе

крцузéтина ж пеј. од крцуза. – Душу ми едé тáј крцузéтина.

крчажък м дем. од крчаг. – Строшíла си úбав крчажък.

крчажé с 1. мали крчаг. – Донесí у крчажéно водíцу. 2. крчаг за ракију. – Има ли рећíја у крчажéно?

крчажéнце с дем. од крчаже (1, 2); упор. крчажленце. – За детéнце купíмо крчажéнце. – Дéда чáс, чáс па цукне крчажéнцето.

крчажíште с ауг. и пеј. од крчаже. – Овој крњово крчажíште мóж да úзнеш да цíднеш.

крчажлé с дем. од крчаже.

крчажлénце с в. крчаженце. – Штó не купíмо јóш еднó крчажлénце, къд íмамо двé дéцу?

крчање с гл. им. од крчи.

крчéљ м колут начињен од навити или жиливог прућа који служи за спајање јарма и руде.

крчí несвр. закера, негодује. – Цéл дбн крчí, ко празнó грне.

крчкóрење с гл. им. од крчкори.

крчкори несвр. 1. у дем. значењу крчка се, кува се. – Вáриво само крчкори, а сватóви се збíрају. 2. негодује

по мало. – Не волим да ми нікуј крчкори.

крчма ж **1.** чаићавање поводом неког радосног догађаја или успешно обављеног посла. – Родил ти се син, има да даваш крчму. **2.** обавеза онога из друштва, у чију се чашу испразни боца пића, да плати следећу туру пића или да код своје куће да своје пиће. – На тебе крчма.

крчолъ м место где је шума искрчена.

крши несвр. (поред значења: ломи) фиг. врши велику нужду.

крши грање изр. ради на своју руку и на своју одговорност. – Пуштí га нѣк си крши грање ко знае и уме.

крши капу изр. дрхти од неизвесности, страха и нервозе (гужва капу док чека да уђе код старешине и сл.).

кршина ж кршевити предео, карстно земљиште.

кршњача ж анат. в. крстетина.

крштѣва несвр**1.** уводи у хришћанску веру обредом крштења, крсти. – Пóп крштѣва дѣцу. – Ел си тí крштѣван, ел несí? **2.** саветује некога. – Тí га крштѣваш, оно прдí.

крштевање с гл. им. од крштева.

Кршћанка ж име.

кубѣ с плехана пећ. – Вѣчером сѣдне у кубѣ и задрѣме.

кубѣнце с дем. од кубе. – Накладѣм кубѣнце, па пристáим грне тíће у њѣг.

кубетáр м мајстор који прави кубета. – Д íдеш код Кóде, кубетáра у Радíчовци, да ти закрпи кубѣ.

кубíште с ауг. и пеј. од кубе, старо, поцепано кубе. – Штó ли кубíштево сáмо чури, а нѣче да гори?

куварица ж зидна крпа, поред шпорета, са извезеним мотивима из куварства.

кувер м **1.** коверат за писмо. – Пíсмо сам написáла сáмо да га тúрим у кувер и

да га прáтим. **2.** кофер. – Он носáч, он нóси кúвери на стáницу.

кудѣ прил. **1.** куда. – Кудѣ íдеш? – Кудѣ ч сѣг пóтавнин. **2.** где. – Кудѣ си бíл? **3.** за приближно доба у години. – Тáм кудѣ Трóјцу. **4.** за масу. – Íма га кудѣ двáес ííла. **5.** за приближно доба узраста. – Кьд бúде тáм кудѣ шеснáес, седомнáес гóдине, че га жѣне.

кудедáе прил. тамо где не треба, било куда. – Кьд íдеш проз градíну, немóј д íдеш кудедáе, него по тíрови.

кудѣља ж **1.** преслица. – Тáј женá не вáча кудѣљу. **2.** количина предива која може стати на преслицу. – Íма да испредѣм јóш двѣ кудѣље и гóтова сам.

кудељáш м пеј. од кудѣља (1). – Дáј да ўзнем кудељáшав, да попредѣм мáлко.

кудељá ж **1.** свитак вуне припремљен за предење, повесмо. – Данíс сам испрѣла двѣ кудѣље. **2.** фиг. неопрана и неуредна коса жене. – Штó, морí, не очѣшљаш кудѣљугу?

кудѣљчица ж **1.** дем. од кудѣља. – Чим жѣнско детѣ пóчне да разазнавúе да му се у рућѣ дадѣ кудѣљчица, да се навиккúе на њú. **2.** дем. од кудѣља (1). – Íма, остáле ми јóш две-трí кудѣљчице, па чу да допредѣм. **3.** мали свитак загре-бенки.

кудѣње с ружно говорење о момку или девојци после њихове веридбе, с циљем да се растури склапање брака, што се некад и постигне, куђење. – Чíм се зáжени нáста кудѣње и пóквари се на девојче свáдба.

кудí прил. в. куде.

кудњá ж куђење, оговрање. – Не би билó добрó да пóсле испáдне нѣка кудњá.

кудрес,- та, -то који је кудрав, чупав. – Кúдресто кúче.

кужѣљ м већи, средњи прстен у преслици званој вурка.

кúжља несвр. **1.** *истиче, куља нека житка маса или вода.* – Кúжља гној и крв из чират. – Кúжља поводња и нóси дрва, сéно, прáсци и квó ти свé не. **2.** *кида омот и просина садржину.* – Штó кúжљаш цаковити, штó и не развразиш? **3.** *иде у маси.* – Од рáно јúтро нáрод пóчне да кúжља кým вáшариште. **4.** *бежи, одмиче.* – Кúжља, нéче ме чéка.

кúжљика ж в. *толузина.*

кúжљница ж в. *толузина.*

кúжне свр. *јурне, побегне, стругне.* – Онá кúжне из кáцу, па побéгне дóм.

кúзница ж *ковница новца.*

куичáње с гл. *им. од куиче.*

куйче несвр. **1.** *скичи.* – Свиња куйче кýд ју штрóе. **2.** *мољака, камчи цвилећи.* – Не помáга ти што куйчеш, нéма од тóј нíшта.

кúј *именичка заменица за лице, ко.* – Кúј се за тóј надáл?

кујнáш м *пеј. од кујна.* – Ал се зачурило у кујнáшав!

кука ж *орнаментни мотив на вуненој кецељи тканој на домаћем ткачком разбоју.*

кукавичлѝк м *недостатак храбрости, кукавичлук.* – Нигде несѝм видѝл тóлђи кукавичлѝк ко код нѝй.

кукавица ж бот. в. *граор* *Lathyrus niger* Bernh.

кукаља ж **1.** *штап за поштапање савијен при врху.* – Почéл и óн д íде с кукаљу. **2.** *земљиште које својим обликом подсећа на кукаљу.* – У Жúковци íма мéсто Кукаља.

кукаље ж *орнаментни мотив на двопрѝним чарапама.*

кукаљња ж *дем. од кукаља (1).* – Дéда е прéцве носил едну кукаљњу.

кукас, -та, -то в. *кућес.* – Нóс му мáлко кукас, ко на ћувало.

кукача ж *кецеља ткани на домаћем ткачком разбоју са орнаментима у виду кука.*

кúкла ж **1.** *лутка од крпица коју девојчица претежно сама прави, за разлику од гугутке коју јој прави мајка;* упор. гугутка. – Микица си прáи кúклу, да се забáља. **2.** *свежањ вуне, кучина, памука, повесмо.*

кúклица ж *дем. од кúкла (1).* – Жéнско детé се íгра с кúклице, мúшко óдма нéкво дéла.

кукљѝц м **1.** *врста узла при везивању.* – Вржí га на кукљѝц, да га лѝсно одвржеш. **2.** *петља у плетиву.* – Испуштíла сам си кукљѝц, ветáр га однéл. **3.** *врста петље у плетиву.* – Да га плетéш на кукљѝц, ако óчеш да е чврсто. **4.** *чворић који се увртањем створи на концу.* – Немóј га млóго уврташ да ти се не прáи кукљѝц. **5.** *онај који је мршав и згурен.* – Напрайíл се на кукљѝц.

кукљѝње с гл. *им. од кукљѝ.*

кукљес, -та, -то в. *кућес.* – На крај дóјде мáлко кукљес, а на овáм скóро прáв. – Слáму вáдимо с еднó кукљесто дрвó.

кúкљи несвр. **1.** *закачиње што куком.* – Кúкљим га, ал га не мóг закúкљим да га изввлчém и довáнем. **2.** *плете иглом са кукицом.* – “Бáбо, плетéш ли”? “Вéтар ли га, кúкљим га нéкако”. **3.** *савија у замотуљак.* – Кúкљи вíну у свóјак. **4.** *преплиће ногама док игра у колу;* упор. крсти. – Кúкљи нóђе у óро.

кукњáвина ж *отенут, гласан плач, запомагање, лелек, нарицање.* – За квó е тóлка кукњáвина?

кúкоша ж *име кози која има савијене рогове.*

кукулáшка ж в. *толузина.* – Зíми се грéемо и на кукулáшће, кýд нéма дрва.

кукуњéште с *једно народно коло.*

кукурéг м бот. **1.** *вишегодишња биљка из фам. Ranunculaceae. Стабљика гола, усправна, при врху разграната. Цвет од пет листића, жуут. Весник пролећа, кукурек* *Heleborus odorus* Waldst. **2.** в. *бурјан* *Sambucus ebulus* L.

кукури́гне свр. огласи се петао својим гласом, кукурикне. – Неч ми више кукури́гнеш вѣчером, че да дова́тим се́ћуру.

кула́к м четвртасти клинасти завршетак дирека који улази у одговарајуће удубљење на греди која се преко тога дирека поставња или на коју се он насађује. – Сваћи дирѣк има два кúлака. **2.** гредица која служи као јастук у кровној конструкцији. **3.** длетом начињено удубљење у греди у које ће се углавити клинасти завршетак дирека.

кулáн м в. толузина.

кула́стра ж прво млеко после телења, јагњења, порођаја colostrum.

кула́шка ж в. толузина.

куле́ње с гл. им. од кули се.

ку́ли се несвр. савија се у пасу док ради неки посао на земљи или због обољења кичменог стуба. – Ку́ли се кѣд зби́ра клáсје, кѣд са́ди лúк. – Ку́ли се, боли́ ју грб́ина.

кули́за ж превртљива особа, улизица. – Кмѣтат, тој ти е една кули́за невидена; ова́м се пра́и да ти ч́ини, док ти не ўзне па́ре, а она́м те гу́ра у про́пас.

кули́н м бот. в. клн Acer campestre L.

ку́лина ж развалина неког старог града; упор. кулиште. – У Ра́вну и сýг има една́ ку́лина.

ку́лиште с в. кулина. – Едно́ ку́лиште зарáсло у купина́к.

ку́лук м тежак посао и обавеза. – Ја сам ста́лно на ку́лук, не́мам о́дмену н́икву.

кулундри́сан, -а, -о трп. од кулундрише који је исцрпљен претешким радом.

кулундриса́ње с гл. им. од кулундрише.

кулундри́ше несвр. не ради ништа услед исцрпљености и изнемоглости.

кулунци́ја м кујунција. – Сва́ко зláто на́јде свóга кулунци́ју.

кулунци́ше несвр. бави се кујунциским занатом.

кумь́к м хип. од кум. – Старо́јхата ста́р чо́вѣк, а кумь́кът јо́ш детишња́к.

куми́та м комита, разбојник. – Чўем да се по планин вицўју кумите.

кумитáш м ауг. од кумита. – Они су скóро сви били́ кумита́ши и огазди́ли се претерўјучи говѣду из Бўгарско ова́м. Пóсле им оста́ло позивáло: Кумита́ши.

куми́ца ж кума. – Дооди́ли су кум и куми́ца код на́с на вѣѣру.

куми́чка ж хип. од кумица. – Куми́чката сита́цка, па ја́ко ўбава.

кумува́ње с гл. им. од кумуе.

ку́мша м кум.

ку́нина ж в. толузина.

ку́ња ж рет. кухиња. – Иди́ у ку́њу да се огрѣеш.

куњ́и несвр. куња, дрема. – Куњ́и ма́чѣк испод н́ѣчви.

ку́п м **1.** гомила. – Пр́во че орѣси да збѣремо на кўп, па че и пóсле сипемо у ца́кови. **2.** скуп више лица. – А́јде да спимó на кўп.

купá ж в. копа. – Вѣтар оборил купѣ. – Намѣстимо орѣси у купѣ, па и га́цамо с ко́њак.

купáње с гл. им. од купе (се). – Сеља́ци ни лѣти не и́ду на Тимóк на купáње, он́и се и она́к рѣтко кўпу.

ку́пе несвр. купа кога или шта. – Мь́нечко детѣ мóра да кўпеш свѣћи дь́н. – Не ва́ља да кўпеш óвце у на́јголему жѣгу.

ку́пе се несвр. купа се. – У Тимóк се кўпемо пóсле Вйдовдан, а не́ћи пўт и окол Трóјцу.

ку́пен, -а, -о који се купује, купован. – Миљ́но Плóча прѣцве е држал ў руѣ кўпено бичáло.

ку́пен лѣб м хлеб мешен у јавној пекари, а не у домаћинству. – Кўпен лѣб е пóблаг од онакѣв.

Купи́на ж име.

кúпица ж *крчаг за воду.*
купувáл, -а, -о *р. пр. од купује.* – Квó си купувáл по вáрош?
купувáње с *гл. им. од купуе.* – Мí нéмамо пáре за купувáње, мí си тóј сáми прáимо.
купúе несвр. *купује.* – Купúе и квó му требе и квó му не трéбе.
кúпуз м бот. *купус Brassica oleracea L.* – Код нáс се кúпуз зовé зéље, тóј госпóда врéве кúпуз.
кúпузиште с *место где се сади купус.*
купузвáча ж *проја са купусом.*
купушвáк м *пита, гибаница са купусом.*
купчýк м *дем. од куп, голлица.* – Да се збéремо на купчýк, жíви да остáнемо. – Сíпи га на онíја купчýк.
кúпче с *мањи крчаг за воду.*
кúрва ж *дама у картама за играње.* – Држí кúрву и двá цандáра.
кúрва пéта ж *орнаментни мотив на двопрéђним чарапама.*
курвалýк м *курварство, курварлук; упор. курвърлýк.* – Гдé йма курвърлýк, нéма напрéдица.
курвáрин м *женскарош, курвар.* – Вúча е бíл голéм курвáрин и сíлација, али и óн сéдал на стóјка.
курвърлýк м *в. курвалýк.*
курвештíја ж *пеј. од курва, курветина.* – Замлзле га курвештíје.
кúрвица ж бот. *биљка из фам. Convolvulaceae ладолеж Calystegia serium R.* Вг. в. дивја курвица.
курјакóвина ж *крзно од курјака; неки део одеће од курјаковог крзна.*
курјачéтина ж *ауг. и пеј. од курјак.* – Големá нéка курјачéтина.
куротрéсина ж **1.** *замлаћена, досадна особа.* – Не мóg се отресéм од тúј куротрéсину. **2.** *готован, ленитина који само гледа код кога ће отићи на јело, код кога на пиће.* – Пá се натрéсла онáј куротрéсина код нýи на ручýк.

курћéла м *дечко, пубертетлија, момчић.* – Курћéло, гдé си пошýл, курћéло?
кúрц у грне изр. *в. глава у грне изр.*
Курцовлáси м *припадници аромунске етничке групе, Куцовласи.*
кúрчење с *гл. им. од курчи се.*
кúрчи се несвр. **1.** *прави се важан.* – Кúрчи се у нów капúт. **2.** *љути се, дрви се, изолује се од осталих.* – Кúј ти е мóј та се кúрчиш?
кúса несвр. **1.** *једе кашиком.* – Да л мóј Мúса купúз кúса? **2.** *захвата алатком (лопатом и сл.) неку течну или ретку масу.* – Кúса ћирéч из ћиречáну с еднú дíгу лопáту. **3.** *сноси последице.* – Кó си дробíл, текá че да кúсаш.
кусáло с *део кашике који се ставá у уста.* – С кусáло га закусуе, а с дршку му óчи вáди.
кусáње с *гл. им. од куса.* – Кусáње с дрвене ложíце, тóј билó одавна.
кусáчица ж *она која је куса, која је без репа.* – “Кусáчице, кусáчице, мíле мóје другáчице”, рéкла лисíцата (н. пр.).
кúсес, -та, -то **1.** *који је без репа или са скраћеним репом.* – Кúсесто прáсе. **2.** *који је обукао кратку одећу.* – Пројдé нéко кúсесто девојче. **3.** *који је краћи него што треба (о одећи).* – Кúсеста ти бóшчата.
кúска ж **1.** *она која је кратка, куса (о одећи).* – Дáко е кúска, нéк је новка, нéк је цéлка. **2.** *овца кратког репа и име таквој овци.*
кúска несвр. у дем. значењу *куса, једе кашиком.* – Детéнце се научíло, па си сáмо кúска.
кускáње с *гл. им. од куска.*
кúсне свр. **1.** *једном захвати кашиком.* – Кúсни, не це отруéш. **2.** *поједе оброк кашиком.* – Кúсну си васúљ елís добрé. **3.** *захвати неком алатком или справом.* – Кúсну трí пúт с онíја бáђер и нáтовари камијóн.

кúсне сутли́ју изр. *послужиће се на његовој (противниковој) сахрани сутлијашем, који се тада обредно дели.*
– Чу ти куснем сутли́ју и на теб, мајће ти га идијотсће.

кúт – кúт – кúт изр. *којим се каже детету да приђе под скуте старијег.*

кúта несвр. *крије, сакрива.* – Сvé кúтају од мэн. – Лице кúта с перо од шамíју.

кúта очи изр. *крије поглед.*

кúта се несвр. *крије се, сакрива се.* – Не кúтај се, не кúтај се, че те најдемо мí.

кутýл м 1. *дрвена лопатица за брашно.* – Ч ми ли зајмиш едñн кутýл брашно? 2. *в. кутлица.*

кутáло с в. *кутлица.*

кутање с 1. *гл. им. од кута (се).* 2. *дечја игра жмурке.* – Ајде да се играмо на кутање.

кутац имп. у *експресивном изражавању заповед некоме да се сакрије.* – Кúтац у чрђе.

куташ м *дечја игра жмурке;* упор. кутање (2), куташка. – Игрáла се деца на куташ.

куташка ж в. *кутање (2), куташ.* – У куташку едñн жмí, а друђи се кúтају, па и пóсле, онíја што е жмáл тражи.

кутијашка ж дем. *од кутија.* – У жлтву кутијашку си чувам пúлови.

кúтина ж *заклоњено место;* *заветрина;* упор. скутина. – Ајде да најдемо неку кúтину док не пројде спрíја.

кутлáјћа ж *земљани лонац са дршком одозго, у коме се носи храна радницима у пољу.*

кúтлес, -та, -то *који је попут кутла, попут кутлаче.* – Ѐма кúтлесте шаће.

кúтлица ж *каница за косачки брус направљена од воловског рога, лима, пластике или неког другог материјала, коју косац веже испод десног колена;*

упор. брушњача, конте, кутýл, кутало, мокрица, мокруља, тулејћа, ћок, чок.

кúтњи, -а, -е *који су из исте куће, укућани.* – Нећи си и кúтњи поткрауе, не нíкуј од стране.

кутýра ж *велики гвоздени чекић за разбијање камена, мацола.*

кућа ж 1. *грађевински објекат који има зидове и кров и служи за становање.* – Ѐина кућа е до нашу кућу. 2. *обредни божићни хлеб округлог облика са рељефним представама огњишта, укућана, ожега, острушке и др. в. пријде на кућу.*

кућаш м *мала кућа начињена од слабог материјала.*

кућашка ж дем. *од кућаш.* – Кућашка с двé оделёња.

кућер м в. *кућерка.* – Продали старијат кућер.

кућерка ж дем. *од кућа, кућерак;* упор. кућер. – Напраили си кућерку гóре под брес, па си жíве.

кућес, -та, -то *који има облик куке, који је савијен као кука;* упор. кукљес. – Овчар мóра да нóси кућесту товагу, да увáти с њу овцу кд трéбе да е пушта крв, а и за дýђе пóтребе.

кући несвр. 1. *закачује куком.* – Кúћим га, ал га не мóg закућим. 2. *плете иглом са кукицом.* – Кúћим га некако, без наóчари.

кућица ж 1. *дем. од кука, мала кука, кукица.* – Закачí цедíло на онúј, онáм, кућицу. 2. *метална копча којом се опута опанка закачи за чарану или ногавицу.* – Одавна имáло црне и жлтé кућице.

кућичка ж 1. *дем. од кућа, кућица.* – Мојá мала Чáрлика си íде у њóјну кућичку. 2. *игла за петење са кукицом.* – Истровíла сам си кућичку, па сýг не мóg да плетём. 3. *в. кућица (1, 2).*

кућичће ж *орнаментни мотив на двопрёћним чарапама.*

куче с 1. (поред значења: *пас*) фиг. човек. – Тоша е наше куче. 2. *зао човек*. – Боже, Боже, она че се жéни за онóј куче! 3. *једна од мера влачене вуне припремљене за предење*. а. *четири ваденице вуне увијене у својак*. б. *осам ваденица формирају куче, а три кучета својак*. в. *три ваденице чине куче, а три кучета чине својак*. в. и: глуво куче, земљо куче, нарани куче.

кученце с дем. од куче (3).

кучење с гл. им. од кучи (се).

кучи несвр. доноси на свет кучиће. – Наша Бéка по два пút годишње кучи кучичи.

кучи се несвр. доноси на свет кучиће, кучи се. – Бéлка почéла да се кучи у сýботу (15. јула 1990) по пладне и дóтавнин окучила чéтри кучичи: еднó Рáша, а зовéмо га Рáшко, он црн а има белó по груди, по њушку и на вр óпаш и личи на Рáнка, хéлера; дрúго Цица Лáставица, она браон, ко и Цука што е, њин башта, и она има белó по груди и на вр óпаш и жлтé вéце и шапе, има жлтó и испод óпаш и по грúди измецу онóј што е белó и браон; трéјће белó с крупне црвенé шарће по грбину, онó се зовé Розамúнда, а óкамо ју Рóка и четврто чýсто белó и зовé се Изабéла, а óкамо ју Мáљи Бéк, ел сáмо Бéка.

кучиште с 1. *пеј. од куче*

(животиња). – Нéма га, брé, више онóј кучиште пред вракњицу. 2. *лош, зао човек*. – Тóј Блáгојата, тóј е еднó кучиште.

кучка ж (поред значења: *женка пса*) фиг. 1. *зла, опака жена*. – Прикраде се кучка Пётровица, / Те украде Нéјђини ножéви (н. п.). 2. *неморална, податна жена*.

кушáк м 1. *хоризонтална гредица на унутрашњој страни покретног дела врата на којој су приковане даске врата*. 2. *марама, шал коју жене опасују око паса*.

кушáче с дем. од кушак. – Трéбе ми згóдно дрвó за еднó кушáче. – Заспáло е лúдо млáдо, / У ливáче, под ораче, / Покрýло се сýс кушáче (н. п.).

кушља¹ м *животиња без репа или са кратким, кусим репом (најчешће пас)*.

кушља² м *онај који се напреже да пешто уради, али није у стању да то учини*.

кушља́к м *земљиште обрасло шипражјем и трњем*. – Кушља́к (топ.).

кушљи се несвр. *узалудно се напреже да што уради*.

кш *узвик воловима да при презању у јарам*.

кши́ *узв. в. ки.* – Кши́, Бýлч, кши́, Шáр.

Л

лабав, -а, -о **1.** који није довољно затегнут. – Немóј ти е колán лабав, це изврнеш са све седлó. **2.** који је слабуњав, болевљив. – Кúј е лабав с мешíну трéбе да пије чај од барску врбíцу и да не кúса жéшко млекó, него студенíк да кúса.

лабавьчк, -чка, -чко у дем. значењу **1.** који је прилично лабав, незатегнут. – Лабавьчк ми учкúр, па ми се смíцају гáче. **2.** слаб, несигуран, нејак. – Лабавьчк је тíја конóпац да с њéг вржеш дрва, тúј трéбе ланац.

лабавиња ж **1.** непоузданост, несигурност; дезорганизовааност. – Данас ти је све нéка лабавиња, све распúштено, на нíкуга се не доказуе, свáћи си рабóти ко си óче. **2.** онај који је лабав, непоуздан, врдалама. – С тúј лабавињу си нашíл да рабóтите заедно?!

лабади́на ж дрвена вила са два краћа парога и дугачким држаљем, служи за подизање шаше, шуме за исхрану стоке, снопова при вршидби и др.; упор. лободина, набадаљна, набадина. – Јá це укачим да дéнем, а тí ми с лабади́ну додáвај.

лабне свр. **1.** олабави, опусти. – Лабни га мáлко, млóго си га стéгал. **2.** смањи итензитет, попусти (о болести.). – Мáлко ме лабну грбíна. **3.** ослаби, смрша. – Видим лабнул си нéко ћило, сýг си ко ћимлазијалац. **4.** да одушка коме. – Млóго си забрáл коњéто, лабни га мáлко. **5.** смањи неку активност, неко задовољство. – Казаше ми да си бéђи лабнул с пијењето, али јá им не веруем.

лабов, -а, -о рет. **1.** који је опуштен, лабав. – Ел мíслиш да ти конóпацат не лабов? **2.** који је слаб, недорастао, нејак. – Лабов је óн за такву рабóту, тúј трéбе да си кúрјак.

лабово прил. рет. **1.** на лабав начин. –

Тóј ти врзано лабово. **2.** недовољно, слабо, рђаво, скоро никако. – Лáбово стоим с пáре.

лабуд м зоол. водена птица бела перја и дугог врата. в. чеш добиеш муда од лабуда.

лавне свр. лане, залаје. – Цúка се íзмуљи из слáму, лáвну два-трí пут, па си се врну и лéже.

лавовёр м револвер; упор. леговер, ливовер. – Божíн е носíл едýн голém лавовёр на дéсни кíк и стојáл на Душáнову књижа́ру.

лавúда несвр. свира на леуту (лаути). – Отúд íду мláди лавутáри, / Тúј станúше, мáлко лавудáше (н. п.).

лавúт м бот. биљка из фам. Fabiaceae наут Cicer arietinum L.

лавúта ж музички инструмент леут, лаута; упор. левута. – Мóј чíча Тíма е напраíл нéколко лавúте, па и поклањáл на прíјетељи, неку е и продáл.

лавутáр м свирач на леуту, леутар, лаутар. – Ошíл у мýзичку шкóлу у Нíш да ўчи за лавутáра.

лавутáрка ж жена свирач на леуту. – Мéцу тíја лавутáри íма и еднá лавутáрка.

Лавутáрка ж Циганка. – Лавутáрће продавају грíвне и прстење.

лагáње с забављање момка и девојке пре веридбе. – Њíното лагáње крáтко траја, узéше се срчено.

лагарíја ж **1.** оно што лепо изгледа а нема вредности, оно што изгледом вара. – Бóљ тóј да кúпимо у дућáн, на вáшар че ни гúрну нéку лагерíју. **2.** оно што је направљено од лаког, слабог материјала. – Тáj су кóла лагерíја за превóзење дрва.

лагарíјес, -та, -то **1.** који је лак, који није тежак. – Лагарíјес на кантáр. **2.** неодрастао, нејак. – Он је јóш

детишњаќ, лагарџес је он д љде у наѓницу у косџлбу. **3.** *слаб, танак (о стварима).* – Лагарџес капут на њега. **4.** *који је слабог имовног стања, сиромашан.* – Лагарџести су они с имање. **5.** *неозбиљан посао.* – Лагарџеста е тој раќота, нема од тој ништа.

лагарџесто прил. *на неозбиљан начин, површно.* – Немој ти тој да сватиш лагарџесто, ко што љмеш.

ладавина ж упор. ладовина. **1.** *место заклоњено од сунца, хладовина, хлад.* – Цел дџн се премешта по ладавине. **2.** *јутарња или вечерња свежина за време лета.* – Пуштај овце рано, по ладавину. – Васуљ се бере јутром по ладавину, ел попосле бче да се љуска. **3.** *ленитина, нерадник.* – Он ти е една лџнчуѓа, една ладавина невидена. **4.** *хладнокрвна, смирена особа.* – Петронија ти е голема ладавина, њега ништа не моќ да расрди. **5.** *незалагање на послу, забушавање на послу.* – Код мџн си нашџл да траќиш ладавину?!

ладавинка ж дем. од ладавина (1). – Иди, сине, малко у ладавинку.

ладџе с гл. им. од лади. – Ладџе пџво тиће си у реку, толко е студена Голџма реќа.

лади несвр. *пирќа ветрић и расхлађује.* – Јучер беше жџга, да се изѓасне, а данс малко лади од Есџн.

ладило с оно чиме се маше испред лица по врућини да би се човек расхладио. – Йзнем шуман и ћимам с њџг прџд очи, и тој ми ладило.

ладне свр. **1.** *захлади (о времену).* – Неће малко да ладне времиштево, да моќ да се живи. **2.** *охлади се мало.* – Опечу овна на режџњ, па га успрае уз дувар, да малко ладне.

ладне се свр. **1.** *прехлади се.* – Ладнул се, па сџг пије чајеви и држи нође у жџшку вођу у шафољ. **2.** *прохлади се, мало се охлади.* – Нек се ладне ћибаницата, па ју тџг сечџте и џчте.

ладник м мет. *западни ветар у неким*

крајевима Тимоќа.

ладњџкав, -а, -о *прохладан.* – Данс елис ладњџкаво време.

ладњџкаво прил. *прохладно.* – Не толко студено, ал си елис ладњџкаво.

ладовина ж в. *ладавина.* – Да сџднемо малко у ладовину? – Тија е ладовина, он се не сећирае. – Овде ли си нашџл ладовину, марш напоље.

ладовинка ж в. *ладавинка.* – Опџкла жџга, а ниѓде ладовинка, да се човџк скуќа.

ладување с гл. им. од ладуе.

ладуе невр. *седи у хладовини, ленствује.* – Ја не ладуем, ја љдем у наѓнице, да зарадим нећи динар и да се прераним.

лађер м **1.** *лагер, логор.* – Мој муќ е бил у заробљеничћи лађер чџтри гођин. **2.** *техн. лежај.* – Велу, зарџбали му там неќви лађери, на аутобусат, затој га нема да дођи.

лае несвр. **1.** *лаје.* – Рани куче да те лае. **2.** *говори погрдне ствари о коме, оговара.* – Немој млоѓо да лаеш, боље че е за теб.

лажа ж *лаже, неистина.* – Сџг не знам, да л је тој што они причажу лажа, ел љстин. – Да се остаиш од лажу, ако бч да будеш човџк.

лџже несвр. *лаже, говори неистину.* – Чим зџне он лџже.

лажџпара ж оно што измамљује паре својим изгледом, а уствари је безвредно. – Лажџпаре на све страње.

лџжџца ж в. *ложџца.* – И сџг љма неѓде по тован дрвене лџжџце.

лџжља м **1.** *лажљивац, преварант.* – Ш те извара тија лџжља, ја ти казуем. **2.** *отресџтија и виспрењија мушка особа која са бардаком и раќијом позива сватове на свадбу, а на самој свадбеној свечаности приказује поклоне и свакога свата по мало окрци;* упор. плашиќучќа.

лажџвка ж *цуќла коју дете сџса напразно.* – Дај на дете лажџвќу, да се умџри.

лѣжу се несвр. мн. *момак и девојка се забављају пре веридбе*; упор. лагање. – Симион и Милана се још лѣжу, наесен че се узимају.

лазарка ж **1.** *лазарица, девојка која пева лазаричке песме и игра, док је присутни поливају водом.* – Мокар ко лазарка. **2.** бот. *зељсата биљка из фам. Rubiaceae у народној медицини се употребљава за лечење катара органа за дисање, мирисни броћ Aspergyla odorata L.*

лазарѣиња ж в. *лазарка (1).*

лазење с гл. им. од лази.

лази несвр. *иде четвероношке, пузи.* – Дете ни још лази, не проодило.

лазибуба ж зоол. *ухолажа*; упор. оложа. – Лазибуба каракача.

лаја ж *повртарска леја, леја.* – Три лаје бели лук и две црвени, доста е за нас.

лајанце с дем. од *лајно.* – Да му на убивотинуту привијеш малко тазе лајанце, да му извлче ватру.

лајање с гл. им. од *лае.* – Цѣлу нѣче иде лајање, не мѣж се спи од кучичити.

лајбер м *гвоздена кука на окретање за затварање врата, рајбер.* – Кѣд затвориш врата, ти обрни и лајбер.

лајне свр. *лане, ретко залаје.* – Лајне и Буби по нећи пут, али остарѣл, повише си спи.

лајно с *говеђа, свињска, а некад и овча балега.* – Пази да не станеш у лајно, це вѣзнеш. – Влаче се ко свињска лајна.

лак м **1.** анат. *лакат cubitus.* **2.** *мера за дужину.* – Едѣн лак и половин.

лѣк, -а, -о **1.** *који је мале тежине.* – Лѣко прасе, нема га ни петнајес ћила. **2.** *танак, који слабо утопљава (о одећи).* – Лѣће ти теја дрѣје. **3.** *који је једноставан, прост.* – Па тој е лѣка рабѣта. **4.** *који је сиромашан.* – Лѣк си ти с парѣ, не тој за теб.

лакат м *мера за дужину која одговра растојању од врха испружених прстију*

до лакта (у неким случајевима плус један педаљ према пазуху). – Тријес и сѣдом лѣкта прѣтен постѣв, толко сам изаткала зимѣс. – Изаткала сам лѣкти и лѣкти.

лѣкѣцѣк, -цка, -цко у дем. значењу; упор. лѣкѣчѣк. **1.** *који је врло лак, сасвим лаган, мале тежине.* – Вѣди се на ѣко да е лѣкѣцка крѣвата. **2.** *који слабо утопљава (о одећи).* – Нѣси лѣкѣцѣе дрѣје и зѣме и лѣте. **3.** *који не изискује много напора.* – Њѣвата лѣкѣцка за рабѣту, муљаќ. **4.** *слаб, нејак.* – Лѣкѣцѣк си ти за мѣн. **5.** *који је сиромашан.* – Лѣкѣцѣи су тија планинци и с лѣб, и с парѣ.

лѣкѣцко прил. *на лак начин*; упор. лѣкѣчко. – Лѣкѣцко чу ја с ѣг да излѣзем на крај.

лѣкѣчѣк, -чка, -чко в. *лѣкѣцѣк.* – Лѣкѣчѣк ко перце. – Лѣкѣчѣк си ти за тија цакови. – Лѣкѣчко ти капутлѣто. – Од тој нема ништа по лѣкѣчко. – Овде лѣкѣчѣи нема квѣ да траже.

лѣкѣчко прил. в. *лѣкѣцко.* – Лѣкѣчко се договорѣмо.

лѣкне свр. *осети олакшање.* – Изровѣм се, изровѣм, та ми лѣкне на дѣшу.

лаќомица ж **1.** в. *одврата.* – Ми, деца, смо вачѣли рѣбе у лаќомицу пред Љубин мѣин. **2.** *врх на раонику.*

лѣкосѣнка ж *она која има лак сан, која рано устаје.* – Ој, девојћо, лѣкосѣнко, / Рано си ми устанѣла (н. п.).

лѣксѣје прил. *лакше.* – Врѣвте лѣксѣје, не чѣе се радијѣ од вас.

лаќтенѣк м *преслица дужине једног лакта или други неки предмет такве дужине.*

лаќуван, -а, -о *који је лаќован, који се сјаји.* – Нѣси лаќуване цѣпиле.

лаќа м **1.** *мужев брат, девер и име од миља.* – Лаќо, гдѣ е башта? **2.** *старији брат.* – Лаќа Милан ми рѣче... **3.** *ќмет (ради умилостивљења).* – Лаќо, молим ти се ко на Бѣга, несѣм сѣг при парѣ, чу

да пла́тим кѣд ѿмам.

ла́ле с *дете, мило дете*. – Куде си бѿл, ла́ле мо́е?

ла́ленце с *хип. од лале, мало дете, детенце*. – Спи́ ми, спи́ ми, ла́ленце, ма́терино детѣнце.

ла́лка м *дем. и хип. од лала и надимак*. – Че́да Ла́лка.

ла́ма несвр. *граби, отима, присваја*. – Ла́ма гдѣ стѿгне и квѣ стѿгне.

ла́мса м **1.** *в. лънса м.* **2.** *велики пас.*

ла́мса несвр. *в. лънса.*

ла́мса се несвр. *в. лънса се.*

ла́мка несвр. *в. клоцање.*

ла́мка се несвр. *в. клоца се.*

ламка́ње с *в. клоцање.*

ламоња́к м упор. *ломак, ломоња́к. 1.* *струкови изгажѣне конопље ко́ји су остали на коно́лишту после брања конопље.* – Ламоња́к се збе́ре, па се и ђн изврѣже у грѣнице и но́си се у топи́ло. **2.** *оно што је поводња закачила за приобално дрвеће.* – Во́да е билá то́лко големá да е не́ћи ламоња́к закачи́ла и двá метра високѣ.

ламо́ти несвр. *в. ломоти.* – Ћу́ти, бре, немо́ј да ламо́тиш.

ламотѿ несвр. *граби се, лакоми се.* – Јá не ламтѿм ни за па́ре, ни за дрѣе, колкѣ ми трѣбе, ја си ѿмам.

ла́нац м *фиг. орнаментни мотив у ћурчијском занату.*

ла́ндра ж *скитница, нерадник.* – Од ту́ј ла́ндру не можѣ да испáдне човѣк и то́ј ти е.

ландра́ несвр. *скита, луња, избегава посао.* – Уразумѿ се, престанѿ да ла́ндраш и дѣњу и но́чу.

ландра се несвр. *скита се, беспосличѣ.* – И ђн се почѣл ла́ндра по Пала́нку.

ландра́ње с *гл. им. од ландра (се).*

лъ́нса м *нерадник, скитница; упор. ламза (1).* – Рабо́ти ли не́што онѿја тво́јиан лъ́нса?

лъ́нса несвр. *скита.* – Кудѣ лъ́нсаш су но́ч?

лъ́нса се несвр. *скита се, беспосличѣ.* – Подватѿл се с а́јманѣ, па се са́мо лъ́нсају.

лъ́нсање с *гл. им. од лъ́нса (се).* – Це́лу но́ч ланса́ње, а ју́тром спање до пла́дне, таквѣ е дъ́нѣс с млади́њу.

ла́ни прил. *лане, прошле године.* – Ла́ни на Петро́вден идѣмо на ва́шар у Понѣр.

ла́нна ж *лампа.* – Упалѣте ла́нпу.

ла́нпичка ж *дем. од ланпа.* – Има́ли смо згѣдну ла́нпичку, ни мѣнечку, ни голему́, али се строши́ла.

ла́нсѿи, -ска, -ско *прошлогодишњи, лањски.* – Ми́ло ме ја́ко за њѣг, ко за ла́нсѿи снег.

ла́па несвр. *в. лопа.* – Са́мо ла́па качама́к.

ла́павина ж *в. љопавина.* – Ојугавѣло, па се напраѿла стра́шна ла́павина.

лапа́к м бот. *биљка из фамилије Asteraceae чичак Lappa major Gaert. и Arctium lappa L.*

лапа́ње с *гл. им. од лапа.*

лапара́ несвр. *говори којешта.* – Бо́ље ћу́ти него што лапара́ш.

лапарѿви́ца ж *она ко́ја лапара, торокуша.*

ла́пне свр. *в. лопне.* – Ла́пну га за ча́с.

ла́пница ж *онај ко́ји много и халапљиво једе, прождрљивац.*

лапо́в м *лопов, крадљивац.* – Све лапо́в до лапо́ва.

лапо́т м *обичај убијања стараца од стране најближе родбине.*

ла́почина ж **1.** *ауг. од лапот.* – Сѣг ви́ше не́ма ла́почина. **2.** *онај ко́ји ће бити убијен (или је убијен) по обичајима лапота.* – Кѣд се ѿде на ла́пот, ла́почина ѿде напред, а онѿја што че га уби́је, њи́гов син, по њѣг. – Ла́почину закопа́ли та́м гдѣ га и уби́ли.

ла́рма ж *начин чешињања косе, фризура.* – Напраѿл ла́рму сѣс ши́ѣр, па дошла́ слѣпена.

ла́са ж *црна коза са белим прамењем по телу и име таквој кози.*

лѣсьн, -сна, -сно који је лак за рад, једноставан. – Тóј е лѣсна рáбота.

лѣсес, -та, -то који је мрке боје, а светлих прсију (о животињама), који је по боји као ласица. – Нáша Цíца Лáставица окучíла чéтри кúчичи, двé белí, а двé лáсести, а и она си е лáсеста.

ласíца ж орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.

лѣска несвр. усмерава светлост са неке блештеће површине према коме. – Немóј ми лѣскѣш с огледáлото ú очи.

лѣска се несвр. сија се, пресијава се. – Лѣска се ко водá на месéчину.

лѣскѣв, -а, -о који је сјајан, блештав. – Чалó му широкó, па лѣскѣво.

лѣскѣвц м 1. бот. једногодишња биљка са вијугавом голом стабљиком и танким витицама којима се хвата за друге биљке. Цветови су жути, а плод је махуна, ласкава трава, ласкавче *Lathyrus arhasa* L. 2. в. лѣскѣвица. – Лѣскѣвци се сáмо лѣштíју. 3. једно народно коло.

лѣскѣвица ж ситан, округао, сјајан, украсни елемент на женској одећи, шљокица. – Мáрама óпшита с лѣскѣвице.

лѣскање с гл. им. од лѣска (се).

лѣсне свр. сине, блесне. – Чéкај га да лѣсне, па тѣг гацај.

лѣсне се свр. засија се, сине. – Лѣсну се нéкво у водúту.

лѣсно прил. лако, једноставно. – Лѣсно ч да дóјдеш до њí, сáмо идí прáво. – Тóј е бър лѣсно.

ластавíчка ж дем. и хип. од ластавица.

ластавичíни, -чка, -чко који се односи на ластавицу. – Лáставичко пóље (топ.).

ластáр м латораст; упор. лестар. – Лóзје вéч покарáло ластáр.

ластáрка ж секирица за кресање шуме за лисник. – Свáку гóдин ластáрку клéпам и близнíчим.

латíн м бот. једногодишња зељаста биљка из фам. *Трорaeосеае пореклом из Перуа и Мексика. Код нас се гаји као цвеће, драгољуб* *Трорaeolum maius* L.

латурђíја ж в. латурђија.

латурђíјин, -а, -о који се односи на латурђију. – Латурђíјин трап (топ.).

лаут м в. лавут *Cicer arietinum* L.

лаутáрка ж 1. дем. од лаута. – Напрайли тѣнће лаутáрће. 2. в. лавутарка (1, 2).

лафéт м в. дружила.

лѣцка несвр. итуца (о детету); упор. лецка.

лѣцкање с гл. им. од лѣцка.

лацман м онај који је похлепан на јело, нарочито ако њега ништа не кошта, халапљивац, готован. – Поéдоше и попише лацмање. – Дьнѣс íма гоцá лацмање, сáмо глéдају ако нéгде íма да се пóубаво поедé.

лацманштина ж 1. ауг. и пеј. од лацман. – Од овуј лацманштини се не мóж отрéбимо. 2. непоштење, грабеж, отимачина. – У нáрод је завладáла страшна лацманштина, свí крадну, нíкуј нéче да рабóти.

лачан, -чна, -чно који је похлепан, грамзив; халапљив. – Немóј нíкад да си лачан на туцé.

лашíца ж дем. од лаја, мала леја. – Посадíла сам двé лашíце лúк.

лаштáвица ж в. лаштарица.

лѣштáк м в. лештак.

лѣштí несвр. одсјајава, сија. – Лѣштí ко с́нце.

лѣштí се несвр. сија се, пресијава се. – Лѣштú му се чíзме.

лаштíје несвр. в. лештије. – Лаштíје ми с́нце од пéнџер ú очи.

лаштíје се несвр. в. лештије се. – Злáто се по лаштíје од сréбро.

лéб м 1. хлеб. – Мáти свáко јúтро мéси лéб. – Нéка ти е алáл лéб што си поéл у мóј дóм. 2. посао, запослење. – Тóј ти е лéб, ако úмеш чúвај га. в. купен леб, чис леб.

лебáрник м место где стоји хлеб. – Кьд тúриш лéб у лебáрник тí га заклопí. – Лебáрник ти твој.

лебац м дем и хип. од леб. – На ти малко лебац.

лебедење с гл. им. од лебеди (се).

лебеди несвр. **1.** заноси, њише, љуља. – Дунавка носи воду на кобилку и само лебеди с оној дупе. **2.** једва хода, вуче се. – Лебеди ко пребит.

лебеди се несвр. заноси се, њише се, љуља се, лелуја се, лелеје се. – Лебеди се колко е пијан.

лебовњача ж ракија од хлеба.

лебородан, -дна, -дно који даје доста жита (њива, година). – Овај годин би бш лебородна.

лебородије с родност, плодност. – Земља е затрла своје лебородије и напрајла се на ровињаћи и камењаћи.

левак м зоол. врста лептира звани ластин реп Papilio machaon.

лево прил. в. на леву стран.

левовер м в. лавовер. – Он док спї левовер му под главу.

леву́рда ж бот. в. лужање Allium ursinum L.

леву́та ж в. лавута.

леву́тарка ж **1.** дем. од левута. – Одсечете јелу у корена, / Па напрајте тњнће лавутарће (н. п.). **2.** в. лавутарка.

ле́га несвр. леже, леже да спава. – Къд рабóтео легао на плáдне, сѓг не. – Ошли да си легају.

ле́гало с **1.** лежај, крвет, постеља. – Вечерујте, па си тражете легало. **2.** место где спава животиња, легло. – Една коза, едно легало. **3.** мотка на којој ноће кокошке; упор. седало. – Кокóшће се вéчером укаче на легало. в. и: пшешко легало.

ле́гизна ж гвоздна кука за спајање кревета.

ле́дѓк м дем. од лед. – Турї му малко ле́дѓк на чалó, ега га мáne.

ледáр м радник у фабрици вештачког леда који је по Београду развозио лед потрошачима. – Ледарї су билї у главном из Дóљњу и Гóрњу Кáменицу,

из едно салó код Лескóвац и два-три Турчáза из Бóсну.

ле́дација м в. ледар. – Из нашу вамїлију су билї ледације: мój башта Вїта, чїча Жїка и чича Душán Сїмин.

леденїк м **1.** бот. ледено цвеће, ледена трава Mesembryanthemum crystallinum L. **2.** један елемент на обрадачу.

леденїца ж **1.** зграда укупана у земљу у којој се чува лед. – Драђи клаћерција е имáл две леденїце у Дубраву, а лед му зїми у ну́ довозїли ис Тимóк Тóља и Сава Богданац. **2.** фиг. незагрејана просторија у којој је веома хладно. – Ко мój да спїш у овуј леденїцу?

ледїна ж земљиште на коме расте слаба трава, паињак.

ледїнка ж дем. од ледина.

ледїнчина ж ауг. и пеј. од ледина; упор. ледињак. – Мїслиш ли да мój да се изорé онај ледїнчина?

ледиња́к м в. лединчина. – Од убáву њїву се напраїл ледиња́к.

ледїње с земљиште под лединама, под утринама. – И ја сам пáсал óвце дóле по Ледїње.

леђен м леген, лавор. – Свéкар вéчером тражи да му донесé снáшка леђен с тóплу воду и да му омїје нође.

леђетїмација ж лична карта, легитимација. – Човéк трéбе да си стáлно нóси леђетимацију уза сéб.

лежање с гл. им. од лежи.

лежечїи прил. лежећи. – Јáко е бóлан, почéл лежечїи и да еде и д їде понадвóр.

лежї несвр. **1.** спава, ноћи, коначи. – Ньчýс че си лежимó кот колибу, нéче да слáзимо у салó. **2.** борави у затвору. – Лежáл је áпсу три гóдин. **3.** налази се где, стоји (о стварима). – Немóј ти лежў грéде на ћишу, да не иструлавéу.

лежї на пáре изр. богат је, не зна колико има. – Тїја крвосéрац лежї на пáре, а овáм се преклузїл ко најголема сиротїња.

лѣзи се несвр. *безгласно се смеје само развлачећи уста у осмех.* – Штó се лѣзиш ко пичка у нóву кошúљу?

лѣје несвр. рет. *лаје.* – Су нóч су лејале и Сúња и Цѣце.

лѣјџа ж бот. в. *чаиша* *Lagenaria vulgaris* Ser.

лѣк м (поред значења: *средство за сузбијање и лечење болести*) *фиг. оно што је врло мало, што је недовољно.* – Па, тóј што си донѣл, нѣма ни за лѣк, а камоли за ѣдење.

лѣкне свр. **1.** *склони, склони са очију.* – Лѣкни тóј гдѣ знаѣш и úмеш. **2.** *затури, дене.* – Лѣкне га па га пóсле ни сáма не мóже најде.

лѣкне се свр. **1.** *склони се, дене се.* – Лѣкни се нѣгде, немóј те овдѣ затицају. **2.** *остави се, окане се.* – Бóље се лѣкни од тóј девојче.

лекосúе несвр. у пеј. значењу *склања, уклања.* – Вáла Бóгу та лекосúју онóј чúдо из авлију.

лекосúе се несвр. у пеј значењу *склања се, уклања се; одлази.* – О це тí лекосúеш одóвде, ел да úзнем мóтку?

лекóше свр. у пеј. значењу *лекне.* – Лекóши тóј одóвде.

лекóше се свр. у пеј. значењу *лекне се.* – Нѣче се лекóше нѣгде. – Лекóши се, брѣ, од мѣн.

лѣкуван, -вна, -вно *који је лековит.* – Свáка травá нѣ лѣкувна, íма и óтрувне.

лекувáње с гл. *им. од лекуе (се).*

лѣкúе несвр. *лечи, исцељује кога.* – Лѣкúе га бѣђи Вукадín из Рогóште, али слáба вáјда. – Лѣкúван, кó да нѣ лѣкúван, па да нѣ лѣкúван не би ни оздравѣл.

лѣкúе се несвр. *лечи се.* – Сýг се лѣкúе по врáчће, манúла дóктурити.

лѣле *узв. за изражавање чуђења, изненађења, запрепашћења и др.* – Лѣле, лѣле, кудѣ че се жíви издѣвамо?

лелѣање с гл. *им. од лелее (се).*

лелѣе несвр. *лелуја, леприша, вијори, њише.* – Немóј тóлко да лелѣеш тúј

óлалију, да не запáлиш плѣвњу.

лелѣе се несвр. **1.** *лелуја се, леприша се, вијори, њише се.* – Лелѣе се прање на конóпац. **2.** *заноси се, љуља се.* – Пијáни Радíсов се лелѣе ко откóвана тáраба.

лелѣјне свр. и трен. *залеприша, леприни.* – Чáс, чáс, па војник лелѣјне еднó барјáче.

лелѣјне се свр. и трен. *залеприша се, леприни се.* – Листýк нѣма да се лелѣјне, тóлко се врѣме умртвíло.

лелѣјџа ж **1.** *в. лејџа.* – **2.** *платнена љуљашка у којој се носе и у којој спавају сеоска мала деца.*

лѣлѣе *узв. са драматичнијим значењем од леле.* – Лѣлѣе, лѣлѣе, квó се овóј нáпраи?

лѣма несвр. *бије, удара некога нечим.* – Лѣма га сýс жбглу, не мíсли му за живóт.

лемáње с гл. *им. од лема.* – Лемáње ко по говѣдо.

лѣмез м *грana која се ставља преко пласта да ветар не разнесе сено, сламу и сл.* – У врбáк че да оцечѣмо лѣмези.

лемезíна ж *зид између два полустуба, два угла, два прозора и сл.* – Тí сáдај овúј лемезíну, а јá чу овúј.

лѣмеска ж *дем. од лемез.* – Да л че да бúду дóста по чѣтри лѣмесче на свáћи плáс?

лѣмне свр. *удари снажно нечим кога.* – Лемнúчу те с овúј товáгу.

лемњосúе несвр. *шатр. бије кога.*

лѣнгер м *рентгенски апарат, рентген.* – Гледáли га на лѣнгер, али му нíшта не пронаóде.

лѣнси се несвр. *цери се јáко развучених уста, сатански се смеје, јѣдва чујно се смеје.* – Лѣнсí се тí, лѣнсí, имáче кьд и да ровѣш.

лѣнђа несвр. *мало дете лено и испрекидано плаче, након што се пробудило, а још се није добро расанило.* – Вíц што лѣнђа детѣно.

лѣњ м *особина онога који је лен,*

лењост. – Лењ дупе не рани.

лењив, -а, -о *који је лен.* – Лењив се и по спаће одмара.

лењивка ж *погача од кукурузног брашна са сиром и чварцима.*

лењивштина ж *ленитина, нерадник.* – Ајде, лењивштинó, дџај се.

лењћање с *гл. им. од ленћа.*

лењуе несвр. *ленствује.* – Ја не краднем, не лжем и не лењуем.

лѐпак м бот. *полупаразитски зимзелени грм из фам. Loranthaceae који расте на разним врстама дрвећа и има лепљив плод Viscum album L.*

Лепѐна ж *село у општини Књажевац.*

Лепѐнац м *становник Лепене, онај који је пореклом из Лепене.*

лепендѐк м **1.** *малер, баксуз; упор. опендек.* – Тој е лепендѐк, чим узнеш туцу ствар да се послушаш, она се поквари. **2.** *онај који је домишљат, лукав.* – Ё, бш је лепендѐк. **3.** *онај који доноси срећу.* – Къд појдеш у лóв и куга првѐга сретнеш тѝја ти е лепендѐк. **4.** *стални, уобичајени начин рада и поступања.* – Такъв је његов лепендѐк, не мóж га препраиш. **5.** *онај који дежура, дежурни.* – На њѐга добди рѐд да е лепендѐк, по плáдне.

лепендѐчи несвр. *дежура.* – Пред начелникова врата увек нећи пандур лепндѐчи.

Лепѐнка ж *становница Лепене, она која је пореклом из Лепене.*

лепенсѝи / ски, -ска, -ско *који припада Лепени, који је у вези са Лепеном.*

лѐпне свр. **1.** *залепи овлаш, залепи мало.* – Лѐпни га на две-три мѐсти, па га после сáмо дóбро притѝсни, да се привáти. **2.** *замаже блатом при оправци зида.* – Лѐпни га óвде, óнде, бш гдѐто свѝрћете, кóлко да не дýва вѐтар унóтра.

лѐпне се свр. *фиг. залегне, створи осећај задовољства, залепи се за срце.* – Къд нећи пút пинем реѝијицу она ми се

тека лѐпне, да не мóж да свáтиш.

Лепóта ж *име.*

лѐса ж **1.** *исплетено тало од лесковог прућа (претежно) које може да служи као капија на тору, као платформа на двоколицама за превоз лакшег терета, као подлога на којој се нешто суши, као кочак за јагњад и др.* – Къд излáзиш пригрни дóбро лѐсу, да не излѐзну овце. – Код нас јáко узбрдо, па се слóшамо сáмо с прѐдњишта и с едну лѐсу. **2.** *људи ухваћени чврсто за руке или појасеве у колу, који се крећу у истом ритму.* – Лѐса се само лѝља.

лѐсица ж *дем. од леса (1).* – Набѐре рáзне лековѝте трáвће и тóри и на лѐсицу да се шóше.

лескóвина ж *дрво леске (одсечено).* – Удило напраíмо од лескóвину, а струну искубѐмо из кóњсѝи óпаш.

лескóун м **1.** *лискун.* – Копáмо бунáр свѐ док не дојдóмо до лескóун и тóј стáмо. **2.** *в. лиска (2).*

лескунчѝк м *дем. од лискун.* – Къд не имáло сапóун ми узнемо лескунчѝк, па трљáмо, трљáмо, па пóсле прóстремо.

лескуња́в, -а, -о *који има у себи лискуна.* – Слабо се рáца, затóј што е лескуња́ва землá.

лестáр м *рет. в. ластар.* – Крушка истарáла големѝ лестарѝ, а не рáца.

лесóрина ж *ауг. и пеј. од леса (1).* – Донесѝ лесóринуну да тóримо влну на вóу да се сóши.

лѐте прил. *в. летем.* – Лѐте у сóботу, зѝме у нѐдељу.

летѐечи прил. *сад. летећи.* – Летѐечи ко муá бѐз главу, голуб удари у пѐнцѐр на терáсу и ўби се.

лѐтем прил. *лети, у току лета.* – Лѐтем сељáци пропáдају од рáботу.

лѐтне свр. *полети мало, покуша да полети.* – Лѐтне нѐколко мѐтра, па пáдне.

лѐтоска прил. *летос, минулог лета;* упор. *летоске.* – Лѐтоска некадá идó да

га трајим.

лётоске прил. в. летоска.

лётрика ж електрика, електрична струја, електрично осветљење. – Упали лётрику, да видимо квó работимо.

лётричан, -чна, -чно електричан, који је у вези са електриком. – Поквари́л ни се лётричан шпóрет.

лету́ перушињџе изр. страшна туча се одиграва (поготову међу женама).

летување¹ с гл. им. од летуе, проводи лето на одмору. – Нашиви ишли́ на летување у Грчко.

летување² с гл. им. од летуе (леми калајем под температуром). – За летување ти трéбе: калај, мишомóр, согсас и квó ти ја свé зна́м.

Лету́нка ж име.

летурђи́ица ж в. летурђи́ица.

летурђи́ја ж в. летурђи́ја.

летурџи́ица ж дем. од летурђи́ја (2); упор. летурђи́ица, литурђи́ица.

летурџи́ја ж **1.** литурџи́ја, света литурџи́ја; упор. летурђи́ја, литурђи́ја. – Чу д им у недељу у манасти́р на свéту летурџи́ју. **2.** обредни славски хлеб који на столу стоји уз славски колач.

лефэ́ктор м рефлектор. – Къдно бéше ратан, онíја одавнашњи́ан, онí им оздóл освéте ероплáни с лфэ́ктори, па и гацају.

лэ́ца¹ несвр. склања, рашчи́шава. – Лэ́цај тој одóтлекај.

лэ́ца² несвр. итуца. – Детéно пá лэ́ца.

лэ́ца се несвр. **1.** губи се, нестáје, одлази незнано куда. – Лэ́ца се овíја замáн нéгде, нé знам ни ја гдé. **2.** уклања се, склања се. – Лэ́цајте се дéца одóвде док сечéм дрва, да не свр́кне нéко дрвó, па да ви уби́је. **3.** клони се, избéгава лоше друштво. – Лэ́цај се од тој дру́ство док је врéме.

леца́ње с гл. им. од леца (се).

лэ́цка несвр. у дем. значењу итуца (о детету). – Дај му да пíне водичку да не

лэ́цка.

леца́ње с гл. им. од леца.

лэ́ча ж бот. лећа, сочиво Eryum lens L. – Лэ́чу вáримó лéти за Свéти Стéван.

лечевíње с омлаћене стабљике леће. – Козé во́ле да едú лечевíње.

лечéвиште с место на коме се сеје лећа, место на коме је те године била лећа. – Лечéвиште смо прекопáли, íскамо да тúј посáдимо зéље.

лэ́чица ж хип. од леча. – Сварí мáлко лэ́чицу.

лэ́ца с анат. рет. лећа. – Удáрило ме преко лэ́ца.

лэ́ши несвр. ћур. посебним ножем скида масноћу са коже.

лэ́шкори несвр. одмара се лежећи, лешкари. – Јóш си лэ́шкори, јóш слáб.

лэ́шњак м бот. лешник дрво и плод Corylus avellana L.

лештáк м упор. лштак. **1.** лескова шума. – Насечéм прúтје у лештáк. **2.** лесково дрво посечено, лесков штап. – Немóј да ўзнем едбн лештáк, па чу ти покажем.

лешти́јање с гл. им. од лештије (се).

лешти́је несвр. сија, блешти; упор. лаштије. – Слнце лешти́је у наш пенцёр, а од пéнцер лешти́је на плéвњу.

лэ́штије се несвр. сија се, преси́јава се; упор. лаштије се. – Лешти́је се ко тепси́ја.

лж́ица ж в. ложница.

лй́ба несвр. куса, брзо куса неку течну храну. – Узнí ложíцу, па лй́бај, немóј да се срамúеш.

либа́ње с гл. им. од либа.

лй́бе с драги, драга. – Која мóма лй́бе нéма, / Нéка дóјде мéн да лўби (н. п.).

лй́безбе испретурани слогови прилога безбели заиста, наравно, сигурно.

ливáда ж обредни божићни хлеб посвећен ливади.

ливáденце с дем. и хип. од ливада. – Ливáденцето, нéма га ни едну́ ко́су.

ливáдје с земљиште под ливадама. – Испод Локву има мéсто звано Ливáдје.

ливáтка ж дем. од ливада, ливадица. – Из онолку ливáтку докарамо јако убаво сéно.

ливáцко зéље с бот. вишегодишња биљка из фам. Polygonaceae до 120 см високог стабла и дугих листова. Млади листови се употребљавају као људска храна, *штавољ Rumex pulcher L.* и *Rumex crispus L.*

ливáче с дем. од ливада, упор. ливатка.

ливерáнт м лиферант, добављач. – Ливерáнти су се у рат огаздили, они су стáлно поткрацува́ли војску.

ливовéр м в. лавовер. – На Вíдоју Пíле из Лóкву еднó време је лидáл ливовéр на клк.

ли́вт м лифт. – Јá се несéм возíла у ли́вт, ел ако се откáчи...

ли́да несвр. **1.** ландара, клати се висећи. – Лíда какó мóкра полá. **2.** избацује редак измет. – Рúјка се напáсла нéку траву, па почéла да лíда, замáлко ме тéше улíда. **3.** дува лаган ветрић. – Лíда ветр́к од Цáрову гла́ву. **4.** трчи као на крилима да све леприша на њему. – Само лíда преко поље.

ли́да му пáмет изр. двоуми се.

ли́да с óчи изр. играју му очи као на зејтину.

ли́дав, -а, -о који није истрајан, непостојан (о човеку). – На њéг се не смé повéри óзбиљна рáбота, ел óн је лíдав.

ли́дало с оно што се клати. – Лíда какó лíдало.

ли́далце с дем. од лидало. – На детé на кáпичку пришито нéкво лíдалце, па му лíда док мрда с главíчку.

ли́дање с гл. им. од лида.

ли́дне свр. и трен. **1.** залеприша, лепринe. – Видó ко е лíдну мáрама кьд пројдé. **2.** одлети, изгуби се. – Зачáс ми лíдну од пáмет. **3.** пропадне (на

изборима, буде смењен, отпуштен и сл.). – Лíднуше му крáци. **4.** прелети погледом. – Óчи му лíднуше на тúј стрáн, óдма смо знáли да е тáм скúтано. **5.** у тренутку избци редак измет. – Вáрди се да те не лíдне крáвата. **6.** пирне ветрић. – Лíдну ветр́к од Јáблен. **7.** баџи, добаџи нешто што ће залепришати (део одеће, тканину и сл.). – Лíдни ми тíја цéнпер. **8.** нехотице попије више него што је потребно. – Лíднуло му винцé, па му одебелéл езýк. **9.** сипа више него што је намеравао. – Бьђи млекóто да подéлим едн́кво, онó ми лíдну вíше код тéб. в. че ти лидну краци.

ли́днуше му крáци изр. готов је, пао с положаја, пропао.

ли́же дúпе изр. удворички се понаша према коме.

ли́зне свр. попије мало алкохолног пића. – Лíзнеш ли пóнећипут од рећíјицуту, ел не?

лизýје несвр. пије помало алкохола пића. – Винцé си пíнем помáлко, а рећíју не лизýем.

ли́ј, -á, -ó **1.** који је склон да се искраде и иде у штету (о стоци). – Вáрди онúј лијú овцу да не íде у штéту. **2.** који је склон да превари, подмукао (о човеку). – Тóј е лијó чeљачé, припажúј си се од њéг.

ли́јó прил. необично, чудно, с осећањем празнине, с осећањем да неко или што недостаје. – Дóјде ми лијó без њéга, дако се свьћи дьн кáрамо. – Јá вíдим неквó ми лијó, ал нé знáм квó е.

ли́ка¹ ж лико. – Узéл да гúли лíку од врбú.

ли́ка² ж лепота, леп изглед. – Нéче ви нáша девóјђа, / Нестé е лíка, прилíка (н. п.).

ли́ли узв. за изражавање чуђења, изненађења; упор. леле, лелће. – Лили, колкó си пáре íмаш!

лим́ц м бот. крупник (врста жита) л. једнозрнац *Triticum monoccosum L.*, л.

двозрнац Triticum dicocum Schrk., *л.*
дугозрнац Triticum polonicum L.

лими несвр. *мили мноштво, гмиже мноштво.* – Окол њега само лиму бробинци. – Лиму црвје.

лимне свр. *крене одједном небројено мноштво.* – Чим отворише границу (погранични сусрет) оно лимну народ преко оној поље, с обе стран.

Лимонка ж *име.*

лингѹра ж *кашика; упор. ложка.* – Къд смо на косилбу, па нема вода, ми лингѹре не мијемо, него и само олижемо и туримо у цедило.

линдра несвр. *скита.* – Цел дн лindra по салó.

линдри несвр. *мази, тетoши некога.* – Кво га линдриш, ко да ти е из пазуће испáдал.

липав, -а, -о *који је ороноу; трошан.* – Млого е мучан бил у младос, па сг къд трéбе да е најмуж, он јадан и липав.

липак м *липова шума, липар; упор. липник.* – Ајд д идемо горе у липак, да праимо малко влашћи качамак.

липáр м в. *липак.*

липарáк м в. *липак.*

липје с зб. в. *липак.*

липне свр. *лине, потече.* – Липне крв из нóс.

липне се свр. *прилепи се, приљуби се.* – Липне се уз мэн, не мóg се откáчим од њу.

липник м в. *липак.*

липовина ж *фиг. особа нестабилног карактера, врдалама.* – С туж липовину не мóg тí да урабóтиш ништа.

липóтина ж упор. *липцотина.* **1.** *оно што је липсало.* – Зачушкајте туж липóтину. **2.** *оно што је дошло до липсавања, што је мршаво и слабо.* – Доклэ чеш да прэзаш туж липóтину?

липсување с *гл. им. од липсуе.* – Дошлó до липсување.

липсуе несвр. упор. *липцуе.* **1.** *растаје се с душом, липсава.* – Мáченце

придавíли кúчичи и ене га сг липсуе. **2.** *скапава од посла и умора.* – Липсуемо од рáботу и пá ништа.

липтер м зоол. *лептир* Lepidoptera. – Упролет íма млóго убави липтери.

липтери м мн. *крилица на врху ексера која није отсекла машина приликом образовања врха ексера.* – Овија румúnсћи ексери, скóро сваћи íма липтери.

липцóтина ж в. *липсотина.*

липцување с *гл. им. од липцуе.*

липцуе несвр. в. *липсуе.*

липче свр. *угине, липше.* – И оној пíле че, изглéда ми, да липче

липше свр. **1.** *угине (о животињи).* – Липсáла на Вáнчу кобíла. **2.** у пеј. значењу *умре.* – Мúчи се и не мóж да липше, душá нече да излэзне.

лис м (мн. *лисје и листови, уз бр. листа*) **1.** *лист биљке.* – Церóв лис не тóлко úзокол рéпкав, ко на границу. – Тíкве íмају голém лис, а крáставице пóмал. **2.** *листасто сечиво алатке (тестере, рендета и сл.).* – Прéћину ми се лис на бичћíју.

Лисáндрија м *хип. од Александар.* – Причају љуђе да къд је Áлдинчанин, пóсле онија рат, срéтал краља Алексáндра загрíлил га и рéкал: “Тí ли си, Лисáндријо?” и потéрал си волóви: “Áјт, Сíво, áјт”.

лисáц м зоол. *мужјак лисице.*

Лисéј м п. п. *св. пророк Јелисеј, 27. јуна.*

лисес, -та, -то *који има прамен косе или длаке који је по боји различит од остале длаке или косе.* – Окотíли се лисести кúчићи, па еднó зовéмо Лíшко, а другóто Лíса.

лисице ж мн. *две краће рукунице на дрвеној дрљачи или на задњиштима запрежних кола које се спајају за покретну руду или колску расточницу.*

лисичáрка ж бот. *врста јестиве печурке* Cantharellus ciborius Fr.

лисиченце с младунче лисице. – Дећа увати́л лисиченце, па га донéл до́м да га ви́де њи́гови уну́чичи.

лисичји óпаш м 1. *реп лисице.* – Големо́ е то́ј ко лисичи óпаш. 2. бот. *трајна зеља́ста биљка из фам. Boraginaceae висока 15 до 30 ст, плавих цветова.*

лисичка ж. дем. и хип. од лисица, млада лисица.

лисичко м мушки род створен према женском роду “лисичка”. *Јавља се у надимцима Лисичко и породичним надимцима Лисичковци.*

ли́ска ж 1. дем. од лис. – Неда́ва ли́ска да па́дне на њéг. 2. *плитка земља у брдовитом пределу испод које је камен или лискун.*

ли́сковача ж обрштена грана лисника; упор. лисковина. – Ли́сковаче ту́римо на дрвни́к, па се зи́ми грéемо на њи́. – Кљу́цни не́ку ли́сковачу, си́не!

ли́сковина ж в. лисковача. – Їмамо и ла́нше ли́сковине за греја́ње.

ли́сковине с много ситних лисковина. – Откара́мо ли́сковине́то пред каза́ницу, да печéмо ре́ђију на њéг.

ли́сник м купасто саденута шума за точну исхрану. – Та́м по Свéти Илји́ју по́чнем да сечéм шу́му за ли́сник и насечéм за три́ ли́сника. – У вр́ ли́сник се забодé една́ заши́љена ра́совача, да га ве́тар не отклóпи.

листа́к м зб. од лис. – Згреби́ ти́ја листа́к, па га нату́рај у ко́ш.

листе́к м дем. од лис, листић. – Винанц брóи стру́кови дувáн на дувани́ште и вели́ да ни ед́н листе́к несме́ да оста́не код те́б, све́ мо́ра да се предаде́ у мо́нопол.

листе́нце с в. листьк. – Едно́ листе́нце му се закачи́ло за шаши́р, па му ли́да.

листе́ње с гл. им. од листи.

листетина́ ж ауг. од лис. – Покре ре́ку растé не́ка трава́, а има листетине́ ко амре́ли големе́.

ли́сти несвр. 1. *креше гранчице лиснатог дрвета.* – Листы́ те́ј голéмете гра́ње, па то́ј што си слисти́л ўбаво да исты́кмиш. 2. *једе све што му се да, много и халапљиво једе;* упор. листри. – Ли́сти квó дова́не.

листи́на ж камен или лискун који се налази испод плитке обрадиве земље; упор. лиска.

листи́ч м дем. од лис (1). – Листы́ч, по листы́ч, и набéре се гамилка за ја́ренце.

листи́чи м орнаментни мотив на двопређним чарапама.

листорáк м зб. од лис, много лишића; упор. листурак. – Штó не запáлиш ти́ја листорáк?

ли́стрење с гл. им. од листри.

ли́стри несвр. в. листи. – Къд ли́стриш, ре́дом сва́ку гра́нђу тре́бе да оли́стриш, а не да ти оста́јују шуманчи́чи. – Ли́стре ко гусéнице.

листура́к м в. листорак. – Разлетéл се листура́к на све́ стране́.

ли́т, -á, -ó који је једноставан и реда, који је ткан у два нита на домаћем ткачком разбоју. – Ова́ј ми бóшча литá, а чмам ја́ и поубаве.

литáк м 1. *женска вунена хаљина до лисцова, ткана на лито.* 2. *онај који је ћосав.*

ли́тар м узан женски појас, ткан као тканице, који се носио преко сукнене хаљине и закопчавао павтама. – С ли́тар су се опасува́ле, овéј озгор Белокрíлће, преко сьб́н.

лити́јаш м учесник литије.

литика́р м венац који један од учесника литије носи у литији.

ли́тка несвр. 1. *покушава да лети.* – На ти́че било прелóмено крило, па смо га ми́ лечи́ли и ене́ га сьг ли́тка по со́бу. 2. *лаганао се лелуја.* – Ли́тка барја́ченцето. 3. *пирка ветрић.* – Од пла́дне по́че да ли́тка не́ћи ветрýк.

литка́ње с гл. им. од литка.

ли́тне свр. 1. *полети, кратко полети, летне.* – Ли́тну ед́нпýт, па ошампýт и

одлете. **2.** прескочи, лако прескочи. – Къд ме појуріше, ја літну преко дувар и утэко.

литó прил. на једноставан, једнострук начин, у два нита (о ткању на ткачком разбоју). – Исткála сам га литó.

літра ж в. режњика. – Літре тўрамо на кола къд вóзимо снóпје, сéно и слáму.

літра ражњáча ж в. режњика.

літра ражњáчара ж в. режњика.

літриште с једна струка литре. – Літришта трéбе да су од ліповину, да су лака.

литурђица ж в. летуришица.

литурђија ж в. летуришија.

лицé с страна земљишта окренута сунцу, југу. – Нáша кућа е у лице, а њíна дóјде ўмртвин.

личáив, -а, -о прикладан, згодан, подесан.

лічан, -чна, -чно који је леп, наочит. – Лічан ти, морі, младожењата, бóк те убил.

личéање с гл. им. од личи.

личéнце с дем. и хип. од лице facies. – И стўри Бојана бел превéз, / Сíну Бојане личéнце (н. п.).

лічи несвр. улепшава, краси. – Ел га ліче пўшће и палáшће, / Ел га лічи лўба Анђеліја (н. п.)?

личí несвр. **1.** доликује. – Не личí на стáрога човéка дó иде по седéње. – Личéало, не личéало, ја га текá напрай. **2.** лепо пристаје, даје леп изглед. – Јáко ти личí у шашíрат.

ліцба ж заст. порука, вест. – А ја нóсим ліцбу у вилáјет, / Да се стáре мајће не нáдају, / Да се млáде лўбе удáвају (н. п.). – Ѐзлете сóкол из града, / Ѐзнесе ліцбу на крило (н. п.).

ліша ж бол. болест коже, лишáј lichen. – У пролét, къд нéма квó да се едé и къд се пóсти за Велигден, децá издóбíвају лішу.

лішав, -а, -о који има лишу. – Сцéпени, глáдни и лішави, таквí смо бíли.

лишајвица ж бот. вишегодишња бусенита биљка из фам. Crossulaceae висока 5 до 18 ст. Употребљава се за лечење лишáја Sedum album L.

лишина ж мања површина на којој ништа не расте. – У ливáду се појавíле лишинé. – Кóсе му опáдају на лишинé.

лишинка ж дем. од лишина. – Да нáјдемо нéку лишинку, па да прóстремо да ручúемо.

Љм м брдашице у селу Врбици.

Љн рет. в. Лм.

лобода ж бот. једногодишња биљка из фам. Chenopodiaceae лобода питома Atriplex patula L.

лободíна ж в. лабадина. – Віла лободíна.

ловéње с гл. им. од лови. – Ѐма врéме за ловéње.

лóви óд очи изр. подложан је урокљивим погледима.

лóви се несвр. хвата се, пасује на одговарајућем месту неки (резервни) део. – Овај се мáтица не лóви на шрáвав.

лóвне свр. и трен. у дем. значењу улови. – Чéкам га да га лóвнем на лице мéсто.

ловокрáца м ловокрадица. – У њíно салó има ед́н ловокрáца.

ловокрáца ж ловéње дивљачи у врéме забране лова. – Нéћи лови́је йду у ловокрáцу.

ловци́ја м ловац. – Ловци́ја йде по пшéшку пáмет.

ловци́ка ж мачка која усрдно лови мишеве. – Нáша Мíка (онá мáчка) е стрáшна ловци́ка.

ложи́вница ж радионица у којој се прегледају и поправљају локомотиве, ложioniца. – Óн дóјде машини́стер у желéзничку ложи́вницу.

ложи́ца ж **1.** кашика; упор. лжица, лжица. – Мí виљúшће рéтко корíстимо, већíном си кúсамо с ложи́це. **2.** мерица за ујам кашикастог облика и количина коју захвата таква мерица. – Уј́м ти е

две ложнице од врѣчу. **3.** дрвени језичак на маљу ваљавице, уграђен одоздо.

ложичка ж **1.** дем. од ложица, кашичица. – На ножичку по ложичку (пчела). **2.** анат. држак грудне кости човека sternum. – Болí ме мешíна под ложичку.

ложичњак м кутија у којој се чувају кашике или врста чивилука о који се вешају кашике. – Ложнице по ручк да се туре у ложичњак.

лојжља м послужитељ на свадби који води рачуна да придода гостима јело и пиће кад понестане.

Лозан м село у општини Сврљиг.

Лозанац м становник Лозана, онај који је пореклом из Лозана.

Лозанка ж становница Лозана, она која је пореклом из Лозана.

лозанџи, -ска, -ско који припада Лозану, који се односи на Лозан.

лозиња́к м гомила посечене винове лозе. – Требе да изгоримо онíја лозиња́к, да се не па́те зми́је у њéга.

лозиње с посечени леторастии винове лозе. – За Ђурђовдан јáгње печéмо на лозиње.

лозица ж **1.** дем. и хип. од лоза, винова лоза. – Посадíмо нéколко лозице, кóлко да íма за зобáње. **2.** нежни, танки изданак при врху винове лозе, спирално увијен, којим се она хвата за жицу или колац. **3.** дем. од лоза (порекло, сој). – Лозицу ти твоју поквáрену. **4.** орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.

лозјанска ружа ж бот. дуговечна зељаста, врло украсна, биљка из фам. Iridiaceae. Омиљено цвеће нежних, плавих цветова и сабљастих листова, перуника Iris germanica L.

лозје с **1.** виноград. – Вéч е врéме да се прска лозје. – Íдемо у лозје да бéремо грóзје. **2.** обредни божићни хлеб посвећен винограду.

лозјенце с дем. и хип. од лозје (1). –

Íмамо еднó лозјенце на Џервín, еднó у Делбáрију.

лозјиште с ауг. од лозје (1), стари виноград који је већ престао да рађа или напуштени виноград. – Онóј лозјиште нáзиму да се прерíља, па да се посáди нóво.

лојав, -а, -о **1.** који садржи доста лоја. – Íма коí воле да едý лојаво мéсо. – Варивóто лојаво, а лојат се стегнóл озбрд. **2.** који је замазан, испрљан лојем. – Протрљај га с лојаву крпу.

лојбк м дем. од лој, мала количина лоја. – Нé лоше да га намáжеш с лојбк, íма да одмекнéе.

лојзе с в. лозје.

лојина ж ауг. од лој. – Тúrчине, мóре, будáло, / Какó чу да лéгнем до тéбе, / Къд твоја душá задíша, / На туја óвчу лојину (н. п.).

лојтра ж в. режњика.

лојтрица ж дем. од лојтра. – На фрézину приколицу, са странé, да напраíш лојтрице, да си мóж превезéш квó ти трéбе.

лојчбк м в. лојбк. – Тóј мањуе кьд се намáже сьс зајчи лојчбк.

лојчица ж в. лојбк. – Волим кьд мéсо íма мáлко лојчицу, тѓг пóблаго.

лока несвр. **1.** лоче. – Кúче не пíе вóду кáко овцá, онó лока. **2.** пије алкохолна пића у неумереним количинама. – Штó тóлко лóкаш, кьд знáеш да га не мóж нóсиш?

локање с гл. им. од лока. – Дóста, бре, тóлко локање, па це опíеш ко свиња.

лóква ж в. локвина (1). – Салó Лóква е настáло покре еднó лóкву на Дóљњу Чóјницу, затóј се и зовé Лóква.

Лóква ж село у општини Књажевац.

Локванац м становник Локве, онај који је пореклом из Локве.

Локвaнка ж становница Локве, она која је пореклом из Локве.

локвaнџи, -ска, -ско који припада Локви, који се односи на Локву.

лѠквина ж **1.** *мало језерце (више баруштина) у брдовитом пределу.* **2.** *удубљење на путу у којем се сакупља вода за време киша.*

лѠкма ж *увојак косе, локна.* – Навртела лѠкму на чалѠ.

лѠкман м *нерадник који радо једе и пије на туђ рачун.* – Подвати́л се та́м с не́кви лѠкмање, па све́ живо поѠдоше и попи́ше.

лѠкне свр. **1.** *једномхвати језиком воду и унесе у уста (о псу, мачки и др.).* – Бројл сам, кѠче лѠкне вѠду пѠт пѠт, па погледа лѠво, дѠсно, па па настѠи да лѠка. **2.** *попије алкохолно пиће у већој мери.* – ДобрѠ си лѠкнул. **3.** *лине.* – ЛѠкну крв из онуј рану ко на шајтѠв.

локопѠндра м *пијаница и расипник.* – Тога локопѠндру е́дино да вржеш, друго ништа не помага.

лѠмав, -а, -о *који је мекан, лабав, који није чврст.* – ТакањѠто ми испѠдло лѠмаво, дако сам га, чѠни ми се, чврсто збѠвала. – ЛѠмав е тија чѠвѠк, н Ѡме Ѡн да подвикне.

ломѠк м **1.** *ситна, поломљена и изгажена конопља која је остала на конопљишту после брања конопље; упор. ломоњак и лоњак.* – Чу д Ѡм да збѠрем онѠја ломѠк. **2.** *гране, дрвеће и остало што је поводња избаѠила на обалу или закачила за приобално дрвеће.* – ЗбѠрамо ломѠк за Ѡгањ.

ломѠн м **1.** *шибљак, шибљак уз обалу.* – ВѠра ти се сѠг удава, / ЛомѠн јој је рѠчни дѠвер, / БѠла риба војно вѠрно, / А маѠица зла свѠкрва (н. п.).

ломѠње с *шибље, трње.* – ДѠчје ломѠње у Папратну (топ.).

лѠмбер м бот. *лорбер* *Laurus nobilis* L.

лѠмје с в. *ломање.*

лѠмка ж в. *клоцање.*

лѠмка несвр. *чује се како се клати нека течност у суду.* – Пази да не лѠмка млѠго, да се не размѠти!

лѠмка се несвр. в. *клоца се.*

ломкање с в. *клоцање.*

лѠмне свр. в. *клоцне (1).*

лѠмоњѠк м в. *ломак.*

лѠмот м *брз али пригушен говор.* – Чуе се оздѠл неѠи лѠмот.

лѠмѠти несвр. *прича много и брзо.* – КуѠ млѠго лѠмѠти, мѠлко казуе.

лѠндра ж *задебљање на концу.* – Преди́ мѠзно, а не да праѠиш лѠндре.

лѠндрав, -а, -о *који има задебљања, који није раван и гладак (о концу).* – Овија се лѠндрав конѠц не мѠже удѠне у иглу.

лѠнченце с дем. *од лонче.* – КѠд јѠтром пуштам Ѡвце даду́ ми у лѠнченце сирињѠце и комѠтѠк лѠб и тѠј ми е.

лѠнца ж **1.** *руља, група скитница и беспосличара.* – ДѠле од КлѠћерницу Ѡде нека лѠнца с барјаѠи. **2.** *гунгула, метеж, нестабилно стање.* – На нас не трѠбе ниѠкаква лѠнца сѠг.

лѠнца се несвр. *скита се беспосличѠи.* – ГдѠ ли се лѠнцаш и дѠн и нѠч, да ми е да знаѠм?

лонѠање с гл. им. *од лонѠа се.*

лоњѠк м в. *ломак (1).* – НѠно, квѠ чу да рабѠтим с овија лоњѠк?

лѠпа несвр. *једе халапљиво, једе као свиња што једе тесто; упор. лапа.* – На свињу сѠпем гу́сто замѠшено и она само лѠпа. – РиѠта лѠпа качамак.

лопѠвина ж в. *љопавина.*

лопѠње с гл. им. *од лѠпа.*

лопѠр м в. *круг.*

лопѠтѠра ж *преслиѠа која обликом подсеђа на лѠпату.*

лопѠтѠтина ж *ауг. од лѠпата.*

лопѠтка ж *дем. од лѠпата.*

лѠпка¹ несвр. *нека течност или што друго Ѡуља се у затвореном суду и производи одређени звук, муђка.* – ЕвѠ чуѠм како ти лѠпка пѠмет. – КвѠ лѠпка у крѠгаѠат?

лѠпка² несвр. *у дем. значењу лѠпа.* – ЛѠпкај, сѠне, лѠпкај, да ми се налѠпкаш, па да порастѠш.

лопкање с гл. им. *од лѠпка.* – ЈѠ

поклáтим шу́лето, ал се не чу́е лопка́ње, остáло празно, жена.

ло́пне¹ свр. *поједе у једном залагају*. – Узе јајце и ло́пну га оде́днпугт.

ло́пне² свр. *љуљне се нека течност у суду када се овај помери, мућне*. – Мо́ре, ло́пну не́што у крчаже́то, не да не́ма ни́шта. **3.** *поразмисли*. – Ло́пни ма́лко с паметѣ́т.

ло́пне с гла́ву изр. *мућне главом*.

ло́пот м *шкрипа и тандркање кола*. – У́есен кд су бе́рбе низ Пади́ну се чу́е са́мо ло́пот, ел су ко́ла претова́рена.

ло́чница ж фиг. у пеј. *значаеју крчма*. – Ве́чером се зби́рају до́ле у ону́ј ло́чницу, па по́сле изла́зе пија́ни, а не́ћи се и по́зам ва́љају.

ло́шо прил. *на рђав начин*. – Ло́шо си га напраи́л. – Ло́шо ти се пису́е.

лошотѣ́ја ж **1.** *невоља, несрећа*. – Запа́дли смо у голему́ лошотѣ́ју, не знам ко́ це изба́имо. **2.** *в. лошотиња*. – Не мо́гла да га проми́не тај лошотѣ́ја.

лошотѣ́ња ж *болест*. – Напа́дла га не́ка лошотѣ́ња и не́ма му ле́к.

лошотува́ње с гл. *им. од лошотуе*.

лошоту́е несвр. **1.** *болује, побољева*. – Питу́еш квó рабóти де́да, ене́ га лошоту́е. **2.** *тешико живи, живи у сиромаштву и невољама*. – Ја́ сам за мо́ј ве́к лошотува́ла и лошотува́ла, добро́ несѣ́м виде́ла.

лубе́диња ж *шаљ. лубеница, нит је лубеница нит је диња, лоша лубеница, лоша диња*.

лубенича́рка ж *врста крушке која је унутра црвена*. – У Во́јин пото́к има́ло е една́ лубенича́рка, па кд ко́симо ми́ дова́чамо та еде́мо.

лубени́чје с бот. *трајна зељата биљка из фам. Rosaceae висока до 80 ст. Цветови су ситни, зелени и црвено прошарани, скупљени у густе јајасте цва-сти, дињица, лубеничица Sanguisorba minor Scop.*

лубени́чичка ж *в. лубенче (1)*.

лубени́чка ж *в. лубенче (1)*.

лубе́нче с **1.** *дем. од лубеница, мала лубеница; упор. лубеничка, лубеничичка*. – Ко вели́ш, да кúпимо едно́ лубе́нче? **2.** *фиг. једро, чврсто, заобљено створење*. – Девóјче ко лубе́нче. – Пра́сци ко лубе́нчичи.

лу́втер м *горње, мање прозорско крило за проветравање*. – Нбчу ни лу́втери седу́ отво́рени.

луvtи́ра несвр. *проветрава, луфтира*. – Сѣг чу да лувти́рам ову́ј со́бу, па ако ви е зимá, ви прејде́те у друго́ву.

луvtи́ра се несвр. *проветрава се*. – Од квó се, морí, то́лко лувти́раш?

луvtи́рање с гл. *им. од лувтира (се)*.

лу́г м *равно и муљевито земљиште поред Тимока*. – Што се у Лу́г ро́ди, то́ј на дру́го ме́сто не мо́же.

Лу́да сре́да ж п. п. *прва среда Великог поста*.

луда́ја ж бот. *врста отровне гљиве, лудара Boletus satans Lenz.*

луда́јник м. *в. тиквеник*.

лу́дбалон м *луфтбалон*. – Гледа́ли смо у шко́лу како́ Нико́ла Самáрција пу́шта лу́дбалони.

лу́дница ж (поред значења: *душевна болница*) *фиг. гужва, метеж, општа туча*. – Изанпугт се на́праи лу́дница, не зна се кúј кугá уда́ра.

лу́дос м *лудост, неозбиљност*. – Докле́ че да трай́ тија тво́ј лу́дос?

лудува́ње с гл. *им. од лудуе*. – Доста е било́ лудува́ње, вре́ме е да се сми́риш.

лужьк м *дем. од луг, мала равница поред реке*. – У лужькѣ́т, гдето гради́нете.

лужа́ње с бот. *ранопролећна зељаста биљка из фам. Liliaceae која се употребљава као зачин и јело, црембуш Allium ursinum L., упор. левурда*.

лу́ка ж *равно и муљевито земљиште поред реке или потока*.

лукави́чав, -а, -о *који има облик главице лука, главичаст*.

лука́рник м *простор у дворишту где*

се утрављује прази лук. – Донеси лук из лукарник.

Лукова / Луково ж/с село у општини Сврљиг.

Луковац ж становник Лукова, онај који је пореклом из Лукова.

луковѝње с суво лишиће главице црног лука. – Перашће чинимо и у луковѝње, нема се отрљују, а и убаве су.

Луковка ж становница Лукова, она која ја пореклом из Лукова.

луковѝни, -ска, -ско који припада Лукову, који се односи на Луково.

лула ж **1.** бакарна цев ракијског казана кроз коју протиче ракија. – Погле на лулуту да л потекло. **2.** цев на чесми из које тече вода. – Чешма на две луле.

лулење с гл. им. од лули.

лули несвр. **1.** успављује љуљушкајући. – Лули тетка нејака Ивана, / Бш га лули голем да порасте, / Да преотне краљу краљевину (н. п.). **2.** спава (о детету). – Ајде, синче, да лулиш.

лулица ж **1.** бот. в. сунбул *Nyacinthus orientalis* L. **2.** леденица која виси са стрехе. – Къд смо били деца ми отћинемо лулицу, па ју лижемо. **3.** дугачка, шарена бомбона у облику танке луле. – Оч ли да ти купим лулицу?

лумав, -а, -о који је тром, лењ.

лумба несвр. (у изразу тумба-лумба) лупа, удара. – Тумба-лумба швиќаља, / Нема свадба никаква (н. п.).

лумпур м **1.** битанга, бараба. – Мецу данашњу младињу има доста нерадници и лумпури. **2.** онај који се је угојио од нерада.

Луна ж име.

лу́нса несвр. скита и беспосличи. – Лу́нса негде, кјј ти знае гдѣ.

лу́нса се несвр. скита се и беспосличи. – Докле че се ти, битанго една, лу́ншаш, што се не привачаш за неку послу?

лу́нсање с гл. им. од лунса (се).

лу́нка ж в. лука.

лу́нав, -а, -о **1.** који има смеђе пеге по лицу. – Рада е ко девојче јако билá лу́нава, по́сле по не. **2.** који има трагове прележаних богиња по лицу.

лу́ње ж мн. **1.** мрке пеге по лицу. – Убаво му стоју лу́ње. **2.** трагови прележаних богиња по лицу. – Остале му лу́ње од бођиње.

лупа́ч м учесник у комишању кукуруза. – Кночи че да имамо лупачи, требаче да се сваре корење.

лупеница ж шушка која обавија кукурузни клип.

лупење с **1.** љушићење кукуруза, комишање; упор. лупења. – На лупење се зберу момци и девојђе, па лупе, па поју, па се ша́ле. **2.** доба године када се љуштити кукуруз. – Бш некако у лупење дојдоше та ме запросише.

лупења ж в. лупење (1). – Кночи че да буде лупења код Десимира, оч ли д имо?

лупи несвр. скида кору или лишиће које обавија плод. – Она лупи конпир за ручк, а он лупи корен да опече.

лура несвр. скита, лута. – Немој млого да лураш там, овам, да те не пребије нећи.

лурње с гл. им. од лура.

лурне се свр. зачас одлута, нестане. – Лурну се негде и по́сле малко ете га носи пине пазуће с краставице.

лутће ж стање онога који није психички стабилан. – Дошле му лутће.

лучк м дем. од лук. – Ситно нарежем лучк, па га турим да се пропржи.

Луче с име умиљатом јагњету.

лучење с гл. им. од лучи. –

Припуштање и лучење, тој текá иде.

лучи несв. **1.** оваја јагњад од оваца, теле од краве и сл. – Лучим јангци и затварам и у ко́чак. **2.** оваја из стада своје овце од туђих.

Љ

ља̀штрица ж бол. мала бубуљица или плик на језику који траје 24 часа; упор. лаштавица.

љеља ж тетка.

љепа несвр. **1.** удара некога отвореном шаком по неким деловима тела. – Љепа детé по голо́ дупе. **2.** удара некога каквим мокрим предметом (крпом, чарапом и сл.). – Узéла да га љепа с мокру бошчу. **3.** набацује неку житку масу на што. – Љепа бла́то на дүвар, да га ома́же и зати́сне дүвђе.

љепа се несвр. **1.** удара се отвореном шаком по меснато́м делу тела. – Љепам се по образи́, да се разбу́дим. **2.** леже не бирајући место где ће лећи. – Тькџв пијан љепа се гдé стигне. **3.** прља се блатом и сл. – Кьд малтерисуеш дүвар немóј се млого љепаш, ел ја́ немам сапун да те перем.

љепање с гл. им. од љепа (се). – Љепање сьс ша́ку по голо́ дупе.

ље́пне свр. **1.** удари отвореном шаком. – Кьд те љепнем чéш да сэднеш. **2.** ба́ци неку житку материју на што или на кога. – Љепну га с бла́то по́ очи.

ље́пне се свр. **1.** удари се отвореном шаком по меснато́м делу тела. – Љепне се по обра́з да уби́је комарца́. **2.** ба́ци се свом својом тежином на нешто да би легао. – Љепне се под сли́ву на мокру зéмљу, па се по́сле жа́ли да га бо́лу кочи́не.

љига ж (мн. љи́ђе) **1.** слуз која течe из уста, бала, слина. – У комшилџк замириса роштилџ, мéн потéкоше љи́ђе. **2.** слуз којом је обавијено тело живе рибе. – Риба се ву́за из ру́ће затóј што има љи́ђе. в. иду му (ми) љи́ђе.

љигав, -а, -о упор. љиждрав. **1.** који испушта љиге из уста. – Прéцве е љигав, грóзан до́јде. **2.** који клизи из руку зато што има љиге по себи. – Сом је

млого љигав, не мóж га држи́ш у едну́ ру́ку, има ти испáдне. **3.** који нема ни поноса ни достојанства. – Љигав човéкат, не допа́да ми се.

љигава трава́ ж бот. уствари дрво-лики шиб из фам. Rhamnaceae висок 2 до 3,5 т љиговина Rhamnus fallax Bois.

љига́вење с гл. им. од љигави (се).

љига́ви несвр. **1.** испушта бале из уста и носа. – Лéкни га одб́гле не мóg да глéдам ко љига́ви. **2.** у пеј. значењу: љуби.

љига́ви се несвр. прља се љигом. – Ма́ни ти да чи́стиш те́ја ри́бе, да се не љига́виш.

љигаво прил. на љигав начин. – То́ј ми на мéн до́јде љигаво, да му се то́лко кла́њаш.

љигавче с мала кецељица која се веже детету око врата да се не прља док једе или да му штити одећу од бала (љига) које испушта из носа и уста.

љиждрав, -а, -о в. љигав.

љизгав, -а, -о који је клизав. – То́пи се снéг, па пúтат млого љизгав.

љизга́вење с гл. им. од љизгави.

љизга́ви несвр. чини клизавим, љизгавим. – Немóј се ми́неш пред врата́, да не љизга́виш, мóш се не́ћи ву́зне.

љизгавица ж лапавица, клизавица. – По ову́ј љизгавицу ни́ти е да прéзаш ко́ла, ни́ти са́не.

љи́је несвр. **1.** лије, пада (о киши). – Љи́је ћи́ша вéч три́ денá. **2.** врло пажљиво, уједначено и квалитетно ради неки ручни рад и сл. – Не́ да га чé, него га љи́је. – Плетé га, ко да га љи́је.

љи́љак м **1.** бот. дрвенаста биљка из фам. Olegaceae јоргован Syringa vulgaris L. **2.** зоол. слепи миш Chiroptera.

љи́љаков, -а, -о који припада љиљаку, који се односи на љиљак. – Љиљáкова шу́ма (топ.). – Љиљáкова дүвка (топ.).

љиља́чје с место где љиљак расте у великим количинама, љиљакова шума.

љиљчи́ч м дем. и хип. од љиљак (1). – Набѣри си љиљчи́ч, да си ту́риш у ва́зну.

љи́не свр. *нагло потече, лине.* – Óбуши се ја́з, па кѣд љи́ну вода́, замáлко ни тѣше однесѣ. – Љи́ну му крв на нѣс.

љѡ́ка несвр. **1.** *пије, налева се водом (о детету).* – Не љѡкај то́лко водурља́кат. **2.** *пије алкохолна пића преко мере, опија се.* – Љѡка квѡ му до́јде по́д ру́ће и ре́ију и вино́ и пи́во и свѣ.

љѡ́кне свр. **1.** *клоне; онемоћа, кљокне.* – Па́дла слана́ и пипѣр са́мо љѡкнул. – Кѣд остарѣеш и кѣд љѡкнеш, има ли кѡ́ј да те глѣда? **2.** *падне, скљока се.* – Ни́шта му нѣ беше и одеданпѡт љѡкну, свузá се покрѣ мѣн. **3.** *уруши се, скљока се.* – На радичовачку цркву љѡкнул крѡв унѡтра.

љѡ́лав, -а, -о **1.** *који је мекан, који није стегнут (о тканинама и предметима од трикотаже).* – Изатка́ла љѡ́лав ша́јак. **2.** *који је попустљив и добар, који је флегматичан.* – Сини́ша е љѡ́лав, на њѣг свѣ равнѡ.

љѡ́лаво прил. *на љѡ́лав начин.* – Исплѣла га љѡ́лаво.

љѡ́льне свр. у ауг. значењу **1.** *падне, падне и угрува се.* – Љѡ́лноу сам на лѣд и свѣ сам се разбѣл. **2.** *изненадно падне јака киша.* – Кѣд је љѡ́лноуло, састај се нѣбо и земља́.

љѡ́па несвр. *гази по житком блату или расквашеном снегу.*

љѡ́павина ж *лапавица; упор.* лапавина, лопавина, љѡпак. – Гдѣ си крѣнул на овѡј љѡ́павину?

љѡ́пáк м в. *љопавина.* – На овакѡв љѡпáк но́ђе ти не мѡж бѡду сѡве.

љѡ́пне свр. **1.** *падне у нешто меко.* – Ти́ће љѡ́пну нѣкво у блáто. **2.** *падне нешто меко.* – Љѡ́пну мо́кар снѣг.

љѡ́с оном. *узвик за опонашање звука који се чује: а. приликом удара шаком по*

голом телу. – Љѡс по дѡпе. **б.** *приликом нечијег пада на земљу.* – Љѡс нáзам.

љѡ́сак м **1.** *пљусак кише.* – Оdedанпѡт ѡдари љѡсак. **2.** *замљиште поквашено водом и претворено у барице.* – Кѣд се мѡјете не пра́јте љѡсак. **3.** *звук који се чује приликом ударања отвореном шаком по меком делу тела (детињем дупенцету напр.).* – Чѡем тáм нѣћи љѡсак и нѣко ровáње.

љѡ́ска несвр. **1.** *неконтролисано просипа воду.* – Љѡскаш вѡду судѣ рѣдом и пра́иш пољѣвицу, мѡж се нѣћи вѡзне, да се пáдне. **2.** *удара некога отвореном шаком по меком делу тела.* – Љѡска га по дупѣнце.

љѡ́ска се несвр. **1.** *пљуска се водом при умивању или купању.* – Јутром се љѡска по очи сѡс студенѡвѡду. **2.** *удара се шаком по меснатим деловима тела.* – Пред собѡр ѡзне да се љѡска по образѡ да бѡде руменá и ѡбава.

љѡ́скање с гл. им. од љѡска (се).

љѡ́сне свр. **1.** *лагано удари кога шаком по меком делу тела.* – Љѡсни едѡпѡт детѣто да се смѡри. **2.** *падне, падне и добро се угрува.* – Љѡсну на лѣд колкѡ сам дѡг. **3.** *падне киша на пљусак.* – Љѡсну ћи́ша ѡзненаде.

љѡ́сне се свр. **1.** *пљусне се водом по лицу; упор.* љѡсне се (1). – Дѡгнем се, љѡснем се и пу́штам ѡвце. **2.** *удари се отвореном шаком по меком делу тела.* – Љѡснем се по образ да вѡдим ел сам бѡдан.

љѡ́цка несвр. **1.** *пере неки суд изнутра дрмусајући га.* – Љѡцкај крчажѣто да се дѡбро опѣре. **2.** *клати неки суд да установи да ли у њему има течности.* – Ма, љѡцкам га али се ни́шта не чѡе. **3.** *љуља се нека течност у суду и пљуска.* – “Ел љѡцка”? “Љѡцка”.

љѡ́цка се несвр. **1.** *играјући се водом или послујући око воде кваси се.* – Дѣца, немѡј да се љѡцкате. **2.** у пеј. значењу: *умива се.* – Квѡ тѡј, брѣ сѡне, едномѡн љѡцкање, ел тѡј да бѡдеш ѡбав на девѡјђе?

љоцкање с гл. им. од љоцка (се).

љоцне свр. **1.** *дрмне суд са неком течностију да чује њен пљусак унутра и тако установи има ли шта унутра и колико има.* – Љоцни га два-трипут. **2.** *пљусне нека течност у заклаћеном суду.* – Ако не љоцне ништа, значи празно е.

љоцне се свр. **1.** *в. љосне се (1).* – Ја се не мијем млого, љоцнем се два-трипут, доле на поток. **2.** *пљусне се течност у суду кад се овај заклати.* – Гледал сам у биоскоп кд су онџа возџли неџи теџнос, па ако се љоцне џма да исплодџра.

љубеник м *обредни славски хлеб који гости љубе кад дођу на славу; упор.* љубисав (2), љубисов.

љубенце с дем. и хип. од љубе, драга, драги – Ја си џмам љубенце, / На осам, девет чџвлика (н. п.).

љубџсав м **1.** *славски колач.* **2.** *в. љубеник.*

љубџсов м *в. љубеник.*

љубовник м *љубавник, драган.* – Женá му полџк одврзáла тџквицу од грбџну, па ју приврзáла на њојнога љубовника.

љубос м *љубав.*

људи несвр. **1.** *чисти жито на решету или ветру.* – Дњџс људим жџто за семе, а јутре чу да људим за у воденицу. **2.** *сређује заклану животињу.* – Узел да људи прáсе.

људи се несвр. *спрема се, дотерује се.* – Људи се за на свáдбу.

љуђе м *мн. од човек, људи; упор.* љуђи. – Не мџж тџ тџ сам, за тџ трџбу љуђе. – Љуђе че те помџгну колкџ мџже.

љуђи м *рет. в. љуђе.*

љуђџчи м *мн. дем. и хип. од љуђе; дечаџи који јџи нису постали одрасли мушкарџи.* – Ёј, бáбини љуђџчи.

љуљ¹ м *бот. а. врат Lolium temulentum L., б. енглеска трава Lolium perenne L.*

љуљ² м **1.** *пут од једне највише до*

друге највише тачке при љуљању на љуљашици. – Мџмци, дозволџте на дџду сáмо едџн љуљ, да се поцџтим на млáдос. **2.** *снажан ударац песницџм по некоме.* – Љуљ с песницџу и џн пáде.

љуљашка ж *в. љуљџа (3).*

љуљне свр. **1.** *заљуља, заџише.* – Љуљни детџто неџи пџт, да не ровџ. **2.** *снажно удари.* – Љуљну га с песницџу едџн пџт и ўспа га. **3.** *тресне о земљу.* – Увáти овнá за рџзи и љуљне га осам. **4.** *падне.* – Кџд сам љуљнул, свџ сам се здробџл. **5.** *груне, пукне.* – Кџд љуљне тџп, мџ се зџџемо у џушџ и не знамо да л че ни погџди, ел нече. **6.** *падне снажна киша.* – Љуљну еднá џиша и загужџви сенџто надџле.

љуљне се свр. **1.** *њихне се, џихне се који пџт.* – Пуштџи и мџн да се љуљнем на твојуту љуљџу. **2.** *затресе се уздрма се.* – Кџд пáдне гранáта, куђа се љуљне. **3.** *посрне, занесе се у ходу.* – Ёде и шевџли, чáс се љуљне на овџј стрáн, чáс на онџј. **4.** *легне баџивџи се на што.* – Љуљне се на крџвет са свџ дрџе.

љуљџа ж **1.** *љуљашка од тканине у којџ спавају и у којџ се носе сеоска деца.* – Мáти се јутром уврже у љуљџу сџс детџ и отџди на копáње, љуљџуту тáм врже за орџј и ўзне да кџпа. **2.** *љуљашка којá се о Покладама, а и иначе, везује за јáку грану великог дрвета, на којџ се љуљају момџи и девојке.* – Вржемо љуљџу за Димџтријџн орџј, па се цџл дџн љуљáмо. **3.** *примитивни жичани мџст преко реке којџ се јáко љуља док се преко њџга иде; упор. бесиљџа, вешалџа, љуљашка. **4.** *фиг. судбџна.* – Којá те љуљџа заљуљáла, онá че те и дољуљá.*

љуљчáрка ж *платнена, квадратна носиљка са врџцама на сваком углу у којџ се носи терет на леђџма или на обрамиџи.* – Свáку вџчер се увржем с дрáва у љуљчáрку.

љуљчица ж *дем. и хип. од љуљџа (1).* – Мáти си га љуљáше, / Над љуљџицу дџеше (н. п.).

љуска несвр. **1.** вади зрело или зелено зрнење из махуна. – Љуска грашак за у замрзивач. **2.** обија глеђ са емајлираног посуђа (непажњом). – Ти ли си тија што љуска тањири. **3.** пуца од муке. – Љуска од мјуку.

љуска се невр. зрно само испада из зреле махуне. – Васуљ ванул да се љуска, мора одма да се бере.

љусне свр. **1.** пукне зрела махуна те испадне зрно. – Љуснул ми васуљ у њиву. **2.** обије глеђ са емајлиране посуде. – Ја сам љуснул паницуту, не друђи, али несъм тел. **3.** удари о земљу. – Љусну га осам. **4.** пљусне киша. – Љусну ћиша одедљнпјут. **5.** пукне од муке. – Че да љусне колко му е криво. **6.** удари кога снажно. – Къд те љуснем це трколиш.

љусне се свр. **1.** зрно само испадне из зреле махуне. – Несмо стигли да га на време оберемо, па ни се васуљат љуснул по њиву. **2.** удари се о земљу. – Љусну се осам од јед.

љуспа ж в. љуспина (1).

љуспина ж **1.** љуска, кора разних плодова; упор. љуспа. – Љуспине од краставице да дадеш на свиње. **2.** љуштура пужа. **3.** отпале крљушти риба, неких гмизаваца и митских бића; упор. зма-јотресина. – Овој су љуспине од змеја, овој од клена.

љуспинка ж дем. од љуспина (1,2). – И малко воду да пије у лешњикову љуспинку.

љут ко пипер изр. онај који лако плане, брзо се наљути.

љута ж **1.** јутарња роса. **2.** оштро, каменито место. – Љуте (топ.).

љутавина ж ситан снег који пада из ведра неба. – Не пада снег, него љутавина.

љутаќ м **1.** брдовито и каменито земљиште. – По оніја љутаќ за два дана сцѣпим опњци. **2.** в. љутавина. – Љутаќат леті право у очи. **љутѣница** ж салата од утрљаног прازی лука, печених наприка и парадајса; упор. љутица. – Оче ли да пражнемо малко љутѣницу за ручьќът?

љутѣничка ж дем. и хип. од љутѣница. – Кусну два-три пјут од љутѣничкуту, друго нетеја.

љути несвр. чини да што буде по укусу љуто. – Немој млого да љутиш прѣтрното!

љутица ж в. љутѣница. – Ташта Зага къд оче да ни изненади рекне: “Дѣцо, за уз ручьќ има љутица”.

љутни невр. чини да што буде помало љутог укуса. – Варивово ти еліс добре љутни.

љуцаќ, -цка, -цко који је туђ, који није наш. – Тој љуцаќ конпир, немој никако да га пипаш, да си не навлѣш нећи бѣлај.

љуцко прил. туђе, није наше. – Љуцко никад немој да узимаш. – Ел не видиш да ти овце отоше у љуцко?

љуцћи, -цка, -цко који се односи на човека (људе), човѣчији, човѣков. – Там иза касарине имало војничко гробје, а до њѣга коњско, па у ратан гранате преораше оба гробја, па се не знало које су кочиње љуцће, а које коњѣ.

љуцћи прид. у имен. служби људи са стране, туђи људи. – Къд имаш љуцћи на работу, мора да уготвиш пубаво за ѣдење.

љуцћи прил. како доликује људима, како треба. – Тој мора да буде љуцћи направено. – Немој га млого караш, љуцћи му кажі квѣ имаш

М

ма́ м (мн. ма́ови, ма́ове) *мах*, *тренутак*. – Къд нешто йска, о́че да то́ј бу́де у ти́ја ма́. – У едѣн ма́ ми се учини да е он. в. и: на маови, у тија ма.

ма *везн. али*. – Ма ч да седнеш с голó дупе на́зам, ја ти велѣм.

мъ *везн. али, макар*. – Мъ квó бу́де. – Мъ шчу ти ја́?

ма́а *несвр. 1. маше* *руком или неким предметом који држи у руци*. – Ма́а ми не́ћи, ама не ви́дим га ку́й е. **2. преде** *грубу вунену прећу без преслице него само вретеном које држи у шаци уздигнуто и које вртећи шаком окреће*.

ма́ало *с прибор (вретено) којим се преде мање*.

маа́ње *с гл. им. од маа и мае (се)*.

мава́лка *ж велико вретено којим се преде груба кучина кружним покретима десне руке док се вретено држи исправно*.

мави́лија *ж рет. породица, фамилија*.

мага́ре *с ногаре за тестерисање дрва*. – Къд сам пра́йл ку́ћу чѣча Стáнко Па́нић ми каза́л: “Прво да ўзнеш да си напра́иш мага́ре, гдѣ да йма да си ту́риш дрво да си пресече́ш, дьску́ да скрати́ш и тека́”.

магаре́че трње *с бот. двогодишња биљка из фам. Asteraceae. Листови покривени бодљасто крутим длакама. Цветићи плаво-љубичасти Cirsium eriophorum Scop., упор. магарѣње (3)*.

магарѣ́ње *с 1. зоол. шатр. магаре Equus asinus. 2. зб. од магаре. 3. в. магарече трње*. – Ако несѣ добър чу те врљѣм у магарѣње. **4. вештачко масло начињено од биљних масти, маргарин** (у овом облику је реч употребљавана у време када је улазила у употребу).

магарѣ́ца *ж бол. велики кашаљ, магарећи кашаљ pertussis*. – Детѣно ми йма магарѣцу.

магаричо́вина *ж бот. листопадно дрво или грм из фам. Fagaceae високо 15 до 20 m Quercus lanuginosa W.*

магла́ *ж* (поред значења: *згуснута водена пара у приземним деловима атмосфере, која смањује видљивост*) *фиг. бежање, спашавање бекством*. – Збѣрај то́ј квó ймаш и – магла́.

мьгла́ *ж в. магла*.

маглое́дина *ж 1. биљке и њихови плодови које је испила магла*. – Не́ма ништа од ову́ј пшени́цу, од ну́ остáла са́мо маглое́дина. **2. испијена, исцрпљена особа**. – Стáл маглое́дина. **3. слаба, некавалитетна и нискокалорична храна**. – Кани́ше ни с не́ку маглое́дину, та́м на за́кускуту.

мьгне *свр. одспава неколико тренутака, дремне*. – На пла́дне мо́рам ма́лко да мь́гнем.

ма́деж *м ситнија или крупнија пега или изралина на телу или лицу, мрке боје, младеж*. – Йма ма́деж на ле́ву стра́н, па му ўбаво.

мади́ња *м мошнице, муда (у тепању малом детету)*. – Ле́ле, колкó ти порáсла мади́њата!

ма́ђер *м школски послужитељ; упор. милијаз*. – Чѣча Жѣка е еднó време́ бѣл ма́ђер у на́шу шко́лу.

мађи́јара *ж в. маџијара*. – Ода́вна имáло мло́го мађи́јаре по са́ло, сьг не́ма; сьг йма на телеви́зор.

мађи́јарка *ж в. маџијарка*. – Ристѣна, мађи́јарка къд напра́и мађи́је, мо́ра да “упáле”.

мађи́је *ж в. маџије*. – Она́ му пра́ила мађи́је, да би ју волѣл.

мађи́ла *ж могила, хумка*. – Ту́ј су мађи́ле, ку́ј ти зна́е из ко́е до́бо.

мађио́нара *ж жена која се бави магијама*. – Стáна, мађио́нара се не́че ма́не од мађи́је, дор ју не́ћи не преби́е.

мађистер м *магистар*. – Моа снаа станула мађистер, ел она е и после тоље школе, едно време ишла још у школу.

мађосање с *гл. им. од мађоше*.

мађоше несвр. *в. маџиоше*. – Валила се Стана, мађионара, да мџ цело салџ да мађоше.

мае несвр. **1.** *маше, маше руком или нечим што држи у руци*; упор. маа. – Прецве ми нећи мае, ал га не познавам издолек. **2.** *упреда више нити у једну вретеном које уздигнуто држи у шаџи и машући шаком окреће га*; упор. маа. **3.** *одузима време некоме, замајава некога*. – Немџ да ме маеш, молим те.

мае се несвр. **1.** *задржава се, дангуби*. – Иди там, ал немџ се млого маеш. **2.** *ради нешто небитно што одузима доста времена*. – Мае се по лџв.

мџдрак м *в. миздрак*. – Одавна се ратувало с мџдраџи.

маз м **1.** *производ добијен топљењем сланине, маст*. – Велко се ваџи да су нацедиџи пџт канте маз. **2.** *в. мазга*. – Тазга, мазга, пушти маз.

мазџк м *дем. од маз (1)*. – Малко водџца, малко мазџк и друго квџ му туриш и напраи се чорбџца.

мазальџа ж **1.** *гвоздена мистрија којом се заглађује блато при лепљењу куће чатмаре*. – Брџни понџћипут мазальђуту у вџду, да мџ да мазниш помазно. **2.** *мала четџа за мазање обуђе*. – У војску си морал да имаш три четђе: стругальђу, мазальђу и гланџалиџу.

мазан, -зна, -зно **1.** *који има равну и углачану површину*. – Ал је мазан овџја остал! Куџ ти га праџл? **2.** *који је потхрањ, заобљен (о човеку и животињи)*. – Подгоџл се, дошъл мазан у лице. – Мазни му волџви, убавџ и чува, затџ.

мазга и **мџзга** ж *сок испод коре дрвета у пролеђе*; упор. маз (2). – Врба вџч има мазгу. – Упролет кџд врба пушти мазгу, ми деџа тџд од њу праџмо

пиштогџџи.

мазгал м *в. мазгаљ*. – Кџд ми нџчум нешто сумљџиво ја истуриџ пушку проз мазгал и чеџам.

мазгаль м *мали, узани прозорџић на подруму наџк на пушкарџиџу*; упор. мазгал. – Проз мазгаль слабо проџди видалџ, проз њџг проџде само маџће.

мазгуљав, -а, -џ који је глаџак, мазан, џгав, који беџи из руку; упор. мазуљав. – Мазгуљавџ колџко мокар сапун.

маздрак м *рџч прекџра коју изговарају жене, непознатџ значења*; упор. маџун, марак.

мазне свр. **1.** *мало помаже*. – Мазни га малџко с лџџџк, да не скрџца више. **2.** *помази, поглади*. – Мазни га с руку по косџџче. **3.** *удари кога*. – Немџ да те ја мазнем, ч ме панџиш дџр си жџв. **4.** *украде*. – Само глџда да мазне неџкво.

мазне се свр. *мало се намаже*. – Мазни се малџко с помаџете, воља ми кџд замиришеш. **2.** *снисходљиво се прџтрља поред кога из неџе користи, подиђе коме*. – Мазни се покре њџг, еџа падне нећи динар.

мазни несвр. **1.** *лагано, овлаш прџлази руком преџо неџега*. – Мазни дете по обраџ. **2.** *глади, изглађује што*. – Мазни товаџу с бритву, да му бџде мазна. **3.** *отеже кад говори, говори тако да му говор звучи снисходљиво*. – Беџи од онџга куџ мазни кџд врџви. **4.** *изглађује поремеђене џудске односе*. – Ошлџ да мазни онџџ, што су онџја заговниџи.

мазни се несвр. **1.** *глади се, дџтерује се, чешља се*. – Немџ се млого мазниш, нема за куга. **2.** *мази се, умиљава се, улагује се*. – Ништа ти не помаџа што се мазниш уз њџга, џн нема пारे. – Кџд му трџбеш, џн се мазни уз теџб, а онџк те и не познава.

мазно прил. **1.** *глатџко, лако*. – Мазно му џде раџбота. **2.** *празно, нема више, гџтово*. – Мазно од брашно, мазно од маз, мазно од свџ. – Мазно, нема више, затвараџо кавану за дџнџс.

мазну́ља ж женска особа која се умиљава, која се улагује. – Да се вярдиш од туј мазну́љу.

мазо́љ м 1. кришка хлеба намазана млевеним месом и запечена. 2. в. мозуљ.

мазуља́в, -а, -о в. мазгуља́в. – Не мо́г се ускáчим уз овој мазуља́во дрвó.

мазуља́ви се несвр. клизи из руку. – Сóмав ми се мазуља́ви из ру́ће, чу га испу́штим.

мазурина ж ауг. и пеј. од маз, стара ужегла маст. – Грозá ме више од ову́ј мазу́рину.

мајја ж греда у кровној конструкцији на гребену или ували. – За мајје трéбу по́длђе и поја́ће греде.

мај прил. 1. готово, скоро. – Мај, убаво девојчето. – Мај, че да стигнемо за видало, а несъм се надал. 2. по свој прилици, канда. – Ѐде човéк, ма мај, да е мáлко пијáн.

мајá ж 1. сиршите за сирење млека. – Мајá се пра́и од јагњéче с́ириште. 2. остатак алкохола у организму. – Он си има мају́ од јучéр, с́г сáмо досипу́е.

мајáлђа ж 1. вретено са куком за предење вуненог мања. 2. в. преља.

мајáнка ж справа за упредање више нити у једну нит; упор. мајáлђа (1).

мајáње с гл. им. од маје се.

мајден м 1. каменолом. – Ошли́ је мајден за кáмен. 2. рудник. – Онí кóпају ћумур у мајден, у Дубрáву.

мајка ж 1. в. мати. 2. фиг. добар, душеван човек. – Стéва е мајка, на сви́ óче да помóгне, нéћи пúт ч́к и претеру́е. 3. фиг. онај који је пијáн. – Јóва – мајка. в. благо си га мајће, Горска Мајка, Шумска мајка.

мајсторáш м мајстор. – Тíка нé нéћи мајсторáш, óн му више дóјде ко нéћи студеноклéп.

мајсторíја козé пасé изр. изговара се кад се жели подсмехнути каквом мајсторлуку.

мајсторс́ћи, -ска, -ско који припада

мајстору, који се односи на мајстора. – Мајсторс́ћи испит сам полага́л пред онíја рáт.

мајсторс́ћи прил. на мајсторски начин. – Мајсторс́ћи тóј пра́иш, нéма шта.

мајђа ж (вок. јд мајђе и мајђо; мн. мајђе) мајка. – Немóј, с́ине, тáм да идеш, мајђа сáмо тéбе íма. – Мајђе, мојá мíла мајђе. – Мајђо мојá, квó тóј б́и?

мака́ра ж гвоздена или дрвена вертикална конструкција низ коју се спушта тежак маљ при набијању шипова у земљу. – Радéл сам на мака́ру кьд се пра́ила ћупрíја.

мака́ри несвр. говори којеишта, брбља. – Мóлим те нмóј да мака́риш.

маклéн м бот. листопадно дрво из фам. Aceraceae високо до 11 м Acer monspessulanum L.

макленóвина ж дрво маклена као грађа или огревно дрво.

маклења́к м макленова шума. – Иза онíја есења́к дóјде пóсле ед́н маклења́к, е тóј е нáше.

мькља несвр. 1. в. мькне несвр. (1, 2). – Вíдим мькља нéкву гра́њу, ал несъм видéл да на њу íма ца́к. – Мькља, како́ да не мькља, нéкња ми укрáл сећíру. 2. туче некога. – Мькља га ко сто́ку. 3. скида лишиће са гране провлачећи је кроз овлаш стиснуту шаку или бере ситно кошитичаво воће (трешиње и сл.) на исти начин. – Мькљам лís за козé. – Не мо́г цре́шње да бéрем едну́ по едну́, нéмам кьд, него и ова́к мькљам, за рећíју.

мькља се несвр. 1. пење се. – Мькља се по дрвја тражéечи на тичичи јáјца. 2. вуче се по земљи, пуже. – На мешину се мькља да се провлчé под жи́цу. 3. вода се са неким из љубавних разлога. – С́г вану́л да се мькља с ону́ј курветíну. 4. туче се, бије се. – Мькља се дóле пред кавáну, с нéкви пијáни.

мькља́ње с гл. им. од мькља (се).

макљоса́ње с гл. им. одмакљоше (се).

мъкльоше несвр. у ауг. значењу *мъкља*. – Мъкльоше не́кво д́лго дрв́о. – Къд не мѳж квѳ дру́го ѳн макльоше кокѳше, плѳвђе и дру́го по кѳчине. – Мъкльоше га да га унеспѳби. – Ма, не мѳг сѳг да макльошем лѳс, чу накршним грађе.

мъкльоше се несвр. у ауг. значењу *мъкља се*. – Не мъкльоши се, свѳ це сцѳпиш. – Ел тѳ не мѳж да нѳждеш не́ко девѳјче него се мъкльошеш с туѳе женѳ. – Макльоше се с неђе пробисвѳтђиње. – Чим мѳлко пѳне, ѳдма добѳје сѳлу и летѳ да се макльоше.

макљуз м *ленитина која гледа где ишта има да се поједе и попије па да се примакне*.

макљуза ж *жена макљуз*. – Пѳк ни затѳче на ручѳк тѳј макљуза.

мѳкне свр. *помери*. – Мѳкни тѳј од ѳгањ да не пригорѳ.

мѳкне несвр. упор. *мъкља*. **1.** *вуче, тегли, сеѳа, носи (неки тежки терет)*. – Квѳ ли мѳкне онѳја онѳлко? **2.** *краде*. – Мѳкне сѳмо ако нѳкуј не вѳди.

мѳкне се несвр. *вода се с ким из ѳубавних разлога*. – Јѳш ли се с нју мѳкне?

мѳкне се свр. *помери се*. – Мѳкни се одѳтле.

мъкносѳње с *гл. им. од мъкноше (се)*.

мъкноше несвр. у ауг. значењу *мъкне*; упор. *макоше*. – Ел га не мѳж натовѳриш на нешто, него га макношеш? – Таквѳ му жѳлка, не мѳж да жѳви ако не мъкноше.

мъкноше се несвр. у ауг. значењу *мъкне се, вода се с ким из ѳубавних разлога*; упор. *макоше се*. – Мѳж ли да престѳнеш да се мъкношеш с тју ѳлу?

мъкноше свр. у ауг. значењу *мъкне*. – Мъкноши тѳј јѳш пѳнѳтам. – Макносѳл ми капѳт куѳ бил закѳчен пред плѳвњу.

мъкноше се свр. у ауг. значењу **1.** *в. мъкне се свр.* – Сѳдне и не це мъкноше. **2.** *отиде, оде*. – Тѳја къд дѳјде ѳн се нече мъкноше дѳкночи.

макѳше несвр. **1.** *в. мъкноше несвр.* – Па немѳј тѳј сѳм да макѳшеш, ѳкни ни да ти помѳгнемо. – Ако те бѳде увѳтил неђи да макѳшеш че те пребѳје и ч те унеспѳби. **2.** у пеј. значењу *носи (о одѳлу)*. – Доклѳ ч да макѳшеш тѳј дрѳје, вѳдиш да су се свѳ сцѳпѳле?

макѳше се несвр. *в. мъкноше се несвр.* – Јѳш се макѳшу, ко мрѳшаве свѳње.

макѳше свр. *в. мъкноше свр.* – Ел мѳж да макѳшеш тѳј твоѳ смрдѳле черѳпе одѳвде?

макѳше се свр. *в. мъкноше се свр.* – Макѳши се од прѳгат, што си сѳдал на врѳта.

мѳл, -ла, -ло *који је мали*. – Говѳду пасѳм по Мѳл Јѳблен.

мѳлѳ ж *пѳтоугаѳна, издужѳна метална мистрија са дрвеним рукохватом одозго, за малтерисѳње блатом*. – Ако ти даѳем моју малѳу, с квѳ чу јѳ пѳсле да малтерисѳем?

мѳла врѳта ж *задђѳ врата на ижи која воде у спорѳдно двѳриште*. – Боклѳк исврѳѳамо на мѳла врѳта.

мѳлѳлка ж *хип. од мајка, мајчиѳа*. – Мѳјко, мѳлѳлко, зѳлве че ми даѳу.

мѳле ж у хип. значењу вок. јд *мајко*. – Не бѳј ми се, стѳра мѳле.

мѳлѳ с *комишлук*. – Ошлѳ ми мѳти у малѳ. в. у малѳ.

мѳле рѳѳѳа за *исказивѳње чуђења, запрепѳиђења и сл.* – Мѳле, квѳ тѳј би. – Мѳле, мѳже, квѳ тѳј врѳвиш?

мѳлеѳње с *гл. им. од малѳе*.

мѳлѳе несвр. **1.** *пѳстаје мало, не одговѳра више по велиѳини (о одеђи, обуђи)*. – На дѳѳу дрѳе срѳчено малѳу. **2.** *смањује се, пѳстаје мањи*. – Стѳр чѳвѳк малѳе.

мѳлѳј рѳѳѳа *в. мѳле*. – Малѳј, малѳј чѳдо се нѳпраи!

мѳлење с *гл. им. од мали*.

мѳлеѳѳк, -ѳѳка, -ѳѳко *в. мѳнеѳѳк*. – Мѳлеѳѳк си тѳ јѳш за шѳѳлу, къд порѳстѳш јѳш мѳлко тѳг ч д ѳдѳч.

мблечък, -чка, -чко *в. мьнечък*. – Она е жена със мблечко дете.

мали несвр. **1.** *смањује, скраћује*. – Малим му ногавице, да му се не цѣпе пѳзам. **2.** *чини да неко има мање*. – Сѣле Јѣле, не боли ме рука... / Не рѣж платно, не мали си дара (н. п.).

мали гости м **1.** *свадбени обичај по коме седам дана после свадбе младин отац са укућанима иде у госте своје пријатељу, где се госте и веселе. Потом одведу младу очевој кући на недељу дана.* **2.** *гости који са младом иду у прву посету, после свадбе, њеним родитељима*

Мали Извѳр м село у општини Зајечар.

мали нишан м **1.** *свадбени обичај када мушка страна (будући свекар, свекрва и младожења, понекад) долази девојачкој кући и тражи од родитеља и девојке начелни пристанак да се уда за њиховог сина, а накнадно ће бити просидба; упор. големи нишан.* **2.** *прошење невесте.* **3.** *новац који је дао свекар приликом прошевине.*

Мали Спасовдан м п. п. *седам дана после Спасовдана, такође у четвртак.*

малигани м **1.** (поред јд значења: *степен јачине вина*). **2.** *фиг. мн. алкохолно пиће, вино*. – Узимаш ли јѳш од малигани, ел си се манул?

малин м *паста за обућу, ималин*. – Къд идеш у Паланку да купиш едну кутију малин.

малићерка ж *војничка пушка манлихерка*. – Били смо наоружани с малићерће, не с маузери.

малкачко прил. у дем. значењу *мало, сасвим мало, малчице*. – Дај ми малкачко, само кѳлко да пробам.

малко прил. **1.** *у незнатној количини, недовољно (супр. много)*. – Узни малко лѣб док не стигне ручък. **2.** *у извесној мери, донекле*. – Ти си изгледа ми малко шашнут. **3.** *кратко време*. – Остаѳло јѳш

малко до Велигден. **4.** *умало, готово, скоро*. – За малко да се изврнемо. **5.** *за појачавање исказа уз “млого”*. – Да ти не бѳде малко млого?

малкосвѣтник м *онај који је похлепан, грамзив, себичан; упор. малосветник*. – Немѳј да си малкосвѣтник, трѣбе да знаеш да и друђи трѣбе да живе.

малкосвѣтница ж *жена малкосветник; упор. малосветница*.

мала с *лимена мистрија за малтеисање блатом*.

мало товариѳје с бот. *вишегодишња биљка из фам. Lamiaceae висока 30 до 60 ст. Стабљика усправна, листови издужени, круница бела, очајница Marrubium peregrinum L.*

Малоизвѳрац / Извѳрац м *становник Малог Извѳра, онај који је пореклом из Малог Извѳра*.

малоизвѳрѳи / извѳрѳи, -ска, -ско *који припада Малом Извѳру, који се односи на Мали Извѳр*.

Малоизвѳрчанка / Извѳрчанка ж *становница Малог Извѳра, она која је порелом из Малог Извѳра*.

малокаван, -вна, -вно *који живи у оскудици, који теишко саставља крај с крајем*. – Тија су ѳуђе малокавни, не мѳж онѳ тѳј да плате, бѳље че ти одрабѳте.

малосвѣтник м *в. малкосветник*.

малосвѣтница ж *в. малкосветница*.

малоша ж *ситна овца и име таквој овци*.

малошка ж *хип. од малоша*.

малтерѳък м дем. *од малтер*. – Детѳ, донеси јѳш малко од малтерѳъкѳт.

малтерѳија м *онај који малтерише зидове*. – Тѳшко е дњѳс да најдеш дѳброга малтерѳију, свѳ некви недоуѳчени и студеноклѳпи.

малушина ж *буђ, плесан која се хвата на унутрашњој страни буради и других дрвених судова; упор. молушина*. – Бѳрево ти мирише на малушину.

мáлчицо прил. в. *малчичко*.

мáлчич м анат. *мали прст на руци или нози*. – Море, што он има у главу ја имам у мáлчич. в. врти га окол малчич.

мáлчичко прил. *сасвим мало, малчице*; упор. малчицо. – Мáлчичко, кóлко на вр нóж да му тóриш сóл.

мáља м *онај који је мали; мали растом*. – Мáльо, éла овáм.

маљíца ж **1.** *штап са задебљањем на једном крају*. – С маљíцу се вáрдим од кúчичи, а удáрим и дрúгуга, ако трéбе. **2.** *патрљак отсечене руке*. – Вáрди се да те не удáри с онúј ñеговуну маљíцу. **3.** *фиг. мушки полни орган*.

маљíчење с гл. им. од маљичи.

маљíчи несвр. **1.** *туче кога маљицом или чиме другим*. – Маљíчи си га баштá сваку вéчер, ел е погáн. **2.** *обавља полни чин (мушкарац)*.

маљíчка ж дем. од маљица (1). – Он си стáлно нóси еднú маљíчку.

маљóзес, -та, -то *који је малог раста, који је доста ситан*. – Добрó момче, само мáлко маљóзесто.

мáм оном. *узвик којим се исказује звук тупог удара*. – Мáм с песнíцу у главу.

мáмь несвр. *удара песницом или неким тежким предметом*. – Мáмь га да га онакáзи.

мáма ж *стрина*. – Мојá мáти ошлá код мáму Мíлицу.

мáмьње с гл. им. од мáмь.

мáмьц м **1.** *мамац за ловљење рибе*. – На кáв га мáмьц вáчаш? **2.** *начин намештања клопке тако да се она на најмањи додир муњевито затвара*. – Намéстим желéсца на мáмьц, да увáтим погáнца. **3.** *нешто што је танко и свакога се часа може прекинути*. – Посéкал се сьс сеñиру и прс му се држí на мáмьц.

мáмлија ж *минђуша са ланчињем у старој народној ношњи*.

мáмне свр. *удари кога песницом или*

нечим тежким. – Къд те мáмнém, ч те састáим сáзам.

мáмоли несвр. *мрмољи, мумла*. – Їду оздóл и чúе се какó мáмоле.

мáморан, -рна, -рно *који се још није отрезнио, који је мамуран*. – Јучér сам бíл на свáдбу, па сам даньс мáморан. **2.** *који се је изненада пробудио, сањив, бунован*. – Мáморан од неспањé.

маморлáк м *мамурлук*. – Маморлáк се лéчи ел с расóлницу, ел с црвéни лúк.

мáморно прил. *мамурно, буновно*. – Глéда ме мáморно, сáмо што не задрéме.

мамудíја ж *турски златни новац који је служио и као накит*. – Кúј ти дáде, мори Ђурђо, белé мамудíје?

мамúрза ж бот. в. *момуруза*. – Мамúрза дóјде дьньс дóста скупá.

мамурзáк м в. *момуриште*. – Дáл сам мамурзáк на Тóљу, да ми за ñег поорé ñíвуту.

мамúрзан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Мамúрзно брáшно е óстро пóд прсти.

мамúрзница ж в. *момурузница*. – Мí гóре по овáј сéла, éли смо мамúрзницу и тóј жлтú.

мамúрзничка ж дем. од мамурзница. – Мóре, ñúти къд има и мамúрзничка, стрáшно е къд нéма ништа.

мамúруз м бот. в. *момуруза*. – Мáмуруз смо сејáли у Чíвлик.

мамúруза ж бот. в. *момуруза*. – За у копáње мамúрузу че ни трéбе еднó прáсе за копáчíти.

мамурузáк м в. *момуриште*. – Јúтре че д íмо да рéжемо мамурузáк.

мамурузьк м дем. од мамуруз. – Родíл се сítан мамурузьк.

мамúрузан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Мáти нéћи пут напраи мамúрузну ñибáницу, звáну еченíк.

мамúрузница ж в. *момурузница*. – Гúлимо мамúрузницу и ñисáло.

мамúрузничка ж дем. од мамурузница.

мáн се, брé изр. *окани се, пусти*.

мана ж болест винове лозе и других биљака, пламењача *Ruscinia graminis*. – Пада ћиша, а грее сјнце, че да убије лозје манá.

манáжа ж менажа, менза. – Онí седý тáм иза пóдовицирску манáжу. – Нé се женил, па се рáни у манáжу.

манáра ж а. велика дунђерска секира. б. секира са кратком држаљницом.

манáрка ж дем. од манара (б); упор. манарче.

манáрче с в. манарка.

Манáсија м име.

манастíрац м в. црквар.

мбњцк, цка, -цко в. мњечк. – Мбњцк, ал јáк, жéна.

мáнга ж мноштво људи, скупина. – Збрáла се мáнга.

мангáл м метални суд од лива у коме се држи жар за грејање, мангал. – Ситни трговчичи си зими греју прсти на мангáл.

мáнда несвр. 1. зановета, омета, досађује. – Немóј да ме мáндаш, молим те, íмам тóлку рáботу. 2. магарац оплођује магарицу.

мáнда се несвр. 1. губи време радећи неважне послове, маје се, дангуби се. – Цéл дñн се мáнда по óпштину, а рáбота му стои неурáботена. 2. магарица се спарује са магарцем.

мандáње с гл. им. од манда (се).

мáндара, в. тандара – мандара.

Мандóв м Циганин.

мáндра ж постројење на бачији за прераду млека. – На мáндру се млзý óвце и праи се сíриње.

мандрáк м 1. еластични, жичани креветски подметач, мадрац. – Онí су го-спóда, онí спý у мандраци. 2. в. матрак (1).

мáндрација м власник мандре или радник на мандри. – Едñн од мáндрацијети омíје нóђе на потóк, а двоица га нá руће однесу и спúште у

кацу да бóс гмéчи сíриње и да праи кашкавáл.

мáндрацка ж 1. жена мандрација. 2. мандрацијина жена.

мандрáса несвр. 1. кидá, чупа, гребе. – Мандрáсају се кúчичи. 2. чеше грубим, крупним захватима. – Мандрáса га, да га почéша по грбíну.

мандрáса се несвр. чеше се снажним крупним покретима. – Мандрáса се ко да е шúгав.

мандрáсало с полни орган магараца. – Двá увáла, два мíгала, чéтри каракáндила и дéвето мандрáсало.

мандрáње с гл. им. од мандрса (се).

мáне¹ свр. 1. напусти, остави, дигне руке од нечега. – Манúла си мýжа и дéцу. – Манúл си íмање, па гладúе по вáрош, лењíвштина еднá. 2. престане, прекине што је било у току а. престане да боли. – Мáну ли те ногáта, штóто те боли? б. мет. престане да пада. – Манúла ћиша.

мáне² свр. махне. – На пóоду сáмо мáну с рúку и óтиде, несмó га више видéли.

мáне се¹ свр. 1. остави се неког посла, окане се. – Стáноле, мационáроле, / Манí се од тéј мације (б). 2. разведе се од мýжа, од жене. – Кúј би рéкал да це онí мáну.

мáне се² свр. маши се. – Óн се мáну јáбуку да úзне, / Ал јо с грло ситан бисер сћíну (н. п.).

манéвра ж масовна војна вжба, маневар. – У кáсарине íма мáлко војскá, свí ошли на манéвру.

мбњенк, -нка, -нко в. мњечк. – Óн дóјде на спрóm ну нéкв мбњенк.

мбнецк, -цка, -цко в. мњечк.

мбнечк, -чка, -чко који је мали, ситан; упор. мљецк, мљечк, мњенк, мњецк. – Мбнечк кáмен големá кóла изврча.

мњечкáн м онај који се прави да је мали, који се понаша као дете.

мънечка̀на ж жена мънечкан.

манѝста ж дугачка огрлица од ситних, разнобојних куглица, манистра. – Разнизаше ми се манѝста.

манѝстарка ж марама која је по ивици опишвена манистрима. – Дънѝс чу се забра̀дим у манѝстарку.

манѝсто с ситна, обојена стаклена куглица која се ниже у огрлицу или пришива као украс на одећу и њене делове, манистро. – Едно манѝсто ми се отко̀ла под одар. – Мънечко ко манѝсто, не мо̀ж га у прѝсти уватиш.

манѝт, -а, -о 1. који је са неким физичким недостатком, физичком маном. – Добар човек, ал манѝт у едну̀ ногу. 2. који је са неком психичком маном. – Манѝт, там долѝко, у главу.

ма̀нка ж зоол. рет. пловка.

Манѝжлица ж село у општини Свр̀лиг.

Манѝличанин м становник Манѝжлице, онај који је пореклом из Манѝжлице.

Манѝличанка ж становница Манѝжлице, она која је пореклом из Манѝжлице.

манѝличѝи, -чка, -чко који припада Манѝжлици, који се односи на Манѝжлицу.

манѝсан, -а, -о који је убијен маном, пламењачом. – Манѝсано лѝзје и свѝ дру̀го манѝсано.

манѝсање с гл. им. од манѝше (се).

манѝстир м рет. манастир. – На Петровдѝн смо ишли у манѝстир.

манѝсување с гл. им. од манѝсуе.

манѝсуе¹ несвр. упор. манѝше убија мана (пламењача) винограде, ратарске, повртарске билке и во̀лке; упор. манѝше. – Сва̀ку годин га нѐкво манѝсуе, лѝзјето.

манѝсуе² несвр. налази свему ману. – Кво̀ год да свари́м, он ми то̀ј манѝсуе.

манѝше¹ несвр. в. манѝсуе¹. – Ода̀вна манѝсува̀ло са̀мо лѝзја, а сѝг манѝше свѝ рѐдом, такво̀ му врѐме дошлѝ.

манѝше² несвр. в. манѝсуе². – Престани́ више да манѝшеш, ел ако ти се не допа̀да, ти узни́ па си спрему̀ј са̀м.

манѝше¹ свр. убије мана неке по̀љопривредне културе (винограде, баи́те и сл.). – Прска̀ј га редѝвно да га нѐкво не манѝше.

манѝше² свр. на̀ђе чему ману. – И то̀ј че ти он манѝше.

манѝше³ свр. у пеј. значењу остави, батали; упор. ма̀шоше. – Манѝши ти́ја дуван кѝд ти шкѝди.

манѝше се свр. у пеј. значењу окане се; упор. ма̀шоше се. – Оце́ ти манѝшеш од моју̀ ѝерку, ел чу те уби́јем.

мангѝлија ж 1. свѝштеничка одежда, мантија. – Ни́кад несѝм разбра̀л што калу̀ђери и по̀пови но̀се црне мангѝлије. 2. огртач, мантил. – Госпо̀дин но̀си мангѝлију преко ру̀ку.

ма̀нѝа ж вуна која остане на гребенѝма након влачења; упор. штим.

ма̀нѝца ж део кучина који остане на гребенѝу после влачења; упор. загребенѝе.

ма̀нца ж неукусно и на брзину припремљено јело. – Напрайла нѐку ма̀нцу, ни кучичи нѐче да ју еду̀.

манѝија м велики пробирач у јелу. – То̀га манѝију тѐшко мо̀ж да угѝстиш.

манѝика ж жена ма̀нѝија. – Она́ е голема́ ма̀нѝика, а ни млекѝ н ѝме да си свари́.

ма̀ње с дебља преѝа предена од вуне слабијег квалитета; упор. ма̀ње. – Има́м ма̀ње плну ка̀цу.

ма̀њи несвр. гарави обрве. – Женѝ коѝ не́мају у́баве, црне ве́це, ѝзну па и ма̀ње.

ма̀њило с средство за гарављење обрва (гар од босиљка или шишарке).

ма̀њинѝи / ски, -ска, -ско који припада Ма̀њинцу, који се односи на Ма̀њинац.

Ма̀њинци / Ма̀њинац м село у општини Књажевац.

Ма̀њинчанин м становник Ма̀њинца,

онај који је пореклом из Мањинца.

Мањинчанка ж становница
Мањинца, она која је пореклом из
Мањинца.

мањоше свр. у пеј значењу остави,
батали. – Само га поче и тг га
мањоше.

мањоше се свр. в. *маноше се.*

мањћа ж вуна која је остала на
гребенцу после влачења. – Мањће турам
у едн цаќ, па чу после да плним естџи
с њй.

мањће ж в. *мање.* – Овеј ми овде
мањће за покравице, а овеј друђење че да
видимо за квó че да буду.

мањување с гл. им. од *мање (се).* –
Мањување од дуван, билó неколко пút.

мањуе несвр. **1.** *попушта бол,*
престаје да боли. – Мањуе ме глава. **2.**
престаје што да чини, престаје што да
се догађа. – Една кúка, никад не мањуе.
– Мањуе ћиша. **3.** *оставља, напушта.* –
Мањуе си красну жену.

мањуе се несвр. **1.** *оставља се чега,*
батаљуе. – Мањуј се од такву работу,
видиш да те води у пропас. **2.** *разводи се*
од брачног друга. – Ива се мањуе с
Елену.

маовина ж бот. *бесцветница из реда*
Urophyta маховина, буђ, плесан. – По
бурега се и озбрд уватила маовина.

маражљив, -а, -о који је болешљив,
слабуњав. – Он целу годин би некако
маражљив.

маражљика ж бол. *изнемоглост,*
оронулост, маразам marasmus. –
Нападла га нека маражљика.

мараќ м в. *маздрак.*

марама ж *четвртаст комад тканине*
којим жене на селу повезују главу. в. и:
сирињава марама.

марамџина ж в. *марамина.* – Да
стурим еднпút марамџину, па д ѓм
голóглава ко гóспа.

марамјна ж ауг. од *марама, стара*
марама; упор. *мараметина,*

марамчетина, марамшљак. – Томбн едну
црну марамјну сврљим, не пројде
малко, другу брадим.

марамјчка ж **1.** *дем. од марама.* –
Купил ми свјлену марамјчку. **2.** в.
марамче. – Имаш ли си марамјчку у
цџп?

марамче с *цепна марамица, рубац;*
упор. *марамица (2).* – Синóч ми Славџ
на оро ўзе марамче. в. на марамче.

марамџетина ж в. *марамина.* – Дај
неку марамџетину, да му увијемо ногу.

марамшљак м в. *марамина.* – Донел
ми нећи марамшљак, ко да е не знам квó
купил.

маран м в. *марен.*

марапúтина ж **1.** *напуштени пут;*
упор. *моропутина.* – Немóј д идеш по тџ
марапúтине, да ти се не изврну кола. **2.**
напуштена њива. – У Заглавак сџ има
млóго марапúтине.

марен м *нека непозната, зла сила;*
зли бог, ѓаво, сатана (употребљава се
најчешће у клетвама); упор. *маран.* –
Марен те убил. – Марен га изџл. –
Марен га однел.

маривџт м *обичај, ред, адет.* – Код
нас е такв маривџт.

маривџтлук м *обешењаство,*
марифетлук. – Мани се више с тџја твој
маривџтлужи.

марјја ж в. *мушка марија.*

Маринко м *име.* в. поп *маринко.*

Мариновац м *село у општини*
Зајечар.

мариновачџи, -чка, -чко који *припада*
Мариновцу, који је у вези са
Мариновцем.

Маринóвчанин м *становник*
Мариновца, онај који је пореклом из
Мариновца.

Маринóвчанка ж *становница*
Мариновца, она која је пореклом из
Мариновца.

марисање с гл. им. од *марише.*

марисување с гл. им. од марисуе.

марисуе несвр. **1.** туче, биј кога. – Често ли те марисују, ел не толко? **2.** краде. – Научил се, жена, па марисуе јајца по гњездала, па но́си код Турчина, за лули́цу.

марише несвр. в. марисуе. – Чувај се да те ја не маришем. – Почёл да марише ода детета.

марне свр. **1.** удари песницом или мотком, али не сасвим директно, него више на омикаљ. – Къд те марнем, це усéреш. **2.** парне рогом (о говечету). – Вáрди се да те Бýлча не марне. **3.** украде, украде у моменту, такорећи на очиглед. – Ајде на онога чичу да марнемо едну лубени́цу.

мартин реч у бројаници: еленице, пле-тенице, домузаре, докатаре, чигуљин, мартин, дупигин, прескач.

мартур м **1.** сведок; упор. мартурија. – Но́ч мартура не́ма. **2.** доказ, потврда; знак распознавања.

мартурија ж в. мартур(1). – Мён терају мартурија да сам, / А ја не́ знам по куга да дýмам (н. п.).

марџизет м прозирна тканина од свиленог или памучног конца, маркизет. – Марџизет се највише купуе за мара́ме.

марџизетан, -тна, -тно који је од маркизета. – Дьнџс бра́дим марџизетну мара́му.

марџизетка ж женска марама од танке провидне тканине – маркизета.

маршне свр. отера као што се псето тера од себе узвиком “марш”. – Маршни кучето одотлекај, да ни не украдне дрóб ел цревó из копањуну.

мџс м слатко, непревело вино, мошт. – Деца да пију вино док е мџс, а после – го́тово.

ма́са ж **1.** имање које удавача добије од своје мајке, које је пак ова удајом донела своје мужу тј. невестином оцу. – Тај девојћа има голему́ масу. **2.** имање удаваче на које је дошао младожења

као домазет. – Дошъл на масу.

масьлце с дем. од масло. – Па га за́пржим с ма́лко масьлце.

масáрда ж поткровље, мансарда. – Оцели́ли се за у Београд, па та́м седу́ на не́кву масáрду.

мáсаџија ж онај који је узео девојку са масом. – Лџко е на њег, он мáсаџија.

мáсаџика ж удавача која са собом носи имање своје мајке (упор. маса) или део тог имања. – Ва́жно е да најдеш жену́ мáсаџику.

масла́р м зоол. гундељ *Melolontha vulgaris*.

маслени́ца ж суд у коме се држи масло.

маслџч м грн. в. усъм.

маснопрљ́ћа ж **1.** она која много воли да једе масну храну, која ужива у јелу. – Дóбро јутро, маснопрљ́ћо. **2.** овца која воли да тије помије (на јој је од тога масна прљџица).

ма́сти се несвр. дотерује се, шминка се. – Ма́сти се за на ва́шар.

масу́реста, -сто која је са великим сисама (о дом. животињи).

мџт узвик (поновљен више пута) којим се маме пчеле у кошници приликом хватања роја. – Мџт, мџт, мџт, бубо, мџт.

материја ж врста јевтиног, дебљег памучног платна од кога су се шиле радничке панталоне. – Купи́ли му материју за едне панталóне.

материја ж (ак. јд матерју) мати, мајка. – И тој е не́ка матерја, ма́нула си де́цу. – Ишлэ с матерјуту у Пала́нку, да купу́ју да́р за сва́дбу.

ма́ти ж (ак. јд ма́тер, вок. јд ма́јћо и ма́јће; мн. ма́јће) мајка. – Моја́ ма́ти се зовé Анка. – Мло́ђе су ма́јће зарова́ле.

мати́ка ж **1.** мотика. – С мати́ку се ко́па, а с пла́вез се пису́е, а ја не́ знам да пису́ем. **2.** површина земљишта коју радник може да окопа за један дан (0,058 ха). – Зо́ра од Таба́ну има ло́зје од

двáес матиће. в. и: женска матика, мушка матика.

матичѣтина ж ауг. од матика. – Млого тупа матичѣтинава, мора ју но́сиш код Циганина́ да ју близни́чи. – Ви́ сте дограба́ли побо́жете матиће, а на мене сте оста́или ову́ј тупу и те́шку матичѣтину.

мати́чка ж дем. од матика, мала мотика, мотичица. – Малуну матичку да но́сиш на клепа́ње.

ма́тка ж зоол. **1.** пчела матица. – У сваку трмку мора да има ма́тка. **2.** анат. сириште.

ма́точина ж бот. зеља́ста биљка из фами́лије Labiatae матичња́к *Melissa officinalis* L.

матра́к м **1.** ђаво; упор. мандрак (2). – Куи́ ти е матра́к? **2.** нешто што не посто́ји, ништа. – Чеш да доби́јеш матра́к.

матраку́ка ж враголија, ђаволија. – Пре́цве изво́ди не́ће матраку́ће.

ма́ћа ж мајка. – Ма́ће, моја́ ми́ла, ма́ће.

Ма́ћедона́ц м Македона́ц.

Ма́ћедони́ја ж Македони́ја.

Ма́ћедо́нка ж Македонка

ма́ћедо́нџи –ска, -ско који припада Македонији, који се односи на Македонију.

Ма́ћедо́нче с Македонче.

Ма́ћиве́ј м в. Ме́хиве.

ма́ћија ж в. мачеа. – Моја́ у́јна Стани́ја е била́ добра́ ма́ћија на Ми́ле и Љу́бе.

мауча́ње с гл. им. од мауче.

Маца́ци м становници села Вратарнице и Заграђа, они који су пореклом из Вратарнице или Заграђа.

Маца́цко с подручје села Вратарнице и Заграђа. – Ѐдем у Маца́цко. – Бил сам у Маца́цко.

ма́ча ма́ти ж дете које се много игра са мачићима. – Ти́ си, си́не, стану́л ма́ча ма́ти, с ти́ја тво́и ма́чичи.

мачва́нка ж једно народно коло.

ма́че с паперјасти цвет тополе и неких других биљака (маслачка), које разноси ветар. – Варба́л тишље́рај, а летѣли ма́чичи, па му се све залепили за пѣнциери и за врата.

ма́чеа ж маћеха; упор. маћија, мачева. – Жи́вка ми не́ ма́ти, она́ ми ма́чеа.

ма́чева ж в. мачеа. – Ма́чева ме те́ра ко Бо́г ђаво́ла.

ма́чеин, -а, -о који припада маћехи. – Ма́чеину ђерку́ же́не, а моју́ сестру́ и не де́ве.

ма́чење с гл. им. од мачи (се). – Къд до́јде до ма́чење, ма́чка си тра́жи ле́гало где́ це ома́чи.

маче́тина ж ауг. и пеј. од мачка; упор. мачошља́к. – Па́ из грне извади́ла ме́со она́ј маче́тина.

ма́чи несвр. доноси на свет мачиће. Ми́ка у́век ма́чи по две ма́чичи.

ма́чи се несвр. мачка доноси на свет младе. – Ми́ца се до сѓ́г до́ста пу́т ма́чила.

ма́чица ж дем. и хип. од мачка, мачкица. – Ма́чицата ја́ко вре́дна, ва́ча пога́нци ко́лко о́ч.

мачи́ште с пеј. од маче. – Не мо́г да спи́м од ово́ј мачи́ште, пре́цве ма́уче.

ма́чка несвр. маже, прља; упор. машка. – Шт́о ма́чкаш но́ве пантало́не?

ма́чка се несвр. прља се блатом или неким другим житким материјалом; упор. машка се. – Томб́н га ом́ием о́н оти́де па́ да се ма́чка у оно́ј бла́тиште.

мачка́ње с гл. им. од мачка (се).

ма́чља́к м мачији измет; упор. мачоља́к. – То́шо, па́зи да не нага́зиш ма́чљакат!

ма́чоља́к м в. мачља́к. – Под о́дар ма́чољци ваздб́н.

мачошља́к м в. мачетина. – Ни дьн́с га не́ма они́ја мачошља́к.

мачу́га ж мотка са задебљањем на једном крају; упор. маљица (1), мочуга.

– Немој да узнем овуј мачугу.

Мацáр м *Мађар*.

мацáрац м мет. *северни ветар у Тимоку*.

Мацáрица ж *Мађарица*.

мацáрка ж *врста шљиве*. – Слiве мацáрхе су добре за вóчхе.

Мáцáрска ж *Мађарска*.

мацáрсџи, -ска, -ско *кџи припада Мађару или Мађарској, који се односи на Мађара или на Мађарску*. – Вúја и Груја су научили мацáрсџи јóш ко децá.

мацијáра ж *жена која се бави магијама*; упор. мађијара. – Лéна, мацијáра.

мацијáрка ж *в. мацијара*; упор. мађијарка. – Вáрди се тi од тúј мацијáрку.

мацијe ж *чини, маџије*; упор. мађије, направа. – Вiдим турено им на капiју жлтó цвeјхе врзано с црвени кóнци, мóра да су тој мацијe.

мациóсање с *гл. им. од маџиоше*. – Велика жiви од мациóсање.

мациóше несвр. *баца чини*; упор. мацoше. – Њeг трeбе да мациóшеш да се свртí дóм.

мацóсање с *гл. им. од маџиоше*.

мацóше свр. *баца чини, омађија*. – Мáни се од тeј мацијe, / Свóто ми сeло мацoса (б).

мацóше несвр. *в. маџиоше*. – Немóј салó да мацóшеш.

мацún м **1.** *пекмез*; упор. мецун. **2.** *в. мазóрак*.

мáша несвр. *замахује*. – Гдe ме стiгне на мeн сáбљу мáша.

машá ж *машице за ватру*. – Кудe ли се затурíла онáј машá?

машáње с *гл. им. од маша*.

машíна ж *кутија шибица*. – Пáк ми нeћи од вáс узeл машíну и нeма с квó да закладeм óгањ.

мáшичје с бот. *маховина која прекрива камење, кору дрвећа и др.*

мáшка ж **1.** *краћа тојага*. – Исповрте еднú мáшку и пóче да га рúпа. **2.** *штан одређене дужине којим се удара клис током игре и који служи за мерење одређених одстојања у тој игри*. – Доврљил сам клиску девeт мáшхе. **3.** *фиг. мушки полни орган*. **4.** *фиг. прилика за ревани*. – Че ми пáдне óн на мáшку.

мáшка несвр. *прља, каља блатом или нечим другим житким*. – Не мáшкај чiсту кошúљу.

мáшка се невр. *прља се блатом или нечим другим житким*. – Немóј да дозвáлаш да ти се детe тóлко мáшка.

мáшкaв, -а, -о *који је прљав, умазан*. – Штó си мáшкaв ко свiња?

мáшкaвштина ж *она која је прљава и неуредна*. – Кó мóж да спí с онúј мáшкaвштину?

мáшкáње с *гл. им. од машка (се)*.

мáшлија ж **1.** *украсна пантљика везана у коси или на хаљини, машина*. – На Врбiцу жeнска децá íмају мáшлије у кóсе. **2.** *кравата*. – Врзál мáшлију, па изиграва гóспóдина. **3.** *начин везивања узла тако да се потезањем оба краја лако може одвезати*. – Пeртле на ципиле врзúј на мáшлију, да мóж лeсно да и одвржеш.

меáна ж *механа, кафана*. – Дбњум, нóчум по меáне.

меанцијá м *механџија, кафеџија*; упор. меенџија. – Тóдор Лúша e бiл меанцијá.

меанцикá ж *жена механџија*. – Бáба Милúnка, меанцикá из Дејáновци.

меанцисувáње с *гл. им. од меанцисуе*.

меанцисуe несвр. (имп. меанцисúј; аор. менцисувá, меанцисувá, меанцисувáмо; импф. меанцисуeо; р. пр. меанцисувáл, -а) *бави се кафанским послом, држи кафану*. – Женá, децá, свi на копáње, а óн меанцисуe у Кáлну, да исчúка нeћи грóш.

мегдán м *простор, ширина*. – Ыма си дóста мегдán гдeто óвце напрайле

штету. – Дупе на мегдан. Упор. гоца мегдан.

мёд м 1. *жута смола која цури из коре неких воћака.* – Ако немамо лёпак за у школу, ми смо га праили од прешњов мёд. 2. *оно што се од јела остави да се поједе на крају, обично комад меса, кад га има у јелу.* – Прво искусам васуљат, а месо остаим за надокрајће, да ми буде мёд.

медвѣдина ж *медвеђе крзно.*

мѣден, -а, -о *који је од бакра, бакарни.* – Заповас му мѣден кавал.

мѣден кавал м *бакарна свирала.*

мѣдена рећија ж в. *меденица.* – Мѣдена рећија се праи овак...

мѣденица ж *кувана заслађена ракија;* упор. грејаница, жутка грејана, медена рећија. – Мѣј дѣда Гавра за светѣц напраи мѣденицу у котѣл.

мѣденичка ж *дем. и хип. од меденица.*

мѣди несвр. 1. *прави мед, ствара мед.* – Чѣле меде мѣд. 2. *даје мед (о биљкама).* – Најбоље мѣди багрен, па тѣг липа. 3. *прави меденицу.* – Мѣдим рећију да распарим гушу.

4. *заслађује кувану ракију.* – Рећију мѣж да мѣдиш ел със мѣд ел със шићер.

медњаќ м *звоно на овци, меденица.*

медуника ж бот. *трајна зељаста биљка из фам. Boraginaceae висока 15 до 30 ст, медуњак, медуница Pulmonaria officinalis L.*

међер прил. *ваљда, можда, изузев да није.* – Међер да е текá кото што ти велиш.

међердѣ прил. *можда, ваљда, могуће је, може бити.* – Међердѣ да е тека.

меенџија м рет. в. *меанџија.*

междењаќ м *оштећени рог говечета са кога је отпао рожнати омотач.*

междерење с гл. им. *од междери.*

междѣри несвр. 1. *гњави мачку у рукама (обично дете).* – Дѣца, не междѣрте толко мачето, не мѣж да порастѣ. 2. *кињи, малтретита кога.* –

Тија угурсузин ме междѣри цѣл вѣк. 3. *вуче празну дојку док сиса.* – Дадѣм му сиску да ју мálко междѣри, да не ровѣ.

мездреја ж 1. *пространство, велика њива.* – Кѣј че да урабѣти овѣлку мездреју? 2. *утрина.* – Тѣј не нека њива, тѣј мездреја.

мезелѣк м *мезелук.* – Че пинемо мálко и че да најдемо нешто за мезелѣк.

месѣ с рет. *мезе.* – Меенџија, квѣ има за месѣ?

меј м *мех.* – Текá ми брнџи у главу ко да сам цѣлу нѣч дувал у мејови.

мејана ж в. *меана.* – Не излáзи из мејану.

мејур м *бешика, мехур.* – Дечџијана едвá чекају да узну мејур, кѣд закољемо свињу.

мејурѣк м *дем. од мејур;* упор. мејурче. – На прáсенце мѣнеѣк мејурѣк.

мејурче с в. *мејурѣк.*

мѣк, -а, -о *који је млак, топао.* – Кѣд пѣреш ви́ме на кра́ву, водá трѣбе да ти е мѣка.

мѣкаѣк, -чка, -чко у дем. *значењу који је прилично мек.* – Мѣкаѣк лёб.

мѣкне¹ свр. 1. *омекша, омекша до извесне мере.* – Сѣг тврѣдо за копáње, а кѣд пáдне ћиша земљá че да мѣкне и тѣг че да кѣпамо. 2. *мало се загреје, постане млак, отопли.* – Нѣк водáта јѣш мálко мѣкне, да не ровѣ од студенѣ кѣд га кѣпем. – Чим мѣкне врѣме ѣдма че да рѣљамо за лѣзје. 3. *попусти у љутини, у жестини, у нетрпѣливости.* – Кѣд мѣкне тѣг че га пѣтамо.

мѣкне² свр. *коза се огласи мекетом.* – Козá сáмо мѣкну и јáренцето ѣдма дојдѣ код њу.

мекнеáње с гл. им. *од мекнее.*

мекнеѣ несвр. 1. *мекша, омекшава.* – Колкѣ ви́ше седу ѣбране, крѣшѣ пѣвише мекнеу. 2. *постепено се загрева.* – Турѣ воду на крај шпѣрет нѣк мекнеѣ. 3. *одступа од свѣг тврѣдокорног става.* –

сто беше на овуј мёрку. **3.** *освета, враћање мило за драго.* – Че да доде време да и ја на тѣб узнем мёрку.

мерња́к м ведро којим се мери млеко на бачији.

ме́родавно прил. *свеједно.* – Мѣн је ме́родавно, не́к бу́де и ко ти рекне́ш.

мерте́к м рог у кровној конструкцији. – За мерте́ци најбоља е чамовина, ел багреновина.

мерте́чење с гл. им. од мертечи.

мерте́чи несвр. поставља мертеке у изградњи крова. – Неко́лко денá смо пра́или столицу́ту, а јучѐр смо почѐли да мерте́чимо, па ега́ га измерте́чимо до недељу́ту, другу́ту.

мерте́чћи, -чка, -чко *који се односи на мертек, који је у вези са мертеком.* – Д идеш да кúпиш мерте́чћи ексе́ри, од петна́ес сантíма.

ме́рца несвр. *хода лено клатећи се по мало у куковима.* – Ене́ га Ву́ле, ме́рца низ дру́м.

месáљ м **1.** пртена или вунена крпа којом се покрива тесто док нараста и у коју се увија тек испечени хлеб. – Же́жак ле́б покрíем с месáљ, па кѣд ла́дне тѣг га насáпсам. **2.** *старинска женска капа од платна украшена чиодама, новчићима, дукатима и другим украсним предметима, старо оглавље из народне ношње.* **3.** *старинска предња кецеља од једне поле.*

месѐечи прил. *сад. од меси.* – Остарѐ месѐечи, готвѐечи и њíве копа́ечи.

месѐнце с дем. од месо. – Заванí си еднó месѐнце из вариво́то.

месѐње с гл. им. од меси.

ме́сец м обредни божии хлеб посвећен месецу.

месѐчина ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Compositae висока до 80 ст, Расте као коров, хајдучка трава Achillea millefolium L., упор. ајдучица, ајдучћи мелен,*

стоженик. **2.** *фиг. глава мушке бебе рођене без косе.* – Ђј, бабина месѐчина.

месѐчинка ж **1.** дем. од месѐчина (*месѐчева светлост*). – Че да појдемо по месѐчинку, па доклѐ стíгнемо. **2.** дем. и хип. од месѐчина (2). – Огреја́ла ми месѐчинка у лју́љу.

месíште с *ауг. од месо.* – Óгади ми се ви́ше овóј месíште.

ме́со с **1.** *мекано, мишићно ткиво човечјег или животињског тела.* **2.** *фиг. потомак, дете.* – Ти си, сíне, моѐ ме́со. Упор. ванђелије мое месо.

месојѐдник м *онај који воли да једе месо.* – За то́га месојѐдника са́мо да е ме́со уз ручы́к.

месты́ц м (и са прилошким значењем) *то место, баш то место, на лицу места; сместа, одмах, потпуно.* в. убива на месту́ц.

местѐнце с **1.** дем. од место, место за седење, седиште. – Напра́ј ма́лко местѐнце да и ја сѐднем. **2.** *служба, намештење.* – Кѣд бí могъл да најдем не́ко згóдно местѐнце, да се и ја запóслим. **3.** *предео, крај.* – Та́ј њíва е на ја́ко згóдно местѐнце.

место предл. *уместо.* – Не мо́г ја́ место тѣб да одговáрам. – Место да си узѐл да не́кво рабóтиш, ти се лѣнсьш по салó и по сока́ци

ме́сто с (мн. ме́ста; уз бр. ме́ста, ме́сти, ме́стети) *место* (одредница унета ради представљања неких њених облика множине). – Прошъл сам ти ја́ мло́го ме́ста. – Тѐл би да си на óбе ме́сти, а онó, жѐна, не мо́же. – Лозја́ íмамо на трí ме́стети. – На ви́ше ме́стети сам питува́л, али ни́куј не́ма то́ј квó тра́жим.

мета́љћа ж бол. *очна болест од које се болеснику навлачи бела копрена преко очију, метаље pterygium упор. очобољ.* – Уст, уступи́, мета́љћо, / Сьс се́ћиру те посе́ко (н. п.)!

метíљ м *паразитска глиста и болест коју она проузрокује код оваца и*

говѣда. в. трава од метиљ.

метиља́в, -а, -о фиг. *који је слабуњав, болешљив*. – Немој њѣг да тѣраш да ти вóди волóви, па знáеш да е метиља́в.

метиља́вко м *онај који је болешљив, слабуњав, слаботелесан*. – Мо́ре, тѣја метиља́вко ели́с добрѣ проóди. Нѣкуј га ни за квó не тѣра.

мети́лице ж *орнаментни мотив на двопрѣћним чарапама*.

ме́тер м рет. *метар (100 ст)*. – Лѣтве се продавају не ме́тер.

метерија́л м рет. *материјал*. – Їмамо ку́ћу од твр́д метерија́л.

мети́чка ж *дем. од метла, метлица*. – Набѣри светили́јинске мѣтле, бър за едну́ метли́чку, да им с квó да си изметѣмо sóбу и пред врата.

ме́тне свр. *почисти овлаш метлом*. – Мѣтни ма́лко пред врата.

ме́тне óчи изр. *баџи поглед*. – С ово́га вре́вим а мѣтнем óчи ната́м и ви́дим друго́тога изср́та иза сто́г.

ме́тне се свр. *уметне се на кога*. – Дѣтѣво си се метну́ло на башту́, текá думају.

метó м **1.** *сеоски атар, синор*. – Наше салó има голѣм метó, ал шта врѣди кѣд је самó камења́к. **2.** *зграде на пољопривредном имању ван насеља (колибе, плевње и др.)*.

метóвина ж *манастирско имање*.

Метóдија м *име*. – Метóдија из Дѣјановци е имáл осомдесѣт и чѣтри гóдин кѣд сам ишѣл код њѣг да га питу́ем како се којá мѣста зову́ у њи́гóвото салó.

мећа́ње с *такмичење, борење*. – Сабра́ли се мóмци на мећа́ње, / Мѣ дево́јѣ на згледува́ње (н. п.).

Мећивѣ с п. п. *Макавеј, 14. августа*; упор. Маћивеј.

мећинтош м *кишина кабаница од навоштеног платна или поливинила*. – Їма до́ле у по́друм едѣн мећинтош, узни́г га на ову́ј ћишу.

ме́ћиње ж *трице, мекиње*. – Кѣд мѣљеш на мли́н онѣ ти даду́ и бра́шно и ме́ћиње.

ме́ћиш м *оно што је меко, сирово*. – Немој да едѣш тѣја ме́ћиш, узни́ гдѣ е по пѣчено.

ме́ћишар м **1.** *особа питоме нарави*. – Он е човѣк ме́ћишар, има свѣ да бѣде кó тѣ рекнѣш. **2.** *живинче које добро једе и брзо напредује*. – Ме́ћишар пра́се. **3.** *рак после скидања љуштуре*. – Ра́ци се не лóве кѣд су ме́ћишарѣ.

мечѣк м *мужјак мечке, медвед*. – Дебѣл кó мечѣк.

мѣчи, –ча, –че *који припада мечки, који се односи на мечку*. – Там иза Бѣку има мѣча дѣвка.

мѣчи се несвр. *мечка доноси на свет младе*. – Не пánти се да е нѣћи видѣл кѣд се мѣчи мѣчка.

мечина́ ж *в. мешчина*. – Ма́јсторе, касáпине, измерѣ ми двѣ ћила мечину́.

мѣчица ж *дем. од мечка, млада мечка*. – Цѣгање вóде едну́ мѣчицу, нѣма ју три́јес, чѣтерѣс ћила, мóж да се рекнѣ да е јóш мечѣ.

мѣчје ша́пе ж *по народном веровању ако болеснику који “болује од мечку” нема лека њему се по телу појаве трагови од мѣчје шапе*; упор. болес од мечку.

мѣчка ж *зоол. крупна звер гломазног тела обраслог дугом длаком и незграпног хода, женка медведа*; в. болес од мечку, жени се мечка, игра мечка, истера мечку, мѣчина болес, од мечку.

мѣчѣин кóрен м *бот. в. мѣчѣино грозје* *Agum italicum M.*

мѣчѣина бóлес ж *бол. в. болес од мечку*.

мѣчѣина ўста ж *у народном лекарству се велика чељуст од мечке растави на горњу и доњу вилицу па се застим споји на широко ђувезним поворама и онда се кроз њу провлачи*

болесник који “болује од мечку”.

мечћина черапка ж бот. *дугогодишња шумска зељаста биљка из фам. Scrophulariaceae. Из ризома се развија глатко стабло, глатких листова и жутих, пупчастих цветова, бесниче Digitalis leavigata Waldst. et Kit.*

мечћино грóзје с бот. *дугувечна зељаста биљка из фам. Agaceae са јаким кртолама, великим копљастим лишћем и црвеним бобичавим плодовима удруженим у клипиће, медвеђе грозђе Arum italicum M., упор. мечћино уво.*

мечћино уво с бот. *в. мечћино грозје Arum italicum M.*

мец предл. *в. мецу.* – Квó е мец њи, та се прецве карају?

меца ж *међа.* – Тужичу га, преорал ми мецú

мецак м *ретка, кржљава шума израста на међи између њива.* – Бéрем дрва по мецаци, у áлогу не улазим.

мецедија ж *турски сребрни или златни новац у XIX веку.* – ... а кучката гребала, гребала по дúвар док не изгребала ћуп с мецедије. (н. пр.)

меценџ м *в. меџник (1).*

мецење с *гл. и.м. од меџи (се).* – Излэзла комесија за мецење измецú Гóрњу Каменицу и Папратну.

меџи предл. *в. меџу.* – Їма нешто меџи њи, не без ништа.

меџи несвр. *поставља међу, обележава међу.* – Јúтре че да меџимо Голému ливáду од кџм Тóдорови.

меџи се несвр. *граничи се, има заједничку међу са суседом.* – С едну стран се меџимо сџс Слободána Симинога, а с дрúгу сџс Вídена Цикурлэју.

меџица ж *дем. од меџа, једва приметна међа.* – Онó се меџицата едвá познава, али мџи си знамо чијó е доклé.

меџник м **1.** *сусед са којим има заједничку међу;* упор. меценџ. – Јá и Милán смо меџници. **2.** *камен међаи.* –

Овдé че да укóпамо меџник.

мецу предл. *међу, између;* упор. мец, меџи. – Óгањ горџ мецу двé планине, / Момџк спáва мецу двé девојће (н. п.). – Удари га с тилуђе мецу рóзи. – Кúј ти знае квó е мецу њи. – Излэзни мálко мецу лјуђе.

мецугневице ж *в. мецудневице.*

мецугневичџи. -чка, -чко *в. мецудневичџи.* – Ел чма јóш од онај мецугневичка јáјца?

мецудневице ж *дани између 28. августа и 21. септембра, то јест између Велике Госпојине и Богородице, међудневице;* упор. мецугневице.

мецудневичџи. -чка, -чко *који се односи на међудневицу, који је увези са међудневицом;* упор. мецугневичџи.

мецун м *в. мацун.*

меша несвр. *саставља два или више стада у једно.* – Мешамо óвце, па и пасéмо на рéд.

меша по пéпел изр. *још је мали, још се игра по пепелишту.*

мешавина ж *в. мешанија (1).* – С њéг нéчу да чмам нџкву мешавину.

мешáја ж *она која меси хлеб.*

мешáјник м *бакрач у коме се загрева вода за мешење хлеба и служи искључиво у ту сврху.* – Немóј нéћи да ми узџма мешáјник за нéку дрúгу пóтребу, нéк си нáјде нéћи дрúђи сýд.

мешáља ж *в. мешаја.*

мешанија ж **1.** *заједнички послови, заједништво;* упор. мешавина. – Не вóлим да чмам мешанију с лјуђе куџ несú од рéч. **2.** *помешане разне врсте жита за мељаву.*

мешáње с *састављање више стада у једно ради заједничке испаше или бачијања.* – Свџ се састáе и договóре се у куј дџн че да бóде мешáње.

мешáина ж **1.** *анат. стомак, трбух abdomen.* – Цéл дџн ме јучér болé мешáина. **2.** *стање оне која је у дрúгом стању.* – Тóлку дéцу нарацáла и пáк с

мешину. **3.** *део њиве који нема међу као праву линију него се она лучно извија упоље.* – Остало ми да доорем онуј мешину. в. вода у мешину.

мешинат, -а, -о **1.** *који је великог стомака, који је дебео.* – Он кољћи е мешинат кд седне мешина му упира у колéна. **2.** *која је у другом стању.* – У едну рúку носи детé, а у другу води мешинату жену.

мешинка ж дем. од мешина (1). – Ел ми те, сине, боли мешинка?

мешинчѣтина ж ауг. и пеј. од мешина (1); упор. мешинчина. – Напéла му се мешичѣтина ко гáјде.

мешинчина ж в. мешинчѣтина. – Не мóж лúцћи да седне уз остáл од онуј мешинчину.

мѣшта несвр. *премешта, помера, мења.* – Велигден не мѣшта дѣн, он мѣшта дáтом.

мѣшта се несвр. *премешта се, помера се.* – Вилóтѣја се не мѣшта, он си етé стáлно дерéктур.

мештáње с гл. им. од мешта (се).

мешчинá ж *месо без костију, кртина*; упор. мечина. – Мешчину исушенíчимо, па ју исúшимо у пушницу. – Нѣћи од мешчину прáе колбасице, а тóј е чíста штéта, тóј код нас овдé не бíва, нѣћи пúт поплесњивéу.

мѣшчини несвр. *скраћени облик од израза “мени се чини”.* – Мѣшчини да тóј бѣше пред Нóву гóдин, текá некакó.

мешчинкá ж дем. од мешчина. – Колкó имá мешчинкá мí ју изéдомо, сáг вáрим кочíне.

мíгало с око. – Двá увáла, двá мíгала.

мигúљење с гл. им. од мигуљи (се).

мигúљи несвр. *једва хода, мили.* – Едвá мигúљи.

мигúљи се несвр. **1.** *мигољи се, извлачи се из чега.* – Детé се мигуљи из чрђе, опóди да се дíгне. – Мигуљи се рíба из рúће. **2.** *једва се креће, једва*

хода. – Едвá се мигуљим, тóлко ме нóђе болу. **3.** *умиáва се, подилази коме.* – Мигуљи се окол баштúту егá би га овíја пуштíл д íде на вáшар у Краљéво Сéло.

миздрáк м *копље*; упор. мѣждрак. – Барјáци им као и облáци, / А миздрáци као гóра пúста (н. п.).

мíје несвр. **1.** *умива.* – Ѐма нѣне женé што јúтром не мíју дéцу. **2.** *пере.* – По ручýк мíјем сúдови.

мíје се несвр. *умива се.* – Мíје се пó очи.

мíје рúће изр. *пере руке, скида са себе одговорност.* – Já мíјем рúће од тóј, а вí какó си óчте.

мíје се пó главу изр. *пере косу.*

мíјење с гл. им. од мíје (се).

Мíјобран м *име.*

мíл, -а, -о *који је мио, драг.* – Мíл е он мéне, кó да ми нé мíл, али ми е Љúба по мíл.

Милáћ м *име.*

милéе несвр. **1.** *постаје мило, постаје драго.* – Милéе ми кд вíдим ко децá растú и ко су добрá. **2.** *постаје милији, дражи.* – Милéе ми тíја човéк.

милéе се несвр. *мили се, постаје мило.* – Милéе се на човéка да жíви кд свé íде какó трéбе.

Милибор м *име.*

Милијáда ж *име.*

милијáз м в. мађер.

милијóн бр. *милион.* – Трéбе да мíслим на милијóн ствáри.

мíлица ж *извор.* – Под голéмуту бúку íма еднá мíлица којá нíкад не пресањуе и не мрзне.

мíлне свр. *помилује, помази.* – Прóјде покре детé и мíлне га. – Ѐла, сáмо да те мíлнем.

мíло (га) несвр. *драго му је, мило му је.* – На свáку мáтер е мlóго мíло кд е нѣћи помилуе детé. – Оливéру мíло за Драђíшу, óче се жéни за нѣг, ел за нíкуг.

миловáнка ж бот. *дуговечна шумска*

зељаста биљка из фам. Violaceae висока 5 до 15 ст. Цветови мирисни, љубичасти, цветају у рано пролеће
Viola declinata W. K.

милоглед м бот. биљка из породице ититарки *Sanicula europaea*, упор. омилен.

Милóјћа / Милоћа ж име. – На Милóјћу код колибу.

милогјица ж бот. 1. дуговечна шумска и пољска зељаста биљка из фам. Violaceae висока 5 до 15 ст. Цветови љубичасти цветају у рано пролеће, пољска љубичица *Viola arvensis* М. 2. ситна једногодишња зељаста биљка из фам. Violaceae тробојних цветова љу-бичастих, жутих и белих, на појединач-ним дршкама, дан и ноћ *Viola tricolor* L.

милорáјсћи, -ска, -ско који као да је из раја изашао, диван, леп. – Мили, куме, милорáјско цвѣјће.

ми́лос м осећање наклоности, милошта, љубав. – Боже, Боже, кољћи милос.

мило́стиван, -вна, -вно који је милостив, саосећајан, нежан. – Он е то́лко милостиван, да мо́ж да га но́сиш у па́зуће.

мило́стивно прил. на милостив начин. – Па ко да га не во́лиш кѣд те глѣда она́к милостивно.

Милотíнка ж име.

милува́ње с миловање. – Радован ми прво радува́ње, / Милован ми прво милува́ње (н. п.).

минди́љ м куче малог раста; упор. миник. – Имам едно кученце, еднога минди́ља, али летí прáво у но́је.

минди́љче с дем. и хип. од минди́љ. – Во́ди на кáйш едно минди́љче.

ми́не свр. 1. прође (поред, покрај кога или чега). – Чу да ми́нем покре не́га, да ви́дим квó пра́и. 2. опстане, прегура, преживи. – Да ви́димо да л мо́ж дьн́с да ми́немо бес ле́б.

минíк м в. минди́љ. – Мислели смо да че Це́це да бу́де големá, а она́ испáдла минíк.

Ми́нићевац м становник *Минићева*, онај који је пореклом из *Минићева*.

Ми́нићевка ж становница *Минићева*, она која је пореклом из *Минићева*.

Ми́нићево с варошица у општини *Књажевац*.

минићевсћи, -ска, -ско који припада *Минићеву*, који се односи на *Минићево*.

миниче с дем. и хип. од миник.

мињува́ње с гл. им. од мињуе. – Дóсади ми се ста́лно мињува́ње покре њí, е́дноман ме не́кво запиткúју.

мињуе несвр. 1. пролази поред кога или чега, пролази кроз што. – Тúј он мињује, вепърът, покре тíја клáданац. – Мињувано е го́ца пúт преко моé лóзје и ја несѣм то́лко пра́ил пита́ње. 2. протиче (о вре́мену). – Годинћете ср́чено мињују. 3. свршава, престаје. – Евé, вéч не́колко дána ћи́ша не мињуе. 4. посећује, обилази кога. – Мињуеш ли покре њí?

миражцíја м онај који је узео жену са *миразом*; упор. *мирација*. – Штó се несí оженил с њу, па да бу́деш и тí *миражцíја*.

миражцíка ж удавача која са собом носи *мираз*; упор. *мирацика*. – Узéл жену *миражцíку*, па несме да пи́сне.

мирацíја м в. *миражцíја*.

мирацíка ж в. *миражцíка*.

ми́ри несвр. *намирује*. – Човéкът ошéл у гóсти, а женá остáла да ми́ри сто́ку.

ми́риз м *мирис*, *арома*. – Ови́ја дувáн, што тí пу́шиш, има у́бав ми́риз, мо́ра ми даде́ш да прóбам. – По ми́риз га надúшим.

миризлó с. *парфем*, *мирис*. – С квó си се то́ј *миризлó* нами́рисáла?

мири́љав, -а, -о који је *цвилав*, *блед* (*претежно о биљкама*). – Расáд ми не́квв *мири́љав*.

мири́љави несвр. *млохави*, *цвилави* (о

биљци). – Пада ћиша свѣћи дѣн и лѹк почѣл да мириљаѡи.

миришљаѡка ж бот. *вишегодишња коровска биљка из фам. Compositae. Стабло је дрвенасто, усправно, врло гранато и чврсто. Цветови су скупљени у гроздасте цвасте; трава за купање Artemisia annua L.*

ми́рка ж *стање без узбуђења, спокој, мир*. – Ми́рку си не́мам од ону́ј моу́ жену́, ста́лно ми не́што занови́та.

ми́рко м *штап којим се плаше или кажњавају непослушна деца*. – Де́ца, бу́дите ми́рни, да не игра ми́рко!

мирми́росан, -а, -о *који је помазан светим миром; упор. миросан*. – Му́шко дете́ роди́ла, ни кр́штено, ни вѣнчано, ни мирми́росано.

ми́рне свр. **1.** *смири се, одахне*. – Ка́да ли че дечи́јава да до́јду из чкóлу, да ми ми́рне глава́. **2.** *кратко остане у стању мировања*. – Де́ ми́рни, до́ста рипа́.

миро́ с в. *мирово дрво*.

ми́рово дрво́ с *освећено дрво (на пример запис) у које је стављено свето миро; упор. миро*.

мироди́ја ж бот. *мирисна биљка из фам. Umbelliferae мирођија Anethum graveolens L.*

миро́сан, -а, -о в. *мирмиросан*.

ми́сал м *мисао*. – Ти́ја ми́сал ми не изла́зи из гла́ву. – Едѣн ми́сал вели́ ова́к, едѣн ми́сал вели́ она́к.

миси́рак м в. *мисирка (1)*.

миси́рка ж **1.** *дугуљасте део кресте који ћурану виси преко кљуна; упор. мисирак*. – На пујка́ помодрѣла миси́рка. **2.** *зоол. врста ћурке, египатска ћурка; упор. миска*. – На́да и Ни́кола чува́ју миси́рће. **3.** *дугуљаста и шиљата леденица која виси са стрехе*. – Увати́ле се миси́рће на ча́ндију. **4.** *слина која виси детету из носа*. – Јо́ш му миси́рће вису́, а он о́че да се же́ни.

миси́рска ба́ба ж *онај који је ћосав и зборан*. – Напраи́л се на миси́рску ба́бу.

миси́рче с *младо ћуре мисирке*. – Извѣли се се́дом миси́рчичи.

миси́рчица ж **1.** *млада ћурка мисирка*. – Ја́ко ми на́предне миси́рчицете. **2.** *дем. од мисирка (1)*.

ми́ска ж *зоол. в. мисирка (2)*.

ми́сла ж *мисао*. – Ој, дево́јче, ми́сло мо́ја.

мисле́ње с *мишљење*. – Њѣг пи́тајте за мисле́ње, ме́н оста́јте на ми́р.

мису́рка ж бот. *дуговечна шумска биљка из фам. Acanthaceae. Стабљика усправна и дебела, листови велики, приземни, перасто крстасте, цветови на врху стабљике образују клас. Стилизовани листови послужили су античкој архитектури као мотив за израду коринтског капитела, акантус Acanthus longifolius (L.) и Acanthus mollis L.*

ми́тен, -а, -о *трп. од мити који је кројен укусо, у шрех*.

ми́ти несвр. *поставља укусо*.

ми́ти се несвр. *митари се, живина мења перје*. – Кѣд се коко́шће ми́те тѣг еднó вре́ме сла́бо но́се ја́јца.

ми́тник м *онај који је подмитљив, који прима мито*. – У са́дње вре́ме се напати́ли ти́ја ми́тници, ни држа́ва им не мо́ж до́јде до века́

митро́љѣз м *аутоматско ватрено оружје, митраљез*. – Ја́ сам у во́јску носи́л митро́љѣз, ал еднó кр́атко вре́ме.

митро́љѣзац м *онај који рукује митраљезом, митраљезац*. – Кѣд до́јду у во́јску сви́ се ва́рде да не бу́ду митро́љѣсци, ел то́ј те́шко да се но́си, а и у ра́т они́ја одону́д те о́дма ви́ди одóкле пу́цаш.

митро́љѣсћи, -ска, -ско *који се односи на митраљез, који је у вези са митраљезом*. – То́ма ми е би́л митро́љѣсћи помо́ћник.

митро́љира несвр. *гађа митраљезом из авиона, митраљира*. – Едну́ го́дин ни митро́љира́ли на дѣн Вели́гден.

ми́ца несвр. *миче, помера*. – Сѣг ти́

ми́цаш (фигуру у игри шаха).

Ми́ца м *име*.

ми́ца се несвр. *миче се, помера се*. – Седи туј и не ми́цај се одотле.

мица́ње с гл. *им. од мица (се)*. – Полџк мица́ње.

мици́на ж бол. упор. ницина, усов. **1.** *загнојност препоних шлезда bubo*. **2.** *загнојност лимфних жлезда adenitis*.

ми́чица ж в. *мишчица*.

миша́дор м *амонијаков хлорид, нишадор*; упор. мишедар. – Къд те боли гуша, онí ти проз цѣв дѹвају миша́дор у гушту, да те ма́не.

миша́љак м в. *мишољак*.

миша́иња ж бот. *једногодишња зељаста биљка из фам. Caryophylaceae. Стабло ниског раста, разгранато и полегло. Листови мали елиптични, доњи имају петељке. Цвета целе године, цветови су мали, бели, звездасти Stellaria media (L.) Will.*

мише́дар м в. *мишадор*.

Миши́ји дѣн м п. п. в. *Миштровдан*.

ми́шка ж анат. *мишица, рука од рамена до лакта brachium*. – Ува́ти га за ми́шће и избѹта га на снѣг.

мишојѣдина ж *остаџи онога што су појели мишеви*. – Од момѹрузу оста́ле са́мо мишојѣдине.

мишо́љак м *мишији измет*; упор. мишаљак. – У а́нбар мишољџи колкó бч.

Мишоров дѣн м п. п. в. *Миштровдан*.

Миштровдан м п. п. *дан после Миштровдана, 9. новембра*; упор. Мишији дѣн, Мишоров дѣн, Мишулов дѣн.

Мишу́лов дѣн м п. п. в. *Миштровдан*.

миши́и ж анат. упор. мичица. **1.** *мишии и кост од рамена до крила код живине и птица*. – За ба́ту бедри́чка, а за те́бе ми́шчица. **2.** *дем. од мишка*.

млада́р м **1.** *младо дрво са неразвијеном крошњом*. – Ни́кли но́ви млада́ри. **2.** *онај који је млађи по*

годинама или по рангу. – Оче сѣг млада́ри да кома́ндују, епа не́че бы́ш да мо́же.

млада́рџ м **1.** *млади, голуждрави, жутокљуни птић, жутокљунац*. – У пролет се ка́чимо по дрѹва да ва́димо на ти́чичи ја́џа и млада́рџи. **2.** *недозрео момчић*. – Ти́ си јо́ш млада́рџ, не́ то́ј за те́б.

млада́рка ж *млада воћка*. – Млада́рће у́ есен уви́јамо, да и не огу́ле за́џи.

младе́вста ж рет. в. *младеневеста*.

младе́ји, -ја, -је *који је млађи*; упор. млађеј, млађеји, млацеј, млацеји, млади. – Он е младе́ји од ме́н за три́ го́дин.

младе́нак м в. *младењак*. – Чим се ди́гнем на Младе́нци ма́ти ми даде́ младе́нак.

младе́невста ж *млада, невеста*. – Ода́вна и младе́невсте ја́шале на коња́ къд ишлѣ у манасти́р на венчува́ње.

Младе́ноша ж *име овце или козе дошле на свет о Младенцима*.

младе́нче с в. *младенчич*. – Тѣтка Ру́жа ми дала́ младе́нче.

младе́нчич м *дем. и хип. од младенак*. – На Младе́нци ма́ти ра́но јѹтром нама́си младе́нчичи.

младе́њак м *обредни хлепчић премазан медом који се меси о Младенцима*; упор. младенак. – На Младе́нци сам поѣл три́ младе́ња.

млади́ња ж *омладина, младеж*; упор. младишор. – Дѣнѣшња млади́ња е до́ста распу́штена.

младишóр м в. *младиња*. – Сѣг сѣв младишóр иде по шкóле, не́ма кѹ́ј да ко́па и да чу́ва сто́ку.

младоже́нци м *они који ступају у брак, младенци*. – Младоже́нци напред, свира́чи по њи́, а сва́тови надокра́јће.

младоже́њсџи, -ка, -ско **1.** *који припада младожењџи, који се односи на младожењу*. – Да искóчи ма́јка младоже́њска, / Да прива́ти ста́ром сва́ту ко́ња (н. п.). **2.** *који припада младенцима*,

који се односи на младенце. – Младожењски родитељи се првњи исцјукају на свадбу, па после тој и друђи, од едну и другу стран.

младожењски дeвeр м старији брат младожењин који га ујутру изводи из куће.

младожењски крaвaј м обредни свадбени хлеб који се закачи за тканице којима ташта дарује зета.

младожењски момбк м један од младожењиних зетова који је стално уз њега током свадбе.

младос м младост. – У квó ми е прошъл мój младос? – Младос се не мój поврне, а свáћи би, жéна, тeл.

млађeј, -а, -e в. младеји. – Млађeј брат тг рeши да се одeли.

млађeји, -ја, -је в. младеји. – Млађeје детe им јóш не побди у шкóлу.

млакайв, -а, -о који је подводан, мочваран. – Њвата дóјде мaлко млакайва у дoљњи крај.

млати грање изр. својeглаво ради неки некористан посао.

млатина ж замлата, онај који млати кад говори. – Пúшти тúј млатину нeк се лeкне eднпúт.

млатишуман м онај који свашта говори, који млати кад говори, ветропир.

млатка ж млада кокошка. – Їмам девeт кокошe, трé старe и шeс млатe.

Млаца м име.

млацeј, -а, -e в. младеј. – Млацeјата сестра се ожeнила у Папратну.

млацeји, -ја, -је в. младеји. – За одбóрници трeбу млацeји лúђe.

млаци, -а, -e в. младеји. – Кьд сам бил мaлко млаци и ја сам се вачал у óро.

млекá ж в. бара (1), млека.

млекайва, -о која омогуђује да се добије више млека (о биљкама). – Напáсла се траву млекайву.

млекó с бела хранљива течност из дојки жене или вимена женки сисара

која служи за исхрану деце или младунчади или се од неких животиња музе за израду млечних производа. в. обрано млеко.

млекýе несвр. музе стоку и израђује млечне производе. – Овúј нeдeљу на бачíју мí млекýемо, па пóсле онí.

млењe с гл. им. од мeљe, млевeњe. – За млењe узíма дeсeт óцто.

млeт, -а, -о трп. од мeљe, млевeн. – Óстро брашнóто, затóј што е крúпно млeтó.

млeч м бот. **1.** вишегодишња коровска биљка из фам. Euphorbiaceae висока до 60 ст. Из ризома избија много голих стабљика при врху гранатих. Листови су уски и голи, а цваст иштитасте. Сви делови биљке садрже млечни сок; смрекаста млечика

Euphorbia cyparissias L. **2.** једногодишња биљка из фам. Euphorbiaceae висока до 45 ст. Стабло појединачно, усправно, без грана. Цветови скупљени у иштитасту цваст. Цела биљка има млечни сок *Euphorbia helioscopia* L. **3.** в.

жлта рада (1) *Taraxacum officinale* L. **4.** вишегодишња шумска зељаста биљка из фам. Compositae. Стабљика усправна, снажна, шупља, у доњем делу длакава. Цветови љубичасти, сакупљени у лоптасте цвасте. Цела биљка има млечни сок *Cicerbita panceici* Beauv.

млeчýц м млад кукуруз који у зрну још има млека. – Да набeрeш момúруз млeчýц, па да га опeчeш, да вíдиш квó е блáго.

млeчница ж млеко кувано са кукурузним брашном. – Јáко смо волeли кьд бáба напрáи млeчницу.

млжа ж мужа стоке. – Кьд пóчне млжа, тг че да прáимо сíринe, сг крáднемо по мaлко на јáганци, да и децá има квó да кúсају.

млз м један млаз при мужи. –

Крaвaтa тóлко подбeре вíме да не мój да измлзeш ни eдн млз.

мљзач м онај који музе. – На бачију се промењују мљзачи, не стално едџн, ел од туј работу болу рџџе.

мљзџ несвр. **1.** музе, музе стоку. – Кнџчи е ред на Анку да мљзџ џвце. **2.** искорииџава кога на неосетан начин. – Мљзџ она џџга. **3.** мет. пада без престанка (о киши). – Мљзџ џиша вџч трџ денџ.

мљзџџ с гл. им. од мљзе. – Дџнџс је тџбе рџд на мљзџџџ, јџ сам јучџр мљзла.

Мљзџгрудџ ж празник овчџра, 5. мајџ, дан уочи Бурџевдџна. Тога данџ се џдбију жагаџци о почиџе мужџа оваџа.

мљзне свр. **1.** начини јџдан мљз у току мужџе. – Мљзни јџш два-трџ мљзџ и нџк џстане мџлко млекџ и за телџто. **2.** намуже мало, помуже мало. – Мљзну млекџце колкџ за превџтџк.

мљком прил. мучки, не пуштајуџи гласџ; упор. млчџчџи. – По нџко кџче даџи мљком.

мљџго прил. **1.** у великом броју, много. – Сабрџли се мљџго лџџџе да му помџгну да извлџу колџта из блџто. **2.** у великој количини. – Наврџл сам мљџго жџто. **3.** доста времена, дуго. – Ёма јџш мљџго до прџлет. **4.** у високом степену, вџома, врло. – Мљџго е блџан. – Мљџго ме болџ главџ. **5.** сувише, прџтерано. – Стџри свџте, вџјводо, / Не пџј вџно по мљџго (н. п.).

мљџгулџ ж у игри речи у значџџу “много”. – Не даџа млекџ млекџгулџ, него мљџгулџа.

мљџжи несвр **1.** увеџава, повеџава. – Нџџу да продаџам јџганци, решџл сам да си мљџжим џвце. **2.** рџчуна множеџем. – Ел си научџл да мљџжиш?

мљџжи се несвр. увеџава се, повеџава се. – Мљџжи се нџрод и нџма за свџ мџсто у салџ. – Мљџже се ко Цџгаџе.

мљџзина ж мноштво, множинџа. – Онџ су мљџзина у кџћу, онџ жџве у зџдругу.

мљс оном. узвик за џпонашаџе звука коџи се чуџе при тупом удару или судару.

– А јџ џџга мљс с песнџицу.

мљска несвр. удџра песнџицом или тупим предметом углаву. – Мљска га џ главу да га џшашџвџе. **2.** фиг. удџра главом о тврџд предмет; накнадно размишлџа о својим поступџцима. – Мљскај сџг с главу у дџвар, кџд несџ мислџл кџо си работџл.

мљска се несвр. удџра се у главу. – Нишџта ти не врџди шџто се мљскаш, билџ шџто билџ.

мљскаџџ с гл. им. од мљска (се).

мљсне свр. **1.** удџри песнџицом или неким тврџдим предметом кога у главу. – Кџд те мљснем ш те џнесџвџстим. **2.** фиг. удџри главом у тврџд предмет; накнадно размисли о свом поступку. – Мљсни мџлко, кџо си тџј напџрајл.

мљсне се свр. фиг. удџри се у главу; размисли. – Мљсни се, брџ, чџкнџи се у главџту.

мљц узв. муџ. в. тлџ – мљц.

мљца несвр. **1.** говори испрекиданџ, запиџуџи и с тџшкоџом, муџа. – Мџлџча мљца кџд врџви. **2.** говори у сну. – Нџчу мљца и знџји се. **3.** мучџе (о краџи). – Краџа мљца за телџ.

мљцаџџ с гл. им. од мљца.

мљцне свр. **1.** замуџне, застане у говору. – Мљцне си по нџџи пџт, ал нџ тџлко чџсто. **2.** замучџ краџа. – Нџма, нџма па мљцне краџата.

мљчџџџ с гл. им. од млчи.

мљчџчџи прил. подмукло, џутке; упор. мљком. – Коџ кџче лџе џнџ не џпе, а коџ џпе џнџ тџј мљчџчџи рабџти.

мљчџ несвр. џути, нишџта не говори. – Сџвџ врџве, а џн мљчџ, ни дџма џс, ни дџма нџ. – Млчџ, ко да нџмају езиџи.

мљџкаџ, -џ, -џ коџи је неукџсан (о храни).

мљџска несвр. **1.** мљџцка док једе; упор. мљџцка. – Не мљџскај дџр едџш. **2.** једе. – Мљџскам мџлко сџриџџе и лџб. **3.** говори коџџшта. – Бџлџе си џути, не

мља́скај.

мља́скање с гл. им. од мља́ска.

мљи́цка несвр. в. мља́ска (1). – Мљи́цка ону́ј кру́шку, да ти се сму́чи.

мљи́цкање с гл. им. од мљи́цка.

мно́ђи, -ђе, -га мно́ги. – У ра́товиви мно́ђи несú има́ли ни ле́б, а камо́ли с ле́б.

мога́ре с рет. *магаре, магарац* Equus asinus. – Не рови́ ко Цо́ђино мога́ре.

могу́ћнос м *способност за остварење нечега*. – Несмо́ били́ у могу́ћнос да га чко́луемо.

мо́дар, дра́, дро́ *који је плав, модар*. – Че ти ста́не модро́ дупе кьд те изуда́рам.

мо́др, -дра́, -дро́ в. *модар*. – Дош́л мо́др у лице́, ко чиви́т.

модрá те́ла ж *врста старинског грожђа плаве боје, данас несталог*; упор. отела.

модрее́ несвр. *постаје плав, плави*. – Ку́ј час он пови́ше модрее́.

модрéтина ж *модрица на телу настала од ударца или притиска*. – Дош́л сьв у модрéтине, колко́ га били́.

модри́јање с гл. им. од *модрије се*.

модри́је се несвр. *одаје од себе модрину, модри се, плави се*. – Модри́је се жы́то кьд по́чне да пра́и клас.

модри́кав, -а, -о *који је плавкаст*. – Модри́каво ми пра́ње, не бело́ ко што́ о́чу да бу́де.

модри́каво прил. у *модрикастој боји*.

модри́на ж *плаветнило*. – Небе́ска модри́на.

модро́кас, -та, -то *који је плавих, модрих очију*. – Од модро́касти лју́ђе да се ва́рдиш.

модру́лав, -а, -о у пеј. значењу *који је плавкаст*. – Кьд ку́пиш млеко́ у ду́ћан, па га си́пешу пани́цу оно́ до́јде модру́лаво, не́ма да е бело́ ко кьд га помлзе́ш.

мо́ж прил. *може бити да*. – Мо́ж би те́л не́што по́младо, чи́чо?

мо́жан, -жна, -жно *који је економски добро стојећи, који је имућан*. – Он је мо́жан то́ј да ку́пи, ми несмо́.

мо́же несвр. (1. л. јд през. мо́гу и мо́г; деч. говор мо́жу. – Мо́г да спи́м до пла́дне. – Не мо́г се се́тим. – Мо́г га на́јдем, са́мо не́чу; 2. л. јд през. мо́жеш и мо́ж. – Мо́ж ли? – Мо́ж га о́кнеш. – Мо́ж ли да па́нтиш, ел да ти запи́шем?; 3. л. јд през. мо́же и мо́ж. – Ко вели́ш, мо́ж ли ни сти́гне?; 1. л. мн. през. мо́жемо и мо́ж – Мо́ж ми́ и то́ј да напра́имо, са́мо ако се догово́римо; 2. л. мн. през. мо́жете, мо́ште, мо́же и мо́ж. – Мо́жете ли да га истеѓлите? – Зна́м да мо́ште, ал не знам да л о́чете. – Ви́ мо́же да спите́ у голе́му со́бу, а мо́ж и у ма́лу со́бу, како́ ви е ће́в; 3. л. мн. през. мо́же и мо́ж. – Они́ мо́же да до́јду дьн́с, а мо́ж и јутре́; аор. мо́го, мо́же, мо́гомо; импф. мо́жео; р. пр. мо́гал и мо́гъл; мо́гла и мо́гла) *possum*.

можеа́ње с *моћ, снага*. – Едно́ е очеа́ње, а дру́го е можеа́ње.

мозу́л м 1. *задебљала и стврнута кожа на длану или другом месту на телу настала услед притиска или трења, жуљ* clavus, tyloma. – Напра́или ми се мо́зуљи од лопату́. 2. *плик пун воде на длану, прсту или на другом месту на телу настао притиском или трењем*. – Ди́гал ми се мо́зул на пету́, убива́ла ме ци́пила.

мозу́лав, -а, -о *који је жуљевит*. – Мозу́лаве му ру́ће, кьд те сти́сне ко да ти е сýнул копи́ту.

мо́инсћи прил. *на мој начин, како ја желим*. – Има да бу́де по мо́инсћи, док са́м ја га́зда.

мо́ј му га на сва́дбу изр. *неће моћи; дођавола*.

мо́кар м *онај који је огрезао у алкохолу, алкохоличар*. – Он е од они́ја мо́крини.

мо́крав, -а, -о рет. *који је мокар, влажан*. – Де́вет сам го́ре промину́л / И девету́ во́ду преброди́л... / Зато́ј ми но́ђе мо́краве (н. п.).

мокреж м в. *мокрежак*. – Къд је надвѳр мокреж не мѳж ти бѳду сѳве нѳђе.

мокрежак м *мокрота, мокрина, влага*: упор. мокреж, мокриња, мокротија. – Тѳпи се снѳг, па што рѳкал тија, мокрежак до колѳна.

мокрење с гл. им. од *мокри*.

мокри несвр. **1.** *чини мокрим, кваси*. – Мѳкри ме ћиша. **2.** *потапа (о рубљу)*. – Мѳкрим праће, нъчѳс да поседѳи у цѳц, па јѳтре да га перем.

мокри се несвр. *кваси се*. – Немѳј се мѳкриш, мѳж да осѳбнеш.

мокриња ж в. *мокрежак*. – Сѳг е судѳм мокриња, затѳј пробѳрај гдѳ стањѳш.

мокротија ж в. *мокрежак*. – Трѳбе да се лѳкнеш из овѳј мокротију, да не зарадиш нѳћи бѳлес.

мокруља ж в. *кутлица*. – Мѳј дѳда е имал мокруљу, од волѳвѳи рѳг.

молење с. гл. им. од *моли*. – Код ѳѳга не помѳга молење, него да му плѳтиш, ел да му дадѳш дрѳго квѳ йска.

молина ж бот. рет. *малина*.

молитва ж **1.** *молитвена водица којѳм се попрскају новорођенче и породиља*; упор. четена водица. **2.** *жртовани брав у част неког светитеља*. – ѳвце ти липсѳју затѳј што за молитву кѳљеш најслабо бравчѳ, онѳј што си и онѳк дошлѳ до липсување. в. коље молитву.

молитвен, -а, -о трп. од молитви *који је попрскан молитвеном водицом*. – Умрѳло им детѳ не молитвено.

молитвена трава ж **1.** *убрана лековита трава прекађена тамјаном и остављѳна да се суши*. **2.** *трава коју је прекадила врачара*.

молитвење с гл. им. од *молитви*.

молитви несвр. *прска или умива молитвеном водицом новорођенче и породиљу*. – Чѳкамо да дѳјде пѳп да и молитви.

молушина ж рет. в. *малушина*.

момак м *слуга; келнер*. – Онѳ гѳзде, онѳ држѳ мѳмци, та им рабѳте имѳње. – Мѳмак, дај двѳ пѳва.

момѳк м *млад нежењѳн човек, младић*. – Немѳј се жѳниш да се зарѳбаш, бѳди момѳк, што пѳвише мѳж. в. и: младожењѳши момѳк.

момѳзи ж *мамузе*. – Јѳше коња без момѳзи, тиће си сѳмо клѳти нѳђе.

момѳрза ж бот. в. *момуруза*. – Момѳрза стѳгла за копѳње.

момурзак м. в. *момуриште*. – Јѳш несмѳ изрезѳли момурзак.

момурзѳк м *дем. од момурза*. – Најдѳ ли нѳшто од момурзѳкѳт?

момѳрзан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Сви смо мѳ одрѳсли на момѳрзан лѳб.

момѳрзиште с в. *момуриште*. – Тѳг натовѳримо момѳрзиште и пѳјдемо.

момѳрзница ж в. *момурузница*. – Истругѳла ни црѳва момѳрзница.

момѳрзничка ж *дем. и хип. од момурзница*. – Мѳре, ћѳти кѳд йма и момѳрзничка.

момѳриште с *зреле стабљике кукуруза које стоје на ѳиви после брања кукуруза или које су посечене и служе као стѳчна храна*; упор. кокурузак, мамурзак, мамурузак, момурузак, момурузиње, момурзиште, мумуриште. – Момѳриште рѳжемо сѳс срп, врзѳјемо га у снѳпови, па га успрѳљамо у кѳпе да се сѳши, па кѳд се осѳши вѳзимо га у плѳвњу, ел га здѳнемо нѳгде, мѳж и у рѳсовасто дрвѳ.

момѳруз м бот. в. *момуруза*. – Момѳруз нарѳсал кѳлко до товѳн.

момѳруза ж бот. *кукуруз Zea mays*; упор. кокуруз, кокуруза, мамурза, мамуруз, мамурза, момурза, момуруз, моруз, моруза, мумуруз, мумуруза, муруза.

момурузак м в. *момуриште*. – Момурузак давамо и на крѳве и на ѳвце.

момурузѳк м *дем. од момуруза*. – Овѳј гѳдин момурузѳкѳт не би јѳко лѳш.

момурузан, -зна, -зно *који је од кукуруза*; упор. кокурузан, мамурзан, мамурузан, момурзан, морузан, мумурузан, мурузан. – Момурузан лѣб се озбрѣд испуца.

момурузиње с в. *момуришите*. – Нестѣ смеали да допуштите да поплесњивѣе момурузињето.

момурузница ж *кукурузни хлеб*; упор. кокурузница, мамурзница, мамурузница, момурзница, морузница, мумурузница, мурузница. – Одавна се не ѣл пшеничан лѣб, него сáмо момурузница.

момурузничка ж *дем. и хип. од момурузница*; упор. мамурзничка, мамурузничка, момурзничка, морузничка, мумурузничка, мурузничка – Нѣни пѹт ни привољае и за момурузничку.

момчедѣја зб. им. *од момче, момчадија*. – Пошла млада момчедѣја, / Пошла код нас на седѣнѣу (н. п.).

момчѣнце с *дем. и хип. од момче*. – Жѣка е станѹл ѹбаво момчѣнце, а и мустачѣи га почѣли избѣвају.

Момчѣл м *име*.

Момчило м *име мачку*. – Мој мачѣк Момчило, звáни Чóко Мóко е жѣт, ѹбав и умиљат.

момчѣште с *хип. и пеј. од момче*. – Че да призѣтимо нѣко момчѣште за нашу Свѣлку, текá смо решѣли.

момчужљаќ м упор. момчурљаќ. **1.** *пеј. и хип. од момаќ, момчић*. – Тѣ си јóш момчужљаќ, јóш несѣи за женилбу. **2.** *зб. од момче*. – Збрáл нѣни момчужљаќ да му лѣју бетóнску плóчу.

момчурљаќ м в. *момчужљаќ*. – Óн нѣ óзбиљан, óн јóш момчурљаќ. – Їма јóш момчурљаќ куѣи се нѣ иженѣл.

мóра несвр. *принуђен је на нешто, чини против своје воље*. – Мбра д ѣде у војску. – Мóра се мрѣ.

мóра ж бол. *по нар. веровању то је вештица која долази у сну и пије људима крв*.

мóра речца *свакако, вероватно*. – Мóра да му се нѣшто тревѣло та га нѣма.

мóрав, -а, -о **1.** *који је љубичаст*. – Здравка забрадѣла мóраву мáраму. **2.** *рет. који је тамно зелен*.

моравѣлка ж в. *моравило*.

моравѣло с упор. моравилка. **1.** *љубичаста боја за пређу и тканине*. **2.** *пређа обојена љубичастом бојом*.

мóраво прил. *у љубичастој боји*. – Учинѣла га мóраво.

морáлно прил. *под морање, под силу*. – Ел тóј билó морáлно да се урабóти, ел си мóгло пројде и без тóј?

морáње с *гл. им. од мора*. – Ако е морáње, óндак драге воље.

морáч м бот. *двогодишња или вишегодишња зељаста биљка из фам. Umbelliferae, високе и разгранате стабљике, цвѣтова сакупљених у цвѣсти, која подсећа на мирођију али је крупнија, коморач Foeniculum vulgare Mill.*

мóре речца *за опомену*. – Мóре, истровѣл си тѣи пáмет.

морѣ речца **1.** *за обраћање женској особи кад јој се не жели изговорити име*. – Ёј, морѣ, ѣл овáм. **2.** *за скрѣтање пажње женској особи*. – Чѹеш ли, морѣ, кѣд те óкам.

морѣја ж *помор, куга; пропаст, несрѣћа*. – Ударѣла нѣка морѣја у стóку.

морѣти речца *појачано значење од мори*. – Еј, ти, морѣти, гдѣ си се заблајáла?

моропѹтина ж в. *марапутина (1)*. – Јóш се понѣгде вѣде рѣмсѣ моропѹтине.

мóрска пелѣшка ж *мала, шарена или бела кућица пужа*.

морѹз м бот. в. *момуруза*.

морѹза ж бот. в. *момуруза*. – У Гледѣчје че да сáдимо морѹзу.

морѹзан, -зна, -зно в. *момурузан*. – Морѹзно брáшно замѣсимо, па дáвамо на свѣње.

морѹзница ж в. *момурузница*. –

Тешко е ўпролет на копање кѣд се опнеш сáмо на морўзницу и ћисало.

морўзничка ж в. *момурузничка*. – Нéma ни морўзничка, а камоли друђи лéб.

морўска ж дем. и хип. од *моруза*.

мóс м (мн. мóсје, уз бр. мóса) *мост, ћуприја*. – Кѣд прéјдеш преко пéт Тимóка, прóјдеш и млóго мóсје. – Од Дóльње Зўничје до Палáнку íма чéтри ел пéт мóса.

мосўр м в. *сомур*.

мотавíло и **мотовíло** с 1. *ткачки прибор, уствари један штап који на једном крају има ракљу, а на другом попречну летвицу, служи да се на њега намота пређа и тако формира камчелка. Оно је увек одређене дужине (1т, 1,5 т, 1 лак.) и служи и за размеравање пређе. 2. основа предива од десет пасамца, мотана на мотавилу од 1т. – Двáес мотавíла оснóва. в. и: половин мотавило.*

мотавíлице с дем. од *мотавило (1)*.

мóтка ж *подуже тање дрво за различиту употребу. в. усрал мотку.*

мотлавéње с гл. им. од *мотлави (се)*. – Цéл дñн ми пропáде у мотлавéње по вáрош.

мотлáви несвр. 1. *маје, замајава кога, одузима време коме. – Немóј ме мотлáвиш íмам си моју рáботу. 2. малтретира, кињи кога. – Тóлко ју мотлáви да е дўшу вáди.*

мотлáви се несвр. 1. *маје се, ради а ништа не уради. – Цéл дñн се мотлáвим по íжу и нíшта. 2. мота се, иде кривудавам путевима. – Чўр се дóста мотлáви по пўшницу дор не излэзне на оцáк.*

мотóр м двоје *дечје саонице даском спојене једна иза друге, од којих су предње покретне и службе за управљање, боб. – У Дубрáву су првñи имáли мотóр Мишко и Слáвко на бáбу Катарíну.*

мóтри несвр. 1. *гледа, пази. – Тí мотрí на онўј стрáн, а јá чу на овўј, егá га спáзимо. 2. памти, запамћује. – Дóбро да мóтриш квó ти се казуе, па пóсле да испрíчаш на дéду.*

мóч¹ м *моћ, снага. – Нémaм вíше онíја мóч, што сам га имáл.*

мóч² м *један млаз при мокрењу. – Áјде, сíне, јóш едñн мóч, па се запекљўј.*

мóча несвр. 1. *испушта мокраћу, мокри. – Мóча уз вракñицу, срáм га бўди. 2. дуго се цеди земља од плитких вода. – Тўј землја мóча до куде срéд лéто, тўј се не мóж праи кўћа.*

мóчало с анат. *људски орган за испуштање мокраће. – Псўе му женў у мóчало.*

мочáње с гл. им. од *моча. – Тўј ли е мéсто за мочáње, уз моју вракñицу, мангупáрио éдна?*

мочíлка ж *мокраћа домаћих животиња као природно ђубриво.*

мóчица¹ ж дем. од *мочка. – Понéли смо му мóчицу у шишéнце и вóдимо га код дóктура.*

мóчица² ж дем. од *мотка. – Понесí си пот капўт еднў мóчицу, за свáћи случáј.*

мóчка ж *мокраћа. – Жлтá му мóчка, мóра да íма вáтру.*

мóчка несвр. у дем. *значењу мокри. – Óч, сíне, д íдеш да мóчкаш?*

мочкáње с гл. им. од *мочка.*

мóчља м *онај који мокри у кревету (о детету) или на јавном месту (о одраслом).*

мóчна ж 1. *она која мокри у кревету (о девојчици). – Глe мóчна еднá, па се умочкáла. 2. неваљала жена, попишуља. – Мáрш, мóчно еднá.*

мóчне свр. *испусти кратак млаз мокраће. – Кўче мóчне уз свáку бандéру. 2. у дем. значењу помокри се. – Идí да мóчнеш, па да спíш.*

мочнíк м анат. *одводни канал мокраћне бешике urethra. – Касáпин*

вóди рачу́н да не пресече́ мочни́к, док га не изва́ди.

мочу́р м *ноћни суд, нокишр.* – Тиће си пљисну мочу́р проз пѣнцер, тѣше ме посіпе.

мочурљив, -а, -о *који је подводан, влажан, мокар (о земљишту).* – Пази како тѣраш тра́ктур, ел ту́ј е земља́ мочурљива мџ се заглобиш.

мош прил. *в. мож.* – Мош ти се то́ј не свіди, али тека́ ти е.

мразá ж *омраза.* – Мразá, то́ј не ва́ља, то́ј нигде не донело добро.

мразење с *гл. им. од мрази (се).*

мрази несвр. **1.** *чини да се неки међусобно заваде, завађује.* – Немо́ј да мразиш бра́јћу. **2.** *мрзи кога.* – Штџ ме мразиш?

мрази се несвр. *завађа се с ким, често са сваким.* – Немо́ј да се мразиш със комшије, мџ че ти потребу нећи пџт, оні су ти пџблизо од роднину.

мрака́ ж *ситно, слабуњаво младунче.*

Мратинци м п. п. *св. Мрата.* – Јутре су Мратинци.

мратинџак м *петао који се коље за св. Мрату.* – Ма́ти испѣкла мратинџа за вече́ру.

мратинџе но́чи ж *дуге ноћи, ноћи најпогодније за прела.* – Девџјћо, девџјћо, гдѣ су ти биле мратинџе но́чи?

мрво́љ м *в. ошвљџк.* – Од кѣд по́чну да зре́ју цре́шње мрво́љ има преко цѣлу годин, све док се не обѣру шипци.

мрда несвр. *избегава неку обавезу и сл., врда.* – Немо́ј сџг да мрдаш кѣд си обрѣкал да ч ми га продадѣш.

мрдање с *гл. им. од мрда.*

мрдне свр. **1.** *уклони се, склони се.* – Кѣд по́чну да се ка́рају ја си мрднем, нечу да им гледам чу́до. **2.** *оде, отиде куда.* – Мрдни до Београд, ега најдеш неку слџжбицу. **3.** *помери памѣћу, полуди до неке мере.* – Не дѣр га, пушти га, ел не вѣдиш да е ма́лко мрднул.

мрдо́рење с *гл. им. од мрдори.*

мрдори несвр. *креће се помало, мрда помало, обавља ситне послове.* – Стáрцат јџш мрдџри по авліју.

мрдуља́ча ж *врџкаста женска особа.* – Мрда ко мрдуља́ча.

мреља несвр. *гази и мрси траву.* – Полџк иди́ преко ливáду да не мреља́ш тра́ву.

мрељање с *гл. им. од мреља.*

мренес, -та, -то *који је витак, који је витак као риба мрена.* – Мренесто девџјче.

мреница ж *зоол. дем. од мренка.*

мренка ж **1.** *зоол. дем. од мрена.* – Створи́чу се мренка рѣба. **2.** *фиг. лепа, витка девојка; упор. мренкуша.* – Женѣл би ли се с ону́ј мренку?

мренкуша ж *в. мренка (2).*

мренче с *дем. од мренка.* – Увати́л сам едно мренче и три скобаља. – Што отџч пројде едно мренче, расцепило се.

мрење с *умирање; упор. мреће.* – Дошло вре́ме за мрење.

мрес м *мрешићење рибе.* – У мрес ва́чају скобаља с трокраку, на грѣбење.

мреће с *в. мрење.*

мрждав, -а, -о *који је смежуран, зборан; упор. мрштав.* – Сли́ве овџј годин дошле не́кве мрждаве. – Да одвоиш мрждаве ја́блће настран.

мрждѣри несвр. *рет. в. мрждѣри.*

мрждѣ несвр. *в. мрждѣри.*

мрждѣрење с *гл. им. од мрждѣри.*

мрждѣри несвр. *ромиња ситна киша; упор. мржди, мрждѣри.* – Цѣл дѣн мрждѣри.

мржља́к м *смрзнута џомба; упор. цоглан.* – Су́ну се за едѣн мржља́к да ме удари, али се он на́бозе бѣше закова́л зазам.

мржљив, -а, -о *који мрзи да ради, који је лен; упор. мрзољив.* – Мржљивога никуј нече у на́дницу.

мржљѣка ж **1.** *ретки садржај стомака.* **2.** *рана на стаблу из које истиче сок.*

мржљикав, -а, -о који је оштећене коре и из кога истиче сок (о дрвету). – На мржљикаво дрвце да привиеш лајно, има се опраи.

мрз м онај који не воли да ради, ленитина.

мрзал, -зла, -зло који је смрзнут. – Сekli смо мрзло зeље, па смо eли.

мрзеж м мрзовољност, безвољност, лењост. – Уватил ме нећи мрзеж, па не мог да пипнем никву работу.

мрзи несвр. осећа мржњу према коме или према чему, не подноси некога или шта. – Мрзи си баштџ. – Мрзи га да се обрџтви.

мрзлица ж **1.** мраз, велика хладноћа. – На овуј мрзлицу има да спџ и кџче и маче заедно. – Одавна не била оволка мрзлица, ко овуј зџму. **2.** смрзнута грудва снега, комад леда. – Штџ ме не гаџаш сџс снег, него с мрзлице? **3.** ледена кора на површини земље. – Мрзлица се уватила позам. **4.** фиг. онај који се жали да му је стално хладно. – Дe, накладeте oгањ да се огрeје овај наша мрзлица.

мрзлџтина ж бол. промрзлинана телу congelatio. – Јџш му несџ зарасле онeј његове мрзлџтине.

мрзне¹ несвр. **1.** смрзава, леди. – Нџчџс има да га мрзне. **2.** смрзава се. – Мрзнемо по страже и по пџтере.

мрзне² несвр. мрзи кога или шта. – Тџлко га мрзне да га не мџж с џчи глeда.

мрзне се¹ несвр. **1.** смрзава се, много му је хладно. – Мрзне се у еднџ капутлeнце. **2.** леди се, залеђује се. – Зџми се мрзну пeнциери, а и Тимџк се понeћипут мрзне.

мрзне се² (обично у мн. мрзну се) несвр. мрзе се, неподносе се. – Мрзну се ко пeста, сaмо што се не искџљу.

мрзнење с гл. им. од мрзне. Мрзнење нџчу на стражу.

мрзољив, -а, -о в. мржљив.

мрзос м **1.** леност, нерасположење за

рад. – Уватил ме нећи мрзос. **2.** нетрпељивост, мржња. – Тџљни нећи мрзос избил мeцу њџ, да се не мџж трају.

мрка м во тамне боје и име таквом волу.

мрка несвр. ован оплођује овцу; упор. мрљи, мрчи. – Овџн почeл да мрка џвце.

мрка се несвр. овца се оплођује са овном; упор. мрљи се, мрчи се. – Калџша се мркала у прџшлу нeдeљу.

мркање с гл. им. од мрка (се). – Пред мркање на овце се дава по слана рана, та да се премрље.

мрклица ж мрак, тама. – Дџдџше од колџбу у црну мрклицу. – Паде ми мрклица на џчи. – Црна те мрклица изeла.

мркџање и **мркотџање** с гл. им. од мркџе.

мркџче несвр. в. мркџче.

мрктeње с гл. им. од мркти.

мрктџ несвр. **1.** овца пландује. – Тeрај џвце у ладавину да мрктџ. **2.** фиг. безвољно и траљаво обавља неки посаџ. – Ајд, работџ, немџј да мрктџш!

мркџање с гл. им. од мркџче.

мркџче несвр. овца ситно и благо блеји позивајући своје јагње да сиса; упор. мркџче. – Јако добра овца, док јагње сџса она стално мркџче.

мркџша ж бела овца црне брџице и ушиџ, и име таквој овци.

мркџшка ж хип. од мркуша.

мрледан, -дна, -дно који је слаботелесан, слабуњав. – Мрледан е чџча Тџма за тџј работу, тџј трeбе млад, јаk чџвeк.

мрљав, -а, -о који је слаб, невешт и незауимљив. – Мрљав е џн за тeј ствaри.

мрљавeње с гл. им. од мрљави. – Тџј не работа ко што се рабџти, тџј мрљавeње.

мрљави несвр. траљаво обавља посаџ. – Више га мрљави, него што га рабџти.

мрљење с гл. им. од мрљи (се).

мрљи несвр. 1. в. мрка. – Наш Бáne и све рѣдом мрљи. 2. безвољно и траљаво обавља неки посао. – Бóље остáј рабóтуту, немóј ју мрљиш.

мрљи се несвр. в. мрка се. – Несѣм бѣш чýл да се нека овца двапýт мрљи у еднý гóдин.

мрљипýтка ж 1. онај који траљаво обавља посао. – Дíзај рýће од њѣга, тóј е еднá мрљипýтка. 2. женски петко; неодрасла мушка особа, особа која има године али не и довољно памети.

мрљиш м мрљавко, неспособњаковић.

мрљча м 1. онај који споро и траљаво обавља послове. – Тí си се уортачíл с тóга мрљчу, да га влáчиш на грбíну, а кýј ти знае, мóж ч да íмаш од тóј и неку вáјду. – Мрљча мрљави. 2. онај који је загуљен, задрт. – Штó ли си тóљћи мрљча?

мрма несвр. полугласно и неразговетно говори, мрмља. – Сáмо га вíдиш ко мрда с браду и неқво мрма.

мрма м ђутљив, неразговорљив човек. – Он ти е од онíја, од мрмене, не воли да врѣви, па га зовý Жíка Мрма.

мрмав, -а, -о који је болестан, болешљив, слаб, изнурен.

мрмаљћа ж прва рупица на гајдуници.

мрмање с гл. им. од мрма.

мрмољак 1. репати водоземац који живи у слаткој води Triton vulgaris. 2. мољац Tinea.

мрмољењес гл. им. од мрмољи.

мрмољи несвр. нејсано и неразговетно говори; упор. мрмори. – Бáбичката си мрмољи сáма сѣс сѣб.

мрмóрење с гл. им. од мрмори.

мрмори несвр. в. мрмољи. – Чýе се како мрморе.

мрмркање с гл. им. од мрмрче.

мрмрче несвр. овца се јавља благим, равномерним гласом кад нуди јагње да

сиса; упор. мркýче.

мрнћа несвр. мрмља, гунђа, говори неразговетно. – Немóј да ми мрнћаш, веч врѣв ко се врѣви.

мрнћау оном. узвик за опонашање тихог, дубокогрленог мјаукања мачке (кад се мази) или гласног маукања када тражи да се пари.

мрскá слíва ж бот. шљива џенарика Prunus insitita L.

мрскó грóзје с бот. жбуновити грм из фам. Grossulariaceae бобичастих плодова зелене, жуते или црвене боје, огрозд Ribes grosullaria L. упор. мрцко грозје.

мрсна́ прид. породиља је током првих четрдесет дана након порођаја мрсна – нечиста.

мрсни днí м в. блажни дни (2).

мрснiца ж по народном веровању она змија која је у току године ујела човека или животињу и на Крстовдан, у јесен, не може да уђе у земљу него остане да лута.

мрснiчина ж 1. бол. раница или плик на уснама. – Напáдле ме девет рáне: / Подљутáче, мрснiчине, чезнiчине (б). 2. натприродно зло биће које, по народном веровању, ноћу напада људе. – Ночум се не путýе, ел се тýг свáка мрснiчина сћiта.

мрсóљ м слине, бале. – Повисѣл му мрсóљ из нóс.

мрсóљив, -а, -о који је слинав, балав. – Детѣто си мрсóљиво на баштýту.

мртвѣ́ц м мртвац. – Ел те стрá да вíдиш мртвѣ́ца, ел ти све равнó?

мртвiло с легло змија. – Копа́ечи тѣмељ за пiвницу ископáли змiско мртвiло.

мртвинá ж осојна страна земљишта. – Њiна колиба е у мртвинý. – Ако е њiва ú мртвин она слáбо рáца.

мртвiца ж в. мртвина. – Мртвiца (топ.).

мртвiчав, -а, -о који се налази на

осојној страни земљишта. – Тај стран е мртвицава.

мртвокурина ж мушкарац слаб, тром, неодлучан. – Голем човек, а мртвокурина.

мртвóсан, -а, -о **1.** који је безвољан, тром. – Тија мртвóсанијат ти не мóж буде од никву вајду, има га сáмо рáниш, а рáбота че да остане неурáботена. **2.** који је тијан до бесвести. – Ене га мртвóсан лéгал у дeтeлину, има се тóј и укорéе.

мртéње с гл. им. од мрти.

мртí несвр. в. мркти. – Лéтем óвце пóчну да мртóу вéч окол дeвeт сáта. – Мрдај, немóј да мртíш, лeнчино еднá.

мртка несвр. у дем. значeњу мрда лагано; упор. мрткори – Глeдам какó рíба мртка с óпаш.

мрткáње с гл. им. од мртка.

мрткóрење с гл. им. од мрткори.

мрткори несвр. в. мртка. – Пóчeло да мрткори, че га бeде.

мртњи, -ња, -ње самртни, смртни. – Дошъл му мртњи дьн.

мрúцкају несвр. мн. цин. умиру. – Мрúцкају ли, пóпе?

мрцина ж **1.** в. мршљак (1). – Нeма кúј да одвлчe овуј мрцину нeгде. **2.** лeш човечији. – Од човeка на крај остане мрцина. **3.** в. мршљак (2). – Їма двá коњá, двe мрцине. **4.** тромо, лeно говeдо или коњ. **5.** лeнитина, нерадник. – Ајд на рáботу, мрцино, еднá.

мрцинав, -а, -о који је слаб и безвољан. – Стóко, мрцинава!

мрцинави несвр. **1.** траљаво и тромо ради неки посао. – Завршáвај тóј, квó га тóлко мрцинавиш. **2.** једе нерадо и без апетита. – Тóриш му да едe óн га само мрцинави по онíја тањир и остáи га.

мрцкав, -а, -о в. мрцаљив.

мрцкаво прил. на мрцкав начин.

мрцкаљив, -а, -о в. мрцаљив. – Нeка мрцкаљива децá, слáбо едý.

мрцкаљиво прил. на мрцаљив начин.

– Едe га мрцкаљиво.

мрцкó грóзје с в. мрско грозје Ribes grossularia L.

мрча м **1.** црномањаста мушка особа. **2.** пас црнкасте длаке и име таквом псу.

мрчeње с гл. им. од мрчи (се).

мрчeс, -та, -то који је мрк, таман.

мрчи несвр. **1.** в. мрка. – Бьцко сьг у највеће мрчи. **2.** гњави, растеже, гњави кад говори. – Ајде не мрчи.

мрчи се несвр. в. мрка се. – Мислeл сам да се јáгњено нeче мрчи, али и онó се мрчи.

мрчимуд м гњаватор.

мрчкав, -а, -о **1.** в. мрцаљив. – Штó ти тóлко мрчкаво детeво ? **2.** в. мрждав. – Дáде ми двe мрчкаве јáблђе.

мрчкаво прил. в. мрцаво. – Мрчкаво га глeда, не едe му се.

мрцгав, -а, -о в. мрцаљив.

мрцгаво прил. на мрцгав начин.

мрцаљив, -а, -о који је без апетита, који слабо једе; упор. мрцаљив, мрцав, мрчкав, мрцгав. – Купíли смо коњá, а óн мрцаљив.

мрцаљиво прил. на мрцаљив начин. – Глeда мрцаљиво у онóј eдење.

мрша ж **1.** в. мршљак (1). – Смрдí нeка мрша дóле поди пúт. **2.** погибао, жртва, крв. – Ако се окол тóј не договоримо има да пáдне мрша. **3.** у пеј. значeњу комади мeса тек закланe животиње, мeсо. – Мрша, пíн остáл.

мршавeс несвр. мршави. – Од лeтос нáгно пóче да мршавeс.

мршавeње с гл. им. од мршавeс.

мршљáк м животињски лeш, стрвина; упор. мрша (1), мрцина. – Онíја мршљáк трeбе да се закóпа, да га не разнóсе кúчичи. **2.** мршава крупна домаћа животиња; упор. мрцина (3). – Ко га нe срамотá да прeза онíја мршљáк? **3.** мршаво мeсо закланe животиње. – Немóј ти касáпинат подвáли, па да ти дaдe сáмо мршљáк. **4.**

мршава особа. – Па кажи ти мѐн, кѹи че се жѐни за онѹја мршљаќ?

мршољаќ м оно што је умршено (о *концима*). – Не мѹш се распраи овѹја мршољаќ.

мрштав, -а, -о в. *мрждав*. – Бабѐ су мрштаве, а девојѹе ѹбаве.

мрштење с гл. *им. од мршити*.

мршти несвр. **1.** прави наборе на неком материјалу, бора неки материјал (*тканину нпр.*). – Мрштим ѹшвице да напраим канѐри. **2.** крпи неку тканину притежући ивице подеротине према средини, без уметања закрпе. – Евѐ мрштим му колѐна на панталѹне.

муа ж зоол. (ак. јд муу, вок. јд муо; мн. муе) *инсект из реда двокрилаца, са много подврста, мува, муха*; упор. муја. – Ѐде ко муа бѐз главу. – Убил сам муу. – Муе че му улѐзну у ѹста, колко е зѹнул.

муаљка ж в. *витка*. – Требаче ми едно педесѐт, шесѐт муаљѹе за ткање крпаѹе.

муана баница ж *пита од брашна, јаја, масти и сира (смешано заједно)*.

муар м **1.** бот. *једногодишња биљка из фам. Graminaceae чије је стабло у доњем делу глатко, а у горњем грубо. Листови су дуги и до 60 ст, а цвасти дуге класолике метлице. Расте по кукурузима, мухар Setaria glauca P. B.*; упор. мувар. **2.** мет. *западни ветар у Тимоку*.

муарник м *место где има доста мува*. – Овај ти е твоја кѹјна праѹи муарник.

мувар м бот. в. *муар Setaria glauca P. B.*

мувте с оно што је забадава, што се не наплаћује, што је цабе; упор. мулећина (1). – Тѐл би ти нѐшто мувте, али нѐма тој код мѐн.

мѹда с в. *мудо*.

муданца с *дем. од муда*. в. и петлова муданца.

мудѐнце с *дем. од мудо, мудашице*. – Муданца му ко лѐшничичи.

мудиња с пл. тант. у дем. значењу *муда, мудашица*. – Дѐда ми чѐсто рекнѐ: “Изелѐш си, Бато, мудиња”.

мѹдо с. (зб. мѹда) **1.** *део мушког полног органа у коме се ствара семе, јаје*. **2.** в. *ћијѹц*. – Пази да те не удари мѹдо кѹд клѐцне кантѹр. **3.** *зидарски висак*. – Кудѐ ли е онѹј моѐ мѹдо? в. и: овнова муда гоца за мачку, петлова муда, чеш добиеш муда од лабуда.

мѹдрење с гл. *им. од мудри се*.

мѹдри се несвр. *дрви се, прави се важан*. – Кво се мѹдриш, сѐдај уз остѹл да едемо.

мудрѹча ж *мудрост*. – Ѐ, па дабѹме, за тој трѐбе голѐма мудрѹча.

мѹж м (мн. мѹжје) **1.** *одрастао мушкарѹц, човек*. – Вѐчером се збѐру мѹжје пред задругу да бѹстре полатѹѹе. **2.** *јак, здрав, храбар човек*. – За тој трѐбе да си мѹж, а не стрѹнка. **3.** *супруг*. – Њѹан мѹж е една битѹнга.

мужќ м *дем. од муж* **1.** *млад човек, чврст човек*. – Поедѐ си како мужќ. **2.** *супруг*. – А мужќкѹт, ко петлѐ.

мужарага ж в. *мужерага*.

мужѐвњи, -ња, -њѐ в. *мужњѐв*.

мужерага ж **1.** *мушкобањаста жена*; упор. мужарага, мушка марија. – Кѹј че да излѐзне на крај с тѹј мужерагу?. **2.** *девојчица која се радије игра са мушкарцима него са својим другарицама*. – Мужераго, што се не ѹграш с лѹтѹе, него рѹташ лѹпту?

мужетѐрина ж *ауг. и пеј. од муж (супруг)*; упор. мужетина. – Тај моа мужетѐрина се паќ запила у кавѹану.

мужетѹна ж **1.** в. *мужетерина*. – Не дал ти Бѹг оваквѹ мужетѹну. **2.** в. *мужина*. – Мужетѹна ко горѹн.

мужѹна ж *здрав, јак човек, човек у најбољим годинама, ѹдина*. – Он е една мужѹна, мѹш те нѹси ѹ зуби.

мѹжњѐв, -а, -о *који припада мужу*

(супругу). – Мўжњеве дрее смрдú на штáлу, ел óн е цел дбн кре говеду.

музиће ж пл. тант. усна хармоника. – Док пасе крáву Рúјку, Матéја цел дбн свíри у музиће.

муја ж зоол. в. муа. – Нáно, упáдла ми муја у млекó.

мујíца ж дем. од муја.

мúка несвр. јавља се крaвa равномерним гласом. – Овáј крáва цел дбн мúка, да л си погледáл, мóж да трáжи бика?

мúкавица ж 1. бол. в. серма. 2. бот. вишегодишња планинска биљка која се у народној медицини употребљава за лечење бол. мукавице *Danpaа cornubiensis Burnet*.

мукање с гл. им. од мука.

мукување с гл. им. од мукуе.

мукуе несвр. 1. тугује. – Млóго мукуе за Чáрлику, што е нестáла. 2. злoпати се, мучи се. – Сваћи си мукуе своју мúку.

мулећина ж 1. в. мувте. – Нéма га тíја куи не воли мулећину. 2. лeнствовáње, беспoсличење. – Код мéне нéма мулећина, овде íма да се рáботи.

мулећинка ж дем. од мулећина. – Тí би мáлко мулећинку?

мулија ж врста наковња у казанцијском занату.

мúлча м глупак. – Пíтај си твóенога мúлчу за тóј.

мúља несвр. 1. гњечи грожђе муљачом. – Сбг донеси муљачуну да мúљамо грозје. 2. брзо једе скоро не жваћући, више гутајући. – Тúра у úста и сáмо мúља.

мúља се несвр. 1. креће се кривудава и брзо кроз густо растиње, провлачи се кроз што. – Нéкво се мúља проз грснице. 2. пробија се, сналази се у животним условима. – Óн не седí с рúће у дúпе, него се мúља, снабди се, па затóј и напредуе.

муљак м 1. речни нанос муља. – Муљак ни зарóйл градину. 2. плодно земљиште поред реке. – У муљак се рáца úбава момúруза.

муљање с гл. им. од муља (се). – За муљање грóзје ти трéбе муљáча.

муљц м 1. врста шљиве. – Ако нéма друђе слíве добрí су и муљци. 2. зоол. врста крупног црва који живи у садржају пољског клозета.

мúљес, -та, -то 1. који је шиљаст и ваљкаст, који је као тaне. – Од тíја мúљестити прáсци не мóж нíкако да заградиш, судем се провлчú. 2. који је предузимљив, сналажљив. – Сéнда е мúљес, за њéг нéма нíгде стрáшно, óн це снајде.

мúљи несвр. протура, промаља. – Немóј да мúљиш глáву из чрђе, него се покрí и спí.

мúљне свр. 1. гурне, угура унутра али тако да уђе глатко и нежно. – Мáјће му га мúљнем. 2. овлаш гурне у неку шупљину да би што оставио или сакрио. – Мúљни нéгде чúгаљат. 3. стави у уста. – Само га мúљну и глтну.

мúљне се свр. завуче се, оде, штукне, нестане. – Мúљну се нéгде и зачáс се врну.

мумúљење с гл. им. од мумуљи.

мумúљи несвр. извијајући протура, промаља (главу).

мумúриште с в. момуриште. – Нeстaњуе ми мумúриште, нé знам ко чу да изглчíм дó пролет, с квó чу говедуту да изрáним.

мумúрузан, -зна, -зно в. момурузан. – Сбг несбм видéл да нéћи еде мумúрузан лéб.

мумúрузница ж в. момурузница. – Мумúрузница, па тóј не ваља за éдење, ал кд нéма друђи лéб добрá е и она.

мумúрузничка ж в. момурузница. – Варошáње кд дóјду код нáс онí се зарáдују за мумúрузничку, а кд ју пробáју велú да несú мислели да е таквá.

мунђарош м *преварант, мућкарош.*
муне свр. **1.** *да коме што за неку услугу, подмити.* – Судија чека да му нешто мунеш, па че те божном помалко осуди, учитељ чека да му мунеш, па че ти ђак прѣјде. Сви очѣ да им нешто мунеш, мајће им га мунем. **2.** *утрапи неком нешто.* – Муну му нешто у торбу.
муосѣрина ж *мувин измет.* – А на пѣнцер муосѣрина, до муосѣрину, видало не мѳж да пробди.
мурга ж *в. мургана.*
мургана ж *крава претежно црносиве боје и име таквој крави;* упор. мурга. – Срѣте ме крава Мургана, / Па тужно, жално зарова (н. п.).
мургоша ж *црна овца и име таквој овци.*
мурѳ м *онај који је повучен, који се слабо меша са људима.*
мурѳза ж бот. *в. момуруза.* – Ишѳл сам доле по овај сѣла да кѳпим малко мурузу.
мурузан, -зна, -зно *в. момурузан.* – Давам им мурузну јарму.
мурузница ж *в. момурузница.* – Глтам мурузницу, а она ме цѣпи док ју глтам.
мурузничка ж *дем. од мурузница.* – Тѣшко би ми дњѳс живѣли на тѳј мурузничку.
муруска ж *дем. од муруза.* – Људимо малко муруску за у водѣницу.
мурушчица ж *в. муруска.* – Колкѳ најдѳмо мурушчицу ми ју поѣдомо до Божѳч.
мурцуљѣз м *готован, муфташ, муфљуз.* – Тѳја мурцуљѣз сѳмо пѳзи кадѳ че да сѣднемо да едемо и ете га, доѳди.
мурца м **1.** *онај који је стално намрштен и љут.* – С тога мурцу нѣма договор, ѳн ѳче какѳ ѳн зацѣпи. – Има едѳн па га ѳкају Љѳба Мурца, затѳј што се нѳкад не насмеѳе. **2.** *домаћа животиња црно-сиве боје и име таквој животињи (о волу, псу и др.).* – Мурца чврсто тѣгли у браздѳ.

мурцес, -та, -то *који је намрштен, смркнут.* – Тој чељачѣ прѣцве мурцесто, нѳкад нѣ вѣсало.

мѳса м **1.** *онај који је стално слинав.* – Обрѳиши нѳсат, мѳсо. **2.** *слинава овца.*

мѳсес, -та, -то *који се је омусио, снуждио.* – Нѣ знам штѳ е мѳсес. **2.** *који је прљав, мусав.* – Омѳ се по очи да несѳ мѳсес.

мустаћ м *даска са прорезом на средини где испада брашно испод воденичног камена у мучник.*

мустачѳт, -а, -о *који има велике бркове, бркат.* – Чѳвај се од овцу рогѳту и од женѳ мустачѳту.

мустачѳ м (јд мустаѳ) *бркови.* – Обесѳл мустачѳ ко гѳче на плѳт. *в. и:* обесил мустачи.

мѳтавшѳ прил. *без гласа, мимиком и покретима (ѳбѳашѳвати).* – Мѳтавшѳ се договѳрају, нѳну ли им ѳјну покрѳрену.

мутѣљѳв, -а, -о *који је помало мутан.* – Пѳмо нѣко мутѣљѳво вино.

мѳтеница ж *кашасто народно јело справљѣно од кукурузног брашина, празилука, туцаних ораха, воде и зачина.* – Забркала мѳтеницу за вечѣру.

Мутѳмир м *име.*

мутљѣтина ж *в. мутѳавина (1).* – У онѳј поводѳу е мутљѣтина налѣзла на љѳђе по подруми и по граце.

мутљѳкав, -а, -о **1.** *који је помало мутан.* – Тѳмок јѳш помѳлко мутљѳкав. **2.** *који је нејасан, који нит смрди нит мирише.* – Мутљѳкав ми е тѳја Срѣћко, на мѣн.

мутљѳкаво прил. *помало мутно, нејасно.* – Мутљѳкаво ми нешто ѳ главу.

мутѳница ж *мутна вода, поводѳа.* – Мутѳница те однѣла, да те однесѣ.

мутѳавина ж **1.** *мутна, блатѳава вода, упор. мутљѣтина.* – У мутѳавину вѳчамо рѳбе с кѳш. **2.** *нередовно стање, гужва, нереди.* – Кѳј се могѳл снајде у онѳј мутѳавину, него кугѳ квѳ закѳчи. **3.**

особа која изазива смутње, сплетке и збрку ради своје користи. – Бољ да нѐмаш по́слу с туј мутља́вину.

му́ченица ж (поред значења: женска особа мученик) фиг. **1.** ракија. – Оче ли да тргнемо по едну́ му́ченицу? **2.** конопља.

Мучи́баба ж село у општини Књажевац.

Мучи́бабац м становник Мучибабе, онај који је пореклом из Мучибабе.

Мучи́бапка ж становница Мучибабе, она која је пореклом из Мучибабе.

мучи́бапџи, -ска, -ско који припада Мучибаби, који се односи на Мучибабу.

му́чно прил. **1.** с муком, једва, тешко. – Тај ра́бота се му́чно рабóти. **2.** са осећајем мучнине. – Му́чно ми у мѐшину кџд слѹшам да се од тој прича.

му́ш, в. шуш-муш.

мушамá ж **1.** шаторско крило, церада. – Кџд бѐремо грóзје у канáте прóстремо мушаму́. **2.** гумирано платно с једне стране. – На остáл прóстрта мушамá.

мушамй́ца ж дем. од мушама. – Добрó би билó да ймамо едну́ мушамй́цу да га прекрй́јемо да не йисне нџџс.

му́шило с **1.** хладовина у густишу шикаре. – Ако и не пáзиш óвце се, чим мáлко огрѐе снѹнце, нагњету́ у му́шило и мрктý. **2.** легло пса. – Ене си ју Сѹкња у њóјно му́шило.

мушй́ца ж зоол. општи назив за сваку ситну муву.

му́шка козá ж ирон. јарац. – “Глúпи сѐљак, прóдао ми му́шку козу”, рекал господинат.

мушкá марй́ја ж в. мужерага (1). – Милунка из Дејáновци е билá прáва мушкá марй́ја.

мушкá матй́ка ж тежа мотика којом копају мушкарци; супр. женска матика.

мушкáр м ситна домаћа животиња мушког пола. – Гледá, гледá по пй́јац за прáсци, па надокрáјђе узѐ едногá мушкарá.

мушкарáга ж в. мужерага.

мушкарѐ с в. мушкарче. – Нашлó им се детѐ мушкарѐ.

мушкарчѐ с мушко новорођенче. – Граде и Добрй́ла добй́ли мушкарчѐ.

мушкáта ж бот. украсна биљка из фам. Geraniaceae која се обично негује на балконима и прозорима *Pelargonium inquinans*, мушкатла.

мушкацóна ж мушкарцац који има неке женске особине. – Па, óн нѐ му́шко, óн мушкацóна, óн предѐ и плетѐ.

муштинá ж мушкарци, мушкадија. – Свá муштинá ошлá у рáт.

муштина ж мужевност. – Дојдй́ да вй́диш квó е му́штина.

мушћи, -шка, -шко који припада мушкарцу, који се односи на мушкарца. – Мушћѐ дрѐе се прáе од шáјак и од клáшње.

мушћи и **мушћй́** прил. на мушки начин. – Мушћй́ га йзубива.

мушћи раскóвник м бот. вишегодишња снажна биљка из фам. Ариасеае која има усправну стабљику високу од 30 до 100 ст. Приземни и доњи листови су врло велики, крунични листићи бели, скупљени у штитове *Siler trilobium* Crantz.

Н

на предл. *са акуз. означава а. радњу заузимања горње површине или места на горњој површини нечега.* – Укачи́л се на ћеремиде. – Стáнул с нóгу на остáл. – Тўра поклопáло на грне. **б.** *ситуацију кад је вода циљ и место кретања.* – Пијем си вóду тиће на клáданац. – Їдем на Тимóк да вáчам рíбе. **в.** *време радње.* – Доóди на прáзник, па на прáзник. **г.** *квалитетне одлике појма у акуз.* – Опъ́нци на двóе брчкóтине. – Лáрма на рáздеља́к. **д.** *функцију одредбе за начин.* – На зóр гáзда. – Їзлови га на брзíну. **ђ.** *иде уз глаголе личи, метне се.* – Личí си на баштú, нéма шта. – Метнúл се на Кóрчинци. **е.** *иде уз глаголе мирише, смрди.* – Мирíше на пр́жене рíбе. – Смрдí на свињскá лáјна. **ж.** *иде уз глагол намери се.* – Намерíл си се б́ш на мéн, тéшко си га на тéб. **з.** *одмеравање места догађања.* – Пáде кáмен на двá крóка од мéн. **и.** *месну, локативну одредбу.* – Лéти спимó на тлaкáну. – На Петрóвден на вáшар на вр́ Тресíбабу. **ј.** *догађаје који се везују за постојање неког скупа.* – Билí смо на светéц код Рáде Мáцића. – Нéче д íмо на свáдбу код њí, несú доодíли код нáс. **к.** *начинску одредбу.* – Їгра нá прсти. – Бóљ си сéди на дúпе, него да се мéшаш у тéј њíне расправíје. – Лéти жíвимо на ћисáло. **л.** *посесију.* – Já сам на баштú и на мáтер. – Тáј су лозjá на Прíчовчање. **љ.** *средство помоћу кога се обавља неки посао.* – Сéем брáшно на сítно сítно. – Вршéмо си на вршáлицу, нé на конбáј.

нá узв. *као знак пружања нечега некоме.* – Нá ти лéб. – “Нá” се казуе на кúче, а не на човéка.

нá речца за мамљење животиња. – Нá, кúцо, нá.

на Бóга брадá ж на крају жетве остави се неколико непожњевених стабљика које се повежу црвеним

концем и заките цвећем. Ово се чини да би идућа година што боље родила. Исто тако на крају бербе грозђа остави се један необрани чокот, с истом наменом.

на брчкóљ изр. у прил. значењу *са наборима, на наборе.* – Напрайла опъ́нци на брчкóљ.

на вр́ врш́к изр. *на самом врху.* – Мáче се ука́чи на вр́ врш́к на стожи́ло и нéче да слéзне, дако га мóлиш.

на гúжвице ж *начин ткања и увођења основе при чему се место савељке потка, савијена у мекана клупка, провлачи прстима час испод основе, час изнад основе; упор. напрсти.*

на двá рéда изр. у два маха, у два наврата.

на жíто изр. *начин кошења жита тако да оно пада на оно које још није покошено.*

на зéвови м *орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.*

на кóла м *орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.*

на колетíју ж *орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.*

на колца ж *орнаментни мотив на двопрéћним чарапама.*

на лéву стрáн с *једно старинско народно коло.*

на мáови изр. **1.** *у размацима, повремено.* – Болí га на мáови. **2.** *онај који је нестабилне психе, кога повремено хвата лудило.* – Тíја е мáлко на мáови.

на марáмче с **1.** *једно старинско народно коло.* **2.** *држање играча у колу за марамнице.*

на нóж (сáбљу) м *једно народно коло.*

на пребóр м *начин ткања поњава који се огледа у издвајању једног броја жица основе испред брда и нити и преткавању пунијом потком при чему*

се добијају, као шаре, разни геометријски или геометризирани мотиви.

на престој изр. њива која је под одмором, која се не обрађује. – Сјг има гоцја њиве на престој, кјј знае да л це некад и рабóте.

на прч м в. полутка, потковина.

на ребрó с орнаментни мотив на двопређним чарапама.

на ребрó изр. 1. начин лежања при спавању, спавање на страну. – Спím на ребрó. 2. начин кретања, кретање поребарке. – Улáзи проз врата на ребрó, тóлко ширóк и дебél.

на рококо́ изр. поносито, гордо. – Тí си ми нéшто млóго на рококо́.

на сáчму изр. начин сејања кукуруза тако што се он најпре посеје на непоораном земљишту, а затим заоре.

на страниште изр. начин кошења жита тако да оно пада на већ покошени део.

на цветíчи м орнаментни мотив на домаћој тканини.

на цветови м орнаментни мотив на двопређним чарапама.

на прéшњице ж орнаментни мотив на двопређним чарапама.

наáка свр. 1. нагура, натрна. – Дрée у сьндáк úбаво да склóпиш, а не да и наáкаш какодáе. 2. стави превише. – Наáка мáз у вáриво ко нeнормална. 3. натера, сатера. – Наáка óвце у мúшило и отíде да се íгра.

наáка се свр. 1. наједе се, преједе се. – Къд íдеш на свáдбу немóј да се наáкаш ко стóка. 2. нагура се, смести се. – У онóлку мьнечку сáлицу наáка се цéло салó.

наáли свр. створи код кога навику према чему, навади на што. – Наáлили детe на бонбóне, па сáг ровe къд нeма.

наáли се свр. стекне навику према

чему, навади се. – Наáлил се на тóнболу, ко кúче на касáпницу.

наáпе свр. нагризе, загризе па остави. – Погáнац ни наапáл лéб.

наапóтина ж 1. оно што је неко нагризао, загризао. – Обрeжи наапóтинуту, па си другóто éц. 2. место нечијег ујeда (пса и сл.) на лúдском телу. – Подлúтила му се наапóтината.

наапувáње с гл. им. од наапуе.

наапуе несвр. почиње да гризе, нагриза. – Твоe ми свíње, Јáнко, наапују тíкве.

набáбь свр. напуни до врха, натовари, претовари. – Набáбьм кóла до вр, дóбро вржем и пóјдем.

набáбь се свр. добро се најeде, преједе се; упор. набоба се, најкзь се. – Íдем на светýц да се набáбьм.

набáда несвр. 1. храмье због неке повреде. – Пáдал из орeј, дор га бувáл, па сáг едвá набáда, и тóј с товáђе. 2. једва хода у обући са високим потпетицама. – Прeцве íде у опíнци, а къд пóјде у вáрош обúе се у висоhé ципиле, па едвá набáда. 3. једва чита тешко распознавајући слова. – Не чíта га мáзно, него набáда. 4. набадајући што узима. – Набáда веје с набадáину и додáва и на онóга гóре да дeне.

набадáлђа ж в. лабадина. – Момúриште се мóра дíза с набадáлђу, онáк нeче да мóже. 2. мали кочић са рукохватом којим се сади поврће; упор. садилђа. – Трeбе да сáдим градíну, а нe знам гдe ми e набадáлђа. 3. висока потпетица на женској ципели и ципела са таквом потпетицом. – Сáмо се чúдим на Сбвју, ко мóж да крака у онeј набадáлђе.

набадáње с гл. им. од набада. – Нáјласно e набадáње һeбáпчичи на чáчкалицу.

набадáина ж в. лабадина. – Напрайл сам набадáину од есенóво дрвó.

наба́е свр. *бајањем пошаље добро или зло коме.* – Д идеш код бабу Ристену да ти она на мужáтога набáе, па да видиш ел те нече во́ли.

набајува́ње с гл. им. од *набајуе.*

набајуе несвр. *бајањем баца чини на кога или на што.* – Она́ набајуе кúј че кугá да во́ли, кúј че кугá да мрзне. – Набајуе на кра́ве на љу́ђе, та трóве млекó.

набатéе свр. *отекне.* – Настану́ла га кра́ва па му ногáта набатéла.

набџка свр. **1.** *набоџка, начини рупице боџкајући.* – Узéла сам да набџкам оп́нци, па.че да б́ду на двóе брчкóтине. **2.** *направи шаре боџкањем.* – Младéниччи пр́во премáжеш с во́ду, па и т́г набџкаш сьс дренóвинку, ел сьс цéв. **3.** *посади неко семење или расад, убадајући га прстима или помоћу кочића у земљу.* – Дьн́ска набацкá двé лажé бéли лúк.

набéден, -а, -о **1.** *који је само тако назван, а уствари није такав.* – Набéден мајстор. **2.** *који је оклеветан, криво оптужен.* – Набéден да е улаз́ил у туцú йжу, кьд тáм нестáле не́ће па́ре.

набéди свр. *сакупи надничаре за пољски посао.* – Набéдимо пéт човéка, да покóсе Гóрњу ливáду.

набедóше се свр. у пеј. значењу *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Набедосáли му се мангúпи пред кап́ју.

набéре се свр. *накупи се јед, горчина.* – Кьд ми се набéре, јá изудáрам прв́нега на кугá налет́им.

наб́ива несвр. **1.** *ударцима утерује у што.* – Наб́ива кóлци у јáз. **2.** *натиче на што.* – Тúрци су наб́ивали ж́иви љу́ђе на кољц. **3.** *притискајући пуни што.* – Наб́ива в́ну у врéчу. **4.** *ударцима или притиском чини тврдим, збија.* – Наб́ива зéмљу сьс наб́ивáљу.

наб́ива се несвр. **1.** *улази у уски простор.* – Свáку з́иму се наб́ивамо у

кúјну да през́имимо. **2.** *једе више него што треба.* – Немóј се м́лого наб́иваш, ч те бол́и пóсле меш́ина.

наб́ивáљу ж в. *набивачка (1).* –

Напра́ил сам наб́ивáљу од окрúгал труп́к, па сам му приковáл двé руч́ице.

наб́ивáње с гл. им. од *набива (се).* – Наб́ивáње с голéми чýк.

наб́ивáње с в. *одбивање – набивање.*

наб́ивáчка ж **1.** у дем. значењу *маљ којим се набија коље, земља и др.* – Узн́и наб́ивáчку, па наб́и овúј зéмљу овúдака. **2.** *набијање.* – Йма да б́уде стра́шна наб́ивáчка.

наб́ивка несвр. у дем. значењу *полако набија.* – Наб́ивка га польѓчка.

наб́ивкáње с гл. им. од *набивка.*

наб́ије узам изр. *тако јако некога удари да га састави са земљом.*

наб́ир м *набор.*

на́бит, -а, -о *који је омален а здрав, чврст.* – На́бит човéчичат.

на́бита земља́ изр. *земља тврда за обраду.* – Падáла јáка х́иша и земља́ стану́ла на́бита, па се не мóж ко́па.

наблажњ́уе несвр. *има помало сладак укус, сладни.* – Винóво ти помáлко наблажњ́уе, изглéда ми не пре́шипéло до кра́ј, али мóж се п́ије.

наблэ́сњичав, -а, -о *који је мало*

блесав, који је прилично блесав. –

Девóјчето им на́блэ́сњичаво, тéшко да мóж да се ожéни.

наб́лизи свр. **1.** *примакне близу.* –

Наб́лизи чорбáлукат, да мóж и ми да се сýвамо. **2.** *дође близу до чега.* – Кьд вéч наб́лиз́имо до Зúничје, онó ни се стрóши колó.

наб́лизн́ичи свр. *наваривањем стави челик на истрошену оштрицу алатке.* – Кóде Ц́иганин ми наб́лизн́ич́ил се́ћ́иру, па сечé ко бритв́ач.

на́близо прил. *близу један до другога.*

– Седéли смо на́близо. **2.** *приближно, отприлике.* – На́близо е, до стó х́ила,

вепърът.

наблска свр. **1.** ударцима утера у што, набије. – Едвѧ наблскѧ кѧлци у онуј сѧву зѧмљу. **2.** натовари, претовари. – Наблскам канѧте до вр сѧс кѧрење, па озгѧр разрѧдим мѧлко момѧриште да се не стрѧве успѧт, прекрѧстим се и пѧјдемо.

наблска се свр. *свом силином се набије у што.* – Наблскѧл се с ѧуто поди камижѧн.

набљуе се свр. *исповраѧа се у што.* – Набљувѧл се у пепелиште.

набѧба се свр. *в. набѧбѧ се.*

набѧби се свр. *набубри.* – Набѧбила му се зрнѧтата, на васѧљѧт, скѧро че да нѧца.

набѧзе прил. *среѧом, на сву среѧу;* упор. набѧзем. – Дојдѧше да га одведѧ, ал ѧн набѧзе не бѧше тѧј.

набѧзем прил. *в. набѧзе.* – Судѧм сам тражѧл, па нѧкуј, ел нѧма, ел недѧва, набѧзем Мѧка имѧл, па ми дѧде.

набѧј м бол. *оштеѧење ткива на доѧем делу стопапа настѧло ударом, снажним притиском или треѧем, које гноји и жестоко боли, убој contusio.* – Мѧн се бѧл дѧгѧл набѧј под гѧлемчич, мѧчку сам родѧл док се нѧ провалѧл.

набѧљничѧв, -ѧ, -ѧ *који је болешљив.* – Набѧљничѧву девѧјѧу заобикѧљају мѧмци.

набѧсотѧе се свр. *проведе живот идуѧи бѧс или у оскудној обуѧи.* – Јѧ сам се за мѧј вѧк набѧсотувѧла и наглдуѧла.

набрѧ свр. *напиѧа, пронаѧе оно што је било сакривѧно;* упор. набрѧка (1). – Набрѧѧли ми парѧте, сѧг и мѧра прекутѧем.

набрѧљѧ ж *в. брѧдила.*

набрѧцѧн, -цѧна, -цѧно *који је набусит, осорѧн;* упор. набрѧцљив. – Кѧ те трпѧ таквѧга набрѧцѧнога?

набрѧцљив, -ѧ, -ѧ *в. набрѧцѧн.* – Онѧ су свѧ таквѧ, набрѧцљиви.

набрѧцљиво прил. *осорѧно, набусито;* упор. набрѧцѧно. – Ако ти одговѧри, одговѧри ти га набрѧцљиво.

набрѧцѧно прил. *в. набрѧцљиво.* – ѧн н ѧме дрѧгако да се понѧша нѧго сѧмо набрѧцѧно.

набрѧцѧе се несвр. *одговѧра осорѧно и набусито.* – Куј ти е ѧѧвол, та се набрѧцѧеш?

набрѧчѧ свр. **1.** *набрѧкне виме од млека, накупи се млеко у вимѧну, у дојѧма.* – Кѧд Смиљѧна ѧде с ѧвѧце, онѧ јѧко набрѧчѧ. **2.** *накупи се много горѧине и ѧутине у човеку која зачас може да експлодира.* – Вѧрди се дѧнѧс од бѧштѧ, заштѧ е дѧста набрѧчѧл.

набрѧка свр. **1.** *напиѧа, наѧе пиѧѧуѧи;* упор. набрѧба. – Брѧка по онуј ѧѧјѧну тѧшну, ал га не може набрѧка. **2.** *начне што, отпочне трошити што.* – Набрѧкала сам и друѧѧјѧт чебѧр сѧриѧе. **3.** *пиѧе у оно у што неби смело да се дира;* упор. набрѧца. – Набрѧкала мѧчка млеко.

набрѧњи свр. *подигне горѧу усницѧу и нос, заузме став уврѧѧене велиѧине.* – Кѧд набрѧњи нѧс дѧјде ѧдвратѧн.

набрѧњи се свр. **1.** *наљѧти се, подигне нос.* – ѧ, му нѧшто нѧ по вѧљу, ѧдма се набрѧњи. **2.** *уѧобрази се, погорди се.* – Набрѧњи се и нѧкуга не глѧда.

набрѧца свр. *в. набрѧка (3).* – Мѧчѧе пѧк набрѧцѧле млекѧто, чу и побѧем.

набрѧцѧѧе с *гл. им. од набрѧцуѧе.*

набрѧцѧе несвр. *пиѧа у оно (ѧбично течност) у шта не би смело да се дира.* – Да ти рѧзне ѧле не набрѧцѧју вѧриво, узнѧ па га поклопѧ.

набрѧчка свр. *направи бѧре, набѧра.* – Кѧд дѧне вѧтар ѧн набрѧчка вѧду. – ѧч ли да ти набрѧчкам ѧпѧнци?

набрѧчка се свр. *набѧра се, добиѧе бѧре.* – Набрѧкала си се ко свѧка бѧба.

набѧба свр. *натовари до врѧа, претовари.* – Набѧбѧм канѧте до врѧ, не

ша́лим се.

набу́ба се свр. **1.** *наједе се, добро се наједе.* – Елис се у́баво набуба́мо. **2.** *задовољи се ударајући кога или ударајући у што.* – Набу́ба се на Тадију, па сѣг нѣк про́ба па́к да ме псу́е.

набу́би се свр. *испунчи се.* – Нѣкво се набуби́ло под чр́гу.

набу́бури свр. **1.** *набубри семе при ницању.* – Бо́б набубури́л, само што нѣ ника́л. **2.** *наклобучи, издигне.* – Васу́ль почѣл да ни́ца и набубури́л зѣмљу.

набу́бури се свр. *набубри, наклобучи се, потклобучи се;* упор. набумби се. – Набубури́л ни се па́рѣт у едно́ ћуше.

набу́буши се свр. **1.** *испунчи се, потклобучи се.* – Набу́буши́л ми се ду́вар и ма́лтерат почѣл да отпа́да.

набу́ва свр. **1.** *омлати мотком плодове са дрвета.* – Набу́вам кру́шће, па и по́сле зби́рам. **2.** *млаћењем обраних стабљика, са махунама или класјем, добије извесну количину њиховог семена.* – Набува́ла сам ед́н шини́к ле́чу.

набу́ва се несвр. *наједе се.* – Набу́ва се ко во́л, па са́мо подри́гуе.

набув́уе несвр. *млатећи мотком убрале стабљике са махунама или класјем добија извесну количину њиховог семена.* – Од ону́ј њи́ву из Грезѣнску ре́ку набув́уемо по два́ ца́ка васу́љ.

набу́јан, -јна, -јно *који је прилично бујан, који је бујнији него што треба.* – Пчени́ца ми ма́лко набу́јна, стра́ ме да не полѣгне.

набукува́ње с. гл. *им. од набукуе (се).*

набуку́е несвр. *навлачи, облачи.* – Чи́ча набуку́е но́в кожу́в.

набуку́е се невр. *облачи се, одева се.* – Набуку́е се у ста́ре дрее, но́вете си зачу́вуе.

набу́мби се свр. *в. набубури се.*

набу́пка се свр. *у дем. значењу најдеде се (о детету).* – Набу́пкај се до́бро, па да спи́ш.

набу́та свр. *нагура, угура.* – Не мо́г да набу́там но́ђе у чи́зме, омале́ле ми.

набу́та се свр. **1.** *завуче се, зарије се.* – Къд му е зи́ма, пра́се се набу́та у сла́му. **2.** *сакупи се мноштво у малој просторији.* – На́род се набу́та у са́лу, зи́не и слу́ша квó оні́ја при́ча. **3.** *наједе се, преједе се.* – Набу́та се квó дова́не.

набутува́ње с гл. *им. од набутуе (се).* – Си́лом набутува́ње.

набуту́е несвр. *гура унутра.* – Набуту́е ја́ганци у ко́чак.

набуту́е се несвр. *гура се тамо где му није место.* – Немо́ј се набуту́еш ме́у њи́, ел оні́ су о́пасни.

набуче́ свр. *одене, обуче.* – За Све́ти Ла́зар набуче́ де́цу у морна́рске дрее.

набуче́ се свр. *одене се, обуче се.* – И на тежа́тник се набуче́ у стова́льне дреш́ће.

набу́чи свр. **1.** *наклобучи.* – Млеко́ къд ћипи́ оно́ набу́чи пѣну. **2.** *накостреши.* – Къд га ју́рне куче, ма́че набу́чи дла́ку.

набу́чи се свр. **1.** *наклобучи се.* – Ћипи́ млеко́, па се набучи́ло. **2.** *накостреши се.* – Набучи́ла му се коса́ ко на е́жа.

набу́чка свр. **1.** *бућкајући направи масло.* – Набучка́ла ма́сло за це́лу недељу. **2.** *бућкајући на шмрку наточи воду.* – Набу́чкај во́ду у кори́то, да напо́имо говѣду.

навадаци́ја м в. *наваџија.*

навадаци́ка ж в. *наваџика.*

нава́ди свр. *залије баишту или њиву тако што у њу доведе воду вадом (каналом), а затим је мањим каналима разводи у редове и леје или је пусти да се слободно разлева.* – Къд нава́диш гради́ну, по́сле да нава́диш и де́телину.

нава́ли свр. **1.** *нагне, накриви на једну страну.* – Оні́ја дирѣк тре́бе да нава́лиш ма́лко надóле, тѣг че да бу́де пра́в. **2.** *наслони врхом уз што ветрикално.* –

Кóлци да нава́лиш уз дѹвар да не трулаве́у. **3. салети захтевима.** – Навали́ли мо́иви да кѹпимо мо́торну бици́клу.

нава́ли се свр. **1. наслони се.** – Штó си се навли́л на мѣн? **2. прилегне да се мало одмори.** – По ручѣк мо́ра ма́лко да се навали́м, да дрѣмнем.

нава́лица ж *навала, гужва.* – Нава́лица на чешму́, свѣ се смрзо док заватí во́ду.

нава́ља свр. *ваљајући нагомила, накотрља.* – Пред бѣрбу нава́љам бѹричи у Тимóк, да за́йисну.

нава́ља несвр. упор. наваљуе. **1. чини да што буде нагнуто.** – Já нава́љам ћуту́кат на овáм, óн га нава́ља на онáм и ту́ј се скара́мо. **2. наслања, прислања.** – Нава́љамо дирѣци ус кѹ́ћу да се сѹше. **3. упорно настоји да што постигне, инсистира.** – Нава́ља да му продаде́м Го́рње лóзје. **4. прилеже на посао.** – Немóј мло́го да нава́љаш на ра́боту, јóш несí бѹш прездравѣл. **5. насрће на тучу.** – Паву́н кѣд пíне óдма нава́ља на бо́ј. **6. удвара се, не баш увек из часних намера.** – Тíја ми мангуп нава́ља на дево́јче, чу га прегр́бим едну́ ве́чер.

нава́ља се несвр. **1. нагиње се.** – Не нава́љај се преко перде́, мо́ж да па́днеш. **2. наслања се.** – Немóј се нава́љаш на мѣн, те́жак си ми. **3. проведе неко време у котрљању нечега, задовољи се котрљајући нешто.** – Дьн́с сам се нава́љал буретíју у “Церв́ин”, ко нíкад.

нава́љање с гл. им. од *наваља (се).*

наваљува́ње с гл. им. од *наваљуе (се).*

наваљуе несвр. в. *наваља.* – Каза́л сам ти да то́ј не наваљу́еш на кѣм мѣн. – Пре́цве наваљуе гла́ву на моѣ ра́мо. – Наваљуе да га пу́штим д íде у Мíнићево на ва́шар. – Она́ наваљуе на ра́боту, а óн кла́ј, кла́ј. – У мла́дос ја́ко наваљува́л на бо́ј.

наваљуе се несвр. в. *наваља се.* – Не

наваљу́ј се проз пѣнцер док во́з не ста́не. – Немóј се наваљу́еш кѣм њѹ, да ти не иско́пам óчи.

нава́не свр. **1. започне, предузме неки посао.** – Нава́не наро́д да бѣре лóзје да́ко е јóш зеленко́, не мо́ж га уварди од ћóсови. **2. узме на зуб кога, стане да прогони кога.** – Нава́ну́л зетáтого и не мо́ж га ви́ше подно́си.

нава́не се свр. *подухвати се нечега;* упор. навати се. – Já се не би смѣл нава́нем то́ј да урабóтим.

нава́ри свр. *накува више јела.* – Нава́рим варива за трí денá, па и ту́рим у врíжидер.

нава́ри се свр. *набубри при кувању.* – Сѣг ти се чíни да е ма́лко васѹ́л у грнево, ал кѣд се нава́ри óн че га напíни.

нава́ти се свр. в. *наване се.* – Штó си се наватíл на то́ј кѣд си зна́л да га не мо́ж урабóтиш.

нава́ча свр. **1. ухвати велику количину чега.** – Мо́ј дѣда Га́вра, кѣд год íде у Студенѣц, нава́ча плну́ торбу́ с ра́ци. **2. обузме кога осећање страха, сумње и сл.** – Навача́л стра́ од њí, па не сме́ ни покре́ дом да им прóјде.

нава́ча се свр. *нахвата се, прилети се.* – Навача́ло му се íње на мустачí.

нава́ча се несвр. *подухвата, прихвата се неког посла.* – Не нава́чај се на ту́ј ра́боту, несí тí за то́ј.

навача́ње с гл. им. од *навача (се).*

навацíја м *наводација, проводација;* упор. навадација. – Óн е бíл мо́ј навацíја, ма́јће му га њигóве.

навацíка ж *наводацика, проводацика;* упор. навадацика. – Ба́ба Стано́ћа е билá навацíка на гоца́ ку́й.

навацилѣк м *наводацилук, проводацилук.* – Њóјан навацилѣк нíгде не́ испáдал ко трѣбе.

навацисува́ње с гл. им. од *навацисуе.* – Она́ се ба́ви с навацисува́ње.

навацисуе несвр. *наводацише, проводацише; упор.* навацисше. – Баба Ружа му навацисуе за Најду, али он оче Мáру.

навацйше несвр. *в. навацисуе.* – Нечу níкуј нйшта да ми навацйше, сáм це жéним.

навацува́ње с гл. им. *од навацуе.* – Не мóж да набéреш добру́ мому́рузу без навацува́ње.

навацуе несвр. *залева башту, њиву, ливаду и сл. на тај начин што у њу доводи воду вадам и после је разводи мањим вадама или је пусти да плави целу површину.* – Мй градину навацуемо, не пољевамо ју, а и мому́рузу навацуемо кд е големá сýша.

наваши свр. **1.** *прибави, снабде.* – Нé лсно на сáму жену́ да наваши брашно, дрва и друго квó трéбе за ку́ћу. **2.** *намири, надокнади.* – Гоцá йма да му навашим за тýј штéту, што му учинíла мојá говéда.

навьшьњи се свр. *в. намаши се.* – Зимýс тйше упáде у еднó капутлénце навьшьњйл се и глáдан.

навéина ж *гомíла навејаног снега, смет; упор.* навет, намет. – Нéће навéине су висоћé колкó до чáндију.

навéиште с *место где је навејан снег или место где обично снег навејава сметове.* – Прво да се распитамо да л е навéјано онóј навéиште, па тбг да поóдимо.

навет м в. *навеина.*

навивóри свр. *наспе више него што је потребно (о течности).* – Навивóриш тóлку вóду у корíто да опéреш еднé черáпе.

навйглавина ж *онај који је бандоглав, тврдоглав, који у свему ради на своју руку.* – Немóј се ортáчиш с тýј навйглавину.

навйглавинчина ж *ауг. од навйглавина.* – Над нáрод ўвек влáдају

нéће навйглавинчине.

навйја несвр. *намотава ткачку основу на кросно по одређеној шеми.* – А́нка и Мй́ља навйјају за постáв.

навйја́ља ж *она која навйја основу за ткање.* – Кьд заврше навйјање, навйја́ље сéдну да се мáлко почáсте.

навйја́ње с гл. им. *од навйја.* – Смрзóмо се дьн́с на навйја́ње.

навйје шйју изр. *тврдоглаво одлучи о нечему.*

навй́лчи свр. *сакупи сено на навй́лке.* – До напри́вечер чу га навй́лчим.

навй́лчич м *дем. од навй́лак.* – Врлй́и на кóла јóш нéћи навй́лчич и дóста е.

навй́ра се несвр. *надноси се.* – Мóж да пáднеш дóле ако се навй́раш преко тробозáн.

навй́рање с гл. им. *од навй́ра.*

навй́ри се свр. **1.** *накупи се вода у каквом удубљењу, јарузи и сл.* – Чéкамо да се навй́ри водá, па че да пúштамо воденйцу да мéље. **2.** *напуни се сузама.* – Вй́дим навй́рили му се óчи.

навй́рчи свр. у ауг. значењу *напуни преко мере неком течношћу, препуни.* – Немóј да навй́риш коть́лт, па да га пóсле не мóж нóсиш.

навй́тли свр. *садене у витао (даске и сл.).* – Дь́сче да навй́тлиш док су јóш сй́рове, пóсле а и витлй́л, а и не витлй́л, еднй́кво ти се вáча.

навй́шија ж *тврдоглава особа.* – Навй́шија си, од какó си се родй́л.

навлáчéње с гл. им. *од навлáчи (се).*

навлáчи несвр. **1.** *облачи, одева.* – Навлáчи нóве дрéје, спремýе се д й́де на Ђóлину свáдбу. – Немóј да навлáчиш нóвијат капýт, дьн́с нé прáзник. **2.** *увлачи, усисава.* – Овáј пúnпа нéгде навлáчи ваздýк, затóј нéче да рабóти. **3.** *упија.* – Битóн навлáчи влáгу, а кáмен не навлáчи. **4.** *подлеже чему неповољном.* – Рабóти у рýдник, та навлáчи бóлес, а овáм му имáње неурабóтено.

навлáчи се несвр. **1.** *облачи се, одева се.* – Јутром се навлáчимо, а кџд че да спимó мѝ се стúрамо. **2.** *експанзивно се ширећи улази у какав затворен простор (о гасовима).* – Затворéте врата да се не навлáчи чúр у собу. **3.** мн. *непозвани улазе.* – Кџд је нечија свáдба у Дóм, градíнски више не седú надвóр него се навлáче у сáлу и óдма сéдају уз остáл, ко да су прáви гóсти.

навлечé свр. в. *навлече.*

навлечé се свр. в. *навлече се.*

навлчé свр. упор. на-влече. **1.** *вукући унесе.* – Пóљски мѝши навлчú úзам свáкакво. **2.** *довеze, дотера.* – Навл́кал сам тóлко дрва, да чу да íмам за двé зѝмени. **3.** *обуче, одене.* – Навлчѝ си тóплу дрéу. **4.** *усиса.* – Дóбро да се затѝсне да не навлчé ваздúк. **5.** *упије.* – Дúвари навл́кли влагу. **6.** *добује, заради нешто неповољно.* – Немóј тóј да рабóтиш, да не навлчéш неку бóлес.

навлчé се свр. упор. навлече се. **1.** *обуче се, одене се.* – Дóбро се навлчém кџд чу д íм нá воду. **2.** *уђе, увуче се.* – Навлчú се у собу и цéл дѝн играју кáрте. **3.** *накраде се, украде много чега.* – Док су сви страувáли за живóт, онѝ се навл́коше и жíто и бра́шно и волóви су из штáлу на лúђе одврзувáли, разбóјници и ајдúци едни.

навóј м **1.** *композиција за навијање ткачке основе на кросно која се састоји од основе, кросна, влачега, две сохе, растакаљке, камења које се ставља на влачег и др.* – Кџд намéстимо навóј, тџг мáлко éднемо, па пóсле навѝјамо. **2.** *место на коме се навија ткачка основа.* – Навóј трéбе да е мáлко úзбрдњичав, ел тџг се бóље отéза оснóвата. **3.** *процес навијања основе за ткање.* – За навóј ти трéбу женé, коé знáју ко се навѝја.

навóљи свр. **1.** *наметне коме своју вољу, присили кога да уради онако како му се нареди.* – Навољѝли га де се ожéни с онúј дебéлу мéчку. **2.** *да коме довољно,*

задовољи кога дајући му што. – Њéг не мóж да навóљиш с едење, колкó мóж да поедé.

навóљи се свр. *задовољи се.* – Кџд нема квó дрúго, мѝ се укáчино у дúд, па се навóљимо с дúдови.

навóшта ж *вунени обојак, обљало.* – Вéчером кџд се собúем, тúрим навóште покре кубé.

навр́ве се свр. мн. **1.** *крену један за другим, крену као у колони по један.* – Јутром се овчарѝ навр́ве по пртíну и отóде да рáне стóку. **2.** *уђу један за другим.* – Навр́ве се, текá, мангúпи код нећега човéка и свé му издú и попију, а он не мóж нѝшта, ел и довéл његов сѝн.

навргúља свр. **1.** *украси вијугама (о везу и сл.).* – Какó ли и умеја онáк úбаво навргúља. **2.** *напише.* – Навргúљај му еднó писмо и поздравѝ га. **3.** *сврши велику нужду тако да измет сложи као смотано ујзе.* – Навргúља́л, é, éј, говнó.

навргúља се свр. *сврши велику нужду.* – Навргúља́л му се нећи у авлѝју.

навр́еви свр. *подговори, наговори.* – Навр́еви га онáј ајмнá д íду у Вла́шко, тáм че велѝ да зарадú гоцá дúкати.

навр́еви се свр. *наразговара се.* – Најдóмо се, па се навр́еви́мо.

навревúе несвр. *наговара кога.* – Мијáјло ме навревúе да мáнемо овúј рабóту, па д íмо у Београд да слúжимо.

навр́ка свр. *стави нечега превѝше, нагура.* – Тѝ мѝслиш ако му навр́каш пóвише мáз да че да бúде пóбоље. – Навр́ка во́ду у комíну, па óче да му е дóбар коминѝак, онó нече, жéна.

навр́стан, -а, -о *који је поређан.* – Їже навр́стане и с еднú и с дрúту стрáн уз потóкат.

навр́ља свр. **1.** *набаца преко нечега.* – Тúрим грéде, па слáму, а озгóр навр́љам зéмљу и етé ти рóвница. **2.** *набаца како било на гомилу.* – Рéкал сам му да úбаво наредѝ дрва у пóдрум, а он узéл и сáмо и

наврља́л.

наврља се свр. **1.** *неко време проведе у бацању нечега, задовољи се бацајући нешто.* – Наврља се песџк у трактор и сџг не осџчам рџће. **2.** *сврши велику нужду некоме у инат.* – Слуѓа се на гџзду наврља́л и у чџзме и у капу.

наврљање с гл. им. од наврљи (се).

наврљи свр. *баџи чини на кога.* – Наврљила му маџије.

наврне свр. **1.** *наврати воду.* – Треба́ло би да отџдеш да наврнеш во́ду у лива́ду, еѓа би отава́та стџгла за кошџње, док не уда́ри слана. **2.** *залије баишту и сл. на тај начин што воду доведе вадом.* – Мо́ра д џм да наврнем гради́ну. **3.** *наврати, сврати понекад.* – Наврне и он по не́ћи пу́т, али ре́тко.

наврне се свр. *буде ту, нађе се ту.* – Наврнџ се ту́ј, да и дочџкаш кџд до́јду.

наврта несвр. **1.** *в. наврча.* **2.** *навија (о часовнику).* – Наврта́м са́т да свџни. **3.** *заврће (о ирафовима).* – Наврта шра́вови у ва́брику. **4.** *буиши ради пробе.* – Не навртај лубени́цуту кџд и са́м знаџеш да не зрџла.

наврта се несвр. *налази се ту, бива ту кад је потребно; упор. наврча се.* – Никуј дру́ђи не́ма да до́ди, са́мо ни се џџрка наврта ту́де.

навртање с гл. им. од наврта (се).

навртџ свр. **1.** *пробуиши ве́ћи број руна.* – Прво навртџм дџвџе па тџг у џџ углавџем штапџџ. **2.** *пробуиши на остави.* – Не́ћи са́мо навртџли лубени́це и текá и остаџли. **3.** *навије (о часовнику).* – Куџ че да навртџ са́тав? **4.** *дотера на тачно време (о часовнику).* – Навртџ га на по́ла двана́ес.

наврца се свр. *наједе се кусајући кашиком, накуса се.* – Наврца се васџљ, па по́сле са́мо прџџ.

наврчка свр. *напише, напише руком.* – Наврчкај му тџ едно пи́смо и свџ му каџи што е и како́ е, а он по́сле не́к се

развишља́ва што че́ и како́ че.

наврчка се свр. *чешће у мн. наврчкају се, сви уђу јдан по јдан, уђу скоро неприметно.* – Наврчкају се пољќ и наплни се со́ба.

наврча несвр. **1.** *наврта воду.* – Наврча во́ду на свџоју водени́цу. **2.** *залева баишту доводеђи воду каналом.* – Ошџл да наврча гради́ну. **3.** *долази по некад, наврта.* – Наврча код на́с кџд го́д до́ди у Пала́нку.

наврча се несвр. *в. наврта се.* – Наврча се ту́ј да ни донџсе во́ду и дру́го квџ ни трџбе.

наврчање с гл. им. од наврча (се). – Идем из наврча́ње градину.

наврчи свр. **1.** *удене узицу у отворе на тканини.* – Тре́бе да ми наврчиш учкџр у га́че. **2.** *наспе у великој количини.* – Штџ си наврчи́л овџлко во́ду у млекџво, па сџг не́ за ништа. **3.** *наврне неки суд да би пио из џега.* – Тџ немџј ко Милáн, кџд наврчи балџн н џме да га одво́и џд уста.

наврчи се свр. *чешће у мн. наврче се стану у ред или крену јдан за другим.* – Наврче се пре́ди ду́ђан и че́кају за шиђџр и за зајтџн.

наврчка свр. *наниже.*

наврчка се свр. *чешће у мн. наврчкају се крену јдан за другим као у колони по јдан, нанижу се.*

наврши свр. **1.** *напуни до врха.* – Навршила сам едно че́бре сџс си́риње. – Кџд се́дне да еде́, наврши тањџр с гџжвице, прџсто стра́ да те су́зне. **2.** *достигне неко доба живота.* – Чим наврши шесна́ес го́дине, че га же́нимо. **3.** *протекне неко време.* – Навршише се две го́дине од тага́ј.

навџза свр. **1.** *угура што тако да оно том приликом као да клизне унутра.* – Навџзам цепља́ње у по́друм. – Мајђе му га навџзам. **2.** *насамари кога, превари кога, наведе на танак лед кога.* – Чу́вај се оди џџг да те не навџза.

навúза се свр. **1.** *заврши клизање, задовољи се клижући се.* – За овíја рáспус се дечíја сíлно навузáше. **2.** *насамари се, превари се.* – Вóди рачúн квó рабóтиш, немој се навúзаш. **3.** *напије се, опије се.* – Навúза се од сабáјле.

навúра свр. *наспе, натрпа.* – Не вáжно да му сáмо навúраш оваквó-онаквó, него трéбе да знáеш какó коé íде по рéд.

навурљýка свр. *сипа превише воде (у јело које се кува и сл.).* – Навурљýка му вóду и отíде си, а онó си се вáри док се вáри, а пóсле сáмо чорбуљáк.

навúшти м дуги вунени обојци, бели (*женски*) и црни (*мушки*), којима се зими увијају ноге до колена; упор. навошта.

нагаз м бол. *оспе које се јављају по телу када се, по народном веровању, нагази на место на коме је куче оставило сугребе;* упор. сугреби (2).

нагалáти свр. *извређа кога најпогрднијим речима спомињући при томе људски измет.* – Пушти тí мéне да га јá нагалáтим, па се нéче сéти више да те дíра.

нагалáти се свр. *у инат некоме сврши велику нужду тамо где не треба.* – Слúга тýг отíде у кúћу, извáди пéчено кравáјче и нагалáти се у огњíште, па затрпа у пéпел.

нагарéз прил. *кивно, са мржњом.* – Одавна сам му нагарéз.

нага́ца несвр. **1.** *погађа, натуца.* – Идо код врачку, она нéшто нага́ца, али слáбо потревýе. – Нага́ца мáлко и нéмачћи, али лóше. **2.** *претпоставља, нагађа.* – Нага́цам јá квó писýе у писмóто, дако ми тí нéч кáжеш. **3.** *наметшта, подешава.* – Де га нага́цај да пројде проз обе дýвђе.

нага́ца се несвр. *наметшта се, припрема се.* – Мáчкана се прлéга нага́ца да се омáчи под óдар.

нагаца́ње с гл. *им. од нагаца (се).*

нагла́венће ж *чарапе којима су место поцепаних стопала исплетена нова.* – За овúј зíму ми женá исплéла четвóре нагла́венће.

нагла́ви свр. **1.** *старим чарапама исплете нова стопала.* – Узé тíће íгле да нагла́вим на мýжа черáпе. **2.** *допуни, надокнади.* – Нéшто сам и платíл, али íма јóш гоцá да нагла́вим. **3.** *обезбеди, прикупи.* – Не мóг да нагла́вим тóље пáре.

наглавува́ње с гл. *им. од наглавуе.*

наглавуе несвр. **1.** *плете нова стопала старим чарапама.* – Сцепíле ми се черáпе, па и евé наглавуем. **2.** *надокнађује, допуњује до пуног износа.* – Наглавуем му онóј што сам му јóш дíжан.

нагла́вци м упор. *натикалци, натлчњаци.* **1.** *нова стопала на старим чарапама.* – Ћицóши се у нóви нагла́вци. **2.** *исплетена стопала (нема горњишта) која се обувају преко чарапа за време зиме.* – Обúј си и нагла́вци, да ти не осéбну нóђе. **3.** *мушке кратке чарапе до испод листова.* – Енé ти и нагла́вцити на клíн, пред врáта.

нагла́дничав, -а, -о *који је прилично гладан, који је више гладан него сит.* – Он е сиромá прéцве нагла́дничав. **2.** *који је сиромáх.* – Тíја су љýђе нагла́дничви.

нагле́да свр. *припази, помогне, надгледа.* – Нéма кúј да га нагле́да.

нагле́да се свр. *припази, помогне, надгледа.* – Штó смо љýђе, него да се нагле́дамо кд смо у невóљу.

нагледí прил. *на поглед, на изглед.* – Кóњав ти нагледí нé лóш, али квí су му нáрви, тóј нé знам.

нагл́та се свр. **1.** *наједе се неке меке хране.* – Нагл́там се качамáк, па ми сýто. **2.** *узме доста онога што је за гутање.* – Нагл́тал сам се лéкови у мóј вéк. **3.** *једно време трпи увреде, понижења и сл.* – Гоцá сам се нагл́тал, не мóг више да

трпѝм.

наглу́вичав, -а, -о *који не чује најбоље*. – Къд врѣвиш със Сѣбина, мѳра дѳбро да наокуеш, ел ѳн, жѣна, дѳјде наглу́вичав.

нагма́ца свр. **1.** *нагази*. – Пазѝ да не нагма́цаш говнѳто. **2.** *наиђе изнаѣада на некога или нешто, затекне*. – Нагма́цал на њѝ дѳле у мому́рузу.

нагма́ца се свр. *задовољи се газећи по блату, јѣдно време проведе газећи по блату*. – Пушти децу́ту да се нагма́цају, па и пѳсле купиѝ.

нагмѣчи свр. **1.** *учини да што постане меко, нагъечи*. – Нагмѣчим пѝну кацу с грѳзје, па тѳг сипуѣм у бѣчву. – Док сам и снѣла од колибу до сѳло, крушѣте се нагмѣчили. **2.** *притисне, нелегне*. – Собѳри га нѳзам, па га с колѣна нагмѣчи на мешѝну. **3.** *улуби, нагъечи*. – Кју́ј нагмѣчил бака́лав?

нагму́ра свр. *урони што у неку течност*. – Нагму́рам копрѝве у ѣипѣлу вѳду, да мѳлко одмѣкну, а пѳсле и сѝтно сасѣцкам, замѣшам и с трѝце и дадѣм на кокѳшѣ.

нагму́ра се свр. **1.** *јѣдно време проведе ронећи, задовољи се ронећи*. – Овој лѣто смо се бѝш нагму́рали у Цвѣткову вѳду. **2.** *уђе мноштво у воду*. – У бању се свѝ нагму́рају у едѝн базѣнт и текѳ се лѣче.

нагнаѣ свр. *надокнади*. – Свѣ се мѳж нагнаѣ што нестѳне, сѳмо лју́цѝи живѳт не мѳж.

нагно прил. *нагло, неочекивано*. – Кѳњ нагно појде и онѝ попадају ис кѳла.

нагъавѳтина ж *нагъечено место на телу, контузија*; упор. *набој*. – Друго нѣма, ал ме нагъавѳтината јѳко бѳли.

нагъѳса свр. *набијајући и сабијајући садржину напуни што*. – Нагъѳсам вѝну у врѣчу и однесѣм на влачѳру.

нагъѳса се свр. у пеј. *значењу наједе се*. – Нагъѳсам се жѣжак лѣб и сѝриње.

нагъѣзди се свр. *после дужег врпољења коначно седне*. – Ел си се, морѝ, нагъездѝла на врѣчете, ел мѳж да поѳдимо?

нагъѣтѣ свр. *нагура*. – Давѳ му пѳре, ѳн и нѣче, јѳ му и нагъѣто у цѣп.

нагъѣтѣ се свр. **1.** *завуче се*. – Къд едѣм нѣко мѣсо, онѳ ми се негъѣтѣ по зуби. **2.** *нагура се, збије се*. – Свѝ се нагъѣтѣмо у кју́ну и текѳ презѝмимо. **3.** *наједе се, преједе се*. – Нагъѣтѣ се ко сто́ка, па тѳг пије карабѳлну со́ду.

нагъѝл, -а, -о *који је делимично гъѝо*. – Топовѝце сѳг само нагъѝле, а за дѣн, двѳ че да прегъѝју.

нагъѝта несвр. *гура што у неки отвор, гура унутра*. – Нѣче да едѣ, а јѳ му сѝлом нагъѝтам у у́ста.

нагъѝта се несвр. *завлачи се, увлачи се*. – Несѝ тѝ, ко што ѝма нѣѝи, да се нагъѝташ на дерѣктурѳтога у дѳпе.

нагъѝтање с гл. *им. од нагъѝта (се)*. – Сѝлом нагъѝтање

нагѳди свр. *удеси, подеси*. – Де га текѳ нагодѝ, да къд га мѳлко прѝтѝснеш онѳ лѣсно улѣзне.

нагѳди се свр. *удеси се, подеси се*. – Нѣѝи пѳт се текѳ нагѳди да свѣ ѝде како́ подма́зано.

наголаш прил. *на голо*. – “Прѝјо, како́ знаш”. / “Прѝјатѣљу наголаш” (н. п.).

нагѳличав, -а, -о *који је слабо одевен, лако одевен*. – Дрда елѝс нагѳличав ѝде по ову́ј зиму́.

наголо с *народно јѣло слично јанију, начињено од меса, црног или прази лука, масти, зачина и др.*

нагорак, -рка, -рко *који је помало горак*; упор. *нагорњичав*¹. – Брашнѳто дѳјде мѳлко нагорко.

Нагѳрка ж *име*.

нагѳрњичав¹, -а, -о *в. нагорак*. – Млѳго билѳ урѳдица у жѝто, па лѣб дѳјде нагѳрњичав.

нагórњичав², -а, -о који је прилично узбрдан. – Нагórњичаво му местóто.

нагорњѹе несвр. има по мало горак укус, горчи. – Краставицава си добрe нагорњѹе.

нагórђе прил. у дем. значењу *нагоре*. – Појди мálко нагórђе, па ч га видиш гдe рíља.

нагórшђе прил. у дем. значењу *нагоре, још мало нагоре, мало навише*; упор нагорђе. – Јóш нагórшђе трéбе д идеш до њíгову колибу.

нагóтви свр. *скува многа јела*. – Од како íмамо мајстори не мóg да нагóтвим и да намéсим.

награмáди свр. **1.** *стави на гомилу, направи гомилу*. – Штó сте, брe, награмáдили камењево на пúт, да се не мój прóјде од њeг? **2.** *фиг. сврши велику нужду на неодговарајућем месту*. – Колкó си e говнó овдe нeћи награмáдил!

награмáди се свр. **1.** *сакупи се у гомилу, створи гомилу*. – Кьд се давају бóнови за нáвту лѹђе се награмáде пред мeсну канцелáрију, óче врата да истae. **2.** *сврши велику нужду на неодговарајућем месту*. – Која ли се áла овдe награмáдила?

нагрбi свр. *стави на леђа*. – Нагрбим врeчу, та у воденицу.

нагрвáља свр. *стави којекако на гомилу, котрљајући стави на гомилу, накотрља*. – Кьд вршeмо, дeда вeчером сáмо нагрвáља врeче пред áнбар, па и јúтре уноси. – Нагрвáљају кáмење и текá препрeче пúт да не мój да прóјду тeнкови, бeђим.

нагрвáља се свр. *чешће у мн.* нагрвáљају се; упор. нагрвeља се. **1.** *накотрљају се један поред другог, легну један поред другог*. – Вeчером се нагрвáљамо на рогóжу, а мáти ни сáмо покрíје. **2.** *задовољи се котрљајући се*. – У вршy се íма нагрвáљамо по слáму.

нагрвeља свр. *в. нагрвaља*.

нагрвeља се свр. *в. нагрвaља се*.

нагрдi се свр. *проведе неко време грдећи тј. испуштајући свој отегнути грлени глас (о свињи)*. – Цeл дьн грдiш и не мóш се нагрдiш, свињице eднá неврeљашна!

нагрeбe свр. **1.** *гребући неком алатком накупи што*. – Нагрeбi мáз из кáнту. **2.** *захвати воду*. – Иди нагрeбi вóду да напóимо говeду.

нагрeбe се свр. **1.** *брзо се обогати на непоштен начин*. – У онíја рáт се црноберзијáнци нагрeбоше, ал им пóсле пресeде. **2.** *гребући и мажући по дну суда у коме је било јело најeде се*. – Ако се несi накусáл, не ce нагрeбeш.

нагрeзне свр. *раскваси се, упије доста воде*. – Кьд полeваш градíну, глeдај да земљáта дóбро нагрeзне.

нагрiба несвр. *захватајући нечим пуни какав суд*. – Нагрiбамо вóду да прскамо лóзје.

нагрiбање с гл. им. од *нагриба*.

нагрне свр. **1.** *навуче, нагомила*. – Пóљсћи мiши нагрнóли жiто пóдзам па се земљáта напупiла. **2.** *навали на што, журне*. – Нагрне народ на продáвницу, ко лúд. **3.** (обично у мн.) *нагло уђе, нахрупи*. – Свi нагрну унóтра да се грeју.

нагрóња свр. *препуни, претовари*. – Рáде Шóна ти тóлко нагрóња сладолeд у вишeк, да сáмо што не пóчне да се стрви.

нагрóња се свр. **1.** *прероди нека воћка па се гране савију или се нахвата лед па се гране савију*. – Нагрóњáла се црeшња, сáмо што се не покрши. **2.** *постане тешко на души, натежа*. – Нагрóњáло ми се, чiни ми се да чу да лѹснем.

нагрóби свр. *наружи, унакази*. – Заштó га бóлес не нáјде, / Макър голeме бођиње, / Та да му лице нагрóбе (н. п.).

нагрóва свр. **1.** *накруни кукуруз нарочитом справом за круњење*. – Дьнe сам нагрóвал момóрузу íма за двe врeче. **2.** у ауг. значењу *натовари, претовари*,

силом напуни. – Нагрувам канате с камење, па терам дѳм да си калдрмишем авлију.

нагрува се свр. *наједе се, наједе се добро.* – Ал се нагрува лѳб и чарбицу од туршију (ирон.).

нагрудњак м *памуклија без рукава, цубе.*

нагуз прил. **1.** *унатраг, уназад;* упор. нагузичћи (2). – Къд изрипи пред мѳн една ала, ја нагуз, нагуз и едва се избай. **2.** *како неваља, наопако.* – Све пошло нагуз.

нагузичи свр. **1.** *натрти.* – Нагузичи га, па га тѳг рупа од осад. **2.** *грубо и тешко превари.* – Върди се да те нећи цанбас не нагузичи на вѳшарат.

нагузичи се свр. **1.** *натрти се.* – Он се нагузичи да поглѳда у бунар, а овѳја га, из шалу, рчне с прс у дупе, а онѳја падне дѳле и удави се. Има таква прѳча. **2.** *улизички се понесе према коме.* – Тѳја се на свакуга старѳшину нагузичи.

нагузичћи прил. **1.** *на покварен начин, нечасно.* – А он курва, извлче се нагузичћи. **2.** *в. нагуз (1).* – Нѳси нѳкво у обе рѳхе, па нагузичћи отвѳра вѳрата.

нагуши свр. *надигне, накостреши;* упор. нагушчи. – Штѳ си, брѳ, нагушил мустачѳти, с куга си намеран да се кѳраш?

нагуши се свр. **1.** *накостреши се, најежи се;* упор. нагушчи се. – Видѳл ли си ко се мѳче нагуши къд га јурне куче. **2.** *згрчи се, увуче главу у рамена.* – Дојчѳн се нагушил, па отѳди у планин. **3.** *нарасте, набуја.* – Лѳб се нагушил у црѳпњу.

нагушчи свр. *в. нагуши.* – Нагушчи чргу, да личѳ ко да нећи спѳ под ѳу, а он отѳде да се сѳита нѳчум по сокаци и куж ти га знаѳ гдѳ.

нагушчи се свр. *в. нагуши се.* – Къд ми е зимѳ ја се сѳв нагушчим. – Снѳг ми бѳје у очи, ја се нагушчим и проѳдим. – Млекѳво се нагушчѳло, сѳмо што не

прѳјде.

над предл. *са акуз. означава: а. место или циљ радње.* – Над Пѳпратну ѳма старѳ нећи сѳдови. – Не светѳ ми наѳ главу. **б. поређење.** – И над ѳѳга ѳма нећи старѳшина, не ѳн све и свѳ.

нада ж *челична оштрица алатке.* – Нада увѳк мѳра да е од близницу.

нада предл. *в. над.* – Оно си билѳ тѳхе нада тѳј, али га мѳ несмѳ видѳли. – Заѳитѳла се нада дѳсно ѳко.

надава свр. *свима да.* – Надава бонбѳне на дѳцу, па пѳсле рову къд немам ја да им даѳм.

надава ж **1.** *плаћање које шегрт (његови родитељи) даје мајстору што га овај учи занату.* – За надавату се погодѳмо текѳ: да му свѳку зѳму, за трѳ гѳдин, докарѳм по чѳтри мѳтра дрва. **2.** *она количина коју наполичар, после поделе берићета, јѳш дода власнику у знак захвалности што му је даѳ ѳиву на обрађивање, додатѳк;* упор. придава. – Не ми тѳшко къд га дѳлимо, ал ми тѳшко къд му давам надавату.

надави свр. **1.** *задави зубима па остави (о дивљѳј животињи).* – Курјаци надавили трѳ ѳвце. **2.** *нагризе зубима мртву животињу.* – Ћѳрови бѳоше надавили зѳјкатѳга, али им га мѳ отѳмо.

надбѳе свр. *надјача, победи;* упор. надвољи. – Извѳл би те на Стару планину, / Гдѳ се бѳју ѳрли и гѳврани. / Орли су си гѳврани надбѳли, / Сѳс нѳкти им главу прокопѳли (н. п).

надве прил. *на два дела.* – Прѳломи лѳб надве, па едну половѳн даѳе на мѳн, а пѳголемуту си ѳстан.

надве–натри изр. *на двоје–на троје, збрда–здола, траљаво.* – Склѳвеси га надве–натри.

надведѳ свр. *постави настреиницу наслањајући је на кров већ постојеће зграда.* – Од овуж стрѳн че ѳнбарав да надведѳмо, да си туж укарѳемо кѳла

úсушин.

надведé се свр. *наднесе се, нагне се над чим.* – Надведé се над бунáр да дова́ти ко́ву, а ме́н стра́ да не а́кне до́ле.

надвѝди несвр. *надгледа, негује у старости и невољи.* – Не́ма кúј да га надвѝди, сиромáка.

надвѝс свр. **1.** *савлада, притисне, притера (псих.).* – Надвѝла га мýка затóј дѝгал рúку на се́б. **2.** *победи, надјача.* – Надвѝл га у обара́ње.

надвѝс се свр. **1.** *постане тешко на души.* – Све ми се надвѝло, гла́ву ци отѝнем. **2.** *наднесе се.* – Немóј се надвѝјаш преко пѝнцер, да не испáднеш.

надвѝја се несвр. *надноси се, нагиње се над што;* упор. *надвира се.* – Не надвѝјај се сва́ћи ча́с над лúљућуту, дете́ си спѝ, ни́шта му не́.

надвѝра се несвр. *в. надвија се.* – Надвѝра се над кла́данац да вѝди колкó е úбава.

надво́љи свр. *надјача, победи;* упор. *надбие.* – Бе́лиан овѝн на́двољи оно́га црнонога.

надво́р прил. **1.** *ван ограђеног простора, ван куће, напоље.* – Да бúдеш ми́ран да те не иска́рам надво́р. **2.** (у служби узвика) *оштра заповест некоме да се удаљи – напоље.* – Надво́р, мангúпе едѝн.

надврѝви свр. *надговори кога.* – Њú не мо́ж нику́ј да надврѝви.

надврѝвúс несвр. **1.** *говори више од других, надговара.* – То́ј чељачé се не надврѝвúс. **2.** *говóри гласније од других.* – Сви́ и надврѝвúс, са́мо се он чу́е.

надврѝа несвр. *баца даље од осталих.* – Да́ко е мѝнечък, ал надврѝа и по́големи мо́мци од њѝг.

надврѝи свр. *баци даље од осталих.* – Сва́куга мо́г да надврѝим, нику́ј се не мо́ж врѝи колкó ја́.

на́дебел прил. *у дебелом слоју, у дебѝлем слоју.* – То́рину кúд расту́рамо

по њѝву, расту́рамо ју на́дебел, да земља́ осéти и да се по́боље рóди ле́б.

наде́ви свр. *в. одеви.* – А́нка си úбаво надевѝла њѝркуту.

наде́ви се свр. *в. одеви се.* – Ми́лица се ја́ко надевѝла.

наде́вљива *ж врста горње сукње ткане на домаћем ткачком разбоју.*

наде́ла свр. **1.** *дељући дрва направи греде.* – Наделáл сам греде́ има за две ку́ће. **2.** *дељући дрво направи иверје.* – Наделáли мужјѝви трéсће́ има да се гре́емо до Божѝч с њѝ.

наде́ла се свр. **1.** *проведе неко време у дељању, задовољи се дељући што.* – Јá сам се наделáл греде́ у “Тимоградњу”, не́ ме оста́ло жа́л. **2.** *напије се, опије се.* – Па́к си се наделáл, сто́ко еднá.

наде́си свр. *подеси, удеси.* – Не мо́г га ни́како наде́сим да улéзне у ле́жиштето.

наджѝња несвр. *жање више од других, побеђује у жетви;* упор. *наджњева.* – Латѝнка наджѝња Ра́ду у овѝс, ал не мо́ж кúд се жње́ пшени́ца.

наджѝња се несвр. *такмичи се у жетви.* – Наджѝњају се мо́мци и дево́јче.

наджѝњање *с гл. им. од наджѝња.*

наджње свр. *пожање више од других, победи у жетви.* – Дѝзај се, дѝзај, дево́јче, да се наджње́вамо. / Ако ли ме на́джњеш, ста́до да ми ўзнеш, / Ако ли те на́джњем, ли́це да ти лúбим (н. п.).

наджње́ва несвр. *в. наджѝња.* – Младѝти не́к се наджње́вају, мѝ че си по́пољк.

наджње́ва се несвр. *в. наджѝња се.* – Несѝм видéл да се бедвачѝ наджње́вају.

наджњева́ње *с гл. им. од наджње́ва.*

нади предл. *над, изнад.* – Капетáн е нади по́ручника, по чѝн.

нади́да несвр. *једе више од осталих.* – Петро́нија Штрбѝчѝи е то́лко мло́го е́л, да е чѝни ми се и волá нади́дал.

надíда се несвр. *такмичи се у једењу*. – Къд смо били деца надидáli смо се кúј пóвише перáшће мóж да изде.

надíја свр. **1.** *удахне свој дах коме, запахне*. – Велу, ако невестуља надíја млекó онó тгг отрувно. – Тíја е бóлан, вáрди се да те не надíја. **2.** *затвори се нос коме*. – Нékво ме надíјало, па едвá дíјам. **3.** *заплаши, уцени*. – Надíјали га онíја њигóви старéшине, па сáг тeра сучку на нáрод.

надíпли свр. *в. истъкми*. – Милáн насечé шуму, а јá надíплим грање.

надквеси се и натквеси се свр. *наднесе се горњим делом тела над што (отвор, јаму, бунар и сл.)*. – Немóј си се надквасíл над бунáрат, да не áкнеш дóле!

надлџе свр. *победи у лагању*. – Рáда ђáка óче да надлџе.

надландíја ж *можд. вила, горска вила*. – Збíрајте се сeлсче бећендíје, / Да íдемо у гóру зелeну, / Да глeдамо гóрсче надландíје (н. п.).

надмáши свр. *надјача, победи (напр. баци даље од другога)*. – Не могъл да га надмáши, па сáви шíју.

надмíне свр. *прође поред некога или нечега са горње стране*. – Пúтат íде проз грóбишта, јá и нóчу надмíнем озгóр по пóтаку.

надмóча свр. *победи у мокрењу у даљ*. – Лáце мóже свáкуга да надмóча.

надмочувáње с гл. *им. од надмочуе*.

надмочуе несвр. *побеђује у мокрењу у даљ*. – Къд се врчамо из шкóлу, мí квó че, узнемо, па се надмочуемо, покре Тимóк.

надобруе се свр. *наживи се лепо, проведе живот у добру*. – Јá се на овíја свeт несъм надобрувáла, јá сам се јáко напатíла.

надоватък прил. *на дохват, на брзину*. – Ёдну мáлко на доватък. – Свe квó рабóтим, рабóтим га надоватък.

надогóдин прил. **1.** *догодине, идуће године*. – Надогóдин че га прáчамо у вóјску. **2.** *фиг. никад; упор. на Велигден, јутреknочи*. – Че ти врне, мáлко надогóдин.

надóјде свр. *дође велика вода*. – Къд Тимóк надóјде потóпи Дóльњу Чáршију.

надóка свр. *викне јаче од осталих, надвиче*. – Вíнку, овúј овáм, нíкуј не мóж да надóка.

надокрáјће прил. *на крају, напоследку; упор. надокрајћу*. – Ал надокрáјће морáл да му прíзна свe.

надокрáјћу прил. *в. надокрајће*. – Па надокрáјћу мóg ти попúштим двeста бáњће, заштó смо нáши.

надокувáње с гл. *им. од надокуе (се)*.

надокúе несвр. *виче гласније од других, надвикује*. – Њú немóј да надокúеш, ел ју не мóж надóкаш.

надокúе се несвр. *надвикује се, свађа се*. – Онí остáше дóле у Вртáчу да се надокúју, а јá си отó, нeчу да сам јúтре сведóк.

надолeе свр. **1.** *постане тешко на души*. – Нeшто му надолeло, къд поровe че му прóјде. **2.** *притиском и тежином изазове нелагодан осећај, отежа*. – Њeму úста осувeла / Мeне млекó надолeло (н. п.).

надóлњичав, -а, -о *који је благо нагнут надолe (о змљишту)*. – Пúтат је низ Лeдíње елís надóлњичав, мóра да се кóче кóла.

надóлће прил. *в. надолíће*. – Пóјдеш јóш мáлко надóлће и дóјдеш до еднó раскрсје.

надóлшће прил. *у дем. значењу још мало надолe, наниже; упор. надолће*. – Дáј га спуштí јóш надóлшће, па че да бóде добрó.

надобóде свр. *мн. сви дођу, издолазе*. – Надобóде из цeл срeз с бáрјаци, па óкају, па се дeру, па едн врeви (укачíл се на остáл), а нíкуј га не слúша – цíркуз.

надоодѣње с гл. им. од *надооди*.

надооди несвр. *надолази, подиже се ниво воде у реци*. – Тимок почѣл још јучер да надооди и још надооди.

надорати свр. *надговори*. – Тој зевало не мѡж нѡкуј да надорати.

надрѡпа свр. *изгребе грубим покретима, начини рапавим*; упор. надрапса. – Къд мајстори малтерѡсују, па га не мѡж заврше, онѡ онѡј што су малтерисували надрѡпају, да би јутре моглѡ да га доврше сѡс жѡтку.

надрѡпа се свр. *изгребе се чешајући се*; упор надрапса се. – Надрѡпал се и под мѡшће и под жѡле, затѡј што е шуѓав.

надрѡпса свр. *са јачим значењем од надрѡпа*. – Надрѡпсај ти тѡј подлбокѡ.

надрѡпса се свр. *са јачим значењем од надрѡпа се*. – Надрѡпса се, па си крѡв пушти.

надрѣзан, -а, -о *који се прави важан, који је уображен, бахат и безобзиран*. – На тѡга надрѣзанотога ни на лопату не мѡж да принесѣш.

надрѡпа свр. упор. наждрипа, наждропа. **1.** *напада велики снег*. – Ако настаѡи ко е почѣл ѡма да надрѡпа до чѡндију. **2.** *попада много вођа са дрвета*. – Дуне ветар и дудови надрѡпају пѡзам.

надрѡпа несвр. *скаче даље од осталих*; упор. надрипуе. – Къд се надрѡпамо, ја га обовѣзно надрѡпим.

надрѡпа се несвр. *такмичи се у скоку у даљ*. – Надрѡпамо се кѡј че пѡдолек да рѡпне.

надрипање с гл. им. од *надрипа*.

надрѡпи свр. *скочи даље од некога*. – Мѡг те надрѡпим къд год рекнѣш.

надрипување с гл. им. од *надрипуе (се)*.

надрипуе несвр. *в. надрипа (несвр.)* – Надрипуем и, наравшти да и надрипуем, квѡ су онѡ за мѣн.

надрипуе се несвр. *в. надрипа се*.

надрѡнди се свр. **1.** *в. наспнси се (1)*. – За час се надрѡнди, али се срчено и одљути. **2.** *накинђури се и крене*. – Надрѡндѡла се д ѡде у Пѡланку.

надрѡби свр. *наприча, наприча којешта*. – Дојдѣ, надрѡби, надрѡби, па си ѡтиде.

надрѡпа свр. *в. надрипа (свр.)* – До зорѣ снѣг ѡма тѡлко да надрѡпа да че да затрпа пѡтав. – Сѡмо мѡлко трѡснеш дрвѡ и слѡве надрѡпају.

надрѡска свр. **1.** *делујући оштрим предметом начини ресастом неку материју (тканину)*. – Надрѡскам краѡшта на пешћѡр, па извржем по дветрѡ жѡце и напраѡм ѡбаве рѣсе. **2.** *откидајући од нечега накида извесну количину*. – Надрѡскам пѡн кѡш вѡну од онѡј пострѡзину, па ју пѡсле чѣшљам.

надрѡска се свр. *изгреба се*. – Чешѡла се, па се надрѡсѡла.

надрѡска свр. *напуни, претовари*. – Надрѡскам кѡла до врѣ.

надрѡска се свр. **1.** *натруцка се возећи се по неравном пѡту*. – ѡма се надрѡскаш одѡвде до Пѡланку, онѡ пѡтат нѡкако невелиѡе. **2.** *наједе се, наједе се превѡше*. – Надрѡскам се чврсто, дако знѡм да че ме пѡсле болѡ мешѡна.

надрѡчи свр. *навикне кога на нешто лоше*. – Мѡлко, по мѡлко надрѡчил ѡвце д ѡду у туцу дѣтелину.

надрѡчи се свр. *навикне се на нешто лоше, навади се*. – Надрѡчил се на тѡј, ко кѡче на касапнѡцу.

надув м бол. **1.** *оток, отекина oedema*. **2.** *надувеност трбуха, поремеђај у варењу са појачаним стварањем гасова*.

надума свр**1.** *наговори кога на што, убеди кога у што*. – Тѡја га надумѡли та и ѡн ишѡл у крацу. – Дѣ тѡ њѣга надумѡј, да пѡјде и ѡн. **2.** *свашта каже коме*. –

Квó му свé не надумá, а óн ћурí ко прáсе.

надúма се свр. *задовољи се говорећи, наговори се, наприча се.* – Девóјче máло, úбаво, / Искочí вѣнка на двóри, / Да дúмам, да се надúмам, / Да глéдам, да се наглéдам (н. п.).

надумува́ње с гл. им. од *надумуе*.

надумúе несвр. *наговара.* – Немóј те нíкуј надумúе, мислí си сѣс свóј пáмет.

надундúри се свр. *наљути се, напне се.* – Не смéш му рекнéш пóтам, óдма се надундúри.

надúша несвр. **1.** *осећа мирис, осећа по мирису.* – Надúшаш ли какó се нéгде разгревúју сушенíце? **2.** *предосећа.* – Óн велí да надúша да че га нéшто стрéви. **3.** *препознаје.* – Надúшам га да лъже.

надúша се несвр. **1.** *осећа се мирис, осећа се по мирису.* – Издолéк се надúша печéње. **2.** *предосећа се.* – Нéка несрéјћа се надúша. **3.** *препознаје се.* – Надúшају се лóши лъђе.

надуша́ње с гл. им. од *надуша (се).*

надúши свр. **1.** *чулом мириса осети, намирише, наљуши.* – Ћéрови му надушíли дíру. – “На лéгало га надúшим, зáјкатаго”, казувáл едѣн Штитáрчанин, па пóсле цéлу вамíлију прозвáли Дúшичи. **2.** *предосети.* – Надушíл сам добрú вечéру, па дојдó. **3.** *препозна.* – Лѣсно мóж да надúшиш куí е преварáнт. **4.** *својим дахом запахне, ољуши.* – Кúче ни надушíло вáриво.

надúши се свр. **1.** *осети се мирис.* – Óгањ се мóж надúши издолéк. **2.** *предосети се.* – Мóж се надúши и добрó и лóше. **3.** *препозна се.* – Мангúпи мецусéб не надúше.

надушúе несвр. в. *надуша.* – Óн јáко надушúе, од њег се нíшта не укутúе.

надушúе се несвр. в. *надуша се.* – Лѣсно се надушúе мулéћина.

нађердáне се свр. мн. *поређају се као у ћердану, нанижу се, стану у ред.* –

Нађердáнили се пред зáдругу, па чéкају да им се плáти за млекó што су предавáли.

нађердáни свр. *распореди као у ћердану, наниже, поређа.* – Тí си, морí, нађерданíла швалéри, па ти свáћи дѣн дрúђи доóди.

нађи́ња се несвр. **1.** *једе на силу, једе и ако није гладан.* – Немóј се нађи́њаш, ако ти не до éдење. **2.** *нагиње се преко нечега.* – У вóз писúе: “Не нађи́њај се прос пéнцер дор вóз не стáне”.

нађи́њање с гл. им. од *нађиња (се).*

наéвуе несвр. *једва приметно храмље на једну ногу, лагано заноси у ходу на једну страну.* – Наéвуе на лéву нóгу.

наеднѣг прил. *одједном, наједном.* – Мáмо ле, стáра мáјчице, / Додáј ми óстро ножлénце, / У срце да се убодém. / Наеднѣг си ни жени́ла, / Наеднѣг да нí жалéеш (н. п.).

наéдно прил. *заједно, уједно.* – Опѣнци вр́жем наéдно, превр́лим и преко шíју и прегáзим Тимóк.

наеднúш прил. *одједном, наједном, наједампут;* упор. *наеднушка.* – Пóпи чáшу наеднúш.

наеднúшка прил. в. *наеднуш.* – Наеднúшка дúну спрíја.

наедраé свр. пољ. *налије се зрно, нарасте плод до своје нормалне величине.* – Пшени́ца úбава, сáмо се нíша, ал да óче да пáдне мáлко ћишица да зрнóто наедраé.

наéжи свр. *најежи, накостреши.* – Ел си видéла какó Бéлка наéжи длáку кѣд срéтне пóголемо кúче?

наéжи се свр. *најежи се, накостреши се.* – Наéжим се óд стра.

наéка свр. *натовари, претовари.* – Наéка кóла с корéње, па колáта сáмо цвилú.

наéка се свр. *наједе се, добро се наједе.* – Мíслиш ако се наéкаш че ти трай нéколко дáна – нéче.

наџесен прил. *најесен, ујесен, с јесени.*
– Че га жéне наџесен, текá решили.

наџца ж 1. *својство хране да може заситити.* – Узни́ едну́ крушку, то́ј не́ не́ка наџца. **2.** *онај коме је потребно много хране да би се најео.* – Ти́ја ти е пшџешка наџца, еде колкó кúче.

нажбзъ свр. **1.** *набије.* – Да́ј ми маљи́цуту да нажбзъм кољцъв ўзам. **2.** *напуни, претовари.* – Нажбзъ тањир с печéње, па са́мо брише.

нажбзъ се свр. *наједе се.* – Са́мо глџда да се нажбзъ и да спí.

нажалџе свр. *постане жао, накупи се јад.* – Не́што ми нажалџело, чу да љу́снем.

наждџва се несвр. *пије воду иако му се не пије (о детету).* – Не наждџвај се, це умóчаш.

наждџвање с гл. им. од *наждева се.* – Де́ца це изумочúте од то́лко наждџвање.

наждџива се несвр. *напиње се да би повратио садржину желуца.* – Наждџива се, óчи че му искóче, а не мóж да бљúе.

наждџивање с гл. им. од *наждџива се.*

наждрапа свр. *изгази, остави трагове стопала.* – Не́ћи ньчъс наждрапáли снџг окол на́ш трља́к.

наждри́па свр. *в. надрипа свр.* – Тре́бе да наждри́па голџм снџг, да кла́данци на́лето не пресъну. – Та́ћише нóчум то́лко наждри́пају, да и јúтром не мóг збџерем.

наждрџли се свр. *напије се алкохолног пиња, опије се.* – Ако вíди да не́ћи печé ређи́ју, отíде та се наждрџли и дру́ђи га пóсле дово́де до́м.

наждро́ка се свр. *потпије одједном много воде.* – А, се наждро́кам, а ожеднџем, то́лка е же́га големá.

наждро́па свр. *в. надрипа (свр.)* – Ако сýг наждро́па какó ўме, не́ма си отíде до Ђурђовден. – Разб́пнемо на́јлон, да

дúдови наждро́пају на њџг.

нажина ж *количина пожњевеног жита (житних стабљика) свезаног у сноплџе.* – Нажина е добрá, а да л че текá да йма и жíто, че да вíдимо кџд овршџемо.

нажнџња свр. **1.** *добије неку количину у жетви.* – Од ову́ј њíву нажнџњамо по шесна́ес крстíне. **2.** *може нажети у току дана.* – Нажнџњам си по десетíну снóпа дњн́с.

нажлџтџуе несвр. *вуче на жуто, жути се помало.* – Пíлето вџч нажлџтџуе, ал јóш не пџчено.

нажљувџе свр. у пеј. значењу **1.** *нагризе зубима по површини.* – Не́чија говџда ни нажљувáла тíкве. **2.** *почне да једе неку жилиаву храну безубим устима, нагњави и убалави.* – Са́мо нажљувџе сушенíцу и остáи ју.

нажљувџе се свр. *превише потпије, опије се.* – Не́ма д́н да се не нажљувџе.

нажмáри се свр. *нахлади се и почне да осеђа језу.* – Нажмарíл се, па ене́ га лежí и пíје аспири́ње.

нажмí се свр. у пеј. значењу *наспава се.* – Нажмíм се до пр́ви пџтли и то́лко ми до́ста. – Ако се несí нажмáл на овíја свџт, на онíја чеш сíгурно.

нажмíкне свр. **1.** *намигне оком.* – На́жмикну ми с лџво óко. **2.** *фиг. при искорáку тур на шајачним панталонама направи одрђени набор.* – А крóкне, дúпе му нажмíкне.

нажмикување с гл. им. од *нажмикуе.* – Нажмикување с дџсно óко.

нажмикúе несвр. **1.** *намигује оком.* – Па на дево́јче нажмикúе. **2.** *фиг. при корачању тур на шајачним панталонама наизменично, час на лево, час на десно, прави одређене наборе.* – Нажмикúе му подúпина.

нажњџе свр. *пожњање одређену количину.* – Дњн́с мóг да нажњџем за двáнаес снóпа. – Óч ли д íдеш да нажњџеш

мáлко трáву за коња?

нажүљи свр. **1.** *зубима нагризе по површини.* – Дéда ўзне крáставицу да едé, али ју сáмо нажүљи, па ју остáи, не мóже, велí, нéма зүби. **2.** *напије кога, опије кога.* – Нажүље га с реñију, па га пóсле исмéвају.

нажүљи се свр. *напије се, опије се.* – Од мáлко се нажүљи; дáмари му ослабéли.

на́зам прил. *на земљу, на земљи;* упор. назем, насам. – Сéди на́зам и б́уди мíран. – Цéл дьн седíм на́зам, док вáдим повéсма на грéбенци.

назамéта свр. *стави на рамо све што је имао понети.* – Түрци назамéтају сáта, решéта, брда, па íду по сéла та прода́вају.

назб́ира свр. *сакути, накути.* – Идé-ечи с óвце назбирáл сам орéси íма за пéт һíла.

назгáзи свр. **1.** *стане ногом на кога или на што, нагази.* – Сáнда назгазíл сугрéби и сьг се сьв овриштíл. **2.** *затекне, набаса на кога.* – Назгазíл сам га бьш кьд е пробувáл да одьпне воденíцу и да крáдне бра́шно.

наздравува́ње с гл. им. од наздравуе.

наздраву́е несвр. *наздравља, наздравља са чашом у руци.* – Сва́ћи чáс наздраву́е и скóро че под остáл.

на́зем прил. *в. назам.* – Не сéди с голó дýпе на́зем, íма ти одвүгне кáписла.

назíми се свр. *нахлади се, пробије га хладноћа, навуче хладноћу у себе.* – Идí мáлко надвóр да се назíмиш, бóље че да спíш.

на́зиму прил. *идуће зиме.* – Сьг прáим сáне да се на́зиму децá вóзе на ньí. – Ел си обезбедíл дрва за на́зиму?

назлí се свр. *јакó се наљути и постане зао.* – Назлíл се ко кúче, затóј си бóље мáлко мрдни кьд га срéтнеш.

назнáва несвр. *в. назнавуе.* –

Понéћипут нéшто и назнáва, а понéћипут си нé зна нíшта.

назнавува́ње с гл. им. од назнавуе (се).

назнаву́е несвр. *зна понешто, зна помало;* упор. назнава. – Назнаву́е и нéмачһи. – Назнаву́еш ли кудé ми е кудéљана?

назнаву́е се несвр. *безл. зна се, али не баи сасвим сигурно; зна се, али се не сме рећи.* – Назнаву́е се куí е тóј урабóтил.

назóбе свр. *начне зобајући, кљуцајући.* – Назобáле чáвће грóзје.

назóбе се свр. *наједе се зобајући.* – Оцүтра сам се назобáл лéб и црéшње.

назóр прил. *силом, на силу.* – Назóр íде у шкóлу. – Назóр нíшта не бíва.

наsáд прил. *назад.* – Рáк íде насáд тóј свí знáју, али и дрүго коé м́лого, íде насáд.

наsадак м *назадак, назадовање.* – Тáj кúћа е пошлá у наsадак.

наsьsa свр. *напуни, напуни до врха.* – Наsьsали смо б́чву с грóзје.

наsьsa се свр. *наједе се.* – Чврсто сам се насьsал.

наsам прил. *в. назам.* – Најдó га ко лежí наsам.

наsьнћа свр. **1.** *напуни, напуни до врха.* – Наsьнћај кубéто, да се огрéемо ко лјуђе. – Наsьнћамо кóла с грóзје. **2.** *набије.* – Мájће му га насьнћам.

наsвэри свр. *улије страх коме, наплаши.* – Наsвэрили ми детé с рáзне прíче, па не смé да остáне сáмо у сбу.

наsвэри се свр. *наплаши се, ухвати страх кога.* – Свí се насвэрíмо од овíја авијóње што ни бонбáрдују.

наsеб м бол. *обољење горњих дисајних органа изазвано прехладом, назеб.* – Тóј нé стрáшна бóљћа, тóј наsеб.

наséбне сврна-зебе, *прехлади се.* – Кьд излáзиш надвóр узнí си дрéу, да не насéбнеш.

наси́да свр. **1.** *начини надзид.* – Ови́ја си́д трéбе још ма́лко да се наси́да. **2.** *озида све што је требало озидати.* – Наси́дал то́ље гра́це, а с́бг оста́л сам.

наси́па се свр. *задовољи се скачући.* – Деца́ це́л дьн си́пају преко коно́пац и не мо́ж се наси́пају.

на́сир м *надзор, надзирање.* – Дете́ мо́ра да има на́сир, не мо́ж оно́ д иде у шко́лу кьд о́че, да пису́е кьд о́че и тека́.

наси́ра несвр. упор. *насируе.* **1.** *вири, провирује.* – Ене́ га гд́е наси́ра проз пѣнцер. **2.** *надгледа како други раде, надзирава.* – Крста́ не во́ли да рабо́ти, о́н по́више во́ли да наси́ра ко дру́ји рабо́те. **3.** *погледава с времена на време.* – Ел наси́раш код кра́вуту?

наси́ра се несвр. *назире се, помало се види.* – Дру́го се ни́шта не наси́ра, са́мо то́ј.

наси́рање с гл. им. од *насира (се).* – Е́дноман наси́рање.

наси́рување с гл. им. од *насируе.*

наси́руе несвр. в. *насира.* – О́н десетáр на онíја што по ва́рош мету́ ули́це и ста́лно и наси́руе, да не забу́шавају. – Сва́ћи ча́с наси́руе у циба́нат, да ви́ди колко́ е натéкло.

на́срe свр. *нагвири, провири.* – На́ср на вракнѣцу, да ви́дим штó и не́ма. **2.** *сврати у кратку посету.* – На́ср ма́лко и код тётку, да ви́дим квó рабо́ти.

на́срне свр. **1.** *нагвири, провири.* – На́срну́ ма́лко у штáлу, да ви́дим да л це́ Бу́лка те́ли. – На́срне преко си́д у туцу́ авли́ју и има квó да ви́ди.

на́срнси се свр. **1.** *наљути се, напне се.* – На́срнсил се са́мо што не лју́сне. **2.** *направи се важан.* – На́срнсил се ко цревó на у́глен. **3.** *набубри.* – Зрнцáта се на́срнсила, са́мо што не ни́кну.

на́срта несвр. **1.** *провирује, вири, гвири.* – Е́дноман на́срта на пѣнцер. **2.** *иде да види с времена на време.* – На́срта́ ли код свињу́ту, да ви́диш почéла ли е да

се пра́си? **3.** *сврати у кратку посету.* – На́сртају ли деца́та код ва́с?

на́сртање с гл. им. од *насрта.*

на́срча несвр. в. *насрта.* – На́срча ко погáнац из трѣце. – Чéсто на́срчам, како́ да не. – На́срчаш ли код ста́рцити, ел сла́бо?

на́срчање с гл. им. од *насрта.*

насу́ри свр. *завири, вирне.* – Де́ насури́, да ви́димо квó има уну́тра.

насури́ се свр. *нагледа се.* – Ел си се насури́ел бело́ ви́дало, ел још неси́?

на́йда свр. *почне да гризе што па остави.* – Сви́ње на́йдају цвѣкла.

на́йда несвр. *разједа, нагриза.* – Ови́ја беливи ноже́ви, не на́йда рца́.

на́йда се свр. *успева да се наједе.* – О́н се на́йда од ма́лко. – То́ј се че́љаче́ не на́йда.

на́йде свр. **1.** *наиђе, набаса.* – Па́зи, немóј не́ћи да на́йде. **2.** *текући накупи се, напуни се (о течности).* – Причѣкајте нек на́йде во́да у котѣлт, па га донесéте. – Кьд на́йде дваес хи́ла отурéте циба́нат. **3.** *нарасте, набуја (о води).* – Ако на́йде вода́, че ни однесé сенóво, затóј да́ј да га збéремо.

на́йде се свр. **1.** *напуни се текући.* – Кьд се на́йде чебрѣкѣт, о́кни ме да ти помóгнем. **2.** *сврши велику нужду на неприличном месту.* – А о́н му се зајна́т на́йде у нѣчви.

на изво́лви изр. *изволите, изволите узмите.*

на́йма се свр. *стекне имање, обогати се на не баи редован начин.* – На́йма се о́н преко ону́ј разми́рицу.

наиспрова́ља свр. *избуши више рупа, све избуши што се је имало избушити.* – Не́ћи мангупи наиспрова́ља́ли лубени́це и тека́ и оста́или, ма́јће им га поквáрене.

на́јближњи, -ња, -ње, (њо) *најближи.* – О́ни су ми на́јближња́ роднина.

на́јбољ, -а, -е суп. од *добар, најбољи.*

– Ако несí најбóль, за њéга ништа несí.

највече прил. *највише*; упор. највечем. – Къд кривѣц донесé ћишу, она највечé трае.

највечém прил. *в. највече*. – Највечém не волим да слúшам къд се кáрају.

најде свр. **1.** *пронађе, нађе*. – Детé се скýта под óдар, мíсли да га тýј níкуј не мóж најде. – Најчеш и тí своју срéђу. **2.** *роди, донесе на свет*. – Бóль да сам те врѣила у копињáк къд сам те нашлá, не да ми сýг крс едэш. **3.** *наточи и донесе*. – Иди најди мáлко вíнце и затвори дóбро шајтóв. **4.** *добије коју количину плодова са имања*. – Надам се да че да најдемо дóста пшеницу овýј гóдин.

најде се свр. **1.** *нађе се*. – Најде се и сýг понéка грánата јóш из онíја рáт. **2.** *роди се, дође на свет*. – Начýс им се нашлó мýшко детенце. **3.** *има се, поседује се*. – И за тóј се најде по нéка парá. **4.** *задеси се, трефи се*. – Нéћи пýт се човéк најде у нéдрана лíка.

најмал, -а, -о суп. *од мали, најмањи*. – Óн остáл најмал од свí.

најништа прил. *нешто што је најмање, наједноставније*. – Ёј, што е најништа, кољц нé зна да зашíљи, а овáм се препóстаља да е нéћи мáјстор.

најће прил. *умало, замало*. – Најће да удáри ћиша, али се рáзмáну.

најће ж *патике марке пике*. – Гоцá њи нóсе најће, а јá íдем у гумењáци.

најће свр. *3. л. јд буд. од најде, наћи ће*. – Најћеш тí квó тражиш, сáмо полýк.

најур свр. *отера*. – Најурíл си женý.

накавáli свр. **1.** *крене мноштво, насрне*. – Накавалíли лýђе да бéру грóзје, дако не бýш зрéло. **2.** *почну у глас захтевати*. – Накавáliли мој да се сéлимо у Београд.

накавáli се свр. **1.** *наслони се на кога, навали се на кога*. – Немóј да си се накавалíл на мéне, тéжак си ми. **2.** *падне*

на нечији терет. – Мóж да рабóти али нéче, веч се накавáliл на стáрцити.

накавáliца ж *навалица, много људи на једном месту ради нечега*. – У мојý кýћу свѣћи дбн накавáliца.

накáди свр. *фиг. застраши некога и учини га покорним и послушним*. – Онíја из комитét накáдили нашéга пресéдника па сýг лýт ко змијá.

накáди се свр. **1.** *изложи се утицају неког јакóг мириса*. – Накáдил сам се покре пúшницу. **2.** *оболе горњи дисáјни органи*. – Накáдила сам се код онíја штóно идóмо, а онí свí бóлни, па сýг едвá дíјам.

накáже се свр. *измисли неки разлог да би отишао коме у посету*. – Несýм га јá звáл, сáм се наказáл.

наказување с гл. *им. од наказуе се*.

наказуе се несвр. *са измишљеним разлогом иде коме у посету*. – Наказуе се текá, сýг код овóга, сýг код онóга, егá би добíл нéко пијéњице.

наказауе свр. *наприча, објасни, да упутства*. – Свé му наказуем квó че да рабóти и пáк ништа, нит запáнти, нити урабóти.

накълъмък м (мн. *накалъмковци*) *домазет, зет на кућу, приводњак*. – Свí си сíнове далí да бýду накълъмковци, сáмо истрíсинуту остáили да и дочува.

накáља свр. *испрља, намаже нечим*. – Штó си накалáл детéто пó очи?

накáља се свр. *испрља, намаже нечим*. – Накáља се с úглење, да личí на Циганинá.

накáра свр **1.** *утера*. – Накáрам óвце у трлбáк и затвóрим и. **2.** *примора, натера*. – Не мóж ме níкуј накáра д íм у шкóлу ако нéчу. **3.** *набије*. – Мáјће му га накáрам.

накарáл му стрá изр. *утерао му страх*.

накарување с гл. *им. од накаруе*.

накаруе несвр. **1.** *утерује.* – Дѣда сваку вечер накаруе кокóшће у штáлу, стра́ га од дивјинѹ. **2.** *приморава, намеће своју вољу некоме.* – Дóста си тѹ мѣн накарувáл нá руку, нѣче тóј више да мóже.

накасáпи свр. рет. *насече, исече на комаде (о месу).* – Накасáпѹ ми га на зáлози.

накатáрчи свр. са ауг. значењем *натакне, набоде.* – Овѹја озгóр, из овáј сѣла, кѣд продаду дрва на пѹјац, па се врчају, накатáрче кúпен лѣб на режњѹиће и тóј им дóјде ко нѣка пóвала.

накатáрчи се свр. *натакне се, набоде се.* – Прерипувáл плóт, па се накатарчѹл на колѣц.

накатранóше се свр. у ауг. значењу *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Накатранóшу се мангúпи на пúт, па пóсле кѣд човѣк не вѹди гáзи по гóвна.

накáчи свр. **1.** *све окачи.* – На прáзник накáчи одликувáња, ко нѣи Рýс. **2.** *натовари.* – Накáчи дѣцу на кóла, да се вóзе. **3.** *дода нечему.* – На главнѹцу му накачѹли големý камáту.

накáчи се свр. *попне се.* – Накáчи се нáрод по дрвја, да глѣда úтакмицу преко сѹд.

наквѣси се свр. *накриви се на једну страну као да ће да падне.* – Плѣвњата му се наквѣсил над потóкат, ѹма ју едѹн дѹн сáмо нáјде дóле.

наквѣцају свр. мн. *сви чучну.* – Идѹ донесѹ дрва дако е тѣвно, мѣчће несý наквѣцáле, па тѣб да чѣкају.

накладѣ свр. *наложи ватру, заложѹ ватру.* – Прво зашѹлѹмо режњóви, па тѹг накладѣмо голѣм óгањ и припечѣмо јáганци.

наклáпи се свр. **1.** *прионе на јело.* – Овчáр се наклáпи, па кúса ли кúса. **2.** *дође непозван и непожељан.* – Свáђи дѹн се наклáпи код нáс на ручѣк.

наклáпица ж *наметљива особа, онај који обично дође у посету за време ручка и скоро не чекајући да га позову седа уз сто;* упор. *натлапица.* – Од тѹј наклáпицу не мóж да сѣндеш на мѹр да ручѹеш.

наклáтичав, -а, -о **1.** *који се нерадо прихвата посла, који и док ради углавном се клати.* **2.** *који је кавгаѹица, склон тучи.*

наклѣнси се свр. *наѹери се, насмеје се;* упор. *налези се, наленси се.* – Наклѣнсил се ко вáрена зѣлѹа.

наклобúри се свр. *надигне се као клубук;* упор. *исклобури се, исклобучи се.* – Ђибáница се у рѣлну наклобúри, а кѣд ју извáдиш она сплáсне.

накловѣ свр. *накљука неку живину.*

наклúби свр. *савије кога у пасу и примора га да истрти задњѹцу.* – Ш те наклúбим, па ш те бѹем, док се не умóчаш.

наклúби се свр. *савије се у пасу, истрти се.* – Кѣд сáдиш лúк, мóра се наклúбиш, ел да клѣкнеш.

накљúца свр. **1.** *кљуном пробије, кљуном начне.* – Ђóсови накљúцáли грóзје. **2.** *ситним ударцима сечивом насече.* – Сѹне, накљúцај ми мáлко лѹсковаче. **3.** *ситним ударцима нареѹка.* – Узнѹ шпѹц, па накљúцај дúваран, да га мóж омалтерѹшемо.

накљúца се свр. *наједе се узимајући зрно по зрно (о човеку).* – Јúтром се накљúцам црѣшње и лѣб и тóј ми е до ручѣк.

накмѣти се свр. *седне као кмет, укрути се кад седне.* – Вáжно е да си се тѹ накметѹл, а за друђѹи бѹш те брѹга.

накóваља ж **1.** *наковањ.* – Погрѣши пóп у накóваљу. **2.** *жена која много закера мужу.* – Кѣд пóчне онај моá накóваља, дóјде ми да ју млáтнем. кове ко у наковаљу.

накóвалѹа ж *дем. од наковаља, мала*

наковаља; наковаља за накивање косе. – У косилбу си у едно цедилце нџсим острилџ, наковаљћу, чџк и кљџч за ошправување и зашправување кџсу.

наковџ свр. **1.** *ковањем на хладно наоштри косу.* – Требе да си мајстор да наковџш кџсу. **2.** *напуни коме главу својим мислима.* – Она му прво наковџ кџо че џн да врџви, па га тџг пџшта џ љџђе.

наковрџањи свр. *сврши вел. нужду у облику коврџањка.* – Влајко јџш мџнечџк, ал си наковрџањи џ, џј, гованцџ.

наковџе несвр. *чекићем назубљџје воденични камен да би боље млеџ.* – Сабрџли се да наковџџу кџмење, че да мџљу јџрму, па им требе да бџде пџкрупно.

накџкви свр. **1.** *намири, подмири.* – Док накџквим свџ стоџу џнџ се стџвни. **2.** *приволи.* – Не мџг јџ накџквим да пристџне. **3.** *удеси, дџтера, накинћури.* – Накџкви ћџркуту, па јџ поведџ на џро.

накџкви се свр. **1.** *смести се удобно (седне или легне).* – Мџће да те изедџ док се џна накџкви. **2.** *накинћури се.* – Ако че д џде у вџрош, џна прво мџра да се накџкви.

накокљџнџи свр. *натрти, нагузи.*

накокџри свр. **1.** *напуни, само што се не расцвџта.* – Кукурџг вџч накокџрил. **2.** *надигне, накџстреишџ.* – Пујџк накокџрил џпаш, па се сџмо шџткџри.

накокџри се свр. **1.** *спрема се да се расцвџта, спрема се да пробџје спољџишџи џмотџч.* – Трндџвил се накокџрил, сџмо што се не расцвџтџ. – Орџси се бџвају кџд се накокџре. **2.** *накинћури се.* – Ристџсија се накокџрилџ, мџра да че у Пџланку. **3.** *устане рано ујутру и спреми се.* – Тџ си се вџч накокџрилџ, а џнџ јџш не ни савнџло.

накокџши се свр. **1.** *направи се важџан, нашџпури се.* – Чим нећџ стџне кмџт, џн се накокџши и с дрџџи не

врџви. **2.** *спреми се за сваћу, нарогуши се.* – Штџ си се, брџ, накокџшил на мџн, кџо сам ти крџв? **3.** *џбуче свџчџно џделџ, накинћури се.* – Тџза се накокџшил, сџгурно џде нџгде нџ гости.

накџла свр. *кџтрљџјућџи нагомила, накџтрљџ.* – На рџзницџ код Ђџку у Мџли Извџр накџлани трџпови бџлисвет.

накџла се свр. *нагомила се кџтрљџјућџи се, накџтрљџ се.* – Вџчерџм се свџ накџламо на рџгџжу, пџкрџјџмо се с прџтенџ чршџку и текџ спџмџ.

наколџнице прил. *на колџнима.* – Молџла сам га наколџнице, да га џстџн џд вџјску, ал комадџнтџт не тејџ.

накџнче с в. *поздравче.*

накџџче с в. *поздравче.*

накосмрџи се свр. **1.** *намршџти се, намрџгоди се.* – Трџвул се накосмрџтил ко и времџштево што се накосмрџтилџ. **2.** *наџблџчи се и захлади пред непоџгоду, навуку се тамни џблџци.* – Накосмрџтило се времџштево, сџмо што не удџри снџг.

накџстрџжи се свр. **1.** *накџстреишџ се, нарогуши се.* – Мџче се сваћџи пут накџстрџжи кџд пџкре џџг прџјде кџче. **2.** *спреми се за сваћу, наоштри се.* – Дџјде му по нећџи пџт та се текџ накџстрџжи на нџкуга, бџш забаћџв.

накџшџри свр. *надигне неку растрџситџ масџ да изгледа вџћа неџо што уствџри јџсте (сџно, сламу и сл.).* – Ма гдџ га здџнџл, сџмо га накџшџрил.

накџшџри се свр. *испунџи се, наклџбучџи се, надигне се.* – Вџдим јџ накџшџрилџ се нџкво под чрџгу.

накџшџљџе прил. *само у кошуљџи.* – Огрџјџло мџлко сџнџце, а мџжџе излџзли пред џпшџтџну накџшџљџе.

накрџ свр. **1.** *набаџа на гџмџлу јџдно преко дрџгога.* – У џнџј рџвинџ накрџли џута, стџри шпџрџети, лџвори и дрџгу рџзну старудџју. **2.** *стави у вџћџј количџни неџо што треба.* – Нџ вџжџно да сџмо накрџш шићџр у грџзџе и да

чѣкаш вино, тѹј трѣбе и знањѣ.

накрѧ се свр. **1.** *најѣде се, прејѣде се.* – Немој се накрѧш ко стока, па после да блѹѣш. **2.** *напати се много кашљући.* – Мој дѣда се е накрѧл у свој живѳт, ел е болувѧл од таквѹ бѳлес.

накрѻви свр. *учини криво, напакости.* – Мислиш да си ми мѳлого накрѻвил.

накрѻвѹе несвр. *храмље скоро неприметно.* – Стевѧна накрѻвѹе на еднѹ нѳгу.

накрѧ свр. **1.** *напуни, претовари.* – Он накрѧ коѳла с дрѳва, па се после чѹди штѳ волѳви не мѳж де тѣглѣ. **2.** *стави у већој количини.* – Накрѧкај му ти мѧз и мѣсо, па да вѻдиш ел нѣче да е блѧго. **3.** *набије.* – Мѧјѣ му га накрѧкам.

накрѧ се свр. *најѣде се.* – Охо-хѳ, ал се накрѧка.

накрѧт прил. **1.** *у целини, ѳутуре.* – Брат, брату, накрѧт, да и не мѣримо, дрѳата ти не врѣде вѻше од стѳ бѧњѣ. **2.** *на брзину.* – Удари сѹша и момурузѻти накрѧт узрѣше.

накрѻши свр. **1.** *кршећи изломи, начини ситним.* – Оч ли ми, сѻне, накрѻшиш лѻсковачѣ, да накладе бѧба ѳгањ. **2.** *одламајући, кршећи набере.* – Накрѻшѻ еднѳ нѧручје кѳрење, па и дѧј овѧм да и опечѣмо! – Накрѻшѻ грѧње за јѧре! **3.** *фиг. сврши велику нужду на отвореном простору.* – Кѹј ли га овдѣ накрѻшил, на пѳтаку, мѧјѣ ли му ѻнгѳве?

накукѹзи се свр. *в. накукурузи се.*

накукѹљи свр. *извије у облику куке.* – Кокѳшка накукѹљи гѧвѹ, гѧда у зрнѳто и нѣче га клѹцне.

накукурузи се свр. *наљѹти се, постане зле воље;* упор. *накукузи се.* – Нѣшто се накукурузил јѳш одѳцѹтра.

накѹли свр. *превије у пасу, натрѹти.* – Накѹли га, па га бѻије с товѧгу по дѹпе.

накѹли се свр. *савије се у пасу,*

погрѻи се. – Бѧбичката се накуѻлила.

накѹп прил. **1.** *зајѣдно, скупа.* – Ајде да спимѳ накѹп. **2.** *на гѳмилу, на гѳмили.* – Затѣкал сам и накѹп.

накупчѧк прил. у дем. значењѹ *накуп.* – Дѧ се збѣремо накупчѧк, живѻи да остѧнемо.

накѹса се бѳб изр. *остане у другом стањѹ.* – Душѧнка се пѧ накусѧла бѳб.

накѹчи свр. *окуци, окуци доста кучића.* – Нѧша Розамѹнда накучѻила гоѳѧ кѹчичи, а меѹ ѻи Бѣцка кугѧ смо окѧли Бѣкан и Бѣлу Рѧду, и ѳн мѹшко.

накѹчи се свр. *накѳти се, дође на свет доста кучића.* – Накучѻили се кѹчичи, чѻни ми се, ѻма за пѻн кѳш.

налаѧа несвр. **1.** *ставѧа руковѣти пожњѣвѣног жита на ра-зѻијѣно уже ради везивѧња снопа.* – Јѧ налаѧам, ѳн врзѹе и текѧ цѣл дѧн. **2.** *сипа комину у ракијски казан и врши остале припрѣмне радње ради печења ракије.* – Енѣ га Вѻта у казанѻиѹ, налаѧа.

налаѧање с гл. им. од *налага.*

налаѧач м **1.** *онај који ставѧа руковѣти пожњѣвѣног жита на разијѣно уже ради везивѧња снопѧа.* – Налаѧачи су ѳбично деѧѧ. **2.** *онај који сипа комину у ракијски казан ради печења ракије.* – Нѧшијѧт се налаѧач елѻс лелѣе.

налаѧачица ж *жена налаѧач.*

налази несвр. **1.** *наилази, долази.* – Налази лѳше врѣме. **2.** *крећѹћи се улази у унутрашњѳст нечега.* – Кѧд пѧдне ѳиша налази ни водѧ у пѳдрѹм. – Гѳсти јѳш налазе у сѧлу.

налама се свр. *узме велику количину, награби се, украде доста нечега.* – Онѻ су се наламаѻи по овѻја рѧтови, ал им надокрѧјѹ ѻскочи на нѳс.

налаѻи несвр. *насрѣе, налиће;* упор. *налита.* – Он ѳче да налаѻи на бѳј.

налеѧа несвр. **1.** *прѻтиска.* – Налѣга га с колѣна на мешѻину. **2.** *тачно се*

поклапа с нечим, пријања за што. – Бџш дѳбро налѳга нѳвово поклопáло. **3.** *потпуно се предаје чему.* – Ђáк налѳга на књíгу.

налѳга се несвр. *ослања се на кога, притиска кога.* – “Немѳј се, брѳ, налѳгаш!” “Јá се не налѳгам, јá тѳб налѳгам.

налѳгне свр. *примора, присили, да зорт коме.* – Налѳгли га из ѳпштину да плáти сѳв пѳрез што до сѳг не платíл, ел че му продáду имáње.

налѳзи се свр. *развуче уста у безгласни осмех; упор. наѳези се.* – Кѳд га за нѳшто мýло ѳн се сáмо налѳзи. – Налѳзíл се ко, да прѳстíш, ѳнáj рáбота у нѳву кошу́љу.

налѳзне свр. **1.** *крећући се доспе у унутрашњост нечега.* – Бробíнци налѳзли у грне и наплнíли вáриво. – Мѳж ни лѳсно налѳзне вода у пíвницу ако овдѳ не напрáимо беденчѳк. **2.** *ступи у какву организацију, заједницу.* – Сѳг свí налѳзли у тýј пáртију, мýсле че се овáјде.

налѳнси се свр. *насмеје се тихо гргорећи.* – Штѳ си се наленсíл, квѳ ти е зáсмеј?

налиба се свр. *накуса се неке течне хране.* – Одѳцутра се налибá млекѳ.

налида се свр. *сврши велику нужду ретко у нешто или на нешто.* – У úста му се налидам (клетва, галаћење).

налиже се свр. *опије се.* – Пá си се нализáл, пијáницо еднá.

наликувáње с гл. им. од наликуе.

наликуе несвр. *личи по мало на кога.* – Че те е стрá и од ѳнíја куí наликују на мѳн, а камоли кѳд ти се јá појáвим.

налита несвр. в. *налати.* – Чим е под гáс, налíта да се бíје.

налицѳ прил. супр. *наопоко с лица (о тканини).* – Обрнí га налицѳ, штѳ си га навл́кал нáопоко.

налѳве се свр. *сви се ухвате,*

нахватају се у коло. – Прѳво се налѳве сáмо мѳмци, а пѳсле и пѳчну раздвáјају девѳјђе.

налога ж *навала заинтересованих, гужва, навалица.* – У зáдругу е нáлога за шићѳр и за зајтíн.

налѳжи свр. **1.** *стави руковет на развијено уже ради везивања снопа.* – Јá си налѳжим, јá си вр́жем. **2.** *сипа комину у ракијски казан ради печења ракије.* – Данѳс сам наложíл трí казана.

налока свр. в. *налоче.*

наломѳн, -а, -ѳ трп. од наломи, *коме је одломѳен јѳдан деѳ.* – Узíмај од наломѳенијат лѳб.

налѳче свр. *локне мало, само типне језиком у неку течност (о псу, мачки и др.); упор. налока.* – Мáчка налокáла вáриво.

налудничав, -а, -ѳ *који није сасвим нормалан, који као да је мало луд.* – Нѳ ѳн с сѳв пáмет, ѳн дѳјде мáлко налудничáв.

налупа се свр. *наједе се неке течне или меке хране.* – Налупа се свињá замѳшено.

налупка се свр. у дем. значењу *налупа се.* – Налупкају се децá качамáк и млекцѳ.

налурá свр. **1.** *скитајући наиђе на кога или на што.* – Налурáл на ѳí бѳш кѳд су вадíли ћупат изазáм. **2.** *сврати код кога кад му буде згодно.* – Налурá нѳћи пýт и код нáс.

налурá се свр. *проведе деѳ времена лутајући, скитајући, задовољи се скитајући се.* – Ако се тí несí налурáл, тѳг нѳ знам кýи е.

налута свр. **1.** *дође од некуда, долута.* – Налутáло кúченце, па си бѳта код нáс. **2.** *нанесе га пут, наиђе на кога, затекне.* – Налутáмо на ѳí кѳд су ручувáли, та и мí мáлко ѳднумѳ.

наљѳва се несвр. *није преко воље, налева се (о деци).* – Дѳца, не наљѳвајте

се то́лко с воду́ту, це изумочу́ете начѣс.

наље́вак м онај који је једар, пуначак и здрав. – Детенце ко наље́вак.

наље́вче с дем. и хип. од наље́вак. – Девóјче, наље́вче еднó.

наље́вчич м дем. и хип. од наље́вак. – Опрасíла пѣт прасци, пѣт наље́вчичи.

на́љит, -а, -о који је твр́д као нали́вен. – Зѣл́ће кру́пне, па на́љите.

на́љо́ка свр. опи́је алкохолним пи́ћем кога. – Пр́во га на́љо́кају, па га по́сле изигра́вају.

на́љо́ка се свр. напи́је се, опи́је се. – Ако се па́ на́љо́каш, немóј до́м да ми доóдиш.

на́љо́ља свр. препуни, претовари; упор. наљу́ља. – Къ́д по́јдем у водени́цу ја́ на́љо́љам ко́ла с ца́кови.

на́љо́ља се свр. напи́је се, опи́је се. – На́љо́ља се, па се умр́тви.

на́љу́ља свр. 1. натовари, претовари; упор. на́лю́ља. – На́љу́љам им шини́ци с ја́рму, па им тру́снем у ја́сла. 2. доста времена прове́де љу́љају́ћи кога.

на́љу́ља се свр. прове́де доста времена љу́љају́ћи се, задово́љи се љу́љају́ћи се. – Дан́с се на́љу́љамо на Стéвину љу́лђу.

на́љу́ска свр. 1. доби́је извесну количину семена ваде́ћи га из љу́ски (махуна). – И она́ на́љу́скала еднó решéто бóб. 2. оштети́ неки суд обивши му глазуру. – Нóв лóнац па на́љу́скан.

на́маз прил. у деч. говору на́зам. – На́но, па́де ми лѣ́б на́маз.

намајстóричав, -а, -о који се поне́што разуме у неки мајсторлук, али ни́је мајстор. – Натрзуе на ту́ј стра́н, ма́лко је намајстóричав, ал јóш не́ пѣчен мајстор.

на́мбкља свр. 1. скине лиши́ће или зрнасте плодове са гране на тај начин што гранци́цу провлачи кроз стиснуту шаку. – Иди́ на́мбкља́ј багрено́во ли́сје за

козéве. 2. вуку́ћи донесе, довуче, довуче оно што је украо. – Сва́какво намакља́л у по́друмат, ко у не́ћи óтпад.

нама́лѣе свр. остане још мало од нече́га, сма́њи се нека количина. – Не́ма по стра́шно него къ́д ти нама́лѣе бра́шно.

нама́ли свр. 1. сма́њи неку количину. – Тре́бе да нама́лимо óвце, не́мамо до́вољно рану́. 2. уради ве́ћи део посла, а остане му неура́ђен ма́њи део. – Дан́с да глѣ́дамо да га колкó мóж нама́лимо, ега́ би га јутре доже́ли.

намаљува́ње с гл. им. од намаљуе.

намаљуе несвр. 1. оста́је све ма́ње нече́га, не́стаје полако́ што. – Намаљуе ни ж́ито, мóра да кúпимо еднó сто́ ћи́ла. 2. сма́њује неку количину. – Намаљуемо сто́чицуту, др́ти смо ви́ше да и чу́вамо. 3. савладава́ неки посао. – Колкогóд га намаљуемо, па га не мóж све завр́шимо.

нама́њбк прил. недово́љно, мало. – Лѣ́б че ни е нама́њбк за ве́черу, мóра у комши́лбк да за́јмимо ма́лко.

нама́њи свр. 1. сма́њи неки део или неку количину. – Нама́њили смо копа́њето, али има́ јóш јутре до́бро да ко́памо, да га докóпамо. – Да глѣ́дамо да нама́њимо сто́чицуту, да мóж да ју изра́нимо, ел ако оста́не свá, не́чемо да мóжемо. 2. сузи. – Мојé мóмче на́ј ђáволче, / На пу́шку се наслони́ло, / Га́јтан ве́це нама́њило (н. п.).

нама́ши се свр. подигну му се длачи́це од зиме или од стра́ха, на́јежи се. – Намаши́л се од зиму́ и óд глади.

нама́шка свр. испрља́ нечим житким по лицу, ума́же. – Штó си намашкáл ма́лоно дете́?

нама́шка се свр. испрља́ се по лицу, ума́же се. – Деца́ се намашкáла ка́ко прасци.

наме́ди свр. 1. пчела направи́ мед. – Чéле наме́диле ўбав мед. 2. доби́је извесну количину меда из са́ћа. – Наме́дил сам пѣт сто́тин ћи́ла мед.

наме́р м бол. в. сугреби (2).

намери се свр. *нагази на сугребе*.

наместа прил. *местимично*. – Наместа пшеницата полéгла, ал нé судé.

наместьц прил. са појачаним значењем *наместо*. – Не бúдеш ли се попрайл убичу те наместьц.

наместичав, -а, -о *местимичан*. – Пшеница нé никла судém еднџкво, него дојде наместичава.

наместичаво прил. *местимично*. – Никло наместичаво.

наместичав, -а, -о у дем. значењу *наместичав*.

наместо прил. *намртво*; упор. наместьц. – Удáрил га по главу и убил га наместо.

намет м в. *навеина*. – Намет колкó кúћа, не мóш се прóјде док се не расчисти.

наметé свр. **1.** *метлом натера на гомили или на кога*. – Наметí га на вра, па га после запали да изгори, а и да си потпúшимо ел дьнџ су Благóвести. **2.** *навеје (о снегу)*. – Нéћи пúт га наметé до чандије.

наметри свр. *обезбеди извесну количину дрва сложивши је у кубике*. – Наметрил сам дéсет мéтра дрва, ваља че е дóста за нáзиму.

намеша свр. *своје и туђе овце споји у једно стадо*. – Вáне и Цвéта намешáли óвце – че бúде свáдба.

намештáљћа ж *подвала, смицалица*. – Á, да не бúде тóј нéка намештáљћа?

намíгљив, -а, -о *који намигује, који је враголаст*. – Зéтат ми се не допáда, млóго е намíгљив.

намíља свр. *поиздáље наговештава своју жељу, а затим је све више и више истиче; жели*. – Он одáвна намíља да му продаém онúј њíву.

намíљáње с гл. *им. од намíља*.

намíне свр. *наиђе као случајно, сврати по некад, прође понекад*. – Намíне код нáс на рећíју. – Намíне

пољáк и покре нáше имáње.

намињувáње с гл. *им. од намиње*.

намиње несвр. *пролази понекад, свраћа понекад*. – Намиње и покре нáс, али пóвише код њí.

намíта несвр. **1.** *метлом мете према некоме или нечему*. – Немóј тí да намíташ твој боклúк у моју авлију. **2.** *навејава (о снегу)*. – Сваку гóдин вéтар намíта смéтови на прúгу, не мóж вóзови да пробде.

намитáње с гл. *им. од намита*.

намицáљћа ж *дроља, курва*. –

Намицáљће колкó óч, ал поштéне рéтко.

намíшља несвр. *замишља да се што догоди, жели да се што догоди*. – Намíшља му гáдни ствáри.

намишљáње с гл. *им. од намишља*.

намлаз м *количина намуженог млека приликом једне муже*. – Ѐмам дóбар намлаз од младúту крáву.

намлáзи несвр. *мужењем добија извесну количину млека*. – Од крáву намлáзим по двáјес ћíла.

намлáти свр. **1.** *забије, набије*. –

Намлатí му еднú заглáвку, па нéма више да мрда. **2.** *натовари, претовари*. – Пá си намлатíл колáта, а не велиш да се онá мóж потрóше. **3.** *фиг. заради, заради новац*. – Ѐдем у свéт да намлáтим пáре.

намлзé свр. *мужењем добије извесну количину млека, намузе*. – Од овúј шерéнуву крáву намлзém јúтром и по дéсет ћíла млекó.

намóкри свр. *накваси, покваси*. –

Намóкрила ме ћíша до кóжу. – Намокрí нéку крпу, па вржí преко нóс, да не удíсаш тúј лúтинú.

намóкричав, -а, -о **1.** *који је помало мокар, влажан*. – Намóкричаво, али нé јáко мóкро, мóж се кóпа. **2.** *који воли да попије, који је често припит*. – Живадíн је од онúј намóкричаву брајћу.

намомкúе се свр. *проживи срећно*

момачки живот. – Тí си момкувэл и ваља да си се намомкувэл, време ти е да се и ожéниш.

намóра свр. *наговором, силом, претњом натера некога да на нешто пристае или ради.* – Он нé тејал, али га дру́ђи наморáли. – Не мóж тí мéн да намóраш, ако јá нéчу.

намóча се свр. *помокри се у нешто или на нешто.* – Намочáла му се децá у бунáр, на баксúзатога.

намрáзи свр. **1.** *намрзне, почне некога да мрзи.* – Онá си снау́ од нéко време нáмрази. **2.** *учини да се неки почну мрзети.* – Намрзáила снау́ и зьлв́ицу.

намртв́иц прил. *в. наместо, наместьц.* – Ште убíем намртв́иц, нéчу ти мíслим од живóт.

намúва се свр. **1.** *нагура се у што, стисне се.* – Намúва се нáрод у сáлу, не мóж иглú да упúштиш. **2.** *обогасти се на брз и непоштен начин.* – Тíја се у овíја рáт намувáл, ал че му на нóс излэзне, јá кьд ти кáжем. **3.** *наједе се, добро се наједе.* – Мáксим глéда гдé йма сáмо да се намúва.

намúжи се свр. *добро се наједе.* – Дé се тí намúжи, пóсле че да рабóтиш.

намúљи се свр. *наједе се неког ситнијег во́ћа, грожђа или мекане хране.* – За врúштук се намúљим грóзје и лéб. – Јúтром се намúљим качамáк и пржено, па ми чврсто до плáдне.

намúњи свр. *наоштри, добро наоштри сечиво или врх алатке.* – Кьд íдем на клéна, јá úдице прво дóбро намúњим.

намúртено прил. *натмурено, намргођено.* – Глéда га намúртено.

намúрти се свр. *натмури се, намргоди се.* – Што си се намуртíл?

нáна ж *мати, мајка.* – Нáно, мојá, мíла нáно!

нáнизбрд прил. *низбрдо, благо низбрдо.* – Ýдеш свé нáнизбрд, док не

дóјдеш до ћупрíју.

нáнизбрдичав, -а, -о *који је прилично низбрдан.* – Пúтат елис дóбрé нáнизбрдичав, мóра стáлно да прикочúеш и да стúкаш говéду.

нáнка ж (вок. јд нáнко и нáнђе; мн. нáнђе) *хип. од нана.* – Чúти, Цóнко, чúти, íде ми ти нáнка. – Нáнко, гдé си, нáнко? – Мојá мíла, нáнђе?

наовáм прил. *на овамо, на ову страну.* – Глéдај наовáм!

наодéње с *гл. им. од наоди (се).*

наóди невр. **1.** *налази, проналази.* – Онá наóди свé онóј што су дру́ђи истровíли. **2.** *извољевајући изналази (мане).* – Немóј да наодиш манú на éдење. **3.** *сматра, цени.* – Ел тí наодиш да е тóј у рéд, што си мањúе женú дéцу? **4.** *наилази на кога или на што, затиче кога у каквом стању, положају и сл.* – Вíше пúт сам и наодíл на грвáљугу. **5.** *бира прилику за што.* – Сьг наодиш да ме сефíраеш за тóј кьд ймам тóлђе мúђе. **6.** *има на располагању.* – Наодиш, знáчи, време и за тóј?

наóди се несвр. **1.** *наилази се на што, налази се нешто.* – По Градíч се јóш úвек наóде стáре, латíнсђе пáре. **2.** *налази се некоме при руци.* – Наóди ни се тúј кьд ни нéшто затрéбе. **2.** *сусреће се с ким, виђа се с ким.* – Рéтко се наодимо у сáдње време. **3.** *има се помало, налази се и од тога понешто.* – Наóди се и за тóј по нéка парá. **5.** *станује, пребива.* – Он се за сьг наóди у Кáлну.

наóди се свр. **1.** *находа се, умори се ходајући.* – Наодíл сам се дьнбс по óвце. **2.** *прође свет.* – Тíја се е наодíл пó свéт. **3.** *проведе живот у лагодности и слободи.* – Онó нéче да се жéни, / Јóш се нејé наодíло / И с девóјђе навревíло (н. п.).

нáокол прил. *около, наоколо.* – Бóљ ти е д íдеш нáокол него преко ливáдугу, ел преко нú е блáто.

наокување с гл. им. од наокуе.

наокуе несвр. *подиже глас кад говори, виче кад говори.* – Немој ти да наокуеш, неч никуга да уплашиш. – Баба глүва, па дѣда наокуе кѣд с њу врѣви.

наомикаљ прил. **1.** *не директно него више искоса (при наношењу ударца);* упор. наомич. – Немој га млого бијеш, више га ударај онак наомикаљ. **2.** *на лак начин, без напрезања.* – Уработи га наомикаљ, несѣм ни осетил.

наомич прил. *више овлаш, онако као мало искоса (при наношењу ударца);* упор. наомикаљ. – Удари га наомич, свѣ срећа, а да га е ударил направо, убил би га.

наонѧм прил. *на онамо, на ону страну.* – Иди наонѧм па ч га најдеш.

наопоко прил. упор. напоко. **1.** *како неваља, наопако.* – Зло и наопоко. **2.** *с налицја (о тканини).* – Кѣд пада ћиша, дѣда обрне кожүв наопоко.

наорѧти свр. *наприча, каже.* – Свакакво ми наорѧти.

наорѧти се свр. *наразговара се.* – Срѣтомо се, па се наорѧтимо, кјү ти знае од кадѧ се несмо видѣле.

наорѣ свр. *све пооре, изоре.* – Наорѧли смо за пшеницу на врѣме.

наобстри свр. *наоштри.* – Зѧш не наобстриш брѣтвуту, него тркаш сѣс тѣквү тупу?

наобстри се свр. *чврсто се одлучи, реши се.* – Наобстрим се и пјѣдем кѣм њѣг, па нѣк бѣде квѣ бѣде.

наочари м *кожни штитници на коњском оглаву, који штите очи с лева и десна и усмеравају коњу поглед напред.*

напѧдне свр. *приступи, навали.* – Сѣдомо, раскопѣамо се, па напѧдомо мѣсо да едѣмо.

напалиѣн м (мн. напалиѣни и напалиѣње) *златник, наполеондор.* – Онѣ ймају и дүкати и напалиѣње.

напѣнѧ свр. *све лоше каже о некоме да би створио рѧво расположење према њему, опања.* – Напѣнѧла га код женүту, па че сѣг да видимо квѣ че да бѣде.

напѣп свр. *напуни до врха, претовари.* – Напѣпм тањир с мѣсо и однесѣм на онѣја на дрвнѣк.

напѣп се свр. *најѣде се, прејѣде се.* – Напѣп се, па едѣ издѣвуе.

напарѧси свр. **1.** *наружи, унакази.* – Штѣ несѣ водил детѣто код флѣзера, него си га онак напарѧсил с нѣжици? **2.** *запусти имање.* – Остарѣли, имање напарѧсили.

напарѧси се свр. *наружи се, запусти се.* – Млого си се напарѧсил, тѣкѣв необрѣтвен, брѣ Стојѧне.

напѧри свр. **1.** *загреје што.* – Вѣчером да напѧриш цѣглу па да ју түриш пѣд ноѣ. **2.** *фиг. задовољи се гледајући згодну особу супротног пола.* – Да напѧрим мѧлко ѣчи.

напас м *невоља, беда, напаст.* – Од тѣја напас несмо могли да се спѧсимо.

напѧсти свр. *окриви невиног.* – Напѧсти ме да сам му јѧ опѧсал ливѧду.

напѧтен, -а, -ѣ¹ *три. од напати (изложи патњама).* – Љубѣчице, дүшо напѧтена.

напѧтен, -а, -ѣ² *три. од напати (гајећи намножи, изроди).* – Напѧтена гоцѧ стѣка, а пѧша мѧлко. – Штѣ е пѣсле онѣја рѧтови дечурлѣја напѧтена, чүдо едно!

напендүши се свр. **1.** *налүти се, па нит говори, нит ромори.* – Напендүши си се без рѧзлог. **2.** *погорди се, уобрази се.* – Напендүшилѧ се ко човрлүга на лајнѣ.

напѣр м **1.** *трње на дрвеној дрлѧчи које има задатак, да јѣш више, него ли дрвени зупци на предњем делу, ситни и равна землү после орања.* – Јѧ сѣднем

на напѐр, а дѐда вóди волóви и текá влáчимо орање. **2.** *трње у воденичном јазу које има задатак да скрене воду према воденици.* – Онí су реклí д íдеш јúтре да тúрате напѐр у јáз.

напечѐ свр. **1.** *запрети, да зорт некоме.* – Напечѐ она́ њѐга, па да вíдиш ко слуша, ко млáденевеста. **2.** *опече (о ракији).* – Напéкал сам трíста ћíла рећíју.

напíва несвр. **1.** *пије у нечије здравље.* – Сѐстра брáту чáшу напíвала: “Здрáвица ти, брáле, на пóда” (н. п.). **2.** *опија кога алкохолним пићем.* – Ко ви нé жáл да га напíвате?

напíва се несвр. *напија се, опија се.* – Од нѐће врѐме почѐл пá да се напíва.

напíвање с гл. им. од *напíва (се).*

напíје свр. **1.** *попије мало од неке течности пре других (обично животиња пре човека).* – Немóј да пíјеш тúј вóду, напíла ју крáва. **2.** *опије кога алкохолним пићем.* – Тóлко га напíју да нé зна нíшта за сѐб.

напíјоше свр. у пеј. значењу *опије кога алкохолним пићем.*

напíјоше се свр. у пеј. значењу *опије се алкохолним пићем.* – Нѐма, нѐма па се напíјоше, па лóм напíраи.

напíна несвр. **1.** *напиње, затеже, натеже.* – Напíнам преглó да увáтим фазáна. **2.** *подиже, запиње.* – И с нóђе и с грбíну напíнам, ал га не мóг помь́кнем.

напíна се несвр. **1.** *напреже се, упиње се (физички).* – Напíна се да потѐгли кола, ал нѐче да мóже. **2.** *упиње се, напреже се да што докаже.* – Цáбе се напíнаш, нíшта ти не помáга, свí знáју да си тí крív. **3.** *напиње се да испразни црева.* – Јá се напíнам, а онó нѐче, запѐкло се дупѐто. **4.** *горди се, прави се важан.* – Напíна се ко пујь́к. **5.** *љути се, срдí се.* – Куý ти е ђáвол, та се напíнаш од нíшта?

напíнање с гл. им. од *напíна (се).*

напí се 2. л. јд имп. од *напије се, напиј се.* – Напí се, нѐч ти нíшта бúде од еднú чáшку.

напíпа свр. *допадне чега, западне у какву прилику, у неприлику.* – Кмѐтат му велí: “Тí Стојáне да се смíриш, да не напíпаш бајбукáну”.

напíпување с гл. им. од *напипуе (се).*

напíпуе несвр. *пипајући осећа под прстима.* – Напíпуем ти нѐкву чомрзгу на вр́ главу.

напíпуе се несвр. *пипа се прстима, дотиче се прстима али се не може дохватити.*

напíца невр. *загрева уз ватру.* – Напíца дúпе ус кубѐ.

напíца се несвр. *загрева се уз ватру.* – Нíшта зíми не рабóти сáмо се напíца уз огњíште.

напíлат м **1.** *шести део кружног оквира точка (а некад и пети) у који су усађене најмање две спице.* **2.** *фиг. оно што је велико као наплат.* – Не вáчам јá сítне рíбе, него наплати.

напíлепус прил. *преобилно, колко хоће (да једе).* – Рáним кокóшће напíлепус, сíпем им у рáнилице, па едú колкó си óче.

напíлит м *шара на двопрѐжним чарапама.*

напíлтак м **1.** *новонаплетени део на старом одевном предмету.* – Напíлтакът му прáим сáмо на врóви и на пѐте. **2.** *уплетена вуна или козина на крају плетенице косе, да би плетеница била дужа и богатија.*

напíпн, -а, -о *који је скоро пун.* – Напíпн је, ал нѐ бьш пн.

напíпни свр. **1.** *учини пуним, наспе, налије, напуни.* – Напíпн чáшу на чíчу! **2.** *богато опреми, снабде.* – Напíпнл кúћу с нóви ствáри. **3.** *стави метак у пушку.* – Не уносí ми напíпнену пúшку у сóбу! **4.** *запоседне, потпуно заузме (неки*

простор). – Народ наплни вагџн, а нећи остџну да се вџзе и на попуџицу.

наплни се свр. **1.** *стекне велику имовину (углавном покретну)*. – Онџ су се по размџрицеве наплнџли. **2.** *потпуно се запоседне, испуни се*. – Сџла се у нџш зџдружни дџм рџтко кџд наплни. **3.** *фиг. наједе се, преједе се*. – Наедџ се, па чџни ми се подџгне мџшџе, колкџ се наплни.

наплно прил. *потпуно, сасвим*. – Наплно смо надрџџали.

наплњџше се свр. у ауг. значењу *наједе се, напуни се*. – Ел се јџш несџ наплњџсџл, џло еднџ?

наплњџска свр. **1.** *пљускајуџи шаком или чим другим накваси*. – Посџлим постџв с пџпел, па га после наплњџскам с вџду. **2.** *пљускајуџи напуни*. – Идџ дџле у потџк, наплњџскај вџду у чебџр.

наплџскџн **1.** *прид. индекл. у прилошкој служби наликује на пљоснато, пљоснатог облика*. – Дошлџ мџлко наплџскџн, а не ко лџпта. **2.** *прил. пљоштимџце*. – Врџлим каменџт наплџскџн и џн сџпа по вџду, чџк до онџј стрџн.

наплџе свр. *мува или други инсект положи јаја на нешто*. – Мџе наплџвџле мџсо.

напне свр. **1.** *надува*. – Рџзмир нема дџшу ни да напне гџдето, а камоли да свџри цџлу вџчер. **2.** *тврдоглаво одлучи*. – У нџјголџмџ рџботу Мџле напне д џде у вџрош и не мџш га нџкују удрџџи.

напне се свр. **1.** *наџути се, расрди се*. – Чим му нешто не по вџљу, џн се џдма напне. **2.** *надује се*. – Напџла се нека цркџтина. **3.** *напрегне се*. – Напне се колкџ е јџк, да преџине лџнац, ал не мџже завџлџја, па и Алџксиџ е џинџл прерџзани лџнци.

напнџвашка *ж уображена особа*. – Какџ стџде шумџр напџраи се на напнџвашку.

напџбашка прил. *посебно, одвојено, засебно*. – Седџ у еднџ џжу, а напџбашка вџре вџриво.

наповџда свр. *обелодани шта је ко радио, оптужџи, прокаже*. – Чџкај да ти дџјде башта, да те јџ наповџдам.

наповџлице прил. *в. наповџрице*.

наповџрице прил. *начин ношења терета тако што га двојџца носе на једној мџтки; упор. наповџлице*. – Јџ и тџ џма да однесџмо овџја чебџр наповџрице.

напождџпе свр. *мн. навале на неки посао, сви крену на неки посао, нападну неки посао*. – Напождџпџли џџџе да бџру грџзје, па мџрамо и мџ.

напоко прил. *в. наопоко*.

напомџлко прил. *на мање делове, мало помало*. – Издавџ си реџџју напомџлко и текџ нџкву вџјду не видџ.

напомет прил. *напамет, наизуст*. – Сџне, коју пџсмицу знџеш напомет? – Рекџл учџтель да наџчимџ тџблицу мнџжење напомет.

напомџцумџрице прил. *на начин који доводи до замерања, на замерит начин*. – Дошлџ и код џџ нешто напомџцумџрице.

напџница *ж онај који је на крај срца, лако увредџлива особа*. – Штџ си тџлка напџница, штџ се џџутиш од мџлко?

напопџри свр. *направи пупоџак, напуни*. – Шептелије вџч напопџриле, скџро че да цџвтџ.

напорџчџи прил. **1.** *попреко, срдитџ*. – Глџдају се напорџчџи. **2.** *порџбарке*. – Цилитарсџи кџњи доведџше, / Напорџчџи пџрте отворџше (н. п.).

напорџто прил. *набусџто, осорно*. – Свџ врџви некако напорџто, ко да су му свџ крџви.

напџсничав, -а, -џ **1.** *који је прилично посан, који није џубрен (џ џиви)*. – Напџсничавџ ни тџј џџивџ, мџра да ју тџрџмо. **2.** *који је сџромах, који тџшко*

саставља крај с крајем, који углавном једе посну храну. – Онí дојду љуђе напосничави.

напосође прил. *отприлике, одока.* – Ма квó сам га ђавола мерíл, оцекал сам га онак, напосође.

на потег изр. *увек спреман, приправан.* – Ја им дојдем ко на потег, а им нешто затребе мэн окају, од мэн траже, а не питују мóгу ли, íмам ли.

напóчепил прил. *накриво, наопако;* упор. начепил. – Све у туј кóћу íде напóчепил.

направа ж в. *маџије.* – Íма туј нека направа напратена, не тóј тиће тека.

направо прил. *право, у правцу.* – Сáмо идí направо и íма га нáјдеш. – Терај направо.

напраи свр. **1.** *направи, сагради.* – У Радíчовци били напраи дрвену цркву. – Вíден Богданац ми напраил праени опьнци. **2.** *постигне, оствари.* – Напраил си добру рабóту, што си купи́л туј воденицу.

напраи се свр. **1.** *промени се у кога или у што.* – Напраил се на барабу. **2.** *представи се, учини се, начини се.* – Напраим се да несэм видел.

напраља несвр. *прави, гради.* – Напраљаш ли тí трице на говедуту, ел и раниш сáмо със сено? – Он мајстор, он напраља кóће не љуђе.

напраља се несвр. *прави се, постаје.* – Ó це тí напраљаш на човека, ел ци останеш битанга дóвек?

напраљање с гл. *им. од напраља (се).*

напрас прил. *изненада, напрасно.* – Напрас му се слошá. – Да сам знáла да че да бóде, па да се спрémим, ал оно се деси напрас.

напрáсничав, -а, -о *који је напрасит, прек.* – Мíја дојде напрáсничав, зачáс прáсне.

напрата ж *несрећа послата путем мађија;* упор. напрача. – Кьд му óвце

тóлко липсúју, тóј мóра да е нека напрата.

напрати свр. *баџи чини на некога или на што, нанесе зло коме чинима.* – Сíгурно е да су му напратене маџије кьд си óстай жену и дéцу. – Туј íма една баба, она úме да напрати таквó – онаквó.

напратóтина ж *ауг. и пеј. од напрата.* – Мóра да е туј у питање нека напратóтина, не тóј без íч.

напрача ж в. *напрата.* – Напрача е него квó е, кьд се óче напрасно раздвóе.

напрача свр. *све пошаље шта је íмао послати.* – Напрача им дрее, кьйђе и све друго квó им требе.

напрача несвр. *шаље, испраћа, усмерава (о мађијама).* – Она е врачка, она знáе да напрача.

напрача злó изр. *мађијара шаље зле маџије коме.*

напрачање с гл. *им. од напрача.* – Напрачање маџије.

напрéd прил. *раније, некада.* – Напрéd, пред онија ратови, жéнска деца несú ишла у шкóлу. – Напрéd било другако, не ко сьг.

напредáшањ, -шња, -шње (шњо) *ранији, пређашњи.* – Напредáшњијат мрáz ни обрál пипér. – Напредáшњото телé смо продалí у Жүковци.

напредíтељ м **1.** *добар, напредан домаћин.* – Он је напредíтељ, он првњи купи́л желéзан плуг. **2.** *домаћин, глава породице.* – Тáj кóћа íма напредíтеља, затóј тáм све íде напред.

напрéдица ж *напредак, просперитет.* – Домаћíне, у кóћу ти билá свáка напредица, кудé íдеш да иљáдиш.

напрепечуе свр. *стави попреко, нагомила;* упор. напечка. – Úзне тека па напрепечуе дрвја и кáмење на прогón, да не мóж да мињуе туца стóка.

напресíца свр. *пресече на много делова, исече.* – Úесен напресíца дрвја на мéтар, двá и остáи и да се сúше.

напрѣсничав, -а, -о *који је прилично пресан*. – Лѣб ми испáдал напрѣсничав, затóј се сећираем.

напретич прил. *на брзину, у журби, на дохват*. – Свѣ сам тóј урабóтила напретич.

напретруп прил. *стално право, без обзира преко чега (о кретању)*. – Тóза зáпуца напретруп, преко њíве, преко гради́не, сáмо да пóсрчено стíгне у Соколáш.

напрѣчка свр. *в. напрепечуе*. – Напрѣчкаш овај дрва овдѣ, да човѣк не мóж да прóјде, а мóш си нећи и нóгу стрóши.

напрíвечер прил. *предвече*. – Къд бóде напрíвечер затвори́ коко́шће у ко́чину, да и не однесе́ не́ка дивјина́. – Гради́ну наврчам напрíвечер, па напрíвечер.

напривечѣри се свр. *почне да пада вече*. – Чу да дóјдем къд се наprivечѣри. А, се наprivечѣри тí пољк покарúј овцѣте към коли́бу.

напрíвечерица *ж предвечерје*. – Одвѣдоше га нећи лóуђе еднóу напрíвечерицу и од тíг га нíкуј не видѣл, нити е чу́л за не́г.

напривечерýе се несвр. *полако пада вече*. – Пóчне ли да се наprivечерýе, а јóш га неси́ заврши́л, мањúј га, па јóтре.

напрíдвечер прил. *в. наprivечер*. – Ёј, там напрíдвечер, нећи замáн.

напритлчице прил. *натуцајући, отприлике*. – Не знам бьш како́ трѣбе, рабóтим га напри́тчице.

напрíчи свр. *забоде притку уз биљку*. – Пра́им прítће да напри́чим прítће и петлицáн. – Петлицáн напри́чен и извр́зан.

на́пролет прил. *на пролеће*. – Решíли смо да га жéнимо на́пролет.

напрсњак м *напрстак*. – Убóдо се на иглú у прс, на́прсњакат се не́где отколáл, па га немогó на́јдем.

на́прсти прил. **1.** *на прсте*. – Тóј мóж да израчу́ниш на́прсти. **2.** *помоћу прстију а без икаквог прибора*. – Тка́ла сам га на́прсти, бе савѣл́ћу.

напúди свр. **1.** *отера, најури*. – Никóдија напúден из слóужбу. – Напудíл си си красну женú, па сýг мáти да те пѣре. **2.** *напúда*. – Напудíл кúчичи на мѣн, къд сам проóдил покре њíгову коли́бу.

напúдљичав, -а, -о *који је плашљив*. – Детѣто ми дóјде мáлко напúдљичаво, мóра га вóдим код ба́бу Стани́ку да му преба́е од стра́.

напúљи се свр. *наљути се, напући се*. – Квó тí бí, та се напуљи?

напúнна свр. *напумпа*. – Їмаш ли пúнпу да напúнпам бици́клу?

напúпа свр. **1.** *набије, забије*. – Мбра му напúпаш јóш еднóу загла́вку ако бч да сто́й пра́во. **2.** *натовари до врха, претовари*. – Напúпам кола, па лѣгнем озгор, а волóви си сáми дóјду дóм.

напúпа се свр. *наједе се*. – Напúпам се лѣб и тóј ми е ручýк.

напúпи свр. *истури стражњицу*. – Напúпим га, па га бíјем по дупи́штето.

напúпи се свр. **1.** *испунчи се*. – Напупíло се не́кво под покрав́ц. **2.** *истури задњицу, натрти се*. – Къд се текá напúпиш добър си да те рúзнем с това́гу.

напупúши се свр. **1.** *направи се важан, напне се*. – Напупуши́ла се ко пуцáнка. **2.** *наљути се*. – Кажí сýг, штó си се напупуши́л?

напúпчи свр. *испунчи, надигне, наклобучи*. – Штó си напупчи́л образи? Да не́ч да ме заплýеш с вóду?

напúпчи се свр. **1.** *начини се као лопта, напне се, испунчи се, надигне се, наклобучи се*. – Напупчи́ла си се под чр́гуту, па не мíслиш да се дízаш. **2.** *наљути се*. – Па си се за не́кво напупчи́ла!

напуца свр. *направи кокице од кукурузних зрна.* – Узнем сито и напуцам пуцанће на децу.

напуца се свр. *наједе се, наједе се преко мере.* – Мбјат мџ се само напуца и тражи одар.

напуци свр. *истрти стражњицу.* – Дѣ ти напуци дупе, да те ритнем едѣн пѣт.

напуци се свр. *истрти стражњицу, натрти се.* – Онѣја се напуци, а овѣја га прерипѣ.

напуши се свр. **1.** *надими се.* – Напушил си се покре пушницу, па миришеш на сѣво мѣсо. **2.** *наѣти се, надури се.* – Њѣм малко трѣбе, па да се напуши.

напушта несвр. *пушта стоку да пасе по забрањеном простору.* – Штѣ ми напушташ ливаду, ел видиш да е запѣткана?

напушта свр. *пуштајући једно за другим стави у неки суд.* – Напуштам вишње у влашу, па насѣпем с реѣију и малко шиѣр и тека праим вишњѣвачу.

напуштање с гл. им. од *напушта.*

напуштѣн, -а, -о **1.** *који је после забране дозвољѣн за испашу стоке.* – Сѣг су свѣ страништа напуштѣна, мѣж слѣбодно да тѣраш ѓвце по ѣи. **2.** *који је и под забраном за испашу а пуштѣна је стока у ѣега.* – Какѣ си смејѣл да напуштиш моѣ страниште, кѣд се знѣе да јѣш нѣ напуштѣно?

напушти свр. **1.** *пусти стоку да пасе по имању на коме је то забрањѣно.* – Луковци ни напуштили Гѣрњу ливаду. **2.** *напусти, остави.* – Напуштил си дѣм.

наработи се свр. *наради се.* – Наробѣтил сам се за мој вѣк, нѣ ме остѣло жѣл.

наразлогом прил. *радећи што развѣлачи, полагаѣно, натѣнанѣ.* – Јѣнош пије вино наразлогом и нѣкад се нѣ опѣл. – Чѣвѣк си работи наразлогом и

пѣк си свѣ постѣгне.

нараќа свр. *напѣјује густом пѣвачком.* – Сраѣм га бѣло, пѣл вѣду, па ју пѣсле нараќал.

нараќа се свр. *напѣјује густом пѣвачком.* – Едѣн учѣтелѣ се у Дѣјановци нараќал на ѣќа у ѣста, па пѣсле ѓба умрѣли од евѣику, ел учѣтелѣѣт бѣл еќѣчѣв.

нараќка ж *онај комад платна на леђној страни кошуље који иде од рамена до рамена да би кошуљу ојѣаѣо.*

нараќчи свр. *стави на раме велики терѣт, натовари се тежким терѣтом.* – Свѣку вѣчѣр нараќчи по еднѣ дрѣиште и нѣси дѣм да се грѣе, а нѣгде ѣлогу нѣма, знѣчи крадѣне.

нараќи свр. *нахрани.* – Кѣд нараќим стѣку, тѣг доѣдим.

нараќи кѣче изр. *наједе се да му не крѣче црева.*

нараќѣн, -а, -о трп. од *нарани који је нахраќѣн, који је сит.* – Ако су свѣиње нараќѣне, узнѣ па и напѣј.

нараќа свр. *грубо ошиши маќама.* – Стрѣгла га бѣба, па га нараќала.

нараќа свр. *роди много, изроди (о ѣудском роду).* – Нарѣца дѣцу, па пѣсле дрѣжава да му вѣди брѣгу од ѣи.

нараќа се свр. *роди се много, изроди се.* – Нарѣцѣл се тѣлѣћи нард, а рѣбота нѣма за свѣи. – Конпѣр се нарацѣл ко нѣкад.

нарѣб м в. *нарѣк.*

нарѣба свр. в. *нарѣе.* – Нѣчија стѣка ни нарѣбѣла цѣвѣкла.

нарѣв м *ћуд, нарѣв;* упор. *нарѣви, вѣча нарѣви.* – Нѣ знам му нарѣв.

нарѣвѣк м *траг одгрѣза, мѣсто где је шта одгрѣжено;* упор. *нарѣб.*

нарѣвѣ свр. *нагрѣзе, нагрѣзе па остави;* упор. *нарѣба.* – Кѣј е нарѣвал лѣб? – Обрѣжи тѣј нарѣванѣто.

нарѣви м мн. в. *нарѣв.* – Кољѣи е

мбнечк, а вѣч вача нѣрви. в. вача нарви.

нарѣва несвр. **1.** *гурајући сакупља што на гомилу.* – Нарѣва пшеницу на вѣра. **2.** *засипа неко удубљење.* – Нарѣва снѣг у ровину. **3.** *догони, дотерује на неко место.* – Тѹј си е равна рѹдина, / Тѹј овчѣр стадо нарѣва (н. п.).

нарѣва се несвр. *спушта се у маси, долази у маси преко нечега.* – Маглѣ је се през дѣл нарѣвала, / Па у салѣ тѣвна на-ринѹла (н. п.).

нарѣвање с гл. им. од нарѣва (се).

нарѣде се свр. мн. **1.** *стану у ред, поређају се.* – Војници се нарѣде, па на казан. **2.** *договоре се о кућним и другим пословима.* – Ми се вѣчером нарѣдимо квѣ че јѹтре да рабѣтимо. – Ако смо лѹђе лѣсно це нарѣдимо.

нарѣђење с *наређење.* – Стѣгло нарѣђе да се нѣкуј не удаље из салѣ.

нарѣди свр. **1.** *поређа.* – Нарѣди дѹње на ѳрман. **2.** *стави кору преко коре правећи гибаницу.* – Чу да нарѣдим нѣку ѳбгу за вѣчѣру.

нарѣди се свр. *договори се (са укућанима).* – Лѣсно се нарѣдимо кѹј че квѣ да рабѣти.

нарѣдом прил. *попреко (преко неке косе), по хоризонтали.* – Сѣмо идѣ нарѣдом и нѣма да се истрѣвиш.

нарѣдомѣ прил. у дем. значењу *наредом; упор. наредомшѣ.* – Идѣмо, идѣмо наредомѣ и стѣгомо.

нарѣдомшѣ прил. в. *наредомѣ.* – Пѣльсно е да се иде наредомшѣ него ѹзбрѣдо.

нарѣкне свр. *намени, остави у наслеђе.* – Дѣда ми нарѣкал ливѣду.

нарѣкне се свр. *измисли разлог да некоме оде у посету.* – Дако код нѣ нѣмам нѣкву рабѣту, јѣ се нарѣкнем и ѳтѣдем, и добрѣ си посѣдѣм.

нарѣпа свр. *грубо ошиша маказама.* – Нарѣпали га ко козѹ, па му се свѣ смејѹ и чѣкају га пѣ главу.

нарѣстѣ свр. рет. **1.** *нарасте, набухне*

под утицајем врења. – Нѣче тѣсто да ми нарѣстѣ. **2.** *постане виши растом.* – Има да нарѣстѣш кѣлко до вѣрата.

нарѣцка свр. *ситно исецка.* – Нарѣцкам му мѣлко лучѣк, та да добѣе пѣбољ ѹкус.

нарѣчѣ се свр. в. *нарекне се.* – Нарѣчѣ си се па дојдѣ, заштѣ смо бѣђи рѣднина.

нарецување с гл. им. од нарецује (се).

нарецује несвр. **1.** *наређује, издаје наредбе.* – Дѣда сѣмо нарецује, дрѹго не рабѣти. **2.** *саветује, упућује на прави пут.* – Гоцѣ пѹт је нарецуван, али нѣ тејѣл да слѹша, затѣј текѣ прошѣл.

нарецује се несвр. **1.** *успешно води своје домаћинство.* – йбаво се нарецује, свѣ урабѣти на време и како трѣбе. **2.** *договара се са укућанима о домаћинским пословима.* – Свѣ су слѣжни и ѹбаво се нарецујѹ.

нарѣза несвр. *почиње да сече, сече, реже.* – Не нарѣзај тазѣто лѣб. – Жѣжак лѣб се не нарѣза.

нарѣне свр. **1.** *ринући лопатом направи гомилу.* – Нарѣне снѣг на гамѣлу. **2.** *ринући лопатом сурва у удубину.* – Кѣд сѣдим слѣве, прѣво нарѣнем сѣтну зѣмљу, па пѣсле ѳнѹј.

нарѣне се свр. **1.** *преплавѣ, затрпа.* – Маглѣ се е през дѣл нарѣвала, / Па се у салѣ тѣвна наринѹла (н. п.). **2.** *проведе неко време ринући, задовољи се ринући.* – Наринѹла сам се гѣвна по ѣг.

нарѣпа несвр. в. *нарипуе.* – Немѣј тѣ да нарѣпаш на свѣкуга, ел нѣ знаш тѣ кѹј квѣ нѣси уза сѣб, мѣш те нѣћи унеспѣсѣби.

нарѣпају свр. мн. *сви скоче у нешто.* – Нарѣпаше у ѣту и ѳдлетѣше.

нарѣпи свр. *скочи да се туче, насрне.* – Нѣ знам квѣ му бѣ, ѳдедѣнпѹт нарѣпи на бѣј, али ѳнѣ га дованѹше, па га дѣбро измлатѣше.

нарипуе несвр. *скаче на тучу, насрѣе;*

упор. нарипа. – Ако нарипуеш на свакуга, це најде нећи и по мајстор од теб, па це лоше спроведеш.

нарица¹ несвр. нариче, кука; упор. нарича. – Па рову, па нарицају.

нарица² несвр. подељује имовину последњом опоруком. – Редом нарица каквó на кугá остáља.

нарица́ља ж жена која нариче, нарикача. – Къд почну нарица́ље да нарицају кóжа ми се наежи.

нарица́ње с гл. им. од нарица.

нари́ча несвр. в. нарица¹. – Нарича си за ма́тер.

нарича́ње с гл. им. од нарича.

нари́чи се. свр. наљути се и ни са ким не говори. – Не знаш ти када́ це нари́чи и за каквó, на њег си тој дојде одеданпút.

наро́ди свр. роди, роди више пута, изроди. – Народи́ла ўбаву дечи́цу.

наро́ди се свр. нарађа се, намножи се. – Народи́л се наро́д, па са́мо глч́й по пади́нуту.

наро́ина ж 1. муљ који је донела поплава. – Онúј наро́ину мо́ра да одгребе́мо. 2. место на које је поплава нанела муљ. – У наро́инуну се не мо́ж рабóти бър јóш две не́деље. 3. растиње које је муљем затрпала поплава. – Ту́ј наро́ину сто́ка не́че да еде́.

наро́ји свр. поплава нанесе муљ. – Пролéтос дошла́ големá водá и наро́ила гради́ну.

наро́си свр. накваси росом. – Къд íдем по рóсу, наро́сим си но́ђе.

наро́си се свр. накваси се росом. – Све смо се наро́силе, док смо бра́ле би́льһу.

нару́би свр. 1. насече, исече. – Къд до́јдем нару́бим на ба́бу др́ва, да íма док па́ не до́јдем. 2. нагризе зубима. – Не́ка сто́ка нару́била тиќву.

нару́би се свр. 1. наједе се хлеба и неког повр́һа. – Нару́бим се ле́б и лу́к и

це́л д́н ко́пам. 2. напасе се крупне траве (о сто́ци). – Кра́вене се нару́бише го́ре покре слóг.

нару́јан, -јна, -јно 1. који није још сасвим зрео, недозрео (о плодовима). – У турши́ју се ту́ра нару́јан петлицáн. 2. који је недопечен. – Остáл ми ле́б ма́лко нару́јан.

нару́квица ж исплетена наруквица која штити руку од хладноће, од шаке до лакта.

нару́ку прил. по во́љи (не би ли угодío коме). – Све му íдем нару́ку и па́к невели́аем, ко́ ли би билó да и ја удáрим ко́ ўмем?

нару́си свр. 1. натруни труњем, поспе труњем. – Де́да си нарусíл барéтину с плéву. 2. згреши, учини прекршај због чега буде добро кажњен. – То́дор нарусíл млекó, истерáли га из “Церв́ин”.

нару́си се свр. испрља се труњем, ненамерно се поспе труњем. – Док стúрим сéно за кра́ве, с́в се нарусíм.

нару́ча несвр. поручује. – Наруча́ју ни, ја́ко ни на́ручају, да íдемо код њ́и на Тро́јцу.

наруча́ње с гл. им. од наруча.

наруч́је с 1. количина неке материје (обично насечених дрва за ватру) која се може понети на једној, у лакту пресавијеној, руци. – До́ста че да б́уду две на́ручја др́ва за нач́с. 2. количина неке рстресите масе (сена например) која се може захватити раширеним рукама. – Да им ту́риш еднó на́ручје сéно, на волóвити.

наса́ди свр. ради вршидбе посади снопове на гумну класјем увис. – Пр́во че да наса́димо снóпје, па къд се напечу́ т́г че да врше́мо.

насамé прил. 1. одвојено, засебно. – Да́ко су му́ж и же́на, онí спú насамé. 2. у четири ока, насамó. – Де́ мý ма́лко насамé да повр́вимо.

насѣт прил. **1.** *насатице, поребарке, на бок.* – Проз тај врата не мѡж да прѡјдеш направо него сáмо насѣт. – Къд га сѣдаш турај цѣглете едѣн рѣд насѣт едѣн си онáк, та да ти е убаво, ако га не малтерисуеш. **2.** *укриво, како не треба.* – Свѣ ѣде насѣт.

насѣти свр. *нагне на страну нешто што је вертикално;* упор. *посѣти.* – Насѣти га мálко на тáм.

насѣти се свр. *навали се, нагне се.* – Насѣтила му се ѣжа на онáм.

насѣтуе се свр. *наживи се на овом свету, наужива се.* – Сáмо се тѣ насѣтуј, друђи свѣ нѣка помру, идијоте, мајће ти га блѣсаве.

насѣтја се свр. **1.** *напасе се крупне, сочне треве (крупна домаћа животиња).* – Држ Бұлку чврсто за јулáр, нѣк се насѣтја покре слѡг. **2.** *наједе се, добро се наједе.* – Насѣтја се, па се оsrча гдѣ би мálко прилѣгал.

насѣтје свр. *спопадне, салети.* – Насѣтеле ме брѣће од свѣ стране.

насѣтка свр. **1.** *напуни до врха.* – Насѣткај кубѣто да се огрѣемо. **2.** *нагура на брзину.* – Мајће му га насѣткам.

насѣдају свр. мн. *сви седну, посѣдају.* – Састáймо остали па насѣдамо, пѡсле ни не мѡж издѣзају. – Чѣкам да насѣдају кокошће, па да и затвѡрим.

насѣјница ж *ширина њиве коју сејач захвати сејући у једном правцу.* – У овуј њѣву ѣма пѣт насѣјнице. – Къд дѣда сѣе дѣтелину, он насѣјницете бележуе с насѣчено момуриште.

насѣњи свр. *учини да што поплави, направи коме модрице уадарајући га.* – Ш ти насѣњим дупе, магупчино ни еднá, сáмо да те увáтим.

насѣпе свр. *наспе.* – На свѣ насѣпе по мálко винцѣ. – У комѣну да се насѣпе водá, за еднѡ дѣсет кѡве.

насипување с гл. им. од *насипуе.*

насипуе несвр. *сипа у нешто.* – Насипуе ређију у балѡн. – Ума еднѣ насипују воду у млекѡ, па га пѡсле продавају на гѡспе, кѡ да у њѣг ништа нѣ сипувано.

насиров, -а, -о **1.** *који је остао помало силов, недопечен.* – Лѣб остáл насиров. **2.** *који није потпуно уштројен.* – Прлѣга да е Бұлча остáл насиров. **3.** *који је неуљудан, прост у опхѣењу, неотесан.* – Остáл насиров, жѣна, нѣ имáло куж да га подучи.

насирован, -вна, -вно **1.** *в. насиров (1, 2).* **2.** *који је прост у опхођењу, неотесан.* – Дáко ѣма тѡлѣе чкѡле, он си остáл насирован. – Имáло у Алдинци едѣн па га ѡкају Насирован.

наситни свр. *сецкањем или дробљењем учини ситним.* – Наситнѣ мálко дрвца за потклацување. – Сѣтно наситним копрѣве за пужичи.

наскубѣ свр. *чупањем извуче, начупа.* – Идѣ наскубѣ мálко луж. – С онуж дрвену кужу наскубѣ мálко слáму из стѡг, да прѡстремо кнѡчи на говѣду.

наслепута свр. у пеј. *значењу набаса, наиђе на кога или на што.* – Наслепута ти јá на њѣ...

наслепута се свр. у пеј. *значењу дође непозван и непожељан.* – Наслепута се текá нѣка áла, па се не мѡж откáчиш од њу.

наслецуе несвр. *добива у наслеђе, наслеђује.* – Наслецуе двѣ куже од старцáтога.

наслүти свр. *наружи, нагрди, начини ружним.* – Удáрил га преко ѡчи, па га сáмо наслүтил, али му сркалата не искарáл.

наслүти се свр. *наружи се, нагрди се.* – Пошишувáл се сáм, па се наслүтил, на еднуж стран се по огулил.

наслүтување с гл. им. од *наслүтуе.* (се).

наслүтуе несвр. *предосѣћа да ће се*

што (непријатно) догодити, наслућује.
– Наслутуем да че да дојде на ђсуство.

насмевује се несвр. *осмехује се.* – Тђј се створење нђкад не насмевује, баксуз нећи.

насмете свр. **1.** *омете, спречи.* – Насмете ме рабђта и не мђгђ д ђм на свадбу. **2.** *збуни, помете.* – Тђо свђ да испрђчам, ал ме учђтеле насмете, та немогђ, после сам едвђ прешђл у трђји.

насмете се свр. **1.** *помете се, збуни се.* – Насмето се и н умејђ да му објасним. **2.** *салете се.* – Некакђ се насмето и пђдо, та потроши крчазђти.

насмђтен, -ђ, -ђ **1.** *који је ометен у развоју, умно заостађ.* – Детђто им мђлко насмђтенђ. **2.** *који има какав физички недостатак.* – Насмђтен мђлко у едну нђгу, па нађвуе кђд ђди.

насмђта свр. *метлом натђра на голму.* – Насмђтђла васуљат на врђ и почђла да га вђе.

насмђта несвр. *смета коме, омета кога.* – Бђжи одђтле, немђј ме насмђташ дђр рабђтим!

насмђтање с гл. им. од *насмђта.*

насмђца свр. **1.** *све или у већђ количини смакне са вишег на ниже место.* – Насмђцај сђно од тлакђну, да ђма и за дњђс и за јутре. **2.** *пропуштајући гранчицу кроз руку смакне већу количину лишђа.* – Д ђм да насмђцам лђсје за јђрету, да ђма квђ да едђ

насмрцује несвр. *има непријатан мирис, смрди помало;* упор. *засмрцуе.* – Нђма быш да смрдђ, ал си насмрцуе.

насђли свр. **1.** *поспе неким прахом.* – Насђлим зђље у градђну с пђпел, да га не едђ бђбе. – Ванђлице насђлим сђс сђтан шићђр, да су пђблађе. **2.** *навеје (о снегу).* – Кђд јђко дђва вђтар, ђн насђли снђг и на товђн.

наспђе свр. **1.** *нарасте услед врења.*
– Лђб ми наспђл, трђбе да га тђрам у

црђпњу. **2.** *који постане мрзовђлан и лако раздражљив.* – Бђље га нђшта не питђј, видиш да е нешто наспђл.

наспђ се свр. *наспава се.* – Перунђће девојћђ, ел се неси наспђла?

насполетђ свр. **1.** *нападне, салђти.* – Насполетђле чђвће момђрузу и док узрђе ђма ју искљђцају. **2.** *споадне, почне упорно захтевати.* – Деца ме насполетђла да им нђјдем неко кђченце.

наспорђду прил. *напорђдо, равномерно.* – Ђмам јђко добрђ волђви, наспорђду тђгље у ерђм.

наспред предл. *на средину, на средини.*
– Остђл трђбе да седђ наспред ђжу. – Попђтога влђчили за кђсе и за браду, рупђли га с товађе, дђле наспред салђ.

наспрет предл. *в. наспред.* – А ђн ђзне, па му се наковржђњи наспрет сђбу.

настађи свр. **1.** *настави, продужђ (о некој радњи).* – Мђти си га ђкне, а ђн настађи да спи. – Прича се настађи до нећи замђн. **2.** *додајући што нечему учини то дужим.* – Дђ ми дђј настађенијат конђпац.

настађља несвр. **1.** *наставља, продужује (о некој радњи).* – Тђ га савђтуеш, ђн си настађља по ђђђвињђщи. **2.** *додајући што нечему чини то дужим.*
– Настђља повђј.

настађља се несвр. *надовезује се на прђходно, продужује се.* – Ђ текђ се тђј настађља дђн ђз дђн.

настађљање с гл. им. од *настађља (се).*

настђне свр. **1.** *стане на што, нагази.* – Немђј да настђнеш тђј тђм, че да смрдђ. **2.** *згази, погази.* – Врзђл прђпорци на опђнци сђмо да не би ни брђбињђћа настанђл. **3.** *наиће, набаса на кога или на што.* – Мђш се лђсно дђси да нагђзим на нећи мангђпи кђд обђвају пђвнице. **4.** *стане на неку уврђчану ствар или на нешто у шта се верује да доноси несрђћу.* – Настанђла на сугрђби.

настађување с гл. им. од *настађуе.*

настађуе¹ несвр. *стаје ногом на*

кога, на што, гази ногом кога, што. – Видел сам ко га настањуе под остал.

настањуе² несвр. *настаје, почиње, долази (о неком стању, приликама и сл.)*. – Чим окопнеє снѣг настањуе пољска работа. – Настањују гадна времена.

настовување с гл. им. од *настовуе*.

настовуе несвр. **1.** *двори, служи, негује*. – Ако му ја несѣм настовувала, нече ни една. **2.** *надгледа посао док други раде*. – Десѣтар на пругу ништа не работи, он само настовуе на радници.

настој свр. **1.** *удвори, послужи*. – Ја на свакуга да настојм, а мѣн никуј не мари. **2.** *припази како други раде*. – Мора нећи да им настој, не мѣж тѣј д иде без насор.

настојатељ м члан црквеног одбора који учествује у подизању заветног крста и сл. – Настојатеља тѣгј рече...

настојување с гл. им. од *настојује*. – Омрзло ми настојување.

настојује несвр. в. *настовуе*. – Несѣм ја обовѣзна да ти настојујем дор едѣш. – Волел би и ја да настојујем, да не рабѣтим.

настран прил. **1.** *на страну*. – Остај си неку пару настран, за не дај Бѣже. **2.** *наопако, на неприродан начин*. – Настран се родило, настран че да се сѣине.

настраничав, -а, -о **1.** *који је нагнут, благо нагнут (о земљишту)*. – Нашето имање малко настраничаво. **2.** *који је настран, својеглав*. – Немáj послу с њѣг, он е малко настраничав, тѣја Нѣвицата.

настрањуша ж *настрана женска особа*. – Покре тѣлѣ девојѣ тѣ си избрал онуј настрањушу, има ти дѣшу издѣ.

настрауе се свр. *претрпи много страха, наживи се у страху, настрахује се*. – Настраувала сам се док су дечѣјава билá по ратѣвиви.

наступување с гл. им. од *наступуе*. – После тѣј, прејдѣмо у наступување.

наступуе несвр. *напредује, наступа (о војсци)*. – Наступували смо и по двајес ѣилометра гнѣвно и пá и не мѣж стѣгнѣмо.

настура свр. *скине са вишег на ниже место више чега*. – Настурај сѣно од тлакáну да тѣримо на говѣду.

нашѣта се свр. **1.** *засити се скитања, проведе неко време скитајући се*. – Валя да е се нашѣтал, сѣг трѣбе да се жѣни. **2.** *прође свет, види света*. – Тѣја се е нашѣтал по свет.

насуѣ свр. **1.** *намота пређу на ѣев помоћу сукала или чекрка*. – За дѣнѣ сам ѣѣви насукáла, а за јѣтре чу си јѣтре насуѣем. **2.** *направи канáпе, усуче канáп*. – Насукáла сам повѣрѣ за сѣѣ врѣче за у жѣтву. **3.** *оклагѣом развије коре за гѣбаницу*. – Иде светѣц, па трѣбе да насуѣем ѣбѣ за орѣшњак.

насуѣ се свр. *проведе доста времена у сукању, засити се сукања*. – Данѣ сам се насукáла ѣѣви, чѣни ми се за ѣѣл живѣт.

нат предл. *над, изнад*. – Нат пѣт има една крушка. – Нат пољѣто после почињају áлоѣе.

натѣври свр. *одене у ново рухо, удеси; накинђури*. – Дако е јѣш девоѣљáк мáти си ју натѣври ко да е девојѣа.

натѣври се свр. *одене се у ново рухо, удеси се, накинђури се*. – Док се снáшка натаврила кáнту мáсти изарѣила.

натáкне свр. **1.** *обуче, одене*. – Натáкнѣ си неку дрѣу, да те не пресечѣ стѣд. **2.** *обује*. – Натáкнем квѣ бѣде нá ноѣе, сáмо да несѣм бѣс.

натáкне се свр. *одене се, обуче се*. – Натáкнѣл се у нѣѣе дрѣе.

натáм прил. *на тамо, на ту страну*. – Идѣ натáм, па ч да вѣдиш гдѣ е.

натáма ж в. *натема*. – Тѣ си, брѣ, една нáтама, една лѣнштина и едѣн баксѣз невѣдени.

натаналѣк прил. *натенане, без*

журбе. – Куи се на брзину жéни,
натаналџк се кáе.

нáтанко прил. у *танком слоју, танко*.
– Растурај сéно нáтанко, да се посрчен
ишúши.

натѣпка свр. *неку ратреситу масу
поравна и лагано одозго набије
(најчешће шаком)*. Дáде ми п́лну паницу
брáшно, па ју јóш и нáтѣпка.

натѣжáе свр. **1.** *постане тешко,
отежа*. – Натѣжáло ми дрвóво на лéво
рáмо, мóра га претúрим на дéсно. **2.**
притисне душу, накупи се јед у човеку. –
Ако ти јáко натѣжáе т́и се скúтај, па
поров́и, онó ч ти прóјде. **3.** *позли*. – Од
плáдне му нéквó нáтежа, нé знам квó му
би.

нател́иза свр. *опије неког алкохолним
пићем на превару*. – Нател́изају га па га
пóсле пúште да се лелée и смејú му се.

нател́иза се свр. *напије се алкохолног
пића, опије се*. – Сáмо глéда гдé йма д
йде да се нател́иза.

нáтема ж *кабадахија, силник,
силеџија*. – С нáрод чéсто влáдају нéће
нáтеме.

нáтемчина ж *ауг. и пеј. од нáтема*. –
У тúј њ́ину вам́илију се рáцају свé нéкве
нáтемчине.

натикáлци м *исплетена вунена
стопала (без горњишта) која се зими
навлаче преко чарапа; упор. наглавци
(2), натлч́њаци*.

натипл́ави свр. *нехотице поспе
труњем, натруни*. – Вáрди да не
натипл́авиш барétинуту дор стúраш
сéно.

натипл́ави се свр. *нехотице се поспе
труњем*. – Гдé ли си се сáмо
натипл́ави́л, да ми е да знáм.

нат́ира несвр. *већ замешено тесто,
након неког времена, дуго преврће и
длановима притиска*. – Ако óч да ти лéб
бúде úбав мóра да га дóста нат́ираш, ел
лúђе велú да лéб печú рúће, а не óгањ.

натирáње с гл. им. од *натира*.

нат́иска несвр. **1.** *належе, притиска*.
– Чéда Лéну нат́иска уз дúвар. – Нат́иска
га сýс колéна на грúди. **2.** *додаје гас
моторном возилу*. – Немóј тóлко да
нат́искаш гáсат, че да изђ́инемо.

натискáње с гл. им. од *натиска*. –
Натискáње уз дúвар.

нат́исне свр. **1.** *налегне, притисне*. –
Нат́исал га сýс колéна нá груди, не
м́исли му добрó. **2.** *прегне, подухвати*. –
Немóј си тóлко нат́исал на рáботуту,
лáбни мáлко.

нат́исне се свр. *збије се, нагура се*. –
Нат́исне се гоцá нáрод у онóлку
клáћерницу.

нат́итка свр. *набије на брзину*. –
Мáјће му га нат́иткам.

нат́ица несвр. **1.** *облачи, навлачи*. –
Пáк нат́ицаш бáштинијат капúт, а знáеш
да и на њéг трéбе. **2.** *обува*. – Кúи е
натицáл мóве ц́ипиле, па и нé очист́ил?
3. *натиче на што ши́љато*. – Нат́ица
прáсе на режб́њ. **4.** *отиче, ствара се
отеклина*. – Почéла му нат́ица ногáта, па
мóра да приви́ја бúрове óблође.

нат́ица се несвр. *одева се, облачи се*.
– Не нат́ицај се у нóве дрéе, дьн́с нé
н́икав прáзник.

натицáње с гл. им. од *натица (се)*. –
Натицáње на режб́њ.

наткáе свр. *изатка многе тканине*. –
Наткáла сам чр́ђе, клáшње, кр́паре и
дрúго, и тóј свé зимúс.

наткв́еси свр. *наднесе над празницу
(амбис, понор и сл.)*. – Наткв́еси га над
пердé и вел́и че га пúшти дóле, ако се не
попра́и.

наткв́еси се свр. *наднесе се, обисне
се*. – Штó си се наткв́еси́л над бунáрат,
ел те нé стрá да упáднеш унутра? –
Наткв́еси́ла ми се дрéмка нáд очи, не мóг
ви́ше да глéдам колкó ми се сп́и.

натл́апи се свр. **1.** *дође непозван на
нечији ручак*. – Свáћи дрúђи дьн се

натла́пи код нас. **2.** *навали на јело.* – Натла́пи се и не зна колко му е доста.

натла́пица ж *незван и непожељан гост*; упор. *натрапица*. – Оди туј натла́пицу не мо́ж да седнеш да љу́цћи поручаш. – Дьнѣс има гоца́ натла́пице, а кьд и потѣрапш да ти нешто помогну, они́ се измри́ју.

натла́пичав, -а, -о *који је наметљив и бестидан*. – Тькѣв натла́пичав, ко Бóже ме прóсти, нека а́ла.

натлапо́ше се свр. у пеј. значењу *натлапи се*. – Натлапо́ше се на ручѣк без срáм, без стѣд, а понѣһипут поведе још некуга́ уза се́б.

натлаче́ње с гл. им. од *натлачи (се)*.

натла́чи несвр. **1.** *облачи, одева.* – Дор натла́чи дреу́ ру́ће му се тресу́, едвá потрѣви рука́в. **2.** *обува.* – На но́ђе натла́чи неће скѣсьне цѣпиле.

натла́чи се несвр. *облачи се, одева се.* – Дѣја́з се, па се натла́чи да пушташ óвце.

натлѣко́ше свр. у пеј значењу *обуче, обује*. – Натлѣко́ши квó имаш, неч д ѣдеш да прóсиш дево́ђу.

натлѣко́ше се свр. у пеј значењу *одене се, обуче се*. – Натлѣко́ше се, па личѣ на циркуза́на, тькѣв му не́кве дреете.

натлѣ́ца свр. **1.** *набије, забије.* – Натлѣ́цáл ли си загла́вкату? **2.** *туцајући смрви, начини ситним.* – Натлѣ́цáл сам пипѣр, има за две һѣла.

натлѣ́ца несвр. в. *натлцуе*. – И од рáчунат натлѣ́ца помáлко, али си сла́бо.

натлѣ́цање с гл. им. од *натлца*.

натлѣ́цување с гл. им. од *натлцуе*.

натлѣ́це и **натлѣ́цуе** несвр. *зна понешто, натуца, нагађа*; упор. *натлца*. – Врáнцусѣи, велу́, знае, а не́мачѣи са́мо натлѣ́це. – Кьд глѣда у шо́љу, натлѣ́це по нешто.

натлѣ́че свр. **1.** *одене, обуче.* – Натлѣ́чи квó имаш, неч те никуј покúди. **2.** *обује.*

– Штó не натлѣ́чеш и нагла́вциви, да ти не бóде зимá. **3.** *намакне, нату́че.* – Натлѣ́че качѣ́т на́ очи. **4.** *ударцима смрви, натуца неку количину.* – Пипѣр натлѣ́чем за цѣлу зѣму. **5.** *набије, забије.* – Натлѣ́чем му чѣп и не отвáрам га до Петрóвден.

натлѣ́че се свр. *обуче се, одене се.* – Кьд пр́ска лóзје натлѣ́че се у ста́ре дрее.

натлѣ́чѣаци м мн. *исплетена стопала*; упор. *наглавци (2), натикалци*. – Натлѣ́чѣацити турѣ́ покре óгањ да се сýше, па и пóсле истрѣ́ај, да ти бóду ме́һи, а не да оста́ну корѣли.

натóпи свр. **1.** *стави конопљу у топи́ло.* – Лáни смо бѣли натóпили стó и двáјес грснице, а сьг са́мо педесѣт. **2.** *падне киша и добро наква́си зѣљу.* – Не́че да па́дне һѣша да натóпи земљу́ву, да се нешто и рóди ову́ј го́дин.

натóри свр. *извезе һубре и поспе по њиви.* – Јучѣр наторѣ́мо Ши́року њѣву, а јутре че д ѣмо да ју поорѣмо.

натпо́е свр. *победи у певању, надјача гласом у певању.* – Да ли мо́же ме́не да натсвѣ́ри, / Да натсвѣ́ри, жáлно да натпо́е (н. п.) ?

на́тра ж *ткачка основа*.

натра́пица ж в. *натлапица*.

натра́пса свр. *наиђе, набаса.* – А́јд ната́м, натра́псам на Ши́шка како́ бѣре грóзје у мо́е.

натра́пса се свр. **1.** *намести се згодно противнику, дође “на јесте”.* – Сьг си ми се натра́псáл, сьг чу ти ебѣм ма́тер ма́терину. **2.** *у де́чјој игри кликерима тако стане својим кликером уз противнички кликер да га овај апсолутно мора погодити (не може промаши́ти).* – Ал си ми се натра́псáл!

на́тре свр. *већ замешено тесто поново длановима добро изгњечи.* – Ле́б мо́бра до́бро да се на́тре, ако бч да испáдне у́бав.

натрѣ́ свр. *трлицом натрѣ́ли конопљу.*

– Натрём дьнѣс клчіна за по трійес-четерѣс повѣсма. А, колкó тї мóж да натрѣш?

натрѣнѣа свр. *опије кога алкохолним пићем.* – Здумúју се да га натрѣнѣају.

натрѣнѣа се свр. *напије се, опије се.* – Из кавáну не искáка док се не натрѣнѣа, а натрѣнѣа се од мáлко.

натресѣ свр. *одене, обуче.* – Натресї сеће постаре дрѣе кѣд пѣреш бѣчву.

натресѣ се свр. **1.** *одене се, обуче се.* – Já сам се добрo натресла, нѣче ми е зимá. **2.** *дође непозван и у незгоднo време.* – Колкó се já разбїрам, óн це и дьнáс натресѣ код нáс на ручѣк.

натреска свр. *жестоко набије.* – Натрескај му еднú чивїју. – Мájѣ му га нетрескам.

натрїса несвр. **1.** *тресе помало с времена на време, да опадну плодови са дрвета.* – Днѣвно трї пút натрїсам дúдови на свїње. **2.** *облачи, одева.* – Ако їмаш туј нѣку дрѣу натрїсај јú и отодї, ел вїдиш, мóж и ћїша да пóчне.

натрїса се несвр. **1.** *облачи много одеће на себе.* – Нѣ млóго зимá, да се тóлко натрїсаш. **2.** *долази непозван и непожељан.* – Код свї рѣдом се натрїса, ел на ѣдење, ел на пиѣње. **3.** *прети коме.* – Немóј тї на мѣн да се натрїсаш, да ти не ебѣм мáтер.

натрисáње с гл. им. од *натриса (се).*

натрка свр. **1.** *натрља, истрља чиме.* – Ако крáва нѣшто куњї, трѣбе да е натркаш езїк сѣс сóл. **2.** *прекори, пребаци.* – Нѣчу тóј да рабóтим, па пóсле да ми натркају нóс.

натрка се свр. *натрља се, намаже се чиме.* – Мóж се натркаш с бѣли лúк и оцѣт, їма те мáне.

натрне свр. *упије воду, огрезне у води (о земљи).* – Док пољѣвам градїну, вóдим рачún да и у рѣдови и у тїрови натрне водá.

натрóнта свр. *превише одене некога (нарочито дете).* – Немóј да си натронтáла детѣто тóлко, їма се узнóи, па че пóсле да насѣбне.

натрóнта се свр. *обуче много одеће на себе.* – Натронтáла си се ко да ч да зимúеш тáм код прїетельити, а не да їдеш сáмо у гóсти.

натрóпа свр. **1.** *исече на комаде секиром или сатаром (првенствено о мѣсу са костима).* – За у васúль ми трѣбе натрópаш мáлко од сúвава рѣбра. **2.** *наприча сваита, наприча бесмислице.* – Дојдѣ, нáтропа свáкакво и óтиде си.

натрóши свр. **1.** *руком накруни кукуруз.* – Ел си натрошїл момúрузу за кокóшѣ? **2.** *намрви хлеб.* – Не вóди рачún, него дор едѣ, натрóши ми трошїне на тѣпик, а já пóсле дрта и нїкаква мóра да се слáгам да метѣм.

натрси свр. *крчећи шуму накупи, истрси.* – Трсїли смо мецацї, па смо натрсили дрва за двóја кóла.

натрти свр. **1.** *нагне неки суд да пије из њѣга.* – Чим дóјде од рабóту натрти крчажѣ с рећїју. **2.** *понесе на леђима неки тежак или кабаст терет, под којим се повије.* – Гдѣ си натртїл тúј гредú? – Тупанїја натртїл тупán на грбїну.

натрти се свр. **1.** *натовари се неким тешким теретом под којим се повије.* – Штó си се натртїл с пїну врѣчу, ел несї могъл да отсїпеш мáлко? **2.** *наљути се.* – Тѣб је изглѣда нájласно да се натртиш и да не врѣвиш с лúђѣ, баксúзине едѣн. **3.** *фиг. умре.* – Нашлї га, натртїл се.

натрúди свр. *притискањем или трњем озледи неко место на телу.* – Натрудїл сам си рáмо носѣечи грѣде, а лáни сам си бїл натрудїл голѣмчич на нóгу, ел сам цѣло лѣто ишїл бóс.

натрúди се свр. *притискањем или трењем озледи се неки део тела.* – Натрудїла ми се ногá у тѣсну чїзму.

натрупа свр. **1.** *напада велики снег.* – Начѣс има да натрупа до чандије. **2.** *сложи на гомилу.* – Насечѣм дрва, па и натрупам под шупу.

натрупа се свр. *наигра се у колу чврсто ударајући ногама о тле.* – Ала му се натрупáмо синóчка, и сѣг ме нóђе болу.

натрупи свр. **1.** *насече на комаде (о дрвима).* – Ћесен натрупим дрва за цѣлу зѣму. **2.** *насече на крупније комаде оно што је требало ситно насећи.* – Натрупим лѹк нáдвѣ-нáтри и тѹрим га да се пропѣжи.

натрупи се свр. *најѣде се сена или друге кабасте хране (о крупној домаћој животињи).* – Къд се Хидран дóбро натрупи, да му дадѣш и мáлко зобѣк!

натруса свр. *тресући обори плодове са дрвета.* – Дојдѣ чича Тѣма и нáтруса ни крушѣ.

натруса се свр. **1.** *проведе доста времена у треишењу.* – Натрусá се слѣве дњѣс, па ме болу рѹѣ. **2.** *наигра се у колу тресући се.* – Нáтруса ли се синóч на оро́то?

натручка свр. *пообара и набаца на гомилу или пообара и разбаца.* – Касáпинат искóље прáсци за свáдбу, натручка и на едну лѣсу, па и посипѹе с ћипѣлу вóду.

натручка се свр. *попада о́коло, полегне о́коло и без реда.* – Копачѣ се по ручѣк натручкају под ореј, да се мáлко одмóре.

натсвѣри свр. *победи у свирању, надјача звуком у свирању.* – Тѣбе не мóж никуј да натсвѣри, / Да натсвѣри, никуј да натпоѣ (н. п.).

натѹка свр. *напујда псе на некога.* – Немóј д идеш покре тѹј колибу, óче онѣја баксуз да натѹка кѹчичи на тѣбе.

натумбóше се свр. *избаци велику количину садржаја из црева.* – Пáзи мáјѣ му га, овдѣ се нѣћи натумбосáл, тѣо га нагáзим.

натѹнти свр. *сведе обрве, намргоди се.* – Натунтѣл вѣце, па стрáшан.

натѹнти се свр. **1.** *набере обрве, намргоди се.* – За квó си се натунтѣл? **2.** *наоблачи се, натушти се.* – Натунтѣло се времиштево, мóра да че ћиша.

натѹпа се свр. *најѣде се, добро се најѣде претежно неке мекане, житке хране.* – Дѣ се тѣ дóбро натѹпај, па че пóсле да вѣдимо од коју чемо стрáн да пóчнемо да кóпамо.

натѹпка се свр. у дем. значењу *нејдеде се, добро се најѣде неке мекане, житке хране.* – Ако си ми се, сѣне, натупкáл, áјде да пуштиш мáлко јáганци.

натѹра свр. **1.** *једно по једно стави унутра или на нешто.* – Натѹрá му у трбáлђу мáлко јáблѣ. – Натѹрај тóј на остáл. **2.** *напуни.* – Лѣтоска сам натурáла двá чебрá сѣриње.

наћѣка свр. **1.** *стави много чега у нешто, натрпа.* – Наћѣкај му тѣ пóвише сѣриње и јáјца, па да вѣдиш нѣче ли да е блáго. **2.** *претовари.* – Наћѣка трѣ мѣтра дрва на кóла, па óче да му тóј истѣгље онóлђи волóвчичи.

наћѣка се свр. *најѣде се, прејѣде се.* – Немóј се наћѣкаш, па пóсле да ми кѹкаш.

наћѣрли се свр. *насмеје се, насмеје се широко али безгласно.* – Ѐде, наћѣрлил се, знáчи пошлó му óд руку.

наћиман, -мна, -мно *који има обичај да махне рогом с намером да озледи кога (о говечету).* – Тѣја е вóл бѣш наћиман. **2.** *који је спреман да насрне ножем (о човеку).* – Свѣ су онѣ из њѣну роду помáлко наћимни, приваркѹј се од њѣ. **3.** *који је киван на кога.* – Јá сам му одавна наћиман.

наћимне свр. *покаже главом.* – Јá глѣдам, нѣ знам кудѣ чу, óн ми наћимну на онáј врáта.

наћимѹе несвр. **1.** *маше понекад рогом.* – Пáзи се од тѹј крáву, онá наћимѹе. **2.** *показује на нешто машући главом.* – Девóјѣ се поглецѹју,

побуткјују, / Лепој Мари наћимјују.

наћине свр. *накида*. – Наћинемо цвѣјће да наћитимо кола за у бѣрбу.

наћине се свр. *проведе неко време кидајући, задовољи се кидајући што*. – Наћину се љилѣк у Бѣраницу.

наћисал, -а, -о *који је накісео*; упор. наћисел. – Јаблѣве су мѣлко наћисале.

наћисел, -а, -о *в. наћисал*.

наћисѣли се свр. *наљути се, надури се*. – Мані ју, видиш да се наћисѣлила нешто.

наћисне свр. **1.** *покісне*. – Наћисло ми сѣно на ливѣду. **2.** *постане зле воље, накупи се јед у њему*. – Тиће си текѣ наћисне, нѣкуј не зна што. – И дњѣс наћисал.

наћити свр. *накити, окити*. – Кѣд појдемо у бѣрбу, наћитимо с цвѣјће и кола и волѣви.

наћити се свр. **1.** *накити се, окити се*. – Наћите се ко додољће. **2.** *фиг. нације се, опије се*. – Нѣма дѣн да се не наћити.

наћитлѣ с **1.** *украc, накит*. – Узнѣ си нову премѣну / И тоја бѣло наћитлѣ, / Па си се лѣпо премѣнѣ, / Па си се лѣпо наћитѣ (н. п.). **2.** *оно што служи као додатак главног украсу*. – Полѣтушће су ўкрас, а рѣсе окол њи су наћитлѣ.

наћицка свр. *напрска, напрска нечим житким*. – Бѣђи да омалтерѣше и овѣја дѣвар, а ђн га сѣмо наћицка, наћицка и ѳтиде си.

наћицка се свр. *испрска се нечим течним или житким*. – Крѣчил, па се наћицкал и по очи и по дрѣе.

наћудичав, -а, -о *који је на махове ћудљив*.

наузбрѣдичав, -а, -о *који је прилично узбдан*; упор. наузбрѣдњичав. – Местѣто дојде елис наузбрѣдичаво, али и тѣј се лѣб раца.

наузбрѣдњичав, -а, -о *в. наузбрѣдичав*.

наўка свр. *дахом замагли*. – Шишѣ на

ланпу прво наўкај, па га тѣг брѣши.

наўка се свр. *дахом се замагли*. – Док се не наўкају цвѣћери се не мѣж дѣбро обрѣшу.

наўман, -мна, -мно *који је решио да уради што је наумио*. – Наўман сам д ѣдем да се с њѣг распрѣим.

наумѣцају се свр. *мн. постепено и скоро неприметно уђу један за другим*. – Полѣк, полѣк, па се свѣ наумѣцају у сѣбу, дѣко несѣ званѣ.

Наўнко *м име*.

науспрѣља свр. *све усправи што је било за усправљање*. – Ўесен науспрѣлам кѣлци уз дѣвар, да не ћисну и да не трулавѣу.

нацѣвти се свр. *цвета лепше и дуже него обично*. – Трндѣвилав се нацѣвте овѣј гѣдин, ко нѣикад до сѣг.

нацѣцка свр. *напуни до врха густо збијајући оно чиме пуни*; упор. нацицка. – Кубѣ нацѣцкам и потпѣлим.

нацѣцка се свр. **1.** *збије се, стисне се*. – На свѣдбу се љѣђе тѣлко нацѣцкају у голѣму сѣбу, да не мѣж да мрѣају с лѣктови кѣд кѣсају онѣј што е пред њѣ. **2.** *напуни се ко чиме (непријатним)*. – У кѣчину сам се нацѣцкал с кокошѣње вѣшће.

нацвѣрца свр. *набије нешто у неки ѳвор*. – Нацвѣрцај еднѣ заглавку у овѣја зацеп да расцѣпимо дрѣво.

нацвѣрца се свр. **1.** *најѣде се кусајући кашиком*. – Нацвѣрцамо се васѣљ, па сѣмо прѣимѣ. **2.** *нације се, опије се*. – Ене га, па се, сиромѣ, нацвѣрцѣл.

нацвѣрцѣ се несвр. *нација се, опија се*. – Почѣл, жѣна, па се чѣсто нацвѣрцѣе.

нацѣпи свр. *цапајући раздвоји на више делова, цапеча (дрѣва и сл.)*. – Сѣтно нацѣпим дрѣвцѣ за потклацѣвање. – Нацѣпе вѣчће, па и сѣше на сѣнце, па и едѣ зѣми.

нацѣпи се свр. *нације се, опије се*. – Нацѣпи се рећѣју нашѣсѣрце, ко будѣла.

наци́ма свр. *навуче, усиса, упије*. – Зими земља наци́ма вла́гу.

наци́ма се свр. **1.** *навуче, упије влагу, неки мирис и сл.* – Къд се земља зими наци́ма вла́гу, добро се роди мому́руз. – Дрее му се наци́мају на кавáну, па смрдú и дóм къд дóјде. **2.** *задовољи се цимајући димове при пушењу.* – Ѐма неће цигáре, не мóш се наци́маш колкó су добрe.

наци́цка свр. *густо украси ситним украсима или мотивима.* – Квó си га овóлко наци́цкáл, да се ништа не познáва квó е?

наци́цка се свр. *в. наци́цка се.*

на́црвен, -а, -о *који је црвенкаст.* – На́црвена лубени́цата, ал јóш не бьш црвенá, јóш не зрeла.

на́црни се свр. *испрља се или се намаже црним.* – Чистíла шпóрет па се на́црнiла, па сьг кó да йма мустачí.

начáпка свр. *пипајући, машићу или уљем натопљеном кучином намотаном на врх рачвастог штапића, намаже печење које се пече на ражсњу; намаже на сличан начин и друго што треба намазати.* – Ако óч да ти мeсо на режањ не загорí и не испуца, мóра га начáпкач с чáпкало. – Начáпкај посекóтинуту с кантариóн.

начь́с прил. *ноћас*; упор. *начьска, ночьс, ночьска, ночьске.* – Начь́с сам се свe смрзал, мáлко ми билó еднá чрга.

начь́ска прил. *в. начьс.* – Начь́ска йма да спú и кúче и мáче зáедно.

начь́шњи, -шња, -шње (шњо) *ноћашњи.* – Наћшњо студени́ло це пáнти.

начь́шњица *ж оно што се догађало ноћас; протекла или идућа ноћ.* – Не поврну́ла се начь́шњица. – Стрá ме од начь́шњицу.

нач́че *ж в. ньчви.*

нѣ́чви *м кухињски дрвени намештај са преградама за мешење хлеба, чување брашна, квасца и потребних судова,*

наћ́че; упор. *нач́че, ньчиви, ничви.* – Нeмам нѣ́чви, па мeсим лeб у кáрлицу.

начé свр. *изатка, изатка много.* – Начéла сам чрђе и пешћирí.

начeпáри се свр. *убоде се, натакне се на неки окришак (чeпар).*

начeпи́ свр. **1.** *накрши, наломи.* – Начeпим кóрење пlно нáручје, па однесeм да печeмо. **2.** *начне хлеб откинувши прстима комад од њeга;* упор. *начупљи.* – Ел не имáло брiтвa да си одрeжеш, негo си морáл да га начeпиш?

начeпил прил. *накриво, укриво;* упор. *напочепил.* – Јá испрáлам ткањeто, онó йде нáчепил. – Свe пошлó нáчепил и мýж и децá и свe.

нáчиви *м в. ньчви.*

начíна несвр. *почиње да троши, да арчи што, што до тог тренутка није трошено.* – Начíнам дрýгу кáнту мáз.

начíни свр. *обоји, обоји велику количину чега.* – Начíни перáшће пlну кóтарку.

начíња несвр. *одваја део од целoга.* – Не начíњај цeлијат лeб, йма вeч нáчет.

нáчисто прил. *потпуно, сасвим.* – Нáчисто баталíл рáботу.

начмí се свр. *у пеј. значењу наспава се.* – Тáј се áла не мóж начмí до плáдне.

начмóше се свр. *у појачаном пеј. значењу наспава се.* – Кадá ли чeш се тi едњпúт начмóшеш?

начóка свр. *штапом омлати неку количину воћа са дрвета или зрневља из махуна.* – Начóкам орeси за пlну торбú, дако и гáзда бiл обувáл. – Лeчу сам начокáла йма за двe ћiла.

начóдњен, -а, -о *који је ружан, наказан.*

начóка свр. **1.** *набије, забије.* – Начóка колбц и за њeг врже коњá. **2.** *заради, уштеди, приштеди неку суму новаца.* – Не мóг ја да начóкам тóлђе

пáре, колкó тí за тóј íскаш.

начу́ка се свр. **1.** *проведе неко време куцајући, задовољи се куцајући.* – Овија комшија цел дѣн нѣкво чу́ка. Начука́л се на онíја свѣт, да Бог даде́ мѣли. **2.** *напије се, опије се.* – Не про́јде дѣн, да се не начу́ка. **3.** *набије се у што.* – Начука́л се с а́уто у ћупрíју.

начу́пљи свр. *в. начепи (2).* – Де́ца, коé је начуплѣ́ло лебацѣв?

начучу́љи свр. *подигне уши.* – Ако нѣшто са́мо лавне, Ра́шко о́дма начучу́љи ўши.

начучу́ри свр. *напути, начини пупо́лке.* – Слѣ́ве вѣч начучу́риле, са́мо што се не расцѣвту́.

наца́пљив, -а, -о *који је напрасит, љутит.* – Не смѣм нѣшта да рекне́м, ел кѣв е наца́пљив о́дма че да ўзне да ме бѣ́је.

наца́пљиво прил. *на наца́пљив начин.* – О́дговори ми га наца́пљиво.

наци́да свр. *баци у великој количини на гомилу, бацајући направи гомилу, набаца.* – Докара́ше дрва, па и са́мо нацида́ше у авлѣ́ју и ото́ше си.

наци́да се свр. *сврши велику нужду на неоговарајућем месту, некоме уинат.*

наци́ци свр. *удрви, укрути.* – Наци́ци па́чицу.

нашаша́вичав, -а, -о *који је по мало шашав.* – То́ј им детé ма́лко нашаша́вичаво, íде у специја́лну шко́лу.

наше́вел - на́девел изр. *час на лево, час на десно, кривуда́во.* – Íде на́шевел – на́девел.

наши́ба свр. **1.** *набије, чврсто набије.* – У ја́з тре́бе да се наши́бају јаћѣ шѣпови, да мѣж да држѣ́. **2.** *напуни до врха, претовари.* – Наши́бам песѣ́к до в́р канáте. **3.** *фиг. порасте, порасте превѣше.* – На овѣ́ј ћи́шу мому́руза íма да наши́ба колкó до това́н.

наши́ба се свр. **1.** *налије се, напуни се (о зрне́вљу).* – Сѣ́г са́мо да о́грее слнѣце

зр́на íма да се наши́бају ко дре́вље. **2.** *напије се, опије се.* – А, улѣ́зне у кавáну наши́ба се ко чѣ́п.

На́шинац м *потсмешљиви назива за становника Буцака.* – Цѣ́л Котлѣ́јевац насели́ли На́шинци.

На́шинка ж *жена Нашинац.*

наши́рин прил. **1.** *идући раширених ногу.* – Чим га вѣ́дим д íде наши́рин зна́м да се усрáл. **2.** *на широко, бахато.* – Ку́ј наши́рин íде, проз цѣ́в проо́ди.

нашља́ма се свр. *накраде се, стекне имовину крадући.* – Нашља́мали су се на то́ј ра́дно мѣсто, кра́дли скѣ́ро ја́вно.

нашља́ми се свр. *в. нашљама се.* – Кѣд те прѣ́ме та́м на ра́ботуту, немѣ́ј да глѣ́даш са́мо да се нашља́миш, него и поработѣ́ ма́лко.

нашљѣ́ми се свр. **1.** *напије се, опије се.* – Не про́јде дѣн да се не нашљѣ́ми. **2.** *в. нашљама се.* – Ти́ја се до́бро нашља́мáл у ва́брикуту.

нашљѣ́ска свр. **1.** *набије, забије.* – Ако нѣ́че она́к да улѣ́зне мо́ра га нашљѣ́скаш. **2.** *напрска неком житком масом.* – Кѣд се малтерисѣ́е прѣ́во се ду́вар нашљѣ́ска с рѣ́так ма́лтер.

нашљѣ́ска се свр. *напије се, опије се.* – Нашљѣ́скал се, белѣ́ ма́чку не вѣ́ди.

нашљѣ́ока свр. *избаци редак измет (птица или живина).* – Кокѣ́шће нашљѣ́окају кокоши́њци и у сѣ́д из којѣ́ пи́ју во́ду.

нашљѣ́ока се свр. **1.** *избаци редак измет (птица или живина).* – Нашљѣ́ока́ле се гѣ́сће на басамáци. **2.** *напије се, опије се.* – Кѣд се нашљѣ́ока нѣ́шта не одбѣ́ра, лежѣ́ ко дубáр.

нашовр́да свр. **1.** *представи меандрасте линије цртежом, везом, плетењем и на други начин.* – Ко ли га са́мо ўме она́к ўбаво нашовр́да. **2.** *напише, нашкраба.* – Нашовр́дај му та́м едно пи́смо, колкó да не рекне́ да му несмо́ писувáли. **3.** *у ходу испусти урин*

и за собом остави криву-даве, мокре трагове. – Кúј ли га овде овак нашоврдáл?

нашоврда се свр. *сврши велику нужду тако да измет сложи у виду склупчаног ужета.* – Нашоврдáли се покре бунáр.

наштáпи свр. **1.** *пободе штапове у земљу у круг ради плетења коша.* – Къд наштáпиш úзнеш, па свржеш врóвити, да ти кóш испáдне згóдан. **2.** *пободе коље у плот да би му повећао висину наплитајући га.*

наштéсрце прил. *на празан желудац, пре сваког јела.* – Попíем по едну ређíју наштéсрце, колкó да се устресém.

наштипé свр. *шטיפајући накида.* – Наштипá перцá од зелéни лук за прéтрно.

наштрапа свр. **1.** *нагази;* упор. наштрапи. – Док змију не наштрапаш нéч те уáпе. **2.** *остави траг стопала.* – Наштрапáли штрапáће окол тóј. **3.** *набаса, наиђе у незгодном тренутку, затекне.* – Наштрапáл и на врúштук.

наштрапи свр. *в. наштрапа (1).* – Наштрапáла га крáва на нóгу. – Мóра да е наштрапíл на нéће мацíје, къд се поболéл.

наштрúпа свр. *в. натрупа.* – По нéку зíму снéг наштрúпа до пéнцири.

нашуљéза свр. *напије кога, опије кога алкохолним пићем.* – Штó сте га, брé, пá нашуљéзáли?

нашуљéза се свр. *напије се, опије се.* – Нашуљéзáл се до íч.

нашúпка свр. *начини рупице у тканини и обради их по ивици.*

нé **3.** *л. јд одрич. през. од гл. ес., није.* – Нé доодíл дьнéс, а нé ни јучéр.

не бéри гáјде изр. *буди без бриге.* – За тóј, не бéри гáјде.

небесá ж *небо, виша сила, Бог.* – Мóре, гдé чеш тí да се бíјеш сьс небесú.

небо с анат. *горња засвођена површина усне дупље, непце palatum.* –

Болí ме нéбо, не мóг да жвáкам.

нева ж *хип. од невеста.* – Пошла е нева на вóду, / Прéдњо и зáдњо млáд вóјно (н. п.).

неваља ж *несрећа, невоља; болест.* – Немóј се тí млóго сíлиш, ел онó зачáс дóјде неваља.

невáрен, -а, -о **1.** *који није куван.* – Úзнеш невáрен конпíр, нарéжеш га на колцá и привíеш на чалó. **2.** *који је недоказан, бандоглав, тврдоглав.* – Тíја е невáрен, нéма се споразúмиш с нéг.

неведа ж **1.** *несрећа, зла сила.* – Нéк га нóсе áле и неведе. **2.** *онај који је наopak који се понаша против свих правила.* – Бéж од мéн неведо нијéдна.

невелъáе несвр. **1.** *одрични облик од ваљае, неваља.* – Невелъáе да си текá рабóтиш с баштú. – Онá добрá, а он невелъáе. **2.** *болестан је, слабуњав је.* – Ёво отпролét какó невелъáе.

невелъáшан, -шна, -шно **1.** *који је неваљао, лош.* – Од трí бúће двé вретéна, еднó крíво, еднó невелъáшно. – Тóј е еднó невелъáшно детé. **2.** *који је болестан.* – Етрвата ми пá невелъáшна, пá че ју тéрају код дóктура.

невелъáшна бóлес ж бол. *в. ветар.*

невелъáшна бóльћа ж бол. *в. ветар.*

невелъáшно с *в. неваља.* – Немóј се здéваш да не дóјде невелъáшно.

невенъчћи прил. *нежно, лагано.* – Лéле, мómче невенче, невенъчћи óдеше, / Вáрошћи се нóсеше (н. п.).

невестъчћи прил. *као невеста.* – Отпестувá кóсу за трí гóдин, / Па се сплéто лéпо невестъчћи (н. п.).

невестуљћа ж зоол. *ласица Putorius nivalis.* – Невестуљћу не дíрај, ел че ти учíни нéћи пáкос.

невíден, -а, -о *који није виђен.* – Тóј што сам јá видéл, тóј е чúдо неvíдено.

Нéган м *име.*

Нéглица ж *име.*

нéгоде прил. *невреме, зао час.* –

Дојдоше у негоде.

негодеање с гл. им. од *негодее*.

негодее несвр. *не годи, не свиђа се*. – Негодееа му да ти даде.

Негрица ж име.

Недеља ж име.

недеља ж **1.** *седми (односно први) дан у седмици*. **2.** *седам дана, седмица*. в. Кратка недеља, Празна недеља.

недобър, -бра, -бро *који није добар, неваљао*. – Тí си јако недобър.

недóбит, -а, -о *који је недотучен*. – Влачи се ко недóбита змија.

недобрítвен, -а, -о *који је остао недобријан*. – Остáл мálко недобрítвен, туј покре шију.

недобро прил. *лоше, болесно*. – Ў главу ми недобро.

недовáри свр. *недокува*. – Васуљав остáл недовáрен.

недовицу́е несвр. *не види добро*. – Já, сiнко, недовицу́ем, па ми тí прочiтај писмóто.

недовицу́е се несвр. *безл. не види се добро, пада полако мрак*. – Вéч се недовицу́е, моглá би се упáли лáнна.

недодрж м **1.** *нестрпљење, нервоза*. – Чiм дójde врéме да се óвце истеру́ју на бачи́ју мéн увáти недодрж. **2.** *онај који не може да се скраси на једном месту, кога не држи место, који је нестрпљив*. – А já недодрж, квóга ме дáл Бóг, рiпнем, па кметáтога зá гушу.

недои́да свр. **1.** *никад не поједе до краја*. – Кра́ве недои́дају мому́риште, ту́рај им по помáлко. **2.** *никад се ненаједе*. – Онá сiрота нiкад недои́да, ел док сви ручу́ју онá мóра да им настóвуе.

недоклéпан, -а, -о *који није сасвим нормалан, који као да је заостао у умном развоју*.

недокр́штен, -а, -о *који је недоказан, својеглав*.

недомóтрен, -а, -о *који је недоказан, који чини погрешне поступке и непромишљене кораке који се свете, неразуман*. – Ел си iстин тóлко недомóтрен, да си моглá и тóј чу́до да напраиш?

недомотрi свр. **1.** *не схвати*. – Тí му при́чаш, ал óн недомотрi квó си му казувáл. **2.** *не запази сасвим* – Недомотрe бiш ку́и су свe испроодiли.

недопра́ен, -а, -о **1.** *који није направљен до краја, недовршен*. – Ку́ћа му остáла недопра́ена. **2.** *фиг. који није сасвим нормалан, будаласт*. – Ако си тi остáл недопра́ен, сiг е доцкан да те já допра́љам.

недопра́и свр. *незаврши оно што је правио*. – Гóца коe, коe пра́и, óн га недопра́и.

надопра́ља несвр. *не завршава до краја оно што прави*.

недосéд м *онај који је нестрпљив, који је као запета пушка; упор*. недодрж (2). – Óн недосéд, пóлете да се распра́и, а Душáн га притiсе на дóле и рече: “Немóј да дiзаш óпаш”.

недостiза несвр. **1.** *нема колико треба, нема довољно, недостаје*. – Недостiзају ми трiста бáвње, да кúпим волóви. **2.** *не може стићи кога*. – Кьд óн пójde, њéга нiкуј недостiза.

недотка и **недóтка** ж *неткани део основе при ткању пешкира, који се оставља као размак, који се касније ту пресече а висићи конци се свежу у ресе*.

недочу́ва несвр. *слабо чује, не чује добро*. – Онá недочу́ва, затóј врeв пóјако.

недочу́вање с гл. им. од *недочува*.

недочуву́е несвр. *в. недочува*. – Недочуву́ем на лéво úво.

недошњéва свр. *не досања сан до краја*. – Пóчнем да шњéвам, сéбнем се и недошњéвам си спањéто.

недрагос м *пакост, злоба, завист*. – Ел iстина што лју́ђе говóре, / Ел си лју́ђе

у недрагос вреве, / У теб има што у цара нема (н. п.)?

не ѓц глођиње изр. *не говори свашта (благн прекор).*

не ѓц чапоњи изр. *не говори оно о чему треба да ћутиш.*

нежет, -а, -о *нежњевен.* – Рж ни остал нежет, а време прооди.

нежит м *зао дух.* – Туј ночум излази нежит и дави недобру децу.

незгодја ж **1.** *незгода, невоља.* – Води рачун како тераш волóви, да ти се не деси нека незгодја. **2.** *човек незгодне нарави.* – Тија Стојадин ти е една незгодја човек.

нездравило с бол. *в. ветар.*

нездригосан, -а, -о **1.** *који није прешао из течног у пихтијасто стање, који се није коагулисао.* – Къд питије остáну нездригосане, тóј значи, ел су недоварене, ел има мálко месо у њи. **2.** *који је невапитан, неуљудан, неучтив.* – Штó си тóлко нездригосан, ел си те мáти не учила кбв да си уљуђе?

не зна колко му е леб дóста изр. *веома је умно ограничен.*

не зна се кúј кугá трти изр. *код њих се не зна никакав ред.*

Неја м *име.*

нејашен, -а, -о *који није јакан.* – Ждребето ни нејашено, чекамо да порасте, па тг.

нејé негац. *није.* – Мéне нејé до твоју вечеру.

нек си ебе мáтер изр. **1.** *нека остане како је, пусти нек ради шта хоће.* – Решавам се да жéним онóга моéга бñнсова, ал ме ебе едно прáсе од стó ћила, па решимо нек си ебе мáтер и овúј зиму, па че га жéнимо надогóдин. – Штó се сећираеш ти за њéга, нек си ебе мáтер како знае и úме. **2.** *савришен је, високих је квалитета, леп је.* – Пројде една рíба – нек си ебе мáтер.

некав и **некбв**, неква, некво

неодређена придевска заменица, некакав, некаква, некакво. – Некав човек óче да те вíди. – Дóшъл некбв такбв, збúтан. – Она се препостáла да е неква гóспа. – Некво прáсе пасé трóскот.

некадаран, -рна, -рно *који није кадар, нејак.* – Деца ми некадарна, ја сам сáма, скупотија големá.

некбметън, -тна, -тно *који је невапитан, неуљудан.* – Ем сбсмън, ем некбметън.

некбсветън, -тна, -тно *који је неразуман, недоказан.* – На некбсветнотога мóж да причаш колко си óч, óн си работи ко си óн óче.

некња прил. *прекјуче;* упор. *некње, нетње и њекња.* – Некња идó у Пáланку.

некњашањ, -шња, -шње (-шњо) *в. некњаишњи.* – Дако е некњашњо, не се валяá покварило (варивото).

некњашњи, -шња, -шње (-шњо) *прекјучерашњи;* упор. *њекњашањ.* – За ручк има да едемо некњашњи васуљ, сáмо препржен.

некње прил. *в. некња.*

неколко прил. *неодређено колико, неколико.* – Узни неколко грóзда, да ти окусе деца грóзје, и на теб.

некопица ж *в. сачма.* – Некопицу мóра да покóсимо пред слану.

некóтице прил. *ненамерно, нехотице.* – Закачи га некóтице и крчагат паде, па се стрóши.

некóтично прил. *ненамерно, нехотично.* – Не мóж тóј да бóде некóтично, кд се знае да су га и друђи вачáли у крацу.

некрштени днi м рел. *дани од Божића до Богојављења, дани када Исус још није био крштен.*

некрштенци и **некрштéнци** м митол. *мн. душе оне деце која су умрла некрштена.*

некција ж мед. *инјекција.* – Сваћи дбн му дóктору давају некције и пак ништа.

нѐл речца за сумњу зар, зар не, је л да. – Нѐл ви реко да будете мѝрни, а вѝ? – Нѐл ес?

нел везн. *него*. – Вѝлим вѝше винѝ нел рећѝју.

нелѐган, -а, -о који је такав да на њему нико није лежао; упор. нележан. – Тражи си ладавѝну нелѐгану, па чмѝши, мѝрн те убѝл..

нелѐжан, -а, -о в. *нелеган*. – Гдѐно сѐнѝа нелѐжана.

нелѝ речца в. *нел* – Нелѝ ни трѐбе, тѝг да га кѝпимо.

нѐљуцѝи прил. *недолично, нељудски, непоштено*. – Тѝј билѝ нѐљуцѝи, да му при делѐњето не дадѝ ништа.

нѐма несвр. негац. од оче, *неће*. – Ако е сѐно ћѝсло, нѐма стѝка да га едѐ. – Нѐма да ти дадѐм ништа, ако несѝ дѝбар.

нѐмајкуде прил. *од беде, без воље*. – Тѝј урабѝтил од нѐмајкуде, иначе не би ни тѝј.

нѐмајмир м онај који је немиран (*обично дете*). – Имамо еднѝга нѐмајмира, зовѐ се Димѝтрија.

нѐмање с *немаштина, сиромаштво*. – Најстаруту си ћѐрку далѝ у Причѝвци, у нѐмање.

нѐмѝц м 1. онај који је нем, глѝвонем. – Несѝ вѝлда нѐмѝц, проврѐв нѐку рѐч и тѝ. 2. *ћутљивац, баксуз*. – Тѝја ти нѐмѝц ни на “дѝбар дѝн” нѐче одговѝри.

нѐмачѝи, -чка, -чко који се односи на *Немце и Немачку, који припада Немцима и Немачкој*. – Она разбирѝла нѐмачѝи и свѐ чула квѝ су врѐвѝли, па им дојавѝла да се скѝтају

нѐмашан, -шна, -шно који је *сирѝтиња*. – Они су јѝко нѐмашни лѝђѝе.

нѐмѝјен, -а, -о 1. који је неумивен. – Гдѐ си пошѝл нѐмѝјен у чкѝлу? 2. *неопран*. – Сѝдови остѝли нѐмѝјени.

нѐмират, -а, -о који је *немиран, несташан*. – Млѝго си нѐмират, сѝнко.

нѐмит, -а, -о в. *немијен (1)*. – Бѝди

мѝран, да не едѐш лѐб нѐмит.

нѐмѝца ж жена *немѝц*.

не мѝж му извлѝчѝш иглѝ из дѝпе изр. *каже се за онога који је циција*.

не мѝж му принесѝш на трѝску изр. *каже се за онога који је уображен и охол*.

нѐмѝј га жилѝвиш изр. *каже се за оног који много прича али оклева са пристанком на нешто*.

нѐмѝј те шњѐвам изр. *води рачуна шта радиш да не би имао посла са мном*.

нѐмѝлѝтвен, -а, -о који јѝш није примио молитву, тѝ. који није попрскан молитвеном водицом (*о новорођенчету*). – Дѝтѝ им остѝло нѐмѝлѝтвено.

не мѝра да бѝеш на свѝ свѝна изр. *не мѝраш одма свѝма да разгласиш*.

нѐмотѝја ж *немаштина, сирѝтиња, беда*; упор. *немотиња*. – Нѐмотѝјо, и Бѝгу си тѝшка.

нѐмотѝња ж в. *немотија*. – Западли смо у голѝмѝ нѐмотѝњу.

нѐмсѝи, -ска -ско који припада *Немцима, који се односи на Немце*. – Димѝтрија разбѝра и нѐмсѝи и тѝрсѝи, ел ѝн е бѝл и тѝм и тѝм.

нѐмѝиња ж жена *немѝц*. – Штѝ сѝг ћутѝш, нѐмѝињѝ, штѝ не врѐвиш?

нѐмча м онај који не говори, који *мало говори*. – Причај, нѐмчо, гдѐ си затрл козѝте.

нѐмчѝлија ж *мала, лѝута напричица*.

нѐнавѝди несвр. 1. *мрзи кога*. – Нѐнавѝди га, с ѝчи не мѝж да га глѝда. 2. *завѝди коме*. – Штѝ му нѐнавѝдиш, нѐмѝј да си такѝв.

нѐнаѝда се несвр. 1. *никад се не може наѝести*. – Тѝј се чѝљачѝ нѐнаѝда. 2. *све му је мало, хтеѝ би више и више*. – Нѐнаѝда се с имање.

нѐнасѝтен, -а, -о који је *ненасит*. – Мѝрш, ѝло нѐнасѝтена.

ненáука м онај који је неук, који није обучен за неки посао. – Синóч купи коња́ ненáуку, / Па га пуштí низ тéсна сока́ка (н. п.).

ненáчета девој́ћа ж девојка која има оба родитеља. Таква девојка може да добија разна часна звања у свадбеним свечаностима нпр. да позива сватове на свадбу, да вије свадбени венац, да замеси неко тесто и др.

неожéњет, -а, -о који није ожењен. – Дóста мóмци остáше неожéњети, нéче девој́ће д íду за сеља́ци.

неоср́ча се несвр. 1. неосвр́ће се. – Ѐде и неоср́ча се. 2. не поклања пажњу коме, не посећује кога. – Зéтат се кým њí не оср́ча.

неоср́чање с гл. им. од неоср́ча се.

неола́стрен, -а, -о 1. коме нису посечене гране, који није окресан. – За њéг трéбе мóтка неола́стрена и тóј да бóде говњíва. 2. који је невоспитан, неуљудан. – Кó мóж да си тóлко неола́стрен, кýд те лóује уљудно примíли на конáк?

неолупен, -а, -о који није ољуштен. – Синóч éдомо неолупен конпíр из огњíште.

неотéпан, -а, -о 1. који је грубо, просто направљен. – Остáлав ти млóго неотéпан, кúј ти га праíл? 2. који је неуљудан, непристојан. – Мíлош е еднá сељáчина неотéпана.

неочеáње с нехтење, одсуство жеље да се у чему учествује. – Тóј неочеáње че мí ис тéб да истéрамо с това́гу.

непа́рен, -а, -о који није посипан врелом водом, који није парен врелом водом. – Немо́гó свé да постíгнем, па ми остáде и ведрó непа́рено.

непа́шен, -а, -о који није пасла никаква стока. – Нéка íде у чúдне пла́нине, / Гдéно трава́ непа́шена (н. п.).

непíјен, -а, -о који није тío никакав створ. – Гдéно трава́ непа́шена, / Гдéно

вода́ непíјена (н. п.).

непода́ва се несвр. 1. не савија се, не попушта под притиском. – Она́ј гредá штóно ју турíмо да бóде ћупрíја, јóш се непода́ва. 2. не мења став, не попушта, не признаје. – Вíди и сáм да тóј што рабóти нева́ља, али се непода́ва.

непода́вање с гл. им. од непода́ва се.

неподéлен, -а, -о који није подељен. – Каквó е на вас двоíцу неподéлено, та се карáте?

непóжет, -а, -о који није пожњевен. – Ливáде су некóшене, Цéрмане, / Пчени́це су непóжете, Цéрмане (н. п.).

непотрeвува́ње с гл. им. од непотрeвуе.

непотрeву́е несвр. 1. не погађа мету. – Гоцá њи непотрeву́ју. 2. не може угодити. – Непотрeву́ш ти на њéг бш текá лýсно.

непóчетни днí м мн. дани у које се не почиње никакав посао.

не́прав, -а, -о који је неправичан. – Нéправ си испáдал кým њéг.

не́правица ж неправда. – Свí вíде не́правицу, а ћуту́.

непрeста́јно прил. непрестано; упор. непрестално. – Непрeста́јно нéкво од мéн íскају.

не́престално прил. в. непрестајно. – Онíја ни не́престално прéте, ал це лóше проведу́, тéка да им поручиш.

непрéтржан, -жна, -жно који никад не остаје без ичега, који увек има. – Он је увек непрéтржан с пáре.

непрíвитан и **не́привитан** -тна, -тно који није умиљат, који је дрвен и крут. – Какó мóж да си тóлко не́привитан?

непрóспан, -а, -о који се није добро наспавао. – Непрóспан и гурељíв јúтром óвце млзéм.

непрóшеница ж девојка коју су просци дошли да виде, али се нису одлучили и да је запросе. – Остану́ла им

ћерка непрошеница, па че стáne и бабадевојћа.

не́работан, -тна, -тно *који је нерадан, лен.* – Свeкар ми е пијаница, свакрва ми не́работна.

неразб́рњ, -а, -о *који је неразуман, недоказан, тврдоглав.* – Гоца си си неразб́рњ, с́нко!

Нера́нца ж *име.*

нера́њен, -а, -о *који није храњен.* – Остáла ми ве́дра непáрена, / Остáла ми пщeта нера́њена (н. п.).

нерезина ж *напуштено земљиште где су некад били виногради.* – Ѐма тáм една́ нерезина, по њу́ си чу́вамо овце.

нерес м *приплодни вепар, нераст.* – Цр́нијан нерес га рма едно́ шесeт ћила.

неро́тњиња ж *жена која није раћала нити може да роди, нероткиња.* – Ману́л ју му́жат зато́ј што е неро́тњиња.

несáвезан, -зна, -зно *који није свестан својих поступака, који није савестан.* – Ко мо́ж да си то́лко несáвезан, да пропу́штиш такву́ прили́ку?

нес́м одрични облик 1. лица једнине *презента од есам.* – Нес́м га ја́ б́ил, Ла́це га б́ил.

нес́м ја́ т́ија изр. *нисам ја за тај посао; нисам ја такав као што се мисли.*

нес́м при пару́ изр. *немам новаца.*

не́ със с́в изр. *није чисте памети.*

не́ със с́в пáмет изр. *није душевно потпуно здрав.*

не́свес м *прекид тока свести, несвест.* – Вáча ме не́ћи не́свес.

не свир́и изр. *заћути, ућути; не плачи.* – Немо́ј да ми св́ириш, мо́лим те! – А што́, па т́и св́ириш, ќуј ти е ћáвол?

не се́да изр. *не престаје да ради, не одмара се.* – Не се́дам, од то́лку ра́боту.

не сја́и ти свезда́ на чалó изр. *ниси ти не знам шта, ниси онај без кога се не може.*

не́скопасан, -сна, -сно *који је неуљудан, неучтив, неваспитан.* – Немо́ј си не́скопасан, ко он́ија Драгу́тин, из не́ знам одо́кле бе́ше.

несме́јник м *пустолов, немирни дух.* – Несме́јникът па́к ош́л ода до́м, ал це в́рне кд́ огладне́е.

неспа́ње с *неспавање, несаница.* – У́би ме неспа́ње. – Неспа́ње до́ди од сећира́цију.

несре́јћа ж 1. *несрећа, зло, невоља.* – Да се не́ беше дес́ила тај несре́јћа, м́и би дьн́с били дру́ђи љу́ђе. 2. *неваљалац, бедник.* – Довлач́и се до́м, несре́јћо една́. в. од ону́ј несре́јћу.

несре́јћан, -ћна, -ћно *који је несрећан.* – Ја́ сам ти, на́но, несре́јћна.

несре́јћник м 1. *јадник, невољник.* – Т́и си, бре́, голeм несре́јћник. 2. *нешташко, неваљалац.* – Ко́лко един́ице рмаш у шко́лу, несре́јћниче, ед́н?

несре́јћница ж *јадница, невољница.* – Несре́јћнице, па ко ти се то́ј дeси, што́ се, мори́, неси́ вард́ила?

неста́не свр. 1. *смрша, ослаби.* – Гоца́ си си нестáл. 2. *онемоћа, остари.* – Не́ работ́ила дор е билá по́млада, та че с́г кд́ е нестáла. 3. *умре.* – Човeк се цeл вeк за не́кво тeгљи и на кра́ј нестáне.

нестањува́ње с гл. *им. од нестањуе.*

нестању́е несвр. 1. *нестаје, арчи се.* – Нестању́е ни вeч ма́з, мо́ра да ко́лемо свињу́ту пре вре́ме. 2. *мршави, копни.* – Нестању́е човeк, ќуј д́н.

нестру́гани оп́нци м мн. *опанци од сирове и неостругане свињске коже.* – Нестру́гани оп́нци трају́ ед́н д́н по́више од стру́гани.

не́те несвр. *одрични облик 3. л. мн. презента од оче, неће.* – Не́те љу́ђе да празњу́ју Све́ту Пeтку и Неде́љу.

не́тње прил. *в. некња.*

не́ћи, не́ка, не́ће *неодређена придевска заменица, неки, нека, неко*

(женски род је једнак истом облику у стандардном језику). – Нећи уљудан човек. – Неће поаљено дете.

нећи замán изр. пре подне, касно пре подне, време око десет, једанест часова. – Лэнштина една, спí до нећи замán.

нећипут и **нећипут** прил. **1.** *понекад, кадкад.* – Нећипут ми дојде у свет да се дэнем. **2.** *раније, одавно.* – Нећипут се ора́ло с дрвено ра́ло.

неурабóтен, -а, -о *који није урађен.* – Ја сам бóлна, остáло свé неурабóтено.

неучи́њен, -а, -о *који није обојен (о предиву, јајима и др.).* – Остáла ми преца неучи́њена. Не имáло ва́рба.

неуштиван, -вна, -вно *који је неучтив, неваститан.* – Кьд отíдемо у љуђе, немóј да си неуштиван.

не́че одрични облик **3. л. јд презента** од глагола *оче (цело садашње време гласи: не́чу, не́чеш и не́ч, не́че, не́чемо, не́чете и не́chte, не́че).* – Не́чу да едém, несэм гладán. – Не́ч д идеш у шко́лу? – Не́че да рабóти њíвуту. – Не́чемо ти ништа, не бóј се. – Не́чете на́шу девóјћу!? – Штó не́chte да едéте? – Рекли́ да не́че да до́јду.

не́чи, не́чија, не́чијо *неодређена придевска заменица, нечији, нечија, нечије (женски род једнак је истом облику у стандардном језику).* – Не́чи капут висí на слíву. – Не́чијо дете ровé.

нечи́њен, -а, -о **1.** *који није бојен.* – Кла́шње се праé од нечи́њену в́лну. **2.** *који није чиши́ен од куко́ља (о житу).* – За сто́ку си ме́лемо нечи́њено жíто.

не́човечанс́и прил. *нељудски, у коме нема саосећања према човеку.* – Не́човечанс́и си то́ј урабóтил, трéбе срáм да те е, и грéј да те бóде.

не́шко м *чигра.* – Где не́шко íгра, до́м не цв́тí.

ни гледьц, ни бельц изр. *загонет. дужица у оку.*

ни рúс изр. *ни мало, ни најмање.*

ни рустьк изр. *в. ни рус* изр.

низ предл. *са акуз. означава место уз извесно значење начина.* – Иде лóнца уз дрúм низ дрúм. (Кад наредна реч почиње гласовима *с, з, ш, ж* предлог добија проширење одређеним вокалом; упор. низа, нize, а кад наредна реч почиње безвучним гласом *з* се претвара у *с*; упор. нис).

низа предл. *в. низ.* – Појдóше ко́ла низа стра́ну.

ни́зам прил. *в. низазам.* – Орéси се отколáше ни́зам.

низа́ечи прил. *сад. од ниже, нижући.* – Сítан бíсер низа́ечи.

ни́зазам прил. *низ земљу;* упор. низам. – Деца́ се в́узају с дупе ни́зазам.

ни́заница ж *низа, ниска.* – Една́ ни́заница свé крупни дукати, а дру́жете двé пóситни.

ни́збрд прил. *низбрдо.* – Не идéте та́м, та́м мло́го ни́збрд. – Идете свé ни́збрд, док не стíгнете у Причи́бабу.

ни́збрдњица ж *низбрдица.* – Кьд до́јдеш до ону́ј ни́збрдњицу да закóчиш ко́ла до́бро.

ни́збрдњичав, -а, -о *који је низбрдан.* – Ту́ј е пúтат добре́ ни́збрдњичав.

ни́збрдњичка ж *дем. од низбрдњица, мала низбрдица.* – Зíми на ону́ј ни́збрдњичку деца́ напраé в́уза́лћу.

ни́зе предл. *низ.* – Ни́зе салó иде свáдба.

ни́зинка́ ж *дем. од низина, мала равница.* – Бьш до́ле у низинкúту орé за мому́рузу, ту́ј ч га на́јдеш.

ни́кав, ни́ква, ни́кво *одрична придевска заменица, никакав, никаква, никакво.* – Ни́кав се човéк код нас не кúта. – Ни́ква се свáдба овде ода́вна не пра́ила. – Ни́кво сéно не́ горéло.

Нико́лаја м *име.*

ни́колко прил. *николико.* – “И колко́ ч

ми паре узнеш за овој? “Никољко, давам ти га цабе, ел што смо наши”.

никсица ж бот. вишегодишња шумска луковица из фам. Liliaceae голе стабљике са неколико плавих цветова на врху и са два дуга листа при дну, млађа *Scilla bifolia* L., упор. процепка.

никуде прил. *нигде, никамо.* – “Куде идеш”? “Никуде”.

никуј одрична придевска заменица мушког рода, никоји. – Никуж ме ништа не пита. – Никуж не доодил на Петровден.

нис предл. в. *низ.* – Уватиљ, па бежи нис поток.

нисак, -ска, -ско *који је низак.* – Нисак човек. – Нисак тован.

нисацк, -цка, -цко *који је доста низак;* упор. нисачк. – Овија остал дојде нисацк.

нисачк. –чка, -чко в. *нисацк.* – Нисачка женица, али чврста.

нити м *кончани прибор у ткачком разбоју кроз који пролази основа и који отвара зев при ткању.* – Продадомо трби нити.

нитине ж *бели пртени конци, који се као заштитно магијско средство, стављају у воду приликом купања новоро-ђенчета.*

нитће ж мн. (јд нитка) *две пљоснате дрвене полужице стављене кроз основу између задњег кросна и нити које, кад се то захтева, стварају посебан зев у основи без ангажовања нити, нарочито код извођења компликованијих шара;* упор. товашће. в. ткање на нитку.

нићак м *брак, венчање.* – С њу е тада нићак учинио (н. п.).

ница несвр1. *избија из земље, клија, ниче.* – Нича момуруза. 2. *избија из ткива.* – Ничају му зуби. 3. *фиг. рађа се, долази на свет.* – Будале се не сеју, онé сáме ницају.

ницина ж бол. в. *мицина.*

ничви м в. *њчви.*

ничи, ничја, ничје и **ничјо** *одрична придевска заменица, ничији, ничија, ничије.* – Ничи мачичи нема у подрум. – Ничја кошуља не висі на врліну. – Ничје јагње нема у наше стадо.

ничћи прил. *ничице.* – Ничћи лежи, грчћи врѣви, / А ја грчћи не разумем (н. п.).

ниша несвр. *њише, љуља.* – Да те нечу нишам у пазуће, мој? – Она сáмо ниша садњицу.

ниша се несвр. *њише се на гранама или се љуља на љуљашци.* – Нишале смо се на љуљћу, врзану за Димитријин ореј, а нишале смо се и на грање кд идемо с овце.

Нишавка ж *име.*

нишáлћа ж 1. *оно на чему се зипкајући њише (грана на дрвету, наслaгано грање и сл.).* – Најбоља е нишáлћа на лисковаче. 2. *љуљашка везана за грану или греду на којој се о Покладама љу-љају момци и девојке.*

нишáн м *новац који се даје вереници за време веридбе.* в. и: велики нишан, големи нишан, мали нишан.

нишáње с гл. *им. од ниша (се).* – Нишáње на грање.

нишне свр. 1. *њихне, зањише.* – Нишни ју на љуљћуту неколко пút. 2. *пусти да одјури.* – Нишни и да однесу писмо у команду. 3. *баци, одбаци.* – Нишни тој там у ровину.

нишне се свр. 1. *њихне се, зањише се.* – Не мóg се сáма нишнем, мóра нећи да ме нишне. 2. *прелети.* – Нишну се свездá преко небо. 3. *одјури, одјури као на крилима, као да лети.* – Нишни се, морі, ті си млада, чáском преко ливадуну и донеси студену воду из Бајчину.

ништáк м *нитков, покварењак.* – Од како си е, он си такъв, ништáк.

ништáчина ж *ауг. и пеј од ништак.* – Мбрш из авлију, ништáчино ни еднá.

но́ви о́чи изр. *сјајне, лепе очи.* – Калина е билá девојћа с но́ви о́чи.

новина́ ж **1.** *разорана њива која је дуже времена била на одмору, тј. није обрађивана.* **2.** *њива која се не обрађује од две до четири године.* **3.** *в. трша (2).* **4.** *оно што је до тада било непознато, новост.* – Тој е за нас новина́, н ўмемо ми да оремо с тра́ктур.

но́винка ж дем. *од новина (штампа), комад новинске хартије.* – Имачеш ма́лко новинку, да завијем туту́н?

но́вка ж она која је нова (о одевним предметима). – Са́мо не́к је но́вка, са́мо не́к је пѐлка.

Но́во Корѐто с село у општини Књажевац.

новокорѐтсѝи, -ска, -ско који припада Новом Кориту, који се односи на Ново Корито.

Новокорѐчанин / Новокорѐчанац м становник Новог Корита, онај који је пореклом из Новог Корита.

Новокорѐчанка ж становница Новог Корита, она која је пореклом из Новог Корита.

нога́ ж (мн. но́ђе) анат. крајњи доњи део тела човека или животиње који служи за ходање. в. влачи но́ђе, нога у дупе, под но́ђе, стоји на но́ђе.

нога́ у дупе изр. *отказ, избацавање напоље.*

нога́р м **1.** *ножица, крак неког кућевног предмета.* – На овѝја остáл стрóшен едѝн нога́р. **2.** *ногаре за тестерисање дрва.* – Къд по́чнеш да пра́иш ку́ћу о́дма мо́ра да имаш нога́р, да кра́тиш квó ти трѐбе.

нога́т, -а, -о **1.** *који има ноге.* – На момчѐ ништа не ва́ли: ока́то, рука́то, нога́то. **2.** *који има велика стопала.* – О́н нога́т, за њѐг трѐбу ци́пиле број четерѐс и óсом. **3.** *који је кракат, који има дугачке ноге.* – Нога́т ко Ву́ле Ме́ркур, не мо́ж га сти́заш къд ѝдеш с њѐг.

но́ж м **1.** *оруђе или оружје које има сечиво и дршку, које служи за сечење, резање, убадање и др.* **2.** *цртак на плугу.* – Желѐзни плу́гови ѝмају но́ж, да се по́љсно оре́. в. бритвачѝи нож, на нож.

ножѝк м дем. *од нож (1), ножиѝ.* – Стоја́н си си́на до́чека, / Обе му ру́ђе са́веза, / Сѝс ножѝк да га зако́ље (н. п.).

ножи́ца ж **1.** *дем. и хип. од нога (pes).* – Ел си се, си́не, уби́л у ножи́цу. **2.** *доњи део неког предмета на коме он стоји.* – Си́пи ми у ту́ј ча́шу на ножи́цу.

ножи́ци м маказе, ножи́це. – Ако су добри́ ножи́ци, овцу́ зачáс остри́жѐм.

ножичичи м дем. *од ножи́ци.* – Видѐл ли е не́ћи но́жичичини, сѝг ми трѐбу.

ножи́чка ж в. *ножи́ца (1).* – Ла́ко летѝ, те́шко но́си, / На ножи́чку по пани́чку (н. п.).

ножлѐ с дем. *од нож, ножиѝ.* – Да́ј ножлѐто, да оцечѐм ле́б.

но́к м анат. *нокат unguis.* – Отпа́дал ми но́к од голѐмчич.

но́кат м **1.** анат. в. *нок ungius.* **2.** *кукасти, шиљасти предмет за чишћење рупица на дувачким инструментима (обично начињен од орловог нокта).* в. орлови нокти.

ноктѝк м (мн. ноктѝчи) дем. *од нокат, ноктиѝ.* – Мало́но дете́ заболѐл ноктѝк.

ноктоѐца ж бол. *гнојно запаљење испод нокта, заноктица paronychia, onychia.*

нол везн. *него, веѝ.* – Несу́ ме онѝ родѝли, нол су ме узѐли из до́м за сирочѝичи.

носѝк м дем. *од нос, носиѝ.* – Од зиму́ му се зацрвѝил носѝк.

но́си перја́ницу изр. *одао се или се одала пороцима.*

но́тез м *цепна бележница, нотес.* – Записа́ше ме у не́ћи жѝт но́тез.

ноћни́чина ж **1.** *по народном веровању ноћничина је порођајни демон, попут*

бабица, који се јавља у време некрштених дана (од 7 – 19. јануара); упор. ночник (1), ночнице, ночничине. – Ви ноћничине, ви вештичине, / Молим ви се, клањам ви се, / Пуштете Пёрсу, / Немој е снагу лóмите, / Немој е крв пијете, / Немој е душу вáдите (б.). **2.** бот. в. коњсџи босиљак *Mentha aquatica* L.

но́ч ж ноћ. – Но́ч, т́вна но́ч. – Ночјуту изруцаше по ну́ ко по коби́лу. – Ночјуву че да е ве́дро. – Нестáло ночјуну, кьдно дојде голём Тимок. в. и: мратиње ночи.

ночџс прил. в. *начџс*. – Ночџс нећи замáн, јако залајаше псе́та.

ночџска прил. в. *начџска*. – Мо́ж да дојду ночџска, а мо́ж чџк та́м преко недељу́ту.

ночџске прил. в. *начџска*. – Ночџске сам спáл ко то́п.

ночџва несвр. *ноћи, коначи*; упор. ночи. – Тётка Милéна е чéсто ночевáла код нáс. – Ночџвао и ја́ по меáне, кьд бé помлад.

ночевáње с гл. им. од *ночева*. – Ночевáње по кавáне и под ве́дро не́бо, када́ како́.

но́чи несвр. в. *ночева*. – Не́ма гдé да но́чим.

но́чица ж дем. од *ноч, ноћца*. – Но́чицата би ја́ко крáтка.

ночнџк м **1.** *натприродно биће које се јавља ноћу и људима причињава зло.* **2.** бот. *ладолеж* *Mirabilis* L.

но́чнице ж в. *ноћничина* (1).

но́чничав, -а, -о *који је био нападнут од ноћница те у сну плаче (о детету).*

ночнџче с. бот. в. *самобај* *Glechoma*

hederaceum L.

ночнџчине ж в. *ноћничина* (1)

но́чњи, -чња, -чње *ноћни*. – Но́чњи ве́тар.

но́чњо чекање изр. *ловљење рибе на удицу ноћу, на чек*. – Во́лим да га вáчам на но́чно чекање, скобаља́тога.

но́чу прил. *ноћу, у току ноћи*; упор. *ночум*. – Не по́дим но́чу за ни́какве па́ре.

но́чум прил. в. *ночу*. – Тражи́ли су коња́тога и дњум и но́чум и нашлџи га скúтаного у ед́н тунéл у Сврљџшко.

ношџу́ља ж *носиља, кокошка носиља*. – Зи́ми човéк трéбе да оста́и пе-ше́с ношџу́ље, а дру́ђе да поко́ље.

ну́ждав, -а, -о *болестан*.

ну́ла ж *најфиније брашно*. – Ћивле се ме́се од ну́лу. – И ми́ нећи пúт за светџц кúпимо ну́лу, та ма́ти омéси кола́ч.

ну́личка ж дем. од *нула* (бр.), *нулица*. – Ти́, брé, несџи́ никуј, ти́ несџи́ ни ну́ла, ти си еднá ну́личка, ете́ тој си ти́. – Де́ му ти́, на брóјат, допи́ши едну́ ну́личку и ни́шта се не се́ћирај.

ну́ме несвр. *не уме, не зна*. – Мьнечџк, па јо́ш ну́ме са́м да се обúе.

нумеја́ње с гл. им. од *нуме*. – Од њего́во нумеја́ње глава́ да те забо́ли.

ну́мера ж **1.** *број који означава неку величину*. – Носим цџпиле ну́мера четерéс и два. **2.** *фиг. углед, значај*. – Че́ ти рџпне ну́мера кьд ста́неш дерéктур. в. рџпнула му нумера.

ну́рија ж *парохија*. – Бџл нећи по́п, па пошџл у ну́рију да сечé кола́ч на сеља́ци.

Њ

ња́ка несвр. *њаче, реве*. – Цо́фино магáре ња́ка свѣћи дѣн на пла́дне.

њака́ње с гл. им. од *њака*.

њего́винсѣи прил. на *његов начин, по његовоме*. – Ти́ја ни́куга не слу́ша, рабо́ти се њего́винсѣи.

њѣкња прил. в. *некња*. – По́зив му дошѣл јо́ш њѣкња.

њекња́шњи, -шња, -шње (шњо) в. *некњаишњи*. – Јо́ш ми вуни́ у главу од њекња́шњу пија́нку.

њива ж *обредни божићи хлеб са рељефним представама од теста: крстине, жетелаца, змије пољарке са класом у зубима и др.* в. *посна њива*.

њивичка ж в. *њивче*. – Њивичката му ко́лко преко со́буву. – У Видовци су њивиче ја́ко сита́че, па се Пѣра, књи́жар из Зајча́р, чу́ди што су то́лко мѣне́че.

њивче с дем. од *њива (комад земљишта који се обрађује), њивица*. – При дели́лбу да́доше и на па́сторкатаго еднó њивче.

њигóв, њигóва, њигóво *придевска присвојна заменица његов, његова, његово*. – Њигóва чкóла. – Њигова же́на. – Њигово телé.

њо́јан, њо́ан, њо́н и њо́њ *придевска присвојна заменица мушког рода, њен*. – Њо́јан му́ж пија́ница. – Њо́ан сѣн сла́бо у́чи. – То́ј њо́н капу́т. – Не́ њо́њ, веч мо́ј.

њо́јинсѣи прил. на *њен начин, по њеном*. – Она́ смáтра да све мо́ра да бу́де по њо́јинсѣи.

њо́јна, њо́ња и но́ња *придевска присвојна заменица женског рода, њена*. – Њо́ња ма́ти се па́дла, па се уби́ла. – Но́ња сестра́ тру́дна, дако се не́ жени́ла.

њо́јно, њо́њо и но́њо **1.** *придевска присвојна заменица средњег рода, њено*. – Њо́јно пра́се се прому́љило прос плóт. – Њо́њо ждребé ја́ко у́баво. – Но́њо пи́ле

си преби́ло кра́к.

њо́калица ж у пеј. значењу *њушка, нос и уста*. – Ел да му разби́јем њо́калицу, ел да не? в. разби́је њо́калицу.

њо́кало с в. *њокалица*. – Бѣш си реши́л да ти стрóскам њо́калото!

њу́ва несвр. *тумара, њушка, претражује*. – Кво́ то́лко њу́ваш?

њу́вало с **1.** *онај који тумара, њушкало*. – Кво́ њу́ваш ко не́ко њу́вало. **2.** *интригант, онај који хоће све да зна*. – То́ј ми њу́вало у авли́ју не тре́бе.

њува́ње с гл. им. од *њува*.

њу́њори несвр. *говори кроз нос и неразговорно*. – Он не врѣви ко што се врѣви, него не́кво њу́њори, ни́шта га не разби́рам.

њу́равчина ж *потуљена особа*. – Па, ел она́ј њу́равчина њо́ан му́ж?

њура́ње с гл. им. од *њури*.

њури́ несвр. **1.** *ћути погнуте главе (кад је љут или кад испољава осећај кривице)*. – Њури́ ко свиња́. **2.** *тихо и безгласно болује*. – Кра́вана не́што њури́. **3.** *споро се разгоревá (о ватри)*. – Ако др́ва несú бѣш су́ва онó огњѣт њури́, њури́, док се не разгорí

њу́ца несвр. **1.** *оглашава се крава, муче*. – Кѣд е гла́дна кра́ва оче да њу́ца, а њу́ца и кѣд тра́жи бѣка. **2.** *говори у сну, бунца*. – Штó си њуца́л нѣчье, квó ти е билó? **3.** *плаче, плаче тако да се чују носни гласови, плаче више да учини утисак него што јој (му) се заиста плаче*. – Не њуцај, кѣд зна́м да ти ни́шта не́.

њуца́ње с гл. им. од *њуца*.

њу́цка несвр. у дем. значењу *њуца* (3).

њуцка́ње с гл. им. од *њуцка*.

O

о предл. < о[д] од. – Нече сѣ да врѣвимо о тој, ци глѣдамо другу ра́боту. – Не мо́ш се спа́сиш о туџи́нци.

оба́ви свр. в. *обаји*. – Што ли су обави́ли доодѣњето, да им се не не́што деси́ло?

оба́ви се свр. в. *обаји се*. – Па́зи да се не оба́виш, дојди́ си на замáн, ел она́к че те ка́рају.

оба́џк м *густии бурјана*. – Штúче пи́ле у они́ја оба́џк.

оба́ји свр. *закасни, задоџни, окасни*; упор. *абани, обави*. – Немóј да оба́јиш óвце од па́шу.

оба́ји се свр. *закасни, задоџни*; упор. *абани се, обави се*. – Заштó сте се оба́јили из чкóлу?

оба́јуе несвр. *касни са послом, не обавља послове на време*; упор. *абајуе*. – Лѣктричари оба́јују да чита́ју стру́јомер, па кѣд стигне по́сле рачúн, онó глава́ да те заболí.

оба́јуе се несвр. *касни, не долази на време*; упор. *абајуе се*. – Оба́јуе се из кавáну, па се по́сле ка́ра што му се ве́чера оладíла.

оба́ља несвр. *обара, претура*. – Нѣчија сто́ка ми оба́ља копé момурузóвину. – Сáмо и оба́ља, ма́јхе му га њи́гове.

оба́љање с гл. им. од *обаља*.

оба́ра се несвр. *рве се са ким*. – Чѣда Ђóрин се валíл, како́ се на ва́шар обара́л сѣс мѣчку.

обара́ње с гл. им. од *обара се*. – Победí га ја́ у обара́ње.

óбга ж (мн. óбђе) *кора за питу или гибаницу*. – Што год óбга по́дебела, љибáница по мршава. – Ода́вна смо óбђе сукáле на кру́г и пѣкле и на напáлен вршња́к, а сѣг и купúемо у прода́вницу, готóве.

обгрне свр. **1.** *огрне, загрне*. – Обгрнí га с опа́клијуту. **2.** *прекрије, покрије*. –

Кѣд намéшташ дѣцу да спú дóбро да и обгрне́ш, да им не вури́. **3.** *нагрне земљу око биљке*. – Сва́ћи стру́к дóбро да обгрне́ш кѣд загрчаш.

обгрча несвр. **1.** *огрче, загрче, заклања*. – Обгрчам га с ље́бе, да не осѣбне. **2.** *штити, негује, двори*. – Обгрча́мо га, сáмо да га очúвамо.

обгрча́ње с гл. им. од *обгрча*. – Обгрча́ње од кѣм ве́тар.

обд́не свр. *превлáда неки мирис*. – Кѣд штáла обд́не на њи́н мýриз, сто́ка по́сле л́сно ула́зи у њú.

обдр́жа несвр. *издржава, обдржава*. – Обдр́жа двѣ кúће с еднú плáтицу, завали́ја.

обдúва се свр. **1.** *наједе се да ље пући, надује се од јела, преједе се*. – Обдува́л се, па ене́ га сáмо изд́ивуе. **2.** *поправи своје материјално стање и одмах се осили*. – Ти́ја се обдува́л, он сѣс сиротíњу не врѣви.

обдúше се свр. мн. **1.** *међусобно се оњуше*. – Кúчичи кѣд се срѣтну онí се обдúше. **2.** *уознају нарав један другоме*. – Це́ слóже, сáмо дор се обдúше, младожѣнци́ти.

обдúши свр. **1.** *оњуши са свих страна*. – Кѣд Бѣлку одвѣдем на повáту, код њóњи кúчичи: Рáшка, Цíцу, Рóку и Мáлог Бѣка, она́ сва́ко кúче дóбро обдúши. **2.** *уозна, прозре нарав и намере коме*. – Мóре, че́кај да га ја пр́во обдúшим, по́сле чу л́сно с њѣга.

обѣд м *оброк који се узима између ручка и вчере, ужина*. – За обѣд е́дному таквó мáлко квó е имáло.

обѣден, -а, -о трп. од обѣди *који је оклеветан, набеђен*. – Обѣден да и е он проказа́л, а не́, то́ј зна́м сíгурно.

обѣди свр. *набеди кога*. – Не́ он ни́шта скривíл, него́ га комши́ја обѣдíл.

обедн́г прил. *одједном, одједампут*. – Обедн́г ми не́кво заштуре́ у главу.

обедување с гл. им. од обедуе. – За обедување има квó е дал Бóг.

обедуе несвр. *узима обед, ужина.* – Лéте обé-дуемо окол пéт са́та.

обелее свр. **1.** *оседи, побели.* – Велимир обелеал како овца. – Обелејала за едну́ но́ч, жена́та му́. **2.** *изгуби боју на сунцу (о тканини).* – Ш ти обелее дрéата на слнце.

обели свр. **1.** *потпуно скине кору са дрвета.* – Во́лим кџд оцечém това́гу да ју по́сле обéлим. **2.** *обележи дрво скинувши му нешто коре.* – Сва́ко дрвó коé че јў́тре да сечéмо дан́с мо́ра да ма́лко обéлимо. **3.** *фиг. искипи чашу.* – По руч́к си обéлим по не́колко ча́ше винце́. **4.** *фиг. наслони се на зид и боја му се пренесе на оде́ју.* – Обелил си не́ћи дўвар, очéткај се.

обелолучи свр. *натрља белим луком неку намирницу.* – Оч да ти мéсо за у пу́шницу обелолучим, ел да си остане она́к?

обелчузи се свр. *ојача, добије снагу.* – Чéкни т́и да се он ма́лко обелчузи, па ч да ви́диш од коју́ стра́н вéтар дўва.

обеловина ж *дебља тојага са које је скинута кора, обелена тојага.* – Поди́же едну́ обеловину на мéн, да ме удáри, али ја́ се слож́и та ме на́бозе прéмаши.

обере свр. **1.** *победи у игри кликерима или орасима и побеђенима узме кликере или орахе и сл.* – Дьн́с сам обра́л Ми́шка Богд́анца на кли́ћери. – Колкогóд пу́ла да имаш свé чу те обéрем. **2.** *нека природна сила или болест уништи летње плодове.* – Сланá обра́ла пипéр, а манá обра́ла грóзје; тека́ е билó ову́ј гóдин.

обере поље изр. *вештица учини да те године пропадне поље.*

обере се свр. *нестане, изарчи се, потроши се.* – Свé се обра́ло, нéма ви́ше квó да се ва́ри. – Обра́л сам се од па́ре.

обере трагови изр. *вештица или мађијара учини да нестану трагови починиоца каквог недела или да не може да иде куда жели.* – Стр́инка ме науч́ила како́ да му обéрем тра́гови, та да не мо́ж д́ иде код нју́.

оберучћи прил. *срдечно, оберучке.* – Оберуч́ћи га дочекáмо, а он по́сле текá.

обесен, -а, -о трп. од обеси **1.** *који је лишен живота вешањем, обешен.* – Осуден, па обесен. **2.** *закачен да повиси.* – Ни́где нéма омéсен, па обесен.

обесил мустачи изр. *каже се за онога који се је сневеселио.*

обетри с зб. бр. шаљ. *и једно и друго и треће, све троје.* – “Ел óч ову́ј, ел ову́ј, ел ону́ј”? “Обетри”.

обеути свр. **1.** *ошамути, обезнани.* – Ако те удáрим, чу те обеу́тим. **2.** *проговори, каже нешто (обично у негативном контексту).* – Нé зна да обеу́ти.

обечести свр. *обешчести.*

обжаби свр. упор. *зажаби.* **1.** *обухвати, обухвати раширеним рукама и раширеним шакама неку кабаству масу.* – Тур́и им сéно колкó мо́ж с ру́ће да обжа́биш. **2.** *захвати, присвоји (о земљишту).* – Тéл би он да обжа́би цéлу пади́нуту, ал нéче да мо́же, ва́ла ма́јће.

обзéва несвр. **1.** *обухвата устима.* – Обзéва ја́блку, ал ју не мо́ж обз́ине. **2.** *фиг. љуби.* – Ене́ га у ливáду гдé ју обзéва.

обзéвају се несвр. *мн. љубе се.* – Обзéвају се по́ тавнин.

обзéвање с гл. им од обзéва (се).

обз́ине свр. *обухвати устима; упор.* *обсине.* – Ел мо́ж да обз́инеш јајце́?

обси́не свр. *в. обзине.*

обси́ра несвр. **1.** *загледа, загледа са свих страна.* – Да́ко, обси́рај га колкó óч, ал оно́ каквó е, оно́ си е таквó. **2.** *указује пажњу и помаже коме, надгледа кога у невољи.* – Па он и обси́ра за пу́сто

имањице, не за друго.

обси́ра се несвр. **1.** *обазире се.* – Къд идеш проз непознат крај, ел проз алогу, обси́рај се, да те некви не изненади. **2.** *указује пажњу или помоћ некоме.* – Обси́ра се, ко да се не обси́ра, да не он одавна би скапали.

обси́рање с гл. им. од *обси́ра (се).*

о́бсре свр. *загледа са свих страна;* упор. обсрне. – Къд купуеш нешто, добро га обсрн.

о́бсре се свр. **1.** *осврне се, погледа иза себе;* упор. обсрне се. – Ако у пље имаш потребу по ради себ, ти се обсрн, па се тг слушај. **2.** *укаже пажњу коме, помогне коме.* – Обсрн се и към нас нећи пт.

обсрне свр. в. *обсре.* – Обсрн га, обсрн га, да ти после не буде криво што неси гледал.

обсрне се свр. **1.** в. *обсре се.* – Къд идеш по пт глед си напред, ал се обсрн нећи пт и насад. **2.** *укаже пажњу коме, помогне коме.* – Обсрн се нећи пт към старцити, суним нешто, чували су те. **3.** *дрско и набусито одговори.* – Ја му, не знам квó реко, а он къд ми се обсрну.

обср́та несвр. в. *обсрча.* – Ако неч да купуеш, немóј га обср́таш.

обср́та се несвр. в. *обсрча се.* – Обср́тај се на све стране, да видиш ел те нећи гледа и квó ти спрема. – Обср́там се към моити колко сам кадар, али и ја сам тњнк.

обср́ча несвр. *загледа, загледа са свих страна;* упор. обсрта. – Обср́ча онíја лавор има више од пола сат, ко да купуе богна какву рабóту.

обср́ча се несвр. упор. обсрта се. **1.** *осврће се, осврће се око себе.* – Къд идеш нóчу не трéбе се обср́чаш, мóж се пóвише уплáшиш. **2.** *осврће се према коме да би указао пажњу или помогао.* – Обср́чаш ли се да видиш квó ти рабóте

баштá и мáти? **3.** *дрско и набусито одговара старијем.* – Не обср́чаш се текá на баштú си, тóј не лúцни.

обзр́чање с гл. им. од *обср́ча (се).*

обибне свр. *обухвати раширеним рукама.* – Троица га не мóж обибну, тóлко е дебел.

обива несвр. **1.** *ударцима одбија део од нечега.* – Обива лед на ћереп, да мóж да меље воденицата. **2.** *ударцима затупљује неку оштрицу, ивицу и сл.* – Обите му ивицете, не за ништа више. **3.** *иде од немила до недрага.* – Под старос дошла да обива туцн прáгови.

обива се несвр. *снебива се.*

обивáње с гл. им. од *обива (се).*

обигра свр. *претражи, оптрчи.* – Къд ми се бéше истровила овца, обигра́л сам целу Чúку док сам ју нашъл.

обигрувáње с гл. им. од *обигруе.*

обигруе несвр. **1.** *умиљава се, све чини да би се додоговорио или нешто искамчио.* – Њинијат момък почел д а обигруе окол нашу Рáду. – Цáбе обигруеш окол нег, нече да има пáре да ти даде. **2.** *обилази многа места тражећи или нудећи што.* – Милош обигруе Заглавак продавачи шиници.

обиде свр. **1.** *узме мало јела или тића у уста да види какво је по укусу, проба.* – Заборила сам да обидем вáриво на сол. **2.** *узме мало јела или тића у уста да би јео или пио, окуси.* – Напрайла јáко убав ручък, ал ја немогó ни да обидем. **3.** *обиђе, посети.* – Обиде ли синóч све седенће, ел си седé сáмо тáм гдéто Рóска седенћеуе?

обије свр. *отресе, стресе.* – Оби си снэг од барétину, глe кољнн ти се навачáл, а и од опннци трéбе да га обижеш.

обика́ља несвр. **1.** *обилази, у луку заоблази.* – Нас ћиша стáлно обика́ља. – Ако се нећи бíју, ја и обика́љам, нечу да бóдем присусан. **2.** *опкољава,*

затвара круг око кога или чега. – Ми и обикаљамо, ал оні се, па нэгде провлчу. **3. обиграва око кога.** – Он обикаља окол нашу Милицу. **4. устеже се да што учини, оклева.** – Кво обикаљаш тólко, крени, па кó испадне.

обикаљање с гл. им. од обикаља.

обикне свр. навикне, свикне, прилагоди се. – Јунé се прво отéза кьд га прéзаш, пóсле обикне, па си йде.

обикне се свр. навикне се. – Човéк се тéшко обикне да жйви у тўц крај.

обикóли свр. **1. заобиђе, заобиђе** у луку. – Кьд видó квó рабóте, ја и сáмо обикóли. **2. идући начини круг око нечега или некога, опколи.** – Ајде да и обикóлимо, па да и повáчамо.

обикóлка ж **1. обилажење, заобилажење.** – Овдé е пречйца, а тáм йма да прáнте обикóлку. **2. једно народно коло.** **3. једна од фигура у дечјој игри школице.** – Прво йде “обикóлка”, па после “цáрство”.

обикољување с гл. им. од обикољуе.

обикољуе несвр. **1. обилази, заобилази.** – Мóра да обикољуем чь преко Жўковци. **2. опкољава.** – Томьн смо почéли да и обикољуемо, кьд етéти њйна кóњица.

обира несвр. **1. скида горњи слој са неке материје ради пречишћавања.** – Обирам сйриње, зáште се билó уватило мáлко зеленкó озбрд. **2. побеђује у дечјој игри кликерима, орасима и сл. и побеђенима узима кликере, орахе и сл.** – Стáлно обирам Мишка Богдáнца на клићери, не дáм му да пйсне.

обирање с гл. им. од обира.

обискување с гл. им. од обискуе (се). – Обискување на сóл.

обискуе несвр. *проба на укус, куша.* – Дор га вáри едномьн га обискуе, затóј тóлко дебела.

обискуе се несвр. *грли кога обухватајући га рукама око врата.* –

Обискувáла се óна на мlóго којéһега окол шйју, али ју свй на крај рйтну.

обисне се свр. **1. обеси се коме око врата.** – Обиснўла му се окол шйју, па цўка ли га цўка. **2. падне коме на терет, на издржавање.** – Свй се обиснўли на мéн и на мојў јáдну плáтицу, лéнштине и бьсóви.

обича несвр. *жели, воли.* – Јá не обйчам бóб. – Он обйча Видйнку.

обичйја ж *обичај, адет.* – Таквá е код ньй обичйја.

обйца ж *проба, пробање.* – Родйло се грóзје кóлко за обйцу. – Каквó е варивóто на обйцу?

обйце свр. *обиђе, заобиђе.* – Кьд обйцеш тйја кáмен трй пўт, тьг да се прекрстиш и да пóчнеш да кóпаш, сйгурно ч да нáјдеш пáре.

обйцување с гл. им. од обйцуе.

обйцуе несвр. *проба, пробава.* – Обйцуеш ли тй варивóто на сóл, ел нé?

објáne свр. **1. седне као при јахању, зајаше.** – Не смé да прéјде преко брв, тиће га објáne, па се тьг помйца по њéг. **2. опкорачи, прекорачи.** – Злó е да женá објáne óгањ, ел лéб.

објањуе несвр. *седа као при јахању, зајахује.* – Јáганци се објањују кьд се разйграју. **2. опкорачује, прекорачује.** – Де мрднете овóј дрвó одóвде, не мóг вйше да га објањујем.

објањување с гл. им. од објањуе.

óблага ж *опклада.* – Не облáгај се, Петкáно, / Óблага нејé на добрó (н. п.).

облáга се несвр. *клади се (в. пример под облага).*

óблажа ж **1. мрс, масноћа.** – Вáжно е да ймаш óблажу у кўћу. **2. мала количина хране недовољна ни за пробу, којом се не може ни омрсити.** – Нéма га колкó ни за óблажу. **3. узбудљиво задовољство.** – Лўбав е сиротйнска óблажа.

облаже свр. *неискрено обећа, слаже*. – Беше ју облагал да че ју узне, па се после разману.

облаже се свр. **1.** *опклади се*. – Облажу се момче и девојче, / Да спавају да се не дирају (н. п.). **2.** *обећа се (девојка момку)*. – Облагала се Јована за њиног сина Стевана. **3.** *навади се*. – Облагал се на кавану, ко куче на касапницу.

облажи свр. *омасти, умасти*. – Кјв си блесав и натема, мџ се лсно деси да облажиш нећи нџ.

облажи се свр. **1.** *после поста проба ману храну*. – На Божич се облажимо със врапца. **2.** *проба масну храну за време поста*. – Облажил сам се у петак, срам ме било. **3.** *први пут те године проба неки плод*. – Ајд да се облажим и с крушку.

облажување с гл. им. *од облажуе се*. – Облажување, мџда, еднпџт, двапџт месечно.

облажуе несвр. *једе по некад масну храну*. – Нема с квџ да облажуе децу.

облажуе се несвр. **1.** *понекад једе масну храну, проба масну храну*. – Деда Симиџн се од Пџкладе до Велигден не облажуе. – Облажуемо се кџд има с квџ, кџд нема мџ си едемо пџсно. **2.** *фиг. повремено има љубавне односе*.

облаз м в. *облаза (1)*.

облаза ж **1.** *траг у виду црвенила или оспи који је по човечијем телу оставио неки инсект пузећи*. – Облазу да премџеш с оџт. **2.** *човек без стида и срама који у туђој кући поједе све што му дође под руку*. – Стра ме ваџа кџд онај џблаза улезне у кућу, све поеде квџ доване, а деџа ми после преглеџују. **3.** *отимач, гуликожа, преварант*. – Отодџ одџвде, џблазо една, да те не млатнем с квџ дованем.

облази свр. **1.** *неки инсект пређе преко човечјег тела и остави траг у*

виду црвенила или пликова. – Облазила га гусеница пџ врат, па му остало црвенџ и србџ га. **2.** *пузећи четвороношке обиђе око нечега*. – Облазимо полџк окол шџторат, па џкнемо унутра и повџаџамо и. **3.** *материјално упропасти, исцрпи*. – Тџја џче да те облази, да те украдне, да ти џтне.

облатење с гл. им. *од облати*.

облати несвр. **1.** *облеће*; упор. облита. – Саталџт облати окол зџмљу, па се нџчу вџди, жџна. **2.** *удвара се*. – Облати окол њу ега би пристала.

облачина ж *ауг. од облак*. – Онај облачина нџси град.

облачинџ ж *облачност*. – Навлаџи се облачинџ, че да бџде џиша.

облачинка ж *дем. од облачинџ*. – Беше тека малко облачинка, не бџш било бџстро времето.

облеклџ с *одећа, ношња*. – Таквџ е на Пџроџанџити облеклџ – зџбџње и белџ кошџље със широџи рукавџ.

облелее свр. **1.** *обиђе летећи*. – Главурдџне, питџл ли си се, колко време требе на стршеља да ти облелее главу? **2.** *оптрчи*. – Облелеџ све падџнете и немџг и нџјдем.

облечџ свр. *обуче, одене*; упор. облче. – Кџд пџјде у Палџнку џн облечџ нџве дрее.

облечџ се свр. *обуче се, одене се*; упор. облче се. – Облечџ се џџџџи кџд идеш нџ гости.

облџзни се свр. *роди близанџе, донесе на свет близанџе*. – Пџголем корис џмаш кџд ти се џвџце облџзне него кџд се не облџзне.

облџк м в. *облџџе*.

облџта несвр. *в. облати*. – Лџптер облџта окол лџнпу. – Пн облџта окол Сџвду.

облџтање с гл. им. *од облита*.

облџџе с *белег, лош знак*.

обловас, -та, -то *који је јајастог или скоро лоптастог облика*. – Обловасти конпирѝ, па крупни.

обложина ж **1.** *напуштена њива зарасла у коров, купињак и трњак*. – Ѐсели се народ одовде, њиве се препраише у обложине. **2.** *њива која ће дуже времена бити под одмором прве године се назива обложина*. **3.** *њива под одмором од 10 до 20 година*.

обложинка ж *дем. од обложина*. – Имал сам там до алогуту едну обложинку, рачунил сам да туј посадим лозје, онѝ ми ју у овуј комосацију узеше.

облса свр. **1.** *обије, окрза*; упор. облска. – Само малко да му облсаш ѝвицуту. **2.** *затупи оштрицу ударом у неки тврѝ предмет*. – Све сам си облсал казмѝ, по онѝја камењак.

облса се свр. *од дуге употребе се окрза, обије се*; упор. облска се – На машину се облсала онај страна гдѝ се трља клѝчка и не мог си сѝг закладѝм огањ.

облска свр. *в. облса*. – Прво да облскаш овѝја стар малтер, па после поново да малтерисѝеш. – Вѝч си облскал лѝбови на нове цѝпиле.

облска се свр. *в. облса се*. – Тој че ти се од главу облска.

облчѝ свр. *в. облече*. – Оч ли, за у варош, да облчѝш нов капѝт? – Облчѝ дѝцу у неће нове дрѝе, знаѝш да е дѝнѝс празничкаво!

облчѝ се свр. *в. облече се*. – Свако детѝ се на Велигден облчѝ у нову кошѝљу, да заварди жабу.

обљало с *комад вунене тканине који се ставља у опанак, обојак*. – Кѝд су ни мѝкра обљала, мѝ и вѝчером тѝримо покре кубѝ да се сѝше, а јѝтре и истрљамо и тѝрамо у опѝнци, па се обувамо. Упор. голема обљала.

обљалце с *дем. од обљало*. – Сѝне,

гдѝ си си турѝл обљалцата? – У Репѝшницу су еднога окали Обљалце.

обљѝе свр. *облије, прелије*. – Пуѝче товага и обљѝ га крѝв.

обљѝковина ж *дрво дебљине руке, па и тање*; упор. опљѝждак (1). – Нѝма дебѝла дрѝва, само обљѝковине.

обмал, -а, -о *који је мањи него што је нормално*. – Дбоди еѝн обмал човѝк, велѝ да сте заедно служѝли војску.

обманечѝк, -чка, -чко *који је мали растом*. – Обманечѝк такѝв, некакав, ал чѝрс.

обнадување с *гл. им. од обнадуе се*.

обнадѝе се несвр. *надајуѝи се очекује*. – Обнадѝју се да че им сѝн скоро дојде из Нѝмачко.

обнесѝ се свр. **1.** *наднесе се над што*. – Обнесѝ се над онѝј там пердѝ, замалко да акне доле, главу да си стрѝши. **2.** *заврти се, изгуби стабилност (о човеку)*. – Даѝе Бѝг та се обнесѝ кѝм мѝн, онак би паѝдал и сѝв би се скрѝил.

обносѝење с *гл. им. од обноси (се)*.

обнѝси несвр. *заноси, нагиње*. – Товарат обнѝси на дољѝу стран, еѝм ли га како че да стѝгнемо.

обнѝси се несвр. **1.** *заноси се, не-стабилно хода*. – Тѝза, тупанѝѝе ѝде ус пѝт и обнѝси се, мѝра да е па пѝнул. **2.** *неконтролисано се надноси над што, с опасношћу да падне доле*. – Глѝ га, обнѝси се над виларѝ. **3.** *горди се, понаша се надмено и уображено*. – Кѝво ли се па он обнѝси, кѝд га знамо куѝ е и што ѝ.

обовѝже свр. *одреди некоме нешто као обавезу, дѝжност*. – Да га обовѝжеш да ти плаѝи дѝпло, ако дојде до пишман.

обовѝже се свр. *стави себи у обавезу, прихвати нешто као обавезу*. – Ако се обовѝжеш мѝра да испѝниш, ако си тѝѝе врѝвите онак, тој е дрѝуго.

обовеза ж *оно што представља*

нечију дужност, оно што треба и мора да се испуни, обавеза. – Немам ја покре тој никву обовезу, тој си њино.

обовезуе несвр. *утврђује некоме нешто као обавезу, дужност.* – Немој ти њег да обовезуеш, он још детé.

обовезуе се несвр. *ставља себи као обавезу, прихвата као дужност.* – Не це ја на тој обовезуем.

обовести свр. *да обавештење некоме, обавести.* – Рекал че ме обовести кд се сéти. – Вајно е да си ти њег обовестил, а он нек се размишљуе.

обод м зоол. *инсект из породице Tabanidae* *обад.* – Ободи нападли говéду, па се говéда уштркљала, па и не мбж повáчамо, страотíја.

обоји, обоје, обоја зб. бр. *обадвоји, обадвоје, обадвоја.* – Обоје му женé билé добрé. – Обоја деца́ íду у школу и њина и наша.

оболее свр. *разболи се, боли.* – Оболéл од неку гáдну бóлес.

оболести се свр. *постане болестан, боли.* – Не дај Бóже да се оболестиш, кудé че се ми бес тéб издевамо.

обор м **1.** *двориште, авлија.* – У сваку недељу јутром, мéн и ба́ту рéде да метéмо обор. **2.** *покретна ограда на пожњевеној њиви у оквиру које пасе стока и истовремено ђубри њиву;* упор. трљац.

оборит, -а, -о в. *надолђичав.*

оборувáње с гл. им. *од оборуе.*

оборуе несвр. *ограђује двориште (обор).* – Оборуем се с трње, несъм кáдар с дрúго.

обосее свр. **1.** *остане бос, остане без обуће.* – Обосéла ми деца́, а немам пáре да им кúпим опáнци. **2.** *остане без кова (о крупним домаћим животињама).* – Кра́ве ми обосéле, мбра и ковém. **3.** *фиг. остане без косе, оћелави.* – Јóксим обосéл по главу.

обрадáч м *женски превез за главу начињен од разнобојне вунене тканине са ушивеним новчићима и са правоугаоним репом који пада низ леђа.*

обрадáчина ж *ауг. од обрадач.*

обрадљив, -а, -о *који се обрађује, који се може обрађивати (о земљишту).* – Имам и áлође, али íмам и дóста обрадљиву зéмљу, ал не мóg да стíгнем да ју свé урабóтим.

образьк м *дем. од образ.* – На детéнце се зацрвíл образьк, од зиму.

образáт, -а, -о *који је великих образа.* – Мíца не лóша девојћа по души́, али е, брáте, млого образáта.

образди свр. *узоре прву бразду.* – Да ми поведéш волóви сáмо док образдим, пóсле си онí сáми íду по бразду.

обráмичица ж *мотка која иде преко ткачког разбоја о коју се вешају нити.*

обráмчи свр. в. *обранчи.*

обráмчи се свр. в. *обранчи се.*

обрано жíто изр. *жито које није родило јер су на њега, по народном веровању, бачене магије.*

обрано млекó изр. *пресушило виме (краве, овце и др.) јер су на њега, по народном веровсњу, бачене магије.*

обранчи свр. *стави торбу преко рамена;* упор. *обрамчи.* – Обранчíл торбу преко дéсно рáмо, на лéво заметну́л дрвó.

обранчи се свр. *стави торбу преко рамена;* упор. *обрамчи се.* – Обранчíл се с голéмо цедíло.

обратка ж в. *обртало.*

обрдáч м рет. в. *обрадач.*

обрэкне свр. *обећа.* – Обрéкал сам му, не мóg сýг да одрéкнем.

обрэкне се свр. *обећа се девојка момку.* – Николíја се обрékла на Нóвчу.

обретак, -тка, -тко *који је прилично редак.* – Васу́лат ми дьн́с испáдал обретак, бш како што мужјéви вóле. –

Ако су зрна у грóz обретка, она су покрупна.

обретъцьк, - тацка, - тацко у дем. значењу *обретак*. – Остайли смо у копање, момурузуту малко обретацку.

обретъцьк, -тачка, -тачко у дем. значењу *обретак*. – Обретацка пченица, ал не лоша.

обретко прил. *прилично ретко*. – Напрайм га обретко, па му турим сириње да га згусти.

обрисина ж **1.** *чистина, голо земљиште, утрина*. – Требе да претрчиш преко едну обрисину, ал да те не заkáчи крушум. **2.** *уздигнутије голо земљиште преко кога зими брише ветар, ветрометина*; упор. избрисина. – Какó сáмо дýва преко онуј обрисину!

обритвен, -а, -о *трп. од обритви*. – Обритвена му глава, па прави робижаш.

обритви свр. **1.** *обрије*. – Мора да обритвим деду, ел йска д йде на светъц. **2.** *превари*. – Немóј те нећи обритви на суво. **3.** *добије на коцки*. – Све сам и ньчъс обритвил. **4.** *изгуби на коцки*. – Обритвили га до динар.

обритви се свр. **1.** *обрије се*. – Обритвил се, па му образй мазни ко детињо дупе. **2.** *промени длаку (о животињи)*. – Наш Рашко се обритвил, па се сáмо лаштије.

обрйца нсвр. *обећава*. – Штó обрйцаш кьд не мóж да исплйниш?

обрйчи свр. *в. обритви*. – Йдем код Вáци, бербэрина да ме обрйчи. – На вáшар те зачáс нећи мóж обрйчи. – Бóље немóј да йграш с мэн, чу те обрйчим. – Пá те обрйчили?

обрйчи се свр. *в. обритви се (1)*. – Не мóж се сáм обрйчиш, него мóра да те брйчи бербэрин, мустра си ми големá.

обрйше свр. *уклони брисањем, отре*. *в. чу обрйшем прашину с теб.*

обрне свр. **1.** *промени правац*

кретања. – Обрнй кола гóре на раскръје.

2. *закључа врата*. – Ел си обрнул кључ?

3. *окрене с лица на наличје или обратно*.

– Обрнй си дрэјуту, навлкал си ју наóпоко. **4.** *заврти, окрене, приведе крају кување неке гуиће масе*. – Дóк ја обрнем качамáк, он се вéч врнул.

обрне се свр. **1.** *окрене се*. – Ако сýмљаш да нећи йде по тэб, тй се обрнй, па поглэд. **3.** *обрецне се*. – Баштá си га савэтује, а он кьд си му се обрну. **4.** *помогне коме материјално*. – Обрнй се, сйне, и кьм нас. **5.** *преокрене се*. – Обрне се човéку пáмет и вáне друђи правац.

обрнйка ж бот. *врста траве*. *в. дивја обрника*.

обрнйче с бот. *трава обрника* *Bellis perennis* L.

обрнчи свр. **1.** *удари надланицом преко уста кога*. – Кьд сам га обрнчил, не сáмо да сам му уснице раскрвавил него мóра да сам му и зýби потрошил. **2.** *обави полни чин (мушкарац)*.

обрóк м **1.** *сеоска заветина*. – У наше салó е обрóк Русáлница. **2.** *дан неког свеца које је неко лице изабрало за свој празник, за свој оброк*. *То обично бива кад је неко болестан па му се препоручи да изабере неког свеца који ће га штитити*. – Мóј е обрóк Трóјца.

обрóчан, -чна, -чно *који је празничан, свечан*. – Бéло брашно чýвамо сáмо за обрóчни днй.

обрóчан м *особа која иде на оброк који се слави за нечије здравље*.

обрóчит дьн м *празничан дан, дан када се не ради*.

обрóчни днй м *празници*. – Да несý, текá, обрóчни днй, сељацй би исцрцáли од рáботу.

обрта несвр. *в. обрча*.

обрта се несвр. *в. обрча се*.

обртáло с *крај њиве где се при орању окреће ораћа запрега или машина*; упор.

обратка. – Обртáло се на крај поорé, попреко.

обртање с гл. им. од обрта (се).

обртач м плуг чији се раоник на крају бразде окреће тако да се може орати и у супротном смеру по истој бразди.

обрторог м ован са спирално увијеним роговима вештачки подешеним да расту право напред.

обрча несвр. упор. обрта. **1.** преврће, окреће час на једну, час на другу страну.

– Равноднóвичка јајца натурана у кутíју од ципиле (свако ўвито у нóвину), едñн пўт мéсечно обрчам. **2.** промени правац кретања. – Немóј да тéраш кола рéдом, него обрчај нízбрдо, пóсрчено че да стíгнемо. **3.** покушава на разне начине да прође кроз живот. – Обрчаш га овак, не íде, обрчаш га онак, пак не íде. **4.** мења расположење. – Њéга кьд кáрају, он тој обрча на шáлу и добрó проóди.

обрча се несвр. упор. обрта се. **1.** окреће се. – Свí из нáше салó куí имају áута íду гóре ко чкóлу та се обрчају, овдé им тéсно. **2.** осврће се. – Обрчаш ли се тí да вíдиш да л ти нé нéшто испáдло ис кола. **3.** окреће се према некоме ради указивања поштовања или помоћи. – Обрчам се кьм мóити, јако се обрчам. **4.** обрецњује се. – Обрча си се на мáтер ко да му нíква нé. **5.** претура се. – Цéлу нóч се обрчам у чрђе, не мóg да заспíм.

обрчање с гл. им. од обрча (се).

обрш м кнез, оборкнез. – Кьд овдé билí Тўрци, Јáковац давáл обрша за овíја крај.

обува свр. **1.** омлати мотком плодове са дрвета. – Обувамо орéси у Ледíње, а јўтре чемо у Црнопоље. **2.** омлати мотком пожњевено жито, пасуљ из махуна и сл. – Обувамо рж, овíја дñí.

обувало с оно што се обува на ноге, опанак и сл. – Док ја да натáкнем обувáла, свíње улéзоше у градíну.

обувка ж в. обувало.

обустаи свр. прекине неку активност, рад, однос. – Обустаи́ли бонбáрдување за нéко врéме.

обустаља несвр. прекида неку активност, рад, однос. – Обустаљају му стипéнзију, затóј што нé добрó учíл.

обустаљање с гл. им. од обустаља.

обут, -а, -о трп. од обује ко́ји је обувен. – Ѐма нéћи спў óбути, не собувају се, да јўтром не дангўбе дор се обувају.

обуши свр. провали, покида (обод или препреку). – Кьд Тимóк обўши хéј, цéла Дóљња Чáршија е под вóду, чьк до бíјоскоп. – Ако ти се обўши дўвчица на кайш кудé ч тьг с панталóнете?

обўши се свр. провали се, покида се. – Обўшила ми се зáкачка, па ми спáда опñњк.

обушóтина ж у ауг. пеј. значењу оно што је насилно обушено, подерано. – Да се затíсне онај обушóтина на хéј, че трéбу десетíну кола кáмење и гоцá битóн и песьк.

обцица ж дем. од обга. – Сўкну нéколко обцице, кóлко за еднў ђибáничку.

оваг- óнаг изр. с времена на време. – Мóј сíн дóјде оваг- óнаг да вíди квó рабóтимо.

овбј и овíја, овáј и овáја, овóј и овóја придевска показна заменица, овај, ова, ово. – Овбј ме гўрну. – Евé бьш овбј. – Кьд овíја запоé, милина. – Овáј женá íма тријéс гóдин. – Овáј другáва е помлада од нў. – Евé овáја че се жéни у нéдељу. – Нé тáја, нéго овáја ни укрáла пíле. – Овóј детé на Душáна Пёрђинога. – Овóј магáре едé и паздёр. – Овóја сíриње се усмрдéло. – Овóја сéно проћíсло.

овак прил. овако, на овај начин; упор: овака, овакој, овакоја. – Já мíслим да е бóље овак да га урабóтимо, нé знам ко тí велíш?

овака́ прил. в. *овак*. – Евé овака́ га увáтиш.

овако́ј прил. в. *овак*. – Овако́ј че да бу́де најбо́ље.

овако́ја рет. в. *овак*. – Овако́ја не́како.

ова́ља несвр. **1.** *побеђује у рвању и сл.* – Мој унук Вукашин ова́ља сву децу у школу. **2.** *осваја, превладава.* – Пшеницу почéла да ова́ља трава́. **3.** *савладава, одузима снагу и ум.* – Почéло га од ма́лко ова́ља пијење. – Ку́ј дън, бо́љхата га по ова́ља.

ова́љање с гл. им. од ова́ља.

ова́м прил. **1.** *на ову страну, у овом правцу, овамо.* – Óтиде ова́м кѣм Ба́рсѣи дѣл. – Те́рај óвце ова́м, да бро́имо. **2.** *на овом месту, овде.* – Ми́ че ова́м да изгáснемо за ле́б, ако ни не пра́тиш ма́лко па́ре. **3.** *за истицање супротности.* – Пра́и се да е свети́ца, а ова́м лóм пра́и. – Би́ђи га не во́ли, а ова́м мре́ за њéг.

ова́мњи, -ња, -ње (њо) *који је са ове стране, који је одовуда, овамошњи.* – Од ова́мњи лју́ђе не мо́ж да чу́еш ло́шу реч, ел да ти не́што ло́ше урабо́те, а од о́нија она́мњини, да те Го́спод сачу́ва.

ова́мће прил. у дем. значењу *овамо, више овамо.* – Да́ј га ова́мће, по úсушин.

ова́мшће прил. са појачаним дем. значењем *овамће.* – Дé седи ова́мшће, по до мѣн, да не засмíташ на ўјђу кѣд кúса.

овѣн м **1.** зоол. *мужјак овце, ован.* – Едѣн овѣн доóди на дѣсет óвце. – Мој тетíн На́цко е ишѣл да купу́е овно́ви у Бúчум. – О́ни су чувáли ја́ко убави овно́ве. **2.** *фиг. туп, ограничен човек.* – Од те́б не́ма по овѣн.

овѣс м бот. *овас, зоб Avena sativa L.*

овышивѣс свр. *запати вашке.* – Огладнѣли и овышивѣли, такви́ су билí.

овдѣк прил. упор. *овдека и овдекај.* **1.** *на овом месту, овде.* – Овдѣк сам се родíл, овдѣк чу да ўмрем. **2.** *на ово*

место. – Јутре че па́ да до́јдемо овдѣ.

овдѣка прил. в. *овдек.* – Овдѣка че да ко́памо бунáр. – Немóј д íдеш тáм, о́ни че да до́јду овдѣка.

овдѣкај прил. в. *овдек.* – Рекýл сам ти да то́ј седи́ овдѣкај. – Докóлај га овдѣкај, па га успра́ј, ако мо́жеш!

овдѣкашњи, -шња, -шње (шњо) *који је овдашњи.* – Овдѣкашњи на́род е пíтован и врѣдан.

овдѣ се свр. *много роди тако да се гране савију.* – Кѣд се оведу́ слíве, ја́ и потпíрам, да се гра́ње не покрúше.

овѣиште с *уздигнуто, чисто место где стално дува ветар.* – Однесѣте житóто гóре на овѣиштено, да га лѣсно извѣете.

овѣје свр. **1.** *вејући одстрани нечистоћу из зрнева, извеје.* – Ако íма ветрýк, лѣсно че га овѣјеш. **2.** *фиг. гадно истуче некога.* – Гáдно га овејáл, и ребрó му напýкло.

овѣјотине ж *отпаци који настају при вејању жита и сл.* – Гдѣ че да тóрамо овѣјотиневе, ел у ца́к, ел у врѣчу?

овѣља несвр. **1.** *пасе, пасе крупну траву коју савија језиком и уноси у уста.* – Магáре овѣља тра́ву покре пýт. **2.** *преврће по безубим устима неки тврд залагај.* – Овѣља бисквít, ко ба́ба кочáн.

овѣри се свр. *убеди се, увери се.* – Ако ли ми не веруеш, кѣд до́јдеш тáм тí це овѣриш.

овѣтае свр. упор. *изветае.* **1.** *избледи, изгуби боју на сунцу или на киши, дотраје (о тканини, одећи).* – Јáко ми оветáле дрѣеве, несѣм с њí за ў лју́ђе. **2.** *изветри, изгуби јачину (о алк. пићу).* – Винó остáло на днó буре, па оветáло. **3.** *остари, онемоћа, посенили (о човеку).* – Дѣда Милíвој ја́ко оветáл, слáбо ни понѣ́hipут познáва.

овíја несвр. **1.** *обилази, заобилази.* – Овíја како́ ма́че окол жѣшку кáшу. **2.**

увија, обавија, завија. – Овија га с ліко.
3. *избегава кога.* – Овијам од њег, не волим да га срѣтнем.
4. *у ритуалном чину обухвата рукама кога око паса преносећи притом из руке у руку одређене сакралне предмете.* – На свадбу, баба зѣта овија с цвѣјће и със запалену свечу.

овија се несвр. **1.** *обавија се око некога или нечега.* – Повитак се овија окол дрво.
2. *обилази, обиграва;* упор. обикаља (3). – Он се овија окол наше девојче.

овијалџа ж в. *увијалџа.*

овије свр. **1.** *обавије око чега.* – Кóј ми вели: “Љута како змија”, / Змија му се на грло овила (н. п.).
2. *обиђе окол чега.* – У литију сваћи потпис овијемо по три пут.
3. *заобиђе у луку.* – Тóј там гдѣто пострадали не мóg да глѣдам, па ако ме пут нóси на туј стран, ја тг овијем.

овије се свр. **1.** *обавије се, обухвати рукама.* – Овије му се окол шију и не пушта га.
2. *обазре се око себе, начини круг гледајући окол.* – Овијем се, поглѣдам там, овám, нѣма ништа, кѣд пóсле па неквó шушње.
3. *приврти се, припитоми се.* – Овила се окол нас кученцето и туј си óста.
4. *роди на прероди.* – Овúј гóдин се сливе овиле, ко никад.

овика свр. *оплаче.* – Овикала ју и рóднина и пријетелји.

овикне свр. *навикне, свикне.* – Овчár овикне и на ћишу и на ветар.

овикуе несвр. *оплакује.* – Мати си ју највише овикуе.

óвитан, -тна, -тно *који не води право, заобилазан.* – Преко Пѣч је пут за Папратну дóста óвитан, затóј си иди преко Чóку, туј га скрачúеш за половин.

óвитно прил. *заобилазно.* – Мóж да удариш и на Крстóве, туј е пут по кратак, али је по úзбрдо, а преко

Жуковци е по равнó, али е дóста óвитно.

овицир м *официр.* – Овицири одавна носили сабље и чизме, а овија сг не нóсе ни опасач, а йду у плитће ципиле, не личу на војску.

овицирка ж **1.** *жена официр.* – Билá код нас у комшилџк една овицирка, Црногóрка, па се кúпе голá у Тимóк.
2. *жена официра, официрска жена.* – Кѣд овáј овám овицирка пóјде на пијац нóси плн нóвченик с пáре.
3. *фиг. мала, дугуљаста, веома љута папричица.* – Имам три влаше натúране с овицирће.

овицирсџи, -ска, -ско *који припада официру, који се односи на официра.* – Овицирсџе женé ништа не рабóте, сáмо прае дупетију.

овицирче с *дете официра.* – Овицирчичи несú тејали да се йграју с нас, селáчку дѣцу.

овне с *дем. и хип. од овнь;* упор. овненце. – Онóј бѣлоно овне, че си чúвамо, нѣче га продавамо.

овненце с в. *овне.* – Овој овненце йма да порастѣ úбав овнь.

овнетина ж **1.** *ауг. од овнь.* – Др́та е овáј овнетина.
2. *овнујско месо.* – Мúжје бóле да едú овнетину.

овнѣчи, -ча, -че *који је у вези са овном, који се односи на овна.* – Дáдоше ни едну овнѣчу плѣчку да си понесемо.

овнѣчина ж *овнујско месо.* – У онија турсџи рáт, кѣд смо мй бежáли до Грамаду, онија куи су остáли кутáли се по повáте, клáли туцѣ óвце и ёли сáмо овнѣчину и пили винó из туцѣ пивнице, па кѣд се мй врну́мо онй се изгоили ко тупаѣ.

овни́на ж в. *овнетина (1).* – Купúе сáмо нѣкве овни́не.

овни́ште с *ауг. од овне.* – Онóј бѣлоно овни́ште пá йска да сýса, глѣ кó си јури мáтер.

овнóва мúда гоцá за мáчку изр. *не*

упуштај се у посао за који немаш снаге.

оводни свр. *сипа превише воде у шта, разводни.* – Комињакав си си добре оводнил, затој ти и слаб, а и наћисел дојде.

овољи свр. **1.** *победи, надјача.* – Къд се њи двојца обарају никад се не зна кѹј че да овољи. **2.** *преовлада, надвлада, овлада.* – Немој да дозволиш да ти градину овољи травá. **3.** *засити, задовољи.* – Къд би могъл да ју овољим и с паре тѣг биљ добѣр.

овољиште с в. *ошвълк* – Болї га мешїна, затој што се наел зеленó овољиште.

овољћи и оволићи, овољка, овољко *придевска показна заменица за количину, оволики, оволика, оволико.* – Телѣво їма да стáне овољћи вóл. – Овољћи мьнечѣк, а пуши. – Оволићи гүштер. – Овољка змїја, нѣма ју пола мѣтар, а гїта жабу. – Овољка мѣчка, и поголема од овѹј, јүрнула на Станóјла. – Овољко кáменче изврнуло кóла. – Овољко крүпно зрно се не наоди свѣћи дѣн.

овољуе несвр. в. *оваља.*

овољшћи у дем. значењу *овољћи*¹.

оврáска се свр. *испуца се.* – Къд печѣш прáсе не режѣњ трѣбе да га чапкаш да се не оврáска.

оврáти се свр. *отрујесе хлебом у ком је било биљке врата.*

овргавѣе вр. *добѹје оспе, избију га бубуљице.* – Ако те облази нѣка гусѣница тї овргавѣеш.

оврѣви свр. *рекне о некоме нешто лоше, оклевета, оговори кога, начини трач.* – Штó си ме, морї, оврѣвила коди тѹј женѹ? – Оврѣвила ме на гоцá мѣсти, у ўста е се њóјна.

оврѣви се свр. **1.** *договори се с укућанима о пословима.* – Вѣчером се оврѣвимо кѹј че квó јүтре да рабóти и на којѹ че стрáн да їде. **2.** *поразговара с*

ким узајамно се рспитујући за здравље, о пословима, о породицама. – Срѣтомо се та се оврѣвимо што смо и какó смо.

оврѣвување с гл. им. *од оврѣвуе (се).* – Оврѣвување, тóј лóша нáвика.

оврѣвѹе несвр. *прича лоше о коме, оговара.* – Оврѣвѹе и овóга и онóга.

оврѣвѹе се несвр. **1.** *договара се са укућанима о пословима.* – Оврѣвѹемо се óче ли јүтре да жњѣмо на Тумбáр, ел на Љм – ел стїгло и тáм и овáм. **2.** (обично у мн. оврѣвују се) *питају се за здравље, како су, шта раде и сл., распитују се једни о другима.*

овригóше свр. **1.** *опече, изгори, опари.* – Жѣшка чорбá ти зачáс мóже овригóше ўста, ако срчено кўсаш. **2.** *фиг. удари снажно штапом кога по меком делу тела тако да му изађе црвенило.* – Бóље би ти било да те не овригóшем с овѹј товагу.

овригóше се. у пеј. значењу. **1.** *опари се, изгори се па му се дигну пликови.* – Дѹвај у ложїцуту да се не овригóшеш. **2.** *избију га пликови од неке болести.* – Сѣв се нѣкакѣв овригосáл.

оврїшти свр. *учини да кога избију пликови или црвенило по кожи.* – Чу ти оврїштим дүпе од бóј.

оврїшти се свр. *дигну се коме пликови по кожи.* – Попарїл се с ћипѣлу вóду, па му се оврїштила ногá.

óврт, -а, -о трп. од оврше *који је овршен.* – Óврта пшеница, óврт овѣс, свѣ óврто и смѣстено у áнбар.

овртї се свр. *приврти се око некога или нечега.* – Овртелó се мáче покре детѣво и не отóди си одóкле е дошлó.

овртоглавѣе свр. **1.** *разболи се овца од вртоглавице.* – Къд опечѣ жѣга тѣрај óвце у ладавїну, да не овртоглавѣу. **2.** *постане вртоглав, пошашави.* – Ел си тї нормáлан, ел си овртоглавѣл, къд текá прїчаш?

овршѣ свр. **1.** *заврши врїшбу.* – Вѣља

оврл његову пшеницу. – Овршете га док је време, немóј да ви завáти нека ћиша.

2. жестоко изудара некога. – Бóље ти е да се смириш, да те не овршém

овсѝк м дем. од овѝс. – Дáј на óвце мáлко оvsѝк.

овсенѝк м хлеб од овса. – Преко рáтовиви се ел и овсенѝк, ел друђи лéб нé имáло.

овúдак прил. овуда; упор. овудака, овудакај, овудека. – Овúдак трéбе да пројде тѝја пúт.

овúдака прил. в. овудак. – Овúдака се иде за код њéг.

овúдакај прил. в. овудак. – Сéди и чéкај, онѝ трéбе да пројду овúдакај.

овúдека прил. в. овудак. – Áјде тѝ сáмо овúдека и не сећирај се.

овцá ж **1.** зоол. домаћа животиња, преживар, која даје вуну, млеко и месо. – Къд несмо ишли у школу, ја сам пáсал óвце. **2.** фиг. онај који је миран и приглуп. – Он је овцá, с њéг нéма пóтребу да се доказúеш. в. бичовита овца, овча свадба, пасе овце.

óвча свáдба изр. последња мужа оваца на бачији. в. свадба.

овчáк м у ауг. значењу овчије месо, овчетина.

овчанѝк м в. овченик. – Дáваш ли на овчарéти да кúсају и овчанѝк, ел сáмо сѝрутку?

овчáрин м овчар, пастир. – Имáли смо еднóга овчáрина из овáј гóре бúгарскава сéла.

овчарѝна ж ауг. и пеј. од овчар. – Овчарѝна, будáлина.

овчáрка ж **1.** дем. и хип. од овчар. – Тѝ овчáрко јóш на трљак лежиш, / Ел си бóлан, ел бóлнога чúваш (н. п.)?. **2.** чобаница, пастирица. – Áјде, овчáрко, дѝзај се да пúшташ óвце.

овчáрник м в. овчарница (1).

овчáрница ж **1.** обредни божићни

хлеб намењен овцама и пастирима. **2.** јело од густо куваног, и у току кувања сољеног, јесењег овчијег млека.

овчарúе несвр. гаји, чува овце. – Дéда Симиóн овчарúе вéч некóлко гóдин и нéма кúј да га одмéни. – Овчарúео и ја преко размѝрицуву.

óвче пѝчице ж орнаментни мотиви, у виду малих ромбоида, на задњој кецељи или вленику.

овченик м густо, јесење овчије млеко, дуго кувано, мешано и при том овлаш сољено. – Мѝ смо рéтко праѝли овченик, више смо си кусáли онаквó млекó.

овчењáк м в. овченик.

овчетѝна ж ауг. од овца, овца која често иде у штету. – Црнана овчетѝна пá ошла у дéтелину.

овчинá ж овче месо, овчетина. – Че напра́имо јанију с овчинú.

овчињáк м у ауг. значењу овчина. – Ови́ја овчињáк ми се вéч óгади.

овчи́ца ж **1.** дем. од овца. – Чúвамо пешéс овчи́це. **2.** белина на нокту.

óвчица ж зоол. паразит сличан крпељу који живи на телу овце *Oestrus ovis*.

овчљáк м **1.** ауг. од овца, слаба овца, пропала овца. – Онѝја овчљáк сáмо што не скáпе. **2.** у пеј. значењу овче месо. – Сваћи дѝн вáре нéћи овчљáк, нéма мáлко да промéне.

огаднéе свр. поружни. – Стáр човéк одртéе и огаднéе.

огадóше се свр. у пеј. значењу огади се, постане мрзак. – Огадосáл ми се више васúљав.

огаздéе свр. постане газда, обогати се. – Мѝљбо реши́л да огаздéе, па запѝна и дању и нóчу.

огалáти свр. опогани. – Тúрци, одавна, къд улéзну у српску цркву онѝ ју огалáте; текá се прѝча.

огалачување с гл. им. од огалачуе.

огалачуе несвр. *загађује, опогањује.*

огањ м (мн. огњови, огњеви и огњеви; уз бр. огња) *ватра*. – Огањ горí меу две планине. – Џигање наклали огњеви по тополяк. в. викне огањ, живи огањ.

оглавина ж *кожа од главе одране животиње*. – Свињску оглавину испушимо, па ју после варимо у васуљ.

оглади свр. *чини да неко буде гладан*; упор. огладни. – Ћиша по мџ да оглади, него суса.

оглади м *свадебна свечаност која се обавља у младином дому, после веридбе, а пре венчања. Присуствује ужа родбина*. – Оглади се прае у планинскава села: Алдинци, Радичовци и друга, а код нас не.

огладин м в. *оглецинин*

огладнее свр. *огладни*. – Дете не ровé док не огладнее. – Ел огадне и ти?

огладни свр. в. *оглади*. – У откупан ни толко огладнише да смо месили леб од варене тикве и конпир.

огладник м в. *оглецинин*.

огладничџи, -чка, -чко *који припада огладнику, који је у вези са огладником*. – Испрегнуше кола огладничка.

огледало с грн. *отвор на грнчарској пећи кроз који се контролише печење судова*.

огледи м в. *оглади*. – Има д'имо на огледи у Рогоште.

огледник м в. *оглецинин*.

оглётко м *печено прасе на ражњу које се носи на огладе*.

оглецинин м (мн. оглецање, уз бр. оглецинина) *узваник на огладима*; упор. огладин, огладник. – Оглецање, јасно огледало, / Што гледате, та не вечерате (н. п.)?

оглецување с гл. им. од оглецуе (се.)

оглецуе несвр. *осврћући се погледава*.

– Оглецуј и лево и десно, мџ га видиш да иде од неку стран.

оглецуе се несвр. **1.** *огледа се у огледалу*. – Ђдномън се оглецуе на онџ огледало у голему собу. **2.** *осврће се око себе*. – Оглецуј се да видиш да не иде нећи по теб, да те не уплаши.

оглоце свр. *оглође*. – Къд баба вари питије даде ни онџ кочиње да и оглоцемо.

оглувее свр. *изгуби чуло слуха, оглуви*. – Оглувёл од неку бољћу. – Къд пуца топ трéбе да зинеш, да не оглувееш.

оглувје несвр. *постаје глув, глуви*. – Човек како старее он и ћоравее и оглувје.

оглусци м *речи које не чује, које не прихвата, о које се оглушује, непослушност*; упор. оглуци. – Ти му причаш, а он си тура оглусци. в. и: тура оглусци.

оглуци м в. *оглусци*.

огњџц м дем. и хип. *од огањ*. – Огњџц, па огњџц.

огњева свр. *растужи, онерасположи кога*. – Што си огњевал девојчево, битанго ни една?

огњева се свр. *сневесели се, растужи се*. – Ристивој се огњевал, што га манула девојћа.

огњен, -а, -о *који је љут, бесан*. – Неје мене зла свекрва, / Неје мене злица свекар, / Веч је мене огњен војно, / Ничџи лежџи, грчџи врџи... / Он се вије да ме бије (н. п.).

Огњева Марија ж п. п. в. *Свети Марија*.

огњиво с *огњило, оцило*. – Извадим труд, кремен и огњиво и ванем да крешам.

огњина ж *ауг. и пеј. од огањ*. – Дор да трџпнџш, све однесе огњина.

огњица ж бол. **1.** *грозница, повишена*

телесна температура. **2.** свињска болест од које оболе док једу жир, а немају воде. **3.** ехинококоза, обољење изазвано ларвеним стањем паразита *taenia echinococcus*.

огњичина ж **1.** бот. једногодишња зељаста биљка из фам. Compositae висока до 1 метра. Цвасти су бледо жуте боје, цветови се затварају чим прође подне, влашка салата *Lapsana communis* L. **2.** бол. в. огњица.

огњиште с место у ижи где се ложи ватра, где се припремају јела и пече хлеб. – Вечером сви насједамо уз огњиште и док деда праи качмак ми се греемо.

огњиште с кремен, камен из кога се може украсити варница.

оголеје свр. оголи, остане без одеће. – Оголели смо и обосели, јако смо сиромá.

оголѐми свр. начини већим него што треба. – Да зглецују кóвчег да здељују, / Ни омале, ни́ти оголѐме (н. п.).

огољување с гл. им. од огољуе.

огољуе несвр. чини да неко постаје го, да остаје без одеће, да је у бедној одећи. – Немци су ни огољували, ел су сву вину одузимали од народ.

огорѐлац м онај који је изгубио кућу у пожару, погорелац. – Кјдно Бугари зпалише Гáбравницу, огорѐлци слѐзоше у Тимок.

ограбóри се свр. нахвата се густо у крупним катима (о роси). – Оцúтра се росá ограгорíла не само по траву, веч и по цвѐјће.

ограден, -а, -о трп. од огради који је ограђен. – Има на продаву едñн ограден плац.

оградíсање с бол. в. сугреби.

оградња ж **1.** ограда. – Њина је оградња окол авлију направена од камен. **2.** ограђено место. – Не улази там у туј оградњу, мóж те нећи види, па да се

пóсле лúти. **3.** астр. светли прстен око месеца. – Окол мѐсец оградња, / У оградњу трпѐза (н. п).

ограйше свр. **1.** боли од неке живчане болести и почне да се тресе. **2.** настрада.

ограња ж в. оградња.

ограпина ж остаци сена или сламе сакупљени грабуљом.

ограца ж ограда; упор. оградња. – Сбг праимо ограцу од камен, склањамо тарабе.

ограцување с гл. им. од ограцуе (се).

ограцуе несвр. прави ограду, ограђује. – Ограцуемо плац, да се знае доклѐ е наше, а не да пóсле íмамо омразлѐк с комшилѐк.

ограцуе се несвр. ограђује се. – Ограцуемо се само от кѐм њí, ел онí су дóста нѐзгодни.

ограши се свр. прездрави, живе, живахне, ојача. – Бѐше јако закасáл, сѐг се мálко ограшил, че га бóде, жѐна ћисала. – Нѐк се јáганцити јóш мálко ограше, па че да мánемо да и припúштамо и на пладне.

огрбавѐе свр. постане грбав, изгрбави се. – Она е огрбавѐла од старос и од тѐшку рáботу.

огрѐб м кучина заостала на грѐбецима приликом влачења.

огрѐбе се свр. добије што бадава, измами на подао начин неку ситну корист. – Д íм код Вíдоју да се огрѐбѐм за неку цигáру.

огрѐва несвр. обасјава сунце кога или шта. – Њѐг там у задúшчинуту сñнце не огрѐва.

огрѐва се несвр. греје се повремено. – Огрѐваш ли се тí прекó дñн ус кубѐто, ел си си прѐцве понадвóр?

огрѐвање с гл. им. од огрѐва (се).

огрѐб м остатак кучине на

гребенцима. – Нано, квó чу с овíја óгриб, ел да га нéгде гњéтнем, ел да га тóрим у кубé.

огриба несвр. **1.** *кашиком гребе последње остатке хране који су се ухватили за дно суда*. – Тóза сваћи пúт огриба шéрпе, не дава на нíкуга дрúгуга. **2.** *кашиком скида повр-шински слој са неке материје*. – Огрибам сíриње од зеленíло.

огрибáк м *остатак од грабуљом прикупљеног сена*. – Дéси се гоцá пúт да у огрибáкат, нé сáмо да íма лísје, него се нáјде и по нéћи кáмен.

огрибáн м *онај који гребе по дну шерпе скидајући оно што је загорело*. – Огрибáн, огрибáн цúкне бáбу на цибáн. – Мíлка е úвек вóлела да она бúде огрибáн.

огрибáње с гл. им. од *огриба*.

огрибине ж *оно што је сакупљено гребáњем; остаци хране згребани кашиком са дна суда*. – За мéн остáљају сáмо огрибине, а онóј свé онí издú.

огризине ж **1.** *оно што је стока јела па није појела*. – Кра́ве ми нéшто слáбо едú, мlóго остáљају огризине. **2.** *фиг. остаци непоједене људске хране*. – Па нéчу јá прéцве да едém твоé огризине.

огрлија ж **1.** *огрлица, ђердан*. – Вíте грíвне рúће притиштáле, / Огрлија грúди притиштáла (н. п.). **2.** *оковратник, крагна; упор. огрљак*. – Стéза ме овáј мојá огрлија, окол гúшу.

огрља́к м *оковратник, крагна; упор. огрлија (2)*. – Úвати га за огрља́к и за подúпину и íзврљи га надвóр.

огрље с *узани отвор за врат на старинској кошуљи*.

огрóзди се свр. **1.** *добије облик грозда, постане гроздаст (нарочито о плодовима воћака кад прероде)*. – Црéшња родíла, па се огрóздила. **2.** *ране избију једна до друге (нарочито око*

устују). – Огрóздила му се мрснíчине.

огрóзее свр. *постане мрзак*. – Огрóзёл ми вíше овíја качамáк, узнí па омесí и лéб нéћи пúт.

огрóзи свр. *учини да неко нешто омрзне, да му се згади*. – Огрóзили ми детé с млéко, па сýг нé знам квó чу му дáвам.

огрóзи се свр. **1.** *огади се, згади се, смучи се*. – Човéку се огрóзи и мéсо кýд га сваћи дýн едé. **2.** *постане гадан, одвратан*. – Огрóзила ми се нíна непоштéна вамíлија.

огрóзнее свр. *поружни*. – Децá у тричетрнáес гóдин јáко огрóзнéу, пóсле се сврну.

огрóзничавее свр. *избију га ране око устују (грознице)*.

огрóмна ж бол. в. *сугреби*.

огрóња се свр. упор. *огрoзди се*. **1.** *окити се родом, роди много, прероди да се гране повију (о воћкама)*. – Кру́шка са огрoњáла, сáмо што се не покрши. – Огрoњáл ни се пипéр у градíну. **2.** *накупи се, начичка се чиме попут зрневља грозда*. – Огрoњáл му се óпаш од репушáк.

огртáч м **1.** *женски дебели вунени шал*. – Чéкни ме да си забрáдим огртáч. **2.** в. *загртач (1)*.

огрубее свр. *поружни*. – Стáр човéк се збрчка и огрубее.

огúжа несвр. *оклева, одуговлачи, снебива се*. – Кýд те прáтим за нештó, тí немóј да огúжаш, него óдма отодí.

огужáње с гл. им. од *огужа*.

огуљóтина ж *огуљено место на телу*. – На огуљóтину да привíеш жíлавлýк.

огуљóч м у пеј. *значењу огуљóтина*.

огуљóше свр. у пеј *значењу огули*. – Ако се озгор свузаш низ конóпацт íма си огуљóшеш длáнови.

огуљóше се свр. у пеј *значењу огули се*. – Качíл сам се по дрвја и огуљóсал

сам си колéна.

огу́мак м рет. *грана дрвета са густим лишићем.*

огурсу́з м *неваљао човек, зао човек, угурсуз.* – Ко мóж да спорéдиш с онóга огурсу́за?

огурсу́зин м в. *огурсуз.* – Огурсу́зине ед́н, кúј с теб излéзне на крај, сваћи му час.

огу́стен. -а, -о трп. од огусти *који је начињен гушићем него што треба.* – Жéно, штó ти огу́стен васу́љав?

од предл. *са акуз. означава а.* – *одвајање од нечега.* – Ѐдем од збóр. – Одвој телéто од кра́ву, да мóг да ју помлзéм, ако е остáло нéшто. **б.** уз *одговарајуће глаголе означава добијање, узимање, тражење и сл.* – Добíл сам кнѝгу од учитеља. – Ѐскам си лéб од мáтер. – Од теб се тражи сáмо да ўчиш. **в.** *са аблативним значењем.* – Да ти бáба Стани́ка пребáе од стрá. – Смѝцаљна лéк од посекóтине. **г.** *почетну границу времена.* – Од Младéнци запéкло, па ни кáпка да кáпне. – Од синóч се нáдамо да че да стѝгне. **д.** *у конструкцији са предл. “до” означава раздобље.* – Од Свéти Никóлу до Божѝч. – Несѝм пуши́л од пролéтос до Свéти Рáнђел, па немогó више. **ђ.** *порекло.* – Сестрá од тéтку. – Брáт од ўјђу. **е.** *са одговарајућом именицом означава материју од које је саграђен какав предмет.* – Тишљерáј се прáи од чамовину, а мóж и од нéко дрúго дрвó. – Наместѝл зúб од злáто, па саманѝ Цѝганин. **ж.** *узрок.* – Болúе од мешѝну, тóј си му по вамѝлију. – Болѝ те главá од пиéње. **з.** *меру или временску величину.* – Чувáла сам те од ћѝло мéсо. – У ветерина́рско мóж се кúпе носѝље од осомнáес нéдеље. **и.** *у конструкцијама за компарацију.* – Пóјак од мéчку. – Мáлко си пóубава од бáбу. **ј.** *стоји место кнѝжевног предлога “о”.* – Обрѝши си се тѝће од панталóне. –

Отл́кал сам се од кáмен. – Квó си чу́л од њѝ (о њима)?

óд м *ход, ходање.* – Познáвам га по óд.

ода предл. *в. од.* – Пошѝл сам ода дóм јóш у дéвет сáта.

óда свр. *да некоме за жену, уда.* – Баштá óче да ју óда, а матерјáта не дáва, велѝ нé прилѝка.

óда се свр. *уда се, венча се (о девојци).* – Решѝла да се óда за Ђóку.

óдава ж *ступање женске особе у брак, удаја.* – За њóјну óдаву смо морáли да потплáтимо попá, ел нé имáла гóдине.

одáва несвр. *даје некоме за жену, удаје.* – Одáва чéрку у Јаловѝк.

одáва се несвр. *женска особа ступа у брак, удаје се.* – Чé стáне дрта девојђа, а јóш се не одáва.

одавáње с гл. *им. од одава (се).*

одав́на прил. *одавно; упор. одавне, одамна.* – Одав́на е тóј билó, не пáнтим дóбро.

одавначкá прил. *поодавно, прилично одавно.* – Доодѝл е одавначкá и од тѝг га несѝм видéла.

одавначкó прил. *в. одавначка; упор. одавначко, одавначће.* – Одавначкó е тражѝла ѝзвод од мéн, а да л га е исплéла нé знам.

одавначћé прил. *в одавначка.* – Одавначће билó, жéна, несѝм бѝш сигурáн ко бéше.

одав́нашањ. -шња, шње (шњо) *који је давнашњи, некадашњи, стар.* – Одав́нашња децá су ишлá без гáче свé док не пóјду у шкóлу. – Сѝг се истрóви́ли одав́нашњи обичáји. – Дéда е одав́нашањ, óн би требáло тóј да пáнти.

одав́не прил. рет. *в. одавна.*

одѝк м дем. *од од (ход).* – Одѝкът му сѝтан, сѝтан јáко.

ода́ка свр. *отиде акајући, кршећи и ломећи.* – Одакáше преко пољáта.

од áлу изр. *ако мало дете умре “од*

мечку” онда се њено име не спомиње, него се каже: “умрело од алу”; упор. “од мечку” изр.

одалек прил. од далека, из далека. – Гледа га одалек, а не сме да му пријде. – Тија су љуђе одалек.

одалечи свр. 1. измакне, удаљи; постави даље него што треба. – Мálко, по мálко, одалечи паницуту од њег. – Дóста си одалечил плевњуту од штáлу, ци имаш мýку кyd пренóсиш ранý. 2. учини да неко не буде близак коме. – Мáчејата одалечи баштý од синовéти.

одалечи се свр. 1. измакне се, премести се на неко друго, даље место, удаљи се. – Штó си се тóлко одалечил од остáлат? 2. удаљи се од некога прекидајући дотадашње односе, отуђи се. – Јáко смо се, брe пријетéљу, одалечили, на вицýемо се.

одамна прил. рет. в. одавна. – Одамна су љуђе носили сáмо опънци, несý знáли за ципиле.

одбне свр. 1. одахне, одмори се. – Рабóтим, рабóтим, па мálко сeднем да одбнем. 2. испусти ваздух (о направама). – Оданула му гýма на бицýклу. 3. осети материјално олакшање. – Дe заврши еднпýт тýј стýдију, да мálко одбнемо. 4. осети духовно олакшање, смирење. – Кyd чýмо да е жив и здрав, тýг оданýмо.

одбни свр. ухвати дан. – Оданíмо кýде Праг.

одбни се свр. раздани се. – Чeкам да се одбни, па тýг да пóјдем.

одануд прил. одонуд. – Одануд íде Рада, девојћа.

одањување с гл. им. од одање.

одање несвр. 1. одмара се. – Мálко рáди, више одање. 2. одише, испушта ваздух (о направама). – Одање ми сáдња гýма. 3. дани се. – Зíми одање дóста кáсно.

одапе свр. гризући откине, одгризе. – На еднó детe свиња одапáла úво.

одапина несвр. 1. откључава врата. – Оч ти да одапинаш онáј врата од пóдрум, ел да и стрóшим сýс сећиру? 2. одапиње, пушта стрелу да полети. – Не одапинај цýтку на свáко тиче, нeмамо тóлђе стреле.

одапина се несвр. откључава се. – Вeчером се запинам, а јутром се рáно одапинам.

одапинање с гл. им. од одапина (се).

одбпне свр. 1. откључа врата. – Евe ти кљýч, одбпни пóдрум и донеси винó. 2. пушти стрелу да полети. – Одапe цýтку на сóјћу, ал ништа. 3. умре. – Спрeма се да одбпне, рекъл да му дóјде пóп.

одар м кревет. – На едн бдар спý баштá и мáти, а на дрући јá и бáта.

одари свр. в. одеви. – Јáко ју мáти úбаво одарила.

одари се свр. в. одеви се. – Одарила се, какó да се нe одарила, онá е јáко врeдна.

одарница ж 1. дрвена платформа на којој се спава. – На одарницу тýримо рогóжу, па спимó. 2. в. дружила.

одацика ж 1. собарица, послужитељица. 2. редуша. – Љýто кýне Мáра, одацика: / “Гýста мáгло никад се не дигла” (н. п.).

одбае свр. бајањам одагна болест или чини, пребаје. – Окáј Станику, бáјалицу, онá че ти тóј одбае. 2. заврши бајање. – Одбае ти онá за пeт минýта и úзне ти педесeт динáра и тóј ти е.

одбајување с гл. им. од одбајуе.

одбајуе несвр. бајањем одгони болест или чини. – Бáба Станика знáе таквó да одбајуе.

одбанта свр. заврши гуњћање, одгунћа. – Онá си мóра дьнс одбанта ббр еднý партију.

одбашка прил. *одвојено, посебно, обашка*. – Одбашка едү, одбашка спү, а жіве у еднү күћу, чүдо.

одбэре свр. *разуме, разабере, схвати*. – Не мój он тój да одбэре, мój му казүјеш до јутре. – Одбра ли нешто од тój квó причају лүћэти?

одбэре се свр. *уразуми се, окане се неке рђаве навике*. – Одбэри се, брэ чóвече, свртї се мálко дóм!

одбíва несвр. **1.** *одбија, не прихвата*. – Одбíва да íде у шкóлу, óче на занајát. **2.** *одваја од сисе*. – Почэли смо да одбíвамо телé. **3.** *обрачуном одузима*. – Одбíвају трї óсто на влагу. **4.** *одриче*. – Одбíва да он íма неку мешанїју с тój. **5.** *оногоућава да се што приближи, припоји*. – Де виц квó одбíва вратáта, да се не мój затвóре.

одбíва се несвр. *губи вољу, губи жељу за чим*. – У сáдње врéме ми се одбíва éдење.

одбívање с гл. им. *од одбива (се)*. – Одбívање од сїску.

одбívање – набívање изр. *дечја игра лоптом на један гол, при чему једни играчи “одбивају” лопту од гола, а други је “набивају” у гол*.

одбíза несвр. *одбија, одриче, супротставља се*. – Какó тї рекнэш, јá ти не одбízам.

одбízање с гл. им. *од одбиза*.

одбíје свр. *обави део неког посла*. – Узнем косу и отíдем да одбíјем нéћи óткос.

одбир. **1.** *одабрано здраво и лепо грожђе у берби, које ће се чувати за зиму*. – Одбир грóзје до дóм мóра да се нóси у руће, да се не здруска. **2.** *угледни грађанин*. – Одбир лүђе, та мáни га.

одбíра¹ несвр. *одабира, бира; одваја*. – Одбíрај шерената зрна на еднү стрáн, а бéлата на дрүгу.

одбíра² несвр. *разуме, схвата*,

разабира. – Мéне се чíни да тї нíшта не одбíраш од овóј што ти јá причам. – Тóље шкóле завршил, а кьд му причаш нешто од сељáчку рáботу, он нíшта не одбíра.

одбíра се несвр. **1.** *разуме се у шта, познат му је тај посао*. – Идї код Сáву да ти опрáи мотóрат, он се у тój одбíра.

2. *(са негативним предзнаком) прихвата савет, уствари не прихвата савет*. – Квá су овóј децá, тї им кáжеш да не рáботе тój и тój, јок, óни се не одбíрају, рáботе си ко си óче.

одбíрање с гл. им. *од одбира (се)*.

одблизó прил. *изблизá, из близине*. – Дóлеко и црквa угледáла, / Óдблизó се врáта затворíла (н. п.).

одболéдуе свр. **1.** *одболује*. – Óдболедува га он дóбро овүј гóдин, едвá прéскочи. **2.** *прежали, претугује*. – Едвá сам одболедувáл онíја волóви, што и прдáдо на вáшар. **3.** *не прихвати се одмá чим се посади (о неким повртарским биљкáма)*. – Петлицáн одболéдуе нéколко дáна, па се тгг привáча.

одбуба свр. *изударá некога тако да одјекује*. – Чу га одбубам, да ме запáнти.

одбуба се свр. *задовољи се бубајући некога*. – Немóј да ти се одбубам, да те унакázим.

одбута свр. *одгура*. – Одбутáше му áутото нá руће, не тејáло да се упáли.

одбута се свр. *одгура се*. – Кьд сáне нéче сáме да ни стíгну до крáј прзальћу, мí се сáми одбутамо до крáјат, па се пóсле прáимо ко да смо си се истíнсћи свéзли дотлé.

одбúтне свр. *једним потезом одгурне*. – Јá му турí да едé, он сáмо одбутну панíцуту и дíже се.

одбúтне се свр. *одгурне се*. – Какó се бíл ускáчил уз слбу, онá се нéкако одбúтне и он пáдне.

одбутувáње с гл. им. *од одбутуе (се)*.

одбутуе несвр. *гурајући помера, одмиче.* – Къд педи маз он завача само бистрото, а чварцѣти одбутуе; њи че на крај.

одбутуе се несвр. *помера се опирући се о што.* – Намештам га да спи до дувар, а он се одбутуе към сред.

одвади свр. *одузме мало од неке садржине која се налази у нечему (у неком суду и сл.).* – Одвади малко жито из пресекат да се не пресипуе, а и томѣн че да буде да и друђијав доплнимо.

одвали свр. **1.** *одвоји од уста суд из који пије.* – Одвали балонат, доста си пил! **2.** *снажно испусти смрадни гас из црева.* – Куж ли га па сѣг тој одвали, нану ли му њигову?

одваљување с гл. им. од одваљуе.

одваљуе несвр. *одваја суд од уста из који пије.* – Къд узне крчаже, бѣји само да пине ређијицу, он га не одваљуе по минут.

одвараче свр. **1.** *откука, отплаче, одлече.* – Одварака она за оној прасе што е Луковци украше. **2.** *извајка се, ожали се.* – Одварака што га текá еврино даде.

одварди свр. *одбрани од неке напасти.* – Да пробамо да одвардимо лозје од ћосови.

одварди се свр. *одбрани се од неке напасти.* – Не мѣж се човек одварди од але.

одвацување с гл. им. од одвацуе.

одвацуе несвр. *вађењем одузима део садржине која се налази у нечему.* – Одвацуем комину, да не исћипи из кацу.

одве прил. *двоструко.* – Скѣп одве плача. – Осучи га одве, да е појакко.

одвејотина ж *отпадак при вејању зрнастих плодова (жита, пасуља и др.).* – Туж бѣш ситнугу одвејотину мѣж да врѣиш, њу стока нече да еде.

одвекá прил. *одвајкада, од*

памтивека. – Тѣј ти е код нас текá одвекá.

одвѣсла свр. *отиде њишући боковима (о жени).* – Рѣжа одвѣсла надѣле нѣз друм.

одвечер прил. *увече, предвече.* – Све квѣ ни трѣбе за јутре натоваримо одвечер, па јутром само прѣзамо и отѣдимо.

одвија несвр. **1.** *заобилази.* – Одвијам да не глѣдам къд се бѣју. **2.** *бира где ће стати ногом.* – Одвијам од блáто, да си не укаљам цѣпиле. **3.** *избегава, клони се.* – Одвијам од лѣше друство, а и од пијење одвијам. **4.** *скида омот у који је нешто било увијено.* – Узѣл да одвија паћет што му пратѣли. **5.** *открива покривено.* – Немѣј да ме одвијаш, зимá ми.

одвија се несвр. *открива се, смиче покривач са себе.* – Малѣно детѣ се нѣчум одвија и јá се едномѣн дѣзам та га завѣјам.

одвијање с гл. им. од одвија (се).

одвије свр. **1.** *заобиђе, избегне.* – Глѣдај да одвијеш од онѣја што се карају. – Одви од блатѣто! **2.** *открије оно што је било покривено, скине покривач.* – Одвите детѣто да добѣје вáздук.

одвије се свр. **1.** *открије се, збаѣи покривач са себе.* – Лѣтем се нећи пѣт нѣчум одвијем, па ми пријугтру елис студенѣ. **2.** *згади се, досади се, одбије се.* – Одвило му се едење, па га ене прѣкљузил се одве.

одвијѣтина ж **1.** *незарасла рана са које је скинут завој.* – Не мѣг да глѣдам онѣј њѣгове одвијѣтине. **2.** *завој који је скинут са ране.* – Не прѣгурáј по тѣј ѣубре, тѣј ѣма рáзне одвијѣтине.

одвиќа свр. *отплаче.* – Къд ми нећи пѣт јáко натежáе, јá си одвиќам, одвиќам и лѣкне ми.

одвіка се свр. *исплаче се.* – Одвікам се за све квó су ми тїја идијóти напраїли.

óдвисин прил. *одозго, са висине.* – Падал од Давња́ницу, óдвисин, па се све згрува́л, ал ва́ла Бо́гу оста́л жїв.

одвїгли свр. *окрене витлошку и отвори врата.*

óдвише прил. *више него уобичајено, превише.* – Да́де ми óдвише. – Одвише́ е до́бр.

одвлачење с гл. им. од овлачи се.

одвла́чи се несвр. у пеј. значењу *олази.* – Доóди јутром, а одвла́чи се ве́чером.

одвлече́ свр. в. *одвлече.* – Требе да одвлече́ш овї́ја мршља́к и да га ци́днеш у Тимóк.

одвлече́ се свр. в. *одвлече се.* – До́јде код нас и по́сле се н ўме одвлече́.

одвлче́ свр. *одвуче;* упор. *одвлече.* – Одвлчи́ не́где то́ј, па за́копај.

одвлче́ се свр. упор. *одвлече се.* **1.** *оде пузећи.* – Одвлче́ се змија́ у грма́н. **2.** *оде једва се крећући.* – Едва́ се óдвлече до́м, колко́ е пија́н. **3.** *фиг. реши се да напокон оде (о незваном и досадном госту).* – Овај а́ла кьд се довлче́, не зна да се одвлче́.

óдводи м *трем испред куће са луковима.* – Лечу да ту́риш у óдводи да се су́ши.

одво́и корѐн изр. *фаза у развоју кукурузног клипа када он, растући, почне врхом да се удаљава од стабла;* упор. *потера корен изр.* – Мому́руза одво́ила ко́рење.

одвра́же свр. **1.** *с напором пређе неки део пута.* – Едва́ одвража́ до до́м. **2.** *заврши врачање.* – Тражи́ неку вра́чку да ти одвра́же, да ти лѝкне.

одвразење с гл. им. од одврази (се).

одврази несвр. *одвезује;* упор. *одврзуе.* – Кьд стїгнемо у авлі́ју прво

испрѐзамо волóви, па тѝг одвразимо кóла.

одврази се несвр. упор. *одврзуе се.* **1.** *одвезује се.* – Наш Буби́ се но́чу са́м одврази. **2.** *ослобађа се бремена у које се био упртио.* – Сѐднем на ка́мен, па се ту́ј одвразим из др́ва, ел онáк кьд се одвр́жем мо́ж и ја́ да кли́мнем насáд.

óдврата ж уређај на јарузи за воденицу којим се испушта вишак воде, и канал којим та вода отиче; упор. *лакомица.* – Отвори́ли óдврату, па ва́да оста́ла су́ва, а у онї́ја ви́рчичи ри́бе колко́ óч.

одвр́ви свр. *оде, оде врвином.* – Óдврви по́лк на та́м. – Одврвѐше преко Дѐл.

одвр́же свр. **1.** *ослободи веза, одвеже, одреши.* – Коња́ да одвр́жеш, да му сту́риш ђем и да га пу́штиш да пасе́. – Буби́ е но́чу одвр́зан. **2.** *ослободи магија некога којима је он био “везан”.* – Д идеш коди ба́бу Салу́нку онá че ти преба́е и че те одвр́же. **3.** *слаже, обмане.* – Не дозва́ла ми са́вез да га одвр́жем, ел је ја́ко до́бар спрома́ мѐн.

одвр́же се свр. **1.** *ослободи се веза, одвеже се.* – Ако до́бро вр́жеш јунѐто, не́ма се одвр́же, па колко́ да се ци́ма. **2.** *ослободи се бремена у које се је био упртио.* – Одвр́жи се слóбно, ја́ ч ти придр́жим това́рат.

одврзување с гл. им. од одврзуе (се).

одврзу́е несвр. в. *одврази.* – Одврзу́ем Цáку, да се ма́лко изју́ри.

одврзу́е се несвр. в. *одврази се.* – Ја́ га врзу́ем, Бе́ла Ра́да се одврзу́е.

одвр́ља несвр. **1.** *одбацује, одстрањује, одлаже на страну.* – Тру́лавете одвр́љај, оста́љај са́мо здра́вете. **2.** *скида са себе, свлачи.* – Кьд по́десен, тека́ јутром, по́чнемо да ко́симо, ми́ смо си се ели́с понавѝкли, а како́ дѝнѝт растѐ ми тека́ по́чнемо да одвр́љамо дрѐе. **3.** *превози.* – Учи́тељити

више не спу у салó негó се врчају у Паланку, па кд не увáну аутобúс, чéсто и е одврлáл Миле с негóво áуто.

одврне свр. **1.** *скрене воду да не иде њеним дотадашњим водотоком.* – Одврнемо рáстоку и по њу вáчамо рíбе с рúће, с кошéви и с дрúго кúј квó йма. **2.** *одврати кога од неке намере или навике.* – Ако мóж да га одврнеш од кавáну, јáко би ти билá зáвална.

одврча несвр. **1.** *окретањем скида наврнути део (одирафљује).* – Одврча шрáвови. **2.** *скреће водени ток.* – Сýг бýш одврчају вáду, узнй кóш, па д ймо да вáчамо рíбе. **3.** *одвраћа кога од неке намере или навике.* – Одврчај га оди тúј рабóту, ако мóж.

одврчање с гл. им. од одврча.

одврши свр. *в. разврши.* – Одвршил сам друђи лйсник.

одвршувáње с гл. им. од одвршувe.

одвршувe несвр. *в. развршувe.* – Мбра ли га дьнýс одвршувeш, на прáзник?

одвúгне свр. *утије влагу.* – Он би пуцáл, ал óч, одвúгал му барúт. **2.** *омекша време, ојужи.* – Дьнýс мáлко одвугнуло. **3.** *фиг. добије пролив.* – Одвúгла му кáписла.

одвугнувáње с гл. им. од одвугнуе.

одвугнуе несвр. **1.** *утија влагу, влажи се.* – Барúт лýсно одвугнуе, на прóмену врéме. **2.** *отоплáва време, јужи.* – Почéло да одвугнуе врéме, сýг че и снéгови да пóчну да копнeу.

одвунй свр. *одхуји, отиде уз свој карактеристични звук (о моторном возилу).* – Одвунeше áута на гóре кým Кáлну.

одгавéља свр. *једва оде, оде тешко се крећући.* – Едвá одгавéљам до нúжник.

одгавéља се свр. *једва се одвуче, једва оде.* – Нéкако се одгавéљам до тáм, ал се пóсле не мóг врнем.

одгáља несвр. *открива део тела.* – Девóштйја, немóј си одгáљате нóђе,

више нестé децá.

одгáља се несвр. *открива део тела, задигже сукњу.* – Љубйнка се одгáља да е мómци вйде колéно, а овáм се прáи ко да си устрза черáпу.

одгáљање с гл. им. од одгáља (се).

одглáви свр. *ослободи оно што је било заглављено.* – Глeдај нéкако да одглáвиш првнýту шйнду, друђете че се сáме одглáве.

одглáви се свр. *спасе се из онога у шта се био заглавио.* – Едвá се одглави из онйја трúпови, тeоше ме смeљу.

одгњáса свр. **1.** *изудара некога ударајући га коленима и песницама у стомак и слабине.* – Дóбро сам одгњáсáл онóга крадлóва. **2.** *одигра у колу више се гегајући него поскакујући.* – Д йм да одгњáсам јóш еднó óро, па ц йдем дóm.

одгњáса се свр. **1.** *са задовољством истуче некога ударајући га коленима и песницама у слабине и стомак.* – Одгњáсáл сам му се с апетйт, па сýг нeк ме тúжи гдe óче. **2.** *наједе се, наједе се много.* – Одгњáсáли смо се овúј прóлет на јaгњeћину.

одгóли свр. *открије покривени део тела који није пристојно показивати, одголити.* – Одгóли ти на њeг дýпе, па га изудáрај, па ч да вйдиш да л че е пóсле немирáт.

одгóли се свр. *открије део тела који није пристојно показивати, одголити се.* – Овáј се девóштйја дьнýс одгóле озбóр до пúпак, оздóл до дýпе и тóј им дóјде ко нeка валá.

одгољувáње с гл. им. од одгољувe (се).

одгољувe несвр. *открива покривене делове тела које није пристојно показивати.* – Не одгољúј дупйштето, срám те бйло.

одгољувe се несвр. *открива покривене делове тела које није пристојно показивати.* – Одгољувe се до пóнагоре да слнчосúе колéна.

одгрди́ свр. **1.** *отиде испуштајући свој грлени глас (о свињи).* – Одргрдеше свиње на онуј стран. **2.** *проведе неко време испуштајући грлене гласове.* – Тај свиња мора да си одгрди́ едну́ партију, па билá сита, ел глáдна. **3.** *отиде моторно возило уз свој карактеристични звук.* – Одргрдеше нéква áута дóле низ дрúm.

одгрéе свр. *разгреје поред ватре, отопи смрзнуту масу.* – Унесí кову у собу да одгрéеш лéдат.

одгрéе се свр. *добро се огреје поред ватре.* – Сéди покре шпóрет, та да се дóбро одгрéеш.

одгуди́ свр. *отиде моторно возило уз свој карактеристични звук.* – Áутата одгудеше уз Тресíбабу.

одгúсла свр. **1.** *обави неки посао како било, уради неки посао као од беде.* – Да одгúсламо и тóј, па да с íдемо дóм. **2.** *обави полни чин (мушкарац).*

одђéга свр. **1.** *отиде гeгајући се, одгeга.* – Óдђeга с онуј нeгóву крíву нóгу. **2.** *изудара некога песницама и коленима у стомак и слабине.* – Чу те одђéгам јá еднпút, нéч ти утéкне. **3.** *невешито и незграпно одигра у колу.* – Óдђeга га какó мéчка.

одђéга се свр. **1.** *отиде гeгајући се, одгeга се.* – Нéкако се одђéга до дóмат, па лéго да одмóрим мáлко. **2.** *са задовољством изудара некога песницама и коленима у стомак и слабине.* – Ако ти се јá одђéгам че ти се смúчи овíја свéт.

одђéлка свр. *откаска, отрчи (о детету).* – Енé га Бáne óдђeлка надóле.

одебелéе свр. **1.** *постане дебео, угоји се.* – Къд човéк одебелéе он се тéшко обúва, тéшко óди. **2.** *фиг. изгуби покретљивост, отежа.* – Одебелéл му эзíк од пшíење.

оде́ви свр. *спреми дарове за свадбу своје кћерке;* упор. надеви, одари. – Јáко

си ју úбаво оде́вила.

оде́ви се свр. *спреми дарове за своју свадбу;* упор. надеви се, одари се. – Елéна се гоцá оде́вила.

оде́вречи свр. **1.** *удаљи неки предмет који би требало да је близу, одгурне.* – Штó си одевречíл паницуту тóлко, вíдиш да детéво не мóж да довáча. **2.** *постави нешто тако да стрши у страну.* – Корeњети тóлко крúпни, па се одевречíли од стрúкат. **3.** *одупре.* – Де вíц квó е одевречíло вратáта, та се не мóж затвóре.

одеврéчи се свр. **1.** *одмакне се од кога или чега.* – Сéди уз остáл, квó си се одевречíл. **2.** *одупре се, укрути се да се не да померити.* – Одеврéчи се магáре и ни да мýкне.

одевречóше свр. у пеј. значењу одевречи.

одевречóше се свр. у пеј. значењу одевречи се.

одедњпút и **одедáнпут** прил. **1.** *истовремено.* – Дóјдоше одедњпút. **2.** *одједном.* – Пóпи чáшу одедњпút. **3.** *изненада.* – Одедњпút ме úвати зá гушу.

одеде́ свр. **1.** *прегризе.* – Кúче лáнац не мóж да одеде́, а повóрку мóже. **2.** *појeде део нечега.* – Нéчу млóго да ти одеде́м, мáлко чу да úзнем. **3.** *одгризе, откине гризући.* – Къд свиња увáпе не пúшта док не одеде́.

одеде́ се свр. **1.** *одгризе оно чиме је био везан.* – Свáко врзано кúче прóба да се одеде́. **2.** *откочи се, откачи се нешто што се било заглавило, закачило у некој направи.* – Брáва се заéла, па се нéче одеде́. **3.** *дрско и безобразно одговори старијем.* – Одеде́ си се на мáтер. **4.** *најeде се с апетитом.* – Овúј се гóдин оде́домо на лубенíце.

одедн́г прил. **1.** *одједном, одмах.* – Тьгíј јúнак своју кáпу стúри, / А мáјка га одедн́г познáде (н. п.). **2.** *од првог момента, од почетка.* – Ма, одедн́г си

тој не ваљало. **3.** *изненада, неочекивано.*
– Одеднџ си поче да рѹца ко шашав.

одедно прил. *једноструко.* –
Простриј си га одедно, немој га
преклапаш, посрчено че се тѣг осуши. –
И одедно че га поворката држи, нече се
прећине.

одеднуш прил. *одједном, одједаред.* –
Укрешам га одеднуш.

одеечи прил. сад. *ходајући, путујући.*
– Одеечи по свет видѣл сам да там љуђе
боље живе него ми.

одела свр. **1.** *одеље.* – Оделали греде
још лани, а ништа још не прае. **2.** *удари*
на омикаљ. – Одела га по главу с едну
товагу. **3.** *чврсто изудара некога.* –
Оделали га од бѳ. **4.** *у мимоплажењу*
чврсто очеше, огребе, огули. – Каміјон
тека оделал фићу да му покршил
огледала и жмигавци и згмечил му целу
туј страну.

оделен, -а, -о трп. од одели *који је*
одељен од осталих. – Брајћа су оделена,
тека теле њине жене, етрвете, Бѳг им
судил.

оделено прил. *одељено.* – Од како
живе оделено брајћата се јако слагају.

оделѣње с соба. – Кѹћа му с две
оделѣња, а има и подрум.

оделѣњице с дем. од одељење,
собица. – Нашѣл у Паланку две
оделѣњица и туј се сместил със жену и
децу.

одели свр. *додели, удели.* – Бѳг е на
свакуга оделил памет колко му требе.

одење с гл. им. од оди, *ходање, ход.* –
Нѳђе има, либе Динчо, / Ал одење нема
(н. п.). – Човека мѳж да познаеш по
одење.

одењице с дем. и хип. од одење. –
Одењицето ми јако тешко пада, едвѳ
ѳдим.

одеърњичав, -а, -о *који не воли да се*
меша са људима, који је себичан и дрвен.
– Од тога одерњичавотога ништа не

искај, ел ти нече ништа ни даде, а ништа
му и не давај кѳд му затребе.

одечи прил. *идући пешке, ходајући.* –
Сѳг требе одечи да стигнемо у Црни Вр.

одечѣи прил. *ходајући, у ходу.* –
Одечѣи едем, одечѣи предем, никад не
присѣдам.

одзјјачи свр. *широм отвори, разјани.*
– Што си толко одзјјачил вратата? –
Одзјјачи уста, па и не заклапа.

одсврќне свр. **1.** *отскочи нека ситна*
стварчица. – Одсврќну ми дугме од
кошуљу, док сам си закрпчувал огрљаќ. **2.**
поодрасте. – Прасцићи че да продавамо,
али кѳд малко одсврќну.

ѳди несвр. **1.** *хода, иде.* – Детѣто, ел
ѳди, ел још не? **2.** *путује, лута.* – Свѳ
ноч ѳдим, / Конѳк не наѳдим (н. п.).

оди предл. *од.* – Онѣ су оди Пирот. –
Она е бољи ѣќ оди њѣг.

ѳди позам изр. *још је жив.*

одида несвр. **1.** *одједа, одгриза.* –
Кѹче кѳд увапе оно не одида, оно само
проглоби. **2.** *закида на мери.* – Тија
воденичѳр одида на вагу.

одида се несвр. **1.** *прегриза оно чиме*
је везан. – Дању нече, ал ноћу се одида.
2. *одглављује се оно што се је било*
заглавило. – Овај се врата час зајдају,
час одидају, дошло е време да се
промени брава. **3.** *дрско одговара кад га*
неко кори или саветује. – Одида се ко
кѹче.

оидиѳње с гл. им. од одида (се).

одијѳло с **1.** *одмориште, место на*
коме треба одахнути. – Док се укачимо
на Дѣл одидамо на три одијѳала. **2.** *место*
у кршевитом пределу на коме нешто
одише, где излази ваздух, избија пара и
сл. – У Гѳрњу Каменицу има место
Одијѳло, туј избѣва нека пара и снѣг се
окол туј дѳвку не привѳча, ѳдма се топи.
3. *извор воде из дубине земље, топлик.*

одири свр. *трагајући пронађе, уђе у*
траг; упор. издири. – Кѳд одири кѹј ми

крадне грóзје, лѣсно чу тѣг с њѣг.

одѣса несвр. **1.** *одахњује, одмара се.* – До сѣг сам работѣл, па евѣ мálко одѣсам. **2.** *испушта ваздух.* – Гáјдево нѣгде одѣса, не мóж се надѣва.

одисање с гл. им. од одиса.

одјакчае свр. *ојача, очверсне.* – Къд одјакчаеш и тѣ ч у печáлбу.

одлаби свр. *олабави, попусти оно што је било стегнуто.* – Ѐска да одлабиш колán на коња́тога, док се одмáра.

одлабување с гл. им. од одлабуе.

одлабуе несвр. *олабављује, попушта оно што је било стегнуто.* – Тѣ тáм одлабуј, а јá чу овáм да притѣзам и егá га избарабáримо.

одлагување с гл. им. од одлагуе се.

одлагуе се несвр. *лагањем скида одговорност са себе и баца кривицу на другога.* – Он се одлагуе на њу, она се одлагуе на њѣг и текá испáда да нѣкуј не брál тѣкве у моѣ, а тѣкве и нѣма у њѣву, а ѣма и код њѣ.

одлази свр. *оти́де пузећи, отпузи.* – Детѣ одлазило под óдар.

одлѣкне свр. *лакне, осети олакшање.* – Чѣм пројдóмо Дóбрин дóл на вóлóви нѣкво óдлакну, ел, знáеш, тѣј ѣма óсењи.

одлакчае свр. **1.** *смањи терет, олакша.* – Дáј да ти јá нóсим еднѣ торбу́, да ти мálко одлакчаем. **2.** *постане лакше на души, осети олакшање, лакне.* – Къд отѣдем у цркву, онó ми пóсле нѣкво одлакчае.

одлáти несвр. **1.** *иде као на крилима.* – Вѣдим га преко ливáду, сáмо одлáти. **2.** *одлеће.* – Лáстивице ѣсени одлáте у Áфрику.

одлелѣе свр. *одлелуја, одлепрша; одјури.* – Вáшата девојѣна óдлелѣа дóле низ дрѣм.

одлетѣи свр. (поред значења: *оде на крилима*) *фиг. падне са неке висине.* – Немóј се наваљаш преко пердѣ да не

одлетѣиш дóле.

одлѣжи¹ свр. *начини дужим него што треба.* – Шнáјдери ми одлѣжили капѣт.

одлѣжи² свр. **1.** *одужи дуг, врати оно што је дужан.* – Едвá одлѣжимо тѣја дѣг. **2.** *чини нешто што се сматра као дужност, обавеза.* – Да одлѣжимо тѣја рѣд.

одлѣжи се¹ свр. *постане дугачак, продужи се, отегне се.* – Одлѣжи се збóр до нѣши замán.

одлѣжи се² свр. **1.** *врати дуг, врати оно што је дужан.* – Едвá се одлѣжимо. **2.** *освети се.* – Чу ти се одлѣжим къд се нáјмалко нáдаш.

одлѣжување с гл. им. од одлѣжуе (се).

одлѣжуе¹ несвр. **1.** *прави дужим него што треба.* – Жѣка, шнáјдер одлѣжуе панталóне на љу́ђе, велѣ текá трѣбе, текá модѣрно. **2.** *одуговлачи.* – Немóј да одлѣжѣеш подѣњето.

одлѣжуе² несвр. *враћа дуг, одужује.* – Чу се одлѣжем какó си јá знáм.

одлѣжуе се¹ несвр. *постаје дужи, продужава се.* – По Пробрáжење пóчну нóчи да се одлѣжѣју.

одлѣжуе се² несвр. *враћа дугове, враћа оно што је дужан.* – Задлѣжил сам се, мóра се сѣг одлѣжем.

одлѣже свр. *лижући уклони.* – С езѣк че те одлѣжу, / С óпаш че те одметѣ (б).

одлѣје свр. *спере.* – Ударѣла ѣиша, полѣдица, / Па одлѣла крваве белѣђе (н. п.).

одликување с медаља, орден, одликовање. – На прáзник накáчи свá одликувања, кó Рѣс.

одлѣта несвр. *в. одлати.* – Тѣче одлѣта из гњездó чим порастѣ. – Сáмо одлѣта низ онóј пóље, а цедѣлото га удáра по дѣпе.

одлѣтање с гл. им. од одлѣта.

одлóми свр. *одвоји мањи комад од већег, ломљењем (обично о хлебу).* –

Нано, одломими мálко лéб, немóј да ми рéжеш, вóлим одлóмено.

одлошотуге свр. *одболује*. – Пíсано ми да одлошотугем и туј бóљћу.

одлупи свр. *ољуштити, огули*. – Одлупи шúшће, па дáj коренџт да га опечéмо.

одлúра свр. *одлута, одскита*. – Одлúра ода дóм чím се дигне и добди за ручџк, па пóсле пá одлúра нéгде.

одлúчи свр. **1.** *одвоји младунчад од мајки*. – Ако си припуштíл јáганци, врéме е да и одлúчиш. **2.** *одвоји своје стадо од осталих стада*. – Áјде сџ да си одлúчимо óвце.

одлџје свр. *одлије, одасне*. – Да одлџиеш мálко да ти се не исплџска док га нóсиш.

óдма прил. *одмах*. – Óдма добдим. – Чим га óкнеш óдма се дíза, нéма да се чéша и да огуџа.

одмáли свр. *одлије, одвади*. – Одмáли му мálко, да му не тежí млóго дор га нóси.

одмаљување с гл. им. од *одмаљуе*.

одмаљуе несвр. *одлева, одвађује*. – Одмаљуј по мálко из цаковити, да мóж да и лéсно дíзамо.

одмáне свр. *одмахне; одмахне руком или оним што има у руци*. – Сáмо óдману с главу, сáви шíју и појдé.

одмекнéе свр. **1.** *омекша, смекша*. – Опíнци ми се спéкли мóра и мálко помóкрим да одмекнéу. **2.** *постане топлији, постане млак, попусти хладноћа*. – Унесí чрђе однадвóр у сóбу да мálко одмекнéу. – Дњнбс мálко одмекнéло врéме.

одмéни свр. **1.** *замени кога у послу и сл.* – Дáj да те мálко одмéним, а тí се одморí. **2.** *промени, измени*. – Ако га пéреш у жéшку вóду, óче да одмéни бојú.

одмéта несвр. **1.** *има велики учинак у послу, брзо ради, одбацује посао*. – Ёс да

дóста траџи за нáдницу, али, брáте, одмéта рáботу. **2.** *неправилно се окређе, одбацује при окретању (точак, вретено и сл.)*. – Овóј се тóчíло не обрча какó трéбе него одмéта, не мóж лéсно да набóстримо сеђíруту. **3.** *заноси ногом у ходу, ћона*. – Ёл га вíдиш кудé одмéта с онúј нeгóву нóгу?

одметé свр. *чистећи метлом одбаци, метлом очисти*. (В. пример код одлиже).

од мéчку изр. *кад се мало дете разболи и бабе закључе да болује “од мéчку” онда се њено име не спомиње; упор. “од алу”, “болес од мечку”, “од онуј несрејћу” изр.*

одмíва несвр. *спира, испира*. – Пољк му одмíвај рáнуту, да га не урéдиш.

одмíва се несвр. *спира се*. – Лéсно се одмíва, ал трéбе прво да се расћíсне.

одмивање с гл. им. од *одмива (се)*.

одмíта несвр. *чистећи метлом одбацује*. – Одмíтам овíја кокошíнци од прáг.

одмитáње с гл. им. од *одмита*.

одмíца несвр. **1.** *помера на веће одстојање*. – Штó одмíцаш паницуту, не мóг се јá досúвам чџк до тáм? **2.** *удаљава се одлазећи*. – Он одмíца и не чéка нíкуга. **3.** *протиче, истиче (о времнеу)*. – Одмíца ти врéме, мóра да врнеш дíг.

одмíца се несвр. *помера се на веће одстојање*. – Одмíцај се од кубéто це завáнеш.

одмразéње с гл. им. од *одмрази (се)*.

одмрáзи несвр. *одмржњава, одлеђује*; упор. *одмржње*. – Од кьд га одмрáзим и не це одмрзне.

одмрáзи се несвр. *одмрзава се, одлеђује се*; упор. *одмржње се*. – Турí кóву покре кубé да се одмрáзи лéдат.

одмржњување с гл. им. од *одмржње (се)*.

одмржњуе несвр. *в. одмрази.* – Свако јутро иде да одмржњуе славіну у авлију.

одмржњуе се несвр. *в. одмрази се.* – Топрв окол пладне пенцери почну да се одмржњују.

однадвџор прил. *споља, са спољне стране (куће).* – Къд улазиш однадвџор у собу, да си отрупаш нође од снѣг. – Кућата однадвџор изгледа прилично, а ну́тра, да те Бог сачува.

однаоколо прил. *около, с околне стране.* – Мора д имо однаоколо, ел ћупријуту однѣла вода.

однапрѣд прил. **1.** *спреда, с предње стране.* – Погледаш га однапрѣд – он, погледаш га одосад – нѣ он. **2.** *раније, од раније.* – Однапрѣд некада бѣше доодил.

однѣгде прил. **1.** *однекуда.* – Зна́м га однѣгде, ал се не мо́г сѣтим одокле. **2.** *од неког места, од неког времена.* – Донѣгде му се познава́ дѣрата, а однѣгде се ѣстрови. – Јако смо си се сла́гали ўбаво, ал однѣгде и не врѣвимо.

однѣкња прил. *од пре неки дан, раније;* упор. одњекња. – Однѣкња некада ме заболѣ рука и још ме не маѣуе.

однемáјкуде прил. *од беде, без воље, траљаво.* – Он то́ј рабóти однемáјкуде. – Однемáјкуде пристáл, ал му ѣч не воља за девџѣту.

однѣгде прил. *ни од куда, ни са које стране.* – Однѣгде нѣма дина́р да ти ка́пне.

однѣси се свр. *са задовољством и дуго је носио какѣу одећу или обућу.* – Што су то́ј билѣ цѣпиле, односи́л сам им се със мерáк.

одњѣкња прил. *в. однекња.* – Читáше стру́јомерат одњѣкња некада́, сѣг дошли́ пá да га читају.

одџвде прил. *одавде;* упор. одџвдек, одџвдека, одџвдекај. – Јутре че да по́јдемо одџвде, па доклѣ стѣгнемо. – Не

вѣди се Делбáрија одџвде. – Áј, да бежимџ одџвде.

одџвдек прил. *в. одџвде.* – Не мр́дам одџвдек док ми не плáте свѣ квџ су ми дѣжни.

одџвдека прил. *в. одџвде.* – Одџвдека мо́ж сáмо да ме изнесѣте, јá не ѣдем.

одџвдекај прил. *в. одџвде.* – Ел су онѣја ѣђѣ одџвдекај, ел су из не́ко дрѣго мѣсто?

одџвѣд прил. *одџвѣда.* – Одоџвѣд је по зáовитно, него ли отѣд.

одџвѣдак прил. *в. одџвѣд;* упор. одџвѣдака, одџвѣдакај. – Одоџвѣдак по мо́ж да се укáчиш.

одџвѣдака прил. *в. одџвѣд.* – Де га уватѣ и тѣ одџвѣдака, па че пџласно да га подѣгнемо.

одџвѣдакај прил. *в. одџвѣд.* – Одоџвѣдакај се бџље вѣди.

одџвѣде прил. *одакле.* – Одоџвѣде си пријѣтѣљу?

одџвѣдек прил. *од далека, из далека.* – Дошли́ ѣђѣ одџвѣдек у нáшу водѣницу, рѣд би билџ да и пропуштимџ прѣво онѣ да смѣљу.

одџвѣгџр прил. *одџвѣгџре, са горње стране;* упор. одџвѣгџре. – Одоџвѣгџр ѣди војни́ци. – Кáмен се тѣра одџвѣгџр, врза зѣље.

одџвѣгџре прил. *в. одџвѣгџре.* – Зáкџпанџ, па затрѣпанџ, па одџвѣгџре натѣран шушљáк.

одџвѣгџрѣни, -ња, -ње *који је одџвѣгџре, са горње стране.* – Одоџвѣгџрѣ сѣриње ўвек помáлко замирисѣуе.

одџвѣдџл прил. *одџвѣдџдо;* упор. одџвѣдџле. – Одоџвѣдџл, из бунáр се вѣди сáмо нѣбо.

одџвѣдџле прил. *в. одџвѣдџл.* – И одџвѣгџре и одџвѣдџле еднѣкџво.

одџвѣдџлѣни, -ња, -ње *који је одџвѣдџдо, са доње стране, са дна.* – Трѣбѣше из сьндѣк да извáдим одџвѣдџлѣни чаршавѣ.

одџвѣдџд прил. *са задње стране,*

отпозади. – Тí гúрај одосáд, а јá чу да тегљим однапред.

одо́ка свр. *гласним дозивањем дозове*. – Едвá га одока́, то́лко бíл заспáл.

одо́кле прил. *одакле*. – Одо́кле добдиш? – Одо́кле си, побрáтима?

одо́ко прил. *од ока, отприлике*. – Одо́ко це́ним да га има двáес хи́ла, ја́гњето.

одоле́к прил. *из далека, из даљине*; упор. одолеко. – Ѐду одоле́к, па скапа́ли сира́чичи.

одоле́ко прил. *в. одолек*. – Одоле́ко га видо́ да е он.

одоле́н м бот. *лепа дуговечна зельаста биљка из фам. Valerianaceae висока од пола метра до два метра. На врху се налазе беле или ружичасте ититасте цвасти, одољен Valeriana officinalis L.*

одолече́чи свр. *в. одалечи*. – При́лично си одолече́и́л преча́нће на слбу́ту, те́шко це качи́ш уз ну́, а јо́ш си и др́т. – Пробáла етрв́та да бра́јћуту одолече́чи, али не моглá.

одолече́чи се свр. *в. одалечи се*. – Кьд се́дне уз оста́л, он се ўвек одолече́чи, ко сироче́.

одолечува́ње с гл. *им. од одолечуе (се)*.

одолечу́е несвр. **1.** *удаљава, одмиче*. – Немо́ј да одолечу́еш ла́нпугу, ви́диш да се овáм ни́шта не ви́ди. **2.** *чини да неко не буде близак коме, отуђује*. – Одолечу́е мужáтога од роду́.

одолечу́е се несвр. **1.** *премешта се на друго место, удаљава се, одмиче се*. – Он се примíца, она́ се одолечу́е. **2.** *бива све мање привржен, близак коме, туђи се*. – Дако си господин немо́ј се одолечу́еш од нас, ми́ смо ти најближњи.

одо́м узв. *заповед коњу да из каса пређе у ход*. – Одо́м, Хíдране.

одо́ми свр. *учини да ко стекне дом, породицу*. – Де да ми́ нашуву де́цу

збе́ремо, да и ожéнимо, да и одо́мимо.

одо́ми се свр. *стекне дом, окући се*. – Не це жéни, нéма се ни́кад ни одо́ми.

одо́нде прил. **1.** *оданде*; упор. одондек, одондека, одондекај. – Онí че да до́јду одо́нде, од ону́ј стра́н. **2.** у набрајању: *после, после тога, затим*. – Напред íдем ја́, по мéн Ми́шко, па одо́нде Ла́це...

одо́ндек прил. *в. одонде*. – Ел сме́ш да рíпнеш одо́ндек? – За Свéти Никóлу се ва́ри васу́љ, бóб, па одо́ндек ле́ча...

одо́ндека прил. *в. одонде*. – Одо́ндека довде́ка има двéста ме́тра. – Прво до́јде понеде́лник, па то́рник, па одо́ндека средá...

одо́ндекај прил. *в. одонде*. – Она́ е одо́ндекај, из онóј салó. – Прво про́јдемо проз Ка́меницу, па одо́ндекај проз Штр́пци...

одону́дак прил. *одонуд*; упор. одонудака, одонудакај, одонуди. – Да по́чнеш да оре́ш одону́дак.

одону́дака прил. *в. одонудак*. – Да л че се то́ј ви́ди одону́дака?

одону́дакај прил. *в. одонудак*. – Ел мо́ж да прега́зиш одону́дакај да ми донесе́ш ле́б и с ле́б?

одону́ди прил. *рет. в. одонудак*. – Одо́нди ду́ва ве́тар.

од ону́ј несре́јћу изр. *ако мало дете умре “од мечку” онда се њено име не спомиње него се каже: “умрело од онуј несрејћу”*; упор. “од мечку” изр.

одо́поко прил. *с нали́ча, наопако*. – Навíкал си си дрéу о́допоко.

одо́рина ж *њива у брдовитом пределу коју је спрала киша и остало само камење*. – Тí оре́ш, онó снóси, тí оре́ш, онó снóси и надокра́јће оста́не одо́рина и тí ди́гнеш ру́ће.

одо́тле прил. *одатле*; упор. одотлек, одотлека, одотлекај. – Ма́рш одо́тле.

одо́тлек прил. *в. одотле*. – Ел и он одо́тлек, одо́клето си и тí?

одóтлека прил. *в. одотле.* – Одóтлека па до Јáблен íма да се óди двá сáта.

одóтлекај прил. *в. одотле.* – Мр̀дни одóтлекај, да не пáдне дрвó на тéб.

одóтлекашњи, -шња, -шње *који је одатле.* – Одóтлекашњи ли е онíја човéк што га бкају Шестопр̀стоња.

одóцутра прил. *одјутрос.* – Ёдомо одóцутра, па од т́г ништа не окушéвамо.

одрабóти свр. **1.** *одради, врати дуг радом.* – Нéмам пáре да му плáтим, него чу му одрабóтим. **2.** *одради колко је требало, одслужи.* – Одрабóтим т́ј гóдин скóро без áлук. **3.** *обави полни чин (мушкарац)*

одр́к м дем. *од одар, креветић.* – Њигóв одр́к примáкнемо уз нáш óдар, та га нóчу покр́вам, кд се открíе.

одрáни свр. *одхрани, однегује.* – Одрáнила си ќче да те лáе.

одрáпи свр. **1.** *снажно удари кога штапом.* – Кд га одрáпи óн мóчне. **2.** *одсече, пресече.* – Нé га б́ш мерíл, ал ми óдрапи еднó двé ћíла мешчинú. **3.** *изрекне казну, разреже порез.* – Судíјата га óдрапи с двé гóдин. **4.** *гласно и одсечно испусти смрадни гас из црева.* – Кúј га, брé, тóј тáм, óдрапи?

одрвé свр. *одгризе (првенствено о животињама али и људима).* – Твојá ми крáва, Свíлене, одрвáла кóрен из момúрузу. – Свиња кд увáти сýс зúби, не пушта док не одрвé. – Ако е јáблка црв́ва ти одрв́ црв́вото и плúни га, па другóто éц.

одрéва несвр. *лопатом или другим чим скида неку растреситу масу са нечега, одгрће.* – Том́н узéмо да одрéвамо снéг, онó пóче да пáда нóв.

одрéвање с гл. *им. од одрева.*

одрédен, -а, -о трп. од одреди *који је одређен.* – Јá сам одрédен да нóсим барјáк, нé т́.

одрéђава несвр. *одређује;* упор. одрецава. – Кмéт одрéђава куí че кадá да дáва кóлску надницу за пúт.

одрéђавање с гл. *им. од одређава.*

одрéзи свр. *скине резу, засун, откључа врата.* – Áјде одрeзи и пуштај ме унúтра.

одрежување с гл. *им. од одрежуе.*

одрежуе несвр. *скида резу, засун, откључава врата.* – Одрeжуем кд сýвне, онáк не нíкому.

одрéме свр. *одрема.* – Одрéмем мáлко, док чéкам вечéру.

одрéме се свр. *оснава се.* – Вí, бáбице, / Вí, дремљíвице, / Штó сте се одремáле (б)?

одрéчљив, -а, -о *који одриче, одбија.* – Ни еднá од њí нé одрéчљива, свé су си елís пítовне.

одреца́ва несвр. *в. одређава.* – Из óпштину одреца́вају гдé че да сéемо пшéницу, гдé момúрузу и другó.

одрецување с гл. *им. од одрецуе.*

одрецуе несвр. *одређује.* – Ако ч да ми одрецуéш и колкó чу лéб да едем, óдма те мањуем.

одрéшен, -а, -о *в. одрешит.* – Нéћи пúт мóра да б́деш одрéшен, па нéк пúкне на коју óче стрáн.

óдрешит, -а, -о *који лако приступа решавању, сабрано се сналази и заузима одлучан став.* – Óдрешит дабóме, нé се ст́сал кó т́.

óдрина ж *в. душаме.* – За óдрину трéбе да су дýсће пóлаће, али пóјачће.

одр́не свр. *одбаци лопатом неку масу са онога што је затрпано.* – Óн решíл да одр́не снéг од лísник.

одрињување с гл. *им. од одрињуе.*

одрињуе несвр. *лопатом одбацује неку масу са нечега, отрпава.* – Зíми свáко јúтро одрињуем снéг, да напрáим прт́ину до бунáр и до штáлу.

одр́пи свр. упор. одрипне. **1.**

одскочи. – Слнце бeше дoста одрипило.

2. *порасте, oјача.* – Момуруз че да загрчамо кьд мaлкo одрипи. – Нeк децaтa мaлкo одрипе, па че тьг да видимо да л че и дaвaмo нa чкoлe ел нa зaнaјaт. **3.** *истакне се, заузме виши друштвени статус.* – Милoрoд одрипил од друђи, сьг oн гaздa, нe више сирoмa.

одрипне свр. *в. одрипи.* – Кaкo кoлaтa друсну, тeкa oн у њи одрипне. – Тeлe че да прoдaвaмo кьд мaлкo одрипне.

одрипување с гл. им. *од одрипуе.*

одрипуе несвр. *одскаче, поскакује.* – Кьд удариш лoптy oсaм oнa одрипуе.

одрл, -a, -o *р. пр. од одере, одрао.* – Одрл jаpцa. – Одрл си прс кьд вaдил jајцa из шуплaр.

одрмбoљи свр. *отомбoљи, опусти, оклембеси.* – Чим e oн одрмбoљил дoљњy усницy, знaчи да e льут.

одрмбoљи се свр. **1.** *отомбoљи се, оклембеси се, опусти се.* – Одрмбoљил се кo пипeр нa слaнy. **2.** *падне некоме на терет.* – Одрмбoљил се нa стaрцити, a ништa нeчe дa рaбoти.

одрoби свр. **1.** *ослободи рoптвa (нарочито у дeчјoј игри).* – Дa дaдeш двe пeлeшићe дa тe одрoбим. **2.** *ослободи неке обaвeзe.* – Кaкo мoг дa гa одрoбим дa нe иде у вoјскy? **3.** *извуче, спасе уложена средства у неки сумњив посао.* – Питaњe e дa л чу дa мoг дa си одрoбим пaрeтe.

одрoвe свр. *отплаче.* – Одрoви си eднy пaртијy, пa нa спaњe.

одрoвe се свр. *исплаче се.* – Дa сe мoг одрoвeм, дa сe смирим, aл нe мoг.

одрт, -a, -o *тpп. од одере одран.* – Одрт од бoј.

одртaвeе свр. *в. одртее.* – Чу дa видим тeб нa квo ч дa личиш кьд одртaвeеш.

одртeе свр. *остари, онемоћа;* упор. одртaвeе. – Дeдa Елeнкo jакo одртeл, a одртeли и друђи стaрци.

одртyе несвр. *стари, издаје га снага.*

– Одртyем пoљк, aли сигурно.

одрyсa свр. **1.** *изубија чврсто некога и то углавном песницама.* – Aкo тe одрyсaм нe мoж тe збeру пoслe ни у кoлицa. **2.** *одигра у колу снажно и чврсто.* – Aј д им дa одрyсaм eднo oрo, кoлкo зa грcницe.

одрyсa се свр. **1.** *са задовољством некога чврсто изудара песницама.* – Дoбрo би билo дa сe приваркyеш дa ти сe нe одрyсaм и нa тeб. **2.** *одигра у колу санжно и чврсто.* – Одрyсa му сe синoч сьс мeрaк.

одсвири¹ свр. *фиг. заврши посао, добије отказ.* – Одсвирил си тi свoe, мoж дa узнeш кaпyт и дa с идeш.

одсвири² свр. *отплаче.* – Одсвири си тi eднy пaртијy, пa си лeгни дa спиш.

одсeцa свр. **1.** *одвуче, одвуче сецајући.* – Увaтим зa крaци и одсeцaм гa у рoвинy. **2.** *једва однесе.* – Одсeцa eднy врeчy нa грбину, тa сe исцилaви. **3.** *одведе силом.* – Одсeцaшe гa нa пpинудaн рaд у Бoр.

одсипe свр. упор. *отсипе. 1.* *изасипајући смањи количину течности или чега другог у неком суду.* – Одсипи гa дo пoлoвин. **2.** *проспе мало алкохолног пића на земљу за покој душе.* – Одсипи зa дeду Рaдивoјa.

одсипување с гл. им. *од одсипуе.*

одсипуе несвр. упор. *отсипуе. 1.* *изасипајући смањује количину течности или чега другог у неком суду и сл.* – Одсипуем мaлкo из кoтљ, дa гa мoг однесeм. **2.** *просипа мало течности (алк. пића и др.) за покој душе умрломе;* упор. одсипуе. – Тi чини ми сe нe одсипуеш, нeгo си сaмo пiјeш, срaм тe бiлo.

одсипување с гл. им. *од одсипуе.*

одсипуе несвр. у дем. значењу *одсипуе (2).*

одспи свр. **1.** *одспава;* упор. *отспи.* – Пpвo дa лeгнeм дa одспим eднy пaртијy,

па чу по́сле да гле́дам квó чу и како́ чу.
2. преспава. – Мо́ра да си одспíм ручьк,
 нéма квó да еде́м.

одспí се свр. *добро се испава*; упор.
 отспи се. – Двé но́чи несѣм спáл и сѣг
 кѣд лéгнем немóј ме дízате док се не
 одспíм.

одспрéd прил. в. *отспред*. – Одспрéd
 áпе, осáд áпé.

одстранé прилуи. *са стране, по
 страни*. – Нé гле́да га пра́во, веч га гле́да
 одстранé. – Свí се б́утају да по́срчено
 улéзну, а óн стојí одстранé.

оду́зне свр. **1.** *узме што коме силом,
 лиши кога нечега, отме*. – Ѐма да му
 оду́зну свé што е укрáл и јóш йма д йде у
 áпсу. – Не мо́г да оду́знем живóт ни на
 пíле, а камоли нéшто дрúго. – Оду́зneo
 ја тека́ на понéкуга до́зволу, ку́й пијáн
 тéра áуто. **2.** *изврши рачунску радњу
 одузимања*. – Кѣд од дéвет оду́знеш шéс,
 колкó ти оста́уе, брé Мо́мчýле?

оду́зне се свр. *одузме се, шлогира*. –
 Одузéл се у дéсну стрáн.

оду́ља свр. у ауг. и пеј. значењу
одради, одринта. – Че да оду́љамо и тóј
 ко и дрúго што смо оду́љали.

одурíнче с *још некрштено дете*. –
 Нíшта на в́ука нé, / Нíшта на одурíнче
 нé (б).

одурíсница ж *суђаја која заједно са
 другим суђајама (одурисницама) одмах
 након рођења одређује судбину
 новорођенчета*; упор. удурисница. –
 Текá му одурíснице одурисáле.

одурíше свр. *одреди судбину
 (одурисница)*; упор. удурише (1). – Што
 ти одурíсница одурíше, тóј ти е за века́.

одушка ж *олакшица, помоћ*. –
 Притíсло ме од свé стране, нéмам
 одушку од нíгде.

ођа узв. *заповед коњу да појури*.

ођо узв. *који изговара онај што се
 весели и значи отприлике оно што и*

“она, бато”.

ожа́ли се свр. *пожали се, ојада се
 коме*. – Ожали ми се дево́јчето, на
 свекрвту.

ождрéби се свр. фиг. *јаје пукне док
 се кува и из њега исцури део садржаја
 који се коагулише у неправилне облике,
 држећи се за своју матицу*.

оже́г м *ватраљ којим се послује око
 огњишта (обично стари ашов)*. – Ба́ба
 напáли оже́г, па на њéг стрóши јајце та
 ми га опечé.

оже́га свр. *опече, ожеже*. – Нáно,
 оже́гал ме óгањ по прс!

ожедне́е свр. *ожедни*. – Ожедне́ем, а
 во́ду си несѣм понéл. – Ожедне́л ли си за
 ма́лко винце́, ел ч да мо́ж да тр́пнеш до
 прв́њу кавáну?

оже́не се свр. мн. *узму се, венчају се*.
 – Че́камо да се Стéва и Дéса оже́не, па
 по́сле да же́нимо Мíлчу.

оже́ни свр. *уда, ожени*. – Те́рку
 оже́нили у Црве́ње за неку́га сидарá.

оже́ни се свр. *уда се, ожени се*. –
 Несѣм га б́ш волéла, ал сам се па́
 оже́нила за њéга, мислéла сам, мо́ж чу га
 завóлим.

оживéе свр. *оживи*. – Гдé мо́же мртв́в
 ко́њ да оживéе?

ожи́ли свр. *део биљке који нема жиле
 стави у такву средину да он пусти
 жиле*. – Ту́ра калéм у трíну и јóш неkwó,
 да га ожíли.

ожљувé свр. *около и по површини
 изгризе и убалави (безубим устима)*. –
 Са́мо га озбр́д ожљувé, а онóј си онáк
 оста́не.

ожмí свр. **1.** *прећути, оћути*. – Колкó
 га, брé, брука́ и квó му свé не ре́ко, а óн
 тóј о́жма ко кúче. **2.** *ћутећи порекне,
 начини се као да ништа није било*. –
 Да́до му па́ре на зѣ́м, а óн и о́жма.

ожмí се свр. у пеј. значењу *оспава
 се, устане касно*. – Па́ си се, бара́бо,
 ожмáл.

о́жње свр. **1.** *пожање*. – Дњи́с трéбе да о́жњемо ову́ј њíву, тека́ рачу́нам. **2.** *пожање неки део*. – Ожњи́ прво́ овде́ покре кра́ј, ел комба́ј ту́ј не мо́ж да дова́ча.

о́жуљи свр. **1.** *скине кору чему*. – Закачи́л не́ћи ја́блкуну с ко́ла, па ју́ ожу́ли́л од кџм го́рњу стра́н. **2.** *зубима изгризе горњи слој (најчешће неког плода), недоједе неки плод*. – Озго́р о́жуљи кру́шкуту и по́сле ју́ врљи.

озби́љи се несвр. *постаје озбиљан, зрео*. – Оц е ти́ озби́љиш, ел да те ја́ нате́рам на то́ј?

озби́љи се свр. *уозбиљи се*. – Кџд га пита́ за то́ј, он се са́мо о́збиљи и по́че да се корéе.

озбр́д прил. **1.** *одозго, по површини*. – Озбр́д кала́ј, уну́тра белáј. – Озбр́д нату́рамо ка́мене да га не отко́пају кучи́чи. **2.** *уплитко*. – С рáло оре́ш са́мо озбр́д, не мо́ж у́длбин.

озбр́дњи, -ња, -ње *који је горњи, на врху*. – Озбр́дње сирíње огребéм и ту́рим га у поми́јарник за сви́ње.

озго́р прил. *одозго; поврх нечега*. – Мо́ра и причéкамо да слéзну озго́р, ис Чу́ку. – Турí озго́р на крстíнуту ед́н ка́мен, да не оду́ва ве́тар го́рњиат сно́п!

озгора́ прил. *в. озгор*. – Он је озгора́, из ова́ј го́ре се́ла. – Покри́ем се с две́ чрђе, па озгора́ превр́лим крпа́ру.

озго́рњи, -ња, -ње (њо) *који је одозго, који је поврх нечега*. – Ови́ја озго́рњиви мо́мци, из ова́ј плани́нскава се́ла, све́ се же́не до́ле по Тимóк и прио́де на има́ње. – Озго́рњи ма́з у́век помáлко засмрцу́е.

оздо́л прил. **1.** *с доње стране, од доле*. – Грми́ оздо́л, ус Тимóк. **2.** *доле, на доњој страни*. – Оздо́л твр́до, озго́р високó.

оздо́љњи, -ња, -ње (њо), *који је одоздо, који је на дну*. – Ма́зав оздо́љњи, зато́ј не најбо́љ.

оздравéе свр. *оздрави*. – Да́че Бо́г да

оздравéе.

осáд прил. *позади, страга*. – Ва́рди се од осáд, ел оту́дака е о́пасно.

осáдњи, -ња, -ње *који је на крају, задњи, последњи*. – Немóј ни́кад да си осáдњи, има́ те сви́ старéшине ва́ну на зу́б.

осам прил. **1.** *о земљу*. – Удри́ га о́сам. **2.** *са земље*. – Довани́ то́ј о́сам.

освр́кне свр. **1.** *поодрасте*. – Кџд ждребéно ма́лко освр́кне о́дма че га прéзамо. **2.** *одскочи*. – О́свркну́ треска́ и замáлко да га уда́ри у вецу́. **3.** *уради се прилично од онога што је требало урадити*. – Освр́кну́ла ра́бота.

осéбне свр. **1.** *озебе, назебе*. – Натресí се добро, да не осéбнеш. – Ако не најду дрва да накладу́ огањ, има́ да осéбну. **2.** *охлади се*. – Осéбли ду́вари.

осебо́тина ж *промрзлина на телу*. – Почéле му трулавеу́ онéј осебо́тине.

осебо́ше свр. у пеј. значењу *озебе, назебе*. – Че осебо́шеш у ту́ј тџнку дреу́.

осем прил. *в. осам*. – Чу те тру́снем осем. – Не узíмај ни́шта осем.

осíва се несвр. **1.** *одговара гласом на чији позив, одазива се*. – Осíва се, ал не мо́ж да до́јде. **2.** *излази у сусрет, испуњава жељу, обавезу*. – Осíвам се кџм њí, ко да се не осíвам, сва́ћи ме́сец им пра́чам по сто́ ба́ње.

осивáње с гл. *им. од осива се*.

осíра се несвр. *в. осрча се*. – Кџд идеш но́чу глét си напред, немóј се осíраш. – Осíрај се и кџм онíја ку́и су те помáгали кџд ти е билó најтешко. – Немóј се тека́ осíраш на ма́тер, чувáла те е.

осовé се свр. **1.** *одговори гласом на позив*. – Чíм га о́кнем, о́дма се осовé. **2.** *испуни обавезу*. – Та́м смо старóјше на сва́дбу, па мо́ра да се осовéмо с по́клон како́ доли́куе.

осóвне се свр. *одазове се кратко и не*

много гласно. – Óсовну се, али нема да наспрта на пѣнцер.

óспе свр. *добро загледа, загледа са свих страна.* – Добро га оспрѝ, ако мислиш да га купуѣш, немóј после да ми варáчеш.

óспе се свр. упор. *осрне се.* **1.** *осврне се, обазре се.* – Крáдне, крáдне, па се осрне, па пá крáдне – рóден за крaдлóва. **2.** *поклони пажњу некоме.* – Требе да се óспреш и према њѝ, родѝли су те. **3.** *дрско одговори, обрецне се.* – Ако нѣћи прóба да ју поу́чи, она́ кд се óспе и на овóга тóј више на пáмет не пáда.

осрне се свр. в. *оспе се.*

оспрта несвр. **1.** в. *осрча.* **2.** *повремено погледа.* – Осспрташ ли свињу́ту да ви́диш почѣла ли е да се прáси?

оспрта се несвр. в. *осрча се.* – Осспртај се на свáћи дѣсет мѝнута, да ви́диш ѝде ли по тѣб. – Осспртај се дор ѝмаш кѣм кугá. – Немóј се тѝ на мѣн осспрташ, ел ако те ѝднем, тóлко ш ти б́уде.

оспртање с гл. им. од *оспрта (се).*

осрча несвр. *загледа са свих страна;* упор. *осрта.* – Осрчá га и отуд и одовуд и несѣм видѣл да е билó пúкло, топрв дóм видó.

осрча се несвр. упор. *осрта се.* **1.** *осврће се, обазире се.* – Немóј се осрчаш, да се не плашиш. **2.** *поклања пажњу некоме.* – Осрчај се, немóј да се не осрчаш кѣм баштú и кѣм мáтер. **3.** *дрско одговара, обрецује се.* – Немóј се текá осрчаш на пóстарoга човѣка.

осрчање с гл. им. од *осрча (се).*

ојакчае свр. *ојача;* упор. *ојачае.* – Кѣд мáлко ојакчае, матѝка му не ѝјине.

ојари свр. *коза добије младунче – јаре.* – Цѝца ојари́ла трѝ јáрету.

ојари се свр. **1.** *коза добије младе, окузи се.* – Бѣлка се нѣчѣс ојари́ла. **2.** *дође на свет јаре.* – Ојарило се сáмо еднó јáренце.

ојачае свр. в. *ојакчае.*

óје с в. *војиште.*

óјиште с в. *војиште.*

óјлер реч у бројаници: – Óјлер, бóјлер, бигиндѝштер.

ојугавѣе свр. мет. *ојужи.* – Ёј ната́м кѣд мáлко ојугавѣе, че да сѣемо грáшак.

óка несвр. **1.** *виче, галами.* – Штó óкаш ко сулудичав? **2.** *дозива, зове.* – Óкај га пóјако, мóж да недочúва нáјбоље. **3.** *зове по имену или надимку и сл.* – Óка га: говѣдо, мајмúне, али он се не тејá наљути.

óка се несвр. *зове се, име му је.* – “Ко се óкаш”? “Óкају ме Лáзар”.

окабáти свр. *окриви, оптужи кога.* – Óкабати га на прáвде Бóга.

окаже свр. *исприча, исприча све по реду.* – Окажем му свѣ какó е и што е билó.

окаже се свр. *представи се, каже о себи.* – Туј се он оказáл куѝ е, чѝи е и одóкле е.

оказување с гл. им. од *оказуе (се).*

оказуе несвр. *прича, приповеда, објашњава.* – Оказуем му свѣ по рѣд, ал он чѝини ми се нѝшта не одбѝра

оказуе се несвр. *представља се, казује о себи.* – Сѣдли стáрци па се оказују куѝ е одóкле, кугá ѝма, гдѣ су ратувáли и текá тóј.

окáл м грн. *земљани бокал од једне оке.*

окалáши свр. *примири, ослободи, припитоми.* – Де га мáлко окалáши с едѝн коренчѣк.

окалáши се свр. *приврти се, навикне се на нову средину, припитоми се.* – Кúчево дојдѣ однѣкле, óкалаши се покре нáс и туј си óста.

оканѝк м суд од једне оке (*обично бакарни*).

окѝнчи се свр. упор. *оквеси се,* окѝнчоше се. **1.** *оклембеси се, седи и не*

помера се. – Дóјде јутром код нас, па се окњичи ус кубе и топрв си напријечер отóди. **2.** *падне на туђ терет.* – Нече ништа да рабóти него се окњичил на зетáтога. **3.** *доживи у дубоку старост, као да нема намеру да мре.* – Окњичи се нећи текá, па тэра и до стó гóдин.

окњичóше се свр. у пеј. значењу *окњичи се.*

окање с гл. им. од *ока.*

окапина ж ивица *стрехе са које капље вода.* – Твоá окапина преóди у мóе, мóра ју скратиш за едн рэд црэд, ако óч да бóдемо комшије ко што доликуе.

окáт, -а, -о *који има очи.* в. и: перо окато.

оквеси се свр. в. *окњичи се.*

оклáде се свр. *охладе се.* – Áј, се оклáдимо да нече да дóјде, дако е рекал да че да дóјде.

оклајкување с гл. им. од *оклајкуе.*

оклајкуе несвр. **1.** *иде и не жури, иде клај – клај.* – Къд се врчаш из чкóлу, немóј да оклајкуеш, него иди право дóм, трéбе да пушташ јáганци. **2.** *ради неки посао као од беде, као очекујући да ће га нешто спасти од тог посла.* – Не оклајкуј, веч кóпај барабáр с друђи.

оклапáн м *онај који воли оклапину, да једе и да пије на туђ рачун;* упор. оклапаш. – Тíја е лењивштина и оклапáн, да га нема.

оклапáш м в. *оклапан.* – Оклапáши има колкó си óч, нема добри радници.

оклáпина ж *оно што се добија бесплатно за јело и пиће, мукте.* – Ё, мóј другáре, код нас нема оклáпина, овде има да се рабóти.

оклáси се свр. *крене и лако иде без застоја.* – Јутром га спрémим, óн се оклáси преко ливаду право у шкóлу.

оклэња свр. у пеј. значењу *поједе, мало, помало све поједе.* – Оклэња óн

цэл лэб за ручýк.

оклэња се свр. *снужди се, добије температуру.* – Оклэњало ми се детé, мóра га нóсим код дóктура.

оклэпи свр. **1.** *опусти уши да му повисе (о животињи).* – Вíдим кúче оклэпило уши и íде кým дóм, óдма сам знáл да нешто не какó трéбе с нэг. **2.** *за човека који има велике и клемпаве уши каже се: “оклэпили га уши”.* **3.** *биљка за време суше, или због болести опусти лишиће.* – Тíкве оклэпиле лисје.

оклóца свр. **1.** *оглође.* – Нáш Пáка Бúби оклóца мéсо, а кочíне нече да еде. **2.** *одгризе.* – Оклóца му дрóнсуљи.

окљокавée свр. *окљакави, онемоћа.* – Остарэл сам, окљокавэл сам, за нíгде несъм.

окљýнси свр. *опусти нос.* – Цíганин окљýнси нóс уз огњиште и сáмо чéка да му се нешто даде.

окљýнси се свр. **1.** *опусти нос, сневесели се.* – Штó си се окљýнсил, ел те некво боли? **2.** *седне и ленчари, дембелише.* – Окљýнси се и за ништа се не привáча. **3.** *падне на нечији терет, на нечије издржавање.* – Свí се окљýнсíли на нэга, а сáмо óн рабóти.

окљýчина ж *кривина на реци или на путу, окука.* – Срэтомо се с кóла на онúј окљýчину под Штрпци.

óкман реч у *бројаници:* – Óкман, дóкман, дивизлија, дéчковац.

óкне свр. **1.** *викне.* – Já óкну по јáстребáтога и óн óдлете. **2.** *зовне, позове.* – Штó не óкнеш Рáдована да дóјде код нас?

окњава ж *вика, галама, свађа.* – Нáста неква окњава, ал се срчено смíри.

óко с анат. *орган чула вида у човека и животиње.* – Óко му бíстро ко на сóкола. в. вача од очи, врљи у очи, говецо око, избије очи, кута очи, лида с очи, лови од очи, нови очи.

оковé се свр. *овековечи се, постане*

бесмртан. – Нікуј се не оковал на овíја свѣт, па нѣч ни тí.

ококавѣе свр. *омршави толико да му се истакну кости*. – Стáр човѣк одртѣе и ококавѣе.

окол предл. **1.** *за место: око, около*. – Немóј тí да ми се мóташ окол ћѣрку, да не íгра товáга. **2.** *показује узрок, разлог, повод*. – Свадíли се окол девóјћу. **3.** *указује на предмет глаголске радње*. – Окол стóку трѣбе гоцá настовување.

óкол прил. *приближно, отприлике*. – Дѣда íма óкол осомдесѣт гóдин.

око́ли свр. **1.** *заобиђе, у луку заобиђе*. – Немóј д íдеш преко брѣгат него нѣкако око́ли преко Лíтићев потóк. **2.** *околи*. – Дѣ да и мí прво око́лимо, после чемо л́сно с њí.

Око́лиштанин / Око́лишчанин м *становник Околишта, онај који је пореклом из Околишта*.

Око́лиштанка / Око́лишчанка ж *становница Околишта, она која је пореклом из Околишта*.

Око́лиште с *село у општини Сврљиг*.

око́лишћи, -шка, шло *који припада Околишту, који се односи на Околиште*.

око́лчес, -та, -то *који је округао, овалан*. – Мóја мáти печѣ око́лчести кравáјци.

око́лчи свр. *обележи неку територију забадањем кочића*. – Том́н бѣоше око́лчили кудѣ че да про́јде пúтат, кьд издумáше да од тóј нѣма нíшта.

око́њи се свр. **1.** *седи ћутке гледајући преда се*. – Етѣ око́њи се текá, па ни да се помь́кне, а камоли да се за нѣку рáботу привáти. **2.** *у пеј. значењу доживи дубоку старост*. – Око́њил се на овíја свѣт

окопáтор м *окупатор, поробљивач*. – Нѣмци и Бúгари су билí нáши нáјгори окопáтори.

окопáција ж *окупација*. – Под

окопáцију несí смѣл да пíснеш.

окопíли свр. *роди или донесе на свет копиле*. – Нáша овцá окопíлила еднó белó овнѣ.

окопíра свр. *окупира, пороби*. – Кьд су ни Нѣмци окопíрали, пропиштáли смо мáјчино млекó.

окопíсти се свр. **1.** *ојача, очврсне након што дође на свет*. – Јáгње ли е, телѣ ли е, чíм се мáлко окопíсти, стањуе на нóђе. **2.** *поврати се после неке болести*. – Че га бúде, мáлко се окопíсти́л, излáзи да кúпи нóвине. **3.** *материјално ојача, обогати се*. – Бѣоше, брѣ, сиротíња, ал ко отóше у Нѣмачко онí се окопíсти́ше, кúће изнапраљáше.

окопíти се свр. *в. окописти се*.

ократѣе свр. *постане кратак, краћа*; упор. *ократчѣе, окрачае*. – Че ти ократѣу панталóнћете, узнí, па си и заносí.

ократчѣе свр. *в. ократѣе*.

окрачáе свр. *в. ократѣе*.

окоравѣе свр. *стврдне, отврдне*. – Рúће му окоравѣле од рáботу.

окрвавѣе свр. *окрвави*. – Окрвавѣл си рúће у онúј размíрицу и јóш му се тресú.

окривѣе свр. *оћопави, почне да храмѣе*. – Окривѣла јáдна јóш у млáде гóдине.

окрвавѣе свр. *ослаби, онемоћа, оставља утисак као да ће му се кости разнизати*. – Морí жѣно, у сáдње врѣме си млóго окрвавѣла, едвá се слúшаш, едвá óдиш.

окрúгал, -гла, -гло **1.** *који је округао*. – Тóчак трѣбе да е окрúгал, а нѣ да е шáес. **2.** *дебѣљушкаст, заобљен*. – Ел срѣте еднóг окрúглога човѣка?

окрúгльчк, -чка, -чко *који је прилично округласт, који се доста удебљао*. – Попраíл се, дошýл окрúгльчк у лицѣ.

окрúглес, -та, -то *в. округал*. – Центрáчат нѣ испáдал бш окрúглес, али сýг тóј му е.

Окрúглица ж село у општини Сврљиг.

Окрúгличанин м становник
Округлице, онај који је пореклом из
Округлице.

Окрúгличанка ж становница
Округлице, она која је пореклом из
Округлице.

окрúгличѝи, -чка, -чко који припада
Округлици, који се односи на Округлицу.

окрúпи се свр. преједе се те га од
тога заболи стомак. – Водí си рачún
кѝд едеш, немóј се окрúпиш.

óкрута ж сила, насиље, окрутност. –
Ако с добро не мóж ништа да
постíгнеш, с óкруту јóш по не мóж.

окрца свр. поједе. – Чíм туцú
кокóшку окрцаш, одмá својú вржí за
ногу.

окршáк м крхотина, оштри одломак
од нечега. – Едñн окршак ми се забóде у
длáн.

октóмбар м десети месец, октобар. –
За пшеницу е најбоље да се сее у
октóмбар месец.

октóнбар м в. октомбар. – Грóзје се
бéре у октóнбар.

окúпе свр. окупа. – Јúтром прво
окúпем детé, па пóсле рабóтим друђе
рабóте.

окúпе се свр. окупа се. – Чу д íм у
Тимóк, да се и јá овúј гóдин едñпúт
окúпем.

окúчи свр. окуци, донесе на свет
кучиће. – Нáша Бéлка окучíла чéтри
кúчичи.

окúчи се свр. 1. окуци се, донесе на
свет кучиће. – Мáла Бéка се окучíл, а
кученцето óкамо Жíка. – И Цéце íма да
се окучи. 2. дође на свет куче. – Бéла
Рáда се окучíл 14. апрíла 1998. гóдине.

окúша невр. проба; једе, пије; упор.
окушева (1). – Кúј слúша, óн окуша.

окúшање с гл. им. од окуша.

окушéва несвр. 1. в. окуша. –

Добрóслов не окушéва јáгњéћину. 2.
узима по мало. – Окушéвам и ређíјицу и
винцé, штó да не окушéвам, кѝд
рабóтим.

окушевáње с гл. им. од окушева.

окцé с 1. дем. и хип. од око. – Детéно
заболéло окцé. 2. место на виновој лози
где ће се јавити пупољак. – Хамбúр
рéжем на дéсет окцá. 3. место на
кромпиру где ће се појавити клица. –
Немóј да сáдиш конпíр, ако нéма окцá.
в. прстен с окце.

олабéе свр. в. олаби.

олаби свр. упор. олабее. 1. олабави,
попусти оно што је било затегнуто. –
Олабí колáн на коњáтога кѝд сјáшеш. 2.
попусти у послу. – Мóј дéда мáлко
олабíл у рабóту. 3. ослаби, смрша. –
Олабíл си на кантáр, чíни ми се.

олабувáње с гл. им. од олабуе.

олабуе несвр. 1. олабављује. – Ако
детé прировé она му олабуе повóј, лјуља
га и што не чíни сáмо да га удрáми. 2.
посустаје у снази и у послу. – Олабуе у
рабóту, а и онáк си олабуе.

óлаво с олово Plumbum. – Нóђе ми
тéшће ко óлаво.

олагувáње с гл. им. од олагуе (се).

олагуе несвр. 1. подлагује, ствара
код кога илузију да ће што добити или
постићи. – Штó, морí, олагуеш
момчéто, та се свáку вéчер вртí окол
нáшу вракњíцу. 2. да понекад нешто
коме. – Олагуе ме текá понéћи пúт с
нéћи динáр.

олагуе се несвр. радо је у нечијој
близини, мило му је да је поред кога. –
Еднó кúченце почéло да се олагуе окол
нáш дóм, затóј што íма рáзан стрвéж. –
Мíкајло се олагуе окол нáшу Вéру.

олáдиште с место где стално дува
ветрић и где је и лети хладније него
иначе. – Óн турíл дúпе на олáдиште, а
ми црцамо од рабóту.

оладнéе свр. охлади се. – Код њí не

чекају да лёб оладнеё, тиће га поеду́ док је же́жак.

олакчаё свр. **1.** *постане лакшии, олакша.* – Олакча́л сам шёс ћила овíја мёсец. **2.** *в. одлакчае (2).* – Къд се изровём, оно ми на срце олакчаё.

о́лалија ж **1.** *велика бакља од сламе која се пали о Покладама увече; упор. бунталија, оратница.* – На Пóкладе глёдамо кúј че да напраи́ погóлему о́лалију, па ју вёчером запáлимо пред капи́ју, па ћимамо с њу, па се збíрају та глёдају, па къд догорí и пáдне нáзам тьг ју прерипúемо. **2.** *фиг. онај који трчи с посла на посао.* – Вёља ти е пра́ва о́лалија, летí од ра́боту, на ра́боту.

о́лалија – бунталија ж *в. о́лалија (1).* – Къд се запáли о́лалија деца́ ју лелёју и о́кају: “О́лалија – бунталија”!

о́ластри свр. **1.** *окреше гране; упор. очагари, оцегари.* – Ако о́ч да плетёш плóт прутје прво мóра да о́ластриш. **2.** *изудара кога штапом ударајући га одозго на доле, као кад се креше шума, првенствено по ушима.* – Їма те баштá о́ластри од бóј.

о́лђерда и **о́лђерда** ж *дечак који тек што се није замомчио.* – Он е вёч о́лђерда, трёбе да се озбíљи.

о́лежи се свр. *дуго остане у постељи, касно устане.* – Оцúтра смо се олежáли и дьнсь не мóж да постíгнемо свё квó смо требáли.

олењúе се несвр. *постаје све ленији.* – Почёл се олењúе, ра́бота му застањúе.

о́лидне свр. *пирне ветрић и заклати лишће.* – Штó ли не о́лидне мáлко ветрýк, да ни раслáди?

о́листри свр. упор. слистри. **1.** *в. оластри (али са нешто јачим значењем).* – Олистри́ му лисјёти. **2.** *изудара жестоко некога (првенствено прутом по уши-ма).* – Олистри́л га по уши. **3.** *све поједе и попије.* – Квó му сипеш свё о́листри. **4.** *упропасти, уништи, сагори.*

– Сланá олистри́ла гради́не.

олишавёе свр. *добије лишу.* – Док пóстимо за Велигден, мí олишавёемо.

о́ло прил. *незатворено до краја.* – Штó несí затвори́л вратата, него си и оста́йл на о́ло?

о́ложа ж зоол. *ухолажа* *Farficula auriculagia;* упор. олу́жа.

о́лојда ж *лоша жена, распусна жена, скитара;* упор. алојда, олоојда. – Првњата му жéна билá быш еднá о́лојда.

о́лојдес, -та, -то *који је распустан, који је скитара;* упор. алојдес, олоојдес. – Мíра нё билá о́лојдеста, а етё квó ју снајдё, рáскара си ју мýж.

олоо́јда ж *в. олојда.*

олоо́јдес, -та, -то *в. олојдес.*

о́лу́жа ж зоол. *в. оложа.*

о́луњавёе свр. *добије мрке пеге по лицу.* – Девóјће се вáрде од с́лнце да не о́луњавёу.

о́лупи свр. **1.** *скине кору, ољушти.* – А́јд, о́лупи мáлко краставице да напра́имо ћисало. **2.** *ошшиа до главе.* – Штó си дозволи́л да те тóлко о́лупе?. **3.** *снажно изудара некога.* – О́лупи́ли га од бóј, затóј што крáл.

о́љигавёе свр. **1.** *бол. детету почну да теку љиге из уста.* – О́љигавёло им детёто, а йма и нёкве рáне по уста и по ези́к. **2.** *испрља љигама.* – О́љигавёл си си рúће од тéј рíбе, док си и чистíл.

о́љу́ди свр. **1.** *уреди, среди, очисти (о закланој животињи или живини).* – О́љу́ди еднó пíленце и турí га под вршњак. **2.** *очисти, извеје (о жити).* – Їска да о́љу́дим ечýм за сејање.

о́љу́ска свр. **1.** *извади зрно из махуне.* – Сёдни да зачáс о́љу́скамо гра́шкав. **2.** *непажњом обије емајл са неког суда.* – Кúј о́љу́скáл шёрпуву?

о́љу́ска се свр. **1.** *зрно само испадне из зреле махуне.* – Васúль къд се напечё на с́лнце о́че се сáм о́љу́ска. **2.** *напије се, опије се.* – О́љу́скáл се ко треска́.

ољускан, -а, -о **1.** који је извађен из махуна (о махунастим плодовима). – Сбг госпе купују само ољускан грашак, онкџв и не гледају. **2.** коме је обијена глеђ са површине (о емајл. судовима). – Нечу да кусам из овуј ољускану паницу.

ољући свр. рет. одлучи стоку.

омае свр. омађија, заслепи мађијама, занесе ум. – Омајала ми сина тај пропалица, главу чу е стлџам, само да ју срџнем.

омаја ж **1.** омама, опсена. – Замајала ме нека омаја. **2.** магије. – Да ти нећи не наврљил неку омају, та ти крвата нема млекџ?

омајник м онај који омамљује. – Сви те зову, бел пелине, / Ја те зовџм, џтровниче, / Птровниче, омајниче. / Да омајеш лудо младо, / Да ми дојде на вечеру (н. п.).

омајџше свр. у ауг значењу омае. – Првула омајџсало некво, па си сџг џче мане жену.

омакља свр. **1.** грубим покретима скине (о лишћу, плодовима и сл.). – Омакљам прџше од грању и натурам у пазуђе, немам кд да и бџрем. **2.** страшно испребија некога. – Омакљал сам га од бџј, не це сџти више да пушта џвце у моу ливаду.

омакља се свр. смандрља се, падне са нечега. – Омакљал се из орџј, па се јако убиљ, трџница га боли.

омџкне свр. **1.** учини да нешто падне са нечега, обори. – Омакнџ едџн навџљак сџно од тлакџну, на крџве. – Маџче омџкнуло поклопџло од грне и извадџло мџсо. **2.** скине са положаја, са функције. – Омџкнули га, не више шеф. **3.** испије у једном гутљају (обично какво жестоко алк. пиђе). – Дџ да омџкнемо јџш по едну!

омџкне се свр. **1.** падне са нечега. – Поткаџим се да дованџм сџно за говџду, па се некако омџкнемо и стрџшим си

руку. **2.** нехотице учини неку радњу. – Омџкне ми се нећи пџт, та рџчџм на чџвека нешто што недоликуе, после се сеђирам. – На неђегџ се омџкне та прдне кд нај не би тејџл. – Пџчесто му се омџкне пијење, па после белџј.

омакџше свр. у пеј. значењу обори, омакне. – Омакџши тџја снџг од ћеремџде!

омакџше се свр. у пеј. значењу омакне се, падне са нечега. – Бџл пијџн, па се омакосџл од тлакџну, после га однеели у болницу, та е там лежџл неко време, с нџгу врџзану за товџн.

џмал, -а, -о који је прилично мали. – Чџвџкат дојде џмал, ал нџбит, чврс.

омалџе свр. постане мало (о одџлу, обући и сл.). – На детџво омалџеле дрџе, трџбе му се кџпе нџве. – Омалџели ми опџнци, па ме убџвају.

омџли свр. начини маџим него што треба. – Шнџјдер ми омалџл панталџне. **2.** омањи, смањи. – Немџј да ни даваш, да ти не омџлимо на теб.

омаљување с гл. им. од омаљуе.

омаљуе несвр. **1.** чини маџим него што треба. – Шуштџр ми веч дрџји пџт омаљуе цџпиле. **2.** постаје маџе (о одџлу, обући и сл.). – Деџа расту и дрџе им омаљују. **3.** даје све маџе и маџе. – По Петрџвден џвце пџчну да омаљују млекџ.

омџн м бот. зељаста биљка из фам. Compositae висока до 2 метра. На врху су главичасте цвџсти жуџе боје, омџника *Inula helenium* L.

омџничје с бот. трајна зељаста биљка из фам. Rosaceae до 90 см висока, мирише на каранфилић. Цвџст је гроздаста метлица, а цџетови су жуџе боје, зџџа стопа *Geum urbanum* L.

омаљување с гл. им. од омаљуе.

омаљуе несвр. даје све маџе и маџе. – Крава омаљуе млекџ, а џн омаљуе лџб на кџче.

омáчи свр. *омаџи, донесе на свет мачиће*. – Нáша Мíка омáчила трí мáчичи, еднó зовéмо Бíкица, другóто Мíцко, а трéјхето Мíкица. – И Лíлица че да омáчи мáче.

омáчи се свр. **1.** *мáчка омаџи мачиће*. – Мáчкава че се скóро омáчи. **2.** *дође на свет мáче*. – Пред Ђурђовден се омáчили Чáрли, Дúле, Шећéрко, Пега, Томица, Цóка и Мóка. – Цíца и Цéца се омáчили пóд есен. – Мíцко, брé, штó си се омáчил такъв úбав?

омáчóше свр. у пеј. значењу *омáчи*.

омáчóше се свр. у пеј значењу *омáчи се*.

омáџија свр. *омађија, баџи чини на кога*. – Онá е мáџијарка, па га омаџијáла.

омáџиоше свр. у пеј значењу *омађија, баџи чини на кога*. – Омáџиосáле га и изгубíл пáмет.

омáши свр. **1.** *промáши*. – Омáшим њéг, па удáрим онóга до њéг, па се нáпраи гúжва. **2.** *подбаџи, не да очекивани резултат*. – Овúј гóдин тáј њíва омáшила.

омáшичје **1.** *в. подмáшичје*. – Избíло га омáшичје. **2.** *мáда шикара*. – Пуштí говéду по онóј омáшичје.

омáшлáк м **1.** *в. сурлук*. **2.** *мотка, тојага*. – Кúј нéче да слúша за њéг ене омáшлáк иза врáта.

омекнéе свр. **1.** *омекши*. – Ако су ти се опýнци спéкли турí и у вóду да омекнéу. **2.** *пусти време, отопли*. – Јúтром буцúе јáко зимá, а окол плáдне мáлко омекнéе.

омéси свр. **1.** *умеси*. – Къд мојá бáба омéсеше лéб, он нарáсал, па овóлђи. **2.** *фиг. жестоко истуче некога*. – Бóље би ти билó да се припáжúеш да те не омéсим.

ометé свр. **1.** *метлом обори*. – Едýнпúт ѡмнем и ометém га, кокошињáкът. **2.** *све поједе*. – Квó да им сíпеш у корíто, прасцíти свé ометú. **3.**

после гозбе све остатке помете у своју торбу. – Онíја омитáч свé ометé од остáл. **4.** *страшно испребија некога*. – Ако ме јóш завитлáваш, сýг чу те ометém.

омéтиште с *сеоски атар, синор*. – Нáше е омéтиште големó, али нéродно.

омéчи свр. *мечка донесе на свет мечиће*. – Мéчка омéчила трí мечéту.

омéчи се свр. *мечка донесе на свет младе*. – Онáј мéчка мlóго мешинáта, скóро це омéчи.

омéџи свр. *обележи међу, постави међу*. – Бóљ да се мí омéџимо јóш óдма, него да си пóсле ѡмамо расправíју.

омеџување с *гл. им. од омеџуе*.

омеџуе несвр. *обележава међу, поставља међу*. – Омеџуем се од кým њí, ел дóјду мáлко нéзгоди.

омíје свр. **1.** *умије*. – Омíјем дéцу пó очи, навлчém и, па тýг дрúго рабóтим. **2.** *опере*. – Прво омíјем рúће па тýг мíјем сúдови.

омíје се свр. *умије се*. – Óч ли ми пољíеш да се омíјем?

омијóше свр. у пеј. значењу *умије*. – Омијóши тéј рúчетíне, пипáл си мáче.

омијóше се свр. у пеј. значењу *умије се*. – Омијóшем се нéкако, пáзим да не намóкрим онéј убивóтине, па нéкако откљевúцам у штáлу код говéду.

омилéе свр. *постане мио и драг*. – Глéдај да омилéеш на стáрцáтога, егá би ти преписáл имáњето. – Омилéла ми, јáко ми омилéла, па ме јáко мýло за њу.

омилéн м бот. *в. милоглед Sanicula europaea L.*

Омиљ м *име*.

омíне свр. **1.** *заобиђе, не сврати код кога*. – Ако ме и сýг омíнеш и не сврнesh, да знáеш да ѡма да се наљúтим. **2.** *мимоиђе га нека обавеза*. – Óмину ме, не идó овíја пúт на вéцбу.

омињување с *гл. им. од омињуе*.

омињуе несвр. *заобилази*. – Мéне ни

една боља не омињуе.

омита¹ несвр. **1.** *метлом обара.* – Омита снэг од сѣмсови. **2.** *једе много, све поједе што му се да.* – Омита свѣ, не праи питање. **3.** *сакупља остатке са стола после гозбе.* – Чѣм се гѣсти порастуре, он ване да омита: трпа у цепови, у пазуѣ, у ркмачѣ, свѣ квѣ доване.

омита² несвр. *смета коме у неком послу, омета.* – Лѣкни се, омиташ ме у рабѣту. – Омита ни ѣиша у жѣтву.

омитање с гл. им. од *омита.*

омитач м онај који после гозбе све што је преостало по столовима трпа у своју торбу.

омица несвр. **1.** *обара са нечега.* – Осе напраиле сѣтови под чандију, а он и сѣг омица с прѣт. **2.** *истица чаше алкохолног пића.* – Само и омица и устрѣса се, док се сасвѣм не отрѣнѣа, ко Рѣс.

омица се несвр. **1.** *не може да стоји него пада са нечега.* – Ја га турам на полѣчку онѣ се омица, кѣд погледа, онѣ му дупѣто нѣ равнѣ, на шишѣто. **2.** *нехотице чини неку радњу.* – Пѣчесто му се омица да прѣдне кѣд ѣма лѣцѣи лѣѣе. **3.** *неосетно се опица.* – Почѣло, па му се омица пијење, па га пѣсле вѣде дѣм.

омицање с гл. им. од *омица (се).*

ѣмка ж **1.** *ѣмча.* – Напрај ѣмку, па га вржѣи за рѣзи. **2.** *мањи комад земљѣшне површине, парцѣла.* – Свѣ на мѣнѣчѣ ѣмѣ, ѣйве ли су, ливаде ли су, тек а се делили, да за свѣи ѣма, на свако мѣсто. **3.** *мање-више округли део земљѣшне површине на коме је нешто никло или није никло.* – Нѣкло на ѣмѣ, нѣма судѣм да е нѣкло. **4.** *ѣмањи снопић житних стабљѣка или кукурузовине.*

ѣмраза ж *мржња, нетрпељѣвост;* упор. *ѣмразлѣк.* – Голѣма е ѣмраза мецу ѣи, а свѣ збѣг пуство ѣмање.

ѣмрази свр. *посвађа кога с ким.* – Мојѣ лѣубе, Бѣг да га убѣје, / Онѣ ме је с цѣра ѣмразило (н. п.).

ѣмрази се свр. *посвађа се, замери се, намрзне се.* – ѣмразили смо се с ѣвија комшије бѣд зѣшто.

ѣмразлѣк м в. *ѣмраза.* – Тај женѣ само праи ѣмразлѣк.

ѣмрзне свр. *ѣтежа неки посаѣ, постане тешико од некога посла.* – ѣмрзла ми млѣго рабѣта, мѣра да ѣдмѣрим нѣѣи дѣн. – ѣмрзло ми више да ѣдѣм само печѣње, кѣснул би малко чорбицу од копрѣве.

ѣмрзне се свр. *ѣмрази се с ким.* – Напрѣд се волѣѣше, сѣг се ѣмрзнули не мѣж се глѣдају.

ѣмрси свр. **1.** *ѣко ѣјутру ништа ниси јеѣ, а чујеш кукавицу, значи ѣмрсила те кукавица;* упор. *закука.* – Чим се дѣгнеш турѣи трошѣнку у ѣста, да те не ѣмрси кукавица. **2.** *ѣмасти.* – Кѣчево ѣдномѣн излѣзи на дрѣм, мѣж да ѣмрси нѣѣи тѣчкови. **3.** *загади.* – Не пѣи, Рѣжо, тѣј вѣду студѣну, / Тѣј су вѣду вѣле ѣмрсиле, / ѣмрсиле, дѣцу ѣкупѣле (н. п.).

ѣмрси се свр. **1.** *после поста проба мрсну храну.* – На Бѣжѣч рѣно јутром, дѣца се ѣмрсе с врапца, да бѣду лѣка ко врабѣц. **2.** *проба мрсну храну за време поста.* – Кѣј се ѣмрси преко пости, пѣп че му ѣпечѣ ѣши. **3.** *први пут проба неки плод те године.* – ѣвѣј гѣдин се јѣш несѣм ѣмрсѣл с грѣзје.

ѣмртѣе свр. *ѣмртѣи се, начини се да је мртѣв.* – Кѣд видѣл да ѣде мѣчка и да нѣма гдѣ да побѣгне, он се ѣмртѣл, онѣ га подушѣла и ѣшла си.

ѣмртѣи свр. *ѣчини да ѣвце почну да пландују, замркти.* – Немѣј да ѣмртѣи ѣвце чѣм и пуштиш, него и раскарѣј да пасу до нѣѣе врѣме, па тѣг.

ѣмртѣи се свр. *ѣвца почне да пландује, замркти се.* – Лѣти се ѣвце ѣмрту вѣч ѣкол дѣвет саѣа.

омршавее свр. *омршави, смрша*. – Не еде скóро ништа, затóј оморшавел. – Она óче да оморшавее, да бóде мрэнеста, па да ју воле мóмци.

омуљен, -а, -о **1.** *који је плав, пегав, праве косе*. – Ел ти тој рече онíја омуљенијан. – Омуљен ко нећи Сврлiжанин. **2.** *који је покисао*. – Немóј да стоиш пред врата такв омуљен, него улази да се пресвлчеш.

омуљи се свр. *опусти се, омитави*.

омуљотина ж в. *омуљоч*.

омуљóч м у пеј. значењу *онај који је плав, пегав по лицу и праве, опуштене косе*; упор. омуљотина. – Ш че ти тiја омуљóч, ел не можé да најдеш пóубавога момкá.

омуси свр. *опусти*. – Омусiл мустачи ко гáче на плóт.

омуси се свр. *снужди се, сневесели се*. – Ел си се омусiл што ти онóј рекоше за жену?

омутавее свр. *омутави, изгуби моћ говора*. – Да омутавееш, да Бóг даде мiли, па да ти се глáс не чуе (клетва).

óмчица ж дем. од *омка*.

онбг прил. *онда, ономад*; упор. онага, онагај, онагаја. – Сечаш ли се кьд онбг идóмо у Студенiц?

онагá прил. в. *оньг*. – Онагá кьд дóоди онíја човéк, мi те тражiмо да и ти дóјдеш, ал те нéмаше.

онагáј прил. в. *оньг*. – Па, тој билó онагáј.

онагáја прил. в. *оньг*. – Онагáја е требáло тој да урабóтимо, а не сьг.

онагáшњи, -шња, -шње (шњо) *који је од пре извесног времена, од ономад*. – Овiја су колачи онагáшњи, несú тазé.

онáј бóлес ж бол. в. *ветар*.

онак прил. *онако, на онај начин*; уп. онака, онакој, онакоја. – Јá велiм овак, он дума онак и скарáмо се.

онакá прил. в. *онак*. – Онó навiкло

онакá да си рабóти и текá има да се сhине.

онакáзи свр. *унакази*. – Куј те постригувáл, та те онаказiл?

онакóј прил. в. *онак*. – Онакóј ли се врéви с мáтер, ко онóј пожлéбено детé што врéви?

онакóја прил. в. *онак*. – Нé такóј, него онакóја, ко што сам ти рéкал.

онáм прил. *онамо*. – Чьк онáм, на онúј чуку мóра да идеш.

онáмњи, -ња, -ње (њо) *који је онамо, са оне стране*. – Не врéве онáмњи Срби какó мi што врéвимо. – Онáмњото дрвó дóјде у њiно, а овáмњото си у нáше.

онацувáње с гл. им. од *онацуе се*.

онацуе се несвр. *нада се, нада се очекујући, гаји неку танку наду*. – Онацуе се да че да е дóјде сiнат.

ондéк прил. *онде*; упор. ондека, ондекај. – Причају стáри лyђе да ондéк, под онóј дрвó, има закóпане злáтне пáре, али нiкуј не смé да и откóпа.

ондéка прил. в. *ондек*. – Ондéка би мóжда моглó да се прóјде.

ондéкај прил. в. *ондек*. – Енé, ондéкај сам га остаи́л и сьг вiдиш да га нéма.

ондéкашњи, -шња, -шње (шњо) *који је оданде, ондашњи*. – Онi су си од старiне ондéкашњи.

онекадрéе свр. *онемоћа*. – Тóлко е онекадрéл, да не мóж сáм ни да се послуша.

онíја, онáј и онáја, онóј и онóја *придевска показна заменица, онај, она, оно*. – Онíја е на Ружу мýж. – Онíја мустачатијан óче да кúпи тéлци од нáс. – Онáј штóно млóго ўбава iска да те нéшто пiта. – Па, онáј малáна дрвóјћа нé за њéг. – Онáја дртана е дóста јакá. – Дóста че ти е онáја мóтка. – Онóј што мдчi, онó áпе. – Онóја сиротињско момчé нé лóше. – Онóја ћоравоно пiле се заглавiло у тáрабе.

онодење с гл. им. од оноди (се).

оноди несвр. глагол који може значити било који рад. Заменује најчешће оне глаголе за чију се радњу из пристojности не жели споменути права реч, или за коју се тренутно не може наћи одговарајућа реч. **а.** ради, дела, обавља неки посао, оно дела – Понел нож да оноди прасе. – Јутре че да онодимо основу. **б.** обавља полни чин. – Оче да оноди снашу.

оноди се несвр. (у овом случају) чешиља се, дотерује се; упор. оноди (1). – Оноди се пред едџн окршак од огледало, њска д њде на оро.

онолкъчк, -чка, -чко у дем. значењу онолики. – Онолкъчк мџнечк, па бие ли онога бџнсџва, бие ли.

онолџи и **онолџи**, **онолка**, **онолко** придевска показна заменица за количину, онолики, онолика, онолико. – Онолџи бџнсџв, а мустачи му јџш не расту. – Онолџи народ се сабрал да га види. – Онолка крава дџнџс кџшта седомстџтин мџрџе. – Онолко јџјце од кокџшку! Сџмљам.

онодак прил. онуда; упор. онудака, онудакај. – Онодак се проџди за у Лџкву.

онодака прил. в. онудака. – Онодака, покре трџено че да просечемо нџв пџт.

онодакај прил. в. онудака. – Видел сам га да проџди онодакај.

оџури се свр. омуси се, снужди се, сневесели се, постане зловџан и џутљив. – Кџд на мџнечко детџ нешто не по вољу оно се сџмо оџури. – И прасе се оџури кџд му дџјде нешто лџше.

џпа дџ изр. којим се изражава чуђење.

џпада несвр. џговара, клевеђе. – Опџдали девџђу код џџјнога младожењеу, па се џн раздумал, нече ни да чује за џу.

џпадне свр. џклевата. – Куга она џпадне, тџја се не поврча.

џпадница ж нит основе која се при ткању сама прекине и џпадне са кросна; упор. џпадница (1). – Кџд сам и јџдна дџткала, / Опџдница је имџла / И јџ сам џдма познџла, / Да че ме сџс џи џбеце (н. п.).

џпако с в. џпоко.

џпџкос м намерно учињена штета. – Кџј ли ти е напџрил тџја џпџкос?

џпџла узв. за подражавање лаганог скока, скока у наручје, џпа. – Опџла, сџне, код дџду.

џпџлија ж згодна жена која није с раскида. – Онај џпџлија бџш ко за чџчу.

џпџли свр. **1.** џпрљи, џсмуди. – Веце си си џпџлил, кџд си кџришом пушил дувџн, тџм иза стџговини. **2.** снажно удари кога. – Ако те џпџлим ш ти савнџи џво за трџ денџ. **3.** џбави полни чин (мушкарац).

џпамџтни свр. џпамети, учини паметнијим. – Ако те, мџђер, тџј не џпамџтни, дрџго нече.

џпамџтни се свр. џпамети се, постане паметнији. – Ё, наш Лџџбиша гоџа кџиђе прочитал, ал се не мџлого џпаметнџл, свџ тџј казују куи га знају.

џпџњк м (мн. џпџнци, уз бр. џпџнка) џпанак. – Сцепџл ми се лџвијат џпџњк. – Купџли ми нџви џпџнци затџј што сам бџл пџслушан и несџм се инџтил. в. брчкави џпџнци, гагини џпџнци, говеци џпџнци, изедеш си џпџнци, нестругани џпџнци, праени џпџнци, пресни џпџнци, шти поткове џпџнци.

џпџњк м (мн. џпџнчичи) дем. од џпџњк, џпанчић; упор. џпџнчич. – Едџн џпџњк му се процепџл на прс.

џпџнчџтина ж ауг. и пеј. од џпџњк. – Нече се едџнпџт сџину џвџ гџменење џпџнчџтине, нџђе ми изџдоше.

џпџнчич м в. џпџњк. – Гдџ си

истрови́л, си́не, де́снијат опъ́нчич?

опанца́к м *вунена пастирска кабаница са капуљачом откана на коцкасте шаре*. – Опанца́ци но́се овчари́ по Стáру плáнину.

опъ́њи се свр. *не радећи ништа и ленствујући начини се непокретан као пањ*. – Пенсиуне́р се опъ́њи, па кџ вџди гдџ седу́ двоица, љде да бџде тре́јњи.

опара́к м *старе, труле и поломљене гране на дрвљанику*. – Дрвни́к да очџстиш, а они́ја опара́к да сабе́реш на вра́, па одо́гле да узџмамо за потклацува́ње.

опасува́ње с *гл. им. од опасуе (се)*.

опасу́е несвр. **1.** *облачи сукњу*. – Опасу́ем но́ву бо́шчу. **2.** *надрилекарка стеже појасом стомак труднице ради прекида трудноће*. – Опасува́ла ме ба́ба Вели́ка, али ни́шта. **3.** *пастув се спарује с кобилем у чину оплодње*.

опасу́е се несвр. **1.** *облачи сукњу*. – Евџ, сџг се бџш опасу́ем. **2.** *сама се стеже појасом ради прекида трудноће*. – Не смџм са́ма да се опасу́ем, мо́ра д љм код не́ку ба́бу ко́ја то́ј знаџ ко се рабо́ти.

опа́ца несвр. **1.** *опажа*. – Опа́цаш ли ко се време́на промењу́ју? **2.** *пинајући проверава да ли ће кокошка снети јаје*. – Сва́ко јџтро и опа́цам да ви́дим ко́ја че да снесџ.

опа́ш м упор. опашка. **1.** *реп*. – Лиси́ца љма најго́лем опа́ш. – Пујџк љзне, па раши́ри опа́ш и крајевити му вла́чи по́зам. **2.** *део расточнице који вири иза задњег дела запрежних кола*. – Кџд смо билџ деца́ волџли смо да се во́зимо на опа́ш. в. и: лисичџи опа́ш, плџуне му под опа́ш.

опаша́к м *земљиште које подсећа на репове животиња*. – Опа́шак (топ.).

опаша́н м *онај који има велики реп*.

опаша́нка ж *овца која има дугачак реп и име таквој овци*.

опа́ше свр. *обуче сукњу*. – Са́мо да опа́шем бо́шчу, одма́ сла́зим. **2.** *стегне трудницу појасом ради прекида трудноће*. – Ако не́ч да ра́цаш најџди не́ку ба́бу да те опа́ше. **3.** *пастув оплоди кобилу*.

опа́ше се свр. *обуче сукњу*. – Још се не́м опасáла.

опа́шен, -а, -о трп. од *опасе који је попасен*. – Милáне, очу да ти ка́жем да ти е опа́шена ливáда у Ба́рсџи де́л, па ако оч тџ дири́ ку́ј е то́ј напраџл.

опа́шка ж в. *опаш*; упор. репашка, репушка. – Па́ка Цџка љма бело́ на вр́ опа́шку, а бело́ на вр́ опа́шку љмају и Цџца и Ра́шко и Бе́кан и Бе́ла Ра́да и Це́ца. – По двоџца, по троџца седне́мо на опа́шку да се во́зимо.

опа́шчица ж *дем. од опашка*. – Кџд до́јдем да е си́пем млџкце, Це́ца са́мо мр́да с опа́шчицу.

опевува́ње с *гл. им. од опевуе*.

опеву́е несвр. *опева покојника*. – По́п Драго́мир дако е у пџнзију и сџг понџнипу́т опеву́е.

опџклица ж *летња жега, несносна врућина и суша*. – Оваквá опџклица ода́вна не́ бџла, све́ по́ље љзгоре.

опекло́вина ж **1.** *суво дрво (отсечено)*. – Ова́ј опекло́вина се суши́ла на това́н седо́м го́дин. **2.** *сув, спечен човек који дуго живи*. – По́штар из Селџчко е бџл пра́ва опекло́вина, примáл е пџнзију ско́ро педесџт го́дин.

опељу́ши свр. *падне мали снег да једва прекрије земљу*. – Сне́г по не́ћи пу́т опељу́ши у окто́нбар ме́сец.

опенде́к м в. *лепендек*. – Би́је га не́ћи опенде́к.

опента́ри свр. *шатр. умре*. – Едвá че́ка да опента́ри ста́рцат, да му љзне има́њето.

опенца́ло с в. *четверка (2)*. – Па́прача́ње ни́кад не по́оде на пу́т без опенца́ло.

операт м *апарат, фотографски апарат*. – Сликали ме с операт.

опердаши свр. **1.** *омалтерише пердашком*. – Малтер сам наврљал, сѣг сáмо да га опердашим. **2.** *фиг. удари шамар некоме*. – Опердашим га преко ўста да заћутí.

опечак м *недогорело дрво, угашени угарак*. – Зло е да се опечак пá тура у óгањ.

опíва несвр. *опија*. – Овој ти вино срчено опíва.

опíва се несвр. *опија се* *алкохолним пићем*. – Војно Гмитре, и, бра́те Мијајло, / Вíно пíте, не опíвајте се (н. п.).

опивање с *гл. им. од опива (се)*.

опијóше се свр. у пеј. значењу *опије се*. – Опијóше се ко сóm.

опíна несвр. упор. *опиња*. **1.** *отеже, затеже*. – Опíнај конопацат да мóж да дова́ти до овúј кúку. **2.** *мучи се око нечег тешиког, покушава да помери нешто тешико*. – Опíна дúпе окол онíја кáмен, ал га не мóж помр́дне. **3.** *фиг. једе неку храну коју не воли*. – Свѣћи д́н опíнам васу́љ.

опíна се несвр. упор. *опиња се*. **1.** *отеже се, неће да крене*. – Ајде, брe телeнце поодí, не опíнај се. **2.** *одупире се, не да се*. – Јá се опíнам, нeчу да мрeм, а óн би, жeна, тeл.

опинање с *гл. им. од опина (се)*.

опíња несвр. *в. опина*.

опíња се несвр. *в. опина се*.

опињање с *гл. им. од опиња (се)*.

опипом прил. *користећи само чуло пипања, пипајући*. – Опипом прејдóмо нóчум преко брв.

опíра несвр. *наслања, подупире*. – Опíра грбíну уз дúвар, јáко га бóли. – Главу опíра на ша́ће.

опíра се несвр. **1.** *ослања се, подупире се*. – Лько е на женé, ел се мýжје опíрају на лáктови. **2.** *даје отпор*,

противи се. – Ако му се даде нeка парá нeче се опíра, íма да пóјде, онáк тeшко. – Опíра се нeче д íде у áпсу, ал кúј сѣг нeг пítуе, судíја га осудíл, па мóра.

опирање с *гл. им. од опира се*.

опíта свр. *пита, испита, распита*. – За свé га польк опíтам: чий е, одóкле е и квó работи.

опíта се свр. *распита се*. – И текá се мí за свé редóm опíтамо.

опитување с *гл. им. од опитуе (се)*.

опитуе несвр. *пита, испитује, распитује*. – Опитува́сте ли по љу́ђе каквó е девојчeто, ел врeдно?

опитуе се несвр. *распитује се*. – Онá се опитува́ла код свí рeдом, кудe е нóјан мýж ишъл.

опкалаши се свр. *в. окалаши се*.

опка́ља несвр. **1.** *опкољава*. – Литíја опка́ља окол цркви. **2.** *овија (2)*. – На д́н свáдбу свекрва снау опка́ља с цвeјће и свeчу. **3.** *у луку заобилази*. – Опка́љам да не глeдам кьд се љу́ђе кáрају. **4.** *негује, двори кога*. – Кьд пáднеш у крeвет кúј че те пóсле опка́ља?

опкаљање с *гл. им. од опкаља*.

опкра́ка несвр. **1.** *опкорачује*. – Едвá опкра́ка праг. **2.** *негује, двори, служи*. – Не мóg више да опкра́кам тóлћи тýц свет у моју кúћу. – Опкра́кам двои стáрци.

опкракање с *гл. им. од опкрака*.

оплeви свр. *фиг. изудара некога јако*. – Ш те оплeвим какó стоиш.

оплeн м *водоравна гредица са ступцима, предња и задња, на запрежним колима или саоницама преко које се поставља душама*.

оплeнће ж *дечје саонице са опленима*. – Мíшко е првни имáл оплeнће, баштá си му напраил, и нe ни давáл да се и мí на нí мáлко повóзимо. Од малeна си е бíл сeбичан.

оплетe свр. **1.** *исплете окол*. –

Оплетѐм трља̀к с леско̀ви прѹтје, па озбр̀д ту̀рим тр̀ње, да ми не изр̀ипају о̀вце, ел да не ур̀ипи нѐка а̀ла. **2.** *сплете косу у плетенице, у кике.* – Све дево̀јће нем̀ијене, неплѐтене, / Пипера̀на ом̀ијена, оплѐтена (н. п.). **3.** *удари кога надланицом и олабављеним прстима преко лица.* – Кьд те оплетѐм ш ти истѐрам ср̀кала.

оплѐзне свр. **1.** *покисне до голе коже тако да одећа (олака, перје) виси на њему.* – Коко̀шће оплѐзле на ћишу. **2.** *биљка опусти лишће због суше или услед болести.*

оплѐит м *оплетени поруб.* – Оп̀ннци на оплѐит су по̀убави од он̀ија дру̀ђи.

оплѐска свр. *појѐде све с највећим апетитом.* – Дьнѐс оплѐска̀мо едно̀ јагње.

оплѐшти свр. *открије стражњицу.* – Вароша̀ње оплѐште дупетѝју на сл̀нце, велу̀ сл̀нчосу̀ју се.

оплѐжда̀к м **1.** *в. обљиковина.* – Кѐв си ми ово̀ј оплѐжда̀к докара̀л мѐсто др̀ва? **2.** *дечак или девојчица у доба пубертета; упор. оплѐштар.* – Овѝја на̀ш оплѐжда̀к јо̀ш ма̀лко, па че да по̀чну да јуре мо̀мци.

оплѐштар м *в. оплѐжда̀к (2).*

опне свр. **1.** *отегне, затегне.* – На влачѐг мо̀ра да нату̀раш ка̀мење да оснѐвуту до̀бро опне. **2.** *натрти се.* – Опне дупе.

опне се свр. **1.** *отегне се, ускописти се (о стоци на повоцу).* – Опне се, па ни да мр̀дне. **2.** *успротиви се, супротсави се.* – Има понѐћи заг̀уљен, па се опне и не сла̀га се с опно̀ј што сви́ оче. **3.** *одужи се, отегне се (о астр. времену).* – То̀ј чека̀ње се опне ко гла̀дна го̀дин. **4.** *спадне само на једну врсту слабе хране.* – Видѐл би ја̀ теб да се опнеш са̀мо на лѐб и лу̀к. **5.** *падне на нечији терет.* – Опѐл се на брата̀тога, ко да на њѐг преска̀ка. **6.** *опружи се.* – Ста̀рцан се

опѐл да у̀мре.

оповѐда несвр. *кињи, малтретира кога.* – Оповѐда ја̀дну женицу.

оповѐда се несвр. *живи оскудно и тешко.* – Она̀ се, си́рота, оповѐдала на ов̀ија свѐт.

оповѐда се свр. *погорша се време за дужи период.* – Врем̀иштево се оповѐдало, па се не мо̀ж ништа ра̀боти у по̀ље.

оповецу̀е се несвр. *злопати се, живи тешко напорно радећи.* – Са̀ма си телá д љдеш у си́ротиньу, да се оповецу̀еш, нику̀ј те не присиљува̀л.

опѐди несвр. **1.** *покушава.* – Опѐди, ал не мо̀же. **2.** *проба.* – Ел си опѐдила ва̀риво на со̀л? **3.** *в. опаца (2).*

опозна̀е свр. *уозна.* – Ду̀ши га, да га опозна̀е.

опозна̀е се свр. *уозна се.* – Мо̀мк и дево̀јћа трѐбе до̀бро да се опозна̀ју, па тѐг да се уз̀имају.

опѐји свр. *опије, напије.* – Гледали су да га опѐе, па да га вр̀жу, али он кур̀јак, подно̀си пијење и несу̀ му мо̀гли ништа.

опојува̀ње с *гл. им. од опјуе.*

опојуе несвр. **1.** *држи опело, опева.* – “Кугá сам ја̀ опојува̀л, не ми оживѐл”, река̀л по̀пат. **2.** *има опојну моћ, опија.* – Ово̀ј вино̀ ср̀чено опојуе.

опѐко с *наличје;* упор. *опако.* – На ово̀ј ба̀смо од ов̀уј стра̀н лицѐ, а од другу̀ву опѐко.

опѐр м анат. *ткиво које повезује црева у утроби (животиње).* – Едни свињ̀ши опѐр ва̀ре у ма̀з, а ми́ га вр̀ламо на кучичи.

опорит, -а, -о **1.** *који је тврдоглав, својеглав, непријатан.* – Їва е мло̀го опорит, не мо̀ж ти́ с њѐг да се сло̀жиш. **2.** *који је опора укуса.* – Њѐгово вино̀ опорито, не пѐвкаво ко твоѐ.

оправа ж упор. *оправија.* **1.** *ред, поредак, паметно вођење послова.* – Тѐшко е кьд нѐма оправа у ку̀ћу. **2.** *лако*

и успешно одвијање посла. – Дьнѣс нѣмам оправу у рабóту. **3.** девојачка спрема. – Їма јáко убаву оправу.

оправан, -вна, -вно **1.** који је добро организован, сређен. – Њина вамѝлија е оправна вамѝлија, а нѣ ко нѣће – свртѝшушљак. **2.** који је лак за рад, једноставан за рад. – Кьд е оправна рабóта онó јáко лѣсно. **3.** који је раздрешен, без проблема, јасан. – Нѣ знам да л че да дóјду ел нѣче, несѣм опрвна. **4.** који је прав, добар, исправан. – Одстанѝ се, оманѝ се, / Оправан ти пúт казуѣм (б).

оправен, -а, -о **1.** који је поправљен. – Ел ти оправена мотóрна тестѣра? **2.** опремљен, спремљен. – Оправен си за у шкóлу и сѣг отодѝ.

оправѝја ж в. *оправа* (1, 2).

оправно прил. са лакоћом, без тешкоћа. – На њѣг скóро свáка рабóта иде оправно.

опразни свр. *испразни*. – Да се исѣлиш и да ми опразниш сóбу.

опраѝ свр. **1.** *оправи, поправи*. – Пробá да си сáм опраѝм сáт, ал га сáмо пóвише покварѝ. **2.** *упути на посао или у посао*. – Свѝ и јúтром опраѝм кúј че квó да рабóти дьнѣс. **3.** *пошаље, отпреди кога*. – Опрај га нис пúт, па нѣк иде код онúј дрúгу бабу. **4.** *крене и никако да стане*. – Опраѝ ѱиша и не стањуѣ по нѣдељу дáна.

опраѝ се свр. **1.** *поправи се телесно*. – Опраѝл се, па румѣн. **2.** *упути се, крене*. – Опраѝ се нис пúт и отóди, нѣма да застајкуѣ. **3.** *пролепша се време*. – Тóј че да рабóтимо кьд се опраѝ време, вѝдиш ли квó е сѣг ѱишовѝто.

опраља несвр. **1.** *оправља, поправља што*. – Када ч да опраљаш твóбно áуто? **2.** *упућује на прави пут, изводи на пут*. – Опраљан си на пут, нѣ да несѝ, ал тѝ несѝ тејáл да слúшаш, па сѣг трљај главу какó умеш.

опраља се несвр. *опоравља се, прездрављује, јача*. – Опраља се полѣк, али сѝлом, млóго бóлан бѝл. **2.** *спрема се да пође*. – Опраљам се д им на копáње, онó нѝкако да се опраѝм.

опраљање с гл. им. од *опраља*.

опраштање с *тренутак поздрава, на разстанку, невесте од родитеља и одлазак на венчање*.

опре свр. *одупре, упре*. – Опрѝ отúд и дóбро гúрај.

опре се свр. **1.** *подупре се, ослони се*. – Чѝча Јáћим се опрл на товáгу. **2.** *одупре се о што*. – Опре се с нóђе у дúвар, па с грбѝну гúра шивуњѣрат. **3.** *супротстави се*. – Он очејá да продадѣ áлогу у Бáјчину, али јá се óпрем и текá си онá остáне код нáс. **4.** *из дана у дан једе исту врсту хране, спао је на једну врду хране*. – Опрл се сáмо на васуљ.

опрем *неодређена безобразна реч*. – Óпрем дóбро.

опремѝја м *неозбиљна мушка особа, жебиветар*. – Опрѣмѝја коло вóди, а Тúга дóјде осáд, држѝ ѱѣца.

опријетѣљи свр. *постане пријатељ родитељима своје снахе или свога зета*. – Да глѣдамо нѣкако да се опријетѣљимо с ѱи, та да сојúзимо тáј двá имáња.

опријетѣљи се свр. *постане пријатељ родитељима своје снахе или свога зета*. – Мѣн се чѝни да че се опријетѣљимо.

оприча свр. *све потанко исприча*. – И кьд му овѝја опричáл каквó е свѣ билó, он топрв тьг разбрáл.

опрли свр. **1.** *опрли, осмуди*. – Кокóшку кьд оскубѣш, мóра да ју опрлиш од онѣј сѝтне перушѝнѣ. **2.** *убије слана*. – Сланá опрлила расáдници. **3.** *превари*. – Вáрди се да те на вáшар нѣћи не опрли. **4.** *покраде*. – Опрлили га лапóви. **5.** *изгуби на коцки*. – На кáрте га опрлили, свѣ му узѣли. **6.** *гусѣнице поједу лишѣ биљáка*. – Гусѣнице опрлиле шúму. **7.** *фиг. обави полни чин*

(мушкарац).

опрли се свр. **1.** *опрли се, осмуди се.* – Опрлил сам си трепће на олалију. **2.** *несрећно се уда или ожени.* – Опрлил се с онуј Рбску, лењивштину невидену. **3.** *изрекне се, каже оно што није требало.* – Опрли се и реко онуј што не требало да врџим. **4.** *превари се и учини рђаво дело.* – Опрли се, узé јајце из туцо гњездó.

опрлија ж *распусна жена.* – Онај њигóва опрлија чéсто се мýва по врбáци с туци мýжје.

опрљóше свр. у пеј значењу *опрли.*

опрљóше се свр. у пеј. значењу *опрли се.*

опрóсти свр. *обрекне, обећа.* У свадбеној церемонији у једном тренутку свекар прилази младој да јој опрости (обрекне) прво теле или прво ждребе у тој години, а она њему да чарапе.

òпрости м в. *опрочка (2).*

опрóчка ж **1.** *опроштај, праштање.* – По двóри се вије, мајће си мóли, / Од стáру мајку опрóчку йска: / “Опрóсти мéне стáра, мајчице” (н. п.). **2.** *пошто се на свадби заврши даривање (или после ручка), прави се опрочка.* Тада младожења стане уз софру крај старог свата, а млада према младожењи и онда збију главе. На главе им ставе погачу, а на погачу мало соли и прстен. Прво долази отац невестин да опрости својој кћери. Узме прстен промеша по соли и онда их благосиља, тако и остали; упор. опрости. **3.** *тренутак на свадби када млада после венчања напушта родитељски дом и тражи опроштај од оца који јој том приликом дарује теле.*

опруди се свр. **1.** *оједе се између ногу.* – Опрудило се дупенце на детенце. **2.** *узнемири се, постане неверљив (о стоци).* – Беше мիրна овчица, ал се некаква опрудила, стáла прудá.

опрца свр. **1.** *јарац оплоди козу.* – Јарц гнѣвно мóж да опрца две козѣ, трѝ највише, више не мóже. **2.** *обави полни чин (мушкарац).*

опрчи свр. в. *опрца.* – Одведѝ козу код јарца да ју опрчи.

опсѣти се свр. **1.** *присети се, опомене се.* – Дѣ се опсѣти кудѣ си свѣ ишѣл, па че да пóјдемо да га трајимо, егá га најдемо. **2.** *шатр. окуци се.* – Опсѣтила ни се кучка и йма трѝ псѣту.

опсили се свр. *осили се.* – Млóго се опсилѝл кмѣтат.

òпситан, -тна, -тно *који је прилично ситан, мали.* – Овуј гóдин ни лук испáдал òпситан, али здрав, чврс.

òпситыцьк, -цка, -цко у дем. значењу *опситан.* – Òпситыцько им девојчето, али вредно.

опси́ца несвр. *обрезује, реже унаоколо.* – Опси́цам плѣк, пра́им поклопáло за грне.

опслóни свр. *подупре са свих страна.* – Мртвú бабу дигну и опслóне е с дрешљáци, туре тутун у лулú, а лулú на бабу у úста да пуши, па си отѝдну (н. пр.).

опгечѣ свр. *са свих страна опколи вода.*

оптѝсне свр. *затвори све отворе;* упор. оптотули. – Узнем чргу, па оптѝснем кóш с јáганци, да им не зимá.

оптотули свр. в. *оптисне.* – Јáганци затвóтим у штáлу, па дóбро оптотулим врáта, да им не дýва.

опу́па свр. *поједе све са највећим апетитом;* упор. опуца. – Мóж ли да опупаш едну тепсију бурѣк?

опурáш м *живахно и немирно дете, немирко.* – Детѝштето им едѝн опурáш.

опу́ца свр. **1.** в. *опупа.* – Ако сам добре глáдан, јá си опу́цам цѣл лѣб за ручѣк. **2.** *обави полни чин.*

опу́чи свр. *истрти задњицу.* – Опучи

дупе.

опучи се свр. *истрти се, натрти се.*
– Овија се опучи, а онија га бије по дупиштето.

опшапи свр. **1.** *обухвати шакама.* – Ваџам рибе с руће и напипам едну голему мрѣну, пипкам ју, она само мртка, ал ју не мог опшапим да ју уватим. **2.** *заузме велико пространство, стекне огромно имање.* – Мálко му што опшапил цел Луг, него сѣг óче и лозјанско мéсто да заўзне.

опши́в м **1.** *поруб на тканини, опишав.*
– Óчу опшив да бóде пóширок. **2.** *лимена заштита која се поставља око оцака на крову да не би вода продирала у таван, а исто тако и лимени поруб по кровној ивици калкана и др.*

опши́ва несвр. *лимом обавија димњак да вода не цури у таван или уопште лимом покрива површине на грађевини које треба заштитити од кише.* – Мајстор Сава ми опши́ва óцици и калкање.

опшишáри свр. *опкорачи, обухвати ногама.* – Прво га опшишáри па тѣг сѣдне на њѣг, на дебелото дрво.

óпште прил. *уопште.* – Óпште ме тóј не залíма.

орбл м рет. зоол. в. *орл.*

орали́ја ж **1.** *земља која се оре, ораница.* – Тóј е земља оралíја. **2.** *разорана њива која је две године била под одмором.*

орáло с *ралица, рало.* – Кѣд се заврши орање, деда ора́ло тóри под чáндију.

орáњице с дем. *од орање.* – Їмам јóш два денá орањице.

оратá ж *говор, разговор.* – Дојдí мálко на орату́. – Кру́пна му на њѣг оратá.

оратѣње с гл. им. *од орати.*

орáти несвр. *говори, разговара, прича.* – Јóш ора́те, не мóш се растáе. – Немóј да ора́тимо од тóј, билó, штó

билó. – Стáшно е кѣд нѣма с кугá да ора́тиш.

óратница ж в. *олалија.*

орбѣ свр. в. *орве (1).*

орвѣ свр. **1.** *појѣде околó неки плод и сл. а средишни део одбаци;* упор. орбе. – Орвѣ, орвѣ јáблку па ју врљи. **2.** *оглође.* – Орвѣ кочíне.

орѣди свр. *учини да што буде ретко;* упор. орети. – Момóрузу смо оредíли у садѣње. – Оредíмо доодѣње еднí код друђи.

орезíли свр. *обрука, осрамоти.* – Заштó ме, брѣ слѣпче, орезíли код онија лóуђе?

орезíли се свр. *обрука се, осрамоти се.* – Орезилí се, не отó, ко што сам им обрѣкал.

орѣј м бот. *орак (дрво) Juglans regia L. и плод.*

орѣјк м дем. *од ореј, младо дрво ораха;* упор. орејчѣк (2). – Мѣнѣчѣк орејк, али дóбро рáца.

орѣјóв, -а, -о *који је од ораха, који се односи на орах;* упор. ореов. – У орејóву кóру вíна се чíни у црнó.

орѣјóвина ж *орахово дрво као грађа, ораховина;* упор. ореовина, орешовина. – Да напраиш нáмштај од орејóвину, тóј ти е нáјбóље.

орѣјчѣк м **1.** *ситан плод ораха;* упор. орешчич. – Да ми бѣше дáл едñн орејчѣк, ал ни тóј. **2.** в. *орејк.* – Орејчѣкñн дóбрó напредуе.

орѣјче с в. *орејчѣк.* – Остáло ми од ручѣк мálко лѣб и еднó орѣјче. – Дóбрó би билó да овдѣ посáдимо еднó орѣјче.

орѣјчич м в. *орејчѣк.* – Родíли се сítни орѣјчичи, па коштанí. – Бѣше нíкал едñн орѣјчич ондѣ покре бунáр, али нѣћи дошбл па га извадíл.

орѣмпа свр. *грубо одеље, грубо направи.* – Ко си могбл сáмо да га овóлко орѣмпаш, ко да си га делáл с лѣву рúку.

ореџв, -а, -о в. *орејов*.
ореџовина ж в. *орејовина*.
орџети свр. в. *ореди*. – Орџетила сам си качамак.

орџчае свр. *постане ретко, прореди се*. – На Слободана јако орџчала коса, још малко па че да буде елис ћелав.

орџшак м *орахов воћњак, орашар*. – Насадјили смо још едџн орџшак.

Орџшац м *село у општини Књажевац*.

орџшачџи / чки, -чка, -чко *који припада Орџицу, који се односи на Орџица*.

орџшница ж в. *орџшњак*.

орџшњак м *пита са орасима*; упор. орџшница. – Кџд е пџсан светџц не праи се џибаница, него орџшњак.

орџшњачич м *дем. од орџшњак*. – Узни малко од орџшњачичат, да видиш кџв је блџг.

орџшџовина ж в. *орејовина*. – Кџд сечџш сџрову орџшџовину с мџтџрну тестџру, онџ се тестџрата даџви.

Орџшчанин м *становник Орџица, онај који је пореклом из Орџица*.

Орџшчанка ж *становница Орџица, она која је пореклом из Орџица*.

орџшче с в. *орејчџк*. – На Игнетџвџн јџтром дџјде “кџвачка” и вџрљи нџко орџшче пџзам и рекне да су тџј “пџличи”. – И овџј гџдин орџшчено убџла слана.

орџшчич м в. *орејчџк*. – Под големијан орџј најдџ неколко орџшчича. – Бџљ да ти у њџву нџкне орџшчич него црџшња.

орџз м *пиринач*. – Ја пџвише вџлим орџз од зџље.

орџз на голџ м *једно народно јело са пџринчем*.

орџзџк м *дем. и хип. од ориз*. – Насџцкам у грнџто лџк и пџпџр, месџџ колкџ има и ако има и тџрим му шаку

орџз да га зџџсти.

џричина ж бџт. *алге у устајалој барској води* *Caltha palustris* L.

џрл м **1.** зоол. *џрао* *Aquila*; упор. џрџл. – џрл летџ над Грнчџр. **2.** *једна дџџја игра*.

џрла ж *џкосница*. – На свџку стрџну у кџсе забџде по едну џрлу.

џрлџ с *дем. од џрл, мали џрао, џрлић*. – Дџџа видџла џрлџ, па ме пџтџју кџџ е тџј тџче.

џрлџње с *гл. им. од џрли се*.

џрли се несвр. *налази се у стаџу раздраганџсти с тенденџијџм губитка контроле у џпхоџеџу (џ детџту)*. – Детџнце, немџј се џрлиш, че да ровџш.

џрлџч м в. *џрле*.

џрлџви нџкти м бџт. **1.** *трајна пџвијуша по шиџљу и живицама из фам. Caprifoliaceae дуга до 2 м. Цветџви су врло мирисни, споља жџућкасти а унутра црвенкасти, џрловњак* *Astragalus glucyphyllus*, *Lonicera caprifolium* L. **2.** *дугџвечна зџљаста биљка из фам. Papilionaceae висока до 1 метра, пераџто дугих листџва, плавих цветџва* *Galega officinalis* L.

џрлџвка ж *једно старинско народно коло*.

џрџљак м *џомила, светиџа, џлош*. – Свџ мџј до моџга, свџ сџм џрџљак назаметџл пџшџе.

џрне свр. у *дем. значеџу поџре мало, поџре неколико*. – џрну дџџ џктора за пшџницу, а за момџрузу сам џстџл дџџ пџт по тџлко.

џрнџца ж в. *арница*.

џрнџџје с в. *арнџџје*.

џро с **1.** *народно коло*. – Ајде да џдџграмо по еднџ џро. **2.** *игранка на којџ се играју народна кола*. – Кнџчи че да џдемо нџ џро. в. и: вилаџско џро, вилино џро, длго џро, свџкрџино џро, џџпавџ џро, шерџно џро.

оробѣрац м в. *оройгрица*.

оробѣрка ж жена *ороберац*.

оровѣ свр. *оплаче, ожали*. – Орова га и ожалеа га, како е ред.

ороди се свр. *постане род са неким (женидбом, удадбом)*. – Ородили смо се с Миленку из Црвење.

оройгрица ж *играч у колу који изванредно лепо игра*; упор. *ороберац*. – Пѣра е бил оройгрица, еднпѹт, али Ёвру нѣкуј не могъл да надѣгра.

ортачија ж *ортаклук, партнерство*; упор. *артачија*. – С њѣг немај ортачију.

орѹжа свр. *одене, обуче*. – Јутром омѣјем и орѹжам дѣцу, дадем им да поедѹ и прѣтим и у школу. – Орѹжај се поубаво, ако си веч решил д ѣдеш на светѣцѹт.

орѹжа се свр. *одене се, обуче се*. – Чим се дѣгнем олма се орѹжам.

оружување с гл. им. *од оружје (се)*.

оружје несвр. *одева, облачи*. – Још си га мати оружје, а глѣ кољѣи е.

оружје се несвр. *одева се, облачи се*. – Велѹ едѣн се обесиѣл, што га мрзѣло да се свѣко јѹро оружје.

орѹцка несвр. *оре помало*. – Орѹцкам, ал слабо, нѣма навта.

орце с дем од *оро (I)*. – Чу си одѣграм још еднѣ орце.

осавѣна несвр. *освањује, затиче га зора*. – Мој мѹж осавѣна у кавѣну.

осавѣна ж *цилиндрични, дугуѣасти део око кога се окреѣе точак, осовина*. – Наша кола ѣмају гвѣздене осавѣне, а вѣша дрвене.

осавѣнање с гл. им. *од осавина*.

осавѣнка ж дем. *од осавина*. – Строшиѣла му се там нѣква осавѣнка на ѣутото, па сѣг кѹка скѹпо кошта нѣва.

осѣвне свр. *осване*. – Осѣвнѹмо, жѣна, и овѣј јѹтро, а кѹј би рекал.

осѣвѹје несвр. **1.** *свиѣе*. – Ош кѣд е почѣло да осѣвѹје и нѣкако да сѣвне. **2.**

освањује, затиче га зора. – Наш Малѣша осѣвѹје над кѣнѣгу.

осакѣти се свр. **1.** *нанесе себи озледѹ при чему осети јак бол (али не постане сактат од тога)*. – Ударѣ се с чѹк по прѣс, та се осакѣти. **2.** *начини погрешан избор у неком важном подухвату*. – Оженѣл се с онѹј курвѣљину, та се осакѣтил.

осамдесѣ бр. *осамдесет*.

осамѣе свр. *остане сам*. – Осамѣмо и јѣ и мој комшија.

осамстѣтин бр. *осама стѣтина*. – Осамстѣтин вѣли до милијѣн.

осѣт м бот. *двогодишња биљка из фам. Asteraceae усправне стабљике високе од 30 до 100 см, листова са бодѣастим зупцима, светло пурпурних цвѣтова, бѣдаљ Carduus acanthiodes L.*

осѣтѣк м *земљѣште обрасло трѣнем и боѣом*.

осѣем предл. *сем, осим, изузев*; упор. *освен*. – Осѣем да ѹзнем да се сѣг убѣем.

освен предл в. *осѣем*. – Нѣмају нѣкут освен њѣга.

осѣњ м *вамѣир, вукодлак*; упор. *осѣња*. – Кѣд смо билѣ деѣа јѣко смо се плашиѣли од осѣњи.

осѣња ж в. *осѣњ*. – Причају да на Дѣбрин дѣл нѣчум излѣзе осѣње.

осѣњи свр. *омаѣија, зачара, помрачи ум*. – Осѣњило ме нѣкво, па не знам гдѣ се наѣдим. – Оди како осѣњен.

осѣњује несвр. *осѣњује*.

осѣрсѣни свр. *излати, изгуби памѣње*. – Дѣда осѣрсѣнил до ѣч.

осѣти се свр. **1.** *присѣти се, опомене се*. – Кѣд ѣн поѣе да приѣа од водѣниѣцу, јѣ се осѣти да ми е дѣжан дѣсет ѣѣла жѣто, па му и потражи. **2.** *доспе у неку ситуѣцију*. – Кѣд се осѣти у зѣр, курјѣк кајдѣше и на чѣвѣка. **3.** *почне да заудара*. – Ако мѣсо не сѣдѣ у вријидер, вѣч се јѹтре осѣти.

осећира свр. *доведе кога до рђавог расположења, наједи кога, насекира.* – Зашто си осећирала мужáтога?

осећира се свр. *дође у рђаво расположење, наједи се, насекира се.* – Осећирал сам се што ми се стрóши осавина, а немам пáре да кúпим дрúгу и што ми колáта вéч јúтре трéбу.

осéча несвр. **1.** *осећа.* – Осéчам болéж у меши́ну. **2.** *предосећа.* – Осéчам да че да се дéси нéшто гáдно. **3.** *примети, уочи.* – Године пробде, а човéк не осéча.

осéча се несвр. **1.** *налази се у извесном здравственом стању.* – Не осéчам се нéшто најбоље. **2.** *заудара, смрди.* – Дóле покре пúт се осéча нéка мрша.

осечáње с гл. им. од *осеча (се).*

осечé свр. *одсече.* – На Бýдњи д́н рáно јúтром íдемо да осечéмо б́дњьк.

осецува́ње с гл. им. од *осецуе.*

осецу́е несвр. *седи оклевјући да пође, седи као очекујући нешто.* – Требáло би да си пóјдем, а јá осецу́ем, мóжда че да дóјде, па да се вíдимо.

оси́ло с *осиња́к.* – Немóј да р́чкаш у оси́ло.

оси́љ м *осје на житном класу.* – Не мóг се истрéбим од ови́ја оси́љ. – Гáдно е да ти óсиљ улéзне у úво, ел не дáј Бóже у óко.

оси́љáв, -а, -о *који је посут осјем.* – Къд год дéда излéзне из плéвњу, барéтина му оси́љáва.

оси́пе свр. *одаспе, одсипа.* – Осипи за дрúшу.

оси́пе се свр. *избију га црвене пегице по кожи, добије мале богиње.* – Оцу́тра сам се јáко оспáла, ел сам цéлу нóч седенђуáла.

осиротéе свр. *осиромаши.* – Осиротéше лúђе, едвá с лéб искáкају на крај.

осковáрина ж в. *сковарина.*

осковарци́ја м в. *сковарција.* –

Осковарци́је оста́ише код нáс осковáрину, па отóше у Понóр да купу́ју мéд.

оскóмина ж **1.** *трњење зуба;* упор. скомина. – Къд се едé зелéн ошв́лкъ на човéка дóјде оскóмина. **2.** *чезња за нечим што се не може остварити, а такорећи на дохвату је.* – Вáчам оскóмину къд вíдим печéње. в. вача оскомину.

оскубé свр. **1.** *очупа.* – Оскуб́и си тр́и влакна од срамоту́, врж́и и у чúгаль и податур́и му вéчером под ест́к, ако мислиш да се мáне да с́и́та по туцé женé. **2.** *ишчупа.* – Оскуб́ен ни зелéни лúк из град́ину. **3.** *очерупа.* – Закóљем кокóшку и зачáс ју оскубéм.

оскубé се свр. *опадне длака, олиња се.* – Овцá се оскуб́ла окол ш́ију.

оску́бина ж **1.** *очупана вуна са заклане или угинуле овце.* – С́г предéм оску́бину, власну́ в́лну сам испрéла. **2.** *фиг. неуредна жена.* – И она́ј њи́гова оску́бина че мéн да пр́ича од рéд.

оскуце́ва несвр. в *оскуцуе.* – Ти́ја лúђе за свé оскуце́вају, големá су сирот́иња.

оскуцева́ње с гл. им. од *оскуцева.*

оскуцува́ње с гл. им. од *оскуцуе.* – Зна́мо ми́ дóбро заоскуцува́ње, нé знамо за довлéт.

оскуцу́е несвр. *трпи оскудицу, оскудева;* упор. оскуцева. – Оскуцу́е и за парú и за б́рашно и за јóш гоцá коé дрúго.

ослóни свр. *склони се са светла или са сунца некоме.* – Мрдни та ми ослóни, не вíдим да писúем.

ослуту́е несвр. *очекује и слуги.* – Ослуту́ем да че да дóјду.

осмем предл. *сем, осим, изузев.* – Осмем њéга, дрúђи н́икуј нé б́л.

осми́на ж *осморица, осам*

мушкараца. – Осмина се збраше и едвa га натоварише.

осмінка ж дем. од осмина (осми део). – За мeн четвртинка, а за детeво осмінка бурeк, дoста че да е.

осмица ж орнаментни потив у ћучијском занату.

осмољи се свр. покуњи се, опусти се, снужди се. – Осмољи се, ко да е поћисал.

осмрди свр. усмрди, начини смрадну атмосферу. Мајка поред новорођенчета с времена на време поједе бели лук “да малко осмрди покре њег”.

осмуди свр. опрљи длаку. – Немoј да палиш лулу с главњу, мoж си осмудиш мустачи.

основа ж пређа навијена на кросно која пролази кроз нити и брдо, кроз коју се, кад се начини зев, провлачи чунак са потком, приликом ткања.

основe свр. пређу која ће бити основа при ткању, по одређеној шеми и поступку припреми за навијање на кросно. – Дњeс основaмо ткаeње, јутре да га навијемо, зајутре да га уведемо, па потам некад да тyрамо сaне и да чeмо.

осовина ж в. усувотина. – Осовина (топ.).

осoј м северна страна неког узвишења коју ретко обасјава сунце, осoје; упор. мртвина. – Голeми осoј (топ.), Мали осoј (топ.).

oсом бр. осам. – Oсом ћила жито за два денa копање, таквe су наднице.

осомдесe бр. осамдесет. – Осомдесe и трi нoчи смо чували тунeл.

осомдесeт бр. осамдесет. – Лeтос сам вардил осомдесeт брaви oвце.

осомнаeс бр. осамнаест. – Опњци су коштали осомнаeс бaњe.

осомнаeсти р. бр. осамнаести. – Дoјдоше осомнаeсти дњ.

осомнаeстица ж нешто што је обележено бројем осамнаест. –

Теливонска ценрала, там гдeто рабoти Вyле Мeркач, е у осомнаeстицу.

оспи свр. одспава. – Пуштi га нeк оспи.

оспи се свр. спава се, касно устане. – Синoч си поседeмо до нeћи замaн, па сам се оцyтра елис оспала.

осредaк м 1. ретко дрвeће порасло на међи између њива; упор. мецак. 2. в. средиљ.

осрeђи свр. 1. учини срећним. – Бoшко че тeб да осрeђи, нeче дрyђи, ћeро мoјa. 2. ирон. срећно ожени или уда. – Осрeђил ћeркyту с онyј пијaницу.

осрeђи се свр. постане срећан. – Не це ни ти осрeђиш.

oставка ж архeол. oстава, скривница. – Кьд копали по онoј градиште у Градиште нашли oставку и у њy пaре, чyкови, грнци и дрyђе дрнциoлије.

oстaдне свр. oстане, преoстане. – Ако oстaдне мaлко, дoбро че да бyде.

oстaи свр. 1. стави, метне. – Oстaј га там на бaсамaци. 2. прeстане да упражњaва. – Нaуман е, велi, да oстaи дyвaн. 3. напусти. – Oстaйла си мyжa. 4. не учини што, заборави да учини. – Oстaйл сам незaпeта врaтa. 5. нарeкне наследнику. – Дeда ни oстaйл њивe и ливaде. 6. бyде преживљeн (од чланова породице). – Иза сeб oстaйл ситну дeцу.

oстaл м собни намештај за којим се једе, сто, астал. – Сeдајте уз oстaл да вечерyемо. – За свaдбу се займају oстали по комшилк, ел никуј нeма тoлко oстали колкo тiја дњ трeбу.

oстaлaц м онај који је oстао пошто су сви oтишли, oтселили се. – У Рeпyшницу йма јoш сeдом-oсом oстaлца, свe се дрyго иселило.

oстaлчe с дем. од oстал. – Ймамо двe oстaлчичи, на eднo ни стoји тeлeвизер, а на другoтo рaдијo.

oстaлчина ж ауг. од oстал, велики

сто. – Остáлчината ем големá, ем напра́ена од есенóвину, па тéшка, едвá ју пренéсомо.

оста́ља несцр. **1.** *ставља, оставља.* – Оста́љам га на сигурно мéсто. **2.** *престаје да чини што.* – Од јутре оста́љам пијéње. **3.** *напушта кога.* – Оста́љам те, па да си ми из óчи испáдал. **4.** *даје у наслеђе.* – Оста́ља ни двé кúће и воденíцу. **5.** *даје парастос.* – Оста́љају му четерéс дána.

оста́љање с *гл. им. од оста́ља.* **2.** *давање парастоса.* – Къд бéше на оста́љање, дојдóше двá попá.

остáн м **1.** *штап који на једном крају има пострушкy, а на другом гвоздени шиљак. Пострушком се скида блато са точкова или са рала, а шиљком се понекад боцне онај во који не вуче добро.* **2.** *провизорна мера за мерење протока времена.* – Јóш едáн остáн, па че сíнце да зáјде.

оста́не свр. *задржи се негде и даље, не отиде, остане.* – Оста́ла би код теб, ал не смém.

остањувáње с *гл. им. од остањуе.*

остањуе несвр. **1.** *задржава се негде и даље, не одлази, остаје.* – Бéла вíло, старóјћа отóди, / А девојћа с кугá остањуе (н. п.)? **2.** *припада у наслеђе.* – Голéма њíва остањуе за Смíљу. **3.** *остаје траг иза кога.* – Он отóди а дíра остањуе по њéг. **4.** *задржава положај.* – Дéда остањуе кмéт јóш чéтри гóдин. **5.** *долази у неко стање, биће у неком стању.* – Остањуе ћóпав, дóктору му не мóж помóгну. **6.** *преостаје.* – Има за нáс, а остањуе и за њí.

óстар, -тра, -тро **1.** *који је оштар (о сечиву).* – Óстар нóж, мóж влакнó да пресечé. **2.** *који је шиљат.* – Иглá има óстар вр. **3.** *који је строг, прек.* – Станíслов е óстар човéк. **4.** *који је груб, рапав.* – Овáј вíна дóста óстра. – Óстра му длáка. **5.** *који нагло заокреће, скреће.*

– Пáзи какó вóзиш по óстре кривíне. **6.** *вeома хладан.* – Овáј зимá бí дóста óстра.

остарéе свр. *остари.* – Къд човéк остарéе, нé за нíшта.

остенíца ж зоол. *в. стеница.*

остíне свр. *в. истине.* – Къд свáриш млекó, остáј га да мáлко остíне.

остíска свр. **1.** *отрпи, претрпи, преживи без нечега.* – Човéк ако нéшто нéма, óн остíска. **2.** *отрпи да обави неку физиолошку радњу.* – Едвá остискá, а тéо да прднем, мецу онóлђи лyђе. **3.** *отрпи се.* – Óстиска ћíша дьн́с, ал јутре, íма да лyљне, ко Бóг.

остојáње с *одстојање, размак, раздаљина.* – Бúди тí сьс њéга на остојáње.

острéжи се свр. *прикупи кураж.* – Човéк се острéжи къд нóчум проóди покре грóбишта.

острéње с *гл. им. од остри.*

óстри несвр. *оштри.* – Óстри нoжéви, јутре че да кóље свињу. – Мáче си óстри нóкти на метлy.

óстри се несвр. *спрема се за нешто.* – Óстри се за пијáнку, не пíје вéч двá денá.

острíка ж бот. *вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам. Сурегасеае. Стабљика усправна и глатка. Листови, дуги, уски и храпави. Цветови висећи Carex pendula Hudson.*

острíкав, -а, -о **1.** *који је прилично оштар под руком, храпав.* – Од пострízину вíна острíкава. **2.** *који је хладан (о времену).* – Јучér бéше тóпло врéме а дьн́с острíкаво.

острíло с **1.** *тврђи камен дугуљастог облика и нешто тањи, којим се оштре разне алатке а особито коса, оштрило, брус.* – Острíло од кóсу тyрим у кyтлицу и кóсим. **2.** *тоцило.* – Áјде да обрчаш острíло. **3.** *подрезивач за оловке.* – Шíљим плáвез сьс острíло.

остри́лце с дем. од *острило*. – Ѐмам јако добро остри́лце.

остри́на ж **1.** *строгост, дисциплина, оштрина*. – На децу трéбе остри́на, а не да су распу́штена ко сагáшња младиња.

остри́на ж *хладноћа, свежина*. – Из по́друм би́је нека остри́на.

остри́ца ж *оштрица сечива*. – Иступи́ла му се остри́ца на се́ћуру.

о́стро прил. *озбиљно, строго*. – Са́мо о́стро, не́ма ла́баво.

о́строво с *острво*; упор. средорек.

острога́нка ж *шубара прављена од јагњеће коже веома ситне длаке, астраганка*.

острозубје с *каменито и кришевито земљиште чије стене имају облик оштрих зуба*. – Острозубје (топ.).

остроља́нка ж *једно старинско народно коло*.

о́струга ж в. *струга*. – Сьг о́струђе ви́ше не́ма, тој имáло ода́вна и ста́ри лју́ђе едвá пáнте кадá су се о́вце сабира́ле на Млзигруду.

острушка ж *гвоздени жарач са куком на једном и пострушком на другом крају, за рад око огњишта*. – Кьд те удáрим ш те изгорím ко с остру́шку.

острушчица ж дем. од *острушка*. – Гдé ли се затури́ла острушчица́на, не́ма с квó да сту́рим вршња́к од огњиште.

о́ступ м *одступање, повлачење*. – И мí ти њí приси́лимо на о́ступ, па ўдри, па ју́ри, док не затражи́ше премирје.

осу́ее свр. **1.** *постане сув, осуши се*. – Кьд га гусéнице издú дрвó осу́ее. **2.** *пресуши, пресахне*. – Очи ми осу́ели од ровáње. **3.** *смрша, ослаби*. – Осу́ел, са́мо ко́жа и кочи́не од њéг.

осугáри свр. *касно донесе на свет јагње или јаре*. – Тај овцá ўвек осугáри јагње.

осугáри се свр. *касно дође на свет јагње или јаре*. – Осуга́рило се тој

јагњенце, затóј најмáло.

о́сум бр. *осам*. – Пошýл сам у шкóлу у о́сум гóдин.

осумдесé бр. *осамдесет*. – Мóј дéда е имáл осумдесé гóдин кьд сам се ја роди́л.

осумдесéт бр. *осамдесет*. – Тра́жи ми осумдесéт ба́ње, да ми наобстри се́ћуру.

осумна́ес бр. *осамнаест..* – Жени́ли ме кьд сам имáл осумна́ес гóдин.

осумна́есе бр. *осамнаест*. – Ѐмам осумна́есе о́вце и едногá овна́.

о́суство с *одсуство*. – Дошýл на о́суство, двé не́деље.

осу́че свр. **1.** *усуче, направи канап*. – Тре́бе да осу́чем повóрће за врéче. **2.** *развије коре за гибаницу*. – Осука́ла сам петна́ес о́бђе.

осу́че се свр. *много омршави*. – Осука́л се ко плати́ка.

от предл. *од*. – От кьд сам ти река́л да тој не рабóтиш, тí га зајна́т рабóтиш. – Донóсимо во́ду от потóк.

ота́ви се свр. *опорави се после неке невоље*. – Млóго че да тре́бе на њéг да се ота́ви од ону́ј паље́вину.

ота́вичје с *трава за треће кошење, трава порасла после кошења отаве*. – Д íм да њимнем онóј ота́вичје зачáс.

оты́г прил. *од тада*. – Откако́ се замери́мо оты́г не доóди код нас.

отага́ј прил. в. *отыг*. – Отага́ј е прошлó гоцá врéме.

отáм прил. *отуда*. – Дојдóше отáм, а отóше на овáм.

оты́ни свр. *начини тањим него што треба, отањи*. – Оты́нила сам си пре́цу за чрђе.

отарóше свр. в. *атароше*. – Отарóши те́ј стáре дрéе не́где.

отарóше се свр. в. *атароше се*. – Едвá чéкам да се отарóшем од ову́ј сиплýву коби́лу.

отвáра се болни́к изр. *ако је неко*

много болестан врачка узме железа за сапињање коња, поведе болесника на раскришће, окује му ноге, а затим их отвара.

отвор м рад с лакоћом, рад са великим учинком. – Нећи пút добијем отвор у руће и работа сáмо пада.

отврља несвр. **1.** *одстрањује, одбацује.* – Отврљај све што не ваља. **2.** *има велики учинак у раду, одбацује посао.* – Што он отврља работу, тој друђи ретко мóже.

отврљање с гл. им. од отврља.

отврљи свр. **1.** *одстрани, одбаци.* – “Отврљи лескове, узимај дренове” (ноге), каже се јагњету тек дошлом на свет. **2.** *да, донесе добар приход.* – Овај њива дóбро отврљила пшеницу овуј годин.

отврљи се свр. *наглим, снажним покретом одбаци се од чега.* – Отврљим се од едне ћеремиде, па рипнем на друђе.

оте несвр. *3. л. мн. презента од оче, супр. нете.* – Онí оте да ни тој узну забађав.

отегне свр. *жестоко истуче некога.* – Има те бијем, па ш те отегнем од бóј.

отегне се свр. **1.** у пеј. значењу *легне, испружи се.* – Отегне се у ладавину, па сáмо спí. **2.** *фиг. умре.* – Дошъл му дбньт, па се отегал.

отегне чапоњци изр. *умре.*

отежае свр. **1.** *постане тежак,* – Отежало ми дрвово на рамо, мóра га стúрим да мáлко одмóрим и да га премéстим на другóво рамо. **2.** *удебља се.* – Баба Стóјна мlóго отежала, има ју преко стó ћила. **3.** *затрудни (о жени).* – Бђђи сам водила рачún, а онó пá отежа. **4.** *зађе у задње месеце трудноће (о жени или домаћој животињи).* – Булка дóста отежала, јóш мáлко, па че да се тели.

отежуе несвр. **1.** *постаје све теже од неког терета.* – Да е пóблизо не би ми

билó тóлко тешко, али пút се óдлжи и онó пóче да ми отежуе. **2.** *остаје у другом стању.* – Отежуе чим вíди мушћé гáче. **3.** *дубоко залази у трудноћу.* – Крáвата вéч отежуе, не би трбáло да ју вíше прэзамо.

отэза несвр. **1.** *отеже, испружа.* – Отэза шíју на туј стрán. – Отэзају желéзо с трактур. **2.** *одуговлачи, одлаже.* – Отэза с óдговор. **3.** *фиг. умире.* – Отэза чапоњци.

отэза се несвр. **1.** *затеже поводац одупирући се да крене (стока).* – Отэза се, нéче д íде. **2.** *не пристаје радо.* – Ајд, немóј се отэзаш, него се уписуј и тí.

отезање с гл. им. од отеза (се).

отéкне свр. *надује се, добије оток.* – Уапáла ме осá, па ми отéкла рука. – Отéкал од пијéње.

отекóтина ж бол. у ауг. значењу *оток, отеклина oedema.* – Привíјате ли нéшто на отекóтинуту, ел си чéкате да онáк прóјде?

отéла ж бот. *сорта старинског мирисног грожђа, данас скоро ишчезлог;* в. бела отела.

отéпа свр. *грубо одеље, грубо направи.* – Ел си си га сáм оваквó úбаво отепáл?

отéпан. *-а, -о који је грубо направљен, направљен нестручно.* – Млóго ти отéпан испáдал овíја остáл.

отепóтина ж *предмет који је грубо, лоше направљен.* – Комú си платíл да ти напраи оваквú отепóтину?

отерéти свр. **1.** *наметне обавезу, оптерети.* – Глéдај да га не отерéтиш јáко, ел знáеш да га побольуе грбíна, па да му се не полошáе. **2.** *повећа захтеве, обавезе.* – Сагáшњи су ћáци јáко отерéтени у шкóлу.

отерéти се свр. *оптерети се, преоптерети се послом.* – Овуј годин се отерéти: мýж не туј, а јá сáма, па

рабóтим и мушће и жéнсће рабóте.

отеретување с гл. им. од *отеретуе* (се).

отеретуе несвр. *оптерећује*. – Немóј да отеретуеш волóвити, јóш су млáди.

отеретуе се несвр. *оптерећује се*. – Штó се отеретуеш без пóтребу?

отéла ж *врста старинског мирисног грожђа*.

отéлчина ж у пеј. значењу *вино од отеле, од кга, ако се више попије, неснсно боли глава*. – Пíмо синóч нéку отéлчину, па смо дñһс шáмутни ко рíбе на сýво.

отíде свр. **1.** *напусти неко место, оде*. – Отидéте да вíдите квó рабóти. **2.** *пође отпутује*. – Зáедно отóмо на тáм, пóсле се јá врнý, а он óста. **3.** *посвети се нечему*. – Ошбл у попóви. **4.** *нестане, пропадне*. – Кóњ клéче, Лáзар пáде и óтиде свé у пíзду мáтерину. **5.** *уда се*. – Отишла сам за Вíту кд сам имáла седомнáес гóдине.

отиде без остани збóгом изр. *оде без поздрава, оде постиђен и љут*.

отидíчу буд. од отиде, *отићи ћу*. – Отидíчу у гóру зелéну, / Уватíчу змијý ридовһињу (н. п.).

отидóше свр. у пеј. значењу *оде, отиде*. – Дóјде и нé зна да си отидóше.

отíрка ж *в. утирка*. – Дáј отíрку да обрíшем остáл.

отíсне свр. **1.** *извади запушач из суда, отпуши*. – Отиснí балóнат кд óч у һéг да сипýеш, пóсле га пá затиснí. – Кд тóрамо петлицáн у влáше, ми и дóбро затíснемо, па превр́жемо с кр́пу, да се не мóж сáме отíсну. **2.** *склони препреку води да може слободно тећи*. – Отиснí на водýту.

откáвче свр. **1.** *одкевће, одлаје*. – Откáвчаше Цáка и Цíца по едногá зáјка. **2.** *испрати кога грдњама и клетвама*. – Откáвча га чк до óпштину. **3.** *измоли*

што, искука, искамчи. – Откáвчаше му децáта стó бáнће.

откáд прил. *од када*. – Откáд дóјде, па дор си пóјде, жíв срám ме од һéг поедé.

откáни се свр. *окане се, мане се*. – Óч се тí откáнеш од һý, ел да јá ўзем еднý мóтку?

откáнта свр. *одбаџи, напусти*. – Одáвна он һу откáнтáл.

откáнта се свр. *одбаџи, отараси се*. – Откáнтáј се док е врéме.

откáнтóше свр. у пеј. значењу *одбаџи, отараси*. – Откáнтóши тóј одóвде да се не саплíтам од һéг.

откáнтóше се свр. у пеј. значењу. **1.** *ослободи се, отараси се*. – Откáнтошí се од тóј будáлу, да ти не напрáи нéку комéндију. **2.** *отиде већ једном, отиде напóкон*. – Дóјде и нé зна да се откáнтóше.

откáпе свр. *премрзне, измрзне*. – Откáпале ми рúће од зимý, а заборíл сам си рукавíце.

откáра свр. **1.** *отера, одведе*. – Откарáли прáсци на пíјац, да и продáвају. **2.** *отера, најури*. – Откарáл си женý. **3.** *одвезе, одведе*. – Откарáј ме, сíне, у салó, дóм да ўмрем.

откарување с гл. им. од *откаруе*.

откарúе несвр.. **1.** *тера, одводи*. – Откарúем óвце чк у Студенýц да пíју вóду и да плáдњују. **2.** *отерује, избацује*. – Чíм се она врне, он ју óдма откарúе, нéче да ју глéда с óчи. **3.** *одвози*. – Откарúју жíто у воденíцу, нестáло ни брáшно, па да смéљу.

откáчи свр. шатр. *умре*. – Унúцити едвá чéкају да стáрцат откáчи.

отклáпа несвр. **1.** *скида, подиже поклопац*; упор. *отклопue*. – Не отклáпај грнето свáћи чás, пушти га да һипí. **2.** *отвара што што се иначе не отвара или врло ретко отвара*. – Отклáпали му

главу, на њега, затој сѣг мálко шúнтав.

3. откључава врата. – Врáта заклáпам и отклáпам с едñ дрвен кљúч.

отклапáње с гл. им. од отклапа.

отклóпи свр. **1.** *скине, подигне поклопац.* – Не мóg да отклóпим овúј тéглу. **2.** *откључа врата.* – Гдé си остаýла кљúч, да отклóпим врáта?

óтклопник м онај који отклапа. – Свéти Дíмитрија, óтклопник и зáклопник, текá му дúмају.

отклопýе несвр. в. *отклапа (1, 2).* – Ёдномñ отклопýе лóнац.

откљевуца свр. *оде шепáјући.* – Седé тúј нéко врéме, пóсле óткљевуца у штáлу, да рáни стóку.

откљúца свр. *кљуцајући откине.* – Сьс злáтне кљунíчће да откљúцају, / Сьс ноктíчи да отчúшкају (б).

отковé свр. **1.** *раскује оно што је заковано, откује.* – Он óткова тáрабу и млáтну га пó главу. **2.** *ударил снажно песницом некога.* – Немóј ти отковéм еднú песнíцу.

отковување с гл. им. од отковуе.

отковýе невр. *раскива оно што је заковано.* – Отковýем овúј дьскú затóј што ми смýта кьд стúрамо сéно.

откóла свр. *откотрља.* – Откóлај овúј буретíју у казанíцу.

откóла се свр. *откотрља се.* – Кьд ме стрá, че ме бíју, јá се откóлам под óдар и тáм се скúтам.

откопување с гл. им. од откопуе.

откопýе несвр. **1.** *копајући открива.* – Откопúју стáри град у Рáвну. **2.** *копајући одстрањује земљу од нечега или око нечега.* – Откопýем мálко покре слíве.

откóпче свр. в. *отпекље.* – Не мóg си откóпчем панталóне, тóлко ми се смрзле рúће.

откóпче се свр. в. *отпекље се.* – Откóпче се, па се рашебéчи ко áла.

откопчување с гл. им. од откопчуе

(се).

откопчýе несвр. в. *отпекљуе.* – Немóј ми откопчýеш елéче.

откопчýе се несвр. в. *отпекљуе се.* – Откопчýем се, жéга ми.

откраја несвр. **1.** *одваја слепљене површине.* – Открајам корúбине од дрва, ел почéла да трулавéу. **2.** *подиже неки поклопац, отвара.* – Не мóg га открóим, жéна.

откраја се несвр. *подиже се нека површина од осталог дела.* – Откраја ми се гóрња корица од лéб.

открајање с гл. им. од откраја (се).

открéсне свр. *отишкрине.* – Открéснéте мálко врáта да излэзне мáче. – Врáта бéоше открéснута, та видó квó унутра рабóте.

открешњување с гл. им. од открешињуе.

открешњуе несвр. *полагано отвара, помало отвара, отишкрињује.* – Вéчером открешињуем лúвтери, да ми улáзи вáздук у сòбу.

открíјен, -а, -о трп. од открије који је откривен; упор. открит. – Лéти спíм открíјен.

óткрит, -а, -о в. *откријен.* – Лежí óткрита, ни срáм, ни стíд.

открши свр. *ломлењем откине.* – Откршим грањћу и с шумáнат се вáрдим од мýе.

óткуп м **1.** *обавеза сељака, у доба раног социјализма, да преда своје производе, или део прозвода, држави, без накнаде или уз минималну накнаду.* – У óткуп су сељáци гладувéли и лежáли су по áпсе ако несú имáли да предадú колкó им се тражи. **2.** *символично плаћање које младожења даје невестином брату пре поласка на венчање.*

откúса свр. *кашиком кусне неколико пута с врха.* – Тóј озбрд откúсај, па га

Отпонапред некада, поче да се жа́ли на меши́ну.

отпоново прил. *испочетка, поново*. – Тој мо́ра да по́чнемо отпоново, ова́к не иде.

отпра свр. *лако одлети као што мала и живахна птица одлеће*. – Томбн се суну да уватим врапче́то, да му даде́м троши́нће, ал оно́ отпра.

отпразан, -зна, -зно *који није пун, који је био пун али је мало садржине одузето*. – Рећи́ју да наточи́ш из оні́ја балон што е ма́лко отпразан, плни́јат немој да ди́раш.

отпразни свр. *в. отплни*. – Мо́ра ма́лко да отпразни́ш вла́шту, ако ми́слиш да ју зати́снеш.

отпрви́н прил. *пре извесног времена*. – Дооди́ше отпрви́н да гледа́ју на́ши те́лци, ега́ би и купи́ли.

отпрѐд прил. **1.** *напред, испред*. – Ја́ идѐм отпрѐд, оні́ по мѐн. **2.** *спреда, са предње стране*. – Напа́доше ни отпрѐд.

отприли́ће прил. *отприлике*. – Те́шко е отприли́ће шесѐ до седомдесѐ хи́ла, ту́ј е не́где.

отпрне свр. *в. отпра*. – Ма́чка си́пне да га уло́ви, ал го́лубат отпрне.

отпролет прил. *од пролећа, с пролећа*. – Јо́ш е ра́но за то́ј, та́м отпролет че да ви́димо што́ чемо и како́ чемо.

отпрпрче свр. *отиде моторно возило уз свој карактеристичан звук*. – Отпрпрча е́дно прпркало.

отпуди свр. *отера, најури*. – Што́ не отпуди́ш ту́ј битангу, шче ти да те са́мо бру́ка и трѐ.

отпу́шти свр. **1.** *омекша*. – Отпушти́ желѐзото у огањ, тѓг це лѓсно избѓе чиві́јата из њѓг. **2.** *отопли време*. – Јучѐр бе́ше ја́ко лѓта зимá, дњи́с га отпушти́ло.

отпу́шти се свр. *одмрзне се, одледи се*. – Извади́ мѐсо из замрзивáч да се

начѓс отпу́шти.

отради́ја ж *в. отредија*. – Жи́то се ве́е на отради́ју.

отра́зни свр. *доведе у трезно стање, отрезни*. – Не́ знам како́ да га отра́знимо, е́дні велу́ с црвѐни лу́к, е́дні велу́ с ка́ву, али гдѐ ч ти́ мртвóсанóга с то́ј да разбуди́ш. – Отра́зни га с е́дну́ това́гу по грби́ну, па се не́че ви́ше сѐти да пи́је.

отра́зни се свр. *дође у трезно стање, отрезни се*. – До јутре це отра́зни, си́гурно. – Мо́ре, плѓ́сни га сѓс студену́ во́ду, óдма це отра́зни.

отре́ свр. *отрли на трлици конопљу или лан*. – Тре́бе да óтрем осомдесѐ грснице.

отре́бен, -а, -о *који је требљењем очи́ићен*. – Отре́бена ли е пшени́ца, што́ тре́бе да се ва́ри за светѓц?

отре́би свр. *требљењем одвоји лоше од доброга, очисти*. – Отре́би си барѐтину од плѐву!

отреди́ја ж *чистина, простор преко кога стално пирка вери́ћ*; упор. *отрадија*. – Тури́л дѓпе на отреди́ју.

отрѐнћа свр. *напије кога, опије кога*. – Њѓг не́ те́шко да отрѐнћа́ш, во́ли ви́ше да пи́не него́ ле́б да е́де.

отрѐнћа се свр. *напије се, опије се*. – Отрѐнћа се од двѐ ча́иће рећи́ју.

отрѐшти свр. *открије стражњицу*. – Отрѐшти дѓпе, до́ле у Тимóк, и сви́ ју гледа́ју, а она́ ни пѐт па́ре не да́ва.

отр́за несвр. **1.** *одлази, одмиче*. – Отр́за, ни́куга не че́ка. **2.** *напредује посао*. – Отр́за ра́бота. **3.** *опада, повлачи се (о поводњи)*. – Во́да почѐла да отр́за.

отр́за се несвр. **1.** *отима се*. – Те́глим ју, она́ се отр́за. **2.** *отеже се, неће да иде*. – Што́ се отр́за кра́вата, да ју неси́ мо́ж би́л? **3.** *напушта неке лоше навике, неку лошу средину*. – Отр́зај се из то́ј дру́ство док је вре́ме.

отри прил. *троструко*. – Савиём чргу отри и турим ју под главу, наместо естѣк.

отрѣса несвр. *отреса, стреса*. – Кѣнь протрѣса, / Бисер отрѣса (н. п.).

отрѣса се несвр. **1.** *тресући чини да што отпадне с њега*. – Отрѣса се од плѣву. **2.** *ослобађа се, ратосиља се кога или чега*. – Отрѣсај се од такви пријетѣли. **3.** *расте*. – Отрѣса се, сѣг че у трѣји рѣзред. **4.** *прездрављује*. – Полѣк се отрѣса од бѣлесѣт.

отрѣсање с гл. им. од *отрѣса (се)*.

отрѣка свр. **1.** *скине трљањем, отаре*. – На дѣвар бѣоше написана нѣква слѣвја, али и пѣсле нѣћи отрѣкал. – Поѣли, па отрѣкали шѣрпугу, нѣма пѣтребѣ да ју пѣреш.

отрѣка се свр. **1.** *отаре се, избрише се*. – Отрѣкало му се тѣј штѣто билѣо написано. **2.** *снажније се отаре о некога у пролазу*. – Отрѣка се од мѣн, да ми дадѣ знак да е тѣј. **3.** *очеше се о неког у смѣслу да се у нечему окористи од тога о кога се очешао*. – Не мѣж да жѣви да се дѣнѣс не отрѣка од нѣкуга, ел за цѣгаре, ел за нѣку реѣијицу и за дрѣго којѣ штѣо.

отрѣвање с гл. им. од *отрѣве (се)*.

отрѣве несвр. *трѣвајући скида, уклања*. – Отрѣве блѣто од колѣна.

отрѣве се несвр. **1.** *скида се трљањем (о боји)*. – Нѣ знам штѣо се отрѣвју пѣрашѣве, а бѣђи сам и чинѣла у вѣрзило. **2.** *пролазећи поред чега и лагано се таре о њега*. – Сви се отрѣвју од овѣја дѣвар, тѣсно им да проѣде, па га свѣ огулили. **3.** *одлагује се на другога, пребацује крѣвицу на другога*. – Немѣј се тѣ отрѣвеш на мѣн, кѣд се знаѣ да си тѣј тѣ напраил. **4.** *живи на свѣчији рачун помало, од сваког извуче по неку сѣтну корист*. – Отрѣве се текѣ покре еднога, дрѣгуга та помѣнѣе.

отрѣви свр. рет. *усмрти отровом,*

отрује. – Отрѣвила си га његова женѣ, штѣо е бѣл пијѣница.

отрѣви се свр. рет. *узме отров, изложи се свѣсно или несвѣсно деловању отрова, усмрти се отровом, отрује се*. – Нѣ више моглѣ да издржи и рѣшила да се отрѣви и орѣвила се.

отрѣвник м *онај који трује, трѣвач*. – Сви те зовѣ, бѣл пѣлине, / Јѣ те зовѣм отрѣвничѣ, / Отрѣвничѣ, омѣјничѣ (н. п.).

отрѣвѣња ж **1.** *змија отрѣвѣница*. – Змија отрѣвѣња. **2.** *трѣвачица*. – Штѣоно кѣка кѣд е на ѣм падне, / Тѣј е моја лѣба, отрѣвѣња, / Дѣвет ми е брѣта отрувала (н. п.).

отрѣши се свр. *направи велики трошак*. – Отрѣшили смо се покре свѣдбу, па сѣг мѣра да трѣпимѣ.

отрѣпа свр. *склони оно чѣме је нешто било затрѣпано, открије*. – Отрѣпѣте га, па га пѣ затрѣпѣте.

отрѣси свр. **1.** *искрчи шуму*. – Отрѣсили убѣву ѣлогу, да напраѣ ѣиву. **2.** *очисти од короѣ и трѣа*. – Онѣј ѣушѣ од ливѣду штѣо е зарасло у купиѣњѣк и копрѣвѣк да се отрѣси и да се порѣвѣјају крѣтичѣне. **3.** *фиг. избѣје кога*. – Бѣди мѣран, да те не отрѣсим!

отрѣсне свр. **1.** *отрѣне се из слабѣсти, ојѣча*. – Нѣк мѣлко отрѣсне, па че и ѣн на копѣње. **2.** *измакне, отидѣ*. – Он отрѣсне напѣрд, па ни пѣсле чѣка. **3.** *просуши се (о земѣишту)*. – Кѣд земѣѣ по овѣј ѣишу мѣлко отрѣсне че мѣж да се рабѣти у пѣлѣе.

отрѣсне се свр. **1.** *отрѣне се из слабѣсти, ојѣча*. – Дѣ се тѣ отрѣснѣ од бѣлѣхугу, ѣма врѣме кадѣ ч да рабѣтиш. **2.** *оде из срединѣ у којѣј је до тада живѣо, отисне се*. – Дѣца се отрѣснѣла у свѣт, а мѣ смо остѣли тѣј да помѣremo.

отрѣти свр. **1.** *истури стражѣицу*. – Отрѣтил дѣпе. **2.** *сарк. победи некога у некој игри (кликѣрѣма, картама, шаху и*

сл.). – “Партизан” пак отргил “Свезду”.
3. изудара некога јако и снажно. –
 Отргил га од бој. **4.** обави полни чин.

отрћи се свр. *истури стражњицу, натрти се.* – Къд сади лук сваћи се отрћи.

отрув м **1.** *материја која унета у људски или животињски организам делује штетно, а некад и смртоносно, отров;* упор. отруље, отрулница. – Пробали смо да потруемо поганци с отрув, али нече га едú, мајће им га. **2.** *оно што је штетно по здравље.* – Рећија е отрув, а и дувán је отрув. **3.** *оно што је превише љуто (о плодовима).* – Овeј мбнечће папричће не да су љúте, него отрув.

отрулница ж **1.** *в. отрув.* – Отрулница те црна отрула, да те отруе. **2.** *хлеб (у клетви).*

отруље с *в. отрув;* упор. отрулница. – Турили му отруље у вино та се, сиромá, отрул.

отрунти се свр. *оклембеси се, олени се, направи се на трунтова.* – Отрунти се на онíја дубár и цел дбн седí.

отруса свр. *тресући обори.* – Отрусá дúдови.

отруса се свр. *очисти се тресући.* – Отрусáј се, барeтина ти свá у тiпољци.

отрут, -а, -о трп. од отруе *који је отрован.* – Пијán ко отрут.

отсвiри свр. **1.** *заврши свирање, отсвiра.* – Отсвирeте ми еднó брo! **2.** *фиг. заврши плакање, отплаче.* – Дóбро, отсвирí мáлко, па и престанí. **3.** *фиг. заврши каријеру.* – Тi си отсвирíл своe.

отсiпе свр. *в. одсипе.* – Отсипí зá душу.

отсипување с *гл. им. од отсипуе.*

отсипуе несвр. *в. одсипуе.* – Штó тi не отсипуеш?

отсипување с *гл. им. од отсипуе.*

отсипуе несвр. *в. одсипуе.* – Свi отсипују, па отсипуем и јá.

отсица несвр. **1.** *секући одваја, отсеца.* – Пóп отсица пáтће на децу ако блáже преко постí. **2.** *говори оштрим, одлучним гласом супротстављајући се.* – Овiја га савeтуе, а онiја му отсица, не брeнуе га.

отскорá прил. *од скоро.* – Отскорá ме зáболе.

отслепута се свр. **1.** *оде да се скита.* – Отслепута се нeгде и цел дбн га нeма. **2.** *оде напокон (непожељан гост).* – Дослепута се пред ручк, а отслепута се по вечeру.

отслони свр. *склони се са светлости коме.* – Отслонí на детeто, вiдиш да не вiди да учи.

отспí свр. *в. одспи.* – Дбнс га úбаво отспá. – Къд нeмају квó да едú онí си отспú вечeру.

отспí се свр. *в. одспи се.* – Пуштeте га да се отспí.

отспред прил. *спреда, с предње стране;* упор. одспред. – Отспред преглáча, осáд преглáча, текá се нóсе женe у онáј сeла дóле.

отћида невр. **1.** *отрже кидајући, откида, кида.* – Он отћида глáву за таквe рáботе. **2.** *одриче се у туђу корист.* – Од úста отћидам, та за нi да íма.

отћида се несвр. *откида се, кида се.* – Јá га врзúем онó се отћида, мóра га вржем с лáнац.

отћима свр. **1.** *изудара, истуче некога.* – Ко велíш, да га зачáс отћимам да се смiри и он и мi од нeг. **2.** *покоси.* – Íдем да отћимам онúј ливáду од преко потóк. **3.** *обави полни чин (мушкарац).*

отћима се свр. **1.** *са задовољством истуче некога.* – Úбаво се отћимá на Чeду бáба Салунћиног. **2.** *обави полни чин (жена).*

отћине свр. **1.** *отргне кидајући, насилно одвоји, откида.* – Къд нeмамо пúлови да се íграмо на клићери, мi и

отђинемо од дрéју. **2.** *одруби, одсече.* – Главу чу ти отђинем. **3.** *узбере.* – Улегну́чу у ђу́л ба́шче, / Отђину́чу стру́к боси́љак (н. п.). **4.** *истише из школе.* – Младотога ми брата отђинуше од шкóлу.

отђине се свр. **1.** *откине се.* – Вржи га с нешто појако, тој че се отђине.

отђисне свр. **1.** *у води прљавитина омекша и отпадне од онога на шта се била нахватала.* – Турí обља́ла у корíто да отђисну, па после и опéри. **2.** *оде напoкон.* – Нíкако, брe, да отђисну тíја на́ши гoсја́ње.

отђисне се свр. *у води отпадне стврднута прљавитина.* – Ел се отђиснуше обља́лата?

отђишњување с гл. им. од *отишњуе.*

отђишњуе несвр. **1.** *у води омекшава стврднута прљавитина и отпада са онога на шта се била нахватала.* – Турí га тáм да отђишњуе. **2.** *оклева да пође, дуго се растаје при одласку.* – Кьд он пóчне да отђишњуе, нíкад да отђисне.

отѓуви свр. *излапи, изгуби моћ расуђивања.*

отѓуд прил. *отуда.* – Отѓуд – одовѓуд, па на еднó испáда.

отѓудак прил. *отуда;* упор. *отудака, отудакај, отуде, отудек, отудека, отудекај.* – Грмí отѓудак, од Сѓви кла́данац.

отѓудак прил. *в. отудак.* – Онí су отѓудак, из Бóснy.

отѓудак прил. *в. отудак.* – Одовѓудакáј ајкарí, отѓудакáј ћeрови и зајакт се најде у нeдрана лíка.

отѓуде прил. *в. отудак.* – Синóч сам отѓуде, свí ви поздрáвљају.

отѓудек прил. *в. отудак.* – Онí су доодíли отѓудек из онíја багрeњáк.

отѓудека прил. *в. отудак.* – Отѓудека негдe, нe знам бьш одóкле.

отѓудекај прил. *в. отудак.* – Вáрди се отѓудекај, од тóј стрáн, ел отудакáј, оди

тóј стрáн добди опáснос.

отѓура несвр. **1.** *скида што са нечега.* – Отѓурам поклопáло од грне, да не преóди. – Отѓурам нóчум гóрњуту чр́гу кьд ми дожегáе. **2.** *одгони болест или чини, лечи.* – Бајáлница – отурáлница. **3.** *мало хране спушта на земљу за покој душе.* – На погрeј се и отѓура и отси́уе.

отурáлница ж *врачара која скида чини или болест.* – Já сам бајáлница, / Já сам отурáлница. / Já чу избáјати, / Já чу отурíти (б).

отѓури свр. **1.** *скине што са нечега.* – Отурí шeрпyту од шпóрет, че загорí eдењето. **2.** *одагна болест или чини.* – Нíшта се не плашí, тóј нe стрáшно, тóј че бáба Станíка да отѓури, с перце íма га одбáе. **3.** *мало хране спусти на земљу за покој душе.* – Отурí и тí мáлко, за бáбу.

отѓутье свр. **1.** *отиде уз тутњаву.* – Отутњаше тeнкови уз Ра́ину падíну. **2.** *одјури, отрчи.* – Óтутња на ону́ј стрáн.

отѓуши свр. **1.** *да одушка.* – Кьд изóкам по нeкуга já си мáлко отѓушим. **2.** *очисти да прође оно што се заглавило, отпуши.* – Идí отушí на вóду, да мóж да отíца.

отѓуши се свр. *освети се, врати мило за драго.* – Ал сам му се отушíл, текá сам га изубивáл, да че ме пáнти дор је жíв.

отушувáње с гл. им. од *отушье.*

отушье несвр. **1.** *даје себи одушка.* – Пíје та си отушье. **2.** *прочишћава да може проћи оно што се зауставило, отпушье.* – Затушíла се вáда, па ју отушье́м.

отчúшка свр. **1.** *ћушкајући одбаци, отера.* – Отчушкáше децá нeчију кáпу. **2.** *разгрне, одгрне и откопа.* – Сьс злáтне кљунíчће да откљýцају, / Сьс ноктíчи да отчúшкају (н. п.).

оћебúси свр. *опусти, пусти да повиси, оклембеси.* – Чим оћебúси дољьу́сницу знáм кóлко е сáта.

оћебу́си се свр. *опусти се, оклембеси се.* – Оћебу́си се и не мрда, ко плашило.

оћесэри свр. *опусти, пусти да повиси.* – Къд там по́п се згурил сáл у кошу́лицу, а д́лгу бра́ду оћесерил у трња́к.

оћесу́ри свр. *доби́је подочња́ке, кесе под очима.* – Оћесу́рил од пи́јанку, ели́с Дра́ђиша.

оће́һери свр. *в. исћеһери.*

оһи́не свр. **1.** *окине, опали из ватреног оружја.* – Чу оһину пу́шка до́ле у топоља́к. **2. в. отһине (1,3).** – Ако сва́һи, ку́й ми́не, оһи́не по ед́н грóз, ми́ не́ма квó да бе́ремо. **3. обави полни чин.**

оһи́ти свр. *укра́си цве́ћем или чим дру́гим, окити.* – Къд се слави́ла Но́ва го́дин, ми́ оһи́тимо јелку с разне шерне́ арти́је и клободáн.

оһоравéе свр. *ослепи, оһорави.* – Штéта е да тека́ мла́да и уба́ва жена́ оһоравéе.

оһосавéе свр. *постане һосав.* – Човéк къд остарéе óн оһосавéе.

оһугува́ње с гл. им. *од оһутуе.*

оһуту́е несвр. *избе́гава да говори о нече́му, прећутку́је.* – Оһуту́е си, жена́, не це завре́ви да ми е д́лжан.

óх узв. *за исказивање раличитих расположења и осећања: радости, задовољства, жеље, туге, љутње итд.* – Къд йскочи на дéл, óн сáмо рече óх и сéде.

охо́ узв. *којим се изражава радосно изненађење.* – Охо́, вéч си у шéсти рáзред!

охохо́ узв. *којим се изражава задовољство.* – Охохо́, ал се наéдо.

оц́г прил. *од сада.* – Оц́г не́ма ви́ше то́ј, што е дос́г билó.

оц́г м **1.** *сирће.* – Ймамо јако һисал оц́г. **2.** *народно јело од ситно сецканих краставаца, белог лука, соли, хладне воде и сирћета (има више варијанти).* –

У жéтву се највише еде́ оц́г.

оц́гък м дем. *од оц́г (2).* – Да ми е да кúснем ма́лко оц́гък, да си раска́рам тужнину́.

оце́е свр. *одсеје.* – Да оце́ем бра́шно за óбђе, на ситно сýто.

оце́ли свр. *одсели, пресели.* – Оце́лили дéцу у Пала́нку, а о́ни си оста́ли у Репу́шницу.

оце́ли се свр. *одсели се.* – Рекли́ це оце́ле и о́ни, сáмо да испрода́вају овде́ квó ймају.

оце́пи свр. **1.** *цепајући откине.* – Оце́пим рука́в од кошу́љу и в́ржем му но́гу, док не до́јде до́ктур. **2.** *фиг.* *одспава неко време.* – На сва́ко пла́дне га оце́пим по ед́н сáт. **3.** *звучно испусти гас из црева.* – Кúј га то́ј о́цепи, на́но ми́ла?

оцечé свр. *одсече.* – Оцечí ми, на́но, ле́б!

оцго прил. *од стотине, од сто (процент).* – На вла́гу одб́ивају три оцго.

оц́тра прил. *јутрос, од јутрос.* – Це́лу но́ч с́читáл, а оц́тра ле́гал.

óч прéсамбу изр. *оћеш оно што нема, што је немогуће.*

óч сажва́кано изр. *хтео би нешто да постигнеш без муке.*

очага́ри свр. *в. оластри.* – Да очага́рим јóш не́ку гра́нђу, па чу да сла́зим из дрво́во, не мо́г ви́ше, ру́ће ми се тресу́, а и колéна ме болу́.

очáјница ж **1.** *бот. врста биљке из породице уснатица Marrubium.* **2.** *бол. нека болест.*

óче несвр. (през. óчу и чу; óчеш, óч и чеш; óче и че, óчемо, чемо и че; óчете и чете; óче и че; óте, óчеју и че; имп. очí, óчете; аор. те́ и теó, те́ и теја́, те́мо и теја́мо; импф. отеја́ и очеја́, мн. отеја́мо, очеја́мо и теја́мо ; р. пр. очеáл, а, отеáл, -а, отéл, -а и тéл, -а) *хоће.* – Óче

свѣ квѣ вѣди. – Чу д ѿм, квѣ ми мѣж. – Чѣш се чѣшаш по дѣпе, кѣд те изгорѣм. – Нѣ знају квѣ ѿте. – Отеали би, ал нѣмају парѣ да купѣ. – Очеал ѣ ѿн, ал му несѣ давали. – Тѣо да га изубѣвам, ал ме задрѣашѣ.

очеаѣе с *хтеѣе, воља, жеља*. – Очеаѣе и можеаѣе не ѣду свѣи пѣт еднѣ ѳз друго.

очевадник м *настрљивац, силеѣија*; упор. очовадник. – Тѣја очевадник че ти из ѳста ѳзне, само ако си рекнѣ.

очегари свр. в. *оластри*.

очелѣчи свр. *обележи, начне*. – Очелѣчил га Бѣг, па пуштѣл да ѿди пѣ свет.

очѣпи свр. **1.** *одлѣми маѣи деѣ од нечега*. – Нано, очѣпѣ ми малко лѣб, глѣдан сам. **2.** *откриши*. – Очѣпѣ нѣѣи кѣрен да опечѣмо. – Штѣ не очѣпиш граѣуту кѣд ти засмѣта?

ѿчетри прил. *четвороструко*. – Превртѣла прѣцуту ѿчетри, за дебѣли цѣнпѣри.

очѣѣри свр. в. *исѣѣѣри*.

очѣша се свр. *од сваког узме по нешто и тако стекне ситну корист*. – Од ѿвога се очѣша за цигару, од ѿнога за нѣку реѣију и тека рѣдом, без срѣм и без стѣд.

очѣшѣе се несвр. *узима од других стичѣѣи ситну корист*. – Очѣшѣе се покре старцити, та нѣкако помиѣѣе, инѣче да несѣ ѿнѣ, скапѣл би.

ѿчи м анат. *лицѣ facies*. – Јѣтром се мѣемо пѣ ѿчи. – Немѣј те попѣри пѣ ѿчи.

ѿчи на дрѣше изр. *будно пази да му што не промакнѣ*.

ѿчѣла м *наочари*. – Д ѣдеш код ѿчнога дѣктура за ѿчѣла.

ѿчѣнци м *ѿно што ѿстане испод решѣта кад се жѣто чѣни за семѣ или за водѣниѣу*. – У тѣја ѿчѣнци углѣвно ѣма граѣр и лѣскѣвѣц и помалко землѣ.

ѿчѣстен, -а, -ѣ трп. од очѣсти *који је*

очишѣен. – Очѣстен пѣт од снѣг.

ѿчѣчи. дем. *од ѿчи, ѿчиѣе*. – Црнѣ му ѿчѣчи, ко трнѣѣѣе. **2.** у дем. значѣѣу *лицѣ, лиѣѣе*. – Ёла, сѣнко, да те бѣба ѿмѣе по ѿчѣчи.

ѿчѣште с *ауг. и пеј. од ѿко*. – Еднѣ му ѿчѣште ѿвѣлко, ко на волѣ.

ѿчлѣк м *ауг. од ѿчи oculus*. – дзбели ѿнѣја ѿчлѣк на мѣне, ко да че да ме проглѣне.

ѿчмѣ се свр. у пеј. значѣѣу *ѿспава се, ѿстане касно*. – Дѣвѣјѣо, штѣ си се ѿчмѣла?

ѿчмѣше се свр. у појачанѣм пеј. значѣѣу *ѿспава се, ѿстане касно*. – Очмѣше се и не пѣшта ѿвѣе на врѣме.

ѿчѣбѣлѣ м бол. в. *метѣлѣ*.

ѿчѣвѣдник м. в. *очевадник*.

ѿчѣвѣчи се свр. *пѣстане чѣвѣк у правом смѣслу*. – Кадѣ ли чѣш тѣ, проклѣтнѣче, да се ѿчѣвѣчиш?

ѿчѣвѣдно прил. *ѿчѣгледно, ѿчѣвѣдно*. – Очѣвѣдно ѣ да ѣи дѣѣица не мѣж вѣше да жѣве у зѣедниѣу.

ѿчѣка свр. *ѿмлѣти мѣтком (плѣдѣве са дрѣвета, зрна из махуна и сл.)*. – Че д ѣде да ѿчѣка ѿрѣси у Дѣдину падѣну.

ѿчу-нѣчу м бот. в. *дѣвѣѣчка трава Capsella bursa pastoris L.*

ѿчув м *ѿчух*. – Стѣноја му нѣ башта, ѿн му ѿчув.

ѿчѣка свр. *ѿмлѣти мѣтком, ѿштапом и сл.* – Очѣкај мѣсѣрѣе од чѣндију.

ѿчѣка се свр. **1.** *ѿдѣрајуѣи ѿштапом по ѿделу очѣсти се од труѣа и сл.* – Ел си се ѿчѣкал од рѣсѣе? **2.** *ѿпиѣе се до бѣсѣвѣсти*. – Пѣ си се ѿчѣкал, ѣло еднѣ.

ѿчѣли свр. **1.** *ѿдсѣче, ѿдгрѣзе ѿво неѣме*. – Очѣлила га свиѣѣа кѣд бѣл мѣнѣчѣк. **2.** *нѣхѣѣѣе ѿдсѣче мало вѣѣи деѣ ѿвѣта при бѣлѣжеѣѣу жагаѣѣаѣа или при пуштаѣѣу крѣви врѣглавој ѿвѣи*. – Сѣкал ѳво на врѣглавога ѿвѣа, па га млѣго ѿчулил.

очупљи свр. *одломи, штрбне, чупне.*
– Очупљила деца лёб, несú га резála.

очушне свр. *одгурне, помери нешто што је лако ногом, штапом и др.* – Очушнi га мálко натám, да га не настáнемо.

оцагавее свр. *постане храпав, охрапави.*

ош прил. *још.* – Дáј ми ош лёб.

ош узв. *којим се терају свиње.* – Óш, ош, свињице!

оша узв. *којим се терају свиње.* – Óша, морí, оша, тúта.

ошáв м в. *ошавлѣк.* – Къд стiгне ошáв нема страшно.

ошавлѣк м *воће, плодови воћака;*
упор. ашав, ашавлѣк, мрвољ, овољиште, ошав. – Од ошавлѣк нáвише волим слiве.

ошвице ж *предњи део кошуље обично украшен канелурима или везом.* – Миља му е навезла ошвиците. – Ђц ко љуђе, да си не укапеш ошвице!

ошестáри свр. *шестаром нацрта кружницу.* – Пiнтер пореди срецeви нáзам, па у средњијат забодe шестáло, та и ошестáри.

оширочее свр. *нешто постане широко.* – Оширочeл му огрлáк.

оширóчи свр. *начини ширим него што треба.* – Оширочíл ми мáјстор панталóне.

оширочување с гл. им. *од оширочуе.*

оширочуе несвр. **1.** *постаје све шири.*
– Оширочуе ми бóшча, мóра да е што мршавеем. **2.** *прави ширим него што треба.* – Немóј га оширочуеш, ко штó умеш, напрáј га да ми бóде томбн.

ошлáкóше свр. *ошамари.* – Ошлáкóши ти њег, ако нече да се смíри.

Ошлáne с село у општини Књажевац.

ошлáнска кошáва ж мет. *источни*

ветар у Минићеву.

ошлáнсѣи, -ска, -ско *који припада Ошлáну, који се односи на Ошлáne.*

Ошлáнчанин м *становник Ошлáne, онај који је пореклом из Ошлáne.*

ошлáнчанин м мет. в. *ошлáнска кошáва.*

Ошлáнчанка ж *становница Ошлáne, она која је пореклом из Ошлáne.*

ошлáнчанка ж мет. в. *ошлáнска кошáва.*

ошлóвка ж *врста пиенице цвене боје.*

ошлóка свр. *напије, опије кога алк. пићем.* – Па че га ошлóкају, пáзи квó ти велíм.

ошлóка се свр. *напије се, опије се.* – Заштó си се, брe проклéтниче, па ошлóкáл?

ошне свр. *отера свињу викнувши “ош”.* – Ошни прасето да не рије бш тúј пред врата.

ошóв м *ашов за риљање.* – Од стар ошóв смо напраíли ожег.

ошóвче с **1.** *дем. од ошов, мали ашов.*
– Дáјте ми ошóвчето да ми бóде ожег. **2.** *војничко ашовче.* – Сваћи војник покре пúшку добíе и ошóвче, да се укопуе къд онíја одонúд припуцају.

ошогрза се свр. *постане уредан.*

ошóлђа се свр. *напије се, опије се.*

ошољђуе се несвр. и уч. *напија се, опија се.* – Ошољђуе се редóвно.

ошплавир м *плавило за рубље.* – Къд потóпим кошуље у ошплавир онe дóјду белe па модрикаве.

оште прил. *још, јоште.* – Мáјсторе, врлi му тi оште еднú лопáту мálтер и дóста че му е.

оштипe свр. *штирајући откине.* – Оштипí нeко перцe лúк, да напраíмо прéтрно.

оштрбавее свр. в. *оштрбее.* – Оштрбавeл си, брe, Стáнко, ебá му

мáтер.

оштрбее свр. *остане без зуба*; упор. оштрбавее. – Јá сам оштрбела и неъм úбава, ал на квó ч тí да личíш кьд оштрбееш.

оштрокавее свр. *постане итрокав, пръав*. – Необрítвен и оштрокавёл.

оштурее свр. **1.** *постане шашав, пошашави*. – Оштурело га, да Бóг даде (клетва). **2.** *постане пусто, опусти*. – И тóј че добрó да оштурее.

оштúри свр. *ошамути*. – Знáеш ли тí да чу те оштúрим од бóј.

ошћенби свр. *оклембеси, пусти да повиси*; упор. ошћенчи. – Ошћенбил мешíну до колéна.

ошћенби се свр. *оклембеси се, повиси*; упор. ошћенчи се. – Ед́н ца́к ти се ошћенбил преко канáте.

ошћенчи свр. *в. ошћенби*. – Очћенчíл подгúшња́к, ко говéдо.

ошћенчи се свр. **1.** *седне, оклембеси се при чему смета другима*. – Ошћенчи се покре кúбе и ца́л д́н дрéме. **2.** *падне некоме на терет*. – Са́мо глéда на кугá да се ошћенчи, а да не рабóти.

óшу узв. *којим се терају свиње*. – Óшу, óшу сви́ње моé.

ошугавее свр. *добије шугу, ошугави*. – По овíја рáтови смо ошугавели и в́шће напати́ли.

ошугóше се свр. у пеј. значењу *ошугави, добије шугу*. – Вáрди се покре нёг, да се и тí не ошугóшеш.

ошúљи свр. *победи у дечјој игри кликерима и сл. и побеђенима узме све кликере или дугмад*; упор. ошури (1). – Дь́нс сам ошу́љил Рáту Цúкљу.

ошúља свр. у дем. значењу *ошуљи*. – Тí си јóш зелéн, й́ма те ошу́љхам док трéпнеш.

ошúри свр. (поред значења: *врелом водом скине длку закланој животињи*) **1.** *победи у дечјој игри кликерима или орасима или некој хазардној игри*. – Ошури́ли га до й́ч. **2.** *избије кога тако снажно да овоме кожа поцрвени и наклобучи се*. – Изб́ил га, та га ошури́л.

ошúши свр. **1.** *учини да што постане суво, осуши*. – Поста́в ми се вéч ошуши́л, мóра га збéрем. **2.** *избије кога*. – Чу га ошúшим од бóј, са́мо нéк се врне.

ошúши се свр. **1.** *осуши се*. – Кьд се мéсо ошúши мí га вржемо у хítће и тúримо га на товáн. **2.** *омршави, ослаби*. – Ошуши́л се ко вéјха.

П

па́ прил. *опет, поново*; упор. пак. – Бил сам те, па чу те бијем. – Ишли смо на лѣтување, па има д идемо.

па I везн. *a опет, па и поред тога, макар, ма*. – Чу га узнем, па да знам да че одма да ме увате. – Работила сам, па куде да несъм. **II** речца *за појачавање значења*. – Па казъл сам ти, нѣма кво да ти па казуем. – “Ја ци отћинем главу!” “Па отћини, кд си луд”.

пъ I везн. *v. па*. – Прво си остружи нође, пъ тѣг улази у собу. – Сѣг че да мѣзимо и да пѣмо рећију, пъ че после да едѣмо и да пѣмо винѡ. – Однеси га пъ се врчај. **II** речца *v. па*. – “А, штѡ нѣч”? “Пъ текѡ”. – Пъ немѡг д идем и квѣт. – Пъ сѣг кѡ да ти кажем. – Пъ тѣг кѡ чемо га?

павлија ж зоол. *птица жуна* *Picus martius*.

Павол м *име*. – По Свѣти Павол на двѡ-три денѡ.

павте ж *месингана, лепо искована копча на женском појасу*. – Трт Милѡјко у двѡе павте. – Одавна женѣ носѣле павте сѡмо кд излѣзну на собѡр, онѡк си пѡвас закачују сѣс вудицу, ел с повѡрку.

павук м зоол. *паук* *Arachnida*. – Спуштил се павук, че да дѡјду гѡсти. – Павук си нѡси јајцѣ на дѡпе.

павун м (мн. павуње) зоол. *паун* *Pavo cristatus*. – Нада и Никѡла су чувѡли павуна и павуницу у Горњи виногради, а имѡли су и рѡзни гѡлуби и пѡјђе мисѣрђе. – У стару књажѡвачку бѡлницу е еднѡ врѣме имѡло пѡвише павуње.

Павун м *име*. – Павун Брђа е бил продавѡч у задругу, пѡсле се манул.

павуница ж зоол. *женка пауна, пауница*.

Павуница ж *име*.

павунче с *тиле пауна и паунице*. – Павуна и павуницу сам гоцѡ пѡт видѣл,

ал павунче несъм.

павучина ж *паучина*. – Вѣснуле павучине ко у воденицу. – Павук плетѣ павучину да увѡти муу. – Тѣнко ко павучина, сѡмо што се не прећине.

пагѡнац м. рет. *v. погѡнац*.

пада парѡ изр. *зараћује се, добро се зараћује*. – Падѡла е парѡ нѣзнаш кѡлко, пѡсле прѣста, зѡрати се.

падалиште с **1.** *удубљење у земљи, клизиште*. – У онѡј падалиште нѡчум лежѡ срне. **2.** *место не коме логорују Цигани*. – Цигѡнско падалиште у Радѣчѡвци. в *циганско падалиште*.

падѣна ж *широка, питѡма долина у брѡвитѡм пределу*. – Лѡзје че да сѡдимо у падѣну. – Наша лѡзјѡ су у Широку падѣну, а њѣна у Мѡлу широку падѣну. – По Заглавак текѡ иде: рт, падѣна, рт, падѣна, рт, падѣна...

падѣнка ж **1.** *дем. од падина, мања падина*. – Дѡјдѡмо у еднѡ падѣнку и решѣмо тѡј да преконачимо, у завѣтрину. **2.** *плитко улегнуће у равничарском пределу*. – Прво покѡси падѣнкуту, ел тѡм е највисѡка травѡ.

падѣнче с *v. падинка*. – На тѡј странѣ има гоцѡ падѣнђе, а њѣната колиба е у сѡдњѣто падѣнче. – Скутѡло ми се јѡгње у падѣнче на равничку.

падѣнчина ж *ауг. и пеј. од падина, дубодолина, склопчина*. – Из тѡј падѣнчину му ни врѡне кѡчѣне не мѡж изнесѡ. – Рѣтко кѡј смѣ да улѣзне у тѡј падѣнчину, ел тѡм, прѣчају, има и мѣчђе и кѡрјаци.

падне свр. *ствѡри се прилика*. – Сѣг ти падло, сѣг узѣмај. – Чѣкај га, па кд ти падне ти му се наплѡти.

падне се свр. **1.** *падне неѡ на земљу*. – Кд си чѡвѣк не глѣда прѣд нође, он се саплетѣ и падне се. – Детѣ се падне и одма се дѣза, а стар чѡвѣк кд се падне,

едва се дигне. **2.** дође ред на кога. – Нече ми се ваља падне да будем на стражу на Велигден, тражил би ђсуство д им дѳм. **3.** добије, додели му се. – На делилбу, паде ми се њива у Чивлик. **4.** створи се прилика. – Сѳг ти се падло да се наплатиш за све. **5.** дође у неки дан (о датуму, празнику). – Туј годин се Свѳти Ранђел паде у четвртѳк.

паднѳкос м бот. вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам. Ranunculaceae. Из кратких ризома избијају усправне стабљике црвенкасте до смеђе. Листови су широки, кожастии, у розетама. Цветови плави са шест до седам листића, јетренка *Hepatica nobilis* Müller.

падртине ж рите, дроњци. – Стурај теј падртине и навлачи се у дрее ко човек.

пажар м место које је некада било захваћено пожаром. – Били смо с Добрѳслова у деда Лећину колибу у Пажар.

пѳжвење с гл. им. од пѳжви.

пѳжви несвр. **1.** једе халапљиво и много. – Пѳжви и не жваќа. **2.** фиг. сеќира, ждере кога. – Молим те, немѳј више да ме пѳжвиш. – Тија баксузин свѳћи дѳн пѳжви онуј жену, затѳј се ошушила.

паждраќ м комад, комадина чега (обично меса). – Врљии едѳн паждраќ мѳсо на роштѳљат, па ошанпѳт нѳтрти шишѳто. – Ћине паждраќи од њѳг. **2.** дроњак, поцепани део одеће. – Вису паждраќи на њѳг, ко да се давил с мѳчће.

паждрамѳљ м старе крпе, крпетине. – Када ч да поврљаш тија паждрамѳљи, па да се уљудиш ко човек?

пазѳр м трг, тијаца. в. зјај пазар, тури дупе на пазар.

пазариште с место на коме је некада био пазар, трг.

паздѳр м стабљике конопље са којих су скинута влакна, поздер. – Истѳза се ко кѳче на паздѳр. – Паздѳр дѳбар за

потклацување ѳгањ, а и да си просвѳтиш кѳд немаш лѳнпу, ел гасѳрче.

паздѳраќ м зб. од паздер, гомила поздера. – Сѳтнијан паздѳраќ посѳпи по блатѳштено, да мѳж да проѳдимо, а да се млѳго не каљамо.

паздѳрѳк м дем. од паздер, једна шипка поздера. – Дај едѳн паздѳрѳк да запѳлимо лѳнпу.

паздѳриње с в. паздераќ, гомила ситног поздера. – Паздѳриње да се даде на маѓаре, онѳ тѳј воли да еде.

паздѳрка ж једна стабљика конопље са које су скинута влакна. – Просветѳ ми с едну паздѳрку. – Паздѳрѳте сам врзала у снопѳк, па сам и закачила иза врата, да знам гдѳ су ми кѳд ми трѳбу да закладѳм ѳгањ.

паздѳрљив, -а, -о **1.** који у себи садржи поздера. – Млѳго ти паздѳрљив постават, ѳма те бѳду и кошуља и гѳче, ако и од њѳг праиш. **2.** који је посут ситним поздером, коме се је нахватао ситан поздер по одећи. – Паздѳрљив си ко да си спѳл с Лишка на паздѳр.

пазуќа ж (мн. пазуће) **1.** пазухо. – Да неч мѳжда да те нѳсим под пазуће? **2.** недра. – Тури руће у пазуће, па ѳзводи две јѳблће. **3.** разрез на грудима кошуље. в. змија у пазуће.

пазучће с дем. од пазуће. – Осипѳло се по пазучће.

паје с кликер којим се гађа мета у игри кликерима (за разлику од кликера који служе као мете – кеке). – “Пѳче му паје”, каже се кад саиграч својим кликером погоди противнички кликер – паје.

паќ прил. в. па. – Решѳл сам паќ да пѳчнем.

паќ м пас. – Јѳ ѳмам дѳста паќови, а зову се: Бѳби, Цуќа, Бѳлка, Цѳца, Рашко, Рѳка, Маљи Бѳќ, Цѳќа, Бѳцко, Жѳќа, Бѳла Рада, Сѳќња, Цѳца, Цѳце и Цѳрица звѳна Цѳјќа Маљиска.

пѳќѳл м паќао; упор. пѳќло. – Тѳј што

ја живим, тој не живот, тој пькъл. – Кúј грéша он отóди у пькъл и там га вáре у голéми котъл.

пáкан м в. пак. – Пáкан Бéла Рáда íма пéт мéсеца.

пáкана ж в. паканица. – Бéлка, Бéлка, чýкина пáкана.

паканина ж дем. и хип. од паканица. – Жúћу, мојú слáтку пáканину, прегазíло áуто.

пáканица ж куја. – Бéлка и Цíца су билé нájпаметне пáканице.

пáканче с кученце. – Нájново пáканче се зовé Цéца, а óкамо ју Мóни Цéце.

пьклó с в. пькъл. – У пьклó да изгорíш, да Бóг дадé.

пáкос м 1. *штета, учињена штета.* – Мáчка напраíла пáкос, отклóпíла грне и извадíла мéсо. 2. *чињeње штете коме из ината.* – Тóј урабóтено из пáкос, нé од дрúго. 3. *злурадо расположење, потáјно осeћање радости због туђе несређе, пакост.* – Онá е пíна с пáкос.

пáкосан, -сна, -сно који чини штету из зле намере, који је пун злурадости. – Млóго си пáкосан.

пакосник м онај који је пакостан. – Штó си тóљћи пакосник, па лúђе ти нíшта несú учинíли лóше, да им тóј текá урабóтиш.

пакосница ж 1. *жена пакосник.* – Á, знáм, тóј напраíла онáј пакосница. 2. *жена лаког морала.* – Чúвај си, морí, мýжа од тúј пакосницу.

палáвра ж алапача, интриганткиња. – Сóја, палáвра.

пльгб́цка прил. у дем. значељу в. польк. – Пльгб́цкэте преко преглабицете.

пльгб́цке прил. у дем. значењу в. польк. – Пльгб́цке га преведí преко брв.

пльгб́цко прил. у дем. значењу в. польк. – Немóј да грабите, него си пльгб́цка идéте.

пль́ц прил. 1. в. польк. – Пль́цте, вí там! 2. *лагано, споро.* – Já пль́ц преко

вéшалъћуту, да не пáднем, ел онó се лúља у ђáвола.

пль́ко прил. в. польк. – Дé, пль́ко, нíкуј ни не јúри, íма врéме, че стíгнемо дó кночи.

паламáндра ж одрпанац, нехајник. – Óдиш ко нéка паламáндра, сáв си се разлелејáл, нáрод ти се чúди.

паламáр м дужи и дебљи комад нечега. – Къд га íзмота онó е, éј, паламáр. – Вáчам скобалъи свé овóљћи паламáри.

паламáда ж бот. вишегодишња биљка из фам. Compositae. *Има јак коренов систем и усправно и разгранато стабло на коме су цетови сакупљени у ружичасте цвасти* *Cirsium arvense Scop.* 2. *сиромаш кога други презиру.* – Ћúти там, паламáдо еднá.

паламúди несвр. прича којешта, говори о неозбиљним стварима надугачко и нашироко. – Дóста си га паламудíл.

Палáнац м становник Паланке (Књажевица), онај који је пореклом из Паланке.

палáнса м кантар са тасом и ђулетом. – Овúј палáнсу сам купíл јóш пре трíјес гóдин, и сýг тáчно мéри.

Палáнка ж народно име Књажевица.

палáнсћи, -ска, -ско који припада Паланци, који се односи на Паланку. – Он не врéви вíше сељáчћи, веч палáнсћи. – Палáнсће градíне су билé óдма, тúј преко Тимóк, гдéто сýг самопóслуга. – И тí си решíл да пíнеш палáнску водíцу?

Палáнчанка ж становница Паланке (Књажевица), она која је пореклом из Паланке.

Палáнчање м становници Паланке (Књажевица), они који су пореклом из Паланке.

пль́ц м в. застранак. – Къд ни се едънпúт стрóши пль́ц, дéда оцéче дрвó и óдма нáпари нóв.

пала́ш м 1. *пас, куче*. – Ѐмам та́м на колибу еднога пала́ша, па излэзем с њэ́г не́ћи пúт у лóв. 2. *дугачак двосекли мач*.

пала́шка ж 1. *керуша*. – Ел га лі́че пу́шће и пала́шће, / Ел га лі́чи лúба Анђелі́ја (н. п.)? 2. *дем. од палаш (2)*.

пале́ж м *земљиште на коме је пожар уништио вегетацију*. – Пале́ж (топ.).

палі́је ж *две дрвене гредице, као шасија, на запрежном возилу – шпедитеру*. – Акнул га а́уто са странé и потроші́л му обе палі́је.

палімúда ж шатр. бот. *паламида*.

пáлица ж в. *толузина*. – Кокóшће познавају кд је момúруза млетá са свé пáлицу, па кд клúцају одвíјају од њú.

пáличина ж в. *толузина*. – Пáличине да се чу́вају за у óгањ, а не да се развлчу́ по обóр, ко што сам видéл та́м код не́ћи.

пáличка ж *дем. од палица*. – Притурі́ на огъ́њт две-трí пáличће.

пáлучина ж в. *толузина*. – Белé палучі́не од белú момúрузу, а црвенé од жлтú.

пáљáк м в. *пољак*. – Код нас е пáљáк бíл Илі́ја Гúмена Лóпта. – Дьнэ́с не́ма пáљáці, не сме́ш да улéзнеш у сво́ју њíву, ако не́куга затéкнеш та́м.

пáљáштина ж в. *пољаштина*. – За пáљáштину трéбе да дадéм петнаéс ба́њће.

пáљéвина ж 1. *објекат и место где је нешто изгорело*. – Пáљéвине (топ.) 2. *особа која друге подстиче на разне поступке (често негативне), смутљивац, сплеткарош*. – Ако слúшаш тúј пáљéвину, лóше че да прóјдеш. 3. *женска особа сексуално лако узбудљива*.

пáмет м 1. *памет, разум*. – Ел си тí сь сьв пáмет? 2. *мождана маса, мозак*. – Несú ти ва́лда сврáће попíле пáмет? в. и: едење до пáмет, лида му пáмет, не сь сьв пáмет, приборе пáмет, трови пáмет.

пáметьк м *дем. од памет*. – Пáметькът му, етé тóљћи, ко на пíле, и

тýг квó мóж да очекúеш од њéг. – Чу́вај си пáметькът, немо́ј га млóго опрећуеш сьс кьíћје.

пáметнíло с 1. у пеј. значењу *мудрост, разборитост*. – Тíја глúпости е óн праíл од големó пáметнíло. 2. *онај који је мудар, пáметан*. – Ћéро Бíцо, нáше пáметнíло.

пáна м 1. *непослушни деран*. – Чéш да огладнéеш, пáно мóј, па чу те тýг пíтам. 2. *фиг. мушки полни орган*. – Болí га пáна, да рабóти. – Чу́ка си пáну ко сврáка нóгу.

пáнадéлник м в. *понеделник*. – У пáнадéлник, па пá у пáнедéлник пéрем моé и њíгове рúбине.

пáнаíр м в. *панаџур*. – Пошли́ онí едьнпúт на пáнаíр да продáвају квó су имáли, па срéтну петлá. – Ишли́ су на пáнаíр на Богорóдицу у Гáбравницу.

пáнаíриште с в. *панаџуриште*. – Че д íмо на понóрско пáнаíриште, на Тресíбабу. – У не́ко врéме е скóро свáко салó имáло пáнаíриште.

Пáнајóт м *име*. – Пáнајóт имáл вршáлицу, али не́ имáл едну́ нóгу, него носíл дрвену.

пáнаџур м *вашар*. – У Кра́љево Сéло íма пóвише пáнаџура, а нáјглаван е Цéрман.

Пáнаџур м п. п. *Успеније пресвете Богородице, Велика Госпојина, 28. августа*. – Децá поóде у шкóлу óдма по Пáнаџур.

пáнаџуриште с *место где се одржавају панаџури, вашариште*. – Ѐма дóста мéста ко́ја се зовú Пáнаџуриште, али се не пáнти кадá су та́м бíли ва́шари.

пáнаџурка ж *врста крушке која зри крајем августа, око Панаџура*.

пáнаџурница ж в. *панаџуриште*.

пáнаџурсћи, -ска, -ско *који је у вези са Панаџуром (панаџуром), који се односи на Панаџур (панаџур)*. – Збíрамо пáнаџурска јáјца за пóнатам, ел она́ се не

кваре.

Панацурџи пости м *пост пред Панацур, пред Велику Госпојину.*

пангалоз м *скитница, протува, мангуп.* – Све пангалоз до пангалоза, и тој че јутре да руководи с државу!

пангла ж *радни сто обућара.* – На његовуту панглу не зна се квó нема, чúdo е кó се снаóди по њу.

пандурин м *пандур, опитински послужитељ.* – Дбóди пáк да те тражи Миленко, пандурин. – Не ванцирал у службуту, него си остáл пандурин ко што е и почёл.

паница ж *чинија, здела.* – Искусáл сам п́ну паницу с млекó. – Одавна су имáле дрвене панице, земљене панице, плéкане панице, а с́г су панице оди порцулáн. – Иди потражи да ти зáми едну паницу брашно, па че да врнемо кьд имамо. – Бели лúк и дрúго квó трéбе да претíрамо мí претíрамо у дрвену паницу.

паниченце с *дем. од паница, мала паница.* – Сипи водíцу у еднó паниченце, па дáј на кúченцето да се напи́је.

паничétина ж *ауг. од паница.* – Најдí там неку паничétину, па замéшај мáлко за кокóшће.

паничка ж *дем. од паница, мала паница.* – На главíчку, по паничку. – У нáшу кúћу свáко е детé имáло својú паничку.

панич́ин д́н м *трећи дан крсне славе када се чисте чини́је (панице) од остатака јела и када дођу комишнице да узму своје панице које су дале славьеници на послугу, а она их тада почасти оним што је остало од славе. Овај дан се још зове и женска слава.* – Прв́ни д́н је светýц, дрúђи д́н је пáтерица, трéђи д́н дóјде панич́ин д́н. – Немóј да едэш ништа че д́ имо на панич́ин д́н код Пóћу.

пáнк м *в. пангла.* – Напрай́л сам пáнк

од с́рову бúковину, па се пóсле распукал.

панпур м *чеп од плуте, запушач, пампур.* – Стíгал на стáницу п́н вагóн с панпурí.

панпурач м *дечији пиштољ са плутаним запушачем, премазаним експлозивном материјом, као метком.* – Тóј панпурач, тóј не истíн пиштољ, не мóж ме с њéг уплáшиш.

Панталéј м *п. п. Св. Панталејмон, 9. августа.* – Панталéј се слáви у Жúковци, а и у Нíш, па кúј гдé воли.

панталонéтине ж *ауг. од панталоне.* – Све ти сцéпене панталонéтинете.

панталон́ће ж *дем. од панталоне.* – Панталон́ће му до колéна. – Наплн́л панталон́ћете, жéна.

панталон́ција м *мајстор кројач коме је специјалност израда панталона или који од свега најуспешније прави панталоне.*

пантеáње с *гл. им. од пантее.*

пантéе несвр. *памти, запамћује.* – Јáко е доскорá пантеáл, ал с́г почёл па забарáља и да ни непознáва.

пантéње с *гл. им. од панти.* – Не мóг ти јá тóј запáнтим, íмам млóго дрúго таквó - онаквó за пантéње.

пáнти несвр. **1.** *запамћује, памти.* – Дóбро да пáнтиш квó ти се казуе. **2.** *сећа се, не заборавља.* – Ел пáнтиш кьд смо б́или децá, па íдемо у туцé црэшње?

пант́век м *у прилошком изразу “од пантивек” од кад људи памте, од искона, одвајкада.* – Тóј ти е текá од пант́век.

п́нђ несвр. **1.** *пањка, клевеће.* – Узéла да га п́нђа код његову жену. **2.** *пипајући прстом око репа подстиче јагње или јаре да боље сиса.* – П́нђј га, п́нђј га, да увáти с́скуту. – Нéко телé нéче да с́са ако га не п́нђш.

пъ́бг м *мн. пањеви, пањине.* – “Á, квó ти је тóј побрáтиме?” А мéчка шáпне на úво селáку: “Кажи, пъ́бг”. “А кьд је

пъњѣг, де га турѣ у цаќ” (н. пр.).

пањураќ м *гомила пањева*. – Куѣ че да сцѣпи овѣја пањураќ?

папа несвр. деч. *једе*. – Ајде, сѣнко, да папаш.

папа ж деч. *хлеб*. – Намити, сѣне, папа.

папазѣјна ж *народно јело папазјанија*. – Штѣ не напраѣиш папазѣјну за ручѣк?

папање с *гл. им. од папа*.

пѣпѣр м бот. *в. тѣпер*. – Дебѣличѣи пѣпѣр е најчувен у цѣлу Тѣмочку краѣину и, јѣш пѣнатам.

папѣчка ж *дем. од папа*. – Да ти оцечѣ баба мѣлко папѣчку?

пѣпне свр. **1.** *падне уз туп удар*. – А ѣн ти пѣпне из крушку назам. **2.** *удари кога мотком (преко одела)*. – Кѣд те пѣпнем, нѣч ти помѣгну ни трѣе панталѣне. – Де га пѣпни јѣш едѣнпѣт, да те бѣр запѣнти.

пѣпѣње с *гл. им. од пѣпње*.

пѣпње несвр. **1.** *бубња, тутѣи*. – Накладѣм трѣнару и она сѣмо пѣпње. **2.** *прекорѣва, звоца*. – Бабице, квѣ ми цѣл дѣн пѣпѣш, уѣѣт едѣнпѣт!

Папратна ж *село у опѣтини Књажевац*.

папратѣи, -ска, -ско *који припада Папратни, који се односи на Папратну*.

Папрачанин м *становник Папратне, онај који је пореклом из Папратне*.

Папрачанка ж *становница Папратне, она која је пореклом из Папратне*.

папрачанка ж *садница шѣливе из Папратне*. – Ако чу да сѣдим сливјак, чу да сѣдим сливе папрачање.

папретѣк м **1.** бот. *дугѣвна биљка из фам. Polypodiaceae, папрат Psidium aquilinum (L) Kuhn. и Aspidium filix mas Sw.* **2.** *место на коме расте папрат*. – Ёдем у папретѣк да набѣрем папретѣк.

паприкаш м *једно народно коло*.

паприца ж **1.** *жлеб или цев којим се жито из коша спушта на воденични*

камен. 2. *метална полуга на воденичном вретѣну на коју је насађен горњи камен*.

папѣк м *папуча*. – Жлтѣ папѣци, кѣвани.

папуциљѣк м *папуцијски посаѣ, папуцијски занат*. – На папуциљѣк прошлѣ врѣме, сѣг су друђи занѣјати у мѣду.

папѣшка ж *в. попушка*. – За вечеру ѣма пѣњене папѣшке. – Изљускале му се папѣшѣте, на васѣљат.

папѣшчица ж *в. попушчица*. – Уз ручѣк поедѣм по трѣи лѣуте папѣшчице. – Папѣшчице с по двѣ-трѣи зрна, нѣма тѣј бериђѣт.

парѣ ж **1.** *метални новчић*. – Забѣди нѣку парѣ у јаблѣку. – На Младѣнци мѣти у погѣчу забѣде парѣ, па кѣј ју најде она пѣсле за ѣѣг. **2.** *новци, парѣ уопѣте*. – Парѣ коло сам ју ѣмал, чувал сам у бѣнку, ал на крај ѣтиде свѣ у пѣзду мѣтерѣну. – У парѣ не усѣуѣем. *в. и:* згрѣил се ко две парѣ у ѣсу, несѣм при парѣ, пада парѣ.

парабаба ж *прабаба*. – Мојѣ парабаба Енђѣлија живѣла е до дѣведѣсет и пѣт гѣдин.

парабѣла ж *аутоматски пиштољ парабѣлум*. – На клѣ му висѣше парабѣла, на тѣга Вѣдоју Пѣле из Лѣкву. – Тѣму из Жѣковци су ѣкали Тѣма Парабѣла, пѣсле си сѣмо Парабѣла.

парадѣда м *прадѣда; упор. предеда*. – Мѣј парадѣда се зѣвал Милѣн.

паралија¹ ж **1.** *стари шешир који је већ изгубиѣ облик*. – Млѣго си слѣтан у тѣј паралију. – Пуђе е прѣцѣ носѣл еднѣ паралију, нѣ имѣл, прлѣга, другу капу. **2.** *онај који има доста новаца, парајлија*. – Нацѣко е чѣвѣк паралија, мѣж да кѣпи квѣ си рѣчѣ.

паралија² ж *галама, свађа*. – Ёде нѣка паралија свѣћи дѣн.

паралијѣа ж *дем. од паралија¹ (1)*. – Бѣш га брѣга, накрѣвил си ѣн паралијѣу и шѣвичѣори.

парамán м (мн. парамáње) **1.** *комад, комадина нечега.* – Он бдреза едѣн парамán и врѣли га на кантáр. **2.** *стари део одеће, дроњак.* – Узни нећи парамán, па се навлчи, да не сѣбнеш.

парапíт прил. у *распару*, у *непару*. – Нóси парапíт черáпе.

парáси несвр. **1.** *обележава стоку одсецањем врха ува, засецањем ува или бушењем ува зумбом и др.* – Де јутре да увáтимо онíја јáганци да и парáсимо. **2.** *унакажава некога оштрим предметом.* – Парáси га по очи със срчú.

парасíна ж **1.** *необрађено, у коров зарасло, земљиште, напуштена њива.* – Къд се делимо мѣн се пáдоше сáмо парасíне. – Куде год поглéдаш судé парасíне. **2.** *њива на одмору од 4 до 8 година.*

парау́нук м (мн. парáунучичи и параунучети́ја, у дем. значењу параунучети́ја) *праунук.* – Ѐмам чѣтри парáунука: Влáду, Ацу, Вукашíна, Лúку и Димíтрију.

парау́нука ж *праунука.* – Брánкица е моá парау́нука.

парау́нуче с *праунуче.* – Вóли се и парáунуче, ал се по вóли унúче.

парау́нученце с дем. и хип. о *параунуче.* – Вíта и Áнка íмају трéјше парáунученце.

паргáрче с *марамница од паргара, марамница.* – На онóј девóјче испáдло паргáрче.

паре́ње с гл. им. од *пари (се).*

пáри несвр. *пече, изазива опекотине.* – Варивóво пáри, затóј дúвај док едэш. – Огъ́њт ме пáри одовúд, а од овúј стрáн се смрзо.

пáри се несвр. *једући халапљиво, врелом храном позлеђује слузокожу уста.* – Немóј да се пáриш, дúвај у ложíцуту!

парíје ж в. *палије.*

парíчка ж **1.** дем. од *пара (1).* – Под

гúшу жлгá парíчка. **2.** дем. од *пара (2).* – Тѣшко се дњнс зарацúе парíчката. **3.** хип. од *параунук.* – Моé првње две парíчће су: Влáда и Áца, па тгт íмам јóш парíчће: Вукашíна, Брánкицу, Лúку и Димíтрију. **4.** *бела овца са црним пегама по брњици и име таквој овци.*

парлóг м **1.** *њива на одмору од 10 до 20 година.* **2.** в. *парасина (2).*

парлутáк м *усковитлана прашина заједно са ђубретом.* – Къд трúпну с нóгу онó се дíже парлутáк, тѣомо се подáвимо.

пармáци м *дрвена или гвоздена решетка на прозорима;* упор. артълк. – У sóбу улéзоше Бúгари, јá бѣж на пѣнцер, ал óч на њѣг билí пармáци и уватíше ме, нáну им њíну.

пáрне свр. *косне оштрим предметом или стока рогом;* упор. перне. – Мóре, пáрни тí њѣга нѣгде, да се смíри. – Пáзи да те не пáрне Бúлча.

парнí несвр. *прилично је вруће (о јелу, води и сл.).* – Чорбáва нѣ гипéла, ал си елís добрѣ парнí.

пáрог м **1.** *рошчић телета, јагњета и сл.* – Избíли му пáрози. **2.** *рог на дрвеној вили.* – Вíла с трí пáрога, а едѣн стрóшен.

пáрожак м дем. од *парог.* – Пáрожак му овóљћи, кóлко мáлчич.

парóкија ж в. *пароћија.* – Ишбл текá пóп по своју парóкију. – Манастíрска парóкија вáча пѣт сѣла.

парокијán м в. *пароћијан.* – Мí смо парокијáni на васíљску, а не на орѣшачку црквѣну óпштину.

парољáк м зб. од *пара, много новаца;* упор. паруљак. – Поведí си нáјбољега другарá къд нóсиш тóљћи парољáк.

парољáци м у пеј. значењу *новци; новци ратличите валуте;* упор. паруљаци. – Лéле, што си он íма парољáци!

парóћија ж *црквена управна јединица којом управља парох, парохија;* упор.

парокија. – Наш манастир има голему парохију. – Балинска парохија е ишла од Шарбановци до Репушницу.

парохијан м члан парохије, парохијан; упор. парокијан. – Манастирски парохијани су: Дољњокаменичање, Горњокаменичање, Штрпчање, Причовчање и Папрачање.

пáрошка ж дем. од парог (2). – На вилу се строшила една пáрошка.

пáрошче с дем. од парог (1). – Пáрошче му големо колко прс.

пáрошчич м дем од парог (1). – Никал му првњи пáрошчич.

партоља́к м зб. од партољина. – Збрамо само тькво малко партоља́к, све друго остајмо и утекомо.

партољина ж одећа и постељина, тзв. меке ствари. – Ако неч ко што ја рекнем, мож да збираш квó имаш од партољину и да бежиш. – Кьд се женила донела у мираз само партољину и никово више, ни паре, ни имање.

паруља́к м в. парољак. – Паруља́к колко бч, ал нема квó за њег да купиш. – Где чу с паруља́кав?

паруља́ци м в. парољаци. – Паруља́ци у сваћи цеп.

парца́љ м 1. стара крпа. – Обриши га там с нећи парца́љ. – Тој су парца́љи од постјлци на дечијуву кьд су билá мбнецка. 2. неки стар одевни предмет. – Едн парца́љ имаше, на дупе га климаше.

парцо́в м зоол. пацов Rattus.

парче́ с (мн. парчедија, парчетија и парчи́чи) 1. мања њива. – Да гледамо да прикупимо не́ко парче́ дбле у лу́г, за градину. 2. фиг. згодна девојка. – Што сьг пројде едно парче́, расцепило се. 3. фиг. повећа речна риба. – Вачам еве́, ете овбљи парчи́чи (показује руком).

парчеди́ше несвр. 1. дели нешто цело на делове. – Парчеди́ше дољњу њиву, че ју дѐли на синове́ти. – Ел ч га парчеди́шеш, ел ци га цело печѐш? 2.

сече на комаде. – Парчеди́ши месб́о на покрупни зало́зи, немој га цицкаш.

пб́с м значење се односи више на лошег човека него на пса (уобичајена реч за пса је куче и изведенице које одатле произилазе, или ређе: псе́). – Он не́ човек, он пб́с. – Зьл ко пб́с.

пáсамак м раздео на ткачким нитима вредности од десет котленика.

пáсамце с свитак пређе за основу од 10 или 20 ћисалница (зависно од дужине мотавила и изабраног начина оснивања). – Напрѐла сам двајес пáсамци за шајак.

пасѐ несвр. 1. напаса стоку, чува стоку док она паса. – Бату дали́ у шкб́лу, а мѐн остајли да пасѐм бвце. 2. стално надгледа и контролише нечије кретање и рад, пази на кога. – Па, не мо́г ја цел вѐк да те пасѐм, мо́ра и сáм да почнеш нешто да работиш. – Пасѐ ћеркуту да ју бьђи нећи не прѐлѐже.

пасѐ бвце изр. чува бвце док пасу.

пасѐ се несвр. спарује се кобила са пастувом у чину оплодње.

пасѐње с гл. им. од паса (се).

пáсиште с место где пасу бвце, паињак, утрина; упор. паишште. – Ми си имамо на́ше пáсиште, не те́рамо бвце по сѐлсѐе утрине. – Сьг пáсишта колко бч, сáмо нема квó по њи́ да пасѐ.

паскурни́к м месингани штамбиљ са иницијалима Исуса Христа и дршком у виду крста, који се утискује на хлеб звани паскурница, затим на славски колач и сл.

паскурница ж мали обредни хлѐпчић, који се меси о неким празницима или погребним обредима, украшен религијским знаковима помоћу паскурника. – Кьд се давају четерѐс да́на, омѐсе се четерѐс паскурнице.

пáсне свр. 1. мало попаса, кратко попаса (стока). – Ёво, пуштí бвце да пáсну малко покре пѐт. – Припази́ Рѐјку да пáсне малко покре слог, ал немој да довача момѐрузу у њиву! 2. припази на

стоку док она пасе. – Чу да паснем ѓвце два-три сага, па чу после да љдем у шкѓлу.

паспаљ м *прашина и стрвеж од брашина у воденици који се сакупља у посебну врећу и углавном служи за сточну исхрану.* – Чйча Вилѓтија, воденичар побелел од брашно и од паспаљ. – Стока повише воли да еде јарму, не паспаљ.

пасти несвр. *беди, оптужује кога.* – Пасти ме да сам ја тој уработил, а несъм.

пасторћина ж *кћи из претходног брака брачног друга у новом браку.* – Пасторћине су деца за жалување. – Пасторћиньуту дадоше у најголему сиротиньу.

пастрма ж *суво месо сушено у виду вешалица.* – Ђмамо пастрму и свињску и ѓвчу и говецу. – Не прае сви пастрму кд закољу свињу, него едни месѓто турају у замрзивачи, едни га затапају у маз, и сваћи си рабѓти како е на њег згѓдно. – Пастрма трѓбе да се изеде дѓр е јѓш мека, кд се после ужилави, мѓж ју само вариш.

пасуљк м в. *васуљк.*

пѓтѓ прил. *онда, после тога.* – Пѓтѓ, не знам кѓ чемо га.

патѓж м *патња, трпљење.* – Патѓж и крпѓж кућу држѓ.

патежан, -жна, -жно *који се пати, који тешко живи.* – Ђлица е мѓго патежна женѓ. – Сва е сирѓтина јако патежна, поготовѓ на ѓвѓ сагашње време.

патѓнт м 1. *ексерчић широке главе који се притиском прста убада у даску.* – Мушамѓ причврстимо с патѓнти за ѓстал и нѓма да ју одувѓ ветар. 2. *патентни затварач на одећи.* – Сѓг изумѓли, па се и прѓдњак закопчуѓ сѓ патѓнт.

патѓње с гл. им. *од пати (се).* – Цѓл вѓк патѓње.

патерйца ж *други дан крсне славе.* – Не ме зѓвал на светѓц, него на

патерйцу. – На патерйцу се еде квѓ е ѓстѓло од светѓц, али тѓг су гѓжвице најблађе, ако е нѓшто ѓстѓло од њй.

пати¹ несвр. 1. *подноси патњу.* – Пати ко кѓче. 2. *трпи оскудицу.* – Пати за лѓб, а за с лѓб.

пати² несвр. *множи, умножава.* – Патимо стоку, а највише ѓвце, за вљну и за млекѓ.

пати се¹ несвр. *мучи се, оскудева.* – Патимо се за вѓду, љдемо чѓк у мучйбапско на кладанац.

пати се² несвр. *множи се.* – Пате се ко вѓшѓе.

патосница ж *даска од које се прави патос.* – За патоснице су најѓље сѓве и тѓсне чѓмѓве дѓсѓе. – Патоснице не мѓж сѓм да напраиш, мѓра да и кѓпиш на стѓвѓриште.

патосување с гл. им. *од патосе.* – За патосување ти не трѓбу мајстѓри, тој си сѓм мѓж урабѓтиш, сѓмо да ти прѓво нѓћи покаже ко се рабѓти.

патосѓе несвр. *поставља патос.* – Патосѓемо гѓрњу сѓбу, напред ни билѓ земља. – Изучйл сам се да патосѓем, па сѓг и код дрѓђи патѓшем.

патѓше несвр. в. *патосе.* – Патѓше сѓбу, ѓвам, код комшйјѓви.

патрав, -а, -ѓ *који има криве ноге, који је кљакав.* – Крѓнча е бйл патрав у ѓбе нѓђе.

патравштина ж у пеј. *значењу кљакава ѓсоба.* – Лѓцај се од мѓн, патравштина, патрава.

патрѓње с гл. им. *од патри.*

пѓтри несвр. *шепа при ходу, вуче ноге и држи стопала ѓтворена упоље.* – Пѓтри ко Мйљѓ Пѓлѓча што е патрйл.

паћа м у дем. *значењу мушко дете.* – Паћа, донесй на дѓду ѓглен, да запѓли цигѓру.

паћеница ж бол. в. *стра (2).*

паћйл м в. *паћа.*

пѓче с анат. у дем. *значењу уд мушког детѓта.*

пáченце с в. *паче*. – Сине, скúтај пáченцето, срамота е да га нећи види.

пачúг м (мн. пачúзи и пачúђе) 1. в. *пачучко*. – Три пачúга дóста за цéло салó, тóлко су лúти. 2. *пргава особа ниског раста*. – Онíја њíнијан пачúг не порáсал од баксузлѝк. – Дозволили да им онóлћи пачúг заповéда.

пачúчко м *мала, лúта папричица*; упор. пачуг (1). – У грне васúль обовéзно тúрим пачúчко. – Пачúчко не сáдимо у рéдови кó што сáдимо дрúђи пипéр, негó покре крáј градíну.

пáша ж 1. *ливада, утрина где пасу овце*. – Їмамо си нáшу пáшу, не тéрамо óвце у óпштинску úтрину. 2. *трава и друго растиње које стока пасе*. – Їма ли пáша по вáшете брголазине, ел нéма?

пáша м (мн. пáше и пáшеви) в. *бáца*. – Já и мóј пáша. – Имáл сам пáшу, ал се пóсле нéкао разродíмо, сестрéте се омразíше.

пашá м *високи турски војноуправни достојанственик, везир, генерал*. – Милéнко Пашá из Дóлѝу Кáменицу.

пъшѝк м 1. *шапат*. – Чúе се пъшѝк, ал едвá. 2. *нечујно испуштен смрадни гас из црева*. – Куí ѝспушти пъшѝкът?

пашѝлѝк м 1. *паша за стоку, попаша, испаша*. – Овúј гóдин бí шúша и немá довóлно пашѝлѝк за стóку. 2. *територијално управна јединица у турском царству којом управља паша*. – Видíнсѝи пашѝлѝк.

пашанóг м в. *бáца*. – Тóј велú на Милíвоја пашанóг, штóто га нашлí у потóк.

пáшиште с 1. в. *пасиште*. – Упролét излэзнем на пáшиште и úсен се врчам. – Какó посадише борáци по брéговити, онó се пáшиштата нéкако затрувáпше и стóка нéма кудé да ни пасé. 2. анат. *желудац код преживара*.

пъшка несвр. *нечујно испушта смрадне гасове из црева*. – Ма, кúј тóј éдномьн пъшка? – Кугá увáнем да

пъшка, дúпе чу му затíснем с толúзину.

пъшка се несвр. *трули, гъили*. – Овúј гóдин су се крушíше јáко пъшкáле. – Свé се пъшка од ѱишу.

пъшкѝв, -а, -о *који је туро, гъио*. – Пъшкѝве тикве да се врље, њí ништа нéче да едé. – Тéј пъшкѝве грéде несú за úпотребу, не знам да л че и у óгањ да горú.

пъшкáње с гл. им. од *пъшка се*.

пашкúль м 1. *прамен вуне који је остао на гребенцима после влачења*. 2. *замотуљак*. – Каквó си врзáла у тíја пашкúль? – Семенíју чúвам у рáзни пашкúлí, а и парíцете колкó имам и њí сам врзáла у едñ пашкúль. 3. *оно што је почело да трули, отпадак*. – Свé тóј штó е пашкúль да се расíпе код свíње, па мóж да че да нáјду нéшто и да издú.

пашкúљи несвр. *пробија омот да би истресао садржину*. – Къд нóсимо јáблѝе у цáкови да и предадемо у пóдрум у “Цервín”, онí нéма цáковити да разврáзе, него и пашкúље, еднó с нóж, еднó с квó довáну и текá и исипúју.

пашкúљи се несвр. *слаб омот пуца и испада садржина*. – Já врéчуту затíснем на еднó мéсто, онá се пашкúљи на дрúго.

пъшна ж *она која нечујно испушта гасове из црева (најчешíе о женском детету)*. – Глé, пъшна еднá, па се упъшкáла.

пъшне свр. *нечујно испусти смрадни гас из црева*. – Їзвара ме та пъшну, жíв ме срám изéде. – Онó текá, къд нáј нéч онó тѝг пъшнеш.

пашњáк м 1. анат. *желудац код животиња*. – Къд се свињсѝи пашњáк опечé на жáр млóго е дóбар за уз винó. 2. у пеј. значењу *стомак, трбух код човека*. – Шчé ти тóлѝи пашњáк, ко да си скóтан? – Да ти причам не би верувáл, колѝи пашњáк имá Дáча из Палáнку.

пашњáкáт, -а, -о *који има велики стомак, икембат*. – Къд купúеш прáсе пáзи да не пашњáкáто, него да е

мрэнесто. – Нэ само што е пашњака́т, него и она́к си до́jde грóзан.

пашња́че с дем. од пашња́к. – У пашња́че га дете́нње.

па́шом прил. *пасу́ћи траву у лаганом покрету (о овцама)*. – Па́шом, па́шом, па ч да и дока́раш, немóј да гра́биш.

пé бр. (испред неких сугласника) *пет*. – Пóсле пé да́на ете́ ти га íде, зарасал у бра́ду и гла́дан. – То́ј сам плати́л шесé и пé ба́нђе. – Дл́жан ми е педесé и пé дина́ра.

певíца ж дево́јка ко́ја пева сватовске *песме на свадби*. – Певíце ста́ну на вр ба́самаци, ел на дива́ну, па поју́, док мла́деневеста и младоже́ња ула́зе у íжу.

пéвне свр. *одједном снажно запева*. – Къ́д пéвне, да се упла́шиш. *фиг. гласно заплаче, закука*. – Къ́д пéвне, ко да ју ко́љу.

пéгало *реч у бројаници*: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.

пéд бр. *пет*. – Напрéд íду пéд барја́ка, а по њи свáтови.

пéд м *педа́љ*. – Па́де ка́мен на два пéда од мéн. – Ма íма си га éдно пе-шéс пéда дlго.

пéда несвр. *снажно баца нешто дугу́љасто (првенствено штап) тако да оно одскаче с врха на врх или се попречно окреће у ваздуху*. – Не пéдај ти́ја ко́рење, него и у́баво врља́ј, да се не кру́не зрна.

пéда се несвр. *баца се нечим дугу́љастим тако да оно одскаче с врха на врх или се попречно окреће у ваздуху*. – Штó се пéдаш по њéг, ел знаéш да мóж да му претрóшиш но́гу?

пéдаља ж *педал, педала*. – Къ́д смо се учíли да те́рамо то́чак, мí смо га пр́во те́рали на пéдаљу. – На еднога́ се изоткачува́ле пéдаље од бици́клу, а óн пóсле узéл па напраи́л дрвене, па ако отпа́дну нé то́лько стра́шно, ци напраи́

дру́ђе.

пéдање с гл. им. од *педа (се)*.

педесé бр. *педесет*. – Íмаш, брé, педесé го́дин, а јóш ништа неси́ стéкал. – Да сам па́сал педесé óвце пóвише би зараде́л не́го што сам ишíл по на́днице.

пéдне свр. **1.** *снажно баци нешто дугу́љасто тако да оно одскаче с врха на врх или се окреће у ваздуху*. – Къ́д пéднем това́гу по óвце, онé óдма начу́ле ўши и врча́ју се. **2.** *баци, одбаци*. – Пéдни га у не́ку рóвину, ш че ти да ти са́мо засми́та.

пéдне се свр. **1.** *баци се неким дугу́љастим предметом тако да он одскаче или се попречно окреће у ваздуху*. – Пéдну се с прúт по петла́ и скрши́ му но́гу. **2.** *тркне и нагло обави какав посао*. – Брé, пéдну се, и ко́лко да избрóиш до пéт óн се врну́ и донéсе плну торбу́ шушени́це. **3.** *неочекивано нека ствар одскочи, нарочито ако је била натезнута*. – Пéдну се онóј преглó и ўдари ме по чалó.

пезу́љави несвр. *кињи, мучи, малтретира некога; држи некога у неизвесности*; упор. пезу́љи (3). – Немóј да ме пезу́љавиш, рекни́ ми ко е íстин билó.

пезу́љење с гл. им. од *пезу́љи*.

пезу́љи несвр. **1.** *дете сиса празну мајчину сису*. – Дако не́ма ви́ше млекó, къ́д дете́ прировé, она́ му даде́ сиску да ју пезу́љи. **2.** *глође безубим устима неку тврду или жилаву храну*. – Де́да пезу́љи сушени́цу. **3.** *секира некога, кињи*. – Чóвече, оста́ј ме на мíр, немóј ме ви́ше пезу́љиш. **4.** *искоришћава некога, исцрпљује кога, живи на туђ рачун*. – Нéче да рабóти не́го пезу́љи онíја ста́рци.

пéки узв. *готово, завршено*. – То́ј ти ко́шта то́лько, и пéки. Ако óч, узни́, ако не, оста́ј.

пеклóвина ж *летња жега*.

пéкља несвр. **1.** *ради нешто, петља*.

– Стáлно нéшто пéклá, али нíкад нíшта не напраíи. **2.** *тешко живи, кубури, сналази се некако.* – Пéклáмо га нéкако, али тéшко íде.

пéклá ж *одважност, храброст.* – Требе да íмаш пéклý за тóј.

пеклá ж **1.** *омчица за закопчавање одеће и сл.* – Одавна на кошúље нé íмало дúвчице за пúлови, него пéкле. **2.** *надколеница којом се закланом јагњету затвара трбух ради печења на ражњу.* – Деца од јáгње највише воле пеклý.

пéклá се несвр. **1.** *мучи се, сналази се у животу.* – Пéклáмо се, али мрká кáпа. **2.** *меша се у туђи посао.* – Не пéклáј се тáм гдé ти нé мéсто. – У свé воли да се пéклá, че га испребíва нéћи.

пеклáвина ж *замршена ствар, неприлика, потешкоћа.* – Каквá е тóј код вáс наступíла пеклáвина?

пеклáнција ж **1.** *наopak, лош посао.* – Нéчу да улáзим у тýј пеклáнцију. **2.** *неприлика, тешкоћа.* – Íмам нéку пеклáнцију с моéга комшију.

пéкне свр. **1.** *испече нешто на брзину.* – Пéкну мáлко месцé за вечéру. – Пéкнео текá понéћипут помáлко сланинку у кубé, али сýг не смéм, жéна, забранил ми дóктур. **2.** у дем. значењу *испече.* – Пéкну десетíну кáзана рећíју.

пекúра ж *пећински извор.*

пелевéзи м пл. тант. *муда, јајца.* – Изедéш си, Бáто, пелевéзи.

пелевéшчичи м дем. *од пелевези.* – Пелевéшчичи му ко двé зрнцá васúљ.

пéлена ж *мала вунена поњавица, ћилимче, којом се покрива дете у љуљаици.* – Јáко му úбава пéлена.

пеленéц м в. *пеленче.*

пéленче с *дете у пеленама; упор.* пеленéц. – Дóче íжа, дóче грíжа, / Дóче дéца пéленчета (н. п.).

пелéшка ж **1.** *кућица ситног пужића, бела или шарена.* – У лицé смо ишлé да збíрамо пелéшке и да и нíжемо на Ћердáн. – Ел је пéна, ел белá пелéшка, /

ел је овцá од стáдо остáла (н. п.). **2.** *бела овца са црним пегамá по губици и име таквој овци.* **3.** *метални новчић на дечјој капи (од урока).* в. и: морска пелешка

пелéшчица ж дем. и хип. *од пелешка.* – Напраíла Ћердáн од пелéшчице. – Пелéшчице смо збирáле по ливáду, ел у рóвину гдé се вúза землjá. **2.** бот. *вишегодишња, шумска зељаста биљка из фам. Ranunculaceae. Из танког ризома у рано пролеће развија се више нежних усправних стабљика, листови су прстасти, цветови ретки, бели, са по пет листића, пужарка Isorhizum thalictroides L. 3.* *трајна зељаста биљка из фам. Amaryllidaceae висока до 20 см, као снег белих погнутих цветова. Први весник пролећа, висибáба Galanthus nivalis L.*

пеливáн м *артиста у циркусу, комедијаш, јунак.* – У Књáжевац едногá окáли Пеливáн, али он бíл посластичáр.

пеливáнче с дем. *од пеливан.* – Пеливáнче коњá íгра уза салó, низа салó (н. п.).

пелин м бот. *зељаста биљка јаког мириса и горког укуса која се употреблáва у медицини Artemisia absinthium L.* в. бел пелин.

пелинáт, -а, -о *који се односи на пелин, који је увези а пелином.* – Жíвот ми е бíл јáко пелинáт.

пелýг м *танак слој новог снега.* – Оздóл билó лéd, озгóр пелýг, па кд се вúзну свé се скршíи.

пендúшење с гл. им. *од пендуши се.*

пендúши се несвр. *дури се.* – Бúду ли те љúђе приметíли да се чéсто пендúшиш, нéма се нíкад ожéниш.

пéнсица ж дем. *од пенсија (2).* – Прíма тáм нéку пéнсицу.

пéнсија ж **1.** *положај након навршених година службе, пензија.* – Јóш лáни сам ошбл у пéнсију. – Цвётко ошбл у валíдску пéнсију, а нíшта му нé билó, а сýг се жáли, мýнечка му пéнсија.

2. лично примање у пензији. – Жали ми се Гавра Бођин, не сти́за му пѣнзија.

пензиунѐр м онај који је у пензији, пензионер. – Пензиунѐри се само на не́кво жа́ле: на здра́вје, на пѣнзију, на држа́ву и тека́ ре́дом. – За куга́ пензиунѐри гла́шају ти́ја побецу́е на избори.

пензиунѐрка ж жена пензионер. – У наше салó е ода́вна има́ло една́ пензиунѐрка, па су ју сматра́ли ко да е минíстерка.

пензиунѐрџи, -ска, -ско који припада пензионеру, који се односи на пензионера. – Пу́ја ошџ́л у пензиунѐрско удруже́ње да си тра́жи де́ду. – Ти сва́како мислиш да е лџ́к пензиунѐрџи живóт?

пѣнџер м **1.** прозор. – Појѐ ба́те под пѣнџера. **2.** прозор са пѣнџерли хартијом; супр. цам, прозор са стаклом.

пѣнџерџ́к м дем. од пѣнџер (1); упор. пѣнџерче. – На по́друм има́ само едџ́н пѣнџерџ́к.

пѣнџерџ́е с в. пѣнџерџ́к. – Пѣнџерџ́е мѣнечко, па поцрнѐло. – Штó си остаџ́л овóлко пѣнџерче, што неси́ напраџ́л прозор, па да ти се ви́ди по сбóуту?

пѣња́вѣње с гл. им. од пѣња́ви (се).

пѣња́ви несвр. **1.** хвата му се пена на уснама док говори. – Не мóг га глѐдам кџ́д пóчне да врѐви, па ста́не да пѣња́ви. **2.** прича дуго и заморно, око́лишеџ́и око главне ствари. – Була́зере, немóј, бра́те, више да пѣња́виш, пу́шти и дру́ђи да нешто ре́кнуту.

пѣња́ви се несвр. улагу́је се, уми́љава се. – Мóж се ти́ пѣња́виш колкó о́ч, не́ма ништа од то́ј квó ти́ тра́жиш.

пењу́рлија ж пекарско пециво од белог брашна са сиром; упор. сириња́вка. – Ма́ти ни понеџ́ипу́т ју́тром даде́ стопаре да купимо пењу́рлију, па да ју поде́лимо с Милку.

пѐпел м пепео. – Запрѐчем крава́ј у пѐпел и док се деца́ изди́зају о́н се

опѐкал. – Све́ изгорѐло, оста́л само́ пѐпел. – Јóш си ти́ праџ́л ну́ле по пѐпел кџ́д сам ја то́ј работи́л.

пепели́ште с место поред огњишта гдеодлаже пепео. – Ба́ба ту́ри жа́р у пепели́ште, па на њѐг напáлену цре́пњу и ту́ј печѐ ле́б. – Ма́че пра́и ма́чољци у пепели́ште.

пепелџ́к м дем. од пепел; упор. пепелчица. – Куга́ заболí меши́на трѐбе да пи́не ма́лко пепелџ́к. – Не́ то́ј стра́шно ако се на крава́ј ува́ти ма́лко пепелџ́к.

пепелџ́ица ж в. пепелџ́к. – Пепелџ́ицу уви́еш у чугџ́к и спúштиш у буре и пóсле не́ма да ти реџ́ија мирíше на лóше.

пепељу́ва ж бот. једногодишња коровска биљка из фам. Chenopodiaceae висока од 20 до 180 ст, разграната и сва пепеља́сте боје, цвѐтови су ситни и зеленкасти, обична пепељу́га Chenopodium album L.

пеперу́га ж додола. – Помáга Бóг, домаџ́ине. / Бóг помóгал, пеперу́го (н. п.).

перáшка ж шарено ускрише јаје. – Ма́ти начíни рáзне перáше: црвене, жлтѐ, модрѐ, мóраве, зеленѐ и јóш дру́гакве. – Деца́ се ја́ко ра́дују за перáше. – Ајде да се чу́камо с перáше! – На Ђу́рђовдан се перáшка од прѐмлаз, закóпа у броби́њало.

перáшчица ж дем. од перáшка. – На Вели́гден моја́ ба́ба Ми́лева на сва́ко дете́ даде́ по перáшчицу.

перва́з м венац на згради, ивица, руб; прозорска даска. – Омь́кну ми се сакси́ја од перва́з и стрóши се. – Немóј се млóго наваљу́еш през перва́з, мóж се омь́кнеш.

перда́шење с гл. им. од пердаши.

перда́ши несвр. **1.** глача малтер при малтерисању. – Ја́ чу да врџ́ам ма́лтер на ду́вар, а ти́ ч по мѐн да перда́шиш. – Ма́јсторѐ, уба́во га пердаши́, немóј да му оста́љаш ба́вчице! **2.** фиг. туче некога. – Ти́ прле́га íскаш па́ да те перда́шим? –

Пердаши си га башта затој што бежи из школу.

пердашка ж дрвена мистрија за глачање при малтерисању. – Одавна смо праили дрвене пердашке, а сѣг има и од пластику.

перде с ограда обично на дивани или балкону. – Лети распрострем чрђе по перде. – Не наваљај се преко перде, мѡж да паднеш! – Њина дивана јѡш нѣма перде, затој што јѡп нѣ гѡтова.

перѣс, -та, -то који је шарен, прошаран. – На пѡјку јајце перѣсто. – И Рѡзмир дѡјде перѣс пѡ очи.

Периш м село у општини Сврљиг.

Перишанац м становник Периша, онај који је пореклом из Периша.

Перишанка ж становница Периша, она која је пореклом из Периша.

перишћи, -шка, -шко који припада Перишу, који се односи на Периш.

перјани несвр. кукуруз или друга биљка пушта перјаницу; упор. перјаничи. – Момѡруза вѣч почѣла да перјани. – Лук кѡд перјани ѡн заврѡзи чулѡмђе.

перјани се несвр. кукуруз или друга биљка пушта перјаницу; упор. перјаничи се. – Момѡрузе се перјане окол Вѡдовдан, а окол Петрѡвден вѣч имају кѡрење.

перјаница ж цвет кукурузног стабла. – Момѡруза почѣла да пушта перјанице. в. и: носи перјаницу.

перјаничи несвр. в. перјани. – Кѡд момѡруза пѡчне на врѣме да перјаничи, да знаеш да че да има лѣб.

перјаничи се несвр. в. перјани се. – Сѡчма се рѣтко кѡд перјаничи.

перне¹ свр. в. парне. – Кѡд те пернем, ш ти измѡтам црѣва.

перне² свр. пропере, опере мало. – Да пернем кошѡље и гѡче, другѡто чу друђи пѡт. – Перни таквѡ, мѡлко, квѡ имаш, па доодѡи на копѡње.

перница ж гушичије или ћуреће крило које служи као метлица за чишћење стола после обѣда. – Кѡд закѡље пѡјку, бѡба остѡи ѡбе крила за пернице. – Онѡи нѣмају перницу, па брѡишу остѡл с нѣкву крпу.

перѡ с (мн. перја) 1. лист неких биљака (кукуруза, лука и др.). – Ако ми бѡш пригладнѣе ја оштилѣм перѡ лук, па га изедѣм. – Момѡруза оклипила перја. – Сѡтно исѣцкај перја, па и пропржи, ал немѡј да загорѡу, па им тѡг строши озгѡр јајце. 2. половина мараме начињена пресецањем целе мараме по дијагонали. – Лѣти се забраѡѡем с перѡ, жѣга ми у мѡраму. 3. окрѡјак мараме везане под брадом. – Брѡише си ѡко сѡс перѡ.

перѡ окѡто с науново перѡ.

перѡша ж шарена коза и име таквој кози.

перуниќа ж бот. дугогодишња зељаста водена биљка из фам. Geniанасеае висока до 30 ст. У дњу лежи ризом дугачак 1 т из кога изнад воде избија стабљика са троперним листовима, грчица *Menyanthes trifoliata* L.

перушиќа ж перѡ птице или живине. – Најдѡи ми еднѡу перушиќу и мѡлко зајтѡн, да подмѡжем врѡта да не скрчу! – Лисица изѣла кокѡшку, остѡле сѡмо перушиќе. – Еднѡи спѡу на поглавницу наплѡнену с перушиќе, ја не мѡг, ја вѡлим кѡд је наплѡнена сѡс слѡму.

перушиќка ж дем. од перушина. – Че да летѡу перушиќће од тѣб, кѡд те увѡтим (претња).

перушљѡв, -а, -ѡ 1. који има перје или који је посут перјем. – Пѡлево не добро очѡстено, остѡло перушљѡво. – Квѡ си тражил по кѡчину та ти перушљѡва барѣтината? 2. који је спарушен (ѡ биљкама). – Ако купѡеш расѡд на пијац, пѡзи да ти не продадѡу нѣћи перушљѡв.

перце с (мн. перца, уз бр. перцѣти) 1. мало, нежно перѡ птица или живине. –

Помажи га с зајтін със перце. **2. лист** лука или друге повртарске биљке. – Наштипи перца, да попржимо пржено. – У шашират му забодено перце од сојју, па му убаво. – Претри неколко перцети и напрај претрно!

перчинџк м дем. од перчин, кика. – На Милку сплетоше косе у перчинџк.

перчиносубање с гл. им. од перчиносубе.

перчиносубе несвр. закуцаном ексери, који је прошао на другу страну даске, савија врх и повратно га забија у даску. – Незгодно е да перчиносубеш ексери негде где е тесно, где немож да имаш зап да јако чуќнеш. – Ако и не перчиносубеш они че ти се расклобџкају (ексерити) и че ти се раскове ковањето.

перчиноше свр. / несвр. закуцаном ексери, који је прошао на другу страну даске, савије врх и повратно га набије у даску. – Држ овде със сећуру, да ја одовуд перчиношем ексерав. – Перчиношем га, али н умем бџш.

песакљив, -а, -о који је песковит, у коме има песка. – Песакљиво земљиште, не це раца момуруза у њега. – Черапе ми песакљиве, заште смо товарили песџк доле у Тимок.

песън м (мн. пџсме) пџсма. – Пџсън пџла, пџсън пџла убаво девојћа (н. п.).

пџсънчица ж дем. од пџсън, пџсмица. – Убаво пџсънчица.

пџсет бр. пџдесет. – Ѐмам сџг пџсет годин.

пџскајв, -а, -о в. пџсакљив.

пџсничка ж дем. од пџсница. – На Мџку Вртирепа глава ко пџсничка.

пџснопџћа ж женска особа која радо и лепо пева. – Мирџсова бџше еднуш пџснопџћа.

пџстубање с гл. им. од пџстубе.

пџстубе несвр. гаји, одгаја, негује. – Анџини су расадници чуени, затџј што и она убаво пџстубе. – Пџстубем две јаганци.

пџта ж анат. задњи део стопала. в.

курва пџта, удари пџту у дупе.

пџтџк и **пџтак** м пџти дан у седмици, пџтак. – У пџтџк се не еде блџжно. – Овџј се годин сви празници падају у пџтџк, не мош се чџвџк обџлажи. – На Вџлићи пџтак женџ йду у Барџницу у цркви. в. Биљани пџтак.

пџтџл м зоол. (мн. пџтџлови, пџтџлове и пџтли, уз бр. пџтџла) пџтао, пџвац. – Пошџл пџтџл на орање. – Кџд пџше прџви пџтли. – Штџ се бију пџтџловини?

пџтина ж пџторица. – Дојдоше њџ пџтина и зачаас урабџтише квџ е требџло. – Имџли смо пџтину џџџџи на ручџк.

пџтица ж **1.** задњи део сечива неких алатки (напр. секире). – Сећџра се иступџла и сечџ само на пџтицу. **2.** доњи крај вретена за предење. – На пџтицу на вретџно забџду главицу бџли џџк, па га закаче над родџљу да вџрди од бџлес и од урџци. **3.** хоризонтална метална полуга на раџнику која клизи по дну бразде и дрџи правац плугу.

пџтко м в. женсџи пџтко.

пџтџе с (мн. пџтџличи и пџтџтија) **1.** дем. од пџтџл, млад пџвац; упор. пџтлич, пџтличко. – Чу да искџљем сви пџтџлови, само чу да остџим еднџ пџтџе. **2.** француски златник са ликом пџтџла на реверсу, наполеон; упор. пџтлич. – На свџдбу баба даде на зџта еднџ пџтџе. **3.** орнаментни мотив на двопрџћним чарапама.

пџтџенко м пџтлић. – Кус пџтџл – пџтџенко.

пџтџење с гл. им. од пџтли се.

пџтли се несвр. в. пџтличи се. – Немџј да се пџтлиш кџд знаеш да несџ кадар.

пџтлич м в. пџтџе (1,2). – Иза штџлу кџџџају две кокџшџе и едџн пџтлич. – Он йма пџтличи за плну шџјкачу, текџ дџмају.

пџтличење с гл. им. од пџтличи се.

пџтличи се несвр. кџчџпџри се, џначи се, прави се важан; упор. пџтли се,

пилчи се. – Квó се петлѝчиш, ел не видиш да ч те бѝјем, па це нáпнеш. – Óн се сáмо петлѝчи, а кѝд дóјде до зóр óдма бежѝ.

петлѝчица ж бот. в. *кокошчица* (2) *Coridalis cava* L.

петлѝчко м 1. в. *петле* (1). – На онóга петлѝчка јóш нé порáсал грéбен. 2. *ситна, мала, кочоперна особа*. – Ма, кѝв мýж, тóј е едѝн петлѝчко. – Несѝ моглá да нáјдеш нéкога рѝпалију, него си узéла тóга петлѝчка.

петлѝцáн м (мн. петлѝцаѝе, уз бр. петлѝцáнá) бот. *патлѝцан, црвени парадајс Solanum lycopersicum* L. в. жлт петлѝцан.

петлѝцѝнчѝк м дем. од *петлѝцан*. – Дѝнѝс ручувá едѝн петлѝцѝнчѝк и мáлко лéбац.

петлóва мýда м *врста грозѝђа дугуѝастих зрна*.

петлóва мудáнца м в. *петлова муда*.

петлóше се несвр. у пеј. значењу *меша се у туђ посао, петља се где му није место*. – Не петлóши се тáм гдé ти нé мéсто.

петнáјес бр. *петнаест*. – Петнáјес и петнáје су трѝјес.

петнáјс бр. *петнаест*. – Петнáјс пýт сам му думáл и не помóгло.

пéтѝи, -ѝа, -ѝе *који је у вези са петом, који се односи на пету, петни*. – Па болѝ, па сéва, па смýца, / Из пéтѝе жѝле дýшу вáди (б).

петопрѝница ж *фиг. шака*. – Мојá виљóшка е мојá петопрѝница.

петрóв крѝс м бот. *зељаста биљка из фам. Convolvulaceae висока до 40 ст. На врху стабљике четири листа у облику крста, у средини жућкаст чупави цвет из кога постаје обла, црна бобица, крстац Paris quadrifolia* L.

петрóвачѝи, -чка, -чко *петровски, петровдански*. – Да ли рóси ѝурѝевачка рóса, / Да ли грéје петрóвачко слѝнце (н. п.)?

петрóве жéђе ж *врућине око Петровдана, јулске врућине*. – Причају да се еднý гóдин на орлá смрзла јáјца у петрóве жéђе.

Петрóвден м п. п. *Петровдан, 12. јула*.

петрóвка ж *врста јабуке која зри око Петровдана*.

Петрóјђа ж *име*.

Петрóнија м *име*.

Петрúша ж *село у општини Књажевац*.

Петрúшанин / Петрúшчанин м *становник Петруше, онај који је пореклом из Петруше*.

Петрúшанка / Петрúшчанка ж *становница Петруше, она која је пореклом из Петруше*.

петрúшѝи, -шка, -шко *који припада Петруши, који се односи на Петрушу*.

петстóтин бр. пет стотина. – За пенцетирање узѝма петстóтин динара.

пеѝимéз м шатр. *пекмез*. – Óч ли мáлко пеѝимéз?

пéч м 1. *пећина*. – Нѝкуј не смé да улéзне у тѝја пéч, ел велý унóтра жѝве мéчѝе. 2. *камени теснац на реци или на путу*. – Ако дóбро натовáриш кола сѝс сéно, ел сѝс шýму, тéшко да мóж да прóјдеш проз онѝја Пéч код Гóрњу Кáменицу.

пéча ж шатр. *печено месо, печење*. – Їма ли на овýј свáдбу и од пéчуту нéшто, ел че да си едéмо гýжвице до крај?

печáлан, -лна, -лно *који печали и штеди, штедљив*. – Óн е печáлан човéк, нé нéка распѝкуђа.

печалóвина ж 1. *печалба*. – Ўпролет отóди у печалóвину, а ўесен се врча. 2. *имовина зарађена печалбом*. – За двá мéсеца му кýрве поéдоше печалóвинуту.

печалóвник м *печалбар*. – Стојáн, кѝд порастé, ѝма да бóде печалóвник.

печé се несвр. *правда се, исповеда се, куне се*. – Пéкла му се, да тóј нé ѝстин

што казúју.

печеница ж **1.** анат. унутрашњи мишић дуж кичме код домаћих животиња. – Печеница е поблага од свако месо. **2.** фиг. снага, чврстина, зрелост. – Ти си још млад, немóј да гледаш на њега, он вèч вану́л печеницу.

пéченка ж **1.** бот. бела бундева *Cucurbita pepo* L., упор. туркаја. **2.** фиг. ошишана глава дечака. – Лéле, колка́ си ти е пéченка!

печење с *посно народно јело од исецканог црног лука и кромпира резаног на колутиће са додатком пиринча и алеве паприке, печено у црепуљи.*

печењице ж дем. од *печење (печено месо).* – Ђдну са́мо ма́лко печењице, дру́го нетеја́.

пéчиво с *печено месо, печење.* – Пéчиво смо пéкли на режб́.

печурчица ж дем. од *печурка.* – Нашла́ сам две печурчице, па чу да и опечéм за детé.

пешáк м *врста пасуља.* – Ми́ úвек са́димо са́мо васу́љ пешáк.

пешáчћи прил. *пешке, пешице.* – “Ко дојдóсте?” “Пешáчћи”.

пешéс бр. *пет до шест.* – Дадú ми пешéс орéја у торбу́ и испратé ме с óвце.

пешесна́ес бр. *петнаест до шеснаест.* – Къд сам имáл пешесна́ес годин онí ме замомчíше, велú скóро че ме жéне.

пéшица ж бол. *опита телесна слабост код новорођенчета које је мршаво и суво.* – Љубе и Мíле су, къд су билí мб́нечћи, имáли пéшицу.

пéшичав, -а, -о *кога је захватила пешица.* – Млóго е слáб, ко да е пéшичав.

пéштер м в. *пештера.* – Нé знам кúј смé да улéзне у онíја пéштер у Коренáтац.

пéштера ж *пешина;* упор. дувка, пештер, пештерина. – И тб́г улéзоше у

едну́ пéштеру.

пештерíна ж *ауг. од пештера.* – Кúј знаé квó има тáм по тéј пештерíне.

пéшћи прил. *пешке, пешице;* упор. пешачћи. – Áјд, ја пéшћи, а тí с белóга коња́.

пешћíр м **1.** *пешкир, убрус.* – Стó черáпе и двéста пешћíра. **2.** *латнени део који су удате жене носиле преко убрадача.*

пешћíрбк м дем. од *пешћир;* упор. пешћирчк и пешћирче. – На свáдбу сам добíл пешћíрбк.

пешћíрчк м в. *пешћирбк.* – Требáло би да и овде́, код колибу́, имамо ед́н пешћíрчк, а не да се брíшемо с квó даé.

пешћíрчé с в. *пешћирбк.* – Пешћíрчé за брисáње рúће закáчено на ексéр до врата́.

пешчíца ж *количина житних стабљика које жетелац одједном захвати руком и одсече српом.* – Пешчíца, по пешчíца – рукóљћа.

пí м упор. *пиј.* **1.** анат. *мекано ткиво богато крвним судовима које испуњава шупљине костију, срж medulla ossium flava et rubra.* **2.** *средњи мекани део стабла.* – Бýз има дебéл пí. **3.** в. *толузина.* **4.** фиг. *оно што је основно, најважније у некоме (карактер код човека).* – Пí му поквáрен, на њега, на Мíлето.

пíвб́ц м **1.** *онај који доста пије а споро се опија.* – Жíка е дóбар пíвб́ц, пíје цéлу нóч и не мóж се опíје. **2.** *пијаница, алкохоличар.* – Дé тí с пíвб́цти, ако мóж да те наúче да и тí стáнеш пијáница.

пíвка несвр. **1.** *пије помало алкохолна пића, пије понекад.* – Нé пíл пијéње нéколко годин, сб́г пá почéл да пíвка. **2.** *пије натенане, пијуцка.* – Нећí, къд му сíпеш чáшу рећíју одедьнпúт ју истресé у гúшу, а Милад́н Кóрча ју пíвка по пóла сáт.

півкав, -а, -о *који је питак, укусан и лак за пиће (првенствено о вину).* – Њигóво вино ўвек півкаво, сáмо те máми да га јóш пијеш.

півне свр. в. *пине.* – Півне си и ређијицу и вінце, али умерено.

півница ж *подрум за вино који се налази у самом винограду.* – Зими, напри́вечер де́да ни даде́ крча́г и испрати́ ни у півницу за вино́.

півничште с *остаці темеља од пивнице или место где је некад била пивница.* – У њи́ното се півничште напати́ле гоца́ зми́је.

півничка ж *дем. од пивница.* – Півничката му по́крита сьс сла́му, па озгóр наврљана земља́, да бу́де ладавіна уну́тра.

пивољак м *врло мали део нечега, ситан део нечега.*

пигљи м мн. *пикљеви, зглобови, ноге.* – Штó сте пигљи напигљи́ле?

пизда ж **1.** у пеј. *значењу женски полни орган.* **2.** *фиг. слабић, кукавица, љигавац.* – Он не́ човéк, он пизда. – И Милоја из Изво́р е пизда, пр́во рекне́, па по́сле порéкне.

пиздétина ж в. *пиздуљина.* – Немóј да те случајно в́идим с ону́ј пиздétину.

пиздрење с *гл. им. од пиздри.*

пиздри несвр. *плаче без невоље, цмиздри.* – Штó пиздриш кьд те несь́м ни пипну́л?

пиздуљина ж *упор. пиздетина, пиздурина.* **1.** *ауг. и пеј. од пизда (1).* **2.** *жена лошег морала.* – Од ту́ј пиздуљину домачи́ца не́ма ни́кад да бу́де.

пиздурина ж в. *пиздуљина.*

пизма ж *мржња, злоба.* – Тí изгле́да ймаш неку пизму спрама мéн?

пизмење с *гл. им. од пизми се.*

пизми се несвр. *испољава мрзњу, злобу према коме.* – Немóј да се пизмиш на човéка кьд знаéш да ти он не́ то́ј урабóти́л.

пиј м в. *пи.* – Шмр́кче пиј из кочину́.

– Исте́рамо пиј из бь́з и пра́имо пу́шкало. – Га́дан ти пи́јат, на те́б.

пија ж *нашивена трака на одећи.*

пијала ж в. *толузина.*

пијальк м (мн. пијальци) *пиће, алкохолно пиће; упор. пијење, пиче.* – Ђе́ње и пијальк колкó о́ч, ал дошлó до гушу, па се не мóж ви́ше окýси. – Пробу́еш ли од пијальцити по мáлко?

пијаничка ж *дем. од пијаница, ситан слаботелесан човек који се брзо опије, али је после миран као јагње.* – Сурка из Зу́ничје, ес да е бил пијаничка, али ни́куга не́ дирáл.

пијельк м в. *пијальк.* – Шкóди ми пијелькь́т, па одви́јам од њéг.

пијење с в. *пијальк.* – Пијење ни седи́ у півницу.

пијењице с *дем. од пијење.* – Й́ч не мóж без пијењи́цето.

пијоше несвр. у пеј. *значењу пије, пије алкохолна пића, опија се.* – Пијоше ко смóк. – Не́ да пијоше, него́ чини ми се да би га кусáл, пије́њето.

пикавац м **1.** *опушак цигарете.* – Ма́рко Циганин зби́ра пикавци по́зам, па и ть́г пу́ши. **2.** *онај који је мали растом.* **3.** *лака аутоматска пушка, машингевер.*

пикаљ м *анат. 1. зглоб између стопала и потколенице задње ноге код жиотиња.* – Пресечí га на пикаљат, да га мóж зака́чимо на ку́ку. **2.** *фиг. нога код човека.* – Чу га уда́рим с това́гу преко пикљеви, па чу му и потро́шим.

пикља м *дугоноги жгољавко.* – Сви́ смо ми билí по́мьнеч́ни и по́широч́ни, сáмо е Де́ка бíл ед́н пикља, па смо га и ока́ли Де́ка Пикља, по́сле стáл поручни́к у За́дар.

пикљав, -а, -о *који је кракат и мршав, жгољав.* – Некь́в пикљав момь́кьт, не сви́ди ми се такь́в крака́т.

пикуге ж *мала усна хармоника, николо.* – Дрпа́лња е свирíл и у пикуге и онаквé си музй́ће.

пíле с (поред значења: *младунче кокошке*) **1.** ситна птица, птица певачица. – Пíличи ни избáли лóзје. – Поé пíле на грáнђу. – Пролетéше нéкви сítни пíличи. **2.** церова гранчица, која се одсече увече уочи Игнетовдана и ујутру на тај празник уноси у кућу, којом се џарајући по ватри благосиља. **3.** ораси који се на Игнетовдан и Бадњи дан проситају по соби (сваки орах је једно пиле). **4.** део рабоша, начињен приликом узимања шајака на ваљање, који се ушива у ту тканину и након ваљања срањује са одговарајућим делом који је остао код власника шајака.

пилéчи, -ча, -че који се односи на пиле. – Пилéче мéсо.

пíли - **пíли** узвик којим се маме пилићи.

пилићóрци м мн. *пилићи*. – Да кúпим концентрáк за онíја мој пилићóрци.

пиличóр м зб. од *пиле*; упор. пилиштор. – Кúј че да наráни овóљћи пиличóр? – Пиличóр пíна авлија.

пíлиште с *пеј. од пиле*. – Їшни тáм тој пíлиште, да не сéре пред врата.

пилиштóр м в. *пиличор*. – Пилиштóр, белисвет, мош свáку нéдељу да кóљемо по еднó.

пíлка ж **1.** дем. и хип. од *пиле*. – Ёла, пíлко, ёла, да те бáба порáни. **2.** *дечја игра ситним шареном каменчићима, а и сам каменчић у тој игри, пилка*. – Áјде да íграмо пíлку. – Сврче ми еднá пíлка у траву.

пíлка се несвр. *игра се пилка*. – Седéвће, áјде да се пíлкамо.

пилкање с гл. им од *пилка се*.

пíлошка ж хип. од *пиле*. – Ёла, дојдí код бáбу, пíлошко!

пíлчи се несвр. в. *петличи се*. – Немóј да се пíлчиш, ел нéма квó да бíјем од тéб. – Кúј се млóго пíлчи, на крај ровé.

пíлчичи мн. **1.** *пилићи*. – Јучéр ми се извéли пíлчичи. **2.** *ораси који се не*

Игнетовдан и Бадњи дан проспу по соби; упор. *пиле* (3).

пíн м *платформа на коју се избацује земља при копању бунара; уколико је бунар дубљи утолико има више пинова*. – Кóпа бунáр на пíнови.

пíне свр. *попије мало, попије понекад*; упор. *пивне*. – Не пíје рећíју, ал винцé си пíне, понéћипут.

пíне крвчíцу изр. *закоље кога (више у претњи)*. – Вáрди се од Мúту, да ти не пíне крвчíцу.

пинтерлџк м *качарски занат*. – Рóде Пíнтер е живéл од пинтерлџк, а имáло е и друђи пíнтери куí су се баíли с пинтерлџк.

пињување с гл. им. од *пиње*.

пиње несвр. *пије понекад, пије помало*. – Лáле Паћíл пиње, какó да не пиње, пиње си елís добрé, тóј Мíле Парíпатка не пиње. – Пинтерлџк дњéс не бíва, излézли бúричи од плáстику.

пíпа несвр. (углавном у негативном контексту) *ради, хвата се за посао*. – Нíшта не пíпа, сáмо едé, пије и спí.

пíпаљћа ж *једно старинско народно коло*.

пипéр м бот. *повртараска биљка из фам. Solanaceae са махунастим плодовима црвеним или зеленим, наприка Capsicum annuum L.* упор. *пиприка, попър, попер, поприка*. – Нарéжи му пипéр, па га пропржí, па му тýг тýрај петлицáн и накрај га посолí. – Јáко вóлим да едém пéчен пипéр, ал да е нелúпен, онáк си тиће из пепелиште. – Пољевáли пипéрат, ел чéкаш да усъне, па тýг? в. и жлт пипер, лут ко пипер.

пиперíње с **1.** *почупане или покошене стабљике наприке после последње бербе*. – Нáше кокóшће вóле пиперíње док је зеленó. **2.** бот. *једногодишња зељаста биљка из фам. Polygonaceae висока до 90 ст. Стабљика је гола, разграната, чланковита, црвенкаста. Цветови су бледозеленкасти или*

ружичасти сакупљени у вршине цвасти, папрени лисац Polygonum hydropiper L.

пипкав. –а, –о који је *типав, спор у раду.* – Јовка е пипкава у руће, ал што она исплетэ тóј е ко салјено. – Уводэње у ткање е пипкава ра́бота.

пипкóрење с гл. им. од *пипкори.* – Мóж да врévимо и да се шáлимо, али пипкóрење не доóди у óбзир, за сýг.

пипкори несвр. **1.** *лагано типа кога или што.* – Пипкори ју по колéна, не смé ју пипне на дрúго мéсто. **2.** *воли да претура по туђим стварима, да узима туђе ствари, ситно поткрада.* – Онак добра, али óче текá да пипкори, таквó, онакво. – Немóј да ми пипкориш по цéпови, да ти руће не претрóшим! **3.** *заобилазно, околишно испитује кога о чему.* – Пипкорим га да вíдим знаé ли од тóј нéшто.

пипрiка ж бот. в. *пипер* Capsicum annuum L. – Пипрiку смо купили у Зúничје, Гóрњо.

пiр м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Gramineae досадан и жилав коров по њивама и пољима са јако развијеним ризомом, пиревина* Agropyrum repens Beauv. – Натерáли ме да скубém пiр проз градíну, онó колкó си га íма, не мóг га никад искубém.

пiра несвр. рет. *пере.* – Пiрам у свађи понеделник.

пiрáк м **1.** *пиревина.* – Пирáк заватíл скóро цéлу њíву. **2.** *земљиште обрасло пиревином.* – Нíшта не врéди да га садиш у онíја пирáк, íма га удави.

пирiц м *кика уплетене косе.*

Пирiц м *Пироћанац;* упор. Пирци.

Пiре с в. *Пирка.* – Жiка Пiре из Шестибýгбр, а и сiна му óкају Пiре, сáмо Мiкан Пiре.

Пiрка ж *хип. од Пироћанац (надимак);* упор. Пире. – Зóран Пiрка, профисер из Књáжовац, предава вiскултуру на Ђáци.

пiрка несвр. *лагано дува ветрић,*

пири. – Пiрка ветрiк озгóр ода Дрúм. – Јучер пiркаше, а дьнбс ни да пiрне.

пиркáње с гл. им. од *пирка.*

пiрка се несвр. у дем. значењу *препире се, расправља се.* – Пóчнемо да се пiркамо окол нiшта, па пóсле излэдне на големó.

пiрне свр. *лагано дуне ветрић.* – А ветрiк, ни да пiрне. – Да óче да пiрне, да ни мáлко пролáди. **2.** *баџи, хитне.* – “Кýд те пiрнем, тýпи нóже, нéче те више нiкуј вáча у руће”, рече лyтитó касáпинат.

пировiна ж *густо израстао пир, пиревина.* – Сýг íма нéкво срéство, сáмо напiркаш пировiнуту и она нестáне.

пировiт, –а, –о који је *обрастао превином.* – “Тáј е земља јако пировiта, тýј се пiр не мóж истрéби”. “Мóже, ако га опiркаш с онóј, нé знам ко се звáше”.

пирóн м **1.** *ексер.* – Испрáлам крiви пирóни, па с њi ковém, ел нóви су дóста скúпи на дьнiшње врéме. **2.** *гвоздена кука којом се углављује балван у стругару.*

пироћанац м мет. *источни ветар у неким селима Тимока.*

пироћанка ж грн. *црвена земља за прављење грнчарије набављана из пиротског краја, а употребљавана у књажевачким грнчарским радионицама.*

пирочáнац м мет. в. *пироћанац.*

пирочéње с гл. им. од *пирочи се.*

пирóчи се несвр. *инати се, одједа се (о детету)* – Сiне, злó е да се пирóчиш сýс мáтер. – Неваспiтано нéко детiште, навiкло да се пирóчи сýс свáкуга.

пирсiћ, –скá, –скó који *припада Пироћанцима, који се односи на Пироћанце.* – Иди га тражи дóле у Пирску малу, мóж га е видéл Дóне на Ђóру.

Пирци м **1.** *они који су се доселили из пиротског краја у Књажевац и околину.* – Да нé пiлето ошлó овáм код овiја Пирци? **2.** *махала у Књажевцу коју су*

населили Пироћанци, односно они из околине Калне. – Оженила се доле у Пирциј, за Дене Душановога.

пис узв. **а.** којим се тера мачка. – Пис, Мицо! **б.** каже се детету кад кија да не би више кијало. – Оно ћине, а баба му рекне: пис, та да не ћија више.

писак м писка, врисак. – Оdedанпут наста писак у њињу кућу. Тимотија се врнул пијан, па и све побил. – Пробо ми уши тољћи писак.

писџк м део дувачког инструмента где се ствара звук. – Требе да си мајстор да умеш да направиш писџк, па да ти убаво свири свирката. – Чича Милан Кланеџија, прво лизне писџкџт, кџд че да почне да свири.

писанце с дем. од писмо, писамце. – Писни ти на њег едно писанце и све му опричај, па нек се он размишљава квџ че да праи. – За тољће годин да е бџр шарнул едно писанце, ал ни тој.

пискуница ж зоол. врста глодара.

писмо с у ткачкој, штрикерској и другој домаћој радности шема нацртана или исписана на хартији по којој ће се уводити основа у брдо и нити или по којој ће се потка провлачити кроз зев основе или по којој ће се вести, плести и сл. в. уводење по писмо.

писување с гл. им. од писуе. – Писувањето јакџ лоше.

писуе несвр. **1.** пише. – Квџ писуе у писмџто? – Оч ли му писуеш, ел ч да врџвиш с њџг на теливџн? – Писуеш ли ти домаћи, ел си га зарезал? **2.** записује, бележи. – Писуј мџн с пџт ћила детелинско семе. **3.** уписује. – Писували га у пешадију. **4.** безл. стоји написано, наштампано. – Квџ писуе у нџвинете?

пита си ћџку изр. баш га брига. в. ћџка.

питије ж пихтије. – Најбоље су питије од сџве свињсће нџђе и ўши. – Код нас се питије прае за Водице, па па за Воднице. в. бобове питије, дрвене питије, питије од бџб.

питије од бџб ж в. бобове питије; упор. дрвене питије. – На свџти Никџлу највише вџлим питије од бџб. в. питије.

питџван, -вна, -вно **1.** који је миран, умилџат, питџм (џ животињама). – Питџван ко јагње. – Онџ чувају питџвни зајци, а ја сам чул да онџ иду с мачће. **2.** који је благе нарави (џ човеку). – Питџвно момче. **3.** која није с раскида (џ жени). – Питџвна нека жена.

питџвина ж питџм крај, питџма земља, питџмина. – Слџзнете доле у питџвину, ш чете гџре по тџј прџклете планинчине.

питџвни несвр. припитџвава. – Вача разне свџрчице, па и бџђи питџвни. – Дећа узџл да питџвни лисџцу.

питџвно прил. на питџм начин. – Глџда га питџвно.

питуваџчи прил. сад. питајући. – Вџч ми вџјвода дџдија, / Дџдија доодџечи, / За тебе питаваџчи (н. п.).

питување с гл. им. од питуе.

питуе несвр. **1.** обраћа се коме речима трежећи одговор, пита. – Питува ли Смиљану, џче ли да пџјде јутре код нас на копанае? – Питуван ли е Миље Пџп да прџјдемо с кџла преко њигово? **2.** тражи одговор без речи, изразом очију. – Мрда с вџце и ћија кџм врата, питуе ме, ел чу да излџзем. **3.** показује интересовање. – Никуј за њу ништа не питуе.

пићира несвр. младу, нежну повртарску биљчицу пресађује на друго место, да би брже напредовала, до коначног расађивања. – Петлицан обавџзно пићирам, ел онак нече да бџде.

пицигџј м ситан жгџљав и зајџдљив човек. – Драћиша, мџра га знаеш, с онџја зелџн качћџт, е едџн пицигџј, едџн баксџзин.

пичџк м у дем. значењу **1.** женски полни орган. **2.** фиг. јџдра млада девојка, девојчица.

пиче с в. пиљџлк. – Пићето им мирише на бџцу.

пйчица ж у дем. значењу *женски полни орган*. в. и: овче пичице.

пичкара́ несвр. *псује најпогрдније*. – Штó тй њега прѣцве пичкара́ш, штó га и не изубйваш?

пичкара́ се несвр. **1.** *има љубавне односе са разним женским особама*. **2.** *псује се са ким*. – Бйђи су неђи комши́је, а стáлно се пичкара́ју.

пичкара́ње с. гл. им. од пичкара.

пичка́ри се несвр. в. *пичкара се (1)*.

пичкопрѣзало с *онај који се пренемаже кад говори (о мушкарицу)*. – Немóј да мáзниш кьд врѣвиш, ко не́ко пичкопрѣзало.

пичлѣ с. в. *пичьк*.

пишљáк¹ м **1.** анат. *одводни канал мокраћне бешике urethra*. **2.** *плитак бунар до врха пун воде (обично у песку поред реке)*. – Ископáл бунáр, па му пй́н с вóду, па се рáдује, а не зна да е тóј пишљáк, и да че да остáне без водýту кьд му нáјвише трѣбе.

пишљáк² м *ваљкасти клин који спаја наплате у точку*.

пишмањува́ње с гл. им. од пишмањуе се.

пишмању́е се несвр. *одустаје од нечега већ уговореног, одустаје од неког посла*. – Немóј се пишмању́еш, тѣрај ко си почѣл.

пиштовáн м *летва која у грађевинарству служи за привремено причвршћивање тесарских елемената*. – Гáздо, гдѣ су на тѣб пиштова́ње, да приклевѣсимо овйја стýб, док га не избетонйрамо?

пиштогóљ м **1.** *пиштаљка направљена од врбовог прута у пролеће, када врба интензивно лучи свој животни сок*. – Кьд смо били децá свáку прóлет смо прайли пишштогóљй. **2.** *фиг. онај који је сиромах, сиротиња*. – Гóл ко пишштогóљ.

пиштóљ м у *прилошкој служби празно, нема ништа, без икога*. – Óн

рѣче да че и тýј нáјдемо, кьд дојдóмо онó óч – пишштóљ.

пй́ м зоол. *животиња из реда глодара која чини прелаз између мишева и веверица и која спава зимским сном, пухаћ* *Myoxus glis*. – Свѣ ни орѣси извртѣли пй́ови.

плáва несвр. *плива*. – Планинцй́ не знају да плáвају, несú имáли гдѣ да наўче, ел код њй́ има сáмо потóци, не́ма големѣ вóде.

плáвачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је плавичаст*.

плáвачко прил. у дем. значењу *плавичасто*; упор. *плавкачко*.

плавѣж м *фино рубље*. – Сáмо да пропѣрем овйја плавѣж, óдма постаљам ручьк.

плáвез м **1.** *обична графитна оловка, писаљка*. – Бй́ђи пй́смен а овáм не́ма плáвез. – Já сам научй́л да држй́м лопáту, а не плáвез. **2.** *рачун, рачуница*. – Не мóg ти рекнѣм ўнапред колкó че да кóшта, мóра га прво удáрим на плáвез. **3.** *фиг. мушки полни орган*. – Болй́ њѣг плáвез за тóј.

плáвешче с дем. од *плавез (1)*. – Писýе с еднó плáвешче, едвá га држй́ мецу пр́сти.

плáви несвр. *протире фино рубље*. – Свѣ плáвим, и мáраме и кошўље.

плáвка ж *крава бледожуте боје и име таквој крави*.

плавкá, -ко само ж. и с. род у дем. значењу *која је плавичаста*. – Плавкá му косй́чка, на детѣто.

плáвкачак, -чка, -чко в. *плавачьк*.

плáвкачко прил. в. *плавачко*.

плавкó прил. **1.** *плаво, плавичасто, модро*. – Учинй́ла сам га плавкó, па сýг тóј му е. **2.** *бледо жућкасто*. – Не жлтó, дóјде вй́ше плавкó. – И другóто им детѣ плавкó.

плáвне свр. **1.** *пропере, испере фино рубље*. – Кьд плáвнем овѣј кошўље, пóсле чу да пѣрем простóрђе. **2.** *оплакне*,

оплакне судове. – Дѣ пла́вни час ову́ј шѣрпу од млекó.

плаво́ прил. *свтло жуте боје, бледо жутó, жућкасто, прозрачно жућкасто.*

– Видѣла сам, женá изаткала чрђе у модрó и плаво́, па јако ўбаво.

пла́вча м 1. *во бледо жуте длаке и име таквом волу.* – Пла́вча тѣгли чврсто, код њѣг нѣма заебáнција. 3. *пеј. особа плаве косе и пегава по лицу.*

пла́дне с 1. *подне, средина дана.* – До пла́дне сам најѣла има за пѣт снóпа, по пла́дне чу јóш тóлко. 2. *ручак, ручак у подне и подневни одмор.* – На пла́дне ручуемо и мáлко се одмóримо од копање.

пла́днен, -а, -о *подневан.* – Къд стíгло дóбо пла́днено, / Рóвнула кра́ва Мурга́на (н. п.).

пладнинá ж 1. *подне, доба ручка.* – На пладн́ниту бí јако жѣга, те отóмо да се прокупемо у Грезьнску реку. 2. *њива или део њиве који се може обрадити до подне.* – Остáла ни еднá пладнинá копање у Ёвик.

пла́дниште с 1. *хладовито место где планду́ју овце.* – Ел си терáл дньс óвце на пла́дниште, ел си и набутáл у нѣко мýшило? 2. *место где су некад пладновале овце, данас чест топоном.* 3. *ауг. и пеј. од пладне (1).* – Нíкако да дóјде тóј пла́дниште.

пла́днолеж м *ленитина, нерадник.*

пладњува́ње с *гл. им. од пладњуе.*

пладњу́је несвр. 1. *стока се одмара у хладу у подне.* – На пла́дне откарáј óвце под есѣн, да пла́дњују. 2. *ленствује, бадавацшише.* – Немóј да пла́дњуеш, него се вáчаш за нѣку рáботу. 3. *не залаже се на послу, забушава.* – Погра́би мáлко, не пла́дњуј.

пла́зица ж *в. плазница.*

пла́зница ж *в. плезина на ралу;* упор. плазица.

плакáечи прил. сад. *плачући.* – Дојдѣ из шкóлу плакáечи, велí понављáл, па га стра́ да га не бíјемо.

плакарíја ж *дугуљасто буре за воду или вино које се ставља на самар коњу или магарицу.* – Удебелíл се, жéна, како́ плакарíја.

пла́кне свр. *опере само хладном водом, пропере;* упор. платне. – Къд óч да млзѣш, ведрó мóра да пла́кнеш. – Къд вáчаш нѣкво кáљаво, пóсле си плакн́и рýће.

пла́кне се свр. упор. платне се. 1. *овлаш се умије.* – Пла́кнем се пó очи, колкó да несѣм јако гурѣљив. 2. *запере гениталије.* – Къд че д íде у Палáнку онá се, за свáћи случáј, пла́кне.

плакње́ва несвр. *већ опрано пропира;* упор. плакњуе, платњева, платњуе. – Сѣг чу свí бúричи да оперем, а јúтре чу и плакње́вам.

плакње́ва се несвр. упор. плакњуе се, платњева се, платњуе се. 1. *овлаш се мало умије или окупа.* – Јúтром се прво плакње́вам пó очи, па пóсле дрúго. 2. *запире се између ногу.* – Ако че да трѣбе, и вѣчером се плакње́вам. 3. *фиг. тије алкохолна тића.* – Плакње́ваш ли се јúтром с мáлко ређíјицу?

плакње́вање с *гл. им. од плакњева (се).*

плакњува́ње с *гл. им. од плакњуе (се).*

плакњу́е несвр. *в. плакњева.*

плакњу́е се несвр. *в. плакњева се.*

пламенчýк м *дем. од пламен, пламичак.* – До сѣг се видѣ пламенчýк у кубѣто, па и óн нестáде. – Дúвај у огъњът, да се палменчýкът разгорí!

плáне свр. 1. *сврши се који посао, сврши се који посао на брзину.* – До пла́дне има да плáне тај њíва (у жетви, копању и сл.). 2. *разграби се, разузме се, распрода се.* – Плáну шићѣр ко áлва.

планинс́и здра́вац м бот. *Geranium L.*

плантеáње с *гл. им. од плантее.*

плантѣе несвр. *в. планти.* – Плантѣе нѣбо од блѣсак, нѣ знаш да л сѣва ел грмí, ел су исплóзије од бóнбе. – Плантѣе у вáтру, а онí га лѣче с оцѣт.

плантí несвр. упор. плантее. **1.** *платми, гори.* – Војни сѣњак е плантѣл трí денá и трí нóчи. – Онóј онáм плантí Рáшина плѣвња. **2.** *има повишену телесну температуру.* – Детé им плантí, а онí не óкају дóктура.

плапóти се несвр. *лелуја се у води.* – Сýг Тимóк ватíло таласíње, па се сáмо плапóти по вóду, не мóж ни да прегáзиш гдѣ óч, увáти ти се за нóђе, па не пúшта.

плáс м (мн. плáсје, уз бр. плáста) *пласт сена, сламе и сл.* – Има тáм гоцá плáсје. – Изранíл сам трí плáста.

пластýк м *дем. од плас.* – Колíи си му е пластýкът, ко еднó брѣме.

пластíч м в. *пластýк.* – Пластíчи ко навíлци.

пласцí м мн. *наслаге сала на телу човека или животиње.*

плáтежан, -жна, -жно *који је под платом, који прима добру плату.* – Не жалí га, тíја е плáтежан, мóж óн да плáти. – У њíну кúћу су троíца плáтежни.

плáтен, -а, -о трп. од плати *који је плаћен.* – Плáтен си да работиш, а нѣ да ми замајаваш жетварí.

плáти свр. в. *едñн пут мора да се плати.*

плáтне свр. в. *пакне.* – У паницуту билá салáта, сáмо ју платнí, немóј ју переш. – Платнí си рúће пред ручýк.

плáтне се свр. в. *пакне се.* – Плáтнем се колкó да јáко не смрдíм, бýш.

платнó с *настрешница уз тор, где се склања стока од невремена.* – Од дóљњу стран да се напрáи платнó за óвце.

платњѣва несвр. в. *пакњева.* – Къд га дóбро опѣрем јá га пóсле не платњѣвам.

платњѣва се несвр. в. *пакњева се.* – Платњѣва се сáмо до пóвас, на дóле се не мóкри. – Чíни му се, да ако се не бí платњѣвáл с пијѣњцето, да би умрѣл.

платњѣвáње с *гл. им. од платњева (се).*

платњувáње с *гл. им. од платњеу (се).*

платњýе несвр. в. *пакњева.* – Јá чу да пѣрем, а тí платњýј.

платњýе се несвр. в. *пакњева се.* – Не мóг се свáћи чás платњýем.

платýн м *плотун.* – Опалише едñн платýн по њѣг, ал óн утѣче.

плацýк м *дем. од плац, мали плац, плацић.* – Мóра да глѣдам да си кúпим нѣћи плацýк у Палáнку, па да се сасѣлим и јá. – Плацýкът му, ако га íма два-трí áра, нѣма га пóвише.

плáча несвр. *даје новац за нешто, плаћа.* – Скýп óдве плáча. – Кúј не плáча стру́ју онí дóјду, па му оцечý. – Плáча ко Грчко.

плашíкучка ж в. *лѣжља.* – Лѣжља и плашíкучка, тóј íсто.

плáшило с **1.** *стара одећа испуњена сламом ради плашења птица у њиви или винограду, страшило.* У лóзје смо наместíли и чóкало и две плáшила, ал не помáга, ћóсови се навíкли на њí, па се не плáше. **2.** *онај који својим изгледом подсећа на страшило.* – Какó си се навíкал личíш на плáшило у грснице.

плашња ж *плашење, застраивање.* – Íма куí унóсе плашњу у нáрод, да би пóсле, къд се нáрод посметѣ, арáли и пљачкáли.

плевѣль м *коров, трава која се плеви.* – Плевѣльат дáј на свíње.

плѣвња ж **1.** *зграда сеоског домаћинства у којој се чува плева, сено, слама и остала кабаста сточна храна.* – Мí у плѣвњу чýвамо слáму и момúриште, а сѣно на тлакáну. **2.** *фиг. уста.* – Зíнул ко плѣвња. – Затворí тúј плѣвњу, дóста си ломотíла. в. зине ко плевња.

плевњаш м *мала, стара плевња.* – У онíја плевњаш у Лѣшје затвáрамо лѣти стóку.

плевњашка ж *дем. од плевњаши.* – У плѣвњу че да тúримо сѣно, а у плевњашкуну шушће.

плѣвњица ж *дем. од плевња, мала*

плевња. – Ус колибу имамо едну плевњицу, а голему плевњу код гўвно.

плевњициште с в. *плевњиште*.

плевњиште с 1. *место на коме је била плевња*. – На онóј плевњиште че да сїдамо колибу. 2. *остацї плевње (порушене, изгореле)*. – Кúј како прóјде развлáчи плевњиштено; еднї грéде, друђи ћеремїде и текá.

плéзина ж део дрвене ралице на коју се насађује раоник; упор. плазница.

плéк м 1. *танка плоча од кованог или ваљаног метала, лим*. – За казáнското кубé че ти трéбу двé табле плéк и тóј од двá мїлиметра дебљину. 2. *плитка лимена кухињска посуда за печење*. – Прáсево че едвá да стáне у овїја плéк, мóра му скрáтимо нóђе. – Кýд билó рáт, па нé имáло лéб, на пекарницу пéкли момóрузницу у голéми плéкови.

плéнав, -а, -о који је нестручно заварен, па је местимично остао шупљикав (о гвожђу).

плесњовїт, -а, -о који је плеснив. – Тудé їма земљá плесњовїта.

плéт м *плетиво*. – Ни плéт плéла, / Ни вéз вéзла (н. п.).

плетáра ж кућа или плевња оплетена прућем, па ако је кућа онда је омазана блатом и са спољне и са унутрашње стране, а ако је плевња уопште није омазана; упор. прутара.

плéтење с 1. *оно што се плете, плетиво*. – Не узїма ми се плéтење у рúће на прáзник. – Гдé ли сам си затурїла плéтењено, Бóже мїли? 2. *гл. им. од плете, радња плетења*. – Колкó узїмаш за плéтење?

плетїлђа ж 1. *игла којом се плете*. – Бáба Косáра си рчкáла ўво с плетїлђу, па га провалїла, пóсле нїшта не чýла и болéло ју. – Черáпе се плетý с пéт плетїлђе. 2. *она која плете*. – На седéњћу прéље и плетїлђе од овúј стран, а бећари и мómци од онúј. Пóсле кúј како знáе.

плéчи м *плећа*. – Издáл плéчи óд

гладї. – Болї га нéкво у плечї.

плéчица ж дем. од *плечка*. – Еднú плéчицу од јáгђе че да дадéмо не тéбе, а дру́га за бáту, да си понесéте.

плéчка ж анат. 1. *плећка, лопатица*. – Србї ме лéва плéчка. 2. *бут заклане животиње*. – Тї ч да добїјеш прéдњу плéчку, а за нéг сáдња плéчка.

плешчáт, -а, -о који је широких плећа. – Плешчáт човéк.

плјж м (мн. плјгови, уз бр. плјжа) зоол. *пуж*. – Брз ко плјж. – Пó ћїшу излэзну плјгови по ливáду. – Видéл сам двá плјжа кó се јáшу.

плјжáнка ж в. *плјжевїнка*. – Назбирáла сам свáкакве плјжáње, па сам и нанїзáла на ћердán.

плјжéвина ж 1. *празна кућица пужа*. – Ыма млóго плјжéвине, а плјгови нéма. – На мýнечћї плјгови су ўбаве плјжéвине. 2. *месо од пужа*. – За ручк смо éли плјжéвину. 3. *пуж голаћ*. – Овéј плјжéвине прáе голéм пáкос по зéље.

плјжéвїнка ж 1. *празна кућица пужића*; упор. плжанка. – Мї збїрамо плјгови, а девóјће плјжéвїнђе. 2. *дем. од плјжевїна* (3).

плјзне несвр. 1. *кисне на киши*. – Улáзи ўсушин, немóј да плјзнеш на ћїшуту. – Онїја куї су с óвце, éсени вьздбн плјзну. 2. *слаби телесно, копни*. – Плјзне од сећирáцију, ел ти од нéку бóлес.

плїја несвр. *хрли ношен више срцем него памећу (у разговору, пословима и сл.)*. – Стáни мáлко, гдé плїјаш тóлко, обсрнї се, размислї.

плїјав, -а, -о који је плаховит, брзоплет. – Плїјави лúђе не напрéцују. – Немóј си тóлко плїјав, невелá си за тéб.

плїјáње с гл. им. од *плија*.

плїтацк, -цка, -цко у дем. значењу 1. *прилично плитак, доста плитак*. – Плїтацка е тáј тепсїја да се у нý мóж опечé прáсе. – Тúј е плїтацко, тúј се

лѣсно мѡж прегáзи. **2.** *који је сиромах.* – Плітацк си тї за таквѡ áуто. **3.** *који није много паметан.* – Он е мáлко плїтацк с пáмет.

плїтачак, -чка, -чко *в. плитацк.*

плиткопáмес, -та, -то *који је плиткоум.* – Несї вáлда тѡлко плиткопáмес да рїпаш од ģупрїју у Тимѡк, кѡд знáеш да водáта нé длбокá.

пличинá *ж плитко место у води, плићак.* – Овдé се мѡж прегáзи, ербо е пличинá. – Ес да е пличинá, ал пáк мѡра си подвїеш ногáвице кѡд гáзиш.

плн, -а, -о **1.** *који је пун, напуњен.* – Плно буре с винѡ. – Пресéци плни сьс пшеницу. **2.** *који је умерено дебео (о човеку).* – Код нáс нéма млѡго плни љўђе, ко у нéћи краéви. **3.** *дебео (о тканини).* – Плн шáјак пѡд руку.

плн плнцијáт *изр. пун до врха.*

плначак, -чка, -чко у дем. значењу **1.** *који је прилично пун, скоро пун.* – Плначко е буре то с рећїју, мѡж да вáли за еднў шáку. **2.** *прилично дебео, добро ухрањен.* – Плначак у образї, едѣн да удáриш, дрўђи че да пўкне.

плначьчк, -чка, -чко у дем. значењу *који је сасвим пун.* – Плн плначьчк, до вр.

плнење *с гл. им. од плни.* – Локомотїва ошлá на плнење.

плни *несвр. 1. чини што пуним, испуњава, пуни.* – “Плнї, Бѡшће, плнї, Бѡшће”, думáл овчáр, кѡд видéл ко се млекѡ бучи у котлїч. **2.** *ставља метак у цев ватреног оружја.* – Чїм излáзи из кућу он плни пушку, а кѡд се врча обовéзно ју прáзни.

плно *прил. много.* – Јѡва Дрѡња їма плно дéцу.

плнцијáт, -а, -о *који је сасвим пун, пун до врха.* – Евé, врчам ти плнцијáт шинїк с бршно, дако си ми тї дáл прїплн. *в. плн плнцијáт.*

плѡвак *м зашиљени плутани ваљчић на струни пеѡчачког штапа, који*

показује тренутак кад риба узима мамац.

плѡвѣк *м зоол. плован, патак.* – Пловѣк пѡубав од плѡвку, перушїнете му ўбаве.

плѡвдина *ж бот. сорта слатког, црвенкастог грожђа. в. и: розна пловдина.*

плѡја *ж в. пљик.* – Избїле га нéће плѡје. – Плѡју немѡј да проваљўеш, онá че си сáма прсне.

плѡјав, -а, -о *који се је осуо плѡјама.* – Плѡјав и по грбїну и по мешїну, па га србї. – Кѡд е нећї плѡјав онї га трљају сьс оцѣт, да га мáне.

плѡнина *ж рет. планина.* – Ајдўци су живéли по плѡнине.

плѡска *ж в. шуле.* – Кѡд пѡјдем на рáботу понесém си плѡску рећїју. – Одавна су стáри љўђе плѡску носїли зá повас.

плѡт *м ограда исплетена од прућа. в. гаче на плот, потпре плот.*

плѡтѣк *м дем. од плот.* – Овдé їска да исплетéмо едѣн плѡтѣк да ни ѡвце не улáзе у градїну.

плѡтáчка *ж колиба начињена од збодених греда, покривена сламом које је исплетен плот да се слама не растура.* – И мї у лѡзје їмамо плѡтáчку, па тáм дéда нéћи пўт и преспї.

плѡтно *с рет. платно, тканина.* – Нѡсим кошўљу од пртено плѡтно.

плѡча *ж 1. потковица коња или говеда.* – Остáли ми волѡви бес плѡче, мѡра д їм да и потковўем. – Лўка, ковáч прáи коњсће плѡче, а и потковўе коњи. **2.** *стена са претежно равном горњом површином (на којој се по предањима одиграо неки трагичан догађај).* – Вїшњина плѡча, Мáзна плѡча,

Петрїјина плѡча (све топ.). **3.** *танки, пљоснати (откинати) комад стене.* – У онїја плѡчáк трéбе да нáјдемо згѡдне плѡче да си напрáимо бáсамаци од њи.

плѡчáк *м 1. зб. од плѡча.* – Шче ти

тија тољћи плочак? – Довезал нећи плочак, па с њег да покрива плевњу. **2.** *каменито земљиште пуно плоча.* – У плочакан има змије и тој шеренé. – Код нас има доста плочак, а малко добра земља за њиве.

плочарица ж в. *плочак (2).* – Плочарица (топ.).

плочка ж дем. од *плоча, плочица.* – Нећи крадну собраћајни знаци, па од њи прае плочће за краве. – Да мóg да најдем згóдну плочку (од камена) за поклопáло.

плуг м **1.** *пољопривредно оруђе за орање земље.* – У салó смо прво орали със орало, а после башта купи́л плуг, па смо с њег орали. **2.** *површина земљишта која се може поорати плугом за један дан (око 0,25 ha).* – Купили смо њиву од два плуга. – Три плуга ми са́мо под дeтелину, а мáни дру́го. в. и: пот плуг.

пљаска несвр. в. *пљеска (4).* – Пљаска га по голó дупе.

пљаска се несвр. **1.** в. *пљеска се.* **2.** *скаче потрбушке у воду у којој стоји.* – Цéл дн се пљаска по Тимóк.

пљаскање с гл. им. од *пљаска (се).*

пљеска несвр. **1.** *мљацка док једе.* – Не пљескај кд едеш, мучно ми тг од теб. **2.** *фиг. једе.* – Ене и гдe пљескају јагњeћину. **3.** *говори којешта.* – Ајд, не пљескај. **4.** *удара отвореном шаком по меком делу тела.* – Штó пљескаш детeто?

пљеска се несвр. **1.** *удара се отвореном шаком по меком делу тела.* – Пљеска се по образи, да будe руменá кд ју види момбкџ. **2.** *немарно леже не бирајући место где ће лећи.* – Пљеска се гдe будe пóзам, па се пóсле жáли да га болу́ кочине.

пљескало с онај који не води рачуна ишта говори. – Не мóg да слúшам тој пљескало, туж зámлату недомóтрену.

пљескање с гл. им. од *пљеска (се).* – Од ну́ мój да чýеш са́мо пљескање, ништа пáметно. – Онí мисле са́мо на пљескање, дру́го и не зáлима.

пљескун м онај који говори којешта, запљес.

пљесне свр. **1.** *удари шаком по меком делу тела.* – Ако e детe нeмирно пљесни га еднпгút по дупе. **2.** *падне (о човеку).* – Саплéто се нeкако и пљесну нáзам, сьв се здруска. **3.** *рекне нешто неразумно, непристојно и сл.* – Тиће си пљесне текá, да те жив срам изедe.

пљесне се свр. **1.** *удари се по меснатом делу тела (образу, бутини и др.)* – Кд ми комърџ почне зуй окóл јво јá се пљеснем и убијем га, пóнећипут. **2.** *баџи се свом тежином у постељу или на друго место где ће лећи.* – Дóјде пијан и са́мо се пљесне на óдар, а пóсле јá собувај, јá свлачи.

пљечипичка ж особа која очас заплаче, размаженко, слабић. – Штó си се напраил на пљечипичку, буди мýшко?

пљешти несвр. в. *пљештије.* – Нeкво ми пљешти у мешину.

пљештије несвр. *тиња у стомаку;* упор. пљешти. – Пљештије ми у мешину óд глади.

пљик м водени мехурић на кожи, плик; упор. плоја. – Чини ми се да че ти се скóро провáли пљикат. – Дигал му се нeкав пљик бьш на дупе.

пљиска несвр. **1.** *прска водом.* – Немóј да ме пљискаш. **2.** *просипа воду.* – Штó пљискаш вóду пред врата? **3.** *избацује воду шаком или неким судом.* – Пљиска вóду из вир. **4.** *фиг. говори којешта, говори будалаштине.* – Н ýме да врeви рáзумно, кó што врeве лјуђе, него си пљиска без вeзу.

пљиска се несвр. **1.** *пљуска се водом.* – Улeзне у Тимóк па се пљиска по сву снагу. **2.** *умива се.* – Пљиска се с вóду пó очи.

пљискање с гл. им. од *пљиска (се).*

пљисне свр. **1.** *прсне водом, попрска.* – Пљисну ме с вóду, та ме нáмокри. **2.** *пљусне воду, проспе.* – Пљисни туж вóду иза штáлу. **3.** *каже нешто непримерено.*

– Тй да ћутиш, да не пљиснеш нешто глупаво.

пљисне се свр. **1.** *пљусне се водом.* – Пљисни се със студену воду, има ти лјкне. **2.** *умије се.* – На брзину се пљиснем по очи и вачам маглу.

пљоча ж в. *плоча.* – Одавна, кџд не имало црѣп и ћеремиде, йже покриване с пљоче.

пљочас, -та, -то *који је пљоснат.* – Требе да најдем едѣн пљочас камен, да си притиснем зѣље. – Носат му дошъл пљочас, мѳра да га е нећи дѳбро мјснул.

пљочка ж дем. *од пљоча.* – Глѣдај, кџд врљим овуј пљочку, како че да сипа преко воду.

пљоштине ж *каменито земљиште под плочама.* – Пљоштине (топ.).

пљуе на браду изр. *јакѳ је онемоћао.*

пљуе свр. (поред значења: *снажно избаци пљувачку из уста*) **1.** *фиг. удари коме шамар.* – Пљуе му шљакавицу. **2.** *одједном да велику суму новаца.* – Ако имаш да пљунеш шесѣт йљади, мѳж да ти га и продаѣм.

пљуе му под ѳпаш изр. *не може му ништа.*

пљунка ж *пљувачка.* – Потечѣ ми пљунка, чѣм надушим јагњѣћину. – Стално му йде пљунка на уста, кѳ на куче.

пљунчи несвр. *пљује у дланове.* – Ајде пљунчи дланови, па се вачај за држале.

пљуска ж бол. *фистула на зубним деснима fistula dentis;* упор. пљускавица, пропљуска, смамка.

пљускавица ж бол. в. *пљуска.*

пљускавичје с бот. *трајна зељаста биљка из фам. Solanaceae. Плод величине крупне трешње умотан је у хартијасту црвенонаранџасту чашицу, пљускавац, ѳоскавац Physalis alkekengi L.*

по предл. *са акуз. означава: а. распростирање по извесној површини.* – Кѳкошће кљуцају по авлију, рѳзан

стрвѣж. – Овце пасу по ливаду. **б.** *количинско временску одредбу.* – Носй по половин цаќ, да се не исћилавиш. – Несмо добивали ни лѣб ни слѣб, по три-чѣтри дана. **в.** *временске и друге прилике упоредних са предикатском радњом.* – Ако идеш по ћишу, че да поћиснеш. – Иди му по диру, па ч га најдеш. **г.** *сродство.* – По зетѳтога сѣг дојдемо ко нека вамйлија с ѣй. **д.** *посредништво.* – Чу ти га прѳтим по пошту. – Поручил ми по Душку. **ђ.** *неки посредни моменат који омогућава остварење неке предикатске радње.* – Познал сам га по ѳд. – По врѣву се види да не бѣш читав. **е.** *“на разним местима исте врсте” и “код разних људи исте врсте”.* –

Дангуби се по брегови и потоци јурѣечи зајци. – Зајде по доктури и по врачѣе да тражи лѣк. **ж.** *издвајање појединачног из мноштва.* – Зрно по зрно погѳча. – Немѳј се гурате ко стока, него улазѣте едѣн по едѣн. **з.** *нека значења која у станд. језику имају инструментал с предлогом за.* – По њѣга се дигла ајка ко да е урабѳтил не знам квѳ. – Не му пошлѳ по руку. **и.** *темпорално значење.* – Че малтерисѣемо кучу там по Свѣти Илију, кџд пребѣе малко жѣгата. – По вечеру се проѳдим, па си лѣгам.

поали свр. *размази (о детету, али понекад и о домаћој животињи);* упор. поачи, пожљеби. – Сѳми си поалили детѣ, па им сѣг друђи крив што нече да и слуша. – Варди се да га не поалиш, йма после да пѳтиш.

поали се свр. *размази се;* упор. пожљеби се. – Коѣ е створѣње пѳтовно онѳ се сѳмо поали.

пољен, -а, -о *који је размажен.* – Куй е од мѣнечко пољен, ѳн си и после мѣсли да му е свѣ дозволено. – Пољена дечѣја слабо воле школу.

поаљсан, -а, -о у пеј. *значењу који је пољен.* – Поаљсано дѣтиште, до злѳ Бѳга.

поаљтина ж у пеј. *значењу*

размажена особа. – Тóј њино детíште е големá поаљóтина.

поаљóч м у пеј. значењу *онај који је потпуно размажен.* – Мúку че си вíдиш тí със тíја поаљóч.

поаљóше свр. у пеј. значењу *исувише размази кога.* – Поаљóшеш га, па пóсле не излáзиш на крáј с њéг.

поаљóше се свр. у пеј. значењу *исувише се размази.* – Не дозвáљај му да се поаљóше, држ му стрóго.

поáпси свр. *све ухпси, похапси.* – Кмёт рéкал свí че ни поáпси, ако не плáтимо на врéме. – Поапсíли и затóј што су праили нéприлику на винáнци.

поáрчи свр. *утроши, потроши.* – Поарчíли си мáз, па сьг пóсте. – Делí тóј квó íмаш, немóј га за чás поáрчиш, па пóсле да гладúеш

поáчи свр. *в. поали*

побьцкúе несвр. *боцка помало, боцка с времена на време.* – Побьцкúе ли те пртената кошúља, ел нéма јáко?

побашí свр. **1.** *прећути, оћути.* – Пóбаше, не тејá му рéкне. **2.** *одрекне, порекне.* – Пóбаше ми онéј пáре што сам му зајмíл.

побашка прил. *посебно, одвојено.* – Децá ни спú побашка, а и мí си спимó побашка.

побожáнство с *побожност.* – Побожáнство Бóг благосíља, а неврéство кажњéва.

побеснéе свр. **1.** *помахнута од срџбе.* – Сáмо кьд чúе за њéг, он побеснéе. – Вáрди се од мéн да не побеснéем. **2.** *постане обестан, охол.* – Наёл се, напíл се, пáре íма, па побеснёл. – Дошли на влáс, па побеснэли.

побецување с *гл. им. од побецуе.*

побецуе несвр. *побећује.* – Не мóж тí стáлно да побецуеш, нашёл се мајстор и за тéб.

побíва¹ несвр. *побија, забија.* – Јúтре че да побíвамо кóлци у јáз.

побíва² несвр. **1.** *негира, оспорава,*

побија. – На старéшину се рéч не побíва. **2.** *умањује вредност, врши се деноминација новца.* – Чúе се да че се побíвају пáре, па се нáрод усемберíл.

побивáње с *гл. им. од побива.*

побíје свр. *избије, изудара.* – Свé че ви баштá побíје кьд се в́рне, затóј што нестé били добрí. – Побíл и па и расипáл, на дúпе не мóж да сэдну.

пóблаг, -а, -о комп. од *благ слађи.* – Мéд си пóблаг и пóздрав од шићёр. – Нíшта пóблаго нéма од тóј.

пóближњи, - жња, -жње комп. од ближњи *ближи од осталих.* – Мí смо пóближњи рóд с овíја овáм, него с онíја от преко потóк.

поболéе се свр. *в. поболи се.* – Дóјде текá, па се човéк одедьнпúт поболéе.

поболí свр. *боли мало па престане.* – Че те поболí, па че те мáне.

поболí се свр. упор. *поболее се. разболи се.* – Стрá ме за њí, да се не поболú.

пóбољ, -а, -е комп. од добар *бољи.* – Јá сам пóбољ у шкóлу од њéг. – Пóбољ конпíр не мóж да нáјдеш од мóјав, па мóж да тражиш гдé óч.

пóбоље прил. комп. од добро *боље.* – Напрáј га пóбоље, ако úмеш, ако нé остáљај рáботу и идí си дóм.

пóбољће прил. у дем. значењу *боље, мало боље.* – Кьд пóбољће размíслим, мóжда си тí и у прáво. – Пóбољће че си е за тéб, ако остáиш пијéње.

пóбољћи, -ћа, -ће у дем. значењу *који је бољи, који је мало бољи;* упор. *побольшьк, побольшћи.* – Каквó год да е пóбољће за éдење, онó за њéг. – Сэдни на пóбољће мéсто, одóтле гдé си не мóж нíшта да вíдиш.

побольћуе несвр. у дем. значењу *побольуе.* – Побольћуе си ме, нé да ме не побольћуе. – Побольћува, побольћува, па си и óздраве.

побольување с *гл. им. од побольуе.*

побольуе несвр. **1.** *боли помало.* –

Побољуе си ме, ал не то́лко ја́ко. **2.** *побољуе, разбољуе се.* – Почёл па често побољуе.

побољуе се несвр. *разбољуе се.* – Често им се снаа́та побољуе, највише кьд стигне мому́руза за копа́ње.

побољшк, -шка, -шко *в. побољши.* – Куи́ е грóз побољшк, да се оста́и за о́дбир.

побољши, -шка, -шко *в. побољши.* – Побољши́јат ов́н че да оста́не за домьзл́к, а онóга че да продаде́мо.

побрза свр. *пожури, похита.* – Побрза́ј ма́лко, ако ми́слиш да стигне́мо на вре́ме.

побрзо прил. комп. од брзо *брже.* – Ауто́ иде по́брзо од во́з.

побујае свр. *узбуја, набуја (о човеку).* – Побуја́л, ко не́здрав.

побуткување с *гл. им. од побуткуе (се).*

побуткуе несвр. *подгуркује.* – Девóјхе се поглецу́ју, / Поглецу́ју, побутку́ју (н. п.).

побуткуе се несвр. *подгуркује се.* – Дечи́јата се побутку́ју како те́лци.

побутне свр. *погурне.* – Ча́с, ча́с па ме побутне́, не знам квó о́че од ме́н.

побутување с *гл. им. од побутуе (се).*

побутуе несвр. *погуркује.* – Немóј да ме побуту́еш, да ти не ебе́м ма́тер.

побутуе се несвр. *погуркује се.* – Побуту́ју се ко те́лци.

повáди свр. **1.** *извуче, извади.* – Повáдим ед́н ко́лџ из плóт и в́узнем га колкó си мóг. **2.** *све извади.* – Мáчка отклопíла грне и повáдíла ме́со. – Ньч́с ни повáден лúк. – Реши́л да повáди зу́би, да намéсти вешта́чћи, да га не болу́, а и да му е ўбаво.

повáла ж **1.** *оно чиме се може похвалити, подичити, похвала.* – То́ј не́ нíква повáла, то́ј што си тí урабóтил, то́ј е за срамóту и за резíл. **2.** *указано признање, похвала.* – Он за то́ј доби́л

повáлу од пресéдника.

повáли свр. *похвали.* – При́ча какó га повáли́л учíteљ. – Повáли́ли га пред стрóј.

повáли се свр. *похвали се.* – Едвá че́кам да се на некугá повáлим, да си ми купи́л ципиле.

повáливечера ж *хвалисавац, блебетало.* – Тí, повáливечеро, не мóж да о́ћутиш не́што, него о́дма мóра да се повáлиш.

повáља свр. *све повали, обори на земљу.* – Нéгде по Вíдовдан повáља́мо црвэни лúк, да по́срчено узрéе.

повáља несвр. *обара.* – Тíја и рéдом повáља, не пра́и пита́ње.

повáља се свр. *котрља се краће време, задовољи се ваљајући се.* – Дéдо, ел да́ко да се повáља́мо ма́лко по слáму? – Кьд дéду боли грбíна, он се повáља ма́лко по́зам, да га ма́не.

повáљување с *гл. им. од повáљуе.*

повáљуе несвр. *похваљује.* – Вíше пúт сам повáљуван за рáзне за́слуђе.

повáм прил. *више на овамо, ближе овом крају.* – Пријди́ повáм. – Гúрни га ма́лко повáм, да мóг и ја́ да довáчам из тигáњат. *в. потам – повам.*

повáмће прил. *у дем значњу мало више на овамо, мало ближе;* упор. *повамшће.* – Сéдни ма́лко повáмће, да йма и дру́ђи гдé да сéдну. – Срéто га повáмће нéгде, кьм Здрáвко ка́мен.

повáмшће прил. *в. повамће.* – Дојди́ повáмшће, да ти не́што шь́пнем. – Дé јóш ма́лко повáмшће, јóш ма́лко повáмшће, егá га углáвимо.

повáне свр. *прихвати се неког посла, узме да обави неки посао.* – Не мóг да седím вíше с вáс, мóра д íм да повáнем не́ку рáботу. – Повáни́ се и тí за не́ку рáботу, штó си се оклембесíл ко трунтóв.

повáрди свр. *причува, припази неко време.* – Мóра ја́ да повáрдим овцéте не́ћи д́н, дор не нáјдемо слúгу.

поваркување с гл. им. од поваркуе (се).

поваркуе несвр. *варди, чува мало и с времена на време*; упор. поварцуе. – Поваркуемо лозјето, да ни га нећи не обере.

поваркуе се несвр. **1.** *чува се, пази се помало*; упор. поварцуе се. – Поваркуј се ти од нег, да те не извара. **2.** *уздржава се од неког задоволства*. – Поваркуе се од пијџето, ел му шкоди.

поварцување с гл. им. од поварцуе (се).

поварцуе несвр. *в. поваркуе*. – Поварцуемо и нашето и неговото, заедно.

поварцуе се несвр. *в. поваркуе се*. – Поварцуј се од онуј стран, одокле се најмалко надаш.

повас м **1.** *оно чиме се опасује око струка, појас, тканице*. – Къд се игра кукуњеште, тг се играчи, и мушко и жэнско, повачају за повас. **2.** *анат. струк на човечјем телу*. – Превржи се преко повас, па да те спуштамо у бунарат, да копаш доле. *в. држу се за повас*.

поват м **1.** *хватање, узимање*. – Мајка че викне, подвикне: / “Што су ти руће на поват” (н. п.)? **2.** *дохват*. – Принеси, сине, на бабу крчажэнцето, да ми е на поват, да се мóg водіцу напием. – Не ми на поват, па ју и не узімам у руће, куделуту.

повата свр. *в. повача*

повата ж *зрада за ситну стоку на држави или ком другом делу имања, појата*. – Затвори́л сам овце у повату. – Едни колибу зову повата, а код нас је повата за овце, а колиба за луђе.

поватиште с *место где је била појата или остаци темеља од појате*.

повача свр. *све ухвати, похвата*; упор. повата. – Ош къд се решавам да намэтим желесца да повачам поганци у а́нбар. – Повачал сам све рибе по Тимок.

повача несвр. *узима у руке, прихвата се неког посла*. – Не повача никакву ра́боту. – Она е миразци́ка, она не повача матіку.

повача се несвр. *прихвата с неког посла, ради*. – Ни тија се не повача за ра́боту, ко ли оні живе, куж ти га знае.

повача се свр. (чешће у мн. повачају се) *све се похвата; сви се ухвате*. – Повачају се грдни зајци къд се отвори лóв. – Повача се народ у оро, па игра.

повачање с гл. им. од повача (се).

повацување с гл. им. од повацуе.

повацуе несвр. *вади, потеже*. – Видим да повацуе едн колџ ис плот, ја беж.

повезалка ж **1.** *врџа којом се притежу опанци и чарупе уз ногу*; упор. поврзалка. – Он си іде и не осеча да му се влачи повезалка. **2.** *мала троугла марама којом жене повезују косу да би преко ње забрадиле мараму*.

повењуе несвр. *вене, суши се*. – Повењује цвѣјће без во́ду. – Повењују девојће кое се трљају с помаде у кое има живак.

повесамце с дем. од повесмо. – Има, остало доле у кацу еднó повесамце.

повесмо с **1.** *свитак очешијаних кучина припремљених за предење*. – Дор днџс ідем с овце испредем две повесма. – Повесма су на врліну у по́друм, а ти ако ч да предеш узімај од оніја крај. **2.** *фиг. неуредна коса*. – Што, мори, не очешљаш тај повесма?

повече прил. *у већој количини, нешто више*. – Донеси сламу пове́че, да има да простремо на стоку и јутре. – Требу ми пове́че па́ре, квó е тој двэста бањће.

повечерје с *вече уочи крсне славе; вечера уочи славе*. – На повечерје смо звали само најближњу роду.

повечерка свр. *у дем. значењу повечеруе*. – Повечеркај, па на спање.

повечеруе свр. *повечера, заврши вечеру*. – Чекај док повечеруемо, па чу

да прéјдем код вас. – Бóље си повечеруј дóм, па тбг иди на светбц.

повíди свр. **1.** *обави посао.* – Мóж тóј да повíдимо и с пóмалко пáре. – Ѐдем тáм да повíдим нéку рáботу и óдма це врнем. **2.** *намири стоку.* Не мóг да дојдем док не повíдим стóку.

повívана чр́га ж *врста грубог вуненог покривача чија је потка од итима.*

повíка свр. *исплаче се.* – Кьд ми јáко дотежáе, јá си повíкам, повíкам та си на срце оту́шим.

повíне свр. *угане.* – Пáдал од слбу, па си повину́л рúку. – Ако си, недáј Бóже, повíнеш рúку, ел нóгу, да те вóде код Вítу у Штрпци да ти намéсти.

повíра се несвр. *заноси се мало у ходу, ломи се у куковима док хода.* – Повíра се ко женá без вúрку. – Понéла двá голéми котлá на кобíлку, па се едвá повíра.

повира́ње с гл. *им. од повира се.*

повíтак м бот. *дуговечна дрвенаста повијуша из фам. Ranunculaceae чије стабло може да буде до 5 ст дебело и до двадесет метара дуго, павит Clematis vitalba L.*

повитџк м в. *повојџк (2).*

повítка ж **1.** в. *повојџк (2).* **2.** *доба узроста.* – Ѐмају детé у повítку, а вéч су си дóста старачíи.

пóвише прил. комп. од много *више.* – Штó си на њéг далá пóвише, него на мéн? – Ако óч пóвише берићét, мóра дóбро да зáпнеш. – Пóвише од тóј ми не трéбе, дóста ми е и тóлко.

пóвише прил. у дем. значењу *више, мало више.* – За тóј че да трéбу пóвише пáре.

повлчé свр. **1.** *помакне што вучењем, повуче.* – Овóј еднi волóви не мóж да повлчú, мóра се четвэри. – Штó си повлкал повезáлће, штó и не притéгнуеш? **2.** *увуче у себе, удахне.* – Кьд повлчé онúј цигáру, чíни ми се да му

чúрат слéзне у пéте. **3.** *утиче на кога да пође за ким.* – Óн ошбл у печáлбу, па повлкал и синáтога, а јá и бáба смо остáле сáме да рáботимо пóље. **4.** *лагано и лено погледа на коју страну.* – Онá сáмо повлчé óчи кьм њéга, а óн се тóпи од мýлос.

повлчé се свр. *нека течност промени својства и почне да се развлочи.* – Повлкал ни се сóк од зéље. – На Рáдомира винó нé дóбро прећипéло, него се таквó нéкво повлкло.

повóзница ж в. *расточница.* – Децá вóле да се вóзе на повóзницу.

повóј м **1.** *врца којом се повијају деца.* – Повóј се исплетé за првне детé, па се чúва и за другúту. – За мýшко детé се купúе мóдар повóј, а за жéнско црвén. **2.** *уже исплетено од канана или старих изрезаних крпа, у виду плетенице женске косе, које служи за преношење кабастих терета на леђима.* – Трéбе да се увржем у сúчће, а нé знам гдé сам си денúла повóјат. – Гдé год íдем јá си нóсим повóј, ел мóж да испáдне да трéбе у нéшто да се увржем: ел у дрвa, ел у трáву за свíње ел у дрúго неквó.

повојџк м **1.** *дем. од повој (1).* – Дéса му донéла црвén повојџк. **2.** *пелене којима је повијено дете;* упор. *повитџк, повитка.* – Окúпем га, обрíшем и óдма у повојџк.

повóјница ж **1.** *дар који се доноси новорођенчету.* – На Жíку се добíло детé, па íдемо у Палáнку да му кúпимо повóјницу. – Издонóшене му свáкакве повóјнице, на детéто. в. божја повојница. **2.** бот. в. *свэљк Convolvulus arvensis L.*

повóјче с *дете у повоју.* – Ѐмају двé дéцу; еднó у трéјћу гóдин, еднó повóјче. – Квó рáботи твóето повóјче? – Прлéга да че úскоро да íмају јóш еднó повóјче.

повóли свр. у дем. значењу *пригрли, помази.* – Дојдi, сíне, да те тéтка мáлко повóли.

повóр м *гајтан исплетен од домаће вуне који се пришива на одећу као украс.*

повора ж 1. в. *поворка*. – Прѣцве сучем поворе и никад нема кѣд затрѣбу. – Сѣг се више не сеју грснице, нема човек од квѣ ни повору да си осуче. **2.** *сува мечкина глава чије су вилице раздвојене, па затим на широко спојене канапима тако да се човек (болесник) може провући кроз њих*; упор. зев (2). – Провлачили га проз повору, па му лѣкнуло. – Бабина повора, ене ју там закачена на кѣку у подрум. в. врзују големе поворе.

поворка ж *канап који сељаци сучу од конопље*; упор. повора (1). – Воли га ко квачка поворку. – Кѣд појдеш у воденицу, ел у вршу, понеси си поворѣ, да има с квѣ да вржеш цакови.

поврача несвр. **1.** *враћа оно што је узео*. – Поврача му пारे што бил зајмил од њѣг. **2.** в. *поврча*. – Не дозвољам да ми поврачаш.

поврве свр. (мн) *крену, крену један за другим*. – Поврвели слѣпци Светогорци. – Поврвели бробинци уз дрво, да ни улѣзну у грне, там закачено.

поврве се свр. *крену један за други*. – Поврве се по пртину, па код стоку код колибу.

поврв м *говор, разговор*. – Мајка че вишне подвикне, / “Што су ти уста на поврв” (н. п.)?

поврѣви свр. *поразговара*. – Поврѣвимо мѣлко, па се растајмо. – Што не поврѣвиш с њѣг, мош ти попушти нећи динар.

поврзалка ж в. *повезалка (1)*.

поврзлѣ с **1.** *узица на сељачкој торби којом се она обрѣмчи*. – Ако ти е дѣго поврзлѣто, тѣ га скрати. **2.** *узица којом се привеже мања домаћа животиња или живина, односно неки мањи предмет који се носи уза се (брита)*. – Свидѣл се он на њу ко на квачку поврзлѣ.

поврља свр. *побаца*. – Мѣжје женѣ отераше, / Мѣшку дѣцу поврљаше (н.

п.).

поврљи свр. **1.** *баци помало, баци по некад*. – Поврљи на свиње по нећи корен и тој му е рабѣта цѣл дѣн. **2.** *побаци, абортира*. – Нека женѣ поврљила детѣ.

поврљување с гл. им. од *поврљуе (се)*.

поврљуе несвр. **1.** *баца с времена на време, даје бацајући*. – Поврљѣш ли тѣ и жице на кокѣшѣте, ел им даваш сѣмо траву? **2.** *побацује, абортира*. – Иду неће женѣ код бабу Гроздану та поврљѣју.

поврљуе се несвр. *баца се с времена на време*. – Сѣдѣ баѣав покре Тимѣк и поврљуе с е каменчици у воду.

поврне свр. **1.** *поврати садржину желуца*. – Лѣкнуло би ти кѣд би поврнѣл тој што си ѣл и пѣл. **2.** *дрско и безобразно одговори (млађи старијем)*. – Пѣврну ми и ѣтиде си, ко да му несѣм дѣда. **3.** *поврати из несвести*. – Едѣга га поврнѣше с воду. **4.** *заврне, посуноврати*. – Поврнѣ черѣпе преко цѣкуле, тој сѣг у мѣду.

поврне се свр. **1.** *освести се после несвести*. – Пѣврну се, жѣна ћисала, а рѣкомо да е гѣтѣв. **2.** *освежи се, живахне*. – Ако би пѣдла ћиша до Сѣти Илѣју, момѣрузити би се поврнѣли, ако не пѣдне, има да изгорѣ, каѣо лѣни што су изгорѣли. **3.** *поврати снагу после неке болести или несрѣће*. – Поврнѣл се сѣг мѣлко, ал бѣше јѣко пропѣл. **4.** *врати се*. – Он се поврне од њѣву и рѣкне си на женѣ... **5.** *учини јѣш јѣдном оно што је већ учинио*. – Поврне се, па га јѣшанпѣт тѣпне с тилѣје у чѣло и текѣ заврши с њѣг. **6.** *врати се у преѣашње стање*. – Јѣш се не мѣж поврнемо, квѣ ни е чудо снашлѣ. **7.** *поврати изгубљено на коцки*. – Сѣг ѣгра да се поврне.

поврѣта несвр. в. *поврча*. – Он ме не слѣша, него ми јѣш и поврѣта кад га корим. – Поврѣташе га, ал ништа.

поврѣта се несвр. в. *поврча се*.

поврѣтаља ж *мотка којом се*

одмотава основа са задњег кросна и којом се то кросно кочи.

повртање с гл. им. од поврта (се).

поврті се свр. провоза се на вртешици. – Ако будеш добар чу те пуштим да се повртіш на вртешку.

повртоглавее свр. **1.** овца добије напад вртоглавости. – Онај овца повртоглавела. **2.** пошашави, изгуби разум. – Дбјде ми да повртоглавеем од оволку галаму.

поврча несвр. упор. поврта. **1.** дрско и безобразно одговара (млађи старијем). – Немој ти мѣн да поврчаш, сѣроњо едѣн. **2.** понавља неку радњу више пута, нарочито ако није успешно изведена. – Два пут га поврча у чинилкуту и пак се не учинило како трѣбе. **3.** враћа некога у живот. – Види се да че да мрѣ, а они га поврчају, сáмо га дрнче.

поврча се несвр. упор. поврта се. **1.** враћа се, враћа се често. – По неколко пут се поврчам док се откáчим јутром ода домат. **2.** повраћа се у живот. – Пóсле еднó пóла сáт пóче да се поврча полѣк. **3.** враћа се у пређашње стање. – Беше јáко закасáл, сѣг се поврча. **4.** после периода губитка на коцки почне да добија. – Почѣл се поврча, ал да л це и поврне, тóј че да вѣдимо.

поврчање с гл. им. од поврча (се).

поврчување с гл. им. од поврчуе.

поврчуе несвр. и уч. врти главом. – Вѣдим поврчуе с главу, знáчи не одобрáва.

повуче свр. повуче влагу из малтера зид, цигла и сл. – Кѣд повуче тѣг га пердашиј, онак че ти се свузѣе мáлтерат.

пóгазда м већи газда од некога. – Нѣ зна се куи е од њи троицу пóгазда.

погáн, -а, -о **1.** који не осѣћа стид, који не зазира ни пред ким, који чини што је неваљало (обично о детету). – Штó ли си тóлко погáн? **2.** који је лош, љут, баксуз (о човеку). – Погáн стáрц.

погáнац м зоол. миш Mus; упор.

паганац. – Ћутí ко погáнац у трѣце. – Закачí га нѣкако, да га не довáну погáнци.

погáни се несвр. постаје све неваљалији. – Децá почѣла, па се јáко погáне.

погáнија ж оно што је погано, лоше. – Тóј ти е погáнија детѣ.

погáнич м в. погонич.

поганлѣк м безобразлук, поганлук. – Твој га поганлѣк нигде нѣма.

погáнчина ж ауг. од поганац. – Колкá си е се погáнчина уватила у желѣза, сáмо да вѣдиш.

погáнчљак м мишји измет. – У áнбар се измешáло и погáнчљаци и мáчољци.

погáча ж округло и пљоснат, пишенични хлеб без квасца. в. стругане погаче.

погáчка ж дем. од погача. – На остáлат до колáч, сѣдí еднá погáчка, а на њу сáл и тѣчен пипѣр. – Омесíла ми бáба погáчку.

погáца несвр. **1.** погађа (мету). – Од мѣн нѣма кúј по погáца. **2.** прориче (судбини). – Бáба Тодóра јáко погáца. – Ел погáца нѣшто врачката, ел си тѣће узíма пáре забађáв? **3.** прави погодбу. – Не погáцај рíбу у вóду. – Погáца си сíна за слóгу.

погáца се несвр. **1.** ценка се. – Она се на пíјац погáца и за јáјцѣ. **2.** уговара своје запослење. – Погáца се да чúва óвце у Штíпину. **3.** пада се у који дан. – Свѣти Тóма се погáца у тóрник.

погацање с гл. им. од погаца (се).

погáвница ж јастук; упор. подглавница. – Под главу тóрим погáвницу наплѣнену сѣс ечмѣну слáму. – Кѣд смо спáли нáзам, на рогóжу, по пешестíна, под главу ни длга погáвница, да íма за свí да спú.

пóглед м **1.** гледање. – Мáјка че вѣкне, подвѣкне: / “Штó су ти óчи на пóглед” (н. п.)? **2.** видик, даљина досезáња погледом, простор који се са

једног места може обухватити погледом.

поглецување *с гл. им. од поглецуе (се).*

поглецује несвр. *погледа, погледа с времена на време.* – Он ју кришом поглецује. – Поглецува ли грнето да видиш ћипи ли?

поглецује се несвр. *погледа се с времена на време, огледа се.* – Ђдномън се поглецује у огледалото.

поглобар *м онај који глоби, који наплаћује глобу.*

поглуп, -а, -о комп. од глуп *глупљи.* – Од теб нема никуј поглуп. – Мислим да је он поглуп од њега

погњита несвр. *премешта нешто из скровишта у скровиште, премешта с места на место.* – Веч ми дојадило да погњитам овџа дривољци. – Не знам квó чу с овџе паре, а и не разбѣрам се у њџ, тиџе и сáмо погњитам по неџе дувџе и пуклóтине.

погњита се несвр. *склања се с једног места на друго.* – Къд дојде код нас баба Егџика се погњита по ћушетџу, телá би да не засмџта.

погњитање *с гл. им. од погњита (се).*

погоди свр. *учини погодбу о запослењу.* – Погодиџ си сџна у Дреновац, да чува овце на двоџцу гáзде. – Погодиџте ли неко дете да ви џде с козџе, ел ци и ви вáрдите овџе лџто?

погоди се свр. *склоти уговор да буде слуга код некога гáзде.* – Ако не мџг ништа друго, це погодим за слугу. – Сви куџ су се погодиџи дџле по Тимџк, дџле си и остáли, пришџи на девоџџе.

поголемџе свр. *порасте, повеџа се.* – Къд поголемџе нџч тџг се праџе седџџе. – Од Младџнци па натáм дџн поголемџе, па чџвџк мџж нешто и да урабџти.

поголеми се свр. *направи се важан, уобрази се, погорди се; упор. подголеми се.* – Млџго си се тџ нешто поголемиџл, да ти не прџз главу. – А, дојду на влáс

онџ се поголеми и не вџрмају сирџтињу.

поголемшџк, -шка, -шко у дем. значењу комп. од голем *нешто веџи, повеџи.* – Поголемшкџто им дете пошлџ у шкџлу, а малџто јџш џди голодџпасто. – Потпрџ колáта с поголемшџк кáмен, па испрегнџ волџви да и напџиш.

погонџч *м треџи пастир по рангу на бачџџи; упор. поганич, погоњач.*

погоњач *м в. погонич.*

погоре прил. *мало више нагоре.* – Њџна куџа е мáлко погоре од чкџлу. – Јá сам причáл да плџвџуту напраџмо погоре, по у брџг, да би имáли дџле поголему авџџу, ал несџ тејáли да ме слџшају, а сџг им тџсно да обрчају áута.

погорџ несвр. *гори јџдно краџе време.* – Неџ погорџ огџњџт до кџде дџвет сáта, пџсле га угасџте. – Да запáлимо свџчицу да мáлко погорџ, тџкџв је адџт.

погорџ свр. **1.** *све изгори.* – Нестџ водџли рачџн, па сте погорџели свá дрва и сџг џма да се мрзнете. – У онџја рáт погорџела су млџга сџла. **2.** *скапа од жеџи.* – На овџј жџгу погоре стџка за вџду.

погорџчи *м они који живе у гори. в тичи погоричи.*

погоршџе прил. у дем значењу *погоре.* – Подџгни га јџш мáлко погоршџе, да га не довáну децá.

пограби свр. *пожури, похџта.* – Пограби ако мџслиш да увáтимо вџзат. – Пограбџмо мáлко с рáботуту, та га докопáмо.

пограбување *с гл. им. од пограбуе.*

пограбуе несвр. *иде или ради неки посао све хитриџе.* – Пде и пограбуе. – Пограбуџте с копáњето, да ни не увáти ћџша.

пограничáр *м припадник пограничних јџдиница, граничар.* – Из нáшу малџ су билџ пограничáри: Рáдомир на Пџрсу, Дрáгољуб Рáдин, Рáдомир Цвџгин, Мџлош Ёвин и неџи друџи.

погрди свр. *проведе извесно краће време испуштајући свој грлени глас (о свињи)*. – Свињага погрде, погрде, па се сміри.

погрѣј м помен за покој душе, даћа, парастос. – На Слободана јучер давали погрѣј.

погрне свр. *пожури кога*. – Погрну га с кросно, да га бије. – Детенце, буди мирно да те не погрнем.

погробина ж *јело и пиће које се даје за покој душе умрлога*. – Къд су на нас децу давали од погробину, ми тој од стра несмо смејали ни да узнемо, а камоли да едемо.

погрознее свр. *поружни*. – Почели му ницају мустачи, избиле га некеве чомрзје, погрознело дете, па тој ти е. Сва мѹшка деца къд вану да промењују глас јако погрознее.

погрома свр. *проведе извесно време лупајући, тандрчући*. – Погромају малко с грѹмалцето ега га удрѹмиш.

погруби свр. *учини да што постане ружно, унакази*. – Бођиње е погрубиле лице, па дојде рошава.

погрчи свр. *примора кога да се савије у пасу, натрти*. – Немѹ да те погрчим, лѹше ч да пројдеш.

погрчи се свр. *згрчи се, згури се*. – Тънцко капутленце, зимѹ голема, ѹн се погрчи па отѹди.

погубен, -а, -о трп. од погуби *изгубљен*. – Тѹлка е стока лутала погубена, по рѹтовиви.

погузина ж в. *подупина*. – Тѹлко е ослабел да му висі погузината ко да носи бревенеци.

пѹд м *таван*. – Укачил ореси на пѹд. – По пѹд се нѹчум јуре поганци и не давају ми да заспим. – Мѹра се укачиш на пѹд да видиш где ни капе у сѹбу, па да промениш ћеремиде.

под бразду изр. *начин сађења кукуруза тако да се зрна пуштају у једну бразду, а следећа их затрпава*. Сади се у сваку трећу или четврту

бразду; упор. у бразду, под плуг.

под крс изр. *код заветног крста*. – Идѹмо под крс. – Че д ѹмо на пот крс.

пѹд нође изр. *ту близу*.

пода предл. *под*. – Деда седі пода дѹд и трѹби ореси.

подава се несвр. **1.** *попушта, признаје примат*. – Не подавам се ја ни на пѹнћега, камоли на теб. – Ті му доказуеш, али ѹн се неподѹва, навил главу на еднѹ стран и текѹ си теѹра. **2.** *попушта, савија се под теретом*. – Почѹла се подава ѹнај багренова товањача.

подавање с гл. им. *од подава (се)*.

подави свр. мн. **1.** *умори давећи у води*. – Каплар подавил војницити у Голѹми вѹр; никуј од њі не знал да плѹва. **2.** *умори насилним прекидањем дисања*. – Тѹрил им естѹк на главу, па и подавил (тој у биоскоп). **3.** *све закоље зубима*. – Лисѹца ни подавила кокѹшће. **4.** *изуједа (о псу)*. – Неће кучиште подавило децу къд се врчала ис шкѹлу.

подавување с гл. им. *од подавуе*.

подавуе¹ несвр. и уч. *даје помало, даје покаткад*. – ѹвцете ни јѹш помѹлко подавују млекце. – Подавују ли ти лѹб да едеш, ел те ѹстаљају да скапеш ѹд гладі?

подавуе² несвр. и уч. *уједа по некад, уједа како кога (о псу)*. – Не дави свакуга, ал си подавуе, жеѹна.

подаде¹ свр. *да понекад*. – Требе да подадемо на свиње нећи кѹрен, ега би се малко замазніле. – Подаді им некад и на њі, немѹј само на ѹвѹја.

подаде² свр. *избѹчи, избѹци*. – Ако га не рѹниш дѹбро, свако бравче подаде грбѹну.

подаде се свр. **1.** *нагне се напред (о човеку)*. – Подаде се и само отѹди. **2.** *савије се, искриви се под теретом*. – Ако су мертѹци сѹрови ѹнѹ че се срчено подаду.

подајник м *поданик, држављанин*. –

Државни подáжник.

подáжништво с држављанство, поданство. – Гоца од онíја Рूसи, коí беоше побéгли у нашу државу, несú телí да узну наше подáжништво.

подапíна несвр. **1.** почиње да се пење уз брдо. – Томбн почé да подапíнам уз Дéл, приокáше ме да се врнем. **2.** напреже се да подигне или помери неки велики терет. – Já чу да подапíнам с грбíну од овúј стран, а тí помагај одонúд.

подапíна се несвр. **1.** подигне се на прсте да би нешто дохватио или преко нечег погледао. – Подапíнам се на прсти да га довáтим, али га не могó довáнем. **2.** пење се на нешто ниско да би што дохватио или преко нечега погледао. – Подапíна се на не́ко скршено текмé, ал не могó ни да насрнем преко дуварб́т. **3.** покушава да се попне (уз дрво). – Подапíна се вéч по́ла сáт, али се свзу́е, тéшко му дúпе.

подапинáње с гл. им. од подапина (се).

подь́пне свр. **1.** крене уз брдо. – Гледам да подь́пнем уз Манасти́р дор е још ладавíна. **2.** подупиру́ћи подигне. – Подь́пни́ га отúдакај. **3.** подупре, заглави. – Подь́пни́ вратáта да се не отвáрају.

подь́пне се свр. **1.** подигне се на прсте. – Подь́пни́ се на прсти, ега́ га довáнеш. **2.** попне се на нешто ниско. – Подь́пни́ се на тéја цíгле.

податúра несвр. **1.** ставља нешто испод нечега. – Под седлó податúрам ћебе. **2.** кришом ставља не́коме нешто, подваљу́је, подме́ће. – Податурáл си тí краденото и на мэн и на њéг, па каъд га најду, мí да смо крívи. **3.** припису́је ко́ме не́ко нечасно дело. – Немóј тí на мэн да податúраш онóј што já несéм рéкла.

податúра се несвр. **1.** ставља се у понизан положај, подме́ће се. – Немóј да се податúраш на свакуга. **2.** ради не́ки посао место другога. – Къд год не́што

тéшко трéбе да се рабóти, já се податúрам, а њéга пра́чам на по́лку рабóту.

податурáње с гл. им. од податура (се).

податúри свр. **1.** стави испод. – Já чу да устáим волóви, а тí податурí ка́мен под колó. **2.** кришом не́коме стави што, подметне. – Тóј не́ он кра́л, тóј на њéг податурíли. **3.** припише не́коме нечасно дело. – Штó си ми, морí, податурíла тúј лажу́?

податúри грбíну изр. помогне ко́ме у тешком тренутку, уради што место кога.

податúри се свр. **1.** понизи се. – Податурíл си се на кметáтога, цу́ћело. **2.** уради не́ки посао место другога. – Сéм да се já подтúрим мéсто њéг.

подба́да невр. подстиче ко́га на што. – Немóј га подба́даш, он си и онáк лúд.

подбь́згúе несвр. и уч. често покушава да побегне од некога или од нечега с ци́љем не да стварно побегне, него да створи утисак да ће кад тад побећи. – Какó е дошла́ у наш дóм не мóж се смíри, трí пúт е подбь́згувáла да с íде код њóјни, али ете́ си ју тúј.

подба́ри свр. **1.** наи́ђе подземна вода и учини земљуиште влажни́јим него што треба. – Сваку прблет подба́ри дóльњијат кра́ј. **2.** умокри се током но́ћи у посте́ли и мокра́ћа падне на под. – Под óдарат се бéше подба́рило.

подбь́цкувáње с гл. им. од подбь́цкуе.

подбь́цкуе несвр. подстрекава, подба́да. – Подбь́цкуе еднога́, дрúгуга против мэн.

подбь́цне свр. подстрекне, подбоде. – На њéг не мóра мло́го да при́чаш, дóста е да га сáмо подбь́цнеш, íма да урабóти квó óч.

подбéг м бот. дуговечна зеља́ста биљка из фам. Polygonaceae. Из ризома избија права, гола стабљика са неколико листића и класом од ситних цветића на врху, срчењак Polygonum bistorta L.

подбѣди свр. *набеди кога, окриви недужнога, оклевета.* – Ни кривога, ни дужнога га подбѣдили, да им је кршил кóreње у њиву.

подбѣл м бот. *мала, зељаста, дуговечна биљка из фам. Compositae. На врху сваке цветне дршке налази се по једна жута цваст, подбѣл Tussilago farfara L.*

подбѣли свр. *1. тако погледа да му се виде само беоњаче.* – Чим му нешто не јасно, он само подбѣли. *2. почне да бели небо са неке стране.* – Ал бѣше подбѣлило од Мѣглен.

подбѣлоше свр. у пеј. значењу *подбели.* – Побѣлоше да те стра́ сѹзне.

подбѣљување с гл. им. од *подбѣљуе.*

подбѣљуе несвр. и уч. *1. тако гледа да му се виде само беоњаче, душмански гледа.* – Немој ти да подбѣљуеш у мѣн, неч ме уплашиш. *2. почиње да се бели небо са неке стране.* – Подбѣљуе од кѣм Грнчар.

подбѣре свр. *1. обере воћку одоздо, обере делимично.* – Морал сам да подбѣрем орѣси, ел че и свѣ дрѹђи довану. *2. сакупи попадало воће са једне стране.* – Д ѣм да подбѣрем слѣве от кѣм пѹт. *3. подигне, повуче виме.* – Крава подбѣре виме и не дава млекѣ. *4. почне да гони, забере.* – Подбѣре онѣј сирѣте ђвце у најголему жѣгу, да и тѣра там гдѣ му е дрѹство. *5. спопадне, закупи.* – Подбѣре ме мојана женá да ју вѣдим на мѣре, ел нѣкако.

подбѣре се свр. *ухвати се с лошим друштвом.* – Подбѣре се с онѹј мангупáрију, па слáбо мѣсли на дѣм.

подбѣси се свр. *уђе у лоше друштво, удружи се са ким ради вршења нечасних работа.* – Њѣ двойца се подбѣсили, па из крацу у крацу. – Подбѣсил се с онѹј кѹрву.

подбѣцување с гл. им. од *подбѣцуе.*

подбѣцуе несвр. *баца кривицу на другога, набеђује.* – Подбѣцуе едногá,

дрѹгуга, а он најголем крадљѣв.

подбѣра несвр. *1. бере воћку одоздо, са земље.* – Подбѣрам црѣшне колкѣ мѣг да довáтим, не смѣм се качѣм. *2. сакупља плодове који су попадали на земљу.* – Штѣ не подбѣраш онѣј крѹшѣ него се онáк расколѹју? *3. подиже виме (о домаћој животињи).* – Од нѣко вѣреме крáва пѣче да подбѣра млекѣ, не мѣг да намлзѣм ни за еднѹ панѣцу.

подбѣрање с гл. им. од *подбѣра.*

подбѣшега ж *подсмѣвање, шѣгачење.* – Тѣрају си подбѣшегу с њѣг.

подбѣшгѣ свр. *блесне сунчева светлост кроз облак али не падне директно на посматрача него негде на ближу околину, али и он осети наглу промену светлости.*

подбѣдѣ свр. *подстакне кога на што.* – Овија и да не би тѣл, ал онѣја га подбѣдѣ и тѣг се, де брѣ, кáрају.

подбѣради свр. *испод мараме забради малу мараму (везоглавку) коју чиодма причврсти за косу, тако да горња марамa не клизи са главе.* – Ако ти е мáрама свѣлена мѣра да подбѣрадиш врзоглавку, да ти се не свзуѣ.

подбѣради се свр. *испод мараме веже још једну мараму или везоглавку.* – Кѣд се подбѣрадим, тѣг ми пѣтопло.

подбѣрадник м *1. мала марамa која се невести веже испод мараме (подбѣради), како би могао да јој стоји венац на глави прибоден чиодама. 2. трака која иде испод браде и причврстиђује капу на глави невесте.*

подбѣрацување с гл. им. од *подбѣрацуе (се).*

подбѣрацуе несвр. *испод мараме забрађује још једну мараму или везоглавку.* – Зѣми ел се забрацуѣм сѣс шáл, ел подбрацуѣм јѣш еднѹ марáму.

подбѣрацуе се несвр. *испод мараме забрађује још једну мараму или везоглавку.* – Подбрацуѣм се да ми нѣ зимá.

подбѣркне свр. *в. побрцне.* – Кѣд и

подбркнем, тачно знам која че се по коју ојагњи.

подбркњување с гл. им. од подбркње

подбркње невр. в. подбрце. – Почнеш да и подбркнеш там към четврти месец.

подбрцне свр. упор. подбркне. **1.**

типне овцу по вимену да види да ли ќе се скоро ојагњити. – Свако јутро и подбрцнем да видим која е привремила.

2. *завуче руку под женску сукњу и хитро је извуче.* – Подбрцнем ју да видим да л це љути.

подбрцњување с гл. им. од подбрце.

побрцење несвр. в. подбрце. – Нема да и подбрцењем, ел знам када су се мркале, знам колко носе, па тг знам и када че се ојагне.

подбрцување с гл. им. од подбрце.

подбрце несвр. упор. подбркње и подбрцење. **1.** *типа овцу по вимену да види да ли ќе се скоро ојагњити.* – Подбрцува ли Калушу, да видиш ел привремила? **2.** *хитро завлачи и извлачи руку под женску сукњу.* – Мбрш одотле, што ме подбрцнеш. **3.** *јагне покушава да сиса и код друге овце.* – Јагњенчено подбрце и у друђе овце. **4.** *шегачи се на туђ рачун.* – Све убаво, ал нема да се подбрцејемо.

подбўднице ж мн. *ране које су се подбўдиле.* – Подљўтнице, подбўднице, / Ви сте се подљўтили, подбўдиле, / Та севате, та болите (б).

подбўе свр. *подадује се у лицу (од спавање или од неумерене употребе алкохола).* – Подбўл ко да су га челе апале.

подбўни свр. **1.** *подстакне на буну.* – Теј главешине подбўне народ, па после с дўпе у крај. **2.** *подбуди (о ранама).* – Ране му се подбўдиле.

подбўтне свр. *мало гурне, погурне, погура.* – Ајде да подбўтнемо малко колава, да телци польсно истегље.

подбўтне се свр. *упирући ногама о тло мало се погура да би кренуло средство којим ќе се спустити низ стрмину.* – Къд се укачимо на вр Провалију ми се озгор само малко подбўтнемо, а после санће јурну и едва се устаймо да не улетимó у хотел “Атанасковић”.

подбўтување с гл. им. од подбўтуе (се).

подбўтуе несвр. *гура помало, подгуркује.* – Подбўтуе еднога, другуга, па му после крив ђавол.

подбўтуе се несвр. *подгуркује се.* – Слушај ти, немóј да се сваћи час нешто подбўткўеш!

пóдвале ж *ногаре на којима лежи бурад у подруму.* – Пóдрум му млого среден: сви буричи на пóдвале, а обручи овáрбани.

подвáne свр. в. *подвати.* – Подванí га оздол. – Иска овíја днi да подвáneм овцете, да видим да л це скóро јáгне.

подвáne се свр. в. *подвати се.* – Подвáneм се и сам си напраим сáne. – Подвану́л се с не́ћи мангупи, па лóм прае по салó.

подвањување с гл. им. од подвањуе (се).

подвањуе несвр. в. *подвача.* – Подвањуем га, ал га не мóg подвáneм. – Подвањува́ и како́ да и несъм подвањува́л.

подвањуе се несвр. в. *подвача се.* – Штó се подвањуеш, къд не мóж да издржиш.

подвáти свр. упор. подване. **1.** *ухвати одоздо.* – Ако мóж да га подвáтимо, па да га помóкнемо. **2.** *ухвати овцу за виме да види да ли ќе се скоро ојагњити.* – Де подвати́ овцу́ну, да вiдимо ел че скóро да се јáгне. **3.** *спопадне.* – Подвáти ме од сабáјле, и дé бре, óка по мéн цéл дýн. **4.** *потера, почне да гони.* – Подвáти óвце из Чyку па и отéра чýк на Плáдниште, сáмо да бiл пóблизо до нý.

подва́ти се свр. упор. подване се. **1.** *лати се неког посла.* – Подва́нем се и искóпам темељи, по́сле óкнем љу́ђе та и напл́нимо. **2.** *прикључи се лошем друштву ради вршења нечасних дела.* – Подва́ти се с балавурдију, па до íч пошашавее.

подва́ча несвр. **1.** *хвата одоздо, подухвата.* – Ја га подва́чам, а тí ел га подва́чаш? **2.** *типа овцу за виме да види да ли ће се скоро ојагњити.* – Подвача́ ли оцúтра овце́не?

подва́ча се несвр. упор. подва́чуе се. **1.** *подухвата се неког посла.* – Јако е вре́дан, подва́ча се за сва́ку ра́боту. **2.** *прикључује се лошем друштву.* – Не подва́чај се сьс сва́ку буда́лу. **3.** *потпасује килу.* – Подва́чаш ли се оздо́л?

подвача́ње с гл. им. од подвача (се).

подве́дри свр. *почне да се ведри са неке стране.* – Подведри́ло га од кьм Лу́ковсћи дёл.

подвезо́тина ж место где се је земља подвезла, клизиште.

по́двешће ж мн. (јд подвешка) **1.** *подвезице;* упор. подврска. *Подвешће се ткају као и тканице, само су уже (до 2,5 см). Подвезују се као украс преко ногавица, испод колена.* **2.** рет. *појас.*

подви́је свр. **1.** *подавије сукњу при седењу да јој се не виде голе ноге.* – Како́ се́дне текá си оста́не, не подви́је бо́шчуту, да покрíје кљештавурити. **2.** *ућути, умири се кад види да у расправи не може надјачати.* – Подви́је óпаш и миру́е.

по́двик м пуцањ из пушке као знак, као уговорени знак. – На по́двик до́ди.

подви́ра се несвр. *улагује се, умиљава се, подилази коме.* – Немóј се тí подви́раш на сва́куга, ел онí те очé изíграју.

подви́рак м мали извор у песку поред реке.

подви́рчич м дем. од подвирак.

подвискува́ње с гл. им. од подвискуе.

подвиску́е несвр. *подверискује.* – Во́ди

кóло и подвиску́е.

подви́сне свр. *подверисне.* – Ѐгра, йгра, па подви́сне.

подвлече́ свр. в. *подвлче.*

подвлече́ се свр. в. *подвлче се.*

подвлче́ свр. упор. подвлече. **1.** *завуче нешто испод чега, подвуче.* – Да гле́дамо да греду́ву подвлче́мо одоздо́л, па под ну́ да подвлче́мо дуба́р, па да на́легамо, ега́ га не́како подíгнемо. **2.** *обуче нешто испод горње одеће.* – Подвлчí си шлóвјанку, да ти не бу́де зимá. **3.** *подвуче црту, заврши неку ствар.* – Под то́ј да подвлче́мо црту и да од то́ј ви́ше не вре́вимо.

подвлче́ се свр. упор. подвлече се. **1.** *завуче се испод, подвуче се.* – Кьд се подвлчеш под ко́ла тí упрí с грбíну ега́ би и ма́лко подíгал, а ја да податурим труп. **2.** *привуче се, дошуња се.* – Подвлчём се под пёнцер и чукнем с нóкат.

подвлче́ се под ко́жу изр. *уђе у вољу коме.*

подвлчи́грм м фиг. *змија.*

по́двода ж *подводно, мочварно земљиште.*

подвожо́тина ж в. *подвезотина.*

подвр́же свр. **1.** *веже одоздо.* – Подвржí мешíну, да ти се не истресу́ јáјца. **2.** *везујући учврсти.* – Подвр́жем му стрóшенуту нóгу сьс поли́чће и рекне́м му да миру́е, док не стíгне до́ктур.

подвр́же се свр. *стегне стомак удлагама да му црева не сићу у мошнице.*

подвр́ља неср. упор. подврљуе. **1.** *баца под нешто.* – Подвр́љам му гра́ње и пес́к пода то́чковити, ал не́че. **2.** *не пружа очекивано, подбацује.* – Та́ј њíва увéк подвр́ља у рóд. **3.** *не добацује до нечега, подбацује.* – Онíја њíн то́п подвр́ља, не мбж га нíкако потрэви. **4.** *кришом подмеће из пакости.* – Где́ би óн то́ј, то́ј душма́ње на њéг подвр́љају.

подвр́ља се несвр. упор. подврљуе се.

1. лагано добацује неком нешто. – Не подврљај се сваћи час със шишето, це изнапíвају мајсторити. **2.** баца краће од других, не добацује се до нечега. – Подврљам се, не мóg се доврљим. **3.** лагано се баца нечим да би дао знак коме. – Подврљам се с каменчичи, да излэзне. **4.** даје неку малу материјалну помоћ некоме. – Подврља ли се сíнат с нећи динáр?

подврљање с гл. им. од подврља (се).

подврљи свр. **1.** баци што испод нечега. – Подврљи му едñ труп да не седí бьш нáзам. **2.** лагано, овлаш баци ради скретања пажње коме или чему. – Подврљи се по овцуну да не отíде у штéту. **3.** добаци коме што. – Дé, гáздо, подврљи не́ко шишé оздóл. **4.** баци мање од другога, подбаци. – Не мóg да врљим колкó он, úвек подврљим кьд се врљамо. **5.** подметне некоме нешто да би га окривио. – Онí га украли, па га подврљи́ли на нег, ко да га е он укра́л.

подврљи се свр. **1.** добаци неком што. – Штó се не подврљиш с нећи кравај и кьм нáс? **2.** баци краће од другога. – Úвек се подврљиш, не мój се доврљиш. **3.** лагано се баца нечим да би скренуо пажњу коме или чему. – Подврљи се тí јошанпút, егá чу́е.

подврљување с гл. им. од подврљуе (се)

подврљуе несвр. в. подврља.

подврљуе се несвр. в. подврља се.

подврње несвр. подиже нагоре (о сукњи). – Вéтар подуву́е, бóшчу подврње́уе. **2.** заврће, подврће. – Мáче подврње́уе úво.

пóдврска ж в. подвешће.

подвúзне свр. подметне нешто испод нечега клизнувши га. – Мí че да подíзамо колкó мójе́мо, а тí му подвузні́ овúј заглавку.

подвúзне се свр. поклизне се, оклизне се. – Озгóр снéг, оздóл билó лéд, мéн се но́ђе подвузну́ше и отíде свé дођáвола, потроши́ше се крчазíти.

подглави свр. стави заглавку испод нечега што се клати. – Подглави́ остáлат да не мрда.

подглавница ж в. поглавница.

подголéми се свр. в. поголеми се. – Подголeмíл се у нóву кошу́љу.

подгорí свр. **1.** осуше се доњи листови биљке услед суше или плитког тла. – Подгорéла ни момúруза у Квáчћину мртвин. **2.** после доброг оброка јáко ожедни. – Подгорéла ме онáј пресéћина, па сам пá жéдан за винцé.

подгору́е несвр. **1.** суше се доњи листови биљке услед суше или плитке земље. – На ту́ј њíву свé подгору́е. **2.** жедни после доброг оброка. – Подгору́е ме за винó, нé за вóду.

подгради свр. начини ниски зид испод нечега. – Бóљ да подградíмо лозјéто оздóл, да ни не свíре онíја какó им сурéвамо зéмљу у њíно.

подграцување с гл. им. од подграцуе.

подграцу́е несвр. прави ниски зид подно нечега. – Сваку га гóдин помáлко подграцу́ј, па ч га подградíш.

подгúшњак м подбрадак, подвољак. – Чíни ми се че га удави подгúшњакан.

подéва несвр. **1.** изазива кога пркосећи му, задиркује, чика. – Немóј да подéваш нíкуга, бúди си мíран. **2.** побуђује, подстиче. – Подéва ју по пúстињу́ту с онúј рáботу.

подéва се несвр. задиркује се, чика се. – Бóље че ти бúде да се не подéваш.

подевање с гл. им. од подева (се).

подевач м чипка на потсукњи која вири испод сукње.

подедé свр. **1.** поједе од онога што друго́ме припада, осиромáши некога једући његово. – Он мéн слúга, не мój он мéн да подедé, он мój да ми корíсти. **2.** украде, превари, закине. – Ако примéтим да ч да ме подéдеш, лóше че да прóјдеш.

подéла свр. деље неко краће време,

деље с времена на време. – Треба́ло би и дњѣс да поде́лам ма́лко од гредѣве, оно́ ме бѣш мрзѣи.

подѣлбина ж имовина која се има поделити.

подѣне свр. 1. *дирне, увреди.* – Де́ га са́мо поденѣи да ви́диш квѣ́ че да рабо́ти. 2. *подбоде кога на неку лошу радњу.* – Њѣга трѣбе са́мо да подѣнеш, по́сле е лѣсно. 3. *подсети.* – Де́ ме поденѣи ко бѣше.

поджѣцне свр. *подбоде, подстрекне.* – То́зу не́ка са́мо не́ћи поджѣцне, па да ви́диш чу́до.

поджѣња несвр. 1. *жање одоздо или са стране на коју је жито полегло.* – Ми́ че да жњѣмо ре́дом, а она́ че да поджѣња оздо́л од сло́г. 2. *жањући свој део жање делимично и оно што други треба да жање, помажући га на тај начин.* – Мо́ра га ма́лко поджѣњам, да не заста́не мло́го.

поджѣњање с гл. им. од поджѣња.

по́джње свр. *пожање мало одоздо или са оне стране не коју је жито полегло.* – Прво да се рж по́джње од кѣм Љу́бини.

по́джње свр. *пожање мало од оног дела што други радник треба да жање и на тај начин му помогне.* – Да ми е да зна́м што ти њѣга во́лиш да поджњѣш?

по́дзам прил. *под земљу, под земљом;* упор. *подзем.* – По́дзам да се ску́та, па́к чу га најде́м. – Ра́зна живина́ презѣими по́дзам.

по́дзем прил. *в. подзам.*

подзѣра и **позѣра** несвр. *в. подспта.*

подзѣрање и **позѣрање** с гл. им. од *подзира.*

подзирување и **позирување** с гл. им. од *подзира.*

подзирује и **позирује** несвр. *в. подспта.* – Срамо́тно е да подзиру́еш.

подсрне и **посрне** свр. *завири одоздо, подвири.* – Подсрнѣи под бѣ́чву да ви́диш ка́пе ли.

подсрѣта несвр. *завирује одоздо, подвирује;* упор. *подзира, подзируе.* – Укачи́ла се у црѣшњу, а они́ ју оздо́л подсрѣтају.

подсрѣтање с гл. им. од *подспта.*

поди предл. *под, испод.* – Скута́л се́ћѣру поди бу́ре.

подивјае свр. *подивља.* – Чу да подивја́ем у ову́ј плани́нчину.

поди́да несвр. 1. *једући умањује другима за јело, подједа.* – Гоштева́ње е бѣло до́ста, сѣг си ото́дим, не́чу да си поди́дам де́цу. 2. *поткрада.* – Ра́зни мангупи поди́дају држа́ву. 3. *закида на мери, вара.* – Поди́да на канта́р. 4. *плови вода, поплављује.* – Кѣд до́јде Тимо́к, вода́ ни поди́да лива́ду. 5. *одоздо изједа, подједа.* – Вода́ поди́да бре́гав, че ни однесѣ́ пѣт.

поди́дање с гл. им. од *подида.*

поди́де свр. 1. *дође испод чега, подиђе, подлије;* упор. *поди́де.* – Поди́де га мо́чката колко́ се умо́ча. 2. *улагивањем стекне нечију наклоност.* – Поди́дем на капѣтана и он ме пу́шти на о́суство.

подла́зи несвр. *долази на Божић као први посетилац да благосиља;* упор. *подлазуе.*

подла́зи свр. *пузећи дође под што.* – Ти́јо подла́зим пот пѣнѣер, по́лк се успра́им и гурне́м крило́то уну́тра...

по́длазник м *положајник.*

подлазује несвр. *в. подлази (несвр).*

подла́ница ж бот. *једногодишња коровска биљка из фам. Umbeliferae. Стабло разгранато, листови перасти, цваст штитаста, беле боје. Плод има бодље па се хвата за животиње, убада жетеоце у длан у току жетве, обична подланица Cucasil daucoides L.*

подла́стри свр. 1. *окреше доње гране дрвета.* – На́есен, кѣд опа́дне ли́сје, да подла́стримо ма́лко оре́јан. 2. *фиг. кратко ошиша, подишиша.* – Ови́ја днѣи иде ва́шар, па ѣска д ѣм код Се́љу

бербѣрина да ме мálко подлáстри.

подлатѣње с гл. им. од подлати.

подлáти несвр. **1.** *покушава да полети.* – Млáдо тиче не мójж јóш да летí, али почéло да подлáти. **2.** *хода чило, скоро као да лети.* – Óдим, па чíни ми се подлáтим, тóлко ме мíло за њéг. **3.** *вуче га срце ка нечему.* – С рúће не рабóти, сьс срце не подлáти. **4.** *насрће да се туче.* – Мáльо, немóј да подлáтиш, ел ч да збéреш праши́ну.

подлѣгне свр. **1.** *легне на туђе место.* – Подлѣгла ба́ба дéду. **2.** *фиг. подметне леђа за другога.* – Дор баштá не подлѣгне, не мójж се нíшта учíни.

подлѣсина ж земљиште испод шуме нагнуто према истоку, које је увек по мало влажно и где су углавном ливаде и јасенове шуме.

подлízне се свр. у току исипања, течност из суда не пада одмах вертикално на доле, него за кратко клизне низ спољу страну суда, па се онда одвоји. – Кьд сипúеш, пáзи да ти се не подлízне ређíја.

подлизување с гл. им. од подлизуе се.

подлизúе се несвр. *течност која се лије из суда не пада одмах вертикално на доле, него извесно врме клизи низ спољну страну суда, па се тек онда одваја.* – Пáзи, подлизúе ти се.

подлítне свр. **1.** *покуша да полети, полети кратко.* – На сóјђу прéбито крíло, онá проба да подлítне, ал не мójже. **2.** *поскочи, одмах крене.* – Чим му нéшто нарéдим, óн подлítне да га тíја час урабóти.

подлóка свр. *поткопа, подрије (о води).* – Ако е подлóкала водá ћупрíју, мóра д íмо на Штíпину.

подлокување с гл. им. од подлокуе.

подлокúе несвр. *поткопава, подрива (о води).* – Вóда подлокúе пúт, íма га однесé.

подлúпи свр. *почне да лúшти нешто, да скида кору са нечега.* – Томьн бéо

подлупíл еднú липú, онó úдари ћиша.

подлúпи се свр. *поткоруши се, почне да се лúшти.* – Подлупíле му се онéј његове рáне.

подљутáче ж мн. в. *подљуте.* – Напáдле ме дéвет рáне подљутáче, мрснíчине, чезнíчине.

подљúте ж мн. (јд подљута) бол. *инфициране ране које гноје и које тешко пролазе; постоје мале и големе подљуте;* упор. *подудриште, подљутаче, подљутнице, посилиште.*

подљúти се свр. *подбуди се рана и почне да гноји.* – Водí рачún да ти се рáна не подљúти.

подљúтнице ж мн. в. *подљуте.* – Подљúтнице, подбúднице, / Вí сте се подљúтиле, подбудíле, / Та сéвате, та болитé (б).

подљутúе се несвр. *подбуђује се рана и почиње да гноји.* – Подљутúју му се рáнете.

подмьзга се свр. **1.** *почне да струји сок кроз биљку у пролеће.* – Врбá се првња подмьзга. **2.** *подмлади се, поправи се (о човеку).* – Подмьзгáл се Ерóтија, че га бúде сьг.

подмькне свр. **1.** *стави нешто испод нечега, подметне.* – Ако му подмькнемо дьскú бóље че да лéгне и нéма да мрда. **2.** *учини да се неко или нешто поклизне, саплете.* – На ливáду травá подмицáлђа, / Па подмькну млáдо нежéњено. / Пúкле су му нóђе до колéна, / Пúкле су му рúће до рамéна (н. п.).

подмькне се свр. **1.** *подвуче се под нешто.* – Подмькне се под áуто и вáне да га опрáља. **2.** *неопажено се привуче одоздо.* – Já се подмькнем под бунђер и врљим унúтра бóнбу.

подмáшичје с прве, *још не бријане, длачице на лицу младића.* – Нáшетога момкá избíло подмáшичје, скóро че да вáне да се бритви.

пóдмет м *орање стрништа непосредно после жетве, као једна од*

припремних радњи за сејање кукуруза идућег пролећа; упор. угар (2). – Подмет, па тој раца лёб.

подмѐта несвр. *оре стрниште непо-средно после жетве; упор. угари.* – Јутре чу да подмѐтам у Ла́ставичко поље.

подметáње с гл. им. од подмета.

подметé свр. *почисти метлом испод нечега.* – Подметí и под óдар.

подмѐтне свр. *пооре стрниште одмах после жетве.* – Ѐска да подмѐтнемо ону́ј њиву у Грезьнску реку.

подмíта несвр. *метлом чисти испод нечега.* – Ел подмíташ тí под н́чви, ел не?

подмитáње с гл. им. од подмита.

подми́цаља ж **1.** бот. *једна лековита трава.* **2.** *женска особа лаког морала.* – Несъм ја не́ка подми́цаља, па да подм́кнем и упропáстим чове́ка.

подми́шњак м *ћур. мушки кожух који се навлачи преко главе и закопчава испод једне мишке.*

подмлацува́ње с гл. им. од подмлацуе (се).

подмлацу́е несвр. **1.** *чини млаћим.* – Ову́ј траву да пи́јеш, она́ подмлацу́е. **2.** *обнавља стадо младим грлима.* – Че да подмлацу́емо óвце, па затóј не́че да прода́вамо ја́ганци.

подмлацу́е се несвр. *добија младалачки изглед.* – Еде́ са́мо црне́ коко́шће, да се подмлацу́е.

подмочува́ње с гл. им. од подмочуе (се).

подмочу́е несвр. **1.** *испушта мокраћу подно нечега.* – Тво́ј ми кúчичи подмочу́ју вракњицу, чу и побíем. **2.** *избија плитка вода и ствара подводно зем-љиште.* – Сва́ку пролёт га ту́ј подмочу́е.

подмочу́е се несвр. *услед плитких вода земљиште постаје вододржно и понекад почне да клизи.* – Ту́ј се скóро

сва́ку пролёт земља́ подмочу́е.

подниша́ни свр. *нанишани, добро нанишани.* – Де́ ти чéк да га ја́ подниша́ним, па да ви́диш не́че ли да па́дне.

поднишањува́ње с гл. им. од поднишањуе.

поднишању́е несвр. *нишани, циља.* – Де́те ме поднишању́е с дрвeну пу́шку. Учи се да убíва, ма́јће му га.

подни́шне свр. **1.** *лагано њишући нешто, доба́ци до кога.* – Га́здо, де се, брe, подни́шнi с еднó шишeнце, ма́јку му. **2.** *лагано њишући што, подба́ци под нешто.* – Ја́ чу да д́изам колкó мóг, а тi подни́шни коно́пацат оздóл.

подни́шне се свр. *њихне се на љуљашици тако што узме одговарајући залет.* – Мóг се са́м подни́шнем, колкó би ме и дру́ђи дво́йца нишну́ли.

подно́ви свр. *обезбеди неке нове ствари, понови.* – Њeг че подно́вимо с еднi оп́нци.

подно́ви се свр. *дође до неких нових ствари, понови се.* – Ови́ја ова́м се поднови́ли с нóв кре́денац, па Бо́же мóј.

подновува́ње с гл. им. од подновуе (се).

поднову́е несвр. *прибавља неке нове ствари, понавља.* – Дечíјуту ста́лно поднову́е с дрeе.

поднову́е се несвр. *обезбеђује се неким новим стварима, понавља се.* – Сва́ку гóдин се за Вели́гден поднову́ем с кошу́љу, да завáрдим жа́бу.

подножа́ло с в. *подножи.*

пóдножи м мн. (јд пóднож) *дрвене педале на ткачком разбоју којима се померају нити и тако ствара зев за пролазак чунка са потком; упор. подножало, подножје, подношка.*

пóдножје с в. *подножи.*

подно́сење с гл. им. од подноси се.

подно́си несвр. *пркоси, иде уз нос коме.* – За́жени се Па́вол, добáр ју́нак, /

Па испроси Велику девојћу. / Он ју прóси, она му подноси... / Па говори Пáвловата мајћа: / Сине Пáвле, ма́терино дéте, / Тí да мánеш Велику девојћу, / Мајћа че ти дрúго лúбе најде (н. п.).

подно́си се несвр. *поноси се, дичи се.* – Старојћо, не подно́си се, / Старојћо, с ко́ван по́вас (н. п.).

подно́слија м *онај који је поносит.* – Ел си довел ко́њи бедевíје / И на ко́њи мо́мци подно́слије (н. п.)?

по́дношка ж в. *подножи.*

подно́шљив, -а, -о *који је поносит,* *охол.* – Љуцћи играј, подно́шљив Мари́нко, / Не газí ми но́ђе у папу́че (н. п.).

по́добър, -бра, -бро комп. од добар *бо.ли.* – Нéma по́добра женá од нý.

по́добро прил. комп. од добро *бо.ље.* – Намести се по́добро.

по́довицир м *подофицир.* – Чáле е по́довицир у пéнсију и с́г прода́ва лúтће на пи́јац.

подо́јак м в. *подојаче.*

подо́јаче с *јáгње које сиса у више оваца;* упор. *подојак.* – Чу ти да́вам јáгње подо́јаче, / Сисáло е де́вет подо́јнице (н. п.).

подо́јница ж *она која доји, дојиља.* – Умиља́то јáгње сиса у две подо́јнице.

подо́кне свр. **1.** *зовне кога кратко и не много гласно.* – Подокни́ га тí за сва́ћи случáј, па он ако óче, он че да по́јде, ако нéче níком нíшта. **2.** *подвикне, дрекне.* – Мо́ре, ўмем ја и да подо́кнем кьд трéбе.

подокња́ње с гл. *им. од подокње.*

подокња́е несвр. и уч. упор. *подокуе.* **1.** *позива некога, али не много гласно.* – Не подокња́ем га више јúтром, сáм си се дíза. **2.** *подвикује коме.* – Немóј тí на мéн да подо́кња́еш, ел мí несмо́ ратува́ли заедно.

подокува́ње с гл. *им. од подокуе.*

подоку́е несвр. в. *подокње.* –

Подокúј га да чýе да си тúј, да га нé стра́. – Слушај тí, немóј да подо́куеш, ел мéн нé стра́ од тéб.

по́доле прил. комп. од доле *ниже,* *мало ниже.* – Њíна ку́ћа е по́доле.

по́долечьк, -чка, -чко у дем. значењу комп. од долек *који је даљи, мало даљи.* – Че испáдне пúтат по́долечьк него што си мислéл.

по́долшће у дем. значењу *подоле.* – Кóчинуту напра́јте по́долшће, да ни не смрди́ б́ш то́лко.

подо́де свр. мн. *сви дођу, издолазе;* упор. *подооцују.* – Подо́де го́сти из рáзна сéла, код нáс на Тро́јцу.

подоо́уе несвр. *долази повремено,* *али ретко.* – Подоо́уе текá понéћи пут, ко да не подоо́уе, али слáбо.

подоо́ују свр. мн. в. *подооде.* – Подоо́ују, па н ўму да с íду.

подрáни¹ свр. *порани, урани.* – Јúтре мо́ра да подрáнимо да би увати́ли во́з.

подрáни² свр. *ухрани до извесне мере,* *подгоји.* – Подрáнил сам едно свињчé, нéк се најде за покре прáзнициви.

подрáни се свр. *ухрани се до извесне мере, подгоји се.* – Свиња́та се бéше добре подрáни́ла.

подрéва несвр. *подригује.*

подрéвање с гл. *им. од подрева.*

по́дредá ж **1.** *уредност, ред, поредок.* – Ако у ку́ћу нéma по́дредá од тúј ку́ћу нéma нíшта. **2.** *покућство.* – Да улéзнеш у њíну ку́ћу, да вíдиш квá е по́дредá.

подрéди свр. **1.** *све уреди и распореди како треба.* – Вéчером по вечéру сви́ и подрéди ку́и че каквó јúтре да рабóти и на коју че стрáн да íде. **2.** *напуни ку́ћу покућством и обезбеди друге услове за добар живот и рад.* – Кьд подрéдим мáлко ку́ћу, чу ви óкам на бáл.

подрéди се свр. *скући се, окући се, напуни ку́ћу покућством.* – Ўбаво се подрéдили, мили́на.

подрекло́ с **1.** *порекло, лоза;* упор. *подркло.* – Сáвини во́де подрекло́ из

Дрвник. **2.** *породични надимак.* – Њино подрекло е Паздёрковци.

подрецување с гл. им. од подрецуе (се).

подрецује несвр. **1.** *распоређује и саветује укућане у обављању послова.* – Важно е да има куж да те подрецује, а работа си после сама одмица. **2.** *пуни кућу покућством.* – Подрецују новуту кућу, па кд ју подреде, там це преселе.

подрецује се несвр. **1.** *паменно води своје домаћинство и тако има успех у раду.* – Убаво се подрецује: на време оре, на време сее и све друго работи како е најбоље. **2.** *пуни кућу покућством.* – Подрецују се ко сви млади и вредни љуђе.

подржј свр. *придржи кога или што за неко краће време.* – Подржј и малко у руће, па и туре у љуљу да спу.

подрине свр. **1.** *покупи балегу и испрљану сламу само око задњих ногу крупне домаће животиње у итали.* – Иди подрини на краве. **2.** *покупи ђубре које се је било развукло са ђубришта.* – Подринете онуј торину малко, да се не развјкла онолко.

подрињување с гл. им. од подрињуе.

подрињује несвр. **1.** *купи балегу и испрљану сламу око задњих ногу крупних домаћих животиња у итали.* – Сбг им само подрињуем, чу им ринем јутре, зајутре. **2.** *прикупља ђубре које се је развукло са ђубришта.* – Подрињују га бђји дечјава, ал оно си се па развјкло.

подрипа несвр. *скаче, поскакује.* – Куче подрипа да доване закачену свињску кожу.

подрипа свр. *попада.* – На најслаб ветар дудинће подрипају позам.

подрипи свр. **1.** *поскочи.* – Де подрипи, па га довани од кукуту! **2.** *скочи мање од некога.* – Подрипи га, немого га надрипим.

подрипкување с гл. им. од подрипкуе.

подрипкује несвр. у дем. значењу

поскакује. – Тера јангаци и подрипкуе на едну ногу.

подрипне¹ свр. *поскочи.* – Игра, игра, па подрипне, па па игра.

подрипне² свр. *падне по неки плод са дрвета.* – Подрипне нека слива, али несу још бш зреле.

подрипување с гл. им. од подрипуе.

подрипује¹ несвр. *поскакује.* – Подрипује од радос.

подрипује² несвр. *пада с времена на време неки плод са дрвета.* – Подрипују дудовити колко за кокочиће.

подритување с гл. им. од подритуе.

подритује несвр. **1.** *рита по кадкад (о стоци).* – Тај крава подритује, варди се од ну. **2.** *заноси ногом у ходу (о стоци).* – Подритује с леву ногу.

подркло с в. подрекло (1).

подробница ж *народно јело од ситно исецкане и прокуване цигерице и црева, које се пече у јагњету или прасету;* упор. покркло. – Подробница, па с душичину, да се убиеш!

подруби свр. **1.** *направи поруб, поруби.* – Сашила сам си бошчу, остало ми само да ју подрубим. **2.** *скрати косу, подишиша.* – Требе да узнеш да подрубиш малоно дете, да га не даве косе.

подруби се свр. *скрати косу, подишиша се.* – Подрубил сам се код Нешу, флизера.

подрубување с гл. им. од подрубуе (се).

подрубује несвр. **1.** *прави поруб на некој тканини.* – Подрубуем просторће. **2.** *скраћује косу коме, подишишава.* – Њег си маи подрубује.

подрубује се несвр. *скраћује косу, подишишава се.* – Ја се подрубуем код Ваици, берберина.

подрумар м *поверљив човек који на свадби рукује подрумом.* – За подрумара да најдеш човека куи не пијаница и куи е поштен.

подруча несвр. *доручкује*. – Синóч смо му срце вечерáли, / А јутрос му óчи подручáли (н. п.).

подручање с гл. им. од подруча.

пóдручък м *доручак*. – За пóдручък млекó, а за ручък сíриње.

подсвѝје свр. **1.** *нагло захлади са јаким ветром, суснежицом или снегом.* – Туж гóдин бѝше подсвѝло јóш покре Свѝти Рáнђел. **2.** *притисне, да зорт неcome.* – Къд мáјстор подсвѝје шѝгрта, овѝја сáмо предѝ. **3.** *спонадне, почне нападнo да захтева.* – Подсвѝла ме женá, да се дѝлим с брáта. **4.** *неопходно му затреба.* – Бѝше ме подсвѝло за пáре, а динáр ни одóкле да кáпне.

подскóћес, -та, -то *који је висок и танак, вижљаст; који има дугачке ноге.* – Рáде Кúчка дóјде дóста поскóћес, пóвисок си од баштú.

подсмевуáње с гл. им. од *подсмевуе* се.

подсмевúе се несвр. упор. *подсмива* се и *подсмива се*. **1.** *подсмева се.* – Не трѝбе да се подмевúеш на сакáтога човѝка, ел мóж и тѝ, не дáј Бóже, да осакатѝеш. **2.** *осмехује се, смеши се.* – Подсмевúе се ко кúрва.

пóдсмеј м *подсмех, подсмевање.* – Тóј нѝ за пóдсмеј, тóј óзбиљна ствáр.

подсмѝне се свр. *в. подсмине се.* – Пóдсмену му се у óчи. – Онá се сáмо мáлко подсмѝне, а онѝја се истóпи.

подсмѝва се несвр. *в. подсмевуе се.* – Онá се на свáкуга подсмѝва. – Já га питá за нý, а óн се подсмѝва, вѝдим, мѝло га.

подсмивáње с гл. им. од *подсмива се.*

подсмѝне се свр. упор. *подсмене се*. **1.** *подсмехне се come.* – Не мóж нѝкуј да прóјде а да му се не подсмѝне. **2.** *безгласно и умилно се осмехне.* – Нѝче рѝч да изúсти, сáмо се подсмѝне.

подсмѝша се несвр. *в. подсмевуе се.* – Подсмѝша му се ел знáе да не ѝстин тóј што врѝви. – Каквó ти знáеш, што ја нѝ знам, та се подсмѝшаш?

подсмивáње с гл. им. од *подсмива се.*

подсмѝшка се несвр. у дем значењу **1.** *подсмехује се come.* – Подсмѝшкају се девóјђе на дртога човѝка, што е дошѝл на седѝнђу. **2.** *осмехује се, смеши се.* – Нѝ с úста, с óчи се подсмѝшка.

подсмившкáње с гл. им. од *подсмившка се.*

подубáе несвр. *свиђа се, одговара come какав подухват, ситуација и сл.* – Ако напáимо какотó тѝ велѝш, нѝ знам да л че на баштú да подубáе. – Мѝн тóј текá не подубáе.

подубѝца ж бот. *трајна зељаста биљка из фам. Labiatae висока 10 до 30 ст, са љубичастим или ружичастим цветовима, дупчац Teucrium chamaedrys L. в. сестра на подубѝцу.*

подувúе несвр. и уч. *дува помало, дува по каткад.* – Нѝма тóлко да дúва, али си подувúе.

подудáри вѝме изр. *овца оболи од усова и виме јој отекне и отврдне.*

подúдриште с в. *подљуте.* – Подúдриште, посѝлиште, / Не силѝ се, не љутѝ се, / Овдѝ твојѝ мѝсто нејѝ (б).

подúне свр. *дуне по некад, дуне лагано.* – Подúне текá, та ни раслáди.

подúпина ж *тур на панталонама;* упор. *погузина.* – Да бúдеш мѝран, да те не увáтим за подупѝну и за огрљáк, па да те изврљим надвóр. – Залужѝл си си подúпинуту. в. и: *иструса подупину, пшешка подупина, смршти подупину.*

подúспара ж **1.** *испаравáње влажних површина на топлоти.* – Турѝла сам постáв на подúспару. **2.** мет. *оморина.* – Притѝсла нѝка подúспара.

подуспáри се свр. *влажна површина почне на топлоти да се испарава.* – Натопѝ постáв, посолѝ га с пепѝл, па сѝг чѝкам да се подуспáри.

подúтина ж бол. *оток, oedema.*

подúши свр. *помирише, огуши.* – Кúче подúши свѝ покре квó прóјде. –

Мáжибрада, текá се зове едѣн учíteљ, подуши свáћи зáлог, па га тѣг тѣра у ўста.

подштипé свр. *штипајући покида доње листове биљке*; упор. потштипе. – Мојá мати ошлá у градíну да подштипé зéље.

подштипува́ње с гл. им. од *подштипуе*.

подштипуе несвр. *штипајући кидá доње листове биљке*; упор. потштипуе. – Дњýс íма да подштипуем зелéни лѹк, а јѹтре чу цвéкла.

пођíне свр. *изгуби живот, погине*. – Под њéг су ми брајђа пођíнула / И мéн пише да чу да пођíнем (н. п.).

поé несвр. упор. поје. *пева*. – Ѐде и поé. – Онá јáко убавó поé. – Къд се поизнапíвају, свí вáну да поју, сáмо да се скуташ, да не слѹшаш.

пóевтин прил. *јевтиније*. – Пóевтин ти е да га кúпиш на ћíло, него на попóмáлко.

поедѣк м *залогај*. – Че ти стáне едѣнпѹт поедѣк у гѹшу.

поедé свр. **1.** *поједе*. – Квó гóд му дадéш óн поедé. **2.** *измучи кога малтретирајући га*. – Дѹшу ми е поéл тíја душмáнин. **3.** *потроши, проћерда*. – Свó íмање поéл и пропíл. **4.** *фиг. поцепá, подере*. – Какó, мáјковићу, мóж тóлко зачáс да поедéш опíнцити?

поеднѹш прил. *поједном*. – Да пíнемо јóш поеднѹш.

поецуе несвр. **1.** *једе помáло и понекад*. – Поецуем и шангарéпу, ал не вóлим. **2.** *добро једе*. – Поецуе си елís добрé.

пожаљува́ње с гл. им. од *пожаљуе се*.

пожаљуе се несвр. и уч. *жали се на нешто помáло и повремено*. – Пожаљуе се на мешíну. – Пожаљуе се на снаѹту.

пожвáка свр. **1.** *проведе неко време у жсвакању, у јелу*. – Узé да пожвáкам нéшто мáлко, таквó. **2.** *фиг. поприча, поразговара*. – Пожвáмо мáлко и од њí

и од њíнуту срамотѹ.

пожéни свр. **1.** *ожени или уда све које је имао женити или удавати*. –

Поженíли сíнови и ћéрће и сѣг остáли сáми. **2.** *поново ожени или уда кога*. – Поженíли синáтога за еднѹ Лѹковчанку.

пожéни се свр. **1.** *мн. сви се ожене или удаду*. – Поженíли се свí мóмци, за њѹ нé остáл ни едѣн. **2.** *поново се ожени или уда*. – Къд је ўмре првѹијат мѹж, онá се пóсле пóжени у дрѹго салó.

пожењува́ње с гл. им. од *пожењуе (се)*.

пожењуе несвр. *поново жени или удаје*. – Пожењуе си ћéркуту, вéч дрѹђи пѹт.

пожењуе се несвр. *поново се жени или удаје*. – Бáба Радѹнка се трí пѹт пожењувáла.

пóживьчѣк, -чка, -чко **1.** *већи, мало већи од некога или нечега*. – Овíја стрѹк пóживьчк од онíја. **2.** *живљи, темпераментнији*. – Бéлоно јáгње пóживьчкó од црноно.

поживѹе свр. *поживи неко време у добрим односима с ким*. – Дóста смо поживувáле, али се пóсле раздвоíмо, па се сѣг слáбо и вицѹемо.

пожѹтéе свр. *пожѹти*. – Пожѹтéл ко дѹња.

пожљéби свр. *размази кога*; упор. поали. – Пожљéбили си детé, па се понáша неваспíтано.

пожљéби се свр. *размази се*; упор. поали се. – Пожљéбило се, па нéма кудé вíше.

пожљéбóтина ж **1.** *онај који је превише размажен (обично о детету)*. – Штó не излѹпаш тѹј пожљéбóтину да ју доведéш мáлко у рéд. **2.** *она која се ачи кад говори, ради изазивања ефекта (обично о девојци)*. – Не мóг да слѹшам тѹј пожљéбóтину, къд вáне да се жљéби.

пожљéбóч м у пеј. значењу *пожљéботина*. – Ич нéче да слѹша малијав пожљéбóч. – Ел тí не можé да нáјдеш девојђу с пром сéб него си се

загледал у оніја пожљебџч?

пожмї свр. **1.** *проведе неко време жмурећи.* – Мálко да пожмїм, да си одмóрим óчи. **2.** *фиг. одспава краће време.* – Пуштéте ме да пожмїм.

пóжњє свр. *пожање.* – Дњњс че вáља да мóж да пóжњємо Голéму њїву, їмамо пéт лџцџи, а и мї смо тџј.

поза предл. *иза, позади.* – Нашлá снáшка сеїиру поза врата.

позабáи свр. *закасни мало, одоци мало.* – Неїипџт позабáи да пóи стóку.

позабáи се свр. *одоци се, закасни.* – Позабáи се неїи пџт из чкóлуту, ал си веїином на врéме доóди.

позабáшї свр. *преїути, прикрије што по некад.* – Позабáшїм и јá понéшто кџд вїдим да е зóр.

позабодé свр. *забодє по некад.* – Позабодé по неїи колџц, нéчу да си грéшим дџшу, али тóј е едїно.

позаборáи свр. *заборави понекад, делимично заборави.* – Че дојдемо пáк код њéг, сáмо нéк мáлко позаборáи квó е дњњс вревїл. – Позаборáи понéїипут да си запéклє дуїán.

позаборáља свр. *све заборави.* – Док слéзне у пóдрум онá позаборáља за квó е свé пошлá.

позабрáди свр. **1.** *забрани понекад.* – Позабрáди понéїипџт и марїизéтнуту мáраму. **2.** *превари понекад кога (наплати више, закине на мери и сл).* – Понéїега позабрáдим с нéку иљедáрку, ал не свáкуга.

позагáзди се свр. *побольша своје имовинско стање да се веї може рачунати у газде.* – Позагáздїл се, па се вéч напéл.

позадлџи се свр. *задџжи се понекад, прилично се задџжи.* – Тргџє сьс свóј капитáл, ал се понéїипџт и позадлџи.

позаздрáвее свр. *прилично заздрави.* – И јá чу да излэзем до лóзје, сáмо да заздравéем.

позáспре свр. *позагледа.* – Позаспрї га

тї мáлко бóље кџд га вéч купџеш, да си пóсле нéмате распрáвїју.

позáспре се свр. *позагледа се.* – Дéда Стéва се позáспре у нéку пóмладу жéнштину, дако велџ да е стáр.

позасрне свр. *позагледа, добро позагледа.* – Дóбро га позасрнї, немóј пóсле да ми се жáлиш.

позајáри свр. *мало, мало на јарац скочи на козу.* – Нé тóлко ко напред, ал си и дњњс позајáри по нéколко козé.

пóзajутре прил. *прекосутра.* – Јутре че да жњéмо у Цáрову глáву, а пóзajутре у Градїч.

пóзajучер прил. *прекјуче.* – Окáл сам и јóш пóзajучер, ал éто, нéма и.

позакрéпи се свр. *ојача после неке невоље, оснажи се.* – Чéкнете да се мáлко позакрéпи, па че и óн да помáга.

позакрпи свр. *закрпи лабаво и местимично, прикрпи.* – Дáј да позакрпим цáковиви, че ни трéбу за у покре вршу.

пóзам прил. упор. позем. **1.** *на земљу.* – Дџдови се сринџли пóзам, а прáсци и кокóшїе и сáмо збїрају. **2.** *на земљи, по земљи.* – Лáзи пóзам, јóш н ўме д óди. в. и: оди позам.

позамантїја ж *израїивање трака, гáјтана, дугмади и сл. и сами такви производи, позамантерија.* – Код Веселїна Ћóпáвога у Пáлáнку се купувáла позамантїја.

позамéсти се свр. *наїе неко запослэње и лепо се тамо прилагоди.* – Свї се онї позамéстїли и прїмају си плáтицу.

позамїне¹ свр. **1.** *престигне успут понекога.* – Позамїнемо и мї нéкуга с нáшето áуто, али пóвише нáс замиџџју. **2.** *престигне у богатству.* – Позаминџл сам мóж и јá нéїега у домáзлџк.

позамїне² свр. *преживи без нечега, проїе без нечга, притрпи се без нечега.* – Позамїнемо си текá нéїи пџт и бес лéб, али тóј е гóца гáдно.

позáри несвр. рет. *пазари, купује*. – Ошбл у Мíнићево да позáри волóве.

позáри се несвр. рет. *ценка се, пазари се*. – И лúк кьд купуе, она се позáри.

позаслúша свр. *пажљиво прислуша*. – Позаслúшај мálко бóље, па ч да чúеш како неквó шúшка покре врáта.

позасмрдí свр. *повремено засмрди*. – Кьд дúне ветар на овáм оно позасмрдí од кóчину.

позасмрцуе несвр. *смрди помало*. – У казанíцуту позасмрцуе на комíну, па не добрó за седeњћу.

позаспú свр. мн. *сви поспавају*. – Тьвно бeше мí те не познáмо, / Позаспáмо та те не питáмо (н. п.).

позастáне свр. **1.** *застане мало*. – Позастанí да бóље поглéдаш. **2.** *не уда се или се не ожени на време*. – Девóјчето им позастáде и сьг це тeшко ожeни. **3.** *сачува се, не потроши се, не поарчи се*. – Нeк позастáне од сýвото мeсо мálко, па eј тáм, да íмамо за у копáње.

позасуши свр. *почне суша*. – Чим мálко позасуши, земљá се испуца.

позатрeбе свр. *затреба понекад*. – Тáј ми ствáр не трeбе свeћни дьн, ал си ми позатрeбе по нeћи пúт.

позатрeбуе несвр. и уч. *повремено затреба*. – Ма, позатрeбуе си на мeн, не мóg ти га дадeм.

позбeре свр. *покупи, прикупи*. – Идí позбeри сливене, да не пропáдају.

позбeре се свр. **1.** *прикупи се, окупи се*. – Кьд се мálко позбeре нáрод, тьг пóчне збóр. **2.** *начини се мањим, скупи се*. – Ако ти е сьг голeмá дрeјата кьд се опeре она це позбeре, па че ти е томьн.

позбије свр. *сабије што у нешто, да би више стало*. – Узнем крáтак прљ па позбијем оној брáшно у врeчу, да пóвише стáне, па им однесeм да се прерáне.

позбије се¹ свр. (обично у мн. позбију се) *потуку се лакше по некада (о деци)*. – Позбију се текá по нeћи пúт, а пóсле

мáлко пá си се íграју.

позбије се² свр. *притесни се, набије се, збије се*. – Позбијемо се зíми у сутурeн да презíмимо.

поздáве се свр. мн. **1.** *почну да се даве понекад*. – Нáши кúчичи се поздáве нeћи пúт, али пóсле ко да нíшта нe ни билó. **2.** *посвађају се*. – Децá се поздáве ко кúчичи.

поздeчкају се свр. мн. *посвађају се, али не много оштро, споречкају се*. – Поздeчкају се нeћи пúт и баштá и мáти.

поздрáвче с *мушко дете које се да невести, кад стигне у младожењину кућу, да га придржи и три пута подигне увис*; упор. *наконче, накоњче, понишало, понишалче, ускутњак, ускутњаче*. – Дрáкша бíл поздрáвче на Тíмину свáдбу.

позeвеју свр. мн. *сви зину*. – На жeгу кúчичи позeвају и исплáзе езицí.

пóзем прил. в. *позам*. – Слíве пáдају пóзем. – У рáтовиви смо углáвноме спáли пóзем.

позивáло с *породични надимак*. – На ньí е позивáло Љубeновци.

позимeе свр. *захлади, дође зима*. – Сьг е льсно, ал кьд позимeе тьг че е чврсто.

позобрне свр. *заокрене понекад*. – Позобрне нeћи пúт и на левú стрáн, ал си већíном оре на дeсну.

позобрне се свр. *окрене се по некад*. – Позобрнí се да вíдиш íде ли по тeб.

посипкúе несвр. *посакајуе*. – Посипкúе ко зáјак.

посíпне свр. *поскочи*. – Елeнко и посíпне нeћи пúт док íгра, а њeговата женá сáмо влáчи нoђе.

познáва несвр. **1.** *зна што, познаје*. – По јúтро се дьн познáва. **2.** *препознаје, распознаје*. – Познáва слóвја, ал н úме да чíта.

познáва се несвр. **1.** *примеђује се, види се*. – Познáва е се мешíна. **2.** *познаје се с ким*. – Мí се ододáвна

познавамо с њѐг.

познава́ње с гл. им. од познава (се).

позобрне свр. заокрене мало, заокрене с времена на време. – Позобрни га да се опече и од овуј стран.

посади прил. са задње стране. – Он ста́лно иде посади, ни́кад не иде с нас.

посади предл. *иза, позади*. – Иди посади ку́ћу, па се послушај, не́мамо ну́жник, још несмо́ напраи́ли.

посам прил. упор. посе́м. **1.** под земљу. – Не мо́г се ску́там посам. **2.** у земљи, под земљом. – Кртица жи́ви посам.

посвр́кне свр. *скочи, одскочи*. – Ако куче ла́вне на чове́ка, а овíја посвр́кне од њѐг, да зна́еш да е то́ј ло́ш чове́к.

посем прил. в. *посам*.

поси́да свр. *начини подзид, подзида*. – Требе ма́лко да поси́дамо ону́ј њи́ву, да ни се не свзу́е земља́ надóле.

пои́да несвр. *увек поједе све што има да се једе*. – Къд мло́го рабóтимо, пои́дамо си цѐл ле́б за ручы́к. – Кра́ве пои́дају зелено́ мому́риште, а од онакво́ ма́ј ма́лко одви́јају.

пои́да се несвр. **1.** *једе се од муке*. – Пои́дам се од му́ку. **2.** *безл. изједа се, арчи се*. – Ма́з се пои́да ср́чено. **3.** *лиже се од превелике употребе (о справама)*. – Чѐгћице на мото́р се пои́дају е́дномън.

пои́дање с гл. им. од поида (се).

поизвр́чају се свр. мн. **1.** *сви се изврну, претуре се*. – Ко́њи се упла́ше, ргну на е́дну страну́, а лју́ђе се поизвр́чају у е́ндак. **2.** *фиг. полагају, полежу*. – На пла́дне се копачи́ поизвр́чају у ладави́ну, да се ма́лко одмо́ре.

поиздл́бин прил. *из веће дубине*. – Извади́ во́ду поиздл́бин, мо́ж да е она́ по́студена.

поиздобíва свр. **1.** *роди више деце*. – Женé поиздобíвају де́цу до два́с пѐту, шѐсту го́дин и по́сле ви́ше не ра́цају. **2.**

доби́је ви́ше пу́та, сви доби́ју. –

Поиздобíвају одликува́ња, па се на́йите с њи́ ко Ру́си.

поизл́же свр. *слаже по каткад*. – Чове́к мо́ра и да поизл́же не́кад, да би преживѐл.

пои́мне свр. **1.** *цимне, сецне повремено*. – Телé пои́мне штра́нгуту, ал къд ви́ди да е чвр́сто вр́зано оно́ се ма́не. **2.** *покуша*. – Кокóшка пои́мне да полети́, ал не мо́же.

пои́мне се свр. **1.** *сецне се, цимне се али не тако јако*. – Пои́мне се да ми се истр́гне из ру́ће, ал ја држ́им чвр́сто. **2.** *окане се неког порока за кратко и с времена на време; освети се заблуде, отргне се од нечега лошег*. – Пои́мне се од кавану́ту за понѐће вре́ме, па си по́сле па наста́и.

поимњува́ње с гл. им. од поимњуе.

поимњу́е несвр. **1.** *сеца, цима али не тако јако*. – Штó ти ме́не поимњу́еш за рука́в? **2.** *покушава да се ослободи и побегне*. – Ви́ше пу́т е поимњува́л да побегне из а́псуту, ал не мо́гъл да утѐкне.

пои́ска свр. **1.** *потражи, затражи*. – И къд сам гла́дан ме́н сти́д да пои́скам ле́б. **2.** *проведе неко време требећи некога од вашију*. – До́јди́, си́не, да те ба́ба пои́ска, запати́л си вѐшће.

пои́ска се свр. *проведе неко време требећи се од вашију*. – Да се пои́скам док се́дим.

поиспíни свр. *испуни до неке мере, испуни повремено*. – Поиспíне онѐј прегла́бице по пу́т, къд се се́те. – Поиспíни́л образи́.

поиспíни се свр. *физички се поправи*. – Поиспíни́л се ма́лко, па стану́л му́ж.

поиспра́и свр. *исправи до неке мере*. – Поиспра́им не́ћи ексѐр да заковѐм та́рабу, али и то́ј ме мрзи́.

поиспра́и се свр. *легне и исправи се по некад*. – Поиспра́им се ма́лко къд ме ја́ко заболи́ грби́на, па па́ ко́пам.

по́йта свр. *похита, пожури*. – Да по́йтам, да га урабо́тим до́тавнин.

пои́цуе несвр. **1.** *иде понекад, одлази ко́ле понекад*. – Пои́цуеш ли код ба́буту, да ви́диш квó рабо́ти? **2.** *пада помало, пада с времена на време (о киши)*. – Пои́цуе ћишицата, не́чу да ка́жем, али земља́та јако су́ва, па тре́бе гочка да́ иде. **3.** *тече помало, цурка*. – Пои́цуе вода́ на чешму́ту, али јако сла́бо.

по́иште с место на реци, потоку и сл. где се по́ји стока, по́јило.

поја́нта ж *косо постављена греда у грађевинској конструкцији која служи да укрути ту конструкцију*. – На сва́ко ћуше мо́ра да се уда́ре по две поја́нте, а и уну́тра по нека́.

поја́ње с гл. им. од *пое, певање*. – Не ме́н дьнѣс до поја́ње, по́више ми до́јде да ро́внем, па у́ свет да идем.

по́јде свр. *пође, крене*; упор. појђе. – По́јдемо ми́ е́дно ју́тро у Ка́лну, кѣд реко́ше, не мо́ш се про́јде, одне́л Тимок ћупри́ју. – Оре́си стізају за бува́ње и мому́руза за брање́, кѣд ћа́ци е́сени по́јду у шко́лу.

појђе свр. рет. *в. појде*. – Не́че, же́на, да појђе без ме́н.

поје́ несвр. *в. пое*. – Ми́лка јако у́баво поје́, а Са́лунка кѣд пое́, она́ ко да ру́ца.

по́јка ж *она која лепо пева*. – Моју́ ма́тер си њо́јан башта́ ока́л По́јка, ел је у́баво пе́ла, по́сле е и оста́ло име́ А́нка По́јка.

поју́ри се свр. *потрчи*. – Де́ се поју́ри, па ч га, ега́, стігнеши.

поју́трина ж *одлазак на гроб првог јутра по сахрани покојника*.

по́кажња ж *в. показ*.

по́каз м *предзнак, показање*; упор. показња. – Тој е ме́не по́каз би́л...

пока́ни свр. **1.** *понуди чиме*. – Кѣд ти до́јде човѣк у ку́ћу мо́ра с не́што да га пока́ниши. **2.** *фиг. проба да обави физиолошку радњу*. – А́јде, си́не, пока́ни па́чето да мо́чка.

покањува́ње с гл. им. од *покањуе (се)*.

покању́е несвр. и уч. *нуди, нутка*. – Покању́ем га, куде́ да не, али он се сраму́е, па не́че.

покању́е се несвр. *сам себе нуди (напр. алк. пићем)*. – Покању́еш ли се с пије́њицето, ел слу́шаш до́кторуи?

пока́пу свр. мн. **1.** *само што не поскапају, једва издрже да не поскапају*. – Покапа́ли смо за во́ду. **2.** *угину, помру*. – Оста́или и да пока́пу о́д глади и од сту́д.

пока́ра¹ свр. *благо изгрди кога*. – Несѣм га би́л, са́мо сам га покара́л.

пока́ра² свр. **1.** *потера (кола, стоку и сл)*. – Покара́ј и мо́е козе́ до Ћупри́ју, до́ле че и прива́не ма́ти. **2.** *никне и почне да се развија*. – Пшени́ца ве́ч покара́ла кла́с.

покара́ч м *пастир на бачији који догони овце на мужу*.

покарува́ње с гл. им. од *покаруе (се)*.

покару́е несвр. **1. а.** *тера да иде мало брже, гони мало јаче*. – Покару́ј говѣдуту, ако ми́слиш до́ мрак да стігнемо. **б.** *тера повремено кога да нешто ради*. – Покару́ју ли те на не́ку рабо́ту, ел ди́гли ру́ће од те́б? **2.** *кори, грди по некад (али не тако јако)*. – Покару́е ли те башта́та, ел не?

покару́е се несвр. *свађа се, кара се, али не тако јако и често*. – Покару́е си се и с ме́н и с ма́тер.

покашљыва́ње с гл. им. од *покашљуе*.

покашљу́е несвр. *кашље помало и с времена на време*. – Покашљу́е, же́на, не знам квó му е.

покладува́ње с гл. им. од *покладуе*.

покла́дуе несвр. **1.** *прославља* *Покладе као дан када почиње Велики пост*. – Дьнѣс покла́дуемо за Вели́гден. **2.** *уздржава се од узимања мрсне хране, пости*. – Покла́думо сви́ пости́, па тѣг и сре́ду и петѣк.

покла́ти свр. *заклати, продрма*. – У́зе, по́клати крчаже́нцето, да ви́ди да л

има ређија у њег, па кџ она љоцну, он га нџтрти и дџбро пџну.

поклџти се свр. *заклати се, зањише се.* – Нема лџс да се поклџти; умирило се време.

поклачување с гл. им. од *поклачуе* (се).

поклачуе несвр. и уч. *клати повремено, клати полагаано.* – Често ми Сурка поклачуе шуленцето, ци отџде на четри нџе.

поклачуе се несвр. *клати се помало, клати се с времена на време.* – Ёде и поклачуе се, значи пџ се напџл.

поклопало с *горњи покретни део какве посуде који је затвара, поклопац;* упор. *заклапало, заклопало.* – Свако грне нџде свое поклопало.

поклопџлце с дем. од *поклопало.* – Гдџ ли е малџно поклопџлце?

поклопи свр. **1.** *постави кога да лежи потрбушке.* – Бугари човека поклопе, па га рџзају с товађе по грбџну и по дџпе док се не утрџи. – Обрнете му главу нџнизбрд, па га поклопете, да му излџзне вода из мешџну, да се не удави, ако се вџч до сџг не удавил. **2.** *постави какав суд отвором надоле.* – Ако е ведрџто празнџ узнџ па га поклопи нџзам, да не лџзе погџнци по њџга нџчџс. **3.** *притисне, заклони (прстом, шаком и др.).* – “Ч да добџнеш онџј што остџне кџд на рџч “мудар” с прџс поклопим прџвџе слџво”. “А тџ онџј кџд на тџј рџч с прџс поклопим сџдње слџво!

поклопи се свр. *легне потрбушке.* – На грбџну н џмем да спџм, на странџ ме прџцве нџкво глџце, нџјбоље ми кџд се поклопим.

поклопче с дем. од *поклопац.* – Да му нџјдеш пасџн поклопче, да ти се не исплџиска васџљат ус пџт.

поклоба свр. *избџци редак измет живина или птица.* – Поклобџла коклошка басамџк.

поклоба свр. *избџци редак измет живина или птица.* – Тџчи ми се

поклобџли на прађе.

поклокодџ свр. *шаљ. в. поклока.* – Немџј да седџш пода дџдат, да те не поклокодџ нџко тџче.

поклокодџ се свр. *шаљ. в. поклока се.* – “Спџ, спџ, спџ, па се поклокодџ.” (пева славуј у својџ песни).

поклокодџше свр. у ауг. значењу *поклокоди.* – Водџ си рџчџн да те не поклокодџше гусџнат дор га нџсиш.

поклокодџше се свр. у ауг. значењу *поклокоди се.* – Чџма ви убџла, па ел мџра да се поклокодџшете бџш пред врџта?

поклоџца свр. *појџде кџљуцањем.* – Јџтром поклоџцам лџб и грџзје, ел лџб и црџше, па отџдим на рџботу. – Поклоџцам си по едџн грџз, двџ, ако ми се кџљца.

покој м *обрџд на прџвој вечџри у покојниковој куђи после сахранџ, када се за тређе обрџживање вином уз боџу шаљу свеђа покојњџча, кџта цвеђа и јџбука, при чему сваки учесник испџје из боџе мало вина. По завршетку овог ритуџала више се не пије за покој, него се наздравља за здравље и живот живџх.*

пококџви свр. *провџде неко време негујуђи кога с особитџм нежношџћу и пажњџм.* – Нџк остџне детџто мџлко код мџн, да га ја пококџвим.

покошка се свр. (обично у мн. *покошкају се*) *посвађа се, спорџчка се с кџм.* – Нџ знам квџ им е билџ та се покошкџше и од тџг избџгавају едџн дрџгуга.

покра предл. *покрај, порџд.* – Покра тџлку ређију у пџдрџм, он џде по кавџне.

покрџвџц м *ћилим од козје длаке којџм се покрџва крупна стока.*

покрџвица ж *поњава којџм се покрџва при спавању;* упор. *покрџвица.* – Нџчџс сам се покрџл с двџ покрџвице и пџ ми билџ зимџ. в. пртена покрџвица.

покрџвичка ж дем. од *покрџвица.* – Кџд пошџљ у вџјску понџл двџи опџнци,

покрави́чку и још дру́го квó че му затре́бе.

покрадњље несвр. *краде помало и повремено*. – Почёл, жéна, да покрадњље јáјца из гњéздала.

покрвѝ прил. *до уништења*. – Тéра га покрвѝ.

покрвѝца ж в. *покравица*.

покре предл. *покрај, поред*. – Пробди ко покре турско грóбје.

покрѝва ж бот. *коприва* *Urtica dioica* L.

покрѝвка ж 1. *оно чиме се покрива при спавању (поњава, јорган и сл.)*. – Їмам дóбру покрѝвку и пáк ми нóчум зимá. 2. *оно чиме се покрива кућа (слама, ћерамида, цреп и др.)*. – Покрѝвка на нóву кúћу че да е од цреп. 3. в. *квачка (3)*.

покрѝе свр. *покрије, прекрије*. – Напрајл кúћу до крóв, ал нéма пáре да ју покрѝе.

покрќа свр. *халапљиво поједе*. – Њѝ нéколко сéдну и покрќају цéлог овна.

покрќлó с в. *подробница*.

покрќми свр. *нахрани стоку јачом храном него обично, првенствено јармом, мало боље посољеном*.

пóкров м в. *квачка (3)*.

покрóвѝца ж рет. в. *покравица*.

покрќпи свр. *достане, достигне, подмири потребу*. – Че ни покрќпе двé ѝљади дина́ра покре свáдбуту.

покрќсник м в. *крсник*.

покрќстица ж *везени мотив у виду крстића*. – Везém “кúварицу” на покрќстице.

покрќши свр. *поломи, све поломи*. – Ўзнем па покрќшим свѝ прúтје, да нéма сквó да ме бѝју.

покрќши се свр. *поломи се*. – Покрќшиле му се сáне, затóј што и претеретѝл.

покúса свр. *кашиком поједе неку течну или ретку храну*. – Покúсамо

чорбúту, а шангарéпуту и не довáчамо.

покúта свр. *посакрива*. – Решѝла сам да му покúтам тутúн и чúкалата, та да се мáне да пúши.

покúта се свр. *посакрива се*. – Покúта се нáрод по áлође и по рóвине, да га Тúrци не нáјду. – Къд мѝ пóјдемо код њѝ ú гости онѝ се нéгде покúтају.

покúтњина ж *покућанство, покућство*. – Упропáстена ни свá покúтњина, од тúј пóводњу.

полá ж 1. *скут, предњи део сукње*. – Намокрѝла сам си пóле дор сам бувáла грснице. 2. *ширина тканине*. – Сашѝла сам двé покрави́це од по двé пóле.

полáгају несвр. мн. *двојица или двоје наизменично кусају истом кашиком (онда кад за једнога недостаје)*. – Мѝља и Нáцко че да полáгају, њѝ нé грозá еднó óд друго.

полагáње с гл. им. *од полга*.

пољгѝцка прил. в. *пољгѝчка*. – Дé мáлко по пољгѝцка, не мóg те стѝгнем.

пољгѝцке прил. в. *пољгѝчка*. – Дéда ѝде јáко пољгѝцке.

пољгѝцко прил. в. *пољгѝчка*. – Сáмо пољгѝцко, свé че си бúде.

пољгѝчка прил. *полако, полагано*; упор. пољгѝцка, пољгѝцке, пољгѝцко, пољгѝчке, пољгѝчко. – Пољгѝчка преко преглáбицу.

пољгѝчке прил. в. *пољгѝчка*. – Пољгѝчке, пољгѝчке, па че си стѝгнете.

пољгѝчко прил. в. *пољгѝчка*. – Идѝ си пољгѝчко, немóј да грáбиш.

пóлазник м в. *квачка (2)*.

полазу́е несвр. *долази као положајник*.

пољќ прил. 1. *полако*; упор. пьљќ, пьљќо. – Идѝ пољќ и глéd си прéd нође.

2. *удвојено: пољќ, пољќ, значи мало по мало*. – Пољќ, пољќ до цáра се чúло.

пољќшица ж *олакишица, помоћ*. – Ни од коју стрáн нéмаш пољќшицу, свѝ те притѝсли и сáмо óкају: дáј.

пóлани прил. *претпрошле године*. –

Још полани смо телі да га жéнимо, ал óн нéче док не исл́ужи војску.

пóльсно прил. комп. од льсно *лакше, угодноје*. – Ма, пóльсно ми без нéг, óн ми са́мо засміта и заќртеу.

полатéње с гл. им. од *полати*.

полáти несвр. упор. полита. **1.** *полеће*. – Ероплáн за Бéч полáти у дéсет сáта. **2.** *покушава да полети*. – Едно́ тиче полáти, ал не мóж да полетí. **3.** *насрће на тучу*. – Бóље ти е немóј да полáтиш, видиш ли кољ́и су.

полатíка ж **1.** *политика*; упор. полетика. – Мúжје се збéру у зáдругу па бíстре полатíку. **2.** *сплетка, сплеткарење*. – Já с тúј нòјну полатíку нéмам нíкву вéзу.

полежúшка ж у дем. значењу *онај који час, час па легне, ленитина*. – Оче ли да кóпа дьнбс нáшата полежúшка?

пóлеп м *тесто које се је прихватило за наћве или какав други суд у коме је мешено*. – Пóлеп да се острúже и да се сипе у помијáрник.

полетíка ж в. *полатика*. – Тóј су свé сéлсће полетíће.

полиба свр. *покуса неку течну храну*. – Пóлиба млекé и óтиде да се íгра.

полипчу свр. **1.** *поцркају до последње*. – Свé че ни кокóшће полипчу од кúгу. **2.** *умру, помру*. – Ел тí чéкаш да мí полипчемо óд глади, па тбг да се вáчаш за рáботу?

полíта несвр. в. *полати*. – Штрк полíта прко бáру. – Полíта, ал јóш мьнечк да полетí. – Полíта на бóј.

политáње с гл. им. од *полита*.

полíчка ж **1.** *дем. од полица (горизонтално утврђена даска на зиду или у орману)*. – Застрúзи су ти на полíчку иза врáта. **2.** *доња, хоризонтална дашчица на јарму*. – И полíчка на ербм мóра да е од јакó дрвó, од есенóвину. **3.** *дашчица за утезање поломьених костију*. – Врзáли му нóгу у полíчће.

пóлноч м *пола ноћи, поноћ*. – До пóлночи босíљак да нíкне.

половín ж **1.** *један од два једнака дела*. – Половín за мéн, половín за тéб. **2.** *средина чега*. – Пресечí га преко половín. **3.** *део тела око паса, струк*. – Ўвати јú преко половín. в. вревџ с половин уста.

половín мотавíло с в. *челуска (2)*.

половínка ж *дем. од половин (1)*. – Чúвај си твоуту половínку. – Не пúши цéле цигáре нéго половínће.

половнíца ж **1.** *половина хлеба из црепуље*. – Дьнбс му мáлко половнíца. **2.** *половина ведра млека на бачији (као мера)*.

полóг м **1.** *јаје које стално стоји у гнезду да би кокошке ту носиле, мућак*. – Збéри јáјца, ал пáзи да не ўзнеш и полóгат. **2.** *гнездо у коме кокошке носе јаја*. – Претрéсал свí полóзи.

полóзи м **1.** (мн. од полог) **2.** *фиг. тестиси, муда*. – Изедéш си полóзи.

полóмје ж *зб. од поломка (снопић конопље)*. – Полóмјето че да натóпимо у пóмало топíло.

полóмка ж **1.** в. *поломће*. **2.** *једно народно коло*.

полóмће ж мн. (јд полóмка) *снопићи конопље начињени од умришених и изгажених стабљика током брања*. – Од клчíна од полóмће сúчемо повóрће.

полóпа свр. *халапљиво поједе, поједе као што свиња једе тесто*; упор. излопа. – Замéшам момúрузно брáшно, сипéм им у корíто и свíње га за час полóпају.

полóче с *омањи земљани суд за пиће у виду бокала (око пола оке)*. – Полóче винó за ручк ми дóста.

полóче свр. **1.** *попије лочући (о животињи)*. – Цáка полóче пóла ћíло млекó на едьнпút. **2.** *фиг. у пеј. значењу испије, попије*. – Полóчу си винó до Божíч, па пóсле нéмају.

полошáе се свр. **1.** *позли коме*,

постане коме лоше. – Ненад се јако полошáл, не мóж д ìде на орање. **2.** *поквари се (о времену мет.).* – Полошáло се врéме, не мóж се жњé.

пóлуда ж *лудило.* – Удáрило га на пóлуду.

полудéе свр. *полуди.* – Од њéг чу да полудéем, нé од дрúго.

полúја ж *пону́да.* – Штó ми несí казáла, / Гдé ми дра́го болúје, / Да му нóсим полúје (н. п.).

полулéтан, -тна, -тно *који је пунолетан.* – Он јóш нé полулéтан, не мóж да одговáра.

полутáн м (мн. полутáни и полутáње, уз бр. полутáна) *сељак који ради у фабрици.* – Нáс сељáци су сíлом терáли у вáбику и да си мáнемо зéмљу, а пóсле почéли да ни óкају полутáни и да ни истéрају из вáбрику, ко мí це огáздимо, ел рабóтимо и тáм и тáм.

полутíна ж *половина неча (обично од заклане животиње).* – Еднá полутíна че се шúши, а другáта че се тúри у замрзивáч.

полúтка ж *једна од парцела на које је подељена велика њива ради лакше обраде и плодореда;* упор. потковина, табел, табље, на прч.

полúчи свр. **1.** *одвоји сву јагњад од оваца, јарад од коза, телад од крава и сл.* – Дојдí да ми помóгнеш да полúчимо јáганци. **2.** *из намешаног стада издвоји овце различитих власника.* – Јутром и лбсно намéшам, ал и сíлом вéчером полúчим.

пољáк м *чувар поља, пољар;* упор. паљак. – Драгутíн Пéчени е бíл нáјзагуљен пољáк у нáше врéме.

пољáнка ж *дем. од пољана, пољаница, пољанче.* – Рíтајте лóпту тáм на пољáнкуту, штó сте дошлí пред врáта, да стрóшите пéнцер.

пољáштина ж *оно што се плаћа пољаку за чување поља;* упор. паљаштина. – Платí пóрез, платí

прíрез, платí пољаштину, па одóкле ми, мáјковићу, тóље пáре.

пóље с в. *обере поље.*

пољéва несвр. упор. пољива. **1.** *полева коме да се умије.* – Снаá мóра да пољéва на свéкра. **2.** *залева башту или што друго.* – Пољéвам градíну свáку дрúгу вéчер. – Пољéвá ли хíтени босíљак?

пољéвање с гл. *им. од пољева.*

пољéвица ж *расквашено и клизаво земљиште настало несмотреним пролевањем воде;* упор. пољевка (1). – Немóј да праíш пољéвицу по сóбу.

пољéвка ж **1.** *в. пољевица.* – Пáк си напраíл пољéвку пред врáта. **2.** *обичај да млада сутрадан по венчању полије сватовима да се умију.* – Сбг је рéд свí д ìду на пољéвку.

пољíва несвр. *в. пољева.* – Лéтем кьд е сúша пољíвамо градíну свб́и дýн.

пољíе свр. **1.** *полије коме при умивању.* – Оч ли да ти пољíем, ел че си си сáм пољíеш? **2.** *залије башту или нешто друго (ливаду, цвеће и сл.).* – Пољíила сам расáдници пред сíнце што че да зáјде.

пољíце с дем. *од поље, мала равница у брдовитом пределу.* – У нáш крај íма и по нéко пољíце, али ве́ином брежуљáци.

Пољобранíја ж п. п. *другог маја по старом, а петнаестог маја по новом календару;* упор. Пољоранија и Ранопољíја.

пољупрívреда ж *земљорадња, пољопривреда.* – Едногá сíна дáл на шкóле, а другóтога остаíл на пољупрívреду.

пољупрívредан, -дна, дно *који припада пољопривреди, који се односи на пољопривреду.* – Гóре на трапат íма големó пољупрívредно имáње.

помáга несвр. **1.** *помаже у вршењу неке радње, у неком послу.* – Вéља ми помáга да кóсимо. **2.** *потпомаже (материјално).* – Помáга ме гдé да нé,

јучер ми дал сто бањџе. – Помáган си кџд гóд је требáло и кџд гóд смо моглí.

помáга Бóг изр. *поздрв који при сурету изговарају жене.* – “Помáга Бóг, Милéво”! “Бóк ти помóгал”!

помáга се несвр. *помаже се неким средством у послу, радњама и сл.* – Помáга се с товагу кџд óди, с цвићери кџд чита, с вештáчћи зúби кџд едé; етé квó е остáло од човéка.

помагáлђа ж *мотка, кратка мотка којом се помаже у неким радњама (ходу, помицању предмета и др.), тојага.* – Кџд ўзнем еднú помгáлђу чу ти покажем.

помáгање с гл. *им. од помага (се).*

помáзни свр. **1.** *помилује по коси или образу.* – Свака мáти воли кџд нећи помáзни нóјно детé. **2.** *пређе лагано шаком преко неке глатке површине.* – Помазнí га да вíдиш колкó е мáзно. **3.** *углача, заглади.* – Узнí да помáзниш мáлко вретéново, закачúе ми жíца док предém. **4.** *подмаже нешто масноћом или чим другим.* – Кџд чу да тúрим лéб да се печé, јá га озгóр помáзним с во́ду.

помáзни се свр. **1.** *поглади се руком.* – Кџд се дóбро наедé он се помáзни по мешíну и узрíгне. **2.** *умиљатим наступом покуша да подиђе коме.* – Помазнí се покре нéга да вíдиш да л е лúт, ел нé јáко, па га замоли́ за нећи грóш.

пóмал, -а,-о *који је мањи, мало мањи.* – Пóмалијат капúт че ти одговáра, нéга купи́.

пóмьлeцък, -цка, цко *в. поманечък.* – Јá сам пóмьлeцък од нéга, ал сам пóјак.

пóмьлeчък, -чка, -чко *в. поманечък.* – Ел тí знáеш квó е пóмьлeчкó од блú?

помáми свр. *почне да мами, позове мамећи.* – Помамí прáсето с коренчък, па да вíдиш ел нéче д íде по тéб.

помáне свр. *ослаби у интензитету а. бол.* – Одóцтра ме јáко болéше зúб, сýг ме пóману. **б.** *ветар.* – Поманúло сýг да

дúва.

пóмьнецък, -цка, -цко *в. поманечък.* – Пóмьнецкóто детé че им пóјде у чкóлу.

помањúе несвр. *слаби у интензитету. а. бол.* – Помањúе ли те болéжат? **б.** *падавине.* – Помањúе ли ћишата, ел си јóш шóра?

помењúвање с гл. *им. од помењúе.*

помењúе несвр. *спомиње, помиње.* – Помењúе ли и мéн у писмóто, ел си сáмо на тéб писúе? – Помењúемо те чéсто.

померемéти свр. **1.** *поремети; упор.* измеремети. – Кџд те удáрим мóзак ш ти померемéтим. **2.** *помери, помакне.* – Не мóг га сáм померемéтим, мóра ми нећи помóгне.

померемéти се свр. **1.** *поремети се, доживи неки физички поремећај.* – Померемéтила се док дизáла цáкови у вршу. **2.** *доживи какав психички поремећај.* – Тáм долéко, детéто им се померемéтило, ал онí кúтају, не воле да се тој знáе.

помéсти свр. **1.** *помери, помакне.* – Ёл ми помогнí да помéстимо шифуњéрав, по уз дúвар. **2.** *премести са једног места на друго.* – Да га помéстим на дрúго мéсто, али на коé?

помéсти се свр. **1.** *помери се.* – Поместí се мáлко пóнатам, да йма и јá гдé да сéднем. **2.** *премести се.* – Мóра се помéстим одвде, од овúј прóмају.

помéтина ж *постељица плода после порода.* – Кúчка кџд се оку́чи, онá си поедé помéтинуту.

помéтне свр. *роди пре времена, насилно роди, побаци.* – Пá пометнúла, прлэг да нéче да йма дéцу вíше.

помецу предл. *између, међу.* – Помецу нáс нéма нíкво неподéлено. – Кристóс помецу нáс.

помецумéрица ж *несугласица, неспоразум.* – Убаво си живувáли, а сýг дошлó нéшто на помецумéрице код нíи.

помéшка свр. у дем. значењу

промеша мало. – Свекрва одведé младенеvéсту до н́чви и та́м помéшкају ма́лко, па по́сле ула́зе у со́бу.

помéшта несвр. **1.** *помера.* – Комши́ја ми помéшта ме́цју. **2.** *премешта.* – Не мо́г ово́ј ста́лно да помéштам по ћушетíју.

помéшта се несвр. **1.** *помера се.* – Седи́ ко дуба́р, не помéшта се. **2.** *премешта се.* – Це́л бо́жи д́н се помéшта по ладави́не.

помéштање с. гл. им. од *помешта (се).*

помија́р м **1.** *онај који рукује помијама, онај који је закупио помије у некој установи (касарни, ресторану и сл.).* – Помија́р одво́зи поми́је у осом са́та ве́чером. **2.** *лош, некарактеран човек.* – Не́мам по́слу с помија́ри.

помија́рка ж *лоша, неморална жена.* – Гла́ву ш ти стрóшим, помија́рће една́.

помија́рник м **1.** *стари бакарни котао у коме се сакупљају помије.* – И помија́рник трéбе не́ћи пу́т да се опе́ре. **2.** *фиг. погана уста која говори бесидне, злобне и неистините речи.* – Када́ ч едњп́ут да затво́риш тíја тво́ј помија́рник?

поми́је свр. *овлаш умије, покваси.* – Помíте дете́то по чало́, да му л́кне.

поми́је ж *прва вода од опраних судова са остацима хране која се даје домаћим животињама.* – Си́пи поми́је на сви́ње.

поми́је се свр. *овлаш се умије, покваси се водом по лицу.* – Ако ти домучне́е, са́мо да се помíјеш о́дма ч ти про́јде.

поми́јће ж *дем. од помије.* – Колко́ има поми́јће прасци́ти и попи́ше.

помíне свр. **1.** *опстане, издржи без неке неопходне ствари, прође без нечега.* – Дњíс че да помíнемо бес лéб, али јúтре, те́шко. **2.** *буде на неком месту, задржи се на неком месту, опстане.* – Овде́ ви́ не мо́ж да помíнете, / О́дма да íдете (б). **3.** *изврши неку функцију.* –

Ципиле ми несú мло́го ўбаве, ал че да помíну за по ћи́шу. **4.** *проведе се негде.* – Како́ помíну на сва́дбу? **5.** *проживи живот с ким.* – Какве́ све зámлате несú помину́ле заедно, та ви́ да не мо́ж да помíнете. **6.** *умине бол.* – Сýг ме јако боли́, ал че ва́лда по́сле да помíне.

помињува́ње с гл. им. од *помињуе.*

помињу́е несвр. **1.** *опстаје, преживљава, иде некако кроз живот.* – Питу́еш ме ко са́м. Ете́ помињу́ем не́како. **2.** *преживљава код некога.* – Помие́њем код њí. **3.** *престаје да боли.* – Помињу́е ли болéжат?

помíта несвр. **1.** *помера, премешта.* – Не мо́г ви́ше да помíтам ово́ј тво́е дрешо́љине, чу да ўзнем да и ци́днем. **2.** *омета, збуњује.* – Ћу́ти, немо́ј да ме помíташ док пису́ем писмо. **3.** *побацује пород.* – Ве́ч е два́ пу́т помита́ла, не мо́ж да ро́ди дете́.

помíта се несвр. **1.** *повлачи се, вуче се по угловима и забаченим местима по кући (о непотребним стварима).* – Мо́ете венча́лне ципíле се помита́ше, помита́ше по ћушетíју, али од не́ће вре́ме и не вице́вам, мо́ра да и не́ћи ўзе. **2.** *збуњује се, није сигуран у своје памћење.* – Нешто се помíтам, не мо́г б́ш да се се́тим.

помита́ње с гл. им. од *помита (се).*

помица́ље ж *орнаментни мотив на двопрећним чарапама.*

помишље́ва несвр. *помишља.* – Помишље́ваш ли ти́ квó мо́ж да се де́си, ако ти, неда́ј Бо́же, пúкне гúма?

помлацува́ње с гл. им. од *помлацуе (се).*

помлацу́е несвр. **1.** *чини да неко изгледа млађи, удешава кога.* – Помлацу́е га Се́ља, бербе́рин. **2.** *уводи млађе јединке у заједницу, подмлађује.* – Помлацу́емо о́вце за си́риње и за в́лну, старе́те че да тика́мо.

помлацу́е се несвр. *постаје млађи него раније, подмлађује се.* – Како́ се о́жени по дру́ђи пу́т, по́че да се

да и натовáримо. **2.** *дође прилично близу.* – Къд понаблизиш до онíја брѣг, тí се распíтај по коí пúт трéбе д íдеш у Мучíбабу.

понаблизи се свр. *приближи се.* – Понаблизѣте се еднó дó друго, да ви бóде тóпло къд спитѣ.

понавáli свр. *нагне мало на коју страну.* – Понавалí га мálко на гóрњу стрán.

понавáli се свр. **1.** *навали се, нагне се мало на неку страну.* – Понавáli се, али си стоí. **2.** *наслони се.* – Понавалí се мálко на мѣн, да се одмóриш. **3.** *легне мало да отспава.* – Понавáлим се нећи пúт на плáдне, али слáбо.

пóнагоре прил. *jóш мало навише, jóш мало нагоре.* – Поткачí се пóнагоре, бóље ч да вíдиш óд висин.

пóнагорше прил. у дем. значењу *понагоре.* – Од есѣнат, па пóнагорше íма едñ клáданац, на нѣг да завáнеш вóду.

пóнагорше прил. у дем. значењу *понагоре.* – Помькнí се пóнагорше.

понагрби се свр. *мало се погрби, погури се.* – Стáрчичат се понагрби и отóди, нѣма да влáчи нóђе.

понадвóр прил. **1.** *напољу.* – Децá цѣл дñн понадвóр, на прзáлђу. **2.** *ићи напоље ради физиолошких потреба, понапоље.* – Ишýл ли си понадвóр? – Мбра д íм понадвóр. в. иде понадвор.

понадвóрица ж бол. *пролив;* упор. дрискавица. – Ванýла га нѣка понадвóрица, па не устрза панталóне.

пóнадоле прил. *мало ниже, мало наниже.* – Уватí га мálко пóнадоле.

пóнадоље прил. у дем. значењу *понадоле.* – Песýк вáдимо етѣ мálко пóнадоље од Прáг.

пóнадољше прил. у дем. значењу *понадоле.* – Jóш пондóљше од пóтписат почѣли да откопýју цркву.

понаедѣ се **1.** *прилично се наједе.* – Къд се свиñá понаедѣ она преврне корýто. **2.** *фиг. поправи своје*

материјално стање. – Чим се нећи понаедѣ, óн почне да не познава нýкут.

понасíра несвр. *погледава на што или кроз што;* упор. понасируе. – Понасíрај код крáвуту къд е вѣч привремíла. – Понасíраш ли тí на вратáта да вíдиш íду ли?

понасíра се несвр. *једва се назире, назире се на махове;* упор. понасируе се. – Понасíра се проз онóј глúместо дрвó, ал несýм быш сíгурна да е тóј óн.

понасируѣ несвр. *в. понасира.* – Понасируѣш ли код болникáтога?

понасируѣ се несвр. *в. понасира се.* – Понасируѣ ли се нѣкво, ел не?

понаспре свр. **1.** *навири по каткад;* упор. понаспре. – Понаспрем да вíдим, jóш ли су тýј. **2.** *сврати да обиђе кога.* – Понаспрем, текá, и код нýи къд íмам врѣме.

понаспре свр. *в. понаспре.* – Понаспрнí у грнѣто, да вíдиш сварýло ли е се. – Понаспре и óн, али си пóвише она.

понаспрнси се свр. **1.** *набубри до извесне мере.* – Къд му се зрнцáта понаспрнсе тýг да се сáди. **2.** *напне се, наљути се по каткад.* – Понаспрнси си се текá понѣһипут елís бађáв; таквá му жíлка. **3.** *направи се важан понекад, уобрази се.* – Къд се понаспрнси нýкута не познава. **4.** *дотера се, накинђури се понекад.* – Къд е һýне она се понаспрнси, па прáво у вáрош.

понајдóбрь, -бра, -бро суперл. од добар *најбóљи.* – Нишáли ју жарáни, / Понајдóбри јунáци (н. п.).

поналóче свр. *налоче понекад.* – Нáш мáкан Лѣпи Мíцко поналóче млекó понѣһипут.

поналóче се свр. **1.** *напије се до извесн мере лочући.* – Мáчка се навáli на сíрутку, па сáмо лóче, па къд се поналóче она се обрне та поглѣда лѣво и дѣсно, па пá лóче. **2.** *фиг. опије се алкохолним пићем по каткад.* – Нѣ чѣсто, ал си се дóбро поналóче по нећи пúт.

понамѣсти свр. **1.** *намести боље*. – Понамѣсти га тї малко бoљшѣ, да се не тркoли. **2.** *намести понекад*. – Понамѣстим му крѣвет и ја, ал си већинoм oн тoј рабoти. **3.** *овлаш намести, пређе руком преко чега као да га намешта*. – Кьд ју oкнyше, oнa си пoнамести мaрaму, пoнамести прегљaчу, па излѣзе.

понамѣсти се свр. *намести се мало боље*. – Не мoг да зaспим док се не пoнамѣстим малко бoљшѣ.

понамири свр. *намири, скоро намири (стоку)*. – Кьд пoнамирим стoчицyту, мoг да скoкнем и до тѣб.

пoнаoвaм прил. *више на oвaмo*. – Сѣди пoнаoвaм, квo си се oдeвречил.

пoнаoвaмњи, -њa, -њe (њo) *који је најближи са oвe стране*. – Дa нaтoвaриш пoнаoвaмњaтa дрвa, eл cy пoнaтaмњaтa нa Дѣcy Глїшину.

пoнаoвaмѣ прил. у дем. значењу *понаoвaм*. – Тyј пaницу пoмькнї пoнаoвaмѣ, a другyту гyрни пoнaтaмѣ.

пoнаoвaмшѣ прил. у дем. значењу *понаoвaм*. – Бoљшѣ да пaрћираш aтoтo пoнаoвaмшѣ, да га не зaкaчи нѣћи с кoлa, eл с тpaктoр, eл знaеш кaквї cy лyђe. – Пoнаoвaмшѣ, до кaпїјyту, дьнѣс ми (30. 12. 2001.) Цaцe, Сyкњa и Мaлишкa удaвили Oнo Мaчe, нaјбoљy мaчицу мoјy. Кьд тoј видѣлa Мїкa, нaјстaрa мaчкa, нe смeјaлa дa yјдe у aвлїјy, нe тeјaлa дa дoјдe дa eдe, a пoслe ни нa рyчк нe дoшлa, дaкo сaм јy oкaл, и oкaл. Oнo Мaчe сaм зaкoпaл гoрe, пoнаoвaмшѣ до oгpaду, гдe сaм зaкoпaл и њoјнy дeцy, кoјy cy пoдaвили oвїјa мoј пaсoви, кyи ми кyћy чyвaјy.

пoнaпївa се несвр. *често се oпїјa*. – Пoчѣл, пa си се пoнaпївa.

пoнaпїјe се свр. **1.** *пoднaпїјe се*. – Кьд се пoнaпїјe стaнe нeзгoдaн. **2.** *oпїјe се пoнeкaд*. – Пoнaпїјe се oвaг, oнaг.

пoнaпнe свр. **1.** *нaпнe штo дo извeснe мeрe, нaпрeгнe штo*. – Пoнaпнї га дa се чврстe, дa нe мрдa. **2.** *нaдувa штo*. –

Гaјдaр пoнaпнe гaјдeтe, пa свїри, дaкo би рoвaл.

пoнaпнe се свр. **1.** *нaпнe се дo извeснe мeрe*. – Пoнaпнї се, пa дyни. **2.** *пpиличнo се нaпрeгнe*. – Кьд се малко пoнaпнeш и тї мoж дa пoнeсѣш пeдeсѣт ћїлa. **3.** *нaљyти се пoнeкaд*. – Пoнaпнe се тїћe зaбaђaв.

пoнaпoлa прил. *на два једнака дeлa, пoпoлa*. – Чe га пoдѣлимo пoнaпoлa.

пoнaпoљe прил. *в. пoнaдвoр*. – Зїми дeцa нe yлaзe y сoбy, цѣл дьн cy пoнaпoљe. – Ишїл би пoнaпoљe, ал нe знaм гдe чy. *в. иде пoнaпoљe*.

пoнaрaцa свр. *рoди вишe дeцe, нaрaђa*. – Пoнaрaцa дeцy, пa си и пoльк, пoльк извѣдe нa пyт.

пoнaрaцa се свр. *в. пoнaрoди се*.

пoнaрѣди свр. **1.** *нaрeди пoнeкaд, зaпoвeди пoнeкaд*. – И дѣдa ни пoнaрѣди нѣкaд, али сїг вишe тoј пpепyштїл нa бaштy. **2.** *пoрeђa штa јeднo пoрeд другoг, јeднo изa другoг, пoстaви y рeд*. – Пoнaрѣдим тeкa нѣкy eсѣн дyњe нa oрмaн, дa ми зaмиришy y сoбy, али y сaдњe врѣмe нe, нe смѣм се кaчим нa стoлїцy.

пoнaрѣди се свр. **1.** *стaнe y рeд, oбpaзyјe рeд*. – Пoнaрѣди се нaрoд и сїг нѣћи пyт пpед пeкaрницy зa лѣб, ал нe кo нaпрѣд, дa се нa рeдaт крaј нe вїди. **2.** *срeди се, скyћи се, снaбдe се лeтим пoкyћствoм*. – Убaвo се пoнaрѣдїли, свѣ їмaјy, свѣ им yбaвo.

пoнaрoди се свр. *нaмнoжe се рaђaњeм; yпoр. пoнaрaцa се*. – Пoнaрoди се нaрoд и зa нѣкoлкo гoдин пoстaнe им тѣснo y салo, пa пoчнy дa се сѣлe нa нѣкy дрyгy стpaн.

пoнaстaи свр. **1.** *вeзивaњeм мaлo нaстaви, пpодyжe мaлo штo*. – Крaтaк ми бї кoнoпaц, јa нaјдѣм нѣћe штpaњѣ пoнaстaим гa малко и пpиклeвѣсим нѣкaкo тoвaрaт. **2.** *нeкaкo нaстaви зaпoчeтo*. – Oкaм пo њeг дa yчи, oн пoнaстaи дa чїтa (бѣђи) и чaс малко вїдим гa рїтa лoптy.

пónатам прил. **1.** (за место) *мало више на тамо.* – Сédни мálко пónатам, да íма и дрúђи гдé да сэдну. **2.** (за време) *за неко време, касније.* – Пónатам нéкад че д íмо и у Суводóл, сýг нéмамо кýд.

пónатамњи, -ња, -ње (њо) *који је више тамо, даље од осталих.* – Кýд прóјдемо и пónатамњето брдо тýг смо стíгли у Градовац.

пónатамће прил. у дем. значењу *понатам.* – Пónатамће петýл срéтне зájка. – Пónатамће мóж и време да се опрáи.

пónатамшће прил. у дем. значењу *понатам.* – Стáни пónатамшће, да не свркне дрвó, да те не удáри. – Мóж ли да ме причéкаш, да ти плáтим пónатамшће, кýд дóјдем до парý.

понатóри свр. *нађубри (њиву) до извесне мере, нађубри понекад.* – Понатóрим мóжете брголазинће кýд íмам торíну, али слáбо чýвамо стóчицу, па рéтко.

понаћéзи се свр. *накези се понекад.* – Óн се рéтко смéе, сáмо се по нéћи пýт понаћéзи.

понаћити свр. *накити понекад, накити до извесне мере.* – Кýд че да прáимо седéњћу, првó изметéмо сóбу, понаћитимо дýвари, па тýг кладéмо óгањ.

понаучи свр. *научи нешто мало, научи мало боље.* – Кýд понаучиш да свíриш, тýг да ми се јáвиш, мóш чу те ўзнем да свíриш с нáс.

понаучи се свр. *научи нешто, стекне искуство.* – Рáде се понаучíл да орé и сýг си сáм íде на орање.

понацýе се несвр. *има неку малу наду.* – Понацýе се, да че му нéћи сýне нéшто.

пóнг м *тезга, радни сто.* – Да нáјдем нéку широкý даску да си напрáим пóнг, да íма гдé да си прáим таквó-онаквó.

понебéси се свр. *уобрази се, осили се, сматра да је дотакао небо.*

понеделник м *први дан у седмици, понедељак.* в. панаделник, Водени понеделник, Тудоров понеделник.

понéћи, понéка, понéће *неодређена придевска заменица, понеки, понека, понеко (женски род једнак је женком роду у стандардном језику).* – Понéћи се прáи лýд. – Понéће детé слýша квó му се прíча, а понéће не.

понéћипут прил. *понекад.* – Понéћипут ми дóјде д íдем ў свет.

пóниско прил. комп. од ниско *ниже, мало ниже.* – Кýд би моглí да се спýштимо нé где пóниско, да мáнемо овýј планинчину.

пони́ша свр. *проведе неко време љуљајући некога или нешто.* – Пони́шај детéто, егá би заспáло.

пони́ша се свр. *проведе неко време њишући се или љуљајући се.* – Пуштéте и мéн, да се пони́шам мáлко.

понишáло с в. *поздравче.*

понишáлче с дем. и хип. од *понишало* в. *поздравче.*

пóнов, -а, -о комп. од нов *који је новији.* – Пóновијат капýт ми дóјде ўстесан.

Понóр м *село у општини Књажевац.*

Понóрац м *становник Понора, онај који је пореклом из Понора.*

Понóрка ж *становница Понора, она која је пореклом из Понора.*

понóрсћи, -ска, -ско *који припада Понору, који се односи на Понор.*

понóси свр. **1.** *кратко време носи, мало носи (о терету).* – Áјде поносí тí детéво, мéн јáко дóтежа. **2.** *носи неко краће време (о одећи).* – Ел дáко да понóсим мáлко нóвеве дрéје? – Чу да си понóсим нóвјав шашíр, да ми бýде ўбаво у њéг.

пóночје с *поноћ.* – До вечéру босíљак да нíкне, / До пóночје грање да разграња (н. п.).

пóношај м **1.** *ношња, народна ношња.* – Такв́ е код њí пóношај. **2.** *народни*

Етѣ, поодлжимо се малко кудѣ смо били јáко длжни.

поокрпи св. *окрпи мало, прикрпи*. – “Нек те женáта поокрпи малко, а не сáмо да спи”, рѣкла си мáти на синáтога.

поокување с гл. им. од поокуе.

поокуе несвр. и уч. **1.** *зове с времена на време, благо дозива*. – Поокуем га јутром по неколко пút, да се дйгне. – Поокуј ју, да не заспи јáко. **2.** *виче, диже галаму повремено*. – Поокуј по тичичити, да не зóбу грóзје.

поолади свр. *охлади мало, расхлади*. – Поолади ти пијење и најди добрó мезѣ, мй доодимо.

поолади се свр. *охлади се мало*. – Док йграмо свѣ се узнóимо, пóсле излѣзнемо та се пооладимо, па пá йграмо.

поолѣпи свр. *олепи местимично, олепи мало*. – Сьг док е добрó врѣме да ўзем да поолѣпим йжуву, ел йде зимá, па че да бóде студенó.

поомйје свр. *умије понекад, умије овлаш*. – Нећи пút децúту поомйје и свекрвата, али си већном јá. **2.** *опере понекад и некако (судове)*. – Ма, куј че и тóлко пѣре, поомйјем и малко и тóј им је. **3.** *опере највећи део, скоро заврши прање*. – Кьд чу вѣч да поомйјем судовйти, нѣста ми тóпла водá.

поомйје се свр. *умије се некако, умије се на брзину*. – Поомйјем се нáдве нáтри, колко да несьм гурелйв.

поопѣре свр. *мало опере, опере по некад, пропере*. – Дóјдеш дóm колко да те женá малко поопѣре, па се врчаш у печáлбуту.

поопознáју се свр. мн. *упознају се мало боље*. – Кьд се поопознáју онй че се боље слáгају.

поорáти свр. *поразговара, поприча*. – Сьс свáкуга поорáти кугá срѣтне, затóј не мóж да постйгне рáботу.

поорúжа свр. *топлије одене*. – Поорúжај детѣто, па га пушти нѣк йде малко на вúзальу.

поорúжа се свр. *топлије се одене*. –

Зйми се поорúжам, па окол плáдне испуштим малко óвце да се изóде, да се напију вóду на потóк, а нáјду и неку трáвкву, ако нѣма јáко снѣг.

пообстри свр. *пооштри (алатку)*. – Ўзе турпйју да пообстри бичћйју.

пооћути свр. *више пута оћути*. – Кáрају ме, али јá си пооћутим и бóље прóјдем.

пооцáње м мн. (јд пооцáнин) *најближа родбина која после свадбе иде у посету младој*. – Немóј кнóчи да ми дóјдеш, / Кнóчи че ми гóсти дóјду: / Мáтер баштá, мѣне дѣда, / Мáтер снаѣ, мѣне ўјне / И снашини пооцáње (н. п.).

пóп м *вертикална греда у кровној конструкцији о коју се ослања греда слемењача*.

пóп марйнко м *једно старинско народно коло*.

попáва ж бот. *лоптаста гљива која се распадне у прах кад сазри*. Њен прах се посипа на ране да би брже зарасле, пухара *Lycoperdon bovista* Fr.

попадйјћа ж дем. и хип. од *попадија, млада попадија*. – Пóп Милán е бил голѣм, а попадйјћата му сйтацка.

попадйјче с *дете попа и попадије*. – Лѣнче, попадйјче.

попадйка ж *попова жена, попадија*. – Нáша попадйка не жйви ко гóспа, него кóпа, плетѣ и чѣ, ко и дрўје женѣ.

попьк м **1.** *дем. од поп, млади поп*. – Кьд йду да рúсе по салó, напред йде пóп Иларион, а по чѣг едьн млáд попьк. **2.** зоол. *попац Gryllus domesticus*.

попáлен, -а, -о трп. од *попали који је попаьен, спаьен*. – Попáлена су билá свá овáј сѣла гóре по Буцáк.

попáнти свр. *све запамти, све редом запамти*. – Несьм и свй попáнтѣла, бѣоше пóвише, али нећи сам бьш запáнтѣла.

попáри свр. **1.** *направи опекотину на телу врелом водом или ватром*. – Претурйло се грне и попарйло ју по

ногу. **2.** слана која падне спаруши нежне листове и стабљике биљака. – Сланá ни попарíла пипёр.

попáри се свр. *опече се по кожи врелом течностију или ватром.* – Попарíл се на кубé. – Вéља Давíдовíћ, звáни Лíмча исипувáл комíну из жéжак казáн (Сáва му га праíл), па се попарíл по ногу и двá мéсеца болувáл од тóј.

попёр м бот. в. *пипер* Capsicum annuum L. – У Дебéлицу се рáца нáјбољ попёр у цéл Тимóк.

попарóтина ж *опекотина на кожи.* – Попарóтине јáко тéшко зараштúју. – Злáта, Вéљина женá, мазáла на Вéљу попарóтинуту с кантариóн, и кúј ти знáе с квó јóш док му нé прошлó.

попацúе несвр. *пада помало, мада повремено (о атмосф. појавама).* – Не пáда голéм снéг, ал си попацúе. – Попацúе оваг-óнаг.

попúшка се свр. *све иструли, угњили.* – Мóre, кам ти мотавíло, че се попúшкају вретéна у кáцуну?

попелíште с рет. *пепелиште.* – Јóш си тí праíл нúле по попелíште, док сам јá тóј работíл.

попёр м бот. в. *пипер* Capsicum annuum L.

попí 2. л. *јд имп. од попије, попиј.* – Де, попí бър еднú чáшу, нéч да úмреш ваљá од тóј.

попíва несвр. **1.** *попија, испија.* – Слáвко попíва дьнбс ћило рећíју. **2.** *пије понекад.* – Попíва, али рéтко.

попивкување с гл. им. од *попивкуе.*

попивкúе несвр. у дем. значењу *пије помало, пијуца.* – Ббђи рéче да не пíје више, али крíшом попивкúе.

попивување с гл. им. од *попивуе.*

попивúе несвр. *пије помало, пије понекад.* – Попивúео елís добрé, сýг сам, жéна, олабíл.

попка ж *ципелица за бебе исплетена од вунице.* – Кумíца донéла на

прíновуту попће.

поплашњúе се несвр. *плаши се помало.* – Нé ме стрá, ал си се поплашњúем, жéна.

поплíни свр. **1.** *заспе неко удубљење, попуни.* – Поплíнили свé преглáбице по пúт. **2.** *попуни до предвиђеног броја.* – Поплíнен брóј, више не прíмају. **3.** *испуни неки формулар.* – Ел óч да ми поплíниш мóлбу, јá несýм бýш вéш у тóј?

поплíни се свр. *постане пунији у снази, угоји се.* – Добрó си се поплíнил, да те удáри човéк у едñ обрáз, друђíат íма ти пúкне.

поплњување с гл. им. од *поплњуе.*

поплњуе несвр. **1.** *засипа неко удубљење, попуњава.* – Развалíли воденíцу, па сýг поплњују вáдуту, че, велú, тúј да прáе градíне. **2.** *уписује неки текст у предвиђени формулар.* – Поплњују ми подáци у личну кáрту.

поплњуе се несвр. *постаје пунији у телу, гоји се.* – Бéше јáко закасáл, сýг се почéл поплњуе.

попоé свр. *мало запева.* – Попоé и сýг понéћипут, али си већíном óзбиљна, замíслена.

попоíда несвр. **1.** *једе слабо.* – Попоíда помáлко, али пóвише га мрљáви. **2.** *једе добро.* – Попоíда си елís коматýк, кýд дóјде ис чкóлу.

пóпольк прил. комп. од *пољк. 1. спорије.* – Дé пóполькте, не мóg ви стíзам. **2. тише.** – Пóпольк врéвте, да ми не разбúдите детé.

попорастé свр. *поодрасте.* – Кýд попорастé че му кúпимо тóчак, па нéк се вóзи.

пóпосле прил. *касније, мало касније.* – Кýд тóј чú óн се зáмисле, па че пóпосле да пíта...

попраí свр. *поправи, оправи.* – Коé год úзне да попраí, óн га јóш пóвише порáзи.

попраí се свр. **1.** *телесно се поправи.*

– Сѣг си се елис попрайл. **2. поправи се у понашању.** – Калужерат пита: “Нацко, када те ти попраиш?” а овѣја рѣкне: “Попе, ја едем, али такѣв ми састав”. “Нацко, немѡј да ме заебаваш, ти знаеш квѡ те ја пѣтѣем.

попраља несвр. *поправља, оправља.* – Гдѣ најдѣ бѣш днѣс, на празник, тѡј да попраљаш?

попраља се несвр. **1. телесно се поправља.** – Попраља се у снагу. **2. опоравља се после болести.** – Попраља се кѡј дѣн. **3. поправља се у понашању, учењу и сл.** – Бѡкат почѣл да ни се попраља, сѣг нѣма двѡјѣ, сѣг ѣма нѣкве трѡјчице.

попраљање с гл. им. од *попраља (се).*

попрдѡлишка ж у дем значењу в. *попрдѡшко.* – Мѡлишка, попрдѡлишка.

попрдѡло с у дем. значењу в. *попрдѡшко.* – Мѡло попрдѡло.

попрдѡшко м у дем. значењу *онај који често прди (обично о детету).* – Рѡшко, попрдѡшко.

попрдѣж м *нешто мало, ситно, што је без вредности;* упор. попрдица. – Тѡј ти е кѡлко нѣѣи попрдѣж, нѣма га ни тѡлко.

попрдица ж в. *попрдеж.*

пѡпре прил. комп. од пре *раније.* – Кѡј пѡпре пѡјде, ѡн че пѡпре да стѣгне.

попревѣе свр. **1. пресавије, мало савије, савије како било.** – Попревѣе онѡј ѣебе и тѣри га пѡд главу. **2. овлаш превѣје завојем.** – Бѡлничарѣте ни попревѣју ѡваг-ѡнаг, велѣ нѣма дѡвољно завои, да ни свѣѣи дѣн превѣјују. **3. покори се, прихвати оно што му је наметнуто.** – Чѡвѣк понѣѣипут мѡра мѡлко да попревѣе шѣју, дако му нѣ до тѡј.

попревѣе се свр. **1. савије се мало, савије се некад.** – Кѣд га забѡлѣ мешѣна ѡн се попревѣе, па трпѣи. **2. покори се.** – Ако вѣдиш да е зѡр и да ѡче да те бѣју, мѡра мѡлко да се попревѣеш, а пѡсле кѣд ти онѣ пѡдну, тѣ тѣрај како ѣмеш.

попрегѣне свр. **1. прогута по каткад, прогута мало.** – Сѣг ме гѣшата не болѣ тѡлко, порегѣнем нѣѣи зѡлог. **2. отрпѣи, оѣути.** – Кѣд гѡзда ѡка по мѣн, онѡ ми крѣиво, сѣс зѣби би га поѣл, ал ја тѡј попрегѣнем и бѣде бѡље за мѣн. **3. иштуцне, застане (о направѣ).** – Мѡтѡрат рабѡти, рабѡти, па попрегѣне, пѡ си настѡи да рабѡти.

попрегрѣши свр. **1. погрѣши по некад.** – Чѡвѣк кѣд врѣви ѡн и попрегрѣши, ал да нѣ чѣсто. **2. пропусти који пут да учини нешто, прескочи.** – Не мѡра д ѣдеш свѡку вѣчер нѡ оро, попрегрѣши нѣку вѣчер.

попредрѣши свр. *обуче у нешто чисто или у ново кога.* – Попредрѣшим дѣцу, па и прѡтим у шкѡлу.

попредрѣши се свр. *обуче на себе нешто ново или чисто.* – Кѣд пѡјдеш ѣ ѣуѣ, мѡра мѡлко да се попредрѣшиш.

попредѣмају се свр. мн. *поново поразговарају о нечему, преиспитају свој ранији став.* – Дѣ да се мѣ попредѣмамо, да вѣдимѡ да л че тѡј бѣш текѡ да ѣде.

попрѣник м *ѣута салата начиѣена од парадајса, наприке и празѣлука;* упор. прѣтрно, трканица. – Лѣти јѡко вѡлим да едем попрѣник.

попрѣжи свр. **1. испрѣжи.** – Днѣс си за ручѣк попрѣжѣ еднѡ јѡјдѣ. **2. направѣ прѣжено.** – За ѡбѣд чу да попрѣжим прѣжено.

пѡпри прил. *који казује да је нешто веѣе или маѣе од основнѡ значења, да се чешиѣе или реѣе дешава, да се дешава понекад, прилично.* – Тѡј че да е пѡпри мѡлко. – Пѡпри гоцѡ. – Пѡпри рѣтко. – Пѡпри згѡдно.

попрѣвѣрѣчѣк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично врѣтан, стрм.* – Попрѣвѣрѣчко ми дѡјде имѡѣицѣто, али нѣ јѡко лѡше, ѣма од тѡј пѡлоше.

попрѣда несвр. *преде помѡло и повременѡ.* – Попрѣда и бѡба Мѣка, али слѡбо, прѣсти е ѡдебѣлѣли, а и не вѣди

бѣш најбоље.

попридање с гл. им. од *поприда*.

попридебѣл, -а, -о *који је прилично дебео*. – Попридебѣл ти прѹтат за по јáганци, да најдеш пóтъњк. – Ес да е попридебѣл, ал мóра да га отрпíш.

попридѣгне се свр. *придигне се мало после болести*. – Къд се попридѣгнем тѣг чу и јá да пóчнем да порабочѹем.

попридѣгачак, -чка, -чко *који је прилично дугачак*. – Попридѣгачћи ти рукавѣти.

поприка ж бот. в. *пипер Capsicum annuum L.*

поприльгѹе несвр. *лаже помало и понекад*. – Немáј веру у њѣг, он поприльгѹе.

поприльже свр. *слаже покаткад или помало*. – Поприльже, къд му пригѹсти.

поприпажување с гл. им. од *поприпажуе (се)*.

поприпажуе несвр. *пази помало и повремено, чува*. – Дѣдо Крсто, док чѹваш твóето лóзје, поприпажѹј и нашето, нѣчемо ти забађáв.

поприпажуе се несвр. *на опрези је, пази се*. – Поприпажѹј се од дѣснотога вола, он óче да ѣмне.

поприпáзи свр. *припази мало боље, поведе рачуна*. – Билó би боље за тѣб да поприпáзиш квó врѣвиш.

поприпáзи се свр. *припази се, поведе рачуна о себи*. – Поприпáзи се од онѹј стран, отѹд доóбе невоље.

поприпѹри свр. *снабде, обезбеди колико толико онога што је најнеопходније за живот*. – Поприпѹрим им брашно, дрва и јóш таквó, онаквó и остáим и да зимѹју сáми.

попритѣгне свр. **1.** *јаче притегне, чвршће веже*. – Попритегнѣ боље товáрат да ти се не стрви ус пѹт. **2.** *топлије одене кога, добро га закопча, увије шалом и сл.* – Попритегнѣ детѣто, немóј га пушташ таквó голó надвóр. **3.** *појача контролу над неким, повећа*

дисциплину. – Синáтога да си попритѣгнеш, ако мѣслиш да испáдне човѣк од њѣга.

попритѣгне се свр. **1.** *појача опрез*. – Нóчу се човѣк, къд путѹе, попритѣгне, па си отóди. **2.** *топлије се одене, закопча се, умота се*. – Ако се боље попритѣгнеш нѣма да ти бѹде зимá.

попритѣза несвр. **1.** *притеже јаче; држи чврсто*. – Попритѣзај јунци́ти дор и во́диш, ел онѣ су бѹјни. **2.** *боље се закопчава, притеже одећу уз себе*. – Попритѣзај си дрѣе уз тѣб, немóј си се разлелејáл ко паламáндра. **3.** *појачава контролу над ким, заоштрава дисциплину*. – Попритѣзаш ли тѣ децѹту, ел си и пуштѣла у сампáс?

попритѣза се несвр. **1.** *бива на опрези*. – Къд човѣк пóјде у рáт, мóра да се попритѣза и да се припажѹе од свáку стран. **2.** *одева се топлије*. – Попритѣзај си се тѣ, дáко грѣе сѣнце.

попритѣзање с гл. им. од *попритѣта (се)*.

попритѣсан, -сна, -сно *који је прилично тесан*. – Капѹтав ми дóјде елѣс попритѣсан.

попритѣсцьк, -цка, -цко у дем. значењу *попритесан*. – Попритѣсацѣ ми цѣпиле.

попритѣсачьк, -чка, -чко у дем. значењу *попритесан*. – Њѣвата попритѣсачка, али дѣга.

попритрѣбе свр. *затреба понекад, затреба хитно*. – Попритрѣбале ми бѣоше пáре, ал ѣáвола, нѣма кѹј да ти зáјми.

попритрóпа свр. *прилупа повремено и не тако јáко*. – Попритрóпају погáнци на товáн, па се смѣре.

пóприца ж *осовина која спаја воденично витло и горњи воденични камен*; упор. паприца.

попричка ж дем. од *поприка*.

попродѹма свр. **1.** *проговори коју*. – Попродѹма и он нѣку рѣч, ал си већíном ѣурѣ. **2.** *поразговара о нечему*. –

Попродумамо и од тој мálко.

попрóјде свр. **1.** *прође понекад.* – Попрóјдем нећи пút и тáм, али си већинем íдем проза салó. **2.** *престане, стиша се.* – Чу да чéкнем да попрóјде овој нéвреме, па чу тýг да íдем. **3.** *пусти бол.* – Кýд попрóјдоше јáћи бóлови, ја почé нóчу да заспáвам.

попроспí се свр. *прилично се наспава; отспава мало.* – Попроспíм си се ја текá на плáдне, па ми пóсле лýко.

попртáл м *дрво којим се помера горњи воденични камен; упор. прл̄.*

попрчавéе свр. **1.** *постане прљав.* – Попрчавéла ти кошúља од зној. **2.** *поцрни од дима.* – Попрчавéли ни дúвари, мóра и крéчимо. **3.** *запусти се, престане да води рачуна о своме изгледу.* – Штó си тóлко попрчавéл?

попрцува́ње с гл. *им. од попрцуе.*

попрцуе несвр. *повремено испушта гасове из црева.* – Попрцуе како кóњ.

попунýк м. зоол. *в. пупунýк.*

попúnка ж *в. пупунка.*

попур м бот. *врста барске трске од које се плету рогоже.*

попурýк м *в. попурка.*

попура́т, -а, -о **1.** *који је пун у лицу и дебелих усана (обично о девојци).* – Попурáта му млáденевестата, ко Цíганче. **2.** *који је пун пупољака.* – Трндáвилат стáл вéч попура́т, скóро це расцвéти.

попу́рење с гл. *им. од попури.*

попу́ри несвр. *пути, пушта пупољке;* упор. *пупури.* – Црéшња вéч попу́ри.

попу́рка ж *пупољак;* упор. *попурык, пупурка.* – Чу отћíнем ед́н цвёт и двé попу́рше.

попу́рчица ж **1.** *дем. од попурка.* – Дáде ми трí попу́рчице од трндáвил. **2.** *фиг. полни орган код девојчице.*

попу́чичи м мн. (јд попу́че) **1.** *папуче, собне папуче.* – Натакнí си попу́чичи, да те не зимá на нóђе. **2.** *клизаљке за лед направљене од дрвета са клизним делом*

од дебеле жице. – Обúем попу́чичи и íдем на вúзальћу.

попу́шка ж упор. *папушка.* **1.** *плод паприке.* – За ручýк поéдо двé попу́шше. **2.** *махуна сваког махунастог биља.* – Млáд гра́ вáрим са све попу́шше. – У сваку попу́шку íма по óсам зрна васу́љ.

попу́шљив, -а, -о *који је често задимљен, испуњен димом.* – У тýј попу́шљиву казанíцу не пóгодно за седéњћу.

попу́шти свр. **1.** *чини да буде мање затегнуто.* – Војско, попу́штéте опасáч за едну дувчицу. **2.** *престане да се противи.* – Чу га мóлим док не попу́шти, мóра да попу́шти. **3.** *физички ослаби.* – Попу́штил сам мálко у сáдње врéме, ширóће ми панталóне. **4.** *снизи цену.* – Ако попу́штиш мálко, мóж да кúпим, онáк нéчу. **5.** *ослаби у интензитету.* – Попу́штило врéме мálко, не тóлко зимá, ко нéкња.

попушчéтина ж *ауг од попушка (1).* – Ал је лýта овај попушчéтина!

попу́шчица ж *дем. од попушка;* упор. *папушчица.* – Издém лýту попу́шчицу, па се презнóбим.

пóпчица ж *дем. од попка.* – На детéнцето еднé пóпчице модрэ, еднé црвенé.

порабóти свр. *проведе неко време радећи.* – Да порабóтим до кúде дéсет сáта, пóсле мóра д íм на шíкту.

порабочува́ње с гл. *им. од порабочуе.*

порабочуе несвр. *ради помало и повремено.* – Нé да нé, порабочуе помáлко, али нéгóво е прошлó.

пóрав *неодређена безобразна реч.*

поразглецува́ње с гл. *им. од поразглецуе.*

поразглецуе несвр. *разгледа, загледа.* – Да е поразглецувáл кудé íде, не би се саплéл.

поразд́жи свр. *раздужи дугове до извене мере.* – Велí ми да е поразд́жил длжнíнуту, али не веруем, нé óн од тíја.

пораздѣжи се свр. *раздужи се до извесне мере, врати део дугова*. – Къд се малко пораздѣжимо, тѣг мѳж да мѳслимо и на а̀уто.

порази свр. **1.** *поквари, поруши*. – Нано, он ми поразѣл к̀к̀к̀лу. **2.** *растури, осујети*. – Немѳј да им с тѣј прѣче поразите свадбу.

порази се свр. **1.** *исквари се, поквари се*. – Поразѣла ни се младиња, па дава дѣн за нѳч. **2.** *насилно роди, побаци*. – Поразѣла се Ристѣна, овѳј сѣг дру̀ђи п̀т.

порани свр. *нахрани*. – Прво поранѣм пѣличѣ и кокѳшѣ, па тѣг отѳдим у пѳле.

порано прил. *раније, нешто раније*. – Бѳље да пѳјдемо порано, да би стѣгли на вре́ме, а не да к̀симѳ ус п̀т.

пораншко прил. у дем. значењу *порано*; упор. *пораншѣ*. – Къд се ј̀тром дѣгнеш пораншко, онѳ ти цѣл дѣн лѣко.

пораншѣ прил. *в. пораншко*. – Ако пораншѣ пѳчнеш пѳголему рабѳту, ѣма да ју и урабѳтиш.

порасврѣа свр. *разбаца, направи неред*. – Дѳјде пијан, па порасврѣа свѣ по сѳбу.

порасврѣи свр. *мало разбаца, мало растури*. – Сѣно малко да се порасврѣи од плас, да се просу̀ши.

пораснѣ свр. рет. *поодрасте, порасте*. – Лѣле, ал си тѣ пораснѣл у садње време!

порастуре се свр. мн. *разиђу се, углавном се разиђу (са неког скупа)*. – Къд се гѳсти вѣч порастуре тѣг се опѣтемо к̀ј че гдѣ да спѣ.

порастури свр. *растури до неке мере и понекад*. – Требе да извадиш дрѣе из сѣндѣк, па да и порастуриш по пердѣ да се излувтѣрају.

порасѣисне свр. *омекша водом или у води*. – Порасѣиснѣ опѣнци, па и тѣг обувај. – Тѣша ѣма да порасѣисне зѣмљу.

порасѣисне се свр. **1.** *делимично*

омекша у води. – Ел ти се порасѣисли опѣнци? **2.** *онерасположи се и постане плачљѣв (ѳ детету)*. – Порасѣисне се текá, та ни сáмо усенбѣри. **3.** *наљути се, постане заѳ по неки пут*. – Къд се текá порасѣисне, бѳл да му не излáзиш нá очи.

пораца се несвр. *порађа се*. – Порацáла се двá денá.

порѣва несвр. **1.** *изгони, истерује (стоку)*. – Стојан ми стадо порѣва. **2.** *навали, нагрне*.

порѣвање с гл. им. *од порѣва*.

порѣди свр. *порѣђа, наређа*. – А̀јд, се поткачѣ, па порѣди дѣње по ѳрман.

порѣже свр. *озледи, рани оштрѣм предметом, посече*. – Варди се да те не порѣже тáј косá.

порѣже се свр. *озледи се, рани се неким оштрѣм предметом, посече се*. – Узѣ вѣдремез, да нѣ знам кво бѣше прѣрежем, па се порѣзá по прс.

порѣзѣк м рет. *дем. од порѣз*. – Да продадем јѳш нѣко јáгње, да плáтим порѣзѣкѣт.

порѣзѣли свр. *обрука, осрамѳи некога*. – Тѣ мѣслиш да си ме порѣзѣлила? Несѣ.

порѣзѳтина ж *порѣзано место на телу, посекѳтина*. – На порѣзѳтину е добрѳ да посѳлиш попáву, крѣв ѳдма стањѣе.

порѣција м *порѣжѳција*. – Квѳ гѳд рабѳтиш, да рабѳтиш, рабѳтиш за порѣције.

порѣшчѣца ж рет. *дем. од порѣз*. – Идѣ ли да плáтиш порѣшчѣцѣту?

поржѣе несвр. **1.** *режи повремено, режи помало (ѳ псу)*. – Чáрлика се умиљуе, али и поржѣе. **2.** *љути се, негодује (ѳ човеку)*. – Къд му нѣшто нѣ по вѳљу, стáрцат си поржѣе.

порѣпне свр. *поскочи*. – Ждрѣбето и сѣг порѣпне нѣѣи п̀т, али се глáвном смируе.

порѣпување с гл. им. *од порѣпуе*.

порипуе несвр. *поскакује*. – Порипуе од радос.

поритување с гл. им. од *поритуге (се)*.

поритуге несвр. *рита понекад, рита помало (о стоци)*. – Деснијат вол поритуге, па нећи пút и расипе млекó.

поритуге се несвр. *рита се понекад, рита се помало*. – Док ју млзём, крвата се поритуге, па нећи пút и расипе млекó.

порица несвр. *пориче, не признаје*. – Порица да му е улазил у њжу, кд овíја не бил туж.

порицање с гл. им. од *порица*.

порове свр. *проведе краће време плачући*. – Понéһипут си поровём, поровём та ми лкне на дúшу.

порóди свр. *роди двоје деце за годину дана*. – Ја сам Мíрка и Марíнка породíла, едñ е сг у девету, едñ у десету гóдин.

порóј м 1. *бујичав поток који носи блато и муљ и засипа тло у равници*. 2. *в. нароина*.

порóси свр. *попрска, пороси, пошкропи*. – Порусí га мálко с водíцу, ега му прóјде мучнинáта.

порóча свр. 1. *заврши с ручком*. – Томñ порóчамо, глáси се кúче на капију. 2. *појде све што је било за јело*. – Све смо порóчáли, за теб нéма нíшта.

порóча несвр. *поручује, шаље поруке*. – Онí мéне порóчају д íдем код ñи на светьц.

порóчање с гл. им. од *поруча*.

порóдавее свр. *ухвати се рђа по нечему, зарђа*. – Изнéсе нéһе порóдавеле ложнице, с ñи да кúсамо.

пóс м уздржавање од узимања *мрсне хране, пост*. – Голéми пóс се отéгне ко глáдна гóдин. в. Божични пости, Голéми пости.

посьдък м в. *поседък (1)*.

посáка свр. *поиска, потражи, затражи*. – Нé срамотно да посáкаш лéб кд си глáдан.

пóсьл м *посао, рад*. – Ел нéмаш ти друђи пóсьл? – Нé тóј пóсьл за теб.

пóсан, -сна, -сно 1. *који је без масноће (о јелу)*. – Кúсамо пóсан васуљ, скóро сваһи дñн. 2. *који је сиромах*. – Пóсни луже.

посьну свр. мн. 1. *посуше се, усахну*. – У голéму жéгу пољевај слíве и јáблһе, да не посьну. 2. *пресуше, пресахну*. – Сíрове гóре увéле, / Бíстри клáданци посьли (н. п.).

посьти свр. *навали, нагне нешто што је било усправно*; упор. *исьти*. – Ударíл ми с трактор у дирéк, па га посьтíл.

посьти се свр. *навали се, нагне се*; упор. *исьти се*. – Посьтíла му се íжа на гóрњу стрáн.

посачека свр. *причека мало*. – Ја стáнем та га посачекам, па пóсле íдемо заедно.

посачекување с гл. им. од *посачекуе*.

посачекуе несвр. *сачекује, причекује*. – Посачекуј га ус пút, он не мóж да граби.

посвэти свр. *за краће време осветли*. – Посвэтí ми мálко с венéрат, док натóчим винó.

посвэтуе свр. *поживи на овом свету (мање више добро)*. – Светуј си тí, ал пúшти и друђи да посвэтуе.

посвíри свр. *проведе мало времена свирајући*. – Кд мálко посвíрим, јá се развесéлим. – Волéл би и јá, да и на мéн посвíре свирачи, али трéбе да се плáти.

посвиткавее свр. *засијају му очи од суза или од тића*. – Не смéш му нíшта рекнéш, óдма му посвиткавее óчи. – Тóза па посвиткавёл, мóра да е пíнул.

посвóђиња ж *женско дете узето под своје, усвојеница*. – Онá си мúку íма с туж ñóјну посвóђињу.

посврне свр. 1. *сврати понекад*. – Посврне понéкад, нéчу да кáжем, ал рéтко. 2. *поврати дах, снагу и сл.* – Чéкни ме да посврнем дúшу.

посврне се свр. *мало се опорави*,

после неке болести (о човеку) или после какве непогоде (о биљкама). – Сбг се мálко посврну́л, ал бéше јáко пропáл. – Какó пáде ћиша момурузи́ се посврну́ше.

поседѣк м 1. *имање, посед, груписано имање са колибом и другим економским зградама.* – На мój поседѣк сам ја гáзда. 2. *седење у комишлуку, посело.* – Рóса ошла на поседѣк код Милунíју.

посее свр. *посеје.* – Посеáли смо пшеницу на врéме, остáло ни јóш да посеемо ечѣм

посеќлица ж *она која сече.* – Ђн се вијје да ме бијје, / Сьс сећиру посеќлицу (н. п.).

поселáр м *онај који је стално негде по селу.* – Не мój ти тóга поселáра преко дьн да најдеш дóm, едíно на лéгалo.

поселáрка ж *жена поселар.*

посе́рка ж бот. *коровска биљка из фам. Euphorbiaceae. Кад се биљка пресече из ње цури бело, горко, отровно млеко, млеч, посранка Euphorbia lathyris L.*

поси́лба ж *слање, шиљање.*

поси́лиште с бол. в. *подљуте.* – Подудриште, поси́лиште, / Не силí се, не љути́ се (б).

поси́ње свр. *поплави, помодри.* – Поси́њел од зиму́. – Кьд те изудáрам, че ти поси́ње дупе.

поси́њеник м *усвојеник, посинак.* – Јáко се слáга с поси́њеникáтога, ко да му роцéни сáн.

посипува́ње с гл. им. од *посипуе (се).*

посипуе несвр. 1. *посипа (прахом).* – Зеље у гради́ну посипу́ем с пéпел, да га не едý бубе. 2. *сипа на кога (воду).* – Тера ме да га посипу́ем док се кúпе и да га трљам по грбíну.

посипуе се несвр. 1. *посипа се (прахом).* – Посипуе се с пúдер, видéла од гóспе. 2. *полева се, купа се.* – Посипуе се тáм у штáлу.

поси́тнице ж мн. 1. *ситнеж од*

заклане живине или животиње. – Донеси́ едну́ шéрпу за овéј поси́тнице. 2. *ситне кућевне потребе: со, гас и др.* – Отóде грдне пáре на овéј поси́тнице што трéбу за у кúћу.

поска́пе свр. *(обично у мн. поска́пу) угину, помру.* – Поскапáше óвце за воду. – И мí че да поска́пемо óд глади и од рáзне болешчíне.

пóскоро прил. *скорије, ускоро.* – Пóскоро че óн да дóјде, него што се нáдамо.

поскубé свр. *почупа, ишчуна.* – Лисице се уплáше кьд ви́де да íде лóвац, поскубú си óпашће и утéкну (н. пр.).

поскупéе свр. *поскупи, скочи цена.* – Причају да че да поскупéе лéб.

поскупува́ње с гл. им. од *поскупуе.*

поскупуе несвр. 1. *све постаје скупље.* – Свé живó поскупуе. 2. *постаје скупље што.* – Ексéри кúј дьн поскупу́ју, купí си дор су на овúј цену́. 3. *подиже цену чему.* – Ел поскупува́ тí твóјуту рећíју?

поску́та свр. *овлаш сакрије.* – Поску́та, таквó мáлко, óвде, óнде, да се најде пóсле кьд затрéбе.

поску́та се свр. *прикрије се мало, склони се с погледа.* – Поску́там се бьш колкó да ме не ви́де, па си рабóтим квó íма да рабóтим.

поскуцкува́ње с гл. им. од *поскуцкуе.*

поскуцкуе несвр. 1. *скичи с времена на време.* – Мáла Цéца звáна Мóни Цéце поскуцкуе, íска да ју пúштимо да се изјúри. 2. *фиг. молећиво тражи, иска.* – Поскуцкуе за нећи динáр.

поску́чне свр. 1. *скикне по некад.* – Свиња́та и поску́чне и не́, ал праси́штето не увлáчи езíк у главу. 2. *бојажљиво се пожали понекад.* – Поску́чни и тí на плáтицуту, егá ти ју подíгну.

пóсла ж *посао, рад.* – Ђмам си пóслу, не мóg да дóјдем.

послáца несвр. 1. *једе више хлеба него оно с хлебом.* – Послáцам лéб и

сіриње. **2.** *једе с апетитом, једе сладећи.* – Узели смо да послацамо ђибаницу.

послацање с гл. им. од *послаца*. – Цел век си провёл на трпéж и на послацање и пак ништа неси́ стéкал.

после предл. *са акуз. за означавање места.* – После Штрпци дојде Кáменица, а после Кáменицу Гóрња Кáменица.

последањ, -дња, -дњо *који је последњи.* – Ако си прéцве последањ има те набрúкају старéшине. – Последњо јајце е увек најмало.

послем прил. *после.* – Послем билó како ја кажем.

послужéвник м *послужавник.* – Да нéч да ти га донесém на послужéвник?

послуша се свр. **1.** *обави кућни посао.* – Детéнци, дé се смири́, не мóg се послушам од тéб. **2.** *служи се.* – Дáдо му мистри́ју да се послуша, а óн ми ју јóш не врча. **3.** *обави велику нужду.* – Д íм чáс у бурјан да се послушам. – Нéћи слúга се послушáл на гáзду у кáпу.

послушúе несвр. *послужује, помаже.* – Нéчу да грéшим дúшу, послушúе, ал не ко што смо се надáли.

посмáли свр. *смањи, мало смањи.* – Посмáли га, мáјсторе, посмáли, гоцá га нáлага.

посмáли се свр. *смањи се мало.* – Бáба се посмáлила добрé.

посмашлáк м *трећи рој из једне кошнице у току године.*

посмéље свр. *самéље мало, самéље покаткад.* – Посмéљем и овéс за свиње́те, а углавно и рáним с момúрузу.

посметé свр. **1.** *омете кога у неком послу.* – Немóј да га посметéш док нóси ћипéлу вóду. **2.** *овлаш сакупи метлом на гомилу понекад.* – Узни́ та посметí онúј плéву да се не развлáчи по цéло гúвно.

посметé се свр. **1.** *збуни се у говору, помете се.* – Посмéл се, велí, на

íспитат, затóј нé положи́л. **2.** *нађе се у чуду, у недоумици.* – Кьд найду рáтови, ел дру́ђе несрéјђе, нáрод се посметé, па нé зна на коју че стрáн. **3.** *поремети се.* – Посмéте се крáва у телéње, едвá прéскочи. **4.** *изгуби моћ расуђивања.* – Посмéло им се детéто, тáм долéко, па га ене́ у Топóлницу.

посмéтен, -а, -о *који је ометен у психичком развоју.* – Немóј га млóго затрацкуеш, óн посмéтен.

посметењáк м **1.** *онај који је ометен у психичком развоју.* – Тóј е шкóла за посметењáци (специјална школа). **2.** *животиња која није ни мушко ни женско; упор. сметењак.* – Козá окóзила посметењáкá. **3.** *сељак који ради и у фабрици и на свом имању; упор. полутан.* – Тúј малú населíли овíја посметењáци што рабóте у “Лéду”.

посмéши свр. *постиди, обрука, извргне потсмеху.* – Нéчу те, сíне, посмéшим, дако сам сељáнка, ја сам ти мáти.

посмíта несвр. *смета коме, омета кога у неком послу.* – Не би требáло да ме посмíташ док овóј, оваквó пíпкаво, рабóтим. – Посмíтам ли ја тéбе нéћи пúт у твоју рáботу?

посмíта свр. *све мете што се могло смести (почистити).* – Посмíтају онóј што е остáло по остáли и нагњетú по торбé, па нóсе дóм, па еднó едú, еднó дáвају на свиње́, таквí су онí сви́.

посмíта се несвр. *збуњује се у говору или у послу.* – Кьд се уплáши, посмíта се у врéву.

посмитáње с гл. им. од *посмита (се).*

посмитóтина ж у пеј. *значењу онај који је ометен у развоју.*

пóсна њíва ж *њива која није дуго ђубрена.* – Пóсну њíву да натóриш, ако óч да ти се тúј рáца лéб.

Пóсни св. Ђóрђа м *дан светог Алимпија, 9. децембра.*

посóјбина ж *род, родбина, својта.* –

Ишѣл сам у Зуничје у моју посóјбину.

поспечáли свр. *заради нешто у печалби*. – Глѣдам да поспечáлим нѣку парú, па да се врнем дóм.

поспí свр. *проведе неко време у спавању*. – Дњñс си гоцá работíл, затóј си јутре поспí пóвишће.

поспú свр. *3. л. мн. през. сви заспе, поставају*. – И текá у нѣће дóбо свí поспú. – Чѣкај, нѣка поспú, па тѣг .

посрабóти свр. *превлада пољске послове, скоро заврши послове*. – Къд посрабóтимо пóље, че се рѣшимо д отíдемо мáлко и у бáњу.

посрáле те кокóшће изр. *изговара се када се први пут види новорођенче или младунче, да се не би урекло, и при том се лагано поплýје*

пóсраман, -а, -о *који је смиран, стидљив*. – Јóва Мíнда е бíл пóсраман човѣк.

посрба свр. *покуса, посрче*. – Пóсрба, пóсрба чорбíцу, елис úбаво.

посрча несвр. рет. *посрће*. – Ѐде и посрча.

пóсрчено прил. комп. од срчено *брже*. – Ел мóж тí мáлко пóсрчено да óдиш?

пóсрченко прил. у дем. значењу *брже*. – Ајде, сíнко, мáлко пóсрченко!

постáв м *платно за кошуље од памука, лана или конопље ткано на домаћем ткачком разбоју*. – Пртен постáв за стáри лýђе, а помучѣран постáв за пóмлади. – Жѣнѣ бѣле постáв у Тимóк, па га простíрају по прúд.

постáи свр. **1.** *учини да што стоји исправно*. – Постáј га уз онúј слíву. **2.** *простре и намести сто за обед*. – Ајде, доодѣте, постáила сам. **3.** *намести кога у какву службу, положи*. – Постáили га за кулíра. **4.** *стави поставу каквој одећи*. – Постáил сам му га с пртен постáв, нѣ имáло с квó дрúго. **5.** *да чему неки правац*. – Постáјте телевизорат текá да се мóж глѣда од свáку стрáн. **6.** *упути*

питање коме. – Ел мóг јá да постáим еднó пíтање? **7.** *доведе што у такво стање да може служити својој сврси*. – Јучѣр ни постáили теливóн.

постáи се свр. *заузме став према коме*. – Постáил се ко да е óн кмѣт, а не сáмо пандúр.

постýкне свр. *с времена на време прикупи недогореле угарке на гомилу, да би догорели*. – Постýкни огъñт óваг-óнаг, да не загáсне.

постáља несвр. **1.** *чини да што стоји исправно*. – Постáља ногарí да ни сликúе с онíја ñигóв оперáт. **2.** *простире и намешта сто за обед*. – Ајде, жѣно, постáљај, па да ручúемо. **3.** *намешта кога у какву службу, на какав положи*. – Постáљају га, велú, за минíстера. **4.** *ставља поставу каквој одећи*. – Постáљам га с цвíлик. **5.** *даје чему неки правац*. – Постáљају тóп кým Жíне. **6.** *упутити питање коме*. – Не постáљај глúпа пíтања.

постáља се невр. *заузима став према коме*. – Немóј се ти постáљаш ко да си нѣни влáс, къд се знáе да несí нíшта.

постáљање с гл. им. од *постáља (се)*.

постáњуе несвр. *постáје, претвара се, мења се у кога или у што*. – Сýг постáњуеш девóјћа, мóра да пáзиш квó рабóтиш. – Постáњуемо тýнћи с пáре.

постѣгне свр. *стегне мало јаче, причврсти*. – Постѣгни га с тíја конóпац, да се не истресѣ сенбто.

постѣгне се свр. **1.** *обуче се боље, топлије*. – Постѣгне се пóбоље, па íде ú планин за дрва. **2.** *стегне се, прикупи храброст, окуражи се*. – Мáлко се постѣгнеш, па си íдеш нóчу, нѣма те стрá.

постí м *дани поста, пост*. – Преко постí се не блáжи. в. Божични пости, Гóлеми пости.

постíгне свр. *поодрасте, дође у неко доба живота*. – Децá им постíгла за шкóлу.

пóстижан, -жна, -жно *који постигне*

да на време уради сав свој посао. – Ја сам стара, ал сам постижна.

постџлак м (мн. постџлци, уз бр. постџлка) *крпа од старих делова рубља, којом се повијају деца, пелена*. – Кџј квó рабóти, ја сáмо пéрем постџлци.

постџљак м. в. *постилак*.

постискување с гл. им. од *постискуе* (се).

постискуе несвр. *стиска, стеже с времена на време, стеже помало*. – Постискуе ме за рџку. – Постискују ме цџпилете затóј што се јóш несџ разгазџле. **2.** *уздржава се да не сврши нужду или да не испусти гласно гас из црева*. – Ако те јако напне ти га постискуј, док не најдеш заклóнито мéсто.

постискуе се несвр. *устеже се, небива се, испољава стид*. – Кџд му тáшта дójde у кџћу она се постискуе, не осéча се ко да е тóј и њóјан дóм.

пострџви свр. *поиспада му из руку нешто ситно, поиспада му из онога у чему носи нешто ситно или растресито*. – Док га донесé, половџн га пострџви. – Пострџвила ми се маниста по сóбу.

пострџвци м мн. *ситни делови, мали делови нечега*. – Немóј житóто да продаваш на пострџвци, дáј га одедњпџт, ако џма кџј да га кџпи, ел га продај на држáву, ёс пóевтино ал ч да добџеш пáре на врá.

постригување с гл. им. од *постригуе* (се).

постригуе несвр. **1.** *стриже овцу око репа и задњих ногу, за време првих врућина*. – Јџтре џма да постригуемо óвце. **2.** *мало, кратко ишиша, подрезује косу, потишишава*. – Дéцу постригуем забађáв, а на стáри наплачуем. **3.** *први пут, ритуално подрезује косу новорођенчету; упор. застрижуе*.

постригуе се несвр. *кратко се ишиша, подрезује косу, потишишава се*. – Еднó врéме се мóмци несџ постригувáли, па

несџ знáл коé е мџшко, коé жéнско.

пострижé свр. **1.** *остриже овце око репа и задњих ногу*. – Не мóг за едџн дџн да пострижém свé óвце. **2.** *све остриже што се имало стрџћи*. – Кџд пострижéмо óвце топрџв добџи рáбота окол вџнугу. **3.** *подрезе косу, потишиша*. – Свéта óче да га пострижém модérно.

пострижé се свр. *кратко се ошиша, подрезе косу, потишиша се*. – Чу д џм да се пострижém код Нéшу, бербéрина.

пострџзина ж *вуна која се добија стрџжењем оваца око репа и задњих ногу*. – Пострџзина нé што и власнá вџна, него дójde ем óстра, ем кратка.

пострџжине ж *састругани остаци теста из нађава*. – Кџд састрџжеш нџчви пострџжинете да сџпеш у помијáрник.

пострџше ж в. *постружине*.

постудéе свр. *постане хладније, захлади*. – Кџд постудéе, тџг че да бџде стрáшно.

постџпи свр. *нека препрека заустави водени ток и вода се почне подизати и враћати на горе*. – Пáдла елá преко рéку, па поступџла вóду, па ми почéла улáзи у јџр. – Поступџла пóводња вáду под воденицу, па се не мóж обрчáју вџтлови, затóј не мéљемо.

поступкуе несвр. *ситно гази у месту*. – Кóњ нéмиран, сáмо поступкуе.

постџши свр. в. *поступи*.

посћџта свр. **1.** *проскита, прође свет*. – Пџшти га мáлко да посћџта пó свет, да вџди ко лџђе жџве. **2.** *примора некога да се сели од немила до недрага*. – Посћџтáше бáбуту под стáрос, нéче нџкуј да ју чува и пáзи него мóра д џде од едногá до дрџуга сџна, да прежџви.

посћџта се свр. *дође у ситуацију да не може живети на једном месту него мора да се сељака или да иде од немила до недрага*. – Посћџтáла се сџрота по стáр замáн, сџг мóра да си мáне дóм д џде да зимуе код ћéрку у Вџдовци, па

напролет да се врне.

посчитување с гл. им. од посчитуе (се).

посчитуе несвр. доводи некога у ситуацију да не може живети на једном месту, него да се мора сељакати или ићи од немила до недрага. – Само си посчитуе старцити, нече и остани да седу у Репушницу.

посчитуе се несвр. не може живети на једном месту него се мора сељакати. – Немој да дозволиш да ти се маџи посчитуе по туџи домови.

посувуе несвр. даје понекад, даје помало. – Посувуе им и он помалко парџце.

посувуе се несвр. 1. маша се повремено за нешто, узима. – Посувуе се и у брашно и у маз и у све. 2. краде на ситно, поткрада. – Беше едно време престал, сџг па почел да се посувуе.

посуе свр. да понекад и помало. – Нечу да грешим душу, посуе ни понешто.

посуе се свр. 1. маши се понекад за нешто, узме. – Посуе се за квџо ти е год воља, кџд ти е воља. 2. узме туђе без питања, украде. – Посуе се тека у туџе крушџе ел црешње, у друго нече, ал у ошпвљкџт си бџче.

пот предл. под, испод. – Едни пот пџт, друђи нат пџт. – Лџти натџрамо бџвце пот џуприју, да пладњују, а ми се кџпемо у Тимџк.

пот кољџц изр. начин сејања кукуруза ручном садилџком, која на дођој хоризонталној летџви има учвршџена три кџчиђа који се притиском убадају у земљу и у тако начиђене рупџце стављају зрна кукуруза, која се потом затрају.

пот крџс изр. окупљање народа код заветног крџста. – Идемо на Петрџвден пот крџс у Врљак.

пот плџг изр. начин сејања кукуруза тако што се зрна спуштају у једну

бразду а следеђа их затрава. Сади се на растојању од три – четри бразде; упор. у бразду.

потавани свр. 1. потамани, уништи. – Не знам како да потаваним овџја погани. 2. постави под, патос, плафон. – С квџо че да потаванимо собуџу, ел сџс шџнде, ел сџс мџлтер?

потавнее свр. 1. смрачи се, примркне. – Кџд потавнее небо, бџче да удџри и џиша и град. – Потавнеело времиште, само што не удџри снег. 2. потамни, поцрни. – Овџј ложџце што се купују на бувљак, чим се оперу бџдма потавнеу. – Потавнеел некџв, мџра да е блан.

пџтавнин прил. по мраку. – Стрџ га д џде пџтавнин. – Не блџтај пџтавнин, узни венџр, да видиш гџде џдеш.

пџтајни м в. потајник. – Нега вџрди едџн пџтајни, али е питање да л че га увџрди.

пџтајник м онај који потајно мотри на некога или нешто, тајни агент; упор. потајни. – Пази си квџо врџвиш, ел не знаш тџи кџј е пџтајник. – Пџтајник процџпи дџвкџ на нџвину, па бџђи чџта, а он те проз онџј свџрку глџда (тџј сам видеел у бџјоскоп).

пџтајнице ж мн. мит. але које нођу нападају новорођенџад.

пџтака ж 1. стаза, путања. – По пџтаку, по пџтаку, па ч да стџгнеш до клџданаџат. 2. речно корито.

потџкне свр. подстакне ватру. – Потџкни грне и досипџи му вџду.

пџтам прил. на тамо, мало даље. – Помџкни се малко пџтам. – Пџтам, пџтам, срџтне лисџцу.

пџтам – пџвам изр. један од начина играња у колу, лагана игра у колу.

пџтамђе прил. у дем. значењу мало на тамо, мало даље. – Дџе, пџтамђе малко, да сџдне и џђђа.

пџтамшџе прил. у дем. значењу потамђе. – Не смџш да му рџкнеш ни пџтамшџе, бџдма се џђти.

потџне свр. потоне, штукне. – Тџј

длбоко и куј не зна да плива мој да потъне и да се удави. – Потъну одма, ко глето.

потачка ж дем. од *потака*. – Зајци направили потачку преко наше лозје.

потвара несвр. **1.** *понавља неку радњу*. – Потвара га у чинилку, ал се ни потварано нетеја учини ко што трѣбе. **2.** *поново иде у исти ратре, понавља разред*. – Сѣг потвара трѣјћи разред, не могъл да прескочи у четврти.

потвара ж *понављање, рад изнова*. – Ако ти пръвњи пѹт нешто не испадне како трѣбе, у потваруту још по не може.

потварање с гл. им. од *потвара*.

потворац м *други рој из једне кошнице у току године*. – Евѣ, вачамо потворацът.

потворац м *други муж (жени)*. – Бошко не на њу пръвњи мѹж, него потворац.

потвори свр. *уради поново, понови*. – Мора да потворимо уводѣње у брдо, овак не иде.

потворка ж *друга жена (мужу)*. – Ни потворката не мој да му роди; мора да си е он јалав.

потворѣња ж в. *потворка*. – Женá му умрѣла лáни, а он веч довел потворѣњу.

потврља несвр. **1.** *не додацује до жељене даљине, подбацује*. – Колко се запинам, и стáлно потврљам, не мој да доврљим. **2.** *подмеће*. – На мѣн Дѹшка потврља мацѣје. **3.** *бацајући ставља нешто испод чега, подбацује*. – Потврљаше му под тóчкови грање, слáму и квó ти не, али не може да излѣзне, остаде си у блатóто, а онѣ тѣг отóше за говѣду да га извлчѹ.

потврља се несвр. **1.** *лагано се баца каквим ситним предметом (каменчићем, например) да би коме скренуо пажњу*. – Потврља се с каменчици у њóјан пѣнцѣр, али она не мá да назрне. **2.** *лагано додацује коме какав*

предмет. – Не потврљај се тóлко чѣсто сѣс шишѣто, це изопѣвају дѹнђерити, па че да напрае неѣи белáј, мóш се неѣи омѣкне одозгóр, па пóсле има тѣ да одговáраш.

потврљање с гл. им. од *потврља (се)*.

потврљи свр. *лагано додаци какав предмет некоме*. – Потврљи ми јóш неку ѣеремѣду и че га покрѣјемо до крај.

потврљи се свр. **1.** *лагано се баци нечим да би коме скренуо пажњу*. – Потврљи се по овцѹну да не отѣде у туцѹ њѣву. **2.** *лагано додаци коме какав предмет*. – Потврљи се с едѣн кравај и на ова́м, гáздарице.

потег м *кратак трзај при повлачењу нечега (што је тешко)*. в. и: на потег.

потегљáч м *канап који држи врх опанка пртегнут уз ногу*. – Потегљáч се пра́и од пóјаку повóрку, ако неси́ зна́л.

потѣгљи свр. **1.** *помакне што вукући према себи или за собом*. – Прóбам да потѣгљим сáне, ал не мо́г, млóго сам и натоварѣл, а и дошлó мáлко наузбрѣдњичаво. **2.** *увуче у себе, удахне*. – Дáј ми да потѣгљим едѣн дѣм. **3.** *наредбóм или писменим позивом позове кога да се одазове на дужност*. – Потѣгљѣли га у вóјску у најголему рáботу.

потѣгљица ж *самостална дрвена руда која служи за вучу пољопривредних справа као што су дрљача, плуг и сл. или служи у четверци за презање другог пара волова*. – Кѣд завршиш рáботу потѣгљицу да закачиш под стрѣју.

потѣгне свр. *замахне чиме*. – Сељáк потѣгне сеѣиру и уби́је мѣчку.

потѣе свр. *спопадне нека жеља*. – Каквó те оро потѣло, сѣди дóм и да неси́ мрднула.

потѣз м *начин сејања њѣве у круг*.

потѣза несвр. *оправља, поправља, обнавља*. – А, брѣ мѹже, мѣслиш ли тѣ да потѣзаш ѣжуву, ел че си текá

дочéкамо зиму със свёршеве?

потéзање с гл. им. од *потеза*.

пóтек м речно корито, водоток. – Лéтем си íдемо уз овија пóтек, ел вода пресéне.

потéра свр. **1.** нагна на вршење какве физиолошке радње. – Потерáло га да мóча. **2.** потече прва ракија на казанској лули. – Ел потерáло? **3.** почну да расту летораста, да се појављују кукурузни клипови и догађају сличне појаве у вегетационом периоду. – Лóзје потерáло прут, а момуруза че да потéра кóрење.

потéра кóрен изр. фаза у развоју кукурузног клипа када се он тек помаља уз стабло; упор. одвоји корен. изр.

потíка свр. **1.** изгуби. – Мангупчино, и дньс си потикал едну козу. **2.** затури. – Потикала сам си нéгде набóчари. **3.** закоље, убије (какву домаћу животињу). – Решили смо да у сýботу потикамо свињуту. **4.** престане да гаји. – Овúј есен че да потикамо овце, не мóж више да и чувамо.

потíка се свр. **1.** изгуби се. – Потикала ни се еднá кокóшка. **2.** умре. – Ђуза се потикал прóшлу есен.

потíца несвр. *потстиче ватру*. – Потíцај огњьт да не угáсне! – Потíцаш ли тí грнето, ел си га заборíл?

потíцај грне изр. *потстичи ватру да би грне врло*.

потицáње с гл. им. од *потица*.

пóтка ж **1.** нит која се провлачи кроз зев основе при ткању. – Къд се че ткање пóтка мóра дóбро да се збíва. **2.** белега нечињена од сламе, траве и сл. причвршћена на мотки забоденој у земљу, која означава да је на тој парцели забрањена испаша. – У ливáду да забодéш две-три пóтће, ако óч да нéшто остáне од нý.

поткáванка ж врста сукње в. бошча поткаванка.

поткáпина ж плитка пешина или мало веће удубљење у стени где се може

склонити од невремена, поткопина. – Проодíли овде нéћи учењáци, па причáли ко су одáвна лúђе живéли по поткáпине.

поткарувáње с гл. им. од *поткаруе*.

поткарúе несвр. **1.** лагано одвраћа стадо да не иде у штету. – Поткарúј овцете оздóл да не íду у Дрпáлђину ливáду, да ни пóсле не кáра чíча Тóма. **2.** лагано прибира стадо нагонéћи га на место где се врши мужа. – Мóра и поткарúеш ел нéће óче да се растúре.

поткáчи свр. **1.** подигне и стави на више место. – Поткачí тúј сланину на врлину, да ју не довáне мáчка. **2.** закачи кога мало (као у пролазу). – Сáмо га мáлко поткачí, а óн óдлете до дúвар. **3.** подстрекне, подбоде. – Трéбе сáмо мáлко да га поткáчиш и óн вáне да прíча ко нáвит.

поткáчи се свр. **1.** почне да се пење уз што. – Поткáчим се уз Дéл и балдíшем, не мóг да настáим, а трéбе да стíгнем у Чрђин баíр. **2.** погне се на нешто не много високо. – Ўзнем па се поткáчим на сíмс и насрнем у сóбу. **3.** приступи лошем друштву. – Поткáчил се с мангупи, па лóм прае.

поткáчóше свр. у ауг. и пеј. значењу *поткачи*. – Поткáчóши кóжуту гóре нéгде под чáндију, да се сýши, ако се не измóљи до тбг. – Вáрди тí с тíја твој товáр да не поткáчóшеш некугá, да га скóлаш у потóк. – Поткáчóше Дóне на Чéду Ђóринога, да изиграва нíгове ћерефеће, па му глéда чúдо.

поткáчóше се свр. у ауг. и пеј. значењу *поткачи се*. – Поткáчóше се отúд на нéшто, па ни озгóр вáди кóрење из кóш.

поткачувáње с гл. им. од *поткачуе* (се).

поткачúе несвр. **1.** подиже и ставља на више место. – Поткачúј си опíнци на клин, да и не одвлчé кúче. **2.** задиркује кога. – Немóј да поткачúеш дéцу, ел че

те неко́, по́јако од те́б, избíје.

поткачу́е се несвр. **1.** почиње да се пење уз нешто. – Поткачу́ем се уз црешњу, ал се не мо́г поткачим. **2.** пење се на нешто невисоко. – Не поткачу́ј се на ту́ј столíцу, це скрши. **3.** задиркује се. – Па́ ли чу́ем да се поткачу́еш та́м с не́ћи, до́бро да се држи́ш.

поткашкува́ње с гл. им. од поткашкуе.

поткашкѹе несвр. *побуђује, подстиче;* упор. поткашњеуе. – Оста́ј и на ми́р, немóј да и поткашкѹеш, ел на њи са́мо то́лко трéбе, па да рóвну.

поткашњува́ње с гл. им. од поткашњуе.

поткашњу́е несвр. в. *поткашкуе.* – Не поткашњу́ј ту́ј ста́ру разми́рицу.

пóткваса ж *маја, квасац (наприклад: остаток алкохола у организму од претходне пијанке).* – Їма си óн пóтквасу од јучер, сѣг са́мо наста́ља да пи́је.

поткладé свр. *потпали ватру, заложу ватру.* – Штó не ўзнеш да поткладéш ма́лко огњáц, да се огрéемо. – Поткладéм кубé с лисковаче.

потклацува́ње с гл. им. од потклацуе. – Трéбе да наситниш дрвца́ за потклацува́ње.

потклацу́е несвр. **1.** *потпаљује ватру.* – Сва́ко јутро потклацу́ем óгањ, не́мам дебéла дрвја да запрéчем главњу́, па јутре са́мо да разгрне́м жа́р. **2.** *потпирује сукóб, свађу.* – Немóј па́к да поткла́цуеш ту́ј расправíју.

потковé свр. *поткује.* – Докара́л сам волóви, да и потковéш, ал да им удáриш добрé плóче, немóј ко онага́ј што си ми турíл не́ћи плéкови. в. шти поткове опьнци.

пóтковина ж *једна од парцела велике њиве на које је она подељена ради лакше обраде и бољег плодореда;* упор. полутка.

потковува́ње с гл. им. од потковуе.

поткову́е несвр. **1.** *ставља потковице на копита или папке домаће животиње.* – Ива́н вранца поткову́е. **2.** *ставља пеңцета на похабану обућу.* – Гу́не, шуштéр ми поткову́е ципиле.

поткожу́ши се свр. *потклобучи се;* упор. поткорубави се. – Есенéс смо малтерисувáли ку́ћу, а она́ се зимýс поткожуши́ла, че ни те́ра па́ да ју опра́љамо.

поткорубáви се свр. *потклобучи се, одвоји се кора од осталог дела;* упор. поткожуши се, поткоруби се. – Поткорубавíл ми се ле́б.

поткоруби се свр. в. *поткорубави се.* – Поткорубíл им се парфét од вла́гу.

поткрадљив, -а, -о *који има навику да поткрада, да краде на ситно.* – Сна́шката им поткрадљива, му́ку си íма íмају сýс њу́.

поткрацува́ње с гл. им. од поткрацуе.

поткрацу́е несвр. *поткрада.* – Сви́ помáлко, а не́ћи и попо́више, поткрацува́ли предузéћето затóј и пропа́дло.

поткрвавéе свр. **1.** *наседне крв на неком делу тела, створи се хематом.* – Поткрвавéла му рука́. **2.** *закрвави очима.* – Їде, стíсал зу́би и поткрвавéл.

поткуку́жи се свр. *оспе се пликовима.* – Поткукужи́ла му се цéла ногá.

потку́сес, -га, -то *који носи прилично кратку одећу (о особама) или има кратко перје, реп и сл. (о живини, птицама, животињама и др.).* – Потку́сесто петлé. – Дóјдеш ми ма́лко потку́сеста у ту́ј бо́шчу.

потку́си свр. *ократи, поткрати, одоздо или отпозади скрати.* – Поткуси́ла за́прегу. – Ёла, сíне, да ти ба́ба потку́си косиче́. – На ћéратога скрати́ли óпаш, ал га мlóго поткуси́ли.

потку́си се свр. *опаше кратку сукњу.* – Дьне́с се свé девојће поткуси́ле, са́мо што им се дупетíја не вíде.

потку́ћи се свр. *ухвати кога испод руке.* – Потку́ћи се, па се прекљóзи,

мишлиш пáдла би да се не држи за њег.

потлáчи свр. *погази, упропасти*. – Елén ти у двóр úшета, / Бéл ти пелíн попáсе, / Зелén ти здравац потлáчи (н. п.).

потлáчне свр. *удари у што тврдо нечим тупим или удари тврдо о тврдо*. – Потлáчни нéћи пúт с главу у дúвар, да видиш мóж ли се опамéтиш.

потлáчне се свр. *удари се покаткад, кучне се (у главу)*. – Ма, потлáцнем се јá, али ништа не помáга.

потлáчé свр. **1.** *уништи временска непогода*. – Град потлáкал цéло пóље. **2.** *изудара, избије кога*. – Дојдé пијáн, па úзе, па потлáче дéцу, ни криву ни дíжну.

потлáчé се свр. *побије се, потуче се с ким*. – Мíле Мрзлица, а нештó, óн се óдма потлáчé.

потмóлавéе свр. упор. потмóлее. **1.** *изгуби сјај, потамни*. – Потмóлавéле виљушће, ложíце, ножéви, а бíђи не рлавéу. **2.** *добíје земљану боју у лицу*. – Потмóлавéл, па дошáл éзив.

потмóлéе свр. *в. потмóлавее*. – Потмóлéл сréбрн свéчњак, трéбе се истрáа с пéпел. – Чíм је óн потмóлéл, нéма тúј добрó.

потóпи свр. *појéде неко јело умачући хлеб у њега*. – Деца с апетíт потопíше прженото.

поточáрка ж *воденица на потоку, поточара*. – У Бáлинци су билé дéвет поточáрће, сýг нé знáм да л рабóте еднá, ел двé.

потóче с *в. поточка*. – Потóчето лéти пресéне.

потóче се свр. *крену један за другим, мноштво крене у колону*. – Потóче се, па нíкад крај да пројду, свí нагрнóли д íду на вáшар.

потóчка ж *дем. од поток, поточић*; упор. поточе. – Пíјемо си вóду из потóчкуву, ел онá избíва óдма тúј, гóре.

попрíка ж бот. *в. пипер Capsicum annuum L.*

потпадáљћа ж зоол. *препелица Coturnix coturnix*. – Потпадáљће се лóве пóсле, по жéтву, тýг су дебéле ко ћúповчичи.

потпажáри свр. *да зорт некоме*. – Мóре, кýд те потпажáре íма да прíзнаш и мáјчино млекó.

потпáли свр. *на Божић ујутру (негде трећег дана) код сваке воћке стави мало сламе са Бадње вечери и потпали, при чему изговара: “Роди сливо (јаблко, крушко итд.) потпали те”*.

потпаљува́ње с *гл. им. од потпаљуе*.

потпаљуе несвр. *на Божић ујутру (у неким селима трећег дана Божића) код сваке воћке ставља мало сламе са Бадње вечери и потпаљује је изговарајући: “Роди сливо (јаблко, крушко итд.) потпали те”*. – Дíзајте се д íмо да потпаљуемо.

пóтпара ж *новчана помоћ, потпора*. – Дáвају му из óпштину нéку пóтпару, та нéкако поминýе.

потпасáљћа ж *в. потпаска*.

пóтпаска ж *сукња која се носи испод горње сукње, потсукња*; упор. потпасáљћа, потпасуваљћа.

потпасува́љћа ж *в. потпаска*.

потпасува́ње с *гл. им. од потпасуе (се)*.

потпáсуе несвр. **1.** *појасом, на нарочит начин, стеже стомак труднице ради насилног прекида трудноће*. – Којú женú е бáба Тóна потпасувáла, тáј ако е преживéла, нé више рацáла. **2.** *опасује још једну сукњу испод горње сукње*. – Потпасуем еднú стáру бóшчу, да ми не бóде зимá.

потпасуе се несвр. **1.** *жена себи појасом стеже стомак ради насилног прекида трудноће*. – Решíла сам више да не рацáм, па нé знам дáл сáма да се потпасуем, ел да трајим нéку вéшту бáбу да ми тóј урабóти. **2.** *приликом тежких физичких послова мушкарац се чврсто опасује појасом да се не би*

искилавио. – Обовезно се потпасуем кѣд товѣримо цѣмент.

потпѣше свр. **1.** *појасом, на нарочит начин, стегне стомак трудне жене ради насилног прекида трудноће*. – Рѣкла еднѣ женѣ че ме вѣди код нѣку бѣбу да ме потпѣше, да не рѣпам. **2.** *опаше још једну сукњу испод горње сукње*. – Сѣмо да потпѣшем вистѣн и гѣтѣва сам да пѣјдемо.

потпѣше се свр. **1.** *стегне се појасом ради насилног прекида трудноће*. – Н ѣмем сѣма да се потпѣшем, а и нѣ знам којѣ женѣ тѣј знѣе. **2.** *стегне се појасом (мушкарац) у нижем пределу стомака, при обављању тешких физичких послова*. – Ако ѣдете у мајден за кѣмен мѣра да се потпѣшете, да не пѣтите пѣсле.

потпетѣло с *особа која другима служи за спрдњу*. – Гѣлуб из Кѣлну е бѣл еднѣ потпетѣло, прѣцве се возѣл у аутобѣс и нѣ плачал кѣрту, забѣлѣл и шѣфѣра и пѣтници.

потпѣра несвр. **1.** *подмеће подупирач под што, да оно чврстиће стоји*. – Потпѣрамо стѣг да се не изврне. **2.** *фиг. ленствује ослањајући се на што*. – Бѣл узни да рабѣтиш нѣшто него што потпѣраш тѣја дирѣк. **3.** *фиг. пружа подришку, помоћ коме*. – Потпѣра га дѣдата (таст), та праи кѣћуту, онѣк би ју јѣтрекнѣчи напраѣл.

потпѣра се несвр. **1.** *помаже се штапом при ходу, поштапа се*. – Дошлѣ време да се и јѣ потпѣрам с товѣгу. **2.** *ослања се на што*. – Не мѣж да стоѣи, потпѣра се на дѣвар.

потпѣрање с *гл. им. од потпѣра (се)*.

потпѣрач м упор. потпорка, потпрѣа. **1.** *оно чиме се што подупире, подупирач*. – Трѣбу ми осомдесѣт потпѣрача да излѣјем прѣвњу плѣчу. **2.** *фиг. онај који некоме пружа подришку, помоћ*. – Па не мѣг јѣ дѣвек да ти бѣдем потпѣрач.

потпѣрачка ж у дем. значењу **1.** *штан*

за поштапање у ходу. – Е, овѣј дрѣвѣ бѣш згѣдно да на бѣбу бѣде потпѣрачка. **2.** *подупирач у грађевинарству*. – За плѣчу че потпѣрачѣ да зѣјмимо од Сѣму, па че си му и пѣсле врнемо. **3.** *дрво са ракљом на врху којим се подупире конопац на коме се суши рубље*. – Овѣј дрѣвѣ згѣдно да ми бѣде потпѣрачка за прање.

пѣтпис м *заветно дрво испод које је укѣпан камени крст*. – Код Кѣдѣси крѣс је имѣло шѣс ел сѣдом пѣтписа.

потписѣ несвр. *потписује*. – Потписѣ нѣћи ѣговор.

пѣтплата ж **1.** *поставѣ на одећи*. – За пѣтплату ми трѣбу дѣва мѣтра сѣтин. **2.** *унутрашњи ѣеп на капуту*. – Не дѣј кѣту на момѣто, / Штѣ га онѣ грѣбо нѣси, / Зѣми, лѣти у пѣтплату (н. п.).

потпѣлати свр. *постави поставом неку одећу*. – Остѣло јѣш да ми мајстор потпѣлати капѣт и свѣ е гѣтѣво.

потпѣлаши свр. *заплаши кога*. – Тѣи и сѣмо потпѣлаши, егѣ си отѣду.

потпѣлни свр. **1.** *попуни неко удубљење или празнину*. – Потпѣлнѣте ћирѣчануну, да не упѣдне нѣћи у ѣну, па че пѣсле да одговѣрате. **2.** *попуни неки образац*. – Н ѣмем да си потпѣлним мѣлбу. **3.** *попуни мањак у каси*. – Свѣ што е узѣл ѣма да потпѣлни, да не би ишѣл у ѣпсу.

потпѣлни се свр. *физички се поправи, попуни се*. – Нѣк се крѣвата мѣлко потпѣлни, па че ју тѣг продаѣвамо.

потпѣљуѣње с *гл. им. од потпѣљуе (се)*.

потпѣљуе несвр. **1.** *попуњаѣ неко удубљење или празнину*. – Потпѣљуемо паћѣт сѣс шушѣе, ел нѣмамо квѣ више у ѣгѣ да тѣрамо. **2.** *попуњаѣ неки образац*. – Потпѣљуем пѣреску прѣјѣѣву. **3.** *попуњаѣ мањак у каси*. – Продали си волѣви, та ѣн потпѣљуе колкѣ му вѣли у кѣсугу.

потпѣљуе се несвр. *физички се поправѣа, дѣбѣа се*. – Потпѣљуе се

вепърът, це угóи на вре́ме.

потпóрка ж в. *потпирач*. – Сýг измýслене желе́зне потпóрфе. – Нýкакву потпóрку нýдодкле нéмам, нýти очеку́ем.

потпрати́ свр. *поша́е некога да нешто извиди или обави неки посао место њега*. – Потпрати́ли му чове́ка ку́й че да га уби́е.

потпра́ча несвр. *ша́е неког друго́г место сам да оде тамо*. – Потпра́ча ми еднога́, дру́гога, да ми ка́жу како́ óче да се ми́римо.

потпрача́ње с гл. им. од *потпрача*.

пóтпре свр. **1.** *подметне подупирач под нешто да чврсти́е стоји, подупре*. – Пóтпре плóт и оту́д и одову́д с не́колко колца́. **2.** *ослони се на нешто*. – Штó си потпрл́ дуварýт, ел те боли́ нешто, ел си пýнул пóвиши́е? **3.** *пружи подри́ку коме, помогне кога*. – Дóбро га е потпрл́ не́ни, кýд сýда ку́ћу, шкóлуе де́цу, те́ра ауто.

пóтпре плóт изр. *пи́јан се наслони и стровали поред плота*.

пóтпре се свр. *ослони се на нешто, подупре се*. – Потпрл́ се на това́гу.

потпре́гне свр. *задигне сукњу и крајеве забодe за појас док гази воду, пере конопљу и сл.* – Потпрегнý за́прегуту, ел вóдиш да ти дова́ча у вóду.

потпре́гне се свр. *задигне сукњу и крајеве задене за појас док гази воду, пере конопљу и сл.* – Мóра се потпре́гнеш док переш грснице, да се не би намокрýла.

пóтпрња ж в. *потпирач*. – Тре́бе да му се туре две-три пóтпрње од овýј стра́н, та да не па́дне сýдат.

пóтпролет прил. *непосредно пре почека проле́ћа, на почетку проле́ћа*. – Пóтпролет кýд се изја́гне óвце, тýг че да вóдимо колкó че ја́ганци да чу́вамо.

пóтпрсти прил. *пипају́ћи, на основу чула пипања (уради што)*. – Не палим ла́нпу, на́јдем си га пóтпрсти.

потпудáльћа ж зоол. в. *потпада́льћа*.

потпу́ши свр. **1.** *запали ватру да би на диму осушио месо, рибу и др.* – Ел пóтпуши месóто, ел га óстаи за јýтре? **2.** *по народном обичају на неки празник (Младенци, Благовести и др.) прикупи на гомилу разни шушља́к и запали (од змија, града и других непогода)*. – Сметý онýја шушља́к и онóј буњýште на вра́, па потпуши́, дьнýска су Младенци.

потпушувáње с гл. им. од *потпушувe*.

потпушýе несвр. **1.** *потпаљу́је ватру да би на диму сушио месо, рибу и др.* – Евé сýг бýш потпушýем, не мóг пóрано. **2.** *потпаљу́је разни шушља́к и љубриште о неким празницима (Младенци, Благовести) да би, по народном веровању, одагнао за ту годину несреће, које могу да настану од змија или временских непогода*. – Моја́ ма́ти е потпушувáла и на Младенци и на Благовести.

пóтра ж **1.** *пољска штета коју учини туђа стока*. **2.** *помор стоке*.

потражува́ње с гл. им. од *потражуе*.

потражу́е несвр. и уч. *тражи понекад, мољака*. – Чéсто потражу́е па́ре од стáрцатога.

пóтре свр. *све уништи, затре*. – Твор ни потрл́ кокóшће.

пóтреба ж *оно што се може употребити за израду нечега, што има употребну вредност, што је употребљиво*. – За óгањ че да сечéмо крýвава дрвја, а овáј пра́вава че да остáну за пóтребу.

потрeби свр. **1.** *све истреби*. – Потрeбили ка́мење из њýву. **2.** *употрeби за што*. – Узнý га кýд ти па́дло дó ру́фе, мóж га потрeбиш за нешто.

потрeве се свр. мн. *нађу се, нађу се истих нарави*. – Потрeвили се еднó за друго.

потрeви свр. **1.** *погоди у ци́љ*. – Ел мóж да потрeвиш ја́јце с пра́чу? **2.** *одгонетне, погоди*. – Потрeви́ коé е овóј

слово. **3.** *покуша да угоди коме.* – Не мо́ж ти́ на ње́га да потрѣвиш, баксу́з је то́ј невиден.

потрѣви се свр. **1.** *догоди се, деси се.* – Потрѣви се не́ћи пут и у дево́јћу детѣ. **2.** *падне у који дан.* – Свѣти Рањѣл се бѣше потрѣвил у пѣтак, па смо праи́ли по́сьн светѣц.

потрѣвување с гл. им. од *потрѣвуе.*

потрѣвуе несвр. **1.** *погађа у мету.* – И жмичѣи, чѣни ми се, потрѣвуе та́м гдѣ о́че. **2.** *одгонета, претсказуе, прориче.* – Ба́ба То́дора ја́ко потрѣвуе у ка́рте, а и у шо́љу потрѣвуе. **3.** *настоји да угоди коме.* – На то́га се манѣи́ју не потрѣвуе.

потресѣја ж мочвара, живо блато.

потрѣжи свр. **1.** *потруди се да се што пронађе, потражи.* – Потрѣжи и и у ту́ј пади́нку, па ако и не́ма ди́зај ру́ће. **2.** *заиска, потражи.* – Не́ срмота́ да потрѣжиш ле́б ако си гла́дан, срмота́ е да укра́днеш.

пóтрис м поремећеност, врење, нередовна узбуђеност и узбуђеност у народу или у души појединаца. – До́јду ту́ј, напри́чају ми сва́какво, са́мо ми пра́е пóтрис. – Сѣг настáл пóтрис у на́род, ку́ј зна́е на ко́ју че стра́н да по́јде.

потрѣса несвр. упор. потриша. **1.** *чини да се ко или што у кратким покретима покрене неколико пута тамо и амо или горе и доле, почиње да тресе.* – Гранáте па́дају и потрѣсају зѣмљу. **2.** *тресући чини да опада воће.* – Потрѣсај кру́шчицу́ту полѣк, немóј ја́ко, да се не покрѣши. **3.** *изазива дрхтавицу.* – Потрѣса га грозни́ца. **4.** *јако узбуђује, узнемирава.* – До́јду са́мо та ме потрѣсају, ти́ја иди́јоти.

потрѣса се несвр. упор. потриша се. **1.** *налази се у стању колебања, тресења, подрхтавања.* – Потрѣса му се брада́ док вре́ви. **2.** *налази се у стању јаког узбуђења, узнемирености.* – Он се ни за квó не потрѣса, има да жи́ви сто́ го́дин.

потрѣсање с гл. им. од *потрѣса (се).*

пóтрица ж дем. од *потра (1).*

потрѣша несвр. в. *потрѣса.* – Не потрѣшај си ма́тер без пóтребу.

потрѣша се несвр. в. *потрѣса се.* – Лѣко о́ди, земља́ се потрѣша. – Штó да се потрѣшаш, не́ ти ну́жно.

потришање с гл. им. од *потриша (се).*

потрѣка свр. **1.** *мало истрља, протрља.* – Потрѣкај ме по грбѣну, србѣ ме. **2.** *трљајући хлебом почисти, покупи остатке јела.* – Потрѣкај тига́њат, греотá е да оста́уе то́лко прѣжено.

потрѣка се свр. *протрља се.* – Ако те уáпе осá ел челá, потрѣкај се ма́лко с ка́мен, че те ма́не.

потрѣкаља свр. *пообара.* – Вѣтар потрѣкаља́л копѣ.

Потрѣкањац м становник Потрѣкања, онај који је пореклом из Потрѣкања.

Потрѣкање с село у општини Књажевац.

потрѣкањсѣи, -ска, -ско који припада Потрѣкању, који се односи на Потрѣкање.

Потрѣкањчанка ж становница Потрѣкања, она која је пореклом из Потрѣкања.

потрѣви свр. **1.** *све изгуби, погуби.* – Бѣђи овчáр, а свѣ овцѣте потрѣвил. **2.** *рет. све отрује, потрује.* – Потрѣвил си коко́шће с не́ко гор́ко бра́шно.

потрѣпа свр. *проведе неко време лупајући, прилупа, залупа.* – Потрѣпа́мо на вратáта, али ни ни́куј не́ма да ни отворѣ, ми́ си тѣг отóмо.

потрѣпуе несвр. *лупа помало и с врмена на време.* – Потрѣпуе не́кво по товáн, ел је ма́чка, ел су погáнци.

потрѣши свр. *поломи, поразбија.* – Потрѣшил свѣ по ѣжу. – Ву́знул се на прѣза́љу и потрѣшил крчазѣ.

потрупкување с гл. им. од *потрупкуе.*

потрупкуе несвр. *учестано удара ногом о тло.* – Чим чу́е бáнде вáне да потрупкуе.

потрѣшка ж онај који трчкара, трчкарало. – Не́чу ја́ да бóдем

потрчушка на њег, ил це он препраља ил ци ја отїдем.

потсвіје свр. **1.** *нагло захлади уз снег и међаву.* – Потсвіло га, па гадно. **2.** *споадне некога, навали захтевима на кога.* – Потсвіли га па му дүшу ваде, сáмо їскају а од рáботу не мїсле. **3.** *покуњи се, понизи се.* – Потсвіл óпаш.

потсѣда несвр. *седа на туђе место, седа пре других.* – Не потсѣдај стáри љўђе, веч чѣкни да прво онї сѣдну. – Нели знáеш да е тóј моѣ мѣсто и штó ме тѣг подсѣдаш?

потсѣдање с гл. им. од *потседа.*

потсѣдне свр. *седне на нечије место, седне пре осталих.* – Еднá кокóшка потсѣдла квáчку на јáјца.

потсѣча несвр. **1.** *подсећа, опомиње.* – Добро сам те ја потсѣчáл квó трѣбе да се понесѣ, али несї тејáл да ме слўшаш. **2.** *личи на кога.* – Подсѣчаш ме на Ерóтију из Дејáновци, ел на Мїку Бўлчу из Штїпину.

потсѣчање с гл. им. од *потсеча.*

потсмїва се несвр. *подсмева се.* – Потсмїва му се, онá си знáе заштó.

потсмївање с гл. им. од *потсмива се.*

потћесник м *други пастир по рангу на бачїји, потћехајник.*

потћеник м в. *потћееник.*

потћити свр. *около окити, окити по ивици, окити мало боље већ окићено.* – Рукавї му потћитени с рѣсе.

потўљав, -а, -о в. *потуљив.* – Вáрди се од тїја потўљавити. – Потўљав, па га нѣма по потўљав од нѣга.

потўљавштина ж у ауг. и пеј. значењу *онај који је подмукао, подлац.* – Тáј потўљавштина сáмо вóзи с óчи, а не мрда с главу.

потўљив, -а, -о *који је подмукао, подао;* упор. *потуљав.* – Потўљив ко кўче.

потўпа свр. **1.** *проведе неко време лупајући, ударајући у што.* – Дáдоше ми

свирáчити да потўпам мáлко у тупáнат. **2.** *потупше.* – Пројде нáчелникат, пóтупа га по грбїну и рѣче му да се не сећираѣ.

потўпка свр. у дем. значењу *потупа.* – Потўпкај га по грбїнку, егá му пројде зáлогат.

потупкўе несвр. у дем. значењу *лупка, удара.* – Потупкўе с ножїчку.

потупкўе се несвр. у дем. значењу *лупка се, удара се.* – Потупкўе се ў груди, праї се силан, док не нáјде некугá да га испребїва.

потўра¹ несвр. упор. *потуруе.* **1.** *ставља нешто испод чега.* – Кьд се бўре тўри на пóдвале онó му са странѣ потўрају заглавђе, да се не клáти. **2.** *подмеће коме неку неистину.* – Онá че мѣн да потўра и онóј што сам рѣкла и онóј што несѣм рѣкла, пиздѣтина еднá. **3.** *ставља кришом, подмеће.* – Потўра га ко кўквица јáјцѣ. **4.** *полаже стоци повремено.* – Потўра и он на стóкуту, али си пóвише јá.

потўра² несвр. *мења, претвара.* – Кўрјак длáку стўра, али ћўди не потўра.

потўра се несвр. **1.** *подмеће своја леђа место другога, преузима туђе обавезе.* – Нѣчу ја вїше да се потўрам мѣсто нѣга, нѣк си он сáм решáва тóј ко си знáе и ўме. **2.** *хоће се подати коме да би дошла до неког циља.* – Потўра се онá на нѣг, ко што се и на дрўђи потурáла.

потўрање с гл. им. од *потура (се).*

потўри свр. **1.** *стави нешто испод нечега.* – Потурї му еднў заглавку, да не клобѣцка. **2.** *стави кришом, подметне.* – Онóј што е он укрáл че га потўри код тѣб, код тѣб да га нáјду, па тї да си крїв. **3.** *подметне, оклевета.* – Óче онá да потўри нѣку лажў на човѣка. **4.** *да, положи стоци понекад.* – Већїном и рáним с момўриште, али им потўрим и дѣтелинку нѣћи пўт.

потўри се свр. **1.** *фиг. подметне леђа*

место другога, преузме туђу обавезу. – Млого за куга коѣга сам се ја потурал, и квó сам добѣл? **2.** *пода се коме из користи.* – Потурила се она на кметáтога и глѣ квѣ убаве мáраме сѣг нóси.

потурине ж **1.** *стара, изношена одећа.* – На мѣн дошѣл рѣд да нóсим туѣ потурине. **2.** *рубље, неопрано рубље.* – Стúрај тѣј потурине и цѣдни и овáм на прањѣ.

потуруѣ несвр. *в. потура.*

потúти се свр. *погури се, нагне се напред док хода.* – Потúти се, па граби да попре стѣгне.

потчѣпи свр. *крене узбрдо.* – Потчѣпимо мѣ уз Мали крш и за двáес минúта излѣзнемо гóре.

потштипѣ свр. *в. подштипе.*

потштипуѣ несвр. *в. подштипуѣ.*

поћегуша ж бот. *ружа пењачица*
Rosa multiflora Thumb.

поћилци м *ситнији, мањи делови нечега.* – Испродава си рећѣју на поћилци, немá куј да ју кúпи одељнпúт.

поћимне свр. **1.** *замахне рогом понекад.* – Бúлча óче да поћимне, вáрди се од њѣг. **2.** *замахне понекад да удари.* – Поћимне си на женú, текá по нећи пúт.

поћимуѣ несвр. **1.** *замахује рогом понекад.* – Рúјча бѣше дóбар вóл, сѣг и óн почѣл да поћимуѣ. **2.** *замахује да удари.* – Научѣл се, жѣна, па поћимуѣ, невелáе му тáј рáбота.

поћипѣ несвр. *лагано ври неко време.* – Нѣк јóш мáлко грнѣто поћипѣ.

поћисне свр. **1.** *накваси киша, покисне.* – Узнѣ амрѣл, да не поћиснеш. **2.** *снужди се, онерасположи се.* – Штó си поћисал, кúј ми те óсећира? **3.** *фиг. опије се.* – Мáлко, мáлко, па поћисне.

поћупуѣ несвр. *повремено пада што са висине производећи при удару у подлогу звук “ћуп”.* – Поћупúју ли слѣвете, ел си јóш зеленѣ?

поузрѣе свр. *боље сазри.* – Че

чѣкнемо да грозјѣто поузрѣе, па че га тѣг бѣремо.

поумѣ прил. *по сећању, насумице, напамет.* – Несѣм имáла нѣкв ѣзвод, исплѣла сам га поумѣ.

поúскратан, -тна, -тно *који је мало краћи.* – Бóшчицата ти поúскратна, ал ти убаво у њú.

поућути свр. *ућути понекад, заћути.* – Поућути ли детѣто нећи пúт, ел си овáк прецве ровѣ? – Кьд óч да га поућутиш óн кьд се брѣцне ко да си му не знам квó напраѣл, и од тѣг га не дѣрам, нѣк вѣде лúђе кѣв је.

поућути се свр. *ућути понекад.* – Прасцѣти се мáлко поћутú, па си пóсле пá скучú, таквá им нѣква сóрта.

поућутуѣ несвр. *ућуткује кога благо, нежно.* – Јá га поућутуѣм да не врѣви тóлко јáко, ал гдѣ ч на њѣг тѣ да докажеш.

поућутуѣ се несвр. *ућути се понекад и за кратко.* – Поућутуѣ се ѣáвола, цѣл дѣн ломóти ко нáвита, не зна тóј чељачѣ да престáне.

поцѣди свр. *танким сркљајем попије оно што је преостало у чаши, чинији и сл.* – Вóлим да поцѣдим онúј чарбѣцу од прѣтрно. – Де си поцѣди чáшуту, па да ти сѣпем дрúгу.

поцѣпи свр. **1.** *покида на комадиће, раскомада, поцепа.* – Учѣтељ úзне, па му поцѣпи писáнку, ел не бѣл добрó написáл домáћи. **2.** *употребом строиши, подере.* – Поцѣпила ти се кошúља на грбѣну. – Óн óди поцѣпен, њѣг ко да нѣма кúј да закрпи.

поцѣпóтина ж *поцепано место, подеротина (на одећи, тканини).* – Де, сѣдни чás, да ти привáнем тúј поцѣпóтину.

поцѣри свр. *стави сириште у млеко, подсири.* – Поцѣрила сам млекó и прекрѣла сам га с крпу, да га не налóчу мáчѣне, ел да не упáдне нѣка муá у њѣг.

поцрца свр. **1.** *поцрка.* – За нѣколко

дана му поцрцаше свиње. **2.** помре. – Какво е време стануло и од Бога и од љуђе, има да поцрцамо од глади.

почавра ж **1.** *кухињска крпа, прљава кухињска крпа.* – И почавре трéбе нећи пút да се оперу. **2.** *фиг. прљава, неуредна жена.* – Стана ич не води рачун од сéб, направила се на почавру.

почем везн. *пошто, јер;* упор. *почим.* – Чим га нешто питају, он вреви турски, почем је заборил српски.

почепен, -а, -о **1.** *који је ћопава, хром.* – Ткџв си се почепен и родил. **2.** *који је наопаке нарави.* – С тога, почепенотога се не излази на крај.

почепóтина ж у пеј. значењу **1.** *онај који је ћопава, хром.* – Едва се влачи онај почепóтина. **2.** *онај који се ачи кад говори.* – Не мóg да слúшам туж почепóтину.

почéпи свр. **1.** *искриви, унакази.* – Бóg га почепил у нође. **2.** *поломи, покриши.* – Почéпим свé онéј грањџе коé су се засушилe. – На петлицан мóра да почéпиш запéрци, ако óч да се бóље рóди и да бóде крупан.

пóчепил прил. *накриво, наопако.* – Нéма напрéдак, свé пошлó пóчепил. в. иде на почепил.

пóчес м *почаст.* – Д íмо да му дадемо последњи пóчес.

почивáло с рет. *мала зараван на узбрдном путу где се могу одморити стока и људи.*

почим везн. в. *почем.* – Почим ја овде некоме засмíтам тџ си отóдим, а ви прáјте квó знáете.

почíнци м *отпаци жита чишћеног (чињеног) на решету.* – Прсни почíнци на пíличи, да се мáлко залíмају.

почíња несвр. *почиње.* – Почíња ћиша. – Ако си решил да почíњаш неку рáботу прво дóбро размисли, немóј да почíњаш ўнесвeс.

почíњање с гл. *им. од почиња.*

почíта несвр. *поштује, цени, уважава;* упор. *почитуе.* – Не почíта ни баштú, ни мáтер.

почíтање с гл. *им. од почите.*

почíтуе несвр. в. *почита.* – Мí тéб млóго почитúемо.

почúва свр. *чува неко време.* – Почúвај ми детé док донесém вóду од чешмú.

почúдишта ж *злурадо дивљење новорођенчету или младунчету. Према народном схватању, када неко стран први пут види новорођенче или младунче домаће животиње, па се зачуди њиховој лепоти и бујности, онда их он уствари урекне, баџи почудишта на њих, од чега им позли, после чега могу да страдају и новорођенче и младунчад.*

почúдиште с *оно чему се је чудити, оно чему се сви чуде.* – Он кџв је неуредан и неугледан, он и не за ў љуђе, он слúжи за почúдиште.

почúка свр. **1.** *тражећи улаз лагано покуца.* – Почúкам на врата и причéкам да ми отворе, па ако се нíкуј не глаша, ја пá почúкам. **2.** *проћерда, проџе.* – Што исчука, он почúка, што рекли стáри љуђе.

почúкне свр. *лагано куцне с времена на време.* – Чáс, чáс па почúкне у бúрето, дако знáе да е празнó.

почукúе несвр. и уч. **1.** *лагано куцка с времена на време.* – Ма, штó тíја свáћи чáс почукúе на пéнџерат, да не дава нећи знáци на тéб, мóжда? **2.** *бави се помало неким (металским, дрводељским и сл.) занатом.* – Почукúе тéка, та исчука нећи динáр.

почúшка свр. *све обори, пообара.* – Ўзне, па почúшка онéј трмџе, од беснóло.

почушкúвање с гл. *им. од почушкуе (се).*

почушкúе несвр. у дем. значењу *ћушка лагано, гурка.* – Док он прíча ја га почушкúем, да престáне, ал квó врéди. – Почушкúе с нóгу онúј залóгу да ју

исчúшка на пúт, да ју не дова́ну кúчичи да се играју с њú.

почушкúе се несвр. у дем. значењу *гурка се помало*. – Он се почушкúе и поштипуе ме, мангúпчина една.

почúшне свр. **1.** у дем. значењу *ћушне понекад, ћушне лагано*. – Почúшнем неку сливу да ју не нагазим, али си већином овíјам. **2.** у пеј. значењу *да, да с времена на време нешто мало коме, да ко од беде*. – Почúшне им нећи динар.

почúшне се свр. у дем. значењу *подгурне се*. – Къд им ја причам нешто што им не по вољу, онí се само почúшну и прае се да несú чули.

поца́ка свр. *празговара*. – Поцакамо си ма́лко од на́ше нево́ље, до́ле на чешмú.

поци́да свр. *побаца*. – Поцидаше ста́ре ци́пиле у пото́к. – А прича се да су у онíја ту́рски ра́т не́ће женé поцида́ле децу у копиња́к, заште су ровала и могла су да наведу́ Ту́рци да и сви побíју.

по́ша ж 1. *огрлица од манистра*. – Овила пошу око́л гу́шу. **2.** *црна овца са белом вуном око врата и име таквој овци*.

пош́л без онúј ра́боту на сва́дбу изр. *каже се за онога који је кренуо на неки посао а заборавио алат*.

пошантраве́е свр. *постане неурачунљив, скрне памећу*; упор. *пошашавее*. – Ел си тí пошантраве́ла, ел ти нешто дру́го ва́ли?

пошашаве́е свр. *постане шашав, неурачунљив, скрене памећу*. – Какво е вре́ме сýг дошло́, човéк са́мо да пошашавее и у го́ру да утэ́кне.

по́шес, -та, -то *који као да има огрлицу око врата (о животињама које имају белу длаку или перје око врата)*; упор. *поша (2)*.

пошетан́ка ж *једно народно коло*.

пошла́ цре́ва изр. *каже се детету које се порезало по прсту и плаче*.

пошлђ́ка свр. **1.** *избаци редак измет*

на што (живина или птица). – Сабери прае́ од конопа́ц да га не пошлђ́кају тичичи. **2.** *све попије*. – Што е рећíју испека́л он ју пошлђ́ка́л.

пошлђ́ка се свр. *избаци редак измет (живина или птица)*. – Пази да ти се коко́шка не пошлђ́ка у со́бу.

пошо́ра свр. *испусти мокраћу, помокри*. – Пошо́рај бандеру́ту, ко кúче.

пошо́ра се свр. *испусти мокраћу, помокри се*. – Чекај, да се пошо́рам.

пошо́рка свр. у дем. значењу *пошора*. – Пошо́ркај сне́гат да бър пожлтее́, къд вéч н úмеш да си напи́шеш íме с па́ткуту.

пошо́рка се свр. у дем. значењу *пошора се*. – А́јде, си́нче, да се пошо́ркаш, па да ми ма́лко дрéмнеш.

по́шгаци́ја м *писмоноша, поштар*. – Де́да Ви́шња, по́шгаци́ја из До́љњу Ка́меницу е би́л пра́во спа́дало.

по́шгаци́ка ж *поштарева жена*. – Го́спа Јула, по́шгаци́ка.

пошгипе́ свр. *штипањем откине доње листове биљке*. – Къд се пошгипе́ зелéни лу́к он бо́ље растé и дебелее́.

пошгипува́ње с гл. *им. од пошгипуе*.

пошгипу́е несвр. **1.** *штипањем кида доње листове биљке*. – Ма́ти ошлá у гради́ну да поштипуе́ цвекла. **2.** *повремено штипа*. – Поштипуе́ тека́ девојчичи на седeњће.

по́што – за́што изр. *испод цене, будзашто*. – Да́де си úбаву говеду́ по́што – за́што.

поштúкне свр. *изгуби се с времена на време, нестане као да штукне*. – Поштúкне тека́, па си се па́ појави.

поштúцају свр. **1.** *сви штукну, утону, потону*. – Поштуца́ше ни кúће у езерото. **2.** *сви се некуда изгубе*. – Сýг беоше ту́ј, сýг поштуца́ше. **3.** *пропадно од стида*. – Поштуца́мо úзам о́д срам.

пошушња́р м **1.** *онај који тихо и за малу награду обавља ситне послове, слуга, покућар*. – Он не́ там не́ћи, да

реknеш слуга, он више дојде ко нећи пошущњар. **2.** *мало домаће живинче (најчешће пра-се) које иде по дворишту и тражећи храну рије и шушка.* – Купимо еднога попшущњара, па че га чувамо там до куде светџц.

пр узвик којим се маме ћурке.

пра несвр. **1.** *покушава да полети, леприша крилима у жељи да одлети.* – Улџло тиче у собу, па пра уз пѣнџер, оче да излетѣ надвѳр. **2.** *рони се, претвара се у прах.* – Јако убаво за орање, земља само пра. – Нѣкви колачѣчи само прају у уста. **3.** *фркће узнемирено, покушава да се отме (о домаћој животињи).* – Кѳд наблизѣмо кѳм манастирска грѳбишта коњ поче да пра.

прав, -а, -о **1.** *који је брз, плаховит, несмотрен.* – Башта му миран човѣк, а он дошѣл прав. **2.** *који је растресит.* – Нападаѣл прав снѣг, не мѳж да напраиш грѳду од њѣг.

Правда ж име.

правдина ж правда, истина – С правдину, кѳд би ју имало, долѣко би човѣк могѣл да стѣгне.

праведѣтељ м одборник.

правѣж м в. *праѣж.* – Крпѣж тој е дрѳго, правѣж тој е главно. – За правѣж трѣбе да си мајстор.

правне свр. в. *прајне.* – Да правнем зачас попару за вечеру, ко велиш?

правоцѣпан, -пна, -пно који се *приликом расцѣпљивања правилно цѣпа.* – Бѣла бѳковина е правоцѣпно дрво, док црвенá вѣч нѣ.

праг м **1.** *доњи дрвени (камѣни, метални) део врата, који лежи између довратника.* **2.** *каменита, стеновита греда преко које прѣлази пут.* – Стѣгоше ни куде Праг. в. и: прѣтка праг.

праѣње с гл. им. од праи (се).

праѣж м **1.** *израда нових производа, прављење, мајсторлук.* – Бѳљ да дѣгнеш руѣе од праѣжат, кѳд ти не ѣде ѳд руѣе, па д ѣдеш на ѣйву да копаш, ел дѳста си

јачѣк. **2.** *оно што се прави, што се мајсторише.* – Исподи њѣгову руку сваћи праѣж испáда ко трѣбе.

праѣни опѣнци м *опанци од итављене говеђе коже које израђују мајстори опанчари и који имају спљоштене кљунове и ситне прѣплетѣ на горњој страни.* – Ако бѳдеш добѣр и ако добро чуваш јаганци, ѣма ти кѳпимо праѣни опѣнци.

праѣње с гл. им. од праи (се)л

праз м *приплодни ован, јарац или вепар;* упор. *запраз.* – Зачувамо преко зимѳву чѣтри свиње и едног прáза.

Празна нѣдеља ж *прва нѣдеља по Ускрсу.*

празне руѣе изр. **1.** *руке које нису ничим заузете.* – Кѳд вѣч ѣдеш с празне руѣе, понеси и овѣја сѳдови. **2.** *руке које не носе дарове, понуде и сл.* – На крштење се не ѣде с празне руѣе.

празничкаво прил. *празнично, али не тако јаког значења, више у смислу полупразнично.* – Дѣнѣс празничкаво, па се не рабѳти у руѣе.

празњување с гл. им. од празњуѣе.

празњуѣе несвр. **1.** *слави, светкује.* – У наше салѳ се празњују: Ђурђовдан, Трѳјца и Прображење. **2.** *не ради на дан празника.* – Дѣнѣс се празњуѣе затѳј што е празник, а јѳтре се рабѳти ел е тѣг тежáтник.

праи несвр. **1.** *израђује, производи нешто.* – Цѣл дѣн нѣкво праи. **2.** *преобраћа кога, усмерава га у неком правцу, васпитава.* – Тѣ га праиш на човѣка, онѳ си тѣра по њѣгово. **3.** *чини, изводи.* – Немѳј ми праиш комѣндију.

праи нуле изр. *још је мали и голодупаст и игра се по пѣпелишту.*

праи се несвр. **1.** *даје себи нека својства која уствари нема.* – Штѳ се праи важан, кѳд га сви знамо и у пртене панталѳне. **2.** *приказује се онаквим какав у ствари није.* – Немѳј се праиш лѳд! – Праи се да е глѳв, а свѣ чѳѣ. **3.** *претвара*

се у нешто лоше. – Праиш се на идијота и на пропалицу.

прајне свр. *направи што мало и на брзину*; упор. правне. – Што не прајнеш малко качамак за врштак? – Прајне и зеляник по нећи пут, али си више воли еченик.

пракљача ж *висока, сува жена.* – Да видиш с кву пракљачу иде под руку.

прама предл. *према.* – Иди прама Љубин браник, можда га сретнеш. – Какъв је он прама теб, ти такъв буди прама њег. – Сваћи да даде прама могућнос.

пранђија и **прањђија** ж **1.** *метална направа за пуцање приликом каквих свечаности.* – Пуче пранђија, значи готова верилба. **2.** *крупна, згодна, једра девојка или жена.* – Што сџ пројде една пранђија!

прансџи, -ска, -ско *који се односи на прање, који је у вези са прањем.* – Прансџи сапун си сами праимо, не купуемо.

прање с *опрано рубље, рубље које се пере.* – Простирам прање. – Веч ми се осушило прање.

прање с. *гл. им. од пра.*

прањце с *дем. од прање.* – Збирам прањцето да га не заване ћиша.

прапорак м *шупља месингана лоптица са куглицом унутра, која при покрету звецка, прапорац.* – Закачим прапорак на удило и чекам да риба цимне и да он громне.

прапорче с *дем. од прапорак.* – На коњи, на оглави, турени гоца прапорци, а на ждребе едно прапорче.

прасе с рет. *прасе.*

прасенце с *анат. лист на људској нози suga.* – Заболе ме ногá у прасенце.

прасџина ж *месо од прасета, прасџе печење.* – Била е и прасџина и јагњџина, могъл си да едеш колко оџ, ал не имáло куде више да стањуе.

прасило с *прасићи које приликом једног прашења опраси крмача.*

прасиште с *пеј. од прасе.* – Млого, браће, скучи овој прасиште.

прасиште с *место где се прасе свиње.* – Онџа куи чувају гоца свиње, онџ које су спрасне, еј там кџд привреме, одвајају у прасиште, да се там прасе.

праскова ж **1.** *бот. бресква, дрво и плод.* – Лозјансџе праскове су поблађе од овџ сагашње сорте. **2.** *фиг. полни орган девојчице или девојке.*

прасковарник м рет. *воћњак бресака.*

прасковка ж *дем. од праскова*; упор. браскова. – Какó велиш, да посадимо неку прасковку у лозје, покре меџу?

прати свр. *пошаље.* – Пратили смо му паре да си купи ципиле, он и потрошил на друго.

пратиовац м *пратиоц.* – Крџча е бил пратиовац код капетана.

праћа несвр. *в. праца.* – Праћам му ја паре сваћи месец, али он нече да учи, па чу да обустáим.

праци м (мн.) *прасци, прасад.* – Праци од по пешеснаес ћила.

прача несвр. *шаље*; упор. праћа. – Кџј квó работи, ја прачам паре и паћети. – Немој њега да прачаш с овце, боље прати њу, он нек иде у косилбу.

прача ж *праћка, праћка од канапа.* – С рџку се можда врљиш донџкле, а с прачу три пут подолек.

прачање с *гл. им. од праца.*

прачка се несвр. *одбаџује се једном или обема ногама у страну или уназад, праћка се.* – Кџд чу да га купем он се прво прачка по онџ корџто, едвá га смџрим.

прачкање с *гл. им. од прачка се.*

прачне се свр. *праћакне се.* – Прачну се неколко пут.

прачор м *в. пращор.* – У моју авлију прачор колко оџ, а у његову сáмо кокóшџе.

прашење с *гл. им. од праши.*

праши несвр. *плитко окопава биљке*

ради разбијања покорнице и уништења корова. – Мати ошла да праши градину. – Момуруза се праши ел с прашач, ел със фрѣзу, ел си само със матиће; кúј с квó има.

прашина ж *ситне честице које настају сушењем или мрвљењем органских и неорганских материја.* в. збере прашину, чу обришем прашину с теб.

прашинка ж *дем. од прашина.* – Не дава прашинка да падне на њег.

прашњив, -а, -о *који је посут прашином, прашњав.* – Прашњив ти шашират, узни па га очѣтај, штó смо купили чѣтку.

прашољак м *зб. од прашина.* – Къд улѣземо у сóбу, онó прашољак на свѣ стране.

прашуљак м *в. прашољак.* – Сметí тíја прашуљак!

прашчóр м *зб. од прасе, прасад;* упор. прачор, прчор. – Продава прашчóр на пíјац.

првák м *прва ракија која потече из казана; првих неколико литара ракије потеклих из казана.* – Од првák одвоиш две-три ћила за лѣк, па пóсле си настáиш да тѣраш.

Првѣнка ж *име (рођ. 1. 1. 1900).*

првин прил. *пре извесног краћег времена, пре неки дан;* упор. првињ. – Првин некад дóоди, ал не пáнтим ббш у кúј дбн.

првина ж *нешто што се догађа први пут;* упор. првица. – Нѣ на њег тóј првина, покрадњувал си е он и пóнапред, само е сáг увáтен.

првињ прил. *в. првин.* – Па било тóј првињ некадá.

првица ж *в. првина.* – Ни на теб тóј не првица.

првњи, -ња, -ње (њо) ред. бр. *први.* – Свекар обрѣкне на невесту првњо тѣле од тóј гóдин.

првомрáчје с *први мрак, сумрак.* – У

еднó првомрáчје Милија, вражълѣц кúпеше нећѣга човѣка у онíја трња́к.

првопрáсћиња ж *свиња која се први пут праси.* – Прасцíви су од млáду мáтер, од првопрáсћињу.

прворóтћиња ж *жена која је родила први пут.* – Онá е сáг прворóтћиња, а има да рáца кóлко í колко.

првотѣлћиња ж *крава која се први пут тели.* – На мýнечко детѣ се дáва млекó од првотѣлћињу.

првоштѣнац м **1.** *прво штене које оштени кучка.* – Од тóј бóлђу су лѣк кúчичи, првоштѣнци. **2.** *у пеј. значењу ученик првог разреда основне школе.* – Ђáци првоштѣнци.

првут м *нерут, прхут.* – Їмам млóго првут у кóсе.

првцијát, -а, -о *који је први испред свих, најпрви.* – Микајло е првњи првцијát на рáботу, а сáдњи на светбц.

пргáзи свр. *прегази.* – Идí си по крај да те не пргáзи нешто.

прглó с *в. прегло.* – Нáпнем прглó да улóвим фазáна.

пргош м *онај који је пргав.* – Не дíрај пргошáтога, злó це проведѣш.

прдák м *прдáлка на гајдама.* – Гáјде свíре, а прдáкат само прдí.

прдѣње с *гл. им. од прди.*

прдí несвр. *бруји, диже буку.* – Млóго прдí твóево áуто.

прдлђа м *онај који гласно испушта гасове из црева.* – Срám те бíло, прдлђо едбн.

прдна ж *женска особа прдлђа (обично о девојчицама).* – Прдна еднá.

прдољак м **1.** *звучно испуштен смрдљи-ви гас из црева;* упор. прдоњак. – Ко мóж да спитѣ у овóлђи прдољци? **2.** *онај који је мали растом, који је закржљао.*

прдоњак м *в. прдољак (1).* – Утѣче ми едбн прдоњак, къд нáј несáм тѣл.

пре предл. (испадање задњег сугл. пред истим сугласником наредне речи)

пред, испред. – Цёл дѣн стої пре дуѣан и глѣда у онїја ѡзлог.

прѣ се несвр. *препире се, сваѣа се*. – Прлї смо се окол тѹј мецѹ нѣколко гѡдин.

прѣапе свр. **1.** *зубима прекине, презризе*. – Ја сам глѣдал кѣд кѹче бче да преапе ланац. **2.** *у току сечења (тканине или чега другог) маказе прескоче да прережу који пут*. – Нѡжици рѣжу, рѣжу, па преапу.

преапување с гл. им. од *преапуе*.

преапуе несвр. **1.** *зубима прекида, презриза*. – Тѣлци преапују штрангу. **2.** *маказе не секу добро него местимично прескачу, гњаѡе тканину*. – Невѣљају нѡжициѡи, преапују.

прѣбаба ж *прабаба*. – Ја сам прѣбаба на Влѡду, на Ацу, на Вукашїна, на Бранкицу и на Лѹку, пѣт пѹт сам прѣбаба.

прѣбѣгал пѹпак м бол. *спад желуца gastroptosis (?)*. (Лекари које сам консултовао нису могли да се сложе о каквој је болести реч).

прѣбѣре свр. *начини наборе (првенствено на тканини)*. – Пребѣрем, па прошїјем, пребѣрем, па прошїјем – тека праїм таслице.

прѣбїѡа несвр. **1.** *прѣбїја, слама*. – Пребїѡај корењѣти нѡдѡе, тѣг це пѡласно мѣљу. **2.** *туче жестоко некога*. – Пребїѡају га там по апсуту, на правѡе Бѡга.

прѣбїѡање с гл. им. од *прѣбїѡа*.

прѣбїје свр. *преѣе кулминацију нека појаѡа*. – Оѡце чу да пѹштам кѣд мѡлко прѣбїје жѣга. – Пребїло плѡдне.

прѣбїра несвр. *прави наборе*. – Пребїрам бшвице, ѡчу да ми бѹду на канѣри.

прѣбїрање с гл. им. од *прѣбїра*.

прѣбїт, -а, -о трп. од *прѣбїје који је прѣбїјен*. – Влѡчи се ко прѣбїт.

прѣблажа ж *повремено једење мрсне*

хране. – Заклѡли смо еднѡ ѡепрѣ колкѡ да їмамо месцѣ за прѣблажу.

прѣблажи свр. **1.** *за време поста поједе мрсну храну*. – Бѣба ни плашїла, да кѹј прѣблажи, пѡп че му оцѣчѣ пѡтку. **2.** *понекад (и када се не пости) поједе мрсну храну*. – Ако ни нѣћи дадѣ нѣћипѹт месцѣ, мї и прѣблажимо, онѡк не.

прѣблажи се свр. *поједе неки пут мрсну храну*. – Преблажимо се с млекѣ и сѡс сирињїце, с дрѹго не.

прѣблажуѡање с гл. им. од *прѣблажуе (се)*.

прѣблажуе несвр. *понекад за време поста једе мрсну храну*. – Бѡже ме сачѹѡај, ја Голѣми пости не прѣблажуем, па да знѡем да чу јѹтре да ѹмрем ѡд глади. **2.** *једе понекад мрсну храну и када се не пости*. – Кѹпимо по нѣћи пѹт месцѣ та прѣблажуемо дѣцу.

прѣблажуе се несвр. *једе понекад мрсну храну*. – Ёсени се прѣблажуемо кѣд ѡѹѣе кѡљу свїње, па ни дадѹ тека понѣћи месцѣ.

прѣбѡр м в. *прѣборка*. в. на прѣбор.

прѣбѡри свр. **1.** *савлада, прѡлада*. – Едѡѡ е прѣборїл тѹј бѡлес, сѣг га па најдѣ дрѹга. **2.** *сѡари храну (стомак)*. – Наѣл сам се ко стока и сѣг не мѡг да прѣбѡрим.

прѣбѡрак м в. *прѣборка*.

прѣбѡрка ж *набор, бѡра*; упор. прѣборак. – Напраїла прѣбѡрѣе, напред на кошѹљу.

прѣбрѡди свр. **1.** *забрѡди јѡш једну мараму преко прѣходне*. – Зїми мѡра да прѣбрѡдиш глаѡу и с нѣћи шѡл, ел че ти е зимѡ сѡмо у тѣнку мѡраму. **2.** *забрѡди поново исту мараму, само бѡље него прѣходни пут*. – Требе да прѣбрѡдим мѡрамѡѡу, смїца ми се. **3.** *прекрије лице марамом*. – Пребрѡдим ѡчи да ме не познѡе нѣћи. **4.** *преѡеже одозго марамом или крпом какаѡ суд и сл.* – Кѣд пїличи нѡсим у кѡтарку ја ју

озгór пребра́дим.

пребра́ди се свр. **1.** *забради се још једном марамом преко претходне.* – Немам с квó да се пребра́дим, нé ми мўж купи́л ша́л. **2.** *поново се забради истом марамом само боље и чвршиће него претходни пут.* – Мóра се пребрадим, обрнй се ната́м. **3.** *скине претходну и забради другу мараму.* – Чéкни ме да се пребра́дим у марђизéтну мара́му. **4.** *прекрије лице марамом.* – Пребра́дим се преко óчи да ми не вée снéг у нй.

пребрацување с гл. им. од пребрацуе (се).

пребрацуе несвр. **1.** *забрађује још једну мараму преко претходне.* – Пребра́цуем јóш едну́ мара́му, па ју намь́кнем по на чало́, да ми не се́бне глава́. **2.** *поново забрађује исту мараму, само боље него први пут.* – Цéл дь́н пребра́цуем овй́ја мара́мшља́к, затóј што оздо́л немам в́рзоглавку да ју држй́. **3.** *превезује лице марамом.* – Чўли смо да неће женé, та́м по Бóсну, пребра́цују óчи да и не ви́де туцй́ мўжје. **4.** *превезује марамом или крпом неки суд.* – Кьд пра́ймо слáтко мй́ шéрпугу пóсле пребра́цуемо с вла́жну крпу.

пребрацуе се несвр. **1.** *забрађује се још једном марамом преко претходне.* – Пребра́цуем се, ко да се не пребра́цуем на овй́ја стўд. **2.** *поново се забрађује истом марамом, али боље.* – Еднóмьн се пребра́цуем. **3.** *забрађује се другом марамом место претходне.* – У квó чу се пребра́цуем кьд й́мам са́мо тўј мара́му. **4.** *марамом прекрива лице.* – Наше же́не се не пребра́цују преко óчи, то́ј са́мо Муслима́ње.

пребрй́тви свр. *све обрй́ја које је требало бријати.* – Пребрй́твим стáрцити, па им рекнéм да се оку́пу, ако óче д й́ду у лўђе.

пребрй́тви се свр. *животиња промени длаку.* – Бéлка се пролётос пребрй́твила и сь́г й́ма нóву и мáзну длаку.

пребр́ка свр. *свуда пипне тражећи што, претресе, претражи.* – Де да те ја пребр́кам, да ви́дим квó нóсиш у цéповити.

пребрóдуе несвр. *прелази реку на броду (газу).* – Нй́т га ко́њи пребрóдују, / Нй́т јуна́ци препливу́ју (н. п.).

пребучй́ свр. *пређе кулминацију нека појава, стиша се.* – За не́колко да́на че ова́ј гўжва да пребучй́, па ци бўде ко си е и билó. – Да л су ти јуна́че ра́не пребучáле?

прева́ди свр. *прекопира (обично неки вез или сл.) на тај начин што преко њега стави хартију по којој трља нечим нагарављеним и тако изазове лик оригинала.*

превалац м *превој, седло.* – Ћй́ша не доóди од Прéвалац, веч од Грнчáр.

превь́тк м *доручак.* – До преват́к че да истéрамо едну́ пóстат.

прева́ти свр. *упор. преване.* **1.** *поједе за доручак, узме за доручак.* – Ајде, сй́не, преватй́, па да пушташ јаганци. **2.** *преузме доминацију, превлада.* – До пла́дне бéше же́га, а пóсле превати не́ћи ветр́к, та живнумо.

прева́ча несвр. **1.** *доручкује.* – Он не мóж да превáча ра́но, не́го пóнатам. **2.** *преузима, прихвата, превладава.* – Од сь́г ја превáчам кома́нду.

превачáње с гл. им. од превача.

превэ́з м *вео, невестин вео; упор.* превес, привес. – Ал дўну вéтар из гóру, / Стўри Бојáне бéл превэ́з, / Сй́ну Бојáне личéнце (н. п.).

превэ́с м *в. превез.*

превэ́си свр. *стави свадбени вео коме.* – У сва́ко салó й́ма по не́ка женá ко́ја ўме ўбаво да превэ́си мла́деневесту.

превэ́си се свр. *стави себи свадбени вео.* – Ја се несь́м са́ма превесй́ла, / Твоé су ме сестре́ превесй́ле (н. п.).

превечéра свр. *скоро да заврши вече́ру.* – Томь́н да превечéрамо, онй́ тўпнуше на врата.

превије свр. *савије, пресавије*. – Къд си то́лко ја́к, мо́ж ли да преви́јеш това́гу?

превије се свр. *сагне се, савије се*. – Завр́ти ми се у главу къд се преви́јем. **2.** *покори се, сагласи се са осталима*. – Не це та́ј véра преви́је.

превијóтина ж **1.** анат. *превој на руци, нози, прсту (напр. заколенски превој)*. – Заболéла ме ногá у превијóтину. **2.** *завој којим је превијена рана*. – Къд до́ктур по́че да ми сту́ра онéј превијóтине, ровáл сам ко мéчка.

превлáчење с гл. им. од *превлачи се*.

превлáчи се несвр. **1.** *живи од милости других и своје бестидности*. – Нíшта не работи, ти́е се превлáчи од едно́га до друго́га. **2.** *једва напредује у каријери, напредује под сумњивим околностима, провлачи се*. – Учéњето му, кóлко да се превлáчи из рáзред у рáзред.

превóљи свр. *надјача, победи*. – Би́ју се гóре ветрове, кúј че да превóљи. – Пшени́цу превóљила трава́.

превразéње с гл. им. од *преврази (се)*.

преврази несвр. **1.** *везује преко нечега, превезује*. – Преврази́ш ли ти слáтко с вла́жну, кр́пу къд га сту́риш од огањ? **2.** *превија рану и сл.* – Преврази́ му ћинцуле. **3.** *везује поново оно што није било добро везано*. – Посьтíл му се това́р, па га ене́ преврази́. **4.** *везује на друго место, пошто је одвезао са претхоног*. – Цéл дън преврази́ коња́нога по ливáдуноу.

преврази се несвр. **1.** *опасује се чиме*. – Преврази́ си мешíнуду да не доби́јеш бру́к. **2.** *товар у који се је био упртио сада боље везује за себе*. – Накривíл ми се това́р, па се затóј превразим.

превр́же свр. **1.** *веже преко нечега, превеже*. – При́чају, да къд су га повéли да га обéсе, преврзáли му црну́ кр́пу преко о́чи. **2.** *превије рану*. – Превр́же му посекóтину с рука́в од кошу́љу. **3.** *веже*

поново, веже боље него претходни пут. – Мо́ра да превр́жемо това́р, ел че ни се сэно иску́жља. **4.** *веже на друго место, премести*. – Превр́жи крáвуну, да пасé мáлко и по страни́ште.

превр́же се свр. *опаше се*. – Превр́же се преко по́вас, па тѣг дíза врéче.

преврзува́ње с гл. им. од *преврзуе (се)*.

преврзу́е несвр. **1.** *везује преко нечега*. – Преврзу́е тéглу сьс жи́ву арти́ју. **2.** *превија рану*. – Преврзу́е му пр́с. **3.** *поново везује, боље везује него претходни пут*. – Вéч дру́ђи пúт преврзу́емо това́р. **4.** *везује на друго место пошто је одвезао са првог*. – Преврзу́ем коња́, да сѣг пасé у до́љњи кра́ј, гóре ви́ше нéма трава́.

преврзу́е се несвр. *везује око себе*. – Че слáзи у бунáр, па се преврзу́е с коно́пац преко сréд.

превр́ља несвр. упор. *преврљуе*. **1.** *пребацује нешто преко нечега*. – Не превр́љај ви́ше твоé ли́псале кокóшће у моју́ авлíју. **2.** *пребацује с једног места на друго*. – Превр́љам од овúј гамíлу на онúј. **3.** *баца даље од другога, пребацује*. – Превр́љам га къд си рекнéм. **4.** *баца поврх чега да би покрио*. – Нóчу им превр́љам јóрган преко нóђе. **5.** *баца што преко чега ради прелаза*. – Свáку прóлет превр́љамо брв преко потóк. **6.** *преноси што неугодно на другога*. – Нé поштéно, да свé квó ти урабóтиш лóше, превр́љаш на мéне.

превр́ља се несвр. *пребацује неку раздалíну*; упор. *преврљуе се*. – Превр́љам се чѣк преко Тимóк.

превр́љање с гл. им. од *преврља (се)*.

превр́љи свр. **1.** *баци преко нечега, пребаци*. – Превр́љи ми едну́ тíкву преко тарабете. **2.** *баци даље него што други баци или даље од неке белеге*. – Já га úвек мóг превр́љим, дако он мíсли да се мóж најви́ше вр́ли. **3.** *баци поврх прекривајући што или кога*. – Превр́љи покравцí преко говéдуду. **4.** *баци што*

преко чега ради прелаза. – Преврљимо греду преко потока, да си лисно преодимо куд дојде голема вода. **5.** пренесе што негодно на другога. – Пази га ти, сву кривицу преврљи на њега.

преврљи се свр. баца се нечим преко нечега. – Ел се мџ преврљиш преко задружни дом?

преврљување с гл. им. од преврљуе (се).

преврљуе несвр. в. преврља.

преврљуе се несвр. в. преврља се.

преврља свр. шатр. превари, изигра. – Преврља ме, жена, док да трепнеш.

преврта несвр. **1.** вретеном или нарочитом справом, званом превртало, упрета две или више нити у једну нит. – Превртам прету за черапе. **2.** в. преврча.

превртало с **1.** вретено са уграђеним дрвеним котуром при врху које служи за упретање две или више нити у једну нит. **2.** превртало (специјално вртено) и предиво које се преврта; упор. превртање (2). – Док идем с овце ја си носим превртало и превртам.

превртање с **1.** гл. им. од преврта. **2.** комплет пређе и преврала; упор. превртало (2). – Погледам у котарку, нема ми га превртањето.

преврча несвр. **1.** преокреће, преврће. – Че д имо да преврчамо сено. – Шнајдер ми преврча капут. **2.** окреће очну јабучицу. – Немџ да ми преврчаш с очи него казуј ко е билџ. **3.** мења час овако, час онако. – Па онџ текџ, преврча га времиштето, час слнце, час ћиша.

преврча се несвр. окреће се, претура се. – Целу ноћ не спим, него се само преврчам.

преврчање с гл. им. од преврча (се).

превџа свр. **1.** помери што вукући га или гурајући га по тлу. – Да превџамо овџ грџе до плџт. **2.** шатр. превари. – Тџл он мџн да превџа на брџину, ал не иде тџ бџш текџ.

превџа се свр. **1.** вукући се по земљи

или чему другом пређе неко растојање. – Обџанем брџ, па се полџ превџам преко њџг на дрџгу стрџн. **2.** фиг. провџче се на туђ рачун (о ручку, вечери и сл.). – Дџњџс се превџа код овџг, јџтре код онџг, текџ он жџви.

превџџе се несвр. **1.** вукући се прџлази неко растојање. – Сџдне на дџпе па се превџџе преко лџд. **2.** провлачи се у животу на туђ рачун. – Превџџе се сџг код овџга, јџтре код онџга.

прегџабица ж удубљење на путу преко кога кола поклецну. – Полџк тџрај џутото преко прегџабице.

прегџабичав, -а, -о коџи је пун удубљења и руна (о путу). – Пџтат е дџста прегџабичав и нџзгодан за путување ноћу.

прегџџџа ж вис са кога се прџжа поглед у даљину; упор. доброглед. – Прегџџџа (топ.).

прегџџџава несвр. в. прегџџџуе (1).

прегџџџавање с гл. им. од прегџџџава.

прегџџџување с гл. им. од прегџџџуе.

прегџџџџе несвр. **1.** врши преглед. – Докџтури прегџџџџу за парџ. **2.** будући да сам нема, чежњиво гледа у оно што други има, оскудева. – Онџ су јџко сирџтџња, па им децџ прегџџџџу за свџ. – Јџ не дам да мојџ децџ прегџџџџу.

прегџџџџе свр. в. прегџџџџе (3). – Јџ мџг нџћи пџт и да прегџџџџем, ал не свџћи пџт.

прегџџџџџ с **1.** замка за ловљење птица начињена од жилаве и биковите гране јџко напрегнуте канапом, са омчицама од коњске гриве. **2.** додаток коси, од вите гране натегнуте канапом, коџи служи да при кошењу жито равномерно пада на лџву страну.

прегџџџџџџе свр. **1.** прогџта. – Кџд те удџрим с песнџицу у грџбину че да прегџџџџџџеш и онџ што несџ нџкад глџгал. **2.** прекине у раду, застане (о мотору). – Мџтџрат му рабџти, рабџти, па прегџџџџџџе.

3. отрпи, прећути понекад увреду; упор. преглне. – Човек нећи пút мóра нешто и да преглтне, дáко му не годее.

преглтџување с гл. им. од преглтџуе.

преглтџуе несвр. **1.** *гута пљувачку, секира се.* – Квó че да рабóти, ене га седí и преглтџуе, сећирае се. **2.** *прекида у раду, не ради равномерно (о мотору).* – Преглтџуе ти моторат нешто, мóра га нóсиш код мајстора. **3.** *трпи, ћути.* – Дóста сам јá његове увреде преглтџувáл, више нечу.

прегљáча ж *женска кецеља;* упор. престилка. – Їмам прегљáчу од црн сатíн.

прегњíе свр. *превише угњили, прегњили.* – Крушће кьд прегњíу, óдма пóчну да се пшкьју.

прегорí свр. *изгуби млеко.* – Óвце ймају млекó сáмо прóлети и лéти, ёсени онé прегорú.

прегóсти свр. у пеј. значењу *угости много.* – Нема за квó да се заваљúјете, несмó ви прегостíли.

прегрáден, -а, -о трп. од прегради *који је преграђен.* – Прегрáден потóк, па на дóле не йде водá.

прегрáдња ж *преграда.* – Овдé да напраймо еднú преградњу за јáганци, да и затвáрамо кьд и лúчимо.

преграцување с гл. им. од преграцуе (се).

преграцуе несвр. *прави преграду, раздваја преградом.* – Преграцуемо кúћу, це дéлимо.

преграцуе се несвр. *ограђује се оградом од неке стране.* – Преграцуем се от кьм њí.

прегрбí свр. *пребије коме леђа, изгрбави кога.* – Кьд те рúзнем, ш те прегрбим.

прегрбí се свр. *изгрбави се.* – Јá сам се, сине, од рабóту прегрбíла, не од добрó.

прегрвeља свр. **1.** *прекотрља нешто тешко и незграпно.* – Едвá га некако

прегрвeља у рóвину. **2.** *фиг. претури преко главе.* – Прегрвeљамо некако свáдбуту, сýг це опрáљамо на дрúје рабóте.

прегрвeља се свр. *прекотрља се преко нечега.* – Прегрвeљама се некако преко праг, па се скóлам низ бáсамаци и примíрим се дóле, док онí прóјду, пóсле топрв вíдим да ми стрóшена ногá.

прегрвeљише свр. у пеј. значењу **1.** *с муком прекотрља нешто тешко и незграпно.* – Едвá мéчкуту прегрвeљисáмо у канáте. **2.** *фиг. једва некако претури неку обавезу преко главе.* – Сýлом е некако прегрвeљисáл тíја њигóв дипломсíи.

прегрвeљише се свр. у пеј. значењу *прегрвeља се.* – Некако се извлчем оздóл, прегрвeљишем се преко онíја што су пóбити, довлчém се до áлогу, па польк, польк и утékнем.

прегребé свр. **1.** *захватајући чиме испразни што.* – Мíслиш ли тí да бунáрат мбж да прегребéш сáмо с кóву? **2.** *загребе у грлу од чега се промукне.* – Прегребло ме у гúшу, па не мóg да врéвим. **3.** *застане у раду (о мотору).* – Чáс, чáс, па прегребé.

прегрéши свр. **1.** *погреши понекад.* – Прегрéши и óн, дако се праí да е светьц. **2.** *прескочи, пропусти.* – Лéтос сам мízла óвце и јúтром и вечерóм, а сýг прегрéшим по еднó мízење. **3.** *фиг. догоди се да неки пут учини посету коме.* – Прегрéши и код нáс нећи пúт.

прегрешување с гл. им. од прегрешуе.

прегрешуе несвр. **1.** *често греши.* – Почéл си, брe, па еднóмьн прегрешуеш. **2.** *прескаче, пропушта.* – Не прегрешуе недeљу да не йде у цркву.

прегрíба несвр. *захватајући празни.* – Прегрíба пресéк сьс стáру пшеницу. – Нáш бунáр се льсно прегрíба, ел йма слáбу жíцу и мáлко вóду. **2.** *говори прозукло;* упор. *загриба.* – Пíл студенó пíво, а óн бíл жéжак, затóј прегрíба.

прегрíбање с гл. им. од прегриба.

прегрми свр. *в. прегуди.*

прегудí свр. упор. прегрми. **1.** *прође невоља, тешкоћа.* – Че да прегудí и овóј што ни сýг снашлó, ко што е прегудéла и онáј размíрица. **2.** *пребрине неки важан посао.* – Тóј че да рабóтимо кýд прегудимó крштењето.

прегузíчи свр. *превари, насамари.*

прегúсла свр. шатр. *превари.* – Вáрди се да те нећи не прегúсла.

прегúсти свр. *начини гушíтим него што треба.* – Пá си, морí, прегустíла васúљав.

прегутавéе свр. *промукне.* – У бérбу човéк зóбе нéпрано грóзје, па прегутавéе од онíја сíњи камен.

пред предл. *са акуз. означава а. одређивање места.* – Стóј пред вракнíцу док прóјду. – Глé си прéd нође, да не нагáзиш нéшто. **б.** *за одређивање времена.* – Пред Велигден на десетíну дýна. – Пред онíја голéмијан рáт.

преда предл. *пред, испред.* – Стíже тиће преда тéб. – Сабрáл се нáрод преда дућáн, чéка за шићér.

предíне свр. *прекине, престане ма и за један предах, предахне.* – Стáни мáлко, па преданí.

предáњ, -дња, дњо *који је испред некога или нечега, који се налази испред других, који је напред.* – Предáњ тóчак му млóго шоврда, стрá ме да не испáдне.

предáшњи, -шња, -шње (шњо) *пређашњи.* – Предáшњи лúђе су билí по уздржани, несú билí плијовíти ко сагáшњи.

предвóји свр. *подели на два дела, преполови.* – Предвóј га нá две, па еднó нéк бúде за тéб, а еднó за мéн.

предвóји се свр. **1.** *толико смрша да се упола смањи.* – Човéк се предвóјл, нестáл. **2.** *пребије се на два дела.* – Врлíна се предвóјила од тéрет и чрђе попадáле пóзам. **3.** *разложи се на састојке.* – Нећи пúт док се вáри, млекó

се предвóји.

предéда м *в. парадéда.*

предеждí свр. *проведе дуго времена стојећи и чекајући, начека се.* – Цéлу нóч предеждáмо чекáечи вóз и óн га нема, велú нестáло гóриво у локомóтíву.

предéлен, -а, -о трп. од предели *који је подељен на две половине.* – Тáј нíва предéлена нáдве. – Свиња зáклана, па низа срéd предéлена.

предéне свр. **1.** *наново садене нешто што је већ било саденуто на се пореметило.* – Тíја стóг мóра да се предéне, ел вíдиш ко се навалíл надóле. **2.** *промени име коме.* – Кýд сам пошýл у шкóлу преденúли ми íме, па се не зовém вíше Дрáкша него Јáкша.

предéње с *преслица, повесмо и вретено у заједничкој функцији.* – “Бóже, гдé ли ми е предéњено?” “Енé га, бáбо, поза врáта”.

преди предл. *пред, испред.* – Отóше преди нí. – Идí преди óвце, онé че д íду по тéб.

предíра несвр. *гребе, дере.* – Предíра ме у гúшу.

предирање с *гл. им. од предира.*

предне свр. **1.** *проведе неко време предући.* – Чу да прédнем до плáдне, а пóсле чу д íм у градíну. **2.** *напреде мању количину.* – Да прédнем дњнб двá свóјка, дóста че да е.

предњак м *предњи прорез на мушким панталонама, шлиц.* – Срám те бíло, прéцве ти отпéклъан предњак.

предњница ж *предњи део хаљине или сукње, скут.* – Прédњница ми умáзана од слушање покре шпóрет.

предњишта ж *предњи точкови за-прежних кола са осовином и опленом.* – Кýд íдемо у Градíч не мóж д íмо с цéла кóла, него упрéгнемо сáмо прédњишта.

предре свр. *загребе, задере.* – Предрлó ме тé тúј, у гúшу.

предреши свр. *обуче кога у другу, нову, одећу.* – Предрешí мáлко детéто, па га пуштí да се поíгра с дрúгу дéцу.

предрѣши се свр. *обуче се у другу или у нову одећу*. – Мора да ме чекнеш, да се мálко предрѣшим, па че тѣг д ѿмо.

предрешување с гл. им. од *предрешује* (се).

предрешује несвр. *облачи кога у другу или нову одећу*. – Предрешуем га по неколко пѹт дньс и па умáзан.

предрешује се несвр. *облачи се у другу или нову одећу*. – Оч ли се тѣ предрешуеш, ел ц ѿдеш тѣкѣв дрѣѣв и кáлав?

предрѣж м 1. *ујам који се даје власнику бачве или неког другог суда за једногодишњу употребу*. 2. *престанак вечерње муже оваца (после Св. Илије)*. – Овце млземо с предрѣж, млземо и сáмо јѹтром.

предрѣсне свр. 1. *дође по некад неком у посету, наврати по неки пѹт да обиђе кога*. – Предрѣсне и она по нећи пѹт, али пѣвише си он. 2. *загребе у грлу*. – Предрѣснуло ме нѣкво у гушу, морáчу д ѿм код дѣктура. 3. *застане у раду (о мотору)*. – Рабѣти, рабѣти, па предрѣсне.

предругаквѣе свр. 1. *преправи се у лицу*; упор. *предругакви се*. – Кѣд чѣвѣка уплáшиш он предругаквѣе у лицѣ. 2. *загреје се мало, постане топлији*. – Унесѣ чрѣе однадѣвр у сѣбу да мálко предругаквѣу, да ти не бѹду студенѣ кѣд лѣгаш.

предругакви свр. *учини да нешто буде другачије него што је било, преправи*. – Договорѣмо се ко че да бѹде, кѣд пѣсле он га преругаквѣл. – Мá, нѣче онѣ прѣцѣе да бѹде ћѣша, ѿма га онѣ предругакви, па ци бѹде и ѹбаво врѣме.

предругакви се свр. 1. *преправи се у лицу*; упор. *предругаквѣе*. – Да несѣ крѣв тѣ се не би предругаквѣл у лицѣ чим те питá. 2. *промени ћуд, нарав*. – Нѣма се тѣја нѣкад предругакви, ѿма си остáне баксѹз до векá.

предршњување с гл. им. од *предршњује*.

предршњује несвр. 1. *долази понекад коме у посету*. – Предршњује кѣд ѿма врѣме. 2. *мотор не ради равномерно*. – У сáдње врѣме почѣл па предршњује.

предѹзне свр. 1. *преузме*. – Онѣ ѿче да предѹзну влас. 2. *загреје се мало, постане топлији*. – Овдѣ у кѹјну млѣго тѣпло, отворѣте врáта од сѣбу да и тáм мálко предѹзне.

предѹма свр. *сколи кога те овај промени став, мишљѣње, намеру*. – Предумáла га она, нѣ друђи, па тѣј сви знáју, он не смѣ да пѣсне код њѹ.

предѣ свр. 1. *појѣде превише, прејѣде*. – Преѣл, па се усрál. 2. *прегризе*; упор. *преапе*. – Кѹче опѣди да преѣдѣ лáнац, ал не мѣже, жѣна.

прежалѣе свр. 1. *прежали*. – Не мѣг да прежалѣем мојѹ мáлу Цѣцу, звáну Мѣни Цѣце. 2. *фиг. лиши живота, убије*. – Чу те прежалѣем едњпѹт и тѣлко ш ти бѹде.

прежáли свр. *в. прежалѣе (2)*. – Сѣг ш те прежáлим, нáну ли ти твојѹ покѣáрену, јá.

прежвакување с гл. им. од *прежвакуе*.

прежвакује несвр. 1. *маказе неђе добро да секу, него местимично само гњаве тканину*; упор. *преапуе (2)*. – Нѣжицѣви несѹ добрѣ, онѣ прежвакују. 2. *препричава, оговара*. – Нѣчу да ме јѹтре прежвакују по салѣ.

прежѣни свр. *ожени се пре старијѣг брата или се уда пре старије сестре*. – Дѣћа преженѣл Бѹду, а Милѣна Лáту.

прежѣжа несвр. *сунце јáко сија и несносно пече*. – Слнце прежѣжа пред ћѣшу.

прежѣли свр. *удари кога по тетивама иза колена*. – Врљим се с тоѣáгу и прежѣлим га, па се уплáши да га несѣм ѿпопáвил.

прежѣлчи свр. *у појáчаном значѣњу прежили*. – Бѹди мѣран, да те не прежѣлчим.

прежѣња несвр. 1. *жање преко међе, жање у туђем*. – Комшѣјѣ, нѣ лѹцѣи да

ми прежіњаш у овбс. **2.** *побеђује у жетви друге жетеоце.* – Сви и прежіњам, нікуј ми не рвбн.

прежіњање с гл. *им. од прежиња.*

прежмава несвр. **1.** *склапају му се очи од поспаности, бори се да држи отворене очи и поред тога што му се спава.* – Почёл да прежмава, сљг че да заспї. **2.** *у току разговора с ким нападно склапа и отвара очи да би изазвао какав ефекат.* – Немој ми тўј прежмаваш, ко свраќа на југовину.

прежмавање с гл. *им. од прежмава.*

прежмї свр. **1.** *начини се да не види.* – Прэжма га човёк ко да нішта не било. **2.** *прећути, затаји.* – Прэжма ми онёја пारे што му дадо на зьјбм. **3.** *отрпи, оћути.* – Мора нећи пўт нешто и да прежмїш, да би преживёл.

прежње свр. **1.** *пожање преко међе.* – Прэжела ми пшеницу, їма за пола мётар. **2.** *пожање више од другога, победи у жетви.* – Дњнс сам ја њёг прэжела, а јучёр он мён.

през предл. **1.** *преко.* – Шибнўчу га през бёл образ. **2.** *кроз.* – Што ми све не прооди през главу. **3.** *без.* – Че поћїнеш през зрно барўт.

прёза несвр. *преже, упреже.* – Напој волóви, па прёзај.

презадљжи свр. *презадужи.* – Овїја наши старешине презадљжили државу, па се сљг прае шашава.

презадљжи се свр. *задужи се толико да све његово имање не може да подмири дугове, презадужи се.* – Не да е длжан, веч длжан и презадљжен.

прёзив м *прозивка, прозив.* – Сљг че да бўде прёзив, свї да бўдете тўј.

прёзива несвр. *чита имена из списка, прозива.* – У војску ни прёзивају пред свако спање.

прёзимўе несвр. *проводи, преживљава зиму.* – Не знам, ал нећи лўђе прёзимўу без дрва.

прёзира несвр. *тужно гледа у оно што други има, а сам нема; упор.*

преглецуе. – Не дам да ми деца прёзирају, имá да им кўпим да и она їмају.

прёзовё свр. *прочита име из списка, прозове.* – Ел ме прёзвáli, док несбм бїл тўј?

прёзрёе свр. **1.** *сувише сазри, презри.* – Кьд крушће прёзрёу онё срчено гњїу. **2.** *фиг. зађе у дубоку старост и онемоћа.* – Нема квó да тражиш од њега, он веч прёзрёл.

прёсврќне свр. **1.** *прескочи.* – Прёсврќне неко њїно пїле преко плóт овám код нас. **2.** *дође понекад у посету коме, наврати каткад.* – Прёсврќну оваг – онáг, кьд їмају врёме.

прёсёбне свр. *премрзне, промрзне.* – Прёсёбле ми нође по овїја рáтови, па и сљг осёчам ко да несў моё.

прёсрќа несвр. *будући да сам нема, чежњиво гледа у оно што други има;* упор. преглецуе (2). – Чу да кўпим и ја ћїло мёсо, нечу да моја деца прёсрќају код комшїје.

прёсрќање с гл. *им. од пресрќа.*

прёїљи се свр. **1.** *начини се јадним, бедним, понизним.* – Етё га їде преїљїл се, óдма знам да че нешто да їска. **2.** *пресавије се од болова.* – Прёїљи се, мїслиш че да црќне.

прёимёнтуе свр. *промени чему име.* – Прёимётовали ју, па се сљг ўлицава зовё по Никóлу Пáшића.

прёјде свр. **1.** *пређе преко нечега.* – Ајд, да прёјдемо преко брв, немóј да гáзимо. **2.** *пређе на другу страну, на друго место.* – Де, да прёјдемо у подебелу ладавїну. **3.** *промени вероисповест.* – Чїча Жїка морáл да прёјде у муслимáни да би могёл да се ожёни пёти пўт. **4.** *рашири се на друге.* – Пáзи да тїја бóлес не прёјде и на тёб. **5.** *пређе старосну границу.* – Чим човёк прёјде седомдесёт гóдин, он вїше не за нїшта. **6.** *погледа све редом.* – Прёјдё с óчи по свї, па тьг сёде. **7.** *искити, прекити.* – Немóј да ти прёјде грне. **8.**

превали *питујући*. – Прéјдем то́љи пúт, да до́јдем код не́г, кьд та́м он не́ тóј.

прека́ди свр. *посети више места на кратко или да већем броју (људи, стоке) по мало, тек толико да се може рећи да је посетио, дао и сл.* – Зва́ли ме на гоца́ мэсти на св. Никóлу, ал ја не мóг код свí д íдем, него чу да прека́дим на не́колко мэсти и то́ј му е. – Имам ма́лко ја́рму, колко́ да прека́дим код óвце и код кра́ве, па чу јúтре да ме́лем.

прекалбáси свр. *пребази нешто преко нечега да оно натквеси, повиси;* упор. преклбаси, преколбаси. – Прекалбасí чрђе преко врлíну.

прекалбáси се свр. *нагне се преко нечега, наднесе се;* упор. преклбаси се, преколбаси се. – Прекалбасíл се преко перде́, а до́ле кáлдрма, не да́ј Бóже да па́дне.

прекалбашува́ње с гл. им. од *прекалбашуе* (се).

прекалбашу́е несвр. *ставља нешто преко нечега тако да се оно натквеси или повиси.* – Немóј ништа ви́ше да прекалбашу́еш преко ову́ј врлíну, це скр́ши.

прекалбашу́е се несвр. *нагиње се преко нечега, надноси се.* – Дете́ се прекалбашу́е преко пéнцер, íма да па́дне, па це уби́је.

прека́ра свр. **1.** *претера на ону страну.* – Прекара́ше свé óвце преко реку́. **2.** *превезе.* – Прекара́ли смо снóпје. **3.** *заврши неки свечан чин, прослави.* – Беоше се устрéсли како́ че да прекара́ју свáдбу, ел су сиротíња лóуђе, онó испáде ббш свé по рéд. – С еднó прáсе од двáестину íила мóж да прекараш светýц, ако не́маш гоца́ гóсти. **4.** *исплете ред плетива.* – Да прекарам јóш овíја рéд. **5.** *плетући иглом начини још неколико омчица.* – Остáло ми да прекарам јóш не́колко бóда. **6.** *претера меру у нечему.* – Немóј па да прекараш у пијéњето. **7.** *проживи живот.* – То́ље гóдине смо прекара́ли заедно. **8.** *претури преко*

главе, пропати. – Човéк мло́го прека́ра преко́ главу.

прека́ра се свр. **1.** *прође неким плодовима сезона.* – Прекара́ле се прéшње, сýг стíзају ви́шње. **2.** *умре.* – Владíмир Ђу́за се прекара́л пред Вели́гден.

прекарува́ње с гл. им. од *прекаруе* (се).

прекару́е несвр. **1.** *пртерује на другу страну.* – У пла́дне прекару́емо ко́њи и говéду преко Тимóк, онáм у ладавíну. **2.** *превози.* – Прекару́емо сéно. **3.** *приводи крају неки посао.* – Прекару́емо свáдбуту полýк, остáли јóш ма́ли гóсти. **4.** *плете ред плетива.* – Прекару́ем сáдњи рéд. **5.** *пртерује меру у нечему.* – Прекару́е у шáлу.

прекару́е се несвр. **1.** *пролази сезона неким плодовима.* – Прекару́ју се дóдови. **2.** *умире.* – Прекару́е се мóј врс.

прека́чи се свр. *пењући се пређе преко неке препреке.* – Прека́чим се преко дúвар и урíпим у њíну авлíју.

прекачува́ње с гл. им. од *прекачуе* (се).

прекачу́е се несвр. *пењући се прелази преко неке препреке.* – Туца́ деца́ се прекачу́ју преко плóт и бéру ни кру́шће.

прекацува́ње с гл. им. од *прекацуе*.

прекацу́е несвр. **1.** *кади тамњаном свуда и по свему.* – Ошýл до́ле та прекацу́е по пóдрумити. **2.** *даје сваком по мало или обилази многе накратко.* – Íде од светýц до светýц та прекацу́е, да не рекнó лóуђе да не́ ишýл.

преквечí свр. *проведе неко време чучећи и вршећи велику нужду.* – Преквечáл је цéло пóсле пла́дне у бúrјан, то́лко га свитлíла мешíната.

прекла́па несвр. *пресавија, склапа (неку тканину).* – Кьд се ва́ља, ша́јак се не тóра у трубу́ у ва́љавицу, него се прекла́па.

преклапа́ње с гл. им. од *преклапа*.

преклапа́ча ж *стидница са великим усминама.*

преклбáси свр. *в. прекалбаси.*
преклбáси се свр. *в. прекалбаси се.*
преклóпи свр. *преса̀вије, склопи (неку тканину).* – Къд се разбра̀ди, она̀ преклóпи ма̀раму, нѐма са̀мо да ју цѝдне.
прекљу̀нци се свр. *снужди се, скруши се.* – До̀јде Цѝганка, па се прекљу̀нци уз огњѝште и чѐка да е нѐшто дадѐш.
преко предл. *са акуз. означава а. да се нѐшто налази са дру̀ге стране.* – Лива̀да ни преко пругу. – Њѝно са̀ло е преко Тимóк. **б.** *прелажѐње с једне на дру̀гу страну.* – Трѐбе да прега̀зим преко Тимóк, а вода̀ гле колка̀ е, це уда̀вим. – Телци се отѐзају да прѐјду преко ћупрѝју. **в.** *временско ограничѐње, временско траја̀ње.* – Мо̀ж да чѝтамо са̀мо преко̀ дьн, за но̀чу нѐмамо га̀с. **г.** *превазилажѐње горње границе мере.* – Набра̀ли смо преко тро̀ја ко̀ла муму̀рузу. – За телето̀ узел преко̀ две ња̀ди. **д.** *начин вршѐња радње.* – Пѝје преко мѐру. – Рабо̀ти га преко во̀љу. **ђ.** *надлежност (над).* – Не мо̀г ти одо̀брим преко њѐг. – Он до̀јде старѐшина преко свѝ. **е.** *посредништво.* – Поручѝл ми преко кума̀ д њм на светьц̀ код њѝ. – Преко мѐн им доодѝла пѝсма.
преко̀више прил. *преко мере, превѐћ, превише, сувише.* – Па несѣм ти ја̀ то̀лко дала̀, ти ми врча̀ш преко̀више.
преко̀вка ж **1.** *занитована преломљена коса.* – Ко̀сим с преко̀вку, бо̀ље него с но̀ву. **2.** *део коша у воденици.*
преко̀јучер прил. *пре прошлог дана, прекјуче.* – Зашто̀ несѣ дошѣл преко̀јучер код на̀с на светьц̀?
преко̀ла свр. *прекотрља.* – Едва̀ преко̀ла бу̀ре преко пра̀г.
преко̀ла се свр. *прекотрља се.* – Преко̀лам се преко њѐга и лѐгнем до ду̀вар.
преко̀лазина ж *в. брголазина.*
преколбáси свр. *в. прекалбаси.* – Де и ово̀ј та̀м преколбáси.
преколбáси се свр. *в. прекалбаси се.* –

Преколбáси се ко колбаси́ца.
преколува̀ње с гл. *им. од преколуе (се).*
преколу̀е несвр. *прекотрљава.* – Преколу̀е бу̀ретију да и пѐре.
преколу̀е се несвр. *прекотрљава се.* – Преколу̀ем се преко њу̀.
преко̀ље свр. *пререже неким тупим сечивом.* – Преко̀љи повóркуту овдѐ, ако мо̀ж.
преконоси́ра несвр. *прекорева, замера, пребацу̀је (често пред другима).* – Колко̀ год да урабо̀тиш нѐшто добро̀, она̀ че ти па̀ преконоси́ра.
преконоси́рање с гл. *им. од преконосира.*
преко̀ноч прил. *у току но̀ћи, преко но̀ћи.* – Къд преко̀ноч Бу̀лка се отели.
преко̀р м **1.** *надимак, породични надимак.* – Онѣ се прези́вају Ми́цић, а преко̀р им Ко̀рчинци. – То̀дор е пушѝл лулу̀, па му преко̀р било̀ Лу̀ша, То̀дор Лу̀ша. **2.** *прекоревање.* – Ту̀ј нѐма ме́сто за преко̀р, не сѐхира̀ј се.
прекореѐ свр. *прекори.* – Јану су си зы̀лве преко̀ре́ле.
прекореѐ се свр. *стврдне се, скори се, добије тврду кору.* – Преко̀ре́л ми се ле́б.
преко̀ручан, -чна, -чно *који није на згоди, који није близу.* – Та̀ј њи́ва ни е преко̀ручна за ра̀боту.
преко̀ручно прил. *на незгодан начин, незгодно.* – Преко̀ручно ми да дова́чам чы̀к у ту̀ј пани́цу, чу ку̀сам из ово̀ј.
прекрет м *в. менцельк.* – Ако га не мо̀ж ди́гнемо на̀ ру̀е, че га ди́гнемо на пре́крет.
прекрíви свр. *накриви, обори.* – Прекривѝл гла̀ву, еба̀ му ма̀тер, на ло̀ше че да излѐзне.
прекрље́ба свр. **1.** *прегура неку тешко̀ћу.* – Че прекрље́бамо и дели́лбуту. **2.** *пређе претовареним колима преко тешко̀г терена.* – По̀льк, да мо̀ж да прекрље́бамо преко ово̀ја брòд.

прекрљеба се свр. *извуче се из неке теишке ситуације*. – Прекрљебамо се некако преко размирицуту, споменуло се не поврнуло се.

прекрсти свр. *одлучи, реши*. – Нема више чекање, прекрсти га на едну страну, па нек буде ко буде.

прекршњачи свр. *пребије кичму*. – Удари га, та га прекршњачи.

прекукуљи се свр. *пресавије се, снужди се*. – Прекукулила се, на срп се направила.

прекуса свр. *преједе се кусајући неко јело*. – Прекуса васуљ, па се савија од мешину на едну страну, а прди на другу.

прекуси свр. *окуси некад нешто али ретко*. – Прецве едемо васуљ, ред је да и ми прекусимо месо нећи пут.

прекута свр. *сакрије на ново место*. – Скута паре на едно место, па се уплаши мој и нећи најде, па узé па и прекута.

прекута се свр. *сакрије се на друго место*. – Да се не бео прекутал, нашли би ме и куј знае квó би билó с мэн.

прекутување с гл. им. од *прекутује* (се).

прекутује несвр. *стално нешто наново сакрива, сакрива на друга места*. – Колко има паричете, стално и прекутује.

прекутује се несвр. *стално мења скровишта*. – Прекутуем се по два-три пут недељно, ел онí стално ди́ре да ме прона́ду.

прелада ж *назèб, прехлада*. – Болуе од преладу и глта аспириње да се излечи.

прелади свр. **1.** *јакó, одвећ охлади*. – Преладил си пивóво, треба́ло га помалко ладиш. **2.** *постане мало хладније, мало захлади*. – Нече времиштево малко да прелади, че да исцрцамо од же́гу.

прелади се свр. *прехлади се, назебе*. – Преладил сам се, па са́мо крам.

преладња ж *појата, тор*. – Там код Жйћину преладњу сам и нашъл како копају момурузу.

прелáже свр. *превари, излаже*. – Нег че лбно да прелáжемо, него ну́ како чемо.

прелáз м *уски пролаз и путељак између стена у врлетном и кршевитом пределу*. – Овнóв прелáз (топ.).

прéлаз м *пауза у игрању у народном колу када играчи играју лагано, готово у ходу*. – Ови́ја свирачи че ни помóre с овóј жићино кóло, нече да сви́ре малко прéлаз, да дýнемо.

прелатéње с гл. им. од *прелати*.

прелáти несвр. упор. прелита. **1.** *лети преко чега, прелеће*. – Ти ч, Момчи́ле, да останеш да вáрдиш ку́ћу да ју не прелáте вране. **2.** *прелеће извесну раздаљину*. – Кокóшка не прелáти више од пешес мётра.

прелéпњиња ж бот. *прилепача* *Lychnis viscaria* L.

прелитáње с гл. им. од *прелита*.

прелíдне свр. **1.** *брзо прође у мислима, утекне мисао*. – Прелíдну ми преко пáмет и тóлко му бéше. **2.** *тирне ветрић*. – Прелíдне ветр́к по нећи пýт.

прелíта несвр. в. *прелати*. – Не давај да пиличи прелíтају у расáдник.

прелíчи свр. *учини да ликом постане другачији*. – Ко ли га мóж онáк прелíчи, мáти си га не би познáла?

прелíчи се свр. **1.** *преправи се у лицу*. – Кьд га питá штó ми е крál тикве у момурузу, óн се, брé, прелíчи, пóбеле и помóдре, реко готóв је. **2.** *преруши се*. – Мóж се премењуеш у квó óчеш, не мóж се тí б́ш до крáј прелíчиш, пáк си се йма познáва да си тí.

преличување с гл. им. од *преличи* (се).

преличује несвр. **1.** *преправља лик коме*. – Преличу́ју га да личí на Краљевíћа Мáрка, ел тóј че кнóчи да престáља у Дóм. **2.** *одева у друге, неодговарајуће хаљине*. – Преличу́ју га у младене́всту.

преличује се несвр. **1.** *преправља се, мења се у лицу*. – Штó се т́г преличу́е, кьд не крív? **2.** *прерушава се*. – Лапóви

се преличују, да и нећи не би познал.

прелупи свр. **1.** све ољушти. – Къд прелупимо момѹрузу ми ју тѹк сѹшимо на слнце, па ју после дѹзамо у кош. **2.** изудара добро некога (нарочито дете). – Има те прелупим од бѹј.

прелупи се свр. **1.** скине му се кожа, ољушти се. – Прелупила му се грбина од слнце. **2.** отпаду му красте са рана. – Прелупиле му се ране.

преља ж *справа за предење у облику клипа са металном куком.*

прељева и **прељива** несвр. **1.** пресипа се преко ивице суда или чега другог што држи садржину. – Затварај славину, поче вода да прељева из кацу. **2.** има превише, има да му се прелева. – У овѹј време нѹкому не прељева. – Сви од мѹн траже, ко да мѹн прељева.

прељевање с гл. им. од *прељева.*

преље свр. **1.** прелије преко ивице суда или чега другог што држи садржину. – Вада се тѹлко наплнила да вода из њу само што не прелије.

прељћа ж **1.** прељица на кашу. – Сѹну прељћа, падоше панталѹне. **2.** мали отвор за ваздух на вратима плехане фуруне. – Ел си затворил прељћу на кубѹе?

прељуби свр. в. прецука.

прељуди свр. *чистећи једно поједно све очисти, очисти више нечега.* – Сѹг је дшћл рѹд да прељудимо и пѹдрум.

прељути свр. *стави превише нечег љутог у неко јело, превише заљути.* – А, брѹ женице, едѹнпѹт га пресѹлиш, друђи пѹт га прељутиш, па доклѹ чемо тека?

прељчица ж *дем. од прељћа.* – Отћинула се прељчица на Бѹде од опѹњк.

премазни свр. **1.** учини да нешто постане вѹма глатко, да буде глаткије него што треба. – Мазнил си га па си га премазнил, сѹг се вѹза из рѹће. **2.** превуче лагано шаком преко нечега да би га поравнао. – Къд тѹрам лѹб у црепѹу, од мѹтер сам си видѹла, ја га

озбрд премазним сѹс шаку.

премазни се свр. **1.** крупна стока промени длаку. – Премазнили ми се волѹви, па ѹбави. **2.** превуче шаком преко неког дела свог тела. – Сѹв се узнои док ѹгра, али се премазни по чалѹ, па па ѹгра. **3.** превуче се на туђ рачун (обично у погледу јела, пића и сл.). – Само глѹда гдѹ че се кѹј дѹн премазни, ел на ручѹк, ел на вечеру.

премѹкне свр. **1.** помичући помери што. – Де да премѹкнемо овѹја ѹрман уз друђи дувѹр. **2.** превуче што преко нечега. – Да л че да мѹже да га премѹкнемо преко праг, гоца е тѹшко. – Премѹкне с тѹј травку преко детиња ѹста, да га мѹне. **3.** пређе у мислима. – Премѹкну ми преко памѹт. **4.** кратко засти. – На плѹдне лѹгнем, само кѹлко да премѹкнем. **5.** пређе погледом. – Само премакну с ѹчи по нас и ѹђута се.

премѹкне се свр. **1.** пређе, јѹдва пређе, промакне се. – Премѹкнул се некако из трејћи у четврти рѹзред, сам си знаѹ какѹ. **2.** сведе обрве. – Гајтан вѹце премѹкнула. **3.** прође, проведе се на туђ рачун. – Дѹнѹс се премѹкне код овѹга, јѹтре код онѹга и текѹ скѹро свѹћи дѹн.

преманда свр. *превари, преведе жедног преко воде.* – Премандала га та му узѹла парѹцете колкѹ е имѹл, па си ошлѹ.

премѹжди свр. *спречи некога да не чини штѹту.* – Ајде да га премѹждимо с еднѹ товѹгу да не пѹшта ѹвце у нашу ливѹду.

премеждување с гл. им. од *премеждуѹ.*

премеждѹе несвр. *спрѹчава некога да не чини штѹту.* – Премеждѹемо понѹкога, кугѹ увѹтимо, с квѹ си мѹ знамо.

премѹна ж **1.** чисто рубље, преобука. – йдем у салѹ недељѹм, кѹлко за премѹну. **2.** ново одѹло. – Премѹне ни стојѹ у пѹдрум на врлину.

премѹни свр. *одене у ново, у чисто.* –

Гóлуба ма́ти премéни у нóве дрéје и на онакѣв си дáн, а нé сáмо на прáзник. — Ми́ца во́ли да óди премéњена, али сíрота нéма у квó да се премéни.

премéни се свр. *одене се у ново, у чисто.* — Невéна нé уме да се премéни, свé се навлáчи у нéкве јáко шеренé дрéје, личí на деждéвника.

премењáча ж *скинута, прљава кошуља.* — На Тóдоров понедéлник препéрем свé премењáче.

премењува́ње с гл. им. од *премењуе (се).*

премењу́е несвр. *одева у ново, у чисто.* — Премењу́ем дéцу за Врбíцу.

премењу́е се несвр. *одева се у ново, у чисто.* — Свѣ́ћи дѣн се премењу́е.

премеру́е несвр. **1.** *мери каквом мером величину чега, с краја на крај.* — Ошли́ да премеру́ју пла́ц што купíли дóле у Палáнку. **2.** *поново мери већ измерено.* — Узéли, па да премеру́ју пшени́цуту да не би испáдла нéка врéва.

прéмет м *шира опута при изради лица или горњишта опанка, која иде попреко и служи као основа преплета (уздужне и тање опуте зову се преплет).*

премéта несвр. **1.** *преврће, претура.* — Цáкови с цíмент трéбе чéсто да премéташ да се не скамéни цíментът. **2.** *претура по мислима.* — Премéтам га по паметът и овáк и она́к, ал нíкако не иска́ка на добрó.

премéта се несвр. **1.** *преврће се преко главе.* — Ми́ децá, у вршу се премéтамо у слáму. **2.** *окреће се час на једну час на другу страну.* — Нé мóg да спíм, него се цéлу нóч премéтам.

преметáло с **1.** *оно преко чега се премеће у гимнастици, вратило.* — Нájдем згóдну гра́њу за преметáло, па се ту́ј премéтамо, а едѣн вáрди óвце, пóсле и он дóјде да се премéтне нéћи пúт. **2.** *фиг. мушки полни орган.* — Увáтиш га за преметáло.

преметáње с гл. им. од *премета (се).*

преметé се свр. *збуни се, помете се.* — Немóј се преметéш на испитат, че те обóри прóфисер.

премéтне свр. **1.** *прелети у мислима.* — Прéметну ми преко пáмет. **2.** *претури, пребаци преко нечега.* — Преметнí га преко канáте у кóла. **3.** *обори кога или што са вишег на ниже место.* — Немóј да премéтнеш детéто од óдар.

премéтне се свр. **1.** *начини претет преко вратила или колут преко главе.* — По нéколко пúт се премéтне док главачíи рíпне у вóду. **2.** *побрка се, смете се, збуни се.* — Мéсто да узнем стó дина́ра, јá се премéтнем па узнем стó бáњће.

премéци свр. *помери међу на туђу штету а у своју корист, преоре међу.* — Ако овíја мóијав комши́ја јoшанпúт премéци мецú, íма да íгра се́йра.

премецува́ње с гл. им. од *премецуе.*

премецу́е несвр. *помера међу усвоју корист, а на туђу штету.* — Јá му казá да не премецу́е мецéте, ел мóж да бóде јáко грóзно.

премíва несвр. упор. *премивуе.* **1.** *умива да поврати онога коме је позлило.* — Премíвају га с вóду пó очи. **2.** *лагано пере по површини.* — Јовáнка премíва сíриње.

премíвање с гл. им. од *премива.*

премиву́е несвр. *в. премива.* — Премиву́јте га колкó си óчете, нíшта му не помáга. — Сíриње редóвно да премиву́еш.

премíје свр. **1.** *благо опере по површини.* — Премíје му рáне с нéку водíцу. **2.** *све опере (о судовима).* — Премíјем сúдови и тóрим и у далáп.

премíра несвр. и уч. **1.** *налази се у стању као да ће умрети, примиче се смрти и враћа се у живот.* — Премирáла е на двá рéда, ал нéкако прéскочи. **2.** *преврће и колута очима да би доказао своју недужност, невиност.* — Чим

пóчне да премíра с óчи, óдма знám
кóлко е сáта.

премíрање с гл. им. од премира.

премíрје с примирје. – А, смо мí
Срби кренули од Солунсћи вронт,
Бугари су óдма затражили премíрје.

премíта несвр. 1. *лагано мете
метлом по површини и сакупља на
гомилу.* – Кýд вршемо с кóњи онó
житóто бóде сламоњаво и íма плéва у
њéга, тýг баба úзне да премíта онúј
плéву. 2. *лагано превлачи перницом и
чисти сто после обеда.* – Премíта
остáл. 3. *пролази кроз мисли.* – Премíта
ми преко пáмет, ал се не мóг сéтим ко се
звáше.

премíта се несвр. *има неповезано
сећење.* – Премíтам се, несъм сигурна.

премитáње с гл. им. од премита (се).

премíца несвр. *повлачи што с једног
на други крај, помиче.* – Не премíцај
панíцуту кým њéг, нé óн пóгладан од
нас. – Рíстóсија сáмо премíца с очи, а
на тáм, а на овáм.

премíца се несвр. *пролази кроз
живот не радећи ништа већ живећи на
рачун туђе доброте и дарежљивости.* –
Премíца се текá, дњýс ручýе код овóга,
јúтре код онóга, нéћи пýт и не ручýе, али
прóди.

премицање с гл. им. од премица (се).

премлаз м прва мужа оваца после
одбијања жагањаца, на Млзигруду 5.
маја; упор. премлз.

премлазење с гл. им. од премлази.

премлази несвр. *први пут те године,
после одбијања жагањаца, музе овце.* –
Јúтре че да премлазимо.

премлазиште и **премлазиште** с место
где се врши премлаз оваца на бачији.

премлз м в. премлаз.

премлзé свр. *све од реда помузе.* – На
Млзигруду премлзéмо и измéримо куí е
колкó намлзал, па намéшамо óвце.

премлого прил. *превише, сувише
много.* – Па тóј е млóго и премлого.

премлцкúе несвр. *пренемаже се кад
говори, намерно замуцкује да би учинио
неки утисак на саговорника.* – Ма, квó,
брé, премлцкúеш, квó се измотáваш?

премóра свр. *примора, присили.* –
Преморáли га та признáл и онóј што е
билó и онóј што нé билó.

премóча свр. 1. *испусти урин
пребацујући млаз преко нечега.* – Ел мóж
да премóчаш потóкав? 2. *избаци урин
даље од осталих;* упор. надмоча.

премочување с гл. им. од премочуе
(се).

премочýе несвр. 1. *испушта урин
пребацујући млаз преко нечега.* – Злó е
да премочýеш óлалију. 2. *избације урин
даље од осталих.* – Кýд смо били децá
па се надмочýемо, Бóра ни е свí
премочувáл.

премочýе се несвр. *избације урин
преко себе, преко своје главе.* – Кýд смо
чувáли óвце Лáце ушилýи пáтку úвисин,
па се премочýе преко главу.

премрзне свр. *смрзне се и од мрза
постане ситан, растресит (о земљи и
др).* – Орáње зíми мóра да премрзне.

премр́ка свр. *ован оплоди све овце у
стаду;* упор. премр́ли. – Нáш Б́цко
премр́кáл овцéте.

премр́ка се свр. *оплоди се овца,
оплоди се цело стадо;* упор. премр́ли се.
– Óвце ни се рáно премр́кале.

премр́ли свр. в. *премр́ка.* – Не мóж
ед́н ов́н да премр́ли овóлко стáдо.

премр́ли се свр. в. *премр́ка се.* – Свé
ни се óвце премр́лиле.

премрсување с гл. им. од премрсуе.

премрсýе несвр. и уч. *једе понекад
мрсну храну за време поста или у дане
када се не мрси.* – Онá не премрсýе ни
срéду ни пéтак, а камоли постí.

премршување с гл. им. од премршуе.

премршýе несвр. в. *премрсуе.*

премунта свр. *шатр. превари.* –

Премунтáше га цамбáсити.

премúчи се свр. *претрпи се, снађе се,*

помучи се. – Сѣг че се премучимо и без тривоњат, че га рејемо с бичѣију, али јутре мора да трајим да си ми га врне.

пренада се свр. *надајући се изгуби сваку наду.* – Чека га, чека, док му се пренада и ото си.

пренесе свр. **1.** *поднесе, отрпи.* – Требе човек да може да пренесе свакакве увреде. **2.** *прежали, прегори, преболи.* – Пренел некако и тија губитак.

пренити свр. *преради старе нити (део ткачког разбоја).*

преночи свр. **1.** *проведе ноћ спавајући.* – Ел мог да преночим код вас? **2.** *остане преко ноћи.* – Бољ парете да преноче код тебе и овуж ноћ, па јутре купуј.

прења ж *плесан, буђ.* – Уватила се прења озгор на пекмез.

прењав, -а, -о *који је плеснив, буђав.* – Прењав леб нече ни стока да еде.

прење с гл. *им. од пре се.*

преобрне свр. **1.** *окрене на другу, на супротну страну, преокрене.* – Преобрнете га на мешину. **2.** *шивењем преправи тако да унутрашња страна постане спољна.* – Дал сам да ми преобрну шуњер. **3.** *промени одлуку.* – Сѣг рекне да буде овак, после га преобрне.

преобрне се свр. **1.** *окрене се с једне стране на другу, преокрене се.* – Преобрнем се на десну стран и настаим да спим. **2.** *преправи се време.* – До пладне би слнце, после се преобрну у ћишу. **3.** *преокрене се политичка ситуација.* – Тој се зачас преобрне, онија куји су били на влас отиду у мајчину, а дојду друђи, а после неће време и они одлету.

преобрча несвр. *мења, преокреће.* – Често преобрчаш онј што рекнеш, несѣм сигуран у теб. – Времиштево га преобрча, час ћиша, час слнце. – Шнајдерат вели: “Када че да дојде време да шијем нешто ново, а не само да

преобрчам нећи стареж”.

преобрча се несвр. **1.** *преокреће се, преврће се.* – Целу ноћ се преобрчам на рогожугу, убива ме, брате, оздол и не мог да заспим. **2.** *мења се.* – Преобрчаш се, брѣ, ко времиштево.

преобрчање с гл. *им. од преобрча (се).*

преобука ж *настава предвојничке обуке.* – Било едно време, па е сва младиња морала д иде на преобуку, да вѣцба с дрвене пушће.

преод м *место где се што прелази (обично река).* – Преко потокат има два преода, ал боље д идеш на дољнијат.

преодан, -дна, -дно *који се може прећи, прегазити.* – Преодна е тај река на више мѣсти.

преодење с гл. *им. од преоди.*

преоди несвр. **1.** *идући прелази преко чега.* – Не ме стра да преодим преко брв. **2.** *иде од једног на друго место.* – Преодим у “Цервин” на работу. **3.** *одлази коме, иде код кога.* – Не преодим код овѣја овам више. **4.** *прелива се из суда.* – Грне почѣло да преоди. **5.** *напредује у каријери.* – Преоди у трејћи разред. **6.** *пренеси се (о болести).* – Тај болес преоди од куче на човека. **7.** *прелеће.* – Преко нас преоде авијоне. **8.** *опрашта.* – Сѣг преодим преко тој, ал друђи пут нечу

преотне свр. *преотме.* – Че му преотну мангупи девѣјћу.

препари свр. *сувише врелом водом прелије што и постигне супротан ефекат од очекиваног.* – Препарили прасе с ћипѣлу воду, па га сѣг не мож оскубу.

препаше свр. *поново опаше, боље опаше оно што је већ опашо.* – Да препашем прегљачу, млого ми се завртела на кам едну стран.

препаше се свр. **1.** *стегне се појасом или чим другим.* – Препаши се с некви преко мешину, да се не исћилавиш док колате труповити. **2.** *поново се опаше, боље се опаше него што се је опашо.* –

Беоше ми се ошћенчили панталоне, ја узé па се препасá, па се поуtéго, та заличá на човéка.

прéпек м *ракија препеченица*. – Да пíнемо мáлко од прéпекав, да вíдимо къв је.

преписување с гл. им. од *преписуе*.

препíта свр. *пропита, испита*. – Já сам сáмо тражíла да га учíteљ пá препíта, да вíдимо ел íстин трéбе да понавља.

препитување с гл. им. од *препитуе*.

препитуе несвр. *пропитује, испитује*. – Къд нáсорник препитуе ђаци, учíteљ се сáмо знóи.

препíше се свр. *нестане, не појављује се, не виђа се (о човеку)*. – Гдé си се, брé Димíтријо, преписáл, стó гóдин те несъм вíдёл?

преплатнеé свр. *промени се у лицу, пребледи*. – Човéк тíђе преплатне и сéде.

препливување с гл. им. од *препливуе*.

препливúе несвр. *препливава*. – Штó ли Тимóк мúтан течé, / Да л га кóњи пребродују, / Ил јунáци препливују (н. п.)?

преплит м *тања опута која се као потка провлачи кроз предмет (в.) при изради лица, односно горњишта опанка*.

преплíта несвр. **1.** *поново плете оно што је било исплетено на расплетено*. – Преплíтам овíја рукав, билá сам га отеснíла. **2.** *преплиће две или више нити и сл.* – Преплíта трí повóрђе да напрáи повóј, па да се уврже у товáрчину. **3.** *једва хода преплићући ногама*. – Преплíта къд óди.

преплитáње с гл. им. од *преплита*.

преплíни свр. *препуни*. – Наплíни га, ал га немóј преплíниш.

преплъуе несвр. *пуни преко мере, препуњује*. – Не преплъуј чáше!

прéпне свр. **1.** *сапне, спута*. – Прéпне на коњá нóђе и пушти га да пасé. **2.** *затегне, натегне*. – Иска да на онúј пролуку прéпнеш нéколко жíце, да ни не улáзе кúчичи у авлíју.

препоé свр. *проведе неко време невајући*. – Двá славéја свú нóч препојáше.

препостáји свр. *претпостави, да као пример, учини претпоставку*. – И појду, препостáјимо, њí троíца на тéб, квó ч тбг тí?

препостáвка ж *претпоставка*. – Пáдло ти, препостáвка, на пáмет...

препостáји се свр. *направи се важан, уобрази се*. – Да тí вíдиш какó Целолéбања úме да се препостáји.

препостáља несвр. **1.** *чини претпоставку, претпоставља*. – Ел тí препостáљаш да че ни напáдну? **2.** *претставља*. – Квó ти препостáљаш овдé, куí си тí? Мáрш одóвде.

препостáља се несвр. *претставља се, приказује се*. – Бóра Бúп се препостáљал да е гóцамити нéшто, а онó нíшта – дúпло голó.

препостáљање с гл. им. од *препостáља (се)*.

препрáзни свр. *испразни неки суд сипавши његову садржину у неки други суд*. – Да се препрáзне онíја пресéци, да íма гдé да сíпемо нóво жíто.

препразњување с гл. им. од *препразњуе (се)*.

препразњуе свр. *проведе време празнујући, прослављујући*. – Препразњувамо прáзници, па се сбг обрчáмо на рáботу.

препразњуе несвр. *празни неке судове од остатака, сипајући их у неки други суд*. – Препразњуем овéј бунцуле од нéку семенíју, што ми билá остáла по њí.

препраíи свр. **1.** *уклони недостатке, преради, преправи*. – Трéбе да препраíиш капúтат, голém ти. **2.** *измени, преиначи*. – Синóч се договорíмо квó че дьнбс да рабóтимо, къд оцúтра óн га препраи.

препраíи се свр. **1.** *промени се у лицу*. – Кугá увáте у лажу, ако е човéк, óн се препраíи. **2.** *промени навике, нарав, карактер*. – Човéк се не мóж препраíи,

кѣв се родѣл такѣв ци и ўмре.

препраља несвр. **1.** уклања недостатке, прерађује, преправља. – Препраљам комѣн бѣље да тѣгли. **2.** мења, преиначује (став, мишљење). – Прво рекне овак, после га препраља на онак.

препраља се несвр. **1.** мења се у лицу, мења боју лица због неугодне ситуације у којој се налази. – Чим га видиш да се препраља у лице и не гледа те у очи кѣд вревиш с њѣг, значи он је тѣј злѣ учинѣл. **2.** мења се у понашању, навикама и сл. – О це ти препраљаш да бѣдеш човѣк, ел да ўзнем да те ја препраљам, битанго ни ѣдна?

препраљање с гл. им. од препраља (се).

препрачување с гл. им. од препрачује.

препрачује несвр. шаље некога да иде на друго место, а не на оно право. – Немѣј ти мѣн да препрачуѣш од еднога до дрѣгуга.

препрѣди свр. шатр. препрѣжи, поново запрѣжи. – Чу да препрѣдим јучерашањ васуљ.

препре свр. затвори пролаз, запрѣчи. – Прѣпре ми пѣт и не даде ми да си извезѣм момѣриште из њѣву.

препредѣ свр. **1.** све испреде што се је имало испрести. – Трѣбе вѣнѣву да препредѣм, па да ју чѣним, сновѣм... **2.** чврсто и јако упреде. – Кѣд га предѣш, предѣ га мѣко немѣј да га препредѣш.

препрѣжи свр. поново запрѣжи јело које је остало од јуче или прекјуче (нарочито пасуљ). – Мѣбиви јако воле препрѣжен васуљ.

препрѣжѣл м јело које се састоји од препечених кришака бајатог хлеба добро позејтињених, са пљескавицом између њих.

препрѣжује несвр. поново запрѣжава неко јело које је остало од пре неки дан. – Сварим васуљ у голѣмо грне, па га ѣдѣн дѣн кѣсамо, па га јѣтре препрѣжуѣм.

препрѣда несвр. **1.** преде сву количину која је за предење. – Рекли ми да препредѣм клѣйнава и ја и евѣ препрѣдам. **2.** скоро је при крају да ће испрести сву количину. – Евѣ, оваљам ју, вѣч јѣ препрѣдам, вѣнѣву. **3.** стегнуто и чврсто преде. – Ел сам ти рекла да ју не препрѣдаш?

препрѣдање с гл. им. од препрѣда.

препру се свр. мн. сваде се, посвађају се. – Препрше се окол неку ситницу.

препрѣче се свр. мн. оплоде се све козе. – Свѣ ни се козѣ на време препрѣчѣле.

препрѣчи свр. јарац оплоди све козе. – У салѣ сáмо мѣ имáмо јарца и он трѣбе да препрѣчи свѣ сѣлсѣ козѣ.

преработѣ свр. сврши највѣћи део посла, скоро приведе неки посао крају. – Кѣд преработѣмо, па тáм куде Свѣти Рáнђел, мѣж и да нáсремо код вáс

преработѣ се свр. претера у послу, умори се од многога посла. – Рáботѣ си нормáлно, немѣј се преработѣтиш.

прерáден, -а, -о трп. од преради коју је прерађен. – Свá вѣна и клѣйна прерадени.

прерáни свр. **1.** исхрани, прехрани. – Не мѣж чѣљад да прерáни. **2.** нахрани више него што трѣба (стоку). – Пáзи да не прерáниш свињѣту, нѣче после да едѣ.

прерáни се свр. прехрани се. – Јá ѣдем у нáдницу и детѣ вѣдим с мѣн та се такѣј прерáнимо.

прерањувáње с гл. им. од прерањује.

прерањује несвр. **1.** исхрањује, прехрањује. – Прерањује нѣкако тѣј њѣгову вамѣлилицу. **2.** храни више него што трѣба. – Ако прерањуѣш кокѣшѣ онѣ одебелѣу, па после нѣче да нѣсе.

прерањује се несвр. прехрањује се. – Лѣти се прерањује сѣс дудѣвѣ, с мрсѣ слѣве и дрѣђи ошѣвлѣк, а да рáботѣ, тѣј слáбо ѣче.

прерѣва несвр. расути терет лопатом пребацује са јѣдне гомиле на

другу, меша. – Мора жито стално да пререваш, док е нарујно.

пререва се несвр. **1.** *хода љубајући и увијајући снагом.* – Павуница кд ђди сáмо се пререва. **2.** *нека растресита маса се нагиње на једну страну с изгледом да се претури.* – Кóбла мóра чврсто да се вржу, да се сéно не би пререва́ло.

пререва́ње с гл. им. од пререва (се).

прери́за несвр. **1.** *пресеца, сече, реже.* – Прери́зај дрвáта на пóситну парчеди́ју, да мóж да стању́ју у кубé. **2.** *оштар бол, као сечивом нанет, пролази кроз тело или делове тела.* – Прери́за ме пре́ко меши́ну.

прери́не свр. **1.** *са једне гомиле лопатом пребаци на другу.* **2.** *гурајући изврне, истресе.* – Да не стовару́емо сенóво него да га ти́ће прери́немо на ову́ј стрáн.

прери́па несвр. *прескаче; упор.* прерипуе. – Буби и Ра́шко прерипáју преко бграду.

прери́пи свр. **1.** *прескочи.* – Сави́ по́ле, прерипи́ га. **2.** *скочи даље од другога.* – Мóг те прери́пим, што па да не мóг да те прери́пим. **3.** *не ради равномерно него застане у раду.* – Ср́це му чу́ка, чу́ка, па прери́пи. **4.** *пређе из разреда у разред, а уствари једва се провуче.* – Прерипи́л у тре́јњи рáзред.

прерипи́грм м фиг. *зец.* – Едно́ е прерипи́грм, а дру́го е подвлчи́грм.

прерипува́ње с гл. им. од прерипуе.

прерипу́е несвр. **1.** *прескаче.* – Нéче ни́куј да намéсти брв преко потóк, него мóра да прерипу́емо од кáмен на кáмен. – И женé прерипу́ју преко блали́ју. **2.** *не ради равномерно и нормално.* – И на њéг ср́це прерипу́е.

прерóв м **1.** *каналић у винограду који служи за одвођење кишинице; упор. пров.* – Мóра да се очи́сте прерóви. **2.** *површина винограда између два каналића (прерова).* – Дьн́с окопа́мо двá прерóва и тре́јђијат полов́ин.

преру́би свр. **1.** *пресече дрво једним замахом секире, пресече.* – Дé овој преруби́ овдé. **2.** *прегризе.* – Ел мóж да преру́биш кон́ц сé зуби?

преру́ча свр. **1.** *скоро заврши ручак, још мало па да заврши ручак.* – Том́н че вéч да преру́чамо, кд етé ти и дојдóше и он́и. **2.** *заврши ручак.* – Преручáли смо, сýг пи́јемо винó.

пресáди свр. **1.** *поново засади исту површину истом културом, пошто претходна садња није успела или је уништена.* – Сýв васу́љ мóра да пресáдим, уби́ла га сланá. **2.** *посађену садницу на једноме месту извади и посади је на друго место.* – Мóра да пресáдимо орéјчичáн, ел че ту́ј да кóпамо бунáр

пресáмба ж нека недефинисана грозна материја којом се неко галати. – Ајд, не ец пресáмбу. – Оч пресáмбу? в. и: оч пресáмбу.

пресан кравáј м *обредни свадбени хлеб који се меси о огладима, пече у пепелу, затим окити и дарује проваљеном паром.*

пресéне свр. **1.** *пресуши (о води).* – Лéтос пресéнуле свé во́де и бунари́. **2.** *изгуби млеко (дојиља).* – Óд стра пресé.

пресау́е несвр. *пресушује.* – Нáш бунáр ни́кад не пресау́е.

пресацува́ње с гл. им. од пресацуе.

пресацу́е несвр. **1.** *поново засејава исту површину истом културом, пошто претходна садња није успела или је уништена.* – Нé ни́кла мому́руза, па ју сýг пресацу́емо. **2.** *посађену садницу на једноме месту вади и сади је на друго место.* – Пресацу́емо цреш́њу еј натáм, пóдолеко ода дóм, стрá ни да не привлчé грóм.

пресвлчé свр. *скине досадашњу и обуче другу одећу или рубље, пресвуче.* – Пресвлч́и детéно, ел не ви́диш да се и умочáло и усрáло.

пресвлчé се свр. *скине досадашњу одећу или рубље и обуче другу, пресвуче*

се. – Поћисал сам, мора да се пресвљчём.

пресед м *кошница*.

преседлес, -та, -то *који је угнут, седластог облика*. – Вретено на бунар не бѣш равнó, него дóјде преседлесто, па се пéда кѣд се обрча.

преседник м *председник*. – Мóмир стáл преседник у óпштину.

пресék м *преграда за жито у амбару*. – Наплнимо пресéци сьс пшеницу.

пресека ж *увала која раздваја неки терен, нека брда*.

пресékне свр. *секне, пресече, жигне*. – Кѣд га пресékне преко грбину, не мóж дúшу да уздýне.

пресíли свр. *сувише оптерети кога или шта, премори*. – Штó си пресилíл коња́тога?

пресíпне свр. *промукне*. – Човéк пресíпне од рáзно: ел кѣд млóго óка, ел кѣд пíје студенó, ел кѣд тлчé пипёр.

пресипува́ње с гл. им. од *пресипуе*.

пресипуе несвр. *пресипа*. – Пресипуе гáс у кáнтицу, бо́й се да му се не стрóши шишéто штóто му у нéг сýг гáсат.

пресíца несвр. **1.** *секући располовљује, раздваја, пресеца, одсеца*. – Пресíцам држáље, дíго ми, па ми смíта. **2.** *прелази најкраћим, преким путем*. – Дор тéраш áуто не пресíцај óкуће, мóж да страдаш. **3.** *спречава, омета, прекида, зауставља*. – Не пресíцај ме док врéвим!

пресíца се несвр. у *великом страху или наглом узбуићењу осећа сечење у стомаку и грудима или нестабилност на ногама; плаши се*. – Немóј се за свáку ситнóцу пресíцаш.

пресíцање с гл. им. од *пресица (се)*.

пресказува́ње с гл. им. од *пресказуе*.

пресказуе несвр. **1.** *представља, приказује*. – Óн тóј пресказуе да е билó млóго пóстрашно, него што е íстин билó. **2.** *предсказује, наговештава*. – Кѣд петýл поé напри́вечер óн пресказуе несрéђју и нећí таквóга петлá óдма закóљу.

прескáка несвр. **1.** *скаче преко чега, прескаче*. – Бежý, па прескáкају преко плóтови. **2.** *изоставља што при читању*. – Не прескáкај кѣд чíташ, веч чíтај рéдом квó писýе. **3.** *оштро и жестоко грди некога, па чак и туче*. – Водí рачún квó работиш, да те баштá кнóчи не прескáка. **4.** *преостаје, има више нечега*. – Дьнýс на нíкуга не прескáка.

прескака́ло с *место на реци или потоку где се прелази скачући са камена на камен*. – Лéти лýсно мóж да прéјдеш преко прескака́ло ел водá омалéе, ал прóлети е тéшко, кѣд прíјде водá, а зíми мóш се вúзнеш од кáмен.

прескака́ње с гл. им. од *прескака*.

прескáч реч у *бројаници: еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљин, мартин, дупигин, прескач*.

прескóчи свр. **1.** *преостане*. – Гáздо, прескóчи ни мáлтер, квó чемо с нéг? **2.** *пређе из разреда у разред*. – Едвá е прескóчил у дру́ђи разред. **3.** *извуче се жив из неке несрeће*. – Сýг прескóчимо, вáла Бóгу.

прескúп м *вуна влачена на влачари, где при изради кудељке није вршена класификација вуне по квалитету, него је сва влачена заједно и ситна и крупна и власна и оштра*. – Од свóјци предéмо оснóву, а од прескúпат пóтку.

прескúп прил. *све заједно, скупно*. – Сабрáмо га прескúп, и онóј што е сýво и онóј што е сíрово.

преслáви свр. **1.** *прослави крсну славу*. – Преслáвимо Свéти Стéван бѣш úбаво. **2.** *фиг. одузме живот, убије кога*. – Мóре, чу те преслáвим, па мькёр стó гóдин ишýл на робíју.

преслап м / ж *планински превој, седло*. – За тáм се проóди преко онíја преслап. – Вíдојина преслап (топ.).

пресни опънци м *опанци направљени од нештављене свињске или говеђе коже*. – Одавна се млóго носíли пресни говéци опънци, па су лýђе добивáли нéку бóлес на нóђе од нý.

пресóлен, -а, -о трп. од пресоли *који је пресољен, преслан*. – Пресóлено вáриво затóј што било пресóлено месóто, сúвото.

пресомáчи се свр. *претегне на једну страну и падне*. – Вáрди се да се не пресомáчиш преко виларéто, мóш си гла́ву стрóшиш.

преспíй свр. **1.** *пропусти што спавајући, преспава*. – Преспáл си вечéру, затóј што бíл скапáл од рáботу. **2.** *преноћи*. – Нéћи лúђе тра́же да преспú код нáс у плéвњу. – Ел мóг да преспíм нчýс код вáс?

престáља несвр. **1.** *представља, значи нешто*. – Тí за мéн нíшта не престáљаш. **2.** *глуми*. – Дошли из вáрош та престáљају на прíредбу у Дóм. **3.** *приказује*. – Он тој престáља какó си е на њéг згóдно, не трéбе човéк мlóго да му вéруе.

престáља се невр. *претставља се, приказује се*. – Престáља се ко да е дóктур, ал не вéруем ни да е бóлничар.

престáљање с гл. им. од претáља (се).

престíлка ж в. *прегљача*. – Набрáла плíну престíлку шептелíје.

престóј м **1.** *течност у којој треба да отстоје неке намирнице (месо, риба, дивљач), пац, маринат*. – Зáјак трéбе да престóй у престóј едñ дñн ел двá, па да бúде добар да се вáри. **2.** *одлежавање њиве, одмарање њиве од обрађивања*. в. и: на престóј.

престóлница ж *главни град, престоница*. – Престóлница е у Београд, а и Нíш е нéћи пúт бíл престóлница, али тој било кд било рáт.

престóље с **1.** *зб. од престо*. **2.** *назив једног места у с. Градишту*. – Престóље (топ.).

престрéли свр. *прострели, препадне*. – Прéстрели ме нéкво кд чú да мúжје тра́же за у војску, а дúма се да че да бúде и рáт.

престрéли се свр. *препадне се, уплаши се*. – Престрели се и скљокá се,

пóсле вíдим да ме нéћи дíзају да стáнем на нóђе.

престрижé свр. *одреже маказама оно што је сувишно, оно што треба да отпадне*. – Престрижí овде урéжњацити, до мóј прс.

пресувува́ње с гл. им. од пресувуе (се).

пресувуе несвр. *даје нешто некоме преносећи га преко нечега*. – Пресуву́ем му тикве преко плóт, да и тóри тáм под чáндију. – Пресувуе му мéсо из нáш таñир у њéгов, ко да си óн нéма тáм одóкле че да узíма.

пресувуе се несвр. *не узима оно што је пред њим, него што је пред другим*. – Штó не узíмаш мéсо из тíја таñир што е преда теб, него се пресуву́еш у нáш таñир?

пресúк м в. *превртало*.

пресúче свр. **1.** *поново усуче*. – Жíвица сукáла повóрће, ал нé умејáла, па мóра јá да и пресúчем.

прет предл. *пред, испред*. – Пóп íде прет попáдију, а она́ покáскуе по њéг. – Не иди прет коñáтога, ш те згáзи.

претапарисúе несвр. *премешта ствари по кући налазећи им боља места*.

претапарисúе се несвр. *често мења одећу*.

претéкне свр. упор. претече. **1.** *престигне*. – Претéкоше ни уз Бáраницу. **2.** *преостане*. – Ако ти претéкне сóда ти óкај јóш винó.

претéра свр. в. *прекара (3)*. – Претéрамо светьц какó лúђе.

претéра се свр. **1.** *прође неким плодовима време*. – Претерáле се и црéпшње и вíшње. **2.** *умре*. – Претерáл се у деведесé и óсму гóдин.

претерéти свр. *преоптерети*. – Немóј да претерéтиш кóла с товáр, мóж се потрóше. – Сíне, немóј мlóго да ўчиш, да си не претерéтиш паметьт.

претерéти се свр. *преоптерети се*. –

Претеретила се с ра́боту, па е се слошало.

претечé свр. *в. претекне.* – Њéга никуј не мóж да претечé. – Ако ти претечé цíгла óч ли ми ју продадéш?

прети́ра несвр. **1.** *дрвеном кашиком у дрвеној здели гњечи неко поврће (лук) за салату.* – Прети́рам зелéни лóк за претр́но. **2.** *прави салату.* – Прети́рам мálко за ручóк.

претирáње с гл. им. од претира.

претирáшка ж *в. претрно.*

прети́ца несвр. **1.** *крећући се престиже кога.* – С моé áуто и прети́цам, свí по дрóм. **2.** *чини нешто пре другога, предухитрава.* – Неваспítано нéко чeљачé, прети́ца ме у врéву. **3.** *има више него што треба, преостаје.* – Ымам колкó ми трéбе, па ми и прети́ца, ако óч.

прети́ца се несвр. *такмичи се у трчању.* – Прети́цамо се, кóј че првњи да стíгне.

прети́цање с гл. им. од претица (се).

прети́шти свр. **1.** *утрне од притиска (део тела).* – Синóч ми е на рóку заспáла, / Рóсе кóсе рóку прети́штáле (н. п.). **2.** *испресује под притиском.* – Ўбаво склóпену мáраму, притíснем сýс столíцу и онá се до јóтре прети́шти и дóјде ко испéглана.

преткaвa ж *код бошче улеванке потка, која је од памука, зове се преткава.* – Мóже, да ми кóпиш помóк за преткaву.

прети́ца свр. *туцајући прекине што; спљошти што.* – Узнí кáмен, па прети́цај овóј жи́цу овдéка. – Претлцáл си прс, с онíја чóк од двé ћила.

претовáри се свр. **1.** *много терета натовари на себе.* – Претовари́ла сам се с овóј момóриште, едвá чу га однесéм до дóм. **2.** *преједe се.* – Немóј се претовáриш, áло еднá, па да те јóтре водим у Палáнку код дóктура.

претопáра се несвр. *мења одећу,*

преоблачи се. – Млóго се тí на мéн нéшто претопáраш, куј е тој у питање?

претр́гне се свр. **1.** *безл. потроши се, поарчи се, нестане.* – Претр́гло се, па нéма. **2.** *јакó се напрегне ни послу (обично са негацијом испред).* – Несí се претр́гал од ра́боту!

претре свр. **1.** *изгњечи и утрља поврће за салату.* – Претрí мálко лóк за претр́но. **2.** *направи салату.* – Претр́ мálко за уз ручóк.

претр́жан, - жна, -жно *који никад нема довољно (најчешће са негацијом испред, тако да се добије афирмација).* – Нíкад несмó претр́жни ни сýс сíриње, ни сýс дрóгу óблажу. – Он нé претр́жан с пáре.

претр́за се несвр. **1.** *остаје без животних намирница, новца и сл. (најчешће са негацијом испред, тако да се добије афирмација).* – Јá несýм гáзда, ал се нíкад не претр́зам ни без брáшно, ни без мáз, ни без нíшта. **2.** *напреже се на послу, ради до изнмоглости (најчешће са негацијом испред).* – Тíја се не претр́за на ра́боту, íма да жи́ви стó гóдин.

претр́зање с гл. им. од претрза се.

претр́рис м *преметачина, претрес.* – Штó онí код мéн íма да врше претр́рис, кóд јá нити лóжем нити крáднем

претр́рисa несвр. **1.** *врши претрес.* – Цандáри му претр́рисају кóћу, траже нéкво украдено. **2.** *претура по туђим стварима да би што украо.* – Кóј ми претр́рисáл по цéпови.

претр́рисáње с гл. им. од претриса.

претр́рка свр. **1.** *трљајући прекине нешто.* – Тр́ка, тр́ка, па претр́рка. – Претр́ркала се повóрка што подíза скаћíцу на врáта. **2.** *трљајући истањи нешто.* – Несí ми претр́ркал праг доодéечи. **3.** *претестерише.* – Тр́ка сýво дрвó с тóпу бичћíју, ал че га сíлом претр́рка.

претр́рка праг изр. *каже се за онога ко*

ретко долази коме у посету.

претр̀каница ж в. *претрно*

претр̀ља свр. **1.** *пребрише, поравна.* – Претр̀љај онóј што су мангупи писувáли по д̀увар. **2.** *тр̀љајући прекине што.* – С добр̀у ег̀у мóж се тóј претр̀ља, не мóра б̀ш да íмаш б̀нсек.

претр̀љанац м в. *претрн васуљ.*

претр̀љáчи свр. *проброди којекако неку тешкоћу, уради којекако неки посао.* – Претр̀љáчимо нéкако и тóј испрáчање у вóјску.

претр̀љáчи се свр. *окористи се мало тућом добротом, прође мало на тућ рачун.* – Дн̀с се претр̀љáчи код овóга, ј̀тре код онóга и текá н́ти кладé óгањ, н́ти пристáља нéшто за éдење.

претр̀љување с гл. им. од *претр̀љу* (се).

претр̀љуе несвр. *пробрисује, поравнава.* – Онí нóчум пис̀ју по д̀увари нéкве парóле, а Вóја, ковáч и ј̀тром претр̀љуе, да се не познáва.

претр̀љуе се несвр. *живи од туће милости и своје бестидности, провлачи се кроз живот на рачун других.* – Претр̀љуе се од еднóгá до др̀гога.

претр̀н васуљ м *посно народно јело од скуваног пасуља утрљаног са празии луком, печеним сувим паприкама и другим зачинима;* упор. претр̀љанац.

претр̀н комп́р м *посно народно јело од скуваног и утрљаног кромпира са празилуком, сувим печеним паприкама и зачинима.* – Јáко сам волéл, к̀д сам б́л м́нечк, да едém претр̀н конп́р, к̀д напрáи бáба.

претр̀но с *салата од утрљаног празии лука, печених паприка и парадајса;* упор. претирашка, претр̀каница, претр̀то, тр̀каница, тр̀кано. – Лéти вóлим да едém претр̀но напрáено у л́с од зéље.

претр̀оши свр. *преломи, сломи на два или више делова.* – Р̀ће чу да претр̀ошим на онóга ку́ се с̀не у моé. – Претр̀оши ми се товáга к̀д сам га р̀пнул.

претр̀пне свр. *ослаби у итензитету, попусти (о болу, атм. времену и др.).* – Нéче бóлат мáлко да претр̀пне. – Да претр̀пне мáлко зимáва, па да пóчнемо да р́љамо за лóзје.

претр̀рто с в. *претрно.* – Ёднумо мáлко претр̀рто, др̀го несмó ни имáли.

претр̀руп м в. *претрупа.*

претр̀рупа ж *парцела у башици, винограду и сл., табла;* упор. претр̀руп. – У ов̀ј претр̀рупу че да посáдимо зéље, а у др̀г̀ву пипéр.

претр̀рупи свр. **1.** *пресече, пререже.* – Претр̀рупí га, евé овдé! – Свáку цеплáнку претр̀рупí нá три. **2.** *поједе сено или другу кабаству храну (о стоци).* – Нáзиму че кóњи свé овóј да претр̀рупе.

претр̀упа свр. *шатр. превари.* – Претр̀упáли га нéћи мангупи.

претр̀упа се свр. *превари се.* – Ёби га, па се претр̀упá.

прећ́да несвр. **1.** *наглим покретом кида, прекида.* – Крáва прећ́да штрáнгу, мóра ју врз̀емо с лáнац. **2.** *прегриза.* – Б̀би е прећ́дáл лáнац с́ зуби. **3.** *раскида везе, познанство.* – Прећ́дам свáћи óднос нéга. **4.** *учини крај каквој радњи.* Прећ́дамо да ч́вамо стóку, нéма к̀ј да и пасé. **5.** *упадајући у чији говор не дозвољава му да заврши.* – Не прећ́дај ме док јá врéвим.

прећ́да се несвр. **1.** *кида се, прекида се.* – Ёднóмн ми се прећ́да оснóва. **2.** *фиг. напреже се радећи тешке физичке послове.* – Прећ́да се од рáботу. **3.** *запрепаићује се, престрављује се.* – Прећ́дам се ó стра, ако нéћи нóчу зач́ка на врáта.

прећ́дање с гл. им. од *прећ́да* (се).

прећ́не свр. **1.** *наглим покретом раскине, прекине, покида.* – Ѐма га прећ́нем ко од шáлу. **2.** *прегризе.* – Тóј чу јá да прећ́нем с́ зуби. **3.** *раскине везе, познанство.* – Прећ́нóули смо нáше пријетéљство. **4.** *учини чему крај, престане што радити.* – Прећ́дам с тргóвину, отвáрам мејáну.

прећине се свр. **1.** повреди се радећи тежак физички посао, исклави се. – Прећинул се носећи цакови цимент. **2.** престрави се, доживи стрес. – Прећину се кд тóј чу.

прећипи свр. **1.** заврши врење, преври. – Вино прећипи за мѐсец дана. – Чѐкамо да прећипу сливе, па да и печѐмо. **2.** дозлогрди, не може да савлада неко узбуђење. – Вѐч ми прећипѐло од теб.

прећипуе несвр. завршава врење, превире. – Ако се јаблѐе у кацу не стлчу, онѐ силóм прећипују.

прецьвти свр. прецвета. – Праскове прецьвѐле, сѓг цьвту сливе. – Чѐкамо да прецавту, па тѓг да и прскамо, јаблѐете.

прецьвтуе несвр. прецветава. – Вóчѐе вѐчем прецьвтују. – Лóзје прецавтуе окол Вѐдовдан.

прецьве и **прецьвѐ** прил. стално, увек. – Прецьве му думам да се мѐне од туј рабóту, али мѐслиш да ме слѓша. – Ел тѓ оч да ти ја прецьвѐ причам еднó исто?

прецьвркне свр. **1.** дође понекад. – Прецьвркне понѐћипут да ни вѐди квó рабóтимо. **2.** пређе у другу средину. Прецьвркло пѓле у туцу авлѓју. **3.** изгуби млеко дојиља или домаћа животиња.

прецьпи свр. престрави, прѐстраши. – Немóј сѐма да излѓзиш надвóр, да те нѐшто не прецьпи.

прецьпи се свр. престрави се, прѐплаши се. – Кѓд рѓцну по мѐн, ја се прецьпи. – Тóлко се прецьпила кѓд тóј чула да е се пóсле јѓко слóшало.

прецьпување с гл. им. од прецьпуе (се).

прецьпуе несвр. прѐстрашује кога. – Немóј да ме прецьпуѐш.

прецьпуе се несвр. плаши се, прѐстрављује се. – Прецьпуѐм се нóчу óд стра. – Немóј се прецьпуѐш, нѐ тóј тóлко стрѓшно.

прецьрви се свр. прѐгори срам. – Прецьрви си и ѓска ко Цѓганин.

прецьркне свр. **1.** силно се прѐплаши,

прѐстрави се. – Прецьрко док дојдóше. **2.** умре напрасно. – Прецьркал од тугу.

прецьука свр. све редом изљуби (у руку); упор. прељуби. – Кѓд млѓденевѐста прецьука свѓтови, тѓг мóж да пóчне ручѓк.

прецьанка ж хоризонтално постављена летва или мотка, прѐчага. – Прво се укóпају бутуци, на њѓ се закову прѐчанѐе, звѓне жѓле, а на њѓ се кову тѓрабе.

прецьанчица ж дем. од прѐчанка. – Заковѓ онѓм нѐколко прѐчанчице да ни не излѓзе óвце у њѓву.

прецьапа свр. прегази (бос) преко плитке воде. – Кѓј че му ѓде чѓк на брѓв, це собуѐмо, па че да прѐчапамо.

прецьапка свр. у дем. значењу прѐчана. – Овдѐ че да прѐчапкамо.

прецьѓц м мет. источни ветар у Тимоку.

прѐче несвр. запрѐтава. – Мојѓ мѓти сѓг прѐче лѐб. – Прѐчемо конпирѓ у огњѓште и текѓ и печѐмо, па пóсле јѓко блѓђи за ѐдење.

прѐчина ж прѐчник (круга). – За среѐви дрвó мóра да ѓма нѓјмалко пóла мѐтар у прѐчину. – Дóвољно е длго дрвóто, ал нѐма прѐчину, нѐ за мóј рачун.

Прѐчѓста ж п. п. Полагање појаса Прѐсвете Богородице.

прѐчита свр. **1.** прочита, прочита све што је написано. – Прѐчитѓл цѐлу књѓгу. **2.** превѓше прочита, засѓти се читања. – Немóј, сѓне, читѓечи да прѐчитѓш, да ми ти не шкóди нѐшто у главѓчкуту.

прѐчка несвр. којекако укритѓ, прѐрѐчује. – Бѓђи трѐбе дрѓѓта да нарѐди какó трѐбе, а он и сѓмо прѐчка.

прѐчкање с гл. им. од прѐчка.

прѐчми свр. у пеј. значењу прѐспава. – Тѓј пијѓница си гоцѓ пѓт прѐчми ручѓк. – Прѐчмѓл сам кѓд билó

најинтересатно у биоскоп.

пречмоше свр. у ауг. значењу *преспава*. – Сваку вече пречмоше дневник, већи него тој не залима, ел преце исто причају на телевизорат.

пречник м *грета у оцаку о коју се вешају вериге*. – Пречник да се намести повисоко, да га не доавти пламен.

пречука свр. **1.** ударцима чврстим предметом на чврстој подлози прекине што. – Удри овде с чуќ да га пречукамо. **2.** повреди се ударцем. – Пречукал сам си прс. **3.** шатр. *превари*. – Пази да те на вашир не пречукају, ко што су пречукали Симицију. **4.** победи кога у некој игри, у надметању. – Остало још да пречукамо “Свезду” и че освобимо првенство.

пречука се свр. шатр. *превари се*. – Бре, толко сам се пазил и па сам се пречукал.

преца ж **1.** *предиво, пређа*. – Напрела сам прецу и за чрђе и за шајак. – Турй у прецуту ореов лис, да се не измолји. **2.** *мрежа за хватање риба*. – Да ми дадеш твојуну прецу за у рйбе.

преци снйце изр. *пре изласка сунца*.

прецица ж дем. од *преца (1)*. – Напрела сам прецицу колко за черапе.

прештава ж *течност у којој се штаве коже*.

прештави свр. **1.** *заврши штављење коже*. – Къд прештавим коже после и четкам од песък, ел ја и вржем за врбу, па и спуштим у Тймок да преноче, оно се тбг у њй нагнетё песък. **2.** *променом температуре учини ситнијим*. – Мора зимá малко да прештави орањетó, ако óч да се роди лёб. **3.** *пресавије, испресује*. – Прештавиле ми се дрее у сьндък.

прештипё свр. *штирањем скрати горње листове биљке*. – Мора д йм у градину да прештипём зелени лук.

прештипување с гл. им. од *прештипуе*.

прештипуе несвр. *штирањем*

скраћује горње листове биљке. – У загрчање, ми деца йдемо пред копачй и прештипуемо перја на момурузу.

пржа ж *једна врста кавурме*; упор. *спржа*. – Къд је Срба прайл пржу, она ништа не ваљала, не се мóгла еде.

пржена јájца ж бот. *зељаста биљка из фам. Papilionaceae која густо расте по мочварним ливадама и множином својих жутих, по земљи полеглих цветова, подсећа на кајгану, дивљи звездан Lotus corniculatus L.*

прженица ж *качамак са чварцима, празилуком и паприкама*.

прженко с дем. од *пржено*. – Напрај ми, нано, прженко.

пржено с *јело спревљено пржењем паприке, парадајса и јаја (постоје и друге варијанте)*. – Чу попржим пржено. – Лёти сваку вече едемо пржено, па ми се вёч óгади.

прженци м (јд пржењаќ) *чварци*. – Волим крупни и црвени прженци.

пржоль м *одрезак, крменадла*. – Распáлимо рештиљ, па на него наврљамо пржольй, колбасйце и онакво си мёсо, а покре крај пачучко.

прза се несвр. *клиза се*. – Најмалиат унук ошёл на прзальћу да се прза. – Цёл дён се прзате и па ви не дóста, срам ви бйло.

прзальћа ж **1.** *место које је удешено за клизање, клизавица*. – Место да ўзнете да читате и да писуете, ви цёл дён на прзальћу. – Најбоља е прзальћа билá горе од Целина, па дóле до потóк. **2.** *место на коме се може изненада оклизнути и пасти*. – Вáрди се да не стáнеш на неку прзальћу. – Кўј расипáл вóду пред врата та се напрайла прзальћа? **3.** *општа залеђеност земљине површине*. – Кудё ч сьг по овўј прзальћу? **4.** *веома стрмо земљиште по коме се и лети мора саобраћати саоницама*. – Прзальћа (топ.), Прзальће (топ.).

прзне се свр. *клизне се, поклизне се,*

оклизне се. – Деца, пуштéте и чýчу да се прзне едñн пýт на вáшту прзальу.

прзòљење с гл. им. од прзòљи се.

прзòљи се несвр. **1.** *тешко хода по клизавом тлу.* – Едвá се прзòљим úзбрдо. **2.** *тешко се извлачи из неприлика.* – Прзòљим се, отíмам се, кòлко мòг.

при предл. *са акуз. означава а. место у близини нечега, уз.* – Турí га при дýвар. – Нèк седí при колíцата, да га не заборáимо кьд си пòјдемо. **б.** *социјативно значење.* – Дòлута еднò кúче и при нáс си óста. – Привíла сам се при ñí. **в.** *циљ и правац кретања.* – Идí при бабу Тодóру, та потражí ñíни грéбенци.

приајдúk м *поприличан лопов.* – Овòј мáче си е приајдúk, óче понéћипут да отклòпи грне и да извáди мéсо, ако íма мéсо у грнéто.

прибадáльћа ж в. *чудумка (2).* – У мáраму забодé рáзне прибадáльће, зеленé, црвенé и свáкакве.

прибéре свр. **1.** *прикупи летину.* – Да прибéремо пòље, па че тьг да припремамо свáдбу. – Сьг смо прибóрали квó смо имáли, па мòж мáлко да дьнемо. **2.** *покупи посуђе и остало са стола, после обода.* – Тí узнí да се слúшаш нéшто дрýго, а јá чу да прибéрем. **3.** *узме душу, упокоји.* – Прибрáл му Бòг дýшу.

прибéре грéјови изр. *одузме живот, убије.* – Смирí се, да ти не прибéрем грéјови.

прибéре пáмет изр. *узме Бог памет.*

прибéре се свр. **1.** *дође кући.* – Áјде, тí да се прибéреш дòм, дóста си се игрáл? **2.** *скраси се, врати се кући.* – Прибрáл се дòм, манúл швалéркуту. – Не це тíја прибéре, ци лúта пò свет. **3.** *притегне одећу уз себе.* – Прибéри се, немòј да си се разлелејáл!

прибíра несвр. **1.** *сакупља летину.* – Прибíрамо момúрузу, а и дрýго квó íма за прибíрање. **2.** *прикупља предмете.* –

Детé прибíрај алáт, за дñс смо готóви. **3.** *окупља.* – Прибíрај дéцу окол сéб, да не стáну мангúпи. **4.** *диже са стола посуђе и остатке хране после обода.* – Вíдо, прибéри остáлат. **5.** *прихвата кога у кућу или на конак.* – Прибíра свáку сиротíњу.

прибíра се несвр. **1.** *скрашава се.* – Стáлно нéгде сћíта, дòм се не прибíра. **2.** *долази кући после неке активности.* – Прибíрају се од рáботу.

прибирáње с гл. им. од *прибира се.*

прíбог прил. в. *прибогу.* – Прíбог да е текá.

прíбогу прил. *скоро као, готово као.* – Цéл вéк сам работíл и нíшта несьм напрайл, ко прíбогу и онíја куí се за нíкакву рáботу несú вачáли. – Дошъл у лице, прíбогу, ко цвеклò.

привáне свр. упор. *привати.* **1.** *узме што из руке онога који даје.* – Дé ми, сíне приванí коњавога, да мòг да слéзнем од њéга. **2.** *настави, продужи оно што други започне.* – Сьг приванí тí да поéш, док се Ёла осмòри. **3.** *пружи помоћ коме.* – Приванí лúђе кьд су у невóљу. **4.** *прикрпи којекако.* – Мáлко да му привáнем дрéете, да не íде ко палáмандра. **5.** *прими као своје, усвоји.* – За њу се оженил и дéцу е приванúл и на пýт извél. **6.** *остане у другом стању.* – Пá сам приванúла, прòклета да сам.

привáне се свр. упор. *привати се.* **1.** *прихвати се, ухвати се руком.* – Приванú се за еднú жíлку и изв́лко се нéкако. **2.** *прездрави и ојача после болести.* – Јòш мáлко дор се привáнем. **3.** *пусти жиле, прихвати се (биљка).* – Приванúло се лòзје. **4.** *прихвати се јела.* – Приванí се мáлко до ручьк. **5.** *прихвати се неког посла.* – Штò се не привáнеш за нéку рáботу?

привáрди свр. *причува, припази.* – До трí дрúшће бáшчу привардíше, / Уванúше мláдо нежењено (н. п.).

привáрди се свр. *причува се, припази се.* – Привардí се од онòга куí прéцве

од поштéње врéви.

приваркување с гл. им. од приваркуе (се).

приваркуе несвр. 1. *гледа из прикрајка, неопажено прати некога.* – Приваркуем ја не́га ода́вна, да га увáтим. 2. *чува, пази помало и понекад.* – Наш дéда још мóж да приваркуе óвце.

приваркуе се несвр. *стално је на опрези, пази се.* – Къд во́диш волóви тíи се приваркуј, ел Бúлча óче да ћимне.

привáти свр. в. *приване.*

привáти се свр. в. *приване се.*

привáча несвр. 1. *прихвата руком.* – Он гóре бéре, па ми спúшта кóтарће, а ја дóле привáчам. 2. *слаже се са чим, прихвата оно за шта су се и други определели.* – Привáча свé квó му се прíча. 3. *наставља што је други почео.* – Мора да привáчамо онóј што е од нáши стáри остáло. 4. *остаје у другом стању.* – Ѐма женé коé лýсно привáчају, а неће не мóж нíкако да рóде.

привáча се несвр. 1. *прихвата се руком.* – Привáчај се за виларé, док слáзиш низ бáсамаци. 2. *прима се, наставља да вегетира нека посађена, пресађена или калемљена биљка.* – Свé квó посáдим, свé се привáча.

привачање с гл. им. од привача (се).

приведé свр. 1. *доведе дете из претходног брака у нови брак.* – Оженíла се за не́г и привéла му детé. 2. *доведе зета у кућу, доведе домазета.* – Привéдомо еднó момчé из Дејáновци, за нáшу Јáворку.

привéс м в. *превез.* – На девојћу бéл привéс изнéшен.

прíвечер прил. в. *привечер.* – Прíвечер íма да стíгну.

прíвечерница ж *предвечерје.* – Чéкамо прíвечерницу, да лáбне жéга.

привíја несвр. 1. *пригрљује, привлачи уза се.* – Привíја га на грúди. 2. *окупља око себе, држи на окупу и под контролом;* упор. *приврта.* – Привíјам

дéцу окол мéн, да постáну добрí лјуђе. 3. *превија (рану).* – На гнóјну рáну привíјамо жíлавльк.

привíја се несвр. *прибија се уз кога, тражи нежности код кога.* – Привíја се уз нáс, та помињуе.

привијáње с гл. им. од привија (се).

привíје свр. 1. *прикупи око себе држећи на окупу и под контролом, пригрли.* – Прíви тóј дéцу, ко да су њóјна. 2. *стави на рану.* – Привí му тíи цврéни лýк.

привијóтина ж *завој преко ране или друге озледе.* – Пáдају му мýе на привијóтинуту.

прíвитац, -тна, -тно 1. *који је умиљат, питом.* – Мíле е тóлко прíвитац, да мóж на рáну да га привíјеш. 2. *који пријања, лепо стоји (о одећи).* – Прíвита дрéја, нé се накошарíла.

привиштí свр. *почне да вршишти, да њиштити.* – Кúм дóјезди, кúму кóњ прíвишта, / Кóњ прíвишта, двéри засавнéше (н. п.).

привóдење с гл. им. од приводи.

привóди несвр. *удаје кћерку и зета доводи у своју кућу.* – Привóде еднó момчé из Прíчовци, код њí дóле у Потрkáње.

привóдњак м 1. *мушко дете које је муж жени или жена мужу довео из претходног брака.* – Онá не мóж с óчи да глéда привóдњакатога. 2. *домазет.* – Ѐма гоцá привóдњаци по Тимóк, свí су онí из планíнскава сéла, озгóр.

привóдњача ж *женско дете које је муж жени или жена мужу довео из претходног брака.* – Онá си дéви ћéрку, али и привóдњачата стíгла за женíлбу.

привóј м *метална алка или колут од глоговог прућа (некад и кожних каша) који спаја јарам и војиште на дрвеној ралици;* упор. *гужва* (2).

привољáе свр. *одједном наступи жеља за чим.* – Нéћи пúт ми привољáе за онóј што нéма. – Зíми ми привољáе за

грóзје.

приврáзи несвр. *овлаш привезује, привезује*. – Приврáзи коња преди кавáну.

приврáзје с гл. им. од приврáзи.

приврáска свр. **1.** *изненада почне да виче, да праска*. – Тí нíкад нé знаш кадá че да приврáска по тéб. **2.** *припуца из ватреног оружја*. – Приврáскаше пúшће онáм уз Глáму, нé знамо квó бí.

привргúља свр. *спопадну га неки хирови, узнемири се, постане нестрпљив*. – Привргúлал д íде у Пáланку. – Къд те прíпре, а нéма текá нéка скúтина, ти привргúлаш и раскóпчеш панталóне гдé стíгнеш.

приврéви свр. **1.** *почне да говори*. – Приврéвише нéћи лúђе у нéћи замáн, мí погледáмо и видóмо да отóде да гáсе на Вилóтију плéвњу. **2.** *приговори, замери*. – Недáм да ми нíкуј нíшта приврéви, ел јá свé рабóтим какó трéбе.

приврeвувáње с гл. им. од приврeвуе.

приврeвуе несвр. *приговара, замера*. – Женá си приврeвувáла на мýжа штó сћíта по туцé женé, а óн замáне с песнícу и тýп ú главу.

приврéми свр. *примакне се порођај (о жени) или долазак на свет младих (о животињама)*. – Приврeмíла свиња за прасéње и крава за телéње. – Мóре, и снáјка приврeмíла.

привржањ м в. узлењак.

приврже свр. *овлаш веже, привеже*. – Привржí коња за слíву.

приврзувáње с гл. им. од приврзуе.

приврзуе несвр. и уч. **1.** *лабаво везује уз ита*. – Петлицáн се приврзуе уз колбц. **2.** *повремено везује да би спутао*. – Приврзуј кúче да ти не напраí неку комéндију.

привр́та несвр. **1.** *в. привија (2)*. – Привр́там и ко да и не привр́там, ал децá ко децá, знáеш какó е, къд расту без баштý. **2.** *држи стоку на окупу, прибирајући је са свих страна, да не иде у штету*; упор. приврча. – Привр́тај и

одовúд и одонúд, па и протéрај проз прогóн. **3.** *води рачуна о новцу, штеди (најчешће са негативним презнаком)*. – Динáр не привр́та.

привр́та се несвр. упор. приврча се. **1.** *привија се око кога*. – Овóј детé нéма нíкуга, па се привр́та окол нáс. **2.** *скрашава се, бива тамо где треба да буде (међутим често са негативним предзнаком)*. – Дóм се не привр́та, стáлно нéгде сћíта. **3.** *приштеђује неку пару (најчешће са негативним предзнаком)*. – Код њéг се парá не привр́та.

првртáње с гл. им. од прврта (се).

првртí свр. **1.** *стекне неки иметак*. – Првртéл нéколко óвце и еднú козý. **2.** *заштеди*. – Глéда да првртí свáћи динáр. **3.** *окупи на једном месту*. – Идí првртí óвце под онíја цёр!

првртí се свр. **1.** *привије се око некога*. – Кúченце се прíврте уз нáс и тýј си óста. **2.** *скраси се*. – Кадá ли чеш се тí, чóвече, првртíш дóм?

првр́ча несвр. *в. прврта (2)*. – Цáбе и јá првр́чам къд онí решíли д íду у свёт. – Првр́чај óвце од Кúрјаково бýчје.

првр́ча се несвр. **1.** *в. прврта се*. – Првр́ча се кре нáс, нéма кудé д íде. **2.** *скрашава се*. – Првр́чај се дóм, не сћíтај вíше пó свет.

прврчáње с гл. им. од прврча (се).

првúза свр. *догура што клижући га*. – Áјде, да првúзамо овíја óрман до онíја крédенáц.

првúза се свр. **1.** *примакне се нечему или некоме клижући се*. – Првúзам се до на крај лéd и глéдам какó водá тáм клокóче. **2.** *примакне се, дошуња се*. – Несб́м ни осетíла къд се првузáл до мéн.

првукúе несвр. **1.** *вукући доноси*. – Првукúе навíлци до кóла. **2.** *има моћ да привлачи*. – Коé е дрвó високó онó првукúе грóм. **3.** *изазива интересовање и пажњу*. – Јá не вíдим с квó га онá

привукуе, ал он леті по њу.

привукуе се несвр. **1.** *приближава се вукући се по тлу.* – Полѣк се привукуем до врата, да кліснем. **2.** *потајно и шуњајући се приближава се чему, лази.* – Бора се ночу привукуе у моју шупу и крадне ми ђумур.

пригáрљив, -а, -о *који доприноси да што пригори.* – Тај ни њива еліс пригáрљива, ако не пада редовно ђиша момуруз óдма пригорі.

пригáца несвр. *чини по вољи коме, угађа (нарочито у погледу јела).* – Колкó му ја пригáцам, ал цабе.

пригацање с гл. им. од *пригаца.*

приглéда свр. **1.** *припази, причува.* – Приглéдај ми детéво док се ја послушам. **2.** *побрине се о неком док је у невољи.* – Приглéдај старцити док су још живи. **3.** *жељно и чежњиво, али ненамерно, погледа у оно што други има а сам нема (нарочито кад се ради о јелу).* – Сирочé приглéда кѣд дрúђи едú.

пригмéчи свр. **1.** *пригњечи.* – Пригмéчијл ми труп нóгу. **2.** *изврши притисак на кога.* – Мóre, пригмéчи тí њéга, па да вíдиш ко че да прíзна.

пригмечување с гл. им. од *пригмечуе.*

пригмечúе несвр. **1.** *лагано притиска* . – Јá га пригмечúем уз дúвар да бúде мíран, али он се отíма. **2.** *притиска и повређује.* – До сýг су ме кола двá пúт пригмечувáла.

пригњетé свр. **1.** *гурне нешто у неко удубљење да би га сакрио или склонио с погледа.* – Пригњетí тој тáм нéгде. **2.** *да што некоме, тутне.* – Кѣд год си побди мáти му пригњетé ел месцé, ел јајцé, ел нéкво дрúго квó йма.

пригњетé се свр. *прибије се, привије се уз некога.* – Глéда нéкако да се пригњетé уз старúту ђерку, да презíми.

пригњита несвр. **1.** *гура мале замотулке или што друго у удубљења и пукотине да би сакрио.* – Пригњита чúглови по ђушетíју. **2.** *даје ситне поклоне некоме и против његове воље.* –

Пригњита му сíрота од свé квó йма.

пригњита се несвр. *прибија се, привја се уз кога.* – Пригњита се уз њй та за сýг нéкако помињуе.

пригњитање с гл. им. од *пригњита (се).*

пригода ж *угађање коме у свему, а нарочито у јелу.* – Од како се рáзболé, он свé жíви на прíгоду.

пригóди свр. *угоди коме (нарочито у јелу).* – Свé глéдам да му пригóдим, за њéг да йма, а за нáс колкó йма, ако йма.

приголемшѣк, -шкá, -шкó у дем. значењу *прилично велики, већи него што би требало да буде.* – Приголемшѣк ти товáрат, нé знам да л га мóж понесéш.

пригорí свр. **1.** *добије мирис загорелог, загори.* – Пáзи да ти не пригорí васúљ **2.** *на плитком и каменитом земљишту, а нарочито за време суше, биљка се спаруши и не напредује.* – Пригорéл ни момуруз у Пажáр. **3.** *преплане.* – Дíзај ми се, дúшо, лице пригорéло, / Нíкад не лубено (н. п.).

пригорúе несвр. **1.** *загоревана неки суд.* – На шéрпу лóше днó, па пригорúе. **2.** *спарушује се усев на великој жези и каменитом земљишту.* – Свé пригорúе, квó да посáдимо.

пригóтви свр. **1.** *на брзину спреми нешто за јело.* – Мóра да погрáбим да стíгнем дóм, да пригóтвим нéкво за вечéру. **2.** *заврши последње радње у готовљењу јела, запржи.* – Васúљ свáрен, сáмо да га пригóтвим.

пригáди свр. **1.** *привремено загради, загради овлаш неки пролаз.* – Пригáди га с ед́н трн, да не зја́й прóлуката. **2.** *догради што уз већ постојеће.* – Уз штáлу смо пригáдили кóчину за свíње.

пригрдí свр. *в. загрди.* – Пригрдéше свíње ú глас.

пригрéе свр. **1.** *јакó огреје сунце.* – Бéше пригрејáло, да исцрпамо. **2.** *примакне ватри да би загрејао.* – Пригрéј га мáлко, це отпушти.

пригрѣина ж осунчана страна земљишта, место где се најраније отопи снег. – Онáj пригрѣина е створена за лóзје.

пригрне свр. 1. *пригрли, привије уза се.* – Дáко им не мáти тóлко е пригрлѣла туј дечицу ко да су њóјна. 2. *огрне, загрне (о одећи).* – Пригрнѣ си пелеринуту, да се не смрзнеш и да не лелее окол тѣб.

пригрча несвр. 1. *држи на окупу, привија око себе.* – Пригрчам дечијуту, да стáну лљђе. 2. *нагрће нешто око нечега.* – Пригрчам земљицу уз стручкѣт, егá би живнул.

пригрчање с гл. им. од *пригрча.*

прид предл. *пред, испред.* – Дојдѣ тиће прид њѣг.

прид м *доплатак, приде.* – Транпѣмо волóви и јá му дáдо јóш стó бáње прид.

придава несвр. 1. *нараста, повећава се.* – Прáсево кúј дѣн све пóвише придава. – Придава водá у Тимóк. 2. *даје уз већ дато, придодаје.* – Квó ч да придаваш на свињуту кѣд пóчнеш да ју рáниш?

придава ж в. *надава (2).* – Поделѣмо бериђѣтат нáдве, а óн íска и придаву.

придавање с гл. им. од *придава.*

придадѣ свр. 1. *нарасте, повећа се.* – Воденице мóж да пóчну да мѣљу кѣд придадѣ водá. 2. *да уз већ дато, уз понуђено, придода.* – Мóра да придадѣш јóш нећи динáр, ако мѣслиш да се нагóдимо. 3. *да понекад.* – Придадѣ ни по неку парú, кóлко да не исцрцамо óд глади.

придвечер прил. *предвече; упор.* привечер. – Придвечер да дојдеш да ти плáтим.

придрѣме свр. *приснава се коме, придрема.* – Дѣда тиће придрѣме ус кубѣ.

придремље несвр. *заснава на махове, час, час на дремне.* – Придремље кѣд че кокошѣ да сѣдају, тóлко онекадрѣл.

придремчае свр. *приснава се коме.* –

Јáко ми придремча, па се навалѣ та мáлко дрѣмну.

придремчѣ свр. в. *придремчае.* – Кѣд ти придремчѣ, тѣ мањúј рáботу, па се одморѣ.

придетѣл м. в. *придетѣл.* – Мóж се дѣси да бúдемо и придетѣли.

прижднее свр. *намах осети јаку жеђ.* – Приждне ми, а водá ни нестáла.

прижѣни свр. 1. *ожени само да неби остао нежењен (неудата).* –

Прижѣнише га тáм с еднú дрту девóјћу.

2. *женидбом уђе у женин дом као домазет.* – Стáни слова из Дрвник прижѣнили у Жúковци, да тáм бúде зѣт на кúћу.

прижѣни се свр. 1. *ожени се само да не би остао нежењен.* – Прижѣни се нáдве – нáтри, сáмо кóлко да прóјде на тај врáта. 2. *женидбом уђе у невестину кућу и постане домазет.* – Прижѣнил се у Човрлúђичи.

признава несвр. *признаје, признаје кога за што.* – Признавам те за моѣ детѣ, дако ти несѣм баштá.

признавање с гл. им. од *признава.*

призóрно прил. *прилично тешко, напорно.* – Тóј че мáлко призóрно да íде.

присору прил. *непосредно пре зоре, пред зору.* – Присору ме јáко забóле, тѣо дúшу да испúштим.

приср́та несвр. *заглеђује, завирује.* – Не вóлим да ми нѣкуј приср́та кѣд нешто рáботим.

пријае несвр. *одговара чијем укусу, чини задовољство, прија.* – Казúе да му пријае планинсѣи вáздук. – Затóј се гóи, што му пријае ѣдењето.

пријде свр. 1. *приближи се чему или коме, приђе.* – Пријдó да вѣдим квó рáботе. 2. *надође поводња.* – Кѣд пријде Тимóк, óн потóпи и зарóји градíне. 3. *дође да буде домазет.* – Тѣрају га да пријде у Кáменицу, ал óн нече.

пријде на девóјћу изр. *постане*

домазет.

пријде на жену изр. *постане домазет.*

пријде на кућу изр. *постане домазет.*

пријетель м 1. *отац једног брачног друга према оцу другог брачног друга, пријатељ.* – Ми смо сљг пријетели, наша деца су се узела. 2. *близак познаник с којим се одржавају везе узајамног поверења и поштовања.* – Нема човек днљс пријетельа.

пријетелье се несвр. *постају пријатељи пошто ће се њихова деца венчати.* – Решили да се пријетелье с Котларљ.

пријетельење с гл. им. *од пријетелье (се).*

пријетельљца ж *жена пријатељ, пријатељљца.* – Пријетельљцата е еј друсна, не жольава.

пријетельство с *узајамни однос поверења и поштовања између више особа, пријатељство.* – Пријетельство се стљца у млљдос.

пријетельсљи прил. *као пријатељ, попут пријатеља.* – Пријетельсљи ти казуем.

прика м (вок. јд *прико* и *приће*) у хип. значењу *пријатељ.* – Прико седи овде, поблизо до огањ. – Па добро, приће, де ми причај како си.

прикада ж *загорелост на ватри.* – Рећљјава ти мирљше на прикаду.

прикади свр. *загори што на ватри.* – Не кладљ јак огањ, да не прикадиш мазат.

прикажња ж *лик нечег необичног, чудовишног, што изазива nelaгoду и узнемирење, приказа.* – Код њљ на пљнцер љма нека прикажња, никуј не зна квб е.

прикаже се свр. *покаже се, покаже се у правој боји.* – Ёбаво си се приказал, пијљницо ни еднa.

приказување с гл. им. *од приказује.*

приказује несвр. *показује,*

представља поклоне на свадби. – Љжља приказуе поклони.

прикај предл. рет. *поред, уз.* – Пўтат љде прикај реку.

прикалљми се свр. *придружи се иако је непожељан.* – Тиће се прикалљми.

прикањи свр. *срдaчно понуди некога оним што има.* – Кљд год дојде, јљ га с нешто прикањим.

прикањување с гл. им. *од прикањује.*

прикањује несвр. *срдaчно нуди, нутка.* – Девљђе си вечерују / Бљлу бљлу прикањују (н. п.).

прикара свр. 1. *притера уз што.* – Прикарај колљта до врата да га лљсно истовљримо. 2. *довеze са разних страна на једно место.* – Прикарамо сенцљто у плљвњу, колко е имљло. 3. *доведе у икрипац.* – Нема гдљ, прикарал сам га уз дўвар. 4. *нагна на вршење неке физиолошке потребе.* – Прикарало ме бљше, замљлко да се упогљним. 5. *почне некога да грди, да кара.* – Сљмо што улљзо на врата, он ме прикара, прикара.

прикара се свр. *почне да се свађа, да се кара.* – Одеднпўт се ће прикараше, почљше да љкају и да се псују.

прикаруе несвр. *притерује уз што.* – Прикаруе га уз сљд и полљк га пригмљчуе.

приклевесљи свр. 1. *овлаш привеже.* – Приклевесљи га овде уз дўдав, не це одврже. 2. *овлаш прикрпи.* – Приклевесљи му подўпинуту, колко да му се не вљде гљче.

прикночи прил. *предвече.* – Дојдљ прикночи, кљд затвљриш љвце.

прикод м *приход, принос; упор.* прикот. – Слљб мљ љмамо прикод од орање, више од стљчицу.

прикот м в. *прикод.* – Прикот скљро ниљкав.

прикљт м *приплод стоке.* – Прикљт не лљш.

прикљти свр 1. *приходује, привреди.* – Јљ љвек глљдам да прикљтим, док друђљ

разносе. **2.** *умножи стоку природним прираштајем.* – Прикотили смо осом јаганци.

прикрóти свр. **1.** *укроти, припитоми.* – Не мóg никако да прикрóтим овóј ждребé, рíпа и бíје и с прédње и сáдње нође. **2.** *приврти овце тако да оне почну мирно да пасу.* – Прикротí овце уз онíја слóг, док ја напраим вечеру!

прикр́пи свр. *на различите начине, али тешком муком, обезбеди оно што је најнеопходније, што је нужно.* – Ако мóж некако да се прикр́пимо да не купуемо жíто до Свéти Илију, пóсле че да стíгне и нашето.

прикúпи свр. *докупи, купи још мало.* – Морáмо да прикúпимо мáлко жицé, ел тéомо да остáнемо бес лéб. – Решíли смо да прикúпимо јóш едну њíву.

прикупува́ње с гл. им. од прикупуе.

прикупу́е несвр. *нaново купује, још купује поред купљеног.* – Стáлно прикупу́е неће брголазине.

прику́та свр. *сакрије да се нађе кад зареба.* – Прику́та таквó – онаквó, па кэд дóјде сíнат онá му дáва.

прику́та се свр. *сакрије се очекујући неког, заузме бусију.* – Прику́там се и увáтим га, бш кэд е улазíl проз пéнцер и óкнем: “А, туј ли си, мáјку ти лапóвску ебém.”

прикутува́ње с гл. им. од прикутуе (се).

прикуту́е несвр. *сакрива, прикрива да има кад затреба.* – Прикуту́е в́лну, клчíна, орéси да си дадé на ћеркуту кэд дóјде у гóсти.

прикуту́е се несвр. *прикрива се очекујући неког, заузима бусију.* – Прикуту́е се по тьвнинé да плáши девóјичи кэд се врчају од седéњћу.

прилагува́ње с гл. им. од прилагуе.

прилагу́е несвр. *лаже помало, лаже кад верује да је то корисно за обе стране.* – Прилагу́е помáлко, али не лóш човéк.

прилéга прил. рет. в. *прлега.* –

Прилéга да не он.

прилéњ, -а, о који је прилично лен. – Снаáта им прíлења, ал донéла ўбав мирáз, па мóра да ју трпý.

прíлеп м зоол. *слепи миш, љиљак* Chiroptera.

прíличан, -чна, -чно који је наочит, леп. – Јáнко е прíличан човек, висóк, кру́пан, ўбав, ал дóјде мáлко пијáничка.

приличí свр. *за тренутак заличи на кога.* – Прíлича ми на њéг.

прíличи свр. *учини тако да постане сличан узору, да заличи на кога или на што.* – Па запóјте т́нко, гласовíто, / Да прилíче Ћирјáнини глáси (н. п.).

прíмал, -а, -о који је прилично мали. – Прíмал ми капúтав, ал че да помíне за овúј зíму.

прíмек, -а, -о **1.** *који је прилично мекан, који би требало да је тврђи него што јесте.* – Лéбав ти, жéно, испáдал прíмек, водí рачún кó га печéш. **2.** *који је питоме нарави, мекушан.* – Твóјат мýж е прíмек, затóј тí рабóтиш кó си óч, а да ти е нећи друђи видéла би тí своéга Бóга.

приметé свр. **1.** *метлом прикупи на гомилу.* – Приметí боклúk иза в́рата, па ч га јúтре изнесéш, вéчером се не изнóси. **2.** *перницом почисти сто после обеда.* – Јóрда че да приметé.

прíми свр. *буде успешно оплођена (о стоци).* – Рúјка примíла.

примíта несвр. *метлом прикупља на гомилу.* – Примíтај плéву на врашíчи. **2.** *перницом чисти мрве са стола, после обеда.* – Примíта остáл по éдење.

примита́ње с гл. им. од примита.

примíц имп. од примькне. – Примíц, бáјо, измíц, бáјо!

примíца несвр. *мичући при-ближава, примиче.* – Примíца столíцу ус кубé.

примíца се несвр. *приближава се, долази близу или ближе, примиче се.* – Не примíцај се уз мéн, смрдíш на дувán и на ређíју. – Примíца се в́реме за

пóоду.

примлџа свр. **1.** *почне да муче (говече).* – Чўмо примлџа крава, значи отелџила се. **2.** *почне да муца.* – Кьд га уванеш у лажў он тиће примлџа.

примлџуе несвр. и уч. **1.** *помало муче (говече).* – Примлџуе ал нѣ тóлко ко напред. **2.** *прилично замуцкује.* – Примлџуе си елџс добрѣ.

примóли свр. *замоли.* – Ја га јáко примóли и он ме повѣзе.

примóли се свр. *замоли се.* – Лисџцата му се примóли да ју не убијѣ.

приморан, -рна, -рно *који је засићен влагом (о мет. времену).* – Приморно врѣме, ко да че да пада ћиша.

примóча свр. *пусти урин на нешто или уз нешто.* – Нѣчу седлó да остáим надвóр, че га примóча кўче.

примóча се свр. *дође му да испусти урин.* – Бѣше ми се јáко примóчало, та трч иза ћушѣ.

примочувáње с гл. им. *од примочуе.*

примочуе несвр. **1.** *испушта урин на нешто или уз нешто.* – Кўчичи примочују свѣ бандѣре и капџје. **2.** *пада киша са прекидима, кваси.* – Ћиша ни примочуе сѣно.

примрaк м *сутон, први мрак.* – Дојдџи у примрaк.

примрда свр. **1.** *почне да мрда, да се тресе.* – Примрдáше му колѣна. **2.** *узврпољи се, ужурба се.* – Примрдáше тáм по сóбуту. **3.** *појача се полни нагон.* – Примрдáло му за онўј рáботу.

примркне свр. **1.** *постане прилично мрачно, натмури се време.* – Примркло ко да че да удáри снѣг. **2.** *скоро да омркне, да замркне.* – Примркомо окол Елџшничку ћупрџју. **3.** *смрачи се пред очима, помути се свест, позли коме.* – Едџн замáн јáко примрко, реко – готóво е.

примркне се свр. *почне да се хвата мрак.* – Овце нѣк пасу док се не примркне.

примршти свр. *закрпи подерано место без уметања комада тканине него само притежући концем један крај подераног места уз други.* – Сџг чу врѣчуву сáмо да примрштим, а кьд íмам врѣме чу ју закрпим.

примувáње с гл. им. *од примуе (се).*

примуе несвр. **1.** *прима оно што се даје.* – Примуе нѣку пѣнсицу, колкó да не ўмре глáдан. **2.** *узима на посао, у службу.* – Примују сáмо онџја куџ íмају нѣку шкóлицу, онаквџ не примују. **3.** *уписује, учлањује.* – Примувáли га у јѣкономску шкóлу али да ўчи за кўвра, нѣ моглó за књџговођу, нѣ се ўчџл дóбро у оснóвну шкóлу. **4.** *једва ради (о мотору).* – Тѣшко примуе гáс, затóј едвá пўпче.

примуе се несвр. **1.** *прихвата се какве службе.* – Примувáл се за чувáра у “Тџну”. **2.** *замѣће корен, почиње расти.* – Посадџл сам лóзје, али се нѣшто тѣшко примуе.

примучнѣе свр. **1.** *постане мука, смучи се.* – Примучне ми од нџóјну врѣву. **2.** *осети тугу за ким.* – Примучнѣло си ми за сестру.

прџнова ж новорођено дете или младунче (крупне) домаће животиње. – Код њи íма прџнова – девóјченце.

прџдење с гл. им. *од приоди.*

приоди несвр. **1.** *прилази коме или чему.* – Немóј да приодиш блџзо до первáз, мóж да се омѣкнеш. – Немóј да приодиш до мѣн, íмам ћџјавицу, па да ти не прѣјде. **2.** *долази коме у посету.* – Децáта манўше да приоде код мѣн. Заборџше ме. **3.** *приближава се (о времену астр.).* – Приоди врѣме да пóп улѣзне у цркву. **4.** *надолази (о води).* – Приоди големá водá.

прџока свр. *одједном почне да виче.* – Ће прџока ко шáшав.

приокуе несвр. *виче помало и понекад подстичући кога или плашећи шта.* – Приокуј по њѣга да рáботи, ел ако га мánеш нѣма да урабóти нџшта. –

Ел приокүеш ти по вранете да не кљуцају момурузу?

приорувáње с гл. им. од *приоруе*.

приоруе несвр. *оре помало, оре покатад*. – Попүј, попүј, па и приорүј.

припада несвр. **1.** *изненада почне да пада*. – Одеднүт припада ћиша. **2.** *дешава се да понекад клоне, да му позли; упор. припадуе, припацуе (2)*. – Одавна не тека, ал ево неколко годин, све почесто припада.

припадне свр. **1.** *позли коме*. – Тека понёһипут припадне, па га поврчају с воду. **2.** *згади се*. – Припадне ми мука кд почне да баљизга. **3.** *дође изненада*. – Припадне некад вёчером, колко на видёње.

припаднүе несвр. **1.** *в. припада*. **2.** *прилази коме или чему*. – Шёта Роса по градине, / Рёдом цвёјће замиңүје, / На бёл пелин припаднүје (н. п.).

припадом прил. *откидајући време од других послова, на препад, у трци с временом*. – Лёзје сам окопала припадом, днһс малко, јутре малко и тека.

припажња ж *благ облик сталне пажње, пажење*. – На мһнечко детё трёбе стална припажња.

припажување с гл. им. од *припажуе (се)*.

припажуе несвр. *пази, обраћа пажњу*. – Припажүј да не прёјде грнего, а и детёто припажүј да не испадне из лүльһу.

припажуе се несвр. *пази се, чува се*. – Припажүј се од кучето, оно ббһи нече, ал күј га знае.

припацуе несвр. и уч. **1.** *мет. пада са прекидима, стално пада нова количина*. – Снегав си стално припацуе и нападл вёч км пола метар. **2.** *в. припада (2)*. – Почёл па ёдномн припацуе.

припевување с гл. им. од *припевуе*.

припевуе несвр. *певајући “везује” момка и девојку*. – Девóјће припевүју Стојну за Стојана.

припевушка ж *припевање момка и девојке, напр: “Зелён здравац у градине, Милице, / Отһини га, заћити ју Јоване”* (н. п.).

припёчина ж *осунчана страна земљишта, сунцем загрејана страна земљишта*. – Наш дёда, а почне прёлет, ете га на припёчину.

припина несвр. упор. *припиња*. **1.** *креће узбрдо*. – Лһсно йдем по равниште, ал кд почнем да припинам, едвa дйјам. **2.** *напреже се да нешто тешко подигне или одгурне*. – Ми припинамо одвүд колко год мóжемо, али јакó тёшко. **3.** *пожурүје кога, даје зорт коме*. – Припинај га да работи, не да се лһна.

припинање с гл. им. од *припина*.

припиња несвр. *в. припина*.

припињање с гл. им. од *припиња*.

припира несвр. **1.** *приморава*. – Припира сельака работа, затóј мóра да работи. **2.** *захтева, пожурүје*. – Жената га припира да си појду, а он би завалија, још поседёл. **3.** *притиска, прибија*. – Припира га уз дүвар, да му објасни. **4.** *притиска, стеже*. – Припирају ме цйпиле. **5.** *нагони на вршење нужде*. – Нагно ме поче припира, замалко да се усерем.

припира се несвр. *прибија се, тиска се*. – Зйми се сви припирамо у еднү собу, да презймимо.

припирање с гл. им. од *припира (се)*.

припита ж *питање за совет, питање ради одобрења*. – Што се акаш без припиту? – Тóј не мóже без мојү припиту.

припитовни свр. *припитоми*. – Не мóж га тй припитовниш ако е он дивбљ.

припица несвр. **1.** *греје, загрева*. – Припица дүпе уз кубе. **2.** *почиње да пече*. – Сбг быш припицају јаганцити.

припица се несвр. *греје се, загрева се*. – Припица се уза шпóрет.

припицање с гл. им. од *припица (се)*.

приплава прид. индекл. *који је*

скроман, скрушен, са пуно обзира и устручавања. – Нашата снашица дојде приплава, ништа нече сама да узне, нече да поиска, на свѝ се уклања.

припѝни свр. **1.** *допуни.* – Сѝпни му још малко, та га припѝни. **2.** *напуни скоро до врха.* – Немá да се напѝни, ал се припѝни.

припѝештѝ свр. *стане да пече у стомаку.* – Припѝешта ми у мешѝну од глади.

припне свр. **1.** *крене узбрдо.* – Томѝн бѝше припел уз Чѝку сѝти се да е требáло д ѝде у општину. **2.** *присили, примора.* – Кѝд га припнем мѝра да призна. **3.** *нагна на вршење неке физиолошке потребе.* – Припѝло га, на онѝја.

припне се свр. *притегне одећу на себи.* – Припни се, да те не пробѝва ветар.

приповес м *прича, приповетка.* – Цѝганин му тѝг испрѝча овѝја приповес:...

припоѝ свр. **1.** *почне да пева.* – Онá тѝће припоја. **2.** *у песми коју пева “везе” момка и девојку.* – Ајде да припоѝмо Жѝвку за Пѝтра.

припраѝ свр. *догради нешто ново уз већ постојеће (о зградама).* – Наследѝл еднѝ стару стáсину, па уз ѝу припраѝл две оделѝњица.

припраља несвр. *уз већ постојеће дограђује ново (о зградама).* – Од какѝ му е баштá умрѝл он не припраља ништа нѝво.

припраљање с гл. им. од *припраља.*

припраска свр. **1.** *почне да виче, да праска.* – Он текá брз, срчевѝт, зачáс припраска. **2.** *почне да пуца.* – Припраскаше пушѝе кѝм Васѝљ.

припрдѝ свр. **1.** *почне звучно да испушта гасове из црева.* – Припрдѝше мѝмцити ко коњѝ. **2.** *прдне некоме у инат.* – Немѝј, сѝг чу те припрдѝм.

припре свр. **1.** *притера на вршење велике нужде.* – Ако те, сѝне, припре,

немѝј се усѝреш, ѝкај бáбу да ти стѝри гáчће. **2.** *присили, нагна на што.* – Припрл ме да му кѝпим áуто. **3.** *неодложно затреба, хитно затреба што.* – Припрлѝ ме бѝше јáко за пáре, па сам морáл да зáјмим.

припрѝли свр. *мало опрѝли на ватри.* – Кѝд закѝлеш кокѝшку обавѝзно да ју припрѝлиш, да изгорѝ онѝј сѝтне перушѝињѝе.

припрт, -а, -о *који је тесан, тескобан.* – Припрте ми овѝј цѝпиле, порáсла ми ногá. – Припрт му стáнат, не мѝж се обрнеш у ѝѝг.

припртан, -тна, -тно **1.** *в. припрт.* – Припртна авлѝја, не мѝж ни “виђа” да улѝзне. **2.** *који је скучен, некомуникативан, који као да је снужден.* – Припртан неђи чѝвѝк.

припртно прил. *в. припрто.* – Дако е припрто, це притрпѝмѝ еднѝ нѝч.

припрто прил. *тесно, тескобно.* – У сѝбуту припрто, не мѝж д спѝ двоѝца.

припрцување с гл. им. од *припрцуе.*

припрцуе невр. **1.** *прди повремено.* – Нѝма млѝго да прдѝ, али си припрцуе кѝд кѝса васѝљ. **2.** *прди некоме у инат.* – Ште измлáти неђи што га припрцуѝеш.

припѝри свр. *снабде, обезбеди (о кућним потребама).* – Едвá припѝрим тѝј што ѝмам, а овáм он га изедѝ с аламáње.

припѝшта несвр. **1.** *пушта младунчад домаћих животиња (јагњад, јарад, телад) код ѝихових мајки да би сисала.* – Телѝ припѝштамо двá пѝт гнѝвно: јѝтром и вѝчером. **2.** *допушта некоме да приђе, да уђе.* – Нѝкуга не припѝштај, кѝд си сáма!

припуштање с гл. им. од *припушта.*

припушти свр. **1.** *пусти младунчад домаћих животиња (јагњад, јарад, телад) код ѝихових мајки да би сисала.* – Оч тѝ да припуштиш јáганци, ел јá? **2.** *дозволи некоме да приђе, да уђе.* – Не смѝш да га припуштиш, па да ти е из ѝко

испадал.

прира́ни свр. *да бољу храну стоци да би ојачала (напр. за орање), да би се брже угојила или да би брже испољила нагон за оплођењем.* – Едну свињу че да прира́нимо, а онéј че си она́к.

прира́ни се свр. *добро се ухрани, подгоји се (о дом. животињама)* – Бџ се бeше прира́нила свиња́та, кџ на́иде не́ка редњина́.

прирањува́ње с гл. им. од *прирањуе*.

прирању́е несвр. **1.** *побољшава и повећева храну стоци.* – Почeли смо да прирањуемо свињу́ту, че ју кољемо прано. **2.** *даје мало хране, храни мало.* – Прирањуемо и тој куче, дако не́ на́ше.

прире́так, -тка, -тко *који је прилично редак.* – При́ретак ти мому́рузав, мо́гал си га посадиш погусто.

при́ретко прил. *прилично ретко.* – Сади га при́ретко, бо́ље се тџ ра́ца.

прирове́ свр. *одједном гласно заплаче.* – На́шето дети́ште па́ при́рова, квó ли му е сџг.

приро́ди свр. *роди дете и у другом браку.* – Природила еднó детeнце с другóтога човeка.

приру́ца свр. *одједном почне да виче, да се дере.* – Ти́ће прируца́ше женe.

при́сад м *калемњена садница воћке.* – Уз сва́ћи при́сад да начу́каш кољц и да га вржеш за њeг “на осмицу”!

приса́ди свр. **1.** *накалeми воћку.* – Приса́дим кру́шку на мрску́ сли́ву и тџ бива, инáче не́че. **2.** *посади још поред већ посађеног, досади.* – Ову́ј го́дин присади́ још дваес сли́ве до слива́кан.

присадња́ ж **1.** *земљиште под младим воћњаком, под присадима.* **2.** *млад воћњак посађен поред старог воћњака.*

присаду́е несвр. *в. присацуе.*

присацува́ње с гл. им. од *присацуе*.

присацу́е несвр. *упор. присадуе.* **1.** *калeми воћку.* – Ми́рко присацу́е во́чће код комши́ју. **2.** *сади још поред већ посађеног.* – Сва́ку го́дин присацу́е по

не́ку ђи́жу.

присвeти свр. **1.** *засветли, осветли.* – Присвeти́ ми сџс паздeр, да наточим винó. **2.** *наднесе се и упорно се загледа у оно што други ради.* – Чим ја́ не́што почнем, етe га, до́јде и присвeти, му́ка ме увати. **3.** *чежњиво и молећиво се загледа.* – Ци́ганче присвeти́ло уз огњи́ште, ко глáдно куче.

присeда несвр. *седа да одахне, да се одмори.* – Стáлно имá не́ка ра́бота, не присeдам. – Деца́ не присeдају, цел дџн се јуре.

присeдање с гл. им. од *приседа*.

присeдне свр. **1.** *седне да мало одахне, да се одмори.* – Цeл дџн ко́пам па се ми́слим: “Бóже, Бóже, што ли не присeднем”. **2.** *седне близу кога.* – Присeдал уз женeте, па не трeпа.

прискр́ца свр. **1.** *почне да шкрипи, зашкрипи.* – Нeма, нeма па одџрт прискр́ца. **2.** *почне да пребацује, да закера.* – Сáмо чeка да не́што погрeшим и о́дма ми прискр́ца.

прислаб, -а, -о **1.** *који је прилично слаб, који није довољно јак.* – Прислаб је ти́ја во́л за орање. **2.** *који се још није сасвим опоравио, слабуњав.* – Цeлу пролет би не́како прислаб.

присмрди́ свр. *фиг. (обично са негацијом) приђе, слободно дође, уђе.* – Нeч ми ви́ше присмрди́ш у авли́ју.

присмрцу́е несвр. *смрди помало, осећа се задах нечега.* – Ел наду́шаш да присмрцу́е не́што?

приспeе свр **1.** *нарасте (о тесту).* – Чeкам да ми приспeе лeб, па да га ту́рам у црeпњу. **2.** *дође у стање да мора одлучити: или – или, у недоумици је шта да учини.* – Несџм приспeл никако.

приспи́ се свр. *приспава се.* – Бeше ми се јáко приспáло, па лeго та мáлко жмџкну.

присрeтне свр. *изађе коме у сусрет, пресретне.* – Иди́ га присрeтни́ и помогни́ му да донесeте тој квó нóси.

приставина се свр. *почне да се смркава, да пада мрак.* – Зими се поставина још од три сага. – Че да појдемо кд се поставина.

приствѣни се свр. *прилично се смркне, падне први мрак.* – А, се бѣше поставнило бирѡв пѡче да ѡка.

пристаи свр. *постави јело да се кува.* – Пристаила сам васуљ.

пристаља несвр. *поставља јело да се кува.* – Не знам више квѡ чу да пристаљам.

пристаљање с гл. им. од *пристаља.*

пристане се свр. *девојка побегне за момка.* – Пристала се Вѣрка за Пѡнту Цвѣтковића.

пристањувае с гл. им. од *пристањуе (се).*

пристањуе несвр. **1.** *пристаје, слаже се, одобрава.* – Кд малко пине, ѡн на свѣ пристањуе. **2.** *застаје уснут.* – Аутобусат, чини ми се, пристањуе уз сваку бандѣру.

пристањуе се несвр. *девојка пристаје да је момак одведе, тобоже, насилно.*

пристањушка ж *девојка која је побегла за момка.* – Баба Милѣна е била пристањушка за дѣду Радивоја.

пристовје м мн. *слуге, пастири; другари.* – Кудѣ си, сине Стојане? / Свју нѡч те женѡ чекѡла, / сѣс твой млѡди пристовје (н. п.).

притѣкне свр. *подстакне ватру.* – Притѣкни огњѣт, јако се, чини ми се, загасил.

притврдѣчѣк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично тврд.* – Бисквити ми испадли притврдѣчѣи, ал че да одмекнеу кд почну да настањују.

притѣсацѣк, -цѣка, -цѣко у дем. значењу *који је прилично тесан.* – Притѣсацѣ ти панталѡнете.

притѣсачѣк, чѣка, -чко в. *притѣсацѣк.* – Елис притѣсачѣка кѣјната, ал це збуѣтамо зимѣс неѣако.

притиска ж *дужа мотѣка којом се*

притиска сламни кров или пласт; упор. лемез, лемесѣка.

притѣка ж бот. *боранија која се пење уз колац (притѣку), боранија притѣкара.* – За ручѣк сам сварила притѣ. в. шерене притѣ.

притражи свр. **1.** *затражи, потражи што од кога, молећи затражи.* – Кд нешто немам, а воља ми за њѣг, ја притражим у комшилѣк. **2.** *домаћа животиња женског пола испољи нагон за спаривањем.* – Бѣше Бѣлка притражила бѣка бѣш пред Прображење.

притражуе несвр. и уч. *тражи од кога понекад нешто, има обичај да често тражи.* – Притражуе ли старѣат нешто за ѣдење, ел не тражи ништа?

притрѣбе свр. *затрѣба.* – Кд ти нешто притрѣбем – тѣј сам.

притресѣ свр. *почне да тресе, затресе.* – Притресѣла га грозница.

притресѣ се свр. *почне да се тресе, затресе се, стресе се.* – Притресѣ се од баксузѣлѣк, па че да пѣкне.

притрѣса несвр. *тресе ситно, на махове тресе.* – Притрѣса с дѣпе.

притрѣса се несвр. *почиње да се тресе, да се тресе и цвокође.* – Притрѣса се од зимѣ.

притрѣсање с гл. им. од *притрѣса.*

притропа свр. *почне да луна, прилуна.* – У срѣд нѡч неѣво притропа по товѡн.

притрѣса свр. *почне а тресе, затресе.* – Овија дѣд чим притрѣсаш, сѣв попада позам.

притрусѡ ж *пометња, метеж, паниѣка.* – Кѣј ти е у онѣј притрусѡу знал квѡ чѡвѣк трѣбе да понесѣ, а квѡ да скѣта, него – бѣж.

притужнее свр. **1.** *постане отужно.* – Кд ти притужнее у мешѣину мѡра да пинеш неѣво, да си расѣараш. **2.** *смучи се, постане несносно.* – Притужнее ми од његову врѣву.

притѣпав, -а, -ѡ *који је прилично туп, ограничен, приглуп.* – Ѳн ес поштѣн, али

е и притупав.

притупра несвр. **1.** додаје, придодаје. – Притупрај, притупрај, док не клецне кантарат. **2.** ставља до нечега или уз нешто. – Притупрај тикве уз дувар, да и не убије сланá.

притупра се несвр. *прикључује се некој скупини као неприпадајући.* – Штó се притупраш там кџд знаеш да ти с њí не место.

притупрање с гл. им. од притупра (се).

притупри свр. **1.** дода, придода. – Притупри ми јóш неколко кóрена, дако ми несú следува́ли. **2.** стави до нечега или уз нешто. – Притупри га тиће уз тој.

притуптка свр. **1.** *прибије уз што.* – Притуптка га уз дувар, па га ва́ча за гúшу. **2.** *добро увије, зашушка.* – Притупткај децу пред спање.

притуптби свр. *приљуби једно уз друго, слепи.* – Нама́жем дџсџете сџс тутка́л, па и тџг притуптбим еднó у́з друго и стџгнем сџс стеза́ље.

притуптби се свр. *приљуби се уз кога, наслони се на кога.* – Притуптби се уз мџн, не мóг се откáчим од њú.

прићевне свр. *намах му постане ћеф за нешто.* – Прићевне́ло ми за рећíјицу. – Кџд му прићевне́е за онóја – сџг, ел нíкад.

прићипи свр. *дође у највећи степен узбуђења.* – Кџд ми нећи пúт од њџг прићипи́, дојде ми да га млáтнем.

приумира свр. *почне умирати.* – Кџд нећи приумира́, óкају попá да му чита молíтву.

приушва несвр. грн. *грнчар лепи дршке суду током израде.*

прицьпи свр. *изгради нови објекат тик уз постојећи, прилепи.* – Прицьпи́л гарáжу уз кúћу.

прицьпи се свр. *припије се, прилепи се.* – Прицьпи се уз мџн óд стра. – Кíндљица се прицьпи́ла уз ед́н кáмен.

прицьпуе се несвр. *прибија се, припија се.* – Не прицьпу́ј се уз мџн,

несџм ти ја́ врс.

прицьвичи свр. *зацвили, запишти.* – Тиће прицьвича кúче.

прицьвркне свр. *прискочи, одлучно се прихвати посла.* – Свí из кúћу прицьвркну и окóпају лóзје за дан.

прицьрне свр. **1.** *поцрни, ухвати црнило.* – Шџрпу не тóрај на пла́мен, ел че ти прицьрне́е. **2.** *натушти се, натмури се (о времену).* – Прицьрне́ло времíште, са́мо што не удáри нешто.

прицьрне се свр. *зацрни се.* – Ора́ње се прицьрне́ало од ча́вђе.

прич м/ж в. *причал.* – Ма́ла прич (топ.).

причал м *осунчана и понекада каменита (ситно камење), страна земљишта;* упор. прич, причел. – У причали су већíном у́трине, а имá и лозја́. – Ѐмамо лóзје у́ Причал.

причврљи свр. **1.** *припече уз јаку ватру.* – Чу да причврљим ма́лко слани́нку за ручџк. **2.** *присили, примора некога на нешто, притисне.* – Причврљíли га да пла́ти пóрез, а он не́ма одóкле.

причел м в. *причал.*

причење с гл. им. од причи.

причес м св. *причешиће.* – У сýботу че д íмо на причес.

причетвџри свр. *придода, припоји.* – Сва́какво му на́дава, па му јóш причетвџри и еднó пџчено пíле.

причетвџри се свр. *придружи се коме друштву или групи људи, придружи се иако није пожељан.* – Кде́ год чу́е да íма ревенá он се причетвџри, да еде́ и да пијџ.

причи несвр. *забада притке поред биљака у баишти.* – Дошлó вре́ме да причим прíтће.

причми се свр. *присава се.* – Тóлко ми се бџше причмáло да несџм мóгъл ви́ше на нóђе да сто́йм, тиће се тóј скљóка́ и дрџмну ма́лко.

причовсћи, -ска, -ско *који припада*

Причевцу, који се односи на Причевац.

Причовци / Причевац м село у општини Књажевац.

Причовчанин м становник Причеваца, онај који је пореклом из Причеваца.

Причовчанка ж становница Причеваца, она која је пореклом из Причеваца.

причо́ка свр. *почне да луна, да клепеће.* – А ду́не ветар, чо́кало причо́ка. – Причокаше о́реси по това́н, ко́лају и пога́нци.

причу́вје¹ несвр. **1.** *чује помало, не чује баш најбоље али ипак чује.* – Де́да причу́вје помáлко. **2.** *причињава му се да нешто чује.* – Да је ме́не дево́ђа умрела, / Ме́не би се ви́ка причува́ла (н. п.).

причу́вје² несвр. **1.** *чува као залиху, као резерву за какав случај, приштећује.* – Причу́вјуј па́ре за црни днѝ. **2.** *чува неко време, чува с времена на време, овлаш пази на што, пази.* – Причу́вјеш ли лозје́то но́чум?

причу́вје се несвр. *чува се, пази се, опрезан је.* – Ку́ј се причу́вје и Бо́г га чу́ва.

причу́ка свр. **1.** *прилуна, закуца.* – Не́ћи причу́ка на врата. **2.** *закује, прикуца.* – Иди́ причу́кај та́рабуну што́но се отко́вала.

при́ш м бол. *пришит.*

при́ша м хип. *од пријетељ.*

приши́ћилда ж *пришитетља;* *замлата, неозбиљна и несамостална особа која се увек уз некога лепи и спремна је на извршавање ситних послова.* – Па неси́ ва́лда ти́ не́ка приши́ћилда, да то́ј такво́ урабо́тиш?

пришње́ва свр. **1.** *почне да сања неки сан.* – Заспа́ и пришњева́... , ал тропнуше врата. **2.** *привиди се, учини се коме што.* – Ма гдѝ то́ј мо́же, ти́ си то́ј пришњева́л.

п́ркне свр. *почне да расте.* – Ко́лко си е, то́лко си е́, не́че ни да п́ркне.

п́ркне се свр. *роди се, дође не свет.* –

П́ркло се на свѝт, па мо́ра да га чу́ваш.

п́рко предл. *преко.* – П́ртера́ла о́вце п́рко ре́ку.

п́рлѝг прил. *можда, изгледа.* – Мло́го му е башта́ љу́т, п́рлѝг че га би́је.

п́рлѝга несвр. **1.** *личи на кога.* – Де́тиштево си п́рлѝга на башту́. **2.** *чини се, изгледа, сва је прилика.* – Ти́ си п́рлѝга реши́л да си от́ћинеш главу́ту, лу́дуду? **3.** *в. прлег.* – П́рлѝга че да па́да сне́г.

п́рлѝгне свр. *учини се зачас да заличи на кога.* – П́рлѝгну ми на њѝг, ал не́сѝм бѝш си́гурна да е он.

п́рлѝтос прил. *минулог пролећа те године, пролетос.* – П́рлѝтос преда Тро́јцу е ош́бл и јо́ш се не јавље́ва.

п́рлѝтоска и **п́рлѝтоске** прил. *в. прлетос.* – Обрѝче се п́рлѝтоска, а сѝг се и не завре́вје од то́ј.

п́рли несвр. **1.** *прљи на пламену.* – П́рли тр́мку, спрему́е ју да ва́ча ро́ј. **2.** *жеже, пали.* – Она́ го́тви пели́н и копрѝве, / Пели́н го́рак, а копрѝве п́рле (н. п.). **3.** *краде све што му дође под руку.* – Ти́ја гдѝ упа́дне, ту́ј п́рли. – П́рли квó сти́гне. **4.** *лаже, лаже чим зине.* – Лѝже па п́рли.

п́рлина ж *в. прло.* – П́рлина (топ.).

п́рло с *стрмо земљиште са растреситом, дробљивом површином коју киша спира и односи.* – П́рло (топ.).

п́рлоше и **п́рљоше** несвр. *у пеј.* *значању прли (3).* – П́рлоше квó дова́не.

п́рљ м **1.** *дуга, дебела мотка која служи као полуга за померање великих терета.* – У каменоло́м и у ре́зницу се не мо́ж рабо́ти бе́з п́рљови. **2.** *кратка а дебља мотка (обично у воденици) за набијање брашна у џаковима.*

п́рљевина ж **1.** *нешто што је горело а није догорело него само опрљено.* – Што́ неси́ пази́л кд си шуши́л ме́со не́го се напрајло на п́рљевину, пијанду́ро една́! **2.** *земљиште на коме је пожар уништио шуму.* – П́рљевине (топ.).

прљѝца ж 1. њушка, губица код неких домаћих и дивљих животиња; упор. прњица. – Ако волóви нéче да се стўкају тѝ и ўдри с прўт по прљѝцу. – Пёрка е перéста по прљѝцу. 2. фиг. нос и уста код човека. – Бўди мѝран, да не добѝјеш по прљѝцу. в. строска прљѝцу.

прљѝчка ж дем. и хип од прљѝца (1). – Ўзнем па цўкнем јáгње у прљѝчку, тóлко е милостѝвно.

прмéна ж в. премена. – Енé ти ју тáм на врлѝну, прмéната.

прмéни свр. 1. промени, замени. – Ако ти тѝја слўга нé добѝр, тѝ га прмéни. 2. одене, одене у ново. – Прмéни ме, нáно!

прмéни се свр. 1. промени се, постане другачији. – Прмéнил се, брé, не ѝде више с мангупáрију. 2. одене се у ново, у чисто. – На Спáсовдан се девође прмéне, па излэзну преди цркву.

прнáк м густии, шикара, ситногорица; упор. прњак. – Не тэрај óвце по прнáци, да се не скубў.

прнга ж белега, ожилъак. – Сврче ѝвер у вецў га ўби, / Над вецў му крѝва прнга стој (н. п.).

прнгалица ж 1. мотка. – Кьд ўзнем еднў прнгалицу чу ти покáжем. 2. фиг. и пеј. нушка. – Гдé си заметнўл тўј прнгалицу?

прнгало с в. прнгалица (1). – Пошъл с еднó прнгало на њéг, ал га овѝја нéкако извáрди, па га удáри сьс конóпац преко жѝле и саплетé га.

прне свр. прхне. – Прне ко тѝче.

прнесé свр. 1. пренесе са једног места на друго. – Тѝ ѝмаш чѝзме, прнесѝ ме прко рéку. 2. поднесе, издржи. – Не моглá да прнесé тóлку тугў. 3. принесе, донесе. – Тѝ на њéг не мóж на трескў да прнесéш.

прнóси несвр. 1. пренеси са једног места на друго. – Штó прнóсиш тóј кáмење? 2. трпи, подноси. – Прнóсим га, ал ако такóј настáи ѝма га мáнем. 3.

принеси, доноси. – Óн би тéл да лежѝ, а дрўђи да му прнóси.

прнóшење с гл. им. од прноси.

прњица ж в. прљѝца. – На крáве и на кўчичи прéцве влáжне прњице.

про предл. < про[з] кроз. – Пројдóмо про салó. – Тражѝмо га и про Зéмун, а пóсле и про Жѝне.

прóба ж полни однос пре ступања у брак. – Сьг су онѝ на прóбу, пóсле че се узѝмају.

пробирѝја ж 1. пробирање, пробирљивост. – Тóј не за пробирѝју, тóј ѝма да ўзнеш свé, ел да га остáиш. 2. онај који пробира, пробирач (нарочито у јелу). – Тóј е детѝште големá пробирѝја, сáмо ѝска онóј квó е пóблаго.

пробисвѝтѝња ж жена пробисвет. – Нашъл тáм нéкву пробисвѝтѝњу, па óче да се жéни с њў, а мѝ, да ѝзмремо од бéс.

прóбит, -а, -о трп. од пробије коју је пробијен. – Прóбита му главá с кáмен и тóј на двé мéсти.

прóбáжи свр. 1. почне да једе мрсну храну за време поста. – Постѝла трѝ денá, па прóбáжила, велѝ не мóж да издржѝ на пóсан васўљ. 2. почне да једе мрсну храну након поста. – Едвá чéкам кадá че да прóбáжимо.

прóбóјац м фиг. мала чашица лўте ракије. – Дрáгомире, óче ли да дрмнемо по едѝн прóбóјац?

прóбоди м бол. пробадање у организму услед назеба и др. в. трава од прóбоди.

прóбóтѝња ж бол. она која изазива пробаде, пробади. – Бéште, але, / Бéште, прóбóтѝње (б).

Пробрáжење с п. п. Преображење, 19. августа. – Ел че д ѝмо у Кáменицу на Пробрáжење?

прóбувáње с гл. им. од пробуе. – Кўварат се угоѝл од тóлко пробивáње.

прóбуе несвр. 1. једе или пије мало ради утврђивáња квалитета, куша. – Пробўеш ли тѝ варивáта на сóл, ел си

тураш тиће онак напосоће? **2. покушава** да учини што. – Цело јутро пробје да се укачи у тополуну, али му не пооди од рѹку. **3. предузима** какав посао. – Сѣг пробје да тргѹе с говѣду. **4. облачећи одећу** оцењује дали одговара захтевима. – Пробје панталоне да л су му томѣн.

прѹв м. в. преров.

прѹвала ж фиг. онај који много једе, који једе као да је проваљен. – Не сѣдај уз туј прѹвалу, че да останеш гладан покре њѣг.

прѹваља несвр. врти, буши рупе. – Прѹваљам дно на буре, да му намѣстим славіну.

прѹваља свр. прокотрља тамо – амо. – Кѣд напраим колачичи ја и проваљам по оніја ситан шићер.

прѹваља се свр. прокотрља се. – Чѣкај да се и ја проваљам мálко по слáмуту, да ме мáne грбина.

прѹваља се несвр. **1. сам се од себе буши и испушта садржину.** – Чірови му се сáми проваљају. **2. преједа се.** – Прѹваља се од ѣдење.

прѹваљање с гл. им. од проваља (се).

прѹваљена парá ж пробушени дукат или неки други старински новац који се ставља на обредни свадбени хлеб звани пресан кравај.

прѹваљеница ж вртача или клисура толико дубока да се чини да је без дна, да је проваљена. – Прѹваљеница (топ.).

прѹвáри свр. прокува нешто на брзину. – Копріве мálко прѹвáриш, па и ситно исѣцкаш и посóлиш с тріце, тóј добро и за пѹјће и за кокóшће.

прѹведруе се несвр. **1. ведри се полако, разведрава се.** – Почѣло се проведруе од онуј стрáн. **2. прозира се, назире се, истиче се (испод чега).** – Прѹведрују се рѣбра на кобилуту, млóго е мршава.

прѹвлѣ свр. в. провлѣ. – Ел мóж да провлѣчеш главу у бѣчву? – Прѹвлѣче едѣн шумáн и дїже пражину до нѣбо.

прѹвлѣ се свр. в. провлѣ се. – Ако се провлѣчеш из трѣјњи у четврти рáзред дóбро че да бѹде.

прѹвлѣ свр. **1. провуче што кроз нешто.** – Прѹвлчї рѹку проз мазгáл и одѣпни изнѹтра. – Прѹвлчѹ се нѣкако унѹтра, ал кѣд д излѣзну настáде ўзбуна. **2. вукући што прође поред некога или нечега.** – Прѹвлѣкоше ўбитог кѹрјака.

прѹвлѣ се свр. упор. провлѣче се. **1. провуче се кроз неки узани отвор.** – Прѹвлѣ се проз тáрабе. **2. једва прође кроз неку ситуацију или кроз неко стање.** – Едвá се провлѣче да не понáвља. **3. избегне неку обавезу.** – Прѹвлѣко се да не їдем на вѣцбу.

прѹвѹзи свр. воза мало, провоза. – Ајде, да ме провѹзиш у тóј твоѣ áуто.

прѹвѹзи се свр. воза се мало, провоза се. – Ѓч ли ми дадѣш тóчакат да се провѹзим едѣн крѹг?

прѹврѣ све. прођу у поретку један за другим. – Прѹврѣше Белокрїлће сѣс матїће, їду у Тимóк на копáње.

прѹврѣви свр. **1. почне да говори, проговори.** – Детѣнце им и проодїло и проврѣвило. – Забѣкнѹл се, па не врѣви, кѹј ти знáе кадá че да проврѣви. **2. поразговара.** – Прѹврѣвімо и од тóј.

прѹврѣвуáње с гл. им. од проврѣвуе.

прѹврѣвѹе несвр. и уч. проговара. – Рѣч не проврѣвѹе.

прѹврждї свр. пројури што уз свој каратеристичан звук, прохуји, прозвижди (о направама које имају велику брзину). – Прѹвржде ми крушум покре главу.

прѹвѹка свр. проћерда, потроши. – Што зарадї парїце он и провѹка.

прѹвѹкњача ж неморална жена, курва. – Влáчи се тáм с нѣкве провѹкњаче.

прѹвунї свр. прође великом брзином, прохуји. – Живót провунї и да не осѣтиш. – Прѹвунѣше нѣка áута уз дрѹм.

прѹглѣда свр. преброди неку кризу

или стекне иметак или бољи положај и почне живети боље него пре тога. – Бúда прогледа́л, ко се за́посли.

прогíне свр. упор. проглта, проглтне.
1. *прогута.* – Кво год да прогíнем оно ми оста́не у гúшу. **2.** *оћути, отрпи.* – Ја сваку не́правду тре́бе да прогíнем, е не́че да мо́же ви́ше тека́.

прогльува́ње с гл. им. од прогльуе.
прогльу́е несвр. **1.** *гута;* упор. проглтýе. – Едва́ прогльу́е, то́лко га боли́ гúша. **2.** *ћутећи подноси увереде и пони-жења.* – До с́г сам ти све́ то́ј прогльува́л, а с́г чеш да ви́диш сво́ега Бо́га.

прогльби свр. *при уједу нас пробије ткиво уједенога.* – Увапа́ло га кúче за но́гу, па га прогльби́ло.

проглта свр. *в. прогне.* – Ја мо́г да проглта́м јајце́. – И то́ј чу да проглта́м, а по́сле че да обрне́мо ли́с.

проглтне свр. *в. прогне.* – Ти́ја проглтну́л це́лу пра́скову, са све́ кочи́цу, па га аперисува́ли. – Проглтнеш днь́с, проглтнеш јутре́ и на кра́ј и сви́ отера́ш у пизду́ ма́терину.

проглтýе несвр. **1.** *в. проглтуе (1).* – Гледа́л сам како́ змија́ проглтýе ри́бу. **2.** *пије помало алкохолна пића.* – Проглтýеш ли ре́ијицу по не́ћи пúт, ел си се ману́л?

проглтýе несвр. *гута, тешко гута.* – Едва́ проглтýе за́лози. – Проглтýе лйи́је. **2.** *трпи увереде и понижавања.* – За с́г јо́ш проглтýе на синато́га оно́ј што он рабóти, али ед́н д́н че му се ст́вни пре́д очи.

прогњетé свр. *провуче, прогура што кроз нешто уско.* – Да л че да мо́ж да прогњетéш гла́ву проз пенцерч́кът?

прогњетé се свр. **1.** *провуче се кроз нешто уско.* – Прба́ј да се прогњетéш изме́ду анба́р и казани́цу, да дова́тиш петла́, та́м се заглави́л. **2.** *прогура се, пробије се, снаје се у животу.* – Гдé си рекне́ туж се прогњетé. Ете́ с́г се за́посли́л на по́боље ме́сто.

прогњита несвр. *провлачи што кроз нешто уско.* – Она́ прогњита́ учку́ри у текстíлну индустри́ју, у “Бра́нку Дíнић”, за то́ј се успособила́.

прогњита се несвр. *пробија се, сналази се у животу.* – Не се́ди и не че́ка ко не́ћи, него се гúра, прогњита́ се, снабди́ се.

прогњитање с гл. им. од прогњита (се).

прогон м *пут кроз поље за прогон стоке, ограђен трњем.* – Прогон (топ.).

прогорéлица ж *шумско земљиште страдало у пожару.* – Прогорéлица (топ.).

прогорóтина ж *место где је што прогорело.* – Стурí капутíнуту да ти закр́пим туж прогорóтину, што си ју прогорéл кд си задремáл ус кубé.

прогро́ма свр. **1.** *прилупа чиме, затандрче.* – Дете́, не́ма, не́ма па прогро́ма с ону́ј њи́гову грóмку. **2.** *прође тандрчући, протандрче.* – Прогромáше едне́ кочи́је пíне с Ци́гање.

прогрому́е несвр. **1.** *лупа у што звече́ће, у нешто што звечи, с времена на време.* – Гла́внијат свира́ч е́дномьн прогрому́је с оно́ј сьндь́ченце с па́ре, да ви́ди не бр́ка ли тупанци́ја у њéг. **2.** *пролази тандрчући.* – Почéла су да прогрому́ју ко́ла јо́ш од први́ петли, па све́ по́више и по́више.

прогудí свр. **1.** *прође моторно возило уз свој карактеристичан звук.* – Нéгде пре́д зору про́гудé едно́ ауто. **2.** *прохуји.* – Дé да се склóнимо нéгде док прогудí овај олу́ја. **3.** *прође нека опасност, нека узбуркана ситуација.* – Колко́ ли су са́мо ра́та у сад́ње вре́ме прегудéли преко́ нас? **4.** *прокрче црева.* – Прогудéше ми цре́шње проз меши́ну.

прóд м *женски полни орган домаће животиње.* – На сви́њу се зацрви́л прóд, мо́ра да тра́жи вепра́.

прода́ва несвр. *продаје.* – Ошлí на пíјац да прода́вају пра́сци.

прóдава ж *продаја.* – То́ј не́ за

продаву, тој си трéбе за нас.

продавање с гл. им. од *продава*.

продéла свр. *одеље којекако*. – Од кьд се кáним да продéлам гредéне, ал свé некако не добíвам врéме.

продлбé свр. *дубећи длетом пробуши што*. – Има да продлбém сáмо јóш двé дувће.

продлжи свр. *начини дужим, настави*. – Продлжил му шнајдер панталóне, па му се познава. – Пóсле си чйча продлжил пút.

продрáска свр. *којекако и на брзину уради неки посао*. – Сáмо га мáлко продрáска с матíку, а нéма да га лјуцñи окóпа.

продремћуе несвр. *дрема, дремуцка*.

продума свр. **1.** *проговори*. – Кьд се заинáти рéч нéче да продума. **2.** *поразговара о нечему*. – Продумамо мáлко и од тој, али пóвише од дрúго.

прођимцае свр. *в. прожмичка*. – Прођимцале ми нође у сцéпене чýзме.

прожвака свр. *проговори о нечему неважном или о нечему о чему није требало говорити*. – Тйће си прожвака, кóлко да не ћутím, и погрешй.

прожмичка свр. *уђе вода у подерану обућу и при ходу почне да шљапка; упор. прођимцае*. – Прóжмичка ми дéсна цйпила.

проз предл. *са акуз. означава а. кретање са једне на другу страну, проз*. – Крушум прошъл проз дрвó. – Нóчу се увлáчи проз пéнцер. **б.** *одредбу за начин*. – Кьд он грéша баштá му глéда прóз прсти, а мéн тéра ко бóг ћáвола. – Нéче ни да га глéда кьд врéви, нéго си глéда проз дурбín. **в.** *време*. – Проз двé гóдин че дójde из војскúту.

проза предл. *в. проз*. – Врéве, али прозá зуби.

прозéва се несвр. *зева, зева од поспаности*. – Детéно пóче да се прозéва, идй га турй да спй.

прозéвање с гл. им. од *прозева се*.

прозéвущка ж *поспано зевање*. – Йде ко прозéвущка од úста, до úста.

прозйне се свр. *зине од поспаности или у току врачања*. – Чáс, чáс па се прозйне.

прозйра се несвр. *види се кроз што, провиди се*. – Просйрају му се панталóне на колéна. – Ўши му се просйрају ко на младожéњу.

просéбне свр. *сасвим озебе, промрзне*. – Просéбли су ми сйнове по војсћéте.

просйра несвр. *прозире намеру*. – Мйслим да ме баштá вéч просйра квó јá намерáвам.

просирање с гл. им. од *prosira (се)*.

прóспре свр. *прозре, открије*. – Мóра кришом да се састáламо, да ни не прóспру. – Ако бúдеш прóспрл нéко мéсто кажй ми, мóж би запослйли мóнога сйна.

прóспне свр. *провири*. – Проспнй на пéнцер.

прóспрта несвр. и уч. *провирује*. – Ёдноман прóспрта проз пéнцер.

прóспрта се несвр. *провиди се, провиди се кроз што*. – Прóспрта ти се бóшчата, мóра си потпáшеш нéшто, да ти се не вйде гáче.

прóспртање с гл. им. од *prospta (се)*.

прóсуќне свр. **1.** *биљка избаџи копље са семеном*. – Салáта вéч прóсуќла, нé за едéње. **2.** *проникне (о старом црном луку и сл. биљкама које се у пролеће подбуде и почну наново да клијају и нису више за лудску употребу)*. – Прóсуќал ни лúкат. **3.** *просуши се (земља, сено и др.)* – Нéк землá мáлко прóсуќне, па че тьг да кóпамо момúрузуту. **4.** *почне да говори храпаво због прехладе или других разлога*. – Штó ли ти е прóсуќла врéвата?

прóсучй свр. *прође, пролети зујећи*. – Прóсуча едñ рóј кьм онуј крушкy.

пројашување с гл. им. од *пројашуе*.

пројашуе несвр. **1.** *јашући пролази*. –

Не знам што свѣћи дѣн пројашује покре нашу кућу. **2.** *јашући размрдава, разиграва коња.* – Пројашуј га оваг – онаг, да се размрцуе.

пројде свр. **1.** *прође поред чега.* – Ако бч д идеш код њи, пројди овде покре кочинуву. **2.** *идући остави иза себе.* – Къд пројдемо Штрџци, стѣзамо у Каменицу. **3.** *каквом алатком или машином површински обради земљу.* – Не ствар само у тој да пиревину у лозје опрџкаш с онија течнос него после и мора да га пројдеш нећи пут. **4.** *летећи прође преко нечега.* – Сѣг че да пројде ероплан преко Грнчар. **5.** *обнови, понови неку радњу.* – Ес да си га крѣчил, ал ти се познава онџ одоздѣнето, затџ га мора пројдеш ошанпѣт. **6.** *ослободи се чега.* – Пѣјем да ми пројде мѣка. **7.** *престане да боли.* – Че да поболѣ, па че да пројде. **8.** *протекне (о времену).* – Забалам се, да ми пројде време.

пројде се свр. *сврши малу нужду.* – Чу д ѣм да се пројдем.

пројѣри свр. **1.** *добѣје пролив;* упор. протера. – Пројѣрило га надвѣр. **2.** *протера, прогна.* – Ште пројѣрим у Турско!

прокара свр. **1.** *провезе поред чега.* – Прокараше кола дрва. – Прокараше га у пола трѣ. **2.** *терајући што испред себе прође поред чега или кроз што.* – Помогни му да прокара ѓвце проз прогѣн. **3.** *прогна, протера.* – Прокарали га у дрѣгу државу. **4.** *прогута залогај који му је био застао.* – Пѣни винце да си прокараш залогат. **5.** *проћерда.* – Што ѣмаше имѣнице ѣн га прокарал. **6.** *добѣје пролив;* упор. пројѣри (1). – Прокарало га надвѣр.

прокарување с гл. им. од прокаруе.

прокаруе несвр. **1.** *превози поред чега.* – Прокарују љѣје момѣрузу; почѣли вѣч да бѣру. **2.** *терајући испред себе пролази поред чега или кроз што.* – Немѣј да прокаруеш стѣку проз моѣ, да се не свѣцамо. **3.** *прогања, протерује из*

неке средине. – Казаѣли су да че да прокарују сви куѣ несѣ њѣни. **4.** *разгони тугу алкохолѣм.* – Прокаруе си с винце. **5.** *изазива пролив.* – Мрѣће слѣве јако прокарују, а и црѣшење прокарују къд се мѣло зѣбу.

проклѣство с *проклетство.* – Ума тѣј неко проклѣство, затѣј им децѣта таква.

проклѣтѣја ж **1.** *проклетство.* – Проклетѣја га црна однѣла. **2.** *народни обѣчај колективног проклињања неоткривеног злочинца.* **3.** *белег у виду крста и гомиле камења на месту на коме је вршено колективно проклињање неоткривеног злочинца.* **4.** *лош човек или жена, проклетник, проклетница.* – Ўпропасти га онај проклѣтѣја.

проклѣтиште с *проклето место, место на коме се десѣла нека несрећа.*

проклѣне свр. *изрекне проклетсво над ким или над чѣм, кунући кога пожѣли му зло, прокуне.* – Немѣј да ме тѣраш да те проклѣнем.

проклѣца свр. **1.** *почне да кѣуца први пут.* – Пѣле чѣм се изведѣ онѣ проклѣца. **2.** *почне да кѣуца после неког прекида (болѣст и сл.).* – Врапчѣно проклѣцаѣло, че да оздравѣе. **3.** *прѣбије кѣуцајући.* – Проклѣцаѣли грѣди на зајкатаго. **4.** *в. прокове.* – Главу ш ти проклѣца док не постѣгне онѣј што бѣче.

прокѣби свр. *подсвесно слутѣћи зло каже нешто (што није требаѣо рећи), што то зло и доведе до човека.* – На пѣду ме прѣкѣби и успѣт ми се покварѣше кола.

проковѣ свр. *непрестаним мољакањѣм успе да оствари неку жељу.* – Главу ми прѣкова да е кѣпим цѣпиле.

прокѣла свр. *прође котрѣјајући што, прокотрѣла.* – Проколѣше еднѣ колѣ од ковачѣа.

прокѣла се свр. *прокотрѣла се мало.* – Прокѣлај се пѣзам, да те не болѣ грѣина овѣј гѣдин.

проколѣе несвр. *пролази котрѣјајући што.* – Од како се заесѣни љѣје почну

да проколјују буреџију од Тиму, пинтера.

проко́љња ж *четвртина или кришка главице киселог купуса*. – Една проко́љња е доста ко́лко за мезе́.

Проко́пе с в. *Прокопље*.

Проко́пје с в. *Прокопље*.

Проко́пље с п. п. *Св. Прокопије, 21. јула*.

проко́пса свр. у ауг. значењу *прокопа, пробије*. – Прокопса́ли му гла́ву с ка́мен.

прокра́ свр. **1.** *јурећи прође кроз неки густии кршећи и ломећи све пред собом*. – Прокра́ше дивје свиње проз Јилћину мому́рузу. **2.** *кршећи и ломећи све пред собом направи пролаз кроз неки густии*. – Тој су говеда на Бо́ру Сагла́ма прокра́ла по́такуту проз прна́кат.

проку́пе свр. *окупа на брзину, овлаш окупа*. – Къд би нашлѝ нећи ви́р, да проку́пемо ма́лко овце́ве.

проку́пе се свр. *окупа се на брзину, овлаш се окупа*. – Проку́пем се та́м у шта́лу с едну́ ко́ву во́ду, ко́лко да несѝм ја́ко штро́кав.

пролажу́е несвр. *почиње да пузи, да лази (о детету)*. – Кољѝ е, же́на, мѝнечѝк, а вѝч пролажу́е.

прола́зи свр. *почне да пузи, да лази (о детету)*. – Детѝнцето им јо́ш не прола́зило.

прола́ти несвр. **1.** *почиње да лети*. – Мла́ди ла́ставчичи прола́те по́сле ме́сец да́на. **2.** *летећи пролази, пролеће*. – Ту́ј прола́те авио́ни. **3.** *лагано, лелујајући се пада (о снегу)*. – Прола́ти прѝвѝи сне́г.

про́лет ж *пролеће*. – Ту́ј про́лет е пада́л сне́г све́ до Вели́гден.

про́лете прил. в. *пролети*. – Про́лете љу́ђе омршаве́у.

про́летем прил. в. *пролети*. – Про́летем у по́ље има гоца́ ра́бота.

про́лети прил. у *пролеће*; упор. пролете, пролетем. – Про́лети цѝвѝти цѝвѝје и дрѝја цѝвѝту́.

пролетју́ву прил. *овог пролећа*. – Пролетју́ву пада́ сне́г на два́ ре́да.

пролетју́ну прил. *оног пролећа*. – Пролетју́ну у ра́тан.

пролетју́ту прил. *тог пролећа*. – Пролетју́ту ни забра́ше, па де бре́, на́пред.

пролетѝа́к м *онај који је настао у пролеће*. – Тој су врапѝи пролѝа́ци, онѝ несу́ зимува́ли. – Овој лу́к пролетѝа́к, не́ есеѝа́к.

пролетѝа́на ж *пролећни усев*. – Ову́ј го́дин пролетѝа́на – убавѝло.

проле́тоска прил. *протеклог пролећа исте године, прлетос*; упор. прлетос, прлетоска, прлетоске. – Дооди́ше еднѝ љу́ђе проле́тоска та купува́ше ја́ганци.

проли́же свр. **1.** *овлаш олиже, олиже којекако*. – Дадѝм ше́рпу на куче́ да ју оли́же, да ју́ ја́ по́сле по́љсно оми́јем, оно́ ју́ са́мо проли́же и остај ју́. **2.** *проклизи и не врши функцију како ваља (о направама)*. – Ако не́ добро намѝштен, о́че да проли́же онѝја голѝми каи́ш на вршалицу, па по́сле мо́ра па́ да се намѝшта.

проли́же се свр. фиг. *умиљавајући се очеше се о кога ради материјалне или неке друге користи*. – Курво́љинана се проли́же покре́ кмѝтатаго за не́ку ма́раму, ел за не́ћи опѝнци.

проло́пка свр. **1.** *продрма суд да види да ли има течности у њему*. – Де́да дојде́, проло́пка крча́женцето с ре́ѝију и трже́ два́ пу́т из њѝг. **2.** *пробу́шка, почне да бу́шка*. – Ва́рди се да ти не проло́пка па́мет од то́лко уче́ње.

про́лука ж *уски пролаз кроз шибље или кроз ограду*. – Да се провлѝѝш проз ону́ј про́луку, али да па́зиш да те не́ћи не ви́ди.

проље́ва несвр. *просипа, пролева*. – Не проље́вај во́ду кѝм моју́ вракѝицу.

прома́зни свр. **1.** *лагано поглади*. – Ма́лко, ма́лко, па прома́зни мустачѝ. **2.** *помилује*. – Прома́зни га по обра́зѝк. **3.** *изгласа на брзину, мало угласа*. – Да узне́м да прома́зним ма́лко онѝј жѝгле́, јучѝр сам и тури́л у е́рѝм ти́ће си она́к.

прома́зни се свр. **1.** *поглади се.* – Промазни се по мешину, па навали на едење. **2.** *провуче се кроз нешто уско благо му додирујући странице.* – Гледај да се некако промазниш између овџа два дувара. **3.** *умили се некоме из користи.* – Це промазни тија покре начелникатога и па ци бѹде кмѣт. **4.** *поправи се физички, заобли се.* – Мálко се промазнил, па пѹбав.

промы́кне свр. **1.** *провуче нешто кроз неки отвор.* – Промыкни конѹпацат проз алкуту и чврсто га вржи. **2.** *прође лагано поред некога или нечега.* – Чѹни ми се да промакну покре пѣнцер. **3.** *лагано пропере неку лаку тканину.* – Не мути ми бѣстру вѹду, / Да промыкнем бѣло плáтно (н. п.). **4.** *не успе да уочи, да запази.* – Гледај да ти нешто не промыкне.

промы́кне се свр. **1.** *прође кроз нешто уско.* – Промыкне се проз тарабе. **2.** *прође без последица.* – Промыкнѹ се дњѣс, не карáше ме. **3.** *једва пређе из разреда у разред.* – Промакнѹл се некако у трѣјѣијат рáзред.

промы́је свр. *овлаш опере.* – Къд смо на рáботу ми сáмо промыјемо, ел и и не промыјемо паницете и едемо си из њѣ.

промы́је се свр. *овлаш се умије.* – Промыјем се кѹлко да несѣм јáко гурѣљѣв.

промы́не свр. **1.** *престигне, претекне.* – Прѹмину ни еднѹ áуто. **2.** *заобиђе, прескочи.* – Прѹмину ме сѣг да не ѣдем на гарѣју. **3.** *умре, премине.* – Прѹминул на Велигден трѣјѣи дѣн.

промы́ца несвр. *полако пада, лелујајући пада (о снегу).* – Цѣло јѹтро промыца снѣг, не зна се да л че да настáи, ел че да престáне, ел онѹ јѹш дѹјде рáно за њѣга.

промы́ца се несвр. *провлачи се.* – Прѹмыца се проз шкѹлу.

промы́цање с гл. им. од промыца (се).

прѹмичан, -чна, -чно *који је благ, који се лако подноси (најчѣшће о зими).* – Би

прѹмична зимá.

промы́ати свр. **1.** *којекако омлати (млатилом, штапом) неке воћке са дрвета, пасуљ из махуна, жито из класја и сл.* – Промлати мálко орѣсити, колкѹ мѹгѹ да довáнем из дебѣлете грање, несѣм се качѣл пѹнагоре, стрá ме, жѣна, це омы́кнем. **2.** *фиг. проговори којешта.* – Не мѹж ѹн да трпи док не промы́ати нешто.

промы́ча свр. **1.** *почне да мокри.* – Дѣду Јѹксима бáба чѣка по пѹла сáт док промы́ча. – Мику Њесибѣ су бѣли Бѹгари да е промы́чал крѣв. **2.** *мокрећи прѹтера мокраћу кроз нешто.* – Он се тѹлко умѹча да промы́ча слáмњачу. **3.** *почне да прокишњава.* – Промы́чале ми ѣремѣде. **4.** *фиг. проћерда.* – Што заради ѹн пропи́е, што попи́је ѹн промы́ча. – Промы́чал плáтицуту, колкѹ ју е зарадѣл.

промы́ча се свр. *помокри се.* – Áјде, сѣне, да те вѹди бáба да се промы́чаш, па да спи́ш.

промы́чуе несвр. **1.** *почиње да мокри.* – Едвá промы́чуе јѹтром. **2.** *мокрећи прѹтерује мокраћу кроз што.* – Промы́чуе и душѣци и слáмњаче.

промы́чуе се несвр. *празни се мокрећи.* – Оч ли се ти промы́чуеш овѹј вѣчер, ел ци лѣгаш онáк?

промы́рдори свр. *промрда с времена на време, промешкољи се.* – Промы́рдори у чрћете, па си настáи да спи́.

промы́рждори свр. *зароси ситна киша.* – Прѹмрждори кѹлко да збѣре прашѹлáкат.

промы́рчуе несвр. *почиње да мрда, да се креће помало.* – Почѣл да промы́рчуе, да сáм излáзи надвѹр

промы́ља несвр. *промаља, помаља.* – Козá промы́ља глáву проз ѹграду и брѣсти на онѹј стрáн.

промы́ља се несвр. *провлачи се кроз нешто уско.* – Нѣгде си се промы́љал, къд ти се на кáпу навачáла пáвучина.

промы́љање с гл. им. од промы́ља (се).

промы́љи свр. **1.** *прѹтури, промоли.* –

Промуљи главу проз пѣнцер. **2.** *провуче, удене.* – Промуљи конѣц проз иглѣни ўши.

промуљи се свр. *провуче се кроз неки тесан отвор.* – Да видиш проз колку се дўвку промуљило маче, да не веруеш.

промуљвање с гл. *им. од промуљуе (се).*

промуљуе несвр. **1.** *промаља.* – Сваћи час промуљуе главу. **2.** *провлачи, удева.* – Још кѣд промуљуе конѣц проз иглѣни ўши и не мѳж га промуљи.

промуљуе се несвр. *провлачи се кроз нешто уско.* – Пиличи се промуљују проз бграду.

пронајде свр. *пронађе.* – Ошли с Милисова да им пронајде воду, гдѣ че да копају бунар.

пронаодење с гл. *им. од пронаоди.*

пронаоди несвр. **1.** *проналази, изналази.* – Квў му манў пронаодиш? **2.** *сматра, цени.* – Ја пронаодим да тој нѣ текá у рѣду, да ви ўзнете свѣ, а да за њѣг нѣма ништа.

пронїже свр. **1.** *провуче конац и сл. кроз неки отвор.* – Пронїже рїбу проз шкрґу. **2.** *пробије (хладноћа, ветар).* – Кѣд тѣраш бициклу тури нѳвину нá груди, да те не пронїже вѣтар. **3.** *прострели.* – Дивјѳга вепрá пронизáл проза срце.

проњува свр. *упорно претражујући пронађе, проњушка.* – Не мѳж ништа од њў да скўташ, свѣ проњува.

проњуца свр. **1.** *почне да муче говече, замуче неколико пута.* – Мáлко, мáлко па тѣлено проњуца, тражи си мáтер. **2.** *заплаче дете кратко и кроз нос.* – Прѳњуца два-трї пўт у сѣн, па си нáстаи да спї.

прѳод м *тесан пролаз између два узвишења, теснац.* – Јерїнин прѳод (топ.).

прѳодан, -дна, -дно *који је проходан.* – Сѳг прѳодан пўт, очїстени сѳѳетови.

прѳодење с гл. *им. од прооди (се).*

прѳоди свр. *прохода.* – Баштá и мáти едвá чѣкају да им детѣ прѳоди.

прѳоди несвр. *пролази.* – На старѳга чѳвѣка гѳдине срчѣно прѳоде. – Свѣћи дѣн прѳоди овдѣ, а нѣче да сврѣне код нáс.

прѳоди се свр. **1.** *прошета се.* – По плáдне вѳлим да се мáлко прѳодим, да испрáим нѳђе. **2.** *иде да обави физиолошке потребе.* – Мѳра се прѳодим пред спање.

прѳодје с *подручје са више проода (в.).* – Прѳодје (топ.).

проорáти свр. **1.** *почне да говори, почне поново да говори (с ким), проговори.* – Детѣ им јѳш мѣнѣчко, нѣ ни проорáтило. – Од какѳ су се свадїле јѳш несў проорáтиле. **2.** *пораговара (с ким).* – Ѐма с Милчу нѣшто да проорáтим и ѳдма се врчам.

прооцўе несвр. *почиње да хода.* – Потерáло и дрўгу гѳдин а јѳш не прооцўе.

прооцўе се несвр. **1.** *хода да би размрдао удове.* – Сваћи дѣн се прооцўе по сáт – двá, разоцўе си нѳђе. **2.** *обавља физиолошке потребе.* – Прооцўе се по вечеру.

пропáзи свр. *прозре, открије.* – Прѳпáзила женáта гдѣ се састáла с тўј тáм курвѣтину, па и сачекáла и лѳм напраїла.

пропáзи се свр. *прозре се, прочўје се.* – Немѳј се пропáзи д їдеш у крацу, гѳтѳв си.

прѳпас м **1.** *понор, бездан.* – У Репўшничку рѣку їма прѳпас куї се и зовѣ Прѳпас. **2.** *пропаст, несрећа.* – Дошъл прѳпас свѣта.

пропаснїк м *онај који својим начином живота упропашићава и себе и оне најближе, упропаститѣљ.* – Че се нáјде нѣћи пропаснїк и тој имáње да провўћка.

пропаснїца ж *жена пропасник.* – Нѣчу да вїдим да се тáј пропаснїца мѳта окол мѳју кућу.

пропира несвр. оно (обично рубље) што је опрано сапуном или сл. средствима испира бистром водом од тога сапуна или тих средстава. – Прала сам кошуље, па и сљг пропирам.

пропирање с гл. им. од пропира.

пропири несвр. прогања кога. – Сљг кмёт почёл да ме пропири што несљм млёл у њигову воденицу.

проплави свр. *пропере* *фино* рубље. – Ђма малко да проплавим мараме и нељи ситнеж.

проплавуе несвр. *пропира* *фино* рубље. – Проплавуем кошуље.

проплуе свр. *протрули*, *иструли*. – Проплёл тикве.

пропљуска ж бол. в. пљуска.

пропљусне се свр. *прсне* *плик* и сл. из кога *изађе* *садржина* (*исцури* *водица*). – Прпљуснуле му се рране подљутаће.

пропое свр. *пропева*. – Пропојал ко кусо петле.

пропраи свр. **1.** *загушеној* *води* и др. *начини* *пролаз* *да* *отекне*, *да* *прође*. – Пропраил сам ваду, сљг нема вода да прелљва. **2.** *попије* *неку* *течност* *да* *протера* *залогај* *који* *му* *је* *био* *застао*. – Пропрај му с водичку, ел с винце.

пропраља несвр. **1.** *загушеној* *води* и др. *чини* *пролаз* *уклањајући* *препреке*. – Пропраљај да вода љде по редови, а не да се стрви по тирови. **2.** *фиг.* *тије* *да* *би* *протерао* *залогај* *који* *му* *је* *застао* *у* *грлу*. – Пропраља залози с вино, еве вёл с дрўго љило.

пропраљање с гл. им. од пропраља.

пропрди свр. **1.** *почне* *да* *прди*, *почне* *да* *прди* *после* *неког* *прекида*. – Оператур ми казал кљд пропрдим да сам оздравёл. **2.** *фиг.* *прдењем* *подера*, *поцепа*. – Пропрдел си си панталбне на подупину, на две мести.

пропрне свр. *просуши* *се*. – Неќ пропрне малко земља, па че тљг да оремо. – Пропрнуло прање на конопац.

пропрпече свр. *прође* *моторно*

возило *уз* *свој* *карактеристичан* *звук*. – Пропрпече аута низ дрўм.

пропрска свр. *овлаш* *опрска*, *опрска* *којекако*. – Дњнс чу д љм да пропрскам лозје, ега га не убије манá.

пропрсне свр. **1.** *прсне* *овде* – *онде* (*о киши*). – Пропрсну љиша колко да намокри сено. **2.** *прсне*, *пукне*. – Кљд ти пропрсну чировити, тљг че ти лљкне. – Пропрснуле му се онљ њигове плбје.

пропрчуе несвр. *прави* *пртину* *кроз* *снег*. – Куј че јутре да пропрчуе на овце до раниште?

пропуди свр. *отера*, *најури*. – Пропудил си децу зарад тўј новути жену.

пропупче свр. *проради* *неки* *мотор* *уз* *свој* *карактеристичан* *звук*. – Цёло јутро га опраљају и нљкако да пропупче моторат.

пропућка свр. **1.** *потроши*, *проћерда*. – Пропућкал имањицето, ко да не њигово. **2.** *испусти* *повољну* *прилику*. – Имало да се запосли у “Цервин”, а он дњнс – јутре, дњнс – јутре и тўј пропућкал.

пропушка ж узани пролаз за стоку кроз поље; упор. прогон.

пропушти проз шаће изр. *избије* *кога*.

проработи свр. *почне* *да* *ради*, *проради*. – Цёл дљн опраљају моторат и нече да им проработи.

проработи се свр. *рано* *ступи* *у* *сексуалне* *односе* (*о* *девојци*).

прорачуни свр. *прорачуна*, *израчуна*. – Прво да прорачуним, да видим колко че ме тўј кошта.

прорга свр. **1.** *снажним* *покретима* *уз* *помоћ* *неког* *примитивног* *средства* (*мотком*) *пробуши* *неку* *препреку* *или* *начини* *пролаз* *да* *што* *отекне*, *да* *исцури*. – Проргај с едно дрво под љупријицуну да отекне вода. **2.** *процара*. – Проргам с острушку по жар, да видим не ли остал још нељи конпир.

прорга се свр. *прогура* *се*, *промува* *се*.

– Ја се прогвам проз онољһи народ и првњи улэзнем у трајван.

прорецување с гл. им. од *прорецуе* (се).

прорецуе несвр. *проређује*. – Прорецујте момурузу у копање.

прорецуе се несвр. *постаје све ређи*. – Прорецуе се народ по селава.

пророве свр. *проплаче, заплаче*. – Чим се роди, дете одма пророве.

проробһиња ж *пророчица, врачка*. – Напатиле се гоца проробһиње, само да узимају паре на лјуђе.

прорчка свр. *рчкајући пробуши, склони препреку*. – Прорчка дувку проз плот, да си ни лсно пробде кокшһе. – Прорчкај на воду да отекне.

прос, -та, -то **1**, који је прост, једноставан. – Прос ко васуљ. **2**, који је груб, неотесан, неучтив. – Немој да си толко прос.

прос предл. в. проз. – Пројдем прос три алође и преко три ровине. – Не навалуј се прос пенцер дор воз не стане.

проса ж бот. *једногодишња гајена биљка из фам. Агаеае метличастих класића, просо* Panicum milliaceum L.

просьне свр. *мало се развидели ујутру*. – Нек просьне, па чемо тг да видимо на коју чемо стран.

просади свр. *између ретко никлих или уништених биљчица посади нове биљке или посеје ново семе*. – И кд просадиш васуљ, несй млого напрайл, ел нвијат никад не мж да заврже кд и старијат, ел га убије жега.

просьне свр. *просуши се*. – Кд се оперу, бурета мора малко да просьну, па тг да се уколужу у подрум.

просацување с гл. им. од *просацуе*.

просацуе несвр. *између ретко никлих или уништених биљчица сади нове биљке или сеје ново семе*. – Момуруз ми изели попци, па га сгг просацуем.

просвети свр. *обасја светлошћу*,

осветли. – Просвети ми с венерат овам под јасла, да видим туј ли носи кокшкана.

просек м *просечен пролаз кроз шуму, кукуруз и сл. да би прошла кола, стока итд*.

просењи се свр. *тканина се од дуге употребе толико истањи да се кроз њу провиди*. – Просењиле ми се панталоне и на колена и на подупину.

просерисукало с *брљива и брљива особа*. – Убаво сте се спарили ти и оној просерисукало.

просерница ж бол. *пролив* diarrhoea.

просиса свр. *почне да сиса*. – Кд доби, нетеја да узне сиску, после си, даде Бог, просиса.

просица несвр. *помоћу оруђа ствара отвор, пролаз у чему, просеца*. – Туј че да просицају пут.

просицање с гл. им. од *просица*.

проскубэ свр. **1**, *чупајући прореди*. – Гуто сам посејала расадникат, па га мора проскубэм. **2**, *не много нежно очешља кога*. – Да узнем да проскубэм бабу малко.

проскубэ се свр. *очешља се којекако, прочешља се*. – Требе се проскубэм, да не запатим вшһе.

прослук м *прслук (мушки)*. – Ја не мж без прослук. Кд га немам, ко да сам гол.

прослуче с **1**, дем. од *прослук*. – Навлчи си прослуче, мж да застудее! **2**, *женски грудњак, брусхалтер*. – Опасна е, носи црно прослуче.

прослученце с в. *прослуче (1)*. – Сашили му капутк и прослученце.

проспи се несвр. *проведе неко време спавајући, одспава*. – Пијан си, иди се проспи.

простак м *радник у грађевинарству који меша малтер и приноси материјал зидарима*. – На два мајстора добди едбн простак.

простаһиња ж *проста жена, она која*

се простачки влада и говори,
 простакуша. Од Паву́ну не́ма ко́ја да е
 по проста́иња.

проста́чк, -чка, -чко *који је*
прилично прост. – Проста́чко дево́јче,
 али вре́дно и чува́рно.

проста́не свр. *прохлади се што.* –
 Вариво́во јако же́шко, не́к ма́лко
 проста́не, па че т́г да ручу́емо.

проста́ту́тка ж *проста, тупава жена.*
 – Она́ е, си́рота, јако проста́ту́тка.

проста́рка ж **1.** *пртена поњава која се*
прости́ре преко сламарице и на којој се
спава. – С́бг ба́ба тури́ла ткање́ за
 проста́рфе. **2.** *слама која се прости́ре*
стоци. – Тре́бе ни сла́ма за проста́рку. **3.**
фиг. жена. – Нес́м ја тво-ја́ проста́рка.

просторча́тина ж *ауг. и пеј. од*
просторка.

проста́рчица ж *дем. од просторка*
(1).

простре́л м **1.** бол. *црни пришит*
 anthrax. **2.** в. *простре́љиња* Gentiana
 cuscata L.

простре́љиња ж бот. *биљка која лечи*
од прострела, сириштар Gentiana
 cuscata L., упор. прострел (2).

простру́га ж *размак између два горња*
предња зуба код човека. – Къд се насме́е,
 оно́ му се ви́ди прости́руга. – Ку́ј има
 прости́ругу он е, ел богáт, ел лъжов.

простру́же свр. **1.** *на брзину*
оструже, оструже како тако. –
 Простру́жем ма́лко мати́ку, па ко́пам. **2.**
фиг. обрије. – Чу д им код Сла́вка,
 бербэ́рина да ме ма́лко простру́же. **3.**
учини гладним, испости, прочисти. –
 Простругáла ме мому́рузница, па би
 Бо́га поёл.

простру́же се свр. *обрије се на*
брзину. – Да нао́стрим бритва́ч, па да се
 простру́жем, не мо́г небрítвен да
 излэ́зем мецу лју́ђе.

просувува́ње с гл. *им. од просувуе.*

просуву́е несвр. **1.** *даје провлече́ћи*
руку кроз што. – Немо́ј ми просуву́еш

проз ткање́ (разбој), то́ј зло́. **2.** *провлачи*
што кроз нешто уско. – Просуву́е
 саве́лђу проз осно́ву.

просу́не свр. **1.** *провуче нешто кроз*
што. – Да просу́нем јо́ш не́ку саве́лђу и
 че бу́де до́ста за днь́с. **2.** *пружи што*
кроз нешто уско. – Просуну́ му ле́бац
 проз та́рабе.

протэ́глес, -та, -то *који је прилично*
танак а доста дугачак, висок (о
младићу, девојци). – Ес да е протэ́глес,
 ал не́ у́бав.

протэ́за се несвр. *протеже се, исте-*
же се. – Протэ́за се ко куче на пазде́р.

протэ́ра свр. в. *пројури (1).* –
 Протерáло га надво́р.

проти́ца несвр. **1.** *протиче, тече.* –
 Пото́к проти́ца бы́ш покре́ нашу гради́ну.
2. *пропушта течност (неки суд).* – То́ј
 бу́ре ви́ше не́ за упо́требу, оно́ проти́ца.
3. *пролази (о астр. времену).* – Проти́ца
 си вре́ме непримéтено и док се обрне́ш
 т́и си остаре́л.

прото́лкуе свр. **1.** *протумачи,*
објасни. – Де́ ти то́ј на ме́н протóлкуј да
 га ја разу́мим. **2.** *проучи, детаљно се*
упозна. – Къд то́ј добро протóлкуеш т́г
 ми каж́и како́ ми́слиш да га урабóтимо.

протóчи се свр. *добије пролив (о*
стоци).

протр́са несвр. *протреса.* –
 Протр́сам сли́ве за ре́ију. – Ко́њ се
 протр́са, бисе́р отр́са.

протр́ка свр. *протрља, протаре.* –
 Къд пра́им цига́ру, ја дувáн ма́лко
 протр́кам проз длáнови.

протр́ка се свр. **1.** *протрља се чиме.* –
 Протр́кај се с вре́ме на вре́ме с ов́ија ма́з
 има по́малко да те боли́, то́ј што те боли́.
2. *провуче се кроз нешто уско дотичући*
му лагано ивице. – Протр́кај се мецу
 стару́ну ку́ћу и ко́чину, па ви́ц да не́
 прáсето излэ́зло го́ре у слива́к. **3.**
поласка коме, умил се коме. – Протр́кај
 се покре́ не́г, мо́ж да ч д́ имаш не́ку
 ва́јдицу.

протру́са свр. *протресе (воћке).* – Ел

си протрусáл сáлйве?

проту́лби свр. *в. протумби (1)*. – Немóј да проту́лбиш ца́кат, да се не раси́пе жи́то из њéг.

проту́лмáчи свр. *протумачи, објасни*. – Не мóж óн тóј да му протулмáчи, ни óн га не зна најбо́ље.

проту́мби свр. **1.** *поцeпа, покида омот да испадне садржина*. – Ако насипеш гоца́ потси́рено си́риње у цеди́ло, онó се мóж проту́мби и да сири́њето испáдне. – Протумб́или му се бревенéци на колéна. **2.** *избије дно бурету*. – Да проту́мбим онóј старо́но буре, да си сипу́емо сáлйве у њéг.

проту́ра несвр. **1.** *пропушта кроз руке, промеће*. – Млóго óн пáре проту́ра про́з ру́ће, али се рéтко ко́ја код њéг уста́ља. **2.** *пропушта кроз шаке, туче некога*. – Вáрди се да те ја́ на проту́рам проз моé ру́ће. **3.** *провлачи кроз што*. – Не проту́рај éдно́мьн гла́ву проз пéнцeр, мо́ш те не́ћи примéти да си овде́.

проту́ра се несвр. *меша се са људима, стиче познанства, прихвата новине, сналази се*. – Не́ се óн згрч́ил ко т́и, него се проту́ра, му́ва се судéм, мéша се с љу́ђе.

прóтуран, -рна, -рно *који је сналажљив, довитљив, комуникативан*. – Човéк трéбе да е прóтуран, ако óче дьн́с да преж́иви.

проту́рање с гл. *им. од протура (се)*.

проту́ри се свр. *ступи у контакт са другим људима, обавести се, сазна, стекне нова искуства*. – Иди́ се проту́ри мáлко мецу љу́ђе, квó си се ст́исал ту́ј ус кубéто.

про́ђија свр. *почне да кија*. – Къд тлчéм пипéр óдма про́ђијам.

про́ђипи свр. *поври, прокува*. – Чим водá про́ђипи т́и ју ст́урај од óгањ.

про́ђисалан, -лна, -лно *који је на кисео, који помало киси и који је као такав укусан за јело*. – Чорб́ицава дóјде мáлко про́ђисáлна, па доб́ра.

про́ђисне свр. **1.** *постане кисео,*

поквари се, узбучи се (о животним намирницама, јелу и сл.). – Васу́љ лéти ср́чено про́ђисне. **2.** *пропусти кишу унутра*. – Про́ђисла ми коли́ба на двé мéсти. **3.** *фиг. постане зловољан*. – Склáњај му се óд очи, видиш да е про́ђисал.

про́ђиша ж *ускислост од нечистоће*. – У sóбуту смрд́и на про́ђишу.

проубáви се свр. *пролепша се*. – Топр́в се с́г проубав́ила, а ко девóјче бéше таквá не́ква жо́љава.

профéк прил. *савршено, перфектно*. – Бож́ика се ожен́ила из Репу́шницу дóле у Грља́н и с́г врéви профéк влáшћи.

про́фисер м *професор*. – Мóјат с́н йма сáмо двóјђе и по не́ку трóјчицу, вел́и мр́зну га про́фисери.

про́фисерка ж *жена професор*. – Мéн ср́псћи предав́ала про́фисерка Рáтомирка Димитр́ијевих.

процв́ти свр. **1.** *процвeта*. – Къд процв́ти сáлйва и къд процв́ту тр́ње – ст́игла е прóлет. **2.** *пролепша се*. – Какó дóби дрúго дете онá топр́в процв́те. **3.** *дође до успона, до просперитета*. – Нéч ни ти кмéте млóго да процв́тиш.

процв́туе свр. *почиње да цвeта*. – Ду́ње топр́в с́г процв́тују, а јáблће јóш къд су прецв́тэле.

про́цеп м *руда на воловским колима или саоницама; упор. прочеп*. – Къд упрéгне сáмо прéдњишта дéда сéдне на про́цеп да се вóзи.

процéпак м **1.** *одређена количина предива намотана на мотавилу*. – Напрéла сам тр́и процéпка. **2.** *бот. в. никсица Scilla bifolia L.*

процéпи свр. *процeпа*. – Къд процéпиш желéзни оп́нци, / Тьѓј чу те кóд мáјку одведéм (н. п.).

процéпка ж *врста преслице са два процeпа на врху у које се закачи вуна*.

процéпче с *дем. од процeпак (1)*. – Да смóтам јóш овóј процéпче.

процéпчич м *в. процeпче*. – Доту́ри

та́м и овíја процéпчич.

прóчелье с ниска старих парица коју су жене пришивале на предњи део капе.

прóчеп м в. *процеп*.

прочéшља свр. *фиг. избије некога не нарочито јако*. – Мора да га малко прочéшљаш, да бóде по врédан.

прочíни свр. **1.** *обоји пређу којекако*. – Прочини га како умеја, па сáг тој му е. **2.** *на брзину очисти жито на решету*. – По плáдне чу да прочíним и онóј жице што ми остáло.

прочмí се свр. у пеј. значењу *проспава се*. – Да лéгнем, да се малко прочмíм.

прочóрка свр. *процара, промеша*. – Прочóркај малко огбњът, да се разгорí, ако óче.

прочúка свр. **1.** *проведе неко време лупајући у што*. – Прéd Свéти Еремíју прочúкамо у ожéг окол кúћу. **2.** *избије некога али не много јако*. – Детé мóра да прочúкаш с врéме на врéме, да пóбоље слúша.

прочúри свр. **1.** *почне да се дими*. – На њин комíн нéма више да прочúри. **2.** *почне да дими тамо где не би требало*. – Прочурíл ми óцак, па затóј слáбо вучé, трéбе мајстор да дóјде да га закр́пи. **3.** *почне да пуши дуван*. – Цíганчичи прочúре јóш ода детéта.

проца́ка свр. *проведе неко време у цакању, прочаврља*. – Процакаше од њу женé дóле на чешмú.

прош предл. *кроз*. – Вíди се прош чр́гуту, колкó се расењíла.

прóшка¹ ж *летва у огради, тарабица*. – Глéда га проз прóшће.

прóшка² ж в. *опрочка (3)*.

прошúльби свр. **1.** *пробуши, проврти нешто у чему се налази неки садржај*. – Прошúльбимо тíкву и од њу напраíмо венёр. **2.** *поцеп, процена*. – А, брé сíне, па ти прошúльбени опњнци.

прóшчица ж *дем. од прошка*¹. – Јóш нéколко прóшчице и готóва óградња.

пр́па ж **1.** *страх, зорт*. – Учíteља уватíла пр́па – че му дóјде нáсорник. **2.** *ангажованост у неком послу са доста нервозе*. – Не дíр га нíшта, сáг íма пр́пу, окол тúј њíгóву матúру.

пр́порење с *гл. им. од пр́пори (се)*.

пр́пори несвр. *чисти жито за сетву додајући му разне хемикалије*. – Пр́поримо лánску пшеницу за сéме.

пр́пори се несвр. *прооши се у прашина (кóкошка)*. – На жéгу кóкóшће вóле да се пр́поре.

пр́пориште с *место где се прооше кóкóшке*. – Кóкóшћене напраíле пр́пориште у пескьн и свé га рашчушкáле.

пр́порка ж *врста шљиве*.

пр́пркало с **1.** *оно што производи испрекидане, бучне звукове*. **2.** *фиг. моторно возило (обично мотоцикл)*. – Ел íмаш тí нéко пр́пркало, ел си се вóзиш на бициклу, кьд íдеш на рáботу у Палáнку?

пр́пркалце с *дем. од пр́пркало, моторна бицикла*. – Ч ми дадéш твоéно пр́пркалце да се послушам?

пр́пркање с *бучан рад мотора*. – Чуе се пр́пркање јóш од Барáницу.

пр́прче несвр. *бучно ради мотор*. – Млóго ти пр́прче овóј твоé пр́пркало.

пр́с м анат. *прст*. – Што óн íма у главу, јá íмам у мáли пр́с. в. длђи му прсти.

пр́сакљíв, -а, -о *који је брз, плаховит (о човеку)*. – Немóј да си тóлко пр́сакљíв, бóди по стáложан.

пр́скóрење с *гл. им. од пр́скори*.

пр́скори невр. *прска помало (о киши)*. – Сáмо пр́скори, а нéче да пáдне кáко трéбе.

пр́скúн м *ситна шума*. – Побéгоше кóзé у онíја онáм пр́скúн.

пр́сне свр. **1.** *баци шаку жита*. – Пр́сни малко жице на кóкóшћете. **2.** *посеје њиву житом*. – Пр́снумо пшеницу úзам, па сáг ко Бóг рекнé.

прѣтък м дем. и хип. од прс, прстић. – Куј ми те, сине, прѣтък боли?

прѣстен м свадбена свечаност која се одржава после веридбе а пре венчања. – На Милѣна и Јелу јучер бил прѣстен.

прѣстен с окцѣ м прстен с каменом у боји.

прѣстенѣк м дем. од прстен (који се носи на прсту). – Кво че да купимо на жѣнско детѣ на ваѣшар, него прѣстенѣк.

прѣтич м в. прѣтък. – Убѣвају га цѣпиле у прѣтичи.

прѣтен, -а, -о **1.** који је начињен од конопље. – Селѣаци су одавна носили прѣтене кошуље, прѣтене гаче и прѣтене панталоне. **2.** који је сиромаш. – Прѣтени љуђе. **3.** који је посан и неукусан (о јелу). – Прѣтено ти варивово некакво. **4.** који је цетидлака и бандоглав. – Мани се тѣ од тога прѣтенотога.

прѣтена покривица ж пртена поњава која служи као простирка, а лети служи и за покривање.

прѣтеница ж **1.** в. чрга. **2.** в. шајак.

прѣтенка ж сукња начињена од конопље.

прѣтењаци м пртено рубље, пртено одело. – Док сви носе шајачне дрѣје, ја љдем у прѣтењаци.

прѣтењаѣа ж пртена кошуља, кошуља начињена од конопље. – За свађи дѣн носим прѣтењаѣе, а помучѣрницу навлачим само на празник.

прѣтење с гл. им. од прти (се).

прѣтера свр. претера. – Прѣтерај овце прко брв.

прѣти несвр. **1.** товари што на леђа привезујући га конопом за себе. – Немој да прѣтиш тој брѣме, тури га на кола, ја шти га повезѣм. **2.** прави пртину. – Свако јутро прѣтим до колибу.

прѣти се несвр. **1.** везује себи на леђа неки терет који ће носити. – Прѣти се у сучѣ што назбирала по алогу, да љма с квѣ да си закладѣ огњѣц. **2.** меша се тамо где му није место. – Немој се

прѣтиш у туѣу рабѣту.

прѣтица несвр. **1.** претиче, прѣстиже. – Коњ прѣтица волѣ у одѣње, али е вол појак у тегљѣње. **2.** преостаје, има превѣше. – Дѣнѣс на нѣкуга не прѣтица.

прѣтица се несвр. такмичи се у трчању. – Ајде да се прѣтицамо да видимо кѣј че посрѣчено да стѣгне до онѣј дрвѣ.

прѣтицање с гл. им. од прѣтица.

прѣтка ж **1.** торба која се прти на леђа исто као ранац. – Код нас се слабо прае прѣтѣе, него си обичне трѣбаље. **2.** змија шарка. **3.** фиг. љута, срдита жена. – Ко ли излази на крај с онѣј ѣнигову прѣтку?

прѣтка несвр. у дем. значењу помало али често прди. – Малѣно детѣ ѣдномѣн прѣтка, мѣра да га боли мешѣнка.

прѣд м спруд. – Енѣ и дѣле гдѣ се слнчосѣју на прѣд.

прѣд, -а, -о који је дивљачан, који није сасвим питом (о домаћѣј живѣотињи); упор. прудес. – Прудѣ овѣа, не дава да ју млзѣш.

прѣдес, -та, -то в. пруд. – Белѣчка дѣјде овѣа прѣдеста.

прѣдишта м мн. у пеј. значењу спрудѣви. – Йграју лѣпту по прѣдишта, а књѣје не ваѣају.

прѣунка ж анат. бразда која спреда дели труп од бутине, препона regio inguinalis.

прѣут м (мн. прѣутје и прѣуѣви, уз бр. прѣута) **1.** тања, гѣпка шиба очишѣена од листовѣ. – Ел си тој прѣутје брѣл за коѣш, ел за нѣку дрѣгу пѣтребу? – На учѣтеља прѣуѣви седѣ у ѣушѣ изѣ врата, па кѣд рекнѣ да ни бѣје, он само ѣзне ел пѣтанѣк, ел пѣдебел, какѣв си му ѣуне. **2.** садница винове лѣзе. – Спрѣмѣмо се јутре д ѣмо у Сѣѣево за прѣут. **3.** летораст винове лѣзе. – Ел потерѣло лѣзјѣто прѣут, ел си јѣш ѣури?

прѣутѣк м мн. прѣутѣчи) дем. од прѣут, прѣутић; упор. прѣутле. – Чу да ѣзнем

прутѣк да га изудáрам да се смирjанóше. в. запрега на прутичи.

прутáра ж в. *плетара*. – Плéвња прутáра се плетé од лескóви прутјe.

прутлé с в. *прутѣк*. – Не нóси товáгу ко дрúђи овчрíи, тиће еднó прутлé.

пручка се несвр. **1.** *праћака се, бацака се*. – Пручка се ко рíба на сýво. **2.** *фиг. негóдује, протестује*. – Не пручкај се, сéди и бóди мíран.

прца несвр. **1.** *јарац оплођује козу*; упор. прчи. – Тíја јарц стáр, он не мóж више да прца. **2.** *обавља полни чин (мушкарац)*.

прца м *онај који је мали растом*. – Свá децá нормáлна, а он овóљћи – прца.

прца се несвр. *спарује се коза с јарцем*.

прцање с гл. *им. од прца (се)*.

прцкóљ м *оно што је ситно*. – Пипер, сáмо нéћи прцкóљи, нéма попушће ко што е имáло лáни.

прцкóлeнац м в. *прцкóљ*. – Вáча рíбе свé нéћи прцкóлeнци.

прцóљак м в. *прцкóљ*. – Нé мóгъл да порастé, него си остáл прцóљак.

прч м **1.** зоол. *приплодни јарац*. – Козáна врештíи, мóра да тражи прча. **2.** *комад, комад земље (њиве) остављен да одлежи*. в. на прч.

прчав, -а, -о *који је прљав, замазан, неуредан*. – Женáта му дóјде прчава, затóј он јúри по дрúђе.

прчéвина ж *смад од приплодног јарца*. – Овдé удáра на прчéвину.

прчeње с гл. *им. од прчи (се)*.

прчи несвр. в. *прца*.

прчи се несвр. в. *прца се*.

прчкó м *мала, љута напричица*. – Ѐма нéћи вóли да едé прчкó, јá не вóлим.

прчóр м в. *прашчор*. – На пíјац прчóр колкó óч.

пршóрење с гл. *им. од пршори се*.

пршóри се несвр. в. *пршори се*.

пршíће ж *чварци*. – Водí рачún да не пресóлиш пршíћете.

псé с *псето, куче*. – Жíви ко псé.

псетáрник м *кућица за псе*. – Енé га Рáшко, лежí у псетáрник.

псетóр м зб. *од псе*. – Кьд íдеш нóчум, вáрди се од псетóр.

псуван, -а, -о трп. *од псуе који је псован*. – Дóста сам јá псуван у тýј кúђу. Узíмам кáпу и отóдим си.

псување с гл. *им. од псуе*.

псувáч м *онај који псује*.

псуе несвр. *псује*. – Штó си му псувáл мáтер?

пúало с *ручни мех*. – С еднó пúало запрашúемо чéле, а с дрúго сьнпурисúемо лóзје.

пúва несвр. **1.** *дише, дубоко дише*. – Покрíем се с чр́гу по главу, па унúтра пúвам да се стóплим. – И говéда пúвају кьд лéгну. **2.** *нечујно испушта смрадни гас из црева*. – Ма, кúј овдé пúва та тóлко смрдíи? **3.** *фиг. срди се, љути се*. – Немóј да пúваш, бóди мíран, бóље че е за теб. **4.** *фиг. прави се важан*. – Пúва се у нóв кожúв.

пúвало с **1.** *извађена свињска бешика коју деца надувају и играју се њом као лоптом*. – Нáно, нáно, сцeпíше ми пúвало. **2.** *шарени, гумени, дечији луфтбалон*.

пúвал м *танак слој финог пепела који се ствара при сагоревању неких лаких материја и који остаје у облику тих предмета (напр. цигарете) и после сагоревања*.

пувáње с гл. *им. од пува*.

пúгав, -а, -о *који се је усмрдео од зноја и нечистоће*.

пудáрница ж **1.** *пударева колиба*. – У лóзје íмамо пудáрницу. **2.** у пеј. *значењу портирска кабина*. – Мíлојко седí у пудáрницу пред “Иемте”(ИМТ) и контролисúе кúј улáзи и кúј излáзи.

пудéње с гл. *им. од пуди*.

пúди несвр. **1.** *пуђа псе на кога*. – Немóј да пúдиш тíја кúчичи на мéн. **2.** *отерује, избацује из куће кога*. – Нéчу

због тебе децу да си пудим. **3.** *плаши, растерује*. – Пуди тичичи из лозје.

пужевка ж кућица пужа.

пүздра ж **1.** *месо са жилама, мршаво и жилаво месо*. – Касáпине, кѣд ми даваш месо, немóј да ми даваш пүздру.

2. *онај који је мршав*. – Човѣк – пүздра еднá. **3.** *фиг. који је циција*. – Од тўј пүздру не мóж ништа да искáмчиш.

пүздрав, -а, -о *који је жилав, пун жила (о месу)*. – Пүздрави месо.

пуздрáк м *ауг. од пуздра*. – Место месо дал си ми сáмо пуздрáк. – Ел ти тóј онíја пуздрáк рече? – На тóга пуздрáка се динáр не тўрчи.

пўј оном. *узвик за мамљење ћурки (обично удвојен: пуј-пуј)*.

пујбк м зоол. (мн. пујци) *ћуран*. – Зазимíмо трí пўје и едногá пујкá.

пујán м *в. пујк*.

пујка ж зоол. *ћурка*. – Мáли Мíшко ошíл с пўје.

пујчáр м *онај који чува ћурке, који их чува док се напасају и кљуцају бубице*. – Јóш несѣм пошíл ни у шкóлу, а бíл сам пујчáр.

пујчé с (мн. пўјчичи и пујчетíја уз бр. пўјчети) *тиле пујке*. – Извѣли ми се дѣвет пўјчичи. – Гдé су ти јóш трí пўјчети?

пујчлáк м **1.** *ауг. од пујка*. – Па се расквацáл пујчлáкан. **2.** *зб. од пујка*. – Їмам пујчлáк колкó си год óч, сáмо имаш ли тí пáре да кўпиш?

пуклóтина ж *пукотина*. – Лóзје, а и свé дрўго се прáши, да се уништи травá и да се залíче пуклóтине.

пүкне свр. *роди дете*. – Пүкнеш га, чўваш га, па пóсле пáтиш од нѣга.

пүкне се свр. *роди се (дете)*. – Штó сам се на свѣт пүкла, кѣд сам тóлко несрѣјна?

пүкница ж у пеј. значењу *хлеб, кукурузни хлеб*. – Наедéш се пүкницу и ћутиш. – Пүкница те убíла, што си ју у моју кўну поёл (клетва).

пукнíчје с бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Caryophylliaceae виска 15 до 30 см. Стабљике четвртасте, нежне, ломљиве, полегле, цветови бели, велика мишјакíња Stellaria holostea L.*

пукнóше свр. у пеј. значењу *роди (дете)*. – Да сам знáла кѣв ч разбóјник да бўдеш, задавила би те чим сам те пукносáла.

пукнóше се свр. у пеј. значењу *роди се (дете)*. – Пукносáла сам се сáмо за мўће и несрѣјне.

пукнóсуе несвр. у пеј. значењу *рађа децу*. – Доклé ч, морí, да пукнóсуеш тíја црвје?

пукнóсуе се несвр. у пеј. значењу *рађа се, долази на свет*. – Млóго си срѣјан бíл кѣд си се на свѣт пукнóсувал, Цўко,брé.

пукнóсување с *гл. им. од пукнóсуе (се)*.

пүкот м *пуцњава, пуцање*. – Од Васíл се цéло јўтро чўе нѣћи пүкот.

пўл м *дугме*. – На капўт му жлтí пулови.

пулбк м *дем. од пул; упор. пуле, пулчк*. – Отћинўл ти се пулбк под гўшу.

пўле с *в. пулбк*. – Кам ти га еднó пўле од капўт?

пуломóђе с *писмена изјава којом се некоме даје овлашћење да може склапати послове у име онога кога заступа, пуномође, пуномоћ*. – Остáйл ми пуломóђе да му дízам пѣнзију.

пулчбк м *в. пулбк*. – Стáни да ти пришíјем пулчбкът.

пўљи се несвр. *љути се, пући се*.

пумпўшење с *гл. им. од пумпуши се*.

пумпўши се несвр. *дури се, љути се*. – Сáмо да ми е да знáм што се пумпўшиш?

пўне свр. *пухне, дуне, дубоко издахне ваздух*. – Сíта крáва кѣд лѣгне онá пўне. – Кўче кѣд че да заспí онó прво пўне. – Пўни у мѣн, да вíдим ел си пíл.

пўнна ж *механичка направа за изба-
цивање воде или за уношење ваздуха,
црка, пумпа.* – Їмаш ли пўнпу за
бициклу?

пўнпалице ж *широке панталоне
стегнуте око глежњева.* – Едно време
било у мóду да се нóсе пўнпалице.

пўп оном. *узв. којим се опонаша звук
који се чује при тупом удару или паду.* –
Пўп с товагу по дўпе. – Пўп из црешњу
назам.

пўпа несвр. **1.** *удара, бије кога.* –
Пўпа га ко ћеку. **2.** *једе, једе са
апетитом.* – Цёл дьн орал, па сьг пўпа
лэб и васуљ.

пўпа ж *деч. стомак, трбух.* – Ел ми
те, сине, боли пўпа?

пўпав, -а, -о *који је закржљао у
физичком развоју а великог је трбуха.* –
Детиштето им дошло нэква пўпаво.

пўпавача ж *бот. в. попова Lycoperdon
bovista Fr.*

пўпак м *анат. мала удубина на
средини трбуха, која је остала пошто је
при породу пресечена пупчана врпца.* в.
и: пребегал пупак.

пўпьяьк м *бот. диња Cucumis melo L.*

пупање с *гл. им. од пупа.*

пупење с *гл. им. од пупи се.*

пўпи се несвр. **1.** *надиже се, клобучи
се.* – Лэб се печэ и пўпи се. **2.** *ленствује
лежећи и тртећи се.* – Јóш се пўпи по
чрђе. **3.** *љути се, дури се.* – Кўј се мój
сваћи час пўпиш?

пўпне свр. **1.** *падне са висине уз туп
удар.* – Пўпну нэшто оди тован. **2.** *удари
некога да одјекне.* – Кьд те пўпнем, ш ти
затаім дўшу.

пўповача ж *бот. в. попова Lycoperdon
bovista Fr.*

пупуньк м *зоол. птица пупавац
Урира ерорс.*

пупўнка ж **1.** *кврга, изралина.* –
Дигла му се нэква пупўнка изнад чалó.
2. *хуба детлића.* – На пупункá глава, са
свэ онўј пупўнку, личи на пијук.

пупўрење с *гл. им. од пупури.*

пупўри несвр. *в. попури.* – И слiве
вэч пупўре.

пупўрка ж *в. попурка.* – Трндáвил
напрайл пупўрђе, скóро це расцвтi.

пупўрчица ж *дем. од попурка.* –
Мóлим те отћинi ми две-трi пупўрчице
од трндáвилав.

пупўшка ж *в. попушка (2).*

пўпча м *онај који је закржљао у
физичком развоју а има велики стомак.*

пўпче несвр. *бучно ради мотор.* –
Мотóр пўпче и стéње ўзбрдо.

пўс, -га, -то *који је пуст.* – Диг се,
Рáјко, сарáј ти изгоре. / Нэка гóри, пўс
да га остáне (н. п.).

пусакáло и **пусукáло** с *зоол.
кукумавка.* – Жмиј како пусакáло.

пустелија ж *пустиња, пустара;* упор.
пустолија. – Дўр, Цёрмане, овдэ твојé
мэсто нэ, / У плáнину, пустелију,
Цёрмане (б).

пўстиња ж *женски полни орган.*

пустињак м **1.** *пустиња, пустош.* – Ш
чу ја овдэ, у овiја пустињак? **2.** *оно мало
сиротиње што неко има.* – Чу запáлим
овiја пустињак и ци отiдем ў свет. **3.**
*оно што је остало иза покојника
(постеља, одећа).* – Однесi тiја
пустињак и врљи у Тимóк.

пустињьяк м *в. пустињак (3).*

пустолија ж *в. пустелија.* – Не мóg да
жiвим у овўј пустолију.

пустоóдац м *скитница.* – Їма дóm,
како пустоóдац што га iма.

пўт м *в. излезне на пут.*

путьк м *дем. од пут, путић.* – Сáмо
иди прáво по путькът и нэма да и
промiнеш.

путáња ж *дем. од путања.* –
Путањагата вóди прáво на клáданацат.

путiна ж *ауг. и пеј. од пут, стари,
лош пут.* – Нэче кмёт да одреди гарiју
да се попрáји овáј путiна.

путiшта ж *мн. ауг. и пеј. од путеви.* –
По путiшта, по друмишта.

пўтка ж рет. *женски полни орган.*

пугување с гл. им. од пугује.

пўца од стра́ изр. *бајалица баје детету које се плаши и плаче, на тај начин што баца у ватру куглице од теста које на високој температури праска-ју и тако “истерују стра”.*

пуца́нка ж 1. *кокица од кукурузног зрна.* – Узé сито и напуца́ пуца́ње за децу. 2. *фиг. омалена, згодна, једра девојка.* – Девóјче – пуца́нка.

пу́ци га узв. *за пугање паса.* – Пу́ци га, Цяцо, пу́ци га, Цецо.

пу́чка ж у дем. значењу *пуцанка.* – На́но, напу́цај ми пу́чке. – Убавило – пу́чка една.

пуцња́вина ж *пуцњава.* – У ону́ј пуцња́вину се не знало од коју́ стра́н пу́ца.

пуцогла́вина ж *главобоља од брига.* – Не́чу због то́ј да ймам пуцогла́вину.

пу́чи несвр. *истура задњицу, трти се.* – Ел те не срамота́ да пу́чиш дупи́штето? – Оче да се укочи́ у црешњу, али са́мо пу́чи дупе и свзу́е се.

пу́чи се несвр. *трти се, гузи се.* – Срамота́ е да се пу́чиш пред то́љњи лју́ђе.

пуша́вина ж *дим, задимљена атмосфера.* – Над Елџницу се бе́ше ди́гла не́ка пуша́вина, помисле́мо да се не́што запали́ло, кд оно́ накла́ли огњове да печу́ јаганци за Трóјцу.

пушка́ло с *дечја пуца́лка од зове.* – Мо́ј чича Де́са ўзне б́з и напра́и ми пушка́ло.

пу́шта несвр. 1. *даје коме или чему слободу.* – Како́ коју́ ри́бу увати́ чича Жика́ ју пу́шта у во́ду, жа́л га да ли́пше. 2. *даје коме слободу да пролази мимо или кроз нешто.* – Пуштáмо и да улéзну, ал оні нетеја́ше, велу́ ка́лаве им но́ђе. 3. *чини да нешто пада доле.* – Пу́шта ка́мење у бунáр, па по́сле сла́зи да га си́да. 4. *даје коме склониште, прено́иште.* – Не пу́штај сва́куга у ку́ћу. 5. *ставља што у покрет.* – Данџ

пу́штају но́ву центра́лу. 6. *чини да што тече.* – Пу́шта на овцу́ крв, ел крвјосáла. 7. *оставља да што слободно расте.* – Сьг мо́мци пу́штају ко́се како Битлеси. 8. *омогућава да што избацује листове, да развија корен.* – Калéмав че се, изгле́да ми, о́жили, почéл да пу́шта жи́ље.

пу́шта крв изр. 1. *одсеца врх увета оболелој овци да би испустио болесну крв.* 2. *убија, врши разбојништво.* – Не размишља́ва млого́, о́дма пу́шта крв. 3. *фиг. обавља полни чин.*

пушта́ње с гл. им. од пушта. – Зама́н е за пушта́ње о́вце.

пу́шти свр. 1. *престане да задржава кога силом, да коме или чему слободу.* – На́но, ел дако́ да пу́штим ти́чево да си одлетí? 2. *допусти коме да прође мимо, кроз што, пропусти.* – Пушті́ о́вце на ма́лу капи́ју. 3. *испусти.* – Пушті́ га нек па́дне до́ле. 4. *да коме склониште.* – Оче́те ли ме пу́штите да преко́начим код ва́с? 5. *стави што у покрет.* – Пушті́ са́нете не́к се са́ме свезу́ надо́ле. 6. *учини да што тече.* – Пу́штајте во́ду од һерéп низ б́ку, да ме́љемо! 7. *остави што да слободно расте.* – Не́ ти ўбаво што си пушті́л бра́ду. 8. *омогући да избаци лист, развије корен и сл.* – Ду́ње пушті́ле ли́сје.

пу́шћа ж *необич. лично ватрено наоружање, пушка.* – Мо́је мо́мче најђаволче, / На пу́шћу се наслони́ло (н. п.).

пу́шћа несвр. 1. *пушта, испушта.* – Пу́шћа му крв, ел је крвјосáло. 2. *пропушта да уђе.* – Не пу́шћају б́з ка́рту.

пушћа́ње с гл. им. од пушћа.

пушчетéрина ж *ауг. и пеј. од пушка, стара пушка.* – Шче ти та́ј пушчетéрина?

пце́та м мн. рет. *пси.* – Пце́та те растр́гла, да те растр́гну.

пцува́ње с гл. им. од пцуе. – За пцува́ње ма́тер доби́л по прљя́цу.

пцу́е несвр. рет. *псује.* – Пцу́е му и

баштý и мáтер.

пчени́ца ж рет. пшеница *Triticum aestivum* L.

пчени́чан, -чна, -чно рет. *који је од пшенице, пшеничан*. – Одавна се пчени́чан лéб éл сáмо на блáден, пá на блáгден.

пчени́чка ж рет. *дем. од пшеница*. – Наврóмо пчени́чку кóлоко си за нáс. – Къд отíдем нéгде на светъц ја нáјвише вóлим да покýсам пчени́чку.

пчéшљак м рет. *в. пшешљак*.

пшени́ца ж **1.** *житарица из породице трава* *Triticum aestivum* L. **2.** *кувано жито*. – Нáно, íскам да ми напра́иш пшени́цу сýс шићéр. *в. жива пшеница*.

пшени́чка ж **1.** *дем. и хип од пшеница* *Triticum aestivum* L. – Пшени́чка úбаво нíкла, сáмо да не измр́зне зимýс. **2.** *кувано жито*. – Добрó е къд се у пшени́чку настрýже орéјче.

пшéшка подúпина ж *фиг. неочешљана коса*. – Кóсе су му прáва пшéшка подúпина.

пшешкó грóзје с *бот. једногодишња*

биљка из фам. Solanaceae 10 до 15 cm висока. Цветови у штитовима, плод лоптаста бобица, помоћница *Solanum nigrum* L.

пшéшко лéгало с *место где спава пас*.

пшешкоглавац м *митол. човек са псећом главом*.

пшешкóдрен м *бот. грмолики шиб из фам. Rhamnaceae висок 3 до 6 m. Гране су праве, цветови ситни зеленобели, неугледни. Плодови су најпре зелени, па црвени и најзад црни, пасорен* *Rhamnus cathartica* L.

пшéшљак м **1.** *ауг. и пеј. од пас*. – Тéше ме издé ед́н пшéшљак. **2.** *измет пса*. – Пáзи да не нагáзиш у тíја пшéшљак. **3.** *врло лош човек, гори од пса*. – Севделíн је пшéшљак човéк, с нéг нíкуј не излáзи на кра́ј.

пшéшћи, -шка, -шко *који припада псу, који се односи на пса*. – Ловци́ја íде по пшéшћи пáмет. – Јóрдан жíви пшéшћи живóт.

Р

р *узвик којим се гоне свиње.* – Р, óш, óш, морí, р.

рабаџија м 1. *онај који својом сточном запрегом превози терете за рачун других.* – Чувени рабаџије у Дубраву су били: чича Сава Богданац и Тоља Стефáновић. 2. *свадбени достојанственик који воловским колима превози невестин дар у дом младожење;* упор. изр. тргне волови.

рабџиљк м *рабаџијски посао, рабаџилук.* – И Ми́ка Са́вић из До́љњу Ка́меницу се едно време беше бајл с рабџиљк. – Рабџиљк, тој било одавна, сџг има возови, има камијоње за превозење рóбу.

рабаџисување с гл. им. од рабаџисуе. – Цел век ти е едно големо рабаџисување.

рабаџисуе несвр. 1. *бави се рабаџијском делатношћу; својом сточном запрегом превози терете за рачун других.* – Светолик рабаџисуе с песџк из Тимок. 2. *тешко ради и тешко живи од тог рада.* – Рабаџисуем у циглану, пра́им там онóј бла́то.

ра́бота ж 1. *рад, посао.* – Идем на ра́боту. – Бил сам на ра́боту. – Имам млого ра́боту. 2. *производ, творевина.* – Ма́зна му ра́ботата. 3. *природа ствари, суштина.* – Не ра́бота да ми вр́чаш па́ре на помáлко, а узéл си на кúп. в. ба́ђав ра́бота, беше му ра́бота, бик ра́бота, гле ци ра́боту, калај ра́бота, ћилава ра́бота.

ра́ботан, -тна, -тно *који је радан, вредан.* – Сви су у њíну вамíлију ра́ботни љу́ђе, па мо́ра да е и девојчиштето таквó. – Она́ ми е млого ра́ботна и снажаљíва.

работе́ечи прил. сад. од работи *радећи.* – Работе́ечи сидáрсџи по́сал и ја́ си стéко кúћу.

рабóти несвр. 1. *обавља неки посао, ради.* – Цел дñн рабóти на прéтовар. 2.

чини, поступа. – Ел се тека́ рабóти с баштú и ма́тер, ко што тí рабóтиш? 3. *обрађује нешто.* – Етé, рабóтимо земљíцуту, колкó ју íмамо, та излáзимо некако на крај. 4. *проводи живот, живи.* – Каквó ли рабóти он сџг у туц свéт, гла́дан ли е, же́дан ли е?

рабóти у ру́ђе изр. *ради женске ручне радове (плете, преде и сл.).* – Дññс е прáзничкаво, не рабóти се у ру́ђе.

рабóтник м *онај који је радан, вредан.* – Од њéга нéма да е не́ћи по́голем рабóтника. – Да́ си на́јдеш мúжа рабóтника, а не́ да се ожéниш за не́ку лóлу и пијáницу.

ра́буж м 1. *комад дрвета на коме се зарезима бележе дуговања, потраживања, идентификације и сл.* – Тој че да запи́шемо на ра́буж. – Кьд се да́ва ша́јак да се ва́ља, напра́и се ра́буж, па се расцéпи, па едñн дéл остáне код гáзду на ша́јак, а дру́ђи се ушíје у ша́јакат. 2. *фиг. списак.* – Да ја́ тúрим и те́бе на ра́буж. в. и: тури на рабуж.

ра́бушка ж 1. *један зарез на рабошу.* – Сьс овóј ћíло рећíју, што дññс узíмаш, íмаш трí ра́бушке. 2. *дем. од рабуж.* – Ра́бушку од ша́јак да уви́јеш у кр́пицу и да чу́ваш у по́вас.

ра́в м *рафт за судове у старинским кућама, полица.* – Крчажé с рећíју седí гóре на ра́в, а крчазí с во́ду до́ле на клúп.

ра́ван, -вна, -вно *који је пун, пунџат (о суду).* – Кьд ми бúдеш врчáл жíто, шинíкат да бúде ра́ван, ел ти га тькíв да́вам.

ра́ван м бот. *хајдучка трава.* в. бели раван, жлти раван.

Равíњц м *становник Равне, онај који је пореклом из Равне.*

Раванíка и **Равунíка** ж *црква из народне митологије (можда асоцијација*

на Раваницу).

раванка ж шубара зарубљена одозго, равнoг дна.

Равњка ж становница Равне, она која је пореклом из Равне.

равњсћи, -ска, -ско који припада Равни, који се односи на Равну.

Равна ж село у општини Књажевац.

равналија м кицош, ђилкош. – Из планинскава села дојдоше момци равналије, па рекоше да траже девојке да се жене.

равничка ж дем. од равница, мала равница у брдовитом пределу. – У наше сало има малко равничка покре Тимок, оној друго све брежуљаци.

равниште с равница, равница у брдовитом пределу. – Благо си га на вас, ви се оселисте у Паланку па сџ одите по равниште. – Големо равниште (топ.), Јабљчко равниште (топ.).

равништенце с дем. од равниште, мала равница у брдовитом пределу (понекад од неколико десетина метара квадратних). – Доле на равништенцето беомо станули да превржемо кола.

Равно Бучје с село у општини Књажевац.

Равнобучанин м становник Равног Бучја, онај који је пореклом из Равног Бучја.

Равнобучанка ж становница Равног Бучја, она која је пореклом из Равног Бучја.

равнобучансћи, -ска, ско који припада Равном Бучју, који се односи на Равно Бучје.

равња несвр. не хода нормално, заноси ногом у ходу; храмље (првенствено о коњу). – Равња ти коњат с едну ногу, не могу га купим.

равњање с гл. им. од равња.

равуника ж бот. в. месечина (1) *Achillea millefolium* L.

Равуника ж в. Раваника.

рада ж в. бела рада, вратика рада, жлта рада, розна рада.

радикалка ж једно народно коло.

радиовница ж радионица. – Шегрт мора да слуша мајстора и вечером да измете радиовницу.

радикча ж бот. в. есенка.

радиџовсћи / радиџевсћи, -ска, -ско који припада Радиџевцу, који се односи на Радиџевца.

Радиџовци / Радиџевци / Радиџовци / Радиџевац м село у општини Књажевац.

Радиџовчанин / Радиџевчанин м становник Радиџевца, онај који је пореклом из Радиџевца.

Радиџовчанка / Радиџевчанка ж становница Радиџевца, она која је пореклом из Радиџевца.

Радиџа ж име.

радос м/ж радост. – Тољћи радос за мушко дете. – Ти си материна радос.

радување с осећање пријатности и задовољства, радовање. – Радован ми првње радување.

ражени свр. одвоји мужа од жене или жену од муже, растави брак, разведе. – Он га, вели, женил та га заробил, он че га и ражени да га ослободи.

ражени се свр. разведе се од жене, односно од мужа. – Не мог ју више подносим, мора се раженим. – Раженили се, а несу ни две годин живели заедно.

ражењување с гл. им. од ражењује (се).

ражењује несвр. раставља мужа од жене, односно жену од мужа. – Поп само венчује, он не ражењује, тој се работи у суд.

ражењује се несвр. раставља се од жене, односно од мужа, разводи се. – Па узел да се ражењује, а вџ се еднпјут ражењувал. – Сџ се гоца млади љуђе ражењују, не знам квo им је тој.

ражљеби свр. упор. разжљеби. **1.** *раскречи, рашири, рашчети.* – Девóјче, буди мирно да те не ражљебим. **2.** *раскомада, расстргне.* – Уватише кучичи зајка и ражљебише га.

ражљеби се свр. упор. разжљеби се. **1.** *рашири ноге.* – Седи привитно, немóј си се ражљебила. **2.** *поломи се, скрха се.* – Турí едñ ца́к на ñего́ве са́ñе и онé се ражљебише.

ражњика ж в. *режњика.* – На лéву ми ражњику вале не́колко шиљћа, мо́ра да напра́им но́ви, ал не́мам вре́ме.

ражњица ж в. *режњика.*

разьбрън, -а, -о *који је разуман, разборит.* – Разьбрън ли си, брe, тí?

разазнавување с гл. *им. од разазнавуе.*

разазнавуе несвр. *почњи́е да сазнаје, да разумева.* – Глe га, жeна, кољһи е мьне́чк а вeч почeл да разазнавуе.

разазнае свр. *почне да схвата, рзазна.* – Кьд дете́ вeч разазнае́ трeбе га водите да види и дру́га местá. – Ега́ разазнае́ не́кад.

разáка свр. *рашири неки отвор.* – Разáкај ма́лко ту́ј дувку, да мо́жа да истече́ вода из ви́рав. **2.** *немарним односом упропасти неку ствар.* – Штó си разакáл опьнци́ти, па ти сьг големí. **3.** *разбаца.* – Кьд улéзoмо унутра, онó свe разáкано.

разáли свр. *превише размази дете;* упор. разачи. – Разáлиш дете́, па по́сле не излáзиш на кра́ј сьс ñeга.

ра́зан, -зна, -зно *различит, разни.* – Сабра́л се ра́зан на́род у на́шу држа́ву.

разапíна несвр. *разати́е.* – Разапíна свињску́ ко́жу, го́ре прет плeвњу.

разапíна се несвр. *расстрже се између многих обавеза и послова.* – Разапíнам се да постíгнем и та́м и ова́м, али са́мо чу се упропа́стим, а ни́шта не мо́г да напра́им.

разапина́ње с гл. *им. од разапина (се).*

разьпне свр. *распне.* – Па, не мо́г ју ја разьпнем, ако онá не́че.

разьпне се свр. *расстргне се између многих послова.* – Разапeл сам се измецу́ трí ра́боте.

разасавíна се несвр. **1.** *свиће, свањава.* – Томьн бeше почeло да се разасавíна, а у́јћа Лeка ме о́кну. **2.** *постаје бистрије и јасније у глави.* – Скóро замрe, па польк, польк по́че да ми се разасавíна прeд очи.

разасавина́ње с гл. *разасавина се.* – На пúт кре́ћамо у разасавина́ње.

разасьвне се свр. **1.** *сване, раздани се.* – Чу да по́јдем кьд се разасьвне, не́чу да блтам по́тавнин. **2.** *фиг. постане јасно и бистро у глави.* – Чeкни ма́лко да ми се разасьвне у главу.

разасја́н свр. *згреје до највише мере, усија, ужари;* упор. расјан. – Накладí кубeто, па га разасја́ј!

разаспí се свр. *колко спава још више му се спава.* – Кьд се ја́ разаспíм, до пла́дне се не дíзам.

разáчи свр. *в разали.*

разбае свр. *бајањем одагна оно што је било набајано.* – Најдí неку вра́чку да ти разбае, то́ј наба́јаното.

разбeли се свр. *развидели се, сване.* – Још се не бьш разбeлило, мо́ра да чeкнемо да се разбeли.

разбeљуе се несвр. *свиће, свањује.* – Почeло да се разбeљуе, дошлó е вре́ме за диза́ње.

разбeре свр. **1.** *схвати, разабере.* – Свe разбра́ квó ми пису́еш. **2.** *чује, сазна.* – Разбра́мо да е Тíка, секлетáр умрeл.

разбeре се свр. **1.** *уразуми се.* – Разбeри се, несí вíше дете́. **2.** *распита се, обавести се.* – Мо́ра да се разбeремо из каквú е онá вамíлију.

разбеснее се свр. *страино се разљути, разбесни се.* – Ва́рди се да се не разбесне́ем, ел ако се разбесне́ем има гáдно да се проведeш.

разбива несвр. **1.** *разбија, ломи.* – Разбивам лёд да заванем воду. – Къд се опије, разбива све по кѹћу. **2.** *мења крупну новчаницу за ситне или купује ситну ствар, а има крупну новчаницу.* – Нечу си разбивам сто динара за едно пиво.

разбивање с гл. им. од *разбива*.

разбије свр. *промени крупну новчаницу за ситнину.* – Милан ошъл у задругу да разбије сто бање.

разбије њокалицу изр. *разбије нос.*

разбика се свр. *крава почне да тражи бика ради оплодње.*

разбира несвр. **1.** *разуме, схвата.* – Ништа ја тој не разбирам. **2.** *сазнаје, има вести.* – Разбираш ли нешто од Нишлијети?

разбира се несвр. **1.** *распитује се.* – Разбира се код љуђе како че да стигне до там. **2.** *разуме се у што.* – Он се у све разбира, само њега питај, све че ти е јасно. **3.** *нерадо се уразумљује, прихвата савет са пркосом.* – Разбираш ли се ти къд ти човек нешто казуе, ел трѣбе да те изрѹпам па тѣг да разбереш?

разбирање с гл. им. од *разбира (се).*

разбичи свр. *уздуж разреже дрво за грађевинску употребу; расцепи.*

разбодица ж *особа која уноси неслогу.* – Неси ти ништа крива, крива е онај разбодица Душанка.

разбрати свр. *скине мараму са главе.* – Ўзе момче, разбрати ју (н. п.).

разбрати се свр. *скине мараму са своје главе.* – Це разбрадим, на овѹј жегу, куде чу.

разбрачи свр. *разведе мужа и жену.* – Решила да и разбрачи, па да се она ожени за мужа тога.

разбрачи се свр. *разведе се од брачног друга.* – Прлега да че да се разбраче, никако им не иде.

разбрачување с гл. им. од *разбрачуе (се).*

разбрачуе несвр. *разводи мужа и жену.* – Она е таква, разбрачуе мужје од женѣ.

разбрачуе се несвр. *разводи се од жене одн. од мужа.* – Разбрачују се. Нема ништа од њину заедницу.

разбрачување с гл. им. од *разбрачуе (се).*

разбрачуе несвр. *скида мараму са главе.* – Мани ти мен да разбрачуеш, мого се и ја сама разбрадим.

разбрачуе се несвр. *скида мараму са своје главе.* – Јутром се забрачуем, вечером се разбрачуем.

разбрзи свр. *разјури, растера.* – Разбрзил шегрти, разбрзил калве и ене га сѣг се сам лелее по радиовништу.

разбубње свр. *учини да почне производити звук сличан звуку бубња.* – Насѣнѣај кубето, па га разбубњи да се огреемо љуцѣи еднпѹт. – Све некакво тлај огњѣт, не це разбубње кубето.

разбѹдница ж *маза, мѣљеница (о овци).* – Милош чува иљадо оваца, / У иљадо триста разбѹднице (н. п.).

разбукари се свр. *почне свиња да тражи вепра да би се оплодила.* – Разбукарѣла ни се и другана свиња.

разбунти свр. **1.** *разгори ватру да гори великим пламеном.* – На Покладе разбунтимо ђалије. **2.** *подбуди.* – Увијај рануту од зимѹ, да ју не разбунтиш.

разбунти се свр. **1.** *разгори се ватра и гори великим пламеном.* – Къд се кубе разбунти, мора се измѣкнеш од њѣг. **2.** *пође нека рана или повреда на зло.* – Разбунтеља му се рука.

разбѹта свр. *пообара лево и десно, разбаца, растури.* – Волѹви му разбѹтали снѹпје.

разбѹчави свр. *разбаруши, раскудрави.* – Сѣг модерно да се косе разбѹчаве, да иду нечѣшљани.

разбѹчави се свр. *разбаруши се, неочешља се.* – Што се не очѣшљаш,

што си се разбучавила?

разбучка свр. *грубим покретима размеша неку масу.* – Прво разбучкај помијете, па и тџ сипуј на свиње.

разбучка се свр. **1.** *разгази се мокар снег.* – Разбучкала се путиштата, не сџ за поодење. **2.** *узнемири се народ, дође до немира и нерета.* – Сџ како се време разбучало, сваћи трѣбе да глѣда како да сачува главу.

разбуцување с гл. им. од *разбуцуе* (се).

разбуцуе несвр. *буди из сна.* – По три пут га разбуцуем, дор га разбуди.

разбуцуе се несвр. *буди се.* – Тѣшко се тија разбуцуе, тѳп га не мѳж разбуди.

развали свр. **1.** *осујети, онемогући, спречи да се што уради.* – Развалили му свадбу најбољи пријетѣљи. **2.** *жестокостуче кога.* – Развалил сам га од бѳј.

развали се свр. *наједе се да ће пући.* – Синѳч се развали од ѣдење, а сџ сам си па глѣдан.

разваља несвр. *разара, руши, уништава.* – Разваљају стѳру плѣвњу. – Мајстори дѳњум сѳдају, вила нѳчум разваља.

разваља се несвр. *једе преко сваке мере.* – Разваља се од ѣдење, а пѳсле јѳри по дѳктури.

разваљање с гл. им. од *разваља* (се).

разварди свр. *развади, раздвоји.* – Иди разварди дечурлијуну, да се не бију.

развацување с гл. им. од *развацуе*.

развацуе несвр. **1.** *разваћује, мири сукобљене стране.* – Цѳбе и развацуеш, чим ти мрднеш онѳ пѳк настѳе. **2.** *мотиком разводи воду по каналима, вадама, ради залевања усева.* – Развацуе воду по момурузу.

развесѣли се свр. *освежи се увела биљка (кад се залије или кад падне киша).* – Развесѣлише се момурузѳ од ћишуву.

развесѣљуе се несвр. *освежава се*

увела биљка (кад се залије или кад падне киша).

резвецуе несвр. в. *развацуе* (2).

развидѣли се свр. **1.** *постане видно, сване.* – Кѳд се развидѣли тѳг че да пѳјдемо за у Пѳланку. **2.** *постане бистро пред очима након краће несвестице.* – Чѣкни да ми се мѳлко развидѣли.

развидѣљување с гл. им. од *развидѣљуе се*.

развидѣљуе се несвр. **1.** *постаје видније, свиће.* – Томѳн пѳче да се развидѣљуе онѳ припуцаше на нас. **2.** *постаје бистрије пред очима након краће несвестице.* – Развидѣљуе ми се, развидѣљуе ми се.

развика свр. *расплаче кога.* – Пѳзи да ју не развикаш, ел знаеш ти ѳу, она се од мѳлко развика.

развика се свр. **1.** *расплаче се.* – Штом ме чѳје, свѣ да се пожѳли, / Штом ме види, свѣ да се развика (н. п). **2.** *почне да виче, развиче се.* – Тиће се рѳзвика ко шѳшава.

развлчѣ свр. в. *развлче.*

развлчѣ се свр. в. *развлче се.*

развлчѣ свр. упор. *развлече. 1.* *развуче, растегне.* – Развлчи конѳпацат до крај. – Ајд, да пробамо да развлчѣмо овѳја вѣдер. **2.** *растури, направи неред.* – Развикал стѳвари по сѳбу. **3.** *разграби, упропасти.* – Колко бѣше имѳницето, наслѣдницити га развикаше.

развлчѣ се свр. *запусти се, постане неурѣдан;* упор. *развлече се.* – Ако чѣш да се развлчѣш ко Сѳда Пѣрина, ја те ѳдма маћуем.

развѳдѳак м *онај који се је развѳо од жене, распуштеник.* – Решѳла да се жѣни за едногѳ дѳртога развѳдѳака из Шѣстиѳбѳгѳр.

развразѣње с гл. им. од *разврази* (се). – Завразѣње на заузлѣм.

разврази несвр. упор. *разврзуе. 1.*

развезује, дреши. – Чим стігне одма почне да разврџи кола. **2.** *оширно прича о нечему.* – Немој да ми разврџиш никакве приче.

разврџи се невр. *ослобађа се терета у који се је био упртио*; упор. разврзуе се. – Разврџи се из дрва.

разврџави се свр. *добије неки осип по телу, избију га неке бубуљице.* – Разврџавила му се лева рука, нікуј не зна од квџо.

разврџеви свр. **1.** *разговори, разговором забави, утеши.* – Иди га разврџеви малко, осоколи га, јако е слаб. **2.** *одговори од нечега, одврати.* – Разврџеви га де, да не иде там у тој Немачко.

разврџеви се свр. **1.** *поразговара се, посаветује се.* – Од све се разврџевимо. **2.** *постане говорљив, расприча се.* – Винџо пише, / Па се разврџевише (н. п.).

разврџеување с гл. им. *од разврџеуе (се).*

разврџеуе несвр. **1.** *разговором забавља, теши, бодри.* – Разврџеува га, што не чини, али он си ћути, па ћути. **2.** *одговара, одвраћа од какве намере.* – Разврџеуваше га гоца љуђе, али он си навијл главу на своју стран.

разврџеуе се несвр. *води разговоре са сваким кога сретне успут.* – Със свакуга се разврџеуе, нікад не мџ да стігнемо гдџе смо пошли.

разврџе свр. **1.** *развеже, одвеже.* – Ел мџ да разврџеш овџја чугаљ? **2.** *удару у оширно причање.* – Разврџе причу и тџра до неђе дџба.

разврџе се свр. **1.** *развеже се, одвеже се.* – Врџи га чврсто да се не разврџе. **2.** *ослободи се терета у који се је био упртио.* – Да станем овдџе уза слџг да се разврџем. **3.** *расприча се.* – Кџд пџне разврџе му се езџк, па н џме да стџне.

разврџевање с гл. им. *од разврџеуе.*

разврџуе несвр. *в. разврџи.* – Она се укџчи на врџалицу да разврџуе снопџе, а манџупи оздџл подсрџају. – Почџл томџн да разврџуе причуту, по куџи знаџе куџи пџт.

разврџуе се несвр. *в. разврџи се.*

разврџља несвр. *разбаџује, одбаџује.* – Разврџља снџг од лџсник.

разврџља се несвр. **1.** *баџа на све стране не водећи рџчуна ни шта баџа ни куда баџа.* – Кџд се наљџти разврџља се със сџдови. **2.** *немилице троши, расипа, разбаџује се.* – Не разврџљај се с парџцете, ч ти затрџбу мџже бџт неђи пџт.

разврџљање с гл. им. *од разврџља (се).*

разврџљи свр. *разбаџа.* – Јучџр смо разврџљили торџну по странџште, а дџнџс че га орџмо.

разврџне свр. **1.** *врати свима дџгове.* – Разврџнул сам што сам бџл дџжан. **2.** *разведе воду из главног канала у споредне канале, редове и леје.* – Овџја гџре разврџну воду по џине граџине, а за нас нема.

разврџне се свр. **1.** *освежи се биљка коџа је била клонула.* – Пипџр се разврџнул, по онџј ћџшу. **2.** *телесно оџача и пролетџа се.* – Наџда се разврџнула, па сџг елџс згџдна женџ.

разврџта несвр. **1.** *распреда што је било упредџно.* – Разврџта повџрку. **2.** *в. разврџча (1).* – Разврџта воду по граџину.

разврџта се несвр. *в. разврџча се.* – Разврџта се ко залџвав. – Разврџта ни се граџина од како почџмо да ју полџвамо свађи дџн.

разврџтање с гл. им. *од разврџта (се).*

разврџтена гуџица ж **1.** *курва.* – Нема тџј да се сеђираш, она е разврџтена гуџица. **2.** *расипник, пропалица, онај коме је смисаџ живота у задовољству и уживању.* – Упропасти имџњето тџј разврџтената гуџица.

разврті рáботу изр. *разради неки посао.*

разврtóтина ж у пеј. значењу онај који зајвава, који беспосличи. – Ене ју тај разврtóтина гдe се разврта по друмишта.

разврча несвр. **1.** *разводи воду из главног канала у споредне канале и редове приликом наводњавања; упор.* разврта (2). – Разврчај воду и на едну и на другу стран. **2.** *одговара кога од какве намере.* – Разврча га, али изгледа не помага.

разврча се несвр. упор. разврта се. **1.** *зајвава, беспосличи.* – Ене га гдe се разврча доле пред óпштину. **2.** *биљка која је била скоро увела поново оживљава.* – Вeч по онуј првњу ћишу момуруз пóче да се разврча. **3.** *свима враћа дугове.* – Сбг се разврчамо на љуђе што смо зајмували за покре свáдбу.

разврчање с гл. им. од разврча (се).

разврши свр. *начне с врха; упор.* одврши. – Дњeс чу да развршим чебрe сирине. – Узнeте па развршeте малијан лисник, па од нeг ранeте стоку.

развршување с гл. им. од развршуе.

развршуе несвр. *почиње узимати с врха; упор.* одвршуе. – Почeл сам да развршуем гóрњуну камáру.

разгáца несвр. **1.** *расподељује, распоређује, растеже да што дуже траје оно што се арчи (намирнице).* – Разгáцам га да трај пóвише. **2.** *образлаже, објашњава (да би смирио ситуацију између завађених).* – Разгáца им тáм, егá би и нeкако уразуми́л. **3.** *одуговлачи са неким послом изналазећи ситне разлоге за то.* – Не разгáцај поодeњето, веч узимај квó имаш и поодí.

разгáца се несвр. *распростире се, размешта се.* – Тí ју сáмо сипеш, онá се сáма разгáца по дувћете.

разгáцање с гл. им. од разгáца (се).

разгла́ви свр. **1.** *малом мотичицом*

опраши башту. – Пáдла ћиша, убила зeмљу и мóра да разгла́вим градину. **2.** *немилосрдно истуче некога.* – Убíл га, па га разгла́вил.

разглавување с гл. им. од разглавуе (се).

разглавуе несвр. **1.** *малом мотичицом разбија зeмљину покорицу у башти, праши.* – Мáти и тeтка ошлe да разглавују градину. **2.** *удара некога веома снажно, ударајући раставља кога или шта на делове.* – Разглавуе га од бóј.

разглавуе се несвр. **1.** *скапава од тешкога рада, умара се.* – Разглавуем се од рáботу. **2.** *једе много и преко сваке мере.* – Разглавуе се од eдење.

разглецување с гл. им. од разглецуе (се).

разглецуе несвр. **1.** *разгледа, пажљиво разгледа.* – Разглецуј квó купуеш. **2.** *зајвава, звера наоколо.* – Мáјсторе, дóста си разглецувал, вáчај се за мистрíју, ел за капут.

разглецуе се несвр. *зајвава, беспосличи.* – Разглецуе се по сокáци, а не íде да рáботи.

разглибóше свр. *учини житким, меканим.* – Огрeе сáнце и разглибóше онíја снeг, да не мóж да мрднеш.

разглибóше се свр. у пеј. значењу **1.** *постане мекан и водњикав.* – Разглибосáле му се рáне. **2.** *постане блатњав.* – Пút се разглибосáл, мóж сáмо с чíзме да се íде.

разгмíрса свр. **1.** *разгази житак и водњикав снег.* – Војскá бeше разгмирсáла снeг у апри́л четерeс прве, па се нe мoглó ни сьс сáне, ни сьс ко́ла. **2.** *газећи по расквашеном тлу учини да обућа изгуби ранији облик и величину.* – Ако су ти при́прте ципилете, гмíрсај по блатí-ште и по водурља́к, да и разгмíрсаш.

разгмíрса се свр. **1.** *почне да гази крупним корацима по расквашеном тлу.*

– Штo си се разгмирса́л по то́ј бла́то, ел за те́б не́ма по́така?

разгму́ра свр. *неку устајалу житку масу снажним покретима измеша.* – Узни́ гмечку па разгму́рај ко́мину по ка́цене, да по́срчено пре́шипí. – Надво́р се то́лко разгмура́ло, да се те́шко мо́ж о́ди и у чы́зме.

разгму́рса свр. у пеј значењу *размура.* – Наго́ре, надо́ле с дрво́, па га разгму́рсај. – Бе́ше се разгму́рса́ло времи́ште.

разгње́ва свр. *растужи, сневесели кога.* – Штo си га разгњева́л?

разгње́ва се свр. *растужи се, сневесели се.* – “Штo гње́вате дево́јћину ма́јћу”? / “Она́ се је од се́б разгњева́ла, / За́што да́ва сре́бро за о́лаво” (н. п.).

ра́зговетан, -тна, -тно *који је пријатан и лаган за јело уз то сасвим мало накисео.* – Пр́жено до́јде ра́зговетно, кьд се у не́г петли́чан не испр́жи б́ш до кра́ј.

ра́згоде прил. *с времена на време.* – На́йде тека́ ра́згоде и о́н.

разго́ди свр. *расподели, распореди.* – Разго́дим га, та да й́ма за сви́ помáлко.

разгра́ња свр. *распусти гране, разргана.* – Оре́ј се то́лко разграња́л, да поклопíл полови́н авли́ју.

разграцува́ње с гл. им. од *разграцуе.*

разграцу́е несвр. **1.** *скида ограду, разграћује.* – Разграцу́емо се од кьм озго́р, ел смо купи́ли и то́ј парче́. **2.** *руши оно што је саграђено.* – Они́ гра́де, ви́ле разграцу́ју.

разгрди́ се свр. *свиња почне да се оглашава својим грленим гласом.* – Ошу, о́шу, сви́ње мо́је, / Штo сте ми се разгрде́ле, /Разгрде́ле, раскуча́ле (н. п.)?

разгревува́ње с гл. им. од *разгревуе.*

разгреву́е несвр. *разгрева, подгрева.* – Разгреву́е ва́риво за ручы́к.

разгреву́е се несвр. *загрева се.* –

Разгреву́е се ене́ с то́пал ча́ј, й́ма не́ку ка́шљицу.

разгрудо́ше се свр. **1.** *рашири се у грудима, ојача, оснажи се.* – Ми́ка се разгрудоса́л ко кúрјак. **2.** *раздрљи груди.* – Немо́ј си се разгрудоса́л, чеш да насéбнеш.

разгуња́ви свр. *неку релативно глатку површину трљањем и гребањем учини косматом.* – Женé исчу́ чр́ђе, па и по́сле с грéбенци разгуња́ве. – Разгуња́виле ти се панталóне на колéна, скóро це процéпе.

ра́здолек прил. *на раздаљину, на растојању;* упор. *раздолеко.* – Штo си тањирити поста́ила то́лко на ра́здолек?

ра́здолеко прил. *в. раздолек.* – Ба́рам да смо ра́здолеко, да се не гле́дамо.

раздо́лци м *место где се састају два дола, два потока (гледано узводно: где се раздвајају два дола, два потока).* – До́ле у Раздо́лци й́ма едно́ ста́ро цркви́ште.

раздра́па свр. **1.** *изгребе, рашчеше.* – Раздра́па оне́ј не́гове ра́не. **2.** *раскида на комаде.* – Раздрпа́ј ти́ја дриво́љци па да и но́сим на влача́ру да и извлáчим.

раздра́па се свр. *изгребе се, рашчеше се.* – Раздрапа́л си се ко да си шу́гав.

раздра́пса свр. **1.** у појачаном значењу *раздрапа.* – Па́ си раздрапса́л ра́нете? **2.** *покида на комаде.* – Раздра́псам ле́б и вр́лим на кúчичи.

раздра́пса се свр. у појачаном значењу *раздрапа се.* – Раздра́пса се ко ненормáлан.

раздрдње́ свр. *расклимата, поквари неку направу.* – Да́вам ти коли́ца да се послу́шаш ко човéк, али па́зи да и не раздрдње́ш.

раздрдње́ се свр. **1.** *расприча се, разбрбља се.* – Раздрдње́ се па н́уме да ста́не. **2.** *поквари се, расклима се нека направа.* – Ако не во́диш рачу́н од не́г, оно́ се о́че раздрдње́, па кьд ти затре́бе

нема с квó да се послушаш.

раздрéши свр. *скине одећу, свуче*. – Навалил да ме раздрéши.

раздрéши се свр. *скине одећу са себе, свуче се*. – Сáмо што с бéо раздрéшил, рекоше да йду гóсти, ебá му мáтер. Áјд сьг, на брзйну се натлáчи.

раздрешување с гл. им од *раздрешуе* (се).

раздрешуе несвр. *скида одећу, свлачи*. – Узéла сам да пред спањé раздрешуем детé.

раздрешуе се несвр. *скида одећу са себе, свлачи се*. – Раздрешуем се да спйм.

раздрнда свр. **1.** *рашчешља вуну*. – Тóлко се улепйла овај вйна, да сам ју едвá раздрндáла. **2.** *расклати, расклимата; поквари*. – Дáл сам му бициклу да се послуша, он ју раздрндáл. – Ауто му свó раздрндано, сáмо што се не разнйже.

раздрнда се свр. **1.** *расприча се, разбрбља се*. – Да те мýка увáти кьд се она раздрнда. **2.** *раздрма се*. – Сьв сам се раздрндáл с онуј фрэзу.

раздрнчи свр. *узнемири, расцвели*. – Штó си раздрнчил детéто, сьг га не мóg удрáмим?

раздрнчи се свр. *узнемири се, расцвели се*. – Несьм га јá нйшта дирáл, оно си се сáмо раздрнчйло.

раздрпа свр. **1.** *рашчеше снажним и грубим покретима*. – Раздрпáл његóвијат србéж до крвй. **2.** *снажним покреима покида*. – Раздрпам онйја дрйвољци и цйднем и у óгањ. **3.** *разграби, разнесе*. – Кьд у зáдругу дóјде шићер, нáрод тóј зачáдс раздрпа.

раздрпа се свр. *почне да се чеше снажним, грубим покретима*. – Раздрпáл се ко да е пйн с вьшфе.

раздруса свр. *растресе, раздрмуса*; упор. *раздруска*. – Раздрусáле ме онéј Влајкове кочйје, да ме свáка кочйна

болй.

раздруса се свр. *растресе се, раздрмуса се*; упор. *раздруска се*. – Польк возéте болникáтога, да се не раздруса. – У óро се раздрусам, па сáмо трептйм.

раздруска свр. *в. раздруса*.

раздруска се свр. *в. раздруса се*.

раздува свр. *јáко загаслу ватру распири дувањем*. – Узнй па раздувај огьњьт, егá се завáне.

раздума свр. *одврати кога од неке намере, одговори кога какве намере*. – Томьн се бéше решйл да пóјде, а женá га рáздума.

раздума се свр. *одустане од неке намере, пишмани се*. – Бьђи рéче да че д йде у Пáланку, пóсле вйдим раздумáл се.

раздумување с гл. им. од *раздумуе* (се).

раздумуе несвр. *одвраћа кога од какве намере*. – Свй смо га раздумувáli, да се мáne од такву рáбору, ал не помагáло.

раздумуе се несвр. *размишља да промени одлуку, двоуми се*. – Сáм си дýма, сáм се раздумуе, нйкуј му се у тóј не мéша.

разедé се свр. **1.** *колико једе још више му се једе*. – Пýста ўста разеду се и кьд несй глáдан. **2.** *дугом употребом се излиже, прошири се отвор (на некој направи)*. – Разéли му се тýлци на осавйне, па му колáта шоврдају. **3.** *оједе се*; упор. *опруди се*. – Ако се детé умочуе, а тй му не промењуеш постйлци, оно се разедé мецу ножйчфе.

разéње с гл. им. од *рази*.

разжéни свр. *в. ражени*.

разжéни се свр. *в. ражени се*.

разжењување с гл. им. од *разжењуе* (се).

разжењуе несвр. *в. ражењуе*.

разжењуе се несвр. *в. ражењуе се*.

разжльéби свр. *в. ражльéби*. –

Разжљебѝл сам си перце, па сѝг нѝма с квѝ да писуѝм.

резжљеби се свр. *в. ражљеби се.* – Разжљебѝл ти се шашѝрат, ко лавор.

рази несвр. *квари, руши, разара.* – Ја праѝм, а ѝн рази.

рази се несвр. **1.** *квари се у понашању (дете).* – Мѝсто да бѝде бѝљи ѝн како растѝ свѝ се пѝвише рази. **2.** *квари се, упропаишава се, руши се.* – Тѝ га праѝш, а онѝ се рази! Од крај си си нѝгде погрѝшил.

разѝда се несвр. **1.** *постепено му се све више и више једе.* – Разѝдају се глѝдна устѝшта. **2.** *услед дуге употребе таѝи се и проширује се (напр. неко лежиште у каквој направи).* – Тѝлци ми се разѝдају, затѝј ми колѝта клѝцају. **3.** *ојѝда се.* – Разѝда се мецу нѝђе.

разѝде се свр. *разиђе се.* – Разѝде се наѝрод, нѝче да слѝша свѝкакви глѝпости. – Разѝду се пре врѝме. – Облаци се разѝду и огрѝе слѝнце

разѝјари се свр. *тражи да се спари (коза или јарац).* – Козѝ ни се разѝјарила, мѝра ју вѝдимо код јѝрца.

разлѝга несвр. **1.** *вади комину из казана пошто је испекао ракију.* – Узѝл да разлѝга казан. **2.** *образлаже, објашњава.* – Узнем па му полѝк свѝ разлѝгам, ал квѝ врѝди, нѝшта не привѝча.

разлѝга се несвр. *разлеже се (песма).* – Разлѝга се пѝсма по падѝнуту.

разлѝгање с *гл. им. од разлага.*

разлѝди свр. *в. раслади.* – Жѝшку вѝду разладѝ сѝс студенѝ, па га тѝг купиѝ.

разлѝди се свр. *в. раслади се.* –

Разладѝте се с по еднѝ студенѝ пѝво!

разлѝзи се свр. *почне да пузи, размили се.* – Кѝд подѝгнеш нѝѝи камен, онѝ се разлѝзиле нѝкве црвенѝ бѝбе.

разлатѝење с *гл. им. од разлати се.*

разлатѝи се несвр. **1.** *разлеће се, прити.* – Онѝј брашно што си нѝкња купиѝл, нѝче се замѝси, него се разлатѝи. **2.**

растрже се на разне стране журѝћи за пословима. – Разлатѝи се измецу тѝја двѝ дѝма и нѝгде нѝшта не мѝж да урабѝти.

разлелѝе свр. *почне да лелуја што, разлеприша.* – Кѝд ја кнѝчи разлелѝем мојѝ бѝалију, ѝма свѝ да се сабѝру, да глѝдају и да се чѝде, а пѝсле да прерипѝју огѝњѝт.

разлелѝе се свр. **1.** *раскопча се и пусти да му одећа леприша.* – Етѝ ју ѝде отѝд, разлелѝјала се и ѝка ко бѝсна. **2.** *растрчи се.* – Пандѝри се разлелѝјали по салѝ, не смѝш да пѝснеш.

разлѝж м *мала равница у брдовитом пределу.*

разлимѝ се свр. **1.** *размили се.* – Разлимѝли се брѝбинци, мѝра да че да пада ѝиша. **2.** *крене народ у неке сезонске пољске послове.* – Разлѝмел се наѝрод по пѝље.

разлѝта се несвр. **1.** *в. разврча се (1).* – Разлѝта се дѝле на сред салѝ, да му се чѝде лѝѝђе. **2.** *ради много и то обично више послова једновремено.* – Разлѝтам се у копѝње, у кошѝње у прскѝње лѝзје, сатѝ се овѝј лѝто.

разлитѝење с *гл. им. од разлута се.*

разлѝжи свр. **1.** *скине капак и извади комину из казана, пошто је испекао ракију.* – Д ѝм да разлѝжим казан, па да наложим дрѝѝи. **2.** *све натенане објасни.* – Свѝ му разлѝжим, квѝ е бѝло и квѝ мѝж да бѝде.

разлѝпка свр. *муѝкајуѝи промеша, размуѝка.* – Кѝд те удѝрим ѝ главу ш ти разлѝпкам пѝмет. – Ако пѝјѝш нѝѝи лѝк прѝво трѝбе да га разлѝпкаш. – Разлѝпкало се винѝ док се возѝло.

разлѝпи свр. *скине лѝску, скине површински слој.* – Штѝ си разлѝпил ѝжуту, ел ч наново да ју малтерисѝеш?

разлѝпи се свр. *ољуштити се, скине се површински слој.* – Разлѝпиле му се, онѝј ѝнгѝве, ране.

разлѝпување с *гл. им. од разлупуе (се).*

разлупује несвр. скида површински слој, скида љуску. – Немој га разлупујеш, оно ци само отпадне.

разлупује се несвр. скида се површински слој, љушти се. – Разлупује му се кожа, ко на змију.

разлупци м место где се набујали потоци разливају.

разљева несвр. излива у више судова. – Разљева питије по панице.

разљева се несвр. 1. излази из корита, прелива се. – Разљева се вода по Мораве. 2. разлеже се, одјекује. – Разљева се песьн преко поље. 3. креће се њишући боковима. – Ѐде и разљева се.

разљевање с гл. им. од разљева (се).

разљевиште с место на реци где се је вода разлила и постала плитка. – С кола мој да прједеш само на оној доле разљевиште.

разљије свр. излије у више судова. – Чим сварим питије ја и разљијем по тањири и однесем у студену собу да се спитијошу.

разљије се свр. изађе из корита, прелије се преко обала. – Къд падне ћиша Тимок се разљије, од Евик до Дубраву.

размане свр. одустане од нечега, обустави неку активност, дигне руке од нечега. – Размануше свадбугу.

размане се свр. 1. одустане од нечега, дигне руке. – Беоше бђјим наумили да ју дерују, па се после размануше. 2. разведе се муж од жене или жена од мужа. – Разманули се после тоље годин. 3. разведри се тмурно време које је обећавало непогоду. – Беше се елис наместило за ћишу, па се разману.

размањување с гл. им. од размањује се.

размањује се несвр. 1. одустаје од неких послова или намера. – Размањују се да сидају кућу, че се сэле, велу, у

Паланку. 2. разводи се од мужа или од жене. – Гмитра и Гмитар се размањују, не мој више да живе заедно, не трпу се.

размета несвр. 1. кад иде избацује ноге у страну (претежно о коњу). – Добар коњ, али размета прѣдње ноје. 2. шири зупце тестере повијајући један на једну, други на другу страну и тако до краја. – Разметам бичћију с клиштѣви, немам онуј алатку што сама размета.

размета се несвр. 1. витла неким предметом. – Немој се разметаш с вилуту, мој да убодеш нећега. 2. неконтролисано и неуљудно се понаша, прави се силан и важан. – Размета се доле пред општину. 3. троши новац немилуце. – Размета се с пारे.

разметање с гл. им. од размета (се).

разметач м алатка којом се размета тестера. – Ако немам разметач ја си бичћију размѣнем с калкабури.

разметне свр. повијајући зупце тестере на леву и на десну страну подеси тестеру да боље и лакше реже. – Разметнул би ја тија мој тривоњ, ал н љум.

разметне се свр. завитла неким предметом. – Разметне се с квѣ доване, ко луд.

размири свр. завади, посвађа. – Размиристе виле у планину, / А камоли у салѣ девѣјће (н. п.).

размири се свр. зарати се. – Къд се беше размирило, ми смо манули д љмо у шкѣлу, па къд прѣгуде ратат, ми смо па пошли.

размирица ж 1. рат, ратно стање. – У онуј размирицу бежали смо чак до Грамаду. 2. свађа, неслога у кући. – Не прајте размирицу због ситницу.

размирно с ратно стање. – У размирно време само глѣдај како да сачуваш главу.

размирство с в. размирица (1). – У свако размирство обичан народ

пострада, а лапови се обогате.

разми́та несвр. *мете метлом на лево и на десно*. – Разми́там ма́лко сне́гав ко́лко да мо́ж да про́јдемо до бунáр.

разми́ца несвр. **1.** *размиче, шири, отвара*. – Сеља́чка торби́ца свáчија врáта разми́ца. **2.** *штеди, распоређује да што дуже траје оно што се арчи*. – Разми́цам сири́њцето да истра́е до Ђурђовдан, ако мо́же.

размица́ње с гл. им. од *размица*.

размо́кри свр. *раскваси, овлажи*. – Да изедём кру́шку, да размо́крим уста.

размра́зење с гл. им. од *размрази (се)*.

размра́зи несвр. *размрзава, одлеђује*. – Но́чу га смра́зи, да́њум га размра́зи.

размра́зи свр. *подстакне неке на свађу, учини да се неки посвађају*. – Она́ и размра́зила, не дру́жи нику́ј.

размр́ка се свр. *овца почне да тражи овна ради оплодње; упор. размр́ли се*. – Вéч ми се óвце размр́кале, а ја свé ко вели́м да е још ра́но.

размр́ктí се свр. *овца се преда пладновању*. – На же́гу се óвце ра́но размр́ктú, па оста́ну гла́дне.

размр́ли се свр. *в. размр́ка се*.

размр́цува́ње с гл. им. од *размр́цуе (се)*.

размр́цуе несвр. **1.** *размрдава, разгибава*. – Размр́цуе но́ђе. **2.** *чини да нешто не држи чврсто, расклађује*. – Размр́цуем ед́н шра́в, ал не́че.

размр́цуе се несвр. *после дужег мировања (спавања или боловања) размрдава удове, разгибава се*. – Почéл да се размр́цуе помáлко.

разму́ва свр. *крупним покретима размеша неку масу*. – Прво разму́вај комíнуту с не́ко дрвó, па по́сле завáчај и од чорбúту и од то́ј.

разóди свр. **1.** *размрда ноге ходајући*. – Чíча Дра́ђи вели́, да му е јúтром најтешко, да разóди но́ђе. **2.** *обиђе, обиђе*

околину. – Разодíл је свí овíја брéгови, траже́ечи не́ку тра́вку.

разóди се свр. **1.** *размрда се ходајући*. – Прво да се ма́лко разóдим, па чу т́г да вíдим квó чу по́сле. **2.** *разиђе се*. – Мí се јúтром разóдимо по по́ље.

разóка се свр. *почне да виче, разви́че се*. – Видó кúрјака че ми насрне на óвце, ја се разо́ка и раскара́ га.

разо́кав, -а, -о *који је разрок*. – Цвéтко Студеноклéп бíл разо́кав у óбе óчи.

разóр м *последња бразда којом се завршава орање у средини њиве*. – Тра́ктор пра́и голéм разóр, едвá га по́сле некакó затрпам с матíку.

разорáти се свр. *расприча се*. – Разорáте се и ни́шта се не чу́е квó при́чају.

разор́ли се свр. *раздрага се (дете)*. – Вéчером се свáко детé разор́ли.

разорúжа свр. *скине одећу, разоде́не, свуче*. – Пред спа́ње разорúжам де́цу.

разорúжа се свр. *скине одећу са себе, разоде́не се, свуче се*. – Вéчером се свé разорúжам, оста́нем са́мо у гáчће.

разоружува́ње с гл. им. од *разоружуе (се)*.

разоружуе несвр. *скида одећу, разоде́ва, свлачи*. – Немóј ме разоружу́еш, са́ма ци се разорúжам.

разоружуе се несвр. *скида одећу са себе, разоде́ва се, свлачи се*. – Еднí íма, па се не разоружу́ју кьд спú, него си лега́ју са свé дрéје. Стра́ и да се не дангúбе док се ору́жују и разоружу́ју.

разотíду се свр. мн. *разиђу се, растуре се*. – Де́ца че да посратú и це разотíду, íма да оста́немо са́мо нас двá, ко двá ста́ра дубарá.

разотóди се свр. *почне се разилазити*. – Окол плáдне на́род почé да се разотóди.

разоцува́ње с гл. им. од *разоцуе (се)*.

разоцу́е несвр. **1.** *размрдава ноге ходајући.* – Ја сѓг разоцу́ем мо́еве но́ђе да би мо́гъл да искочим у Кўрјаково бўчје. **2.** *хода бесциљно, зазјава.* – Кво тї сваку вѣчер разоцу́еш покре на́шу капи́ју?

разоцу́е се несвр. **1.** *размрадава ноге ходајући.* – Од како́ е строши́л но́гу не изла́зи надво́р, разоцу́е се по со́бу. **2.** *бесциљно хода и зазјава.* – Разоцу́е се ко ўсран го́луб.

разрабо́ти свр. *разради.* – Но́в тра́ктор тре́бе прво да разрабо́тиш у ме́сто, па по́сле да оре́ш.

разрабо́ти се свр. *својски прионе на неки посао.* – Томѓн се разрабо́тим, дете́ у љу́љућу прирове́, ја ма́њуем жѣтву.

разрацува́ње с гл. им. од *разрацуе.*

разрацу́е несвр. *разрађује.* – Разрацу́е трго́вију у Ка́лну.

разре́ва несвр. *лопатом или чим другим разбацује лево и десно неки растресит материјал.* – Начѓс напада́л голѣм снѣг и јўтре мо́ра да га разрѣвам, да напра́им пўт, да мо́г да излѣзем с ко́ла.

разре́ва се несвр. **1.** *повија се лево и десно, уклања се.* – Тра́ву га́зи, / Трава́ се разрѣва (н. п.). **2.** *љуља се у ходу, њише се.* – Пелеђи́ја се са́мо разрѣва под онўј коби́лку.

разре́вање с гл. им. од *разрева (се).*

разре́ди¹ свр. *поређа, рапореди.* – Разре́ди да́р на конопа́ц. – Разре́ди сушені́це на врлі́ну.

разре́ди² свр. *учини ретким, ређим, прореди.* – Ако ти е гу́с васу́љ, си́пни му води́цу па га разре́ди.

разресѣти свр. *тако похаба тканину да од ње повисе ресе.* – Разресѣ́тли ми се пешћі́ри, а ўбаво сам телá да и порубим.

разрецува́ње с гл. им. од *разрецуе.*

разрецу́е¹ несвр. *ређа, распоређује.* – Разрецу́е ду́ње по орман.

разрецу́е² несвр. *чини ређим, проређује.* – Разрецу́ем момўрузу, билá нїкла гу́сто. – Де́те, разрецу́ј тїја ма́лтер, овї́ја мло́го гу́с.

разре́шен, -шенá, -шено́¹ *који је ве́дра духа, паметан, разуман, одрешит.* – Не стѣгнут ко тї, него разрѣшен чо́вѣк, а и женáта му разрешенá.

разре́шен, -шена, -шено́² трп. од *разреси који је по ивицама добио ресе од нехатног руковања (о тканини).* – Разре́шени рукавї́ и по́ле.

разрї́па се свр. *почне да скаче.* – Разрї́пају се ждребетї́ја по ливáду.

разрове́ свр. *расплаче кога.* – Рђо еднá, разрове́ш ми дете́, па си отїдеш, а ја по́сле тре́бе да га дра́мим.

разрове́ се свр. *расплаче се.* – Иди́ вї́ц што се разровáло дете́штено.

разрову́е несвр. *расплакује кога.* – Са́мо до́јдеш да ми разрову́ше де́цу.

разрову́е се несвр. *расплакује се, почиње да плаче.* – На њу́ и кѣд се не ровѣ онá се разрову́е, ва́ћкалица.

разро́ди свр. *прекине родбинске односе.* – Онá е решї́ла да ни разро́ди, ел нї́како.

разро́ди се свр. **1.** *прекине родбинске односе.* – Бре́ Милї́сове, не вице́вамо се, бре́, разро́ди́мо се. **2.** *разведе се, растави се од брачног друга.* – Решї́ли да се разро́де.

разро́чи свр. *бајањем уклони урок.*

разрочува́ње с гл. им. од *разрочуе.*

разрочу́е несвр. *бајањем уклања уроке.* – Уро́к урочу́е, / Уро́чица разрочу́е (б).

разру́би свр. *покида обруб, распара руб.* – Штó, че́ро, ра́зруби ма́рамуту?

разрубу́е несвр. *пара поруб.* – Разрубу́ем и овóј и овóј, па да га по́сле састáим ўедно.

разр́чка свр. **1.** *нечим шиљастим покређући га напред-назад, лево-десно начини или прошири рупу.* – Разр́чкај

овдѣ с това́гу, да отѣкне вода. – Разр́чкам ж́ар и у њѣг запрѣчем кравáј.

разубáви се свр. *пролетиа се*. – Ра́да се топр́в, по женилбу, разубави.

разу́ми несвр. *разуме, схвата*. – Разу́миш ли ти ме́не, брѣ!

Ра́јџа ж *име*.

ра́јчица ж *лепа девојка, лепотица*. – Девојчице ра́јчице, / Црне су ти óчице (н. п.).

ра́ка несвр. *снажним искашљавањем плу́је густе излучевине из уста и носа*. – Ра́ка судѣ ре́дом по со́бу, ко да не́мамо сítну де́цу.

рака́ње с *гл. им. од рака*.

раки́тис м бол. *рахитис rachitis*; упор. ра́итис. – Малóто им детѣ й́ма раки́тис.

ра́клица ж *мала ракља, ракљица*.

ра́кљес, -та, -то *који има облик ракље, који подсећа на ракљу*. – Ра́кљести му рóзи.

ра́кне свр. *гласно испљуне густе испљувак*. – Де́да Јѣша с́г ра́кне овдѣ, с́г ра́кне ондѣ и док поседí ма́лко óн свѣ ура́ка окол се́б.

ра́кољак м *густ, грозан испљувак*. – Пред óпштину пóзам са́мо ра́кољци и пíкавци.

ра́лиште с *ауг. и пеј. од рало*. – Прѣби се онóј старóно ра́лиште.

ра́лник м *раоник*. – Ра́лници ми кле́пуе Десíмир Цíганин из Вíдовци.

ра́ло с **1.** *примитивни дрвени плуг, ралица*. – Ода́вна се ора́ло сýс дрвено ра́ло. **2.** *површина земљишта која се може поорати ралом за један дан (око 0,2 ха)*. – Й́мам гóре на байрат едну њíвицу од двѣ ра́ли, па би ју транпíл за неку́ до́ле по у равни́ште.

ра́ља ж *жабокречина*.

ра́љупина ж **1.** *кора, љуска*. – Ра́љупине од конпíр да вр́лиш на свíње. **2.** *красе*. – Рука́ му свá у ра́љупине. **3.** *исперутана кожа, перут*. – Чѣшаљ пíлн с ра́љупине од пр́вут. **4.**

дебеле наслаге рђе. – Бетóнско желѣзо се мóж употрѣби дако е рíаво, ал да не́ма б́ш ра́љупине.

рама́тиза ж бол. *реуматизам rheumatismus*. – Мíлица свáку гóдин й́де у Рогóшку Ба́њу, да се ле́чи од рама́тизу.

ра́мењача ж **1.** *унутрашња вертикална шипка на воловском јарму (две су)*. – Ра́мењаче се пра́е од дренóвину, ел мóра да су ја́ѣ и ма́зне. **2.** *рет. обрамица, кобилка*. **3.** *комад платна на кошуљи који иде од рамена до рамена да би ојачао кошуљу*.

ра́мо с анат. *раме*. в. и: срезал Бог рамена.

раму́ника ж муз. в. *армуника*. – Не тејáл да свíри на еднí пијáни и онí му сцѣпíли раму́никуту.

раму́никаш м муз. в. *армуникаш*. – Дра́ђи, раму́никаш из Штíпину, свíри до́ле у Кла́ћерницу.

раму́ничка ж муз. *дем. од рамуника*. – Свíри с двá пр́ста, на не́ку рýску раму́ничку.

ра́на ж бол. *повреда телесног ткива изазвана оштрим оруђем, опекотином, промрзлином и др.* в. блага рана, жива рана.

ранá ж *намирнице за стоку, сточна храна*. – Не́мам рану́ за говѣду.

ра́не ж *мн. бол. красе impetigo, impetigo herpetiformis*.

ранѣње с *гл. им. од рани (се)*.

ра́ни несвр. упор. крани. **1.** *ставља некоме храну у уста (детету, болесноме), храни*. – Ра́нимо га на цу́цлу. **2.** *обезбеђује храну, издржава*. – Јá ви ра́ним, јá ви об́увам. **3.** *даје да што буде поједено*. – Сýг че на кра́ве да да́вамо сѣно, а шу́шће че да ра́нимо у ора́ње. **4.** *тови, гоји*. – Ве́пра да скóпимо и да пóчнемо да га ра́нимо.

ра́ни се несвр. *храни се*. – Онí се дóбро ра́не.

ра́нилица ж *нарочита посуда за храњење живине или стоке, хранилица*.

– На кокóшће сипем концентрaк у рaнилице и по двá денá не доóдим код њí.

рaниоц м онај који храни, издржава некога (такав је по ранијим прописима служио војни рок од девет месеци); упор. краниовац. – Он ко рaниоц служи́л у кáдру сáмо девет мeсeца.

рaниште с место где се хране овце. Оно је обично око лисника или стогова, тамо где су и зденути, у шуми или на ливади. – Свако јутро, дако е снег голeм, тeрам овце на рaниште у Бáјчину.

Ранопољíја ж п. п. 15. маја. Празнује се од инсеката и змија; упор. Пољобранија и Пољоранија.

ранчуга ж бот. дивља ротква *Raphanus raphanistrum* L.

рaншко прил. прилично рано. – Рaншко е да се пуштају овце, да чeкнемо да се залáди.

рањeник м вепар који се храни, тови за клање. – Їмам еднóг рањeника за прóдаву.

рањeница ж свиња која се храни, тови за клање. – Зајутре, у нeдeљу, че да кољемо рањeницy.

рањeт, -а, -о који је рањен, озлеђен. – Рањeт е бíл и у главу и у нóгу.

рањíиња ж ранка (о воћкама). – Слíва рањíиња.

рапцýк м црни лук за сађење, арпацик; упор. арпцýк, рашлама. – Бóље е кд е рапцýк пóситан.

рaпне свр. 1. засече, резне. – Рaпне га сьс сáбљу по дýпе. 2. удари мотком кога. – Рaпну га двá пýт по грбíну. 3. одмери казну. – Рaпнул га судíја с двeста бaњe.

рапсалија ж бот. бела пшеница *Triticum turgidum* L.

рапселија ж бот. в. рапсалија *Triticum turgidum* L.

рaс м раст, стас. – Тóлћи му рaс, затóј не могýл да порастe пóголем.

расьвињување с гл. им. од расьвињуе се.

расьвињуе се несвр. свиће, свањује. – Чим пóчне да се расьвињуе мí трeбе да смо спрeмни.

расьвне свр. разбистри се у глави. – Бóже, Бóже, да л че ми нeкьд расьвне ú главу?

расьвне се свр. 1. сване. – Бóље е да пóјдемо кд се мáлко расьвне, него да бlтамо пóтавнин. 2. постане бистрије, јасније у глави. – Чeкни мáлко да ми се расьвне ú главу.

расадíлђа ж в. садилђа (2).

расадник м леја засејана семеном поврћа. – Скубeм из расадник и óдма сáдим по градíну.

расадник м пољопривредна установа у којој се гаје и оплемењују младице дрвенастих биљака. – У Палáнку е имáло двá расадника: шумсћи расадник у Лáставичко пóље и воћно-лóзни расадник код кáсарине.

расьпък м онај који је немиран, нехајан, охол, помало силеција, распојасан, који не води рачуна о вредностима нити о свом изгледу. – Уљудí се мáлко, немóј да си ко расьпък. – На онíја нáши расьпъци да дадeш нóве панталóне, за нeкoлкo дáна íма и сцeпе.

расацување с гл. им. од расацуе.

расацуе несвр. расаћује. – Дошлó е врeме да се расацуе пипeр. – Петлицáн смо расацувáли у прóшлу срeду. – У тóрник се нíшта не расацуе, ел велý, нeче пóсле да вирae.

расврља несвр. разбацује; упор. разврља, расврљуе. – Дьньс трeбе да расврлeм торíну по градíну.

расврља се несвр. разбацује се, немилеце троши; упор. разврља се, расврљуе се. – Не расврлeј се с парeте, ел и несí тí зарадeл.

расврљање с гл. им. од расврља (се).

расврљи свр. *разбаца*; упор. *разврљи*. – Къд се вѣчером стѹра да лѣгне он расврљи дрѣје на свѣ стране.

расврљи вѣк изр. *пребаје детету да се више не трза у сну и не плаче*.

расврљување с гл. им. од *расврљуе* (се).

расврљуе несвр. в. *расврља*. – Не расврљуј тој, морачеш после да га збираш.

расврљуе се несвр. в. *расврља се*. – Штѣ се расврљуеш, ко да си нећи гáзда?

расѣва се свр. *стане да сева, да жига (о болести)*. – Расрди се блáга рана... / Расѣва се, расстреља се (б).

расѣњи свр. *од дуге употребе истањи нити тканине тако да се кроз њу провиди*. – Расѣңиле ми се панталоне на колѣна, а и на подупину.

расѣпе свр. **1.** *хотимице или нехотице идтресе, расте извесну количину нечег ситног*. – Расѣпаше ми се маниста, што сам узѣла да и нижем. **2.** *пролије, проспе неку течност*. – Сѣпем помѣје на свиње, онѣ преврну корѣто и расѣпу и. **3.** *добро истуче кога*. – Расѣпали га од бѣј, там гдѣ га уватили.

расѣпе се свр. **1.** *пропадне од посла, умори се од силнога посла*. – Расѣпем се од рáботу. **2.** *угрува се кад падне*. – Пáдо се, па се расѣпá. **3.** *пролије се у млазевима, плусне (о киши)*. – Расѣпа се ћиша, дънѣс после плáдне.

расѣпување с гл. им. од *расѣпуе* (се).

расѣпуе несвр. **1.** *хотимице или нехотице истреса, расѣпа нешто ситно*. – Немѣј да расѣпуеш плѣву и слáму по цѣл обѣр. **2.** *просѣпа, пролива*. – Требе да знáеш, да вѣду тѹј не расѣпуемо. **3.** *снажно туче некога*. – Сваку вѣчер га расѣпују од бѣј.

расѣпуе се несвр. **1.** *много ради, пропада од посла*. – Цѣло лѣто се расѣпуемо од рáботу. **2.** *просѣпа се,*

расѣпа се. – Расѣпуе се жѣто на свѣ стране, сѣпени цаковити. **3.** *пролива се у млазевима (о киши)*. – Ћиша се расѣпуе вѣч нѣколко дѣна.

расѣца несвр. *оштрим сечивом раздвáја што, расѣца*. – Расѣцам тѣкву за свиње.

расѣјај свр. *учини да нешто почне да сија, ужжари што*; упор. *разасѣаи*. – Цѣмај чврсто цигáруту да ју расѣјаиш, да мѣг и јá да припáлим. – Расѣјало се кубѣ.

раскáља свр. *размаже, размаже што по већој површини*. – Раскáљај га на там, на овáм, онѣ че си се после сáмо изеднѣкви.

раскáра свр. **1.** *отѣра, одагна кога или шта*. – Мѣн че мáјка да кáра, / Да кáра и да раскáра (н. п.). – Раскарáл си женѹ. **2.** *разјури какво мноштво*. – Раскáрај чáвѣ из орање да не клѹцају пшеницу, ел сáмо што сам ју посејáл. **3.** *одагна мучнину*. – Пѣни рећѣицу, да си раскáраш.

раскáра се свр. *почне да се свађа, да грди, да се кара*. – Раскара се бѣш забађáв.

раскарување с гл. им. од *раскаруе*.

раскарѹе несвр. **1.** *растерује, отѣрује, разгони*. – Идѣ прѣз áлогу и поѣ, раскарѹе си стрá. – Раскарѹе си женѹ. **2.** *отклања мучнину, бриге*. – Раскарѹе си мѹку с рећѣју.

расквáче се свр. **1.** *расквоца се кокошка*. – Овѹј гѣдин не тејá ни еднá кокѣшка да ми се расквáче. **2.** *фиг. разболи се, окуњи се (о жени)*. – Квѣ ти е, та си се расквáцáла?

раскладѣ свр. *растури ватру, угаси ватру*. – Къд си пѣјдете раскладѣте огањ, да се нѣшто не упáли.

расклáпа несвр. *оре њиву од крајева према средини, тако да кад заврши орање на средини остане велика бразда*; супр. *склапа*. – Еднѹ гѣдин га склáпам

кѣд орѣм, а другúту га расклапам.

расклапање с гл. им. од *расклапа*.

расклаује несвр. *растура ватру, гаси ватру*. – Кѣд си вѣчером побдимо од колибу мý расклауемо óгањ, да се нѣшто не завáne и не изгорí.

расклобѣцка свр. *расклати, расклимата*. – Óн ми свá ко́ла расклобѣцкál, сáмо што се не разнѣжу. – Остáлав се расклобѣцкál, трѣбе му стѣзам нóђе.

расклóпа се свр. *расквоца се кокошка*. – Трí ми се кокóшће расклопáле, нѣма кúј јáјца да ми нóси.

расклчињави свр. **1.** *учини да нешто постане растресито и умршено као кучина*. – Дóр рѣже лóзје óн клечí и расклчињави панталóне на колéна. **2.** *фиг. разводни, растегне (приликом говора)*. – Кажí га úкратко, немóј да га расклчињавиш, па да пóсле ни сáм нѣ знаш квó си тѣл да кáжеш.

Рáско м *име*.

раскóвник м бот. в. *женски расковник, мушíи расковнок*.

расковување с гл. им. од *расковуе*.

расковúе несвр. *раскива оно што је заковано*. – Расковúе нѣћи стáр сандѣк.

рáскод м *издатак, трошак, расход*. – При́код ми не покрíва рáскодити.

раскóкри се свр. **1.** *пупољак се отвори*. – Божúр се раскóкри у мáј мѣсец. **2.** *прсне махуна или спољни омотач неког плода*. – Орѣси се веч раскóко-рíли, мóш се бúвају.

раскóла свр. *котрљајући растури што, раскотрља*. – Искóла бúричи у авлíју, бѣђи да и пѣре, па и сáмо раскóла и нíти и пѣре, нíти се сѣча да и пá укóла у пóдрум.

раскóмса свр. **1.** *растргне, раскида*. – Ел си гледáл на телевизор какó лáвови раскомсáше, тáм нѣкву, антилóпу? **2.** *рашчупа, умрси*. – Жíвка Цревáрка раскомсáла кóсе, ко кавáнска жѣнска.

раскóмса се свр. **1.** *држећи у рукама какву оштру алатку (нож и сл.) почне да маше на све стране*. – Бѣжи од Мíку Слínчу, вíдиш да се раскомсáл, óче да убодé нѣнега. **2.** *почне да се чеше крупним, снажним покретима*. – Квó ти é, штó си се раскомсáл, ел те србí онáк си, ел ти лáзи нѣка бúба? **3.** *рашчупа косу*. – Раскомсáла се, па станúла ко бујáйна.

раскрíви се свр. *почне да храмѣ*. – Раскривíла ми се говѣда, затóј што су некóвана.

раскркља свр. *расправи нешто што је умршено*. – Помогнí ми да раскркљамо овáј т́нка црѣва.

раскркља се свр. (углавном у мн. раскркљају се) *ослободе се кучићи ко́ји су се приликом парења били закачили*. – Раскркљаше ли се псетáна?

раскрóте се свр. *овце почну мирно да насу*. – Кѣд се óвце раскрóте, јá седнѣм па мáлко поплетѣм.

раскрсиште с в. *раскрсе*. – По путíшта, по друмíшта и по раскрсишта íма свáкаве áле.

раскрсе с *раскриће путева*; упор. раскрсиште, распутје. – Идóмо зáедно до раскрсе и тúј се раздвоíмо, а пóсле гдѣ е ош́л нѣ знам.

раскубѣ свр. *рашчупа, умрси*. – Раскубáла кóсе од жалос.

раскубѣ се свр. *рашчупа се*. – Кѣд че д íде у óпштину да тра́жи пóтпару, онá се раскубѣ и навлчѣ се у стáре дрѣе, егá би се на нý снажалéли.

раскучí се свр. *свиња почне да скичи*. – Óшу, óшу, свíње мóе, / Штó сте ми се разгрдѣле, / Разгрдѣле раскучáле (н. п.).

раслáби свр. *разлабави, олабави*. – Стегну́ла ми повезáлка нóгу, мóра ју раслáбим. – Кѣд сѣдне уз остáл да ручúе óн раслáби кáиш, да би му пóвише станúло у мешíнуту.

раслáби се свр. *пусти опасач*,

појас, раскомоти се. – Седи уз огањ, раслаби се и добро се огреј.

раслади свр. *расхлади, охлади.* – Къд би дунул ветрѣк да ни малко раслади, ел че исцрцамо од жегу.

раслади се свр. *расхлади се, охлади се.* – Чу д им да се гмурнем у Тимок, да се малко расладим.

расова ж в. *расовача.* – Да зденемо момуриште у онуј расову. – Потражи неку добру расову за процеп.

расовас, -та, -то *који је рачваст, рачваст;* упор. расоват (1). – Къд би нашли неко расовасто дрво за вилу. вила.

расоват, -а, -о 1. в. *расовас.* – Има млого расовата дрвја, ал такво какво мѣн трѣбе не вѣдим. 2. *који је незгодан, искључив, нетрпељив, арогантан.* – Тѣшко ч да излѣзнеш на крај с тога Жѣку, он је доста расоват.

расовача ж *рачвасто дрво, рачља;* упор. расова. – Малко момуриштѣнце мѣш се здѣне и у неку расовачу. – Одсѣкал сам едну расовачу, да си женѣ с њу потпѣрају праѣѣ.

расѣли свр. *одстрани сувѣшак соли из неке намирнице, одсоли.* – Ћиселу зѣлѣну туримо у воду да се малко расѣли.

расѣлница ж *сок од киселог купуса, расо.* – Да најдем малко расѣлницу ис кацу да пѣнеш, ега ти бѣде бѣлѣ.

распамечување с гл. им. од *распамечуе се.*

распамечуе несвр. *чини да неко губи памет, способност расуѣивања.* – Немѣј ме распамечуѣш с таквѣ твоѣ намѣре!

распамечуе се несвр. *губи памет, способност расуѣивања.* – Распамечуѣм се, нѣ знам по куга чу.

распандрѣца свр. *упропасти, растури, разбаца.*

распѣклѣ свр. *раскопча, откопча.* – Нано, не мѣг си распѣклѣм панталѣнѣ.

распѣклѣ се свр. *раскопча се,*

откопча се. – Распѣклѣ се у најголему зиму и текá ѣде, велѣи, нѣ му зимá.

распекљување с гл. им. од *распекљуе (се).*

распекљуе несвр. *раскопчава, откопчава.* – Тѣѣ поѣе да распекљуе панталѣне и да трѣи към момурузу.

распекљуе се несвр. *раскопчава се, откопчава се.* – Распекљуе се д ѣде да катранѣше.

распењаѣи се свр. 1. *запенуша, разјари се.* – Немѣј да си се распењаѣил, лãбни малко, ел да знаѣш ни на нас несу рѣѣе у дѣпе. 2. *расприча се и неда ником да доѣе до рѣчи.* – Ел ѣбаво да се чѣвѣк онãк распењаѣи ко Лѣуба Ћãта, па не дãва на нѣкуга да зѣне?

распѣзди свр. *удари некога надланиѣом преко уста.* – Бѣлѣ ти е да ћутиш, да ме не живѣиращ ел чу те распѣздим, па ч да зѣиращ зѣби у шаѣе.

распѣзди се свр. *расплаче се, расплаче се без неког разлога веѣ само ради ефѣкта који ће учинити на присутне.* – Сãмо се тѣ распѣзди, а јã ч те избѣем, да бѣр знам што ровѣш.

распѣна несвр. *разатиѣе.* – Распѣна свињску кѣжу да се шуши.

распѣна се несвр. *растрѣе се између многих послова.* – Распѣнам се између тѣлѣѣе рãботѣе и не мѣг нѣгде нѣшта да урабѣтим.

распѣнање с гл. им. од *распѣна (се).*

распѣчка свр. 1. *жестѣоко истучѣ некога нанѣвши му телѣсне повѣреде.* – Распѣчкали га дѣле преда Дѣм. 2. *растури, распрода будзãшто, упропасти.* – Распѣчкал тѣј имãѣе.

распѣѣ се свр. *распеѣа се.* – Нãша се Мѣлѣ дњнѣс бѣш распѣјãла.

распѣлãга несвр. *распѣлãже неком имѣвином.* – Баштã распѣлãга с пãре.

распѣлãгање с гл. им. од *распѣлãга.* – Стаѣли ми тѣј на распѣлãгање.

располо́ви свр. *подели на половине, расече на половине*. – Располови́ едну́ тикву, па полови́н на свиње́те да́ј с́бг, а полови́н на пла́дне.

располу́ти свр. *в. располови*. – Къд те трѣснем с овѣј тилу́ђе ш ти располу́тим гла́ву.

располу́ти се свр. *раздвоји се мисао, не зна на коју ће страну, неодлучан је*. – Располути ми се па́мет, не́ знам на коју́ чу стра́н, ел по ђеркуту, ел по зета́тога.

распопу́ри се свр. *само се мало отвори пуло́љак пре него што ће се расцветати*. – Трндавил се распопури́л.

распо́рѣча ж *кошуља покојника која је са њега скинута цепањем*.

расправі́ја ж *расправа, расправљање*. – Къд се нешто договори́мо тека́ трѣбе да оста́не, а не да си по́сле имамо расправі́ју.

распра́и свр. **1.** *очешља давно нечешљану и умршену косу (о жени)*. – Док је косу распра́ила, / Три́ грѣбенца истроши́ла (н. п.). **2.** *разјасни, расправи*. – То́ј смо распра́или, не́ма ништа нераспра́ено.

распра́и се свр. **1.** *очешља своју давно нечешљану и умршену косу (жена)*. – Од ра́боту не́мам къд да сті́гнем да се распра́им. **2.** *расправи се, објасни се*. – То́ј це распра́и къд-тѣг.

распра́ља несвр. **1.** *чешља давно нечешљану и умршену косу*. – Распра́љам му косі́чѣ. **2.** *расправља, разјашњава што је нејасно*. – Оста́ше да распра́љају, гдѣ да про́јде пу́тат.

распра́ља се несвр. **1.** *чешља своју давно нечешљану и умршену косу*. – Распра́ља се едњи́ут не́дељно. **2.** *расправља се, објашњава се*. – Има јо́ш да се распра́љају и те́шко да че до зоре́ да се распра́е, пија́нице ни едне́ пија́не.

распра́љање с гл. им. од *распраља (се)*. – За́боле ме глава́ од то́лко распра́љање.

распра́нга ж *битанга*. – Она́ј твоја́ распра́нга, па́к се би́ла по кавáne

распра́ска се свр. *одједном почне да виче, да праска*. – Смири́ се, што си се распра́ска́л ко лу́д.

распра́ти свр. **1.** *пошаље на разне стране*. – Вра́чка че да распра́ти бо́љћу и по гбре и по во́де. **2.** *све испрати које је имао испратити*. – Къд распра́тимо го́сти, топр́в се́днемо да вечеру́емо.

распра́ча несвр. *в. распрачуе*. – Кудѣ и распра́чаш?

распра́чање с гл. им. од *распрача*.

распра́чување с гл. им. од *распрачуе*. *по потреби посла*; упор. *распрача*. –

распра́чуе несвр. *шаље на разне стране*. – Сва́ко и ју́тро распра́чуем: едні́ на копа́ње, едні́ по о́вце, едні́ по говѣду.

распре свр. *распори*. – Распремо га па му изва́димо це́ва и дрѣб, на дивјо́тога вепра́, да се не усмрди́ дор га не донесе́мо у сало́.

распре́гне свр. **1.** *испрегне стоку која је била упрегнута*. – Распре́гни волѣви и тури́ им се́но да еду́. **2.** *рашири неку тканину и сл.* – Распре́гне чр́гу да ју́ избу́ва. – Къд ни е во́ља за лу́дови едн се ука́чи да тресе́, а ми́ до́ле распре́гнемо најлон да па́дају у њега.

распре́гне се свр. *скине сукњу (запрегу)*. – Не мо́г се распре́гнем къд има ту́ци љу́ђе.

распре́мени свр. **1.** *скине одећу, свуче*. – Распре́мени детѣто, ви́диш ли да му е же́га. **2.** *свуче нову одећу, а обуче стару (коле)*. – Чим се в́рнемо из шко́лу, ма́ти ни о́дма распре́мени.

распре́мени се свр. **1.** *скине одећу са себе, свуче се*. – Распре́мени се па си ле́гај. **2.** *скине нову одећу, а обуче стару*. – Де се иди́ распре́мени, па да сту́римо сенѣво.

распреме́њување с гл. им. од *распремељуе (се)*.

распремењуе несвр. **1.** скида одећу са кога, свлачи. – Ништа ме не питуе, тиће ўзе да ме распремењуе. **2.** скида нову одећу, а облачи стару. – Распремењуеш ли га ти, ел си по штáлуту иде у нóве дрее?

распремењуе се несвр. **1.** скида одећу са себе, свлачи се. – Къд се она́ распремењуе, ми се поткáчимо на нештó, па наср́тамо на пѣнцер. **2.** скида са себе нову одећу, а облачи стару. – Ако се не би распремењува́ле, дрее́те би ни ср́чено оветáле.

распрече свр. *разгрне пепео у који је било нешто запретано.* – Јутром распречем жар, извадим онóј квó сам синóч билá запретáла и тóрим дрва на њег, да разгорím нóв óгањ.

распречува́ње с гл. им. од *распречуе.*

распречуе несвр. *разгрће пепео откривајући жар.* – Ба́ба распречуе огњиште.

распришгóше се свр. **1.** појаве се пликóви по кожи. – Бил се убóл на рцáв ексёр, па му се сýг распришгосáла ногá. **2.** расрди се, разбесни се. – Къд се она́ распришгóше, сáмо се склáњај, док ју не прóјде.

распрозéва се свр. *почне поспано да зева.* – Придремчáе ми, па се распрозéвам, не мóг се устáим.

распрúдина ж *напуштено земљиште, земља пустахија.* – Големá смо сиротíња, че да помремо по туце́ распрúдине.

распрца се свр. *коза почне да тражи јарца, ради оплодње; упор. распрчи се.* – Сvé ми се козé распрцáле.

распрчи се свр. *в. распрца се.*

распуди свр. *отера, растера.* – Довéде дрóту жену́ и распуди си дéцу.

распус м *школски распуст.* – За лётњи распус знае се – чувам óвце.

распутиште с *раскрсница, сеоски трг.* – Слúња се по распутишта.

распу́тје с *место на коме се разиларе путеви; упор. раскрасје.*

распуштѣнко м *онај који се је развео од жене, распуштеник.* – Пáнта Ћувало сýг распуштѣнко, најурíл си жену́.

распу́шти свр. **1.** *прогласи распуст, ослободи ђаке похађања наставе.* – Ђáци распуштени, íма вѣч двé нѣдеље. **2.** *дозволи коме да буде нерадан и непослушан.* – Распуштíла си дéцу, па сýг постáли мангúпи и нѣрадници. **3.** *расплете (косу).* – Распуштíла косу од жáлос.

распу́шти се свр. *занемари обавезе и дисциплину, почне се понашати распусно.* – Младиња́ се распуштíла, да те Бóг сачу́ва.

расрбí свр. *почне несносно да сврби.* – Расрбѣле га рáне; знáчи че га мáну.

рáст м бот. (рет. обично се каже горун) *дрво хрост Quercus.*

рáстáвич м бот. *вишегодишња жбунаста биљка из фам. Asteraceae бели пелин Artemisia absinthium L.* – Ој пелíне, бѣл пелíне, / Свí те зову́, бел пелí-не, / Já те зовѣм рáстáвиче. / Мóж ли мѣне да растáвиш, / Од злá војна, сељáнина (н. п.)?

растáвичје с бот. *досадан коров по влажним ливадама, њивама, барама из фам. Equisetacea висок 20 до 40 см, растáвић Equisetum arvense L.*

растáи свр. **1.** *раздвоји, растави.* – Какó су се уватíли напрайли се на клúвче, не мóг и растáим. **2.** *расклопи, демон-тира неку скаламерију.* – Он ўме да растáи мотóр, ал га пóсле н ўме сатáи.

растáи с дúшу изр. *убије кога.*

растáи се свр. **1.** *распадне се на делове.* – Растáила му се сáдњишта и прѣдњишта, дóле на преглáбицу. **2.** *разведе се (о мужу и жени).* – Кúј би рéкал да це онí растáе!

растакáло с *в. растака́ља.*

растакáља ж *оклагија.* – Рéко да насúчем мáлко óбје, ал си не мóг нáјдем

растакáлђуту.

расталáнти свр. *расприча, растелали*. – Немóј код њу ништа да врéвиш, она́ че тој óдма да расталáнти.

раста́ља несвр. **1.** *раставља, раздваја*. – Онóј што е врзано немóј да раста́љаш. **2.** *расклапа неку справу*. – Раста́љају там ону́ј вршалицу.

раста́ља се несвр. **1.** *распада се на делове*. – Нече, брe, ја га саста́лам, онó се раста́ља. **2.** *разводи се (од мужа, жене)*. – Раста́љају се, не мóж да жéвe заедно.

раста́љање с гл. им. од *раста́ља (се)*.

растéг м *мера за дужину која одговара растојању од врха браде до краја једне испружене руке*.

растéгли свр. **1.** *развуче, рашири*. – Ђде ми помóгнеш да растéлимo ову́ј загажњу. **2.** *направи коре за гибаницу*. – Растеглила сам óбђе за ђибáницу. **3.** *штедећи и по мало арчећи омогући да то што се арчи што дуже траје*. – Растéглим едну́ канту маз на целу гóдин. **4.** *разграби*. – Растеглили тој кво́ е остáло по њeг, сýг нeма ништа. **5.** *развуче и покида*. – Печено пиле се не сечe, него сáмо ўзнеш растéглиш га и расћинеш га.

растегљува́ње с гл. им. од *растегљуе*.

растегљуе несвр. упор. *расте́за*. **1.** *растеже, развлачи*. – Пра́ла сам кошу́ље па и мáлко растегљуем да се по пра́во осуше. **2.** *прави коре за гибаницу*. – Растегљуем мáлко óбђе, чу да пра́јнем едну́ ђибáничку за кнóчи. **3.** *помало арчи нешто да би што дуже трајало*. – Растегљуем шићeрат да има и за преко пра́зници.

растегљуе се несвр. *растеже се, развлачи се*. – Растегљуе се ко да е гúмено, а нe.

растéж м *растиње, коров*. – Ако нeма лу́ђе у ку́ћу, растéж óдма пóчне да вáча авли́ју.

растéза несвр. в. *растегљуе*. – Дeтe растéза т́нко цревó, што му далá бáба из пу́шницу. – Ратéзам мáзат, eгá би имáли док не закóлемo свињу.

растеза́ње с гл. им. од *расте́за*.

растéра свр. (поред осталих значења). *одагна, отера кога или шта; упор. раскара (1)*. – Немóј да сeдаш на ту́ј столицу, че те растéрају одóтле, ту́ј трéбе да сeдне кмeт. – Решил да си растéра жену́.

растéра у днó изр. грн. *покретањем кола грнчар најпре гућицу “растера у дно”, тј. целу ту лоптицу блата уобличи у један округли “колач” из кога ће потом извући суд*.

растл́сти свр. *загреје неко јело да отпусти масноћу*. – Узнí да рстл́стиш мáлко сушенíчће у рeлну.

растл́сти се свр. *ороси се чело човеку и почне да се пресијава*. – Мужјeви се топрв растл́стили, има да седу́ до зорe.

растобáши се свр. *разбашкари се*.

растóв, -а, -о *који је припада храсту, који се односи на храст, који је од храстовог дрвета*. – Растóву грацу да кúпиш, али да глeдаш да е рáсла у лице. – Там сам глeдал у Кру́шевац, па наколани свe растóви бúричи, да у њí прећипуе рећíја пра́ена од винó.

растóвина ж *храстово дрво као грађевински материјал*. – Дирeцити мóра да му бúду од растóвину, а другóто си мóже и од нeко друго дрвó. – Ланпeријуту напраил од растóвину, па јáко ўбаво.

ра́стока ж *речни рукавац*. – Одврнемо рáстоку, да вáчамо рíбе.

растóли свр. **1.** *уситни и расплине, претвори у прах*. – Мрáз зими растóли ора́ње. **2.** *разбокори*. – Сл́нце и ћи́ша растóле млáду пшеницу, па из еднó зр́но пóјду по нeколко стручíча.

растолмáчи свр. *растумачи, објасни*. – Нe ми б́ш јáсно, де ми га растолмáчи јóш еднпýт.

расто́чи свр. **1.** *што више размакне задње од предњих точкова на запрежним колима.* – Прво кола расто́чим, па тѣг турам дружила. **2.** *растргне удове коме.* – Врзали га за коњи, па га расто́чили.

расто́чница ж *руда која спаја задње и предње точкове запрежних кола; упор. опаш (2), опашка (2), повозница, срченица.* – Расто́чница трѣбе да е прáva и јака́.

растрѣви свр. *растури, разбаца.* – Како́ мо́ж то́лко да растрѣвиш те́ј ала́тѣ, па ја́ мо́ра д њм по те́б да и зби́рам.

растрѣви се свр. **1.** *растури се, развуче се.* – Растрѣвила се сла́ма на све́ стране. **2.** *оде на разне стране.* – Растрѣвише се деца́ по́ свет.

растрѣг м *мера за дужину која одговара растојању између врхова прстију раширених руку.*

растрѣља се свр. *стане стрѣљати, жигати, пробадати (о болести).* – Ра́срди се блага́ рана... / Ра́сева се, ра́стрѣља се (б).

растрѣпѣ се свр. **1.** *стане бујати, киптети од снаге, здравља и лепоте.* – Милѣна се, како́ до́би дру́го дете́, ра́стрѣпта, поста́де дру́га жена́, убава, здра́ва, ве́сала. **2.** *узбуди се, растресе се, расрди се.* – Како́ виде́ да су е извади́ли конпѣир она́ј се жена́ ра́стрѣпта, побесне, не мо́же се смѣри до́ кночи.

растрѣсе се свр. *устрепти, узнемири се, изгуби моћ владања својим мислима и поступцима.* – Пи́је не́ћи ила́чи од жи́вци, али па́к му не́ћи пу́т до́јде да се за ситни́цу ратресѣ.

растрѣжичје с бот. *врста лековите биљке.*

растрѣка свр. **1.** *растрља, размаже.* – Пљу́не на па́тос, па га растрѣка с но́гу, сеља́к. **2.** *трљајући омекша што.* – Растрѣкај ма́лко лу́кат за прѣтрно.

растрѣка се свр. *ојѣде се.* – Растрѣка́л се ме́цу но́ђе.

растрѣ́ачи свр. **1.** *забашури, растегне неки посао у недоглед тако да га и не обави.* – По́там, по́вам растрѣ́ачише ра́боту и по́сле ко да ни́шта не́ ни било́. – Чу да гле́дам да га не́како, ако мо́г растрѣ́ачим, ку́ј че се биглосу́е сѣг по то́ј. **2.** *в. растрѣка.*

растрѣ́ачи се свр. *толико се отегне неки посао да се на његов циљ и завршетак заборави.* – Не́че га решáва, сѣг него́ че́ка да се то́ј растрѣ́ачи.

растѣ́уди свр. *расхлади (воду).* – Ако ти е вода́ за купа́ње ја́ко же́шка сѣпи у њу студену́, да ју растѣ́удиш.

растѣ́упи се свр. *размакне се, разиђе се.* – Къд жена́ ра́ца на њу́ се кочи́не растѣ́упе, та дете́ мо́ж да излѣзне.

растѣ́ура несвр. **1.** *скида одећу, разодева.* – Растѣ́урај дечи́јуту, па им де́кај да спу́. **2.** *жестоко туче некога.* – Растѣ́ура га од бо́ј.

растѣ́ура се несвр. **1.** *свлачи се, разодева се.* – Ба́ба се растѣ́ура да си ле́га. **2.** *упропаишава се од тешкога рада.* – Растѣ́урам се од ра́боту и па ни́шта несѣм стѣкал. **3.** *разилази се (народ) са неког скупа.* – Почѣше да се растѣ́урају окол еди́наес са́та.

растѣ́ури свр. **1.** *скине одећу, разодене.* – Растѣ́урим де́цу пред спа́ње. **2.** *страшно истуче некога.* – Растѣ́ури́ли га од бо́ј. **3.** *победи некога у игри великим резултатом.* – Растѣ́ури́ли га на кли́ћери, све́ му узѣли. **4.** *разастре по коноцу, пречагама и сл.* – Јучѣр би́л прстен, а дњѣс Ми́лица растѣ́ури́ла да́р. – Да растѣ́уриш ме́со и да га потпу́шиш.

растѣ́уридом м **1.** *распикућа.* – Ти́ја растѣ́уридом све́ про́пи и про́карта. **2.** *жена која осваја туђе мужеве и разара породице.*

растѣ́урница ж **1.** *разилажење учесника неког скупа (свадба, криштење и сл.).* – Не мо́го по́рано, него́ сти́го на растѣ́урницу и оста́ глáдан. **2.** *трећи дан*

крсне славе; упор. паничџин дџн. **3.** *страховито тучење некога.* – Ђие га па му праи растурницу. **4.** *побеђивање противника у некој игри.* – Гледај, ко му праим растурницу.

Растурница ж *последњи дан Мратиње недеље.*

растуцување с гл. им. од *растуцуе.*

растуцуе несвр. *расхлађује врелу воду хладном водом.* – Ја му растуцуем водуту, а он ока да га још пари.

расџид м *престанак везе, прекидање, раскидање.* – Дошло до расџид, несуд више могли да живе заедно.

расџида несвр. *прекида везе, односе.* – Нечу да имам ништа с њег, расџидам.

расџима се свр. *размаше се (рукама, розовима и сл.).* – Булча се расџимал од ободи.

расџине свр. **1.** *кидањем раздвоји, раскине, раскида.* – Отуд иду вуци, / Вуци првоштџнци, / Па усова расџинуше (б). **2.** *обустави неки посао или однос.* – Више се не забљају, расџинули. – Расџинула се свадба.

расџињуе несвр. в. *расџида.* – Не расџињуе она, веч он.

расџипи се свр. **1.** *почне да ври, да кључа.* – Кџд се маз расџипи, да му смалиш огањ. **2.** *узбуди се, растресе се, расрди се.* – Расџипи се па полуде.

расџипуе се несвр. *почиње да ври.* – Ош кџд му кладџм огањ а топрв се сџг расџипуе.

расџисне свр. *омекша што у некој течности.* – Расџисни лџб и дај на куче.

расџисне се свр. **1.** *омекша што у некој течности.* – Чекам да ми се расџисну опњнци, јако се били спџкли. **2.** *сневесели се, постане кењкав (о детету).* – Детџно се нешто расџисло, ел си не доспало, ел му нешто не добро. **3.** *наљути се.* – Он е гадан кџд се расџисне.

расџишка се свр. **1.** *постане невесео и кењкав, разболи се (претежно о*

детету). – Расџишкало се детџво, де да видимо нема ли ватру. **2.** *направи се лапавица.* – Расџишкало се време.

расџунти се свр. *разболи се, малакше, онемођа.* – Расџунтала ни се свиња, не знам квџ че да праимо.

расуче свр. *одвије оно што је било усукано.* – Расучи теј поворђе, видиш да и никако несуд усукал, па и осучи поново.

расуче се свр. *занесе се у сукању (обично кора за гибаницу).* – Она не воли тој да работи, али сџг се баш расучала, не дир ју.

расцџвти свр. упор. *рацавти. 1.*

расцџвета. – Бџла ружа бџл цџвет расцџветџла. **2.** *фиг. удари некога и нанесе му повреду, раскрвави.* – Чу ти расцџвтиџм нџс, кџд те ударим.

расцџвти се свр. упор. *рацавти се. 1.* *расцџвета се.* – Кџд се џубиџнице расцџвту, прошла е зима. **2.** *фиг. поџепа се.* – Расцџвтеље ми се панталџне на колџна. **3.** *фиг. разбије се.* – Паде ми лубџница, па се расцџвте. **4.** *фиг. постане црвен и набубри.* – Расцџвтељ му се нџс од ређију. – На свињу се расцџвтељ прџд. **5.** *фиг. пролетша се.* – Пубиџца се топрв сџг расцџветџла.

расцџвари свр. в. *расцџвари.* – Деџда Микџло расцџвариљ малко сланинку у кубџ.

расцџвари се свр. в. *расцџвари се.* – Мужје се расцџварили уз остџл, па се не дџзају.

расцџвели свр. *ражалџсти кога, расплаче кога.* – Штџо си ми расцџвелила детџ?

расцџвели се свр. *расплаче се, растужи се.* – “Штџо цџвелите џбаву девојђу”? / “Она се е од сџб расцџвелила” (н. п.).

расцџвари свр. *загреје нешто да оно почне да цџврчи; упор. расцџвари.* – Узни да расцџваримо едну сушџницу.

расцџвари се свр. *загреје се од тиђа;*

нагреје се; упор. расцвари се. – Деда се расцвари́л уз огњиште.

расчво́ка свр. *разбије коме главу*. – Расчвока́л му гла́ву с ка́мен.

расче́ свр. *разатка*. – Погрешíла сам у ткање, па сѓг мо́ра да расче́м половíн мѓтар.

расчѐпи свр. **1.** *рашири, раскречи*; упор. рачепи. – Женá кѓд седí несме́ да расчѐпи но́ђе. **2.** *кидајући покида на комаде*. – Расчѐпи пѐчено пíле.

расчѐпи се свр. упор. рачепи се. **1.** *раскречи се, рашири ноге*. – Сра́м ју било, како́ се е расчѐпи́ла. **2.** *пода се (о жени)*. – На кугá се све она́ не́ расчѐпи́ла.

расчѐпо́љ м *женско дете, женско чељаде*. – Нараца́ла са́мо расчѐпо́љи, ни еднó мушко.

расчѐпу́ља ж *лака, неморална жена*.

расчѐтали се свр. *биљка се разбокори*. – Пшенице се расчѐтали́ле.

расчивто́ше се свр. **1.** у пеј. значењу *почне да баца чивтета*. **2.** *фиг. наљути се, расрди се*. – Кѓ́ј ти е ђавол та си се расчивто́сáл?

расчовѐчи се свр. **1.** *скапа од тешког рада*. – Расчовѐчим се од ра́боту, па јутром не мо́г да се дíгнем. **2.** *престане физички да личи на идеализовану фигуру човека*. – Угои́л се, па се расчовѐчи́л.

расчовр́ати свр. *проврти већу рупу него што треба*. – Не́ трѐбало да расчовр́атим овѓ́ј дѓвку овóлко.

расчовр́ка свр. *раичепрка*. – Врáne ни цѓло конопљиште расчовр́ка́ле.

расчовр́љи свр. *умрси, остави у нареду*. – Расчовр́љи́ла кóсе, подбѓ́ла и засѓ́кана.

расчóрка свр. *мешајући и ђушкајући растури*. – Кѓд си појдóше онí расчоркáше óгањ.

расчóрља свр. **1.** *умрси, доведе у наред*; упор. рачорља. – Расчорља́ла кóсе ко бунцу́ла. **2.** *в. расчорка*.

расчóрља се свр. *умрси косу, доведе своју косу у наред*; упор. рачорља се. – Штó си се, морí, расчорља́ла, ел не́маш чѓша́љ да се очѓшља́ш?

расчумља́ви свр. *расчупави, умрси*. – Неóмита, расчумља́вила кóсе, грóзна.

расчѓ́рка свр. **1.** *размеша, разбије неку масу*. – Дóбро расчѓ́ркам копрíве у грне и тѓрим мáлко брашанце́. **2.** *растури, направи наред*; упор. расчорка.

расчѓ́шка свр. **1.** *ђушкајући растури*. – Расчѓ́шкаше големó броби́њало. **2.** *поруши до темеља, поруши да не остане ни трага од онога што се је ту налазило*. – Да ўзнемо да расчѓ́шкамо онѓ́ј коли́пку и да напра́имо нóв трља́к. **3.** *поквари неки договор, неки подухват*. – Расчѓ́шкаше свáдбуту, не́ма се узíмају.

расчѓ́шкѓва́ње с гл. *им. од расчѓ́шкѓве*.

расчѓ́шкѓ́е несвр. *ђушкајући растури*. – Ел те не́ греотá да расчѓ́шкѓ́еш броби́њалото?

расшебѐчи се свр. **1.** *раскопча се, раздрљи груди*. – Он кѓд седне уз остáл па се расшебѐчи, не дíза се лýсно. **2.** *бахато се понаша, на све остале гледа са потцењивањем*. – Расшебѐчи́л се и смáтра да е гоцá големó говнó.

рáг м геогр. *дугуљаста земљишна хрбат која се по правилу налази између два водотока и од њиховог се уиђа диже у висину, рт. Јавља се најчѓшће у топонимијским сложеницама типа: Кременират, Мимерат, Равнират.*

рáган, -тна, -тно *који је широк, простран, комотан (претежно о одећи, обући и зградама)*. – Купíли ми рáтне цѓпиле, велѓ кѓд порастѓм че ми будѓ томб́н. – Рáтна ви овáј сóба, мóж у ѓу óро да се íгра.

ратíја ж *хартија, папир*. – Зáви ми га у не́кву ратíју.

ратíка ж бот. *в. вратика* *Tanacetum vulgare* L.

ратишан, -шна, -шно који је од хартије. – Ратишна капа.

ратишка ж дем. од ратија. – Све ратишке да збереш и да туриш у огањ.

ратишља́к м зб. од ратија. – Ратишља́к на све стране.

рагоборац м јунак, храбри лудак. – “Иде отуд едн рагоборац”, ока онија Свѣта Бóжић и помица се с дупе унасад.

рагување с. гл. им. од ратуе.

раћита ж бот. жбун из фам. Salicaceae висок до 4 т. Гранчице танке, врло савитљиве, сјајне, црвенкасте. Расте поред воде, црвена врба Salix purpurea L. – Пливај, бра́ле, и ру́ком се ма́ши, / Прива́чај се брѣгом и раћитом (н. п.).

Раћита ж име.

раћитис м бол. в. ракитис.

раћитичан, -чна, -чно који је оболео од рахитиса, рахитичан. – Гопа́ деца́ су дьнѣс раћитична.

рацавти́ свр. в. расцѣвити.

рацавти́ се свр. в. расцѣвити се.

рацѣпи свр. расцѣпи. – Никако не мо́г да рацѣпим ово́ј дрво́, мло́го има чепари́ по њѣг.

ра́ци м мн. (јд рак) ракови. – Де́да нава́ча пл́ну трба́лђу с ра́ци.

рачѣпи свр. в. расчѣпи. – Шт́о си, морй́, рачѣпи́ла кра́ци?

рачѣпи се свр. в. расчѣпи се. – Ти́ би тѣл да ти се рачѣпи са́ма.

рачѣшља свр. рашчешља. – Ви́та Јѣла ко́се рачешља́ла (н. п.).

рачѣшља се свр. рашчешља се. – Рачешља́ла се и трѣби си ви́шће.

рачорља свр. в. расчорља. – Къд му дадѣш да еде́ он са́мо рачорља́ оно́ј по тањй́р и ма́не се.

рачорља се свр. в. расчорља се. – Рачорља́ се па се напра́и на бунцу́лу.

рачу́н м (поред осталих значења) обраћање пажње на понашање, на оно

што се чини, на однос према појединцу и заједници. – Води си рачу́н квó рабóтиш. в. води си рачун.

рачуна́ње с гл. им. од рачуни. – Рачуна́ње на́ прсти.

рачу́ни несвр. 1. рачуна, израчунава. – Не мо́г да рачу́ним на́помет, морал би да ўзнем пла́вез. 2. предвиђа, претпоставља. – Рачу́ним да то́ј не́че да иде л́сно. 3. сматра. – Рачу́ним да смо не́ћи пријетѣљи.

ра́ца несвр. 1. доноси на свет дете, порађа се. – Она́ ра́ца сва́ку дру́гу го́дин. 2. доноси род, плодове. – Ова́ј њй́ва до́бро ра́ца мому́рузу. 3. фиг. ради нешто што је немогуће. – Чѣш да ра́цаш ме́чку, къд те приты́сну.

ра́ца се несвр. 1. долази на свет рођењем (о детету). – Ра́цају се деца́ ко плѣва. 2. излази, појављује се (о сунцу). – Слнце се ра́ца на Ѐсток.

раца́ње с гл. им. од раца (се).

рашлама́ ж в. рапљык. – Рашламú си са́ма пѣстует, не купу́ем.

раштркља́ се свр. разобада се. – Раштркља́ли се волóви, не мо́г и зберем.

раштрлѣ́ка свр. разбаца, растури. – Къд не́што рабóти, он́ све ала́тђете раштрлѣ́ка.

раштрлѣ́ка се свр. растури се, разиђе се. – Раштрлѣ́кала ми се деца́ по свет.

раштрлѣ́чка свр. у дем. значењу раштрлѣ́ка.

раштумй́ се свр. омекша у некој течности и расплине се. – Надрóбим сýв лѣб у млекó, чѣкнем да се раштумй́ и кýсам.

рашчичи м бот. вишегодишња коровска биљка из фам. Papilionaceae. Има дубок корен и с гомољима, одакле избацује нове биљке. Стабло је танко, голо, разгранато, пење се уз друге биљке. Црвени цветови су груписани у гроздасте цвасти, гомољасти грахор Lathyrus tuberosus L.

рба несвр. **1.** *снажно гризе нешто тврдо тако да се чује како гризе.* – Чуем нешто рба, рба, кџд поглѣдам Миланове свиње улѣзле у момурузу и едѣ тѣкве. **2.** *одсечно сече траву неком алатком.* – Сáмо рба с косу.

рбање с гл. им. од рба.

рбе несвр. **1.** *стока пасе крупно биље тако да се чује како гризе.* – Поглѣ ко волóви рбу стручје од млад момуруз. **2.** *човек једе неки прилично чврст плод да му све рушти под зубима.* – Јóва рбе јáблку.

рбење с гл. им. од рбе.

рбија ж в. арбија.

рбне свр. **1.** *једном захвати устима неку крупнију биљку (о стоци).* – Сýну се крава и рбну едѣн корен. **2.** *само једном загризе неки тврд плод тако да се гриз чује.* – Рбну сáмо едѣнпýт од крушкату и кџд видѣ да е првѣва врѣи ју.

рвѣ несвр. в. рбе (2). Ако нѣмам кџд да сѣцкам тѣкве за свиње, ја им врѣлим полутѣне и онѣ си рву.

рга несвр. **1.** *гура нечим танким напред, назад у нешто тесно.* – Рга с дрво у дувѣл да истѣра лисѣцу. **2.** *удара некога мотком тако да га уствари убада том мотком.* – Рга га у слабине. **3.** *грди некога.* – Рга га ко пшѣшљака. **4.** *иде насумице.* – Запуцáл па рга прáво преко лозја.

ргáње с гл. им. од рга.

ргáтин м аргатин, надничар.

ргља несвр. *грди некога на најгрубѣи и најжешићи начин.* – Свићи дѣн си ргља синáтога за нешто.

ргља м онај кога сваки дан ргљају, грде. – Ргљо едѣн, кадá ч пáмет да добѣш?

ргљав, -а, -о који је огуглао од ргљања, грђења. – Ргљо, ргљави.

ргне свр. **1.** *неком мотком муне у нешто тесно.* – Ргни јóш нѣни пýт, па

акó не излáзи тѣ га манѣ. **2.** *гурне мотком или чим другим некога.* – Ргну га у мешину. **3.** *нагло крене у неком неочекиваном правцу.* – Ргну кѣм рóвинуту, смандрља се у њу и нѣста. **4.** *упадне у нешто, у неку јаму.* – Пáзи да не ргнеш у бунáр, ел јóш му нѣ намѣштен центрáч.

рђа ж онај који је гад, неваљалац. – Мáрш одóтле, рђо една.

рђáва бóлес ж бол. в. ветар.

рђáвство с неваљалство. – Твоѣ га рђáвство ни у књиђе нѣма.

рђóсан, -а, -о **1.** *који је рђа, покварен, подао и неискрен.* – Тýј ли ч ми рђу, рђóсану за снау доведѣш? **2.** *који је зарђао.* – Ел нѣмаш нѣни нóви, веч овѣја рђóсани ексѣри?

рђóше се свр. **1.** *запусти се, престане да води рачуна о свом изгледу.* – Бритвѣ се, мѣ се, премењýј се, немóј се рђóшеш ко нѣни слепѣц. **2.** *направи се на рђу, на лошег човека.* – Тóма бѣше дóбар човѣк, сѣг се нѣшто рђóсáл.

рѣба несвр. *удара некога штапом уздуж и по ребрима.* – Слушај тѣ, баштá ли си ми, кѣв ли си ми, нѣч тѣ више мѣн да рѣбаш, ел мóж да се дѣси да ја пóчнем тѣб.

рѣбање с гл. им. од рѣба.

рѣбѣáње с гл. им. од рѣбече се.

рѣбече се несвр. *гласно се смеје, смеје се као коза кад врѣшти, а све ради скрѣтања пажње на себе (о жени).* – Рѣбече се ко свáка кýрва.

рѣбне свр. упор. репне. **1.** *удари кога мотком уздуж.* – Рѣбну ме, та ме рáсипа, али нѣчу да му остáнем дѣжан. **2.** *разреже дажбину.* – Рѣбнули ме с двáес бáвѣ порез. **3.** *осуди.* – Судѣја га рѣбнул с трѣ гóдин.

рѣбрѣње с гл. им. од ребри (се).

рѣбри несвр. *бије неког мотком преко ребара.* – Ребри га ко волá у градѣну.

ребри се несвр. **1.** *излежава се, ленствује.* – Доклѣ тѣ мѣслиш да се ребриш по тѣја ладавѣне? **2.** *иде укосо, не иде како треба.* – Вѣл се ребри у орање, ел му е тѣшко. **3.** *дрви се, одваја се од друштва, прави се важан.* – Бѣш ме брѣга што се ребриш, тѣј си е твоѣ.

ребрња м *троугласти платнени клин који се уметао са стране, испод мишица, да би се проширила кошуља наниже.*

ребро с **1.** *орнаментни мотив на двопрѣћним чарапама.* **2.** *издужено каменито брдо.* – Кѣњско ребро (топ.), Широка ребар (топ.). в. говеца ребра, на ребро.

ревенá ж *седељка мушког друштва уз јело и пиће. Сваки следећи састанак је код другог учесника.* – Напрайше ревену, изѣдоше и попише свѣ каквѣ е имáло.

регѣтуе несвр. **1.** *венчава световним браком.* – Че се прѣво регѣтују у мѣсну канцелáрију, па че се пѣсле венчују у цркву. **2.** *врши регистрацију, уводи у регистар.* – Мѣра да регѣтуем áуто, а слáбо стоим с пáре.

регне се свр. *мрдне, покрене се да нешто ради.* – Нѣче се ни регне, а камоли да нѣшто напраи.

ред в. *на два реда.*

редáк м *земљѣште под ретком шумом и ливадама.* – Кѣњсчи редáк (топ.).

редьк м *дем. од ред, редић.* – Дако е мѣнечьк и он си тѣра едѣн редьк у копáње.

реде се несвр. мн. **1.** *договарају се о кућним пословима.* – Ёбаво се реде, затѣј и напрѣђују. **2.** *постављају се, стају у ред.* – Од сабáјле пѣчну да се реде пред пекáрницу за лѣб, ел ако се обáје, нѣче, мѣж, да има за њѣ. **3.** *обређују се, пију из истог суда по реду.* – Рѣдимо се с онѣј шуле, док нестáне. **4.** *следе један за другим, ређају се.* – Рѣде се на њу, док се свѣ не изреде.

редѣње с *гл. им. од реди.* – Редѣње ћеремѣде пѣчиња одоздѣл, од прѣвњи рѣд.

реди несвр. **1.** *слаже у ред, ређа.* – Рѣди црѣп на кућу. **2.** *одређује, распоређује, упућује на посао.* – Мѣн и тѣб редише да пасѣмо јáганци. **3.** *спомиње све по реду (у песми, клетви, нарицању).* – Кѣд онá вáне да кука, па стáне да рѣди, стрá да те увáти. **4.** *обилази редом (рођаке и пријатеље).* **5.** *уређује, удѣшава.* – Сѣкол стои, пѣрје рѣди, / Пѣрје рѣди, тужно глѣда (н. п.). **6.** *саветује, подучава.* – Учѣ ме, мáле, рѣди ме, / Какѣ да мѣму превáрам (н. п.).

редѣчи м *орнаментни мотив на двопрѣћним чарапама.*

редно прил. *ред је, право је.* – Рѣдно е да и на мѣн остáи нѣшто, кѣд сам га тѣлко помагáл.

редњина ж бол. *епидемија, редња.* – Затворѣло ми нѣс, мѣра да има нѣка редњина.

редом прил. **1.** *по хоризонтали, по изохипси (ићи).* – Појдѣ редом преко онуј кѣсу и не мѣж да га не нáјдеш. **2.** *по реду, по редоследу.* – Сáмо нѣка иде редом, куј се какѣ рацáл текá и да мрѣ.

редомће прил. у дем. *значењу редом (1).* – Сáмо д идеш редомће, редомће и нѣч да промѣнеш.

редомшће прил. в. *редомће.* – Евѣ овдѣ покре овуј колипку па редомшће, редомшће и ч да стѣгнеш до тáм глѣ си пошáл.

режњ м **1.** *мотка на коју се натиче заклато живинче ради печења над ватром;* упор. ржањ, ржњ. – Че да печѣмо јáгње на режњ. **2.** *кришка већег плода.* – Дáде ми Сѣвда едѣн режњ од тѣкву пѣченку. **3.** *врста прѣсте преслице за предење конопље.* **4.** *мотка којом се окреће и кочи задње вратило на ткачком разбоју.*

режњк м *дем. од режњ (1, 2);* упор. ржњк. – Ако га печѣш на пекáрницу че

ти трéбе пóмал режњѣк. – На свáко дете дадоше по едѣн режњѣк лубеницу.

режњѣка ж лотра на запрежним колима начињена у облику једнокраких мердевина, с тим што са једне стране вуре шиљци. Служи за превоз кабастих терета: сена, сламе, сноплѣ и др.; упор. литра, литра ражњача, литра ражњичара, ражњика, ражњица, ржњика.

рѣза ж старинска брава, засун, запор. – Зарези с рѣзу, па и још потпрѣ с нећи дубáр, вратáта.

рѣзало с савијено сечиво за брање грозђа. – Къд побдимо у бѣрбу свáћи си понесé своé рѣзало.

рѣзалце с дем. од резало. – Дáј ми твóето рѣзалце, мóето ми штúче у кóтарку.

резáч м радник који орезује виноград. – Резачи си свé сцѣпе панталóне на колéна, ел тóј се рабóти клечечѣи.

резѣран, -рна, -рно, који је резервни, који се налази у резерви. – Имаш ли ти резѣран тóчак у твóево áуто? – Ако ти пúкне гúма, гдѣ ти е резервна? – Едногá у Тргóвиште окáли Резѣрна Заглáвка.

резѣрба ж 1. војни обвезници који су одслужили стални кадар, а позивају се у војску по потреби. – Чим позивају резѣрбу, кúј знае квó че бúде. 2. сачувана количина нечега за каснију употребу, залиха. – Нек остáне едѣн цáк брашно за у резѣрбу.

резѣрбáр м в. резервар.

резѣрвáр м сабиралиште за течност у облику базена или у облику метлних или дрвених судовá. – Сцѣпен ти резервáр на áутото, затóј ти млóго трóши бензѣн.

резѣтла ж бот. зељаста украсна биљка из фам. Resedaceae *резеда* Reseda odorata L.

рѣзик м ризик. – Тóј е твóј рѣзик. – Купи на пијáц говѣду, на рѣзик.

резикáнт м онај који ризикује. – Тóј е

човѣк резикáнт, не се стíсал ко нећи.

рѣзикување с гл. им. од ризикуе. – Нѣ мѣн за рѣзикување.

рѣзикуе несвр. ризикује. – Несѣм млóго резикувáл, сáмо главúту лúдуду.

резѣл м брука, срамота. – Тóлђи резѣл се нáпраи, бѣш забађáв.

резѣлѣк м в. резил. – Пúкъл резѣлѣк по салó.

резѣлба ж резидба (винограда или вођака). – Јутре че у резѣлбу да íмамо трóйцу лúцѣи.

резѣлење с гл. им. од резили (се).

резѣли несвр. 1. грди кога употребáвајући погрдне речи. – Ако тóј рабóтим íма ме мáти пóсле резѣли. 2. својим понашањем и говором доводи у непријатну ситуацију онога који је с њим у друштву, брука кога. – Нѣчу д íм с тѣб нá оро, да ме резѣлиш у тѣј сцѣпене дрѣје. – Немóј ме резѣлиш пред онóлђи свет, водí си рачúн ко се понáшаш.

резѣли се несвр. брука се, срамоти се. – Што се резѣлиш с тóлђи мѣнечѣк пóклон?

разѣлно прил. непристојно, срамотно. – Резѣлно е тóј да врѣвиш.

рѣзично прил. ризично. – Рѣзично е д íдеш зíме преко брв, мóш се вúзнес и да пáднеш у вóду.

рѣзне свр. у дем. значењу 1. одреже, одсече. – Рѣзни ми јóш мáлко лѣбац. 2. зареже, засече. – Дѣ да ти јá рѣзнем јóш еднú рабушку, на тѣб, овдѣ. 3. насече. – Рѣзни, сíне, на бáбу мáлко дрвцá. – Рѣзни од сушенѣцете!

резни несвр. 1. вино које превире добија резак, пријатно горак укус. – Винóво почѣло да резни, не вíше мýс. 2. вода која изазива језу од хладноће кад се у њу уђе. – Водáва елís резни, бѣш добрá за купáње.

рѣзница ж постројење за резање дрвене грађе, пилана, стругара. – Намерáвам да отѣрам трúпови на

рѣзницу, че ми трѣбу дѣсће за окол плóчуту.

река ж *ячи стални водени ток који настаје од извора или од потока*; упор. Алдина река.

рѣкла ж *хаљина*. – Ўбава ти тај рѣкла. Гдѣ си ју купила?

рекнѣ свр. **1.** *постави се, заузме став*. – Їзвади пиле из шпóрет, онó жлтó, па реклó овáк (показује гестом како му стоје батаци). – Рекнѣ с рúће овáк и прећине га, лánaцат. **2.** *учини што по свом нахоћању*. – Судија те мóж осóди колкó си рекнѣ.

рѣлна ж *затворени део штедњака у коме се пече, пећница, рерна*. – Туриш га у рѣлну и прељеваш га с онúј водíцу, онó се тýг опечѣ, па жлтó.

Рендија ж *име*.

репа несвр. **1.** *удара мотком снажно кога или што*. – Не репај волáтога, бакóзине едѣн. **2.** *грубо стриже макама некога, остављајући уочљиве неравнине*. – Баба си га стриже с ножици. Репа га ко козу.

репаљна ж *лопатица за брашно*. – Ерина тражи од мѣн двѣ репаљне пшенично брашно.

репање с *гл. им. од репа*.

репашка ж *в. опашка*.

репељат, -а, -о **1.** *који је рапав*. – Нѣ мáзан постават, него дóјде репељат, има те бѣцка кошúљата. – Гласат му дóјде нѣкав репељат. **2.** *који је особењак, дрвенаст и осоран*. – Тѣшко с њѣг мóж да се спорѣдуе, дóста е репељат.

репељáто прил. *рапаво, грубо*. – Врѣви репељáто.

репљанка ж бот. *в. мрска слива* Prunus insititia L. – Пасѣм óвце код Гáбравничку репљанку.

рѣпне свр. **1.** *в. ребне*. – Рѣпну га трѣ пúт и óн ништа. – У óткуп га рѣпнули с двѣста ћила мѣсо. – Рѣпнули га пѣт гóдин áпсу. **2.** *засече, посече*. – Рѣпнул

га с нóж пó руку.

репушáк м бот. упор. репушје, репушљак. **1.** *трајна зељаста биљка висока до 60 ст, ситних жутих цветова. Плод је ситан чичак* Agrimonia eupatoria L. **2.** *вишегодишња зељаста биљка до 1,5 т висока. Има разгранату стабљику са крупним листовима. Плод је чичак* Larra major Gaert. **3.** *репух* Petasites hybridus, *биљка по којој је село Репушница добило име*.

репушје с *в. репушак*.

репушка ж *в. опашка*. – Кѣд сам се еднпúт возил на репушку, падал сам, па сам си повинул лѣву рúку у лáкат. Намештал ми јú Вита из Штрпци, тѣ нѣ знаш колкó е болѣло.

репушљáк м *в. репушак*.

Репушница ж *село у општини Књажевац*.

Репушничанин м *становник Репушнице, онај који је пореклом из Репушнице*.

Репушничанка ж *становница Репушнице, она која је пореклом из Репушнице*.

репушничћи, -чка, -чко *који припада Репушници, који се односи на Репушницу*.

рѣпчење с *гл. им. од репчи (се)*. – Добрó че да бóде ако прóјдеш без рѣпчење.

рѣпчи несвр. *удара кога мотком уздуж и преко ребара*; упор. ребри. – Нѣ да га бѣје, него га рѣпчи.

рѣпчи се несвр. упор. ребри се. **1.** *опружа се, истеже се, ленствује*. – Рѣпчи се ко кúче на паздѣр. **2.** *ребри се, иде укосо*. – Бúлча нѣче у браздú, него се свѣ нѣкако рѣпчи. **3.** *прави се важан, дрви се, одваја се из друштва*. – Кúј ти е мóј, Зњњѣта се рѣпчиш?

рѣса ж *коза која има ресе под грлом и име таквој кози*.

рѣскав, -а, -о **1.** *који је рапав*. – Рѣба

кѣд ју мазниш на дóле дóјде мазна, а кѣд ју мазниш на гóре дóјде рѣскава. **2.** *који је резак, пријатно горак (о укусу).* – Комињак вѣч станул рѣскав, па добѣр. **3.** *који је оштар и треперав (о гласу).* – Ѐма грóзан, рѣскав глác. **4.** *који је рапав по крајевима, који има ресе по крајевима.* – Штó не порубиш чаршáвав, него остáл рѣскав?

рѣскаво прил. *рапаво.* – Заштó врѣвиш рѣскаво, ел те боли гушлáкат?

рѣство с оно што је преостало, *остатак, ресто.* – Узни колкó мóж да понесѣш, а рѣство остáј тóј.

рѣт м геогр. в. *рат* (у топономастичким сложеницама). – Кѣд се укáчиш на Нѣшерт млóго се долéко вѣди. – Мóжда е Раћерт пóвисок од Кóнсѣи редáк, а мóж и да нѣ.

рѣгачьк, -чка, -чко у дем. значењу *који је прилично редак.* – Испáдал ми рѣтьчьк качамáкат.

рѣти несвр. **1.** *чини да што буде ретко.* – Немóј млóго да рѣтиш васу́лат, напрáј га по гус, да има квó да кóснемо. **2.** *проређује, разређује.* – Ако е момóруза гúсто посáдена, у копáње има да се рѣти.

рѣђица ж в. *ређиџица.* – Оч ли едну рѣђиџицу?

рѣђија ж *ракија;* упор. рђија. – Нацедѣчу јéда и пелѣна, / Сипáчу ти, брáле, у рѣђију (н. п.). в. греана рѣђија, медена рѣђија.

рѣђијѣтина ж *ауг. и пеј. од ређија.* – Да се зáтре, тáј проклéта рѣђијѣтина.

рѣђиџица ж *дем. од ређија.* – Чим пíнем мáлко рѣђиџицу óдма ми бóље, по сам рáсположен.

рађијчина ж *ауг. и пеј. од ређија.* – Цѣлу вѣчер жóљи сáмо рѣђијчину, нѣче ни да мѣзи, а камоли да едѣ.

рѣђисѣи, -ска, -ско **1.** *који је у вези са ракијом који се односи на ракију.* – Имáли смо усѣдан рѣђисѣи казán, па сам га јá препрајл да се мóж пренóси. **2.** *који је распóложен да пије ракију.* – Ако си

рѣђисѣи, да нáјдем рѣђиџицу, а ако си вѣнсѣи, има и винцѣ?

рецѣљ м *једна врста ретког пекмеца од слатгог вина, са коцкицама тикве печенке.*

рецѣпис м *лекарски рецепт.* – Дóктур ми преписáл рецѣпис за лéкови, али таквѣ нѣма у апатéку.

рѣч м *реч као најмања језичка јединица која има одређено значење и смисао.* – Такѣв рѣч нѣма код нáс.

рѣшѣтенце с *дем. од решето.* – Купíла сам код Дрáђи, клóнфера еднó рѣшѣтенце.

рж м бот. (мн. ржови и ржеви, уз бр. ржа) *раж* *Secale segeale* L.; упор. рженица. – Рж, кóћу држ. – У овáј сѣла гóре пóвише сѣју рж него пшеницу.

ржáњ м в. *режњњ.* – Ошъл у Бáрсѣи дѣл, да ошечѣ ржáњ.

ржњњ м в. *режњњ.* – Нáјбóљи ржњњ је од багенóвину, ем прáв, ем мазан.

ржен, -а, -о *који је од ражи.* – Мѣ планинцѣ едемо ржен лѣб, ел се код нáс дрóго жíто не рáца.

рженица ж бот. в. *рж* *Secale segeale* L. – Рженицу не вршемо, нóу бóвамо с мóтѣе.

ржѣ несвр. **1.** *испушта промукао и претећи глас, режи (о псу).* – Ржѣ кóче звáно Бѣла Рáда. **2.** *бесно говори кроз зубе.* – Немóј тѣ да ржѣш на мѣне, него на онóга кóи ти е тóј урабóтил.

ржѣка ж бот. *једногодишња и вишегодишња зељаста биљка из фам. Brassicaceae (постоји више врста), режуха* *Cardamine* L.

ржница ж в. *ручник.* – На ржницу дњњс мóж да смѣљеш нáјвише дѣсет ћѣла, у вр глáву петнáес.

ржњњк м в. *режњњк.*

ржњњика ж в. *режњњика.* – Ржњњѣ сам напрајл од лѣповину, да ми бóду лѣѣ.

рѣба ж зоол. *животиња из разреда риба.* в. дивја риба.

рибе ж вижљаста овца и име таквој овци.

рибичка ж дем. и хип. од риба, рибица. – “Бабо, увати́л сам рибичку”! Дако, сине, кѣд порастѣш па да уватиш”.

рибѡвѣиња ж ситна пара, новчић. – Увати́чу змију ридѡвѣињу, / Закла́чу е с па́ру рибѡвѣињу (н. п.).

ригáтор м санитарни суд за испирање отвора на људском телу, уригатор.

ригла ж 1. реза на вратима. – За ову́ј риглу́ има другакѣв кључ него ли на ону́ј на ма́ла врата́. 2. окно на шпорету, рингла. – Турí лонче на прѣвњу риглу.

рид м геогр. в. рат. – Рид (топ.)

рида́к м шљунковито земљиште. – Па, кажí ти мѣн, ѡче ли се рѡди нешто у онíја ридáк.

риди́на ж песковито и шљунковито земљиште. – Кѣд билѡ комасáција, узѣли ми красну зѣмљу, а дали ми ридíну.

ридѡвѣиња ж зоол. змија отровница пепљасто риђе боје, шарка *Vipera berus*. – Њѡј е ма́јћа змија́ ридѡвѣиња. – Увати́чу змију ридѡвѣињу. в. змија ридѡвѣиња.

ри́ка несвр. оглашава се риком, риче. – Гдѣ говѣда рíкају.

риља́ње с 1. гл. им. од риља. 2. прериљана парцела. – Немѡј да ми гáзите риља́ње.

риља́ч м 1. ашов за риљање. – На овíја риља́ч трѣбе да се намѣсти газáч. 2. радник који риља. – Já мýслим да че трí дѡбра риљачá да изриља́ју тѡј зá дан.

риље́вина ж земљиште изриљано за виноград у дубину од два ашова и такво земљиште прѣве године након што се посади виноград. – У риље́вину се ўбаво ра́ца и лўк, и лубени́це и лѣча, и свѣ.

риљне свр. само једном нагази и зарíје ашов у земљу. – Мѡј комши́ја Бѡра рѣче да че да риља́, али риљну сáмо

два-трí пўт и ма́ну га.

ри́ма несвр. плаче гласно и јецајући, рида; упор. римза. – Затѣко ју како́ ри́ма и устрза.

римáње с гл. им. од рима.

ри́мза несвр. са појачаним значењем рима. – Кўј тѡј ри́мза и штѡ ри́мза?

римзáње с гл. им. од римза.

ринг м стуб са округлом дрвеном плочом на врху, која по ободу има кукице за вешање фитиља, при изради свећа.

ри́не несвр. 1. чисти лопатом, вилом и сл. (италу). – Свако́ јўтро ри́нем јўр. 2. копа, рије. – Вѡл ри́не, али му зá врат па́да.

ри́па несвр. 1. скаче увис. – Испўштим јаганци онí почну да ри́пају. 2. скаче у нешто. – Ри́па у вѡду. 3. налиће. – Ри́па на бѡј.

рипа́ње с гл. им. од рипа. – Квѡ е дѣца тáм тѡлко рипáње?

рипи́да ж округла икона са зракастим оквиром, постављена на дужи итап, која се носи о литијама и другим црквеним процесијама (сахранама нпр.)

рипидáр м онај који носи рипиде на литијама, сахранама и сл. – Нѡвица Ра́шић и Ма́рко Са́вић су чѣсто били́ рипидáри кѣд нећí ўмре.

ри́пка несвр. скакуће. – Па поче да ри́пка окол њѣг.

рипка́ње с гл. им. од рипка.

рипкара́ несвр. поскакује.

ри́пне свр. 1. одбацивши се, нагло се премести са места на место, скочи. – Зáјак ри́пну из грма́н, па ўвати да бежí. 2. одбаци се увис, попне се у скоку. – Ни́ца Самр́ција е могъл да ри́пне утрўпачице од па́тос, па на остáл. 3. ба́ци се са висине, сиђе у скоку. – Ри́пнул од ћупрíју у Тимѡк та се удавосáл. 4. поцупне, поскочи. – Чáс, чáс па ри́пне од рáдос. 5. нагло устане, дигне се. – Тíја

рѝпне од столицу и увати га за гушу. **6.** у скоку пређе, прескочи. – Не знам да л да рѝпнем преко поток, ел да се собујем, па да прегазим. **7.** – повећа се, попне се (о ценама). – Рѝпнул лѣб на петнаес динара.

рѝпнула му нумера изр. *порастао му углед, дошао на виши положај.*

рѝпче с **1.** дем. од *риба, рибица*. – Вача клѣнови на рѝпче. – Пѣца рѝпчичи. **2.** фиг. *згодна девојка*. – Едно рѝпче од пешеснаес годин, томбн ко за бату.

Рѝстос м *Христос*

рицѣль м в. *рецѣль*.

риц, -а, -о *који је риђ*. – Некада смо чували рицѣ козѣ, после бѣле, сѣг никакве.

рица ж **1.** *риђа коза и име таквој кози*. **2.** *особа риђе косе, обрва и браде и надимак таквој особи*. – Иди код Рѝцу, да ти даде њисѣр и мистрѝју!

риције се несвр. *приказује се у риђој боји*. – Нѣкво се риције иза онија грман, да не тѝј кобилата?

рѝ *узвик за терање свиња*. – Рѝ, тѝта.

рѝка несвр. **1.** *хрче док спава*. – Ёј, обрнѝ се на странѣ, немѝј да рѝкаш! **2.** *изхракује излучевине из носа и уста*. – Не рѝкај рѝкољци на свѣ странѣ!

рѝкање с гл. им. од *рѝка*.

рѝкмачѝ м мн. *прорези на бревенецима који изгледају као џепови, а уствари су слободни отвори јер немају поставу*. – Никѝдија Штрѣбѣчи, кѣд дѝјде на свадбу, кришом тѝра мѣсо у рѝкмачѝ, да си нѝси дѝм.

рѝкне свр. **1.** *снажно дуне кроз нос, да би избацио слину, пошто га је претходно ухватио са два прста*. – Рѝкни пѝјако. **2.** *хракне*. – Нѣма, нѣма па рѝкне. **3.** *удару, муне кога*. – Рѝкни га у мешѝну. **4.** *убоде кога*. – Рѝкнул нѝж у њѣга. **5.** *стави нечега више него што треба*. – Штѝ си рѝкнула овѝлѝи сол у варивѝво? **6.** *баци, проспе*. – Рѝкни га у нѣћи потѝк и

глѣ си рѝботу, нѝкуј нѣма да знѣе чиѝ е билѝ.

рѝкољак м *гадан, густ испљувак*. – Пред аутѝбуску стѝницу сѝмо рѝкољци.

рѝља несвр. *крѝља, крѝља док дише због назѣба и сл.*

рѝмба несвр. *много и тѣшко ради за слабу плату*. – Тријѣс годин сам рѝбал по рѝдници.

рѝмбалија м *стасит, крупан, јак човек*; упор. рѝмпалија. – Дојде едѝн рѝмбалија, да се кѝра с тѣб, ал тѝ нѝбозе не бѣше тѝј.

рѝмбање с гл. им. од *рѝмба*.

рѝмпалија м в. *рѝмбалија*.

рѝнѝа несвр. *говори кроз нос*. – Кѣд врѣви ѝн рѝнѝа.

рѝнѝа ж *ноздрва*. – Затворѝла ми се дѣсна рѝнѝа.

рѝнѝав, -а, -о *који је расцѣпѣене ноздрве*. – Нећѝ га посѣкал по нѝс, па остѝл рѝнѝав.

рѝнѝори несвр. *говори мало као кроз нос*. – Нѣ му мѝзна врѣвата, нѣго више дѝјде рѝнѝори кѣд врѣви.

рѝнцење с гл. им. од *рѝнци се*. – Бѝл да се тѝ мѝнеш од тѝј рѝнцење.

рѝнци се несвр. *јогуни се*. – Ајде сѣг да ручѝемо, немѝј да се рѝнциш.

рѝнцул м *онај који је стално рѝжаво расположен, који је зао и љутит*.

рѝвачѝи прил. *на нос, кроз нос*. – Врѣви рѝвачѝи.

рѝбје с зб. од *роб*. – Тѣрају рѝбје у лѝнци.

рѝвање с гл. им. од *ровѣ*. – Ёде мѣшано и смѣј и рѝвање.

рѝвѣ несвр. **1.** *гласно плаче*. – Немѝј да рѝвѣш, нѣ тѝј тѝлко страшно. **2.** *риче (о стоци)*. – Штѝ рѝвѣ кѝрава Мурѝана?

рѝви¹ несвр. *гледа мрѝко, закрвавѣених очију, бѣчи очи*; упор. рѝвичи, рѝглѝи, рѝгољѝи. – Штѝ рѝвиш у мѣне, ко Бѝлча?

рѳви² несвр. ставља у трап, у ровницу. – Дњнс сам ровила зелени лук.

рѳвина ж **1.** вододерина, урвина. – По Заглавак рѳвине колко ти воља. **2.** гроб, гробна хумка. – Къд ми дојдеш, мајће, на ровину, / А ти, мале, с коња да доодиш, / Да не трѳшиш твоје старе нође (н. п.).

рѳвинка ж дем. од ровина, мала ровина. – И овде вода напраила рѳвинку.

ровињаќ м зб. од ровина. – Где год се обрнеш оно ровињаќ.

рѳвља м онај који често и много плаче (о детету). – Штѳ си, брѳ, тољћи рѳвља?

ровљив, -а, -о који је плачљив. – Родила неко дете ровљиво.

ровљивко м дем. од ровља, плачљивко. – Тога ровљивка не смѳш ни да пипнеш, ѳдма прировѳ.

ровљиво прил. плачно. – Како се ѳн пѳтика, код нас је, приђе, ровљиво.

рѳвна ж она која често и много плаче, плачљивица (обично о женском детету). – Рѳвна еде гѳвна.

рѳвне свр. **1.** одједном удари у гласан плач. – Тиђе си рѳвну. **2.** замуче (говече). – Рѳвну крава. **3.** урликне. – Рѳвну ко мѳчка.

рѳвница ж **1.** јама у коју се утрапљују разни пољопривредни производи, трап. – Рѳвимо цвѳкла у рѳвницу. **2.** гробна јама.

рѳвот м рет. плач.

рѳвчење с гл. им. од ровчи (се). – Рѳвчење ко код говѳдо.

рѳвчи несвр. бечи очи, гледа закрвављених очију. – Рѳвчи у мѳн ко да че с очѳти да ме изде.

рѳвчи се несвр. бечи се, гледа закрвављених очију. – Штѳ ли се рѳвчиш на сваќуга?

рѳг м (мн. рѳзи) **1.** коштан цвѳкасти и шиљати израштај на глави неких животиња. **2.** ручка на косилу начињена од воловског рога. – С дѳсну рѳку

држиш за рѳг, а с лѳву за врѳ косило. **3.** посуда за косачки брус начињена од воловског рога; упор. кутлица. – Рѳг вржеш под дѳсно колѳно. в. и: с тилуђе мецу рѳзи.

рогѳт, -а, -о **1.** који има рогове. – Да бежиш од овцу рогѳту и од жену брѳѳату. **2.** који је незгодан за сарадњу, особењак. – Ма, где се мѳж с тога рогѳтога договѳриш!

рогѳч м зоол. јеленак *Lucanus cervus*.

рѳгље ж мн. ручице на дрвеном плугу; упор. рогуље.

рѳгљи несвр. в. рѳви (1). – Рѳгљи ѳчи ко вѳл.

рогѳжа ж асура, рогожина. – Одавна не имѳло ѳдар, него се спѳло на рогѳжу, назам. – Рогѳжа се плетѳ од ржену слѳму, али којѳ не вртѳ, него бѳвана.

рогожѳтина ж ауг. и пеј. од рогожа.

рогожица ж дем. од рогожа.

рогожљѳк м ауг. и пеј. од рогожа.

рогѳљи несвр. в. рѳви (1).

рогѳшка ж дем. од рогожа.

Рогѳште / Ргѳште с село у општини Књажевац.

Рогѳшчанин / Ргѳштанин м становник Ргѳшта, онај који је пореклом из Ргѳшта.

Рогѳшчанка / Ргѳштанка ж становница Ргѳшта, она која је пореклом из Ргѳшта.

рогѳшћи / ргѳшки, -шка, -шко који припа Ргѳшту, који се односи на Ргѳште.

рогѳшчица ж дем. од рогожа.

рогуље ж мн. в. рогље.

родѳ ж крвни сродници, својта, родбина. – Ошлѳ си у ѳјну роду, да види квѳ рабѳте.

рѳден, -а, -о трп. од роди који је рођен. – Чѳвѳк је за мѳку здѳден и рѳден да се пѳти.

родѳљѳа ж породиља. – Родѳљѳа е

онај која роди със своѣга мѹжа, а која е нежењена а рѹди, она е копилача.

рѹдина ж в. *роднина*. – Сви су онѹ овдѣ моја рѹдина.

родљаќ м *рођак, даљи рођак*. – Он му дѹјде нећи родљаќ, ни он не зна бѹш кѹкѹв.

рѹднина ж *сва лица са којима се неко налази у међусобном сродству, рођаци, сродници, родбина*; упор. *родина*. – Сви смо ми една голема рѹднина. – Брат и сестра су најближња рѹднина.

рѹднинка ж *дем. и хип. од роднина*. – Дејане, браће Дејане, / Не ли смо јадна рѹднинка (н. п.).

роѣва *несвр. хвата рој пчела, роји*. – Роевал сам лѣтос тринаес трмѣ.

роевање с *гл. им. од роева*.

рожќ м. *дем. од рог*. – Почѣл му растѣ рожќ, на телѣто.

розан, - зна, -зно *који је ружичаст*. – Девѹјче рѹзно у лице.

розна плѹвдина ж *врста грозђа*.

розна рада ж бот. *врста пољског цвећа*.

розно прил. *ружичасто*. – Учинила га рѹзно.

розникав, -а, -о *који је помало ружичаст*. – Розникаво вино.

розникаво прил. *ружичасто*.

ројак м *скуп пчела које су се излегле од једне матице у истој кошници и чине посебну заједницу, рој пчела*. – Сѹве краве обѹр исплнѹле, / Ројаци ти сѹнце замрејили (н. п.).

ројќ м *дем. од рој*. – Утѣче ми ројќѹт, жѣна.

роји *несвр. 1. в. роева*. – Ројил сам ја по неку гѹдин по кѹј ти знае колко трмѣ. **2. засипа муљем (о поплави)**. – Тимок ни сваку гѹдин роји градину.

роќља ж в. *рекла*. – Жѹвица више не нѹси бѹшче и дрѣје, сѹг се навлачи у роќље.

рокоќ (прид. индекл.) *који је поносит, леп*. – Ој, девојћо рокоќ, / Пољубим те у ѹко (н. п.). в. и: на рокоќ.

роќва ж бот. *зељаста повртарска биљка из фам. Cruciferae, задебљаног корена који се употребљава за јело, ротќва Raphanus sativus L.*

роќчици м *мн. бот. дрво високо до 40 т, са перастим лишћем и веома крупним трњем и до 40 см дугачким махунама, гледичија Gleditschia triacantha L.*

роља ж *оклагија намазана желатином којом се, да би добиле сјај, ваљају (рољају) свеће у финалној фази израде*.

роља *несвр. 1. иде немарно преко росног поља или усева при чему се кваси и прља*. – Ене га гдѣ роља преко љуцѣ градине. **2. ваља свећу у финалној фази израде, да би добила сјај**.

роља се *несвр. кваси се и прља се идући преко росног поља или усева*. – Штѹ ли се рољаш преко ливаде, ел за тѣбе нема пѹт?

рољање с *гл. им. од роља (се)*.

ропство с *заробљеништво*. – Мѹј чѹча Тѹма е бил у ропство, у Немачку.

ропћина ж *робиња*. – Женѹ е ропћина, она све мѹра, а ништа не смѣ.

росавѣла и **росовѣла** ж бот. *в. руса Chelidonium maius L.*

росуља ж бот. *једногодишња, нежна зељаста биљка из фам. Papaveraceae. Корен добро развијен, а стабло усправно и глатко. По 10 – 15 цветова пурпурно ружичасте боје сакупљено је у гроздасте цвасти, димњача, росна трава Fumaria officinalis L.*

росуљаќ м *поље које је попала роса*. – Ишли смо јѹтром проз росуљаќ.

росуљаци м в. *росуљак*. – Кудѣ ч сѹг по тѹја росуљаци?

роќца ж *рогата овца и име таквој овци*.

роќен, -а, -о *трп. од роди који је*

рођен. – Азіровић Бошко и ја смо рócени њсту гóдин.

рócени, -не, -на који су у *непосредном крвном сродству, рођени*. – Добър и будáла – брајћа рócени.

рска несвр. **1.** *хрска*. – Рска ми корица пóд зуби. **2.** *једе храскајући*. – Квó тóј рскаш?

рскав, -а, -о који је *хрскав*. – Нападáл рскав снэг, па сáмо рска пóд нође.

рскавица ж *хрскавица*. – Вóлим да глóцем рскавицу од пécено јáгње.

рскавичав, -а, -о који је од *хрскавице, који је попут хрскавице*. – Рскавичаве му кочинете, несú чврсте.

рскање с гл. им. од *рска*.

рсне свр. *пукне, крцне, поломи се*. – Сáмо му рсну грбина.

рт м **1.** в. *рат*. – Кьд излэзне сáнце иза онíја рт, тг ч е и нáс да огрée. **2.** *хрт (нас)*. – Јá њмам друђи кúчичи, нéмам рта.

ртија ж в. *артија*.

ртица ж *женка хрт*. – Бéште урóци по потóци, / Мојá душá ртица, / Стигнúче ви, удавíче ви (б).

рђија ж в. *ређија*. – Ђмаш ли, брe гáздо, да ми продадеш мáлко рђију?

рубк м *марамница, рупчић*. – Девóјче си рубк истрóвило.

рубeње с гл. им. од *руби*. – Рубeње дóзам.

руби несвр. **1.** *сече шуму до корена*. – Узéл да рúби онóј брáниште у Дебелу мртвин. **2.** *једе нешто са великим апетитом при чему се чује руштање*. – Де га поглé – рúби ли рúби. **3.** *пáсе крупну траву великим захватима (крупна стока)*. – Бúлка сáмо рúби дeтелину. **4.** *ставља поруб*. – Рубим си бóшчу одоздóл.

рубин м *врста грожђа*. – Зрнцá на краинсћи рубин дóјду крупна, рóзна па длгњóвчеста.

рубина ж *кошуља, пртена кошуља*. –

Тí ч Слáвђе дьнбс да пeреш рúбине.

рубинка ж **1.** *дем. од рубина*. **2.** *мушка пртена кошуља до колена*.

рúблика ж *одељак у формулару, рубрика*. – Нe знам у коју рúблику да га тúрим.

руведáло с *церекало*. – Штó се лeншиш ко онóј руведáло Дрáгомир?

рувeт м **1.** *обичај, ред*. – Код нáс е такъв рувeт. **2.** *озбиљност, зорт*. – Ако им баштá не дадe рувeт, куí че друђи.

руд, -а, -о **1.** *који је црвен, риђ*. – Ђвик е eсени сáв руд од рúј. **2.** *који је коврцав и мекан*. – Вáната дóјде рудá, па јáко добрá.

рудá ж в. *војиште*.

руда ж *овца која има руду вуну и име таквој овци*.

рудeе се несвр. *црвени се*. – Ђсени се рудeу алође. – И пшeнице почeле да рудeу.

рудeница ж *земљиште окренуто југу са ретком, ситном вегетацијом, утрина, рудина (чест топоним)*. – Óвце јúтром искарúем на Мáле рудeнице и тúј и пасeм до плáдне.

рудинá ж *плитко земљиште окренуто југу по коме је јeдва порасла ситна трава, пољана, утрина, пашњак; упор. руденица*.

ружа ж бот. *перуника Iris germanica* L. в. лозјанска ружа, столиста ружа.

руз м *снажан ударац мотком по некоме или нечему*. – Ел ти мáлко двá рúза?

руз оном. *узвик којим се опонаша звук снажног ударца мотком*. – Не вíди се, али се чуe: рúз, рúз, јáо, јáо.

руза несвр. *врло јáко удара штапом некога; упор. рупа*. – Кьд он вáне некугá да рúза, да бежíш ú свет.

рузáње с гл. им. од *руза*. – Рузáње с товáгу по дúпе.

рузмáрин м **1.** бот. *зимзелена дрвенаста украсна биљка Rosmarinus*

officinalis L. 2. *једно народно коло*. в. и: сватовсћи рузмарин.

рузне свр. *удари јако некога штапом*. – Не задевај се, ел чу те рўзнем с овўј товагу.

руј м бот. *дрвенаста жбунаста, шибљикаста биљка из фам.*

Anacardiaceae у јесен наранџасто црвеног лишћа. Употребљава се за дезинфекцију буради Rhus L.

рујав, -а, -о в. *који је мутњикав (о реци)*. – Тимок рујав, убило се за скобаљї.

рујак м 1. *место где расте руј*. – Видиш ли онам гдѣ се црвеније онија рујак. 2. *дрвеће, жбуње руја, рујевина*. – Ел си набрал рујак, да запаримо буретїјуту?

рујџк м дем. *од руј*.

рујѣв, -а, -о *који је црвенкастонаранџаст*. – Пројдѣ еднó рујѣво а̀уто, ко перашка.

рујѣвина ж *набране гране и лишће руја*. – Проћипим рујѣвину, па с њу запарим бѣчву.

рујѣвка, -ко у дем. *значењу рујева*. – Рујѣвхе чера̀пе.

рујка ж *крава црвене боје и име таквој крави*. – Сви смо ми: ја, Мишко Богданац, Мїле Дїћин, Ла̀це, Чѣда на бабу Салу̀нку, Борча на бабу Тодору, Вїтко Милородов, чували овце и козѣ, а Матѣја краву Рујку.

рујч вок. *од Рујча; изговара се када се даје каква заповест волу Рујчи*. – Кши́ Рујч. – Ајд, Рујч.

рујча м во *црвене боје и име таквом волу*. – Мој дѣда Га̀вра е имал волóви: Рујчу и Бељу.

рука́ ж (мн. ру̀ће) анат. *један од горњих удова човечјег тела, од рамена до врха прстију*. в. гледа у туце ру̀ће, каља ру̀ће, мије ру̀ће, празне ру̀ће, работи у ру̀ће.

рукат, -а, -о *који има руке*. – Квў

ману̀ нао̀диш на момчѣто кѣд е рукато́, кракато́, окато́...

рукобо̀љ м *обичај да се овчарима на бачији дозволи да на крају бачијања два-три дана музу овце за себе, због тога што су их “болеле руке” док су преко лета музли за газде*.

руковет м *више пешчица стављених заједно чине руковет, а више руковети се веже у сноп*.

руко̀љћа ж дем. *од руковет*. – Налагам руко̀љће, да бата врзу̀е сно̀пје.

румени́кав, -а, -о *који је помало румен, ружичаст*. – Дóјде доста румени́кав у лицѣ.

румени́ло с в. *бабино руменило*.

руме́нка ж *народно коло у осам*. – Руме́нка е најубаво, али најтешко оро за играње. – Руме́нку е најбоље играл Ёвра Алба̀тин ис Алдинци.

руменли́ја м *онај који је румен*. – Винце руменли́ја ре́кло на човѣката̀га: “Ајт ти иди́, а ја ч те стїгнем”.

румї́ја ж *галама, свађа, гужва, лом*. – Кѣд се свади́ше, наста руми́ја.

ру́нса несвр. *плаче, гласно плаче снажно увлачећи ваздух, рида*. – Ру́нса ко ме́чка.

рунса́ње с гл. им. *од рунса*.

ру́нка ж *плодна земља*. – Ру́нка, Ру́нћа (топ.).

ру̀њав и **ру̀њев** -а, -о 1. *који има длаке по себи, тамо где места на телу обично нису длакава, рутав*. – Она́ има ру̀ња̀ве но̀ђе, квá ли е тѣг на другата́ мѣста. 2. *који је обрастао ситним ретким растињем (понајпре травом)*. – Ишла сам да бе́рем светили́јинсхе ме́тле по Ру̀њеву чу́ку.

ру́па несвр. 1. *јако удара некога штапом; упор. руза*. – Ру́па га, о́че му кочи́не потро̀ши. 2. *једе нешто што руити, руска*. – Ру́па док еде́, а то́ј ме живи́ра.

ру́павица ж *трешња крупног,*

чврстог плода, која руска док се једе.

рупáње с гл. им. од рупа. – Рупáње по грбину.

рúпе ж мн. **1.** удубљења у земљишту у којима живе неке дивље животиње. **2.** остаци старих рударских окана. – Рúпе (топ.).

рупелýше несвр. у ауг. значењу *једе и док једе чује се гласно рускање*. – Рупелýше јáблúе.

рúпје с подручје под рупама. – Рúпје (топ.).

рúпка несвр. у дем. значењу **1.** *полагано удара некога штапом*. – Рúпкај полýк лéвотога волá. **2.** *руска док једе*. – Кýд еде сáмо рúпка.

рúпне свр. **1.** *јакó удари некога штапом*. – Ако те рúпнем, нéч да мóж на дúпе да седíш. **2.** *хрсне*. – Рúпне му коричка под зубичи. **3.** *упадне, дође изнебуха*. – Цéлу нóч не спíш, да не рúпне нéка трóјка, да те не одведé, ел тéб, ел твоéга сíна.

рúс м (мн. рúсје, уз бр. рúса) *трун*. – Упадал ми рúс у óко. – Рúсје ти по кáпуту. – Били му двá рúса у óко. в. и: ни рус.

рúса ж **1.** бот. *дуговечна зелáста биљка из фам. Рарагасеае која расте свуда као коров, русица, русовела* *Chelidonium maius L.*, упор. росавела, русавела. **2.** бол. *кожна болест impetigo*. – Рúса се лéчи овáк: тúриш у úста шáку сéме од грснице, дóбро сажвáкаш па с тóј заплýеш онéј рúсе на детé.

русавéла ж бот. *в руса 1*. – Травá русавéла, па млóго дебéла.

русáлије ж мн. **1.** *девојке које на први и други дан Духова иду од куће до куће те играју и певају, краљице*. **2.** *митска бића*.

русáлиска грбóшгá с *митска гробља у којима су сахрањене русалије (2)*.

Русáлница ж п. п. *Света Петка Русална*. – Чу д им на Русáлницу у Кýндýлицу.

рúсан, -сна, -сно *по коме је попало труње, у коме има труња*; упор. русъав. – Мóра се процéди рúсно млекó.

русéње с *шкропљење светом водицом*. – Бýл пóп у русéње.

рúси несвр. **1.** *посипа труњем (обично нехотице)*. – Немóј да ме рúсиш. **2.** *шкропи светом водицом*. – Пóп рúси по салó и збýра јáјца за Велигден. **3.** *освећује водицу уочи славе (у кући)*. – Бýл пóп да рúси водíцу. **4.** *прска кога хладном водом по лицу да би му олакшао тегобе*. – Русí га мáлко по чалцé, егá му бýде бóље.

рúсје с зб. им. од рус. – Ýма дóста рúсје у млекóво, штó несí малкó протрéсал óпашће на овцéте, кýд си ванýл да и млзéш?

рúска несвр. *хруска*. – Снéг сáмо рúска пóд нође.

рúскав, -а, -о *који је хрускав, који рушити под притиском*. – Рúскава коричка.

рúсъав, -а, -о в. *русан*. – Гдé си се нарусíл, та ти дрéе русъаве?

рустýк м дем. од рус. – Не дáва рустýк да пáдне на нéг. в. ни рустýк.

рúта ж **1.** *она која је рутава*. – Ýде бáба рúта. **2.** *длаке на венерином брегу*.

рúтав, -а, -о **1.** *који је длакав, маљав, космат*. – Рúтав по цéлу снагу. **2.** *који је јак, снажан*. – Дé га пýтај штó не удáри на рúтави грúди.

рутавéла ж *длаке на девојачком венерином брегу*. – Рутавéла, држ дебéла.

рутавíло с *длакавост, маљавост*. – Вéч му се појавíло рутавíло, тáм дóле окол пáткуту.

рúца несвр. **1.** *виче, виче из свег гласа*. – Штó рúцаш ко бéсна? **2.** *гласно плаче ридајући*. – Áјд, немóј да рúцаш,

тој че да мáne. **3.** *муче (о говечету).* – Рўцају говéда, мóра да су жéдна.

рўцало м онај који виче кад говори, који веома гласно говори. – Ене га онóј рўцало, пá иде.

руцање с гл. им. од руца. – Руцање ко кьд кољеш свињу.

рўцне свр. **1.** *викне колко га грло носи.* – Ће си рўцне, ко лўда. **2.** *замуче, рикне (о говечету).* – Крáвата рўцну јошанпўт

рученица ж **1.** чешће у мн. рученице једна орска народна игра. **2.** жена која доноси ручак радницима у пољу.

ручй несвр. зуји, бруји, хучи. – Дошлá поводња, па сáмо ручй.

ручица ж **1.** дем. и хип. од рука (*manus*). – Де, сине, покажи на бáбу коé ми ти е дéсна ручица. **2.** *дрика какве направе или суда.* – Мóра да подмáжеш ручицу, да ти се лéсно обрча круњачата. **3.** *управљач на бициклу.* – На мóј тóчак ручице билé сáвите на дóле, ко на тркáчћи. **4.** *количина стабљика конопље ухваћених руком при брању;* упор. пешчица.

ручи́чка ж в. *ручица (1).* – Мáе с ручи́чће кьм мéн.

ручко́во вре́ме с *време ручка, подне.* – Ўвек се дослепўта у ручкóво вре́ме, тáј áла.

ру́чник м *жрвањ;* упор. ржница, ручница, ршница, сувача. – На рўчник мéљемо пшеницу за светьц.

ру́чника ж **1.** в. *ручник.* – У нáше салó сáмо Милán имáл рўчника. **2.** грн. в. *камен.*

ручува́ње с гл. им. од ручуе. – Тйће

пред ручува́ње, чўмо да нéче да дóјду.

ручу́е несвр. *руча, обедује.* – Сьг сéдоше да ручўју.

рчка несвр. **1.** *нечим шиљатим и углавном дугачким боцка, мува, цара.* – Рчка мéчку на нéзгодно мéсто. **2.** *позлеђује некога речима.* – Не рчкај ме тўј гдé ме боли. **3.** *подбада некога на нечасно дело.* – Онá га рчка, та си се он кáра сьс баштў.

рчка се несвр. **1.** *задиркује се, задева се.* – Немóј се рчкаш, да не издéш бóј. **2.** *свађа се.* – Прéцве се окол нéкво рчкају. **3.** *фиг. учествује у полном акту (жена).*

рчкање с гл. им. од рчка (*се*).

рчне свр **1.** *боцне, убоде.* – Рчнул га с нóж у слáбину. **2.** *гурне, муне.* – Рчни с товáгу у дўвкату, да видимо ел йма нéшто унутра. **3.** *погоди речју.* – Не мóж да прóјде, а да ме за нéшто не рчне.

рцá ж *рђа aegugo.* – Изéла га рцá, нóжат, нé више за нйкакву пóтребу.

рцáв, -а, -о *који је зарђао.* – Узéл нéћи рцáв срп.

рцáв, -а, -о *који је браон боје.* – Йма рцáв цéнпер.

рцáвée несвр. *рђа, хвата рђу.* – Ако матйће остáиш на ййшу, онé рцáвéeу.

рцáвштина ж *оно што је зарђало, рђа.* – Рéкал си да ч ми донесéш нóво, а тй си ми донéл нéкве рцáвшине. Носй си и.

рцóше се свр. **1.** *постане гад, битанга, рђа.* – Тéшко е да бўдеш добьр, а да се рцóшеш, тóј йч нé тéшко.

ршница ж в. *ручник.*

С

с предл. *са акуз. в. със.*

с брашанце с народно јело које се прави на брзину, тако што се у врелу маст стави мало брашна и кратко пропржи. – Дњњс ручувамо с брашанце.

са предл. *са акуз. в. със.*

сь предл. *са акуз. в. със.*

сá прил. *сад, сада.* – Сá чу да ўзем едну мотку, па чу ви покажем. – Не могу сá, мóg пóпосле.

сабáјле прил. *рано ујутру, зором;* упор. *собајле.* – Јутром ме дíзају сабáјле, да пуштам óвце.

сабéре се свр. (обично у мн. саберу се) *састане се.* – Гдé че мó се кнóчи сабéремо?

сáбја ж *сабља.* – Господáр те сечé, / С óстре сабје тóчене (н. п.).

сбв, свá, свó зам. и прид. **1.** *који је без изузетка, целокупан.* **2.** *цео, читав.* **3.** *велик, голем.* в. не със сьв.

сáвез м в. *савес.* – Едбн не мóж да спí што е бóлан, едбн што му не чíс сáвез.

савéљћа ж *чунак којим се провлачи потка кроз основу приликом ткања.* – Савéљће се праé од слíвово дрвó.

савéљчица ж дем. од *савeљћа.* – За помучéран постáв трéбе мњечка и лќка савéљчица.

сáвес м *осећање моралне одговорности за своје поступке, савест;* упор. *савез.* – Миран ми, на мéн, сáвес.

савí шíју изр. *покори се.*

савíје шíпће изр. *отрпи, оћути неправду и оде.*

савијóјла ж шатр. *оно што је савијено, кривина, окука.* – Оздóл доóди нéкво жлтó па на савијóјле (плех музика). – Ус плáнину Тресíбабу пúт íде на савијóјле.

савíна несвр. *свиће, свиће зора;* упор. *савиња.* – Да се дíзам кд пóчне да

савíна, ако мíслим свé да урабóтим на врéме. – Јóш не почéло да савíна, јóш тавнинá.

савинáло и **савињáло** с *свитање, свануће, праскозорје.* – Свí се сéљаци дíзају у савињáло. – Нéгде пред савинáло почéмо да прéзамо волóви.

савинáње с гл. им. од *савина.* – Нéкако пред савинáње.

савíња несвр. в. *савина.* – Лéтем савíња рáно, па зá дан мóж да урабóтиш гоцá рáботу.

св́йтли свр. **1.** *спопадне, заокупи.* – Св́итлили ме мóјити унúци да им кúпим бицíкле. **2.** *жестоко заболи.* – Не éц прéшње са свé кочíце, да те не св́итли мешíна.

сбвљк м бот. *вишегодишња коровска биљка из фам. Convolvulaceae чији корен продире у земљу и до 6 м. Стабло је дуго до 2 метра, голо, полегло, обавија се око других биљака. Цветови левкасти, бледо ружичасти, обичан слак Convolvulus argvensis L., упор. дивја курвица.*

сбвне свр. **1.** *сване, сване зора.* – Дíзам се кд сбвне, не пóрано. – Чéкај прво да сбвне, па тг поодí, немóј да блташ по тавнину. **2.** *фиг. поправи се ситуација.* – И нам че еднпúт да сбвне. – Свнúло на салó какó Стóјка сменíли од кмéта. **3.** *разбистри се у глави.* – Сбвну ми ў главу.

сбвњување с гл. им. од *сбвњуе.*

сбвњуе несвр. *свиће, свањује.* – Ёј, áјде, почéло да сбвњуе. – Зíми сбвњуе окол сéдом сáта.

Саврóнија м име.

сбг прил. *сад, сада;* упор. *са, сьга, саги, сьгај, сьгаја, сьд, саде.* – Сбг је дошлó врéме да се орé за момурузу. – Сбг ли најдé тóј да рáботиш?

сбгá прил. в. *сьг.* – Сьгá Ѐва у вóјску поóди. – Сагá чу ти га кáжем и нéчу

више да потвара́м, а ти панти́.

сьга́ј прил. *в. сьг.* – Сьга́ј, ел нікад. – Сьга́ј не́маш куде́, мо́ра да трпи́ш.

сьга́ја прил. *в. сьг.* – Сьга́ја би он те́л, ал не́ма. – Па, сьга́ја то́ј не іде тека́, ко́то што си га ти замисле́л.

сьгъ́чка прил. у дем. значењу *мало пре, пре креће́г времена.* – Сьгъ́чка доо́ди, вели́ да му не́што трéбеш.

сага́шањ, -шња, -шње (шньо) *садашњи.* – Сага́шња млади́ња не зарезу́е мло́го ста́ри лу́ђе. – У сага́шњо вре́ме неси́ приспе́л нікако.

сага́шњица *ж садашњица, данашњица.* – Не знам да л су сви́ за сага́шњицу.

сьги прил. *в. сьг.* – Сьги, како́ да ти ка́жем, мо́ж да бу́де, а мо́ж и да не бу́де.

сагла́м прил. *како ва́ља, како тре́ба.* – Сагла́м да га напра́иш.

сьгма́л м (мн. сьгма́ље и сьгма́ли) *в. седмал.* – Сьг ви́ше не́ма сьгма́ље.

сьгмь́цїја м *овчар на бачији, сагмалу.*

сьгу́бина *ж протува; ленитина;* упор. сугубина. – Ене́ ју, па́к се довла́чи она́ј сагу́бина. – Мрдај ми од о́чи, сьгу́бино една́.

сьд прил. *в. сьг.* – Сьд ч те сті́гнем.

са́д м (мн. са́дови) *тек посађе́ни виноград.* – Лубе́нице из са́д.

сада́ч м **1.** *справа за сађење кукуруза.* – Купи́ли смо но́в сада́ч. **2.** *онај који сади.* – Требу́ ни јутре че́три, পে́т сада́ча, да са́димо ло́зје.

са́де прил. *в. сьг.* – Са́де че ма́лко да се́днемо, па че си по́сле па рабо́тимо.

сади́льћа *ж 1. мали кочи́ са рукохватом или друга справа којом се расђу́је расад или сади́ семе.* – Где ли са́м си затури́ла сади́льћуну? **2. жена која сади башту и сл;** упор. расади́льћа. – Дьне́с сам билá сади́льћа, па ме грб́на јако́ заболе.

са́дина *ж бот. вишегодишња, до 40*

ст висока бусенаста биљка из фам. Роасеае камфор трава Andropogon ischaemum L.

са́дне свр. у дем. значењу *посади, посади мало.* – Ми́ смо лу́ђе сеља́ци, ми́ док не са́днемо, ми́ не́ма на квó да се на́дамо. – Са́дну ли лу́кат, ел јо́ш неси́?

сьђь *узвик псу да нападне.* – Сьђь Цу́ко, држ га.

сажа́љуе несвр. **1.** *осећа жалост према некоме, сажалева.* – Ње́га нікуј не сажа́љуе, те́рају га ко Бо́г ђа́вола. **2.** *изражава саучешиће.* – Сажале́уем случај.

сажва́кано *в. оч сажвакано.*

саж́иве се свр. мн. *помире се.* – Скрају́ се, па се по́сле па саж́иве.

сьз предл. *в. сьс.* – Ишли́ за дрва́ сьз дво́ја ко́ла.

саи́з м *коњушар, сеиз.* – Саи́з иска́л да очі́сти чі́зме на капета́натога.

сајби́ја м *власник, поседник; упор.* сејбија. – То́ј има́ње ко да не́ма сајби́ју.

сајби́сћи, -ска, -ско *који припада сајбији;* упор. сејбисћи. – То́ј сајби́ско, не́ општинско, ту́ј не сме́ш да пу́шташ о́вце.

сајва́н м *шатор.* – Измр́зал сам ко пога́нац у сајва́н.

са́к м *мрежа за риболов.* – Де́да Ле́ка е имáл и загажњу́ и са́к. – Спу́штиш са́к у Тимóк, ал пр́во у ње́га ту́риш кочи́ну, ел ле́б, ма́лко приче́каш и изва́диш га, оно́ у ње́г ри́ба ел две́.

са́ка свр. **1.** *сабије, нагура.* – Са́кам оні́ја дриво́лци у торбу́ и бе́ж. – Са́кај га уну́тра. **2.** *уништи, упропасти.* – Ср́чено он сака́л аутото. – Бре́, бре́, сака́л си дре́ете за кра́тко вре́ме.

са́ка несвр. *иска, тражи; жели.* – И ја́ са́кам оди́ ду́њу. – Са́каш ли и ти́ д ідеш у Пала́нку?

ськь несвр. упор. ськти, ськче. *сикће:* **а.** *због тога што се ољутио.* – Ськь колко́ се ољути́л. **б.** *што га нешто боли.* – Док ми до́ктур преми́ва онéј ра́не с

алкокол ја не вриштѝм, али сѝкм. **в.** зато што је љут, бесан. – Уноси му се у очи и сѝк на њѝг.

сака се свр. **1.** умори се од тешкога рада. – Све се сака работѝчи по онѝја брежуљаци. **2.** разбије се, повреди се. – Вузну се некако и падо, све се сака. **3.** стрмоглави се, стровали се, пропадне кроз што. – Сака се доле низ ровинуту, ко кд колнеш камен.

саканѝе с гл. им. од сака.

сакат, -а, -о **1.** који има какав недостатак у руци или ноzi. – Сакат у лѝву рѝку и у дѝсну нѝгу. **2.** који је мало шенуо, који није при чистој памети. – Са-кат у главу. **3.** који уза се нема неку не-опходну алатку да би што предузео. – Сакат сам без бичѝију, не мѝг ништа да напрѝим.

сакатѝе с гл. им. од сакати.

сакати несвр. **1.** жестоко туче кога. – Бије га, па га сакати. **2.** при резидби воѝака, лозе и сл. превише реже, превише скраѝује гране, лесторасте. – Да ми режеш лѝзје ѝбаво, немѝј га сакатиш. **3.** побеѝује у некој игри. – Моѝга другѝра Свѝту сам сакатиѝ на шаќ.

сакатѝнче с сакато створење, наказа. – Родѝла е дете сакатѝнче.

сакатура ж у пеј. значењу саката особа. – Само се ти углѝдај на онѝј сакатуру, па ч долеко да догураш.

саклѝни свр. склони, сачува. – Да те Бѝг сачува и саклѝни.

“**саковац**” м добар метални плуг с почетка двадесетог века.

сѝктаѝе и сѝкчаѝе с гл. им. од сѝкти.

сѝкти несвр. в. сѝк (в). – Сѝкти на њѝг ко змијѝ.

сакуљѝа ж платнена кеса, торбица од платна. – Извади из трбѝљу едну сакуљѝу плѝну с грѝвне. – Преѝве преко рѝку носи едну сакуљѝу.

сакуљѝица ж дем. од сакуљѝа. – Турѝл у едну сакуљѝицу мѝлко момѝрузан лѝб и грѝтку сирињѝце и пошѝл да траѝи слѝжбу.

сѝкче несвр. в. сѝк.

сал речца у прилошкој служби само, једино. – Едно ѝро само старѝци... / А трѝјето сал двојѝе, / А четврѝто сал невесте (н. п.).

сала ж велика соба у куѝи, која служи само за свечаности (славе, криѝтења и сл.).

саламет м **1.** прави пут, пут у живот; запослење, егзистенѝија. – Извѝл деѝцу на саламет. **2.** спас, излаз, среѝа. – Сваѝни да си траѝи свој саламет.

салаш м кош за кукуруз исплетен од пруѝа, одвојен од осталих зграда. – Несѝм видѝл да неѝни салаш стоѝ право, сви се некако искривѝли, па се испѝенбиѝли. – Сѝмин салаш е биѝл иза нашу колибу и у њѝг су сипувѝли момѝрузу и ниќад га несѝ могѝли наплѝне, него теќа до кѝде половѝн.

салдисѝе с гл. им. од салдише.

салдише несвр. воли, севдише. – Ако сам га с ѝко углѝдала, / Ја га несѝм срѝцем салдисѝала (н. п.).

салишѝте с ауг. и пеј. од сало. –

Њѝното се салишѝте расѝлило. – Ш чу да траѝим у салишѝтето, кд там нема више ниќуј.

салѝ с (мн. сѝла, уз бр. сѝла и сѝли) село. – Пројде свѝдба проза салѝ. – Васѝл салѝ големѝ, на срѝд салѝ креќало. – Биѝл сам у три сѝли и несѝм могѝл да најдем тој што траѝим.

салѝна ж **1.** унутрашњи мрежасти садрѝај бундеве у коме се налазе семенке. – Кд расечѝм тѝкву салѝнуду извѝдим, а месѝто давам на свиње. **2.** петељке измуљаног грожѝа са опнама зрна. – Из грѝзје испѝдимо винѝе, а салѝнуду после печѝмо за реѝију.

салѝра несвр. сортира. – У војску

ни надавају цокуле, па си ми после меу себ салтирамо које на куга одговарају. – Да га салтираш по големину.

салце с дем. од сало, сеоце; упор. селце. – Салцето им мбнечко, па прибито уз едн камен. – Салцата растурина по Стáру плáнину, ко кд си расипáл маниста.

саманí прил. исти, баш као. – Детето си саманí баштá. – Женáта саманí Рúжа, ал кд ју окну, онó нé билá она.

самáр м земљиште које својим изгледом подсећа на самар. – Самáр (топ.).

самобáј м бот. трајна зељаста, мирисна, биљка из фам. Labiatae висока 20 до 40 ст, љубичастих цветова, добричица Glechoma hederaea L., упор. добродавка, котуран, ночниче.

самовíл девојá ж вилá, девојка лепа као вилá. – Знáеш ли тí некуга да е видéл самовíл девојá?

самовíриште с место на коме има више извора један до другога. – У Грлиште, онáм преко реку, видéл сам еднó самовíриште, гдé избíвају пе-шес клáданца еднó дó друго.

самовóљница и **самовóљница** ж *жавашлук, неред и нерад.* – Дњс е превлáдáла самовóљница, нíкуј нíкуга не вёрма. – Нíшта не мóж да напáимо док влáда самовóљница.

самовóљник м **1.** добровољац. – Нé, нé мобилисуван, он бíл самовóљник. **2.** онај који је својеглав, тврдоглав. – Рабóти си кó си óче, нíти некугá слúша нíти кугá питúе, прáви е самовóљник.

самодáвник м онај који не мисли добро себи, самоубица. – Немóј да си самодáвник, глéдај какó друђи љúђе жíве, па и тí текá.

саможívник м особа изразито егоистичних особина. – Че се сћíне и тíја саможívник, ко и свí мí, нéче да векúе.

самокрáн, -а, -о који се сам стара о

себи (а то би требало да је обавеза другога, старијега, јачега), самохран. – Самокрáна мáти.

саморáс м бот. вишегодишња биљка из фам. Ranunculaceae. Стабло је полегливо, размножава се надземном врежом, цвет јој је жути, љутић Ranunculus repens L.

саморáслица ж **1.** културна биљка која је сама никла (није посађена). – Кд у лајú видиш саморáслицу, да ју искубéш. **2.** онај који је сиромах и без игде икога, уз то мало дрвен и недоказан (чест надимац). – Лисáндрија Саморáслица ис Áлдинци.

саморóтка ж бот. једногодишња зељаста, врло разграната биљка, висока 10 до 15 ст, из фам. Ranunculaceae. Цве-тови су јој плави, жаворњак Delphinium consolida L.

самосúда ж она која погреши и сама се осуди. – Тí, самосúдо, тí си сáма сагрешíла, сáма си се осудíла.

самотá ж самоћа, усамљеност; упор. самоча. – Жíвим сáм ко кúрјак у овúј самотú.

самотвóрно стожíло с *стожер на гумну или стожер уз који се дене сено, који је самоникао на том месту.*

самотíвња ж у дем. значењу онај који је сам, самотан, усамљеник.

самотóк м оточено чисто вино. – Слúђе пíју самотóк, а гáзде комињац.

самочá ж в. самота. – Самочá, тóј е јáко гáдно, да полудéеш; нéма с кугá да врéвиш, ни с кугá да се кáраш.

сампáс м **1.** слободна паша стоке у пољу, без пастира. – Свá ни говéда у сампáс, по онéј áлође. **2.** распојасаност, разулареност. – Свé ударíло у сампáс.

самсáр м пас.

самсóв м пас.

самúн м сомун. – У Солún динáр самúн, до Солúна, стó самúна (изрека). – Одáвна смо самúн окушевáли сáмо кд

оти́демо у Пала́нку, у сало́ смо си е́ли мому́рузницу.

сѣн м (мн. сѣнови, уз бр. снá) *сан.* – Сѣн ми на очи не до́бди. – Чѹем га како́ проза сѣн. – Умрѣл сам за сѣн. – Уморіше ме нѣкви сѣнови. – Шѣвáла сам два́ снá).

сѣнѣк м *дем. од сѣн.* – Сѣнѣк – медѣк.

санá ж *в. сѣнѣц.* – Дѣснана се санá млого́ излизáла трѣбе да ју промѣнимо. – Прлѣг да е кривá една́ санá, па ми тѣгли ткаѣ́е укрито.

санато́рија ж *здравствена установа за лечење и одмор (обично у планинском крају), санаторијум.* – Лечи́ли га на Озрен, у санато́рију.

сѣнѣц м (мн. сѣнѣцѣ, уз бр. сѣнѣца) **1.** *саоник на саоницама.* – За сѣнѣц је најбо́ље да у áлогу најдеш такво́ дрво́ коѣ до́ле има зго́дно криву́ жи́лу, па да га изва́диш са све́ жи́луту. – За са́не трѣбу два́ сѣнѣца. **2.** *једна страна ткачког разбоја.* – Да унесѣмо санѣцѣ, да намѣстимо ткаѣ́е. **3.** *фиг. велики нос.* – Усекни́ тѣја сѣнѣц.

сѣндѣк м **1.** *сандук.* – Бра́шно ни се́ди у едѣн сѣндѣк до нѣчви. **2.** *девојачки сандук у коме невеста носи своју опрему у младожењин дом.* – Ода́вна кѣд се превози́л сѣндѣк у младожењин до́м, сви́ излѣзну да га глѣдају. **3.** *мртвачки ковчег.* – Прокара́ше га оточ́ у откло́пен сѣндѣк.

сандалу́п м *в. студеноклеп.* – Ово́ј ли ти е пра́йл онѣја сандалу́п То́дор?

сѣндѣче с *дем. од сѣндѣк, сандучић;* упор. сѣндѣченце. – Све́ тапи́је и дру́ђе доко́мѣнте чу́вам у оно́ј војни́чко сѣндѣче.

сѣндѣченце с *в. сѣндѣче.* – Тре́бе да ми напра́ите едно́ сѣндѣченце, да си у њѣга чу́вам но́жици, игле, ко́нци и дру́ђе ситни́це.

сандока́с м *бот. биљка из фам. Compositae којој се приписују изванредне*

моћи као што су стишавање љубавне патње, потстицање нагона и др. Catananche lutea L. (?)

сѣне несвр. *суши се.* – Ел га ви́чеш о́двише да расте́, / Ел га ви́чеш у ко́рен да сѣне (н. п.)?

са́не ж **1.** *саонице, санке.* – Код на́с се у Врла́к и ле́ти прѣзају са́не. **2.** *странице разбоја за ткаѣ́е.* – Јучѣр смо нави́јале, а днѣ́с че да намѣштамо са́не и да уводи́мо ткаѣ́е.

сани́ца ж *дем. од сана (1).* – Од ову́ј криву́ есенóвину мо́ж да испáдне една́ сани́ца, али трѣбе да најде́мо дрво́ и за дру́гуту.

сани́це ж *дем. од сани (1), санке, мале санке.* – Ве́чером натовáрим ли́сковаче на сани́це, па од коли́бу во́зим до́м, та кладе́мо кубѣ да се грѣемо.

сѣнпур м *хемијски елемен S сумпор.* – Сѣнпур се прода́ва у ши́пѣе, а има и са́млет. – Немóј да забра́иш да кúпиш сѣнпур, че ни трѣбе за бу́ричи.

сѣнпуриса́ње с *гл. им. од сѣнпурише.*

сѣнпурисува́ње с *гл. им. од сѣнпурисуе.* – Не мо́ж се најде сѣнпур за сѣнпурисува́ње бу́ричи.

сѣнпурису́е несвр. **1.** *дезинфикује сумпорном паром (бурад).* – Кѣд сѣнпурису́еш бу́ричи оно́ ти по́сле и вино́то мири́ше на сѣнпур. **2.** *прска сумпорним прахом листове винове лозе и др.* – Ло́зје се сѣнпурису́е ел по ро́су, ел о́дма по ћи́шу, да се сѣнпу́рѣт залѣпи за ли́с.

сѣнпури́ше несвр. *в. сѣнпурисуе.* – Јá буретѣју не сѣнпури́шем, ја́ и са́мо до́бро запáрим с ру́ј. – Ни́кад не сѣнпури́шемо ло́зје, прскамо си га сѣс си́њи ка́мен.

сѣнпури́в, -а, -о *који у себи садржи сумпора, који је у вези са сумпором.* – У Стребе́жину избѣва не́ка сѣнпури́ва вода́.

сантѣм м *самтиметар.* – Да ми

режеш дѣсће на три сантима.

сáнће ж в. *санице*. – Едва смо чекали да падне снѣг, па да се вóзимо на сáнће.

с̄нѹвáње с гл. им. од с̄нѹе.

с̄нѹе несвр. *сања, снева*; упор. са̄нѹе. – С̄бг лѣго, с̄бг заспá, / С̄бг си брáта с̄нѹвá (н. п.).

с̄нчíца ж дем. и хип. од с̄н, *санак*. – Умрѣл сам за с̄нчíцу.

са̄нѹвáње с гл. им. од са̄нѹе.

са̄нѹе несвр. в. *с̄нѹе*. – Са̄нѹеш ли нѣкво нóчу, ел некугá?

сáпет, -а, -о *који је сметен, некомуникативан, недруштвен, затворен*. – Свѣ су онѣ таквѣ нѣкви сáпети, н ѹму да се снáјду.

сапíна несвр. **1.** *кочи запрежна кола на тај начин што им један од задњих точкова веже ланцем за шасију, тако да се не окреће*. – Низ Манастир мóра да сапíнамо кóла. **2.** *свезује стоци предње ноге да би мирно насла*. – Цíгање сапíнају кóњи и нóчум и пúштају у туцѣ ливáде. **3.** *обуздава кога у његовим лошим намерама*. – Já га сапíнам колкó сам кáдар, ал квó мóже сáма женá, кьд му баштá нѣ тјј.

сапиñáло с *кочница*. – Бѣжи, ел не видиш да му áутото нѣма сапиñáло.

с̄пкa несвр. у дем значењу *с̄кь (а)*. – Детѣ се ољутíло па с̄пкь.

саплíта несвр. **1.** *саплиће, подмеће ногу коме*. – Немóј га саплíташ, це падне, па це уби́је. **2.** *омета кога у пословима и намерама*. – Цѣл вѣк су те неће рђе саплитáле, несѣ могъл главу да подíгнеш.

саплíта се несвр. *једва хода, једва вуче ноге, спотиче се*. – Їде и саплíта се, тóлко изнемóгал. – Идѣ бóље сѣди, немóј се саплíташ по овцѣте.

саплитáње с гл. им. од саплита (се).

с̄пне свр. **1.** *имобилише задњи точак запрежних кола тако што га*

ланцем веже за шасију. – Низ тјј нѣзбрдњицу не врѣди да кóчиш, мóра колáта да с̄пнеш. **2.** *свеже предње ноге крупној стоци и пусти је у сампас*.

с̄пре свр. **1.** *заустави, закочи*. – Ако ти откажу кóчнице, какó мѣслиш да с̄преш тјј крантíју од áуто? **2.** *спречи некога у некој намери*. – Тѣ си млóго сѣлан, ал це нáјде нѣћи и тѣб да с̄пре.

сапунисáње с гл. им. од сапунише. – Нѣмам сапún за сапунисáње.

сапунише несвр. *трља сапуном, прави сапуницу*. – Евѣ, с̄бг б̄ш сапунишем праñѣ.

сапуñáча ж бот. *дуговечне зељаста, китњаста, украсна биљака из фам. Caryophyllaceae висока до 80 ст. Има лепе ружичасто-беле ките цветова, сапун трава, сапунарија Saponaria officinalis L.*

сапурдисуváње с гл. им. од сапурдисуе.

сапурдисуе несвр. *цѣпа, упропашићује (претежно о одећи и обући)*. – Сáмо си сапурдисуем дрѣе по овѣја трњаци, док бѣрем србодúпци.

сапурдíше свр./несвр. **1.** *поцѣпа, подере (претежно о одећи и обући)*. – Сапурдíше опьнци за нѣколко дьна. **2.** в. *сапурдисуе*. – Сапурдíшем си дрѣе сечѣечи шúму за óвце.

сарáвни свр. в. *сарони*. – Тѣја дьн кьд су саравнѣли Брáнка умрѣл и Стáврија.

сарáмни свр. рет. в. *сарони*. – Јучѣр сарамнѣли Ерóтију Спáдало.

сарђíја ж *грубо ланено платно које служи за паковање и као омот чему*. – Мајстор Жáрко Гигán велѣ да вóдовóдну цѣв трѣбе да увѣємо у сарђíју, па да ју катранíшемо, ако óчемо да цѣват не иструлавѣе.

сáрма ж в. *еди сарме*.

сáрмација м **1.** у пеј. значењу *онај који прича свашта и којешта*. **2.** *фиг. онај који воли да једе сарме, а уствари*

да једе оно што се не једе.

сарони свр. **1.** *сахрана, покопа*; упор. саравни, сарамни. – Марђита е одавна умрела, / Рано су е брајћа саронила. **2.** *отера пре времена у смрт*. – Тој пијење че тебе да сарони!

сџс предл. *са акуз означава* (упор. с, сџ, са, з) **а.** *социјативну функцију*. – Поп излезне заедно сџс попадију. – Кара се сџс свекрву. – Неч ли сџс мџн да се џграш? – Сџс тој сам рачистил. **б.** *пратилачко значење када означава оруђе којим се ради*. – Писуе сџс плавез. – Рџза га сџс мотку. **в.** *начин вршења радње*. – Нажмикџе ми сџс дџсно око. **г.** *даљи објекат*. – Тргџе сџс жџто с овџј сиротињу. – Рани га сџс онџј што се не еде.

сџсавец м зоол. *врста пухаћа са великим репом*.

сасади свр. *сабије, набије једно у друго и скрати по вертикали*. – Ако паднеш на главу од високо мџж си сасадиш врат, а мџж да се убиеш и начисто.

сасади се свр. *тешко се повреди павши на главу при чему већину кичмених и вратних прџњенова набије један на други*. – Сасадиљ се кџд падал од тован.

сџсџн м бот. **1.** *дремидеда, саса* Anemone pulsatilla (L) Mill. **2.** *сусам* Sesamum indi-cum DC.

сџсџне свр. *осуши, истије*. – Детџ цџлу нџч ровџ, мџн сџсџну дрџмка.

сџсџне се свр. *сасуши се, телесно ослаби*. – Сџсџну се женџ од мџку и сеџирацију.

сџсџвџ прил. *сасвим, потпуно*. – Пострадамо елис сџсџвџ.

сасџли свр **1.** *пресели из виших предела у ниже*. – Прво сасџле младињу с дџцу, па тџг и старџти и текџ се свџ сасџле. **2.** *насели на једноме месту (више њих)*. – Свџ куџ су лџти по колибе зимџ сасџли у салџ.

сасџли се свр. *пресели се из виших предела у ниже или са разних страна на једно место*. – Сасџлил се нџрод из Заглавак у Паланку.

сасџљување с гл. *им. од сасџље (се)*. – Прџстџнуло сасџљување, ел су се свџ веч сасџлили.

сасџљуе несвр. *сели из виших у ниже пределе или са разних страна на једно место*. – Зџми сасџљуемо стоку у салџ. – После онџја рџт су сџлом сасџљувџли нџрод у вџроши, да рабџти по вџбриџе, а да си мџне зџмљу.

сасџљуе се несвр. *пресељава се из виших у ниже пределе или са разних страна на једно место*. – Нџрод нече више да живи по планине, него се сасџљуе у равниште.

сасџпе¹ свр. **1.** *из разних судова саспе у један*. – Винџ, што на гџсти остџло по чџше, сасџпе у едну вџашу, па јџтрџ дава на друђи гџсти. **2.** *скреше у лице, саспе у лице*. – Свџ му у џчи сасипџ, квџ сам имџл да му кџжем.

сасџпе² свр. *замори кога или шта, упропасти кога или шта од силног посла*. – Сасипџл коњџ, колко га јџрил.

сасџпе се свр. *умори се, сатре се од посла или другог напора*. – Сирџмџ, сасџпе се дџнџс од рабџту, а кџд вџчером онџ га и не кџне с вџчеру, слџгуту.

сасипување с гл. *им. од сасипуе (се)*.

сасипуџе¹ несвр. **1.** *из више судова сипа у један суд*. – Сасипуџем рџзне ређије у еднџ бџре, па после препџцам. **2.** *казује коме у лице што непријатно*. – Нџ добро да на свџкуга сасипуџеш свџ квџ знџеш, нешто си и задрџ, па нек се џн размишџџава.

сасипуџе² несвр. *сатире, упропаиђава кога или шта од великог посла или других напора*. – Сасипуџе кобиљу у орање.

сасипуџе се несвр. *умара се, упропаиђава се од великих напора*. –

Немој се сасипуеш, лабни малко работуту, нек и друђи работе.

саситни свр. *учини да што буде ситно, смрви, сасецка.* – Саситни малко краставиче да прајнемо ћисало. – Пообрана земља се од студ саситни.

саслушује несвр. **1.** *саслушава, испитује.* – Онџ га у општину саслушују, а он само ћути. **2.** *слуша до краја оно што му се казује.* – Он и не саслушује оној квó му причаш, óдма трчи да га урабóти.

саставсћи /ски, -ска, -ско *који припада Саставку, који се односи на Саставак.*

саставци м *уиће потока или река.*

Саставци / Саставак м *село у општини Књажевац.*

Саставчанин м *становник Саставка, онај који је пореклом из Саставка.*

Саставчанка ж *становница Саставка, она која је пореклом из Саставка.*

састаи свр. **1.** *споји нешто што је одељено.* – Да састаимо наше и ваше óвце, па да и чува деда Младен. – Ел састаено буре́то, ел се још дуђе́те повлаче по́там-по́вам? **2.** *доведе кога у везу с ким.* – Да састае момче́ и девојче́. **3.** *прикупи, уштеди.* – Не мо́г ја да састаим то́лхе па́ре, ко́лхе ми он тра́жи за њ́ивуту. **4.** *начини какво написмено.* – Óкнете пи́сара, да састаи теста́мент.

састаи се свр. *окупи се, сакупи се.* – Састае се овчари́ да играју свињ́у. – Ни́како се не мо́ж састае, б́р да се ви́де.

састаља несвр. **1.** *спаја нешто одељено.* – Састаља́м овџа́ два коно́пца да превр́жем се́но. **2.** *доводи кога у везу с ким.* – Он и састаља́ да се дого́воре, али онџ́ óба дрвени́, па не́че. **3.** *чини неко написмено.* – Састаља́ жалбу́, што га казні́ли.

састаља се несвр. *састаје се с ким.* –

Састаља́ се с њу́, до́ле код вракњ́ицу.

састаљање с гл. *им. од састаља (се).*

састигну се свр. мн. **1.** *сустигну се у расту.* – Деца́ ни се састигла́, па е́дно на дру́го но́си дрее́. **2.** *сустигну се на путу.* – Састиѓомо се о́кол По́дине, па ид́омо заедно́ до Жу́ковску ре́ку.

састџа несвр. *сустиже, све се више приближава ономе који иде испред њега.* – Састџам га, ту́ј не́ма шта́, ал га не мо́г б́ш óдма ст́гнем.

састџа се несвр. (обично у мн. састџају се) *сустижу се у расту (о деци).* – Деца́ се састџају́, па че́ óд есен свѝ́ да по́јду у шко́лу, па тре́бу књ́иђе́, па тре́бу дрџе́, ци́пиле и да те гла́ва забо́ли квó све́ тре́бе.

састџање с гл. *им. од састџа (се).*

састџне се свр. *охлади се па се стегне (нека материја).* – Къд се сап́ун разлџ́је по су́дови, он мо́ра пр́во да се састџне́, па т́г да се ре́же на кь́лпи.

сасукување с гл. *им. од сасукуе (се).*

сасукује несвр. **1.** *довршава сукање пређе на цеви и др.* – Евѝ́, б́ш с́г сасуку́ем садњу́ камчџ́лку. **2.** *од више нити увртањем ствара једну нит.* – Сасуку́ем две́ повор́ђе да напра́им пово́ј за у др́ва.

сасукује се несвр. **1.** *мршави, слаби, физички копни.* – Куј д́н све́ се по́више сасуку́е, е́де га не́кво изн́утра. **2.** *више текућица се слива у један ток.* – Къд се то́пи сне́г, све́ се пото́чће сасуку́ју у Военс́и пото́к.

сасу́че свр. *сву пређу намота на цеви.* – Сасука́ла сам све́ камчџ́лхе́, ј́утре ѝ́ма са́мо да че́м.

сасу́че се свр. *омршави, ослаби, усуче се.* – Сасука́л се, па га ни́шта не́ма.

са́т¹ м бот. *једногодишња биљка из фам. Geraniaceae чија је стабло усправно и грмолико, плод је длакав и има кљунаст израштај, жива трава Erodium cicutarium L' Herit.*

сáт² м *гнездо које праве пчеле, осе, стриљенови и сл. инсекти у облику правилно распоређених шестоугаоних ћелија*. – Стршељи направили сáт на товáн, не смé се тáм никуј уkáчи.

сáт м (мн. сáтови) *плоча од воска са ћелијама, у које пчеле стављају мед*. – Сáтови пlíни с мéд.

сатанаíл м **1.** *сатана, ђавао*. – Сатанаíл те црни изéл, да те изедé. **2.** *напасник, силеџија*. – Сатанаíле, бéж од мéн.

сатвóри свр. *створи, учини*. – Што е рéкла, свé е сатворíла.

сати́ра несвр. **1.** *уништава, разара*. – Дивјé свиње ни сати́рају мому́рузу. **2.** *умарањем (тежким радом) слама кога*. – Штó јуриш коња́тога тóлко, та га сати́раш без пóтребу? **3.** *има велики апетит, много једе*. – Сати́ра свé квó му се дадé.

сати́ра се несвр. *пропада од тешкога рада*. – Сати́рам се по рúдници.

сати́рање с гл. им. *од сати́ра (се)*.

сатлé с дем. *од сат (часовник)*. – Колкó е сáта на твóето сатлé?

сáчма ж *густо посејани кукуруз на њиви са које је исте године претходно пожњевено жито*. Служи за сточну исхрану; упор. некопица. в. на сачму.

сáцав, -а, -о *који је смеђе боје*. – Шáјак је црн, а клáшње су сáцаве.

сáцава шамíја ж *марама смеђе боје*.

сáце ж *чађ у димњаку; упор. чађа*. – Мóра да запáлимо сáцете, да ни се комíн мáлко прочíсти.

саш предл. рет. *са*. – Ишíл óн саш њéга.

свáа ж *девојка која вије венац за невесту*.

свáдба ж *склапање брака, венчање, весеље поводом венчања*. в. и: мој му га на свадбу, овча свадба.

свадбáр м **1.** *учесник на свадби, сват*.

– Свадбарí бéлисвет, нé знам да ли че свí да мóж да стáну у сáлуту. **2.** *свињче од 60 – 80 килограма које се коље за свадбу*. – Че ми трéбу трí – чéтри свадбáра, да прекáрамо свáдбуту.

свáди свр. *посвађа*. – Глéдај нéкако да и свáдиш, да се раздвóе.

свáди се свр. *посвађа се*. – Свадíли се скóро окол нíшта.

свáкако прил. *на сваки начин, на разне начине, свакојакó*. – Обрчам га свáкако, ал не íде, па не íде. – Свакако че да дóјде, али нé знам бíш кадá че.

свáља свр. **1.** *скотрља*. – Кьд би могíл да га догúрам дондé, а нíзбрдо чу га лíсно свáљам. **2.** *обори кога да падне*. – Не гúрај се, брé, ч ме свáљаш. **3.** *ваљајући увије у тубу*. – Сваљај тíја тéпик, па га изнесí да га избúвамо. **4.** *угоји, утови, удебља*. – Да свáљамо едногá вепрá тáм за кудé пред Божíч.

свáља се свр. **1.** *скотрља се*. – Кьд ме јурнуше онíја дúшмање, јá дојдó до рóвину, па се сáмо свáлá у њу. **2.** *удебља се угоји се*. – Свињава се добрé свáлáла, али нéка ју јóш нéку нéдељу.

сваљување с гл. им. *од сваљуе (се)*.

сваљуе несвр. *скотрљава*. – Сваљуемо трúпови, дóле на рéзницу.

сваљуе се несвр. **1.** *скотрљава се*. – Одьрбт се нéкакв ошћенчíл, па кьд спимó зáедно мí се сваљуемо кьм срéд. **2.** *гоји се, дебља се*. – Сваљуе се ко свиња.

свáри свр. *припреми и зготови јело на ватри, скува*. – Сварíла головáр за ручьк. – Нéче се свáри, а јóш кьд се вáри.

свастíчје с бот. *вишегодишња биљка из фам. Lamiales висока 25 до 60 ст. Листови су јој широко јáјастии, цвeтови сложени у растресите дихазије, живахно љубичасти, верем трава Calamintha officinalis М.*

свáтовсћи рузмáрин м бот. *густ, увек*

зелен, разгранат грмић из фам. Labiatae вис. 1 до 2 т. Цвета преко целе године ситним, плавим цветићима, рузмарин Rosmarinus officinalis L.

свача несвр. *схвата, разуме*. – Цел дѣн му мѳж причаш, ал ѳн не свача. – Слабо свача у шкѳлу.

свача ж свађа, расправа. – Свача нигде не донела добро, па нече ни код вас.

свача се несвр. *свађа се*. – Свачају се, ни сами не знају окол квѳ.

свачевина ж оно око чега се свађају, предмет свађе. – Тај мецај служу само за свачевину.

све скурцаљ изр. *све проћердао*.

свезаница ж оно што се састоји од више духа, механих делова па свезано у чвор. – Повесма врзуем у свезанице, па и турам у кацу.

свезе свр. 1. *довезе са вишег на ниже место*. – Јутре има да сеземо сено из Горњу ливаду доле до плевњу. 2. *довезе са разних страна на једно место*. – Из сва три лозја свеземо грѳзје у пивницу у Лешје.

свезе се свр. *сиђе клизећи низ неку косу површину*. – Свезе се на дупе, озгѳр до доле.

свекрвино ѳро с коло које води свекрва пошто су се младенци вратили са венчања, а пре уласка невесте у младожењину кућу.

свења ж осењање нелагодности, зебње, опреза, слабог страха. – Не ме стра, сл си ме свења, да проѳдим нѳчум покре грѳбишта.

свѳта бѳлес ж бол. в. ветар.

Свѳта Пѳтка Распѳта ж п. п. Велики Петак.

светѳц м слава, крсна слава. – На мѳн светѳц Свѳти Стѳван.

свѳтен, -а, -о трп. од свети (врши обред освећења) који је освећен. – Поѳпе, чеш ли ми дадѳш малко од свѳтенуту

водицу?

светѳње с гл. им. од свети. – Светѳње сѳс паздѳр, нема гас.

свѳти несвр. 1. *светли, осветљава*. – Ели волиш винце да ми служуш, / Ели волиш свѳчом да ми свѳтиш (н. п.)? 2. *фиг. гледа, посматра*. – Несѳм светѳл, да знам квѳ су работѳли. 3. *стоји над ким, надноси се над неким*. – Молим те, немѳј да ми свѳтиш над главу.

Свѳти Арангел Михаил м п. п. в. Свети Ранђел.

Свѳти Врѳч м п. п. Свети Козма и Дамјан – Врачеви.

Свѳти Еремѳја м п. п. Пророк Јеремѳја, 14. маја.

Свѳти Јован Билѳбѳр м п. п. Ивањдан, 7. јула.

Свѳти Јован Главосѳк м п. п. Усекованије главе Светог Јована Крститеља, 11. септембра.

свѳти јованова трава ж бот. в. јованова трава Galium verum L.

Свѳти Марѳја ж п. п. Блага Марија, 4. августа.

Свѳти Рангѳл м п. п. в. Свети Ранђел.

Свѳти Ранђел м п. п. Свети Архангел Михаил.

Свѳти Ранђел Душовадник м п. п. в. Свети Ранђел.

Свѳти Ћирик м п. п. Свети мученик Кирик и Јулита, 28. јула.

Светисова м п. п. Свети Сава, 27. јануара.

светлѳје несвр. 1. *светли, осветљава*. – Сијјалица појако светлѳје од ланпу. 2. *чежњиво гледа у нешто што би желео да има, а не може имати*. – Циганче светлѳје у грнци уз огњѳште. 3. *сијају му очи (од суза или од пића)*. – Светлѳју му ѳчи од сабајле јутром.

светување с гл. им. од светуе.

светуе несвр. *живи, живи на овоме светзу, живи добро, ужива*. – Само ти светуј, а друђи сви нек исцрцају!

свечá ж ваљкаста шипка од воска, лоја и др. кроз коју је провучен фитиљ, која служи у ритуалне сврхе или за осветљавање, свећа. – Свечá дѣњум не горí.

свечи́ца ж дем. од свеча (1), мала свећа, свећица. – Д íм у цркву, да запáлим свечицу.

свешта́е свр. схвати, научи, постане вешт у неком послу. – Сбг сам свешта́ла, па си са́ма пéрем на машину, а несбм знала ни гдé се пушта, ни гдé се гáси. – Трéбе врéме док тí тој свешта́еш.

сви́ја несвр. **1.** савија. – Кьд бéрем црéшње ја сви́јам грање, да дова́тим и онéја што су долéко. **2.** насе крупну, меку траву или брсти младо лишће крупним захватима при чему плази језик и савијајући га спирално уноси храну у уста. – Булка са́мо сви́ја детелину. **3.** једе халапљиво и много. – Тричко, сви́ја ли мéсо, сви́ја. **4.** окупља око себе, држи на оку. – Сви́јам дéцу колко мóгу, ал она расту, па нéче да слúшају.

сви́ја се несвр. **1.** савија се. – Сви́ја се дóзам, кьд га срéтне. **2.** устручава се, уклања се. – Гдé гóд да дóјде она се сви́ја. **3.** привија се уз кога. – Сви́јам се покре стару́ту ћерку.

сви́јање с гл. им. од свија (се).

сви́кне свр. научи, навикне на што. – Чéкни да сви́кнем ко му íде ра́ботата, па чу пóсле пóльсно да рабóтим.

сви́леничка прид. која је од свиле. – Сьс тканíчће сви́леничће (опасан).

сви́ленка, -о у дем. значењу која је од свиле. – Сви́ленка ма́рама и сви́ленко ма́рамче.

сви́ленка ж овца са свиластим руном и име таквој овци.

свилору́нац м онај који има руно као свила. – Ёла, Бáne, свилору́нче.

свина́к м в. привој.

свина́рник м в. свинарница. – Ту́ј су некада билí о́пштинсћи свина́рници.

свина́рница ж обор за свиње, свињац. – Иди́ да изрíнеш свина́рницу.

свинс́ћí о́пннци м опанци од нештављене свињске коже. – Сви́ смо мí селјанчичи и у гимназију ишли́ у свинс́ћí о́пннци.

свињако́вина ж бот. в. гьбър *Carpinus orientális* Lam.

свињачáк м грабова шума, габрак. – Натéрај козé у онíја свињачáк.

свињíца ж **1.** дем. и хип. од свиња. – Чувамо едну свињíцу. **2.** пеј. од свиња. – Штó скучíш, свињíце?

свињомóрац м мет. ветар који дува са истока, “мори свиње”; упор. сињоморац.

свињá ж **1.** пастирска игра у којој играчи настоје да штаповима утерају један пањић у мало удубљење у земљи. – Кьд лéти замрктимó óвце на Цéрје, највише смо волéли да íграмо свињá. **2.** пањић који играчи ударају штаповима док играју “свињá”. – За свињá обично најдемо не́ћи пóманечьк чепáр.

сви́рена ж справа за узбуђивање, сирена. – Па́к завíја сви́рена, па́к че ни бонбáрдую, ма́јће им га сáвезничће.

сви́рење с гл. им. од свири. – Сви́рачи погоди́ли сви́рење на едну́ свáдбу.

сви́ри несвр. **1.** производи мелодије на неком музичком инструменту, свира. – Сви́рку сви́ри, ту́жно изговáра. **2.** фиг. плаче. – Ку́ј тој та́м сви́ри? **3.** прекорева, приговара. – Не во́лим да ми пóсле сви́ри. в. и: не свири.

сви́рипиле с нека птица која кад пева чини се да свира.

сви́рка несвр. и уч. час, час на засвира, затруби. – Едно́мн сви́рка с ону́ј тру́бицу на бици́клу.

сви́рка ж **1.** свирала, фрула, дудук. – Сви́рку си прéцве нóсим у цéп. **2.** сваки дувачки музички инструмент. – Ци́гање се смрзли, турíли ру́ће у цéпови, а сви́рће под ми́шће. **3.** фиг. плач. – Ква́ се

тој свірка чўе там у sóбу?

свиркање с гл. им. од свірка.

свірне свр. **1.** удари снажно песницом кога. – Немóј ти свірнем едну песніцу. **2.** прохуји, прозуји. – Свірну ми крушум покре ўши. **3.** одједном заплаче на сав глас. – Нішта ју несѣм дирал, а она кьд си свірну.

свірца несвр. **1.** прекорева, приговара. – Престані више да ми свірцаш. **2.** плаче иако му се не плаче него само да би скренуо пажњу на себе (обично о деци). – Ајд, не свірцај, да те не избїјем, да бьр знам што ровѣш.

свирциче с свирач, млади свирач. – Младо свирциче.

світка несвр. **1.** повремено пали и гаси неку светлост, светлуца. – Світка нећи с батѣрију. – Світка світка по Спáсовдан. **2.** сија (о очима). – Тїка нешто світка с óчи, пá е тргал.

світка ж **1.** зоол. свитац Lamprugis postilusa. – Світће світкају кьд почне да зрѣе пшеница. **2.** светлац у оку. – Излѣзоше ми світће нá очи, колкó ме бїл притїсал. **3.** суза. – Кьд сечѣм црвени лўк пóјду ми світће нá очи.

світкав, -а, -о који је светљуцав. – Чим су му світкави бчи, знам да е пїл.

свиткање с гл. им. од свитка. – Вїди се неко свиткање с батѣрију.

світгли свр. **1.** спонадне, притесни. – Свитглили ћѣрови зáјка у ровину. **2.** почне да увија, да боли. – Свитглили ме бóлови.

світгне свр. **1.** сине, севне, засветли за трен. – Нѣма, нѣма, па світне. **2.** снажно удари песницом кога. – Вáрди се, да ти сѣг не світнем едну шамáрчину. **3.** нагло забије. – Мáјће му га світнем.

свлечѣ свр. в. свлече.

свлечѣ се свр. в. свлече се.

свлчѣ свр. упор. свлече. **1.** скине

одећу, свуче. – Свлчѣ ју од мáјће голу, па ју їскара надвóр. **2.** свуче са вишег на ниже место. – Требе да свлчѣмо онај дрва, дóле на пўт. **3.** вукући нагомила. – Вѣе свлчѣмо на еднó мѣсто, гдѣ че да дѣнемо лиснік, па пóсле едені додáвају, а едн дѣне.

свлчѣ се свр. упор. свлече се. **1.** скине одећу са себе, свуче се. – Свлчѣ се сáмо у гáчће и текá спї. **2.** склизне на задњици. – Свлчѣм се нїз онїја спиљáк, па бѣж нис потóк.

свoзѣње с гл. им. од свoзи (се). – Свoзѣње на дўпе. – За свoзѣње снóпје трѣбу ми дрўжила.

свóзи несвр. **1.** довози са вишег на ниже место (превозним средством или вукући по земљи). – Док свóзимо снóпје, трѣбе да бўде ўбаво врѣме. – Свóзим шўму на шумáн. **2.** довози са разних страна на једно место. – Снóпје свóзимо на гўвно.

свóзи се несвр. клизећи низ неку косу површину силази. – Немóј се свóзиш на дўпе, ци сцѣпиш панталóне.

свóинсћи прил. на свој начин. – Он си жїви свóинсћи, нїти кутá слўша, нїти штó привáча.

свóјак м лепо очешљана и изгребенана вуна савијена у свитак, количине довољне да се стави на кудељу за предење; упор. усвојак. – Дњнѣ си испредѣм и по двá својкá.

својтá ж родбина, сродници. – Мї смо с нї нека својтá, н ўмем ти бьш објáсним какó.

свóјчич м дем. од својак. – Остáл ми сáмо овїја својчич, свѣ сам дрўго испрѣла.

сврáка ж народно јело које се састоји од удробљеног хлеба у води са мало сирћета.

сврáће ж в. лисице.

свраченїк м задњи, ракљасти део процѣпа (руде) на воловским колима.

сврачѣтина ж *ауг. од сврака (птица).*
– Не мóg си одбраним пíличи од овéј сврачѣтине, свé и разнэсоше.

сврачкáль м зоол. *птица певачица и селица, јаког и савијеног кљуна која тамани инсекте и натиче их на трн, сврачак Lanius colluris.*

сврачлáк м *1. пеј. од сврака (птица).*
– Сврачлáк крештí на крów, мёрка да ни однэсе пíле, ел д íде да попíе јајцé у гвэздо. **2. в. лисице.**

сврдал м *сврдло, бургија.* – Сврдал јарамња́к.

сврдлíч м *дем. од сврдал.* – С онíја малијан сврдлíч, да извртíш дўвће на витал.

сврже свр. **1. умота у завежљај или свеже врпцом и сл., свеже.** – Свржем га с коно́пац и упртíм се у њéг. **2. фиг. учини неспретним, неспособним.** – Сврзáл му Бóг рўће у дўпе.

сврзан, -а, -о *који је мало приглуп, неотресит.* – Дóјде мáлко сврзан, збўтан, нéч да мóж тí тóј на њéга да објáсниш.

сврзува́ње с *гл. им. од сврзуе.*

сврзуе несвр. *умотава у завежљај или обавија врпцом више предмета и учвршћује везу чвором, свезује.* – Сврзуем лозíње у снопíчи, да и мóg пóсле лýсно натовáрим.

сврлíжанка ж *једно народно коло у Заглавку.*

Сврлíжанин / Сврлíжанин м *становник Сврлiга или сврлiшког краја, онај који је пореклом из Сврлiга или из сврлiшког краја.*

Сврлíжанка / Сврлíжанка ж *становница Сврлiга или сврлiшког краја, она која је пореклом из Сврлiга или из сврлiшког краја.*

сврлíшћи / сврлíшћи, -ска, -ско *који припада Сврлiгу, који се односи на Сврлiг.*

сврља несвр. **1. збацује, баца са**

вишег на ниже место. – Милутíн че да сврља сéно од ко́ла, а Миладín че га дéне у стóг. **2. збацује са себе.** – Ждребé сврља покравб́ц. **3. скида одећу, свлачи се.** – Сврља дрéе, óче да се бíје.

сврља́ње с *гл. им. од сврља.* – Сврља́ње од ко́ла.

сврљи свр. **1. збаци са вишег на ниже место.** – Сврлí мáлко сéно од тлакáну. **2. збаци са себе.** – Сврлí бремéто и утéче. **3. скине униформу и престане да буде припадник тог реда који та униформа обележава.** – Сврлíл војнíчће дрéе.

сврне свр. *сврати, наврати.* – Нíкад нéч да сврнeш код нáс. – Да сврнемо на по еднў лўту?

сврне се свр. **1. опорави се, поправи се.** – Бéше јáко пропáл, сýг се мáлко сврнўл. **2. скраси се на једноме месту.** – Сврнí се нéгде, дóста си счítáл.

сврта несвр. **1. в. сврча.** – Свртај óвцете, немóј да и пуштиш да се разлímў по цéло пóље. – Свртам и код њí, ал не текá чéсто. **2. чува, штеди.** – Петрóнија динáр не сврта.

сврта се несвр. *в. сврча се.* – Тíја се дóm не сврта. – Бíл је закасáл до íч, сýг се сврта.

сврта́ње с *гл. им. од сврта (се).* – Сýг нéмам врéме за сврта́ње, мóж нећипўт дрўћипут.

свртí свр. **1. прикупи на гомилу.** – Дé свртí овцете у нéку ладавíну. **2. сачува, заштеди.** – Ако свртíм нéћи динáр, чу да глéдам да си прáим кўћу.

свртí се свр. **1. скраси се.** – Стáлно е по печáлбу, едвá чéкамо дóm да се свртí. **2. нађе уточиште.** – Свртéл се покре Смíльћу, чíни ми се кóлко да презимўе. **3. скупи се у гомилу.** – На плáдне се óвце свртў под ћисáлку.

свртиште с **1. станиште, пребивалиште; кућа, дом.** – Свáћи човéк

трéбе да глéда да íма свр́тиште, гдé че да жíви с вамíлију. **2.** *место на коме се задржава, опстаје, где ради.* – Он нíгде не мóж да нáјде свр́тиште.

свр́тишушљак м некарактерна, нестабилна особа. – Шта че тéбе тíја свр́тишушљак, да се жéниш с њéг?

свр́ча несвр. упор. сврта. **1.** *свраћа, навраћа, посећује кога.* – Свр́чам и код њí кьд год íмам врéме. **2.** *прикупља да му је на окупу (о стоци).* – Свр́чам óвце да пасу покре пúт. **3.** *скреће на неку страну.* – Несмó свр́чали ни лéво, ни дéсно.

свр́ча се несвр. упор. сврта се. **1.** *борави на једном месту.* – Свр́чај се, брé, дóм. **2.** *опоравља се.* – Колкó паде ћиша, момóруза пóче да се свр́ча.

свр́чање с гл. им. од свр́ча (се).

свудглед м бот. *трава са жутиим цветовима окренутим на све стране.*

свудé прил. *свуд, свуда;* упор. свудек, свудека, свудем, свуден, суде, судек, судека, судом, суден. – Свудé д íдеш, да га тражиш.

свудéк прил. в. *свуде.* – Свудéк идó, срéјћу не најдó.

свудéка прил. в. *свуде.* – Свудéка íсто, нíгде невелá.

свудéм прил. в. *свуде.* – Свудéм сам ишъл и код нáчалника и код пресéдника и код судíју и нíкуј ми не мóжé помóгне, ел нетејá.

свудén прил. в. *свуде.* – Свудén се мóра рабóти.

свузуé несвр. *клижући што спушта са вишег на ниже место.* – Вржéмо дрва с конóпац, па и свузéмо низ брéг.

свузуé се несвр. *клижући се силази са вишег на ниже место.* – Já га гýрам на гóре, ал не мóг, свузéм се, жéна, насáд. – Тúј се свузé земљá.

свузување с гл. им. од свузэе (се).

свунóч и **свунóч** прил. *целе ноћи;*

упор. суноч. – Свунóч ме апáше блé.

сéб ак. *повратне заменице, себе.* – Сéб си тéл убíје. – Глé си сéб, а дру́ђи мáни.

сéба несвр. *трза, сеца, цима.* – Немóј тóлко да сéбаш кóшат, грозјéто це напрáи на качамáк.

сéба се несвр. и уч. **1.** *трза се.* – Спí и сунóч се сéба. **2.** *плаши се.* – Немóј тí од њéг да се сéбаш, не мóж ти óн нíшта. **3.** *устручава се, устеже се.* – Слободно узнí, немóј да се сéбаш.

сéбање с гл. им. од сéба (се).

сéбé свр. *унушити, упропасти.* – Сэбáл áутото у еднó бандéру.

сéбíја м в. *сајбија.*

сéбне свр. *кратко тргне, цимне.* – Сéбни га мáлко пóјако, да се попорáвни товáрат.

сéбне се свр. **1.** *тргне се, преплаши се па се тргне.* – Чим нéћи чúкне на врáта óн се сéбне. **2.** *поправи се, тргне се, прене се.* – Бéше јáко забраздíл, ал се сéбну, жéна, и сýг че га бóде човéк.

Сéбра ж име.

Севáстија ж име.

севдисување с гл. им. од севдисуе.

севдисуé несвр. *воли, симпатише;* упор. севдише. – Já га несýм мlóго севдисáла, ал ме моí натерáли за њéг.

севдíше несвр. в. *севдисуе.* – Севдíшеш ли тí њéг, ел не?

сéвер м мет. *северни ветар у Тимоку.*

севтеíше свр. *направи сефте, почне нешто да употребљава или ради први пут.* – Дьнýс чу да севтеíшем нóви оп́нци.

сéгман реч у бројаници: *једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ.*

сегмén и **сегмéнин** м (мн. сегмéни, сегмéње) *стражар, пандур, сејмен.* – По Кóњску пúтичку су проодíли сегмéни кьд су из Бúгарско доодíли на Тимóк.

седа несвр. и уч. *заузима седећи* *положај, заузима место за седење*. в. и: не седа.

седало с **1.** *ужа врата на струги на којима се врши мужа оваца*. **2.** *седење*. – Ти немаш седало, цел дѣн некво сновѣш. **3.** *попечне мотке на којима седе кокошке*. – Кокóшће не воле да спú назам, онé воле на седало.

седалце с *дем. од седало (3)*. – Да напраиш седалце за кокóшће, ал да нé ни високó, ни ниско.

седалце с *дем. од седло*. – Стрелица те устрелила, / Проз седалце у ребарце (н. п.).

седеечи прил. сад. *седећи*. – Седеечи се поздрави с гостити, старцат.

седежина ж мет. *иње*. – Уватила се седежина и по дрвја и по грање.

седење и **седење** с *гл. им. од седи*. – Седење до неко дóба.

седења и **седѣња** ж *прело*. – Седѣње почну да се прае од Прображење, па на там.

седења́р м *момак на прелу, момак који ни једно вече не пропусти а да не иде на прело*. – Седења́ри ни откачили вракњицу и строшили сјјалицу на бандѣру.

седењавање с *гл. им. од седења́е*.

седења́е несвр. *дуго седи у ноћи (сама или на прелу) радећи ручне радове*. – Седења́емо од Прображење до куде Божич и тѣг свé напредемо, а после турамо ткања да чемо.

седечѣи прил. сад. *седећи*. – Седечѣи се кућа не стица.

седі несвр. **1.** *станује, пребива*. – Он седи тйће до школу. – Лѣти седимó кот колибу. **2.** *налази се у неком положају*. – Штó врата седу́ отвóрена? **3.** *налази се на неком месту*. – Остáл (сто, астал) остáл, да седи на ћишу.

седіни свр. *сједини*. – Глѣдамо да некако седінимо тај двé имања.

сѣди си на дупе изр. *буди миран, не мешај се где ти није место*. – Бóље си сѣди на дупе, него да си после ймаш главобóль.

сѣдлица ж *женски покривач за главу сличан трвељу*.

седмáл м *бачија*; упор. сѣгмáл. – Седмáли, стру́ђе и бачи́је, тóј више нѣма.

седмíна ж *седморица*. – Седмíна беоше на ручьк, а осмíна на вечѣру, на светьцьт.

седмоли́ста трава́ ж бот. *вишегодишња гола биљка са ризомом, белих цветића у штитовима* Aegopodium podagraria L.

седмопѣрка ж *украсна сребрна игла са седмокраком звездом којом су жене причврћивале капу за главу*.

сѣдом бр. *седам*. – Сьс сѣдом гóдин сам пошѣл у школу.

седомдесѣ бр. *седамдесет*. – Седомдесѣ бања́е ми билá плáта.

седомдесѣт бр. *седамдесет*. – Седомдесѣт бра́ви óвце и козѣ.

седомна́ес бр. *седамнаест*. – Женіли га у седомна́ес гóдин.

сѣдум бр. *седам*. – Сѣдум и сѣдум четринáес.

седумдесѣт бр. *седамдесет*. – Ако ймаш седумдесѣт гóдин тѣг си йстин дрт.

седумна́ес бр. *седамнаест*. – У тóј врѣме су едни опънци коштáли седумна́ес бања́е.

сеја́ља ж *једно народно коло*.

сѣјан на рáзна сита изр. *онај који је искусан, препреден*.

сеја́чица ж *сејалица*. – Пшеницу сѣемо сьс сеја́чицу, нѣ с рúку.

сејб́ија м в. *сајбија*.

сејб́ишчи, -ска, ско в. *сајбисчи*.

сѣјне свр. *посеје мало, посеје неколико*. – Сѣјнумо мáлко рж, кóлко за слáмуту, че ни трѣбе да покрѣемо плѣвњу.

сэкавица ж бол. *изненадни оштар бол у крстима, који не дозвољава ни најмањи покрет.* – Уватила ме сэкавица, па не мóg ни да се помбкнем.

сэкало с **1.** *оштра, савијена алатка са дршком за сечење трња и корова.* **2.** *в. резало.*

секлетар м *секретар.* – Тóј ми казал Тика, секлетар из јекономску школу.

сэкне свр. **1.** *пресече, севне у леђима.* – Сэкну ме преко грбину. **2.** *опадне бујица.* – Да чэкнемо да сэкне вода, па тбг да прегазимо. **3.** *смањи млеко у вимену.* – Коза сэкнула с млекó. **4.** *одсече мало.* – Сэкни си од месцэто. **5.** *насече понекад и помало.* – Сэкнеш ли бър дрвца на старцити? **6.** *засече.* – Сэкни свáко дрвó, коé че јутре да обáрамо.

сэкне се свр. *тргне се, сецне се.* – Ух, ал се сэкну. **2.** *тргне се и крене правим путем у животу.* – Сэкнул се мálко, не иде више тóлко по кавáne.

секњуе несвр. *опада вода у реци;* упор. *сеца*². – Вода почéла да секњуе.

сектэнбар м *девети месец у години, септембар.* – Момуруза се нéкад брала у сектэнбар мéсец, сбг понéћи бэру и пред Нóву гóдин.

Сэкул м *име.*

сэлац м у пеј. *значењу онај који је необразован, некултуран, сељак.* – Немóј бър тй да си сэлац.

Селъчко / Селáчка ж *село у општини Зајечар.*

Селъчњин м *становник Селачке, онај који је пореклом из Селачке.*

Селъчњка ж *становница Селачке, она која је пореклом из Селачке.*

селъчћи, -чка, -чко *који припада Селачкој, који се односи на Селачку.*

селйн м бот. *веома мирисна трајна зелáста биљка из фам. Umbelliferae чији су светложути цветови удружени у ишттасте цвасти, селен Levisticum*

officinale L.

селиште с *ауг. и пеј. од село;* упор. *салиште.* – Ш чеш у селиштето, сэди си дóм у Палáнку.

сэлсћи, -ска, -ско *који припада селу, који се односи на село.* – Кнóчи йма збóр у сэлску кúћу.

сэлсћи прил. *на сеоски начин.* – Не понáшај се сэлсћи.

селцэ с *в. салце.* – Пáпратна е еднó мбнечко селцэ.

селъáнин м (мн. селъáње) **1.** *онај који је из истог села са неким.* – Какó да га не познавам, óн е мóј селъáнин. **2.** *меитанин једног села.* – Сабэру се селъáње да опрáљају пút.

селъáнченце с *дете са села, селъаче.* – Измецú тóлку вáрошку дэцу испáдло да е еднó селъáнченце из Жúковци најбóль ђáк.

селъáнчýра ж у пеј. *значењу она која је необразована, простакуша.* – Селъáнчýро еднá, да ти селъáнчýро.

селъáнчýрина ж *онај који је прост, селъачина.* – Тéј селъáнчýрине кьд дóјду унесú ми блáто у кúћу.

семдесэ бр. *седамдесет.* – Дóста ти е дьнбс семдесэ динáра и да те рáне.

семенйá ж мн. *разна семена.* – Семенйá чувам у еднú сакúльћу, прет пóдрум.

семењáча ж *зрео краставац из кога се вади семе за садњу.* – Семењáче расечéмо на половйн, па и тúримо на чáндије да се шúше, па пóсле вáдимо сэме из ньй и врзúемо у чúгльови за нáпролет.

сэмка ж **1.** *семенка неке биљке.* – У свáћи óцак, кьд сáдим тикве, тúрим по две-трй сэмће. **2.** *порекло, лоза, ген.* – Сэмка му невелá, на детйштето.

семльйв, -а, -о *који је болешйв.* – Свекрвата за снауту прйча да е семльйва и дремльйва.

сэна ж бот. *биљка из фам.*

Caesalpinaceae која се употребљава у народном лекарству *Cassia acutifolia* Del.

сѣнћа ж **1.** сенка. – Ел мѳж да си настанеш сѣнћу? **2.** *хлад, хладовина.* – Сáмо трајки сѣнћу за лежáње, од рáботу не мѳсли. **3.** *онај који је телесно ослабио.* – Напрајл се на сѣнћу.

сенћар м *онај који се повлачи по хладовинама ленчарећи.* – Сенћарѳ се сáмо излѳгују у сливáци, по ладавѳне.

сенцѳ с *дем. од сено.* – Да прибѳремо сенцѳто, док не удáри ћиша.

сењѣн, -а, -о *који се сањив, бунован.* – Онѳкѳв сењѣн пѳјдем и пáднем од бáсамаци.

сѣњи несвр. *опсењује, опчињава, замајавá.* – Немѳј тѳ мѣн да сѣњиш, него казуј ко е ѳстин билѳ.

сѣпија ж *дрвена каца укопана у земљу у којој се штави говећа кожа за израду опанака;* упор. цистерна.

сѳра ж **1.** *овчија балега, брабоњци.* – Млекѳ ўвек мѳра да се процѳди ел понѳћипут у њѳг ѳма сѳра. **2.** *жут, мастан овчији зној на који мирише тек острижена вуна.* – Вѳна се потáпа у вѳду, да прво из њу излѳзне сѳра, па се тѳг топрѳв пѳре.

сербус м *врста лошег металног плуга с почетка XX века.*

серђија ж *грубо платно за ѳакове, сарѳија.* – Ел си купиѳ серђију да у њу кљѳпимо дувáн?

сѳре несвр. (поред значења: *врши велику нужду*) *фиг. 1. говори којешта.* – Бѳље ћути, немѳј да сѳреш. **2.** *врши телевизијски пренос фудбалске утакмице, застајкујући и развлачећи у говору.* – Мѳлоше, ел ч да глѳдаш прѣнос”? – “А кјуј сѳре”?

середѳда ж *шаљив назив за трећи дан у седмици, за среду.*

сѳре дрѳоњће изр. *тресе се од страха због грешака које је починио и казне која*

га очекује.

сѳре ћирѳч изр. *страхује од исхода догађáја коме је допринео.*

сѳре цивдѳл изр. *ухватио га велики страх.*

сѳрма ж бол. **1.** *костобоља, реума;* упор. мукавица, сирма. – Бáба Тѳна знáе да бáе од сѳрму. **2.** *болест вратних жлезда код деце.*

сѳрмица ж *дем. од серма (у бајалицама).* – Сѳрмице, сестрѳце (б).

сѳрт прид. индекл. *који је тврд, чврст, строг, оштар (о човеку).* – Јáнош е сѳрт чѳвѳк.

серуша ж бот. *в. говањ* *Salvia verticillata* L., упор. сируша.

сестрá на подубицу ж бот. *вранилова трава* *Origanum vulgare* L. и *Origanum heracleoticum* L.

сѳстрична ж *сестрина ћерка, сестричина.* – Јá ѳмам двѳ сѳстричне: Мѳлицу и Вѳдицу.

сећира и **сећира** несвр. *мучи кога прекорима, примѳдбама, секира кога;* упор. сећирае. – Ел си тѳ нашѳл мѣн да сећираш? – Кјуј њѳга сећира, та ровѳ онѳлко?

сећира ж *звоздено оруђе за сечење и тесање, секира.* – Гдѳ ли бѳше голѳмана сећира? – На дрвниѳ ўвек мѳра да ѳма сећира.

сећира се несвр. *једе се, секира се;* упор. сећирае се. – Сећирам се, кѳ да се не сећирам, јѳш кѳд су ошли и јѳш и нѳма.

сећираѳ несвр. *в. сећира.* – Немѳј да ми сећираѳеш детѳ.

сећираѳ се несвр. *в. сећира се.* – Сећираѳ се ко рѳбијáш за држáву.

сећирѳтина ж *ауг. и пеј. од сећира, велика, стара секира.* – Узнѳ онуј сећирѳтину и носѳ ју код Циганинáнога, да ју близнѳчи.

сећирѳка ж *дем. од сећира, мања*

секира. – С голému сећиру цéпимо дубарí, а сýс сећирку кљуцамо лiсковаче.

сећирљив, -а, -о *који се доста секира, који се лако насекира*. – Немóј му тóј казуеш, он е дóста сећирљив, па че се јáко насећирае.

сећирче с (мн. сећирчичи, уз бр. и сећирчети) **1.** *мала секира, секирица*. – Къд сечеш шúму за óвце мóра да íмаш óстро сећирче, с пóдлго држáље. – Íмам двé сећирчети. **2.** *црта у облику “штрикле” која у карташкој игри преферанса обележава сто поена*. – Дé, да ти удáрим јóш еднó сећирче.

сећирченце с *дем. од сећирче*. – Кудé ли е малóно сећирченце, мајку му?

сéца¹ несвр. **1.** *вукући и трзајући премешта нешто*. – Сéца еднó големó дрвó, да га извáди испод трупјéни. **2.** *фиг. носи нешто тешко*. – Квó сéцаш у торбúту?

сéца² несвр. *в. секъуе*. – Почéла да сéца пóводња.

сéча *ж место где се шума сече (до земље) или где је посечена*. – Óпштинска сéча.

сéча се несвр. *сећа се*. – Сéчаш ли се къд бéомо млáди?

сечáње с *гл. им. од сеча се*. – Издалó га сечáњето.

сéчиво с (поред значења: *оруђе, алат за сечење*) *фиг. ватрено оружје*. – Íмам рýски бóкерицу – стрáшно сéчиво.

сéчивце с *дем. од сечиво (оштрица алатке)*. – Поострí му мáлко сéчивцето, па да вíдиш ко че т́г да сечé.

сéчина *ж место на коме је шума посечена; упор сеча*.

сéчка *ж ручна машина за сечење сточне хране (сена, сламе и сл.)*. – Купíл баштá сéчку, сýс големо колó и крívи ножéви, да сечéмо ранú за стóку.

сéчко м *први месец у години, јануар, сижечань*. – С́г нéкако и текá и текá, ал

къд дóјде сéчко, т́г че и кúче и мáче да спú заедно.

сiва м *во сиве боје и име таквом волу*. – Áј, Сiво, áјд.

сивьц м **1.** *в. сива*. – Овiја гóре окол Кáлну су чувáли сáмо волóви сивцi. **2.** *врста крушке*.

сiвка *ж домаћа животиња сиве боје и име таквој животињи (о мачки, кучки, крави)*. – Сiвка билá големá ловцiка.

сивотá *ж сивило, једноличност*. – Ўби ме овáј сивотá.

сивуљá *ж у дем. значењу крава сиве боје*.

сiга *ж бусен траве ископан заједно са земљом*. – Да насечéмо сiђе, да тúримо на бранú.

сiграју се свр. мн. **1.** *почну да се играју*. – Да óче дечiјана да се нéкако сiграју, да ми не засмiтају док се слúшам. **2.** *занесу се у игри*. – Децá се сигра́ла и несú чу́ла свóно за у чкóлу.

сигу́ра несвр. *бодри, храбри*. – Сигу́рај га, та да пóчне сáм да чу́ва óвце, а не да свé нéћи íде с нéг.

сигурá се несвр. *узда се, поузда се*. – Немóј се тi млóго сигура́ш у нéг, нé он бьш тóлко од рéч.

сигура́ње с *гл. им. од сигура (се)*.

сiја *ж врат мотике*.

сiк *узвик којим се маме козе, често удвојен: сик, сик*.

сiка *ж у хип. значењу коза*. – Дéда че ти кúпи сiку, па да ју водíш у пáшу.

сiко *узвик којим се маме козе, обично удвојен: сико, сико*.

сикта́ње с *гл. им. од сикти*.

сиктерисúе несвр. *в. сиктерише*. – Свáку и вéчер сиктерисúем и пáк доóде.

сиктерiше несвр. *грубо тера кога од себе псујући*. – Сиктерiши тiја Цiгање одóтле, да ни не укра́дну нéшто!

сиктi несвр. *сикће*; упор. сикче. – Штó сиктiш на мéн, јá ти несб́м ништа

крíва?

сикчање с гл. им. од сикче.

сикче несвр. в. сикти. – Не сикчи на детето, бесночо една.

силáви м кожни појас у који се стављају ножеви, пиштољи и сл., силав. – Држ се, бабо, за силáви, да га деда ужилáви.

силéње с гл. им. од сили се.

силíи се несвр. прави се важан и јак спреман да се обрачуна. – Немóј се силиш, ел нéма квó да бíјем оди тéб.

силíна ж 1. снага, моћ. – Нéмам више тýј силíну, ко што сам имáл. 2. јак запах, смрад. – Къд улéзо у кожáру, гдé се штáве кóже, онó ме úдари нéка силíна, тéо се онесвéстим.

силóм прил. тешко, једва некако. – Силóм úчи шкóлуту. – Силóм пáнти.

силување с гл. им. од силуе.

Симиóн м име.

симíта ж 1. нарочита врста белог хлеба, симит. – Ако бúдеш дóбар, чу ти кúпим симíту. 2. сваки хлеб куплн на пекари. – Варошáње стáлно едú симíте, а мí сељáци момúрузницу и тóј жлтý.

симицијá м онај који прави симите, пекар. – У Палáнку, пред онíја рáт, íмало нéколко симицијe. – Мíра Симицијá манúл да мéси симíте, па изучíл за шóфера и терáл áуто у цандомéрију.

синьк м дем. од син. – Синьк, па синьк.

сингури́л м пеј. од син, непослушни дечак; заблудели син (у употреби је за прекор). – Ё, нéче тóј текá, сингури́ле мóј.

сини́гер м рет. в. синиђер.

синиђер м зоол. птица сеница, мужжјак сенице Parus.

сини́ца ж зоол. птица сеница Parus.

синóр м 1. сеоски атар. – Нáш синóр на овúј стрáн íде до Луковсћи дéл, а на онúј стрáн до Драгомáницу. 2. потес у

сеоском атару или део сеоског атара који има неки назив.

синóч прил. синоћ; упор. синочка. – Синóч су пра́или ревенú, па се изопивáше, тéоше се надокрáјше и бíју.

синóчањ, -чња, -чње (чњо) који је од синоћ, синоћњи. – За врúштук íма синóчањ качамáк. – Синóчњо вревéње се не вáжи, дрúгако íма да бúде.

синóчка прил. в. синоч. – Синóчка у нéко дóба, евé и – дојдóше.

синóчњица ж синоћно вече, синоћни догађај. – Синóчњица ми јóш не избíва íз главу.

синђав, -а, -о који је поплавио од буђи. – Сирињево озбрд станúло синђаво, мóра да се онó одгребе и да се дојде до здрáво, до белó.

синђавéе несвр. хвата се буђ по нечему. – Бúричи у пóдрум почéли да синђавéу, однéгде се навлáчи влáга у подрумúт.

синђе м вок. од син. – Синђе, мíли синђе, гдé си запéл úнесвес?

сињéвина ж сивило у даљини, измаглица. – Íма д íмо до онúј óнам сињéвину.

сињ, -а, -о који је плав, модар. – Сињ по дúпе, од бóј.

сињéтина ж модрица на телу настала ударом eschymosis; упор. сињина. – Дојдé еднó јúтро свá у сињéтине, велí бил ју мúж, па сýг утéкла од нéг.

сињи кáмен м плави камен за прскање винове лозе и др. – Сýг се лозјá слáбо прскају сýс сињи кáмен, више с рáзни прáшкови и с нéкви тéчности.

сињýло с боја за бојење пређе у плаво. – Скúпо ко сињýло.

сињинá ж в. сињетина.

сињýца ж зоол. в. синица Parus.

сињó цвéјше с бот. дивљи зумбул Nyacinthella L.

сињóмбрац м мет. ветар који дува са

истока; упор. свињоморац.

сињћо прил. у дем. значењу *сиње боје; плаве боје.*

сињчица ж бот. в. *сињо цвеће*
Hyacinthella L.

сипак м *ситан камен или песак који се осипа низ брдовити терен; упор. сипар, сипеак, солило (1), спиљак, шпиљак.*

сипало с зоол. *птица која пева пред кишу: сип – сип.*

сипар м в. *сипак.*

сипџ м зоол. *буба која једе дрво.*

сипе свр. *сипа, наспе.* – Дете, сипи на чичу едно винце.

сипеак м в. *сипак.*

сиптање с гл. им. од *сипти.*

сипти несвр. **1.** *расипа се под притиском у виду ситних честица, прити.* – Дуна Тадијина направила нећи колачићи, а онј сáмо сипту у уста. **2.** *дрхти целим телом од беса и једа.* – Ако се Милан вéчером забáи из зáдругу, њигова Ружа пóчне да сипти, мислиш че ју удáри инфрáкт.

сипне свр. **1.** у дем. значењу *наспе, сипа.* – Сипните и на њег мálко. **2.** *лине (о киши).* – Къд е сипнула една ћиша, нешто смáлабога.

сипување с гл. им. од *сипуе.*

сипуе несвр. **1.** *чини да нешто течно или растресито постепено тече из нечега у нешто, сипа, насипа.* – Сипуе вóду у млекó, па га пóсле таквó продава по вáрош. **2.** *просипа нешто сипкаво по некој површини.* – Сипуе ситан шићер по орешњак.

сип м *восак истопљен у облику погаче.*

сирак м *сиромах, јадник.* – Он ти е човéк сирак.

сирџ м дем. од *сир.* – Донéла сам ти мálко сирџ, да си направиш пóпару.

сирање с рет. в. *сириње.*

сирáчич м дем. од *сирак, јадничак.* – Ђј, сирáчич, сáг остáл и без башту.

сиренце с дем. од *сир.* – Подсирíла сам мálко сиренце.

сирење с **1.** в. *сириње.* – Ђдну мálко сирење. **2.** гл. им. од *сири.*

сирење с гл. им. од *сири.* – Мíра е мáјстор за сирење сирење.

сири несвр. *додајући сириште у млеко прави сир.* – Сиримо сирење и од óвче и од крáвје млекó.

сири се несвр. *млеко се претвара у сир.* – С овóј купóвно сириште, млекó се јáко лóсно сире.

сирињáв, -а, -о **1.** *који је испрљан сиром.* – Брцáл си у чебър сáс сирење, познавам те по сирењава уста. **2.** *фиг. који је још млад, нејак.* – Сирињáв си тí, да се жéниш, íма јóш да едеш коричће, док стíгнеш доглé.

сирињава мáрама ж *квадратни комад ретког платна (обично газа) у који се сипа усирено млеко ради цеђења и стварања сира.*

сирињáвка ж *мали пекарски хлеччић од финог брашна са сиром; упор. пењурлија.*

сирињáр м **1.** *произвођач сира.* – Шóпурци из Штíпину су билí чýени сирењáри, а и Ћиша из Ошлáне е сирењáр. **2.** *онај који радо једе сир.* – Јá не вóлим мéсо, јá сам пóвише сирењáр. **3.** *фиг. дечак у доба пубертета.* – Тí си јóш сирењáр. **4.** *човек који мало вреди.*

сирињáрница ж *радионица у којој се израђује сир.* – Окол свáку сирењáрницу íма гоцá кúчичи, чéкају да онија расíпу сирутку, па да пíју.

сирење с *животна намирница која се добива од млека сирењем, сир.* – Сирења íма рáзна: ситно сирење, сирење на велије, мláдо сирење, стáро сирење.

сирињице с дем. од *сириње.* – Узни мálко сирењице и лéбац.

сирињиште с *пеј. од сириње.* – Усмрдело се на сирињиште, у собуту.

сиришњак м бот. в. *вилова косица*
Cuscuta epithimum (L) Nath.

сиришњака ж бот. в. *вилова косица*
Cuscuta epithimum (L) Nath.

сирке с рет. *сирће, оцат.* – Сипни малко сирке у чорбуву.

сирма ж бол. в. *серма.*

сирне свр. *мало подсири, подсири по каткад.* – Сирнем по некад и сирињице, ал си већином кўсамо млекото.

Сирнице ж *седмица пред Беле покладе.* – “Сирнице – ђибанице”, тека окамо кьд се лўљамо на лўљу на Покладе.

сироватка ж *сурутка која остаје после бућкања масла.*

сировина м **1.** *сирова дрва за огрев.* – Тешко че да горј тај сировина беза сўво. **2.** *примитивац, елементац.* – Кўј че да излэзне на крај с тўј сировину?

сировица ж **1.** *сирово дрво за огрев.* – Покре сўво горј и сировица. **2.** *чест надимак.* – Лўба Сировица, Брале Сировица и имаше још едн Сировица.

сиромá м *сиромáх.* – Јá сам човэк сиромá. в. кьд се сиромá зажени тупан се сцепи.

сиротеање с *гл. им. од сиротее.*

сиротее несвр. *постаје сиромашан, сиромáши.* – Нече да рабóти, затóј сиротее.

сиротеење с *гл. им. од сироти.*

сирóти несвр. *чини кога сиротим, сиромáшнѝм.* – Држава сирóти нáрод с голэм порез.

сиротѝнѝши, -ска, ско *који припада сиротињи, који се односи на сиротињу.* – Заглавак је сиротѝнѝши крај, а Заглавчање су сиротѝнѝши нáрод.

сиротѝнѝши прил. *на сиротињски начин* – Ми че тóј да урабóтимо сиротѝнѝши, нечемо млóго гóсти да зовемо.

сиротѝнѝћа ж *дем. од сиротиња.* – Онѝ су лўђе сиротѝнѝћа, чўвају еднў козў и еднў крáвицу.

сиротлѝк м *сиромáштво, беда.* – Сиротлѝк е бил голэм, не имáло опѝнци, не имáло лѝб и с лѝб.

сѝрутка ж *сурутка.* – Кьд нема млекó добра е и сѝрутка, ес да малко ђиснѝ, али бóље и тóј него нѝшта.

сѝручица ж *дем. од сѝрутка.* – Дрóбну и кўсну малко сѝручицу, колкó да се рекне да сам некво ёл.

сѝруша ж бот. в. *говањ* Salvia verticillata L., упор серуша.

сисáло с в. *сисаљћа.* – Водá се из крчáг пѝје на сисáло, а не на голэмóто.

сисáлче с *дете које се још храни мајчиним млеком, одојче, а исто тако и млада животиња која још сиса.* – Дете им још сисáлче. – Греотá е да се кóље прáсе сисáлче.

сисáљћа ж *мањи отвор на крчагу на који се пије вода (већи служи за налевање воде у крчаг).* – Сисáљу трéбе да затѝснеш с дрвце, да не улэзне бўба.

сисáљчица ж *дем. од сисаљћа.* – Нá ти крчаже ређѝја, да еданпўт цўкнеш сисáљчицуту.

сѝска ж (мн. сѝсће) **1.** анат. *сиса, дојка.* – Док дете не зарове мáти му сѝску не дáва. **2.** в. *сисаљћа.* – Пѝ на сѝску.

сѝска несвр. *сиса по мало.* – Сѝска ли јáрето, ел још ђунтѝ?

сѝсчица ж *дем. од сиска (1).* – Мѝнечће му сѝсчице, на јáрето.

сѝтъцьк, -цка, -цко у дем. значењу *који је ситан, готово ситан, узситан;* упор. ситачак. – Онá големá, а мўжат дошѝл сѝтъцьк.

сѝтачак, -чка, -чко в. *сѝтъцьк.* – Овўј гóдин васўљ дошѝл дóста сѝтачак, не имáло ђѝша кьд му требáло.

ситѝнце с *дем. од сито.* – Просѝј брашно проз малóно ситѝнце.

ситна́к м 1. в. *ситња́к*. 2. *ситна шума* на плитком земљишту. – Немој да пушташ козе у онија ситна́к, све че га обрсте.

ситни листи́чи м орнаментни мотив на домаћој тканини.

ситни́чко м *врста ситног пасуља*. – Ситни́чко се млого ра́ца и лѣсно се ва́ри, а и бла́г за едење. в. васуљ ситни́чко.

ситња́к м *ситне ствари, ситни предмети, отпадак од грана, кукурузовине и др.*; упор. ситнак (1), ситњорак, ситњурак. – Ситња́кат че да запáлимо, да изгорí.

ситњора́к м в. *ситња́к*. – Кру́пна дрва че да сасече́мо за у кубе́, а ситњора́кат че да кладемо у казани́цу.

ситњура́к м в. *ситња́к*. – Неси́ могъл да донесе́ш по́крупан конпи́р, него овíја ситњура́к.

си́то с *направа од мреже за просејаванье брашна и других сипкавих материја*. в. сејан на разна сита.

сици́м м в. *сицимка*. – Оста́ло ми еди́но да турíм сици́м на гу́шу.

сици́мка ж *тањи и краћи конопац, остатак од конопца*; упор. сицим. – На ти сици́мка да се обеси́ш, кѣд неси́ како́ лју́ђе.

сја́гњеста прид. *која носи у себи јагње*.

сја́н несвр. *сија*. в. и: не сјаи ти свезда на чало.

скаба́ти свр. *скриви, згреши*. – Води́ си рачу́н да нешто не скаба́тиш, па по́сле да те ка́рају.

сказáльћа ж *казáлка на часовнику*. – Кѣд се сказáльће покло́пе, тѣг не́ћи ми́сли на те́бе.

сказáльчица ж *дем. од сказáльћа*. – Мала́та му се сказáльчица кла́ти, на са́тат.

сказáльчице ж (мн.) *котурићи на нитима на ткачком разбоју*.

ска́ка несвр. *скаче, скакуће* (за неке

птице). – Свра́ка ска́ка.

скѣ́кѣц м зоол. в. *скаћица* (1). – Пу́јће во́ле да зóбу скѣ́кѣци, па мѣн ре́де да и пу́штам по ливáду.

скаки́ца м зоол. рет. в. *скаћица* (1). – Давња́н из Врби́цу ва́ча ри́бе на скаки́цу.

скаламúти свр. *на брзину смугне нешто за јело*. – За вече́ру ўзне па скаламúти нешто ко за пра́сци.

скѣ́лпи свр. *сложи нешто тако лепо да изгледа као да је изашло из калуна*. – Да скѣ́лпимо дувáн у сарђи́је и да но́симо да га преда́вамо на они́ја дерíкоже у Дувáнско.

скѣ́ндри свр. в. *скѣнтри*. – За́јак скѣ́ндри ўза стран.

скѣ́нтри свр. *побегне, стругне, шмугне*; упор. скѣ́ндри. – Кѣд ме виде́ да до́дим он скѣ́нтри кѣм Тимóк.

ска́пе свр. 1. *умори се од тешког рада*. – Скапа́л сам дњѣс од ра́боту. 2. *физички ослаби, орон*. – Скапа́л до íч.

скапо́сан, -а, -о у пеј. значењу 1. *који је скапао од умора*. – До́јде скапо́сан и са́мо се трко́ли на о́дар. 2. *који је физички орон*. – Скапо́сан ко не́ка кљу́си́на.

скапо́тина ж у пеј. значењу *онај који је физички орон*. – Јо́ш прѣзаш ту́ј скапо́тину?

скапо́ше свр. у ауг. значењу 1. в. *скапе*. – Скапо́шем у се́чу шу́му, ел це́л дѣн се ка́чим по дрѣвја. 2. *умре*. – Чеш да скапо́шеш уз не́ће та́рабе, пија́ни́цо ни е́дна.

скапошља́к м у пеј. значењу *скапотина*. – Ама не́чу да купу́ем ти́ја скапошља́к од коња́.

скапува́ње с гл. им. од *скапуе*. – Скапува́ње по рудници.

скапу́е несвр. 1. *скапава од тешког посла*. – Скапу́е по ма́јдани, а не́че да рабо́ти уба́во има́ње. 2. *физички слаби, нестаје*. – Води́ га до́м, да не скапу́е по бо́лнице.

ска́пча м у пеј. значењу који је исцрпљен од тешког рада или болести. – Ска́пчо, ска́пани, па за тој тре́бе снага́, а те́б не́ма три́јес ћи́ла са све́ дрее.

ска́ра¹ свр. **1.** *довезе или дотера нешто са вишег на ниже место.* – Скара́мо ед́н ли́сник из Ба́јчину у Ле́диње. – Ёсени ска́рамо сто́ку да зиму́е у салó. **2.** *довезе са разних страна на једно место.* – Да ска́рамо снопје под шупу, да не ћисне.

ска́ра² свр. **1.** *изгрди кога.* – Скара́ га бш забаша́в. **2.** *посвађа, завади.* – Она́ мо́же о́чи у гла́ву да ска́ра.

ска́ра се свр. *посвађа се.* – Скара́л се с комши́ју.

скарува́ње с гл. им. од скаруе. – Нётгодан је овија пút за скарува́ње снопје.

скару́е несвр. **1.** *довози или дотерује са виших у ниже пределе.* – Љу́ђе почели да скару́ју овце ис планин, до́ле по равни́шта. **2.** *довози или дотерује са разних места на једно место.* – Скару́емо мому́рузу у кош.

скь́сь свр. *поцепа, подере (претежно о одећи и обући).* – Дадеш му но́ви опь́нци, он и скь́сь за не́колко денá.

скь́сь се свр. **1.** *скапа од умора.* – Све́ сам се скь́сьл у ора́ње. **2.** *поцепа се, подере се.* – Скь́сьл сам се по онíја тря́аци.

скь́соти́на ж оно што је поцепано, подерано, дотрајало. – Џидни ту́ј скь́соти́ну од капут.

скаћи́ца ж **1.** зоол. скакавац Astidanadae; упор. скь́кц, скакица. – Кьд на скаћи́цу повлчеш но́гу по́јду и цре́ва. **2.** *хоризонтална полужица (има их две или четири) на ткачком разбоју о коју се вешају нити;* упор. коњичи, сказаљчице. **3.** *хоризонтални запор на старинским вратима који се подиге и спушта помоћу канапа.*

скаћичка ж дем. од скаћица (1).

ска́чка свр. в. скашка.

ска́шка свр. *смугти на брзину нешто за јело.* – Д узнем да ска́шкам не́кво за вече́ру?

скла́па несвр. **1.** *оре њиву од средине ка крајевима.* – Ако њиву скла́паш на сре́д се пра́и брег, а ако ју раскла́паш тьг голема́ и широка́ бразда́. **2.** *преклапа тканину и сл.* – Скла́пам чаршави́, па и ту́рам у сьндьк.

склапа́ње с гл. им. од склапа.

склевеси́ свр. **1.** *овлаш привеже.* – Немо́ј га мло́го затезаш, са́мо га ти́ће склевеси́. **2.** *привремено закрпи само колко да се не види подеротина.* – Узé да му склевесим ма́лко подупину. **3.** *прикупи, сабере, обезбеди потребну суму.* – Не мо́г ни́како да склевесим пари́цете за плацькьт.

склечка свр. *под притиском поломи нешто што је крхко, што је слабо;* упор. скљечка. – Па́зи ко се́даш на столи́цуту, да ју не склечкаш, ел она́ се расклобьцка́ла. – То́ј су сла́ба ко́ла за ово́љњи това́р, има се склечкају док стíгнеш до Раздо́лци.

скло́пан, -пна, -пно који се склапа, који је се затвара. – Скло́пна уста штó не проврэвите (н. п.)?

скло́пен, -а, -о трп. од склопи **1.** *који је склопљен, закључен, потписан.* – Скло́пен у́говор, да се пра́и пút уз Коренáтац. **2.** *који је састављен из више делова.* – Ауто е скло́пено из гоца́ дэлови.

склопни́ци м опанци од штављене говеће коже које израђују опанчари и који су по облику слични свињским опанцима домаће израде. – Склопни́ци су најпрости опь́нци куи́ се купу́ју код опь́нчьри́.

скло́пчина ж уска дубодолина у планинском пределу. – Из ту́ј скло́пчину ни вра́не ти кочи́не не мо́ж изнесу́.

склу́вчи свр. савије, склупча. –

Скљувчи тѣј нође там, немóј си се расцепила.

скљувчи се свр. *савије се у клупко, склупча се.* – Скљувчил се, ко куче на праг.

скљца свр. *поарчи, потроши.* – Колкó паре лѣтос зарадѣл, óн и зимус склцáл.

скљца се свр. *умори се од напора на му се чини да су му се ноге скратиле.* – Свѣ сам се склцáл дьнѣс јурѣечи зајци.

скљцка свр. у дем. значењу *склца.* – Глѣдај тој што си зарадѣл да скљцкаш на кърве.

скљѣчка свр. *в. склечка.* – Скљѣчкáл сам си сáне.

скљѣшти свр. **1.** *састави, приљуби једно уз друго.* – Скљѣшти там тѣја клѣштáвѣри, немóј си се ражљѣбила. **2.** *притисне пригњечи и тешко повреди.* – Трупови му скљѣштили нóгу. **3.** *укрути, укочи.* – Скљѣштило га у грбину. **4.** *склепа, направи нешто на брзину с мало материјала.* – Пробуе да скљѣшти нѣку колѣпку. **5.** *закрпи којекако, без уметања закрпе, само концем привлачећи крајеве ка средини.* – Дáј да ти скљѣштим мáлко панталóнете глѣто се сцепиле.

скљѣшти се свр. **1.** *склупча се, згрчи се.* – Jáко ме боли мешина и кѣд се скљѣштим чини ми се, да по нѣма. **2.** *скљока се, поруши се.* – Скљѣштила му се колѣбицата под онѣја голѣмијан снѣг.

скљокодѣше се свр. *скљока се.* – Сáмо се тиће скљокодисá покре мѣн. Нѣ знам квó му бѣ.

скљѣе свр. *пробије кљујући, прокљује.* – Скљѣвали му главу орлóви.

скóба ж *копча, кламфа.* – Че да трѣбу пóвише скóбе да увáтимо ћириши за товањачу.

скóби свр. *сретне, сусретне.* – Скоби га код Лѣнин крс, а óн, жѣна, тѣше да шмугне ус потóкат, ал тѣја па бѣше зарáсал у купинáк, та немá кудѣ.

скóби се свр. *сретне се с ким.* – Гдѣ се скóбе момък и девóјћа, / Óн не кáже: “Дóбра кóб, девóјћо”, / Веч девóјћу у пóтају пѣта: “Гдѣ чемо се кнóчи сабѣремо” (н. п.)?

скованцише свр. *стврдне, замрзне.* – Зимá има да скованцише Тимóкат, па че Дрáђи, клáћерција да сечѣ лѣд и да тѣра у леденицу.

скованцише се свр. *стврдне се, слепи се, скочањи се.* – На овѣј зимѣ се кáмен скованцише зáсам и нѣма с квó да се врљиш по куче.

сковáрина ж *саће из кога је извађен мед, восак;* упор. *восковарина, осковарина.* – Од сковáрину се прае свѣче.

сковарција м *мајстор који купује и топи сковарину;* упор. *восковарција, осковарција.* – Доодѣше сковарције, да купују од нáс сковáрину.

сковѣ свр. **1.** *ковањем помоћу ексера састави.* – Колкó ми врѣме трѣбе да га расковѣм, јóш пóвише ми трѣбе да га пóсле сковѣм. **2.** *ковањем на вруће састави два дела метала.* – Донесѣ стрóшенуту сећѣру да ти ју сковѣм, има да бѣде ко нóва. **3.** *замрзне, заледи.* – Стѣдат бѣше сковáл праће на конóпац. – Сковáл се Тимóк, мóш преóдиш преко нѣг кó си óч.

сковѣја несвр. **1.** *спопада, салеће, богоради.* – Пóче ме еднó врѣме сковѣја да му продадѣм коњáвога. **2.** *малтретира кога.* – Сковѣја женѣту свѣћи дьн **3.** *жестоко боли на махове, чупа, завија.* – Чим кúсам васуль сковѣја ме мешина, óче се цркне.

сковѣјање с гл. им. од *сковѣја.*

сковѣје свр. **1.** *спопадне, почне да мољака и захтева.* – Сковѣл старцáтога да му препѣше имање. **2.** *одједном жестоко заболи.* – Сковѣје ме зѣб прѣд зору, а зубáр тѣг не рабóти.

сковѣтли свр. **1.** *в. сковије.* – Деца ме

сковитлила да и вóдим на вáшар. – Сковитлила га нека бóлѣа. **2.** *сатера у круг.* – Ћéрови сковитлили зáјка и йма га увáте.

скоглица несвр. *в. коглица.*

скóзна, -зно *која носи јаре у утроби.* – Скóзна се козá óкози. – Прлéга да е и јáрено скóзно.

скóк м *водопад на потоку.* – На Военшй потóк йма нéколко скóка, па тýг стáнемо под нй, па се кúпемо.

скокáр м *стрмо, окомито место одакле се може скочити или одакле је неко нехотице скочио, са тешким последицама по свој живот.* – Злáтин скокáр (топ.).

скóла свр. *скотрља.* – Скóлај нéколко тикве од онýј гамйлу.

скóла се свр. *скотрља се.* – Лéжи по на срéд, да се не скóлаш од одбърт.

скóли свр. *примора кога милом или силом, наговором или ма на који начин да нешто предузме или не предузме.* – Сколили га нeгóвити да се жéни, а он би јóш момкувáл.

сколувица ж *в. скулувица.* – Къд у шкóлу нéшто нé знаш, ел къд погрéшиш учитељ ни тéгли за сколувице.

сколúвка ж *дем. од сколувица.* – Рицé му сколúвћете, па грóзан.

скóмина ж **1.** *трњење зуби, зазубица.* – Къд едéш зеленé слйве онó те вáча скóмина. **2.** *фиг. чежња за неким или нечим што се не поседује.* – Видим ли úбаву девојћу мéн вáча скóмина.

скóпа свр. *копајући свуче земљу са виших позиција на ниже, копајући поравна.* – Сýг, къд смо купили и онýј нйву под нáс, мóж да скóпамо слóг.

скóпасан, -сна, -сно *који је улудан, пристојан, скроман, учтив.* – Немóј си áла, веч бúди мáлко скóпасан.

скóпен, -а, -о **1.** *трп. од скопи који је уштројен.* – Глéдај да кúпиш скóпéнога вепрá. **2.** *који се стегао, који је скрушен.* – Стóи са странé ко скóпен.

скóпи свр. *ушкони, уштроји.* – Рéче Срéтен, стрóјач да че да сврне да скóпи вепрáнога.

скóпи несвр. *в. скопуге (2).* – Стрóјач бш сýг скóпи нáше свйње.

скопљéва несвр. *в. скопуге (2).* – Имáл сам јá коњá, па сам ишýл ископљéвáл свйње и вепрóви по цéл срéз.

скопувáње с *гл. им. од скопуге.* – За скопувáње узйма пéт бáнће.

скопýе несвр. **1.** *копајући земљу са виших позиција свлачи је на ниже, копајући поравнава.* – Скопýем овйја брежýк да мóг да прóјдем с кóла. **2.** *кастрира животињу;* упор. *скопи несвр., скопљева.* – Узéл стрóјач да скопýе прáсе.

скóпча ж *копча, кланфа.* – На елече злáтне скóпче, / Он и не óткóпча (н. п.).

скопчáльа ж *сигурносна игла, зихернадла;* упор. *заскопчальа.* – Опáшем се, па сýс скопчáльу закáчим пóвас.

скопчé с *дугме, копча.* – Момчé ли е, скопчé ли е?

скорéе свр. *стврдне, скори, замрзне.* – Начýс йма да га скорéе. – Скорéло га зáзам.

скорéе се свр. **1.** *скори се, стврдне се.* – Лéб не бйл прéкрит, а и бйл некњáшњи, па се јáко скорéл. **2.** *замрзне се, заледи се.* – Скорéло се праћé на плóт, не мóг га открóим. **3.** *постане тврдица и недруштвен.* – Штó си се тóлко скорéл, промéшај се мáлко мецу лýђе, потроши и тй нéћи динáр, мáјковићу.

скорелýк м *оно што се је скорело, стврдло.* – Тйја скорелýк ни крáве нéче да едý, а камоли лýђе.

скóрпија ж **1.** *зоол. шкорпија Scorpionidae.* **2.** *љута жена лоше нарави.* – Не мóж се тй дрýгако избáиш од онýј твојý скóрпију, едйно с тилýђе.

скóрње ж *мн. (јд скорња) козје коже*

које су пастири навлачили уз ногавице до појаса, штитећи на тај начин панталоне од цечања, а себе од хладноће.

скорубáви се свр. *стврдне се и савије се у облику коре од дрвета*. – Опџнци се на жéгу зачáс скорубáве и пóчну да глóцу нóђе.

скóруша ж бот. *оскоруша* *Scorbus domestica* L.

скóси свр. *покоси косом*. – Остáло ми да скóсим и онúј ливáтку под Крémенират.

скóтина ж *зла, подла особа, скот*; упор. *скотиња*. – Мърш одóвде, скóтино еднá.

скóтиња ж *в. скотина*. – Тí си еднá скóтиња, тí нémаш, брајко мóј, нíшта од човечáнско.

скочáни свр. *замрзне, заледи*. – Стúд скочанíл зéмљу, не мóш се орé, а несмó си наорáли на врéме.

скочáни се свр. *озебе, смрзне се*. – Скочанíл сам се на стрáжу, и мúда ми осéбла.

скрá свр. **1.** *разбије, поломи, скрха*. – Гдé си скрáл áуто? **2.** *умори, премори*. – Скрáл си говéду, с тóљни товáр, по лóша путíшта.

скрá се свр. **1.** *премори се од тешкога рада*. – Мí сељáци, мí се лéти скрáмо од рáботу. **2.** *падне и тешко се повреди полóмивши неке кости*. – Пáдал од тлакáну и свé се скрáл. **3.** *окупи се у великој маси дошавши са разних страна (о народу, људима)*. – Скрá се нáрод на вáшарíште, из цéл срéз.

скрáјник м анат. *крајник tonsilla, amygdala*. – Къд бíл мýнечк оперисúван од скрáјницí.

Скрáјник м *један крај Доње Каменице*. – Já сам рóден и ко детé сам живéл у Скрáјник.

скрáп м зоол. *в. скрепа* *Gostrapaha quercifolia*.

скрáпá м зоол. *в. скрепа* *Gostrapaha quercifolia*.

скрéжи свр. *лако заледи по површини, начини чипкасту ледену корицу на површини воде*; упор. *закрежи*. – Зимá е елис добрé, че да скрéжи вóду ньчýс.

скрежувáње с *гл. им. од скрежуе*. – Чим пóчне скрежувáње да искљúчиш чешмú у авлíју.

скрежýе несвр. *лако залеђује по површини (воду)*; упор. *закрежуе*. – Почéло га скрежýе, а тóј знáчи да почíња зимá, нéма више шéс - пéт.

скрéне свр. *поремети памећу, полуди*. – Од тóј врéме он дóјде некакýв скрéнул.

скрепá ж зоол. *врста гусенице* *Gostrapaha quercifolia*; упор. *скрап, скрапа, скрипа*.

скрéша свр. **1.** *посече гране, окреше*. – Скрéшај онúј топóлу, да ни не прáи тóлку ладавíну на градíну. **2.** *каже све директно и оштро у лице*. – Свé му скрешá квó сам имáл да му кáжем. – Скрешá му свé по спíсак.

скрипá ж зоол. *в. скрепа* *Gostrapaha quercifolia*.

скрипáц м бот. *врста гљиве* *Hudnum coralloides* Scop.

скрипúша ж *део запрежних кола*.

скрíшом прил. *потáјно, кришом*. – Ако добдиш, дојдí скрíшом.

скр́ка свр. **1.** *поломи, упропасти*. – Претоварíл кóла па и скр́кал. **2.** *згомила, баци на гомилу, истовари где било*. – Скр́кај га тáм гдé бúде, пóсле чу да вíдим гдé чу га смéштам. **3.** *нерационално утроши*. – Скр́каш тóљће пáре у áуто, па къд и нéг пóсле скр́каш топрв тýг нémаш нíшта. **4.** *брзо поарчи, утроши*. – Скр́каш мáз, колкó га íмамо, за два-трí мéсеца, па пóсле пóстимо. **5.** *забије, зарије*. – Скр́кали му нóж у мешíну.

скр́ка се свр. **1.** *поломи се, скрши се*. – Скр́кал се у едýн дúвар са свé áуто. **2.**

упадне у неку удубину где се разбије. – Не видѣл кудѣ ишъл, па се скрќал у потѣк.

скрќне свр. **1.** в. *скрќне (1)*. – А, стѣнеш на пѣтос, ѓно дасќата скрќне. **2.** *проговори, зуцне*. – Сѣмо скрќни, па ч да видиш твоѣга бѣга. **3.** *умре, цркне*. – Скрќнул еднѣ јутро, нашл га, удрвъл се.

скрќница ж *нека болест*.

скрѣб м *народно јело од воде, кукурузног брашна и мало масти*.

скрѣба несвр. *увлачи и извлачи неки чврст предмет у неку житку или течну масу при чему се код извлачења чује звук исисавања ваздуха*. – У Дѣнинци свѣко јутро бѣчка сѣмо скрѣба. – Обул бѣштине чѣзме, па сѣмо скрѣба по онѣј блѣто.

скрѣбаљћа ж *смеша воде, пројиног брашна и масти у коју се потапа основа да се не би увртала приликом ткања*.

скрѣбање с гл. им. *од скрѣба*. – Јутром се чује скрѣбање од њѣну бѣчку.

скрѣпи свр. *састави, тешком муком прикупи*. – Да скрѣпимо парѣце, да му плѣтимо школарѣну.

скрѣпе несвр. *крѣпи, саставља крај с крајем у животу*. – Скрѣпемо га неќако, али едвѣ.

скрѣсти свр. **1.** *постави дрва унакрст и положи ватру*. – Де узнѣ скрѣстѣ мѣлко огњѣц. **2.** *направи, сагради*. – Скрѣстѣл кѣѣницу колкѣ е могъл.

скрѣсти се свр. *скрѣси се, закући се*. – Дѣ се скрѣстѣ и тѣ, чѣвече, дѣста си сћитѣл!

скрѣти свр. *скрати*. – Скрѣтѣ езѣкат, ел чу ти га одрѣжем!

скрѣц оном. *узвик за опонашање звука шкрипања*. – А ѓдар сѣмо скрѣца: скрѣц, скрѣц.

скрѣца несвр. **1.** *шкрипи*. – Штѣ не потѣгнеш овѣја остѣл, да не скрѣца бѣр дор едѣмо? – Скрѣцају еднѣ кола нис пѣт,

неподмѣзана и претовѣрена. **2.** *замера, закера, прекорева*. – Мѣра да урабѣтим ко ми рекнѣ, да ми пѣсле не скрѣца.

скрѣцало с **1.** *нешто што шкрипи, што шкрипуће (неподмазана врата напр. и сл.)*. – Ел нема кѣј да подмѣже овѣј скрѣцало? **2.** *фиг. гунђало, закерало*. – Не вѣлим да ми скрѣца онѣј моѣ скрѣцало, затѣј нечу д ѣм с вѣс у кавѣну, а ишъл би, кудѣ да не би ишъл.

скрѣцање с гл. им. *од скрѣца*. – Овѣј скрѣцање че да разбѣди дѣцу.

скрѣцѣљи м *нарочите ногаре о које се везује платнена љуљашка са новорођенчетом*. – Ыдем у Штитѣрци, да од еднѣ женѣ зајмим скрѣцѣљи.

скрѣцка несвр. **1.** *шкрипуће*. – Скрѣцају скрѣцѣљи, док љуљам детѣ. **2.** *шкргуће*. – Не скрѣцај са зубити, ѣч ме не стрѣ од тѣб. **3.** *закера, прекорева*. – Нема да се кѣра, али ми цѣл дѣн скрѣцка.

скрѣцање с гл. им. *од скрѣцка*. – Дѣста, бре, вѣше тѣј скрѣцање.

скрѣцне свр. **1.** *шкрипне*. – Мѣј пѣкан Цѣка, чим скрѣцне вракѣѣца, ѓдма залѣе. **2.** *изусти неку реч прекора*. – Сѣмо скрѣцни, ебѣчу ти мѣтер.

скрѣцѣга ж в. *крѣца*. – Ко ли поднѣси онѣј скрѣцѣгу?

скрѣцѣза ж в. *крѣца*. – Нема пѣголема скрѣцѣза од њѣг.

скрѣчање с гл. им. *од скрѣчи*. – Чуе се неќо скрѣчање.

скрѣчи несвр. **1.** *шкрипи*. – Скрѣчу неподмѣзана кола. **2.** *закера, замера*. – Остарѣло, окљакавѣло, па на свѣкуга скрѣчи.

скрѣчка свр. *зготови неќо јело, не бѣш много умешно*. – Скрѣчка женѣта тѣм неќво квѣ бѣде за едѣње.

скрѣши се свр. **1.** *умори се од тешкога посла*. – Скрѣшил сам се дѣнѣс у косѣлбу. **2.** *падне и поломи се, тешко се повреди приликом пада*. – Нѣ да се убѣл, него се свѣ скрѣшил, кѣд пѣдал од вр ѣремѣде. **3.**

упорно настоји да што докаже, да убеди кога у што. – Скрши се да му доказуем, да тој не истина што се вреви, али не вредело. **4.** *хрли некоме из љубави или симпатије.* – Скршише се момци по њу.

скршотина ж **1.** *оно што је поломљено, скршено.* – Довлачи неће скршотине од аута, наплни авлију. **2.** *оно што је оштро преломљено, крхотина (од дрвета, стакла и сл.).* – Набила ми се една скршотина у длан.

скубѐ несвр. **1.** *чупа.* – Зелени лук скубѐмо, еј там, кѐд се добро заесѐни. – Млого скубѐ тај твоја машина, кѐд ме стриѐш с њу. **2.** *черупа.* – Скубѐм гуску.

скубѐ се несвр. **1.** *чупа косу.* – Побију се, па се скубу. – Сѐг се мѐж скубѐш и за кѐсе и на друго мѐсто, али ти ништа не помаѐа. **2.** *у пеј значењу чешља се (о жени).* – Сѐг ли си узѐла да се скубѐш, а трѐбе да вечерѐмо! **3.** *опада вуна овци.* – Не тѐрај ђвце проз прнак, да се не скубу. – Гаља се скубѐ окол шију.

скубење с гл. им. од скубе (се).

скубна ж *неуредна, неочешљана и неморална жена.* – И тај се скубна сматра за нешто.

скубне свр. **1.** *чупне.* – Кѐд ме помилѐе, дѐда ме скубне за кѐсе. **2.** *начупа мало чега.* – Скубни нећи струк лук, кѐлко за ћисало.

скубољина ж **1.** *очупана вуна са угинуле овце.* – Опѐри добро туј скубољину. **2.** *пеј. од скубна.* – Видим ли те јѐш нећи пѐт с онуј скубољину, дѐм да ми не доѐдиш.

скуботина ж в. *скубољина (1).*

сќукне свр. **1.** *огласи се скиком.* – Сќукну свиња. **2.** *рекне, писне.* – Пази, не смѐш да сќукнеш од овѐј квѐ си видѐл! **3.** *умре.* – Да л че да сќукне тај ала, тај натемчина, тија разбѐјник?

сќукљи се свр. *згрчи се, скукуљи се, склупча се.* – Заболѐла га мешина па се сќукљил. – Кѐче се сќукљило пред врата, на праг.

сќула ж *скитница, ленишина.* – Ел на тѐб онај сќула дрѐство?

сќула се несвр. *скита се, беспослици.* – Гдѐ се сќулаш по цѐл дѐн?

сќулувица ж *зулуф; упор. сколувица.* – Он има сќулувице до испод ѐши, тѐлко му големѐ.

сќулувка ж *дем. од сќулувица; упор. сколувка, сќулупка.* – Млого боли кѐд те нећи тѐгли за сќулувку.

сќулупка ж в. *скулувка.* – Едно врѐме бѐ у мѐду, да се нѐсе сќулупѐ.

сќуп ђдве плача изр. *све мора јѐдном да се плати, зато плати одмах.*

сќупљѐк, -чка, -чко *који је прилично скуп.* – Сќупљѐко му басмѐто

сќупи камен м хем. *живин сулфид жуто-црвене боје, цинобер.*

сќупотѐја ж *скупоћа.* – Настале су гадне сќупотѐје, нѐма живѐт.

сќупоѐнес, -та, -то *који је скупоцен.* – Тој су сќупоѐнести ствѐри, не купују се свѐћи дѐн.

сќурца свр. *проћерда, потроши, пропије.* – Колкѐ е узѐл парѐце за имањето ђн и зачас сќурцал, па сѐг нѐма ни имање ни парѐ. в. све сќурцал.

сќута свр. **1.** *стави на место непознато другима, сакрије.* – Сќутај га там у неку дѐвку, да си сѐмо ти знаѐш гдѐ е. **2.** *сачува у тајности.* – Сќутала од мѐтер да е у друго стање, ал се пѐ разазнало.

сќута се свр. *нађе себи тајно сќровиште, сакрије се.* – Несѐ славеј у трн да се сќуташ. – Гдѐ ти се сќутала мѐти?

сќутѐча ж *прегача, кеѐѐља.* – Набрала сам у сќутѐчу јагоде. – Сќутам га под сќутѐчу.

сќутина ж *заветрина, сќровито*

место; упор. завет, завутина, кутина. – Бежи у неку скутину, док не пројде овај спрја.

скутуе несвр. *сакрива*. – Од тој се чељаче ништа не скутуе. – Све живо смо по овја ратови скутували, да ни га не најду и да ни га не узну.

скуца несвр. **1.** *скичи, цвили (о псу)*. – Наш Маљи Бек млого скуца. **2.** *фиг. плаче, плаче у пола гласа*. – Што скуцаш, сине?

скуцка несвр. **1.** *цвили слабим испрекиданим гласом, од туге или од радости (о псу)*. – Чим осете да че гáзда да им дојде (а тој сам ја) Белка и Цука почну да скуцкају. **2.** *плаче слабим испрекиданим гласом тако да тај плач други не узимају озбиљно*. – Скуцкај, скуцкај, па и престані. **3.** *камчи, моли, богоради*. – Не скуцкај више, немам паре и готово.

скуцкање с гл. им. од *скуцка*. – Ел на теб не досадно овој скуцкање?

скупчи несвр. *скичи*. – Гладне свиње ўвек скупчу.

скупна, -о која носи плод кучета (о керуши). – Белка па скупна.

скупница ж *терање паса, псећа свадба*. – Јури се нека скупница, затој га нема наш Чарли.

слабее несвр. *слаби, губи снагу*. – Од неко време почé да слабеем.

слабодушан, -шна, -шно који је физички ороноу, коме је душа у носу, слабуњав. – Млого е, сиромá, слабодушан.

слабос м *слабост*. – Осечам, брe, нећи слабос, немам снагу ко што сам имáл.

слаботелесан, -сна, -сно који је физички слаб. – Немóј да запинаш на рабóту, јóш си слаботелесан.

слаботиња ж онај који је физички слабачак, нејак, а то не признаје или не увиђа. – Ти си слаботиња за мeн, нема

квó да бијем од теб.

слабужњав, -а, -о који није сасвим здрав, болешљив, слабуњав. – Цéлу пролет би некако слабужњава, а по копање момурузу она óздраве.

славeј м **1.** зоол. *мала мркосива птица селица, која се одликује пријатним гласом, славуј Erythacus luscinia*. – Чувáла Миља славeја, / Чувáла и очувáла (н. п.). **2.** *име од миља које невеста даје једном од младожењине браће (обично млађем)*.

слага несвр. **1.** *слаже једно на друго*. – Слагам снопје у крстине. – Слага кошуље у сьндѣк. **2.** *сагиње*. – Слагај главу да не удариш у чeрчиво, ел не видиш колкó е ниско.

слага вечеру изр. *поставља вечеру*.

слага се несвр. **1.** *сагиње се*. – Не мóg се слагам, ел ме боли грбина. **2.** *слаже се са ким, живи у добрим односима са ким*. – Јáко се ўбаво слагају.

слагáње с гл. им. од *слага (се)*. – Зáболе ме грбина од слагáње.

слагне свр. *сагне*. – Кьд улазиш у áуто мóра да слагнеш главу, ел ч да тлцнеш у калосeрију.

слагне се свр. *сагне се*. – Укочило ме, не мóg се слагнем.

Сладољуб м *име*.

сладун м бот. *листопадно дрво из фам. Fagaceae високо 25 до 35 метара, густе, широке и округласте крошње, листова розетасто скупљених на врху летораста, плод жир Quercus conferta Kit.*

сладунка ж *врста јабуке*.

сладуњак м **1.** *место где расте сладун, сладунова шума*. **2.** *посечено дрво сладуна као грађа или као дрво за огрев*.

слбже свр. *рекне неистину, слаже*. – Андрeја не мój да живи док не слбже. – Немóј ме случајно слбжеш, пребичу те!

слáз м *место где се силази*. – Тўј им

је слáз, кѣд љду да пѣју воѣду, тѣј че и чекамо.

слазѣње с гл. им. од слази. – Кѣд љдеш нѣзбрдо, нѣ лѣсно ни слазѣње.

слáзи несвр. *спушта се са вишег на ниже место, силази.* – Слáзи дóле из тѣј црешњу, да ти се јá не поткáчим. – У салó слáзимо зѣми, лѣти смо си кот колибу.

сламен, -а, -о *који је од сламе.* – Рáде нóси сламен шашѣр.

сламњáра ж *кућа покривена сламом.* – У нáше салó се затрлѣ сламњáре, мóж да љма по нѣка повáта.

сламњáча ж **1.** *сламарица.* – Нáјбоља е слáмчања наплњена с ечмѣну слáму. **2.** *фиг. жена као жртва мушке похоте.* – Он ме смáтра да сам јá негóва слáмњáча.

сламњáчѣтина ж *ауг. и пеј. од сламњáча (1).* – Тáј сламњáчѣтина да се одвлчѣ у Тимóк и да се на прудѣштата запáли.

сламоњáк м *ауг. од слама.* – Нѣ знам гдѣ да дѣнемо сламоњáкав.

сламоњина ж *ауг. и пеј. од слама.* – Чúдо, нѣче да горѣ овáј сламоњина, мóра да е нађисла.

сланѣ несвр. *доста је слан, прилично је слан.* – Жѣно, чорбáва ти дóста сланѣ, де поведѣ рачún кѣд тѣраш сол у варивáта.

слáниште с *извор слане воде и околно земљиште.* – Слáниште (топ.).

сланопаца ж бот. *дивља крушка која зри кад падне слана* *Pirus amygdaliformis* Will., упор. слнопаца.

слањес, -та, -то *који као да је присут сланом, сребрнат, сив.* – Имáли смо еднѣ козѣ слáњесту.

слáс м *слат.* – Изѣдомо га у слáс.

сластри свр. **1.** *сасече или поломи све гране на дрвету.* – Кѣд сечѣм шѣму за лѣсник слáстрим цѣло дрвó, остáим му сáмо на вр еднѣ чулúмку. **2.** *избије кога ударајући га штапом одозго на доле,*

претежно по ушима. – Сластрил му ѣши с прѣт.

слба ж *мердевине, стубе.* – Слбу трѣбе да напраѣш од лáко дрвó, да мóж лѣсно да ју пренóсиш.

слбица ж *дем. од слба, мала слба.* – Наместѣ еднѣ слбицу, да се кокóшће лѣсно кáче у гњездó.

слѣв м **1.** *тучак уз аван; упор. тлцањ, тлчник, чирисло.* – Лѣка Мáца ни напраѣл желѣзан слѣв. **2.** *онај који је приглуп.* – Тѣп кó слѣв.

слевѣње с гл. им. од слевѣ. – За слевѣње чѣтару трѣбе ти дѣлга бурђѣја и дѣлго глетó.

слѣви несвр. *длетом дуби дрво.* – Узѣл да слѣви онѣј црешњóвину, да напраѣн чѣтару.

слѣгне свр. *в. слезне.* – Слѣгни од товáнат, ш чеш цѣл дѣн гóре.

слѣдување с *оно што некоме следује (оброк хране и др.), следовање.* – Не добѣвамо редóвно слѣдување цигáре.

слезѣнка ж **1.** *анат. слезина, слезена* lien, splen. **2.** *много шта што је уско, што потсеђа на слезину.* **а.** *призаница од мандатној казни коју је милиционер ставио под брисач ветробрана.* – Сѣдам у áуто, кѣд поглѣдам - слезѣнка под брисáч. **б.** *новчаница од хиљаду динара.* – Тóј кóшта двѣ слезѣње. **в.** *уска а дугачка њива.* – Тѣј слезѣнку конбáјна одеданпѣт пóжње. **г.** *окрајак недооране или непожњевене њиве.* – Остáде ми недоóрана онáј слезѣнка.

слѣзне свр. *сиђе са вишег на ниже место; упор. слегне.* – Слѣзните дóле на зѣмљу, / Подáјте дѣшу кáмену (н. п.).

слѣмен м *хоризонтална линѣја у којој се секу две кровне површине, слеме.*

слепáк м **1.** *кош за риболов исплетен тако да риба у њѣга може да уђе, али не може да изађе.* – Кѣд бѣо, ѣј, текá олђерда, плѣл сам едѣн слепáк за рѣбе, па га вѣчером, спѣштим у вѣр у Тимóк, а

јутром га у савиња́ло ва́дим. **2.** зоол. *в. земља куче.*

слепџ м **1.** *онај који је слеп.* – Врља́ла му со́ду у о́чи, што е јури́л по ту́де женé, па сѓг оста́л слепџ. **2.** *сиромаш, гоља.* – Најури́ли га од ра́боту, ел поткрацува́л предузе́нето и сѓг слепџ. **3.** *фиг. онај који не схвата и не опажа шта се догађа око њега.* – Женá му се сѓита с кугá стигне, а он слепџ тој не види, ел нече да види.

слепџиња ж **1.** *она која је слепа.* **2.** *неуредна и лена жена.* – Сра́м те би́ло, слепџи́ньо еднá, штó не опéреш децу́ту?

слепута́ се несвр. *бесциљно лута, скита.* – Немóј да се слепута́ш по свет, него се приврчај до́м.

слепута́ње с гл. *им. од слепута се.*

слепча м *онај који је слеп код очију, који је приглуп.* – Еј, слепчо слéпави, ел не видиш квó ти женá рабóти?

слетџ се свр. *окупи се, дође са разних страна, дојури одасвуд.* – На Пробра́жење се слету́ сва́ околна сéла у Манастѝр на собóр. – Слету́ се пред прода́вницу кѓд стигне не́ћи еспа́п.

слéшче несвр. **1.** *убрзано дише, дахће.* – Слéшче кúче на жéгу. **2.** *с напором ради (о мотору).* – Слéшче едѓн камијóн уз Тресѝбабу.

слзá ж *суза.* – Слзе ко ђи́ша. – Слзá, слзú стѝза. *в. глта слзе.*

слзан, -зна, -зно *који је пун суза, сузан.* – Штó ти е слзно дéсното óко?

слзéње с гл. *им. од слзи.* – Да ми препѝше не́што за слзéње.

слзѝ несвр. **1.** *иде суза, сузи.* – Їма веч не́колко да́на слзѝ ми ле́во óко. **2.** *једва цури, цурка.* – На ову́ј су́шу До́љња чешмá едвá слзѝ. **3.** *пада ситна јесења киша.* – Нéma да па́да веч слзѝ.

слзѝца ж *дем. од суза, сузица.* – Еднá слзѝца му бéше оста́ла на обра́зѓк.

сли́ва ж **1.** *бот. шљива Prunus domestica L.* – Сли́ве ѝма рáзне:

црнóсливће, црвénће, дебéљаче и мацáрће. **2.** *фиг. модрица на врату од љубавног уједа.* *в. и:* мрска слива.

слива́к м (мн. слива́ци и сливацѝ, уз бр. слива́ка) *воћњак шљива, шљивик;* упор. сливјак. – Посадѝл сам нóв слива́к. – У Со́рѓичаво ѝма гоцá сливацѝ.

сли́вица ж *дем. од слива, младо дрвце шљиве.* – Онај сли́вица покре пúт, прородѝла.

сливјáк м (мн. сливјáци, уз бр. сливјакá) *в. сливак.* – Дáл си на ђеркуту у мирáз двá сливјакá.

сли́вје с *подручје под шљивицима.* – Црнопóљско сли́вје.

сли́вка ж **1.** *дем. од слива (дрво и плод).* – Оста́ле у вр сли́вкату са́мо неколко сли́вће. – Онéј младéне сли́вће свé не́ћи покршѝл. **2.** *у дем. значењу шљивова ракија, шљивовица.* – Мѝја ви́ше во́ли сли́вку, него ко́мавицу, па га óкају Мѝја Сли́вовица.

сли́вов, -а, -о *који је од шљиве.* – Од сли́вово дрвó се пра́и ђумур за ковачѝ. – Їмам за про́даву сли́вову реѓѝју.

сли́вова реѓѝја ж *ракија шљивовица;* упор. сливовица. – Најбо́љу сли́вову реѓѝју у овѝја крај чеш да најдеш код Јаноша у До́љњу Ка́меницу.

сливóвина ж *одсечено дрво шљиве, шљивово дрво као грађа.* – Од сливóвину се пра́е дршће за ноже́ви, а и добра́ е да се на ну́ су́ши мéсо. – Савéљће се пра́е са́мо од сливóвину.

сли́вовица ж *в. сливова реѓѝја.* – Сли́вовицу сам продава́л по двáеспет ба́ње, а ко́мавицу по двáес.

сливовичáр м *онај који од свих ракија најрадије пи́је меку шљивовицу.* – Тѝја ти е сливовичáр, он дру́ђе реѓѝје не мóж ни да помири́ше.

сливовичка ж *дем. од сливовица.* – Да пѝнемо по едну́ сливовичку и да испу́шимо по едѓн дувáн, па да поóдимо.

сли́же се свр. **1.** *зближи се с ким у*

проблематичној намери. – Слизали се њи двойца, па си сѣг салó има мýку од њи. **2.** *клижући спусти се, клижући с разних страна прикупи се (о материји).*

– Къд исѣпеш влашу зајтѣн, па ју остаиш, пóсле мálко видиш да се на днóто слизál мálко зајтѣн.

сли́за несвр. *в. слази.*

сли́ка ж **1.** *лицидерски колач четвртастог облика увијен у колачарску хартију са слицицом на предњој страни.*

– Ако бóдеш дóбар, чу те вóдим у Краљево Село на ва́шар и чу ти кúпим сли́ку. **2.** *фиг. отисак људског тела у снегу (о детету).* – Бáто, бáто, сликál сам се у снѣг, евѣ ми сли́ка.

сли́ка се несвр. *легне у снег и остави отисак тела (о детету).* – Чим пáдне снѣг, мѣ се сли́камо у њѣг.

сликáње с *гл. им. од слика.* – Сликáње за лѣчну кáрту.

сликáр м *фотограф.* – У Палáнку су имали овѣја сликáри: Дѣса, сликáр; Свѣзда, сликáр; Вáле, сликáр и Гúшчин.

сликува́ње с *гл. им. од сликуе (се).* – Пóсле венча́ње ишли́ код “Свезду” на сликува́ње.

слику́е несвр. *фотографише.* – “Свѣзда” слику́е сáмо свáдбе, а не́ћи пúт и дрúго слику́е.

слику́е се несвр. **1.** *леже у снег да би оставио отисак свога тела.* –

Сликува́ли смо се у снѣг, па ни билé мóкре дрѣе, па ни бѣли дóм, къд смо се врнúли. **2.** *фотографише се.* – Д ѣмо да се слику́емо за легетимáције.

сли́ма несвр. **1.** *снима, фотографише кога.* – Сли́ма и свáдбе, а сли́ма и за лѣчну кáрту. **2.** *подврѣава се снимању.* – Ошѣл да сли́ма глáву, на лѣнгер.

сли́ма се несвр. *фотографише се.* – Къд регру́ти трѣбе да се сли́мају за бóквиче тѣг и пúште у вáрош да тóј урабóте.

сли́мак м *снимак.* – Дóктору гледáше

сли́макът, гдѣто стрóшена ногáта и нѣкво вртѣше с глáве.

слима́ње с *гл. им. од слима (се).* –

Чѣда ишѣл у слима́ње не́ћи фѣлм, носѣл тáм вѣлу ли бѣше гребу́љу ли, како бѣђи да е сѣља́к.

сли́ми свр. *начини снима́к.* – Оч ли ни сли́миш с овúј девóјђу?

слимува́ње с *гл. им. од слимуе (се).*

слиму́е несвр. *снима, фотографише.* – Слиму́ју вáрош из ероплáн.

слиму́е се несвр. *снима се, фотографише се.* – Ошѣл да се слиму́е за не́ће докомѣнте.

сли́новац м бол. вет. *тешка и опака болест папкара изазвана вирусом, при чему се из губице џеди слина, слинавка* *aphthae epistoticae.*

сли́стри свр. **1.** *све поједе и попије.* – Къд сам глáдан, чѣни ми се, мóg да сли́стрим цѣло пѣчено прáсе. **2.** *збрише, слисти; упропасти.* – Поводња слистри́ла њѣве у Лúг. **3.** *ударцима откине, одсече.* – Чу ти сли́стрим úши!

сли́та несвр. *летећи спушта се не што, слеће.* – Еднó тѣче свáко јúтро сли́та на пѣнџер, за трошѣнѣ.

слита́ње с *гл. им. од слита.*

сли́чка ж **1.** *дем. од слика (лицид. колач).* – Купѣли на детѣ сли́чку, и ко да су му бóгзна квó купѣли. **2.** *дем. од слика (фотографија).* – Пратѣл ми сли́чку из вóјску.

сли́чнос м *постојање заједничких црта или особина, сличност.* – Тѣја њѣн сли́чнос мѣне бúни.

сли́нопаца ж бот. *в. сланопаца* *Pirus amygdaliformis Will.*

сл́нце с **1.** *астр. Сунце.* – Сл́нце иска́ка на исток, а забóди на зáпад. – Турѣ га на сл́нце да се сúши! – Сѣди у ладавѣну, да не изгорѣш на сл́нце. **2.** *фиг. најдража особа.* – Сл́нце нáнино. **3.** *обрѣдни божѣћни хлеб посвећен Сунцу.* *в. преци слнце.*

слнчанѝца ж бол. *сунчаница heliosis, insolatio*. – Ел те ударѝла слнчанѝца ў главу, квѝ ли ти е, та си текá шáшав?

слнчевѝт, -а, -о *који је окренут сунцу, који је обасјан сунцем*. – Тај странá е слнчевѝта, а онај е мртвина.

слнчѝнце с дем. и хип. *од слнце, сунашце*. – Да се ѝгра детѝнце, доклѝ траѝ слнчѝнце.

слнчѝчи м мн. **1.** *светлаци пред очима (фиг. много ситних сунаца)*. – Къд сам тѝцнул с главу у чѝрчиво видѝл сам свѝ слнчѝчи. **2.** *треперење ваздуха за време летњих врућина, јара*. – Таквá е жѝга, да слнчѝчи сáмо ѝграју, дедѝкала сáмо дедѝчу. **3.** *фиг. деца, драга деца*. – Слнчѝчи материни.

слнчѝглед и **слнчѝглѝд** м бот. *једногодишња биљка из фам. Compositae са по јѝдним великим жутиим цветом на високој стабљѝци, сунцокрет Helianthus annuus L.*

слнчѝсање с гл. им. *од слнчоше (се)*. – Преписáл ми дѝктур слнѝсање, ако бчу да ме мáну колѝна.

слнчѝсувáње с гл. им. *од слнчѝсуе (се)*.

слнчѝсуѝ несвр. *излаже тело благотворном дејству сунчевих зракова, сунча; упор. слнчоше*. – Јá слнчѝсуѝем крстетину, а онајá онам слнчѝсуѝе сурлице.

слнчѝсуѝе се несвр. *излаже се благотворном деловању сунчевих зтакова, сунча се; упор. слнчоше се*. – Стуре се скоро голѝ, па се слнчѝсуѝју, велу, збѝг здравје.

слнчѝше несвр. в. *слнчѝсуе*. – Рѝкал ми дѝктур да слнчѝшем колѝна.

слнчѝше се несвр. в. *слнчѝсуе се*. – Профисѝр Милáнче, што предава врáнпусѝи, цѝло се лѝто слнчѝше по Тимѝк.

слѝво мн. слѝвја с *писмени знак који*

одговара јѝдном гласу. – Познáва свá слѝвја, ал тѝшко чѝта.

слѝви свр. *ослови, заговори*. – Јá га словѝ, а он бѝута, баксуз и идијѝт.

слѝг м *хоризонтална међа облика каскаде између две ѝиве у брдовитом пределу*. – Дњѝс слѝгови зарáсли у трѝáци и у купѝњáци. – Къд смо билѝ децá слѝгови су билѝ пѝвисѝћи од нáс, пѝсле къд су билѝ сѝљáчѝе рáдне зáдруђе млѝги слѝгови су сѝрани.

слѝгне свр. в. *сложи*. – Слогнѝ мáлко главуту.

слѝгне се свр. в. *сложи се*. – Слѝгне се за пѝкавац, а онајá га врзáл на тѝњк нáјлон, па га мáлко помѝкне, а овѝја забодѝ главу ўзам.

слѝгѝју несвр. мн. *живе у слози*. – Овај ѝжа големá, / У ѝу брáјђа живѝју, / А етрве слѝгѝју (н. п.).

слѝжѝк м дем. *од слѝг*. – Слѝжѝкѝт, сáмо тѝће кѝлко си се познáва, стáлно га онајá озгѝр суриѝуе.

слѝжан, -жна, -жно *који је благо нагнут, више раван него брдовит (о земљѝшту)*. – Имáње им големѝ, па слѝжно, дивутáлија еднá.

слѝжѝница ж в. *чрга*.

слѝжи свр. *сагне, погне; упор. слѝгне*. – Слѝжѝл главу, глѝда ўзам.

слѝжи се свр. *сагне се, погне се; упор. слѝгне се*. – Дѝда дојдѝ до клáданац, прѝкрсти се, па се слѝжи да пѝје вѝду.

слѝјани се свр. *очврсне попут лоја нека житка или течна материја; упор. слѝјанише се*. – Дѝр су донѝли јанију и дѝр смо ми почѝли да едѝмо, она се слѝјанила.

слѝјанѝсувáње с гл. им. *од слѝјанѝсуе се*.

слѝјанѝсуѝе се несвр. *нека житка или течна маса се стеже попут лоја*. – На овѝја стѝд свáко се вáриво брзо слѝјанѝсуѝе.

слојанише се свр. *в. слојани се.* – Држ га ста́лно на сла́б огањ, не давај му да се слојанише.

слоша́е се свр. *позли коме.* – Напри́вечер му се јако слоша́, прѣцепи ни.

слуга и **слуга́** ж *унајмљени пастир.* – Код нас е слуга́ бѣл Крѣнча из Сврли́шку Топлу, он је чувал на́ше о́вце и о́вце на јо́ш не́ћи комши́је. – Слуга́ (топ.)

служба сѣлска ж *сеоска слава, заветина.* – У на́ше салó Ђурђовдан е служба сѣлска.

служѣ несвр. *слави крсну славу.* – Вѣта служѣ Свѣтога Стѣвана.

служите́ља ж **1.** *жена служитељ, послужитељица.* – Тѣтка Олга Миланова е билá гоца́ годин служите́ља у паланску ђимна́зију. **2.** *служитељева жена.* – Да́ко е служите́ља, она́ иде у на́дницу.

слукчѣ с *дем. од слуга, дете слуга.* – Уцени́мо еднó слукчѣ, го́ре из ова́ј сѣла, да ни ва́рди лѣтос о́вце.

слуња се несвр. *скита се, луња.* – Слуња се ко глүво күче.

слуњало с *онај који се скита, мувало.* – Тој слуњало мо́ж да срѣтнеш у кујѣ год си крај рекне́ш.

слуњање с *гл. им. од слуња се.*

слутњ и **слутан,** -слутна, -слутно *који је ружан, нагрђен.* – Остри́жен с но́жици, па слутан. – Слутњ си у ту́ј капу.

слутѣње с *гл. им. од слутѣ (се).* – На те́б не трѣбе ни́какво слутѣње, тѣ си си слутна и она́к.

слүти несвр. **1.** *чини кога ружним.* – Немо́ј да ме стриже́ш на ну́ларицу, да ме слүтиш. **2.** *унижава кога својим недостојним присуством.* – Стой уз њѣг тькѣв сѣпен, та га са́мо слүти.

слүти се несвр. *ружи се, нагрђује се.* – Штó се слүтиш с тѣја мустачѣ, она́к си

си поубав?

слүти́ло с *онај који је ружан, ругоба.* – Пошѣл Го́јко с онóј њего́во слүти́ло.

слүтно прил. *ружно, непристојно.* – До́јде слүтно, да ста́ра же́на но́си крátку бо́шчу.

слүша несвр. **1.** *уредно извршава постављене задатке, послушан је.* – До́бар дѣчко, јако слүша. **2.** *помаже некоме у ситни́јим пословима.* – Крѣна слүша ба́бу Ми́лицу.

слүша се несвр. **1.** *обавља домаћичке послове.* – Ма́ти се слүша у љжу. **2.** *фиг. врши велику нужду.* – Петри́ја ошла́ иза стóг, да се слүша.

слуша́ње с *гл. им. од слуша (се).* – Ошѣл на слуша́ње. – Не то́ј за слуша́ње.

слушач м *члан послуге на разним породичним свечаностима: свадби, слави, испраћају и др.* – На Ми́љћину сва́дбу су слуша́чи билѣ јако вре́дни и чѣсти љу́ђе.

слушћѣња ж *слушкиња, служавка.* – Несѣм ја, брѣ, на те́б слушћѣња, да мо́ж с мѣн ко си о́ч.

слѣјѣн, -а, -о *који је изливен.* – Тѣ да до́јдеш сѣс двѣ кочи́је, / Еднѣ да су од злато слѣјѣне, / Дру́ђе да су с шимши́р оплѣтене (н. п).

слѣубѣн, -а, -о *трп. од слѣуби који је спојен, зоружен.* – Тека́ су слѣубене дьска́ уз дьску́ да не́ма ни́каква свѣрка мецу њѣ.

слѣуби свр. *споји, слѣпи, залѣпи (неке површине и сл.).* – Да га слѣубиш, да се не позна́ва да е саста́ено.

смáже свр. *жестоко истуче некога.* – Смаза́л сам га од бо́ј.

смáкља свр. **1.** *свуче са вишег на ниже место.* – Д ѣм да смáкља́м јо́ш не́ко дрво́ низ брѣг. **2.** *свуче са вишег на нижѣ положај, смени са дужности.* – Ми́ку смакља́ли од дерѣкура. **3.** *провлачећи грану кроз стиснуту шаку покида лишѣе и ситне гранчице.* –

Смакљај малко лисје за козџе.

смѣкља м в. *смакљан*. – Смѣкљо едѣн, смѣкнути.

смакљан м **1.** *онај који је смакнут, неуредно одевен*; упор. *смакљоч*, *смакољ*. – Ел видиш онога смакљана? **2.** *шепртља, шмокљан*. – Нѣ тој работа за тебе, смакљане едѣн.

смакљана ж *неуредна жена*. – Смакљано, де се малко уреди!

смакљосан, -а, -о *који је смакнут, неуредно одевен*. – Изгледа ми да е срамота господина да сѣдне с оваквѣ смакљосану сељанку.

смакљосување с гл. *им. од смакљосуе (се)*.

смакљосуе несвр. у пеј. значењу **1.** *свлачи са вишег на ниже место*. – Качим се на лисник та смакљосѣм шѣму за овце. **2.** *скида одећу*. – Оч ли да смакљосѣш пантлонете, ел ци с њѣ спѣш?

смакљосуе се несвр. у пеј. значењу **1.** *спушта се, мандрља се са вишег на ниже место*. – Смакљосѣј се едѣнпѣт из тој дрво, требе и дом да стѣгнемо. **2.** *скида одећу са себе, свлачи се*. – Смакљосѣј се и легај.

смакљоч м в. *смакљан (1)*. – Не прѣмамо у дрѣство таквога смакљоча.

смакљоше свр. у пеј. значењу; упор. *смакоше*. **1.** *смакне са вишег на ниже место*. – Смакљоши нѣћи снѣп момѣриште од тлакѣну. **2.** *покида лишѣе пропуштајући гранцицу кроз лабаво стиснуту шаку*. – Смакљошем малко лисје, али пѣзим да ме нѣћи не види и однесѣм на јаренце. **3.** *скине одећу*. – Вѣчером смакљоше дрѣе и растѣри и по собѣ, па се нѣчу саплѣта од њѣ, кѣд се дѣза д ѣде понадвѣр. **4.** *скине нешто од телесне тежине*. – Требѣло би да смакљошеш нѣко ѣило, млѣго си дебѣла.

смакљоше се свр. у пеј. значењу; упор. *смакоше се*. **1.** *смакне се са вишег*

на ниже место. – Смакљосѣ се низ онѣј жѣту зѣмљу, па бѣж уз потѣк. **2.** *неуредно се одене*. – Бѣше ѣредан, сѣг се нѣкав смакљосѣл. **3.** *скине одећу*. – Смакљоше се ко од мајѣе гол. **4.** *ослаби, из-зуби на тежини*. – Да не повѣруеш, да се за кратко врѣме чѣвѣк мѣж тѣлко смакљоше.

смѣкне свр. **1.** *скине одећу*. – Смакнѣ капѣтат да ти нѣ жѣга. **2.** *скине обућу*. – Нѣма да распѣртле цѣпилете него и сѣмо смѣкне.

смѣкне се свр. **1.** *разодене се*. – Смѣкни се кѣд ч да легаш. **2.** *сиѣе са дрвета*. – Што се брѣ едѣнпѣт не смѣкнеш из тѣј црѣшњу, цѣ просѣреш?

смѣкнеж м бот. в. *смицѣља*
Hypericum perforatum L.

смакољ м в. *смакљан*.

смакоше свр. в. *смакљоше*.

смакоше се свр. в. *смакљоше се*.

смѣлабога прил. *одвећ, превѣше, чудо јѣдно колико је и како је*. – И ѣиша и крѣпан град, нѣшто смѣлабога.

смѣле се свр. *смаѣи се*. – Стѣр чѣвѣк се смѣле.

смѣли свр. *учини маѣим, смаѣи*. – Ишѣл сам у ѣпштину да ми смѣле пѣрез, ал несѣ тејѣли. – Смѣли малко, нѣмој тѣлко млѣго да лѣжеш.

смѣли се свр. *смаѣи се*. – Микѣјло се чѣни ми се смѣлил, од како му се онѣј дѣси.

смаљувѣње с гл. *им. од смаљуе (се)*. – Прича се од смаљувѣње плѣту.

смаљуе несвр. *смањуе*. – Кѣд улазиш у ѣкуку тѣ смаљѣш гѣс. – Сваѣи мѣсец ни смаљѣју пѣнзије.

смаљуе се несвр. *смањуе се*. – Чѣвѣк како старѣе, ѣн се текѣ смаљѣе.

смѣмка ж бол. в. *пљуска*. – С иглѣ ѣче смѣмку да провѣли.

смѣчка свр. у пеј. значењу *згѣечи, спљеска*. – Кѣд га ѣдари с песнѣцу, смѣчка му нѣс. – Крѣшѣе мѣе, па се

смачка́ле. – Сма́чкана му глава́ с ка́мен.

сма́ши свр. *сасади врат*. – Па́дал од това́м, па си смаши́л врат.

сме́ невр. *има смелости, усуђује се да учини нешто*. – Смí ако сме́ш. – Ел смú да улéзну овíја, штóво чéкају?

смеа́ње с гл. им. од сме. – Нémаш тí ни кра́брос, ни смеа́ње.

сме́да ж **1.** *овца или коза са смеђом вуном или длаком и име таквој овци или кози*. **2.** *особа риђе косе и пегава лица и често надимак таквој особи*.

Смедерéвка ж *име*.

смедéс, -та, -то *који је смеђ; који је риђе косе и пегав по лицу*. – Ивáнко бíл смедéс, па га зва́ли Сме́да.

смедéсто прил. у смеђој боји.

сме́ј м *смех*. – Мо́лим те, немóј да ми пра́иш сме́ј. – Къд он то́ј рече оно́ на́ста ед́н сме́ј, ел свí зна́ју да то́ј не́ íстин.

сме́лос м *смелост, храброст*. – Тре́бе сме́лос да íма човéк, да би то́ј сме́л да урабóти.

сме́ље свр. **1.** *претвори зрнење у брашно, самеле*. – Морáчемо да сме́љемо јóш пшéницу, не́стањуе ни бра́шно. **2.** *фиг. жестоко избије некога, сатре, уништи*. – Немóј да те ја́ ва́чам, да те не сме́љем.

сме́ри свр. *подеси вагу да показује нулти положај када није под оптерећењем*. – Прво да сме́римо ва́гу, па тьг да мéримо.

сме́сан, -сна, -сно *који је мешан, измешан, помешан са чиме*. – Нíкад не́смó ели́ чíсто пшени́чан ле́б, него́ смо е́ли сме́сан ле́б.

сме́сница ж *измешани раж и пшеница па заједно посејани и хлеб од таквог жита*. – Јутре че да жне́мо сме́сницу код Голéми оре́ј. – Еде́мо ле́б од сме́сницу.

сметáна ж *млечна павлака*. – Чéкни да млекó ма́лко ла́дне и да се озбр́д увáти сметáна.

сметé на врá изр. *све их тако изубија да их полуживе баци на гомилу*. – Ма, квí сте, брé, вí за мéн, свí чу ви сметéм на врá.

сметења́к м **1.** *хермафродит код стоке (најчешће код коза)*. – Козá ојари́ла двé јáрету, еднó жéнско, еднó сметења́к. **2.** *врста пиротског ћилима за покривање брачних кревета, тканог у Књажевицу*.

смешéње с гл. им. од смеши (се).

сме́ши несвр. *чини кога смешним, брука кога, доводи кога у неугодну ситуацију*. – Нечу дíм с те́б, да ме сме́шиш с тво́ј глúпости пред онóљњи свéт.

сме́ши се несвр. *сам себе чини смешним, брука се*. – Бо́ље си ћу́ти, немóј да се сме́шиш. – Са́мо се сме́шиш у те́ј шеренé дрéје.

смíљ м бот. *трајна зељаста биљка из фам. Compositae сивкасте боје, са много дугуљастих листова и неколико жутих главичастих цвасти на врху, смíље Helichrysum arenarium D. C.*

смíљан, -а, -о *који је од смíља, који као да је од смíља*. – Положи́ли златну со́вру, / Златне ложíце, сребрне пани́це, / Смíљан ле́б (н. п.).

смíљевац м *врста младине свадбене капе начињене од смíља и другог цвећа, са уметнутим перима и парама; позади низ леђа виси свадбени пешкир*.

смирјаносúе несвр. у пеј. значењу *смирује кога, умирује кога*. – Жéно, де, смирјаносúј ту́ј дечíју, вре́ме е за спа́ње.

смирјаносúе се несвр. у пеј. значењу *смирује се, примирује се*. – Оч ли се тí смирјаносúеш, ел да ти ја́ ма́лко помóгнем?

смирјанóше свр. *смири кога; упор. смирјоше*. – Смирјанóшете се, брé, да ви не истéрам надвóр.

смирјанóше се свр. *смири се, примири се; упор. смирјоше се*. – Де́ се, брé детéнце, смирјанóши ед́нпúт!

смирјоше свр. в. *смирјаноше*. – Не мóg га смирјошем.

смирјоше се свр. в. *смирјаноше се*. – Смирјоши се, да те ја не изубíвам.

смíта¹ несвр. **1.** *метлом сакупља на гомилу*. – Смíтам зрнцá васуљ, што сврцáла нáокол, док смо бувáли. **2.** *краде*. – Смíта квó довáне.

смíта² несвр. *смета коме, омета кога*. – Бóље се лéкни одóгле, немóј да ми смíташ!

смитање с гл. им. од *смита*.

смíца невр. **1.** *свлачи са вишег на ниже место*. – Смíцамо грање дóле до пúт, да и товáримо. **2.** *скида одећу, свлачи*. – Óткопча каíш и пóче да смíца панталонíе. **3.** *кида лишíе пропуштајући гранчицу кроз лабаво стиснуту шаку*. – Смíцам лísје за јáре.

смíца се несвр. **1.** *клижући се свлачи се низ нешто*. – Колкó се кáчим уз дрвóто, јóш пóвише се смíцам. **2.** *разодева се, свлачи се*. – Немóј се смíцаш, јóш е рáно за тóј.

смíцаљћа ж бот. *дуговечна зељаста и коровска биљка из фам. Nupharaceae висока 30 до 100 ст, са врло чврстом и разгранатом стабљиком и китњастим цвастима са жутиим цветовима на врховима, кантарион Nupharicum perforatum L., упор. издатљивица, издатњача, издатњиња, смакнеж, трава од издат.*

смицање с гл. им. од *смица (се)*. – Смицање из крушку, али и смицање од влас.

смíшка се несвр. *смешка се, смијуљи се*. – Свí озбиљни сáмо се Стојáн смíшка.

смишкање с гл. им. од *смишка се*. – Нéче ти помóгне ни смишкање, ни ровáње.

смлáти свр. **1.** *уради на брзину, уради брзо*. – Гóрња ливáда íма двé кóсе, а јá ју смлáтим зá дан. **2.** *направи на брзину, склепа којекако*. – Јутре мóра да

смлáтим кокошáрник, ел нéма гдé да ми лежý кокошíе. **3.** *избије кога јако*. – Свé га смлáтил. **4.** *упропасти што, уништи*. – Ударíл с áутото у ћупрíју и до крај га смлáтил.

смлáти се свр. **1.** *умори се од великог напора*. – Свé се смлáтим трчéечи по онéј козé. **2.** *угрува се, повреди се*. – Пáдо се, па се смлáти.

смлатóше свр. у ауг. и пеј. значењу *сатре, упропасти*. – Гдé си, брé мáјсторе, смлатосáл бицýкнуту?

смлатóше се свр. у ауг. и пеј значењу *угрува се, повреди се*. – Бувáл орéси, па пáдал, па се смлатосáл, едвá прескочíл.

смлска свр. **1.** *стуца, здроби*. – Глáву чу ти смлскам ко на змијý. **2.** *упропасти какву направу, предмет и сл., згњечи*. – Кúј смлскал шéрпуву? **3.** *затупи оштрицу алатке*. – Пá сте смлскали рéз на сећíруву, а нéкња клепýвана.

смлска се свр. *угрува се, повреди се*. – Трíша нé бíл бьш вéш да јáше мотóр, па се нéкако омýкне од нéг, па се свé смлскал.

смóк м зоол. *неотровна змија, смук Coluber flavescens*.

смокóљћа ж у дем. значењу *змија Coronella austriaca из породице смукуља*. – У њíну колибу íма еднá смокóљћа.

смóлница ж *земља неподесна за пољопривреду, смоница*.

смрáди несвр. *нечујно испушта смрадне гасове из црева*. – Кьд нећí прдне, тьг се знáе куí е, а кьд смрáди, тьг су свí сумљíви.

смрáдља м *онај који нечујно испушта гасове из црева*. – Куí е сьг овдé смрáдља?

смразéње с гл. им. од *смрази (се)*.

смрáзи свр. *завади, посвађа*. – Онá мóж да смрáзи нáјбоље другáче.

смрáзи се свр. *посвађа се, завади се*. – Смрáзила се сьс Солúну, дóле на белíло.

смрáзи несвр. *смрзава, залећује*. –

Нóчум га смрáзи, дањум га одмрáзи.

смрáзи се несвр. *смрзава се, зебе.* – Улáзи у сóбу, немóј се смрáзиш на тíја стúд.

смрдáн м *извор у барљивом подручју чија вода има непријатан мирис.* – Смрдáн (топ.).

смрдéлка ж бот. в. *каландро* *Bifora radians* М. В.

смрдéљ м в. *смрдан.* – Смрдéљ (топ.).

смрдéљáк м *смрад, смрдеж;* упор. смрдољáк. – Ко ли мóж да жíве у онíја смрдéљáк?

смрдéљáчa ж **1.** *инсект који излучује непријатан мирис* *Pentatoma bassacum*. **2.** *неуредна и неопрана жена.* – Шта че тéбе онáј смрдéљáчa, ел за тéб нéма девóјђа?

смрдí несвр. *испушта непријатан мирис, заударá.* в. где смрди, туј и мирíше.

смрдљíво цревó с у пеј. значењу *женски полно орган.* в. црево.

смрдодúпац м *онај коме смрди дупе.* – Па ме дава за пупункá, / За пупункá смрдодúпца (н. п.).

смрдољáк м в. *смрдéљáк.*

смрéка травá ж бот. *врста траве.* – Да набéре смрéку трáву, / Да замрéжи мóе лíце (н. п.). в. трава.

смрéља свр. *поломи нежне стабљике биљчица.* – Смрéљана дéтелина у еднó ћуше, ко да се е нéћи туј ваљáл.

смржњувáње с гл. *им. од смржњуге (се).* – Да заштíтитиш вóдомер од смржњувáње, ел знáеш да ти се лáни смрзáл.

смржњúе несвр. *смрзава, замрзава.* – Почéло да смржњúе вóду по вíрчичи.

смржњúе се невр. *смрзава се, зебе.* – Смржњúе се у онéј пртене панталóне, затóј што нéма шáјачне.

смрзлица ж *онај коме је стално хладно, коме је од најмање студени хладно.* – Тí смрзлицó, дóбро да се

натрóнташ кьд излáзиш надвóр.

смрзóтина ж **1.** в. *смрзлица.* – Штó си, брé, тóлка смрзóтина? **2.** *смрзнуто место на телу, промрзлина.* – И пóсле тóљђе године и сьг осéчам ко ме бóлу онéј моé смрзóтине.

смртí свр. *прикупи овце да пландују, замркти.* – Дé, смртí овцéте у нéку ладавíну, па дојдí да ми помóгнеш да стúримо сéно.

смртí се свр. *овца почне да пландује, замркти се овца.* – Кьд је јáко жéга овце се сáме смртú.

смрца несвр. **1.** *шмрчући увлачи слину у нос.* – Обрíши се, немóј éдномьн да смрцáш. **2.** *плаче смрчући, не толико од жалости, колико да скрене пажњу на себе.* – Ајде, не смрцај, кьд свí знáју да ти нíшта нé.

смрцање с гл. *им. од смрца.* – Обрíши носúринуту и престанí с тóј смрцање.

смршти свр. **1.** *скупи, набора.* – Крáва кьд се посéре онá смршти дúпе. – Ако едéш дрéње онó ти се смрште úста. **2.** *закрпи какву подеротину без уметања закрпе, већ само концима, притежући крајеве ка средини.* – Сьг чу га сáмо смрштим, дрúђи пúт чу га закрпим.

смршти подúпину изр. *оде покуњен.*

смршти се свр. *смежура се, збора се.* – Смрштíла се бáбичката.

смú несвр. **3.** л. *мн. презентá од сме, смеју.* – Питúју ел смú да улéзну у сóбу, да се скúтају од ћíшу?

смúтра ж *суцрњеста овца и име таквој овци;* упор. смугроша.

смúгрес, -та, -то *који је суцрњест, претежно црне боје (углавном о домаћим животињама).*

смúгроша ж в. *смугра.*

смúкне свр. **1.** *плане великим пламеном, одједном се запали.* – Одедьнпúт смúкну óгањ ú небо. **2.** *кресне шибицом да би је упалио.* – Сáмо

едну́ш сму́кнеш и она́ се упáли. **3.** *снажно повуче дим цигарете у себе.* – Къд сму́кне, оно́ се она́ј цигáра зажа́ри. **4.** *жигне, прободe.* – Синóч ме сму́кну нeкво у колéно и jóш ме боли́.

смўљи се свр. *сроза се нечу́жно и неопажeно, склизне.* – Ти́ће се смўљи покре мeн, ко врeча с момўрузу.

смўтен, -а, -о *који је збуњен, уплашен.* – Немóј да си смўтен, разведри́ се.

смўца несвр. **1.** *сукља велики пламен.* – Пла́мен смўца ў висин, вiди се чьк из на́ше салó. **2.** *креше шибицом да би је упалио.* – Смўцам, смўцам машинуту, ал се нeче упáли, одвўгла. **3.** *снажно вуче дим из цигарете.* – Смўцај, дeчка, па га eц с лeб. **4.** *жига, пробада, сева.* – Нeма да боли́ она́к си, ти́ће смўца.

смўца се несвр. *скита се.* – Гдe ли се смўцаш по свў нóч?

смуцање с гл. *им. од смуца (се).* – Смуцање у колéно.

смўши свр. *узме нешто неопажeно, украде.* – Къд дóјде код нeкуга са́мо глeда квó че да смўши.

снаá ж *снаха, снаја* – Снаáта им из Мучи́бабу, па јако́ врeдна.

снабiва несвр. *маје, замајава, малтретира.* – Иди́ си, немóј ме снабiваш.

снабiва се несвр. **1.** *устеже се, стиди се.* – Снабiва се ко млáденевеста. **2.** *оклева, одуговлачи.* – Áјде пооди́, не снабiвај се, знáеш да трeбе да стiгнемо на врeме.

снабивáње с гл. *им. од снабива (се).* – Снабивáње по iжу цeл дьн.

снави́ја несвр. *кињи, малтретира кога.* – Што он снави́ја онўј жени́цу, тóј га ни́где нeма.

снага́ ж *људско тело.* – Срби́ ме цeла снага́.

снадолeе свр. *савлада, опхрва.* – Јáко су ме дрeмiће снадолeле.

снажалeе свр. *постане жао.* –

Снажалe ми нeшто, па си поровá, та си отуши́.

снажалeе се свр. *сажали се, смилује се.* – Снажалe се на суди́јуту, па га óсуди, најмалко колко́ е могъл.

снажа́ли свр. *сажали, каже коме топлу реч.* – Ђeг нeма кўј да снажа́ли.

снажа́ли се свр. *сажали се.* – Снажалeа се на еднó кўченце, и помами́ га дóм.

снажа́љив, -а, -о *који показује сажалeње, сажальив, жалостив.* – Она́ е јако́ снажа́љива, за куга свe нe одровáла.

снажи́ца ж **1.** *дем. од снага, моћ.* – Кўсај, Бóрчо, ћи́лавци, да нака́раш снажи́цу. **2.** *дем. од снага (тело).* – Снажи́ца му се свá овришти́ла.

снајде свр. *задеси, догоди се (о несрећи).* – Ни́куј нe зна квó мóж да га снајде.

снајде се свр. **1.** *вештином и способношћу у свакој прилици, особито у незгоди, некако се добро постави да нађе место да може живети и радити и из тешкоће изаћи.* – Снајди́ се како́ знáеш и ўмеш. – Дáј ми ти́ двá милијона, а ја чу се снајдем за они́ја двeста iљади. **2.** *сабере се, освети се.* – Не мóг се снајдем у онóј чўдо.

снајду се свр. *мн. нађу се, саставе се подједнаких нарави.* – Снашли́ се њи́ двойчка, óба врeдни, óба чувáрни.

снаји́ца ж *дем. и хип. од снаа.* – Снаи́цата и напушти́ла, ошлá си код ма́тер.

снајка ж *хип. од снаја.* – Снајка ошлá да зби́ра сeно у Сóрћичаво.

снаодeње с гл. *им. од снаоди (се).* – Не свáћи спóсобан за снаодeње, iма и куи́ су сврзани.

снаóди несвр. *сналази, сналази кога што, догађа се коме што (углавном непријатно).* – Не мóж ни да замiслиш квe ме свe несрeјће снаóде у садње

време.

снаоди се несвр. *сналази се, довија се.* – Снаодим се да преживим.

снашица ж *хип. од снаша, снашка.* – Снашицата им млого добра, бѣш су срѣјњи с њу.

снашка ж *снаха.* – Ја и снашка Анка пожемо дњѣс онуј њиву у Равнират.

снеговит, -а, -о *који је са много снега, снежан.* – Овај зима бѣ снеговита.

снежѣк м *дем. од снег.* – Ако падне снежѣк, он че добро да дојде на пшенице.

снежурина м *ауг. и пеј. од снег.* – Нече еднпѣт да си отиде овај снежурина.

снесѣ свр. **1.** *донесе са вишег на ниже место.* – Поводња снѣла сву лѣтину. **2.** *поводња однесе, упропасти, разори.* – Вода снѣла пѣтат, мора гарѣја да га опрѣла. **3.** *донесе са разних страна много чега на једно место.* – Снесу се разна вѣрива на остѣл, сѣмо од тѣче млекѣ што нѣма. **4.** *поцепа, подере (о одећи и обући).* – Дор ѣсен насечѣм шѣму за ѓвце, ја снесѣм едне дрѣе. **5.** *жестоко изудара некога.* – Избил га, свѣ га снѣл.

снесѣ се свр. **1.** *скапа од умора.* – Свѣ се снесѣ, ништа не напрај. **2.** *подере оно у шта се обукао.* – Снесѣ се по онѣја купинѣци, поглѣ сѣг кѣв сам сцѣпен.

снѣже свр. *ударцем сабије, сабије једно на друго; згроми.* – Кѣд га ударѣл, снизѣл га дозам.

снѣже се свр. **1.** *спадне с онога на чему је био нанизан.* – Подѣго еднѣ расѣшено бѣре, онѣ му се снизѣше ѓбручити. **2.** *пропадне од умора.* – Снизѣ се од рѣботу. **3.** *скљока се.* – Снизѣ се чѣвѣк покре мѣн, ко празнѣ врѣча.

сновало с *в. сновалѣћа (2).*

сновалѣћа ж **1.** *жена која снује пређу.* – Јутре чу да ѣмам сновалѣће, да ми помѣгну да основѣмо за чрѣе. **2.** *справа*

на којој се снује пређа; упор. сновѣтък. – Кѣд заврѣшите сновалѣе, да си ми врнѣш сновалѣћуту.

сновалѣе с *гл. им. од снове (се).* – Сновалѣе натѣм – наѣвѣм.

сновалѣћ м *в. сновалѣћа (2).*

снове несвр. **1.** *снује основу за ткалѣе.* – Зѣјутре че да сновемо за ткалѣе. – За тканѣце сновемо у шѣс, а за чрѣе у дѣвет. **2.** *иде на тамо и на овамо у неком ограниченом простору, маје се.* – Цѣл дѣн сновѣм по ѣжу, док угѣтвим и док дрѣго повѣдим.

снове се несвр. *ради текуће домаћичке послове.* – Сновѣм се овдѣ по кѣјнуту, нѣђе си стѣпим и никуј ти тѣј не признѣва.

сновицка несвр. *кињи некога на тај начин што га шаље тамо и овамо да обавља безвредне послове.* – Немѣј да ме сновицкаш вѣше, ел ја ѣмам и дрѣгу рѣботу.

сновицка се несвр. *маје се радећи неке ситне послове, док га у исто време чекају озбиљне работѣ.* – Сновицкам се по кѣћуту до нѣћи замѣн, а ѣйва че ми остѣне неокѣпана.

сновицкалѣе с *гл. им. од сновицка (се).*

снопѣк м *дем. од сноп, снопић; упор. снопич, снопле.* – Под главу му снопѣк дѣтелина.

снопѣч м *в. снопѣк.* – Врзѣем ѓмали снопѣчи, да мѣг лѣсно да и товѣрим.

снопѣе с *мн. од сноп, сноплѣе.* – Снопѣе смо насадѣли на гѣвно.

сноплѣ с *в. снопѣк.* – Малѣно сноплѣ да тѣриш на вр крѣтину. – Дѣј на козѣ еднѣ сноплѣ момѣриште.

сноси несвр. **1.** *доноси са вишег на ниже место, доноси са разних страна на једно место.* – Сносимо снопѣе од Лицѣ, на гѣвно. **2.** *разара односећи материјал са чега (о води).* – Вода ни сноси пѣтат, ербо нѣма ѣндеци покре крѣј.

снóси се несвр. *сати́ре се од тешкога посла*. – Снóсим се по овíја брéгови.

соá ж (мн. со́е) *соха, соја*. – Мáлко че су двé со́е, че трéбу трí.

собáјле прил. в. *сабајле*.

собáља несвр. в. *собара*. – Вéтар ми собáља снóпје од крстíне.

собáра несвр. упор. *собаља*. **1.** *чини да што попада, обара*. – Кúј ли собáра копé мому́риште? **2.** *скида са вишег на ниже место, обара*. – Поткáчи се на сáбу да сóбара снéг од ћеремíде. **3.** *побеђује у рвању*. – Свí и рéдом собáрам.

собáра се несвр. *рве се са ким, такмичи се у рвању*. – Решíл да се собáра с мéчу.

собарáње с гл. им. од *собара (се)*. – У собарáње óн га сóбори, а нíкуј у тóј нé веривáл.

сóбарница ж *жена у јавној кући*. – Къд че да га жéне, водíли га прво код сóбарице да се мáлко подúчи.

сóбичка ж дем. од *соба, собица*. – Сóбичката му тóлка, да у њу мóж да стáну сáмо óдар и остáл.

соблáчење с гл. им. од *соблачи (се)*.

соблáчи несвр. *скида одећу, свлачи*; упор. *соблекуе*. – Нáш дéда не соблáчи кожúв ни зíми, ни лéти.

соблáчи се несвр. *скида одећу, свлачи се*; упор. *соблекуе се*. – Томáн сам почéл да се соблáчим да лéгам, къд онó се пóче лúља сóба – земљóтрис.

соблекувáње с гл. им. од *соблекуе (се)*.

соблекúе несвр. в. *соблачи*. – Соблекúе си капúт затóј што му жéга.

соблекúе се несвр. в. *соблачи се*. – Ѐма куí се не соблекúју къд че да спú, него се сáмо собúју.

соблечé свр. *скине одећу, свуче*. – Ѐзе мómче соблечé јú, / Соблечé јú, пóљуби

јú (н. п.).

соблечé се свр. *скине одећу са себе, свуче се*. – Јá чу си се соблечém сáма.

соблчé свр. в. *свлче (1)*. – Соблчém га па га тúрим да спí, детéто.

соблáк м ауг. и пеј. од *соба, советина*. – Улéзо у едáн соблáк пáн с клчíна. – Турí тóј тáм у прáзнијан соблáк.

соблáчка ж дем. од *соблáк*. – Свí се набúтају у тúј соблáчку, да íграју кáрте.

сóбњи, -ња, -њо *који се односи на собу, собни*. – Кúј одзјáчíл сóбња врáта, та улáзи зимá?

сóбор м сеоски сабор о празницима са игранком. – Девóјће се премéне, па излэзну на сóбор, а матерјé íду по њí, да и бíђи вáрде.

сóбори свр. **1.** *учини да што падне, обори*. – Штó си соборíл саксíју? – Соборíли га од влáс, нé вíше кмét. **2.** *победи у рвању*. – Пá сам соборíл Пáнту.

сóбори се свр. **1.** *падне са вишег на ниже место*. – Немóј д íдеш по íвицу, да се не сóбориш. **2.** *падом пређе из вертикалног у хоризонтални положај*. – Сáмо си се од сéб соборíло стожíлото, нé га нíкуј искрутíл.

сóборњак м обредни свадбени хлеб који окићен стоји на столу испред младенаца за време свечаног ручка; упор. зборњак.

сóбрађај м кретање превозних средстава, саобрађај. – Гúс сóбрађај.

собúва несвр. *скида обућу, изува*. – Вéчером не собúва черáпе, него си спí са свé њí. – Одáвна е снаá морáла вéчером да собúва свéкра и да му пéре нóђе.

собúва се несвр. *скида обућу, изува се*. – Къд се собúвам не мóg си черáпе стúрим, тóлко ме укочíло у грбíну.

собувáње с гл. им. од *собува (се)*.

собúе свр. *скине обућу, изује*. – Идí

собуј деду, видиш да се мучи, не мош си ногу доване. – Ел мож собут да прегазиш преко огањ? – Нана ми је забранила собујена да не спавам.

собуе се свр. *скине обућу, изује се.* – Куж се љути, сам це собуе.

сбвина ж в. *усувотина.* – Сбвине (топ.).

Сбвја ж *име.*

сбвра ж **1.** *низак округли сто, трпеза, софра.* – Башта, мати, дѣда и баба, па ако има и гости, еду уз остал, а на нас дѣцу даду на сбвру. **2.** *обредна трпеза у покојниковој кући након сахране; упор. соврина.* – Вечѣра се дава у три сбвре, еднопóдруго.

Соврбнија м *име.*

сбврину ж *вечера у покојниковој кући после сахране; упор. совра (2).*

сбвчина . в. *усувотина.* – Сбвчине (топ.).

сбда ж *кликер извађен из боце крахера.* – Ја имам тријес и пѣт сбде, јучѣр сам обрал Пужу Цвѣтинога.

сбдајка ж *хип. од сода.* – Мишко Богданац има највише сбдајке.

сбја ж *соха; упор. соа.* – Згорим огањ, начукам сбје и припечѣм јагње.

сбјвина ж *род, породична лоза, породица из које се потиче, својта.* – Дњнс че д имо у жѣнину сбјвину.

сбјица ж *дем. од соја, мала соха.* – Туриш режњк на двѣ сбјице, а на њѣг си нанизал сланинку, оздóл накладѣш огњѣц и обрчаш.

сбјћа ж *зоол. птица сојка, креја Garrulus glandarius.* – Сбјће имају јакó убаве перушине на крила. – Забóл у шашир перце од сбјћу. в. ебава сбјће.

Сбјћа ж *име.*

сбк м *слана вода киселог купуса, расо.* – Тóлко ми се пије сбк, да има д им у пóдрум да си најдем.

сбка свр. *дозивајући сазове.* – Крће, бирóв зачас сбка љуђе пред óпштину.

сокак м *пролаз у амбару између пресека.* – Ако нѣма мѣсто за жито у пресѣци, ми га сипемо у сокак, па кѣд се нѣћи пресѣк опразни, ми га тѣг сипемо и њѣг там.

сбкол зоол. *птица соко Falco.*

Сбкол м *име.*

соколѣнце с *дем. и хип. од сокол.* – Пред њи летѣ сѣво соколѣнце.

сокоћало с *компликована направа без неке нарочите вредности.* – Кóлко е са́та на тóј твоѣ сокоћало?

сокување с *гл.им. од сокују се.*

сокуе несвр. *дозивајући сазива, окупља.* – Сокују и д иду јутре на гарѣју.

сокују се несвр. мн. *међусобно се дозивају ради окупљања.* – Цѣл дѣн се сокуемо и не мож се саберемо.

сбл м *натријев хлорид специфичног укуса; употребљава се као зачин, со.* – У соларче на едну стран стој сбл, а на едну пипѣр.

соларник м в. *соленица.* – Имамо двá соларника, едѣн за сѣтан сбл, едѣн за крупан сбл. – А, ел имаш тѣ нѣшто у твојиац соларник?

соларче с *сланик који се ставља на сто за време обеда.* – Трпѣза се не постаља без соларче, тóј да знаѣш.

соларченце с *дем. од соларче.* – Де примькни соларченцето, да си сблнем краставичку.

сблен, -а, -о трп. *од соли који је сољен.* – Жив сблен, недосблен.

соленица ж **1.** *посуда у којој се држи ситна со и обично виси на зиду.* – Соленица е закачена на дѣвар. **2.** *фиг. глава.* – Гдѣ си заметнул соленицуту?

соленичка ж *дем. од соленица.* – Знаѣ се гдѣ седѣ соленичка – на ексѣр. – Немóј, сѣне, млбго да читаш књѣђе, да ми ти не нашкóди у соленичкуту.

солѣње с *гл. им. од соли.*

сбли несвр. **1.** *посипа сољу или неким*

другим прахом. – Сóли колáчи сьс ситан шићер. – Конпír сóлимо с нећи прáшак од злáтицу. **2.** *пада ситан, сув снег.* – Нé да пáда, него сóли прáво у óчи.

солíло с *стрмо песковито или каменито земљиште које се осипа;* упор. сипак, сипеак, спиљак. – У Шарбáновци íма мéсто звáно Дéдова солíла.

сóлкав, -а, -о *који је ситан и сув као со.* – Пáда сóлкав снéг.

сóльне свр. *мало посоли.* – Сóлну ли грнéто? – Сóлни му мáлко шићерчýк озгóр, да заблажнí.

солчýк м *дем. од сол.* – Требáло би да му тóриш јóш мáлко солчýк.

солчíца ж *дем. од сол.* – Имáчеш, морí Милéво, да ми зáјмиш мáлко солчíцу, нестáла ми.

сóма несвр. **1.** *захвата крупним захватима.* – Жнé па сáмо сóма. **2.** *пасе густу и високу траву.* – Матéја ју држí за јулáр, а Рýжа сáмо сóма трáву покре момóрузу. **3.** *једе халапљиво.* – Ёц úљудно, немóј да сóмаш.

сóма се несвр. *граби се, узима не обазирóући се на ред и на присутне.* – Къд отíдемо ú љуђе, тí се не сóмај, ел чу ти рýће претрóшим.

сомáкне свр. *обори да нешто са вишег места падне доле;* упор. омýкне (1). – Сомáкнí нећи снóп момóриште од тлакáну да тóримо на крáве.

сомáкне се свр. *падне са неке висине;* упор: омýкне се. – Сомáкне се нéкако од чáндију и стрóши си рýку, на двé мéсти.

сомáње с *гл. им. од сома (се).*

сомељíше свр. *поломи, сámeље.* – Úвати га тóба и сóмељíса му рýку, сýг сакáт.

сомељíше несвр. **1.** *пасе пуних устију густу траву.* – Крáва сáмо сомeљíше дéтелину у Пéченкову ливáду. **2.** *једе халапљиво.* – Квó гóд му тóриш у тањíр óн сáмо сомeљíше.

сóмне свр. **1.** *зграби, нагло узме.* –

Сóмне нáјгóлем комáт, а за дрóђи квó óстане. – **2.** *нагло захвати устима доста траве и сл. при паши (о крупној стоци).* – Пасé бьђи мíрно покре њíвуту, па се сóмне за нећи кóрен, пá пасé, па се сóмне.

сóмур м *слина из носа;* упор. мосур. – Тí íскаш да се жéниш, а јóш ти сóмур висí на нóс.

сомурáв, -а, -о **1.** *који је слинав, коме слина висí из носа;* упор. сомурат, сомурљав. – Немóј си сомурáв ко Станíслов. **2.** *фиг. који још није довољно одрастао, који је балав;* упор. сомурат. – Јóш си тí сомурáв за у вóјску.

сомурáн м **1.** *онај који је слинав, коме цуре слине из носа.* – Ел úбаво да си сомурáн ко Бóшко на Пéрсу? **2.** *онај који још није одрастао, који је у доба пубертета.* – Ё, мóј сомурáне, íма тí јóш да едéш корíчће, док изóучиш занајáт.

сомурáна ж *слинава девојчица.* – Сíне, срамóтно е да си сомурáна.

сомурáт, -а, -о *в. сомурав (1).* – Сомурáто детé трéбе да одведó код дóктура, да вíде квó му е.

сомурíна ж *ауг. и пеј. од сомур.* – Прéцве му повисéла сомурíна.

сомúрко м *онај коме висе слине из носа.* – Ѐди, брé, сомúрко едýн.

сомурљáв, -а, -о *в. сомурав.*

сóпа несвр. **1.** *свиња једе тесто.* – Къд на свињу тóрим замéшено, она сáмо сóпа. **2.** *фиг. једе халапљиво као гладна свиња.* – Ёц ко човéк, не сóпај ко свињá.

сопасувáње с *гл. им. од сопасуе (се).*

сопасуе несвр. **1.** *скида појас или друго што што се паие.* – Къд ме видé да добдим без óвце бáшта úзе да сопасуе кáиш. **2.** *скида сукњу, кецељу и сл.* – Сопасуе бóшчу.

сопасуе се несвр. **1.** *скида са себе оно што је био óпасао.* – Вéчером се сопасуем, не мóг да спíм сьс ткáнице. **2.**

скида са себе доњи део одеће. – Немој да се сопасуеш, чу си те рўзам преко панталоне.

сопаше свр. *скине оно што је опасно.* – Што не сопашеш тўј мокру бошчу и не опашеш неку сўву, не мора да е ўбава ко тāj.

сопаше се свр. **1.** *скине са себе оно што је опасно.* – Сопаше се и лѣга. **2.** *распаше се.* – Ел тї оч да се јá сопашем, па да те бијем с кайш?

сопелїсáње с гл. им. од *сопелїше.*

сопелїше несвр. *једе нешто, бучно мљаскајући и хрскајући.* – Сопелїше јáблѣ.

сопетљївка ж *овца која болује од слинавке.*

сопетљїка ж бол. вет. в. *слиновац, точна болест слинавка.*

сопетљїца ж **1.** *прехлада са цурењем из носа.* – Нападла га сопетљїца, па едномњ усмрца. **2.** в. *сопетљїка.*

сопетљїчав, -а, -о **1.** *који је оболео од слинавке (стока).* **2.** *који је прехлађен и коме цури из носа.* – Ако си вѣч сопетљїчав, што не најдеш нећи рубѣк, да си бришеш носурину? **3.** *који је слаботелесан, коме је душа у носу (о човеку).* – Дбоди онїја сопетљїчавијан да те питуе за некво.

сопетљїчко м *онај који је слинав, балав и слаботелесан.* – Мрдни одотле, сопетљїчко едњн, слаб си тї за тój, тўј трѣбе мўж.

сопї несвр. *цури слина из носа овци која је оболела од слинавке.*

сопуљ м *слине, бале.* – Прѣцве му течѣ сопуљ из нос.

сопуљав, -а, -о в. *сомурав (1).* – Сопуљаво детїште.

сопуљан м в. *сомуран (1), слинавко, балавко.* – Брѣ, вѣч си подрасал, а још си сопуљан.

сопурдисуе несвр. *цепа, дере (о обући*

и одећи). – Сопурдисуе опѣнци, ко да су од артију. – Немој се кáчиш по дрвја да сопурдисуеш дрѣете, јучѣр смо ти и шашїли!

сопурдїше свр. *поцепа, подере (о одећи и обући).* – А, му дадѣш нѣве дрѣе, зачáс и сопурдїше.

сопче с дем. од *соба, собица.* – Седу у Палáнку у еднó сопче, а онóлка им кўћа остáла у салó.

сопштѣва несвр. *саопштава.* – Овој ти сáдњи пўт сопштѣвам!

сопшти свр. *саопштити, изда наредбу, нареди, забрани.* – Да мў сопштиш, да не пребди више преко нáшу лїваду, ел мój тўј и сећїра да прорáботи.

сорѣ свр. **1.** *заврши орање, пооре.* – Глѣдам да сорѣм овўј њїву зá дан. **2.** *орањем свуче земљу на доле, поравна орањем.* – Кьд улѣземо у зáдругу, тьг сорáмо слóгови, да се не познава доклѣ е чијó билó.

сорувáње с гл. им. од *соруе.* – Нѣма више сорувáње слóгови.

соруе несвр. **1.** *завршава орање.* – Евѣ, бьш соруем овој парчѣ и одма преодим код тѣб да орѣм. **2.** *орањем поравнава, орањем свлачи земљу на доле.* – Велу да из нѣкѣв комитѣт наредїли да се сорују слóгови, да се свá земљá седїни у еднў големў њїву.

соружа свр. *скине одећу, разодене.* – Соружај детѣ и турї га да спї.

соружа се свр. *скине одећу са себе, свуче се.* – Соружам се на брзїну, вўкнем се у чрѣ и ћутїм.

соружувáње с гл. им. од *соружуе (се).* – Соружувáње пред спањѣ.

соружуе несвр. *скида одећу, свлачи.* – Немој да соружуеш детѣто, нѣк їде прво да донесѣ вóду.

соружуе се несвр. *скида одећу са себе, свлачи се.* – Вѣч си узѣл да се соружуеш, а још рáно за спањѣ.

сбóтоња ж *сотона.* – Сбóтоња се вијѣ

окол детé за четерéс дана од како се рóди и глéда да га умóри.

сóћа ж зоол. в. *сојћа*. – Штó крештíш ко сóћа?

сóчи свр. *суочи*. – Не мóг да и добáвим, да и сóчим, да вíдимо кúј врéви íстин, а куí лъже.

сóчи се свр. *суочи се на суду*. – Áјде д íмо код судíју да се сóчимо.

сочíца ж дем. од *соа*, *мала соха*. – Вíдиш да е онáмњата сóчица прегорéла, мóра ју замéниш ако óч да ти јáгњето не пáдне у огъьт.

сóчка се несвр. **1.** *иде по сокацима без циља и плана*. – Кудé ли се тí сóчкаш, Бóже мíли? **2.** *узнемирен и узрујан иде тамо – амо, незнајући на коју ће страну*. – Прíтруса завладáла, а нáрод збуьен почéл да се сóчка.

сóчканица ж **1.** *бесциљна шетња, скитање*. – Ш чеш ти свáку вéчер у сóчканицу, ел не мóж да ўзнеш нéкво да рабóтиш? **2.** *метеж, нередовно стање*. – Немóј д íдеш у Палáнку на овуј сóчканицу.

сочкáње с гл. им. од *сочка (се)*. – Сочкáње по сокаци.

спављíв, -а, -о *који је стално поспан, који делује поспано*. – Тóлко пробирали, ко да су краљíцу тражíли, а на крај нашлí спављíву снау.

спáвне свр. *отспава мало*. – На плáдне мóра да спáвнем, да би мóгъл пóсле пá да рабóтим.

спавњóе несвр. *спава понекад и помало*. – Спавњóвал сам еднó врéме и на плáдне, сьг слáбо, нéма се кýд.

спáдне свр. **1.** *смрша, ослаби*. – Млóго си нéшто спáдал, каквó ти е? **2.** *опадне (о поводњи)*. – Чéкамо да спáдне водá, па да прегáзимо преко рéку.

спаилък м *спахилук*. – Прíча се да е овдé бíл нéћи спаилък на нéкуга Тóурчина.

спаметнóе свр. *паметно смисли*,

паметно одлучи, паметно уради. – Не мóж га тí увéк спаметнóеш какó е нáјбóље.

спањé с *спавање*. – Лењíв се и по спањé одмáра.

спањíце с дем. од *спање*. – Умрél сам за спањíце.

Спáсовден м п. п. *Вазнесење Господње, Спасовдан*. – Окáл ме Свéта Нíколић из Радíчовци д íм код њí на Спáсовден. в. и: Големи Спасовдан, Мали Спасовдан.

спáстри свр. **1.** *стави што на сигурно место, спреми*. – Спастрíла сам шушенíце у комáрник, да и не наплъју мóе и да и не мóж довáну погáнци. **2.** *склони од невремена, укради да склони од невремена*. – Да óче ћíша да трпне док не спáстримо снóпје ўшушин.

спатилóсање с. гл. им. од *спатилоше се*.

спатилосувáње с гл. им. од *спатилосуе се*. – Спатилосувáње óдма по вechеру.

спатилосóе се несвр. *леже да спава, леже од умора*. – Дáј да вechерóем, па да се спатилосóем.

спатилóше се свр. *легне од умора, легне да спава*. – Едвá чéкам да се стъвни, да се спатилóшем.

спáч м *онај који много спава, спавач*.

спъшка се свр. *иструли, угъије*. – Спъшкáле се тíкве, уватíл и мрáz.

спáштра ж *остављање на сигурно место*. – Лóша спáштра, гóтова штéта.

спаштрéва несвр. **1.** *склања, оставља на сигурном*. – Óч тí да спаштрéваш онóј пшеницу, ел чéкаш да ју увáти ћíша? **2.** *сакрива*. – Къд пóче да се врéви од рáт, мí узéмо да спаштрéвамо квó смо имáли.

спéкља свр. **1.** *успе да којекако што сагради, направи*. – Спéкљáл кúћицу какó е мóгъл. **2.** *прикрпи којекако неку подеротину*. – Спéкљáм му тáм

подупинуту, кóлко да му се не вíди голó месо. **3. свеже, завеже.** – Уváте га, па му спéкљају рúће на дúпе и отéрају га у цандомéрију. **4. састави неке да ступе у недозволене односе.** – Онá и спéкљала, онá и састаíла. **5. збуни, смете.** – Спекља́л га учите́ль на íспитат, та не положи́л.

спéкља се свр. **1. ступи у недозволене или нејсне односе са ким, спетља се.** – Спéкља́л се тáм с нéкво дру́ство, па не знамо на квó че да излэзне. – Штó си се спекља́ла с тóга човéка, кьд знаéш да е же́њен? **2. збуни се, спетља се.** – Кьд óкне учите́льћа по мéн да причам, ја се спéкљам и н úмем ни́шта да кáжем.

спекóљи се свр. *яко омршави, ослаби.* – Спекoљи́л се стáрчичат, али гýра.

спечáли свр. *заради, стекне, заради у печалби.* – Да глéдам нéкако да спечáлим нéку парíцу, па и ја да пóчнем да си пра́им ку́ћу.

спечé се свр. *в. спекoљи се.* – Спéкал се ко да е тýран у пúшницу.

спí несвр. **1. спава.** – Já сам спáла, лóшу сýн сам снíла. – Онí спý до нéћи замáн. **2. не залаже се на послу, ради клај-клај.** – Дé тí работí, немóј да спíш. **3. има љубавне односе с ким.** – С кугá свé онá не спáла!

спиља́к м *брдовито земљиште низ које се осипа ситно камење и песак;* упор. гротак, сипак, сипеак, солила. – Кьд по́јду козé уз онíја спиља́к, камење се сáмо сурéвају на дóле.

спитијосува́ње с гл. им. *од спитијосуе (се).* – Топло врéме, па сíлом íде спитијосува́ње.

спитијосýе несвр. *ствара пихтијасту масу.* – Мрáз га спитијосýе.

спитијосýе се несвр. *претвара се у пихтијсту масу.* – Лýсно се спитијосýју питíје кьд су напраéне од сýви свињс́и úши.

спитијóше свр. *створи пихтијасту масу.* – Тýрају му нéћи пра́шак, та да га пóсрчено спитијóше.

спитијóше се свр. *направи се на пихтије, коагулише се.* – Ако óч да ти се спитијóшу питíје, мóра млóго да и вáриш.

спíца несвр. *чини да се што спече.* – Сýша спíца зéмљу.

спíца ж *жбица на точку запрежних кола.* – Тóчкови за волóвска кола се праé със дéсет, ел със даванáес спíце.

спíца се несвр. *сасушује се и тако се стврдњава.* – Лéти се говéци оп́нци јако спíцају и глóцу нóђе.

спица́ње с гл. им. *одспица (се).*

спíчка свр. **1. проћерда, страћи, списка.** – Продаде си íмање и парéте спичкá за два-трí мéсеца. **2. избије кога.** – Сýг ч те спíчкам. **3. спљошти, разбије.** – Немóј ти спíчкам нóс. – Спичкáл áутото кьд падал сь свé нéг од һупрíју.

сплáти се свр. **1. испразни се на се спљошти, спласне.** – Мáчкана се сплатíла, мóра да се нéгде омачíла. **2. телесно ослаби, смрша (од глади или иначе).** – Сплатíл се у мешíну. – Нéкакьв се сплатíл, дрéе му оголемéле.

сплетé свр. *саплете кога да падне.* – Купíнице, сестрíце, / Сплетí, сьпнí девојче, / Да га стíгнем, купíно (н. п.).

сплетé се свр. *саплете се.* – Сплéто се и падо и јако се убí у колéна.

сплíта несвр. **1. уплиће, прави плетеницу.** – Áнка цéл дýн сплíта лúк. **2. преплиће (ногама).** – Сплíта нóђе кьд óди, тóлко онекадрéл.

сплíта се несвр. **1. чешља се и плете своју косу у кике или у перчин.** – Бáба се сплíта иза йжу. **2. једва хода, преплиће ногама ходајући.** – Сплíта се дóле по путíшта, пијán и нíкакав.

сплита́ње с гл. им. *од сплита (се).*

сплúе се свр. *иструли, здува се.* – Кьд тíкве увáти мрзлица онé се óдма сплúју.

спљѣска свр. *поједе све што се имало појести, халапљиво поједе.* – Ба́та Жѣ́ка си спљѣска по половѣн прáсе за ручѣ́к.

спљѣска се свр. *угрува се кад падне.* – Па́до, па се све спљѣска́.

спљѣ́ска свр. *потроши новац на своја задовољства, списка.* – Сплѣ́ска плáтицуту за не́колко дáна, па по́сле преглецу́е.

споглѣ́да се свр. *укрсти поглед с ким.*

споглецу́е се несвр. *укршта поглед с ким у циљу потајног споразумевања, договарања, симпатисања и сл.*

сподобѣ се свр. *постане миран, смири се, упреподоби се.* – Потро́ши си па́ре по кавáне, па се по́сле сподобѣ́ и се́ди си ми́рно.

спокрај предл. *покрај.* – Зауста́ј волóви спокрај пúт, па и испрегнѣ́ и напóј и.

сполáти несвр. *нападно захтева, насрће, спопада.* – Немóј ме сполáтиш и немóј ми досáцаш, да не рабóти тоváга.

сполетѣ́ти свр. **1.** *спопадне, почне захтевати и камчити.* – Сполетѣ́ли ме да кúпимо áуто. **2.** *насрне, нападне.* – Сполетѣ́ле ме мло́ђе нево́ље. – Сполетѣ́ле га мýе.

спóмен м *надгробни споменик.* – Поди́гли му кáмен спóмен.

спомењува́ње с гл. им. *од спомењуе (се).*

спомењу́е несвр. **1.** *спомиње.* – Немóј ми то́ј спомењу́еш. **2.** *ређа у нарицању.* – Сви́ и ре́дом спомењу́е.

спомењу́е се несвр. *спомиње се, говори се.* – То́ј се не спомењу́е уз вече́ру.

спóпне свр. *притегне, да зорт не́коме.* – Спóпнем ја́ њѣ́г за па́ре, ал ѣ́вола, он не́ма.

според предл. *због, ради.* – Узѣ́л би те според убавѣ́ло, / Ал те кúде од двѣ́, од трѣ́ стране (н. п.).

спорѣ́ди несвр. *слаже се добро с ким, има добре односе с ким; упор.* споредуе. – Сýс старóтога сѣ́на не мóж нѣ́како да спорѣ́ди.

спорѣ́дување с гл. им. *од споредуе.*

спорѣ́дуе несвр. *в. спореди.* – Све́рва и снáа, сѣ́лом спорѣ́дују.

способно́с м *особина, својство онога који је способан, способност.* – Сва́ћи да зау́зне мѣ́сто пре́ма сво́ј способно́с.

споту́ра се несвр. *посрће од изнемоглости или од пијанства.* – Ел си бóлан, ел си пијáн, та се споту́раш?

споту́рање с гл. им. *од спотура се.*

спóше несвр. *у пеј. значењу спава.* – Спóше до не́ко дóбо, лѣ́нштина и пијанду́ра еднá.

спра́ља несвр. **1.** *справља, готови, кува.* – Спра́ља ручѣ́к за јúтре, че да ѣ́мају копачѣ́. **2.** *припрема за што, припрема за оно што ће доћи.* – Спра́ља га за пúт.

спра́ља се несвр. *спрема се, припрема се; одева се.* – Сáм се Јóва на пáнацур спра́ља.

спра́љање с гл. им. *од спраља (се).*

спрам предл. *в. спром.* – Кѣ́в је он спрам те́б, тѣ́ бúди тѣ́кѣ́в спрам њѣ́г.

спра́ма предл. **1.** *в. спром.* – Спра́ма салó зеленá ливáда. – Спра́ма Пóкладе.

спра́ска свр. *сјури се низ косину крше́ћи и ломе́ћи.* – Причѣ́к га мáлко сýг че он да спра́ска озгóр.

спра́сна прид. *(обично у женском роду) која је бременита (о свињи), супрасна.* – Ў́мам двѣ́ спра́сне сви́ње.

спре́гавац м зоол. *гусеница која има ножице само напред и позади, па се приликом кретања спреже у облику грчког слова омега.*

спре́за несвр. **1.** *упреда више нити у једну нит.* – Спре́зам овѣ́ја повóј да бúде пóјак, да мóг да се увр́жем у дрва. **2.** *упреже у плуг или кола једног свог вола (краву, коња) и једног комшијиног*

(пријатељевог итд.), пошто свако од њих има само по једну теглећу животињу. – Мӣ спрѣзамо краве с Елену.

спрѣза се несвр. **1.** инсекат звани спрѣзавац при кретању привлачи свој задњи део предњем и тако се тренутно удвостручује, затим испружа предњи део напред, па опет њему привлачи задњи и тако стално. Исто тако, кад кракат човек почне да трчи, посматрачу се чини као да се овај спрѣза, да се удвостручава (погледајте како смешно трче кошаркаши).

спрѣзање с гл. им. од спрѣза се.

спрема предл. в. *спром.* – Квó си тӣ спрема њѣг?

спремунвање с гл. им. од спремуе (се).

спремуне несвр. **1.** готови јело, кува. – Спремуне ручк. **2.** спрема, опрема. – Спремуне га за путунвање.

спремуне се несвр. *спрема се, припрема се.* – Спремуне се д иде у Паланку.

спржа ж в. *пржа.*

спрїја ж олуја, невреме. – Дуну големá спрїја, паде ћиша, па удари и град.

спроведѣ се свр. *проведе се.* – Пази да се не спроведѣш ко бос по трње.

спром предл. са акуз. **1.** има локативско значење, према, наспрам, наспрот; упор. спрам, спрема, спрема, спрема, спремо, спроти. – Оснóвна шкóла у Књажевац је билá спром цркву. – Беше падал немачћи ероплан, она́м спром стáницу. **2.** означава супротност, неједнакост. – Тај девојћа не спром тѣб. **3.** уочи. – Тóј се десило спром Велигден. – Спром прáзник се не работи у руће.

спром главѣј изр. *који казује против кога се или против чега се злослутно кретање врши.* – Свѣ му иде ко подмáзано, ко да му е спром главѣј.

спрома предл. в. *спром.* – Нáше е

їгралиште спрема цркву. – Не седѣнћуе се спрема нѣдељу.

спромо предл. в. *спром.* – Квó тӣ їмаш спремо мѣн?

спроти предл. в. *спром.* – Спроти њѣга човек тѣбе да е на остојáње.

спрті свр. *угура, смести.* – Ел мóж да спртімо и овуј торбу у твóетога “вїћу”?

спрті се¹ свр. *угура се, смести се.* – Немóј се вóзиш на попу́чицу, него се некакó спрті у вагóнат.

спрті се² свр. *почне се препирати.* – Спртімо се с пандурáтога.

спрудáк м речни нанос песка и шљунка, *спруд.* – Дечїјата їграју лóпту дóле по спрудáк.

спрудк м дем. од *спруд, мали спруд, спрудић.* – На спрудкѣт растѣ травá дивїзма.

спрца свр. **1.** *проћерда, потроши на своја задоољства.* – Спрцáл їмáњицето. **2.** *проживи, наниже године живота.* – Спрцáл си педесѣт године у дупе, а нїшта несї створїл.

спрчи свр. *на брзину обави полни чин.*

спрчка свр. *уради како било, уради на брзину.* – Спрчкај нѣшто за вечѣру.

спу несвр. **3.** л. мн. *презента од спи, спавају.* – Онї јóш спу.

спуза ж **1.** *гомила ленитина и вуцибатина.* – Влáчи се нѣка спуза, уза салó, низа салó. **2.** *најезда, напаст.* – Мóж се дѣси, недáј Бóже, да ни сáтре нѣка спуза.

спуне се свр. *спласне се од гњилости, иструли.* – Спуну́ле се кру́шће.

спурка свр. *припреми нешто на брзину за јело.* – Нѣшто чу да спуркам за вечѣру, чу да вїдим квó чу.

спуркáт м бол. *гнојни пликови на кожи.*

спушта несвр. *вози некога на санкама низбрдо.* – Спуштáсте ли малóно детѣ, ел си се сáмо вї, бњсóви, спуштáте?

спушта се несвр. *санка се низбрдо*. – Зими се спуштамо низ Раћин брег.

спуштање с гл. им од спушта (се).

спушти свр. *свезе некога санкама низ стрмину*. – Де и овој детé спуштéте нећи пút.

спушти се свр. *свезе се санкама низ стрмину*. – Дај ми твоéте сáнће да се спуштим, да вíдим кó íду.

сраб м бол. *свраб, сврбеж*. – Нападал ме нећи сраб.

срабóти свр. **1.** *уради све што се је имало урадити, уради или приведе крају све пољске послове у тој години*. – Уесен кьд све срабóтимо, тьг доóди óдмор за нас сеља́ци. – Кьд се све срабóти и кьд ўзнеш пла́вез ў ру́е, тьг вíдиш да ни́шта несí напрайл. **2.** *фиг. одједном уради све послове*. – Кьд човéка докáрају у бóлницу, óн еднџг све срабóти. **3.** *умре*. – Влајко га срабóтил.

срам м бот. *двогодишња биљка из фам. Umbelliferae висока до 80 см. Корен јој је вретенаст, стабло усправно, разгранато и шупље, а цветови су многобројни, бели, сложени у штит, стидак Daucus carota L., упор. срамљивка.*

срамéж м *стидљивост*. – Бóже, Бóже, одóкле ти тóльћи срамéж па на тéб?

срамљíвка ж бот. *в. срам Daucus carota L.*

срамотá ж *стидно место*. – Кúј ми пребрóји кóсу на гла́ву, / Кúј ми пребрóји вла́кна на срамоту́ (б).

срамотíја ж *велика срамота, брука*. – Срамотíја, ўзам да се скúташ.

срамотња́к м *мушки полни орган*.

срамува́ње с гл. им. од срамуе се.

сраму́е се несвр. *стиди се, устручава се*. – Ал је момчé срамежљíво, / Срамува́ се дбн до пла́дне (н. п.).

срачу́ни свр. *срачуна, израчуна*. – Чéкни мálко дóк срачу́ним, па ч ти кáжем колкó кóшта. – Чéкни да срачу́не

кúј колкó íма да даде да се опра́и пúтат.

срачуњу́е несвр. *рачуна, срачунава*. – Док óн срачуњу́е колкó íма да се пла́ти, тí детé, донесí јóш íило винó.

срба несвр. *срче, срче кад куса, срче кад тије*. – Не мóg те слúшам какó србаш, мучно ми до́јде.

србање с гл. им. од срба.

србéж м бол. *свраб*. – Појавíл ми се нећи србéж под жíле. – Кьд ме увáти србéж чéшам се до крвí.

србí несвр. **1.** *има осећај сврбежи, сврби*. – Србí, болí, мóра да трпí. – Србу́ ме овéј моé рáне. **2.** *фиг. не да мира, не да спокоја*. – Србу́ ме овéј пáре, мóра и потрóшим. **3.** *фиг. не може се обуздати, мора рећи*. – Србí ме езíк, íма му кáжем, па нéк пúкне на коју́ óче стрáн.

србí дупе изр. *који се каже немирном детету да се смири, иначе ће добити по дупету*. – Изгледа ми да те србí дупе за бóј.

Србијáн м *име*.

србијáнка ж *једно народно коло*.

србне свр. **1.** *сркне, попије мало*. – Србни мálко винцé, нéч ти ни́шта бúde од тóлко. **2.** *кусне*. – Србну нéколко пúт од чорбíцуту и нетејá ни́шта дрúго да окúси. **3.** *истије болест кога*. – Србнула га бóљћа.

Србобран м *име*.

србодупац м бот. *листопадни грм из фам. Rosaceae висок до 3 м, правих грана, бледоружичастих цветова и дугуљастих црвених плодова, дивља ружа, ши-пак Rosa canina L.*

Србоја м *име*.

срга свр. **1.** *набије што у неку руну, неки теснац, неку удубину и упропасти*. – Сргáл áутото у Длбóћи потóк. **2.** *снажно истуче некога наневши му телесне повреде*. – Уватíли га тáм гдé не трéбе, па га све сргáли, едвá, жéна, пóсле прескочíл.

срдајце с шипчица од витог пругића која држи цев у савелки. – Да ми напраиш срдајца ел од дрэн, ел од пшешкодрен.

срдља м онај који се лако срди.

Срѣбра ж име.

срѣбрар м кујунџија који обрађује сребро. – У Паланку имало кулунџије срѣбрари и они билі Тúrци.

Срѣбрнка ж име.

срэва несвр. гурајући неку растреситу масу пушта је да склизне или да падне доле. – Срэва снэг од ћереміде.

срэвање с гл. им. од *срэва*. – Срэвање снэг од ћереміде.

срэвотина ж улегнуће у земљишту настало услед поремећаја у земљиној кори, вртача, клизиште.

срэгњи, -ња, -ње (њо) рет. који је средњи. – Свако салó има гóрњи крај, дóльњи крај и срэгњи крај.

среда ж трећи дан у седмици, среда. в. Глува среда, Луда среда.

срэдањ, -дња, -дњо који је средњи. – Заболел га срэдањ прс. – Нэ нэни ђак, нэ ни најбољ, нэ ни најгор, онак срэдањ.

срэден, -а, -о трп. од среди **1.** који је сређен, лепо уређен. – Кућа им јако убаво срэдена. **2.** који је договорен, уговорен. – Нэма да брїнеш, срэдена рáбота. **3.** који је чврсто изубијан. – Ёбаво срэден, ене га лежі покре плóт.

среди предл. **1.** усред, посред. – Пóтреви га среди чалó. **2.** између. – Тэј пáре билé закóпане среди двé бóуће.

средиљ м земљиште у средини неког подручја, стране, брда, шуме, између потока и др. – Средиљ (топ.), Мали средиљ (топ.).

среди́чка ж средњи део плода (воћа); упор. срчка (2). – На свакуга ни даде по режњк лубеницу, а за њег óста среди́чката.

средња́к м сељак средег имовног

стања. – Мї средња́ци смо највише запла́тили у óткуп.

средњина́ ж средњи део (тела). – Ошинúло ме нэкво преко средњинú. – Пригрни огњы́т да се опечé и средњина́ на јáгњето.

средопóс м средина неког поста. – Топр́в смо на средопóс, а кудé е Велигден!

средопóсје с в. *средопос*.

средопóсница ж в. *средопос*.

средорéк м речно острво, ада. – Средорéк (топ.).

срédсело с средина, центар села. – Свї се збéру на срédсело.

срезáл Бóг рáмена изр. истина, има облик човека али ништа више од тога.

срѣјћа ж **1.** стање и осећање потпуног задовољста својом живоном ситуацијом, срећа. – Срѣјћа се не купúе. **2.** успешан исход. – Имáл си си срѣјћу та си преживéл, а могáл си си страдаш ко и онї. **3.** драга особа. – Мили сїне, срѣјћо мáтерїна.

срѣјћан, -ћна, -ћно који је срећан. – Тї си срѣјћан човек. – Срѣјћна сам, па нэма вїше кудé.

срѣјћница ж дем. и хип. од *срѣјћа*. – Мóра да умеш, мóра да знаеш, ал мóра да имаш мáлко и срѣјћицу.

срѣјћно прил. на *срећан начин*. – Срѣјћно пројдó код судїју.

срѣћка ж обредни божићни хлеб.

срѣча ж *сусрет*. – Појдї му у срѣчу! в. добра срече.

сречени́к м клин који спаја предњи и задњи део запрежних кола. – Сречени́к се заковé за предњи оплén и тека држі и не мóж да испáдне.

срѣчно прил. *срећно*. – Срѣчно ви билó.

срѣц м даска од које се прави дно бурета. – Овїја трúп добар за срѣцеви.

срѣцување с гл. им. од *срѣцуе (се)*. – Че да трéбе тúј големó срѣцување.

срецује несвр. **1.** доводи у ред, сређује. – Срецује доле по подрум. **2.** уређује заклану животињу. – Збрали се та срецују едну свињу.

срецује се несвр. **1.** удешава се, дотерује се. – Срецује се за на оро. **2.** долази себи, смирује се, уводи се у ред људи. – Почел се срецује, да се кући. **3.** фиг. упропаишава се. – Од неко време се срецује с ређију.

срине свр. сурва неку масу. – Срини сено од тован.

сррпи свр. скочи са чега. – Ел мџ да сррпиш од лисникџ, ел да ти дадем слбу?

срка свр. зарије, забије. – Сркај му га у мешину, мајће му га лаповсџе.

срка несвр. узима устима какву течност или неку житку материју ситним гутљајима, срче. – Не сркај толко, мучно ми од теб.

сркмџ с мрежа за риболов, сертма. – Јанко изгледа ко да е вачан у сркмџ.

срмота ж срамота. – Срмота е да лџжеш и да краднеш, а не срмота да пойскаш.

срџв м **1.** сурвана земља. – На срџв пџт срџв земља, не мџж се прџјде. **2.** гомила, купа неког материјала. – Узџмај од онџја срџв.

срџка ж претсказање нечег лошег, лош знак.

српџк м **1.** дем. од срп, мали срп. – На дете да се најде српџк, да се учи да жње. **2.** бот. биљка из фам. Astraceae којом се боји у жуто, жутиља *Serratula tinctoria* L.

српџка несвр. у дем. значењу **1.** срче, сркуџе. – Српџка кџд кџса млекџ. **2.** тије помало алкохолна пиџа. – Српџка помалко и винџџ.

српџав, -а, -о **1.** који је лак за пиџе (претежно о вину). – Винџево српџаво, али те мџж лџсно опџи. **2.** који је жуџт као лимун, отворено жуџт.

српсџи, -ска, -ско који припада Србину, који се односи на Србина, који је у вези са Србином или Србиџом. – Ако волиш Србина, мора да знаеш српсџи, рекал деда на Швабиџуџу.

Српџиња ж женска особа српске народности. – Теб ко да не родџла Српџиња.

срџби свр. **1.** сасече на делове. – Кџлко че да кџшта да ми срџбиш два мџтра дрва? **2.** сасече у корену. – Срубџли онџја багрењачич дџзам.

срџце с лиџидерски колач у облику шематизованог срџа. – Купџл би ти срџце, ал скџпо кџшта.

срџџџџ м бот. дуговечна зџљаста мала биљка из фам. Compositae висока 5 до 20 см, сиво сребрнаста од обиља вунастих длака, на врху стабљике цвасти *Gnaphalium dioicum* L.

срџа ж стакло, равно стакло. – Одавна не имало срџа на пџнцири, него артиџа.

срџат, -а, -о в. срчевит.

срчевџт, -а, -о који је нагао, прек, који је на крај срџа; упор. срчат. – Он е, браџе, срчевџт, с џџг се не излази на крај.

срченџца ж **1.** бол. тешка заразна болест у цревима, изазвана различитим узрочницима, која се испољава у кравом проливу, дизентерија, срџџџџа. – Он е јџш ко дете болувал од срченџцу. **2.** обла дрвена гредица која спаја предње и задње точкове запрежних кола; упор. расточница. **3.** једна од главних кровних греда која иде од једног до другог супротнџ краџег зида граџевине и повезује све џирише.

срџчено прил. брзо, жуџрно. – Ёдеш млџго срџчено, не мџг те стџзам, де пџпольџ малко.

срџџџџ с дем. од срџе, срџаиџџе. – А срџџџџ му чџка, чџка, чџка.

срџџка свр. успе да посваџа кога с ким,

споречка. – Срчка и, па и остáи да се кáрају.

срчка се свр. **1.** *споречка се, посвађа се*. – Срчкаше се, елис за ништа. **2.** (*у мн. срчкају се*) *пободу се говеда*.

срчка ж **1.** *срж у биљака*. – Истéраш срчку из бѣз и напраиш цѣв. **2.** *средишни део неких плодова*; упор. средичка. – На гњíлу крушку издѣш и срчку, сáмо сéме исплѣш. **3.** *фиг. карактер, нарав*. – Невелá му срчка, на њѣг.

ставíна несвр. **1.** *смркава се, пада мрак*. – Пóче га ставíна óдма си по ручѣк. **2.** *хвата сумрак кога, хвата мрак кога (на путу, у неком послу)*. – Не ставíнај по путíшта, него си на време доодí дóм.

ставíна се несвр. **1.** *пада мрак*. – Къд пóче да се ставíна гóсти се ратурíше. **2.** *мркне свест, замагљује се поглед*. – Пóче ми се ставíна прѣд очи, јá тиѣ сéдо.

ставиња́ло с *време кад почне да пада мрак*. – Цѣл дѣн рáним стóку, а у ставиња́ло и пóим.

стѣвни свр. **1.** *замркне, ухвати кога мрак*. – Ставнíмо нѣгде окол Жўковску реку, а дóм стíгomo къд почѣше да поју пѣтли. **2.** *натмури чело, набере обрве*. – Óн стѣвни вѣце и појде на мѣн, а јá колѣц па пó главу – тўп.

стѣвни се свр. **1.** *падне мрак, смркне се*. – Има да чéкамо да се стѣвни, па че тѣг да пóјдемо. **2.** *изгуби контролу над собом, разјари се*. – Бóље ме не задѣвај, ел ако ми се стѣвни, тѣшко си га на тѣб. **3.** *ухвати несвестица, вртоглавица кога*. – Къд га видó стѣвни ми се прѣд очи. **4.** *издахне, умре*. – Док се некомé не стѣвни, дрўгоме нѣма да сѣвне.

стадн́ик м **1.** *домаћин који у бачији има највише оваца и који отвара мужу на Млзигруду*. **2.** *овчар на бачији*.

стаклѣно гáјде с *оно што не постоји, што је немогуће (в. пример за златна*

катраница).

стѣкне свр. **1.** *заложил ватру*. – Нѣшто ми дóзиме, áјде да стѣкнемо óгањ. **2.** *допола сагорела дрва прикупи на средину ватре*. – Стѣкни мáлко дрвцáта, с острўшку.

сталóг м *станиште, уточиште*. – Тўј е на срнѣ бíл сталóг.

ста́ља несвр. **1.** *ставља, меће, оставља*. – У тија клáданац ста́љане мацíе, немóј тўј да пíеш воду. **2.** *оставља у наслеђе*. – Комў ли дѣда ста́ља брáниште у Причйбабу, а комў ста́ља Горњу ливáду, тóј ми за сýг нѣ знамо. **3.** *даје парастос*; упор. остаља (4). – У сўботу че му ста́љају четерѣс дána.

ста́љање с *давање парастоса*. – Къд билó на ста́љање, пóп се забáи.

стамболи́ја м **1.** *онај који је био у Станболу (отуда и надимак Стамболија)*. **2.** *петао великих ногу*.

стáне свр. **1.** *претвори се у што, постане*. – Држ му стрóго од малéна, да не стáне мангўп. **2.** *дође до неког поремећаја у организму и настане каква нелагодност*. – Къд се вíснем на лўљћу, па се пóчнем врчáм надóле, онó ми стáне студенó у мешíину. **3.** *почне неку активност*. – Чим овíја нѣшто згрѣши, онíја стáне да га бíје. – Попíје рећíју – двѣ, па стáне да рабóти ко áла.

стáне зáлог у гўшу изр. *пође ствар наопако по кога*.

Станóјђа / Станóђа ж *име*.

стáну децá изр. *ако жена не жели више да рађа, онда се деци дају имена Стана, Станко, Стојан итд. да “стану деца”*.

стáнци м *уиће потока и речица*. – Стáнци (тóп).

стањинсћи, -ска, -ско *који припада Стањинцу, који се односи на Стањинац*.

Стањинци / Стањинац м *село у општини Књажевац*.

Стањинчанин м становник
Стањинца, онај који је пореклом из
Стањинца.

Стањинчанка ж становница
Стањинца, она која је пореклом из
Стањинца.

стањување с гл. им. од стањуе.

стањуе¹ несвр. **1.** поставља се на
ноге, диже се. – Јагње чим се ојагњи,
малко после стањуе на нође. **2.**
закорачује на што, стаје на нешто. –
Не стањуј на туј даску це претроби, па ч
да акнеш доле. **3.** заузима место негде. –
Текóј наша девојка редом реда мињује, /
Уз девера стањује (н. п.). **4.** заузима
положај у односу на кога, у склопу чега.
– И снае стањују свекрве. **5.** зауставља
се. – Онај аутобуска крантија стањуе уза
сваку бандеру. **6.** престаје, стаје,
прекида неку активност. – Ћиша не
стањуе. – Прича не стањуе. **7.** налази
место, смешта се. – У вагон стањују стó
човека. – Овај тепсија стањуе у релну, а
онај другана не може, затој што е малко
поширочка. **8.** станује, пребива. – Где
стањуеш у Паланку? – Кьд сам бил
мбнечк мй смо стањува́ли до óпштину,
там ни бил дóm.

стањуе² несвр. чини да што постане
танко. – Стањуј га, да мój да улэзне у
дúвчишту.

стањуе се несвр. мршави, слаби. –
Баба Будинка се почела стањуе, а колка
си е дебела билá.

стѣпка свр. згази, газећи ногама
згъечи. – Не само да чу га бијем, него чу
га с нође стѣпкам.

старьчѣк, -чкá, -чкó који је прилично
стар, доста стар. – Старьчѣк си е óн,
мój да има седомдесé и óсом гóдин.

стар дубáр изр. стар човек.

стареáње с гл. им. од старее. –
Стареáње, тóј срчено добди, само док си
млад тй не примећаваш.

старее несвр. постаје старији,
стари. – Човек и не примéти да старее. –

Почёл некако срчено да старее.

старéж м оно што је старо, похабано
(о тканини). – Исплела му ценпер од
старéж. – Овија старéж не више за
никво, затој ел да се врљи ел да се
запали.

старéј, -а, -о комп. од стар старији. –
Старéј брát не имáл децу, а млацéј имáл
трй: сйна и двé ћёрће. – Јá сам старéа од
тéб, йма да ме слúшаш и да ме óкаш
дáдо.

старинá ж старе генерације, стари
људи; супр. младиња. – Старинá е вéч
измрела, младиња се иселила и салó
остáло пúсто.

старинсѣи, ска, -ско који је од
старина. – Имáли смо неће старинсѣе
пúше, а онй имáли маузери. – Тóј су
старинсѣи óбичаји, тóј више никуј не
пóштује.

старинсѣи прил. на старински начин.
– Мájстор Љуба, тишљер из Ошљане кьд
йгра, йгра га старинсѣи. – Навлáчи се
старинсѣи: у гунче, бревенéци, у
кошúљу сьс широћй рукавй.

стáрка ж **1.** стара кокошка. – Онај
жítана стáрка најбоље нóси. **2.** матица у
кошиници.

Стáро Корйто с (обичније Корита) с
село у опитини Къажевац.

старовлáшко с једно народно коло.

старóјћа м стари сват; упор.
староћа. – Мйка че е кум, а Тáдија че да
бúде старóјћа. – Мóј баштá е бил
старóјћа на Никóлу Цревчйла из
Пáпратну.

старóјћиница ж старојкина жена,
старосватица. – Мúзико, еднó óро за
старóјћиницу!

старокорйтсѣи, -ска, -ско који
припада Старом Кориту, који се óноси
на Старо Корито.

Старокорйчанин м становник
Старог Корита, онај који је пореклом из
Старог Корита.

Старокорйчанка ж становница

Сзтарог Корита, она која је пореклом из Старог Корита.

стáрос м *старост*. – Че те пита стáрос, гдѣ ти е бѣл млáдос.

старóђа м в. *старојђа*. – На Матѣју старóђа бѣл његов уђа Пѣтко.

стáрц м *стар човек, старац*. – Енѣ онѣја стáрц ѣма деведесѣ гóдин.

старчѣна ж *ауг. од старц*. – Бáба е причáла: “Онáј мојá старчѣна, нѣче се мáне од туцѣ бáбе”.

стáрчич м *хип. од старц, старчић*. – Дѣда Симион е бѣл едѣн чѣс стáрчич.

старчúљина ж *ауг. и пеј. од старц*. – Кадá ли че се довлчѣ дóм онáј мојá старчúљина?

стáсина ж *зграда, економска зграда у сеоском домаћинству, зграда у пољу, често од слабог материјала*. – Къд пóче да пáда ћиша, мѣ се скутáмо у еднú стáсину. – Он изнапрáлáл гоцá стáсине.

стáсинка ж *дем. од стасина*. – Стѣгал сам еднú стáсинку у лóзје и тáм си спѣм, док чувам грóзје.

статѣве ж (мн.) рет. *странице ткачког разбоја*.

Стáтија м *име*.

ствасување с *гл. им. од ствасуе*.

ствасúе несвр. *стиже да посвршава послове, стасава*. – Тóлко гоцá ѣма рáбота да едвá ствасúемо, да свѣ урабóтимо на врѣме.

ствáше свр. **1.** *стигне да обави посао, заврши посао*. – Къд ствáшем с еднú рáботу, óдма узѣмам у рúће дрúгу. – Нѣ знам да л че да мóж да ствáшемо днѣс с копáњето. **2.** *дође у стање када се може употребити, користити (када сазри, преври и сл.)*. – Ствасáл ми квасъц, сýг чу да подмѣсим. – И црѣшње веч ствасáле.

створѣњице с *дем. од створење, створење*. – И зáјак је створѣњице и он ѣма душѣчку.

стврдѣе се свр. *стврдне се, очврсне*. – Стврдѣло се копáње.

стѣг м *стега, строгост, дисциплина*. – Тáј су децá рáсла беза стѣг, затóј су распúштена.

стѣга ж в. *стег*. – Тáм гдѣ нѣма стѣга, тáм дóм ѣде насáд.

стѣгне свр. **1.** *оправи, поправи (кућу и др.)*. – Дáј да стѣгнемо колибуну, па лѣти да си тáм спимó. **2.** *заврши део грађевинског објекта*. – Ако мóж до нáзиму да стѣгнемо еднú сóбу, добрó че да бúде. **3.** *добро одене, обуче*. – Стегнѣ детѣто пóбоље, надвóр дúва вѣтар.

стѣгне се свр. *добро се одене, обуче*. – Јúтром се добрó стѣгнем и цѣл дѣн ми нѣ зимá, дáко сам с óвце.

стѣжа ж бот. *биљка из фам. Rosaceae која се употребáва као лек против пролива Potentilla anserina L.*

стѣжа несвр. рет. в. *стега*.

стѣжа се несвр. рет. в. *стега се*.

стѣза несвр. упор. *стежа*. **1.** *поправá зграду и сл.* – Ёде зимá па стѣзам стáсинуву. **2.** *завршава део грађевине*. – Сýг стѣзaмо сáмо кúјну, колкó да презѣмимо. **3.** *одева, облачи кога*. – Áјде, стѣзај девојчето, па д ѣмо на светъц.

стѣза се несвр. **1.** *облачи се, одева се*; упор. *стежа се*. – Сýг че да пóјде, енѣ га стѣза се. **2.** *опрезан је и куражи се*. – Къд путúете нóчу вѣ се стѣзајте, да ви нѣкво не уплáши, ел не изненáди.

стезáља ж *направа за стезање, стега*. – Натуткалѣшем óбе стрáн, па стѣгнем сýс стезáље и до јúтре готóво – слепѣло се.

стезáње с *гл. им. од стега (се)*.

стѣлна прид. (углавном женског рода) *која је стеона*. – Бúлка се отѣлила, а Рúјка ни стѣлна.

стѣља ж анат. *постѣлица у којој се налази плод у мајчиној утроби*; упор. пометина.

стѣља несвр. в. *рља*.

стенѣца ж зоол. *винска мушица*; упоред. остеница. – Ако си сипáл слѣве

у чебър, па нѣма стенице, да знаѣш да нѣче да прећипу.

стѣра свр. *косећи (обично низбрдо) начини откос, одбије откос.* – До превьткъ стерá трѣ откоса.

стѣга несвр. *в. стиза (б).* – Стѣга, стѣга, не трѣбе више.

стѣгне свр. **1.** *сазри (о плодовима).* – Стѣгал ли е код вáс петлицан? – Къд стѣгну дудови, тѣг нѣма страшно. **2.** *дође у неке године живота.* – Че те жѣне къд стѣгнеш за женѣлбу. **3.** *спонадне кога што, догоди се коме што лоше.* – Не дал Бóg да те стѣгне нѣшто лóше. *в.* иди ја ч те стигнем.

стѣза несвр. **1.** *стиже, сусстиже.* – Стѣза га, и че га стѣгне, жѣна, гоцá е наблизѣл до њѣга. **2.** *долази на одређено место.* – Стѣза вóз у стáницу. **3.** *спонада га што, дешава му се.* – Мѣн стѣзају сáмо несрѣђе. **4.** *долази у неке године живота.* – Не стѣзају свѣ до пѣнсију. **5.** *сазрева.* – Прво стѣзају црѣшње, па тѣг вишње. **6.** *има довољно, достиже;* упор. стига. – Стѣза и за њѣг и за нáс. – Стѣзају л ти пáре до крај мѣсец?

стизáње с *гл. им. од стеза.*

стѣја се свр. *слегне се, окупи се у великом броју.* – На Пробрáжење се у манастир стѣја нáрод из трѣ сѣла.

стијовѣт, -а, -о *који је напрасит.* – Млóго си, брáте, стијовѣт, за тѣбе си тóј не вáља.

с тилуђе мецу рóзи изр. *ушицама секире, мотике и сл. удари кога по челу и убије.*

стѣне несвр. *хлади се.* – Къд се извáди лѣб из црѣпњу, трѣбе еднó врѣме да стѣне, па тѣг да се едѣ. – Изнесѣ га надвóр да стѣне, па къд истѣне тѣг че га едѣмо.

стѣпса ж *онај који је тврѣца, циција.* – Од тóј стѣпсу не мóж ништа да добѣјеш.

стѣпсáр м *онај који је тврѣца,*

циција. – На њѣгóвога дѣду се тресу рѣће къд си на унѣка дадѣ нѣћи динар, тóлћи е стѣпсáр.

стѣпсóль м *пеј. од стѣпса.* – Тóј е едѣн такѣв стѣпсóль, да га нѣма на долѣко.

стѣска несвр. **1.** *штѣди и од себе и од другóго, тврѣчи, цицијаши.* – Па квó су гоцá тóлко напраѣли онѣја што стѣскају? **2.** *уздржава се да не сврѣши нужду.* – Стѣскај, сѣне, док не замѣнемо иза ћушѣ.

стѣскав, -а, -о **1.** *који стеже уста док се једе (о зеленом или лошем воћу).* – Тѣј су јáблће стѣскаве, немóј ни да и пробѣуеш. **2.** *који је тврѣца, циција.* – Стѣскав е тóј човѣк, не нáдај са од њѣг на ништа.

стѣскање с *гл. им. од стѣска.* – Стѣскање пóтавнин.

стѣскóль м **1.** *онај који се је стѣсао и стрѣпи над својом имовином, тврѣца.* – Пѣрча е голѣм стѣскóль. **2.** *зорт, страх.* – Стѣскóль, бáто! **3.** *напорно уздржавање од вршења велике нужде.* – Стѣскóль, до прѣвњи бурјáн.

стѣслица ж *тврѣца, циција.* – Бóль не иди код тóј стѣслицу, сáмо да се мáеш и да се понѣжáваш.

стѣсне свр. **1.** *нагне да бежи, побегне.* – Мѣчка рѣпне из шѣшњак, па јѣрне на зáјца, а овáј стѣсне та у шѣму. **2.** *обузда се да не сврѣши велику нужду.* – Стѣсни га и трѣпи до дóм.

стѣца несвр. *долази до нечега радом, зарађује, приврѣжује, стиче.* – Цѣл вѣк стѣцаш и нѣкад да стѣкнеш колкó ти трѣбе.

стѣцање с *гл. им. од стѣца.*

стѣца свр. **1.** *туцајући учини ситним, стуца.* – Стѣцај едѣн венѣц пѣпѣр. **2.** *туцајући размрска.* – Чу ти стѣцам глáву, ко на змијѣ.

стѣца се свр. *сагрѣ се од посла, умори се.* – Свѣ се стѣца јурѣечи по овѣј

овце.

стлчѐ свр. **1.** уситни, здроби, стуца. – Ако ч од јаблѝе да праиш ређију, мора и прво стлчѐш. **2.** град убије и уништи усеве. – Град стлчѐ сво поље.

стлчѐ се свр. в. стлца се. – Сељаќ човѐк се прекó дън стлчѐ, па нóчу спѝ ко зáклан.

стó у љи́ло изр. сто свеђа у килограму тежине.

стовáлан, -лна, -лно **1.** који је празничан, свечан (о оделу). – Стовáлне дрѐе седу на врлину у пóдрум. **2.** који је стáмен, који је непомерив (о камену); упор. столован.

стóвна ж земљани суд у облику бокала. – Донесу вино у стóвну, па си свѝ пију из њу, нѐма да сипују у чáше.

стóг м **1.** велика купа сена саденута уз стожило. – Изгорѐли му нѐколко стóга, неђи му и запалил, та сѝг остáл без рану. **2.** фиг. људски измет купастог облика. – Квó е тóј, стóг иза ѝжу?

стогóдишњина ж стогóдишњица. – На стогóдишњину, какó су си Турци отишли, била големá ѝзложба у Књажевац.

стоѐчка ж **1.** гвоздена (ређе дрвена) ножица на предњем делу руде воловских кола. – Ако прóцеп нѐма стоѐчку, кд испрѐзаш волóви он ти пáдне у блáто. **2.** вертикална осовина на витлу за мотање пређе. – Стоѐчка е забóдена у еђн дубáр, да се не преврне витальт.

стоѐчђи прил. стојеђи; упор. стојѝчи. – Тај се рáбота не рáботи стоѐчђи.

стожѝк м дем. од стог, стожиђ. – Овуж сам гóдин зденул три стóга и еђн стожѝк, сѐно. – Кољђи е мњечѝк а напраил си веч стожѝк.

стоженѝк м бот. в. месечина *Achillea millefolium* L.

стожи́ло с **1.** кратак стуб пободен на средини гумна око кога се терају волови или коњи при вршидби. – Жѝвот ти е ко

кд ѝдеш окол стожи́ло, колкó пóвише ѝдеш свѐ си пóблизо до крај. **2.** високи дрвени стуб око кога се дене стог сена. – Стожи́ла трѐбе да бду прáва.

стојѝчи прил. в стоечђи. – Дóчека га стојѝчи уз дубáр.

стојѝ на нóђе изр. двори кога.

стој́ко м шатр. мушки полни орган. – Бѝш га болѝ стој́ко.

стóл м постоље на коме се окређе предђи оплен запрежних кола; упор. буецѝк.

столи́ста ружа ж бот. листопадни грм из фам. Rosaceae ружичастих цветова, мајска ружа *Rosa centifolia* L.

столичѐтина ж ауг. и пеј. од столица. – Тај расклѝмана столичѐтина, мóж да напраи белáј, да се неђи пáдне од њу.

столи́чка ж **1.** дем. од столица, столицица. – Че ни трѐбу јóш две-три столичѝе, па да постаимо за свѝ гóсти. **2.** реч у бројаници: столичка, јединичка, ѝеренѝаши, коколаши, топни га, арван.

столичљáк м ауг. и пеј. од столица. – Принеси ми неђи столичљáк, да сѐднем, краци да одмóрим.

стóлован, -вна, -вно који је чврст, непомичан (о камену и др.); упор. стовалан (2), столоват. – Стóлован ти кáмен под главу, / Тѝвѝн ти óблак на нѐбо, / Завóјђа белá товáга (н. п.).

столовáн кáмен м непомичан камен, у ствари део стене који вири из земље.

столовáт, -а, -о в. столован.

стопáре с педесет пара динарских. – Мóж ми рáботиш квó óч, нѐмам ни стопáре.

стопáрче с дем. од стопаре. – За еднó стопáрче си могъл, пред онѝја голѐмијан рáт, да купиш ѝивлу.

стóпли свр. учини да што постане топло, млако, смлачи. – Узни да стóплиш млекó за детѐ. – Привѝ се уз мѐн, да ме стóплиш.

сто́пли се свр. **1.** *загреје се, угреје се.*
– Покријем се с чргу и по главу, само да се сто́плим. – Деда пије грејаницу, да се сто́пли. **2.** *постане топлије (о времену).*
– Стоплило се време.

стотни́к м суд који хвата стотину литара или килограма. – Цак стотник подигнем ко од шалу. – Два стотника плни с ређију.

стотња́к м **1.** *онај који је тежак стотину килограма (о човеку).* – Његова жена – стотња́к. **2.** *онај који има сто година.*

стра́ м (мн. стра́ови и стра́ове, уз бр. стра́а) **1.** *страх, бојазан.* – Стра́ ме но́чу да спим са́ма. **2.** бол. *дечја болест од које се често у сну трза и плаче* *равог posternus*; упор. паћеница, страва, упла. – Дете да во́диш да му вра́чка преб́ае од стра́. – Претрпела сам три́ стра́а, док сам прошла́ покре стра́шното куче. в и: накарал му стра, трава од стра.

стра́ва ж бол. в. *стра (2).*

стра́н м *онај који није из исте куће с ким, стран човек, странац.* – Пред стра́нога се не вре́ви, све квó се зна́е.

стра́на ж **1.** *гранична линија неке површине или гранична површина нечега (рачунајући од средине).* **2.** *оно што је изван окружења у коме смо.* в. капне од стране, тешка стран.

стра́ниште с *њива са које је пожњевено жито а остале стрњике, стрниште.* – Од кд се по́жње, па док се не поорé, овце пасém по стра́ништá. – Ову́ј годин стра́ништá остáше непоóрана. в. на стра́ниште.

стра́ње с *благо нагнуто земљиште.* – Наше су њиве све у стра́ње, а њи́ње по не́ће чу́ће.

стра́оба ж в. *страота.* – А́лога горí, вéтар д́ува – стра́оба. – Сабра́л се наро́д – стра́оба.

стра́обан, -бна, -бно *који изазива страх.*

страови́т, -а, -о в. *страобан.* – Страови́т му гла́сат.

страо́та ж упор. страоба. **1.** *страхота.* – Грми́, пу́ца, се́ва – страо́та. **2.** у прилошкој служби *много, превише.* – Полéгле ча́вће по конопљиште – страо́та.

страо́тија ж в. *страота.* – Страо́тија една́ од овíја наро́д, све му не́кво ма́лко. – Накупува́л на ва́шар страо́тија ства́ри.

стра́пне свр. в. *штрапне.* – Ако стра́пнеш у водéн снéг, ци намóкриш но́гу.

Стра́томир и **Страто́мир** м *име.*

Стра́томирка ж *име.*

стра́тор м бот. *зељаста, већином једногодишња, двогодишња, а само ретко вишегодишња биљка из фам. Amaranthaceae простих наизменичних листова, ситних цветова сложених у цвасти облика класа. Има их више врста Amranthus L.*

Стра́торинка ж *име.*

страува́ње с. гл. *им. од страуе.*

страу́е несвр. *живи у страху, страхује.* – Страу́ем, да не чу́ем не́што ло́ше за њéг.

страшн́ик м **1.** бот. *ситна зељаста папрат из фам. Polypodiceae која расте на влажним стенама и зидинама у вис. од 5 до 20 ст. Употребљава се у празноверне сврхе (против страха је стављају у одело, под главу и сл.), трава од траве Ceterach officinarum Lam., упор. трава од стра.* **2.** *бочни штитник за очи на коњском оглаву.*

стрв́еж м **1.** *разни ситан материјал који се нехотице проспе или просипа.* – Сметí овíја стрв́еж у ед́н шини́к. **2.** *растур, кало.* – Узíма дéсет о́ће уј́м и две о́ће ти одб́ива на стрв́еж.

стрв́ење с. гл. *им. од стрви.*

стрв́и несвр. **1.** *нехотице просипа неки ситан, неки растресит материјал.* – Немóј да стрв́иш сла́му по цéлу авли́ју.

– Стрви се жито из нећи ца́к, не відим из куї, мо́ра да е нећи оздо́љни. **2.** *просипа (из техничке неисправности).* – Велимирова вршалица млого стрви жито.

стрво́љина¹ ж **1.** *стрмно жито.* – Еду́ леб од стрво́љину. **2.** *оно што се је пострвило, стрвеж, растур.* – Смítaм ову́ј стрво́љину.

стрво́љина² ж *стрвина, леш угинуле животиње.* – Ону́ј стрво́љину тре́бе да зако́паш.

стрéви свр. **1.** *открије нешто досетивши се, одгонетне, погоди.* – Ал га стрéви, ко по́п у нако́ваљу. **2.** *затекне, задеси;* упор. *трев.* – Стреві́ и бш на ручьк, и б́и ми нéзгодно. **3.** *снађе, догоди се.* – Мён не мо́ж нéшто добро да стрéви. **4.** *удари у циљ, у мету при гађању.* – Нé га мо́гъл стрéви ни од трі́ пúт.

стрéви се свр. *деси се, догоди се, погоди се.* – Стреві́ло се да е т́ија д́н морáл д́ иде у во́јни о́цек.

стри́гне свр. **1.** *једанпут одсече маказама при шишању.* – Кúм га стрі́гне на две-трі́ мéсти, ко́лко за адéт. **2.** *остриже мало.* – Стрі́гни га ма́лко покре́ ўши и преко чало́, да му не йду ко́се ў очи.

стри́жба ж *прво, ритуално шишање новорођенчета.*

стрижé несвр. **1.** *скраћује маказама (косу, вуну), шиша.* – Њéга си ма́ти стриже с нóжици. – Дошлó е вре́ме да стриже́мо о́вце. **2.** *фиг. дува оштар и веома хладан ветар.* – Стрижé уз Тимóк.

стрижење с *гл. им. од стриже.*

стри́нка ж **1.** *стричева жена, стрина.* – Ја́ ймам трі́ стрі́ње: Ду́шку, Лéну и Жі́вицу. **2.** *фиг. онај који је кукавица, страшљивац.* – Он нé му́ж, он стрі́нка.

стри́са несвр. *стреса, отреса, збацује.* – Ја́ покрі́вам коња́тога с ће́бе, он га стрі́са.

стр́ка свр. **1.** *трљајући згњечи, омекша.* – У дрвeну па́ницу стр́кам

ма́лко бéли лúк за прéтрно. **2.** *газећи сатре и згњечи.* – Чу те уби́јем, па чу те с нóђе стр́кам.

стр́м м *стрмно жито.* – На ову́ј њйву е ову́ј го́дин б́ил стр́м, а надогóдин че ту́ј да са́димо мому́рузу.

стр́ман, -мна, -мно *који је од жита (пишенице, ражи, овса, јечма).* – Мí еде́мо стр́ман ле́б, а нé ко не́ћи, мому́рузан.

стр́н м **1.** *в. стрм.* **2.** *остац* *посечених стабљика жита, приликом жетве, који в*ире *из земље.*

стрóви свр. *в. истрови.* – Строві́л сам и д́ньс едну́ овцу́.

стрóви се свр. *изгуби се.* – На ва́шар, мецу гоца́ лју́ђе, мо́ж се л́сно стрóвиш.

строéње с *гл. им. од строи.* – У строéње че ни те́бу по́више лју́ђе, да држ́у.

стро́и несвр. *кастрира домаће животиње, истроји.* – Стро́или смо вепра́. – Срéтен стро́и по цéл срéз, ел нéма дру́ђи стро́јач.

стро́и свр. *упреде три нити у једну нит.* – Да га стро́им, да б́уде по́јак.

стро́јач м *онај који истроји домаће животиње, истројач.* – Срéтен из Штр́пци е еднó вре́ме б́ил ед́ини стро́јач у ові́ја кра́ј.

стро́па свр. *снажним ударцима секиром или другом алатком сасече на комаде (обично о месу са костима).* – Ма́јсторе, стро́пај ми овéја кочі́не, ка́ко за у грне.

стро́си свр. *в. строши.*

стро́ска свр. *поломи, разбије.* – Строска́л а́уто, с́г се па́ во́зи на то́чак. – Гла́ву ш ти стро́скам, ако се не попра́иш.

стро́ска се свр. *поломи се, разбије се, угрува се кад падне.* – Кьд се па́до строска́ се ко т́иква.

стро́ска прљ́ицу изр. *разбије нос коме.*

стрóска чўтару изр. *разбије коме главу.*

стрóшена чáша изр. *празна чаша, истијена чаша.* – На мѣн дали стрóшену чáшу, вѣдиш да нѣма вино у њу.

стрóши свр. **1.** *поломи, разбије.* – Къд прáчаш детѣ нá воду, пр́во да га избѣјеш, да не стрóши крчáг, ел пóсле не врѣди. – Дѣ стрóши нѣћи орѣј, да вѣдимо ел су стѣгли за ѣдење! **2.** *окруни клип кукуруза.* – Узнѣи, стрóши нѣћи кóрен за свѣње!

стрóши се свр. **1.** *поломи се, разбије се.* – Крчáг ѣде на вóду док се не стрóши. **2.** *падне и страшно се угрува и озледи.* – Пáдо на лѣд, нáне му га, и свѣ се стрóши.

стрпóше се свр. у ауг. значењу *стрпи се.* – Стрпóши се мáлко, кудѣ си навалѣл.

стр́тори се свр. *увене, спаруши се.* – Стр́торѣло се цвѣђе у саксије, затóј што нѣ пољѣвано.

стрўг м *велико ренде које служи за равнање већ изрендисаних површина.*

стрўга ж упор. *оструга.* **1.** *зграда на бачији за смештај стоке и прераду млека.* – Тáј е стрўга била покре Чепѣлов клáданац. **2.** *зграда на бачији која служи само за мужу оваца. Она има двоја врата: ши́ра (вратло) на која се утерује стока и у́жа (седало) на којима се стока музе.*

стрўгало с *примитивна алатка, на прилику ножа, којом се струже блато са пољопривредних алатки; упор. стругаљна (1).*

стрўгалце с *дем. од стругало.* – Дáј ми твоѣто стрўгалце, да си острўжем матѣку.

стругáљна ж **1.** *в. стругало.* **2.** *гвоздена направа за стругање нађви (најчешће само кусало од поломљене кашике).* – Стругáљна си прѣцве седѣ у нђчви. **3.** *хоризонтална ишина насат постављена на два кочиња, за стругање*

блата са обуће. – Штó си не острўжеш нóђе на стругáљну, него ми унóсиш блáто у ѣжу?

стрўгане погáче ж **1.** *погаче од посебног теста које загоре док се пеку, па после мора да се острўжу загорели де-лови.* **2.** *фиг. нешто више од онога што се има, у смислу: преко проје погача.* – Да нѣч мóжда стрўгане погáче?

стругáње с *гл. им. од струже.* – Стругáње по шѣрпу.

стрўгне¹ свр. **1.** *овлаш проструже.* – Стрўгни колѣната, да не ѣдеш блатњѣв. **2.** *обрѣје на брзину.* – Бербѣрине, де ме стрўгни зачáс.

стрўгне² свр. *нагло побегне, побегне.* – Дóбро га вáрди, да ти не стрўгне.

стрўже¹ несвр. **1.** *стругањем нешто прави.* – Тáтко ти прáи корѣта, / Мáти ти стрўже вретѣна (н. п.). **2.** *брије.* – Стрўже ме с нѣћи тўп бритвáч.

стрўже² несвр. *бежи, бежи главом без обзира.* – Стрўже уз Голѣму мртвин.

стрўже се несвр. **1.** *брије се.* – Стрўже се, решѣл д ѣде на светѣц. **2.** *чисти се стругањем.* – Стрўже се од блáто.

стрўжина ж *в. стружиште.*

стрўжиште с **1.** *место где је била струга, бачија.* **2.** *велика низбрдица где се не може саобраћати ни лети колима него саоницама и где се саонице или влачег веома стружу и упропашћавају одоздо.* **3.** *теснац кроз који се једва провлачи товар стружући о његове странице.* **4.** *место где стално дува (струже) ветар, ветромѣтина.*

стрўјкав, -а, -о *в. струљкав.*

стрўка ж **1.** *једна од неколико главних грана крошњастог дрвета.* – Лѣсничич мóж да се здѣне и у дрвó, мецу двѣ стрўће. **2.** *јака дрвена мотка која са још једном таквом чини руду на воловским саоницама. Свака полази од једног саоника и код јарма се састају под оштрим углом.* **3.** *једна од пола од којих*

студеноклѣпѣши прил. *нестручно*. – Óдма се вѣди да е напраѣно студеноклѣпѣши.

студенчѣк, -денкѣ, -денкѣ *који је прилично хладан*. – Шпрѣцперат да бѹде тѣнѣк, али студенчѣк. – Студенкѣ водѣца.

студеншѣк, -шкѣ, -шкѣ *в. студенчѣк*. – Још је студеншкѣ водѣта у Тимѣк за купање. – Студеншкѣ врѣме да се сѣди васуљ, мѣж га убѣје сланѣ кѣд нѣкне.

студењѣкав, -а, -о *који је прилично хладан, хладњѣкав*. – Дѹва нѣћи студењѣкав вѣтар.

стѹжни се свр. **1.** *смѹчи се, згади се*. – Стѹжни ми се у мешѣну кѣд га вѣдим онакѣга огуљѣнога и рањаѣвога. **2.** *снужди се, сневесели се*. – Штѣ си се стужнѣл?

стѹка несвр. **1.** *тера волове да иду уназад*. – Ђде сѣг стѹкај волѣвити, да мѣг да откѣчим колаѣва. **2.** *запире волове да не иду брзо*. – Стѹкај мѣлко лѣвотога волѣ, ел ѣн дѣјде прсакљѣв. **3.** *пречи коме да оствари нејасне и нечасне намере*. – Стѹкај момкѣтога да не праѣи глѹпости.

стѹкање с *гл. им. од стука*.

стѹкне свр. **1.** *потера волове мало уназад*. – Стѹкни мѣлко говѣдѹту, па и тѣг испрѣзај. **2.** *заустави кога од лоше намере*. – Стѹкни га ако мѣж, ако нѣ пѹшти га нѣк си крѣши глаѹу.

стѹкне се свр. *после периода несолидног живота заустави се и крене правим животним путем*. – Мѣша се стѹкнул, не ѣде вѣше да се кѣрта.

стѹли се свр. *прѣтије се уз земљу да би остао непрѣмећен, ради одбране или ради напада (о животињи)*. – Врљѣм пшѣницу на кокѣшѣе, а слѣтѹ и гѣлѹби, мѣчка се стѹли и сѣмо глѣда кугѣ че да клѣпне.

стѹнти свр. **1.** *намргоди се небо*. – Стунтѣло га од кѣм Дебѣлу глаѹу. **2.** *набере обрѣе, смркне се у лицу*. –

Мѣнечко детѣ, а стунтѣло.

стѹнти се свр. *смркне се небо пред непогоду*. – Стунтѣло се, сѣмо што не удѣри ћѣша.

стѹпа свр. **1.** *сабије, збије*. – Ако не мѣж да га изѣдимѣ, да глѣдамо да га нѣкако стѹпамо у дѹвкѹту, да напраѣимо мѣсто за нѣв клѣн. **2.** *стѹца, згѣечи*. – Едѣва стѹпамо јѣблѣе у кѣцу. **3.** *добије утисак да су му се скратиле ноге од умора*. – Ступѣ си нѣђе друмѣечи нагѣре и надѣле.

стѹпа несвр. **1.** *почѣе да хода (о детѣту)*. – Детѣ прѣво лѣзи, па пѣсле пѣчне да стѹпа и мѣлко пѣтам проѣди. **2.** *тешко корача, корача као оловних ногу (о старѣм чѣвеку)*. – Дѣда Раде едѣва стѹпа.

стѹпа се свр. *сатре се од физѣчкога рада или дугог ходања при чѣму добије утисак да су му се скратиле ноге*. – Ступѣ се свѣ, док намесѣ лѣбови и наварѣ вѣривѣ за светѣц. – Ступѣше ми се нѣђе одѣечи.

ступѣло с **1.** *анат. стопало pes*. – Болѣи мѣ ногѣ у ступѣло. **2.** *доњи деѣ чарапе, који се навлачи на стопало*. – Сѣг бѣш плѣтѣм ступѣла на черѣпеѣе. **3.** *исплѣтени предмет од вѹнене прѣђе који се обуѣа на стопало и допире само до чланака*. – Ступѣла обѹѣамо сѣмо зѣми преко черѣпе, онѣк си нѣсѣмо сѣмо черѣпе.

ступѣње с *гл. им. од ступа*.

ступѣц м *в. застранак*. – Испѣдал ни едѣн ступѣц од кола, па се канѣта навалѣла.

стѹпи свр. **1.** *затупи оштрѣцу*. – Ступѣ мѣлко брѣтѹту, да се не посечѹ деѣцѣ, кѣд јѹ доѣанѹ. **2.** *добије утисак да су му се скратиле ноге од умора*. – Нѣђе си ступѣ идѣечи свѣко јѹтро кот колѣбѹ и свѣку вѣчер от колѣбѹ.

стѹпка несвр. **1.** *чини прѣе корѣке, учи се да хода (о детѣту)*. – Детѣнѣѣво

почело да ступка, још малко па че да пробди. **2.** *једва хода ситним, изнемоглим корацима (о старом човеку).* – Дѣда едвѣ ступка, не мѡж да стѣгне ни до нѡжник.

ступкѡѣ с гл. им. од ступка.

ступне свр. *крочи, стане ногом.* – Нѣма гдѣ да ступнеш, ѡдма че да нагѡзиш на нештѡ.

стѡра несвр. **1.** *скида са вишег на ниже место.* – Стѡра сѣно од кѡла. **2.** *збацује.* – Гѡро ле, гѡро зелѣна, / Стѡрај си лѣсје од сѣбе, / Да ме не нѡјде Манѡјло (н. п.). **3.** *скида одећу, свлачи.* – Дѣда лѣти стѡра кожѡв, сѡмо кѡд је јѡко жѣга.

стѡра длѡку изр. *мења длѡку (животиња).* – Кѡрјак длѡку стѡра, али ћѡди не потѡра.

стѡра се несвр. **1.** *скида одећу, свлачи се.* – Стѡра се, че се кѡпе у казанѣцу, с тѡплу вѡду из кѡцу. **2.** *силази са вишег на ниже место.* – Стѡрај се из црѣшѡту, да ти се јѡ не поткѡчим!

стѡрање с гл. им. од стѡра (се). – Стѡрање, па легѡње.

стѡри свр. **1.** *скине са вишег на ниже место.* – Стѡри, брѣ, орѣси од товѡн! **2.** *скине одећу, свуче.* – Стѡри капѡт и прострѣ га, та да ѣма на квѡ да сѣднемо!

стѡри глѡву изр. *убије кога.*

стѡри се свр. **1.** *скине одећу са себе, свуче се.* – Стѡри се сѡмо на гѡчѣе. **2.** *сиђе са чега.* – Стѡри се од крѡват, да се не омѡкнеш.

стѡтње свр. **1.** *јурне, побегне уз тѡтањ.* – Стѡтњаше јѡганци низ брѣг. **2.** *дојѡри уз тѡтањ.* – Ће и етѣ, стѡтњаше озгѡр низ Зѡбров дѣл.

стѡца несвр. в. *стука.* – Стѡцај, стѡцај и јѡш малко, да мѡж да се колѡто обрне насѡд. – Говѣдѡту стѡцај ус пѡт, да не ѣду срѣчено. – Стѡцѡли те бакѣзѡзити кѡд гѡд си нѣштѡ почиѡл.

стѡцање с гл. им. од стѡца.

сћѣја ж *смѡчка, скија.* – Кѡд смѡ билѣи, еј, малко поѡдрѡсли, прѡили смѡ сћѣје од тѡрабе.

сћѣја се несвр. *смѡча се, скија се.* – Нѡјвише смѡ се сћѣјѡли низ Ёвик.

сћѣјање с гл. им. од сћѣја се.

сћѣјѡш м *смѡчар, скијѡш.* – Прѡви сћѣјѡши ѣду на Бѡбин зѡб да се сћѣјѡју.

сћѣјѡшица ж *жена скијѡш.* –

Углѡвном су доѡдѣли сћѣјѡши и по нѣка сћѣјѡшица, ко колкѡ за сѣме.

сћѣне свр. **1.** *наглим покрѣтом раздели на длѡве, прекине, покида.* – Колкѡ е јѡк мѡж да сћѣне конѡпац, текѡ се вѡли. – Сћѣни пѣлѣто, па да ручѡѣмо. **2.** *поцепѡ, подѣре (о одећѣ и обућѣ).* – Сћѣне опѣнци за нѣколко дѡна. **3.** *спусти са вишег на ниже место.* – Сћѣни од пѡд малко сѡво грѡзје. **4.** рет. *скине одећу.* – Сћѣни панталѡне кѡд че да гѡзиш преко Тѡмѡк, да и не намѡкриш.

сћѣне се свр. **1.** рет. *свуче се, разоде не се.* – Срамѡта га да се сћѣне пред регрѡтну комѣсију. **2.** *сиђе са нечега.* – Сћѣне се пѣтѣл од плѡвкѡ, ел вѣди да е погрѣшил. **3.** *намѡчи се, прѣтргне се од тешикога рада.* – Сћѣнем се работѣечи, а плѡта ми да едвѡ ѣмам за лѣб. **4.** *умре.* – Чѡвѣк се цѣл вѣк за нѣкво тѣгљи и на крѡј се сћѣне, а ништа не напѡраил.

сћѣта несвр. **1.** *провѡди време у лѡтању и нераду, скѣта.* – Сћѣтај, сћѣтај, че дѡјде врѣме да се кѡеш збѡг тѡј. **2.** *лѡта у немогѡћности да нађе прави пѡт.* – Кѡј пѣта, не сћѣта.

сћѣта се несвр. *скѣта се провѡдећи време у нераду.* – Сѡмо се сћѣта, ништа не работѣи.

сћѣтање с гл. им. од сћѣта. – Сѡ ноч сћѣтање.

сћѣтѡра ж *жена скѣтница.* – Не трѣбе на тѣб ништа тѡј сћѣтѡра.

сћѣтачѣна ж у ауг. значѣњу *скѣтња.* – Чѡм дѡјде из шкѡлу удѡри у

сћитачи́ну.

сћитни́к м онај који се скита, скитница и ленишина. – Тí си едѣн пропалитѣт и сћитни́к, мѡж да ўзнеш квѡ си донѣл и ѡдма да се трѡвиш.

сћитни́ца ж скитница, луталица. – Па, ел íма пѡголема сћитни́ца од тѣб?

сћитњá ж скитање, скитња. – Свѣ тѡј ударíло у сћитњý, нíкуј се не вáча за матíку.

сћи́ца ж графички приказ, скица. – Нацртáл ми предузимáч сћи́цу за кýћу.

сћи́цира несвр. прави графички приказ, скицира. – Тѣометри сћи́цирају комасáцију.

сћýне свр. падне на памет, прохте се. – Рабѡти сáмо кѡд му сћýне, онáк слáбо. – Сћýнуло му д íде у вáрош.

сýбота ж парастос прве суботе по сахрани. – Јýтре че му стáљају сýботу.

суботáр м онај који сваке суботе иде у Књáжевац на пијац. – Из нáше салѡ тáчно се знáе куí су суботáри. Онí јýтром у сýботу сѣдају на шпидíтер код Дрáђи Цýрку и – прáвац Књáжевац

сýботница ж суботњи парастос; упор. субота.

суботњáк м в. субоћан (1, 2). – Кујí е суботњáк на њѣга нíкаквa áла не мѡж да нашкѡди.

субоћáн м 1. онај који је роћен у суботу. 2. онај који је роћен уочи задушина; упор. суботњак. 3. в. суботар.

сýбоша м рет. субаша. – Тí се, брѣ, прáиш вáжан ко нећи сýбоша.

сýв, -а, -о који не садржи влаге, који није мокар. – Сýво врѣме. – Сýво ко дувáн. – Барýт му одвýгал, не сýв.

сýва несвр. 1. пружа коме што, даје. – Сýва лѣб на Цíганина. 2. даје кришом, подмићује. – Сýваш на судíју, сýваш на двокáти, сýваш на дѡктури кѡд си бѡлан, па сýг и учíтељи и онí чѣкају да им нешто сýнеш. 3. додаје. – Já му сýвам

цíгле, ѡн и тýра гѡре, па пѡсле с њí да сíда. 4. пружа руке ка чему. – А ѡн сýва рýће кѡм пáзуће.

сýва гýша изр. жеђ за алкохолним пићем.

сýва се несвр. 1. маша се рукама да дохвати. – Сýва се за јáблку. 2. узима. – Нíкуј му нíшта не брáни, мѡж се сýва у квѡ ѡче. 3. захвата кашиком (вићушком) из заједничке зделе при обеду. – Сýвај се тí, та и мí да се сýвамо.

сувáње с гл. им. од сува (се). – Забрáњено сувáње у мáз.

сувáча ж в. ручница. – Душá ти испáдне док обрчаш тýј сувáчу.

сýвачьк, -чка, -чко 1. који је прилично сув. – Сýвачка дрва, али млѡго скýпа. 2. који је мршав, слаб. – Сýвачьк у лицѣ.

сýво с сува земља, копно. – Извлчí га на сýво.

сýво прил. без воде, без влаге, без везивног материјала (о зидању). У Гѡрњу Бѣла Рѣку свí су сýдови окол кýће сýдани на сýво.

суволѣб м хлеб, једино хлеб као јело. – Ручувáл сам суволѣб. – Ручувáл сам суволѣб и мѣсо (шаљ.).

сувомрзлица ж мраз у време када је земља без снежног покривача, сувомразица, голомразица. – Овáј сувомрзлица не добрá за пшенице.

сувопíзда ж 1. зоол. мала, танка оса Cicada., упор. жегало, sesaљћа. 2. фиг. пргава и мршава жена. – Не здѣвај тýј сувопíзду, да те не нарáни с нештѡ.

суворáк м суво грање. – Назбíрај мáлко суворáк, да накладѣмо ѡгањ.

сувотá ж 1. суво место које не прокишњава. – Бѣжи овáм у сувотý, да не ћиснеш. 2. кућа, кров над главом. – Он си барáм íма сувотý нáд главу, не плáча ћирíју.

сýгав, -а, -о који је мркосиве боје. – Влнено сýкно, сýгаво.

сугáран, -рна, -рно **1.** *који се је касно ојагњило.* – Сугáрно јáгње. **2.** *који касно зри.* – Сýг измислели па има рáна момúруза и сугáрна момúруза.

сугáре с *јагње које се је касно ојагњило.* – Сугáре јáгње лóј нéма, / Убава мóма рóд нéма (н. п.).

сугáрeнцe с *дем. и хип. од сугаре.* – Їмамо еднó сугáрeнцe, нéче га продáмаво, че си га чúвамо за домазлýк.

сугáрење с *гл. им. од сугари.*

сугáри несвр. *касно се јагњи или кози.* – Мркúша свáку гóдин сугáри.

сугрáшица ж *ситан град, суградица.* – Не пáда грáд, веч сугрáшица.

сугрéби м **1.** *трагови псећих ноктију на земљи које је пас оставио гребући земљу, након што је свршио велику нужду.* **2.** *бол. оспе које се јављају по телу када се, како се верује, нагази на трагове псећих ноктију на земљи;* упор. нагаз, намер, огромна.

сугрк м зоол. *ларва говеђег штркаља која се налази под кожом говечета и пробијајући кожу излази ван.*

сугрци м бол. вет. *израслина на кожи говечета у којој живи црв сугрк;* упор. сугрк.

сугубина ж в. *сагубина.* – Штó се не лéкне од тéб онај сугубина?

сúд м (мн. сúдови, сúдове, сúдива, уз бр. сúда) *дрвени суд за течност (буре, каца и сл.).* – Купил сам нóви сúдови за винó. – Ел óпрани сúдива, ел топрв трéбе да и исколúем, да и пéрем?

судé прил. в. *свуде.* – Не мóж тí судé да стíгнеш одeдýнпýт. – На којý год се стран обрнеш судé онí.

судéк прил. в. *свуде.* – Судéк да га тражиш, пá га не мóж најдеш.

судém прил. в. *свуде.* – Къд поглéдаш судém лóм, нé сáмо код нас.

судeње с *гл. им. од суди.* – Нé помóгло моé, тóлко, судeње.

сúди несвр. **1.** *саветује, упућује на прави пут.* – Сваћи дýн га сúдим, вéч ми дóмучне, ал он пéт пáре не дáва. **2.** *прекорeва, кори.* – Дрúга ју женá судила: “Штó си лúда та му казúеш”. **3.** *командује, заповеда, има првенство у брачној заједници.* – Млáденевeста глéда да с ãитку удáри младожéњу, ко би му пóсле судила. в. Бок ти судил.

сúднина ж *судска такаса и трошкови.* – Осудили га д ãиде у áпсу и да плáти сúднину.

сúдрачно прил. в. *судрчно.* – Сeљаци се дизáју док е јóш сúдрачно, а гoспóда спý до дéвет сáта.

сúдрчно прил. *још није сасвим свануло.* – Јúтром јóш сúдрчно, мí побóдимо.

сúђеница ж бот. в. *чаша (1) Lagenaria vulgaris Ser.*

сузбíва несвр. **1.** *присиљава кога на отсупање, на враћање натраг.* – Нáрод нагрнýл, а цандáри га сузбíвају сýс кúндаци, сýс пендрéци. **2.** *уназађује.* – Проз цéл живóт те нéшто сузбíва, не дáва ти глáву да подíгнеш. **3.** *своди на мању меру, зауставља.* – Сузбíвају му вáтру сýс оцýт и бéли лýк.

сузбивáње с *гл. им. од сузбива.*

сúзне свр. *обузме.* – Сúзне га нéћи стрá и ни да мрдне.

сукáло с **1.** *справа која служи за наматање потке на цеви.* – Сúчем цéви на сукáло. **2.** *фиг. онај који је јако мршав и слаб.* – Напрайл се на сукáло.

сукáљна ж рет. *оклагија, растакаљна.*

сукáње с *гл. им. од суче.* – Пóла дýн ми óтиде у сукáње цéви.

суклет, -а, -о **1.** *који је проклет, омрзнут.* – Ало еднá, суклета, немóј више у ãжу да ми улáзиш. **2.** *који је мршав и оскудно одевен.* – Ел тí с онúј, суклетуну, нéкво ãмаш?

суклија ж в. *суклијаш.* – Чу ти кúснем

суклију.

суклијаш м *пиринач куван у заслађеном млеку, сутлијаш*. – Пробај малко од суклијашав?

сукман м *сукнена хаљина без рукава*. – Моја Јана млого дар однела: / Сто кошџље, педесет сукмана (н. п.).

сукне свр. *насуче мало и на брзину*. – Д им да сукнем неколко цѣва. – Сукну неколко обђе, да пражнем едну ђибаничку.

сукно с *горња женска сукнена хаљина без рукава, спреда просечена, дугачка до испод листова*.

сукрвичина ж **1.** *бледуњава крв која се цеди из ране*; упор. сукрвичје. – Не течѣ крв, само сукрвичина. **2.** бот. *вишегодишња вунасто-длакава биљка црвених цветова из фам. Caryophyllaceae, Luchnis coronaria A. R., упор. дувањика*.

сукрвичје с в. *сукрвичина (1)*.

сукулџва ж в. *скулуџца*. – Сџг се не носе сукулџвѣ, сџг се стрижџ до кожу, па личџ на робијаша.

сулџдичав, -а, -о *који је сулџд, суманут*. – Тџ си малко, чџни ми се, сулџдичав.

сумарѣн м *нека непозната и страшна утвара, ала, аждаја* (не зна се за submargin-и). – Не иди там, да те не удаве неџи сумарѣни.

сумља ж *сумња*. – Тој е само сумља, тој се не зна да е текá.

сумља несвр. *сумња*. – За сво време сам сумља́л на њѣга.

сумља се несвр. *сумња се*. – Сумља се на њџ двоџцу.

сумљање с гл. им. од сумља (се).

сумљџв, -а, -о *који је сумљџв*. – Млого си ми тџ сумљџв, на мѣн.

сумљџво прил. *са сумњом, неповерљиво*. – Сумљџво врти с главу.

сџнђер м (поред значења: *спџжва*) *фиг. рупичаст хлеб који кад се стисне и пусти поново нарасте*. – Омесџла лѣб,

па не да е лѣб, него сџнђер.

сџне свр. **1.** *да, даде*. – Сџне и на мѣн понѣџи динáр. **2.** *дода*. – Сџни ми паниџцу. **3.** *протера чунак кроз зев основе при ткању*. – Остáло ми да сџнем још неколко савѣље.

сџне се свр. *маши се да узме, узме*. – Несмѣм да се сџнем за нџкво, óдма ме крвнџчџи поглѣдају.

сџноч прил. в. *сџноч*. – Сџноч идó, дóм не дојдó.

сџпетлица ж *слабуњава, ситна особа*. – Каквóга си онóј нашлá шмокљáна и сџпетлицу, да ти бџде мџж, тѣб доликуе неџи рѣналија?

сџпрашица ж **1.** *врео пепео*. – Кџд гáсиш огњџт вáрди се од онџј сџпрашицу, да ти не йде у óчи. **2.** *ситан, суви снег који ветар носи као прашину*. – Не пáда снѣг, него нека сџпрашица.

сџпрóти прил. в. *сџпротив*. – Били смо едѣн сџпрóти дрџђега, али, видиш, не смо се познавáли. – Њџна е кџћа сџпрóти нашџу, али преко потóк

сџпрóтив прил. *насџпротив, преко пута, сџпротице*; упор. сџпроти. – Јá сам седѣл овдѣ, а óн онáм сџпрóтив мѣн.

сџпртан, -тна, -тно *који је сџчучен (о простору)*. – Сџпртна е овáј сóбица, али добрá ви е за овџј зџму.

сџр, -а, -о *који је сиве боје*. – Сџрча, сурó кџче. – Сурџ дџдови су најбóљи да се на њџ вáчају клѣнови и скобаљџ.

сурдисáње с гл. им. од сурдише.

сурдисуáње с гл. им. од сурдисџе.

сурдисџе несвр. **1.** *истија, исџрпљује, урнише*. – Сурдисџе га нека бóлес. **2.** *упропашићава, цѣпа, дере (претежно о одеџи и обуџи)*. – Сурдисџе дрѣје ко да несџ њџгóве.

сурдџше свр. **1.** *истије, исџрпи, урнише*. – Неквó га јáко сурдисáло. **2.** *поцѣпа, подѣре (претежно о одеџи и обуџи)*. – Па глѣдај да сурдџшеш дрѣјете,

посрчено што мѡж.

сурдѹкне свр. *зарије, забије*. – Мájће му га сурдѹкнем.

сурѣва несвр. *обара неку растреситу масу са вишег на ниже место*. – Нѣ сурѣвај зѣмљу из твојѹ њиву дѡле у мојѹ, да нѣмамо расправјѹ окол тѡј.

сурѣва се несвр. *сурвава се*. – Јá ју не сурѣвам, сáма се сурѣва, земљáта.

сурѣвање с гл. им. од *сурева (се)*.

сурине свр. **1.** *сурва неку гомилу*. – Волѡви се чешáли и суринаули плáс. **2.** *збаѳи, свргне са власти*. – Сабрáли се, па запѣли да сурину кмѣта, али ѡн исповртí лавѡвѣр из силáви, а онí кѹж, куí на којѹ стрáн.

сурине се свр. *сурва се*. – Поткáчим се на нѣће ћеремíде, што бѣоше тáм уз дѹвар и са свѣ њí се суринем.

сурињѹвање с гл. им. од *сурињѹе (се)*.

сурињѹе несвр. **1.** *обара неку масу са вишег на ниже место*. – Укачíл се гѡре у кош да сурињѹе кѡрење. **2.** *збаѳѹе, свргава с власти*. – Нѣче д íду да глашáју, него решíли да онáк сурињѹју влас.

сурињѹе се несвр. *сурвава се, осипа се*. – Къд се сурињѹе снѣг од ћеремíде, да се вáрдиш да те не притíсне, ел да се не вѹзнеш, па да пáднеш.

сѹрка ж *куја сиве боје и име таквој куји*.

сѹрко м *пас суре боје и име таквом псу*.

сурнисѹвање с гл. им. од *сурнисѹе (се)*.

сурнисѹе несвр. **1.** *испија, разјѣда нека болест кога*. – Сурнисѹе га тíја њѣгѡв шећер. **2.** *урнише, упропаишава*. – Сурнисѹе дрѣе, ко да и едѣ.

сурнисѹе се несвр. *упропаишава се не водећи о себи рачуна*. – Нѣ свáћи будáла ко тí да се сурнисѹе по кавáне.

сурнише свр. **1.** *испије, урнише*. – Бѡлес га билá тѡлко сурнисáла да е едвá

прескочíл. **2.** *сурва*. – Сурнисáл му снѣг плѣвњѹту.

сурнише се свр. *упропасти се, урнише се*. – Ел ѡч до íч да се сурнишеш къд текá жíвиш и рабѡтиш?

суртѹк м *клипан, мангуп*. – Решíли да жѣне онѡга њíнога суртѹка.

суруѳија ж **1.** *гонич, пратилац на коњу, нарѡчито пратилац мензилѳија, који на коњу прати татарске коње и тѹче их камѳијом да брже иду*. **2.** *поштар или поштански момак који је у Србији за време турске управе и у прво време српске независности преносио на поштанском коњу званичну и приватну пошту*. – Суруѳиско (топ.).

сѹрча м *пас суре боје и име таквом псу*. – А, на жíцу едѡн сѹрча голѣм и стрáшан.

суриѹк м *слаткиш од брашна, шећера и згуснуте шире у облику кобасице, суѹж*. – Деѳá крадну јáјца ода дѡм и нѡсе код Тѹрчина, а ѡн им дáва суриѹк и помáлко áлву.

сѹтеска ж *теснац, клисурица*.

суѳрњес, -та, -то **1.** *који је претежно црн*. – Пројдѣ еднѡ суѳрњесто кѹче. **2.** *који је црномањаст*. – Морí, тражи те еднѡ суѳрњесто момчѣ.

сѹче несвр. **1.** *намотава пређу на цев*. – Сѹчем цѣви. **2.** *прави канáпе од кучина*. – Бáба сѹче повѡрће. **3.** *развија коре за гибаницу*. – Тетка сѹче ѡбђе. **4.** *малтретира, кињи кога*. – Сѹче онѹј жену ко му пáдне нá памет.

сѹче коноѳци изр. *вриши велику нужду испуштајући дуг коноѳчасти измет*.

сѹчка ж **1.** *сува грана, суварак*. – Набѣри сѹве сѹчће и накладí добар ѡгањ, да се чврсо огрѣемо. – Пошлѣ бáбе у сѹчће. **2.** *штан, мотка*. – Немѡј да ўзнем еднѹ сѹчку, па да ти покáжем. **3.** *строгост, тиранија, злостављање*. – Тѣра му сѹчку.

сушенiца ж *сува вешалица*. – Дáдоше

ми две-три сушенице, да си понесём.

сушенíчи несвр. *сече месо на вешалице, на сушенице које ће сушити у пушници.* – Милан Ђвин сушенíчи месо.

сушеничѐтина ж ауг. *од сушеница.* – Канише ме с едну оволку сушеничѐтину.

сушенíчка ж дем. *од сушеница.* – Остале још три сушенíчће на врлínуту, кúј би рекал да смо и тека срчено изели.

сúшина ж **1.** *тамо где не прокишњава, сувота, настреишица.* – Бúтни кола у сúшину. **2.** *кров над главом, кућа.* – За цел његов век, не си могъл напраи сúшину над главу. **3.** *строгост, дисциплина.* – Тера ми сúшину, не дава ми да дбнем.

сúшинка ж дем. *од сушина (1).* – Склонѐте се негде у сúшинку.

сцѐпен, -а, -о *који је поцепан, исцепан.* – Сцѐпене му панталоне на подúпину. – Нема дрее како трѐбе, па иде сцѐпен.

сцепења́к м упор. *сцепењор. 1.* *нешто што је поцепано, дроња́к.* – Доста е, сиромá, носил сцепења́ци, редно е да се и он премени у нове дрее. **2.** *онај који иде у поцепаном оделу.* –

Пројде по пúт едбн сцепења́к.

сцепењор м в. *сцепења́к.* – Сврлй тíја сцепењор и навлчй се ко лúђе. – Видиш ли онога сцепењора, е, и тй ч такв да бúдеш, ако не работиш.

сцѐпи свр. **1.** *поцѐпа.* – Не мóгу те водити код мајђе, / Дор не сцѐпиш желѐзни оп́нци (н. п.). – Кьд се сиромá зажѐни, тупán се сцѐпи. **2.** *исцѐпа, расцѐпа.* – Сцѐпили смо јучѐр два мѐтра дрва.

сцепóтине ж мн. *стара поцѐпана одећа, рите.* – Йде у еднѐ сцепóтине, а бóжном нећи гáзда. – Штó ти овѐј сцепóтине не циднеш негде?

сцепóше свр. у ауг. *значењу поцѐпа.* – Сцѐпóше оп́нци за крáтко врѐме. – Нѐче се еднпúт сцѐпóшу овѐј грóзне панталонѐтине.

счмр́љи свр. *ударцима затупи.* – Да си водиш рачун квó врѐвиш, и да се не мѐшаш тáм гдѐ ти не мѐсто, да ти не счмр́љим нóс.

счмр́љуе несвр. *ударцима затупљује оштрицу и сл.*

Т

та́ *узвик којим се деца међусобно плаше (нарочито у игри жмурке).* – Та́, уплаши те. – Та́, заплува́ те.

та *везн. па.* – Уби се, та се олуди. – Овија стисне, та у шуму. – Би́л би га, та још како́.

таба́н *м четвртаста дашчица на врху грнала (в.) којом се преврћу коже у сепији приликом штављења.*

таба́на *ж радионица за штављење кожа.* – Зо́рина табана е пред онíја рат билá едина ва́брика у Паланку.

таба́нче *с грн. горња површина лончарског кола на којој се налази земљани суд у изради.*

та́бел *м. в. полутка.*

та́бље *с в. полутка.*

та́вњн, -вна, -вно **1.** *који је таман, мрачан.* – Но́ч, та́вна но́ч. **2.** *мрачан у моралном смислу, рђав.* – Та́вњн је ти́ја тип.

тавја́ника *ж бот. в. тавњаника (2).* – Тој си поље тавјанику раца.

тавлаиса́ње *с гл. им. од тавлаише.*

тавлаи́ше се *несвр. опоравља се, прездрављује.* – Зимус бе́ше јако пропа́дла, сџг се ма́лко тавлаиса́ла.

тавнѐе *несвр. 1. смркава се.* – Ку́ј час по тавнѐе. **2.** *добива тамну боју, црни.* – По́че човѐк да се препра́ља, да тавнѐе. **3.** *издржава казну затвора, робија, тамнује.* – Ѐма ти да тавнѐеш по тавнѐице, ја што ти кажем.

та́внес, -та, -то *који је црномањаст.* – Та́внесто девојче.

та́вни се *несвр. смркава се, пада мрак.* – Зи́ме по́чне да се та́вни чѐм прѐде пла́дне.

тавни́на *ж мрак, тмина, помрчина;* упор. тавница (1). – Тавни́на е да се рч не ви́ди. – Едни́ с тавни́ну ото́де на ра́боту.

та́вни́ца *ж 1. в. тавнина.* – Поѐла га тавни́ца. **2.** *тамница, затвор обично у подземним или приземним деловима зграде, где осуђеници издржавају казну.* – Че иструлавѐеш у тавни́цуту, о́ч. **3.** *осуда на затвор и издржавање те казне.* – Осу́ден на тавни́цу, а могло́ е и на бесѐње.

та́вно *прил. 1. без светлости, тамно, мрачно.* – Та́вно ко у ро́г. **2.** *нејасно, мутно.* – Та́вно ми ў главу.

та́вноша *ж овца црне вуне и име таквој овци.*

та́вношка *ж хип. од тавноша.*

та́внува́ње *с гл. им. од зъвнуе.* – На два́ ме́сеца та́внување.

та́вну́е *несвр. издржава казну затвора, тамнује.* – Да те затво́ре, да Бо́г даде́ ми́ли, да тавну́еш де́сет го́дин, да се сми́ри свѐт од те́б.

тавња́н *м тамњан.* – Што́ ми, бра́те, на тавња́н мири́шеш?

тавња́ника *ж 1. врста мирисног грозђа и вино од тог грозђа.* – Бе́рем гро́зје, би́рам тавња́нику. – Пре́драг Николи́ћ је ста́лно наручува́л по бало́н тавња́нику из Бу́ково. **2.** *бот. трајна зеља́ста биљка из фам. Aristolochiaceae чији су листови у облику копита, сјајни и кожастии, цветови пурпурнотамномодри; копитњак Asarum europaicum L., упор. тавјаника, тавњаниче, тавњаничи.* – Овуд растѐ трава́ тавња́ника, / По њу га́зим, на тавња́н мири́шем (н. п.).

тавња́ничии *м бот. в. тавњаника (2) Asarum europaicum L.* – Ту́ј сџг растѐ трава́ тавња́ничии.

тавња́ничје *с бот. в. тавњаника (2) Asarum europaicum L.*

тавња́нчѐк *м дем. од тавња́н.* – Ѐма ли у кутѐицуну јо́ш од тавња́нчѐкѐн?

та́вра ж 1. *ново одело, ново рухо*. – Ти твојуту та́вру не изно́сиш на видало, чуваш ју за ћисали дні. 2. *дотеривање, кинђурење*. – Ја га не нижем ти да га рониш [бисер], / Но га ја нижем та́вру да чиним (н. п.).

таврالی́ја м в. *тавролија*.

та́врење с гл. им. од *таври* (се).

та́ври несвр. *удешава, дотерује кога*. – Немој мужа́тога млого да тавриш, це каеш по́сле.

та́ври се несвр. *удешава се, дотерује се*. – Женá ко́ја се млого таври, на сво́ега му́жа не мисли.

тавроли́ја м онај који је гиздав, *кицош, леп*. – Да ли јоште тавроли́ши о́ди, / Да ли ко́ња тавроли́ју во́ди (н. п.)?

тавроли́ши прил. *гиздаво, поносито*. (Пример в. под тавролија).

Тавро́сија м име.

та́вроша ж име овци *грациозних покрета*

та́врошка ж хип. од *тавроша*.

та́г прил. *тад, тада*; упор. *тага, тагај, тагаја, тьд, тьде, тег, тегај, тогај*. – Договори́мо се кьд му јавим, та́г да до́jde.

та́га прил. в. *таг*. – Па кьд ти не́ч да ми помо́гнеш, кугá та́га да мо́лим?

тага́ј прил. в. *таг*. – Кьд уја́неш ко́ња, тага́ј ћимај но́ђе.

тага́ја прил. в. *таг*. – Тага́ја се ја се́тим да смо забори́ли се́ћуру, а пошл́и смо у др́ва.

тага́шањ, -шња, -шње (шњо) *тадањи*. – Тага́шањ наро́д је б́ил пошт́ен. – У тага́шњо вре́ме неси́ зна́л ќуј ти какво́ мисли и квó ти спрем́уе.

та́д прил. в. *таг*. – Ако те забо́ли ко́ле́но та́д да га истр́љаш с ов́ија ма́з.

та́де прил. в. *таг*. – Та́де он ре́че: “Ако о́чете, поо́дете, ако ли не́чете, та́де не мо́рате”.

тае́ње с гл. им. од *таи* (се).

та́зеница ж 1. *она ко́ја је новодошла у дома́ћинство, невеста*. – Она́ ни е на́ша та́зеница. 2. *оно што је ново набав́љено*. – Купови́на, та́зеница.

та́и несвр. *држи у тајности, таји*. – Та́и и од ме́н, не́че ни на ме́н да ка́же.

та́и се несвр. 1. *прита́јио се и чека*. – Не́ћи ни но́чу кра́дне др́ва од дрвни́к, а Ради́вој се с́г та́и у плев́њу и че́ка да га ува́ти. 2. *чува се у тајности*. – Зна́е се ќуј е га уби́л, ал се јо́ш та́и.

та́ј се имп. у функцији узвика *смири се, заћути, не плачи*. – Та́ј ми се, си́не, та́ј ми се, с́г че ми ти до́jde на́нка. – Та́јте се, де́ца, не чу́е се телеви́зор од ва́с.

та́јва ж *дружина, тајна дружина, дружина с лошим намерама*. – Да се ле́цаш из ту́ј та́јву док е вре́ме.

така́ прил. в. *тека*. – Не то́ј билó така́, ко што ти прича́ш.

таква́ј ж она ко́ја је у другом ста́њу. – Кьд е женá таква́ј, не сме́ д́ иде на копа́ње.

такве́ја в. *таквеј*.

та́кмече с гл. им. од *та́кми*.

та́кми несвр. *лепо слаже једно на друго (суво лишће дувана, гране посечене шуме за лисник и сл.)*; упор. *дипли*. – Јуче́р смо се́кли шу́му, а дњѐс иде́мо да ју та́кмимо.

тако́ј прил. в. *тека*. – Тако́ј ти е то́ј, па ти ви́ц.

та́кши, -кша, -кше комп. од танак 1. *који је тањи*. – Најди́ не́ку та́кшу арти́ју да зав́е́мо по ед́н дувáн. 2. *телесно слабији, лакии*. – Узéл би ово́ј та́кше пра́се. 3. *сиромашнији, мање богат*. – Момчи́л је та́кши од Ёвру, има́њето му по у бре́гови.

та́л м *део*. – Бра́јћа му се одели́ше, / Тре́јћи та́л му оста́ише (н. п.).

талáлин м *биров, викач*. – Синóч је вика́л талáлин: / “Сви́ кно́чи до́ма да б́уду” (н. п.).

таласиње с бот. *трава у текућој води, алге* Potamogeton natans L.

таласон м *вампир, осења.*

Талија ж *име.*

талијанац м *фабрички ексер дужине 5 до 7 ст. – Талијанци сам тражил и код нас у задругу и у Књажовац по дућање, и нигде нема.*

тало с *зидна површина између два полустуба, или део оgrade између два стуба. – Дњи́с сам осидáл еднó тало.*

тáлпа неодéлана изр. *онај који је прост, невоспитан, неуљудан.*

таљига́ несвр. *иде некако кроз живот. – Таљига́мо га колкó мóжемо и какó мóжемо.*

таљигање с *гл. им. од таљига.*

таљи́ђе м *лакша запрежна кола која вуче један коњ, таљиге. – Коњ Зелéнко упрéгнут у таљи́ђе – брука еднá.*

таљи́шће ж *дем. од таљи́ђе. – Таљи́шћете то́ље, ко за мага́ре.*

та́м прил. *тамо. – Та́м долéко га билó.*

тамбис м *понор без дна, бездан, амбис.*

та́мњи, -ња, -ње (њо) *онај тамо, тамошњи. – Онíја та́мњи лју́ђе не позна́вам. – Та́мњото дете́ на Вíдена Цíкуру.*

та́њк, -нка, -нко **1.** *који је мале дебљине, танак. – Чу да ўзнем ед́н та́њк прут. 2.* *који је прозиран, провидан. – Опасáла неку та́нку бóшчу, па е се вíде но́ђе до дупе. 3.* *сиромашан. – Онí су си од крај билí та́нћи.*

та́њцк, -цка, -цко *који је прилично танак; упор. та́њчк. – Та́њцка му шíица, ко на пíле.*

та́њцко прил. *прилично танко; упор. та́њчко. – Та́њцко га предí.*

та́њчк, -чка, -чко *в. та́њцк. – Прéдењето ти та́њчко.*

та́њчко прил. *в. та́њцко. – Рéже*

сушенíце дóста та́њчко.

танбу́ра ж **1.** *трзајући муз. инструмент, тамбура. 2.* *фиг. женски полни орган.*

танбура́ш м *свирач на тамбури, тамбураш.*

танбу́рица ж *дем. од танбура (1).*

та́ндара броч изр. **1.** *за опонашање звука који се чује кад нешто падне и звекне (првенствено метално). 2.* *каже се кад неко изговори какву глупост.*

та́ндара-ма́ндара изр. **1.** *којешта, којештарија, нејасно, нејасноћа. – Она врéви та́ндара-ма́ндара. 2.* *збрда-здóла, којекако, неуредно. – Уработи га та́ндара-ма́ндара и óтиде си, а то́ље ми па́ре за то́ј ўзе.*

тандарíја ж *пропаст, бестрагија; упор. дрндарија. – Óтиде свé у тандарíју.*

тандр́кало с **1.** *нешто што луна, тандрче, нека расклиматана скаламерија. – Са́мо се питу́ем, какó смéш да се во́зиш на то́ј твоé тандр́кало. 2.* *онај који непрестано говори. – Мáни ми се, немóј ми споеу́еш то́ј тандр́кало, ва́ча ме копрíвњача од њóјну прíчу.*

та́ње несвр. **1.** *пропада у неку течност или неку житку масу под утицајем сопствене тежине, тоне. – Он за́гази у Гўжњино блáто и пóче да та́ње. 2.* *надóлазећа вода постепено обухвата и прекрива што. – Дојдé големá водá и средорéкат пóче да та́ње.*

та́њење с *гл. им. од та́ње.*

та́нкоко́жес, -та, -то **1.** *који је танке коже. – Ова́ј свиња́ билá та́нкоко́жеста, нéма оп́нци да трају ни íч. 2.* *који је осетљив, преосетљив. – Човéк не трéбе да е то́лко та́нкоко́жес, ако мíсли да опста́не.*

та́нкоко́рес, -та, -то *који је танке коре. – Ел íмаш сéме од онéј та́нкоко́рестене тикве?*

тънкошиѝс, -та, -то *који је танке шије*. – Детиштето им главурато, а тънкошиѝесто.

танте за бупе изр. *то ти је за оно; сад смо квит*.

тантѹз м *незналица, глупак*. – Глѹп ко тантѹз.

тънчиѝца ж *кошуља од танког платна*. – Тънчиѝца, голá гуѝиѝца.

тањирѝк м *дем. од тањир, мали тањир*. – Оч ли да ти сипем мálко пшениѝу у тањирѝк, да покѹсаш?

тањирче с (мн. тањирчичи и рет. тањирчетиѝа) в. *тањирѝк*. – Одавна нé имáло ни тањири, ни тањирчичи, веч су свѝ кусáли из еднѹ паниѝу.

тапавиѝца ж в. *топовиѝца*.

тъпка несвр. упор. тъпче. **1.** *гази у месту, таба ногама*. – Смрзле ми се ноѝе, па тъпкам да ми се загреју. – Посеáле смо грснице, па сѹг мálко тъпкѹмо землѹту, да пóсрчено нѝкну. **2.** *дланом набиѝа, сабиѝа неку мекану и растреситу масу*. – Тѹри брашно у паниѝу, па га озгóр тъпка, да се не стрѝви. **3.** *тапче кога (по рамену и сл.)*. – Не тъпкај тѝ мѝн по рáмо, нѝч ти тóј нѝшта помóгне. **4.** *аплаудира*. – Свѝ тъпкају с длáнови, па и јá тъпкам. **5.** *спарује се патак с пловком у чину оплодње*.

тъпкање с *гл. им. од тъпка*. – Тапкање с ноѝе од зимѹ.

таповиѝца ж в. *топовиѝца*.

тъпче несвр. в. *тъпка*. – Омѝје ноѝе па улéзне у кáцу да тъпче сѝрење. – Тъпче ме по грбѝну, мѝсли чу му попуштим. – Къд се заврши приредба свѝ тъпчу.

таранѝѹг м **1.** *надувана овчиѝа или козја мѝшина*. – Напéл се ко таранѝѹг. **2.** *торба од овчиѝе или козје коже*. **3.** бот. в. *очу-неѝу* *Capsella bursa pastoris* L.

тарапáна ж *каса, благајна; ковница новѝа*.

тарбá ж в. *торба*.

тáрга ж **1.** *дашчана палета са ручиѝама за ношење грађевинског материјала*. – Носѝл сам јá тáргу док сам бѝл простáк, сѹг сам мáјстор, па не нóсим. **2.** *леса која се ставља на кола за превозење лакших терета, или на којој се спава, или којом се преграђује стаја за разну ситну стоку*. **3.** *гомила сламе и сл. величине пласта, која се при дну обуѝми ланѝем или конопѝем и воловима превуче на друго место (најчѝише у току вршидбе)*.

тáс м *женин отаѝ, таст*. – Óн ми на мѝн тáс, тѝја Милáн.

тáслиѝа ж *манжетна на рукаву мушке, старинске, кошуље извезена народним шарама*. – Подѝѝи си тáслиѝе, къд бркаш у чебѝр.

тáслиѝѝа ж *дем. и хип. од таслиѝа*.

татáб м зоол. **1.** *инсект паразит са рилиѝом за сисање крви, стениѝа* *Heteroptera*. – Ёли су ме татáби дор сам станувáл у студѝнѝи дóм, да е јѹтром чаршáв бѝл крвaв. **2.** *фиг. досадан човек*. – Досáѝаш ми ко татáб.

татóл м бот. в. *татул* *Datura stramonium* L. – Трејѝи сам ти у татóл врлѝла. / Татóл пѹѝа, тѝ за мѝн да пѹѝаш (н. п.).

Тáтрасиѝа ж в. *Татрасниѝа*.

Тáтрасичанин м в. *Татрасничанин*.

Тáтрасичанка ж в. *Татрасничанка*.

Тáтрасниѝа ж *село у општини Књажеваѝ*.

Тáтрасничанин м *становник Татрасниѝе, онај који је пореклом из Татрасниѝе*.

Тáтрасничанка ж *становница Татрасниѝе, она која је пореклом из Татрасниѝе*.

тáтрасниѝѝи, -ѝѝа, -ѝѝо *који припада Татрасниѝи, који се односи на Татрасниѝу*.

тáтул м бот. *једногодишња зељаста*

биљка из фам. Solanaceae висока до 1 м. Стабљика снажна и виљушкасто разграната. Листови су крупни (до 25 см дуги). Има дивне, крупне, беле, левкасте цветове. Врло је отровна; татула *Datura stramonium* L., упор. татол.

таћиша ж *врста крушке*. – Къд те изубивам, има да угњиеш ко таћиша.

твоинсћи прил. *на твој начин*. – Ти си терај по твоинсћи, ја ци по моинсћи.

тврд на пару изр. *циција, тврдица*.

тврдъчк, -чка, -чко **1.** *који је прилично тврд*. – Тврдъчк ти лебацъв. **2.** *који је тврдица, циција*. – Вуле е тврдъчк на пару.

тврдоглавштина ж у пеј. значењу *онај који је тврдоглав*. – Мърш одотле, тврдоглавштино една.

тѣ речца за показивање на кога или на што, што је близу онога коме се говори; за указивање на нешто што је уочено било где. – Тѣ га там иза тѣб. – Тѣ га топат зади централу, њу че да брани. – Тѣ ти, па ѓц.

тѣг прил. *в. тѣг*. – Тѣг ја ўзнем мотку, па ўдри, ўдри.

тегај прил. *в. тѣг*. – Къд на врбу роди грѓје, тегај че га добиеш.

теглење с *гл. им. од тегљи (се)*. – Теглење ўзбрдо сѣлом ѓде.

тегли несвр. **1.** *вуче кола*. – Волѓви едвѣ тегље уз Топузѣнов грѓб. **2.** *вуче кога за руку*. – Немѓј ме тегљиш у момурузу. **3.** *вуче неки терет по земљи*. – Натѓвѣрим шѓму на еднѓ вѣју, па тегљим до кола. **4.** *вуче димњак*. – Ѓцакѓв нѣче нѣшто да тегљи, мѓра да су се навачѣле сѣце у њѣг. **5.** *наклоњен је коме*. – Она вѣше тегљи за синѣтога, него за ћѣркуту. **6.** *вуче димове док пуши*. – “Тѣ пушиш”!? “Не, тегљим да се не угѣси”. **7.** *сиса (ѓ детету или младој животинѣ)*. – Нѣче да тегљи. **8.** *једе неку жилиаву храну коју држи у руци и*

откида зубима. – Тегљи еднѓ пѓздраву шушенѣцу. **9.** *мери, има тежину*. – Кѓлко мѓж да тегљи овѓј прѣсе? **10.** *може да измери справа за мерење*. – Кѓлко ти тегљи овѣја кантѣр? **11.** *изазива, чика*. – Немѓј ме тегљиш за езиќ, бѓље ти е.

тегли се невр. **1.** *тегли се, отима се, отеже се*. – Телѣно се тегљи, це обѣси. **2.** *тежи, бори се да нешто створи у животу*. – Чѓвѣк се цѣл вѣк тегљи да нѣшто стѣкне.

теглич м **1.** *клин којим се јарам спаја за руду*. – Тегљич мѓра да е желѣзан. **2.** *ћур. справа за истезање коже у кожухарском занату*.

тегобна, -бно *која је у другом стању, која је трудна*. – Тегобно им девојчето, дако се нѣ женило.

тедено с *једно старинско народно коло (и прѣтња)*. – Чѣш да ѣграш тедено, сѣмо нек ти дѓјде баштѣ.

тежѣтник м *дан у који се ради*, супр. празник; упор. делник. – Дњѣс нѣ прѣзник, дњѣс тежѣтник.

тежъчк, -чка, -чко *који је прилично тежак*. – Дѓста е тежъчк, трѣбе ми пѓльк.

тезѣ ж *горња површина озидане пећи ракијског казана*. – Тѓрим кову на тезѣ, па у њѓ сипѓем испѣчену комѣну, па расипѓем у еднѓ дѓвку, за свѣње.

теј и **теја** *ном. и ак. придевске показне заменице женског рода множине, те*. – Тѣј женѣ ми дѓшу поѣдоше. – Тѣј ѓвце се врѣају из пѣшу. – Врљѣ тѣја пѣшкѣве прѣскове. – Да глѣдамо да кѓ-пимо тѣја крѣве.

тека прил. *тако*; упор. *така, такој, текај, теко, текој*. – Тека е тѓј билѓ къд сам ја бѣл млад. – Тека е рѣкал Бѓг.

тека че му дѓјде изр. *није могуће; мало сутра*.

текај прил. *в. тека*. – Текај ел нѣкако.

текмѣ с *корито од дасака са*

ручицама за пренос или прављење и држање малтера приликом градње. – Текме с малтер мора да носе двојца, не мџ едн сам.

текне *в. текме.*

теко прил. *в. тека.* – Текó нéкако.

текој прил. *в. тека.* – Не мџе текóј, веч овакој.

тела ж бот. *в. отела.* *в. бела тела, модра тела.*

телбиз *м онај који је рђа, ајмана, покварењак.* – Вáрди се од тога телбиза, да не пројдеш ко бос по трње.

телé с (мн. телци) *младунче говечета које крава донесе на свет.* – Пошто су днџ ишли телци на пијац?

телескување *с гл. им. од телескуе.*

телескуе несвр. *телесно кажњава слабијег од себе, туче кога.* – Буди мџран да те не телескуем.

теливон *м телефон.* – Окали га на теливон, ал он нé бил туј

теливонџра несвр. *говори телефоном, јавља телефоном.* – Теливонџрали му из Зájчер, да се óдма врча, не мџ, велу, там нéшто без њег да рéше.

телиза несвр. **1.** *пије крупним, дугим гутљајима (о жедноме).* – Не телџај толко вóду, ч да запáтиш жáбе у мешину. **2.** *пије алкохолна пића у неумереним количинама.* – Телџа и винó и ређију; квó доване тој телџа.

телизање *с гл. им. од телџа.* – Телџање до бесвес.

телијанац *м в. талијанац.* – Че ми трéбе ћило телџанци, за тарабе.

теловина ж **1.** *бот. в. отела,* упор. бела теловина. **2.** *вино од отеле.* – Од теловину јутре боли глава, да прсне.

телчор *м зб. од теле, телад.* – Телчор белисвет.

темељача ж *грета која се поставља поврх темеља при градњи кућа;* упор.

бундрук.

темерутин *м онај који је суров, намрштен, неотесан, сиров.* – Станислов је прáви темерутин, он с нџкуга не врéви.

тенџ *м вампир, вукодлак.*

тенџица ж *дем. од тенџка.*

тенџка ж **1.** *метална чаура метка.* – После онџа рáтови лежале су тенџке на све стране. **2.** *мања лимена посуда.* – Узнџ нéку тенџку, па сџпи на пиличу вóду.

тэнко прил. рет. *танко.* – Сечџ га тэнко, да џма за свџ.

тэнтав, -а, -о *који је мутан, тежак.* – Пџмо нéко тэнтаво винó.

тенџење *с гл. им. од тенџи се.*

тенџи се несвр. *претвара се у вампира (о покојнику).* – Узну па га раскóпају, па га прободу с кољџ, да се не тэнџи више.

тенчомор *м оно чиме се може уморити тенац, вампир.*

тенчоморац *м онај који мори тенџе, вампире.*

тэнџера ж **1.** *метална посуда; котло.* **2.** *фиг. глава.* – Цэл дн ме боли овај мојá тэнџера.

тэпа се несвр. **1.** *ака се, ломата се.* – Нэчу д џм да се тэпам по тџја брежуљаци и шумáци за нэкве печурфе. **2.** *учествује у тучи, туче се.* – Тепáли се, таквџ пијáни, доле пред задругу, па си тџкве потрошили, ене и сџг џду с врзана глáве.

тэпав, -а, -о *који је тром, незграпан.* – Тэпав, нé за нџкву рáботу.

тэпавац *м 1. врста крушке. 2. фиг. тестис.* – Лэле, кољћџ су си му тэпавци.

тепрв прил. *в. топрв.* – Тепрв си сџг стџгал, а јóш кџд си ошџл.

тепрвá прил. *в. топрв.* – Тепрвá џма да те бџју.

тепсџа ж *округли, плитки, метални*

са дршком за захватање малтера.

тиица ж бол. једна болест (у басми). – Црвенá плѷска, / Зеленá плѷска, / Тиá тиица, / Дóбра дóбрица (б).

тија, тај и таја, тој и тоја *придевска показна заменица, тај, та, то.* – Тија коњ се рíта. – Тија човéк мlóго зъл. – Крíва тај врбá. – Тај ложíца, дрвената. – Ел таја черáпа твоја? – Таја свíрка на Милáна, свирача. – Тој мlóго за тéб. – Тој зéље јóш зеленó. – Тоја детé јáко слѷша. – Тоја душамé стрóшено. в. и: несъм ја тија.

тијо прил. *на тих начин, једва чујно, тихо.* – Тиша цéлу нóч тијо падá. – Тијо врéвте, да га не разбóдите.

тијовачи́и, -чка, чко *који припада Тијовцу, који се односи на Тијовац.*

Тијóвци / Тијóвац м *село у општини Сврљиг.*

Тијóвчанин м *становник Тијовца, онај који је пореклом из Тијовца.*

Тијóвчанка ж *становница Тијовца, она која је пореклом из Тијовца.*

ти́ка несвр. **1.** *губи, стрви.* – Не давај му ништа што врéди, ел он тика свé што му се дадé. **2.** *тамани, уништава.* – Твор ни тика кокóшиће. **3.** *престане да гаји.* – Решíли смо, овѷј ёсен че да тикамо óвце.

ти́ка се несвр. **1.** *нестаје, губи се негде.* – Сваћи чás се тика нéгде. – Сéди туј, немóј се тикаш. – Тика се нáрод по селáва. **2.** *губи свест, разум.* – Почéл да се тика. **3.** *умире.* – Стáрци се тикају ўпролет, мláди ўсен.

ти́кање с *гл. им. од тика (се).*

ти́ква ж **1.** *бот. тиква загрљача* *Lagenaria vulgaris* Ser.; упор. чаша (1). **2.** *фиг. глава.* – Имаш ли ти нéшто у туј твоју тикву?

ти́ква кадб́нка ж *врста тикве.* – Какó че, што чé, он се наедé пéчену тикву кадб́нку и пójde си сáм.

ти́квáн м *онај који је ограничен, глуп.* – Ко мóж, брé, да си тóлћи тиквáн а бб́жим си пíсмен?

ти́квáна ж *женска особа тикван.* – Што те нéка тиквáна мóж насећира, тој пáметан никад нéче.

ти́квáш м *пеј. од тиква (бундева).* – Врљи им ед́н тиквáш, на свињéте.

ти́квáшка ж *дем. од тиква (за воду).* – Узни тиквáшкуну и донеси воду.

ти́квеник м *пита од тикава.* – На Петрóвден мáти ўвек напраи тиквеник.

ти́квети́на ж **1.** *ауг. од тиква.* – Додијáло ми да свб́и д́н вáрим тиквети́не. **2.** *фиг. у пеј. значењу глава.* – За квó ти слѷжи тај твоја тиквети́на?

ти́квíње с *зелено лишће тикве са врежом, набрано за исхрану стоке.* – На плáдне на свиње да врљиш тиквíње!

Тикóслава ж *име*

ти́л м *анат. затиљак, потиљак.* – Војници кд марширају, онíја сáдњи мóра прéдњега да глéда у тил.

ти́лне свр. *ударе кога у потиљак.* – Кд те тилнем, ч да пáднеш.

тилу́ђе ж *горња страна ушица секире, мотике и сл.* – Удари га с тилуђе мецу рóзи. в. и: с тилуђе мецу рóзи.

Тимилíја м *име.*

Тимóк м *река Тимок.*

Тимóчина ж **1.** *старији назив за долину Тимока од Књажевца до Вратарнице.* **2.** *у ауг. значењу назив за реку Тимок.* – Кд пријде онај Тимóчина, свé однесé.

ти́ња ж *речни муљ.* – Дójde пóводња и донесé ти́њу.

ти́њав, -а, -о *у коме има доста муља.* – Довл́кал ми камиóнција ти́њав песéк, нáну ли му поквáрену њигóву.

ти́њáк м **1.** *плодно муљевито земљиште поред реке.* – Квó год посадиш у онíја ти́њáк, онó се рóди ко лúдо. **2.** *ауг. и пеј. од тиња.* – Сб́г мóра

да одринемо овíја тиња́к. **3.** *ситно растиње (трава и сл.) делимично засуто муљем.* – Нíква сто́ка не́че да еде́ овíја тиња́к.

тињење с гл. им. од тињи.

тињи несвр. *за време поплаве вода наноси муљ.* – Сва́ку про́лет Тимóк тињи слива́кат и сли́ве ни се пошуши́ше.

тињосуе несвр. у пеј. значењу *тињи*; упор. тињоше.

тињоше несвр. *в. тињосуе.*

типџ м бот. *бусенаста зељаста биљка из фам. Graminae танких, дугих и врло жиливих листова (има више врста ове биљке), вијун Festuca ovina L., Festuca elatior L. и др.*

типине ж *в. дипине.*

типљав, -а, -о *по коме је попало труње.* – Типљав ти шашíрат.

типљавање с гл. им. од типљави (се).

типљави несвр. *посипа труњем, ствара труње, труни.* – Немóј да типљавиш те́ја влненете дрéје та́м у ти́ја клчиња́к.

типљави се несвр. *прихвата труње на себе, излаже се труњу.* – Склопí ца́к на главу док ве́еш жíто, да се не типљавиш. – Црна дрéја се пољсно типљави од не́ку дрúгу.

типољак м *трун од тканине, конца и сл., трун који се закачи за одећу.* – Очéткај си капúт од типољци.

тир м *узани простор између два реда поврћа у баити.* – Тíрови измецу рéдови трéбе да су по широ́и и по висо́и.

тирџ м *дем. од тир.* – Остáила му тирџкът, не́ма за ед́н пед да е ширóк.

тирџк м *дем. од тир.* – У по не́и тирџк поса́дим по цвекалце́.

тисканица ж *тискање, гужва.* – Къд отвори́ше ду́ханат, на́ста таква́ тисканица, да су ед́ни преко дрúжи ну́тра улази́ли.

титка несвр. **1.** *титра.* – О́н тра́жи да му титкаш ја́јца, па т́г да ти учíни, ако óче. **2.** *покушава лепим да приволи некога да почне нешто да ради.* – Мо́ре, не титкај га, не́го това́гу, па да ви́диш ел не́че да рабóти.

титкање с гл. им. од титка.

Тито м *име.* – Тíто Станисáвљевић из Го́рњу Ка́меницу, сíн на Милади́на и Лéтицу, ро́ден 1944. го́дине.

тиће I прил. *тек;* упор. *ће.* – Тíће дојде однекуде́. – Женáта си тíће прíрова. – Оста́ј га тíће т́ј. **II.** *везн. него.* – Он не рабóти ко трéбе, тíће са́мо смандр́ља рабóту. – Терáл би те да едéш, тíће т́ несí гла́дан. – Не тејáше га оста́е, тíће га одвэзоше.

Тица ж *име.*

тиче с *ситна птица, птичица.* – Тичичи искљуца́ли грснице́.

тиченце с *дем. од тиче.* – На́но, улéзло тиченце у со́бу.

тичи погоричи м мн. *шумске птице.* – Ч́јте , тичи погоричи, / Однесéте ма́јхе гла́са, / Да ми пра́ти црну́ мрежу́ (н. п.).

тишина ж *мирна и дубока вода у реци;* супрот. брзак. – Ва́чамо скоба́љи у Цвёткову ти́шину.

тиштање с гл. им. од тишти се. – Мло́го ми прија́е ма́лко тиштање, по́сле будéње.

тишти се несвр. **1.** *већ испечени хлеб се остави да још мало стоји у топлој фуруни, пећници, црепуљи.* – Лéб вéч пéчен, ал не́к се јóш ма́лко тишти́. **2.** *пошто се пробуди, остане још неко време у постељи да лешкари.* – Јóш се тишти по чр́је.

тишљер м *столар.* – На́ши пéнцири и врáта пра́ил ед́н тишљер из Штр́пци, заборíл сам ко се óка, а сетí се, Бо́ра се зовé.

тишљерај м *столарија (прозори, врата).* – Тишљера́ј ти мо́ж пра́и не́и

мајстор, а мош си кúпиш и готóв у стовáриште.

тишљерсџи, -ска, -ско који се односи на тишљера. – Тишљерсџи занáјат се дьнџ слабо ўчи.

ткае несвр. *израђује тканину на разбоју, тка*; упор. че. – Сџг ткаем ланен поста́в.

тканице ж *ткани појас високог квалитета*. – Јá не мо́г да рабóтим док не опáшем тканице.

тканичка ж *орнаментни мотив на двопређним чарапама*.

тканичџе ж *дем. од тканице*. – Стáри се опасу́ју с тканице, а деца с *тканичџе*.

ткање с **1.** *израђивање тканине на разбоју укритањем и сабијањем конаца*. – Ѐмам гоцá за ткање. **2.** *разбој на коме се тка*. – Јутре мо́ра да уно́симо ткање, па да по́чнем да чéм. **3.** *тканина која се тка*. – Мáзно ми ткање излáзи. в. *единично ткање, жабино ткање, ткање на нитку*

ткање на нитку с *ткање на разбоју на особит начин, да би се постигла посебна шара. То се изводи тако што једна жена помера две дашчице (нитџе) које су постављене кроз основу, између задњег кросна и нити, и на тај начин отвара зев (подножи тада нису у функцији), а ткаља провлачи чунак кроз тако настали зев*.

ткањиште с *пеј. од ткање (1, 2)*. – Нíкад да заврши́м овóј ткањиште. – Када ч едьнпúт да изнесéш овóј ткањиште?

тлај несвр. **1.** *тиња, тиштити, пече (о болести)*. – Нéкво ми тлај у мешíну. – Јóш ми тлају длáнови кó сам га ударáл. **2.** *лагано гори, тиња (о ватри)*. – Турí едьн дубáр у огњьт, да тлај ньчџс.

тлајање с *гл. им. од тлаи*. – Осéчам нéко тлајање, тúј пóд груди.

тлака ж *позајмица у раду у домаћој*

радиности (чешљање вуне, сновање основе, увођење у нити и сл.)

тлáкана ж *таван изнад штале за смештај сточне хране*; упор. атлакана, отлукана. – Јутре рáно, по ладавíну, йма да дíзамо сéно на тлакáну.

тлáска несвр. *удара, баца, млати чиме*. – Тласкáла га а тáм, а овáм.

тласкáње с *гл. им. од тласка*.

тлáсне свр. *изненада гурне кога, удари изненада*. – Изедьнпúт ме тлáсну у грбíну, та се трколí.

тлачење с *гл. им. од тлáчи*.

тлáчи несвр. *газећи уништава, упропашћава*. – Нéка га, нéка, девојче. / Нéк тлáчи, нéк га потлáчи, / Нéк гáзи, нéк га погáзи (н. п.).

тлџст, -а, -о **1.** *који је мастан (о јелу)*. – Тлџста џибáница, мáз сáмо што не течé низ лáктови. – Кьд едéш тлџсто обрíши си мустачí, да ти несú блáжни, ко на Драђíшу џелера. **2.** *фиг. који се је оросио знојем (о челу)*. – Едé лúто, па му вáне бúде тлџсто чалó.

тлџц оном. *узвик за опонашање звука који се чује приликом удара тврдог предмета о други тврди предмет*. – Тлџц с глáву у дúвар.

тлџц-млџц *узвик за обележавање муцања, замуцкивања (при збуњености)*. – А, óн тлџц-млџц и н умејá га кáже.

тлџца несвр. **1.** *ударајући дроби, ситни, туца*; упор. тлче. – Пóсле онíја рáт ни терáли д ймо у Кáлну, да тлџцамо кáмење покре друм. **2.** *убија гњечећи*. – Сéднемо на припéчину, стúримо кошúље и тлџцамо вьшџе. **3.** *удара чиме у нешто*. – Требáло е да тлџцаш с глáву у дúвар, одавна.

тлџца се несвр. (често у мн.) **1.** *ударају се се главама више у игри (деца)*. – Тлџцамо се с глáве да вíдимо кугá че пóвише да болí. **2.** *туцају се ускрињим јајима*. – Мíлош йма дрвено јајце и затóј

с њег нече нікуј да се тлца. **3.** *фиг. ради ситне послове идући тамо и овамо, при чему ходање више умори од самога посла.* – Тлцам се по їжу цел дїн, не присѣдам. – Тлца се по Паланку до пладне, кд се врнї дом онó се рáботата отворїла за троїцу.

тлцањ м **1.** *в. слев.* – Гдѣ ти е тлцањт? **2.** *глупа, ограничена особа.* – Он нішта нѣ зна, он тлцањ.

тлцање с *гл. им. од тлца.*

тлцка несвр. у дем. значењу *тлца.* – Тлцкај га, поситно да бѹде, да бѹде ко прашїна. – Кд ни не јуре јáко, тбг сѣднемо да тлцкамо вїшће.

тлцка се несвр. *удара се у главу.* – Тлцкају се с главїчће.

тлцкање с *гл. им. од тлцка (се).* – Тлцкање с главе.

тлцне свр. *удари нечим тврдим у нешто тврдо.* – Тлцнем га ў главу и успїм га. – Тлцнем му јајцето и стрóшим му га.

тлцне се свр. *нехотице се удари нечим тврдим.* – Тлцну се с чўк по прс, та ми помодре нóкат. – Кд се тлцну двѣ јајца, еднó се мóра стрóши.

тлчѣ несвр. **1.** *в. тлца (1).* – Тлчѣ пипѣр, па да нóси на пїјац, да продава, а неїни пўт му стрўгне и мáлко цїглу у њѣг. **2.** *бије кога, туче.* – Штó тлчѣш детето свáїни дїн? – Тлчў и, да и убїју.

тлчѣ вóду у чўтару изр. *ради узалудан посао.*

тлчѣ се несвр. **1.** *туче се, бије се с ким.* – Кд їдеш у шкóлу немóј да се тлчѣш с дѣцу. **2.** *удара се у неки део тела.* – Че дóјде врѣме да се тлчѣш ў главу, ал мóж да че да е дóцкан.

тлчѣње с *гл. им. од тлчѣ (се).* – Од тлчѣње пипѣр се млóго ћїја.

тлчник м *в. слев.*

тмóлав, -а, -о **1.** *који је потамнео.* – Штó оваквѣ тмóлаве овѣј ложїце? **2.** *који је добио земљану боју.* – Дошїл тмóлав у

лицѣ.

тмóлавѣе несвр. *тамни, губи боју.* – Тмóлавѣе од нѣку мўку. – И овѣј ложїце, што бїїи не рцавѣу, почѣле да тмóлавѣу.

тóба ж *уста на дрешу вршалице, са ротирајућим ножевима, у која се убацује сноплѣ приликом вршидбе.* – Оцѣкла му тóба рўку, на багатóратога, тóј сам ви веч рѣкъл, нелї.

тоберколóза ж бол. *в. туберколоза.*

тоберколóзан, -зна, -зно *в. туберколóзан.*

тобожáр м *добошар.* – Бóра Јáре прво бїл овицїр, пóсле е еднó врѣме бїл тобожáр у Паланку, па пóсле бїл глўмац у пóзориште у Зајчар, а бїл и Тўта Бўгарин на телевизор.

тобожáрин м *в. тобожар.* – Гáздо Ђóко, мајстор Ђóко, тобожáрине, отвори ми, смрзо се и глáдан сам.

тобóлица ж *кеса за кремен, оцило и труд.*

тобрнá несвр. *говори којешта, брбља.* – Цѣл дїн тобрнá, ал ју нікуј не слўша.

товáга ж **1.** *тојага, мотка.* – Немóј да ўзнем еднў товáгу, да ти покажем (претња). – Дѣда се потпрїл на товáгу. **2.** *фиг. онај који је мршав.* – Напраїл се на товáгу. *в. шерена товага.*

товажѣтина ж *пеј. од товага (1).* – Кд се Никóдија врїи с онўј њигóву товажѣтину, ако би те закачїл, нóїе би ти претрошїл.

товáн м **1.** *простор на згради између крова и равни која одваја тај део од доњих просторија, таван.* – А он ргну уза слбу и побѣже на товáн. – Орѣси се чўвају на товáн. **2.** *таваница, плафон.* – Момўруза порáсла до товáн.

тованїше несвр. *гради таван од дасака.* – Да ўзнемо дѣсче на рѣзницу, па да тованїшемо штáлу, да бѹде тóпло на говѣду.

тованче с дем. од тован, низак таван на некој малој зградици. – На тованче ни седу кокошше.

товањача ж греда у тавану, тавањача. – Товањаче че д'ймо да сечемо у Гурначје.

товаран, -рна, -рно који је превише натоварен, претоварен. – Не мбг ти тој понесем, ел сам јако товарна.

товаренце с дем. од товар, мали товар; упор. товаринка. – Л'ко летї, тешко носи, / На грбїнку товарїнку, / На дупенце товаренце (н. п.).

товарење с гл. им. од товари. – Товарење на кола.

товари несвр. (поред значења: ставља, подиже на кога или што) фиг. једе, једе много. – Само тї товари, па кд се наедеш, тг че се опраљамо на коју чемо стран.

товарија ж **1.** дугуљасто буре за воду и пиће, које се ставља на самар коњу или магарицу. **2.** пртљаг. – Ел тој твоја товарија? **3.** фиг. стражњица, задњица, гузица. – Само ниша онуј њојну товарију.

товаринка ж в. товаренце (и пример).

товаричје с бот. једногодишња биљка приземљуша из фам. Graminae којом се купају деца да би напредовала *Hordeum murinum* L. в. и: мало товаричје.

товарчина ж **1.** пеј. од товар. – У голему си се товарчину заметнул! **2.** в. товарија (2). – Узїмај товарчину и поодї.

товашка ж **1.** дем. од товага. – Изударај га с товашкату, да се смїри. **2.** најпримитивнија преслица која је уствари један штап. **3.** в. обрамичица.

товашће ж мн. в. нитће.

товашчица ж дем. од товага (1). – Дáj, сїне, на бабу товашчицуту, да се потпїра.

Товил м име. – Товил, тој ретко име,

тека се само зовал на моєга парадеду брат.

тогај прил. в. тьг. – Тогáј ти ја ўзем едну вршину, па їш, їш и раскарам и.

тодовка ж бот. в. *Ѓорђин* *Dahlia variabilis* Desf.

тојтим прил. **1.** кобајаги, као. – Тојтим не мбж да га глєда с очи, а овám едвá чека да га вїди. **2.** можда, једино. – Тојтим, ако ти тој не помбгне.

тољцьк, -цка, -цко дем. од тољћи; упор. тољчък, толкцьк, толкцьк. – Пáчица му тољцка, ко дудїнка.

тољчък, -чка, -чко в. тољцьк. – Тљчко, колко за у око.

толкцьк, -цка, -цко в. тољцьк. – У садњо време поедє, етє толкцько коматлєнце.

толкцьк, -чка, -чко в. тољцьк. – Ел тї мїслиш с толкцько мáлко сєме да посєеш овўј њїву?

толко прил. толико. – Колко бч, толко узнї.

толкување с гл. им. од толкуе. – Толко толкување на њєг не помáга, по че да свáти кд га рўзнєш.

толкуе несвр. тумачи, објашњава. – Толкуе квó писує у решєњето.

толмáч м тумач, преводилац. – Ивањук бїл толмáч код Нємци.

толмáчење с гл. им. од толмачи. – Њигóво толмáчење на мєн нє јáсно.

толмáчи несвр. тумачи, преводи. – Онї врєве српсчи, а он им толмáчи на нємáччи.

толўзина ж палица кукурузног клипа; упор. калашка, кљунина, кордељ, корењина, кочан, кочанка, кужљика, кужљица, кукулашка, кулан, кулашка, кунина, палица, паличина, палучина, пи, пијала, тулузина, тутулашка. – Кьд нєма дрва ми се грєемо на толўзине.

толўзинка ж дем. од толўзина. – Донєсї мáлко толўзинће, па притурї

неку уз огънът.

то̀лѣћи и **толићи**, **то̀лка**, **то̀лко**
придевска показна заменица за
количину, толики, толика, толико. –
То̀лѣћи мѣнецьк. – Истѣн, етѣ толићи. –
То̀лка кокѡшка, ко пѹјка. – То̀лко
мѣнечко пѣленце

то̀мѣн прил. **1.** *који је одговарајуће*
величине, по мери. – То̀мѣн ми овѣја
капѹт. **2.** *чак, макар.* – Нѣчу д ѣдем, па
то̀мѣн да знам, да че ме грѡм згрѡми. **3.**
никако, нипошто. – “Тѣ си пѣ пијѣн”.
“То̀мѣн рѣбота”.

то̀мѣн речца за истицање блискости:
1. *управо, баш.* – То̀мѣн да запѣлим
цигѣру, улѣзе баштѣ, а јѣ цигѣру иза
дѹпе. **2.** *кад се истиче да неко некоме*
потпуну одговара. – То̀ј девѡјче то̀мѣн
за тѣб.

то̀мѣн рѣбота изр. *никако, нипошто.*
– “Да ти плѣтим за овѡј што си ми
помогнѹл?” “То̀мѣн рѣбота”.

то̀нобил м шатр. *аутомобил.* –
Првѣни то̀нобил у нѣше сѣло докарѣл
Рѣдивѡј Миливѡјѣвић.

то̀нобилче с дем. од *то̀нобил, мали*
аутомобил. – Нѣш ѹјѣ ѣма еднѡ
то̀нобилче, не мѡж двојца да сѣдну у
њѣг.

то̀п м *свежањ, дењак.* – Видѣл сам
кѣд му дѣде овѡлѣћи то̀п пѣре.

то̀павѣца ж в. *то̀повица.*

то̀пѣк м **1.** *дем. од топ*
(артиљеријско оруђе), мали топ; упор.
то̀пле, то̀пче. – То̀пѣкѹт то̀лѣћи, да га
двојца нѡсе. **2.** *дебело мало живинче или*
дете. – Детѣнце кѡ то̀пѣк.

то̀пѣл, -ла, -ло *који је то̀пао.* – Добрѡ
би дошѣл едѣн то̀пѣл рѹсѣни чѣј.

то̀пѣлчѣк, -плачка, -плачко **1.** *који је*
то̀пао до извесне мере. – Ел би попѣл
нѣкво то̀плачко? **2.** *који може да*
уто̀пли. – То̀пѣлчѣк ли ти е капѹтат?

то̀пѣње с гл. им. од *то̀пи.*

то̀пи несвр. **1.** *умаче хлеб у неко јело*
и тако једе. – То̀пи прѣжено. **2.**
загревањем претвара чврсту материју у
течну, то̀пи, прета̀па. – То̀пи мѣз. **3.**
пота̀па, мочи. – То̀пи грѣнице у то̀пѣло.
4. *чини мокрим, кваси.* – Овчѣрѣ цел дѣн
то̀пи ћѣша.

то̀пѣло с *плитко ископани базен*
поред реке за то̀пѣње ко̀ноплѣ,
мочи́ло. – Че д ѣмо у Рѣку да на̀пѣрѣмо
то̀пѣла за грѣнице.

то̀плѣ с в. *то̀пѣк.* – Од ору̀жје смо
имѣли пѹшѣе и еднѡ то̀плѣ.

то̀плѣк м *извор, извор који се не*
мрзне.

То̀плѡмир м *име.*

то̀плѡћа ж *то̀плота, то̀плина.* –
Слѣма кѣд горѣ слѣбо дѣва то̀плѡћу.

то̀пне свр. *умочи хлеб у јело.* – Немѣ
кѣд да ручѹем тиће то̀пну два-трѣ пут
прѣжено и отѡ по ѡвце.

то̀повѣца ж *врста крушке;* упор.
та̀павица, то̀павица.

то̀пола ж бот. *високо листопадно*
дрво из рода Populus који обухвата више
врста. в. канадска то̀пола.

то̀полаѣк м *место где расту то̀поле,*
то̀полова шума. – Цѣгање прѣе корѣта
дѡле у то̀полаѣк.

то̀полаѣр м в. *то̀полаѣк.*

то̀поље с в. *то̀полаѣк.*

то̀прѣв прил. *тек, сада;* упор. тѐпрѣв,
то̀прѣва. – На еднѹ дѹвку улѣзнаш, на двѣ
излѣзнеш и кѣд помѣслиш да си излѣзал,
ти си то̀прѣв улѣзал. – То̀прѣв сѣг, у овѣј
гѡдине, да рѣцаш дѣцу!

то̀прѣва прил. в. *то̀прѣв.* – Бѣл сам те и
ѣма то̀прѣва да те бѣјем.

то̀пузѣн м **1.** *буздован, то̀пуз.* –
Крѣљевић Мѣрко е имѣл голѣм то̀пузѣн.
2. *онај који носи то̀пуз уза се.* – У Стѣру
плѣнину ѣма еднѡ мѣсто коѣ се зѡвѣ
То̀пузѣнов грѡб.

то̀пѣ с в. *то̀пѣк.* – То̀пѣ натовѣримо

на мазгú и изнесемо на Чúку.

торба́ ж велика вунена или пртена торба коју носе Циганке кад иду да просе. – Цигањће свé мýвају у њíну торбú.

торба́рка ж Циганка са великом торбом, у проишњи.

то́рење с гл. им. од тори.

то́ри несвр. **1.** љубри њиву стајским љубривом. – Јутре че да то́римо њíву у Рајину пади́ну. **2.** фиг. овца испушта брабоњке у млеко док је музу. – Торí га, торí, мајку ти баксúску.

то́рина ж стајско љубре. – Требе вéч да извóзимо то́рину, ел скóро че да стíгне време за орање.

то́ринка ж дем. од тори́на. – Нéче се ништа роди ако му не тóриш то́ринку.

то́рла несвр. говори брзо и неразговетно; говори којешта. – Ђјд, не то́рлај та́м!

Торла́к м становник долине Белог Тимока од Књажевца до Вратарничке клисуре. Торлаци углавном себе не зову Торлацима. То њих други тако називају, поготово они који живе северније од њих, Зајечарци, а нарочито Власи. Међутим, у последње време једна група школованих људи из Минићева и околине преко својих скупова и локалних медија настоји да афирмише овај назив.

торла́ње с гл. им. од торла. – Од њиго́во торла́ње глава́ ме за́боле.

Торла́иња ж жена Торлак. – Торлаи́ње прае сítно сíриње, а не на вели́је.

торла́чћи, -чка, -чко који припада Торлацима, који се односи на Торлаке. – Торлачће женé су мло́го вре́дне. – У са́дње време има торлачћи јогурт, мло́го е до́бар.

то́рник м **1.** други дан у недељи, уторак. – У то́рник че да жњемо у Причи́бабу. **2.** онај који је глуп, тупав. –

Глúп ко то́рник. – Ти́ја то́рник ни́шта не разб́ира. Упор. Девети Торник,

торо́кање с гл. им. од тороче.

торо́че несвр. говори гласно, брзо и много. – Къд ва́не да то́роче н úме да се ма́не.

торпéда ж задња главчина на бициклу, којом може и да се кочи (по фирми Torpedo).

то́ска ж женски део одеће (кошуља; блуза; хаљина). – Каравíло, нíгде те не бíло! / Не сéчаш се воду да донесéш, / Сáл къд вíдиш момчé на кла́данче. / Къд отíдеш н úмеш да се в́рнеш. / Бóг убио и то́ј лúдо мláдо, / Къд те онó на ни́шта на́праи: / Рýса ти је ко́са умр́шена, / Бéла ти е то́ска ука́шкана, / Јéдра су ти нéдра откρί́јена (н. п.).

то́фла ж сто за израду лицидерских колача, са мало подигнутим ивицама.

тоци́ло с **1.** кладенац са дрвеним жљебом којим отиче вода. **2.** подручје којим иде више поточића један близу другога.

точéње с гл. им. од точи. – За точéње сећíру трéбе чвр́сто да обр́чаш тоци́ло.

то́чи несвр. оштри на тоцилу. – С́г бьш то́чи но́жици

точи́ло с округао брусни камен постављен на вретено са точком као замајцем, тоцило. – Оч да обр́чаш точи́ло?

трава́ ж бот. зељаста једногодишња или вишегодишња биљка из рода Graminae, којих има врло много врста, са танким, шупљим, коленастим стаблом. в. видовска трава, голема трава, грозничавица трава, девојачка трава, зеленчица трава, јованова трава, свети јованова трава, седмолиста трава, смрека трава, трава белушина, трава од ветар, трава од грозницу, трава од дьльк, тарва од живци, трава од издат, трава од метил, трава од прободи, трава од стра, трава од уроци, трава од шап, трава

трмица, трава усовѣиња, ђурчија трава, циђер трава..

травá белуши́на ж бот. *јдногодишња или двогодишња зељаста биљка из фам. Cruciferae висока до 40 ст, љутог укуса и непријатног мириса, зленкасто белих цвтова, горница, белуша* *Lepidium ruderalis* L. – Напáсли се трáву белуши́ну, / Напи́ли се во́ду мутљети́ну (н. п.).

травá од ветáр ж бот. *лишајева трава* *Heliotropium europaeum* L.

травá од грозни́цу ж бот. *в. ђичица* *Erythraea centaureum* Pers.

травá од дьлб́к ж *в. вербена* *Verbena officinalis* L.

травá од живци ж бот. *трајна зељаста биљка из фам. Rosaceae висока до 60 ст. Цветови су ситни, жути, плод чичак, петровац* *Agrimonia eupatoria* L.

травá од издáт ж бот. *в. смицаљћа* *Hypericum perforatum* L.

травá од мети́љ ж бот. *трајна зељаста биљка влажних и сеновитих места из фам. Primulaceae. Стабљика танка, четвртаста, пузи по земљи, цветови жути* *Lisimachia vulgaris* L.

травá од прободи ж бот. *врло снажна, до 1,60 т висока, двогодишња или трајна биљка из фам. Umbelliferae с крупним дебело урезаним листовима и жућкастим или белозеленим цветовима, удруженим у крупне штитасте цвасте* *Heraclium sphondulium* L.

травá од стрá ж бот. *в. страшник* *Ceterach officinarum* Lam.

травá од урочи́ ж бот. *јдногодишња биљка из фам. Ariaceae, Вурлеугум* *rotundifolium* L.

травá од ша́п ж бот. *пасји лишај* *Peltigera canina* Hofm.

травá трми́ца ж бот. *дуговечни разгранати грмић из фам. Labiatae висок 40 до 60 ст, сиве боје, због обиља длака, трма* *Lavandula officinalis* Chaix.

травá усовѣи́ња ж бот. *трава за*

лечење ницине, усова *Potentilla* L., упор. усовѣиња.

тра́ван, -вна, -вно *који је зарастао у траву.* – Тра́вна њíва трéбе да се ко́па.

травичка ж *дем. и хип. од трава, травица.* – Травичка почéла да ни́ца.

травни́к м зоол. *крпељ.* – Док óвце пасу́ трáву, по њи се вáчају травни́ци.

траволѝ́к м *пеј. од трава;* упор. травуљак. – Све урáсло у траволѝ́к.

травуљáк м *в. траволѝ́к.* – Трéбе пр́во да окóсимо овíја травуљáк, да се не саплíтамо од њéг док рабóтимо.

тра́г м *в. обере трагови.*

тра́жи несвр. **1.** *домаћа животиња женског пола испољава нагон за спаривањем ради оплодње;* упор. тржи. – Свиња тра́жи вепрá. – Кра́ва тра́жи бíка. **2.** *пита за девојку пре него што ће је запросити.* – Иди́, Мирће, та иди́, / Ту́ј су мéне тражи́ли (н. п.).

тра́знење с *гл. им. од тразни (се).* – За тразнење е најбољ црвéни лúк.

тра́зни несвр. *враћа у трезно стање, трезни.* – Одвлéкли га у бóлницу, па га та́м тра́знили с нéкције.

тра́зни се несвр. *враћа се у трезно стање, трезни се.* – Не тра́зни се ни да́њу ни но́чу.

трай несвр. **1.** *протеже се на дужи временски период.* – Зимáва си трай вéч двá мéсеца. **2.** *пружа се, протеже се (по тлу).* – И́деш прáво напред све док трай пúтат, кд óн престáне, вáтиш дéснуту пóтаку. **3.** *подноси кога, трпи кога.* – Не мóж ме трай, с óчи не мóж да ме вíди. **4.** *траје, достаје.* – Нéк трай, док трай.

Трајáн м *име.*

трајáње с *гл. им. од траи.* – Колкó че му е трајáњето, трй денá.

тра́к м **1.** *узица на сељачкој торби, којом се торба пребацује преко рамена, упртач.* – Попуштí тра́ковити на

трбаљћу, да ју пољсно обрџанчиш. **2.** *један крај (или оба, али сваки за себе) на пола пресавијеног повоја којим неко треба да упрти терет на леђа.* – Едџн траќ ми остџл под товџрат, де ми помогнџ да га довџнем.

траќса ж *дрводељска машина на ножни погон за ваљкасту обраду дрвета.* – Колениће се прае на траќсу, а и заструзи се прае на траќсу.

траќпа ж *трговина која се врши без новца, размена, трампа.* – Рџшили смо с Милутџна да праџмо траќпу с онеј њџве у Брегорџју.

транпџе с *гл. им. од транпи.*

транпи несвр. *врши размену, трампи.* – Оче да транпи онеј лџзје у Бџрсџи дџл за њџву у Езџву.

транпљџва несвр. *врши размену, трампу;* упор. транпџе. – Транпљџва коџи за волџви.

транпљџва се несвр. *врши међусобну размену, трампу.* – Вџли да се транпљџва, дако стџлно гџби на тој.

транпљџвање с *гл. им. од транпљџва (се).* Транпљџвање му улџзло у крџв.

транпување с *гл. им. од транпџе (се).* – Свџ тој транпување што си праџл џде на твоју штџту.

транпџе несвр. *в. транпљџва.* – Сџмо би нџшто да транпџе.

транпџе се несвр. *в. транпљџва се.* Јџ не вољим да се транпџем.

транђа несвр. *блебеђе, говори којешта.* – Цџл дџн транђа, нџти знџеш квџ врџви, нџти знџеш квџ оче.

транђало с *особа која много прича, која говори којешта, блебетало.*

трап м **1.** *издужено узвишење са релативно заравњеним врхом.* – Нџше лџзје га ене онџм, на онџја трап. **2.** *хоризонтална гредица изнад предње осовине запрежних кола на којој се окреће предњи оплен;* упор. стол.

трапџк м *дем. од трап (1).* – Срџтомо

се там, бџш на трапџкџт.

трапушка ж *дем. од трап (1).* – Кољба му на трапушкуту.

трџсне свр. *тресне, удари.* – Трџсну га та га џнесвести. – Трџсне сџс шаќу у остџл и свџ се уђуту.

трбаљђа ж *сељачка торба од тканине средње величине;* упор. цедило. – Сељачка трбаљђа е гоцџ којџ врата отворџла.

трбаљџица ж *дем. од трбаљђа, торбица.* – Неколко ореја у трбаљџицу, и с џвце.

трџвџи м *додачи женској фризури од вуне или конопљиног платна, који су се уплџтали у плетенице да би оне изгледале богатије.* – Кџд су женџ носџле трџвџи, оне су имџле и вџшђе, ел се несџ редџвно распраљале.

трџџ м *в. тривоџ.* – Оче ли ми дадџш твојџн трџџ да пресечџмо едџн трџп?

трѓне свр. **1.** *пође, крене.* – Свађи час трџбе да трѓнемо. **2.** *гутне гутљџј алкохолног пиђа.* – Оче ли да трѓнемо по еднџ?

трѓне волџви изр. *мало крене кола са воловском запрегом. Наџме, млада на поласку од своје куђе на венчање мало крене кола на којима је натоварена њена опрема, а затим их преда рабацаџији који их вози младџжеђиној куђи.*

трѓне на кантџр изр. **1.** *измери тежину чега.* – Бџљ да га мџ трѓнемо на кантџр, а не пџсле да џмамо врџву. **2.** *фиг. обави полни чин (мушкарац).*

Трѓџиште с *село у општини Кђџжевац.*

трѓџишђи, -шка, -шко *који припада Трѓџишту, који се џноси на село Трѓџиште.*

Трѓџишчџнин м *становник села Трѓџишта, онај који је пореклом из Трѓџишта.*

Трѓџишчџнка ж *становница села*

*Трговишта, она која је пореклом оз
Трговишта.*

трговује несвр. рет. бави се трговином, тргује. – Нацко, Чéда и Кóте трговују с волóви.

трé несвр. 1. *трли лан или конопљу на трлици.* – Има вéч трéс, четерéс годин кó несъм чу́л трлицу да трé. 2. *сатире, уништава.* – Твóр трé кокóшће.

трé несвр. *губи, затире.* – Гдé ли сáмо трéш тéј рукавице, да ми е да знáм?

трé се несвр. 1. *сатире се, пропада, упропаишава се физички.* – Трém се од рáботу. – Сáмо се трém по овéј бргоláзине, а нíкав прíкод нéмам. 2. *губи се, нестаје, одлази у непознатом правцу.* – Немóј да се трéш кьд ми нáјвише трéбеш? 3. *фиг. једе, обедује (једући материјално се упропаишава).* – Сéди уз остáл, да се трéмо.

трéбе несвр. 1. *безл. потребно је, нужно је.* – Трéбе да дадéте детé у шкóлу, а не да ви чу́ва óвце. – Трéбеше га избíем, а овáк óтиде јáлав. 2. *има потребу за чим.* – Квó ми трéбе, јá си кúпим. – Трéбу ми пáре, брé.

трéбе кóла слáма изр. – “Трéбе кола слама” да би се осмудиле длаке на стидном месту дечаку или девојчици.

трéбежина ж земљиште са кога је искрчена шума и створена обрадива површина, крчевина; упор. трша (2).

трéв м случајност (да се нешто погоди, да се на кога наиђе и сл.). – Несъм сигуран, íдем на трéв.

трéви свр. *нађе, затекне;* упор. стревн (2). – Трeвн га нáбозе дóм.

трéви се свр. 1. *догоди се, деси се.* – Трeвнла се несрeјнa. 2. *затекне се, нађе се ко коме при руци.* – Трeвнше се нeћни лъуђе тóј, та ни помóгоше. 3. *нађе се, има.* – Трeви се и по нeка пьшкьва јáблка. 4. *падне се у неки дан.* – Тóј годин се Свeти Илија трeви у тóрник.

трeјнáк м 1. *трогодац (о стоци).* –

Бик трeјнáк. 2. *онај који има три рошчића (о јелену).* – Елeн трeјнáк. 3. *трeћи пастир по рангу на бачији, погонич.*

трeјнн, -нa, -нe (нo) р. бр. *трeћи.* – Трeјнотo детé им мúшко.

трeјнн м *трeћи играч у колу рачунајући од коловође.* – Прво íде кóловођа, па девојнa, па трeјнн, па тóг рeдом дрóјн куи се навáчају и на крáј нeц.

Трeна ж *име.*

трeндáвил м бот. в. *трндавил.*

трeнн несвр. *вeома је слан да прeлази у горчину;* упор. трни. – Трeнн ти варивóво од сóл.

трeннa несвр. *пије алкохолна пиња у великим количинама.* – Кúта се, па трeннa. – Трeннaју до нeко дóба нóчи, па се јúтром не мóж издáзају.

трeннa се несвр. *опија се алкохолним пињима.* – Трeннa се скóро свéћи днн.

трeнe с гл. *им. од тре (се).* – У трeнe грснице.

трeннaнe с гл. *им. од тренна (се).*

трeпa несвр. 1. *наизменице брзо затвара и отвара очи, трeпнe.* – Ако нeћни éдномьн трeпa, да знáеш да е лъжóв. – Штó трeпаш ситно, мáјнe ти га? 2. *др-хти, трeпери, светлуца.* – Млóго пóче да трeпa венeрат, да ли му, Бóже, нeстaњуe гáс.

трeптлнka ж бот. *листопадно и до 35 м високо дрво глатке коре, листовна дугој дршци који и при најмањем поветарцу трeпeрe, јасика, трeптлнka Populus tremula L.*

трeпka несвр. *ситно трeпнe.* – Ситно трeпka, óчи кúта.

трeпka ж анат. *трепавица cilia.* – Осмудил си си и вeце и трeпнe, кьд си ишнъл да пúшиш иза плeвнy.

трeпнe свр. *јeдном брзо затвори око.* в. дор да трeпнeш.

трéсак м *гром*. – Къд удáри трéсак у Грóват, онó озгóр сáмо сипú кáмење. – Брéсав рацепíл трéсак. – Трéсак га убíл, да га убíје (клетва). – Трéсак (топ.).

тресíна ж *шинско возило, најчешће на ручни погон, за превоз дружних радника, дресина*. – Несъм си нíкад возíл на тресíну, а Мíле Дíћин се возíл.

тресíра несвр. *пише адресу на писму, пакету и сл., адресира*. – Тресíрај ми писмóво, евé ти áтрес.

тресирање с *гл. им. од тресира*.

трескá ж *ивер*. – Трескá не пáда долéко оди дрвó. в. не мож му принесеш на треску.

трéскавица ж бол. *дрхтавица, грозница*. – На попá грознíца, на попадíју трéскавица.

тресу ми се гáче. изр. ирон. *веома сам се уплашио*.

трéтовар м *бетониран или асфалтиран пут за пешаке с обе стране улице, мало уздигнут изнад коловоза, тротоар*. – Къд íдеш у шкóлу идí по трéтовар и вáрди се да те нéшто не згáзи.

Трећíјáнци м *Бугари из југосточног дела Бугарске, из Тракије*. – Трећíјáнци су најопасни у рáтови, онí нéмају мíлос.

трећíна ж *подушје које се, у неким селима Тимока, даје трећег дана по смрти*.

трећíник м в. *трејћак (3)*.

тречíца ж дем. *од треска*. – Подглавí под остáл едну тречíцу.

тречóр м в. *трешчор*. – Їма тречóр колкó си óч, делáли смо грéде.

тречуљáк м в. *трешчуљáк*. – Цéлу се зíму грéмо на тречуљáкав.

трéшје с *воћњак трешања*. – Бóр да ми је осéчен од дéла, / Не би ми се трéшје белíјáло (н. п.).

трештí несвр. в. *трештије*. – Овáј

сíјалица млóго трештí, íска да тúримо пóмалу.

трештíје несвр. **1.** *јакó сија, блешти*; упор. трешти. – Трештíје ми сíнце прáво ú очи. **2.** *светли, гори*. – У вáрош цéлу нóч трештíју сíјалице, а ми у салó се саплíтамо пó тавнин.

трештијáње с *гл. им. од трештије*. – Не вíдим те дóбро од овóј трештијáње.

трешчóр м зб. *од треска*; упор. тречор. – Ёј, брé гáздо, óч ли тí да продаваш овíја трешчóр?

трешчуљáк м зб. *од треска*; упор. тречуљáк. – Трешчуљáк се развíкал по цéлу авлíју.

тржи несвр. рет. в. *тражи*. – Тржи те Пáвол.

трíвельи м в. *трвељи*.

тривóњ м *велика ручна тестера за сечење балвана*; упор. трвоњ, шаран. – С тривóњ рéжу двоíца, едýн тáм, едýн овáм, па тркају.

Тривúнци м *дани од првог до петог фебруара, по старом календару. Празнују се од курјака*.

трíгори несвр. *гори јакó, гори три пута јаче*.

трíдевет бр. *двадесет седам*. – Чíм водá у рéку прóјде трíдевет кáмена, мóж се пíје.

трíес бр. *тридесет*. – Трíес бáнће нáдница.

трíјес бр. *тридесет*. – Трíјес денá у мéсец.

трíјесе бр. *тридесет*. – Трíјесе ћíла морóза.

трíклет, -а, -о *који је три пута проклет*. – Нé да си прóклет, него да си трíклет, кýв си.

трíлани прил. ирон. *никад*. – Тóј билó трíлани.

трíнаесе бр. *тринаест*. – Трíнаесе пúти сам доодíл.

трíнајесе бр. *тринаест*. – Трíнајесе

годин сам бѣл слуга.

тринára ж *лимена пећ која се ложи пиљевином, трином*. – Првњу тринáру сам видѣл код Мѣле Василијића у Дóльњу Кáменицу.

трѣни несвр. *посипа трином, прља трином*. – Къд кладѣш тринáру, немóј ми трѣниш по sóбу!

трѣш прил. *трипут*. – Двáш ју, трѣш ју бѣчем ударѣше.

трка несвр. **1.** *трља, таре*. – Тркају ме панталóне, па сам се опрудѣл. **2.** *притискајући гњечи (поврће)*. – Трка лóк у дрвѣну паницу да напрáи трканицу. **3.** *струже да пререже, пресече*. – Трка га с нећи тóп бритвóль.

трка се несвр. *трља се, масира се*. – Трка се с ређију по бóлно колéно, да га мáне и док се трка óн цóгне по нећи пóт.

тркало с *брисани простор, тркалиште*. – Дóјде колó на тркало.

тркаља несвр. **1.** *обара*. – Едно тркаља овáм, едно тркаља онáм. – Волóви тркаљају копé. **2.** *фиг. има љубавне односе*. – Сáмо и тркаља, женéте.

тркаља се несвр. **1.** *не може да стоји исправно, пада*. – Турѣ га на равнó, да се не тркаља. **2.** *ваља се*. – Пијáн, затóј се тркаља. **3.** *обара се с ким*. – Ајде да се тркаљамо, да видимо куѣ е ппó јак. –

тркаљање с *гл. им. од тркаља (се)*. – Тркаљање по слáму.

трканица ж *салата од парадајса, паприке и утрљаног прази лука (могуће су и друге комбинације)*; упор. тркано. – Оч ли да напрáиш трканицу за ручýк?

тркано с *в. трканица*. – Къд не знам квó чу за éдење, јá си прáјнем тркано.

трклат, -а, -о *в. трклет*. – Трклато нéко детѣште.

трклет, -а, -о *који жив, чио, недоказан (о детету)*. – Нé мѣрно ко друга децá, него трклето, да те Бóг сачува.

тркóли свр. *обори, претури*. – Къд те љéпнем, ш те тркóлим.

тркóли се свр. *претури се, падне*. – Ене га, онѣја се пá тркóли.

трлáча ж *в. трлица*.

трллица ж **1.** *дрвена направа на којој се трли конопља или лан*. – Тáм пóдесен сáмо трóпају трлице у салó, жéне трó грснице. **2.** *фиг. она која много прича, брбљивица*. – Тóј трлицу не мóg вѣше да слóшам.

трљáвиште с *простор на коме је изгажена (стрвена трава или жито)*. – Дивјé свѣње напрáиле трљáвишта по ечýм.

трљáк м *тор за овце исплетен од прућа*. – На плáдне не затвáрам óвце у трљáк, него и замрктѣм пóда дрвó.

трљáц м *в. обор (2)*.

трљáчи несвр. **1.** *мучи се, некако саставља крај с крајем*. – Јóш некако трљáчим, али тéшко íде. **2.** *тешко хода вукући ноге*. – Трљáчи некако по пóтат.

трљáчич м *дем. од трљáк*. – Припраймо уз колибóту едн трљáчич.

трљáчење с *гл. им. од трљáчи*.

трљáчиште с *место где је некада био трљáк*. – Тáм д íдеш, иза Сѣмино трљáчиште.

трѣница ж *в. трава трмица*.

трѣнка ж **1.** *купаста кошница исплетена од прућа, вршкар*. – Ѐмам сáмо сéдом трѣнке. **2.** *кошница, свеједно које врсте, заједница пчела*. – Трѣнке ми зимóју у Лѣтићев пóтóк.

трѣмчица ж *дем. од трѣнка*. – Двé трѣмчице бóбе за едно домаћѣнство дóста ѣ доста.

трѣн м *крут израштај код биљака који бóде*. *в. и магарече трње*.

трнаѣв, -а, -о *који је пун трња, трновит*. – Зажéла се, зажéла се њѣва трнаѣва, / Пóболе се, пóболе се девојђа лењѣва (н. п.).

трнакоп м рет. в. *трнокоп*.

трндавил м бот. *листопадни грм из фам. Rosaceae правих грана, кривих бодљи, црвених цветова*.

трне несвр. **1.** *грезне, понирући натапа (о води)*. – Къд наврчаш градину, пушти нека вода трне по редовити, а не само да пројури. **2.** *од страха осећа језу и кочење, боји се, страхује*. – Трнемо за њи, да не изђину.

трнење с гл. им. *од трне и трни*. – Трнење зуби ме живцира.

трни несвр. в. *трени*.

трни несвр. *ограђује неки простор трњем, затвара неки пролаз трњем*.

трнинће ж мн. бот. *листопадни грм висок 1 до 4 м, са веома густим трновитим гранама и снежно белим цветовима и плодом црноплаве коштунуце Rhus spinosa L.*

Трновац м село у општини Књажевац.

трновачћи, -чка, -чко *који припада Трновицу, који се односи на Трновца*.

Трновчанин м *становник Трновца, онај који је пореклом из Трновца*.

Трновчанка ж *становница Трновца, она која је пореклом из Трновца*.

трнокоп м *пољопривредна алатка будак; упор. трнакоп*. – Истрсичу трње със трнокоп.

трнорез м *кукасто сечиво на дугачкој дршци за сечење трња*. – Сто динара ми тражи Циганин, да ми направи трнорез.

трнчџк м дем. *од трн (жбун и бодља)*. – Ишло дете босо, па се уболо на трнчџк. – Узни трнчџк, па затрни онуј пролуку.

трњиште с *пеј. од трње*. – Да се онџ трњиште потпали, да изгори, па после чепарити да истрсимо и да туј посадимо лозје.

трбозан м **1.** *ограда на дивани, перде*. – Пази да не паднеш преко

трбозан. **2.** *уздигнути део трема тзв. кревет*.

трбонење с гл. им. *од трбони*. – Доста тој трбонење!

трбони несвр. *много прича, брбља*. – Баба Ристосија цел дџн некви трбони.

трбртка ж *поњава од три поле, од три ширине брда*.

тровалћа ж *травачица*. – Љубица, тровалћа отрувала си мџжа, па лежала у апсу, а сџг добива из општину потпару ко сиротиња, а и Црвени крс е дава такво, онакво, а онија куј несу убили никуга и несу ишли у апсу не добивају ништа.

тровење с гл. им. *од трови (се)*.

трџви несвр. *губи, губи што непажњом*. – Ако трџви џвце, тџг не за овчара.

трџви памет изр. *заборавља, губи концентрацију*. – Дџде време къд чџвек почне да трџви памет, да не зна ништа.

трџви се несвр. **1.** *губи се, нестаје*. – Где се трџвиш къд трџбе да ручџемо? – Трџви ли се слика на ваџ телевизор? **2.** *губи памћење*. – Деда почел та се трџви, нећи пџт ни ни не познава.

трџгало реч у *бројаници: једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у клебец, у бабину пећ*.

трџење с гл. им. *од трџи*.

трџчка м дем. *од трџица, трџе*. – Иду њи трџчка заедно у школу.

трџја ж в. *трошина*. – Зџирај трџје, немџ да и стрвиш позам.

трџјанац м *једно народно коло*.

трџјани свр./несвр. *донесе на свет или доноси на свет три младунца (обично о кози)*. – Цица и овџ гџдин трџјанила. – По нека коза сваку гџдин трџјани.

трџјанка ж **1.** *три плода на три спојене петељке*. – Къд праимо весло ми

бѣремо прѣшње сáмо двоја́нђе и троја́нђе. **2.** *троструко упредена нит.*

троја́нчица ж **1.** *дем. од тројанка (1).*
– Црѣшње двоја́нчице и троја́нчице закачуемо на ўши ко менђуше. **2.** *бела сукња са по три реда разнобојних пруга, наизменично.*

троји несвр. *туче некога тако жестоко да овај губи глас плачући.* – Троји га од бѣј.

Тројца ж п. п. *Духови, Света Тројица.*
– Зовѣмо ви да дојдете код нас на Тројцу.

трѡ́лав, -а, -о *који се мрви, сипкав.* – У са́де врѣме не испáда ми лѣб ко трѣбе, а се ола́ди, стáне трѡ́лав.

трѡ́мша м *онај који је тром, који је лен.* – Трѡ́мша, трѡ́мави.

трѡ́нка ж *мрвица, трун.* – Нѣмам ни трѡ́нку бра́шно.

трѡ́ношка ж *мала столица на три крака.* – Къд сѣднем на трѡ́ношку, тѣг зна́м да сам се одморѣл.

трѡ́ношчица ж *дем. од трѡношка.*

трѡ́нта несвр. *облачи кога у више комада одеће.* – Не трѡ́нтај детѣто тѡлко, це узно́ји, па це разболѣи.

трѡ́нта се несвр. *облачи се топло, облачи доста одеће на себе.* – Трѡ́нташ се, ко да ч да зиму́еш ў планинат.

трѡ́нтање с *гл. им. од трѡнта (се).* – Да ти не бѣде жѣга од тѡлко трѡ́нтање?

трѡ́п оном. *узвик за опонашање звука који се чује кад нешто лупне.* – Скрѣц врата, трѡ́п столица.

трѡ́па несвр. **1.** *лупа, тандрче.* – Цѣлу нѡч нѣкво трѡ́па по товáн. **2.** *снажно уда-рајући сечивом сече на крупне комаде (најчѣише о мѣсу, костима и др.).* – Трѡ́па мѣсо за у замрзивáч. **3.** *говори којѣшта и много.* – Ћути, не трѡ́пај.

трѡ́пало с *онај који много прича, блѣбетало, брбљивац.* – Тѡј трѡ́пало къд

пѡчне да трѡ́па н ўме да стáне.

трѡ́пање с *гл. им од трѡпа.* – Квѡ е тѡј тѡлко трѡ́пање?

трѡ́пне свр. **1.** *лупне, тандркне.* – Томън свѣдѣм ѡчи, онѡ нѣкво трѡ́пне. **2.** *удару кога неким предметом.* – Трѡ́пнул га пѡ главу, па му ју расцвѣтел. **3.** *сасече на крупне комаде (о мѣсу, костима и сл.).* – Трѡ́пни ми га, ма́јсторе, на двѣтри мѣсти. **4.** *рекне нешто што није требало рећи.* – Бѡље си ћути, немѡј да трѡ́пнеш нешто без вѣзу.

трѡ́сак м *трескање, тресак.* – Чуе се нѣћи трѡ́сак из њѣну кѡћу.

трѡ́ска несвр. **1.** *лупа, треска.* – Не трѡ́скај с тѣја сѡдови тѡлко. **2.** *баца љутито, разбија.* – Трѡ́ска тањѣри ѡсам. **3.** *грди, гунђа, говори без престанка.* – Ајд, не трѡ́скај више.

трѡ́скалѣја ж *олупина, крнтија.* – Далѣ на ћáци не аутобѡс, него нѣку трѡ́скалѣју да и вѡзи на искѡрзију.

трѡ́скање с *гл. им. од трѡска.*

трѡ́скот м бот. *једногодишња биљка из фам. Polygonaceae стабљике дуге до 60 ст, полегле по земљи. Т. је коров врло скромних захтева, расте тамо где друге биљке не могу Polygonum aviculare L.*

трѡ́тован, -вна, вно *који је ошамућен.* – Ѐде ко трѡ́тован.

трѡ́цѣвка ж *фиг. жена лаког морала.* – Билá еднá па ју окáли Жѣвка Трѡ́цѣвка.

трѡ́шење с *гл. им. од трѡши.* – Трѡ́шење пáре без пѡтребу.

трѡ́ши несвр. **1.** *разбија, ломи.* – Къд се напи́је, квѡ довáне тѡј трѡ́ши. **2.** *круни кукуруз.* – Дѣда у áнбар трѡ́ши кѡрење. **3.** *ствара мрве док једе, мрви.* – Примькнѣи се уз остáл, да не трѡ́шиш пѡзам. **4.** *издаје новац, чини издатке.* – Млѡго, сѣне, трѡ́шиш пáре.

трѡ́шина ж *мрва, мрва хлеба;* упор. троја, трѡ́нка. – Трѡ́шине из цѣдѣло дáј на кокѡшће.

трѡ́шинка ж **1.** *дем. од трѡшина.* –

Залетела ми трошінка. **2.** најситнији део неке материје. – Трѣбе да се води рачун од сваку трошінку.

трѡшка ж в. трошинка. – Приметї трошћете. – Нема више ни трѡшка маз у кантуну.

трпѣње с гл. им. од трпи. – Големѡ трпѣње.

трпї несвр. **1.** ћутке подноси болове. – Онѡ ме боли, ја трпїм. **2.** подноси непријатне ситуације. – Он ме брука, ја трпїм, ел ако би се гласїл, мѡж да би ме јѡш и избїл. – Сви трпї. **3.** (обично одрично) подноси кога (непожељног). – Не мѡг га више трпїм.

трпне¹ свр. **1.** стави неки терет на што, баци неки терет на што. – Трпну на кљусѣто едну врѣчу жїто. **2.** обавезе кога на што, наметне коме какву обавезу без воље онога коме се та обавеза намеће. – Трпнул ми дѣцу, ја да му и чувам, а он ошїл по свет.

трпне² свр. **1.** сачека, притрпи. – Чу те трпнем јѡш нећи дѣн, али до Велигден паре мѡра да ми врнеш. – Да ѡче ћишата да трпне док не прибѣремо сѣно. **2.** престане да боли неко време. – Мешїна ме трпну еднѡ два са̀та, па пѡ поче да ме боли.

трпне се¹ свр. **1.** легне на некога, наслони се свом тежином на некога. – Де се, брѣ, помькнї, штѡ си се трпнул на мѣн. **2.** падне некоме на терет. – Трпнули ми се на шїју и свѣкар и свѣкрва. **3.** стане прогонити кога. – Кѣд се ја не́коме трпнем, тїја е готѡв.

трпне се² свр. притрпи се, сачека. – Трпни се нећи дѣн, свѣ ци бѹде ко трѣбе.

трси несвр. **1.** будаком чисти њиву од трња и корова. – Идемо да трсимо облѡжину у Павунїчино, ѡчемо овѹј гѡдин да посѣемо овѣс. **2.** крчи шуму ради ства-рања обрадиве земље. – “Да трсимо алогуну?” “Не доѡди у ѡбзир”.

трси се несвр. ломата се радећи неки

тежак а неуносан посаѡ. – Нѣче нїкуј више да се трси по овѣј чуће и ѹрвине.

трсиште с в. трши (2).

трт узв. којим се опонаша звук праскаво испуштеног стомачног гаса. в. кашљу трт.

тртав, -а, -о **1.** који има избачен задњи део тела, тртаст. – Свѣ црнїиње дѡјду некако тртаве. **2.** који је нејасан, сумњив. – Штѡ се вачаш у тртаву рабѡту? **3.** који је јако велики, неизмерно велики. – Нѡшјат дерѣктур има тртаву плѡту, а мї, нек си ебѣ мѡтер.

тртење с гл. им. од трти (се). – Бѹди мїран да не бѹде тртење.

трти несвр. **1.** истура задњицу. – Кѣд садиш градину, ел кѣд жњѣш, тѣл, нетѣл, мѡра да тртиш дѹпе. **2.** не успева да постигне оно што покушава да оствари, мучи се. – Цѣл дѣн трти дѹпе окол онїја камен и не мѡж га помькне. **3.** жестоко туче некога. – Трти га од бѡј. **4.** побеђује некога у некој игри. – Тртим и па и растурам на карте, а и на дѡмине и тртим. **5.** нагиње суд са пићем да би пио, често пије. – Чѣсто тртиш балѡнат.

трти се несвр. **1.** сагињући се истура задњицу. – Он е тѡлко пѡслушан, да се сам трти кѣд баштѡ рекне да га изудѡра. **2.** безуспешно се упиње да нешто учини. – Решїл сам да орѣјав извадим ѹзазѡм и еве цѣл дѣн се тртим и нїшта несѣм напраїл. **3.** прави се важан. – Штѡ се тртиш, кѣд се знае куї си? **4.** меша се у туђи посаѡ. – Не тртї се тѡм гдѣ ти не мѣсто? **5.** љути се, дури се. – Немѡј се тртиш забађав.

тртка несвр. и уч. **1.** у дем. значѣу сваки час прди. – Накуса се васуљ, па само тртка. **2.** мрмљајући замера, закера. – Престанї, немѡј више да ми трткаш.

тртка ж **1.** лоптаста кићанка од вунице (обично на врху дѣчије плетене капе и др.). – На вр капу има тртку. – Са

стране, пот колéно, на черáпе има по две тртће. **2.** дем. од тртица (код живине).

трткáње с гл. им. од тртка. –

Трткáње од васуљ.

тртоњак у дем. значењу прдеж. – Ал ти смрдí тртоњакат!

тртркало с 1. моторна бицикла. –

Кадá си купи́л тој тртркало? **2.** онај који много прича и приговара. – Ко мóж да слúшаш тој тртркало?

тртркалце с дем. од тртркало (1). –

На рáботу отóди с еднó тртркалце.

тртрчáње и **тртркáње** с гл. им. од тртрче.

тртрче несвр. 1. ради мотор уз свој карактеристичан звук. – Млóго јáко тртрче тој твое тртркало. **2.** много прича, гунђа, приговара. – Не тртрчи више, чу те ћиднем.

тртчица ж дем. од тртка (1). – На кáпу има две тртчице.

трубење с гл. им. од труби. –

Трубење с трубицу на бициклу.

труби несвр. 1. плаче на сав глас, с намером да сви чују. – Штó ли сáг па труби онај зáмлата? **2.** гласно грди кога, прекоревá. – Ако не урабóтим ко ми е рекáл, има пóсле да ми трóуби.

трубне свр. 1. свирне трубом, да знак трубом, затруби. – Трубни му, да га не згáзиш. – Къд стíгнеш тí ми трóубни. **2.** одједном заплаче на сав глас. – Тиће си трóубну, па ровá, ровá до нећи замáн. **3.** викне гласно колко га грло послужи. – Къд трóубне по нег, онíја се укóпа.

трóуд м врста печурке од које се прави лако запаљива маса која се укреше искром из кремена.

трóуди несвр. притискајући озлеђује, нагњављује телесно ткиво или повређује стару повреду. – Немóј да си трóудиш ногóту, ако ти ципилата не томáн.

трујáч м онај који трује, тровач.

трóулав, -а, -о који је труо, гњио. –

Сéдо на еднóу трóулаву грању, да се одмóрим мáлко, къд ти се она óчепи, јá пáдо и уби се.

трóулавéе несвр. трули, распада се; упор. трулее. – Јáблће почéле да трóулавéу, трéбе да се поврљају.

трóулеáње с гл. им. од трулее

трóуледíна ж в. трулецина. – Квó гóд тóурим у úста, ко да едém трóуледíну.

трóулéе несвр. в. трулавее. – Тáм у Бáјчину дрвa трóулéу, а мí се овде мрзнемо.

трóулежáк м в. трулецина. –

Трулежáкав нече да горí, него сáмо чóри.

трóулеци́на ж оно што је труло, трулеж; упор. труледина, трулежак. – С трулеци́ну се óгањ не заклацáе, с нóу мóж сáмо да потпушóеш на чéле.

трóуљав, -а, -о који се труни, рони, који је сипкав; упор. труњав (1). – Чим се лéб осóуши он стáне трóуљав.

труњав, -а, -о 1. в. труљав. **2.** који је посут труњем. – Заштó е млекóто тóлко трóуњавó, ел несí мóгал мáлко да отрóусаш óпаш на овцóту?

трóуп м 1. балван, пањ. – Гáзда Тóка и мáјстор Вíлип цéл дáн кóлају трóупови на рéзницу. **2.** фиг. онај који је дебео. – Расчовечи́л се, па се напраил на трóуп, колкó е дебéл.

трóупа несвр. 1. удара ногама о тло. – Óпа, трóупа, драгáне, / Потковí ми магáре (н. п.). – Не трóупај, живци́раш ме. **2.** отре-са снег са ногу ударајући ногама о тле. – Трóупајте снéг пред врáта, немóј ми га унóсите у сóбу. **3.** пада крупан и густ снег. – Двá денá какó трóупа, има да натрóупа до чáндију.

трóупáк м 1. дем. од трууп (1). – Дáј ми трупáкът, да сéднем на нег. **2.** дебељушкасто младо створење. – Къд се рóди бéше ко трупáк.

трóупаљá ж једно старинско народно

коло.

трупáње с гл. им. од трупа. – Трупáње у нóве сипиле.

трупáц м грн. *расквашена и пречишћена земља спакована у калупе која ће се употребити за израду судова.*

трупачице прил. в. *утрупачице.* – Ако си тежак, трупачице мálко мóж да рíпнеш.

трупачíи прил. в. *утрупачице.* – Трупачíи чу те сíгурно надрíпим.

трупелáс, -та, -то *који је ваљкастог облика, који је дебео; упор. трупењас.* – Трупелáс ко прáсе.

трупелáс, -та, -то в. *трупељас.* – Дíка е трупењáс човéк, íма га преко стó íила.

трупелáе с гл. им. од трупи. – Зелéнко íма сéно за трупелáе.

трупí несвр. **1.** *реже тестером попреко.* – Дьнýс íма да трупíмо трупíје. **2.** *коњ једе сéно па се гласно чује како жваће.* – Сýг трупí сéно, а пóсле че да дрéме на празнá јáсла. **3.** *фиг. једе са великим апетитом.* – Момчíл трупí свé квó му се донесé, не прáи питање.

трупíна ж *ауг. од труп.* – Мóра да óкамо лýђе, да натовáримó трупíнуву. – Тóј нé човéк, тóј трупíна.

трупичће прил. в. *утрупачице.* – Áјде да рíпамо трупичће, да вíдимо кúј че пóдолек да рíпне.

трупка несвр. *удара лагано и ситно ногом о тло.* – Чим засвíре бáнде, он вáне да трупка с нóгу.

трупка ж *име веселој и разиграној овци.*

трупкáње с гл. им. од трупка.

труплé с дем. од труп (1). – Овóј труплé добрó да си на њéг клýцамо лíсковаче.

трупне свр. **1.** *удари ногом о тло.* – Кьд дéда трупне, свí се умíре. **2.** *уђе нагло и неочекивано, бане.* – Тíће

трупнуше у нéко дóба у сóбу. **3.** *падне велики снег.* – Њчýс трупнул снéг, íма пóла мéтар.

трусá несвр. **1.** *тресући дрво обара плодове.* – Трусá крушће. **2.** в. *друга (1).* **3.** *фиг. обавља полни чин.* – Трусá ју ко мéчка дрэн.

трусáње с гл. им. од трусá.

трусне свр. **1.** *дрмне, затресе.* – Сáмо ју трусну едьнпút и слíвете попадáше. **2.** *тресне колико је дуг, падне.* – Трусну, па се свé разбí. **3.** *удари о земљу кога или шта.* – Немóј те труснем óсам. – Трусни пред свíње еднú тíкву. **4.** *стави отсечно пред кога (у експрес. изражавању).* – Ёј, ћелер, трусни овдé еднó íило печéно мéсо. **5.** *испије чашу у једном гутљају.* – Трусну еднú, па јóш еднú, па рéче да нéче вíше.

трусне се свр. **1.** *удари се о земљу.* – Од мýку се трусну óсам. **2.** *баци се на лежај или на неко друго место где ће лећи.* – Дóјде од рáботу, трусне се на óдар и спí до вечéру.

трутне свр. в. *тручне.*

трутне се свр. в. *тручне се.*

трúчка несвр. **1.** *обара на земљу.* – Касáпин сáмо трúчка прáсци. **2.** *фиг. има љубавне односе.* – Сáмо трúчка жéнштине.

трúчка се несвр. **1.** *удара се о земљу.* – Трúчка се од болéж. **2.** *праћака се.* – Рíбу кьд улóвиш онá се еднó врéме трúчка, па се пóсле ућутí.

трúчкање с гл. им. од трúчка (се).

трúчне свр. *удари о земљу (претежно о живом створу); упор. трутне.* – Немóј да те сýг трúчним óсам.

трúчне се свр. **1.** *удари се о земљу;* упор. трутне се. – Дошлó ми да се трúчним óсам. **2.** *мрдне, мрдне последњи пут.* – Трúчну се јóш едьн пút и зáврши.

трчéечи прил. сад. *трчећи.* – Душá ми испáде трчéечи.

трчечíи прил. *трчећи.* – Д íдеш и да

се врнеш трчечѣи, че ти трéбу петнајес мину́та.

трчкорење с гл. им. од трчкори.

трчкори несвр. трчкара. – Трчкори окол њéга.

трчом прил. трком, трчећи. – Трчом трчи неvéстица.

трчомóча ж неозбиљна особа, недосед, жебветар. – Мíле Трчомóча.

трша ж 1. крчење шуме. – Гладан ко да е бíл у тршу. 2. обрадиво земљиште створено крчењем шуме; упор. трсиште, тршак, тршевина. – На овúј тршу че да посáдимо конпíр, íма се рóди ко лúд.

тршáк м в. трша (2).

тршевина ж в. трша (2).

тршење с гл. им. од трси.

тú узв. за изражавање незадовољства, огорчења и сл. – Тú, брé, кýв си, нéч да помóгнеш на човéка кýд е у нево́љу.

туберколóза ж бол. туберкулоза, сушица; упор. тоберкулоза. – Од туберколóзу одавна нé имáло лéк.

туберколóзан, -зна, -зно који болује од туберкулозе. – Њíно детé билó туберколóзно.

тúва несвр. тумара, претражује. – Сáмо тúва, а кýд га пítаш кво тра́жи он сáмо ћутí и пáк тúва.

тување с гл. им. од тува. – Дóста е билó тување по пóдруми и по товање!

тúгла ж цигла. – У Рáвну íма тúгле јóш из рíмско дóбо, а и у Барáницу се наóде таквé тúгле.

тугување с гл. им. од тугуе.

тугуе несвр. обузет је тугом, жалошићу. – Тугуе си за мáтер.

тудé прил. ту, туда; упор. тудек, тудека, тудекај. – Тудé лéтем íма печúрће, сýг нéма, јóш рáно.

тудéк прил. в. туде. – Пројдí тудéк, па ч да стíгнеш прáво код њéг.

тудéка прил. в. туде. – Тудéка су

прошли, онíја дво́ица.

тудéкај прил. в. туде. – Тудéкај нéгде трéбе да е мецáта, али кúј ти га бíш знáе гдé е.

Тудорица ж 1. Чисти понедељак, први дан ускршњег поста. 2. прва седмица ускршњег поста. – Тој чемо тáм преко Тудорицу, ал прво да вíдимо кó чемо га.

тудоричење с гл. им. од тудоричи.

тудоричи несвр. 1. не једе ништа целог дана на Чисти понедељак. – Дьнýс сам тудоричíла и цéл дýн прáла. 2. не једе него прескаче оброке (од сиротиње). – Чéсто тудоричим.

Тудоров понедељник м в. Тудорица (1).

тужан кóрен м бот. врло распрострањена биљка из фам. Polypodiaceae. Расте по шумама, стенама, пањевима. Развија подземне и надземне ризоми, слатка напрат Polypodium vulgare L.

тужéва несвр. подноси тужбу судским органима против некога. – Гвóзден тужéва свí рéдом, куí преóде преко њíгóво.

тужéва се несвр. подноси тужбу судским органима против онога ко је њéга тужио. – Тужéвају се вéч двé гóдин.

тужевање с гл. им. од тужева (се).

тужнинá ж 1. туга. – Савладáла ју тужнинá за мужáтога. 2. мучнина. – Тужнинá ми у мешíну.

тужња́в, -а, -о који погодује тузи и болести. –Тужња́во лéто, болња́во, / Свé су девóјће лежáле (н. п.).

тужња́к цвéјће с бот. вишегодишња биљка из фам. Dicotyledones лоптастих цветова, жуте боје Trollius europaeus L.

тúј прил. 1. за место: на том месту, на то место. – Рéкал пóп да че тúј да сíдају цркву. – Дојдéте код нáс

кѣд несмо́ тѹј. **2.** за време: у том тренутку, тада. – Тѹј ја подігнем панталоне и ванем да бежим проз момурузі. **3.** за узрок: зато, стога. – Попови несѹ тѹј да проклињају, веч да благосіљају. **4.** у том случају. – Тѹј више бѹј не помага. **5.** близу (при одређивању тачности нечега). – Тѹј е негде, окол двајес ћіла.

тѹј е изр. који се чује када на пијаци мере што на кантару са ђулетом, па су матори или из других разлога не виде цртицу на којој се зауставило ђуле, него га стисну рекавши: “туј е”, а после гледају колико је.

тука несвр. тујда псе. – Стално тука псѣту на нас и на нашу децу.

тука прил. рет. ту. – Тука нема нікуј, сви ошли на копање.

тукање с гл. им. од тука.

тукац прил. рет. ту. – Тукац да седіш и да не мрдаш.

тукне свр. напујда пса на кога. – Тукну куче на мѣн, а оно кѣд ли си ме јрну и да не бѣоше тѹј нећи камене, не знам ко би билѹ.

тукне се свр. хитро оде негде, муне се. – Док ми постовамо он се тукну и донесе рећіју.

тулац м метални, ваљкасти, шупљи део набијен у главчину точка запрежних кола који се окреће на осовини.

тулбење с гл. им. од тулби (се).

тулбес, -га, -то који је испунчен. – Етѣ там гдѣто тулбестото, там негово њіва.

тулби несвр. упор. тумби. **1.** вади унутрашњу садржину нечега. – Узѣ да тулбим тйкве за семѣто, дѹбро га плачају. **2.** кида омот да би из њега изашла садржина. – Зајнат тулби оніја цакови да се расіпе жіто из њі, идијѹт. **3.** прави кlobук, надиге што. – Ја му праим шѹпур на шашірат, а он га оздѹл с песніцу тулби, вели воли да му бѹде тулбес.

тулби се несвр. упор. тумби се. **1.** кида се омот и из њега испада садржина. – Дѹлњи цакови се почѣли тулбе и стрви се пшеница. **2.** надиге се, надима се, прави се кlobук. – Онѣ се тулби земља, мѹра поганци да оздѹл прае гњѣздало.

тулејћа ж **1.** в. кутлица. **2.** капица на писаљки.

тулејчица ж **1.** дем. од тулејћа. **2.** чаша за вино. – Дњнс ми дѹста една тулејчица вино.

тулица ж бот. јѣдногодишња, ређе двогодишња биљка из фам. Rubiaceae висока 40 до 150 ст. Стабљика је танка, четвртаста, полегљива. И стабло и листови су покривени длачицама окренутим на доле, помоћу којих се биљка хвата за друге биљке или предмете, прилепача Galium aparine L.

тулузина ж в. толузина.

тулумба ж буренце на револверу у коме стоје меци.

тулумбар м револвер са буренцетом (тулумбом). – Мѹј башта е имал левовѣр тулумбар, с белѣ коріце.

тум оном. узвик за опонашање звука који настаје кад опали пушка; упор. дум.

Тумба ж **1.** брдо код Калне. **2.** брдо између Радичевца и Новог Корита.

тумба – лумба изр. **1.** бију бубњеви. **2.** туку некога (дете). – Че ти бѹде тумба – лумба.

тумбак м желудац, шкембе (код животиња). – Да опѣremo само тумбак и црева и гѹтѹви смо.

тумбар м омање брдо, могила. – Нікуј не зна да л некви има под оніја тумбар.

Тумбар м брдо у атару Доње Каменице.

тумби несвр. в. тулби.

тумби се несвр. в. тулби се.

туметљк м последица болести, мана,

ожилѝак. – Ѐмам си јá тїја туметлѝк, нé ме сѝг заболéло прѝвњи пѝт.

тумрѝк м 1. *дрвена справа којом се спутавају ноге затвореника*. 2. *мрачна просторија*.

тѝнтав, -а, -о *који је натмурен, намргођен*. – Он стáлно тѝнтав, нїкад нé насмéјан, нїти е вéсал.

тунтéње с *гл. им. од тунти (се)*.

тѝнти несвр. *мргоди се, гледа набраних обрва*. – Колкó е мѝнечко детé а вéч тѝнти.

тѝнти с несвр. *мргоди се, облачи се (о времену)*. – По ручѝк пóче да се тѝнти од Лѝковсѝи дéл и дó кночи ўдари ѝиша.

туњѝз м *неспособан, несналажљив човек*.

тѝп ко цртáк изр. *веома глуп*.

тѝпа несвр. 1. *луна, потмуло удара, бубња*. – Квó тóј тѝпа у пóдрум? – Милáн Разѝмиш тѝпа с дрвену нóгу. – Тóза, тупанѝја тѝпа у тупáн. 2. *куца, бије, пулсира*. – А, срчéнцието му тѝпа, тѝпа, тѝпа. 3. *туче кога*. – Тѝпа га ко тупанá. 4. *иде тамо и овамо у ограниченем простору*. – Цéл дѝн тѝпам по ѝжу и свé се стѝпам.

тѝпа се несвр. *удара се, буса се*. – Напїје се, па се тѝпа ў груди и дѝма: “Тóј су грѝди гдé сéру лѝуди”.

тупáн м 1. *бубањ*. – Гáјде и тупáн, цéла мѝзика. 2. *онај који је умно ограничен, глупак*. – Немóј, брé, да си тóлѝи тупáн. в. ко прут уз тупан.

тупанáс, -та, -то *који је дежмекаст, дебео*. – Девојчїштето ес да е добрó, ал, брáте, тупанáсто.

тупњчѝк м *дем. од тупан (I)*. – Мéн дéда кѝд лѝпка с шáку по грбїну дѝма: “Дéдин, дéдин тупњчѝк”.

тупанѝја м *бубњар*.

тупáње с *гл. им. од тупа (се)*.

тупѝц м *тупи нож*.

тѝпација м *онај који је незгодан, који се свему противи, који је тврдоглав*.

тѝпка несвр. 1. *лупка, тапше кога*. – Нїшта ти не помáга што га тѝпкаш по грбїну. 2. *ситно и лагано удара ногама о тло*. – Тѝпка с нóђе од зимѝ.

тупкáње с *гл. им. од тупка (се)*. – Тупкáње по мешїнку.

тѝпне свр. 1. *лупне*. – Тѝпну нéкво у голéму сóбу. 2. *удари кога*. – Тѝпну га с тилѝје у чалó. 3. *потапше*. – Тѝпнем га с шáку по грбїну и рекнém му да се не сеђира. 4. *падне уз потмули звук*. – Сáмо чѝмо тѝпну нéкво од товáн. 5. *дође изненада, бане*. – Тїђе тѝпну у сóбу, у нїкакв замáн.

тупоглáвес, -та, -то *који је неинтелигентан, ограничен, глуп*. – Онї су скóро свї таквї тупоглáвести, мóра им објашњѝеш по нéколко пѝт нáјпросту ствáр.

тѝра несвр. 1. *ставља, међе на што или у што*. – Цéлу нóч тѝрам дрва у кубé и пáк ми зимá. 2. *даје стоци да једе*. – Ел турá на стóкуту? 3. *припрема зимницу*. – Врéме е да се турá зéље? 4. *поставља сто за обед*. – Тѝрај, па да ручѝемо. 5. *поставља разбој ради ткања*. – Тѝрам таквó мáлко за крпáре.

тѝра глáву на дубáр изр. *излаже се смртној опасности без потребе*.

тѝра оглѝсци изр. *не хаје за оно што му се говори, прави се да нечује оно што му се говори*.

тѝра у ўста изр. *једе*. – Турá л нéкво у ўста одóцутра?

тѝра ўзам изр. *сеје, сади*. – Дáј да га мї тѝримо ўзам, пóсле е бóжја брїга.

турáње с *гл. им. од тура*. – Турáње зéље у кáцу, окол Гмїтровдан.

тѝри свр. 1. *стави, метне у нешто или на нешто*. – Тѝри рѝће у пáзуђе. – Турї га тáм на остáл! 2. *да стоци да једе*. – Турї сéно на крáве! 3. *стави неко поврђе за зимницу*. – Мї туршїју тѝрамо ў есен, кѝд че ѝáци да пóјду у чкóлу. 4. *постави за обед*. – Турї тáм квó ѝма, па

да еднемо. **5.** *постави разбој ради ткања.* – Нѐ турила ткањѐ кó е дошла код нѐй.

тѹри дѹпе на пазár изр. **1.** *истрти задњицу ради скретања пажње супротном полу (о жени).* **2.** *ода се неверству и љубавним пороцима (о жени).*

тѹри катáнац на ўста изр. *забрани некоме да говори.*

тѹри конóпче нá гушу изр. *обеси се.*
тѹри на рáбуж изр. *упише још један љубавни успех.*

туркáја ж бот. в. *печенка* Cucurbita перо L.

турлó с *узвитлана прашина.* – Къд она метѐ авлију, дигне се турлó до нѐбо.

турма ж *велико стадо оваца.*

тѹрне свр. **1.** *стави нешто мало.* – Тѹрну ми у тóрбу, квó има да ми тѹрну, и прáчају ме с óвце. **2.** *хитрим покретом стави.* – Тѹрну ми пáре у цѐп. **3.** *да понекад и помало што коме или чему.* – Тѹрни на крáвете, с врѐме, на врѐме мáлко момѹриште. **4.** *поједе мало нечега.* – Тѹрну десетину зáлога и тóј ми е до ручьк.

тѹрне се свр. *навргне се на кога.* – Комѐ се óн тѹрне на шију, тѐшко си га на тóга.

Тѹрско с *Турска.* – Че те претѐра у Тѹрско.

тѹрсѹи, -ска, -ско *који се односи на Турке или на Турску, који је у вези са Турчином или Турском, који припада Турцима или Турској.* – Знаѐ да врѐви тѹрсѹи, али н ўме тѹрсѹи да пѐше.

тѹрта ж **1.** в. *еченик.* – Вóлим тѹрту сáмо къд је тóпла. **2.** *колач, обично округлог облика, торта.* – Женѐ на свáдбу издонóсе рáзне тѹрте.

Турчáz м *босански муслиман.*

тусáба ж *галама, русвај, лом.* – Напраи се тусáба, изненаде.

тѹсак м **1.** *талог.* – Къд попињеш кáву

у шбљуту остáне тѹсак. **2.** *отпадак жита са уродицом, при врши.* – С тѹсакат че да рáнимо пѐличи.

тѹт узв. в. *тута.*

тѹта *узвик којим се терају свиње;* упор. тут.

тѹта ж в. *тутавица.*

тѹтав, -а, -о **1.** *који полако и сметено ради.* – Таквѹ тѹтаву женѹ не би могъл да трпѐм. **2.** *који је погурен.*

тѹтавица ж *она која се је погрбила;* упор. тута. – Морѐ, тѹто, тѹтавице, / Заштó си се потутѐла (н. п.)?

тѹтавштина ж у пеј. *значењу она која је тутава, сплетена, потуљена.* – Морѐ, вáрди се тѐ од тѹј тѹтавштину, нѐ ни она бѐш мѹтава.

тѹтањ м **1.** *тутњава, грмљавина.* – Чѹе се тѹтањ ѐз длбин. **2.** *бежанија, бекство.* – Вáчај тѹтањ, док си чѐтав.

тѹтка несвр. **1.** *прибија, притиска.* – Насѐпе брашно у паницу, да ми врѐне, па га сѹс шаку тѹтка отѹд одовѹд, да се случáјно не стрѹви. **2.** *ставља на сигурно место.* – Тѐј парѐце колкó и има тѹтка по нѐку ћушетѐју по пóдрум. **3.** *подстиче, наговара кога, већином на нечасна дела.* – Мáчејата тѹтка синáтога прóтив баштѹту. **4.** в. *тука.* – Последњи пѹт ти сопштѐвам да не тѹткаш кѹчичи на мѐн, ел ч ти ебѐм мáтер.

туткáл м *лепило добијено прерадом костију и коже, туткало.* – С туткáл се лѐпи дрвó. – Одáвна къд су се крѐчили сóбе турáл се у чорбѹту туткáл, па нѐ да е смрдѐло, него да те бóг сачѹва.

туткáње с *гл. им. од тутка.* – Туткáње едногá против дрѹгуга.

тѹтне свр. **1.** *хитро и кришом да некоме нешто.* – Тѹтну ми трѐста бáњѹе ў руѹе. **2.** *хитро сакрѐје.* – Къд га она нѐгде тѹтне, ни Свѐти Пѐтар га не наóди. **3.** *јурне, појурѐ, побегне.* – Тѹтну на тáм нѐгде ўтавнѐн. **4.** *отѐра свиње вичући:*

тут. – Тутни свињуту, да не претүри коритото.

түтне се свр. *јурне негде, муне се негде.* – Зачас се түтну и најде квó ни трéбе.

тутњавина ж 1. *тутњава.* – Цéлу нóч идé нéка тутњавина по њину sóбу. 2. *грмљавина.* – Онај тутњавина нóси град. 3. *бежање, бежанија.* – Билá е тутњавина, сáмо да вíдиш.

тутњање с гл. им. од *тутње.* – Тутњање íз длбин.

түтње несвр. 3. л. мн. през. түтњу) 1. *производи тутањ, оглашава се тутњем (о грóму, авиону и сл.).* – Түтње нéбо от кým Дрүм. – Тутња́ли су тóпове трí денá. 2. *иде по кући производећи шумове у недоба.* – Кво түтњеш по sóбуту, штó се не спати́лосүеш да спíш?

тутњикурча м онај који је сметен, смушен.

тутулашка ж в. *толузина.* – Тутулашке збéри у кош и укачи на товáн.

тутуљица ж в. *тутунчък.* – Слабо сто́им с тутуљицуту, íмачеш тí мáлко?

тутун м *дуван.* – Оч ли да запáлимо по едýн тутун?

тутун ћеса ж *дуванкеса направљена од осушене свињскње бешике;* упор. *тутуњача.* – Тíја нíкад нéма тутун у њи́говуту тутунћесу, тиће стáлно íска од дрúгуга.

тутунчък м дем. од *тутун;* упор. *тутуљица, тутунчък.* – Íмачеш мóж од тутунчъкýt?

тутунчи́ца ж в. *тутунчък.* – Кьд на Лáће нестáне тутунчи́ца он тра́жи од Крéну.

тутунци́ја м *пушач дувана, дуванци́ја.*

– Já несým тутунци́ја, ал во́лим кьд замири́ше тутун.

тутуња́в, -а, -о *који је посут ситним дуваном, који мирише на дуван.* – Íзвади из цéп комáт лéб, а он тутуња́в од нéкбв сítан тутун.

тутуња́ча ж в. *тутун ћеса.* – Моá е тутуња́ча прéцве пíна сьс тутун.

түцмула ж *глупа и затуцана женска особа.* – Түцмула му гáче пéре, түцмула му ручьк спрéма.

түц, -а, -о *који припада другоме, другима, који је туђ.* – Одóкле мóж да знáеш квó е у туцý кућу. – У авлíју íма еднó туцó пíле.

түцење с гл. им. од *туци (се).*

туци́ м мн. *странци, туђинци, који нису укућани.* – С туци́ немóј да íмаш млóго пóслу. – Нéћи пýt бóље пробдиш сьс туци́ него сьс сво́й.

туци несвр. *отуђује.* – Она сí па́сторцити туци́ла од баштýту.

туци се несвр. *туђи се, отуђује се.* – Од какó се онóј нéшто мáлко замери́мо, она́ пóче да се туци и слáбо добди код нáс.

туци́на ж *страна земља, туђина.* – Унýк ми едýн жíви у туци́ну, тáм нéгде по Колáндију.

туци́нц м *туђинац, странац, онај који није укућанин.* – На сво́ју дéцу че си остáи имáњето, нéче вáлда на туци́нцá.

туци́нка ж *туђинка, странкиња.* – Нашбл нéку туци́нку тáм по Аустрију, па се ожени́л сьс њý.

туцльйв, -а, -о *који се туђи, који одбија од себе.* – Туцá е ма́јка, туцльйва.

туцó прил. *необично,* – Туцó мéн тóј .

Ћ

ћаја м по рангу најстарији овчар на бачији, *ћехаја*; упор. *ћаа*, *чобанбаша*.

ћа́р м *корист*, *вајда*. – Волели се ћар и вајда, родила се штета.

ћарување с гл. им. од *ћаруе*.

ћаруе несвр. *има корист*, *има вајду*, *зарађује*. – Мислиш да ч млого да ћаруеш ако украднеш едну тикву?

ће 1. прил. *тек*; упор. *тиће* (1). – Ће си ми љинуше слізе. – Идомо заедно и он ће поче да бежи. **2.** *везн. него*, *али*, *међутим*. – Терал би те да ручуемо, ће ти неч да едеш. – Длга ти бошчата, ће ти ч да порастеш.

ћа́а м в. *ћаја*.

ћаба се несвр. *нека вунена тканина (или од неког другог материјала) у току прања се сакупља и сабија, прави се на прилику ћебета*. – Влінен ценпер трэбе да переш у мѣку (млаку) во́ду, ако о́ч да ти се не ћеба.

ћебацѝја м *мајстор који на роштиљу пече ћевапчиће*. – Чѣда Вїдин е бил чуен ћебацѝја у кѣтел Тїмок у Кња́жовац.

ћебацѝка ж *жена ћевапѝја*; *ћевапѝјина жена*. – Има еднá дебѣла ћебацѝка там уз роштиљат.

ћебацѝщи, -ска, -ско *који припада ћевапѝји, који се односи на ћевапѝју*. – Ћебацѝщи су ћебапчичи по блађи него кѣд си и мї сáми пра́имо

ћебацѝћин, -а, -о *који припада ћевапѝики, који је у вези са ћевапѝиком*. – Тој ћебацѝћина ћицѣља.

ћебање с гл. им. од *ћеба се*.

ћебапче с *дугуљасти комад млевеног мяса испечен на жару, ћевапче, ћевапчић*. – Ћелер, донеси ни по дѣсет ћебапчичи. – Од цѣл роштиљ највише во́лим да едем ћебапчичи. – Најголеми су ћебапчичи код “Камијонѝју” у Сврљїг, од пѣт мѣж да ручуеш и едвá да

и поедеш.

ћебѝрица ж *овца која нерадо једе сваку храну, која бира храну и име таквој овци*.

ћѣв м. **1.** *воља, жеља, прохтев*. – Ћѣв ми за грѣзје. – Ћѣв ти овѣј, ћѣв ти онѣј. – Тѣра си ћѣвови. **2.** *сеирење над туђом невољом*. – Бѣш ми ћѣв што му се тој десїло.

ћѣвка несвр. *кевће, лаје испрекидано*. – Мáли Рáшко ћѣвка, учи се да лáе.

ћѣвкáње с гл. им. од *ћѣвка*.

ћѣвкѣрење с гл. им. од *ћѣвкѣри*.

ћѣвкѣри несвр. *лено лаје, лено кевће*. – Нáша Цїца цѣл дѣн ћѣвкѣри гѣре по áлогу.

ћѣвлеїсан, -а, -о *који је поднапит, припит*. – Вїдим га да е ћѣвлеїсан и не тејá се распрáлам с њѣг.

ћѣвлеїсање с гл. им. од *ћѣвлеїше се*.

ћѣвлеїсување с гл. им. од *ћѣвлеїсуе (се)*.

ћѣвлеїсуе се невр. *опија се, доводи се у припито стање*; упор. *ћѣвлеїше се*. – Мислиш ли тї да престáнеш да се ћѣвлеїсуеш?

ћѣвлеїше се несвр. в. *ћѣвлеїсуе се*. – Редѣвно се ћѣвлеїше, текá му, вѣли, пѣубав живѣтат.

ћѣвліја м *онај који је весео од пића*. – Чим се смѣе и ѣче да се цу́ка сѣс свáкуга, знáј да е ћѣвліја.

ћѣвне свр. **1.** *лане, залаје понекад*. – Нáша Цїца Лáставица ћѣвну сáмо нѣколко пѣт и їскара зáјка. **2.** *у тренутку се прохте, падне на памет*. – Не мѣж тї да рабѣтиш какѣ ти кѣд ћѣвне.

ћѣвне се свр. *прохте се одједном, нагло се прохте*. – Ел вї їстин мїслите да тој мѣже какѣ се на кугá ћѣвне?

ћѣвтање с гл. им. од *ћѣвти*.

ћѣвті несвр. *испрекидано лаје док по*

трагу тражи дивљач (о псу); упор. *ћевче*. – Бела Рада и Цеце – Мони Цеце *ћевту* по еднога зајка.

ћевче несвр. в. *ћевти*. – Наш Жика и лае и ћевче, а Бецко само ћевче.

ћези се несвр. *цери се, кези се*. – Немој се ћезиш ко онај работа у нóву кошуљу.

ћека несвр. **1.** *гњечи нешто снажно га подижући и снажно га притискајући*. – Да би опрала врече морала би страшно да и ћекаш. **2.** *снажно туче некога гњечећи га и притискајући га*. – Ћека га како слáмњачу.

ћека ж *надувена мешина*. – Чу те бијем како ћеку.

ћекáње с гл. им. од *ћека*.

ћелер м *остава*; упор. *ћилер*. – Пóдрум ни преграден на два дéла: на ћелер и на пóдрум.

ћелер м *келнер, конобар*. – Лаце у Нóвјан изучил за ћелера, па пóсле бил ћелер и у вáрош.

ћелерка ж дем. од *ћелер*, *мала остава*; упор. *ћелерче, ћилерче*. – Мён свé квó трéбе за у лóзје: сињи камен, лика, пúnпа и рáзни прáшкови, седí у едну ћелерку под бáсамаци.

ћелерче с в. *ћелерка*. – У еднó ћелерче чувамо сáмо сíриње, мáз и сýво мéсо.

ћелија ж *сакрална зградаца од слабог материјала, често само кров на дрвеним дирецима, у којој је укопан заветни крст*. – У Папратну, код шкóлу, е имáло ћелија на Св. Еремíју, али ју сýг нéма, сруши́ла се.

хеликóптер м *справа за летење која се уздиже окомито увис помоћу елиса постављених на вертикалној оси, хеликоптер*.

ћенáр м **1.** *памучни конац за ткање*. **2.** *врста танког памучног платна украшеног по ивицама*. – Ћенáр трóши те рáне засáља (н. п.). – Купíла кóпче за

динáр, / Налíла вóду на ћенáр (н. п.). **3.** *уткана пруга од пунијег памука у танко памучно платно*.

ћенáрка ж **1.** *једна од греда у кровној констукцији*. **2.** *женска кошуља сашивена од танког памучног платна са утканим пругама од пунијег памука, украшена по ивицама и крајевима рукава плетеним, памучним, белим чипкама*.

ћепéц м *кепец*. – Нé могýл да порастé, него остáл ћепéц.

ћер м *ловачки пас, кер*. – С в́рзаногá ћера се зајци не лóве. – Мој су ћерови: Рецéп, Цíмика, Цéнко, Чáрли, Чáрлика, Цука, Цíца, Бéка, Мáла Бéка, Дурма, Рáшко, Цáка, Буби, Жу́ћа, Бéкан, Бéцко, Жíка, Рóка, Сукња, Цáјка – Мáлишка, Бéла Рáда, Мóни Цéце, и Пéце Цеце.

ћераца ж **1.** *лицидерски колач у облику стилизоване женске фигуре*. – Чу те вóдим на вáшар и чу ти кúпим ћерацу. **2.** *жена која носи градску ношњу*. **3.** бот. *дуговечна, китњаста, украсна биљка из фам. Caryophyllaceae која кад се про-трља јако пени, спуњача, сапун трава Saponaria officinalis L.*

ћеремíда ж *старински цреп за покривање кућа, ћерамида*; упор. *керемиде*. – Нáша йжа пóкрита с ћеремíде, нé сýс слáму.

ћеремíде ж *кров*. – Слáзи од тéј ћеремíде, да се не вóзнеш. – Врљí тóј гóре на ћеремíде.

ћеремíтка ж дем. од *ћерамида*, *комад ћерамиде*. – Дé дáј едну ћеремíтку, не мóра цéлу, да га овдé допóкрíем.

ћерéп м *преграда на крају воденичне јаруге, непосредно пред воденицом, са које се, као са каквог водопада, вода спушта жлебовима или цевима на воденично витло*. – Нашлí га мртвогá, на ћерéп.

ћеречáска иглá ж *подужа сребрна игла са главом у облику четворостране*

призме, којом су жене учвршћивале косу или причвршћивале капу за главу.

ћерече се несвр. *гласно се смеје, церака се.* – Зашто ли се па ти ћеречеш?

ћеримиција м *мајстор који израђује ћерамиде, ћерамиција; упор.* ћиримиција. – Најпознати ћеримиције су би-ли Дрвничање.

ћеримицијница ж *радионица за израду ћерамида.*

ћеримицићи, -ска, -ско *који је у вези са ћерамидом.* – Они су седели у Ђеримициску малу.

ћерка ж (мн. ћерће) *кћи, кћер.* – Ђерће се пожениле у околна села, код њу остала само најмладата.

ћеркана ж *хип. од ћерка (најчешће у прекорном смислу).* – Не иде тој текá, ћеркана моја.

ћеркосава ж *хип. од ћерка.* – Где си билá, морí, ћеркосаво?

ћерлење с *гл. им. од ћерли се.*

ћерли се несвр. *смеје се, смеје се широко и безгласно, смеје се шеретски.* – Што се ћерлиш, пизда ти маћерина?

ћерћин, -а, -о *који припада кћерки, који се односи на кћерку.* – Овој ми ћерћини унуци, а овој ми синовја деца.

ћеруша ж *керуша.* – Јá сам имáл, а неће и сг имам, ћеруше: Џимику, Чарлику, Жућу, Белку, Цицу, Року, Малу Бэку, Сукњу, Цеце – Мони Цеце и Цáјку Малишку.

ћерче с *дем. и хип. од ћер, млади кер.* – Бела Рада е још ћерче, топрв тебе да порасте у ћера.

ћеса ж *кеса.* – Извади из повас ћесу пáну с дукати. в. тутун ћеса.

ћесер м в. *ћисер.* – Каже: “Зделано в Есесесер (СССР), напраено ко с ћесер”.

ћесíја ж *пеј. од ћеса.* – Имáло едýн, па га звали Бóшко Ђесíја.

ћесица ж *дем. од ћеса.* – Едну ћесицу бибер купимо за светýц, пá за светýц.

ћесичка ж *дем. од ћеса.* – Требе ли ти

ћесичката?

ћестен м в. *ћештен.* – Женíчу се с јесени, кд узреју ћестени.

ћесуљача ж *кесица са амајлијом ушивена у тканице.*

ћесуља ж *брадица, необријани део врха браде код човека.*

ћесурина ж *ауг. и пеј. од ћеса.* – Овэј најлóнсће ћесурине се разлетеле на све стране, че ни удаве.

ћесурине ж *кесе испод очију, подочњаци.* – Оћесíл ћесурине, па гáдан, мóра да е бóлан ел пијáница.

ћећерење с *гл. им. од ћећери.*

ћећери несвр. в. *ћићери.* – Ђећери ко погáнац из трíце.

ћец м **1.** *играч на крају кола.* – Цвётко ел че да вóди полóмку, ел че да íгра ћеца, вáжно да е на лэву стрáн. **2.** *најјача карта у игри картама, ас, кец.* – Бш ми дóјдеш ко ћец на еденáес.

ћеца несвр. **1.** *малтретира кога, завитлава кога.* – Немóј да ме ћецаш, íмам си јá и дрýђе брíђе. **2.** *помера нешто ситним покретима.* – Подмажí га мáлко, па га ћецај на тáм – на овáм, онó це размрда. **3.** *врши полни чин (мушкарац).*

ћештен м бот. *кестен (дрво и плод)* Castanea sativa Mill., упор. ћестен.

ћí-ћí-ћí *узвик за изражавање смејања.* – Нéma, нéma па се из њíнуту сóбу чýе: ћí-ћí-ћí, ћí-ћí-ћí. Млóго им нéшто зáсмеј.

ћíáмет м *невреме, кијамет.* – Куде си пошýл по овíја ћíáмет?

ћíбрик м **1.** *земљани суд за полевање при умивању, ибрик.* – Ч ми ли пољíеш с овíја ћíбрик? **2.** *ситно црно грóжђе јаког мириса, хибрид.* – Деца вóле да зóбу ћíбрик, ел е миришлáв и блáг, а стáри га пéстују да им од нéг винó бóде цвенó.

ћíван, -вна, -вно *који је киван на кога.* – Тí кв си, тí си ћíван на цел

свѣт.

ћивла ж *кифла*. – Одавна су пекари носили ћивле проз вáрош у корпе и у колиџа и тека продавали на љуђе.

ћивлица ж **1.** дем. од *ћивла*. – Далá му баба парý за ћивлицу. **2.** *колач савијен у облику кифле*. – Млóго волим ћивлице кѣд су увáлане у онíја сítан шићѣр.

ћивта м *ситан варошки чиновник, варошанин*. – Излѣзну ћивте на дрвáрсѣи пијац да купују дрва и цѣл дѣн се погацају и на крај кúпе по пешѣс цепљање, па на грбину влаче дóm.

ћивтица м дем. од *ћивта*. – Дбоди едѣн ћивтица, у еднó капутлѣ.

ћида несвр. **1.** рет. *откида, кида*. – Немóј да ми ћидаш цвѣјѣ. **2.** *нехотице посипа нешто капљицама јела док обедује*. – Навл́кал си чíсте панталóне и пáзи немој да и ћидаш с чорбúту. **3.** *горњом страном олабављених прстију или шаке удара некога преко лица*. – Ако нећи нече како он óче, он óдма ћида прекó очи. **4.** *тражи спас у бекству, бежи*. – А, види зóр, óдма ћида. – Ћидај дор си чítав!

ћида се несвр. **1.** *секира се, нервира се*. – Шáшава сам па се ћидам, а трѣбе да га занемáрим. **2.** *нехотице се посипа капљицама јела док обедује*. – Пáзи да се не ћидаш.

ћидање с гл. им. од *ћида (се)*.

ћидљив, -а, -о *који се кида, који се лако кида*. – Овај прѣца ћидљива, затóј што се измољíла.

ћидне свр. **1.** *хитро откине, откине малу количину*. – Ћидни некó перцѣ лúк, колкó за салáту. **2.** *удари надланицом или горњом страном олабављених прстију некога преко лица*. – Ако те ћиднем ш ти истѣрам сркала. **3.** *побегне, кидне*. – Дóбро га пазѣте, да не ћидне.

ћидóбак м *неупотребљив комад откинутог конца, тканине и сл.* – Па, квó мóg да напраим с овíја ћидóлци?

ћија несвр. *кија, киха*. – Тлчѣ пипѣр, па затóј ћија.

ћијавица ж бол. *кијавица*. – Нападла ме тѣшка ћијавица.

ћијавичав, -а, -о *који има кијавицу*. – Свá су децá ћијавичава и сомурáва.

ћијање с гл. им. од *ћија*.

ћијѣц м *ћуле на кантару*; упор. *мудо*. – Кѣд кантáр рíпне, ћијѣц те мóж удáри ú главу, ако не пáзиш.

ћикот м *кикот, смех*. – Одедњпúт наста нећи ћикот.

ћикотáње с гл. им. од *ћикоти се*.

ћикóти се несвр. *смеје се гласно, кикоће се*; упор. *ћикоче се*. – Кѣд девојѣ виде́ле еднú бабу пија́ну, онѣ ванúле да се ћикóте.

ћикочáње с гл. им. од *ћикоче се*.

ћикóче се несвр. в. *ћикоти се*. – Ћикóче се ко свáка, да простиш, кúрва.

ћикула ж бол. *израслина, тумор*.

ћила ж бол. *кила hernia*. – Аперисáл ћилу.

ћилав, -а, -о **1.** *који има килу, који је килав*. – Он ћилав, мúда му до колéна, сопроштѣње. **2.** *који је слаботелесан, слабуњав; неспретан, спор*. – Ћилав је он за тúј рáботу.

ћилава рáбота изр. *унапред пропала ствар*.

ћилавац м *онај који је слаботелесан, слабуњав, неспособњаковић*. – Бѣш си, брѣ, нећи ћилавац.

ћилавење с гл. им. од *ћилави (се)*. – Ћилавење без пóтребу.

ћилави несвр. **1.** *чини да неко бóде килав*. – Немóј да ћилавиш тúј децу, да и тѣрaш да нóсе тóљћи кáмење. **2.** *отеже са неким послом, развлачи неку радњу*. – Áјде, брѣ, немóј да ћилавиш.

ћилави се невр. *много и тешко ради*. – Док се јá овде ћилавим, тí си га шиљ́аш по Палáнку.

ћилавица ж *рударска алатка за*

копање, килавица. – Брајћа Милород и Добрóслов, док су работили по “Пóдвис” и по “Тресíбабу”, свако јутро с ћилавицу преко рамо отóде на шикту.

ћилавци м мн. *закржљали, незрели, смежурани плодови шљиве, који се кувају и једу као чорба.* – “Кúсај, Бóрчо, ћилавци да накараш снагу”, казувала баба Тодóра на унука си.

ћилаш м *онај који је тежак око једног килограма.* – Сýнсул се вáli како вáча клéнови ћилаши, а и гледáл сам, íстин билó.

ћилер м в. *ћелер (1).* – У ћилер држимó зéље и туршију.

ћилерче с в. *ћелерче.* – У онóј наше ћилерче свакакво íма.

ћилимáрка ж *кецеља ткани на домаћем ткачком разбоју са орнаментима узетим са ћилима.*

ћило с **1.** *килограм.* – Дéсет баñће ћило, па сáг тí виц ел тóј éвтино. **2.** *литар.* – Те́лер, донесí јóш еднó ћило винó. **3.** *боца од једног литра.* – Узнí ћилоно па најдí мálко винцé. – У́х, ала ме мýло, да пíјем из ћило.

ћиловат м *киловат час електричне енергије KWh.* – Изгорéли смо стó ћиловата овíја мéсец.

ћилометар м *километар, хиљаду метара.* – Одóвде до Зúничје íма пéт ћилометра.

ћилометарсћи, -ска, -ско *који се односи на километар.* – Тóј су ћилометарсће даљíне.

ћилометража ж *километража.* – А́уто чим пóјде, óдма пра́и ћилометражу, нéма ништа да ти опра́шта и да те питу́е íмаш ли пáре за бенсín.

ћилцé с *дем. од ћило.* – Дьн́с ми дóста ћилцé винцé и пóла ћило рећíјица.

ћилча м **1.** *онај који има килу, који је килав.* **2.** *неспособњаковић.* – Ћилчо, ћилави.

ћилчење с *гл. им. од ћилчи (се).*

ћилчи несвр. *носи или вуче нешто тешко.* – Ћилчи некéв ца́к од стó ћила.

ћилчи се несвр. *напреже се преко мере подижући неки тешки терет.* – Немóј се ћилчиш с тóљћи кáмен, це исћилáвиш.

ћима несвр. упор. кима. **1.** *маше.* – Кúј ли ми онóј ћима, нáно мојá? **2.** *клати.* – Детéнце, сéди мíрно, не ћимај с нóђе. **3.** *фиг. обавља полни чин.*

ћимáње с *гл. им. од ћима.*

ћимне свр. упор. кимне. **1.** *махне.* – Ћимну крáва с рóг и мálко га закачи. **2.** *удари кога.* – Немóј да те ћимнем. **3.** *покоси неколико.* – Д íм да ћимнем неколкó óткоса детелíну, док се нé ставнíло. **4.** *једним замахом метле почисти.* – Ћимни кокоши́нциви од пра́г. **5.** *фиг. обави полни чин.*

ћине свр. *кихне.* – Кьд ћíја, тóлко јáко ћине, да чíни ми се, засьвнý пéнцири.

ћине несвр. **1.** *откида, киди.* – Инáт гла́ву ћине. **2.** *веома је хладно, уједа од хладноће.* – Нé да е зимá, него ћине.

ћинéз м *Кинез.* – Ћинéзи су жлтí, главáти и мýнечћи.

ћинцула ж *(чешће у мн. ћинцуле) 1. ране по лицу код деце.* – Тéј му ћинцулé излэзле од нéчисто, нé од дрýго. **2.** *икрофуле.* – Напáдле га нéће ћинцуле тúј нéгде испод úши и по пó врат. **3.** *ограничена, сметена женска особа.* – Пá се довлáчи код нáс онáј ћинцула. **4.** *жена лаког морала.* – Вíдим ли те јóш едьнпúт с онúј ћинцулу, ш ти врљим сóду у óчи.

ћиос м *мала дрвена кућица на улици у којуј се продају цигарете, новине и сл., киск.* – Идí на ћиос да вíдиш ел су стíгле нóвине, па ако íма, купи “Полатíку”.

ћиоскоп м в. *ћиос.* – Милán Разúмиш óтворíл ћиоскоп у Дубрáву.

ћипéл, -а, -о **1.** *који је кључао на*

ватри (о води и др. течностима). – Да га неси мџ пољевала с њипелу воду, та усануло цвејћево? – Попари́л се с њипел ма́з, па му нече зарасрте́ рана́та. **2.** *који је врео.* – Њипел дџн дџнџс.

њипелџ м в. *њипелица.*

њипелица ж **1.** *врела вода или каква друга врела течност.* – Пази да не плџисне њипелицата, да те изгори́ по но́ђе. **2.** *врућина, врелина, јара;* упор. њипелџ. – Удари́ла га њипелица́ у главу. – Куде́ си пошџл на ову́ њипелицу, че́кни ма́лко да зала́ди.

њипење с гл. им. од *њипи.*

њипи́ несвр. **1.** *ври, кључа, кипи.* – Де ви́ц ел њипи́ грнето. **2.** *пени се, превире* (о вину и сл.). – Ел почело́ да ти њипи́ вино́? **3.** *обузима страст кога, узрујава се.* – Док ми он то́ј казуе́ у мџн са́мо њипи́. **4.** *клокоће слина у носу.* – Њипи́ му у но́сат, иди́ га усекни́.

њипне свр. **1.** *проври.* – Чим млекото́ њипне́ одма га сту́рај. **2.** *ври неко краће време.* – Не́к њипне́ још не́ћи мину́т. **3.** *изгуби стрпљење и контролу над собом, прекипи коме.* – Оно́ кџд ми њипну, па кџд довати́ сеџиру. **4.** *потече одједном, лине, груне* (о сузама). – Ти́ће си му њипнуше́ слзе.

Њира м име.

Њира ж име.

њирџп м в. *њереп.* – Највише́ смо волели́ да лџвимо́ ри́бе код њирџп у Вратарни́цу.

њирџч м **1.** *креч, вапно;* упор. кирџч. – Жуковчање́ печу́ њирџч у две њирџчџне под Голџми ка́мен. **2.** *зорт, прпа.* – А, жџно њисала́ – њирџч. – Њма да се́реш њирџч кџд те налџгну. в. сере њирџч.

њирџчџна ж **1.** *јама у којој се налази гашени креч;* упор. кирџчџна. – Кџд се пра́и ку́ћа, прво се искџпају́ ну́жник и њирџчџна. **2.** *фиг. излапелост, сенилност.* – И ти́ си стану́л њирџчџна.

њирџја ж **1.** *плаћање становања, кирија.* – Онџ седу́ под њирџју, не́мају си

своју́ ку́ћу. **2.** *превожење робе воловским колима под најам.* – Му́ж ми ошџл у њирџју. **3.** *накнада за неку ствар узету на послугу.* – Честити́ ца́ре, еве́ ти врџам шинџик и еве́ ти дџкат за њирџју (н. пр.).

њиримиџија м в. *њеримиџија.* – Њиримиџије́ прае́ ци́гле и њеремџде, до́ле у муља́к.

њиримиџијница ж **1.** *радионица за израду њерамида.* **2.** *место где је некада била радионица за израду њерамида* (данас чест топоним).

њирџија м **1.** *онај који станује под кирију.* – Њмамо́ јако добри́ њирџије, редџвно пла́чају. **2.** *рабаџија, превозник воловском запрегом.* – Њирџије́ но́чум одџ. / Но́ч, тџвна но́ч (н. п.).

њирџисџње с гл. им. од *њирџишиџе.* – Ошџл у њирџисџње.

њирџисџвање с гл. им. од *њирџисџуџе,* **њирџисџуџе** несвр. *бави се кириџијским послом, превози робу воловским колима;* упор. њирџишиџе.

њирџишиџе несвр. в. *њирџисџуџе.*

њирџиш м *греда тавџаџа. Њирџиши су хоризонтално поставџене греде с јџдног на други супротни зид на растојању од 60 до 80 ст и чине основу тавџиџе. Кад се између њих уметну шиндре или одоздо прикује́ трска и омалтерише, тавџиџа је готова.*

њисал, -а, -о *који је кисео.* – Ти́сало ти вино́во. – Њма ку́и би сва́ћи дџн кусали́ њисало́ млекџ, мџн се то́ј бџш не свџди.

њисали дџни́ изр. *празниџи, свџчани тренуџи.* – Ове́ј си дрџе причуџџем са́мо за њисали дџни́.

њисалиџа ж **1.** *бот. јџдногодишња биљка из фам. Polygonaceae висока 10 до 40 ст. Размножава се ризомом. Стабљика често црвене боје. Цветови ситни, црвенкасти, сакупџени у дуге,*

растресите гроздове, киселица Rumex acetosella L. 2. чорба од шљива са мало шећера. 3. компот од шљива без додатка шећера.

ћисалка ж *врста дивље, киселе јабуке*; упор. кисеља, ћисаља, ћиселка. – Меца́ између Шарба́новци и Локва́ е код ону́ј ћисалку

ћисалко с *дем. од ћисало.* – Напра́ј зача́с ћисалко.

ћисалко прил. *са киселасти́м укусо́м.* – Осеча́ се помалко́ на ћисалко.

ћисалник м *кисело млеко.* – Надроби́ леб у ћисалник, па ели́с текá поедо.

ћисалница ж *три жице основе, за ткање на ткачком разбоју, бројане на мотавилу дужине једног метра*; упор. чисалница.

ћисало прил. **1.** *са киселим укусо́м.* – У собу́ту смрди́ на ћисало. **2.** *безвољно, невесело.* – Чини ми се да ме гледа́ некако́ ћисало.

ћисало с *народно јело справљено од ситно сецканих краставаца, младог белог лука, сирћета, соли и хладне воде (има и других комбинација).* – Ајде да кúсамо ћисало.

ћисаља ж *необ. в. ћисалка.*

ћисел, -а, -о *в. ћисал.* – Гро́зје јо́ш ћисело, има вре́ме до бе́рбу.

ћисели *несвр. чини да што буде кисело, кисели.* – Ову́ј годин почé и ја да ћисели́м млекó.

ћисели се *несвр. нека материја постаје кисела.* – Оц́т ни се јако́ ср́чено ћисели, за то́ј не́мамо бри́гу.

ћиселина ж **1.** *оно што је кисело по укусу, киселина.* – Њего́во вино́ има не́ку ћисели́ну. **2.** *хемијска материја која растопљена у води испушта само водоникове јоне.* – Врљила му не́ку ћисели́ну у очи, та га исћорави́ла.

ћиселина́ ж *оно што смрди на кисело, на ускуси́ло.* – Запу́ну ни не́ка ћиселина́, та одма́ стúкнумо насáд.

ћиселинка́ ж *дем. од ћиселина (1).* – Ја во́лим да кúснем ћиселинку́.

ћиселица ж *једно народно јело.*

ћиселка ж *в. ћисалка.* – Бра́ли смо ја́блће ћиселће за ре́ђију, али не бива.

ћисело с *в. ћисало.* – Не рачу́нам да сам ручува́л ако не кúснем малко́ ћисело и не пинем е́дну ре́ђијицу.

ћиселопе́ј м *зоол. птица дрозд која на киши пева у жбуњу.*

ћисеља́к м *оно што је превише кисело.* – Ја ме чу́ди, ко мо́ж да пи́јеш ти́ја ћисеља́к.

ћисе́р м **1.** *дрводељска алатка, кесер, тесар, тесла*; упор. ћесер. – Да́ј ми ћисе́р да изва́дим овíја иксе́р. **2.** *анат. брада mentum.* – Све се лб́сно обрítвим, ал кд́ до́јде до ћисе́рат, т́г íграм на е́дну но́гу, колко́ ме скубе́.

ћисне *несвр. 1. кваси киша кога или шта.* – Бежи́ уну́тра, немо́ј да ћиснеш. **2.** *омекшава што у води.* – Сб́г обља́лата не́к ћисну, па кд́ поотћисну, ти́ и малко́ пропéри. **3.** *кисели се, постаје кисео.* – Оста́йли смо вино́, да ћисне за оц́т. **4.** *чека, чека дуго и узалудно.* – Це́л д́н ћисне пред но́јну вракњи́цу.

ћисне се *несвр. размекшава се у води.* – Не́к се ћисну до́ кночи.

ћисни́ *несвр. испољава накисео укус.* – Винце́во ти помалко́ ћисни́, ал мо́ж да донесе́ш јо́ш не́ћи бака́л.

ћит¹ м *смеса за заптивање затора између прозорског стакла и рама, гит.* – Ћит сам купи́л код Бугари́ на бувља́к, код њí поевтин него у ду́ћан.

ћит² м *зоол. морски сисар, кит.* – Казу́ју да су ћитови не́кве мо́рсче ри́бе и да су по́големе од ме́чку.

ћита ж **1.** *кита цвећа.* – Па́де ми ћита́ од де́сну страна́у. **2.** *фиг. мушки полни орган.*

ћитан м *онај који је позван да присуствује свадбеној свечаности званој ћитка.*

ћитат, -а, -о в. *ћитес*.

ћитен, -а, -о који је кићен, накићен, окићен. – Пуџ путују ћитени сватови.

ћитени кравáјчичи м мн. обредни свадбени хлепчићи које девојке месе у невестиној кући дан уочи венчања.

ћитес, -та, -то који је китњаст; упор. ћитат. – И у пѣсму Милоша дозѣва: / “Пољевá ли ћитести босѣљак” (н. п.)?

ћити несвр. *кити, украшава*. – Ћите га девојће с цвѣјће.

ћитица ж дем. од *ћитка* (1). – Да ни млади у ћитицу вѣржу.

ћитка несвр. у дем. значењу *кида*, *кида по мало и ситно*. – Ћитка онѣја листићи од “óчу – нѣчу”

ћитка ж 1. *кита цвѣћа*. – Ћитку праи, дѣвера да ћити. 2. *цвет у коси девојке или жене*. – Несѣм ју нѣкад видѣл бес ћитку. 3. *усамљено глуместо дрво на неком узвишењу, по чему и брдо добија назив*. – Ћитка ѣма и у Причовци и у Стáро Корѣто. 4. *прамен дуже длаке изнад коњских копита и место где те длаке расту*. 5. *ковани новац који младожења да невести на прошевѣни*. 6. *прошевѣна, веридба*. – Ћитка че да бѣде јутрекночи. 7. *свадбена свечаност која се обавља неколико дана после веридбе а пре венчања, када се обе стране међусобно дарују*.

ћитчица ж дем. од *ћитка* (1); упор. ћичица (1).

ћићерење с гл. им. од *ћићери*.

ћићери несвр. *гледа нетремице из неког прикрајка, гледа а не трепће*; упор. *ћећери*. – Квó ћићериш из тóј ћушѣ?

ћићинчење с гл. им. од *ћићинчи се*.

ћићинчи се несвр. *напреже се, мучи се; килави се*. – Штó се ћићинчиш, штó не óкнеш да ти помóгнем?

ћицѣља ж *кецѣља, прѣгача*. – По тѣмочкава сѣла се нóсе широћѣ ћицѣље,

од црн сатѣн.

ћицѣља ж дем. од *ћицѣља*. – Опашѣ ћицѣљу на луткуту.

ћицка несвр. 1. *отресајући неку житку или течну материју прска по нечему или некоме*. – Áјд, сѣг да ми кáжеш штó ме ћицкаш сѣс тóј блáто ? 2. *једе без апетита узимајући ситне комадиће хране*. – Заштó не едѣш, штó га ћицкаш?

ћицка се несвр. *прска се капљицама јела док једе, или чим другим док нешто ради*. – Кўсај ўбаво, немóј да се ћицкаш. – Дóк крѣчиш пáзи да се не ћицкаш.

ћицкало с 1. *мала метлица која се умаче у редак малтер и њоме прска фасада куће*. 2. *онај који нерадо једе узимајући ситне комадиће хране*. – Ёц, брѣ, ћицкало еднó!

ћицкање с гл. им. од *ћицка* (се).

ћицкóч м 1. *оно што је ретко, што се може прскањем наносити; блато, блатиште*. – Кудѣ си пошѣл преко овѣја ћицкóч? 2. *фиг. неко ретко и неукусно јело*. – За ручѣк напраѣла нѣкав ћицкóч.

ћицне свр. *попрска кога или што нечим житким или течним*. – Нѣчеш вáљда да ме ћицнеш сѣс тóј блáто?

ћицош м *кицош*. – Ћицош момѣк.

ћицошење с гл. им. од *ћицоши* (се).

ћицошлѣк м *дотеривање, лепо одевање, кицошење*. – За сиромá ћицошлѣк нѣ.

ћицоши несвр. *удѣшава, улѣшава кога*. – Ћицошѣ мужáтога, ћицошѣ, ѣма кадá це кáеш због тóј.

ћицоши се несвр. *удѣшава се, кинђури се*. – Млóго си ми се тѣ почѣл ћицошиш.

ћицошлѣја м *онај који је кицош*. – Óн ѣс да е ћицошлѣја, али е вредан и чувáран.

ћицошћи прил. *на кицошки начин*. – Ћицошћи нóси шашѣрат, настранѣ, па мáлко ко на еднó óко.

ћичер м *стеновито узвишење, чукар, чука.*

ћичица ж **1.** в. *ћитчица.* **2.** бот. *једногодишња или двогодишња, мала, зељаста биљчица из фам. Gentianaceae са ситним цветићима ватрене боје, кичица Centaurium umbellatum Gilib., упор. трава од грозницу.*

ћичкав, -а, -о *који је редак, житак, којим се може ћицкати;* упор. *ћишкав* (1). – *Ћичкаво бла́то.*

ћичма ж рет. *кичма.* – *Падал се од ко́ла, па се уби́л у ћичму.*

ћиша ж **1.** *атмосферски талог у облику капљица, киша.* – *Цел дѣн пада ситна ћиша.* – *На сеља́ци е најпотребна мајска ћиша. **2.** *непрекидна бујица, обиље чега.* – *А сл́зе – ћиша.**

ћишан, -шна, -шно *који је кишовит.* – *Била е тој ћишна го́дин.*

ћишетина ж *пеј. од ћиша, грозна киша.* – *Нече да престане овај ћишетина.*

ћишир м *цвекла, репа.* – *Црвенó ко ћиши́р.*

ћишица ж *дем. од ћиша (1).* – *Пада ли код вас ћишица?*

ћишкав, -а, -о **1.** в. *ћичкав.* **2.** *који је плачљив, кењкав, коме није добро (о детету).* – *Ћишкав вѣч неко́лко денá.*

ћишкалица ж **1.** *мотка, врљика.* – *И т́ј тој продаваш ко дрва, а оно́ са́мо ћишкалице.* – *Буди ми́ран да не ўзнем едну́ ћишкалицу. **2.** в. *ћишкало (1).**

ћишкало с **1.** *краћа мотка којом се нешто меша.* **а.** *мотка којом се у сеоском, пољском, клозету фекалије, које падну око́ло по патосу, гурају кроз руну у јаму.* **б.** *гвоздена шипка са сламом причвршћеном на врху, којом ковачи прскају ватру да би је загасили.* **в.** в. *чапкало.* **2.** *фиг. неуредна, замазана женска особа.* – *Ко га не́ грозá од оно́ј ћишкало.* **3.** *плачљиво дете, дете које плаче и без нарочитих разлога.* – *Ћу́ти, брѣ, ћишкало еднó.*

ћишља́к м *ауг. од ћиша (1).* – *Ов́ија ћишља́к па́да ли, па́да; ни́како да ста́не.*

ћишница ж *кишница.* – *Опѣри ко́се сьс ћишницу, да ти б́ду ўбаве.*

ћишóбран м рет. *кишобран, амрел.* – *Где си т́ј видѣл да овчар́и но́се ћишóбрање, они́ се о́грчају с опанца́к.*

ћишови́т, -а, -о *који је кишовит.* – *Би́ јако́ ћишови́та про́летьт.*

ћишу́рина ж *ауг. и пеј. од ћиша (1).* – *За́грози се ви́ше ова́ј ћишу́рина.*

ћо́к м в. *кутлица.* – *Ва́са клóнфер ми напраи́л ћо́к за брýс.*

ћо́ковина ж в. *ћутуковина.* – *Њи́на е ћо́ковина овде́ка, од кьд се па́нти.*

ћо́кувина ж в. *ћутуковина.* – *На́ша е ћо́кувина ўвек овде́ била́.*

ћо́п оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује када нешто меко падне на нешто тврдо или кад нешто чврсто падне у нешто житко или течну;* упор. *ћуп.* – *Ма́лко, ма́лко па се чу́је ћо́п, то́ј д́дови ћо́пају.*

ћо́па несвр. *пада са висине нешто меко на тврду подлогу или нешто тврдо на меку или течну подлогу при чему се чује звук “ћоп”.* – *Кьд д́уне вѣтар, д́дови са́мо ћо́пају по́зам.* – *До́к се це́ди си́риње, си́рутка ћо́па у чеб́р.*

ћо́паво о́ро с *једно народно коло.*

ћо́пање с *гл. им. од ћопа.*

ћо́пѣк м *онај који је ћопав.* – *Ма, че́к да те ју́рнем, ћо́пѣку ни је́дан.*

ћо́пка несвр. **1.** *храмље помало.* – *Јо́ш помáлко ћо́пка, али му проóди. **2.** *пада са висине нешто меко при чему се чује звук “ћоп”.* – *Са́мо ћо́пкају сли́ве, има сви́ње да се наеду́ кочи́це.**

ћо́пкање с *гл. им. од ћопка.*

ћо́пне свр. **1.** *падне са висине нешто меко на нешто тврдо или тврдо на нешто меко или течну при чему се чује звук “ћоп”.* – *Не́ма, не́ма па ћо́пне по не́ка кру́шка. **2.** *зграби, ићани, украде на очиглед.* – *Ћо́пну му од тезгý две**

јáблће, док да трéпнеш.

ћопша м у пеј. значењу онај који је *ћопав*.

ћор-ћутук м онај који не разуме ништа, туп, будаласт. – Нема смýсла да казуем, али он је истин ћор-ћутук, íч ништа не одбýра.

ћоравее несвр. *губи вид, ћорави*. – Дéда Нájден из Штрпци почéл јáко да ћоравее, кúј дýн по неvíди.

ћоравеење с гл. им. од *ћоравее*.

ћорлук м шала, шега, спрдња. – Терају си деца ћорлук с бабуту.

ћорна ж фиг. она која је слепа код очију. – Ћорно, ћорава, квó глédаш кýд га не víдиш?

ћортék м грн. алатка за извођење шара на земљаном суду у току израде.

ћорча м онај који је слеп код очију; упор. ћорша. – Кудé си глédал кýд си се женил, ћорчо, ћорави.

ћорша м в. *ћорча*.

ћос м 1. зоол. птица кос. – Ћосови ни грóзје позобáше. 2. онај који је *ћосав*, коме не расте брада. – Срéтоше се ћосови, разбýше си нóсови.

ћосáк м в. *ћос* (2).

ћошка ж 1. *трем испред ћелије који служи као трпезарија о сеоским светковинама*. – Донесéмо осталí из салó, па наредимо у ћошку, па пóсле тýј ручýемо. 2. *кров изнад ајата, односно одвода*. 3. *део трема који се издиже изнад осталог дела*.

ћоштере с дрводељско ренде за прављење жéбeва у прозорима и сл. – Оч ли ми зáмиш твóено ћоштере?

ћу оном. узвик којим се опонаша глас *ћувала, ћука*. – Прислýшај да víдиш како *ћувало дýма “ћу”*.

ћувалиште с пеј. од *ћувало*. – Ѐма еднó *ћувалиште*, свáку нóч *ћука* над плéвњу.

ћувало с зоол. *врста ноћне птице грабљивице из породице сова, ћук Athene*

postua. – *Ћука* *ћувало*.

ћувте с *врста јела од млевеног меса обликованог у куглице у сосу, ћуфте*.

ћука несвр. *ћук се оглашава гласом “ћук”*. – Онóј *ћувалиште пáк* *ћука*.

ћукне свр. 1. *ћук се огласи гласом “ћук”*. – Нема, нема, па *ћукне*, пá нема, нема, па пá *ћукне*. 2. *поремети тишину*. – Нóч мýрна, нема ништа да *ћукне*. 3. *дуне, пирне ветрић*. – Ни вéтар нéче да *ћукне*, а камоли *ћиша* да удáри.

ћуковина ж в. *ћутуковина*. – Ћина *ћуковина* нé овдé, онí су досéлци.

ћулавка ж 1. *капа, ноћна капа*. – Зíми спím с *ћулавку*. 2. в. *увијаљћа*.

ћулум м *матрак, ђаво*. – Куí ти е *ћулум*?

ћулумче с в. *чулумка*.

ћумур м 1. *природно чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем биљних материја, без присуства ваздуха, угаљ*. – Немамо пáре да кúпимо *ћумур* за нáзиму, мóра се грéемо сáмо на дрва. 2. *дрвени ћумур*. – *Ћумур* за раштýљ.

ћумуриште с 1. *место у шуми где се производи дрвени ћумур*. 2. *место где се на површини земље откопава угаљ*. – *Ћумуриште* (топ.).

ћунац м 1. *цев за одвођење дима из пећи, сулудар*. – Кýд билó на Пандурáло, онó гránате им ко кубíчи, а цéвови како *ћунци*, на Тúrцити. 2. *земљани суд у другој фази израде на лончарском витлу, када мајстор након развлачења гућице у дно почиње да “вуче ћунац”*. в. *вуче ћунац*.

ћуне свр. 1. *прохте се, падне на памет*. – *Ћунуло* му д íде у Штитáрци, дако тáм нема нíкву рáботу. 2. *лагано дуне, пирне ветрић*. – Тóлка е жéга, а ветрýк нема да *ћуне* ни од коју стрáн.

ћунтање с гл. им. од *ћунти*.

ћунтá несвр. *куња, болује*. – *Ћунтáло* е мáчето еднó два-трí дáна па си се

после опраи.

ћуп оном. в. *ћоп*. – Ћуп слива у вирчѣк.

ћупа несвр. в. *ћона*. – Ћупају чуклије позам.

ћупање с гл. им. од *ћупа*.

ћупѣнце с дем. од *ћуп*. – На дупѣнце, по ћупѣнце.

ћупка несвр. у дем. значењу *ћупа*. – Сирутка ћупка у ћуп, а ја од тој не мóg да заспím.

ћупкање с гл. им. од *ћупка*.

ћупне свр 1. у дем. значењу *ћопне* (1). – Ћупне слива на моју главу. 2. *изненада уђе, бане*. – Томбн мй вечеруемо онй ћупнуше у кћу.

ћурање м мн. *ћурани*.

ћурање с гл. им. од *ћури*.

ћурдѣ с в. *ћурдија*.

ћурдија ж дуга женска хаљина од белог сукна без рукава, извезена по целој површини биљним мотивима; упор. *ћурде*.

ћури несвр. 1. *ћути оборене главе, мирује*. – Што ћуриш, врѣв нѣшто и тй. 2. *болује*. – Малóно прáсе нѣшто ћури.

ћурличање с гл. им. од *ћурличе*.

ћурличе несвр. *оглашава се ћурликом*. – Къд на пујка швйкнеш, он се накокóши и вáne да ћурличе.

ћурчија трава ж бот. *вишегодишња зељаста биљка из фам. Malvaceae распрострањена по пољима, утринама, насељима, поред путева, црни слез Malva silvestris L.*

ћусћија ж *ћускија*. – Глуп ко ћусћија.

ћутáч м *онај који мало говори, који неће да говори*. – У наше салó има едýн тькбв, па га зову Бúда Ћутáч.

ћутúk м 1. *пањ који је остао у земљи пошто је дрво посечено*. – Седй и ћутй

ко ћутúk. 2. *дирек*. – Онија ћутúk се навалил. 3. *фиг. онај који је глуп*. – Тйја ћутúk ништа не одбйра. 4. *фиг. онај који је тром, који се једва вуче*. – Игра óро ко ћутúk. 5. *фиг. који је остао без брачног друга, без жене*. – Ћутúk човѣк. в. *ћор-ћутук*.

ћутуклија м *староседелац*. – У наше салó нéma досѣлци, свй су ћутуклије.

ћутуклисћи, -ска, -ско *староседелачки, стариначки*. – Онй су ћутуклиска вамйлија.

ћутукóвина ж *старица, порекло*; упор. *ћокóвина, ћокувина, ћуковина*. – На већину Дољњокáменичање ћутукóвина е овдѣ, малко йма досѣлци.

ћутúчка ж дем. од *ћутук* (2). – Остáл сáм ко ћутúчка.

ћућоре несвр. мн. *тихо разговарају, чаврљају*. – Мй децá, къд лѣгнемо покрйемо се по главу, па си нѣко врѣме ћућоримо под чрђе.

ћућóreње с гл. им. од *ћућори*.

ћучичи м 1. *пилад ћурке*. 2. бот. *врста траве*.

ћуш м в. *ћуше*. – Милáнова пекарница е билá быш на ћушат.

ћушѣ с *угао, кут, ћоше*; упор. *ћуш*. – Турй сећйруту у ћушѣ. – Учйтељ ме терáл да стойм у ћушѣ.

ћушѣнце с дем. од *ћуше*. – Остáло ми еднó ћушѣнце недоóрано.

Ћуштйца ж *село у опитини Къажевац*.

Ћуштйчанин м *становник Ћуштице, онај који је пореклом из Ћуштице*.

Ћуштйчанка ж *становница Ћуштице, она која је пореклом из Ћуштице*.

ћуштйчћи, -чка, -чко *који припада Ћуштици, који је у вези са Ћуштицом*

У

у предл. *са акуз. означава а. циљ кретања.* – Улази у цркву. – Качи се у камијон. – Ѐде у Књажовац. **б.** *не разликовање значења циља од значења места.* – Иде у Кбндалицу. – Путјеу у Мали Извѳр. **в.** *време.* – У зиму. – У сред нѳч. **г.** *иде уз глагол клне, заклиња се.* – Клне се у мѳтер. – Заклиња се у Бога. **д.** *јавља се као допуна глагола свири.* – Свири у музиће. – Вўле Мѳркач је умѳл да свири у лис од крушку. **ђ.** *означава даљи објекат.* – Не разуми се у кантѳр. **е.** *локативно значење места.* – Завршил јѳкономску школу у Зајчар. – Живи у Паланку.

у свако грне миродија изр. *меша се где му је место и где му није место.*

ујамани се свр. *постане ајмана, нерадник, битанга.* – Од како е бил болан, он се ујамани.

уѳка свр. *испрља, ублатњави;* упор. уачка. – Уакѳл кола, уакѳл коњи, па мѳсто да и опѳре и ошўши, ошўл да си лѳгне.

уѳка се свр. *испрља се, ублатњави се;* упор. уачка се. – Уакѳл се како прѳсе.

уѳли свр. *припитоми, размази.* – Квў год стоку да чўва он ју тѳлко уѳли да га после жѳл да ју продаде. – Уѳлиш дете, па си после имаш мўку од њѳг. – Уѳљена деца слабо ўче школу.

уѳли се свр. *размази се.* – Уѳлило се, па сѳг нече да слўша.

уѳљоше свр. у пеј. *значењу уѳли.* – Уѳљошеш га, па после пѳтиш од њѳг.

уѳљоше се свр. у пеј *значењу уѳли се.* – Не дозвољај му да се уѳљоше.

уѳпе свр. **1.** *угризе, уједе.* – Гризе момче јѳблку, / Уѳпа ју за руку (н. п.). – Уѳпало га кўче за ногу. **2.** *убоде жаоком.* – Вѳрди се да те не уѳпе стрўшељ. **3.** *увреди.* – Кѳд си ми тѳј рекал, за срце си ме уѳпѳл. **4.** *тесно скрѳји и*

сашије. – Уѳпѳл га шнѳјдер у подўпинуту.

уѳпе се свр. **1.** *угризе се, уједе се.* – Ел ти се десѳло нећи пўт да се уѳпеш дор едѳш? **2.** *покаје се што је нешто рекао.* – Сѳмо што тѳј реко уѳпѳ се за езѳк. – Знѳм, сѳг би се тѳи уѳпѳл и за дўпе, ал га не мѳж довѳнеш.

уѳпѳтина ж *уједено место на телу.* – Привѳјаш ли нешто на уѳпѳтинуту?

уѳпси свр. *стави у хапс, затвори, ухапси.* – Уѳпсили га на правде Бѳга.

уѳчка свр. *в. уѳка.* – Какѳ си сѳмо мѳгѳл да овѳлко уѳчкаш кошўљуву?

уѳчка се свр. *в. уѳка се.* – Уачкѳл се ко свиња.

ўбав, -а, -о **1.** *леп, диван, красан;* упор. јубав. – Млѳго ти, бре Микѳјло, ўбава млѳденевестата, гдѳ ју најде таквў ўбаву. – Квѳ има ўбаво код вас? **2.** *љубазан, учтив.* – Нѳма кўј ўбаву рѳч да ти каже. **3.** *који је припит али се јѳш држи.* – Жѳрко вѳч ўбав.

ўбавьчѳк, -чка, -чко у дем. *значењу леп, диван, красан, лепушкаст.* – Елис ўбавьчко девојчѳто.

ўбавѳе несвр. *лепша, пролепшава се.* – Какѳ растѳ, текѳ убавѳе.

ўбавѳило с *лепота;* упор. убавиња. – Убавѳило збѳр збѳира, а грознило дѳм чўва.

ўбавѳило дѳм растўра изр. *око лепе жене многи обљѳћу.*

ўбавѳилце с дем. *од убавило.* – ѐј, Милице, ўјѳино убавѳилце.

ўбавиња ж *в. убавило.* – Младиња – убавиња.

ўбавка ж *име.*

ўбавко прил. у дем. *значењу на леп начин, лепо.* – Ѐбавко га плѳтеш.

ўбаво прил. *лепо, дивно, красно.* – Ѐбаво си га навѳзла, јѳко.

убавшѣк, -шка, -шко у дем. значењу који је прилично леп, лепушкаст. – Ўбавшѣк младожењата.

убарабáри свр. учини да више јединки постану једнаке, изједначи, упари. – Прода́л сам си еднога во́ла, па сѣг тра́жим да кúпим дрúгуга, да га убарабáрим с Бúлчу.

убарабáри се свр. прикључи се некој групи којој уствари не припада, упаради се. – То́ша си има гоца́ годиње, ал се убарабáри с младињу́, па иде по седење.

убе́ден, -а, -о трп. од убеди. – Мло́го ми на́прича, ал не сѣм убе́ден да е то́ј истина.

убезде́ри се свр. 1. уплаши се, укочи се од страха, незвери се. – Он се убе́здери, па не мо́ж ни да провре́ви. 2. нађе се у чуду, ушепртља се. – Къд чу́ да кло́чну вракѣ́нца и да йду пријете́љити, она́ се убе́здери и по́че да шоврда по йжугу.

уби́ва несвр. 1. убија, лишава живота. – Уби́ва на местѣц. 2. повређује, озлеђује. – Два́ пúт је убива́л ту́ј рúку. 3. жуља, глође. – Уби́ва ме дэсна ципила. 4. набија, сабија. – Тра́ктор гдэ про́јде убива зéмљу. 5. штетним деловањем уништава. – Убива́л ни е град јо́ш не́ћи пúт, ал никад не́ ко сѣг. 6. чини да нешто престане, да што одагна. – Уби́ва тúгу у кавáну. 7. скрађује време. – Уби́ва вре́ме на до́мине.

уби́ва се несвр. 1. много ради, скапава од посла. – Уби́ва се од ра́боту, а ни́шта не посты́за. – На́шјат ѣ́ак се убива учэ́ени. 2. озлеђује се, повређује се. – Ви́ше пúт се е убива́л у́ главу.

уби́ва на местѣц изр. убија одмах, убија на лицу места.

убива́ње с гл. им. од убива (се).

убива́ц м убица.

убиво́тина ж контузовано место на

телу. – Три ме́сеци приви́јал лúк на убиво́тинете.

Уби́вци м микропоним.

уби́је свр. 1. изудара, избије кога. – Има те башта́ све́ уби́је къд чу́е квó си напра́йл. 2. озледи, повреди. – Уби́ла га кра́ва у но́гу, док ју мýзал. 3. набије, сабије, спљеска. – Кру́пна ћи́ша уби́је зéмљу. 4. штетним деловањем уништи (град, слана, мраз). – Слана́ уби́ла пипе́р. 5. фиг. попи́је. – Оч да уби́јеш едно́ пивó? в. Бог те убил.

уби́је се свр. 1. повреди се. – Уби́л сам се у колéно. 2. уложи много напора око нече́га (понекад без резултата). – Уби́л сам се траже́ечи, али га немо́го на́јдем. – Уби́л сам се док сам га напра́йл.

убит, -а, -о трп. од убије 1. који је убијен, лишен живота. – Онí су уби́ти у ти́ја потóк. 2. који је контузован. – Убит и у но́гу и у грб́ну.

убла́жи свр. 1. упрља масноћом, умасти, замасти. – Къд еде́м ѣ́ибáницу ја́ си убла́жим и ру́ће и бра́ду. 2. учини масним, омасти. – Бúди ми́ран да не убла́жиш но́ж.

убла́жи се свр. 1. запрља се масноћом, умасти се. – Сѣв са́м се ублажи́л док сам вари́л ма́з. 2. услади се. – Ублажи ми се, брэ, васу́лав. 3. фиг. попи́је алкохолног пи́ћа ви́ше него што тре́ба. – Бэше му се ублажи́ло ви́но ту́ј ве́чер, па га одве́доше под ми́шће.

ублизо прил. 1. близу, изблиза. – Били́ смо у́близо едѣн до дрúгуга, не имáло два́ ко́рака, ал несѣм чу́л къд је отишѣл. 2. после краће́г времена, убрзо после тога. – У́близо по то́ј он си отиде и по́сле га ви́ше несѣм видéла.

убљу́е свр. повраћајући садржину стомака испрља што. – Убљу́е јóрган, естѣк, простóрку, све́ убљу́е.

убљу́е се свр. поврати садржину стомака по себи. – Не мо́ж се дигне да

се избљуе, него се убљуе док се дѝза.

убрашњиви свр. *поспе брашном, испрља брашном.* – Убрашњивѝл ми цакови, а дал сам му и само да си превезе жѝто.

убрашњиви се свр. *испрља се брашном.* – Убрашњивѝл си се ко воденичар.

убрка свр. **1.** *учини да се конци, нити и сл. заплету, запетљају, умрсе.* – Мѝсто да га распраѝмо мѝ га још повише убркамо, сѝг мѝж само да га тѝримо у ѝгањ. **2.** *поремети редослед у неком послу.* – Убркамо га коѝ че по коѝ да ѝде, па там неѝни дѝн мѝра да вѝдимо ко чемо га. **3.** *збуни кога, побрка му ток мисли.* – Убркал га учѝтелеат, та сирѝто детѝ не умѝјало да му одговѝри на пѝтањето.

убрка се свр. *збрка се, помете се, збуни се.* – Убркамо се у уводѝњето, јѝтре мѝра да га потварамо.

убѝва свр. *избуѝка масло.* – Од оцѝтра сам убѝвала, ѝма за двѝ ѝила масло.

убѝни свр. *збуни, помете.* – Ёбуни ни тѝј, штѝ га нема да дѝјде.

убѝни се свр. *збуни се, помете се.* – Убуни се, н умеја да му одговѝрим, а имала сам квѝ да му кажем, да се не сѝти више да ме затрацкуе по путѝшта.

ува̀ло с **1.** *дришка на неком суду у облику ушице.* – Држ лѝнацат за ѝбе увала. **2.** у пеј. значењу уво, ухо. – Двѝ увала, двѝ мигала...

ува̀пце с дем. *од увало (1).* – Лѝнчето имало само едно ува̀пце и онѝ се очепѝло.

ува̀ља свр. *добро ухрани, утови (неко живинче) тако да добиѝе ва̀лкаст облик.* – Ува̀љал трѝ вепра.

ува̀ља несвр. *гура кога у неприлике, увалује.* – Тај га женѝ ува̀ља у пропас.

ува̀ља се несвр. *прихвата се сумњивог посла, увалује се у нешто неизвесно.* – Знаѝш ли тѝ у квѝ се

ува̀љаш кѝд се с ѝѝг ортачиш?

ува̀ља се свр. *угоји се, удебља се;* упор. *ушваља се.* – Заштѝ си се ува̀љал тѝлко, тѝј не здраво?

ува̀не свр. **1.** *ухвати, улови, шчена.* – До трѝ друшѝе башчу привардѝше / Увануше младо нежењено (н. п.). **2.** *подсирено млеко сипа у крпу у којѝ ѝе се цедити.* – Ево, само да ува̀нем сѝриње. **3.** *затекне у неком послу или положају.* – Уванул сам га на лѝгало. **4.** *поѝе неким правцем.* – Ува̀нем прѝчицу и претѝкнем и. **5.** *обузме.* – Само што ме бѝше уванул сѝн, онѝ приокаше.

ува̀не се свр. упор. *увати се.* **1.** *сам себе ухвати за неки део тела.* – Кѝд се уплашим ја се ува̀нем за уво, да ме мане стра. **2.** *прихвати се неког посла.* – Уванул сам се у рабѝту, не мѝг да дѝјдем. **3.** *начини се, образује се.* – Увануло му се ѝње на мустачѝ. **4.** *узме кога за руку.* – Ува̀немо се па ѝграмо. **5.** *зрууша се, потсири се.* – Увануло се млекѝ. **6.** *прилепи се.* – Ува̀не се млекѝ за днѝ котѝл, кѝд га припре ѝгањ. – Уванули му се рѝсје за барѝтину.

ува̀пе свр. **1.** *угризе, уједе.* – Стојка ува̀пало кѝче. **2.** *убоде жаоком, рилицом.* – Мѝн ува̀пала осѝ, па ме јако болѝло. **3.** *увреди.* – Кѝд му тѝј спомѝне ко да га ува̀пе за сѝце. **4.** *скроји и саиѝје тесно.* – Ува̀пане ти панталѝне од осѝд, у подѝпину.

ува̀пе се свр. **1.** *угризе се за језик док једе.* – Лѝле, ува̀па се за езиѝк. **2.** *покаје се.* – Она би се сѝг ува̀пала за гузицу.

ува̀рди свр. **1.** *сачува, одбрани.* – Не мѝж га тѝ ува̀рдиш ако е онѝ намислѝло да си отѝине главу. – Вардѝл га бѝѝи, ал га не увардѝл. **2.** *припази и ухвати на делу.* – Увардѝл га у бѝстан.

ува̀рди се свр. *сачува се, спаси се.* – Од судѝбину се не мѝж ува̀рдиш.

ува̀ри свр. *добро скува, укува.* – Ма̀з трѝбе добро да се увари, ел онѝк ѝче да

се усмрдí.

ува́ти свр. **1.** *в. уване.* **2.** *почне.* – Ува́ти да бежи́. **3.** *жена остане у другом стању.* – Па́ си, морí, ува́тила!

ува́ти се свр. *в. уване се.*

уведе́ свр. *провуче жице основе, по утврђеном редоследу, кроз нити и кроз брдо, ради ткања.* – Че да до́јде Ружа Душа́нова, да ми помо́гне да уведемо ткање́.

увеличу́е несвр. **1.** *повећава, ствара илузију веће.* – Батериско ста́кло ви́ше пу́т увеличу́е. **2.** *даје већи значај чему, увеличава.* – Све увеличу́е квó чу́е и квó ви́ди.

уве́ри свр. *стави печат и потпис на неки документ, овери.* – Дњíс да уве́рим здра́ствену књижицу, а јутре д íм да тра́жим бо́лување.

уветáс свр. *побледи, ослаби, увене (о човечу).* – Уветáл од се́хира́ције.

увија́лка ж *в. увија́ља.*

увија́лче с *дем. од увија́ља.*

увија́лчичи с *мн. овчије коже у које пастири зими увијају ноге да им не би зебле.* – Увија́лчичи ве́чером ту́римо покре кубе́ да се суше.

увија́ља ж *мала троугласта марама којом се повезује коса испод мараме или са којом се спава;* упор. врзоглавка, кајка, овија́ља, ћулавка, увијалка. – Но́чу спíм с увија́љу.

увíнда се свр. *сврши велику нужду (ретку) у гаће.* – Не мо́гáл да отрпí, него се увинда́л.

у́висин прил. *увис.* – Ку́ј у́висин гле́да, по́зам се саплíта.

увискува́ње с *гл. им. од увискуе се.* – Ѐде смеја́ње и увискува́ње.

увíскуе се несвр. **1.** *смеје се подврискујући хотећи да на тај начин скрене пажњу на себе (о жени).* – Сáнда се увíскуе ко коби́ла. **2.** *подврискује девојка на љуљашци.* – Мо́мци и ни́шају, а девој́хе се увíскују.

уви́сне се свр. *врисне од задовољства.* – Уви́сне се кáд с но́ђе дова́не ли́сје (девојка на љуљашци).

у́вит, -а, -о трп. *од увие који је увијен.* – Ле́б у́вит у месáљ.

уви́тли свр. **1.** *садене даске и сл. у вртачу ради сушења.* – Дь́сће да се уви́тле, да се шу́ше и да се не испу́цају. **2.** *спонадне, почне упорно да захтева, да камчи.* – Увитли́ли ме и си́н и снаá, да кúпе áуто, а ја да даде́м па́ре. **3.** *сатера у теснац.* – Увитли́ли ће́рови ли́сицу у Вр́тачу.

уви́ште с *пеј. од уво.* – Уда́рил га с ле́тву по главу, па му скóро от́фину́л еднó уви́ште.

увл́че свр. **1.** *вукући унесе, уведе.* – Ува́ти ју за ру́ку и увл́че ју у со́бу. **2.** *угура што у неки отвор.* – Прóбам да увл́чем учкúр у га́че без иглу́, ал не́че. **3.** *увуче, сакрије.* – Ма́че увл́че но́кти, а пл́ж рóзи. **4.** *уплете у нешто, умеша у нешто.* – Немóј да те увл́чу у ло́ше дру́ство.

увл́че се свр. **1.** *увуче се, провуче се кроз нешто уско и тако уђе.* – Увл́че се у бь́чву да ју опе́ре. **2.** *неопажено уђе.* – Увл́че се но́чу проз пéнцер. **3.** *угура се, заузме неко место.* – Не́ћи гле́дају са́мо да се увл́чу у не́ко предузе́ће, па по́сле óдма д íду на бо́лување.

у́во с анат. (*мн. ўши, уз бр. ўвета и ўвети*) *ухо.* – Мо́ж ли да потрэвиш ко́е ми у́во зьвни́? – Сварíла сам питíје од две ўвети и од óпаш. *в. види му се проз уши, меч́ино уво.*

у́вод *м начин увођења основе у брдо и нити ради добијања одређених шара.* – У́вод на ко́цће. – У́вод на крупне ко́цће. – У́вод на колетíју.

уводéње с *гл. им. од уводи.*

уводéње по писмо *изр. увођење основе у нити и брдо према припремљеној и написаној шем.*

уво́ди несвр. *ткачку основу, по*

одређеном реду, провлачи кроз нити и брдо ради ткања. – Јутре че да дојде Гордана да ми помага да уводимо ткање.

увразење с гл. им. од уврази (се).

уврази несвр. *чврсто везује оно што ће превозити или носити.* – Чврсто уврази сено да му се не стрви по пут.

уврази се несвр. *прти неки терет привезујући га за себе.* – Увразим се у дрва.

улата ж место на њиви где се склапају бразде приликом орања.

уврже свр. **1.** *везањем причврсти, увезе.* – Увржем га добро, да се не моџ измъкне. **2.** *спута, стегне коме руке, ноге (ланцем, конопцем).* – Увржу га ко куклу, па га натоваре у кола и иду покре њи, да им не побегне. **3.** *више предмета обавије неком везом и стегне, направивши од њих дењак, сноп.* – Увржем десетину колца с повој замётнем и на рамо, однесем и у лозје, па и после там разносим где чу да и начукѓм. **4.** *везивањем причврсти какав терет на леђа ради ношења, упрти.* – Иди бабу увржи у дрва.

уврже се свр. *упрти се у неки терет.* – У зору се увржем у љуљућу, па на њиву.

увртка свр. *уврти више нити у једну нит помоћу справе која се зове врткало.* – Има да уврткам још две пасамцету.

уврцка се свр. *узбуди се, узврпољи се, ужурба се.* – Къд чу да добде да е просе ћерку, матерјата се уврцка, уврцка и поче да грѓма със сѓдови по ѓжу.

увѓти свр. *добро увије, ушушка.* – Къд лѓгну иди, па увѓти децѓту да им нчѓс не бѓде зимá.

увѓтен, -а, -о **1.** *који је добро увијен, ушушкан.* – Сѓг си добро увѓтен със шáл, а имаш и рукавице, па áјд у школу. **2.** *који је заклоњен од ветрова и хладноће, који је увучен.* – Тај сѓба дојде увѓтена и у њу нѓкад не тѓлко зимá

кѓлко у друђеѓе.

угалати свр. **1.** *испрља изметом.* – Угалати́л му и чѓзме и капу. – Причају да е у тѓрско врѓме овај црква билá свá угалатена. **2.** *фиг. рекне што не треба.* – Угалати́ си уста што тѓј реко.

угалати се свр. **1.** *унереди се.* – Не моѓл да трпи, а не имáл ни где, па се угалати́л у панталѓне. **2.** *сврши велику нужду на неодговарајућем месту.* – Манѓпи се угалати́ли на чѓвѓка у авли́ју.

угар м **1.** *њива која је летос била под кукурузом, а још није узорана за пшеницу.* – Дњѓс тѓрај ѓвце по угари, там има крѓпна трава, а најде се и по нећи коренчѓк и по нека тѓквица. **2.** *поорана њива одмах после жетве.* – Иде ко жељћа преко угар.

угарење с гл. им. од угари. – Пѓсле жѓтву дојде угарење.

угари несвр. *оре њиву која је под стрѓником и на тај начин је припрема за сетву кукуруза идућег пролећа; упор. подмета.*

угаси свр. *учини да престане телесни нагон за чим.* – Дај ми мáлко водѓцу да угасим же́д.

угасичје с бот. *полугрм повујуша из фам. Solanaceae који расте по влажним и мрачним местима, има ситне љубичасте цветове и црвене бѓбице, разводник Solanum dulcamara L.*

угáца несвр. **1.** *чини по вољи некоме, настоји да угоди некоме.* – Колко она на њѓга угáца, па, пá не вáља, како ли би било да е нека дрѓга која си сáмо сѓб глѓда. **2.** *удешава да нешто танко прѓтера кроз уски отвор, удева.* – Угáца конѓц у иглѓ. **3.** *споразумева се, уговара.* – Угáцају свáдбу.

угáца се несвр. *само се удешава, намешта се.* – Понѓћипут се нешто сáмо од сѓб угáца, пѓбоље него да га е не знам куи угáцáл.

угацање с гл. им. од угаца (се). – Тóлко моé угацање и пáк му не вáљам.

угашљíви свр. *полије или испрља гасом (петролејом)*. – Нéћи градинари угашљíвивíли бунáр на Елénка.

угашљíви се свр. *полије се или се испрља гасом (петролејом)*. – Угашљíвивíл сам се док сам сипувáл гáс у лánпу.

углен м 1. *жар, жеравица*. – Дáј ми едñн углен, да запáлим лулú. 2. *угашени жар*. – Збéри тíја углење, да и чúвамо за раштíљ. – Д íдеш да ти глéдају у углење, да те мáне главá. в. гаси углење.

угленчýк м дем. од углен. – Испáдал пред прéљћу едñн угленчýк. – Добрó е, кýд те болí мешíна, да сажвáкаш едñн угленчýк.

углењáр м *угљар, ћумурција*. – Текóј углењáр стáл цáр.

углецувáње с гл. им. од углецуе се.

углецуе се несвр. 1. *иде за чијим примером, угледа се*. – Штó се не углецуеш на пáмeтни лúђе, него на битáнђе? 2. *загледа се нетремице у кога или у шта*. – Углецуе се у нý ко да нé видéл жéнско.

углуши свр. *надјача својим звуком, заглуне*. – Углушили ме овíја камијóни, што éдномñн проóде, па несýм чýл кýд си улéзла.

углчí свр. *испуни галамом и сливеним нејасним гласовима*. – Отúд íду свáтови, кóњи, барјáци, зúрле, гáјде – углчáло се пóље, па сáмо ечí.

угмáца свр. 1. *угази ногом у нешто житко*. – Угмáцáл сам с еднú нóгу у лајнó. 2. *газећи ногама сабије (земљу)*. – Дóбро да угмáцамо гúвно, да залíчимо свé пуклóтине. 3. *газећи ногама измеша*. – Кýд дóбро угмáцате блáтото, тýг че да сечéмо цíгле.

угмíрса свр. *накваси и ублатњаваи обућу и одећу*. – Тражíмо јáрего цéлу нóч и свé се угмíрсáмо.

угњéзди се свр. *запосли се у неком предузећу или установи и ту остане дуго, не излажући се претераним напорима*. – Бóшко Цвéтин се угњéздíл у “Лéду” и тúј че да дочéка пéнсију.

угњетé свр. *гурајући утера нешто у неки узан отвор*. – Чу ти угњетéм крпу у úста ако не ућутíш.

угњетé се свр. 1. *увуче се, угура се у неку тескобу*. – Угњетéм се нéкако у вагóн и сéднем у еднó ћушé, па намýкнем шашíр на óчи, да ме бñш не вíде од óдма. 2. *нађе неко намештење*. – Да мóg да се угњетéм у нéку канцелáрију, да рабóтим у тóпло. 3. *умили се, подиђе под кожу некоме*. – Глéдај да се, ако мóж, угњетéш на старéшинуту у дúпе.

угњíта несвр. *гурајући утерује нешто у неки уски отвор*. – Óн му угњíта клчíна, ал си водá па течé на дúвкуну.

угњíта се несвр. 1. *увлачи се, завлачи се*. – Угњíта се ко рúб у дúпе. 2. *подилази коме, настоји да се умили коме*. – Угњíтај се сýг на овíја што су на влáс, ко што си се угњíтáл и на онíја кýд су билí.

угњитáње с гл. им. од угњита (се).

úгодба ж *свадебни обред који се одржава после просидбе, а на месец дана пре венчања, када се учесници обострано дарују; упор. годeж, дарување (2), ћитка (2)*.

угојóше се свр. у пеј. *значању угоји се, удебља се*. – Деница се угојóсáла ко свињá.

угóтви свр. 1. *зготови, скува јело*. – Трéбе нéкво да угóтвим за ручýк, а нé знам квó чу. 2. *зачини, запржи јело*. – Кýд угóтвим васúл с душíчину, моí да се убíју едéечи. – Вáриво свáрено, остáло сáмо да га угóтвим.

угрízе се свр. *новостављена материја прожме ону у коју је стављена*. – Ако че да пржиш рíбе,

трéбе да и посóблиш и да и остáиш двá сáта да се угризу́ на сол.

Угрíн м *име*.

Угрíнка ж *име*.

Ўгрица ж *име*.

угурсúзин м **1.** *мангуп, лола, обешењак*. – Угурсúзинатога сáмо да довáнем, нóђе чу му претрóшим, па нéче више да се мóта окол мој плóтови. **2.** *зао човек, баксуз*. – Пóголем угурсúзин од тéб не постóи.

úдава ж *удаја, удадба*. – Стíгла девојђа за úдаву, ал се не удава.

удáвен, -а, -о трп. од удави *који је удављен*. – У тíја ви́р су удáвена трí човéка. – Óн е удáвен с рúђе и прéклан сá зуби. – Удáвен за бутíну.

удáви свр. **1.** *угази обувеном ногом у воду*. – Преодéечи преко онíја кáмење удавí си нóгу у потóк. **2.** *уједе, угризе (нас)*. – Удавíло га кúче и за нóгу и за дúпе, на двé мéсти. **3.** *увреди*. – Удави ме за срце.

удáви се свр. *нехотице угази обувеном ногом у воду*. – Томíн да прéјдем на онúј стрáн, јá стáну на едíн вúзав кáмен и мáлко се удавí.

удавíца ж *удовица*. – Не жáле га ни óтац, ни мáти, / Веч га жáли Мíца, удавíца (н. п.).

удавóше свр. у пеј. значењу **1.** *удави, утопи*. – Немóј се кúпеш по Тимóк сýс свáкави лúђе, да те нéћи не удавóше. **2.** *задави, загуши*. – Налéгал га с колéна, да га удавóше. **3.** *уједе, угризе (о псу или дивљој животињи)*. – Удавосáло га Лáнцино кúче за прáсенце.

удавóше се свр. у пеј. значењу **1.** *удави се, утопи се, угуши се*. – Нé си водíл рачúн, па се удавосáл. **2.** *нехотице угази ногом у воду*. – Удавосá се до колéно.

удьне свр. **1.** *увуче ваздух у себе, удахне*. – Дóктур дúма: “удьнí, издьнí”.

2. *својим дахом оживи кога или што*. – Јá не мóг да му удьнем живóт.

удáра несвр. **1.** *мирише непријатно, заудара, смрди*. – Вáшето пíче удáра на бúцу. **2.** *фиг. обара*. – Винóво ти удáра на шáђе.

удáра на бúцу изр. *мирише на плесан*.

удáра на шáђе изр. *каже се за јáко вино (кад се више потије одмах се пада)*.

úдаран, -рна, -рно *који је вредан, радан, предузимљив, трудољубив*. – Од úдарнога човéка се нíшта не отíма.

ударáње с *гл. им. од удара*. – Ударáње пó главу.

удáри свр. **1.** *намести, постави*. – Ударíли тéмељ на нóву кúћу. **2.** *закључа*. – Ел си ударíл рéзу на капíју? **3.** *начини, направи*. – Рúжа ударíла андулáцију. **4.** *прикује*. – Ударíл ми шу́штер нóву пенцéту. – Да му удáрим јóш нéћи иксéр? **5.** *крене неким путем, правцем*. – Кьд отúд, удáримо на Жíне.

удáри пéту у дúпе изр. *одјури, отрчи*.

удáри се свр. *крене у потрагу*. – Удáрим се по дóктору да тражим лéк.

удебéли се свр. *угоји се, удебља се*. – Млóго си се удебелíл, требáло би да сћíнеш нéко ћíло.

удеврéчи свр. *укрути, удрви*. – Удеврéчи и рúђе и нóђе, не мóж га помькнеш.

удеврéчи се свр. **1.** *укрути се, удрви се*. – Удеврéчи се, па се увáти за чéрчива, не мóж га изврљиш надвóр. **2.** *направи се важан, уобрази се*. – Ко стáну пандúр óн се úдевречи, на трескú му не мóж принесéш.

удíвуе несвр. *удише*. – Не удíвуј тúј праши́ну!

удíја свр. *учини да неко почне убрзано да дише, умори кога излажући га напорима*. – Штó си удијáл коњáтога, ел морáло тóлко да га јúриш?

удíја се свр. *задише се*. – Јурíл сам

се, па сам се удијал.

удлбѣ свр. *начини удубљење и постави што у њега*. – Дирѣци да удлбѣш на по мѣтар едѣн од друђи.

удлбин прил. у *дубину, дубоко*. – Ископал си га млого удлбин. – Штѹкал удлбин.

удобри се свр. *начини се добар да би подишао коме*. – Тѣ си му се удобрила, има ти препише кѹђу.

удорѣсница ж в. *удурисница*.

удра́ми свр. *умири, смири кога (обично дете)*. – Удрами детѣштето, да се не дѣре тѹлко.

удра́ми се свр. *смири се, умири се, престане да плаче (о детету)*. – Детѣто поро̀ва, поро̀ва, па се ўдрами.

удрамѹе несвр. *смирује кога (обично дете)*. – Снежана горе у сббу удрамѹе детѣ.

удрѹи свр. **1.** *укрути*. – На сиромá човѣка и поганац па̀тку удрѹи. **2.** *подигне увис (мотку и сл.)*. – Ўдрѹи това̀гу и појде кѹм мѣн, а ја сећѣрче, па кѹм њѣг.

удрѹи се свр. **1.** *укрути се; упор.* удрндѣ се. – Удрѹи се у онѣј чѣзе ко да е прогнѹл ко̀лѣц. **2.** *направи се важан,образи се*. – У садње вре́ме си се нешто млого удрѹил, не ти тој добрѹ. **3.** *наљути се, надури се*. – Кѹј си се мој удрѹил? **4.** *озебе*. – Удрѹил сам се од зимѹ.

удрѹше свр. у пеј. значењу *удрѹи*.

удрѹше се свр. у пеј. значењу *удрѹи се*.

удрндѣ се свр. в. *удрѹи се*. – Седѣ и удрндѣл се ко влади́ка. – Штѹ ли си се па сбг удрндѣл?

удро̀ља свр. *покваси и испрља одеђу идуђи кроз росно поље*. – Удро̀љам бо̀шче, чера̀пе, све удро̀љам док прејдем преко Голѣму ба̀ру.

удро̀ља се свр. *покваси се и испрља се идуђи преко росног поља*. – Док прејдо̀мо преко лива̀ду по росу се удро̀ља̀мо.

удро̀па свр. *испрља нечим житким, блатом и сл.* – Какѹ те не жа̀л да ово̀лко удро̀паш ко̀ња̀вога и да га оста̀иш неосѣња̀нога?

удро̀па се свр. *испрља се нечим житким, блатом и сл.* – Па, ел не глѣдаш гдѣ ѣдеш, нѐго мо̀ра да се удро̀паш до гѹшу?

удѹма свр. *уговори, договори*. – Његѹви му удума̀ли неѴесту у дру̀го салѹ.

удури́сница ж в. *одурисница*. – Ўдем ја у шу̀му и че́кам што ми е удурѣсница удурисала.

удури́ше свр. **1.** *суђаја при рођењу одреди судбину детету*. – Има ти бѹде она̀к ко ти е удурѣсница удурисала. **2.** *среди, уреди, припреми*. – Ўдем да удурѣшем кудѣ чѣмо да увѣдѐмо мла̀деневесту.

уђибро̀ше свр. *укисели, усмрди; упор.* уѣибро̀ше. – Немѹј му сипѹеш то̀ј, ѹче га уђибро̀ше, па тѣг не́че да ваља́е за ни́шта.

уђибро̀ше се свр. *укисели се, усмрди се; упор.* уѣибро̀ше се. – Кѹѹ год ту̀риш у нека̀лайсан ка̀зан оно се уђибро̀ше.

уђѣне свр. *угине*. – Уђѣну̀ла им кра̀ва.

у̀едно прил. **1.** *у једном комаду, уцело*. – Да ми, Мила̀не, дадѣш стѹ ба̀њѣ, ал у̀едно. **2.** *у исто време*. – Кѹд вѣч ѣдеш у Пала̀нку пове́зи у̀едно и мѣн. **3.** *заједно, на истом месту*. – У̀едно затѹра̀мо и ѹвце и ко̀зѣ.

уечѣ свр. *испуни же́ком*. – Бе́рачѣ уечѹ па̀дѣнуту кѹд се бе́ре грѹзје. – Уечал се ва̀рош од демостра̀цију.

ужѣгли свр. *стави же́глу говечету које је увѹкло врат у ја̀рам и тако га упрегне*.

уждрѣгне свр. *скочи, навали да се нешто хитно уради*. – Онѣ жѣдни за ви́но, па уждрѣгну прѹвни да бе́ру грѹзје.

ужлѣе свр. *постане жу̀т, ужутѣ*. – Штѹ си ужлѣл тѹлко?

ужлти свр. 1. *обоји жутом бојом.* – Ужлтил си млого кућуту, могл си малко да ју загасиш. 2. *фиг. сврши велику нужду у гаће.* – Па си ужлтил гачете.

ужлти се свр. *испрља се нечим жути.* – Ужлтил си се кд си седал на некво жлтб.

уз предл. *са акуз. означава: а. место, тј. да је нешто поред нечега.* – Напрайл лѣтњу кјну уз кућу. – Лѣгал ус плот. б. *има начинско значење.* – Љути се што му не идем уз длаку. – Немој да мочаш уз ветар. – Уз сву мuku још и тој.

уза предл. *в. уз.* – Оч да спиш уза сид?

узавам прил. *уз земљу.* – Лежи узавам, да те не потрѣви крушум.

узалѣм прил. *в. заузлем.* – Врзал си га узалѣм, сѣг га и одвржи.

узам прил. *у земљу, у земљи.* – Кд врѣви с некуга она глѣда узам. – Важно е да е пшеница сѣг узам, а Бог че да рекне када че да ница. в. тура узам.

узам да пропадне изр. *каже се кад се исказује осећање велике непријатности и стида.*

узастопци прил. *једно за другим, узастопце.* – Узастопци, еднопдруго.

узбѣжг се свр. *узнемири се, ужурба се.* – Кд им казаше да иду пријетельити они се узбѣжгаше.

узбрд прил. *узбрдо.* – Узбрд се сѣлом иде.

узбрдичав и **узбрдичав**, -а, -о *који је прилично узбрдан.* – Узбрдичаво ми дојде њивчето, ал не лоше.

узбрдњица ж *узбрдица.* – Волѣви једва тѣгле уз онуј узбрдњицу.

узбрдњичав и **узбрдњичав**, -а, -о *в. узбрдичав.* – Богами, не згодно, путат добре узбрдњичав.

узбрдњичка ж *дем. од узбрдњица.* – Томн подапемо уз узбрдњичкуту...

узбуни се свр. *збуни се, помете се.* –

Они се (воденичари) узбунили и почѣли да га бију.

узбучи се свр. 1. *настане ферментација, врење неке органске материје.* – Бѣше се комината елис узбучала, оно залади врење и она се љута. 2. *настане узнемирење у народу.* – Тека се грѣзно бѣше се узбучало пред овѣја ратови, да неси знал ни квѣ да мислиш, ни квѣ да работиш.

узглуши свр. *својим гласом надјача остале гласове.* – Сѣве краве сѣло узглушили.

уздѣне свр. 1. *уздахне.* – Малко, малко па уздѣне, она си знае зашто. 2. *удахне.* – Не мог да уздѣнем душу, толко сам се убил у грбину.

уздѣнување с *гл. им. од уздѣнуе.* – Едномн уздѣнување.

уздѣнуе несвр. *уздише; упор. уздиса.* – За квѣ уздѣнуеш толко дубокѣ?

уздигне свр. *ујутру среди кућу.*

уздица несвр. *ујутру сређује кућу.*

уздиса несвр. *в. уздѣнуе.* – Не уздиса си она за матер, него за њѣг.

уздисање с *гл. им. од уздиса.* – За квѣ е толко уздисање?

уздлиг, -а, -о *који је више дуг него широк, који је дугуљастог облика, који је прилично дуг.* – Њивата дојде уздлига. – Ес да ми е бошчава малко уздлига, ал не ваља ни да е млого кратка.

уздлиго прил. *по дужини.* – Све бије волатога уздлиго. – Дрво се цѣпи уздлиго.

уздржан, -жна, -жно *који је дужи него што треба; упор. уздлиг.* – Има езѣк малко уздржан.

уздржно прил. *по дужини.* – Греде да постаиш попреко, не уздржно, ел че овак болѣ да носе.

уздуши свр. *нека препрека загуши водени ток и вода се почне подизати навише изнад те прпреке.* – Уздушила се вада па прѣлила, па ни све градине однѣла, не знам што тѣја воденичари не

вóде рачу́н од то́ј.

узе предл. уз. – Узе селó, низе селó.

узелéни свр. *испрља нечим зеленим (обично травом).* – Гдé си узеленíл колéната, проклéтнíче црни?

узем прил. в. *узам.* – Узем чу те накарáм, магарчино éдна!

узима несвр. *једе.* – “Узимá ли нéшто одóпутра, ел несí?” “Узимá мáлко лéб”.

узимáло с *алатка за дубљење дрвених кашика.*

узјáзи свр. *прегради водени ток и подигне ново воде.* – Напраíмо нóв јáз и узјáзíмо вóду чýк до манасти́р.

узјáне свр. **1.** *попне се на коња, узјаше.* – Узјáне коња́ ко вóјвода. **2.** *наметне своју вољу коме, потчини кога.* – Сáмо прóбај да ме узјáнеш, па ч да видиш свóега Бóга.

узјањува́ње с *гл. им. од узјањуе.*

узјању́е несвр. **1.** *пење се на јахаћу животињу, узјахује.* – Коњ се узјању́е од лéву стрáн. **2.** *намеће своју вољу коме, потчињава кога.* – Немóј тí мéн да узјању́еш, ел јá се јóш не дáм.

узлатéње с *гл. им. од узлати (се).*

узлáти несвр. *узлеће, полеће; упор.* узлита. – Кьд че штрк да узлáти, óн се прво зајури пóзам, па тýг узлетí.

узлáти се несвр. *насрће на тучу иако је слабији; упор.* узлита се. – Немóј да се узлáтиш, ел ако те млáтнем чеш да сéднеш у прашíну.

узлења́к м *штатић за који се привеже крај основе и углави у прорез предњег кросна; упор.* привржањ.

узлíta несвр. в. *узлати.* – Онíја бéлијан ероплан узлíta свáко јúтро у óсам сáта.

узлíta се несвр. в. *узлати се.* – Бúдеш ли се текá шáшаво узлитáл, нéч да прóјдеш какó трéбе.

узлитáње с *гл. им. од узлати (се).*

узмáл, -а, -о *који је прилично мали,*

који је мањи него што треба. – Узмáло прáсенце, ал едé свé квó му се тýри.

узмáлко прил. *прилично мало, недовољно.* – Че ни е узмáлко лéб за вечéру, мóра да прáјнемо и мáлко качамáк од жлтуну момóрузу.

узмрáда се свр. *узнемири се, усплахири се.* – Кьд óвце осéте кúрјака, онé се прво узмрáдају, па се пóсле укóче.

узмúчи се свр. *почне се мучити, почне осећати муку, болове и сл.* – Узмучи се Бóжја мáјђа, / Од Їгнета до Божíча, / Да си рóди Бóжјег сина (н. п.).

узнако прил. в. *узнеко.*

узне свр. **1.** *при-хвати руком, дохвати.* – Узнí крчáг и донесí вóду. **2.** *прими као поклон.* – Немóј да кра́днеш, а узнí кьд ти дáвају. **3.** *наплати, прими.* – Їма д узнеш дóбре пáре за тéлци. **4.** *одузме.* – Узне нéћи пúт Бóг пáмет на човéка. **5.** *купи, набави.* – Да узнемо дрéје за децúну, а и опíнци. **6.** *ступи у брак.* – Решíл се да узне Томанíју. **7.** *прими на рад.* – Овúј гóдин мóра да узнемо слúгу, да ни пасé óвце. **8.** *поједе.* – Чу да узнем мáлко, квó йма, колкó да несýм јáко наштéсрце. **9.** *ступи у одређену годину живота.* – Сýг чу да узнем шеснáесту гóдин. **10.** *предузме неки корак.* – Чý да узнем да те избíјем.

узне збóгом изр. *поздрави се на одласку.*

узневéсти се свр. *унезвери се, збуни се, ушептрља се.* – Кьд га затéкоше óн се узневести и н умејá нíшта да кáже.

узнеко прил. *наузнак.* – Цéл дýн лéжи узнеко и глéда у нéбо, а за рáботу се не сећираé.

узокол прил. *около, наоколо.* – Идí узокол окол црквуту.

узрасан, -сна, -сно *који је лепо развијен, повисок (обично о младој особи).* – Узрасно им девóјчето, мрéнесто дóјде.

узрée свр. **1.** *узри, сазри.* – Овáј прáскова нáјрано узрée. **2.** *фиг. остари,*

ономоћа. – Станко узрел.

узригне свр. *испусти гас из желуца на уста, подригне*. – Къд се наедé и нече више он обовéзно узригне и рекне: ó хохо.

узригуе несвр. *испушта гас из желуца на уста, подригује*; упор. узригуе. – Узригуе ко говéдо.

узригъуе несвр. *в. узригуе*.

узрчка се свр. *ужурба се, узврпољи се*. – Къд клоцну вракњица женá се узрчка: “Лéле, лéле, евé и йду, а јá глé квá сам”.

уsvéри свр. *уплаши, прстраши*. – Уsvéрили ми детé, па га сýг не мóg удрáмим. – Љуђе уsvéрени, нé знају квó и чéка, нé знају кудé да се дéну.

уsvéри се свр. *уплаши се, укочи се од страха*. – Къд видéл попá он се уsvéрил.

уsemбéри свр. *прстраши кога толико да овај не може да се поврати од страха*. – Уsemбéрили ми детé, па сýг не смé д излэзне понадвóр.

уsemбéри се свр. *уплаши се, премре од страха*. – Због коé си се уsemбéрил, не бóј се, нé тóј страшно.

уsида свр. *узида, зазида*. – Мáјстори му усидáли сéњу у тéмељи, затóј вéне. – У Тéле кýлу, казују да су усидане сáмо српсче глáве.

уsиpa ce несвр. *загледа се у кога или у шта, пилы*. – Уsиpаш се у туцé женé, срáм те бýло.

уsрга несвр. *вири унутра*. – Уsрга на врáта, ал нече да улэзне.

уsрга ce несвр. *нападно се загледа у кога*. – Зáмлата еднá, уsрга се у свí девојчичи рéдом, ко да никад нé видéл жéнско.

усуй ce свр. *свеколико зујање се слије у један звук*. – Више ми се усудáло у ўши од овíја ероплáње.

усурí свр. **1.** *ослаби, убледи*. – Млóго сhита нóчум, затóј усурéл. **2.** *постане*

цвилав (о зељастим биљкама). – Расáд ми усурéл, да л од hишу, дá л од зимý, нé знам.

уйда несвр. *уједа*. – Ел уйда вáшево кýче? – Нé сáмо да уйда него и áпе таквí куí óче свé да знају.

уилан, -лна, -лно *који је понизан, који се улагује*. – Млóго си тí уилан, несí ми тí сýгуран.

уја *узвик у децјој игри жмурке који изговара онај што жмури, као знак да је престао да жмури и да је кренуо у потрагу за посакриванима*.

ујáne свр. упор. ујаше. **1.** *узјаше*. – Оздóл йде црвén дéда, / Ујанýл црвенóга коњá (б). **2.** *дође на какав положáј*. – Ујáну нéћи на влáс, па нé знају доклé е дóста. **3.** *заведе строг режим*. – Ујанýла га другáта женá, па динáр нéма код сéб.

ујáше свр *в. ујане*. – Ујáшáли, па нé знају да слэзну.

ујањуе несвр. *пење се на коња, узáхује*. – Ујањуе коњá од едñн кáмен.

ујáрчи се свр. у пеј. *значењу попне се на нешто, где се обично нико не пење*. – Слáзи дóле, штó си се ујáрчíл на кóчинуту?

ујђа м (мн. ујђéви, ујђе и ујђéве) **1.** *ујак, материн брат*. – Видéваш ли ујђéвети? – Он йма пóвише ујђéви. **2.** *фиг. м. полни орган*. – Евé му га ујђа, штó че ме увáти. *в. еве* ти га ујђа, ујђа на јáганци.

ујђа на јáганци изр. *онај који је глуп, тј. ован*. – Он е ујђа на јáганци, нече да мóж да те разабéре квó му казуеш.

ука несвр. **1.** *лагано испушта дах у циљу загревања или влажења чега, хуче*. – Ука си у шáће, да и загрéе. – Ука у цвíћери, да и обрíше. **2.** *производи хукове (сова)*. – Ука нéка бујáйна онáм у Орешáк.

укање *с гл. им. од ука*. – Укање у шáће.

укапе свр. *покапље чим течним или ретким*. – Укапáл си кошýљу с чорбý.

ука́пе се свр. *покапље се при јелу*. – Док еде ука́пе се и по дрéје и по панталóне.

укапу́е несвр. *капима прља, прска*. – Ајд, што укапу́еш панталóне дор едэш, тој е затóј што те ма́ти не учíла ко се кúса, него си почéл да укапу́еш и прóслук, а тој е затóј што си нéмаран и áла.

укапу́е се несвр. *капима се прља, прска*. – Укапу́е се ко детé, а веч стáр човéк, моглó би се рекнé.

укапува́ње с гл. им од *укапуе (се)*.

ука́ра свр. *примора кога или шта да уђе у неки ограничен простор, утера*. – Укарај óвце у трља́к. **2.** *утера порез, наплати порез*. – Надокра́јће порежци́је укараше по́рез. **3.** *забије, зарије*. – Мај́ће му га ука́рам.

укарува́ње с гл. им. од *укаруе*.

укару́е несвр. **1.** *терајући приморава некога да уђе у неки ограничен простор, утерује*. – Укару́е волóви у јбр. **2.** *утерује порез*. – Укарува́ли по́рез и одвéли му кра́ву. **3.** *забија, зарива*. – Укару́ем га, ал нéче да улéзне.

укатрањíви свр. *испрља катраном*. – Укатрањíвил рúће док подмазува́л ко́ла.

укатрањíви се свр. *испрља се катраном*. – Немóј óн да подмазу́е, óн се сýв укатрањíви.

ука́чи свр. *премести што у висину, подигне, попне*. – Укачíл орéси на товáн.

ука́чи се свр. **1.** *попне се*. – Ука́чиш се у дрвó и по́долек вíдиш. **2.** *постане досадан и несносан*. – Укачíл си ми се на главу. **3.** *попне се на женку ради оплодње*. – “Кáчи ли се вепь́рт”? “Бéше се укачíл еднó врéме”!

ука́чка свр. *в. укашка*. – Ука́чкаш панталóне, ко да несú даване пáре за њí.

ука́чка се свр. *в. укашка се*. – Укачка́ло се детé у блáто, сáмо му се óчи вíде.

ука́шка свр. *испрља блатом или*

нечим другим житким; упор. укачка. – Да л мóж пóвише да ука́шкаш черáпе, од овóј колкó си и укашка́л?

ука́шка се свр. *испрља се, умаже се нечим житким; упор. укачка се*. – Укашка́л се какó свиња.

уква́ри се свр. **1.** *поквари се (о јелу)*. – Лéтем éдење спуштамо у бунáр, да се не уква́ри. **2.** *унереди се (о детету)*. – Детéно се пá уквари́ло, променí му постíлци.

у́кваса ж *маја за кисело млеко*. – Требе да ћисéлим млекó, а нестáла ми у́кваса.

укљóка свр. *избаци редак измет на нешто (живина или птица); упор. укљóкоди, укљóкодише*. – Кокóшће свé укљóкале канáте на ко́ла, сýг мóра да и пéрем.

укљóка се свр. упор. укљóкоди се, укљóкодише се. **1.** *избаци редак измет на нешто (живина или птица)*. – Укљóкале се кокóшће на пра́г. **2.** *фиг. врши велику нужду у гаће*. – Пá се укљóкало детíштено.

укљóкóди свр. *в. укљóка*. – Кокóшће свé жíво укљóкóде, нéма гдé с нóгу да стáнеш. – Распекљу́ј се, немóј да укљóкóдиш гáче.

укљóкóди се свр. *в. укљóка се*. – Спí, спí, спí, па се укљóкодí. – Пíле се укљóкóди у пани́цу одокле пíје вóду.

укљóкодисува́ње с гл. им. од *укљóкодисуе*.

укљóкодису́е несвр. *избацује редак измет на нешто (птица или живина)*. – Збéри прањéно да га не укљóкодису́ју тíчичи.

укљóкодису́е се несвр. *често врши велику нужду у гаће или пелене (о детету)*. – Укљóкодису́е се, какó да се не укљóкодису́е и тí си се укљóкодисува́л кэд си бíл мýнечк.

укљóкодíше свр. *в. укљóка*. – Ако сéднеш пода дрвó пáзи да те не

укљокодѝше нѝко тѝче.

укљокодѝше се свр. *в. укљока се.* – Нѝма гдѝ да се посѝрете, него мѝра да се укљокодѝшете на праг. – Чѝсто му се дешава да се укљокодѝше.

укне свр. **1.** *хукне од умора.* – Къд сѝде, укну ѝздлбин. **2.** *хукне да загреје или овлажи.* – Час, час па укне у шаће. – Ёкни у шишѝто къд га брѝшеш. **3.** *начини хук (сова).* – У срѝд нѝч бујаина укну трѝ пѝт.

укока свр. *шатр. убије.* – Укокали га у ровинуту си тѝће.

укока се свр. *напије се, опије се.* – Пак си се, брѝ, идијѝте, свињѝ една, укокал.

укобла свр. *котрљајући угура што у неку просторију, укотрља.* – Требе да укобломо бѝричи у пѝдрум, дѝста су се шушѝли.

укомѝни се свр. *укрути се, удрви се, направи се важан.* – Укомоњѝл се ко наѝиан прѝсѝдник.

укоњѝ се свр. *постане тврдоглав као коњ.* – Нѝћи пѝт му дѝјде та се укоњѝ и не излазиш с ѝѝг на крај.

укѝр м *лош пример, прекор.* – Немѝј да си се родѝл сѝмо за укѝр.

укорѝе свр. **1.** *учини крутим, удрви.* – Лисица тѝг укорѝе нѝкти, па ју грѝбне и распѝри е мешѝну. **2.** *замрзне, затегне (о мразу).* – Укорѝело се праће на конѝпац.

укорѝе се свр. **1.** *удрви се, направи се важан.* – Укорѝел се ко да е проглѝнул кољѝц. **2.** *изгуби гипкост и осѝћај пипања.* – Укорѝеле ми се рѝће од матѝку, не од плавез. **3.** *замрзне се, затегне се.* – Билѝ ми мѝкре панталѝне, па се укорѝеле на мѝн ко ѝнѝци. **4.** *охлади се (о покојнику).* – Умрѝл и вѝч се укорѝел.

укочѝани се свр. *следи се, укочи се од зиме.* – Укочѝанѝл се на стражу.

украдне свр. **1.** *изврши крађу, кришом*

присвоји туђу ствар, украде. – Пѝзи да ти не украдну пѝре. **2.** *остане у другом стању са туђим човеком.* – Украла детѝто. **3.** *помузе мало млека одузимајући на тај начин део младунчету.* – Да украднем мѝлко млекѝце на телѝнце, да си дадем на детѝнце.

укрѝса свр. *упали крешући, укреше.* – Крѝсам од Каменицу до Барѝницу и не мѝг га укрѝсам, къд надокрајѝе укрѝса га одеднѝш.

укрѝљак м *крѝи зуб.* – У уста нѝма зѝби, тѝће сѝмо по нѝћи укрѝљак.

укрѝпи свр. **1.** *улепи, слѝпи, умрси (о крзну, вуни, длаци и сл.).* – Укрѝпило се ко пшѝшка подѝпина. **2.** *затвори, премрежи.* – Укрѝпило му се ѝко.

укрѝс прил. *унакрст.* – Кѝм застрѝже детѝнцето на чѝтри мѝсти, укрѝс.

укѝп прил. *на гомилу, на гомили, зајѝдно.* – Зденѝ колѝци укѝп. – Нѝк су сви укѝп, немѝј се разлазе!

укѝрчи се свр. **1.** *укрути се, удрви се, постане тврд.* – Дако е урѝвен, зелѝни лѝк се укурѝил на овѝј зимѝ. **2.** *наљути се, узјогуни се.* – Сѝг да кажеш, за кѝј си се мѝј укурѝил.

укѝта свр. **1.** *стави на место непознато другима, склони од погледа других, сакрије, прикрије.* – Ако мѝж некакѝ да га укѝташ, да га не најду къд врше прѝтрис. **2.** *не допусти да се нешто примѝти, види.* – Бѝже мѝли, не мѝг да укѝтам да сам трѝдна.

укѝта се свр. *сакрије се, прикрије се.* – Ђн мислѝл да е моглѝ да се укѝта тѝј квѝ е работѝл у онѝја рѝт, ал нѝ моглѝ, жѝна.

укутѝе несвр. *сакрива, прикрива, таји.* – Јѝ квѝ рабѝтим, јѝ не укутѝем.

укутѝе се несвр. *сакрива се, прикрива се, остаје тајна.* – Курвѝрлѝк се не укутѝе, ѝн ѝвек излѝзне на видалѝ.

укуцѝби свр. *постави кога или што*

да седи или стоји усправно, подупирући га са стране. – Укуцуби бабуту у кочије, па ју тера код доктура.

укуцуби се свр. *укрути се, удрви се; направи се важан.* – Укуцубил се ко да е преседник.

укче несвр. *тешко дише, хукће.* – Што укчеш, куж те јурил?

улама ж **1.** *кривина, окука.* – Изврнула му се кола доле на онуј уламу. **2.** *угао од деведесет степени.* – Напрајл кужу на уламу.

уљска свр. **1.** *углача до сјаја.* – Уљска чизме толко, да на њи ни муа не мџ да се устан. **2.** *намаже чиме да би изазвао сјај.* – Кѳсе уљска с ораково уље.

уљска се свр. *намаже се чиме да би добио сјај.* – Зачешља се, па се уљска с брилијантин.

улатење с гл. *им. од улати (се).*

улати несвр. **1.** *улази летећи.* – Едно тиче ни свако јутро улати у собу. **2.** *улази у највећој брзини.* – Ел се текá улати с ауто у авлију, ел знаеш да мџ да згазиш нећега? **3.** *улеће, улази у неке подухвате не размишљајући.* – Улати у најголем бѳ. – Немѳј да улатиш у туј рабѳту, дор се дѳбро не распиташ како тѳј иде.

улати се несвр. *улеће, напада.* – Колко е мѳнечко кучиште, а улати се у нѳје.

улев м в. *улевје.* – Тканѳ на улев.

улева се несвр. **1.** *снисходљиво и понизно се понаша према коме.* – Што му се улеваш, не ѳн Бѳг? **2.** *незамера се, уклања се.* – Не улевај се на свакуга. **3.** *пререва се терет са једне стране на другу.* – Пљна кола сѳс сѳно, па се улевају, сáмо чекам када че се изврну. **4.** *њише се у ходу, увија задњицом.* – Зѳрка се сáмо улева, дѳк нѳси вѳду на кобилку.

улевáнка ж в. бошча улеванка.

улевање с гл. *им. од улева се.*

улевáрка ж в. бошча улеванка.

улевје с мн. *врста увођења основе у нити и брдо с циљем да се при ткању добије непрекидан низ рељефних четвороугаоника, линија, кривих линија и других орнамената.*

улега се несвр. *спушта се, улеже се, повија се (о терену, подлози и др.).* – Улега се под нѳје, не знам да л че да е дѳбро да текá остáне. – Не знам што е тáм почѳла да се улега земља.

улегање с гл. *им. од улега се.*

улегне свр. в. *улезне.* – Сви улегли, сáмо сам јá остáл.

улезне свр. упор. *улегне.* **1.** *идући доспе у какав затворен, ограничен простор, уђе.* – Немѳј се мрзнеш, улезни у собу. **2.** *ступи у какву организацију, заједницу.* – Улезал у партију четерѳс ѳсме, кѳд билѳ најгустѳ. **3.** *започне неку годину живота.* – Кѳд улезнеш у шесѳту, тѳг ш те пѳтам гдѳ си бил.

ули несвр. *вређа нешто што се сматра светим и узвишеним, хули.* – Не ули нá Бѳга.

улида свр. *онереди ретким изметом кога или што.* – Едѳнпѳт кѳд нећи камијѳн праокарувал стоку, улида ни озгѳр из камијѳнат една крáва.

улида се свр. **1.** *добије пролив.* – Мѳра да се улидáл, чѳсто иде у áлогу. **2.** *онереди се, испрља се ретким изметом (о стоци).* – Рѳјка се свá улидáла, од зеленѳ детелину. **3.** *полије се при јелу.* – Пáзи да си не улидаш ѳшвице, док кѳсаш млекѳ.

улизак м *излизани комад сапуна.* – Од сапѳн остáл сáмо улизак.

улишчич м *дем. од улизак.* – Кѳд детѳ не мѳж д иде понадвѳр у дѳпе му се тѳри улишчич.

уловáр м зоол. в. *уловѳрка.* – Видѳл сам уловáра како дрѳме на грању.

уловѳрка ж зоол. *врста ноћне птице грабљивице из фам. Striges, Athene*

postua; упор. ђувало, уловар, улуверка, уловица, улувица.

уловица ж зоол. в. уловерка. – Сваку ноћ се глаша уловица.

улогав, -а, -о који је одузет, непокретан.

улопан, -а, -о који је замазан изметом, блатом и прљавиштином залепљеном по одећи и телу. – Оваквога улопанога само да га колнемо у поток.

улуверка ж зоол. в. уловерка.

улувица ж зоол. в. уловерка.

улужи се свр. испрља се блатом или балегом док седи или лежи. – Улужила се крава, а и ти си си улужил панталоне.

улупак м дебело дете или живинче. – Дете ко улупак.

улупчич м дем. од улупак. – Прасе се направило на улупчич.

уљџа свр. 1. умаже, испрља нечим житким. – Па, гледај да уљџаш белугу кошубу. 2. лоше и неуредно обави бојење. – Бђји кречил, а он само уљџал дуварити.

уљџа се свр. умаже се, испрља се нечим житким. – Све се уљџа с онија малтер, док малтерисуе.

уљџак м 1. умазана и прљава крпа. – Најди нећи уљџак да си обришеш гумењаци. 2. фиг. неуредна и алкава млада женска особа, уз то још и брбљива. – Шче, брџе, тебе тија уљџак?

уљџич м дем. од уљџак (1). – Привати котљет с нећи уљџич, најди там некто.

уљје свр. 1. полије, полије јелом по одећи. – Немој да уљјеш и теј панталоне. 2. залије башту са много воде. – Градину не само да пољјеш, него добро да ју уљјеш, да ју не пољјевамо бр недељу дана. 3. уреже у мозак, утуви. – На дете од мбнечко човек тебе да уљје у павет, да се без рабату на мој опстане. 4. покваси, јако покваси кога (о киши). – Уљји ни ћиша,

па смо ко додољје.

уљје се свр. 1. улије се, полије се при јелу. – Зар не мој да едџ а да се не уљјеш? 2. улије се у главу, утуви. – Тој му се уљјило у главу и не мој се препраи.

уљџа се свр. испрља се, умаже се. – Гдџ си, брџе, нашџл блато да се толко уљџаш?

уљџа свр. покваси и испрља. – Уљџал сам панталоне до колџна.

уљџа се свр. покваси се и испрља се идући преко росне траве. – Ако неч да се уљџаш обуж чџзме.

уљудан, -дна, -дно 1. који је пристојан, скроман. – Буди уљудан, немој да си ала. 2. који је леп. – Уљудно им девџченцето.

уљуди свр. 1. доведе у ред, дотџра. – Дџцу да уљудиш кџд се дџгну, да ме не бџде срам пред гџсти. 2. закоље и очисти неку животињу или живину. – Окни чџчу Јанка да дџде да ни уљуди прасе. 3. извеје жито за воденицу или за сетву. – Ѐска да уљудим малко жице за у воденицу.

уљуди се свр. 1. уреди се, дотџра се. – Уљуди се малко кџд идџш на собџр. 2. усклади своје понашање са постојећим нормама. – Оц це ти уљудиш едџнпџт, ел ци прџцве останџш битанга? 3. фиг. поднапије се, напије се. – Бџш си се сџг уљудил, кџд тебе с џџђе џзбиљно да вревиш!

уљудно прил. пристојно, како је ред. – Ец уљудно, а не како свиња.

умџкне свр. полагамо увуче, завуче, стави унутра. – Позив му умџкнем у собу проз едну пуклџтину на врата, па сџг нек се он размишљава да л че да дџде ел нече.

умџкне се свр. неопажено се увуче. – Улџзне на прџсти у собу, па се полџк умџкне у чрџе, мџсли да га ја не осџчам.

у малџ изр. у комишлук, у комишлуку.

– Къд отіде у малé, н ўме да се в́рне. – Билá сам мáлко у малé.

ўмáлко прил. за време *мало* *затим*. – Ўмáлко по тóј, евé и њí.

умáлко прил. *умало*, *замало*, *готово*, *скоро*. – Умáлко да га затéкнем на лéгалo. – Умáлко да стáнем у лајнó.

умаљува́ње с гл. им. од *умаљуе*.

умаљу́е несвр. *умањује*, *смањује*. – Умаљу́ј рану́ на стокуту, да не́како изгўрамо зиму́.

умáчка свр. в. *умашка*. – Немóј да умáчкаш бéлете пáтиће.

умáчка се свр. в. *умашка се*. – Детé къд едé чоколаду свé се умáчка.

умáшка свр. *испрља нечим житким*; упор. умáчка. – Нáно, бáта óче да ме умáшка с блáто.

умáшка се свр. *испрља се нечим житким*; упор. умáчка се. – Умáшкáл се с дўдови.

ўме несвр. *способан је за нешто*, *овладао је неком вештином*. – “Бáбо, ўмеш ли да увóдиш ткање”? “Умеáла сам, сíне, не́кад, ал с́г не́ знам да л чу да ўмем”.

умеáње с *вештина*, *умеће*, *знање*. – Нé свé до íмање, него и до умеáње.

умијóвник м *умиваоник*. – Умијóвник че да намéстимо у кóдник.

умиљáча ж она која се *умиљава*, која је *умиљата*. – Дéдина умиљáчо, éла да ти дéда не́што дадé.

умиљува́ње с гл. им. од *умиљуе се*.

умиљу́е се несвр. *умиљава се*. –

Вáрди се од онóга ку́й се млóго умиљу́е окол тéб.

умира́чка ж *умирање*, *смрт*. – Дошлó до умира́чку.

ўмит м *метла од грабовог пру́ћа*. – Къд зíми врапци́ улéзну у áнбар, јá ўзнем ўмит, па и помлáтим.

уми́ца несвр. **1.** *не да се ухватити*, *измиче*, *умиче*. – За с́г ми уми́ца лапóват, ал чу га увáтим едънпўт. **2.**

полако увлачи нешто у неки узани отвор. – Уми́цам вити́љ у лánпу, ал га не мóг умб́кнем.

уми́ца се несвр. *тихо се увлачи*, *потајно се увлачи*. – Уми́ца се нóчу проз пéнцер.

умица́ње с гл. им. од *умица (се)*. – Умица́ње прос пéнцер.

ўмне се свр. **1.** *угне се*, *утоне*. – Дóле гдéто се умнула земл́я, íма искóлани не́кви крупни кáмење. **2.** *спласне*; упор. здува се. – Ўмнуле се крўшћете, трéбе се повр́љају.

умóкри свр. *покваси*, *полије водом*. – Немóј тóлко да плýскаш, да ме не умóкриш.

умóкри се свр. *покваси се*, *накваси се*, *полије се водом*. – Къд се мíнеш, мí се пó очи, немóј да се с́в умóкриш.

умóча свр. *испусти мокраћу на што или на кога*. – Мрдни пóтам, да те не умóча крáвата.

умóча се свр. **1.** *сврши малу нужду у гаће*. – Къд се опијáни, óн се и умóча и усéре се. **2.** *умокри се у постељи*. – Пá си се умочáл?

умочува́ње с бол. *ноћно мокрење у постељи enuresis nocturna*.

умочу́е несвр. *мокри по нечему*. – Пијáнице ни умочу́ју капи́ју.

умочу́е се несвр. **1.** *свршава малу нужду у гаће*. – Јóш н ўме да си отпéклъе панталóнће тíће се умочу́е. **2.** *мокри у постељи*. – С мéн це бíјеш, а јóш се умочу́еш.

умочу́ља ж она која *мокри у постељи (о женском детету)*. – Умочу́љo еднá, ел те не срáм да се умочу́еш?

умочу́љћа ж дем. од *умочуља*. – Бáбина умочу́љћа, она́ че од с́г да пáзи, нéче се умочу́е.

умрдывáње с гл. им. од *умрдуе се*.

умрду́е се несвр. *мрдајући уснама прави гримасе на нечији рачун*, *подсмева се некоме*; упор. умрдуе се. – Нé ўбаво

да се умрдуеш на старога човека.

умрцување с гл. им. од умрцуе се.

умрцуе се несвр. в. умрдуе се. – Къд се обрне на там, она му се умрцуе.

умршóтина ж оно што је умршено, замршено. – Кúј мóж да распраи тúј умршóтину. – Има си мецу њи нека умршóтина.

úму несвр. 3. л. множине презента од *уме, умеју*. – Ел úму да свíре румéнку овíја свирачи?

уму́љи свр. нежно увуче нешто у неки тесан отвор. – Уму́љим главу у б́чву, да вíдим колкó сам комíну сипáл.

уму́љи се свр. увуче се полако и неосетно. – Къд се вéчером обáи, óн се сáмо уму́љи у чр́је и ћутí. – Нес́м видéл къд се уму́љило мáчено у сóбу.

умуљување с гл. им. од умуљуе (се).

умуљуе несвр. полагаано увлачи што у неки отвор. – Сíне, немóј да умуљуеш рукú у шуплъарí, мóж да íма нéшто па ч те уáпе.

умуљуе се несвр. увлачи се полако и неприметно. – Óн се свáку вéчер умуљуе код нú.

úнасад прил. 1. у супротном смеру. – Стúкни волóвити мáлко úнасад, да кóла прíјду до врата, да га пóласно натовáримó. 2. у лошем правцу, нагоре. – Пошла кúћа úнасад, нéма спáс. 3. у прошлост. – Ајд сýг да пóјдемо úнасад, да вíдимо гдé си се родíл, гдé си свé служíл, да те текá бóље опознаéмо.

унаса́ди свр. учини да се погорша стање некога или нечега, врати у горе стање, положај, уназади. – Лóша женá мóж човека до крај да унаса́ди.

унаса́ди се свр. уназади се, упропасти се. – Куи пóчне да јúри туцé женé, па да ис кúћу продава таквó-онаквó, тíја се унаса́дил за цéл вéк.

унасацување с гл. им. од унасацуе

(се).

унасацуе несвр. уназађује. – Нéчу да дозвóлим да тí, битáнго еднá, уназацуеш мéн и дéцу, ел чу те мáнем, ел чу ти зачу́кам иксéр ú главу, дóр спíш.

унасацуе се несвр. уназађује се, упропашићава се. – Штó се уназацуеш, штó се не мánеш од пијéњто и од кáртете?

унаóкол прил. 1. свуда око некога или нечега, у околном простору. – Дóкле вíдиш унаóкол, свé њíгóво. 2. по кружном рубу, у круг. – Идí унаóкол окол цр́квуту, до трí пúт, ако мíслиш да ти помóгне.

úнесвес прил. без везе са мозгом, без размишљања, ирационално. – Немóј нíшта да рабóтиш úнесвес. Ако нé знаш тí пíтај.

унеспóсоби свр. тешко повреди кога, онеспособи. – Унеспóсobil га Бóг, нé нíкуј дру́ђи.

унеспóсоби се свр. тешко се повреди, онеспособи се. – Унеспóсobil се на нéку грађевíну у Бéоград.

унесре́ђи свр. 1. учини несрећним, унесрећи. – Унесређíл цéлу вамíлију с туј њíгóву женíлбину. 2. повреди, осапати. – Унесређíли га там у рúдникат, сурина́ла се земља ли, рудá ли, па му строши́ла нóгу, па ју морáли опечу́.

унесре́ђи се свр. 1. постане несрећан, унесрећи се. – Штó се човек мóж сáм унесређíи, тóј га нíкуј дру́ђи не мóж. 2. повреди се, настрада. – Убíл се, па се унесређíл.

унíжи свр. унизи, понизи кога. – Тíја не мóж да жíви ако те не унíжи.

уну́ћиња ж унука. – Мí смо с њóјног дéду брај́ња од чичéви, и она ми т́г дóјде уну́ћиња.

унучка ж дем. од унућиња. – Дéдина унучка.

уња несвр. *говори кроз нос (због неке физичке мане или што жели да изазове неки ефекат)*. – Немој ти на мѣн туј да уњаши, него казуј квѣ си напраил.

уњава, -а, -о *који говори кроз нос*. – Она врѣви уњавао, ништа ју не мож разбѣреш.

уњање с гл. им. од уња.

уѣљив, -а, -о *који износи у јавност све што уочава, који каже све у очи*. – Не ваља што си понѣћипут уѣљив, це замѣриш на некуга.

упадал ко слива у говно изр. *утопу у беду и јад*.

упала ж оно што се најпре упали да би се њиме запалила ватра (труд, например).

упљк прил. **1.** *лагано, полако*. – Уплк, уплк, па слѣземо с колата некако. **2.** *мало касније, убрзо потом*. – Уплк по тој, чу се и за оној.

упноше свр. *унесе панику*. – Само дојде та упноше народ, а кѣд бѣде стѣни-пѣни он се измѣкоше, кѣрва една.

упноше се свр. *уплаши се, ухвати паника кога*. – Штѣо си се упносѣл, нѣма ништа страшно?

упанти свр. *упамти, запамти*. – Ел си упантѣл квѣ трѣбе да кѣпиш? – Тија е упантен ко лош чѣвѣк.

упшка се свр. *тихо испусти смрадни гас из црева*. – Куи се сѣг упшкѣл?

упшне се свр. *в. упшка се*. – Бѣше се нѣћи упшнѣл тека гѣдно, да се нѣ могло издржѣ у сѣбуту.

упива несвр. **1.** *усисава течност, натапа се, упија*. – Сѣва земља упива ћишу. **2.** *памти, запамћује*. – Слуша и упива.

упива се несвр. **1.** *упија се, увлачи се*. – Упива се у њѣ ко крљѣж. **2.** *загледа се, упорно се загледа*. – Упива се с ѣчи у девѣјѣ.

упивање с гл. им. од упива (се).

упира несвр. **1.** *дотиче, дохвата*. – Тѣлка им нѣска кѣћата да упирају с главу у товѣн. **2.** *належе, притиска, гура*. – Упирај чврсто отѣд, да га, ако мѣж, помѣкнемо мѣлко на овѣм.

упира се несвр. **1.** *упиње се, настоји*. – Упира се да постигне оној што до сѣг не постигал. **2.** *одупире се о шта*. – Упира се с нѣје од праг, а с рѣје у чѣрчива, не мѣж га нѣкако изведѣмо надвѣр, да га вѣдимо, таквѣга недѣказанога, дѣм.

упирање с гл. им. од упира (се). – Упирање с нѣје у дѣвар.

упитѣвни свр. *учини питомим, припитоми*. – Дѣћа казуѣ: “Нѣкуј ми не вѣруе да сам упитѣвнил лисѣцу”.

упитѣвни се свр. *постане питом, благ, припитоми се, упитоми се*. – Кѣд се ждрѣбе упитѣвни пѣсле се лѣсно мѣж јѣше.

упла ж бол. в. стра.

уплетѣ се свр. *сплете косу у плетенице*. – Какѣ дојдо у вѣј сѣло, / Ни се омѣ, ни уплѣто, / Ни нѣ оро поизлѣзо (н. п.).

упљиска свр. *упрска, полије*. – Пројдѣ едно ѣуто и свѣ ме упљиска.

упљиска се свр. *упрска се, полије се*. – Навали се на чѣшмѣ да се напиѣм вѣду и свѣ се упљиска.

упогѣни се свр. **1.** *постане неваљао, поган*. – Ако на детѣ не држѣш стрѣго оно се зачѣс мѣж упогѣни. **2.** *сврши вел. нужду у гаће*.

упѣр м анат. *јѣјовод код живине и птица*. – Упѣр се врља, не едѣ се.

упрѣља несвр. **1.** *управља, руководи*. – Гдѣ женѣ с кѣћу упрѣља ѣпаш напред ѣде. **2.** *даје правац возилу*. – Упрѣља с ѣуто.

упрѣља се несвр. **1.** *влада се, држи се неког правца, равна се према чему*. – Глѣдај какѣ дрѣђи лѣђе рабѣте, па се и

тí текá упрáљај. **2.** *оријентише се.* – За пуштање и затварање овце упрáљај се по слнце.

упрáљање с гл. ум. од *упраља (се).* – Упрáљање према слнце.

упрдí свр. *испуштајући смрадне гасове из црева усмрди околину.* – Ночум упрдíш sóбу, а јутром пёнцер не отвáраш.

упрдí се свр. *нечујно испусти смраднi гас из црева.* – Пá се нећи овде упрдéл.

ўпре свр. **1.** *раменом или својом снагом подупре што да се не би померало или да би га покренуо.* – Упрí отúд и држ, не давај им да улéзну. – Чврсто упрí осáд и гúрај, егá га изгúрамо гóре до пúт. **2.** *упери.* – Кó мóж да ўпреш лавовёр у човéка, ел те не стра да мóж да оћине. **3.** *дође на домак неке године живота.* – Етé га Глигóрија, упрл у трíес гóдин и јóш се не жéни.

ўпреко прил. *попреко.* – Да му тóримо еднó дрвó ўпреко, да пóчврсто држí, да се не склэчка?

ўпретруп прил. *како-тако, како било, на брзину, збрда-здола.* – Уработíмо га ўпретруп, кóлко да не остáне неурáботено.

ўпролет прил. *у пролеће, на пролеће.* – Упролет че да сáдимо момúрузу на тóј њíву.

ўпросници м мн. *просиоци, просци.* – Доодíли су млоћи ўпросници да ју прóсе, али онá нíкако не тејáла.

ўпрсти прил. **1.** *онолико колико се може, неке материје, ухватити између прстију.* – Сóлнем му солчък ўпрсти, сáмо колкó да не бéз íч. **2.** *под прстима.* – Не вíдим без наóчари, а и нéмам и, па удевам иглú ўпрсти.

упугáви се свр. *услед нередовног одржавања личне хигијене усмрди се (првенствено у пределу препона, задњице и пазуха).* – Ко мóж да

дозвóлиш да ти се детé онóлко упугáви?

упúди свр. *растера, уплаши и растера.* – Дако ни е сéдла покутáла, / Дако ни е узде покутáла, / Дако ни е кóњи упудíла (н. п.).

упúди се свр. *уплаши се.* – Дóтрча упудíл се и усемберíл се, не мóж ни да проврéви квó му е.

упúши свр. *начини димну атмосферу, задими.* – Штó сте тóлко упушíли sóбуву?

упúшта несвр. **1.** *дозвољава да уђе, пушта да уђе.* – Кúј упúшта мáчку у sóбу? **2.** *пушта да нешто падне унутра.* – Упушта вíшње у влáшу, да праí вíшњовачу.

упúштање с гл. им. од *упушта.* – Упуштање у óпасну рáботу.

упúшти свр. **1.** *омогући да уђе, пусти да уђе.* – Идí упуштí кúче у авлíју. **2.** *пусти да нешто падне унутра.* – Детé упуштíло затискáло у крчáг. **3.** *уметне комад чега да би што проширио.* – Ако óч да ти прошíрим панталóне, мóра ти упúштим еднó парчé у подúпину.

урабóти свр. **1.** *уради, заврши посао.* – Цéло имáње смо си сáми урабóтили, несмó плачáли. – Ед́н врédан урабóти за трóицу лењíви. **2.** *направи, изради.* – Урабóтено мајстóрeћи. **3.** *учини, поступи.* – Урабóтí га какó ти га кáже, па нéк бúде и нáпопоко.

урабóти се свр. **1.** *уради се, заврши се посао.* – Тóј се не мóж урабóти зá дан. **2.** *сврши велику нужду у гаће.* – Пá си се урабóтил, проклетнíче ед́н?!

урабочување с гл. им. од *урабочуе (се).* – Кúј врéви од урабочување, па тóј се нíкад не урабочúе.

урабочúе несвр. *постиже да уради.* – Штó нећи рáботи двá денá, óн урабочúе зá дан.

урабочúе се несвр. *завршава се посао.* – Селáчка се рáбота не урабочúе.

ўравница ж рет. *равница.*

уразвал прил. **1.** у изразу: не уразвал није против, не одбија, није сраскида. – Она не уразвал, бче си она, воли она тој. **2.** не устручава се да нешто намах уради, уради нешто инстинктивно. – Ја несѣм млого уразвал, зачас чу те тупнем.

урамување с гл. им. од урамуе.

урамуе несвр. ставља урам, урамљује. – Урамуем Свети Николу.

урани свр. ухрани, утови. – Уранили смо три свиње.

урани се свр. угоји се, утови се. – Вепър се јако уранил.

урастал ко говно у коприве изр. запустио се, иде необријан.

урбе свр. уједе, угризе (о псу). – Милана урбал Бецко.

урбне свр. удуби неку лимену посуду. – Када си урбнула тигањав?

урбњак м в. урубњак. – Къд дојдемо из чколу маџи ни оцече по едн урбњак.

урвина ж в. ровина (1). – Урвине (топ.).

урга свр. упрља, ублатњави. – Гдѣ си толко ургал теј чѣзе?

урга се свр. упрља се, ублатњави се. – Добре се несѣ ургал до гушу.

урда ж в. вурда.

урева се несвр. сурвава се, осипа се; упор. сурева се. – Туј се урева земља, туј се не мѳж праи пѳт.

уревање с гл. им. од урева се.

урѣди свр. повреди, озледи болно место на телу. – Пази да не урѣдиш прсат.

урѣди се свр. повреди, озледи болно место на своме телу. – Нано, урѣди се у ногу.

урѣдник м онај који је уредан, који уређује своје домаћинство. – Тома е човек уредник.

урѣжњаци м мн. (јд урѣжњак) остаци основе који се одсеку од изатканог дела тканине. – Урѣжњаци закачим покре врата, па си после с њи крпим.

урѣим м залога за што узето на зајам, на послугу, кауција. – Зајми паре од њѣга, ал му дадо њиву у урѣим.

урѣкне свр. баџи чини. – Поглѣ телџити, али да и не урѣкнеш, ти и поплѳј.

урѣпи се свр. накупи чичак (репѳх) на себе. – Урепил се ко пшѣшка подѳпина.

уречѣ се свр. пристане, сагласи се. – Он се уречѣ и пѳјде с њи.

урецување с гл. им. од урецуе.

урецуе несвр. **1.** доводи у ред, у уредно стање, уређује. – Урецуе сѳбу, че дојду гѳсти. **2.** складно и успешно организује послове. – Он си ѳбаво урецуе своѣ домаћинство. **3.** сврстава у редове, постројава. – Учитель урецуе ѳаци д ѳду два и два. **4.** повређује, позлеђује болно место. – Урецуе ме овај пртена кошѳља у чѳр.

уржѳ се свр. постане зао, узли се; осили се. – Нашијат се кмѣт уржѳл.

урѳне свр. затрпа, закопа. – Јучѣр га уринѳли, црклотога вепра.

урѳне се свр. **1.** сурва се. – Уринѳла се земља и затрпала пѳт. **2.** улегне се, утоне. – Земља се уринѳла и остала голема вртѳча.

урѳпа несвр. в. урипуе. – Ко смѣш да урипаш у неѳпознату раѳоту?

урѳпи св. **1.** уђе у нешто скоком. – Урипим у кола и пѳјдемо. **2.** скочи у нешто. – Да урипим у бел Дѳнав. **3.** уђе у наредну годину. – Скоро че да урипи у седомнаѣсту годин. **4.** уђе у какав посао. – Ако урипим у туј раѳоту, мѳг да зарадѳм, а мѳг и да пропѳднем.

урѳпне свр. **1.** ускочи. – Ел мѳж да урипнеш у сѳне док ѳду? **2.** упадне. – Тѣо да прескѳчим потѳк, а урипнѳ бѳш у њѣга.

урипување с гл. им. од урипуе.

урипуе несвр. упор. урипа. **1.** ускаче. – Немѳј да урипѳеш у вѳз док не стѳне. **2.** улази у неке послове. – Урипуе у неђе

работе које несу за њег.

урица несвр. **1.** баца урок на некога. – Едне очи урицају, / Друђе одрицају (б). **2.** договара неки посао с ким. – Немој тој да урицаш сам, окни још нећег човека.

урица се несвр. пристаје, прихвата. – Што се урица кд знае да не мџ да издржи.

урицање с гл. им. од урица (се).

урка свр. поплује густим испљувцима. – Там где рка, окол себ све урка.

урка се свр. поплује се густим испљувком. – Не кадър ни да рка, па се све урка.

урнисување с гл. им. од урнисуе (се).- Урнисување по каване.

урнисуе несвр. уништава, упропашићава. – Овај моа жена ме урнисуе.

урнисуе се несвр. упропашићава се. – Урнисуе се там по рудници, место да си работи имање.

уроби свр. уложи новчана средства у нерентабилан посао. – Уроби си грдне паре и у пуште и у амуницију, ал ајкар не поста.

уровување с гл. им. од уровуе.

уровуе несвр. **1.** ставља у ровницу, у трап. – Уровуем зелени лук. **2.** привремено засађује садницу, обично на годину дана, да би се ожилила.

урџ м **1.** поглед или чин који, по веровању, може да навуче зло, несрећу и сл. – Урџ урџуе. **2.** бол. в. почудишта.

урџа свр. испрља и покваси. – Где си, брџе, урџал новете панталоне?

урџа се свр. покваси се и испрља се идући по росној трави. – Урџал сам се по онуј рџу.

урџи свр. покваси росом. – Прошетала проз широко поље, / Уросила свилену кошљу (н. п.).

урџи се свр. покваси се ходајући по

росној трави. – Уросила сам се до колџена.

урџи м бол. болест урџивих очију. Ову болест добијају људи и стока ако их погледа неко ко има зле, урџиве очи. Он у ствари не жели да им нанесе зло, али је немоћан јер је, по народном веровању, или рођен у суботу или одбијан од сисе па повраћан и сл. в. завишни уроци, трава од уроци.

урџена девојџа ж девојка коју су погледале урџиве очи након чега јој је позлило.

урџи свр. погледом или неком магијом учини да некоме позли. – Њџа не мџ никуј да урџи.

урџица и **урџница** ж **1.** завежљај, амајлија који уза се стално носи онај који пати од урџивих очију (в. пример под урок 1.) **2.** бот. вишегодишња биљка из фам. Dicotyledones висока од 15 до 90 ст која има ризом и више стабљика са наспрамним, тамнопурпурним цветовима *Viscaria vulgaris* Rohl.

урџиште с пеј. од урок. – Устџп, устџп, урџишта, почудишта, / Растурџте се, разнесџте се (б).

урџљив, -а, -о који може да урџи. – Урџљиви му џчи.

урџница ж бот. *Lychnis atropurpurea* Nut.

урџување с гл. им. од урџуе.

урџуе несвр. баца уроке на кога.

урсула ж гадна и дебела женска особа. – Ко ли спи с онуј урсулу?

урџњак м повећи комад хлеба; упор. урџњак. – Миље се замџтне с едџн урџњак и дџјде да џграмо клићери.

урџлица ж свадбени барџак шивен од тканине посебно купљене за ту прилику.

урџија ж галама, сваџа. – Код џи стално џде нека урџија.

урџтка ж справа, алатка. – Он за сваку работу џма пџтребну урџтку.

ус предл. в. уз. – Ус пџт џде џбава

девóјѝа. – Дéда цéл дѝн седí ус кубé.

ус коно́пац изр. *ручно сађење кукуруза поред отегнутог конопаца.*

усѝм м грн. *кожна трака којом се равнају и полирају земљани судови током израде; упор. маслич.*

усампáси се свр. *направи се на битангу која се никоме не покорава.*

усѝне свр. **1.** *усахне, осуши се.* – Усѝла стáра крушка. **2.** *пресуши.* – Усѝнул Бíстри кладанац. **3.** *ослаби, смрша.* – Усѝл ко прítка. – Усѝ од сеѝирацију.

усара́чи свр. грн. *провуче ремен кроз одоварајуће отворе (ушице) на земљаном суду (пљоски) тако да се може носити о рамену.*

úсвет прил. **1.** *бескрајно далеко, бестрага.* – Бéжи úсвет од мéн. **2.** *много, небројено.* – Збрáл се нáрод, úсвет.

усви́њи се свр. **1.** *постане лош и недоказан.* – Усви́нѝл се, нít рабóти, нít мýсли да рабóти. **2.** *опије се.* – Пá си се усви́нѝл. **3.** *испрља се, умаже се.* – Усви́нѝл се ко прáсе.

усвóјак м в. *својак.*

усéкне свр. **1.** *са два прста ухвати за нос (дете) и откине му слине.* **2.** *фиг. превари некога на брзину.* – Усекну ме с двéста ба́ње, двéста му ма́јхе њи́гове. **3.** *угаси свећу прстима.* – Усекнѝ свечúту. **4.** *маказама одсече фитиљ у лампи да боље светли.* – Узнѝ нóжици па усекнѝ витѝљат.

усéкне се свр. *са два прста се ухвати за нос, јако дуне кроз нос и избаци слине.* – Усекнѝ се, вѝдиш да ти повисéл сóмур, а тóј срамота, вéч си óлђерда.

усекњува́ње с гл. *им. од усекње (се).*

усекње́ несвр. **1.** *в. усеца.* – Јóш си га ма́ти усекње́. **2.** *гаси свећу прстима.* – Немóј да усекње́еш свечú с го́ли прсти, це попарѝш.

усекње́ се несвр. *в. усеца се.* – Госпóда се усекње́ју с марáмче, а мѝ

сеља́ци с двá прста, па нáзам, а прстѝти од панталóне.

усéре се свр. (поред познатог значење) *пропадне, неславно заврши.* – Усрáл се с тýј њи́гову трговѝју.

усеру́ља ж у пеј. *значењу онај који чешиће врши вел. нужду у гаће (о детету).*

усéца несвр. *са два прста хвата нос и брише слине; упор. усекње, усица.* – Детево јóш н úме сáмо да се усекње́, мóра јá да га усéцам.

усéца свр. *сецајући увуче што у неки затворен простор.* – Усецáше еднú вéчер úбитога дивјóга вепрá.

усéца се несвр. *са два прста хвата нос и дувајући кроз њега избацује слине; упор. усекње се, усица се.* – Сѝне, кѝд се усéцаш обрнѝ се на тáм, немóј кѝм остáл.

усéцање с гл. *им. од усеца (се).* – Усецање без марáмче, тѝхе си с прсти.

усѝњи свр. *учини да што постане сиње, да поплави.* – Чу ти усѝнѝм дúпе од бóј, сáмо кѝд те дова́тим.

усѝпе свр. *нехотице полије неког течношћу или јелом.* – Кúвар се некако потплетé и с онúј чорбú усѝпе младоже́њу по колéна.

усѝпе се свр. *полије се течношћу или јелом.* – Пѝ, ал се немóј усѝпеш.

усипува́ње с гл. *им. од усипуе (се).*

усипу́е несвр. **1.** *сипа течност у неки суд.* – Усипу́е ређи́ју у балóн. **2.** *полива некога или нешто течношћу или јелом.* – Немóј да усипу́еш панталóнете.

усипу́е се несвр. *нехотице се полива течношћу или јелом.* – Кúсај úбаво и не усипу́ј се.

усѝтни свр. **1.** *почне да чини ситне и брзе покрете.* – Кѝд се кúчичи јáшу, на крај га гóрњијат усѝтни, усѝтни. **2.** *размени крупну новчаницу за ситан новац.* – Ел ѝмаш да ми усѝтниш стó ба́ње?

уси́ца несвр. **1. в.** *усеца*. – Едно́мн га уси́цам и пре́цве му висі́ со́мур. **2.** *прави усек, усеца*. – Уси́цају пúт у оні́ја ка́мен. **3.** *урезује*. – Уси́ца вргúље на това́гу.

уси́ца се несвр. **1. в.** *усеца се*. – Млóго се чéсто уси́цаш, ел си ћи́јавичáв, ел си онáк? **2.** *усеца се, урезује се*. – Тимóк се свé ви́ше уси́ца у лéву stráн.

уси́цање с гл. *им. од усица (се)*. – Уси́цање с два́ прста.

úскъдън, -дна, -дно *који оскудева, који је сиромашан, убог*. – Онí су лúђе úскъдни и за лéб и за с лéб.

úскъдно прил. *оскудно*. – Нарáним стóку, ал úскъдно, дéлим га да íма и за дънѝс и за јúтре.

уска́чи свр. *подигне на више место*. – Уска́чи онóј шишé на гóрњу поли́чку, да га не дова́ну деца́.

уска́чи се свр. *попне се*. – Ишлí, ишли́ и уска́чили се уз брéг. – Деца́ се уска́че у дрво́ и узíмају на тичичи́ јáјца.

усклíшчич м *оно што се излизало и постало мало*; упор. улишчич.

ускопíсти се свр. *заинати се, узјогуну се*. – Мазгá се ускопíсти, па ни да мрдне.

ускра́јник м *окрајак хлеба*. – Ел во́лиш средíну, ел ускра́јник?

ускра́јничич м *дем. од ускрајник*. – Деца́ по́више во́ле кьд им дадéш ускра́јничич него средíнку.

úскратан, -тна, -тно *који је краћи него што треба*. – Їмам капúт, ал ми до́јде úскратан.

уску́ди свр. *отрпи немаштину, оскудицу, проживи у оскудици*. – Уску́ди дънѝс, уску́ди јúтре и тека́ цéл вéк про́јдеш у уску́дицу, ни се наéл, ни се напíл, ни се úбаво навáкал.

уску́дица ж *оскудица, немаштина*. – Ма, квé ципиле íскаш на овúј уску́дицу, ел не вíдиш да че за лéб да изгáснемо.

ускúрчи се свр. *успротиви се, заузме борбен став*. – Ускúрчи се и не

попúшта.

уску́тъѝак м *мало дете које се да младој да га придржи у крилу (у skut) док три пута седа на губер у коме су младожењине чакшире*; упор. *наконче, напоњче, поздравче, понишало, понишалче*.

уску́тъѝаче с. *дем. од ускутъѝак*.

ускуце́ва несвр. *живи у немаштину и сиромаштву, оскудева*. – Моја́ су деца́, док су ишлá у шкóлу, ускуцева́ла и за дрéју и за пла́вез и за јóш коé дру́го.

ускуцева́ње с гл. *им. од ускуцева*.

ускуцува́ње с гл. *им. од ускуцуе*. – Цéл живóт пројде́ у ускуцува́ње.

ускуцу́е несвр. *в. ускуцева*. – Ускуцу́емо, како́ да не ускуцу́емо.

услéшче свр. *замори, задиха*. – Заштó си услешчáл коња́тога, да те пíта човéк?

услéшче се свр. *задиха се*. – Кьд íдем úзбрдо́ ја се јако́ услéшчем.

úслуга ж *ствар (алатка, справа и сл.) која омогућује удобност, лако обављање послова и сл.* – Ауто́ е големá услуга́.

услу́ша свр. *уз помоћ неке справе лако обави посао*. – Тóлко ме úбаво услушáла тво́јава круња́ча, да íма пá да ју потра́жим кьд ми затрéбе.

услу́ша се свр. **1.** *обави кућевне послове*. – Дíгнем се рáно, услúшам се по íжу, па по́сле на њíву. **2.** *служи се*. – Дадéш му мистрíју, ко на човéка, да се услúша, а он по́сле не врча́.

усме́ва се несвр. *осмехује се*. – Нéма да се смеé, него се са́мо усме́ва.

усмева́ње с гл. *им. од усмева се*.

усме́не свр. *осмехне*. – На сва́ку сли́ку úста усменúла.

усме́не се свр. **1.** *осмехне се*. – На сва́куга се усме́не, на сва́куга добру́ рéч рекне́. **2.** *потсмехне се*. – Нéма га тíја на кугá се она́ нé усменúла.

усмíва несвр. *развлачи уста у осмех*. – Не усмíва úста, тíја мргуд.

усмíва се несвр. **1.** *в. усмева се.* – Прѣцве се усмíва и кьд му е лъко и кьд му нѣ до смејање. **2.** *потсмехује се кривљењем усана.* – Нíкад немóј да се усмíваш на стáрога и на бóлнога човѣка.

усмивáње с гл. им. од усмива (се).

усмíвка се несвр. у дем. значењу *осмехује се заводнички.* – Кьд ју поглéдам она се сáмо усмíвка, нíшта не врѣви.

усмíне свр. *осмехне.* – Нíшта не казуе, сáмо усмíне уста.

усмíне се свр. *осмехне се.* – Ёвек се усмíне кьд прóјде покре њѣг.

усмíша се несвр. *осмехује се благо и заводљиво.* – Усмíша се ко свáка кúрва.

усмишáње с гл. им. од усмиша се.

усмíшка се несвр. у дем. значењу *усмиша се.*

усмрáди свр. *учини да у некој просторији или околини почне да смрди.* – Дѣца, с квó сте усмрáдили сóбуву?

усмрáди се свр. *нечујно испусти смрадни гас из црева.* – Кúј ли се сьг усмрáдил?

усмрáца несвр. **1.** *шмрчући увлачи слину која му висци из носа;* упор. ушмрца. – Не брíше онíја сóмур, него га цѣл дьн усмрца. **2.** *плаче гласно са снажним уздасима.* – Квó те болí, та усмрцаш?

усмрцáње с гл. им. од усмрца. – Цѣл дьн усмрцáње, па заштó тóј?

усмрцúе несвр. *чини да у некој просторји или околини почиње да смрди.* – Довлáчи нѣће кóже та усмрцúе цѣлу малу.

усмрцúе се несвр. *почиње да смрди.* – Усмрцúе се мѣсо.

усничка ж дем. од усница. – Дíгло му се нѣкво на усничку.

усóв м бол. **1.** *в. мицина.* – Усóв седí иза врата, / Чувáле га до трí бáбе... / Отúд íду вúци, вúци првоштѣнци, / Па усóва расһинúше (б). **2.** *усов је болест када се човеку дигне гука испод мишке.*

3. бол. вет. *болест вимена крава, оваца, коза и др.*

усóвник м бол. в. *усов.*

усóвһиња ж бот. в. *трава усовһиња* Potentilla L.

усóвчина м *ауг. и пеј. од усов.*

успавување с гл. им. од успавуе (се).

успавúе несвр. *успављује.* – Ѐма двѣ дѣцу, па и цѣлу нóч успавúе.

успавúе се несвр. *успављује се, заспава.* – Нáшата девóјџа се јóш успавúе сьс лúтће.

успáлена гузíца изр. *особа опхрвана љубавном страићу.*

úспек м *успех (обично само школски).* – С кьв си úспек прешьл?

успí свр. **1.** *успава.* – Че да слѣзну кьд успу дѣцу. **2.** *фиг. убије, умртви.* – Кьд те бьбнем ш те успím.

успí се свр. *успава се.* – Млóго ми се бѣше придремáло, па сам си се текá уз остáл и успáла.

успрáи свр. **1.** *подигне и постави у вертикални положај.* – Успрáј га úвис. **2.** *подигне и ослони уз нешто.* – Штó га не успрáе уз онíја дúвар.

успрáи се свр. **1.** *заузме усправан положај.* – Мѣчка се úспраи на сáдње нóђе. **2.** *енергично се успротиви, заузме одбрамбени став.* – Кьд свí на мѣне гракну, јá мóра да се успрáим, да се брáним.

успрáља несвр. **1.** *подиже и поставља у вертикални положај.* – Успрáљам стожíло да дѣнем сѣно. **2.** *подиже и прислања уз нешто.* – Успрáљам кóлци уз дúвар, да зимúс не трулавѣу.

успрáља се несвр. **1.** *из лежећег или погнутог положаја стаје усправно, усправља се.* – Дѣтѣ почѣло да се успрáља на ножíчће, скóро че да проóди. **2.** *енергично се супроставља, противи се.* – Немóј тí на мѣн да се успрáљаш, ел ч да летíш надвóр.

успраљање *с гл. им. од успраља (се).*
успугави се свр. *усмрди се на прокисло.* – Успугавило се у sóбуту, не мóш се дíја.

усрál крúшку извр. *в. усрал мотку (2).*

усрál мóтку извр. **1.** *пропао у неком подухвату.* – Усрáli сте, ко вíдим, мóтку с вáшту ортачíју. **2.** *остари, онемоћа.* – Дéда, изглéда ми, усрál мóтку.

усрál се извр. *пропао у неком послу или подухвату.*

усрéјћи свр. *учини срећним, усрећи.* – Едíно ако те тóј не усрéјћи, дрúго нéче.

усрéјћи се свр. *постане срећан, усрећи се.* – Ó, млóго си се усрéјћил сьс Живáну, млóго та мáни га.

уста ж анат. *шупљина у доњем делу главе, као почетни орган за варење и као орган за испуштање артикулисаних и неартикулисаних гласова.* *в. и:* вреви с половин уста, гоца уста, дојде до уста, дошло до уста, изврча уста, мечћина уста, тура у уста, тури катанац на уста, чепа уста.

устъвн. -вна, -вно *који је прилично тамне боје.* – Дрéата ти дóјде устъвна, а моглá е да бóде по отвóрена.

устáи свр. *заустави.* – Устáише ни нéћи лúђе да и повезéмо.

устáи се свр. **1.** *заустави се.* – Кьд се зајúри н úме се устáи. – Ако те понесé Тимóк, це устáиш у Вратáрницу. **2.** *сврати, наврати код кога.* – Штó се не устáиш нéћи пúт и код нáс?

устáлац м *онај који је вредан, радан, предузимљив.* – Голém устáлац.

устаља несвр. *зауоставља, уставља.* – Димíтрија преди свáку кавáну устаља коња.

устаља се несвр. *зауоставља се, уставља се.* – Кьд пóјдеш у чкóлу немóј се нигде устаљаш, него прáво тáм.

устаљање *с гл. им. од устаља (се).* –

Устаљање пре свáку кавáну.

устесан, -сна, -сно *који је прилично тесан.* – Устесне ми панталóневе, ал че помíну за преко прáзнициви.

устíска свр. *отрпи да не испусти смрадни гас из црева или да не сврши вел. нужду у гаће.* – Едвá га устíска, да се не усéрем.

устр́г м бот. *вишегодишња биљка из фам. Asteraceae робусног стабла, наизменичних листова по ободу трновито назубљених (постоји око 70 врста) Echinops L., упор. главоч.*

устр́гне свр. **1.** *подигне навише (неки део одеће).* – Јóш мýнечкь, па не мóж да си устр́гне гáчће. **2.** *удахне пуним плућима.* – Устр́гнí, па да вíдимо колкó мóж да не дíјаш. **3.** *поврати дах.* – Пáдо на грбíну, па се јáко убí, па не мóg да устр́гнем дúшу. **4.** *удишући ваздух после плача произведе грлени звук или низ грлених звукова.* – Кьд поровé, детé устр́гне нéколко пúт, па се пóсле смíри. **5.** *нагло увукавши ваздух повуче слину која му је повисела из носа.* – Устр́гнí сóмурат, ел се бóљ усекнí.

устр́бе свр. *затреба.* – Устрéбáл ми бéше казán за мáз и нíкуј, брé, да ти дадé да се послúшаш.

устр́ел м бол. *в. прострел.*

устр́елник м бол. *в. устрел.*

устр́елчина м бол. *ауг. и пеј. од устрел.*

устр́елњиња ж *она која устрелује.* – Трí девојђе, / Трí пробóтњиње, / Трí устр́елњиње (б).

устресé се свр. **1.** *уздрхти.* – Дóзиме ми, па се устрéсо. **2.** *узнемири се, узбуди се, доживи стрес.* – Устрéсо се кьд чú квó су чúдо напрайли. – Устрéсал се, па се полошáл.

устр́за несвр. **1.** *подиже смакнути део одеће.* – Томбн јá почé да устр́зам панталóне, онó приокáше нéћи лúђе, јá бéж. – Девóјче си устр́за черáпу. **2.**

дубоко удише ваздух. – Ђде устрзај ваздук, устрзај ваздук, че ти буде пољко. **3.** *шмрчући увлачи слину која му је била повисела из носа.* – Ђдномън устрза онџа сомур. **4.** *плаче и увлачећи ваздух производи грлене гласове.* – Ђде, не устрзај, не те срамота.

устрза се несвр. **1.** *чини нежељене покрете, трза се.* – С врема на време се устрза ко да пџпа у жешко кубе. **2.** *устеже се, устручава се.* – И кџд га каниш нече да узне, тољко се устрза, а камоли сџм да узне.

устрзање с гл. *им. од устрза (се).* – Ђдномън устрзање панталоне.

устрџса се несвр. и уч. *устреса се, дрхти, подрхтава.* – Устрџса се од зиму.

устрџи се свр. *уздржи се, суздржи се.* – Дџде Бџг та се устрџе, онак би га убиљ на местџц.

устрџљив, -а, -о *коџи је стрџљив, уздржан.* – Бџље чџвек да е устрџљив, него да е брзак.

устрџне свр. *в. утрпне.* – Дњџс ме мџљко устрпну мешџна.

устуџ м *греда слемеџача.* – Устуџ дрџу попови, а на њег се заковују мертџци.

уступ м бот. *вишегодишња биљка из фам. Scrophulariaceae врло непријатног мириса, са водоравним ризомима и голом, четвртастом стабљиком, трава од шапа Scrophularia nodosa L.*

усџипџ свр. *узбуди се, устрепти, узбурка се нешто у чџвеку.* – Кџд усџипџ, чџни ми се желџзо би преџл.

усувџтина ж *место где се земља свукла, утонула, угнула; клизиште;* упор. *осовина, совина, совчина.* – Код онуј дџле усувџтину да пџзиш ко тџраш џуто, ел оно се пџтат туј стеснџл.

усуџе се свр. *склизне земљџште, начини се клизиште.* – Од како се усуну онај земља туј више никуј не доџди.

усушин прил. *на суво место, на*

сувом месту. – Стџни усусин, да не џиснеш.

утџне свр. **1.** *утоне.* – Кџд се наџима сунџер утџне у вџду. **2.** *огрезне у неки порок.* – Утџнџл у пијење.

утџни свр. **1.** *ослаби, смрша.* – Млџго си га неќво утџнџл. **2.** *понестану средства.* – Утџнџл сам га с пџре.

утџњуе несвр. *тоне, потоњује.* – Стџнул у жџво блџто тџм код Боговџнску рџку и глџдам га како утџњуе.

утапа се несвр. *улива се.* – Радџчџвска рџка се утапа у Тимџк под Ељшницу.

утџпка свр. *утаба, утаба ногама.* – Ел сте утџпкали гџвно? – Какџ стојџли текџ снџг утџпкали.

утџкне свр. **1.** *нехџтице уради неку физиолошку радњу.* – Утџкне му по неџи пџт па се умџча у спање. **2.** *превише му се услади неко задовољство (пије например).* – Утџкло му мџљко пџвише винце, па че сџг скџро под остџл.

утџнчи се свр. *повампири се.*

утџрџч м *алатка за углављивње дна бурџта.*

утџви свр. **1.** *почне упорно да захтева;* упор. *зативи.* – Утивџл да кџпи биџџкљу. **2.** *управи поглед, упорно се загледа.* – Утивџл џчи у џу, па не трџпа.

утџви се свр. *упорно се загледа у кога.* – Немџј си се утивџл у џу ко простџк, ел не мџж да глџдаш нормџлно?

у тџја мџ изр. *тог тренутка.*

“утџлус” м *марка доброг гвџзденог плуга с почетка XX века.*

утџрка ж **1.** *крпа коџом се послује око црепуље, пџчџвра;* упор. *отџрка.* – Црџпњу дџзам од сџцџк с острушку и с утџрку. **2.** *фиг. неурџдна и прџвава жена.* – Лџта се напраџла на утџрку.

утџца несвр. **1.** *бежи, одлази.* – Слџнце истџца, крупџ утџца (б). **2.** *улива*

се, утиче. – Тимок утица у Дунав, а Дунав утица у Црно море. **3.** *чешће, неконтролисано обавља физиолошке потребе.* – Утица му у гаче. **4.** *нехотице конзумира већу количину алк. пића.* – Ма, квó му ђавола утица, пије па љушти, свѣћи дѣн.

утлапи свр. *грубо и на силу утрпа шта коме у руке, утрати.* – Утлапили ми да им чувам детé, док онí йду на море.

утлапи се свр. *дође непозван и непожељан.* – Утлапи се код љуцићи љуђе, па седи по неколко денá код њí.

утлчé свр. **1.** *добро избíје некога.* – Детенце, буди мирно, да не дојдем да те утлчém. **2.** *убије, стуца.* – Узнем камен и утлчém змију.

утолégлици ж *улегнуће у земљи, утолина, бара, вртача.*

утресé свр. *наметне коме неку обавезу, насилно даде.* – Утресé му детé у рúће, а она йде да се сñита.

утресé се свр. **1.** *дође непозван и непожељан.* – Утресé се, текá, код љуђе на ручýк. **2.** *унесе се коме у лице.* – Кьд ти се нека будáла утресé у óчи, стрá да те сýзне.

утрýса несвр. **1.** *даје насилно нешто.* – Já нечу, а он ми зóрле утрýса. **2.** *у пеј. значењу товари, убацује у нешто.* – Утрýсај теј твоé дрешóбљине у кола, па се качí и тí.

утрýса се несвр. **1.** *гура се тамо где му није место, намеће се.* – Утрýса се ко зелéни лóк на Велигден. **2.** *пење се, улази у нешто.* – Ајде, утрýсај се у áуто, па да поóдимо. **3.** *уноси се коме у лице.* – Немóј се тí на мén утрýсаш, да ти не ебém мáтер. **4.** *облачи се, одева се.* – Утрýсај се у квó íмаш, па поодí.

утрисáње с гл. *им. од утриса (се).* – Утрисáње у нóве дрéе, на прázник.

утрýан конпýр м *народно јело од скуваног и трљањем уситњеног*

кромпира са зејтином или другом масноћом луком и зачинима; упор. претрн конпир.

утрне свр. *укочи се од страха, премре од страха.* – Утрнула сам за њí док су билí по војсчéве.

утрóи свр. *тукући скоро умртви кога.* – Утрóил га од бóј.

утрóи се свр. *зацени се од плача, изгуби глас од плача.* – Детéво се утроило од ровáње.

утрпне свр. *пусти бол; упор. устрпне.* – Jáко ме болéла гúща, сьг мáлко утрпнула.

утрúпачице прил. *из места (о скакању); упор. трупачице, трупачи, трупичће, утрупачи.* – Да видимо колкó мож да рíпнеш утрúпачице.

утрúпачи прил. *в. утрупачице.*

утрúпи свр. **1.** *створи осећај ситости (о неком физиолошком поремећају у организму).* – Утрупило ме неқво, не мóg нíшта у úста да тóрим. **2.** *запуши нос (о незebu).* – Утрупило ме едвá дíјам. **3.** *стане непрестано захтевати, мољакати, камчити.* – Утрупил да га пúштим д йде у Зájчар на вáшар.

утúдек прил. *рет. отуда.* – Етé ти га зáјакат утúдек гдé сипкарá преко нећи шúшљак.

утутýк прил. *убрзо затим, одмах затим.* – Он дојдé утутýк по тóј. – Утутýк етé и њéг.

ућа м (мн. уће, ућеви и ућеве) *в. ујћа.* – Рéче ми мóј ућа Пётко. – Њигóви ућеви се оцелили у Вóјводину.

ућећери се свр. *укити се широко отворених очију.* – Укачýл се на óрман, па се ућећерил.

ућída свр. *из непажње покапље, попрска.* – Дрáгомир кьд крéчи ућída остали, столице, шивуњери, свé ућída.

ућída несвр. *чини да нешто престане да постоји, укида.* – Минíстер

(плуг и сл.) два пара волова или коња. – Ако учетвѣримо и мой и твой волóви, тѣг че га сѣгурно истѣгљимо.

учетвѣри се свр. *подухвати се неког посла са још неким, удружи се.* – Кѣд се нас двојца учетвѣримо, мѣж голему рабóту да напра́имо.

у чѣтри дѹвара изр. *у самоћи, у изолацији, у четири зида.*

учѣ несвр. *хучи, бруји.* – Учѣ Тимóк, мѣра да е пришѣл.

ѹчин м *чини, враѣбине.* – Ва́ша ме е мај́жа набедѣла, / Да сам њóјног сѣна опчинѣла. / Ја́ му несѣм ѹчин учинѣла, / Сал што ме е стрѣнка поучѣла (н. п.).

учѣни свр. *потопи пређу и др. у растворену боју, обоји.* – Учинѣла сам пре́цу у црвенó. – Нѣ ми се ѹбаво учинѣло. – Ба́ба учѣни перашѣ у разне бѣе.

учи́вница ж *учионица.* – Собѣр се са́бра у голѣмуну учи́вницу.

учѣтељѣ ж *учитељѣца.* – Овѹ́ј ѣсен дојде нѣва учѣтељѣ у на́ше салó.

учопрѣ свр. *упор. учопрчи, уштопрчи.* **1.** *подигне, уочопери.* – Учопрѣл нѣс и нѣкуга не глѣда. **2.** *подигне, за-метне (мотку).* – За гдѣ си учопрѣл тѣја прѣ?

учопрѣ се свр. *укрути се, уочопери се;* *упор. учопрчи се, уштопрчи се.* – Учопрѣл си се ко нѣћи колѣц.

учопрчи свр. *в. учопрѣи.* – Ца́це учопрчи бпаш, начѹли ѹши, подѣгне прѣдњу лѣву нѣгу и чѣка.

учопрчи се свр. *в. учопрѣи се.* – Учопрчи́л се ко онáја ствáр.

учѹва свр. *одбрани, сачува.* – Не мѣж си женѹ учѹва од мангѹпи.

учѹва се свр. *сачува се, преживи тешке прилике.* – Учувáмо се нѣкако прѣко онѹ́ј размѣрицу.

уцвѣка свр. *избаци редак измет на што (живина или птица).* – Плѣвѣ уцвѣкају цѣлу авлѣју, па нѣма гдѣ да

стáнеш.

уцвѣка се свр. *добије пролив.* – Тѣ си се, брѣ, прлѣга уцвѣка́л.

ѹце прил. *напротив, насупрот томе; грѣе, горе.* – Ако нѣко детѣ сѣлом тѣраш да ѹчи, онó тѣг ѹце нѣче.

уцибрѣше свр. *в. уђиброше.*

уцибрѣше се свр. *в. уђиброше се.*

уцѣци свр. *укрути, удрви.* – Кѣд га кѹпем онó уцѣци пáчицу.

уцѣци се свр. *укрути се, направи се важан.* – Сѣдне у кочи́је па се уцѣци, укомѣи се ко нѣћи стáршија.

ушáн м *врста дрвеног плуга са “ушима”.*

ушáнка ж *шубара са наушницима коју носе планинци.* – Свѣ́ Алдинчање, Репѹшниччање, Радѣчовчање и Дејáновчање зѣми нѣсе белѣ ушáнѣ.

ушвáља свр. *уваља у лоптицу (тесто).* – Ба́ба Стани́ка ушвáља трѣдевет лѣптице, па и, док бае, врѣа у бгањ, да врáскају и да истерѹју стрá из детѣ.

ушвáља се свр. *в. уваља се.* – Ушвáлал се ко вѣпѣр.

ушвáлци м **1.** *мале лоптице уваљане од теста.* **2.** *зној и прѣавишина уваљани на врату радника који раде око вршалице или кад раде неке друге послове где има прашине.*

у шѣс с **1.** *врста ткачког брда.* – Овѣј ми брдо у шѣс, а ѣмам и у дѣвет и у дванáес. **2.** *начин снѣвања и увођења основе у нити и брдо.* – Основáла сам га у шѣс. **3.** *једно народно коло.*

ѹши м **1.** *бот. лала Tulipa Gesneriana L.* **2.** *део на дрвеној ралици који има облик латинског слова “V” и служи да одржава равнотежу ралице.* **3.** *ушице на гвозденим алаткама (секири, мотици и сл.).* – Сѣс матѣку си кѣпаш, а с ушѣти поначѹкаш нѣћи колѣц у лозѣто.

ушѣли се свр. **1.** *узли се и унесе се*

коме у лице. – Ја не знам квó казá, а óн кѣд се ўшили у мѣн и пóче да сѣкче ко змијá. **2.** *захлади изненада (о времену).* – Ушили́ло се времи́штево, не мóж се надвóр опста́не.

ўширин прил. у *ширину*. – Їма га ўширин два мѣтра.

ўшићѣри се свр. *ушећѣри се*. – Ушићѣри́ло ми се слáтко од прѣшње, а и мѣд ми се ушићѣри́л.

ушљѣпе свр. *испрска нечим житким или течним*. – Иди́ покре кра́ј и ва́рди се да те не ушљѣпе неће áуто.

ушљѣпе се свр. *испрска се нечим житким или течним*. – Дете́ удáри с но́гу у вирчѣк, ушљѣпе се и тѣг се смеѣ.

ушљóка свр. *упогани ретким изметом (живина или птица)*. – Кокóшће, на квó гóд сѣдну свѣ ушљóкају.

ушљóка се свр. *сврши велику нужду (ретку) у гаће*. – Нѣ сáмо да се усрáл, него се ушљóкáл и умазáл.

ушми́га свр. *испрља одећу и обућу идући по блату*. – Штó не пробíраш кѣд идеш, веч си ушмигáл и чѣзме и панталóне?

ушми́га се свр. *испрља се идући по блату или роси*. – Ушмигáл се до пóвас.

ушмрѣца несвр. в. *усмрѣца (1)*.

ушна́ ж *месечева промена, уштан*. – Тра́ју му пáре од ушнóу до менóу, пóсле нѣма.

ушовр́да се свр. **1.** *ужурба се, узмува се*. – Кѣд им óн дѣкну штó седóу, штó не рабóте, онѣ се ушовр́даше и доватíше мати́ћете. **2.** *збуни се, помете се*. – Јá ју питá штó е причáла по салó тóј што не

ѣстина, óна се ушовр́да и н умејá ми одговóри.

ушогр́за се свр. *ужурба се*.

ўштиван, -вна, -вно *који је учтив, лепо васпитан*. – Ћштивно им детѣнцето.

ўштивно прил. *на учтив начин*. – Кѣд ѣскаш нѣшто, ѣскај ўштивно.

уштимáви се свр. *скврчи се, згрудва се, умрси се (о вуни, коси и сл.)*.

уштѣпне свр. *лагано уштина, иштинне*. – Ел уштѣпнеш нѣко девојче, на оро́то?

уштопр́чи свр. в. *учопрљи*.

уштопр́чи се свр. в. *учопрљи се*.

уштра́пи свр. **1.** *угази ногом у нешто ретко*. – Синóч, пóтавнин, уштрапí у еднó говнó. **2.** *уђе у неки рискантан посао*. – Уштрапí и јá у тóј кóло.

уштрѣкне се свр. **1.** *препадне се, иштрецне се*. – Нѣ онѣ, него óн се ўштрекну кѣд и затѣче. **2.** *ушине се, ишчаши зглоб*. – Сýну се бѣђи да нѣкво дова́нем и уштрецнóу се у крстетíну.

уштóкне свр. *изненада гласно иштуцне*. – Нѣма, нѣма па уштóкне, когíцне.

уштóца несвр. *има напад иштуцавице, иштуца*. – Уштóцам, мóра да ме нећи помењóе.

уштуца́ње с гл. им. од *уштуца*.

ушóуши свр. *учини да нешто постане суво, осуши*. – Орѣј не трпí млóго вóду, она́ га óче ушóуши.

ушóуши се свр. *постане сув, осуши се*. – Ушóушише се сливáцити од нарóбинуту.

Ф

Фајферг м. *фабрика пива у београду, Вајферт.* – Зарадел сам пензију код Фајферта.

Фараон м *Циганин.* – Црн си ко Фараон.

Фараонац м в. *Фараон.*

Фараонка ж *Циганка.* – Иду Фараонће по салó, та прóсе и продавају игле и вретéна.

Фараонче с *Циганче.* – Фараончичи

прéцве íду бóси.

фа́та м *чешљани памук, вата.* – Навíем фа́ту на дрвцé, па си ч́кчем úво.

фе́бровар и **фе́брувар** м *други месец у години, фебруар;* упор. мали сечко.

фу́зман м *фудбалска лопта, фудбал.* – Дечíјана штúрну и цéл и д́н нéма, а ќд и пíташ кудé су билí, велú да су ритáли фу́зман.

Ц

цвѣтаѣње с в. цвѣтење.

цвѣтење с гл. им. од цвѣти.

цвѣтї несвр. **1.** развија, тера цвѣтове, цвѣта (о биљци). – Свако дрво које цвѣти, цвѣти ў пролет. **2.** ларва воденог цвѣта се претвара у лептира и избија на површину воде тако да се добија утисак да река цвѣта. – Почѣла да цвѣтї Голѣма река, бче л д ймо на пастрѣмѣ? **3.** у доба кад цвѣта грозђе у винограду (мај – јун) вино у бурету добија вински цвѣт. – Къд вино цвѣтї оно тѣг по друђи пѣт прећипуе и после топѣв постањуе добрѣ.

цвѣтїтрн м доба пролећа када цвѣта трн.

цагрїца ж **1.** семенка из зрна грозђа. – Къд се праї слатко од грѣзје, мѣра да се повѣде цагрїце. **2.** инсект који се увлачи у обране зрнасте плодове (пасуљ, боб, грашак), жижак Curculionidae; упор. гагрїца. – Цагрїце ни упропастїле васуљ. **3.** онај који је ситничар, цѣпидлака, досадан, циција. – Цагрїца човѣк – свѣ рѣчено.

цагрїчав, -а, -о који је нападнут од инсекта звани цагрїца. – Цагрїчав васуљ нѣче да нїкне.

цагрїчи се несвр. зрнасто плодовѣ је изложено нападу жишка. – Ел се цагрїчи грашак код тѣб?

цѣк оном. узвик за подражавање звука који се чује кад нешто шкѣоцне. – Намѣстиш га, па га притїснеш, па къд рекне “цѣк”, тѣг се намѣстїло.

Цѣка м име пса. – Цѣка е бїл еднпѣт добар и убав.

цѣкъ несвр. куца (часовник). – А сѣт чѣка: цѣкъ-цѣкъ, цѣкъ-цѣкъ. – Ел цѣкъ сѣтат, ел стѣнул?

цѣкъње с гл. им. од цѣкъ.

цѣкла с мн. **1.** очи. – Цѣкла ти испѣдла, да ти испѣдну, скѣте ни ѣдан. **2.**

наочари; упор. цѣкле. – Турї цѣкла да побѣље вїдиш тѣј штѣ читаш.

цѣкле ж в. цѣкла (2). – Требу ми цѣкле да удѣнем иглѣ.

цѣклѣн, -а, -о који је од стакла, стаклен. – Вѣлим да пїјем из цѣклѣну чѣшу.

цѣклѣнїк м народно јело од свежих паприка, лука и пројиног брашна.

цѣклење с гл. им. од цѣкли.

цѣкли несвр. гледа нетремице широм отворених очију. – Цѣкли ко настѣнут.

цѣклије се несвр. сија се, сјаји; светли. – Цѣклију му се бчи од пїјење.

цѣклѣ с боца, шише. – Испїли смо по еднѣ цѣклѣ вино.

цѣкне свр. **1.** прсне нешто стаклено. – Пѣзи да не цѣкне пѣнцер, док га затвѣраш. **2.** препукне се. – Цѣкнула кѣћа на еднѣ ћушѣ. **3.** куцне (ноктом) у стаклену или сличну површину. – Цѣкну ми на пѣнцер, ко што смо се и договорїли. **4.** упадне неки део у одговарајуће лежиште уз звук “цѣк”, шкѣоцне. – Къд цѣкне да знѣш да се тѣг намѣстїло.

цѣкче несвр. в. цѣкъ. – А, будїлникат сѣмо цѣкче.

цакчѣње с гл. им. од цакче.

цѣлка ж приглупа жена. – Нѣ на њѣ замѣрито, она е цѣлка.

цѣнгр оном. узвик га подражавање звука који се чује кад нешто падне или се поломи уз висок звѣчећи звук. – Цѣнгр, и бтиде пѣнцер.

цѣнгрче несвр. звецка. – Нѣшто ти цѣнгрче осѣд у ѣутово.

цѣпа несвр. уједа. – Змија цѣпа къд ју нагѣзиш.

цѣпне свр **1.** угризе, уједе. – Цѣпну ме Бѣби за нѣгу. **2.** зграби. – Цѣпну ме за руку и одвѣде ме. **3.** удари кога нечим. – Цѣпне га с мѣтку пѣ главу.

цáр¹ м највиша титула владара у монархијама. в. где цар иде пешћи.

цáр² м светиљка у којој сагорева лој. – Къд било рáт, па не имáло гáс, свети́ли смó на цáра, а тóј дóјде текá, да се у еднóу пани́цу тóри лóј а у нѐг забодé сýва зáјча брабонка и запáли.

цáревица ж бот. кукуруз. – Нестањóу ни цáревица, нé знам кó чемо за лéб.

цáревичка ж дем. од цáревица. – Купи́ли смо мáлко цáревичку дóле у Дебéлицу.

цáреви м обредна божи́йна поворка маскираних лица (деца) која иде од ку́ће до ку́ће и изводи стереотипну сцену цáра Ирода и источњачких мудраца, за напојницу.

цáрић м лимена петролејка без стакленог цилиндра; упор. гасарче. – Под окопáцију смо свети́ли на цáрић.

цáричка ж хип. од цáрица. – Пíленце ми пођину́ло, / Цáричка га настану́ла (н. п.).

цáров, -а, -о који припада цáру, који се односи на цáра. – Мíлетова коли́ба е у Цáрову глáву.

цáрство с фигура и поље у децјој игри школице. Код извођења фигуре царства играч, који у том тренутку има највише сакупљених поена, стане испред школице леђима окренут њој и преко главе баца циглицу у њу, с циљем да погоди једно од играчких поља и то по могућству оно које ће највише главобоље задавати осталим саиграчима, пошто они у њега не смеју уклазити, него га морају прескакати.

цáрсћи, -ска, -ско који припада цáру. – Големó ко цáрсћи печáт.

цáрчé с цáрево дете, цáревић. – У цáра чу кóњи заимáти, / У цáрице бéле óгрлице, / У цáрчéту злáтено прстéње (н. п.).

цáцарка ж 1. бот. мала лоптаста тиквица са дршчицом из фам.

Cucurbitaceae која служи као украс или као децја играчка Cucurbita ovifera L. 2. фиг. глава, глава детета. – Пáзи да не удáриш с цáцаркуту негдé, да не ровéш пóсле.

цáцарчица ж дем. и хип. од цáцарка. – Родíле се úбаве цáцарчице. – У квó си, сíне, тл́цнул с цáцарчицуту, та ми те болí?

цáцолeње с гл. им. од цáцולי.

цáцולי несвр. гунђа, прича. – Бóље че ти бóде да не цáцолиш, него да ћутíш.

цвéјке с рет. в. цвeјће.

цвéјће с 1. цвeће. – Áјде д íмо да бéремо цвeјће. 2. фиг. особа која се не одликује позитивним квалитетима. – Несí ни тí нéко цвeјће. в. говеце цвeјће, големо цвeјће, ћурђево цвeјће, сињó цвeјће.

цвeјћeнце с дем. од цвeјће (1). – Набéри мáлко цвeјћeнце за Гордáну.

цвeјћíште с пеј. од цвeјће. – Нећí остаíл нéкво цвeјћíште пред вракњíцу.

цвeкалцé с дем. од цвекло. – Саситнí две-трí цвeкалцá за козú!

цвеклíње с листови цвекле набрани за сточну исхрану. – Истерáл сам еднá коли́ца цвеклíње из градíну.

цвеклó с бот. репа, сточна репа Beta vulgaris L. в. жлто цвекло.

цвeлeње с гл. им. од цвeли (се).

цвeли несвр. 1. доводи кога у ситуацију да плаче, расплакује кога, задаје бол коме. – Не би смејáли да га цвeлите, ел вí сте големí, а онó е јóш мбнечко. 2. плаче, цвилí. – Па ју питúје, штó, велí, цвeлиш, ел те жáл за некугá, ел те бóли нéкво?

цвeли се несвр. преосетљив је и увек спремáн да се расплаче. – Жíка се лýсно цвeли.

цвeлíка ж бот. један од најпознатијих и најобичнијих отровних и смрдљивих корова из фам. Umbelliferae висок и до 2,5 м. Расте по насељима и

око њих. Стабљика је снажна, разграната и шупља, лишће меко, цветићи ситни и неугледни, сакупљени у штитове, кукута, бучумиши *Cornium maculatum* L.

цвѐнће ж *врста крушке.*

цвѐт м **1.** орган расплођавања многих биљака, лепих, махом округлих облика, живих боја и пријатног мириса. **2.** беличаста, пенаста копрена на узбуђеном вину у месецу мају или јуну, када оно цвета. – Виното не сѣг за пијѐње, има цвѐт. в. на цветови.

цвѐта ж *крава или црна овца са белом пегом на челу и име таквој крави или овци.*

цветѣк м (мн. цветѣчи) **1.** дем. од цвет. – Два стручѣца, два цветѣча. **2.** кружић косе на врху главе. – Углавно сви имају по едѣн цветѣк, а нећи и по два. в. на цветичи.

цветѣнка ж *хип. од цвета.*

цветѣноша ж *црна овца са белом пегом на челу и име таквој овци; упор. цветоша.*

цветѣношка ж *хип. од цветаноша.*

цветѣс, -та, -то *који има пегу на челу (стока) или бели чуперак у коси (човек).* – Купѣмо цветѣсту краву. – Цветѣс ко Ћѣра Маћедонац.

цвѐтоша ж *в. цветаноша.*

цвѐтошка ж *хип. од цвѐтоша.*

цвећѣце с *дем. од цвеће.* – Носи цвећѣце на гробишта.

цвѣк м *сурутка која остане после скидања изваре.* – Изваре сѣрутку, одгребѣ онѣј озгор сѣриње, па цвѣкат кѣсају, ел пѣе свѣње с њѣг.

цвѣлав, -а, -о *који је танак и бледуњав, закржљао, жгољав.* – Нѣкал момѣруз ал некакв цвѣлав. – Он колћѣи е рѣпалија, а деца им цвѣлава.

цвилѣе несвр. *постаје блед и нежан, постаје цвилав, цвилави.*

цвѣлне свр. *зацвили, јаукне.* – Цвѣлну

стрѣнка што год мѣже.

цвѣчање с *гл. им. од цвѣчи.*

цвѣчи несвр. *скичи.* – Де поглѣ што Сѣња цвѣчи.

цвѣц оном. *узвик за опонашање звука који се чује при кратком и танком испуштању стомачног гаса.*

цвѣца несвр. **1.** *звучно, али кратко и танко испушта стомачни гас.* – Накѣса се васѣљ и сѣмо цвѣца. **2.** *пије алкохолна пића.* – Вѣли да цвѣца рећѣју, па га зовѣ Цвѣцаљѣа.

цвѣцаљѣа ж *особа која ужива у алкохолним пићима.*

цвѣцање с *гл. им. од цвѣца.*

цвѣцка несвр. у дем. значењу. **1.** *звучно али кратко и танко испушта гасове из црева.* – Иде и цвѣцка. **2.** *пије алк. пића.* – Цвѣцка си елѣс добре. **3.** *дели нешто на ситне комадиће.* – Штѣо га цвѣцкаш на тѣљѣи цвѣцољѣи, рѣжи га пѣкрупно. **4.** *шара нешто ситним шарама.* – Окрѣчи си га онѣк, да бѣде белѣ, немѣј га цвѣцкаш с тѣја ваљак.

цвѣцкање с *гл. им. од цвѣцка.*

цвѣцне свр. **1.** *звучно али кратко испушти стомачни гас.* – Раја из Трговѣште е могљ да цвѣцне по дваес пѣт узастѣпци. **2.** *напије се, опије се.* – Цвѣцне по нећи пѣт и тѣј дѣбро.

цвѣцољѣак м *нешто што је мало, ситно.* – Ока ме да едемо чварци, а даде ми сѣмо два-три цвѣцољѣа.

цвѣчање с *гл. им. цвѣчи.*

цвѣчи несвр. **1.** *цвѣкуће.* – Врапци напраѣли гѣездѣ под чѣндију, па цвѣчѣ ли, цвѣчѣ. **2.** *плаче (о размаженом детету).* – Пушти, не дѣр га, да не цвѣчи. **3.** *закера, замера.* – Не мѣг д ѣм с вас у кавѣну, ел кѣд се врнем дѣм, онѣј моја ѣма да ми цвѣчи.

цѣв м (мн. цѣви и цѣвови, уз бр. цѣва) **1.** *ваљкаста шупља направа кроз коју се нешто проводи, цев.* – За вѣдѣвод трѣбу

гоца́ цѣвови. – Їмам пу́шку с два́ цѣва. – Бакрѣни цѣви. **2.** *шупљи дрвени ваљак на који се суче пређа ради ткања.* – Цѣви си пра́ймо од бзѡвину, онѡ од квѡ ч дру́го. – Сѹчем цѣви до не́ћи замán нѡчу, да би имáла јѹтре с квѡ да чѣм.

цѣвáнка ж анат. *цѣваница* tibia; упор. цѣварна. – Тѡза ишъл у ба́њу да лѣчи цѣвáнђе.

цѣвáра ж *музички инструмент у облику цѣви израђен од дрвета, свирала.* – Вѣчером сѣдне на дивáну, па посвѣри мáлко у цѣвáру.

цѣвáрна ж анат. *в. цѣванка* tibia.

цѣвѹрина м **1.** *ауг. и пеј. од цѣв.* – Пáк прсла онáј цѣвѹрина. **2.** *фиг. пушка, пушчетина.* – Чим он замѣтне цѣвѹрину, крв има да пáдне.

цѣвчѣње с *гл. им. од цѣвчи.*

цѣвчи несвр. *пије алк. пића у неизмерним количинама.* – Цѣвчи винѡ, не знаш колкѡ.

цѣдѣлка ж *мања сељачка торба.* – Све квѡ имá, ја га натурá у еднѹ цѣдѣлку.

цѣдѣло с *сељачка торба средње величине; упор. трбаља.* – У еднѡ цѣдѣло кру́шће, у дру́го цѣдѣло јáблђе, па ѡбе на кобилку.

цѣдѣлце с *дем. од цѣдило, мања сељачка торбица.* – Цѣдѣлце преко рáмо, товáга у рѹку, па с ѡвце.

цѣдне свр. у дем. *значењу процеди.* – Цѣдни млекцѣто, па га подсири́.

цѣдне се свр. *оцеди се, просуши се.* – Нѣк се цѣдне земља́, па мѡж да орѣмо.

цѣдник м *в. цѣдња́к.*

цѣдња́к м *цѣдѣлка за млеко; упор. цѣдник.* – Сва́ку вѣчер и сва́ко јѹтро, кѣд процѣдиш млѣко, да омѣјеш цѣдња́к сѣс жѣшку вѡду.

цѣл, -а, -о *који има све делове, коме ништа не недостаје, који је потпун, сав, читав, цео.* – Цѣл дѣн рабѡти и цѣл

качама́к за вѣчѣру поедѣ. – Цѣла му главá уврзана у завоји.

цѣла девојђа ж *девојка која има оба родитеља. Таква девојка се узима да у свадбеним свечаностима обавља разне послове: позива госте, меси соборња́к, вије венац и др.*

цѣлѣц м *снег преко којег није ништа прошло, нетакнут снег.* – Трѣбе да гáзимо цѣлѣц, еднѡ два́ ћѣлометра.

цѣлѣвка ж рет. *пољубац, љубљење.* – Цѣлѣвка дá, али сáмо у обра́з.

цѣлѣвуе несвр. *љуби.* – Улѣзо у цр́кву да препи́шем квѡ писѹе на сáдњи дѹвар, кѣд ти не́ћи ѡкнѹ по мѣн: “Цѣливу́ј ѣконѹ”.

цѣлина ж **1.** *ледина, необрађено земљиште.* – Кѹј че да разѡре онѹј цѣлину, на овѹј сѹшу. **2.** *њива на одмору од 10 до 20 година.* **3.** *разорана њива која је била на одмору било које време.*

цѣлка ж *она која је цѣла (о одевним предметима).* – Сáмо нѣк је нѡвка, сáмо нѣк је цѣлка.

цѣлолѣбоња м **1.** *Онај коме је мало цѣо хлеб из црепуље, за јѣдан оброк.* – Петрѡнија Штрбѣчћи е премашѣл цѣлолѣбоњу, он мѡж да поедѣ два́ лѣба за ручѣк. **2.** *онај који је мало приглуп.* – Он је од онѣја цѣлолѣбоње, куј млѡго рабѡте и млѡго едѹ, а мáлко мѣсле.

цѣнѣње с *гл. им. од цѣни (се).* – Цѣнѣње за слугу.

цѣни несвр. *уговара да неко постане слуга код некога (обично отац сина).* – Цѣни га да бѹде овчáр у Поткрáње.

цѣни се несвр. *погађа се да ступи у службу код некога као слуга.* – Цѣним се за слѹгу у Елѣшницу.

цѣнтра́ч м *сантрач на бунару.* – Наш цѣнтра́ч од бетѡн, а њѣн дрвен, склѣпан од не́ће дашчѹрине.

цѣпѣње с *гл. им. од цѣпи.* – Цѣпѣње по трња́ци.

цѣпи несвр. **1.** *ударáјући нечим*

оштрим раставља на делове по дужини, цѣпа, расцѣпљује. – Цѣпе дрва за у огањ. **2.** снажним трзајем расцѣпљује по дужини (платно). – Цѣпим кошуљу да му превіјем прс. **3.** кида, дере (о одећи и обући). – Цѣпи дрее ко ала. **4.** оштро боли, боли као да цѣпа дуж неког органа или дела тела. – Къд едем васуљ, после ме цѣл дѣн цѣпи горува. **5.** фиг. тије алкохолна пића у вел. количинама. – Цѣпи само рећију.

цѣпка ж **1.** оштро отцѣпљено парче дрвета, треска. – Цѣпка му улѣзла под нокат. **2.** цѣпаница. – Остале ми неколко цѣпће, после се има мрзнем. **3.** комад шљиве исечен по дужини, па осушен. – Рѣжем и на цѣпће, па и сušим на калкан од кола, не нѣжем и.

цѣпљанка ж **1.** цѣпаница за огрев. – У мѣтар дрва има куде педесѣ цѣпљање. **2.** в. цѣпка (1). – Пази да се не убодеш на неку цѣпљанку. **3.** фиг. бандоглава особа, зацѣпотина. – И не покушавај да се договориш с туј цѣпљанку.

цѣпљарник м дугачка а уска њива настала дељењем већег земљишног поседа. – Цѣпљарник (топ.).

цѣпљика ж в. цѣпка (1).

цѣпне свр. **1.** снажним ударцем оштрим сечивом зацѣпа. – Цѣпни га овде, оно че си се надоле само расцѣпи. **2.** насече мало дрва. – Цѣпни ми неко дрво, док си туј. **3.** удари некога тврдим пред-метом. – Узни дрво, па га цѣпни по главу, да се лекне од нас едѣнпѣт. **4.** наплати превише. – Не знам колко че ме цѣпне за едне панталоне, што че ми сашіје. **5.** казни, осуди. – Цѣпнул га судија две годин, бѣш за ништа.

цѣподупће ж дечје саонице направљене од тараба, тако да су саоници две краће, напред увис зашиљене тарабе, одозго попречно спојене летвама.

цѣпће ж (мн.) **1.** дрвене цѣпанице за огрев (обично мало тање). – Срѣжем

вѣчером две цѣпће колко за прекó ноч. **2.** шљиве насечене уздужно па осушене.

цѣраќ м **1.** место где има много цѣрова, цѣрова шума. – Идемо у цѣраќ да оцѣѣмо нећи цѣр. **2.** насечена цѣрова дрва. – Цѣраќ јако убаво горі у шпóрет.

цѣрѣќ м младо дрво цѣра. – Врзали га за едѣн цѣрѣќ.

цѣри несвр. провиди се кроз неку пукотину, кроз тканину која тек што се није процѣпала и сл. – Врата ни цѣру и улази зимá у собу. – Цѣру дѣје на кацу, расушіла се. – На колѣна ти почѣле цѣру панталоне, за кѣј дѣн це сасвѣм сцѣпе

цѣрије несвр. провиди се кроз неки процѣп или пукотину. – Чебѣрѣв доста цѣрије, мóра прво да счѣукамо обрлучи, па тѣг да га затóпимо.

цѣрије се несвр. провиди се кроз неки процѣп, пукотину, кроз тканину која само што се није процѣпала. – Цѣрију му се панталоне на подѣпину.

цѣрје с цѣрова шума или група великих цѣрова на чистом простору. – Къд смо чували овце по Делбáрију, на плáдне и замрктимó на Цѣрје.

цѣрóвача ж **1.** цѣрова кора. – Испуцáл се ко цѣрóвача. **2.** диња дебеле, испуцане коре. – Диња цѣрóвача е млого сѣва и човѣк се с њу дáви док ју еде.

цѣрозубес, -та, -то који има ретке зубе. – Цѣрозубес човѣк дојде некако грóзан.

цѣрозубоња м онај који има дугачке зубе и који се уз то стално цѣри те му се зуби вечито виде. – Къд се цѣрозубоња насмеѣ, учинити се ко да оче те уáпе.

цѣртаќ м нож на плугу који испред раоника расѣца земљу, цртаќ. – Óстар ко цѣртаќ.

цѣц м вода кувана с пепелом, цѣћ; упор. чец. – Праѣм цѣц, да опѣрем овѣј пртења́че.

цѣвка ж **1.** цѣвчица од сламке или

неке шупље травке кроз коју се пије ракија. – Млого волим да пинем ређију на цјвкву. **2.** *фиг. слина која детету виси из носа.* – Сјне, обрјиши си цјвџете.

цјвне свр. **1.** *дуне, проструји (о ветру).* – Очу да веџем жјто, а ветар ни да цјвне. **2.** *удахне са тешкоћом.* – Затјсло ми нџс, па не мџг ни да цјвнем. **3.** *проговори, писне.* – Он зџт на кјћу, па не смџ да цјвне.

цјвјуљћа ж *цџвчица, танка цџвчица.* – Течџ ко на цјвјуљћу.

цјвјун м **1.** *цџв којом се вода са ћерџа спровџди на водџнично витло.* – Мџре, проз цјвјун чу га прокјрам. **2.** *лула на чесми из које тџче вода.* – Тџј че да бјде кјд муј стјне на цјвјун. **3.** *неки отвор или пролаз кроз који снажно струји ваздух.* – Дјва ко проз цјвјун. – Штџо си сџдал на тјја цјвјун, да те бјје прџмаја?

цјвјунка ж **1.** *мала рупица кроз коју отичџ течност из неког суда.* – Слзј на нџку цјвјунку, ал се не вјди бјш гдџ. **2.** *пукотина или рупица кроз коју дува ветар унутра.* – Вџтар си сјм нјде цјвјунку проз којј че да дјва.

цјвјунчица ж *дем. од цјвунка.* – Узнј клјинца па затиснј цјвјунчицуту.

цјга ж *црна овца или коза и име таквој овци или кози.*

цјганин м *онај који стално нешто мољака, иска, који кад узме не враћа.* – Несјм, брџ, знјл да си тџљћи цјганин.

цјганлјк м *цјганска посла (свађа, галама, туча, весеље).* – Код нјј е прјви цјганлјк, нџма квџ да одбџреш.

цјганска матјка ж *мотика коју је исковаџ мајстор Цјганин.*

цјганско брџме с *брџме сџна тако велико да се јџдџа може понџти.* – Кјд ти Цјганин трјжи мјлко сџно и тј му дадџш, џн напрји тџлко голџмо брџме да га едџвј замџтне и таквџ се брџме тјг зџвџ цјганско брџме.

цјганско пјдалиште с *место гдџ логџрују Цјгани.*

цјганчичи м мет. *полџдица која пада у виду ситних куглица.* – Цџло доплјдне су падјли цјганчичи, нјкуј не смџл надвџр да излџзне.

Цјгањџр м у пеј. значџу зб. *Цјгани.* – Кјд проџдиш проз Цјганску Малј не мџж да се размјнеш од Цјгањџр.

цјглица ж *комадић цјгле, обично ћерамидџ, која служи као плџчица у дџчјџ игри школицџ.*

цјглјав, -а, -џ који је *танак а дугачак, танушан;* упор. цјглјив, цјгуљав. – Напрџла прџцу цјглјаву.

цјглјив, -а, -џ в. *цјглјав.* – Цјглјив ко глистј.

цјгулјсање с гл. *им. од цјгулише.*

цјгулише несвр. у пеј. значџу *невџшто свира на виџлини.* – Кудџ знјџ џн да свјри, џн сјмо цјгулише.

цјгуљав, -а, -џ в. *цјглјав.* – Нјкле грснице, ал нџкакџ цјгуљавџ.

цјгуљавџе с гл. *им. од цјгуљави.*

цјгуљави несвр. **1.** *чини танким.* – Млого цјгуљавиш прџдењџто, прџдј по дебџлшкџ. **2.** *отежџе, одугџвлади, оклеџа.* – Ајде поџц тџј за чјс, квџ га тџлко цјгуљавиш. **3.** *арчи по мало, растежџе.* – Цјгуљавим мјзат, да потрај док не закџљџмо свињу.

цјливрјја ж *рупица на бурџту коју је прогризла буба и кроз коју истичџ пиће.* – Овџј бјре јма цјливрјју, у џџг не мџж нјшта да се сипјџе.

цјмент м *цџмент.* – Требјло бј ми еднџ пџдџсџ цјка цјмент за плџчуту, ал гдџ да нјјдем тџљће пјре.

цјна ж *слина која цјри из носа.* – Стјлно му течџ нџка цјна.

цјпа ж анат. *листаџ слџј ткиџа коју покрива неку површину или раздџваја неки простџр или орган, џнна, мембрана, марамица.* – Пјккла му цјпа у колџно.

цѝпав, -а, -о *који је мукотрпан*. – Цѝпава ра́бота.

цѝпила ж *ципела*. – Цѝпиле обувамо са́мо на пра́зник, она́к си но́симо опѝнци.

ципилѝтина ж *ауг. и пеј. од ципила*. – Узни врѝи ове́ј ста́ре ципилѝтине?

цѝпилка ж *дем. од ципила*. – Обу́ли му цѝпилѝе.

цистѝрна ж *в. сепија*.

цѝца ж *в. сипа*.

цѝцка несвр. **1.** *ради типаво неки посао залазећи у ситнице*. – А́јде, квó га цѝцкаш то́лко, смандрѝлај га на́ две, на́ три. **2.** *ставља много нечега у узани простор, сабија*. – Немóј да цѝцкаш то́лко зељѝто у ка́цу, оно́ и вода́ тре́бе да ста́не, да мо́ж да се напра́и.

цицкање с *гл. им. од цѝцка*.

цóпне свр. *удари тврѝм предмтом некога у главу*. – Цóпне га с едну́ цепѝланку и расцóпа му гла́ву.

цр *узвик за мамљење кокошака*.

црвеање с *гл. им. од црвее (се)*. – Црвеање од стѝд.

црвее се несвр. *црвени се*. – Къд дошѝл до́м, она́ ўзне торбу́, па погле́да у њу́, а оно́ се но́ђе од гўску црвеја́ле (н. пр.).

црвен м *централна маса у стаблу дрвета црвене боје, једрац*. – Дуђѝ се пра́е са́мо од црвен, ни́како од бе́лен.

црвене несвр. *постаје црвен, црвени*. – Па штó тѝг црвене́еш, ако вре́виш ѝстин?

црвене се несвр. *црвени се*. – Црвене́у се бу́ље у жы́то.

црвени лук м бот. *црни лук Allium* сера L.

црвеничина ж *црвена земља*. – У ону́ј црвеничину́ е добро́ да се поса́ди лóзје.

црвѝнка ж **1.** *врста шљиве*. – Слѝве црвѝнке́ порано́ стѝзају, ал од њи́ ређи́ја не добра́ ко од дебељаче. **2.** *врста пиенице*. – Ода́вна смо сеја́ли са́мо

пшени́цу црвѝнку.

црвѝнкас, -та, то *који је помало црвен*. – Не́ му ни́шта, са́мо му ма́лко црвѝнкас но́с, од зиму́.

црвѝнѝ, -ска́, -ско́ *који припада Црвѝну, који се односи на Црвѝе*.

црвѝнѝ м *врста крушке*.

црвѝнѝк, -чка́, -чкó *в. црвенишк*. – Црвѝнѝк, же́на, у лице́, од пије́ње.

Црвѝнѝанин м *становник Црвѝа, онај који је пореклом из Црвѝа*.

Црвѝнѝанка ж *становница Црвѝа, она која је пореклом из Црвѝа*.

црвѝнѝк, -шка́, -шкó *који је прилично црвен, црвењаст; упор. црвѝнѝк*. – Чѝрат му јóш црвѝнѝк, къд побелѝе тѝг це проплѝсне.

црвѝнас, -та, -то *који је црвен у лицу, румен*. – Тикóмир до́јде црвѝнас чо́вѝк.

црвѝнача ж бот. *шљива рудњача Psalliota campestris (L) Fr.*

Црвѝе с *село у општини Књажевац*.

црвѝњкав, -а, -о *који је црвенкаст*. – Че́да ми до́јде црвѝњкав, мо́ра да попивку́е.

црвѝњуша ж *в. црвеничина*.

црвѝв, -а, -о *који је црвѝив*. – Црвѝва ја́блка.

црвѝво дупе изр. *покварена особа*.

црвѝје се несвр. **1.** *црвени се*. – Црвѝју се ћеремѝде на њѝну ку́ћу. **2.** *стиди се, при чему га избија руменило*. – Немóј се црвѝјеш, слóбодно пойскај квó ти тре́бе. **3.** *уклања се, покорава се, чини се понизним*. – Штó се ти на сва́куга црвѝјеш, успрај се къд тре́бе, къд те ја́ко накава́ле.

црвѝје м *мн. од црв, црви*. – Црвѝје те изѝли, да те изду́ (клетва).

црвѝоше се свр. *уцрвља се*. – Ово́ј се сѝриње́ црвѝосáло.

црѝга ж *в. чрѝга*.

црвѝар м у пеј. *значењу припадник градске сиротиње који се храни*

изнутрицама закланих животиња или који прерађује те изнутрице.

цреварка ж женска особа цревар или супруга цреварара. – Њу окали Милева Цреварка, заштé е мѹж бил цревар.

цреварсџи, -ска, -ско који припада цревару, који се односи на цреварара. – Цреварска деца сáмо тéгле црева.

цревачија ж нешто што је замршено, упетљано као црева.

цревиште с пеј. од црево. – Растéза еднó цревиште у зуби, што извадил из пушницу.

цре́вмуж м 1. бот. в. лужање *Allium ursinum* L. 2. салата од црембуша.

црево с део органа за варење у облику меке и растегливе цеви у човечјм и животињском телу. в. влаче се ко црева, измота црева, пошла црева, смрдело црево.

цревуље ж ципеле. – Донел си е башта цревуље из Београд.

цревушља́к м зб. од црево. – Дај тја цревушља́к на кучичи.

цре́нбуш м бот. в. лужање *Allium ursinum* L.

цре́н м део воденичног вретена који заједно са паприцом држи горњи воденични камен.

цре́п м 1. грн. суд за воду на тезги лончарског кола за квашење руку; упор. чапар (2). 2. фиг. здела која се употребљава при обеду. – Зб́ирај цре́пови од остáл. 3. остатак разбијене земљане посуде. – Замéшај га тáм у нéћи цре́п.

црепџк м 1. комад, део црепа или грнчарије. – Вéчером да нагрéеш црепџк па да га т́уриш тáм гдé те боли. – У црепџк да т́уриш катрáн па да га загрéеш и с њéг да се тр́љаш. 2. мала земљана чинија, која није више за ку́нну употребу, него се вуче негде по дворишту. – Да нáјдеш онíја гле́досанијан црепџк, да га дóбро омíеш

и у њéг да напáриш мéленџт.

црепња ж земљани суд за печење хлеба и др., црепуља. – Црепње се одáвна пра́иле у Стáро Кóрито. – Какó е држа́ва забранила огњíшта црепње су нестанóле из íже.

црепња́р м 1. хлеб из црепуље. – Петрóнија Штрб́чћи е поидáл за ручџк по цéл црепња́р. 2. мајстор који прави црепуље. – Дњéс пројдóше проза салó црепња́ри сџс црепње.

црепња́рсџи, -ска, -ско који је у вези са црепуљом, који се односи на црепуљу. – За вechеру ни мáлко ед́н црепња́рсџи лéб.

црепуља́к м зб. од цреп, крхотине од црепа, од грнчарије; упор. црепурак. – Виц да л у онíја црепуља́к íма нéћи здрав цре́п.

црепуљíште с место где се копа земља за израду црепуља.

црепура́к м в. црепуља́к. – Натоварí црепура́кав и извезí га у Тимóк.

црепутíна ж ауг. и пеј. од цреп, комад црепа. – Овéј црепутíне да се насíпу пред капíју, да не гáзимо блáто.

црешња ж бот. трешња (дрво и плод) *Prunus avium* L., упор. чрешња.

црешња́к м 1. ауг. и пеј. од црешња (дрво), стара трешња. – Ѐска да оцечéмо онíја црешња́к. 2. посечена гомила трешњевог дрвета. – Жáлно е да се грéеш на овíја црешња́к, нéћи мајстор би моѓл од њéг да напáри нéшто. 3. трешњов топ. – Тóј билó јóш кэд се ратува́ло с црешња́ци.

црешња́р м 1. пиле које се изведе у време када зри трешња. – Пíличи црешња́ри сíлом буц́ују. 2. дечак који иде да краде трешње. – Црешња́ри ми обрали црешњу и áјд што су ју обрали него и гра́ње покрш́или.

црешњица ж дем. од црешња. – Посадíл сам двé вишње и еднóу црешњицу. – Ёла, сíне, да ти тéтка дадé

мáлко црешњице. в. на црешњице.

црешњóв, -а, -о **1.** који је начињен од трешњевог дрвета. – Били су црешњóви топови. **2.** који је справљен од трешњевих плодова. – Црешњóва ређија дојде некаква óстра.

црешњóвина ж *отсечено трешњево дрво.* – Црешњóвина, дрвó за чутаре.

црешњóвинка ж *дем. од црешњóвина.* – Најди неку згóдну црешњóвинку, да си напраим муштíку.

црешњóвица ж *трешњева ракија.* – Црешњóвица не лóша ређија, ал јáко цéпи низ гúшу.

црешњóвичка ж *дем. од црешњóвица.* – Дај да дрмнемо по едну црешњóвичку.

цржé с *в. црженце.*

црженце с *дем. од црга.*

црква ж **1.** остаци зидова порушене цркве, црквиште; упор. црквина. – На Вéлићи пéтак нáрод се слéгне код цркву у Барáницу. **2.** *фиг. лагодно место за живот без рада.* – Нéма овде црква за тéб, овде мóра да зáпнеш. **3.** *место где се ништа не може добити без рада.* – Немóј се крстиш у овуј цркву.

црквáр м *човек који се је посветио религији и који обилази цркве и манастире, а нарочито црквишта;* упор. манастирац, црквенац, црквењак, црквењарац.

црквáрка ж *жена црквар;* упор. црквенка. – Милéва, црквáрка.

црквáрче с *дете црквар, односно дете које је предодређено да буде црквар.*

црквéнац м *в. црквар.*

црквénка ж *в. цркварка.*

црквењáк м *в. црквар.*

црквењáрац м *в. црквар.*

цркви́на ж *остаци зидова порушене цркве, црквиште.* – Дóле пода салó има еднá цркви́на, па ју зову Станáјина црква.

цркн́иче с *бот. мртва коприва*

Lamium purpureum L.

цркњува́ње с *гл. им. од цркњуе.*

цркњу́е несвр. **1.** *скапава, цркава.* – Цркњу́е сто́ка од не́ку бóлес. **2.** *фиг. пропада од тешкога рада.* – Лéти цркњу́емо од рáботу.

цркóше свр. у пеј. *значењу скапа од рада.* – Цркосáл сам дьнэс у вршу.

црн дрóб м *црна шигерица.* – Црн дрóб е пóблаг од бéл.

Црни Вр́ м *село у општини Књажевац.*

црнија́ње с *гл. им. од црније се.*

црни́је се несвр. *црни се.* – Црни́је се ко кьд чáвће слету́ на ора́ње.

црни́ца ж **1.** *в. црносливка. 2.* *трешња чији је плод црне боје.*

црни́чина ж *црна земља, црница.* – У црни́чину се убаво рáца и мому́риза и пшени́ца.

црни́чка ж **1.** *дем. од црница. 2.* *дем. од црка (1).*

црка ж **1.** *црна овца и име таквој овци. 2.* *женска стабљика конопље са семеном.* – Дошлó е врéме да се бéру црње.

црновр́шћи, -шка, -шко *који припада Црном Врху, који се односи на Црни Врх.*

Црновр́шчанин м *становник Црног Врха, онај који је пореклом из Црног Врха.*

Црновр́шчанка ж *становница Црног Врха, она која је пореклом из Црног Врха.*

Црнољéвац м *становник Црнољевице, онај који је пореклом из Црнољевице.*

Црнољéвица ж *село у општини Сврљиг.*

Црнољéвка ж *становница Црнољевице, она која је пореклом из Црнољевице.*

црнољéвсћи, -ска, -ско *који припада Црнољевици, који се односи на Црнољевицу.*

црномлњес, -та, -то *који је тамне боје коже, црномањаст.* – Црномлњес, па јако ѓбав.

црноока ж *бела овца са црном пегом око очију и име таквој овци.*

црносливка ж *врста ране шљиве чији су плодови по површини тамно плаве боје; упор. црница (1).*

црњевина ж *црни, тмурни облаци који носе непогоду.* – Страшна е онај црњевина, она носи град.

црпац м *рибарска мрежа квадратног облика код које су унакрсни углови повезани лучним штаповима, а у крсту причвршћени за једну мотку.*

цртак м в. *цртаљћа, туп ко цртак.*

цртаљћа ж *гвоздени нож, горњим крајем причвршћен за војиште рала, а доњим углављен у једно удубљење на плезини, који има задатак да сече земљу испред раоника; упор. цртак, чартак.*

црца несвр. **1.** *цркава, угињује.* – Појавила се нека бољћа и стока само црца. **2.** *фиг. гине за ким, неизмерно воли кога.* – Црца за момкатаога, само њег ел нњкуга. **3.** *пуца од муке.* – Сѓг црца што е тој напрайла, ал не мѓж се насад. **4.** *претерано много ради.* – Док сељаѓи црцају од работу, господа се кѓпу по Тимок и слнчосују се.

црцање с гл. *им. од црца.* – Црцање од мѓку.

цѓјка ж *ракија.*

цѓка несвр. *љуби, целива.* – Уватѓл ју преко сред, па цѓка ли ју цѓка. – Деца трѓбе да цѓкају у рѓку старога човека.

Цѓка м *име пса.* – Цѓка е бил млого

ѓбав и спал је с мѓн дванаес годин, у едне чрђе.

цѓка се несвр. *љуби се са ким.* –

Цѓкају се доле пред вракњѓцу.

цѓкање с гл. *им. од цѓка (се).* –

Цѓкање од мѓлос.

цѓкне свр. **1.** *пољуби.* – Прекрстѓ се и цѓкни ѓкону! – Цѓкни ју, за сѓг, само у образ. **2.** *фиг. попије мало пића из неког суда.* – Час, час па цѓкне шулето. **3.** *добије ударац по устима.* – Боље ћѓти, да не цѓкнеш песнѓцуву.

цѓне с *детиња пачица.*

цѓненце с *дем. од цѓне.*

цѓпа несвр. **1.** *скакуће, поскакује, поиграва.* – Смрзле му се нође, па цѓпа да се загрѓје. **2.** *игра, игра у колу.* – Гледам те како цѓпаш ко стара мѓчка. **3.** *љѓљушка, поцѓпкује.* – Ел тѓ мѓслиш он че те довек цѓпа на колѓна. Јок, брате, ѓма те цѓдне чѓм му прѓјде воља.

цѓпање с гл. *им. од цѓпа.* – Цѓпање од радос.

цѓрук узв. *као заповед коњу да крене уназад.*

цѓрукне свр. *кочијаш крене коња уназад.*

цѓцав, -а, -о **1.** *који је кљакав, који се гега кад хода.* – Цѓцав ко мѓсѓрка. **2.** *који је туњава и глуп.* – Млого ти некъв цѓцав мѓжат, гдѓ ли га само најдѓ.

цѓцавштина ж у ауг. и пеј. *значењу онај који је цѓцав.* – Склањај се од тѓј цѓцавштину, немѓј да га носиш на грбѓну цел вѓк.

Ч

ча́ прил. *чак*. – Стíгал сам га ча́ до́ле у Сару́шу. – Ошб́л ча́ у Америку, не́ имáло рáбота за не́га овде́.

чб́ прил. *в. ча*. – Одне́ли га чб́ у Пíсану буку, да га тáм скúтају.

чабу́ра *ж извор у који је постављено шупље дебло, па се вода одозго захвата; упор. бачура, стубла, стублина, чамбура, чобура, чубура.*

чавте́ње *с гл. им. од чавти.*

чавтí несвр. **1.** *лаје, кевће.* – Нáш Бéла Рáда цéлу нóч чавтí. **2.** *фиг. грди, прекорева, пребацује.* – Ћúти, брe, доклé че ми чавтíш úз главу.

чавтóрење *с гл. им. од чавтори.*

чáвтори несвр. у дем. значењу *кевће, лаје.* – Жyћа сáмо чáвтори, úста не заклáпа.

чáвура *ж 1. чаура (претежно од метка). – Гдeто нъчbс пуцá, опúтра чáвуре зе еднý шáјкачу. 2. стара, делимично поломљена пољска чаша која више није за употребу. – Узнí онúј чáвур, штóно на колб́ц, па пробáј да у њý донесeш мáлко вóду, да сíпемо на цвејћeнцево. 3. фиг. глава. – Он у његовóту чáвур нема скóро нíшта.*

чаву́рина *ж 1. ауг. и пеј. од чавура (2). – Тáј чаву́рина добрá сáмо за у óгањ. 2. пеј. од чавура (3). – Ђј, брeј, мýслиш ли тí нeшто с тýј твојú чаву́рину?*

чаву́ринка *ж у дем. значењу 1. мала пољска чаша за воду. – Дáј онúј чаву́ринку, да нагрeбeмо вóду. 2. фиг. глава, главица детиња. – Гдe ми те болí чаву́ринката?*

чáвуш *м турски официр, гласник, чауш. – Оздóл íду чáвуши.*

чавчáг *м лопатица за брашно. – Двá чавчáга, ед́н качамáк.*

чáвчи, *-ча, -че који припада чавки, који се односи на чавку. – Он íма чáвчи мóзак.*

чагáрење *с гл. им. од чагари.*

чагáри несвр. *креше шуму за лисник; упор. чегари. – Дьнbс че да чагáримо шуму у Чунђeр.*

чáд *м запаљена крпа чијим се димом смирују пчеле. – Кьд се чéле роéвају, покре дрúго, мóра да íмаш спрeмен и чáд.*

чаде́ње *с гл. им. од чади (се).*

чáди несвр. *запаљеним чадом смирује пчеле.*

чáди се несвр. *кади се димом чада. – Чáди се од комарцí.*

чáђа *ж в. саце.*

чакарeс, *-га, -то који је разрок. – Чакарeсти зeље глeдају, а мeсо вáде.*

чáкма *ж зид начињен од прућа или летава, па омазан блатом, чатма. – Њíна кyћа е од чáкму, а нáша од цíгле.*

чакмáра *ж кyћа начињена од чатме, чатмара. – Кyћа билá чакмáра, па се разлeпíла.*

чb́кне свр. **1.** *закачи ноктом или чим шиљатим да би што подигао, провалио, чепркне, боцне. – Чb́кни га мáлко, онó це провáли. 2. тупне, дирне. – Несbм га ни чb́кнул, а он пáде. 3. лако удари. – Чb́кни га мáлко пó главу, да се смíри. 4. фиг. обележи. – Чb́кнул га Бóг.*

чb́кнут, *-а, -о 1. који је ћакнут, будаласт, луцкаст. – Тíја е мáлко чb́кнут. 2. начет чачкањем, ударом или на који други насилан начин. – Пáдал грáд и свáка е крúшка чáкнута, ни еднá нe остáла здрáва.*

чb́кчáње *с гл. им. од чb́кче. – Чакчáње мeчку.*

чb́кче невр. **1.** *чепркајући по чему вади, извлачи што, чачка. – Чb́кче си зúби. 2. не да мира коме, дира кога. – Не чb́кчí мeчку! 3. неки нагон га гони на нешто. – Чb́кче га нeћи љáвол.*

чакчíре *ж панталоне од вуненог*

сукна, чакшире; упор. чекшире.

чаладинка ж бот. *врста печурке* Psalliota campestris (L) Fr., упор. чељадинка.

чалама́ ж *јело од ситно сецканог зечјег меса*. – Къд уловим некъд зајка, че да пра́ймо чаламу́.

чалапа́с, -та, -то *који је великих стопала*; упор. чалапат. – Он чалапа́с, на не́га тре́бу големí оп́нци.

чалапа́т, -а, -о *в. чалапас*. – За чалапа́ти лју́ђе те́шко се нао́де ци́пиле.

чалдиса́ње с *гл. им. од чалдише*.

чалдисува́ње с *гл. им. од чалдисуе*.

чалдису́е несвр. *исцрпљује, испија*. – Не́ знам квó ме чалдису́е, ал све́ по не мо́г.

чалди́ше несвр. *в. чалдисуе*. – Чалди́ше га не́ка бб́лња. – Било́ га то́лко сурдиса́ло и чалдиса́ло, да не́ мо́гъл за не́дељу д́на да се повр́не.

чали́ја ж бот. *в. драка* Paliurus aculeatus Lam.

чалне́ свр. **1.** *лако удари по глави, куцне прстом по глави*. – Ако те чалне́м че ти се дигне чомр́зга. **2.** *закачи, озледи (о болести, непогоди)*. – Чалнула га не́ка бо́лес. – Гра́д чалнул лóзје.

чалнут, -а, -о *који је мало ударен, блесаст, шашав*. – Ел си т́и íстин чалнут, ел се са́мо тека́ пра́иш?

чалó с анат. *чело* frons. – Онíја штóно íма високо́ чало́, т́ија учíтељ.

чалце́ с *дем. од чало*. – Гд́е си ми, с́ине, т́ицнул с чалце́то?

ча́м м *чамова грађа, чамовина*. – Ча́м ти не́ һíне.

чамаљу́га ж упор. чомаљу́га, чомрљу́га. **1.** *чворуга, израслина*. – Порасла му не́ка чамаљу́га на чало́. **2.** *мотка са задебљањем на крају*. – Немб́ј да се пед́нем с ову́ј чамаљу́гу, кра́ци чу ти претрóшим.

чамбу́ра ж *в. чабура*.

чамóвина ж **1.** *кора смреке у којој се штави кожа за опанке*. **2.** *фиг.*

мртвачки сандук. – Т́ија замириса́л на чамóвину. *в. замирисал на чамовину*.

чамовíт, -а, -о *који је од чамовине*. – Тудé íма д́сће чамовíте.

чамреа́ње с *гл. им. од чамрее*.

чамре́е несвр. *копни, нестаје*. – Човéк слабéе и чамре́е, док се не потíка.

ча́ндија ж *стреха*. – Ду́ва ју́г и ка́пу ча́ндије.

ча́нта ж *в. чантра*. – Чиé су овóј ча́нте овд́ека, ел на һ́аци, ел на овици́ри?

ча́нтра ж *кожна торба*; упор. чанта. – Обрамчи́л ча́нтру преко ра́мо, па изигра́ва не́ку вла́с.

ча́п м **1.** *мера којом се у грађевинарству и другим занатима одређују подједнака растојања између појединих грађ. и других елемената, дистанчник*. – Къд ковемо́ лётве за крóв ми мери́мо с ча́п. **2.** *бол. вет. сточна болест шап*.

ча́па м *пас (ређе која друга домаћа животиња: овца или коза) који има беле ноге, као да је у чарапама и име таквом псу или евентуално другој којој домаћој животињи*.

ча́па несвр. **1.** *босоног гази по плиткој води (дете)*. – Дете́ ча́па по во́ду. **2.** *деч. купа*. – А́јде, с́ине, да те на́на ча́па.

ча́па се несвр. *деч. купа се*. – Ма́ли Ба́та о́че да се ча́па.

чапа́ње с *гл. им. од чапа (се)*.

чапа́р м **1.** *в. чепар (1, 2)*. **2.** *грн. в. цреп (1)*.

ча́пка несвр. **1.** *у дем. значењу гази по плиткој води или блату*. – Да ми е да зна́м, штó ча́пкаш по воду́ту? **2.** *маже печење чапкалом*. – Узни́ ча́пкало, па ча́пкај пра́сето гд́ето се овраска́ло.

ча́пкало с **1.** *рачваст прутих са намотаном кучином на рачвици, натопљен машићу или зејтином, којим се*

маже печење док се пече на ражњу. – Док ти туј обрчаш, ја чу час да напраим чапкало. **2.** у дем. значењу онај који *гази по плиткој води или ретком блату (о детету).* – Излази еднпút из водúту, чапкало едно!

чапкáње с гл. им. од чапка. – Чапкáње по воду.

ча́пне свр. **1.** *једном ногом нехотице угази у воду.* – У, мајку му, не могло да пројдем да не ча́пнем у водúту. **2.** *једном пипне печење чапкалом.* – Ча́пни га овдéкај, преко средњинúту!

ча́поњак м **1.** *папак животиње.* – Къд се коље свиња ча́поњци се смíцају и врљају. **2.** *фиг. стопало ноге (детење).* – Издеш си ча́поњци! в. и: не ец чапоњци, отегне чапоњци.

ча́поњчич м дем. од чапоњак. – Јáренце има белí ча́поњчичи. – Дé, сíне, да си опереш ча́поњчичити.

ча́поша ж *овца или коза црне боје а белих ногу око папака и име таквој овци или кози.*

ча́пошка ж дем. и хип. од чапоша.

чапáзи м в. *павте.*

чарапáнка ж *црна овца или коза белих ногу и име таквој овци или кози.*

чарбáлк м *чинија, чорбалук.* – Искусáли смо пíн чарбáлк със пшеницу.

чарíло с *млада, несташна женска особа.*

чартáк м в. *цртаљна.*

чарúз м *опанак.* – Стáни, не бéжи, бóса девојђо, / Нóсимо тéбе жлтí чарúзи (н. п.).

чáс м **1.** *морална исправност, поштење, част.* – Ел íмаш тí чáс, ел íмаш тí обрáз? **2.** *признање које неко ужива у друштву, углед.* – Чéс и чáс. **3.** *чашићење, гозба.* – Че да дáваш чáс.

чáс пóсла изр. *полни чин.*

частéва несвр. **1.** *износи пред кога јело и пиће, приређује гозбу у име нечега,*

части. – Дьн́с частéва, родíл му се сíн. **2.** *фиг. вређа кога спомињући притом ружне речи.* – Частéва га с онóј што се не едé.

частéва се несвр. *лепо и обилно једе и пије.* – Свѣ́ћи дь́н се частéва по мејáне.

частевáње с гл. им. од частева (се).

чатáли несвр. в. *четали.* – Пшеница почéла да чатáли.

чатáлка ж *стабљика из заједничког корена са другим стабљикама, напр. код пшенице.*

чь́чне свр. в. *чькне (1, 2).* – Немóј да чь́чнеш мéчку, бóље ти е. – Сáмо ли га чь́чнеш óдма пóчне да ровé.

чь́чнут, -а, -о в. *чькнут.*

чáша ж **1.** *бот. једногодишња баитенска биљка из фам. Cucurbitae са плодом који има дршку и који се зрео и проврћен употребљава за узимање течности, пољска чаша, лејка Lagenaria vulgaris Ser.* **2.** *суд којим се мери млеко на бачији; упор. зиђ.* в. *строшена чаша.*

чáшка ж **1.** *дем. од чаша, чашица.* – На пáметнога човéка дóста еднá чáшка ређíја. **2.** *анат. чашица у колону patella.* – Нéшто ми сéва у чáшку. **3.** *изолатор на електричном или телефонском стубу за који се везују проводници.* – Еднí невелáшни ђáци, кь́д се врчају из шкóлу, гáцају чáшће с кáмење.

чашу́љбина ж в. *чашурбина.* – Тáм на клáданац íма еднá чашу́љбина и свí с ньú завáчају вóду.

чашу́рбина ж *ауг. и пеј. од чаша (лејка), стара, напрсла, окрњена чаша; упор. чашуљбина.* – Донесí онúј чашу́рбину, да изгребéмо комíну из казán.

чвáка несвр. **1.** в. *чапка (2).* – Узнí па га пóчесто чвáкај, да се не испúца. **2.** *умаче хлеб у неко јело и тако једе.* – Штó не чвáкаш и тí од прженото?

чвакáње с гл. им. од чвака.

чвáкне свр. **1.** *куцне, дарне кога по*

глави. – Море, добро ме чвакну, нану му њигову, диже ми се чомрзга. **2.** *умочи хлеб у неко јело.* – Чвакни и ти нећи пут, ми несмо Цигање, па да те грозá од нас.

чвáруга ж рет. *израслина, чворуга.* – Пипни да видиш колка ми е овде чваруга.

чвáтав, -а, -о *који је мекан, гњецав (обично о хлебу).* – Чвáтав ти лéбав.

чваторење с гл. *им. од чватори.*

чватори несвр. **1.** *једе, једе мљацкајући.* – Чватори жежак кравај и сѝриње. **2.** *негодуде, гунђа, прекорева.* – Цёл дѝн ми чватори. **3.** *говори којешта, оговара.* – Кво си ти, морѝ, за мѝн чваторила, скубно еднá?

чвѝка несвр. *избацује редак измет птица или живина.* – Овде сте нашлѝ да чвѝкате, пред врата, ѝште тáм.

чвѝкне свр. *избаци редак измет птица или живина.* – Ишни пѝлено да не чвѝкне на постáв, видиш да сам га турила на подуспару.

чвóр м шатр. *дете, клинац.*

чвóрне свр. *ударе, погоди кога чиме.* – Чу те чвóрнем с едѝн кáмен и тóлко че ти бúde.

чврќне свр. *кратко зацврчи усѝјано гвожђе или жсеравица у додиру са водом.* – Кѝд ковáч кáли рáлник óн га прво мáлко чврќне у вóду, па пóсле јóш нéколко пýт.

чврљи несвр. *пече нешто на жестокој ватри тако да то што пече цврчи.* – Чврљи мáти сланѝнку на прутќ, за ручќ.

чврс, -та, -то *који је чврст, јак, снажан.* – Чврс човѝк.

чѝ несвр. *тка на ткачком разбоју.* – Чѝм постáв. – Ёсени предѝмо, а пóсле цѝлу зѝму чѝмо. – Онѝ чý под нáдницу.

чѝ прил. *чак.* – Чѝ онáм трѝбе да стѝгнемо. – Ошли чѝ у прѝчовско.

чѝ ти лѝдну крáци изр. *бићеш смеђен, отпуштен, најурен и сл.*

чебѝр м *древени суд шири при дну или при врху, са двема ушицама, чабар.* – У едѝн чебѝр смо турили зѝље, а у едѝн пипѝр.

чебрѝк м *дем. од чебѝр;* упор. чебре, чебрич. – Добро би билó да постѝгнеш обручи на чебрѝкѝн.

чебрѝ с *в. чебрѝк.* – Чебрѝ од дѝсет ѝила, за мáсло. – Насирила сам двѝ чебрѝти сѝриње.

чебрѝч м *в. чебрѝк.* – Едѝн чебрѝч че ни трѝбе за сѝрутку.

чегáрење с гл. *им. од чегари.*

чегáри несвр. *в. чагари.* – Шўма се чегáри по Свѝти Илѝју.

чезѝја ж *млаз, тањи млаз.* – Попуштѝл обрuch на буре и реѝја течѝ на чезѝју.

чезѝје ж *лако запрежно превозно срѝство на два точка са опругама, чезе.* – Рáнђел упрѝгне коњá у чезѝје и у суботу отóди у Палáнку.

чезнѝе несвр. **1.** *чезне за ким.* – Сóвја си чезнѝе за момкáтога. **2.** *копни, нестáје (о човеку).* – Човѝк жлтѝе, ветáе и чезнѝе и текá се сѝине.

чезнѝчине ж *бубуљице на лицу дѝчака или девојчице у доба пубертета.* – Избѝле га чезнѝчине.

чѝк **2.** *л. јд императива од чека, чекај.* – Чѝк ме.

чѝк прил. *чак.* – Ошѝл чѝк у Кáлну.

чѝк м *в. чекање.* – Клѝнови вáчам на чѝк.

чѝкање с *начин ловљења рибе удицом тако што се удица са мамцем спусти на дно и чека да риба загризе;* упор. чек. – Код нас се скобаљѝ вáчају и на нóчњо чѝкање. *в. и нóчњо чекање.*

чѝкне свр. *сачека, причека.* – Чу те чѝкнем мáлко, ал не млóго. – Чѝкни ме двá минўта.

чекшѝре ж рет. *в. чакчире.* – Шнајдер ми нѝ дóбро сашѝл овѝј чекшѝре.

челá ж 1. зоол. пчела *Apis mellifica*. 2. кошница са пчелама. – Ѐмам десет чéле. в. беле челе.

челáр м онај који се бави око пчела. – Челарí у сáдње врéме сéле трмће из едñн крај државу у друђи крај, траже им бољу пáшу.

челéнка ж изралина, чворуга на глави. – Дíгла ми се челéнка на вр главу. – Тлцнул с главу у чéрчиво па му искочíла челéнка.

челопéк м каменит предео окренут југу; упор. чолопек. – Па, квó мóж да се рóди у онíја челопéк?

челáдинка ж бот. в. чаладинка *Psalliotia campestris* (L) Fr.

челáчé с чéладе. – Вáла Бóгу, учено челáчé. – Тáј Мíра, тóј е едñпóт челáчé.

чéљуска ж 1. анат. чéљуст, вилица *maxilla, mandibula*. – Ѐма чéљусће ко дивjá свињá. 2. пет пасамáца основе за ткање на мотавилу од једног метра; упор. половин мотавило.

чéљусће ж мн. покретни делови на ловачким гвожђима, који се склапају и хватају живоињу кад између њих нагази.

чемерíка ж бот. дуговечна, снажна и бујна биљка из фам. *Liliaceae* која расте по брдским влажним ливадама. Листови су крупни. Плод је сува чаура са ситним семеном. Цела биљка је врло отровна *Veratrum album* L.

чéнђели м вишекрака гвоздена кука о коју се што веша, ченгел. – Закóљемо свињу и закáчимо ју на чéнђели.

чéнђелчичи м дем. од ченђели. – Мојá баба Милéва лјудí пíле на едñи мýнечñи чéнђелчичи.

ченíца ж пшеница. – Клнí, мáле, óбе да клнéмо: / “Ченíца му по дéла презрéла” (н. п.).

чéнка ж овца без белеге.

чепáр м упор. чапар. 1. део одсечене

гране који је остао да стрши на дрвету. – Къд се кáчиш у дрвó стањуј на чепарí.

2. кратак комад дрвета са квргом, пањић. – Саплéто се од едñн чепáр, па се пáдо. – Најдí нећи чепáр да ни бóде свињћа. 3. пањ који је остао у земљи пошто је дрво одсечено. – Нóва шúма че да нíкне из онíја чепарí. 4. пањ извађен из земље са остацима пресечених жила. – Добрá дрва сам изгорéл, сýг остáли сáмо чепарí.

чепьрбк м мера за дужину која одговара растојању између врхова раширених палца и кажипрста једне руке; упор. чепарче. – Па, йма га дíго едñн чепьрбк.

чепарáт, -а, -о 1. који је пун чворова и кврга (о дрвету). – Овој би дрвó могло да послóжи, ал млóго чепарáто. 2. који је незгодан за сарадњу (о човеку). – Чепарáт човéк, и не врéди с њéг да се доказуеш.

чепьрчбк м дем. од чепар (1,2). – Док се качí у дрвó сцепí си панталóне на едñн чепьрчбк. – Добро би дошъл едñн чепьрчбк за у кубé, да држí óгањ.

чепарчé с в. чепьрчбк. – Дáј, најдí неко чепарчé, да пóтпремо врáта.

чепаштéње с гл. им. од чепашти (се). – Чепáштење и с руће и с нође.

чепáшти несвр. 1. гребе ноктима. – Мáче чепáшти на врáта. 2. бежи узбрдо помажући се и рукама и ногама. – Къд га јурнуше óн пóче да чепáшти уз Вéтрэн.

чепáшти се несвр. кревeљи се, прави гримасе. – Грубо е да се чепáштиш на човéка, а и мóж нећи да те избíје за тóј.

чепéли несвр. једва иде уз брдо. – Двá сáта чепéли док стíгне из Манастíр у Врлáк.

чéпи несвр. 1. криши, ломи, одлама. – Чéпи кóрење у туцу њíву, па нóси на пíјац та продáва. 2. шири, размиче. – Немóј да чéпиш нође. 3. говори којешта. – Боље ћути, немóј да си чéпиш уста.

чѣпи се несвр. **1.** *кревељи се.* – Штó се чѣпиш на човѣкатога? **2.** *нехотично шири ноге док седи (о женској особи).* – Не чѣпи се, тој грубо.

чѣпи уста извр. *говори неистину, говори будалаштине.*

чеплѣз м *онај који се кривељи;* упор. чепотина. – Не чеплѣзи се, чеплѣзе ни едѣн.

чеплѣзење с гл. им. *од чеплѣзи се.*

чеплѣзи се несвр. **1.** *кривељи се, прави гримасе.* – Нѣ убаво, а и греотá, да се чеплѣзиш на човѣка кúј ти ништа нѣ урабóтил. **2.** *једва се креће узбрдо.* – Свако јутро се чеплѣзим уз овúј рóвину. **3.** *пење се у дрво.* – Чеплѣзи се по дрвја, тра́жи на тичичи ја́јца. **4.** *говори којешта уз гримасе.* – Штó ли се чеплѣзи, да ми е да зна́м?

чѣплѣње с гл. им. *од чеплѣи се.*

чѣплѣи се несвр. *измотава се док говори, говори на неприродан начин.* – Ел тѣ н ѹмеш да врѣвиш ко што се врѣви, него мóра да се чѣплѣиш.

чепóтина ж в. *чеплѣз.* – Сра́м те било чепóтино еднá.

чѣр ж *кћерка, кћер.* – Сѣна жѣни, чѣр уда́ва.

чѣрапа ж **1.** *чарапа;* упор. чорапа. – Зна́еш ли тѣ ко́ја ти е чѣрапа на ко́ју нóгу? **2.** *фиг. женски полни орган.*

чѣрапка ж дем. *од чѣрапа;* упор. чѣрапче, чѣрапчица. – Плетѣм чѣрапће за малóно детѣ. в. и: мечѣина чѣрапка.

чѣраплѣ́ак м **1.** (мн. чѣраплѣ́аци) *пеј. од чѣрапа.* – Нѣма ми га едѣн чѣраплѣ́ак. **2.** *зб. од чѣрапа.* – Наплѣла чѣраплѣ́ак бѣлисвет.

чѣраплѣ́ачка ж у пеј. значењу дем. *од чѣрапа.* – Гдѣ си затури́л чѣраплѣ́ачћете?

чѣрапче с в. *чѣрапка.*

чѣрапчица ж в. *чѣрапка.* – Нѣгде нестáла еднá чѣрапчица на детѣво.

чѣрвѣш м *јело, каша од ситно*

накиданог зечјег мяса са белим луком и сирћетом.

чѣрга ж рет. в. *чрга.*

чѣрка ж *кћи, кћерка.* – Чѣрку далѣ у Јаловѣк, а сѣн се оцели́л у Зајчар, у Котлúјевац.

чѣрка́на ж строг. *кћи, кћерка.* – Не ѣде тој тека́, чѣрка́но мо́ја.

Чѣрћѣз м нац. *Черкез.* – Чѣрћѣзи су попáлили Загла́вак, Тимóк и Сврлѣшкó у онѣја турсѣи рáт, а попáлили су и Зајчар и јóш нѣка сѣла окол њѣг.

чѣрчиво с *довратак, рагастов.* – Кљúч си закачу́е на чѣрчиво.

чѣрчица ж дем. и хип. *од чѣрка.* – Умају сѣна и чѣрчицу.

чѣршија ж рет. *чаршија.*

чѣс м **1.** *поштење, част.* – Водѣ си рачúн од чѣс. **2.** *почаст.* – Чѣс и чáс.

чѣстáр м *густии, шумски густии.*

чѣтáлес, -та, -то *који је разбóкорен, раширен.* – Растѣ нѣкако чѣтáлесто ѣзазам, нѣма да е онáк ѹскупно.

чѣтáли несвр. *бокори се, пушта изданке;* упор. чатáли. – Къд пшѣни́ца пóчне да чѣтáли, за њу ви́ше нѣма стра́шно.

чѣтáли се несвр. *бокори се, пушта изданке.* – Јóш се не чѣтáли.

чѣтвѣрење с гл. им. *од чѣтвери (се).* – Чѣтвѣрење уз Топузáнов грóб.

чѣтвѣри несвр. *преже два пара волова или коња у једна кола, плуг и сл.* – Мóра да чѣтвѣримо, не мóж еднѣ волóви да истѣгље.

чѣтвѣри се несвр. *прикључује се друштву (у које обично не спада).* – Гдѣ се тѣ, гóльо, чѣтвѣриш уз гáзде?

чѣтвѣрка ж **1.** *спрег два пара волова или коња.* – Напра́ймо чѣтвѣрку та извѣ́комо Жѣћина кóла из блáто. **2.** *преносна руда којом се приликом чѣтвѣрења спаја јарам првог пара волова са јармом другог пара волова;* упор. опенцáло, потеглѣица. – Къд

исчетвѣримо, четвѣрку да си ми врнеш.

четвѣран, -рна, -рно **1.** *који је четворострук.* – Четвѣрна повѣрка. **2.** *који је ткан у четири нита.* в. ведеранка четворна, запрега четворна, четворан запрег, четворно ткање.

четвѣран за́прег м *горња вунена сукња ткан у четири нита.*

четвѣрно ткање с *ткање тканине у четири нита.*

четвѣргало реч у бројаници: *једногало, двогало, трогало, четвѣргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у хлебец, у бабину пећ.*

чѣвртан, -тна, -тно *који је четвѣртак.* – Ти га праиш да е четвѣрно, а оно се исчепило.

чѣтена вода ж в. *молитва.*

четѣрес бр. в. *четирјес.*

чети́ несвр. *чита.* – Одавна нсѣм четѣл нѣвине.

чети́рес бр. в. *четирјес.*

чети́рјес бр. *четрдесет;* упор. четѣрес, четирѣс, четирјесе. – Имам чети́рјес ѓвце и двѣ козѣ.

чети́рјесе бр. в. *четирјес.*

чѣтка ж *направа од оштре свињске длаке спојене катраном у снопић, служи за четкање повесма кучине.*

чѣтри бр. *четири.* – Чѣтри динара ћило.

четринајес бр. *четрнаест.* – С четринајес годин сам вѣч орал, ел башта ми бѣл у рат.

четрипѣтка прил. *четри пута, у четири маха.* – Некад сам могѣл и по четрипѣтка гнѣвно да едѣм, сѣг едѣ двапѣт.

чѣчица ж дем. *од четка.* – Он има едну чѣчицу само за мустачи.

чѣц м в. *цец.*

чѣцарно грне с *грне у коме се прави цећ.*

чѣш добиѣш мѣда од лабуда изр. *нећеш добиѣти ништа.*

чѣша ези́к изр. *оговара кога.* – Не чѣшај си ези́к од мѣн, нацидам ти се на њѣга.

чѣшађија ж в. *чешало.*

чѣшало с *назубљена метална направа за тимарење крупне стоке, чѣшагија;* упор. чѣшађија, чѣшаља. – Коња тимарим с чѣтку и чѣшало.

чѣшала ж **1.** в. *чешало.* – Чѣшала и чѣтка стоју на пѣнцерче у јѣр. **2.** в. *четка.*

чѣшанка ж *део кучина који остаје на гребенцима након влачења;* упор. загребенће.

чѣшљика ж бот. *двогодишња биљка из фам. Dipsacaceae висока од 50 до 200 ст. Корен дебео, стабло усправно, дуж углава покривено трновима, у горњем делу гранато. Цветови љубичасти у јајастим цвастима; чѣшљуга Dipsacus silvester Huds*

чѣшљугар м зоол. *птица певачица из породице зеба Carduelis carduelis.*

чѣшљугарче с зоол. дем. *од чѣшљугар.* – Тој се пи́ле чѣшљугарче зовѣ.

чѣшма ж *озидани извор из кога вода истиче на цев, чесма.* – У наше салѣ имало три чѣшме, сѣг не́ма ни еднѣ, сѣг пи́јемо од вѣдовод.

чѣшмица ж **1.** дем. *од чѣшма.* – Нат пѣт има еднѣ чѣшмица. **2.** *лимена канта са славином за умивање.* – Ел си сипал вѣду у чѣшмицу?

чѣшне свр. **1.** *лагано почеше.* – Чѣшни ме овдѣ, под лѣву плѣчку, јако ме за́србе. **2.** *лагано окрзне.* – Само га чѣшну и он паде.

чѣшне се свр. **1.** *лагано се почеше, једним покретом се почеше.* – Че се чѣшнеш гдѣ те не срби́, само ако те ја рѣзнем еднѣпѣт. **2.** *у пролазу се очеше о кога или шта.* – Мѣлко се чѣшну од дѣварат и поглѣ, остѣл ми ћирѣч на капѣт.

чѝбе *узвик којим се терају пси.* – Чѝбе, Цѝцо, тѝј нѝ за тѝб.

чибуклија ж бот. *цвеће звано “лепи глиша” разнобојних, претежно црвених цветова Zinnia elegans Jacq.*

чибуковина ж бот. *дрвенаста биљка из фам. Carrifoliaceae удика, удиковина Viburnum lantana L.*

чибукија м *занатлија који је израђивао чибукѝ.*

чѝв м (мн. чѝвови, уз бр. чѝвта и чѝва) *пар.* – Исплѝла сам чѝв черапе белѝ и два чѝвта црнѝ.

чивијар м упор. чивијаш. **1.** *онај који је лукав и препреден.* – Млѝго си водѝ рачѝн да те не извара тѝја чивијар. **2.** *онај који збија шале и чини подвале.* – Славко на бабу Катарѝну е голѝм чивијар, сас свакуга се пошала и с нѝшто га закрѝпи.

чивијаш м в. *чивијар.* – Чивијаш детѝ, брѝ, кѝј би рѝкал.

чивилѝк м *чивилук.* – Чивилѝк ни закѝван иза врата.

чивилѝк м дем. *од чивилѝк, упор. чивилчич.* – Требаѝло би да напраѝш едѝн чивилѝк за овдѝ, да си закачѝмо цедѝла.

чивилчѝч м в. *чивилѝк.* – Не би овдѝ смитаѝл едѝн чивилчѝч.

чивѝтка ж *модра боја, индиго, чивит; упор. чивитлија.* – Кѝд ѝдеш у вараош да ми кѝпиш чивѝтку за два динара.

чивитлија ж в. *чивитка.* – Учинѝла сам прѝцу у чивитлију.

чѝвљк м в. *чивлик.* – У Старао Корѝто е одавна имаѝло чѝвљк.

чѝвлик м *врста феудалног посѝда у турско доба, који господар обрађује сам или уз помоћ чивчија; упор. чивљк, читљк.*

чивтѝк м *игра орасима при чему неко у јѝднј руци држи “чив” (два ораха), а у другој “тек” (три ораха), промѝша их иза леђа, па други погађа у којој је руци*

“чив”, а у којој “тек”.

чивтосѝе се несвр. в. *чивтѝше се.*

чивтѝше се несвр. у пеј. *значењу баца чивтѝта.* – Припази се, тај се кобиѝла чивтѝше.

Чивѝтѝња ж *Чивутка, Јеврејка.*

чигуљѝн реч у бројаници: *еленице, плетенице, домузаре, докатаре, чив, чигуљѝн, мартин, дупигин, прѝскач.*

чѝзмичица ж дем. *од чизма.* – Па си попи брѝтку сабљу од поवास, / Па си попи чѝзмичице од нѝђе, / Па си попи врана коња под сѝбе (н. п.).

чѝзмоша ж *бела овца или коза са црним ногама и име таквој овци или кози.*

чѝѝ, чѝа, чѝо *придевска односноупитна заменица чѝји, чѝја, чѝје.* – Чѝи е овој капѝт? – Чѝа е женѝ беза зѝби? – Чѝо детѝ ровѝ?

чимбар и **чинбар** м *дводелна ужа метална ишина (рупице омогуђују извлачење на потребну дужину), која служи да се ѝоме разапне платно по ширини приликом ткања.* – Чимбар сам дала на Крстѝну, иди га тражи од ѝу.

чѝмисѝе несвр. *скраћени облик од синтагме: чини ми се.* – Чѝмисѝе да сам га нѝкња видѝла.

чинѝње с гл. *им. од чини.*

чѝни несвр. **1.** *боји, фарба.* – Чѝним прѝцу у ореовину, у црнѝ. – Ја перѝшѝе чѝним у четвртѝк пред Велигден. – Перѝшѝе чѝњене у лукѝвиње се не отрљѝју. **2.** *решетом чисти жито за воденицу или за сетву.* – Дадоше ми решѝто да чѝним пшеницу. – У овѝј врѝчу чѝњено жѝто, а у овѝј нечѝњено. **3.** *ради, дела.* – Шчу сѝг да чѝним?

чинѝлка ж *раствор боје за бојење пређе.* – Мѝра га поврѝамо у чинѝлкуту, нѝ се најбоље учинѝло.

чиноштѝтник м **1.** *особа која је спремна да другоме учини пакѝст или штѝту.* – На тога чиноштѝтника чѝвѝк

трéбе да стл́ца гла́ву. **2.** брав који је навикао да иде у штету. – Водí рачу́н од онога чиноштётника, да не отíде у дётелину.

чип, -á, -пó који има мало виме и мале сисе (обично о животињама). – Нíкад немóј да купу́еш чипóга бра́ва. – Чипá овца́ се сýлом млзé, а и млéко мálко да́ва. – Јáрено че, чíни ми се, да бóде чипó и оно́.

чипав, -а, -о в. чип.

чирак м **1.** шегрт. – Мајстор Ђо́ка íма трí чира́ка. **2.** свећњак. – На светýц ту́римо чира́к на срёд остáл, у нёг забодéмо свечу́, па ју запáлимо.

чирéк м комад, черек. – У касáпницу, на кúће, изнакачúвани чирéци: óд јáгње, од свињú, од говéда.

чирислó с в. слев. – Чúтара и чирислó íду заедно.

чировита трава́ ж бот. **1.** дебела кока Sedum spectabile Bor. **2.** бобовњача Sedum telephium L.

чирчýк м дем. од чир, мали чир. – Дíгал му се чирчýк на дупéнце.

чис, -га, -то који је без примеса, који није прљав, који је чист. – Едемо лёб од чíсто бра́шно. – Нёћи Драгутíн Пелемé је úвек носíл чíсту кошúљу. – Чис рачу́н, дíга лúбав.

чис лёб м хлеб умешен само од пше́ничног бра́шна, пше́нични хлеб. – Од чис лёб ошлá на момúрузницу, текá се úбаво оженíла.

чисалница ж в. ћисалница.

чистьчýк, -чка, -чко који је прилично чист. – Чистьчýк човéчичат.

чíсто прил. **1.** скоро, готово. – Чíсто ме срам изéде. **2.** једино, само. – Дојдó чíсто да те вíдим, нé за дрúго.

чистоу́мац м онај који је паметан, мудар.

читáнка ж (поред значења: школска књига с прикладним итíвом из разних предмета) фиг. прекоревáње,

придиковање. – Бóље во́лим да ме баштá избíје, него да ми држí читáнку.

читлýк м в. чивлик. – На најбо́ља мéста су билí турсћи читлýци, а за нáрод по бре́гови и по плáнине.

чићёр и **чичёр** м стеновито узвишење окомитих страна.

чй́ча м (мн. чичéви и чичéве, уз бр. чй́че) **1.** очев брат, стриц. – Чй́ча и тáга, двá брáта. – Мој су чичéви помлади од моéга башту. – Имáл сам трí чй́че: Тíму, Вéљу и Дéсу. **2.** сваки средовечан човек. – Чй́чо, ел си тí из овој салó?

чй́ча глй́ша м једно народно коло.

чй́чин, -а, -о који припада чичи, који се односи на чичу. – Тóј е чй́чина коли́ба.

чкóла ж школа; упор. чкóља. – У ед́н давнáшњи рáт нáшу су чкóлу билí запáлили Тúrци.

чкóларац м ђак, школарац. – Нáшијат се чкóларац забáил из чкóлу.

чкóлуван, -а, -о који је ишао у школу, школован. – Тí си бър чкóлуван, тí би тóј трéбало да знáеш.

чкóлување с гл. им. од чкóлуе (се). – Чкóлување одавна билó бéсплатно, а сýг се плáча и тóј гоцá.

чкóлуе несвр. школује. – Вíта нýгóвога сíна чкóлуе за прóфисера.

чкóлуе се несвр. школује се. – Младíјат сíн óче да се чкóлуе, нéче д íде на занáјат.

чкóља ж рет. в чкóла.

чкúбав, -а, -о в. мгебав.

чл́анак **1.** зглоб на прстима, спољна страна зглоба на прстима, део прста између два зглоба. – Олабави прсти, па га úдари с чл́анци преко очи. **2.** чвор на стаблйци, део стаблйке између два чвора, чланак. – Лóзје се рéже на двá, ел на трí чл́анка.

чмањé с гл. им. од чми.

чмí несвр. у пеј. значењу спава. – Чмí дањум, чмí нóчум, кудé ли му сáмо

стањуе тóлко чмае́е?

чмо́лав, -а, -о *који је стално поспан, лен.* – Чмо́лаво не́кво девојчиште, не́ за у на́шу ку́ћу.

чмо́лна ж *она која је лена, која је стално поспана.* – Чмо́лна, чмо́лава.

чмо́лша м *онај који је стално поспан, ленишина.* – Он ти е не́ћи чмо́лша ту́ђави.

чмоса́е с *гл. им. од чмоше.*

чмо́ше неспр. у појачаном пеј. значењу *спава.* – Ле́гал у зору, па јо́ш чмо́ше.

чмр́лав, -а, -о **1.** *који је затупљен, спљоштен.* – Не мо́г ја́ да ко́пам с чмр́лав пију́к. **2.** *који је мало ударен, будаласт.* – Не́ ти он за такву́ ра́боту, он до́јде ма́лко чмр́лав.

чмр́љи неспр. **1.** *ударцима затупљује неку оштрицу, врх нечега.* – Не чмр́љи пију́кат у камења́кат! **2.** *фиг. не саглашава се са осталима у мишљењу или пословима, контрира.* – А́јд, немо́ј га чмр́лиш, него пристању́ј, куде́ сви, ту́ј и ти́.

чо́а ж *в. чова.* – Їма цамада́нче од зелену́ чоу.

чо́ав, -а, -о *који је од чоје.* – Кьд до́јде не́ћи по́голем пра́зник, мо́ј де́да навла́чи чо́аве пантало́не.

чоба́нбаша м *в. ћаја.* – Никодима чемо ову́ј го́дим за чоба́нбашу.

чоба́нка ж бот. *вишегодишња шумска зељаста биљка из фам. Amaryllidaceae која има доста велику луковицу, праву, голу и усправну стабљику са белим цветом на врху, клонулим на доле; пролећни дрмовац Leucosium vernum L.*

чоба́нчица ж бот. *дем. од чобанка.* – Набра́ла сам чоба́нчице и ни́ксике.

чобљы́ска неспр. *в. чоплы́ска.*

чобљы́ска се неспр. *в. чоплы́ска се.*

чоблы́скање с *гл. им. од чоблы́ска (се).*

чобљы́сне свр. *в. чоплы́сне.*

чобљы́сне се свр. *в. чоплы́сне се.*

чобрња́к м *мотка којом двојица носе чаброве и друге тешке терете.* –

Однёсоше га двојица на чобрња́к.

чобрња́чич м *дем. од чобрња́к.* – Ово́ј не́ млого те́шко, зато́ј узне́те малија́н чобрња́чич.

чобу́ра ж *в. чабура.*

чо́ва ж *чоха, чоја;* упор. *чоа.* – Тра́жи чо́ву за кроје́ње, / Ла́дну со́бу за седе́ње / И три́ мо́ме за љубе́ње (н. п.). – На старо́јћу чи́ста чо́ва сто́еше (н. п.).

чова́њ м *в. човања (1).*

чова́ња ж **1.** *дрвена лопатица за брашно;* упор. *човањ, човргањ.* – Зајми́чеш ми две́ чова́ње бра́шно? **2.** *фиг. велика шака.* – Кьд саста́и оне́ј њиго́ве чова́ње, мо́ж да збе́ру ћило́ жы́то. **3.** *онај који је грамзив, који себи пригрће.* – Не́ знам што́ Їву зову́ чова́ња.

чове́к м (мн. *љуђе* и рет. *љуђи*, уз бр. *чове́ка*) *човек.* – На́бозе наидо́ше не́ћи љуђе, та се причертвері́мо уз њи́, па по́љк, по́љк сті́гомо. – Сабра́ше се петна́ес чове́ка и натовари́мо га.

чове́кало с зоол. *нека птица која кад пева као да изговара реч “човек” (сова).*

чове́н, -а, -о *који је од чохе.* – Їма модрé, чове́не пантало́не.

човеча́нство с **1.** *достојанство, поштење, образ.* – Сра́м те би́ло, гдé ти е човеча́нство. **2.** *човечност.* – Ти́ од човеча́нство ни́шта не́маш.

човеча́нщи прил. *људски, како доликује.* – Човеча́нщи те питу́ем.

чове́че с *човек зао и наopak.* – Ти́ си, Мили́сове, е́дно га́дно чове́че.

чове́чи бо́ј м *висина човека.* – Мому́руза порáсла до чове́чи бо́ј

чове́чина ж **1.** *човек племенитих особина, карактеран човек, људина.* – Он е би́л е́днпúт чове́чина. **2.** *ауг. од човек, грмаљ од човека, људескара.* – Не́ чове́к него чове́чина, тóлко е голéм, ко

áла.

човѣчич м 1. дем. од човек. – Ус пút идеше едѣн сѣтан човѣчич. 2. анат. ресица у грлу *uvula*. – Къд зѣне да поѣ види му се човѣчич.

човѣчиште с. ауг. и пеј. од човек.

човечуљина ж пеј. од човек; упор. човечурина. – Човечуљина се сѣлом сѣида (мре).

човечурина ж в. човечуљина.

човргáњ м в. човања (1).

човрка несвр. 1. чепрка. – Кокóшће човркају по буњѣште. 2. дуби или буши шире него што је потребно. – Не човркај тóлко туж дувку.

човркање с гл. им. од човрка.

човрљуга ж зоол. мала пољска птица, *ћубаста шева* *Galerida cristata*. – Укачил се ко човрљуга на лајно.

човртѣја ж 1. онај коме се не може угодити, *закерало*. – На свѣ ми наóди ману, човртѣја еднá. 2. спадало, *шалвивица*. – Ма, тóј ти е човртѣја детѣ, с њег се не излáзи лѣсно на крај.

чогрме с окретна алка на ланцу којим се везује пас, стока и сл. и која онемогућава да се ланац усуче.

чóк м в. кутлица.

чóка несвр. 1. луна, куцка, удара лагано. – Чóкају ореси по товán. – Не чóкај га по главу. 2. звецка. – Чóка с пáре. 3. мотком отреса плодове са дрвета. – Чóка ореси, да и очóка. 4. чегрће чекетало. – Чóка чóкало, та вáрди тѣчи.

чóкавац м зоол. в. кљуводрвац *Dendrocopus*. – Чóкавац чóка у дрвó.

чóкало с 1. чекетало на ветар за растеривање птица из винограда, *њива и др.*, упор. чокетало – А, дуне ветар чóкало причóка. 2. в. клепало. 3. фиг. особа која много говори, *блебетало*. – Уме ли да стáне онóј њино чóкало?

чокáње с гл. им. од чока.

чокетáло с 1. в. чокало (1). 2.

чекетало у воденици.

чóкне свр. 1. лупне, куцне. – Квó ли тóј чóкну? 2. удари. – Бѣжи испод орѣјат, да те не чóкне нѣћи орѣј по главу. 3. град незнатно погоди усеве. – Лозјето чóкнул мáлко град, ал нѣ јáко.

чокóри несвр. брбља, прекорева. – Цѣл дѣн ми чокóри, дóјде ми да ју трѣснем.

чокр́к м справа за намотавање потке на цевѣ, која је савршенија од сукала, јер се преко великог точка путем бескрајног ремена повећава број обртаја и тако брже обавља сукање, чекрк.

чолопѣк в. челопек. – Угрејало у онѣја чолопѣк.

чóлта несвр. 1. хода у непритегнутој обући, у раишампаној обући. – Ел не мóж мáлко да притѣгнеш ноћете, веч чóлташ ко нѣка паламáндра? 2. тешко хода вукући ноге при чему диже шушљак или прашину.

чóлтање с гл. им. од чолта.

чóлтине ж мн. стари изношени и стврднути свињски или говеђи опанци.

чóљав, -а, -о који је врљав, разрок. – Младожѣњата бил чóљав, па намицáл качћѣт нá очи.

чомáљуга ж в. чамáљуга.

чомр́зга ж 1. израслина, чворуга, бубуљѣца (на телу човека). – Надизáле му се нѣће чомр́зје по врат. 2. задебљање на крају штапа. – Къд би те удáрил с онуј чомр́згу расцепѣл би ти главу.

чомрљу́га ж штап са задебљањем на једним крају. – Прѣцве нóси едну чомрљу́гу.

чóнка ж мала здела, зделица. – Донѣла ми из Бању двѣ чóнће на пóклон.

чóпав, -а, -о рет. онај који је хром, *ћопав*. – Штó си купѣл чóпавога коњá?

чопљѣ́ска несвр. 1. трчи по плиткој

води при чему вода прска на све стране; упор. чобљиска. – Деца воле да чопљискају по воду. **2.** *млатара рукама по води, брчка по води.* – Ја му думам да не чопљиска дор га купем, али оно се разорлило.

чопљиска се несвр. *пљуска се, брчка се по води*; упор. чобљиска се. – Ене га гдје се чопљиска у онуј пличину.

чопљискање с гл. им. од чопљиска (се).

чопљисне свр. *пљусне у води, пљусне по води*; упор. чобљисне. – Дуд се отһине и чопљисне у воду.

чопљисне се свр. *пљусне се у води, пљусне се по води*; упор. чобљисне се. – Риба се чопљисне и увати липтера.

чопрљат, -а, -о **1.** *који је прһаста носа.* – Чопрљато им девојчето, па не убаво. **2.** *који је љуте нарави, плаховит.* – С њега се тешко излази на крај, ел он е малко чопрљат.

чопрљћа ж **1.** *особа прһастог носа*; упор. чукљунка. – Тћи, чопрљћо, мџ лсно да пасеш траву. **2.** *срдита особа.* – Тај чопрљћа љута ко пипер.

чопрљћа несвр. *в. чоприка.* – Чопрљћа там некво по расадници.

чопрчи се несвр. **1.** *љути се, дури се, диже нос.* – Нема тћи за квџ да се чопрчиш, ел ти нџкуј за нџкво не крџв. **2.** *прави се важан, вазноси се.* – Наместили га за пандура и вџч се чопрчи.

чопршка несвр. *чепрка.* – Там у градину чопршка с копџцу по лаџ.

чопршка се несвр. **1.** *прпори се кокошка по праџини.* – Кокџше излџзле на слнце, па се чопршкају по праџину. **2.** *буни се, негџдује, копрца се да докаже супротно, али то нико не узима у обзир.* – Цџбе ти е да се чопршкџш, не мџш ништа да постџгнеш, а мџш те јџш и избџју.

чопршкање с гл. им. од чоприка (се).

чопршне се свр. *копрџне се.* – Кџд га заклџше петџлт се чопршну јџш едџн пџт, два пџт и смџри се.

чопурија ж *ситнеж од заклане живџтиње или живџине*; упор. чупурија, цубурија (1). – Од овџј чопурију женџ че да свџри чорбџ.

чорџпа ж *в. черапа.* – Смакнџла ти се, морџи, чорџпа.

чорџпина ж *ауг. и пеј. од чорџпа.* – Тћи ко да си удџрен с чорџпину пџ главу.

чорбџ ж *фиг. мозак, намет.* – Ѐмаш ли тћи чорбџ у тџј твоју главу?

чџрбав, -а, -о *који личи на чорбу, који није густ, који је чорбаст.* – Млџго вџлим да кџсам чџрбав васџл. – Нећи не вџле чџрбџва вџривџ, вџше вџле да завџчају с виџушку.

чџрбас, -ста, -сто *в. чорбав.*

чџрка несвр. **1.** *џара, чепрка*; упор. чорџа (1). – Чџрка с главџу по џгаџ. **2.** *претура, тражи.* – Кџд сипџеш вџриво у таџџр, немџј да чџркаш по паницу, него узџмај онџј што е преда тџб.

чџрка се несвр. *расправџа се, коџка се.* – Нџма за квџ да се чџркџте, свџ ви е поделџно. – Чџркају се волџви.

чоркџње с гл. им. од чорка (се). – Чоркџње по грџне.

чџрџа несвр. **1.** *в. чорка.* **2.** *чини да што буде умршено, замршено, мрси.* – Немџј да чџрџаш прџцуту, убавџ ју остџј на врџину.

чџрџав, -а, -о *који је чупав, неочешџан, неурџдан.* – Излџзе на вџрата једнџ чџрџџва женџтина.

чџрџџње с гл. им. од чорџа.

чџрне свр. **1.** *промџша, џарне.* – Сџне, чџрни џгџџт да се разгорџи, ако џче. **2.** *украде, здџти.* – Чџрнули му нџвченик на вџшар. **3.** *ударџ кога.* – Кџд те чџрнем ш ти засџвнџ џво.

чџрџзине ж *неудџбнџ, гломазнџ џбуџа.*

чџтење с гл. им. од чџти. – Кџ ти не

досáди тóлко чотéње?

чотí несвр. **1.** *закера, чита буквицу.* – Живáна на мужáтога цéл дéн чотí. **2.** *фиг. кевће.* – Нáша Рóка цéлу нóч чотí, не увлáчи езíк ú главу.

чóчав, -а, -о *који је закржљао, који је остао низак.* – Овúј гóдин грáшак нé порáсал, веч остáл некéв чóчав.

чочóка ж бот. *врста биљке.*

чр́га ж *вунени или пртени покривач или простирач, поњава;* упор. црга, черга. – Зíми буцúе мáлко еднá чр́га, трéбе си, да се човéк покрíје с двé, па и с трí. в. повивана чрга.

чрéшња ж рет. в. *црешња.* – Тóј су чрéшње рúпавице.

чржља́к м в. *чржљина.* – Најдí тáм нéћи чржља́к, па се покрí.

чржљóвина ж **1.** *ауг. и пеј. од чрга;* упор. чржљак. – Енé ти ју чржљóвината на врлíну.

чржљóвине ж у ауг значењу *постеља.* – Истрíсај се еднпúт из тéј чржљóвине.

чржљóвнка ж *дем. од чржљина.* – Нé знам гдé сам си денúла онúј шерéнуу чржљóвнку.

чрш́ка ж *дем. од чрга.* – Покрíвам се с еднú пртenu чрш́ку.

чу обрíшем прашíну с тéб изр. *тако ћу те пребити да ћеш се ваљати по прашина.*

чúбор м бот. *једногодишња зељаста биљка из фам. Labiatae висока 30 до 40 ст, са ситним белим и ружичастим цветовима, врло разграната и мирисна, чубар Satureja hortensis L.*

чубúра ж в. *чабура.*

чува́рка ж *котарица или мрежа у којој се чувају уловљене рибе.* – Мéн Гугúтка донéл жичану чува́рку ис Парíз.

чúгаљ м **1.** *узао, чвор.* – Конóпацът сéв у чúглови. **2.** *крпица у коју је нешто стављено, на везана у чвор, замотуљак.* – Чúва пáре у чúгаљ.

чудíште с *ауг. и пеј. од чудо.* – Каквá се јá свé чудíшта у мóј вéк несéм нагледал!

чúдновица ж *она која је чудна.* – Бóга мóли бéла вíла, / Да остáне удовица, / Удовица чúдновица (н п.).

чúдо чучу́лато с *велико чудо, чудо невиђено.* – Ел да вíдиш чúдо чучу́лато.

чúдови м *злурадо чуђење које изазива телесну слабост код онога коме се чуди;* упор. почудишта. – Бéште урóци преко потóци / Бéште чúдови преко пúтови (б).

чуéн, -а, -о *који је чувен.* – Мóј дéда Дíна е бíл чуéн ловцíја.

чúк м **1.** *чекић.* – Донесí голéмијан чúк да стрóшимо овíја кáмен. **2.** *онај који је глуп.* – Чúк је он за тúј рáботу. в. алал ти чук.

чúка ж *веће узвишење окомитих страна.* – Гóла чúка (топ.), Рúњева чúка (топ.).

чúка несвр. **1.** *удара чекићем по неком материјалу (обично металу).* – Цéл дéн чúка, праíи ћúнци и кубéту. **2.** *куца, лупа.* – Нéћи чúка на врáта. **3.** *фиг. креше огњилом о кремен.* – Од кьд чúкам и нéче се трúдав упáли. **4.** *кастрира увијањем мошница.* – Кóте чúка волá.

чúка се несвр. **1.** *куца се чашиом пића.* – Свí подíгну чáше и тéг се чúкају. **2.** *туца се (јајима).* – На Велíгден се чúкамо с перáшће, па кúј на кугá стрóши он му ју úзне и поедé ју. **3.** *каје се, бије се у главу.* – Сéг се чúкаш ú главу, а кьд си тóј работíл, тéг несí мислéл.

чукь́к м *дем. од чук (1);* упор. чукле, чукче, чучьк. – Малíјан чукь́к нéгде запрсал, а трéбе ми.

чúкала м **1.** *прибор за припаљивање дувана који се састоји од огњила, кремена и труда.* – Чúкала држí у дéсни цéп, а дувáн у лéви. **2.** *прибор, алат.* – Мајсторе, збíрај си чúкалата и да те вíше не вíдим.

чукáње с *гл. им. од чука (се).*

чукáр м мање узвишење окомитих страна. – Липов чукáр (топ.).

чукарњц м *врста крушке*. – Виденов чукарњц рóди сваку гóдин, нéма ни еднóу да замíне.

чуклé с в. *чукьк*. – Гдé сте, брé, затури́ли чуклéно?

чукли́ја ж *врста крушке*. – Ци́куруину чукли́ју не мóж тројца да обíбну, тóлко е дебéла.

чукљóнка ж в. *чопрљá* (1).

чúкне свр. 1. *удари чекићем*. – Чúкни га нéколко пúт, да га мáлко сплéскаш, тýг че да улéзне. 2. *куцне, да знак*. – Чу ти чúкнем на пéнцер. 3. *удари лагано кога по глави*. – Сáмо га мáлко чúкну, óн се зáдра, ко да сам му нé знам квó урабóтил.

чúкне се свр. 1. *куцне се наздрављајући*. – Ајде да се чúкнемо. 2. *опамети се*. – Чúкни се и тí еднпúт у гла́ву.

чукún м *задебљање у облику кугле на врху дрвеног штапа*. – Къд су децá немирáта, дéда свако чúкне помáлко с онíја чукúн.

чукé с дем. *од чук* (1). – За тýј рáботу би ти требáло еднó помáло чукчé.

чúл, -а, -о 1. *који је без уха*. – Чúл на еднó úво. 2. *који има мале уши*. – Човéкат ми дóјде нéкако чúл, грóзан. 3. *који је подрезаних ушију (обично о јагањцима и овцама, али и мачкама и сл.)*. – Млóго си очули́л овцúну, па сýг дóјде чулá.

чúле с *јагње кратких ушију или подсечених ушију и име таквом јагњету*.

чúли несвр. 1. *усправља уши ослушкујући (о животињи)*. – Нáша Изабéла, звáна Мáла Бéка чúли уши, мóра да е осетíла зáјка. 2. *ритуално одсецајући врх уха јагњету или пуштајући крв овци, превише ухо скраћује тако да јагње или овца остају*

кратких ушију. – Къд бележúеш јáганцити немóј и јáко чúлиш.

чuló прил. *као да нешто недостаје, необично, празно*. – Чuló ми без њéга.

чулумáн м *певац са ћубом на глави*. – Петýл чулумáн е голéм ратобóрац.

чулумáнка ж *кокошка са ћубом на глави*. – Чулумáнка нóси сítна јáјца.

чулумáс, -та, -то 1. *који је лоптастог облика*. – Вíдиш ли онóј чулумáсто дрвó? 2. *који има квргу на једном крају (о штапу)*. – Кмéт íма чулумáсту товáгу. 3. *који има ћубу на глави*. – Дојдé на пéнцер еднó чулумáсто тíче.

чулумéс, -та, -то в. *чулумас*.

чулúмка ж упор. *чупунка*. 1. *оно што је лоптастог облика, кугла, куглица*. – На вр кáпу íма чулúмку. 2. *игла са стакленом или пластичном обојеном главицом; упор. прибадаљá, ћулумче*. – С чулúмће си прибадамо мáраму за гла́ву. 3. *главица са семеном код неких биљака (лука, мака и др.)*. – Чулúмће од црвéни лúк íннемо овáк: обрнемо шáку нагóре, податúримо ју под чулúмкуту, увáтимо измецу двá прста и отíннемо.

чулúмчица ж дем. *од чулумка*. – Пра́им му чулúмчицу за на кáпу. – Закáчим мáраму с две-трí чулúмчице.

чúль, -а, -о в. *чул*.

чúља м 1. *онај који је без уха*. – Бил ед́н чúља из Габравни́цу, па ишýл овдé по нáднице. 2. *овца или коза кратких или подсечених ушију и име таквој овци или кози*.

чúма те убíла изр. *клетва*.

чúмљав, -а, -о *који је неочешљан, разбарушен*. – Ко ју нé срамотá да íде таквá чúмљава?

чунгáр м в. *чунгур*.

чунгúр м 1. *квргаво стабло дрвета настало вишегодишњим кресањем за лисник; упор. гунгур, крндак*. 2. *брдо, узвишење, чука*.

чунђéр м в. *чунгур* (2). – Чунђéр, чúка

у селó Потрkáње.

чупетлѝч м *чокањ, чоканчић.* – Чупетлѝч, по чуптлѝч, па си се чѝча наљоља, едвá си дóм óтиде.

чўпка ж **1.** *иглом мало извучена нит потке при ткању ћилима, како би се добила одређена рељефна шара.* **2.** *петљица у везу.*

чўпљи несвр. *кида, одлама.* – Детенце, немóј да чўпљиш лѝбат, него чѝкај да ти одрежем.

чупўнка ж **1.** *куглица, лоптица као саставни део нечега.* – Ел си видѝл чупўње на брестóв лѝс? **2.** *в. чулумка (2).* – Къд ти шнáјдер пробўе нѝку дрѝу óн ју прикачўе сьс чупўње.

чупўнчица ж *дем. од чупунка.*

чупурѝја ж *в. чопурија.*

чўр м *дим.* – Дѝгал се чўр по сóбу, нѝшта се не вѝди, а и це подáвимо.

чурáвина ж **1.** *јак дим, велики дим, задимљена атмосфера;* упор. чурњава, чурњавина. – На Тројцу се над салó дѝгне чурáвина – свѝ печў јáганци. **2.** *фиг. узнемирење, метеж.* – Къд чўмо да дóоде Нѝмци у салó нáста чурáвина, еднѝ йду тáм, еднѝ бежў овáм. **3.** *бежање, спасавање у бекству.* – Вáчај чурáвину, дор си чѝтав.

чурьк м *дем. од чур, слаб дим.* – Из комѝнат едвá избѝва нѝћи чурьк.

чўри несвр. **1.** *дими, пуши.* – Чўр чўри из óцак. – Сѝрова дрва млóго чўре, а слáбо горў. **2.** *пуши дуван.* – Почѝл сам да чўрим дувáн ода детѝта.

чурѝљак м **1.** *свињска њушка.* – Кољћѝ си е сáмо чурѝљак на вепрáнога, да вѝдиш. **2.** *фиг. нос (код човека) нарочито ако је повећи.* – Пáзи се да ти не стрóшим тѝја твој чурѝљак.

чурѝља ж *дем. од чурѝљак.*

чўрка несвр. **1.** *меша чуркалом.* – Дор се вáре копрѝве стáлно се чўркају с чўркало. **2.** *меша кашиком по јелу да би*

нашао бољи залогај. – Не чўркај по паницуту, тóј не ўбаво да се текá работи, завáчај си преда тѝб. **3.** *свиња дува и меша по помијама и нерадо их пије.* – Сáмо чўрка, нѝче да пије.

чўркало с *варјача од рачвастог дрвета којом се мешају копрѝве док се кувају.* – Овáј рáсовачка добрá да се од њу напрáи чўркало.

чуркáње с *гл. им. од чурка.* – Чуркáње копрѝве, док се вáре.

чўрне свр. **1.** *куљне, покуља дим.* – Нѝма, нѝма па чўрне на áуспукат. **2.** *потије чащу у једном гутљају.* – Áјде да чўрнемо јóш по еднў. **3.** *поднапије се.* – Дьнѝс чўрнул мáлко пóвишће, пуштѝте га да одмóри. **4.** *гурне, поткачи.* – Сáмо га мáлко чўрни, йма да пáдне. **5.** *стругне, побегне.* – Чўрну на онўј стрáн. **6.** *промеша, подстакне.* – Чўрни огњѝт, егá би се разгорѝл.

чурњава ж **1.** *в. чуравина (1).* – Къд су запáлили óпштину и пóшту, дѝгла се чурњава да се половѝн вáрош нѝ видѝл. **2.** *метеж, пометња, нередовно стање.* – У таквў чурњаву кўј квó довáне.

чурњавина ж *в. чуравина (1).* – Сировѝве грáње сáмо прáе чурњавину. – Настáла е гáдна чурњавина, нѝ се знáе кўј пије, нѝ кўј плáча.

чурувѝс м *сувише ретко направљено јело.*

чурўзине ж *мн. стара гломазна обућа; упор. чарузи.*

чурўтка ж *љуска ораха.*

чўтара ж **1.** *аван направљен од издубљеног трешњевог дрвета.* – Чўтаре се прáе од црешњóвину, а ложѝце од клнóвину. **2.** *фиг. глава, људска глава.* – Мѝслиш ли тѝ нѝшто сьс тўј твојў чўтару? *в. строска чутару.*

чўтарица ж *овална пљосната посуда начињена од алуминујума у којој војници носе воду, чутурица.* – Овўј чўтарицу дѝда донѝл из Први свѝцћѝ рáт. – Насѝпемо рећѝју у чўтарице, па кришом

пијемо, да не види капетан.

чутарка ж дем. од *чутара*. – Узни чутаркуну, па стлчи сол за овце. – Сине, пази да не тлцнеш с чутаркуту у врата, има те боли.

чућер м в. *чукар*. – Јури се със зајци од чућер, на чућер.

чучък м в. *чужк*. – Вукашин чим дојде из Ниш, одма тражи малијан чучък да се с њег игра.

чучка ж 1. *мала столица на три ноге, троника*. – Да седнем на овуж чучку, нође да ми одбну. 2. *јастук*.

чучко м *онај који је малог раста*. – Остал чучко, не порасал.

чучулат, -а, -о *чудан*. в. чудо чучулато.

чучуљанка ж *срдита, пргава особа*. – Смилъа е чучуљанка, ако несѝ знал.

чучуљћа ж *кићанка, кићанка на дечјој капи*. – Издем ти чучуљћу.

чучуљчица ж дем. од *чучуљћа*. – Дечја капа дојде чула, ако нема

чучуљчицу.

чучурина ж *старудија*.

чушка ж *махуна наприке*. – За Свети Николу се прае бутане чушће.

чушка несвр. 1. *гура, помера (ногом, њушком)*. – Чушкају му капу, родил му се син. – Свиња чушка корито, йска га изврне. 2. *мува, удара*. – Немој се, брѝ, чушкаш, да те не завратошем!

чушкѝе с гл. им. од *чушка*. – Чушкѝе капу.

чушкапа ж 1. *дечја игра у којој се капа ћушка ногама, ћушкапа*. – Играмо се на чушкапу, па моју сцѝпише. 2. *шала, шега, спрдња*. – Напију га па си тѝрају чушкапу с њѝга.

чушне свр. 1. *ћушне, гурне*. – Мужат стојал на брв, а она узне па га чушне и вода га однесѝ. 2. *хитро и кришом стави у што*. – Мати ми чушну сто баѝће у цѝп. – Чушни га у неку дувку, па че после да видимо квѝ чѝмо с њѝг.

Ц

цабълѣк м 1. *јевтиноћа, џабалук*. – Двѣс бањће ћило, па тој е чїс цабълѣк. 2. *оно што је добијено џаба, бадава*. – Тї си, брајко мѳј, код њї навїкал на цабълѣк, али код мѳне нѳма тој, мѳра да плѳтиш, ел да одрабѳтиш.

џавала ж *вика, галама, најчеиће у изразу: џавала–џувала*. – Код њи цѳл дѳн їде џавала–џувала.

џака несвр. *галами, говори гласно*. – Ћїти, не џакај. – На збѳр свї џакају, свї нѳшто доказују, ништа се не разбїра квѳ казују.

џакање с гл. *им. од џака*.

џакѳра ж рет. *девојџица, девојџурѳк*.

џаклѳ с дем. *од џак, мали џак, џачић*; упор. џакче, џаче, џачка. – Нѳси у еднѳ џаклѳ десетїну ћїла пшеницу.

џакуљина ж *пеј. од џак, стари, поцепан џак*; упор. џакурина. – Узнї нѳку џакуљину, па набѳри траву за свїње.

џакуљинка ж дем. *од џакуљина, мала џакуљина*; упор. џакуринка. – Сѳме од тїкве сам турїла у еднѳ џакуљинку, енѳ онѳм иза врата.

џакурина ж в. *џакуљина*.

џакуринка ж в. *џакуљинка*.

џакчѳ с в. *џакле*.

џалапѳн м *онај који има велика стопала*. – За тога нѳшега џалапѳна нѳ знам да л че да бѳду томѳн и џїпиле брѳј четѳрѳс и шѳс.

џалапѳт, -а, -о *који је великих стопала*; упор. џапалат. – Палапѳти љѳђе їмају си мѳку у квѳ да се обѳју.

џѳм м 1. *стакло на прозору, прозорско окно*. – Деџа строшїла џѳм сѳс лѳпту. – Да се намѳсти џѳм трѳбу гоџѳ пѳре, на овѳј врѳме. 2. *прозор чија су окна затворена стаклом; супрот. пенѳер са пенѳерли хартијѳм*.

џанбѳс м 1. *трговац крупном стоком*.

– Нїкад несї сїгуран каквѳ ч стоку да кѳпиш од џанбѳси. 2. *препредењѳк, варалиџа*. – С тога џанбѳса се не излѳзи на крај.

џанбѳсин м в. *џанбѳс*.

џанбѳслѣк м *бављење џамбаским послом, трговање крупном стоком*. – Вѳли да се баї с тїја џанбѳслѣк, не вѳли дрѳго да рабѳти.

џанбѳсћи, -ска, -ско *који припада џамбасу, који се односи на џамбаса*. – Тї мїслиш да е лѣк џанбѳсћи живѳт.

џанбѳсћи прил. *на џамбаски начин*. – Не понѳшај се џанбѳсћи, нѳ ти овѳј вѳшариште.

џанбѳсување с гл. *им. од џанбѳсуе*.

џанбѳсуѳе несвр. *тргуѳе крупном стоком*. – Панбѳсују по вѳшари и Нѳцко и Кѳте и јѳш понећї из нѳше салѳ.

џангѳр м *зеленоплава боја*; упор. џангарија. – Чу га чїним у џангѳр. – На мѳн се нѳј свїди кѳд га кѳљнем у џангѳр.

џангарїја ж в. *џангар*. – И онѳ решїла да чїни џѳнпер у џангарїју.

џангарљїв, -а, -о *који је плавозелен*. – Тѳј че га бојѳ учїни да бѳде џангарљїво. – Нѳћи тѳм шкѳлсћи дерѳктур наредїл да се великоизвѳрска шкѳла окрѳчи у џангарљїво, па не да е испѳдло слѳтно и смѳшно, него мѳни га.

џандѳр м 1. *жандарм, полицајац*. – Пандѳри бїју с кѳндаци. – Одѳвна, пред онїја рѳт, у патрѳлу су ишли по два џандѳра с пѳшће. 2. *једна слика у картама за игру, пуб*. – Пандѳра и ћѳца нѳсим с кѳрву.

џандѳров и **џандѳрѳв**, -а, -о *који припада жандарму, који се односи на жандарма*. – Тѳј су дрва на џандѳрѳву женѳ, немѳј случѳјно да и пїпаш, глѳва че ти отћїну.

џандѳрсћи, -ска, -ско *који се односи на жандарма, који је у вези са*

жандармом. – Гдѣ си нашъл тѹј
цандарску кáпу?

цандарсѣи прил. *на жандарски
начин.* – Бѣје га цандарсѣи.

цандомѣрија ж *жандармерија,
полиција, полицијска станица.* – Ишъл
да га пријáви у цандомѣрију, ел му укрáл
јáре. – У нáше салó цандомѣрија бѣла
тáм преко ђупрѣју, преко Причалсѣи
потóк.

цандрљѣив, -а, -о *који је пргав.* –
Немóј си тóлко цандрљѣив, смирѣ се
мáлко. – Не смѣш му рекнѣш пóтам, на
тóга цандрљѣивотога.

цапалáт, -а, -о *в. цалапат.*

царáлѣа ж *алатка за царање ватре у
огњишту.* – Мѣ си цáрамо óгањ с
острушку, нѣмамо нѣкву дрúгу царáлѣу.

царáн м (мн. царáње и царáни) *ђерам
на бунару.* – Вáдимо вóду на царáн. –
Одáвна свѣ бунарѣ билѣ на царáње, сѣг
нѣма ни бунарѣ ни царáње, ѣма вóдовод.

цáрне свр. **1.** *промеша, потстакне
ватру.* – Цáрни огњѣт, егá се разгорѣ. **2.**
закачи, типне кога. – Сáмо га мáлко
цáрни, да вѣдиш да л че да пáдне. **3.**
ободе мамузом или петом. – Цáрну коњá
и óдлете. **4.** *дирне, увреди кога.* – Сáмо
ли ме цáрнеш, свáкакво ч да чýеш од
мѣн, за тѣб.

цáса се несвр. *цапа се, дуса се;* упор.
цуска се. – Чим му рекнѣш нѣшто што
му нѣ по вóљу, óдма се цáса. – Не цáсај
се на човѣкатога, мóж да че да мóраш да
га јутре за нѣкво мóлиш.

цасáње с *гл. им. од цаса се.*

цáсне се свр. *дусне се, бреѣне се;*
упор. цусне се. – За нáјмáлко óн се
цáсне, изгубѣл нѣрви.

цачѣ с *в. цакле.* – Кадá че мѣ врнѣш
онóј моѣ цачѣ?

цачѣч м *в. цакле.* – Түри двá цачѣча
на магáре и óтиде у воденѣцу.

цáчка ж *в. цакле.* – Тóј мóж да стáне у

еднý пóмалу цáчку.

цбун м *жбун.* – Зáјак ѣзлете поза
едѣн цбун.

цбунѣк м *дем. од цбун.* – Славѣј поѣ у
цбунѣк.

цбунѣ с *место где има више
жбунова.* – Цбунѣ да се истрси!

цвѣика несвр. и уч. *избаѣује редак
измет (живина или птица).* – Плóвѣе
свáѣи чáс цвѣикају, и тóј зеленó.

цвѣикање с *гл. им. од цвѣика.*

цвѣикне свр. *избаѣи редак измет
(живина или птица).* – Цвѣикне пујѣк на
песѣк.

цгѣбав, -а, -о *који је закржљао и
погрбљен.* – Цгѣбаво прáсе.

цѣвга несвр. *в. цевка.*

цѣвгало с **1.** *једна дрвена полуга на
ралици која иде од војишта до раоника и
има задатак да преврѣ земљу.* **2.** *онај
који брзо и много говори, чији говор
потсеђа на лавеж.*

цѣвгáње с *гл. им. од цевга.*

цѣвгорење с *гл. им. од цевгори.*

цѣвгори несвр. *лено лаје или кевѣе.* –
Жѣка и Сүкња цѣлу нóч цѣвгоре, осѣчају
нѣку дивјинý ѣздолек.

цѣвка несвр. **1.** *у дем. значењу лаје,
лено лаје.* – Бүби, Цүка, Бѣлка, Рáшко,
Рóка, Цѣца, Мáла Бѣка, Цáка, Бѣцко,
Жѣка, Сүкња, Бѣла Рáда звани Бѣкан,
Цѣце звана Мóни Цѣце, Цáјка Мáлишка
и Цѣце цѣвкају гóре по áлогу. Нѣѣи пýт
пóјду с њи Ренáто, Јолáнда, Цóни, Цеза,
Лóла, Хѣлда, Гѣна, Врáг, Бѣлка, Хѣлдан,
Брунхѣлда, Цѣзар, Вѣшња и Бѣкам. **2.** *у
пеј. значењу говори којеишта.* – Áјд, не
цѣвкај, ѣүти тáм.

цѣвкање с *гл. им. од цевка.*

цѣвне свр. *лане, лане повремено.* –
Нáша Цѣца Лáстaвица Лепóтица Түга
Мóја цѣвне и кѣд врáна прелетѣ авлѣју.

цѣвосүе несвр. *в. дева (1).* – Гдѣ
цѣвосүѣш машину, знáеш да ми трѣбе да
заклaдѣм óгањ?

цѣвосуе се несвр. *в. дева се.* – Гдѣ се, моріи, цѣвосуеш ѓдномън, кѣд знаеш да ѓмамо гоцá рáботу?

цѣвоше свр. *в. дене.* – Етѣ текá цѣвоше си нѣгде преглáчу, па ју пóсле не мóж нáјде.

цѣвоше се свр. *в. дене се.* – Цѣвоше се нѣкуде и по цѣл дѣн га нѣма.

цѣзве с *мезва.* – Штó не загрѣеш мáлко ређиу у еднó цѣзве? – Дор га чекáмо испíмо двѣ цѣзвету кáву.

цѣнпер м *горњи део мушке и женске одеће исплетен од вуне или неког другог материјала, џемпер.* – Цѣнпер нóсим сáмо зíме, лѣте си ѓдем накошúље. – Исплѣла сам двá цѣнпера, едѣн за нѣг, едѣн си за мѣн. – У Сврлѣшкѣ Тóплу не дúмају цѣнпер, него ценпíр.

Цѣрвín м *брдо под виноградима на северозападном ободу Књажевца.*

цѣренцáш *реч у бројаници: столицка, јединичка, цѣренцаш, коколаш, топни га, арван.*

Цѣрман м п. п. *Св. Герман, 25. маја.* – Ел ч д ѓмо на Цѣрман у Потркáње?

цибáн м (мн. *цибање и цибáни, уз бр. цибáна и цибанá*) **1.** *дрвени суд у који тече ракија при печењу, жбан.* – Прóбај ређију из цибáн. – Штрбáн – булубáн, цúкне бáбу на цибáн. **2.** *фиг. и пеј. онизак и пунији човек.* – Ел онíја цибáн њбáн мúж?

цивдѣл м **1.** *посна чорба од расола, купуса и паприке; упор. дивја риба, цилинка.* – Дьнс че да кúсамо цивдѣл. **2.** *фиг. редак измет.* – Ѓде понадвóр сáмо нѣни цивдѣл. **3.** *фиг. зорт, прпа.* – Цивдѣл, бáто! **4.** *оно што је закржљало.* – Цивдѣл прáсе да се продаде пошто-зáшто. *в. и: сѣре цивдѣл.*

цíда несвр. **1.** *баца, срдито баца.* – Немóј тóј текá да цíдаш, остáј га úбаво. – Свѣ квó му не трѣбе цíда у рóвину. **2.** *разбацује.* – Немóј да цíдаш дрѣе кѣд се вѣчером стúраш.

цíда се несвр. *баца се чиме.* – Штó се цíдаш с товáгу по кúчето?

цидáње с *гл. им. од цíда (се).* – Цидáње у рóвину.

цíдне свр. *баци, одбаци.* – Цíдните тóј тáм у потóк.

цíдне се свр. *баци се чиме (обично краћим дрветом).* – Цíдну се по нѣг с еднó товáгу и замáлко да га докáчи.

Цидóв м *Јевреј, Жидов.*

Цíдовка ж *Јеврејка, Жидовка.*

цíдови м мн. мит. *дивови.* – Ньчѣс сам шњевáл цíдови.

циђѣр травá ж *в. калавер Salvia officinalis L.*

циђѣрица ж **1.** *ѓигѣрица (црна или бела).* – Циђѣрице, и тí ли си мѣсо? **2.** *фиг. машина, кравата.* – Ко дошъл у вáрош и он почѣл окол шíју да врзúе циђѣрицу.

цилínка ж *в. швдѣл (1).*

цínсторе м мн. *мера млека од две упо оке (на бачији).*

цítка 1. *лук са жљѣбом за стрелу, самострел.* – С цítку гáцам тичичи. **2.** *в. житка.* – Цítку, дѣте, мáјће ти га.

цíц м (мн. *цíцеве*) *мера за млеко на бачији од пет старих ока; упор. зиђ.*

цíцало с *мера за дужину од седам педаља.*

цíцење с *гл. им. од цíци (се).*

цíци несвр. *дрви, укрупљује.* – Кољћи е мьнечьк, а цíци пáчицу!

цíци се несвр. *дрви се, прави се важан.* – Дáко ѓде у сцѣпене дрѣје и он се понѣћипут цíци.

цóгав, -а, -о *који је рапав.*

цоглáн м упор. цоглáн. **1.** *грудва смрзнуте или спечене земље, грудва леда (на путу).* – Па насáд, па насáд, па се саплѣто од нѣни цоглáн и потрошíи крчазí. **2.** *комад меса са коском.* – Мѣн се пáде у пóрцију едѣн овóљћи цоглáн.

цоглáн м *в. цоглан.*

цо́ка ж *чворуга*. – Тóлка му се цо́ка дигла на гла́ву да му се позна́ва и под ка́пу.

цoмљíка несвр. *упорно захтева, камчи*.

Цо́на м *име*.

цoндра ж зоол. *врста рибе, с горње стране пепељасто бела*.

цoп м *кратка батина*.

цoрне свр. *удари кога*.

цуа́к м *мир, ред, послушност*. – На туј немира́ту де́цу са́мо си башта́ мо́ж даде́ цуа́к.

цубе́ с *кратак зубун, памуклија*. – Къд смо билí мб́неч́ћи, ма́ти ни навлачíла у цубетíју.

цубрí несвр. *в. цупри*.

цубури́ја ж **1.** *чопурија*. **2.** *чорба од јагњеће изнутрице*.

цувала ж *в. џавала*.

цудила ж *мн. ноге, дебеле ноге*. – Не дај Бо́же да те она́ стéза с она́ј цудила, има те прећíне на́две.

цудовíна ж *доњи, најдебљи део гране на дрвету*.

цуи́ несвр. *седећи беспосличи, дрема, моња*. – Цéл д́н цуи́ пре са́другу, ега́ би му не́ћи да́л не́ко пíво.

цуја́ње с *гл. им. од цуи*.

цу́ка ж *усна, дебела усна*. – Удари́ га преко цу́ће. – Штó си одрнбољíл цу́куту?

цу́кља ж *особа која има изразито*

дебеле усне. – Имáл ед́н па га ока́ли Стóја Цу́кља, а бíл и Ра́та Цу́кља, сíн на Дíсу, слика́ра.

цукља́т, -а, -о *који је изразито дебелих усана*. – Цíгање су свí цукља́ти.

Цу́на м *име*.

цунцура́к м *лом, неред*. – Не ула́зи ми се у она́ја цунцура́к.

цупрí несвр. *стоји и не помера се, чека*; *упор. цубри*. – Вíдим не́ћи цупрí ко дирéк, ал га не позна́вам.

цу́ринсћи, -ска, -ско *који припада*

Цуринацу, који се односи на Цуринаца.

Цу́ринци / Бу́ринац м *село у општини Сврљиг*.

Цу́ринчанин м *становник Цуринаца, онај који је пореклом из Цуринаца*.

Цу́ринчанка ж *становница Цуринаца, она која је пореклом из Цуринаца*.

Цу́рца ж *име*.

цури́ил м *в. ђурђил*. – Јутре че да ко́љемо цури́ила.

цури́илов, -а, -о *који припада цури́илу, који се односи на цури́ила*. – Зарова́ла ма́јка цури́илова.

Цу́рцовден м *Ђурђевдан, 6. маја*.

цуска се несвр. *в. џаса се*.

цуска́ње с *гл. им. од цуска се*.

цусне се свр. *в. џасне се*.

цу́ца м *шатр. сељак, простак*. – Немо́ј да си ко не́ћи цу́ца, б́уди ма́лко поу́људан.

Ш

шабој м бот. вишегодишња зељаста биљка из фам. Cruciferae висока до 50 ст, разгранате стабљике која је у основи одрвењена, тако да личи на грм, цветова златно жутих у много нијанси, шебој *Cheiranthus cheiri* L. и бели *Matthiola incana* R. Вр. в. зимсћи шабој, шобој.

шавар м. в. *шаварак* (1). – Тима, пинтер меу дуђе тура шавар, да буре то боље држи.

шаварак м 1. бот. барска биљка из фам. Tiphaseae дугих сунђерастих листова која на врху има цваст у виду клипа мрке боје, рогоз, шевар *Turha latifolia* L. 2. баруштина обрасла шеваром. – Скута се плóвка у онíја шаварак.

шавољ м плићи дрвени суд за воду израђен од дуга, шафољ. – Ми немамо шавољ, ми нође переме, кд и перемо, у карлицу.

шаес, -та, -то 1. који није окргао, који је елипсаст, елипсоидан. – Садњи дэсни точак му дојде малко шаес. – Издувал ни се вузбал, па дошъл шаес. 2. који је мало будаласт, шашав. – Ти си, прлэга ми, малко шаес.

шајак м сукно домаће израде, обично црне боје. – Изаткала сам тријес мэтри шајак. – Шајак носимо у Шарбановци да се ваља, код Верицу, ваљавичарку.

шајачан, -чна, -чно који је начињен од шајака. – Зими носимо шајачне дрэје, а лети пртене.

шајтов м 1. славина на бурету; упор. шетов. – Најди вино и добро затвори шајтов. 2. фиг. пијан човек. – Насисал се ко шајтов.

шак м игра на 64 поља; гарнитура шаха; потез у игри шаха, шах. – Оч ли да играмо шак? – Кудé ти е онíја твој шак? – Ё, сг да истрпиш едън шак. в.

држ га у шаку.

шака ж (мн. шаће) 1. део руке од зглавка до врха прстију. – Миле Дићин изгубил шаку од бонбу. 2. фиг. лист мотике. – На матикуту шаката трéбе да е згодна, да не ни големá, да не ни мбнечка. в. држ га у шаку, удара на шаће.

шкъл-бкъл изр. 1. идими-дођими, смути па прости. 2. онај који је неозбиљан за њега се каже да је шкъл-бкъл.

шакачћи прил. 1. на шаке. – Паде шакачћи, ел се дóста понапíл. 2. шакама. – Гурну га шакачћи. – Изудара га шакачћи.

шкнут, -а, -о који није сасвим нормалан, који је ћакнут. – Шкнут ли си, къв ли си, али се лéцај од мэн. – Немóј се с њéг задéваш, óн малко шкнут, мóш ти стрóши главу.

шкља несвр. хода као да је свршио велику нужду у гаће. – Ел и пá наплни, затóј шкљаш?

шкља м 1. онај који није довољно бистар, који је неумешан и неспретан. – Дé, брé, шкљо, не íде тој текá. 2. онај који хода као да је свршио велику нужду у гаће. – Жика из Гóрњу Каменицу, óди кó шкља, ко да се усрál.

шакта ж озидана јама у којој је водомер за мерење потрошње воде и сл., шахт, шахта. – Доодíли из Вóдовод, па насирали у шакту, да читају водомер. – Причају да е упáдал у отвóрену шакту, затóј што си не гледáл прéd нође.

шалабáјзер м неозбиљан и непоуздан човек. – Свé шалабáјер до шалабáјзера.

шалацíја м онај који воли да се шали, шалвиција. – Слáвко Нíколић је човéк шалацíја, сьс свáкуга се пошáли, кд га срéтне.

шалацíка ж жена шалвиција. – Тóј

беше женá, шалацáика.

шалéње с гл. им. од шали. – Њино шалéње трајало два мéсеца, пóсле се узéше.

шáли несвр. забавља се момак са девојком, односно девојка са момком. – Њí двојца шáле, прлéга че се узíмају. – Мíрко шáли с Бисéнију.

шамíја ж марама којом жене повезују главу. – Нájвише сам волéла да се брáдим у белú шамíју.

шамíћа ж дем. од шамíја.

шáмут м ошамућеност. – Нé ми нíшта, сáмо осéчам нéћи шáмут ú главу.

шáмутан, -тна, -тно упор. шемутан. **1.** који је ошамућен, коме није бистро у глави. – Дњéска сам млóго шáмутан, а ко и да не бí, покре онóлђи шпрíцери. **2.** који није сасвим нормалан, који је шашав и будаласт. – Свí су онí помáлко шáмутни, тáм у њíну вамíлију.

шáмутно прил. на нејасан начин, ошамућено. – Шáмутно га глéда, чíни ми се да га и не вíди.

шамшíр м **1.** бот. зимзелени густо разгранати грм из фам. Вухасеае висок до 1 m кожастих листова, шимшир *Viburnum sempervirens* L. **2.** шаљ. шешир. – Млóго ти личí у тíја шамшíр, та мáни га? – Од кадá идеш у тíја шамшíр?

шанжéр м оквир за пушчану муницију, шаржер. – На свáкуга војнíка дадú по пéт шанжéра, па с њí да напáда и с њí да се брáни.

шб́нтъв, -а, -о **1.** који је ћопав, шепав. – Шб́нтав ú ноће. **2.** који је неправилног облика, озлећен природном непогодом (о плодовима воћака). – Овúј гóдин свé шб́нтъво и јáблће, и кру́шће, и слíве. **3.** који није потпуно округло, који је изгубио округлину. – Шб́нтъво колóто. **4.** који није сасвим нормалан, који је будаласт. – Шб́нтъвијан ли ти тóј казá?

шант́ртав, -а, -о **1.** који је неправилног облика. – Овóј шишé íма

шант́ртаво дúпе, нéче да стоí, кьд га туриш на остáл, веч се извр́ча. **2.** који је шашав, будаласт. – Ел си тí шант́ртав, квó ли ти е, та дáваш рећíју на мб́нечко детé?

шант́ртавштина ж у пеј. значењу ненормална, будаласта, шашава особа. – Немóј да другúеш с тúј шант́ртавштину, на злó ш те наведé.

шáнћер м онај који точи пиће и који послужује за шанком, шанкош. – Лáце е бíл и шáнћер и спóљни у кавáну у Мíнићево.

шáп м бол. вет. заразна болест на папцима код папкара. в. трава од шап.

шáпá ж анат. **1.** доњи завршни део ноге код животиња. **2.** стопало код човека рес. – Заболéла ме ногá у шапú. в. и: мечје шапе.

шáпа м пас белих ногу и име таквом псу. – Шáпо, нá, Шáпо, нá!

шáпичка ж дем. од шапа, шапица. – Кúче црно, а белé му шáпичће.

шáпка несвр. говори тихо, шапуће. – Сб́г не мб́ж да óка веч шб́пка кьд врéви, ударíло га нéкво у езíк. – Шб́пка му бб́ђи, онó се чúје чб́к овáм.

шáпкáње с гл. им. од шапка. – Едвá се чúе нéко шáпкáње.

шб́пне свр. шане, шапне. – Ёла, да ти нéкво шб́пнем. – Квó ти шб́пну онíја?

шáптáлија ж рет. в. шептелија.

шáпчáње с гл. им. од шапче.

шб́пче несвр. в. шьпка. – Шб́пче му на úво. – Шб́пчу нéшто, нé знам квó и нé знам од кугá.

шáра ж **1.** стока шарене длаке и име таквој стоци (крава, коза). – Кьд дéда поведé Шáру на поýло, он се с њéг поднóси. **2.** шарени пас и име таквом псу. – Нáш Жíка е шерéн, ал му несмó далí íме Шáра, него, ко што рéко, Жíка.

шáрáв м завртањ, вијак, шараф;

упор. шрав. – Чврсто шарави тíја шарáв!
– Остáли ни шарáви, пíна шáјкача, а
бђђи смо га опраили.

шърѣк м **1.** прва зрела зрна грозђа у
винограду. – Вѣч се јавил шърѣк. **2.**
време када се појаве прва зрела зрна
грозђа. – Дóбро сам сачувáл лозјето
лétос, али се у шърѣк појави пепѣлница,
та ме ўпропасти.

шарáльћа ж грн. алатка у облику
чешља за извођење паралелних шара на
земљаном суду у току израде.

шарáн м велика ручна тестера за
сечење балвана; упор. трвоњ, тривоњ. –
Ўзнемо шарáн, па баштá тѣгљи на едну
стрáн, ја на дрúгу и текá тркамо, тркамо
док пресечемо дрвó.

шарапнѣл м артиљеријско зрно
напуњено оловним и гвозденим
куглицама, шрапнел. – Потревил га
шарапнѣл ў главу, и да овíја не имáл
шљѣм, убíло би га.

шарбáновсћи. -ска, -ско који припада
Шарбановцу, који се односи на
Шарбановац.

Шарбáновци / Шарбáновац м село у
општини Књажевац.

Шарбáновчанин м становник
Шарбановца, онај који је пореклом из
Шарбановца.

Шарбáновчанка ж становница
Шарбановца, она која је пореклом из
Шарбановца.

шарендáј м в. гаља (2).

шáричка ж дем. од шарка. –
Шáричћете му јáко ўбаво извѣжене. –
Напоил сам шáричку.

шáрка ж **1.** цртеж извезен или
изаткан на каквој тканини, шара. –
Ѐма шáрће на óшвице и на тáслице. в.
извожене шарће. **2.** црвено-бела крава и
име таквој крави. – Шáрка и Бýлка су
наше крáве.

шáрлак м бол. шарлах. – Ко мбнечък
болувáл од шáрлак.

шáрне свр. **1.** начини шару, украси
шарама. – Шáрни мáлко перáшћете,
немóј да су бђш еднóбóјне. **2.** напише. –
Шáрни му еднó пíсмо.

шару́льћа ж комад средине хлеба и
сира сједињен гњечењем у шаци. – Óч
ли, сíне, да ти нáна напраи шару́льћу.

шб́тра м онај који хода тако као да је
свршио вел. нужду у гаће.

шб́трење с гл. им. од шб́три. – По
шб́трење га познавам да се усрáл.

шб́три несвр. хода као да је свршио
вел. нужду у гаће. – Квó шб́триш, ел се
пá усра?

шáчка ж дем. и хип. од шака. – Дáј ми
шáчку орíз, па ч ти врнем јутрекнути.

шашавѣáње с гл. им. од шашавѣе. –
Твоѣ ме шашавѣáње излудуѣ.

шашавѣѣ несвр. **1.** постаје шашав,
постаје све шашавији. – Мóра од
пијѣњето да шашавѣѣ, од квó ли? **2.**
понаша се горопадно, бесни. – Дóбро, да
те пíta човѣк, штó сýг шашавѣѣш?

шашавиња ж в. шашавлѣк. – Удáрила
у нáрод нѣка шашавиња, та се измецу
сѣб избíше.

шашавлѣк м **1.** стање онога који је
шашав, умна поремећеност. – Њигóв га
шашавлѣк нíгде ў свет нѣма. **2.** шашав
поступак. – Штó нáпраи тíја шашавлѣк?

шашавлѣја м у хип. значењу
шашавко, блесавко. – Квó работи онíја
нáшијан шашавлѣја, Цáка?

шашíѣ свр. сашије. – Дáл сам код
Брáнта из Бертíновци да ми шашíје
панталóне.

шáшиње с шаша, кукурузовина. –
Умислѣл се ко прáсе у шáшиње.

шашíр м **1.** капа са ободом по доњој
ивици, шешир. – Идí си купí нóв
шашíр, да те не глѣдам вíше у тўј
паралију. **2.** зеленкасто плавкасти
препарат у праху за прскање винограда
“купра-блау”, на чијем је омоту слика
човека са шеширом. – “С квó прскá

лозјето” ? “Със шашѝр”.

шашѝрес, -та, -то *који има облик шешира*. – Цветат му дојде шашѝрес, на тој цвѣјѣ.

шъшкѣн м у дем. значењу *шашѣа*. – Шъшкѣне едѣн, ел не вѣдиш квѣ ти жената работи?

шашѣа м *онај који је шашав, будаласт*. – А, брѣ шашѣо, кадѣ це опамѣтниш?

шашне свр. *пошашави*. – Ел си тѣ шашнул, квѣ ли ти е? – Шашнул оди ѱлкокол, нѣ оди дрѣго.

швѣљушка ж *нешто што је увалѣно у грудвицу, грудвица*.

швѣљѣи м мн. *нешто што је увалѣно у ваљѣиѣ (најчѣиѣ прѣавитина)*. – У врѣшу се и на ѣуѣ и на женѣ навѣчају швѣљѣи окол гѣшу, од знѣј и од прашѣну.

швѣрцуваѣе с гл. им. од *швѣрцуе*.

швѣрцуе несвр. *кријумчари*. – Гочѣ ѣи су швѣрцували бенѣн кѣд нѣ имѣло на нѣше пѣнпе и огаздѣли се.

Швѣцка ж *држава на источной страни Скандинавског полуострва, Шведска*.

швѣцѣи, -цка, -цко *који се односи на Швеѣане, који име припада*. – Работѣл десетѣну гѣдин у Швѣцку, па научѣл швѣцѣи.

швѣика несвр. **1.** *звѣжди устима, изводи мелѣдије звѣждеѣи*. – Ёде нис пѣт и швѣика. **2.** *фиг. избацује редак измет*. – Сѣмо швѣика на дѣпе.

швѣикаѣа ж **1.** *звѣидаѣе устима, извоѣеѣе мелѣдије звѣидаѣем*. – Тѣмба, лѣмба швѣикаѣа, / Нѣма свѣдба нѣкаква (н. п.). **2.** *пишталѣка*. – Онѣја у црнѣ гѣче с швѣикаѣу ѣ зуби е судѣја на вузбалѣри.

швѣикаѣе с гл. им. од *швѣика*. – Ёбаво ти, брѣ, швѣикаѣето, гдѣ си га текѣ научѣл?

швѣикне свр. **1.** *свѣрне устима, звѣзне*. – Чим му швѣикнем, Цѣка ѣдма дојде. **2.** *избаѣи редак измет (птица, живѣина)*. – Кѣкѣшка швѣикне, бѣш тѣм гдѣ ч га нагѣзиш.

швѣиска несвр. *удара кога танким прѣтиѣем*. – Швѣиска га и тој по голѣ дѣпе. – Да набѣреш копрѣве, па да се с ѣи швѣискаш по грѣину, ѣма те мѣне грѣината, вѣруј ми.

швѣискаѣе с гл. им. од *швѣиска*.

швѣисне свр. *удари кога танким прѣтиѣем*. – Кѣд те швѣиснем, чѣш да мѣчнеш.

швѣѣка несвр. у дем. значењу **1.** *звѣждуѣе*. – Дѣла си прѣтѣк и швѣѣка. **2.** *повремено избацује редак измет*. – Швѣѣка на дупѣнце, пројурѣло га.

швѣѣкаѣе с гл. им. од *швѣѣка*.

швѣѣѣи прил. *звѣждеѣи устима*. – Ел мѣж швѣѣѣи да одсвѣриш тој ѣро?

швѣрѣа несвр. у дем. значењу **1.** *шара по хартији или чѣму другом*. – Швѣрѣа с плѣвез по артѣју, тој му какѣ бѣѣи писѣе. **2.** *води ѣубав потѣјно, има ѣубавне авантуре, вара брачног друга*. – Швѣрѣѣала е онѣ дор е ѣн бѣл у рѣтав, нѣ билѣ ѣразвал.

швѣрѣѣѣе с гл. им. од *швѣрѣа*.

швѣрѣа несвр. **1.** *удара прѣтиѣем*. – Немѣј га јѣко швѣрѣаш, вѣше га сѣмо заплашѣи. **2.** *избѣја повремено у танком али снажном млазу*. – Грѣне ѣипѣи, а ѣипѣлицата швѣрѣа по огѣиште

швѣрѣѣе с гл. им. од *швѣрѣа*. – Нѣче му шкѣди мѣлко швѣрѣѣе с прѣтѣк.

швѣрѣне свр. **1.** *удари прѣтиѣем кога*. – Кѣд те швѣрѣнем, чѣш да врѣснеш. **2.** *итрѣне*. – Он га стѣсе, а из чѣрат швѣрѣну гнѣј.

шебѣк м *онај који се јуначи, који се охоло понѣша, али га други не схвѣтају озбѣлно*.

шебѣчи се несвр. **1.** *иде раскопчаних груди*. – Немѣј се шебѣчиш, мѣж да

насебнеш. **2.** *бахато се понаша, јуначи се.* – Сџ се шебечиш, ал че да дојде време када че на дете да се свијаш.

шева несвр. **1.** *склања се, уклања се (коме с пута).* – Шевај да минем. **2.** *врда, врлуда, мрда;* упор. шевели (2). – Сáмо шева с дупе. **3.** *свраћа код кога у посету.* – Шеваш ли код њи кџ идеш на туј стран?

шевање с гл. им. од шева. – Шевање у стран.

шевёл–девёл изр. *мрдај, врлудај.* – Шевёл–девёл, Маријо!

шевелење с гл. им. од шевели.

шевели несвр. упор. шовеља. **1.** *не иде право, врлуда, шеврда.* – Лелее се по пџт и шевели – пак се удесил. **2.** *в. шева (2).* – Баба ништа не вели, сáмо с дупе шевели (изрека).

шевне свр. **1.** *склони се с пута коме.* – И види ме да идем натоварена и нече да шевне од потаку. **2.** *мрдне.* – Какó се беше изапел, да не беó шевнул, теше ми главу стрóши. **3.** *сврати код кога у кратку посету.* – Шевни и код нас нећи пџт. **4.** *скрене памећу.* – Он шевнул, не здевај га.

шегало реч у бројаници: *једногало, двогало, трогало, четвргало, пегало, шегало, сегман, дегман, трчи зец, у хлебец, у бабину пећ.*

шегобџвљив, -а, -о *који воли датера шегу на тућ рачун.* – Шегобџвљиво селско спадало.

шегосување с гл. им. од шегосуге (се).

шегосуге се несвр. у пеј. значењу **1.** *шегачи се, тера шегу с ким.* – Шегосуге се, шегосуге, дор те нећи не изубџва. **2.** *неозбиљно и неопрезно прилази каквом послу.* – Не шегосуге се с такви ствари!

шегртле с дем. од шегрт. – Онóј јáдно шегртле, колкó еде бóј од мајстора и кáлве, сáмо си онó знае.

шегување с гл. им. од шегуге се. – С такву рáботу нема шегугање.

шегуге се несвр. *тера шегу, шали се.* – Деца, немој се шегугете сџ стару бабу, злó од Бога.

шемутан, -тна, -тно *в. шамутан.* – Тека сáм шемутан после начџшњу пијанку, да ми е глава ко бунцула. – Мани ти њега, он е мáлко шемутан.

шемутно прил. *на нејасан начин, ошамућено.* – Видим га некако, ал шемутно.

шенка несвр. *помера нешто клатећи га лево-десно.* – Не мбж другако да помџкнемо креденацџв, мора га шенкамо.

шенкање с гл. им. од шенка.

шептелија ж бот. *кајсија* *Rhynchospora L.,* упор. шапталија. – Свџ девојће шептелије брале, / Свáка свóме шептелију далá (н. п.). – Еднпџт сам поел четерес и шџс шепелије, па ме после болела мешина и стáлно сам узригувáл на шептелије.

шептелија ж **1.** *дем. од шептелија.* – Отћини си неку шептелију. **2.** бот. *врста јестиве гљиве.*

шербење с гл. им. од шерби се.

шерби се несвр. *криви се у ходу.* – Нећи се шерби што га боли ногá, а нећи што се измотáва.

шерен, -а, -о **1.** *који је шарен, разнобојан.* – Шеренá крáва шеренó телџ отелџла. **2.** *који није с раскида у сексуалним односима.* – Шеренá му дојде женáта.

шеренá товáга ж *фиг. змија.*

шеренџ прџтће ж *боранија чије су махуне шарене.*

шеренијање с гл. им. од шереније се. – Шеренијање, па убавџло.

шереније се несвр. *прелива се у више боја, шарени се.* – Шереније се прање на конóпац. – Ливáде се шеренију од рáзно цвџје.

шереникав, -а, -о *који је шаренкаст.*

– Јованка исплела шереникаву дрéју.

шереникакав, -ква, -кво шатр. који не постоји, чега нема. – Че те дерују на свадбу с шереникакву кошуљу.

шеренило с разнобојност, шаренило. – Шеренило од народ.

шеренка ж врста горње сукње, ткане на домаћем ткачком разбоју са разнобојним шарама.

шеренко прил. у дем. значењу *прилично шарено*. – Исплела га шеренко.

шерено прил. разнобојно, шарено. – Къд се нећи премењуе млого шерено, оно не њч убаво.

шерено брo с једно народно коло.

шерпетина ж ауг. од шерпа. – протеклуну шерпетину посади неко цвѣјће!

шерпичка ж дем. од шерпа, шерпица. – Сипа ми варивце у едну шерпичку.

шес бр. шест. – Пошъл сам у школу у шес годин. в. у шес.

шесé бр. шездесет. – Сбг чу да наплним шесé годин.

шесéто прил. (при набрајању), на шездесетом месту. – Заузэл садње, шесéто место.

шеснаес бр. шестаест. – Шеснаес и шеснаес су тријес и двé.

шеснаестина ж шеснаесторица. – Ђмамо шеснаестину косача.

шестак м 1. *врста пиротског ћилима који је ткан у Књажевицу, за кревет и за на зид*. 2. *аутомобилски мотор са шест цилиндара*. – Милсов из Елбшницу е имал Фóрд шестак, још пред Дрући свѣћи рат.

шестало с двокрака направа за цртање кружнице или за мерење краћих растојања, шестар. – Пинтери имају разна шестала, од најмњечко до најголемо.

Шестибгър / Шести Габар м село у општини Књажевац.

Шестибгърц / Шестибгърц м

становник Шестог Габра, онај који је пореклом из Шестог Габра.

Шестибгърка / Шестибгърка ж становница Шестог Габра, она која је пореклом из Шестог Габра.

шестибгърси / шестибгърси, -ска, -ско који припада Шестом Габру, који се односи на Шести Габар.

шестина ж шесторица. – Наше лóзје шестина дњбс мóж да окóпају.

шестопрстоња м онај који има по шест прстију на свакој руци и ноzi. – Елэн Шестопрстоња из Балинци, пѣшћи и бос е доодил чък у Паланку, а деца се зберу по њег, па му се чуде и смеју му се што има тóлко прсти.

шестóран, -рна, -рно који је шестострук.

шетóв м рет. в. шајтов.

шиба ж 1. *шума, гора*. – Ђдемо у онуј шибу да сечемо дрва. 2. *грађа, грађевинско дрво*. – Насékли смо убаву шибу за кућу.

шибљинка ж танак прутић, шибљика. – Извиска га със шибљинку по голо дупенце, па се нече више сѣти да се умочуе.

шибне се свр. 1. *оде у далеки свет*. – Шибнул се чý у Немачко. 2. *шатр. лепо се проведе у некој средини*. – Што сам се шибнул на вáшар, немаш појам.

шиичка ж дем. од шија. – Истегљило шиичку към вóду и тека остало.

шија ж врат. в. заврти шију, згрчи шију, коље врза шију, сави шију.

шије несвр. везе. – Оче да шије огрљак, па ошла код Ристену за ѡзвод.

шијђа¹ ж дем. од шија. – Шијђа му тњнка, чини ми се, сáмо што се не прећине.

шијђа² ж шиваћа игла. – Цигаћће су продавале: вретена, колениће, шијђе, плетилће и друго.

шика несвр. повраћа садржину желуца. – Опил се, па сбг шика, да се

отра́зни.

шика́ње с гл. им. од *шика*.

ши́крак прил. на *кркачи*. – Ајде, та́то, да ме но́сиш ши́крак.

ши́кта ж *дневно радно време у руднику, шихта*. – Къд до́јде од ши́кту црн и ума́зан, не́ма къд да се одма́ра, него́ одма ва́ча ма́тику, ел ко́су.

шилбо́чење с гл. им. од *шилбочи*. – Одрѐден сам на шилбо́чење пред њи́гову концола́рију.

шилбо́чи несвр. *чува, стражари*. – Док се он слу́ша у бурја́н, ја мо́ра да му шилбо́чим, катра́ница га црна изѐла.

ши́ле с *прошлогодишње јагње, шиљеже*; упор. *шило, шиљегар*.

ши́лер м *вино које је направљено додавањем воде у комину, комињак*; упор. *шиљер*. – Га́зде пи́ју ши́лер, а слу́ђе бе́ло вино́.

ши́ло с в. *шиле*.

ши́љ м *узвишење између два потока, мање од рта, које се снижава и сужава ка њиховом ушћу*. – Де́дин ши́љ (топ.)

ши́љав, -а, -о *који је шиља́ст*. – До́јде ши́љав у ду́пе. – То́ј мо́ра да изрчкаш с не́што ши́љаво.

шиља́т, -а, -о **1.** *који је кочоперан и бркокок*. – Шиља́т, на ни́куга се не пода́ва. **2.** *који је мали а живахан*. – Кокóшћете не́кве шиља́те, ал ја́ко но́се.

шиљега́р м в. *шиле*. – Едѐн шиљега́р че да “падне” за Тро́јцу.

шиље́зина ж зб. од *шиле*. – Ја сам о́вце са́ма избро́ила: / Двѐста су ми ста́ре јагњени́це, / Три́ста су ми мла́да шиље́зина (н. п.).

ши́љер м в. *шилер*. – Госпо́да казу́ју “ши́љер”, па се мр́ште къд пи́ју, али ча́шете не испу́штају.

ши́љи несвр. **1.** *прави оштар врх на чему*. – Ши́љи пла́вез. **2.** *фиг. укрућује споловило*.

шиљка́р м *прасе од неких двадесет до тридесет килограма*. – Купи́мо

еднога́ шиљка́ра, за чува́ње.

шиљогла́вес, -та, -то *који има шиљату главу*. – Онíја озго́р, та́м иза пи́роцко, сви су не́како шиљогла́вести.

шиљогу́з, -а, -о *који има мршаву задњицу*.

шиљогуза́н м *онај који је слабог материјалног стања, сиромашак*.

шиљокура́н м *дечак у пубертету, неискусан мушарац*.

ши́љћа ж **1.** *мала, љута папричица*. – Поедѐм по две-три́ ши́љће за ручк. **2.** *овца са шиљатом губицом и име таквој овци*. **3.** *колиба начињена од збодених греда и покривена сламом*. **4.** *прстенаста преслица од прућа, вурка*.

ши́љћа барѐтина ж *шиљата шубара*. – Загла́вше барѐтине су озго́р зарубене, онѐ се ви́ше не но́се, по́сле њи́ су се носиле ши́љће барѐтине.

ши́љћа се несвр. *проводи се живећи безбрижно*. – Док ми црцамо од ра́боту, ти́ се ши́љћаш по Па́ланку.

ши́љћа си га изр. *живи безбрижно, ни за шта се не секира*.

ши́љчица ж *дем. од ши́љћа (3)*. – Ѐмамо у ло́зје едну́ ши́љчицу, да се ску́тамо од не́време.

ши́нда ж *даска за преграђивање пресека у амбарима, за постављање таваница у кућама или за изградњу кућних зидова, шиндра*.

шинда́рка ж *зграда начињена од шиндри*. – Ода́вна су ку́ће по́више биле шинда́рће.

шини́к м **1.** *дрвени округли суд за жито и сл. (око 10 кг)*. – Да се роди бе́ло жи́то, / Од два́ класа шини́к жи́то (н. п.). **2.** *фиг. здепаста, дебела особа*. – Округал ко шини́к. – Бо́ра Шини́к.

шинича́рка ж в. *шиниче*. – У ону́ј шинича́рку натроши́ мому́рузу за сви́ње.

шиничѐ с *дем. од шиник (1)*; упор. *шиничарка*. – Мало́но шиничѐ зби́ра шѐс

ћила.

шиниченце с в. *шиниче*. – Дај на козёте у едно шиниченце малко јарму.

шип м 1. грн. *дрвена шипчица за прављење сискова на земљаним судовима током израде*. 2. *полуга за затварање врата с унутрашње стране*. – Ел удари шипан?

шипк м бот. 1. *мушмула дрво и плод Mespilus germanica* 2. *дивља ружа дрво и плод Rosa canina*. в. жлт шипк.

шипар м в. *шипърџ (1)*. – Зазиммо чётри свиње и два шипарá.

шипърџ м 1. *млади венар*; упор. шипар. – Онога шипарца че да чувамо за домазлџк. 2. *фиг. момчић*. – Он још шипърџ, још не служи́л ни војску.

шипърчџк м *дем. од шипърџ (1)*. – Добър, добър ти шипърчџк.

шипарчџ с *дем. од шипърџ (1)*. – Оној наше шипарчџ трза ли трóскот, трза.

шипка ж *шиба, прут, штап (дрвена, метална)*. в. савије шипће.

шипковиње с 1. *дрво, гране дивље руже*. – Све се сцџпи у оној шипковиње. 2. *шипурџи, срободупџи*. – У брање момурузу беремо и црвенó шипковиње за чај, за назиму.

шипчи несвр. 1. *пешачи дуго*. – Шипчим пџшћи одбвде до Кáлну. 2. *ради много и напорно*. – Цџл дџн шипчи, а не плачају га скóро ништа.

ширџње с *гл. им. од шири*. – Јá сам глáвни за ширџње врџче у вршу.

шири несвр. 1. *иде ширџћи ноге*. – Видим га шири, знáчи пá се усрáл. 2. *растеже отвор џака да би се у њега лакше сипало*. – Тí шири, јá чу да сипуем.

широклије ж *панталоне широких ногавица, панталоне које носе грађани*. – Селáци нóсе панталóне на бóкови, а варошáње нóсе широклије.

широчџк, -чкá, -чкó *који је прилично*

широк. – Он е дóста широџк у рáмена.

широчинá ж *нешто што је широко, ширина*. – Не мóг јá да преплívам туј широчинú.

шићер м 1. *шећер*. – Ћило шихер дóста скúпо кóшта. 2. *све што је слатко*. – Јáблће – шихер.

шихер коџће ж *орнаментни мотив на тканини*.

шихер на грúде м *шећер у коџкама*. – Купи шихер на грúде, да мџдимо рећију.

шихеран, -рна, -рно *који је сладак, шећеран*. – Тóлко е шихерно, да се не мóж едџ, колкó е тужно.

шихерáна ж *фабрика шећера*. – Тíја се оцелил у Ћуприју и нашџл слúжбу у шихерáну.

шихерчџк м *дем. и хип. од шихер*. – Кџд дóјде код нáс бáба Мíка, на мáтер ни мáти, она ни дадџ по грúтку шихерчџк.

шишáва ж 1. *јурђава, бежање*. – Турај у пáзуће и – шишáва. 2. *скитња, скитање*. – Сáмо дóјде да поедџ и óдма вачá шишáву.

шишáрка ж *плод хрasta или другог дрвећа*. – Кџд смо билí деца зберемо шишáрће, па се с њи íграмо.

шишџ с (мн. шишетíја, уз бр. шишџта, шишџету и шишџети) 1. *боџа, мања боџа*. – Донесí едно шишџ рећију. – Дóста су му двџ шишџети. 2. *цилиндрично стакло на петролејској лампи*. – Да úзнеш да опџреш шишџ на лánпу.

шишџнце с *дем. од шише (1)*. – Сíпи ми у едно шишџнце винџџ.

шишетíја с *дем. обл. мн. од шише, боџице, флашице*. – У апатџку шишетíја, коџ од коџ пóмало.

шишкáв, -а, -о *који је гојазан, дебео*. – Чíча Сíма е дóста шишкáв, имáче га преко стó ћила.

шкартóв м *забушант*. – Нáредник га сматрáл за шкартóва, па га терáл ко Бóг

ђавола.

Шкеназ м в. *Шћеназ*.

шкóда ж *штета*. – Чíни шкóду.

шкóла ж в. *чкола, јекономска школа*.

шкóлуван, -а, -о *који је школован*. – Он шкóлуван на висóће шкóле.

шкóлување с гл. *им. од школуе*.

шкóља ж рет. *школа*. – Нáша шкóља е на крај салó.

шлáв м *гумено црево за точење вина, ракије и сл.* – Ел умеш да нáјдеш винó сьс шлáв?

шлáђер м *мелодија за игру, шлагер*. – На госпóцће свáдбе већíном свíре шлáђери, кóла рéтко.

шлóвјанка ж *дебела памучна поткошуља*. – Сьг зимá, сьг трéбе да си подвлчéш шлóвјанку.

шлáка несвр. **1.** *гази по блату, гаца*. – Ел не мóж д íдеш по пýт, него мóра да шлáкаш по блатíштето? **2.** *удара отвореном шаком по меснaтом делу тела*. – Чéсто си га баштá шлáка. **3.** *ради много и тешко за малу плату*. – Шлáкаам у рúдник.

шлáкање с гл. *им. од шлáка*. – Дóста вíше шлáкање по блатíштето!

шлáкóше свр./несвр. *ошамари, шамара*. – Ште шлáкóшем зá врат сáмо еднýш и дóста ч ти бóде. – Шлáкóше га по образí.

шлáмпорење с гл. *им. од шлáмпори*.

шлáмпори несвр. **1.** *говори којешта, блебеће*. – Шлáмпори си нéшто сáма. **2.** *неки мотор не ради како треба*. – Онíја ванпóр сáмо шлáмпори, едвá тéра вршалицуту.

шлáпча м **1.** *брбљивац, блебетело*. – Ћúти, брe шлáпчо ед́н. **2.** *онај који је неумешан, недовољно способан*. – Нéче да умé он тóј да ти урабóти, он шлáпча.

шлáчи свр. *удари шамар*. – Шлáчи ју по лéви образ.

шлáчиште с *место на коме има*

шлáке од старог рударења. – По Заглавак на гоцá мéсти íма шлáчишта.

шл́ем м *заштитна метална или пластична капа, кацига, шлем*. – Ако тéраш мотóр беза шл́ем, милицáјац те óдма кáзни.

шл́емење с гл. *им. од шл́еми*.

шл́еми несвр. **1.** *краде*. – Шл́еми чим нéћи не вíди. **2.** *пије алкохолна пића, опија се*. – Шл́еми и рећíју и винó, не пробíра.

шл́емчéње с гл. *им. од шл́емчи*. – Рој че ти шл́емчéње дó главу дóјде.

шл́емчи несвр. у ауг. *значењу шл́еми (2)*. – Пóчне да шл́емчи од сабáјле.

шл́еп оном. *узвик за опонашање звука који се чује при удару шаком по мекој површини или кад нешто меко падне на чврсту подлогу, односно кад нешто чврсто падне у нешто меко*. – Шл́еп сьс шáку по дупéнце.

шл́еп м *теретни брод без мотора који се везује за тегљач или који гура тегљач, шлеп*. – Кьд сам ишъл у Београд, видéл сам и лáђе и шл́епови.

шл́епне свр. **1.** *удари шаком по меком делу тела*. – Шл́епнул сам га по дýпе. **2.** *баци нешто житко на чврсту површину или нешто чврсто у нешто житко*. – Шл́епне блáто на дúвар. **3.** *падне (о човеку)*. – Глéd си прéd нође, да не шл́епнеш. **4.** *каже нешто неприкладно, нешто што се не говори*. – Бóље ћúти, да не шл́епнеш нéћи глúпос.

шл́епне се свр. **1.** *удари се шаком по меком делу тела*. – Шл́епнем се по образ да убíјем комарцá. **2.** *фиг. у пеј. значењу легне*. – Шл́епне се под јáблен и спí ко говéдо.

шл́ип оном. *узвик којим се опонаша звук који се чује при гажењу по блату, води или при паду нечег чврстог у житку масу или житке масе на чврсту површину*. – Шл́ип, еднó áуто и ушл́ипа ме.

шл́ипа несвр. **1.** *гази по води и прска*.

– Къд преодиш преко реку иди полк, немóј да шлѣпаш. **2.** *говори којешта.* – Сáмо си тѣше шлѣпа.

шлѣпање с гл. им. од шлѣпа. – Од његову врѣву има да чѣеш сáмо шлѣпање.

шлѣпка несвр. у дем. значењу шлѣпа. – Нѣк шлѣпка мáлко по вóду, да се задовóли.

шлѣпкање с гл. им. од шлѣпка.

шлѣпне свр. **1.** *попрска водом или блатом.* – Шлѣпни му овде јóш еднó мистрѣју. **2.** *каже нешто непристојно или глупо.* – Ће си шлѣпне квó му дóјде на ўм.

шлѣпча м в. шлѣпча.

шлѣска несвр. **1.** *удара кога отвореном шаком.* – Шлѣска га по образѣ, да га поврне. **2.** *прска неком течношћу или неком житком масом.* – Шлѣскам дувáр сýс рѣтак мáлтер, да га мóg пóсле омáлтерѣшем. **3.** *избацује воду нечим пљоснатим (лопатом, шаком и сл.).* – Шлѣска вóду из пóдрум.

шлѣскање с гл. им. од шлѣска. – Шлѣскање по голó дупѣнце.

шлѣсне свр. **1.** *удари шамар коме.* – Шлѣсну га прѣко уста. **2.** *испрска неком течношћу или нечим житким.* – Шлѣсни га с блáто та га заћоравѣ, док утѣкнеш.

шлѣока несвр. **1.** *избацује редак измет (живина или птица).* – Ђј, вѣ кокóшчице, немóј да шлѣокате судѣ рѣдом по авлѣју! **2.** *пије алкохолна пића у великим количинама, опија се.* – Шлѣока по цѣл дѣн, не тразни се.

шлѣокање с гл. им. од шлѣока. – Од шлѣокање се потикал, нѣ си имáл мѣрку.

шлѣокне свр. **1.** *избаци редак измет.* – Шлѣокнуло ми тѣче на кошўљу. **2.** *испусти смрадни гас из црева полугласно, с опасношћу да истовремено избаци и измет.* – Кўј тека шлѣокне, ко што си тѣ шлѣокнул, питање

е да л се и не усѣре.

шлѣосер м *бравар, шлосер.* – У Палáнку су чуѣни шлѣосери билѣ Вóја Вáсић и Дрáђи Сѣнђи.

шлѣосерсћи, -ска, -ско *који се односи на шлосера, који припада шлосеру.* – Јá сам тејáл да ўчим шлѣосерсћи занáјат, па да бóдем шлѣосер и да прáим шпóрети, капѣје, гвóздена врáта и дрўго, а онѣ ме далѣ у шкóлу.

шлѣоска несвр. *удара кога отвореном шаком по меком делу тела.* – Штó, брѣ, шлѣоскаш детѣто тóлко јáко?

шлѣоскање с гл. им. од шлѣоска.

шлѣосне свр. в. *шљусне (1).* – Учѣтель га шлѣосне по дѣсни обрáз, па га дочѣка с дрўгу рўку, па га шлѣосне и по лѣвијат.

шлѣусне свр. **1.** *удари шамар, ошамари;* упор. шљосне. – Шлѣусне га та му се завртѣ ў главу. **2.** *падне и сав се распресе.* – Саплѣто се па кѣд шлѣусну, обрнўше ми се кўће нáопоко.

шмѣга несвр. *гази по блату или расквашеном снегу.* – Не шмѣгај по блатóто, него иди óколо.

шмигање с гл. им. од шмига.

шмигне свр. *угази једном ногом у воду или у нешто житко.* – Шмигнем у еднó лајнó, вўзнем се и пáднем и залўжим си панталóне.

шмрклѣца ж бол. рет. *кијавица.*

шмўгна ж *превртљива, неморална жена.* – Штó ли е па на тѣб ћѣв да се влáчиш с нѣће шмўгне, ел за тѣб нѣма девóјћа којá ти долѣкуе?

шмўгне свр. *пропадне кроз не-стабилну подлогу.* – Онó озгóр било грање, он да прѣјде преко њѣг, па шмўгне дóле у дўвкату, онó тáм вѣч билá пропáдла мѣчка... (н. пр.)

шнóла ж *украсна штѣпáлка за женску косу, шнала.* – Жѣнска децá нóсе шнóле, да им кóсе не йду ў очи, а кѣд поодрастў, да им је ўбаво.

шњѣва несвр. **1.** *спавајући има снове,*

види у сну, сања. – Ньчѣс сам те шњевáл.
2. *фиг. прети одмаздом.* – Врчај ми пáре, што сам ти зајмíл, да те не шњѣвам. *в. и:* немој те шњѣвам.

шњѣвáње *с гл. им. од шњѣва.*

шњѣвкa *ж сневање, сан.* – Пáда ми шњѣвкa на óчи.

шобóј *м бот. в. шабој Cheiranthus cheiri L.*

шобóрење *с гл. им. од шобори.* – Ошлѣ женé на шобóрење, да се мáлко отпáзне.

шобóри *несвр. 1. тече млазом.* – Из б́чву јóш помáлко шобóри винó. **2.** *жубори.* – Јáко се добрó спí, ако ўблизин шобóри водá. **3.** *фиг. врши малу нужду (првенствено о жени).* – Ошлá у момóрузу да шобóри.

шобóрка *несвр. цурка по мало, тече слабим млазом.* – Јóш помáлко шобóрка на чешмóту, ал че скóро да престáне, ел сýша е големá.

шобóрка *ж в. шопурка.*

шобóркање *с гл. им. од шоборка.*

шовѣља *несвр. в. шевели.*

шовр́да *несвр. 1. врлуда, шеврда.* – Садњетó му колкó не íде прáво, него шовр́да. **2.** *тетура се у ходу, иде кривудавом линијом.* – Íде и шовр́да, тóјтим се пá нацврцáл. **3. избегава прави одговор, околиши. – Не шовр́дај, казуј прáво!**

шовр́дáља *ж 1. вијуга, крива линија, шара.* – Изаткáла ћилимí на шовр́дáље. **2. она која шеврда, која је лаког морала.**

шовр́дање *с гл. им. од шовяда.* – Нéma шовр́дање, сáмо прáво.

шóндрав, -а, -о **1.** *који је рошав по лицу.* – Лежáл бођиње, па остáл шóндрав пó очи. **2. по коме су остали трагови природне непогоде (о плодовима вођака).** – Овúј гóдин тлкáл грáд, па свé вóчће шóндраве.

шонтр́тав, -а, -о *рет. в. шантртав (2).*

шóп *узвик којим се означава да је нешто хитро узето, зграбљено.* – Јá шóп јáблкú од тезгú и маглá.

шопѣља *несвр. шушти док говори, тешко изговара неке гласове због тога што нема предње зубе (некад се и измотавајући, а некада од изнемоглости).* – Не шопѣљај, него врѣв кó се врѣви. – Едвá шопѣља колкó е скапосáл.

шопѣља *ж музички инструмент окарина.* – Мíле свíри у шопѣљу, а Рáде у музíће.

шопѣљање *с гл. им. од шопѣља.*

шóпи *свр. 1. в. шопне (1).* – Мáчка рíпну и шóпи погáнца. **2. благо ошамари. – С́г, кд учíтељ сáмо шóпи детé íде на одговóрнос, а кд смо мí били ђáци, мóш те бíје колкó си óче.**

шóпне *свр. 1. зграби, ухвати.* – Шóпну га с еднú рúку за огр́лак, а с еднú за подúпину и íзврљи га надвóр. **2. украде, отме. – Шóпну ми нóвченик и шмúгну у онíја нáрод.**

шопрт́лак *м в. шопртљина.* – Ел тí знáеш куí е твој шопрт́лак?

шопрт́љина *ж пртљаг, пртљаг одеће.* – Збíрај што íмаш од шопрт́љину и да те вíше нес́м овде видѣл.

шóпур *м 1. дрвени жлеб којим отиче вода са извора; упор. шоборка.* – На клáданацан мóра да намѣстимо шóпур, да си л́сно завáчамо вóду у сýдови. **2. извор у стени.** **3. в. шопурка (2).** – Бáба Косáра прáи голém шóпур.

шопурáђа *ж дем. од шопур (1).* – Шопурáђата му од л́пову корубину.

шóпурка *ж 1. дем. од шопур.* – Шóпурка е напрáена од л́повину. **2. ушилени део мараме изнад чела, код жена.** – Кд се забрáди прит́ска мáраму с длáнови да напрáи шóпурку.

шóра *несвр. 1. истиче јачим млазом нека течност.* – Нé да течé, нéго шóра. **2. врши малу нужду. – Íде и шóра, прáи**

врста итавеља: R. acutus L., R. aquaticus L., R. hydrolapatum Hud., R. sanguineus L., R. crispus L. и др.

штáвољак м **1.** *нешто што је гњечено у шаци па остављено.* – Куј е праил штáвољци од лёб, па и овде остајл? **2.** *остатак умршене вуне после влачења на гребенцима.* – Да пробам да распраим овíја штáвољак. **3.** *део тканине коју је сасецкао миш и увио у своје гнездо.*

штáло с рет. *штала, стаја.* – Увёл сам воду и у штáло.

штамбú м *јело од кајмака, сира и црног лука.*

штáнпа несвр. пише штампаним словима. – Немóј словјата да штáнпаш, писуј си онак.

штáнпа ж *дневне новине, штампа.* – Чéкам вóз, да дóјде штáнпа.

штáнпан, -а, -о *који је штампан.* – Знае сáмо штáнпана слóвја, онаквá јóш нé зна.

штанпáр м *радник у штампарији, власник штампарије.* – И на Мáрка Цíганина е баштá бíл штанпáр, обрчáл машинуту нá руће.

штанпáрија ж *радионица, установа у којој се штампају књиге и сл.* – Мáрков и Тóшин баштá радéл у штанпáрију, обрчáл онóј големó колó на нéку машину.

штапáц м **1.** *колац, проштац.* – Па íзвади едýн штапáц из плóт... **2.** *прут који се забодe у земљу, када се почне плести кош, и који уствари са осталим штапáцима чини костур коша.* – Штапáц се забáдају у колцé на по пе-шéс сантíма па се пóсле меуу нí плетé с прутје. **3.** *дирек у конструкцији куће бундрукаре.* – На тéмељáче се изнабáдају штапáц, а преко нí товањáче. **4.** *в. застранак.* **5.** *краћи иташић за сукање поворки, канапа од конопље.*

штáција ж *железничка станица.* – На штáцију нáрод, ко на вáшар, и нíкуј нé зна да л че вóзат да дóјде.

штeдívница ж *штедионица, банка.* – Свé пáре колкó сам имáл држáл сам у Сибíновићеу штeдívницу.

штéћер м *утикач за струју.* – Стрá ме да децá не рчну с нештó у штéћер да се избíју.

шти излэзне на дупе изр. *тешко ћеш награбусити.*

шти потковé опýнци изр. *начиниће ти пакост.*

штивлéтне ж *ципеле, женске ципеле.* – Да ти дадém пáре за еднé штивлéтне, ел óч?

штíм м *остатак вуне на гребенцима после чешљања.* – Штíм да се збíра, па да се од нéг предé мáње.

штíмав, -а, -о *који је попут штима, умршен, згрудван (о материјалу за предење).* – Штíмава ти вíнава.

штипáљћа ж *двокрака направа којом се нешто стеже, штипáлка.* – Збéри штипáљће од конóпац.

штипáње с гл. им. *од штипе.* – Нé дозволено штипáње.

штипé несвр. **1.** *стиска нешто прстима, штипа.* – Штипé девојће за образí. **2.** *пецка, пече.* – Кýд намáжеш посекóтину с лóуту рећíју, онó штипé у пíзду мáтерину. **3.** *изазива кога заједљивим речима.* – Бóље ти е да ме не штипéш за езýк, ел íма да чýеш онóј што се и не нáдаш.

Штíпина ж *село у општини Књажевац.* – Тóма Дéда из Штíпину.

Штипинýц м *становник Штипине, онај који је пореклом из Штипине.*

Штипинкá ж *становница Штипине, она која је пореклом из Штипине.*

штипинсћí, -скá, -скó *који припада Штипини, који се односи на Штипину.*

штíпне свр. **1.** *прстима одломи хлеб колико за један залогај.* – Вóлим да штíпнем ускрáјничич од жéжак лёб. **2.** *пообедује мало чега, презалогаји.* – Штíпнумо мáлко одóцутра, колкó да ни

не омрси кúкавица.

штира́ прид. која је неродна, јалова, стерилна. – Штира́ му жена́, нече мо́ж да има́ децу́ с њу́.

штири́ца ж в. штирка.

шти́рка ж нероткиња, јалова, стерилна (жена или животиња); упор. штирица, штирћиња. – Гледај како онај његова шти́рка са́мо ши́ри садњицу.

шти́рћиња ж в. штирка.

штитáрсџи, -ска, -ско који припада Штитарицу, који се односи на Штитарац.

Штитáрци / Штитарац село у општини Књажевац.

Штитáрчанин м становник Штитарца, онај који је пореклом из Штитарца.

Штитáрчанка ж становница Штитарца, она која је пореклом из Штитарца.

што рекал ти́ја изр. као што је познато.

што́в м фина вунена тканина за одећу, штоф. – После онíја рат имáло са́мо те́гетни и бра́он што́вови.

што́вен, -а, -о који је од штофа. – Он сáг íде у што́вене дрéе, нече ви́ше да но́си ша́јачне, сеља́чће.

штом везн. чим, само што. – Штом рекоше то́ј, ја́ се сетí од кугá вре́ве.

штра́па несвр. **1.** гази из висине крупним корацима. – Штра́па преко снéг. **2.** газећи оставља трагове. – Не штра́пај с ка́лаве но́ђе по крпа́ре.

штрапа́ње с гл. им. од штрапа. – Штрапа́ње унесвес.

штра́пка несвр. **1.** у дем. значењу гази из висине, почиње да хода (о детету). – Штра́пка по ма́лко. **2.** оставља трагове стопала, прави штрапке. – Де́ да ви́диш, квó е овóј штра́пкáло по снéгав.

штра́пка ж траг ноге, траг стопала. – Позна́вам му штра́пће. – Ово́ј су штра́пће од ме́чку, ел не ви́диш кољ́ће

су.

штра́пне свр. **1.** нагази нешто. – По́тавнин сам штра́пнул у не́кво ме́ко. **2.** угази. – Ву́знем се и штра́пнем у во́ду, та си намо́крим но́гу. **3.** остави траг ноге, стопала. – Еве́ гдé е штра́пнул, ви́ди се.

штрб́, -а, -о **1.** који је без зуба, крезуб. – Штрба́ баба, штрб́ де́да, о́ба штрб́и. **2.** који је без зубаца (о некој справи). – Штрба́ бичћи́ја. **3.** који има иступљено, назубљено сечиво. – Не мо́г га прекóљем с овíја штрб́ но́ж.

штрба́н м онај који је без зуба, крезуб; упор. штрбља, штрпча. – Штрба́н булуба́н, цу́кне ба́бу на ци́бан.

штрб́чџи, -чка, -чко који припада Штрпцу, који се односи на Штрбац.

штрбе́ несвр. кида, одлама делове нечега (најчешће хлеба). – Де́ца, што́ штрбе́те ле́бат, што́ не тра́жите да ви се опече́?

штрбеа́ње с гл. им. од штрбее. – Под ста́рос доо́ди и штрбеа́ње

штрбе́е несвр. остаје без зуба, постаје штрб. – Та́м, по педесéт го́дин, чо́век по́чне да штрбе́е.

штрб́ља м в. штрбан.

штрбна́ ж она која је без зуба, крезуба. – Што́ си не попрáиш зубíти, штрбно́?

штрбне́ свр. поједе нешто мало, поједе на брзину. – А́јде да штрбне́мо не́што, колкó да несмо́ ја́ко наште́рце.

штрво́љ м остатак вуне са овце коју су појели курјаџи. – Ти́ја штрво́љ не пи́пај, то́ј е мо́ж зара́зена в́лна.

штри́ћер м онај који на машини плете џемпере и др. – Ру́са, штри́ћер из Пала́нку.

штрка́љ м **1.** в. обод. – Кьд штрка́љ улéзне у говéду она́ ва́ну да се штркља́ју. **2.** инсект двокрилац из фам. Oestridae чије ларве живе паразитски на разним сисарима. **3.** штркљање говеда. – Говéду увати́л штрка́љ.

штрќље ж *дечје саонице са опленима*; упор. опленће.

штрќлес, -та, -то *који је дугоног, висок и мршав (обично о дечаку)*. – Станул штрќлес, ко башта си.

штрќлице ж *дем. од штрќље*.

штрќне свр. *изненада јурне*. – Дете тиће штрќну на доле, видело си да му иде маћи.

Штрпци / Штрбац м *село у општини Књажевац*.

Штрпчанин м *становник Штрпца, онај који је пореклом из Штрпца*.

Штрпчанка ж *становница Штрпца, она која је пореклом из Штрпца*.

штрпча м *в. штрбан*.

штрумент м *дувајући, лимени музички инструмент*. – Иду свирачи и носе штрументи под мишће.

штрумне свр. *јурне, побегне*; упор. шумне. – Човекат штрумну у момурузу, та га незамотре добро.

штрумне се свр. *имугне, стругне, нестане*; упор. шумне се. – Къд пиличи видоше јастреба штрумнуше се у грман.

штршељ м *зоол. в. стршељ Vespa crabo*.

штукне свр. **1.** *дене се негде, нестане (о човеку)*. – Па где мџ да штукне, сџ беше туј. **2.** *нестане (о стварима)*. – Штукле ми негде пारे.

штумне свр. *в. штрумне*. – Варди га добро, пази да ти не штумне.

штумне се свр. *в. штрумне се*. – Штумну се негде и час малко носи пијѣње.

штур, -а, -о *који је нејасан, непотпун, коме као да нешто недостаје*. – Тој штурá работа, не мешај се у тој.

штурѣц м *зоол зрикавац Gryllus*.

штурѣ несвр. *осећа нелагодност у глави, зујање*. – Штурѣ ми ў главу од њѣг.

штурне свр. *в. штрумне*. – Штурне негде, къд се најмалко надаш.

штурне се свр. *в. штрумне се*. – Малоно петлѣ се штурну у високуну траву.

штурѣ прил. *са осећањем празнине*. – Штурѣ ми без њѣга.

штуроглав, -а, -о *ограничен, непаметан, умно слаб, шашав*. – Тија Прван, па он је штуроглав, ни школу не могъл да заврши.

штуроглавес, -та, -то *в. штуроглав*. – Појдо си тиће како штуроглавес.

штуца несвр. **1.** *зуби се, одлази непознато куда*. – Дешавало се да е више пџт текá штуцала, па се врне. **2.** *пропада кроз подлогу*. – Папратска река штуца над Горњу Каменицу.

штуцање с *гл. им. од штуца*.

шћѣкул м *онај који је жгољав*.

Шћенáз м *Јевреј*; упор. Шкеназ.

шћѣнба м *особа великог трбуха*. – Јавља ли се онѣја шћѣнба Дача из Паланку, ел се skutáл у неку дѣвку?

шћѣнбав, -а, -о *који је великог трбуха*. – Шћѣнбав си ко скѣтна жаба.

шћѣнбѣ с **1.** *анат. бураг, шкембе*. – Дај шћѣнбѣто да га истресемо и да га оперемо. **2.** *фиг. стомак у дебелог човека*. – Што си пуштил толко шћѣнбѣ?

шубѣт м *зорт, чврстина, дисциплина*. – Давај на дѣцу шубѣт док су мѣнѣчка, после од тој нема вајда.

шубетљѣв, -а, -о *који је нејасан; сумњив*. – Мѣн она не бѣш јасна, мѣн она шубетљѣва.

шубетљѣво прил. *нејасно, сумњиво*.

шугав, -а, -о **1.** *који има шугу*. **2.** *који се осећа нелагодно*. – Шугав сам бес цигаре. **3.** *који је нестрпљив*. – Чѣкам га ко шугав, а њѣг нема да дојде. **4.** *који је сиромашан, бедан*. – Шугав је он, не мош ти плáти.

шугавштина ж **1.** *шугава женска особа*. – Немѣ се примѣцаш до онѣј

шугавштину, да не прѣде шугата и на тѣб. **2.** *неуредна жена; жена лошег морала.* – Шугавштине има колко ђч, добре се женѣ тѣшко нађде.

шугља м **1.** *онај који је шугав.* – Дрпаш се по јајцата ко нећи шугља. **2.** *онај који је подао и неискрен, који не ужива никакав морални углед.* – Ћути, брѣ шугльо, немђј да се мѣшаш.

шугљин, -а, -о *који припада шугљи.*

шугна ж **1.** *в. шугавитина (2).* – Шугно, шугава, тѣ ч некому да прѣчаш од поштѣње. **2.** у хип. значењу *враголасто женско дете.* – Глѣ шугна еднѣ, колкѣ е порѣсла.

шугнин, -а, -о *који припада шугни.*

шугѡше се свр. *добѣје шугу, ошуга се.* – Там по рѣтовиви и измрзал и шугосѣл се, па сѣг мѣку има како да се излѣчи.

шугѡше се несвр. *фиг. у пеј. значењу куна се.* – Шугѡше се онѣм у штѣлу, ако ђч да ју вѣдиш поглѣ проз онѣј вратѣнца гдѣ се исврѣла ѣубре.

шѣкне свр. *шушне, писне, зуцне, да гласа од себе.* – Не смѣ ни да шѣкне код њу. – Чѣем ли те да шѣкнеш, еѣк чу ти прѣрежем!

шулбѣње с *гл. им. од шулби.*

шуле с (мн. шулета и шулетѣја) **1.** *пљоснат земљани суд за ношење ракије, пљоска.* – Кѣд гѡд пѡјде с ѡвце ѡн си понесѣ шуле с реѣију. – Шулетуту скѣтај од дѣцу, да и не довану. – Има еднѣ шулетѣја, па имају ушѣчи, па се мѡж вржу с повѡрку и да се обранче. **2.** *количина течности коју садржи једно шуле.* – Попѣе си дњѣс по двѣ шулету.

шуленце с *дем. од шуле.* – Па ѣзводи шуленце из заповас. – Еднѡ шуленце ми трај по два-три денѣ.

шулење с *гл. им. од шуљи.*

шулби несвр. **1.** *вади унутрашњу садржину неког плода.* – Кѣд смо билѣ дѣцѣ мѣ смо шулбили тѣкве и од њѣ смо праѣли венѣри. **2.** *буши, ѣпа, кида неки омот.* – Ел ти тѡј за рѣботу, да шулбиш

врѣчуту са странѣ, а ја после да ју крпим.

шулѣза несвр. *пије алкохолна пиѣа без мере.* – Сабѣру се да шулѣзају реѣију.

шулѣзање с *гл. им. од шулѣза.* – Онѡ ѣма, ѣма, ал тѡлко га шулѣзање нѣгде нѣма.

шуљи несвр. *побеђује у игри кликерима и узима кликере или дугмад побеђенима (у дѣчјој игри).* – Шуљим га свѣћи дѣн, затѡј нече с мѣн да се ѣгра. – Доодѣл је едѣн Шѡћи, одонѡд од преко Тимѡк, да ѣгра с нас содајѣе, па не да ни е бедѣл него ни шуљѣл до последњѣ клиѣер.

шуљѣа несвр. у дем. значењу *шуљи.* – Шуљѣам и свѣ рѣдом.

шуљѣање с *гл. им. од шуљѣа.*

шума ж **1.** *насечене гране са лишѣем за стѡчну храну преко зимѣ.* – Тѣкмим шуму. – Дѣнемо шуму у лѣсник. **2.** *насечена кукурузовина везана у сноповѣ, као и она која јѡш није посечена.* – Дѣј двѣ снопа шуму на краве. – Јутре че да рѣжемо шуму у Грезѣнску рѣку. **3.** *фиг. лепо нарастаѡ и лепо испечен хлеб, који се кад се стисне поново уздигне.* – Лѣб убавѣло – шума. **4.** *фиг. длаке на венѣрином брегу.*

шумаѣнѣи, -ска, -ско *који припада Шумаѣи, који је у вези са Шумаѣијѡм, шумаѣијски.* – Мѣле нѡси шумаѣнѣи ѡпѣнци, а ја и тѣ да попѣемо по едѣн шумаѣнѣи чѣј.

шумаѣнѣи чѣј м *кувана и заслађена ракија.*

шумаќ м *шума, забран, алога.* – Кѣд там, морѣли да прѡјду проз едѣн шумаќ.

шумѣн м *одсечена грана са лишѣем.* – Едѣн сѣдне на шумѣн, а друђи га влачи. – Раскарѣе си мѣје сѣс шумѣн.

шумѣн, -мна, -мно *који ствара шум, који је бучан, хучан.* – Шумѣн потѡк.

Шумѣн Тѡпла ж *село у опѣтини Кѣажевац.*

Шумантопóлац м становник *Шуман Топле*, онај који је пореклом из *Шуман Топле*.

Шумантопóлка ж становница *Шуман Топле*, она која је пореклом из *Шуман Топле*.

шумантопóлџи / ски, -ска, -ско који припада *Шуман Топли*, који се односи на *Шуман Топлу*.

шумáрица ж главица купуса са ретким лишћем.

шумáчич м дем. од шумак. – Њино е лóзје онáм, иза онíја шумáчич.

шумí ли вíна изр. не сме да писне, мањи је од макова зрна.

шумичка дем. од шума (сточна храна). – Къд веч идеш у áлогу, донеси мálко шумичку за козé. – Къд јáганци обрсте шумичкуту, лiсковачете однеси на дрвник!

шумка несвр. шушка, шушка идући преко сувог лишћа. – Шумка, шумка нéкво проз áлогу, къд онó билó зáјак.

шумка ж 1. лисната гранчица. – Узни, сине, едну шумку, па дај на јáренце да брска! 2. један лист листопадног дрвета (када је опао или откинут). – Нéмам више шуму ни шумку едну, нé знам с квó чу да издржим óвцете дó пролет.

шумкáње с гл. им. од шумка. – Шумкáње проз шумљак.

шумкори несвр. у дем. значењу шушка, шушка лагано. – Óвце цéл дън, зíми къд нéма снéг, шумкоре по áлогу, траже травицу да пасу.

шумљáк м шумљак. – Збери шумљáкат, па га запали.

шумне свр. 1. шумне. – А, нéшто шумне, ја се сéбнем. 2. писне, зуцне, пусти гласа од себе. – Мóre, несмé онá код нéг да шумне.

шумне се свр. шумне, нестане. – Зачас се шумну нéгде и донесе двé кокóшће.

шумоглáв, -а, -о коме није чисто у глави, који је будаласт. – Драгáн óди ко шумоглáв.

Шумска мајка ж в. Горска мајка.

шунтав, -а, -о в. шумоглав. – Тí си, прлéга ми, мálко шунтав, Тóмо.

шунторење с гл. им. од шунтори.

шунтори несвр. 1. полако се креће шушкајући. – Јóш не мóж да работи ништа, али шунтори по йжу. 2. лагано се крећући, и успут померајући предмете, тражи нешто. – Квó шунториш цéлу нóч по пóдрумът?

шуњéла ж мир, тишина. – Шуњéла тáм, да не бíјем.

шуњéр м 1. дугачки војнички зимски капут, шињел. – Војници зíми нóсе шуњéри, а лéти капарáње. 2. дугачки грађански капут. – И госпóда зíми нóсе шуњéри.

шупичка ж дем. од шупа. – Кућичка и покре ну́ еднá шупичка, тóј ти е цéло домаћинство.

шупка несвр. прави рупице (шупљике) на платну обрађујући их по ивици. – Шупка дрéју, да е бóде шупкава нá груди.

шупка ж 1. шупљика у хлебу. – Лéб на шупће, па јáко убав. 2. обрађена рупица на тканини (женској одећи, чаршаву, пешикуру и др.). – Рóса йма дрéју на шупће. 3. орнаментни мотив у кожухарском занату. 4. греда у пилани која вуче бал-ван.

шупкав, -а, -о који је шупљикав, рупичаст. – Лéб нарáсал, па шупкав, убавило еднó.

шупкáње с гл. им. од шупка.

шуплáр м 1. шупљина у стаблу дрвета у којој птице праве гнездо. – Цéл дън се кáчи по дрвја и вáди јáјца из шуплáри. 2. кратак тунел на железничкој прузи. – Къд прóјду двá тунéла и едн шуплáр тбг дóјде Рогóште.

шупљарѣтина ж *ауг. и пеј. од шупљар* (1). – У туј шупљарѣтину се навјкли стршељи.

шупчица ж *дем. од шупка.*

шут, -а, -о 1. *који је без рогова (о стоци).* – Шут овѣн. 2. *који је сирома, који је слабог имовног стања.* – Шут с рогáтога не мóже.

шута ж 1. *коза без рогова и име таквој кози.* 2. *буренце преграђено на два дела, за чување или ношење различитих тића.*

шутл м *ован без рогова и име таквом овну.*

шућѣтав, -а, -о *који је слабуњав, болешљив; упор. шоћкав.* – Ако е она шућѣтава, тражи си друђи саламѣт.

шүш–мүш м 1. *кувани шкембићи.* – На котѣл “Париз” у Књажевац тиће истүре написано: “Вечерас шүш–мүш”. 2. *ситна заједничка тајна.* – Имају си они нећи шүш–мүш.

шүша ж *суша.* – Лѣтоска е билá големá шүша, ћиша не падáла неколко мѣсеца.

шүшење с *гл. им. од шуши.* – За шүшење мѣсо имамо си пүшницу.

шүши несвр. *суши.* – Ми си мѣсо шүшимо, не түрамо га по замрзивáчи.

шүшина ж *сувота, сушина.* – Стáни óвам у шүшину, да не ћиснеш.

шүшка ж *лист који обавија кукурузни клип.* – Спимó на слáмњачу наплњѣну сѣс шүшће. – Турí шүшће на говѣду. – Дѣда ми опечѣ кóрен, па га увíје у шүшку, да ме не попáри.

шүшкавац м бот. *Rhinanthus L.*

шүшљак м *опало суво лишће, шушањ.* – Сѣв шүшљак да се сметѣ и да се запáли, да ни бúde чíста авлíја.

шүшњава ж (супротно значење од стварног) *тишина.* – Шушњава тáм, да 24.718

не бíјем!

шүшњак м *в. шушљак.* – Ёж шүшка проза шүшњак.

шүшњање с *гл. им. од шушње.*

шүшњар м 1. *онај који стално ради неке ситне послове по кући, па се осталима чини да шушка.* 2. *фиг. прасе од десетак килограма.* – Купí на пíјац едногá шушњарá, не́к шүшње по авлíју. 3. *бот. в. шушкавац Rhinanthus L.*

шүшње несвр. 1. *шушка, шуштити.* – Цѣлу нóч е падáла ћиша и шушња́ла у орѣј. 2. *ради ситне послове по кући при чему се доста креће.* – Женá цѣл дѣн шүшње по кúјну. 3. *тумара, тумарајући шуштити.* – Шүшње не́кво прóз áлогу. 4. *говори шáпáтом (чешиће у мн. шушњу).* – Шүшњу си њí двоичка не́што у ћушѣ.

шүштер м *обућар, шустер.* – Гоцá њи су опраљáли ципиле код Гүне, шүштера.

шүшумíга м *онај који је непоуздан, неискрен, врдалама.* – Јóву Шүшумíгу, из овáј гóрњава сѣла, не мóж да увáтиш ни за гла́ву ни за óпаш.

шүшумíле с *једно народно коло.*

шчѣпи свр. 1. *накрши, поломи (гранчице).* – Шчепí мáлко грáње за јáрету. 2. *чини да неко постане крив, сакат, искриви удове коме.* – Шчепíл га Бóг, сáмо да се пáти пó свет.

шчмрљи свр. *ударцима затупи.* – Штó е шчмрљен рѣз на сећíруву? – Шти шчмрљим нóс кѣд те удáрим.

шчүка свр. *ударцима сабије, затупи.* – Шчүкај му мáлко йвицете, да те не порѣже дóкле га намѣстиш!

шчүкувáње с *гл. им. од шчүкуе.* – Шчүкувáње óбручи на бѣчву.

шчүкүе несвр. *ударцима сабија, сабија; затупљује.* – Шчүкүе óбручи на бѣчву. – Шчүкүј му мáлко шилцíти, да се не набодѣш јáко кѣд несí при вíдало.